ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
026000294177
OLD
184
ΠΛΑ
ΜΟΡ
τ.1
Δωρεά Φ. Καιρίδη

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΛΑΤΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΤΗΙ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑΙ ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ

ΕΔΡΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΕΝ ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙΩ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
1905

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ
ΤΗΙ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑΙ ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΠΛΑΤΩΝ

ΕΞ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΩΣ

ΣΠΥΡ. ΜΩΡΑΪΤΟΥ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗΝ, ΑΠΟΛΟΓΙΑΝ, ΚΡΙΤΩΝΑ, ΓΟΡΓΙΑΝ

ΔΩΡΕΑ ΚΑΚΡΙΔΗ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
1905

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΔΩΡΕΑ: Φ. Κακριδή
ΑΡ. ΕΙΣ. 1042 20..

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΩι ΜΕΛΙΣΣΟΥΡΓΩι

ΚΑΛΑΜΑΙΩι

Οὐλέ τε καὶ μέγα χαῖρε, Γεώργιε. Μοῦσά μοι αἴνει
Ἄνδρα κεκασμένον εὖ ἠνορέαις ὑπάταις,
Εὐγενίῃ τε, νόῳ τ' ἐσθλῷ, ψυχῆς τ' ἀρεταῖσιν
Ἀγλαομόρφοισιν, τῶν γλυκερὸν μὲν ὁρᾶν
Ὦπ' ἐρατεινήν, ἡδὺ δέ, τῶν γ' ὕπερ, ἄλγεα πάσχειν,
Ὄλβιστον δὲ θανεῖν, ἐν δ' Ἀΐδαο δόμοις
Ναίειν αἰὲν ἄνευθ' ἀνόμων, μετ' ἀρείοσι φωσίν.
Τῶν δή σ' ἐκ παίδων ἵμερος ἔσχε φρένας,
Καὶ σοφίην διζήμενος αἶαν ἀπείρον' ἐπῆλθες,
Ὥς τε μέλισσ' ἀγλαοῖς ἄνθεσιν ἑζομένη,
Πὰρ μοιρηγενέσιν λαοῖς, οἷσιν μετ' ἀνάσσει
Εὐνομίη τε Δίκη τ', ἄμβροτα τέκνα Θεοῦ,
Μοῦσαί θ' ἵδρυνται χρυσόθρονοι ἐν μεγάροισιν
Εὐτύκτοις, τιμῆς δ' ἔμμορον ἰσοθέου.
Δῶκε δὲ καμμονίην Θεὸς ὑψόθεν, ἠδέ σε θῆκεν
Ἔν τε δίκης βουλαῖς ἵδριν ἀριπρεπέα,
Μουσάων τε φίλον κεχαρισμένον ὀλβιοδώρων,
Τῶν μάθες οὐ δοκέειν, ἀλλ' ἔμεν ἐσθλὸς ἐρᾶν,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ς΄

Πᾶσί τε τιμήεντ' ἀστοῖς, αἰδοῖ γὰρ ὁμιλεῖς
Μειλιχίῃ, στυγερὴν ὕβριν ἀλευόμενος·
Εἴκελος ἦρος ἴοις κυαναυγέεσιν, τά θ' ὑπ' αἰδοῦς,
Ληθέμεν ἱέμενα, σφοῖς ὑπέδυ πετάλοις·
Οὐ μάν, οὐδὲ λάθεν παριόντας ἐπήρατος ὀδμή,
Αἰδὼς δ' ἀγλαΐην πλείονα χεῦ' ἐπὶ τοῖς.

Ἦν μοι ἄρ', ἦν δαίμων ἀγαθός, Θεός ἕ προέηκεν,
Ὅς σάφα μοι φιλέων κηδόμενός τε παρῆν,
Ἤματι τῷ, ὅτε λεῖπον, ἐὼν παῖς, πατρίδα γαῖαν,
Εὔορμον, χλοερήν, καλλίβοτρυν Σκίαθον,
Ἐκ δ' ἐπέρων μέγα λαῖτμα θαλάσσης νηΐ μελαίνῃ,
Ἄστυ δ' ἔς εὔανδρον κλειτὸν ἔβην Καλάμας,
Σὴν πάτρην· δαίμων δ' ἀρετῆς ὁδὸν ἡγεμόνευεν,
Ἀγνῶτ' ἀγνώτῳ δ' εὐφρονέων πέλασεν,
Ἐν δ' ἄρα νῷν θῆκε στέργηθρα φρενῶν ἀσάλευτα,
Εὖ μάλα καὶ πυκινῶς ἅρμεν' ὁμοφροσύνῃ,
Καὶ φιλίην ἵδρυσεν ἀγήραον ἄφθιτον αἰεί·
Βῆ δ' ἄρα καλλείπων τοῖον ἀμοιβὸν ἔθεν.
Ἐκ τοῦ μοι γνώμων ζωός τ' ἔμψυχός τ' ἀνδρὸς
Πάντοσ' ἀμύμονος ἧς, ἐς σὲ δὲ λεῦσσον ἀεί,
Ὄφρα διακρίνοιμ' ἐσθλόν τε χερειονά τ' ἄνδρα,
Θάμβος δὲ ζῆλός τ' εἶχέ με δερκόμενον.

Οὐδέ σύ μοί ποτ' ἐπαύσω ἀρήγων, ὁσσάκι Μοῖρα
Σύμβαλεν ἄνδρεσσιν κάρτα θεοβλαβέσιν,
Οἵ γ' Αἰδῶ τε Δίκην τ' ἀπελάκτισαν· αἱ δ' ὀδύσαντο,
Βὰν δ' ὀλοοῖς ὀλοὸν πότμον ἐπευξάμεναι.
Νώνυμοι ἔστων μοι, κακά τ' ἔργα σεσιγήσθω μοι!
Εἰ γὰρ ἐλεγχείην πᾶσαν ἐλεγχέεσιν
Μύθοισιν μούνοις προφέροις, αἰνός σφί κεν εἴη,
Εἰ μὴ τίσασθαι καὶ χερί σοι δύναμις.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τιμήεις μὲν ἔμεν γλίχεται πᾶς, ἐσθλὰ δ' ὅ γ' ἐσθλὸς
 Δρᾷ, κακὰ δ' οὐτιδανοί· τοῖσι γὰρ ἐντρεχέες.
Πῆμα δὲ δεῖμά τ' ἀνὴρ δειλοῖσι βροτοῖς κακοεργός,
 Ἔνθα περ Εὐνομίης Ὕβρις ἐπικρατέει—
Εὐνομίη κακοεργὸν οἷ αὐτῷ πῆμα τίθησιν—.
 Ἠ ῥα δέος τιμὴν οὐτιδανοῖς ἔπορεν.
Εὖ γάρ τίς ποτ' ἄειδ'· ἵνα μὲν δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς·
 Ὅς δ' ἂν μὴ δεινός, τοῦ δὲ τίς ἐντρέπεται;
Τοῖος ὅ γ' ἐσθλός, τῷ καὶ ἔδοξ' ἀχρήϊος ὄχλῳ·
 Ἐσθλὸς δ' ἂν γνοίη γ' ἐσθλὸν ὁμοφροσύνῃ.
Δεινοτέρους ἄρ' ἔφηνεν ἐλέγχων τις κακοεργούς,
 Ἠδ' ἐριτιμοτέρους, μακρά τ' ἐπῆρε βιβᾶν.

Ὦ μοι ὁμαίμονος, οὗ κλέος οὐρανὸν ἵκετο, λαοῦ·
 Οἷον νῦν δρύφεαι σάρκας ὄνυξι τεοῖς!
Τίς δέ κεν ἔμφυλον τλαίη καταλέξαι ὀϊζύν,
 Εἰ μὴ ἄρ' οἱ κραδίη γ' ἐκ δρυὸς ἔνδον ἔοι;
Ἀλλὰ Σύ γ' οὐρανόθεν, Θεέ, πάντ' ἐφορᾷς, σάφα τ' οἶδας,
 Κὰδ' δ' αἶσαν θνητῶν τίνυσ' ὑπερβασίας.
Ἔστω τέκμαρ ἐναργὲς ἓν ἔργον ἀλάστορος ἀνδρός,
 Ὥς με σάωσε Θεός, τὸν δ' ἀπόλεσσ' ὀλοόν.
Λειτουργὸς μὲν ἔην ἁγνῆς Θέμιδος, φίλεεν μὴν
 Ἔργ' ἀθέμιστα βροτοῖς ἀζομένοισι Θεόν.
Μαίνετο δ' ἐκπάγλως, κρατερὴ δέ ἑ λύσσα δεδύκει,
 Λυγρὰ δὲ μήσατό μοι πήματα λευγαλέα,
Οὕνεχ' ἑῆς γενόμην μηνυτὴρ ὕβριος ἀρχοῖς.
 Μεῖνα μένος δ' ἀνόμων, οὐδ' ὑπόειξα φόβῳ,
Εὐθυδίκῳ τε Θεῷ πίσυνος, σοὶ ἀδεῖν τε μεμηλώς,
 Οὔθ' ὑποθημοσύνας εὐμενέων ἀλέγων,
Οὔτ' ἐχθρῶν ὁμοκλήν, οἵ γ' ὡς κύνες ὑλακόμωροι
 Σεῦντο, διαρραῖσαί μ' ἱέμενοι, ζαμενεῖς.
Οὐδ' ἔλαθ' ὄμμα Θεοῦ πανδερκὲς ἀήσυλα ἔργα!

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

η΄

Τῷ μὲν ἀάπτους ἄρ χεῖρας ἐφῆκ᾽ ἐναγεῖ·
Βῆ δ᾽ Ἀΐδαο δόμους στυγεροὺς στυγερὸς καὶ ἀραῖος,
Ἄμπνυτο δ᾽ Αἰδώς, γνοῦσ᾽ οὐκέτ᾽ ἀναιδέα δὴν
Αὐγὰς ἠελίου χραίνοντα, Δίκη δέ τ᾽ ἰάνθη,
Ἐξ οὗ Ἐρινύς μιν μάρψε χερὶ στιβαρῇ.
Ὣς φθείροιτο καὶ ἄλλος, ὅ τις τοιαῦτά γε ῥέζει,
Τῶν πατρῷα χθὼν στείνεται· οἶδε Θεός!

Αὐτὰρ ἐμοί γε Πατὴρ κρῆν᾽ οὐράνιος τόδ᾽ ἐέλδωρ,
Μὴ μὰν ἀσπουδεί γ᾽ ἐξανύσαι βίοτον,
Ἀλλά τι ῥέξαι ἐμοῖς ὁμοφύλοις ἔμμεν ὄνειαρ,
Ἠμὲν νῦν γενεῇ, τοῖς τε μέτ᾽ ἐσσομένοις.
Τὼς γὰρ ἔνι θνητοῖς μὴ πρυμνόθεν ἐξαπολέσθαι,
Καὶ δὲ θανόντας ὅμως ἀθανάτους τελέθειν·
Ἐκ σφεων λείποντας θαλέρ᾽ ἔκγονα, ὄνησιν ζωοῖς,
Σώματος ἢ ψυχῆς ἠὲ νόου πυκινοῦ.
Ἡ ῥά μ᾽ ὀπάονά τ᾽ ἠδ᾽ ἑρμηνέα θῆκε Πλάτωνος,
Ἀνδρός, ὃν οὐδ᾽ αἰνεῖν τοῖσι κακοῖσι θέμις.
Πὰρ δέ μοι, ἦμαρ ἐπ᾽ ἦμαρ ὁμιλοῦντ᾽ ἀθανάτῳ Νῷ
Υἷος Ἀρίστωνος, νέκταρ ἰδ᾽ ἀμβροσίην
Δαίνυσθαι· τῶν οὔ τιν᾽ ἕλεν κόρος, οἳ γεύσαντο,
Ἀσπερχὲς δ᾽ αἱρεῖ πάντα Πλάτωνος ἔρως.

Τοίου φωτὸς ἄρ᾽ ἔκγον᾽ ἀμύμονα, πᾶσι μέλοντα,
Θῆκα μὲν ἐκπονέων εὐξύνετα ξυνετοῖς,
Σοὶ δ᾽ ἀνέθηκα, φίλον κάρη, ἀξίῳ ἄξια πάμπαν·
Σῇ γὰρ ἀγηνορίῃ ῥώννυται ἦτορ ἐμόν.
Ἴστωρ δ᾽ ἵλαος ἴσθι μοι· οὔ τι βροτοῖσι τελῆεν
Ἐκπρῆξαι δέδοται· παντελέ᾽ ἔργα Θεοῦ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ μὲν θεῖος Πυθαγόρας ἔλεγε «δύο ταῦτα παρὰ τῶν θεῶν τοῖς ἀνθρώποις δεδόσθαι κάλλιστα, τό τε ἀληθεύειν καὶ τὸ εὐεργετεῖν». Ὁ δ' ἰσοστάσιος ἐκείνῳ Πλάτων, ἐννοήσας ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ κεῖται καὶ τὸ δεύτερον, ὅτι ἐν τῇ εὑρέσει τῆς ἀληθείας καὶ διαδόσει αὐτῆς εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος κεῖται ἡ ἀληθεστάτη τῶν εἰς αὐτὸ εὐεργεσιῶν, καθιέρωσε τὸν βίον του εἰς τὴν ζήτησιν αὐτῆς καὶ διάδοσιν τῶν τιμίων εὑρημάτων του εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐν λόγοις καὶ γράμμασιν. «Ἐπειδὰν γάρ τίς τι οἰηθῇ καλόν τε μάθημα εἶναι καὶ πόλει ξυμφέρον καὶ τῷ θεῷ παντάπασι φίλον, οὐδενὶ δὴ τρόπῳ δυνατόν ἐστιν ἔτι μὴ φράζειν»(1). Τούτοις συνῳδὰ ἐκήρυττε καὶ ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου· «Ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ φῶς» ὡς ἐν τούτῳ κειμένης τῆς σωτηρίας, ἐν τῇ ἐπιγνώσει τῆς ἀληθείας.

Τὸ φῶς βέβαια δὲν ὠφελεῖ τοὺς νυστάζοντας καὶ καμμύοντας· ἀνάγκη νὰ ἐθέλῃ τις νὰ ἀνοίγῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ νὰ στρέφῃ αὐτοὺς πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ φωτὸς καταυγαζόμενα. Ἀλλ' ὅμως ἡ παρουσία τοῦ φωτὸς πολλάκις ἀποσοβεῖ τὸν νυσταγμόν, διανοίγει τὰ βλέφαρα καὶ ἕλκει πρὸς ἑαυτὸ τὰ βλέμματα, ὅπερ πᾶς τις ἠξεύρει συμβαῖνον, ὅταν ἐγγὺς τῶν ὀφθαλμῶν παιδίου κοιμωμένου προσαγάγῃ τὴν λαμπάδα.

Οὕτω καὶ ἡ εὐεργεσία, ἣν ἐπόρισεν ὁ Πλάτων εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, ζητῶν τὴν ἀλήθειαν καὶ καταθέτων τὰ εὑρήματά του ἐν ἀθανάτοις συγγράμμασι,

«καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι»,

(1) Πλάτ. Νόμ. 821, a.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

εἶνε μὲν ἀνωφελὴς τοῖς ἀπροθύμοις νὰ ἴδωσι τὸ ἀγλαὸν πρόσωπον αὐτῆς, περὶ δὲ τὰ ἐφήμερα, τὰ τῷ σκότει κεκραμένα, γρηγοροῦντας· ἀλλ' ὅταν προσενεχθῶσιν ἐγγύτατα τοῦ ὄμματος τῆς ψυχῆς αἱ Πλατωνικαὶ ἀλήθειαι περιβεβλημέναι τὸ Πλατωνικὸν κάλλος, εἶνε ἐλπὶς ὅτι πολλῶν νυσταλέων ἢ περὶ τὰ ἐφήμερα τυρβαζομένων θὰ ἀποσοβήσωσι τὸν νυσταγμόν, θὰ διανοίξωσι τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς καὶ θὰ ἐφελκύσωσιν αὐτὸ πρὸς θαυμασμὸν καὶ ἐπίγνωσιν.

Φιλοτιμούμενος νὰ διαθέσω τὸ μικρόν μου τάλαντον, ὅπερ ὁ μὲν Δημιουργός μοι ἐνεφύτευσεν, ἡ δὲ Πατρὶς διὰ τῶν παιδευτηρίων της ἐπέρρωσεν, εἰς ἐξυπηρέτησιν ἅμα μὲν τῆς βουλήσεως τοῦ θείου ἐκείνου ἀνδρός, ὅστις πρὸς οὐδὲν ἄλλο βλέπων ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη τοῦ βίου του συνέγραφεν, ἢ πρὸς τὸ καταστῆσαι τὰς ἐξευρημένας αὐτῷ ἀληθείας κτῆμα ἀΐδιον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἅμα δὲ εἰς εὐεργεσίαν τοῦ ὁμογενοῦς λαοῦ, ἀποτίνων οὕτω τὰ ὀφειλόμενα τροφεῖα τῇ Πατρίδι, ἀνεδέχθην τὴν ἔκδοσιν τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος, χορηγοῦντος μὲν γενναίως τοῦ ἀοιδίμου ὁμογενοῦς Χ Ζωγράφου, ἐπιστατοῦντος δὲ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως καὶ φιλοτίμως ἐπαγρυπνοῦντος ὅπως τὸ ἔργον, ὑπὲρ οὗ ὁ φιλογενὴς ἀνὴρ διέθεσε τὸ ἀργύριόν του, ἡ ἔκδοσις τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ἐπιτελῆται ἀξίως τῆς διανοίας καὶ βουλήσεως ἐκείνου.

Τοῦ ὅλου ἔργου προτάσσω καθολικὴν εἰσαγωγήν, συγκειμένην ἐκ τῶν ἑξῆς κεφαλαίων· Α'. Περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Πλάτωνος Β'. Περὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος. Γ'. Περὶ τῆς συγγραφῆς τοῦ Πλάτωνος. Δ'. Περὶ γνησιότητος καὶ χρονικῆς τάξεως τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος Ε'. Περὶ τῶν χειρογράφων καὶ τῶν ἐκδόσεων τοῦ Πλάτωνος. Ἐν ἀρχῇ δὲ πάλιν ἑκάστου συγγράμματος προτάσσω τὴν ἰδίαν ἑκάστου εἰσαγωγήν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἐν τῇ διασκευασίᾳ τοῦ Πλατωνικοῦ κειμένου, καθόλου μὲν εἰπεῖν, ἔχομαι εὐλαβῶς τῆς τῶν χειρογράφων παραδόσεως, οὐδὲν τούτων ὑπολαμβάνων ἄχρηστον καὶ ἀπόθετον, ἂν καὶ ἀναγνωρίζω καὶ λόγον ἔχω τῆς σχετικῆς ἑκάστου αὐτῶν ἀξίας. Ὅπου δὲ ἡ τῶν χειρογράφων παράδοσίς μοι φαίνεται ἀπελπιστικῶς ἄπορος, τότε μόνον ἐπιβάλλω μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς περισκέψεως χεῖρα κινητικὴν καὶ διορθωτικήν, ἐκθέτων ἐν ταῖς παρεκβολαῖς ποῦ κεῖται τὸ ἄπορον τοῦ χωρίου, καὶ αἰτιολογῶν ὅπως δύναμαι τὴν ἐπιφερομένην διόρθωσιν.

Πρὸς τὴν καλουμένην ὀρθογραφίαν τῶν λέξεων, κατ' ἐκεῖνα καθ' ἃ ὧδε ἢ ὧδε γραφόμεναι δὲν διαφέρουσιν οὔτε κατὰ τὴν προφορὰν οὔτε κατὰ τὸ νόημα, τὰ χειρόγραφα ὁμολογουμένως μικρᾶς πίστεώς εἰσιν ἄξια Ἕκαστος μεταγενέστερος βιβλιογράφος ἔχων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του οὐχὶ τὸ ἰδιοχείρως γραφὲν ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, ἀλλ' ἀντίγραφον προγενεστέρου βιβλιογράφου, δὲν εἶχε διὰ πολλῆς εὐλαβείας τὴν ὀρθογραφίαν τούτου καὶ μετ' ἐλαφρᾶς συνειδήσεως μετεποίει πρὸς τὰς ἰδίας αὐτοῦ ὀρθογραφικὰς δόξας. Ὅθεν συμβαίνει, ἡ αὐτὴ λέξις νὰ φέρηται γεγραμμένη οὐ μόνον ἐν ἄλλοις ὑπ' ἄλλων γραφεῖσιν, ἄλλως, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ βιβλιογράφου γραφέντι. Τὸ νὰ δεχθῶμεν ὅτι καὶ ὁ Πλάτων τὴν αὐτὴν λέξιν ἄλλοτε ἄλλως ἔγραφε, μοὶ φαίνεται ὑπόληψις μεστὴ πολλῆς ἀτοπίας· τοιαύτην δ' ἀτοπίαν καταγιγνώσκουσι τοῦ Πλάτωνος ὅ τε Ἕρμαννος, ὅστις ἐν τρισὶ μὲν χωρίοις τῆς Πολιτείας (581, b, c· 582, e· 586, c) γράφει φιλόνικος, φιλονικία, ἀναγκαζόμενος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος ἐτυμολογοῦντος τὴν λέξιν (Ὅρα παρκβλ. εἰς Γοργ. σελ. 456, d)· ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς τῆς τε Πολιτείας καὶ τῶν ἄλλων διαλόγων φιλόνεικος, φιλονεικεῖν(1)· καὶ ὁ Σχάντιος, ὅστις ἐν μὲν τῷ Γοργίᾳ

(1) Ἐπὶ τὸ ἔσχατον τῆς ἀτοπίας προέβη ὁ Schaupe ἐν τῷ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

εἰσάγει ἁπανταχοῦ τὴν γραφὴν ἀποκτεινύναι, ὡς φερομένην ὑπὸ τῶν δοκιμωτέρων χειρογράφων, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς διαλόγοις ἀποκτιννύναι διὰ τὸν αὐτὸν λόγον.

Ἀνελπίστου οὔσης ἐν πολλοῖς τῆς ἐξιχνεύσεως τῆς γνησίας ὀρθογραφίας, ἣν αὐτὸς ὁ Πλάτων γράφων καθίστα, ἐνόμισα ὅτι ἔπρεπε νὰ βαδίσω ἐν τοῖς τοιούτοις τὴν ὁδὸν ἣν ἐλλόγιμοι γραμματικοὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐχάραξαν καὶ ἐλλόγιμοι ἐκδόται Ἑλλήνων συγγραφέων ἐβάδισαν μᾶλλον, ἢ τὰς ἑκάστοτε ὑπὸ νεωτέρων γραμματικῶν καινοτομουμένας, ὑφ' ὧν μεταρρυθμίζεται ἡ Ἑλληνικὴ ὀρθογραφία μετ' ἐλαφροτέρας συνειδήσεως καὶ ἐν βραχυτέραις χρόνου περιόδοις ἢ ἡ γυναικεία κόμμωσις. Τὴν δὲ περὶ ὀρθογραφικὰ προβλήματα διατριβὴν ὑπολαμβάνω ἀλλοτρίαν τοῦ σκοποῦ τῆς παρούσης ἐκδόσεως, ὅστις εἶνε ἡ ἀκριβὴς καὶ σαφὴς ἑρμηνεία τοῦ Πλάτωνος. Δέν μοι παρέχεται δὲ οὐδὲ χῶρος ἱκανὸς πρὸς τοιαύτας διατριβάς, ἀφ' οὗ καὶ ὁ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ κυρίου σκοποῦ παρεχόμενος ἀποδεικνύεται προσμεμετρημένος λίαν στενὸς εἰς ἀκριβῆ ἑρμηνείαν συγγραφέως, οἷος ὁ Πλάτων. Δῆλον δ' ὅτι ἐξαιρῶ τὰ τοιαῦτα ὀρθογραφικὰ ζητήματα, ὧν διάφορος λύσις διάφορον παρέχει καὶ νόημα, οἷον ἂν διάφορος γραφὴ ἀποφαίνῃ τὴν ὁριστικὴν ὑποτακτικὴν ἢ εὐκτικήν, τὸν παρατατικὸν ἀόριστον κ τ.τ. Περὶ τούτων ὡς μέγα συμβαλλομένων εἰς τὴν ὀρθὴν κατανόησιν, διακριβολογοῦμαι εἰς δύναμιν.

Ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Πλατωνικοῦ λόγου ἀποβλέπω, συνῳδὰ ταῖς ῥήτραις τοῦ κανονισμοῦ τῆς Ζωγραφείου

Δημοσθ. κατὰ Μειδίου § 59 καὶ 60. Ἐν τῷ α´ γράφει· «Τοῦτον ἐμισθώσατό τις φιλονικῶν χορηγὸς τραγῳδῶν»· ὀλίγον δὲ κατωτέρω «ἀλλ' ὅμως πολλῶν χορηγῶν φιλονεικησάντων», ἔνθα ἡλίου φαεινότερον ὅτι ἐν τῷ χορηγὸς φιλονικῶν καὶ ἐν τῷ χορηγῶν φιλονεικησάντων εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτὸ φιλονικεῖν, καὶ ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποθέσωμεν δύο ὑπάρχοντα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Βιβλιοθήκης, πρὸ πάντων πρὸς ἀναγνώστας διανύοντας ἢ διανύσαντας ἤδη τὴν παρ' ἡμῖν γυμνασιακὴν παιδείαν, γινώσκοντας ἄρα τοὺς συνήθεις γραμματικοὺς τύπους τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου καὶ τοὺς συνήθεις κανόνας τῆς Ἑλληνικῆς συντάξεως, καὶ ἱκανῶς γεγευμένους καὶ ἐμπείρους Ἑλληνικοῦ, ἰδίως δὲ Ἀττικοῦ λόγου. Οὕτω προκατηρτισμένων ἀναγνωστῶν στοχαζόμενος, ὅπου μὲν ἡ σύνταξις τοῦ λόγου εἶνε κανονική, ἀλλ' ὁ λόγος τυγχάνει ἀσαφὴς καὶ ἐπαμφοτερίζων, ἀρκοῦμαι νὰ κατατάσσω τὰς λέξεις ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι κατὰ τὴν λογικήν των συμπλοκὴν καὶ νὰ συμπληρῶ τὰ παραλειπόμενα (εἶνε δὲ συχνὰ τὰ τοιαῦτα διὰ τὴν διαλογικὴν μορφήν)· οὕτω δὲ ἀπαλλάσσομαι καὶ ἐγώ, ἀπαλλάσσω δὲ καὶ τοὺς ἀναγνώστας μου μακροῦ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δυσπαρακολουθήτου συντακτικοῦ καὶ ἑρμηνευτικοῦ λόγου· ὅπου δὲ ἡ ἀσάφεια καὶ τὸ δυσσύμβλητον προέρχονται ἐξ ἀνακολούθου ἢ ἐξ ἀήθους συντάξεως, δὲν ἀρκοῦμαι ἐπὶ μόνῃ τῇ λογικῇ κατατάξει, ἀλλὰ δι' ἀκριβοῦς ἀναλύσεως καταδεικνύω ποῦ κεῖται τὸ ἀνακόλουθον ἢ τὸ ἄηθες, ἐκ τίνος αἰτίας προῆλθον καὶ πῶς μετασκευαζόμενος ὁ λόγος θὰ εἶχεν ὁμαλῶς καὶ ἀκολούθως. Παρὰ ταῦτα ὑποσημειῶ ἐν οἰκείῳ τόπῳ πᾶσαν εἴδησιν γραμματικήν, ἱστορικήν, βιογραφικήν, ἀρχαιολογικὴν κ.τ.λ., ἐφ' ὅσον αὕτη συμβάλλεται εἰς τὴν τοῦ λόγου κατανόησιν.

Ἐν ταῖς παρεκβολαῖς ἐπιλαμβάνομαι κυρίως τῆς κριτικῆς τοῦ κειμένου ἐπεξεργασίας καὶ τῆς καταπολεμήσεως κακῶν ἀναγνώσεων καὶ ἑρμηνειῶν, καθ' ἃ ὁρίζει τὸ ἄρθρον Ε' τοῦ κανονισμοῦ. Ἐπειδὴ δὲ διάφορος ἀνάγνωσις παρέχει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ διάφορον νόημα, ἐκ δὲ τῆς ὀρθῆς καταλήψεως τοῦ νοήματος δυνάμεθα πολλάκις νὰ μαντεύσωμεν τὴν ὀρθὴν ἀνάγνωσιν, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἑρμηνεία τῶν δυσχερεστάτων χωρίων ὑπερτίθεται εἰς τὰς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

παρεκβολάς. Ἔτι δὲ καταχωρίζω εἰς αὐτὰς καὶ πᾶσαν διατριβὴν ἢ γραμματικὴν ἢ φιλοσοφικήν, ἥτις ἔπρεπε νὰ ἐκτεθῇ ἐν ὁλοσχερείᾳ τινί, καὶ διὰ τὸ μῆκος καὶ τὴν καθολικότητα δὲν θὰ εὕρισκε τόπον πάνυ εὔκαιρον ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσιν.

Παρ' Ἕλληνος ἑρμηνευτοῦ καὶ διορθωτοῦ Ἕλληνος συγγραφέως δικαιοῦται πᾶς Ἕλλην ἀναγνώστης νὰ ἀπαιτῇ, ὅπως φύσει τυγχάνει συγγενής, οὕτω καὶ μελέτῃ νὰ ἔχῃ ὅσον ἐνδέχεται οἰκειότατα καὶ γνωριμώτατα πρὸς τὸν συγγραφέα, καὶ νὰ ἑρμηνεύῃ καὶ διορθοῖ αὐτὸν οἴκοθεν μᾶλλον ἢ νὰ μεταφορῇ καὶ παραθέτῃ Ἕλλησιν ἀναγνώσταις γνώμας ἀλλοτρίων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δυσπέπτους καὶ αὐτῷ τούτῳ ἀκαταλήπτους, καὶ νὰ φιλοτιμῆται ἐπιδεικνύων ὅ τι ἐξεφρόντισεν αὐτὸς μᾶλλον ἢ ὅ τι ἀνέγνωσεν ἐν ἀλλοτρίων πραγματείαις. Ταῦτα φρονῶν προσεπάθησα νὰ ἐπαρκέσω, ὅση μοι δύναμις, εἰς τὴν ἐπιεικῆ ταύτην ἀξίωσιν. Ἐν ἀρχῇ διεξῆλθον πλεονάκις ἐπιτροχάδην ὅλον τὸν Πλάτωνα, ἵνα ἔχω σύνοψίν τινα τοῦ ὅλου τῶν συγγραμμάτων του. Καρπὸς τῆς διεξόδου ταύτης ὑπῆρξεν ἡ εἰς τὸν Πλάτωνα εἰσαγωγή, καὶ ἰδίως τὸ Δ' αὐτῆς κεφάλαιον, τὸ περὶ γνησιότητος καὶ χρονικῆς τάξεως τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος, ἐν ᾧ πέπεισμαι ὅτι ἐξέθηκα οὐ μόνον καινότερα πάντων τῶν μέχρι τοῦδε πραγματευθέντων τὸ Πλατωνικὸν τοῦτο πρόβλημα, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀληθοῦς στοχαστικώτερα. Ἐν δὲ τῇ ἑρμηνείᾳ ἔχων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου μόνον τὸ κείμενον τοῦ Πλάτωνος μετὰ τῶν διαφόρων γραφῶν, ἃς συνήγαγε καὶ κατέθηκεν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ Commentariis criticis ὁ Ἐμμ. Βέκκερος καὶ ὁ Σταλβώμιος ἐν τοῖς τελευταίοις τόμοις τῆς Α' ἐκδόσεως τοῦ Πλάτωνος, οὕτω πειρῶμαι ἐν ἑκάστῃ λόγου περιόδῳ νὰ συλλάβω τὴν διάνοιαν τοῦ Πλάτωνος ἐν ὅλῳ τε καὶ ἐπὶ μέρους, καὶ συλλαβὼν καταγράφω ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι μεθ' ὅσης δύναμαι βραχυλογίας ἅμα καὶ σαφηνείας. Μετὰ τοῦτο

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λαμβάνω εἰς τὰς χεῖρας καὶ διεξέρχομαι τοὺς παντοδαποὺς ἑρμηνευτάς, μεταφράστας καὶ διορθωτὰς τοῦ Πλάτωνος· καὶ ἂν μὲν συμφωνῇ ἡ ἐμὴ ἑρμηνεία καὶ κρίσις πρὸς τὴν τῶν ἄλλων, οὕτως ἐνισχύομαι ἔτι μᾶλλον ἐν αὐτῇ· ἐὰν δὲ διαφωνῇ πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἢ πάντων ἢ τινων, τότε ἀναθεωρῶ τὸν λόγον καὶ ἢ ἀποδέχομαι τὴν τῶν ἄλλων ἢ ἀπορρίπτω.

Ἐνατενίζων εἰς τὸ σεμνὸν τῆς Ἀληθείας πρόσωπον μᾶλλον ἢ εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων, οὕτω σταθμίζω τὰς γνώμας τῶν πονησάντων περὶ τὴν ἑρμηνείαν καὶ διόρθωσιν τοῦ Πλάτωνος, ὅσας καὶ ὅσων κρίνω ἀξίας ἐπιστροφῆς κα᾿ λόγου, καὶ οὕτως ἐκθέτω τὴν περὶ αὐτῶν κρίσιν μου ἐν ταῖς παρεκβολαῖς. Ὅτι συχνότερον μνημονεύω αὐτοὺς πρὸς ἔλεγχον ἢ πρὸς ἔπαινον, κεῖται ἐν τῇ φύσει τοῦ πράγματος· τὴν καθημερινὴν τοῦ ἡλίου ἐμφάνισιν οὐδεὶς ἀξιοῖ καθημερινοῦ λόγου, ἀλλὰ τὴν ἐνίοτε ἐπισυμβαίνουσαν ἐπισκότισιν αὐτοῦ· οὐδὲν ἧττον πᾶς ἄνθρωπος εὐαισθήτως ἔχων τοῦ καλοῦ καὶ εὐγνωμόνως πρὸς τὴν εὐεργεσίαν διακείμενος, παρατυχόντος καιροῦ, ἐκφράζει τὸν θαυμασμόν του καὶ ἀναπέμπει ὕμνον πρὸς τὴν ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου, τὸ κάλλιστον τοῖς ἀνθρώποις φῶς, τὴν εὐεργετικωτάτην αὐτοῖς θαλπωρήν.

Ἐπὶ τοῖς προπυλαίοις τοῦ Πλατωνικοῦ μεγάρου ἱστάμενος, προτιθέμενος νὰ εἰσαγάγω καὶ καθοδηγήσω τοὺς φιλοπλάτωνας ἀναγνώστας μου εἰς αὐτό, ἀπονέμω δαψιλῆ τὸν ἔπαινον καὶ ὁμολογῶ ἀΐδιον τὴν χάριν πρὸς τοὺς γεραροὺς ἀρχιτέκτονας, τὸν Ἑρρῖκον Στέφανον, τὸν Ἑϊνδόρφιον, τὸν Κοραῆν, τὸν Σχλεϊερμάχερον, τὸν Βέκκερον, τὸν Σταλβώμιον, τὸν Ἄστιον, τὸν Κάρολον Ἕρμαννον, τὸν Στεΐγχαρτον, τὸν Βονίτιον, τὸν Γρότιον, οἵτινες ἐπιμόχθως καὶ ἐνδελεχῶς ἀποκαθαίροντες, ἐπισκευάζοντες, εὐτρεπίζοντες, ἀπέδειξαν τὸ Πλατωνικὸν μέγαρον εὐπρόσοδον μέχρι τῶν μυχαιτάτων αὐτοῦ παντὶ φιλοπλάτωνι, τέως ἐκ φήμης

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μόνον γινώσκοντι τὸ θαυμάσιον κάλλος αὐτοῦ καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῷ ἐνδιατριβῆς καὶ ἀναστροφῆς ψυχικὴν ἡδυπάθειάν τε καὶ ἐπίρρωσιν.

Ἴσην χάριν ὁμολογῶ τῷ τε Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Κωνσταντινουπόλεως, τῷ περιποιήσαντί μοι τὴν τιμὴν νά μοι ἀναθέσῃ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Πλάτωνος, καὶ τῇ Διευθύνσει τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Πανεπιστημίου Λειψίας ἐπὶ τῇ φιλοξένῳ εὐνοίᾳ καὶ προθυμίᾳ, μεθ' ἧς μοι παρέχει τὴν χρῆσιν τῶν πλουσίων καὶ τιμίων θησαυρισμάτων αὐτῆς.

Ὁ Κος Δ Οἰκονομίδης, καθηγητὴς τῆς Μ. Σχολῆς τοῦ Γένους, ἔσχε τὴν καλωσύνην νά μοι πέμψῃ τινὰς γλωσσικὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν γεγραμμένων μοι ἐν τῷ προκειμένῳ Τόμῳ, οὗ τὰ χειρόγραφα μετὰ φιλόφρονος ἐπιστάσεως διεξῆλθεν. Πᾶσαί μοι ἐφάνησαν εὔλογοι, πολλαὶ δὲ καὶ πειστικαί, ὥστε καὶ εἰσεδέχθην αὐτάς· δι' ὃ καὶ δημοσίᾳ ὁμολογῶ τῷ εὐγενεῖ φίλῳ μου χάριτας.

Ἐν Λειψίᾳ, ἐν μηνὶ Μαΐῳ τοῦ 1904του.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΟΝ

ΠΛΑΤΩΝΑ

2

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἐν τῇ συγγραφῇ τῆς παρούσης Εἰσαγωγῆς εἶχον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὰ ἑξῆς συγγράμματα·

Ἐκ μὲν τῶν ἀρχαίων, πλὴν αὐτῶν τῶν τοῦ Πλάτωνος, τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους, Διονυσίου Ἁλικαρνασσέως, Κικέρωνος, Αἰλιανοῦ, Ἀθηναίου, Πλουτάρχου, Διογένους Λαερτίου, Λογγίνου, Ὀλυμπιοδώρου.

Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων τὰ ἑξῆς·

Schleiermacher: Platon's Werke ; Einleitungen.

Ast: Platon's Leben und Schriften.

Hermann (Karl): Geschichte und System der Platonischen Philosophie.

Steinhart: Platon's Leben. καί: Einleitungen in die Dialoge Platon's.

Zeller: Philosophie der Griechen

Grote: Plato and the other Companions of Socrates.

Huit: La vie et l'oeuvre de Platon.

Socher: über Platon's Schriften.

Munk: Die natürliche Ordnung der Platonischen Schriften.

Süsemihl: Die genetische Entwickelung der Platonischen Philosophie.

Ueberweg: Untersuchungen über die Echtheit und Zeitfolge der Plat. Schriften.

Schaarschmidt: Die Sammlung der Platon. Schriften.

Krohn: Die Platonische Frage.

Stein: Sieben Bücher zur Geschichte des Platonismus

Schöne: Ueber Platon's Protagoras.

Theichmüller: Ueber die Reihenfolge der Platon. Dialoge. καί: Litterarische Fehden im 4ten Jahrhundert

Dittenberger: Sprachliche Kriterien für die Chronologie der Platon. Dialoge.

Schanz: Zur Entwickelung des Platon. Stils.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἰδίᾳ δέ, ἐν τῇ συνθέσει τοῦ Ε΄ τοῦ περὶ τῶν χειρογράφων κεφαλαίου, εἶχον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὰ ἑξῆς·

Immanuelis Bekkeri: in Platonem a se editum commentaria critica. 1823.

Platonis quae supersunt omnia. Rec. G. Stallbaum. Tom. IX-XII. 1824-1825.

Hermann Schmidt: Zur Geschichte der Platon. Texteskritik. 1850.

Dav. Peipers: Quaestiones criticae de Platonis Legibus. 1863.

Jordan: De codicum Platonicorum auctoritate. 1874.

Schanz: Novae commentationes Platonicae. 1871.

Τοῦ αὐτοῦ: Studien zur Geschichte des Platonischen Textes. 1874.

Τοῦ αὐτοῦ: Ueber den Platocodex der Marcusbibliothek in Venedig append. class. 4 Nr 1 (δηλ. τὸν t), den Archetypus der 2ten Familienklasse.

Τοῦ αὐτοῦ: Ueber den Platocodex Nr. 1807 in Paris (Parisinus A).

Τοῦ αὐτοῦ δωδεκάδα τινὰ ἄλλων μονογραφιῶν περὶ τῶν χγρ. τοῦ Πλ.

Josef Král: De codicum Platonicorum Parisini B et Veneti t auctoritate. 1885.

Wohlrab. Die Platonhandschriften und ihre gegenseitigen Bezihungen. (Jahrbücher für classische Philologie. 1887.

Εἰς τὴν ἐπιμελῶς ἐκπεφροντισμένην ταύτην ἐργασίαν τοῦ Οὐολραβίου ὀφείλω τὸν τῶν χειρογράφων κατάλογον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Πλάτωνος βίος καὶ χαρακτήρ.

Ἐλθὼν δ' εἰς κλεινὸν Κεκροπίης δάπεδον
Εὐσεβέως σεμνῆς φιλίης ἱδρύσατο βωμὸν
Ἀνδρός, ὃν οὐδ' αἰνεῖν τοῖσι κακοῖσι θέμις·
Ὃς μόνος ἢ πρῶτος θνητῶν κατέδειξεν ἐναργῶς,
Οἰκείῳ τε βίῳ καὶ μεθόδοισι λόγων,
Ὡς ἀγαθός τε καὶ εὐδαίμων ἅμα γίγνεται ἀνήρ.
(Ἐλεγεῖον Ἀριστοτέλους εἰς Εὔδημον).

Ὁ Πλάτων ἐγένετο πατρὸς μὲν Ἀρίστωνος τοῦ Ἀριστοκλέους, Κολυττέως τὸν δῆμον, τῆς Αἰγηΐδος φυλῆς, ὁμολογουμένως μὲν εὐπατρίδου, ἄλλως δὲ ἀγνώστου τῇ ἱστορίᾳ γενεᾶς (1)· μητρὸς δὲ Περικτιόνης (2), ἧς ἡ γενεὰ ἦτο ἐπιφανεστέρα· ἦτο ἀδελφὴ μὲν τοῦ Χαρμίδου, ἑνὸς τῶν δέκα ἀρχόντων, τῶν κατασταθέντων ἐν Πειραιεῖ ὑπὸ τῶν Τριάκοντα (3), ἐξαδέλφη δὲ τοῦ Κριτίου τοῦ κορυφαίου τῶν Τριάκοντα· εἷλκε δὲ τὸ γένος ἐκ τοῦ Σόλωνος (4).

(1) Κατὰ τὸν Θράσυλλον (παρὰ Διογ. Λαερτ. Γ΄. 1) κατήγετο καὶ ὁ πατὴρ ἐκ τοῦ Κόδρου καὶ τοῦ Ποσειδῶνος· ὁ δὲ Ὀλυμπιόδωρος ὀνομάζει καὶ τὸν Ἀρίστωνα ἀπόγονον τοῦ Σόλωνος. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἡμαρτημένως ἀναγράφουσι τὴν γενεὰν τῆς μητρὸς καὶ εἰς τὸν πατέρα.

(2) Ὁ Διογένης γράφει «Περικτιόνης ἢ Ποτώνης», ὡσαύτως καὶ Σουΐδας· ἀλλὰ Ποτώνη ἦτο ἡ θυγάτηρ αὐτῆς, ἡ μήτηρ τοῦ Σπευσίππου. Προφανῶς ἐγένετο σύγχυσις.

(3) Ξενοφ. Ἑλλ. Β΄. 4, 19.

(4) Ἡ γενεαλογία τῆς μητρὸς εἶνε ἀναμφισβήτητος, μαρτυρουμένη κατὰ τὰ κυριώτατα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος· ἔχει δε ὧδε·

Δρωπίδης· ὑπὸ Πλάτωνος προσαγορευόμενος «συγγενής, οἰκεῖος καὶ σφόδρα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὁ Πλάτων ἐν τοῖς συγγράμμασιν ἐπιμέμνηται πολλαχοῦ τῆς μητρικῆς συγγενείας προφανῶς σεμνυνόμενος. Ἐν μὲν τῷ Χαρμίδῃ εἰσάγει προσδιαλεγομένους Σωκράτει τὸν Κριτίαν καὶ τὸν νεαρὸν Χαρμίδην. Ἐν σελ. 155, εἰπόντος τοῦ Κριτίου ὅτι ὁ ἐξάδελφός του σὺν τῷ κάλλει τοῦ σώματος εἶνε καὶ φιλόσοφος καὶ ποιητικός, ἐπιφέρει ὁ Σωκράτης «Τοῦτο μέν, ὦ φίλε Κριτία, πόρρωθεν ὑμῖν τὸ καλὸν ὑπάρχει ἀπὸ τῆς Σόλωνος συγγενείας» Καὶ κατωτέρω (σελ. 157) «Καὶ γὰρ δίκαιον, ὦ Χαρμίδη, διαφέρειν σε τῶν ἄλλων πᾶσι τοῖς τοιούτοις· οὐ γὰρ οἶμαι ἄλλον οὐδένα τῶν ἐνθάδε ῥᾳδίως ἂν ἔχειν ἐπιδεῖξαι, ποίαιν δυοῖν οἰκίαιν συνελθούσαιν εἰς ταὐτὸν τῶν Ἀθήνησιν ἐκ τῶν εἰκότων καλλίων ἂν καὶ ἀμείνων γενήσεται ἢ ἐξ ὧν σὺ γέγονας. Ἥ τε γὰρ πατρῴα ὑμῖν οἰκία, ἡ Κριτίου καὶ Δρωπίδου, καὶ ὑπ' Ἀνακρέοντος καὶ ὑπὸ Σόλωνος καὶ ὑπ' ἄλλων πολλῶν ποιητῶν ἐγκεκωμιασμένη παραδέδοται ἡμῖν, ὡς διαφέρουσα κάλλει τε καὶ ἀρετῇ καὶ τῇ ἄλλῃ λεγομένῃ εὐδαιμονίᾳ· καὶ αὖ ἡ τῆς μητρὸς ὡσαύτως· Πυριλάμπους γὰρ τοῦ σοῦ θείου οὐδεὶς τῶν ἐν ἠπείρῳ λέγεται καλλίων καὶ μείζων ἀνὴρ δόξαι εἶναι, ὁσάκις ἐκεῖνος ἢ παρὰ μέγαν βασιλέα, ἢ παρ' ἄλλον τινὰ τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ πρεσβεύων ἀφίκετο, σύμπασα δὲ αὕτη ἡ οἰκία οὐδὲν τῆς ἑτέρας ὑποδεεστέρα· ἐκ δὴ τούτων γεγονότα εἰκός σε εἰς πάντα πρῶτον εἶναι». Ἐν δὲ τῷ Τιμαίῳ λέγει ὁ Κριτίας τάδε (σελ. 20)· «Ἄκουε δή, ὦ Σώκρατες, λόγου μάλα μὲν ἀτόπου, παντάπασί γε μὴν ἀληθοῦς, ὡς ὁ τῶν ἑπτὰ σοφώτατος Σόλων ποτ' ἔφη· ἦν μὲν οὖν οἰκεῖος καὶ σφοδρα φίλος ἡμῖν Δρωπίδου τοῦ προπάππου, καθάπερ λέγει πολλαχοῦ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ ποιήσει».

Τῆς δὲ πατρικῆς συγγενείας οὐδαμοῦ ἐπιμέμνηται, ἴσως διότι οὐδὲν ὑπῆρχεν ἐν αὐτῇ μέλος ἐπιφανές. Φαίνεται δ' ὅτι καὶ προ-

φίλος τοῦ Σόλωνος». Ὁ Διογένης ὀνομάζει αὐτὸν ἀδελφὸν τοῦ Σόλωνος· ὅλως ἀπιθάνως.

Δρωπίδου υἱός Κριτίας ὁ παλαιότερος.

Κριτίου υἱοὶ Κάλλαισχρος καὶ Γλαύκων.

Καλλαίσχρου μὲν Κριτίας ὁ τῶν Τριάκοντα· Γλαύκωνος δὲ Χαρμίδης καὶ Περικτιόνη.

Περικτιόνης καὶ Ἀρίστωνος Ἀδείμαντος, Πλάτων, Γλαύκων, Ποτώνη.

Ποτώνης Σπεύσιππος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ώρως απώλεσε τον πατέρα. Έν γοῦν τῇ Ἀπολογίᾳ ὁ Σωκράτης ἀντεπεξερχόμενος κατὰ τῆς κατηγορίας ὅτι διαφθείρει τοὺς συνόντας αὐτῷ νέους, ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν, πρῶτον μὲν τῶν πατέρων τινῶν νέων, ἔπειτα δὲ τῶν πρεσβυτέρων ἀδελφῶν τινων ἄλλων, ὅπερ οὐδένα ἄλλον δύναται νὰ ἔχῃ λόγον, ἢ ὅτι οἱ πατέρες τῶν νέων τούτων ἢ ἀπεδήμουν ἢ εἶχον ἀποθάνει, καὶ παρίσταντο οἱ πρεσβύτεροι ἀδελφοὶ ὡς κηδεμόνες. Καὶ τοῦ Πλάτωνος λοιπὸν παρίστατο ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς Ἀδείμαντος, καὶ τούτου τὴν μαρτυρίαν ἐπικαλεῖται ὁ Σωκράτης (1).

Τοὺς δὲ δύο ἀδελφούς του, Ἀδείμαντον καὶ Γλαύκωνα, εἰσάγει ἐν τῇ Πολιτείᾳ προσδιαλεγομένους τῷ Σωκράτει, ὡς νὰ μὴ ἤθελε νὰ καταστήσῃ ξένους ἄνδρας κοινωνοὺς οὔτε τῆς δόξης, οὔτε τῆς ἀδοξίας, ἥτις θὰ περιεποιεῖτο εἰς τὸν δημιουργὸν ἐκ τοῦ καινοπρεποῦς ἐκείνου δημιουργήματος. Καὶ ἐπιλαμβάνεται πάσης εὐκαιρίας, ὅπως ἐπιδείξῃ αὐτῶν τὴν φιλομάθειαν, τὴν ἀνδρείαν καὶ τὸ ἔμπεδον τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν (2).

(1) Ἀπολογ. 34, a. Τὸ χωρίον τοῦτο τῆς Ἀπολογίας εἶνε, κατά γε τὴν ἐμήν, τὸ μόνον ἐξ οὗ δικαιούμεθα νὰ εἰκάσωμεν τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ Ἀρίστωνος. Ὁ Στείγχαρτος νομίζει ὅτι μαρτυρεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἐν τῷ «Περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίας» σ. 496 λέγοντος τάδε· «Ἀνθρώπου δὲ ἡ μὲν ἐκτροφὴ πολύπονος, ἡ δ' αὔξησις βραδεῖα, τῆς δ' ἀρετῆς μακρὰν οὔσης προαποθνήσκουσιν οἱ πλεῖστοι πατέρες. Οὐκ ἐπεῖδε τὴν Σαλαμῖνα Νεοκλῆς τὴν Θεμιστοκλέους, οὐδὲ τὸν Εὐρυμέδοντα Μιλτιάδης τὸν Κίμωνος, οὐδ' ἤκουσε Περικλέους Ξάνθιππος δημηγοροῦντος, οὐδ' Ἀρίστων Πλάτωνος φιλοσοφοῦντος, οὐδ' Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους νίκας οἱ πατέρες ἔγνωσαν· ψελλιζόντων καὶ συλλαβιζόντων ἠκροῶντο, καὶ κώμους καὶ ἔρωτας καὶ πότους αὐτῶν, οἷα νέοι, πλημμελούντων ἐπεῖδον». Ὁ Πλούταρχος οὐδὲν μαρτυρεῖ ἐν τούτοις οὔτε περὶ τοῦ Ἀρίστωνος οὔτε περὶ τῶν ἄλλων πατέρων ὅτι προώρως ἀπέθανον· ἀλλὰ λέγει τὸ συνήθως καὶ κατὰ φύσιν συμβαῖνον, ὅτι, τῆς ἀρετῆς τῶν ἀνδρῶν ἀναλαμπούσης ὀψὲ τῆς ἡλικίας, οἱ πλεῖστοι τῶν πατέρων ἐπιζῶσι μόνον ἐφ' ὅσον οἱ υἱοί των ἢ ὡς παῖδες ψελλίζουσιν, ἢ ὡς νέοι κωμάζουσιν, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν ᾧ ὡς ἄνδρες ἀριστεύουσιν.

(2) Ἐν σελ. 368 τῆς Πολιτείας παραθέτει τὴν ἀρχὴν ἐλεγείων, ἃ ἐποίησεν ὁ τοῦ Γλαύκωνος ἐραστής, ὅτε οἱ δύο ἀδελφοί, οὗτός τε καὶ ὁ Ἀδείμαντος, ηὐδοκίμησαν περὶ τὴν ἐν Μεγάροις μάχην·

Παῖδες Ἀρίστωνος, κλεινοῦ θεῖον γένος ἀνδρός·

καὶ ἐπιφέρει· «Τοῦτό μοι, ὦ φίλοι, εὖ δοκεῖ ἔχειν· πάνυ γὰρ θεῖον πεπόνθατε, εἰ μὴ πέπεισθε ἀδικίαν δικαιοσύνης ἄμεινον εἶναι, οὕτω δυνάμενοι εἰπεῖν ὑπὲρ αὐ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Μεγάλην σύγχυσιν ἐπιφέρουσιν εἰς τὰ τῆς συγγενείας τοῦ Πλάτωνος τὰ ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ Παρμενίδου λεγόμενα. Ἐκεῖ διηγεῖται Κέφαλός τις «οἴκοθεν ἐκ Κλαζομενῶν» ἀρτίως εἰς Ἀθήνας ἀφικόμενος, ὅτι συνήντησε τοὺς ἀδελφοὺς Ἀδείμαντον καὶ Γλαύκωνα, καὶ ἐρωτᾷ αὐτοὺς περὶ τοῦ ὁμομητρίου ἀδελφοῦ Ἀντιφῶντος, υἱοῦ τοῦ Πυριλάμπους. Οὐδαμοῦ εὑρίσκεται ἀλλαχοῦ ἴχνος τι περὶ δευτέρου γάμου τῆς Περικτιόνης· ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν τῷ Παρμενίδῃ καὶ ἐν τῇ Πολιτείᾳ οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοὶ ὑποτίθενται δεκάδας ὅλας ἐτῶν προγενέστεροι τῶν γνωστῶν ἀδελφῶν τοῦ Πλάτωνος, πολλοὶ τῶν νεωτέρων Πλατωνιστῶν, ὁ Σχλεϊερμάχερος, ὁ Ἄστιος, ὁ Ἕρμαννος κλπ. εἰκάζουσιν ὅτι οἱ ἐν τῷ Παρμενίδῃ καὶ ἐν τῇ Πολιτείᾳ Ἀδείμαντος καὶ Γλαύκων δὲν εἶνε οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Πλάτωνος, ἀλλὰ πρεσβύτερα μέλη τῆς μητρικῆς αὐτοῦ συγγενείας. Καίτοι ἐν τῇ Πολιτείᾳ ὁρίζονται ὡς υἱοὶ τοῦ Ἀρίστωνος· ὥςτε ἀνάγκη νὰ ὑποτεθῇ καί τις Ἀρίστων ἐν τῇ μητρικῇ συγγενείᾳ· ὅπερ καὶ ποιεῖ ὁ Ἕρμαννος. Ἀλλὰ τοσαῦται καὶ τοιαῦται ὑποθέσεις εἶνε πολὺ ἀνυποστατώτεραι τῆς μιᾶς καὶ μόνης, ὅτι ὁ Παρμενίδης δὲν εἶνε προϊὸν τῆς γραφίδος τοῦ Πλάτωνος (1). Ἐν δὲ τῇ Πολιτείᾳ συνεχώρησεν ἑαυτῷ ἕνα τῶν συνήθων ἀναχρονισμῶν, ἵνα τιμήσῃ τοὺς ἀδελφούς του.

Ταῦτα μὲν περὶ τῆς γενεᾶς τοῦ Πλάτωνος. Ἐγεννήθη δ' ἐν Ἀθήναις, ἢ κατ' ἄλλους ἐν Αἰγίνῃ, κατὰ Μάϊον τοῦ 427 π. Χ. (2).

τοῦ. Δοκεῖτέ δέ μοι ὡς ἀληθῶς οὐ πεπεῖσθαι· τεκμαίρομαι δὲ ἐκ τοῦ ἄλλου τοῦ ὑμετέρου τρόπου ».

(1) Τὸ νὰ ἦλθεν ἡ Περικτιόνη εἰς β' γάμον, ἀποθανόντος πρωϊαίτατα τοῦ Ἀρίστωνος, καὶ νὰ ὑπῆρχεν ἀδελφὸς ὁμομήτριος Ἀντιφῶν, υἱὸς Πυριλάμπους, (ὅςτις ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ οὐδὲν κωλύει νὰ εἶνε αὐτὸς ὁ θεῖός της, ὃν καὶ ὁ Πλάτων, ἴσως μητρυιὸν ὄντα, ἐγκωμιάζει ἐν τῷ Χαρμίδῃ) — τοῦτο δέν μοι φαίνεται τόσον ἀπίθανον, ὅσον ὁ ψυχρὸς καὶ ξηρὸς τρόπος, καθ' ὃν γίνεται λόγος ἐν τῷ Παρμενίδῃ περὶ οἰκειοτάτων τῷ Πλάτωνι προσώπων.

(2) Οὕτω κατὰ τὸν γραμματικὸν Ἀπολλόδωρον· τούτῳ δὲ συνᾴδει καὶ ὁ Ἑρμόδωρος, μαθητὴς γενόμενος τοῦ Πλάτωνος, ἐν οἷς λέγει ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους, ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ἐτῶν γενόμενος, ἀπεδήμησεν εἰς Μέγαρα πρὸς Εὐκλείδην· καὶ ὁ Διον. Ἁλικαρνασσεὺς διηγούμενος ὅτι ἀπέθανεν ὀγδοήκοντα ἔτη γεγονώς, βεβαίου ὄντος τοῦ ἔτους τοῦ θανάτου του. Ἄλλαι παραδόσεις ἀπίθανοι εἶνε ὅτι ἐγεννήθη τὸ 429 ἢ τὸ 430.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἡ ὕστερον ἐν τῇ ἡλικίᾳ ἐκλάμψασα δαιμονία φύσις τοῦ ἀνδρὸς προήγαγε μεταγενεστέρους Πλατωνιστὰς εἰς τὸ νὰ θαυμαστώσωσι καὶ αὐτὴν τὴν γέννησίν του. Ὁ Πλούταρχος, ἐν Συμποσιακοῖς Η', 2, διηγεῖται ὅτι κατὰ τὴν νύκτα τοῦ γάμου ἐμφανισθεὶς ὁ Ἀπόλλων τῷ Ἀρίστωνι, προσέταξεν αὐτῷ νὰ μὴ συνέλθῃ μετὰ τῆς γυναικός του, μέχρις οὗ γεννήσῃ τὸ θεοκύητον τέκνον της· καὶ ταῦτα ἐν ᾧ ἵσταται βέβαιον ἐξ αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος ὅτι ὁ Ἀδείμαντος ἦτο πρεσβύτερος ἀδελφός!

Ὁμοίας προελεύσεως εἶνε καὶ ὁ ἄλλος μῦθος, ὅτι οἱ γονεῖς του θέλοντες νὰ προσφέρωσι θυσίαν εἰς τοὺς θεούς, παραλαβόντες τὸ παιδίον ἀνῆλθον εἰς τὸν Ὑμηττόν, καὶ καταθέσαντες αὐτὸ εἴς τινα τόπον κατεγίνοντο περὶ τὰ τῆς θυσίας· ἐπανελθόντες δ' εὗρον τὸ στόμα τοῦ βρέφους βρύον μέλιτος, ὅπερ μέλισσαι προσιπτάμεναι ἐναπέθετον.

Τὸ πλάσμα τὸ περὶ τῆς Ἀπολλωνιακῆς τοῦ Πλάτωνος καταγωγῆς ἐγένετο αἰτία νὰ ὁρισθῇ ἡμέρα τῆς τε γεννήσεως καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἡ 7η Θαργηλιῶνος (21 Μαΐου), καθ' ἣν ἑωρτάζοντο καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος τὰ γενέθλια. Καὶ ἐπειδὴ συνέβη νὰ ἀποθάνῃ καὶ ὁ Σωκράτης κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα, μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς εἰς Δῆλον χάριν τῆς ἑορτῆς ἀποσταλείσης θεωρίας, οὕτως ὡρίσθη καὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Σωκράτους ἡμέρα ἡ προτεραία τῆς τοῦ Πλάτωνος, καὶ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας οἱ ὀπαδοὶ τῆς Σωκρατικῆς καὶ Πλατωνικῆς φιλοσοφίας καὶ θαυμασταὶ τῆς ἀρετῆς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἑώρταζον τὰς δύο ταύτας ἡμέρας, τιμῶντες τὴν μνήμην των.

Περὶ τοῦ παιδικοῦ καὶ τοῦ ἐφηβικοῦ βίου τοῦ Πλάτωνος, καὶ τῆς κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην τροφῆς καὶ παιδείας αὐτοῦ, παρεδόθησαν ἡμῖν ὀλίγα καὶ ὀλίγου ἄξια γεγονότα, καὶ τούτων δὲ τὰ πολλὰ ὕποπτα. Ὡς διδάσκαλοι αὐτοῦ μνημονεύονται, τῶν μὲν γραμμάτων καὶ τῆς τῶν ποιητῶν ἑρμηνείας ὁ γραμματικός(1) Διονύσιος, τῆς δὲ μουσικῆς ὁ ἄλλως μὲν ἄγνωστος Δρά-

(1) Ὁ γραμματικὸς διέφερε τοῦ γραμματιστοῦ ἢ γραμματοδιδασκάλου· οὗτος μὲν ἐδίδασκε τὰ στοιχεῖα, τὸ ἄλφα βῆτα, ἐκεῖνος δὲ ἑρμηνείαν τῶν ποιητῶν γραμματικῶς καὶ ἱστορικῶς καὶ ῥητορικῶς.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

κων, λεγόμενος δὲ τοῦ εὐφήμως γνωστοῦ Δάμωνος μαθητής (1)· τῆς δὲ γυμναστικῆς Ἀρίστων ὁ Ἀργεῖος, ὅςτις λέγεται ὅτι καὶ μετωνόμασεν αὐτὸν Πλάτωνα διὰ τὸ πλάτος τοῦ στέρνου καὶ τοῦ μετώπου, ἀρχῆθεν ὀνομαζόμενον κατὰ τὸν πάππον, Ἀριστοκλέα (2). Τέλος μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ὅτι πρὶν μαθητεύσῃ παρὰ Σωκράτει συνανεστράφη μετὰ τοῦ Ἡρακλει-

(1) Μετὰ Δράκοντος ὁ Πλούταρχος (Περὶ μουσικῆς 17, 1) ὀνομάζει μουσικοδιδάσκαλον Πλάτωνος καὶ τὸν Ἀκραγαντῖνον Μέτελλον, οὗ ὑπὸ τὸ ὅλως ἀπίθανον Ῥωμαϊκὸν ὄνομα ὑποπτεύουσί τινες κριτικοὶ ὅτι ὑποκρύπτεται τὸ Ἑλληνικὸν Μέγιλλος· ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦτο τὸ ὄνομα μουσικοδιδάσκαλος εἶνε ἄγνωστος. Ὁ δὲ Δάμων ἦτο τῶν μεγαλοψύχων ἐκείνων πανελληνίων ἀνδρῶν, οἵτινες ὑπὸ τὸ πρόσχημα διδασκάλων εἰδικοῦ τινος μαθήματος, ἔχοντος πέρασιν, ἐπαίδευον τοὺς μαθητεύοντας παρ' αὐτοῖς γενικὴν παιδείαν τοῦ ἤθους, οἵους παριστᾷ αὐτοὺς ὁ Πλάτων ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ (σελ. 316 d, e.). Ὁ Δάμων συνεφιλοσόφει μετὰ Ἀναξαγόρου καὶ Σωκράτους, καὶ ἐν πολιτικοῖς ζητήμασι παρίστατο τῷ Περικλεῖ σύμβουλος (Πλουτάρχ. ἐν βίῳ Περικλέους 4). Τοῦ Δάμωνος πολλαχοῦ μνημονεύει ὁ Πλάτων εὐφήμως (Πολιτ. 400 καὶ 424. Λάχ. 197 d) ὡς διδάσκοντος καὶ συνιστῶντος, οὐχὶ τὴν τέρπουσαν, ἀλλὰ τὴν παιδεύουσαν μουσικήν.

(2) Ἡ λέξις **πλάτων** ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν λεγομένων μεγεθυντικῶν, οἷά εἰσι καὶ τὰ χείλων, κεφάλων, γάστρων. Ὡς ὄνομα κύριον δὲν ἦτο ἀσύνηθες ἐν Ἀθήναις· ὁ κωμικὸς Πλάτων ἦτο πρεσβύτερος τοῦ ἡμετέρου, καὶ περὶ τοὺς χρόνους τῆς γεννήσεως τούτου ἐκεῖνος ἦτο ἤδη γνωστὸς ὡς ποιητής. Ἡ νεωτέρα κριτική, ἡ τὰ πάντα καθιστῶσα προβληματώδη, παραδόξως δὲν ὑπώπτευσε τὴν περὶ τῆς μετωνυμίας παράδοσιν ταύτην. Ἐν τούτοις ἐγὼ δυσκολεύομαι νὰ πιστεύσω ὅτι τοιαύτη μετωνυμία, προερχομένη ἔξωθεν ὑπό τινος παιδοτρίβου, θὰ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ φυγαδεύσῃ καὶ ἐκ τοῦ πατρικοῦ οἴκου καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ κτήτορος τὸ τίμιον καὶ προσφιλὲς ὄνομα τοῦ πάππου, καὶ τοῦτο εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, χωρὶς νὰ φαίνηται ὅτι ἐπί τινα χρόνον ἔφερε καὶ τὰ δύο ὀνόματα καὶ ἐπὶ τέλους ἐξενίκησε τὸ ἕτερον, οἷον «Ἀριστοκλῆς ὁ καὶ Πλάτων ἐπικαλούμενος», ὅπως εὑρίσκονται ἐνίοτε τοιαῦτά τινα παρὰ Ξενοφῶντι καὶ Ἀριστοφάνει· οἷον Ἀριστόδημος ὁ ἐπικαλούμενος Μικρός· Ἀρχέδημος ὁ Γλάμων. Τὰ παραδείγματα τοῦ Σικελιώτου Τισίου μετονομασθέντος Στησιχόρου καὶ τοῦ Λεσβίου Τυρτάμου μετονομασθέντος Θεοφράστου, ἅτινα φέρει ὁ Στείγχαρτος (Platon's Leben S. 289), δὲν ἔχουσι πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸ τοῦ Πλάτωνος. Ἄνδρες ἐκ γένους ἀφανοῦς, ἀνελθόντες εἰς περιωπήν, ἄσμενοι καταλείπουσι τὸ πρότερον ὄνομα τῆς προτέρας ἀσημότητος σύμβολον· ἀλλὰ τὸ ὄνομα Ἀριστοκλῆς ἔφερε πατὴρ ἀριστοκρατικοῦ οἴκου, καὶ ἦτο τοσούτῳ τιμιώτερον, ὅσον δὲν συνείθιζον οἱ Ἀθηναῖοι νὰ φέρωσι καὶ δεύτερον οἰκογενειακὸν ὄνομα, καὶ πολλάκις ὁ υἱὸς ὠνομάζετο κατὰ τὸν πατέρα ἵνα διασώζηται τὸ ὄνομα. Ἀριστοφ. Νεφ. 45.

Ἔπειτ' ἔγημα Μεγακλέους τοῦ Μεγακλέους
Ἀδελφιδῆν, ἄγροικος ὢν ἐξ ἄστεως.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τείου Κρατύλου καὶ ἐμυήθη ὑπ' αὐτοῦ τὰ δόγματα τοῦ Ἐφεσίου φιλοσόφου.

Ταῦτα μὲν τὰ παραδοθέντα ἡμῖν περὶ τῆς τροφῆς καὶ παιδείας τοῦ Πλάτωνος κατὰ τὸν πρὸ τῆς παρὰ Σωκράτει διατριβῆς χρόνον.

Περὶ δὲ τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτοῦ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τοῦ βίου του, ἀναφέρεται ὅτι ἐν ἀρχῇ μὲν ἐπεδόθη εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἐποίησέ τινα ἐπικὰ ποιήματα, ἀντιπαραβάλλων δὲ αὐτὰ πρὸς τὰ τοῦ Ὁμήρου καὶ εὑρίσκων πολὺ καταδεέστερα, τὰ κατέκαυσεν. Ἔπειτα δὲ ἐπεδόθη εἰς τὴν δραματουργίαν, συνέθεσε μάλιστα πλήρη τραγικὴν τετραλογίαν, ἣν καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἀναβιβάσῃ ἐπὶ τὴν σκηνήν· γνωρίσας δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τὸν Σωκράτην καὶ ἀκροασάμενος τῶν φιλοσοφικῶν διαλόγων του, ἔρριψεν εἰς τὸ πῦρ τὰς τραγῳδίας, ἐπειπὼν τὸ τοῦ Ὁμήρου·

Ἥφαιστε, πρόμολ' ὧδε, Πλάτων νύ τι σεῖο χατίζει.

ὑποκαταστήσας τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα ὑπὸ τὸ παρ' Ὁμήρῳ «Θέτις»(1).

Παρὰ ταῦτα ἀναφέρεται ὑπὸ μὲν Δικαιάρχου ὅτι ἐπάλαισεν ἐν τοῖς Ἰσθμίοις, ὑπὸ δὲ Ἀπουληίου ὅτι ἐπάλαισε καὶ ἐνίκησεν ἐν Ἰσθμίοις καὶ Πυθίοις, ὑπὸ δὲ τοῦ ἀνωνύμου συγγραφέως τῶν Προλεγομένων, ὅτι ἐνίκησεν Ὀλύμπια καὶ Νέμεα. Πρὸς τούτοις μνημονεύονται στρατιωτικαὶ αὐτοῦ εἰς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίαι. Καὶ ὅτι μὲν ἐστράτευσε πλεονάκις εἶνε λίαν πιθανόν· τὸ ἐναντίον θὰ ἦτο ἀκατανόητον, ὅτι νεανίας εὐγενοῦς καὶ εὐπόρου οἴκου, εὔρωστος τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν φιλότιμος, θὰ ἀπέφευγε τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, καὶ ταῦτα ἐν καιροῖς χαλεποῖς, καθ' οὓς ἡ πατρὶς ἐδεῖτο τῆς βοηθείας καὶ τοῦ ἐσχάτου τῶν τέκνων της, ὅπως ἐν Ἀργινούσαις, ὅτε καὶ τοὺς δούλους μετεχειρίσθησαν (2). Ἀλλ' ἐκ τῶν τριῶν μαχῶν, ὧν διηγεῖται ὁ Ἀρι-

(1) Ὁμ. Ἰλ. Σ. 392.

(2) Ξενοφ. Ἑλλην. Α'. 6, 24 «Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὰ γεγενημένα καὶ τὴν πολιορκίαν ἐπεὶ ἤκουσαν, ἐψηφίσαντο βοηθεῖν ναυσὶν ἑκατὸν καὶ δέκα. εἰσβιβάζοντες τοὺς ἐν τῇ ἡλικίᾳ ὄντας ἅπαντας καὶ δούλους καὶ ἐλευθέρους... Εἰσέβησαν δὲ καὶ τῶν ἱππέων πολλοί». Ὁ Πλάτων ἀνῆκε πιθανῶς εἰς τὸ σῶμα τῶν Ἱππέων (Grote, Plato I Vol.)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

στόξενος ὅτι μετέσχεν, τῆς μὲν ἐν Τανάγρᾳ εἶνε ἀδύνατον, διότι ἦτο ἀγέννητος (457 π. Χ.), τῆς δ' ἐν Δηλίῳ ὡσαύτως, διότι ἦτο νήπιον (424 π. Χ.)· τῆς δ' ἐν Κορίνθῳ, τὸ 394 π. Χ. οὐδὲν κωλύει νὰ δεχθῶμεν ὅτι μετέσχε καὶ ὅτι ἐξ αὐτοψίας ἐγίνωσκε τὸ περὶ τὸν Θεαίτητον πάθημα, οἷον περιγράφει αὐτὸ ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ ὁμωνύμου διαλόγου (1). Ὡσαύτως πιστεύω μετὰ Στεϊγχάρτου ὅτι μετέσχε καὶ αὐτὸς τῆς ἐν Μεγάροις μάχης, ὅπου, ὡς λέγει ἐν τῇ Πολιτείᾳ, ηὐδοκίμησαν οἱ ἀδελφοί του· ἢ μᾶλλον πιστεύω ὅτι μετέσχεν αὐτὸς ἀντὶ τοῦ Γλαύκωνος (2).

Τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα παρεδόθησαν ἡμῖν περὶ τοῦ νεανικοῦ βίου τοῦ Πλάτωνος, ἀσαφῆ καὶ ἐλλιπῆ, ἀνεπιτήδεια νὰ ἐμποιήσωσιν ἡμῖν τελείαν καὶ ἐναργῆ εἰκόνα τῆς διαμορφώσεως τοιαύτης ψυχῆς ὑπερφυοῦς τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος, καὶ διανοίας οὕτω κραταιᾶς. Ἵνα καταμάθωμεν τὰ ἀποχρῶντα αἴτια τοῦ φαινομένου τούτου, ἀνάγκη νὰ ἀναδράμωμεν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ ἐκ ταύτης νὰ γνωρίσωμεν τὸ εἶδος καὶ τὸ ποιὸν τῆς ἀτμοσφαίρας, ἐν ᾗ ἐγεννήθη ὁ Πλάτων, καὶ ἥτις ἀενάως περιβάλλουσα αὐτὸν ἔτρεφε καὶ διέπλαττε τὴν ψυχὴν καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ ἀνδρός.

Ἐγεννήθη λοιπὸν ὁ Πλάτων καὶ ἀνετράφη ἐν Ἀθήναις περὶ τὴν δύσιν τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐποχῆς, καθ' ἣν ἡ πόλις ἀξίως ἠδύνατο νὰ καλῆται παίδευσις τῆς Ἑλλάδος (3) καὶ πρυτανεῖον τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας (4). Τὰ τρόπαια τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῆς Σαλαμῖνος ἵσταντο ἔτι ὀρθὰ καὶ ὑπερήφανα ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν πολιτῶν, ἡ δὲ γενεὰ τῶν θυμολεόντων, τῶν ταλακαρδίων, τῶν πρινίνων καὶ σφενδαμνίνων ἀνδρῶν (5), οὔτε εἶχεν ἐντελῶς ἐκλί-

(1) Κώλυμα εἶνε μόνον διὰ τοὺς πιστεύοντας ὅτι ὁ Πλάτων μετὰ τὰ Μέγαρα εὐθὺς ἐξεδήμησε τὴν μεγάλην πορείαν, ὅπως πιστεύει καὶ ὁ Στεϊγχαρτος, ὅστις ὑποθέτει μάλιστα ὅτι καὶ συνέγραφεν ἐν τῇ πορείᾳ καὶ ὅτι τὸν Θεαίτητον ἔγραψεν ἐν Κυρήνῃ!

(2) Τὴν μάχην ταύτην, τέως ἀγνοουμένην, ἀνεκάλυψεν ὁ Βοίχχιος παρὰ Διοδώρῳ (ΙΓ', 65) ὡς γενομένην τὸ 409 π. Χ. Ἡ μόνη δυσχέρεια εἶνε ὅτι ὁ Γλαύκων τότε θὰ ἦτο μόλις 16 ἐτῶν. Ἂν ὅμως δεχθῶμεν ὅτι ἀντὶ τοῦ Γλαύκωνος ἦτο αὐτὸς ὁ Πλάτων, ἡ δυσχέρεια αἴρεται.

(3) Θουκυδ. ἐν τῷ ἐπιταφίῳ.

(4) Πλ. Πρωταγ. 387 d.

(5) Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 180.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πει, καὶ παρερχομένη κατέλειπεν ἐπιγόνους ἀξίους ἑαυτῆς, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ νῖκαι τοῦ Κίμωνος, ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν βαρβάρων ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν θαλασσῶν, αἱ εἰς Κύπρον καὶ Αἴγυπτον ἐκστρατεῖαι τῶν Ἀθηναίων καὶ ἄλλα ἔργα, τούτοις παραπλήσια.

Ἡ Ἀθηναϊκὴ ἡγεμονία, προκληθεῖσα καὶ καταστᾶσα παρ' ἑκόντων τῶν Ἑλλήνων, ἐξηπλοῦτο ἐφ' ἁπάσας τὰς ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς Προποντίδος κλυζομένας χώρας· περὶ τὰς τριακοσίας πόλεις, ὧν πολλαὶ πάλαι ποτέ, μείζονες καὶ ὀλβιώτεραι τῆς ἡγεμονίδος, συνετέλουν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐλάμβανον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἡγεμόνος λαοῦ τὴν δικαιοσύνην (1)· ἡ δὲ συναίσθησις τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος καθίστα τὸν τότε Ἀθηναῖον οὐχ ἧττον μεγαλόφρονα ἢ τὸν Ἄγγλον σήμερον.

Ἡ ἱερὰ πέτρα τῆς Ἀκροπόλεως ἀνυψοῦτο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἄστεως ὑπερήφανος, ὑποβαστάζουσα καὶ ἐπιδεικνύουσα τὰ κάλλιστα καὶ θεοπρεπέστατα δημιουργήματα, ἅτινα πώποτε ὁ νοῦς, ἡ καρδία καὶ αἱ χεῖρες τοῦ ἀνθρώπου ἐν τελειοτάτῃ ἁρμονίᾳ ἐδημιούργησαν. Καὶ πᾶσα δὲ ἡ πόλις ἔβριθε δημοσίων καλλιουργημάτων, παρ' ἅτινα ἵσταντο τὰ ἰδιωτικὰ κατασκευάσματα ταπεινὰ καὶ ἄσημα, φιλοτιμουμένων τῶν πολιτῶν νὰ μὴ ἐπισκιάσωσι διὰ τῶν ἰδίων τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν κοινῶν τῆς πόλεως (2), ἐφ' οἷς ἕκαστος ἐσεμνύνετο μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἰδίοις.

Τὰ ἀθάνατα ἔπη τοῦ Ὁμήρου καὶ ἄλλων ἀγαθῶν ποιητῶν ἦσαν τὰ ἀέναα νάματα, τὰ ἀρδεύοντα τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῆς Ἀθηναϊκῆς νεολαίας, « ἐν οἷς πολλαὶ μὲν νουθετήσεις ἔνεισι, πολλαὶ δὲ διέξοδοι καὶ ἔπαινοι καὶ ἐγκώμια παλαιῶν ἀνδρῶν ἀγαθῶν, ἵνα ὁ παῖς ζηλῶν μιμῆται καὶ ὀρέγηται τοιοῦτος γενέσθαι » (3).

(1) Θουκυδ. Α', 77.

(2) Δημοσθ. Ὀλυνθ. Γ', 25. « Δημοσίᾳ μὲν τοίνυν οἰκοδομήματα καὶ κάλλη τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα κατεσκεύασαν ἡμῖν ἱερῶν καὶ τῶν ἐν τούτοις ἀναθημάτων, ὥστε μηδενὶ τῶν ἐπιγιγνομένων ὑπερβολὴν λελεῖφθαι· ἰδίᾳ δ' οὕτω σώφρονες ἦσαν καὶ σφόδρα ἐν τῷ τῆς πολιτείας ἤθει μένοντες, ὥστε τὴν Ἀριστείδου καὶ τὴν Μιλτιάδου καὶ τῶν τότε λαμπρῶν οἰκίαν εἴ τις ἄρα οἶδεν ὑμῶν ὁποία ποτ' ἐστίν, ὁρᾷ τῆς τοῦ γείτονος οὐδὲν σεμνοτέραν οὖσαν ».

(3) Πλ. Πρωταγ. 326.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τοῦ Μαραθωνομάχου Αἰσχύλου ἡ τιτανικὴ ποίησις κατέπληττε τὰς ψυχὰς τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ καὶ ἐπλήρου φόβου κρυόεντος καὶ φυγῆς ἀπὸ ὕβρεως καὶ ὑπερφιάλων ἔργων. Τοῦ δὲ Σοφοκλέους ἡ ἀνθρωπινωτέρων μέτρων ποίησις κατεδύετο βαθέως εἰς τὰς ψυχάς, ἥπτετο ἐρρωμένως αὐτῶν καὶ ἤλαυνε πρὸς πᾶν καλὸν καὶ θεάρεστον ἔργον. Τοῦ δ' Εὐριπίδου ἡ φιλόσοφος, ἡ διαλεκτικὴ καί, διὰ πάσης, τοῦ ἀγαθοῦ στοχαστικὴ Μοῦσα ὤξυνε τὴν διάνοιαν, κινοῦσα αὐτὴν εἰς σκέψιν τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων νόμων, καὶ ἀνατρέπουσα τὰς ψευδεῖς δόξας ἐνεποίει ὀρθὰς μετὰ λόγου.

Ἡ φιλοσοφία, γέννημα καὶ θρέμμα γνήσιον τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας, ἔσχε μὲν τὴν πρώτην γένεσίν της κατὰ τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, ἐπὶ αἰῶνας δὲ διεπεραιοῦτο ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν δυτικὴν καὶ τἀνάπαλιν, συνδέουσα οὕτω τὰ δύο πέρατα τῆς Ἑλληνικῆς οἰκουμένης, συσφίγγουσα τὸν ἀδελφικὸν δεσμὸν καὶ ἀνακοινοῦσα ἀλλήλοις τὰς ἐκ τῶν μυχίων τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς ἀνορυσσομένας ἀληθείας, μέχρις οὗ δι' Ἀναξαγόρου κατάρασα εἰς τὴν μητρίδα γῆν καὶ ἐγκαταστᾶσα ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει τῆς Ἀθηνᾶς, δὲν ἀπῆρε πλέον ἐκεῖθεν.

Ἡ ἱερὰ αὕτη τῆς Ἐργάνης Ἀθηνᾶς πόλις ἦτο μεστὴ καλλιτεχνῶν χειριζομένων ἀξίως τῆς πολιούχου τὴν σμίλην, τὸ γλύφανον, τὸν χρωστῆρα, τὸ πλῆκτρον, τὴν φωνήν, τὸν λόγον. Οἱ τεχνῖται οὗτοι δὲν ἦσαν μίσθαρνοι, χάριν τοῦ ἐπιουσίου κέρδους πωλοῦντες τὸ τάλαντόν των, ἀλλὰ ἄνδρες βλέποντες πρὸς τὰς ἰδέας καὶ τὰς ἰδέας αἰσθητοποιοῦντες διὰ τῆς τέχνης· ἦσαν Φειδίαι, Πολύκλειτοι, Καλλικλεῖς, Ἰκτῖνοι, Πολύγνωτοι, Ζεύξιδες, Δάμωνες, Αἰσχύλοι, Σοφοκλεῖς, Εὐριπίδαι, Ἀριστεῖδαι, Περικλεῖς.

Ἐν τοιαύτῃ ἄρα πόλει «ὡς ἐν ὑγιεινῷ τόπῳ οἰκοῦντες οἱ νέοι, ὠφελοῦντο ἀπὸ παντός, ὁπόθεν αὐτοῖς ἀπὸ τῶν καλῶν ἔργων ἢ πρὸς ὄψιν ἢ πρὸς ἀκοήν τι προσέβαλλεν, ὥσπερ αὔρα φέρουσα ἀπὸ χρηστῶν τόπων ὑγίειαν» (1).

Οὕτω συγκεκροτημένης καὶ κεχορηγημένης τῆς πόλεως ὑπὸ

(1) Πλ. Πολιτ. 401 c.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τῆς μεγαλοφροσύνης καὶ τῆς μεγαλουργίας τῶν πολιτῶν, ὑπερβαινούσης τοῖς ἔργοις καὶ ἔτι μᾶλλον τῇ γνώμῃ τὰ ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ κεχαραγμένα τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ὅρια, «ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, ὃ δὴ φιλεῖ ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῖς εὖ πράττουσι προσπίπτειν, πρῶτον μὲν ζῆλος, ἀπὸ ζήλου δὲ φθόνος» (1)· ἐπῆλθεν αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ φαινόμενον, ὅπερ καὶ πρότερον πολλάκις ἰδόντες ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασιν ἐπιγιγνόμενον οἱ φιλοσοφώτεροι καὶ μελετηρότεροι τῶν ἀνθρώπων, μὴ δυνηθέντες νὰ συλλάβωσι τὸν διέποντα ταῦτα ἀίδιον νόμον, τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τοῦ φαινομένου, ὑπέθεσαν τὸ θεῖον φθονερόν (2)· αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ φαινόμενον ὅπερ καὶ ὕστερον ἐπισυνέβη πλεονάκις ἐν τῇ διὰ τῶν αἰώνων σταδιοδρομίᾳ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅτε ἐπήλαυνον κατ' αὐτοῦ πολυώνυμοι καὶ δυσώνυμοι λαοὶ ἀπὸ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ θαλάσσης καὶ ἐῴας, οἱονεὶ θεόσσυτος μάστιξ κολάζουσα αὐτὸν διὰ τὴν ἰταμότητα τοῦ νὰ ὑπερπηδήσῃ τὰ ἐσκαμμένα καὶ νὰ μεταρσιωθῇ εἰς τοὺς αἰθερίους τόπους τοῦ νοητοῦ, οὓς οἱ θεοὶ ἠρετίσαντο ἑαυτοῖς ἐνδιαίτημα, καὶ νὰ κατοπτεύσῃ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ αἴτια τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀνθρωπίνων, ἅτινα οἱ θεοὶ ἠθουλήθησαν νἀποκρύψωσιν ἀπ' αὐτοῦ.

Ἀλλ' ὁ φθόνος ἵσταται ἔξω τοῦ θείου χοροῦ (3)· ὁ δὲ παρὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων θὰ ἀπέβαλλε τὸ κέντρον, ἂν οἱ Ἀθηναῖοι διετέλουν, ὡς πρότερον, ἐν ἑαυτοῖς μὲν σωφρονοῦντες, πρὸς δὲ τοὺς Ἕλληνας μετριοφρονοῦντες, πρὸς δὲ τοὺς βαρβάρους, ὡς φύσει ἐχθρούς, μεγαλοφρονοῦντες καὶ φιλονίκως ἔχοντες.

Οὐχὶ ὁ φθόνος ὁ ἐκ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἀλλ' ἡ ὕβρις ἡ οἴκοθεν προελθοῦσα, «ἣ δὴ φιλεῖ τοῖς εὖ πράττουσι προσπίπτειν», αὕτη ἐταπείνωσε τοὺς Ἀθηναίους.

Μόνον ὁμοφροσύνη μετὰ τῆς Σπάρτης καὶ δικαία, ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως ἐνδεδειγμένη τῆς ἡγεμονίας διανομή, ἠδύνατο νὰ συμπήξῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς ἓν κραταιὸν ἀήττητον σῶμα· καὶ μόνον λαὸς σωφρονῶν, σεβόμενος τοὺς κρείττονας, θὰ ἠδύνατο νὰ

(1) Πλ. Μενέξ. 242.

(2) Ἡρόδοτ. Γ', 40. Καὶ ὁ τοῦ Αἰσχύλου Προμηθεὺς τοιαύτην ἔχει ὑπόθεσιν.

(3) Πλ. Φαῖδρ. 247.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀρκεσθῇ εἰς τοιαύτην ἰσομοιρίαν πολιτικῆς ἀρχῆς καὶ δυνάμεως. Ταῦτα ἐπρέσβευεν ὁ πανελληνίου φρονήματος ἐμπεφορημένος Κίμων· ὁ δὲ φιλαθήναιος μᾶλλον ἢ φιλέλλην Περικλῆς ἐπρέσβευε τὰ ἐναντία. Ἂν ἐν τῷ ἀνταγωνισμῷ ἐξενίκων αἱ ἀρχαὶ τοῦ Κίμωνος, αἱ τύχαι τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ θὰ ἦσαν διάφοροι· ἀλλ' ἐξενίκησαν αἱ τοῦ Περικλέους. «Αἰτία ἑλομένου, θεὸς ἀναίτιος»(1).

Ὑπὸ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν προσωπικῶν χαρισμάτων τοῦ ἀνδρός, ὑπὸ τὴν γοητείαν τῆς ἀναμφισβητήτου προσωπικῆς ἀρετῆς αὐτοῦ, ὑπὸ τὴν αἴγλην τῶν ἐπ' αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ ἀνεγερθέντων ἀθανάτων μνημείων, ὁ μὴ ἐκθαμβούμενος ἱστορικὸς διακρίνει ἐπὶ τοῦ ἀκτινοβόλου τούτου ἡλίου δύο μελανὰς κηλῖδας· ἡ μὲν τούτων εἶνε ἡ ὑπ' αὐτοῦ περιαίρεσις παντὸς χαλινοῦ τῆς δημοκρατίας, διὰ τῆς καθαιρέσεως τῆς πολιτικῆς δυνάμεως τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὅςτις ἦτό τι ἀνάλογον πρὸς τὴν ἐν Σπάρτῃ ἀρχὴν τῶν Ἐφόρων, καὶ διὰ τῆς καταστάσεως τῶν δικαστηρίων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ λαοῦ μισθοφόρων (2)· ἡ δ' ἄλλη κηλὶς εἶνε τὸ ἄγαν φιλόνικον αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, συμμάχους ὁμοίως καὶ ἀντιμάχους, ἡ ὑποτίμησις τῶν συμφορῶν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καὶ ἡ μετὰ λίαν ἐλαφρᾶς συνειδήσεως ἐπιδίωξις αὐτοῦ.

Τῶν ἁμαρτημάτων τούτων ὀπισθόποδες ἐπῆλθον καὶ βαρεῖαι αἱ τιμωρίαι. Πολλοὶ δοξάζουσιν ὅτι, ἂν ἐπέζη ὁ Περικλῆς, θὰ ἀπεσόβει τὰς συμφορὰς ἐκείνας. Οἱ τοιοῦτοι παραγνωρίζουσι τὰ ἀληθῆ αἴτια τοῦ κακοῦ· οἱ Κλέωνες καὶ οἱ Ἀλκιβιάδαι καὶ ὁ ἐπικροτῶν αὐτοὺς ὄχλος ηὐξήθησαν καὶ διεμορφώθησαν τοιοῦτοι ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ ὑπὸ Περικλέους κατασταθείσῃ. «Πολιτεία γὰρ τροφὴ ἀνθρώπων ἐστί, καλὴ μὲν ἀγαθῶν, ἡ δ' ἐναντία κακῶν» (3) Ἔπειτα δὲ καὶ ἐκλιπόντος ἐκείνου περιῆσαν ἄνδρες, οὔτε κατὰ τὴν ἠθικὴν ἀξίαν ὑποδεέστεροι ἐκείνου, οἷος ὁ Νικίας, οὔτε κατὰ τὴν στρατηγικὴν ἐμπειρίαν, οἷοι ὁ Λάχης καὶ ὁ Λάμαχος καὶ ὁ Δημοσθένης. Καὶ ἀφοῦ ἡ γνώμη τοιούτων ἀνδρῶν δὲν ἐνίκα ἐν τῇ ὀχλοκρατουμένῃ πόλει, τίς δύναται νὰ ἐγγυηθῇ

(1) Πλ. Πολιτ. 617 e.
(2) Πλ. Γοργ. 509. Ἀριστοτ. Πολιτ. Β', 9, 3.
(3) Πλ. Μενέξ. 238 c.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὅτι ἐπιζῶν ὁ Περικλῆς θὰ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἐγκαθείρξῃ πάλιν ἐν τῷ ἀσκῷ τοῦ Αἰόλου τοὺς μαινομένους ἀνέμους, οὓς αὐτὸς ἐξαπέλυσεν;

Ὁ Σοφοκλῆς ἔβλεπεν ὀρθῶς, ὅτε ἐποίει τὰ ἰαμβεῖα τάδε (1)·

Ὅπου δέος πάρεστιν, αἰσχύνη θ' ὁμοῦ,
Σωτηρίαν ἔχοντα τόνδ' ἐπίστασο·
Ὅπου δ' ὑβρίζειν, δρᾶν θ' ἃ βούλεται παρῇ,
Ταύτην νόμιζε τὴν πόλιν χρόνῳ ποτὲ
Ἐξ οὐρίων δραμοῦσαν εἰς βυθὸν πεσεῖν.
Ἀλλ' ἑστάτω μοι καὶ δέος τι καίριον,
Καὶ μὴ δοκῶμεν, δρῶντες ἂν ἡδώμεθα,
Οὐκ ἀντιτίσειν αὖθις ἂν λυπώμεθα.
Ἕρπει παραλλὰξ ταῦτα (2).

Σημεῖον τῆς μεταβολῆς τῶν καιρῶν ἦτο καὶ ἡ ἐμφάνισις τῶν σοφιστῶν ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα τῶν Ἀθηνῶν. Τούτων οἱ πρωτεύοντες Πρωταγόρας καὶ Γοργίας, Ἱππίας καὶ Πρόδικος, ἦσαν ὁμολογουμένως ἄνδρες καὶ τὸν νοῦν τετράγωνοι καὶ τὴν μάθησιν πλούσιοι, καὶ τὸ ἦθος χρηστοί, καὶ θὰ περιεποίουν καὶ τὴν σήμερον τιμὴν παντὶ λαῷ ἀναδεικνύοντι τοιούτους ἄνδρας. Ἡ κακία των ἔκειτο ἐν τούτῳ, ὅτι ἐκαπηλεύοντο τὸ τάλαντόν των· καὶ ἐν λαῷ ὅςτις ἀνετράφη καὶ ἐπαιδεύθη νὰ ὑπολαμβάνῃ τὴν ἀρετὴν ἀντὶ μόχθων καὶ αἵματος, οὐχὶ ἀντὶ χρημάτων ὠνίαν, εἰκότως ἦσαν οἱ ὑποπτεύοντες τὴν οὕτω παραδιδομένην ἀρετὴν ὡς κίβδηλον. Καὶ ἦτο τῇ ἀληθείᾳ κίβδηλος ἡ ὑπὸ τῶν σοφιστῶν παραδιδομένη ἀρετή, καὶ ἂν δεχθῶμεν τὴν ἰδίαν αὐτῶν γνησίαν· διότι μὴ ἐλαυνόμενοι ὑπὸ τοῦ φιλανθρώπου ἔρωτος νὰ κοινώσωσι τὰ ἀγαθὰ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς καὶ εἰς τὸν πλησίον, ὑφ' οὗ ἠλαύνετο ὁ Σωκράτης (3), ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὸ φιλοχρηματίας, οὔτε οἴκοθεν ὑφ' ἑαυτῶν ἠπείγοντο εἰς τὴν ζήτησιν καὶ ἐξεύρεσιν τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ αἰτίων τῶν ὄντων καὶ φαινομένων, καὶ τῶν ἀϊδίων φυσικῶν καὶ ἠθικῶν νόμων, τῶν διεπόντων τὸν κόσμον τοῦτον καὶ τὰ ἀνθρώπινα, ὅπερ ἐστὶ τὸ κύριον ἔργον παντὸς γνησίως φιλοσοφοῦντος, οὔτε καί, εἴ τι τούτων ἐγίνωσκον πῶς

(1) Σοφοκλ. Αἴας 1079.
(2) Πρβλ. καὶ Πλ. Νόμ. 715 d.
(3) Πλάτ. Εὐθύφρ. 3, d. Συμποσ. 209.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἔχει, οὕτω καὶ παρέδιδον τοῖς μαθηταῖς ἀπαραχάρακτον, ἠναγκασμένοι ὑπὸ τοῦ σκοποῦ, οὗ ἐστοχάζοντο, τοῦ χρηματισμοῦ, νὰ ῥυθμίζωσι τὴν διδασκαλίαν των πρὸς τὸ ἥδιστον μᾶλλον ἢ τὸ ὠφελιμώτατον τοῖς μαθητεύουσιν (1).

Πᾶσαι αἱ κατὰ τῶν σοφιστῶν ἐκστρατεῖαι τοῦ Πλάτωνος, καίπερ μὴ παραγνωρίζοντος τὴν ἄλλην αὐτῶν ἀξίαν, εἰς τοῦτο κυρίως τείνουσι, νὰ ἀπογυμνώσῃ αὐτοὺς τῶν προσχημάτων καὶ νὰ καταδείξῃ ὅτι οὔτε ἐφιλοσόφησάν ποτε γνησίως, οὔτε ἐσκέφθησαν πῶς θὰ ἀπέβαινον ὠφελιμώτεροι τοῖς νέοις, ἀλλὰ μόνον πῶς νὰ θησαυρίζωσιν ὡς πλεῖστα χρήματα, ἐπὶ τῇ δεινότητι ταύτῃ ἐγκαυχώμενοι μᾶλλον ἢ αἰσχυνόμενοι (2).

Ἀλλὰ — «λέγεται γοῦν, ὦ Φαῖδρε, δίκαιον εἶναι καὶ τὸ τοῦ λύκου εἰπεῖν» (3) — ἔρχεται αὐτὸς ὁ δεινὸς κατήγορος τῶν σοφιστῶν νὰ ἀπολογηθῇ ὑπὲρ αὐτῶν, ἀποκαλύπτων τοὺς ἀληθεῖς αἰτίους τῆς καχεξίας. «Ἢ καὶ σὺ ἡγεῖ, ὥσπερ οἱ πολλοί (4), διαφθειρομένους τινὰς εἶναι ὑπὸ σοφιστῶν νέους, διαφθείροντας δέ τινας σοφιστὰς ἰδιωτικούς, ὅ τι καὶ λόγου ἄξιον, ἀλλ' οὐκ αὐτοὺς τούτους τοὺς ταῦτα λέγοντας μεγίστους μὲν εἶναι σοφιστάς, παιδεύειν δὲ τελεώτατα καὶ ἀπεργάζεσθαι οἵους βούλονται εἶναι καὶ νέους καὶ πρεσβυτέρους καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας; — Πότε δή; ἡ δ' ὅς. — Ὅταν, εἶπον, ξυγκαθεζόμενοι ἀθρόοι οἱ πολλοὶ εἰς ἐκκλησίας ἢ εἰς δικαστήρια ἢ θέατρα ἢ στρατόπεδα, ἤ τινα ἄλλον κοινὸν πλήθους ξύλλογον, ξὺν πολλῷ θορύβῳ τὰ μὲν ψέγωσι τῶν λεγομένων ἢ πραττομένων, τὰ δ' ἐπαινῶσιν, ὑπερβαλλόντως ἑκάτερα, καὶ ἐκβοῶντες καὶ κροτοῦντες, πρὸς δ' αὐτοῖς αἵ τε πέτραι καὶ ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἂν ὦσιν, ἐπηχοῦντες, διπλάσιον θόρυβον παρέχωσι τοῦ ψόγου καὶ ἐπαίνου· ἐν δὴ τῷ

(1) Σήμερον ὅτε οἱ καιροὶ ἀπαιτοῦσι τοὺς διδασκάλους ἐμμίσθους, οἱ φρόνιμοι νομοθέται προνοοῦσι νὰ ἀπαλλάττωσιν αὐτοὺς τοῦ ἐξευτελισμοῦ τοῦ λαμβάνειν τὸν μισθὸν ἐκ τῶν χειρῶν τῶν μαθητῶν, τοῦ ἐξαρτᾶν τὴν εὐημερίαν των ἀπὸ τοῦ πλήθους καὶ τῆς εὐπορίας τῶν μαθητῶν, καὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ ῥυθμίζειν τὴν διδασκαλίαν των πρὸς τὴν ῥαστώνην μᾶλλον ἢ τὴν ὠφέλειαν τῶν μαθητῶν.

(2) Γοργ. 447 c, καὶ 456 b. — Πρωταγ. 334, 341, 349, 361. — Μεν. 91-92. Ἱππ. Μ. 281-287. Ἱππ. Ἐλ. 368.

(3) Φαῖδρ. 272 c.

(4) Οἱ τοῦ Ἀνύτου ὁμόφρονες δηλονότι. Ἔπιθι Μέν. 91-93.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τοιούτῳ τὸν νέον, τὸ λεγόμενον, τίνα οἴει καρδίαν ἴσχειν, ἢ ποίαν ἐν αὐτῷ παιδείαν ἰδιωτικὴν ἀνθέξειν, ἣν οὐ κατακλυσθεῖσαν ὑπὸ τοιούτου ψόγου ἢ ἐπαίνου οἰχήσεσθαι φερομένην κατὰ ῥοῦν, ᾗ ἂν οὗτος φέρῃ, καὶ φήσειν τε τὰ αὐτὰ τούτοις καλὰ καὶ αἰσχρὰ εἶναι, καὶ ἐπιτηδεύσειν ἅπερ ἂν οὗτοι, καὶ ἔσεσθαι τοιοῦτον; . . . Ἔτι τοίνυν σοι, ἦν δ' ἐγώ, πρὸς τούτοις καὶ τόδε δοξάτω. — Τὸ ποῖον; — Ἕκαστος τῶν μισθαρνούντων ἰδιωτῶν, οὓς δὴ οὗτοι σοφιστὰς καλοῦσι καὶ ἀντιτέχνους ἡγοῦνται, μὴ ἄλλα παιδεύειν ἢ ταῦτα τὰ τῶν πολλῶν δόγματα, ἃ δοξάζουσιν, ὅταν ἀθροισθῶσι, καὶ σοφίαν ταύτην καλεῖν, οἷόνπερ ἂν εἰ θρέμματος μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ τρεφομένου τὰς ὀργάς τις καὶ ἐπιθυμίας κατεμάνθανεν, ὅπῃ τε προσελθεῖν χρὴ καὶ ὅπῃ ἅψασθαι αὐτοῦ, καὶ ὁπότε χαλεπώτατον ἢ πρᾳότατον καὶ ἐκ τίνων γίγνεται, καὶ φωνὰς δὴ ἐφ' οἷς ἑκάστας εἴωθε φθέγγεσθαι, καὶ οἵας αὖ ἄλλου φθεγγομένου ἡμεροῦταί τε καὶ ἀγριαίνει, καταμαθὼν δὲ ταῦτα πάντα ξυνουσίᾳ τε καὶ χρόνου τριβῇ, σοφίαν τε καλέσειε καὶ ὡς τέχνην συστησάμενος ἐπὶ διδασκαλίαν τράποιτο, μηδὲν εἰδὼς τῇ ἀληθείᾳ τούτων τε τῶν δογμάτων τε καὶ ἐπιθυμιῶν ὅ τι καλὸν ἢ αἰσχρόν, ἢ ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον, ὀνομάζοι δὲ πάντα ταῦτα ἐπὶ ταῖς τοῦ μεγάλου ζῴου δόξαις, οἷς μὲν χαίροι ἐκεῖνο, ἀγαθὰ καλῶν, οἷς δὲ ἄχθοιτο, κακά . . .» (1).

Ἡ κοινωνία, ἐν ᾗ ἀνετρέφετο ὁ παῖς τοῦ Ἀρίστωνος, δὲν ἦτο πλέον συγκεκροτημένη, ὡς πρό τινων δεκαετηρίδων, εἰς ἕνα χορόν, ᾄδοντα καὶ βαίνοντα πρὸς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν αὐτὴν ἁρμονίαν, τὴν ἀπ' αἰώνων καθιερωμένην· ἀλλ' ἦτο ἄθροισμα πολλῶν ἐπὶ μέρους χορῶν, ὧν ἕκαστος ᾖδε καὶ ἔβαινε πρὸς ἴδιον ῥυθμὸν ἢ ἀρρυθμίαν καὶ ἰδίαν ἁρμονίαν ἢ δυσαρμονίαν, καὶ συχναὶ ἦσαν αἱ διασταυρώσεις διαφόρων χορῶν καὶ αἱ μεταστάσεις ἀπὸ ἑτέρου εἰς ἕτερον.

Πῶς διετίθεντο οἱ νέοι οἱ ἐν οὕτω ποικιλοσχήμῳ καὶ ποικιλοφθόγγῳ κοινωνίᾳ ἀνατρεφόμενοι, καὶ ποῖοι ἄνδρες ἀπέβαινον; Ἂς θεωρήσωμεν τοὺς κυριωτάτους τύπους.

(1) Πολιτ. 492-493.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Οἱ μὲν ἐκ τοῦ ὄχλου προϊόντες, φύσει δὲ δεινοὶ καὶ δοξομανεῖς, κεχορηγημένοι ἱκανῶς ὑπὸ τῆς τύχης, ἔσπευδον διεισδύοντες διὰ μέσου τῶν ὁμοταγῶν νὰ προέλθωσιν εἰς τὸ ἀξίωμα κορυφαίων τῶν χορῶν· τοῦτο δὲ κατορθώσαντες ἠξίουν ἔπειτα νὰ μεθιστῶσι καὶ πάντας τοὺς ἐν τῇ πόλει χοροὺς πρὸς τὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν ἁρμονίαν, πρὸς ἣν αὐτοὶ ἔμαθον ἐκ παίδων νὰ χορεύωσι. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Κλέωνες καὶ οἱ Ὑπέρβολοι.

Οἱ δ' ἐξ εὐγενοῦς μὲν οἴκου καὶ εὐφυεῖς τὴν ψυχήν, δυστυχήσαντες δὲ ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ νὰ συγχορεύωσι μετὰ τῶν φαύλων κακόρρυθμα σχήματα καὶ νὰ συνᾴδωσι μέλη ἥκιστα ἐμμελῆ, φιλονικότεροι ἢ φιλοτιμότεροι ἀποδειχθέντες, πλεονεκτοῦντες ἐκείνων κατὰ τὴν ὕβριν τὴν ἐκ τῆς ἐπιφανοῦς καταγωγῆς, ἀπέβαινον ἐκείνων βλαβερώτεροι εἰς τὴν πατρίδα. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Ἀλκιβιάδαι, οἱ Κριτίαι καὶ οἱ Χαρικλεῖς.

Οἱ δὲ ἐξ εὐγενοῦς οἴκου, ἐν ᾧ ὑπάρχει ἐντεθρονισμένη ἀπὸ πολλῶν γενεῶν ἡ ἀρετή, ὡς οἰκειοτέρα τῇ εὐγενείᾳ μᾶλλον ἢ τῇ δυσγενείᾳ, οἱ φέροντες οἴκοθεν ἐγκεχαραγμένον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔμβλημα τὸ τοῦ Ὁμήρου·

> Αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων,
> Μηδὲ γένος πατέρων αἰσχυνέμεν,

ἴσως καὶ ὑπὸ θείας τινὸς ὁρμῆς πρὸς τὰ καλὰ καὶ θεάρεστα φερόμενοι (1), οἱ τοιοῦτοι πρῶτον μὲν εὐθὺς ἐκ παίδων κατέχονται ὑπὸ εὐγενοῦς ὑπερηφανίας ἀπαγούσης αὐτοὺς ἀπὸ λόγων καὶ ἐπιτηδευμάτων ἰδιαζόντων εἰς τὸν χύδην λαόν, καὶ ἡ θέα καὶ ἡ ἀκοὴ τοιούτων γίνεται αὐτοῖς ἀποτρόπαιος μᾶλλον ἢ θελκτική (2)· ἔπειτα δὲ προϊούσης τῆς ἡλικίας, καταμανθάνοντες τὸ παρελθὸν μεγαλεῖον τῆς πατρίδος καὶ καθορῶντες τὴν ἐνεστῶσαν κατάπτωσιν, ὀδυνῶνται ὡς ἐπὶ συμφορᾷ οἰκειοτέρᾳ αὐτοῖς μᾶλλον ἢ τοῖς ἐκ τοῦ ὄχλου, καὶ ἐμπίπτει αὐτοῖς ἔννοια τοιάδε τις, ὁποία ἐνέπεσε τῷ Ξενοφῶντι μετὰ τὸν φόνον τῶν στρατηγῶν ἐν τῇ καταβάσει. «Τί κατάκειμαι; ἡ δὲ νὺξ προβαίνει . . . ὅπως

(1) Πολιτ. 492 a καὶ e. Νόμ. 642 d.

(2) Ὁποία ἦτο τοῖς παισὶ τῶν Σπαρτιατῶν ἡ θέα τῶν Εἱλώτων μεθυόντων καὶ ἀσχημονούντων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δ' ἀμυνούμεθα, οὐδεὶς παρασκευάζεται οὐδ' ἐπιμελεῖται, ἀλλὰ κατακείμεθα, ὥςπερ ἐξὸν ἡσυχίαν ἔχειν»· καὶ καθιεροῦσι τὸν βίον των εἰς τὴν τῶν κοινῶν σωτηρίαν καὶ εὐόδωσιν, καθ' ὃ ἕκαστος ἔλαβε θεοδώρητον τάλαντον. Οἱ τοιοῦτοι νέοι γίνονται προώρως σκεπτικοὶ καὶ ἀγέλαστοι, ἀποφεύγοντες τὰς θορυβώδεις συναναστροφὰς καὶ τὰς συνήθεις ψυχαγωγίας τῆς νεότητος· καὶ ὑπολαμβάνονται ὑπὸ τῆς κοινωνίας ὡς ἀκατάδεκτοι, ἐν ᾧ διάκεινται ὑπηρετικώτατα πρὸς τοὺς συμπολίτας των, καὶ ὡς ἀκοινώνητοι, ἐν ᾧ θὰ ἦσαν πάντων ὁμιλητικώτατοι, ἂν ἡ κοινωνία ἠδύνατο νὰ καταλάβῃ τὰ ὑπὲρ αὐτῆς διανοήματα καὶ βουλήματά των, καὶ ὡς μισάνθρωποι, ἐν ᾧ εἰσι πάντων φιλανθρωπότατοι, μισοῦντες μὲν ἀδιαλλάκτως τὴν κακίαν, ἐλεοῦντες δὲ τοὺς κακοὺς καὶ μοχθοῦντες ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς αὐτῶν ἀπὸ τῆς κακίας.

Τοῦ τύπου τούτου τέλειον ἀντίτυπον ἦτο ὁ Πλάτων. Ἐν τῷ πατρικῷ οἴκῳ κατετέθησαν βαθέως ἐν τῇ ψυχῇ του τὰ σπέρματα τῶν ἀρετῶν, αἵτινες κατηγλάϊσαν ἅπαντα τὸν βίον του. Τούτων δὲ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ μεγαλοφροσύνη, τὸ ἄτεγκτον ἀπὸ φαύλων ἡδονῶν καὶ τὸ ἀσυγκατάβατον πρὸς μικρολογίας καὶ μικροπραγμοσύνας, φαίνεται ὅτι κατεῖχον τιμίαν θέσιν ἔν τε τῷ οἴκῳ καὶ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Πλάτωνος. Οὐδὲν νεανικὸν παράκρουσμα αὐτοῦ παρεδόθη ἡμῖν ἄξιον προσοχῆς (1)· ἀλλ' ὅτι διεπέρανεν ὁμαλῶς πάντα τὰ τότε ἐγκύκλια μαθήματα καὶ ὕστερον συνεφιλοσόφει μετὰ τοῦ Κρατύλου· ἡ δὲ συχνὴ παράθεσις ῥήσεων καὶ γνωμῶν προγενεστέρων ποιητῶν καὶ φιλοσόφων ἐν τοῖς πρωϊαίτατα συγγραφεῖσι διαλόγοις μαρτυρεῖ ὅτι κατὰ τὴν νεανικήν του ἡλικίαν εἶχε διεξέλθει τὰ πλεῖστα τῶν πρὸ ἑαυτοῦ συγγράμματα· καὶ δὲν ἦσαν ταῦτα οὔτε ὀλίγα οὔτε εὐπόριστα.

Εἰκοσαετὴς γενόμενος προσήχθη πρὸς τὸν Σωκράτην, ἴσως ὑπό τινος τῶν θείων του. Τὸ ἀξιοσημείωτον τοῦτο γεγονός, δεόντως ἐκτιμήσαντες οἱ μεταγενέστεροι, περιέβαλον αὐτὸ διὰ διαφόρων μυθευμάτων· οἱ μὲν φιλοπλάτωνες διηγοῦνται ὅτι τὴν παραμο-

(1) Τὰ βλάσφημα περὶ Πλάτωνος ἀνέκδοτα τοῦ φιλοψόγου Ἀριστοξένου καὶ τοῦ φθονεροῦ Ἐπικούρου, ἅτινα εὗρον καθολικὸν ῥυποδοχεῖον τὸν Ἀθήναιον, ἐλέγχονται ἀφ' ἑαυτῶν ὡς ἀνυπόστατα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

νὴν εἶδεν ὁ Σωκράτης ὄνειρον, ὅτι νεαρὸς κύκνος, ἔτι ἀπτήν, προσῆλθε καὶ ἐκαθέσθη ἐπὶ τῶν γονάτων του· ἔπειτα πτεροφυήσας ἀνέπτη εἰς τὰ ὕψη κλάγξας μέγα καὶ λιγυρόν, ὥςτε πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐκηλήθησαν (1)· οἱ δὲ μισοπλάτωνες, ἀντὶ κύκνου, κορώνην ἔπλασαν, ὅτι ἀναπηδήσασα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Σωκράτους κατεσκαρίφα τὴν φαλάκραν του καὶ περιβλέπουσα ἔκρωζεν· ἐξ οὗ ἐμάντευσεν ὁ Σωκράτης ὅτι ὁ Πλάτων ἔμελλε πολλὰ νὰ καταψεύδηται κατὰ τῆς κεφαλῆς του (2).

Παρὰ τῷ Σωκράτει παρέμεινε μαθητεύων μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, κατὰ μὲν τοὺς δεχομένους τὴν γέννησιν αὐτοῦ τὸ 427 π. Χ. ὀκτὼ ἔτη, κατὰ δὲ τοὺς θέτοντας αὐτὴν τὸ 430, δέκα ἔτη.

Τί καὶ πῶς ἐδιδάσκετο ὁ Πλάτων παρὰ τῷ Σωκράτει, δὲν ἔχομέν τινα παράδοσιν· δυνάμεθα δὲ ὅμως νὰ λάβωμεν ἔννοιάν τινα ἔκ τε τῶν παραδεδομένων ἡμῖν περὶ φιλοσοφικῶν ἀρχῶν καὶ φιλοσοφικῆς μεθόδου τοῦ Σωκράτους καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος, ἰδίως τῶν πρωϊαίτατα συγγεγραμμένων.

Σύντομος μέν, ἀλλὰ σαφὴς καὶ ἐπιστημονικῶς διατετυπωμένη εἶνε ἡ μαρτυρία τοῦ Ἀριστοτέλους, ἔχουσα ὧδε· «Σωκράτους δὲ περὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς πραγματευομένου καὶ περὶ τούτων ὁρίζεσθαι καθόλου ζητοῦντος . . . Ἐκεῖνος εὐλόγως ἐζήτει τὸ τί ἐστι· συλλογίζεσθαι γὰρ ἐζήτει, ἀρχὴ δὲ τῶν συλλογισμῶν τὸ τί ἐστι. Διαλεκτικὴ γὰρ ἰσχὺς οὔπω τότ' ἦν, ὥστε δύνασθαι, καὶ χωρὶς τοῦ τί ἐστι, τἀναντία ἐπισκοπεῖν. Δύο γάρ ἐστιν, ἅ τις ἂν ἀποδοίη Σωκράτει δικαίως, τούς τ' ἐπακτικοὺς λόγους καὶ τὸ ὁρίζεσθαι καθόλου· ταῦτα γάρ ἐστιν ἄμφω περὶ ἀρχὴν ἐπιστήμης» (3).

Ἐν ᾧ οἱ τέως φιλόσοφοι ἐζήτουν κυριώτατα νὰ κατανοήσωσι τὸν φυσικὸν κόσμον ἐξευρίσκοντες τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ πρῶτα αἴτια τῆς συστάσεως αὐτοῦ, καὶ ἀφ' οὗ ὁ Ἀναξαγόρας, ἀνακηρύξας τὸν Νοῦν πρώτην ἀρχὴν καὶ αἰτίαν τοῦ παντός, ἦλθεν εἰς

(1) Διογ. Λαέρτ. Γ'. 5. Ὀλυμπιόδ. Β. Πλ. Δ'.
(2) Ἀθήν. Δειπνοσοφ. ΙΑ'. σ. 507 c.
(3) Ἀριστ. Μεταφ. ΙΒ'. 4.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἀθήνας καὶ ἐδίδαξε τὸ νέον δόγμα του, ὁ Σωκράτης ἀγασθεὶς (1) ἐπὶ τῇ ἐπινοίᾳ ταύτῃ, ἔστρεψε τὸν ἑαυτοῦ νοῦν περὶ τὴν ζήτησιν καὶ τὴν ἐμπέδωσιν τῶν ἠθικῶν νόμων τῶν καθεστώτων ὑπὸ τοῦ συγγενοῦς ἑαυτῷ Νοῦ καὶ διεπόντων τὰ ἀνθρώπινα. «Τὰ ἄγραφα τῶν θεῶν νόμιμα, τὰ ἀεὶ ζῶντα, ἃ οὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅ του φάνη» (2), ἅτινα κατεῖχον καὶ ἡνιόχουν τὸν Ἀθηναϊκὸν λαὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Μαραθωνομάχων, ἦσαν μὲν δόξαι ἀληθεῖς ἐγκαταστᾶσαι ὑπὸ παλαιῶν θεσπεσίων ἀνδρῶν, ἀλλ' αἱ δόξαι, καὶ ἀληθεῖς οὖσαι, ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ ἔργα τοῦ Δαιδάλου. Ἦσαν μὲν πάνυ καλὰ τὰ ἔργα ἐκεῖνα, ἀλλ' εἶχον τὸ κακὸν ἰδίωμα νὰ δραπετεύωσι λελυμένα· ὥςτε ἔπρεπε νὰ τὰ δέσῃ τις, ἵνα κατέχῃ μονίμως. Οὕτω καὶ αἱ δόξαι αἱ ἀληθεῖς· «ὅσον μὲν ἂν χρόνον παραμένωσι, καλὸν τὸ χρῆμα, καὶ πάντα τἀγαθὰ ἐργάζονται· πολὺν δὲ χρόνον οὐκ ἐθέλουσι παραμένειν, ἀλλὰ δραπετεύουσιν ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὥςτε οὐ πολλοῦ ἄξιαί εἰσιν, ἕως ἄν τις αὐτὰς δήσῃ αἰτίας λογισμῷ... Ἐπειδὰν δὲ δεθῶσι, πρῶτον μὲν ἐπιστῆμαι γίγνονται, ἔπειτα μόνιμοι· καὶ διὰ ταῦτα δὴ τιμιώτερον ἐπιστήμη ὀρθῆς δόξης, καὶ διαφέρει δεσμῷ ἐπιστήμη ὀρθῆς δόξης» (3).

Ἀφ' ὅτου ἀνεφάνησαν οἱ σοφισταὶ ἐν Ἀθήναις, αἱ διαλεκτικαὶ κιγκλίδες αὐτῶν ἀπεδείκνυον τὰς καθεστώσας δόξας ἀβασίμους καὶ ἀνέτρεπον αὐτάς. Περαιτέρω δὲν προέβαινεν ἡ σοφιστικὴ εἰς ἀνοικοδόμησιν ἑδραιοτέρων δόμων ἐπὶ τοῦ τόπου τῶν κατεδαφισθέντων· τοῦτο ἦτο τὸ ἐπάγγελμά των, τὸ κατεδαφίζειν, καὶ ἐπὶ τῇ δεξιότητι ταύτῃ ἐσεμνύνοντο καὶ αὐτοὶ καὶ ἐθαυμάζοντο ὑπὸ τῆς φιλομαθοῦς ἀλλὰ καὶ ἐπιπολαίου νεολαίας «ὥςπερ οἱ τὰ σκολύθρια τῶν μελλόντων καθιζήσεσθαι ὑποσπῶντες χαίρουσι καὶ γελῶσιν, ἐπειδὰν ἴδωσιν ὕπτιον ἀνατετραμμένον» (4).

Οἱ περὶ τὸν Ἀριστοφάνην ζηλωταὶ τῶν ἀρχαίων ἠθῶν ἐπειρῶντο, ἄνω ποταμῶν, ἐπαινοῦντες ἐκεῖνα καὶ ἀναθεματίζοντες

(1) Φαίδων 97.
(2) Σοφοκλ. Ἀντιγ. 450.
(3) Μένων 98.
(4) Πλ. Εὐθύδ. 278 c.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τοὺς νεωτεριστάς, νὰ ἀνασηλώσωσι τὸ ἐπὶ δόξης καὶ ἔθους ἑδραζόμενον ἀρχαῖον ἠθικὸν οἰκοδόμημα, ἐφ' οὗ οὐδ' αὐτοὶ πλέον ἵσταντο ἔμπεδοι (1). Ἀλλ' ὁ Σωκράτης, διαγνωστικώτερος ὢν τῶν καιρῶν καὶ τῶν ἀξιώσεων αὐτῶν, ἐζήτει νὰ ὑποβάλῃ ὑπὸ τὸ ἠθικὸν οἰκοδόμημα, ἀντὶ τῶν δαρρεουσῶν δοξῶν, τὴν ἐπιστήμην, καὶ πρῶτον μὲν νὰ λάβῃ ἐπιστήμην ἑαυτοῦ κατὰ τὸ θεῖον παράγγελμα «Γνῶθι σαυτόν», ἔπειτα δὲ νὰ ἐξετάζῃ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, καὶ εὑρίσκων αὐτοὺς ψευδῆ δοξάζοντας νὰ παροτρύνῃ αὐτοὺς πρὸς μάθησιν καὶ ἐπιστήμην, τουτέστι πρὸς γνῶσιν τῆς ἀληθείας περὶ τὰ πρακτὰ καὶ τὰ πρακτέα ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου (2).

Ἀλλ' ἐπιστήμην τῶν ῥεόντων, τῶν γιγνομένων καὶ φθειρομένων, τῶν μεταπιπτόντων ἐκ τοῦ ὄντος εἰς τὸ μὴ ὄν, τῶν ἐπιδεκτικῶν τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον, δὲν δύναταί τις νὰ λάβῃ. Τῶν καθόλου δὲ ὅμως, τῶν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον ὑπαρχόντων κοινῶν, ὡς μονίμων ὄντων καὶ ἀναλλοιώτων, δύναταί τις νὰ λάβῃ. Ἔχων δέ τις τῶν καθόλου ἐπιστήμην, οὕτω δύναται νὰ κρίνῃ ὀρθῶς καὶ περὶ τῶν καθ' ἕκαστον, ὑπάγων αὐτὰ ὑπ' ἐκεῖνα καὶ καταμανθάνων τὴν πρὸς ἐκεῖνα, ὡς παραδείγματα, μείζονα ἢ ἐλάσσονα ὁμοιότητα.

Καὶ περὶ μὲν τῶν φυσικῶν, ὅσων ἕνεκα θεωρίας μόνον γίνεται ἡ ζήτησις, ὀλίγον ἐφρόντιζεν ὁ Σωκράτης, καὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα φροντίζοντας μωραίνοντας ἀπεδείκνυε· τῶν δὲ ἠθικῶν, τῶν ἀνθρωπίνων πρακτῶν τε καὶ πρακτέων, ἀποχωρίζων ταῦτα τῶν ἄλλων, τούτων ἐζήτει νὰ λάβῃ ἐπιστήμην (3).

(1) Ἡ παρ' Ἀριστοφάνους γελωτοποίησις τῶν θεῶν (ἔπιθι Βατράχους!) καὶ ὁ ἐμπαιγμὸς τῶν θρησκευτικῶν ἐθίμων ἦσαν πολὺ κατεδαφιστικώτερα τοῦ ἀρχαίου ἠθικοῦ οἰκοδομήματος, ἢ τὰ διαλεκτικὰ ἐπιχειρήματα τῶν σοφιστῶν.

(2) Πλ. Ἀπολ. 21-24 καὶ 28. «Τοῦ δὲ θεοῦ τάττοντος, ὡς ἐγὼ ᾠήθην τε καὶ ὑπέλαβον, φιλοσοφοῦντά με δεῖν ζῆν καὶ ἐξετάζοντα καὶ ἐμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους»... Σ. 38. «Ὁ δὲ ἀνεξέταστος βίος οὐ βιωτὸς ἀνθρώπῳ».

(3) Ξενοφ. Ἀπομν. Α'. 1, 16. «Αὐτὸς δὲ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἀεὶ διελέγετο, σκοπῶν τί εὐσεβὲς τί ἀσεβές, τί καλὸν τί αἰσχρόν, τί δίκαιον τί ἄδικον, τί σωφροσύνη τί μανία, τί ἀνδρεία τί δειλία, τί πόλις, τί πολιτικός, τί ἀρχὴ ἀνθρώπων, τί ἀρχικὸς ἀνθρώπων, καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ἃ τοὺς μὲν εἰδότας ἡγεῖτο καλοὺς κἀγαθοὺς εἶναι, τοὺς δ' ἀγνοοῦντας ἀνδραποδώδεις ἂν δικαίως κεκλῆσθαι».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὁ Σωκράτης ἦτο ψυχὴ ἐξόχως φιλάνθρωπος, καὶ ἡ φιλοσοφία του οὐδένα ἄλλον εἶχε σκοπὸν ἢ τὴν εὕρεσιν τῶν ὅρων τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας· Ὅθεν ἀπέκλειεν ἀπὸ τῶν ζητήσεών του τὰ φυσικὰ ζητήματα, ὡς οὐδὲν συμβαλλόμενα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην εὐδαιμονίαν (1).

Ἀλλ' ἀρκεῖ ἡ γνῶσις τῶν ὅρων τῆς εὐδαιμονίας, ὅπως καταστῶσιν οἱ ἄνθρωποι εὐδαίμονες; — Ναί, ἔλεγεν ὁ Σωκράτης, ἀρκεῖ νὰ γνωρίζῃ τις τί ἐστι δικαιοσύνη, ἵνα γείνῃ δίκαιος, καὶ τί σωφροσύνη, ἵνα σώφρων, καὶ ἐν γένει τί ἀρετή, ἵνα καταστῇ ἀγαθός. Ἦτο λοιπὸν ἡ ἀρετὴ κατὰ τὸν Σωκράτην ἐπιστήμη καὶ σοφία (2).

Ἡ μέθοδος ἣν μετήρχετο ὁ Σωκράτης πρὸς εὕρεσιν καὶ ὁρισμὸν τῶν καθόλου νοημάτων καὶ ἀνατροπὴν τῶν ἡμαρτημένων δοξῶν ἦτο, κατὰ μὲν τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν, διαλογική, κατὰ δὲ τὴν ἐσωτερικὴν πορείαν, διαλεκτική. Διαλεγόμενος πρός τινα, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐρωτῶν καὶ ἀπαιτῶν ἀπόκρισιν, ἢ ὡρμᾶτο ἀπό τινος ἰσχυρισμοῦ τοῦ προσδιαλεγομένου καὶ διὰ συλλογιστικῶν προτάσεων, ὁμολογουμένων καὶ ὑπ' ἐκείνου, κατήντα εἰς συμπέρασμα προφανῶς ἀνυπόστατον, καὶ οὕτως ἠνάγκαζε καὶ τὸν προσδιαλεγόμενον νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ ἡμαρτημένον τῆς θέσεώς του· ἢ ὡρμᾶτο ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστον αἰσθητῶν καὶ ὁμολογουμένων, συνῆγε τὸ ἐν αὐτοῖς κοινὸν καὶ οὕτως εὕρισκε καὶ ὥριζε τὸ καθό-

(1) Πλ. Φαῖδρ. 230 d. «Συγγίνωσκέ μοι, ὦ ἄριστε· φιλομαθὴς γάρ εἰμι· τὰ μὲν οὖν χωρία καὶ τὰ δένδρα οὐδέν μ' ἐθέλει διδάσκειν, οἱ δ' ἐν τῷ ἄστει ἄνθρωποι».

Ξενοφ. Ἀπομν. Α'. 1, 15. «Ἐσκόπει δὲ περὶ αὐτῶν καὶ τάδε· ἆρα ὥςπερ οἱ τἀνθρώπεια μανθάνοντες ἡγοῦνται τοῦθ', ὅ τι ἂν μάθωσιν, ἑαυτοῖς τε καὶ τῶν ἄλλων ὅτῳ ἂν βούλωνται ποιήσειν, οὕτω καὶ οἱ τὰ θεῖα (τὰ φυσικὰ) ζητοῦντες νομίζουσιν, ἐπειδὰν γνῶσιν, αἷς ἀνάγκαις ἕκαστα γίγνεται, ποιήσειν, ὅταν βούλωνται, καὶ ἀνέμους καὶ ὕδατα καὶ ὥρας καὶ ὅτου ἂν ἄλλου δέωνται τῶν τοιούτων, ἢ τοιοῦτο μὲν οὐδὲν οὐδ' ἐλπίζουσιν, ἀρκεῖ δ' αὐτοῖς γνῶναι μόνον, ᾗ τῶν τοιούτων ἕκαστα γίγνεται».

(2) Ἀριστ. Ἠθ. Νικομ. Ϛ'. 13. «Σωκράτης μὲν οὖν λόγους ᾤετο τὰς ἀρετὰς εἶναι· ἐπιστήμας γὰρ εἶναι πάσας· ἡμεῖς δέ, μετὰ λόγου». Ἠθικ. Νικομ. Ζ'. 2. «Δεινόν, ἐπιστήμης ἐνούσης, ὡς ᾤετο Σωκράτης, ἄλλο τι κρατεῖν καὶ περιέλκειν τὸν ἄνθρωπον, ὡς ἀνδράποδον . . . οὐδένα γάρ, ὑπολαμβάνοντα, πράττειν παρὰ τὸ βέλτιστον, ἀλλὰ δι' ἄγνοιαν». Ἴδε καὶ Ξενοφ. Ἀπομν. Γ'. 9, 5.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λου νόημα· καὶ αὕτη ἦτο ἡ κατὰ μὲν Πλάτωνα συναγωγή, κατ' Ἀριστοτέλην δὲ ἐπαγωγὴ ἢ ἐπακτικὴ μέθοδος· ἢ τἀνάπαλιν, νόημά τι καθόλου, ὁμολογούμενον ὡς ὀρθόν, διῄρει εἰς τὰ ὑπ' αὐτὸ εἴδη, ἐξευρίσκων τὴν εἰδοποιὸν διαφοράν. Ἐκ τούτων τῶν συναγωγῶν καὶ διαιρέσεων ἐξεπήγαζον οἱ ὁρισμοὶ τοῦ τί ἐστι (1).

Ἡ πρώτη τῶν μεθόδων τούτων ἦτο κυρίως ἐλεγκτική, καὶ ὡς τοιαύτη ἔθελγε πολὺ τοὺς νεωτέρους ὁμιλητάς του, οἵτινες μανθάνοντες παρ' αὐτοῦ τὸν χειρισμὸν αὐτῆς, μετεχειρίζοντο πρὸς ἔλεγχον ἄλλων ἀνθρώπων (2). Ἦτο δὲ ὅμως κοινὴ καὶ τοῖς σοφισταῖς, διαφέρουσα μόνον καθότι ὁ μὲν Σωκράτης ἤλεγχε καὶ ἀνέτρεπε τὰς ψευδεῖς δόξας, οἱ δὲ σοφισταὶ τάς τε ἀληθεῖς ὁμοίως καὶ τὰς ψευδεῖς, διὰ παραλογισμῶν δηλονότι καὶ σοφισμάτων (3).

Διὰ τὴν ταυτότητα τῆς μεθόδου τοῦ διαλέγεσθαι συνεχέετο καὶ ὁ Σωκράτης μετὰ τῶν σοφιστῶν, καὶ ὡς σοφιστὴς «τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν» διασύρεται ὑπ' Ἀριστοφάνους ἐν ταῖς Νεφέλαις.

Αἱ δὲ ἄλλαι μέθοδοι, ἡ τῆς ἐπαγωγῆς καὶ ἡ τῆς διαιρέσεως, εἶνε τοὐναντίον οἰκοδομητικαί· καὶ δι' ἐκείνης μὲν εὕρισκε καὶ ὥριζε τὰ καθόλου νοήματα, διὰ δὲ τῆς διαιρέσεως τὰ εἴδη τὰ ὑπὸ τὰ καθόλου ὑπαγόμενα

Αἱ ὑποθέσεις τῶν φιλοσοφικῶν διαλόγων τοῦ Σωκράτους, ἠθικαὶ οὖσαι, ἠλέκτριζον τὴν ψυχὴν νεανίου φιλοτίμως καὶ φιλονίκως πρὸς ἀρετὴν ἔχοντος, ἡ δὲ μέθοδος τοῦ διαλέγεσθαι ἦτο ἰσχυρῶς θελκτικὴ διανοίας ὀξείας καὶ ἐρευνητικῆς καὶ διακριβω-

(1) Φαῖδρ. 265 d. «Εἰς μίαν ἰδέαν συνορῶντα ἄγειν τὰ πολλαχῇ διεσπαρμένα, ἵνα ἕκαστον ὁριζόμενος δῆλον ποιῇ περὶ οὗ ἂν ἀεὶ διδάσκειν ἐθέλῃ . . . Τὸ πάλιν κατ' εἴδη δύνασθαι τέμνειν, κατ' ἄρθρα, ᾗ πέφυκε, καὶ μὴ ἐπιχειρεῖν καταγνύναι μέρος μηδέν, κακοῦ μαγείρου τρόπῳ χρώμενον . . . Τούτων δὴ ἔγωγε αὐτός τε ἐραστής, ὦ Φαῖδρε, τῶν διαιρέσεων καὶ συναγωγῶν, ἵνα οἷός τε ὦ λέγειν τε καὶ φρονεῖν, ἐάν τέ τινα ἄλλον ἡγήσωμαι δυνατὸν εἰς ἓν καὶ ἐπὶ πολλὰ πεφυκὸς ὁρᾶν, τοῦτον διώκω κατόπισθε μετ' ἴχνιον, ὥστε θεοῖο».

(2) Ἀπολ. 23 c. «Πρὸς δὲ τούτοις οἱ νέοι μοι ἐπακολουθοῦντες, οἷς μάλιστα σχολή ἐστιν, οἱ τῶν πλουσιωτάτων, αὐτόματοι, χαίρουσιν ἀκούοντες ἐξεταζομένων τῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτοὶ πολλάκις ἐμὲ μιμοῦνται, εἶτα ἐπιχειροῦσιν ἄλλους ἐξετάζειν· κἄπειτα, οἶμαι, εὑρίσκουσι πολλὴν ἀφθονίαν οἰομένων μὲν εἰδέναι τι ἀνθρώπων, εἰδότων δὲ ὀλίγα ἢ οὐδέν».

(3) Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅλος ὁ Εὐθύδημος τοῦ Πλάτωνος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τικῆς, οἵα ἡ τοῦ Πλάτωνος· καὶ θὰ ἦτο ἀναντιρρήτως οὐχὶ ὁ ἔσχατος τῶν νέων, οἵτινες ἔχαιρον ἀκούοντες ἐξεταζομένων τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπεχείρουν καὶ αὐτοὶ νὰ ἐξετάζωσιν ἄλλους (1). Ὅτι διὰ τῆς αὐτῆς μεθόδου συνεξήταζε καὶ ἑαυτόν, εἶνε εὐνόητον· τὸ ἀναρίθμητον πλῆθος τῶν διαλεκτικῶν ἐπιχειρημάτων, ὧν βρίθουσιν οἱ διάλογοί του, ὑποθέτει διάνοιαν ἀενάως ζητοῦσαν καὶ ἀναλύουσαν.

Παρὰ τῷ Σωκράτει φαίνεται ὅτι κατεῖχεν ὁ Πλάτων τὴν ἐντιμοτάτην θέσιν παντὸς ἄλλου συμμαθητοῦ· τοῦτο μαρτυρεῖ ὁ Ξενοφῶν ἀβουλήτως. Διηγεῖται ὅτι ὁ ἀδελφὸς τοῦ Πλάτωνος Γλαύκων, οὔπω εἰκοσαετὴς γενόμενος, ἐπεχείρει νὰ πολιτεύηται, καὶ δημηγορῶν εἰς τὸ πλῆθος ἐγίνετο καταγέλαστος, οὐδεὶς δὲ τῶν οἰκείων καὶ φίλων ἴσχυε νὰ τὸν ἀποτρέψῃ. «Σωκράτης δὲ εὔνους ὢν αὐτῷ διά τε Χαρμίδην τὸν Γλαύκωνος καὶ διὰ Πλάτωνα, μόνος ἔπαυσεν» (2). Ὁ Πλάτων ἄρα, κατὰ τὸν Ξενοφῶντα τὸν οὐχὶ εὐνοϊκῶς πρὸς αὐτὸν διακείμενον, ἐν ἡλικίᾳ 22 μόλις ἐτῶν, ἦτο πρόσωπον ὁμοίως σεβαστὸν καὶ ἐπιστροφῆς ἄξιον παρὰ τῷ Σωκράτει, ὅπως καὶ ὁ θεῖός του Χαρμίδης.

Ἡ στοργὴ τῶν δύο τούτων προσώπων ἦτο ἀμοιβαία καὶ δεσμὸς ἰσχυρότερος τοῦ συγγενικοῦ. Ἐν πᾶσι τοῖς συγγράμμασι, πλὴν τῶν Νόμων, εἰσάγει τὸν Σωκράτην ὡς τὸ κύριον διαλεγόμενον πρόσωπον, οὗ ἡ γνώμη ἐπὶ τέλους ἐκνικᾷ (3), καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, πλὴν τῶν κοινῶν ἀμφοτέροις δογμά-

(1) Χαριεστάτην εἰκόνα παιδικῆς ἐπὶ ἐλέγχῳ ἄλλων χαιρεκακίας παρέχει ἡμῖν ἐν τῷ Χαρμίδῃ. Ὁ Χαρμίδης εἶχε μάθει παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἐξαδέλφου του Κριτίου ὁρισμόν τινα τῆς σωφροσύνης, ὅτι σωφροσύνη ἐστὶ τὸ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν, ὃν καὶ λέγει πρὸς τὸν Σωκράτην ἐρωτώμενος, χωρὶς νὰ δηλώσῃ παρὰ τίνος τὸν ἔμαθεν. Ὁ Σωκράτης ἐξελέγχει τὸν ὁρισμὸν ὡς ἀκατανόητον, καὶ ἐρωτᾷ· «Τί οὖν ἂν εἴη ποτὲ τὸ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν; ἔχεις εἰπεῖν; — Οὐκ οἶδα, μὰ Δί' ἔγωγε, ἦ δ' ὅς· ἀλλ' ἴσως οὐδὲν κωλύει μηδὲ τὸν λέγοντα μηδὲν εἰδέναι ὅ τι ἐνόει». Καὶ ἅμα ταῦτα λέγων ὑπεγέλα τε καὶ εἰς τὸν Κριτίαν ἀπέβλεπεν». Ἐφ' ᾧ ὁ Κριτίας ὠργίσθη, «ὥσπερ ποιητὴς ὑποκριτῇ, κακῶς διατιθέντι τὰ ἑαυτοῦ ποιήματα».

(2) Ξενοφ. Ἀπομν. Γ'. 6.

(3) Ἐν τῷ Τιμαίῳ καὶ τῷ Κριτίᾳ, οἵτινες κυρίως εἰπεῖν δὲν εἶνε διάλογοι, παραχωρεῖ ὁ Σωκράτης τὸν λόγον εἰς τοὺς ἄνδρας τούτους. Παρμενίδην, Σοφιστήν, Πολιτικόν, δὲν λαμβάνω ὑπ' ὄψιν, διότι κατὰ τὴν γνώμην μου εἶνε ὑποβολιμαῖοι.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

των, καὶ τὰ ἴδια ἑαυτοῦ, ὑποσημαίνων οὕτως ὅτι τὴν ἑαυτοῦ σοφίαν ὀφείλει εἰς τὴν παρὰ τοῦ Σωκράτους ἐξέγερσιν, καὶ ὅτι κατ' ἀρχὴν δὲν ὑφίσταται διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἑαυτοῦ καὶ τῆς ἐκείνου φιλοσοφίας. Ἔν τισι δὲ τῶν διαλόγων παρεμβάλλει ἐπικαίρως ἐγκώμια τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς τοῦ διδασκάλου του (1), καὶ τὸ Συμπόσιόν του κατ' οὐσίαν εἶνε ἀποθέωσις τοῦ Σωκράτους.

Ἡ παρὰ Σωκράτει διατριβὴ ὑπῆρξε καὶ ἄλλως πολυωφελὴς τῷ Πλάτωνι. Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εἶχε συναχθῆ περὶ αὐτὸν σεβαστὴ χορεία ἀνδρῶν νεωτέρων τε καὶ πρεσβυτέρων, οὐ μόνον ἐξ Ἀθηνῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἔξω Ἑλλάδος, ἵνα γνωρίσωσιν ἐκ τοῦ πλησίον τὸν δαιμόνιον ἄνδρα καὶ ἀκροασθῶσι τῶν λόγων του. Τούτων ἀξιολογώτατοι ἦσαν Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὁ συγγραφεὺς τῶν Ἀπομνημονευμάτων, Αἰσχίνης Ἀθηναῖος, Ἀρίστιππος Κυρηναῖος, ὁ ὕστερον τῆς Κυρηναϊκῆς ἢ Ἡδονικῆς αἱρέσεως ἀρχηγός, Ἀντισθένης Ἀθηναῖος, ὁ τῆς Κυνικῆς αἱρέσεως ἀρχηγός, Εὐκλείδης ὁ Μεγαρεύς, ὁ τῆς Μεγαρικῆς σχολῆς ἀρχηγός, Φαίδων Ἠλεῖος, ὁ τῆς Ἠλιακῆς σχολῆς γενόμενος ἱδρυτής, Σιμμίας καὶ Κέβης, οἱ Θηβαῖοι. Ὁ Πλάτων φαίνεται ὅτι διέκειτο οἰκειότερον πρὸς τοὺς τέσσαρας τελευταίους, καὶ συναπετέλει μετ' αὐτῶν, ἐν τῇ εὐρείᾳ χορείᾳ, ἴδιον στενώτερον κύκλον. Ὁ Εὐκλείδης ἦτο ἤδη γεγευσμένος Ἐλεατικῆς φιλοσοφίας, τῆς τοῦ Παρμενίδου καὶ Ζήνωνος, οἱ Σιμμίας καὶ Κέβης τῆς τοῦ Πυθαγορείου Φιλολάου, καταφυγόντος εἰς τὰς Θήβας μετὰ τὸν κατὰ τὰς Ἰταλικὰς πόλεις ἐκραγέντα διωγμὸν τῶν Πυθαγορείων καὶ ἐμπρησμὸν τῶν συνεδρίων των (2). Ὁ δὲ Φαίδων ῥυσθεὶς ὑπὸ Σωκράτους ἐξ ἐπονειδίστου ἐπαγγέλματος ἐπιβεβλημένου αὐτῷ ὑπὸ τῆς δυσμενείας τῆς τύχης, νεαρώτατος ὤν, δὲν εἶχέ τι ἴδιον νὰ εἰσενέγκῃ εἰς τὸ κοινόν, ἀλλ' ἐγένετο ἄξιος τῆς εὐνοίας τοῦ Πλάτωνος, δι' ἥν, τιμῶν αὐτὸν ἐπέγραψε τὸ ὄνομά του ἐπὶ τὸν ἀθανατώτατον τῶν διαλόγων του, τὸν περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Οὗτοι λοιπὸν ἐν τῷ στενωτέρῳ κύκλῳ

(1) Ἐν τοῖς πρώτοις γραφεῖσι, Κρίτωνι, Γοργίᾳ, Εὐθύφρονι, Λάχητι. Ἰδὲ κατωτέρω τὰ περὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος.

(2) Πολυβ. Β'. 39. Zeller, Philosophie der Griechen, Α'. Band S. 303 ff (4te Auflage).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀνεκοίνουν πρὸς ἀλλήλους τὰς ἰδίας ἕκαστος φιλοσοφικὰς γνώσεις ἢ γνώμας ἢ ἐπινοίας, καὶ ἐν ἀπορίᾳ ὑπέβαλλον τὸ ζήτημα εἰς τὸν Σωκράτην.

Πρὸς δὲ τοὺς τρεῖς ἄλλους, Ξενοφῶντα, Ἀρίστιππον, Ἀντισθένην, δὲν εἶχε πολλὴν οἰκειότητα ὁ Πλάτων· διότι καὶ πρεσβύτεροι ἦσαν αὐτοῦ καὶ ἐστερημένοι φιλοσοφικῆς μεταρσιώσεως. Ὁ μὲν Ξενοφῶν ἦτο καὶ παντελῶς ἀφιλόσοφος νοῦς, καὶ ἂν ἠρκεῖτο συγγράφων ἱστορικὰ συγγράμματα, πρὸς ὃ εἶχεν ἐξαίρετόν τινα εὐφυΐαν, καὶ ἀπεῖχεν ἀπὸ φιλοσοφικῶν θεμάτων, θὰ εἶχε μεριμνήσει πολὺ κάλλιον ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ ὑστεροφημίας. Ὁ δὲ Ἀρίστιππος καὶ ὁ Ἀντισθένης δὲν ἦσαν πολὺ ἐπιρρεπεῖς πρὸς φιλοσοφικὴν ἀδολεσχίαν περὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος καὶ περὶ γενέσεως τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐπρέσβευον ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ φροντίζῃ μόνον

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται,

ὅπερ φαίνεται ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης ἐπρέσβευε, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἀρίστιππος καὶ ὁ Ἀντισθένης ἠξίουν ὅτι ἦσαν γνησιώτεροι Σωκρατικοὶ τοῦ Πλάτωνος. Ἀλλ' ὁ μὲν τούτων τιθεὶς τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἀπολαύσει τῶν ἡδονῶν, ὁ δὲ τοὐναντίον ἐν τῇ παντελεῖ ἀναισθησίᾳ τῆς ἡδονῆς καὶ ἐν τῇ καταφρονήσει πάσης βιωτικῆς μερίμνης, ἀπεῖχον ἀλλήλων καθ' ὅσον ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, καὶ ἴσον ἑκατέρωθεν τοῦ Πλάτωνος, εν μὲν τοῖς τοιούτοις τέμνοντος μέσην τινὰ ὁδόν, τὸ δ' ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀποφαίνοντος πολὺ ὑψηλότερον καὶ θεοειδέστερον.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους διεσκορπίσθησαν οἱ μαθηταί, ὡς τὰ πρόβατα, οὗ ἐπάταξαν τὸν ποιμένα. Ὁ μὲν Ξενοφῶν εἶχε προαπέλθει ἤδη πρὸς Κῦρον· ὁ δὲ Ἀντισθένης πιθανῶς παρέμεινεν ἐν Ἀθήναις· Σιμμίας δὲ καὶ Κέβης εἰς τὴν ἑαυτῶν· ὁ δὲ Εὐκλείδης ὡσαύτως εἰς τὴν ἑαυτοῦ, τὰ ἐγγὺς Μέγαρα. Τούτῳ συνηκολούθησαν αὐτόσε Πλάτων, Ἀρίστιππος, Αἰσχίνης (1), Φαίδων, ἴσως καὶ ἄλλοι τινές.

Τὸ αἴτιον τῆς εἰς Μέγαρα ἀποδημίας τοῦ Πλάτωνος δὲν δύ-

(1) Περὶ Αἰσχίνου καὶ Ἀριστίππου ἐν Μεγάροις, Διογ. Λαέρτ. Β'. 62.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ναται νὰ εἶνε ἄλλο ἢ ἡ λύπη ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀγαπητοῦ διδασκάλου, ἥτις καὶ κλινήρη κατεῖχεν αὐτὸν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τελευτῆς, ὥςτε νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ παραστῇ (1). Πᾶν θέαμα ἢ ἄκουσμα ἐν τῇ πόλει ἀναμιμνῆσκον αὐτὸν τῆς μετὰ Σωκράτους διατριβῆς θὰ ἔδακνεν αὐτὸν ἀλγεινῶς· ἐπιδοκιμάζων ἐν πᾶσι τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν τοῦ διδασκάλου του, θὰ ᾐσθάνετο καὶ ἑαυτὸν πεπληγμένον ὑπὸ τῆς κατενεχθείσης ἐκείνῳ πληγῆς· ἡ καθ' ἡμέραν συνάντησις μετὰ προσώπων, ἅτινα θὰ ἐθεώρει ὡς δημίους τοῦ διδασκάλου του, θὰ τῷ ἦτο λίαν ἀπεχθής, καὶ δυσκόλως θὰ ἠδύνατο νὰ καταστέλλῃ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἀγανακτήσεώς του· θὰ ἦτο ἄρα ἀπαλλαγὴ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀνιῶν καὶ δυσχερειῶν ἡ ἐπί τινα χρόνον ἀπουσία ἐκ τῆς πόλεως, καὶ μεγάλη παρηγορία ἡ συνδιατριβὴ καὶ συνομιλία μετ' εὐγενοῦς φίλου πρεσβυτέρου ὁμοιοπαθοῦς (2).

(1) Πλ. Φαίδ. 59 b. Δὲν δύναμαι νὰ πεισθῶ ὅτι τὸ ἐκεῖ λεγόμενον περὶ ἀσθενείας καὶ ἀπουσίας τοῦ Πλάτωνος εἶνε πλάσμα αὐτοῦ, ἵνα δῆθεν ἔχῃ ἐλευθερίαν νὰ ἐκθέσῃ τὰ λεχθέντα κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, οὐχὶ ὅπως ἐλέχθησαν, ἀλλ' ὅπως συνέφερεν εἰς τὴν πρόθεσίν του. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἔπρεπε καὶ ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ νὰ πλάσῃ ἑαυτὸν ἀπόντα. Τὴν ἐλευθερίαν εἶχεν ἐν τῷ Φαίδωνι μείζονα ἢ ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ, ἀφ' οὗ εἰσάγει τὸν Φαίδωνα ἀναδιηγούμενον τὰ λεχθέντα μετὰ πολλὰ ἔτη, ὅπως τὰ ἀντελήφθη καὶ ὅπως τὰ ἐμνημόνευεν ἐκεῖνος.

(2) Ὁ Διογ. Λαέρτ. ἐν μὲν τῷ βίῳ Πλάτ. (Γ'. 6) λέγει· «Ἔπειτα γενόμενος ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ἐτῶν, καθά φησιν Ἑρμόδωρος, εἰς Μέγαρα πρὸς Εὐκλείδην σὺν ἄλλοις τισὶ Σωκρατικοῖς ὑπεχώρησεν». Ἐν δὲ τῷ βίῳ Εὐκλείδου (Β'. 10) τάδε· «Πρὸς τοῦτόν φησιν ὁ Ἑρμόδωρος ἀφικέσθαι Πλάτωνα καὶ τοὺς λοιποὺς φιλοσόφους μετὰ τὴν Σωκράτους τελευτήν, δείσαντας τὴν ὠμότητα τῶν τυράννων». Ὁ Ἑρμόδωρος ἦτο μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος, καὶ ἄλλως δὲ κριτικὸς βιογράφος, καὶ δὲν εἶνε πιθανὸν νὰ ἠγνόει ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν ἀπέθανεν ὑπὸ τῶν Τριάκοντα· οὐδ' ὠνομάζοντο οὗτοι τύραννοι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ἀλλὰ πολὺ μεταγενεστέρως ὑπὸ Κικέρωνος καὶ Διοδώρου ἀποδίδεται αὐτοῖς ἡ προσωνυμία αὕτη. Νὰ λέγῃ δὲ περὶ ὠμότητος τυράννων ἐννοῶν τοὺς δημοκρατικοὺς τοὺς καταδικάσαντας τὸν Σωκράτην, τοῦτο εἶνε ἔτι ἀπιθανώτερον ἐκείνου. Ὁ Σωκράτης κατεδικάσθη διὰ πλειονότητος 31 ψήφων ἐπὶ 500 ψηφοφόρων, διὰ μικρᾶς ἄρα ῥοπῆς τῆς πλάστιγγος· διωγμὸς δὲ τῶν Σωκρατικῶν οὔτε μαρτυρεῖταί ποθεν, οὔτε εἶνε νοητὸς ἐν τοιαύτῃ σχεδὸν ἰσορροπίᾳ γνωμῶν· τοὐναντίον γινώσκομεν ὅτι καὶ κατὰ τὴν δίκην παρίσταντο ἀδεῶς οἱ μαθηταὶ καὶ μετ' αὐτὴν ἐπὶ 30 ἡμέρας ἐπεσκέπτοντο αὐτὸν ἀκωλύτως ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς τελευτῆς. Δέχομαι λοιπὸν μετὰ Στεϊγχάρτου ὅτι αἱ λέξεις ἐκεῖναι «δείσαντες κ.τ.λ.» δὲν εἶνε τοῦ Ἑρμοδώρου, ἀλλ' ὅτι τὰς προσέθηκεν οἴκοθεν ὁ Διογένης, οὗ ἐν τῇ κεφαλῇ ὑπῆρχε τοιαύτη σύγχυσις προσώ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἡ ἐν Μεγάροις διαμονὴ τοῦ Πλάτωνος δέν μοι φαίνεται ὅτι ἐπήνεγκεν ἀξίαν λόγου ῥοπὴν εἰς τὸν βίον του καὶ τὴν φιλοσοφίαν του, ὡς φαντάζεται ὁ Ἕρμαννος καὶ οἱ ὁμόφρονες αὐτῷ. Μαθητὴς τοῦ Εὐκλείδου βεβαίως δὲν ἔγεινεν, ἀλλὰ συζητητὴς μετ' αὐτοῦ φιλοσοφικῶν προβλημάτων, ὅπως καὶ προτοῦ ἐν Ἀθήναις. Ὡσαύτως εἰκάζω ὅτι ἡ ἐν Μεγάροις διαμονή του ὑπῆρξε βραχυχρόνιος, μηνῶν τινων, τὸ πολὺ ἐνιαυτοῦ, μεθ' ἣν ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα διέμεινεν ἐν τῷ οἴκῳ του συγγράφων ἐπὶ ὀκτὼ περίπου ἔτη, μέχρι τῆς πρώτης εἰς ξένας χώρας ἀποδημίας του.

Περὶ τῆς ἀποδημίας ταύτης ἐπεκράτει ἐν τῇ κεφαλῇ τῶν ὑπομνηματογράφων μείζων θαλασσοταραχὴ ἐκείνης, ἣν θὰ ὑφίστατο ἐνίοτε ὁ Πλάτων κατὰ τὰς ποντοπορίας του. Ὁ μὲν Λαέρτιος ἄγει αὐτόν, ἐν πρώτῃ μὲν πορείᾳ εἰς Κυρήνην, Ἰταλίαν, Αἴγυπτον, Ἀθήνας, ἐν δευτέρᾳ δέ, εἰς Συρακούσας «κατὰ θέαν τῆς νήσου καὶ τῶν κρατήρων». Ὁ δὲ Ὀλυμπιόδωρος προάγει αὐτὸν μέχρι Φοινίκης, ἔνθα περιέτυχε μάγοις, παρ' ὧν ἐδιδάχθη τὴν σοφίαν τοῦ Ζωροάστρου, κωλυθεὶς ἕνεκα πολέμου τινὸς νὰ προβῇ μέχρι Περσίας κατὰ τὴν πρόθεσίν του. Ὁ δὲ Ἀπουλήϊος περιάγει αὐτὸν πρῶτον μὲν εἰς Ἰταλίαν, ἐκεῖθεν εἰς Κυρήνην καὶ Αἴγυπτον, πάλιν εἰς Ἰταλίαν πρὸς τοὺς Πυθαγορείους, ὁπόθεν διενοεῖτο νὰ εἰσδύσῃ εἰς Περσίαν καὶ Ἰνδίας, ἀλλ' ἐκωλύθη ὑπὸ τοῦ πολέμου. Ὁ Παυσανίας ἀρκεῖται νὰ μᾶς εἴπῃ ὅτι ὁ Πλάτων εἶχε γνῶσιν τῆς σοφίας τῶν Χαλδαίων καὶ τῶν Ἰνδῶν. Ὁ Λακτάντιος μᾶς βεβαιοῖ ὅτι πράγματι ἐπεσκέφθη τὴν Περσίαν, καὶ θαυμάζει πῶς παρέλιπε νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ τὴν Ἰουδαίαν. Κλήμης δὲ ὁ Ἀλεξανδρεὺς λύει τὴν ἀπορίαν τοῦ Λακταντίου, περιάγων τὸν Πλάτωνα κατὰ τοὺς Θρᾷκας, Βαβυλωνίους, Ἀσσυρίους καὶ Ἑβραίους, παρ' ὧν καὶ ἐδιδάχθη τὸν Μωσαϊκὸν νόμον καὶ τὴν ἀληθινὴν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ θρησκείαν. Κριτικώτερος καὶ πιθανώτερος πάντων φαίνεται ὁ Κικέρων. Οὗτος ἄγει αὐτὸν πρῶτον εἰς Αἴγυπτον, ἐκεῖθεν εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν, χάριν μαθήσεως ἐν γένει, καὶ ἰδίᾳ χάριν καταμαθή-

πων καὶ πραγμάτων καὶ χρόνων, ὥστε ἦτο ἱκανὸς νὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ Σωκράτης ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν Τριάκοντα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σεως τῆς Πυθαγορείου φιλοσοφίας(1). Ἐκ τῶν διαφόρων καὶ συγκρουομένων τούτων παραδόσεων θὰ πειραθῶ νὰ συντάξω τὴν πιθανωτάτην διήγησιν περὶ τῆς πορείας ταύτης τοῦ Πλάτωνος.

Ἵσταται λοιπὸν ἔμπεδον καὶ ἀσάλευτον ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἰσχυρισμῶν τοῦ Στεϊνίου(2) καὶ Σχαροσμετίου(3), ὅτι ὁ Πλάτων ἐξετέλεσε τὴν πορείαν ταύτην, καὶ ὅτι οὐδὲν ἄλλο προετίθετο περιοδεύων, ἢ καθ' Ὅμηρον, πολλῶν ἀνθρώπων ἰδεῖν ἄστεα καὶ νόον γνῶναι. Ἀνὴρ φιλεπιστήμων καὶ φιλότιμος, πρὸς δὲ τούτοις ἱκανῶς κεχορηγημένος ὑπὸ τῆς τύχης καὶ ἀπηλλαγμένος οἰκογενειακῶν βαρῶν καὶ φροντίδων, τί εὐλογώτερον ἢ νὰ ἐζήλωσε τὸν πρόγονόν του Σόλωνα καὶ τοὺς πνευματικοὺς συγγενεῖς του, τὸν Θαλῆν, τὸν Πυθαγόραν καὶ ἄλλους ἐπὶ σοφίᾳ εὐκλεεῖς ἄνδρας, καὶ νὰ ἐπόθει νὰ μεταλάβῃ τῶν πνευματικῶν θησαυρῶν, οὓς οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ἐφημίζοντο ὅτι συνεκόμισαν ἀπὸ τῶν ξένων χωρῶν; Ἐν ταῖς ἱστορίαις τοῦ Ἡροδότου θὰ ἀνεγίνωσκε μετὰ θαυμασμοῦ καὶ πόθου αὐτοψίας καὶ αὐτηκοΐας τὰ κατὰ τὴν Αἰγυπτιακὴν χώραν, τὰ κατὰ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τοῦ παραδόξου ἐκείνου λαοῦ καὶ τὰ κατὰ τὴν μακραίωνα σοφίαν τὴν τεθησαυρισμένην ἐν ταῖς βίβλοις τῶν ἱερέων. Ὁ δὲ Κυρηναῖος Θεόδωρος, ὅστις ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας καθ' ὃν χρόνον ὁ Πλάτων ἐμαθήτευε παρὰ τῷ Σωκράτει καὶ πιθανώτατα ἐγένετο τότε καὶ τοῦ Πλάτωνος διδάσκαλος τῶν μαθηματικῶν(4), θὰ τῷ παρέστησε διὰ ζώσης τῆς Αἰγύπτου τὰ θαυμάσια καὶ θὰ ἐξέκαυσεν αὐτοῦ τὸν ποθον. Τῶν δὲ Πυθαγορείων καὶ τῶν Ἐλεατῶν ἡ φήμη ἦτο ἀπὸ μακροῦ διαδεδομένη ἐν Ἀθήναις, καὶ ὁ μὲν Εὐκλείδης θὰ προέγευσεν αὐτὸν Ἐλεατικῆς, οἱ δὲ Σιμμίας καὶ Κέβης Πυθαγορικῆς φιλοσοφίας.

Τὸν ὅλον χρόνον τῆς ἐπιστημονικῆς ταύτης περιηγήσεως, μετὰ καὶ τῆς ἐν Συρακούσαις παρὰ τῷ Διονυσίῳ διατριβῆς, ὑποθέτω

(1) Cicero de rep. 1,10. «Audisse te credo Platonem, Socrate mortuo, primum in Aegyptum, discendi causa, post in Italiam et in Siciliam contendisse, ut Pythagorae inventa perdisceret».

(2) Von Stein «Sieben Bücher zur Geschichte des Platonismus».

(3) Schaarschmidt «Sammlung der Platonischen Schriften».

(4) Διογ. Λαέρτ. Β', 8, 19 «Θεόδωροι δὲ γεγόνασιν εἴκοσι . . . δεύτερος Κυρηναῖος γεωμέτρης, οὗ διήκουσε Πλάτων».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οὐχὶ μακρότερον τριετοῦς. Περὶ δὲ τῆς ἐπανόδου συμπίπτουσιν αἱ πλεῖσται γνῶμαι εἰς τὸ αὐτό, ὅτι ἐγένετο περὶ τὸ 387 π. Χ., ὅτε εὐαρμοστεῖ καὶ ἡ παραδοθεῖσα ἡμῖν τεσσαρακονταετὴς ἡλικία του, καὶ αἱ κατὰ τὴν Αἴγιναν περιπέτειαί του, ὑποτιθέμεναι κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς κηρύξεως τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης.

Τὴν πορείαν του νοῶ γενομένην πρῶτον μὲν διὰ τῆς Ἀσίας, πιθανώτατα δι' Ἐφέσου, Σάμου καὶ Μιλήτου. Θὰ κατείχετο ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς ὁμοφύλους πόλεις, τὰς καὶ ἄλλως μὲν ὀνομαστάς, γεννησάσας δὲ καὶ ἐκθρεψάσας ἄνδρας, οἷοι ὁ Θαλῆς, ὁ Πυθαγόρας, ὁ Ἡράκλειτος (1). Καὶ ἂν δὲ τελικὸς σκοπὸς τοῦ πλοῦ ἦτο ἡ Αἴγυπτος, δυσκόλως θὰ εὑρίσκετο ἐν Πειραιεῖ πλοῖον ἄγον αὐτὸν κατ' εὐθεῖαν ἐκεῖσε· διὰ τῆς Ἰωνίας καὶ τῶν μεσημβρινῶν πόλεων καὶ νήσων θὰ διεπεραιοῦτο εὐκαιρότερον εἰς τὴν Αἴγυπτον.

Ἐν Αἰγύπτῳ ἦλθεν εἰς κοινωνίαν καὶ λόγους μετὰ τῶν ἱερέων καὶ ἤκουσε παρ' αὐτῶν ὅ,τι σοφὸν ἐν μακρᾷ σειρᾷ αἰώνων ἐξεῦρον οἱ Αἰγύπτιοι, ἢ μᾶλλον ἐκαυχῶντο ὅτι ἐξεῦρον· διότι εἶχον, φαίνεται, τὴν ματαιότητα οἱ ἱερεῖς, διότι ἦσαν πρεσβύτεροι ἐν τῷ πολιτισμῷ, νὰ καυχῶνται πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὡς πρὸς παῖδας ἐν αὐτῷ (2), ὅτι πᾶν σοφὸν καὶ καλὸν ὅ,τι εἶχον οἱ Ἕλληνες, τὸ εἶχον λάβει παρὰ τῶν Αἰγυπτίων. Ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ πιστεύσω καὶ ὅτι ἐξέμαθε τὴν Αἰγυπτιακὴν γλῶσσαν· ἀλλ' ὅτι ἡ κοινωνία καὶ ὁμιλία αὐτοῦ μετὰ τῶν λογίων ἐγίνετο διὰ διερμηνέων. Ὡσαύτως δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ ὅτι ἐν Αἰγύπτῳ ἐδιδάχθη μαθηματικά. Διὰ διερμηνέων νομίζω ὅτι οὐδείς ποτε ἔμαθε μαθηματικά· ὅτι δὲ οἱ διερμηνεῖς αὐτοὶ ἦσαν καὶ μαθηματικοί, καὶ οὗτοι ἐδίδαξαν τὸν Πλάτωνα, πιστεύει μὲν ὁ Στείγ-

(1) Ὁ ἐν τῷ Θεαιτήτῳ (179-180) χαρακτηρισμὸς τῶν ἐν Ἐφέσῳ ὀπαδῶν τοῦ Ἡρακλείτου μοι φαίνεται ὡς γινόμενος παρ' ἀνθρώπου αὐτοπροσώπως λαβόντος πεῖραν τῆς ἐμπληξίας τῶν ἐκεῖ ἀνθρώπων. Τὸν δὲ Θεαίτητον ὑποθέτω πρῶτον γραφέντα διάλογον μετὰ τὴν ἐπάνοδον. Ὡσαύτως τὸν ἐν τῇ Πολιτείᾳ (σ. 359) μῦθον περὶ τοῦ δακτυλίου τοῦ Γύγου, ὃν δὲν παρέλαβεν ἐκ τοῦ Ἡροδότου, διότι οὗτος τὸν διηγεῖται διαφόρως, πιστεύω ὅτι ἤκουσε διατρίβων κατὰ τὰς πόλεις τῆς Ἰωνίας.

(2) Τίμαιος 22 b. «Ὦ Σόλων Σόλων, Ἕλληνες ἀεὶ παῖδές ἐστε, γέρων δὲ Ἕλλην οὐκ ἔστιν».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

χαρτος, ἀλλὰ δὲν εὗρε πολλοὺς ὁμοπίστους. Ἐν γένει μοι φαίνεται πλημμελὲς νὰ φανταζώμεθα τὸν Πλάτωνα ὥς τινα ὑστερήσαντα ἐν τοῖς ἑαυτοῦ μαθήμασι καὶ ὀψιμαθοῦντα. Τὴν σειρὰν τῶν μαθηματικῶν, ὅσα τότε ἦσαν εὑρημένα καὶ εἰς σύστημα τεταγμένα, βεβαίως εἶχε προμάθει ἐν Ἀθήναις, πιθανῶς παρ' αὐτῷ τῷ Θεοδώρῳ. Ἀνώτερα μαθηματικὰ προβλήματα μήπω λελυμένα, ἴσως ὑπ' αὐτοῦ πρώτου προβεβλημένα (1), θὰ εἶχεν ἀναμφιβόλως πολλὰ ἐν τῇ κεφαλῇ του, καὶ πιθανώτατον νὰ ἐζήτησε λύσιν αὐτῶν καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν Κυρήνῃ ὕστερον, καὶ παρὰ τοῖς Πυθαγορείοις ὑστερώτερον.

Ἐν γένει ὁ Πλάτων δὲν ἔπλευσεν εἰς Αἴγυπτον ὡς μαθητὴς παρὰ διδασκάλους, ἀλλ' ὡς φιλόσοφος περιηγούμενος, ποθῶν νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ κρίνῃ ὅ τι ἴδιον εἶχεν ἡ Αἴγυπτος, τὸ πολίτευμα, τὴν θρησκείαν, τὰ ἤθη καὶ τὴν ἱστορίαν καὶ ὅ τι ἄλλο ἄξιον λόγου εἶχεν ὁ λαὸς ἐκεῖνος. Ἐν τοῖς ἑαυτοῦ συγγράμμασι πολλαχοῦ ἀποκαλύπτει γνῶσιν καὶ ἐκφέρει κρίσεις Αἰγυπτιακῶν λόγων καὶ πραγμάτων· ἐν μὲν τῷ Φαίδρῳ (2) διηγεῖται τὸν ἀστεῖον περὶ τοῦ Θεὺθ μῦθον τοῦ ἐφευρέτου τῶν γραμμάτων· ἐν δὲ τῷ Τιμαίῳ (3) οἱ ἱερεῖς τῆς Αἰγύπτου ἀποκαλύπτουσιν εἰς τὸν Σόλωνα τὴν πανάρχαιον ἱστορίαν τῆς πατρίδος του, μεγαλοφρονοῦντες ὅτι ἀριθμοῦσι μυριάδων ἐτῶν ἥμερον καὶ ἐπιστήμονα βίον, ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες ἦσαν ὡς παῖδες πρὸς αὐτούς· ἐν τοῖς Νόμοις (4) ἐπαινεῖ τὸ ἀκίνητον τῶν καθεστώτων παρ' αὐτοῖς· ἔτι δὲ τὴν πρακτικὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας τῆς ἀριθμητικῆς εἰς τοὺς παῖδας. Οὐδαμοῦ δ' ὅμως φαίνεται θαυμάζων οὔτε τὸν χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ οὔτε τὴν σοφίαν τῶν λογίων· τοὐναντίον ψέγει δριμέως τὴν μισοξενίαν των (5)· καὶ τὰ μαθηματικά, λέγει,

(1) Οἷα τὰ περὶ διπλασιασμοῦ τοῦ κύβου, τὰ περὶ κωνικῶν τομῶν, τὰ περὶ τοῦ πλανητικοῦ συστήματος, ὅπερ ἔλυσεν ὁ μαθητής του Εὔδοξος κτλ.

(2) Φαῖδρ. 274. Ὡσαύτως ἐν Φιλήβ. 18 b.

(3) Τίμ. 21-25.

(4) Νόμ. 656 d, 799, 819.

(5) Νόμ. 953 d. «Τούτοις δὴ τοῖς νόμοις ὑποδέχεσθαί τε χρὴ πάντας ξένους τε καὶ ξένας ἐξ ἄλλης χώρας καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἐκπέμπειν, τιμῶντας ξένιον Δία, μὴ βρώμασι καὶ θύμασι τὰς ξενηλασίας ποιουμένους, καθάπερ ποιοῦσι νῦν θρέμματα Νείλου, μηδὲ κηρύγμασιν ἀγρίοις».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἅτινα ὤφειλον νὰ ἀναπτύσσωσι καὶ ἐξαίρωσι τὴν διάνοιαν τοῦ ἀνθρώπου, παρὰ λαοῖς κατεχομένοις ὑπ' ἀνελευθερίας καὶ φιλοχρηματίας, ὡς οἱ Φοίνικες καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, ἀπεργάζονται πανουργίαν ἀντὶ σοφίας (1).

Εἰς τὴν τριχοτομίαν τῶν κατοίκων τῆς ἐν τῇ Πολιτείᾳ κατασκευαζομένης πόλεως, εἰς τάξιν ἀρχόντων ἐν φιλοσοφίᾳ τεθραμμένων, εἰς τάξιν φυλάκων καὶ εἰς τάξιν δημιουργῶν, εἶνε πιθανὸν ὅτι εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ τὴν διάταξιν τῆς Αἰγυπτιακῆς πολιτείας (2)· ἀλλ' αὐτῶν τῶν Αἰγυπτίων καταγινώσκει ἐπικράτησιν τοῦ ἀγενεστάτου τῶν τριῶν τῆς ψυχῆς μορίων, τοῦ ἐπιθυμητικοῦ ἢ φιλοχρημάτου (3).

Ἐξ Αἰγύπτου κατηυθύνθη ὁ Πλάτων εἰς Ἰταλίαν, πιθανῶς διὰ Κυρήνης (4), διελθὼν καὶ διὰ Κρήτης (5). Καὶ πρῶτον μὲν κατῆρεν εἰς τὸν Τάραντα παρ' Ἀρχύταν τὸν Πυθαγόρειον, μέγαν ἄνδρα καὶ ἔνδοξον, ἅμα μὲν ὡς μαθηματικὸν καὶ φιλόσοφον, ἅμα δὲ ὡς πολιτικὸν καὶ στρατηγικόν· ἐκεῖθεν δὲ εἰς Λοκροὺς παρὰ τὸν ὡσαύτως Πυθαγόρειον φυσικὸν φιλόσοφον Τίμαιον. Παρὰ τοιούτοις ἀνδράσιν ἐμυήθη ἀκριβέστερον τά τε φιλοσοφικὰ καὶ τὰ πολιτικὰ τῶν Πυθαγορείων δόγματα καὶ συνεσχόλασε μετ' αὐτῶν περὶ μαθηματικὰ καὶ φυσικὰ προβλήματα. Κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους ἐγένετο κτήτωρ καὶ τοῦ συγγράμματος τοῦ Φιλολάου, ὅπερ φαίνεται ὅτι ἦτο ἡ πρώτη γραπτὴ πραγματεία περὶ τῆς Πυθαγορείου φιλοσοφίας (6).

(1) Νόμ. 747.

(2) Πρόκλος εἰς Τίμαιον σ. 24. «Ὥσπερ ὁ πρῶτος τοῦ Πλάτωνος ἐξηγητὴς Κράντωρ· ὃς δὴ καὶ σκώπτεσθαι μέν φησιν αὐτὸν (τὸν Πλάτωνα) ὑπὸ τῶν τότε ὡς οὐκ αὐτὸν ὄντα τῆς πολιτείας εὑρετήν, ἀλλὰ μεταγράψαντα τὰ Αἰγυπτίων».

(3) Πολιτ. 436.

(4) Ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ Θεοδώρου εἰς τὸν Θεαίτητον καὶ τὰ πρὸς αὐτὸν φιλανθρωπεύματα, εἶνε οἷον φιλικὸς χαιρετισμὸς πρὸς τὸν μακρὰν ἄξιον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀντιπρόσωπον· ἡ δὲ ἐν ἀρχῇ τοῦ διαλόγου μνεία τῆς Κυρήνης καὶ ἡ ἀντιπαραβολὴ τῆς Κυρηναϊκῆς νεολαίας πρὸς τὴν Ἀθηναϊκὴν μοὶ φαίνεται ὡς ἀνάμνησις τῆς ἐκεῖ διατριβῆς καὶ πείρας τῶν ἀνθρώπων.

(5) Εἰκάζω ὅτι ἐπεσκέφθη τὴν Κρήτην ἐκ τῶν ἐν τοῖς Νόμοις περιγραφῶν τῶν τοπίων αὐτῆς.

(6) Ἐν μέσῳ τῶν ποικίλων καὶ ἀντιφατικῶν περὶ τοῦ πράγματος παραδόσεων, τοῦτο ἔσταται βέβαιον ὅτι ἐν Ἰταλίᾳ ἢ Σικελίᾳ περιῆλθεν εἰς χεῖράς του ἀντὶ μεγάλης τιμῆς τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ἐξ οὗ ἠρύσθη πολλὰς φυσικὰς γνώ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἀπὸ τῆς Ἰταλίας διεπεραιώθη εἰς Σικελίαν ὑπὸ τῆς αὐτῆς φιλεπιστημοσύνης φερόμενος, νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὸ θαυμάσιον περὶ τὴν Αἴτνην φυσικὸν φαινόμενον καὶ νὰ πειραθῇ λογικήν τινα ἐξήγησιν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν πληροφοριῶν ἃς θὰ συνέλεγε παρὰ τῶν περιοίκων, χωρὶς νὰ εἶνε ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν μετὰ τοῦ Θεϊχμυλλέρου ὅτι καὶ ἀνέβη ἐπ' αὐτὴν (1). Πλὴν τούτου πιστεύω ὅτι οὐχὶ μικρότερος πόθος θὰ κατεῖχεν αὐτὸν νὰ γνωρίσῃ τὰς μεγάλας καὶ ἐλλογίμους Ἑλληνικὰς πόλεις τὰς ἐπὶ ἀλλοτρίου ἐδάφους φυτευθείσας, ἰδίως δὲ τὴν βασιλίδα πασῶν, τὰς Συρακούσας, ὅπου εἶχε καὶ ἄλλον πόθον νὰ πληρώσῃ, νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ θέατρον τῆς πρὸ εἰκοσιπενταετίας περίπου γενομένης ἐκεῖ μεγάλης καταστροφῆς τῶν Ἀθηναίων, ἥτις θὰ κατέπληξε τὴν ψυχὴν τοῦ τότε πεντεκαιδεκαετοῦς παιδὸς Πλάτωνος καὶ θὰ κατέλιπεν ἐν τῇ ψυχῇ βαθεῖαν ἐντύπωσιν. Ὅτι δὲ ὁ Ἀρχύτας παρώρμησεν αὐτὸν νὰ μεταβῇ εἰς Συρακούσας, ἵνα παρασκευάσῃ ἐκεῖ τὸ ἔδαφος πρὸς πολιτικὰς μεταρρυθμίσεις, εἶνε πιθανο-

σεις πρὸς συγγραφὴν τοῦ Τιμαίου του. Ὅθεν καὶ ὁ μισάνθρωπος Τίμων ἔσκωψεν εἰς αὐτὸν τάδε·

Πολλῶν ἀργυρίων ὀλίγην ἠλλάξαο βίβλον,
Ἔνθεν ἀπαρχόμενος τιμαιογραφεῖν ἐπεχείρεις.

(1) Ὁ Πλάτων ἐν Φαίδωνι σ. 109 λέγει ὅτι ἀπὸ Φάσιδος μέχρι Ἡρακλείων στηλῶν ἐκτείνεται ἓν βαθὺ κοίλωμα τῆς γῆς, ἐν ᾧ συνέρρευσαν τὰ ὕδατα καὶ ὁ ἀήρ, αὐτὴ δὲ ἡ γῆ (δηλ. τὰ ἐπάνω αὐτῆς, τὰ ἔξω τοῦ κοιλώματος) κεῖται καθαρὰ ἐν καθαρῷ τῷ οὐρανῷ περιβεβλημένη ὑπὸ τοῦ αἰθέρος· ἡμεῖς δὲ οἱ τῇδε ἄνθρωποι κατοικοῦμεν ἐν τῷ κοιλώματι περὶ τὴν θάλασσαν, ὡς μύρμηκες ἢ βάτραχοι περὶ τέλμα, βεβυθισμένοι ἐν τῷ ἀέρι· τὰ ἐπάνω δὲ τῆς γῆς εἰσι κατὰ πάντα καλλίονα καὶ καθαρώτερα τῶν ἐνθάδε, ὅσῳ καλλίων καὶ καθαρώτερος εἶνε ὁ αἰθὴρ τοῦ ἀέρος, οἱ λίθοι, τὰ δένδρα, οἱ καρποί, τὰ ζῶα καὶ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἀνοσώτεροι καὶ μακροβιώτεροι καὶ ὀξύτεροι τὰς αἰσθήσεις καὶ τὸν νοῦν. Τοιαῦτα περίπου δογματίζει ὁ Πλάτων. Ὁ δὲ Θεϊχμύλλερος συλλογίζεται ἐκ τῶνδε τοιάδε. Ἵνα, λέγει, λάβῃ ὁ Πλάτων ἔννοιαν τῆς ὑπάρξεως τοιούτου κοιλώματος, πρέπει νὰ ἀνέβη ἐπὶ τῆς Αἴτνης. Ἀλλὰ πάλιν, λέγει, ἂν ἀνέβαινε μέχρι τῆς κορυφῆς, θὰ ἔβλεπεν ἐκεῖ τὴν πήρωσιν τῶν δένδρων, τὴν παῦσιν τῆς βλαστήσεως, τὸ ψῦχος κ.τ.τ. καὶ δὲν θὰ εἶχε τὴν τόσον ἡμαρτημένην δόξαν περὶ τοῦ κάλλους τῶν ἐκεῖ ἐπάνω καὶ τοῦ αἴσχους τῶν ἐνθάδε. Ὁ Θεϊχμύλλερος ἄρα πιστεύει, καὶ θέλει νὰ τὸν πιστεύσωμεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι ὁ Πλάτων ἐν τῷ βίῳ του δὲν ἠξιώθη νὰ μάθῃ ὅτι αἱ κορυφαὶ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων εἰσὶν ἄδενδροι καὶ πετρώδεις καὶ ψυχραί, καὶ πρὸς τούτοις ὅτι ὁ Πλάτων ἐδόξαζεν ὅτι ἡ κορυφὴ τῆς Αἴτνης κεῖται ἐν τῷ αἰθέρι καὶ οὐχὶ ἐν τῷ ἀέρι!

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λογήματα τοῦ Στεϊγχάρτου ὅλως ἀπίθανα. Ὁ τεσσαρακοντούτης Πλάτων δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐν τῇ κεφαλῇ του πολιτικὰ σχέδια· τοὐναντίον ἐν τῷ Θεαιτήτῳ, τῷ ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του γραφέντι, ὁμολογεῖ ὅτι ὁ φιλόσοφος εἶνε παντελῶς ἄχρηστος πρὸς πολιτικὰς πράξεις, ἀφοῦ ἀγνοεῖ τὴν εἰς τὴν ἀγορὰν ἄγουσαν καὶ δὲν φροντίζει νὰ μάθῃ ποῦ κεῖται τὸ δικαστήριον ἢ τὸ βουλευτήριον ἢ ἄλλο τι κοινὸν τῆς πόλεως συνέδριον, οὐδ' ἀναγινώσκει νόμους καὶ ψηφίσματα, ψηφοθηρίας δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα οὐδὲ κατ' ὄναρ βλέπει, ἀγνοεῖ μάλιστα καὶ ἂν ὁ γείτων του εἶνε ἄνθρωπος ἢ ἄλλο τι θρέμμα· μόνον δὲ τὸ σῶμά του κεῖται ἐν τῇ πόλει, «ἡ δὲ διάνοια ταῦτα πάντα ἡγησαμένη σμικρὰ ἢ οὐδέν, ἀτιμάσασα, πανταχῇ φέρεται κατὰ Πίνδαρον, τά τε γᾶς ὑπένερθε καὶ τὰ ἐπίπεδα γεωμετροῦσα, οὐρανοῦ τε ὕπερ ἀστρονομοῦσα καὶ πᾶσαν πάντῃ φύσιν ἐρευνωμένη τῶν ὄντων ἑκάστου ὅλου, εἰς τῶν ἐγγὺς οὐδὲν αὑτὴν συγκαθιεῖσα»· καὶ ἐν ᾧ προθυμεῖται νὰ ἐξεύρῃ τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ, δὲν βλέπει τὰ παρὰ τοὺς πόδας του καὶ ἐμπίπτει ἐνίοτε εἰς λάκκον, ὅπως καὶ ὁ Θαλῆς ποτε, καὶ γίνεται καταγέλαστος ὑπὸ τῶν κοινῶν ἀνθρώπων (1). Καὶ ἄλλως δὲ εἶνε ἀπίθανον ὅτι ἐν Συρακούσαις ξένος ὢν καὶ μετρίως ἔτι ἐν δόξῃ, θὰ ἤλπιζεν ὅτι θὰ μετέπειθε τὸν ἐν ταῖς ἕξεσιν αὐτοῦ παγιωθέντα Διονύσιον νὰ μεταλλάξῃ τρόπον τοῦ πολιτεύεσθαι.

Ἐλθὼν εἰς Συρακούσας προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Διονυσίου νὰ δεχθῇ φιλοξενίαν παρ' αὐτῷ. Τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀρίστωνος δὲν ἦτο ὅλως ἄγνωστον ἐκεῖ· ὁ δὲ καλὸς κἀγαθὸς νεανίας Δίων, ὁ ἀδελφὸς τῆς ἑτέρας τῶν δύο γυναικῶν τοῦ Διονυσίου, τῆς Ἀριστομάχης, στεργόμενος ὑπ' αὐτοῦ ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐν τῇ αὐλῇ, ἔπεισεν αὐτὸν νὰ τιμήσῃ ἀξίως τὸν ξένον καὶ νὰ ἀπολαύσῃ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν τῆς ὁμιλίας του. Φαίνεται δ' ὅμως ὅτι μόνος ὁ Δίων ὠφελήθη ἀπὸ τῆς παρουσίας τοῦ φιλοσόφου ἐν Συρακούσαις. Ὁ νεανίας οὗτος, φύσει ὢν κατοκώχιμος ἐκ τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ καλοῦ, ἐκινδύνευεν ὅμως νὰ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς τρυφῆς καὶ τῆς ἀκολασίας, ἐν ᾧ ἐκλυδωνίζετο καθ' ἡμέραν ἀνερμάτιστος καὶ ἀπηδαλιούχητος·

(1) Θεαίτ. 173-174.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀπὸ δὲ τῆς μετὰ Πλάτωνος συνδιατριβῆς μετήλλαξε βίον σώφρονα, φιλόκαλον καὶ φιλόσοφον, καὶ διετέλεσε μέχρι τῆς τελευταίας πνοῆς του διὰ παντὸς τοῦ πολυκυμάντου βίου του πιστὸς εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ παραγγέλματα τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας.

Ὁ δὲ Διονύσιος, ἀνὴρ φιλόδοξος μᾶλλον ἢ φιλόσοφος, ὅπως σχεδὸν πάντες οἱ τύραννοι, ἔστεργε μὲν τὴν ἀπὸ τοῦ μεγάλου φιλοσόφου προσγινομένην αὐτῷ δόξαν, ἀπέστεργε δὲ αὐτὸν τὸν φιλόσοφον διὰ τὴν παρρησίαν καὶ ἀπροσωποληψίαν καὶ τὸ ἀνυπόστολον ἐν τῇ ἐκφράσει τῆς γνώμης του· αὐτὴ δὲ ἡ γνώμη του θὰ ἦτο σπανιώτατα καταθύμιος τῷ τυράννῳ. Ὁ συγχρόνως τότε παρὰ τῷ Διονυσίῳ διατρίβων Ἀρίστιππος (1), ἀξιῶν οὐδὲν ἧττον τοῦ Πλάτωνος ὅτι ἦτο μαθητὴς καὶ ὀπαδὸς τῶν φιλοσο-

(1) Ἐν πάσαις ταῖς περὶ Ἀριστίππου παραδόσεσι μένει ἀσαφὲς ἐπὶ ποτέρου τῶν Διονυσίων διέτριβεν ὁ Ἀρίστιππος ἐκεῖ. Ἐκ τοῦ Πλουτάρχου (Δίων ΙΘ΄) ἐξάγεται μὲν σαφῶς ὅτι ἦτο ἐκεῖ κατὰ τὴν γ΄ εἰς Συρακούσας ἀποδημίαν τοῦ Πλάτωνος, ἀλλὰ τότε ὁ Ἀρίστιππος ἦτο περίπου ἑβδομηκοντούτης. Πῶς λοιπὸν συμβιβάζονται πρὸς τοιαύτην ἡλικίαν οἱ παραδεδομένοι μειρακιώδεις ἔρωτες καὶ τὰ ἄλλα νεανιεύματα τοῦ Ἀριστίππου; Ἔπειτα ὑπάρχει βέβαιον ὅτι ὁ Ἀρίστιππος ἐπὶ τέλους ἐγκατέστη μονίμως ἐν Κυρήνῃ τῇ πατρίδι του καὶ ἵδρυσε τὴν Κυρηναϊκὴν ἢ Ἡδονικὴν σχολήν, ὅτι ἦλθεν εἰς γάμον καὶ εἶχε θυγατέρα συμφιλοσοφοῦσαν μετ' αὐτοῦ καὶ διδάξασαν ὕστερον καὶ τὸν υἱόν της Ἀρίστιππον, τὸν μητροδίδακτον ἐπικληθέντα, τὴν πατρικὴν φιλοσοφίαν. Τούτων οὕτως ἐχόντων, εἶνε πιθανὸν ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τούτους θὰ ἀπεδήμησεν εἰς Διονύσιον καὶ θὰ διέτριβεν ἐκεῖ παρασιτῶν καὶ νεανιευόμενος;

Τῶν πολλῶν περὶ Ἀριστίππου ἀνεκδότων, ἅτινα καταλέγει ὁ Λαέρτιος, ἓν ἁρμόζει μᾶλλον τιθέμενον ἐπὶ τοῦ παλαιοτέρου Διονυσίου. «Πρὸς τὸν εἰπόντα ἐν αἰτίᾳ, ὡς ἀπὸ Σωκράτους πρὸς Διονύσιον ἔλθοι, Ἀλλὰ πρὸς Σωκράτην, εἶπεν, ἦλθον παιδείας δεόμενος, πρὸς δὲ Διονύσιον παιδιᾶς».

Ὅ τι διηγεῖται ὁ Πλούταρχος, ἁρμόζει ἐπίσης καλῶς, ἢ καὶ κάλλιον ἔτι, τιθέμενον ἐπὶ τοῦ παλαιοτέρου Διονυσίου· ἰδοὺ ταῦτα· «Δωρεὰς δὲ χρημάτων πολλῶν καὶ πολλάκις τοῦ μὲν (Διονυσίου) διδόντος, τοῦ δὲ (Πλάτωνος) μὴ δεχομένου, παρὼν Ἀρίστιππος ὁ Κυρηναῖος, Ἀσφαλῶς ἔφη μεγαλόψυχον εἶναι Διονύσιον· αὐτοῖς μὲν γὰρ μικρὰ διδόναι, πλειόνων δεομένοις, Πλάτωνι δὲ πολλά, μηδὲν λαμβάνοντι». Καὶ κατωτέρω· «Προειπόντος τινὸς ἡλίου ἔκλειψιν καὶ εὐδοκιμήσαντος, Ἀρίστιππος, παίζων πρὸς τοὺς ἄλλους φιλοσόφους, ἔφη τι καὶ αὐτὸς ἔχειν τῶν παραδόξων προειπεῖν· ἐκείνων δὲ φράσαι δεομένων, Προλέγω τοίνυν, εἶπεν, ὀλίγου χρόνου Πλάτωνα καὶ Διονύσιον ἐχθροὺς γενησομένους».

Πείθομαι ὅτι τὸν Πλούταρχον ἔσφηλεν ἡ μνήμη διά τε τὴν ταυτότητα τοῦ ὀνόματος καὶ τὴν ὁμοιότητα τοῦ ἤθους τῶν δύο Διονυσίων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

φικῶν ἀρχῶν τοῦ ἀοιδίμου Σωκράτους, ἐδογμάτιζε καὶ ἔπραττεν ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα πρὸς τὰ τοῦ Πλάτωνος ἔργα καὶ δόγματα· ταῦτα δὲ ἦσαν μᾶλλον καταθύμια τῷ Διονυσίῳ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν κόλαξι.

Οἱ κόλακες οὗτοι, οἵτινες προσφύονται, ὥσπερ σῆτες, ἐπὶ πάσης τυραννικῆς πορφύρας, βλέποντες τὸν Δίωνα ὥσπερ θεὸν τιμῶντα τὸν Πλάτωνα, καὶ φοβούμενοι μὴ ἀπολέσωσι τὸν Διονύσιον, ἢ ὅπερ ταὐτόν, μὴ ἀπολέσῃ αὐτοὺς ὁ Διονύσιος, ἐνέτεινον τὰς κολακικὰς καὶ διαβολικὰς δυνάμεις των· ἐσύριξαν εἰς τὰ ὦτα τοῦ Διονυσίου ἀκριβῶς ἐκεῖνο ὅπερ ὁ Στείγχαρτος ὑποθέτει ὡς ἀληθές, ὅτι εἶχε πολιτικὰ σχέδια ἐμπνεόμενος ὑπὸ τῶν μισητῶν καὶ φοβερῶν Πυθαγορείων τῆς Ἰταλίας. Ἐκ τούτου κατέστη ὁ τύραννος καχύποπτος καὶ ἐπιφυλακτικός· λέγεται μάλιστα ὅτι προέβη εἰς ἐπιβουλὴν δολοφονίας αὐτοῦ, ὁ δὲ Δίων προλαβὼν ἀπέτρεψε τὸ κακόν. Ὁ Πλάτων μὴ ἔχων πλέον τόπον ἐν τῇ αὐλῇ ἐκείνῃ καὶ φοβούμενος δεινότερα παρεκάλεσε τὸν τύραννον νὰ τὸν ἀποστείλῃ. Ὁ δὲ παρέδωκεν αὐτὸν σύμπλουν τῷ Λακεδαιμονίῳ Πόλλιδι, πρεσβεύσαντι τότε ἐν Συρακούσαις καὶ ἐπανακάμπτοντι εἰς τὴν Ἑλλάδα, δεηθεὶς αὐτοῦ κρυφίως ἢ νὰ τὸν ἀποκτείνῃ κατὰ τὸν πλοῦν, ἢ νὰ τὸν πωλήσῃ δοῦλον, ἐπισκώπτων ὅτι καὶ δοῦλος ὢν θὰ ζῇ εὐδαιμόνως, ἀφοῦ εἶνε σοφός· ὅπερ καὶ ἐποίησεν ὁ Πόλλις ἀγαγὼν καὶ πωλήσας αὐτὸν εἰς Αἴγιναν. Παρατυχὼν δὲ Ἀννίκερις ὁ Κυρηναῖος ἐξηγόρασεν αὐτὸν ἀντὶ 20 ἢ 30 μνῶν, ἃς οἱ ἐν Ἀθήναις φίλοι τοῦ Πλάτωνος ἤθελον νὰ ἀποδώσωσιν αὐτῷ, αὐτὸς δὲ δὲν ἐδέχθη, λέγων ὅτι δὲν ἦσαν ἐκεῖνοι μόνοι ἄξιοι νὰ μεριμνῶσι περὶ Πλάτωνος. Ἄλλοι δὲ διηγοῦνται ἄλλως, ὅτι ἐκβληθεὶς εἰς Αἴγιναν ὑπὸ τοῦ Πόλλιδος, ἢ ὑπὸ τοῦ ναυκλήρου, συνελήφθη καὶ ἤχθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ λαοῦ ἵνα ἀποφασισθῇ περὶ αὐτοῦ, κατὰ ψήφισμα τῶν Αἰγινητῶν, πᾶς Ἀθηναῖος ἐπιβαίνων τῆς νήσου νὰ ἀνδραποδίζηται (1). Ὁ δὲ Πλάτων κρινόμενος ἐπ' οὐδενὶ ἄλλῳ ἐγκλήματι ἢ ὅτι ἐτύγχανεν ὢν Ἀθηναῖος, ἐσιώπα μὴ στέργων νὰ προφέρῃ τι

(1) Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Κορινθιακοῦ πολέμου οἱ Σπαρτιᾶται ἔστειλαν βοήθειαν καὶ στρατηγὸν τὸν Τελευτίαν εἰς Αἴγιναν καὶ κατέστησαν αὐτὴν ὁρμητήριον ἐχθροπραξιῶν κατὰ τῶν Ἀθηναίων (Ξενοφ. Ἑλλ. Ε'. 1-24).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀνάξιον ἑαυτοῦ καὶ τῆς πατρίδος, καὶ παρεῖχε γέλωτα τοῖς θεωμένοις διά τε τὴν ἀναισθησίαν τοῦ κινδύνου καὶ τὸ ἐπαρίστερον τῶν τρόπων του, μέχρις οὗ, τινὸς τῶν παρόντων ἀναφωνήσαντος ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε φιλόσοφος, τὸν ἀπέλυσαν (1).

Οὕτως ἐξεσώθη ὁ Πλάτων εἰς τὴν φίλην πατρίδα περὶ τὸ 387 π.Χ. τὸ ἔτος τῆς ἐπαισχύντου τῇ Ἑλλάδι εἰρήνης τοῦ Ἀνταλκίδου, ἔργῳ μαθὼν τὴν ἀλήθειαν τῶν Σοφοκλείων ἰαμβείων τῶνδε.

Ὅστις δὲ πρὸς τύραννον ἐμπορεύεται,
Κείνου 'στι δοῦλος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ,

ἣν ἀλήθειαν λόγῳ ἠμφισβήτει πρὸς τὸν τύραννον, μεταποιῶν τὸ β' ἰαμβεῖον ὧδε·

Οὐκ ἔστι δοῦλος, ἂν γ' ἐλεύθερος μόλῃ.

Ἡ ἐν τῷ Θεαιτήτῳ παρέκβασις (σ. 172-177) συνᾴδει τελείως πρὸς τὰ παθήματα ταῦτα τοῦ Πλάτωνος καὶ τὴν ἐκ τούτων ψυχικὴν διάθεσιν αὐτοῦ· καὶ δύνανται νὰ ληφθῶσιν ἑκάτερον πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τοῦ ἑτέρου.

Ἡ πλουσία συγκομιδὴ γνώσεων καὶ πείρας τῶν ἀνθρωπίνων, ἣν συνεκόμισεν ὁ Πλάτων κατὰ τὴν μακρὰν καὶ περιπετειώδη ταύτην περιήγησιν, ἐξήγειρεν ἐν αὐτῷ σφοδρὰν καὶ ἀκατάσχετον τὴν πνευματικὴν γενετήσιον ὁρμήν, τὸν ἔρωτα μεταδόσεως τῶν ἐν τῇ ψυχῇ του ὑπερχειλιζόντων ἀγαθῶν τοῖς δεομένοις τῶν συμπολιτῶν του. Ἀλλ' ἡ ἀριστοκρατική του αἰδημοσύνη δὲν τῷ ἐπέτρεπεν οὔτε τοὺς σοφιστὰς νὰ μιμῆται τοὺς ἐξελαύνοντας ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν πρὸς θήραν μαθητῶν, οὔτε τοῦ Σωκράτους τὴν δημώδη ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐπὶ τῶν τραπεζῶν μετὰ τοῦ προστυχόντος συνδιάλεξιν. Αὐτὴ ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Σωκρατικήν, θεωρητικωτέρα οὖσα καὶ συστηματικωτέρα, δὲν ἦτο ἐπιδεκτικὴ μεταδόσεως ἐξ ὑπογυίου, ἀλλ' ἐδεῖτο ἀκροατῶν προπεπαιδευμένων πως καὶ προμεμυημένων καὶ

(1) Ὁ διηγούμενος ταῦτα Διογ. Λαέρτ. Γ'. 19 ἐπιφέρει ὅτι χάριν παιδιᾶς ἀνεφώνησέ τις ὅτι ὁ ἐπιβὰς τῆς νήσου ἦτο φιλόσοφος· καὶ τοῦτό μοι φαίνεται πιθανώτερον, ὅτι οἱ Αἰγινῆται ὑπέλαβον τὸν φιλόσοφον, ὡς ἄχαχον καὶ ἀκίνδυνόν τινα ἀδολέσχην, ἢ ὅτι διὰ σεβασμὸν καὶ ἐκτίμησιν τῆς φιλοσοφίας τὸν ἀπέλυσαν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐν συνεχείᾳ ἀκολουθούντων τὰς φιλοσοφικὰς διεξόδους. Εἶχε δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ τὴν τοῦ Πυθαγόρου Σχολήν, ὡς παράδειγμα· ἀλλὰ δὲν ἀπεδέχετο αὐτῆς τὴν αὐστηρὰν ἐχεμυθίαν (1) καὶ τὸ δυσπρόσοδον τῶν μαθητῶν πρὸς τὸν διδάσκαλον· ἀλλ' ἐζήτει νὰ συμβιβάσῃ τὴν ἀκροαματικὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας μετὰ τῆς διαλογικῆς τοῦ Σωκράτους.

Ἔξωθεν τοῦ Κεραμεικοῦ, ἓξ στάδια ἀπὸ τοῦ Διπύλου, ἔκειτο χωρίον ὀνομαζόμενον Ἀκαδήμεια, ἀπὸ παλαιοῦ τινος ἥρωος οὕτως ὀνομασθεῖσα. Ταύτην ὁ Κίμων ἐξ ἀνύδρου καὶ αὐχμηρᾶς ἀπέδειξε κατάρρυτον ἄλσος, «ἠσκημένον δρόμοις καὶ συσκίοις περιπάτοις» (2), διοχετεύσας δηλονότι ὕδωρ ἐκ τοῦ ἐγγὺς Κηφισοῦ. Ὠκοδομήθη δ' ἐν αὐτῇ, πιθανῶς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κίμωνος, γυμνάσιον ὁμώνυμον, ὅπερ μετὰ τοῦ Λυκείου καὶ τοῦ Κυνοσάργους ἦσαν τὰ τρία δημόσια γυμνάσια τῆς πόλεως Οὐχὶ μακρὰν ἔκειτο ὁ εἰς τὸν Ποσειδῶνα καθιερωμένος Ἵππειος Κολωνὸς καὶ τὸ ἄλσος τῶν Εὐμενίδων.

Εἰς τὸ γυμνάσιον τοῦτο ἐσύχναζεν ὁ Πλάτων ἐπανελθὼν ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἀποδημίας· αἱ στοαὶ αὐτοῦ καὶ οἱ περίπατοι τῆς Ἀκαδημείας ἐγένοντο ἐντευκτήριον αὐτοῦ μετὰ τῶν φίλων καὶ τῶν φιλομαθῶν (3). Κατ' ἀρχὰς μέν, ὡς εἰκός, συνήρχοντο περὶ αὐτὸν πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως ἄνθρωποι, ἵνα ἀκροῶνται αὐτοῦ διηγουμένου τὰ θαυμάσια, ἅτινα εἶδε καὶ ἤκουσε κατὰ τὴν περιήγησίν του, ἐξ ὧν ἀφορμώμενος ἐπέφερεν οἴκοθεν ἑρμηνείας καὶ κρίσεις καὶ πορίσματα· δῆλον δὲ ὅτι καὶ ἐρωτήσεις καὶ συζητήσεις θὰ ἐγίνοντο μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ὁμιλητῶν του. Σὺν τῷ χρόνῳ, κορεννυμένης τῆς περιεργίας καὶ καινοσπουδίας τῶν πολ-

(1) Ὀλυμπιόδ. Ϛ'. «Καὶ γὰρ καὶ τῆς Σωκρατικῆς εἰρωνείας ἀπήλλακτο καὶ τοῦ ἐν ἀγορᾷ καὶ ἐπὶ τῶν ἐργαστηρίων διατρίβειν, καὶ τοὺς νέους θηρῶντα ποιεῖσθαι τοὺς λόγους· ἀπήλλακτο δὲ καὶ τοῦ σεμνοῦ ὄγκου τῶν Πυθαγορείων, τοῦ ἀποκεκλεισμένας ἔχειν τὰς θύρας καὶ τοῦ Αὐτὸς ἔφα, πολιτικώτερον ἑαυτὸν παρέχων πρὸς ἅπαντας».

(2) Πλουτάρχ. Κίμων ΙΓ'.

(3) Τῆς φιλομαθείας τῆς Ἀθηναϊκῆς νεολαίας χαριεστάτην εἰκόνα παρέχει ἡμῖν ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ (σ. 310-314 καὶ 316). Θελκτικοὺς δὲ τύπους φιλομαθούντων νέων διετύπωσε τὸν Λύσιν καὶ τὸν Μενέξενον ἐν τῷ Λύσιδι (σελ. 211), τὸν Χαρμίδην (σ. 161), ἐξαιρέτως δὲ τὸν Θεαίτητον (σ. 144).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λῶν, ἀπεχώρουν οἱ τοιοῦτοι, καὶ ὑπέμενον περὶ αὐτὸν οἱ γνησίως φιλομαθοῦντες καὶ φιλοσοφοῦντες· οὗτοι δὲ θὰ ἦσαν οἱ νεώτεροι καὶ οἱ πλουσιώτεροι. Τοιάνδε ἐννοῶ ἐγὼ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ διδασκαλίας τοῦ Πλάτωνος, ἄνευ τινὸς ἐπισημότητος, καὶ ἄνευ ἐναρκτηρίου λόγου, ὁποῖον θέλει τὸν Φαῖδρον ὁ Ἕρμαννος καὶ οἱ ἀκόλουθοι αὐτοῦ.

Προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐπειδὴ αἱ στοαὶ τοῦ γυμνασίου ἀπεδείχθησαν ἀκατάλληλοι πρὸς τακτικὴν διδασκαλίαν, θορυβώδεις οὖσαι καὶ παντὶ εὐπρόσοδοι, ἠγόρασεν ἐγγύτατα αὐτοῦ κῆπον μετὰ οἰκήματος ἢ προϋπάρχοντος ἢ ἐπὶ τούτῳ οἰκοδομηθέντος, καὶ ἐγκατέστησεν ἐκεῖ τὴν σχολὴν τὴν φέρουσαν τὸ ὄνομα τῆς Ἀκαδημείας, τὴν πρώτην ἐν Ἀθήναις ἑδραίαν φιλοσοφικὴν σχολὴν καὶ τελευταίαν διὰ τῶν αἰώνων διαζήσασαν, μέχρις οὗ θειοτέρα φιλοσοφία ἐπικρατήσασα ἐν τῷ κόσμῳ ἔκλεισε τὰς πύλας τῆς Ἀκαδημείας (1).

Ὁ Πλάτων ἔθεσε τὴν σχολήν του ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν Μουσῶν, ὧν καὶ ἱερὸν ἵδρυσεν ἐν τῷ κήπῳ. Ἡ ἐν αὐτῷ συναγομένη χορεία τῶν ὁμιλητῶν ἀπετέλει τρόπον τινὰ ἱερὸν τάγμα, τὸν τῶν Μουσῶν θίασον (2), οὗ θιασάρχης ἰσόβιος ἦτο ὁ ἑκάστοτε σχολάρχης· ἐτέλουν δὲ οἱ θιασῶται ἐν ἑκάστῃ νουμηνίᾳ κοινὸν δεῖπνον ἢ συμπόσιον δι' ἐράνου. Εἰς τὰ συμπόσια ταῦτα φαίνεται ὅτι ἐκαλοῦντο καὶ ἔξωθεν ἄνδρες ἐπίσημοι, τρόπον τινὰ ἐπίτιμα μέλη τοῦ θιάσου. Ὁ Πλάτων κατῴκει ἐν αὐτῇ τῇ Σχολῇ, καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ἐκληροδότησε τὸν κῆπον μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ ἱδρυμάτων καὶ σκευῶν εἰς αὐτήν, ἵνα κατοικῇ ὁ ἑκάστοτε σχολάρχης καὶ γίνωνται αἱ ἀκροάσεις καὶ αἱ διατριβαί (3).

Μετὰ εἰκοσαετῆ ἤρεμον φιλοσοφικὸν βίον, διανυσθέντα ἐν ζητήσει, ἐν διδασκαλίᾳ καὶ ἐν συγγραφῇ, βλέπομεν τὸν Πλάτωνα καὶ πάλιν ἀπαίροντα πρὸς τὰς Σικελικὰς ἀκτὰς καὶ ἐμπίπτοντα εἰς τὴν Χάρυβδιν, ἀφοῦ τὸ πρῶτον μόλις ἐξεσώθη ἀπὸ τῆς Σκύλλης.

(1) Ἐκλείσθη ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, 529 μ. Χ.

(2) Θιάσους ὀνομάζει ὁ Ἀθήναιος (Ε', 186) τὰ συμπόσια τῶν φιλοσόφων.

(3) Willamowitz-Moellendorf « Philosophische Untersuchungen IV Heft, S. 264-265 καὶ 279 ff.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τὸ 368 π. Χ. ἀπέθανεν ὁ Διονύσιος καὶ κατέλιπε τὸν θρόνον εἰς τὸν ἐκ τῆς ἑτέρας τῶν γυναικῶν του, τῆς Δωρίδος, υἱόν του Διονύσιον, γεννηθέντα πρεσβύτερον τοῦ ἐκ τῆς Ἀριστομάχης Ἱππαρίνου. Ὁ δὲ Δίων ἄνευ φθόνου ἔστερξε τὸν νέον τύραννον, ὅστις φύσει μὲν δὲν ἦτο οὔτε τὴν ψυχὴν ἀγεννής, οὔτε τὸν νοῦν ἀμβλύς· ἀλλὰ παρημέλει αὐτὸν ὁ πατήρ, ἢ μᾶλλον ἐξεπίτηδες εἴθιζεν αὐτὸν νὰ προσέχῃ τὸν νοῦν καὶ νὰ πολυπραγμονῇ περὶ φαῦλα καὶ ταπεινά, ἵνα μή ποτε μέγα φρονήσας ἐπαναστῇ κατὰ τοῦ πατρός (1). Ὁ Δίων ἀξιωθεὶς παρ' αὐτοῦ τῆς αὐτῆς ἀγάπης καὶ ἐμπιστοσύνης ἧς ἀπήλαυε καὶ παρὰ τοῦ πατρός, μετεχειρίζετο αὐτήν, ἵνα τρέψῃ τὸν Διονύσιον ἐπὶ τὸν ἔρωτα τῶν καλῶν καὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἔπειθεν αὐτὸν νὰ καλέσῃ παρ' ἑαυτὸν τὸν πρῶτον τῶν τότε φιλοσόφων τῆς Ἑλλάδος. Καὶ τῷ ὄντι κατέλαβε τὸν Διονύσιον ἔρως περιμανὴς τῶν λόγων καὶ τῆς συνουσίας τοῦ Πλάτωνος, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος, καὶ ἐγὼ πιστεύω ὅτι τότε ἦτο εἰλικρινὴς ὁ ἔρως οὗτος. Καὶ πολλὰ μὲν γράμματα παρακλητικὰ ἤρχοντο παρὰ Διονυσίου πρὸς τὸν Πλάτωνα, πολλὰ δὲ καὶ παρὰ Δίωνος. Καὶ οἱ ἐν Ἰταλίᾳ δὲ Πυθαγόρειοι συμπαρεκάλουν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ κατάσχῃ δι' ἐμβριθεστέρων λογισμῶν νέαν ψυχὴν παραφερομένην ὑπὸ μεγάλης ἐξουσίας καὶ δυνάμεως. Ὁ δὲ Πλάτων αἰσχυνθεὶς μὴ νομισθῇ λόγων μόνον καλῶν εὑρέτης, πρὸς ἔργα δὲ ἀπρόθυμος ἢ ἀνεπιτήδειος, ἐνέδωκεν (2).

Ἀλλὰ δὲν ἐκινήθη μόνον ὑπ' αἰσχύνης κακηγορίας παρὰ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ πρόσκλησις αὕτη ἦτο ἐπικαιροτάτη τῷ Πλάτωνι. Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἦτο ὅλος περὶ τὴν σύνταξιν τῆς Πολιτείας του, ἣν βεβαίως δὲν ἔπλαττεν ὥς τινα νεφελοκοκκυγίαν, ἀλλὰ πιστεύων εἰς τὸ ὀρθὸν ἅμα καὶ τὸ κατορθωτὸν αὐτῆς. Ἀλλ' ἐν μεγάλαις ἐπιχειρήσεσι πρωτοφανέσιν ἐν τῷ κόσμῳ, μήπω δεδοκιμασμέναις ὑπὸ τῆς πείρας, πᾶς τις καὶ ἄκων ὑποτρέμει διὰ τὸ μέγεθος, ἢ τοὐλάχιστον ποθεῖ νὰ ἴδῃ καὶ νὰ θαυμάσῃ ἔργῳ ἐπιτελούμενον τὸ διανόημά του (3). Καιρὸν δ' ἐρ-

(1) Πλουτάρχ. Δίων Θ'.
(2) Πλουτάρχ. Δίων Ι'-ΙΑ'.
(3) Πρβλ. τὰ τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς «Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

γου καταλληλότερον τοῦ νῦν ἐν Συρακούσαις παρισταμένου δὲν ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ὅτι θὰ εὕρισκεν ἄλλον. Ἐν τοῖς Νόμοις (1), οἷον ἀπολογούμενος ἐκθέτει τὸ τί ἤλπισε νὰ εὕρῃ καὶ τί δὲν εὗρεν, ὅθεν προῆλθεν ἡ ἀποτυχία. Κρίνω ἄξια παραθέσεως ἐνθάδε τὰ ἐκεῖ λεγόμενα· «Φέρε δή, νομοθέτα, φῶμεν πρὸς αὐτόν, τί σοι καὶ πῶς ἔχουσαν πόλιν δῶμεν, ὃ λαβὼν ἕξεις, ὥστ' ἐκ τῶν λοιπῶν αὐτὸς τὴν πόλιν ἱκανῶς διοικῆσαι; . . . Τυραννουμένην μοι δότε τὴν πόλιν, φήσει· τύραννος δ' ἔστω νέος καὶ μνήμων καὶ εὐμαθὴς καὶ ἀνδρεῖος καὶ μεγαλοπρεπὴς φύσει· ὃ δὲ καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγομεν δεῖν ἕπεσθαι ξύμπασι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσι, καὶ νῦν τῇ τυραννουμένῃ ψυχῇ τοῦτο ξυνεπέσθω, ἐὰν μέλλῃ τῶν ἄλλων ὑπαρχόντων ὄφελος εἶναί τι. — ***Κλεινίας***. Σωφροσύνην μοι δοκεῖ φράζειν, ὦ Μέγιλλε, δεῖν εἶναι τὴν ξυνεπομένην ὁ ξένος· ἦ γάρ; — ***Ἀθηναῖος***. Τὴν δημώδη γε, ὦ Κλεινία, καὶ οὐχ ἥν τις σεμνύνων ἂν λέγοι, φρόνησιν προσαναγκάζων εἶναι τὸ σωφρονεῖν· ἀλλ' ὅπερ εὐθὺς παισί τε καὶ θηρίοις, τοῖς μὲν ἀκρατῶς ἔχειν πρὸς τὰς ἡδονάς, ξύμφυτον ἐπανθεῖ, τοῖς δὲ ἐγκρατῶς . . . ***Κλεινίας***. Πῶς λέγεις; εἰ τύραννος γένοιτο, φῄς, νέος, σώφρων, εὐμαθής, μνήμων, ἀνδρεῖος, μεγαλοπρεπής; — ***Ἀθην***. Εὐτυχής, πρόσθες, μὴ κατ' ἄλλο, ἀλλὰ τὸ γενέσθαι ἐπ' αὐτοῦ νομοθέτην ἄξιον ἐπαίνου, καί τινα τύχην εἰς ταὐτὸν ἀγαγεῖν αὐτῷ. Γενομένου γὰρ τούτου πάντα σχεδὸν ἀπείργασται τῷ θεῷ, ἅπερ, ὅταν βουληθῇ διαφερόντως εὖ πρᾶξαι πολιν τινά. . . Οὐδὲν δεῖ πόνων οὐδέ τινος παμπόλλου χρόνου τῷ τυράννῳ μεταβαλεῖν βουληθέντι πόλεως ἤθη, πορεύεσθαι δ' αὐτὸν δεῖ πρῶτον ταύτῃ, ὅπῃ περ ἂν ἐθελήσῃ, ἐάν τε πρὸς ἀρετῆς ἐπιτηδεύματα προτρέπεσθαι τοὺς πολίτας, ἐάν τε ἐπὶ τοὐναντίον, αὐτὸν πρῶτον πάντα ὑπογράφοντα τῷ πράττειν, τὰ μὲν ἐπαινοῦντα καὶ τιμῶντα, τὰ δ' αὖ πρὸς ψόγον ἄγοντα, καὶ τὸν μὴ πειθόμενον ἀτιμάζοντα καθ' ἑκάστας τῶν πράξεων».

Τοιαῦτα προσδοκῶν ὁ Πλάτων ἔπλευσεν εἰς Συρακούσας. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἀπαντήματα ἦσαν σφόδρα εὐοίωνα· ἅρμα τῶν βασιλικῶν διαπρεπῶς κεκοσμημένον παρέλαβεν αὐτὸν ἀποβάντα,

(1) Νόμ. 709 e.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ θυσίαν ἔθυσεν ὁ τύραννος, ὡς μεγάλου εὐτυχήματος ἐπιγενομένου. Πάραυτα ἡ αὐλὴ μετήλλαξεν ὄψιν· τὰ συμπόσια διεδέχθησαν λιτὰ δεῖπνα, οἱ κῶμοι ἐσίγησαν, αἱ παννυχίδες ἐκοιμήθησαν· τὸ μέγαρον τοῦ τυράννου ἀπέβη σεμνὸν φιλοσοφίας ἐνδιαίτημα, καὶ κονιορτὸς κατεῖχεν αὐτὸ ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν γεωμετρούντων καὶ χαρασσόντων διαγράμματα· τὸ δὲ θαυμαστότατον, τελουμένης ποτὲ θυσίας, καὶ τοῦ κήρυκος κατὰ τὰ εἰωθότα εὐξαμένου νὰ διαμένῃ ἡ τυραννὶς πολλοὺς χρόνους ἀσάλευτος, ὑπολαβὼν ὁ Διονύσιος εἶπεν· «Δὲν θὰ παύσῃς τοῦ νὰ μᾶς καταρᾶσαι;» (1).

Ἀλλ' ἡ ζωογόνος αὔρα ἡ ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἀρετῆς προϊοῦσα δὲν ἔπνευσεν ἐπὶ μακρὸν ἐν τῷ τυραννικῷ οἴκῳ. Οἱ κινδυνεύοντες νὰ ἀποτεθῶσιν ὡς ἄχρηστοι ἢ καὶ βλαβεροὶ ἐν τῇ νέᾳ τῶν πραγμάτων τροπῇ, συσπειραθέντες περὶ τὸν Φίλιστον(2), «ἄνδρα καὶ πεπαιδευμένον περὶ λόγους καὶ τυραννικῶν ἠθῶν ἐμπειρότατον», ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος, ἀναφανδὸν ἐλοιδόρουν τὸν Δίωνα καὶ διέβαλλον ὅτι διὰ τοῦ σοφιστοῦ γοητεύει τὸν ἡγεμόνα ἵνα ἐγκαταλίπῃ τὴν ἐξουσίαν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ τῶν ἀνεψιῶν αὐτοῦ (τῶν ἐκ τῆς Ἀριστομάχης τέκνων τοῦ πρεσβυτέρου Διονυσίου), καὶ ὅτι συνεννοεῖται μετὰ τῶν Καρχηδονίων, ἵνα ἔχῃ αὐτοὺς συμμάχους εἰς ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων του.

Μόλις εἶχον παρέλθει τέσσαρες μῆνες ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Πλάτωνος, καὶ ἡ θύελλα ἐξερράγη. Ὁ Δίων καταληφθεὶς ἀπροσδοκήτως ὑπὸ τῶν μισθοφόρων τοῦ τυράννου, ἐμβληθεὶς εἰς πλοῖον ἡτοιμασμένον, μετηνέχθη εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὁπόθεν διεπεραιώθη εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ κατήντησεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Φοβούμενος δὲ τὴν κοινὴν γνώμην ὁ τύραννος διέδωκεν εἰς τὴν πόλιν ὅτι ὁ Δίων ἑκουσίως ἀπεδήμησε, καὶ τῷ ἀπέστειλεν ἐπὶ δύο πλοίων φορτωμένα πάμπολλα χρήματα καὶ τὴν θεραπείαν του, ἵνα διάγῃ ἐν τῇ ξένῃ ἀξιοπρεπῶς.

(1) Πλουτάρχ. Δίων ΙΓ'.

(2) Ὁ Φίλιστος οὗτος ἢ Φιλιστίδης εἶχεν ἐξορισθῆ ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου Διονυσίου, καὶ διέτριβεν ἐν Ἀδρίᾳ συγγράφων ἱστορίας, ὅτε οἱ ἐχθροὶ τοῦ Δίωνος ἔπεισαν τὸν Διονύσιον νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ, ἵνα ἔχωσιν αὐτὸν «ὡς ἀντίταγμα πρὸς Πλάτωνα καὶ φιλοσοφίαν».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὡς λαμπροῦ φωτὸς αἴφνης ἀποσβεσθέντος, εὑρέθη ὁ Πλάτων ἐν σκότει βυθισμένος, φίλων ἔρημος, ὑπὸ δυσμενῶν περιστοιχούμενος. Παρεκάλεσε λοιπὸν τὸν τοιαῦτα τολμήσαντα τύραννον νὰ ἐξαποστείλῃ καὶ αὐτόν. Ἀλλ' οὗτος ἐφοβεῖτο μὴ διαβληθῇ παρὰ τῷ λαῷ ὡς διώκτης τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ κατεῖχε τὸν Πλάτωνα παρ' ἑαυτῷ, τοῦτο μὲν ὡς πρόσχημα, ὅτι δὲν ἐξέβαλε βίᾳ τὸν Δίωνα, τοῦτο δὲ ὡς συμβιβαστήν, ἴσως καὶ ὡς ὅμηρον, ἐν ἐνδεχομένῃ ἐνόπλῳ ἐπελάσει τοῦ Δίωνος. Ἀπεκρίνετο λοιπὸν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποχωρισθῇ αὐτοῦ καὶ τῶν σοφῶν ὁμιλιῶν του καὶ ἐπέτεινε τὰς πρὸς αὐτὸν ἐνδείξεις τιμῆς· ζηλοτύπως δ' ἔχων πρὸς τὸν Δίωνα, ἠγανάκτει ὁσάκις ὁ Πλάτων ἐπεμέμνητο αὐτοῦ ἐπαινῶν.

Τέλος, ἐμπεσόντος τινὸς πολέμου, ἀπέστειλε τὸν Πλάτωνα, ὑποσχόμενος αὐτῷ ὅτι ἐντὸς ἔτους θὰ μετακαλέσῃ τὸν Δίωνα, καὶ ἀξιῶν νὰ πείσῃ τοῦτον νὰ ἡσυχάζῃ καὶ νὰ μὴ ἐπιχειρῇ τι νεώτερον.

Οὕτως ἐξεσώθη καὶ τὸ δεύτερον ὁ Πλάτων εἰς τὴν φίλην πατρίδα. Τίς ποτε θὰ ἐπίστευεν ὅτι θὰ διεκινδύνευε καὶ τρίτον πλοῦν,

> Ὄφρ' ἔτι τὴν ὀλοὴν ἀναμετρήσειε Χάρυβδιν;

Καὶ ὅμως ἐτόλμησεν, ἐπειγόμενος ὑπ' εὐγενοῦς πρὸς εὐγενῆ φίλον καθήκοντος.

Εἰς Ἀθήνας ἐπανελθὼν εὗρεν ἐκεῖ τὸν Δίωνα καὶ κατέσχεν αὐτὸν ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ συμφιλοσοφοῦντα ἐπὶ πολλὰ ἔτη, πραΰνων καὶ ἀποτρέπων ἀπὸ φιλοπολέμων ὁρμῶν, καθ' ἃ ὑπέσχετο εἰς τὸν τύραννον. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Πλάτωνος εἶχε περιηγηθῇ τὴν Ἑλλάδα, ἐπιδεικνύων τήν τε ἐξωτερικὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τῆς ψυχῆς τὴν εὐγένειαν καὶ τῆς διανοίας τὸν πλοῦτον· καὶ πᾶσαι αἱ πόλεις δι' ὧν διῆλθε, καὶ δημοσίᾳ διὰ ψηφισμάτων ἐτίμησαν καὶ ἰδίᾳ ἐζήλωσαν· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ πολίτην τῆς Σπάρτης αὐτὸν ἀνεκήρυξαν. Ἡ εὐδοκίμησις αὕτη τοῦ Δίωνος δὲν διέλαθε τὸν καχύποπτον Διονύσιον, καὶ φοβούμενος μήπως στρέψῃ τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικήν του δύναμιν κατ' αὐτοῦ, κατέσχε τὴν περιουσίαν του, ἀποκόπτων οὕτω τὰ νεῦρα τῆς δυ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

νάμεώς του, καὶ ἐβίαζε τὴν Ἀρετήν, σύζυγον καὶ ἀνεψιὰν τοῦ Δίωνος, θυγατέρα τοῦ πρεσβυτέρου Διονυσίου καὶ τῆς Ἀριστομάχης, νὰ συνοικήσῃ μετ' ἄλλου ἀνδρός, τοῦ φίλου του Τιμοκράτους, ἀπαλλασσομένη τοῦ Δίωνος. Πρὸς δὲ τοὺς ἀποπειρωμένους νὰ διαλλάξωσι τοὺς δύο συγγενεῖς καὶ νὰ προλάβωσι τὰ ἐπικρεμάμενα δεινὰ ὁ Διονύσιος ἔθετε πρῶτον ὅρον διαλλαγῆς τὴν ἔλευσιν τοῦ Πλάτωνος (1).

Ὁ Πλάτων προσκαλούμενος μὲν ὑπὸ τοῦ Διονυσίου μετὰ πολλῶν ἐνδείξεων τιμῆς καὶ ἀγάπης, παρακινούμενος δὲ ὑπὸ τῶν Πυθαγορείων, ὧν τὴν μεσιτείαν ἐπεκαλέσθη ὁ Διονύσιος, ἐπειγόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ Δίωνος, ὃν πάλιν ἱκέτευεν ἡ κινδυνεύουσα σύζυγος καὶ αἱ ἄλλαι συγγενεῖς γυναῖκες, ἀπεφάσισε νὰ πλεύσῃ τὸ τρίτον εἰς Συρακούσας.

Τὸ 361 π. Χ. ὁ ἑκκαιεξηκοντούτης Πλάτων διεπέρα πάλιν τὰ ὑγρὰ κέλευθα ἐπὶ μεγαλοπρεποῦς τριήρους, ἀποσταλείσης ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τοῦ Διονυσίου, καὶ ἐγένετο μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ πρότερον λαμπρότητος ὑποδεκτὸς ὑπ' αὐτοῦ. Ἐπέτρεπε δὲ ὁ τύραννος εἰς τὸν Πλάτωνα μόνον νὰ εἰσέρχηται παρ' αὐτῷ ἀκώλυτος καὶ ἀδιερεύνητος. Ἀλλὰ τὸ διαλλακτικὸν ἔργον, ἐφ' ὅπερ καὶ ἦλθε, δὲν εὐωδοῦτο. Ἀντὶ νὰ δεχθῇ τὴν ὑπὲρ τοῦ Δίωνος μεσιτείαν τοῦ Πλάτωνος, ἐπειρᾶτο ὁ μικροπόνηρος νὰ μετατρέψῃ καὶ αὐτοῦ τὴν πρὸς τὸν Δίωνα εὔνοιαν εἰς κακόνοιαν. Ἐνισταμένου δὲ τοῦ Πλάτωνος καὶ ἀπαιτοῦντος τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑπεσχημένων, ὀργισθεὶς ὁ τύραννος ἐπὶ τῷ ἀτεράμνῳ ἤθει τοῦ φιλοσόφου, μετῴκισεν αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ τῶν μισθοφόρων, οἵτινες ἀπὸ πολλοῦ ἐμίσουν τὸν Πλάτωνα, ὡς πείθοντα τὸν Διονύσιον νὰ ἀποθέσῃ τὴν τυραννίδα καὶ νὰ ζῇ ἀδορυφόρητος, καὶ πολλὰς μὲν ὑφίστατο παρ' αὐτῶν ὕβρεις καὶ κακώσεις, πολλάκις δὲ καὶ ἐκινδύνευσε περὶ τῆς ζωῆς.

(1) Δυσκολεύομαι νὰ ἀποδεχθῶ τοὺς λόγους τοῦ Πλουτάρχου, ὅτι ἔρως φιλοσοφίας καὶ διαλεκτικῆς δεινότητος ἐκίνει καὶ νῦν ἔτι τὸν Διονύσιον νὰ ἐπιζητῇ τὸν Πλάτωνα. Πιθανώτερόν μοι φαίνεται, ὅτι μετεώρων οὐσῶν τῶν πρὸς τὸν Δίωνα σχέσεων, φοβούμενος παρ' ἐκείνου ἐπιστράτευσιν, ὑπελάμβανε τὴν ἐν Συρακούσαις παρουσίαν τοῦ Πλάτωνος ἐγγύησιν ἐπιεικοῦς συμβιβασμοῦ μετὰ τοῦ Δίωνος, ἐκείνου μόνου δυναμένου νὰ κατέχῃ τοῦτον, ἴσως καὶ ὡς ὁμηρείαν ἐν περιπτώσει μὴ διαλλαγῆς.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἐν τοιαύτῃ συμφορᾷ ἐμπεσόντος τοῦ Πλάτωνος, οἱ ἐν Τάραντι περὶ τὸν Ἀρχύταν μαθόντες τὸ πρᾶγμα, ἔπεμψαν πρεσβείαν ἐπὶ δημοσίου πλοίου, ἀπαιτοῦσαν τὸν Πλάτωνα, λέγοντες ὅτι ἐπὶ τῇ ἐγγυήσει αὐτῶν ἐπείσθῃ νὰ πλεύσῃ εἰς Συρακούσας (1). Ὁ Διονύσιος φοβηθεὶς τὸν παρέδωκεν. Ἑστιῶν δὲ αὐτὸν καὶ πολυειδῶς φιλοφρονούμενος κατὰ τὴν προπομπήν, εἶπε πρὸς τὸν Πλάτωνα· «Βεβαίως, ὦ Πλάτων, πολλὰ καὶ δεινὰ θὰ ἔχῃς νὰ κατηγορῇς ἡμῶν πρὸς τοὺς συμφιλοσοφοῦντας;». Ὁ δὲ Πλάτων ἀπεκρίθη· «Μὴ γένοιτο τοσαύτη σπάνις λόγων ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ, ὥστε νὰ μνημονεύωμεν σοῦ ποτε!».

Ἀπελθόντος τοῦ Πλάτωνος, ὁ τύραννος ἀπελπίσας τὸν πρὸς τὸν Δίωνα συμβιβασμόν, ἐπώλει τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ καὶ ἐξεβίασε τότε πρῶτον τὴν γυναῖκα τούτου νὰ συνοικήσῃ μετὰ τοῦ Τιμοκράτους.

Ὁ Πλάτων ἀποβιβασθεὶς εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἦλθε πρῶτον εἰς Ὀλυμπίαν, συμπεσούσης τῆς πανηγύρεως, καὶ ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐστράφησαν πρὸς αὐτόν. Ἐκεῖ δὲ συνήντησε καὶ τὸν Δίωνα, ὅστις ἐκπολεμωθεὶς ὑπὸ τῶν ἀνοσιουργημάτων τοῦ τυράννου συνῆγε στρατιὰν ἐπ' αὐτόν, συνεπιθαρρύνοντος καὶ συμπράττοντος αὐτῷ τοῦ μεγαλόφρονος Σπευσίππου, «τοῦ δὲ Πλάτωνος ἐκποδὼν ἱσταμένου δι' αἰδῶ τῆς πρὸς Διονύσιον ξενίας καὶ γῆρας», ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος.

Τὸ τέλος τοῦ δράματος ἐν συντομίᾳ ἐγένετο τοιόνδε· Ἀπο-

(1) Ὁ Λαέρτιος μᾶς παραδίδει καὶ ἐπιστολὴν γραφεῖσαν ὑπὸ Ἀρχύτου πρὸς Διονύσιον ὑπὲρ Πλάτωνος ἔχουσαν ὧδε·

Ἀρχύτας Διονυσίῳ ὑγιαίνειν·

Ἀπεστάλκαμές τοι πάντες οἱ Πλάτωνος φίλοι τὼς περὶ Λαμίσκον τε καὶ Φωτίδαν, ἀπολαμψόμενοι τὸν ἄνδρα καττὰν πὰρ τὶν γενομέναν ὁμολογίαν. Ὀρθῶς δέ κα ποιέοις ἀναμιμνασκόμενος τήνας τᾶς σπουδᾶς, ἡνίκα πάντας ἀμὲ παρεκάλεις ποττὰν Πλάτωνος ἄφιξιν, ἀξιῶν προτρέπεσθαί τε αὐτὸν καὶ ἀναδέχεσθαι τά τε ἄλλα καὶ τὰ περὶ τὰν ἀσφάλειαν μένοντί τε καὶ ἀφορμιῶντι. Μέμνασο δὲ καὶ τῆνο, ὅτι περὶ πολλῶ ἐποιήσω τὰν ἄφιξιν αὐτῶ καὶ ἀγάπας ἐκ τήνω τῶ χρόνω ὡς οὐδένα τῶν παρὰ τίν. Αἰ δέ τις γέγονε τραχύτας, ἀνθρωπίζειν χρὴ κἀποδιδόμεν ἀμῖν ἀβλαβῆ τὸν ἄνδρα. Ταῦτα γὰρ ποιῶν δίκαιά τε πραξεῖς καὶ ἀμὶν χαριξῇ».

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἰσχυρῶς ὄζει νοθείας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

βάντος τοῦ Δίωνος εἰς Σικελίαν, συνέρρευσεν ὁ λαὸς ἔνοπλος ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ ἐλευθερωτοῦ τῆς πατρίδος, καὶ καθαιρέσαντες τὸν τύραννον ἀνηγόρευσαν τὸν Δίωνα βασιλέα. Διὰ δὲ τὴν λίαν ἀριστοκρατικὴν συμπεριφοράν του, στασιασάντων τῶν δημοκρατικῶν, ἡγουμένου αὐτῶν τοῦ πρώην φίλου καὶ συμπράκτορος, νῦν δὲ προδότου Ἡρακλείδου, ἐξέπεσε τῆς πόλεως· ἐπανῆλθε δ' ὅμως μετ' οὐ πολὺ νικητής, καὶ τὸν Ἡρακλείδην, πλεονάκις πρότερον συγγνοὺς αὐτῷ, ἐπειδὴ ἔβλεπεν ἀδιόρθωτον, καὶ ἀενάως στασιάζοντα, ἀπέκτεινεν. Ἐν ᾧ δὲ διενοεῖτο νὰ καταστήσῃ πολιτείαν κατὰ τὰς ἰδέας τοῦ Πλάτωνος, κρᾶμα μοναρχίας καὶ δημοκρατίας μετά τινος ἀριστοκρατικῆς ἀρχῆς ἐφορώσης καὶ βραβευούσης, ὁποῖαι ἦσαν ἡ Λακωνικὴ καὶ ἡ Κρητική (1), Κάλλιππός τις Ἀθηναῖος, συστρατεύσας μετ' αὐτοῦ καὶ νομιζόμενος φίλος πιστότατος τοῦ Δίωνος, τὸν ἐδολοφόνησεν.

Ἐξαιρουμένων τῶν δύο τούτων διακοπῶν, ὁ Πλάτων διήνυσε τεσσαρακονταετίαν ὅλην ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ φιλοσοφῶν καὶ τὰ εὑρήματα τῆς ἰσχυρᾶς καὶ ἀκαταπονήτου διανοίας του διαδίδων δωρεὰν διά τε τοῦ λόγου πρὸς ἀκροατὰς φιλομούσους καὶ μαθητὰς εὐγνώμονας, καὶ διὰ τῆς γραφῆς καθιστῶν αὐτὰ κτῆμα ἀΐδιον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Εἰς τοὺς ἀκροατὰς τοῦ Πλάτωνος καταλέγονται, τρεῖς ἔνδοξοι στρατηγοὶ τῶν Ἀθηνῶν, Χαβρίας, Τιμόθεος, Φωκίων, τρεῖς ἔνδοξοι ῥήτορες, Λυκοῦργος, Ὑπερείδης, Δημοσθένης, καί τινες γυναῖκες Λασθένεια ἡ Μαντινικὴ καὶ Ἀξιοθέα ἡ Φλιασία, ἥτις καὶ ἀνδρικὰ ἐνεδύετο (2). Ἂν ἡ παράδοσις αὕτη, ἡ περὶ τῶν ἀνδρῶν, ἔχῃ τινὰ ὑπόστασιν καὶ δὲν εἶνε ἁπλῆ πιθανολογία συμπεραινομένη ἐκ τῆς ἀρετῆς τῶν στρατηγῶν καὶ ἐκ τῆς λεκτικῆς δεινότητος τῶν ῥητόρων, συγχωρούντων καὶ τῶν χρόνων, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, περὶ ἐκείνων μὲν ὅτι οἰκείως διακείμενοι πρὸς τὸν Πλάτωνα, παρίσταντο ἐνίοτε ἀκροώμενοι τῆς διδασκαλίας του καὶ παρεκάθηντο εἰς τὰ μηνιαῖα δεῖπνά του, ὅπερ καὶ ἄλλοθεν μαρτυρεῖται· περὶ δὲ τῶν ῥητόρων, καί τι παρόμοιον, καὶ πρὸς τούτῳ, ὅτι ἐπιμελῶς μελετῶντες τὰ συγγράμματά του,

(1) Ἔπιθι Νόμ. 712 d, e.
(2) Διογ. Λαερτ. Γ'. 46.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

προσωκειοῦντο τὰς φιλοσοφικὰς ἰδέας του καὶ ἐπικαίρως ἐμιμοῦντο τὴν λέξιν του.

Περὶ δὲ τῶν γυναικῶν ἡ παράδοσις δὲν ἔχει τι τὸ ἀπίθανον, ἀφοῦ δὲν ἦσαν Ἀτθίδες, ἀλλὰ ξέναι, ὡς ἡ περιβόητος Ἀσπασία. Τὴν Μαντινικὴν Λασθένειαν ἴσως ἐννοῶν καὶ τιμῶν, ἔπλασε τὴν ἄλλως ἀμάρτυρον Διοτίμαν διδάσκουσαν τὸν Σωκράτην τὰ ἐρωτικά (1). Ἡ πεῖρα ἣν εἶχεν ἀπὸ τῶν γυναικῶν τούτων θὰ συνετέλεσεν εἰς ἐμπέδωσιν τῆς γνώμης του, ὅτι ἡ φύσις τῆς γυναικὸς δὲν εἶνε κατ' εἶδος διάφορος, ἀλλὰ κατὰ βαθμὸν ἀσθενεστέρα τῆς τοῦ ἀνδρός, καὶ ὅτι δύναται ἄρα νὰ μετέχῃ πάντων τῶν ἀνδρικῶν ἔργων.

Ἀπὸ τῶν ἐκτάκτων τούτων ἀκροατῶν καὶ συνδείπνων διακρίνομεν τοὺς τακτικοὺς ὁμιλητὰς τοῦ Πλάτωνος, τοὺς ἀποτελοῦντας τὸν θίασον. Ἦσαν δὲ οὗτοι οὐ μόνον Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἀπὸ πάσης Ἑλληνικῆς γῆς συρρεύσαντες, ἵνα μαθητεύσωσι παρὰ τῷ μεγαλωνύμῳ φιλοσόφῳ. Οἱ ἀξιολογώτατοι τούτων ἦσαν Σπεύσιππος ὁ τῆς ἀδελφῆς του Ποτώνης υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ ἐν τῇ σχολαρχίᾳ· Ξενοκράτης ὁ Χαλκηδόνιος, ὁ μετὰ τὸν Σπεύσιππον σχολάρχης· Φίλιππος ὁ Ὀπούντιος, ὁ ἐκδότης τῶν Πλατωνικῶν Νόμων καὶ πιθανὸς συγγραφεὺς τῆς Ἐπινομίδος· Εὔδοξος ὁ Κνίδιος, ὁ μέγας ἀστρονόμος· Εὔδημος ὁ Κύπριος, εἰς ὃν προώρως ἀποθανόντα ἐποίησεν ὁ συμμαθητής του Ἀριστοτέλης τὸ ἐλεγεῖον περὶ οὗ κατωτέρω· Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός, ὁ πιθανώτατος συγγραφεὺς τοῦ Σοφιστοῦ καὶ τοῦ Πολιτικοῦ· ὁ προμνησθεὶς Ἑρμόδωρος, ὅστις περιοδεύων κατὰ τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις ἐπώλει συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος· καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ὁ Σταγειρίτης.

Ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου ἀνάγκη νὰ ἐπιστήσωμεν, ἵνα ἴδωμεν τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν Πλάτωνα· διότι δειναὶ κατηγορίαι ἐκτοξεύονται μέχρι σήμερον κατ' αὐτοῦ ὡς ἀσεβήσαντος καὶ ἀχαριστήσαντος πρὸς τὸν μέγαν διδάσκαλόν του.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἦλθεν εἰς Ἀθήνας τὸ 367 π. Χ., ἐν ᾧ ὁ Πλάτων ἀπεδήμει τὸ δεύτερον εἰς Συρακούσας, ἔφηβος ἔτι ὢν δεκαεπτὰ ἐτῶν. Εἵλκυσε δὲ αὐτὸν εἰς τὰς Ἀθήνας βεβαίως ἡ

(1) Συμπόσ. 201-212.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πανελλήνιος φήμη τοῦ Πλάτωνος, καὶ διέμεινε μαθητεύων παρ' αὐτῷ εἴκοσιν ἔτη μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ διδασκάλου του. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ νεανίου τούτου, γεννήματος καὶ παιδεύματος τῶν βορείων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος, εἵλκυε τὴν περιεργίαν τῶν συνομιλητῶν. Εὔπορος ὢν ἠγάπα νὰ ἐνδύηται κομψῶς· ἐν συνειδήσει τῆς διανοητικῆς ὑπεροχῆς του δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ καταστέλλῃ πάντοτε τὴν ἔκφρασίν τινος ὑπερηφανίας ἐπὶ τοῦ προσώπου του καὶ τινος καταφρονήσεως ἄλλων συμμαθητῶν· κατὰ τὰς ἀκροάσεις, ἃς παρηκολούθει, οὐχὶ ἁπλῶς δεχόμενος, ἀλλὰ ἅμα καὶ κατεργαζόμενος τὴν πνευματικὴν τροφήν, θὰ ἔκαμνεν ἐνίοτέ τινας μορφασμοὺς τοῦ προσώπου ἐκφραστικοὺς τῆς ἐν τῇ ψυχῇ ἀπορίας καὶ δυσφορίας διὰ τὸ τυχὸν ἀσυμβίβαστον τοῦ νῦν προσφερομένου πρὸς τὰ πρότερον δεδιδαγμένα καὶ ὡς παγίως ἔχοντα ὑπολαμβανόμενα, ταῦτα δὲ οἱ φθονερῶς πρὸς αὐτὸν διακείμενοι θὰ ἡρμήνευον ὡς ἐμπαιγμὸν τοῦ διδασκάλου κατὰ τὰς ἐπιστημονικὰς συνδιαλέξεις θὰ εἶχε νὰ προβάλῃ τὰς πλείστας ἀπορίας καὶ νὰ ἐπενέγκῃ τὰς ἐμβριθεστάτας ἀντιλογίας, ὥστε τὸ πλεῖστον τῆς συνδιαλέξεως θὰ διεξήγετο μεταξὺ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους, τῶν νωθροτέρων ἐν τούτῳ, ὡς εἰκός, χασμωμένων· τοῦτο δ' ὅμως ἦτο, κατ' αὐτούς, ἀσέβεια καὶ προπέτεια πρὸς τὸν γηραιὸν διδάσκαλον· ἐνὶ λόγῳ ἐμίσουν καὶ ἔψεγον αὐτόν, διότι δὲν ἦσαν καὶ αὐτοὶ Ἀριστοτέλεις. Τοιοῦτός μοι φαίνεται ὁ πυρὴν καὶ τοιαῦται αἱ ἀφορμαὶ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων διαβολῶν, ἃς ὁ φθόνος τῶν ἀντιζήλων ἐπενόησε κατὰ τοῦ Ἀριστοτέλους.

Διηγοῦνται λοιπὸν ὅτι ὁ Πλάτων ἐμέμφετο τὸ κεκομψευμένον τῆς περιβολῆς τοῦ Ἀριστοτέλους, ὡς ἀπρεποῦς τῷ φιλοσοφοῦντι, καὶ ταῦτα ἐν ᾧ γινώσκομεν ὅτι αὐτὸς ὁ Πλάτων ἠγάπα νὰ ἐμφανίζηται φιλοκάλως ἐνδεδυμένος, καὶ παρῄνει τὸν ἐπὶ τὸ κυνικώτερον διαιτώμενον Ξενοκράτην νὰ θύῃ ταῖς Χάρισιν (1). Ὡσαύ-

(1) Ἐπικαίρως ὑπομιμνήσκει ὁ Γρότιος (Plato etc. Α', 125) ἀποσπάσματα τῶν κωμικῶν Ἐφίππου καὶ Ἀντιφάνους ἐκ τοῦ Ἀθηναίου εἰλημμένα (σ. 509 καὶ 544), ἐν οἷς διακωμῳδοῦνται οἱ ἐκ τῆς Ἀκαδημείας φιλόσοφοι ὡς φιλοκάλως ἐνδυόμενοι καὶ ὡς τρυφῶντες, διὰ τὰ ἐναντία ἄρα δι' ἃ διεκωμῳδεῖτό ποτε ὁ Σωκράτης καὶ οἱ περὶ αὐτόν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τως διηγοῦνται ὅτι παρεπονεῖτο ὁ Πλάτων ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἀπελάκτισε πρὸς αὐτόν, ὡς πῶλος ἐμπλησθεὶς γάλακτος πρὸς τὴν μητέρα, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο πιθανόν, ἂν ἀπεδεικνύετο ὅτι ὁ Πλάτων εἶχεν ἀφορμήν τινα νὰ εἴπῃ τοιοῦτόν τι κατὰ τοῦ Ἀριστοτέλους.

Ἔπειτα κατηγοροῦσιν αὐτοῦ ὅτι δὲν παρέστη κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Πλάτωνος, ὅπερ ἐνδέχεται νὰ ἦτο τυχαῖον, ἀποθανόντος ἀπροσδοκήτως, μὴ προνοήσαντος, δι' οὗ ὅμως οἱ κατήγοροι ἐλέγχουσιν ἑαυτοὺς ψευδομένους, ὅταν λέγωσιν ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ζῶντος τοῦ Πλάτωνος ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ· διότι συναριθμοῦσιν αὐτὸν μέχρι τέλους μετὰ τῶν μαθητῶν του.

Ἄλλη κατηγορία τοῦ Μεγαρικοῦ Εὐβουλίδου, ὅτι διέφθειρε τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος, εἶνε ὅλως ἀκατανόητος. Οὐδεὶς εἶχε δύναμιν νὰ διαφθείρῃ τὸ κείμενον αὐτῶν ἀπὸ πολλοῦ διαδεδομένων εἰς τὸ Πανελλήνιον· ἂν δὲ ὁ Εὐβουλίδης νοῇ διαστροφὴν τῶν νοημάτων τοῦ Πλάτωνος παρ' Ἀριστοτέλους ἐν τοῖς ἑαυτοῦ συγγράμμασι, περὶ τούτου δυνάμεθα κάλλιον ἡμεῖς σήμερον νὰ κρίνωμεν ὅτι τοῦ Εὐβουλίδου ἡ κατηγορία εἶνε κακοβουλίδου κακηγορία καὶ οὐδὲν πλέον.

Πρὸς τὰ ἀνεμιαῖα ταῦτα φληναφήματα ἔχομεν νὰ ἀντιθέσωμεν μαρτυρίας πρεπωδεστέρας εἰς τὸ ἀξίωμα τῶν ἀνδρῶν· ὅτι ὁ Πλάτων τοσοῦτον ἠγάσθη τὴν ἀγχίνοιαν τοῦ Ἀριστοτέλους, ὥστε ἀπεκάλει αὐτὸν νοῦν τῆς διατριβῆς, τὴν δὲ κατοικίαν του οἶκον ἀναγνώστου· ὅτι παραβάλλων τὴν βραδύτητα τοῦ Ξενοκράτους πρὸς τοῦ Ἀριστοτέλους τὴν γοργότητα, ἔλεγεν ὅτι «τῷ μὲν μύωπος δεῖ, τῷ δὲ χαλινοῦ»· ὅτι, κατὰ τὸν Ἁλικαρνασσέα (1), ἀναντιρρήτως πολὺ ἀξιοπιστότερον μάρτυρα τοῦ ῥακιοσυρραπτάδου Αἰλιανοῦ, «διέτριψε παρὰ Πλάτωνι ἕως ἐτῶν ἑπτὰ καὶ τριάκοντα (δῆλον ὅτι μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Πλάτωνος), οὔτε σχολῆς ἡγούμενος, οὔτε ἰδίαν πεποιηκὼς αἵρεσιν»· καὶ τέλος, ἔν τινι ἐλεγείῳ εἰς τὸν προώρως ἀποθανόντα συμμαθητὴν Εὔδημον τὸν Κύπριον, ἐγκωμιάζει τὸν Πλάτωνα διὰ καλλίστων ἐνθυμημάτων ἐκ φιλοσοφικῆς βαθυγνωμοσύνης ἐξευρημένων (2).

(1) Διον. Ἁλικ. πρὸς Ἀμμαῖον Α', 7.

(2) Τὸ περισωθὲν ἀπόσπασμα τοῦ ἐλεγείου τούτου ἔθηκα κεφαλίδα τοῦ παρόν-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Πάντων δ' ἀσφαλέστατον τεκμήριον τοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλον σεβασμοῦ καὶ τῶν διὰ τέλους φιλικῶν πρὸς τὴν Ἀκαδήμειαν σχέσεων αὐτοῦ εἶνε αὐτὰ τὰ συγγράμματά του. Οὐδαμοῦ διαφαίνεται καταφρόνησις ἢ φιλονικία αὐτοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλόν του, οὐδὲ πρὸς τούς ποτε συμμαθητάς του Σπεύσιππον καὶ Ξενοκράτην· πολλαχοῦ δ' ὅμως ἐκδηλοῦται φιλοφροσύνη, ἐνιαχοῦ δὲ ἐκλάμπει καὶ ὁ ἔπαινος, νηφάλιος δηλονότι, φιλοσοφικὸς ἔπαινος (1). Τὸ δ' ἀξιολογώτατον, ὅτι πολλαχοῦ, σημαίνων τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ τῶν ἰδεῶν δόγματος, μεταχειρίζεται πρῶτον πρόσωπον πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, καταλέγων οὕτω καὶ ἑαυτὸν εἰς τούτους (2). Καί ποτε ἠναγκασμένος νὰ ἐκθέσῃ τὰς ἀπορίας, ἃς ἐνέχει τὸ τῶν ἰδεῶν δόγμα, προβαίνει μετὰ πολλῆς εὐλαβείας, προτάσσων τὴν θρυλουμένην ἐκείνην ῥῆσιν (3)· «Τὸ δὲ καθόλου βέλτιον ἴσως ἐπισκέψασθαι καὶ διαπορῆσαι πῶς λέγεται, καίπερ προσάντους τῆς τοιαύτης ζητήσεως γινομένης, διὰ τὸ φίλους ἄνδρας εἰσαγαγεῖν τὰ εἴδη. Δόξειε δ' ἂν ἴσως βέλτιον εἶναι καὶ δεῖν ἐπὶ σωτηρίᾳ γε τῆς ἀληθείας καὶ τὰ οἰκεῖα ἀναιρεῖν, ἄλλως τε καὶ φιλοσόφους ὄντας· ἀμφοῖν γὰρ ὄντοιν φίλοιν, ὅσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν».

Ὁ Ἀριστοτέλης γενόμενος ἀρχηγὸς ἰδίας σχολῆς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πλάτωνος, εἶχεν ἀξίωσιν νὰ κρίνῃ καὶ ἀποφαίνηται περὶ τῶν δογμάτων τῶν ἄλλων, καὶ δὴ καὶ τοῦ Πλάτωνος, ὡς ἴσος πρὸς ἴσον. Ἦτο αὐθάδης ἡ ἀξίωσίς του αὕτη; Ὅτε συνέγραφε, δὲν ἦτο πλέον ὁ νεανίας Ἀριστοτέλης ἐνώπιον τοῦ γηραιοῦ διδασκάλου του Πλάτωνος, ἀλλ' ἀνὴρ τῆς αὐτῆς ἡλικίας, ἧς καὶ ὁ Πλάτων ὅτε συνέγραφε τὰ ἐλεγχόμενα ὑπ' αὐτοῦ.

τος κεφαλαίου. Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀνὴρ δὲν δύναται νὰ εἶνε ἄλλος ἢ ὁ Πλάτων, οὗ μαθητὴς ἦτο ὁ Εὔδημος.

(1) Ἠθικ. Νικομ. Α', δ'. «Εὖ γὰρ καὶ Πλάτων ἠπόρει . . .». Β', γ'. «Διὸ δεῖ ἦχθαί πως ἐκ νέων, ὡς ὁ Πλάτων φησί . . .». Μεταφ. Ι', η'. «Διὸ Πλάτων οὐ κακῶς εἴρηκε κτλ.».

(2) Μεταφ. Α', θ'. «Ἔτι καθ' οὓς τρόπους δείκνυμεν ὅτι ἔστι τὰ εἴδη... Ἔτι δὲ οἱ ἀκριβέστεροι τῶν λόγων, οἱ μὲν τῶν πρός τι ποιοῦσιν ἰδέας, ὧν οὔ φαμεν εἶναι καθ' ἑαυτὸ γένος . . . Ἔτι δὲ κατὰ μὲν τὴν ὑπόληψιν καθ' ἣν εἶναί φαμεν τὰς ἰδέας»· καὶ ἀλλαχοῦ δὲ πολλαχοῦ.

(3) Ἠθικ. Νικομ. Α', ς'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἐν τούτοις ἀληθεύει τὸ τοῦ Ψευδαμμωνίου τοῦ συγγράψαντος βίον Ἀριστοτέλους, λέγοντος· «Εἰ δ' αὐτῷ τῷ Πλάτωνι ἀντιλέγει, οὐδὲν ἄτοπον· καὶ ἐν τούτοις γὰρ τὰ τοῦ Πλάτωνος φρονεῖ».

Τέλος, παρεδόθη ἡμῖν γεγονός τι, ὅπερ δὲν δύναται μὲν νὰ εἶνε πλάσμα ἀνύπαρκτον, ἀλλὰ παρηρμηνευμένον ὡς πρὸς τὰ δρῶντα πρόσωπα. Ὁ Εὐσέβιος ἐν Εὐαγγ. Προπαρ. ΙΕ', 2, παραθέτει περικοπὴν τοῦ Ἀριστοκλέους ἔχουσαν ὧδε· «Τίς δ' ἂν πεισθείη τοῖς ὑπ' Ἀριστοξένου τοῦ μουσικοῦ λεγομένοις ἐν τῷ βίῳ Πλάτωνος; Ἐν γὰρ τῇ πλάνῃ φησὶ καὶ τῇ ἀποδημίᾳ ἐπανίστασθαι καὶ ἀντοικοδομεῖν αὐτῷ τινας περίπατον ξένους ὄντας. Οἴονται οὖν ἔνιοι ταῦτα περὶ Ἀριστοτέλους λέγειν αὐτόν, Ἀριστοξένου διὰ παντὸς εὐφημοῦντος Ἀριστοτέλην». Ἐνταῦθα σημειοῦμεν τὴν παράδοξον λογικὴν τοῦ Ἀριστοκλέους· ἀφοῦ αὐτὸς δὲν πείθεται ὅτι ὁ Ἀριστόξενος περὶ Ἀριστοτέλους λέγει ταῦτα, διατί δέχεται ὅτι πᾶς ἄλλος πρέπει μὲν νὰ πιστεύῃ ὅτι περὶ Ἀριστοτέλους λέγει, ἀλλ' ὅτι ψεύδεται, καὶ δὲν πρέπει νὰ πιστευθῇ; Τὸ αὐτὸ γεγονός, προφανῶς ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς τοῦ Ἀριστοξένου εἰλημμένον, ἀναφέρει καὶ ὁ Ἀριστείδης (1), ἀλλὰ πληρέστερον· «Εἰσὶν οἳ λέγουσιν, ἕτεροι δ' αὖ φησιν ἀληθῆ λέγειν τούτους, ὡς ὅτε τὴν τρίτην ἀποδημίαν εἰς Σικελίαν ἀπεδήμησεν, τότε τῶν ἑταίρων τινὲς αὐτοῦ καὶ τῶν εἰς τὰ μάλιστα ὡμιληκότων, ὑπολειφθέντες οἴκοι, νεώτερα ἐβουλεύσαντο . . . οἱ δὲ διατριβάς τε ἀντικατασκευάζειν ἑαυτοῖς ἠξίουν πλησίον τῆς ἐκείνου καὶ ᾠκοδόμουν ἐπὶ τῇ Ἀκαδημείᾳ . . . καὶ εἰ μὴ Χαβρίας καὶ Ἰφικράτης αἰσθόμενοι τὰ γιγνόμενα ἠγανάκτησαν καὶ τοῦ λοιποῦ προσέταξαν σωφρονεῖν αὐτοῖς, πάντ' ἂν ἐκεῖνα μεστὰ τραγῳδίας ἦν».

Ὅπως ὁ Ἀριστόξενος, οὕτω καὶ ὁ Ἀριστείδης, προσεκτικὸς ὤν, δὲν λέγει ὄνομα στασιάσαντος ἢ στασιασάντων. Ὁ Ἀριστοκλῆς ὀρθῶς ποιῶν δὲν πιστεύει ὅτι ὁ Ἀριστόξενος, μαθητὴς γενόμενος τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ διὰ παντὸς εὐφημῶν αὐτόν, θὰ ἔγραφεν οὕτω καταφρονητικῶς περὶ τοῦ διδασκάλου του «ξένοι τινές». Ἦσαν ὅμως ἔνιοι, κατ' Ἀριστοκλέα, οἵτινες ἐνόμιζον ὅτι περὶ Ἀριστοτέλους λέγει ταῦτα. Οἱ ἔνιοι οὗτοι σὺν τῷ χρόνῳ

(1) Αἴλ. Ἀριστείδ. πρὸς Πλάτωνα· ὑπὲρ τῶν Τεσσάρων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ ἐποίκιλαν τὸν μῦθον, ὥστε νὰ μὴ ἀναγνωρίζηται πλέον ἡ ταυτότης τῆς πηγῆς. Καὶ ὁ μὲν Ἀμμώνιος πειρᾶται νὰ ἐμποιήσῃ νοῦν τοῖς ἀνοήτοις διαμαρτυρόμενος. «Οὐ γὰρ ἔτι ζῶντος τοῦ Πλάτωνος ἀντῳκοδόμησεν αὐτῷ τὸ Λύκειον ὁ Ἀριστοτέλης, ὥς τινες ὑπολαμβάνουσιν· πειρῶνται γάρ τινες λέγειν ὅτι ἔτι ζῶντος Πλάτωνος ἀντῳκοδόμησεν αὐτῷ τὸ Λύκειον ὁ Ἀριστοτέλης». Ὁ δὲ ἄκριτος ῥακιοσυρραπτάδης Αἰλιανὸς διηγεῖται «Ἀποδημίας δέ ποτε γενομένης τῷ Ξενοκράτει, εἰς τὴν πατρίδα, ἐπέθετο τῷ Πλάτωνι Ἀριστοτέλης, χορόν τινα τῶν ὁμιλητῶν τῶν ἑαυτοῦ περιστησάμενος. . .Ἐνόσει δὲ τότε Σπεύσιππος καὶ διὰ τοῦτο ἀδύνατος ἦν συμβαδίζειν Πλάτωνι. Ὁ δὲ Πλάτων ὀγδοήκοντα ἐτῶν ἐγεγόνει ὁμοῦ τι, καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν ἐπελελοίπει τὰ τῆς μνήμης αὐτόν. Ἐπιθέμενος οὖν αὐτῷ καὶ ἐπιβουλεύων ὁ Ἀριστοτέλης καὶ φιλοτίμως πάνυ τὰς ἐρωτήσεις ποιούμενος, καὶ τρόπον τινὰ καὶ ἐλεγκτικῶς, ἀδικῶν ἅμα καὶ ἀγνωμονῶν ἦν δῆλος. Καὶ διὰ ταῦτα ἀποστὰς ὁ Πλάτων τοῦ ἔξω περιπάτου ἔνδον ἐβάδιζε σὺν τοῖς ἑταίροις. Τριῶν δὲ μηνῶν διαγενομένων, ὁ Ξενοκράτης ἀφίκετο ἐκ τῆς ἀποδημίας καὶ καταλαμβάνει τὸν Ἀριστοτέλη βαδίζοντα οὗ κατέλιπε τὸν Πλάτωνα . . . Διαλυθείσης δὲ τῆς συνουσίας οὐδὲν οὔτε εἰπὼν πρὸς τὸν Πλάτωνα Ξενοκράτης, οὔτε ἀκούσας, συναγαγὼν τοὺς ἑταίρους, καὶ τῷ Σπευσίππῳ πάνυ ἰσχυρῶς ἐπέπληξε, παραχωρήσαντι τοῦ περιπάτου Ἀριστοτέλει, αὐτός τε ἐπέθετο τῷ Σταγειρίτῃ κατὰ τὸ καρτερόν, καὶ εἰς τοσοῦτο προῆλθε φιλοτιμίας, ὡς ἐξελάσαι αὐτὸν καὶ ἀποδοῦναι τὸ σύνηθες χωρίον τῷ Πλάτωνι».

Τίς δύναται νὰ δώσῃ πίστιν εἰς τοιαῦτα παραληρήματα; Ὁ Ἀθηναῖος Πλάτων, ὁ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλληνικὴν οἰκουμένην περικλεής, ὁ ἐγκαταγηράσας ἐν τῇ παρὰ τὴν Ἀκαδήμειαν ἰδιοκτήτῳ σχολῇ, ἐκβαλλόμενος τῆς ἰδιοκτησίας του ὑπὸ τοῦ ξένου μετοίκου Ἀριστοτέλους! Ὁ Ξενοκράτης ὁ φίλτατος τῷ Ἀριστοτέλει, μεθ' οὗ συναπεδήμησε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πλάτωνος πρὸς τὸν Ἑρμείαν καὶ συνδιέτριψαν παρ' ἐκείνῳ τρία ἔτη, ὁ Ξενοκράτης οὗτος ἐξελαύνων, ἴσως καὶ ξυλοκοπῶν (ἐπέθετο κατὰ τὸ καρτερόν!) τὸν Ἀριστοτέλην!

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἔπειτα ἐρωτῶμεν, εἶνε τὸ αὐτὸ ἀνοσιούργημα τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅπερ συμπεραίνεται ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἀριστοξένου, ἢ ἄλλο τοῦτο νεώτερον; Αἱ λέξεις τοῦ Αἰλιανοῦ τὸ παριστῶσιν ὡς ὅλως ἄσχετον πρὸς τὸ πρῶτον· παρὰ μὲν τῷ Ἀριστοξένῳ λαμβάνει χώραν κατὰ τὴν εἰς Σικελίαν ἀποδημίαν τοῦ Πλάτωνος, ὅτε ἦτο ἑκκαιεξηκοντούτης· παρὰ δὲ τῷ Αἰλιανῷ, κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις παρουσίαν τοῦ Πλάτωνος, ὅτε ἦτο ὀγδοηκοντούτης, ἄρα μετὰ δεκατέσσαρα ὅλα ἔτη. Τὸ διήγημα τοῦ Αἰλιανοῦ εἶνε προφανῶς (offenbar) συνονθύλευμα τοῦ ἀληθοῦς γεγονότος, τῆς ἐν ἀρχῇ ἀποχωρήσεως τοῦ Πλάτωνος ἀπὸ τοῦ δημοσίου γυμνασίου εἰς τὴν ἰδιόκτητόν του σχολήν, μετὰ διαφόρων ἀνεκδότων περὶ ἐχθρικῶν σχέσεων Ἀριστοτέλους πρὸς Πλάτωνα.

Τἀναντία τούτων κρίνει ὁ Κάρολος Ἕρμαννος ὡς προφανῆ (offenbar). Κατὰ τὸν λόγιον τοῦτον ἄνδρα, εἶνε καὶ τοῦ Αἰλιανοῦ ἡ διήγησις ἀληθής, καὶ ὅσα λέγει, ἢ μᾶλλον εἰκάζεται ὅτι λέγει ὁ Ἀριστόξενος, ἀληθῆ, καὶ ἡ ἐν ἀρχῇ ἀποχώρησις τοῦ Πλάτωνος ἀπὸ τοῦ δημοσίου γυμνασίου εἰς τὸν κῆπόν του ἀληθής· τὸ δὲ πάντων παραδοξότατον, εὑρίσκει ὁ Ἕρμαννος ὅτι καὶ αἱ τρεῖς αὗται μαρτυρίαι, ἀληθεῖς οὖσαι, προφανῶς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ γεγονὸς μαρτυροῦσι (1). Νῦν ἐρωτᾶται πῶς ἐνδέχεται, τρία

(1) Παραθέτω αὐτὰς τὰς λέξεις τοῦ Ἑρμάννου, ἵνα κρίνωσι καὶ οἱ ἀναγνῶσταί μου, μήπως τυχὸν τὸν παρανοῶ· διότι τῇ ἀληθείᾳ δυσπιστῶ καὶ εἰς τὴν ἀντίληψίν μου, ἀποβλέπων εἰς τὸ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς γράμμασιν ἀξίωμα τοῦ ἀνδρός. Hermann. Geschichte und System der Platonischen Philosophie σελ. 123, σημ. 169. «Diog. L. III, 5. Ἐφιλοσόφει δὴ τὴν ἀρχὴν ἐν Ἀκαδημείᾳ, εἶτα ἐν τῷ κήπῳ τῷ παρὰ τὸν Κολωνόν, was offenbar dasselbe ist, wie bei Aelian. Var. Histor. III, 19· καὶ διὰ ταῦτα ἀποστὰς ὁ Πλάτων τοῦ ἔξω περιπάτου, ἔνδον ἐβάδιζε σὺν τοῖς ἑταίροις . . . καὶ ἀναχωρήσας ἐν τῷ κήπῳ τῷ ἑαυτοῦ φιλοσοφεῖ». Διὰ τούτων μὲν ταυτίζει ὁ Ἕρμαννος τὸ ἐν ἀρχῇ συμβὰν περὶ τὸν 40ετῆ Πλάτωνα μετὰ τοῦ ἐν τέλει συμβάντος, κατὰ τὸν Αἰλιανόν, περὶ τὸν 80ετῆ Πλάτωνα. Τὸ δὲ κατ' Ἀριστόξενον καὶ Ἀριστείδην συμβὰν περὶ τὸν ἑκκαιεξηκονταετῆ Πλάτωνα συνάπτει ὁ Ἕρμαννος μετὰ τῶν προειρημένων διὰ τῶνδε (σ. 81)· «Wir hören, dass es des obrigkeitlichen Beistandes bedurfte, um Platon in seinem Besitzstande in der Akademie zu schützen (ταῦτα κατ' Ἀριστείδην καὶ Ἀριστόξενον!), und ohne das kräftige Einschreiten seines Schülers Xenocrates, der achtzigjährige Greis doch am Ende noch aus den gewohnten Räumen verdrängt worden sein würde» (ταῦτα κατ' Αἰλιανόν!).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

γεγονότα, ὧν ἕκαστον καθ' ἑαυτὸ εἶνε ἀληθές, ἀφιστάμενα ἀλλήλων μακρὰν κατὰ τὸν χρόνον, καὶ διαφωνοῦντα κατὰ τὰ δρῶντα πρόσωπα, ὅμως νὰ ἀποτελῶσι καὶ τὰ τρία ἓν καὶ τὸ αὐτὸ γεγονός; Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο δὲν ἠξίωσε νὰ δώσῃ ἀπόκρισιν ὁ Ἕρμαννος, ἠξίωσε δ' ὅμως νὰ ὀνειδίσῃ τυφλοὺς θαυμαστὰς τοῦ Ἀριστοτέλους (blinde Verehrer des Aristoteles) ἐκείνους οἵτινες δὲν ἀποδέχονται τὴν ἀλήθειαν τῶν γεγονότων τούτων· ἂν καὶ εἶνε πολὺ μακράν, λέγει, ἕνεκα τούτων νὰ κατηγορήσῃ τὸν Ἀριστοτέλην, ὅπως οἱ ἀρχαῖοι, ὡς ἀχάριστον. Καίτοι τοὐναντίον τούτου θὰ ἦτο τὸ ὀρθόν· ὅστις πείθεται ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης προσηνέχθη οὕτω πρὸς τὸν Πλάτωνα, τὴν λέξιν ἀχαριστία πρέπει νὰ εὑρίσκῃ λίαν λιτὴν πρὸς δήλωσιν τῆς κακίας τοῦ μαθητοῦ.

Ὁ δὲ ὁσιόφρων Στείγχαρτος (1) ἀποκρούει πᾶσαν ὑποψίαν τῆς χρηστότητος καὶ εὐσεβείας τοῦ Ἀριστοτέλους· δέχεται ὅμως ὅτι αἱ λέξεις ἐκεῖναι τοῦ Ἀριστοξένου δὲν δύνανται νὰ ὑπονοῶσιν ἄλλον παρὰ τὸν Ἀριστοτέλην· φέρει δὲ ἀπόδειξιν τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοξένου χρῆσιν τῆς λέξεως «περίπατος». Καὶ ἐπειδὴ οὔτε εἰς μαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοξένου δύναται νὰ ἀπιστήσῃ, οὔτε εἰς τοῦ Ἀριστοτέλους τὴν χρηστότητα, καταφεύγει εἰς πρόχειρον φάρμακον, εἰς τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ὁ Ἀριστοκλῆς, ὁ παραθέτων τὴν μαρτυρίαν ἐκείνην τοῦ Ἀριστοξένου, θὰ εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν σύγγραμμά τι μὴ γνήσιον τοῦ Ἀριστοξένου! Ἂν ἐσκάλιζε βαθύτερον ὁ Στείγχαρτος θὰ εὕρισκεν ὅτι ἡ λέξις περίπατος δὲν ἐσήμαινε μόνον τὸν Ἀριστοτελικὸν περίπατον, ἀλλὰ ἐν γένει πάντα φιλοσοφικὸν περίπατον, πᾶσαν φιλοσοφικὴν διατριβὴν καὶ ὁμιλίαν διδασκάλου καὶ μαθητῶν (2).

Ὁ Ἀριστοτέλης κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου τοῦ Πλάτωνος εἶχε σπουδαίαν ἐνασχόλησιν, ὥστε οὔτε καιρὸν οὔτε πειρασμὸν εἶχε νὰ μελετᾷ καινὰ κατὰ τοῦ γηραιοῦ διδασκάλου του.

(1) Steinhart: Plato's Leben σ. 226.

(2) Ἴπιθι τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν χωρίον τοῦ Αἰλιανοῦ, ἐν ᾧ δὶς ἀπαντᾷ ἡ λέξις περίπατος περὶ τῆς ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ φιλοσοφικῆς διατριβῆς. — Ἀθήν. Δειπνοσ. Η', 354 «Ἔπειτα ἀναπεπταμένου τοῦ Πλάτωνος περιπάτου, παραβαλὼν ἑαυτὸν (ὁ Ἀριστοτέλης) προσεκάθισε τοῖς λόγοις». Index Herculanensis 6, 5 «Ἔτη κατασχὼν (ὁ Σπεύσιππος) ὀκτὼ τὸν περίπατον» καὶ 7, 9 «Ἕτερον περίπατον καὶ διατριβὴν κατεστήσατο (ὁ Ἡρακλείδης ἐν τῇ πατρίδι του)».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους συνέγραφε τοὺς ἀπολεσθέντας κομψοὺς διαλόγους του κατὰ μίμησιν τῶν Πλατωνικῶν· ἔτι δὲ ἐδίδασκε ῥητορικὴν ἐν τῷ Λυκείῳ, ὅτε καὶ ἦλθεν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸν γέροντα καὶ πως παλίμπαιδα καταστάντα Ἰσοκράτην, ὁ κατὰ τὸν Φαῖδρον φιλοσοφικὸς ῥήτωρ πρὸς τὸν κατὰ τὸν Εὐθύδημον λογογράφον «τὰ μεθόρια φιλοσόφου τε καὶ πολιτικοῦ» (1). Ὁ δὲ Κηφισόδωρος μαθητὴς ὢν τοῦ Ἰσοκράτους «οἰηθεὶς κατὰ Πλάτωνα Ἀριστοτέλην φιλοσοφεῖν, ἐπολέμει μὲν Ἀριστοτέλει, ἔβαλλε δὲ Πλάτωνα» (2)· νέα μαρτυρία συμπνοίας Ἀριστοτέλους καὶ Πλάτωνος!

Ἀλλὰ τίνες τάχα νὰ ἦσαν οἱ ξένοι οἱ κατὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ Πλάτωνος ἐπαναστάντες καὶ ἀντοικοδομοῦντες αὐτῷ περίπατον; Ἴχνος περαιτέρω ἐρεύνης ἀνευρίσκομεν παρὰ Σουίδᾳ, ἐν λέξει Ἡρακλείδης λέγοντι τάδε· «Πλάτωνος γνώριμος· ἐκδημήσαντος δὲ Πλάτωνος εἰς Σικελίαν, προεστάναι τῆς σχολῆς κατελείφθη ὑπ' αὐτοῦ». Ὅτι ὁ Πλάτων, παρόντος Σπευσίππου καὶ Ξενοκράτους, κατέλιπε τὸν Ἡρακλείδην ἀντικαταστάτην του, τὸ πρᾶγμά μοι φαίνεται ὅλως ἀπίθανον (3). Ἀλλ' ὁ Σουίδας δὲν ἠδύνατο νὰ πλάσῃ τὴν εἴδησιν ταύτην ἐκ τοῦ μηδενός·

(1) Πλ. Εὐθύδ. 305 c.

(2) Νουμένιος παρ' Εὐσεβ. Εὐαγγ. Πρ. ΙΔ', 6, 9. Ὁ Γρότιος (Plato vol. I. p.130) ὀρθῶς εἰκάζει ὅτι τὸν πρὸς τὸν Ἰσοκράτην ἀγῶνα θὰ ἀνέλαβεν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν ὡρίμῳ ἡλικίᾳ, ἄρα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου τοῦ Πλάτωνος, ὅτε θὰ εἶχε τοὐλάχιστον λέγει, twenty-fife or twenty-six years of age. Ὁ Γρότιος ὑποπίπτει ἐνταῦθα εἰς λογιστικόν τι λάθος, οὗ διορθουμένου ἐξασθενεῖ τὸ ἐπιχείρημά του. Ὁ Ἀριστοτέλης κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου τοῦ Πλάτωνος δὲν εἶχε twenty-five or twenty-six, ἀλλὰ thirty-five or thirty-six years of age.

(3) Τὸ καθ' ἡμᾶς ἀπίθανον τοῦτο ὁ Willamowitz (Philolog. Untersuchungen IV, S. 281-287) πιστεύει. Πιστεύει ὅτι ὁ Ἀριστόξενος τὸν Ἡρακλείδην, οὐχὶ τὸν Ἀριστοτέλην ὑπονοεῖ, ἀλλ' ὅτι διαστρέφει τὴν ἀλήθειαν, ἔχουσαν ὅπως ὁ Σουίδας τὴν παραδίδει. Τὴν δόξαν ταύτην ἀποδέχεται καὶ ὁ Ζέλλερος. Διατί ὅμως ὁ Σουίδας εἶνε ἀξιοπιστότερος τοῦ Ἀριστοξένου καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου μὴ ἐπιτρέποντος νὰ πιστεύσωμεν τοιαύτην τῆς Ἀκαδημείας διάθεσιν παρὰ τοῦ ἀποδημοῦντος Πλάτωνος, δὲν λέγουσιν οἱ λόγιοι ἄνδρες.

Ὁ Φιλόδημος διηγεῖται ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σπευσίππου παρέστη καὶ ὁ Ἡρακλείδης ὑποψήφιος σχολάρχης. «Οἱ δὲ νεανίσκοι ψηφοφορήσαντες κατὰ τὰ ὑπομνησθέντα . . . Ξενοκράτην εἵλοντο, Ἀριστοτέλους μὲν ἀποδεδημηκότος εἰς Μακεδονίαν, Μενεδήμου δὲ τοῦ Πυραίου καὶ Ἡρακλείδου τοῦ Ἡρακλεώτου παρ' ὀλίγας ψήφους ἡττηθέντων».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

θὰ εἶχε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του παράδοσίν τινα, ἡ δὲ παράδοσις θὰ ἦτο παραποίησις ἀληθοῦς γεγονότος τοιοῦδε· Παρατεινομένης τῆς ἀπουσίας τοῦ Πλάτωνος ἐν Συρακούσαις, διαδοθείσης ἴσως καὶ ψευδοῦς φήμης ὅτι ἀπέθανεν ὑπὸ τῶν κακώσεων τοῦ τυράννου, ὁ καὶ ἄλλοθεν γνωστὸς ἡμῖν φιλόδοξος καὶ δολόμητις Ἡρακλείδης ὁ Ποντικὸς παρέπεισε τοὺς ξένους φοιτητὰς τῆς Ἀκαδημείας, ξένος ὢν καὶ αὐτὸς καὶ ὡς τοιοῦτος συμπατριώτης πάντων ξένων (τοιαῦτα θὰ ἦσαν τὰ πειστήρια ἐπιχειρήματά του!) νὰ συστήσωσιν ἴδιον περίπατον· καὶ ἐπειδὴ ὁ τοῦ Πλάτωνος ἦτο ἰδιόκτητος, ἔκτισαν ἐπιτείχισμά τι ἔξωθεν τοῦ Πλατωνικοῦ καὶ ἐκεῖ συνήρχοντο ὑπὸ τὴν σχολαρχίαν τοῦ Ἡρακλείδου. Εἶνε πιθανὸν ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν φοιτητῶν τῆς Ἀκαδημείας, ξένοι ὄντες, ἐτάχθησαν ὑπὸ τὸν Ἡρακλείδην· ὥστε ἐπί τινα χρόνον ἐφαίνετο ὅτι πράγματι ἐσχολάρχει ὁ Ἡρακλείδης, ὅτε ὁ Χαβρίας καὶ ὁ Ἰφικράτης, εὔνοι ὄντες πρὸς τὸν Πλάτωνα καὶ τὴν Ἀκαδήμειαν, τοὺς ἐσωφρόνισαν.

Ὀγδοηκοντούτης γενόμενος ὁ Πλάτων ἔτι ἀκμαῖος τὸν νοῦν, ἀδιαλείπτως περὶ νέας συγγραφὰς ἀσχολούμενος ἢ τὰς ὑπαρχούσας κτενίζων καὶ βοστρυχίζων, ἔν τινι συμποσίῳ ἢ γάμου ἢ ἄλλης τινὸς ἑορτῆς, ἄνευ νόσου καὶ πόνου μετέστη ἀπὸ τοῦ ἐφημέρου τούτου βίου πρὸς τὸν αἰώνιον, πρὸς ὃν διὰ παντὸς τοῦ ἐνθάδε ἔτεινε καὶ παρεσκευάζετο, καταλιπὼν ἐν ἡμῖν τὸ θεῖον πνεῦμά του παράκλητον καὶ ἀγωγὸν ἐπὶ τὴν ἄνω ὁδὸν τοῖς ἀγαπῶσι καὶ μελετῶσι τὰ συγγράμματά του ἐπὶ γενεὰς γενεῶν.

Ἐτάφη ἐν τῷ κήπῳ του, ἐν ᾧ ἡ σχολή, ἔνθα ὁ Παυσανίας μετὰ πέντε αἰῶνας εἶδε τὸ μνημεῖόν του, ὅπερ δυστυχῶς δὲν μᾶς περιγράφει λεπτομερῶς. Βάρβαρός τις βασιλεὺς τοῦ Πόντου Μιθριδάτης ὁ Ῥοδοβάτου, ἔσχε τὴν τιμὴν νὰ στήσῃ ἐπὶ τοῦ τάφου του ἀνδριάντα ποιηθέντα ὑπὸ Σιλανίωνος, παριστῶντα τὸν φιλόσοφον καθήμενον καὶ διαλεγόμενον.

Ἐκ τῶν πολλῶν ἐπιτυμβίων ἐπιγραμμάτων κρίνω ἓν ἄξιον παραθέσεως, οὗ ποιητὴς λέγεται ὁ Σπεύσιππος·

Γαῖα μὲν ἐν κόλπῳ κρύπτει τόδε σῶμα Πλάτωνος,
Ψυχὴ δ' ἀθανάτων τάξιν ἔχει μακάρων.
Υἱοῦ Ἀρίστωνος, τόν τις καὶ τηλόθι ναίων,
Τιμᾷ ἀνὴρ ἀγαθός, θεῖον ἰδόντα βίον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Πρὸς τῷ τελευτᾶν γενόμενος, ὡς ὁ ἱερὸς κύκνος τοῦ Ἀπόλλωνος, ὕμνει τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα καὶ τὴν τύχην, ὅτι πρῶτον μὲν ἄνθρωπος, εἶτα Ἕλλην, οὐ βάρβαρος, οὐδὲ ἄλογόν τι φύσει θηρίον γένοιτο, πρὸς δὲ τούτοις ὅτι τοῖς Σωκράτους χρόνοις ἀπήντησεν ἡ γένεσις αὐτοῦ (1).

Εἶνε δυσχερὲς ἔργον νὰ διαγράψῃ τις σήμερον τὸν χαρακτῆρα τοῦ Πλάτωνος κατ' ἀλήθειαν καὶ ἀξίαν· οἱ μὲν ἐγγύτατα τῆς διὰ τοῦ βίου τούτου διαβάσεως αὐτοῦ γενόμενοι, καὶ δυνάμενοι, ὡς θὰ ἤλπιζέ τις, νὰ κατοπτεύσωσι τὴν πορείαν του, εἶχον ὅμως τὰ πάθη των ἐπιπροσθοῦντα καὶ ταράσσοντα τὸ ὄμμα τῆς διανοίας των, τὴν φιλίαν ἢ τὸ μῖσος, τὸν ζῆλον ἢ τὸν φθόνον· ἡμεῖς δὲ σήμερον εἴμεθα μὲν ἀπηλλαγμένοι τῶν τοιούτων ταραγμῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπόστασιν, ἐν πολλοῖς μὲν δὲν δυνάμεθα τὸ παράπαν νὰ ἴδωμέν τινας γραμμὰς οὐσιώδεις εἰς τὸν χαρακτηρισμόν του, ἐν πολλοῖς δὲ βλέπομεν διὰ τῶν τεταραγμένων ὀφθαλμῶν ἐκείνων.

Τύχῃ ἀγαθῇ, ὑπάρχουσι τὰ συγγράμματά του ζῶντα καὶ φθεγγόμενα μέχρι σήμερον τοῖς ἔχουσιν ὦτα ἀκούειν καὶ νοῦν συνιέναι. Δὲν γνωρίζω ἄλλον ἀρχαῖον συγγραφέα, ὅστις νὰ ἀπετύπωσεν οὕτω σαφῶς καὶ εὐκρινῶς τὴν ὅλην ψυχήν του, κατὰ τὰς ποικιλωτάτας αὐτῆς διαθέσεις, ἐν τοῖς συγγράμμασιν, ὡς ὁ Πλάτων. Δὲν ἀρκεῖται εἰς κοινοτοπίας, ἃς δύναται ὁ τυχών, ἀπὸ βιβλίων ἀπηθῶν, νὰ προφέρῃ, προσποιούμενος ἦθος ἀλλότριον ὡς οἰκεῖον· ἐξευρίσκει καὶ ἐπιθέτει ἀεί τι ἴδιον ἑαυτοῦ χάραγμα· ὥστε πᾶς ὀξυδερκὴς κριτὴς δύναται νὰ συμπεραίνῃ ἀσφαλῶς ὅτι τοιόνδε φθέγμα καὶ τοιούτους τόνους μόνον ἀνὴρ τοιόσδε τὴν φύσιν δύναται νὰ προενέγκῃ.

Αἱ προσωπογραφίαι τοῦ Χαρμίδου, τοῦ ἐν τῇ Πολιτείᾳ Γλαύκωνος καὶ τοῦ Θεαιτήτου δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς πισταὶ ἀπεικονίσεις τῆς ψυχῆς τοῦ νεαροῦ Πλάτωνος, ἡ δὲ τοῦ ἐν τῷ Συμποσίῳ Σωκράτους ὡς τῆς τοῦ ἀνδρὸς Πλάτωνος. Τὰ ἐν τῷ Κρίτωνι, τὰ ἐν τῷ Γοργίᾳ, τὰ ἐν τῇ παραβάσει τοῦ Θεαιτήτου, ἐξαιρέτως δὲ τὰ ἐν τῇ Πολιτείᾳ ἐκφερόμενα ἠθικὰ δόγματά εἰσι τρόπον τινὰ ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως (la profession

(1) Πλουτάρχ. Μάριος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

de foi) τοῦ Πλάτωνος ὡς πολίτου καὶ ὡς ἰδιώτου· τὰ δ' ἐν τῷ Φαίδωνι, ὡς φιλοσόφου· ἡ δ' ἐν τῷ Φαίδρῳ ἀπεικόνισις τῆς πάλης καὶ ἀγωνίας, ἣν ἀγωνίζεται τὸ εὐγενέστερον, τὸ θειότερον μόριον τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ θηριωδέστερον αὐτῆς, εἶνε ἀντιγραφὴ τῶν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ συμβαινόντων ἀγώνων καὶ τῶν Ὀλυμπιακῶν νικῶν (1), ἃς ἐνίκα ἑκάστοτε αὐτὸς ἑαυτόν.

Αὗταί μοι φαίνονται αἱ ἀσφαλέσταται βάσεις, ἐφ' ὧν δύναται καὶ πρέπει ὁ σημερινὸς κριτὴς νὰ στηρίξῃ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Πλάτωνος καὶ νὰ κρίνῃ καὶ περὶ ἐμμελείας ἢ πλημμελείας τῶν θύραθεν παραδοθέντων ἡμῖν περὶ τοῦ ἤθους τοῦ ἀνδρός. Δῆλον δὲ ὅτι οὐχὶ τοῦ τυχόντος ἔργον εἶνε νὰ ἀπεικονίσῃ τὸν ἄνδρα· πρὸς τῇ ἐμφύτῳ ὀξύτητι τῆς διανοίας, πρὸς τῇ εὐρείᾳ ἀρχαιομαθείᾳ, πρὸς τῇ ἐπιπόνῳ μελέτῃ τοῦ θέματος, ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ τῷ κρίνοντι καί τις ψυχικὴ συγγένεια καὶ οἰκειότης πρὸς τὸν κρινόμενον, καί τις ὁμοιότης βίου καὶ ἠθῶν· διότι ἕκαστος κρίνει ὀρθῶς περὶ ποιοτήτων καὶ ἰδιοτήτων, περὶ διανοημάτων καὶ πόθων, ὧν καὶ αὐτὸς ἔχει ἐν ἑαυτῷ αἴσθησιν ἢ ἔννοιαν· παντὸς ἀναισθήτου καὶ ἀδιανοήτου πράγματος, ἢ ὑπερβάλλοντος πολὺ τὰ ἐν ἑαυτῷ μέτρα κατά τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν καθαρότητα, οὐδεὶς δύναται νὰ γείνῃ ἀγαθὸς κριτής, οὐδὲ θεμιτὸν ἴσως μὴ καθαρῷ καθαροῦ ἐφάπτεσθαι (2).

Ὁ Πλάτων ἐθήλασε μετὰ τοῦ μητρικοῦ γάλακτος τὰ ἀριστοκρατικὰ φρονήματα τῆς συγγενείας του, ὅπως καὶ ὁ Κριτίας· ἀλλ' ἡ ὀρθὴ καὶ ἐπιμεμελημένη παιδεία του διήνοιξεν ἐνωρὶς τοὺς ὀφθαλμούς του, ὥστε νὰ διαστέλλῃ τὴν ἐκ γένους καὶ τύχης λεγομένην ἀριστοκρατίαν τῆς ἀληθινῆς, ἥτις εἶνε ὑπεροχὴ ἐν τῇ ἀρετῇ, καὶ τῶν οὕτως ὑπερόχων κράτος ἐν ταῖς πόλεσιν. Διὰ παντὸς τοῦ βίου ἐφιλοτιμεῖτο νὰ ἐπιδεικνύῃ ἑαυτὸν τοιοῦτον ὄντα ἀριστοκράτην· καὶ ἐν ᾧ διῆλθε διὰ πολλῶν καὶ μεγάλων περιπετειῶν καὶ κινδύνων, οὐδὲν παρεδόθη ἡμῖν οὐδ' ὑπὸ τῶν ἀσυνειδήτων ἐχθρῶν του, ὅτι ποτὲ μικροψυχήσας ἐν τοῖς δεινοῖς ἢ θελχθεὶς ὑπὸ τῶν ἡδέων, εἶπεν ἢ ἔπραξέ τι ἀνάξιον τοῦ ἀξιώματός του.

(1) Πλ. Φαῖδρ. 256, b.
(2) Πλ. Φαίδ. 67, b. Θουκ. Προοίμ. Ἐπιταφίου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Κατὰ τοὺς χρόνους καθ' οὓς ὁ Πλάτων προσήχθη πρὸς τὸν Σωκράτην, ἡ δημοκρατία ἐκλονίζετο καὶ οἱ ἀριστοκρατικοὶ ἐθάρρουν ὅτι ἡ ἀρχὴ θὰ περιέλθῃ εἰς τὰς χεῖράς των. Εἶνε λίαν πιθανὸν ὅτι οἱ συστήσαντες τὸν Πλάτωνα πρὸς τὸν Σωκράτην, οἱ θεῖοί του Κριτίας καὶ Χαρμίδης, ἤθελον νὰ ἀναδείξωσιν αὐτὸν διὰ τῆς μετ' ἐκείνου ὁμιλίας ἱκανὸν λέγειν τε καὶ πράττειν τὰ τῆς πόλεως, ἐφ' ᾧ καὶ αὐτοὶ καὶ ὁ 'Αλκιβιάδης πρότερον εἶχον μαθητεύσει παρ' αὐτῷ (1). Καὶ ἴσως, ἂν δὲν κατελύετο τόσον ταχέως ἡ ἀρχὴ τῶν Τριάκοντα ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν της, θὰ ἐγνωρίζομεν σήμερον, ἀντὶ φιλοσόφου, πολιτικὸν Πλάτωνα ὑπάρξαντα, καὶ θὰ εἴχομεν ἐνώπιον ἡμῶν, ἀντὶ φιλοσοφικῶν διαλόγων, πολιτικοὺς λόγους τοῦ Πλάτωνος. 'Αλλ' ἡ πονηρία τῶν ἀριστοκρατικῶν ἐκείνων καὶ ἡ καταλαβοῦσα αὐτοὺς ὠκύπους δίκη ἀφεῖλον ἀπ' αὐτοῦ τὴν ὄρεξιν τοῦ πολιτεύεσθαι· καὶ ἂν δὲ πιστεύσωμεν, ὡς λέγει ἡ Ζ' 'Επιστολὴ καὶ ὁ Γρότιος, ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας πάλιν ᾐσθάνετο νυγμούς τινας πρὸς τὸ πολιτεύεσθαι, ἀλλ' ἡ τὰς κακουργίας τῶν ἀριστοκρατικῶν ὑπερακοντίσασα ἀνοσιουργία τῶν δημοκρατικῶν, ἀποκτεινάντων τὸν Σωκράτην, ἐκράτυνεν ἐν αὐτῷ τὴν πίστιν «ὅτι οὐδεὶς οὐδὲν ὑγιές, ὡς ἔπος εἰπεῖν, περὶ τὰ τῆς πόλεως πράττει, οὐδ' ἔστι ξύμμαχος, μεθ' ὅτου τις ἰὼν ἐπὶ τὴν τῶν δικαίων βοήθειαν σώζοιτ' ἄν· ἀλλ' ὥςπερ εἰς θηρία ἄνθρωπος ἐμπεσών, οὔτε ξυναδικεῖν ἐθέλων, οὔτε ἱκανὸς ὢν εἷς πᾶσιν ἀγρίοις ἀντέχειν, πρίν τι τὴν πόλιν ἢ φίλους ὀνῆσαι, προαπολόμενος, ἀνωφελὴς ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἂν γένοιτο, ταῦτα πάντα λογισμῷ λαβών, ἡσυχίαν ἔχων καὶ τὰ ἑαυτοῦ πράττων, οἷον ἐν χειμῶνι, κονιορτοῦ καὶ ζάλης ἐπιφερομένου, ὑπὸ τειχίον ἀποστάς, ὁρῶν τοὺς ἄλλους καταπιμπλαμένους ἀνομίας, ἀγαπᾷ, εἴπῃ αὐτὸς καθαρὸς ἀδικίας τε καὶ ἀνοσίων ἔργων, τόν τε ἐνθάδε βίον βιώσεται καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ μετὰ καλῆς ἐλπίδος ἵλεώς τε καὶ εὐμενὴς ἀπαλλάξεται» (2). Ταῦτα ἐγὼ ἐκλαμβάνω ὡς ἀπολογίαν τοῦ Πλάτωνος διὰ τὴν ἀποχὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν πολιτικῶν· ταῦτα ἔστωσαν ἀπάντησις καὶ πρὸς τὸν Νιβούριον,

(1) Ξενοφ. 'Απομν. Α', 2, 15.
(2) Πολιτ. 496, c.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ψέγοντα τὸν Πλάτωνα ὡς κακὸν πολίτην. Ἑνὶ λόγῳ πιστεύω ὅτι ὁ θάνατος τοῦ φιλοσόφου ἀνέστησε τὸν φιλόσοφον.

Ἡ πολλαχοῦ ἐκδηλουμένη ὑπ' αὐτοῦ στοργὴ τῆς Σπαρτιατικῆς πολιτείας δὲν προήρχετο ἀπὸ λακωνισμοῦ καὶ μισοπατρίας, ὅπως παρὰ Ξενοφῶντι, ἀλλ' ἀπὸ γνώμης λελογισμένης(1), βλέποντος αὐτὴν ἡρματισμένην καὶ πηδαλιουχουμένην ὡς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἀνερμάτιστον καὶ ἀπηλαδιούχητον. Δὲν ἐτύφλωττε δὲ πρὸς τὰ πλημμελῶς ἔχοντα ἐν Σπάρτῃ καὶ πολλαχοῦ καθάπτεται αὐτῶν μετὰ δριμύτητος(2).

Ἀλλ' ἡ ἔμφυτος μεγαλοψυχία του καὶ ἡ περὶ τὴν φιλοσοφίαν διατριβὴ ἐξῆραν αὐτὸν ὑπεράνω τῶν στενῶν ὁρίων τῆς πατρίδος καὶ ἀπέδειξαν Πανελλήνιον ἄνδρα. Παραθέτω ἐνθάδε τὰ πανελλήνια φρονήματά του, ὁποῖα διετύπωσεν αὐτὰ ἐν τῇ Πολιτείᾳ (3). «Φαίνεταί μοι, ὥςπερ καὶ ὀνομάζεται δύο ταῦτα, πόλεμος καὶ στάσις, οὕτω καὶ εἶναι δύο, ὄντα ἐπὶ δυοῖν τινοιν διαφοραῖν· λέγω δὲ τὰ δύο, τὸ μὲν οἰκεῖον καὶ ξυγγενές, τὸ δὲ ἀλλότριον καὶ ὀθνεῖον· ἐπὶ μὲν οὖν τῇ τοῦ οἰκείου ἔχθρᾳ στάσις κέκληται, ἐπὶ δὲ τῇ τοῦ ἀλλοτρίου, πόλεμος . . . Φημὶ τὸ μὲν Ἑλληνικὸν γένος αὐτῷ ἑαυτῷ οἰκεῖον εἶναι καὶ ξυγγενές, τῷ δὲ βαρβαρικῷ ὀθνεῖόν τε καὶ ἀλλότριον . . . Ἕλληνας μὲν ἄρα βαρβάροις καὶ βαρβάρους Ἕλλησι πολεμεῖν μαχομένους τε φήσομεν καὶ πολεμίους φύσει εἶναι καὶ πόλεμον τὴν ἔχθραν ταύτην κλητέον· Ἕλληνας δ' Ἕλλησιν, ὅταν τι τοιοῦτο δρῶσι, φύσει μὲν φίλους εἶναι, νοσεῖν δ' ἐν τῷ τοιούτῳ τὴν Ἑλλάδα καὶ στασιάζειν, καὶ στάσιν τὴν τοιαύτην ἔχθραν κλητέον».

Ἐν δὲ τῷ Μενεξένῳ, ὃν ἀντέταξε πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ τοῦ Ῥαμνουσίου Ἀντιφῶντος (4) συντεθέντα ἐπιτάφιον τοῦ Περικλέους, προτίθεται νὰ καταστήσῃ ἀγαπητὴν καὶ νὰ ἑτοιμάσῃ εἴσοδον εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἰδέαν τῆς πανελληνίου συμπνοίας, ὑποστέλλων μὲν τὰ διάφορα τὰ κατα-

(1) Νόμ. 712 d καὶ ἑξ.
(2) Πολιτ. 547-550, Νόμ. 629-638.
(3) Πολιτ. 469 b-471 c.
(4) Μενέξ. 236. Ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἐκεῖ τὸν Θουκυδίδην ὑπονοεῖ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ξαίνοντα τὴν Ἑλλάδα, ἐξαίρων δὲ καὶ συνιστῶν τὰ κοινὰ τὰ συμπηγνύοντα αὐτὴν εἰς ἓν σῶμα, ἐν ᾧ κεῖται ἡ σωτηρία μὲν αὐτῆς, ἡ ταπείνωσις δὲ τῶν βαρβάρων (1).

Ἀλλ' οὐδὲ μέχρι τούτου ἔστη· ἀλλὰ περιέπτυξεν ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος ἡ φιλάνθρωπος ψυχή του, ὑπερπηδήσασα τὰ μεσότοιχα φυλῶν καὶ πολιτειῶν καὶ κοινωνικῶν τάξεων καὶ προλήψεων. Ἤδη ἐν τῷ Κρίτωνι (2) τῷ πρωϊαίτατα γεγραμμένῳ ἀποφαίνεται ὅτι «οὔτε ἀνταδικεῖν δεῖ, οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα ἀνθρώπων, οὐδ' ἂν ὁτιοῦν πάσχῃ ὑπ' αὐτῶν. Καὶ ὅρα, ὦ Κρίτων, ταῦτα καθομολογῶν, ὅπως μὴ παρὰ δόξαν ὁμολογῇς· οἶδα γὰρ ὅτι ὀλίγοις τισὶ ταῦτα καὶ δοκεῖ καὶ δόξει· οἷς οὖν οὕτω δέδοκται καὶ οἷς μή, τούτοις οὐκ ἔστι κοινὴ βουλή, ἀλλ' ἀνάγκη τούτους ἀλλήλων καταφρονεῖν, ὁρῶντας τὰ ἀλλήλων βουλεύματα». Ἐν δὲ τῇ Πολιτείᾳ (3) ἐκτενέστερον καὶ διαλεκτικώτερον πραγματεύεται τὸ αὐτὸ θέμα· «Εἰ ἄρα τὰ ὀφειλόμενα ἑκάστῳ ἀποδιδόναι φησί τις δίκαιον εἶναι, τοῦτο δὲ δὴ νοεῖ αὐτῷ, τοῖς μὲν ἐχθροῖς βλάβην ὀφείλεσθαι παρὰ τοῦ δικαίου ἀνδρός, τοῖς δὲ φίλοις ὠφέλειαν, οὐκ ἦν σοφὸς ὁ ταῦτα εἰπών· οὐ γὰρ ἀληθῆ ἔλεγεν· οὐδαμοῦ γὰρ δίκαιον οὐδένα ἡμῖν ἐφάνη ὂν βλάπτειν . . . Ἀλλ' οἶσθα, οὗ μοι δοκεῖ εἶναι τὸ ῥῆμα, τὸ φάναι δίκαιον εἶναι τοὺς μὲν φίλους ὠφελεῖν τοὺς δ' ἐχθροὺς βλάπτειν; — Τίνος; ἔφη. — Οἶμαι αὐτὸ Περιάνδρου εἶναι, ἢ Περδίκκου, ἢ Ξέρξου, ἢ Ἰσμηνίου τοῦ Θηβαίου, ἤ τινος ἄλλου, μέγα οἰομένου δύνασθαι πλουσίου ἀνδρός».

Ἐν παντὶ καλῷ καὶ μεγάλῳ καὶ ὑψηλῷ, ἅπερ οἱ θεοὶ κατέστησαν προσιτὰ τοῖς ἀνθρώποις, ὁ Πλάτων ἦτο φιλοτιμότατος καὶ φιλονικότατος (4), οὐδενὸς ἀξιῶν νὰ ἵσταται δεύτερος. Διὰ τοῦτο δὲν ἦτο λίαν πρᾶος τὸ ἦθος καὶ ἡσύχιος τοὺς τρόπους, ὁποῖον συνήθως φανταζόμεθα αὐτόν, ἀλλὰ βαρὺς ἐπιτιμητὴς τῶν

(1) Μενέξ. 242 «Ἡγούμενοι μὲν πρὸς τὸ ὁμόφυλον μέχρι νίκης δεῖν πολεμεῖν, καὶ μὴ δι' ὀργὴν ἰδίαν πόλεως, τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων διολλύναι, πρὸς δὲ τοὺς βαρβάρους μέχρι διαφθορᾶς».

(2) Κρίτων 49.

(3) Πολιτ. 332-336.

(4) Διον. Ἁλικ. πρὸς Πομπ. «Ἦν μὲν γάρ, ἦν μὲν ἐν τῇ Πλάτωνος φύσει, πολλὰς ἀρετὰς ἐχούσῃ, τὸ φιλότιμον».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

φαύλων, καὶ δυσπάλαιστος ἀνταγωνιστὴς πρὸς τοὺς ἀντιζήλους· ἀλλ' ἅμα καὶ ἀπὸ περιωπῆς ἐπαινέτης καὶ βραβευτὴς τῆς βροτείας ἀρετῆς, ἥτις ὅμως δὲν ἠδύνατο νὰ μετρηθῇ πρὸς τὴν τῆς θειοτέρας αὐτοῦ φύσεως. Ἀπὸ τοιούτου φρονήματος προῆλθεν ἡ ἐν τῷ Φαίδρῳ κατακεραύνωσις τοῦ Λυσίου (1) καὶ ὁ ἀμφίβολος ἔπαινος τοῦ Ἰσοκράτους (2). Καὶ ἄλλαι δὲ πολλαὶ σύγχρονοι ἐξοχότητες ἀλγεινῶς ᾐσθάνθησαν τὴν πτέρναν του. Καὶ ὁ μὲν Γοργίας λέγεται ὅτι ἀναγνοὺς τὸν ὁμώνυμον διάλογόν του, ἀνεφώνησεν «Ὡς καλῶς οἶδε Πλάτων ἰαμβίζειν»· καὶ ἄλλοτε «Ἦ καλόν γε αἱ Ἀθῆναι καὶ νέον τοῦτον Ἀρχίλοχον ἐνηνόχασιν» Ὁ δὲ Ξενοφῶν σιωπηρῶς καταφρονούμενος ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, ἀπέβλεπε φθονερῶς πρὸς τὸν Τιτᾶνα συμμαθητήν του, καὶ ἀντέταξε τὸ Συμπόσιόν του (3) πρὸς τὸ τοῦ Πλάτωνος, ἔργον πεζὸν πρὸς ἔργον αἰθέριον, κατακρίνων τινὰς ῥήσεις ἐκείνου, ὧν προφανῶς ἡ λάμψις ἐθάμβωσε τὸ καὶ ἄλλως οὐχὶ λίαν ὀξυδερκὲς ὄμμα τῆς ψυχῆς τοῦ Ξενοφῶντος (4). Ὁ δὲ Ἰσοκράτης φέρεται πρὸς τὸν Πλάτωνα, ἐν ἀρχῇ μὲν πρὶν γνωρίσῃ καλῶς τὸν ἀντίπαλόν του, ὡς Μολοσσὸς ὑλακτῶν καὶ δάκνων (5), ὕστερον δὲ ὡς Μελιταῖος, θωπεύων, ἔστιν ὅτε καὶ ὑπούλως διαβάλλων, ἀφ' οὗ εἶδε τοὺς ὀδόντας του λίαν ἀσθενεῖς πρὸς τὸ δάκνειν τοιοῦτον γίγαντα.

Βαρύτερος ἐνέσκηψεν ἐπὶ τὸν Λυσίαν καὶ τὸν Ἀντισθένην, ἐπ' ἐκεῖνον μὲν ἐν τῷ Φαίδρῳ, ἐπὶ τοῦτον δὲ ἐπανειλημμένως ἐν πολλοῖς διαλόγοις. Καὶ ὁ μὲν Λυσίας φαίνεται ὅτι εἶχεν ἀποθάνει κατὰ τὴν συγγραφὴν τοῦ Φαίδρου· ὁ δὲ Ἀντισθένης ἀντεπεξῆλθε πρεπόντως ἑαυτῷ, ἔν τινι συγγράμματι ἀποκαλῶν τὸν Πλάτωνα Σάθωνα.

Ὁ Πλάτων διήνυσε τὸν βίον του ἄγαμος, οὐχὶ ὡς καταφρο-

(1) Φαῖδρ. 243 c. 277 b.

(2) Φαῖδρ. 279 a.

(3) Ὅτι τὸ τοῦ Ξενοφῶντος εἶνε μεταγενέστερον τοῦ Πλατωνικοῦ, εἰς ἐμὲ εἶνε φανερὸν ὡς τὸ φῶς.

(4) Πρβλ. τὰ ἐν Συμποσίῳ Ξενοφῶντος Η', 9 καὶ 32 πρὸς τὰ ἐν Συμποσίῳ Πλάτωνος σ. 180 c-182 καὶ σ. 178 d-179.

(5) Οἷον ἐν τῷ κατὰ τῶν Σοφιστῶν καὶ ἐν Ἑλένης ἐγκωμίῳ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

νῶν τὸν γάμον, τοὐναντίον ἐν τοῖς Νόμοις (1) τάσσει ἀτιμίαν καὶ ἐνιαύσιον χρηματικὴν ζημίαν παντὶ ἀγάμῳ «ἵνα μὴ δοκῇ τὴν μοναυλίαν οἱ κέρδος καὶ ῥᾳστώνην φέρειν»· ἀλλὰ καθιερώσας ἑαυτὸν εἰς ζήτησιν καὶ διάδοσιν τῆς ἀληθείας ἐν λόγοις καὶ γράμμασι, δὲν θὰ ἠδύνατο μετὰ γυναικὸς καὶ παίδων νὰ ἐπιτελέσῃ ἀξίως τὸ θεῖον ἔργον του, καὶ διότι τὰ πνευματικὰ ἔκγονα τῷ ἐφαίνοντο τιμιώτερα καὶ περισπουδαστότερα τῶν σωματικῶν (2).

Ἂν καὶ δυσκόλως θὰ ἠδύνατό τις νὰ πεισθῇ, μετὰ Σουΐδα καὶ Στεϊγχάρτου, ὅτι ἡ ἀγαμία τοῦ Πλάτωνος ἦτο διὰ παντὸς τοῦ βίου του ἀποχὴ ἀπὸ γυναικός, ὅμως, ὁποίαν ἀποκαλύπτει τὴν ψυχήν του ἐν τοῖς συγγράμμασι, δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι αὕτη ἦτο ἱερὸν σωφροσύνης σκήνωμα, ὑπ' ἀνοσίου ἔρωτος ἀπρόσβλητος, ὑπ' αἰσχρᾶς ἡδονῆς ἀμίαντος, ἄσπονδος δὲ αὐτῆς πολέμιος (3).

Ἡ καθημερινὴ δίαιτα τοῦ Πλάτωνος ἦτο λιτή· δὲν ἦτο μὲν κατ' ἀρχὴν φυτοφάγος, ὅπως οἱ Πυθαγόρειοι, προετίμα δ' ὅμως τὰς φυτικὰς τῶν ζωϊκῶν τροφῶν, ὅπως σχεδὸν πᾶσα ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ ἀνέκαθεν μέχρι σήμερον· ἰδιαιτέρως δὲ ἠγάπα τὰ σῦκα καὶ τὰς ἐλαίας. Τὰ μηνιαῖα κοινὰ δεῖπνα ἦσαν βεβαίως πλουσιώτερον κατηρτισμένα, παρεκάθιζον δ' εἰς αὐτὰ καὶ ἐπιφανεῖς πολῖται φιλίως διακείμενοι πρὸς τὸν Πλάτωνα καὶ τὴν Σχολήν. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα δὲν ὑπερέβαινον τὸ μέτρον τὸ πρέπον εἰς σωφρονοῦντας καὶ φιλοσοφοῦντας ἄνδρας. Καί ποτε συνδειπνήσας Τιμόθεος ὁ στρατηγός, εἶπεν ὅτι οἱ παρὰ Πλάτωνι δει-

(1) Νόμ. 721 b.

(2) Πλ. Συμπόσ. 206-209.

(3) Πολιτ. 403. «Ὁ δὲ ὀρθὸς ἔρως πέφυκε κοσμίου τε καὶ καλοῦ σωφρόνως τε καὶ μουσικῶς ἐρᾶν; — Καὶ μάλα, ἦ δ' ὅς. — Οὐδὲν ἄρα προσοιστέον μανικὸν οὐδὲ ξυγγενὲς ἀκολασίας τῷ ὀρθῷ ἔρωτι; — Οὐ προσοιστέον. — Οὐ προσοιστέα ἄρα αὕτη ἡ ἡδονή, οὐδὲ κοινωνητέον αὐτῆς ἐραστῇ τε καὶ παιδικοῖς ὀρθῶς ἐρῶσί τε καὶ ἐρωμένοις; — Οὐ μέντοι, μὰ Δία, ἔφη, ὦ Σώκρατες, προσοιστέον. — Οὕτω δή, ὡς ἔοικε, νομοθετήσεις ἐν τῇ οἰκιζομένῃ πόλει, φιλεῖν μὲν καὶ ξυνεῖναι καὶ ἅπτεσθαι, ὥςπερ υἱέος, παιδικῶν ἐραστὴν τῶν καλῶν χάριν, ἐὰν πείθῃ· τὰ δ' ἄλλα οὕτως ὁμιλεῖν πρὸς ὅν τις σπουδάζοι, ὅπως μηδέποτε δόξει μακρότερα τούτων συγγίγνεσθαι, εἰ δὲ μή, ψόγον ἀμαθίας καὶ ἀπειροκαλίας ὑφέξοντα». Ἴσθι καὶ Φαῖδρ. 250 e. Νόμ. 836 καὶ ἑξ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πνοῦντες ἔχουσι καὶ τὴν ὑστεραίαν ὄρεξιν (1). Ψέγει δὲ πολυφαγίαν καὶ πολυποσίαν, καὶ ἐν γένει πᾶσαν εὐπάθειαν τῆς γαστρός, ὡς ἐντίκτουσαν νόσους περὶ τὸ σῶμα καὶ ἀκολασίαν περὶ τὴν ψυχήν (2)· θέλει δὲ τὰ συμπόσια τῶν πεπαιδευμένων ἑστιάσεις λόγων μᾶλλον ἢ ὄψων, παρέχοντα τῇ διανοίᾳ μᾶλλον ἢ τῷ σώματι ἡδυπάθειαν (3).

Ἐν τῷ καταρτισμῷ τοῦ οἴκου καὶ τῇ περιβολῇ τοῦ σώματος ἠγάπα τὴν εὐμάρειαν καὶ τὴν φιλοκαλίαν ἄνευ καλλωπισμοῦ καὶ πολυτελείας. Ἐπρέσβευεν ὅτι τὰ ἐκτὸς πρέπει νὰ εὐαρμοστῶσι πρὸς τὰ ἔνδον. Τῶν Κυνικῶν ἡ ὄντως κυνικὴ δίαιτα καὶ ἀπειροκαλία (4) δὲν ἦτο ἀσπάσιος τῷ ἀριστοκρατικῶς ἀνατεθραμμένῳ Πλάτωνι (5).

Ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν, ὁ Πλάτων συναρμόσας τὰ τρία τῆς ψυχῆς αὐτοῦ μόρια ὥςπερ ὅρους τρεῖς ἁρμονίας ἀτεχνῶς νεάτης τε καὶ ὑπάτης καὶ μέσης, καὶ παντάπασιν εἷς γενόμενος ἐκ πολ-

(1) Ἀθην. Δειπνοσ. Ι', 419. «Τιμόθεος ὁ Κόνωνος ἐκ τῶν πολυτελῶν καὶ στρατηγικῶν δείπνων παραληφθεὶς ὑπὸ Πλάτωνος εἰς τὸ ἐν Ἀκαδημείᾳ συμπόσιον καὶ ἑστιαθείς, ἀφελῶς καὶ μουσικῶς ἔφη, ὡς οἱ παρὰ Πλάτωνι δειπνοῦντες καὶ τῇ ὑστεραίᾳ καλῶς γίνονται.» (εἰκάζω· γεύονται). Καὶ κατωτέρω· «Τῇ ὑστεραίᾳ ἀπαντήσας τῷ Πλάτωνι εἶπεν· «Ὑμεῖς, ὦ Πλάτων, εὖ δειπνεῖτε μᾶλλον εἰς τὴν ὑστεραίαν ἢ τὴν παροῦσαν ἡμέραν»».

(2) Πολιτ. 404. «Συρακοσίαν δέ, ὦ φίλε, τράπεζαν καὶ Σικελικὴν ποικιλίαν ὄψου, ὡς ἔοικεν, οὐκ αἰνεῖς, εἴπερ σοι ταῦτα δοκεῖ ὀρθῶς ἔχειν».

(3) Πρωταγ. 347 d. «Ὅπου καλοὶ κἀγαθοὶ συμπόται καὶ πεπαιδευμένοι εἰσίν, οὐκ ἂν ἴδοις οὔτ' αὐλητρίδας, οὔτ' ὀρχηστρίδας, οὔτε ψαλτρίας, ἀλλ' αὐτοὺς ἑαυτοῖς ἱκανοὺς ὄντας συνεῖναι, ἄνευ τῶν λήρων τε καὶ παιδιῶν τούτων, διὰ τῆς ἑαυτῶν φωνῆς, λέγοντάς τε καὶ ἀκούοντας ἐν μέρει ἑαυτῶν κοσμίως, κἂν πάνυ πολὺν οἶνον πίωσιν».—Ἀθην. Δειπνοσ. ΙΒ', 69. «Οὐ γὰρ ἵνα, συρρυέντες ἐπὶ τὸ αὐτό, τῆς ἕως τοῦ ὀρθρίου γενομένης τραπέζης ἀπολαύσωσιν, ἢ χάριν ἐξοινίας, ἐποιήσαντο τὰς συνόδους ταύτας οἱ περὶ Πλάτωνα καὶ Σπεύσιππον, ἀλλ' ἵνα φαίνωνται καὶ τὸ θεῖον τιμῶντες καὶ φυσικῶς ἀλλήλοις συμπεριφερόμενοι, καὶ τὸ πλεῖστον ἕνεκεν ἀνέσεως καὶ φιλολογίας».

(4) Ἔπιθι τὴν ἐν Συμποσ. Ξενοφ. Δ', 38 ἀηδῆ ἐγκαύχησιν τοῦ Ἀντισθένους ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ βαναυσίᾳ καὶ ἀπειροκαλίᾳ

(5) Διογ. Λαέρτ. Ϛ', 26 «Πατῶν (ὁ Κυνικὸς Διογένης) αὐτοῦ ποτε τὰ στρώματα, κεκληκότος φίλους παρὰ Διονυσίου, ἔφη· «Πατῶ τὴν Πλάτωνος κενοσπουδίαν»· πρὸς ὃν ὁ Πλάτων· «Ὅσον, ὦ Διόγενες, τοῦ τύφου διαφαίνεις, δοκῶν μὴ τετυφῶσθαι!»».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λῶν (1), τὸν νοῦν τάξας ἡνίοχον, οὕτω διεπορεύετο τὴν ὁδὸν τοῦ βίου τούτου, τῆς ἄνω ὁδοῦ ἀεὶ ἐχόμενος (2).

Ὁ Πλάτων μοι φαντάζεται ὡς ὁ Ὁμηρικὸς Ὄλυμπος, οὗ τὸ σῶμα ἔβαινεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὑπὸ γηίνης ἀτμοσφαίρας περιεβάλλετο καὶ εἰς γηΐνας ἐπιδράσεις ἐξέκειτο· ἡ δὲ κορυφὴ ὑψοῦτο ὑπὲρ τὰ νέφη ἐν τῷ οὐρανίῳ αἰθέρι, ἐν διηνεκεῖ εὐδίᾳ καὶ διαυγείᾳ, ἀπαθής, ἀσάλευτος ὑπὸ γηΐνων κυμάνσεων, ἑλελικτὴ δὲ μόνον ὑπὸ τῶν νευμάτων τοῦ ἐν αὐτῇ ἐγκατεσκηνωμένου θείου.

Ἀλλὰ τὸ θεῖον τὸ ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ Πλατωνικοῦ Ὀλύμπου δὲν εἶνε πλέον τὸ Ὁμηρικόν· τοῦτο μὲν ἦτο φανταστόν, ἐκεῖνο δὲ νοητόν· τοῦτο μὲν πολυειδές, πολύχρωμον, ἀνάπλεων σαρκῶν καὶ ὀρέξεων θνητῶν· τὸ δὲ τοῦ Πλάτωνος, μονοειδές, ἀχρώματον, εἰλικρινές, ἀμιγές, παρέχον εἰς πάντα τὸν κόσμον, τόν τε αἰσθητὸν καὶ τὸν νοητόν, τὸ εἶναι καὶ τὴν οὐσίαν (3). Διὰ τοῦτο, τὸ μὲν θεῖον τοῦ Ὁμηρικοῦ Ὀλύμπου ὑπέστη τοῦ χρόνου τὴν φθοράν, ἣν ἐνεῖχεν ἐν σπέρματι ἡ ἔνυλος σύστασίς του· τὸ δὲ Πλατωνικόν, οὐ μόνον αὐτὸ διαμένει μέχρι σήμερον καὶ θὰ διαμένῃ εἰς αἰῶνας αἰώνων ἀθάνατον καὶ ἄφθαρτον, ἀλλ' ἐγένετο ἤδη ὁ πρόδρομος τῆς ἐμφανίσεως ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ τὸ ἐμπνεῦσαν ὕστερον εἰς τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας τοὺς οὐσιώδεις τύπους, καθ' οὓς διεμορφώθη ἡ νέα θρησκεία ὡς οἷόν τε λογικωτάτη καὶ θεοπρεπεστάτη.

---

(1) Πολιτ. 443 d. — Φαίδ. 61 «Ὡς φιλοσοφίας οὔσης μεγίστης μουσικῆς, ἐμοῦ δὲ τοῦτο πράττοντος».

(2) Πολιτείας ἐν τῷ τέλει.

(3) Συμπόσ. 211. Πολιτ. 509.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος.

«Πάνσμικρόν τι λείπεται τῶν κατ' ἀξίαν ὁμιλούντων φιλοσοφίᾳ, ἤ που ὑπὸ φυγῆς καταληφθὲν γενναῖον καὶ εὖ τεθραμμένον ἦθος, ἀπορίᾳ τῶν διαφθερούντων κατὰ φύσιν μεῖναν ἐπ' αὐτῇ, ἢ ἐν σμικρᾷ πόλει ὅταν μεγάλη ψυχὴ φυῇ καὶ ἀτιμάσασα τὰ τῆς πόλεως ὑπερίδῃ».

(ΠΛ. Πολιτ. ς', § ι').

Δὲν προτίθεμαι νὰ καταστρώσω ἐνθάδε πλήρη καὶ ἀκριβῆ πραγματείαν τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος τοῦ Πλάτωνος· οὔτε τὰ ὅρια τῆς παρούσης εἰσαγωγῆς συγχωροῦσιν, ἔν τε ταῖς μερικαῖς εἰς ἕκαστον σύγγραμμα εἰσαγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ἑρμηνευτικαῖς παρεκβολαῖς θά μοι δίδηται ἀφορμὴ νὰ διατυπῶ, καὶ κατ' εἶδος, καὶ καθ' ἕκαστον, τὰ φιλοσοφικά του δόγματα. Ἡ πρόθεσίς μου ἐν τῷ παρόντι εἶνε νὰ παράσχω διὰ βραχέων μὲν ἀλλ' ὅσον ἐνδέχεται σαφῆ ἔννοιαν τοῦ καθαρῶς Πλατωνικοῦ δόγματος, τοῦ τῶν ἰδεῶν, ὅπερ κυρίως διαστέλλει τὴν φιλοσοφίαν αὐτοῦ τῆς τῶν πρὸ αὐτοῦ φιλοσόφων, ὅπερ ἵδρυσε καὶ ἡδραίωσε τὴν φιλοσοφικήν του ὑπόληψιν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ὅπερ, παρὰ πάσας τὰς ἀπορίας, ἅστινας ἐγκλείει, ὅμως διὰ πάντων τῶν ἐφεξῆς αἰώνων μέχρι σήμερον κυριαρχεῖ ἔν τε τῷ φιλοσοφικῷ καὶ ἐν τῷ θεολογικῷ κόσμῳ.

Πλὴν τῆς σπουδαιότητος ἣν καὶ καθ' ἑαυτὸ ἔχει τὸ τῶν ἰδεῶν δόγμα τοῦ Πλάτωνος, τὰ πλεῖστα καὶ ἐμβριθέστατα τῶν συγγραμμάτων του ἀποβαίνουσιν ἀκατανόητα, ἂν ὁ ἀναγνώστης δὲν ἔχῃ σαφῆ ἔννοιαν τοῦ δόγματος τούτου. Διὰ ταῦτα πάντα ἢ ἐν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τῇ παρούσῃ εἰσαγωγῇ πραγματεία περὶ αὐτῶν εἶνε ἀπαραίτητος.

Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου κοινωνεῖ, μετὰ μὲν τοῦ ἰδίου σώματος διὰ τοῦ ζωϊκοῦ αἰσθητηρίου (1), μετὰ δὲ τοῦ ἐκτὸς κόσμου διὰ τῶν λοιπῶν πέντε αἰσθητηρίων, ὧν δύο, ἡ ὄψις καὶ ἡ ἀκοή, ἔλαβον ἐξαίρετον σπουδαιότητα περὶ τὴν ἐξέγερσιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ πνευματικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου, τούτων δὲ πάλιν ἡ ὄψις ὑπερέχει τῆς ἀκοῆς διὰ τὴν πληθὺν καὶ ποικιλίαν τῶν δι' αὐτῆς αἰσθημάτων, μάλιστα δὲ διὰ τὴν σημασίαν αὐτῶν. Ἐν ᾧ δηλαδὴ διὰ πάντων τῶν ἄλλων αἰσθητηρίων λαμβάνει ὁ ἄνθρωπος αἴσθησιν ἰδιοτήτων τινῶν τῶν ἐκτὸς πραγμάτων, οἷον τῆς λειότητος τῆς ὑάλου, τῆς γλυκύτητος τοῦ μέλιτος, τῆς ὀσμῆς τοῦ ῥόδου, τοῦ ἤχου τοῦ κώδωνος, διὰ τῆς ὄψεως ὁρᾷ αὐτὰ τὰ πράγματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀποδίδει οὐσίαν, αὐτὴν τὴν ὕαλον, αὐτὸ τὸ μέλι, αὐτὸ τὸ ῥόδον, αὐτὸν τὸν κώδωνα· ἔτι δὲ καὶ πολλὰς ποιότητας καὶ ἰδιότητας αὐτῶν, οἷον τὴν διαφάνειαν τῆς ὑάλου, τὸ σχῆμα τοῦ ῥόδου, τὸ χρῶμα τοῦ μέλιτος· ἔτι δὲ πάθη καὶ ἕξεις αὐτῶν, οἷον κίνησιν καὶ ἀλλοίωσιν, μετατόπισιν, μετασχηματισμόν, μεταχρωματισμόν, γένεσιν καὶ φθοράν, αὔξησιν καὶ μείωσιν κττ. Τέλος δέ, ἄνευ τῆς ὄψεως ἡ ὕπαρξις τοῦ λεγομένου κόσμου, τουτέστι τῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ πλείστων ἐπὶ τῆς γῆς, θὰ ἦτο ἀναίσθητος ἄρα καὶ ἀνεννόητος εἰς τὸν ἄνθρωπον. Καθόλου εἰπεῖν, αἱ δέκα κατηγορίαι τοῦ Ἀριστοτέλους (2), πλὴν τῆς τοῦ χρόνου, ἀναισθήτου οὔσης, γίνονται ἀντιληπταὶ διὰ τῆς ὄψεως.

Ἡ δὲ ἀκοή, αἴσθησις οὖσα ἤχων, φύσει μὲν ἐλαττοῦται πολὺ τῆς ὄψεως κατὰ τὴν σπουδαιότητα τὴν περὶ τὸν πνευματικὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου· κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἐγένετο ἐπιτηδεία νὰ ἀναπληροῖ πάσας τὰς ἄλλας αἰσθήσεις. Ὁ ἄνθρωπος δηλαδὴ κατώρθωσε διὰ τῶν φωνητηρίων ὀργάνων νὰ πλάττῃ παντοίας

(1) Διαστέλλω τὸ ζωϊκὸν αἰσθητήριον, ὡς τὸ τῶν ἐσωτερικῶν καταστάσεων τοῦ σώματος, ἀπὸ τοῦ τῆς ἁφῆς, τοῦ τῶν ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων τῶν μὴ ἐρεθιζουσῶν τὰ λοιπὰ τέσσαρα αἰσθητήρια. Ὁ Ἀριστοτέλης δέχεται μόνον πέντε αἰσθήσεις ταυτίζων τὸ ζωϊκὸν μετὰ τοῦ τῆς ἁφῆς.

(2) Αἱ κατηγορίαι τοῦ Ἀριστοτέλους εἰσίν· οὐσία, ποσόν, ποιόν, πρός τι, ποῦ, ποτέ, κεῖσθαι, ἔχειν, ποιεῖν, πάσχειν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

φωνῶν συνθέσεις, τὰς λέξεις, καὶ νὰ συνάπτῃ μεθ' ἑκάστης λέξεως ἔννοιάν τινα, ἣν ἔλαβε πρότερον διά τινος τῶν αἰσθητηρίων, ἢ σχέσιν ἐννοιῶν. Αἱ λέξεις αὗται, ἅτε φωνῶν συνθέσεις οὖσαι, γίνονται ἀντιληπταὶ διὰ τοῦ αἰσθητηρίου τῆς ἀκοῆς. Ἡ λεγομένη λοιπὸν γλῶσσα δὲν ὑπάρχει οὔτε φύσει εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' οὔτε παρὰ φύσιν· ἀλλ', ἐπιδεκτικῆς οὔσης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, εὑρημένη δὲ ὑπὸ τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ μανθανομένη δι' ἀκοῆς καὶ ἐθισμοῦ.

Νεωτέρα ἐπίνοια τοῦ ἀνθρώπου ἀπέδωκε καὶ εἰς τὴν ὄψιν τὸ πλεονέκτημα τοῦτο τῆς ἀκοῆς· αὕτη δὲ εἶνε ἡ τῆς γραφῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως, δι' ὧν αἱ ἀκουσταὶ φωναὶ μετατρέπονται εἰς γράμματα ὁρατά.

Ἐν ᾧ λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος νομίζει ὅτι διὰ τῆς ὄψεως ἀντιλαμβάνεται τὴν οὐσίαν τῶν ἐκτὸς πραγμάτων, παραδόξως φαίνονται ταῦτα ἀενάως μεταβάλλοντα τὸ εἶναι, μεταπίπτοντα ἀπὸ ἑτέρου εἰς ἕτερον, ἤ, καὶ μὴ ἀλλοιούμενα αὐτά, φαίνονται ὅμως εἰς τὸν ἄνθρωπον ἄλλοτε ἀλλοῖα· οἷον τὸ αὐτὸ μέγεθος, παρὰ μικρόν τι τιθέμενον, φαίνεται μέγα, παρὰ μέγα δέ, μικρόν, τὸ λευκὸν παρὰ τὸ μέλαν τιθέμενον φαίνεται λευκότερον, καὶ τὸ ἱστάμενον τῷ κινουμένῳ ἀνθρώπῳ φαίνεται κινούμενον κ.τ.τ.

Ἐπὶ τῇ παραδοξότητι ταύτῃ τῶν φαινομένων ὁ ἄνθρωπος κινεῖται εἰς θαυμασμόν, ὁ δὲ θαυμασμὸς ἐγένετο ἀρχὴ τῆς φιλοσοφίας. (1)

Πρῶτος ὁ Ἐφέσιος Ἡράκλειτος ἀνεκήρυξεν ὡς νόμον ἀΐδιον καὶ ἀνεξαίρετον, ὅτι πάντα ῥεῖ. Δὶς εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν δὲν δύναταί τις νὰ κατέλθῃ. Ὁ δὲ Ἡρακλείτειος Κρατύλος διορθῶν τὸν αἱρεσιάρχην του ἰσχυρίζετο ὅτι οὐδ' ἅπαξ δύναταί τις νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν αὐτὸν ποταμόν. Ὁ δὲ Πρωταγόρας, ὀπαδὸς καὶ αὐτὸς τοῦ Ἡρακλείτου, ἐξήγαγεν ὡς συνέπειαν τοῦ δόγματος τούτου τὸ πολυθρύλητον ἐκεῖνο «Πάντων χρημάτων μέτρον ὁ ἄνθρωπος»· τουτέστιν ἐν αὐτοῖς μὲν τοῖς πράγμασι δὲν ὑπάρχει ἀλήθεια, ἕκαστον τῶν πραγμάτων δὲν εἶνε τόδε ἢ τόδε τι παγίως, ἀλλ' ὁποῖον φαίνεται εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον τοιοῦτον καὶ εἶνε. Κατὰ τὸ δόγμα τοῦτο τοῦ Ἡρακλείτου ἡ ἐπιστήμη εἶνε

(1) Πλ. Θεαίτ. 154-155. Ἀριστοτ. Μεταφ. Α'. 6'. 8.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀδύνατος, τουτέστιν ἡ παρὰ τοῦ ἀνθρώπου γνῶσις τοῦ πῶς ἔχουσι τὰ πράγματα καθ' ἑαυτά, ἀσχέτως πρὸς τὴν αἴσθησιν, ἣν λαμβάνει περὶ αὐτῶν. Τῷ ὄντι τίς δύναται νὰ λάβῃ ἐπιστήμην πάντων,

ὅσα φύλλα καὶ ἄνθεα γίγνεται ὥρῃ;

Καὶ ἂν ἐπεχείρει τις νὰ γνωρίσῃ καὶ ὁρίσῃ αὐτά, κατ' αὐτὴν τὴν πρᾶξιν ἕκαστον τούτων γίνεται ἄλλο ἐξ ἄλλου, ἢ αὐτὸς ὁ γνωρίζων καὶ ὁρίζων γίνεται ἄλλος ἐξ ἄλλου κατὰ τὴν αἴσθησιν.

Καθ' ὅσον ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, τοσοῦτον διίσταται τὸ τοῦ 'Εφεσίου δόγμα τοῦ τῶν 'Ελεατῶν. 'Εν ᾧ ἐκεῖνος κινεῖ τὸ πᾶν καὶ ἀρνεῖται στάσιν, οὗτοι ἱστῶσι τὸ πᾶν καὶ ἀρνοῦνται κίνησιν καὶ ἀλλοίωσιν καὶ ποσὸν καὶ ποιόν, καὶ ἐν γένει πάσας τὰς κατηγορίας τοῦ ὄντος, πλὴν τῆς οὐσίας. (1)

Πρῶτος ὁ 'Αναξαγόρας εἰσήγαγε τὸν Νοῦν εἰς τὴν φιλοσοφίαν, ποιήσας αὐτὸν αἴτιον τῆς συστάσεως τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἐν αὐτῷ τάξεως· καὶ διὰ τοῦτο νήφων ἐφάνη πρὸς εἰκῇ λέγοντας τοὺς πρότερον. (2) 'Αλλ' ἀντὶ νὰ ἀποδεικνύῃ τὸν Νοῦν στοχαζόμενον τοῦ ἀγαθοῦ ἐν πάσῃ ποιήσει καὶ διακοσμήσει ἀντὶ δηλαδὴ τελικῶν αἰτίων, εἰσάγει ἀναγκαστικὰ καὶ ὀργανικὰ αἴτια πρὸς ἐξήγησιν τῶν ὄντων καὶ φαινομένων, (3) καὶ ὅπου ἀδυνατεῖ νὰ εὕρῃ τοιαῦτα, ἐκεῖ παρέλκει τὸν νοῦν, ὡς θεὸν ἀπὸ μηχανῆς. (4)

'Ο Σωκράτης, καθὰ προείπομεν, ὀλίγον ἐφρόντιζε περὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος καὶ περὶ κινήσεως καὶ στάσεως. Καὶ τῶν φυσικῶν

(1) Πλ. Θεαίτ. 180 c. «'Ολίγου δ' ἐπελαθόμην, ὦ Θεόδωρε, ὅτι ἄλλοι αὖ τἀναντία τούτοις ἀπεφήναντο «οἷον, ἀκίνητον τελέθειν ᾧ πάντ' ὄνομ' εἶναι», καὶ ἄλλα ὅσα Μέλισσοί τε καὶ Παρμενίδαι ἐναντιούμενοι πᾶσι τούτοις διισχυρίζονται, ὡς ἕν τε πάντα ἐστὶ καὶ ἕστηκεν αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ, οὐκ ἔχον χώραν, ἐν ᾗ κινεῖται... Δοκεῖ οὖν μοι τοὺς ἑτέρους πρότερον σκεπτέον, ἐφ' οὕσπερ ὡρμήσαμεν, τοὺς ῥέοντας, καὶ ἂν μέν τι φαίνωνται λέγοντες, συνέλξομεν μετ' αὐτῶν ἡμᾶς αὐτούς, τοὺς ἑτέρους ἐκφυγεῖν πειρώμενοι· ἐὰν δὲ οἱ τοῦ ὅλου στασιῶται ἀληθέστερα λέγειν δοκῶσι, φευξόμεθα παρ' αὐτοὺς ἀπ' αὖ τῶν τὰ ἀκίνητα κινούντων».

(2) 'Αριστοτ. Μεταφ. Α'. 4.

(3) Πλάτ. Φαίδ. 97 c - 99 d. Νόμ. ΙΒ'. 967.

(4) 'Αριστ. Μεταφ. Α'. 4. «'Αναξαγόρας τε γὰρ μηχανῇ χρῆται τῷ νῷ πρὸς τὴν κοσμοποιΐαν, καὶ ὅταν ἀπορήσῃ διὰ τίν' αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης ἐστί τι, τότε παρέλκει αὐτόν, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πάντα μᾶλλον αἰτιᾶται τῶν γιγνομένων ἢ νοῦν»,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δὲ ἥπτετο παρέργως καὶ μόνον τελεολογικῶς, καθ' ὅσον ἡ τούτων γνῶσις συμβάλλεται εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου. Τέλος τῆς φιλοσοφικῆς ζητήσεως αὐτοῦ ἦτο ἡ εὕρεσις τῶν αϊδίων ἠθικῶν νόμων τῶν διεπόντων τὰ ἀνθρώπινα, οὓς ἔχων ὁ ἄνθρωπος γνώμονας, πράττει τὸ ἀγαθὸν καὶ φεύγει τὸ κακὸν μετὰ λόγου καὶ ἐπιστήμης. Ἐν δὲ τῇ ζητήσει ταύτῃ εὕρισκεν ὅτι τὰ μὲν καθ' ἕκαστον καὶ αἰσθητὰ ὁμολογουμένως ῥέουσι κατὰ τὸν Ἡράκλειτον, τῶν δὲ ῥεόντων καὶ μηδέποτε κατὰ ταὐτὰ ἐχόντων δὲν δύναταί τις νὰ λάβῃ ἐπιστήμην· ἀλλ' ὅμως τὰ καθ' ἕκαστον ταῦτα δὲν ἦσαν ὅλως διάφορα ἀλλήλων, ἀλλ' εἶχόν τινας ταυτότητας, αὗται δὲ δὲν ἔρρεον ὅπως καὶ ἐκεῖνα, ἀλλ' ἦσαν μόνιμοι καὶ ἀναλλοίωτοι, καταληπταὶ δὲ οὐχὶ διὰ τῶν αἰσθήσεων, ἀλλὰ διὰ τοῦ νοῦ· οἷον ἐφ' ἑκάστου ζώου γιγνομένου, ἀλλοιουμένου καὶ φθειρομένου, εὕρισκε τὴν ζωϊκὴν ἰδιότητα κοινὴν πᾶσι καὶ ἀΐδιον, οὔτε γένεσιν οὔτε φθορὰν ἔχουσαν, καὶ ἐφ' ἑκάστης δικαίας πράξεως ἐπιδεκτικῆς τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον καὶ μεταπτώσεως εἰς τοὐναντίον, εὕρισκε τὴν κοινὴν πασῶν ἰδιότητα, τὴν δικαιοσύνην, ἀΐδιον καὶ ἀναλλοίωτον· καὶ ἐδόξαζεν ὅτι δὲν δύναταί τις νὰ κρίνῃ ὀρθῶς περὶ τῶν καθ' ἕκαστον πρὶν λάβῃ ἐπιστήμην τῶν καθόλου. Τούτων λοιπῶν τῶν ταυτοτήτων, τῶν κοινῶν, τῶν κατηγορουμένων καθ' ὅλου τινός, ἐζήτει νὰ λάβῃ ἐπιστήμην, δηλαδὴ νὰ ὁρίσῃ τὸ περὶ ἑκάστης αὐτῶν νόημα.

Ἓν βῆμα προέβη περαιτέρω τοῦ διδασκάλου του ὁ Πλάτων· εἰς τὰ καθόλου ταῦτα, ἅτινα ὁ Σωκράτης ὑπελάμβανεν ὡς κοινὰς ἰδιότητας τῶν αἰσθητῶν, οὔσας ἐπ' αὐτῶν, καὶ μόνον ὑπὸ τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου συναιρουμένας εἰς ἑνάδας, καθ' ἣν ἔχει αὕτη τάσιν τὰ πολλὰ ἐπὶ μέρους ταὐτὰ νὰ συναιρῇ εἰς ἓν καὶ νὰ πλάττῃ ἓν ἀφῃρημένον ὄνομα αὐτῶν, οἷον τὰ πολλὰ λευκὰ νὰ συναιρῇ εἰς μίαν λευκότητα, καὶ τὰ πολλὰ γλυκέα εἰς μίαν γλυκύτητα, καὶ τὰ πολλὰ ἐπὶ μέρους καλὰ εἰς μίαν καλλονὴν ἢ ἓν καλόν· (1) εἰς ταῦτα λοιπὸν τὰ καθόλου, τὰ μόνον ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ ἀνθρώπου ὑφιστάμενα ὡς ἑνάδας, (2) ὁ Πλάτων ἀπέ-

(1) Ἔπιθι Lotze Microcosmos, II Band, S. 252 (3 Aufl.)

(2) Ἀλέξανδρος ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοτέλους ὀνομάζει τὰ καθόλου «διανοίας ἀπομάξεις ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δωκεν οὐσίαν καὶ ὑπόστασιν ἐκτὸς τῶν αἰσθητῶν (1), καὶ τὰ ὠνόμασεν εἴδη ἢ ἰδέας. Εἰς τὸ βῆμα τοῦτο προέβη συλλογιζόμενος ὧδε. Τῶν μὲν καθ' ἕκαστον ἀντιλαμβάνεται ἡ ψυχὴ διὰ τῶν αἰσθήσεων, τῶν δ' ἐπὶ τούτοις κοινῶν, οἷς ἐπιφέρομεν τὸ ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν, καὶ τῆς ταυτότητος καὶ ἑτερότητος, καὶ ὁμοιότητος καὶ ἀνομοιότητος, καὶ ἀρτίου καὶ περιττοῦ, καὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ, καὶ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, καὶ πάντων τῶν τοιούτων, ἀντιλαμβάνεται ἡ ψυχὴ δι' οὐδενὸς αἰσθητηρίου, ἀλλὰ διὰ τοῦ νοῦ· καὶ ἐκεῖνα μὲν ῥέουσιν ἀενάως καὶ κεῖνται ἄρα μεταξὺ ὄντος καὶ μὴ ὄντος, ταῦτα δὲ διαμένουσιν ἀεὶ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντα, διὸ δύναταί τις νὰ λάβῃ ἐπιστήμην αὐτῶν, τουτέστι νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀληθῆ ἕξιν αὐτῶν καὶ νὰ ὁρίσῃ αὐτά. Ἀλλά, ἐπιφέρει ὁ Πλάτων, δύναταί τις νὰ ἀρνηθῇ τὸ εἶναι καὶ ὑπόστασιν εἰς ἐκεῖνα, ἅτινα εἶνε μόνιμα καὶ ἐπιστητά; Τοῦ μὴ ὄντος δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος οὔτε ἐπιστήμην οὔτε δόξαν, τοῦ μεταξὺ ὄντος καὶ μὴ ὄντος (ὁποῖά εἰσι τὰ αἰσθητὰ) δύναταί τις νὰ ἔχῃ αἴσθησιν καὶ δόξαν· ἡ ἐπιστήμη δὲ ἐστὶ τοῦ ὡς ἀληθῶς ὄντος καὶ ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ἔχοντος, (2) αὗται δέ εἰσιν αἱ ἰδέαι.

Αἱ λέξεις εἶδος καὶ ἰδέα ἐσήμαινον ἐν τῇ κοινῇ γλώσσῃ τὸ τί λογιοῦ φαίνεται πρᾶγμά τι· διότι πᾶν πρᾶγμα ὁρατὸν ἔχει

(1) Ἀριστ. Μτφ. ΙΒ'. ε'. «Ἀλλ' ὁ μὲν Σωκράτης τὰ καθόλου οὐ χωριστὰ ἐποίει οὐδὲ τοὺς ὁρισμούς· οἱ δὲ (περὶ Πλάτωνα) ἐχώρισαν καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ὄντων ἰδέας προσηγόρευσαν».

(2) Θεαίτ. 185-186 e. Κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην, ἐν τῷ Θεαιτήτῳ τὸ πρῶτον ἀποδίδει ὁ Πλάτων οὐσίαν εἰς τὰ καθόλου. Ἐν δὲ τοῖς προγενεστέροις διαλόγοις (Εὐθύφ. 6d. Λύσ. 217c, Πρωταγ. 380c. Εὐθύδ. 301. Ἱππ. Μ. 286c) δὲν φαίνεται ὑπολαμβάνων τὰ καθ' ὅλου ὡς οὐσίας χωριστάς, ἀλλ' ὡς κοινὰς ἰδιότητας, κοινὰ κατηγορούμενα τῶν πραγμάτων. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Θεαίτητος εἶνε ὁ πρῶτος γραφεὶς διάλογος μετὰ τὴν ἐκ τῆς μεγάλης περιηγήσεως ἐπάνοδον, εἰκάζω ὅτι κατὰ ταύτην ἔσχεν εὐκαιρίαν καὶ ἀφορμὰς νὰ συλλάβῃ καὶ διατυπώσῃ τὸ περὶ τῶν ἰδεῶν δόγμα του, ἰδίως ἀφ'ὅτου ἐνεβάθυνεν εἰς τὴν Πυθαγόρειον φιλοσοφίαν. Ὅτι ἡ Πυθαγόρειος φιλοσοφία ὑπῆρξεν ἡ πηγὴ τῆς τῶν ἰδεῶν θεωρίας τοῦ Πλάτωνος, μαρτυρεῖ ὁ Ἀριστοτέλης διὰ τῶνδε. «Οἱ μὲν Πυθαγόρειοι μιμήσει τὰ ὄντα φασὶν εἶναι τῶν ἀριθμῶν, Πλάτων δὲ μεθέξει, τοὔνομα μεταβαλών» (Μτφ. Α', 6). Σημειωτέον καὶ τοῦτο, ὅτι ἐν τῷ Θεαιτήτῳ λέγει τὰς ἰδέας παραδείγματα ἐν τῷ ὄντι ἑστῶτα· τὰ αἰσθητὰ ἄρα ὑπολαμβάνει ἔτι ὡς μιμήματα ἐκείνων, ὅπως καὶ οἱ Πυθαγόρειοι· ὀψιαίτερον δὲ μεταχειρίζεται τοὺς ὅρους μετέχειν καὶ κοινωνεῖν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τινὰ μορφήν, ὑφ' ἣν ἐμφανίζεται, ἔχει σχῆμα, χρῶμα, μέγεθος κττ.· ἡ μορφὴ δ' ὅμως δὲν εἶνε αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ὅλον, ὑπ' αὐτὴν κρύπτεται ἡ ὕλη, ἥτις καθ' ἑαυτὴν εἶνε ἀφανής, διότι ἵνα φανῇ ἀνάγκη νὰ ἔχῃ τινὰ μορφήν. Πᾶν πρᾶγμα λοιπὸν φαινόμενον σύγκειται ἐξ ὕλης καὶ ἐξ εἴδους ἢ μορφῆς. Κατὰ τὸν Πλάτωνα ἡ ὕλη εἶνε τὸ ἀεὶ ῥέον καὶ μὴ μένον, τὸ δὲ εἶδος τὸ μόνιμον. Θὰ πειραθῶ διὰ παραδειγμάτων νὰ καταστήσω σαφὲς τὸ περισπούδαστον τοῦτο τῆς Πλατωνικῆς καὶ πάσης ἐν γένει φιλοσοφίας πρόβλημα. Λάβωμεν πρῶτον πλῆθός τι ᾠῶν τῆς αὐτῆς ὄρνιθος· τὰ ᾠὰ ταῦτα εἶνε ἅμα ἓν καὶ πολλά· πολλὰ μὲν κατὰ τὴν ὕλην, καθ' ὅσον ἄλλο ἄλλην ἔχει ὕλην, ἓν δὲ κατὰ τὸ εἶδος, καθ' ὅσον πάντα ἔχουσιν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ εἶδος, εἰς ὃ ἀποβλέποντες ἐπιφέρομεν ἐπὶ πάντα τὸ αὐτὸ ὄνομα, ᾠόν. Ἔτι δὲ τὰ ᾠὰ ταῦτα κατὰ μὲν τὴν ὕλην γεννῶνται καὶ φθείρονται, τὸ δὲ εἶδος αὐτῶν εἶνε ἀΐδιον, τουτέστιν ἀγέννητον καὶ ἄφθαρτον εἰς αἰῶνας αἰώνων. Λάβωμεν δεύτερον παράδειγμα τὸ εἶδος τῶν κυνῶν. Οἱ κύνες κατὰ τὴν ὕλην εἰσὶν ἄπειροι, οἵ τε νῦν ζῶντες καὶ οἱ προγενόμενοι καὶ οἱ ἐπιγενησόμενοι· ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ αἰσθητὸν εἶδος διαφέρουσι πάμπολυ ἀλλήλων· οἱ μὲν εἰσι μείζονες, οἱ δὲ ἐλάσσονες, οἱ μὲν λευκοί, οἱ δὲ μέλανες, οἱ μὲν δασύτριχες, οἱ δὲ λεῖοι κττ.· ἐν τούτοις ἀφοῦ πάντας, καὶ τοὺς οὕτω διαφέροντας τὸ εἶδος, ὀνομάζομεν διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, κύων, τοῦτο σημαίνει ὅτι ἔχουσι πάντες τι κοινόν, τὶ ταὐτὸν εἶδος· τὸ δὲ εἶδος τοῦτο εἶνε τὸ οὐσιῶδες, τὸ ποιοῦν τὸν κύνα νὰ εἶνε κύων. Τὸ οὐσιῶδες τοῦτο εἶδος τοῦ κυνὸς δὲν εἶνε πλέον καθαρῶς αἰσθητόν, ἀλλὰ μᾶλλον νοητόν· ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων ἐνδέχεται νὰ ἀπατηθῇ ὁ ἄνθρωπος, ὥστε κύνα τινὰ νὰ ἐκλάβῃ ὡς πρόβατον· ὁ νοῦς ὅμως ἀνευρίσκει τὰ οὐσιώδη γνωρίσματα τοῦ κυνός, τὰ ἀποτελοῦντα τὸ οὐσιῶδες εἶδος αὐτοῦ. Ἐὰν ἀπὸ τῶν φυσικῶν τούτων δημιουργημάτων ἀποβλέψωμεν εἰς τὰς ἀνθρωπίνας πράξεις, καὶ θελήσωμεν νὰ εὕρωμεν ποῖαι τούτων εἰσὶ καλαί, δίκαιαι, ἀνδρεῖαι, φιλόστοργοι κτλ., τουτέστι, κατὰ Πλάτωνα, ποῖαι μετέχουσι τῆς ἰδέας τοῦ καλοῦ, τοῦ δικαίου, τῆς ἀνδρείας, τῆς φιλοστοργίας κττ., ἡ μὲν αἴσθησις ὀλίγον συμβάλλεται εἰς τὴν γνῶσιν ταύτην, εἶνε δὲ κυρίως ἔργον τῆς ἀνθρω-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πίνης διανοίας. Ἀλλὰ καὶ ἂν τὰ εἴδη τὰ ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων εἶνε αἰσθητά, τὰ κεχωρισμένα τῶν πραγμάτων, ὁποῖα ἐδέχθη αὐτὰ ὁ Πλάτων, δὲν δύνανται ἄλλο τι ἢ νὰ εἶνε νοητά.

Τὰ εἴδη ἢ τὰς ἰδέας προσαγορεύει ὁ Πλάτων «ἀϊδίους οὐσίας (1)· τὰ ὄντως ὄντα (2)· τὰ ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ἔχοντα ἀκινήτως (3)· τὸ μονοειδὲς ὄν, αὐτὸ καθ' ἑαυτό, ὡσαύτως, κατὰ ταὐτὰ ἔχον καὶ οὐδέποτε οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἀλλοίωσιν οὐδεμίαν ἐνδεχόμενον (4)· παραδείγματα ἐν τῷ ὄντι ἑστῶτα» (5).

Ἐν ᾧ δέχεται ἰδέας πάντων τῶν καθόλου, καὶ πάσας ἰσοτίμους, μόνην τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέαν ἐξαίρει ὑπὲρ τὰς ἄλλας Τὸ ἀγαθόν, λέγει, εἶνε ἐν τῷ νοητῷ τόπῳ πρὸς τὸν νοῦν (τοῦ ἀνθρώπου δηλ.) καὶ τὰ νοούμενα, ὅ τι ὁ ἥλιος ἐν τῷ ὁρατῷ πρὸς τὴν ὄψιν καὶ τὰ ὁρώμενα· ὅπως δηλαδὴ τὸ ἡλιακὸν φῶς παρέχει τὴν δύναμιν τοῦ ὁρᾶν τὰ ὁρατά, οὕτω καὶ τὸ ἀγαθὸν τὴν τοῦ νοεῖν τὰ νοητά· καὶ ὅπως ὁ ἥλιος παρέχει εἰς τὰ ὁρατὰ οὐ μόνον τὴν δύναμιν τοῦ ὁρᾶσθαι, ἀλλὰ καὶ τὴν γένεσιν καὶ αὔξησιν καὶ τροφήν, οὕτω καὶ τὸ ἀγαθὸν παρέχει τοῖς γιγνωσκομένοις οὐ μόνον τὴν δύναμιν τοῦ γιγνώσκεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶναι καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῶν, οὐκ οὐσίας ὄντος τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἔτι ἐπέκεινα τῆς οὐσίας πρεσβείᾳ καὶ δυνάμει ὑπερέχοντος. (6)

Ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ, οὕτω διατυπουμένη ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος εἶνε αὐτὸς ὁ Θεός· διότι ἄλλο τι πρεσβείᾳ καὶ δυνάμει ὑπερέχον οὔτε ἐδήλωσέ που ἡμῖν ἐν τῇ Πολιτείᾳ, οὔτε δυνάμεθα νὰ νοήσωμεν. Ἀποφαίνει δ' αὐτὴν δημιουργὸν οὐ μόνον τοῦ ἡλίου καὶ ἐν γένει τοῦ σύμπαντος αἰσθητοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδεῶν αὐτῶν· διότι τοῦτο σημαίνει τὸ ὅτι τοῖς γινωσκομένοις οὐ μόνον τὸ γινώσκεσθαι πάρεστιν, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶναι καὶ ἡ οὐσία πρόσεστιν ὑπ' ἐκείνου (τοῦ ἀγαθοῦ). Ἐν δὲ τῷ

(1) Πλ. Τίμ. 37 e.
(2) Πλ. Φαῖδρ. 247 e.
(3) Τίμ. 38 a.
(4) Φαίδων 78 d.
(5) Θεαίτ. 176 e.
(6) Πολιτ. 507-509.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Φιλήβῳ σαφῶς λέγεται ὅτι ὁ θεῖος νοῦς εἶνε τὸ ἀγαθόν (1)· περιγράφει δὲ αὐτὸν οὕτως, ὥςτε ῥᾳδίως ἀναγνωρίζεται ἡ ταυτότης αὐτοῦ τε καὶ τῆς ἐν τῇ Πολιτείᾳ ἰδέας τοῦ ἀγαθοῦ (2). Ἐν δὲ τῷ Τιμαίῳ ὀνομάζει αὐτὸν ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦδε τοῦ παντός (3), τὸ ἄριστον τῶν νοητῶν ἀεί τε ὄντων (4), λογισμὸν ὄντος ἀεὶ θεοῦ περὶ τόν ποτε ἐσόμενον θεὸν (τὸν κόσμον) λογισθέντα (5), καὶ ὅτι ὁ τεκταινόμενος τὸν κόσμον ἀπειργάζετο αὐτὸν ἀποβλέπων πρὸς τὸ κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχον, ὡς παράδειγμα (6).

Τὰ πράγματα τὰ αἰσθητὰ μετέχουσι τῶν ἰδεῶν καὶ διὰ τὴν μέθεξιν ταύτην λαμβάνουσι τὴν ἐκείνων προσωνυμίαν· εἶνε καὶ λέγονται λευκά, μεγάλα, καλὰ κτλ., διότι μετέχουσι τῆς ἰδέας τῆς λευκότητος, τοῦ μεγέθους, τοῦ κάλλους (7). Πῶς γίνεται ἡ μέθεξις αὕτη καὶ τί τὸ κινοῦν καὶ ἐργαζόμενον εἰς γένεσιν τῶν αἰσθητῶν διὰ τῆς τῶν ἰδεῶν μεθέξεως, δὲν διεσάφησε· καὶ κατὰ τοῦτο κυρίως ἐλέγχει ὁ Ἀριστοτέλης τὴν τῶν ἰδεῶν θεωρίαν τοῦ Πλάτωνος (8).

(1) Φίληβ. 22 c. «Ὡς μὲν τοίνυν τήν γε Φιλήβου θεὸν (τὴν ἡδονήν), οὐ δεῖ διανοεῖσθαι ταὐτὸν καὶ τὸ ἀγαθόν, ἱκανῶς εἰρῆσθαί μοι δοκεῖ. — Οὐδὲ γὰρ ὁ σὸς νοῦς, ὦ Σώκρατες, ἐστὶ τἀγαθόν, ἀλλ' ἕξει που ταὐτὰ ἐγκλήματα. — Τάχ' ἄν, ὦ Φίληβε, ὅ γ' ἐμός, οὐ μέντοι τόν γε ἀληθινὸν ἅμα καὶ θεῖον, οἶμαι, νοῦν, ἀλλ' ἄλλως πως ἔχειν».

(2) Πρβλ. Φίληβ. 28-30.

(3) Τίμ. 28.

(4) Τίμ. 37.

(5) Τίμ. 34.

(6) Τίμ. 29.

(7) Συμπόσ. 210-212. «Τὰ δὲ ἄλλα καλὰ ἐκείνου μετέχοντα τρόπον τινὰ τοιοῦτον, οἷον γιγνομένων τε τῶν ἄλλων καὶ ἀπολλυμένων, μηδὲν ἐκεῖνο, μήτε τι πλέον μήτε ἔλαττον γίγνεσθαι μηδὲ πάσχειν μηδέν». — Φαίδων 100 «Φαίνεται γάρ, εἴ τι ἔστιν ἄλλο καλὸν πλὴν αὐτὸ τὸ καλόν, οὐδὲ δι' ἓν ἄλλο καλὸν εἶναι ἢ διότι μετέχει ἐκείνου τοῦ καλοῦ· καὶ πάντα δὴ οὕτω λέγω . . . Τοῦτο δὲ ἁπλῶς καὶ ἀτέχνως καὶ ἴσως εὐήθως ἔχω παρ' ἐμαυτῷ ὅτι οὐκ ἄλλο τι ποιεῖ αὐτὸ καλόν, ἢ ἡ ἐκείνου τοῦ καλοῦ εἴτε παρουσία εἴτε κοινωνία, εἴτε ὅπῃ δὴ καὶ ὅπως προσγενομένη· οὐ γὰρ ἔτι τοῦτο διισχυρίζομαι, ἀλλ' ὅτι τῷ καλῷ πάντα τὰ καλὰ γίγνεται καλά».

(8) Ἀριστοτ. Μτφ. ΙΒ', ε'. «Πάντων δὲ μάλιστα διαπορήσειεν ἄν τις, τί ποτε συμβάλλονται τὰ εἴδη ἢ τοῖς ἀϊδίοις τῶν αἰσθητῶν (τοῖς οὐρανίοις σώμασι) ἢ τοῖς γιγνομένοις καὶ φθειρομένοις (τοῖς ἐπιγείοις)· οὔτε γὰρ κινήσεώς ἐστιν οὔτε μεταβολῆς οὐδεμιᾶς αἴτια αὐτοῖς . . . τὸ δὲ λέγειν παραδείγματα εἶναι

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὅτι αἱ ἰδέαι (πλὴν τῆς τοῦ ἀγαθοῦ) μετέχουσι κινήσεως καὶ δυνάμεως τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν, τοῦτο μόνον ἐν τῷ Σοφιστῇ λέγεται· αἱ δὲ φερόμεναι ἐκεῖ ἀποδείξεις ὁμολογοῦνται καὶ ὑπὸ τῶν δεχομένων τὴν γνησιότητα αὐτοῦ ὅτι εἶνε ἀνάξιαι τῆς διανοίας τοῦ Πλάτωνος. Πρώτη μὲν φέρεται αὕτη· ἐπειδὴ αἱ ἰδέαι γιγνώσκονται ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, τὸ δὲ γιγνώσκεσθαί ἐστι πάσχειν, ἄρα αἱ ἰδέαι ἔχουσι τὴν δύναμιν τοῦ πάσχειν· ἣν ἀπόδειξιν ὁ Ζέλλερος χαρακτηρίζει ὡς παράδοξον καὶ ἀναντιρρήτως ἐσφαλμένην (eine auffallende und unläugbar verfehlte Beweisführung)· ἡ δὲ δευτέρα οὐδ' ἔχει ἀξίωσιν ἐπιστημονικῆς ἀποδείξεως, ἀλλ' εἶνε ῥητορικὴ δεινολογία· «Τί δὲ πρὸς Διός; ὡς ἀληθῶς κίνησιν καὶ ζωὴν καὶ ψυχὴν καὶ φρόνησιν, ἦ ῥᾳδίως πεισθησόμεθα τῷ παντελῶς ὄντι μὴ παρεῖναι, μηδὲ ζῆν αὐτὸ μηδὲ φρονεῖν, ἀλλὰ σεμνὸν καὶ ἅγιον, νοῦν οὐκ ἔχον, ἀκίνητον ἑστὼς εἶναι; — ***Θεαίτ.*** Δεινὸν μέντ' ἄν, ὦ ξένε, λόγον συγχωροῖμεν» (1).

Δεχόμενοι τὸν Σοφιστὴν ὡς προϊὸν τῆς γραφίδος τοῦ Πλάτωνος, δὲν δυνάμεθα νὰ συμβιβάσωμεν οὔτε τὰ ἐν πᾶσι τοῖς λοιποῖς διαλόγοις, παλαιοτέροις τε καὶ νεωτέροις, περὶ ἀκινησίας καὶ ἀπαθείας τῶν ἰδεῶν λεγόμενα (2), οὔτε τοῦ Ἀριστοτέλους τὰς ἀπορίας περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν γίνεται ἡ μέθεξις καὶ ἡ κοινωνία τῶν αἰσθητῶν καὶ τῶν ἰδεῶν.

Καὶ ἄν, χάρις εἰς τὴν περίφρονα οἰακοστροφίαν τοῦ Ζελλέρου (3), διεπεραιούμεθα αἰσίως διὰ τοῦ πορθμοῦ τῆς Σκύλλης

(τὰ εἴδη) καὶ μετέχειν αὐτῶν τἆλλα (τὰ αἰσθητά), κενολογεῖν ἐστι καὶ μεταφορὰς λέγειν ποιητικάς· τί γάρ ἐστι τὸ ἐργαζόμενον πρὸς τὰς ἰδέας ἀποβλέπον; . . . Ἐν δὲ τῷ Φαίδωνι τοῦτον λέγεται τὸν τρόπον, ὡς καὶ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ γίγνεσθαι αἴτια τὰ εἴδη ἐστί· καίτοι τῶν εἰδῶν ὄντων οὐ γίγνεται, ἐὰν μὴ ᾖ τὸ κινῆσον, καὶ πολλὰ γίγνεται ἕτερα, οἷον οἰκία καὶ δακτύλιος, ὧν οὔ φασιν εἶναι εἴδη».

(1) Σοφιστ. 246-249.

(2) Ἔπιθι τὰ ἀνωτέρω παρατεθέντα (σ. 76) χωρία, καὶ Κρατύλ. 439 c. «Πῶς οὖν ἂν εἴη τι ἐκεῖνο, ὃ μηδέποτε ὡσαύτως ἔχει; εἰ γάρ ποτε ὡσαύτως ἴσχει, ἔν γ' ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ δῆλον ὅτι οὐδὲν μεταβαίνει· εἰ δὲ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχει καὶ τὸ αὐτό ἐστι, πῶς ἂν τοῦτό γε μεταβάλλοι ἢ κινοῖτο, μηδὲν ἐξιστάμενον τῆς ἑαυτοῦ ἰδέας;».

(3) Ὁ σοφὸς Ζέλλερος (Philosophie der Griechen B' Band I Abthei-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ τῆς Χαρύβδεως, ἐμπίπτομεν εἰς ἄλλην ἀνεμοζάλην, ἐξ ἧς δὲν μᾶς σώζει ἡ ἀεροβατικὴ ὑπόθεσις τοῦ Σχλεϊερμαχέρου. Ὁ

lung, S. 216 3te Auflage) νομίζει ὅτι καὶ ἐν ἄλλοις Πλατωνικοῖς διαλόγοις εὕρηνται ῥήσεις περὶ τῶν ἰδεῶν συνᾴδουσαι πρὸς τὰς τοῦ Σοφιστοῦ. «Ἐν τῷ γνωστῷ ἡμῖν, λέγει, συστήματι τοῦ Πλάτωνος προσήκει ἡ δύναμις αὕτη τοῦ ποιεῖν τῇ ἰδέᾳ τοῦ ἀγαθοῦ, τῷ κοσμογόνῳ νῷ τοῦ Τιμαίου, καὶ τῇ αἰτίᾳ τοῦ Φιλήβου, ἅτινα βεβαίως εἰς τὴν οὐσίαν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν γένεσιν καταλέγονται». Ἀλλὰ προαπέδειξα ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ μόνον τὸ ὄνομα ἔχει κοινὸν μετὰ τῶν ἄλλων ἰδεῶν, καὶ οὐδὲν πλέον, οὐδὲ τὴν οὐσίαν (οὐκ οὐσίας ὄντος τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἔτι ἐπέκεινα τῆς οὐσίας πρεσβείᾳ καὶ δυνάμει ὑπερέχοντος)· τὸ ἀγαθὸν ἄρα δὲν εἶνε οὐσία ἀλλὰ δύναμις. Ὁ δὲ νοῦς τοῦ Τιμαίου καὶ ἡ αἰτία τοῦ Φιλήβου δὲν ἔχουσιν οὐδὲ τὸ ὄνομα κοινόν. Ἀγαθόν, νοῦς, αἰτία εἶνε μία καὶ ἡ αὐτὴ ἀρχὴ ὑπερέχουσα τῶν ὄντων πρεσβείᾳ καὶ δυνάμει· αἱ δὲ ἰδέαι, οὐσίαι οὖσαι, εἰσὶ διὰ τοῦτο πανταχοῦ ἀκίνητοι, ἄνευ ψυχῆς καὶ νοῦ, ἱστάμενα παραδείγματα τῆς εἰδοποιήσεως τῶν αἰσθητῶν, ταῦτα δὲ μετέχοντα ἢ κοινωνοῦντα ἐκείνων. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ Φαίδωνι, λέγει ὁ Ζέλλερος, ὁ Πλάτων ἀπονέμει τὴν δύναμιν τοῦ ποιεῖν εἰς τὰς ἰδέας ἐν γένει (Φαίδ. σ. 95 καὶ ἑξ.). Τὰ ἐν τῷ Φαίδωνι ἔχουσιν ὧδε· Ὁ Σωκράτης προτίθεται νὰ διαπραγματευθῇ τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς. Ἀκούσας ὅτι ὁ Ἀναξαγόρας λέγει τὸν νοῦν πάντων αἴτιον, ἥσθεὶς ἐπὶ τούτῳ, ἔλαβε καὶ ἀνέγνωσε τὸ βιβλίον του, ἐλπίζων ὅτι θὰ εὕρισκεν ἐν αὐτῷ, πῶς ὁ νοῦς διακοσμεῖ πάντα, στοχαζόμενος τοῦ βελτίστου· ἀλλ' ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος, εὑρὼν ἐκεῖ παντοδαπὰ μὲν ἀναγκαστικὰ καὶ ὀργανικὰ αἴτια τῶν πραγμάτων, οὐδαμοῦ δὲ τὸν νοῦν στοχαζόμενον τοῦ τέλους, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἀγαθόν. Ἐπειδὴ δὲ οὔτε παρ' Ἀναξαγόρου ἔμαθεν, οὔτε αὐτὸς ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ πῶς ὁ νοῦς (ὃν καὶ ἐνταῦθα ταυτίζει μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶνδε· «καὶ ὡς ἀληθῶς τὸ ἀγαθὸν καὶ δέον ξυνδεῖν καὶ συνέχειν οὐδὲν οἴονται») εἶνε τῶν πάντων αἴτιος, ἔπλευσε τὸν δεύτερον πλοῦν ἐπὶ τὴν τῆς αἰτίας ζήτησιν, κατέφυγε δηλαδὴ πάλιν ἐπὶ τὰς πολυθρυλήτους ἰδέας του, ὅτι οὐκ ἄλλο τι ποιεῖ καλόν τι πρᾶγμα καλόν, ἢ ἡ ἐκείνου τοῦ καλοῦ (τῆς ἰδέας) εἴτε παρουσία, εἴτε κοινωνία, εἴτε ὅπῃ δὴ καὶ ὅπως προσγενομένη. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐν τῷ Φαίδωνι λέγει ὁ Πλάτων ὅ τι καὶ ἐν τῇ Πολιτείᾳ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ· πρεσβεύει ὅτι ὁ νοῦς καὶ τὸ ἀγαθόν, ταὐτὸν ὄν, ἔχει τὴν δαιμονίαν ἰσχὺν τοῦ συνδεῖν καὶ συνέχειν τὸ πᾶν, τοῦ διακοσμεῖν τὰ πράγματα ὅτι βέλτιστα· εἶνε ἄρα ἡ πρώτη αἰτία τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς, ἀλλὰ ποία ἐστὶν ἡ αἰτία αὕτη ἡ καλουμένη νοῦς καὶ ἀγαθόν, οὔτε ἐν τῷ Φαίδωνι δύναται νὰ εἴπῃ, διὸ ἐπιφέρει «ἐγὼ μὲν οὖν τῆς τοιαύτης αἰτίας, ὅπῃ ποτὲ ἔχει, μαθητὴς ὁτουοῦν ἥδιστ' ἂν γενοίμην», ἔν τε τῇ Πολιτείᾳ ἀποφεύγει νὰ εἴπῃ τί ἐστι τὸ ἀγαθόν, μὴ ἔχων ἐπιστήμην, ἀλλὰ μόνον δόξαν αὐτοῦ (Πολιτ. 506 b, c, d καὶ ἑξ.). Αἱ δὲ ἄλλαι ἰδέαι, ὅπως ἀλλαχοῦ οὕτω καὶ ἐν τῷ Φαίδωνι, κατὰ τοῦτό εἰσιν αἴτια τῶν πραγμάτων, καθ' ὅσον ταῦτα κοινωνοῦσιν ἐκείνων. Οὕτως ἐνόησε τὰ ἐν τῷ Φαίδωνι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, λέγων· «Ἐν δὲ τῷ Φαίδωνι τοῦτον λέγεται τὸν τρόπον, ὡς καὶ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ γίγνεσθαι αἴτια τὰ εἴδη ἐστί. Καίτοι τῶν εἰδῶν ὄντων ὅμως οὐ γίγνεται, ἐὰν μὴ ᾖ τὸ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Σοφιστὴς εἶνε ὀφθαλμοφανῶς, ἔνθεν μὲν ἔλεγχος τῶν περὶ τὸν Δημόκριτον ἀτομιστῶν, οἵτινες «διισχυρίζονται τοῦτο εἶναι μόνον, ὃ παρέχει προσβολὴν καὶ ἐπαφήν τινα, ταὐτὸν σῶμα καὶ οὐσίαν ὁριζόμενοι» (1), ἔνθεν δὲ ἔλεγχος τῶν τῶν εἰδῶν φίλων, οἵτινες «πρὸς αὐτοὺς (τοὺς ἀτομιστὰς) ἀμφισβητοῦντες, μάλα εὐλαβῶς ἄνωθεν ἐξ ἀοράτου ποθὲν ἀμύνονται, νοητὰ ἄττα καὶ ἀσώματα εἴδη βιαζόμενοι τὴν ἀληθινὴν οὐσίαν εἶναι· τὰ δ' ἐκείνων σώματα καὶ τὴν λεγομένην ὑπ' αὐτῶν ἀλήθειαν κατὰ σμικρὰ διαθραύοντες ἐν τοῖς λόγοις, γένεσιν ἀντ' οὐσίας φερομένην τινὰ προσαγορεύουσιν».

Τίνες νὰ εἶνε οὗτοι οἱ τῶν εἰδῶν φίλοι; Ἂν τις ἀνεγίνωσκε τὸν Σοφιστὴν χωρὶς νὰ εἶχεν εἴδησίν τινα ὅτι καταλέγεται ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Πλάτωνος, θὰ ἐπήρχετο αὐτῷ πάραυτα εἰς τὸν νοῦν ὁ Πλάτων καὶ οἱ Πλατωνικοί· τὰ δὲ ἐπιφερόμενα θὰ ἐνίσχυον αὐτοῦ τὴν πίστιν ὅτι περὶ τούτων πρόκειται, τάδε· «Γένεσιν, τὴν δὲ οὐσίαν, χωρίς που διελόμενοι, λέγετε· ἦ γάρ; — Ναί. — Καὶ σώματι μὲν ἡμᾶς γενέσει δι' αἰσθήσεως κοινωνεῖν, διὰ λογισμοῦ δὲ ψυχῇ πρὸς τὴν τοῦ ὄντος οὐσίαν, ἣν ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ὡσαύτως ἔχειν φατέ, γένεσιν δ' ἄλλοτε ἄλλως. — Φαμὲν γὰρ οὖν». Ταῦτα δὲν εἶνε τὰ δόγματα τοῦ Πλάτωνος αὐταῖς ταῖς λέξεσιν αὐτοῦ ἐκπεφρασμένα;

Ἀλλ' ὁ Σχλεϊερμάχερος παρέλαβε τὸν Σοφιστήν, παραδεδομένον ὑπὸ τῆς πολιᾶς ἀρχαιότητος, ὡς ἔργον τοῦ Πλάτωνος· τυγχάνει δὲ καὶ οὗτος ὢν σύγγραμμα οὐχὶ στενοκεφάλου τινὸς ἀποθαυμαστοῦ καὶ ἀπομιμητοῦ τοῦ Πλάτωνος, ὁποῖος ὁ συγγραφεὺς τοῦ Α´ Ἀλκιβιάδου, ὅπως ὀξέως καὶ ὀρθῶς διέγνω αὐτὸς ὁ Σχλεϊερμάχερος, ἀλλὰ γνησίου φιλοσόφου, ὅστις ἂν καὶ δὲν ἐξικνεῖται οὔτε εἰς τὰ βάθη τῆς διαλεκτικῆς τοῦ Πλάτωνος,

κινῆσον». Ἂν ὁ Ἀριστοτέλης ἀνεγίνωσκεν ἐν τῷ Φαίδωνι, ὅ,τι ὁ Ζέλλερος νομίζει ὅτι λέγεται ἐν αὐτῷ, ὅτι αἱ ἰδέαι ἔχουσι τὴν δύναμιν τοῦ ποιεῖν, δὲν θὰ ἦτο ἄτοπος καὶ παράλογος ἡ ἀξίωσις τοῦ Ἀριστοτέλους νὰ προσυπάρχῃ πρὸς ταῖς ἰδέαις καὶ τὸ κινῆσον;

(1) Οἱ ταὐτὸν σῶμα καὶ οὐσίαν ὁριζόμενοί εἰσιν ἀποδεδειγμένως οἱ περὶ τὸν Δημόκριτον. Ἀριστ. Μτφ. Ϛ´, κεφ. 13. «Τὰ μεγέθη τὰ ἄτομα οὐσίας ποιεῖ (Δημόκριτος)». Εἰς δὲ τὰ ἄτομα ταῦτα σώματα ἀποδίδει τὰς ἰδιότητας τῆς οὐσίας, τὸ ἀγέννητον καὶ ἄφθαρτον καὶ ἀναλλοίωτον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οὔτε εἰς τὴν ἀκρίβειαν καὶ λεπτότητα τῆς ἠθογραφίας ἐκείνου, εἶνε ὅμως ἔμπειρος τῶν φιλοσοφικῶν προβλημάτων τῶν χρόνων του, δὲν στερεῖται διαλεκτικῆς τινος δεινότητος, καὶ ἔχει τὴν δικαίαν ἀξίωσιν νὰ ἐκφέρῃ ἰδίας φιλοσοφικὰς γνώμας διορθωτικὰς καὶ συμπληρωτικὰς ἄλλων τε καὶ τῶν τοῦ Πλάτωνος· ἔχει δηλαδὴ πρὸς τὸν Πλάτωνα ἣν στάσιν ἔχει περίπου καὶ ὁ Ἀριστοτέλης πρὸς αὐτόν.

Ἡ ἰδιοτροπία τοῦ συγγραφέως τούτου εἶνε ἀξιοσημείωτος· ὑπέβαλεν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Πλάτωνος σύγγραμμα, δι' οὗ ἐλέγχει τὰ δόγματα τοῦ Πλάτωνος, καὶ εἰσάγει Ἐλεατικὸν φιλόσοφον ἐλέγχοντα τὰ δόγματα τῶν Ἐλεατῶν! Εἰς δὲ τὰ δύο ταῦτα παράδοξα ἐπιπροσθέτει ὁ Σχλεϊερμάχερος καὶ τρίτον, ποιῶν τὸν Σοφιστὴν ἔλεγχον τῶν Μεγαρικῶν δογμάτων, παριδὼν ὅτι κατεγράφη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Εὐκλείδου καὶ ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ δούλου του εἰς ἐπήκοον αὐτοῦ καὶ τοῦ Τερψίωνος, ποιῶν δηλαδὴ τοὺς Μεγαρικοὺς τούτους ἀκροωμένους τοῦ ἐλέγχου των!

Ἐγὼ εἶμαι πεπεισμένος ὅτι συγγραφεὺς τοῦ Σοφιστοῦ καὶ τοῦ συνεχομένου τούτῳ Πολιτικοῦ εἶνε ὁ τετραπέρατος ἐκεῖνος Ἡρακλείδης, ὁ Ποντικός, ὃν οἱ Ἀθηναῖοι, σκώπτοντες τὴν ματαιοφροσύνην του, ἐκάλουν Πομπικόν· ὁ Ἡρακλείδης ἐκεῖνος, ὅστις ἐποίει τραγῳδίας καὶ ἐπέγραφεν αὐτὰς Θέσπιδος, ὅστις ἐλογοκλόπει, καὶ ὅστις καὶ κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του ἐσκέπτετο πῶς νὰ ἐξαπατήσῃ τοὺς συμπολίτας του, διατάξας νὰ ἀποκρύψωσι τὸ σῶμά του καὶ νὰ θέσωσιν ἐπὶ τῆς κλίνης δρακοντα, ἵνα πιστευθῇ ὅτι δὲν ἀπέθανεν ἀλλ' ἀνελήφθη εἰς τοὺς θεούς. Ὅπως δὲ ἐν τῇ ὑποβολῇ τοῦ δράκοντος ἀνεκαλύφθη ἡ πανουργία του, οὕτω καὶ ἐν τῇ ὑποβολῇ τοῦ Σοφιστοῦ καὶ τοῦ Πολιτικοῦ ῥᾳδίως φωρᾶται διὰ τὴν ἀπερίσκεπτον αὐτῆς ἐκτέλεσιν (1).

(1) Εἶνε ἄπορον πῶς οὐδεὶς τῶν μέχρι τοῦδε πραγματευθέντων περὶ τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος ἀντελήφθη τὴν ἀνακόλουθον συγκόλλησιν τοῦ Σοφιστοῦ μετὰ τοῦ Θεαιτήτου, ἥτις καὶ μόνη πείθει ὅτι, ὅπως ἔχουσι σήμερον τὰ δύο ταῦτα συγγράμματα, τοιαῦτα δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ προῆλθον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Πλάτωνος, καὶ δυοῖν θάτερον, ἢ πρέπει νὰ κηρύξωμεν τὸν Σοφιστὴν ὑποβολιμαῖον, ἢ τὸ προοίμιον τοῦ Θεαιτήτου. Ἐν τῷ προοιμίῳ τούτῳ εἰσάγονται διαλεγόμενοι ὁ Εὐκλείδης καὶ ὁ Τερψίων ἐν Μεγάροις. Λέγει λοιπὸν ἐκεῖνος πρὸς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὁ Σχλεϊερμάχερος δὲν ἔκρινεν ἀνάξιον τοῦ Πλάτωνος τὸν Σοφιστήν· ἀποδεχθεὶς δ' αὐτὸν γνήσιον, δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ νοῇ τοὺς περὶ τὸν Πλάτωνα ὡς τῶν εἰδῶν φίλους· ἔπρεπε δ' ὅμως νὰ εὑρεθῶσιν οὗτοι· ἀπέβλεψε λοιπὸν πρὸς τοὺς Μεγαρικούς, ὧν ἡ φιλοσοφία ἰδεώδης οὖσα εἶχε μείζονα συγγένειαν

τοῦτον· ὅτι ὁ Σωκράτης ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του συνδιελέχθη μετὰ τοῦ νεανίου Θεαιτήτου καὶ τοῦ Θεοδώρου τοῦ γεωμέτρου, ὅτι τὸν διάλογον τοῦτον διηγήθη αὐτῷ ὁ Σωκράτης, αὐτὸς δὲ (ὁ Εὐκλείδης) τὸν κατέγραψε. Παρακαλοῦντος δὲ τοῦ Τερψίωνος, ὁ Εὐκλείδης τὸν δίδει εἴς τινα δοῦλον, καὶ ὁ δοῦλος τὸν ἀναγινώσκει εἰς ἐπήκοον αὐτῶν. Κατὰ τὸ προοίμιον λοιπόν, πρόκειται περὶ ἑνὸς διαλόγου γενομένου μεταξὺ Σωκράτους, Θεοδώρου καὶ Θεαιτήτου, καὶ οὐδενὸς ἄλλου προσώπου· διότι θὰ τὸ ὠνόμαζεν ὁ Εὐκλείδης καὶ τὸ ἄλλο τοῦτο πρόσωπον· ὡσαύτως θὰ ἔλεγεν ὁ Εὐκλείδης ἐν τῷ προοιμίῳ, ἂν μετὰ τὸν πρῶτον τοῦτον διάλογον τῷ εἶπεν ὁ Σωκράτης ὅτι ἐγένετο τὴν ὑστεραίαν καὶ δεύτερος καὶ τρίτος διάλογος, ἐν οἷς εἰσάγονται νέα πρόσωπα, καὶ ἂν καὶ τούτους κατέγραψε καὶ πρόκειται νὰ ἀναγνωσθῶσι καὶ οὗτοι ἐν συνεχείᾳ μετὰ τὸν Θεαίτητον. Ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον λέγεται. Περὶ δὲ τὸ τέλος τοῦ ἀναγινωσκομένου Θεαιτήτου λέγει ὁ Σωκράτης· «Νῦν μὲν οὖν ἀπαντητέον μοι εἰς τὴν τοῦ βασιλέως στοὰν ἐπὶ τὴν Μελήτου γραφήν, ἥν με γέγραπται· ἕωθεν δέ, ὦ Θεόδωρε, δεῦρο πάλιν ἀπαντῶμεν». Καὶ οὕτω λαμβάνει τέλος ὁ Θεαίτητος, καὶ περατοῦται ἡ ἀνάγνωσις αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ δούλου εἰς ἐπήκοον τοῦ Εὐκλείδου καὶ τοῦ Τερψίωνος.

Ὁ δὲ Σοφιστὴς ἄρχεται ὧδε· «**Θεόδ.** Κατὰ τὴν χθὲς ὁμολογίαν, ὦ Σώκρατες, ἥκομεν αὐτοί τε κοσμίως καὶ τόνδε τινὰ ξένον ἄγομεν, τὸ μὲν γένος ἐξ Ἐλέας, ἑταῖρον δὲ τῶν ἀμφὶ Παρμενίδην καὶ Ζήνωνα, μάλα δ' ἄνδρα φιλόσοφον». Ὁ παράξενος οὗτος ξένος διαλέγεται διὰ παντὸς τοῦ Σοφιστοῦ μόνος πρὸς μόνον τὸν Θεαίτητον, καὶ μετὰ τὸ πέρας τοῦ Σοφιστοῦ λαμβάνει τὸν Νέον Σωκράτην, καὶ προσδιαλέγεται ὡσαύτως διὰ παντὸς τοῦ Πολιτικοῦ μόνος πρὸς μόνον, τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Θεοδώρου παρισταμένων ὡς κωφῶν προσώπων· τὸ δὲ θέμα τῶν διαλόγων τούτων δὲν ἀποτελεῖ συνέχειαν τοῦ ἐν τῷ Θεαιτήτῳ.

Τώρα πῶς πρέπει νὰ νοήσωμεν τὸ πρᾶγμα; ἆρά γε ὅτι καὶ τούτους τοὺς διαλόγους διηγήθη ὁ Σωκράτης πρὸς τὸν Εὐκλείδην, ὁ δὲ κατέγραψε, καὶ ὁ δοῦλος ἀνέγνωσε καὶ αὐτοὺς ἐν συνεχείᾳ μετὰ τὸν Θεαίτητον; Τοῦτο ἀπαιτεῖ ἡ ἐνεστῶσα διάθεσις αὐτῶν, ὅτι καὶ οἱ δύο οὗτοι διάλογοι ἀνεγνώσθησαν ἐν Μεγάροις εἰς ἐπήκοον τοῦ Εὐκλείδου καὶ τοῦ Τερψίωνος, κατόπιν τοῦ Θεαιτήτου! Καὶ τοῦτο, νομίζω, εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διέλαθε τὴν προσοχὴν τῶν περὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος πραγματευτευθέντων. Ἀλλ' εἶνε πιστευτὸν τοῦτο; Α') ὁ ὄγκος τῶν τριῶν τούτων διαλόγων καταντᾷ σχεδὸν ἴσος πρὸς τὸν τῆς Πολιτείας. Β') ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ Θεαιτήτου οὐδὲν λέγεται οὔτε περὶ νέων προσώπων, οὔτε περὶ νέων διαλόγων ἄλλης ὑποθέσεως. Γ') ὁ Εὐκλείδης κατέγραψε καὶ ὁ δοῦλος ἀναγινώσκει εἰς ἐπήκοον αὐτοῦ καὶ τοῦ Τερψίωνος διαλόγους ἐλέγχοντας τὰ ἴδια αὐτῶν δόγματα!

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πρὸς τὴν Πλατωνικὴν ἢ ἡ τῶν ἄλλων Σωκρατικῶν· καὶ ὑπέθεσεν ὅτι τούτους αἰνίττεται ὁ Πλάτων ὡς τῶν εἰδῶν φίλους. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη τοῦ Σχλεϊερμαχέρου ἐγένετο παρὰ πάντων σχεδὸν τῶν Πλατωνιστῶν ἀποδεκτή, καὶ οὕτως ἠνοίχθη νέα πηγὴ δαψιλὴς γνώσεως Μεγαρικῆς φιλοσοφίας ἐν μέσῳ τοῦ πρότερον ὑπάρχοντος αὐχμοῦ!

Ἀλλὰ πλὴν τῆς ἀτοπίας, ἣν προσθέτει ὁ Σχλεϊερμάχερος εἰς τὰς δύο ἄλλας ἀτοπίας, ἃς ἐνέχει ὁ διάλογος οὗτος, ὅτι ποιεῖ τοὺς Μεγαρικοὺς ἀκροωμένους τοῦ ἐλέγχου τῶν δογμάτων των, καθ' ἃ ἀπέδειξα ἀνωτέρω, γεννῶνται καὶ ἄλλαι ἀπορίαι δυσοικονόμητοι.

Α'. Ὑπῆρχεν ἢ δὲν ὑπῆρχε διαφορὰ Πλατωνικῆς καὶ Μεγαρικῆς φιλοσοφίας; Ἂν δὲν ὑπῆρχε, θὰ ἦτο μωρία τοῦ Πλάτωνος νὰ συγγράψῃ διάλογον ἐλεγκτικὸν τῶν Μεγαρικῶν ἅμα καὶ τῶν οἰκείων δογμάτων. Ἂν δὲ ὑπῆρχε διαφορὰ ἀξία ἐλέγχου παρὰ τοῦ Πλάτωνος δι' ἐπὶ τούτῳ συντιθεμένου διαλόγου, πῶς δὲν ἐφρόντισε νὰ διακρίνῃ σαφῶς καὶ ἀσυγχύτως τὰ ἐκείνων ἀπὸ τῶν ἑαυτοῦ; Πρώτιστον μέλημα παντὸς τοξότου εἶνε, νομίζω, πῶς νὰ μὴ βληθῇ αὐτὸς ὑπὸ τῶν ἑαυτοῦ βελῶν. Ἐνταῦθα δὲ φαίνεται ὁ Πλάτων τόσον ὀλίγον μεριμνήσας περὶ τῆς φιλοσοφικῆς του ὑπολήψεως, ὥστε ἄνδρες ἐμβριθεῖς, ὁ Σώχερος, ὁ Ὑβερβέγιος, ὁ Σχαροσμίτιος, ὁ Γρότιος, ὁ Καμποβέλλιος, ὁ Πίλγερος καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἀποφαίνονται ὁμοφώνως, ὅτι οἱ τῶν εἰδῶν φίλοι δὲν δύνανται νὰ εἶνε ἄλλοι ἢ οἱ Πλατωνικοί· διαφωνοῦσι δ' ἐν τούτῳ, ὅτι οἱ μὲν τρεῖς πρῶτοι ὀνομασθέντες κηρύττουσι τὸν Σοφιστὴν ὑποβολιμαῖον, οἱ δὲ τελευταῖοι προετίμησαν ἀντὶ τούτου τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι ὁ Πλάτων διὰ τοῦ Σοφιστοῦ ἐλέγχει παλαιότερα ἑαυτοῦ δόγματα ἐγκαταλελειμμένα ἤδη, ὅτι ἄρα ἐλέγχει αὐτὸς ἑαυτόν, κατειρωνευόμενος μάλιστα ἑαυτοῦ! (1).

Β'. Τὰ ὀλίγα ἅτινα ἀλλαχόθεν γινώσκομεν περὶ τῶν δογμάτων τῶν Μεγαρικῶν δὲν συνᾴδουσι διόλου πρὸς τὰ τοῦ Σοφι-

(1) Οἷον ὅτι οἱ τῶν εἰδῶν φίλοι «ἄνωθεν ἐξ ἀοράτου ποθὲν ἀμύνονται, νοητὰ ἄττα καὶ ἀσώματα εἴδη βιαζόμενοι τὴν ἀληθινὴν οὐσίαν εἶναι» καὶ «ἐν μέσῳ δὲ περὶ ταῦτα ἄπλετος ἀμφοτέρων μάχη τις ἀεὶ ξυνέστηκεν» κττ.

στοῦ. Οἱ Μεγαρικοί, κατὰ τὰ κύρια ὀπαδοὶ ὄντες τῆς Ἐλεατικῆς φιλοσοφίας, δὲν ἐδέχοντο πολλαπλᾶ εἴδη. Κατὰ τὸν Ἀριστοκλέα, «ἠξίουν τὸ ὂν ἓν εἶναι, καὶ τὸ μὴ ὂν ἕτερον εἶναι, μηδὲ γεννᾶσθαί τι, μηδὲ φθείρεσθαι, μηδὲ κινεῖσθαι τὸ παράπαν», ἐν ᾧ κατὰ τὸν Σοφιστήν, οἱ φίλοι τῶν εἰδῶν ἐδέχοντο γένεσιν, διαστέλλοντες αὐτὴν τῆς οὐσίας. Ὁ δὲ Εὐκλείδης, κατὰ τὸν Λαέρτιον, «ἓν τὸ ἀγαθὸν ἀπεφαίνετο, πολλοῖς ὀνόμασι καλούμενον· ὁτὲ μὲν γὰρ φρόνησιν, ὁτὲ δὲ θεόν, καὶ ἄλλοτε νοῦν καὶ τὰ λοιπά. Τὰ δ' ἀντικείμενα τῷ ἀγαθῷ ἀνῄρει μὴ εἶναι φάσκων». Τέλος ὁ Στίλπων διὰ τῆς διαλεκτικῆς του ἀνέτρεπε τὸ δόγμα τῶν ἰδεῶν (1).

Γ'. Μοὶ φαίνεται ὅτι ὁ συγγραφεὺς τοῦ Σοφιστοῦ μνημονεύει καὶ τοὺς Μεγαρικούς, διαστέλλων αὐτοὺς τῶν Πλατωνικῶν καὶ ἀποδοκιμάζων ἀμφοτέρους, ἐν τοῖςδε· «Τῷ δὴ φιλοσόφῳ καὶ ταῦτα μάλιστα τιμῶντι, πᾶσα, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη διὰ ταῦτα· μήτε τῶν **ἓν** ἢ καὶ τὰ ***πολλὰ*** εἴδη λεγόντων τὸ πᾶν ἑστηκὸς ἀποδέχεσθαι, τῶν τε αὖ πανταχῇ τὸ ὂν κινούντων μηδὲ τὸ παράπαν ἀκούειν» (2). Ἐν τούτοις προφανῶς διαστέλλει τρεῖς κατηγορίας φιλοσόφων· τὴν τῶν λεγόντων ἓν εἶδος τὸ πᾶν ἑστηκός, τὴν τῶν λεγόντων τὰ πολλὰ εἴδη ἑστηκότα, καὶ τὴν τῶν κινούντων τὸ ὂν πανταχῇ. Διαστελλομένων λοιπὸν τῶν πρώτων ἀπὸ τῶν δευτέρων, εἶνε φανερὸν ὅτι εἰς τὴν α' κατηγορίαν τάσσει τοὺς Ἐλεατικοὺς καὶ τοὺς Μεγαρικούς, εἰς τὴν β' τοὺς Πλατωνικούς, εἰς τὴν γ' τοὺς Ἡρακλειτείους.

Διέτριψα μακρότερον περὶ τὸν Σοφιστήν, ἕνεκα τῆς σπουδαίας ἀλλοιώσεως ἣν ἐπιφέρει ἡ παραδοχὴ αὐτοῦ ὡς ἔργου τοῦ Πλάτωνος εἰς τὴν περὶ τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ ὑπόληψιν· ἐξέθηκα δὲ τοὺς καιριωτάτους λόγους, οἵτινες δὲν καθιστῶσι μόνον πιθανήν, ἀλλ' ἐπιβάλλουσιν ἡμῖν νὰ δεχθῶμεν τὴν μὴ γνησιότητα αὐτοῦ. Τὰς δὲ λοιπὰς κατὰ τῆς γνησιότητος αὐτοῦ πιθανότητας θὰ ἐκθέσω ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ εἰς τὸν διάλογον τοῦτον εἰσαγωγῇ.

Εἴπομεν ἔμπροσθεν ὅτι αἱ ἰδέαι εἰσὶ καταληπταὶ διὰ τῆς νοή-

(1) Διογ. Λαερτ. Β', 119. «Δεινὸς δὲ ἄγαν ὢν ἐν τοῖς ἐριστικοῖς, ἀνῄρει καὶ τὰ εἴδη».

(2) Σοφιστ. 249 d.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σεως. Ἐπειδὴ δὲ τὰ αἰσθητὰ μετέχουσι τῶν ἰδεῶν καὶ εἶνε τούτων ὁμοιώματα, ἀπὸ τῆς τούτων ἀντιλήψεως προάγεται ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τὴν ζήτησιν καὶ θέαν καὶ ἀναγνώρισιν ἐκείνων. Τοῦτο εἶνε δυνατὸν τῷ ἀνθρώπῳ, διότι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἀθάνατος οὖσα καὶ προϋπάρχουσα πρὶν κατασκηνώσῃ ἐν τῷ θνητῷ τούτῳ σώματι, εἶδε καὶ κατέμαθε τὰ ὄντα· ἐλθοῦσα δ' ἐνθάδε, ἐπελάθετο· ἐπεγειρομένη δὲ ὑπὸ τῶν ἐνθάδε ὁμοιωμάτων ἐκείνων, ἀναμιμνήσκεται, καὶ πᾶσα ἡ λεγομένη μάθησις καὶ ἐπιστήμη δὲν εἶνε ἄλλο τι ἢ ἀνάμνησις (1)

Ἐπὶ τοῦ δόγματος τούτου τῆς προτέρας θέας καὶ γνώσεως τῶν ἰδεῶν καὶ τῆς ἐνθάδε ἀναμνήσεως στηρίζεται ὁ Πλατωνικὸς ἔρως. Ἡ ψυχὴ ἡ πλεῖστα τῶν ὄντων ἐκεῖ ἰδοῦσα, ἐρχομένη εἰς τὸν βίον τοῦτον, ἐμφυτεύεται εἰς γένεσιν ἀνδρὸς φιλοσόφου, ἢ φιλοκάλου, ἢ μουσικοῦ, ἢ ἐρωτικοῦ. Ἡ τοιαύτη ψυχή, ὅταν ἴδῃ τι τῶν ἐκεῖ θεαθέντων ὁμοίωμα, ἀναμιμνησκομένη ἐκπλήττεται καὶ ἀναπτεροῦται καὶ φέρεται ὡς μαινομένη πρὸς ἐκεῖνα.

Πασῶν τῶν ἄλλων ἰδεῶν ἡ τοῦ κάλλους ἔσχεν ἐξαίρετον τοῦτο, ὅτι καὶ ἐκεῖ ἔλαμπε μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ ἐνθάδε γίνεται καταληπτὸν διὰ τῆς ἐναργεστάτης τῶν αἰσθήσεων, τῆς ὄψεως· ἐν ᾧ ἡ φρόνησις δὲν εἶνε ὁρατή, ἄλλως θὰ παρεῖχε δεινοὺς ἔρωτας (2).

Ὅταν ἡ ψυχὴ τοῦ φιλοσόφου ἐκείνου καὶ φιλοκάλου καὶ ἐρωτικοῦ ἀνδρός, τραφεῖσα ἱκανῶς ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης, σπαργῶσα καὶ οἱονεὶ ἐγκυμονοῦσα, γνωρίσῃ ἄλλην ψυχὴν καλὴν καὶ γενναίαν καὶ εὐφυᾶ, ἐνοικοῦσαν ἐν ὁμοίῳ σώματι, διατίθεται ἐρωτικῶς πρὸς αὐτήν· ὁ δὲ ἔρως οὗτος εἶνε ἐπιθυμία γεννήσεως καὶ τόκου ἐν τῇ καλῇ ψυχῇ. «Πρὸς τοῦτον τὸν ἄνθρωπον ὁ ἐραστὴς εὐθὺς εὐπορεῖ λόγων περὶ ἀρετῆς καὶ περὶ οἷον χρὴ εἶναι τὸν ἄνδρα τὸν ἀγαθὸν καὶ ἃ ἐπιτηδεύειν, καὶ ἐπιχειρεῖ παιδεύειν· ἁπτόμενος γὰρ τοῦ καλοῦ καὶ ὁμιλῶν αὐτῷ, ἃ πάλαι ἐκύει, τίκτει τε καὶ γεννᾷ, καὶ παρὼν καὶ ἀπὼν μεμνημένος· καὶ τὸ γεννηθὲν συνεκτρέφει κοινῇ μετ' ἐκείνου, ὥςτε πολὺ μείζω κοινωνίαν τῆς τῶν παίδων πρὸς ἀλλήλους οἱ τοιοῦτοι ἴσχουσι καὶ φιλίαν βεβαιοτέραν, ἅτε καλ-

(1) Πλ. Μέν. 81-86. Φαῖδρ. 249 c. Φαίδ. 72 e.
(2) Ἔπιθι Φαῖδρ. 245-250.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λιόνων καὶ ἀθανατωτέρων παίδων κεκοινωνηκότες· καὶ πᾶς ἂν δέξαιτο ἑαυτῷ τοιούτους παῖδας μᾶλλον γεγονέναι ἢ τοὺς ἀνθρωπίνους» (1).

Κατὰ ταῦτα ὁ Πλατωνικὸς ἔρως εἶνε διττός· τοῦτο μέν, πόθος θέας καὶ καταλήψεως τῶν ἰδεῶν καὶ τροφῆς καὶ ἡδυπαθείας ἀπ' αὐτῶν, ἡ καλουμένη φιλομάθεια καὶ φιλοκαλία καὶ φιλομουσία, καὶ ἐν γένει φιλοσοφία· τοῦτο δέ, ὁρμὴ μεταδόσεως τῶν ἐν τῇ ψυχῇ ἀγαθῶν, τῶν ἐκ τῆς ἐπιστήμης ἐγγεγενημένων καὶ τρόπον τινὰ ὑπερχειλιζόντων, τοῖς φύσει μὲν ἐπιδεκτικοῖς οὖσι, δι' ἡλικίαν δὲ ἔτι ἐνδεέσι· τοιοῦτοι δέ εἰσιν οἱ καλοὶ τὴν ψυχὴν νέοι· καί, ἐπειδὴ κατὰ κανόνα συμπίπτει κάλλος ψυχῆς μετὰ σωματικοῦ κάλλους, οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ νέοι. Ὁ ἔρως οὗτος εἶνέ τι ἀνάλογον τῆς ἐν τῇ ζωϊκῇ φύσει γενετησίου ὁρμῆς· εἶνε φιλάνθρωπος ὁρμὴ πρὸς ψυχικὴν προαγωγὴν τοῦ πλησίον.

---

(1) Συμπόσ. 209.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς συγγραφῆς τοῦ Πλάτωνος.

«Quis uberior in dicendo Platone? Jovem sic ajunt philosophi, si graece loquatur, loqui».
(CICERO Brut. c. 31).

Ὁ Πλάτων κατ' ἀρχὴν δὲν ἦτο φίλος τοῦ γραπτοῦ λόγου. Ὁ γραπτός, λέγει, λόγος ἵσταται ἀκίνητος, ὡς ζωγραφία, καὶ φαίνεται μὲν ὡς φρενῶν, ἀλλ' ἐάν τις δὲν καταλαμβάνῃ τι ἐν αὐτῷ καὶ ἀπορῶν ζητῇ ἀκριβεστέραν κατανόησιν, ἐκεῖνος ἓν μόνον λέγει ἀεὶ τὸ αὐτό, καὶ δὲν δύναται οὔτε τὸν ἀποροῦντα νὰ βοηθήσῃ, οὔτε ἑαυτὸν λοιδορούμενον ἀδίκως· ἅπαξ δὲ γραφεὶς κυλινδεῖται πανταχοῦ παρά τε μεμυημένοις καὶ ἀμυήτοις, ἀξίοις τε καὶ ἀναξίοις αὐτοῦ, καὶ δὲν δύναται νὰ εἴπῃ ποῖοι πρέπει καὶ ποῖοι δὲν πρέπει νὰ τὸν λαμβάνωσιν εἰς τὰς χεῖρας. Ὅθεν ὁ νοῦν ἔχων συγγράφει παρέργως «ἑαυτῷ τε ὑπομνήματα θησαυριζόμενος, εἰς τὸ λήθης γῆρας ἐὰν ἵκηται, καὶ παντὶ τῷ ταὐτὸν ἴχνος μετιόντι»· καὶ ὅταν ἄλλοι ἄλλας παιδιὰς μετέρχωνται, ἄρδοντες ἑαυτοὺς ἐν συμποσίοις καὶ τοῖς τοιούτοις, ἐκεῖνος ὁ νοῦν ἔχων θὰ διάγῃ τὸν βίον παίζων ἐν τῷ συγγράφειν. Πολὺ δὲ ὅμως καλλιτέρα σπουδή, ἀντὶ τοῦ συγγράφειν, γίγνεται, ὅταν τις τῇ διαλεκτικῇ τέχνῃ χρώμενος, λαβὼν ψυχὴν προσήκουσαν, φυτεύῃ τε καὶ σπείρῃ μετ' ἐπιστήμης λόγους, οἳ ἑαυτοῖς, τῷ τε φυτεύσαντι, βοηθεῖν ἱκανοί, καὶ οὐχὶ ἄκαρποι, ἀλλ' ἔχοντες σπέρμα, καὶ πρὸς τούτοις ἐπιστήμονές εἰσι λέγειν τε καὶ σιγᾶν πρὸς οὓς δεῖ» (1).

(1) Φαῖδρ. 274-278.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἐν ᾧ τόσην μικρὰν ἀξίαν φαίνεται ὅτι ἀπονέμει εἰς τὸν γραπτὸν λόγον, διετέλεσεν ὅμως ἥμισυν αἰῶνα πλήρη συγγράφων· καὶ ὅταν ἀποβλέψῃ τις εἰς τὸ πλῆθος τῶν συγγραμμάτων του καὶ εἰς τὴν ἀπειρίαν τῶν ἐν αὐτοῖς διαλεκτικῶν ἐπιχειρημάτων, ὅταν ἐπιστήσῃ εἰς τὴν ἀκρίβειαν, τὴν λεπτότητα καὶ τὴν ἐπανθοῦσαν χάριν ἐν ταῖς ἠθογραφίαις, ὅταν ἀποθαυμάσῃ τὸ κάλλος τῆς ἐπιμελῶς ἐκτενισμένης καὶ βεβοστρυχισμένης λέξεως, συλλογίζεται ὅτι ὁ πεντηκονταετὴς χρόνος δὲν ἦτο λίαν μακρὸς πρὸς ἐξεργασίαν τοσούτων καὶ τοιούτων καλλιουργημάτων, καὶ πείθεται ὅτι ὁ Πλάτων δὲν ἔπαιζε συγγράφων, ἀλλ' ἐσπούδαζε περὶ τοῦτο ἐνδελεχέστερον ἢ περὶ πᾶν ἄλλο.

Ἀφοῦ λοιπὸν τὰ ἔργα του δὲν συνᾴδουσι πρὸς τοὺς λόγους του, πρὸς τί προέβαλε τὸ αἴνιγμα τοῦτο εἰς τὸν φιλεπιστήμονα κόσμον; Αὐτόματος ἐπέρχεται εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου ἡ ἀπόκρισις· ἀφοῦ καθιέρωσεν ἑαυτὸν εἰς ζήτησιν τῆς ἀληθείας καὶ διάδοσιν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, μὴ δυνάμενος νὰ συγκαλέσῃ πάντας τοὺς συγχρόνους φιλεπιστήμονας εἰς τὴν Ἀκαδήμειαν, ἵνα ἀκροῶνται τῆς προφορικῆς διδασκαλίας του, πολλῷ δ' ἧττον τὰς ἐπιγιγνομένας γενεάς, ἐτράπη τὴν σκολιωτέραν μέν, μόνην δὲ δυνατὴν ὁδόν, νὰ καταθέσῃ τὰ τίμια εὑρήματα τῆς διανοίας του ἐν συγγράμμασι καὶ οὕτω νὰ διαδώσῃ αὐτὰ εἰς τοὺς μακρὰν ἑαυτοῦ κατὰ τόπον τε καὶ χρόνον ἱσταμένους.

Ἔτι δέ μοι φαίνεται, ὡς νὰ ἤθελε, δι' ὧν λέγει ἐν τῷ Φαίδρῳ, παρὰ μὲν τῶν ἀξίων ἑαυτοῦ ἀναγνωστῶν νὰ ζητήσῃ συγγνώμην, ὅτι ἀδυνατεῖ διὰ τῆς γραφῆς. νὰ ἀποκαλύψῃ αὐτοῖς πλήρη καὶ ἐντελῆ τὴν διάνοιάν του, τοὺς δ' ἀναξίους νὰ ἀποσοβήσῃ ἀπὸ τῆς προσψαύσεως τῶν συγγραμμάτων του.

Ὅ τι εἶπεν ὁ Αἰγύπτιος Θαμοὺν πρὸς τὸν Θεύθ (1), τοῦτο τὴν σήμερον συμβαίνει μειζόνως ἢ ἐπὶ Πλάτωνος· πάμπολλοι, φύσει ἀφιλόσοφοι καὶ ἀπειρόκαλοι, διὰ πολυαναγνωσίαν ἐπίστευ-

(1) Φαῖδρ. 275 a. «Οὔκουν μνήμης, ἀλλ' ὑπομνήσεως φάρμακον εὗρες (διὰ τῆς τῶν γραμμάτων εὑρέσεως), σοφίας δὲ τοῖς μαθηταῖς δόξαν, οὐκ ἀλήθειαν πορίζεις· πολυήκοοι γάρ σοι γενόμενοι ἄνευ διδαχῆς, πολυγνώμονες εἶναι δόξουσιν, ἀγνώμονες ὡς ἐπὶ τὸ πλῆθος ὄντες καὶ χαλεποὶ ξυνεῖναι, δοξόσοφοι γεγονότες ἀντὶ σοφῶν».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σαν ἑαυτοὺς σοφοὺς καὶ ἱκανοὺς ὥςτε νὰ ἐμφανίζωνται ὡς κριταὶ τῆς τε φιλοσοφικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς ἀξίας τοῦ Πλάτωνος· καὶ ἐν τούτῳ προφέρουσι τοιαύτας ἀλογίας, ὥςτε, ἂν εἶχον αἴσθησίν τινα οἱ ἀποθανόντες, ἡ ψυχὴ τοῦ Πλάτωνος, ποῦ μὲν θὰ ἐμειδία μετ' οἴκτου ἐπὶ τοῖς ληρήμασι, ποῦ δὲ θὰ ἠγανάκτει ἐπὶ τοῖς ἀποδιδομένοις αὐτῷ ἀναξίοις διανοήμασι.

Πάντα τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος ἔχουσι διαλογικὴν μορφήν, πλὴν τῆς Ἀπολογίας. Διαφέρουσι δὲ τῶν τοῦ Ξενοφῶντος Ἀπομνημονευμάτων, καθότι ἐν τούτοις μὲν ὁ συγγραφεὺς αὐτὸς ἐξ ἑαυτοῦ διηγεῖται ἱστορικοὺς διαλόγους, δηλαδὴ πράγματι γενομένους μεταξὺ Σωκράτους καὶ τῶν ἑκάστοτε προσδιαλεγομένων αὐτῷ· ἐν δὲ τοῖς Πλατωνικοῖς οὐδέποτε διηγεῖται ὁ Πλάτων ἐξ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἢ εἰσάγονται αὐτὰ τὰ πρόσωπα διαλεγόμενα, ὅπως καὶ ἐν τῷ δράματι, ἢ ἓν πρόσωπον διηγούμενον πρὸς ἀκροατὰς λόγον ἢ διάλογον πρώην ποτὲ γενόμενον, οὗ ἢ μετέσχε καὶ αὐτός, ἢ ἐγένετο ἀκροατὴς παρατυχών, ἢ ἤκουσεν ἄλλου τινὸς διηγουμένου καὶ τὸν ἀναδιηγεῖται. Ὥστε πάντες οἱ διάλογοι τοῦ Πλάτωνός εἰσι πεπλασμένοι, ἀφοῦ αὐτὸς ὁ συγγράψας οὐδαμοῦ ἐμφανίζεται ἐξ ὀνόματος ἑαυτοῦ διηγούμενος· καὶ μόνον περὶ τῆς Ἀπολογίας χωρεῖ ἀμφισβήτησις, ἂν εἶνε πιστὴ καταγραφὴ τῶν ὑπὸ Σωκράτους ἐν τῷ δικαστηρίῳ λεχθέντων, ἢ πλάσμα τοῦ Πλάτωνος, ἀπηλλαγμένον τῶν δεσμῶν τῆς πραγματικῆς ἀπολογίας. Διὰ ταῦτα δὲν δικαιοῦται νὰ ἐλέγξῃ τις τὸν Πλάτωνα ἐπὶ ψευδολογίᾳ, ὅπως ὁ Ἀθήναιος καὶ οἱ ὁμόφρονές του· δικαιοῦται δ' ὅμως πᾶς τις νὰ ἐλέγξῃ τὸν Ξενοφῶντα, ἂν τυχὸν πείθηται ἀλλαχόθεν, ὅτι τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐκτιθέμενα δὲν ἐκτίθενται πιστῶς, ὅπως ἐλέχθησαν.

Μὴ ἔχων ἀξίωσιν ὁ Πλάτων νὰ ἐκλαμβάνωνται τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐκτιθέμενα ὡς ἀληθῆ γεγονότα, ἐκθέτει πολλὰ πράγματα ἅτινα δὲν ὑφίστανται τὸν ἔλεγχον τῆς ἱστορίας. Πρῶτον μὲν θέτει εἰς τὸ στόμα τοῦ Σωκράτους φιλοσοφικὰ δόγματα, ἅτινα ἀποδεδειγμένως δὲν εἶχεν ὁ Σωκράτης· ἔπειτα δὲ συγχωρεῖ ἑαυτῷ πολλοὺς ἀναχρονισμούς. Οἱ ἀναχρονισμοὶ οὗτοί εἰσιν ἄλλοι μὲν κατάφοροι καὶ εὐεξέλεγκτοι, ἄλλοι δὲ αἰνικτοί. Αἰνικτοὶ μὲν οἱ τοιοῦτοι, ὅταν λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ συγχρόνων ἑαυτῷ γεγο-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

νότων σχηματίζῃ γνώμας καὶ κρίσεις, ἃς θέτει εἰς τὸ στόμα τοῦ Σωκράτους ἢ τῶν ἄλλων προσώπων, ἅτινα ἴσως δὲν ζῶσι πλέον· οἷον ὅταν ποιῇ τὸν Σωκράτην ἐπαινοῦντα τοὺς λόγους τοῦ Ἰσοκράτους, «οἷς νῦν ἐπιχειρεῖ», τὸ δὲ νῦν ἐκεῖνο αἰνίττεται τὸν χρόνον καθ' ὃν ἔγραφεν ὁ Πλάτων· ἢ ὅταν ἐν τῇ Πολιτείᾳ ποιῇ τὸν Σωκράτην λαβόντα πεῖραν τυραννικῆς ψυχῆς καὶ ἀπεικονίζοντα αὐτήν, ἐν ᾧ τὴν πεῖραν ταύτην ἔλαβεν αὐτὸς ὁ Πλάτων, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Κατάφωροι δὲ ἀναχρονισμοὶ εἶνε ἐκεῖνοι, καθ' οὓς μνημονεύει ἱστορικὰ γεγονότα ὡς ἐπὶ Σωκράτους γενόμενα, ἐν ᾧ ἐκ τῆς ἱστορίας ἠξεύρομεν ὅτι ἐγένοντο ἐπὶ Πλάτωνος.

Οἱ τοιοῦτοι ἀναχρονισμοί, οἵτινες δυστυχῶς δὲν εἶνε πολλοί, παρέχουσιν ἡμῖν σταθερά τινα σημεῖα πρὸς ὁρισμὸν τοῦ χρόνου καθ' ὃν συνεγράφη ὁ περιέχων τὸν ἀναχρονισμὸν διάλογος· διότι εἶνε φανερὸν ὅτι πρὸ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐγένετο τὸ ἀναχρονιζόμενον γεγονὸς δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐγράφη ὁ διάλογος· διότι πρότερον ἠγνόει αὐτὸ καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων. Ἐν τούτοις λίαν ἐσφαλμένως κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην τίθεται ἡ συγγραφὴ τοῦ διαλόγου ἐγγύτατα τοῦ γεγονότος τούτου· διότι προσφάτου ὄντος τούτου, ὁ διάλογος ὁ περιέχων τὸν ἀναχρονισμόν, ἀναγινωσκόμενος, θὰ ἔκαμνε κωμικὴν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ἀναγνώστας· ὁ δὲ Πλάτων δὲν ἔγραφε κωμῳδίας. Διὰ τοῦτο ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ χρόνου τῆς συγγραφῆς διαλόγου τινὸς περιέχοντος ἀναχρονισμὸν τοιοῦτον πρέπει νὰ ὑποθέτωμεν χρονικὸν διάστημα πολυετὲς παρεμπῖπτον μεταξὺ τοῦ ἱστορικοῦ γεγονότος καὶ τῆς συγγραφῆς τοῦ διαλόγου.

Ζητεῖται διατί ὁ Πλάτων προετίμησε τὴν διαλογικὴν μέθοδον τοῦ ἐκθέτειν τὰ φιλοσοφικά του δόγματα τῆς μονολογικῆς, φυσικωτέρας οὔσης, ἣν μετεχειρίσθησαν πρὸ αὐτοῦ πάντες οἱ φιλοσοφήσαντες, εἴτε ἐμμέτρως, ὡς Ξενοφάνης, Παρμενίδης, Ἐμπεδοκλῆς, εἴτε καταλογάδην γράφοντες, ὡς Ἡράκλειτος, Ἀναξαγόρας, Ζήνων (1), καὶ ὕστερον ὁ Ἀριστοτέλης καὶ οἱ λοιποὶ φιλόσοφοι. Παραδείγματα μὲν πρὸς μίμησιν εἶχεν ἐνώπιόν του

(1) Ὅτι πρὸ τοῦ Πλάτωνος Ζήνων ὁ Ἐλεάτης συνέγραψε φιλοσοφικοὺς διαλόγους, ὡς παραδίδει Διογ. Λαέρτ. Γ', 47, ἱκανῶς ἐλέγχει ὁ Ζέλλερος τὸ πρᾶγμα ὡς ἀπίθανον

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀμφότερα τὰ εἴδη τῆς δραματικῆς ποιήσεως καὶ τὴν Ὁμηρικὴν ἐποποιίαν, ἐν ᾗ συχνάκις παρεμβάλλονται διάλογοι ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ περαινόμενοι· καὶ κατὰ τοῦτο δὲν εἶχε χρείαν νὰ γνωρίσῃ πρότερον τὰς κωμῳδίας τοῦ Ἐπιχάρμου καὶ τοὺς μίμους τοῦ Σώφρονος, ἵνα μιμηθῇ τούτους, ὡς διδάσκουσιν ὁ Σχοίνιος καὶ ὁ Θεϊχμύλλερος. Ἄμεσον δ' ἀφορμὴν βεβαίως παρέσχεν αὐτῷ αὐτὴ τοῦ Σωκράτους ἡ μέθοδος τοῦ φιλοσοφεῖν, ὅστις, θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ, δὲν ἤξευρεν ἄλλως νὰ ὁμιλῇ ἢ διαλεγόμενος (1). Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον γίνεται πιθανὸν τοῦτο, ὅταν ἐνθυμηθῶμεν ὅτι κατὰ τὰ πρῶτα βήματά του ἐν τῷ συγγράφειν ἦτο ἠναγκασμένος ἐν πᾶσι νὰ μιμῆται τὸν διδάσκαλόν του, ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ θέματος, ἐν τῇ μεθόδῳ τοῦ διεξέρχεσθαι αὐτό, ἄρα καὶ ἐν τῇ διαλογικῇ μορφῇ.

Ἀλλὰ καὶ κατ' ἀρχὴν ἐπρέσβευεν ὁ Πλάτων ὅτι ἡ φιλοσοφία, ἣν ταυτίζει μετὰ τῆς διαλεκτικῆς (2), διαλογικῶς δύναται νὰ εἰσδύσῃ καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ παγίως ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν φιλοσοφούντων, ἄν τε καθ' ἑαυτοὺς ζητῶσιν (3), ἄν τε παρ' ἄλλων μανθάνωσιν. Ἀμφότεραι αἱ λέξεις διαλεκτικὴ καὶ διάλογος παρήχθησαν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥήματος διαλέγεσθαι, ὅπερ σημαίνει ἀμφότερα παρὰ Πλάτωνι, ἄλλοτε μὲν διάλογον ποιεῖσθαι, ἄλλοτε δὲ τῇ διαλεκτικῇ χρῆσθαι (4).

(1) Καὶ ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ αὐτῇ διαλέγεται πρὸς τὸν Μέλητον· καὶ ἐν τῷ Συμποσίῳ ὁ εἰς τὸν ἔρωτα λόγος του εἶνε κυρίως διάλογος μεταξὺ Διοτίμας καὶ αὐτοῦ. Ἐν αὐτῷ τῷ Συμποσίῳ παρεμπίπτων ὁ Φαῖδρος εἰς τὸν μεταξὺ Σωκράτους καὶ Ἀγάθωνος διάλογον, λέγει· «Ὦ φίλε Ἀγάθων, ἐὰν ἀποκρίνῃ Σωκράτει, οὐδὲν ἔτι διοίσει αὐτῷ ὁπῃοῦν τῶν ἐνθάδε ὁτιοῦν γίγνεσθαι, ἐὰν μόνον ἔχῃ ὅτῳ διαλέγηται». Ὅτι ἡ συνήθεια αὕτη τοῦ Σωκράτους ἐγένετο ἀφορμὴ τοῦ συγγράφειν διαλογικῶς, τεκμήριον ἔστω καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι Σωκρατικοί, Ξενοφῶν, Εὐκλείδης, Ἀντισθένης, Αἰσχίνης, Ἀρίστιππος, Σιμμίας, Κέβης, Φαίδων, καὶ αὐτὸς ὁ Σίμων ὁ σκυτοτόμος, μνημονεύονται ὡς συγγραφεῖς διαλόγων.

(2) Πολιτ. 534 e. «Ἆρ' οὖν δοκεῖ σοι ὥσπερ θριγκὸς τοῖς μαθήμασιν ἡ διαλεκτικὴ ἡμῖν ἐπάνω κεῖσθαι;».

(3) Θεαίτ. 189 e. «Τὸ δὲ διανοεῖσθαι ἆρ' ὅπερ ἐγὼ καλεῖς; — Τί καλῶν; — Λόγον ὃν αὐτὴ πρὸς ἑαυτὴν ἡ ψυχὴ διεξέρχεται περὶ ὧν ἂν σκοπῇ . . . Τοῦτο γάρ μοι ἰνδάλλεται διανοουμένη οὐκ ἄλλο τι ἢ διαλέγεσθαι, αὐτὴ ἑαυτὴν ἐρωτῶσα καὶ ἀποκρινομένη, καὶ φάσκουσα καὶ οὐ φάσκουσα».

(4) Πολιτ. 534. «Ἦ καὶ διαλεκτικὸν καλεῖς τὸν λόγον ἑκάστου λαμβάνοντα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τέλος δέ, οἱ πεπλασμένοι διάλογοι ἥρμοζον κάλλιον εἰς τὴν ποιητικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἰδιοφυΐαν τοῦ Πλάτωνος· ἠδύνατο δι' αὐτῶν νὰ συνδυάζῃ τὰς δύο ἐπίσης ἰσχυρὰς ῥοπὰς τῆς ψυχῆς του, τήν τε πρὸς ποιητικὴν ἔξαρσιν οἰστρώσης φαντασίας καὶ τὴν πρὸς φιλοσοφικὴν ἐμβάθυνσιν νηφούσης διανοίας.

Πολλοῦ λόγου ἄξιον καὶ παραλογισμῶν αἴτιον ἐγένετο τὸ φαινόμενον, ὅτι ἐν ἄλλοις μὲν διαλόγοις εἰσάγονται ἀμέσως τὰ πρόσωπα διαλεγόμενα καὶ περαίνοντα φιλοσοφικόν τι θέμα, ὅπως γίνεται καὶ ἐν τῷ προφορικῷ διαλόγῳ, ἐν ἄλλοις δὲ εἰσάγεται ἓν πρόσωπον διηγούμενον πρὸς ἄλλους ἀκροατὰς διάλογόν τινα πρότερόν ποτε γενόμενον. Ἡ πρώτη μορφὴ ἔστω ὠνομασμένη δραματική, διὰ τὴν τοῦ δραματικοῦ διαλόγου ἀπομίμησιν, ἡ δευτέρα δέ, διηγηματική, ἀπαγγελτικὴ καὶ ἐπική, διὰ τὴν τοῦ ἔπους ἀπομίμησιν, τουτέστι τοῦ τρόπου καθ' ὃν τὸ ἔπος ἐκφέρει τοὺς διαλόγους(1).

Τὰ αἴτια τοῦ φαινομένου τοῦδε εἶνε προφανῆ· ὁ Πλάτων προτιθέμενος νὰ συγγράψῃ οὐχὶ ἱστορικὰ ἀπομνημονεύματα, ὅπως ὁ Ξενοφῶν, ἀλλὰ νὰ πλάσῃ φιλοσοφικοὺς διαλόγους, ὁποίους καθ' ἡμέραν ἔβλεπε καὶ ἤκουε γινομένους μεταξὺ Σωκράτους καὶ ἄλλων προσώπων, ἐμιμήθη συγγράφων τὸν προφορικὸν διάλογον, καθ' ὃν ὁ μὲν ἐρωτᾷ τὸ καὶ τό, ὁ δὲ ἀποκρίνεται τὸ καὶ τό, ὅπως καὶ ἐν τῷ δράματι. Οὕτως ἔγραψε τούς, κατ' ἐμέ, πρωϊαίτατα γραφέντας διαλόγους του, τὸν Κρίτωνα, τὸν Γοργίαν, τὸν Εὐθύφρονα, τὸν Λάχητα, τοὺς δύο Ἱππίας, τὸν Ἴωνα. Ἀλλὰ μὴ ὑπαρχούσης σκηνῆς, ὅπως ἐν τῷ θεάτρῳ, δὲν ἠδύνατο ὑπὸ τὴν δραματικὴν μορφὴν νὰ παραστήσῃ ἀκριβῶς ἐκεῖνο, ὅπερ τὸ

τῆς οὐσίας; καὶ τὸν μὴ ἔχοντα, καθ' ὅσον ἂν μὴ ἔχῃ ἑαυτῷ τε καὶ ἄλλῳ λόγον διδόναι, κατὰ τοσοῦτον νοῦν περὶ τούτου οὐ φήσεις ἔχειν;». Ἔπιθι καὶ Πολιτ. 531 e. — Κρατύλ. 390 c. «Τὸν δὲ ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι ἐπιστάμενον ἄλλο τι σὺ καλεῖς ἢ διαλεκτικόν; — Οὐκ ἀλλὰ τοῦτο». — Γοργ. 474 a. «και ἕνα ἐπιψηφίζειν ἐπίσταμαι, τοῖς δὲ πολλοῖς οὐδὲ διαλέγομαι».

(1) Ἐνθυμήθητι πῶς ὁ Ὅμηρος ἐκφέρει τοὺς διαλόγους Ἀγαμέμνονος καὶ Χρύσου, Ἀγαμέμνονος καὶ Ἀχιλλέως, Ἀχιλλέως καὶ Ἕκτορος, Ὀδυσσέως καὶ Κύκλωπος, καὶ ἄλλους ἀναριθμήτους. Ὁμοίως καὶ ὁ Πλάτων ὑπὸ τὴν διηγηματικὴν ἢ ἐπικὴν μορφήν. Ἔπιθι καὶ ὅσα λέγει περὶ τῆς μορφῆς ταύτης ἐν Πολιτ. 392-398.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὄνομα δηλοῖ, τὴν δρᾶσιν· δὲν ἠδύνατο νὰ παραστήσῃ, μετὰ τῶν λόγων, καὶ τὸ ἦθος, τὰ σχήματα, τὰς κινήσεις, τοὺς μορφασμοὺς κττ. τῶν διαλεγομένων προσώπων, οὐδὲ τὰ τυχὸν ἐπισυμβαίνοντα ἔξωθεν κατὰ τὴν τοῦ διαλόγου διέξοδον, ἑνὶ λόγῳ, δὲν ἠδύνατο νὰ παραστήσῃ ὅ τι ἐν τῷ θεάτρῳ ἀντιλαμβάνεται ὁ θεατὴς διὰ τῶν ὀφθαλμῶν· εἰς τὴν παράστασιν δὲ καὶ τῶν τοιούτων ὁ ποιητὴς Πλάτων ἀπέδιδε μεγάλην σπουδαιότητα, καὶ τινες τῶν διαλόγων του θὰ ἀπέβαλλον μέγα μέρος τῆς ἀξίας των, ἂν ἀφῄρει τις ἀπ' αὐτῶν τὴν διηγηματικὴν μορφήν, οἷον ἐν τῷ Φαίδωνι θὰ ἦτο ἀδύνατος ἡ παράστασις τῶν κατὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Σωκράτους, ἐν τῷ Συμποσίῳ τῶν κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ τῆς χαριεστάτης ἐπὶ τὰ γελοιότερα ἠθογραφήσεως τῶν σοφιστῶν, καὶ πολλῶν ἄλλων.

Τὰς δυσχερείας ταύτας θὰ ᾐσθάνετο ἐν παντὶ βήματι κατὰ τὴν συγγραφὴν τῶν ὑπὸ δραματικὴν μορφὴν διαλόγων, ἐξ οὗ πολλαὶ ἀσάφειαι ὑφίστανται μέχρι σήμερον. Οἷον ἐν τῷ Γοργίᾳ παραμένει μέχρι τοῦδε ἀμφισβητήσιμον, ἂν ὁ διάλογος ἐγένετο ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Καλλικλέους ἢ ἔν τινι δημοσίῳ τόπῳ, ἢ ἂν ἡ μὲν πρώτη συνάντησις ἐγένετο ἔξω που, ἔπειτα δὲ προσκαλούμενοι ὑπὸ τοῦ Καλλικλέους ἔβησαν εἰς τὸν οἶκόν του. Τοιούτων ἀσαφειῶν εἶνε ὅλως ἀπηλλαγμένος καὶ μετὰ λαμπρᾶς ἠθογραφίας κεκοσμημένος ὁ Πρωταγόρας, χάρις εἰς τὴν διηγηματικὴν μορφήν του. Ἐν τῷ Μένωνι μένει ἀμφίβολον, ἂν ὁ Ἄνυτος παρῆν ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ διαλόγῳ, ἢ τότε πρῶτον παρεκαθέσθη, ὅτε τὸν ἀναγγέλλει ὁ Σωκράτης. «Καὶ δὴ καὶ νῦν, ὦ Μένων, εἰς καλὸν ἡμῖν Ἄνυτος ὅδε παρεκαθέζετο κτλ.».

Μετὰ τὴν διάπειραν τῶν δυσχερειῶν τούτων ἐπῆλθεν αὐτῷ νὰ μεταχειρισθῇ τὴν διηγηματικὴν μέθοδον, δι' ἧς θὰ ἠδύνατο, ὅπως ὁ Ὅμηρος, νὰ κοσμῇ τοὺς διαλόγους του διὰ σκηνογραφίας καὶ ἠθογραφίας, λίαν ἀρεστῶν τῷ ποιητικῷ φιλοσόφῳ, μάλιστα δ' ᾐσθάνετο τὴν ἀνάγκην ταύτην, ὅπου ἤθελε νὰ μεταχειρισθῇ τόνον παιγνιωδέστερον καὶ σαρκαστικώτερον· οὕτω συνέγραψε τοὺς ἐφεξῆς διαλόγους, Λύσιν, Χαρμίδην, Πρωταγόραν, Εὐθύδημον. Οἱ διάλογοι οὗτοι, μετὰ τοῦ Συμποσίου, ἄνευ τῆς διηγηματικῆς μορφῆς θὰ ἀπέβαλλον τὸ αἰθέριον ἄρωμά των.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἀλλὰ καὶ ἡ μορφὴ αὕτη ἔχει τὰς δυσχερείας της περὶ τὴν ἔκθεσιν φιλοσοφικοῦ διαλόγου. Ἐν τῷ ἔπει, καὶ ἐν γένει ὅπου οἱ λόγοι τῶν διαλεγομένων ἔχουσι μῆκός τι, αἱ μεταξὺ τῶν λόγων διηγήσεις, καὶ μακρότεραι οὖσαι, δὲν ἀνιῶσιν, οἷαι παρ' Ὁμήρῳ «Ὣς φάτο . . . τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κτλ.», παρὰ Θουκυδίδῃ «Τοιαῦτα μὲν οἱ Κερκυραῖοι εἶπον· οἱ δὲ Κορίνθιοι μετ' αὐτοὺς τοιάδε», παρὰ Ξενοφῶντι «Ταῦτα μὲν σὺ λέγεις· παρ' ἡμῶν δ' ἀπάγγελλε τάδε». Ὅπου δὲ ὅμως γίνεται ὁ διάλογος δι' ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως, αἱ δὲ ἀποκρίσεις πολλάκις πρέπει νὰ εἶνε βραχύταται, ἓν ναί, ἓν ἔγωγε, ἓν τί μήν; τότε αἱ μεταξὺ διηγήσεις καὶ ὑπὸ τὴν βραχυτάτην μορφήν των, ἦν δ' ἐγώ, ἣ δ' ὅς, εἶνε ἀνιαραὶ παρ' ἑκάστην ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν παρεμβαλλόμεναι· καὶ διὰ τοῦτο ἐνίοτε ἐν τῇ Πολιτείᾳ ἐπὶ βραχὺ διάστημα, παρὰ τὸ ὀρθόν, τὰς παραλείπει (1). Ἐν τῇ συγγραφῇ λοιπὸν τῶν διαλόγων του εἶχε νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ δύο κακῶν τὸ μὴ χεῖρον· καὶ ὁσάκις μὲν ἡ ὑπόθεσις τοῦ διαλόγου ἢ καὶ ἡ ψυχικὴ διάθεσις τοῦ Πλάτωνος ἀπῄτουν πλουσίαν καὶ ζωηρὰν σκηνογραφίαν, μετεχειρίζετο τὴν διηγηματικὴν μορφήν, ὁσάκις δὲ τὸ διαλεκτικὸν μέρος ἐπεκράτει, μετεχειρίζετο τὴν δραματικὴν μορφήν.

Ἐν τῇ συγγραφῇ τοῦ Θεαιτήτου εὑρέθη ἐν μέσῳ ἀντιθέτων καὶ ἰσορρόπων ἕλξεων· αὐτὸ μὲν τὸ θέμα τοῦ διαλόγου ἀπῄτει τὴν δραματικὴν μορφήν· ἐν ταὐτῷ δὲ ἤθελε νὰ ἐπιδείξῃ φιλοφροσύνην πρὸς τὸν εὐγενῆ φίλον του Εὐκλείδην· ἤθελε πρὸς τούτοις νὰ μᾶς παραστήσῃ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεαιτήτου, ὡς τὸν τελειότατον τύπον νέου Ἀθηναίου, φιλοτιμουμένου ἀριστεύειν καὶ ὑπερέχειν ἔν τε τῷ πολέμῳ (2) καὶ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ «οἷον ῥεῦμα

(1) Παραθέτω μίαν περικοπὴν πλήρη τοιούτων παραλείψεων· (Πολιτ. 463) «Οὐκοῦν χρή, ἔφη. — Τί οὖν; ἔστι μέν που καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ἄρχοντές τε καὶ δῆμος, ἔστι δὲ καὶ ἐν αὐτῇ; — Ἔστιν. — Πολίτας μὲν δὴ πάντες οὗτοι ἀλλήλους προσεροῦσιν; — Πῶς δ' οὔ; — Ἀλλὰ πρὸς τῷ πολίτας, τί ὁ ἐν ταῖς ἄλλαις δῆμος τοὺς ἄρχοντας προσαγορεύει; — Ἐν μὲν ταῖς πολλαῖς δεσπότας, ἐν δὲ ταῖς δημοκρατουμέναις αὐτὸ τοὔνομα τοῦτο, ἄρχοντας. — Τί δ' ὁ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ δῆμος; πρὸς τῷ πολίτας τί τοὺς ἄρχοντάς φησιν εἶναι; — Σωτῆράς τε καὶ ἐπικούρους ἔφη.

(2) Κατὰ τὸ προοίμιον τοῦ διαλόγου ὁ Θεαίτητος φέρεται ἐκ τοῦ στρατο-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐλαίου ἀψοφητὶ ῥέοντος». Ἡ εὐρεῖα καὶ πολυμήχανος διάνοια τοῦ Πλάτωνος δὲν ἠπόρησε μακρὸν χρόνον· πλάσας ὅτι ὁ διάλογος ἀπηγγέλθη μὲν τῷ Εὐκλείδῃ ὑπὸ τοῦ Σωκράτους, ἐκεῖνος δὲ τὸν κατέγραψε παραλιπὼν τὰ μεταξὺ ἦν δ' ἐγώ, ἢ δ' ὅς, ᾠκονόμησεν ἀμφότερα τὰ βουλήματά του.

Ἡ γλῶσσα τοῦ Πλάτωνος εὗρε διὰ πάντων τῶν αἰώνων θαυμαστὰς καὶ ἐπαινέτας, πολλοὺς μὲν τοὺς νηφαλίως καὶ ἐλλόγως ἐπαινοῦντας, πολλοὺς δὲ καὶ ἐνθουσιῶντας (1). Καὶ οἱ πλάσαντες δὲ τὸν περὶ τῶν μελισσῶν μῦθον ὡς ἐναποθεσασῶν τὸ μέλι των εἰς τὸ στόμα τοῦ νηπίου Πλάτωνος, προφανῶς εἰς τὴν καλλιέπειαν αὐτοῦ ἀπέβλεψαν, ἀφορμηθέντες ἀπὸ τοῦ Ὁμηρικοῦ·

Τοῦ καὶ ἀπὸ στόματος μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.

Καὶ τὸ σχεδὸν μοναδικὸν γεγονός, οὐ μόνον ἡ διάσωσις πάντων τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων συγγραμμάτων αὐτοῦ, ἀλλὰ καί, ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ ὀνόματός του, καὶ ἄλλων πολλῶν ὑποβολιμαίων, ὀφείλεται εἴς τε τὴν χριστιανικότητα τῶν ἠθικῶν δογμάτων του καὶ εἰς τὴν καλλιέπειάν του.

Οἱ δὲ ψέγοντες τὴν διάλεκτον τοῦ Πλάτωνος, καθόλου εἰπεῖν, ψέγουσιν οὐχὶ ἔλλειψιν ἀλλ' ὑπερβολὴν τοῦ μετρίου καὶ τῆς μεσότητος, ἐν ᾗ κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Ἀριστοτέλους κεῖται ἡ ἀρετή. Εἷς τῶν ψεγόντων τὸν Πλάτωνα εἶνε καὶ ὁ Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεύς, ἐφ' ᾧ καὶ ἐπετιμήθη ὑπὸ τοῦ θαυμαστοῦ τοῦ Πλάτωνος Γναίου Πομπηίου. Ἀπολογούμενος δὲ πρὸς τὸν Πομπήϊον γράφει τάδε· «Ἡ δὲ δὴ Πλατωνικὴ διάλεκτος βούλεται μὲν εἶναι μῖγμα ἑκατέρων τῶν χαρακτήρων, τοῦ τε ὑψηλοῦ καὶ ἰσχνοῦ, πέφυκε δ' οὐχ ὁμοίως πρὸς ἀμφοτέρους εὐτυχής· ὅταν μὲν οὖν τὴν ἰσχνὴν καὶ ἀφελῆ καὶ ἀποίητον ἐπιτηδεύῃ φράσιν, ἐκτόπως ἡδεῖά ἐστι καὶ φιλάνθρωπος· καθαρά τε γὰρ ἀποχρών-

πέδου εἰς Ἀθήνας τετραυματισμένος. Παραδόξως ὁ Σώχερος (Platon's Schriften S. 249) τὸν ἀποθνήσκει καὶ θέλει τὸν διάλογον «μνημεῖον ἀποθανόντος εὐγενοῦς φίλου». Τύχῃ ἀγαθῇ δὲν ἀπέθανε τότε ὁ Θεαίτητος, καὶ ὁ διάλογος εἶνε «μνημεῖον μακρὰν ἀποδημήσαντος εὐγενοῦς φίλου»· διότι ὑποθέτω ὅτι κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς ἀπεδήμησεν ὁ Θεαίτητος εἰς τὴν ἐν τῷ Πόντῳ Ἡράκλειαν.

(1) Cicero Brut. c. 31. Quis enim uberior in dicendo Platone? Jovem sic ajunt philosophi, si graece loquatur, loqui.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τως γίνεται καὶ διαυγής, ὥςπερ τὰ διαφανέστατα τῶν ναμάτων, ἀκριβής τε καὶ λεπτὴ παρ' ἡντινοῦν ἑτέραν τῶν εἰς τὴν αὐτὴν διάλεκτον εἰργασμένων· τήν τε κοινότητα διώκει τῶν ὀνομάτων καὶ τὴν σαφήνειαν ἀσκεῖ, πάσης ὑπεριδοῦσα κατασκευῆς ἐπιθέτου· ὅ τε πίνος αὐτῇ καὶ χνοῦς, ὁ τῆς ἀρχαιότητος ἠρέμα καὶ λεληθότως ἐπιτρέχει, χλοερόν τέ τι καὶ τεθηλὸς καὶ μεστὸν ὥρας ἄνθος ἀναδίδωσι, καὶ ὥςπερ ἀπὸ τῶν εὐωδεστάτων λειμώνων αὔρα τις ἡδεῖα ἐξ αὐτῆς φέρεται, καὶ οὔτε τὸ λιγυρὸν ἔοικεν ἐμφαίνειν λάλον, οὔτε τὸ κομψὸν θεατρικόν. Ὅταν δ' εἰς τὴν περιττολογίαν καὶ τὸ κάλλιον εἰπεῖν, ὃ πολλάκις εἴωθε ποιεῖν, ἄμετρον ὁρμὴν λάβῃ, πολλῷ χείρων ἑαυτῆς γίνεται· καὶ γὰρ ἀηδεστέρα τῆς ἑτέρας καὶ κάκιον ἑλληνίζουσα καὶ παχυτέρα φαίνεται· μελαίνει τε γὰρ τὸ σαφὲς καὶ ζόφῳ ποιεῖ παραπλήσιον, ἕλκει τε μακρὰν ἀποτείνουσα τὸν νοῦν· συστρέψαι δὲ δέον ἐν ὀλίγοις ὀνόμασιν, ἐκχεῖται εἰς ἀπειροκάλους περιφράσεις, πλοῦτον ὀνομάτων ἐπιδεικνυμένη κενόν· ὑπεριδοῦσά τε τῶν κυρίων καὶ ἐν τῇ κοινῇ χρήσει κειμένων, τὰ πεποιημενα ζητεῖ καὶ ξένα καὶ ἀρχαιοπρεπῆ· μάλιστα δὲ χειμάζεται περὶ τὴν τροπικὴν φράσιν· πολλὴ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἐπιθέτοις, ἄκαιρος δ' ἐν ταῖς ἐπωνυμίαις, σκληρὰ δὲ καὶ οὐ σώζουσα τὴν ἀναλογίαν ἐν ταῖς μεταφοραῖς γίγνεται, ἀλληγορίας τε περιβάλλεται μακρὰς καὶ πολλάς, οὔτε μέτρον ἐχούσας, οὔτε καιρόν, σχήμασί τε ποιητικοῖς ἐσχάτην προσβάλλουσιν ἀηδίαν, καὶ μάλιστα τοῖς Γοργιείοις, ἀκαίρως καὶ μειρακιωδῶς ἐναβρύνεται, καὶ πολυτέλειά τίς ἐστιν ἐν τοῖς τοιούτοις παρ' αὐτῷ, ὡς καὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς εἴρηκέ που καὶ ἄλλοι συχνοί· οὐ γὰρ ἐμὸς ὁ μῦθος.

Μηδεὶς δέ με ταῦτα ἡγείσθω λέγειν, ἁπάσης καταγινώσκοντα τῆς ἐγκατασκεύου καὶ ἐξηλλαγμένης λέξεως, ᾗ κέχρηται Πλάτων· (οὐ γὰρ ἂν οὕτω σκαιός, μηδ' ἀναίσθητος ἐγὼ γενοίμην, ὥςτε ταύτην τὴν δόξαν περὶ ἀνδρὸς τηλικούτου λαβεῖν· ἐπεὶ πολλὰ καὶ περὶ πολλῶν οἶδα μεγάλα καὶ θαυμαστὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἄκρας δυνάμεως ἐξενηνεγμένα ὑπ' αὐτοῦ)· ἀλλ' ἐκεῖνο ἐνδείξασθαι βουλόμενος, ὅτι τὰ τοιαῦτα ἁμαρτήματα ἐν ταῖς κατασκευαῖς εἴωθεν ἁμαρτάνειν, καὶ χείρων μὲν αὐτὸς ἑαυτοῦ γίγνεται, ὅταν τὸ μέγα διώκῃ καὶ περιττὸν ἐν τῇ φράσει, μακρῷ δέ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τινι ἀμείνων, ὅταν τὴν ἰσχνὴν καὶ ἀκριβῆ, καὶ δοκοῦσαν μὲν ἀποίητον εἶναι, κατεσκευασμένην δ' ἀμωμήτῳ καὶ ἀφελεῖ κατασκευῇ διάλεκτον εἰσφέρῃ . . . Ἐγὼ δ' ἠξίουν τηλικοῦτον ἄνδρα πεφυλάχθαι πᾶσαν ἐπιτίμησιν ταῦτα γὰρ οἵ τε κατ' αὐτὸν γενόμενοι πάντες ἐπιτιμῶσιν, ὧν τὰ ὀνόματα οὐδέν με δεῖ λέγειν, καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ· τοῦτο γὰρ δὴ τὸ λαμπρότατον· ᾔσθετο γάρ, ὡς ἔοικε, τῆς ἰδίας ἀπειροκαλίας, καὶ ὄνομα ἔθετο αὐτῇ τὸν διθύραμβον· ὃ νῦν ᾐδέσθην ἐγὼ λέγειν, ἀληθὲς ὄν».

Κατὰ ταῦτα ὁ Διονύσιος, τὴν μὲν συνήθη γλῶσσαν τοῦ Πλάτωνος ἀποδεικνύει, σχεδὸν ὅπως καὶ ὁ Κικέρων, θεοπρεπῆ· μέμφεται δὲ τὴν ἀήθη γλῶσσαν αὐτοῦ, ἣν μεταχειρίζεται ἐνίοτε ἐν ἐνίοις διαλόγοις, μάλιστα δὲ ἐν τῷ Φαίδρῳ, ὃν καὶ ὀνομάζει κατωτέρω, ἐπαινῶν καὶ τούτου τὸ προοίμιον, «ὡς πολλὴν μὲν ὥραν ἔχον, χαρίτων δὲ μεστὸν ὄν» (1).

Εἶνε δικαία ἡ μομφὴ αὕτη τοῦ Διονυσίου; δὲν ἀποδεικνύει μᾶλλον τὴν ἑαυτοῦ ἀπειροκαλίαν, ὅταν λέγῃ ὅτι ὁ Πλάτων «ᾔσθετο τῆς ἰδίας ἀπειροκαλίας»; Τίς ποτε συγγραφεύς, καὶ πολὺ καταδεέστερος τοῦ Πλάτωνος, αἰσθανόμενος τῆς ἰδίας ἀπειροκαλίας, ὅμως διατελεῖ ἀπειροκαλῶν, μηδεμιᾶς ἀνάγκης ἐπικειμένης; καὶ διατί φέρει αἰσχύνην τὸ νὰ φθέγγηταί τις διθυραμβικῶς, ὅταν πραγματεύηται διθυραμβικὴν ὑπόθεσιν; Εἰς δὲ τὴν ἀξίωσίν του «τηλικοῦτον ἄνδρα πεφυλάχθαι πᾶσαν ἐπιτίμησιν» λίαν εὐστόχως ἀπήντησεν ὁ Πομπήϊος· «Ἐγὼ δέ, γράφει πρὸς τὸν Διονύσιον, καίπερ ἔχων ἀπολογήσασθαι ὑπὲρ ἁπάντων, ἢ τῶν γε πλείστων, οὐ τολμῶ σοι ἐναντία λέγειν· ἓν δὲ τοῦτο διϊσχυρίζομαι, ὅτι οὐκ ἔστι μεγάλων ἐπιτυχεῖν ἐν οὐδενὶ τρόπῳ, μὴ τοιαῦτα τολμῶντα καὶ παραβαλλόμενον, ἐν οἷς καὶ σφάλλεσθαί ἐστιν ἀναγκαῖον» (2).

Ὡς συγγνώμην τοῦ Διονυσίου ταύτην μόνην εὑρίσκομεν, ὅτι ἡ μεγαληγορία ἐκείνη τοῦ Πλάτωνος ἦτο βλαβερὸν παράδειγμα εἴς τινας στενοκεφάλους λογογράφους, οἵτινες «τὸν Πλάτωνα μιμεῖσθαι λέγοντες, καὶ τὸ μὲν ἀρχαῖον καὶ ὑψηλὸν καὶ εὔχρι

(1) Διον. Ἁλικ. Ἐπιστ. πρὸς Γν. Πομπ. 2.
(2) Αὐτόθι, ὀλίγον κατωτέρω.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ καλὸν οὐ δυνάμενοι λαβεῖν, διθυραμβώδη δὲ ὀνόματα καὶ φορτικὰ εἰσφέροντες, κατὰ τοῦτο ἐλέγχονται ῥᾳδίως» (1).

Τοῦ Φαίδρου τὴν λέξιν μέμφεται καὶ ὁ Δικαίαρχος ὡς φορτικήν (2). Ἀμφότεροι οὗτοι, ὅ τε Δικαίαρχος καὶ ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος, ἦσαν Περιπατητικοί, καὶ ὡς τοιοῦτοι οὐχὶ λίαν εὖνοι τῷ Πλάτωνι. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἀπέδωκε τὸν δίκαιον ἔπαινον εἰς τὸ διδάσκαλόν του, κρίνων ὧδε· «Τὸ μὲν οὖν περιττὸν ἔχουσι πάντες οἱ τοῦ Σωκράτους (δηλ. τοῦ Πλάτωνος) λόγοι καὶ τὸ κομψὸν καὶ τὸ καινοτόμον καὶ τὸ ζητητικόν· καλῶς δὲ πάντα ἴσως χαλεπὸν κτλ.» (3). (Τὰ μὴ καλῶς ἔχοντα κατ' Ἀριστοτέλην δὲν εἶνε λεκτικὰ ἀλλὰ πραγματικὰ τοῦ Πλάτωνος ἁμαρτήματα, οἷον ὅτι ἐν τοῖς Νόμοις θέλει τὴν πόλιν τρέφουσαν πεντακισχιλίους ἀργοὺς ἄνδρας ὡς στρατιώτας κττ.)

Ἐντρεχέστατος ὢν ἐν πᾶσι τοῖς μέχρις ἑαυτοῦ γραπτοῖς δημιουργήμασι τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας ὁ Πλάτων ἐζήλωσε μὲν ἐκ πάντων τὰ ἄριστα, ἐμιμεῖτο δὲ ἀσμενέστερον, ὡς παραδίδεται, τὸν Ἐπίχαρμον, τὸν Σώφρονα καὶ τὸν Ἀριστοφάνην, τοὺς δύο τελευταίους ἰδίως ἐν ταῖς ἠθογραφίαις καὶ ἐν λεκτικοῖς σχήμασι. Καὶ τὰ ποιήματα τούτων εὑρέθησαν ἐπὶ τῆς κλίνης του κατὰ τὴν τελευτήν. Κρίνεται δὲ γνήσιον, καὶ εἶνε καὶ τοῦ ἐπαινοῦντος καὶ τοῦ ἐπαινουμένου ἄξιον τὸ ἐπίγραμμα τόδε·

> Αἱ Χάριτες τέμενός τι λαβεῖν, ὅπερ οὐχὶ πεσεῖται,
> Ζητοῦσαι; ψυχὴν εὗρον Ἀριστοφάνους.

---

(1) Διον. Ἁλικ. περὶ Δεινάρχου 8.

(2) Διογ. Λαέρτ. Γ', 38 «Λόγον δὲ πρῶτον γράψαι αὐτὸν Φαῖδρον· καὶ γὰρ ἔχει τι μειρακιῶδες τὸ πρόβλημα. Δικαίαρχος δὲ καὶ τὸν τρόπον τῆς γραφῆς ὅλον ἐπιμέμφεται ὡς φορτικόν» Τὴν τοῦ Δικαιάρχου κρίσιν ὁ Ἕρμαννος ἐπιφέρει ἐπὶ πᾶσαν τὴν συγγραφὴν τοῦ Πλάτωνος. Ὀρθῶς ὁ Στείγχαρτος ἐπὶ μόνον τὸν Φαῖδρον· ἀλλὰ τὸ φορτικὸν μεταφράζει πλημμελῶς gemein, niedrig (χυδαῖον, ταπεινόν)· ὀρθότερον ὁ Ἕρμαννος überladen, maaslos, und geschmacklos (?) übertrieben.

(3) Ἀριστοτ. Πολιτ. Β', 3. Τὴν ἄλλην κρίσιν τοῦ Ἀριστοτέλους «Φησὶ δ' Ἀριστοτέλης τὴν τῶν λόγων ἰδέαν αὐτοῦ μεταξὺ ποιήματος εἶναι καὶ πεζοῦ λόγου» (Διογ. Γ', 37) δὲν ἠξεύρομεν οὔτε ποῦ ἐξήνεγκεν ὁ Ἀριστ. οὔτε ἂν εἶπε κατὰ πάντων τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος, ὅπερ ἀπίθανον, ἢ μόνον κατά τινων, οἷον τοῦ Φαίδρου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ γνησιότητος καὶ χρονικῆς τάξεως τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος.

"Αν τις ἔχῃ κάλλιον ἐκλεξάμενος εἰπεῖν εἰς τὴν τούτων ξύστασιν, ἐκεῖνος οὐκ ἐχθρὸς ὢν ἀλλὰ φίλος κρατεῖ..
(ΠΛ. Τίμ. 54).

Ὁ Διογένης παραδίδει ἡμῖν ὅτι τὰ ἐπ' αὐτοῦ θεωρούμενα ὡς γνήσια συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος ἦσαν τριάκοντα πέντε διάλογοι καὶ δεκατρεῖς ἐπιστολαί, κατατεταγμένα ὑπὸ τοῦ γραμματικοῦ Θρασύλλου εἰς ἐννέα τετραλογίας κατὰ μίμησιν τῶν δραματικῶν. Ἡ κατάταξις τοῦ Θρασύλλου ἔχει ὧδε·

Α' τετραλογία.

α Εὐθύφρων· ἢ περὶ ὁσίου.
β Ἀπολογία Σωκράτους. Ἠθικός.
γ Κρίτων· ἢ περὶ πρακτέου. Ἠθικός.
δ Φαίδων· ἢ περὶ ψυχῆς. Ἠθικός.

Β' τετραλογία.

α Κρατύλος· ἢ περὶ ὀρθότητος ὀνομάτων. Λογικός.
β Θεαίτητος· ἢ περὶ ἐπιστήμης. Πειραστικός.
γ Σοφιστής· ἢ περὶ τοῦ ὄντος. Λογικός.
δ Πολιτικός· ἢ περὶ βασιλείας. Λογικός.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Γ′ τετραλογία.

α Παρμενίδης· ἢ περὶ ἰδεῶν. Λογικός.
ϐ Φίληϐος· ἢ περὶ ἡδονῆς. Ἠθικός.
γ Συμπόσιον· ἢ περὶ ἀγαθοῦ. Ἠθικός.
δ Φαῖδρος· ἢ περὶ ἔρωτος. Ἠθικός.

Δ′ τετραλογία.

α Ἀλκιϐιάδης· ἢ περὶ ἀνθρώπου φύσεως. Μαιευτικός.
ϐ Ἀλκιϐιάδης δεύτερος· ἢ περὶ προσευχῆς. Μαιευτικός.
γ Ἵππαρχος· ἢ φιλοκερδής. Ἠθικός.
δ Ἀντερασταί· ἢ περὶ φιλοσοφίας. Ἠθικός.

Ε′ τετραλογία.

α Θεάγης· ἢ περὶ φιλοσοφίας. Μαιευτικός.
ϐ Χαρμίδης· ἢ περὶ σωφροσύνης. Πειραστικός.
γ Λάχης· ἢ περὶ ἀνδρείας. Μαιευτικός.
δ Λύσις· ἢ περὶ φιλίας. Μαιευτικός.

Ϛ′ τετραλογία.

α Εὐθύδημος· ἢ ἐριστικός. Ἀνατρεπτικός.
ϐ Πρωταγόρας· ἢ Σοφισταί. Ἐνδεικτικός.
γ Γοργίας· ἢ περὶ ῥητορικῆς. Ἀνατρεπτικός.
δ Μένων· ἢ περὶ ἀρετῆς. Πειραστικός.

Ζ′ τετραλογία.

α Ἱππίας Μείζων· ἢ περὶ τοῦ καλοῦ. Ἀνατρεπτικός.
ϐ Ἱππίας Ἐλάσσων· ἢ περὶ τοῦ ψεύδους. Ἀνατρεπτικός.
γ Ἴων· ἢ περὶ Ἰλιάδος. Πειραστικός.
δ Μενέξενος· ἢ ἐπιτάφιος. Ἠθικός.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Η′ τετραλογία.

α Κλειτοφῶν· ἢ προτρεπτικός. Ἠθικός.
ϐ Πολιτεία· ἢ περὶ δικαίου. Πολιτικός.
γ Τίμαιος· ἢ περὶ φύσεως. Φυσικός.
δ Κριτίας· ἢ Ἀτλαντικός. Ἠθικός.

Θ′ τετραλογία.

α Μίνως· ἢ περὶ νόμου. Πολιτικός.
ϐ Νόμοι· ἢ περὶ νομοθεσίας. Πολιτικός.
γ Ἐπινομίς· ἢ νυκτερινὸς Σύλλογος· ἢ φιλόσοφος. Πολιτικός.
δ Ἐπιστολαὶ τρεισκαίδεκα. Ἠθικαί.

Παρὰ τὴν κατάταξιν ταύτην ἀναφέρει ὁ Διογ. Γ′, ϐ ὅτι «Ἔνιοι, ὧν ἐστι καὶ Ἀριστοφάνης ὁ γραμματικός, εἰς τριλογίας ἕλκουσι τοὺς διαλόγους καὶ πρώτην μὲν τιθέασιν, ἧς ἡγεῖται Πολιτεία, Τίμαιος, Κριτίας· δευτέραν, Σοφιστής, Πολιτικός, Κρατύλος· τρίτην, Νόμοι, Μίνως, Ἐπινομίς· τετάρτην, Θεαίτητος, Εὐθύφρων, Ἀπολογία· πέμπτην, Κρίτων, Φαίδων, Ἐπιστολαί· τὰ δ' ἄλλα καθ' ἓν καὶ ἀτάκτως».

Ὁ Διογένης καταλέγει καὶ ἄλλους διαλόγους φερομένους ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Πλάτωνος, ἀλλ' ἔκτοτε νοθευομένους· Μίδων ἢ Ἱπποτρόφος, Ἐρυξίας ἢ Ἐρασίστρατος, Ἀλκυών, Ἀκέφαλοι ἢ (1) Σίσυφος, Ἀξίοχος, Φαίακες, Δημόδοκος, Χελιδών, Ἑϐδόμη, Ἐπιμενίδης. Καὶ τούτων διεσώθησαν εἰς ἡμᾶς οἱ Ἐρυξίας, Ἀλκυών, Σίσυφος, Ἀξίοχος, Δημόδοκος. Πρὸς τούτοις εὕρηνται ἐν τοῖς χειρογράφοις ὁ Περὶ δικαίου, καὶ ὁ Περὶ ἀρετῆς, οἱ Ὅροι καὶ ἓξ ἐπιστολαὶ ἕτεραι παρὰ τὰς δεκατρεῖς τοῦ Διογένους.

Περὶ τῆς γνησιότητος τῶν ἐν ταῖς τετραλογίαις τοῦ Θρασύλλου κατατεταγμένων οὐδεμία ἠγέρθη ἀμφιϐολία διὰ πάντων τῶν

(1) Οὕτω κατὰ τὴν ὑπὸ Κοϐήτου ἔκδοσιν τοῦ Διογένους καὶ ἄλλας παλαιοτέρας. Ὁ Σχάντιος δὲν ἠξεύρω ποῦ στηριζόμενος ἀναγινώσκει Ἀκέφαλοι η′. Σίσυφος κτλ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

αἰώνων μέχρι τῆς παλιγγενεσίας τοῦ ἐπιστημονικοῦ πνεύματος. Ἀλλὰ καὶ ἔκτοτε μέχρι Σχλεϊερμαχέρου μόνον ὑπόνοιαί τινες ἐξηνέχθησαν περί τινων διαλόγων. Πρῶτος δὲ ὁ μεγαλοφυὴς οὗτος ἀνὴρ εἰσήγαγε τὴν κριτικὴν ψαλίδα εἰς τὸν κατάλογον τοῦ Θρασύλλου, καὶ ἀπέκοψεν ἐξ αὐτοῦ.Ἵππαρχον, Μίνωα, Θεάγην, Ἀντεραστάς, Κλειτοφῶντα, τοὺς δύο Ἀλκιβιάδας, Ἐπινομίδα, τὰς Ἐπιστολάς, τοὺς Ὅρους.

Ὁ Ἄστιος κηρύττει νόθους, πρὸς τοῖς ὑπὸ Σχλεϊερμαχέρου, καὶ τούςδε· Ἀπολογίαν, Κρίτωνα, Ἴωνα, Μενέξενον, τοὺς δύο Ἱππίας, Λάχητα, Λύσιν, Χαρμίδην, Εὐθύφρονα, Μένωνα, Εὐθύδημον, Νόμους.

Ὁ Σώχερος ἔνθεν μὲν ἀποδέχεται γνησίους πολλοὺς ὑπὸ τῶν προειρημένων ἀθετουμένους καὶ παρ' ἐλπίδα καὶ τὸν Περὶ ἀρετῆς νοθευόμενον ἤδη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων· ἔνθεν δὲ ἀθετεῖ καὶ αὐτὸς τοὺς Παρμενίδην, Σοφιστήν, Πολιτικόν.

Ἐπῆλθεν ὁ Σχαροσμίτιος, ὅστις ἀποσαρώσας συλλήβδην πάντας τοὺς ὑπὸ τῶν πρὸ αὐτοῦ ἀποκοπέντας καί τινας ὑφ' ἑαυτοῦ, κατέλιπεν ἐκ τῶν 36 τοῦ Θρασύλλου μόνον ἐννέα γνησίους!

Εὐλαβέστερος τῶν πρὸ αὐτοῦ, ἴσως καὶ τοῦ δέοντος, ἐγένετο περὶ τὰς ἀθετήσεις ὁ Ἕρμαννος· τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Θρασύλλου κηρύττει νόθους Ἀλκιβιάδην Β', Ἀντεραστάς, Κλειτοφῶντα,Ἵππαρχον, Μίνωα, Θεάγην,Ἐπινομίδα.

Ἡ λοιπὴ χορεία τῶν ἀνδρῶν τῶν πραγματευθέντων τὸ ζήτημα τῆς γνησιότητος, κυμαίνεται μεταξὺ τοῦ τὰς ἐλαχίστας νοθεύσεις ἐπιφέροντος Ἑρμάννου καὶ τοῦ τὰς πλείστας Σχαροσμιτίου, πλὴν τοῦ Ἄγγλου Γροτίου (1)· οὗτος δὲ μόνος ἀποδέχεται πάντας τοὺς ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Θρασύλλου γνησίους, ὑποθέτων ὅτι οὗτος μὲν παρέλαβεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ καταλόγου τῆς Ἀλεξανδρινῆς Βιβλιοθήκης, οἱ δὲ βιβλιοσυλλέκται τῆς Ἀλεξανδρείας θὰ εἶχον φροντίσει νὰ λάβωσιν ἐξ αὐτῆς τῆς Ἀκαδημείας, ἔνθα θὰ ἐφυλάττοντο τὰ γνήσια συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος, πιστὰ τούτων ἀντίγραφα. Πάντα ταῦτα εἰσιν ὑποθέσεις ἄνευ ἱστορικῆς ὑποστάσεως.

(1) Grote, «Plato and the other companions of Socrates», I vol. p. 165.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τὸν ἐν τῷ παρόντι σταθμὸν τοῦ ζητήματος τῆς γνησιότητος ἐκθέτει ὁ Ζέλλερος ἐν τῇ πολυτιμήτῳ ἱστορίᾳ του (1) ὧδε· Τῶν μὲν Πρωταγόρου, Φαίδρου, Συμποσίου, Γοργίου, Θεαιτήτου, Πολιτείας, Φαίδωνος (2), Τιμαίου (3), Νόμων (4), ἡ γνησιότης ἢ δὲν προσεβλήθη παντελῶς, ἢ προσβληθεῖσα δὲν ἐκλονήθη. Τῶν δὲ Φιλήβου, Σοφιστοῦ, Πολιτικοῦ, Παρμενίδου, Κρατύλου, Κριτίου, Μένωνος, Εὐθυδήμου, Ἀπολογίας, Κρίτωνος, Λύσιδος, Χαρμίδου, Λάχητος, Ἱππίου Β', Εὐθύφρονος, ἂν καὶ ὑπέστη ἰσχυρὰς προσβολάς, ὑπολαμβάνεται ὑπὸ τῶν πλειόνων καὶ ἐμβριθεστέρων κριτικῶν ὡς βεβαία. Τῶν δὲ Μενεξένου, Ἴωνος, Ἱππίου Α', Ἀλκιβιάδου Α', εἶνε πιθανωτέρα ἡ νοθεία. Τῶν δὲ Ἀλκιβιάδου Β', Θεάγους, Ἀντεραστῶν, Ἱππάρχου, Μίνωος, Κλειτοφῶντος, Ἐπινομίδος, πασῶν τῶν Ἐπιστολῶν καὶ τῶν Ὅρων, καὶ πάντων τῶν ὑπὸ Διογένους ἤδη νοθευομένων καὶ τῶν ὑπ' ἐκείνου ἀγνοουμένων, ἡ νοθεία βεβαιοῦται σχεδὸν ὁμοφώνως.

Ἡ ἐμὴ γνώμη, διαφέρουσα κατά τινα τῆς ἐν τῷ παρόντι ἐπικρατούσης, εἶνε αὕτη·

Α'. Πάντες οἱ ἀναμφισβητήτως γνήσιοί εἰσι καὶ κατ' ἐμὲ γνήσιοι.

Β'. Ἐξ ἐκείνων ὧν ἠμφισβητήθη μὲν ἡ γνησιότης, ἐξενίκησε δέ, ἀποδέχομαι γνησίους πάντας τοὺς λοιπούς, πλὴν Παρμενίδου, Σοφιστοῦ, Πολιτικοῦ.

Γ'. Ἐξ ἐκείνων, ὧν ἡ περὶ νοθείας γνώμη ἐξενίκησεν, ἀποδέχομαι γνησίους τὸν Μενέξενον, τὸν Ἴωνα καὶ τὸν Α' Ἱππίαν.

Δ'. Πάντας τοὺς λοιποὺς θεωρῶ ὡς ὑποβολιμαίους.

Εἶνε λοιπὸν γνήσιοι, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην, οἱ ἑξῆς εἴκοσι καὶ τέσσαρες· Ἀπολογία, Κρίτων, Γοργίας, Εὐθύφρων, Λάχης, οἱ δύο Ἱππίαι, Ἴων, Λύσις, Χαρμίδης, Πρωταγόρας, Εὐθύδημος, Θεαίτητος, Μένων, Φίληβος, Κρατύλος, Φαίδων, Φαῖδρος, Μενέξενος, Συμπόσιον, Πολιτεία, Τίμαιος, Κριτίας, Νόμοι.

(1) Philosophie der Griechen II Theil, 1 Abtheilung.

(2) Ἐνοθεύθη ὑπὸ τοῦ θνητοψύχου Στωϊκοῦ Παναιτίου, διὰ τὰ ἐν αὐτῷ περὶ ἀθανασίας ψυχῆς πεπραγματευμένα.

(3) Ἐνοθεύθη ὑπὸ Σχελιγγίου, ὅστις ὕστερον ἐπαλινῴδησεν.

(4) Ἐνοθεύθη ὑπὸ Ἀστίου, καὶ ὕστερον ὑπὸ Ζελλέρου, ὅστις ὑστερώτερον ἐπαλινῴδησεν. Ὡσαύτως ὁ Σώχερος ἐκφέρει δισταγμοὺς περὶ τῆς γνησιότητος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τὰ στενὰ ὅρια τῆς παρούσης εἰσαγωγῆς δὲν συγχωροῦσι νὰ ἐκθέσω τοὺς λόγους τῆς γνησιότητος τῶν γνησίων καὶ τῆς νοθείας τῶν νόθων· διὸ ὑπερτίθεμαι τὴν πραγματείαν ταύτην εἰς τὰς μερικὰς εἰς ἕκαστον τῶν διαλόγων τούτων εἰσαγωγάς (1). Προαποφαίνομαι δὲ ἀπὸ τοῦδε ὅτι ἀκριβῶς οἱ καιριώτατοι λόγοι τῶν μὲν τῆς γνησιότητος, τῶν δὲ τῆς νοθείας, δὲν δύνανται νὰ ἑρμηνευθῶσι διὰ τοῦ λόγου· διότι δὲν τοὺς ἀντιλαμβάνεται ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς διανοίας, ἀλλὰ τοὺς αἰσθάνεται διὰ τῆς ψυχικῆς αἰσθήσεως· εἶνε περίπου ὅ τι λέγουσιν οἱ Γερμανοὶ Geschmackssache. Οἱ νοθευταὶ ἐπεμελήθησαν καὶ πολλάκις εἶχον καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ ἀπομιμῶνται ἀκριβῶς πᾶν Πλατωνικὸν ἐν λόγοις διατυπούμενον, οἷον μορφὴν τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος, σχήματα Πλατωνικά, λέξεις Πλατωνικὰς κττ.· μόνον τὸ ἄρωμα τοῦ Πλατωνικοῦ πνεύματος καὶ ἡ ἰδιάζουσα ἠχὴ (der Klang) τῆς Πλατωνικῆς φωνῆς διέφευγεν αὐτούς. Καὶ ὅπως ὁ υἱὸς ἀναγνωρίζει τὴν φωνὴν τοῦ πατρος καὶ διακρίνει αὐτὴν ἀπὸ πλήθους ἄλλων φωνῶν, χωρὶς νὰ δύναται διὰ τοῦ λόγου νὰ ἑρμηνεύσῃ εἰς τοὺς περιεστῶτας ἀπὸ ποίων ἰδιαζόντων γνωρισμάτων αὐτῆς τεκμαίρεται τοῦτο, οὕτω καὶ ἐν τῷ Πλάτωνι μόνον συχνὴ ἀνάγνωσις καὶ ἐξοικείωσις μετὰ τοῦ πνεύματός του, ἴσως τις καὶ ἔμφυτος ψυχικὴ συγγένεια μετ' αὐτοῦ, καθιστᾷ τὸν ἀναγνώστην ἱκανὸν νὰ αἰσθάνηται ποῦ καὶ πότε ὁμιλεῖ μετ' αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος, καὶ ποῦ καὶ πότε μετά τινος ὑποκριτοῦ ὑποδυθέντος τὸ προσωπεῖον αὐτοῦ. Ταύτην τὴν ἀδυναμίαν συναισθανόμενος καὶ ὁ Σχλεϊερμάχερος νὰ πείσῃ διὰ λογικῶν ἀποδείξεων τοὺς ἀναγνώστας του περὶ τῆς νοθείας τοῦ Α' Ἀλκιβιάδου, τελευτῶν συγχαίρει καὶ εὔχεται εὐτυχίαν εἰς τοὺς ἀποδεχομένους τὸν διάλογον τοῦτον ὡς γνήσιον, ἐπὶ τῇ ἀναισθησίᾳ των καὶ ἐπὶ τῇ ὀλιγαρκείᾳ των ἐν τῇ ἀπολαύσει εὐθηνοῦ Πλατωνικοῦ πνεύματος.

Περὶ δὲ τῆς χρονικῆς τάξεως τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος οὐδεμίαν εἴδησιν παρελάβομεν ἐκ τῆς ἀρχαιότητος. Μόνον

(1) Περὶ τοῦ Σοφιστοῦ κατ' ἐξαίρεσιν ἐξέθηκα ἤδη τοὺς καιριωτάτους λόγους τῆς νοθείας ἔμπροσθεν ἐν τῷ περὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος κεφαλαίῳ, δι' ἣν ἔχει ῥοπὴν ὁ διάλογος οὗτος εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν φιλοσοφικῶν δογμάτων τοῦ Πλάτωνος. Ὁ δὲ Σοφιστὴς συνεφέλκεται καὶ τὸν Πολιτικόν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐκ παρέργων τινῶν ῥήσεων θὰ ἠδυνάμεθα ἀορίστως πως νὰ ἐξαγάγωμέν τι περὶ τοῦ χρόνου τῆς συγγραφῆς τινων· οἷον ὅτι ὁ Σωκράτης ἤκουσε τοῦ Πλάτωνος ἀναγινώσκοντος τὸν Λύσιν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης τὸν Φαίδωνα, ὅτι ὁ Γοργίας ἀνέγνωσε τὸν φερώνυμον διάλογον, ὅτι ὁ θάνατος ἠμπόδισε τὸν Πλάτωνα νὰ ἀποπερατώσῃ τὸν Κριτίαν, καὶ εἴ τις ἄλλη τοιαύτη· ἀλλὰ δυστυχῶς οὐδεμία αὐτῶν εἶνε ἀξία οὐδεμιᾶς πίστεως· ἡ μόνη ἀξιόπιστος μαρτυρία εἶνε ἡ τοῦ Ἀριστοτέλους ὅτι οἱ Νόμοι ἐγράφησαν ὕστερον τῆς Πολιτείας· ἀλλὰ δὲν μανθάνομεν ἐξ αὐτῆς πολλὰ πράγματα.

Ἐν γένει οἱ ἀρχαῖοι δὲν ᾐσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην τῆς ἐξευρέσεως τῆς χρονικῆς τάξεως· ἐζήτουν δὲ πρὸ πάντων τὴν ἀρίστην μεθοδικὴν τάξιν, καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ διεξέρχηταί τις τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος, ὅπως διὰ μακρῶν πραγματεύονται ὅ τε Ἀλβῖνος ἐν τῇ εἰς τὸν Πλάτωνα Εἰσαγωγῇ καὶ ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς τῶν Προλεγομένων.

Ἡ ἀρχὴ τῆς κατατάξεως τῶν συγγραμμάτων τούτων εἰς τριλογίας ἢ τετραλογίας, κατὰ τὴν ἀρχαίαν δραματουργίαν, εἶνε ὅλως ἀβάσιμος· οὐδ' αὐτοὶ οἱ ἐπιχειρήσαντες τοιαύτην κατάταξιν, ὅ τε Ἀριστοφάνης καὶ ὁ Θράσυλλος, θὰ ἐπίστευον ὅτι εἶχεν ὁ Πλάτων, συγγράφων, τοιοῦτό τι σχέδιον (1). Ἡ δὲ ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς ταύτης καθόλου εἰπεῖν ἐγένετο πλημμελῶς· τί σημαίνει π. χ. παρ' Ἀριστοφάνει ἡ κατάταξις εἰς μίαν τριλογίαν τοῦ Θεαιτήτου, τοῦ Εὐθύφρονος καὶ τῆς Ἀπολογίας; ἢ τοῦ Κρίτωνος, τοῦ Φαίδωνος καὶ τῶν Ἐπιστολῶν; Καὶ τοῦ Θρασύλλου δὲ ἡ κατάταξις, καίπερ οὖσα μᾶλλον ἐκπεφροντισμένη τῆς τοῦ Ἀριστοφάνους, δὲν μαρτυρεῖ ὅμως ἐν τῷ ὅλῳ οὐδεμίαν ἀρχὴν κατατάξεως. Τὴν ἐπικράτησιν ὀφείλει ἡ κατάταξις τοῦ Θρασύλλου εἰς τὸ πρόσωπόν της, ὅπερ οὗτος ἠπίστατο θέμεν τηλαυγὲς κατὰ Πίνδαρον. Ἡ πρώτη δηλαδὴ τετραλογία περιλαμβάνει τὰς τέσσαρας πράξεις τοῦ δράματος τοῦ διαδραματισθέντος περὶ τὸν καθηγητὴν τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας, ὃν ὁ εὐγνώμων μαθητὴς διὰ τῶν συγγραμμάτων του ἀπηθανάτισεν·

(1) Μόνος ὁ Χρίστιος (Christ: Platonische Studien S. 10 ff.) πειρᾶται νὰ μᾶς πείσῃ ὅτι αὐτὸς ὁ Πλάτων συνέγραψε κατὰ τετραλογίας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἡ Α΄ Πρᾶξις, ὁ Εὐθύφρων, δραματουργεῖ τὰ πρὸ τῆς δίκης· ἡ Β΄ Πρᾶξις, ἡ Ἀπολογία, τὰ κατὰ τὴν δίκην καὶ καταδίκην· ἡ Γ΄ Πρᾶξις, ὁ Κρίτων, τὰ μετὰ τὴν δίκην καὶ πρὸ τῆς καταστροφῆς· ἡ Δ΄ Πρᾶξις, ὁ Φαίδων, αὐτὴν τὴν καταστροφὴν τοῦ δράματος μετὰ πάσης τῆς προσηκούσης δραματικῆς καθάρσεως.

Καὶ ἀπὸ τῆς ἀναγεννήσεως δὲ τοῦ ἐπιστημονικοῦ πνεύματος μέχρι Σχλεϊερμαχέρου, ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας, οὐδεμία ἐγένετο σχεδὸν ἀξία λόγου ζήτησις τῆς χρονικῆς τάξεως Ἡ ὑπὸ τοῦ Σερρανοῦ γενομένη κατάταξις εἰς ἓξ συζυγίας καὶ ἐφαρμοσθεῖσα ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Στεφάνου κατὰ τὸ β΄ ἥμισυ τῆς ις΄ ἑκατονταετηρίδος ἔχει ἀξίωσιν μεθοδικωτέρας κατατάξεως, οὐχὶ χρονικῆς.

Αἱ συζυγίαι αὗται τοῦ Σερρανοῦ ἔχουσιν ὧδε·

Α΄ Συζυγία. Εὐθύφρων, Ἀπολογία, Κρίτων, Φαίδων.

Β΄ Συζυγία. Θεάγης, Ἐρασταί, Θεαίτητος, Σοφιστής, Εὐθύδημος, Πρωταγόρας, Ἱππίας Ἐλάσσων.

Γ΄ Συζυγία. Κρατύλος, Γοργίας, Ἴων.

Δ΄ Συζυγία. Φίληβος, Μένων, Ἀλκιβιάδης Α΄, Ἀλκιβιάδης Β΄, Χαρμίδης, Λύσις, Ἵππαρχος, Μενέξενος, Πολιτικός, Μίνως, Πολιτεία, Νόμοι, Ἐπινομίς.

Ε΄ Συζυγία. Τίμαιος, Κριτίας, Παρμενίδης, Συμπόσιον, Φαῖδρος, Ἱππίας Μείζων.

ϛ΄ Συζυγία. Ἐπιστολαί, νόθοι διάλογοι, Ὅροι.

Πρῶτος ὁ Σχλεϊερμάχερος (1) ᾐσθάνθη τὴν ἀνάγκην τῆς ἐξευρέσεως τῆς χρονικῆς τάξεως τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος, ἀλλ' ἀφωρμήθη ἀπὸ πλημμελοῦς ἀφετηρίας. Ὑπέθεσεν ὅτι ὁ Πλάτων πρὶν ἐπιχειρήσῃ νὰ συγγράψῃ, εἶχεν ἤδη ἐν τῇ κεφαλῇ του ἐν σχεδίῳ ὁλοσχερὲς τὸ φιλοσοφικόν του σύστημα, νεώτερος μὲν ὢν ἴσως ἀμυδρότερον, προβαίνων δ' ἐν τῇ ἡλικίᾳ εὐκρινέστερον, ἀλλὰ κατὰ τὰ οὐσιώδη ἀναλλοίωτον· συγγράφων δ' ἐξετέλει τὸ ἀρχικὸν σχέδιον, καὶ ἕκαστον σύγγραμμα εἶνε μέλος ὀργανικὸν τοῦ ὅλου συστήματος, καὶ δὲν προέβαινεν εἴς τι ἑπόμενον, πρὶν ἀποτελεσθῇ τὸ προηγούμενον· ὥστε τὸ τέλος ἑκάστου προηγου-

(1) Plato's Werke; übersetzt von Schleiermacher I Band, Einleitung.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μένου ἐνδεικνύει τὴν ἀρχὴν τοῦ ἑπομένου, καὶ πᾶν ἑπόμενον προϋποθέτει τὸ προηγούμενον. Ἐφαντάσθη δηλαδὴ ὁ Σχλεϊερμάχερος τὴν ὅλην συγγραφὴν τοῦ Πλάτωνος ὡς ἓν βιβλίον πραγματευόμενον μίαν ὑπόθεσιν ἑνιαίαν, οὗ ἕκαστον φύλλον περιεῖχε καὶ ἕνα διάλογον· ταῦτα λοιπὸν τὰ φύλλα τοῦ βιβλίου, ἀσελίδωτα ὄντα, ὑπὸ τοῦ χρόνου συνεχύθησαν καὶ ἀνεμίχθησαν· καὶ ζητεῖται σήμερον νὰ ἐξευρεθῇ ἡ τάξις τῶν φύλλων, ἣν ὁ συγγραφεὺς εἶχε καταστήσει.

Ἡ ὑπόθεσις αὕτη τοῦ Σχλεϊερμαχέρου, καὶ καθ' ἑαυτὴν ἀπίθανος οὖσα, προκειμένου περὶ συγγραφῆς ἐπεχούσης πεντήκοντα ὅλα ἔτη τοῦ βίου τοῦ Πλάτωνος, καθίσταται ἔτι ἀπιθανωτέρα συνδυαζομένη μετὰ τῆς ἄλλης τοῦ αὐτοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς ὑποθέσεως, ὅτι ὁ Πλάτων ἤρχισε νὰ συγγράφῃ ζῶντος ἔτι τοῦ Σωκράτους, ὅτε ἀναγκαίως δέχεται ὅτι ὁ Πλάτων εἶχεν ἤδη ἐν τῇ κεφαλῇ του τὸ φιλοσοφικόν του σύστημα κατηρτισμένον περὶ τὸ 20ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του, τὸ ὁποῖον εἶνε τερατῶδες. Ἔτι τερατωδέστερον ὑποθέτει ὁ Σχλεϊερμάχερος, δεχόμενος τὸν Φαῖδρον, τὸ ὑψηλονούστατον ἅμα καὶ βαθυγνωμονέστατον τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος ὡς ἔργον νεανίου εἰκοσαετοῦς καὶ πρῶτον πάντων τῶν ἄλλων γεγραμμένον!

Κατατάσσει λοιπὸν τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος εἰς τρεῖς τάξεις, ἀντιστοιχούσας πρὸς τρεῖς χρονικὰς περιόδους τοῦ βίου του. Α΄ εἰς στοιχειώδεις διαλόγους, Φαῖδρον, Πρωταγόραν, Παρμενίδην, ταῦτα μὲν ὡς κύρια συγγράμματα, ὡς πάρεργα δέ, Λύσιν, Λάχητα, Χαρμίδην, Εὐθύφρονα, Ἀπολογίαν, Κρίτωνα. Β΄ εἰς ἐμμέσως ζητητικούς, Γοργίαν, Θεαίτητον (ὧν πάρεργον ἢ παράρτημα, Μένωνα, Εὐθύδημον, Κρατύλον), Σοφιστήν, Πολιτικόν, Συμπόσιον, Φαίδωνα, Φίληβον. Γ΄ εἰς παραστατικοὺς ἢ κατασκευαστικούς, Πολιτείαν, Τίμαιον, Κριτίαν, ὧν ὡς πάρεργον τοὺς Νόμους.

Ὁ Σχλεϊερμάχερος εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν πορείαν, ἣν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς αἰῶνι ἀκολουθοῦσιν οἱ φιλοσοφοῦντες, καὶ ταύτην ὑπέθεσε καὶ περὶ Πλάτωνος, παριδὼν καὶ τῶν χρόνων τὴν ἀπόστασιν καὶ ἀλλοίωσιν καὶ τὰς ἰδιαζούσας περιστάσεις, αἵτινες ἔτρεψαν τὸν Πλάτωνα ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν. Τὴν σήμερον ἔφηβός

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τις νεανίας, κατατασσόμενος εἰς τὸ φιλοσοφικὸν τμῆμα τοῦ πανεπιστημίου, προτίθεται ὡρισμένως νὰ ἀκολουθήσῃ ἐν τῷ βίῳ του τὸ φιλοσοφικὸν στάδιον· διαπεραίνων τὰς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ σπουδάς του ἐνδέχεται νὰ συλλάβῃ καὶ κυοφορήσῃ σχέδιον φιλοσοφικοῦ συστήματος ἐκτελεστέον ἐν τῷ μέλλοντι χρόνῳ, οὗτινος ὅμως τοὺς τύπους, καθ' οὓς θὰ διαμορφώσῃ αὐτό, ἔχει ἑτοίμους προϋπάρχοντας· θὰ εἶνε τὰ συγγράμματά του ἢ ψυχολογικά, ἢ λογικά, ἢ μεταφυσικά, ἢ ἠθικά, ἢ καλαισθητικὰ κττ. Ἐνδέχεται λοιπὸν ὁ φιλοσοφῶν τὴν σήμερον νὰ ἔχῃ προκεχαραγμένον καὶ τὸ φιλοσοφικον του σύστημα καὶ τὴν πορείαν ἣν θὰ ἀκολουθήσῃ ἐν τῇ γραπτῇ ἐκθέσει αὐτοῦ. Καὶ ὅμως καὶ σήμερον πόσοι εἶνε οἱ ἀκολουθοῦντες κανονικὴν πορείαν ἐν τῷ φιλοσοφεῖν καὶ συγγράφειν!

Ἀλλὰ περὶ τοῦ Πλάτωνος δὲν δικαιούμεθα νὰ ὑποθέσωμεν τοιαύτην πορείαν Ὅτε τὸ πρῶτον προσήχθη πρὸς τὸν Σωκράτην, οὔτε αὐτὸς ἴσως οὔτε οἱ προσαγαγόντες αὐτὸν κηδεμόνες διενοοῦντο νὰ τὸν ἀποδείξωσι φιλόσοφον. Μὴ ὑπαρχόντων ἀνωτέρων παιδευτηρίων τότε ἐν Ἀθήναις τῶν τῶν γραμματικῶν διδασκαλείων, πολλοὶ νέοι εὐγενεῖς καὶ εὔποροι γλιχόμενοι ἀνωτέρας παιδεύσεως, ἐφοίτων οἱ μὲν παρὰ τοὺς σοφιστάς, οἱ δὲ παρὰ τὸν Σωκράτην, οὐκ ἐπὶ τέχνῃ, ἀλλ' ἐπὶ παιδείᾳ (1), ἵνα καταστῶσιν ἱκανοὶ περὶ τὸ φρονεῖν καὶ λέγειν, καὶ ἐπιδοθῶσιν ἔπειτα εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον. Πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν ἀποβλέποντες ἐφοίτων παρὰ τὸν Σωκράτην ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ Κριτίας, ὁ Χαρμίδης (2) καὶ ἄλλοι. Καὶ ὁ Πλάτων φαίνεται ὅτι ἐν ἀρχῇ δὲν ἀπέβλεπε πρὸς ἄλλο στάδιον ἢ τὸ πολιτικόν, καθ' ἃ προεῖπον (σελ. 26).

Ἐκτὸς τούτου αἱ αἴθουσαι τοῦ μεγάρου τῆς φιλοσοφίας ἐπὶ Πλάτωνος δὲν ἦσαν ἀκόμη ἀκριβῶς κεχωρισμέναι ἀπ' ἀλλήλων, ὥστε νὰ εἶνε ἠναγκασμένος ὁ ἐμβαίνων εἰς αὐτὸ νὰ διέλθῃ αὐτὰς κατὰ τάξιν καὶ ἐφεξῆς. Ἂν τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀριστοτέλους ἐμφαίνουσί τινα ἀλληλουχίαν καὶ ἀμοιβαίαν συμπλήρωσιν, καὶ

(1) Ἔπιθι Πρωταγ. σ. 312 b. καὶ 315 a περὶ Ἀντιμοίρου τοῦ Μενδαίου, ὅστις μόνος ἐμαθήτευε παρὰ Πρωταγόρᾳ «ἐπὶ τέχνῃ, ὡς σοφιστὴς ἐσόμενος».
(2) Ξενοφ. Ἀπομν. Α', 6', 39.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πάντα τὴν αὐτὴν περίπου ὡριμότητα, τούτου εἶνε τὸ αἴτιον ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἤρχισε νὰ συγγράφῃ πεντηκονταετὴς γενόμενος (1), καὶ ὅτι εἶχεν ἐνώπιόν του σύμπασαν τὴν φιλοσοφικὴν ὕλην κατεστρωμένην ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος· ὥςτε τῷ ἦτο εὔκολον νὰ προδιαγράψῃ τὴν ἐν τῇ συγγραφῇ πορείαν του· ἐν ᾧ ὁ Πλάτων εἶχε πρὸ αὐτοῦ μονομερεῖς φιλοσοφικὰς πραγματείας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φυσικὰς καὶ μεταφυσικάς.

Πρὸς τὸν Σχλεϊερμάχερον ἀντίπους ἵσταται ὁ Ἄστιος (2). Οὗτος δὲν δέχεται οὐδὲν προδιαγεγραμμένον σχέδιον ἐν τῇ συγγραφῇ τοῦ Πλάτωνος, οὐδ' ἀλληλουχίαν τινὰ τῶν συγγραμμάτων του· ἕκαστος διάλογος εἶνε αὐτοτελής, καὶ ἡ μόνη μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσα ἀλληλουχία εἶνε ὅτι πάντες εἰσὶν ἔκγονα τοῦ αὐτοῦ πατρός, ὅςτις κατὰ τὴν ἑκάστοτε διάθεσιν καὶ κατὰ τὰς ἔξωθεν διδομένας αὐτῷ ἀφορμὰς ἐλάμβανε τὴν γραφίδα καὶ ἔτικτε τὸ διανοητικόν του κύημα. Ἐν ᾧ δὲ μόνον ἀριστουργήματα κρίνει ἄξια τοῦ Πλάτωνος, καὶ τὰ βραχύτερα καὶ ἐλαφρότερα συγγράμματα ἀποκηρύττει ὡς μὴ γνήσια, παραδόξως ὑποθέτει αὐτὸν συγγράφοντα τοιαῦτα ἐμβριθῆ ἔργα, ζῶντος ἔτι τοῦ Σωκράτους, τὸν μὲν Πρωταγόραν πρῶτον καὶ τὸν Φαῖδρον δεύτερον ἐν ἡλικίᾳ μόλις εἴκοσιν ἐτῶν, τὸν Γοργίαν πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους, καὶ τὸν Φαίδωνα εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον!

Μετὰ τὸν Ἄστιον ἔρχεται ὁ Σώχερος (3), ὅςτις ἀποδέχεται μὲν τὴν τοῦ Ἀστίου ὑπόθεσιν, ἐν δὲ τῇ ἐφαρμογῇ καταλήγει εἰς πολὺ διάφορα ἀποτελέσματα, ὧν κρίνω σημειώσεως ἄξιον ὅτι τὸν Φαῖδρον καὶ τὸν Πρωταγόραν, οὓς Σλεϊερμάχερος καὶ Ἄστιος θέλουσι συγγραφικὰς ἀπαρχὰς τοῦ Πλάτωνος, ὁ Σώχερος τάσσει τὸν μὲν Πρωταγόραν περὶ τὸ 393 π. Χ. τὸν δὲ Φαῖδρον περὶ τὸ 385.

Ἐπῆλθεν ἡ πραγματεία τοῦ Καρόλου Ἑρμάννου (4), διαφέ-

(1) Οἱ ἀπολεσθέντες διάλογοί του ἐγράφησαν πιθανῶς ὅτε ἐμαθήτευεν ἔτι παρὰ τῷ Πλάτωνι.

(2) Ast: Plato's Leben und Schriften.

(3) Socher: Uber Plato's Schriften.

(4) K. Hermann: Geschichte und System der Platonischen Philosophie.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ρουσα τῆς τοῦ Ἀστίου καὶ Σωχέρου ὀλίγον τι, πολὺ δὲ τῆς τοῦ Σχλεϊερμαχέρου. Ὁ Ἕρμαννος δέχεται ὅτι ὁ Πλάτων προϊούσης τῆς ἡλικίας, τῆς μαθήσεως καὶ τῆς πείρας, μετέβαλλεν ἢ ἐτροποποίει τὰ φιλοσοφικά του δόγματα καὶ ἕκαστον φιλοσοφικόν του σταθμὸν παριστᾷ ἐν ἑκάστῳ διαλόγῳ· ὥςτε γνωρίζοντες τοὺς σταθμοὺς οὓς διέτρεξεν ἐν τῷ βίῳ του δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν καὶ τὴν χρονικὴν τάξιν καθ' ἣν ἐγράφησαν οἱ διάλογοι. Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης ὁρμώμενος ἐκθέτει λεπτομερῶς διὰ τίνων σταθμῶν διῆλθεν ὁ Πλάτων καὶ τίνες τῶν διαλόγων ἀντιστοιχοῦσι πρὸς ἕκαστον σταθμόν. Δέχεται λοιπόν· διαλόγους ζῶντος τοῦ Σωκρατους, Ἱππίαν Β', Ἴωνα, Ἀλκιβιάδην Α', Λύσιν, Χαρμίδην, Λάχητα, Πρωταγόραν, Εὐθύδημον· διαλόγους εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους γεγραμμένους, Ἀπολογίαν, Κρίτωνα, Γοργίαν, Εὐθύφρονα, Μένωνα, Ἱππίαν Α'· διαλόγους Μεγαρικούς, γραφέντας κατὰ τὴν ἐν Μεγάροις μακροχρόνιον (καθ' Ἕρμαννον) διαμονήν του, Θεαίτητον, Κρατύλον, Σοφιστήν, Πολιτικόν, Παρμενίδην (1)· διαλόγους γραφέντας μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἐκ τῆς μεγάλης περιηγήσεως καὶ μετὰ τὴν γνωριμίαν τῆς Πυθαγορείου φιλοσοφίας, Φαῖδρον, Μενέξενον, Συμπόσιον, Φαίδωνα, Φίληβον, Πολιτείαν, Τίμαιον, Κριτίαν, καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του, τοὺς Νόμους.

Καὶ ὁ Σταλβώμιος λαμβάνει περίπου τὸν αὐτὸν καὶ ὁ Ἕρμαννος γνώμονα· ἀλλὰ ἡ προκύπτουσα τάξις διαφέρει τῆς τοῦ Ἑρμάννου· τὴν μὲν Ἀπολογίαν, τὸν Κρίτωνα καὶ τὸν Γοργίαν τάσσει, ὅπως καὶ ὁ Ἕρμαννος, εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους, τὸν δὲ Θεαίτητον πρῶτον μετὰ τὴν ἐκ τῆς μεγάλης περιηγήσεώς του ἐπάνοδον.

Οἱ μετὰ τούτους πραγματευθέντες τὸ ζήτημα τῆς χρονικῆς τάξεως τῶν συγγραμμάτων, οἱ μὲν κλίνουσι μᾶλλον πρὸς τὸν Σχλεϊερμάχερον, οἷον Ῥίττερος, Βράνδις, Ῥιβίγγιος, οἱ δὲ μᾶλ-

(1) Τῆς ἥκιστα Πλατωνικῆς γλώσσης τῶν τριῶν τελευταίων διαλόγων αἰτιᾶται ὁ Ἕρμαννος τὴν ἐν ξένῃ χώρᾳ (ἐν Μεγάροις) μακροχρόνιον διατριβὴν μακρὰν τῆς ἑστίας τοῦ Ἀττικισμοῦ· ὅπερ σημαίνει ὅτι διατρίβων ἐν ξένῃ χώρᾳ ἀπέμαθε τὴν γλῶσσάν του! Πλάτων, Πλάτων! ἀκούεις ὅσα σου καταγιγνώσκουσι;

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λον πρὸς τὸν Ἕρμαννον, οἷον Σουέγλερος καὶ Στείγγαρτος· Συσεμίλιος δὲ καὶ Ὑβερβέγιος (1) τέμνουσι μέσην ὁδὸν πειρώμενοι νὰ συμβιβάσωσι τὰ διεστῶτα.

Μονήρη ὁδὸν ἐτράπη ὁ Μούγκιος (2). Οὗτος λαμβάνει ἐκ τοῦ ἀέρος ὑπόθεσίν τινα, ὅτι ὁ Πλάτων διὰ τῶν συγγραμμάτων του προετίθετο νὰ μᾶς ἀπεικονίσῃ τὸν Σωκράτην φιλοσοφοῦντα κατὰ τὰς διαφόρους ἡλικίας τοῦ βίου του· ἐπομένως, λέγει, ὅπου ὁ Σωκράτης παρίσταται νεώτερος, ἐκεῖνοι οἱ διάλογοι ἐγράφησαν πρωϊαίτερον, ὅπου πρεσβύτερος, ὀψιαίτερον. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο δέχεται ὡς ἀπαράβατον κανόνα. Ὁ θησαυρὸς ὃν μᾶς χαρίζει ὁ Μούγκιος εἶνε ἄνθρακες! Οὔτε ὑπάρχει ἔνδειξίς τις ὅτι ὁ Πλάτων εἶχε τοιοῦτον σχέδιον ἐν τῇ κεφαλῇ του, οὔτε δυνάμεθα νὰ ἐξεύρωμεν ἐν τοῖς πλείστοις τῶν διαλόγων ἐν ποίᾳ ἡλικίᾳ ὑποτίθεται ὁ Σωκράτης διαλεγόμενος· καὶ ἂν τὸ εὑρίσκομεν, ἐνδέχεται νὰ εἶνε ἐξαίρεσις!

Ἐν ᾧ οἱ χαλκέντεροι σοφοὶ τῆς Γερμανίας, κυπτάζοντες ἐπὶ τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν ῥιπταζόμενοι, ἐζήτουν ἀνεκτήν τινα λύσιν τοῦ γορδίου τούτου δεσμοῦ, ἠκούσθη ἰσχυρὰ φωνὴ ἐκ τῶν ἀντιπέραν τῆς Μάγχης, λέγουσα αὐτοῖς «Ματαιοπονεῖτε· ὁ δεσμὸς εἶνε ἄλυτος». Ἡ φωνὴ αὕτη ἦτο ἡ τοῦ περιφήμου Ἄγγλου ἱστορικοῦ Γεωρ. Γροτίου, ὅστις ἀφιέρωσε τρεῖς ὀγκώδεις τόμους εἰς τὸν Πλάτωνα (3). Οἱ λόγοι, δι' οὓς ὁ Γρότιος ὑπολαμβάνει τὸ ζήτημα ἄλυτον, εἰσὶν οἵδε· Ἡ ὑπόθεσις, λέγει, τοῦ Σχλεϊερμαχέρου εἶνε ὅλως ἀβάσιμος· οὐδὲν μαρτυρεῖ ὅτι ὁ Πλάτων εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἶχεν ἐν τῇ κεφαλῇ του τέλειον τὸ φιλοσοφικόν του σχέδιον, οὐδ' εἶνε πιθανόν. Ἡ δὲ τοῦ Ἑρμάννου εἶνε μὲν ὀρθή, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐλάχιστα γνωρίζομεν τοῦ βίου τοῦ Πλάτωνος, ποίαν πορείαν ἔλαβεν ἡ φιλοσοφική του ἀνάπτυξις καὶ ποῖαι περιστάσεις ἐπέδρων ἑκάστοτε ἐπ' αὐτοῦ,

(1) Ὕστερον ὁ Ὑβερβέγιος ἀπεδέχθη τὴν κατάταξιν τοῦ Σχλεϊερμαχέρου, ὑποθέτων ὅμως, ὅτι ὁ Πλάτων ἤρχισε νὰ συγγράφῃ μετὰ τὴν ἐκ τῆς μεγάλης ἀποδημίας του ἐπάνοδον· οὕτω δὲ αἴρεται ἡ ἀτοπία τῆς τοῦ Σχλεϊερμαχέρου ὑποθέσεως ὅτι ὁ Φαῖδρος ἐγράφη πρὸ τοῦ 25 ἔτους τῆς ἡλικίας τοῦ Πλάτωνος.

(2) Munk: Die natürliche Ordnung der Platonischen Schriften.

(3) Grote: Plato and the other companions of Socrates, I vol. p. 186, 194.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

διὰ ταῦτα δὲν δυνάμεθα κατὰ τὴν τοῦ Ἑρμάννου ὑπόθεσιν νὰ εὕρωμεν τὴν χρονικὴν τάξιν τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος.

Οἱ σοφοὶ τῆς Γερμανίας Πλατωνισταί, φαίνεται ὅτι ἐπείσθησαν καὶ αὐτοὶ περὶ τοῦ ἀλύτου τοῦ ζητήματος· ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν ἔπαυσε καὶ ἡ ζήτησις. Τὰς τέως ἐπιστημονικὰς ἀποπείρας πρὸς λύσιν αὐτοῦ διεδέχθησαν αἱ μαντικαὶ καὶ οἰωνιστικαὶ ἀπόπειραι ἀνδρῶν ὁμολογούντων μὲν τὸ ἀνέφικτον ἐπιστημονικῆς λύσεως, ἢ ὅπερ τὸ αὐτό, τὴν ἑαυτῶν ἀνεπάρκειαν πρὸς τοιαύτην λύσιν, ἐπαγγελλομένων δὲ ὅτι καταλαμβάνουσι τὴν μαντικὴν τέχνην καὶ δύνανται νὰ ἑρμηνεύωσιν εἰς τοὺς πέλας οἰωνοὺς καὶ διοσημεῖα.

Πρῶτος ὁ Σχοίνιος(1) ἐπεχείρησε λύσιν τοῦ Πλατωνικοῦ ζητήματος διὰ τῆς μαντικῆς μεθόδου. Ἀνέγνωσεν ἐν τῷ Φαίδρῳ ὅτι «ὁ ἐπιστήμων τῶν δικαίων καὶ καλῶν ὑπολαμβάνει καλλίονα σπουδὴν τὸ προφορικῶς διδάσκειν τοῦ συγγράφειν· καὶ ἂν δέ ποτε συγγράφῃ, ποιεῖ τοῦτο χάριν παιδιᾶς, θησαυρίζων ἑαυτῷ ὑπομνήματα εἰς τὸ γῆρας καὶ ἡδόμενος ἐν τῷ θεωρεῖν τὸ κάλλος καὶ τὴν ἀνθηρότητα τῶν προϊόντων τῆς διανοίας του, ὅπως ὁ σπείρων εἰς τοὺς Ἀδώνιδος κήπους».Ταῦτα ἀναγνοὺς ὁ Σχοίνιος ἀναφωνεῖ· εὗρον, εὗρον! Ἂς ἴδωμεν ὑπ' αὐγὰς τί εὗρεν. Οἱ διάλογοι, λέγει, οἱ ἔχοντες δραματικὴν μορφὴν φέρουσιν ἅπαντες τὸν χαρακτῆρα τῆς δυστοκίας, τῆς μετὰ δριμείας ὠδῖνας βραδείας εἰς τὸ φῶς ἐξαγωγῆς(2) καὶ δὲν εἶνε ὅλως διόλου παιδιᾶς χάριν γεγραμμένοι, ὅπως ἀποφαίνεται ὁ Πλάτων ἐν τῷ Φαίδρῳ. Ἐγράφησαν ἄρα πρὸ τοῦ Φαίδρου· ἀπὸ δὲ τούτου (ὅστις ἐν τούτοις ἔχει δραματικὴν μορφήν!) ὁ Πλάτων ἐγνωσιμάχησε· συνειδὼς ἑαυτὸν ἤδη ἱκανῶς ἐγκρατῆ τῆς τῶν ἰδεῶν θεωρίας, διδάσκων δὲ ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ διὰ τοῦ λόγου τὰ σπουδαῖα φιλοσοφικά του δόγματα, ἀπεφάσισε τοῦ λοιποῦ νὰ γράφῃ παιδιᾶς χάριν. Ἡ δὲ τερπνὴ παιδιά, λέγει, ἀπῄτει μορφὴν

(1) Rich. Schöne, Ueber Protagoras.

(2) Θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Σχοίνιον, ἂν καὶ οἱ δραματικοὶ διάλογο Εὐθύφρων, οἱ δύο Ἱππίαι, Ἴων, φέρουσι καὶ αὐτοὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς μετ' ὠδίνων δυστοκίας· ἀλλ' ἐξέκλινε τὴν ἐρώτησιν, ἀποφαινόμενος ὅτι δὲν ἔχει ἀκόμη σχηματίσει ὁριστικὴν γνώμην, τίνες τῶν μικρῶν διαλόγων εἰσὶ γνήσιοι.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καλλιτεχνικήν, τοιαύτη δὲ εἶνε ἡ ἐπική, ἣν ὁ Πλάτων ἐπαινεῖ ἐν τῇ Πολιτείᾳ (σ. 396 c. 397 b), ὡς ἔχουσαν σμικρὰς τὰς μεταβολὰς καὶ διὰ τοῦτο εὐρυθμοτέραν οὖσαν· ταύτην λοιπὸν τὴν μορφὴν ἐπήγαγεν ἐπὶ τοὺς διαλόγους του ἀπὸ τοῦ Φαίδρου καὶ ἑξῆς· εἰς ἐκλογὴν δὲ τῆς καλλιτεχνικῆς ταύτης μορφῆς ἐπέδρασε, λέγει, ἡ ἐν Σικελίᾳ γνωριμία τῶν μίμων τοῦ Σώφρονος καὶ τῶν κωμῳδιῶν τοῦ Ἐπιχάρμου. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ νέα μορφὴ αὕτη εἶχε καὶ τὰς δυσκολίας της, διὰ νὰ μὴ ἔχῃ διπλοῦν βάρος ὁ φιλοπαίγμων φιλόσοφος, ἔκ τε τοῦ εἴδους καὶ ἐκ τῆς ὕλης, εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐπιδιώξεως διαλεκτικῶν σκοπῶν (1), καὶ προετίμησεν, ἀντὶ τῶν ἰδίων, ἔτι ἐν ζυμώσει εὑρισκομένων θεωριῶν, νὰ πραγματεύηται ἐλαφρὰ καὶ πρὸ πολλοῦ ἤδη μεμαγειρευμένα καὶ παρεσκευασμένα θέματα, τὰ Σωκρατικά. Ἐκ τῆς φιλοπαιγμοσύνης δὲ ταύτης τοῦ Πλάτωνος προῆλθον κατὰ τὸν Σχοίνιον διάλογοι, ὁποῖοι ὁ Φαίδων καὶ ἡ Πολιτεία!

Ἐκ τοιούτων λόγων καὶ συλλογισμῶν προέκυψεν ἡ ἑξῆς χρονικὴ τάξις τοῦ Σχοινίου.

Α'. Νόμοι (!), Κρατύλος, Θεαίτητος, Σοφιστής, Πολιτικός, Φίληβος, Τίμαιος (!), Κριτίας, Μένων, Φαῖδρος.

Β'. Μενέξενος, Ἀπολογία, Κρίτων, Γοργίας, Λάχης, Χαρμίδης, Πρωταγόρας, Συμπόσιον, Παρμενίδης, Πολιτεία, Φαίδων.

Κατάταξις ὑπομιμνήσκουσα τὴν Ὁμηρικὴν χίμαιραν

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.

Τοῦ Σχοινίου ὁ τράχηλος δὲν ἀνέχεται σχοινίον περιορίζον τὴν ἐλευθέραν πτῆσιν τῆς φαντασίας του! Ὁ Τίμαιος ἔχει δραματικὴν μορφήν, ἡ δὲ Πολιτεία διηγηματικήν· ἄρα ὁ Τίμαιος ἐγράφη πρό, ἡ δὲ Πολιτεία μετὰ τὸν Φαῖδρον! Ἀλλ' ὁ Τίμαιος δηλοῖ αὐτὸς ἑαυτὸν ὡς συνέχειαν τῆς Πολιτείας. N'importe! Ὁ Τίμαιος εἶνε συνέχεια οὐχὶ τῆς ἐν χερσὶν ἡμῶν Πολιτείας, ἀλλ' ἄλλης τινὸς Πολιτείας, ἥτις εἶχε δραματικὴν μορφήν! Το προοίμιον τοῦ Θεαιτήτου κηρύσσεται νόθον, ἵνα ἀπαλλασσόμενος αὐ-

(1) S. 82 «Er gelangte zu der Einsicht in die Nothwendigkeit, auf wahrhaft dialectische Zwecke zu verzichten!».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τοῦ ὁ Θεαίτητος καταταχθῇ εἰς τοὺς πρωϊαίτατα γεγραμμένους διαλόγους. Μείζονος ἐπιστάσεως ἀξία εἶνε ἡ περὶ τῶν Νόμων θεωρία τοῦ Σχοινίου. Αἱ διαστάσεις τοῦ ἔργου, ἡ σπουδαιότης τῆς ὑποθέσεως, ὁ θησαυρὸς τῶν ἐν αὐτῷ κατατεθειμένων γνώσεων, ἡ ἐμβρίθεια τοῦ τόνου, καὶ αὐτὸ τὸ ἀνεπεξέργαστον τῆς γλώσσης, μαρτυροῦσιν ὅτι εἶνε ἔργον τῆς γεροντικῆς ἡλικίας τοῦ Πλάτωνος. Εἰς τὸν Σχοίνιον ὅμως αὐτὸ τὸ ἀνεπεξέργαστον μαρτυρεῖ ὅτι εἶνε ἔργον πρωτοπείρου συγγραφέως, τὸ πρῶτον σύγγραμμα τοῦ Πλάτωνος! Ἔστω· ἀλλ' ὁ Ἀριστοτέλης μαρτυρεῖ ὅτι οἱ Νόμοι ἐγράφησαν ὕστερον τῆς Πολιτείας. Ναί, λέγει ὁ Σχοίνιος, ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἄλλη μαρτυρία, ἡ τοῦ Διογένους Λαερτίου (1), λέγουσα ὅτι οἱ Νόμοι, ἀποθανόντος τοῦ Πλάτωνος, κατελείφθησαν ἐν κηρῷ, δηλαδὴ ἐν σχεδίῳ (Brouillon) καταγεγραμμένοι ἐπὶ κεκηρωμένων πτυχίων, καὶ μετέγραψεν αὐτοὺς ὁ μαθητής του Φίλιππος ὁ Ὀπούντιος. Ἔστω, χάριν τοῦ Σχοινίου, ὁ Διογένης ἀξιοπιστότερος τοῦ Ἀριστοτέλους! Ἀλλὰ πάντες οἱ Πλατωνισταὶ ἐκλαμβάνουσι τὴν μαρτυρίαν ταύτην οὐχὶ ὡς ἀνατρέπουσαν, ἀλλ' ὡς ἐπιβεβαιοῦσαν τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ ἐν γένει τὴν γνώμην ὅτι οἱ Νόμοι εἰσὶ τὸ ὕστατον σύγγραμμα τοῦ Πλάτωνος. Ὄχι, λέγει ὁ Σχοίνιος, ἡ μαρτυρία αὕτη ἀνατρέπει τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους! Ἰδοὺ πῶς· ἐπειδὴ οἱ Νόμοι κατελείφθησαν ἐν κηρῷ, θὰ ἔκαμεν ὁ Ἀριστοτέλης τὸν πλημμελῆ συλλογισμὸν τόνδε· «Ὅ,τι ὁ Πλάτων κατέλιπεν ἐν σχεδίῳ, περὶ τοῦτο πρέπει καὶ νὰ ἠσχολήθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του, ἤ, μὲ ἄλλας λέξεις, ὅτι οἱ Νόμοι, ὡς opus posthumum, πρέπει νὰ εἶνε καὶ τὸ τελευταῖον ἔργον του» (2). Διατί ὁ συλλογισμὸς οὗτος τοῦ Ἀριστοτέλους στερεῖται πάσης

(1) Γ', 37.

(2) Παραθέτω αὐτὰς τὰς λέξεις τοῦ Σχοινίου, μὴ τυχὸν ὑπολάβῃ τις τῶν ἀναγνωστῶν μου ὅτι τὸν παρενόησα, διὰ τὸ ἀπίστευτον τοῦ πράγματος. Schöne, Ueber Protagoras S. 7: «So ist es zum mindesten möglich, ja wahrscheinlich, dass die Nachricht bei Aristoteles nur auf dem Schlusse beruht, dass Platon mit dem, was er nur im Brouillon hinterlassen, auch die letzte Zeit seines Lebens beschäftigt gewesen sein werde, oder, mit anderen Worten, *dass die Gesetze, als ein opus posthumum, auch sein letztes Werk seien.* Da dieser Schluss nun aber doch aller Sicherheit entbehrt, so, etc.».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

βεβαιότητος, ὦ Σχοίνιε; Ὅλος ὁ κόσμος οὕτω συλλογίζεται. Ὅτι ἐνδέχεται νὰ συμβῇ καὶ ἐξαίρεσις, οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ, ἀλλ' ἵνα πιστεύσῃ τις ὅτι συμβαίνει ἐξαίρεσις, ἀνάγκη νὰ ἐξευρεθῶσι καὶ νὰ ἐκτεθῶσι τὰ αἴτια τῆς ἐξαιρέσεως· οἷον ἄν τι σύγγραμμα καθάπτηται τῆς καθεστώσης πολιτικῆς τάξεως, ἢ ἰσχυρῶν προσώπων, καὶ ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐτόλμα, ζῶν, νὰ τὸ δημοσιεύσῃ κ. τ. τ.

Ὁ Σχοίνιος εὗρεν ἅμα μὲν ζηλωτήν, ἅμα δὲ ἀνατροπέα τῆς κατατάξεώς του τὸν Θεϊχμύλλερον (1). Οὗτος πάλιν ἀνέγνωσεν ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ Θεαιτήτου, ὅτι ὁ Εὐκλείδης κατέγραψε τὸν μεταξὺ Σωκράτους καὶ Θεοδώρου καὶ Θεαιτήτου διάλογον, ὃν διηγήθη αὐτῷ ὁ Σωκράτης, παραλιπὼν τὰς μεταξὺ διηγήσεις, «ἦν δ' ἐγώ, ἢ ἔφην ἐγώ, συνέφη, ὡμολόγει» κττ., δηλαδὴ κατέγραψεν αὐτὸν ὑπὸ δραματικὴν μορφήν. «Εὗρον, εὗρον!», ἀναφωνεῖ καὶ ὁ Θεϊχμύλλερος. Ἃς θεωρήσωμεν καὶ τούτου τὸ εὕρημα ὑπ' αὐγάς. Ὁ Πλάτων, λέγει, ἔγραφεν ἀνέκαθεν τοὺς διαλόγους του ὑπὸ διηγηματικὴν μορφὴν (πόθεν τὸ ἔμαθε!), ὅτε δὲ ἔφθασεν εἰς τὸν Θεαίτητον, τότε ᾐσθάνθη τὸ ἀνιαρὸν καὶ δυσμεταχείριστον τῆς μορφῆς ταύτης, καὶ ἀποθέσας αὐτὴν διὰ παντὸς (πόθεν τὸ ἔμαθε;) συνέγραφε τοῦ λοιποῦ ὑπὸ δραματικὴν μορφήν. «Ἰδού, ἐπιφωνεῖ ὁ Θεϊχμύλλερος, κῦδεϊ γαίων, ἓν κριτήριον ἐξωτερικόν, ψηλαφητὸν (palpable), καὶ ὡς τοιοῦτον ὑπεράνω πάσης ἀμφιβολίας!» καὶ ἀπὸ περιωπῆς σχηματίζει μειδίαμα οἴκτου πρὸς τοὺς ταλαιπωρήσαντας περὶ τὴν λύσιν τοῦ γιγαντιαίου Πλατωνικοῦ ζητήματος διὰ θεωριῶν περὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος καὶ περὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἰδεῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Πλάτωνος, ἐν ᾧ αὐτὸς ὁ Πλάτων ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου ἐπὶ ταύτην τὴν διαστολήν!

Ὁ Θεϊχμύλλερος δὲν ἀρκεῖται εἰς τοῦτο τὸ εὕρημα μόνον· ἐνθυμούμενος τὸ ῥητόν· «Felix qui potuit rerum cognoscere causas» (2), προθυμεῖται νὰ μετάσχῃ καὶ τῆς εὐδαιμονίας ταύτης, διδάσκων καὶ τὸ διατί ὁ Πλάτων τοὺς πρώτους διαλόγους

(1) Theichmüller, Ueber die Reinfolge der Platonischen Schriften καὶ Litterarische Fehden im 4ten Jahrhundert, II Band, S. 310 ff.

(2) Litterarische Fehden, II Band S. 312.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

του ἔγραψεν ὑπὸ διηγηματικὴν μορφήν. Νέα ὑπόθεσις! Ὁ Σωκράτης, λέγει, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του, καθ' ἃ ἐμαθήτευε παρ' αὐτῷ ὁ Πλάτων, δὲν θὰ διελέγετο πλέον μετὰ τῶν μαθητῶν του, ἀλλὰ θὰ ἀναδιηγεῖτο αὐτοῖς παλαιοὺς διαλόγους, οὓς διεπέρανεν ἐν τῷ βίῳ του μετὰ παντοίων προσώπων, διότι τὸ τοιοῦτον θὰ ἦτο πολὺ διδακτικώτερον· ταύτην λοιπὸν τὴν μορφὴν γνωρίσας ὁ Πλάτων πρώτην, ταύτην καὶ ἐφήρμοσε· μέχρις οὗ βαρυνθεὶς αὐτὴν καὶ γνωρίσας ἄλλην προσφορωτέραν, ἀπέθεσεν ἐκείνην καὶ μετεχειρίσθη ταύτην διὰ παντός.

Ἡ felicitas ἐπῆλθε τῷ φιλοδόξῳ ἀνδρὶ ὀπισθόπους, ἀμαυροτέρα μὲν οἴκοθεν ἐκ Γερμανίας, διότι ἀνέκαθεν οἱ προφῆται δὲν ἀναγνωρίζονται ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, λαμπροτέρα δ' ἐκ τῶν ἀντιπέραν τοῦ Ῥήνου καὶ τῶν Ἄλπεων. Ὁ Γάλλος μαθηματικὸς Tannery ἀποκαλεῖ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην (τῆς παρὰ Σωκράτους ἀναδιηγήσεως παλαιῶν διαλόγων) «ingénieuse et séduisante»· ὁμοίως ὁ Ἰταλὸς Chiapelli «ingeniosa ipotesi». Καὶ εἶνε τῷ ὄντι ingénieuse ἡ ὑπόθεσις αὕτη κατὰ τοῦτο, ὅτι εἶνε ὑπὲρ λόγον καὶ ἔννοιαν, ἀνθρωπίνην δηλονότι· διότι καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχε μαρτυρία τοῦ ἐναντίου φαεινοτέρα ἡλίου, τίς θὰ ἠδύνατο ἄλλος βροτῶν ἢ νὰ ἐπινοήσῃ, ἢ ἐπινοηθὲν παρ' ἄλλου νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ὁ Σωκράτης ἔπαυσέ ποτε νὰ διαπεραίνῃ μετὰ τῶν μαθητῶν του νέους διαλόγους, καὶ ἂν δεχθῶμεν ὅτι ἐνίοτε ἀναδιηγεῖτο πρὸς αὐτοὺς παλαιοτέρους; Ἀλλὰ πάντα τὰ Ἀπομνημονεύματα καὶ ὁ Οἰκονομικὸς τοῦ Ξενοφῶντος βεβαιοῦσι τὴν ἐναντίαν ὑπόθεσιν τῆς ὑπερφυοῦς ἐκείνης τοῦ Θεϊχμυλλέρου. Πάντες οἱ παρὰ Ξενοφῶντι διάλογοι ἦσαν νέοι διάλογοι διαπεραινόμενοι μεταξὺ Σωκράτους καὶ παντοδαπῶν ἄλλων προσώπων, μαθητῶν τε καὶ μή. (Ἤκουσα δέ ποτε αὐτοῦ διαλεγομένου . . . Ἤκουσα δέ ποτε καὶ ἄλλον λόγον αὐτοῦ . . . Οἶδα δὲ αὐτὸν καὶ Διοδώρῳ τοιάδε διαλεχθέντα . . .)· καὶ μόνον ἐν τῷ Οἰκονομικῷ παρέχει ἡμῖν ἓν παράδειγμα ἀναδιηγήσεως πρὸς τὸν Κριτόβουλον παλαιοτέρου διαλόγου ὃν ἔσχε ποτὲ μετὰ τοῦ Ἰσχομάχου.

Ὅταν μετὰ τοιαύτης ὑπερφυοῦς ῥαστώνης ἐξευρίσκῃ τις τὰ αἴτια τῶν φαινομένων καὶ πορίζηται τὴν εὐδαιμονίαν, εἶνε εὔλογον νὰ ἀποβῇ ἐπιρρεπὴς πρὸς ὁμοίας ὑποθέσεις. Θέλετε νὰ μά-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

θετε καὶ τὸ διατί ἀπὸ τοῦ Θεαιτήτου καὶ ἐντεῦθεν μετήλλαξε τὴν μορφὴν τῶν διαλόγων του ὁ Πλάτων; μᾶς τὸ λέγει καὶ αὐτὸ ὁ Θεϊχμύλλερος διὰ νέας ὑποθέσεως. Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον καθ' ὃν συνέγραφε τὸν Θεαίτητον, θὰ τῷ ἔστειλεν ἐκ Σικελίας ὁ φίλος του Δίων τοὺς μίμους τοῦ Σώφρονος καὶ τὰς κωμῳδίας τοῦ Ἐπιχάρμου, καὶ ἐντεῦθεν θὰ ἔμαθεν ὁ Ἀθηναῖος, ὁ συμπολίτης καὶ ἀκροατὴς τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Εὐριπίδου καὶ τοῦ Ἀριστοφάνους, ὅτι δύναται νὰ ἐκθέσῃ διαλόγους καὶ ὑπὸ δραματικὴν μορφήν! (1). Ἀλλὰ διατί νὰ ὑποθέτῃ ὁ Θεϊχμύλλερος ὅτι τῷ ἐστάλησαν κατόπιν ὑπὸ τοῦ Δίωνος, καὶ οὐχὶ ὅτι διατρίβων ἐν Συρακούσαις ἐγνώρισε τὰ ποιήματα αὐτῶν; Τοῦτο δὲν τὸ λέγει ὁ Θεϊχμύλλερος, τὸ μαντεύομεν ὅμως εὐκόλως. Τὸ Συμπόσιον ἔχει διηγηματικὴν μορφήν· ἐγράφη ἄρα κατὰ τὸν Θεϊχμύλλερον πρὸ τοῦ Θεαιτήτου, ἀλλὰ πάντως μετὰ τὸ 385 π. Χ. διὰ τὸν γνωστὸν ἐν αὐτῷ ἀναχρονισμὸν τοῦ διοικισμοῦ τῶν Ἀρκάδων· ἡ δὲ ἐν Σικελίᾳ διατριβὴ τοῦ Πλάτωνος προηγήθη τῆς συγγραφῆς τοῦ Συμποσίου. Ἂν λοιπὸν ὑπέθετεν ὅτι ἔκτοτε ὁ Πλάτων ἔλαβε γνῶσιν τῶν ποιημάτων ἐκείνων, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ συμβιβάσῃ τοῦτο τὸ γεγονὸς μετὰ τῆς συγγραφῆς τοῦ μεταγενεστέρου Συμποσίου ὑπὸ μορφὴν διηγηματικήν.

Ἐκ τοιούτων ὑποθέσεων προέκυψεν ἡ τοῦ Θεϊχμυλλέρου κατάταξις τῶν διαλόγων, ἀντίστροφος τῆς τοῦ Σχοινίου· ὡς νὰ ἐλέγομεν:

Πρόσθε δράκων, ὄπιθεν δὲ λέων, μέσση δὲ χίμαιρα.

Ἰδοὺ αὕτη· Α'. Χαρμίδης, Λύσις, Πρωταγόρας, Φαίδων, Πολιτεία Συμπόσιον, Εὐθύδημος.

Β'. Θεαίτητος, Κρατύλος, Πολιτικός, Φαῖδρος, Φίληβος, Μένων, Σοφιστής, Γοργίας, Τίμαιος, Κριτίας, Νόμοι, Παρμενίδης.

Τὸ χαριέστατον εἶνε, ὅτι ἀμφότεροι ἀποδίδουσιν εἰς τὴν γνωριμίαν τοῦ Σώφρονος καὶ τοῦ Ἐπιχάρμου τὴν μετάστασιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς δραματικῆς ἢ τῆς διηγηματικῆς ἐπὶ τὴν διηγηματικὴν ἢ τὴν δραματικὴν μορφήν!

Πρὸς τιμὴν τῶν ἀνδρῶν, ὑποθέτω ὅτι οὐδ' αὐτοί ποτε ἐπί-

(1) Litterarische Fehden, II Band S. 316

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

στευσαν ἐνδομύχως ὅσα ἔγραψαν. Διατί ὅμως τὰ ἔγραψαν; Διά τινα ὑπερβολὴν ἀρετῆς τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ. Ὁ μοιρηγενὴς Γερμανὸς διψᾷ σοφίαν, καὶ ὡς ἔλαφος φέρεται ἐπὶ πᾶν προφαινόμενον ὑδάτιον. Καταβροχθίζει τόμους ἐπὶ τόμων, ὧν μόνη ἡ θέα φυγαδεύει ἄλλους ἀμοιροτέρους βροτούς. Διὰ ταύτην τὴν ἀρετὴν ἀναφαίνονται ἐν τῷ Γερμανικῷ λαῷ πολλοὶ μὲν οἱ φιλεπιστήμονες, οἱ γράφοντες μόνον ὅ τι αὐτοὶ προεπείσθησαν, πολλοὶ δὲ καὶ οἱ φιλόδοξοι, γράφοντες πᾶν ὅ τι δύναται νὰ ῥηθῇ, ἄνευ φόβου μήπως ἐλεγχθῶσί ποτε, δι' ἐλέγχου μαθηματικοῦ ἢ διαλεκτικοῦ, παραλογιζόμενοι· οὕτω δ' ἔχουσι τὴν ἐλπίδα ὅτι, καὶ ἂν δὲν ἐπικρατήσῃ ἡ γνώμη των, θὰ μνημονεύηται ὅμως τὸ ὄνομά των, ὡς ἀνδρῶν ἀντιπροσωπευόντων τινὰ γνώμην ἐν φιλοσοφικῷ ζητήματι.

Νεώτεροι Πλατωνισταὶ καταφεύγουσιν εἰς τὸ μαντεῖον τῆς στατιστικῆς, ἵνα μάθωσι τὴν χρονικὴν τάξιν τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων. Ὁρμῶνται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ καὶ τῇ ἡλικίᾳ ἀλλοιοῦται ἡ γλῶσσα παντὸς συγγραφέως, ἰδίως κατὰ τὴν χρῆσίν τινων μορίων, ἅτινα εἶνε τρόπον τινὰ ὁ χρωματισμὸς τῆς γλώσσης. Ἐκ τῆς συχνοτέρας λοιπὸν ἢ σπανιωτέρας ἀπαντώσης χρήσεώς τινων μορίων συμπεραίνεται ἡ χρονικὴ τάξις τῶν διαλόγων.

Ἡ ζήτησις τῶν ἀνδρῶν τούτων εἶνε βεβαίως εἰλικρινὴς καὶ εἶνε ἄξιοι ἐπαίνων οἱ ἄνδρες οἱ ἀναδεχόμενοι ἔργον λίαν ἐπίμοχθον καὶ ἀτερπὲς χάριν τῆς ἐπιστήμης· ἀλλὰ μαντεύω ὅτι καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης ζητήσεως, ὅπως μέχρι τοῦδε, οὕτω καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ προκύπτωσιν ἄνθρακες ἀντὶ ἀδαμάντων Πρῶτον δὲν εἶνε βέβαιον ὅτι παντὸς συγγραφέως ἀλλοιοῦται ἡ γλῶσσα· ἔπειτα ἡ ἀλλοίωσις, ἂν συμβαίνῃ, δὲν δύναται νὰ εἶνε ὁμαλὴ καὶ σταθερά, ὅπως π. χ. ὁμαλῶς καὶ σταθερῶς ἀλλοιοῦνται σὺν τῇ ἡλικίᾳ ἐκ τῆς τριβῆς οἱ ὀδόντες τοῦ ἵππου, ὥστε νὰ δύναταί τις ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς τριβῆς νὰ μαντεύσῃ τὴν ἡλικίαν του. Φέρω ἓν παράδειγμα. Ὁ Ἕρμαννος ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Πλάτων κατὰ τὴν μακροχρόνιον ἐν Μεγάροις διατριβήν του καὶ ἐν ἄλλαις χώραις, μακρὰν τῆς ἑστίας τοῦ ἀττικισμοῦ, ἀπέβαλε τὴν λεπτότητα καὶ τὴν χάριν τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου, ἐπανεῦρε δ' αὐτὴν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μετὰ τῶν ἀναμνήσεων τῆς νεανικῆς του ἡλικίας, ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του. Ἡ ἀποβολὴ ἐκείνη καὶ ἡ ἐπανάκτησις αὕτη, ἂν ἦτο ἀληθής, θὰ συνίστατο πρὸ πάντων εἰς τὴν χρῆσιν τῶν μορίων, ἅτινα δίδουσι ζωηρότερον ἢ ἀσθενέστερον, ῥοδινώτερον ἢ πελιδνότερον χρῶμα εἰς τὸν λόγον. Ὁ Ἕρμαννος ἄρα εἶχε γνώμην ἐναντίαν τῶν στατιστικῶν, ὅτι προϊόντος τοῦ χρόνου ἐνδέχεται, ποτὲ μὲν νὰ γίνηται σπανιωτέρα, ποτὲ δὲ συχνοτέρα ἡ χρῆσις τῶν αὐτῶν μορίων· καί μοι φαίνεται ὅτι πολλοὶ καὶ ἄλλοι θὰ εἶνε οἱ ἔχοντες τὴν αὐτὴν γνώμην καὶ ὁ Ἕρμαννος.

Ὡσαύτως τὰ ἀποτελέσματα ἅτινα ἐξήγαγον ἐκ τῆς στατιστικῆς ὁ Διττεμβέργιος (1) καὶ ὁ Σχάντιος (2), ἐκεῖνος μὲν παρακολουθήσας τὴν χρῆσιν τῶν μορίων μήν, καὶ μήν, ἀλλὰ μήν, τί μήν, γὲ μήν, οὗτος δὲ τὴν τῶν τῷ ὄντι, ὄντως, ἀληθῶς, ὡς ἀληθῶς, ἀληθείᾳ, τῇ ἀληθείᾳ, λίαν ἀφιστάμενα ἀλλήλων, ἐλέγχουσι τὸ ἀλυσιτελὲς τῆς τοιαύτης ζητήσεως.

Μετὰ τὴν ἐπισκόπησιν ταύτην τῶν ἀξιολογωτέρων ἀποπειρῶν, τῶν γενομένων μέχρι τοῦδε πρὸς λύσιν τοῦ Πλατωνικοῦ ζητήματος, προβαίνω εἰς ἔκθεσιν τῆς ἐμῆς γνώμης, ἣν ἔχω περί τε τῆς μεθόδου τῆς ζητήσεως, ποία εἶνε ὀρθὴ καὶ τελεσφόρος, καὶ περὶ τῆς ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς ταύτης προκυπτούσης χρονικῆς τάξεως τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος.

Ἐν πρώτοις διαμαρτύρομαι κατὰ τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ Γροτίου, ὅτι τὸ ζήτημα εἶνε ἀνεπίδεκτον λύσεως. Ὁ Πλάτων εἶχεν ἐναντίαν γνώμην περὶ τῶν προβλημάτων τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας· «ὅτι οἰόμενοι δεῖν ζητεῖν, ἃ μή τις οἶδε, βελτίους ἂν εἶμεν καὶ ἀνδρικώτεροι καὶ ἧττον ἀργοί, ἢ εἰ οἰοίμεθα, ἃ μὴ ἐπιστάμεθα, μηδὲ δυνατὸν εἶναι εὑρεῖν, μηδὲ δεῖν ζητεῖν» (3).

«Μάτην, λέγει ὁ Γρότιος, προσδοκῶμεν λύσιν ἅμα ἀποχρώντως ἀποδεδειγμένην καὶ ἀπρόσβλητον ἀπὸ τῶν ἀντιλογικῶν». Ἀλλ' οὐδεὶς ἐπιζητεῖ λύσιν μαθηματικὴν τοῦ Πλατωνικοῦ προβλήματος. «Παραπλήσιον γὰρ φαίνεται μαθημα-

(1) Dittenberger, Sprachliche Kriterien für die Chronologie der Pl. Dialoge.

(2) Schanz, Zur Entwickelung des Platonischen Stils.

(3) Πλ. Μένων σ. 86 b, 81 d.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τικοῦ πιθανολογοῦντος ἀποδέχεσθαι καὶ ῥητορικὸν ἀποδείξεις ἀπαιτεῖν», λέγει ὁ Ἀριστοτέλης(1). Τὸ προκείμενον πρόβλημα δὲν εἶνε οὔτε μαθηματικὸν οὔτε ῥητορικόν, ἀλλ' ἱστορικόν, ἄρα μέσον ἀμφοτέρων. Οὔτε μαθηματικὰς ἀποδείξεις ἀπαιτοῦμεν οὔτε ῥητορικὰ σχήματα καὶ ἐπιχειρήματα συγχωροῦμεν, τείνοντα νὰ ἐπισκοτίσωσι μᾶλλον τὴν διάνοιαν τοῦ ἀκροατοῦ καὶ νὰ συγκινήσωσι τὴν καρδίαν του· ἀλλὰ νηφάλιοι πρὸς νηφάλιον διάνοιαν ἀναγνωστῶν ὑποβάλλομεν μετριοφρόνως τοὺς λόγους, οἵτινες ἔπεισαν ἡμᾶς πρώτους.

Ὁ Γρότιος, ἀπελπίζων τὴν λύσιν, ἐλέγχεται ῥᾳθυμότερος ἐν τοῖς λόγοις ἢ ἐν τοῖς ἔργοις. Ἀπορρίπτων τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Σχλεϊερμαχέρου καὶ ἐγκρίνων τὴν τοῦ Ἑρμάννου, ὅτι ὁ Πλάτων δὲν εἶχε προδιαγεγραμμένον τέλειον φιλοσοφικὸν σύστημα, ἀλλ' ὅτι ἕκαστος διάλογος εἶνε προϊὸν τῆς ἑκάστοτε βαθμίδος τῆς φιλοσοφικῆς του ἀναπτύξεως, διὰ τούτου ὁ Γρότιος ἐπιτελεῖ ἓν μέγα βῆμα πρὸς τὴν λύσιν του· γνωματεύων μετὰ πιθανῶν ἐπιχειρημάτων, ὅτι ὁ Πλάτων δὲν συνέγραψε, ζῶντος τοῦ Σωκράτους, ἐπιτελεῖ δεύτερον σπουδαῖον βῆμα πρὸς τὴν λύσιν του.

Ἐκ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Ἑρμάννου, ὑγιοῦς οὔσης, προῆλθον, ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν, ὑγιᾶ ἀποτελέσματα· ἡ παρὰ τοῦ Σχλεϊερμαχέρου διάκρισις κυρίων καὶ παρέργων συγγραμμάτων κατέπεσε, καὶ ὁ Φαῖδρος ἔπαυσε νὰ εἶνε τὸ πρωτότοκον σύγγραμμα τοῦ Πλάτωνος. Καὶ ἂν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῆς ὑποθέσεώς του δὲν παρήγετο ὑπὸ ψευδοῦς παραδόσεως εἰς τὸ νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ Πλάτων συνέγραφε, ζῶντος τοῦ Σωκράτους, ἂν ἑπομένως μετέθετε τὴν σειρὰν τῶν διαλόγων, τὴν κατατεταγμένην πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους, μετὰ τοὺς διαλόγους τοὺς γραφέντας εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον, δηλαδή, ἐν τῇ κατατάξει του, μετὰ τὸν Εὐθύφρονα, ὁ Ἕρμαννος θὰ ἦτο ἐγγύτατα τῆς ἀληθείας.

Ἀποδέχομαι λοιπὸν τὴν θεμελιώδη ὑπόθεσιν τοῦ Ἑρμάννου ὡς τὴν μόνην ὀρθὴν καὶ δυναμένην νὰ ὁδηγήσῃ κεφαλαιωδῶς εἰς ὀρθὴν κατάταξιν. Ἀλλ' εἰς ἀκριβεστέραν κατάταξιν ἑνὸς ἑκάστου διαλόγου δὲν ἐξαρκεῖ ἡ τοῦ Ἑρμάννου ὑπόθεσις, διὰ τὴν γενικότητά της.

(1) Ἀριστοτ. Ἠθικ. Νικομ. Α', 3.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὡσαύτως καὶ οἱ ἄλλοι γνώμονες οὓς ἄλλοι ἐφήρμοσαν πρὸς ἐξεύρεσιν τῆς χρονικῆς τάξεως, δὲν εἶνε ὅλως ἄχρηστοι, πλὴν ἴσως τοῦ τοῦ Μογκίου. Ἐφαρμοζόμενοι ἐντὸς στενῶν ὁρίων καὶ ἐπικαίρως, συμβάλλονται καὶ οὗτοι εἰς εὕρεσιν ἢ βεβαίωσιν τῆς ἀλλαχόθεν εὑρημένης τάξεως Δύο ἢ τρεῖς διάλογοι ἐνδέχεται νὰ ἔχωσι, κατὰ τὸν Σχλεϊερμάχερον, τοιαύτην ἀλληλουχίαν ἐσωτερικήν, ὥςτε νὰ δικαιώμεθα νὰ τάξωμεν αὐτοὺς ἐφεξῆς· δύο ἢ τρεῖς διαλόγους ἔχοντας τὴν αὐτὴν μορφήν, τὴν διηγηματικὴν ἢ τὴν δραματικήν, ἂν ἐσωτερικοὶ λόγοι πείθωσιν ἡμᾶς ὅτι πίπτουσιν ὑπὸ τὴν αὐτὴν χρονικὴν περίοδον, δικαιούμεθα διὰ τὴν ταυτότητα τῆς μορφῆς νὰ τοὺς τάξωμεν ἐφεξῆς· τέλος δέ, ἡ στατιστικὴ τῆς χρήσεως καιρίων τινῶν λέξεων δύναται νὰ ἐπέλθῃ ἐπικυρωτικὴ τῆς ἐκ λόγων ἐσωτερικῶν προκυπτούσης τάξεως.

Μία ἐξωτερικὴ δύναμις ἐπιδρῶσα διηνεκῶς ἐπὶ τὴν ψυχὴν τοῦ Πλάτωνος καὶ ἐμπνέουσα αὐτῷ τήν τε τοῦ θέματος ἐκλογὴν καὶ πρὸ πάντων τὴν τοῦ τόνου τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐν ἑκάστῳ διαλόγῳ, διέλαθε μέχρι τοῦδε τὴν προσοχὴν τῶν πραγματευθέντων τὸ Πλατωνικὸν ζήτημα καὶ κατελείφθη ἀχρησιμοποίητος πρὸς τὴν κατάταξιν. Ἡ δύναμις αὕτη εἶνε ἡ πολιτικὴ καὶ ἠθικὴ ἀτμόσφαιρα ἡ περιβάλλουσα τὸν Πλάτωνα διὰ παντὸς τοῦ βίου, ἧς αἱ κυμάνσεις καὶ διαταράξεις, ἡ ζόφωσις καὶ ἡ αἰθρίασις, ἄλλοτε ἄλλως διέθετον τὴν ψυχήν του καὶ ἐπ' ἄλλα θέματα καὶ ἄλλον τόνον ἤπειγον αὐτήν. Διότι εἶνε φανερὸν ὅτι ὑπ' ἄλλης ψυχικῆς διαθέσεως κατείχετο γράφων τὸν Γοργίαν, τὸν Θεαίτητον, τὸν Φαίδωνα, καὶ ὑπ' ἄλλης τὸν Πρωταγόραν, τὸν Φαῖδρον, τὸ Συμπόσιον.

Ὁλοτελῶς μὲν δὲν διέλαθε τοὺς ὀξυδερκεστέρους τῶν ζητητῶν ἡ ὁρίζουσα αὕτη δύναμις. Ὁ Σχλεϊερμάχερος εἰκάζει ὅτι αἴτιον τῆς ἐκλογῆς οὕτω πενθίμου θέματος, ὁποῖον τὸ τοῦ Φαίδωνος, θὰ ἦτο ἡ ἀνάμνησις τοῦ κινδύνου, ὃν ἐκινδύνευσε κατὰ τὴν ἐπάνοδον ἐκ τῆς πρώτης ἀποδημίας του. Καὶ ὁ Ἕρμαννος τῶν λεκτικῶν τραχυτήτων, ἃς ἐμφαίνουσιν οἱ διάλογοι τῆς Μεγαρικῆς καλουμένης ὑπ' αὐτοῦ περιόδου, μάλιστα δὲ ὁ Σοφιστὴς καὶ ὁ Πολιτικός, αἰτιᾶται τὴν ψυχικὴν δυσθυμίαν τοῦ Πλάτωνος, ἥτις

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

κατεῖχεν αὐτὸν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ διδασκάλου ἐν ξένῃ γῇ διατρίβοντα. Ἀλλ' οὐδεὶς ἔσχεν ἔννοιαν ὅτι ἡ πολιτικὴ ἀτμόσφαιρα ἡ περιβάλλουσα τὸν Πλάτωνα ἦτο διὰ παντὸς τὸ ἰσχυρότατον ἐλατήριον πρὸς τὴν ἄλλοτε ἄλλην διάθεσιν τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος, οὐδ' ἐπειράθη νὰ δείξῃ ποῖαι διακυμάνσεις αὐτῆς ποίων προϊόντων τῆς γραφίδος τοῦ Πλάτωνος ἔσχον τὴν αἰτίαν ὥςτε ἐκ τῆς γνώσεως τῆς ἐν χρόνῳ διαδοχῆς τῶν αἰτίων νὰ συλλογισθῇ ἡ ἐν χρόνῳ διαδοχὴ τῶν αἰτιατῶν.

Τὴν σήμερον ἡ πολιτικὴ ἀτμόσφαιρα δὲν ἐπιδρᾷ λίαν ἐπαισθητῶς ἐπὶ τὰς ψυχὰς τῶν συγγραφέων. Τὰ μεγάλα καὶ εὐπαγῆ πολιτικὰ σώματα ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ μεγάλα καὶ εὐπαγῆ σκάφη τῆς σήμερον· ὁ θαλάσσιος σάλος δὲν κλυδωνίζει αὐτὰ ἰσχυρῶς, καὶ οἱ ἐπιβάται ἀνενόχλητοι ὑπὸ τοῦ σάλου καὶ πεποιθότες ἐπὶ τὴν μάθησιν καὶ ἐμπειρίαν τοῦ κυβερνήτου, καθεύδουσιν ἥσυχοι ἢ ἰδιοπραγοῦσιν ὅ τι ἔτυχεν ἕκαστος. Τοὐναντίον τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ σκαφίδια, ἅτινα ἠξίουν νὰ πλέωσιν ὡς αὐτοτελῆ σκάφη, μέτριος σάλος ἐξωτερικὸς συνετάρασσεν ἰσχυρῶς καὶ αὐτὰ καὶ τοὺς ἐπιβάτας, καὶ ἐνέβαλλε φόβους καὶ φροντίδας περὶ τῆς σωτηρίας, ἄλλως τε καὶ ὅπου ἔλειπεν ἡ πεποίθησις ἐπὶ τὴν ἱκανότητα τῶν κυβερνητῶν. Ἔπειτα τὴν σήμερον ὁ ἐκ τῶν πολέμων κίνδυνος ἀπέβαλε τὸ φρικῶδες ὅπερ εἶχον οἱ ἀρχαῖοι πόλεμοι· οἱ ἐν πολέμῳ ἡττηθέντες δὲν κινδυνεύουσι νὰ ἀπολέσωσιν οὔτε τὴν ζωήν των, οὔτε τὴν τιμήν των, οὔτε τὴν ἰδιωτικὴν ἐλευθερίαν των, ὅπως ἐκινδύνευον οἱ ἀρχαῖοι, ἐν οἷς αὐτὸς ὁ Πλάτων, πωληθείς, ἢ κινδυνεύσας νὰ πωληθῇ ὡς δοῦλος ἐν Αἰγίνῃ.

Παρὰ τὴν πολιτικὴν ἀτμόσφαιραν τὴν διηνεκῶς περιβάλλουσαν καὶ διαθέτουσαν τὴν ψυχὴν τοῦ Πλάτωνος, δύο ἄλλα γεγονότα ἐν τῷ βίῳ του ἦσαν τοιαύτης φύσεως καὶ δυνάμεως, ὥςτε νὰ ψαύσωσι τὴν ψυχὴν τοῦ Πλάτωνος, παροδικῶς μέν, ἀλλὰ λίαν ὀδυνηρῶς Ταῦτα δὲ ἦσαν ἡ θανάτωσις τοῦ Σωκράτους καὶ αἱ κατὰ τὴν Σικελίαν καὶ τὴν ἐπάνοδον περιπέτειαι καὶ κίνδυνοι, καὶ ἡ ὀδυνηρὰ πεῖρα, ἣν συνεκόμισεν ἐντεῦθεν, τῆς ἀνιάτου νόσου τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων.

Προβαίνων ἤδη εἰς τὴν κατάταξιν τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος κατὰ τοὺς γνώμονας τούτους, προϋποθέτω μετὰ Γρο-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τίου, Ὑβερβεγίου, Σχαροσμιτίου, Σχοινίου καὶ ἄλλων, ὅτι οὐδὲν τούτων ἀνήκει εἰς τὸν πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους χρόνον. Ἡ μόνη ἐκ τῆς ἀρχαιότητος παράδοσις (1), ὅτι ὁ Σωκράτης ἤκουσε τοῦ Πλάτωνος ἀναγινώσκοντος τὸν Λύσιν, εἶνε ἀναξία προσοχῆς, καὶ αὐτοὶ οἱ δεχόμενοι συγγράμματα ζῶντος τοῦ Σωκράτους δὲν ἠξίωσαν νὰ στηριχθῶσιν ἐπ' αὐτῆς. Πῶς ἐγεννήθη ἡ παράδοσις αὕτη, εἶνε εὔκολον νὰ μαντεύσῃ τις, ὅταν ἀναγινώσκῃ παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ πόσα ψεύδη ἀνεκάλυπτον ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ οἱ κατήγοροί του. Τὸν ἤθελον γράφοντα οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἱστορικὰς ἀληθείας· ἡ ῥηχὴ κεφαλή των δὲν ἠδύνατο νὰ χωρήσῃ τὴν μεγάλην ἀλήθειαν τῆς συμφωνίας τῶν λόγων πρὸς τὰς ἰδέας, ἣν ἀλήθειαν παριστᾷ πᾶσα ἀληθινὴ ποίησις. Τῶν ῥηχοκεφάλων τούτων τις θὰ εἶπεν ἢ θὰ ἔγραψε τοιόνδε τι· «Τί θὰ ἔλεγεν ὁ Σωκράτης, ἂν ἀνεγίνωσκεν ὅσα καταψεύδεται αὐτοῦ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Λύσιδι ἢ καὶ ἐν ἄλλοις διαλόγοις!» Οἱ δὲ μετ' ἐκεῖνον παρέλειψαν τὸν ὑποθετικὸν τύπον καὶ τὸ παρέστησαν ὡς ἱστορικὸν γεγονός.

Ἐν αὐτοῖς τοῖς συγγράμμασι τοῦ Πλάτωνος οὐδὲν ἴχνος διαφαίνεται, ἀναγκάζον ἡμᾶς νὰ δεχθῶμεν συγγραφὴν αὐτῶν πρὸ τοῦ θανάτου. Αἱ εἰκασίαι πολλῶν νεωτέρων ὅτι ὁ Εὐθύφρων ἐγράφη κατὰ τὸν μεταξὺ τῆς γραφῆς καὶ τῆς δίκης τοῦ Σωκράτους χρόνον, ἵνα δῆθεν προδιαθέσῃ εὐμενῶς τοὺς δικαστὰς ὑπὲρ αὐτοῦ, μοὶ φαίνονται μικρολογία ἀναξία ἐπιστροφῆς τινος· οὔτε ὁ Σωκράτης θὰ ἔστεργε τοιαύτην ὑπεράσπισιν, καὶ μᾶλλον βλάβης πρόξενος θὰ ἦτο, ἐνισχύουσα τὰς περὶ κακοδοξίας περὶ τοὺς θεοὺς κατηγορίας, ἀφ' οὗ ἐν αὐτῷ ἀπερικαλύπτως ἀποπτύει πολλὰ περὶ θεῶν μυθολογούμενα καὶ πιστευόμενα ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὡς ἀνάρμοστα εἰς τὸ θεῖον (2).

(1) Διογ. Λαέρτ. Γ', 35.

(2) Τοὐναντίον τὰ ἐν Εὐθύφρονι (3 d, c) μοὶ φαίνονται ὑποσημαίνοντα ὅτι ὁ Πλάτων εἶχεν ἤδη γνῶσιν τῆς καταδίκης καὶ ὅτι εἰρωνεύεται τὸν Εὐθύφρονα καυχώμενον ἐπὶ μαντικῇ προγνώσει τῶν μελλόντων: «Εἰ μὲν οὖν, ὃ νῦν δὴ ἔλεγον, μέλλοιέν μου καταγελᾶν (οἱ Ἀθηναῖοι), ὥςπερ σὺ φῂς σαυτοῦ, οὐδὲν ἂν εἴη ἀηδές, παίζοντας καὶ γελῶντας ἐν τῷ δικαστηρίῳ διαγαγεῖν· εἰ δὲ σπουδάσονται, τοῦτ' ἤδη, ὅπῃ ἀποβήσεται, ἄδηλον, πλὴν ὑμῖν τοῖς μάντε-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἔπειτα δὲ καὶ τὰ ὁμολογουμένως νεανικὰ συγγράμματά του, Λύσις καὶ Χαρμίδης καὶ Πρωταγόρας, παραβαλλόμενα μὲν πρὸς Φαίδωνα καὶ Συμπόσιον καὶ Πολιτείαν, φαίνονται ὑποδεέστερα, καθ' ἑαυτὰ δ' ἐξεταζόμενα δὲν εὑρίσκονται ἀώρου διανοίας ἔργα· τὰ κύρια θέματά των εἶνε σπουδαῖα τῆς φιλοσοφίας ζητήματα, ἡ διεξαγωγή των γίνεται μετὰ διαλεκτικῆς ὀξύτητος οὐχὶ καταφρονητῆς, ἡ δὲ μορφὴ τῶν διαλόγων εἶνε οὕτω καλλιτεχνική, ὅπως δὲν δύναταί τις νὰ προσδοκᾷ παρὰ νεανίου εἰκοσιπενταετοῦς.

Ἔπειτα δὲν δύναμαι νὰ κατανοήσω, οὔτε πῶς ζώντων τῶν θείων του, πρεσβυτέρων ἤδη ἀνδρῶν, θὰ ἐτόλμα νὰ θεατρίζῃ αὐτοὺς ὅπως ἐν τῷ Χαρμίδῃ, οὔτε πῶς ὀλίγον χρόνον μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν (403 π. Χ.), ὅτε τὸ πένθος ἦτο πρόσφατον ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, θὰ ἐτόλμα νὰ παίζῃ οὕτως ἀνέδην μὲ τὸ ὄνομά των.

Ἀλλ' οὐδ' οἱ τότε καιροὶ ἐχώρουν οὐδὲ συνεχώρουν τοσαύτας καὶ τοιαύτας συγγραφάς. Ὁ Πλάτων προσῆλθε πρὸς τὸν Σωκράτην περὶ τὸ 407 π. Χ. Δύναταί τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι αὐθημερὸν ἔλαβε τὴν γραφίδα καὶ ἔγραφε Σωκρατικοὺς διαλόγους; Ἐὰν δὲ τῷ δώσωμεν προθεσμίαν 2 ἢ 3 ἐτῶν, καταντῶμεν εἰς τὸ 404 εἶνε τὸ ἔτος τῆς ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς καταστροφῆς, τῆς πολιορκίας, τοῦ λιμοῦ, τοῦ τρόμου ἐξανδραποδισμοῦ, καὶ τέλος τῆς ἁλώσεως καὶ τῆς κατασκαφῆς τῶν τειχῶν. Τὸ ἐπιὸν ἔτος εἶνε τὸ τῆς ἀναστατώσεως τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Τριάκοντα καὶ τὸ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἐν ᾧ ἐφονεύθησαν ἀμφότεροι οἱ θεῖοί του Δύναταί τις να πιστεύσῃ ὅτι, ἐν μέσῳ στρατιωτικῶν κινήσεων καὶ συγκινήσεων καὶ συγχύσεως τῶν πάντων, μόνος ὁ Πλάτων ἐκάθητο ἥσυχος καὶ εἶχεν ἱκανὴν εὐθυμίαν καὶ φιλοπαιγμοσύνην, ὥςτε νὰ συγγράφῃ Λύσιδας καὶ Χαρμίδας καὶ Πρωταγόρας; Ἔκτοτε διέρρευσαν τρία περίπου ἔτη μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους, τῆς μὲν πόλεως ἔτι φλεγμαινούσης, τῆς δὲ οἰκογενείας τοῦ Πλάτωνος ἔτι πενθούσης ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ οἰκειοτάτων προσώπων, αὐτοῦ δὲ τοῦ Πλάτωνος ἀγανακτοῦντος

σιν. — **Εὐθύφ.** Ἀλλ' ἴσως οὐδὲν ἔσται, ὦ Σώκρατες, πρᾶγμα κτλ.». Ἐπίστησον καὶ ἐπὶ τὴν ἀλλαγὴν τῶν ἐγκλίσεων «μέλλοιεν, σπουδάσονται».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ τροπῇ τῶν πραγμάτων, ἢ καὶ φοβουμένου τὴν ἀποκατάστασιν τῆς μισητῆς δημοκρατίας, ἴσως καὶ ὁρμωμένου πρὸς τὸ πολιτεύεσθαι. Διὰ πάντας τούτους τοὺς λόγους πείθομαι ὅτι ὁ Πλάτων οὐδὲ διενοήθη νὰ συγγράψῃ ζῶντος τοῦ Σωκράτους.

Ἡ Ἀπολογία εἶνε κατ' ἐμὲ τὸ πρωτότοκον σύγγραμμα τοῦ Πλάτωνος, φέρουσα ἐν ἑαυτῇ τρανὰ ἴχνη τῆς πρωτοπειρίας τοῦ συγγραφέως, περὶ ὧν ῥηθήσονται τὰ δέοντα ἐν τῇ μερικῇ εἰσαγωγῇ εἰς αὐτήν. Συνέγραψε δ' αὐτὴν πιθανῶς ἐν Μεγάροις παρακαλούμενος ὑπὸ τῶν ἐκεῖ φιληκόων καὶ φιλολόγων ἀνδρῶν, ὅσοι δὲν παρέστησαν κατὰ τὴν δίκην. Ὅτι ἡ Ἀπολογία εἶνε ἐλευθέρα σύνθεσις τοῦ Πλάτωνος εἶνε ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας· εἴχετο δὲ ὅμως ἀπρὶξ τῆς πραγματικῆς, ἐπερειδόμενος ἐπ' αὐτῆς, καὶ διότι οὕτως ἔπρεπε νὰ γραφῇ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πρωτοπειρίαν του, ὅπως ὁ νεοσσὸς ὁ τὸ πρῶτον ἱπτάμενος δὲν τολμᾷ νὰ ἀπομακρύνηται πολὺ ἀπὸ στερεῶν ὑποβάθρων, καὶ μεθ' ἑκάστην βραχεῖαν πτῆσιν ἐπικαθίζει.

Μετὰ τὴν Ἀπολογίαν συνέγραψε τὸν Κρίτωνα, καὶ τοῦτον πιθανῶς ἐν Μεγάροις· διότι δυσκολεύομαι νὰ πιστεύσω ὅτι ἐν Ἀθήναις, ὀλίγον χρόνον μετὰ τὸν θάνατον, θὰ ἐξέθετε τὸν ἀγαθὸν γέροντα Κρίτωνα εἰς κίνδυνον διωγμοῦ, ὡς ἀποπειραθέντα νὰ φυγαδεύσῃ τὸν Σωκράτην. Ὁ Κρίτων εἶνε ἡ πρώτη ἀστήρικτος πτῆσις τῆς διανοίας τοῦ Πλάτωνος· ἐντεῦθεν αἱ βραχεῖαι διαστάσεις τοῦ ὅλου ἔργου, ἡ ἁπλότης τοῦ θέματος καὶ ἡ μικρὰ μεταρσίωσις. Ὁ δὲ τόνος ὁ ἐπικρατῶν ἐν τῷ συγγράμματι μηνύει τὴν γαλήνην τῆς πενθούσης ψυχῆς, ὁποία ἐπέρχεται μετὰ σφοδρὰν περιωδυνίαν, καὶ διαμένει ἐφ' ὅσον δὲν δύναται ὁ πενθῶν διὰ λόγων ἢ ἔργων νὰ λάβῃ δίκην παρὰ τῶν αἰτίων τῆς συμφορᾶς του.

Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἐπῆλθε ταχεῖα ἡ τροπὴ τῶν φρονημάτων καὶ διαθέσεων ἐν τῷ Ἀθηναϊκῷ λαῷ, καὶ οἱ δήμιοι τοῦ Σωκράτους, οἱ μέχρι χθὲς ἀπειλητικοί, ἤρχισαν νὰ τρέμωσιν αὐτοί, ὡς ὁ Κάϊν, ἐν συνειδήσει τοῦ ἀνοσιουργήματός των. Ὁ Σωκράτης κατεδικάσθη ὑπὸ λαϊκοῦ δικαστηρίου δι' ἐλαχίστης πλειονοψηφίας· ἄρα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ λαοῦ τῶν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἀθηνῶν ἦτο διατεθειμένον ὑπὲρ αὐτοῦ· καὶ τῶν καταψηφισάντων δὲ πολλοὶ θὰ ἐκινοῦντο ὑπὸ τοιούτου ἐλατηρίου, ὑφ' οὗ καὶ ὁ καταψηφίσας τοῦ Ἀριστείδου χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζῃ. Ἡ δημομοκρατία δὲν ἀνέχεται ὑπεροχάς, ἥκιστα δὲ τὴν τῆς ἀρετῆς· ἀγαπᾷ ἐν πᾶσι τὴν ἰσοπέδωσιν. Ἀλλὰ προσωπικοὺς ἐχθρούς, βλαφθέντας ἀμέσως ὑπ' αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο μνησικακοῦντας ἐπὶ μακρόν, βεβαίως δὲν εἶχεν ὁ Σωκράτης. Ἐκλιπόντος ἅπαξ ἐκ τοῦ μέσου τοῦ ἐπιφθόνου προσώπου, καὶ διαθρυληθείσης ἀνὰ τὴν πόλιν τῆς γενναιοφροσύνης του καὶ τῆς ἀνεξικακίας του κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ βίου του, πολλοὺς μὲν τῶν δυσμενῶν αὐτῷ κατέλαβε μεταμέλεια, οἱ δὲ εὔνοι ἀνεθάρρησαν καὶ ἀναφανδὸν ἤδη ἐσχετλίαζον τὸ τελεσθὲν ἀνοσιούργημα, καὶ κατηρῶντο τοὺς αἰτίους. Ἐν τῷ θεάτρῳ ἀναπαρισταμένου τοῦ Εὐριπιδείου δράματος, τοῦ Παλαμήδους, ὅτε ὁ ὑποκριτὴς ἀπήγγελλε τὴν ῥῆσιν τήνδε·

Ἐκάνετε, ἐκάνετε τῶν Ἑλλήνων τὸν ἄριστον,

τὸ θέατρον ἀναμνησθὲν τοῦ Σωκράτους ἐδάκρυσεν (1).

(1) Οὕτω κατὰ τὸν ἀνώνυμον συγγραφέα τῆς Ὑποθέσεως τοῦ Βουσίριδος τοῦ Ἰσοκράτους. Κατὰ δὲ τὸν Διογένην: «Ἐκάνετ' ἐκάνετε τὰν πάνσοφον | Τὰν οὐδὲν ἀλγύνουσαν ἀηδόνα μουσᾶν». Διότι ὁ γράψας τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Βουσίριδος ἐν τῇ ἀμαθείᾳ του διηγεῖται ὅτι αὐτὸς ὁ (προαποθανὼν) Εὐριπίδης ἀνεβίβασε τότε πρώτην φορὰν τὸν Παλαμήδην ἐπὶ τῆς σκηνῆς, δὲν ἕπεται ἐκ τούτου ὅτι ἔπλασεν, ἀλλὰ μόνον ὅτι παρεμόρφωσε τὸ πρᾶγμα. Ὅτι ὁ Ξενοφῶν ἓξ ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους ἔκρινεν ἄξιον τοῦ κόπου νὰ συγγράψῃ τὰ Ἀπομνημονεύματά του πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀθῳότητος καὶ τῆς χρηστότητος τοῦ Σωκράτους, τοῦτο δὲν εἶνε τεκμήριον τῆς ἐμμονῆς τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν καταδικαστικὴν γνώμην των, ἀλλὰ τοὐναντίον ὅτι μεταμεληθέντες ἄσμενοι ἀνεγίνωσκον λόγους καὶ πράξεις ἐμφαινούσας τὴν ἀρετὴν τοῦ θύματος. Τὸ τοῦ Ἰσοκράτους (Περὶ ἀντιδόσεως κεφ. θ') «Οἶμαι δ' ὑμᾶς οὐκ ἀγνοεῖν, ὅτι τῇ πόλει πολλάκις οὕτως ἤδη μετεμέλησε τῶν κρίσεων τῶν μετ' ὀργῆς καὶ μὴ μετ' ἐλέγχου γενομένων, ὥστ' οὐ πολὺν χρόνον διαλιποῦσα, παρὰ μὲν τῶν ἐξαπατησάντων δίκην λαβεῖν ἐπεθύμησε κτλ.» ἐν τῇ ἀοριστίᾳ του δὲν δύναται μὲν νὰ ἰσχυρισθῇ τις ὅτι αἰνίττεται τὸν Σωκράτην, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ πολλάκις δὲν σημαίνει ὅτι μετὰ ἄλλων καὶ αὐτὸν αἰνίττεται; καὶ δὲν αἰνίττεται μᾶλλον αὐτὸν ἢ πάντα ἄλλον, ἀφοῦ περὶ αὐτοῦ μόνου ὑπάρχουσι μαρτυρίαι ὅτι μετεμελήθησαν; Τέλος ἡ ἐν τῷ Μένωνι παρεισαγωγὴ τοῦ Ἀνύτου ὑπὸ Πλάτωνος, καὶ τὰ αἰνιγματώδη ἐκεῖνα ῥήματα τοῦ Σωκράτους «Ὦ Μένων, Ἄνυτος μέν μοι δοκεῖ χαλεπαίνειν, καὶ οὐδὲν θαυμάζω· οἴεται γάρ με πρῶτον μὲν κακη-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Οὕτω διακειμένης τῆς πόλεως, ὁ Πλάτων, ἐπανελθὼν ἐκ Μεγάρων, συνέγραψε τὸν Γοργίαν του.

Ὁ Γοργίας εἶνε ἐλεγμὸς καὶ κατάκρισις τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς καχεξίας τῶν Ἀθηνῶν, ἐξ ἧς ἀνέτελλον ἑκάστοτε τόσον ἐπικίνδυνα ἐξανθήματα, ὁποῖα ἦσαν ἡ καταδίκη τῶν ἐν Ἀργινούσαις σωτήρων, ἡ ἐξ ἐνόχου ἀμελείας ἐπελθοῦσα ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς καταστροφή, αἱ ἀτασθαλίαι τῶν Τριάκοντα καὶ τοῦ Σωκράτους ἡ θανάτωσις· εἶνε ἡ πλήρωσις τῆς ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ προφητείας τοῦ Σωκράτους ὅτι μετὰ τὸν θάνατόν του ἀντὶ νὰ ἀπαλλαχθῶσι τοῦ ἐλέγχου, ὡς νομίζουσι, θὰ εὕρωσιν οἱ Ἀθηναῖοι πλείονας ἐλεγκτὰς τοῦ βίου των, καὶ τοσοῦτον χαλεπωτέρους, ὅσῳ καὶ νεώτεροί εἰσιν (1).

Ὁ Γοργίας δὲν εἶνε καθαρῶς φιλοσοφικὸς διάλογος, ἀλλὰ μᾶλλον πολιτικὸς καὶ κοινωνικός. Διὰ τοῦτο εἶνε δύσκολον νὰ εὕρῃ τις ποῖον εἶνε τὸ κύριον θέμα του· διότι ἐπιλαμβάνεται παντὸς ὅ τι συμβάλλεται πρὸς τὸν ἐλεγκτικὸν τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως σκοπόν του.

Μετὰ τὸν Γοργίαν, τότε πρῶτον ἤρχισε νὰ πραγματεύηται

γορεῖν τούτους τοὺς ἄνδρας, ἔπειτα ἡγεῖται καὶ αὐτὸς εἶναι εἷς τούτων. Ἀλλ' οὗτος μὲν ἐάν ποτε γνῷ οἷόν ἐστι τὸ κακῶς λέγειν, παύσεται χαλεπαίνων, νῦν δὲ ἀγνοεῖ»· μοὶ φαίνονται αἰνιττόμενά τι κακὸν συμβὰν εἰς τὸν Ἄνυτον, καθ' ὃν χρόνον ἔγραφε τὸν Μένωνα (14 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους), ἐξ οὗ οὗτος παθὼν ἔμαθε τὸ τοῦ Πινδάρου «Ἀκέρδεια λέλογχε θαμινὰ κακηγόρους». Ταῦτα πρὸς τὸν Γρότιον (History of Greece, VIII, vol. p. 683) καὶ τὸν Ζέλλερον (Philosophie der Griechen, II Band, 1 Abtheilung, S. 168, 3 Auflage), ἀρνουμένους ὅτι κατέλαβέ ποτε μεταμέλεια τοὺς Ἀθηναίους. Ὅπως παριστᾷ τὴν μεταμέλειαν ὁ Πλούταρχος (Περὶ φθόνου καὶ μίσους σ. 538) «Τοὺς γοῦν Σωκράτη συκοφαντήσαντας, ὡς εἰς ἔσχατον κακίας ἐληλακότας, οὕτως ἐμίσησαν οἱ πολῖται καὶ ἀπεστράφησαν, ὥστε μήτε πῦρ αὔειν, μήτ' ἀποκρίνεσθαι πυνθανομένοις, μήτε λουομένοις κοινωνεῖν ὕδατος, ἀλλ' ἀναγκάζειν ἐκχεῖν ἐκεῖνο τοὺς παραχύτας ὡς μεμιασμένον, ἕως ἀπήγξαντο, μὴ φέροντες τὸ μῖσος»· τοιαύτην μεταμέλειαν, πλὴν ἴσως τῆς ἀγχόνης, ἔχομεν πάντα λόγον νὰ πιστεύσωμεν καὶ οὐδένα λόγον ἐναντιούμενον. Ὅτι δὲ ὅμως ὁ λαὸς συνελθὼν εἰς δικαστήριον ἀνῄρεσε τὴν καταδικαστικὴν τοῦ Σωκράτους ἀπόφασιν καὶ κατεδίκασεν εἰς θάνατον ἢ φυγὴν τοὺς κατηγόρους του, ὅπως παραδίδουσιν ἄλλοι, τοῦτο ἂν ἦτο ἀληθές, οὔτε ὁ Ξενοφῶν οὔτε ὁ Πλάτων θὰ ἠδύναντο νὰ παρέλθωσιν ἀμνημόνευτον.

(1) Ἀπολογ. 38 c.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

φιλοσοφικὰ θέματα συγγράφων· ἴσως διότι τότε πρῶτον ἀπεφάσισεν ὁριστικῶς νὰ ἀποστῇ τοῦ πολιτικοῦ σταδίου καὶ νὰ τραπῇ τὴν ὁδὸν τῆς φιλοσοφίας. Τὰ πρῶτα θέματα ἐλάμβανεν ἐκ τῆς ἠθικῆς, ὁποῖα συνείθιζε νὰ πραγματεύηται καὶ ὁ Σωκράτης, περὶ ὁσίου, δικαίου, ἀνδρείας, σωφροσύνης, περὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ, περὶ ἀληθείας καὶ ψεύδους, περὶ τοῦ διδακτοῦ ἢ μὴ τῆς ἀρετῆς κττ. Σύναμα δὲ προετίθετο διὰ τῶν διαλόγων του, ὅπως ὁ Ξενοφῶν διὰ τῶν Ἀπομνημονευμάτων του, νὰ ἐξαίρῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ Σωκράτους, ἐνισχύων οὕτω τὴν μεταμέλειαν τῶν συμπολιτῶν του (1).

Εὐθύφρων ἢ περὶ ὁσίου εἶνε τὸ τέταρτον ἐν τῇ χρονικῇ τάξει σύγγραμμα καὶ ὁ πρῶτος φιλοσοφικὸς διάλογος τοῦ Πλάτωνος. Λάχης ἢ περὶ ἀνδρείας ὁ β΄ φιλοσοφικός. Ἐν ἀμφοτέροις ἐξαίρεται ἡ ὁσιοφροσύνη καὶ ἡ ἀνδρεία αὐτοῦ τοῦ Σωκράτους. Ὁ τόνος τῶν διαλόγων τούτων δὲν εἶνε οὔτε ὁ αὐστηρὸς καὶ ἐπιτιμητικὸς τοῦ Γοργίου οὔτε ὁ σαρκαστικὸς τῶν ἑπομένων, ἀλλὰ σεμνοπρεπὴς καὶ φιλάνθρωπος.

Τὰ εἰρημένα συγγράμματα ὑποθέτω γραφέντα ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους μέχρι τοῦ 396 π. Χ.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐξερράγη ὁ Κορινθιακὸς πόλεμος, οὗ μετασχόντες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἀγωνισθέντες οὔτε ἀτυχῶς οὔτε ἀδόξως κατὰ τῶν πρὸ μικροῦ νικητῶν των, ἀνεθάρρησαν ἐννοήσαντες ὅτι ἡ πτῶσίς των δὲν ἦτο θανατηφόρος, καὶ ἐπληρώθησαν ἐλπίδων ὅτι καὶ πάλιν θὰ ἀνακύψωσι καὶ θὰ ἀνακτήσωσι τὴν προτέραν θέσιν των ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Τὸ δὲ 393 εἶδον οἱ Ἀθηναῖοι πραγματοποιούμενον τὸ ὄνειρόν των· ὁ Κόνων ἀνέστησε τὰ τείχη τῆς πατρίδος του καὶ ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν τὰ πράγματα τῆς πόλεως ἔβαινον κατ' εὐχήν. Ἡ αὐτοπεποίθησις καὶ ἡ χαρὰ ἐπανῆλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν φιλόπολιν ψυχὴν τοῦ Πλάτωνος. Ὁ τόνος ὁ ἐπικρατῶν ἐν τοῖς ἐφεξῆς διαλόγοις, ἐν τοῖς δύο Ἱππίαις καὶ τῷ Ἴωνι (περὶ τὸ 39ɔ), ἐν τῷ Λύσιδι καὶ τῷ Χαρμίδῃ (περὶ τῷ 394), ἐν τῷ

(1) Πλὴν τῶν τριῶν προηγουμένων συγγραμμάτων, ἐξακολουθεῖ ἡ ἐπίδειξις τῆς ἀρετῆς τοῦ Σωκράτους ἐν τῷ Εὐθύφρονι (σ. 4 a, e) καὶ ἐν τῷ Λάχητι (σ. 182 b. 188 c, 189).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Πρωταγόρᾳ (περὶ τὸ 393) καὶ ἐν τῷ Εὐθυδήμῳ (περὶ τὸ 391) μαρτυροῦσι τρανῶς τὴν ψυχικὴν διάθεσιν τοῦ Πλάτωνος.

Οἱ δύο Ἱππίαι καὶ ὁ Ἴων διατηροῦσιν ἀκόμη τὴν δραματικὴν μορφήν, ἣν ἐξ ἀρχῆς ἠσπάσθη ὁ Πλάτων, ὡς φυσικωτέραν εἰς πλαστοὺς διαλόγους, καὶ ἴσως οὐδὲ διενοήθη ἐν ἀρχῇ ὅτι ποτὲ θὰ τὴν ἤλλασσεν. Ἀλλ' ἐν τῷ Γοργίᾳ καὶ ἐν τῷ Λάχητι ἔλαβε πεῖραν τῶν δυσχερειῶν καὶ ἀτελειῶν ἃς ἔχει καὶ παρέχει ἡ μορφὴ αὕτη εἰς τὸν θεατρικὸν διάκοσμον· ἤδη δὲ προετίθετο νὰ ἐνδύσῃ τοὺς ἐφεξῆς διαλόγους του πλουσίαν θεατρικὴν μεγαλοπρέπειαν. Διενοήθη λοιπὸν νὰ μιμηθῇ τον Ὅμηρον, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπικὴν ἢ διηγηματικὴν μορφὴν νὰ ἐκθέσῃ οὐ μόνον τί ἔλεγον, ἀλλὰ καὶ τί ἔπραττον καὶ πῶς διέκειντο τὰ διαλεγόμενα πρόσωπα. Οὕτω συνέθηκε τὸν Λύσιν, τὸν Χαρμίδην, τὸν Πρωταγόραν, τὸν Εὐθύδημον.

Μεταξὺ Πρωταγόρου καὶ Εὐθυδήμου φαίνεται ὅτι παρενέπεσεν ὁ κατὰ τῶν Σοφιστῶν λόγος τοῦ Ἰσοκράτους, ὃν αὐτὸς μαρτυρεῖ ἐν τῷ Περὶ τῆς ἀντιδόσεως, ὅτι συνέγραψε νεώτερος ὢν καὶ ἀκμάζων. Ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἅτινα ψέγει τῶν σοφιστῶν (σοφιστὰς δὲ λέγει ἀδιακρίτως πάντας τοὺς φιλοσόφους), ἐλέγχει καὶ τοὺς ἰσχυριζομένους ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶνε διδακτόν (1). Τοῦτο ἴσως ἔγραψεν ὁ Ἰσοκράτης ἀποβλέπων μᾶλλον πρὸς τὸν Ἀντισθένην, ὅστις ἐδογμάτιζε κατὰ Σωκράτην τὸ διδακτὸν τῆς ἀρετῆς (2). Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ δόγμα εἶχεν ἐκφέρει καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ. Ἡ ἀπροσεξία τοῦ Ἰσοκράτους, βάλλοντος τὰ βέλη του καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος, διότι ἔτυχε νὰ πρεσβεύῃ τὸ αὐτὸ δόγμα καὶ ὁ Ἀντισθένης, ἐξηρέθισε τὸν Πλάτωνα καὶ ἔγραψε τὸν Εὐθύδημον. Ἐν τῷ Εὐθυδήμῳ διακωμῳδεῖ ὁ Πλάτων δύο σοφιστὰς κατ' ἐκεῖνα, ἅτινα περίπου καὶ ὁ Ἰσοκράτης ψέγει αὐτῶν, ὅτι ἐπαγγέλλονται ἀντὶ μικροῦ ἀργυρίου καὶ ἐν βραχεῖ χρόνῳ νὰ διδάξωσι τὴν ἀρετήν· ἡ δὲ διδασκαλία αὐτῶν δὲν εἶνε ἄλλο τι ἢ χυδαῖα λογοπαίγνια. Ὁ

(1) Ἰσοκρ. κατὰ σοφιστῶν κεφ. «Καὶ μηδεὶς οἰέσθω με λέγειν, ὡς ἔστι δικαιοσύνη διδακτόν· ὅλως μὲν γὰρ οὐδεμίαν ἡγοῦμαι τέχνην τοιαύτην εἶναι, ἥτις τοῖς κακῶς πεφυκόσι πρὸς ἀρετήν, σωφροσύνην ἢ δικαιοσύνην ἂν ἐμποιήσειεν».

(2) Διογ. Λαερτ. Ϛ' 10.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Σωκράτης ἂν καὶ βλέπει τὴν οὐτιδανότητα τῆς διδασκαλίας των, ἂν καὶ αὐτὸς δὶς λαμβάνει τὸν λόγον καὶ ὑποδεικνύει ὁποίαν ποθεῖ νὰ ἴδῃ γινομένην τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρετῆς, ὅμως προσποιεῖται μέχρι τέλους τὸν ἠλίθιον, ὅτι θαυμάζει τοὺς ἄνδρας διὰ τὴν σοφίαν των, ὅτι προτίθεται νὰ ἐγγραφῇ μαθητὴς αὐτῶν καὶ παρακινεῖ καὶ τὸν γέροντα Κρίτωνα, πρὸς ὃν διαλέγεται, νὰ μαθητεύσῃ καὶ αὐτὸς παρὰ τοῖς ἀνδράσιν. Ὁ Κρίτων ἐκφέρει δισταγμοὺς περὶ τῆς ποιότητος τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ διηγεῖται ὅτι λογογράφος τις (προφανῶς ὁ Ἰσοκράτης) συναντήσας αὐτὸν ἐξέφερε μομφὰς κατὰ τοῦ Σωκράτους ὅτι ἀναστρέφεται καὶ συγχέει ἑαυτὸν μετ' ἀνθρώπων οὐδενὸς ἀξίων· ἐφ' οἷς ἀπαντῶν ὁ Σωκράτης ὁρίζει τὸν Ἰσοκράτην ὡς μεθόριον φιλοσόφου καὶ πολιτικοῦ, καὶ διὰ τοῦτο οὔτε γνησίως φιλόσοφον οὔτε γνησίως πολιτικόν, ἀλλ' ἀμφοτέρων ἐλλιπέστερον, καὶ ἀνίκανον νὰ κρίνῃ περὶ φιλοσοφικῶν πραγμάτων. Ἡ προσποίητος ἐκείνη ἠλιθιότης τοῦ Σωκράτους θαυμάζοντος δῆθεν τοὺν ἄνδρας, καὶ ἀφ' οὗ αὐτὸς ἐξέθηκε κάλλιστα παραδείγματα τῆς ὀρθῆς διδασκαλίας καὶ ἀγωγῆς τῶν νέων ἐπὶ τὴν ἀρετήν, μηνύει κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην, ὅτι μόνον ἠλίθιός τις, εἴτε φίλος τῶν σοφιστῶν, εἴτε ἐχθρὸς αὐτῶν, δύναται νὰ συγχέῃ τὰς τόσον ἀντιθέτους φιλοσοφικὰς τάσεις καὶ νὰ κατατάσσῃ ἀμφοτέρους εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν διά τινα ἐπιπόλαιον ὁμοιότητα, οἷον διότι ἀμφότεροι δογματίζουσιν ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶνε διδακτόν

Ἐκ τοιούτων σκέψεων ὁρμώμενος ὑπολαμβάνω τὸν Εὐθύδημον γραφέντα μετὰ τὸν Πρωταγόραν καὶ ὡς ἀπάντησιν εἰς τὸν κατὰ τῶν σοφιστῶν λόγον τοῦ Ἰσοκράτους. Προσθέτω ὅτι ἡ αὐτὴ προσποίησις θαυμασμοῦ τῶν σοφιστῶν, καὶ πρὸ πάντων τοῦ Πρωταγόρου, παρὰ τοῦ Σωκράτους ἀναφαίνεται καὶ ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ, ἂν καὶ ἐν τέλει ἀποφαίνει αὐτὸν ἀντιφάσκοντα πρὸς τὰς ἰδίας ἑαυτοῦ ἀρχὰς περὶ τοῦ διδακτοῦ τῆς ἀρετῆς. Καὶ ἔστω καὶ τοῦτο τεκμήριον ὅτι οἱ δύο διάλογοι δὲν ἀφίστανται πολὺ ἀλλήλων.

Μεταξὺ τῶν προκαταλεχθέντων διαλόγων καὶ τῶν ἑπομένων, Θεαιτήτου, Μένωνος, Φιλήβου, Κρατύλου, Φαίδωνος παρατηρεῖται μέγα χάσμα. Ὁ τόνος μετεβλήθη, καὶ ἀπὸ παιγνιώδους καὶ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σαρκαστικοῦ ἐγένετο σπουδαῖος καὶ σεμνός. Ἐν ἐκείνοις μὲν αἰσθάνεται ὁ ἀναγνώστης τὴν ψυχικὴν διάθεσιν καὶ τὸν τόνον νεανίου σφριγῶντος καί πως ἐφυβρίζοντος, νεανίου φιλονείκου καί πως καὶ χαιρεκάκου, ἀρεσκομένου, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εἰκόνα, νὰ ὑποσπᾷ τὰ σκολύθρια τῶν μελλόντων καθιζήσεσθαι καὶ νὰ γελᾷ ἐπειδὰν ἴδῃ ὕπτιον ἀνατετραμμένον (1). Ἐν τούτοις δὲ αἰσθάνεται ὁ ἀναγνώστης τὸν τόνον ἀνδρὸς φέροντος ἐπὶ τῶν ὤμων βαρὺ φορτίον γνώσεως καὶ πείρας θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων, ἀϊδίων τε καὶ ἐφημέρων πραγμάτων. Ἡ διηγηματικὴ μορφὴ ἐγκαταλείπεται· ἀντὶ ταύτης ἀναλαμβάνεται ἡ δραματική, ὡς προσφορωτέρα εἰς τὴν διέξοδον τῶν φιλοσοφικῶν θεμάτων, ἅτινα ἀπὸ τοῦδε πραγματεύεται· ταῦτα δὲ εἶνε τὰ ὕψιστα τῆς φιλοσοφίας ζητήματα. Εἶνε τὸ περὶ ἐπιστήμης, ἂν ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὴν δύναμιν τοῦ ἐπίστασθαι, τοῦ εὑρίσκειν καὶ ἐννοεῖν τὴν ἀληθῆ ἕξιν τῶν ἐκτὸς πραγμάτων, πῶς ταῦτα ἔχουσι καθ' ἑαυτά, ἀσχέτως πρὸς τὴν τοιάνδε ἢ τοιάνδε περὶ αὐτῶν ὑπόληψιν διαφόρων ἀνθρώπων, ἣν λαμβάνουσι διὰ τῶν αἰσθήσεων· εἶνε τὸ περὶ τοῦ ὑψίστου τῷ ἀνθρώπῳ ἀγαθοῦ καὶ τῆς σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν ἡδονήν· εἶνε τὸ περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἐν τοῖς διαλόγοις τούτοις τὸ πρῶτον ἀναφαίνεται τὸ ἰδιάζον τῷ Πλάτωνι φιλοσοφικὸν δόγμα τῶν ἰδεῶν, ὡς οὐσιῶν νοητῶν, κεχωρισμένων ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, καὶ ὡς ἀϊδίων καὶ ἀναλλοιώτων, μὴ ἐχουσῶν οὔτε γένεσιν οὔτε φθοράν. Ὥςτε ἀπὸ τοῦ Θεαιτήτου μέχρι τοῦ Φαίδωνος ἄρχεται καὶ καταλήγει ἡ β' συγγραφικὴ περίοδος τοῦ Πλάτωνος, ἣν δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν σχολικήν· διότι κύριος σκοπὸς τῶν διαλόγων τούτων ἦτο νὰ χρησιμεύωσιν ὡς φιλοσοφικὰ ἐγχειρίδια ἐν χερσὶ τῶν ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ ἀκροατῶν του ὑπομνήματα τῆς προφορικῆς διδασκαλίας.

Τὸ χάσμα τοῦτο κατὰ τὴν ὡρίμασιν ταύτην ἐπήνεγκεν ἡ τριετὴς περιήγησις τοῦ Πλάτωνος ἀνὰ ξένας χώρας, καθ' ἣν «πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω».

(1) Πλ. Εὐθύδ. 278 c. Πλὴν αὐτοῦ τοῦ Εὐθυδήμου, καὶ πάντες οἱ ἄλλοι διάλογοι τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἐξαιρέτως δὲ ὁ Ἱππίας Β' καὶ ὁ Πρωταγόρας βρίθουσι τοιούτων ὑποσκελιστικῶν τεχνασμάτων παρ' αὐτοῦ τοῦ Σωκράτους ἐκτελουμένων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἡ ἀκριβεστέρα καὶ τρόπον τινὰ ἐξ αὐτῶν τῶν πηγῶν ἀρυσθεῖσα καταμάθησις Ἡρακλειτείου, Ἐλεατικῆς καὶ Πυθαγορείου φιλοσοφίας, ἔτι δὲ μακραίωνος Αἰγυπτιακῆς σοφίας, ἐγένετο ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, οἷον ἐν γῇ ἀγαθῇ σπορὰ εὐγενῶν καὶ γονίμων σπερμάτων, ἐξ ὧν ἤρχισαν νὰ ἀναβλαστάνωσι πυκνὰ καὶ γενναῖα βλαστήματα. Γνωρίσας δ' ἐκ τοῦ πλησίον, ἔνθεν μὲν τὸ μέγεθος καὶ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐν πᾶσιν ὑπεροχὴν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ὑπὲρ τοὺς προσοικοῦντας βαρβάρους λαούς, ἔνθεν δὲ τὴν ἀνήκεστον πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν φαγέδαιναν τὴν διαβιβρώσκουσαν αὐτήν, θὰ ἐθρήνησεν ὡς ἐπὶ τῇ θέᾳ συγγενοῦς γίγαντος μαινομένου, καταξαίνοντος ἰδίαις χερσὶ τὰς σάρκας του. Καὶ τὴν πατριωτικὴν ὀδύνην του θὰ ἐπηύξησεν ἡ Ἀνταλκίδειος εἰρήνη, ἣν Ἕλληνες μὲν ὑπέβαλον εἰς τὸν βάρβαρον, ὁ δὲ βάρβαρος ἐπέβαλεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, δι' ἧς ἡ Ἑλλὰς αὐτόχειρ καθῄρει τὰ τρόπαια τοῦ Κίμωνος καὶ τοῦ Ἀγησιλάου.

Προσθέτοντες τούτοις τὰ ἴδια τοῦ φιλοσόφου παθήματα καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς παρά τε τῷ Διονυσίῳ καὶ κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του, οὕτως ἔχομεν τελείαν τὴν εἰκόνα τῆς ψυχικῆς διαθέσεως αὐτοῦ, ὅτε συνέγραφε τὸν Θεαίτητον.

Ὅτι ὁ Θεαίτητος ἐγράφη εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκ τῆς περιηγήσεώς του ἐπάνοδον ὑπάρχουσι πάμπολλα τεκμήρια. Ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ ὅλου συγγράμματος χαιρετίζει τοὺς ἐν Μεγάροις φίλους του Εὐκλείδην καὶ Τερψίωνα, πρὸς οὓς ὑποθέτω ὅτι οὐδέποτε διέρρηξε τὰς φιλικὰς σχέσεις, ὅπερ συμπεραίνουσιν ὡς ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα οἱ δεχόμενοι τὸν Σοφιστὴν σύγγραμμα τοῦ Πλάτωνος. Ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ τοῦ διαλόγου ἀποστέλλει χαιρετισμὸν πρὸς τὸν μακρὰν ἐν Κυρήνῃ ἄξιον ἀντιπρόσωπον τοῦ Ἑλληνισμοῦ Θεόδωρον, τὸν ξενίσαντα αὐτόν. Ἡ ἐν σελ. 172-177 ὡραία παρέκβασις ἀπὸ τοῦ φιλοσοφικοῦ θέματος ἐπὶ ἠθικὰς καὶ κοινωνικὰς σκέψεις ἐκφράζει τὴν κατέχουσαν τὴν ψυχήν του ἀθυμίαν, τὴν ἀπὸ τῆς ματαιότητος τῶν ἀνθρωπίνων ἀποστροφὴν καὶ τὸν πόθον καταφυγῆς πρὸς τὸν Θεὸν δι' ὁμοιώσεως πρὸς αὐτόν, ὅ ἐστι δι' ὁσιότητος καὶ δικαιοσύνης μετὰ φρονήσεως, τουτέστι μετ' ἐπιστήμης(1). Ἡ δ' ἐν σελ. 151 ῥῆσις ἥδε· «Πολλοὶ γὰρ

(1) Θεαίτ. 176 b.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἤδη, ὦ θαυμάσιε, πρός με οὕτω διετέθησαν, ὥςτε ἀτεχνῶς δάκνειν ἕτοιμοι εἶναι, ἐπειδάν τινα λῆρον αὐτῶν ἀφαιρῶμαι, καὶ οὐκ οἴονταί με εὐνοίᾳ τοῦτο ποιεῖν, πόρρω ὄντες τοῦ εἰδέναι ὅτι οὐδεὶς θεὸς δύσνους ἀνθρώποις, οὐδ' ἐγὼ δυσνοίᾳ τοιοῦτον οὐδὲν δρῶ, ἀλλά μοι ψεῦδός τε συγχωρῆσαι καὶ ἀληθὲς ἀφανίσαι οὐδαμῶς θέμις»· ἡ ῥῆσις αὕτη μοι φαίνεται οἷον ἀπολογία αὐτοῦ ἐπὶ τῇ πρὸς τὸν Διονύσιον συμπεριφορᾷ του καὶ τῇ μὴ εὐδοκιμήσει παρ' αὐτῷ. Τοιαύτην ἀπολογίαν περιέχουσαν περιαυτολογίαν οὕτω μεγάλαυχον, ὡς τὸ ἐξομοιοῦν τὴν ἑαυτοῦ φιλανθρωπίαν πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ, ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ καιρῷ τοῦ βίου του θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὁ Πλάτων, ἢ μετὰ τὴν παρὰ τῷ Διονυσίῳ κακοπραγίαν του καὶ τὴν τῶν ἐχθρῶν του χαιρεκακίαν καὶ δυσφήμησιν αὐτοῦ ἐπὶ τούτῳ, καθ' ὧν ἀντεπεξέρχεται διὰ πάσης τῆς παρεκβάσεως ἐκείνης.

Μετὰ τὸν Θεαίτητον τάσσω τὸν Μένωνα, ὅςτις ἐν ᾧ φαίνεται ὅτι ἔχει ἄλλο θέμα, περὶ τοῦ διδακτοῦ τῆς ἀρετῆς, πράγματι εἶνε συμπλήρωσις τοῦ Θεαιτήτου ἐν τῇ περὶ τῆς ἐπιστήμης ζητήσει, καὶ λύσις τοῦ ἐκεῖ ἀλύτου μείναντος ζητήματος, τί ἐστιν ἐπιστήμη, καὶ ἂν εἶνε δυνατὴ αὕτη εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἐν τῷ Θεαιτήτῳ προαγγέλλει ὅτι τὸ μανθάνειν καὶ ἐπιλανθάνεσθαι μεταξὺ ὄντα γνώσεως καὶ ἀγνοίας ὑπερτίθεται εἰς ἄλλην ζήτησιν. Ταύτην λοιπὸν τὴν ζήτησιν ἀναλαμβάνει ἐν τῷ Μένωνι, ὅπως ὀξέως καὶ ὀρθῶς διεῖδεν ὁ Σχλεϊερμάχερος. Ἐν τῷ Μένωνι τὸ πρῶτον δογματίζει ὅτι ἡ ψυχὴ ἀθάνατος οὖσα καὶ προϋπάρχουσα πρὶν ἔλθῃ εἰς τὸν βίον τοῦτον, εἶδε καὶ ἐγνώρισεν ἐκεῖ τὰ ὄντα, τουτέστι τὰς ἰδέας, ἐλθοῦσα δὲ εἰς τοῦτον τὸν βίον, βλέπουσα τὰ ἐνθάδε ὁμοιώματα ὄντα τῶν ἐκεῖ ὀφθέντων καὶ γνωσθέντων, ἀναμιμνήσκεται ἐκείνων, καὶ ἡ λεγομένη παρ' ἡμῖν μάθησις εἶνε κυρίως ἀνάμνησις (1). Ἔτι δὲ τὰ περὶ ἐπιστήμης καὶ δόξης, καὶ τῆς ἀξίας ἣν ἔχει ἑκατέρα εἴς τε τὸ γινώσκειν τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων καὶ εἰς τὸ ὁδηγεῖν τὸν ἄνθρωπον ἐν τῷ πράττειν, εἰσὶ κοινὰ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς διαλόγους.

Μετὰ τὸν Μένωνα τάσσω τὸν Φίληβον· καί μοι φαίνεται ὅτι Θεαίτητος, Μένων, Φίληβος ἀποτελοῦσι μίαν τριλογίαν ἔχουσαν

(1) Μένων 81-86.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐσωτερικὴν ἀλληλουχίαν. Ἐν τῷ α' διαστέλλεται ἡ ἐπιστήμη τῆς δόξης· ἐν τῷ β' ὁρίζεται ἀκριβῶς τί ἐστιν ἐπιστήμη καὶ τί δόξα, καὶ τί δύναται ἑκατέρα τούτων· ἐν τῷ Φιλήβῳ διαστέλλονται ἡδοναὶ ἀπὸ τοῦ δοξάζειν καὶ ἡδοναὶ ἀπὸ τοῦ φρονεῖν, καὶ δείκνυται ὅτι ἔχουσιν ἐκεῖναι πρὸς ταύτας ὃν λόγον ἔχει δόξα πρὸς ἐπιστήμην. Ὑποθέτω ὅτι τὰ ἐν τοῖς διαλόγοις τούτοις θέματα ἦσαν αὐτὰ ἐκεῖνα, ἅτινα καὶ προφορικῶς ἐπραγματεύετο ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς συστάσεώς της. Συνδέει τοὺς διαλόγους τούτους καὶ ἡ ταυτότης τῆς μορφῆς, οὔσης δραματικῆς, καὶ τοῦ τόνου τὸ σεμνοπρεπές, καὶ τῶν προσδιαλεγομένων τῷ Σωκράτει προσώπων ἡ ἐκλογή, ὄντων νέων ὡρίμων ἤδη, ἥκιστα ἐριστικῶν, εἰλικρινῶν δὲ τῆς ἀληθείας ἐραστῶν καὶ ζητητῶν, ὁποῖοι ἦσαν ἐν γένει οἱ φοιτηταὶ τῆς Ἀκαδημείας· ἂν καὶ δὲν παραλείπει νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν Μένωνα βαθμόν τινα ἐπιπολαιότητος καὶ κενοσπουδίας, προερχομένης μᾶλλον ἐκ δυστυχίας, ἐκ τῆς μετὰ Γοργίου τοῦ σοφιστοῦ συνουσίας, ἢ ἐκ φύσεως ἀγεννοῦς (1)· καὶ θὰ εἶχε βεβαίως καὶ τοιούτους μαθητάς, δὲν θὰ ἦσαν πάντες Θεαίτητοι!

(1) Περὶ τὸ 390 π. Χ. ἐξέδωκεν ὁ Ξενοφῶν τὴν Ἀνάβασίν του, ἐν ᾗ δὲν ὑπάρχει ζοφερώτερον ἢ εἰδεχθέστερον χρῶμα, ὅπερ νὰ μὴ ἐπέχρωσεν ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Μένωνος. Εἶνε ἀληθὴς ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος; Δὲν πιστεύω. Τὸ προσωπικὸν κατ' αὐτοῦ μῖσος τοῦ Ξενοφῶντος (καὶ θὰ ἦτο βέβαια τόσῳ μείζων, καθ' ὅσον ἦσαν ἀμφότεροι τρόπον τινὰ εἰς τὸν αὐτὸν ζυγὸν συνεζευγμένοι) γίνεται κατάδηλον ἐκ τούτου, ὅτι λησμονήσας ὅτι συγγράφει ἱστορίαν διηγεῖται πράγματα οὐδεμίαν ἔχοντα θέσιν ἐν ἱστορικῷ συγγράμματι, παραμορφῶν αὐτὰ πιθανῶς ἐπὶ τὸ εἰδεχθέστερον, οἷα τὰ περὶ τοῦ ἐραστοῦ καὶ τῶν παιδικῶν αὐτοῦ· ἡ δὲ ὑπόνοια ἣν ἐκφέρει κατ' αὐτοῦ, ὡς προδότου τοῦ στρατεύματος, ἐλέγχεται ὑπὸ τῶν πραγμάτων οὖσα συκοφαντία· διότι διατί δὲν ἐφείσθησαν οὐδ' αὐτοῦ οἱ βάρβαροι ὠφελοῦντος αὐτούς; καὶ διατί ἀπέθανεν ὀδυνηρότερον καὶ ἀτιμότερον θάνατον ἢ οἱ ἄλλοι στρατηγοί; Ἦτο τάχα ὁ Ἀρταξέρξης τόσον ἄσπονδος ἐχθρὸς τῆς πονηρίας, ὥστε νὰ κολάζῃ ἀνηλεῶς τοὺς πονηροὺς καὶ ἂν εὐηργετεῖτο ὑπὸ τῆς πονηρίας των;

Ὁ Πλάτων φαίνεται ὅτι ἀλλοῖον ἐγνώρισε τὸν νέον Θεσσαλόν, καὶ ἐλυπήθη ἰδὼν τὴν ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος χρωσθεῖσαν εἰδεχθῆ εἰκόνα του. Εἰσάγων λοιπὸν τὸν Μένωνα συζητοῦντα μετὰ τοῦ Σωκράτους περὶ ἀρετῆς, καὶ ἐπιγράψας τὸ ὄνομά του ἐπὶ τὸν διάλογον, μοὶ φαίνεται ὅτι ἤθελεν οὕτω νὰ ἀναστήσῃ ἐντιμότερον καὶ πρεπωδέστερον μνημεῖον εἰς τὸν διπλῆν πληχθέντα πληγὴν εὐγενῆ φίλον του.

Ἂν ἡ εἰκασία μου αὕτη εἶνε πιθανή, γίνεται καὶ ἐντεῦθεν πιθανὸν ὅτι ὁ διά-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὅτι καὶ ὁ Κρατύλος περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἐγράφη, τεκμαίρομαι ἐκ τῆς τῶν ἰδεῶν θεωρίας, ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς Ἡρακλειτείων δογμάτων, ὅπως καὶ ἐν τῷ Θεαιτήτῳ, ἐκ τῆς ταυτότητος τῆς μορφῆς καὶ τοῦ τόνου καὶ ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς προσώπων ὡρίμων καὶ σπουδαίων εἰς τὸν διάλογον. Ἀλλὰ ποίαν τάξιν κατέχει ἐν τῇ σειρᾷ τῶν προειρημένων τριῶν διαλόγων οὐδεμίαν εὑρίσκω ἔνδειξιν. Εἶνε πιθανὸν ὅτι ἡ προφορικὴ ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ διδασκαλία περιελάμβανε καὶ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα καὶ συνέγραψε τὸν Κρατύλον, ὅπως καὶ τοὺς ἄλλους τρεῖς διαλόγους, ὡς ἐγχειρίδιον πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν του. Οἱ τέσσαρες οὗτοι διάλογοι ἐγράφησαν τῷ 386-382 π. Χ.

Μετὰ τὴν Ἀνταλκίδειον εἰρήνην, οἱ Σπαρτιᾶται, ἥκιστα φιλειρηνικῶς διακείμενοι ἐστράτευσαν μὲν ἐπὶ Μαντίνειαν καὶ διῴκισαν τοὺς Ἀρκάδας (385 π. Χ.), ἐστράτευσαν δ' ἐπὶ Φλιοῦντα καὶ μετὰ τετραετῆ πόλεμον (384-380 π. Χ.) ὑπέταξαν, κατέλαβον δὲ ἐν μέσῳ παντελοῦς εἰρήνης ἀθέως καὶ ἀνόμως τὴν Καδμείαν (383 π. Χ.), ὅπερ ἀνοσιούργημα οὐδ' ὁ εὐνούστατα διακείμενος αὐτοῖς Ξενοφῶν κατώρθωσε νὰ ἀντιπαρέλθῃ ἀνεπιτίμητον (1), καὶ ἠνάγκαζον τοὺς φιλελευθέρους καὶ φιλοπάτριδας τῶν πολιτῶν νὰ ἐκπατρίζωνται, εὑρίσκοντας φιλόξενον ὑποδοχὴν ἐν Ἀθήναις, μέχρις οὗ κατελθόντες λαθραίως καὶ ἀποκτείναντες τοὺς Λακωνίζοντας ἠλευθέρωσαν τὴν πατρίδα (379 π. Χ.).

Ἅπασα ἡ Ἑλλὰς ἠγανάκτησεν ἐπὶ τῇ Σπαρτιατικῇ ἀπιστίᾳ καὶ πλεονεξίᾳ· ὁ δὲ Πλάτων βεβαίως δὲν ἔμεινεν ἀπαθής· ἴσως θὰ ᾐσθάνθη παντὸς ἄλλου ὀξυτέραν τὴν ὀδύνην ἐπὶ τῷ ἐμφυλίῳ τούτῳ σπαραγμῷ. Ἐν τοιαύτῃ πενθίμῳ διαθέσει διατελῶν ἐπεχείρησε νὰ συγγράψῃ τὸν Φαίδωνά του.

Ὁ Φαίδων ἐγράφη περὶ τὸ τέλος τοῦ Φλιασίου πολέμου, καὶ ἐν τῷ καιρῷ, ὅτε ἡ πόλις ἔγεμε Θηβαίων φυγάδων, ὧν πολλοὶ ἦσαν διὰ τὴν παιδείαν καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἄξιοι τιμῆς, καὶ ἴσως αὐτὸς ὁ Πλάτων θὰ ἐξένιζέ τινας αὐτῶν τοὺς φιλοσοφικω-

λογος οὗτος δὲν ἐγράφη πρὸ τῆς ἐπανόδου τοῦ Πλάτωνος ἐκ τῆς μεγάλης ἀποδημίας του. Καὶ ὁ περὶ Ἰσμηνίου δὲ ἀναχρονισμὸς ἀπῄτει, καθ' ἃ προεξέθηκα, τοὐλάχιστον δεκαετοῦς χρόνου πάροδον, ἵνα διέλθῃ ἀπαρατήρητος.

(1) Ξενοφ. Ἑλλ. Ε', 4, 1.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τέρους. Αὗται αἱ περιστάσεις ἤγαγον τὸν Πλάτωνα νὰ ὑποθέσῃ τόπον τῆς τοῦ διαλόγου διηγήσεως τὸν Φλιοῦντα καὶ νὰ γράψῃ τὰ ἐν τῷ προοιμίῳ ἐκεῖνα· «οὔτε τῶν πολιτῶν Φλιασίων οὐδεὶς πάνυ τι ἐπιχωριάζει τὰ νῦν Ἀθήναζε, οὔτε τῶν ξένων ἀφῖκται χρόνου πολλοῦ ἐκεῖθεν»· αὗται αἱ περιστάσεις ἤγαγον αὐτὸν νὰ περιποιήσῃ εἰς δύο Θηβαίους, ποτὲ μαθητὰς τοῦ Σωκράτους, τὴν τιμὴν τῆς μετὰ Σωκράτους διεξαγωγῆς τοῦ τιμιωτάτου καὶ περισπουδαστοτάτου ἐν ἀνθρώποις ζητήματος, τοῦ τῆς μελλούσης ζωῆς (1).

Ἐν τῷ Φαίδωνι ἐγκατέλιπεν ὁ Πλάτων τὴν δραματικὴν μορφὴν τῶν τεσσάρων προηγηθέντων διαλόγων καὶ ἀνέλαβε τὴν διηγηματικήν· διότι δια ταύτης ἠδύνατο νὰ ἐκθέσῃ ἡμῖν οὐ μόνον τὸ τί διελέχθη ὁ Σωκράτης, ἀλλὰ νὰ παραστήσῃ καὶ τὸ πῶς ἐτελεύτα.

Ἀπὸ τοῦ 378 π. Χ οἱ Ἀθηναῖοι συμμαχοῦντες μετὰ τῶν Θηβαίων ἀνέλαβον τὸν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους πόλεμον. Τρεῖς μεγάλοι στρατηγοί, Χαβρίας, Ἰφικράτης, Τιμόθεος, ὧν ὁ πρῶτος καὶ ὁ τελευταῖος διέκειντο οἰκειότατα πρὸς τὸν Πλάτωνα, κατήγαγον νίκας ἐπὶ νικῶν καὶ ἐφήπλωσαν πάλιν τὸ κράτος τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν θάλασσαν. Τὸ 378 εἶνε τὸ ἔτος τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἀθηναϊκῆς συμμαχίας. Αἱ Ἀθῆναι ἤρχισαν πάλιν νὰ πνέωσι μεγάλα· ὁ δὲ Πλάτων ἵστατο περὶ τὸ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του, καθ' ἣν κορυφοῦται ἡ ἀκμὴ τοῦ ἀνθρώπου, τῆς μὲν διανοίας ἐρρωμενεστάτης οὔσης, τοῦ δὲ σώματος μήπω κλίναντος πρὸς τὴν παρακμήν. Ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ θέτω τὴν συγγραφὴν τοῦ Φαίδρου.

Ὁ Φαῖδρος οὔτε θέμα μειρακιῶδες πραγματεύεται, ὡς κρίνουσιν οἱ ἄκριτοι ὑπομνηματισταί, οὔτε μειρακίου ἐπιβολὴ εἶνε· ὅσῳ συχνότερον τὸν ἀναγινώσκω, τόσῳ μᾶλλον θαυμάζω, πῶς

(1) Δὲν εἶνε ἀπίθανον, αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἄνδρες, Σιμμίας τε καὶ Κέβης, νὰ ἦσαν τῶν φυγάδων τῶν καταφυγόντων εἰς Ἀθήνας. Ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ περὶ τοῦ δαιμονίου τοῦ Σωκράτους διαλόγῳ του παριστᾷ τὸν Σιμμίαν ἀνήκοντα εἰς τὴν μερίδα τῶν φιλελευθέρων, ἀλλὰ διαμένοντα ἐν Θήβαις κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Θηβῶν, ἀφ' οὗ πρότερον περιηγήθη πολλὰς ξένας χώρας καὶ συνέπλευσεν εἰς Αἴγυπτον μετὰ τοῦ Πλάτωνος. Ἀλλ' ὁ διάλογος τοῦ Πλουτάρχου δὲν ἔχει ἀξιώσεις ἱστορικῆς ἀληθείας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἄνδρες οἰκειότατα ἔχοντες πρός τε τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ Πλάτωνος, καὶ ἄλλως δὲ κριτικώτατοι, οἷοι ὁ Σχλεϊερμάχερος, ὁ Βοίκχιος, ὁ Βράνδις καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἠδυνήθησαν νὰ πείσωσιν ἑαυτοὺς ὅτι ὁ Φαῖδρος εἶνε προϊὸν τῆς ἔτι νηπιαζούσης διανοίας τοῦ Πλάτωνος. Διότι νεανίας εἰκοσαετής, καὶ ἂν ἀκμάζῃ κατὰ τὸ σῶμα, κατὰ τὴν διάνοιαν ὅμως δύναται νὰ θεωρῆται ὡς νηπιάζων πρὸς παραγωγὴν γενναίων ἔργων (1). Ταύτην τὴν γνώμην εἶχεν αὐτὸς ὁ Πλάτων λέγων· «Ἡ τῆς διανοίας ὄψις ἄρχεται ὀξὺ βλέπειν, ὅταν ἡ τῶν ὀμμάτων τῆς ἀκμῆς λήγειν ἐπιχειρῇ» (2).

Ἔπειτα πῶς θὰ ἐτόλμα, ζῶντος τοῦ Σωκράτους, νὰ παριστᾷ αὐτὸν ἐπικρίνοντα μεθ' ἱκανῆς δριμύτητος ἄλλα ζῶντα πρόσωπα, ἔχοντα βαθέως ἐρριζωμένην ἐν τῷ Ἑλληνικῷ κόσμῳ τὴν ὑπόληψιν ῥητορικῆς δεινότητος καὶ ἐν γένει ἀνθρωπίνης ἐξοχότητος, ὁποῖοι ἦσαν ὁ Λυσίας καὶ ὁ Γοργίας καὶ ὁ Θρασύμαχος ὁ Χαλκηδόνιος, καὶ Θεόδωρος ὁ Βυζάντιος καὶ Εὔηνος ὁ Πάριος, καὶ ἄλλοι πρὸς τούτοις; Πόθεν θὰ ἐλάμβανε τὸ δικαίωμα νὰ κατειρωνεύηται τοὺς ἄνδρας τούτους ἐν ὀνόματι τοῦ Σωκράτους; Αὐτὸς βέβαια ὁ Σωκράτης δὲν θὰ τῷ παρεῖχε· διότι οὐδ' ἔντιμον ἦτο αὐτῷ, ἓν μειράκιον νὰ μεταχειρίζηται τὸ ὄνομά του, ἵνα γράφῃ ὅ τι ἤρεσκεν αὐτῷ τῷ μειρακίῳ.

Ἔπειτα ποῖος βαθμὸς θρασύτητος δὲν ἀπῃτεῖτο, ἵνα νεανί-

(1) Ὅσοι δέχονται τὸν Φαῖδρον γραφέντα πρὸ τοῦ τέλους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (Σχλεϊερμάχερος, Ἄστιος κλπ.) προσκόπτουσιν ἀσυγγνώστως κατὰ τῆς ἐν σελ. 242 ἐπαινετικῆς τοῦ Σιμμίου ῥήσεως «Σιμμίαν Θηβαῖον ἐξαιρῶ λόγου». Ἐκεῖ λέγει περὶ Φαίδρου ὅτι τῶν ἐν τῷ βίῳ του γενομένων λόγων οὐδεὶς ἄλλος ἔδωκε τοσαύτας ἀφορμὰς ἢ αὐτὸς ὁ Φαῖδρος, ἤτοι αὐτὸς λέγων ἢ τοὺς ἄλλους προσαναγκάζων. Ἐξαιρεῖ μόνον Σιμμίαν τὸν Θηβαῖον, ὡς ὑπερβάλλοντα ἐν τούτῳ τὸν Φαῖδρον. Ἀλλ' οὔτε ὁ Σωκράτης ἠδύνατο νὰ γνωρίσῃ τὸν Θηβαῖον Σιμμίαν πρὸ τοῦ τέλους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οὔτε ὁ Πλάτων. Τὸ δὲ ἐκεῖ ἐπαινούμενον ἐρευνητικὸν καὶ κινητικὸν εἰς λόγους ἦθος τοῦ Σιμμίου δὲν ἠδύνατο νὰ γνωρίσῃ μακρόθεν ὁ Πλάτων, ἀλλ' ἐν Ἀθήναις, συνδιατρίβων μετ' αὐτοῦ· μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν ἄρα πόλεμον, καὶ εὐθύς, ὅτε συνεμαθήτευον, καὶ ὀψιαίτερον, ὅτε, ὡς εἰκάζω, ἐξενίζετο ὑπ' αὐτοῦ καταφυγὼν εἰς Ἀθήνας. Μοὶ φαίνεται ὅτι, καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχον ἑκατὸν ἄλλοι λόγοι, ἡ τοιάδε μνεία τοῦ Σιμμίου ἐν τῷ Φαίδρῳ ἦτο ἀποχρῶν λόγος νὰ ταχθῇ ὀψιαίτερον.

(2) Συμπόσ. 219 a.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σκος ἔτι ἀφανὴς καὶ ἀνώνυμος ἀναλάβῃ νὰ ἐπικρίνῃ ἄνδρας πολὺ πρεσβυτέρους αὐτοῦ (ὁ Λυσίας θὰ ἦτο πεντηκοντούτης, ὅτε ὁ εἰκοσαετὴς κατὰ τὴν γνώμην ταύτην Πλάτων ἔγραψεν οὐχὶ ἐπίκρισιν, ἀλλ' ἐξουθένωσιν αὐτοῦ!). Καὶ αἱ κρίσεις αὗται τοῦ εἰκοσαετοῦς νεανίσκου εὑρίσκονται οὖσαι βαθυνούσταται καὶ ὀρθόταται! Καὶ ἀφ' οὗ τοσοῦτον ἐξήρθη καὶ ἐνεβάθυνεν ὡς πρωτόπειρος νεανίσκος, ὕστερον ὡς ἔμπειρος ἀνὴρ κατέπεσεν εἰς Κρίτωνας καὶ Λάχητας καὶ Λύσιδας!

Ὁ κύριος λόγος ὁ ἀναγκάζων τοὺς σοφοὺς τούτους νὰ θέσωσι τόσον πρώϊμον τὴν συγγραφὴν τοῦ Φαίδρου, εἶνε ὁ περὶ τὸ τέλος τοῦ διαλόγου ἔπαινος τοῦ Ἰσοκράτους, ἔχων ὧδε· «Νέος ἔτι, ὦ Φαῖδρε, Ἰσοκράτης· ὃ μέντοι μαντεύομαι κατ' αὐτοῦ, λέγειν ἐθέλω. — Τὸ ποῖον δή; — Δοκεῖ μοι ἀμείνων ἢ κατὰ τοὺς περὶ Λυσίαν εἶναι λόγους τὰ τῆς φύσεως, ἔτι τε ἤθει γενικωτέρῳ κεκρᾶσθαι· ὥςτε οὐδὲν ἂν γένοιτο θαυμαστόν, προϊούσης τῆς ἡλικίας, εἰ περὶ αὐτούς τε τοὺς λόγους, οἷς νῦν ἐπιχειρεῖ, πλέον ἢ παίδων διενέγκοι τῶν πώποτε ἁψαμένων λόγων, ἔτι τε εἰ αὐτῷ μὴ ἀποχρήσαι ταῦτα, ἐπὶ μείζω δέ τις αὐτὸν ἄγοι ὁρμὴ θειοτέρα· φύσει γάρ, ὦ φίλε, ἔνεστί τις φιλοσοφία τῇ τοῦ ἀνδρὸς διανοίᾳ». Ἡ ἐλπὶς αὕτη τοῦ Πλάτωνος, λέγουσιν οἱ σοφοὶ ἐκεῖνοι, ἔχει λόγον, ἐκφερομένη ὅτε ὁ Ἰσοκράτης ἦτο πράγματι νέος (περίπου 28 ἐτῶν ὅτε ὁ Πλάτων ἦτο εἰκοσαετής)· πολὺ ὕστερον ἐκφερομένη, λέγουσι, θὰ ἦτο παράλογος. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο δὲν εἶνε διόλου ἀναγκαῖον· ἠδύνατο ὁ Πλάτων, ἐκ τῶν ὑστέρων λαμβάνων ἀφορμήν, νὰ πλάσῃ προφητείαν γενομένην ὑπὸ Σωκράτους ἐκ τῶν προτέρων· καὶ τοιαύτην ἀφορμὴν ἔδωκεν ὁ Ἰσοκράτης, οὐχὶ δι' ὧν πρότερον ἔγραφε δικανικῶν καὶ σοφιστικῶν λόγων, οἷοι ὁ Βούσιρις καὶ τὸ τῆς Ἑλένης ἐγκώμιον, ἀλλὰ διὰ τοῦ Πανηγυρικοῦ του τοῦ δημοσιευθέντος μετὰ τὸ 380 π. Χ. Ἂν δὲ ἡ ἡλικία τοῦ Ἰσοκράτους γίνεται τοῖς σοφοῖς ἐκείνοις ἐμπόδιον νὰ δεχθῶσιν ὀψιαιτέραν συγγραφὴν τοῦ Φαίδρου, τότε πῶς συμβιβάζουσι πρὸς τὴν γνώμην των ταύτην τὴν πρὸς τὸν Ἔρωτα εὐχήν του (1), νὰ παύσῃ τοιούτων λόγων τὸν Λυσίαν καὶ νὰ τρέψῃ αὐτὸν (πεντηκοντούτη ὄντα) ἐπὶ φιλοσοφίαν;

(1) Φαῖδρ. 257 b.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὅσοι δὲ τῶν σοφῶν δὲν δύνανται μὲν νὰ πεισθῶσιν ὅτι ὁ Φαῖδρος εἶνε πρωτότοκον ἔργον τοῦ Πλάτωνος, ἀλλὰ δὲν τολμῶσι καὶ νὰ κατέλθωσι πολὺ ἐν τοῖς χρόνοις, ἵνα μή, ἡλικιουμένου τοῦ Ἰσοκράτους, καταστῇ ἀνάρμοστος ὁ ἔπαινος ἐκεῖνος, ὅπως ὁ Σπέγγελος, ὁ Συσεμίλιος, ὁ Deutschle καὶ ὁ Ζέλλερος, ἔτι μᾶλλον ἀστοχοῦσι τοῦ σκοποῦ των· διότι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους οὐ μόνον δὲν εἶχεν ἀφορμὴν νὰ ἐπαινέσῃ τὸν Ἰσοκράτην ὁ Πλάτων, ἀλλὰ τοὐναντίον νὰ ψέξῃ αὐτόν, ὅπως καὶ ἔψεξεν ἐν τῷ Εὐθυδήμῳ· καὶ διότι ἂν ἡ ἡλικία τοῦ Ἰσοκράτους καθιστᾷ ἀκόμη εὔλογον τοιαύτην ὑπὲρ αὐτοῦ εὐελπιστίαν τοῦ Πλάτωνος, ὅμως ἡ ὑπὲρ τοῦ περὶ τὸ 55ὸν ἔτος ἱσταμένου Λυσίου εὐχή, νὰ τραπῇ ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἀποβαίνει παράλογος· καὶ τέλος, δεχόμενοι τὸν Εὐθύδημον γραφέντα μετὰ τὸν Φαῖδρον, δέχονται ὅτι ὁ Πλάτων ἐγνωσιμάχησε περὶ Ἰσοκράτους καὶ ἐπαλινῴδησε δημοσίᾳ ἐπὶ τὸ χεῖρον· ἐν ᾧ εἶνε πολὺ ἀξιοπρεπέστερον νὰ ὑποθέσωμεν αὐτὸν παλινῳδοῦντα ἐπὶ τὸ βέλτιον. Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ κατὰ τῆς γνώμης Σταλβωμίου, Ἑρμάννου καὶ Στεϊγχάρτου, θετόντων τὸν Φαῖδρον περὶ τὸ 387-385 π. Χ., ἂν καὶ δὲν ὑποπίπτουσιν οὗτοι εἰς τὸ ἄτοπον νὰ τάττωσιν αὐτὸν προγενέστερον τοῦ Εὐθυδήμου.

Δέχομαι λοιπὸν ὅτι ἀφορμὴ τῆς παλινῳδίας τοῦ Πλάτωνος πρὸς τὸν ἐν τῷ Εὐθυδήμῳ ψόγον τοῦ Ἰσοκράτους (καὶ ἴσως οὐχὶ τυχαίως οὐδ' ἀσυνειδήτως παριστᾷ ἐν τῷ διαλόγῳ τὸν Σωκράτην παλινῳδοῦντα ἐν τῇ περὶ τοῦ ἔρωτος γνώμῃ!), ὑπῆρξεν ἡ δημοσίευσις τοῦ Πανηγυρικοῦ τούτου, γενομένη μετὰ τὸ 380 π. Χ. Τοῦτο δὲ (στέργοντες ἅπαξ τὸν ἀναχρονισμόν, καθ' ὃν ὑποτίθεται ὁ Σωκράτης λέγων ὅ,τι μόνος ὁ Πλάτων ἠδύνατο νὰ εἴπῃ) εὑρίσκομεν σαφῶς δηλούμενον διὰ τῶν λέξεων «εἰ περὶ αὐτούς τε τοὺς λόγους, οἷς νῦν ἐπιχειρεῖ, πλέον ἢ παίδων διενέγκοι τῶν πώποτε ἁψαμένων λόγων». Ὀρθῶς ἄρα εἶδεν, ἢ καὶ ἀνέγνωσεν ἐν παλαιοτέραις παραδόσεσιν, ὁ Κικέρων, γράφων περὶ τοῦ ἐπαίνου τούτου τοῦ Ἰσοκράτους «Haec de adolescente auguratur Socrates; at ea de seniore scribit Plato, et scribit aequalis» (1). Ὁ ἔπαινος δ' ὅμως οὗτος εἶνε ῥη-

(1) Cicero, de Oratore.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τορικός, εἶνε μᾶλλον παραίνεσις πρὸς τὸν Ἰσοκράτην νὰ γείνῃ φιλοσοφικώτερος ἑαυτοῦ (1). Ἐν πάσῃ τῇ ἀναγνωρίσει τοῦ πανελληνίου φρονήματος τοῦ ἐκδηλουμένου ἐν τῷ Πανηγυρικῷ, δὲν διέλαθε τὸν Πλάτωνα ἡ ἄκαιρος καὶ ἄστοχος ἐπίδειξις τῆς δυνάμεως τῆς τέχνης παρὰ τοῦ τεχνίτου Ἰσοκράτους ἐν τοῖςδε· «Ἐπειδὴ δ' οἱ λόγοι τοιαύτην ἔχουσι τὴν φύσιν, ὥςθ' οἷόν τ' εἶναι περὶ τῶν αὐτῶν πολλαχῶς ἐξηγήσασθαι, καὶ τά τε μεγάλα ταπεινὰ ποιῆσαι, καὶ τοῖς μικροῖς μέγεθος προσθεῖναι, καὶ τὰ παλαιὰ καινῶς διεξελθεῖν καὶ περὶ τῶν νεωστὶ γεγενημένων ἀρχαίως εἰπεῖν»· καὶ τὰ ῥήματα ταῦτα παραθέτει ὁ Πλάτων αὐτολεξεὶ ἐν τῷ Φαίδρῳ (2) ἐπισκώπτων, ἀλλ' ἀποδίδει αὐτὰ εἰς τοὺς διδασκάλους τοῦ Ἰσοκράτους, τὸν Τισίαν καὶ τὸν Γοργίαν· ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν ἐκφεύγει καὶ ὁ Ἰσοκράτης τὸ σκῶμμα, ὁ μεταχειρισθεὶς ἐν οὕτω σεμνῷ λόγῳ τὴν σοφιστικὴν μὲν ἀφιλόσοφον δὲ ῥῆσιν ταύτην.

Ἀλλ' ὁ Φαῖδρος δὲν συνεγράφη χάριν τοῦ ἐπαίνου τοῦ Ἰσοκράτους, ἀλλὰ μᾶλλον χάριν κατακρίσεως τῆς ῥητορικῆς τοῦ Λυσίου, τῆς χυδαιότητος τοῦ φρονήματος τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, ὅςτις ὥςπερ οἱ ἐν ναύταις που τεθραμμένοι, οὐδένα ἐλεύθερον ἔρωτα ἐγνώρισεν. (3). Εἰκάζω λοιπὸν ὅτι ἡ κυρία ἀφορμὴ εἰς τὴν συγγραφὴν ταύτην ὑπῆρξεν ὁ θάνατος τοῦ Λυσίου, γενόμενος περὶ τοὺς χρόνους τούτους, καθ' ὃν, οἱ φίλοι καὶ ὁμόφρονες αὐτοῦ, οἱ περὶ τὸν Ἀντισθένην, θὰ ἀπεθέουν αὐτὸν διὰ λόγου καὶ γραφῆς. Τοῦτο, φαίνεται, ἔπεισε τὸν Πλάτωνα νὰ λάβῃ τὴν γραφίδα καὶ νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῆς ἐπικρατήσεως τοιαύτης γνώμης ὑπὲρ τοῦ Λυσίου ὡς ῥήτορος (4)· καὶ διὰ τοῦτο

(1) Ἀριστοτ. Ῥητορ. Α', 9. «Ἔχει δὲ κοινὸν εἶδος ὁ ἔπαινος καὶ αἱ συμβουλαί· ἃ γὰρ ἐν τῷ συμβουλεύειν ὑπόθοιο ἄν, ταῦτα μετατεθέντα τῇ λέξει ἐγκώμια γίγνεται . . . Ὥστε ὅταν ἐπαινεῖν βούλῃ, ὅρα τί ἂν ὑπόθοιο, καὶ ὅταν ὑποθέσθαι, ὅρα τί ἂν ἐπαινέσειας».

(2) Φαῖδρ. 267 a. «Τισίαν δὲ Γοργίαν τε ἐάσομεν εὕδειν, οἳ πρὸ τῶν ἀληθῶν τὰ εἰκότα εἶπον ὡς τιμητέα μᾶλλον, τά τε αὖ σμικρὰ μεγάλα καὶ τὰ μεγάλα σμικρὰ φαίνεσθαι ποιοῦσι διὰ ῥώμην λόγου, καινά τε ἀρχαίως τά τ' ἐναντία καινῶς».

(3) Φαῖδρ. 243 c.

(4) Εἰς τὴν εἰκασίαν ταύτην προήχθην ἔκ τε τῆς συμπτώσεως τῶν χρόνων τοῦ θανάτου τοῦ Λυσίου καὶ τῆς συγγραφῆς τοῦ Φαίδρου, καὶ ἰδίως ἐκ τῆς ἑξῆς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἔκρινεν εὔκαιρον νὰ ἀντιτάξῃ ῥήτορα πρὸς ῥήτορα, εὐγενέστερον πρὸς ἀγενέστερον, ἂν καὶ ἐνδομύχως δὲν ἦτο θαυμαστὴς τοῦ Ἰσοκράτους.

Ὁ Φαῖδρος ἵσταται ἐπὶ τῶν μεθορίων δύο συγγραφικῶν περιόδων τοῦ Πλάτωνος· τῆς προηγηθείσης δευτέρας, καὶ τῆς ἐπομένης τρίτης. Μετὰ τοῦ Φαίδωνος ὁ Πλάτων ἀπετέλεσε τὸν κύκλον τῶν σχολικῶν διαλόγων· αὐτὸς δὲ ὁ Φαῖδρος δὲν εἶνε συνέχεια ἐκείνων, ἀλλὰ σύγγραμμα εὐκαιρίας, ἐκείνης ἣν προεδήλωσα. Ἐπειδὴ δ' ἐν αὐτῷ διεξάγει κρίσεις περὶ συγγραφῆς καὶ κατακρίσεις ἄλλων συγγραμμάτων, ἔπρεπε τρόπον τινὰ νὰ ἀπολογηθῇ καὶ περὶ τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ. Εἶχε λοιπὸν ἔμπροσθέν του τὴν σειρὰν τῶν συγγραμμάτων τῶν δύο συγγραφικῶν του περιόδων· ταῦτα δὲ ἀνασκοπῶν ἀπὸ τῆς περιωπῆς, εἰς ἣν ἤδη ἀνῆλθε, τῆς διανοητικῆς δυνάμεως καὶ φιλοσοφικῆς ὡριμότητος, εὕρισκε τὰ μὲν νεανικώτερον καὶ πως παιγνιωδέστερον συγκείμενα ἢ κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν αὐτοῦ ἀκμὴν καὶ ἐμβρίθειαν, τὰ δὲ ἀπηλλαγμένα μὲν τοῦ νεανικοῦ καὶ φιλοπαίγμονος τόνου, ἀλλ' ἀνίκανα νὰ διερμηνεύσωσι πλήρη καὶ τέλεια τὰ διανοήματά του· πολλῷ δὲ ὑπερέχοντα τοῦ γεγραμμένου λόγου τὸν ζῶντα καὶ ἔμψυχον, τουτέστι τὴν προφορικὴν διδασκαλίαν. Ταῦτα βλέπων καὶ ἐννοῶν, ἐξέθηκεν ἐν τῷ Φαίδρῳ τὴν γνώμην του περὶ τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ συγγραμμάτων, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι, ἀντὶ νὰ εἴπῃ πῶς συνέγραψεν αὐτὸς καὶ ποῖά εἰσι τὴν ποιότητα καὶ τὴν δύναμιν τὰ ἑαυτοῦ συγγράμματα, λέγει πῶς πρέπει νὰ συγγράφῃ ὁ νοῦν ἔχων ἐπιστήμων δικαίων καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν· ὅτι πρέπει κυρίως νὰ σπουδάζῃ περὶ τὴν προφορικὴν διδασκαλίαν, νὰ συγγράφῃ δὲ παρέργως, ἢ χάριν παιδιᾶς εὐμούσου, ἢ πρὸς ὑπόμνησιν ἑαυτοῦ τε, ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ γῆρας τῆς λήθης, καὶ παντὸς ἄλλου μετιόντος τὸ αὐτὸ ἴχνος (1)· καὶ τὰ βέλ-

ρήσεως· (Φαῖδρ. 277 d) «Εἴτε Λυσίας εἴτε τις ἄλλος πώποτε ἔγραψεν ἢ γράψει ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ νόμους τιθείς, σύγγραμμα πολιτικὸν γράφων, καὶ μεγάλην τινὰ ἐν ἑαυτῷ βεβαιότητα ἡγούμενος καὶ σαφήνειαν, οὕτω μὲν ὄνειδος τῷ γράφοντι, εἴτε τίς φησιν εἴτε μή· τὸ γὰρ ἀγνοεῖν ὕπαρ τε καὶ ὄναρ δικαίων τε καὶ ἀδίκων πέρι καὶ κακῶν καὶ ἀγαθῶν οὐκ ἐκφεύγει τῇ ἀληθείᾳ μὴ οὐκ ἐπονείδιστον εἶναι, οὐδ' ἂν ὁ πᾶς ὄχλος αὐτὸ ἐπαινέσῃ».

(1) Φαῖδρ. 276 c.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τιστα δὲ τῶν συγγραμμάτων δὲν γίνονται διδασκαλία μᾶλλον ἢ ὑπόμνησις εἰδότων (1), δηλαδὴ μαθητῶν προδεδιδαγμένων διὰ προφορικῆς διασκαλίας.

Ἐκ τούτων συνάγω ὅτι ὁ Πλάτων, ἐν ᾧ ἔγραφε τὸν Φαῖδρον, δὲν ἦτο λίαν ηὐχαριστημένος ὑπὸ τῆς τέως συγγραφικῆς πορείας του. Θὰ ἐτέρπετο μὲν πολλάκις ἀναδιφῶν αὐτοὺς καὶ ἀναθεωρῶν τὴν χάριν καὶ ἀγλαΐαν, ἣν περιέχυσε περὶ τὰ νεανικά του ἐκεῖνα συγγράμματα, καὶ καθορῶν τὸ βάθος τῶν διανοημάτων καὶ ἐνθυμημάτων, ἅτινα ἐταμίευσεν ἐν τοῖς ὡριμωτέροις, ἀλλ' ἔβλεπε καὶ ἐκεῖνα καὶ ταῦτα ὑπολειπόμενα τοῦ φιλανθρώπου ἔρωτός του, νὰ ἐκχύσῃ ἅπαντα τὸν θησαυρὸν τῆς ψυχῆς του καὶ διανοίας του, καὶ νὰ πλουτίσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἀπεφάσισε λοιπὸν ἔκτοτε νὰ καθιερώσῃ τὸν ὑπολειπόμενον χρόνον τοῦ βίου του (ὃν βέβαια δὲν ἠδύνατο νὰ προμαντεύσῃ πόσον μακρὸς ἔμελλε νὰ εἶνε), ἅμα μὲν εἰς τὴν προφορικὴν ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ διδασκαλίαν του, ἅμα δὲ εἰς τὴν δημιουργίαν ἑνὸς νέου κόσμου, μετέχοντος τῶν ἰδεῶν του, πρὸς ταύτας ἀποβλέπων ἐν τῷ δημιουργεῖν καὶ ταύτας ἐγκαταμιγνύων μετὰ τοῦ ἐφημέρου καὶ φθαρτοῦ, ὅπερ ἀναγκαίως περιέχει πᾶν αἰσθητὸν δημιούργημα. Ἡ δημιουργία αὕτη ἔμελλε νὰ εἶνε ἡ Πολιτεία του. Προϋπελόγιζεν ὅτι τὸ μέγεθος καὶ ἡ σπουδαιότης τοῦ δημιουργήματος ἦσαν ἱκανὰ νὰ καταλάβωσι τὸν χρόνον ἅπαντα τῆς ζωῆς, ἥτις ὑπελείπετο αὐτῷ· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ, εὑρεθεὶς ἔχων περίσσευμα ζωῆς καὶ διανοητικῆς ἀκμῆς, ἀπεφάσισε νὰ συνεχίσῃ τὸ τῆς Πολιτείας οἰκοδόμημα, προσοικοδομῶν τὸν Τίμαιον καὶ τὸν Κριτίαν ἐν τούτῳ δέ, τοῦ ἀγαθοῦ δαίμονός του παρατείνοντος τὸν βίον του ἴσως πέραν τῶν ὁρίων τῆς προσδοκίας του, ἐμπειρότερος ἤδη γενόμενος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὅτι περιέχει τινὰ διπλόην ἐν ἑαυτῇ δυσαπάλλακτον, καὶ πολλῶν θελκτικῶν φαντασμάτων, ἅτινα ᾐωροῦντο ἔτι πρὸ τῶν ὀμμάτων τῆς ψυχῆς του ὅτε ἔγραφε τὴν Πολιτείαν, ἤδη διαλυθέντων ὡς καπνός, οὕτω διακείμενος ἐπεχείρησε τὴν συγγραφὴν τῶν Νόμων, ὡς μεταρρύθμισιν τῆς Πολιτείας ἐπὶ τὸ ἀνυσιμώτερον, ἐφ' ᾧ ἐπελθὼν ὁ θάνατος μετεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὴν αἰώνιον ἀνά-

(1) Φαῖδρ. 278 a.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

παυσιν, καταλιπόντα τὸ ὀψιγενὲς τοῦτο μεγαλούργημά του ἀποτετελεσμένον μέν, ἀλλ' ἀκτένιστον καὶ ἀβοστρύχιστον, ἵνα μεταχειρισθῶ τὰς λέξεις τοῦ Διονυσίου.

Ἐν τῷ χρόνῳ τῷ καθιερωμένῳ εἰς συγγραφὴν τῆς Πολιτείας παρεσχέθησαν εἰς τὸν Πλάτωνα δύο ἀφορμαὶ πρὸς παρεμβολὴν δύο συγγραμμάτων εὐκαιρίας.

Ἐν τῷ Πανηγυρικῷ ὁ Ἰσοκράτης καίπερ ἐξαίρων τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ κατορθώματα τῆς πόλεώς του καὶ ψέγων τῆς Σπάρτης τὴν πλεονεκτικὴν πολιτικήν, ὅμως ἀποδεικνύεται ἐμφορούμενος πανελληνίου φρονήματος καὶ τείνων νὰ καταρρίψῃ τὰ μεσότοιχα τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων καὶ νὰ συστήσῃ πάντας κατὰ τῶν βαρβάρων. Τοῦτο τὸ φρόνημα ἤρεσεν εἰς τὸν Πλάτωνα ὁμόφρονά του ὄντα κατὰ τοῦτο, καὶ εἰς τοῦτο ὀφείλεται ὁ ἐν τῷ Φαίδρῳ ἔπαινος τοῦ Ἰσοκράτους. Ἀλλὰ πολλά τινα περιέχει ὁ Πανηγυρικὸς ἀφιλόσοφα, ἅπερ ἀπήρεσκον εἰς τὸν φιλόσοφον πατριώτην Πλάτωνα.

Περὶ τὸ 371 π. Χ. οἱ Ἀθηναῖοι ἀπεπειράθησαν νὰ καταπαύσωσι τὸν ἀπὸ ὀκταετίας μαινόμενον ἐν Ἑλλάδι ἐμφύλιον πόλεμον, τὸν καλούμενον Θηβαϊκόν, οὗ μετεῖχον καὶ αὐτοὶ καθὰ προεῖπον καὶ ἠγωνίσθησαν ἐν αὐτῷ ἐνδόξως καὶ λυσιτελῶς ἑαυτοῖς. Ἀπέστειλαν λοιπὸν πρέσβεις εἰς τὴν Σπάρτην καὶ κατέπραξαν τὴν εἰρήνην μεταξὺ ἑαυτῶν καὶ τῶν Σπαρτιατῶν, τῶν Θηβαίων μὴ συμπεριληφθέντων. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐγένετο ἡ ἐν Λεύκτροις μάχη καὶ ἡ δεινὴ καὶ πρωτοφανὴς ἧττα τῶν Σπαρτιατῶν. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο θέτω τὴν συγγραφὴν τοῦ Μενεξένου.

Ὁ Μενέξενος εἶνε νήφων, φιλοσοφικὸς Πανηγυρικὸς τῆς ἀρετῆς τῶν Ἀθηναίων μετὰ παραινέσεως τῶν νεωτέρων νὰ ζηλώσωσι τὴν ἀρετὴν τῶν πατέρων· συγχρόνως δὲ ἀναγνώρισις τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα εὐεργεσιῶν τῆς Σπάρτης, καὶ παρόρμησις τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων πρὸς σύμπνοιαν καὶ στροφὴν τοῦ μίσους των κατὰ τῶν βαρβάρων. Τὸ ἐν αὐτῷ πνεῦμα καὶ πολλὰ τῶν ἐπιχειρημάτων εἶνε σχεδὸν τὰ αὐτὰ καὶ ἐν τοῖς λόγοις τῶν δύο ἐν Σπάρτῃ πρέσβεων, τοῦ Καλλίου καὶ τοῦ Καλλιστράτου (1). Εἶνε ἄρα τοιοῦτος ὁ ἐπιτάφιος, ὥστε εὐλογῶν

(1) Ξενοφ. Ἑλλ. Ϛ', 4, 1-17.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τοὺς 'Αθηναίους νὰ εὐδοκιμῇ καὶ ἐν τοῖς Πελοποννησίοις (1), ὅπως ηὐδοκίμησαν καὶ οἱ λόγοι ἐκεῖνοι τῶν πρέσβεων· προφανῶς δὲ ἀντίταγμα πρὸς τὸν παρὰ Θουκυδίδῃ ἐπιτάφιον τοῦ Περικλέους, τείνοντα νὰ εὐρύνῃ τὸ χάσμα καὶ νὰ διαιωνίσῃ τὸ μῖσος τὸ μεταξὺ 'Αθηναίων καὶ Πελοποννησίων, ὡς προέδειξα (2).

'Ο Μενέξενος καταλήγει ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν ἱστορικῶν γεγονότων εἰς τὴν 'Ανταλκίδειον εἰρήνην (387 π. Χ.). Τὸ γεγονὸς τοῦτο οὐ μόνον δὲν ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ τὸν θέσωμεν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ὡς ἀξιοῖ ὁ Ἕρμαννος (3), ἀλλὰ τοὐναντίον μᾶς ἀναγκάζει νὰ τὸν θέσωμεν πολλὰ ἔτη μετὰ τὴν εἰρήνην ἐκείνην, ἵνα ὁ τερατώδης ἀναχρονισμός, τὸ νὰ λέγῃ ὁ Σωκράτης πράγματα συμβάντα δεκατρία ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν του, διαλάθῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν, καθ' ἃ προεξέθηκα. Μοὶ φαίνεται δὲ ὅτι ὑπάρχει ἐν αὐτῷ τεκμήριόν τι ἱκανῶς εὐδιάκριτον τῆς ὀψιαιτέρας συγγραφῆς του. 'Εν σελ. 245 e, λέγει τάδε· «'Ελθόντες οὖν εἰς ταὐτά, ἐξ ὧν καὶ τὸ πρότερον κατεπολεμήθημεν, σὺν θεῷ ἄμεινον ἢ τότε ἐθέμεθα τὸν πόλεμον· καὶ γὰρ ναῦς καὶ τείχη ἔχοντες καὶ τὰς ἡμετέρας αὐτῶν ἀποικίας ἀπηλλάγημεν τοῦ πολέμου». Κατὰ μὲν τὴν σειρὰν τοῦ λόγου, τὸ ἐλθόντες εἰς ταὐτά, σημαίνει τὴν συνέχειαν τοῦ αὐτοῦ Κορινθιακοῦ πολέμου μετὰ τὴν πρώτην εἰρήνης ἀπόπειραν, τὴν ἀποτυχοῦσαν, ὡς μὲν ὁ ἄπατρις καὶ μισόπατρις Ξενοφῶν παριστᾷ (4), διότι οἱ 'Αθηναῖοι ἐφοβήθησαν μήπως στερηθῶσι Λήμνου καὶ Ἴμβρου καὶ Σκύρου· ὡς δὲ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Μενεξένῳ, διότι οἱ 'Αθηναῖοι δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἐκδώσωσι τοὺς ἐν 'Ασίᾳ Ἕλληνας εἰς τοὺς βαρβάρους, οὓς οἱ Λακεδαιμόνιοι προθύμως ἐξέδιδον. 'Εν τῇ διανοίᾳ δὲ ὅμως τοῦ ῥήτορος παρίσταντο ἐν τῇ ὁλότητι αὐτῶν οἱ τρεῖς πόλεμοι, ὅ τε Πελοποννησιακός, καὶ ὁ Κορινθιακὸς ὁ μέχρι τῆς 'Ανταλκιδείου, καὶ ὁ Βοιωτικὸς ὁ μέχρι

(1) Μενέξ. 235 d. «Εἰ μὲν γὰρ δέοι 'Αθηναίους ἐν Πελοποννησίοις εὖ λέγειν, ἢ Πελοποννησίους ἐν 'Αθηναίοις, ἀγαθοῦ ἂν ῥήτορος δέοι τοῦ πείσοντος καὶ εὐδοκιμήσοντος».

(2) Ὅρα ἔμπροσθεν σελ. 64.

(3) K. Hermann, Geschichte und System der Plat. Philos. S. 519.

(4) Ξενοφ. 'Ελλ. Δ', η', 15.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τῆς προειρημένης εἰρήνης τοῦ 371. Μὴ δυνάμενος δέ, ἕνεκα τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Σωκράτους νὰ ἐκθέσῃ φανερῶς τὰ γεγονότα, ἀφίνει τινὰ τούτων νὰ ὑπονοῶνται. Εἶνε λοιπὸν τὰ λεγόμενα μετὰ τῶν ὑπονοουμένων τοιάδε· «Ἐλθόντες οὖν εἰς ταὐτὰ (κατὰ τὸν Κορινθιακὸν πόλεμον ὅλον), ἐξ ὧν καὶ τὸ πρότερον κατεπολεμήθημεν (κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον), σὺν θεῷ ἄμεινον ἢ τότε ἐθέμεθα τὸν πόλεμον· καὶ γὰρ ναῦς καὶ τείχη ἔχοντες (κατὰ τὸν Κορινθιακόν), καὶ τὰς ἡμετέρας αὐτῶν ἀποικίας (κατὰ τὸν Βοιωτικὸν) ἀπηλλάγημεν τοῦ πολέμου (καταλείπεται ἐξεπίτηδες ἀόριστον, τίνος τῶν δύο πολέμων).»

Ὅσοι δὲν ἀποδέχονται τὴν ἑρμηνείαν μου ταύτην, πρὸς πολλαῖς ἄλλαις δυσχερείαις, εἰσὶν ἠναγκασμένοι νὰ δεχθῶσιν ὅτι ὁ Πλάτων γράφων «καὶ τὰς ἡμετέρας αὐτῶν ἀποικίας» ἐνόει οὐδὲν πλέον ἢ τὴν Λῆμνον, τὴν Ἴμβρον καὶ τὴν Σκῦρον, τὰς ἐν τῇ Ἀνταλκιδείῳ εἰρήνῃ παραχωρουμένας αὐτοῖς. Ἀλλ' εἶνε νοητὸν ὅτι ὁ Πλάτων θὰ ηὐχαρίστει τὸν θεὸν καὶ θὰ συνέχαιρεν ἑαυτὸν καὶ τὴν πόλιν του (σὺν θεῷ ἄμεινον κτλ.), ὅτι ἀπηλλάγη τοῦ πολέμου ἀποκομίσασα κέρδος τὰς τρεῖς ἐκείνας νήσους, ἀπολέσασα δὲ πάσας τὰς λοιπὰς κτήσεις; καὶ ἦσαν ἐκεῖναι μόναι αἱ ἑαυτῶν ἀποικίαι;

Ταῦτά μοι φαίνονται ἱκανὰ τεκμήρια ὅτι ὁ Μενέξενος δὲν ἐγράφη πρὸ τῆς εἰρήνης τοῦ 371. Ἡ δὲ τῶν Σπαρτιατῶν ἐπιεικεστάτη κρίσις πείθει με ὅτι ἐγράφη μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις ἧτταν αὐτῶν.

Ἡ πρόθεσις τοῦ Πλάτωνος, ὅτε ἐλάμβανε τὴν γραφίδα εἰς τὰς χεῖρας νὰ γράψῃ τὸ Συμπόσιόν του, ἦτο ἡ ἀποθέωσις τοῦ Σωκράτους. Τοῦτο διαλάμπει διὰ παντὸς μὲν τοῦ συγγράμματος, μάλιστα δὲ ἔν τε τῷ ἐρωτικῷ λόγῳ αὐτοῦ, ὃν ἐνέπνευσεν αὐτῷ θεία τις ὀμφὴ διὰ στόματος τῆς Μαντινικῆς ἢ μαντικῆς γυναικὸς Διοτίμας, καὶ ἐν τῷ ὕστερον λόγῳ τοῦ μεθύοντος καὶ οἰστρῶντος Ἀλκιβιάδου. Ὁμοίαν τάσιν τοῦ Πλάτωνος εἰς ἔξαρσιν τῆς ἀρετῆς τοῦ Σωκράτους εἴδομεν ἐν τοῖς πρώτοις αὐτοῦ διαλόγοις τοῖς ἐγγύτατα τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐν τῷ Κρίτωνι, τῷ Γοργίᾳ, τῷ Εὐθύφρονι, τῷ Λάχητι. Ἀλλ' ἐκεῖ εὐκόλως διείδομεν τὸν λόγον τοῦ φαινομένου τούτου, ὅτι ἦτο ὁ αὐτός, δι' ὃν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ ὁ Ξενοφῶν συνέγραφε τὰ Ἀπομνημονεύματά του, νὰ ἀναστηλώσῃ τὴν ὑπὸ τῆς δίκης καταβληθεῖσαν ἀγαθὴν ὑπόληψιν τοῦ ἀνδρός. Ἀλλὰ τριάκοντα περίπου ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους τίνα ἀφορμὴν εἶχεν ὁ Πλάτων νὰ τελέσῃ τοιαύτην πανήγυριν εἰς τὴν μνήμην τοῦ διδασκάλου του;

Τύχῃ ἀγαθῇ, ὁ περὶ τοῦ διοικισμοῦ τῶν Ἀρκάδων ἀναχρονισμός (1), γενομένου τῷ 385 π. Χ., ἀπήλλαξε καὶ τοὺς σπουδαίους ζητητὰς καὶ τοὺς κενοσπούδους πάσης ἀποπείρας κατατάξεως αὐτοῦ πρὸ τοῦ ἔτους τούτου. Ἡ δὲ ἀρχή, ἣν πλεονάκις ἤδη πρότερον ἐμνημόνευσα, ὅτι ἵνα λανθάνῃ ὁ ἀναχρονισμός, πρέπει νὰ ἔχῃ παρέλθει μέγα τι χρονικὸν διάστημα μεταξὺ τοῦ ἀναχρονιζομένου ἱστορικοῦ γεγονότος καὶ τῆς συγγραφῆς τοῦ διαλόγου, μᾶς ἀναγκάζει νὰ κατέλθωμεν πολλά τινα ἔτη ἀπὸ τοῦ 385 π. Χ. Ὅπως ἐν τῷ Φαίδωνι, ἡ εἰσαγωγὴ δύο Θηβαίων ἀνδρῶν προσδιαλεγομένων τῷ Σωκράτει μᾶς ἐχρησίμευσεν ὡς τεκμήριον ὅτι ὁ διάλογος ἐκεῖνος ἐγράφη καθ' ὃν χρόνον Ἀθηναῖοι καὶ Θηβαῖοι διέκειντο φιλίως, οὕτω καὶ ἐν τῷ Συμποσίῳ ὑπάρχει τι τεκμήριον ἄγον εἰς εἰκασίαν ὅτι, ὅτε ἐγράφη τὸ Συμπόσιον, οἱ Ἀθηναῖοι διέκειντο εὐμενῶς μὲν πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας, δυσμενῶς δὲ πρὸς τοὺς Θηβαίους. Τὸ τεκμήριον τοῦτο εἶνε ἡ εὔφημος ἐν αὐτῷ μνεία τῶν Λακεδαιμονίων καὶ δύσφημος τῶν Βοιωτῶν (2). Ἀλλ' εἶνε γνωστὸν ὅτι οὕτω διετέθησαν οἱ Ἀθηναῖοι εὐθὺς μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην (Ξενοφ. Ἑλλην. ϛ', δ', 20).

Ἔτι ἀσφαλέστερον δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν τὸν χρόνον τῆς συγγραφῆς ἐκ τῆς ἑξῆς ῥήσεως· «Εἰ οὖν μηχανή τις γένοιτο ὥςτε πόλιν γενέσθαι ἢ στρατόπεδον ἐραστῶν τε καὶ παιδικῶν, οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ἄμεινον οἰκήσειαν τὴν ἑαυτῶν ἢ ἀπεχόμενοι πάντων τῶν αἰσχρῶν καὶ φιλοτιμούμενοι πρὸς ἀλλήλους· καὶ

(1) Συμπόσ. 193 a.

(2) Συμπόσ. 182 a. «Καὶ δὴ καὶ ὁ περὶ τὸν ἔρωτα νόμος ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πόλεσι νοῆσαι ῥᾴδιος· ἁπλῶς γὰρ ὥρισται· ὁ δ' ἐνθάδε καὶ ἐν Λακεδαίμονι ποικίλος. Ἐν Ἤλιδι μὲν γὰρ καὶ ἐν Βοιωτοῖς καὶ οὗ μὴ σοφοὶ λέγειν, ἁπλῶς νενομοθέτηται καλὸν τὸ χαρίζεσθαι ἐρασταῖς, καὶ οὐκ ἄν τις εἴποι, οὔτε νέος οὔτε παλαιός, ὡς αἰσχρόν, ἵνα, οἶμαι, μὴ πράγματ' ἔχωσι λόγῳ πειρώμενοι πείθειν τοὺς νέους, ἅτε ἀδύνατοι λέγειν».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μαχόμενοί γ' ἂν μετ' ἀλλήλων οἱ τοιοῦτοι νικῷεν ἄν, ὀλίγοι ὄντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πάντας ἀνθρώπους» (1). Ἀλλὰ ταῦτά μοι φαίνονται λίαν εὐκρινῶς αἰνιττόμενα εἰς τὴν ἐν Λεύκτροις ἀνδραγαθίαν τοῦ ἱεροῦ λόγου τῶν Θηβαίων (2) Ὥςτε τὸ Συμπόσιον ἐγράφη μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην.

Τῇ ἕκτῃ τοῦ μηνὸς Θαργηλιῶνος (20 Μαΐου) τοῦ 370 π. Χ. συνεπληροῦτο ἑκατονταετηρὶς ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Σωκράτους. Ἠξεύρομεν ὅτι τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἑώρταζεν ἡ Ἀκαδήμεια κατ' ἐνιαυτόν, τιμῶσα τὴν μνήμην τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς νέας φιλοσοφίας. Ὑποθέτω, ὅτι τὴν ἑκατονταετηρίδα αὐτοῦ ἑώρτασε μεγαλοπρεπέστερον, ὅτι ἐγένετο πραγματικὸν συμπόσιον, οὗ μετέσχον, πλὴν τοῦ στενωτέρου Ἀκαδημαϊκοῦ κύκλου, καὶ ἐκ τῆς πόλεως οἱ θαυμασταὶ τοῦ μεγάλου φιλοσόφου, καὶ ὅτι τὸ ἐν χερσὶν ἡμῶν Συμπόσιον τοῦ Πλάτωνος συνετέθη ἐπὶ τούτῳ καὶ ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ὁμηγύρει τῶν συνδείπνων.

Ἐπανέρχομαι εἰς τὴν Πολιτείαν. Ὑποθέτω ὅτι ἀπὸ μακροῦ χρόνου, ἴσως ἀπὸ τῆς πρώτης μεγάλης ἀποδημίας του, ὅτε παντοδαπὰς παντοδαπῶν ἀνθρώπων ἐγνώρισε πολιτείας καὶ ὅτε ἐν Συρακούσαις ἐκ τοῦ πλησίον θὰ κατενόησε τὴν ἐκ κακοπολιτείας κακοδαιμονίαν τῶν ἀνθρώπων, θὰ ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν του νὰ συνθέσῃ ποτὲ ἐν τῷ μέλλοντι, ὅτε θὰ εἶχε χρόνον ἱκανὸν καὶ δύναμιν ἐπαρκῆ, τὴν κατὰ τὰς ἰδέας του ἀρίστην πολιτείαν, καθ' ἣν πολιτευομένη τις πόλις θὰ ἀπήλαυε τῆς ἐφικτῆς ἀνθρώπῳ εὐδαιμονίας. Ἐν πολλοῖς διαλόγοις προτίθενται ζητήματα, ἅτινα ἐκεῖ μὲν μένουσιν ἄλυτα, εὑρίσκουσι δὲ τὴν λύσιν των ἐν τῇ Πολιτείᾳ, τουτέστιν ἐν πόλει πολιτευομένῃ κατὰ τὰ ἐκεῖ καθιστάμενα. Ἐν τῷ Μένωνι (3) ἀναγινώσκω τάδε· «Εἰ δὲ νῦν ἡμεῖς ἐν παντὶ τῷ λόγῳ τούτῳ καλῶς ἐζητήσαμέν τε καὶ ἐλέγομεν, ἀρετὴ ἂν εἴη οὔτε φύσει οὔτε διδακτόν, ἀλλὰ θείᾳ μοίρᾳ παραγιγνομένη ἄνευ νοῦ, οἷς ἂν παραγίγνηται· εἰ μή τις εἴη τοι-

(1) Συμπόσ. 178 e.
(2) Περὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου λόγου καὶ τοῦ τρόπου τῆς συστάσεως ἔπιθι Πλουτάρχ. Πελοπίδ. κεφ. 18.
(3) Μέν. 100.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οὗτος τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, οἷος καὶ ἄλλον ποιῆσαι πολιτικόν . . . Ἐκ μὲν τοίνυν τούτου τοῦ λογισμοῦ, ὦ Μένων, θείᾳ μοίρᾳ ἡμῖν φαίνεται παραγιγνομένη ἡ ἀρετὴ οἷς παραγίγνεται· τὸ δὲ σαφὲς περὶ αὐτοῦ εἰσόμεθα τότε, ὅταν πρὶν ᾧ τινι τρόπῳ τοῖς ἀνθρώποις παραγίγνεται ἀρετή, πρότερον ἐπιχειρήσωμεν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ζητεῖν τί ποτ' ἐστὶν ἡ ἀρετή». Ἡ ζήτησις αὕτη, τί ποτ' ἐστὶν ἡ ἀρετή, γίνεται ἐν τῇ Πολιτείᾳ.

Κατὰ τὴν δεκαετίαν τὴν διαρρεύσασαν ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ σχολῆς μέχρι τοῦ Φαίδρου, καθ' ἣν πρὸς τῷ διδάσκειν εἶχεν ἱκανῶς βαρεῖαν ἐνασχόλησιν περὶ τὴν συγγραφὴν τῶν σχολικῶν διαλόγων, δὲν εἶνε πιθανὸν ὅτι ἐπεχείρησε νὰ συγγράφῃ Πολιτείαν. Τὴν ἔναρξιν ἔκαμε μετὰ τὸν Φαῖδρον.

Ὅτι ἡ συγγραφὴ κατέλαβε πολλὰ ἔτη τοῦ βίου του, ἐννοεῖ πᾶς τις καθορῶν αὐτῆς τὸ μῆκος, τὸ βάθος καὶ τὴν ἐξεργασίαν. Ὅτι δὲ ὅμως ἐδημοσιεύθη διαμελεϊστὶ κατὰ διαφόρους χρόνους, τοῦτο ἠδύνατο νὰ ῥηθῇ καὶ νὰ πιστευθῇ ἐν τοιούτῳ καιρῷ, ἐν ᾧ βλέπει τις πολλάκις τὴν ἐπιστήμην βαναυσουργουμένην μᾶλλον ἢ καλλιεργουμένην! Ἀλλ' ὁ Πλάτων ὁμολογεῖται ὑπὸ πάντων ὅτι ἦτο καλλιτέχνης· πᾶς δὲ καλλιτέχνης καὶ τότε καὶ σήμερον αἰσχύνεται νὰ ἐπιδείξῃ ἡμιτελὲς τὸ καλλιτέχνημά του, καὶ ἐπιμελῶς περικαλύπτει αὐτὸ καὶ ἀποκρύπτει ἀπὸ περιέργων θεατῶν, πρὶν πᾶν εὖ λειήνας χρυσέην ἐπιθῇ κορώνην. Ποίαν ἀνάγκην εἶχεν ὁ Πλάτων νὰ παραβῇ τὸν νόμον τοῦτον τῆς καλαισθησίας; μήπως ἤπειγεν αὐτὸν ὁ ἐκδότης του, ἢ ἡ ἐλπὶς κέρδους ἐκ τῆς πωλήσεως;

Καὶ ἂν ἦτο σύγγραμμα πεζόν, ἀπηλλαγμένον θεατρικῆς ὑποκρίσεως, ὁποῖα τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους, θὰ ἦτο ἀπίθανος μὲν πάντως, διανοητὴ δέ τις τοιαύτη κατὰ τμήματα δημοσίευσις· ἀλλὰ διάλογος πεπλασμένος ὅτι διεξήχθη ὅλος ἐν μιᾷ μόνῃ ἑσπέρᾳ, πῶς εἶνε νοητὸν ὅτι ἐξῆλθεν εἰς τὸ φῶς καταμεμερισμένος καὶ ἐν διαφόροις καιροῖς;

Ζητεῖται νῦν πότε ἀπετελέσθη τὸ μέγα ἔργον καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὸ φῶς. Καὶ ἐν τῇ ζητήσει ταύτῃ θὰ ὁδηγηθῶμεν ὑπό τινων ἀναχρονισμῶν, οὐχὶ μὲν καταφώρων, ἀλλ' εὐκόλως καὶ ἀσφαλῶς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

συννοουμένων, ὅταν τις μετ' ἐπιστασίας καὶ ἄνευ προκαταλήψεως ἐπιζητῇ τὰ ὑπ' αὐτῶν ὑπαινιττόμενα.

Ἐν σελ. 577 τῆς Πολιτείας λέγει ὁ Πλάτων τάδε· «Εἰ οὖν οἰοίμην δεῖν ἐκείνου πάντας ἡμᾶς ἀκούειν τοῦ δυνατοῦ μὲν κρῖναι, ξυνῳκηκότος δ' ἐν τῷ αὐτῷ καὶ παραγεγονότος ἔν τε ταῖς κατ' οἰκίαν πράξεσιν, ὡς πρὸς ἑκάστους τοὺς οἰκείους ἔχει (ὁ τύραννος), ἐν οἷς μάλιστα γυμνὸς ἂν ὀφθείη τῆς τραγικῆς σκευῆς, καὶ ἐν αὖ τοῖς δημοσίοις κινδύνοις, καὶ ταῦτα πάντα ἰδόντα κελεύοιμεν ἐξαγγέλλειν, πῶς ἔχει εὐδαιμονίας καὶ ἀθλιότητος ὁ τύραννος πρὸς τοὺς ἄλλους; — Ὀρθότατ' ἄν, ἔφη, καὶ ταῦτα προκαλοῖο. — Βούλει οὖν, ἦν δ' ἐγώ, προσποιησώμεθα ἡμεῖς εἶναι τῶν δυνατῶν ἂν κρῖναι καὶ ἤδη ἐντυχόντων τοιούτοις, ἵνα ἔχωμεν ὅςτις ἀποκρινεῖται ἃ ἐρωτῶμεν; κτλ.».

Ταῦτα, οἱ μὴ στέργοντες νὰ τάξωσι τὴν Πολιτείαν μετὰ τὴν β' καὶ τὴν γ' εἰς Συρακούσας ἀποδημίαν τοῦ Πλάτωνος, ἐκδέχονται ὡς αἰνιττόμενα εἰς Διονύσιον τὸν Α'. Ἐγὼ εὑρίσκω ὅτι ὁμοίως ἁρμόττουσιν εἰς ἀμφοτέρους, καί μοι φαίνεται ὅτι καὶ ὁ Πλάτων ἀμφοτέρους εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ταῦτα γράφων· τεκμαίρομαι δὲ καὶ ἐκ τῆς χρήσεως τοῦ πληθυντικοῦ «προσποιησώμεθα ἡμεῖς εἶναι τῶν ἐντυχόντων τοιούτοις», εἰς ὃν μετέπεσεν ἀπὸ τοῦ ἑνικοῦ, ὃν τέως μετεχειρίζετο, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἄλλης ἀνάγκης (ἐπίσης ὀρθῶς, καὶ ὁμαλώτερον δέ, θὰ ἔλεγε «τῶν ἐντυχόντων τοιούτῳ»), ἢ διότι γράφων εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ἀμφοτέρους. Ὡσαύτως τὰ ἐν σελ. 566-569 ἁρμόττουσιν εἰς ἀμφοτέρους.

Ἐν σελ. 494 λέγει τάδε· «Ὡμολόγηται ἡμῖν εὐμάθεια καὶ μνήμη καὶ ἀνδρεία καὶ μεγαλοπρέπεια ταύτης εἶναι τῆς φύσεως; — Ναί. — Οὐκοῦν εὐθὺς ἐν παισὶν ὁ τοιοῦτος πρῶτος ἔσται ἐν ἅπασιν, ἄλλως τε καὶ ἐὰν τὸ σῶμα φυῇ προσφερὴς τῇ ψυχῇ; — Τί δ' οὐ μέλλει; ἔφη. — Βουλήσονται δή, οἶμαι, αὐτῷ χρῆσθαι, ἐπειδὰν πρεσβύτερος γίγνηται, ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν πράγματα οἵ τε οἰκεῖοι καὶ οἱ πολῖται. — Πῶς δ' οὔ; — Ὑποκείσονται ἄρα δεόμενοι καὶ τιμῶντες, προκαταλαμβάνοντες καὶ προκολακεύοντες τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ δύναμιν. — Φιλεῖ γοῦν, ἔφη, οὕτω γίγνεσθαι. — Τί οὖν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οἴει, ἦν δ' ἐγώ, τὸν τοιοῦτον ἐν τοῖς τοιούτοις ποιήσειν, ἄλλως τε καὶ ἐὰν τύχῃ μεγάλης πόλεως ὢν καὶ ἐν ταύτῃ πλούσιός τε καὶ γενναῖος, καὶ ἔτι εὐειδὴς καὶ μέγας; ἆρ' οὐ πληρωθήσεσθαι ἀμηχάνου ἐλπίδος, ἡγούμενον καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τὰ τῶν βαρβάρων ἱκανὸν ἔσεσθαι πράττειν, καὶ ἐπὶ τούτοις ὑψηλὸν ἐξαρεῖν αὐτόν, σχηματισμοῦ καὶ φρονήματος κενοῦ ἄνευ νοῦ ἐμπιπλάμενον; — Καὶ μάλ', ἔφη. — Τῷ δὴ οὕτω διατιθεμένῳ ἐάν τις ἠρέμα προσελθὼν τἀληθῆ λέγῃ, ὅτι νοῦς οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ, δεῖται δέ, τὸ δὲ οὐ κτητὸν μὴ δουλεύσαντι τῇ κτήσει αὐτοῦ, ἆρ' εὐπετὲς οἴει εἶναι, εἰσακοῦσαι διὰ τοσούτων κακῶν; — Πολλοῦ γε δεῖ, ἦ δ' ὅς. — Ἐὰν δ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, διὰ τὸ εὖ πεφυκέναι καὶ τὸ ξυγγενὲς τῶν λόγων αἰσθάνηταί τέ πῃ καὶ κάμπτηται καὶ ἕλκηται πρὸς φιλοσοφίαν, τί οἰόμεθα δράσειν ἐκείνους τοὺς ἡγουμένους ἀπολλύναι αὐτοῦ τὴν χρείαν τε καὶ ἑταιρείαν; οὐ πᾶν μὲν ἔργον, πᾶν δ' ἔπος λέγοντάς τε καὶ πράττοντας καὶ περὶ αὐτόν, ὅπως ἂν μὴ πεισθῇ, καὶ περὶ τὸν πείθοντα, ὅπως ἂν μὴ οἷός τ' ᾖ, καὶ ἰδίᾳ ἐπιβουλεύοντας καὶ δημοσίᾳ εἰς ἀγῶνας καθιστάντας;».

Ταῦτα, ὅσον ἐγὼ ἠξεύρω, μόνος ὁ Θεϊχμύλλερος πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ αἰνιττόμενα εἰς Διονύσιον τὸν πρεσβύτερον. Ὁ ἀνὴρ εἶνε δεσμευμένος ὑπὸ τῆς ἀνάγκης νὰ ἀποδείξῃ τὴν Πολιτείαν γεγραμμένην πρὸ τοῦ Θεαιτήτου, διότι ἔτυχε νὰ ἔχῃ διηγηματικὴν μορφήν. Συμβαίνει δ' αὐτῷ, εἴπερ τινὶ καὶ ἄλλῳ, τὸ τοῦ Δημοσθένους «Ὃ βούλεται ἕκαστος καὶ οἴεται». Πάντες δὲ οἱ ἄλλοι οἱ μὴ δεχόμενοι τὴν Πολιτείαν τόσον ὀψὲ γεγραμμένην, ἀναφέρουσι ταῦτα εἰς τὸν Ἀλκιβιάδην, προεξάρχοντος τοῦ Σχλεϊερμαχέρου. Πρὸς τούτους ἔχω ν' ἀντιτάξω τάδε·

Α'. Οὐδεμία γραμμὴ ὑπάρχει ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ, ἥτις νὰ κωλύῃ ἡμᾶς νὰ ἀναφέρωμεν ταῦτα εἰς τὸν νεώτερον Διονύσιον (1).

Β'. Πολλαὶ γραμμαὶ ὑπάρχουσι κωλύουσαι νὰ τὰ ἀναφέρωμεν εἰς τὸν Ἀλκιβιάδην, ἃς καὶ ἐξαίρω ἀνωτέρω διὰ παχυ-

(1) Οἷον διασάφησις τῆς Πλατωνικῆς ταύτης ῥήσεως καὶ ἐφαρμογὴ ἐπὶ τὸν νεώτερον Διονύσιόν εἰσι τὰ ὑπὸ Πλουτάρχου ἐν βίῳ Δίωνος κεφ. ϛ'-ζ', ια'-ιδ' ἐκτιθέμενα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τέρων στοιχείων. Τῷ ὄντι, ποῖοι ἦσαν οἱ περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην οἰκεῖοι καὶ πολῖται, οἵτινες προεκολάκευον τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ δύναμιν, ἵνα χρῶνται αὐτῷ, ἐπειδὰν πρεσβύτερος γένηται; καὶ ποῖοι ἦσαν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἡγούμενοι ἀπολλύναι αὐτοῦ τὴν χρείαν, ἂν ἐτρέπετο ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἔλεγον καὶ ἔπραττον τὸ πᾶν, καὶ περὶ αὐτὸν ὅπως μὴ πεισθῇ, καὶ περὶ τὸν πείθοντα, καὶ ἐπεβούλευον τούτῳ (τῷ πείθοντι) καὶ καθίστων δημοσίᾳ αὐτὸν εἰς ἀγῶνας; Ταῦτα εἶνε νοητὰ μόνον εἰς μοναρχουμένην πόλιν ἀναφερόμενα, ἐν ᾗ ἡ μέλλουσα δύναμις εἶνε γνωστὴ ἅμα τῇ γεννήσει τοῦ μέλλοντος μονάρχου· εἰς δημοκρατίαν ἀναφερόμενα εἰσὶν ἀνόητα.

Γ΄. Εἶνε πιθανὸν ὅτι ὁ Πλάτων γράφων εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ περὶ Ἀλκιβιάδην παλαιὰ καὶ ἕωλα ἤδη μᾶλλον ἢ τὰ πρόσφατα καὶ περὶ αὐτὸν τοῦτον συμβάντα; Ἐν γοῦν τῇ ἐν σ. 577 ῥήσει πάντες εἰσὶ σύμφωνοι ὅτι ὁ Πλάτων ἀναχρονιστικῶς αἰνίττεται εἰς τοὺς συγχρόνους του Διονυσίους, ἢ τὸν ἕτερον, ἢ ἀμφοτέρους. Διατί οὐχὶ καὶ ἐνταῦθα;

Ἀφ' οὗ διὰ τῶν προεκτεθέντων καθίσταται πιθανώτατον, ὅτι ὁ Πλάτων, ὅτε ἐπέραινε τὴν Πολιτείαν, εἶχεν ἤδη γνωρίσει τὸν νεώτερον Διονύσιον, εὑρίσκω ἐν αὐτῇ ἓν χωρίον, ὅπερ, ἂν ὀρθῶς ὑποτοπάζω τίνα αἰνίττεται, παρέχει ἡμῖν ἔνδειξιν τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐπερατώθη καὶ ἐδημοσιεύθη ἡ Πολιτεία. Τὸ χωρίον εἶνε τὸ ἐν βιβλ. ϛ΄, σελ. 496 ἔχον ὧδε· «Πάνσμικρον δή τι, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Ἀδείμαντε, λείπεται τῶν κατ' ἀξίαν ὁμιλούντων φιλοσοφίᾳ, ἤ που ὑπὸ φυγῆς καταληφθὲν γενναῖον καὶ εὖ τεθραμμένον ἦθος ἀπορίᾳ τῶν διαφθερούντων κατὰ φύσιν μεῖναν ἐπ' αὐτῇ». Ποῖον νὰ εἶνε τὸ ὑπὸ φυγῆς καταληφθὲν γενναῖον καὶ εὖ τεθραμμένον ἦθος, καὶ διὰ τοῦτο μεῖναν ἐπὶ τῇ φιλοσοφίᾳ ἀπορίᾳ τῶν διαφθερούντων; Ἐγχωρεῖ νὰ διανοηθῶμεν ἄλλον τινὰ παρὰ τὸν Δίωνα, τὸν φυγαδευθέντα ὑπὸ τοῦ Διονυσίου τὸ 366 π. Χ. καὶ ἔκτοτε διατρίβοντα ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ καὶ συμφιλοσοφοῦντα μετὰ Σπευσίππου καὶ Πλάτωνος ἐπὶ ἑπτὰ περίπου ἔτη; Ἐγὼ μὲν τοῦτο πείθομαι. Ἐὰν δὲ ἡ ὑπόθεσίς μου εἶνε ὀρθή, τότε ἡ Πολιτεία δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐδημοσιεύθη πρὸ τοῦ χρόνου τῆς φυγῆς τοῦ Δίωνος ἐκ Συρακουσῶν.

Ὅτι ἡ Πολιτεία δὲν ἐξῆλθεν εἰς τὴν δημοσιότητα πρὸ τῆς τελευταίας εἰς Συρακούσας ἀποδημίας τοῦ Πλάτωνος, τούτου ἐναργεστάτη πασῶν ἀπόδειξις εἶνε αὐταὶ αἱ δύο τελευταῖαι ἐκεῖσε ἀποδημίαι του. Ἀφ' οὗ μὲ τόσον ζοφερὰ χρώματα ἀπεικόνισε τὴν τυραννίαν καὶ τοῦ τυράννου τὴν κακίαν καὶ κακοδαιμονίαν (σ. 563-581), καὶ ἀφ' οὗ τόσον πιστὴν προσωπογραφίαν ἐχάραξεν ἀμφοτέρων τῶν Διονυσίων ἐν ταῖς ἀνωτέρω παρατεθείσαις ῥήσεσι, πῶς εἶνε νοητὸν ὅτι ὁ Πλάτων θὰ ἐτόλμα νὰ πορευθῇ πρὸς τὸν αὐτὸν τύραννον, ὅςτις θὰ εἶχε βεβαίως τὴν εἰκόνα του ταύτην εἰς τὰς χεῖράς του; Οὔτε ὁ Πλάτων θὰ εἶχε πλέον τὸ θάρρος νὰ ἐμβλέψῃ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ οὕτω δεινῶς στιγματισθέντος καὶ ποδοπατηθέντος τυράννου, οὔτε ὁ τύραννος θὰ ἠδύνατο νὰ συγκρατήσῃ τὴν ὀργήν του.

Ὡς οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστά,
Οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν,
Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισιν.

Ἡ Πολιτεία ἐδημοσιεύθη μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς τελευταίας ἀποδημίας ἐπάνοδον τοῦ Πλάτωνος, περὶ τὸ 359 π. Χ., ὅτε ὁ Πλάτων ἦτο ἐτῶν ἑξήκοντα ὀκτώ.

Περατώσας αἰσίως τὴν Πολιτείαν, καὶ αἰσθανόμενος ἐν ἑαυτῷ ἱκανὰς ἔτι δυνάμεις, συνέγραψε τὸν Τίμαιον 358-357 π. Χ. καὶ μετ' αὐτὸν ἐπεχείρησε νὰ συγγράφῃ τὸν Κριτίαν. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ εἶδεν ἴσως ὅτι εἶχέ τι σπουδαιότερον καὶ μᾶλλον κατεπεῖγον νὰ πράξῃ, διὰ τὸν φόβον μὴ ὁ θάνατος προκαταλαβὼν αὐτὸν ματαιώσῃ τὸ ἔργον του. Τὸ σπουδαιότερον τοῦτο ἔργον εἶνε οἱ Νόμοι, οὓς συγγράφων κατηνάλωσε τὰ ὑπολειπόμενα δέκα ἔτη τοῦ βίου του. Ὁ τόνος τοῦ συγγράμματος καθιστᾷ αἰσθητὸν τὸ βαρὺ φορτίον τῆς ἡλικίας ὅπερ ἐπίεζε τὸν συγγραφέα, μαρτυρεῖ δὲ καί τινα δυσθυμίαν αὐτοῦ, ἥτις δὲν δύναται να εἶνε ἀποτέλεσμα μόνον τοῦ γήρατος· διότι ὑπάρχει μεμαρτυρημένον ὅτι μέχρι τῆς τελευταίας πνοῆς του δὲν κατεβλήθησαν αἱ δυνά-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μεις του(1). Φαίνεται ὅτι ὁ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους μαινόμενος συμμαχικὸς πόλεμος θὰ ἦτο συναίτιος τῆς δυσθυμίας ἐκείνης.

Ὁ θάνατος ἐπῆλθεν ἀκριβῶς ὅτε τὸ μέγα ἔργον ἔλαβε πέρας, καὶ μόνον τὸ τελευταῖον κτένισμα καὶ βοστρύχισμα δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἐπενέγκῃ ἐπ' αὐτό(2).

---

(1) Cicero, Cato c. 5. «Est enim quiete et pure et eleganter actae aetatis placida ac lenis senectus, qualem accepimus Platonis, qui uno et octogesimo anno scribens est mortuus».

Διονυσ. Ἁλικ. Περὶ συνθ. ὀνομ. «Ὁ δὲ Πλάτων τοὺς ἑαυτοῦ διαλόγους κτενίζων καὶ βοστρυχίζων καὶ πάντα τρόπον ἀναπλέκων οὐ διέλιπεν ὀγδοήκοντα γεγονὼς ἔτη. Πᾶσι γὰρ δή που τοῖς φιλολόγοις γνώριμα τὰ περὶ τῆς φιλοπονίας τοῦ ἀνδρὸς ἱστορούμενα, τά τε ἄλλα καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ τὴν δέλτον, ἣν τελευτήσαντος αὐτοῦ λέγουσιν εὑρεθῆναι, ποικίλως μετακειμένην τὴν ἀρχὴν τῆς Πολιτείας ἔχουσαν τήνδε· «Κατέβην χθὲς εἰς Πειραιᾶ μετὰ Γλαύκωνος τοῦ Ἀρίστωνος».»

(2) Διογ. Λαέρτ. Γ', 37. «Ἔνιοι δέ φασιν ὅτι Φίλιππος ὁ Ὀπούντιος τοὺς Νόμους αὐτοῦ μετέγραψεν, ὄντας ἐν κηρῷ». Τοῦτο σημαίνει ὅτι μετὰ τὸν θάνατόν του εὑρέθησαν οἱ Νόμοι του γεγραμμένοι ἐπὶ πιναχίδων ἐπικεχηρωμένων, ὅπως συνείθιζον νὰ γράφωσι πᾶν σύγγραμμα διὰ πρώτης χειρὸς (en brouillon), καὶ ἔπειτα ὁ Φίλιππος ἀντέγραψεν αὐτοὺς καθαρῶς ἐπὶ παπύρου καὶ ἐξέδωκεν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῶν χειρογράφων καὶ τῶν ἐκδόσεων τοῦ Πλάτωνος.

«Supersunt Platonis codices Mss. et plurimi et in ea copia nonulli antiquissimi summa cura et studio in pulcherrimis membranis elegantissima et peritissima manu κεκαλλιγραφημένοι, quorum scripturae passim reliquorum testium omnium auctoritatem sua praestantia obruunt».
(COBET, Mnemos. IX, p. 337).

Πᾶν σύγγραμμα πρωτογενὲς ἐγράφετο καὶ τότε, ὅπως καὶ νῦν, κατὰ κανόνα ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἰδιοχείρως. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἐν τῷ ἡμετέρῳ αἰῶνι ὁ πολλαπλασιασμὸς τοῦ συγγράμματος γίνεται δι' ἐκτυπώσεως, τότε ἡ διάδοσις αὐτοῦ ἐγίνετο δι' ἀντιγραφῆς· οἱ ἐγγύτερον τῷ συγγραφεῖ ἱστάμενοι καὶ οἰκειότερον ἔχοντες πρὸς αὐτόν, παρελάμβανον τὸ αὐτόγραφον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ διδασκάλου καὶ ἀντέγραφον αὐτὸ ἕκαστος πρὸς ἰδίαν χρῆσιν. Οὕτως ἐπολλαπλασιάσθησαν ἐν ἀρχῇ τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος δι' ἀντιγραφῆς ὑπ' αὐτῶν τῶν μαθητῶν του ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς Ἀκαδημείας, ἢ τῶν ἄλλων οἰκείων καὶ φίλων πρὸ αὐτῆς. Χάριν τῶν ἀλλοτριωτέρων, τῶν ποθούντων νὰ κατέχωσι καὶ ἀναγινώσκωσι σύγγραμμα ἐλλογίμου συγγραφέως, συνέστη ἐν Ἀθήναις τάξις βιβλιογράφων, τοῦτο ἐπαγγελλομένων καὶ ἀπὸ τούτου ποριζομένων τὸν βίον, ἀπὸ τοῦ ἀντιγράφειν καὶ πωλεῖν βιβλία.

Κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν πανταρχίαν, ὅτε ἡ ἀνάγνωσις βιβλίων ἦτο πολὺ μᾶλλον διαδεδομένη ἢ ἐν ταῖς ἐλευθέραις πόλεσι τῆς Ἑλλάδος, ἀνεφάνησαν ἐκδόται βιβλίων, οἵτινες διετήρουν ἀριθ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μόν τινα βιβλιογράφων ἐπὶ τούτῳ ἠσκημένων, καὶ παραλαμβάνοντες τὸ αὐτόγραφον ἐπολλαπλασίαζον αὐτὸ καὶ ἐπώλουν. Ὁ συγγραφεὺς ἢ ἠγάπα μόνον βλέπων διαδιδόμενον τὸ βιβλίον του, ἢ ἐλάμβανε παρὰ τοῦ ἐκδότου τεταγμένον ἀργύριον διὰ τὴν ἀπαλλοτρίωσιν τοῦ συγγράμματος, ἢ καὶ μετεῖχε τῶν ἐκ τῆς πωλήσεως κερδῶν. Τοιοῦτος ἐκδότης ἐν Ῥώμῃ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κικέρωνος ἦτο ὁ ἐκ τῶν Ἐπιστολῶν αὐτοῦ γνωστὸς Τῖτος Πομπώνιος ὁ Ἀττικός (1).

Ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Πλάτωνος δὲν εἶχε λάβει ἀκόμη τοιαύτην σπουδαιότητα καὶ τελειότητα ἡ βιβλιογραφία, καὶ ἡ διάδοσις ἐγίνετο ἁπλούστερον καθ' ὃν προείπομεν τρόπον.

Περὶ τῆς βιβλιογραφικῆς κινήσεως τῆς περὶ τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀμέσως ἑπομένους παρεδόθη ἡμῖν σχεδὸν οὐδέν. Ὅτι τοὺς Νόμους κατέλιπεν ἐν κηρῷ (2), τουτέστιν ἐν σχεδίῳ ἀνεπεξεργάστους, καὶ ὅτι ἐξέδωκεν αὐτοὺς μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ μαθητὴς Φίλιππος ὁ Ὀπούντιος· ὅτι ἐκ τινος στίχου ἔχοντος ὧδε·

Λόγοισιν Ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται (3)

εἰκάζεται ὅτι ἄλλος μαθητής, ὁ Ἑρμόδωρος, ἀντέγραφε καὶ ἐπώλει λόγους τοῦ Πλάτωνος, τόσα μόνον γινώσκομεν περὶ τῆς πεντηκονταετοῦς πνευματικῆς δημιουργίας, ἥτις ἔμελλε νὰ κατακυριεύσῃ καὶ νὰ φωτίσῃ τὰς εὐφυεστάτας διανοίας καὶ τὰς εὐγενεστάτας ψυχὰς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἰς αἰῶνας αἰώνων.

Ζητεῖται τί ἔπραξαν ὁ ἀνεψιὸς καὶ α´ διάδοχος αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ Σπεύσιππος καὶ ὁ μετ' αὐτὸν ἐγγύτατα ἱστάμενος, ὁ β´ διάδοχος Ξενοκράτης ὁ Χαλκηδόνιος, πρὸς περισυλλογὴν τῶν τιμίων κληροδοτημάτων τοῦ μεγάλου Σχολάρχου των, πρὸς καταγραφὴν καὶ κατάταξιν αὐτῶν, πρὸς διατήρησιν ἑνὸς κυρίου

(1) Brit. das antike Buchwesen Κεφ. Ζ'.

(2) Τὰ σχέδια (les brouillons) ἔγραφον ἐπὶ λεπτῶν σανίδων ἐπικεχηρωμένων διὰ μεταλλικῆς γραφίδος· οὕτως ἡ μεταγραφὴ ἦτο εὐκολωτάτη, ἀπαλειφομένου τοῦ μεταγραπτέου διὰ τοῦ ὄπισθεν μέρους τῆς γραφίδος, ἐπὶ τούτῳ πλατέος ὄντος.

(3) Cic. ad Atticum XIII, 21, 4. Σουΐδας ἐν λέξει λόγοισιν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

χειρογράφου ἐν τῇ Σχολῇ; Οὐδὲν λόγου ἄξιον, ὡς φαίνεται.

Ἂν ἐγίνοντο ταῦτα, οὔτε τόσοι ὑποβολιμαῖοι διάλογοι θὰ ἠδύναντο νὰ πιστευθῶσιν ὡς Πλατωνικοί, οὔτε τόση ἄγνοια θὰ ἐπεκράτει τῆς τε χρονικῆς τάξεως, καθ' ἣν ἐγράφησαν, καὶ τῆς λογικῆς, ἂν τυχὸν ἢ αὐτὸς ὁ Πλάτων ἢ οἱ διάδοχοί του εἶχον ἐγκαταστήσει τοιαύτην. Ἡ δὲ ἄγνοια αὕτη δὲν ἐπῆλθε μετὰ τὰς καταστροφὰς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν απόσβεσιν τῆς Ἀκαδημείας· ἡ αὐτὴ ἄγνοια κατεῖχε τοὺς Ἀλεξανδρεῖς λογίους, καθ' οὓς χρόνους τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα δὲν εἶχον παραμεληθῆ, ἡ δὲ Ἀκαδήμεια εἶχεν ἔτι ἀνεῳγμένας τὰς πύλας της.

Ἀρχαιότατος ὀνομάζεται Ἀριστοφάνης ὁ γραμματικὸς καὶ ἄλλοι μετ' αὐτοῦ, «ὡς εἰς τριλογίας ἕλκοντες τοὺς διαλόγους· καὶ πρώτην μὲν τιθέασιν, ἧς ἡγεῖται Πολιτεία, Τίμαιος, Κριτίας· δευτέραν Σοφιστής, Πολιτικός, Κρατύλος· τρίτην Νόμοι, Μίνως, Ἐπινομίς· τετάρτην Θεαίτητος, Εὐθύφρων, Ἀπολογία· πέμπτην Κρίτων, Φαίδων, Ἐπιστολαί· τὰ δ' ἄλλα καθ' ἓν καὶ ἀτάκτως» (1). Ὑπὸ τῶν Ἀλεξανδρέων γραμματικῶν φαίνεται ὅτι ἐγένετο πολλὴ καὶ ἐμβριθὴς ἐργασία ἐπὶ τοῦ Πλάτωνος, κριτικὴ καὶ ἑρμηνευτικὴ καὶ διατακτική. Ὑπ' ἐκείνων ἐδόθησαν οἱ β' τίτλοι εἰς τοὺς διαλόγους, οἱ διὰ βραχέων δηλοῦντες τὸ περιεχόμενον· οἷον Εὐθύφρων, ἢ Περὶ ὁσίου· Γοργίας, ἢ Περὶ ῥητορικῆς Τὴν κριτικὴν ἐργασίαν των μαρτυροῦσι τὰ κριτικὰ σημεῖα, ἅτινα εἰσήγαγον, περὶ ὧν ὁ Διογένης λέγει· «Ἐπεὶ δὲ καὶ σημεῖά τινα τοῖς βιβλίοις αὐτοῦ παρατίθενται, φέρε καὶ περὶ τούτων εἴπωμεν· Χ λαμβάνεται πρὸς τὰς λέξεις καὶ τὰ σχήματα καὶ ὅλως τὴν Πλατωνικὴν συνήθειαν· διπλῆ = πρὸς τὰ δόγματα καὶ τὰ ἀρέσκοντα Πλάτωνι· ⁘Χ περιεστιγμένον, πρὸς τὰς ἐκλογὰς καὶ καλλιγραφίας· διπλῆ περιεστιγμένη, πρὸς τὰς ἐνίων διορθώσεις· ὀβελὸς περιεστιγμένος, πρὸς τὰς εἰκαίους ἀθετήσεις· ἀντίσιγμα περιεστιγμένον, πρὸς τὰς διττὰς χρήσεις καὶ μεταθέσεις τῶν γραφῶν· κεραύνιον, πρὸς τὴν ἀγωγὴν τῆς φιλοσοφίας· ἀστερίσκος, πρὸς τὴν συμφωνίαν τῶν δογμάτων· ὀβελός, πρὸς τὴν ἀθέτησιν. Τὰ μὲν σημεῖα ταῦτα, καὶ τὰ βιβλία τοσαῦτα, ἅπερ Ἀντίγονός φησιν ὁ Καρύστιος κτλ.».

(1) Διογ. Λ. Γ', § 61-62.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ γραμματικοῦ Θρασύλλου, ἀκμάσαντος κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Τιβερίου, φέρεται νέα κατάταξις τῶν Πλατωνικῶν συγγραμμάτων κατὰ τετραλογίας, ἐπικρατήσασα ἔκτοτε μέχρι σήμερον. Παραθέτω τὴν παράδοσιν τοῦ Διογένους.

«Θράσυλλος δέ φησι καὶ κατὰ τὴν τραγικὴν τετραλογίαν ἐκδοῦναι αὐτὸν τοὺς διαλόγους· οἷον ἐκεῖνοι τέτταρσι δράμασιν ἠγωνίζοντο, Διονυσίοις, Ληναίοις, Παναθηναίοις, Χύτροις, ὧν τὸ τέταρτον ἦν σατυρικόν· τὰ δὲ τέτταρα δράματα ἐκαλεῖτο τετραλογία. Εἰσὶ τοίνυν, φησίν, οἱ πάντες αὐτῷ γνήσιοι διάλογοι ἓξ καὶ πεντήκοντα, τῆς μὲν Πολιτείας εἰς δέκα διαιρουμένης, τῶν δὲ Νόμων εἰς δυοκαίδεκα· τετραλογίαι δὲ ἐννέα, ἑνὸς βιβλίου χώραν ἐπεχούσης τῆς Πολιτείας καὶ ἑνὸς τῶν Νόμων κτλ.». Μετὰ ταῦτα προβαίνει ὁ Διογένης καταλέγων τὰς τετραλογίας καὶ τοὺς διαλόγους κατὰ τὴν τάξιν ἣν εὗρεν ἐν τῇ πραγματείᾳ τοῦ Θρασύλλου.

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ διαστείλωμεν τέσσαρα πράγματα. Α´) τὴν διαίρεσιν τῆς Πολιτείας εἰς 10 καὶ τῶν Νόμων εἰς 12 βιβλία. Β´) τὴν διάκρισιν γνησίων καὶ νόθων διαλόγων καὶ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γνησίων εἰς 56. Γ´) τὴν τάξιν τῶν διαλόγων ἢ βιβλίων καὶ Δ´) τὴν σύστασιν αὐτῶν εἰς τετραλογίας.

Ἡ διαίρεσις τῆς Πολιτείας καὶ τῶν Νόμων δὲν ἐγένετο ὑπὸ Θρασύλλου, ἀλλὰ τὴν εὗρεν ὑφισταμένην. Ἀπόδειξις, ὅτι κατατάσσων τοὺς διαλόγους εἰς τετραλογίας δὲν τὴν ἔλαβε πρὸ ὀφθαλμῶν, ἢ μᾶλλον τὴν κατήργησεν. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Διογένους εἰκάζεται τοῦτο· διότι ἐπιφέρει· «Καὶ οὗτος μὲν οὕτω διαιρεῖ καί τινες». Τινὰς λέγων μοὶ φαίνεται ὅτι νοεῖ παλαιοτέρους γραμματικούς. Καὶ κατωτέρω (§ 66)· «Τὰ μὲν σημεῖα ταῦτα καὶ τὰ βιβλία τοσαῦτα, ἅπερ Ἀντίγονός φησιν ὁ Καρύστιος ἐν τῷ περὶ Ζήνωνος, νεωστὶ ἐκδοθέντα εἴ τις ἤθελε διαγνῶναι, μισθὸν ἐτέλει τοῖς κεκτημένοις». Ὁ Ἀντίγονος οὗτος ἤκμαζε κατὰ τοὺς χρόνους Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου. Ἔκτοτε ἄρα ὑπῆρχεν ἡ διαίρεσις αὕτη καὶ ὁ ἀριθμὸς 56 τῶν βιβλίων.

Ὁ Σχάντιος (1) εἶδε πρῶτος ὅτι τὰ ἅπαντα τοῦ Πλάτωνος κατεγράφοντο εἰς δύο τόμους ἢ βιβλία, ὧν ὁ μὲν Α´ περιεῖχε τὰς 7

(1) Studien z. Gesch. d. Platon. Textes σελ. 24.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πρώτας τετραλογίας, ὁ δὲ Β′ τὰς δύο τελευταίας. Τρανοτάτη ἀπόδειξις τούτου εἶνε ὅτι τινὰ χειρόγραφα καίπερ μὴ τελευτῶντα ἐν τῇ Ζ′ τετραλογίᾳ, ὅμως μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς ὑπογράφουσι «Τέλος τοῦ πρώτου βιβλίου». Ἀλλ' ὁ Σχάντιος δὲν προβαίνει μακράν· ἀρκεῖται ἐν τῇ ὑποθέσει ὅτι τὸ ἀρχέτυπον τῶν σωζομένων χειρόγραφον, ὅπερ κατ' αὐτὸν δὲν ἦτο ἀρχαιότερον τῆς Δ′ ἑκατονταετηρίδος μ. Χ. συνέκειτο ἐκ δύο τόμων. Ὁ Σχάντιος δὲν προέβαλε τὸ ζήτημα, πόθεν ἡ ἄνισος αὕτη διχοτομία εἰς ἑπτὰ καὶ εἰς δύο τετραλογίας. Οὔτε ὁ ἀριθμὸς τῶν τετραλογιῶν εἶνε ἐγγὺς τῆς ἰσομοιρίας, οὔτε ὁ ὄγκος τῶν συγγραμμάτων. Ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἑρμάννου αἱ μὲν 7 πρῶται τετραλογίαι καταλαμβάνουσιν 1395 σελίδας, αἱ δὲ δύο τελευταῖαι (μετὰ τῶν Ἐπιστολῶν) 972, δηλαδὴ ἔχουσι περίπου λόγον ἓν 3 : 2. Ἂν ἡ Ζ′ τετραλογία μετεφέρετο ἀπὸ τοῦ Α′ εἰς τὸν Β′ τόμον, θὰ εἶχε πάλιν ὁ μὲν Α′ 1300 σελίδας, ὁ δὲ Β′ 1067. Τὴν διαφορὰν τῶν 233 σελίδων θὰ ἐπλήρουν οἱ νοθευόμενοι, οἱ ὅροι καὶ αἱ παντοδαπαὶ εἰσαγωγαί, ἅτινα ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἑρμάννου καταλαμβάνουσι σελίδας 152. Διατί λοιπὸν δὲν διῃρέθη ὁ Πλάτων εἰς 6 καὶ 3 τετραλογίας, ἀλλ' εἰς 7 καὶ 2; Ἡ ἀπορία αὕτη λύεται, ὅταν ἐνθυμηθῶμεν ὅτι ἡ Πολιτεία διῃρεῖτο εἰς 10 βιβλία καὶ οἱ Νόμοι εἰς 12, καὶ ὅτι τὸ ὅλον τῶν γνησίων συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος εἶχεν ὁρισθῆ εἰς 56. Οὕτω συνέβαινεν, ὁ μὲν Α′ Τόμος νὰ περιλαμβάνῃ τὸν ἥμισυν ἀριθμὸν τῶν βιβλίων ἢ συγγραμμάτων, (7κις 4) 28 βιβλία, ὁ δὲ Β′ ἄλλα 28, (Ζ′ τετραλ. $= 1 + 10 + 1 + 1$. Η′ τετραλ. $= 1 + 12 + 1 + 1$). Ἂν εἶδον ἐνταῦθα ὀρθῶς, τότε δικαιοῦμαι νὰ συμπεράνω, ὅτι ἡ τοιουτότροπος διαίρεσις τῶν Πλατωνικῶν συγγραμμάτων εἰς δύο τόμους ἐγένετο καὶ ἐπεκράτει πολὺ πρὸ τοῦ Θρασύλλου, κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνων καὶ ὑπ' ἐκείνων, οἵτινες καὶ τὰ γνήσια συγγράμματα διῄρεσαν καὶ ὥρισαν εἰς 56· καὶ ἂν τοῦτο εἶνε ἀληθές, συναληθεύει καὶ τόδε, ὅτι καὶ ἡ διαδοχικὴ τάξις τούτων, ἣν ἔχουσιν ἐν ταῖς τετραλογίαις τοῦ Θρασύλλου, κατεστάθη ἔκτοτε ὑπ' ἐκείνων. Διότι ὁ Θράσυλλος, καθ' ἃ προείπομεν, συστήσας τὰ γνήσια τοῦ Πλάτωνος εἰς ἐννέα τετραλογίας, παρεῖδε τὴν εἰς 10 καὶ 12 διαίρεσιν τῆς Πολιτείας καὶ τῶν Νό-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μων, τὴν δὲ τοιουτότροπον διαίρεσιν εἰς δύο τόμους εὗρεν οὕτω καθιερωμένην, ὥςτε καὶ ἂν ἤθελεν αὐτὸς νὰ ἐπενέγκῃ ἰσορροπωτέραν διχοτομίαν καὶ συμφωνοτέραν πρὸς τὸ ἑαυτοῦ τετραλογικὸν σύστημα, δυσκόλως θὰ ἐπεκράτει τῆς καθιερωμένης συνηθείας.

Ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ εἰς τετραλογίας σύστασις τῶν συγγραμμάτων ἐγένετο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θρασύλλου, πολὺ διστάζω νὰ ἀποδεχθῶ· μᾶλλον ῥέπω πρὸς τὴν δόξαν ὅτι καὶ ταύτην εὗρεν ὁ Θράσυλλος προϋπάρχουσαν, ἀποδεχθεὶς δὲ αὐτὴν τὴν ὑπεστήριξεν ὅπως ἠδύνατο ἐν τῇ πραγματείᾳ του· ταύτην δ' ἔτυχε νὰ ἔχῃ πρόχειρον καὶ νὰ ἀναγνώσῃ ὁ Διογένης. Πρῶτον μὲν μοὶ φαίνεται δύσκολον, ἂν προϋπῆρχεν ἡ διαδοχικὴ τάξις τῶν διαλόγων ἑκάστων, νὰ κατορθώσῃ ὁ Θράσυλλος νὰ τοὺς συστήσῃ εἰς τετραλογίας ἄνευ μετακινήσεως τῆς τάξεως ταύτης· τοὐναντίον φαίνεται πιθανὸν ὅτι ὁ κατατάσσων τοὺς διαλόγους καθ' ἕκαστον εἶχεν ἐν νῷ καὶ τὴν εἰς τετραλογίας σύστασιν αὐτῶν καὶ ἔκαμνε τὴν κατάταξιν οὕτως, ὥςτε νὰ δύνανται ἐκ ταύτης ἀβιάστως νὰ προέλθωσι καὶ αἱ τετραλογίαι. Τοῦτο εἰκάζω ἐκ τῶν λόγων αὐτῶν τοῦ Διογένους, παρὰ πᾶσαν τὴν ἀσάφειαν ἣν ἐνέχουσιν. Κατὰ τὸν Διογένην, ὁ Θράσυλλος ἔλεγεν ὅτι αὐτὸς ὁ Πλάτων ἐξέδωκε τοὺς διαλόγους του κατὰ τετραλογίας. Τοῦτο δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὁ Θράσυλλος, ἂν δὲν εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ἀρχαιοτέρας παραδόσεις, ἀλλ' ἦτο καθαρὰ ἐπίνοια τῆς κεφαλῆς του. Κατωτέρω λέγει ὁ Διογένης· «Πρώτην μὲν οὖν τετραλογίαν τίθησι τὴν κοινὴν ὑπόθεσιν ἔχουσαν· παραδεῖξαι γὰρ βούλεται ὁποῖος ἂν εἴη ὁ τοῦ φιλοσόφου βίος· διπλαῖς δὲ χρῆται ταῖς ἐπιγραφαῖς ἑκάστου τῶν βιβλίων, τῇ μὲν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος, τῇ δὲ ἀπὸ τοῦ πράγματος». Τὸ ὑποκείμενον τοῦ τίθησιν εἶνε βεβαίως ὁ Θράσυλλος, σημαίνει δὲ «ὁ Θράσυλλός φησιν ὅτι πρώτην τετραλογίαν ἐξέδωκεν ὁ Πλάτων τήνδε». Τὸ δὲ ὑποκείμενον τοῦ βούλεται καὶ τοῦ χρῆται δὲν δύναται νὰ εἶνε ὁ Θράσυλλος, ἀλλ' ὁ Πλάτων· δὲν θέλει ὁ Θράσυλλος νὰ δείξῃ ποῖος πρέπει νὰ εἶνε ὁ τοῦ φιλοσόφου βίος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ συγγράψας κατὰ τετραλογίας, ὁ Πλάτων δηλονότι. Ὡσαύτως περὶ Πλάτωνος λέγει ὁ Διογένης (θὰ τὸ ἔγραφεν ἴσως καὶ ὁ Θρά-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

συλλος ἐν τῇ πραγματείᾳ του) ὅτι χρῆται διπλαῖς ταῖς ἐπιγραφαῖς, καὶ οὐχὶ περὶ Θρασύλλου. Ἡ α΄ ἡ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος ἐδόθη ἀναμφισβητήτως ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος, ἡ β΄, καθ᾽ ἃ προείπομεν, ἐδόθη λίαν πιθανῶς ὑπὸ τῶν Ἀλεξανδρέων. Πάντα ταῦτα μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ Θράσυλλος ἐν τῷ συγγράμματι, ὅπερ εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Διογένης, δὲν ἐξέφερε νέας ἑαυτοῦ ἐπινοίας, ἀλλ᾽ ὑπεστήριζε παλαιοτέρας προϋπαρχούσας.

Μεταβαίνω εἰς κατάλεξιν καὶ σύντομον περιγραφὴν τῶν σωζομένων χειρογράφων τοῦ Πλάτωνος, κατατάσσων αὐτὰ κατ᾽ ἔθνη καὶ πόλεις καὶ βιβλιοθήκας ἐν αἷς ἀπόκεινται.

I. ΕΝ ΙΤΑΛΙΑι

Α΄. Ἐν Βονωνίᾳ.

1. Τὸ Βονωνιακὸν ἀριθ. 3630, χάρτινον ἐν τετάρτῳ φύλλου.

Β΄. Ἐν Καισήνᾳ (Caesena).

2. Τὸ τῆς Μαλατεστιανῆς Βιβλιοθήκης, βομβύκινον, ἐν ἡμιφύλλῳ μεγάλῳ, ἐκ 415 φύλλων. Περιέχει Ἀλβίνου εἰσαγωγήν. Πλάτωνος βίον κατὰ Διογ. Λαέρτ. Τετραλογ. Α΄-Ζ΄. τοὺς νοθευομένους· τῆς Η΄ τὸ α΄ (Κλειτοφ.), Τίμαιον Λοκρόν· τῆς Η΄ τὸ β΄ (Πολιτείαν) καὶ σχόλια.

Γ΄. Ἐν Φλωρεντίᾳ.

α΄. Ἐν τῇ Λαυρεντιανῇ βιβλιοθήκῃ.

3. Ἐν θήκῃ 59 1 a (Βέκκ. z)· βομβύκινον, ἐν ἡμιφ. μεγ. 539 φύλ. τοῦ 14ου αἰῶνος. Περιέχει Πλάτ. βίον κατὰ Διογ. Ἀλβ. εἰσαγ. Θέωνος Σμυρναίου «Τῶν κατὰ τὸ μαθηματικὸν χρησίμων εἰς τὴν Πλ. ἀνάγνωσιν». Ἀλκινόου εἰσαγωγήν· τετραλγ. Α΄-Γ΄. Τίμ. Λοκρ. τῆς Η΄ τὸ γ΄ (τὸν Τίμαιον), τετρ. Δ΄-Ζ΄ τοὺς νοθευομένους· τῆς Η΄ τὸ α, β, δ (Κλειτοφ., Πολιτ. καὶ Κριτίαν)· τετρλγ. Θ΄ τοὺς ὅρους καὶ σχόλια.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

4. Θήκ. 85 6 b (Βέκκ. a) ἐπὶ περγαμηνῆς, ἐν ἡμιφ. μεγ. 244, φύλ. τοῦ 12ου αἰῶνος. Περιέχει τετρλγ. Α΄-ϛ΄ τῆς Ζ΄ τὸ γ (Ἴωνα)· τῆς Η΄ τὰ α, γ (Κλειτοφ. καὶ Τίμ.)· τῆς Ζ΄ τὰ α, β, δ (Ἱπ. Μ., Ἱπ. Ἐλ., Μενέξ.)· τῆς Η΄ τὸ β΄ (Πολιτείας α΄ καὶ β΄ βιβλίον)· καὶ σχόλια.

5. Θήκ. 85 9 c (Βέκκ. c) ἐπὶ περγαμ. ἐν ἡμιφ. μεγ. 434, φύλ. τοῦ 13ου αἰῶνος. Περιέχει Ἀλκίνοον, Θέωνα Σμυρν., Πλάτωνος βίον κατὰ Διογ. Ἀλβῖνον· τετρλγ. Α΄-Ζ΄ τοὺς νοθευομένους· τῆς Η΄ α, β (Κλειτοφ. καὶ Πολιτ.) Τίμ. Λ.· τῆς Η΄ τὰ γ, δ (Τίμ. καὶ Κριτίαν)· τὴν Θ΄ τοὺς ὅρους καὶ σχόλια.

6. Θήκ. 85 12 d· χάρτινον ἐν 4ῳ· φύλλ. 100, τοῦ 14ου αἰῶν. Περιέχει τῆς ϛ΄ τὸ γ (Γοργ.), τῆς Β΄ τὸ α (Κρατύλ.), τὴν Α΄, τῆς Γ΄ τὸ δ (Φαῖδρ.)· τῆς Ζ΄ τὸ δ (Μενέξ.)· τῆς Δ΄α, β, δ (τοὺς δύο Ἀλκιβ. καὶ τοὺς Ἀντερ.)· τῆς Ε΄ τὸ δ (Λύσιν), καὶ σχόλια.

7. Θήκ. 87 17 e· χάρτινον, φύλ. 379 ἐν 4ῳ, τοῦ 14ου αἰῶν. Περιέχει τῆς Α΄ τὰ α, β (Εὐθύφ. καὶ Ἀπολογ.).

8. Θήκ. 89 78 f· ἐπὶ περγαμ. ἐν 8ῳ φύλ. 100, τοῦ 15ου αἰῶν. Περιέχει τῆς ϛ΄ τὸ γ (Γοργ.)· τῆς Α΄ τὰ α, γ (Εὐθύφρ. καὶ Κρίτωνα).

9. Τὸ Λαυρεντιανὸν 78 g· τοῦ 14ου αἰῶν. Περιέχει τῆς Α΄ τὰ α, β (Εὐθύφ. καὶ Ἀπολογ. καὶ μέρος τοῦ Κρίτ.)· ἓξ νοθευομένους· τῆς Γ΄ τὸ α (Παρμενίδου ἓν μέρος μόνον, μετὰ τῆς ἐξηγήσεως τοῦ Πρόκλου)· τῆς Γ΄ τὸ δ (τὸν Φαῖδρ. μετὰ τῆς ἐξηγήσεως τοῦ Ἑρμείου).

10. Τὸ Λαυρεντιανὸν 103 h· γραφὲν τὸ 1358. Περιέχει τῆς Α΄ τὰ α, γ, β (Εὐθύφ., Κρίτ., Ἀπολογ.)· τῆς Γ΄ τὸ δ (Φαῖδρ. μετὰ Ἑρμείου), τὸν Τίμ. Λοκ.· τῆς Γ΄ τὸ α (Παρμεν. μετὰ τῆς Πρόκλου ἐξηγήσεως).

11. Τὸ Φλωρεντῖνον 2795 i· τοῦ 14ου αἰῶν. Περιέχει τετρλ. Α΄-Γ΄, τῆς Δ΄ τὸ α (Ἀλκιβ. Α΄)· τῆς Ε΄ τὸ β (Χαρμίδην)· τῆς Δ΄ τὰ β, γ, δ (Ἀλκιβ. Β΄, Ἵππαρχ., Ἀντερ.)· τῆς Ε΄ τὸ α (Θεάγους μέρος).

12. Τὸ Λαυρεντιανόν, θήκ. 60 6 m· χάρτινον ἐν 4ῳ· φύλ. 441. Περιέχει τῆς Α΄ τὸ δ (Φαίδωνα)· τῆς ϛ΄ τὸ γ (Γοργ.), καὶ σχόλια.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

13. Τὸ Λαυρεντιανόν, θήκ. 85 14 n· χάρτινον ἐν 4ῳ· φύλ. 324 τοῦ 15ου αἰών. Περιέχει τετρλγ. Η' τὸ γ καὶ β (Τίμ. καὶ Πολιτείας μέρος)· τῆς Γ' τὸ γ (Συμπόσιον)· τῆς Δ' β, γ, δ (Ἀλκιβ. Β', Ἵππαρχ., Ἀντερ.)· τῆς Ϛ' τὸ δ (Μένωνα).

14. Τὸ Λαυρεντιανὸν 180 o· ἐπὶ περγαμ. ἐν ἡμιφ. μεγ. τοῦ 15ου αἰών. Περιέχει Τίμ. Λοκ., τῆς Η' τὸ γ (τὸν Τίμ.)· τὴν Δ', Ε' καὶ Ϛ', τῆς Η' τὸ δ (Κριτίαν)· τὴν Θ' καὶ τοὺς Ὅρους.

15. Τὸ Λαυρεντιανόν, θήκ. 80, 27 p· χάρτινον ἐν 8ῳ· φύλ. 36, τοῦ 15ου αἰών. Περιέχει τῆς Δ' τὸ γ (Ἵππαρχον).

16. Θήκ. 4, 33 q χάρτινον ἐν 12ῳ· φύλ. 117 τοῦ 15ου αἰών. Περιέχει Τίμ. Λοκ καὶ τῆς Ζ' τὸ δ (Μενέξ.).

17. Θήκ. 69, 25 s· χάρτινον ἐν 4ῳ· φύλ. 51, τοῦ 15ου αἰών. Περιέχει τῆς Ϛ' τὸ γ (Γοργίαν).

18. Θήκ. 59 57 v· ἐπὶ περγαμ. ἐν 8ῳ· φύλ. 115 τοῦ 15ου αἰών. Περιέχει τῆς Ζ' τὸ δ (Μενέξ.).

19. Θήκ. 85, 7 x· ἐπὶ περγαμ. ἐν ἡμιφύλλῳ μεγ. φύλ. 224, γεγραμμένον τὸ 1420 ἐν δυσὶ στήλαις. Περιέχει τῆς Ϛ' τὰ γ, δ (Γορ. καὶ Μέν), τῆς Ζ' α, β, δ, γ, τὴν Η' καὶ τῆς Θ' τὸ α (Μίνωα).

20. Θήκ. 28, 29 z· χάρτινον, ἐν 4ῳ· φύλ. 66 τοῦ 15ου αἰών. Περιέχει τοὺς Ὅρους, τὸν Μενέξ. καὶ Τίμ. Λοκ.

21. Θήκ. 80, 7 α· ἐπὶ περγαμ. ἐν ἡμιφύλλῳ, φύλ. 142, τοῦ 15ου αἰῶν· ἐγράφη ὑπὸ Θεοδώρου Γαζῆ, καὶ ἀνῆκε τῷ Φρ. Φιλέλφῳ. Περιέχει τῆς Η' τὸ β (τὴν Πολιτείαν) καὶ τῆς Γ' τὸ α (τὸν Παρμενίδην).

22. Θήκ. 80, 19 β· ἐπὶ περγμ. ἐν 4ῳ· φύλ. 247, κατά τινας μὲν τοῦ 12ου, κατ' ἄλλους δὲ τοῦ 14ου αἰῶνος. Περιέχει τῆς Η' τὰ β, γ (Πολιτείαν καὶ Τίμαιον).

23. Τὸ Λαυρεντιανὸν 42 γ· ἐπὶ περγαμ. ἐν 4ῳ· τοῦ 13ου αἰών. Περιέχει τὴν Πολιτείαν.

24. Τὸ Λαυρεντιανόν, θήκ. 80, 17 δ· χάρτινον ἐν 4ῳ· φύλ. 353, τοῦ 15ου αἰών. Περιέχει τῆς Θ' τὰ β, γ (Νόμους καὶ Ἐπινομίδα), τῶν νοθευομένων 1-6, τοὺς Ὅρους, τῆς Θ' τὸ δ (τὰς Ἐπιστολάς) καί τινα σχόλια.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

25. Θήκ. 59, 5 λ· ἐπὶ περγαμ. ἐν 4ῳ· φύλ. 110, τοῦ 15ου αἰῶν. Περιέχει τὰς Ἐπιστολάς.

26. Θήκ. 57, 45 ξ· χάρτινον, ἐν 4ῳ· φύλλ. 312, τοῦ 15ου αἰῶν. Περιέχει τὰς Ἐπιστολάς.

27. Θήκ. 57, 12, φ· χάρτινον, ἐν 4ῳ· φύλ. 158, τοῦ 15ου αἰῶν. Περιέχει τὰς Ἐπιστολάς.

28. Θήκ. 56, 3, ω χάρτινον, ἐν 4ῳ· φύλ. 280, τοῦ 15ου αἰῶν. Περιέχει Ἐπιστολάς.

β'. Ἐν τῇ Ῥιχαρδιανῇ βιβλιοθήκῃ.

29. Τὸ Ῥιχαρδιανὸν 65, g· ἐπὶ περγαμ. ἐν 4ῳ· Περιέχει Ἐπιστολάς, τοὺς Ὅρους, Τίμ. Λοκ., τῆς Η' το γ (Τίμ.), τῆς Γ' τὸ δ (Φαῖδρ.), τῆς Α' α, β, γ (Εὐθύφ., Ἀπολ., Κρίτ.), τῆς Β' α, β, γ (Κρατ. Θεαίτ. Σοφιστ.).

30. Τὸ Ῥιχαρδιανὸν 67, h· ἐν ἡμιφύλλῳ, φύλ. 183. Περιέχει τοὺς Νόμους μέχρι βιβλ. ΙΑ', σελ. 919 a.

31. Τὸ Ῥιχαρδιανὸν 66. Περιέχει τὴν Πολιτείαν.

32. Τὸ Ῥιχαρδιανὸν 92. Περιέχει τὸ Συμπόσιον.

Δ'. Ἐν Μεδιολάνοις.

33. Τὸ Ἀμβροσιανὸν 56, r· βομβύκινον, ἐν 4ῳ· Περιέχει τῆς Α' τὰ α, β, δ (Εὐθύφρ. Ἀπολ. Φαίδ.)· τῆς Β' τὸ δ (τὸν Πολιτικόν)· τῆς Γ' τὰ α, γ, δ (Παρμεν., Συμπ., Φαῖδρ.)· τῆς Ε' τὸ β (Χαρμ.)· τῆς Ϛ' τὰ β, γ, δ (Πρωταγ., Γοργ., Μέν.)· τῆς Ζ' τὸ δ (τὸν Μενέξ.) καὶ τῶν νοθευομένων τὸν Ἀξίοχον.

34. Τὸ Ἀμβροσιανὸν 71, s· ἐν ἡμιφ. Περιέχει τῆς Γ' τὸ α (Παρμ.) τῆς Η' τὸ γ (Τίμ.) καὶ τῆς Α' τὸ δ (τὸν Φαῖδ.).

35. Τὸ Ἀμβροσιανὸν 90 t· ἐπὶ περγαμ. ἐν ἡμιφ. Περιέχει τὴν Πολιτείαν.

Ε'. Ἐν Μοδένᾳ.

36. Τὸ Μοδεναῖον II, D, 15. Περιέχει τὴν Ἐπινομίδα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

37. Τὸ Μοδεναῖον III, C, 10. Περιέχει τῆς Η΄ δ, γ (Κριτίαν, Τίμ.)· τῆς Θ΄ α (Μίνωα).

ς΄. *Ἐν Νεαπόλει.*

38. Τὸ Βορβωνικὸν III, B, 9· χάρτ. ἐν 4ῳ· τοῦ 15ου αἰῶν. Περιέχει τῆς Η΄ τὰ γ, β (Τίμαιον, Πολιτείαν).

39. Τὸ Βορβωνικὸν III, E, 18· ἐπὶ περγαμ. ἐν 4ῳ· τοῦ 15ου αἰῶν. Περιέχει τὴν Πολιτείαν.

40. Τὸ Βορβωνικὸν III, E, 19. Περιέχει Ἀλκιν. εἰσαγ. καὶ Τίμαιον.

Ζ΄. *Ἐν Ῥώμῃ.*

α. Ἐν τῇ Ἀγγελικῇ Βιβλιοθήκῃ.

41. Τὸ Ἀγγελικὸν C, 1, 4, u· βομβύκινον, ἐν ἡμιφ. μεγ. φύλ. 360. Περιέχει τετρλγ. Α΄-Ζ΄, τοὺς νοθευομένους· Τίμ. Λοκ. καὶ σχόλια.

42. Τὸ Ἀγγελικὸν C, 1, 7, v· ἐπὶ περγμ. ἐν ἡμιφ μεγ. φύλ. τοῦ 16ου αἰῶν. Περιέχει τὰ πρῶτα τοῦ Γοργ. μέχρι 447, d (ὥςπερ ἂν εἰ ἐτύγχανεν ὤν)· τῆς ς΄ τὸ δ (Μέν.) τῆς Η΄ τὸ δ (Κριτίαν)· τῆς Θ΄ τὸ α (Μίνωα)· τῆς Η΄ τὸ β (τὴν Πολιτ.)· τῆς Ζ΄ τὰ α, β (τοὺς δύο Ἱππίας)· τῆς Γ΄ τὸ δ (τὸν Φαῖδρ.)· τῆς Θ΄ τὸ β (τοὺς Νόμους)· τῆς Δ΄ τὸ β (Ἀλκιβ. β΄)· Ἀλβίνου εἰσαγ. Θέωνος Σμυρν. Τῶν κατὰ τὸ μαθ. κτλ. Ἀλκινόου λόγον διδασκ.

43. Τὸ Ἀγγελικὸν C, 1, 9, w· ἐπὶ περγμ. ἐν ἡμιφ. μεγ. φύλ. 360 τοῦ 16ου αἰῶν. Περιέχει τῆς Γ΄ τὰ γ, α, β (Συμπ., Παρμεν., Φίληβ.)· τῆς ς΄ τὸ γ (Γοργ.)· τῆς Β΄ τὸ α (Κρατ.)· τῆς Α΄ τὰ α, γ (Εὐθύφ., Κρίτ.)· τῆς Β΄ τὰ β, γ, δ (Θεαίτ., Σοφιστ., Πολιτικ.)· τῆς Δ΄ τὰ α, γ (Ἀλκιβ. Α΄, Ἵππαρχ.)· τῆς Ε΄ τὰ β, γ (Χαρμ., Λάχ.)· τῆς ς΄ τὰ α, β (Εὐθύδ., Πρωταγ.)· τῆς Ζ΄ τὸ δ (Μενέξ.)· τῆς Η΄ τὸ α (Κλειτοφ.).

44. Τὸ Ἀγγελικὸν C, 1, 11, x· χάρτ. ἐν ἡμιφ. μεγ. Περιέχει τῆς Η΄ τὸ γ (Τίμ.) καὶ τῆς Θ΄ τὸ γ (Ἐπιν.)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

β'. Ἐν τῇ Βαρβερινῇ Βιβλιοθήκῃ.

45. Τὸ Βαρβερινὸν 371 y· ἐπὶ περγμ. ἐν ἡμιφ. μεγ. φύλ. 277. Περιέχει τετρλγ. Α', Β', τῆς Γ' τὰ α, β, δ (Παρμεν. Φιληβ., Φαῖδρ.)· τῆς Δ' τὰ γ, δ (Ἱππαρχ., Ἀντερ.)· τὴν Ε' τῆς ς' τὰ α, β, δ (Εὐθύδ., Πρωταγ., Μέν.)· τῆς Ζ' τὰ β, γ, δ (Ἱππ. Ἐλ., Ἴων., Μενέξ.), καὶ τῶν νοθευομένων τὸν Ἐρυξίαν.

46. Τὸ Βαρβερινὸν II, 30. Περιέχει τοὺς Νόμους

γ'. Ἐν τῇ Οὐατικανῇ βιβλιοθήκῃ.

47. Τὸ Ὀττοβωνιανὸν 177. χάρτ. ἐν 8ῳ. Περιέχει ἀποσπάσματα τοῦ Τιμαίου καὶ ἄλλων διαλόγων.

48. Τὸ Οὐατικανὸν 173, d· ἐπὶ περγμ. ἐν 4ῳ· φύλ 163. Περιέχει τῆς Α' τὰ β, δ (Ἀπολογ., Φαίδ.), τῆς Δ' τὸ α (Ἀντερ.)· τῆς ς' τὰ γ, δ (Γοργ., Μέν.)· τῆς Ζ' τὸ α (Ἱππ. Μ.)· ἐπιτομὰς ἐξ ἄλλων διαλόγων· τοὺς Ὅρους, καὶ σχόλια.

49. Τὸ Οὐατικανὸν 175, e· ἐπὶ περγμ. ἐν ἡμιφ. μεγ. φύλ 169. Περιέχει τῆς Η' τὸ γ (Τίμ.)· τὴν Δ' καὶ Ε', τῆς ς' τὸ β (Πρωταγ.)· τῆς Η' τὸ δ (Κριτίαν). Δεύτερος τόμος τούτου εἶνε τὸ

50. Οὐατικανὸν 177, f. Περιέχει τῆς Θ' τὰ α, β, γ (Μίν., Νόμ., Ἐπιν.).

51. Τὰ Οὐρβίνια 28, 29, 30 i· χάρτινα ἐν ἡμιφ. μεγ. Τὸ μὲν 28 περιέχει τὴν Α'· τῆς Β' τὰ β, γ, δ· τῆς Γ' τὰ α, γ. Τὸ δὲ 29 περιέχει τῆς Δ' τὰ α, β, δ· τῆς Ε' τὸ β· τῆς ς' τὸ γ· τῆς Ζ' τὰ γ, δ· τῆς Η' τὰ γ, δ. Τίμ. Λοκ., δύο νοθευομένους καὶ 13 Ἐπιστολάς. Τὸ δὲ 30 περιέχει τῆς Θ' τὰ α, β, γ.

52. Τὸ Οὐρβίνιον 31 k· ἐπὶ περγμ. ἐν ἡμιφ. μεγ. φύλ. 156. Περιέχει τῆς Η' τὰ α, β (Κλειτοφ. καὶ Πολιτείαν), Τίμ. Λοκ., τῆς Ε' τὰ γ, δ (Λάχ. καὶ Λύσ.)· τῆς ς' τὰ α, β (Εὐθύδ., Πρωταγ.).

53. Τὸ Οὐρβίνιον 32 l· ἐπὶ περγμ. φύλλ. 108, γεγραμμένον ὑπὸ Λεονάρδου Ἀρετίνου. Περιέχει τοὺς νοθευομένους 2, 3, 5, 6, 7· τῆς Η' τὸ α (Κλειτοφ.)· τῆς Ζ' τὰ α, β (τοὺς δύο Ἱππ.).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τῆς Ε΄ τὰ α, δ (Θεάγ.,Λύσ.)· καὶ τοῦ Πρωταγ. 2 1/2 σελίδας.

54. Τὸ Οὐατικανὸν 225 Δ. ἐπὶ περγμ. ἐν ἡμιφ. μεγ., φύλ. 473, τοῦ 15ου αἰῶνος. Περιέχει Ἀλκινόου εἰσαγ., τὴν Α΄· τῆς ϛ΄ τὸ γ καὶ δ (Γοργ., Μέν.)· τὴν Β΄, Γ΄ καὶ Δ΄. Τούτου β΄ τόμος εἶνε

55. Τὸ Οὐατικανὸν 226 Θ· φύλ. 422. Περιέχει τὴν Ε΄· τῆς ϛ΄ τὸ β (Πρωταγ.)· τῆς Η΄ τὸ γ (Τίμ.), τὴν Ζ΄, τοὺς νοθευομένους· τῆς Η τὰ α, β (Κλειτοφ. Πολιτείαν).

56. Τὸ Οὐατικανὸν 796 Ω· ἐπὶ περγμ. ἐν ἡμιφ. μεγ. φύλ. 189. Περιέχει τῆς Θ΄ β, γ, δ (Νόμ., Ἐπιν., Ἐπιστ.), τοὺς Ὅρους· τοὺς νοθευομένους.

57. Τὸ Οὐατικανὸν 61 m· βομβύκινον ἐν 4ῳ, φύλλ. 188. Περιέχει τὴν Πολιτείαν ἀπὸ τοῦ Β΄ βιβλίου μέχρι τέλους, καὶ τὸν Γοργίαν.

58. Τὸ Οὐατικανὸν 227 n· ἐπὶ περγμ. ἐν ἡμιφ. μεγ. φύλ. 137. Περιέχει μικρὸν μέρος τοῦ Φαίδρου· τὸν Θεαίτητον ἀπὸ σελ. 183 c· μέρος τοῦ Σοφιστοῦ, τὸν Πολιτικόν, τὸν Παρμενίδην, τὸν Φίληβον, τὸ Συμπόσιον, καὶ πάλιν μέρος τοῦ Φαίδρου.

59. Τὸ Οὐατικανὸν 228 o· χάρτ. ἐν 4ῳ, φύλ. 308. Περιέχει τὴν Α΄· τῆς Β΄ τὰ β, γ, δ (Θεαίτ., Σοφιστ., Πολιτικόν)· τῆς Η΄ τὰ γ, δ (Τίμ., Κριτίαν)· τῆς Ζ΄ τὸ δ (Μενέξ.)· τῆς Γ΄ τὸ δ (Φαῖδρ.)· τῆς Δ΄ τὸ α (Ἀλκιβ. Α), Τίμ. Λοκ.· τῆς Ζ΄ τὰ α, β (τοὺς δύο Ἱππ.) καὶ μέρη τοῦ Φαίδ. καὶ Εὐθύφρ.

60. Τὸ Οὐατικανὸν 229, p· χάρτ. ἐν 4ῳ, φύλ. 228. Περιέχει τῆς Α΄ α, γ, β (Εὐθύφ., Κρίτ., Ἀπολ.)· τῆς Γ΄ δ, α (Φαῖδρ.,Παρμ.), Τίμ. Λοκ.· τῆς Η΄ τὸ β (τὴν Πολιτείαν)· τῆς Γ΄ τὸ γ (Συμπ.)· τῆς Α΄ τὸ δ (Φαίδ.)· τῆς ϛ΄ τὸ γ (Γοργ.)

61. Τὸ Οὐατικανὸν 1029 ab r· ἐπὶ περγμ. ἐν ἡμιφ. μεγ. Σύγκειται ἐκ δύο τόμων. Ὁ μὲν Α΄ ἐκ 487 φύλλων περιέχει Ἀλβίνου εἰσαγ., τὴν Α΄, Β΄ Γ΄, τῆς Δ΄ τὸ α (Ἀλκιβ. Α΄)· τῆς Ε΄ τὸ β (Χαρμ.) τῆς ϛ΄ τὰ β, γ, δ (Πρωταγ., Γοργ. Μέν.)· τῆς Ζ΄ τὰ α, β, γ (τοὺς δύο Ἱππ. καὶ τὸν Ἴωνα μέχρι σελ. 542 α). Ὁ δὲ Β΄ ἐκ φύλλ. 517 ἐν ἀρχῇ μὲν φέρει εἰς πέρας τὸν Ἴωνα· ἔπειτα δέ, τῆς ϛ΄ τὸ α (Εὐθυδ.)· τῆς Ε΄ τὰ δ, γ, α (Λύσ.,Λάχ.,Θεάγ.)· τῆς Δ΄ τὰ δ, γ (Ἀντερ., Ἵππαρχ)· τῆς Ζ΄

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τὸ δ (Μενέξ.). Ἔπειτα δὲ ὑπ' ἄλλης χειρὸς τῆς Ζ' τὰ β, γ (Ἱππ. Ἐλ., Ἴων.)· τῆς Θ' τὰ β, γ, δ (Νόμ., Ἐπιν., Ἐπιστ.) καὶ τοὺς νοθευομένους.

62. Τὸ Οὐατικανὸν 1030 s· χάρτ. ἐν ἡμιφύλ. φύλ. 357. Περιέχει τὴν Β', Γ', Δ'· τῆς Ε' τὸ β (Χαρμ.)· τῆς ϛ' τὰ γ, δ (Γοργ., Μέν.)· τὴν Ζ', τὴν Α', τῆς Ε' τὰ γ, δ (Λάχ., Λύσ.)· τῆς ϛ' τὰ α, β (Εὐθύδ., Πρωταγ.)

63. Τὸ Οὐατικανὸν 895 l καὶ

64. Τὸ Οὐατικανὸν 896 m· χάρτινα ἐν 4ῳ φύλ. 241. Περιέχουσι τὸν Κρατύλον.

65. Τὸ Οὐατικανὸν 1353 n· χάρτιν. ἐν 4ῳ, φύλ. 241. Περιέχει πρὸς ἀλλοτρίοις, τὰς ἑξῆς Ἐπιστ. τοῦ Πλ. α', β', δ', ε', θ', γ', ιγ', ϛ', ια', ι', ιβ'.

66. Τὸ Οὐατικανὸν 1461 o· ἐπὶ περγμ. ἐν 4ῳ, φύλ. 297. Περιέχει τὰς Ἐπιστολάς.

Η'. Ἐν Ἑνετίᾳ.

Ἐν τῇ Μαρκιανῇ βιβλιοθήκῃ.

67. Τὸ Ἑνετικὸν 150 ἐπὶ περγμ. ἐν ἡμιφ. Περιέχει τῆς Δ' τὰ α καὶ β, τῆς Η' τὸ β, καὶ ἄλλα ἴσως ἅτινα ἀγνοεῖ καὶ ὁ ὁδηγός μου.

68. Τὸ Ἑνετικὸν Ξ ἐπὶ περγμ. ἐν ἡμιφ. μεγ. φύλ. 494. Ἐγράφη ὑπὸ Ἰω. Ῥόζου τὸν 15ον αἰῶνα, καὶ ἦτο κτῆμα τοῦ Ἕλληνος Βησσαρίωνος, ὡς αὐτὸ δηλοῖ λατινιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ ὧδε·

Platonis omnia opera
Liber pulcherrimus et correctissimus
B. Card. Tusculani.

Κτῆμα Βησσαρίωνος καρδινάλεως τοῦ τῶν Τούσκλων.

Εἶνε τῷ ὄντι τὸ κάλλιστον καὶ τὸ πληρέστατον τῶν περισωθέντων χειρογράφων τοῦ Πλ. οὐχὶ δὲ καὶ τὸ correctissimum.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Κατὰ τοῦτο εἶνε πολὺ μικρᾶς ἀξίας, ὡς θὰ εἴπωμεν καὶ κατωτέρω. Περιέχει Ἀλκινόου εἰσαγ., ἅπαντας τοὺς διαλόγους κατατεταγμένους κατὰ τὰς τετραλογίας τοῦ Θρασύλλου, τοὺς Ὅρους, τῶν νοθευομένων α΄,-ε΄, Τίμαιον Λοκ. καὶ σχόλια.

69. Τὸ Ἑνετικὸν 185 Π· ἐπὶ περγμ. ἐν ἡμιφ. μεγ. φύλ. 349, τοῦ 12ου αἰῶν. Περιέχει Τίμαιον Λοκ., τὴν Α΄, Β΄, Γ΄ καὶ Δ΄, τῆς Η΄ τὰ α, β (Κλειτοφ. καὶ Πολιτείαν μέχρι βιβλ. Ι΄, σ. 612 e), καὶ σχόλια.

70. Τὸ Ἑνετικὸν 186, τοῦ 15ου αἰῶν. Περιέχει τὴν Α΄, Β΄, τῆς Γ΄ τὸ α (Παρμ.)· τῆς Ϛ΄ τὰ γ, δ (Γοργ. καὶ Μέν.)· τῆς Ζ΄ τὸ α (Ἱππ. Μ.)· τῆς Η΄ τὸ γ (Τίμ.)· τῆς Δ΄ τὰ α, β (τοὺς δύο Ἀλκιβ.)· τῶν νοθευομένων 1-5, τῆς Ζ΄ τὸ β (Ἱππ. Ἐλ.)· τῆς Γ΄ τὸ δ (Φαῖδρ.)· τὸν 6ον τῶν νοθευομένων· τῆς Γ΄ τὸ β (Φίληβ.)· τῆς Δ΄ τὸ γ (Ἵππαρχ.)· τῆς Ε΄ τὸ α (Θεάγ.) καὶ τὸ δ (Λύσ.)· τῆς Ϛ΄ τὸ α (Εὐθύδ.)· τοὺς Ὅρους καὶ Τίμ. Λοκ. καὶ σχόλια. Εὑρίσκονται ἐν τῷ χγρ. συμπληρώσεις καὶ σημειώσεις ὑπὸ Βησσαρίωνος.

71. Τὸ Ἑνετικὸν 187 ἐπὶ περγμ. ἐν 4ῳ· τοῦ 15ου αἰῶνος. Περιέχει τὴν Πολιτείαν καὶ τοὺς Νόμους.

72. Τὸ Ἑνετικὸν 188· χάρτ. ἐν 4ῳ· τοῦ 14-15ου αἰῶνος. Περιέχει τῆς Θ΄ τὸ β (τοὺς Νόμους), τῶν νοθευομένων 4-6, τῆς Θ΄ τὸ δ (τὰς Ἐπιστ.) καὶ σχόλια.

73. Τὸ Ἑνετικὸν 189, Σ· βομβύκινον, ἐν ἡμιφ. μεγ. φύλ. 394, τοῦ 12ου αἰῶν. Περιέχει Πλάτ. βίον κατὰ Διογ., Ἀλβίνου εἰσαγ.· τὴν Α΄, Β΄· τῆς Γ΄ τὸ α (Παρμεν.)· τῆς Ϛ΄ τὰ γ, δ (Γοργ., Μέν.)· τῆς Ζ΄ τὸ α (Ἱππ. Μ.)· τῆς Γ΄ τὸ γ (Συμπ.)· τῆς Η΄ τὸ γ (Τίμ.)· τῆς Δ΄ τὰ α, β (τοὺς δύο Ἀλκιβ.)· τῶν νοθευομένων 1-5· τῆς Ζ΄ τὰ β, δ, γ (Ἱππ. Ἐλ., Μενέξ., Ἴων.)· τῆς Η΄ τὸ α (Κλειτοφ.)· τῆς Γ΄ τὸ δ (Φαῖδρ.)· τῆς Η΄ τὸ δ (Κριτίαν)· τῆς Γ΄ τὸ β (Φίληβ.)· τῆς Δ΄ τὰ γ, δ (Ἵππαρχ., Ἀντερ.)· τὴν Ε΄· τῆς Ϛ΄ τὸ α, β (Εὐθύδ., Πρωταγ.)· τῶν νοθευομ. τὸν Ἐρυξίαν καὶ τοὺς Ὅρους, καὶ πολλὰ σχόλια.

74. Τὸ Ἑνετικὸν 506 τοῦ 15ου αἰῶν. Περιέχει τὸν Φαίδωνα.

75. Τὸ Ἑνετικὸν 590. Περιέχει τὴν Α΄, Β΄· τῆς Γ΄ τὸ α (Παρμεν.)· τῆς Ϛ΄ τὰ γ, δ (Γοργ., Μέν.)· τῆς Ζ΄ τὸ α (Ἱππ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Μ.)· τῆς Γ' τὸ γ (Συμπ.)· τῆς Η' τὸ γ (Τίμ.)· τῆς Δ' τὰ α, β (τοὺς δύο 'Αλκιβ.) καὶ τῶν νοθευομένων 1-5.

76.* Τὸ 'Ενετικὸν (*append. class. 4, cod. 1*) *t*· ἐπὶ περγμ. ἐν ἡμιφ. Περιέχει ἐν ἀρχῇ μὲν 4 πρόσθετα φύλλα, ἐφ' ὧν γέγραπται ὑπὸ 'Ιω. 'Ρόζου Τίμαιος Λοκ. Πλουτάρχ. ἐπιτομὴ καὶ πίναξ τῶν διαλόγων κατὰ τετρλγ. Ἕπεται ἀπὸ φύλ. 5-212 τὸ παλαιότατον μέρος τοῦ χγράφου περιέχον πλήρεις τετρλγ. Α'-Ζ' καὶ τῆς Η' τὸν Κλειτοφ. καὶ τῆς Πολιτείας μέχρι τοῦ Γ' βιβλ. σελ. 389 d (σωφροσύνης ἄρα δεήσει)· ἔτι δὲ πάμπολλα σχόλια. Τὸ β' μέρος περιέχει (φύλ. 213-255) τὸ ὑπόλοιπον τῆς Πολιτείας. Τὸ δὲ γ' μέρος (φύλ. 256-265) περιέχει τὸν Τίμαιον. Τὸ α' μέρος τοῦ χειρογράφου ἀνάγεται εἰς τὸν 12ον αἰῶνα τὰ δὲ ἄλλα, καὶ τὰ πρῶτα πέντε φύλλα, εἰς τὸν 15 ἢ 16ον.

77. Τὸ 'Ενετικὸν (clas. IV, appendix 54) Λ· ἐπὶ περγμ. ἐν ἡμιφ. τοῦ 13ου αἰῶν. Περιέχει τὰς Α', Β', Γ' (τοῦ Φαίδρου μέχρι σελ. 253).

78. Τὸ 'Ενετικὸν (app. class. XI, 3) φαίνεται ὅτι περιέχει τοὺς Νόμους.

II. ΕΝ ΙΣΠΑΝΙΑι

79. Τὸ 'Εσκοριάλειον y, 1, 13· βομβύκινον ἐν ἡμιφ., σύγκειται ἐκ δύο μερῶν καὶ 331 φύλλων. Τὸ α' μέρος ἀνῆκον εἰς τὸν 13ον αἰῶνα, περιέχει τὰς τετρλγ. Α'-Ζ' καὶ τῆς Η' τὸν Κλειτοφ. καὶ τὴν Πολιτείαν· ἔτι δὲ 'Αλβίνου εἰσαγ. καὶ Τίμ. Λοκ. Τὸ β' μέρος ἀνῆκον εἰς τὸν 14ον ἢ 15ον αἰῶνα, περιέχει τὸν Τίμαιον.

III. ΕΝ ΓΑΛΛΙΑι

α'. 'Εν τῇ 'Εθνικῇ Βιβλιοθήκῃ Παρισίων

80. Τὸ Κοισλινιανὸν 155, Γ· βομβύκινον ἐν ἡμιφ. μεγ. φύλ. 309, ἀνῆκον εἰς τὸν 14ον ἢ 15ον αἰῶνα. Περιέχει τετρλγ. Α'-Ζ' καὶ τοῦ Κλειτοφῶντος μέρος.

81. * Τὸ Παρισινὸν 1807 Α· ἐπὶ περγμ. ἐν ἡμιφ. μεγ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

φύλ. 344· ἑκάστη σελ. ἐκ δύο στηλῶν, ἡ στήλη 44 στίχ.· ὁ στίχος 20-25 γράμματα. Ἀνήκει εἰς τὸν 9ον ἢ τὴν ἀρχὴν τοῦ 10ου αἰῶνος. Περιέχει τὴν Η′ καὶ τὴν Θ′ τετρλγ., τοὺς νοθευομένους καὶ σχόλια. Φέρει ἴχνη μεταγενεστέρων διορθώσεων· μνημονεύεται δὲ καὶ Κωνσταντῖνος Μητροπολίτης, διορθωτής,

82. Τὸ Παρισινὸν 1808 Β· βομβύκινον ἐν ἡμιφ. μεγ. φύλ. 360 τοῦ 13ου αἰῶν. Περιέχει τετρλγ. Α′-Ζ′, τοὺς νοθευομένους, Τίμ. Λοκ. καὶ πολλὰ σχόλια. Ἦτο κτῆμα τοῦ Νικολάου Γραικοῦ,

83. Τὸ Παρισινὸν 1809 C· ἐπὶ περγμ. ἐν ἡμιφ. φύλ. 306 τοῦ 15ου αἰῶν. Περιέχει τετρλγ. Α′—Ζ′, τοὺς νοθευομένους, Τίμ. Λ. καὶ σχόλια. Ὑπὸ νεωτέρας χειρὸς προσεγράφη Κλειτοφῶν. Τὸ χγραφον προῆλθεν ἐκ Βατοπεδίου τοῦ Ἄθωνος.

84. Τὸ Παρισινὸν 1810 Δ· βομβύκινον, ἐν ἡμιφ. μεγ. φύλ. 300 τοῦ 12ου ἢ 13ου αἰῶν. Περιέχει τῆς Α′ α, γ, ϐ (Εὐθύφ., Κρίτ.,Ἀπολ.)· τῆς Γ′ τὸ δ (Φαῖδρον, μετὰ τοῦ Ἑρμείου), Τίμ. Λ· τῆς Γ′ τὸ α (Παρμενίδην, μετὰ τοῦ Πρόκλου)· τῆς Η′ τὸ ϐ (τὴν Πολιτείαν)· τῆς Γ′ τὸ γ (Συμπ.).

85. Τὸ Παρισινὸν 1811 Ε· χάρτ. ἐν ἡμιφ. μεγ. φύλ. 327 τοῦ 14ου αἰῶν. Περιέχει τὴν Β′,Γ′, Δ′· τῆς Ε′ τὰ α, ϐ (Θεάγ., Χαρμ.)· τῆς Ϛ′ τὸ γ (Γοργ.)· τὴν Ζ′, τὴν Α′, τῆς Ε′ τὰ γ, δ (Λάχ.,Λύσ.)· τῆς Ϛ′ τὰ α, ϐ (Εὐθύδ. Πρωταγ), καὶ σχόλια.

86. Τὸ Παρισινὸν 1812 F· χάρτ. ἐν ἡμιφ. μεγ. τοῦ 14ου αἰῶν. Περιέχει τὰ αὐτὰ ἅπερ καὶ τὸ Παρισ. Ε μέχρι καὶ τοῦ Λύσιδος· ἔπειτα δὲ τὸν Τίμαιον.

87. Τὸ Παρισινὸν 1813 G· βομβύκινον ἐν ἡμιφ μεγ. φύλ. 271 τοῦ 15ου αἰῶν. Περιέχει Φαίδωνα, Κρατύλον, Ἀλκιϐ. ϐ′, Ἵππαρχ., Φαῖδρον, τοὺς Ὅρους, Χαρμίδην, Λάχητα.

88. Τὸ Παρισινὸν 1814 Η· χάρτ. ἐν ἡμιφ. μεγ. φύλ. 377 τοῦ 16ου αἰῶν Περιέχει τὴν Α′, τὴν Β′· τῆς Γ′ α, ϐ, δ· τῆς Δ′ τὸ α.

89 Τὸ Παρισινὸν 1815 Ι χάρτ. ἐν ἡμιφ. μεγ. φύλ. 361, τοῦ 16ου αἰῶν. Περιέχει, πλὴν ἀλλοτρίων, Γοργ.,Τίμ. Λ.,Φαίδ., Κρατύλον, Παρμενίδην.

90. Τὸ Παρισινὸν 1642 Κ· χάρτ. ἐν ἡμιφ. μεγ. φύλ. 277,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τοῦ 15^{ου} αἰῶν. Περιέχει, πλὴν ἀλλοτρίων, Πολιτείαν, Συμπόσιον, Μίνωα καὶ τοὺς Ὅρους.

91. Τὸ Παρισινὸν 1001 L· χάρτ. ἐν 4ῳ, τοῦ 14^{ου} αἰῶν. Περιέχει, πρὸς ἀλλοτρίοις, τὸν Φαίδωνα.

92. Τὸ Παρισινὸν 2010 J· χάρτινον, ἐν 4ῳ τοῦ 14^{ου} αἰῶν. Περιέχει Ἀπολογ , Εὐθύφ., Κρίτ., Ἀξίοχον, Τίμαιον, καί τινα σχόλια.

93. Τὸ Παρισινὸν 2011 Τ· χάρτ. φύλ. 67 τοῦ 14^{ου} αἰῶν. Περιέχει Εὐθύφ., Ἀπολ., Φαῖδρ.

94. Τὸ Παρισινὸν 2110 V χάρτ. ἐν 8ῳ φύλ. 128 τοῦ 15^{ου} αἰῶν. Περιέχει Ἀξίοχον καὶ Γοργίαν. Ἦτο κτῆμα Φρ.Φιλέλφου.

95. Τὸ Παρισινὸν 2953 W· βομϐ. ἐν ἡμιφ. φύλ. 327 τοῦ 13^{ου} αἰῶν. Περιέχει, πρὸς ἀλλοτρίοις, τὸν Γοργίαν.

96. Τὸ Παρισινὸν 2992 Χ· χάρτ. ἐν 4ῳ τοῦ 16^{ου} αἰῶνος. Περιέχει τὸν Κρατύλον.

97. Τὸ Παρισινὸν 2998 Υ· βομϐύκ. ἐν ἡμιφ. μεγ. φύλ. 389 τοῦ 14^{ου} αἰῶνος. Περιέχει τὸν Τίμαιον.

98. Τὸ Παρισινὸν 3009 Ζ· χάρτινον, ἐν 4ῳ τοῦ 15^{ου} αἰῶν. Περιέχει Μενέξ. ἀπὸ σελ. 236 d - 249 d, Ἐπινομίδα, τοὺς νοθευομένους, καὶ 12 Ἐπιστολάς.

99. Τὸ Παρισινὸν 3012 a, χάρτ. ἐν 4ῳ· Περιέχει, πρὸς ἀλλοτρίοις, Ἀπολογίαν (ἀπὸ σελ. 19a - 23 b, καὶ ἀπὸ 25 b - 34 i, καὶ ἀπὸ 37 b μέχρι τέλους).

100. Τὸ Παρισινὸν 1040 b, χάρτ. ἐν 4ῳ, φύλ. 264 ἐγράφη τὸ 1325. Περιέχει τὰς Ἐπιστολὰς καὶ τοὺς Ὅρους

101. Τὸ Παρισινὸν 1760 d· χάρτινον, ἐν 4ῳ τοῦ 15^{ου} αἰῶν. Περιέχει Ἐπιστολὰς θ', ιϐ', α', ϐ', δ', ε', ι' πλήρεις, τὰς δὲ λοιπὰς ἐλλιπεῖς.

102. Τὸ Παρισινὸν 2012 e· ἐπὶ περγμ. ἐν 4ῳ, τοῦ 15^{ου} αἰῶν. Περιέχει τὰς Ἐπιστολάς.

103. Τὸ Παρισινὸν 2755 f, χάρτ. ἐν 4ῳ· Περιέχει τὰς Ἐπιστολὰς α', ϐ', δ', ε' θ', ι' πλήρεις, καί τινας ἄλλας ἐλλιπεῖς. Ἐγράφη ὑπὸ Μιχαὴλ Ἀποστολίου μετὰ τὴν ἅλωσιν.

104. Τὸ Παρισινὸν 3044 h· χάρτ. ἐν 4ῳ, τοῦ 16^{ου} αἰῶν. Περιέχει τὰς αὐτὰς καὶ τὸ f Ἐπιστολάς.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

105 Τὸ Παρισινὸν 3052 i· χάρτ. ἐν 4ῳ τοῦ 16ου αἰῶνος. Περιέχει τὴν θ' καὶ ιϐ' Ἐπιστολήν, τινὰ ἀποσπάσματα ἐξ ἄλλων, καὶ τοὺς Ὅρους.

106. Τὸ Παρισινὸν 3017. Περιέχει Πρωταγόραν καὶ ἄλλα ἴσως, ἄγνωστά μοι.

β'. Ἐν τῇ Ἰησουϊτικῇ Βιβλιοθήκῃ.

107. Τὸ Ὑητιανὸν (Codex Huetianus) 69 Ψ· χάρτινον, φύλ. 40. Περιέχει Ἀξίοχον, Εὐθύφ., Κρίτ. καὶ τινα ἄλλα.

IV. ΕΝ ΟΛΛΑΝΔΙΑι

Α'. Ἐν Ἀμβέρσῃ

108. Τὸ Ἀμϐερσιανὸν k· χάρτ. ἐν 4ῳ· Περιέχει, πρὸς ἀλλοτρίοις, περικοπὰς ἐκ τοῦ Φαίδ., τοῦ Φαίδρ., τοῦ Γοργ., τοῦ Μέν., τῶν δύο Ἀλκιϐ., τοῦ Συμπ., τῆς Ἀλκυόνος, καὶ ὅλον τὸν Ἀξίοχον.

Β'. Ἐν Λεύδῃ (Leyden).

109. Τὸ Φοσσιανόν, χάρτ. ἐν ἡμιφ. φύλ. 397. Περιέχει ὅ τι καὶ τὸ Παρισινὸν Α, οὗ φαίνεται ὅτι εἶνε ἀντίγραφον.

V. ΕΝ ΑΓΓΛΙΑι

Ἐν τῇ Βοδληϊανῇ Βιβλιοθήκῃ Ὀξωνίας.

110. * Τὸ Βοδληϊανὸν ἢ Κλαρκιανόν, ἢ Ὀξωνιακὸν 39 Α, (τὸ καθ' ἡμᾶς Πάτμιον), ἐπὶ περγμ. φύλ. 420, ἑκάστη σελίς, μονόστηλος, ἐκ στίχ. 34. Περιέχει τὰς 6 πρώτας τετραλογίας, μετὰ σχολίων. Φέρει πολλὰς διορθώσεις καὶ προσθήκας ὑπὸ μεταγενεστέρων χειρῶν. Ἐν τέλει φέρει ὑπογραφὴν τήνδε·

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἐγράφη χειρὶ Ἰῶ καλλιγράφου
εὐτυχῶς Ἀρέθα, διακόνῳ, Πα-
τρεῖ· νομισμάτων βυζαντί-
ων δέκα καὶ τριῶν, μηνὶ νοεμ-
βρίῳ, ἰνδικτιῶνος ιδ, ἔτει κόσμου
,ςῦδ, βασιλείας Λέοντος τοῦ φι-
λοχῦ υἱοῦ Βασιλείου τοῦ ἀειμνήστου.

Ἐγράφη λοιπὸν (6404 - 5508) τὸ 896 μ. Χ. ἐπὶ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Σοφοῦ ἐπικαλουμένου, πατρὸς τοῦ Πορφυρογεννήτου Κωνσταντίνου. Εἶνε μετὰ τοῦ Παρισινοῦ Α τὰ δύο ἀρχαιότατα τῶν σωζομένων, καὶ συμπληροῦσιν ἄλληλα, ὡς οἱ δύο τόμοι τῶν ἁπάντων τοῦ Πλάτωνος, πλὴν τῆς Ζ΄ τετραλογίας, ἥτις παραδόξως λείπει ἐκ τοῦ Πατμίου, χωρὶς νὰ φαίνηται ἢ ὅτι ὑπάρχουσα ἐφθάρη ὑπὸ τοῦ χρόνου, ἢ ὅτι ὁ βιβλιογράφος προετίθετο νὰ συμπληρώσῃ τὸν τόμον, καὶ διά τινα αἰτίαν δὲν κατώρθωσε· διότι ἡ προειρημένη ὑπογραφὴ φέρεται ἀμέσως μετὰ τὸ πέρας τῆς ς΄ τετραλογίας, δηλ. μετὰ τὸν Μένωνα. Τὴν ἱστορίαν τοῦ χειρογράφου ἐκθέτω κατωτέρω.

111. Τὸ Βοδληϊανὸν 2, χάρτινον. Περιέχει μετ' ἄλλων τὸν Γοργίαν.

112. Τὸ Ἐτουαλλιανὸν (Etwalli codex) ἐπὶ περγμ. Περιέχει μετ' ἄλλων τὸν Ἀλκιβ. Α΄.

VI. ΕΝ ΔΑΝΙΑι

113. Τὸ Ἀβνιανὸν 415 α ἐν ἡμιφ. Περιέχει μετ' ἄλλων τὸν Εὐθύφρονα.

VII. ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑι

Α΄. Ἐν Δαρμστάδῃ.

114. Τὸ Δαρμσταδινόν, βομβύκινον, τοῦ 13ου ἢ 14ου αἰῶνος. Περιέχει τὸν Κρατύλον ὅλον καὶ ἀποσπάσματα ἄλλων διαλόγων.

115. Τὸ Δαρμσταδινὸν χάρτινον, τοῦ 15ου αἰῶνος. Περιέχει ἀποσπάσματα διαλόγων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Β΄. Ἐν Ἑϊδελβέργῃ.

116. Τὸ Παλατῖνον 129, χάρτ. ἐν 4ῳ· φύλ. 131, τοῦ 15ου αἰῶν. Περιέχει ἀποσπάσματα διαλόγων.

Γ΄. Ἐν Μονάχῳ.

117. Τὸ Αὐγουσταῖον Α (χγρ. Ἑλλ. 514), χάρτινον, τοῦ 15ου αἰῶνος. Περιέχει Γοργίαν καὶ Φαίδωνα, Σχόλια εἰς τετρλ. Α΄-Η΄, 6, τὸν Κριτίαν, τὸν Μίνωα, τὸν Περὶ δικαίου καὶ τοὺς Ὅρους.

118. Τὸ Μονάχιον 237 q· χάρτ. ἐν 4ῳ· φύλ. 294, τοῦ 15ου αἰῶν. Περιέχει Πολιτείαν, Τίμαιον, Τίμ. Λ. καὶ τοὺς Ὅρους.

119. Τὸ Μονάχιον 408, χάρτ. ἐν ἡμιφ. Περιέχει τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως τεταγμένα τῷ Βιενναίῳ Υ, οὗ φαίνεται ὅτι εἶνε ἀντίγραφον.

120. Τὸ Μονάχιον 453, χάρτ. ἐν ἡμιφ. τοῦ 15ου αἰῶνος. Περιέχει τὴν Α΄ τετρλγ. πλήρη.

121. Τὸ Μονάχιον 490, πρότερον Αὐγουσταῖον, χάρτ. ἐν 4ῳ· φύλ. 500, τοῦ 15ου αἰῶν. Περιέχει ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ Παρμεν., τοῦ Τιμαίου, τοῦ Μενεξ., τοῦ Μέν., τῶν Νόμων καὶ τῆς Πολιτείας.

122. Τὸ Μονάχιον 514, χάρτ. φύλ. 140, τοῦ 16ου αἰῶνος. Περιέχει τὰ αὐτὰ καὶ τὸ Αὐγουσταῖον Α.

Δ΄. Ἐν Τυβίγγῃ.

123. Τὸ Τυβίγγιον ἢ Κρουσιανὸν Τ, ἐπὶ περγμ. ἐν 4ῳ· τοῦ 11ου ἢ 12ου αἰῶν., φύλ. 180. Περιέχει Εὐθύφ., Κρίτ., Φαίδ., Παρμεν., τοὺς δύο Ἀλκιβ. καὶ Τίμ.

Ε΄. Ἐν Ζιτταυΐᾳ (*Zittau*).

124. Τὸ Ζιτταυϊανόν, χάρτιν. φύλ. 390 τοῦ 14ου αἰῶνος. Περιέχει τὴν Α΄, τὴν Β΄, τῆς Γ΄ τὸ α (Παρμεν.), τῆς ϛ΄ τὰ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

γ, δ (Γοργ., Μέν.), τῆς Ζ' τὸ α (Ἱππ. Μ.), τῆς Γ' τὸ γ (Συμπ.), τῆς Η' τὸ γ (Τίμ.), τῆς Δ' τὰ α, β (τοὺς δύο Ἀλκ.), τῶν νοθευομένων 1-5.

VIII. ΕΝ ΑΥΣΤΡΙΑι

Α'. Ἐν Βιέννῃ.

α'. Ἐν τῇ ἀνακτορικῇ Βιβλιοθήκῃ.

125. Τὸ Βιενναῖον 21, Υ, ἐπὶ περγμ. φύλ. 233. Περιέχει τετρλγ. Α', Β', τῆς Γ' τὸ α (Παρμεν.), τῆς Ϛ' τὰ γ, δ (Γοργ., Μεν.), τῆς Ζ' τὸ α (Ἱππ. Μ.), τῆς Γ' τὸ γ (Συμπ.), τῆς Η' τὸ γ (Τίμ.), τῆς Δ' τὰ α, β (τοὺς δύο Ἀλκιβ.), τῶν νοθευομένων 1-5. Τὸ χειρόγραφον ἀνῆκε τῷ Ἰω. Σαμβούκῳ.

126. Τὸ Βιενναῖον 109 Φ χάρτ. φύλ 322. Περιέχει Ἀπολ., Κρίτ., Φαίδ., τῶν νοθευομένων πέντε, Μενέξ., Φαῖδρ., Γοργ., Πολιτείαν, Τίμ. Λ., δέκα Ἐπιστολὰς καὶ τοὺς Ὅρους. Καὶ τοῦτο τῷ Ἰω. Σαμβούκῳ.

127. Τὸ Βιενναῖον 54, ἐπὶ περγμ. ἐν ἡμιφ. φύλ. 637. Περιέχει Ἀλβίνου εἰσαγ., τετρλγ. Α', Β', Γ', τῆς Δ' τὸ α (Ἀλκιβ. Α'), τῆς Ε' τὸ β (Χαρμ.), τῆς Ϛ' τὰ β, γ, δ (Πρωταγ., Γοργ., Μέν.), τῆς Ζ' τὰ α, β, γ (τοὺς δύο Ἱππ. καὶ Ἴων.), τῆς Ϛ' τὸ α (Εὐθύδ.), τῆς Ε' τὰ δ, γ, α (Λύσ., Λάχ, Θεάγ.), τῆς Δ' τὰ δ, γ (Ἀντερ., Ἵππαρχ.), τῆς Ζ' τὸ δ (Μενέξ.) καὶ σχόλια. Ἀπὸ νεωτέρας χειρὸς προῆλθον τῆς Η' τὰ α, β, γ (Κλειτοφ., Πολιτεία, Τίμ.)· ἀπὸ ἔτι νεωτέρας Τίμ. Λ. Τὸ ἀπὸ τῆς α' χειρὸς μέρος ἀναφέρουσιν εἰς τὸν 9ον αἰῶνα, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς β' εἰς τὸν 12ον, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς γ' εἰς τὸν 13ον αἰῶνα.

128. Τὸ Βιενναῖον 80, 3, χάρτ. ἐν ἡμιφ. φύλ. 162. Περιέχει τετρλγ. Α', Β', τῆς Γ' τὰ δ, α (Φαῖδρ. Παρμεν.) καὶ σχόλια. Καὶ τοῦτο τῷ Ἰω. Σαμβούκῳ.

129. Τὸ Βιενναῖον 89, 4, χάρτ. ἐν ἡμιφ. φύλ. 217. Περιέχει τετρλγ. Α', τῆς Β' τὰ α, β (Κρατ., Θεαίτ.), τῆς Γ' τὸ δ (Φαῖδρ.), τῆς Ζ' τὸ δ. (Μενέξ.), τῆς Η' τὸ β (Πολιτείας βιβλ. α'-ε'),

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

130. Τὸ Βιενναῖον 116, 5, χάρτ. ἐν 4ῳ, φύλλ. 309. Περιέχει τετρλγ. Α', τῆς Β' τὰ α, β (Κρατ., Θεαίτ.), τῆς Γ' τὸ α (Παρμεν.), τῆς Β' τὸ γ (Σοφιστ.), τῆς Ϛ' τὸ γ (Γοργίαν).

131. Τὸ Βιενναῖον 126, 7, ἐκ περγμ. ἐν 4ῳ φύλ. 77 τοῦ 15ου αἰῶν. Περιέχει Κρίτωνα, Συμπ., Φαῖδρ. Καὶ τοῦτο τῷ Ἰω. Σαμβούκῳ.

132. Τὸ Βιενναῖον 259, 8, χάρτ. ἐν 4ῳ· φύλ. 247. Περιέχει πρὸς ἄλλοις τὸν Φαίδωνα. Καὶ τοῦτο τῷ Ἰω. Σαμβούκῳ.

133. Τὸ Βιενναῖον 57, 9 ἐπὶ περγμ. ἐν 4ῳ· φύλ. 42, τοῦ 14ου αἰῶνος. Περιέχει τοὺς δύο Ἀλκιβ.

134. Τὸ Βιενναῖον 156 α', χάρτ. ἐν 4ῳ· φύλ. 25. Περιέχει τὸν Φαῖδρον.

135. Τὸ Βιενναῖον 56 β', ἐπὶ περγμ. ἐν ἡμιφ. μεγ. φύλ. 270 Περιέχει Νόμους, Ἐπινομίδα, Ἐπιστολάς. Ἐγράφη ἐν Φλωρεντίᾳ ὑπὸ Ἰωάννου Θεσσαλοῦ τὸ 1468, καὶ ἀνῆκε τῷ Ἰω. Σαμβούκῳ.

136. Τὸ Βιενναῖον 1, χάρτ. ἐν ἡμιφύλ. φύλ. 156. Περιέχει τὴν Πολιτείαν μετὰ τῆς λατινικῆς τοῦ Φικίνου μεταφράσεως τῶν τριῶν πρώτων βιβλίων καὶ ἀνῆκε τῷ Ἰ. Σαμβούκῳ.

137. Τὸ Βιενναῖον 55 χάρτ. ἐν ἡμιφ. φύλ. 263 τοῦ 14ου αἰῶν. Περιέχει Γοργ., Μέν., τοὺς δύο Ἱππ., τὸν Μενέξ., τὸν Ἴωνα, τὴν Η' πλήρη καὶ τὸν Μίνωα.

138. Τὸ Βιενναῖον 337, ἐπὶ περγμ ἐν 8ῳ φύλ. 57 τοῦ 14ου αἰῶν. Περιέχει τὸν Τίμαιον.

β'. Ἐν ἀγνώστῳ τόπῳ.

139. Τὸ Κορρόνιον. Περιέχει, πρὸς ἄλλοις ἀγνώστοις μοι, τὸν Τίμαιον.

140. Τὸ Γουδιανὸν 44 G, χάρτ. Περιέχει, πρὸς ἄλλοις, τὸν Κρατύλον.

141. Τὸ Ἀσσιστενιανόν. Ἀγνοῶ τὸ περιεχόμενον.

142. Τὸ Μηρμανιανόν, χάρτ. τοῦ 14ου αἰῶν. Περιέχει, πρὸς ἄλλοις, τὸν Γοργίαν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Β'. Ἐν Ῥαυδνισίᾳ (Raudnitz)

143. Τὸ Λοβκοβισιανὸν ἢ Ραυδνισιακόν, ἐπὶ περγμ. ἐν ἡμιφύλλῳ μεγ. φύλ. 635, τοῦ 14ου αἰῶν. Περιέχει Ἀλβίνου εἰσαγ., τετρλγ., Α', Β', Γ', τῆς Δ' τὰ α, β (τοὺς δύο Ἀλκιβ.), τῆς Ε' τὸ β (Χαρμ.)· τῆς ς' τὰ β, γ, δ (Πρωταγ., Γοργ., Μέν.)· τῆς Ζ' α, β, γ (τοὺς δύο Ἱππίας καὶ Ἴωνα)· τῆς ς' τὸ α (Εὐθύδ.)· τῆς Ε' δ, γ, α (Λύσ., Λάχ., Θεάγ.)· τῆς Δ' τὸ γ (Ἵππαρχ.)· τῆς Ζ' τὸ δ (Μενέξ.)· τῆς Η' α, β, γ (Κλειτοφ., Πολιτείαν, Τίμαιον), Τίμ. Λοκ. καὶ σχόλια.

Κατελέξαμεν 143 χειρόγραφα περιέχοντα διαλόγους τοῦ Πλάτωνος· παρελείψαμέν τινα περιέχοντα μόνον σχόλια εἰς τοὺς διαλόγους· εἶνε δὲ πιθανὸν ὅτι καὶ ἄλλα κατάκεινται ἔτι ἐν βιβλιοθήκαις ἀνεξερεύνητα.

Τῶν χειρογράφων τούτων ἓν μόνον περιέχει πλήρη τὸν Πλάτωνα· τοῦτο δὲ εἶνε τὸ Ἑνετικὸν Ξ, τὸ τοῦ Βησσαρίωνος. Τὰ δὲ ἄλλα περιέχουσιν ἢ τοὺς διαλόγους τοῦ Α' τόμου, ἤ τι ἔλασσον, οἷον τὸ Πάτμιον, ἤ τι πλέον, οἷον τὰ Παρισινὰ Β, C, Γ, τὸ Ἑνετικὸν t, καὶ ἄλλα· ἢ τοὺς διαλόγους τοῦ Β' τόμου, οἷον τὸ Παρισινὸν Α. Τὰ δὲ πλεῖστά εἰσιν ἐλλιπῆ περιέχοντα τινὰς τετραλογίας, ἢ τινὰς διαλόγους ἄνευ τινὸς καθιερωμένης τάξεως, ἀλλ' ὡς ἔδοξεν ἑκάστῳ βιβλιογράφῳ ἢ παραγγελιοδότῃ.

Τὰ σπουδαιότατα πάντων εἶνε τὸ Πάτμιον, ὡς ὁ Α' τόμος τῶν Πλατων. συγγραμμάτων (πλὴν τῆς Ζ' τετραλογίας) καὶ τὸ Παρισινὸν Α, ὡς ὁ Β' τόμος αὐτοῦ, σπουδαιότατα διά τε τὴν ἀρχαιότητά των, διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς γραφῆς καὶ διὰ τὴν σχετικῶς μείζονα ὀρθότητα τοῦ κειμένου. Τρίτον τὴν σπουδαιότητα ἔρχεται τὸ Ἑνετικὸν t.

Ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Παρισινοῦ οὐδὲν πλέον γινώσκομεν, ἢ ὅτι ἐπὶ Ναπολέοντος μετηνέχθη μετὰ πολλῶν ἐκ Ῥώμης εἰς Παρισίους. Περὶ δὲ τοῦ Πατμίου γινώσκομεν πλείονα, ἅτινα ἔκρινα ἄξια ἐκθέσεως ἐνταῦθα διά τε τὰς περιπετείας του καὶ διὰ τὰ φιλοφρονήματα, ἅτινα ὁ φιλοπλάτων καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βυρσεβούργης Μαρτῖνος Σχάντιος, ἐπὶ τῇ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

εὐκαιρίᾳ τῆς συλήσεως αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τόπου, ἐν ᾧ ἀπὸ αἰώνων κατέκειτο, ἀπευθύνει εἰς τὸν συληθέντα λαόν, εἰς οὗ τὴν φιλεπιστημοσύνην καὶ τὴν φιλοπονίαν διὰ μέσου ζοφερῶν αἰώνων ὀφείλει ἐν τούτοις τὸ ἀνθρώπινον γένος τὴν διάσωσιν καὶ τούτου καὶ πάντων τῶν ἄλλων.

Κατὰ τὸν μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ 1801 ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς Ἐδουάρδος Δανιὴλ Κλάρκιος, περιηγούμενος κατὰ τὰς παραλίους πόλεις καὶ νήσους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, παρέβαλε καὶ εἰς Κῶ τὴν γενέτειραν τοῦ Ἱπποκράτους. Τὰ ἑπόμενα διηγούμεθα κατ' αὐτὸν τὸν Κλάρκιον. Ὁ Γάλλος Πρόξενος τῆς νήσου ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ ὅτι παντοπώλης τις κατεῖχε πλῆθος χειρογράφων. Ὁ Κλάρκιος ἐπεσκέφθη πάραυτα τὸν παντοπώλην, ἐξεπλάγη δὲ εὑρὼν πενιχρὸν ἄνδρα μὲ βράκαν καὶ κόκκινον φέσιον καθήμενον ἐν μέσῳ τῶν ἐμπορευμάτων του καὶ ἀναγινώσκοντα τὴν Ὀδύσσειαν ἀπὸ χειρογράφου ἐπιμελῶς καὶ φιλοκάλως γεγραμμένου ἐπὶ χάρτου μετὰ διορθώσεων μεταξὺ τῶν στίχων καὶ σχολίων ἐν τῇ ᾤᾳ. Πολλὰ καὶ ἄλλα χειρόγραφα παρέκειντο, περιέχοντα συγγράμματα ῥητορικῆς, ποιητικῆς, ἱστορίας καὶ θεολογίας. Οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ πείσῃ αὐτὸν νὰ ἀποξενωθῇ οὐδενὸς τῶν βιβλίων του· ἀνεκοίνωσε δ' αὐτῷ ὅτι τινὰ τούτων ἦσαν ἀντίγραφα πρωτοτύπων κειμένων ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Πάτμου, καὶ ὅτι ὁ πατήρ του τὰ ἔφερεν ἐκεῖθεν χάριν τοῦ υἱοῦ του, προωρισμένου νὰ ἐκπαιδευθῇ ἐν τῇ μονῇ τῆς Πάτμου.

Τότε ὁ Κλάρκιος μετὰ τῶν ὀπαδῶν του ἔπλευσαν εἰς Πάτμον, ἀνέβησαν εἰς τὴν μονὴν καὶ παρεκάλεσαν τὸν Ἡγούμενον νὰ τοῖς δείξῃ τὴν βιβλιοθήκην. Ὁ Ἡγούμενος ἤνοιξε καὶ τοὺς εἰσήγαγε λίαν φιλοφρόνως. Ὁ Κλάρκιος διηγεῖται ὅτι εὗρε μεγάλην ἀταξίαν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ, ὅτι πολλὰ βιβλία κατέκειντο ἐπὶ τοῦ δαπέδου, καὶ ἔν τινι γωνίᾳ εἶδε παρερριμμένα χειρόγραφα ἐπὶ περγαμηνῆς, καταδεδικασμένα, λέγει, νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ὅ τι τὸ δέρμα δύναται νὰ εἶνε χρήσιμον (condemned to answer any purpose, for which the parchment migt be required) (εἰς τί ἆρά γε νὰ χρησιμεύῃ τὸ δέρμα τῶν βιβλίων;) Ἀναλαμβάνων δ' ἕκαστον εὗρε καὶ βιβλίον φέρον ἐπὶ χάρτου ἐπικεκολ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λημένου τὴν ἐπιγραφὴν « Διάλογοι Σωκράτους ». Ἀλλ' ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ α' περγαμηνοῦ φύλλου ἀνεγινώσκετο εὐκρινῶς τὸ ὄνομα τοῦ Πλάτωνος, τῶν γραμμάτων χωριζομένων δι' ἀστέρων (Π★Λ★Α★Τ★Ω★Ν)· ἀναφυλλίσας δὲ αὐτὸ εὗρεν ὅτι περιεῖχε τοὺς 24 πρώτους διαλόγους τοῦ Πλάτωνος, γεγραμμένους καλλιγραφικώτατα.

Ὁ Κλάρκιος, μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν ταύτην, δὲν εἶχε, λέγει, τι προὐργιαίτερον νὰ πράξῃ ἢ νὰ ἐξαγοράσῃ αὐτὸ καί τινα ἄλλα παρὰ τῶν μοναχῶν. Πρὸς τοῦτο δὲ τὸν ἐβοήθησε πολὺ καὶ ὁ Κύριος Riley Ἄγγλος (ἴσως Πρόξενος;)

« Ὁλόκληρον τὴν Κυριακὴν τῆς 11 Ὀκτωβρίου, προβαίνει διηγούμενος ὁ Κλάρκιος, διήλθομεν ἐν μεγάλῃ ἀγωνίᾳ· ἦτο ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ὁ Ἡγούμενος ὑπεσχέθη ὅτι θὰ στείλῃ τὰ ἀγορασθέντα ἐκ τῆς Βιβλιοθήκης χειρόγραφα. Ὁ Κύριος Riley εἶχεν ἀπέλθει εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ μᾶς κατέλαβε φόβος, ὅτε ἤγγιζεν ἡ ἑσπέρα, μήπως ἡ ἀπουσία του γείνῃ πρόφασις διαρρήξεως τῆς συμφωνίας παρὰ τῶν μοναχῶν. Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἐν ᾧ ἱστάμεθα ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ ἐβλέπομεν πρὸς τὴν μονήν, εἴδομεν ἄνθρωπον καταβαίνοντα ἐκεῖθεν πρὸς τὸν λιμένα· ὅτε ἐπλησίασεν, εἴδομεν ὅτι ἔφερε μέγα κάνιστρον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς· κατηυθύνθη δὲ εἰς τὴν ἀπέναντι παραλίαν καὶ ἐκεῖθεν διὰ σχημάτων μᾶς ἐκάλει. Ἀπεστείλαμεν λοιπὸν τὸ ἐφόλκιον τοῦ καϊκίου καὶ τὸν παρέλαβεν. Προσεγγίσας ἐφώναξεν ὅτι ἔφερε τοὺς ἄρτους τοὺς παραγγελθέντας ὑφ' ἡμῶν κατὰ διαταγὴν τοῦ Καπετὰν Πασσᾶ· ὅτε δὲ ἀνέβη, μᾶς ἔκαμε νεῦμα, καὶ μᾶς εἶπεν ὅτι ὁ Ἡγούμενος ἐπιθυμεῖ νὰ κενώσωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ τὸ κάνιστρον καὶ νὰ ἀριθμήσωμεν τοὺς ἄρτους. Ἐνοήσαμεν καὶ κατεβιβάσαμεν τὸ κάνιστρον εἰς τὸν κοιτῶνά μας καὶ εὕρομεν ἐν τῷ πυθμένι τὸ χειρόγραφον τοῦ Πλάτωνος, τὰ ποιήματα τοῦ Γρηγορίου κ.τ.λ. Τὰ ἐκρύψαμεν λοιπὸν ὑπὸ τὸ στρῶμα, καὶ ἀνήλθομεν εἰς τὸ κατάστρωμα ἐπιδεικνύοντες τοὺς ἄρτους· καὶ δώσαντες ἄξιον δῶρον εἰς τὸν κομιστήν, τὸν παρεκαλέσαμεν νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν Ἡγούμενον, ὅτι τὰ πάντα ἔχουσι καλῶς. Καὶ ἀποβιβάσαντες αὐτὸν εἰς τὴν παραλίαν, διετάξαμεν τὸν πλοίαρ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

χον νὰ ἑτοιμάσῃ πάντα ἀφ' ἑσπέρας, ἵνα ἀπάρῃ καὶ εὑρεθῇ ἔξω τοῦ λιμένος πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου.»

Εἶνε καθ' ὅλα ἀναμάρτητος ἡ διήγησις αὕτη; Ἐν Πάτμῳ φημίζεται ὅτι τὸ χειρόγραφον δὲν ἐπωλήθη, ἀλλ' ὑπεξηρέθη τῇ συνεργίᾳ τινὸς Ἰούδα ἐκ τῶν μοναχῶν, οὐχὶ τοῦ Ἡγουμένου. Δὲν ἀξιοῦμεν νὰ πιστεύσῃ ὁ ἀναγνώστης εἰς τὴν ἀφιλοκέρδειαν τῶν μοναχῶν· ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὸ ὅτι τὸ χειρόγραφον ἦτο παρερριμμένον μετ' ἄλλων ὡς ἄχρηστον σκύβαλον καθίσταται ἀπίθανον, ἀφ' οὗ ὑπῆρχεν ἀνωτέρα Σχολὴ ἐν τῇ Μονῇ, καὶ ἦσαν καὶ βιβλιογράφοι· διότι πῶς ἔλαβε τὰ ἀντίγραφα ὁ παντοπώλης τῆς Κῶ; Ἔπειτα ὁ Κλάρκιος δὶς λέγει περὶ τῶν μοναχῶν, ὡς γινωσκόντων καὶ συνενόχων τῆς ἱεροσυλίας· ἀλλ' εἶνε πιθανὸν ὅτι ὁ Ἡγούμενος, ἂν πράγματι ἐπείσθη αὐτὸς νὰ πωλήσῃ τὸ ἱερὸν κειμήλιον, συνεκάλεσε συμβούλιον τῶν μοναχῶν καὶ ἀνεκοίνωσεν αὐτοῖς τὴν πρόθεσίν του;

Ὁ Κλάρκιος διηγεῖται ταῦτα ἐν τῇ Α' καὶ τῇ Β' ἐκδόσει τῶν διηγήσεών του, ἐν δὲ τῇ Δ' ἣν ἔχω ἀνὰ χεῖρας παρέλειψε τὰ κατὰ τὴν Πάτμον καὶ τὸ χειρόγραφον, ὀρθῶς ποιῶν. «Σεσιγαμένον γὰρ κακὸν ἄμεινον» ἔφη Πίνδαρος. Ἐν τούτοις ὁ Κλάρκιος, ὡς Ἄγγλος Gentleman, ὁμιλεῖ εὐφήμως καὶ συμπαθῶς περὶ τοῦ λαοῦ, ὃν ἠδίκησε, καὶ φαίνεται ὡς νὰ εἶχε συναίσθησιν τῆς ἀδικίας καὶ ᾐσχύνετο ἐπὶ τῇ πράξει.

Ἀλλ' ὁ σοφὸς Πλατωνιστὴς τῆς Βυρσεβούργης, ὁ Martin Schanz, ἑβδομήκοντα περίπου ἔτη ὕστερον, διηγούμενος τὸ γεγονὸς καὶ παραθέτων αὐτολεξεὶ τὴν διήγησιν τοῦ Κλαρκίου, τὰ κατὰ τὸν παντοπώλην τὸν ἀναγινώσκοντα τὴν Ὀδύσσειαν, καὶ τὰ κατὰ τὴν σύλησιν τοῦ χειρογράφου, ἐπιλέγει τάδε·

«Die igitur XI mensis Oct. a. 1801 liber pretiosus BARBARORUM manibus ereptus est.

Πρὸς ταῦτα θὰ ἠδυνάμεθα μετρίως καὶ εὐπρεπῶς νὰ ἀπαντήσωμεν τὸ τοῦ Σωκράτους, ὅστις πρὸς τὸν εἰπόντα «Κακῶς ὁ δεῖνά σε λέγει», «Καλῶς γάρ, ἔφη, λέγειν οὐκ ἔμαθε». Διότι δὲν εἴμεθα οὔτε ὀπαδοὶ οὔτε ἐπαινέται (πέπεισμαι δὲ ὅτι οὐδ' ἄλλος τις τῶν πεπαιδευμένων οὔτε ὁμογενῶν οὔτε ἀλλογενῶν) τοῦ δόγματος. ὅπερ ἀναγράφει ὁ Σχάντιος δικαιολογῶν τὰς εἴς τινα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

συνάδελφον ἀγοραίας λοιδορίας του: Res inhonestae *inhonestis* nominibus appellandae sunt». Δὲν ἠξεύρω ποίαν ἔννοιαν ἔχει καὶ ποῖον ὅρον ὁρίζει τοῦ βαρβάρου ὁ εὐγενὴς Σχάντιος. Ὁ Ὅμηρος ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖςδε·

ἤ ῥ ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι οὐδὲ δίκαιοι,
ἠὲ φιλόξεινοι καί σφι νόος ἐστὶ θεουδής,

ἀποφαίνει οὐσιώδη χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀγρίου καὶ βαρβάρου τὸ ἀδικοπραγεῖν καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐφυβρίζειν, ὡς ὅταν τις π. χ. ἀπογυμνώσῃ τὸν πλησίον του, καὶ ἔπειτα κατενέγκῃ κατὰ τῶν γυμνῶν νώτων του καὶ ἓν λάκτισμα, ὡς ἐπίμετρον. Τοὺς φιλοξένους, τοὺς νόον ἔχοντας θεουδῆ, τοὺς περισυλλέγοντας καὶ διασώζοντας ἀπὸ βαρβαρικῶν κατακλυσμῶν διὰ ταμιεύσεως καὶ ἐπιπόνου ἀντιγραφῆς τὰ πνευματικὰ ἔκγονα τῶν πατέρων, τοὺς ἐν μέσῳ τῶν ἐμπορευμάτων των καθημένους καὶ ἀναγινώσκοντας τὴν Ὀδύσσειαν, καὶ μὴ στέργοντας νὰ ἀνταλλάξωσι, χάρτινα χρυσείων, βιβλία ἀντὶ Ἀγγλικῶν λιρῶν, τοὺς τοιούτους οὐδείς πω ἐτιτλοφόρησε βαρβάρους, πλὴν γε τοῦ καθηγητοῦ τῆς Βυρσεβούργης δι' οὐδεμίαν ἄλλην αἰτίαν, ἢ διότι «Καλῶς λέγειν οὐκ ἔμαθεν» (1).

(1) Ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Εὐθύφρονος κ.τ.λ. μετὰ γερμανικῶν σημειώσεων ἐπιπίπτει λάβρος κατὰ τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Πράγας Κράλ, καὶ διὰ πλαγίου τρόπου ἀποκαλεῖ αὐτὸν οὐχὶ ἔντιμον ἄνδρα, διότι, λέγει, ἐκδίδων τὸν Πρωταγόραν, ἐλεηλάτησε (ausbeutete) τὰς ἐκδόσεις του, χωρὶς νὰ μνημονεύσῃ τὸ ὄνομά του, καὶ ὅτι δὲν θὰ ἔγραφε ταῦτα, ἂν ὁ Κρὰλ ἠξίου νὰ εἴπῃ μίαν λέξιν περὶ αὐτοῦ.

Ἐν τῷ προλόγῳ τῆς κριτικῆς ἐκδόσεως τοῦ Φαίδρου γράφει κατά τινος συναδέλφου του, (οὗ ἀποσιωπῶ τὸ ὄνομα δυσφημούμενον, μνημονεύων αὐτὸ πλεονάκις ἐπ' εὐφημίᾳ) ἄρρητα ῥήματα, ὧν δείγματα μόνον παραθέτω ἐνθάδε, ἀμετάφραστα, κηδόμενος τῶν νεωτέρων καὶ ἀπειροκακωτέρων ἀναγνωστῶν μου.

Fortasse sunt qui mirentur quod in his prolegomenis de homine *ridiculis* erroribus insigni, usque adhuc constanter tacuerim. Ne quis hoc meum si, lentium mihi vitio vertat, hic respondeo me putasse ne commemoratione quidem hominem istum dignum esse. In ephemeridibus sane ejus *inscitia stupenda* atque *impudentia* aliquot gravioribus *plagis* erant coërcendae; sed in his foliis de literatis hominibus sermo est, non de eo qui *judicio omni destitutus* est et arte nihil intellegendi excellit.... Possumus talem hominem philosophis

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Περὶ δὲ τοῦ πράγματος αὐτοῦ, χαίρω καὶ ἐγὼ ὅτι τὸ πολύτιμον βιβλίον, ἀδιάφορον τίνι τρόπῳ, ἐξῆλθεν ὅμως ἐκ τοῦ μο-

vel medicis, qui mentis humanae *imbecillitatem* indugant, tradere quasi *monstrum portentumque*, quo evinci possit id quoque fieri posse, ut sua ipsius verba quis haud intellegat. Hoc facere possumus, sed cum tali homine disputationem instituere non possumus. Talis enim disputatio foret non pugna cum adversario, sed caedes ejus miserabilis. Ab ejus autem aspectu ut oculi legentium prohiberentur, sedulo mihi curandum putavi.

Καὶ ἀφ' οὗ οὕτως ἐπιμελῶς ἀπέκρυψεν ἀπὸ τῶν ὀμμάτων τῶν ἀναγνωστῶν τὸ εἰδεχθὲς θέαμα ἀγοραίου λοιδορησμοῦ, περαίνει τὰ προλεγόμενα τοῦ Φαίδρου ὧδε.

Haec est res, nihil jam dicimus. Habemus enim hominem ita vinculis constrictum, ut non jam effugere possit. Ex rebus *ementitis* sumpsit materiam obtrectandi. Si aliquis pudor inest in eo, recedat ab harum literarum alma luce et tenebras quaerat sibi magis cognatas. Tenebris absconditus vivet securus; nemo desiderabit eum operamque ejus; erit ei summum otium volvendi iterum atque iterum animo illud quam verum sit: mendacia labuntur, veritas est eterna. Καὶ ὑποσημειοῖ

Continuatio sequetur.

Ἀξία ἰδίως ἐπιστάσεως ἡ γνώμη τοῦ Σχαντίου ὅτι, ἐπειδὴ ἐκεῖ ὅπου γράφει ταῦτα ὁ λόγος εἶνε περὶ ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων (de literatis hominibus), τοσαῦτα μόνον καὶ τοιαῦτα ἠδύνατο εὐπρεπῶς νὰ γράψῃ περὶ συναδέλφου· ἂν δ' ὅμως ἔγραφεν ἐν ἐφημερίσι, θὰ ἠδύνατο νὰ καταβῇ καὶ χαμηλότερον.

Τὰ θανάσιμα ἀνοσιουργήματα τοῦ συναδέλφου, δι' ἃ ἐπέσπασε τοὺς κεραυνοὺς τοῦ Ὀλυμπίου καθηγητοῦ τῆς Βυρσεβούργης, εἰσὶ τάδε·

Α'. Ἔγραψε, πρότερον μὲν ὅτι τὰ χγρ. Δ, Φ. G, d, s διαφωνοῦσιν ἐν οὐκ ὀλίγοις πρὸς τὰ Α (Πατμ.) Π, ἐν ὀλίγοις δὲ συμφωνοῦσιν·» ὕστερον δέ, ὅτι τὰ αὐτὰ Δ, Φ, G, d, s δὲν ἀφίστανται πολὺ τῶν Α, Π, καὶ ὅτι ἐν πολλοῖς παρέχουσι τὸ ὀρθόν.

Β'. Εἶπε περί τινων γραφῶν, ὅτι ὁ Σχάντιος στηρίζεται ἐπ' αὐτῶν καὶ μόνων, ὅπως διακρίνῃ τὰ χειρόγραφα τῆς Α' καὶ τῆς Β' οἰκογενείας, ὅπερ δὲν εἶνε ἀσφαλὲς τεκμήριον, διότι τὰς αὐτὰς γραφὰς τῆς ἑτέρας οἰκογενείας φέρουσι καί τινα τῶν τῆς ἑτέρας, καὶ ἀναφέρει τοιαῦτα χειρόγραφα, ἅτινα δὲν ἔχουσι τὰς γραφὰς ταύτας. Ἐνταῦθα ὁμολογεῖ καὶ αὐτὸς ὅτι ἐσφάλη· καὶ τίς δύναται νὰ καυχηθῇ ὅτι εἶνε ἀσφαλὴς ἐν τῷ πλήθει τῶν χγράφων καὶ τῇ συγχύσει τῶν διακριτικῶν στοιχείων, ἣν σύγχυσιν ἐπηύξησεν αὐτὸς ὁ Σχάντιος ἀποδώσας ἴδια ἑαυτοῦ στοιχεῖα εἰς τὰ χγραφα, καθιερωμένα ἤδη ὑπὸ Βεκκέρου ἐπὶ ἄλλων, οὐδεμιᾶς ἀνάγκης παρούσης, μόνον φιλοτιμούμενος νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ ἰδία αὐτοῦ ἐπωνυμία τῶν χειρογράφων;

Ἀλλ' ὅστις παραβάλῃ τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος τῶν μεταπτώσεων, ἃς μετέπεσεν ὁ Σχάντιος ἐν τῇ ἐκτιμήσει τῶν χγράφων, καὶ ὅστις διεξέλθῃ τὸ πλῆθος καὶ μέγεθος τῶν σφαλμάτων, ἅτινα σφάλλεται ὁ ἀνὴρ ἔν τε τῇ κριτικῇ καὶ ἐν τῇ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δίου, ὑφ' ὃν κατέκειτο, καὶ ἐτέθη ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα φωτίζῃ πᾶσι τοῖς Πλατωνικῆς σοφίας καὶ καλλιλογίας ἐρασταῖς. Καὶ δὲν θὰ ἐξενεχθῶ εἰς σχετλιασμούς, ὡς ὁ Κοραῆς, ἐπὶ τῇ μεταtοπίσει αὐτοῦ. Καθ' οἱονδήποτε τρόπον καὶ ἂν συνέβη τὸ πρᾶγμα, τοῦτο ἵσταται ἔμπεδον, ὅτι οἱ μοναχοὶ τῆς Πάτμου ἀπεδείχθησαν ἀνίκανοι φύλακες τῆς τιμίας παρακαταθήκης· καὶ ἐν ᾧ νῦν, καθ' ἃ προεῖπον, ὑπεξήχθη ἐκ τοῦ μοδίου καὶ ἐτέθη ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἦτο ἐνδεχόμενον καὶ νὰ ἀφανισθῇ ὅλως. Ἀλλ' ὁ φρυαττόμενος ἐπὶ τῇ ereptione libri pretiosi καθηγητής, καίπερ κατατρίψας μέγα μέρος τοῦ βίου του περὶ τὸν Πλάτωνα, οὐδὲν ἄλλο ἐπέδειξε μέχρι τοῦδε εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον λόγου ἄξιον ἢ τὴν ἀδάμαστον φιλοπονίαν του. Τίς δύναται π. χ. νὰ μὴ θαυμάσῃ τὴν ψυχικὴν καρτερίαν τοῦ ἀνδρός, νὰ διεξέλθῃ ὅλον τὸν Πλάτωνα, οὐδὲν ἄλλο βουλόμενος, ἢ περισυλλέγων τὰς ἐν αὐτῷ ἀπαντώσας λέξεις, ὄντως, τῷ ὄντι, ἀληθῶς, ὡς ἀληθῶς, ἀληθείᾳ, τῇ ἀληθείᾳ, καὶ ἀπαριθμῶν ποσάκις ἑκάστη τούτων ἀπαντᾷ ἐν ἑκάστῳ διαλόγῳ; Ἀλλ' αἱ ἐλπίδες ὅτι ἐκ τῆς στατιστικῆς τούτων θὰ ἀνεκάλυπτε τὴν χρονικὴν διαδοχὴν τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος ἀπέβησαν φροῦδαι· διότι ἡ ἀφετηρία ἦτο ἡμαρτημένη (1). Περὶ δὲ τῶν χειρογράφων τοῦ Πλάτωνος ἐδημοσίευσε μέχρι τοῦδε ὁ ἀκάματος ἀνὴρ δύο ἢ τρεῖς δωδεκάδας διατριβῶν. Ἀλλ' ἐν ἑκάστῃ τούτων σχεδὸν ἀλλάσσει καὶ γνώμην, ὡς ἐμφαίνεται ἐν τῇ κατωτέρω ἐκτιθεμένῃ συνόψει, καὶ τελευτῶν οὔτε ὁ ἀναγνώστης οὔτ' αὐτὸς ἴσως ἠξεύρει τί πιστεύει.

Ὁ Σχάντιος ἰσχυρίζεται ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς σωζομένοις χειρογράφοις οἱ διάλογοί εἰσι κατατεταγμένοι κατὰ Θράσυλλον· μόνον ὅτι ἐν πολλοῖς ὑπάρχουσι καὶ αἱ τετραλογίαι καὶ οἱ διάλογοι ἑκάστης, οὐ μόνον ἐλλιπεῖς, ἀλλὰ καὶ συγκεχυμένοι διὰ

ἑρμηνείᾳ τοῦ Πλάτωνος, ὁποῖα ἐλέγχω αὐτῷ ἐν ταῖς εἰς τὴν Ἀπολογίαν καὶ τὸν Κρίτωνα παρεκβολαῖς, οὗτος θὰ συμπεράνῃ ὅτι, ἂν ὁ συνάδελφος ἦτο ἄξιος τοιούτων κοσμητικῶν ἐπιθέτων, ὁ Σχάντιος θὰ ἦτο τῶν αὐτῶν ἄξιος, ἀνηγμένων εἰς τὸ ὑπερθετικόν, ἂν κατελείπετο ὑπὸ Σχαντίου βαθμὸς ὑπερθέσεως.

(1) Πρβλ. Zeller Gesch. d. gr. Philosophie ἐν τοῖς περὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μετακινήσεως (durch Verschiebung in Verwirrung gekommen). Ἀλλὰ ταῦτα λέγων ὁ Σχάντιος, ἂν δὲν νοῇ σύγχυσιν φρενῶν καὶ παρακίνησιν τοῦ βιβλιογράφου ἢ τοῦ παραγγελιοδότου, οὐδὲν ἄλλο λέγει ἢ ὅτι οὗτοι, καίπερ γνωρίζοντες τὴν τάξιν τοῦ Θρασύλλου, εἶχον λόγους νὰ μὴ τηρήσωσιν αὐτήν. Ἡμεῖς λοιπὸν ἀντισχυριζόμεθα ὅτι ἐν πολλοῖς χειρογράφοις οἱ διάλογοι δὲν εἶνε κατατεταγμένοι κατὰ Θράσυλλον (Πρβλ. χειρόγρ. ὑπ' αὔξ. ἀριθ. 6, 10, 13, 33, 42, 43, 48, 52, 53, 58, 60, 70, 73, 84, 87, 126, 127).

Ὁ Σχάντιος ὑποθέτει ὅτι πάντα τὰ περισωθέντα εἰσὶν ἀπόγραφα ἑνὸς ἀρχετύπου ἀπολεσθέντος, ὅπερ δὲν ἦτο ἀρχαιότερον οὔτε τοῦ Θρασύλλου οὔτε τοῦ 400 μ. Χ.

Ὅτι δὲν ἦτο ἀρχαιότερον τοῦ Θρασύλλου ὁ Σχάντιος συμπεραίνει ἐκ δύο φαινομένων· Α΄) ἐκ τοῦ ὅτι ἐν πᾶσιν οἱ διάλογοί εἰσι κατατεταγμένοι κατὰ Θράσυλλον. Ἀλλὰ τοῦτο οὔτε ὀρθὸν εἶνε, ὡς προεδείξαμεν, καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ ὅτι δὲν ἀποδεικνύει τίποτε (Studien σελ. 24) καὶ ὀρθῶς ὁμολογεῖ· διότι τί δυσκολίαν θὰ εἶχεν ὁ βιβλιογράφος, ἂν τῷ παρέδιδον ἓν χγραφον κατατεταγμένον κατ' Ἀριστοφάνην, νὰ μεταιάξῃ τοὺς ἐν αὐτῷ διαλόγους κατὰ Θράσυλλον;

Β΄) Λέγει ὁ Σχάντιος ὅτι « ἂν ἀποβλέψωμεν καὶ εἰς τοὺς νοθευομένους, οὕτω δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ συμπεράνωμεν ὅτι πάντα προῆλθον ἐξ ἑνὸς ἀρχετύπου· διότι οὗτοι δὲν ἐσώθησαν πάντες ἀλλ' ἑπτὰ μόνον· τούτοις δὲ προσετέθησαν καὶ οἱ Ὅροι καὶ ἔλαβον θέσιν πρὸ τῶν νοθευομένων ».

Πῶς τὸ τῶν νοθευομένων ἀποδεικνύει τὴν ἐξ ἑνὸς ἀρχετύπου καταγωγήν, ὅσον καὶ ἂν ἐβασάνισα τὸν νοῦν μου, δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξεύρω. Ἂν πάντα τὰ χειρόγραφα περιεῖχον τοὺς ἑπτὰ πάντας, θὰ ἦτο τοιοῦτό τι συμπέρασμα εὔλογον διὰ τὴν συμφωνίαν ταύτην· ἀλλ' ἄλλα ἄλλους τῶν ἑπτὰ τούτων περιέχουσιν, ὁ δὲ ἀριθμὸς 7 δὲν παρεδόθη ἡμῖν ἔκ τινος ἀρχαίας μαρτυρίας, ἀλλ' εὑρέθη ἐμπειρικῶς ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν χειρογράφων. Ἂν τὸ ὅλον τῶν σωθέντων δὲν ἦσαν 7, ἀλλὰ 5 ἢ 10, τί θὰ διέφερε τὸ πρᾶγμα;

Ὅτι τὸ ἀρχέτυπον δὲν ἦτο ἀρχαιότερον τοῦ 400 μ. Χ. συμ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

περαίνει ὁ Σχάντιος ἐκ τούτου, ὅτι παρ' Εὐσεβίῳ, Θεοδωρήτῳ, Ἰαμβλίχῳ, Θεμιστίῳ καὶ Φωτίῳ παρατίθενται χωρία τοῦ Πλάτωνος, ἄλλως ἔχοντα ἢ ὅπως τὰ περισωθέντα χειρόγραφα παραδίδουσιν, ἐξ οὗ εἰκάζει ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τῶν συγγραφέων τούτων ὑπῆρχον, παρὰ τὸ ἀρχέτυπον τῶν σωζομένων, καὶ ἄλλα χειρόγραφα διαφωνοῦντα πρὸς τοῦτο. Ἀλλ' ὁ Φώτιος ἤκμαζε τὸν 9ον αἰῶνα, ὅπερ βεβαίως δὲν ἀγνοεῖ ὁ Σχάντιος. Ἂν λοιπὸν ὁ Φώτιος εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ἄλλο χειρόγραφον διαφωνοῦν πρὸς τὸ ἀρχέτυπον τῶν περισωθέντων, ὤφειλε νὰ συμπεράνῃ ὁ Σχάντιος ὅτι τὸ ἀρχέτυπον τοῦτο δὲν δύναται νὰ εἶνε ἀρχαιότερον τοῦ Θ' αἰῶνος.

Ἀλλ' εἶνε δυνατὸν νὰ γίνηται λόγος περὶ ἄλλου ἀρχετύπου, πλὴν τοῦ ἐκ τῆς Ἀκαδημείας προελθόντος; Ὁ Σχάντιος καὶ οἱ ἄλλοι οἱ δεχόμενοι ἓν ἀρχέτυπον τῶν σωζομένων, ὤφειλον καὶ νὰ διδάξωσι καὶ διὰ μαρτυριῶν νὰ κυρώσωσι, ποῖος κατακλυσμὸς καὶ πότε ἐπῆλθεν ἐπὶ τὴν δημιουργίαν τοῦ Πλατωνικοῦ κόσμου, καὶ ἐν ποίᾳ κιβωτῷ περιεσώθη τὸ μονάκριβον χειρόγραφον, ὅπερ ἔμελλε νὰ ἀποβῇ τὸ πρωτόγονον πάντων τῶν ἐπιγόνων. Κατὰ τοὺς μετὰ Θράσυλλον δύο αἰῶνας, ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων, ὁ Πλάτων ἀνεγινώσκετο, καὶ ἀντεγράφετο ἄρα, ἁπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης. Τὰ κατ' αὐτὴν διαδεδομένα χειρόγραφα θὰ ἀνήρχοντο εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας. Κατὰ τοὺς ἐφεξῆς χρόνους μέχρις Εὐσεβίου καὶ Θεοδωρήτου, καὶ ἂν ἠλαττώθη ἡ ἀνάγνωσις, δὲν ἐπῆλθεν ὅμως σπάνις ἀντιγράφων. Κατὰ τὸν χιλιετῆ βίον τοῦ Βυζαντιακοῦ Κράτους οὐδέποτε ἔπαυσεν ὁ Πλάτων ἀναγινωσκόμενος καὶ ἀντιγραφόμενος ἔν τε πόλεσι καὶ ἐν μοναῖς τοῦ κράτους.

Τὸ πρᾶγμα λοιπὸν καὶ καθ' ἑαυτὸ θεωρούμενον φαίνεται ἀπίθανον, καὶ οὐδὲν ὑπάρχει τεκμήριον ἀσφαλές, ἐφ' οὗ βασιζόμενός τις νὰ ἰσχυρισθῇ τοιοῦτόν τι. Ἀσφαλῆ τεκμήρια τοιαύτης προελεύσεως θὰ ἦσαν κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην τάδε·

Α') Ἂν γνήσιός τις διάλογος τοῦ Πλάτωνος, γνωστὸς ἡμῖν ἀλλαχόθεν ὡς ὑπάρχων καὶ ἀναγνωσθεὶς π. χ. ὑπὸ Κικέρωνος, ἢ Εὐσεβίου ἢ Φωτίου, ἔλειπεν ἐκ πάντων τῶν περισωθέντων.

Β') Ἂν μέρος τι εὐμέγεθες διαλόγου τινὸς παρελείπετο ὑπὸ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πάντων· ὅπως ἐν τῷ Πατμίῳ παραλείπονται τοῦ Θεαιτ. τὰ ἀπὸ 208 d «πάνυ μὲν οὖν», μέχρι 209 a «τὸν σὸν λόγον», τὸ αὐτὸ δὲ μέρος συμβαίνει νὰ παραλείπηται ἔν τε τῷ Οὐατικ. Δ, καὶ ἐν τῷ Ἑνετ. Π. Ἐκ τούτου δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἐν τοῖς τρισὶ τούτοις ὁ Θεαίτ. ἢ ἀντεγράφη ἐξ ἑνὸς ἀρχετύπου ἢ εἶνε ἕτερος ἑτέρου ἀντίγραφον. Ἀλλὰ μόνον περὶ τοῦ Θεαιτήτου, οὐχὶ δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων διαλόγων τῶν χειρογράφων τούτων δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν τοῦτο· διότι οἱ ἄλλοι ἐνδέχεται νὰ ἀντεγράφησαν ἐξ ἄλλων, ὅπως καὶ τῷ ὄντι τὰ εἰρημένα χειρόγραφα δὲν ἔχουσιν ἐν πᾶσι τοῖς διαλόγοις τὴν αὐτὴν μετὰ τοῦ Πατμίου πηγήν.

Τρίτον τεκμήριον τῆς ἐξ ἑνὸς ἀρχετύπου καταγωγῆς πάντων θὰ ἦτο, ἂν ἀριθμός τις σπουδαίων ἁμαρτημάτων, οἷον παραλείψεων, προσθηκῶν καὶ ἀλλοιώσεων, ἦτο κοινὸς πᾶσιν· οὕτω θὰ ἠδύνατό τις εὐλόγως νὰ εἰκάσῃ ὅτι τὰ ἁμαρτήματα ταῦτα ἔκειντο ἐν τῷ ἑνὶ ἀρχετύπῳ καὶ συμπεριελήφθησαν ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων. Καὶ τῷ ὄντι ὁ Σχάντιος (Studien σελ. 25-45) καταλέγει τοιαῦτα ἁμαρτήματα· ἀλλὰ παραδόξως ἀποφαίνεται ὅτι εἶνε κοινὰ πάντων ἢ σχεδὸν πάντων (oder fast allen). Διὰ τοῦ σχεδὸν ἐκείνου ἀνοίγει μίαν ὀπὴν ἱκανὴν νὰ καταποντισθῇ ἡ σχεδία του. Ἔπειτα δὲ θὰ ἀποδείξωμεν ἐν οἰκείῳ τόπῳ καὶ καιρῷ, ὅτι πολλὰ τῶν νομιζομένων τούτων ἁμαρτημάτων τῶν χειρογράφων, εἰσὶν οὐδὲν ἄλλο ἢ γνώμης ἁμαρτήματα τῶν νεωτέρων κριτικῶν.

Μετὰ τὴν ὑπόθεσιν ἑνὸς ἀρχετύπου πάντων τῶν σωζομένων, ὁ Σχάντιος προβαίνει ὑποθέτων ὅτι ἐκ τούτου ἐλήφθησαν δύο ἀντίγραφα (wurden zwei Abschriften genommen) ἓν μὲν ἐλλιπές, περιέχον μόνον τὰς 6 πρώτας τετραλογίας, ἀλλὰ καλλίτερον (ὀρθότερον δηλ. ἢ ἀκριβέστερον) καὶ ἐκ τούτου προῆλθε τὸ Πάτμιον καί, ἔν τισι διαλόγοις, τρία ἄλλα, τὸ Οὐατικ. ΔΟ, τὸ Ἑνετ. Π, καὶ τὸ Τυβίγγιον, ἓν δὲ ἄλλο πλῆρες, ὡς περιέχον καὶ τὰς 7 πρώτας τετραλογίας, ἀλλὰ χειρότερον· ἐκ τούτου δὲ προῆλθον πάντα τὰ λοιπὰ χειρόγραφα· ἡ δὲ κάκη, λέγει, τῶν χειρογράφων τούτων κεῖται ἐν τούτῳ ὅτι ἔχουσι πάμπολλα παρεμβλήματα (interpolationes).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ πῶς τὰ παρεμβλήματα μαρτυροῦσιν ὅτι ἐλήφθη κακὸν ἀντίγραφον ἐκ τοῦ ἀρχετύπου. Τὸ ἀντίγραφον ἐνδέχεται νὰ ἦτο πιστότατον, τὰ δὲ παρεμβλήματα νὰ παρενεβλήθησαν ὕστερον ἢ ἐν αὐτῷ τούτῳ, ἢ ἐν τοῖς ἀπ' αὐτοῦ προελθοῦσιν.

Μετὰ ταῦτα παραθέτει ὁ Σχάντιος 4 χωρία ἔκ τε τῶν κρειττόνων καὶ ἐκ τῶν χειρόνων τὰ αὐτά, ἐξ ὧν, λέγει, ἡ διαφορὰ τῶν δύο οἰκογενειῶν γίνεται ὀφθαλμοφανής, τάδε·

Libri optimi	*Libri deteriores*
(1) ***Θεαίτ.*** 190 c. Ἐατέον δὲ καὶ σοὶ τὸ ῥῆμα ἐπὶ τῶν ἐν μέρει, ἐπειδὴ τὸ ῥῆμα ἕτερον τῷ ἑτέρῳ κατὰ ῥῆμα ταὐτόν ἐστι περὶ τοῦ ἑτέρου· λέγω γάρ κ.τ.λ. (Οὕτω τὸ Πάτμ. καὶ τὰ Δ, Π, Γ.)	Ἐατέον δὲ καὶ σοὶ τὸ ῥῆμα περὶ τοῦ ἑτέρου· λέγω γάρ.κ.τ.λ
(2) ***Ἀντερασταὶ*** 133, e. Πρὸς δὲ σέ, ὦ Σώκρατες, ὁμολογῶ καὶ καλὸν εἶναι καὶ ἀγαθόν· ἡγοῦμαι γὰρ ὀρθῶς· ἠρώτησα οὖν ἐγώ. Ἆρ' οὖν καὶ ἐν τοῖς γυμνασίοις τὴν πολυπονίαν φιλογυμναστίαν ἡγεῖ εἶναι;	Πρὸς μέν τοι σέ, ὦ Σώκρατες, ὁμολογῶ καὶ καλὸν εἶναι καὶ ἀγαθόν. Ἆρ' οὖν καὶ ἐν τοῖς γυμνασίοις τὴν πολυπονίαν φιλογυμναστίαν ἡγεῖ εἶναι;
(3) ***Εὐθύδ.*** 291 d. Ἐὰν βούλει ἀκούειν· μετὰ γὰρ τὰ ἔμπροσθεν συμβάντα αὖτις μετὰ ταῦτα ἐσκοποῦμεν κ.τ.λ.	Ἐὰν βούλῃ ἀκούειν καὶ τὰ μετὰ ταῦτα συμβάντα ἡμῖν· αὖθις γὰρ δὴ πάλιν ἐσκοποῦμεν, κ.τ.λ.
(4) ***Χαρμ.*** 158 a. Τὰ μὲν οὖν ὁρώμενα τῆς ἰδέας, ὦ φίλε παῖ Γλαύκωνος, δοκεῖς μοι οὐ-	Τὰ μὲν οὖν ὁρώμενα τῆς ἰδέας, ὦ φίλε παῖ Γλαύκωνος, δοκεῖς μοι οὐδένα τῶν προγόνων

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δένα τῶν πρὸ σοῦ ἐν οὐδενὶ ὑπερβεβληκέναι· εἰ δὲ δὴ καὶ πόρρωθεν σωφροσύνην καὶ τἄλλα κατὰ τὸν τοῦδε λόγον ἱκανῶς πεφυκυίας, μακάριόν σε, ἦν δ' ἐγώ, ὦ φίλε Χαρμίδη, ἡ μήτηρ ἔτικτεν.

καταισχύνειν· εἰ δὲ δὴ καὶ πρὸς σωφροσύνην καὶ τἄλλα κατὰ τὸν τοῦδε λόγον ἱκανῶς πέφυκας, μακάριόν σε, ἦν δ' ἐγώ, ὦ φίλε Χαρμίδη, ἡ μήτηρ ἔτικτεν.

Πλὴν τοῦ τοῦ Εὐθυδήμου, ὅπερ ὁμολογουμένως ἔχει χεῖρον ἐν τοῖς deterioribus, ἐκ τῶν λοιπῶν γίνεται ὀφθαλμοφανὲς τὸ ἐναντίον ἐκείνου ὅπερ ἰσχυρίζεται ὁ Σχάντιος, ὅτι οἱ ἐπιγραφόμενοι ὑπ' αὐτοῦ libri deteriores εἰσὶ πράγματι optimi, οἱ δὲ optimi, deteriores, ἔχοντες κείμενον μᾶλλον ἐφθαρμένον καὶ διὰ παρεμβλημάτων καὶ δι' ἡμαρτημένων γραφῶν. Ὅτι δὲν εἶχε τούτου αἴσθησιν ὁ Σχάντιος, εἶνε μεγάλης ἀπορίας ἄξιον (1).

Τὸ κέρδος, λέγει, ὅπερ ἡ κριτικὴ ἐκαρπώθη ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν χειρόνων εἶνε σχεδὸν ἴσον τῷ μηδενὶ (Studien σελ. 47). Τὸ πολὺ ἓν ἢ δύο ἀρκεῖ νὰ συμβουλεύηταί τις ἐκ τούτων πρὸς συμπλήρωσιν τῶν χασμάτων, ἅτινα ὑπάρχουσι πολυπληθῆ ἐν τοῖς τῆς Α΄ οἰκογενείας. «Ἦ σκαλίζει τις πάντα σωρὸν κόπρου, διότι ἔτυχέ ποτε ἔν τινι τούτων νὰ εὕρῃ ἓν χρυσοῦν νόμισμα;» (Studien σελ. 88). Εἶνε εὐτυχής; εἶνε εὐπρεπὴς ἡ παρομοίωσις αὐτη; Ὅλην τὴν Ζ΄ τετραλογίαν ὀφείλομεν εἰς τὰ καταπεφρονημένα ταῦτα χειρόγραφα. Τὰ δὲ ἀνωτέρω ἀντιπαραβληθέντα ὑπ' αὐτοῦ χωρία δεικνύουσι τρανῶς πόσα ὀφείλει ἡ κριτικὴ εἰς τὰ deteriora ταῦτα.

Ἀλλὰ τὸ πάντων ἀστειότατον εἶνε ὅτι, ὅτε ἔγραφε ταῦτα ὁ Σχάντιος (1874), κατέτασσε καὶ τὸ Ἑνετικὸν t εἰς τὰ χείριστα τῶν deterioribus, διετέλεσε δὲ ἔχων τὴν γνώμην ταύτην, μέχρις οὗ, κατά τινα περίεργον συγκυρίαν ὁ Ἰορδάνιος ἤρχισε νὰ

(1) Ὁ Σχάντιος ἐν τῇ διατριβῇ του «Novae commentationes Platonicae» ἀποφαίνεται ὅτι ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Φαίδωνος πρέπει νὰ ὁδηγῆται ὁ ἐκδότης μόνον ὑπὸ τοῦ Πατμίου καὶ τοῦ Τυβιγγίου. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ἐκδόσει τῇ ὑπ' αὐτοῦ γενομένῃ ἀπορρίπτει εἰκοσάκις τὴν γραφὴν τοῦ Πατμίου καὶ ἀποδέχεται ὡς ὀρθοτέραν τὴν τῶν «χειροτέρων» χειρογράφων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δημοσιεύῃ διατριβάς, ἀποδεικνυούσας ὅτι τὸ Ἑνετικὸν t εἶνε τὸ ἄριστον καὶ τὸ ἀρχέτυπον τῶν τῆς Β' οἰκογενείας χειρογράφων, καὶ ὅτι δὲν εἶνε κατωτέρας ἀξίας τοῦ Πατμίου.

Ἐν συνόψει αἱ περὶ τῶν χγράφων γνῶμαι τοῦ Σχαντίου ἔχουσιν ὧδε·

Α'. Τὰ τῆς Β' οἰκογενείας χγραφα εἰσὶ κακὰ ἀντίγραφα τοῦ ἀρχετύπου καὶ οὐδὲν σχεδὸν συμβάλλονται εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Πλατων. κειμένου.

Β'. Τὰ τῆς Β' οἰκογενείας χγραφα εἰσὶν ἰσότιμα πρὸς τὰ τῆς Α', καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ τὰ παρίδωμεν ἐν τῇ διαθέσει τοῦ Πλατων. κειμένου (1). Δὲν εἶνε πλέον ἡ χειροτέρα, ἀλλ' ἡ νεωτέρα οἰκογένεια (2).

Α'. Τὸ Ἑνετ. Π καὶ τὸ Τυβίγγιον ἔχουσι μετὰ τοῦ Πατμίου μόνον κοινὸν ὅτι κατάγονται ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἀρχετύπου, μετ' ἀλλήλων δὲ στενωτέραν συγγένειαν.

Β'. Τὸ Ἑνετικὸν Π καὶ τὸ Τυβίγγιον εἰσὶν ἔκγονα τοῦ Πατμίου.

Α'. Τὸ Παρισ. Γ (Κοισλινιανὸν) ἀνήκει εἰς τὴν Α' οἰκογένειαν (3).

Β'. Τὸ Παρισινὸν Γ ἀνήκει εἰς τὴν Β' οἰκογένειαν (4).

Α'. Τὸ Ἑνετικὸν t εἶνε ἓν τῶν χειροτέρων τῆς χειροτέρας συγγενείας τῆς χειροτέρας οἰκογενείας τῶν χειρογράφων τοῦ Πλάτωνος (5).

Β'. Τὸ Ἑνετ. t εἶνε τὸ ἄριστον τῶν τῆς Β' οἰκογενείας (6).

Γ'. Τὸ Ἑνετ. t εἶνε τὸ μόνον ἀντιπροσωπεῦον τὴν Β' οἰκογένειαν (7).

(1) Platocodex ἐν τῷ Προλόγῳ.

(2) Ὁ Σχάντιος δηλ. ἐν Studien ἀφ' οὗ διῄρεσε τὰ χειρόγραφα πάντα εἰς δύο οἰκογενείας, εἰς τὴν καλλιτέραν Α καὶ τὴν χειροτέραν Β, ὑποδιαιρεῖ τὰ τῆς Β πάλιν εἰς δύο συγγενείας, εἰς τὴν καλλιτέραν α καὶ εἰς τὴν χειροτέραν β. Εἰς ταύτην τὴν τελευταίαν κατατάσσει τὰ ἑξῆς Ξ, u, y, z, i, g, o, t, s. Κατωτέρω σελ. 84 τάσσει τὸ t πρὸ τῶν u καὶ o, ὡς τῶν χειρίστων πάντων.

(3) Philologus XXXV σελ. 655 καὶ 670.

(4) Philologus XXXV σελ. 662.

(5) Platocodex σ. 53.

(6) Philologus XXXV σελ. 669, τοῦ 1876.

(7) Platocodex τοῦ 1877 ἐν τῷ προλόγῳ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Δ'. Τὸ Ἐνετ. t εἶνε ἡ πηγὴ πάντων τῶν τῆς Β' οἰκογενείας(1).

Ε'. Τὸ Ἐνετ. t κατάγεται ἐκ τοῦ ἐξαιρέτου ποιότητος Παρισινοῦ Α (2), χωρὶς ὅμως νὰ ἐξενέγκῃ οὐδαμοῦ γνώμην εἰς ποίαν τῶν δύο οἰκογενειῶν ἀνήκει τὸ Παρ. Α, ἂν καὶ ἰδίαν διατριβὴν περὶ αὐτοῦ ἐδημοσίευσεν ἐν Rhein. Mus. σελ. 308.

Α'. Τὸ Ἐνετ. t ὀρθῶς σημειοῦται ἐν τῷ καταλόγῳ τῆς Βιβλιοθήκης, ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν ΙΒ' αἰῶνα (3).

Β'. Τὸ Ἐνετ. t ἐσφαλμένως σημειοῦται ἐν τῷ καταλόγῳ τῆς Βιβλιοθήκης ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν ΙΒ' αἰῶνα. Πρέπει νὰ τοῦ δώσωμεν ἀνωτέραν ἡλικίαν (4).

Ὅπως τινὰς νέας γνώμας περὶ τῶν χειρογράφων συνέβη κατά τινα περίεργον συγκυρίαν νὰ δημοσιεύσῃ ὁ Σχάντιος ταυτοχρόνως μετὰ Ἰορδανίου, κατ' ἄλλην ἔτι περιεργοτέραν, πολλὰς ἄλλας τῶν γνωμῶν του εἶχε προδημοσιεύσει ἤδη ὁ Οὐολράβιος, χωρίς, λέγει, νὰ λάβῃ γνῶσιν τῶν δημοσιεύσεων τούτων ὁ Σχάντιος. Ὅτι πάντα τὰ σωθέντα χειρόγραφα ἀνάγονται εἰς δύο μόνον οἰκογενείας, ἐδημοσίευσεν ἀπὸ τοῦ 1869 ὁ Οὐολράβιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Θεαιτήτου, ὁ δὲ Σχάντιος τὸ 1874 ἐν τοῖς Studien. Ἐν τῷ Θεαιτήτῳ ἐδημοσίευσεν ὁ Οὐολράβιος ὅτι τὰ χειρόγραφα Α (Πατμ.), Δ, Π ἀνήκουσιν εἰς τὴν Α' οἰκογένειαν· τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Σχάντιος τὸ 1878 ἐν Platocodex. Ἐν τῷ αὐτῷ Θεαιτήτῳ ἐδημοσίευσεν ὁ Οὐολράβιος ὅτι τὸ Παρισινὸν Γ ἐν πολλοῖς συμφωνεῖ μετὰ τῶν τῆς Α' οἰκογενείας· τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ Σχάντιος ἐν Philologus XXXV τὸ 1876· ἀλλ' ἐν Platocodex τὸ 1878 γνωσιμαχήσας τὸ κατατάσσει εἰς τὴν Β' οἰκογένειαν. Ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Φαίδωνος τὸ 1875 ὁ Οὐολράβιος χαρακτηρίζει ὡς χγραφα τῆς Α' οἰκογενείας τὰ Α (Πατμ.) Τ, Π, Δ, Φ, G, d, s· ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ ποιεῖ καὶ ὁ Σχάντιος ἐν Platocodex τὸ 1878. Ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ἀπολογίας ὁ Οὐολράβιος χαρακτηρίζει ὡς χειρόγραφα τῆς Α' οἰκογενείας τὰ Α

(1) Hermes XII τοῦ 1877, σελ. 514.
(2) Platocodex σελ. 78.
(3) Platocodex σελ. 1.
(4) Rhein. Museum XXXIII τοῦ 1878, σελ. 308.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

(Πατμ.), Δ, Π, Φ, r 14 D, S, T, d, g, h· τὸ αὐτὸ καὶ ὁ Σχάντιος ἐν Platocodex.

Τοιαῦτα περίπου καὶ τοσαῦτά εἰσι τὰ κέρδη, ἅτινα ὠφελήθη μέχρι τοῦδε ἡ περὶ τὸν Πλάτωνα ἐπιστήμη ἀπὸ τῆς φιλοπονίας τοῦ καθηγητοῦ τῆς Βυρσεβούργης. Περὶ δὲ τῆς τοῦ Πλατωνικοῦ κειμένου διορθώσεως καὶ τῆς ἑρμηνείας τοῦ Πλάτωνος θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα καὶ κατωτέρω ἐν τοῖς περὶ τῶν ἐκδόσεων τοῦ Πλάτωνος καὶ ἐν ταῖς εἰς ἕκαστον διάλογον παρεκβολαῖς.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀλεξανδρέων γραμματικῶν ἐγίνοντο λεκτικαὶ ἑρμηνεῖαι καὶ φιλοσοφικαὶ ἐξηγήσεις ἐπὶ τοῦ Πλάτωνος· αὗται δὲ ηὐξήθησαν κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Νεοπλατωνικῶν, ἰδίως ὑπὸ Ἑρμείου, Πρόκλου καὶ Ὀλυμπιοδώρου, ὧν καὶ περιεσώθησαν πολλὰ εἰς ἡμᾶς. Ἐκ τῶν ἑρμηνειῶν καὶ τῶν ἐξηγήσεων τούτων μάλιστα ἐξεπήγασαν τὰ σχόλια τὰ ἐγκατεσπαρμένα ἐν τοῖς χειρογράφοις ὑπ' ἀγνώστων χειρῶν. Τὰ πλεῖστα τούτων ἀνέρχονται εἰς τὸν 9ον καὶ 10ον αἰῶνα· ὀλίγα δὲ προσετέθησαν ὑπὸ μεταγενεστέρων. Τὸ Παρισινὸν Α καὶ τὸ Ἑνετικὸν t περιέχουσι τὰ πλεῖστα σχόλια, καὶ σχεδὸν τὰ αὐτά, τοῦθ' ὅπερ ὡσαύτως γίνεται τεκμήριον τῆς συγγενείας αὐτῶν. Τὸ Πάτμιον περιέχει ἴδια σχόλια.

Ἔντυπος ἐνεφανίσθη ὁ Πλάτων εἰς τὸν κόσμον τὸ πρῶτον ἐν τῇ λατινικῇ μεταφράσει τοῦ Μαρσιλίου Φικίνου τὸ . . . . Ἡ μετάφρασις αὕτη ἐπέχει θέσιν χειρογράφου· διότι ὁ Φικῖνος κατήρτισεν αὐτὴν ἐκ χειρογράφων, ὧν τινα ἔκτοτε ἀπωλέσθησαν. Ὁ Βέκκερος τὴν περιέλαβεν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐκδόσει τοῦ Πλάτωνος. κατὰ τὴν α' καὶ τὴν β' ἔκδοσίν της· διότι οἱ μεταγενέστεροι ἐκδόται αὐτῆς ἠλλοίωσαν τὸ κείμενον τοῦ Φικίνου.

Ἐκ χειρογράφων, μάλιστα δὲ ἐκ τοῦ Ἑνετ. Ξ, ἐξετυπώθη τὸ πρῶτον ἑλληνιστὶ ὁ Πλάτων ὑπὸ τοῦ Ἄλδου ἐν Ἑνετίᾳ τὸ 1513, συμπράττοντος τοῦ Μουσούρου, ἐν δυσὶ τόμοις, ἐν ἡμιφύλλῳ (in folio).

Ἐπηκολούθησεν ἡ ἐν Βασιλείᾳ (Basel) τὸ 1534 παρὰ Βαλδέρῳ γενομένη ἐν ἑνὶ τόμῳ ἔκδοσις τοῦ Σίμωνος Γρυναίου, συμπράττοντος τοῦ Ἰω. Ὀπωρίνου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τὸ 1556 ἐγένετο ἡ Β΄ τῆς Βασιλείας ἔκδοσις ὑπὸ Ὀππέρου, παρὰ τῷ Ἑρρίκῳ Πέτρῳ.

Νέαν ἐποχὴν κριτικῆς τοῦ Πλατωνικοῦ κειμένου ἐνεκαίνισεν ἡ τὸ 1578 ἐν Παρισίοις γενομένη ἔκδοσις τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου, ἐν τρισὶ τόμοις ἐν ἡμιφύλλῳ. Ὡς ἐκδότης ἀναγράφεται ὁ Ἰωάννης Σερρανός· ἐκ τούτου προῆλθον αἱ εἰσαγωγαί, ἡ μετάφρασις, αἱ σημειώσεις καὶ ἡ νέα κατάταξις τῶν διαλόγων εἰς ἓξ συζυγίας (1). Ἀλλ' ἡ κριτικὴ τοῦ κειμένου ἐργασία ὀφείλεται εἰς αὐτὸν τὸν ἐκδότην. Ἡ ἔκδοσις τοῦ Στεφάνου ἐπεκράτησεν ἐπὶ αἰῶνας, ὡς ἡ Πάγκοινος (Vulgata) καὶ μέχρι σήμερον αἱ παραπομπαὶ εἰς χωρία τοῦ Πλάτωνος γίνονται κατὰ τὰς σελίδας αὐτῆς, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ διὰ τῶν γραμμάτων A, B, C, D, ὁριζόμενα μέρη σελίδος.

Τὰς βάσεις τῆς σημερινῆς κριτικῆς τοῦ κειμένου ἔθεσεν ὁ Ἐμμανουὴλ Βέκκερος. Εἶχεν ἀντιβάλει 50 χειρόγραφα ἐν Παρισίοις καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, ὅτε ἐξέδωκε (1816-1818) τὸ Πλατωνικὸν κείμενον μετὰ τῆς τοῦ Φικίνου μεταφράσεως· τὸ δὲ 1823, ἀφ' οὗ ἀντέβαλεν ἄλλα 27 χειρόγραφα, συνήγαγε τὰς διαφόρους γραφὰς πάσας μετ' αὐστηρᾶς ἐπιμελείας καὶ ἀκριβείας καὶ ἐξέδωκεν ἐν δυσὶ τόμοις ὑπὸ τὸν τίτλον Commentaria critica. Τὴν ἔκδοσίν του ὁ Βέκκερος ἀφιεροῖ εἰς τὸν Σχλεϊερμάχερον, ὃν προσαγορεύει Restitutorem Platonis, ἐν ᾧ ὁ ἀληθὴς Restitutor εἶνε αὐτός. Ἐν τῇ διαδοχῇ τῶν διαλόγων ἀπεδέχθη τὴν κατάταξιν τοῦ Σχλεϊερμαχέρου. Διορθώσεις ὀλίγας ἀπεδέχθη ἐξ εἰκασίας ἰδίας ἢ ἄλλων· πᾶν σχεδὸν τὸ κείμενον τοῦ Βεκκέρου στηρίζεται ἐπὶ τῶν χειρογράφων· ὁ Βέκκερος ἐδόξαζεν ὅτι ὁ γνήσιος Πλάτων κεῖται σχεδὸν ὅλος ἐν τοῖς χειρογράφοις· διὰ τοῦτο οὐδ' ἐπεχείρησε κατάταξιν τῶν χειρογράφων εἰς optima καὶ εἰς deteriora· καὶ ἡ δόξα τοῦ Βεκκέρου ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων ὀρθή. Τὸ κείμενον τοῦ Βεκκέρου εἶνε μέχρι σήμερον σχετικῶς τὸ ἄριστον· οἱ μεταγενέστεροι ἐπήνεγκάν τινας ἐπιτυχεῖς διορθώσεις· ἀλλ' αἱ διαφθοραὶ αὐτῶν εἰσι σχετικῶς πλείονες τῶν διορθώσεων.

Ἐξαιροῦμεν τὸν Σταλβώμιον, ὅστις μετὰ μεγάλης εὐλαβείας διετήρησε τὸ κείμενον τοῦ Βεκκέρου, καὶ ὅπου ἐπιφέρει ἐνίοτε

(1) Ὅρ. εἰσαγ. σελ. 115.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μεταβολάς, στηρίζεται καὶ αὐτός, ὡς καὶ ὁ Βέκκερος, ἐπὶ ἄλλων χειρογράφων, ἅτινα ὁ Βέκκερος δὲν εἶχε γνωρίσει.

Ἀπὸ τοῦ 1821-1826 ὁ Σταλβώμιος χρησιμοποιήσας τὰς ἀντιβολὰς νέων χειρογράφων Φλωρεντινῶν καὶ Βιενναίων τὰς γενομένας ὑπὸ Φουρία καὶ Βαστίου ἐξέδωκε τὴν Α΄ κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ Πλάτωνος, ἥτις δικαίως θεωρεῖται ὡς συμπλήρωσις τῆς τοῦ Βεκκέρου.

Ὁ Σταλβώμιος ἐξέδωκε δευτέραν καὶ τρίτην ἔκδοσιν τοῦ Πλάτωνος μεθ' ἑρμηνευτικῶν σημειώσεων. Αἱ ἐκδόσεις τοῦ Σταλβωμίου ἠγαπήθησαν οὕτως ὥςτε ἐγένοντο τρόπον τινὰ ἡ Vulgata τοῦ ἄρτι λήξαντος αἰῶνος, καὶ πᾶς νεώτερος ἐκδότης οὐ μόνον ἐν Γερμανίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης, ἐφιλοτιμεῖτο νὰ ἀναγράφῃ ὅτι ἡ ἔκδοσίς του βασίζεται ἐπὶ τῆς τοῦ Σταλβωμίου.

Ἀπὸ τοῦ 1819-1832 ἐξέδωκεν ὁ Ἄστιος τὸν Πλάτωνα μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως καὶ ἐκτενῶν ἑρμηνευτικῶν καὶ κριτικῶν σημειώσεων.

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κειμένου Βεκκέρου καὶ Σταλβωμίου ἐξέδωκαν τὸν Πλάτωνα ἀνατεθεωρημένον καὶ διωρθωμένον οἱ Ἑλβετοὶ λόγιοι Βάϊτερ, Ὀρέλλιος καὶ Οὐϊγκελμάννος τὸ 1839.

Τὸ 1856-1858 ἐγένετο ἡ ἔκδοσις τοῦ Καρόλου Ἑρμάννου μετὰ κριτικων σημειώσεων. Ὁ Ἕρμαννος κατέταξε τοὺς διαλόγους κατὰ τὰς τετραλογίας τοῦ Θρασύλλου, ἂν καὶ ἐν τῇ ἀξιολόγῳ περὶ Πλάτωνος πραγματείᾳ του (Geschichte und System der Platonischen Philosophie) καθιστᾷ διάφορον χρονικὴν τάξιν αὐτῶν. Ἔτι δὲ ἐν τῇ διαθέσει τοῦ κειμένου ἐβασίσθη σχεδὸν ἐπὶ μόνου τοῦ Πατμίου καὶ τοῦ Παρισινοῦ Α, παραμελήσας τὰ λοιπά.

Τὸ 1871 ἐξεδόθη ὁ Πλάτων ἐν Παρισίοις ὑπὸ Διδότου ἐκ διορθώσεως Χιρσεγίου.

Νεωτάτη κριτικὴ ἔκδοσις τοῦ Πλάτωνος εἶνε ἡ τοῦ Ἄγγλου Joh. Burnet, Platonis opera, Recognovit brevique adnotatione critica instruxit J. B. Oxonii 1900-1903.

Ὁ Μαρτῖνος Σχάντιος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βυρσεβούργης (Würzburg) ἐπεχείρησεν ἀπὸ τοῦ 1875 νέαν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ Πλάτωνος, μήπω συντελεσθεῖσαν μέχρι σήμερον, ἐπαγγελλομένην νὰ ῥίψῃ εἰς ἀχρηστίαν τὰς τοῦ Βεκκέρου καὶ Σταλβωμίου, ὡς πεπαλαιωμένας ἤδη καὶ μὴ πληρούσας τὰς ἀξιώσεις τοῦ ΙΘ' καὶ Κ' αἰῶνος. Ὁ Σχάντιος διέτριψεν ἱκανὸν χρόνον ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ ἀντιβάλλων ἐκ νέου τὰ ἐκεῖ κατακείμενα χειρόγραφα καὶ συνάγων τὰς ἀξίας λόγου διαφορὰς, ἰδίως ὀρθογραφικάς, ἃς τυχὸν παρεῖδεν ὁ Βέκκερος καὶ ὁ Σταλβώμιος. Ταύτας δὲ καὶ ἐγκατασπείρει ἐν πολυαρίθμοις μονογραφίαις καὶ ἐν τοῖς προλόγοις τῶν ἐκδιδομένων διαλόγων, ὅπως ἔτυχε.

Ὁ Σχάντιος εἶνε ὀπαδός, ἐν τῇ κριτικῇ τῶν ἀρχαίων κειμένων, τῆς λεγομένης Ὁλλανδικῆς σχολῆς, ἧς σπουδαιότατος ἀντιπρόσωπος κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἦτο ὁ Κόβητος. Ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος τῶν Ὁλλανδῶν συνίσταται κυρίως εἰς τὸ τέμνειν καὶ κάειν. Ἡ μέθοδος αὕτη δὲν εἶνε ἁπλῶς ἀπόβλητος· τὰ κείμενα τῶν ἀρχαίων ὑπέστησαν σπουδαίας παραμορφώσεις διὰ παρεμβλημάτων· μᾶλλον δὲ τὰ τῶν πεζῶν συγγραφέων, ὅπου δὲν ὑπῆρχε τὸ μέτρον ὡς ἐν τοῖς ποιηταῖς μέγα πρόσκομμα. Οἱ ἐξοχώτεροι τῶν Ὁλλανδῶν ἢ ὀλλανδιζόντων κριτικῶν προσήνεγκον ὁμολογουμένως πολλὰς καὶ μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν κειμένων· ἀλλ' οἱ ὑποδεέστεροι πολλάκις κάμνουσιν ἄκαιρον καὶ ἄτοπον χρῆσιν τοῦ τομέως.

Ὁ Σχάντιος ἐξέχει ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ καὶ εὐχερείᾳ τοῦ τέμνειν καὶ διαστρέφειν τὰ κείμενα. Καταμαθὼν ποῦ καὶ πότε καὶ πῶς ἐνεδέχετο νὰ ἁμαρτήσωσιν οἱ ἀντιγραφεῖς, ὁσάκις ἀπαντᾷ τοιαύτη συνθήκη, εὐθὺς ἐπιχειρεῖ τὴν ἐγχείρησιν, ὀλίγον φροντίζων ἂν ὡς ἔχει τὸ χωρίον ὑγιαίνει, ὡς δὲ τὸ μεταποιεῖ, τὸ καθιστᾷ ἀνάπηρον. Διὰ δὲ τὸ πολυάσχολόν του (1) μὴ δυνάμενος νὰ ἐπιστήσῃ δεόντως ἐφ' ἕκαστα, ἐξολισθαίνει εἰς δεινὰ παραπτώματα, λεκτικά τε καὶ πραγματικά, ἅτινα ἀδικοῦσιν αὐτόν, ἐμποιοῦντα τῷ ἀναγνώστῃ δόξαν Πλατωνιστοῦ μὴ δεόντως παρεσκευασμένου εἰς τὸ μέγα ἔργον, ᾧ ἐπιχειρεῖ. Πρὸς κύρωσιν τῆς

(1) Βαστάζων τὸ βαρὺ φορτίον τῆς κριτικῆς ἐκδόσεως τοῦ Πλάτωνος, κατώρθωσεν ὁ ἀκάματος ἀνὴρ νὰ ἐκδώσῃ καὶ τρεῖς τόμους Ῥωμαϊκῆς γραμματολογίας!

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

περὶ Σχαντίου γνώμης μου ταύτης παραπέμπω τὸν ἀναγνώστην εἰς πάσας σχεδὸν τὰς εἰς τὴν Ἀπολογίαν καὶ τὸν Κρίτωνα παρεκβολάς μου, μάλιστα δὲ εἰς τὰς ἑξῆς· Ἀπολ. 20, a· 26, d, e· 28, c· 29, c·, 33, e· 35, c, d· 38, c· 41, b, c Κρίτ. 43, b, d· 44, a, b, c, d· 46, e· 48, b· 52, b· 53, b· 54, a. Ἔτι δὲ Γοργ. 513, e.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὐδέν, οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι· οὐδ' ἀμελεῖται ὑπὸ τῶν θεῶν τὰ τούτου πράγματα.

(Ἀπολ. 41 d).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ καὶ διορθώσει τῆς τε Ἀπολογίας καὶ τοῦ Κρίτωνος εἶχον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου πλὴν τῶν προμνημονευθεισῶν ὁλικῶν ἐκδόσεων τοῦ Σταλβωμίου, Ἀστίου, Ἑρμάννου, Χιρσιγίου καὶ Βυρνετίου, τὰ ἑξῆς μερικὰ ἔργα·

Platonis Euthyphro, Apologia, Crito et Phaedo. Explicavit Fischer, 1783.

Heindorfii Gorgias, Apologia etc.

Fr. Aug Wolfii: Dialogorum delectus: Euthyphro, Apologia, Crito. 1812.

The Apology of Socrates, the Crito and part of the Phaedo, by William Schmith, 5th Edition 1867.

Plato's Wertheidigungsrede und Kriton, von Chr. Krohn 4e Auflage 1868.

Platonis Apologia et Crito. Recogn. Wohlrab, 1867.

Sammlung ausgewählter Dialoge mit deutschen Kommentar, von Schanz, 1893.

Πλάτωνος Ἀπολογία Σωκράτους, ἐκτεθεῖσα μετὰ σχολίων ὑπὸ Γ. Μιστριώτου.

Platon's Werke, übersetzt von Schleiermacher.

Platon's Werke, übersetzt von J. Müller mit Einleitungen von Steinhart.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Τὰ γενικὰ αἴτια τῆς καταδίκης τοῦ Σωκράτους.

Ὁ ἄνθρωπος εἶνε φύσει ζῶον λογικόν· τοῦτο σημαίνει ὅτι ἔλαβε παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ τὴν δύναμιν τοῦ καταμανθάνειν τοὺς ἀϊδίους φυσικοὺς καὶ ἠθικοὺς νόμους, τοὺς διέποντας τόν τε φυσικὸν καὶ τὸν ἠθικὸν κόσμον, (λέγω δὲ ἠθικὸν κόσμον τὰ ἀνθρώπινα, καθ' ὅσον ταῦτα ἐξέρχονται τῶν ὁρίων τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Ζωολογίας)· καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ῥυθμίζειν ἑαυτόν, τουτέστι τὸ ἄλογον μόριον τῆς ψυχῆς του, τὰ πάθη καὶ τὰς ἐπιθυμίας, πρὸς τοὺς νόμους τούτους. Τοῦτο δὲ κατορθῶν ὁ φύσει καὶ δυνάμει λογικὸς ἄνθρωπος, ἀποβαίνει ἐνεργείᾳ λογικός.

Ἐν ᾧ πάντες εἰσὶ κεκλημένοι νὰ μετάσχωσι τοῦ θείου τούτου δωρήματος, τοῦ Λόγου, οἱ ἐκλεκτοὶ εἰσιν ἀνέκαθεν ὀλίγοι, καὶ δὲν ἀναδεικνύονται, ὡς ἔοικεν, ἄνευ ἰδιαιτέρας εὐνοίας τοῦ Θεοῦ.

Ὅταν τοιοῦτοι ἄνδρες, μέτοχοι τοῦ ἀληθοῦς Λόγου, ἀξιωθῶσι νὰ λάβωσιν εἰς χεῖρας τὰς ἡνίας κοινωνίας τινὸς ἀνθρώπων, «πάντα σχεδὸν ἀπείργασται τῷ θεῷ, ἅπερ ὅταν βουληθῇ διαφερόντως εὖ πρᾶξαι κοινωνίαν τινά» (1). Ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν καθιστῶνται οἱ πολιτικοὶ νόμοι καὶ αἱ θρησκευτικαὶ ἐντολαί, καὶ πείθονται ἢ ἀναγκάζονται τὰ μέλη τῆς κοινωνίας νὰ ῥυθμίζωσι τὰ πάθη των καὶ τὰς ἐπιθυμίας των πρὸς τὰς ῥήτρας τοῦ ἐν αὐτῇ ἐγκατεστημένου Λόγου.

(1) Πλ. Νόμ. 710 d.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τὸ δὲ πλῆθος ἐν πάσῃ ἀνθρώπων κοινωνίᾳ οὔτε ἐπιστήμην δύναται νὰ λάβῃ τῶν ἀϊδίων νόμων τῶν διεπόντων τὰ ἀνθρώπινα, οὔτε ἄρα τοῦ Λόγου τὴν δύναμιν αἰσθάνεται ἐν ἑαυτῷ ἐνεργοῦσαν καὶ κατευθύνουσαν τὰ διαβήματά του. Ἔχει δ' ὅμως λογιστικὴν δύναμιν ὑπηρετικὴν τῶν παθῶν καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτοῦ, δύναμιν ἐξευρίσκουσαν τοὺς διὰ μέσου σκοποὺς καὶ τὰ ὄργανα, δι' ὧν κατορθοῦνται οἱ ὑπὸ τῶν παθῶν καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν προτιθέμενοι τελικοὶ σκοποί (1).

Ἐν ᾗ κοινωνίᾳ τὸ κράτος τῶν νόμων τῶν τε πολιτικῶν καὶ τῶν θρησκευτικῶν, τῶν ὑπηγορευμένων ὑπὸ τοῦ Λόγου, εἶνε ἱκανὸν νὰ καταστέλλῃ καὶ νὰ ῥυθμίζῃ τὰ πάθη καὶ τὰς ὁρμὰς τοῦ πλήθους, ὥςτε ἡ ἐν αὐτῷ λογιστικὴ δύναμις νὰ μὴ δύναται νὰ ἐξευρίσκῃ ἄλλα μέσα πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ αὐτῶν παρὰ τὰ ὑπὸ τῶν νόμων συγχωρούμενα, αἱ κοινωνίαι ἐκεῖναι εὐνομοῦνται καὶ εὐημεροῦσι. Τοῦτο δὲ ἐνδέχεται μάλιστα ἐν βασιλευομέναις ἢ ἀριστοκρατουμέναις κοινωνίαις.

Ἐν δημοκρατουμέναις κοινωνίαις εὐνομία καὶ εὐημερία εἶνε δυνατά, ἐὰν συμπίπτωσιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὸ θέλημα τοῦ Λόγου, τοῦ ὑπαγορεύσαντος τοὺς νόμους, καὶ τὸ θέλημα τοῦ λαοῦ· ἐὰν δηλαδὴ τὸ ἄλογον μόριον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, τὰ πάθη καὶ αἱ ἐπιθυμίαι, τύχωσιν οὕτω πεπαιδαγωγημένα, ὥςτε νὰ μὴ τρέπωσι τὸν λογισμὸν ἐπ' ἄλλα παρ' ἐκεῖνα ἅτινα αἱ ῥῆτραι τοῦ Λόγου ἀποφαίνουσι διωκτὰ ἢ συγγνωστά. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ εὐνομία καὶ ἡ εὐημερία τῶν δημοκρατουμένων κοινωνιῶν ἑδράζεται ἐπὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ λαοῦ, θάλλει καὶ ἀκμάζει μετὰ τῆς ἀρετῆς, μαραίνεται καὶ συγκαταπίπτει μετὰ τῆς ἀρετῆς (2).

(1) Ἀριστοτ. Πολιτ. Α', 1. «Φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην (τὴν πολιτικὴν) κοινωνίαν· ὁ δὲ πρῶτος συστήσας μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος· Ὥςπερ γὰρ καὶ τελεωθὲν βέλτιστον τῶν ζώων ἄνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ χωρισθὲν νόμου καὶ δίκης χείριστον πάντων. Χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὅπλα· ὁ δ' ἄνθρωπος ὅπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ (νοεῖ τὴν ἀλλαχοῦ ὁριζομένην φυσικὴν ἀρετήν, τὴν λογιστικὴν δεινότητα), οἷς ἐπὶ τἀναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα. Διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς (τῆς ἠθικῆς δηλ.) καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χείριστον».

(2) Ταῦτα λέγων δὲν ἀποβλέπω εἰς τὰς σημερινὰς δημοκρατίας, ἀλλ' εἰς τὰς ἀρχαίας Ἑλληνικάς, πρὸς ἃς αἱ σημεριναί, πλὴν τοῦ ὀνόματος, ἐλαχίστην ἔχουσιν ὁμοιότητα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τρανὸν παράδειγμα τούτου πρόκειται ἡ ἀρχαία Ἀθηναϊκὴ δημοκρατία. Τὰ ὑπερφυᾶ καὶ ἀείμνηστα κατορθώματα αὐτῆς ἐν τοῖς καιροῖς τῶν Περσικῶν πολέμων ὀφείλονται εἰς τὴν ἀρετὴν τῶν πολιτῶν. Ταύτης φθινούσης ἔφθινε καὶ ἡ εὐνομία καὶ ἐπῆλθε τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου τὸ ὄνειδος καὶ αἱ συμφοραί.

Ἐν δημοκρατίαις οὕτω διακειμέναις, τὸ μὲν πλῆθος, ἐλαυνόμενον ὑπὸ τῶν παθῶν καὶ ἐπιθυμιῶν του, καὶ τὸν λογισμόν του τρέπον πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν μέσων τοῦ κορεσμοῦ αὐτῶν, εὑρίσκει ἀσθενὲς ἀντίταγμα παρὰ τῶν καθεστώτων νόμων, οὓς ἢ καταπατεῖ ἀνέδην, ἢ διαστρέφει καὶ καθιστᾷ καὶ αὐτοὺς ὑπηρετικοὺς τῶν σκοπῶν του· οἱ δὲ προέχοντες ἐν αὐτῷ, οἱ φύσει καὶ τροφῇ λογιστικώτεροι τοῦ πλήθους, καταμανθάνοντες τὰ ἄλογα πάθη καὶ τὰς ὀρέξεις αὐτοῦ, θεραπεύουσι καὶ ἐξυπηρετοῦσιν αὐτάς, ἀνθ' ὧν ἀπολαμβάνουσιν ἀμοιβὴν παρὰ τοῦ πλήθους τὴν ὑποστήριξιν αὐτοῦ, ὅπως ἀναρριχηθῶσιν ἐπὶ τῶν ὤμων του καὶ ἀνυψωθῶσι μέχρις ἐκείνου τοῦ τόπου, ὅπου δύνανται καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ μέρει νὰ κορέσωσι τὰ ἴδια πάθη (1).

Ἐὰν ἐν κοινωνίᾳ οὕτω διακειμένῃ ἀναφανῇ ἀνὴρ θείᾳ τινὶ μοίρᾳ κατεχόμενος ὑπὸ τοῦ Λόγου καὶ πρὸς τοῦτον ῥυθμίζων πρῶτον μὲν ἑαυτόν, ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς ῥύθμισιν τῶν συγκοινωνῶν του ἐπειγόμενος, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἄγῃ ἡσυχίαν ὑπὸ φιλανθρωπίας, νομίζων ὅτι ὁ ἀνεξέταστος βίος οὐ βιωτὸς ἀνθρώπῳ (2), τοιοῦτος ἄνθρωπος θὰ προσκρούσῃ πρὸς τὰ συμφέροντα τῶν λογιστικῶν ἐκείνων, «ὧν δριμὺ μὲν βλέπει τὸ ψυχάριον καὶ ὀξέως διορᾷ ταῦτα ἐφ' ἃ τέτραπται, ὡς οὐ φαύλην ἔχον τὴν ὄψιν, κακίᾳ δ' ἠναγκασμένον ὑπηρετεῖν, ὥστε ὅσῳ ἂν ὀξύτερον βλέπῃ τοσούτῳ πλείω κακὰ ἐργαζόμενον» (3). Ἡ δὲ λογιστικὴ δεινότης αὐτῶν ἐπειγομένη ὑπὸ τοῦ φόβου καὶ τοῦ μίσους θὰ ἐξεύρῃ τρόπους νὰ πείσῃ τὸ πλῆθος ὅτι εἶνε ἐχθρὸς

(1) Πλ. Πολιτ. 493. Δημοσθ. Ὀλυνθ. Γ', 22 «Ἐξ οὗ δ' οἱ διερωτῶντες ὑμᾶς οὗτοι πεφήνασι ῥήτορες· τί βούλεσθε; τί γράψω; τί ὑμῖν χαρίσωμαι; προπέποται τῆς παραυτίκα χάριτος τὰ τῆς πόλεως πράγματα καὶ τοιαυτὶ συμβαίνει· καὶ τὰ μὲν τούτων πάντα καλῶς ἔχει, τὰ δ' ὑμέτερα αἰσχρῶς».

(2) Ἀπολ. 38 a. Εὐθύφρ. 3 d.

(3) Πλ. Πολιτ. 519 a.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

αὐτοῦ καὶ λυμεών. Ταῦτά εἰσι τὰ αἴτια καὶ οὗτοι οἱ αἴτιοι τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Οἱ κατήγοροι τοῦ Σωκράτους.

Τὸ 399 π. Χ. νεανίας τις τραγῳδιοποιός, Μέλητος Μελήτου, Πιτθεὺς τὸν δῆμον, τἄλλα ἄγνωστον πρόσωπον καὶ εἰς τὸν Σωκράτην (1) καὶ εἰς ἡμᾶς, ἐπήγαγε κατὰ Σωκράτους γραφὴν ἀσεβείας. Ἐπὶ δὲ τοῦ δικαστηρίου παρέστησαν δύο συνήγοροι (συγκατήγοροι), ὁ Ἄνυτος καὶ ὁ Λύκων.

Ὁ Ἄνυτος ἦτο ὁ ἐπιφανέστατος καὶ ὁ δυνατώτατος τῶν τριῶν καί, κατὰ τὰ φαινόμενα, ὁ κύριος μοχλὸς τῆς καταδιώξεως τοῦ Σωκράτους. Ὁ Πλάτων ἐν τῷ Μένωνι ἀπεικονίζει ἡμῖν τὸν Ἄνυτον μετὰ πολλῆς λεπτότητος καὶ ἀστικότητος· «Ἄνυτος γὰρ ὅδε πρῶτον μέν ἐστι πατρὸς πλουσίου τε καὶ σοφοῦ Ἀνθεμίωνος, ὃς ἐγένετο πλούσιος οὐκ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου οὐδὲ δόντος τινός, ὥςπερ ὁ νῦν νεωστὶ εἰληφὼς τὰ Πολυκράτους χρήματα Ἰσμηνίας ὁ Θηβαῖος, ἀλλὰ τῇ ἑαυτοῦ σοφίᾳ κτησάμενος καὶ ἐπιμελείᾳ, ἔπειτα καὶ τὰ ἄλλα οὐχ ὑπερήφανος δοκῶν εἶναι πολίτης οὐδ' ὀγκώδης τε καὶ ἐπαχθής, ἀλλὰ κόσμιος καὶ εὐσταλὴς ἀνήρ· ἔπειτα τοῦτον εὖ ἔθρεψε καὶ ἐπαίδευσεν, ὡς δοκεῖ Ἀθηναίων τῷ πλήθει· αἱροῦνται γοῦν αὐτὸν ἐπὶ τὰς μεγίστας ἀρχάς» (2).

Ὁ ἔπαινος τοῦ πατρὸς εἶνε βεβαίως εἰλικρινής, ἀλλὰ τὰ περὶ Ἀνύτου λεγόμενα φέρουσι τὸν τύπον μόνον τοῦ ἐπαίνου, κατ' ἀλήθειαν δὲ οὐδὲν λέγει πρὸς ἔπαινον αὐτοῦ. Τεκμήριον τῆς ἀγαθῆς τροφῆς καὶ παιδείας του εἶνε ὅτι οὕτω δοκεῖ τῷ πλήθει Ἀθηναίων! καὶ πάλιν τῆς δόξης τοῦ πλήθους τεκμήριον φέρει ὅτι αἱροῦνται αὐτὸν ἐπὶ τὰς μεγίστας ἀρχάς! Φαντάζομαι τὸν ἀριστο-

(1) Πλ. Εὐθύφρ. 2 b.
(2) Πλ. Μέν. 90.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

κράτικὸν φιλόσοφον μειδιῶντα, ὅτε ἔγραφε περὶ τῶν ἀρχαιρεσιῶν τούτων τοῦ Ἀθηναϊκοῦ πλήθους. Ἐν δὲ τῷ ἐφεξῆς μετ' αὐτοῦ διαλόγῳ τὸν ἠθογραφεῖ ἔχοντα τὰ ἐναντία τοῦ πατρός του προσόντα, καὶ προφανῶς διὰ τοῦτο κατέλεξε τὰς ἀρετὰς τοῦ πατρός, ἵνα δι' ἀντιπαραβολῆς γείνωσι καταφανέστεραι αἱ κακίαι τοῦ υἱοῦ· ἐν τῷ διαλόγῳ ὁ Ἄνυτος ἀπεικονίζεται ὑπερήφανος, ὀγκώδης καὶ ἐπαχθὴς ἀνήρ· τελευτῶν δὲ καταλήγει εἰς ἀπειλὰς ἁρμοζούσας εἰς τὸ στόμα τυράννου μᾶλλον ἢ δημοκρατικοῦ πολίτου (1).

Ἀλλαχόθεν γινώσκομεν ὅτι ἦτο βυρσοδέψης καὶ ἐκληρονόμησε πιθανῶς παρὰ τοῦ πατρὸς τὸ ἐπάγγελμα, ὅτι ἐξελέχθη ποτὲ σιτοφύλαξ, ὅτι τὸ 409 π. Χ. ἀπεστάλη στρατηγὸς μετὰ τριάκοντα τριήρων πρὸς βοήθειαν τῆς Πύλου, πολιορκουμένης ὑπὸ Λακεδαιμονίων, κωλυθεὶς δὲ ὑπ' ἐναντίων ἀνέμων περὶ τὸν Μαλέαν δὲν ἔφθασεν ἐγκαίρως, ἐφ' ᾧ κατηγορηθεὶς ἐξέφυγε, δεκάσας διὰ χρημάτων τοὺς δικαστάς.

Ὑπὸ τῶν Τριάκοντα ἐξωρίσθη μετ' Ἀλκιβιάδου καὶ Θρασυβούλου. Μετὰ δὲ τὴν νικηφόρον αὐτῶν κάθοδον εἰς τὴν πόλιν λέγεται ὅτι ἐδείχθη μετριοπαθέστατος, κατέχων καὶ τοὺς περὶ ἑαυτὸν ἀπὸ ἀντεκδικήσεων.

Τὰ γενικὰ αἴτια τῆς πρὸς τὸν Σωκράτην δυσμενείας τοῦ Ἀνύτου ἦσαν οὐχὶ ἄλλα ἢ τὰ ὑπὸ Πλάτωνος ὑποσημαινόμενα. Ὁ πλούσιος καὶ τῆς δημοκρατίας ἀναστηλωτὴς βυρσοδέψης κατέτασσεν ἑαυτὸν εἰς τοὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας, καὶ δὲν ἠνείχετο τοῦ Σωκράτους τὸν ἄνευ διακρίσεως προσώπων ἔλεγχον ἐπιφανῶν ὁμοίως καὶ ἀφανῶν (2). Φαίνεται δὲ ὅτι ἔσχε καὶ ἰδίαν ἀφορμὴν ἔχθρας πρὸς τὸν Σωκράτην. Ὁ Ἄνυτος εἶχεν υἱὸν εὐφυᾶ καὶ φιλομαθῆ καὶ ἐνασμενίζοντα νὰ συνδιατρίβῃ μετὰ Σωκράτους, ὅστις καὶ συνεβούλευσε τὸν πατέρα νὰ τὸν παιδεύσῃ τὰ ἐλευθέρια μαθήματα. Ἀλλ' ὁ Ἄνυτος προώριζεν αὐτὸν διάδοχον ἐν τῷ

(1) Μέν. 94 e. «Ὦ Σώκρατες, ῥᾳδίως μοι δοκεῖς κακῶς λέγειν ἀνθρώπους. ἐγὼ μὲν οὖν ἄν σοι συμβουλεύσαιμι, εἰ ἐθέλεις ἐμοὶ πείθεσθαι, εὐλαβεῖσθαι· ὡς ἴσως μὲν καὶ ἐν ἄλλῃ πόλει ῥᾷόν ἐστι κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπους ἢ εὖ· ἐν τῇδε δὲ καὶ πάνυ· οἶμαι δέ σε καὶ αὐτὸν εἰδέναι».

(2) Μέν. αὐτόθι. «Ὦ Μένων, Ἄνυτος μέν μοι δοκεῖ χαλεπαίνειν· καὶ οὐδὲν θαυμάζω· οἴεται γάρ με πρῶτον μὲν κακηγορεῖν τούτους τοὺς ἄνδρας, ἔπειτα ἡγεῖται καὶ αὐτὸς εἶναι εἷς τούτων».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἰδίῳ ἐπιτηδεύματι, καὶ ὠργίζετο κατὰ Σωκράτους ὡς διαφθείροντος τὸν υἱόν του καὶ πληροῦντος τὴν κεφαλήν του φρονήματος καὶ καταφρονήματος τοῦ πατρός.

Ὁ δὲ Λύκων φαίνεται ὅτι ἦτο ῥήτωρ· ἐν γοῦν τῇ Ἀπολογίᾳ λέγει ὁ Σωκράτης ὅτι ἐπέθετο αὐτῷ ἀχθόμενος ὑπὲρ τῶν ῥητόρων· καὶ ἴσως ὡς ῥήτορα τὸν παρέλαβον συνήγορον. Ὁ Ξενοφῶν ἐν τῷ ἑαυτοῦ Συμποσίῳ εἰσάγει καί τινα Λύκωνα πατέρα τοῦ καλοῦ μειρακίου Αὐτολύκου, τοῦ νικήσαντος ἐν τοῖς Παναθηναίοις παγκράτιον, οὗ πρὸς τιμὴν γίνεται τὸ συμπόσιον ὑπὸ τοῦ ἐραστοῦ του, Καλλίου τοῦ Ἱππονίκου. Τὸν Λύκωνα τοῦτον παριστᾷ θαυμαστὴν τῆς ἀποκαλυπτομένης ἀρετῆς καὶ τῶν φρονίμων λόγων τοῦ Σωκράτους. Ποῦ μὲν ἐπιφωνεῖ πρὸς τὸν υἱὸν «Ἀκούεις ταῦτα, ὦ υἱέ;» περὶ δὲ τὸ τέλος λέγει πρὸς τὸν Σωκράτην «Νὴ τὴν Ἥραν, ὦ Σώκρατες, καλός γε καὶ ἀγαθὸς δοκεῖς μοι ἄνθρωπος εἶναι». Ὁ Λύκων οὗτος ὑπολαμβάνεται ὀρθῶς ὅτι εἶναι αὐτὸς ὁ κατήγορος τοῦ Σωκράτους, ἐπιβεβαιοῦντος καί τινος σχολίου εἰς τὴν τοῦ Πλάτωνος Ἀπολογίαν, ἔχοντος ὧδε· «Λύκων πατὴρ ἦν Αὐτολύκου, Ἴων τὸ γένος, δῆμον Θορίκιος, πένης». Καίτοι ἀμφισβητοῦσιν ἄλλοι τε καὶ ὁ Κόβητος (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἡ κατηγορία τοῦ Σωκράτους.

Ἡ γραφὴ ἢ ἀντωμοσία τοῦ Μελήτου, κατὰ τὸν Φαβωρῖνον, ἐσώζετο ἐπ' αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις ἐν τῷ Μητρῴῳ (2). Εἶχε δὲ κατ' αὐτὸν ὧδε· «Τάδε ἐγράψατο καὶ ἀντωμόσατο Μέλητος Μελήτου Πιτθεὺς Σωκράτει Σωφρονίσκου Ἀλωπεκῆθεν. Ἀδικεῖ Σωκρά-

(1) Cobet, Prosopogr. Xenoph. p. 56.

(2) Διογ. Λαέρτ. Β', 40. «Ἀνάκειται γὰρ ἔτι καὶ νῦν, φησὶ Φαβωρῖνος, ἐν τῷ Μητρῴῳ». Τὸ παρατιθέμενον φέρει τὸν τύπον τῆς ἀντωμοσίας· διότι ἡ γραφὴ δὲν ἠδύνατο νὰ περιέχῃ τὸ ἀντωμόσατο. Ἀλλὰ τὰ ἑπόμενα «Ἀδικεῖ Σωκρ. κτλ.» φαίνεται ὅτι εἶνε αὐτὸ τὸ τῆς γραφῆς κείμενον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

της, οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσηγούμενος· ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων. Τίμημα θάνατος». Ὁ δὲ Ξενοφῶν (1) παραθέτει καὶ αὐτὸς τὴν γραφήν, ὑποσημαίνων διὰ τοῦ «τοιάδε τις» ὅτι ἔγραφεν ἀπὸ μνήμης. «Ἡ μὲν γραφὴ κατ' αὐτοῦ τοιάδε τις ἦν. Ἀδικεῖ Σωκράτης, οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέρων· ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων». Ὁ δὲ Πλάτων ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ παραθέτει αὐτὴν μὴ τηρῶν τὴν ἀκρίβειαν τῆς λέξεως «Λάβωμεν αὖ τὴν τούτων ἀντωμοσίαν· ἔχει δέ πως ὧδε· Σωκράτη φησὶν ἀδικεῖν, τούς τε νέους διαφθείροντα καὶ θεοὺς οὓς ἡ πόλις νομίζει οὐ νομίζοντα, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά».

Καθ' ὅσον ἐγὼ ἠξεύρω, οὐδεὶς ἠμφισβήτησεν ἐν τούτῳ τὴν ἀληθοσύνην τοῦ Φαβωρίνου καὶ τὴν γνησιότητα τῆς παραδιδομένης ὑπ' αὐτοῦ ἀντωμοσίας, πλήν γε Σχαντίου. Κρίνω δὲ ἀξίους ἐκθέσεως ἐνταῦθα τοὺς λόγους δι' ὧν ὁ σοφὸς Πλατωνιστὴς ἀποφαίνει τὸν Φαβωρῖνον ψευδόμενον. Τὸ παρὰ Ξενοφῶντι, λέγει, κείμενον καὶ τὸ παρὰ Φαβωρίνῳ ταυτίζονται, πλὴν τῆς ἐπουσιώδους διαφορᾶς εἰσφέρων, εἰσηγούμενος. Ἀλλ' ὁ Ξενοφῶν δὲν ἐξαγγέλλει τὴν γραφὴν διὰ τοῦ ἥδε, ἀλλὰ διὰ τοῦ τοιάδε· οὕτω δὲ δὲν εἶνε δυνατόν ποτε τὸ ὑπ' αὐτοῦ παραδεδομένον κείμενον τῆς γραφῆς νὰ εἶνε τὸ γνήσιον. Ἐπειδὴ δὲ ταυτίζονται τὰ δύο κείμενα, ἕπεται ἐκ τούτου ὅτι ἢ ὁ Ξενοφῶν ψεύδεται, ἢ ὁ Φαβωρῖνος (Entweder hat Favorinus gelogen, oder Xenophon). Μεθ' ὃ ἐρωτᾷ ὁ Σχάντιος μετ' ἤθους: «Τίς λοιπὸν θὰ ἤθελε παραδεχθῇ μετὰ τοῦ Breitenbach, ὅτι εἰς τὸ πεῖσμα τοῦ τοιάδε τις, ὅμως ὁ Ξενοφῶν κατὰ τὰ οὐσιώδη παρέδωκεν ἡμῖν τὸ αὐθεντικὸν κείμενον τῆς γραφῆς, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ὅτι ὁ Φαβωρῖνος ἀλαζονεύεται καὶ τὴν γραφὴν δὲν παρέλαβεν ἐκ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Μητρῴου, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ξενοφῶντος;» Δηλαδὴ μὲ ἄλλους λόγους, ἐὰν ποτε, διστάζων περὶ τοῦ πιστοῦ τῆς μνήμης σου, εἴπῃς «ἤκουσα τοῦ δεῖνος λέγοντος τοιάδε», ὀφείλεις νὰ παραθέσῃς τοὺς ἀκουσθέντας λόγους οὐχὶ πιστῶς, ὅπως τοὺς ἤκουσες· ἄλλως, κατὰ τὸν Σχαντιον,

(1) Ξενοφ. Ἀπομν. Α', 1.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ψεύδεσαι. Ἀλλ' ἐάν, παρὰ τὴν δυσπιστίαν, ἔτυχε νὰ τηρήσῃ πιστῶς ἡ μνήμη μου τὰ ἀκουσθέντα, ἄλλως τε καὶ ὅταν ταῦτα εἶνε πέντε ἢ ἓξ λέξεις, ὅσαι περίπου ἦσαν αἱ τῆς γραφῆς τοῦ Σωκράτους; Ἔπειτα εἶνε τὰ δύο κείμενα ἀπαράλλακτα; Ὁ μὲν Φαβωρῖνος παραθέτει ὄνομα, ἐπώνυμον καὶ δῆμον τῶν διαδίκων, ὁ δὲ Ξενοφῶν οὐδὲν τοιοῦτον· ὁ μὲν Φαβωρῖνος ἐπιφέρει: «Τίμημα θάνατος», ὁ δὲ Ξενοφῶν παραλείπει· ὁ μὲν Φαβωρῖνος γράφει εἰσηγούμενος, ὁ δὲ Ξενοφῶν εἰσφέρων. Δὲν ἦσαν ἱκαναὶ αἱ διαφοραὶ αὗται νὰ δικαιολογήσωσιν ἀποχρώντως τὴν ὑπὸ Ξενοφῶντος χρῆσιν τοῦ τοιάδε τις, ἀντὶ τοῦ ἥδε; Ἀλλ' ἐνώπιον τοιαύτης συλλογιστικῆς δυνάμεως οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ θὰ ἠδύνατο νὰ σταθῇ ἔμπεδον, καὶ ὁ Σχάντιος θὰ ἠδύνατο νὰ καυχηθῇ ὅτι εἶνε αὐτὸς μέτρον πάντων χρημάτων.

Εἰσαχθείσης τῆς δίκης καὶ καθεζομένου τοῦ δικαστηρίου, ὁ Μέλητος εἶπε τὴν κατηγορίαν, οἱ δὲ δύο ἄλλοι συνηγόρησαν ἢ ἐδευτερολόγησαν. Τὴν κατηγορίαν λέγεται ὅτι συνέθεσεν ὁ λογογράφος Πολυκράτης, λαβὼν γενναίαν ἀμοιβὴν παρὰ τοῦ Ἀνύτου (1). Ὅτι ὁ Πολυκράτης συνέθεσε κατηγορίαν κατὰ Σωκράτους, τοῦτο μαρτυρεῖται σαφῶς ὑπὸ Ἰσοκράτους ἐν τῷ Βουσίριδι. Ἀλλ' ὁ Φαβωρῖνος, κατὰ Διογένην, «φησὶν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἀπομνημονευμάτων μὴ εἶναι ἀληθῆ τὸν λόγον τοῦ Πολυκράτους· ἐν αὐτῷ γάρ, φησί, μνημονεύει τῶν ὑπὸ Κόνωνος τειχῶν ἀνασταθέντων». Τόσον ἤρκεσεν εἰς τὴν καινοσπουδίαν τῶν νεωτέρων κριτικῶν, νὰ ἀπορρίψωσι τὰς μαρτυρίας Ἑρμίππου, Θεμιστίου, Κοϊντιλιανοῦ, ὡς νὰ μὴ ἦσαν ἱκανοὶ οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι νὰ διίδωσι τόσον παχυλὸν ἀναχρονισμόν, ἂν ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἀληθεῖ τοῦ Πολυκράτους κατηγορίᾳ, καὶ νὰ πλάσωσιν ὅτι ὁ Πολυκράτης συνέθεσε τὴν τοῦ Σωκράτους κατηγορίαν πολλὰ ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους, ὥστε νὰ δύναται νὰ μνημονεύῃ τῶν ὑπὸ Κόνωνος τὸ 393 π. Χ. ἀνασταθέντων τειχῶν. Ἀλλ' ἡ μαρτυρία τοῦ Φαβωρίνου οὐδαμῶς μαρτυρεῖ ὅτι δὲν ἦτο ὁ Πολυκράτης ὁ συνθέσας τὴν πραγματικὴν ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου λεχθεῖσαν κατηγορίαν, ἀλλ' ὅτι ἡ κατὰ τοὺς χρόνους του ὑπὸ τὸ

(1) Quintil. II, 17, 4. Θεμίστιος 23. Ἕρμιππος παρὰ Διογ. Λαερτ. Β' 38.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὄνομα τοῦ Πολυκράτους φερομένη κατηγορία δὲν ἦτο ἡ ἀληθής, δηλαδὴ ἡ ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἀπαγγελθεῖσα· ἦτο ἴσως ἄλλη τις ὑπὸ μεταγενεστέρου τινὸς σοφιστοῦ συντεθεῖσα ὡς ῥητορικὸν γύμνασμα, ἢ ἐνδέχεται μὲν νὰ ἦτο τοῦ Πολυκράτους, οὐχὶ δὲ ἡ ἐν τῷ δικαστηρίῳ λεχθεῖσα, ἥτις ἴσως οὐδέποτε ἐξεδόθη, ἀλλὰ μεταγενεστέρα διασκευὴ ἐκείνης, ὅτε ὁ Πολυκράτης ἠδύνατο νὰ ὑποπέσῃ εἰς τὸν ἀναχρονισμὸν τῆς τῶν τειχῶν ἀναστάσεως. Τοῦτο δέ μοι φαίνεται καὶ τὸ πιθανώτερον. Ὁ Ἄνυτος, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους φαίνεται ὅτι περιῆλθεν εἰς μεγάλας δυσχερείας καὶ κινδύνους ὑπὸ τῶν μεταμεληθέντων Ἀθηναίων, εἶχε μεγάλην ἀνάγκην, πρὸς ἄμυνάν του, νὰ δημοσιευθῇ ἐπὶ τὸ ἐπικαιρότερον διεσκευασμένη ἡ ἐπὶ δικαστηρίου κατηγορία, ἵνα ἀναγινώσκῃ ὁ λαὸς τὰ ἀντιδημοτικὰ φρονήματα καὶ διδάγματα τοῦ Σωκράτους.

Τὰ κεφάλαια τῆς κατηγορίας, τὰ μὲν καταλέγει ὁ Ξενοφῶν(1), τὰ δὲ συνάγομεν ἐκ τῆς Πλατωνικῆς Ἀπολογίας. Ὁ κατήγορος φαίνεται ὅτι δὲν ἠρκέσθη εἰς ἀνάπτυξιν τοῦ ἐν τῇ γραφῇ ἐγκλήματος, ἀλλὰ προσέθηκε πολλὰ ἔξω τῆς γραφῆς. Ἰδίως ἐτόνισε

(1) Ξενοφ. Ἀπομν. Α' 1-3. Πλάσμα ἐπὶ πλάσματος ἐποικοδομούμενον! Ἀφ' οὗ διὰ παρερμηνείας τῶν λόγων τοῦ Φαβωρίνου εὑρέθη, ὅτι ἡ κατηγορία τοῦ Πολυκράτους ἐγράφη πολλὰ ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους, τότε ἀνεκαλύφθη καὶ ὅτι τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ξενοφῶντος ἐγράφησαν μὲν πρὸ τῆς κατηγορίας τοῦ Πολυκράτους, ἀλλ' ὕστερον, λαβὼν γνῶσιν τῆς κατηγορίας ταύτης ὁ Ξενοφῶν, παρενέβαλε τὰ κεφάλαια τὰ ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ «ἔφη ὁ κατήγορος» (Α', 2, 9-61)· ὥςτε ἡ ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασιν ἀπολογία τοῦ Ξενοφῶντος δὲν γίνεται πρὸς τὴν ἐν τῷ δικαστηρίῳ, ἀλλὰ πρὸς τὴν τοῦ Πολυκράτους κατηγορίαν! Ὁ πρῶτος ἐννοήσας τοῦτο εἶνε ὁ Κόβητος (Nov. lect. p. 662)· ἐπηκολούθησαν δ' αὐτῷ πολλοὶ καὶ σοφοὶ ἄνδρες. Τελευταῖος ὁ Σχάντιος (Pl. Apol. S. 24) δι' ἀναλύσεως τῶν Ἀπομνημονευμάτων ἐπιχειρεῖ νὰ πείσῃ ὅτι ἡ ὑπόθεσις τοῦ Κοβήτου εἶνε ὀρθή. Ἐμὲ τοὐλάχιστον οὐδεὶς τῶν ἐκεῖ ἐκτιθεμένων λόγων ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ἀνδρός μοι φαίνεται πειστικός. Τοὐναντίον δὲν δύναμαι νὰ νοήσω πῶς ὁ Ξενοφῶν ἦτο οὕτως ἔμπληκτος, ὥςτε, ἐνῷ ἡ πρόθεσις τῆς συγγραφῆς του εἶνε νὰ ἀνασκευάσῃ τοὺς λόγους, δι' ὧν ἔπεισαν τὸ δικαστήριον οἱ γραψάμενοι Σωκράτην ὅτι ἦτο ἄξιος θανάτου, προϊὼν ἀνασκευάζει λόγους μὴ ῥηθέντας ὑπὸ τοῦ κατηγόρου ἐν τῇ δίκῃ καὶ μὴ πείσαντας ἄρα τὸ δικαστήριον, ἀλλὰ λόγους γραφέντας ὑπό τινος Πολυκράτους πολλὰ ἔτη μετὰ τὴν δίκην! Τοιαύτην ἐμπληξίαν μόλις θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν εἴς τινα Διογένην ἢ Αἰλιανόν, οὐχὶ εἰς τὸν Ξενοφῶντα. Τῷ ἦτο τόσον δύσκολον, πρὶν τὰ δημοσιεύσῃ, νὰ τὰ μετασκευάσῃ πως, ὥςτε νὰ εἶνε ὁμόλογα ἑαυτοῖς.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τὴν διαφθορὰν τῶν νέων, κατηγορῶν οὐ μόνον ὅτι ἐδίδασκε τὴν περὶ τοὺς θεοὺς ἀσέβειαν, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἔπειθεν αὐτοὺς νὰ καταφρονῶσι τῆς καθεστώσης πολιτείας, ἀπονεμούσης τὰς μεγίστας ἀρχὰς διὰ κληρώσεως, ὅτι εἴθιζεν αὐτοὺς νὰ καταφρονῶσι τῶν ἀπαιδεύτων πατέρων καὶ συγγενῶν, αὐτοὶ πεπαιδευμένοι ὄντες ὑπὸ Σωκράτους, ὅτι ἐξέλεγε τῶν ποιητῶν τὰ πονηρότατα καὶ τὰ ἀντιδημοτικὰ καὶ ἐδίδασκε τοὺς νέους, οἷον τὰ τοῦ Ὁμήρου·

Ὅντινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα κιχείη,
Τὸν δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς.
. . . .
Ὃν δ' αὖ δήμου τ' ἄνδρα ἴδοι βοόωντά τ' ἐφεύροι,
Τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν ὁμοκλήσασκέ τε μύθῳ κτλ. (1).

Ἔτι δὲ φαίνεται ὅτι ἰσχυρῶς ἐτόνισεν ὁ κατήγορος, ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ὁ Κριτίας, δύο ἄνδρες ὀλέθριοι εἰς τὴν πόλιν, ἐγένοντο μαθηταὶ τοῦ Σωκράτους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Ἡ ἀπολογία τοῦ Σωκράτους.

Ἐγγιζούσης τῆς δικασίμου ἡμέρας, ὁ Σωκράτης διατρίβων περὶ τὰς συνήθεις ὁμιλίας οὐδὲν ἐφρόντιζε περὶ τῆς ἀπολογίας του· ὑπομιμνησκόντων δὲ τῶν φίλων, ἔλεγεν ὅτι διὰ παντὸς τοῦ βίου τοῦτο ἐμελέτα, τί νὰ ἀπολογηθῇ, ἂν ποτε κατηγορεῖτο ὡς ἀδικῶν· διὰ παντὸς τοῦ βίου διεσκόπει τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα, καὶ ἐκεῖνα μὲν ἔπραττε, τούτων δ' ἀπείχετο· τὴν δὲ τοιαύτην διαβίωσιν νομίζει τὴν καλλίστην ἀπολογίας μελέτην. Ἐνισταμένων δὲ τῶν φίλων, ὅτι πολλοὺς ἤδη μηδὲν ἀδικοῦντας ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι κατεδίκασαν, παραχθέντες ὑπὸ τῆς ῥητορικῆς δεινότητος τῶν κατηγόρων, ἀπεκρίθη ὁ Σωκράτης, ὅτι δὶς ἤδη ἐπιχειρήσαντος νὰ σκεφθῇ περὶ τῆς ἀπολογίας του ἠναντιώθη τὸ δαιμόνιον, ἐξ οὗ εἰκάζει ὅτι καὶ τὸ θεῖον νομίζει βέλτιστον αὐτῷ

(1) Ὁμ. Ἰλ. Β, 188-189 καὶ 198-199.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

νὰ ἀποθάνῃ ἐν τῷ παρόντι ἔντιμον καὶ ἄπονον θάνατον, πρὶν καταλάβωσιν αὐτὸν τοῦ γήρατος τὰ δεινὰ καὶ ἀηδῆ (1). Ὡσαύτως λέγεται ὅτι ὁ Λυσίας συνέθεσεν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπολογίαν ἐστοχασμένην τῶν δικαστῶν (2), δηλαδὴ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ῥητορικῆς τέχνης χρησιμοποιοῦσαν πᾶν σύνηθες μέσον, δι' οὗ θὰ ἐπετυγχάνετο ἡ ἀθῴωσις. Ὁ δὲ Σωκράτης εὑρὼν ταύτην μᾶλλον δικανικὴν ἢ ἐμφιλόσοφον, τὴν ἀπέβαλε μετ' ἐπαίνων, ὡς ἀνάρμοστον ἑαυτῷ (3).

Ἐν τούτοις μοι φαίνεται πλημμελὲς νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἀπελογήθη ὅλως ἐξ ὑπογυίου καὶ δὲν προεμελέτησε καθ' ἑαυτὸν τὰ κεφάλαια τῆς ἀπολογίας του· τὸ πρᾶγμα θὰ ἦτο παρὰ φύσιν. Δὲν ἔστερξε συζήτησιν μετὰ τῶν φίλων περὶ ἀπολογητικῶν μέσων, οἷον μαρτύρων ὑπερασπίσεως, συνηγόρων, ἀναβιβάσεως τῶν τέκνων του ἵνα κινήσωσι τὸν οἶκτον τῶν δικαστῶν, καὶ δὲν κατέστρωσεν ἔντεχνον ἀπολογίαν, ἣν ὤφειλε νὰ προμελετήσῃ καὶ ἀπομνημονεύσῃ ἐν τῷ δικαστηρίῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἡ Πλατωνικὴ Ἀπολογία.

Διάρθρωσις καὶ περίληψις αὐτῆς.

Ἡ Πλατωνικὴ Ἀπολογία σύγκειται ἐκ τριῶν λόγων· ἐκ τοῦ κυρίως ἀπολογητικοῦ, ἐκ τοῦ πρὸς ὁρισμὸν τοῦ ἀντιτιμήματος καὶ ἐκ τοῦ ἐπιλόγου, τρόπον τινὰ τοῦ κυκνείου ᾄσματος τοῦ Σωκράτους.

Ὁ ἀπολογητικὸς λόγος σύγκειται ἐκ τοῦ προοιμίου (κεφ. Α'), ἐκ τοῦ θέματος (κεφ. Β'-ΚΒ') καὶ ἐκ τοῦ ἐπιλόγου (κεφ. ΚΓ'-ΚΔ').

Τὸ θέμα ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο τμήματα· εἰς ἀνασκευὴν τῆς

(1) Ταῦτα κατὰ τὴν Ξενοφῶντος Ἀπολογίαν.
(2) Πλούταρχ. ἐν βίοις 10 ῥητόρων.
(3) Διογ. Λαερτ. Β', 40.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

παλαιᾶς παρὰ τῷ λαῷ δυσφημίας τοῦ Σωκράτους (κεφ. Β'-Ι'), καὶ εἰς ἀνασκευὴν τῆς προκειμένης τοῦ Μελήτου κατηγορίας (κεφ. ΙΑ'-ΚΒ').

Ἑκατέρα τῶν ἀνασκευῶν διχάζεται εἰς δύο· εἰς ἀνασκευὴν ἀρνητικήν, ὅτι δὲν ἦτο τοιοῦτος, οὐδ' ἔλεγεν οὐδ' ἔπραττε τοιαῦτα ὁποῖα τοῦ κατηγοροῦσι (κεφ. Γ'-Δ' καὶ κεφ. ΙΑ'-ΙΕ'), καὶ εἰς ἀνασκευὴν θετικήν, ποῖος κατ' ἀλήθειαν ἦτο καὶ ποῖα ἔλεγε καὶ ἔπραττε (κεφ. Ε'-Ι' καὶ ΙϚ'-ΚΒ').

Κεφ. Α'. Προοιμιαζόμενος ὁ Σωκράτης θαυμάζει καὶ ἐξαίρει τὴν ῥητορικὴν δεινότητα τῶν κατηγόρων του, καίπερ ψευδολογησάντων σχεδὸν ἐν πᾶσιν· ὁμολογεῖ ἑαυτὸν ἀδύνατον νὰ εἴπῃ ἔντεχνον ῥητορικὸν λόγον, δυνατὸν δὲ μόνον διὰ τῶν συνήθων καὶ ἐπιτυχόντων ῥημάτων νὰ λέγῃ τὰ ἀληθῆ.

Κεφ. Β'. Μεταβαίνων εἰς τὸ θέμα διηγεῖται ὅτι κυρίως ὑφίστανται δύο κατηγορίαι καθ' ἑαυτοῦ· ἡ μὲν παλαιοτέρα διαδεδομένη εἰς τὸν λαὸν ὡς φήμη «ὅτι ἔστι τις Σωκράτης σοφὸς ἀνήρ, τά τε μετέωρα φροντιστὴς καὶ τὰ ὑπὸ γῆς ἅπαντα ἀνεζητηκὼς καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν», ἡ δὲ ἡ τοῦ Μελήτου, περὶ ἧς νῦν κρίνεται· ὅτι ἡ παλαιοτέρα εἶνε πολὺ δεινοτέρα τῆς προκειμένης, διότι κατεβλήθη εἰς τὰς ψυχὰς τῶν δικαστῶν ἔτι παίδων ἢ μειρακίων ὄντων, ἀφανῶν ὄντων τῶν κατηγόρων, καὶ κατηγοροῦσα αὐτοῦ ἐρήμην, μὴ καλουμένου εἰς ἀπολογίαν, καὶ διότι οἱ ἀκούοντες ταῦτα νομίζουσιν ὅτι τοιοῦτοι ἄνθρωποί εἰσιν ἄθεοι. Δηλοῖ δὲ ὅτι θὰ ἀπολογηθῇ εἰς ἀμφοτέρας.

Κεφ. Γ'. Διατυποῖ τὴν παλαιὰν κατηγορίαν ὡς ἀντωμοσίαν, καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι οὐδὲν τῶν κατηγορουμένων εἶνε ἀληθές· ἐπικαλεῖται δὲ μάρτυρας τοὺς πρεσβυτέρους τῶν δικαστῶν, ἂν ποτε τὸν ἤκουσαν διαλεγόμενον περὶ οὐρανίων πραγμάτων.

Κεφ. Δ'. Οὔτε τὸν παιδευτὴν τῶν νέων ἐπαγγέλλεται οὔτε χρήματα ἐπὶ τούτῳ λαμβάνει, καὶ ταῦτα οὐχὶ διὰ καταφρόνησιν τοῦ παιδευτικοῦ ἐπαγγέλματος, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνεπιστημοσύνην του· καὶ μακαρίζει (μετ' εἰρωνείας) τοὺς ἐνδόξους ἐκείνους σοφούς, τὸν Γοργίαν, τὸν Πρόδικον, τὸν Ἱππίαν, τὸν Εὔηνον, ὅτι δύνανται νὰ πείθωσι τοὺς νέους νὰ φοιτῶσι παρ' ἑαυτοὺς καὶ νὰ διδάσκωνται τὴν ἀρετὴν τελοῦντες πολλὰ χρήματα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Κεφ. Ε΄. Ἀνασκευάσας τὴν παλαιὰν ἐκείνην διαβολήν, διηγεῖται ἤδη ἐκ τίνος αἰτίας ἐγένετο αὕτη. Ὁ φίλος του, λέγει, Χαιρεφῶν ἠρώτησέ ποτε τὸ μαντεῖον, ἂν ὑπάρχει ἄνθρωπος σοφώτερος αὐτοῦ· ἡ δὲ Πυθία ἀπεκρίθη ὅτι ὁ Σωκράτης ἦτο πάντων σοφώτατος.

Κεφ. Ϛ΄. Συνειδὼς τὴν ἑαυτοῦ ἀνεπιστημοσύνην, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ θεὸς εἶπε ψευδῆ, ἐτράπη ἐπὶ τὴν ζήτησιν τοῦ ἀληθοῦς νοήματος τοῦ χρησμοῦ. Πρῶτον μὲν προσῆλθε πρός τινα τῶν πολιτικῶν τῶν ἐχόντων δόξαν σοφίας καὶ διηρώτα αὐτὸν ἐξετάζων· ἐκ δὲ τῶν ἀποκρίσεών του κατενόησεν ὅτι σοφὸς μὲν δὲν ἦτο παντάπασιν, εἶχε δὲ μονον τὴν οἴησιν· μεθ' ὃ ἐπειρᾶτο νὰ τῷ καταδείξῃ τὴν δοκησισοφίαν του, καὶ κατέστησεν αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐχθρούς του· τὰ αὐτὰ δὲ ἔπραξε καὶ ἔπαθε καὶ παρ' ἄλλων πολιτικῶν. Ἐκ τούτου διελογίζετο ὅτι ἀληθῆ ἔλεγεν ὁ θεός· ἀμφότεροι μὲν ἦσαν κατὰ τὰ ἄλλα ἐπίσης ἄσοφοι· διέφερε δὲ αὐτὸς τῶν ἄλλων, ὅτι αὐτὸς εἶχε συνείδησιν τῆς ἀνεπιστημοσύνης του, ἣν δὲν εἶχον ἐκεῖνοι, καὶ κατὰ τοῦτο πράγματι ἦτο σοφώτερος ἐκείνων.

Κεφ. Ζ΄. Μετὰ τοὺς πολιτικοὺς ἐπελήφθη τῆς ἐξετάσεως τῶν ποιητῶν τῶν ἐνδοξοτέρων· ἀλλὰ καὶ ἐκείνους εὗρεν ἔχοντας ἐλαχίστην μὲν ἀληθινὴν σοφίαν μεγίστην δὲ δοκησισοφίαν.

Κεφ. Η΄. Μετὰ τοὺς ποιητὰς μετέβη εἰς τοὺς χειροτέχνας καὶ ἐξήταζεν αὐτούς. Καὶ εὗρεν ὅτι τῷ ὄντι πολλὰ καὶ καλὰ ἠπίσταντο τῆς τέχνης των, καὶ κατὰ τοῦτο ἄρα ἦσαν σοφώτεροι αὐτοῦ ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐνόμιζον ὅτι ἦσαν καὶ περὶ πᾶν ἄλλο σοφοί.

Κεφ. Θ΄. Ἐκ ταύτης τῆς ἐξετάσεως ἐγεννήθησαν κατ' αὐτοῦ πολλαὶ ἔχθραι, καὶ τὸν ἀπεκάλουν σοφόν, νομίζοντες ὅτι ὅσα ἤλεγχε, ταῦτα ἐγίνωσκεν αὐτός· ἐν ᾧ τῇ ἀληθείᾳ ὁ θεὸς ἦτο σοφός, ὅστις διὰ τοῦ χρησμοῦ ἐκείνου ἤθελε νὰ σημάνῃ ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη σοφία εἶνε οὐδενὸς ἀξία, ἐκεῖνος δὲ τῶν ἀνθρώπων εἶνε σοφός, ὅστις, ὡς ὁ Σωκράτης, ἔχει συνείδησιν τῆς ἑαυτοῦ ἀσοφίας. Ὑπηρετῶν δὲ τῷ θεῷ διατελεῖ μέχρι τοῦ νῦν ἐλέγχων τοὺς ἀνθρώπους, παραμελήσας καὶ πολιτικὰς καὶ ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις καὶ κατατρυχόμενος ὑπὸ πενίας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Κεφ. Ι'. Οἱ πλουσιώτατοι τῶν νέων καὶ πλείστην σχολὴν ἔχοντες παρακολουθοῦσιν αὐτόν, καὶ χαίρουσιν ἀκούοντες ἐξεταζομένων τῶν ἀνθρώπων, καὶ μιμούμενοι αὐτὸν ἐπιχειροῦσι καὶ αὐτοὶ νὰ ἐξετάζωσιν ἄλλους. Τοῦτο ἐπιτείνει τὸ κατ' αὐτοῦ μῖσος τῶν ἀνθρώπων, καὶ λέγουσιν ὅτι εἶνέ τις Σωκράτης μιαρώτατος, ὅστις διαφθείρει τοὺς νέους· αἰσχυνόμενοι δὲ νὰ εἴπωσι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι καθιστᾷ αὐτοὺς ἐλεγκτικοὺς τῆς ἑαυτῶν ἀμαθείας, λέγουσι τὰς προχείρους κατὰ πάντων τῶν φιλοσόφων διαβολάς, τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς, καὶ νὰ μὴ πιστεύωσιν εἰς θεοὺς καὶ νὰ κάμνωσι τὸ ἄδικον νὰ φαίνηται δίκαιον. Ἐκ τούτων καὶ οἱ νῦν κατήγοροι ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ, ὁ μὲν Ἄνυτος χάριν τῶν χειροτεχνῶν, ὁ δὲ Μέλητος χάριν τῶν ποιητῶν, ὁ δὲ Λύκων χάριν τῶν ῥητόρων.

Κεφ. ΙΑ'. Ἔρχεται ἤδη ἐπὶ τὴν προκειμένην κατηγορίαν, ἀπαγγέλλει τὴν ἀντωμοσίαν τῶν κατηγόρων του καὶ προβαίνει εἰς ἀνασκευὴν αὐτῆς. Καὶ πρῶτον μὲν ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Μέλητος οὐδέποτε ἐφρόντισε σπουδαίως νὰ μάθῃ πῶς βελτιοῦνται καὶ πῶς διαφθείρονται οἱ νέοι.

Κεφ. ΙΒ'. Πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ του προκαλεῖ τὸν Μέλητον νὰ ἀποκρίνηται τὰ ἐρωτώμενα καὶ διαλογικῶς ἄγει αὐτὸν νὰ εἴπῃ ὅτι καὶ οἱ νόμοι καὶ οἱ δικασταὶ καὶ οἱ βουλευταὶ καὶ ἑνὶ λόγῳ πάντες οἱ Ἀθηναῖοι ποιοῦσι βελτίους τοὺς νέους, καὶ μόνος ὁ Σωκράτης εἷς ὢν διαφθείρει αὐτούς! ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι οὐδέποτε ἐμελέτησε τὸ πρᾶγμα.

Κεφ. ΙΓ'. Ἔπειτα ἀναγκάζει τὸν Μέλητον, ὡσαύτως δι' ἐρωτήσεων, νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι πᾶς τις προτιμᾷ νὰ συζῇ μετὰ χρηστῶν ἢ μετὰ πονηρῶν ἀνθρώπων· ὁ δὲ διαφθείρων τοὺς ἀνθρώπους μεθ' ὧν συζῇ, κινδυνεύει νὰ κακοποιηθῇ αὐτὸς ὑπ' αὐτῶν· οὐδεὶς δὲ θέλει τὸ κακόν του· ἄρα οὐδεὶς ἑκὼν διαφθείρει τοὺς ἀνθρώπους μεθ' ὧν συζῇ· ἀλλ' ἢ δὲν διαφθείρει παντάπασιν, ἢ διαφθείρει αὐτοὺς ἄκων. Ἀλλ' ὁ τοιοῦτος δεῖται διδασκαλίας καὶ νουθετήσεως μᾶλλον ἢ κολάσεως· καὶ ἀντὶ νὰ τὸν εἰσαγάγῃ εἰς τὸ δικαστήριον ὁ Μέλητος, ὤφειλε νὰ τὸν νουθετήσῃ ἰδιαιτέρως.

Κεφ. ΙΔ'. Προβαίνει εἰς ἀνασκευὴν τοῦ περὶ ἀσεβείας ἐγκλή-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ματος. Ὁ Μέλητος ἐρωτώμενος βεβαιοῖ ὅτι ὁ Σωκράτης διδάσκων διαφθείρει τοὺς νέους· προκαλούμενος δὲ ἐν ὀνόματι τῶν θεῶν νὰ εἴπῃ σαφῶς, τί διδάσκων διαφθείρει; διδάσκων ἄλλους θεοὺς παρὰ τοὺς νομιζομένους ὑπὸ τῆς πόλεως, ἢ διδάσκων ὅτι δὲν ὑπάρχουσι παντάπασι θεοί; ὁ Μέλητος ἰσχυρίζεται ἤδη, παρὰ τὰ γεγραμμένα ἐν τῇ γραφῇ, ὅτι τὸν κατηγορεῖ ὡς παντάπασιν ἄθεον· ἐφ' ᾧ ἐπιτιμᾷ αὐτὸν ὁ Σωκράτης δριμέως διὰ τὴν ἀντίφασιν.

Κεφ. ΙΕ'. Ἐλέγχει τὴν ἀντίφασιν τοῦ Μελήτου συλλογιζόμενος ὧδε· ὅςτις πιστεύει εἰς ἀνθρώπινα πράγματα, πιστεύει καὶ εἰς τὴν ὕπαρξιν ἀνθρώπων, καὶ ὅςτις πιστεύει εἰς ἱππικὰ πράγματα, πιστεύει καὶ εἰς τὴν ὕπαρξιν ἵππων· οὕτως ἄρα καὶ ὁ Σωκράτης, πιστεύων (κατὰ τὴν γραφὴν τοῦ Μελήτου) εἰς δαιμόνια πράγματα, πιστεύει καὶ εἰς τὴν ὕπαρξιν δαιμόνων· οἱ δὲ δαίμονές εἰσιν ἢ θεοὶ αὐτοί, ἢ παῖδες θεῶν· πιστεύει ἄρα εἰς τὴν ὕπαρξιν θεῶν.

Κεφ. ΙϚ'. Ἀνασκευάσας οὕτω τὴν τῆς ἀθείας κατηγορίαν ὁ Σωκράτης, μεταβαίνει εἰς δικαιολογίαν τῆς διαγωγῆς του. Ἀναγράφει ὡς ἀξίωμα, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐν τῷ πράττειν ὀφείλει νὰ κυττάζῃ μόνον ἂν πράττει δίκαια ἢ ἄδικα καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ ἔργα, οὐχὶ δὲ καὶ ἂν ἐπικίνδυνα ἢ ἀκίνδυνα εἰς ἑαυτόν. Ἐπιβεβαιοῖ τὸ ἀξίωμα τοῦτο διὰ παραδειγμάτων ἐκ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου.

Κεφ. ΙΖ'. Ἐπικαίρως ἀναφέρει καὶ τὰς ἀνδραγαθίας του, ὡς παράδειγμα ὅτι ἀείποτε ἠκολούθησε τὸ ἀξίωμα τοῦτο, καὶ ὅτι καὶ ἐν τῷ παρόντι καιρῷ ὀρθῶς ποιῶν ἀκολουθεῖ αὐτό. Καὶ ἐν Ποτιδαίᾳ, λέγει, καὶ ἐν Ἀμφιπόλει καὶ ἐν Δηλίῳ ἔμενεν ἐν τῇ τάξει ἐν ᾗ ἐτάχθη ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, μὴ λογιζόμενος τὸν κίνδυνον· νῦν δὲ ὅτε ὁ θεὸς τάσσει αὐτὸν νὰ ζῇ φιλοσοφῶν καὶ ἐξετάζων καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, θὰ ἔπραττε δεινὰ ἂν κατέλειπε τὴν τάξιν· καὶ ταῦτα ἐν ᾧ ἀγνοεῖ ἂν ὁ θάνατος εἶνε ἀγαθὸν ἢ κακὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον, γινώσκει δὲ σαφῶς ὅτι ἡ ἀπείθεια εἰς τοὺς βελτίονας, καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους, εἶνε κακὸν καὶ αἰσχρόν. Διὰ ταῦτα ἐνόσῳ ζῇ καὶ ἐμπνέει, πειθαρχῶν τῷ θεῷ μᾶλλον ἢ τοῖς ἀνθρώποις, δὲν θὰ παύσῃ φιλοσοφῶν καὶ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐλέγχων καὶ νουθετῶν· καὶ ἂν τὸν ἀπέλυον ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ παύσῃ, δὲν θὰ ἔστεργε τοιαύτην ἀπόλυσιν.

Κεφ. ΙΗ'. Θορυβησάντων τῶν δικαστῶν ἐπὶ τῇ ἀήθει ταύτῃ γλώσσῃ ἑνὸς κινδυνεύοντος περὶ τῆς ζωῆς, παρακαλεῖ αὐτοὺς ὁ Σωκράτης νὰ ἀκούωσιν ἡσύχως· διότι μέλλει νὰ εἴπῃ τοιαῦτα ἐφ' οἷς ἴσως θὰ ἀναβοήσωσι. Λέγει λοιπὸν ὅτι ἤδη δὲν ἀπολογεῖται ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν, μήπως ἐξαμαρτήσωσι περὶ τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ· δωρεὰν δὲ τοῦ θεοῦ ὀνομάζει τὴν ἑαυτοῦ ἀποστολήν· διότι δὲν εἶνε, λέγει, ἀνθρώπινον ἔργον τὸ νὰ ἀμελῇ τις τῶν οἰκείων ἐπὶ τόσα ἤδη ἔτη, ὡς αὐτός, καὶ νὰ διδάσκῃ καὶ νουθετῇ τοὺς συμπολίτας του ἄνευ μισθοῦ.

Κεφ. ΙΘ'. Πρὸς τοὺς τυχὸν ἀποροῦντας διατί ἰδίᾳ μὲν νουθετεῖ τοὺς ἀνθρώπους καὶ πολυπραγμονεῖ, δημοσίᾳ δὲ οὐδέποτε ἐτόλμησε νὰ ἀναβῇ εἰς τὸ βῆμα καὶ νὰ συμβουλεύσῃ τὴν πόλιν, ἀποκρίνεται ὅτι αἴτιον τούτου εἶνε τὸ γιγνόμενον αὐτῷ θεῖον καὶ δαιμόνιον σημεῖον, ὅπερ ἐναντιοῦται αὐτῷ εἰς τὸ νὰ πολιτεύηται. Ἐπικαίρως παρεμβάλλει τὰς ἀναγκαίας περὶ τοῦ δαιμονίου τούτου διασαφήσεις, ὅτι εἶνε φωνή τις γιγνομένη παιδιόθεν, ἀείποτε ἀποτρέπουσα, ὁσάκις τὴν αἰσθάνεται, οὐδέποτε δὲ προτρέπουσα αὐτόν· οὕτω δὲ ἀδοκήτως ἀπολογεῖται εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ Μελήτου, ὅτι εἰσάγει καινὰ δαιμόνια. Εὑρίσκει δὲ εὔλογον τὴν τοῦ δαιμονίου ἀποτροπὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν πολιτικῶν· ἂν ἐπολιτεύετο, λέγει, πρὸ πολλοῦ ἤδη θὰ εἶχεν ἀπολεσθῇ, χωρὶς νὰ ὠφελήσῃ τι οὔτε αὐτοὺς οὔτε ἑαυτόν· διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ σωθῇ τις ἐναντιούμενος εἰς τὸ πλῆθος οἱασδήποτε πόλεως καὶ διακωλύων νὰ γίνωνται ἄδικα καὶ παράνομα.

Κεφ. Κ'. Παρεμβάλλει ἐπικαίρως δύο πολιτικὰς πράξεις του, καθ' ἃς ἀμφοτέρας ἐκινδύνευσε· τὴν μὲν ἐπὶ τῆς δημοκρατίας, ὅτε ἐδικάζοντο οἱ ἐν Ἀργινούσαις στρατηγοί, καὶ τὸ μὲν πλῆθος ἤθελε παρανόμως νὰ κριθῶσι πάντες ἀθρόοι, οἱ δὲ ἄλλοι πρυτάνεις φοβούμενοι ἐνέδιδον, μόνος δὲ αὐτὸς πρυτανεύων ἠναντιώθη· τὴν δὲ ἐπὶ τῶν Τριάκοντα, ὅτε προσέταξαν αὐτὸν μετὰ τεσσάρων ἄλλων νὰ ἀγάγωσιν ἐκ Σαλαμῖνος τὸν Λέοντα ἐπὶ θανάτῳ· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι τέσσαρες ὑπήκουσαν καὶ ἤγαγον αὐτόν, μόνος δὲ αὐτὸς παρήκουσεν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Κεφ. ΚΑ'. Περὶ τὸ τέλος γενόμενος τῆς ἀπολογίας, περιάγει τὸν λόγον πρὸς τὰ ἐν ἀρχῇ ἀπολογηθέντα περὶ διαφθορᾶς τῶν νέων. Οὔτε διδάσκαλος ἐγένετο οὐδενός, οὔτε μαθητὰς ἔσχεν, οὔτε χρήματα ἐλάμβανεν· οὔτε φέρει αὐτὸς τὴν αἰτίαν, ἄν τις τούτων τῶν ἀκροωμένων αὐτοῦ ἐγένετο χρηστὸς ἢ πονηρός.

Κεφ. ΚΒ' Χαίρουσι δέ, λέγει, τινὲς διατρίβοντες πολὺν χρόνον μετ' αὐτοῦ, διότι, καθ' ἃ εἶπεν ἐν ἀρχῇ, χαίρουσιν ἀκούοντες ἐξεταζομένων τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐλεγχομένης τῆς δοκησισοφίας των. Τοῦτο δὲ πράττει προσταχθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ. Ὅτι δὲ δὲν διαφθείρει τοὺς νέους, φέρει ἀπόδειξιν ὅτι οὐδεὶς οὔτε τούτων, οὔτε τῶν πατέρων ἢ πρεσβυτέρων ἀδελφῶν τούτων, ἀνέβη ἐν τῷ παρόντι νὰ κατηγορήσῃ αὐτοῦ καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν τιμωρίαν του.

Κεφ. ΚΓ'. Ἐν τῷ ἐπιλόγῳ ἐπιχειρεῖ νὰ διαλύσῃ τὴν παρὰ τοῖς δικασταῖς τυχὸν σχηματισθεῖσαν ὑπόληψιν αὐθαδείας καὶ καταφρονήσεως αὐτῶν, ὅτι, ἐν ᾧ ἄλλοι ἀγωνιζόμενοι μικροτέρους ἀγῶνας τρέπονται ἐπὶ ἱκεσίας καὶ θρήνους καὶ ἀναβιβάζουσι παιδία καὶ ἄλλους οἰκείους οἰκτρούς, ἵνα κινήσωσιν εἰς οἶκτον τοὺς δικαστάς, αὐτὸς οὐδὲν τοιοῦτον μετῆλθε. Δὲν παρέλιπε, λέγει, ταῦτα, οὔτε ἀπαυθαδιζόμενος, οὔτε καταφρονῶν, ἀλλὰ διότι ἐνόμισεν ὅτι ἦτο ἀνάρμοστον καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν του καὶ εἰς τὴν δόξαν, ἣν εἶχεν, ὡς διαφέρων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, νὰ καταφύγῃ εἰς τοιαῦτα μέσα, ἅτινα περιάπτουσιν αἰσχύνην εἰς τὴν πόλιν παρὰ τῶν ξένων, ὅταν ἀκούωσιν ὅτι οἱ διαφέροντες Ἀθηναίων εἰς ἀρετήν, ἐν κινδύνῳ δὲν διαφέρουσι τῶν γυναικῶν κατὰ τὴν φιλοζωίαν καὶ μικροψυχίαν.

Κεφ. ΚΔ'. Πρὸς τούτοις πρεσβεύει ὅτι δὲν εἶνε δίκαιον ὁ κατηγορούμενος νὰ ἱκετεύῃ τὸν δικαστὴν ἀλλὰ νὰ τὸν πείθῃ περὶ τῆς ἀθῳότητός του· διότι ὁ δικαστὴς ὠρκίσθη οὐχὶ νὰ χαρίζηται, ἀλλὰ νὰ δικάζῃ κατὰ τοὺς νόμους· ἀμφότεροι ἄρα θὰ ἔπραττον ἀσεβὲς καὶ ἀνόσιον ἔργον· καὶ τότε δικαίως θὰ τὸν κατηγόρει ὁ Μέλητος ἐπὶ ἀσεβείᾳ, ἂν ἐπεχείρει νὰ παραγάγῃ αὐτοὺς νὰ δικάσωσι παρὰ τὸν ὅρκον των· διότι οὕτω ποιῶν θὰ κατηγόρει ἑαυτοῦ ὅτι οὔτε αὐτὸς νομίζει θεοὺς καὶ τοὺς ἄλλους ταὐτὰ διδάσκει.

Ἐνταῦθα περαίνει τὸν ἀπολογητικὸν λόγον ὁ Σωκράτης. Γε-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

νομένης δὲ ψηφοφορίας καὶ κηρυχθεὶς ἔνοχος, ἐπιφέρει τὸν πρὸς ὁρισμὸν τοῦ ἀντιτιμήματος λόγον.

Κεφ. ΚΕ΄. Προλογίζων λέγει ὅτι δὲν ἀγανακτεῖ ἐπὶ τῷ γεγονότι, διότι δὲν τῷ ἦτο ἀνέλπιστον· τοὐναντίον θαυμάζει ὅτι κατεδικάσθη διὰ μικρᾶς πλειονοψηφίας.

Κεφ. ΚϚ΄. Ὁ μὲν Μέλητος, λέγει, ἔκρινεν αὐτὸν ἄξιον θανάτου· αὐτὸς δὲ κρίνει ἑαυτὸν ἄξιον ἀγαθοῦ τινος, ὁποῖον πρέπει εἰς ἄνδρα πένητα εὐεργέτην τῆς πόλεως. Τιμᾷ λοιπὸν ἑαυτῶν σιτήσεως ἐν πρυτανείῳ.

Κεφ. ΚΖ΄. Βεβαιοῖ καὶ πάλιν τοὺς δικαστὰς ὅτι δὲν λέγει ταῦτα ἀπαυθαδιζόμενος· ἀλλὰ διότι οὐδεὶς ἄνθρωπος ἑκὼν ἀδικεῖ ἑαυτὸν οὐδ' ἀξιοῖ κακοῦ τινος· πᾶσα δὲ ἄλλη ποινή, οἷον δεσμοῦ ἢ φυγῆς, θὰ ἦτο αὐτῷ βαρυτέρα τῆς τοῦ θανάτου· ὅθεν αὐτὸς μὲν προτείνει τὴν ἀξίαν ἑαυτῷ ἀμοιβήν, στέργει δὲ μᾶλλον πάσης ἄλλης ποινῆς τὴν ὑπὸ Μελήτου προταθεῖσαν, τὸν θάνατον.

Κεφ. ΚΗ΄. Δὲν δύναται, λέγει, νὰ ζήσῃ, οὔτε ἐν Ἀθήναις, οὔτε ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φεύγων, χωρὶς νὰ διδάσκῃ τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ ἐξετάζῃ καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους· διότι τοῦτο θὰ ἦτο ἀπείθεια εἰς τὸν θεόν, καὶ διότι ὁ ἀνεξέταστος βίος δὲν εἶνε βιωτὸς τῷ ἀνθρώπῳ. Ἐν τούτοις ἂν εἶχε χρήματα, θὰ προέτεινε καθ' ἑαυτοῦ χρηματικὴν ποινήν, διότι οὐδὲν κακὸν θὰ ἔπασχεν· ἀλλ' αὐτὸς ἐξ ἑαυτοῦ μίαν μνᾶν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐκτίσῃ· ὁ δὲ Πλάτων καὶ ὁ Κρίτων καὶ ὁ Κριτόβουλος καὶ ὁ Ἀπολλόδωρος τὸν συνεβούλευον νὰ προτείνῃ τριάκοντα μνᾶς Τόσας λοιπὸν προτείνει.

Ἐνταῦθα περαίνει τὸν περὶ ὁρισμοῦ τοῦ τιμήματος λόγον. Γενομένης δὲ νέας ψηφοφορίας, ὁ Σωκράτης κατεδικάσθη εἰς θάνατον· ἐφ' ᾧ ἐπιλέγει τὸν τρίτον λόγον.

Κεφ. ΚΘ΄. Ἐνθυμίζει τοῖς δικασταῖς τὸ ὄνειδος ὅπερ θὰ ἐπιφέρωσιν ἐπὶ τὴν πόλιν οἱ βουλόμενοι νὰ κακολογῶσιν αὐτήν, λέγοντες ὅτι ἀπέκτειναν ἄνδρα σοφὸν τὸν Σωκράτη. Εἶτα ἀποστρεφόμενος πρὸς τοὺς καταψηφίσαντας αὐτοῦ, λέγει ὅτι ὀφείλει τὴν καταδίκην του οὐχὶ εἰς ἀπορίαν λόγων πειστικῶν, ἀλλ' εἰς απορίαν ἀναισχυντίας, ἥτις θὰ τῷ ἐπέτρεπε νὰ θρηνῇ καὶ νὰ λέγῃ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ νὰ πράττῃ τοιαῦτα, ὁποῖα ἦσαν εἰθισμένοι νὰ βλέπωσι καὶ νὰ ἀκούωσι παρ' ἄλλων ἀγωνιζομένων γινόμενα. Ἐμμένει εἰς τὴν ἀπολογίαν του καὶ προτιμᾷ νὰ ἀποθάνῃ οὕτως ἀπολογηθείς, ἢ νὰ ζῇ ἀναισχυντήσας καὶ ἐξευτελισθείς· διότι δὲν πρέπει νὰ στοχάζηταί τις πῶς νὰ ἐκφύγῃ ἐκ παντὸς τρόπου τὸν θάνατον, ἀλλὰ τὴν πονηρίαν.

Κεφ. Λ'. Χρησμῳδῶν προμαντεύει τοῖς καταψηφίσασιν αὐτοῦ, ὅτι θὰ ἐπέλθῃ αὐτοῖς μετὰ τὸν θάνατόν του τιμωρία βαρυτέρα τῆς ἐπιβληθείσης ἑαυτῷ· ὅτι θὰ ἀναφανῶσι πλείους οἱ ἐλέγχοντες αὐτοὺς καὶ θὰ εἶνε τοσοῦτον δριμύτεροι ἐλεγκταὶ ὅσον καὶ νεώτεροι εἶνε.

Κεφ. ΛΑ'. Ἀποστρέφων τὸν λόγον πρὸς τοὺς ἀποψηφίσαντας, οἵτινες θὰ ἦσαν καταπεπληγμένοι ἐπὶ τῷ γεγονότι, ἑρμηνεύει αὐτοῖς τὴν σημασίαν του, λέγων ὅτι τὸ δαιμόνιον, ὅπερ πολλάκις ἐν πολὺ μικροῖς πράγμασιν ἠναντιοῦτο αὐτῷ, ἐν τῷ παρόντι καιρῷ δὲν ἠναντιώθη οὐδαμοῦ· ἐξ οὗ συμπεραίνει ὅτι τὸ συμβὰν εἶνέ τι ἀγαθὸν αὐτῷ.

Κεφ. ΛΒ'. Ἀλλὰ καὶ λογιζόμενος εὑρίσκει ὅτι εἶνε ἀγαθὸν τὸ γεγονός· διότι ὁ θάνατος εἶνε δυοῖν θάτερον, ἢ παντελὴς ἀναισθησία, ἢ μετοίκησις τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον. Ἐὰν μὲν εἶνε παντελὴς ἀναισθησία, εἶνε οἷον ὕπνος συνεχής, καὶ ὑπὸ ὀνείρων ἀτάραχος· τοιοῦτον δὲ ὕπνον πᾶς τις προτιμᾷ τοῦ διακεκομμένου καὶ τεταραγμένου· ἐὰν δὲ εἶνε ἀποδημία εἰς ἄλλον τόπον, τοῦτο θὰ εἶνε αὐτῷ μέγιστον ἀγαθὸν νὰ ἀπαλλαγῇ τούτων τῶν ἀξιούντων ὅτι εἶνε δικασταὶ καὶ νὰ ἀπέλθῃ πρὸς ἀληθινοὺς καὶ δικαίους δικαστάς, καὶ νὰ διάγῃ τοῦ λοιποῦ συνδιατρίβων καὶ συνδιαλεγόμενος μετὰ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν τῆς ἀρχαιότητος.

Κεφ. ΛΓ'. Παραμυθεῖται καὶ τοὺς εὔνους αὐτῷ δικαστὰς νὰ εἶνε εὐέλπιδες πρὸς τὸν θάνατον, ἐνθυμούμενοι ὅτι οὐδὲν κακὸν ἅπτεται τοῦ ἀγαθοῦ ἀνδρός, οὔτε ζῶντος οὔτε τελευτήσαντος, οὐδ' ἀμελεῖται ὁ ἀγαθὸς ὑπὸ τῶν θεῶν· καὶ εἰς αὐτὸν ἦτο βέλτιον τὸ νὰ ἀποθάνῃ ἤδη, διὸ καὶ τὸ δαιμόνιον δὲν ἠναντιώθη· καὶ δὲν ὀργίζεται οὔτε κατὰ τῶν κατηγόρων του οὔτε κατὰ τῶν καταψηφισάντων αὐτοῦ, ἂν καὶ ἐκεῖνοι διενοοῦντο νὰ τὸν βλά-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ψωσι, καὶ κατὰ τοῦτο εἶνε ἀξιόμεμπτοι. Ἐν τέλει παρακαλεῖ τοὺς καταψηφίσαντας αὐτοῦ, ὅ τι κακὸν ἔπασχον παρ' αὐτοῦ, νὰ τὸ ἀνταποδώσωσιν εἰς τοὺς υἱούς του, ἐλέγχοντες αὐτούς, ἐὰν ἐπιμελῶνται χρημάτων ἢ ἄλλου πράγματος μᾶλλον ἢ ἀρετῆς, καὶ ὀνειδίζοντες, ἐὰν ἔχωσι τὴν οἴησιν ὅτι εἶνε κἄτι τι, ἐν ᾧ δὲν εἶνε τίποτε. Ἀλλ' εἶνε ὥρα, λέγει, νὰ ἀπέλθωμεν, ἐγὼ μὲν ἵνα ἀποθάνω, ὑμεῖς δὲ ἵνα ζήσητε, ὁπότεροι δὲ ἔρχονται ἐπὶ καλλίτερον πρᾶγμα, τοῦτο εἶνε ἄδηλον παντὶ πλὴν τῷ θεῷ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ϛ'.

Σχέσις τῆς Πλατωνικῆς Ἀπολογίας πρὸς τὴν πραγματικὴν τοῦ Σωκράτους.

Ἡ Πλατωνικὴ Ἀπολογία παρέχει πράγματα εἰς τοὺς νεωτέρους Πλατωνιστάς. Οἱ μὲν τούτων δέχονται ὅτι εἶνε αὐτὴ ἡ ὑπὸ Σωκράτους ἐν τῷ δικαστηρίῳ ῥηθεῖσα, καταγραφεῖσα κατόπιν ἀπὸ μνήμης ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ δικαστηρίῳ παρόντος Πλάτωνος, παραλλάττουσα ἴσως ἐκείνης κατὰ τὴν λέξιν, οὐχὶ κατὰ τὰ νοήματα. Τὴν γνώμην ταύτην ἐξενεχθεῖσαν τὸ πρῶτον ὑπὸ Σχλεϊερμαχέρου ἀσπάζονται οἱ πλείονες καὶ οἱ ὀνομαστότεροι τῶν Πλατωνιστῶν, ὁ Ὑβερβέγιος, ὁ Γρότιος, ὁ Ζέλλερος, ὁ Φορσχάμερος, ὁ Κοίχλιος, ὁ Κοιστλῖνος, ὁ Ζείγλερος καὶ ἄλλοι. Οἱ δὲ ἰσχυρίζονται ὅτι εἶνε πλάσμα τοῦ Πλάτωνος, ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ Σωκρατικοὶ διάλογοι αὐτοῦ. Ἔχει καὶ ἡ γνώμη αὕτη τοὺς ὀπαδούς της, τὸν Σχοίμανον, τὸν Στείγχαρτον καὶ τελευταῖον τὸν Σχάντιον.

Ὁ Σχάντιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ἀπολογίας μετὰ Γερμανικῆς ἑρμηνείας (1) ἐπιχειρεῖ νὰ ἀποδείξῃ διὰ κρειττόνων ἀποδείξεων, ἢ οἱ πρὸ αὐτοῦ, ὅτι ἡ Ἀπολογία εἶνε πλασμα τοῦ Πλάτωνος. Παραθέτω ἐνθάδε τοὺς κυριωτέρους ἀποδεικτικοὺς λόγους αὐτοῦ, ἐπιφέρων τὴν δέουσαν βάσανον.

(1) Schanz, Platon's Apologia, mit deutschen Commentar. 1893.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὡς ἀξίωμα ἀναμφισβήτητον (unbestritten) ἀναγράφει ὁ Σχάντιος, ὅτι τελικὸς σκοπὸς πάσης ἀπολογίας πρέπει νὰ εἶνε ἡ ἐξασθένωσις τῆς κατηγορίας καὶ διὰ τούτου ἡ ἀπόλυσις τοῦ κατηγορουμένου (1)· ἐν δὲ τῇ Πλατωνικῇ Ἀπολογίᾳ, λέγει, τοὐναντίον συμβαίνει, ἐνίσχυσις τῆς κατηγορίας διὰ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἐγκλημάτων παρὰ τοῦ Σωκράτους. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο τοῦ Σχαντίου εἶνε ἀναμφισβητήτως ἀναμφισβήτητον παρὰ χυδαίων κακούργων ἀγωνιζομένων ἐν δικαστηρίῳ. Παρὰ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος οὐ μόνον ἀμφισβητεῖται, ἀλλὰ καὶ καταπατεῖται, τὸ δ' ἐναντίον τούτου ἀξίωμα ἀναστηλοῦται. Ἐν αὐτῇ μὲν τῇ Ἀπολογίᾳ λέγει ὁ Σωκράτης πρὸς τοὺς δικαστὰς «Ὑμεῖς δ' ἐμοῦ ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν» (2). Ἐν δὲ τῷ Φαίδρῳ ψέγει τὸν Τισίαν καὶ τὸν Γοργίαν «οἵ πρὸ τῶν ἀληθῶν τὰ εἰκότα εἶπον ὡς τιμητέα μᾶλλον» (3). Ἐν δὲ τῷ Γοργίᾳ τῷ κατὰ τὸν χρόνον ἐγγύτατα τῆς Ἀπολογίας ἱσταμένῳ, ὡς δέχεται καὶ ὁ Σχάντιος, λέγονται τάδε· «Ἐπὶ μὲν ἄρα τὸ ἀπολογεῖσθαι ὑπὲρ τῆς ἀδικίας τῆς αὑτοῦ, ἢ γονέων ἢ ἑταίρων ἢ παίδων ἢ πατρίδος ἀδικούσης, οὐ χρήσιμος οὐδὲν ἡ ῥητορικὴ ἡμῖν, ὦ Πῶλε, εἰ μὴ εἴ τις ὑπολάβοι ἐπὶ τοὐναντίον, κατηγορεῖν δεῖν μάλιστα μὲν ἑαυτοῦ, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἄλλων, ὃς ἂν ἀεὶ τῶν φίλων τυγχάνῃ ἀδικῶν, καὶ μὴ ἀποκρύπτεσθαι. ἀλλ' εἰς τὸ φανερὸν ἄγειν τὸ ἀδίκημα, ἵνα δῷ δίκην καὶ ὑγιὴς γένηται . . . αὐτὸν πρῶτον ὄντα κατήγορον καὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἄλλων οἰκείων, καὶ ἐπὶ τοῦτο χρώμενον τῇ ῥητορικῇ, ὅπως ἂν καταδήλων τῶν ἀδικημάτων γιγνομένων ἀπαλλάττωνται τοῦ μεγίστου κακοῦ, ἀδικίας» (4).

Ἀλλ' ἂς συλλογισθῶμεν καὶ ὧδε. Ἂν μὲν ἦτο πλαστὴ καὶ ἡ καταδίκη τοῦ Σωκράτους, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Σχάντιος ὅτι εἶνε ἡ Πλατωνικὴ Ἀπολογία, θὰ εἶχε λόγον εὔλογον ἡ ὑπὸ Πλάτωνος παραποίησις τῆς πραγματικῆς Ἀπολογίας· νῦν δέ, βεβαίας οὔσης τῆς καταδίκης, δὲν εἶνε εὔλογον νὰ δεχθῶμεν ὅτι

(1) Αὐτόθι σελ. 71.
(2) Πλ. Ἀπολ. ἐν τῷ προοιμίῳ.
(3) Πλ. Φαῖδρ. 267 a.
(4) Πλ. Γοργ. 480 b-e.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

αὐτὸς ὁ Σωκράτης τοιαύτην ἠθέλησε τὴν ἀπολογίαν του, οἷα νὰ ἐπιφέρῃ μᾶλλον τὴν καταδίκην του ἢ τὴν ἀπόλυσίν του; Ἂν ἡ πραγματικὴ ἀπολογία τοῦ Σωκράτους ὑπῆρξεν, ὁποίαν ὑποθέτει αὐτὴν ὁ Σχάντιος. ἂν ἐστοχάζετο μόνον πῶς νὰ ἐξασθενώσῃ τὴν κατηγορίαν καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀθῴωσιν, καὶ διὰ τοῦτο ἐτίμα πρὸ τῶν ἀληθῶν τὰ εἰκότα (den Schein der Widerlegung zu erzeugen κατὰ τὸν Σχάντιον), τότε γεννᾶται μείζων ἀπορία, πῶς δὲν ἠθῴώθη λοιπὸν ὁ Σωκράτης;

Προϊὼν λέγει ὁ Σχάντιος, ὅτι ὁ Σωκράτης ἐξ ἑνὸς ἐγκλήματος, τοῦ τῆς ἀσεβείας, ὅπερ κατηγόρησεν αὐτοῦ ὁ Μέλητος, ἐν τῇ Πλατωνικῇ Ἀπολογίᾳ, δημιουργεῖ δύο πρὸς βλάβην του, τὸ τῆς ἀσεβείας καὶ τὸ τῆς τῶν νέων διαφθορᾶς. Ἀλλ' ἐν τῇ γραφῇ ἐγίνετο λόγος καὶ περὶ διαφθορᾶς τῶν νέων, (ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων)· δὲν ὤφειλε λοιπὸν νὰ ἀπολογηθῇ καὶ πρὸς τοῦτο; Ἀποκρίνεται ὁ Σχάντιος· «Ἡ γραφὴ ὁποία παρεδόθη ἡμῖν, εἶνε νομικῶς ἄκυρος (juristisch unhaltbar), διότι περιέχει δύο ἐγκλήματα, τὸ τῆς ἀσεβείας καὶ τὸ τῆς διαφθορᾶς τῶν νέων, ἐν ᾧ δι' ἓν μόνον ἠδύνατο νὰ κατηγορηθῇ καὶ δι' ἓν πράγματι κατηγορήθη. Ὁ μὲν Φαβωρῖνος ἄρα ψεύδεται· τὸ Μητρῷόν του δὲν εἶνε ἄλλο ἢ τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ξενοφῶντος· ὁ δὲ Ξενοφῶν, δὲν ψεύδεται μὲν οὗτος, διότι δηλοῖ ὅτι ἡ γραφὴ ἦν τοιάδε τις, καὶ οὐχὶ ἥδε· ἀλλὰ μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν ὢν ἠγνόει τὸ κείμενον τῆς γραφῆς· ὁ δὲ Πλάτων ἐν γνώσει παραποιεῖ τὸ κείμενον τῆς γραφῆς». Ἐνταῦθα παρέλιπεν ὁ Σχάντιος νὰ μᾶς εἴπῃ, πῶς ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Πλάτων, ἀφοῦ ἀμφότεροι παραποιοῦσι τὸ κείμενον τῆς γραφῆς, καὶ ἀφοῦ ὁ μὲν ἔγραφεν ἐν Ἀθήναις ἢ ἐν Μεγάροις, ὁ δὲ ἐν Σκιλλοῦντι, πῶς συνέβη νὰ συμπέσωσιν ἐν τῇ χρήσει τῆς φράσεως «διαφθείρειν τοὺς νέους», ἥτις κατὰ τὸν Σχάντιον δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ γραφῇ;

Ἀφ' οὗ μᾶς ἐδίδαξε ταῦτα ὁ Σχάντιος, προβαίνει αὐτὸς εἰς ἀνασύστασιν αὐτοῦ τοῦ γνησίου κειμένου τῆς γραφῆς, καὶ μᾶς τὸ ἐπιδεικνύει ἔχον ὧδε·

«Μέλητος τοῦ δεῖνος Πιτθεὺς Σωκράτει Σωφρονίσκου Ἀλωπεκῆθεν, ἀσεβείας· τίμημα θάνατος. Ἀδικεῖ Σωκράτης οὓς μὲν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέρων, καὶ ταὐτὰ ταῦτα τοὺς νέους διδάσκων».

Τοῦτο λοιπὸν τὸ νομικῶς ἔγκυρον κείμενον τῆς γραφῆς ὑποκαθιστᾷ ὁ Σχάντιος, ὡς τὸ γνήσιον, ὑπὸ τὰ νομικῶς ἄκυρα τοῦ Φαβωρίνου, τοῦ Ξενοφῶντος καὶ τοῦ Πλάτωνος!

Ἂς ἀντιπαραβάλωμεν ὑπ' αὐγὰς ἀμφότερα τὰ κείμενα, ἵνα ἴδωμεν τὰς διαφοράς. Ὁ μὲν Φαβωρῖνος καὶ ὁ Ξενοφῶν θέτουσι δὶς τὸ ῥῆμα ἀδικεῖ, ὁ δὲ Σχάντιος (ὅπως καὶ ὁ Πλάτων) ἅπαξ, καὶ ἐπιφέρει τρεῖς δευτερευούσας προτάσεις δηλωτικὰς τοῦ τρόπου καθ' ὃν ὁ Σωκράτης ἀδικεῖ. Κεῖται ἐν τούτῳ τὸ ἔγκυρον ἢ ἄκυρον τῆς γραφῆς; Πᾶς τις γεγευσμένος γλωσσικῆς συντάξεως γινώσκει ὅτι τὸ κύριον ῥῆμα, καὶ ἂν δὲν γράφεται, ὅμως νοεῖται παρ' ἑκάστην δευτερεύουσαν πρότασιν.

Ἄλλη διαφορά! Τὰ μὲν τρία ἀρχαῖα κείμενα γράφουσι συμφώνως «ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων»· ὁ δὲ Σχάντιος ὑποκαθιστᾷ «ταὐτὰ ταῦτα τοὺς νέους διδάσκων». Ὁμολογεῖται μὲν καὶ ὑπὸ Μελήτου ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ καὶ ὑπὸ Πλάτωνος βεβαιοῦται ἐν τῷ Εὐθύφρονι (1), ὅτι οἱ κατήγοροι τὴν διαφθορὰν τῶν νέων δὲν ἐνόουν ἄλλως γινομένην ὑπὸ Σωκράτους, ἢ διὰ διδασκαλίας τῆς ἀσεβείας του. Ἀλλ' ἂν ὁ Μέλητος ἐν τῷ συντάττειν τὴν γραφὴν ἔκρινε λυσιτελέστερον νὰ δηλώσῃ τὸ ἐκ τῆς διδασκαλίας ὀλέθριον ἀποτέλεσμα, ἢ αὐτὴν τὴν τοῦ διδάσκειν ἐνέργειαν, εἶνε διὰ τοῦτο ἡ γραφὴ νομικῶς ἄκυρος; καὶ ἂν ἦτο ἔπρεπε νὰ ἀπορριφθῇ; Ἐπὶ ποινικῶν ὑποθέσεων καὶ τότε καὶ σήμερον ὁ νόμος δὲν ἀπαιτεῖ νὰ εἶνε ὁ μηνυτὴς ἐγκλήματός τινος καὶ νομομαθής· ἀρκεῖ νὰ γίνηται ἡ μήνυσις ὁπωσδήποτε καὶ νὰ λαμβάνῃ γνῶσιν ἡ ἁρμοδία ἀρχὴ τοῦ ἐγκλήματος· εἰς αὐτὴν δὲ ἀναθέτει ὁ νόμος τὴν φροντίδα νὰ διατυπώσῃ τὴν κατηγορίαν οὕτως ὥστε νὰ εἶνε νομικῶς ἔγκυρος.

Ἐν τῇ παραδοθείσῃ ἡμῖν διατυπώσει τῆς γραφῆς ἀκυρότης μὲν δὲν ὑπάρχει, μόνον ἀσάφειά τις ὑπάρχει, πῶς νοεῖ ὁ κατήγορος τὴν διαφθορὰν γινομένην ὑπὸ Σωκράτους; ἆρα διὰ διδασκαλίας τῆς ἀσεβείας του ἢ ἄλλως; Ἀλλ' ἡ ἀσάφεια αὕτη ἠδύνατο νὰ ἀρθῇ καὶ ἐν τῇ ἀνακρίσει ὑπὸ τοῦ ἀνακριτοῦ καὶ ἐν τῇ

(1) Πλ. Εὐθύφρ. 3 b.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δίκῃ δι' ἐρωτήσεων τοῦ κατηγορουμένου, ὅπερ καὶ γίνεται ἐν τῇ Πλατωνικῇ Ἀπολογίᾳ.

Ἔπειτα αἰτιᾶται ὁ Σχάντιος τῆς Πλατωνικῆς Ἀπολογίας, ὅτι οὐ μόνον τὸ ἓν ἔγκλημα ἐχώρισεν εἰς δύο, ἀλλὰ καὶ προτάσσει ἐν τῇ ἀπολογίᾳ του ὁ Σωκράτης τὸ τῆς διαφθορᾶς τῶν νέων. Ταύτην τὴν πορείαν τῆς ἀπολογίας κρίνει ὁ Σχάντιος παρὰ φύσιν οὖσαν (unnatürlich), καὶ γενομένην πρὸς βλάβην τοῦ κατηγορουμένου. Ἡ φυσικὴ πορεία, λέγει, θὰ ἦτο νὰ ἀνασκευάσῃ τὸ περὶ ἀσεβείας ἔγκλημα, τούτου δὲ πίπτοντος συγκαταπίπτει καὶ τὸ τῆς διαφθορᾶς. Ἀλλὰ τοῦτο, ὅπερ ἀπαιτεῖ ὁ Σχάντιος, τοῦτο καὶ γίνεται ἐν τῇ Πλατωνικῇ Ἀπολογίᾳ. «Ὅμως δὲ δὴ λέγε ἡμῖν, πῶς με φῄς διαφθείρειν, ὦ Μέλητε, τοὺς νεωτέρους; ἢ δῆλον δὴ ὅτι κατὰ τὴν γραφήν, ἣν ἐγράψω, θεοὺς διδάσκοντα μὴ νομίζειν οὓς ἡ πόλις νομίζει, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά; οὐ ταῦτα λέγεις, ὅτι διδάσκων διαφθείρω; — Πάνυ μὲν οὖν σφόδρα ταῦτα λέγω» (1). Οὕτω προβαίνει εἰς ἀνασκευὴν τοῦ τῆς ἀσεβείας ἐγκλήματος, καὶ εἶνε φανερὸν ὅτι, ἂν ἐπείθοντο οἱ δικασταὶ ὅτι ὁ Σωκράτης ἦτο θεοσεβὴς μᾶλλον ἢ ἀσεβής, θὰ συνεπείθοντο, ὅπως ἐπιθυμεῖ καὶ ὁ Σχάντιος, καὶ ὅτι ὠφέλει μᾶλλον τοὺς νέους ἢ διέφθειρε, διδάσκων τὴν ἑαυτοῦ θεοσέβειαν. Τὰ δὲ πρὸ τούτων περὶ διαφθορᾶς τῶν νέων πεπραγματευμένα δὲν σκοποῦσιν ὅπως ἀνασκευάσωσι τὸ περὶ διαφθορᾶς τῶν νέων ἔγκλημα, ὅπως ὑπολαμβάνει ὁ Σχάντιος, ἀλλὰ νὰ ἀποδείξωσι τὸν Μέλητον ὅτι οὐδέποτε ἐμέλησεν αὐτῷ σπουδαίως περὶ βελτιώσεως ἢ διαφθορᾶς τῶν νέων, οὐδ' ἐμελέτησέ ποτε, πῶς καὶ ὑπὸ ποίων γίνεται ἡ διαφθορά· καὶ τῷ ὄντι ἄγει αὐτὸν νὰ εἴπῃ τὰ καταγέλαστα ἐκεῖνα ὅτι καὶ οἱ νόμοι, καὶ οἱ δικασταί, καὶ οἱ ἀκροαταί, καὶ οἱ βουλευταί, καὶ οἱ ἐκκλησιασταί, καὶ ἑνὶ λόγῳ πάντες οἱ Ἀθηναῖοι ποιοῦσι τοὺς νέους καλοὺς κἀγαθούς, καὶ μόνος ὁ Σωκράτης τοὺς διαφθείρει!

Ἔπειτα οὐ μόνον τὸν Σχάντιον ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλλους Πλατωνιστὰς εἰς δεινὴν ἀπορίαν ἐνέβαλε τὸ ἐν τῇ Πλατωνικῇ Ἀπολογίᾳ φαινόμενον, ὅτι ἐν ᾧ ὁ Σωκράτης κατηγορεῖται ὅτι δὲν νομίζει οὓς ἡ πόλις νομίζει θεούς, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια

(1) Πλ. Ἀπολ. 26 b.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

εἰσφέρει, τοῦτο μὲν ἀντιπαρέρχεται μηδὲν ἀπολογούμενος, παράγει δὲ τὸν Μέλητον διὰ τεχνάσματος (Kunstgriff, ὡς λέγει ὁ Σχάντιος) νὰ τροποποιήσῃ τὴν κατηγορίαν, ἀπὸ καινοτομίας περὶ τὰ νομιζόμενα περὶ θεῶν, εἰς κατηγορίαν παντελοῦς ἀθείας, καὶ τοῦτο πρὸς βλάβην του.

Οἱ ταῦτα λέγοντές μοι φαίνονται ὅτι, προθυμούμενοι νὰ ἀνακαλύψωσί τι βαθύτερον κείμενον καὶ σοφώτερον, ὑπερεῖδον τὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἱστάμενα καὶ ἁπλούστατα πράγματα. Ἐν κεφ. ΙΔ΄ (σ. 26 β) ὁ Σωκράτης ἄγει δι' ἐρωτήσεων τὸν Μέλητον νὰ βεβαιώσῃ ὅτι διδάσκων διαφθείρει τοὺς νέους. Ἔπειτα ἐπιφέρει τάδε· «Πρὸς αὐτῶν τοίνυν, ὦ Μέλητε, τούτων τῶν θεῶν, ὧν νῦν ὁ λόγος ἐστίν, εἰπὲ ἔτι σαφέστερον καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἀνδράσι τούτοις· ἐγὼ γὰρ οὐ δύναμαι μαθεῖν, πότερον λέγεις, διδάσκειν με νομίζειν εἶναί τινας θεούς, καὶ αὐτὸς ἄρα νομίζω εἶναι θεούς, καὶ οὐκ εἰμὶ τὸ παράπαν ἄθεος, οὐδὲ ταύτῃ ἀδικῶ, οὐ μέντοι οὕςπερ γε ἡ πόλις, ἀλλ' ἑτέρους, καὶ τοῦτ' ἔστιν ὅ μοι ἐγκαλεῖς, ὅτι ἑτέρους· ἤ παντάπασί με φῂς οὔτε αὐτὸν νομίζειν θεούς, τούς τε ἄλλους ταῦτα διδάσκειν; — Ταῦτα λέγω, ὡς τὸ παράπαν οὐ νομίζεις θεούς». Καὶ κατωτέρω προσεπιφέρει ὁ Μέλητος, ὅτι ὁ Σωκράτης λέγει τὸν ἥλιον λίθον καὶ τὴν σελήνην γῆν Τὰ δύο ἐγκλήματα ἐκθέτει τόσον σαφῶς καὶ καθαρῶς ὁ Πλάτων, καὶ τόσον εὐκρινῶς διαστέλλει τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου, ὅσον δὲν θὰ ἔκαμνεν ὅςτις διενοεῖτο νὰ μεταχειρισθῇ τι τέχνασμα ἢ σόφισμα Ἀλλὰ διατί ὁ Σωκράτης δὲν προβαίνει εὐθὺς εἰς ἀνασκευὴν τοῦ περὶ καινοτομίας περὶ τὰ θεῖα ἐγκλήματος, ὅπερ σαφῶς ἀνεγράφετο ἐν τῇ γραφῇ, ἀλλ' ἀπαιτεῖ νὰ εἴπῃ σαφέστερον ὁ Μέλητος, πότερον τῶν δύο ἐγκλημάτων ἐγκαλεῖ αὐτῷ, καινοτομίαν περὶ τὰ θεῖα ἢ παντελῆ ἀθείαν; Ἀποκρίνομαι· Διότι ὁ Μέλητος ἐν τῷ κατηγορητηρίῳ λόγῳ παρενέβαλλε καὶ ῥήσεις, αἵτινες παρίστων τὸν Σωκράτην ὡς παντελῶς ἄθεον, καὶ οὕτω συνέχεε δύο διάφορα ἐγκλήματα. Τοῦτο καταφαίνεται καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Πλατωνικῇ Ἀπολογίᾳ· ἐρωτώμενος ὑπὸ Σωκράτους «Ὦ θαυμάσιε Μέλητε, ἵνα τί ταῦτα λέγεις; οὐδὲ ἥλιον οὐδὲ σελήνην ἄρα νομίζω θεοὺς εἶναι, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι;» ἀποκρίνεται ὁ Μέλητος «Μὰ Δί', ὦ ἄνδρες

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δικασταί, ἐπεὶ τὸν μὲν ἥλιον λίθον φησὶν εἶναι, τὴν δὲ σελήνην γῆν». Τοῦτο βέβαια ἦτο «ἔξω τῆς γραφῆς κατηγορεῖν» (1) καὶ ἀναμφισβητήτως παράνομον. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν φαίνεται ὅτι οὔτε ὁ Μέλητος οὔτε οἱ δικασταὶ εἶχον συνείδησιν ὅτι, κατηγορῶν τὸν Σωκράτην ὡς ἄθεον, κατηγόρει ἔξω τῆς γραφῆς, ἀλλ' ὅτι ἀθεία καὶ καινοτομία περὶ τὰ νομιζόμενα περὶ θεῶν ἦτο ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. Καὶ σήμερον ὁ γνησιώτατος χριστιανὸς καὶ δημοσίᾳ ἐκτελῶν τὰ χριστιανικά του καθήκοντα, ἐὰν ψέγῃ τινὰ δεισιδαιμονίαν τοῦ λαοῦ ἀντιβαίνουσαν εἰς αὐτὸ τὸ πνεῦμα τοῦ χριστιανισμοῦ, θὰ δυσφημηθῇ ὡς παντελῶς ἄθεος. Τοῦτο συνέβαινε καὶ ἐν τῇ δίκῃ τοῦ Σωκράτους. Ἔπειτα δὲ ἡ τοιαύτη τροπὴ τῆς κατηγορίας δὲν ἦτο ἀσύμφορος εἰς τὸν Σωκράτην· εὐκολώτερον θὰ ἐπείθετο τὸ δικαστήριον ὅτι ὁ Σωκράτης ἐκαινοτόμει περὶ τὰ θεῖα ἢ ὅτι ἦτο παντελῶς ἄθεος· τὸ δὲ σπουδαιότατον, ὁ ἐπιπόλαιος Μέλητος παρέσχε λαβὴν εἰς τὸν Σωκράτην νὰ τὸν ἀποδείξῃ ἀντιφάσκοντα καὶ μαρτυροῦντα καθ' ἑαυτοῦ, ὅταν λέγῃ ὁτὲ μὲν ὅτι δὲν νομίζει οὐδένα θεόν, ὁτὲ δὲ ὅτι εἰσηγεῖται καινὰ δαιμόνια, τουτέστι καινοὺς θεούς.

Τὸ ἓν τοῦτο καὶ μόνον, λέγει ὁ Σχάντιος, ἀρκεῖ νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν πίστιν ὅτι ἡ Πλατωνικὴ Ἀπολογία εἶνε ἀπολογία ἐπὶ δικαστηρίου γενομένη. Ἡμεῖς δὲ τοὐναντίον ὑπολαμβάνομεν ὅτι ἡ τοιαύτη πορεία τῆς δίκης, οἵαν παριστᾷ ὁ Πλάτων, εἶνε ἀσφαλέστατον τεκμήριον ὅτι ἡ Πλατωνικὴ Ἀπολογία εἶνε κατὰ τὰ οὐσιώδη νοήματα αὐτὴ ἡ Σωκρατικὴ ἀπολογία. Διότι τίς δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ Πλάτων διέστρεψεν οὕτω τερατωδῶς τὰ γεγονότα; ὅτι ἔπλασε τὸν Μέλητον κατηγοροῦντα ἔξω τῆς γραφῆς, ἐν ᾧ πράγματι δὲν κατηγόρησεν, ὅτι ἔπλασε τὸν Σωκράτην ἀπολογούμενον περὶ ἀθείας καὶ ἐλέγχοντα τὸν Μέλητον ὡς ἀντιφάσκοντα, ἐν ᾧ δὲν ἀπελογήθη τοιαῦτα οὐδ' ἤλεγξε τὸν Μέλητον; Καὶ ἡ διαστροφὴ αὕτη τῶν πραγμάτων τί τάχα συνε-

(1) Τὸ ἔξω τῆς γραφῆς κατηγορεῖν δὲν ἦτο ἀσύνηθες, καὶ ἐγίνετο κατάχρησις αὐτοῦ πρὸς βλάβην τοῦ κατηγορουμένου, ἀνεχομένου τοῦ δικαστηρίου τὴν παρανομίαν ταύτην. Δημοσθ. κατὰ Νεαίρας 5. «Γραψάμενος γὰρ παρανόμων τὸ ψήφισμα Στέφανος οὑτοσὶ καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ δικαστήριον, ἐπὶ διαβολῇ ψευδεῖς μάρτυρας παρασχόμενος καὶ ἔξω τῆς γραφῆς πολλὰ κατηγορῶν, εἷλε τὸ ψήφισμα».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

βάλλετο πρὸς τὸν σκοπόν, οὗ ἐστοχάζετο ὁ Πλάτων συγγράφων τὴν Ἀπολογίαν, ὅπερ δὲν θὰ κατωρθοῦτο διὰ τῆς ἀληθοῦς τῶν γεγονότων παραστάσεως; Καὶ ἂν ἐν οὕτω σπουδαίῳ κεφαλαίῳ τῆς τε κατηγορίας καὶ τῆς ἀπολογίας ὁ Πλάτων δὲν εἶνε ἀξιόπιστος μάρτυς, διατί πρέπει νὰ τὸν θεωρήσωμεν ἀξιόπιστον ἐν ἄλλοις παρεργοτέροις, οἷα τὰ ὑπὸ Σχαντίου ἀπαριθμούμενα; (1).

Ἂς ἐπισκεφθῶμεν καὶ τὸν Ξενοφῶντα. Ὁ Ξενοφῶν μοι φαίνεται ὅτι δὲν ἐπέστησεν οὐδ' αὐτὸς ἐπὶ τῆς διαφορᾶς τῆς ἀθείας καὶ τῆς περὶ τὰ θεῖα καινοτομίας, ἀλλ' ὅμως εἶχε γνῶσιν ὅτι ὁ Σωκράτης κατηγορήθη ὡς ἄθεος. Ἐν ᾧ λοιπὸν ἐν ἀρχῇ ἀνασκευάζει τὴν περὶ εἰσηγήσεως καινῶν δαιμονίων κατηγορίαν, προβαίνων συμπεραίνει τάδε· «Δῆλον οὖν ὅτι οὐκ ἂν προέλεγεν εἰ μὴ ἐπίστευεν ἀληθεύσειν· ταῦτα δὲ τίς ἂν ἄλλῳ πιστεύσειεν ἢ θεῷ; πιστεύων δὲ θεοῖς πῶς οὐκ ἐνόμιζεν εἶναι θεούς;» (2) καὶ κατωτέρω· «Πῶς οὖν ἂν ἔνοχος εἴη τῇ γραφῇ; ὃς ἀντὶ μὲν τοῦ μὴ νομίζειν θεούς, ὡς ἐν τῇ γραφῇ ἐγέγραπτο, φανερὸς ἦν θεραπεύων τοὺς θεοὺς μάλιστα πάντων ἀνθρώπων» (3). Ταῦτα, νομίζω, ἱκανῶς μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ Σωκράτης κατὰ τὴν δίκην κατηγορήθη ὑπὸ Μελήτου ὡς ἄθεος. Ὅταν δὲ τοῦτο δεχθῶμεν, τότε ὀρθῶς ὁ Σωκράτης ἐν τῇ Πλατωνικῇ Ἀπολογίᾳ ἀνασκευάζει τὴν περὶ ἀθείας κατηγορίαν, καὶ οὔτε τέχνασμα παρενεβλήθη ἐκεῖ οὔτε σόφισμα.

Ἀλλά, λέγουσι, διατί ἀπέφυγε νὰ ἀπολογηθῇ πρὸς τὴν κατηγορίαν, ἥτις διετυπώθη ἐν τῇ γραφῇ; Ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι ἀπελογήθη ὅπως ἔπρεπε νὰ ἀπολογηθῇ. Ἂν ὁ Μέλητος προσῆγε μάρτυρας λέγοντας ὅτι τὴν δεῖνα ἡμέραν ἐν τῷ δεῖνι τόπῳ ὁ Σωκράτης διαλεγόμενος πρὸς τὸν δεῖνα ἔλεγε κατὰ τῶν θεῶν τῆς πόλεως τὰ καὶ τά, θὰ ἦτο ἠναγκασμένος καὶ ὁ Σωκράτης νὰ ἐλέγξῃ ψευδομένους τοὺς μάρτυρας· ἀλλ' ὁ Μέλητος φαίνεται ὅτι ἐπ' οὐδεμιᾶς ἄλλης μαρτυρίας ἢ τεκμηρίου ἐστήριξε τὴν κατηγορίαν του, ἢ ἐπὶ τοῦ ἀληθοῦς γεγονότος ὅτι ὁ Σωκράτης

(1) Schanz, Apologia S. 102.
(2) Ξενοφ. Ἀπομν. Α', 1, 5.
(3) Αὐτόθι, Α', 2, 63.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐπίστευε καὶ ἔλεγεν ὅτι γίνεταί τι δαιμόνιον αὐτῷ (1), διαστρέφων ὅμως τὸ πρᾶγμα, ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ, καὶ παριστῶν αὐτὸ ὡς οὐσιαστικόν, ὅτι δαίμων τις ὡμίλει αὐτῷ. Πρὸς ταῦτα λοιπὸν ἀπολογεῖται ῥητῶς ὁ Σωκράτης (2), διασαφῶν ὅτι ἦτο θεία τις φωνὴ γιγνομένη αὐτῷ, ἐκ παιδὸς ἀρξαμένη, ἄρα οὐχὶ δαίμων τις καινός, μὴ νομιζόμενος ὑπὸ τῆς πόλεως, ἀλλὰ φωνὴ γιγνομένη παρὰ τῶν θεῶν τῶν νομιζομένων, ὅπως καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἄνθρωποι ἐπίστευον καὶ ἐπιστεύοντο ὅτι εἶχον μαντικὴν δύναμιν παρὰ τῶν θεῶν, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ ὑπολαμβάνωνται ὡς εἰσηγηταὶ νέων θεῶν.

Πλὴν τῆς ῥητῆς ταύτης περὶ τοῦ δαιμονίου ἀπολογίας, ὁ Σωκράτης ἐπιλαμβάνεται πάσης εὐκαιρίας, ὅπως ἐκδηλώσῃ τὴν εἰς τοὺς θεοὺς τῆς πόλεως πίστιν του. Πιστεύει εἰς τὸν χρησμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος (21 b)· τὸ ἔργον τοῦ βίου του, τὸ φιλοσοφεῖν καὶ ἐξετάζειν τοὺς ἀνθρώπους, προσετάχθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ (23 b), βεβαιοῖ ὅτι ἐφ' ὅσον ζῇ καὶ ἐμπνέει δὲν θὰ ἀπειθήσῃ εἰς τὸ πρόσταγμα τοῦ θεοῦ (28 c, 29 b, d)· ἐν τῇ ἀνωτέρω (σ. 225) παρατεθείσῃ ῥήσει προκαλῶν τὸν Μέλητον νὰ διασαφήσῃ τὴν κατηγορίαν, λέγει· «Πρὸς αὐτῶν τοίνυν, ὦ Μέλητε, τούτων τῶν θεῶν, ὧν νῦν ὁ λόγος ἐστὶ κτλ.» καὶ τελευτᾷ τὴν ἀπολογίαν του ἐπιφέρων τάδε· «Σαφῶς γὰρ ἄν, εἰ πείθοιμι ὑμᾶς καὶ τῷ δεῖσθαι βιαζοίμην ὀμωμοκότας, θεοὺς ἂν διδάσκοιμι μὴ ἡγεῖσθαι ὑμᾶς εἶναι, καὶ ἀτεχνῶς ἀπολογούμενος κατηγοροίην ἂν ἐμαυτοῦ, ὡς θεοὺς οὐ νομίζω Ἀλλὰ πολλοῦ δεῖ οὕτως ἔχειν· νομίζω γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς οὐδεὶς τῶν ἐμῶν κατηγόρων, καὶ ὑμῖν ἐπιτρέπω καὶ τῷ θεῷ κρῖναι περὶ ἐμοῦ ὅπῃ μέλλει ἐμοί τε ἄριστα εἶναι καὶ ὑμῖν». Πρὸς δικαστάς, οἵτινες οὐδεμίαν εἶχον μαρτυρίαν ὅτι δὲν ἐπίστευεν εἰς τοὺς θεοὺς τῆς πόλεως, ἀλλὰ μόνον ὑποψίαν γεννηθεῖσαν ἐν τῇ ψυχῇ των ὑπὸ τῆς κατηγορίας, πῶς ἠδύνατο νὰ ἀπολογηθῇ πειστικώτερον ἢ

(1) Εὐθύφρ. 3, a, b. «Καί μοι λέγε, τί καὶ ποιοῦντά σέ φησι διαφθείρειν τοὺς νέους; ***Σωκ.*** Ἄτοπα, ὦ θαυμάσιε, ὡς οὕτω γ' ἀκοῦσαι· φησὶ γάρ με ποιητὴν εἶναι θεῶν, καὶ ὡς καινοὺς ποιοῦντα θεούς, τοὺς δ' ἀρχαίους οὐ νομίζοντα, ἐγράψατο τούτων αὐτῶν ἕνεκα, ὥς φησιν. — ***Εὐθ.*** Μανθάνω, ὦ Σώκρατες, ὅτι δὴ σὺ τὸ δαιμόνιον φῂς σαυτῷ ἑκάστοτε γίγνεσθαι κτλ.».

(2) Ἀπολ. 31 d.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐπικαλούμενος δημοσίᾳ ἐνώπιον αὐτῶν αὐτοὺς τούτους τοὺς θεούς, καὶ ἀποφαίνων ἑαυτὸν ὑπηρέτην καὶ ἐκτελεστὴν τοῦ προσ τάγματος αὐτῶν;

Ἔπειτα λέγει ὁ Σχάντιος καὶ ἄλλοι, ὁ Σωκράτης δημιουργεῖ καθ' ἑαυτοῦ νέαν κατηγορίαν περιέχουσαν νέα ἐγκλήματα αὐτοῦ, καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ ἀπολογηθῇ πρὸς αὐτήν, οὐδενὸς κατηγοροῦντος (1). Τοῦτο εὑρίσκει ὁ Σχάντιος ἄτοπον, ἀντικείμενον εἰς τὸ συμφέρον τοῦ Σωκράτους, καὶ ἑπομένως ἀπίθανον ὅτι ὁ Σωκράτης πράγματι διεξῆλθε ταῦτα ἐν τῇ δίκῃ, ἀλλ' ὅτι τὰ ἔπλασεν ὁ Πλάτων. Ἐγὼ δὲ τοὐναντίον θαυμάζω τὸ βάθος τῆς ψυχογνωσίας τοῦ Σωκράτους. Πᾶς ἄνθρωπος ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ ὅταν αἰσθάνηται ἑαυτὸν ἀδίκως διαβεβλημένον παρὰ τῷ λαῷ ἢ παρὰ τάξει τινὶ ἀνθρώπων, ἧς περὶ πολλοῦ ποιεῖται τὴν εὔνοιαν, δὲν εἶνε διόλου ηὐχαριστημένος ἐκ τοῦ ὅτι οὐδεὶς ἀναφανδὸν προφέρει αὐτῷ τὴν διαβολήν, τοὐναντίον ποθεῖ τοῦτο, ἵνα λάβῃ ἀφορμὴν νὰ ἀπολογηθῇ καὶ ἀποδείξῃ τὴν ἀθῳότητά του. Ἐν δὲ τῷ παρόντι καιρῷ ὁ Σωκράτης ἐπιχειρῶν νὰ διαλύσῃ τὴν παλαιὰν ἐκείνην διαβολήν, τὴν ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν δικαστῶν, ἐπεχείρει λίαν σκοπίμως νὰ ἀποσοβήσῃ καὶ τὸν ἐπικρεμάμενον κίνδυνον. Δικασταὶ οὐχὶ ἐξ ἐπαγγέλματος τοιοῦτοι, γινώσκοντες τὰ δικαστικά των καθήκοντα, ὧν μέγιστον εἶνε νὰ δικάζωσιν ἀποβλέποντες πρὸς τὰ νῦν κατηγορούμενα καὶ τὰ κατὰ τὴν δίκην ἀληθῆ ἀποδεικνυόμενα, ἀλλὰ δικαστὴς λαός, ἀγόμενος ὑπὸ τῶν ψυχικῶν παθῶν μᾶλλον ἢ ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς διανοίας, τοιοῦτον δικαστήριον, προδιατεθειμένον ἤδη ἀπεχθῶς πρὸς τὸν κατηγορούμενον, οὔτε θὰ ἐβασάνιζε πολὺ τοὺς λόγους τῆς κατηγορίας, οὔτε θὰ ἠκροᾶτο εὐμενῶς τῆς ἀπολογίας. Ἔπειτα δὲ ἐκ πολλῶν ἐνδείξεων φαίνεται ὅτι ὁ Σωκράτης προσῆλθεν εἰς τὸ δικαστήριον ἄνευ πολλῶν ἐλπίδων ὅτι θὰ ἀπελύετο. Ἐφιλοτιμεῖτο λοιπὸν νὰ παραστήσῃ τὴν προσδοκωμένην καταδίκην του οὐχὶ ὡς κατόρθωμα τοῦ Μελήτου, οὗ πολλάκις ἐκδηλοῖ τὴν καταφρόνησίν του, ἀλλ' ὡς ἀποτέλεσμα τῆς παλαιᾶς ἐκείνης διαβολῆς (2).

(1) Πλ. Ἀπολ. 18 a ἐφεξ.
(2) Πλ. Ἀπολ. 28 a, 30 b, 36 a, 38 b.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἀποδείξας, ὡς πείθω ἐμαυτόν, τὰ ἐν τῇ Πλατωνικῇ Ἀπολογίᾳ φαινόμενα ἄπορα ἀπαξάπαντα πόριμα ὄντα, καὶ ἐξελέγξας τὸ ἀνυπόστατον τῆς ὑποθέσεως ὅτι αὕτη εἶνε πλάσμα τῆς διανοίας τοῦ Πλάτωνος, ἔρχομαι νὰ ἐκθέσω τὴν ἐμὴν γνώμην περὶ αὐτῆς.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους ὁ Πλάτων βαρυπενθῶν κατέφυγεν εἰς τὰ Μέγαρα πρὸς τὸν εὐγενῆ φίλον καὶ συμμαθητὴν Εὐκλείδην. Οἱ λόγιοι τῶν Μεγαρέων ἄνδρες θὰ σύνωστίζοντο περὶ αὐτοὺς μετὰ τῆς αὐτῆς φιλοπευστίας καὶ φιληκοίας μεθ' ἧς καὶ οἱ ἐν Φλιοῦντι μετὰ Ἐχεκράτους συνωστίζοντο περὶ τὸν Φαίδωνα (1), καὶ ἐν ταῖς καθ' ἡμέραν διατριβαῖς ὁ λόγος θὰ περιεστρέφετο περὶ τὰ τελευταῖα πάθη καὶ τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ Σωκράτους. Αὕτη ἐγένετο κατ' ἐμὲ ἡ πρώτη ἀφορμὴ εἰς τὸν Πλάτωνα νὰ σκεφθῇ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν ἐν Μεγάροις σχολήν του συγγράφων τὴν ἀπολογίαν τοῦ Σωκράτους. Πάντων τῶν Σωκρατικῶν λόγων ἡ ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἀπολογία αὐτοῦ ἦτο καὶ παρὰ τοῖς συγχρόνοις ὁ ἀξιαναγνωστότερος καὶ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις ὁ ἀξιομνηστότερος· ὁ δὲ φιλότιμος μέν, νεαρὸς δὲ καὶ τοῦ συγγράφειν ἔτι ἄπειρος Πλάτων εὕρισκεν ὅτι ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἦτο ἅμα μὲν ἔνδοξος, καὶ θὰ ἠδύνατο, κατὰ Πίνδαρον, «ἀρχομένου ἔργου πρόσωπον θέμεν τηλαυγές», ἅμα δὲ εὐχερὴς αὐτῷ· διότι δὲν εἶχε νὰ συλλάβῃ καὶ κυοφορήσῃ τὸ ὅλον ἐν τῇ διανοίᾳ του, ὅπως ἐν τοῖς ὕστερον γραφεῖσι διαλόγοις, ἀλλ' ἠδύνατο νὰ ἐπερείδηται ἐπὶ τῶν ῥηθέντων ὑπὸ Σωκράτους, ὧν ἐγένετο αὐτήκοος καὶ θὰ εἶχεν ἔτι ἔναυλα εἰς τὰ ὦτά του.

Οὔτε θὰ ἠδύνατο, οὔτε θὰ ἐτόλμα, οὔτε λόγον εἶχε νὰ πλάσῃ ἀπολογίαν Σωκράτους, ἥτις νὰ εἶνε καθαρῶς ἀποκύημα τῆς διανοίας του, ὅπως οἱ ἄλλοι διάλογοι. Δὲν θὰ ἠδύνατο, διὰ τὴν νεαρότητα καὶ πρωτοπειρίαν του· δὲν θὰ ἐτόλμα, διότι θὰ τῷ παρίστατο ἐν τῇ ψυχῇ ὡς ἀσεβὴς καὶ βέβηλος ἐπιβολὴ νὰ παραχαράξῃ τὰ διανοηθέντα καὶ βουληθέντα νὰ ῥηθῶσιν ὑπὸ τοῦ μεγάλου καὶ ἐν τῇ ψυχῇ του ἀποθεουμένου διδασκάλου, ὃν τότε ὑπελάμβανεν οὐ μόνον ὡς τέλειον πρότυπον ἀρετῆς, ὁποῖον βεβαίως οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ ὑπολαμβάνῃ, ἀλλὰ καὶ ὡς τέλειον πρότυπον σοφίας καὶ λεκτικῆς δεινότητος, ἣν ὑπόληψιν πιθανῶς

(1) Πλ. Φαίδ. ἐν τῷ προοιμίῳ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

θὰ ἐτροποποίησεν ὕστερον, ὅτε ἔλαβε συνείδησιν τῆς ἑαυτοῦ ὑπεροχῆς. Δὲν εἶχε δὲ λόγον τότε νὰ πλάσῃ ἀπολογίαν Σωκράτους, διότι δὲν ἦτο ἀκόμη φιλόσοφος, οὐδὲ εἶχεν ἄρα ἴδιον φιλοσοφικὸν σύστημα, οὐδὲ ἵστατο ἀκόμη ἀντιμέτωπος πρὸς ἄλλα φιλοσοφικὰ συστήματα, προθυμούμενος νὰ ἐλέγξῃ αὐτά, ὡς ἐν τοῖς ὕστερον διαλόγοις καταφαίνεται. Ἔτι δὲ οὐδ' ἐγίνωσκεν ἀκόμη αὐτὸς ἑαυτόν, ποῖος δαιμόνιος πλασματογράφος ἔμελλε νὰ ἀποβῇ. Ἦτο ἄρα ἐν τῷ τότε χρόνῳ διατεθειμένος, ὅπως καὶ ὁ Ξενοφῶν, νὰ ἐκθέσῃ ἱστορικὸν γεγονός, καὶ εἶνε ἄρα τῆς αὐτῆς πίστεως ἄξιος ὅπως καὶ ἐκεῖνος.

Ταῦτα πείθομαι ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ χρόνου καὶ τῶν περιστάσεων καθ' ἃς ἐγράφη ἡ Πλατωνικὴ Ἀπολογία, καὶ τῆς ἐντυπώσεως ἣν ἐμποιεῖ ἡ ἀνάγνωσις αὐτῆς εἰς πάντα ἐπιμελῆ καὶ ἀπροκατάληπτον ἀναγνώστην. Καταλέγω δὲ καὶ τὰ ἀξιολογώτατα τεκμήρια τῆς πιστῆς τῶν γεγονότων παραστάσεως ὑπὸ Πλάτωνος.

Α΄ τεκμήριον ἔστω τὸ ἴδιον τῆς μορφῆς, ὅπερ ἔχει μόνη ἡ Ἀπολογία ἐκ πάντων τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος. Οὐδὲν πλάττεται περὶ αὐτήν, οἷον ἐν τῷ Ἐπιταφίῳ ὁ Σωκράτης ἀπαγγέλλων πρὸς τὸν Μενέξενον ἐπιτάφιον ὃν ἤκουσε δῆθεν τῆς Ἀσπασίας κττ. Διότι, καθὰ προεῖπον, δὲν εἶχεν ἐπέλθει ἀκόμη εἰς τὸν Πλάτωνα νὰ πλασματογραφῇ.

Β΄. Ἡ ἀφελής, ἀσυγκρότητος καὶ παντὸς ῥητορικοῦ κόσμου ἀπεκδεδυμένη γλῶσσα· οὐχὶ διότι δὲν ἠδύνατο ὁ Πλάτων νὰ γράψῃ ἀνθηρότερα, ἀλλὰ διότι ἦτο ἠναγκασμένος νὰ τηρῇ τὸ ὕφος τῆς ἀπολογίας τοῦ Σωκράτους (1).

Γ΄. Ἡ ἀπροσδόκητος τροπή, ἣν λαμβάνει ὁ λόγος ἕνεκα τῆς τροποποιήσεως, ἣν ἐπήνεγκεν ὁ Μέλητος εἰς τὴν κατηγορίαν, ἀπὸ καινοτομίας περὶ τὰ θεῖα εἰς παντελοῦς ἀθείας κατηγορίαν· ἐφ' ᾧ ἐξεπλάγη ὁ Σωκράτης διὰ τὸ ἀπροσδόκητον, καὶ τὴν ἐκ-

(1) Τὸ ὅτι ἡ Ἀπολογία ἔχει πρόλογον καὶ θέμα καὶ ἐπίλογον, τοῦτο ὁ Σχάντιος ὑπολαμβάνει τεκμήριον ἐντέχνου ῥητορικοῦ λόγου, ὁποῖος δὲν ἦτο ἡ πραγματικὴ ἀπολογία. Ἀλλ' ἐν παντὶ συνεχεῖ καὶ πως μακρῷ λόγῳ καὶ παρ' ἀδιδάκτων ἀνθρώπων γινομένῳ δύναται νὰ ἀνευρεθῇ πρόλογος καὶ θέμα καὶ ἐπίλογος· διατί δὲν ἔμελλε νὰ ἔχῃ καὶ ὁ τοῦ Σωκράτους;

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πληξίν του ἐξεδήλωσε διὰ τῶν «Ὦ θαυμάσιε Μέλητε, ἵνα τί λέγεις ταῦτα;». Δὲν εἶνε διόλου τερατῶδες (ungeheuerlich, ὡς λέγει ὁ Σχάντιος), τὸ νὰ συνέβησαν ταῦτα οὕτω· πολὺ τερατωδέστερον εἶνε νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι ὁ Πλάτων ἐπενόησε τόσον παιδαριῶδες καὶ ἀνωφελὲς τέχνασμα.

Δ΄. Αἱ συχναὶ παρακελεύσεις πρὸς τὸν Μέλητον νὰ ἀποκρίνηται τὰ ἐρωτήματα(1). Ταῦτα βεβαίως δὲν παρενέβαλεν ὁ Πλάτων διὰ καλλιτεχνικοὺς λόγους, ἀλλὰ διότι οὕτω τὰ ἤκουσε λεγόμενα ἐν τῷ δικαστηρίῳ. Τὸ αὐτὸ λέγω καὶ περὶ τῆς συχνῆς παρακλήσεως τοῦ Σωκράτους πρὸς τοὺς δικαστὰς νὰ μὴ θορυβῶσι(2).

Ταῦτα λέγων δὲν θέλω νὰ εἴπω ὅτι ὁ Πλάτων κατέγραψε τὴν ἀπολογίαν τοῦ Σωκράτους ὡς γραμματεὺς δικαστηρίου. Ἡ εὐλάβειά του πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ σεβαστοῦ διδασκάλου του λεχθέντα δὲν ἠδύνατο νὰ προβαίνῃ μέχρι τοιούτου σημείου. Καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης ἂν τὴν ἔγραφεν ὕστερον πολλὰ θὰ μετεσκεύαζε· τινὰ μὲν θὰ παρενέβαλλεν, ἅτινα διέφυγον αὐτὸν τότε, ἢ ὕστερον ἐνόησεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ῥηθῶσιν, ἄλλα τινὰ ῥηθέντα πρωθυστέρως ἢ ἀνακολούθως ἢ πλεοναστικῶς θὰ διώρθου, ἀποτόμους μεταβάσεις θὰ ἐξωμάλιζε, τὰς διαρθρώσεις τοῦ λόγου θὰ καθίστα εὐκαμπτοτέρας, καὶ ἐν γένει θὰ ἔδιδεν εἰς τὸ ὅλον μείζονα ἑνότητα καὶ συμμετρίαν, ἴσως καί τι κτένισμα καὶ βοστρύχισμα. Ἠξεύρομεν ὅτι τοιοῦτόν τι ἐγίνετο ὑπὸ τῶν ῥητόρων, οἵτινες μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ λόγου προέβαινον εἰς ἔγγραφον δημοσίευσιν αὐτοῦ. Δέχομαι λοιπὸν ὅτι ὁ Πλάτων συγγράφων τὴν Ἀπολογίαν θα ἐπήνεγκε τοιαύτας μετασκευάς, ὁποίας καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης θὰ συνεχώρει.

Ἐν τούτοις εὑρίσκω τινὰ ἐν τῇ Πλατωνικῇ Ἀπολογίᾳ, ἅτινά μοι φαίνονται ἀδύνατα νὰ ἐλέχθησαν ὑπὸ τοῦ Σωκράτους καὶ ὑποπτεύω ὅτι τὰ παρενέβαλεν ὁ Πλάτων ἐξ ἰδίων προσωπικῶν λόγων κινούμενος.

Τὸ πρῶτον, τὸ καὶ σπουδαιότατον, εἶνε τὸ ἐν σελ. 38 b λεγόμενον, ὅτι ὁ Σωκράτης ἐτίμησεν ἑαυτὸν τριάκοντα μνῶν,

(1) Πλ. Ἀπολ. 24 d. 25 c, d. 27 b, c.
(2) Αὐτόθι 17 d. 20 e. 27 b. 30 c.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

κελευόντων καὶ ἐγγυωμένων τὴν ἔκτισιν τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Κρίτωνος, τοῦ Κριτοβούλου καὶ τοῦ Ἀπολλοδώρου. Ὅτι μὲν οἱ ἄνδρες οὗτοι θὰ παρεκίνησαν τὸν Σωκράτην νὰ προτείνῃ τοσοῦτον χρηματικὸν τίμημα, πέπεισμαι ἀδιστάκτως· ὅτι δὲ ὅμως καὶ ὁ Σωκράτης ἔστερξε καὶ τὸ προέτεινε, τοῦτό μοι φαίνεται ὅτι ἀντιβαίνει πρὸς τὴν δι᾿ ὅλης τῆς ἀπολογίας ἀποδειχθεῖσαν μεγαλοψυχίαν τοῦ Σωκράτους καὶ πρὸς τὴν πρὸ μικροῦ ἐξενεχθεῖσαν γνώμην του, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀδικήσῃ ἑαυτὸν καὶ νὰ ἀξιώσῃ κακοῦ τινος· ἡ δὲ ἐπιφερομένη αἰτιολογία, ὅτι τιμῶν ἑαυτὸν χρημάτων δὲν θὰ ἐβλάπτετο, εἶνε λίαν ἀσθενής, διότι ὁπωσδήποτε ἀξιοῖ ἑαυτὸν ποινῆς τινος, εἰς ἣν καταδικάζεται ὁ ἔνοχος ἐγκλήματός τινος, τοῦτο δὲ εἶνε ἀδικία ἑαυτοῦ καὶ κακόν· ἔτι δὲ ἀντιβαίνει πρὸς τὴν προηγηθεῖσαν ἀγέρωχον διαβεβαίωσίν του, ὅτι καὶ ἂν τὸν ἀπέλυον ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ παύσῃ ἐλέγχων τοὺς ἀνθρώπους, δὲν θὰ ἐπείθετο· διότι πῶς εἶνε νοητόν, σήμερον μὲν νὰ ἐκτίσῃ χρηματικὴν ποινὴν κηρυττόμενος ἔνοχος, αὔριον δὲ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν αὐτὴν πορείαν δι᾿ ἣν κατεδικάσθη τὴν προτεραίαν;

Ἀλλ᾿ ὁ ἰσχυρότατος λόγος ἀπιστίας ὅτι ὁ Σωκράτης προέτεινε χρηματικὴν ποινὴν εἶνε τὸ γεγονός, ὅτι ἐν ᾧ κατὰ τὴν α΄ ψηφοφορίαν ἐκηρύχθη ἔνοχος διὰ πλειονοψηφίας ἑξήκοντα ψήφων, κατὰ τὴν δευτέραν, τὴν καταδικάζουσαν αὐτὸν εἰς θάνατον, προσετέθησαν ἄλλαι ὀγδοήκοντα ψῆφοι, κατὰ τὴν πρώτην ἀθῳωτικαί. Ἂν ὁ Σωκράτης ἐτίμησεν ἑαυτὸν οὐδεμιᾶς ποινῆς ἀλλὰ μόνον σιτήσεως ἐν πρυτανείῳ, τὸ γεγονὸς ἐκεῖνο αἰτιολογεῖται· τῶν δικαστῶν ἠναγκασμένων νὰ ψηφίσωσιν ἓν τῶν δύο τιμημάτων, ἢ τὸν ὑπὸ Μελήτου προταθέντα θάνατον, ἢ τὴν ὑπὸ Σωκράτους σίτησιν ἐν πρυτανείῳ, τινὲς τῶν πρώην ἀθῳωτικῶν μὴ δυνάμενοι νὰ ψηφίσωσι τοιαύτην πρωτοφανῆ ποινήν, ἴσως καὶ ἐκλαμβάνοντες τὴν πρότασιν τοῦ Σωκράτους ὡς ἐμπαιγμὸν τοῦ δικαστηρίου, μετέστησαν πρὸς τοὺς καταδικαστικούς. Ἂν δ᾿ ὅμως ὁ Σωκράτης πράγματι προέτεινε χρηματικὴν ποινήν, τότε ἀπορεῖται πῶς οἱ ὀγδοήκοντα ἐκεῖνοι, οἱ πρὸ μιᾶς ὥρας κρίναντες τὸν Σωκράτην ἄξιον ἀπαλλαγῆς πάσης τιμωρίας, μετὰ μίαν ὥραν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δὲν τὸν ἔκριναν πλέον οὐδὲ τοῦ ζῆν ἄξιον ἀντὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ προταθείσης χρηματικῆς ποινῆς;

Ἐνισχύουσι δὲ τὴν ἀπιστίαν ἡμῶν δύο μαρτυρίαι ἐκ τῆς ἀρχαιότητος· ἡ μὲν τῆς κατὰ Ξενοφῶντα Ἀπολογίας, ἔχουσα ὧδε· «Πρῶτον μὲν γὰρ κελευόμενος ὑποτιμᾶσθαι οὔτε αὐτὸς ὑπετιμήσατο, οὔτε τοὺς φίλους εἴασεν, ἀλλὰ καὶ ἔλεγεν ὅτι τὸ ὑποτιμᾶσθαι ὁμολογοῦντος εἴη ἀδικεῖν»· ἡ δὲ ἑτέρα τοῦ Τέλητος παρὰ Στοβαίῳ (1), ἔχουσα ὧδε· «Καὶ τῶν δικαστῶν (2) κελευόντων ἀργυρίου τιμήσασθαι, οὐ προσεῖκεν, ἀλλὰ τῆς ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως ἐτιμήσατο».

Ἐκ τούτων πάντων εἰκάζω ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν προέτεινε ποινὴν ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅτι ἡ νεανικὴ φιλοτιμία ἐκίνησε τὸν Πλάτωνα νὰ παρεμβάλῃ τὴν πρότασιν ἐκείνην, οὖσαν κατὰ τοῦτο ἀληθῆ, καθότι ἀληθῶς οἱ ἐκεῖ καταλεγόμενοι ἄνδρες προσήνεγκον τὸ τίμημα ἐκεῖνο, ἵνα σώσωσι τὸν Σωκράτην (3), ὅπως φαίνεται καὶ ἐκ τῶν δύο παρατεθεισῶν μαρτυριῶν.

Δευτέρα ῥῆσις ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ παρέχουσα ὑποψίαν ὅτι δὲν ἐλέχθη ὑπὸ Σωκράτους εἶνε ἡ ἐν σελ. 38 c χρησμῳδία αὐτοῦ πρὸς τοὺς καταψηφίσαντας ἑαυτοῦ, ἔχουσα ὧδε· «Φημὶ γάρ, ὦ ἄνδρες, οἳ ἐμὲ ἀπεκτόνατε, τιμωρίαν ὑμῖν ἥξειν εὐθὺς μετὰ τὸν ἐμὸν θάνατον πολὺ χαλεπωτέραν νὴ Δία, ἢ οἵαν ἐμὲ ἀπεκτόνατε· νῦν γὰρ τοῦτο εἰργάσασθε οἰόμενοι μὲν ἀπαλλάξεσθαι τοῦ διδόναι ἔλεγχον τοῦ βίου, τὸ δὲ ὑμῖν πολὺ ἐναντίον ἀποβήσεται, ὡς ἐγὼ

(1) Στοβ. Ἀνθολ. Ε΄, 67.

(2) «Τῶν δικαστῶν» ἴσως εἶνε μνήμης σφάλμα τοῦ Τέλητος, ἀναγνώσαντος «τῶν φίλων ἢ τῶν ἑταίρων»

(3) Φιλοτιμία τις ἐπὶ γένει καὶ ἐλευθεριότητι περὶ χρήματα κατεῖχε διὰ παντὸς τοῦ βίου τὸν Πλάτωνα. Ἐν τῷ βίῳ Πλάτωνος ἐξέθηκα πῶς ἐγκωμιάζει τὸ γένος του. Ἐν τῇ Πολιτείᾳ (σελ. 337 d) διαλέγεται Σωκράτης, Θρασύμαχος ὁ σοφιστὴς καὶ Γλαύκων ὁ ἀδελφὸς Πλάτωνος. Περικοπή τις τοῦ διαλόγου ἐκείνου ἔχει ὧδε· «Τί οὖν, ἔφη (ὁ Θρασύμ.), ἂν ἐγὼ δείξω ἑτέραν ἀπόκρισιν παρὰ πάσας ταύτας περὶ δικαιοσύνης βελτίω τούτων, τί ἀξιοῖς παθεῖν; — Τί ἄλλο, ἦν δ' ἐγώ, ἢ ὅπερ προσήκει πάσχειν τῷ μὴ εἰδότι· προσήκει δέ που μαθεῖν παρὰ τοῦ εἰδότος· καὶ ἐγὼ οὖν τοῦτο ἀξιῶ παθεῖν. — Ἡδὺς γὰρ εἶ, ἔφη, ἀλλὰ πρὸς τὸ μαθεῖν καὶ ἀπότισον ἀργύριον. — Οὐκοῦν ἐπειδάν μοι γένηται, εἶπον. — Ἀλλ' ἔστιν, ἔφη ὁ Γλαύκων, ἀλλ' ἕνεκα ἀργυρίου, ὦ Θρασύμαχε, λέγε· πάντες γὰρ ἡμεῖς Σωκράτει εἰσοίσομεν».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

φημι· πλείους ἔσονται ὑμᾶς οἱ ἐλέγχοντες, οὓς νῦν ἐγὼ κατεῖχον, ὑμεῖς δὲ οὐκ ᾐσθάνεσθε· καὶ χαλεπώτεροι ἔσονται, ὅσῳ νεώτεροί εἰσι, καὶ ὑμεῖς μᾶλλον ἀγανακτήσετε κτλ.». Οὐδένα λόγον εἶχεν ὁ Σωκράτης νὰ προφητεύσῃ τοιαῦτα· προδίδουσι δὲ ὅμως τὴν ψυχικὴν διάθεσιν τὴν κατέχουσαν τὸν Πλάτωνα, ὅτε ἔγραφε τὴν Ἀπολογίαν. Ἡ κατέχουσα αὐτὸν ὀδύνη ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ δικαιοτάτου καὶ χρηστοτάτου τῶν ἀνθρώπων, ἡ ἀγανάκτησις κατὰ τοῦ ὄχλου τοῦ οὕτω ῥᾳδίως ἀποκτείνοντος ἀνθρώπους, διότι δὲν ἔλεγον καὶ ἔπραττον κεχαρισμένα αὐτῷ, ἔτι δὲ ἡ νεανική του ἀπειρία καὶ τρόπον τινὰ μυωπία τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων καὶ τῶν ἑαυτοῦ δυνάμεων, ἅτινα πρεσβύτερος γενόμενος ἔμαθε νὰ ἐκτιμᾷ ὀρθότερον (1)· ταῦτα πάντα παρέφερον αὐτὸν τότε, ὥστε νὰ διαλογίζηται καὶ νὰ ἀποφασίζῃ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν αὐτὴν πορείαν τοῦ ἐλέγχου καί, ἐν ἀνάγκῃ, καὶ τοῦ μαρτυρίου, ἣν καὶ ὁ Σωκράτης ἐπορεύθη. Καὶ τῷ ὄντι ὁ μετ' ὀλίγον χρόνον συγγραφεὶς Γοργίας δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πρώτη ἀπόπειρα πληρώσεως τῆς προφητείας ἐκείνης (2)· ἐν δὲ τοῖς ἑπομένοις διαλόγοις πραϋνόμενος ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ σὺν τῇ ἡλικίᾳ ἐμπειρότερος τῶν ἀνθρωπίνων γινόμενος, δὲν ἀναλαμβάνει μὲν τὸν ἐν τῷ Γοργίᾳ δριμὺν τόνον, ἀλλὰ δὲν ἔπαυσεν ἐλέγχων τὸ ψεῦδος καὶ διδάσκων τὴν ἀλήθειαν διὰ παντὸς τοῦ βίου του.

---

(1) Ἔπιθι τὴν τοῦ Πλάτωνος περὶ ἑαυτοῦ ἀπολογίαν ἐν Πολιτείας σελ. 496 b, ἐφεξ.

(2) Ταῦτα πρὸς τὸν Γρότιον ἀποφαινόμενον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ του ὅτι ἡ προφητεία ἐκείνη τοῦ Σωκράτους δὲν ἐπληρώθη. Ὁ Σχάντιος (Apologia S. 112) ὀρθῶς διεῖδεν ὅτι ἡ προφητεία ἐκείνη ἡ ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ πληροῦται ἐν τῷ Γοργίᾳ, καὶ διὰ τοῦτο δέχεται τὰ δύο ταῦτα συγγράμματα ἐγγὺς ἀλλήλων κείμενα κατὰ χρόνον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τοῦ χρόνου τῆς συγγραφῆς τῆς Πλατωνικῆς Ἀπολογίας.

Οἱ πλεῖστοι καὶ οἱ ἐμβριθέστατοι τῶν Πλατωνιστῶν ὀρθῶς τάττουσι τὴν συγγραφὴν τῆς Ἀπολογίας ἐγγύτατα τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους, διαφωνοῦσι δὲ κατὰ τοῦτο ὅτι, οἱ μὲν ἀποφαίνουσιν αὐτὴν πρωτότοκον σύγγραμμα τοῦ Πλάτωνος, οἱ δὲ δέχονται πολλοὺς ἄλλους διαλόγους γραφέντας πρὸ αὐτῆς, ἐν ᾧ ἔζη ὁ Σωκράτης. Τὸ ἀπίθανον τῆς τελευταίας ταύτης ὑποθέσεως κατέδειξα ἐν τῇ καθολικῇ εἰσαγωγῇ. Πᾶσαι αἱ γνῶμαί μου καὶ αἱ κρίσεις ἃς ἐξήνεγκον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν περὶ τῆς Ἀπολογίας βασίζονται ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ὅτι ἡ Ἀπολογία ἐγράφη εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους ἐν Μεγάροις καὶ ὅτι εἶνε τὸ πρωτότοκον ἔκγονον τῆς διανοίας τοῦ Πλάτωνος. Ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἐμμένω.

Ὁ Σχάντιος (Apologia S. 112) θέλει τὸν Γοργίαν συγγεγραμμένον πρὸ τῆς Ἀπολογίας διὰ δύο τεκμήρια· πρῶτον μέν, διότι τὴν ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ προφητείαν, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους οἱ νέοι θὰ ἀποβῶσι δριμύτεροι ἐλεγκταὶ τῶν Ἀθηναίων (ἥν, ὡς προεῖπον, ὀρθῶς εὑρίσκει πληρουμένην ἐν τῷ Γοργίᾳ), ταύτην τὴν προφητείαν, λέγει ὁ Σχάντιος, δὲν ἠδύνατο νὰ παρεμβάλῃ ὁ Πλάτων, ἂν δὲν εἶχεν ἤδη πληρωθῆ αὕτη ἐν τῷ Γοργίᾳ· δεύτερον δὲ διότι ὁ ἐν τῷ Γοργίᾳ ἐπικρατῶν τόνος, πολὺ δριμύτερος ὢν τοῦ ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ, προδίδει ὅτι ὁ Γοργίας ἐγράφη ἐγγύτερον τοῦ θανάτου, ὅτε ἡ συμφορὰ ἦτο ὑπογυιοτέρα.

Πρὸς ταῦτα ἀντιλέγω τάδε· Πρῶτον μέν μοι φαίνεται πρωτάκουστον, τὸ νὰ μὴ δύναταί τις νὰ προφητεύσῃ ὅτι διανοεῖται νὰ ἐπιτελέσῃ αὐτὸς ἐν προσεχεῖ μέλλοντι χρόνῳ, ἀλλὰ μόνον ὅτι ἐπετέλεσεν ἤδη ἐν παρῳχημένῳ χρόνῳ! ἐνόμιζον ὅτι πᾶν τοὐναντίον. Δεύτερον δὲ ὅτι, ὁπότε καὶ ἂν ἐγράφη ἡ Ἀπολογία,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἢ ἐγγυτέρω ἢ ἀπωτέρω τοῦ θανάτου, ὁ ἐν αὐτῇ ἐπικρατῶν τόνος ὤφειλε νὰ εἶνε ὁ αὐτός, ὁ πρέπων εἰς τὸν Σωκράτην ἱστάμενον ἐνώπιον τοῦ νομίμου δικαστηρίου τῆς πατρίδος του καὶ ἀπολογούμενον. Ὥςτε οὐδὲν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τοῦ τόνου περὶ τῆς χρονικῆς σχέσεως τῆς Ἀπολογίας πρὸς τὸν Γοργίαν.

Ἐν τούτοις ἀναγινώσκω ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ μίαν φράσιν παράτονον, ἥτις διὰ τοῦτο δὲν πιστεύω ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ὅπως ἔχει, ἀλλὰ τρόπον τινὰ ἐξέφυγε τοῦ ἕρκους τῶν ὀδόντων τοῦ Πλάτωνος. Ἡ φράσις εἶνε ἡ ἐν σελ. 41 a. Ὁ Σωκράτης λέγει πρὸς τοὺς ἀποψηφίσαντας, παρόντων καὶ ἀκουόντων τῶν καταψηφισάντων τάδε· «Εἰ γάρ τις ἀφικόμενος εἰς Ἅδου, ἀπαλλαγεὶς τούτων τῶν φασκόντων δικαστῶν εἶναι, εὑρήσει τοὺς ἀληθῶς δικαστάς . . . ἄρα φαύλη ἂν εἴη ἡ ἀποδημία ;» Ἐκ τῆς φράσεως ταύτης τῆς μιᾶς καὶ μόνης δυνάμεθα, νομίζω, νὰ μαντεύσωμεν ἀσφαλέστερον τὴν ψυχικὴν ἀγανάκτησιν καὶ καταφρόνησιν τῶν φασκόντων εἶναι δικαστῶν, ἥτις κατεῖχε τὸν Πλάτωνα ἐν τῷ γράφειν τὴν Ἀπολογίαν, ἢ ἐκ τοῦ τόνου τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐν ὅλῃ αὐτῇ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἡ Σωκρατικὴ Ἀπολογία, ὁποίαν συνέθηκε καὶ παρέδωκεν ἡμῖν αὐτὴν ὁ Πλάτων, ὁμοιάζει πρὸς Δωρικὸν ναόν, λαμπρὸν ἐν τῇ λευκότητι καὶ καθαρότητι τοῦ μαρμάρου, σεμνὸν ἐν τῇ ἁπλότητι καὶ εὐθύτητι τῶν γραμμῶν του, ἱεροπρεπῆ ὡς σκήνωμα τῆς ἱερᾶς Ἀληθείας.

Ἡ Ἀπολογία τοῦ Σωκράτους ἀποκαλύπτουσα τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ υἱοῦ τοῦ λιθοξόου καὶ τῆς μαίας, καὶ τὴν μακαριότητα τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ προσώπῳ ἑνὸς ἀπαγομένου εἰς θάνατον, μᾶς διδάσκει ποῦ κεῖται ἡ γνησία μεγαλειότης, ὅτι ἐν τῇ λατρείᾳ τῆς ἀληθείας, καὶ ποῦ ἡ γνησία μακαριότης, ὅτι ἐν τῇ καθαρότητι τῆς καρδίας καὶ τῇ εὐθύτητι τοῦ πνεύματος, καὶ ὅτι «ἀνδρὶ ἀγαθῷ οὐκ ἔστι κακὸν οὐδὲν οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι» (1).

Ὡς ὑπερφυές, ὡς θεόδμητον μνημεῖον, ἡ Ἀπολογία ἐτιμήθη καὶ ἐθαυμάσθη ὑπὸ πασῶν τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ παρελασασῶν γενεῶν, ὅσαι εἶχον ὀφθαλμοὺς νὰ τὸ ἀτενίσωσιν, νοῦν νὰ τὸ κατανοήσωσι καὶ καρδίαν ἐπιτηδείαν νὰ σκιρτᾷ ἐπὶ τῇ θέᾳ καὶ ἀπολαύσει αὐτοῦ (2).

Ὡς τοιοῦτον παραδίδω καὶ συνιστῶ αὐτὸ εἰς τὴν φίλην νεολαίαν τῆς πατρίδος μου, ἥτις οὐδεμιᾶς μὲν στερεῖται τῶν πρὸς ἀπόλαυσιν αὐτοῦ ἀναγκαίων ἰδιοτήτων, πλεονεκτεῖ δὲ πάσης ἀλλογενοῦς νεολαίας κατὰ τὴν συγγένειαν καὶ οἰκειότητα αἰσθημάτων καὶ διανοημάτων καὶ γλώσσης, εὐχόμενος ὅπως μὴ βάσκανος μοῖρα παρεμβάλλουσα ἐφήμερα μελήματα καὶ σπουδάσματα ἀποικοδομῇ τὴν θέαν του καὶ ἀμβλύνῃ τὴν ἀπόλαυσίν του.

---

(1) Πλ. Ἀπολ. 41 d.

(2) Θεμιστ. Λόγ. ΚΓ'. «Τὰ δὲ ἀμφὶ Ζήνωνος ἀρίδηλά τέ ἐστι καὶ ᾀδόμενα ὑπὸ πολλῶν, ὅτι αὐτὸν ἡ Σωκράτους Ἀπολογία ἐκ Φοινίκης (ἐκ Κύπρου) εἰς τὴν Ποικίλην ἤγαγε». Πρβλ. καὶ Διογ. Λαέρτ. Ζ', 31.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (1)

Ἵνα γείνωσι σαφέστερα τὰ κατὰ τὴν δίκην τοῦ Σωκράτους καὶ εὐληπτοτέρα ἡ ἀνάγνωσις τῆς Ἀπολογίας, ἐνόμισα ἀναγκαῖον νὰ παραθέσω ἐνταῦθα ἐκ τῆς Ἀττικῆς δικονομίας ὅ τι συμβάλλεται εἰς τοῦτο.

Ἡ Ἀττικὴ δικονομία διέκρινε δημόσια καὶ ἴδια ἐγκλήματα. Πᾶς πολίτης ἐνῆλιξ καὶ ἐπίτιμος εἶχε δικαίωμα νὰ ἐπαγάγῃ δίκην κατὰ παντὸς ἐπὶ δημοσίῳ ἐγκλήματι. Ἡ νόμιμος πορεία τῆς δίκης ἦτο αὕτη· ὁ προτιθέμενος νὰ ἐπαγάγῃ δίκην συνήντα τὸν ἀντίδικον, καὶ ἐνώπιον δύο μαρτύρων, ἐπὶ τούτῳ παραλαμβανομένων, προσεκάλει αὐτὸν εἰς τὴν πέμπτην ἡμέραν νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου ἄρχοντος, ἵνα ἀκούσῃ τὴν κατηγορίαν. Αὕτη ἦτο ἡ πρόσκλησις, οἱ δὲ μάρτυρες ὠνομάζοντο κλητῆρες, ὁ δὲ ἁρμόδιος ἄρχων ἐν δίκαις ἀσεβείας, ὁποία ἡ τοῦ Σωκράτους, ἦτο ὁ βασιλεύς. Τὴν τεταγμένην ἡμέραν ἐνεφανίζετο ἐνώπιον τοῦ ἄρχοντος ὁ κατήγορος μετὰ τῶν κλητήρων, μαρτυρούντων ὅτι ὁ κατηγορούμενος προσεκλήθη νομίμως, καὶ ἐπέδιδε τὴν γραφήν. Ἐκ τῆς γραφῆς ταύτης ὠνομάζετο καὶ ὅλη ἡ δημοσία δίκη γραφή, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἰδιωτικὰς αἵτινες δίκαι ὠνομάζοντο. (2) Ὁ κατήγορος ἐπιδίδων τὴν γραφήν, ὡρκίζετο ἐπ' αὐτῇ ὅτι ἔγραψε τὴν ἀλήθειαν. Ὁ κατηγορούμενος, ἂν προσήρχετο, ἐπέδιδεν ἔγγραφον τὴν ἀντιγραφήν του, ἐφ' ᾗ ὡρκίζετο καὶ αὐτός, διὰ τοῦτο ἡ ἀντιγραφὴ αὕτη ὠνομάζετο ἀντωμοσία· ἀλλ' ἐπεκράτησε νὰ ὀνομάζωνται ἀμφότεραι, ἥ τε γραφὴ καὶ ἡ ἀντιγραφή, ἀντωμοσίαι. (3) Ἂν ὁ κατηγορούμενος δὲν προσήρχετο, διεξήγετο ἡ δίκη ἐρήμην αὐτοῦ. Μετὰ τὴν ἐπίδο-

(1) Mayer und Schoemann: Der Attische Prozess.
(2) Πλ. Εὐθύφρ. 2, α.
(3) Πλ. Ἀπολ. 19, b. 24 b.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σιν τῆς γραφῆς ἐγίνετο ἡ ἀνάκρισις· ἐνώπιον τοῦ ἄρχοντος καὶ τῶν δύο παρέδρων του προσήγοντο τὰ πειστήρια, ἐξητάζοντο οἱ μάρτυρες, ἐνόρκως μὲν οἱ ἐλεύθεροι, διὰ βασάνου δὲ οἱ δοῦλοι· ἔτι δὲ κατετίθεντο συμβόλαια, νόμοι, ψηφίσματα καὶ πᾶν ἄλλο σχετικὸν πρὸς τὴν δίκην. Περατωθείσης δὲ τῆς ἀνακρίσεως εἰσήγετο ἡ δίκη ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος εἰς τὸ δικαστήριον.

Ἡ δικαστικὴ ἐξουσία ἐν Ἀθήναις ἦτο εἰς χεῖρας ἑξακισχιλίων πολιτῶν, κληρουμένων κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ἑξακοσίων ἐξ ἑκάστης φυλῆς. Πᾶς πολίτης ὑπερτριακοντούτης, ἐπίτιμος, δηλώσας ὅτι ἤθελε νὰ ἀναδεχθῇ τὸ δικαστικὸν ἀξίωμα ἦτο κληρώσιμος. Οἱ κληρούμενοι δικασταὶ ὡρκίζοντο τὸν δικαστικὸν ὅρκον. Μετὰ τὴν κλήρωσιν διῃροῦντο εἰς δέκα τμήματα, οὐχὶ κατὰ φυλάς, ἀλλὰ πάλιν διὰ κλήρου· ὥστε ἕκαστον τμῆμα συνέκειτο ἐξ ἑξακοσίων δικαστῶν. Ἐν τῇ δίκῃ ἔπρεπε νὰ παρίστανται τοὐλάχιστον 501 δικασταί, οἱ δὲ πλεονάζοντες ἐλαμβάνοντο ὡς αναπληρωταὶ τῶν ἀπόντων. Ἐν σπουδαίαις δίκαις συνεκαλοῦντο δύο καὶ τρία τμήματα· ἔν τινι δὲ δίκῃ φαίνεται ὅτι παρεκάθισεν ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν δικαστῶν (1).

Ἕκαστον τμῆμα ἐδίκαζεν ἐν ἰδίῳ δικαστηρίῳ· τούτων τὸ ἀρχαιότατον, καί ποτε ἴσως τὸ μόνον, ὠνομάζετο Ἡλιαία, ἐξ οὗ καὶ οἱ δικασταὶ ἡλιασταὶ ἐκλήθησαν. Σὺν τῷ χρόνῳ πληθυνομένων τῶν δικῶν ἱδρύθησαν καὶ ἄλλα, ὧν παρεδόθησαν ἡμῖν τινα ὀνόματα, τὸ Καινόν, τὸ Φοινικιοῦν, τὸ Βατραχιοῦν, τὸ Τρίγωνον, τὸ Μέσον, τὸ Μεῖζον, τὸ Μητίχου, τὸ Κάλλιον.

Ἕκαστον δικαστήριον εἶχεν ἴδιον χρῶμα καὶ γράμμα ἐγγεγραμμένον ἄνωθεν τῆς εἰσόδου. Ἦσαν δὲ πάντα ἐστεγασμένα, πλὴν ἐκείνων ἐν οἷς ἐδικάζοντο φονικαὶ δίκαι, ἵνα μὴ συνευρεθῶσιν οἱ δικασταὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην μετὰ φονέως.

Κατ' ἀρχαιοτέρους χρόνους καὶ κατὰ τὴν ε΄ ἑκατονταετηρίδα ἕκαστον τμῆμα δικαστικὸν ἐδίκαζε μονίμως ἐν τῷ αὐτῷ δικαστηρίῳ· ὕστερον δὲ ἵνα καταστήσωσιν ἀδύνατον τὸν δεκασμὸν τῶν δικαστῶν, ὡρίζετο διὰ κλήρου αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς δίκης ἀπὸ πρωΐας, ποῖον τμῆμα ἐν ποίῳ δικαστηρίῳ θὰ δικάσῃ.

Μετὰ τὴν κλήρωσιν οἱ δικασταὶ ἐλάμβανον βακτηρίαν φέρου-

(1) Ἀνδοκ. περὶ τῶν μυστηρ. 17, 9.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σαν τὸ χρῶμα καὶ τὸ γράμμα τοῦ δικαστηρίου, ἐν ᾧ ἐκληρώθησαν νὰ δικάσωσι, καὶ ἐπορεύοντο πρὸς αὐτό. Εἰσερχόμενοι ἐλάμβανον παρὰ τῶν πυλωρῶν τὸ σύμβολον, μικρὰν μολυβδίνην πλάκα, φέρουσαν, ἔνθεν μὲν τὸ γράμμα τοῦ δικαστηρίου, ἔνθεν δὲ τὸν τύπον τριωβόλου· μετὰ δὲ τὸ πέρας τῆς δίκης ἀπερχόμενοι ἀπέδιδον αὐτὸ εἰς τοὺς κωλακρέτας, παρ' ὧν ἐλάμβανον τὸν μισθόν.

Τὸν δικαστικὸν μισθὸν εἰσήγαγε πρῶτος ὁ Περικλῆς· φαίνεται δὲ ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἦτο εἷς μόνον ὀβολὸς (τὸ ἕκτον δραχμῆς ἰσοδυναμούσης περίπου πρὸς τὴν σημερινὴν ἀργυρᾶν δραχμήν)· μετά τινα χρόνον, ἄγνωστον πότε, διώβολον, ὑπὸ Κλέωνος δὲ μεμαρτυρημένως τριώβολον.

Αἱ ἐκδικαστέαι δίκαι ἐν ἑκάστῳ δικαστηρίῳ καὶ ἐν ἑκάστῃ δικασίμῳ ἡμέρᾳ ὡρίζοντο καὶ ἐγνωστοποιοῦντο πρότερον δι' ἀναρτήσεως πινακίου ἔξωθεν τοῦ δικαστηρίου.

Κατὰ τὴν ὥραν τῆς συναγωγῆς τῶν δικαστῶν ἦτο ἀνηρτημένον ἔμπροσθεν τοῦ δικαστηρίου τὸ σημεῖον, εἶδός τι σημαίας, ὅπερ μετὰ τὴν ἔναρξιν κατεβιβάζετο καὶ οἱ ὀψιαίτερον προσερχόμενοι ἀπεκλείοντο.

Οἱ δικασταὶ ἐκάθηντο ἐπὶ ξυλίνων βάθρων, ἐφ' ὧν ἐξετείνοντο ψιάθια· ἔμπροσθεν αὐτῶν, κατὰ τὸ μέσον, ἵστατο ἡ ἕδρα, ἐφ' ἧς ἐκάθητο ὁ ἁρμόδιος ἄρχων μετὰ τῶν παρέδρων καὶ τῶν γραμματέων· πρὸ τῆς ἕδρας ἦτο τὸ βῆμα τῶν ῥητόρων, ἐφ' ὃ ἀνέβαινον καὶ οἱ μάρτυρες, ἢ ἵνα μαρτυρήσωσι τότε πρῶτον, ἢ ἵνα ἐπιβεβαιώσωσι τὰς ἐν τῇ ἀνακρίσει κατατεθείσας καὶ ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἀναγνωσθείσας μαρτυρίας των· πρὸς τούτοις ἦσαν ἄλλα δύο βήματα ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ὧν τὸ μὲν κατελάμβανεν ὁ κατήγορος, τὸ δὲ ὁ κατηγορούμενος· πολλάκις οἱ κατηγορούμενοι ἀνεβίβαζον ἐπὶ τὸ βῆμά των μικρὰ παιδία, γέροντας γονεῖς καὶ ἄλλους οἰκείους θρηνοῦντας καὶ ἱκετεύοντας, ἵνα συγκινήσωσι τὸ δικαστήριον καὶ τύχωσιν ἐπιεικείας.

Ὁ χῶρος τῶν δικαστῶν ἦτο περικεκλεισμένος διὰ δρυφάκτων, ἔξωθεν δ' αὐτοῦ συνεχωρεῖτο νὰ ἵστανται καὶ ἀκροαταί.

Σκύθαι ἢ τοξόται περιπολοῦντες ἐτήρουν τὴν τάξιν· κήρυκες δὲ καὶ ὑπηρέται ἐξετέλουν τὰς ἀναγκαίας ὑπηρεσίας κατὰ τὴν δίκην.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἡ δίκη ἤρχετο δι' ἱεροπραξίας· ἔπειτα ἐξεφωνοῦντο τὰ ὀνόματα τῶν διαδίκων, οἵτινες προσερχόμενοι κατελάμβανον τὰ βήματά των· ἔπειτα ἀνεγινώσκοντο ὑπὸ τοῦ γραμματέως αἱ ἀντωμοσίαι, μεθ' ὃ ἐδίδετο ὁ λόγος εἰς τὸν κατήγορον, μετ' αὐτὸν εἰς τοὺς συνηγόρους, ἂν παρίσταντο τοιοῦτοι, καὶ μετὰ τούτους εἰς τὸν κατηγορούμενον πρὸς ἀπολογίαν.

Ὁ νόμος ἀπῄτει νὰ λέγωσιν οἱ διάδικοι αὐτοὶ ὁ μὲν τὴν κατηγορίαν, ὁ δὲ τὴν ἀπολογίαν, ὅπως ἠδύνατο ἕκαστος, καὶ νὰ μὴ ἀναβαίνωσιν ἐπὶ μισθῷ ῥήτορες ἐξ ἐπαγγέλματος, δυνάμενοι διὰ τῆς ῥητορικῆς των δεινότητος νὰ ἐξαπατῶσι τὸ δικαστήριον. Ἐκ τούτου προέκυψε τὸ γένος τῶν λογογράφων, ῥητόρων νομομαθῶν, οἵτινες ἐπὶ μισθῷ συνέθετον λόγους δικανικοὺς τοῖς δεομένοις, οὗτοι δὲ ἐξεμάνθανον αὐτοὺς καὶ ἀπήγγελλον ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἀπὸ μνήμης. Ἐν τούτοις συνεχώρει τὸ δικαστήριον ἐν δημοσίαις δίκαις νὰ παρίστανται παρὰ τὸν κύριον κατήγορον καὶ ἄλλοι ὡς συνήγοροι, τουτέστιν ὡς συγκατήγοροι, ὡς κηδόμενοι καὶ αὐτοὶ τοῦ δημοσίου συμφέροντος, οὗ χάριν καὶ ὁ κύριος κατήγορος ἐπήγαγε τὴν γραφήν, οὐχὶ ὡς ἀδιάφοροι χάριν μισθοῦ συνηγοροῦντες. Ὡς τοιοῦτοι συνήγοροι τοῦ Μελήτου ἐν τῇ δίκῃ τοῦ Σωκράτους παρέστησαν ὁ Ἄνυτος καὶ ὁ Λύκων.

Ὁ χρόνος τῆς διαρκείας ἑκάστου λόγου προεμετρεῖτο διὰ τοῦ ποσοῦ τοῦ ὕδατος, ὅπερ ἐνεχέετο εἰς τὴν κλεψύδραν πρὸ τῆς ἐνάρξεως· ἂν δ' ἐν τῷ μεταξὺ ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀναγνωσθῶσι νόμοι, μαρτυρίαι κττ., τότε ἐπείχετο τὸ ὕδωρ ὑπὸ τοῦ ὑπηρέτου· ἄλλοτε πάλιν ὁ ῥήτωρ προεκάλει τὸν ἀντίδικον νὰ τὸν ἐλέγξῃ, ἂν ἠδύνατο, «ἐν τῷ ἑαυτοῦ ὕδατι».

Τὸν λέγοντα δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ διακόψῃ ὁ ἀντίδικος, ἐκτὸς ἂν αὐτὸς παρεχώρει ἢ καὶ τὸν προεκάλει νὰ ἀντείπῃ· ἐρωτώμενος δὲ ὑπὸ τοῦ λέγοντος ἦτο ἐκ τοῦ νόμου ὑπόχρεως νὰ ἀποκρίνηται. Τὸ δικαστήριον δ' ὅμως ἠδύνατο νὰ θορυβῇ ἀποδοκιμάζον καὶ νὰ διακόπτῃ τὸν ἔξω τοῦ πράγματος λέγοντα.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν λόγων ὁ ἄρχων ἐκάλει τοὺς δικαστὰς νὰ ψηφίσωσιν, ἄνευ προδιασκέψεως. Ἡ ψήφισις ἐγίνετο ὧδε· ὁ ἐπιτετραμμένος ὑπηρέτης διένεμεν εἰς τοὺς δικαστὰς ἀνὰ δύο ψήφους, τὴν μὲν ἀθφωτικήν, τὴν δὲ καταδικαστικήν. Αἱ ψῆφοι

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

αὗται ἦσαν μικροὶ δίσκοι ἐκ χαλκοῦ, ἔχοντες περίπου 3 ἑκατοστῶν διάμετρον, διαπεπερασμένοι δι' ἄξονος ἐπίσης χαλκοῦ, (ὅπως ἡ ἄτρακτος διαπερᾷ τὸν σπόνδυλον), ἐξέχοντος ἴσον μῆκος ἑκατέρωθεν τοῦ δίσκου. Ὁ ἄξων οὗτος τῶν μὲν ἀθφωτικῶν ἦτο πλήρης, τῶν δὲ καταδικαστικῶν τετρυπημένος δι' ὅλου τοῦ μήκους ὡς αὐλός. Ἔμπροσθεν τοῦ βήματος ἵσταντο δύο καδίσκοι, ὁ μὲν ἐκ χαλκοῦ, ὁ δὲ ἐκ ξύλου· ἐκεῖνος μὲν ἦτο ὁ κύριος, ἐν ᾧ οἱ δικασταὶ ἔρριπτον τὴν ψῆφον τὴν σημαίνουσαν τὴν γνώμην των· οὗτος δὲ ὁ ἄκυρος, ἐν ᾧ ἔρριπτον τὴν ἑτέραν τὴν περιττὴν ψῆφον. Ἵνα μὴ βλέπῃ ὁ πλησίον ποίαν ψῆφον δίδει, ἕκαστος δικαστὴς προσερχόμενος ἐκράτει τὴν ψῆφον διὰ δύο δακτύλων ἐπικειμένων ἐπὶ τῶν δύο ἄκρων τοῦ ἄξονος καὶ ἐπιπωμαζόντων αὐτόν, οὕτως ὥστε νὰ μὴ φαίνηται ἂν ἦτο πλήρης ἢ τετρυπημένος. Περατωθείσης τῆς ψηφοφορίας, ἐξεχέοντο αἱ ψῆφοι τοῦ κυρίου καδίσκου καὶ ἠριθμοῦντο χωρὶς μὲν αἱ πλήρεις, χωρὶς δὲ αἱ τετρυπημέναι, καὶ ἐξεφωνεῖτο ὑπὸ τοῦ κήρυκος τὸ ἀποτέλεσμα.

Ἐν ἰσοψηφίᾳ ἀπελύετο ὁ κατηγορούμενος, δυνάμει τῆς πίστεως ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ ὑπὸ φιλανθρωπίας ἔθετε τὴν ἑαυτῆς ψῆφον ὑπὲρ τοῦ κατηγορουμένου· ἐν τούτοις ἐφρόντιζον νὰ ὑπάρχῃ περιττὸς ἀριθμὸς δικαστῶν, ἵνα καθιστᾶται ἡ ἰσοψηφία ἀδύνατος. Ἐὰν δὲ τὸ πέμπτον τοὐλάχιστον τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν ψήφων δὲν ἦσαν καταδικαστικαί, δηλαδὴ ὑπὲρ τοῦ κατηγόρου, οὗτος κατεδικάζετο εἰς πρόστιμον 1000 δραχμῶν καὶ εἰς μερικὴν ἀτιμίαν, δηλαδὴ εἰς στέρησιν τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐπάγειν τοῦ λοιποῦ τοιαύτας δίκας.

Τῶν δημοσίων δικῶν αἱ μὲν ἦσαν τιμηταὶ αἱ δὲ ἀτίμητοι· ἀτίμητοι μέν, ὧν ὁ νόμος εἶχε προορίσει τὴν ποινὴν τοῦ καταψηφισθέντος, τιμηταὶ δέ, ὧν ὁ νόμος δὲν προώριζεν αὐτήν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ κατήγορος ἐν τῇ γραφῇ ἐνέγραφε καὶ τὴν ποινήν, ἧς ἔκρινεν ἄξιον τὸν κατηγορούμενον (ἐν τῇ τοῦ Μελήτου· «Τίμημα θάνατος»). Ἂν ἡ πρώτη ψηφοφορία τοῦ δικαστηρίου ἦτο καταδικαστική, ἤρχιζεν ἡ περὶ ὁρισμοῦ τῆς ποινῆς διαδικασία· ὁ μὲν κατήγορος ἐδήλου ἢ ὅτι ἐμμένει εἰς τὸ ἐν τῇ γραφῇ τίμημα, ἢ ἐνίοτε ἱκετευόμενος ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀδείᾳ καὶ τοῦ δικαστηρίου, συγκατέβαινεν εἰς ἐλαφροτέραν ποινήν· ὁ δὲ κατηγορούμενος εἶχε νὰ ἀντιτιμήσῃ ἑαυτόν· τὸ δὲ δικαστήριον, ὡς φαίνεται, ἦτο ἠναγκασμένον νὰ ψηφίσῃ ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου τῶν δύο τούτων τιμημάτων (1).

Τὰ εἴδη τῶν ποινῶν συνεκεφαλαιοῦντο εἰς δύο, παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι· αἱ μὲν τοῦ παθεῖν ποιναὶ ἦσαν θάνατος, ἀειφυγία, πρόσκαιρος φυγή, εἱρκτὴ (δεσμός)· αἱ δὲ τοῦ ἀποτῖσαι ἦσαν χρηματικαὶ ποιναί, ὁριζόμεναι κατὰ τὸ ποσὸν ὑπό τε τοῦ κατηγόρου καὶ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου, καὶ τοῦ δικαστηρίου ψηφίζοντος ὑπὲρ τῆς ἑτέρας τούτων.

Ἐπιβληθείσης χρηματικῆς ποινῆς, ὁ καταδικασθεὶς καθείργετο μέχρις ἐκτίσεως, ἐκτὸς ἂν παρεῖχεν ἀξιοχρέους ἐγγυητάς.

Ἐάν τις συνελαμβάνετο ἀπ' αὐτοφώρῳ κακουργῶν, οἷον κλέπτων, φονεύων κττ., ἢ ἐὰν καταδεδικασμένος εἰς ἀτιμίαν ἔπραττε πράξεις ἀπηγορευμένας αὐτῷ ὑπὸ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, οἷον ἂν προσήρχετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ εἰς δικαστήριον καὶ ἐψήφιζεν, ἢ μετεῖχεν ἱεροτελεστιῶν κττ., πᾶς πολίτης εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὸν συλλαμβάνῃ καὶ τὸν ἀπάγῃ ἢ εἰς τὸν ἁρμόδιον ἄρχοντα ἢ εἰς τὸ δεσμωτήριον· ἢ ἂν δὲν εἶχε τὴν δύναμιν αὐτὸς νὰ τὸν ἀπαγάγῃ, τοτε ἔκαμνεν ἔνδειξιν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἁρμόδιον ἄρχοντα. Διὰ τὴν συγγένειαν ταύτην τῶν δύο πράξεων εὑρίσκονται πολλάκις ἐκ παραλλήλου τὸ ἐνδεικνύναι καὶ ἀπάγειν καὶ ἔνδειξις καὶ ἀπαγωγή. Οὕτως ἐν Ἀπολ. 32 b, πρβλ. καὶ Γοργ. 486 a. Οἱ οὕτως ἐνδεικνύμενοι καὶ ἀπαγόμενοι, ὡς καταφώρως παραβαίνοντες καταδικαστικὴν ἀπόφασιν, ἧς παραβάσεως τὸ τίμημα ἦν θάνατος, φαίνεται ὅτι

(1) Τὸ πρᾶγμα δυσπιστεῖται μόνον διὰ τὸ παράδοξον· νὰ εἶνε δεσμευμένον τὸ δικαστήριον ὑπὸ τῆς ἐμπαθοῦς αὐθαιρεσίας τοῦ κατηγόρου καὶ νὰ μὴ δύναται νὰ ἐπιβάλῃ μέσην τινὰ ποινὴν δικαιοτέραν τῶν δύο ἄκρων! Ἀλλὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γείνῃ καὶ ἄλλως, ἀφοῦ οἱ δικασταὶ οὔτε νὰ συνδιασκεφθῶσιν ἠδύναντο, οὔτε νὰ ἐκδηλώσωσι τρίτην τινὰ γνώμην παρὰ τὰς δύο, τὴν τοῦ κατηγόρου καὶ τὴν τοῦ κατηγορουμένου, συνεχώρει ἡ μέθοδος τοῦ ἀποφαίνεσθαι διὰ ψήφου. Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἀτόπου τούτου ὁ Ἱππόδαμος ἐν τῇ πολιτείᾳ του (Ἀριστοτ. Πολ. Β', 5) ἐνομοθέτει νὰ δίδηται ἀντὶ ψήφων πινάκιον εἰς τοὺς δικαστάς, ἐν ᾧ νὰ γράφῃ ἕκαστος τὴν γνώμην του.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δὲν ὑφίσταντο νέαν δίκην, ἀλλὰ παρεδίδοντο τοῖς Ἕνδεκα καὶ ἐθανατοῦντο ὑπ' αὐτῶν.

Οἱ Ἕνδεκα δὲ οὗτοι ἦσαν οἱ ἐπόπται τοῦ δεσμωτηρίου ἢ δεσμοφύλακες. Οὗτοι ἐπεμελοῦντο τῆς καθείρξεως καὶ διατηρήσεως τῶν δεσμωτῶν, ἐφ' ὅσον χρόνον ἔπρεπε νὰ διαζῶσιν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, καὶ τῆς ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς τῶν εἰς θάνατον καταδεδικασμένων κατὰ τὴν τεταγμένην ἡμέραν καὶ καθ' ὃν τρόπον οἱ νόμοι ἐκέλευον. Τῶν Ἕνδεκα προΐστατο εἷς ὡς πρόεδρος, καὶ εἶχον πολλοὺς ὑπηρέτας περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων των, ὀνομαζομένους ἰδίως παραστάτας· τούτων δὲ ὁ ἐπὶ τῶν θανατικῶν ἐκτελέσεων ὠνομάζετο δήμιος ἢ δημόσιος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

(p. 17)

[ἠθικός.]

Α΄. Ὅτι μὲν ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πεπόνθατε ὑπὸ A
τῶν ἐμῶν κατηγόρων, οὐκ οἶδα· ἐγὼ δ' οὖν καὶ αὐτὸς ὑπ' αὐτῶν ὀλίγου ἐμαυτοῦ ἐπελαθόμην· οὕτω πιθανῶς ἔλεγον. καίτοι ἀληθές γε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν εἰρήκασι.

1 *ὦ ἄνδρες* ***Ἀθηναῖοι***. Διὰ πάσης τῆς Ἀπολογίας προσαγορεύει οὕτω, ἢ ἁπλῶς *ὦ ἄνδρες*. Ἐν τῷ ἐπιλόγῳ τὸ πρῶτον προσαγορεύει τοὺς ἀποψηφίσαντας *ὦ ἄνδρες δικασταί* (40 a.). Ἡ ἐπιμελὴς ἀποφυγὴ τοῦ Σ. τοῦ νὰ προσαγορεύῃ πάντας *δικαστὰς* ὡς συνειθίζετο ἐν ταῖς δίκαις ὑπὸ τῶν δικαζομένων, ἦτο λελογισμένη.

2 *ἐγὼ δ' οὖν*. Ὁ *οὖν*, ὅταν μὲν εἶνε ὁ κύριος σύνδεσμος τῆς προτάσεως, παριστᾷ τὸ δι' αὐτῆς ἐκφερόμενον ὡς συμπέρασμα τῶν προηγουμένων· ὅταν δέ, ὅπως ἐνταῦθα, δὲν εἶνε ὁ κύριος, παριστᾷ αὐτὸ ὡς συμπέρασμα ἄλλων λόγων ἢ ἀποσιωπωμένων ἢ κατ' ἄλλον τρόπον ἐκφερομένων. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡμεῖς θέτομεν *τέλος πάντων, ὁπωςδήποτε* κ. τ. τ. 27 c· «Οὐκοῦν δαιμόνια μὲν φῂς με καὶ νομίζειν καὶ διδάσκειν, εἴτ' οὖν καινά, εἴτε παλαιά, ἀλλ' οὖν δαιμόνιά γε νομίζω κατὰ τὸν σὸν λόγον»· — εἴτε τέλος πάντων νέα, εἴτε παλαιά, ἀλλὰ δαιμόνια ὁπωςδήποτε. Ξνφ. Ἀνϐ. Α΄, γ΄, 5. «Εἰ μὲν δίκαια ποιήσω, οὐκ οἶδα, αἱρήσομαι δ' οὖν ὑμᾶς». Ἡροδ. Γ΄, 80· «Καὶ ἐλέχθησαν λόγοι ἄπιστοι μὲν ἐνίοισι Ἑλλήνων, ἐλέχθησαν δ' ὦν».

ὑπ' αὐτῶν. Ποιητ. αἴτιον· διότι τὸ *ἐπελαθόμην* μετὰ τῶν συμφραζομένων *οὕτω πιθανῶς ἔλεγον*, ἔχει ἔννοιαν παθ. ῥήμ. = καὶ ἐγὼ σχεδὸν ἐπείσθην ὑπ' αὐτῶν, ὅτι ἤμην ἔνοχος.

3 *ὀλίγου*. Ἐλλειπτικῶς τοῦ ***δεῖν*** (22 a). Παραπλησίως καὶ σήμερον· *λίγο νὰ τοῦ βγάλῃ τὸ μάτι* ἢ *καὶ λίγου τοὔβγαζε τὸ μάτι*.

4 *καίτοι ἀληθές γε*. Ἡ διὰ τοῦ *καίτοι* πρότασις εἶνε κυρία ἔχουσα σχέσιν ἐναντιώσεως πρὸς τὴν προηγουμένην· καὶ ὡς κυρία ἐκφέρεται διὰ παρεμφ. ἐγκλίσεων. Ἡ διὰ τοῦ *καίπερ* εἶνε δευτερεύουσα προσδιοριστικὴ ἄλλης ὡς κυρίας· διόπερ ἐκφέρεται κατὰ μετοχήν. Αἱ ἐξαιρέσεις σπανιώταται.

ὡς ἔπος εἰπεῖν. Παρενθετικὴ πρότασις συνηθεστάτη παρὰ Πλ. πρὸς μετριασμὸν καθολικῆς τινος ἢ ὑπερβολικῆς ἀποφάνσεως. Πολιτ. 341 b· «ποτέρως λέγεις τὸν ἄρχοντά τε καὶ τὸν κρείττονα; τὸν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἢ τὸν ἀκριϐεῖ λόγῳ»; Ἡμεῖς λέγομεν σήμερον *ἐπάνω κάτω*, ἢ καὶ *ποῦ λέγ' ὁ λόγος*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μάλιστα δὲ αὐτῶν ἓν ἐθαύμασα τῶν πολλῶν ὧν ἐψεύσαντο, τοῦτο, ἐν ᾧ ἔλεγον ὡς χρὴ ὑμᾶς εὐλαβεῖσθαι, μὴ ὑπ' ἐμοῦ ἐξαπατηθῆτε ὡς δεινοῦ ὄντος λέγειν. τὸ γὰρ μὴ B
αἰσχυνθῆναι, ὅτι αὐτίκα ὑπ' ἐμοῦ ἐξελεγχθήσονται ἔργῳ, ἐπειδὰν μηδ' ὁπωστιοῦν φαίνωμαι δεινὸς λέγειν, τοῦτό μοι ἔδοξεν αὐτῶν ἀναισχυντότατον εἶναι, εἰ μὴ ἄρα δεινὸν καλοῦσιν οὗτοι λέγειν τὸν τἀληθῆ λέγοντα· εἰ μὲν γὰρ τοῦτο λέγουσιν, ὁμολογοίην ἂν ἔγωγε οὐ κατὰ τούτους εἶναι ῥήτωρ. Οὗτοι μὲν οὖν, ὥςπερ ἐγὼ λέγω, ἤ τι ἢ οὐδὲν ἀληθὲς εἰρήκασιν· ὑμεῖς δ' ἐμοῦ ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· οὐ μέντοι μὰ Δία, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κεκαλλιεπημένους γε λόγους, ὥςπερ οἱ τούτων, ῥήμασί τε καὶ ὀνόμασιν, οὐδὲ κεκοσμημένους, ἀλλὰ ἀκούσεσθε εἰκῇ λεγό- C

«Θέλει ἕνα βῶδι, νὰ χορτάσῃ, ποῦ λέγ' ὁ λόγος».

1 *αὐτῶν ἓν ἐθαύμασα τῶν πολλῶν*. Θαυμάζω τι τινὸς (ἀνθρ.) = ἀπορῶ, ἐξίσταμαι διὰ τὸ παράδοξον, (γαλ. s'étonner). Θαυμάζω τινὰ τινὸς (πργ.) = τὸν ζηλεύω διά τι ἔξοχον προτέρημα (γαλ. admirer).

ὧν ἐψεύσαντο. Ἕλξις, ἀντὶ ἃ ἐψεύσαντο, καὶ τοῦτο βραχυλογικῶς = ἃ εἶπον ψευδόμενοι.

6 *εἰ μὴ ἄρα* = *ἐκτὸς ἂν βέβαια* μετ' εἰρωνείας. Τὸ *ἄρα* παριστᾷ τὸ λεγόμενον ὡς συμπέρασμα τοῦ ἰσχυρισμοῦ τῶν ἀντιδίκων (ὅτι ὁ Σωκ. ἐστὶ δεινὸς λέγειν) ὅπερ ὅμως οἱ ἀντίδικοι ἀπέφευγον νὰ ὁμολογήσωσι.

7 *εἰ μὲν γὰρ τοῦτο λέγουσιν, ὁμολογοίην ἂν ἔγωγε* κ.τ.λ. Ἡ οριστ. ἐνεστῶτος ἐν τῇ ὑποθετ. προτάσει σημαίνει πολλάκις ὡς καὶ ἐνταῦθα καθαρὰν ὑπόθεσιν, ἄνευ προσδηλώσεως παρὰ τοῦ λέγοντος, ἂν τὸ λεγόμενον ὑπολαμβάνει ὡς πιθανὸν ἢ προσδόκιμον. Ἡ αὐτὴ δὲ ὁριστικὴ ἐν τῇ ἀποδόσει σημαίνει ἀείποτέ τι θετικὸν καὶ ὁριστικόν· δὲν ἁρμόζει ἄρα πρὸς τοιαύτην ὑπόθεσιν ἀπόδοσις δι' ὁριστικῆς· δι' ὃ ἔθεσεν εὐκτ. μετὰ τοῦ ἄν· διότι καὶ ἡ τοιαύτη ὁριστικὴ ἐν τῇ ὑποθετ. προτάσει ἵσταται ἐγγύτατα τῆς εὐκτικῆς. Ὁμοίως σελ 34 d· «εἰ δή τις ὑμῶν οὕτως ἔχει . . . ἐπιεικῆ ἂν μὴ δοκῶ πρὸς τοῦτον λέγειν κ. τ. λ.» ἔνθα τό: *δοκῶ ἂν λέγειν* = *λέγοιμ' ἄν, ὡς δοκῶ*

8 *οὐ κατὰ τούτους*. Ὁμολογοίην ἂν ἔγωγε εἶναι ῥήτωρ, ἀλλ' οὐ κατὰ τούτους, οἷον οὗτοι ὑπολαμβάνουσι τὸν ῥήτορα. Τὸ *τούτους* μετὰ περιφρονήσεως.

12 *ῥήμασί τε καὶ ὀνόμασιν*. Ὄνομα μὲν παρὰ Πλ. πᾶν ὅ,τι σήμερον λέγομεν *λέξιν*, πᾶν μέρος λόγου ἀδιακρίτως· ῥῆμα δὲ ἡ ῥῆσις, συμπλοκὴ ὀνομάτων, πρότασις. Κρατ. 399 b· «Διὶ φίλος, τοῦτο ἵνα ἀντὶ ῥήματος ὄνομα ἡμῖν γένηται, τὸ ἕτερον αὐτόθι ἰῶτα ἐξείλομεν, καὶ ἀντὶ ὀξείας τῆς μέσης συλλαβῆς βαρεῖαν ἐφθεγξάμεθα». Ὥςτε κατὰ Πλ. τὸ μὲν *Διῒ φίλος* εἶνε ῥῆμα, τὸ δ' ἐκ τούτου σύνθετον *Δίφιλος* ὄνομα.

11 *κεκαλλιεπημένους - κεκοσμημένους*. Καλλιέπεια μὲν λόγου, τὸ κάλλος, ἡ μεγαλοπρέπεια ὀνομάτων καὶ ῥημάτων. Συμπ. 198 b· «τὸ δ' ἐπὶ τε-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μενα τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ὀνόμασιν· πιστεύω γὰρ δίκαια εἶναι ἃ λέγω, καὶ μηδεὶς ὑμῶν προσδοκησάτω ἄλλως· οὐδὲ γὰρ ἂν δήπου πρέποι, ὦ ἄνδρες, τῇδε τῇ ἡλικίᾳ ὥςπερ μειρακίῳ πλάττοντι λόγους εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι. καὶ μέντοι καὶ πάνυ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο ὑμῶν δέομαι καὶ παρίεμαι, ἐὰν διὰ τῶν αὐτῶν λόγων ἀκούητέ μου ἀπολογουμένου, δι' ὧνπερ εἴωθα λέγειν καὶ ἐν ἀγορᾷ ἐπὶ τῶν τραπεζῶν, ἵνα ὑμῶν πολλοὶ ἀκηκόασι, καὶ ἄλλοθι, μήτε θαυ- D

λευτῆς, τοῦ κάλλους τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων τίς οὐκ ἂν ἐξεπλάγη ἀκούων»; Ἐννοεῖ δὲ τὰ τοιάδε ὀνόματα καὶ ῥήματα τοῦ Ἀγάθωνος· «φιλόδωρος εὐμενείας, ἄδωρος δυσμενείας· ἵλεως ἀγαθοῖς, θεατὸς σοφοῖς, ἀγαστὸς θεοῖς· ζηλωτὸς ἀμοίροις, κτητὸς εὐμοίροις· τρυφῆς, ἁβρότητος, χλιδῆς, χαρίτων, ἱμέρου, πόθου πατὴρ κ.τ.λ.» Κόσμος δὲ λόγου, τὰ ῥητορ. σχήματα, ἐνθυμήματα, εἰκόνες κ.τ.τ. Ἰσοκρ. Πανκθ. ἀρχ. «Νεώτερος μὲν ὢν προῃρούμην γράφειν τῶν λόγων οὐ τούς... οὐδ' αὖ τοὺς ἁπλῶς εἰρῆσθαι δοκοῦντας καὶ μηδεμιᾶς κομψότητος (ἄλ. γρ. κοσμιότητος) μετέχοντας, ἀλλὰ τοὺς πολλῶν μὲν ἐνθυμημάτων γέμοντας, οὐκ ὀλίγων δ' ἀντιθέσεων καὶ παρισώσεων, καὶ τῶν ἄλλων ἰδεῶν τῶν ἐν ταῖς ῥητορείαις διαλαμπουσῶν, καὶ τοὺς ἀκούοντας ἐπισημαίνεσθαι καὶ θορυβεῖν ἀναγκαζουσῶν κ.τ.λ.» (Ἰδοὺ ὁ κατὰ τοὺς κατηγόρους τοῦ Σωκ. ῥήτωρ!)

1 *τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ὀνόμασι.* Ἐπεξήγησις τοῦ *εἰκῇ*. Ἐπιτυχόντα ὀνόματα, ἐκεῖνα ποῦ ἔτυχε νὰ μοῦ ἔλθουν εἰς τὴν γλῶσσαν.

2 *μηδεὶς προσδοκησάτω.* Παράβασις τοῦ γραμμ. κανόνος, ὅτι ἐπὶ ἀπαγορεύσεων τὸ ῥῆμα ἀορ. χρόνου τίθεται καθ' ὑποτ. Ὁ κανὼν ἰσχύει ἐπὶ β' προσώπου, ἂν καὶ οὐδέποτε εἶνε ἀπαράβατος. *Μὴ ποίει, μὴ ποιήσῃς· μὴ λέγετε, μὴ εἴπητε·* ἀλλὰ καὶ *μὴ ἔμβαλε*, ἀντὶ *μὴ ἐμβάλῃς*.

3 *τῇδε τῇ ἡλικίᾳ, ὥςπερ μειρακίῳ, πλάττοντι.* Ἡ γραμμ. ὀρθότης ἀπῄτει *πλαττούσῃ*. Ἀλλὰ *τῇδε τῇ ἡλικίᾳ* = ἐμοὶ τηλικῷδε ὄντι· ἡ σύνταξις κατὰ σύνεσιν.

4 *εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι* Περιέμενέ τις *πρὸς ὑμᾶς*· ἀλλὰ τὸ *ὑμᾶς* λαμβάνεται ἐνταῦθα ὡς τόπος· οὕτω καὶ *ἀναβαίνω εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον*, ὁμοίως, ὡς λέγεται καὶ *εἴσειμι* ἢ *ἀναβαίνω εἰς (ἐπὶ) τὸ δικαστήριον.*

καὶ μέντοι καὶ πάνυ. Οὐ μόνον ὡς πρέπον τῇ ἡλικίᾳ μου ἀξιῶ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλον ἐξαιρετικὸν λόγον, διότι πρώτην φορὰν ἀναβαίνω εἰς δικαστήριον καὶ εἶμαι ἄπειρος τῆς ἐνθάδε λέξεως.

5 *δέομαι καὶ παρίεμαι.* Ἐκ παραλλήλου, συνώνυμα ὄντα. Ἀπὸ τοῦ ἐνεργ. *παρίημι* σημαίνοντος ὅ τι τὸ παρ' ἡμῖν *παραιτῶ (ἀπαρατῶ)*, ἐγένετο τὸ μέσον *παρίεμαι*, σημαῖνον ὅ τι τὸ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ *παραιτοῦμαι*, δῆλον ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν.

7 *καὶ ἐν ἀγορᾷ ἐπὶ τῶν τραπεζῶν*· Ἱππ. Ἐλ. 368 c· «ἤκουόν σου πολλὴν σοφίαν καὶ ζηλωτὴν σαυτοῦ διεξιόντος ἐν ἀγορᾷ ἐπὶ ταῖς τραπέζαις». Τράπεζαι, αἱ τῶν ἀργυραμοιβῶν καὶ τοκιστῶν· ὅθεν οἱ τραπεζῖται. Πρβλ. Δημοσθ. ὑπὲρ Φορμ. 6.

8 *ἵνα* = ὅπου· ποιητ. χρήσεως Ὅμ. «ἵν' Ἀθηναίων ἵσταντο φάλαγγες»· «ἵνα γὰρ δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς».

καὶ ἄλλοθι. ἐν γυμνασίοις, ἐργαστηρίοις, περιπάτοις κ.τ.τ. Ξυφ. Α',

μάζειν μήτε θορυβεῖν τούτου ἕνεκα. ἔχει γὰρ οὑτωσί· νῦν ἐγὼ πρῶτον ἐπὶ δικαστήριον ἀναβέβηκα, ἔτη γεγονὼς ἑβδομήκοντα· ἀτεχνῶς οὖν ξένως ἔχω τῆς ἐνθάδε λέξεως. ὥςπερ οὖν ἄν, εἰ τῷ ὄντι ξένος ἐτύγχανον ὤν, ξυνεγιγνώσκετε δήπου ἄν μοι, εἰ ἐν ἐκείνῃ τῇ φωνῇ τε καὶ τῷ τρόπῳ ἔλεγον, ἐν οἷςπερ ἐτεθράμμην, καὶ δὴ καὶ νῦν τοῦτο 18
ὑμῶν δέομαι, δίκαιον, ὥς γέ μοι δοκῶ, τὸν μὲν τρόπον τῆς λέξεως ἐᾶν· ἴσως μὲν γὰρ χείρων, ἴσως δὲ βελτίων ἂν εἴη· αὐτὸ δὲ τοῦτο σκοπεῖν καὶ τούτῳ τὸν νοῦν προσέχειν, εἰ δίκαια λέγω ἢ μή· δικαστοῦ μὲν γὰρ αὕτη ἀρετή, ῥήτορος δὲ τἀληθῆ λέγειν.

Β΄. Πρῶτον μὲν οὖν δίκαιός εἰμι ἀπολογήσασθαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρὸς τὰ πρῶτά μου [ψευδῆ] κατηγορημένα καὶ τοὺς πρώτους κατηγόρους, ἔπειτα δὲ πρὸς τὰ ὕστερα καὶ τοὺς ὑστέρους. ἐμοῦ γὰρ πολλοὶ κατήγοροι B
γεγόνασι πρὸς ὑμᾶς καὶ πάλαι πολλὰ ἤδη ἔτη, [καὶ] οὐδὲν ἀληθὲς λέγοντες· οὓς ἐγὼ μᾶλλον φοβοῦμαι ἢ τοὺς ἀμφὶ Ἄνυτον, καίπερ ὄντας καὶ τούτους δεινούς· ἀλλ'

α΄,10· «πρωΐ τε γὰρ εἰς τοὺς περιπάτους κα· τὰ γυμνάσια ᾔει (ὁ Σωκ.) καὶ πληθούσης ἀγορᾶς ἐκεῖ φανερὸς ἦν καὶ τὸ λοιπὸν ἀεὶ τῆς ἡμέρας ἦν ὅπου πλείστοις μέλλοι συνέσεσθαι».

1 *μήτε θαυμάζειν μήτε θορυβεῖν.* Θαυμάζειν μὲν καθ' ἑαυτοὺς ἐπὶ τῇ ἀηθείᾳ τοῦ συμβαίνοντος· θορυβεῖν δὲ δι' ἐπιφωνήσεων ἀποδοκιμαστικῶν.

3 *ἀτεχνῶς·* ἐκ τοῦ *ἀτεχνής·* = ἁπλῶς, ὅλως διόλου, σωστὰ σωστά. Διάφορον τοῦ *ἀτέχνως* ἐκ τοῦ *ἄτεχνος.*

ξένως ἔχω τῆς ἐνθάδε λέξεως. Ξένος τινός· κατα τὸ ἄπειρος, ἀδαὴς τινός. *Λέξις* ἐνταῦθα = ἡ δικαστ. γλῶσσα, ἢ διάλεκτος, ὁ τρόπος τοῦ λέγειν ἐν δικαστηρίῳ.

ὥςπερ οὖν ἂν δέομαι δίκαιον. Ἡ διὰ τοῦ *ὥςπερ* πρότασις ὁμοιωματ. ἧς ἡ κυρία *δέομαι δίκαιον.* Ἐν τῇ ὁμοιωμ. *εἰ ἐτύγχανον* ὑπόθεσις προσδιοριστικὴ ἄλλης ὑποθ. *εἰ ἐν ἐκείνῃ τῇ φωνῇ·* αὕτη δὲ πάλιν προσδιορ. τῆς *ξυνεγιγνώσκετε δήπου,* ὡς ἀποδόσεως.

6 *καὶ δὴ καὶ νῦν·* ἀντὶ *οὕτω καὶ νῦν·* κατά τινα ἀνακόλουθον σύνδεσιν.

τοῦτο ὑμῶν δέομαι δίκαιον. Τὸ *τοῦτο* ἀντικ., τὸ *δίκαιον* κατηγορ. βραχυλογικῶς, ἀντὶ τοῦτο δέομαι, *δίκαιον ὄν.*

7 *ὥς γ' ἐμοὶ δοκῶ.* Ταῦτα πρὸς κολασμὸν τῆς ἀπολύτου βεβαιώσεως. ὅτι εἶνε δίκαιον τὸ αἰτούμενον· *ἐμοὶ δοκῶ·* κατὰ κανόνα θὰ ἔλεγεν *ἐμαυτῷ δοκῶ,* διὰ τὴν ταυτοπροσωπίαν Ἀλλ' ἡ παράβασις αὕτη εἶνε ἡ ἐπικρατοῦσα, τὸ δὲ κανονικὸν σπάνιον.

10 *δικαστοῦ μὲν γὰρ αὕτη ἀρετή.* Καθ' ἕλξιν· ἀντὶ *τοῦτο* (τὸ σκοπεῖν καὶ προσέχειν) ἐστὶν ἀρετὴ δικαστοῦ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐκεῖνοι δεινότεροι, ὦ ἄνδρες, οἵ ὑμῶν τοὺς πολλοὺς ἐκ παίδων παραλαμβάνοντες ἔπειθόν τε καὶ κατηγόρουν ἐμοῦ, [οὐδὲν ἀληθές], ὡς ἔστι τις Σωκράτης σοφὸς ἀνήρ, τά τε μετέωρα φροντιστὴς καὶ τὰ ὑπὸ γῆς ἅπαντα ἀνεζητηκὼς καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν. οὗτοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οἱ ταύτην τὴν φήμην κατασκεδάσαντες, οἱ δεινοί C
εἰσί μου κατήγοροι· οἱ γὰρ ἀκούοντες ἡγοῦνται τοὺς ταῦτα ζητοῦντας οὐδὲ θεοὺς νομίζειν. ἔπειτά εἰσιν οὗτοι οἱ κατήγοροι πολλοὶ καὶ πολὺν χρόνον ἤδη κατηγορηκότες, ἔτι δὲ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ λέγοντες πρὸς ὑμᾶς, ἐν ᾗ ἂν μάλιστα ἐπιστεύσατε, παῖδες ὄντες, ἔνιοι δ' ὑμῶν καὶ μειράκια, ἀτεχνῶς ἐρήμην κατηγοροῦντες ἀπολογουμένου οὐδενός. ὃ δὲ πάντων ἀλογώτατον, ὅτι οὐδὲ τὰ ὀνόματα οἷόν τε αὐτῶν εἰδέναι καὶ εἰπεῖν, πλὴν εἴ τις κωμῳδιοποιὸς D

1 *ἐκ παίδων παραλαμβάνοντες*· τρόπον τινὰ ὡς μαθητὰς εἰς τὴν διαβολικὴν σχολήν των. Γοργ. 483 e· «τοὺς βελτίστους καὶ ἐρρωμενεστάτους ἡμῶν αὐτῶν ἐκ νέων λαμβάνοντες, ὥςπερ λέοντας κατεπᾴδοντες» κ. τ. λ.

2 *ἔπειθόν τε καὶ κατηγόρουν*. Πρωθύστερον ἀντὶ *κατηγόρουν τε καὶ ἔπειθον*. Αἴτιον τοῦ πρωθ. εἶνε ὅτι τὰ ἑπόμενα *οὐδὲν ἀληθὲς* κ. τ. λ. εἶνε ἀντικ. τοῦ *κατηγόρουν* μόνον, καὶ ἀπήτουν τὸ ῥῆμά των ἀμέσως πρὸ ἑαυτῶν. Τὸ *ἔπειθον* = ἐβούλοντο, *ἐπειρῶντο πείθειν*.

3 *ὡς ἔστι τις*. Γραμματ. ὀρθότερον θὰ ἦτο *ὡς εἴη τις*· ἀλλ' ἐκθέτει αὐταῖς λέξεσι τὴν κατηγορίαν.

6 *οἱ δεινοί εἰσί μου κατήγοροι*. *Οἱ κατασκεδάσαντες* ὑποκείμενον, οἱ κατήγοροι κατηγορούμενον. Τὸ ἄρθρ. *οἱ* ἀποκλείει πάντα ἄλλον κατήγορον, οὕτως ὥςτε ἡ ἔννοια τοῦ ὑποκ. καὶ ἡ τοῦ κατηγ. νὰ ἔχωσι τὸ αὐτὸ λογικὸν πλάτος. Ἂν ἔλεγε *δεινοί μου κατήγοροι*, θὰ ἐσήμαινε μόνον τινὰς τῶν πολλῶν καὶ ἄλλων δεινῶν κατηγόρων. Οὕτως ὁ *Ἀριστείδης ἦν δίκαιος, ἀδωροδόκητος* κ.τ.τ. καὶ *ὁ Ἀριστ. ἦν ὁ δίκαιος, ὁ ἀδωροδόκητος* κ. τ. τ.

7 *οἱ γὰρ ἀκούοντες - οὐδὲ θεοὺς νομίζειν*. Πρὸ τοῦ Σωκρ. Ἀναξαγόρας, Ἀσπασία καὶ Πρωταγόρας ἔφυγον δίκην ἀθείας.

10 *ἐν ᾗ ἂν μάλιστα ἐπιστεύσατε*. Αἱ κατηγορίαι ἐλέγοντο πρὸς ὑμᾶς ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ ὄντας, ἐν ᾗ ἂν μάλιστα ἐπιστεύσατε, (εἰ ἦσαν πιθαναί, εἰ ἐτύχετε ἀκούσαντες κ. τ. τ.)

12 *ἐρήμην*· ἐλλειπτικῶς τοῦ *δίκην*. Λέξις δικανική, ἑρμηνεύεται διὰ τοῦ ἐπιφερομένου *ἀπολογουμένου οὐδενός*.

13 *ὃ δὲ πάντων ἀλογώτατον, ὅτι* κ τ. λ. Ἐλλειπτικῶς ἀντὶ «ὃ δ' ἐστὶ πάντων ἀλογώτατον, τοῦτό ἐστιν, ὅτι κ.τ.λ.». Συμπ. 220 a· «καὶ ὃ πάντων θαυμαστότατον Σωκράτη μεθύοντα οὐδεὶς πώποτε ἑώρακε», ἔνθα παραλείπεται καὶ τὸ ὅτι.

14 *πλὴν εἴ τις κωμῳδιοποιός*· τουτέστιν, ἐξαιρουμένων τῶν κωμῳδιοποιῶν, ὧν τὰ ὀνόματα ἦσαν γνωστά. Αἰνίττεται πρὸ πάντων μὲν τὸν Ἀρι-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τυγχάνει ὤν· ὅσοι δὲ φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρώμενοι ὑμᾶς
ἀνέπειθον, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ πεπεισμένοι ἄλλους πείθοντες,
οὗτοι πάντων ἀπορώτατοί εἰσιν· οὐδὲ γὰρ ἀναβιβάσασθαι
οἷόν τ' ἐστὶν αὐτῶν ἐνταυθοῖ οὐδ' ἐλέγξαι οὐδένα, ἀλλ'
ἀνάγκη ἀτεχνῶς ὥσπερ σκιαμαχεῖν ἀπολογούμενόν τε καὶ
ἐλέγχοντα μηδενὸς ἀποκρινομένου. ἀξιώσατε οὖν καὶ ὑμεῖς,
ὥσπερ ἐγὼ λέγω, διττούς μου τοὺς κατηγόρους γεγονέναι,
ἑτέρους μὲν τοὺς ἄρτι κατηγορήσαντας, ἑτέρους δὲ τοὺς E
πάλαι, οὓς ἐγὼ λέγω, καὶ οἰήθητε δεῖν πρὸς ἐκείνους πρῶ-
τόν με ἀπολογήσασθαι· καὶ γὰρ ὑμεῖς ἐκείνων πρότερον
ἠκούσατε κατηγορούντων καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ τῶνδε τῶν
ὕστερον. Εἶεν· ἀπολογητέον δή, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ
ἐπιχειρητέον ὑμῶν ἐξελέσθαι τὴν διαβολήν, ἣν ὑμεῖς ἐν 19
πολλῷ χρόνῳ ἔσχετε, ταύτην ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ.

στοφάνην, διακωμῳδήσαντα αὐτὸν ἐν ταῖς Νεφέλαις· ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλους κωμικούς, τὸν Κρατῖνον, τὸν Ἀμειψίαν, τὸν Εὔπολιν, οἵτινες καθήπτοντο τοῦ Σωκ. ἐν ταῖς κωμῳδίαις. Ἀλλὰ τοὺς κωμικοὺς δὲν ὑπολαμβάνει ὡς λίαν δεινοὺς κατηγόρους· διότι εἶνε τὸ ἐπάγγελμά των νὰ σκώπτωσι καὶ διασύρωσι. Διὰ τοῦτο ἐξαιρεῖ αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἑπομένου λόγου «ὅσοι δὲ φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρώμενοι».

1 *ὅσοι δὲ φθόνῳ - ἀπορώτατοί εἰσι.* Ἀρχόμενος διὰ τοῦ *ὅσοι*, ὃ ἐνοεῖτο νὰ εἴπῃ ὅτι πάντες οἱ λοιποὶ (πλὴν τῶν κωμικῶν), κατηγόρουν φθόνῳ καὶ διαβολῇ· ἀλλὰ προϊὼν εἶδεν ὅτι μέρος αὐτῶν δὲν κατηγόρουν φθόνῳ καὶ διαβολῇ, ἀλλὰ πεισθέντες καὶ ἐξαπατηθέντες ὑπὸ τῶν φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρωμένων· ἠναγκάσθη λοιπὸν νὰ διαστείλῃ τούτους ἐκείνων. Ἐκ τούτου προῆλθεν ἀνακολουθία τις ἐν τῷ λόγῳ. Ὀρθῶς θα εἶχεν ὧδε· «Ὅσοι δὲ (τῶν λοιπῶν), οἱ μὲν φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρώμενοι, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ πεπεισμένοι, ἄλλους πείθοντες, ὑμᾶς ἀνέπειθον, οὗτοι κ. τ. λ.» Ἡ μετοχ. *πεπεισμένοι* προσδιορίζει αἰτιολογ. τὴν *πείθοντες*, ὡς κυρίαν πρότασιν.

3 *οὐδὲ γὰρ ἀναβιβάσασθαι*. Τὸ ἀναβιβάζειν τινὰ εἰς τὸ δικαστήριον εἶνε τὸ μεταβατικὸν τοῦ ἀναβαίνειν, καὶ ἐλέγετο ἐπὶ τῶν ἀρχόντων τῶν καλούντων τινὰ εἰς δίκην. Τὸ μέσον *ἀναβιβάσασθαι = ποιῆσαι ἀναβῆναι·* μέσ. διάμ. διότι ὁ Σωκ. δὲν εἶχεν αὐτὸς τὴν δύναμιν νὰ ἀναβιβάσῃ τινά.

12 *Εἶεν* = ἂς εἶνε, καλά, ἕως ἐδῶ καλά. Τὸ μετεχειρίζοντο ὁσάκις διηγουμένου τινὸς ὁ ἀκούων ἢ δὲν προσεῖχεν, ὤφειλε δὲ νὰ λέγῃ κάτι τι διὰ νὰ φαίνηται ὅτι προσεῖχεν, ἢ δὲν ἤθελε νὰ τῷ ἀντιλέγῃ. Πολιτ. 350 e· «Εἰ οὖν ἔα με εἰπεῖν ὅσα βούλομαι, ἤ, εἰ βούλει ἐρωτᾶν, ἐρώτα, ἐγὼ δέ σοι, ὥςπερ ταῖς γραυσὶ ταῖς τοὺς μύθους λεγούσαις, *εἶεν* ἐρῶ καὶ κατανεύσομαι καὶ ἀνανεύσομαι». Ἐνταῦθα παρεκάλεσε τοὺς δικαστὰς νὰ τῷ ἐπιτρέψωσι νὰ διαστείλῃ δύο εἴδη κατηγόρων καὶ νὰ ἀπολογηθῇ πρῶτον πρὸς τοὺς παλαιοτέρους ἐκείνους. Ἂν οἱ δικασταὶ ἀπεκρίνοντο, θα ἔλεγον ἐκεῖνοι τὸ *εἶεν* (= ἂς εἶνε, σοῦ τὸ συγχωροῦμεν)· μὴ δυναμένων

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

βουλοίμην μὲν οὖν ἂν τοῦτο οὕτω γενέσθαι, εἴ τι ἄμεινον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοί, καὶ πλέον τί με ποιῆσαι ἀπολογούμενον· οἶμαι δὲ αὐτὸ χαλεπὸν εἶναι, καὶ οὐ πάνυ με λανθάνει οἷόν ἐστιν. ὅμως δὲ τοῦτο μὲν ἴτω ὅπῃ τῷ θεῷ φίλον, τῷ δὲ νόμῳ πειστέον καὶ ἀπολογητέον.

Γ'. Ἀναλάβωμεν οὖν ἐξ ἀρχῆς, τίς ἡ κατηγορία ἐστίν,
ἐξ ἧς ἡ ἐμὴ διαβολὴ γέγονεν, ᾗ δὴ καὶ πιστεύων Μέλη- B
τός με ἐγράψατο τὴν γραφὴν ταύτην. εἶεν· τί δὴ λέγοντες διέβαλλον οἱ διαβάλλοντες; ὥσπερ οὖν κατηγόρων τὴν ἀντωμοσίαν δεῖ ἀναγνῶναι αὐτῶν· "Σωκράτης ἀδικεῖ καὶ περιεργάζεται ζητῶν τά τε ὑπὸ γῆς καὶ οὐράνια καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν καὶ ἄλλους τὰ αὐτὰ ταῦτα δι-
δάσκων". τοιαύτη τίς ἐστι· ταῦτα γὰρ ἑωρᾶτε καὶ αὐτοὶ C
ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ, Σωκράτη τινὰ ἐκεῖ περι-

δὲ τῶν δικαστῶν νὰ ἀποκρίνωνται, τὸ λέγει αὐτὸς ὁ Σ. = ἔστω λοιπὸν οὕτω· μὲ τὴν ἄδειάν σας.

1 *τοῦτο οὕτω γενέσθαι·* δηλ. ἐξαιρεθῆναι ὑμῶν τὴν διαβολήν, καὶ πλέον τί με ποιῆσαι ἀπολογούμενον. Πλέον τι ποιῶ = κατορθῶ τι (πλέον τοῦ μηδενός). Κριτ. 54 d· «εἴ τι οἴει πλέον ποιήσειν, λέγε».

εἴ τι ἄμεινον. Ὁ Σωκ. δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ μεταπείσῃ τοὺς δικαστὰς ὁπωςδήποτε, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ συμφέρῃ τοῦτο ἀμφοτέροις· συμφέρει δέ, ὅταν νικᾷ τὸ δίκαιον.

4 *τοῦτο μὲν ἴτω.* Προστ. τοῦ *εἶμι*· ἂς πορευθῇ, ἂς ἀποβῇ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ.

6 *τίς ἡ κατηγορία ἐστίν, ἐξ ἧς ἡ ἐμὴ διαβολὴ γέγονε.* Ἐκ τῆς κατηγορίας λέγει ὅτι ἐγένετο ἡ διαβολή· διότι κατηγορία μὲν εἶνε τὰ κατ' αὐτοῦ λεγόμενα, ἡ δυσφημία· διαβολὴ δὲ ἡ ἐν τῇ ψυχῇ τῶν ἀνθρώπων κακὴ ὑπόληψις καὶ δυσμενὴς διάθεσις, ἡ ἐκ τῆς κατηγορίας ἐγγινομένη.

7 *ᾗ δὴ καὶ πιστεύων·* ᾗ διαβολῇ, οὐχὶ ᾗ κατηγορίᾳ. Ὁ Μέλητος πιστεύων ὅτι ἡ κοινωνία εἶχεν ἤδη κακὴν ἰδέαν περὶ τοῦ Σωκ. ἐπήγαγε τὴν δίκην· ἄλλως δὲν θὰ ἐτόλμα, φοβούμενος μὴ καταδικασθῇ εἰς πρόστιμον 1000 δρ. καὶ εἰς ἀτιμίαν, ἂν δὲν ἐλάμβανε τὸ 5ον τῶν ψήφων. Ὅρ. εἰσαγ. σ. 243.

9 *τὴν ἀντωμοσίαν.* Ἔπιθι εἰσαγ. σ. 239.

10 *ἀδικεῖ καὶ περιεργάζεται.* Παρατακτικῶς ἀντὶ ὑποτακτικῶς· *ἀδικεῖ περιεργαζόμενος.* Ἀλλ' ἂν ἔλεγε *περιεργαζόμενος*, κατὰ μετοχήν, εἶχε δὲ νὰ ἐπιφέρῃ τρεῖς μετοχὰς προσδιοριστικὰς αὐτοῦ, ὁ λόγος θὰ ἀπέβαινεν ἀσαφὴς καὶ ἄχαρις. Τὸ *ἀδικεῖ* πάλιν δὲν ἠδύνατο νὰ παραλειφθῇ, διότι ἦτο νομικὸς ὅρος καθιερωμένος ἐν τῷ τύπῳ τῆς κατηγορίας. Τὸ *περιεργάζεται* = ἀσχολεῖται περὶ ἃ μὴ δεῖ, περὶ ἃ μὴ θέμις κ.τ.λ.

14 *ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ.* Ταῖς Νεφέλαις παρασταθείσαις τὸ πρῶτον περὶ τὸ 423 π. Χ. 24 ἔτη πρὸ τῆς δίκης.

περιφερόμενον. Ὁ Ἀριστφ. τὸν παριστᾷ αἰωρούμενον ἐπὶ κρεμάθρας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

φερόμενον, φάσκοντά τε ἀεροβατεῖν καὶ ἄλλην πολλὴν φλυαρίαν φλυαροῦντα, ὧν ἐγὼ οὐδὲν οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν πέρι ἐπαΐω. καὶ οὐχ ὡς ἀτιμάζων λέγω τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην, εἴ τις περὶ τῶν τοιούτων σοφός ἐστι, μή πως ἐγὼ ὑπὸ Μελήτου τοσαύτας δίκας φύγοιμι· ἀλλὰ γὰρ ἐμοὶ τούτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδὲν μέτεστι. μάρτυρας δὲ αὐτοὺς ὑμῶν τοὺς πολλοὺς παρέχομαι, καὶ ἀξιῶ D ὑμᾶς ἀλλήλους διδάσκειν τε καὶ φράζειν, ὅσοι ἐμοῦ πώποτε ἀκηκόατε διαλεγομένου· πολλοὶ δὲ ὑμῶν οἱ τοιοῦτοί εἰσιν· φράζετε οὖν ἀλλήλοις, εἰ πώποτε ἢ μικρὸν ἢ μέγα ἤκουσέ τις ὑμῶν ἐμοῦ περὶ τῶν τοιούτων διαλεγομένου· καὶ ἐκ τούτων γνώσεσθε, ὅτι τοιαῦτ' ἐστὶ καὶ τἆλλα περὶ ἐμοῦ, ἃ οἱ πολλοὶ λέγουσιν.

Δ'. Ἀλλὰ γὰρ οὔτε τούτων οὐδέν ἐστιν, οὐδέ γ' εἴ τινος ἀκηκόατε, ὡς ἐγὼ παιδεύειν ἐπιχειρῶ ἀνθρώπους καὶ

Νεφ. 218· Στρ «Φέρε, τίς γὰρ οὗτος οὑπὶ τῆς κρεμάθρας ἀνήρ; Μαθ. Αὐτός. Στρεψ. Τίς αὐτός; Μαθ. Σωκράτης.»

2 *οὔτε μέγα οὔτε μικρόν*. Διὰ τῆς προσθήκης τούτων γίνεται ἰσχυροτέρα ἡ ἄρνησις· καὶ φαίνεται ὅτι ἐν τῇ καθ' ἡμέραν ὁμιλίᾳ συνείθιζον πολὺ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι. Ὁμοίως καὶ ἡμεῖς σήμερον ἀντὶ νὰ ἀρκεσθῶμεν λέγοντες ἁπλῶς «*δὲν ἔχω χρήματα*», ἐπιπροσθέτομεν «δὲν ἔχω οὔτε πολλὰ οὔτε ὀλίγα χρ.», καὶ ἀντὶ νὰ εἴπωμεν «δὲν φοβεῖται κανένα» λέγομεν «δὲν φοβεῖται οὔτε θεὸν οὔτε διάβολον».

2 *ὧν — πέρι*. Πολλάκις παρὰ Πλ. ἡ γενικὴ συντασσομένη *περὶ* (καὶ ἐν ἀναστροφῇ *πέρι*) τίθεται πλεοναστικῶς, ὅπου ἡ ἁπλῆ γεν. θὰ ἐξήρκει· διὰ τοῦτο ἐνδέχεται καὶ νὰ κῆται πολὺ μακρὰν τῆς πτώσεώς της. Φαῖδρ. 259 e· «εἰδυῖαν τὸ ἀληθὲς ὧν ἂν ἐρεῖν πέρι μέλλῃ». Τὸ ὧν εἰς τὸ φλυαρίαν κατὰ τὸ νοούμενον· διότι φλυαρία εἶνε λέξις περιληπτική.

3 *οὐχ ὡς ἀτιμάζων* = ὡς καταφρονῶν, ὡς οὐδενὸς ἀξίαν ὑπολαμβάνων.

4 *μήπως — φύγοιμι*. Προτ. τελ. ἐκ τοῦ παραλειπομένου *φοβηθείς*. (Ὅρα πρκβλ.).

7 *ἀξιῶ* = κρίνω ἄξιον, δίκαιον, παρακαλῶ.

10 *εἰ πώποτε*. Σύμπλεκε ὧδε· «εἴ τις ὑμῶν ἤκουσε πώποτε ἐμοῦ διαλεγομένου περὶ τῶν τοιούτων ἢ μικρὸν ἢ μέγα».

12 *περὶ ἐμοῦ ἅ*. Ὑπερβατόν, ἀντί· ἃ περὶ ἐμοῦ οἱ πολλοὶ λέγουσιν.

14 *Ἀλλὰ γάρ*. Μεταβαίνει εἰς ἀνασκευὴν ἄλλου κεφαλαίου τῆς κατηγορίας, ὅτι ἐδίδασκεν ἐπὶ μισθῷ. Ὁ Ἀριστφ. ἐν ταῖς Νεφέλαις ἔρριπτε καὶ τοιαύτην ὑπόνοιαν κατὰ Σωκρ. 1146· Στρεψ. «Ἀλλὰ τουτονὶ πρῶτον λαβέ· χρὴ γὰρ ἐπιθαυμάζειν τι τὸν διδάσκαλον». Περὶ τῆς πλοκῆς *ἀλλὰ γάρ*, ἰδὲ κατωτέρω σελ. 20 c.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

χρήματα πράττομαι, οὐδὲ τοῦτο ἀληθές, ἐπεὶ καὶ τοῦτό E
γέ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι, εἴ τις οἷός τ' εἴη παιδεύειν ἀνθρώπους, ὥςπερ Γοργίας τε ὁ Λεοντῖνος καὶ Πρόδικος ὁ

1 *χρήματα πράττομαι*. Ξνφ. Ἀπομν. Α', 6', 60· «Οὐδένα πώποτε μισθὸν τῆς ξυνουσίας ἐπράξατο». Πρωταγ. 328 b· «ἀξίως τοῦ μισθοῦ ὃν πράττομαι». Ἀριστφ. Νεφ. 245· «Μισθὸν δ' ὅντιν' ἂν πράττῃ μ', ὀμοῦμαί σοι καταθήσειν τοὺς θεούς».

ἐπεὶ καὶ τοῦτο. Ἡ πρότασις αὕτη ὡς αἰτιολ. τῆς προηγηθείσης (οὐ παιδεύω ἀνθρώπους) εἶνε παρὰ λόγον· κατὰ λόγον θὰ ἦτο μᾶλλον διὰ τοῦ *καίτοι, καίπερ*, ἐκφερομένη Ἀλλ' ὁ *καὶ* μᾶς ὁδηγεῖ εἰς ἀνίχνευσιν τῶν παραλειπομένων νοημάτων, ἅτινα αἰτιολογεῖ. Ὁ Σωκ. κατηγορήθη πρῶτον ὅτι ἠσχολεῖτο περὶ τὰ φυσικά· ἀπεκρίθη δὲ ἀνωτέρω ὅτι τοῦτο δὲν εἶνε ἀληθές, ἂν καὶ δὲν ἀτιμάζει τὴν τοιαύτην μελέτην καὶ σοφίαν· ἔπειτα κατηγορήθη ὅτι ἐπαίδευεν ἀνθρώπους ἐπὶ μισθῷ· καὶ εἰς ταῦτα ἀποκρίνεται ὅτι δὲν εἶνε ἀληθῆ. Καὶ ἐνταῦθα δὲ εἶχε νὰ προσθέσῃ «καὶ οὐχ ὡς ἀτιμάζων τὴν τοιαύτην παίδευσιν λέγω ταῦτα· ἐπεὶ καλόν γέ μοι δοκεῖ εἶναι, εἴ τις οἷός τ' εἴη παιδεύειν κ.τ.λ.», ἀλλὰ παρέλιπε τὸ «οὐχ ὡς ἀτιμάζων» ἵνα ἀποφύγῃ τὴν παλιλλογίαν· ἔθεσε δὲ μετὰ τὸν *ἐπεὶ* τὸν προσθ. *καί*, ἵνα σημάνῃ ὅτι καὶ περὶ τοῦ παιδεύειν ἔχει τὴν αὐτὴν γνώμην ἣν καὶ περὶ τοῦ φυσιολογεῖν, ὅτι εἰσὶν ἀμφότερα καλά.

3 *Γοργίας τε ὁ Λεοντῖνος* κ. τ. λ. Καταλέγει τοὺς τρεῖς μετὰ Πρωταγόραν ἐνδοξοτάτους σοφιστάς. Τὸν Πρωταγόραν παρέλιπεν, ἴσως διότι εἶχεν ἀποθάνει τότε, καὶ ὁ λόγος εἶνε περὶ ζώντων καὶ νῦν ἔτι παιδευόντων.

Ὁ Γοργίας κατήγετο ἐκ Λεοντίνων τῆς Σικελίας, καὶ ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς πατρίδος εἰς Ἀθήνας πρεσβευτὴς περὶ τὸ 427 π. Χ. ἵνα ἐπικαλεσθῇ τὴν βοήθειαν αὐτῶν κατὰ τῶν Συρακουσῶν. Τότε τὸ πρῶτον ἐγνωρίσθη ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι, ὡς ῥήτωρ μεταχειριζόμενος ποιητικὴν καὶ τροπικὴν φράσιν καὶ ἐπιτηδεύων μεγαλοπρέπειαν καὶ σεμνότητα καὶ καλλιλογίαν, κατὰ Διον. Ἁλικ. Ἔκτοτε ἐγκατεστάθη ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐπεδήμει ἄλλοτε ἐν ἄλλαις πόλεσι διδάσκων τὴν ῥητορικὴν ἀντὶ χρημάτων (100 μνῶν). Ἀκριβέστερον περὶ Γοργίου ἐν τῷ φερωνύμῳ διαλόγῳ.

Ἱππίας ἐξ Ἤλιδος, ἀνὴρ πολυμαθέστατος, ἀλλ' ἅμα καὶ ἐπιπόλαιος καὶ οἰησίσοφος, περιώδευεν ὁμοίως κατὰ τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος (καὶ τῆς Σικελίας) ἐπιδεικνύων τὴν πολυμάθειάν του καὶ διδάσκων ἀντὶ χρημάτων πᾶν ὅ τι ἤθελέ τις νὰ μάθῃ. Ἦτο ἢ ἐπηγγέλλετο ὅτι ἦτο γεωμετρικός, ἀστρονομικός, ἱστορικός, ποιητής, λογογράφος· ἔτι δέ, ὅ τι ἐφόρει ἦτο ἔργον τῶν χειρῶν του· ἡ ζώνη, ὁ δακτύλιος, ὁ χιτωνίσκος· ἔτι δὲ ἡ σφραγίς, ἡ στλεγγίς, ἡ λήκυθος κ.τ.λ. Ὅρα Ἱππ. Ἐλ. 368 b, c. Ἀκριβέστερον περὶ Ἱππίου ἐν τοῖς φερωνύμοις διαλόγοις.

Πρόδικος ἐκ Κέας ἦλθε καὶ αὐτὸς ὡς καὶ ὁ Γοργίας εἰς Ἀθήνας πρεσβευτὴς τῆς πατρίδος του, καὶ ἐθαυμάσθη ἐν τῇ βουλῇ διὰ τὴν ῥητορικήν του δεινότητα. Ἔκτοτε ἐγκατεστάθη ἐν Ἀθήναις καὶ ἐδίδασκεν ἐπὶ μισθῷ. Κατεγίνετο μάλιστα περὶ τὴν γλῶσσαν ὁρίζων τὴν σημασίαν καὶ τὴν ὀρθὴν χρῆσιν τῶν λέξεων, ἰδίως τῶν συνωνύμων, ἃς ὁ ἀφιλόσοφος νοῦς συνειθίζει νὰ μεταχειρίζηται ἀβασανίστως ἑτέραν ἀνθ' ἑτέρας, ὅπως τῷ ἐπέρχεται. Ὡς ἀξίωμα εἶχεν ἀνὰ στόμα τὸ δε· «Πρῶτον περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος μαθεῖν δεῖ». (Πλ. Εὐθυδ. 277 e). Ὁ Πρόδικος ἦτο μετριοφρονέστερος τῶν ἄλλων σοφιστῶν καὶ διὰ τοῦτο ὁ Πλ. συνήθως φιλανθρωπότε-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Κεῖος καὶ Ἱππίας ὁ Ἠλεῖος. τούτων γὰρ ἕκαστος, ὦ ἄνδρες, οἷός τ' ἐστίν, ἰὼν εἰς ἑκάστην τῶν πόλεων, τοὺς νέους, οἷς ἔξεστι τῶν ἑαυτῶν πολιτῶν προῖκα ξυνεῖναι ᾧ ἂν βούλωνται, τούτους πείθουσι τὰς ἐκείνων ξυνουσίας ἀπολι- 20 πόντας σφίσιν ξυνεῖναι χρήματα διδόντας καὶ χάριν προσειδέναι. ἐπεὶ καὶ ἄλλος ἀνήρ ἐστι Πάριος ἐνθάδε σοφός, ὃν ἐγὼ ᾐσθόμην ἐπιδημοῦντα· ἔτυχον γὰρ προσελθὼν ἀνδρί, ὃς τετέλεκε χρήματα σοφισταῖς πλείω ἢ ξύμπαντες οἱ ἄλλοι, Καλλίᾳ τῷ Ἱππονίκου· τοῦτον οὖν ἀνηρόμην—

ρον ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ· ἐν τούτοις σπουδαῖον ἄνδρα οὐδ' αὐτὸν ὑπελάμβανεν· οὐδέποτε ὁμιλεῖ μετὰ θαυμασμοῦ περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' ἀείποτε μετ' εἰρωνείας.

1 *τούτων ἕκαστος* κ. τ. λ. Ἀξιοσημείωτος ἀνακολουθία. Μετὰ τὸ *οἷός τ' ἐστὶ* περιεμένομεν τὸ συμπλήρωμα αὐτοῦ κατ' ἀπαρέμφ. ἀντὶ τούτου ἔχομεν τὴν ὁριστ. *πείθουσι*. Δικαιολογεῖται ἡ ἀνακολουθια αὕτη διὰ τὰ πολλὰ παρεμπεσόντα μεταξὺ τοῦ ῥήματος *οἷός τ' ἐστὶ* καὶ τοῦ συμπληρώματός του, ὧν ἕνεκα τρόπον τινὰ ἀπώλεσεν ὁ λέγων τὸν μίτον τοῦ λόγου. Τοιαῦται ἀνακολουθίαι ἐν μὲν τῷ προφορικῷ λόγῳ γίνονται συχνόταται· ἐν δὲ τῷ γραπτῷ οἱ μὲν σημερινοὶ συγγραφεῖς ἐπιμελῶς τὰς ἀποφεύγουσι, διορθοῦντες ἐπὶ τοῦ χάρτου, οἱ δὲ ἀρχαῖοι δὲν τὰς ἐφοβοῦντο πολύ, ἰδίως ὅπου, ὡς ἐνταῦθα, ὁ γραπτὸς λόγος εἶνε μίμησις προφορικοῦ ἀπερίττου καὶ φυσικοῦ. Σύμπλεκε λοιπὸν ὧδε· «ἕκαστος τούτων, ὦ ἄνδρες, οἷός τ' ἐστίν, ἰὼν εἰς ἑκάστην τῶν πόλεων, πείθειν τοὺς νέους, οἷς ἔξεστι ξυνεῖναι προῖκα ᾧ ἂν βούλωνται τῶν ἑαυτῶν πολιτῶν, ἀπολιπόντας τὰς ξυνουσίας ἐκείνων (τῶν συμπολιτῶν) ξυνεῖναι σφίσι (τοῖς σοφισταῖς) διδόντας χρήματα καὶ προσειδέναι χάριν».

6 *ἐπεὶ καὶ ἄλλος*. Ἡ διὰ τοῦ *ἐπεὶ* πρότασις δὲν εἶνε αἰτιολογία τῆς προηγουμένης. Διατί λοιπὸν ἔθεσε τὸν *ἐπεί*; Ὁ λόγος τοῦ Σωκρ. ἐν γένει εἶνε ἀπολογητικός· καὶ πᾶν ὅ τι λέγει ἔχει τελ. σκοπὸν νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀθῳότητά του· πᾶσαι λοιπὸν αἱ προτάσεις τοῦ λόγου του εἶνε ἐπὶ τέλους αἰτιολογικαὶ καὶ ἂν δὲν ἐκφέρωνται ὑπὸ αἰτιολογ. τύπον. Ἐνδέχεται ἄρα καὶ νὰ δοθῇ εἴς τινα πρότασιν ὁ αἰτιολ. τύπος διὰ τοῦτον τὸν λόγον. Ὁμοίως Πρωταγ. 334 b· «ἐπεὶ καὶ τὸ ἔλαιον τοῖς μὲν φυτοῖς ἅπασίν ἐστι πάγκακον καὶ ταῖς θριξὶ πολεμιώτατον ταῖς τῶν ἄλλων ζώων, πλὴν ταῖς τοῦ ἀνθρώπου κ.τ.λ.», διότι καὶ ὁ Πρωταγόρας ἐκεῖ ἀπολογητικῶς, ὡς προελεγχθείς, καὶ φιλονίκως λέγει ὅσα λέγει. Καὶ ἡμεῖς σήμερον ἐν διηγήσει ἧς ὁ τελ. σκοπὸς εἶνε ἡ ἀπόδειξις θέσεώς τινος, παρεμβάλλομεν πρότασιν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ *γιατί*, ὁσάκις μᾶς ἔρχεται νέον ἀποδεικτικὸν ἐπιχείρημα (γιατὶ νά, καὶ ὁ γείτονας ἠθέλησε νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὸ χρηματιστήριον, ἀλλ' ἔχασε τὴν περιουσίαν του).

9 *Καλλίᾳ τῷ Ἱππονίκου*.

Οἱ Ἱππόνικοι καὶ οἱ Καλλίαι ἀντιπροσωπεύουσιν ἐν Ἀθήναις ἕνα τῶν ἐπιφανεστάτων καὶ πλουσιωτάτων οἴκων τῶν Ἀθηνῶν. Ἠξίουν ὅτι κατήγοντο ἀπὸ τοῦ Τριπτολέμου, καὶ ἓν μέλος τῆς οἰκογενείας εἶχε τὸ ἀξίωμα δᾳδούχου τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων. Ὁ ἐνταῦθα μνημονευόμενος Ἱππόνικος ἐφονεύθη ἐν Δηλίῳ 424 π. Χ. Ζῶντος ἔτι αὐτοῦ ἡ σύζυγός του τὸν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐστὸν γὰρ αὐτῷ δύο υἱέε — "Ὦ Καλλία, ἦν δ' ἐγώ, εἰ μέν σου τὼ υἱέε πώλω ἢ μόσχω ἐγενέσθην, εἴχομεν ἂν αὐτοῖν ἐπιστάτην λαβεῖν καὶ μισθώσασθαι, ὃς ἔμελλεν αὐτὼ καλώ τε καὶ ἀγαθὼ ποιήσειν τὴν προσήκουσαν ἀρετήν· ἦν δ' B
ἂν οὗτος ἢ τῶν ἱππικῶν τις ἢ τῶν γεωργικῶν· νῦν δ' ἐπειδὴ ἀνθρώπω ἐστόν, τίνα αὐτοῖν ἐν νῷ ἔχεις ἐπιστάτην λαβεῖν; τίς τῆς τοιαύτης ἀρετῆς, τῆς ἀνθρωπίνης τε καὶ πολιτικῆς, ἐπιστήμων ἐστίν; οἶμαι γάρ σε ἐσκέφθαι διὰ τὴν τῶν υἱέων κτῆσιν. ἔστι τις, ἔφην ἐγώ, ἢ οὔ; — Πάνυ γε, ἦ δ' ὅς. — Τίς, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ποδαπός, καὶ πόσου διδάσκει; — Εὔηνος, ἔφη, ὦ Σώκρατες, Πάριος, πέντε μνῶν." καὶ ἐγὼ τὸν Εὔηνον ἐμακάρισα, εἰ ὡς ἀληθῶς ἔχει ταύτην τὴν τέχνην καὶ οὕτως ἐμμελῶς διδάσκει. ἐγὼ C
οὖν καὶ αὐτὸς ἐκαλλυνόμην τε καὶ ἡβρυνόμην ἄν, εἰ ἠπιστάμην ταῦτα· ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπίσταμαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι.

ἐγκατέλιπε καὶ συνεζεύχθη μετὰ Περικλέους. Ἡ θυγάτηρ του Ἱππαρέτη ἔλαβε σύζυγον τὸν Ἀλκιβιάδην· ὁ δὲ υἱός του Καλλίας κατεσπατάλησε τὴν πατρικὴν οὐσίαν εἰς συμπόσια, ξενίας καὶ ἀμοιβὰς τῶν σοφιστῶν. Ἐν Πλ. Πρωταγ. καταλύουσι παρ' αὐτῷ οἱ τρεῖς σοφισταὶ Πρωταγόρας, Ἱππίας καὶ Πρόδικος καὶ πλῆθος ἄλλων ξένων.

3 *λαβεῖν καὶ μισθώσασθαι·* παρατακτικῶς ἀντί· *μισθωσάμενοι λαβεῖν·* ἅμα δὲ πρωθύστερον. ἀντὶ μισθ. καὶ λαβεῖν. Τὸ μὲν *μισθοῦν* ἐπὶ τοῦ διδόντος τι ἐπὶ μισθῷ, τὸ δὲ μισθοῦσθαι ἐπὶ τοῦ λαμβάνοντός τι ἀντὶ μισθοῦ. Ὁ οἰκοκύριος μισθοῖ τὴν οἰκίαν, ὁ ἔνοικος μισθοῦται αὐτήν.

7 *τῆς τοιαύτης ἀρετῆς.* Ἀνθρωπίνη μὲν ἀρετὴ ἡ ἀπεργαζομένη τέλειον τὸν ἄνθρωπον, πολιτικὴ δὲ ἡ τὸν πολίτην. Ἐνταῦθα τὰς συνέδεσεν ὁ Σωκρ. τὰς δύο ἀρετάς· διότι ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας δὲν ἠδύνατο νὰ νοηθῇ ἡ ἑτέρα ἄνευ τῆς ἑτέρας. Πρβλ. Ἀριστοτ. Πολιτ. Α. 2.

12 *τὸν Εὔηνον ἐμακάρισα, εἰ* κ.τ.λ. Μακαρίζω τινὰ τινὸς (ἀγαθοῦ, ὅπερ βεβαίως κέκτηται)· ὅταν δὲ δὲν εἶμαι βέβαιος ὅτι κέκτηται τὸ ἀγαθὸν τοῦτο, τότε ἀντὶ τῆς γενικῆς τίθεται ὑποθ· λόγος, ὡς ἐνταῦθα.

Περὶ Εὐήνου πρβλ. Φαίδ. 60 d καὶ ἑξ. Ἦτο ποιητὴς ἐλεγείων· ἐπηγγέλλετο δὲ καὶ τὸν σοφιστήν, τουτέστι τὸν διδάσκαλον τῆς ἀρετῆς.

13 *οὕτως ἐμμελῶς διδάσκει.* Φιλανθρώπευμα τοῦ Σωκ. ἀντὶ *οὕτως εὐτελῶς,* δὲν ἔχει ὑπερμέτρους ἀξιώσεις, ὡς οἱ ἄλλοι προονομασθέντες.

15 *ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπίσταμαι* = ἀλλὰ νῦν οὐ καλλύνομαι οὐδ' ἀβρύνομαι· οὐ γὰρ ἐπίσταμαι. Τοιαύτη εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς παρὰ Πλ. συχνοτάτης πλοκῆς *ἀλλὰ γάρ·* ἡ διὰ τοῦ *ἀλλὰ* ἐναντιωμ. πρότασις παραλείπεται, ἡ δὲ διὰ τοῦ *γάρ,* ἡ αἰτιολογοῦσα αὐτήν, καταλαμβάνει τὴν θέσιν της· ὥστε τὸ *ἀλλὰ γὰρ* καταντᾷ νὰ μὴ σημαίνῃ τι πλέον ἢ ὁ ἁπλοῦς *ἀλλά.* (Ἐπιθ. πρκβλ.)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ε΄. Ὑπολάβοι ἂν οὖν τις ὑμῶν ἴσως· ἀλλ᾽, ὦ Σώκρατες, τὸ σὸν τί ἐστι πρᾶγμα; πόθεν αἱ διαβολαί σοι αὗται γεγόνασιν; οὐ γὰρ δήπου σοῦ γε οὐδὲν τῶν ἄλλων περιττότερον πραγματευομένου ἔπειτα τοσαύτη φήμη τε καὶ λόγος γέγονεν· [εἰ μή τι ἔπραττες ἀλλοῖον ἢ οἱ πολλοί·] λέγε οὖν ἡμῖν, τί ἐστιν, ἵνα μὴ ἡμεῖς περὶ σοῦ αὐτοσχεδιάζωμεν. D ταυτί μοι δοκεῖ δίκαια λέγειν ὁ λέγων, κἀγὼ ὑμῖν πειράσομαι ἀποδεῖξαι, τί ποτ᾽ ἐστὶν τοῦτο ὃ ἐμοὶ πεποίηκε τό τε ὄνομα καὶ τὴν διαβολήν. ἀκούετε δή. καὶ ἴσως μὲν δόξω τισὶν ὑμῶν παίζειν, εὖ μέντοι ἴστε, πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ. ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δι᾽ οὐδὲν ἄλλ᾽ ἢ διὰ σοφίαν τινὰ τοῦτο τὸ ὄνομα ἔσχηκα. ποίαν δὴ σοφίαν ταύτην; ἥπερ ἐστὶν ἴσως ἀνθρωπίνη σοφία· τῷ ὄντι γὰρ κινδυνεύω ταύτην εἶναι σοφός. οὗτοι δὲ

1 *Ὑπολάβοι ἂν οὖν τις*. Βραχυλογία=ὑπολαβὼν ἂν ἔροιτό τις.

2 *τὸ σὸν τί ἐστι πρᾶγμα*; Σύμπλεκε· «τί ἐστι τὸ σὸν πρᾶγμα»; Παρὰ τὸν γεν. κανόνα, καθ᾽ ὃν ἐν ἐρωτήσεσι προτάσσεται ἡ ἐρωτηματικὴ λέξις (τίς; τί; πῶς; πότε; ποῦ; κ.τ.τ.) ἡ σημαίνουσα τὸ ἀγνοούμενον καὶ ἐρωτώμενον, πολλάκις προτάσσεται τὸ ὄνομα οὗ χάριν γίνεται ἡ ἐρώτησις. Οὕτω παρ᾽ Ἀριστφ. «Τουτὶ τί ἦν;» Εἰρην. 44. «Τὸ δὲ πρᾶγμα τί; ὁ κάνθαρος δὲ πρὸς τί;» Οὕτως ἐξαίρεται ἡ ἀπορία τοῦ ἐρωτῶντος.

3 *οὐδὲν περιττότερον*. Περιττὸν τὸ ὑπὲρ τὸ μέτριον ἢ τὸ ἀναγκαῖον, τὸ παραπανισμένον. Ἐντεῦθεν, ἢ τὸ ἄχρηστον καὶ ἀνωφελές, ὡς καὶ παρ᾽ ἡμῖν, ἢ τὸ ἐξαίρετον, τὸ ὑπὲρ τὴν κοινὴν χρῆσιν ἢ τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους, ὅπως ἐνταῦθα.

4 *ἔπειτα τοσαύτη φήμη τε* κ. τ. λ. Τὸ ἔπειτα καὶ τὸ εἶτα ἐξαίρει τὴν ἐναντίωσιν, τὸ ἀσυμβίβαστον δύο ἐναντιωματικῶν προτάσεων. Ἐνταῦθα τὰ ἀσυμβίβαστά εἰσι τὸ μηδὲν τῶν ἄλλων περιττότερον πραγματεύεσθαι καὶ τὸ γεγονέναι τοσαύτην φήμην καὶ λόγον.

6 *ἵνα μὴ περὶ σοῦ αὐτοσχεδιάζωμεν*=διανοώμεθα ὅ τι μᾶς κατέβη, ἀγνοοῦντες τὰ ἀληθῆ αἴτια, δι᾽ ἃ ἐγένετο περὶ σοῦ τόση φήμη.

9 *τό τε ὄνομα καὶ τὴν διαβολήν*· τὸ ὄνομα μέν, οἷον Σωκράτης ὁ σοφός, ὁ φροντιστὴς κ.τ.τ. τὴν δὲ *διαβολὴν* σημαίνει τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα, ὅτι περιεργάζεται, ὅτι δὲν νομίζει θεούς, ὅτι ποιεῖ τὸν ἥττω λόγον κρείττω κ.τ.τ. Σ. 38 c· «ὄνομα ἕξετε καὶ αἰτίαν».

καὶ ἴσως μὲν δόξω - τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ. Διὰ τὸ παράδοξον καὶ ἀπίθανον τῶν ἑπομένων προδιαθέτει τοὺς δικαστάς.

13 *ποίαν δὴ σοφίαν ταύτην;*=διὰ τὴν σοφίαν ταύτην (ἣν λέγεις) οὖσαν ποίαν σοφίαν; Σύμπτυξις δύο προτάσεων. Λέγεις ὅτι διὰ σοφίαν κ.τ.λ. Αὕτη δὲ ἡ σοφία ποία τις σοφία ἐστίν;

14 *κινδυνεύω ταύτην εἶναι σοφός*. Ὅταν ἔκ τινος διανοητικῆς ζητήσεως καὶ ἐρεύνης ὑποφαίνηταί τι ἀπροσδόκητον, παράδοξον, τοῦτο συνειθίζουσι νὰ προεξαγγέλλωσιν οἱ ἀρχαῖοι διὰ τοῦ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τάχ' ἄν, οὓς ἄρτι ἔλεγον, μείζω τινὰ ἢ κατ' ἄνθρωπον E
σοφίαν σοφοὶ εἶεν, ἢ οὐκ ἔχω τί λέγω· οὐ γὰρ δὴ ἔγωγε αὐτὴν ἐπίσταμαι, ἀλλ' ὅςτις φησὶ ψεύδεταί τε καὶ ἐπὶ διαβολῇ τῇ ἐμῇ λέγει. Καί μοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ θορυβήσητε, μηδὲ ἂν δόξω τι ὑμῖν μέγα λέγειν· οὐ γὰρ ἐμὸν ἐρῶ τὸν λόγον, ὃν ἂν λέγω, ἀλλ' εἰς ἀξιόχρεων ὑμῖν τὸν λέγοντα ἀνοίσω. τῆς γὰρ ἐμῆς, εἰ δή τίς ἐστιν σοφία καὶ οἵα, μάρτυρα ὑμῖν παρέξομαι τὸν θεὸν τὸν ἐν Δελφοῖς.
Χαιρεφῶντα γὰρ ἴστε που. οὗτος ἐμός τε ἑταῖρος ἦν ἐκ 21

ῥήματος *κινδυνεύειν*, πολλάκις μετ' εἰρωνείας. Συμπ 205 d «κινδυνεύεις ἀληθῆ λέγειν»· 201 b «κινδυνεύω οὐδὲν εἰδέναι ὧν τότε εἶπον». Λύσ. 218 «κινδυνεύομεν ὄναρ πεπλουτηκέναι». Πολιτ. 334 a «κλέπτης ἄρα τις ὁ δίκαιος ἀναπέφανται· καὶ κινδυνεύεις παρ' Ὁμήρου μεμαθηκέναι αὐτό».

1 *μείζω ἢ κατ' ἄνθρωπον* = μείζω ἢ ἀνθρωπίνην· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ *ἀνθρωπίνην* δὲν ἐδήλου ἀκριβῶς τὸ νόημά του, εἶπε *κατ' ἄνθρωπον* = ὁποία πρέπει ἀνθρώπῳ, ἧς ἐστιν ἐπιδεκτικὸς ὁ ἄνθρωπος.

2 *ἢ οὐκ ἔχω τί λέγω* = ἤ, ἂν τοῦτο ὃ εἶπον περὶ αὐτῶν δὲν εἶνε πιστευτόν, δὲν ἔχω τί ἄλλο νὰ εἴπω, δὲν ἠξεύρω ποίου εἴδους σοφίαν ἔχουσιν. Ἀφοῦ ἡ ἰδική του σοφία εἶνε ἡ ἀνθρωπίνη, πιστεύονται δὲ καὶ οἱ σοφισταὶ σοφοὶ ἄνθρωποι, εἶνε δὲ ἡ ἰδική του ὅλως διάφορος τῆς τῶν σοφιστῶν, δυοῖν θἄτερον, ἢ ἡ σοφία αὐτῶν εἶνε ὑπεράνθρωπος, θεία τις, ἢ εἶνε μηδαμινή, ἀγυρτική· ἀντὶ ὅμως νὰ εἴπῃ τὰς ὑβριστικὰς ταύτας λέξεις, (αἵτινες ἐν τούτοις θὰ ἐδήλουν τὴν ἀληθῆ γνώμην του), εὐφημῶν λέγει «δὲν ἠξεύρω τί νὰ εἴπω». *Τί λέγω*· τὸ *λέγω* ὑποτακτ.

4 *καί μοι μὴ θορυβήσητε* κ. τ. λ. Ἐπειδὴ μέλλει νὰ περιαυτολογήσῃ τοιαῦτα, ὁποῖα θὰ ἐφαίνοντο ἄτοπα καὶ νεμεσητά, ὅτι δῆθεν ἔχει κοινωνίαν μετὰ τοῦ θεοῦ, καὶ προκαταλαμβάνει τοὺς δικαστάς, παρακαλῶν νὰ μὴ θορυβήσωσι.

5 *μέγα λέγειν* = μεγαλορρημονεῖν, μεγαλαυχεῖν. Ἀριστφ. Βατρ. 835 «ὦ δαιμόνιε, μὴ μέγα λίαν λέγε».

οὐ γὰρ ἐμὸν ἐρῶ τὸν λόγον, ὃν ἂν λέγω. — Οἱ ἑρμηνευταὶ καὶ μεταφράσται νοοῦσι τὸ χωρίον ὧδε: «ὁ λόγος, ὃν ἐρῶ, οὐκ ἔστιν ἐμός». Ἀλλ' οὕτως ὁ λόγος θὰ ἦτο ὡρισμένος καὶ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ τὸ ἀόριστον, *ὃν ἂν λέγω*. Ἑρμηνευτέον ὧδε· τὸν λόγον, ὃν ἂν λέγω, οὐκ ἐρῶ ἐμόν, δηλ. ἐξ ἐμαυτοῦ.

6 *ἀλλ' εἰς ἀξιόχρεων* κ. τ. λ. «Ἀνοίσω τὸν λόγον εἰς τὸν λέγοντα (εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ) ἀξιόχρεων ὄντα». Νοεῖ δὲ τὸν Ἀπόλλωνα· ἀξιόχρεως = ἀξιόπιστος.

9 *Χαιρεφῶντα*. Ἦτο ὁ πιστότατος ὀπαδὸς καὶ θαυμαστὴς τοῦ Σωκ. Ἐν Χαρμ. 153 b χαρακτηρίζεται ὡς μανικός· ἐν τῷ Γοργίᾳ παραστατεῖ τῷ Σωκ. καὶ ἐνίοτε μετέχει τοῦ λόγου· κατὰ τὸν χρόνον τῆς δίκης εἶχε προαποθάνει. Ὁ Ξενοφῶν Ἀπομν. Α', β', 48 ἐπαινεῖ αὐτόν τε καὶ ἄλλους, ὅτι «συνῆσαν Σωκράτει, οὐχ ἵνα δημηγορικοὶ ἢ δικανικοὶ γένοιντο, ἀλλ' ἵνα καλοί τε κἀγαθοὶ γενόμενοι καὶ οἴκῳ καὶ οἰκέταις καὶ οἰκείοις καὶ φίλοις καὶ πόλει καὶ πολίταις δύναιντο καλῶς χρῆσθαι». Οἱ δὲ κωμικοὶ διέστρεψαν δεινῶς τὸ ἦθος τοῦ ἀνδρός.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

νέου καὶ ὑμῶν τῷ πλήθει, [ἑταῖρός τε] καὶ ξυνέφυγε τὴν φυγὴν ταύτην καὶ μεθ' ὑμῶν κατῆλθε. καὶ ἴστε δή, οἷος ἦν Χαιρεφῶν, ὡς σφοδρὸς ἐφ' ὅ τι ὁρμήσειεν. καὶ δή ποτε καὶ εἰς Δελφοὺς ἐλθὼν ἐτόλμησε τοῦτο μαντεύσασθαι· καί, ὅπερ λέγω, μὴ θορυβεῖτε, ὦ ἄνδρες· ἤρετο γὰρ δή, εἴ τις ἐμοῦ εἴη σοφώτερος. ἀνεῖλεν οὖν ἡ Πυθία μηδένα σοφώτερον εἶναι. καὶ τούτων πέρι ὁ ἀδελφὸς ὑμῖν αὐτοῦ οὑτοσὶ μαρτυρήσει, ἐπειδὴ ἐκεῖνος τετελεύτηκεν.

Ϛ'. Σκέψασθε δέ, ὧν ἕνεκα ταῦτα λέγω· μέλλω γὰρ B
ὑμᾶς διδάξειν, ὅθεν μοι ἡ διαβολὴ γέγονε. ταῦτα γὰρ ἐγὼ ἀκούσας ἐνεθυμούμην οὑτωσί· τί ποτε λέγει ὁ θεός, καὶ τί

Παρ' Ἀριστφ. εἶνε συμφροντιστὴς τοῦ Σωκ.

1 *ξυνέφυγε τὴν φυγὴν ταύτην*· τὴν ἐπὶ τῶν Τριάκοντα· τὸ *ταύτην* διὰ τὸ ἔτι πρόσφατον τοῦ γεγονότος (εἶχον παρέλθει 3-4 ἔτη). Ὡς ψυχογνώστης ἐξαίρει ἐνταῦθα ὁ Σωκ. τὸ δημοτικόν τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν συμμετοχὴν τοῦ διωγμοῦ καὶ τῶν κακοπαθειῶν τοῦ δήμου. Οὕτω γίνεται πιστευτότερος ἐν οἷς λέγει, καὶ διαθέτει τοὺς δικαστὰς εὐμενεστέρους.

2 *κατῆλθε*. Περὶ τῶν ἐκ τῆς φυγῆς ἐπανερχομένων εἰς τὴν πατρίδα των, Αἰσχ. Χοηφόρ. 3 «Ἥκω γὰρ εἰς γῆν τήνδε καὶ κατέρχομαι». Ὁμοίως λέγεται «ἡ κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν».

3 *ὡς σφοδρός ἐφ' ὅ τι ὁρμήσειεν*· ὅ,τι ἤθελεν ἐπέλθει αὐτῷ εἰς τὸν νοῦν ὡς πρακτέον, τὸ ἔπραττε μετὰ σφοδρότητος

καὶ δή ποτε καί· διὰ τοῦ *καὶ δὴ καὶ* ἐκθέτει μίαν τῶν πολλῶν πράξεων τοῦ Χαιρεφῶντος τῶν μαρτυρουσῶν τὴν σφοδρότητα τῶν ἐπιχειρήσεών του.

4 *ἐτόλμησε*· ὡς τόλμημα χαρακτηρίζει τὸ διάβημα τοῦ Χαιρεφ. νὰ ἐρωτήσῃ τὸ μαντεῖον περὶ ἑνὸς ἰδιώτου ἀνθρώπου. Συνήθως ἠρωτᾶτο τὸ μαντεῖον περὶ σπουδαίων δημοσίων ἢ πολιτικῶν ὑποθέσεων. Ἅμα δὲ ὑποσημαίνει ὁ Σωκ. ὅτι τὸ διάβημα τοῦ Χαιρ. ἐτολμήθη ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ.

τοῦτο μαντεύσασθαι = τοῦτο ἐρωτῆσαι τὸν θεόν. Ἐπὶ τῶν ἀποκρίσεων ἔλεγον «ἔχρησεν ἢ ἀνεῖλεν ἡ Πυθία» Ὁ Διογ. Λ. Β', 37 παρέδωκεν ἡμῖν τὸν χρησμὸν εἰς τρίμετρον ἰαμβεῖον ἔχοντα ὧδε·

Ἀνδρῶν ἁπάντων Σωκράτης σοφώτατος.

Ὁ δὲ Σουΐδας προτάσσει τούτου καὶ ἕτερον ἰαμβεῖον, ἔχον ὧδε.

Σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος δ' Εὐριπίδης.

7 *ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ οὑτοσί*· τὸν δεικνύει ὡς παρόντα ἐν τῷ δικαστηρίῳ. Νοεῖ τὸν Χαιρεκράτην, περὶ οὗ ἔπιθι Ξνφ. Ἀπομν. Β', γ'.

10 *διδάξειν*. Διδάσκω τινὰ = τοῦ δίδω νὰ καταλάβῃ, τὸν φωτίζω Λάχ. 195 a. (Λάχης περὶ Νικίου). Ταῦτά τοι καὶ ληρεῖ.—(Σωκρ.) Οὐκοῦν διδάσκωμεν αὐτόν, ἀλλὰ μὴ λοιδορῶμεν. Ὡσαύτως καὶ τὸ *μανθάνειν* = καταλαμβάνω, ἐμβαίνω εἰς τὸ νόημα. Γοργ. 447 c· Σωκ. «Ἢ οὐ μανθάνεις, ὡς λέγω; — Χαιρεφ. Μανθάνω καὶ ἐρήσομαι».

11 *ἐνεθυμούμην οὑτωσί* = διενοούμην κατ' ἐμαυτόν Τὸ ἐνθυμοῦμαι = ἐν θυμῷ τίθεμαί τι· βάζω κάτι τι εἰς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ποτε αἰνίττεται; ἐγὼ γὰρ δὴ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν ξύνοιδα ἐμαυτῷ σοφὸς ὤν· τί οὖν ποτε λέγει φάσκων ἐμὲ σοφώτατον εἶναι; οὐ γὰρ δήπου ψεύδεταί γε· οὐ γὰρ θέμις αὐτῷ. καὶ πολὺν μὲν χρόνον ἠπόρουν, τί ποτε λέγει. ἔπειτα μόγις πάνυ ἐπὶ ζήτησιν αὐτοῦ τοιαύτην τινὰ ἐτραπόμην· ἦλθον ἐπί τινα τῶν δοκούντων σοφῶν εἶναι, ὡς ἐνταῦθα, C εἴπερ που, ἐλέγξων τὸ μαντεῖον καὶ ἀποφανῶν τῷ χρησμῷ, ὅτι οὑτοσὶ ἐμοῦ σοφώτερός ἐστι, σὺ δ' ἐμὲ ἔφησθα. διασκοπῶν οὖν τοῦτον — ὀνόματι γὰρ οὐδὲν δέομαι λέγειν, ἦν δέ τις τῶν πολιτικῶν — πρὸς ὃν ἐγὼ σκοπῶν τοιοῦτόν τι ἔπαθον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· διαλεγόμενος αὐτῷ, ἔδοξέ μοι οὗτος ὁ ἀνὴρ δοκεῖν μὲν εἶναι σοφὸς ἄλλοις τε πολλοῖς ἀνθρώποις καὶ μάλιστα ἑαυτῷ, εἶναι δ' οὔ· κἄπειτα ἐπειρώμην αὐτῷ δεικνύναι, ὅτι οἴοιτο μὲν εἶναι σοφός, εἴη δ'

τόν νοῦν μου· ἢ προεγνωσμένον ἤδη, ὅτε = ἀναμιμνήσκομαι, τὸ σημερινὸν ἐνθυμοῦμαι· ἢ ὅλως νέον διανόημα, πρός ὃ νῦν τὸ πρῶτόν μοι δίδεται ἀφορμὴ = ἐννοῶ. Ἱππ. Μ. 300 d· «ἐνθυμοῦμαι μὴ παίζῃς πρός με». Ἀριστφ. Βατρ. 40 «Οὐκ ἐνεθυμήθης; — Τὸ τί; — Ὡς σφόδρα μ' ἔδεισε!»

1 *ξύνοιδα ἐμαυτῷ σοφὸς ὤν·* κατωτέρω 22 d· «ἐμαυτῷ ξυνῄδη οὐδὲν ἐπισταμένῳ». Ἐπειδὴ τὸ ὑποκ. καὶ ἡ δοτ. τοῦ ξύνοιδα δηλοῦσι τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ὁ μετοχ. προσδιορισμὸς συμφωνεῖ, ὅπως ἔτυχεν, ἢ μετὰ τοῦ ὑποκ. ἢ μετὰ τῆς δοτ.

2 *τί οὖν ποτε λέγει φάσκων* Τὸ μὲν τί λέγει = τί νοεῖ, τὸ δὲ *φάσκων* = ἀποφαινόμενος.

5 *ἐπὶ ζήτησιν αὐτοῦ·* τοῦ τί λέγει ἢ τί νοεῖ ὁ θεὸς ταῦτα λέγων.

7 *ἐλέγξων τὸ μαντεῖον·* οὐχὶ ἀποδείξων αὐτὸ ψευδόμενον, ὡς ἡρμήνευσαν! (ἀρτίως δὰ εἶπεν, ὅτι ὁ θεὸς οὐ ψεύδεται· οὐ γὰρ θέμις αὐτῷ)· ἀλλ' ἀποδείξων ὅτι οἱ λόγοι τοῦ μαντείου δὲν συμφωνοῦσι πρὸς τὰ πράγματα· ἐξ οὗ δὲν θὰ συνεπεραίνετο τὸ ψεῦδος, ἀλλὰ γνωστοῦ ὄντος ὅτι τὸ μαντεῖον συνείθιζε νὰ δίδῃ λοξούς, αἰνιγματώδεις χρησμούς, ἢ θὰ ἐμαντεύετο τὸ βαθύτερον κείμενον νόημα τοῦ θεοῦ, ἢ θὰ παρίστατο χρεία νέας ἐρωτήσεως πρὸς λύσιν τῆς ἀπορίας. Φαίδ. 85 c· «τὸ μέντοι αὖ τὰ λεγόμενα περὶ αὐτῶν μὴ οὐχὶ παντὶ τρόπῳ ἐλέγχειν καὶ μὴ προαφίστασθαι, πρὶν ἂν πανταχῇ σκοπῶν ἀπείπῃ τις, πάνυ μαλθακοῦ ἀνδρός». Πρβλ. τὰ περὶ τῶν χρησμῶν τοῦ Κροίσου Ἡροδ. Α', 90-91.

10 *πρὸς ὃν ἐγὼ σκοπῶν τοιοῦτόν τι ἔπαθον.* Τὸ *πρὸς ὃν* εἰς τὸ *ἔπαθον.* Γοργ. 485 c· «ταὐτὸν οὖν ἔγωγε τοῦτο πάσχω πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας».

11 *διαλεγόμενος αὐτῷ, ἔδοξέ μοι.* Ἡ ἀπόλυτος αὕτη ὀνομαστ. ἐπὶ τοῦ ῥήμ. ἔδοξε εἶνε συχνοτάτη· διότι τὸ τριτοπρόσωπον *ἔδοξε* εἶνε κατ' ἔννοιαν ἀντὶ πρωτοπροσώπου ῥήματος ᾠήθην, ὑπέλαβον, εὗρον κ.τ.τ. Ὅμοιον τὸ ἡμέτερον «Ἐγὼ δέν με μέλει τίποτε».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οὔ. ἐντεῦθεν οὖν τούτῳ τε ἀπηχθόμην καὶ πολλοῖς τῶν D παρόντων· πρὸς ἐμαυτὸν δ' οὖν ἀπιὼν ἐλογιζόμην, ὅτι τούτου μὲν τοῦ ἀνθρώπου ἐγὼ σοφώτερός εἰμι· κινδυνεύει μὲν γὰρ ἡμῶν οὐδέτερος οὐδὲν καλὸν κἀγαθὸν εἰδέναι, ἀλλ' οὗτος μὲν οἴεταί τι εἰδέναι οὐκ εἰδώς, ἐγὼ δέ, ὥςπερ οὖν οὐκ οἶδα, οὐδὲ οἴομαι· ἔοικα γοῦν τούτου γε σμικρῷ τινι αὐτῷ τούτῳ σοφώτερος εἶναι, ὅτι ἃ μὴ οἶδα οὐδὲ οἴομαι εἰδέναι. ἐντεῦθεν ἐπ' ἄλλον ᾖα τῶν ἐκείνου δοκούντων σοφωτέρων εἶναι, καί μοι ταὐτὰ ταῦτα ἔδοξε· καὶ ἐνταῦθα E κἀκείνῳ καὶ ἄλλοις πολλοῖς ἀπηχθόμην.

Ζ'. Μετὰ ταῦτ' οὖν ἤδη ἐφεξῆς ᾖα, αἰσθανόμενος μὲν καὶ λυπούμενος καὶ δεδιὼς ὅτι ἀπηχθανόμην, ὅμως δὲ ἀναγκαῖον ἐδόκει εἶναι τὸ τοῦ θεοῦ περὶ πλείστου ποιεῖσθαι· ἰτέον οὖν σκοποῦντι τὸν χρησμόν, τί λέγει, ἐπὶ ἅπαντας τούς τι δοκοῦντας εἰδέναι. καὶ νὴ τὸν κύνα, ὦ ἄνδρες

1 *τούτῳ τε ἀπηχθόμην*· ἀπεχθάνομαί τινι — γίνομαι μισητός τινι, ἐχθρεύομαι ὑπό τινος. Ὥστε ἔχει σημασίαν παθητ. ῥήματος.

6 *σμικρῷ τινι αὐτῷ τούτῳ*. Τὸ αὐτῷ τούτῳ ἐτέθη ὡς ἐπεξήγ. τοῦ *σμικρῷ τινι*. Ἀμφότερα μὲν δηλοῦσι τὴν διαφοράν, ἀλλὰ τὸ μὲν α' δηλοῖ τὸ ποσὸν τῆς διαφορᾶς, τὸ δὲ β' αὐτὴν τὴν οὐσίαν τῆς διαφορᾶς.

14 *ἰτέον οὖν σκοποῦντι*· δηλ. ἐδόκει μοι ἰτέον εἶναι.

15 *νὴ τὸν κύνα*. Πολλάκις ἀναγκαζόμεθα νὰ ἐπιβεβαιώσωμεν ἀπόφασίν τινα, ἄπιστον τοῖς ἀκούουσι, δι' ὅρκου. Σὺν τῷ χρόνῳ τὸ ὀμνύειν ἐν τῷ λόγῳ γίνεται ἕξις· ὥστε καὶ ἄνευ ἀνάγκης νὰ λαμβάνωμεν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ματαίῳ, διηγούμενοι πράγματα παιγνιώδη, γελοῖα ἢ καὶ αἰσχρά. Οἱ θεοσεβέστεροι ἐδυσχέραινον τὸ πρᾶγμα· ἐν τούτοις δὲν ἦτο εὔκολον οὔτε αὐτοί, οὔτε τοὺς ἄλλους νὰ πείσωσι νὰ ἀποβάλωσι τὴν ἕξιν ταύτην· ἐπενόησαν λοιπὸν νὰ μεταχειρίζωνται μὲν τὸν τύπον τοῦ ὅρκου ἐν τῷ λέγειν, νὰ ὑποκαθιστῶσι δὲ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, ἄλλο τι, κατὰ προτίμησιν παρονομασίαν ἐκείνου. Οὕτω λοιπόν, ἀντὶ *μὰ τὸν Ζῆνα*, ἐπεκράτησε νὰ λέγωσιν, οἱ μὲν *μὰ τὸν χῆνα*, οἱ δὲ *μὰ τὸν κύνα*. Σχολ. Ἀριστφ. Ὄρν. 521 «Λέγεται αὐτὸν πρῶτον (Ῥαδάμανθυν) οὐδένα ἐᾶν ὅρκους ποιεῖσθαι κατὰ θεῶν, ἀλλ' ὀμνύναι κελεῦσαι χῆνα καὶ κύνα καὶ κριὸν καὶ τὰ ὅμοια». (Περὶ Ῥαδαμάνθ. ἔπιθι Πλ. Νόμ. 948 b. ἑξ.) Κρατῖνος ἐν ἀποσπ. «Οἷς ἦν μέγιστος ὅρκος ἅπαντι λόγῳ κύων, ἔπειτα χήν, θεοὺς δ' ἐσίγων». Οἱ ψεῦσται καὶ ἀπατεῶνες ἐκαρποῦντο τὴν τοῦ λαοῦ εὐλάβειαν, ἵνα ψευδόμενοι ὀμνύωσιν εὐσυνειδήτως. Ἀριστφ. «Λάμπων δ' ὄμνυσ' ἔτι καὶ νυνὶ τὸν χῆν', ὅταν ἐξαπατᾷ τι». Ἐν Γοργ. 482 b ὁ Σωκ. παίζων ὀμνύει «μὰ τὸν κύνα τὸν Αἰγυπτίων θεόν». Ὁ μὲν ὅρκος ἔπρεπε νὰ γίνηται εἰς τὸ ὄνομα θεοῦ τινος, ἀλλ' ἡ εὐλάβεια τοῦ λαοῦ απαγορεύει τοῦτο, ὑποκαθιστῶσα τὸν κύνα·

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἀθηναῖοι — δεῖ γὰρ πρὸς ὑμᾶς τἀληθῆ λέγειν — ἦ μὴν ἐγὼ ἔπαθόν τι τοιοῦτον· οἱ μὲν μάλιστα εὐδοκιμοῦντες ἔδοξάν μοι ὀλίγου δεῖν τοῦ πλείστου ἐνδεεῖς εἶναι, ζητοῦντι κατὰ τὸν θεόν, ἄλλοι δὲ δοκοῦντες φαυλότεροι, ἐπιεικέστεροι εἶναι ἄνδρες πρὸς τὸ φρονίμως ἔχειν. δεῖ δὴ ὑμῖν τὴν ἐμὴν πλάνην ἐπιδεῖξαι ὥςπερ πόνους τινὰς πονοῦντος, ἵνα μή μοι καὶ ἀνέλεγκτος ἡ μαντεία γένοιτο. μετὰ γὰρ τοὺς πολιτικοὺς ᾖα ἐπὶ τοὺς ποιητὰς τούς τε τῶν τραγῳδιῶν καὶ τοὺς τῶν διθυράμβων καὶ τοὺς ἄλλους, ὡς ἐνταῦθα ἐπ' αὐτοφώρῳ καταληψόμενος ἐμαυτὸν ἀμαθέστερον ἐκείνων ὄντα. ἀναλαμβάνων οὖν αὐτῶν τὰ ποιήματα, ἅ μοι ἐδόκει μάλιστα πεπραγματεῦσθαι αὐτοῖς, διηρώτων ἂν αὐτούς, 22 B

ὁ Σωκ. λοιπὸν εὗρε τρόπον νὰ συμβιβάσῃ τὰ διεστῶτα ὀμνύων εἴς τινα θεὸν Κύνα, τὸν τῶν Αἰγυπτίων. Δι' ὁμοίαν εὐλάβειαν καὶ σήμερον ἀποφεύγομεν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ (οἱ δὲ Ζακύνθιοι τὸ τοῦ Ἁγίου) καὶ ὑποκαθιστῶμεν ἄλλα βεβηλότερα ὀνόματα «μὰ τὴν ἀλήθειαν· μὰ τὴν ζωήν μου κ.τ.τ.» ἢ καὶ μὰ τὰ λάχανα, μὰ τὰ πράσα, μὰ τὴν κάππαριν κ.τ.τ. Ὅτε ἤμην παῖς, συμπαίζοντες ὠμνύομεν «Μὰ τὸν *Χριστάκην*», τὸ ὄνομα παγγνώστου τινὸς ὀπωροπώλου.

2 ***οἱ μάλιστα εὐδοκιμοῦντες*** οἱ ἐν δόξῃ ὄντες, οἱ διακρινόμενοι ἔν τινι ἔργῳ.

3 ***ὀλίγου δεῖν***. Το *δεῖν* δὲν εἶνε το ἀπαρέμφ. ἀλλ' ἡ μετοχ. *δέον* συνηρημένη. Ὁμοίως παρ' Ἀριστφ. τὸ *πλέον εἰς πλεῖν*· Βατρ. 90. «Εὐριπίδου πλεῖν (πλέον) ἢ σταδίῳ λαλίστερα».Βατρχ. 103 «πλεῖν ἢ μαίνομαι».

5 ***τὴν ἐμὴν πλάνην — πονοῦντος***. Ἐπειδὴ ἐμὴν = ἐμαυτοῦ, τὸ πονοῦντος συνεφώνησε κατὰ τὴν πτῶσιν τούτου. Συμπ. 194 b· «ἰδὼν τὴν σὴν ἀνδρείαν καὶ μεγαλοφροσύνην ἀναβαίνοντος = σοῦ ἀναβαίνοντος». Ἱππ. Μ. 281 e· «τὴν ὑμετέραν τῶν σοφιστῶν τέχνην» = τὴν ὑμῶν τῶν σοφιστῶν. *Πλάνη*, ἡ κατὰ τὴν πόλιν περιπλάνησις πρὸς ἔλεγχον τοῦ μαντείου.

9 ***τοὺς τῶν διθυράμβων***. Διθύραμβος, κατ' ἀρχὰς ὕμνος εἰς Διονύσιον, ᾀδόμενος πρὸς αὐλὸν ὑπὸ χοροῦ μέχρι 50 προσώπων, ὀρχουμένων περὶ τὸν βωμὸν τοῦ θεοῦ· ὕστερον δὲ καὶ πρὸς τιμὴν ἄλλων θεῶν ποιούμενος καὶ ᾀδόμενος κατὰ τὰς ἑορτὰς αὐτῶν.

11 ***ἀναλαμβάνων αὐτῶν τὰ ποιήματα*** = λαμβάνων εἰς τὰς χεῖρας καὶ διεξερχόμενος τὰ ποιήματα αὐτῶν.

ἅ μοι ἐδόκει μάλιστα πεπραγματεῦσθαι αὐτοῖς. Τὸ πεπραγματεῦσθαι παθ. = ὅσα μοι ἐφαίνοντο ὅτι ἦσαν μάλιστα πεπραγματευμένα, ἐπιμεμελημένα, ἐσπουδασμένα ὑπ' αὐτῶν· ἄρα τὰ ἄριστα αὐτῶν.

12 ***διηρώτων ἄν***· «ἀφοῦ προανεγίνωσκον κατ' ἰδίαν τὰ ποιήματα, ὁσάκις ἐτύχαινε νὰ συναντήσω τοὺς ποιητάς, τοὺς ἠρώτων». Ὁ *ἂν* ἐνταῦθα μεθ' ὁριστ. παρατατ. ἢ ἀορ. δὲν εἶνε ἡ γνωστὴ ἀπόδ. ὑποθ. λόγου, ἔνθα σημαίνεται ὅτι τὸ δι' αὐτῆς λεγόμενον δὲν ἔλαβε χώραν. Ἐνταῦθα, τοὐναντίον, τὸ λεγόμενον ἐγίνετο, ὁ δὲ *ἂν* δηλοῖ τὴν ἀοριστίαν τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐγίνετο καὶ ὅτι πλεονάκις ἐγίνετο. Ἀριστφ. Πλοῦτ. 982· «ἀλλ' ἀργυρίου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τί λέγοιεν, ἵν' ἅμα τι καὶ μανθάνοιμι παρ' αὐτῶν. αἰσχύνομαι οὖν ὑμῖν εἰπεῖν, ὦ ἄνδρες, τἀληθῆ· ὅμως δὲ ῥητέον. ὡς ἔπος γὰρ εἰπεῖν, ὀλίγου αὐτῶν ἅπαντες οἱ παρόντες ἂν βέλτιον ἔλεγον περὶ ὧν αὐτοὶ ἐπεποιήκεσαν. ἔγνων οὖν καὶ περὶ τῶν ποιητῶν ἐν ὀλίγῳ τοῦτο, ὅτι οὐ σοφίᾳ ποιοῖεν C ἃ ποιοῖεν, ἀλλὰ φύσει τινὶ καὶ ἐνθουσιάζοντες, ὥςπερ οἱ θεομάντεις καὶ οἱ χρησμῳδοί· καὶ γὰρ οὗτοι λέγουσι μὲν πολλὰ καὶ καλά, ἴσασι δὲ οὐδὲν ὧν λέγουσι. τοιοῦτόν τί μοι ἐφάνησαν πάθος καὶ οἱ ποιηταὶ πεπονθότες· καὶ ἅμα ᾐσθόμην αὐτῶν διὰ τὴν ποίησιν οἰομένων καὶ τἆλλα σοφωτάτων εἶναι ἀνθρώπων, ἃ οὐκ ἦσαν. ἀπῇα οὖν καὶ ἐντεῦθεν τῷ αὐτῷ οἰόμενος περιγεγονέναι ᾧπερ καὶ τῶν πολιτικῶν.

Η'. Τελευτῶν οὖν ἐπὶ τοὺς χειροτέχνας ᾖα· ἐμαυτῷ γὰρ ξυνῄδη οὐδὲν ἐπισταμένῳ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τούτους D δέ γ' ᾔδη ὅτι εὑρήσοιμι πολλὰ καὶ καλὰ ἐπισταμένους. καὶ τούτου μὲν οὐκ ἐψεύσθην, ἀλλ' ἠπίσταντο ἃ ἐγὼ οὐκ ἠπιστάμην καί μου ταύτῃ σοφώτεροι ἦσαν. ἀλλ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταὐτόν μοι ἔδοξαν ἔχειν ἁμάρτημα, ὅπερ καὶ οἱ ποιηταί, καὶ οἱ ἀγαθοὶ δημιουργοί· διὰ τὸ τὴν τέ-

δραχμὰς ἂν ᾔτησ' εἴκοσιν | εἰς ἱμάτιον, ὀκτὼ δ' ἂν εἰς ὑποδήματα | καὶ ταῖς ἀδελφαῖς ἀγοράσαι χιτώνιον | ἐκέλευσεν ἄν, τῇ μητρί θ' ἱματίδιον· | πυρῶν τ' ἂν ἐδεήθη μεδίμνων τεσσάρων.

3 *ὡς ἔπος γὰρ εἰπεῖν* κ.τ.λ. Σύμπλεκε ὧδε· Ἅπαντες γὰρ οἱ παρόντες (κατὰ τὴν ἐξέτασιν), ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἔλεγον ἄν, περὶ ὧν αὐτοὶ (οἱ ποιηταὶ ἐπεποιήκεσαν), ὀλίγου (δεῖν) βέλτιον αὐτῶν. Τὸ *ἔλεγον ἂν* ὡς τὸ ἀνωτέρω *διηρώτων ἄν*.

4 *ἔγνων οὖν καὶ περὶ τῶν ποιητῶν* κ.τ.λ. Ἡ γνώμη αὕτη ἐπεκράτει παρὰ Πλάτ. διὰ παντὸς τοῦ βίου. Ἔπιθι Ἴων. 533 ἑξ. Μένων. 99 ἑξ. Φαῖδρ. 254 a. Συμπ. 196 e. Νόμ. 719 c.

12 *τῷ αὐτῷ οἰόμενος περιγεγονέναι*. Συμπλρ. τῶν ποιητῶν, ᾧπερ καὶ τῶν πολιτικῶν.

17 *καί μου ταύτῃ σοφώτεροι* = κατὰ τοῦτο, κατὰ τὰς γνώσεις τοῦ ἐπαγγέλματός των.

18 *ταὐτόν μοι ἔδοξαν*. Σύμπλεκε ὧδε· καὶ οἱ ἀγαθοὶ δημιουργοὶ ἔδοξάν μοι ἔχειν ταὐτὸν ἁμάρτημα, ὅπερ καὶ οἱ ποιηταί. Ἐπὶ ταυτότητος ὁ β' ὅρος ἐκφέρεται, ἢ ὅπως ἐνταῦθα διὰ τοῦ ἀναφορ. *ὅπερ καὶ* (τοῦτό ἐστι ταὐτὸν ὅπερ καὶ ἐκεῖνο)· ἢ ἄνευ τοῦ ἀναφορ. διὰ μόνου τοῦ *καὶ* (τοῦτό ἐστι ταὐτὸν καὶ ἐκεῖνο) ἢ διὰ δοτ. (τοῦτό ἐστι ταὐτὸν ἐκείνῳ).

19 *διὰ τὸ τὴν τέχνην — ἕκαστος ἠξίου*. Ἀσυνδέτως, ὡς ἐπεξήγ. τοῦ *ταὐτόν μοι ἔδοξαν* κ.τ.λ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

χνην καλῶς ἐξεργάζεσθαι ἕκαστος ἠξίου καὶ τἆλλα τὰ μέ-
γιστα σοφώτατος εἶναι, καὶ αὐτῶν αὕτη ἡ πλημμέλεια
ἐκείνην τὴν σοφίαν ἀπέκρυπτεν· ὥςτ' ἐμὲ ἐμαυτὸν ἀνερω-
τᾶν ὑπὲρ τοῦ χρησμοῦ, πότερα δεξαίμην ἂν οὕτω ὥςπερ E
ἔχω ἔχειν, μήτε τι σοφὸς ὢν τὴν ἐκείνων σοφίαν μήτε ἀμα-
θὴς τὴν ἀμαθίαν, ἢ ἀμφότερα ἃ ἐκεῖνοι ἔχουσιν ἔχειν.
ἀπεκρινάμην οὖν ἐμαυτῷ καὶ τῷ χρησμῷ, ὅτι μοι λυσιτε-
λεῖ ὥςπερ ἔχω ἔχειν.

Θ'. Ἐκ ταυτησὶ δὴ τῆς ἐξετάσεως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
πολλαὶ μὲν ἀπέχθειαί μοι γεγόνασι καὶ οἷαι χαλεπώτα- 23
ται καὶ βαρύταται, ὥςτε πολλὰς διαβολὰς ἀπ' αὐτῶν γε-
γονέναι, ὄνομα δὲ τοῦτο λέγεσθαι, σοφὸς εἶναι. οἴονται γάρ
με ἑκάστοτε οἱ παρόντες ταῦτα αὐτὸν εἶναι σοφόν, ἃ ἂν
ἄλλον ἐξελέγξω· τὸ δὲ κινδυνεύει, ὦ ἄνδρες, τῷ ὄντι ὁ θεὸς

3 *ὥςτ' ἐμὲ ἐμαυτὸν ἀνερωτᾶν ὑπὲρ τοῦ χρησμοῦ* κ.τ.λ. «Ἠρώτων ἐγὼ ἐμαυτόν, ὥςπερ ἂν εἴ με ἠρώτα ὁ χρησμός». «Πότερα δέξαιο ἄν, ὦ Σώκρατες, οὕτως ὥςπερ ἔχεις ἔχειν κ.τ.λ. Ἀπεκρινάμην οὖν ἐμαυτῷ καὶ τῷ χρησμῷ ὅ τι μοι λυσιτελοῖ ὥςπερ ἔχω ἔχειν». Ἐν τούτοις κεῖται ὁ ἔλεγχος τοῦ χρησμοῦ, ἡ ἀποκάλυψις δηλ. τοῦ ἀληθοῦς νοήματος αὐτοῦ, ὅπερ ἐνόει λέγων τὸν Σωκ. σοφώτατον πάντων. Ὅλη ἡ σοφία του συνωψίζετο ἐν τῇ ἀπαλλαγῇ αὐτοῦ ἀπὸ οἰήσεως, ἐν τῇ συνειδήσει τῆς ἀμαθείας ἑαυτοῦ καὶ ἐν γένει τῆς ἀνθρωπίνης ἀνεπαρκείας πρὸς ἀξίαν λόγου σοφίαν.

7 *ὅ τι μοι λυσιτελεῖ* Τὰ μὲν τῶν χγρ. οὕτω, τὰ δέ, *λυσιτελοῖ*, ὅπερ ἀπεδέχθησαν πάντες οἱ νεώτεροι ἐκδόται. Μοὶ φαίνεται ἐκεῖνο ὀρθότερον. Ὅ τι ἀπεκρίνατο τότε, τοῦτο ἀποκρίνεται καὶ νῦν ἐνώπιον τῶν δικαστῶν ὅτι λυσιτελεῖ αὐτῷ οὕτως ἔχειν.

10 *οἷαι χαλεπώταται καὶ βαρύταται* = τοιαῦται ἀπέχθειαι οἷαι ἂν εἴησαν ἀπέχθειαι χαλεπώταται καὶ βαρύταται. Ξνφ. Ἀπομν. Δ', 8,11 «ἐδόκει τοιοῦτος εἶναι, οἷος ἂν εἴη ἄριστός γε ἀνὴρ καὶ εὐδαιμονέστατος». Ἐκ τῆς παραλείψεως κατήντησε τὸ *οἷαι* ἁπλοῦν ἐπιτατικὸν μόριον.

11 *ὥςτε πολλὰς διαβολὰς ἀπ' αὐτῶν γεγονέναι* = πολλὰ διαβολικὰ πλάσματα ἢ μυθεύματα ὑπαγορευόμενα ὑπὸ τῆς ἀπεχθείας.

12 *ὄνομα δὲ τοῦτο λέγεσθαι, σοφὸς εἶναι*. Τὸ *λέγεσθαι* ἐκ τοῦ *ὥςτε*. Η σύνταξις ἀπῄτει αἰτ. σοφόν Ἀλλὰ μετεχειρίσθη τὴν πτῶσιν ἐκείνην ἣν συνήθως μετεχειρίζοντο καὶ οἱ ἐπὶ διαβολῇ ὀνομάζοντες αὐτόν· ἰδοὺ ὁ σοφός! ἔρχεται ὁ σοφός! τοιαῦτα διδάσκει ὁ σοφός!

14 *τὸ δὲ κινδυνεύει – ὁ θεὸς σοφὸς εἶναι*. Τὸ *τὸ δὲ* εἶνε ἀσύντακτον· προῆλθεν ἐκ παραλείψεως «τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλ' ὧδε· κινδυνεύει κ.τ.λ.» Πρβλ. Πολιτ. 340 d, Μέν 97 c, Θεαίτ. 157 b. Ὁμοία παράλειψις Θουκ. Β', 40 «ὃ τοῖς ἄλλοις, ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δ' ὄκνον φέρει» = ὃ τοῖς ἄλλοις ἄλλως ἔχει· ἀμαθία μὲν κ.τ.λ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σοφὸς εἶναι, καὶ ἐν τῷ χρησμῷ τούτῳ τοῦτο λέγειν, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ὀλίγου τινὸς ἀξία ἐστὶ καὶ οὐδενός· καὶ φαίνεται τοῦτ' οὐ λέγειν τὸν Σωκράτη, προσκεχρῆσθαι δὲ τῷ ἐμῷ ὀνόματι, ἐμὲ παράδειγμα ποιούμενος, ὥσπερ ἂν [B] εἰ εἴποι, ὅτι οὗτος ὑμῶν, ὦ ἄνθρωποι, σοφώτατός ἐστιν, ὅςτις ὥςπερ Σωκράτης ἔγνωκεν, ὅτι οὐδενὸς ἄξιός ἐστι τῇ ἀληθείᾳ πρὸς σοφίαν. ταῦτ' οὖν ἐγὼ μὲν ἔτι καὶ νῦν περιιὼν ζητῶ καὶ ἐρευνῶ κατὰ τὸν θεόν, καὶ τῶν ἀστῶν καὶ ξένων ἄν τινα οἴωμαι σοφὸν εἶναι· καὶ ἐπειδάν μοι μὴ δοκῇ, τῷ θεῷ βοηθῶν ἐνδείκνυμαι, ὅτι οὐκ ἔστι σοφός. καὶ ὑπὸ ταύτης τῆς ἀσχολίας οὔτε τι τῶν τῆς πόλεως πρᾶξαί μοι σχολὴ γέγονεν ἄξιον λόγου, οὔτε τῶν οἰκείων, ἀλλ' ἐν πενίᾳ μυρίᾳ εἰμὶ διὰ τὴν τοῦ θεοῦ λατρείαν. [C]

Ι'. Πρὸς δὲ τούτοις οἱ νέοι μοι ἐπακολουθοῦντες, οἷς μάλιστα σχολή ἐστιν, οἱ τῶν πλουσιωτάτων αὐτόματοι, χαίρουσιν ἀκούοντες ἐξεταζομένων τῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτοὶ πολλάκις ἐμὲ μιμοῦνται, εἶτα ἐπιχειροῦσιν ἄλλους ἐξετάζειν κἄπειτα, οἶμαι, εὑρίσκουσι πολλὴν ἀφθονίαν οἰομένων μὲν εἰδέναι τι ἀνθρώπων, εἰδότων δὲ ὀλίγα ἢ οὐδέν. ἐντεῦθεν οὖν οἱ ὑπ' αὐτῶν ἐξεταζόμενοι ἐμοὶ ὀργίζονται, ἀλλ' οὐχ αὑτοῖς, καὶ λέγουσιν, ὡς Σωκράτης τίς ἐστι μιαρώτατος καὶ διαφθείρει τοὺς νέους· καὶ ἐπειδάν [D] τις αὐτοὺς ἐρωτᾷ, ὅ τι ποιῶν καὶ ὅ τι διδάσκων, ἔχουσι μὲν οὐδὲν εἰπεῖν, ἀλλ' ἀγνοοῦσιν, ἵνα δὲ μὴ δοκῶσιν ἀπορεῖν, τὰ κατὰ πάντων τῶν φιλοσοφούντων πρό-

2 *καὶ φαίνεται τοῦτ' οὐ λέγειν τὸν Σωκράτη*· καὶ φαίνεται οὐ λέγειν τὸν Σωκράτην εἶναι τοῦτο· δὲν λέγει ὅτι ὁ Σωκράτης εἶνε σοφός, ἀλλ' ὅτι μετεχειρίσθη τὸ ἐμὸν ὄνομα ὡς παράδειγμα.

9 *τῷ θεῷ βοηθῶν* = ἐκτελῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ὅπερ ἦν νὰ ἐννοήσῃ πᾶς τις ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ἐστὶν οὐδενὸς ἀξία καὶ νὰ μὴ ὑπεραίρηται.

13 *διὰ τὴν τοῦ θεοῦ λατρείαν*. Λατρεία ἡ ὑπηρεσία, ἡ δουλεία.

14 *οἱ νέοι ἐπακολουθοῦντες αὐτόματοι*· ἐξ οἰκείας ὁρμῆς, οὐχὶ θηρευόμενοι, ὡς ὑπὸ τῶν σοφιστῶν. (Ὅρ. ἀνωτέρω σ. 19 e). Σοφιστ. 223 b· νέων πλουσίων καὶ ἐνδόξων γιγνομένη θήρα... σοφιστική.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

χειρα ταῦτα λέγουσιν, ὅτι τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς
καὶ θεοὺς μὴ νομίζειν καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν.
τὰ γὰρ ἀληθῆ, οἶμαι, οὐκ ἂν ἐθέλοιεν λέγειν, ὅτι κατά-
δηλοι γίγνονται προσποιούμενοι μὲν εἰδέναι, εἰδότες δὲ
οὐδέν. ἅτε οὖν, οἶμαι, φιλότιμοι ὄντες καὶ σφοδροὶ καὶ E
πολλοί, καὶ ξυντεταγμένως καὶ πιθανῶς λέγοντες περὶ
ἐμοῦ, ἐμπεπλήκασιν ὑμῶν τὰ ὦτα καὶ πάλαι καὶ νῦν σφο-
δρῶς διαβάλλοντες. ἐκ τούτων καὶ Μέλητός μοι ἐπέθετο
καὶ Ἄνυτος καὶ Λύκων, Μέλητος μὲν ὑπὲρ τῶν ποιητῶν
ἀχθόμενος, Ἄνυτος δὲ ὑπὲρ τῶν δημιουργῶν [καὶ τῶν
πολιτικῶν], Λύκων δὲ ὑπὲρ τῶν ῥητόρων· ὥστε, ὅπερ 24
ἀρχόμενος ἐγὼ ἔλεγον, θαυμάζοιμ' ἄν, εἰ οἷός τ' εἴην ἐγὼ
ὑμῶν ταύτην τὴν διαβολὴν ἐξελέσθαι ἐν οὕτως ὀλίγῳ
χρόνῳ οὕτω πολλὴν γεγονυῖαν. Ταῦτ' ἐστὶν ὑμῖν, ὦ ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι, τἀληθῆ, καὶ ὑμᾶς οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν
ἀποκρυψάμενος ἐγὼ λέγω οὐδ' ὑποστειλάμενος. καίτοι
οἶδα σχεδόν, ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἀπεχθάνομαι· ὃ καὶ τεκμή-
ριον ὅτι ἀληθῆ λέγω καὶ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ διαβολὴ ἡ ἐμὴ
καὶ τὰ αἴτια ταῦτά ἐστιν. καὶ ἐάν τε νῦν ἐάν τε αὖθις ζη- B
τήσητε ταῦτα, οὕτως εὑρήσετε.

1 *ὅτι τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς.* Συμπληρωτέα «ὅτι διαφθείρει διδάσκων τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς, καὶ θεοὺς μὴ νομίζειν κ.τ.λ.» Παρελείφθη τὸ ῥῆμα καὶ ἐτέθησαν μόνον τὰ ἀντικείμενα, διότι αὗται ἦσαν αἱ πρόχειροι λέξεις ἃς εἶχον ἀνὰ στόμα οἱ κατήγοροί του καὶ τὰς προέφερον ὅπου καὶ ὅπως ἔτυχεν ἀσυνειδήτως καὶ ἀσυναρτήτως. Καὶ σήμερον ὁσάκις σοφαὶ λέξεις ἐμπίπτουσιν εἰς ἄσοφον λαὸν πρὸς ἔπαινον ἢ ψόγον τινός, μὴ κατανοῶν αὐτὰς καὶ ἀνίκανος ὢν νὰ τὰς διαρθρώσῃ εἰς προτάσεις ἐχούσας τέλειον νόημα, τὰς συνείρει εἰς ὁρμαθὸν ἄνευ λογικῆς συντάξεως. Ὁμοίως καὶ οἱ ἐκ τοῦ Ἀρείου Πάγου μετὰ τὸν λόγον τοῦ Παύλου ἀπερχόμενοι Ἀθηναῖοι θὰ ἀπεκρίνοντο, ἐρωτώμενοι, τί εἶπεν ὁ ξένος; — Εἶπε θεὸν γεννηθέντα καὶ ἀποθανόντα καὶ ἀναστάντα καὶ νεκρῶν ἀνάστασιν, καὶ ζωὴν αἰώνιον.

Εὐριπ. Φοιν. 1169 «βοᾷ πῦρ καὶ δικέλλας, ὡς κατασκάψων πόλιν».

4 *προσποιούμενοι μὲν εἰδέναι.* Τὸ προσποιούμενοι οὐχὶ ὑποκρινόμενοι ὅτι ἐπίστανται, ἐν συνειδήσει τῆς ἀμαθείας των· ἀλλὰ πράγματι πιστεύοντες, ἔχοντες τὴν οἴησιν ὅτι ἐπίστανται.

8 *ἐκ τούτων* οὐδ. γένους· ἐκ τούτων τῶν γεγονότων, ἐκ ταύτης τῆς κατ' ἐμοῦ καταδρομῆς.

17 *τοῖς αὐτοῖς ἀπεχθάνομαι* = τοῖς αὐτοῖς ἀνδράσιν. Ὅρ. πρκβλ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΙΑ'. Περὶ μὲν οὖν ὧν οἱ πρῶτοί μου κατήγοροι κατηγόρουν αὕτη ἐστὶν ἱκανὴ ἀπολογία πρὸς ὑμᾶς. πρὸς δὲ Μέλητον τὸν ἀγαθόν τε καὶ φιλόπολιν, ὥς φησι, καὶ τοὺς ὑστέρους μετὰ ταῦτα πειράσομαι ἀπολογεῖσθαι. αὖθις γὰρ δή, ὥςπερ ἑτέρων τούτων ὄντων κατηγόρων, λάβωμεν αὖ τὴν τούτων ἀντωμοσίαν. ἔχει δέ πως ὧδε· Σωκράτη φησὶν ἀδικεῖν τούς τε νέους διαφθείροντα καὶ θεοὺς οὓς ἡ πόλις νομίζει οὐ νομίζοντα, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά. τὸ C
μὲν δὴ ἔγκλημα τοιοῦτόν ἐστι· τούτου δὲ τοῦ ἐγκλήματος ἓν ἕκαστον ἐξετάσωμεν. φησὶ γὰρ δὴ τοὺς νέους ἀδικεῖν με διαφθείροντα. ἐγὼ δέ γε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀδικεῖν φημι Μέλητον, ὅτι σπουδῇ χαριεντίζεται, ῥᾳδίως εἰς ἀγῶνα καθιστὰς ἀνθρώπους, περὶ πραγμάτων προσποιούμενος σπουδάζειν καὶ κήδεσθαι, ὧν οὐδὲν τούτῳ πώποτε ἐμέλησεν. ὡς δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, πειράσομαι καὶ ὑμῖν ἐπιδεῖξαι.

3 *Μέλητον τὸν ἀγαθόν τε καὶ φιλόπολιν, ὥς φησι*. Φαίνεται ὅτι ὁ Μέλητος ἐν τῷ κατηγορητηρίῳ λόγῳ οὕτως ἐχαρακτήριζεν ἑαυτόν, πείθων τοὺς δικαστὰς ὅτι δι' ἀγάπην τῆς ἀρετῆς καὶ διὰ φιλοπατρίαν προήχθη εἰς καταδίωξιν τοῦ Σωκ.

6 *ἔχει δέ πως ὧδε*. Παραθέτει τὴν ἀντωμοσίαν τοῦ Μελήτου αὐταῖς μὲν λέξεσιν, ἀλλὰ πλαγιάζων τὸν λόγον, καὶ προτάσσων τὸ τῆς διαφθορᾶς τῶν νέων κεφάλαιον πρὸ τοῦ τῆς ἀσεβείας.

8 *τὸ μὲν δὴ ἔγκλημα*· τὸ πρᾶγμα δι' ὃ ἐγκαλεῖταί τις. Θουκ. Α', 126 «Ἐπρεσβεύοντο εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἐγκλήματα ποιούμενοι, ὅπως σφίσιν ὅτι μεγίστη πρόφασις εἴη τοῦ πολεμεῖν». Ϛ', 89 «τῶν ἐμῶν προγόνων τὴν προξενίαν ὑμῶν κατά τι ἔγκλημα ἀπειπόντων».

10 *τοὺς νέους ἀδικεῖν με κ. τ. λ.* Σύμπλκ. ὧδε· «Φησί με ἀδικεῖν διαφθείροντα τοὺς νέους», ἵνα ᾖ τὸ *ἀδικεῖν* ἁπλῶς εἰρημένον ἄνευ ἀντικ.

11 *ἐγὼ δέ γε κ.τ.λ.* Ἀντιτάσσει ἰσχυρισμὸν πρὸς ἰσχυρισμὸν καὶ σχεδὸν λέξιν πρὸς λέξιν. Ὁ μὲν Μελητός φησιν ἐμὲ ἀδικεῖν· ἐγὼ δέ γέ φημι αὐτὸν ἀδικεῖν.

12 *σπουδῇ χαριεντίζεται*. Ὀξύμωρον. Συμπλέκει δύο ἐννοίας ἀντιθέτων πράξεων, αἵτινες παρ' ἀνθρώπῳ ὑγιαίνοντι τὸν νοῦν δὲν δύνανται νὰ συνυπάρχωσι, τὴν τοῦ σπουδάζειν καὶ τὴν τοῦ χαριεντίζεσθαι. Τὰ ἑπόμενα ἐπεξηγοῦσιν ἑκατέραν τῶν πράξεων τούτων· τὸ μὲν καθιστάναι ἀνθρώπους εἰς ἀγῶνας εἶνε τὸ σπουδάζειν· τὸ δὲ προσποιεῖσθαι περὶ πραγμάτων σπουδάζειν καὶ κήδεσθαι, ὧν οὐδὲν τούτῳ πώποτε ἐμέλησε, τοῦτο εἶνε τὸ χαριεντίζεσθαι. Σήμερον ἐν ὁμοίαις περιστάσεσι λέγομεν «*κακὰ χωρατεύει· ἄσχημα χωρατὰ κάμνει*»· ἤ: «*παίζει, καὶ βαρεῖ στὰ σωστά, ἢ στὰ γερά*».

14 *ὧν οὐδὲν τούτῳ πώποτε ἐμέλησεν*. Τὸ *μέλει* παρὰ Πλ. καὶ προσωπικῶς καὶ ἀπροσώπως. Προσωπ. Λάχ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΙΒ΄. Καί μοι δεῦρο, ὦ Μέλητε, εἰπέ· ἄλλο τι ἢ περὶ D
πολλοῦ ποιεῖ, ὅπως ὡς βέλτιστοι οἱ νεώτεροι ἔσονται;
— Ἔγωγε. — Ἴθι δή νυν εἰπὲ τούτοις, τίς αὐτοὺς βελ-
τίους ποιεῖ. δῆλον γὰρ ὅτι οἶσθα, μέλον γέ σοι. τὸν μὲν
γὰρ διαφθείροντα ἐξευρών, ὡς φῄς, ἐμὲ εἰσάγεις τουτοισὶ
καὶ κατηγορεῖς· τὸν δὲ δὴ βελτίους ποιοῦντα ἴθι εἰπὲ
καὶ μήνυσον αὐτοῖς, τίς ἐστιν. ὁρᾷς, ὦ Μέλητε, ὅτι σι-
γᾷς καὶ οὐκ ἔχεις εἰπεῖν; καίτοι οὐκ αἰσχρόν σοι δοκεῖ
εἶναι καὶ ἱκανὸν τεκμήριον οὗ δὴ ἐγὼ λέγω, ὅτι σοι οὐ-
δὲν μεμέληκεν; ἀλλ' εἰπέ, ὦ 'γαθέ, τίς αὐτοὺς ἀμείνους
ποιεῖ; — Οἱ νόμοι. — Ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐρωτῶ, ὦ βέλ- E
τιστε, ἀλλὰ τίς ἄνθρωπος, ὅστις πρῶτον καὶ αὐτὸ τοῦτο
οἶδε, τοὺς νόμους. — Οὗτοι, ὦ Σώκρατες, οἱ δικασταί.
— Πῶς λέγεις, ὦ Μέλητε; οἵδε τοὺς νέους παιδεύειν
οἷοί τέ εἰσι καὶ βελτίους ποιοῦσι; — Μάλιστα. — Πότε-
ρον ἅπαντες, ἢ οἱ μὲν αὐτῶν, οἱ δ' οὔ; — Ἅπαντες. —

182 e· «οἷς οὐδὲν ἄλλο μέλει ἢ τοῦτο». Νόμ. 835 d· «θυσίαι τε καὶ αἱ ἑορταὶ καὶ χοροὶ πᾶσι μέλουσι διὰ βίου». (Ὅμοια τὰ Ὁμ. «Ἀργὼ πᾶσι μέλουσα» καὶ «πόλεμος ἄνδρεσσι μελήσει»). Πολὺ συχνοτέρα ἡ ἀπρ. σύνταξις «μέλει μοί τινος» καὶ «μέλει μοι περί τινος». Ἐνίοτε ἐν τῇ ἀπροσ. συντ. εὕρηται: *τι, οὐδέν, οὐδ' ὁτιοῦν, τὸ πᾶν* (σ. 32 d), ἅτινα φυλακτέον μὴ ἐκλάβῃς ὑποκ. προσωπικῆς συντάξεως· εἶνε αἰτ. τοῦ ποσοῦ ἢ τοῦ βαθμοῦ τοῦ μελήματος. Καὶ ἐνταῦθα «οὐκ ἐμέλησεν αὐτῷ τούτων (κατ')οὐδέν»· οὐχὶ δὲ «οὐδὲν τούτων».

1 *Καί μοι δεῦρο εἰπέ.* Κατὰ τὸν νόμον ὤφειλον οἱ διαδικαζόμενοι, ἐρωτώμενοι ὑπ' ἀλλήλων, νὰ ἀποκρίνωνται (σ. 25 d). Τὸ *δεῦρο* ἄλλοτε μὲν ἐπίρρ. κινήσεως εἰς τόπον = ἐδῶ, πρὸς τὰ ἐδῶ, κατ' ἐδῶ· ἄλλοτε δὲ παρακελευσμ. ὅπως τὸ ἡμέτερον *ἔλα*. Κρατ. 422 c· «δεῦρο αὖ συνεπίσκεψαι μετ' ἐμοῦ». Πολιτ. 445 d· «δεῦρο νῦν, ἵνα καὶ ἴδῃς».

ἄλλο τι ἢ περὶ πολλοῦ ποιεῖ; ***Ἄλλο τι ἤ***· συχνοτάτη πλοκὴ παρα Πλ. προελθοῦσα ἐκ παραλείψεων. Τὸ πλῆρες θὰ ἦτο· ἄλλο τι ποιεῖς; ἄλλο τι λέγεις; ἄλλο τι συμβαίνει, ἢ (τὸ ἑπόμενον); Ὁ Πλ. τὴν μεταχειρίζεται ποῦ μὲν πληρεστέραν *ἄλλο τι ἤ*, ποῦ δὲ ἐλλιπεστέραν *ἄλλο τι*. Πολιτ. 337 c· «Ἄλλο τι οὖν καὶ σὺ οὕτω ποιήσεις;»

3 *Ἴθι δή νυν — ὁρᾷς, ὦ Μέλητε, ὅτι σιγᾷς;* Ἡ α΄ ἐρώτ. τοῦ Σωκ. περατοῦται εἰς τὸ *βελτίους ποιεῖ;* καὶ ὤφειλεν ἐκεῖ νὰ ἀποκριθῇ ὁ Μέλητος. Μὴ ἀποκρινομένου, προσθέτει ὁ Σωκ. τὰ ἑπόμενα μέχρι τοῦ *τίς ἐστιν;* καθιστῶν σαφεστέραν τὴν ἐρώτησίν του. Ἐπειδὴ ὁ Μ. διατελεῖ σιγῶν, μετά τινα παῦλαν καὶ προσδοκίαν, ἐπιφέρει ὁ Σωκ. τὰ «*Ὁρᾷς* κ.τ.λ.» Προσκαλούμενος καὶ τὸ τρίτον ὑπὸ Σωκ. νὰ ἀποκριθῇ, τέλος ὁ Μ. ἀπεκρίθη ***οἱ νό-***

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Εὖ γε νὴ τὴν Ἥραν λέγεις, καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ὠφελούντων. τί δὲ δή; οἵδε οἱ ἀκροαταὶ βελτίους ποιοῦσιν ἢ οὔ; — Καὶ οὗτοι. — Τί δὲ οἱ βουλευταί; — Καὶ οἱ βουλευταί. — Ἀλλ' ἄρα, ὦ Μέλητε, μὴ οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, οἱ ἐκκλησιασταί, διαφθείρουσι τοὺς νεωτέρους; ἢ κἀκεῖνοι βελτίους ποιοῦσιν ἅπαντες; — Κἀκεῖνοι. — Πάντες ἄρα, ὡς ἔοικεν, Ἀθηναῖοι καλοὺς κἀγαθοὺς ποιοῦσι πλὴν ἐμοῦ, ἐγὼ δὲ μόνος διαφθείρω. οὕτω λέγεις; — Πάνυ σφόδρα ταῦτα λέγω. — Πολλήν γ' ἐμοῦ κατέγνωκας δυστυχίαν. καί μοι ἀπόκριναι· ἢ καὶ περὶ ἵππους οὕτω σοι δοκεῖ ἔχειν; οἱ μὲν βελτίους ποιοῦντες αὐτοὺς πάν- B

μοι. (Ὅρα παρεκβολάς!) Ἐλέγχων τις ἕτερον, πολλάκις ἐφιστᾷ τὴν προσοχήν του ἐπὶ τοῦ σφάλματός του διὰ ἐρωτ. ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ *ὁρᾷς* καὶ εἰδ. λόγου δηλοῦντος τὸ ὀρθόν. Συμπ. 202 d· «ὁρᾷς οὖν ὅτι καὶ σὺ Ἔρωτα οὐ θεὸν νομίζεις;» Ἄλλοτε μετὰ τὸ ἐρωτημ. *ὁρᾷς;* ἐκφέρεται τὸ ὀρθὸν διὰ κυρίας προτάσεως ἄνευ ἐρωτήσεως. Πρωταγ. 336 b· «Ἀλλ' ὁρᾷς, ὦ Σώκρατες, δίκαια δοκεῖ λέγειν Πρωταγόρας». Κατ' ἀμφοτέρους τοὺς τρόπους μεταχειριζόμεθα καὶ σήμερον τὸ *βλέπεις*.

1 ***Εὖ γε λέγεις καὶ πολλὴν ἀφθονίαν***. Διὰ τοῦ *καὶ* συνδέονται τὸ *εὖ* καὶ τὸ ***ἀφθονίαν***, δύο οὐ μόνον γραμματικῶς ἀλλὰ καὶ συντακτικῶς ἑτερογενεῖς ὅροι. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ *λέγεις* ὀρθῶς δέχεται καὶ τὸ ἐπίρρ. *εὖ* καὶ τὸ ἀντικ. *ἀφθονίαν*, ἀλλὰ λαμβάνον διάφορον σημασίαν, δι' ἣν θὰ ἠδύναντο νὰ τεθῶσι δύο διάφορα ῥήματα, οἷον: «εὖ λέγεις καὶ πολλὴν ἀφθονίαν μηνύεις ὑπάρχουσαν τῶν ὠφελούντων». Εἶνε λοιπὸν εἶδός τι ζεύγματος, καθ' ὃ τὸ αὐτὸ ῥῆμα λαμβάνεται ἐν ἑκατέρῳ τῶν συνδεομένων μὲ διάφορον σημασίαν.

2 *οἱ ἀκροαταί*. (Ὅρα εἰσαγ. σ. 241).

3 *οἱ βουλευταί*· τὰ μέλη τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων.

8 *πλὴν ἐμοῦ, ἐγὼ δέ*. Διὰ τοῦ *ἐγὼ δὲ* δηλοῦται σαφέστερον τὸ διὰ τοῦ *πλὴν ἐμοῦ* νοούμενον. Ἄνευ τούτου, τὸ *πλὴν ἐμοῦ* καθ' ἑαυτὸ θὰ ἐσήμαινε μόνον ἐξαίρεσιν τοῦ ἐν τῇ προηγουμένῃ προτάσει λεγομένου. «Πάντες Ἀθ. ποιοῦσι τοὺς νέους καλοὺς κἀγαθούς, ἐγὼ δὲ μόνος οὐ ποιῶ (δηλ. καλοὺς κἀγαθούς)». Ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ μὴ ποιεῖν καλοὺς κἀγαθούς, καὶ τοῦ διαφθείρειν, ὑπάρχει διαφορά· διὰ τοῦτο ἐπέφερε τὴν διὰ τοῦ *ἐγὼ δὲ* πρότασιν

9 ***πολλήν γ' ἐμοῦ κατέγνωκας δυστυχίαν***. Καταγιγνώσκω τινός τι (κακόν) = ἀποφαίνομαι γνώμην κατά τινος ὅτι ἔχει τι κακὸν ἢ εἶνε ἄξιος νὰ πάθῃ τι κακόν.

10 *ἢ καὶ περὶ ἵππους*. Ὁ Σωκ. συλλογίζεται ὧδε·

Μ. Π. Οἱ ἵπποι ὠφελοῦνται ὑπὸ ἑνὸς ἢ ὀλίγων, τῶν τῆς ἱπποκομίας ἐπιστημόνων, βλάπτονται δὲ ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀνεπιστημόνων ὄντων. Ἐλ. Π. Ὅ τι συμβαίνει περὶ τοὺς ἵππους τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ περὶ τοὺς νέους.

Συμπ. Καὶ οἱ νέοι ἄρα, ὠφελοῦνται μὲν ὑπὸ ἑνὸς (ἢ ὀλίγων) παιδαγωγι-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τες ἄνθρωποι εἶναι, εἷς δέ τις ὁ διαφθείρων; ἢ τοὐναντίον τούτου πᾶν, εἷς μέν τις ὁ βελτίους οἷός τ' ὢν ποιεῖν ἢ πάνυ ὀλίγοι, οἱ ἱππικοί· οἱ δὲ πολλοὶ ἐάνπερ ξυνῶσι καὶ χρῶνται ἵπποις, διαφθείρουσιν; οὐχ οὕτως ἔχει, ὦ Μέλητε, καὶ περὶ ἵππων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ζῴων; Πάντως δήπου, ἐάν τε σὺ καὶ Ἄνυτος οὐ φῆτε ἐάν τε φῆτε· πολλὴ γὰρ ἄν τις εὐδαιμονία εἴη περὶ τοὺς νέους, εἰ εἷς μὲν μόνος αὐτοὺς διαφθείρει, οἱ δ' ἄλλοι ὠφελοῦσιν. ἀλλὰ γάρ, C
ὦ Μέλητε, ἱκανῶς ἐπιδείκνυσαι, ὅτι οὐδεπώποτε ἐφρόντισας τῶν νέων, καὶ σαφῶς ἀποφαίνεις τὴν σαυτοῦ ἀμέλειαν, ὅτι οὐδέν σοι μεμέληκε περὶ ὧν ἐμὲ εἰσάγεις.

ΙΓ'. Ἔτι δὲ ἡμῖν εἰπέ, ὦ πρὸς Διὸς Μέλητε, πότερόν ἐστιν οἰκεῖν ἄμεινον ἐν πολίταις χρηστοῖς ἢ πονηροῖς; ὦ τᾶν, ἀπόκριναι· οὐδὲν γάρ τοι χαλεπὸν ἐρωτῶ. οὐχ οἱ μὲν πονηροὶ κακόν τι ἐργάζονται τοὺς ἀεὶ ἐγγυτάτω ἑαυτῶν ὄντας, οἱ δ' ἀγαθοὶ ἀγαθόν τι; — Πάνυ γε. — Ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται ὑπὸ τῶν ξυνόντων βλάπτεσθαι μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι; ἀπόκριναι, ὦ ἀγαθέ· καὶ γὰρ ὁ νόμος κελεύει D
ἀποκρίνεσθαι. ἔσθ' ὅστις βούλεται βλάπτεσθαι; — Οὐ δῆτα. — Φέρε δὴ πότερον ἐμὲ εἰσάγεις δεῦρο ὡς διαφθείροντα τοὺς νεωτέρους καὶ πονηροτέρους ποιοῦντα ἑκόντα ἢ

κῶν ἀνδρῶν, βλάπτονται δὲ ὑπὸ τῶν πολλῶν. Τοῦτο βέβαια δὲν εἶνε ἐπιστημονικὸς συλλογισμός, ἀλλὰ τοῦ εἰκότος· διότι *ἀναγκαίως* δὲν συμβαίνει περὶ τοὺς νέους ὅ τι καὶ περὶ τοὺς ἵππους, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. Συμβαίνει δὲ πράγματι τὸ τοιοῦτον ἐν κοινωνίᾳ ἀνθρώπων διεφθαρμένῃ, ὅπου καθῆκον τοῦ παιδεύοντος εἶνε νὰ περιφράττῃ τὸν νέον ἀπὸ πάσης μετὰ τῶν ἐπιτυχόντων ἀνθρώπων κοινωνίας, ὅπως ποιοῦσι καὶ οἱ ἱππικοὶ περὶ τοὺς ἵππους.

6 *ἐάν τε σὺ καὶ Ἄνυτος οὐ φῆτε*. Ἐπίστησον ἐπὶ τὸ *οὐ* ἐν ὑποθ. λόγῳ. Ἡ ἄρνησις δὲν ἰσχύει δι' ὅλον τὸν ὑποθ. λόγον ἀλλὰ μόνον διὰ τὸ *φῆτε*= ἀποφῆτε. Τὸν Ἄνυτον συμπαρέλαβε, διότι οὗτος πρὸ πάντων κατηγόρει σφοδρῶς τοῦ Σωκ. ὡς διαφθείροντος τοὺς νέους, ἕνεκα τοῦ υἱοῦ του (Ὅρα εἰσαγ. σελ. 205-6).

8 *ἀλλὰ γάρ*. Ἀπὸ τῶν ἰσχνῶν καὶ ἀδεξίων ἀποκρίσεων τοῦ Μ. συμπεραίνει ὁ Σωκ. ὅτι οὐδέποτε ἐμελέτησε τὸ τῆς παιδείας τῶν νέων κεφάλαιον.

18 *καὶ γὰρ ὁ νόμος*. Παρὰ Δημοσθ. κατὰ Στεφάνου Β', 10 φέρεται ὁ νόμος οὗτος ἔχων ὧδε· «Τοῖν ἀντιδίκοιν ἐπάναγκες εἶναι ἀποκρίνεσθαι ἀλλήλοις τὸ ἐρωτώμενον κ.τ.λ.»

21 *ἑκόντα ἢ ἄκοντα*· ἰσοδυναμοῦσι τροπικαῖς μετοχαῖς τοῦ *ποιοῦντα*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἄκοντα; — Ἑκόντα ἔγωγε. — Τί δῆτα, ὦ Μέλητε; τοσοῦτον σὺ ἐμοῦ σοφώτερος εἶ τηλικούτου ὄντος τηλικόσδε ὤν, ὥςτε σὺ μὲν ἔγνωκας, ὅτι οἱ μὲν κακοὶ κακόν τι ἐργάζονται ἀεὶ τοὺς μάλιστα πλησίον ἑαυτῶν, οἱ δὲ ἀγαθοὶ E ἀγαθόν· ἐγὼ δὲ δὴ εἰς τοσοῦτον ἀμαθίας ἥκω, ὥςτε καὶ τοῦτ' ἀγνοῶ, ὅτι, ἐάν τινα μοχθηρὸν ποιήσω τῶν ξυνόντων, κινδυνεύσω κακόν τι λαβεῖν ἀπ' αὐτοῦ, ὥςτε τοῦτο τὸ τοσοῦτον κακὸν ἑκὼν ποιῶ, ὡς φῂς σύ; ταῦτα ἐγώ σοι οὐ πείθομαι, ὦ Μέλητε, οἶμαι δὲ οὐδὲ ἄλλον ἀνθρώπων οὐδένα· ἀλλ' ἢ οὐ διαφθείρω, ἢ εἰ διαφθείρω, ἄκων· ὥςτε 26 σύ γε κατ' ἀμφότερα ψεύδει. εἰ δὲ ἄκων διαφθείρω, τῶν τοιούτων [καὶ] ἀκουσίων ἁμαρτημάτων οὐ δεῦρο νόμος εἰσάγειν ἐστίν, ἀλλὰ ἰδίᾳ λαβόντα διδάσκειν καὶ νουθετεῖν· δῆλον γὰρ ὅτι, ἐὰν μάθω, παύσομαι ὅ γε ἄκων ποιῶ. σὺ δὲ ξυγγενέσθαι μέν μοι καὶ διδάξαι ἔφυγες καὶ οὐκ ἠθέλησας, δεῦρο δὲ εἰσάγεις, οἷ νόμος ἐστὶν εἰσάγειν τοὺς κολάσεως δεομένους, ἀλλ' οὐ μαθήσεως.

ΙΔ'. Ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο μὲν δῆλον ἤδη ἐστίν, ὃ ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι Μελήτῳ τούτων οὔτε μέγα B οὔτε μικρὸν πώποτε ἐμέλησεν. Ὅμως δὲ δὴ λέγε ἡμῖν, πῶς με φῂς διαφθείρειν, ὦ Μέλητε, τοὺς νεωτέρους; ἢ δῆλον δὴ ὅτι κατὰ τὴν γραφήν, ἣν ἐγράψω, θεοὺς διδάσκοντα μὴ νομίζειν οὓς ἡ πόλις νομίζει, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά;

5 *ἐγὼ δὲ εἰς τοσοῦτον ἀμαθίας ἥκω ὥςτε ἀγνοῶ*. Τὸ *εἰς τοσοῦτον ἀμαθίας ἥκω ὥςτε* πλεονάζει· ἤρκει μόνον τὸ *ἐγὼ δὲ ἀγνοῶ*. Ἀλλ' ἐν τῷ προφ. λόγῳ τοιοῦτοι πλεονασμοὶ εἶνε συχνότατοι.

8 *ταῦτα ἐγώ σοι οὐ πείθομαι*. Βραχυλογία, ἀντί: οὐ πείθομαί σοι λέγοντι ἢ ἰσχυριζομένῳ ταῦτα.

14 *δῆλον γὰρ ὅτι*. Ἐνταῦθα σαφῶς τὸ μὲν *δῆλόν (ἐστι)* ἡ κυρία πρότ. τὸ δὲ *ὅτι — παύσομαι* ὁ εἰδ. λόγος. Ὁμοίως καὶ κατωτέρω *ἢ δῆλον δὴ ὅτι*· καὶ οὕτω πλεονάκις παρὰ Πλ. Ἀλλ' ἡ συχνὴ χρῆσις συνεκόλλησε τὰ δύο *δῆλον ὅτι*, εἰς ἓν *δηλονότι* μὲ ἔννοιαν ἐπιρρημ., ὁ δὲ εἰδ. λόγος ἀπαλλαγεὶς τοῦ *ὅτι* ἔλαβε τὴν θέσιν τῆς κυρίας προτάσεως. Πολιτ. 372 c· «Ἐπελαθόμην ὅτι καὶ ὄψον ἕξουσιν, ἅλας τε δηλονότι καὶ ἐλάας καὶ τυρόν». Γοργ. 516· «ὀλίγου δέ, καὶ θανάτου ἐτίμησαν, δηλονότι ὡς πονηροῦ ὄντος». Κρατ. 438 d· «δείξαντα δηλονότι τὴν ἀλήθειαν τῶν ὄντων».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οὐ ταῦτα λέγεις, ὅτι διδάσκων διαφθείρω; — Πάνυ μὲν οὖν σφόδρα ταῦτα λέγω. — Πρὸς αὐτῶν τοίνυν, ὦ Μέλητε, τούτων τῶν θεῶν, ὧν νῦν ὁ λόγος ἐστίν, εἰπὲ ἔτι C σαφέστερον καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἀνδράσιν τούτοις. ἐγὼ γὰρ οὐ δύναμαι μαθεῖν, πότερον λέγεις διδάσκειν με νομίζειν εἶναί τινας θεούς, καὶ αὐτὸς ἄρα νομίζω εἶναι θεούς, καὶ οὐκ εἰμὶ τὸ παράπαν ἄθεος οὐδὲ ταύτῃ ἀδικῶ, οὐ μέντοι οὕσπερ γε ἡ πόλις, ἀλλὰ ἑτέρους, καὶ τοῦτ' ἔστιν ὅ μοι ἐγκαλεῖς, ὅτι ἑτέρους· ἢ παντάπασί με φῄς οὔτε αὐτὸν νομίζειν θεοὺς τούς τε ἄλλους ταῦτα διδάσκειν; — Ταῦτα λέγω, ὡς τὸ παράπαν οὐ νομίζεις θεούς. — Ὦ θαυμάσιε Μέλητε, ἵνα τί ταῦτα λέγεις; οὐδὲ ἥλιον οὐδὲ σελήνην D ἄρα νομίζω θεοὺς εἶναι, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι; — Μὰ Δί', ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐπεὶ τὸν μὲν ἥλιον λίθον φησὶν εἶναι, τὴν δὲ σελήνην γῆν. — Ἀναξαγόρου οἴει κατηγορεῖν, ὦ φίλε Μέλητε, καὶ οὕτω καταφρονεῖς τῶνδε καὶ οἴει αὐ-

1 *οὐ ταῦτα λέγεις; ὅτι διδάσκων διαφθείρω;* Τὸ ταῦτα ἀντικ. τοῦ *λέγεις*. Ἡ ἑπομ. εἰδ. πρότ. ἐπεξήγησις τοῦ *ταῦτα*· τὸ δὲ *διδάσκων* ἐτέθη ἄνευ ἀντικειμένου = *διδάσκοντας*.

6 *καὶ αὐτὸς ἄρα νομίζω εἶναι θεούς*. Δὲν τὸ ἐξήρτησεν ἐκ τοῦ *λέγεις*, καλῶς ποιῶν· διότι ὁ λόγος θὰ ἦτο ἀσαφὴς καὶ μονότονος. Τὸ παρέταξεν ὡς κυρίαν πρότ., τὸ δὲ *ἄρα* = κατὰ τὸν σὸν λόγον.

11 *Ὦ θαυμάσιε Μέλητε*. Τὸν ἀποκαλεῖ θαυμάσιον, ὡς θαυμαστὰ λέγοντα· θαυμαστὰ δὲ ἐκάλουν εὐφήμως τὰ ἄτοπα, τὰ παράλογα. Θεαίτ. 151 a· «θαυμαστὰ δρῶντες». 154 b· «θαυμαστά γε καὶ γελοῖα ἀναγκαζόμεθα λέγειν». Νόμ. 646 b· «τοῦ θαυμαστοῦ τε καὶ ἀτόπου ἕνεκα». Ξνφ. Συμπ. Η', 32· «θαυμαστὰ λέγων».

12 *ἵνα τί ταῦτα λέγεις;* ἐλλειπτικῶς = ἵνα τί γένηται, ταῦτα λέγεις; πρὸς τίνα σκοπὸν ἀποβλέπων λέγεις ταῦτα;

12 *οὐδὲ ἥλιον* κ.τ.λ. Ὑπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος ἐτίμων οἱ ἀρχαῖοι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, ὡς θεούς.

15 *Ἀναξαγόρου οἴει κατηγορεῖν;* = νομίζεις ὅτι ἔχεις ἐνώπιόν σου τὸν Ἀναξ. κατηγορούμενον; Ἀναξαγόρας ὁ ἐκ Κλαζομενῶν φιλόσοφος, ἂν καὶ πρῶτος εἰσήγαγεν εἰς τὴν φιλοσοφίαν τὸν Νοῦν κοσμήτορα τοῦ παντός, ὅμως ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον ἀποδεικνύει τὰ φυσικὰ φαινόμενα προερχόμενα ἐξ ἀλόγων φυσικῶν νόμων ἢ ἀναγκῶν. Ἐπὶ Περικλέους διέτριβεν ἐν Ἀθήναις καὶ πολλοὶ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἐγένοντο ἢ μαθηταί του ἢ συνομιληταί του, ἐν οἷς καὶ Εὐριπίδης. Κατὰ τὸν Διογ. Λ. Β', 8 «Οὗτος ἔλεγε τὸν ἥλιον μύδρον εἶναι διάπυρον καὶ μείζω τῆς Πελοποννήσου, τὴν δὲ σελήνην οἰκήσεις ἔχειν, ἀλλὰ καὶ λόφους καὶ φάραγγας».

16 *καὶ οὕτω καταφρονεῖς τῶνδε*. Διὰ τοῦ *καὶ* συνδέονται δύο νοήματα ἀναιροῦντα ἄλληλα. Ἂν μὲν ὁ Μ. νο-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τοὺς ἀπείρους γραμμάτων εἶναι, ὥςτε οὐκ εἰδέναι, ὅτι τὰ Ἀναξαγόρου βιβλία τοῦ Κλαζομενίου γέμει τούτων τῶν λόγων; καὶ δὴ καὶ οἱ νέοι ταῦτα παρ' ἐμοῦ μανθάνουσιν, ἃ ἔξεστιν ἐνίοτε, εἰ πάνυ πολλοῦ, δραχμῆς ἐκ τῆς ὀρχήστρας πριαμένοις Σωκράτους καταγελᾶν, ἐὰν προσποιῆται E ἑαυτοῦ εἶναι, ἄλλως τε καὶ οὕτως ἄτοπα ὄντα; ἀλλ', ὦ πρὸς Διός, οὑτωσί σοι δοκῶ οὐδένα νομίζειν θεὸν εἶναι; — Οὐ μέντοι μὰ Δία οὐδ' ὁπωστιοῦν. — Ἄπιστός γ' εἶ, ὦ Μέλητε, καὶ ταῦτα μέντοι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖς, σαυτῷ. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ οὑτοσί, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάνυ εἶναι ὑβριστὴς καὶ ἀκόλαστος, καὶ ἀτεχνῶς τὴν γραφὴν ταύτην ὕβρει τινὶ καὶ ἀκολασίᾳ καὶ νεότητι γράψασθαι. ἔοικεν γὰρ ὥςπερ

μίζει ὅτι ἔχει ἐνώπιόν του τὸν Ἀναξ. τότε δὲν ὑποθέτει ἀγραμμάτους τοὺς δικαστάς· ἂν δὲ ὑποθέτει αὐτοὺς τοιούτους, τότε εὐλόγως κατηγορῶν τὸν Σωκ. ἀποδίδει αὐτῷ τὰ τοῦ Ἀναξ. ἐλπίζων ὅτι οἱ ἀγράμματοι δικασταὶ δὲν θὰ διίδωσι τὸν δόλον. Διόπερ καί τινες ἑρμηνευναὶ διορθοῦσι τὸν *καὶ* εἰς *ἤ*, «ἢ τὸ ἓν ἢ τὸ ἄλλο». Ἀλλ' ὁ *καὶ* συνδέει ἐνταῦθα ἐρώτησιν μετ' ἐρωτήσεως, ἀσχέτως πρὸς τὸ νόημά των ἂν συμφωνοῦσιν ἢ διαφωνοῦσιν. Σήμερον ἠδυνάμην ὀρθῶς νὰ εἴπω· «Νομίζεις ὅτι δέν σε βλέπει ὁ Θεός; *καὶ* θά σου συγχωρήσῃ ποτὲ τοιοῦτον ἁμάρτημα;» Ταῦτα ἄνευ ἐρωτήσεως δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ συνδέσω διὰ τοῦ *καὶ* ἀλλὰ διὰ τοῦ *ἤ*· «Νομίζω ὅτι ὁ Θεὸς δέν με βλέπει, ἢ ὅτι (ἄν με βλέπῃ) θὰ μοῦ συγχωρήσῃ τὸ ἁμάρτημα».

5 *πριαμένοις*. Ὠνοῦμαι, ἐώνημαι, ἐπριάμην, οὐδέποτε ὠνησάμην παρὰ τοῖς Ἀττ. Κακῶς ὁ Λουκ. ἐν Νεκρ. διαλ. «Εὖγε, ἄξια ταῦτα ὠνήσω».

ἐὰν προσποιῆται ἑαυτοῦ εἶναι = ἐὰν τὰ κάμνῃ ἢ τὰ λέγῃ ἰδικά του (Ὅρ. ἀνωτ. σ. 221).

8 *ἄπιστός γ' εἶ, ὦ Μ*. κ.τ.λ. Τὸ ἄπιστος παθ. = δὲν εἶσαι πιστευτός, «δὲν εἶνε πιστευτοὶ οἱ λόγοι σου, οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ τὸ παράδοξον (καὶ τοῦτο μέντοι) οὐδ' ὑπὸ σοῦ τοῦ ἰδίου».

9 *ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ*. Ἀποστροφὴ πρὸς τοὺς δικαστάς, ἵνα χαρακτηρίσῃ τὸν Μέλητον. Ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος καθ' ὅλου μὲν δικαιολογεῖται καὶ καθίσταται πιθανὸς ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε δεδειγμένων· σαφῶς δὲ καὶ ἀκριβῶς ἐκ τῶν ἑπομένων (ξυνεπισκέψασθε κ.τ.λ.). Ἐν τοῖς τοιούτοις χαρακτηρισμοῖς οἱ διάδικοι δὲν ἦσαν λίαν φιλόφρονες εἰς ἀλλήλους. (Πρβλ. Δημοσθ. περὶ τοῦ Στεφάνου).

11 *ὕβρει καὶ ἀκολασίᾳ καὶ νεότητι*. Ὕβρις, ἡ λόγῳ ἢ ἔργῳ ἢ διανοίᾳ καταφρόνησις θείων καὶ ἀνθρωπίνων νόμων. Ὁμ. Ὀδ. I 175 περὶ τῶν Κυκλώπων

Ἠ ῥ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι οὐδὲ δίκαιοι,
ἠὲ φιλόξενοι, καί σφι νόος ἐστὶ θεουδής.

ἀκολασία σχεδὸν συνώνυμον τῇ ὕβρει, τὸ δρᾶν ἃ βούλεται κατὰ τὸ Σοφόκλειον

ὅπου δ' ὑβρίζειν δρᾶν θ' ἃ βούλεται παρῇ·

νεότης = νεανιευτικὸς ἢ μειρακιώδης τρόπος· πρεπόντως καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν τοῦ Μελήτου, ὅςτις κατὰ τὸν Εὐθύφρ. 2 b ἦτο «νέος οὐ πάνυ εὐγένειος».

12 *ἔοικε γὰρ ὥςπερ αἴνιγμα ξυντι-*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

αἴνιγμα ξυντιθέντι, διαπειρωμένῳ, «ἆρα γνώσεται Σωκράτης 27
ὁ σοφὸς δὴ ἐμοῦ χαριεντιζομένου καὶ ἐναντί' ἐμαυτῷ λέ-
γοντος, ἢ ἐξαπατήσω αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀκούον-
τας;» οὗτος γὰρ ἐμοὶ φαίνεται τὰ ἐναντία λέγειν αὐτὸς
ἑαυτῷ ἐν τῇ γραφῇ, ὥςπερ ἂν εἰ εἴποι, ἀδικεῖ Σωκράτης
θεοὺς οὐ νομίζων, ἀλλὰ θεοὺς νομίζων. καίτοι τοῦτό ἐστι
παίζοντος.

ΙΕ'. Ξυνεπισκέψασθε δή, ὦ ἄνδρες, ᾗ μοι φαίνεται
ταῦτα λέγειν· σὺ δὲ ἡμῖν ἀπόκριναι, ὦ Μέλητε· ὑμεῖς δέ,
ὅπερ κατ' ἀρχὰς ὑμᾶς παρῃτησάμην, μέμνησθέ μοι μὴ θορυ- Β
βεῖν, ἐὰν ἐν τῷ εἰωθότι τρόπῳ τοὺς λόγους ποιῶμαι. Ἔστιν
ὅςτις ἀνθρώπων, ὦ Μέλητε, ἀνθρώπεια μὲν νομίζει

θέντι. Σύμπλεκε, οὐχὶ «ἔοικε ξυντιθέντι ὥςπερ αἴνιγμα» ἀλλὰ «ἔοικεν ὥςπερ ξυντιθέντι αἴνιγμα». Ἱππ. Ἐλ. 373 b· «ἔοικεν ὥςπερ κακουργοῦντι». Φαῖδρ. 270 d· «ἡ τούτων μέθοδος ἐοίκοι ἂν ὥςπερ τυφλοῦ πορείᾳ». Τὰ αἰνίγματα συνετίθεσαν οἱ ἀρχαῖοι ὡς οἷόν τε δι' ἀντιφάσεων, ὥςτε ἐπιπολαίως νὰ φαίνηται ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ ὑπάρχῃ πράγματι τὸ δι' αὐτοῦ σημαινόμενον. Ἐν Πολιτ. 479 c ἀναφέρεταί τι παίδων αἴνιγμα, ὅπερ κατὰ τὸν σχολιαστὴν εἶχεν ὧδε·

Αἶνός τίς ἐστιν, ὡς ἀνήρ τε κοὐκ ἀνὴρ
[(εὐνοῦχος)
Ὄρνιθα κοὐκ ὄρνιθα (νυκτερίδα) ἰδών τε
[κοὐκ ἰδὼν (ἐν λυκόφωτι)
Ἐπὶ ξύλου τε κοὐ ξύλου καθημένην
[(ἐπὶ καλάμου)
Λίθῳ τε κοὐ λίθῳ (κισήρει) βάλοι τε κοὐ
[βάλοι (ἔβαλε μὲν ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχε).

1 *διαπειρωμένῳ*· προσδιορίζει τὸ *ξυντιθέντι αἴνιγμα*, ὡς σκοπὸς αὐτοῦ. ἵνα διαπειραθῇ.

ἆρα γνώσεται κ.τ.λ.; εὐθεῖα ἐρώτ. ἀντὶ πλαγίας ἐκ τοῦ *διαπειρωμένῳ*· ὅπως δηλ. αὐτὸς ὁ Μέλητος προέβαλεν ἑαυτῷ τὴν διάπειραν.

ἆρα γνώσεται — ἐμοῦ χαριεντιζομένου. Γιγνώσκω τινὸς πράττοντός τι = Γινώσκω τὴν πρᾶξίν τινος. Παραλείπεται λοιπὸν ἡ αἰτ. παραλαμβανομένη ἐκ τῆς μετοχ. Κρατύλ. 435 a· «εἰ γιγνώσκεις ἐμοῦ φθεγγομένου» = εἰ γιγνώσκεις τὸ φθέγμα ἐμοῦ. Ὁμοία ἡ σύνταξις τοῦ *ἀκούω*. «Ἀκούω τὸ ᾆσμα τῆς ἀηδόνος» καὶ «ἀκούω τῆς ἀηδόνος ᾀδούσης». Ὁμοίως τὸ μανθάνω. Γοργ. 463 d· «ἆρ' οὖν ἂν μάθοις ἀποκριναμένου (μου)»; Φίληβ. 51 c· «εἴ μου μανθάνεις». Ὁμοίως τὸ ἀποδέχομαι, Φαίδ. 92 b· «μήτε ἐμαυτοῦ μήτε ἄλλου ἀποδέχεσθαι λέγοντος».

6 *θεοὺς οὐ νομίζων, ἀλλὰ θεοὺς νομίζων*. Δια τὴν ἀντίφασιν ταύτην τῶν ἰσχυρισμῶν τοῦ Μ. ἐχαρακτήρισε τοὺς λόγους του ὡς αἴνιγμα. Ὅτι δὲ πράγματι ὑπάρχει ἡ ἀντίφασις αὕτη, ἔρχεται νὰ δείξῃ κατωτέρω· διὸ παρακαλεῖ καὶ τοὺς δικαστὰς *συνεπισκέψασθαι* δηλ. νὰ τὸν παρακολουθήσωσιν εἰς τοὺς συλλογισμούς του.

10 *μέμνησθέ μοι μὴ θορυβεῖν*. Τὸ ἀπαρέμφ. οὐχὶ ἀμέσως ἐκ τοῦ *μέμνησθε* ἀλλὰ μέμνησθε ὃ κατ' ἀρχὰς παρῃτησάμην (17 d), μὴ θορυβεῖν· μέμνησθε τῆς δεήσεώς μου μὴ θορυβεῖν.

11 *ἐν τῷ εἰωθότι τρόπῳ* = διαλογικῶς καὶ διὰ παρεισαγωγῆς κοινῶν καὶ τετριμμένων πραγμάτων, οἷον ἵππων

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πράγματ' εἶναι, ἀνθρώπους δὲ οὐ νομίζει; ἀποκρινέσθω, ὦ ἄνδρες, καὶ μὴ ἄλλα καὶ ἄλλα θορυβείτω· ἔσθ' ὅςτις ἵππους μὲν οὐ νομίζει, ἱππικὰ δὲ πράγματα; ἢ αὐλητὰς μὲν οὐ νομίζει εἶναι, αὐλητικὰ δὲ πράγματα; Οὐκ ἔστιν, ὦ ἄριστε ἀνδρῶν· εἰ μὴ σὺ βούλει ἀποκρίνασθαι, ἐγὼ σοὶ λέγω καὶ τοῖς ἄλλοις τουτοισί. ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τούτῳ γε ἀπόκριναι· ἔσθ' ὅςτις δαιμόνια μὲν νομίζει πράγματ' εἶναι, C
δαίμονας δὲ οὐ νομίζει; —Οὐκ ἔστιν.—Ὡς ὤνησας, ὅτι

καὶ αὐλῶν ἐνταῦθα, καὶ ὄνων καὶ ἡμιόνων κατωτέρω. Γοργ. 491 a· «Ἀτεχνῶς γε ἀεὶ σκυτέας τε καὶ κναφέας καὶ μαγείρους λέγων καὶ ἰατροὺς οὐδὲν παύει». Οἱ ἐλεγκτικοὶ συλλογισμοὶ τοῦ Σωκ. ἐν συνόψει ἔχουσιν ὧδε·

Α' Συλλογισμός.

Μ. Πρ. Ὅςτις νομίζει κτήματα ἢ ποιήματα, νομίζει καὶ κτήτορα ἢ ποιητὴν αὐτῶν· οἷον ὅςτις νομίζει ἀνθρώπεια (κτήματα ἢ ποιήματα) νομίζει καὶ ἀνθρώπους, καὶ ὅςτις ἱππικά, καὶ ἵππους, καὶ ὅςτις αὐλητικά, καὶ αὐλητάς.

Ἐλ. Πρ. Ἀλλ' ἐγώ, κατὰ τὴν γραφήν σου, νομίζω δαιμόνια πράγματα.

Συμπ. Νομίζω ἄρα, κατὰ σέ, καὶ δαίμονας.

Β' Συλλογισμός.

Μ. Πρ. Τὸ συμπ. τοῦ προηγ. Νομίζω δαίμονας.

Ἐλ. Πρ. Οἱ δαίμονές εἰσιν ἢ θεοὶ ἢ παῖδες τῶν θεῶν.

Συμπ. Νομίζω ἄρα ἢ θεοὺς ἢ παῖδας θεῶν.

Ἂν μὲν ὁ Μέλ. ὁμολογῇ ὅτι οἱ δαίμονές εἰσι θεοί, ὁ ἔλεγχος αὐτοῦ εἶνε τέλειος. Ἂν δὲ δὲν ὁμολογῇ τοῦτο, ἀλλ' ὅτι εἶνε παῖδες θεῶν, τότε ἐπαναλαμβάνεται ὁ α' Συλλογισμός. Ὅςτις νομίζει παῖδας (ποιήματα, γεννήματα) θεῶν, νομίζει καὶ θεούς. Νομίζω ἄρα θεούς. Ἡ ἀντίφασις εἰς ἣν περιέπεσεν ὁ Μ. εἶνε αὕτη, ὅτι ἐν μὲν τῇ γραφῇ εἶπεν ὅτι εἰσάγει καινὰ δαιμόνια, δι' οὗ ὁμολογεῖ ὅτι ὁ Σ. νομίζει δαιμόνια, εἴτ' οὖν καινά, εἴτε παλαιά, ὡς λέγει· ἐν δὲ ταῖς ἐρωτήσεσι τοῦ Σωκ. ἀπεκρίθη ὅτι τὸν ὑπολαμβάνει παντελῶς ἄθεον· καὶ τοῦτο νοεῖ ὁ Σωκ. λέγων «θεοὺς οὐ νομίζων, ἀλλὰ θεοὺς νομίζων».

1 *Ἀποκρινέσθω, ὦ ἄνδρες, καὶ μὴ ἄλλα καὶ ἄλλα θορυβείτω*. Ὁ Μέλ. φοβούμενος μὴ καὶ πάλιν ἐμπέσῃ εἰς τὰ διαλεκτικὰ δίκτυα τοῦ Σωκ. ὡς καὶ πρότερον, ἀποφεύγει νὰ ἀποκρίνηται τὰ ἐρωτώμενα, προφασιζόμενος παντοῖα ἀσυνάρτητα οἷον «τί εἶν' αὐτὰ ποῦ μ' ἐρωτᾷς; δὲν καταλαμβάνω τί λέγεις· κ.τ.τ.» Ὅθεν ἐπικαλεῖται ὁ Σωκ. τὴν βοήθειαν τῶν δικαστῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ νόμου. Ὅρ. εἰσαγ. σελ. 242.

5 *ἐγὼ σοὶ λέγω καὶ τοῖς ἄλλοις τουτοισί*· τοῖς δικασταῖς δηλ. Φαίνεται ὅτι οἱ δικασταὶ εἰς ταῦτα δὲν ἠνάγκασαν τὸν Μ. νὰ ἀποκρίνηται, ἴσως ὡς ἐκτὸς τῆς προκειμένης ὑποθέσεως κείμενα.

6 *ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τούτῳ γε ἀπόκριναι.* Τοῦτο ὑπάγεται ὑπὸ τὴν καθολικὴν πρότασιν καὶ τὰ προηγούμενα· ὥςτε ὁ ὁμολογῶν ἐκεῖνα ὁμολογεῖ καὶ τοῦτο. Ἀλλὰ νῦν ἐρωτᾷ τι ἐντὸς τῆς ὑποθέσεως κείμενον, ὥςτε ὁ Μ. κατὰ τὸν νόμον δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἀπόκρισιν (διὰ τοῦτο ὁ *γε*!), καὶ ἂν αὐτὸς ἐσιώπα, οἱ δικασταὶ ἦσαν ὑπόχρεοι ἐκ τοῦ νόμου νὰ τὸν ἀναγκάσωσι, καὶ φαίνεται ὅτι τὸν ἠνάγκασαν. Διὸ λέγει κατωτέρω· «Ὡς ὤνησας, ὅτι μόγις ἀπεκρίνω, ὑπὸ τουτωνὶ ἀναγκαζόμενος».

8 *ὡς ὤνησας, ὅτι* κ.τ.λ.= Δόξα σοι

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μόγις ἀπεκρίνω ὑπὸ τουτωνὶ ἀναγκαζόμενος. οὐκοῦν δαι-
μόνια μὲν φῄς με καὶ νομίζειν καὶ διδάσκειν, εἴτ' οὖν
καινὰ εἴτε παλαιά· ἀλλ' οὖν δαιμόνιά γε νομίζω κατὰ τὸν
σὸν λόγον, καὶ ταῦτα καὶ διωμόσω ἐν τῇ ἀντιγραφῇ. εἰ δὲ
δαιμόνια νομίζω, καὶ δαίμονας δήπου πολλὴ ἀνάγκη νο-
μίζειν μέ ἐστιν· οὐχ οὕτως ἔχει; Ἔχει δή· τίθημι γάρ σε
ὁμολογοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ ἀποκρίνει. Τοὺς δὲ δαίμονας οὐχὶ D
ἤτοι θεούς γε ἡγούμεθα ἢ θεῶν παῖδας; φῂς ἢ οὔ; — Πάνυ
γε. — Οὐκοῦν εἴπερ δαίμονας ἡγοῦμαι, ὡς σὺ φῄς, εἰ μὲν
θεοί τινές εἰσιν οἱ δαίμονες, τοῦτ' ἂν εἴη ὃ ἐγώ φημί σε
αἰνίττεσθαι καὶ χαριεντίζεσθαι, θεοὺς οὐχ ἡγούμενον φά-
ναι ἐμὲ θεοὺς αὖ ἡγεῖσθαι πάλιν, ἐπειδήπερ γε δαίμονας
ἡγοῦμαι· εἰ δ' αὖ οἱ δαίμονες θεῶν παῖδές εἰσιν νόθοι τι-
νὲς ἢ ἐκ νυμφῶν ἢ ἔκ τινων ἄλλων, ὧν δὴ καὶ λέγονται,
τίς ἂν ἀνθρώπων θεῶν μὲν παῖδας ἡγοῖτο εἶναι, θεοὺς δὲ E
μή; ὁμοίως γὰρ ἂν ἄτοπον εἴη, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππων μὲν
παῖδας ἡγοῖτο ἢ [καὶ] ὄνων [τοὺς ἡμιόνους], ἵππους δὲ καὶ
ὄνους μὴ ἡγοῖτο εἶναι. ἀλλ', ὦ Μέλητε, οὐκ ἔστιν ὅπως
σὺ ταῦτα οὐχὶ ἀποπειρώμενος ἡμῶν ἐγράψω [τὴν γραφὴν
ταύτην] ἢ ἀπορῶν ὅ τι ἐγκαλοῖς ἐμοὶ ἀληθὲς ἀδίκημα·
ὅπως δὲ σύ τινα πείθοις ἂν καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχοντα ἀνθρώ-
πων, ὡς οὐ τοῦ αὐτοῦ ἐστιν καὶ δαιμόνια καὶ θεῖα ἡγεῖσθαι,

ὁ Θεός, ποῦ ἔβγαλες μιλιὰ ἀπό τό στόμα σου.

2 *εἴτ' οὖν καινὰ — ἀλλ' οὖν δαιμόνια.* Περὶ τοῦ *οὖν* ὅρα ἔμπροσθεν σελ. 17 a.

13 *νόθοι.* Δὲν ἔχει παρὰ τοῖς ἀρχ. τὴν ἐπονείδιστον ἠθικὴν ἔννοιαν, ἣν παρ' ἡμῖν σήμερον. Νόθον ἦν ἢ τὸ ἐκ διαφόρων γενῶν ζώων προϊόν, οἷον ὁ ἡμίονος, ἢ ὁ ἐκ θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, οἷοι οἱ ἡμίθεοι, ἢ ὁ ἐξ ἀλλοφύλων ἀνθρώπων, οἷον ὁ Θεμιστοκλῆς ἦν νόθος πρὸς μητρός, κατὰ Πλούταρχον, οὔσης Θρακικῆς γυναικός. Καὶ ὁ Κῦρος ἦν νόθος, καὶ ὡς τοιοῦτον ὑπηνίχθη αὐτὸν ὁ χρησμὸς ὀνομάσας ἡμίονον (Ἡρόδοτ. Α΄. 55).

18 *οὐκ ἔστιν ὅπως... οὐχὶ* = δὲν εἶνε τρόπος ποῦ νὰ μὴ = ἐξ ἅπαντος. Κατωτέρω· οὐδεμία μηχανή ἐστιν ὅπως = δὲν εἶναι τρόπος ποῦ νὰ = οὐδαμῶς.

19 *ταῦτα — ἐγράψω τὴν γραφὴν ταύτην.* Τὸ *ταῦτα* ἀσύντακτον. Εὐθύφ. 4 d· «Ταῦτα δὴ οὖν καὶ ἀγανακτεῖ ὅ τε πατὴρ καὶ οἱ ἄλλοι οἰκεῖοι» κ.τ.λ· Πρβλ. Θουκ. Α΄, 32· «Τὴν μὲν οὖν γενομένην ναυμαχίαν αὐτοὶ κατὰ μόνας ἀπεωσάμεθα Κορινθίους.» Ἐπιθ. καὶ τὰ ἐν σελ. 23 a σεσημειωμένα. Συχνό-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ αὖ τοῦ αὐτοῦ μήτε δαίμονας μήτε θεοὺς [μήτε ἥρωας], 28
οὐδεμία μηχανή ἐστιν.

ΙϚʹ. Ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς μὲν ἐγὼ οὐκ ἀδικῶ κατὰ τὴν Μελήτου γραφήν, οὐ πολλῆς μοι δοκεῖ εἶναι ἀπολογίας, ἀλλὰ ἱκανὰ καὶ ταῦτα· ὃ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι πολλή μοι ἀπέχθεια γέγονε καὶ πρὸς πολλούς, εὖ ἴστε ὅτι ἀληθές ἐστιν. καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὃ ἐμὲ αἱρήσει, ἐάνπερ αἱρῇ, οὐ Μέλητος οὐδὲ Ἄνυτος, ἀλλ' ἡ τῶν πολλῶν διαβολή τε καὶ φθόνος· ἃ δὴ πολλοὺς καὶ ἄλλους καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας ᾕρηκεν, οἶμαι δέ, καὶ αἱρήσει· οὐδὲν δὲ δεινόν, μὴ ἐν ἐμοὶ στῇ. Ἴσως δ' ἂν οὖν εἴποι τις· B
«εἶτ' οὐκ αἰσχύνει, ὦ Σώκρατες, τοιοῦτον ἐπιτήδευμα ἐπιτηδεύσας, ἐξ οὗ κινδυνεύεις νυνὶ ἀποθανεῖν;» ἐγὼ δὲ τούτῳ

τατα μεταχειρίζεται ὁ Ἀριστφ. τὸ *ταῦτα* οὕτω.

5 *ὃ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον*. Συνάπτει τὸν ἑπόμενον λόγον πρὸς τὸν ἐν σελ. 25 b διακοπέντα. Ἐκεῖ μὲν ἐξέθηκε τὰ αἴτια δι' ἃ ἐδυσφημήθη καὶ διεβλήθη παρὰ τῷ λαῷ· ἀπὸ τοῦδε δὲ δικαιολογεῖ τὴν διαγωγήν του ἐκείνην, δηλοῖ ὅτι δὲν μετανοεῖ δι' αὐτήν, καὶ ὅτι καὶ νῦν ἂν ἀπολυθῇ, τὴν αὐτὴν πορείαν θὰ ἀκολουθήσῃ.

7 *εὖ ἴστε ὅτι*. Συνήθως ὁ Πλ. τὸ μεταχειρίζεται παρενθετικῶς· ὥςτε καὶ ἐνταῦθα τὸ *ἀληθές ἐστι* ληπτέον ὡς τὴν κυρίαν πρότ. Γοργ. 453 a· «ἐγὼ γάρ, εὖ ἴσθ' ὅτι» Αὐτ. b· «σαφῶς μέν, εὖ ἴσθι ὅτι, οὐκ οἶδα.» Θεαίτ. 145 b, «ὡς, εὖ ἴσθι ὅτι, Θεόδωρος» κ.τ.λ. Πολιτ. 328 d, «ὡς, εὖ ἴσθι ὅτι, ἔμοιγε» κ.τ.λ.

ὅ ἐμὲ αἱρήσει. Πολλαὶ λέξεις μετηνέχθησαν εἰς τὴν δικαστικὴν γλῶσσαν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν μὴ ὑπαρχόντων νόμων καὶ δικαστηρίων ἐτελεῖτο χειροδικία· ἐντεῦθεν ἄρα ὁ μὲν κατηγορῶν ὠνομάζετο *ὁ διώκων*, ὁ δὲ κατηγορούμενος *ὁ φεύγων*. Νικῶν ὁ κατήγορος, ἐλέγετο ὅτι *αἱρεῖ* τὸν κατηγορούμενον, ὡς ἐνταῦθα· ἢ καί, *αἱρεῖ τὴν δίκην*. Νόμ. 784 d· «ἐὰν μὴ ἕλῃ τὴν δίκην». Δημοσθ. κατὰ Νεαίρ. 6 «εἷλε τὸ ψήφισμα» Ὁ δὲ κατηγορούμενος, ἂν μὲν κατεδικάζετο, ἐλέγετο ὅτι *ἁλίσκεται*. Ἀπολ. 38 d «ἀπορίᾳ ἑάλωκα». Νόμ. 955 d «ἁλοὺς τῇ δίκῃ»· ἂν δὲ ἠθῳοῦτο, ἐλέγετο ὅτι *ἀποφεύγει*, ἢ ἁπλῶς (35 c), ἢ τὸν διώκοντα (36 a), ἢ τὴν δίκην (38 d).

10 *οὐδὲν δεινὸν* = οὐδεὶς φόβος μήπως σταματήσῃ ἐπ' ἐμοῦ τὸ κακόν. Πικρὰ εἰρωνεία, ἀντὶ «οὐδεμία ἐλπὶς ὑπάρχει ὅτι θὰ σταματήσῃ».

12 *εἶτ' οὐκ αἰσχύνει — ἐπιτηδεύσας*. Αἰσχύνομαι ποιῶν ἢ ποιήσας τι = αἰσχύνομαι ὅτι ποιῶ ἢ ἐποίησά τι. Αἰσχύνομαι ποιεῖν τι = αἰσχυνόμενος (ὑπ' αἰσχύνης) οὐ ποιῶ τι. Περὶ τοῦ *εἶτα* ἔπιθι ὑποσημ. εἰς σελ. 20 c. Τὰ ἀσυμβίβαστα ἐνταῦθα εἶνε τὸ ἐπιτηδεῦσαι τοιοῦτον ἐπιτήδευμα ἐξ οὗ κινδυνεύει ἀποθανεῖν, καὶ τὸ μὴ αἰσχύνεσθαι ἐπὶ τούτῳ.

13 *ἐγὼ δὲ τούτῳ ἂν δίκαιον λόγον ἀντείποιμι — ἢ κακοῦ*. Ἐπίστησον ἐπὶ τὰ θεῖα ταῦτα ῥήματα!

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἂν δίκαιον λόγον ἀντείποιμι, ὅτι οὐ καλῶς λέγεις, ὦ ἄνθρωπε, εἰ οἴει δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι ἄνδρα, ὅτου τι καὶ σμικρὸν ὄφελός ἐστιν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν, ὅταν πράττῃ, πότερα δίκαια ἢ ἄδικα πράττει, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ. φαῦλοι γὰρ ἂν τῷ γε σῷ λόγῳ εἶεν τῶν ἡμιθέων ὅσοι ἐν Τροίᾳ τετελευ- C τήκασιν οἵ τε ἄλλοι καὶ ὁ τῆς Θέτιδος υἱός, ὃς τοσοῦτον τοῦ κινδύνου κατεφρόνησε παρὰ τὸ αἰσχρόν τι ὑπομεῖναι, ὥςτε ἐπειδὴ εἶπεν ἡ μήτηρ αὐτῷ προθυμουμένῳ Ἕκτορα ἀποκτεῖναι, θεὸς οὖσα, οὑτωσί πως, ὡς ἐγὼ οἶμαι· «Ὦ παῖ, εἰ τιμωρήσεις Πατρόκλῳ τῷ ἑταίρῳ τὸν φόνον καὶ Ἕκτορα ἀποκτενεῖς, αὐτὸς ἀποθανεῖ· αὐτίκα γάρ τοι, φησί, μεθ' Ἕκτορα πότμος ἑτοῖμος·» ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας τοῦ μὲν θανάτου καὶ τοῦ κινδύνου ὠλιγώρησε, πολὺ δὲ D μᾶλλον δείσας τὸ ζῆν κακὸς ὢν καὶ τοῖς φίλοις μὴ τιμωρεῖν, «Αὐτίκα, φησί, τεθναίην δίκην ἐπιθεὶς τῷ ἀδικοῦντι, ἵνα μὴ ἐνθάδε μένω καταγέλαστος παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν

2 *κίνδυνον τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι.* Ζῆν καὶ τεθνάναι φύσει ἀντίθετα ὄντα, καὶ ὡς τοιαῦτα διεζευγμένως ἐξενεχθέντα, ὅμως ἐν τῷ προκειμένῳ σημαίνουσι τὸ αὐτό. *Κίνδυνος τοῦ ζῆν* = κίνδυνος τῆς ζωῆς = κίνδυνος τοῦ ἀπολέσαι τὸ ζῆν = κίνδυνος τοῦ τεθνάναι.

3 *ὅτου τι καὶ σμικρὸν ὄφελος.* Συνήθως δημώδης φράσις = ποῦ ἀξίζει κἄτι τι. Εὐθύφρ. 4 e· « οὐδὲν γὰρ ἄν μου ὄφελος εἴη ». Παραπλησίως σήμερον· « δὲν φελᾷς τίποτε ».

8 *παρὰ τὸ αἰσχρόν τι ὑπομεῖναι.* Ἐπροτίμησε νὰ ἀποθάνῃ *παρὰ* νὰ ὑπομείνῃ τι αἰσχρόν. Ἐκ τῆς τοιαύτης χρήσεως τῆς *παρὰ* ὑπὸ τῶν ἀρχαίων προῆλθεν ἡ παρ' ἡμῖν, καταλαβοῦσα τὴν θέσιν τοῦ τῶν ἀρχαίων συγκρ. ἤ. Ἡ *παρὰ* καθιστᾷ ἐναργεστέραν τὴν παράθεσιν ἢ ὁ ἤ· μᾶς κάμνει νὰ φαντασθῶμεν τὸν κίνδυνον τιθέμενον παρὰ τὸ αἰσχρόν, καὶ τὸν Ἀχιλλέα ἐκλέγοντα.

10 *θεὸς οὖσα·* καὶ διὰ τοῦτο ἄρα ἀξιόπιστος, ὡς προγινώσκουσα τὸ μέλλον.

11 *εἰ τιμωρήσεις Πατρόκλῳ.* Τιμωρῶ τινι (οἰκείῳ ἢ φίλῳ) = ἀποδίδω τὴν προσήκουσαν τιμὴν ἢ τὸ δίκαιον αὐτῷ κακῶς παθόντι κακῶς ποιῶν τὸν αἴτιον, ἐκδικῶ αὐτόν, ἢ ἱκανοποιῶ αὐτόν. Τιμωροῦμαί τινα (ἐχθρὸν) = τιμωρῶν ἐμαυτῷ κακῶς ποιῶ τὸν ἐχθρόν. Ὥςτε τὸ μὲν τιμωρεῖν συντ. δοτ. τοῦ προσώπου ὑπὲρ οὗ ἡ τιμωρία· τὸ δὲ τιμωρεῖσθαι αἰτ. τοῦ καθ' οὗ ἡ τιμωρία.

13 *ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας* κ. τ. λ. Ὁ *δὲ* καθιστᾷ τὸν λόγον ἀνακόλουθον. Ὁμαλῶς θὰ εἶχεν ὧδε· « ὃς τοσοῦτον τοῦ κινδύνου κατεφρόνησεν, ὥςτε, ἐπειδὴ εἶπεν ἡ μήτηρ — πότμος ἑτοῖμος, ὁ Ἀχιλλεὺς ἀκούσας τοῦ μὲν θανάτου ὠλιγώρησε, πολὺ δὲ μᾶλλον δείσας — φησὶ κ.τ.λ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἄχθος ἀρούρης.» μὴ αὐτὸν οἴει φροντίσαι θανάτου καὶ κινδύνου; οὕτω γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ· οὗ ἄν τις ἑαυτὸν τάξῃ [ἢ] ἡγησάμενος βέλτιστον εἶναι, ἢ ὑπ' ἄρχοντος ταχθῇ, ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον μήτε θάνατον μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ.

ΙΖ΄. Ἐγὼ οὖν δεινὰ ἂν εἴην εἰργασμένος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ, ὅτε μέν με οἱ ἄρχοντες ἔταττον, οὓς ὑμεῖς εἵ- E

1 *μὴ αὐτὸν οἴει;* Ἁπλοϊκὴ φράσις, ἀπομίμησις τῆς μεταξὺ δύο οἰκείων προσώπων ὁμιλίας. Ἐντεῦθεν ὁ ἑνικὸς *οἴει*. Τοιοῦτον τὸ παρ' Ὁμ. *φαίης κεν* καὶ τὸ παρ' Εὐριπίδῃ σύνηθες *πῶς δοκεῖς;* Ὁμοίως καὶ σήμερον *τί λές; τί θαρρεῖς;* ἄν τε πρὸς ἕνα, ἄν τε πρὸς πολλοὺς διαλεγώμεθα.

3 *οὗ ἄν τις ἑαυτὸν τάξῃ* κ.τ.λ. Ἀναλαμβάνων τὰς ἐν ἀρχῇ τῆς παραγρ. (ἐγὼ δὲ τούτῳ ἂν δίκαιον κ.τ.λ.) ἐξενεχθείσας γνώμας του, διατυποῖ αὐτὰς εἰς ἠθικὸν παράγγελμα. Εἶνε δὲ τοῦτο ὁ ὕψιστος κανὼν καὶ γνώμων τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν πράξεων τοῦ ἀνθρώπου.

6 *πρὸ τοῦ αἰσχροῦ.* Ἡ *πρὸ* ἐνταῦθα ὅ τι ἀνωτέρω (C) ἡ *παρά*· μόνον φαντασίαν ἐμποιεῖ διάφορον. Εὑρισκόμενός τις πρὸ (ἔμπροσθεν, ἐνώπιον) τοῦ αἰσχροῦ, δὲν πρέπει νὰ ὑπολογίζῃ μήτε θάνατον μήτε ἄλλο τι· ἄρα πρέπει νὰ προτιμᾷ πᾶν ἄλλο ἢ τὸ αἰσχρόν. Ὁμοίως Φαίδ. 99 d «εἰ μὴ δικαιότερον ᾤμην καὶ κάλλιον εἶναι, πρὸ τοῦ φεύγειν, ὑπέχειν δίκην» (= τὸ ὑπέχειν δίκην προτιμότερον τοῦ φεύγειν). Διάφορον εἶνε τὸ Κρίτ. 16 «μήτε παῖδας περὶ πλείονος ποιοῦ, μήτε τὸ ζῆν, μητὲ ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ δικαίου» = μὴ προτίμα ἄλλο τι πρὸ τοῦ δικαίου. Ἐν ἐκείνοις μὲν λέγει καταφατικῶς, τί ἐστι προτιμητέον τοῦ αἰσχροῦ, ἐν τούτῳ δὲ ἀποφατικῶς, τί οὐκ ἔστι προτιμητέον τοῦ δικαίου.

7 *ἐγὼ οὖν δεινὰ ἂν* κ. τ. λ. Μετὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ ἠθικοῦ παραγγέλματος, ἤθελε νὰ ἐπιφέρῃ ὅτι διὰ παντὸς τοῦ βίου του καὶ δὴ καὶ ἐν ταῖς μάχαις Ποτιδαίας καὶ Ἀμφιπόλεως καὶ Δηλίου, ὧν μετέσχεν, ἀπέδειξε διαγωγὴν σύμφωνον πρὸς τὸ ἠθ. παράγγελμα. Ἵνα ἀποφύγῃ τὸ νεμεσητὸν τῆς περιαυτολογίας, ἐπενόησε νὰ εἴπῃ *παρέργως* περὶ τῆς ἐν ταῖς μάχαις ἐκείναις διαγωγῆς του καὶ νὰ παραστήσῃ ὡς κύριον σκοπὸν τοῦ λόγου τὴν κατάδειξιν τοῦ δεινοῦ, ὅπερ θὰ προήρχετο ἐκ τῆς ἀντιφάσεως μεταξὺ τῆς τότε καὶ τῆς νῦν διαγωγῆς του.

8 *εἰ τότε μὲν ἔμενον — ἐνταῦθα δὲ λίποιμι τὴν τάξιν.* Ἂν καὶ ὁ *εἰ* ἀνήκει εἰς ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις (ἔμενον· λίποιμι), ὅμως μόνη ἡ β΄ εἶνε ὑποθετ., διὸ καὶ ἐξηνέχθη κατ' εὐκτ. ἔγκλισιν, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ ὑπόθεσις ἐνταῦθα· ἡ δὲ α΄ πρότ. (ἔμενον) δηλοῖ ἱστορικὸ. γεγονός, διὸ καὶ ἐξηνέχθη καθ' ὁριστ. Αἱ δύο προτάσεις ἀντιτίθενται διὰ τοῦ *μὲν - δὲ* ὡς ἀντιφατικαί, ἐκ δὲ τῆς τούτων ἀντιφάσεως καταφαίνεται τὸ δεινόν. «Ὑπήκουσα εἰς ἀνθρώπους ἄρχοντάς μου· δὲν θὰ ἦτο δεινόν, ἂν δὲν ὑπήκουον εἰς τὸν θεὸν ἐπιτάττοντα;»

ὅτε μὲν — τότε μὲν - τοῦ δὲ θεοῦ τάττοντος — ἐνταῦθα δέ. Δύο λόγοι συνδεόμενοι διὰ τοῦ μὲν - δέ· τούτων δ' ἑκάτερος σύγκειται ἐκ δευτερευούσης καὶ κυρίας προτάσεως. Οἱ ἀρχαῖοι συνείθιζον νὰ θέτωσι δὶς ἑκάτερον σύνδεσμον, ἕν τε τῇ δευτερευ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λεσθε ἄρχειν μου, καὶ ἐν Ποτιδαίᾳ καὶ ἐν Ἀμφιπόλει καὶ
ἐπὶ Δηλίῳ, τότε μὲν οὗ ἐκεῖνοι ἔταττον ἔμενον ὥςπερ καὶ
ἄλλος τις, καὶ ἐκινδύνευον ἀποθανεῖν, τοῦ δὲ θεοῦ τάττον-
τος, ὡς ἐγὼ ᾠήθην τε καὶ ὑπέλαβον, φιλοσοφοῦντά με
δεῖν ζῆν καὶ ἐξετάζοντα ἐμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, ἐνταῦθα
δὲ φοβηθεὶς ἢ θάνατον ἢ ἄλλο ὁτιοῦν πρᾶγμα λίποιμι τὴν 29
τάξιν. δεινὸν μέντ' ἂν εἴη, καὶ ὡς ἀληθῶς τότ' ἄν με δι-
καίως εἰσάγοι τις εἰς δικαστήριον, ὅτι οὐ νομίζω θεοὺς εἶ-
ναι, ἀπειθῶν τῇ μαντείᾳ καὶ δεδιὼς θάνατον καὶ οἰόμενος
σοφὸς εἶναι οὐκ ὤν. τὸ γάρ τοι θάνατον δεδιέναι, ὦ ἄνδρες,
οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι μὴ ὄντα· δοκεῖν γὰρ
εἰδέναι ἐστὶν ἃ οὐκ οἶδεν. οἶδε μὲν γὰρ οὐδεὶς τὸν θάνατον
οὐδ' εἰ τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ πάντων μέγιστον ὂν τῶν
ἀγαθῶν, δεδίασι δ' ὡς εὖ εἰδότες, ὅτι μέγιστον τῶν κα-
κῶν ἐστι. καὶ τοῦτο πῶς οὐκ ἀμαθία ἐστὶν αὕτη ἡ ἐπονεί- B
διστος, ἡ τοῦ οἴεσθαι εἰδέναι ἃ οὐκ οἶδεν; ἐγὼ δ', ὦ ἄν-
δρες, τούτῳ καὶ ἐνταῦθα ἴσως διαφέρω τῶν πολλῶν ἀν-

ούσῃ καὶ ἐν τῇ κυρίᾳ προτάσει, ἐν ᾧ κατὰ λόγον ἔπρεπε νὰ τεθῇ ἑκάτερος ἅπαξ ἐν τῇ ἀρχῇ ἑκατέρου λόγου, (ἐνταῦθα «*ὅτε μὲν — τοῦ δὲ θεοῦ*) νὰ λείπῃ δὲ ὁ τοῦ *τότε μὲν — ἐνταῦθα δέ*. Θεαίτ. 152a· «οἷα μὲν ἕκαστα ἐμοὶ φαίνεται, τοιαῦτα *μέν* ἐστιν ἐμοί, οἷα δὲ σοί, τοιαῦτα *δ'* αὖ σοί».

1 *ἐν Ποτιδαίᾳ — ἐν Ἀμφιπόλει — ἐπὶ Δηλίῳ*. Ἐκεῖναι μὲν ἦσαν πόλεις καὶ αἱ μάχαι ἐγένοντο *ἐν* τῇ περιοχῇ αὐτῶν. Τὸ δὲ Δήλιον ἦτο ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος μετ' ἄλσους ἐν Βοιωτίᾳ· διὰ τοῦτο μετεχειρίσθη τὴν *ἐπὶ* μετὰ δοτ. = παρὰ τὸ Δήλιον ἢ ἐγγὺς τοῦ Δηλίου.

Ἡ ἐν Ποτ. μάχη 432 π. Χ. μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Κορινθίων στρατηγοῦντος τῶν μὲν Ἀθ. Καλλίου, τῶν δὲ Κορινθ. Ἀριστέως (Θουκ. Α', 62, 63). Κατὰ ταύτην ἔσωσεν ὁ Σωκ. τὸν Ἀλκιβιάδην τετρωμένον (Συμπ. 221b.).

Ἡ ἐν Ἀμφ. μάχη 422 π. Χ καθ' ἣν ἀπέθανον Κλέων καὶ Βρασίδας. Θουκ. Ε', 10.

Ἡ ἐπὶ Δηλίῳ 424 π. Χ. καθ' ἣν ἡττήθησαν οἱ Ἀθ. ὑπὸ τῶν Θηβαίων (Θουκ. Δ', 96). Τὴν διαγωγὴν τοῦ Σωκ. κατὰ τὴν φυγὴν ἱστορεῖ ὁ κατ' αὐτὴν στρατηγὸς Λάχης ἐπαινετικῶς ἐν Λάχ. 181b «κἀγώ σοι λέγω ὅτι εἰ οἱ ἄλλοι ἤθελον τοιοῦτοι εἶναι, ὀρθὴ ἂν ἡμῶν ἡ πόλις ἦν καὶ οὐκ ἂν ἔπεσε τότε τοιοῦτον πτῶμα», καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἐν τῷ Συμπ. 221.

2 *ὥσπερ καὶ ἄλλος τις*. Μετριοφρονῶν παρενέβαλε ταῦτα. = Ὄχι ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐξετέλουν τὸ καθῆκόν των μένοντες ἐν τῇ τάξει.

7 *δεινὸν μέντ' ἂν εἴη*. Ἀναλαμβάνει τὸ προειρημένον «δεινὰ ἂν εἴην εἰργασμένος», ἵνα ἐπενέγκῃ καὶ νέους λόγους τῆς δεινότητος τοῦ πράγματος·

θρώπων, καὶ εἰ δή τῳ σοφώτερός του φαίην εἶναι, τούτῳ ἄν, ὅτι οὐκ εἰδὼς ἱκανῶς περὶ τῶν ἐν Ἅιδου οὕτω καὶ οἴομαι οὐκ εἰδέναι· τὸ δὲ ἀδικεῖν καὶ ἀπειθεῖν τῷ βελτίονι, καὶ θεῷ καὶ ἀνθρώπῳ, ὅτι κακὸν καὶ αἰσχρόν ἐστιν οἶδα. πρὸ οὖν τῶν κακῶν, ὧν οἶδα ὅτι κακά ἐστιν, ἃ μὴ οἶδα εἰ ἀγαθὰ ὄντα τυγχάνει οὐδέποτε φοβήσομαι οὐδὲ φεύξομαι. ὥςτε οὐδ' εἴ με νῦν ὑμεῖς ἀφίετε Ἀνύτῳ ἀπιστήσαντες, C ὃς ἔφη ἢ τὴν ἀρχὴν οὐ δεῖν ἐμὲ δεῦρο εἰσελθεῖν, ἤ, ἐπειδὴ εἰσῆλθον, οὐχ οἷόν τ' εἶναι τὸ μὴ ἀποκτεῖναί με, λέγων πρὸς ὑμᾶς ὡς, εἰ διαφευξοίμην, ἤδη [ἂν] ὑμῶν οἱ υἱεῖς ἐπιτηδεύοντες ἃ Σωκράτης διδάσκει πάντες παντάπασι διαφθαρήσοιντο, — εἴ μοι πρὸς ταῦτα εἴποιτε· ὦ Σώκρατες, νῦν μὲν Ἀνύτῳ οὐ πεισόμεθα, ἀλλ' ἀφίεμέν σε, ἐπὶ τούτῳ μέντοι, ἐφ' ᾧτε μηκέτι ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσει διατρίβειν μηδὲ φιλοσοφεῖν· ἐὰν δὲ ἁλῷς ἔτι τοῦτο πράττων, ἀποθανεῖ· εἰ οὖν με, ὅπερ εἶπον, ἐπὶ τούτοις ἀφίοιτε, εἴ- D ποιμ' ἂν ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ὑμᾶς, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀσπάζομαι μὲν καὶ φιλῶ, πείσομαι δὲ μᾶλλον τῷ θεῷ ἢ ὑμῖν, καὶ

εἶνε δὲ οὗτοι· πρῶτον μέν, ὅτι ἀνυποτακτῶν εἰς τὸν θεόν, τότε θὰ ἦτο τῇ ἀληθείᾳ ἀσεβὴς καὶ δικαίως θὰ εἶχε κατηγορηθῇ, δεύτερον δὲ ὅτι δὲν θὰ ἦτο διόλου σοφός, ἂν φοβούμενος τὸν θάνατον, ὃν ἀγνοεῖ ἂν εἶνε ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἠδίκει καὶ ἠπείθει τῷ βελτίονι, ὅπερ γινώσκει σαφῶς ὅτι εἶνε κακὸν καὶ αἰσχρόν.

1 *τούτῳ ἄν.* Συμπλήρου· *φαίην σοφώτερος εἶναι.*

7 *ὥςτε οὐδ' εἴ με νῦν* κ. τ. λ. Τὸ *οὐδὲ* ἀνήκει εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ὑποθ. λόγου, ἥν, ἀρχόμενος μέν, διενοεῖτο τοιάνδε· «οὐδ' οὕτω δέξομαι ἐπὶ τούτοις ἀφεθῆναι». Διὰ δὲ τὸ πλῆθος τῶν παρεμπεσόντων, λησμονήσας τὸν μίτον τοῦ λόγου, ἐπαναλαμβάνει μὲν τὴν ὑπόθεσιν ἀλλὰ κατ' εὐκτ. ἤδη (εἴ με ἀφίοιτε), ἐπιφέρει δὲ τὴν ἀπόδοσιν *εἴποιμι ἄν*, ἐν ᾗ ὁ *οὐδὲ* οὐδεμίαν ἔχει πλέον θέσιν.

10 *εἰ διαφευξοίμην.* Τὸ *διαφεύγω* διαφέρει τοῦ ἀποφεύγω, σημαῖνον ὅτι ἔνοχος ὤν, διὰ πλαγίων καὶ σκοτίων μέσων γλυτώνω, ἐν ᾧ τὸ ἀποφεύγω = νομίμως καὶ εὐθέως ἀπολύομαι ὑπὸ τῶν δικαστῶν.

17 *ἀσπάζομαι μὲν καὶ φιλῶ, πείσομαι δὲ μᾶλλον τῷ θεῷ.* Εὐσχήμων τρόπος ἀρνήσεως καὶ ἀποποιήσεως. Σοφοκλ. Αἴας 112

Χαίρειν, Ἀθάνα, τἄλλ' ἐγώ σ' ἐφίεμαι·
Κεῖνος δὲ τίσει τήνδε, κοὐκ ἄλλην δίκην.

Καὶ ἡμεῖς. Ὅ,τι ἄλλο θέλετε, δὲν σᾶς χαλῶ τὸ χατῆρι· ἀλλὰ ....

18 *πείσομαι δὲ μᾶλλον τῷ θεῷ ἢ ὑμῖν.* Παρβλ. τὸ Σοφόκλειον

Κρεῖσσον θεοῖς γὰρ ἢ βροτοῖς χάριν φέρειν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἕωςπερ ἂν ἐμπνέω καὶ οἷός τε ὦ, οὐ μὴ παύσωμαι φιλο-
σοφῶν καὶ ὑμῖν παρακελευόμενός τε καὶ ἐνδεικνύμενος ὅτῳ
ἂν ἀεὶ ἐντυγχάνω ὑμῶν, λέγων οἷάπερ εἴωθα, ὅτι ὦ
ἄριστε ἀνδρῶν, Ἀθηναῖος ὤν, πόλεως τῆς μεγίστης καὶ
εὐδοκιμωτάτης εἰς σοφίαν καὶ ἰσχύν, χρημάτων μὲν οὐκ
αἰσχύνει ἐπιμελούμενος, ὅπως σοι ἔσται ὡς πλεῖστα, καὶ
δόξης καὶ τιμῆς, φρονήσεως δὲ καὶ ἀληθείας καὶ τῆς E
ψυχῆς, ὅπως ὡς βελτίστη ἔσται, οὐκ ἐπιμελεῖ οὐδὲ φρον-
τίζεις; καὶ ἐάν τις ἡμῶν ἀμφισβητῇ καὶ φῇ ἐπιμελεῖσθαι,
οὐκ εὐθὺς ἀφήσω αὐτὸν οὐδ' ἄπειμι, ἀλλ' ἐρήσομαι αὐτὸν
καὶ ἐξετάσω καὶ ἐλέγξω, καὶ ἐάν μοι μὴ δοκῇ κεκτῆσθαι
ἀρετήν, φάναι δέ, ὀνειδιῶ, ὅτι τὰ πλείστου ἄξια περὶ ἐλα- 30
χίστου ποιεῖται, τὰ δὲ φαυλότερα περὶ πλείονος. ταῦτα
καὶ νεωτέρῳ καὶ πρεσβυτέρῳ, ὅτῳ ἂν ἐντυγχάνω, ποιήσω,
καὶ ξένῳ καὶ ἀστῷ, μᾶλλον δὲ τοῖς ἀστοῖς, ὅσῳ μου ἐγγυ-
τέρω ἐστὲ γένει. ταῦτα γὰρ κελεύει ὁ θεός, εὖ ἴστε, καὶ

καὶ τὸ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου· «Πειθαρχεῖν χρὴ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις».

1 *ἕωςπερ ἂν ἐμπνέω* = ἐν ὅσῳ ἀναπνέω, ζῶ. Πολιτ. 368 c. Μὴ οὐδ' ὅσιον ᾖ, παραγενόμενον δικαιοσύνῃ κακηγορουμένῃ, ἀπαγορεύειν καὶ μὴ βοηθεῖν ἔτι ἐμπνέοντα καὶ δυνάμενον φθέγγεσθαι».

οὐ μὴ παύσωμαι. Ἐλλειπτ. οὐκ ἔστι φόβος μὴ παύσωμαι. Ἡ ἄρνησις διὰ τοῦ *οὐ μὴ* γίνεται ἰσχυροτέρα (Εὐαγγ. Ἰω. «οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα».

4 *πόλεως τῆς μεγίστης*. Πόλιν λέγει πάντας τοὺς Ἀθηναίους πολίτας, τοὺς καθ' ἅπασαν τὴν Ἀττικὴν οἰκοῦντας.

5 *εὐδοκιμωτάτης εἰς σοφίαν καὶ ἰσχύν*. Θουκ. Β'· «ξυνελών τε λέγω τήν τε πᾶσαν πόλιν τῆς Ἑλλάδος παίδευσιν εἶναι». Πρωταγ. 37 d· «κατ' αὐτὸ τοῦτο νῦν συνεληλυθότας τῆς τε Ἑλλάδος εἰς αὐτὸ τὸ πρυτανεῖον τῆς σοφίας» κ.τ.λ. Τὸ *ἰσχὺν* ἐκλάμβανε ἐπί τε τῆς ὑλικῆς καὶ ἐπὶ τῆς ἠθικῆς δυνάμεως τῆς πόλεως.

10 *οὐδ' ἄπειμι*. Μέλλ. χρ. οὐ ἐνεστὼς λαμβάνεται τὸ *ἀπέρχομαι*.

12 *φάναι δέ*. Τὸ ἐξήρτησεν ἐκ τοῦ *δοκῇ*, ἵνα σημάνῃ οὐχὶ ἁπλῶς τὸ *φάναι*, ἀλλὰ τὸ *ψευδῶς φάναι*, ὅπερ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς δόξης, ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ Σωκράτους = Ἐὰν (ἐλέγχων) τὸν εὕρω ὅτι δὲν ἔχει πράγματι ἀρετήν, ἀλλ' ὅτι λέγει *μόνον* ὅτι ἔχει, κ.τ.λ. Τὸ *φημὶ* δὲν εἶναι ἁπλῶς = *λέγω*, ἀλλὰ *λέγω ναί, καταφάσκω, βεβαιῶ τι*. Γοργ. 475 e· «ἢ φάθι, ἢ μή, ἃ ἐρωτῶ» = ἢ εἰπὲ *ναί*, ἢ εἰπὲ ὄχι, περὶ ὧν σε ἐρωτῶ.

15 *ὅσῳ μου ἐγγυτέρω ἐστὲ γένει*. Ἐγγύς, ἐγγυτέρω, ἐγγυτάτω καὶ ἐγγύτατα. Κατὰ τὴν ἔννοιαν ἀπαιτοῦσι γεν. *ἐγγύς τινος*. Ἐνταῦθα ἡ μὲν γεν. εἶνε τὸ *μου*· ἡ δὲ δοτ. *γένει* = κατὰ τὸ γένος, ὡς πρὸς τὸ γένος· ἡ δὲ δοτ. *ὅσῳ* χάριν τοῦ συγκρ. δηλοῦσα τὸ ποσὸν ἢ μέτρον τῆς διαφορᾶς. Λείπει ἔτι μία

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐγὼ οἴομαι οὐδέν πω ὑμῖν μεῖζον ἀγαθὸν γενέσθαι ἐν τῇ πόλει ἢ τὴν ἐμὴν τῷ θεῷ ὑπηρεσίαν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο πράττων ἐγὼ περιέρχομαι ἢ πείθων ὑμῶν καὶ νεωτέρους καὶ πρεσβυτέρους μήτε σωμάτων ἐπιμελεῖσθαι μήτε χρημάτων πρότερον μηδὲ οὕτω σφόδρα ὡς τῆς ψυχῆς, ὅπως B
ὡς ἀρίστη ἔσται, λέγων, ὅτι οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίγνεται, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς χρήματα καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἅπαντα καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. εἰ μὲν οὖν ταῦτα λέγων διαφθείρω τοὺς νέους, ταῦτ' ἂν εἴη βλαβερά· εἰ δέ τίς μέ φησιν ἄλλα λέγειν ἢ ταῦτα, οὐδὲν λέγει. πρὸς ταῦτα, φαίην ἄν, ὦ Ἀθηναῖοι, ἢ πείθεσθε Ἀνύτῳ ἢ μή, καὶ ἢ ἀφίετε ἢ μὴ ἀφίετε, ὡς ἐμοῦ οὐκ ἂν ποιήσοντος ἄλλα, οὐδ' εἰ μέλλω πολλάκις τεθνάναι C

γεν., ἥτις θὰ ἐδήλου τὸν β' ὅρον τῆς συγκρίσεως=ἐγγυτέρω τῶν ξένων. Ἀλλ' ὁ λόγος εἶνε προφανής, δι' ὃν τὴν παρέλειψε.

2 *τὴν ἐμὴν τῷ θεῷ ὑπηρεσίαν*. Συνετάχθη δοτ. ὅπως καὶ τὸ ῥῆμα *ὑπηρετεῖν*. Ὡσαύτως κατωτέρω (30 c) «περὶ τὴν τοῦ θεοῦ δόσιν ὑμῖν».

3 *ἢ πείθων* = διδάσκων καὶ προθυμούμενος πείθειν· ἂν δὲ πράγματι *ἔπειθεν* ἢ μή, τοῦτο δὲν δηλοῖ τὸ *πείθων*.

5 *πρότερον, μηδ' οὕτω σφόδρα, ὡς τῆς ψυχῆς*. Μετὰ τὸ πρότερον θὰ ἐπέφερε *τῆς ψυχῆς*· παρεμβληθέντος δὲ τοῦ *μηδ' οὕτω σφόδρα*, ἐπέφερεν *ὡς τῆς ψυχῆς*, προσαρμόσας πρὸς τὸ προσεχέστερον.

ὅπως ἔσται ὡς ἀρίστη· οὐχὶ τελ. πρότ. ὅπου ἡ ὁριστ. δὲν θὰ εἶχε τόπον· ἀλλ' ἐξηρτ. ἐρώτ. = νὰ φροντίζωσι περὶ τῆς ψυχῆς, πῶς θὰ εἶνε ὅσον τὸ δυνατὸν ἀρίστη·

8 *εἰ μὲν οὖν — ταῦτ' ἂν εἴη βλαβερά*. Ὁ Σωκ. ἐξέθηκε σαφῶς καὶ καθαρῶς περὶ τί περιστρέφεται ἡ διδασκαλία του. Ἀλλὰ ταῦτα οὐδὲν ἔχουσι κοινὸν πρὸς τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς καὶ τὰ καινὰ δαιμόνια, ἅτινα κατηγοροῦσιν αὐτοῦ. Λέγει λοιπὸν πρὸς τοὺς δικαστάς του· Αὕτη εἶνε ἡ ἀλήθεια καὶ ἐπὶ τοιούτῳ ἐγκλήματι ὀφείλετε νὰ μὲ κρίνητε· ἂν ταῦτα λέγων διαφθείρω τοὺς νέους, ἔστωσαν ταῦτα βλαβερά· στέργω νὰ καταδικασθῶ ἐπὶ τούτοις ὡς διαφθορεὺς τῶν νέων· οὐχὶ δὲ ἐφ' οἷς οἱ κατήγοροί μου λέγουσι· διότι δὲν εἶνε ἀληθῆ.

10 *πρὸς ταῦτα, φαίην ἄν*. Διὰ τοῦ *φαίην ἂν* ἀναλαμβάνει τὸ ἀνωτέρω (29 d) *εἴποιμ' ἂν ὑμῖν*, καὶ μᾶς ἀναμιμνήσκει ὅτι ὅλος ὁ προηγηθεὶς λόγος ἦτο πλαστὸς καὶ ὑποθετικός, ὅτι τοιαῦτα θὰ ἔλεγεν, ἂν οἱ δικασταὶ τῷ προέτεινον νὰ τὸν ἀπολύσωσιν ἐπὶ τοιούτοις ὅροις. Τὸ *φαίην ἂν* παρενθετικῶς· τὸ *πρὸς ταῦτα* οὐχὶ εἰς τὸ *φαίην ἄν*, ἀλλ' εἰς τὸ *ἢ πείθεσθε* κ.τ.λ. Ἑρμηνευτέον· «Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἤ, ταῦτα ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν (τὴν ἀλήθειαν δηλ. τοῦ πράγματος, ὁποίαν ἐγὼ σᾶς παρέστησα, καὶ τὴν γνώμην ἣν ἔχω περὶ τούτων) πείθεσθε ἢ μὴ κ.τ.λ.».

11 *ἢ πείθεσθε Ἀνύτῳ ἢ μὴ* κ.τ.λ. Προστακτικαί.

12 *ὡς ἐμοῦ οὐκ ἂν ποιήσοντος ἄλλα.*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΙΗ΄. Μὴ θορυβεῖτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἐμμείνατέ μοι οἷς ἐδεήθην ὑμῶν, μὴ θορυβεῖν ἐφ' οἷς ἂν λέγω, ἀλλ' ἀκούειν· καὶ γάρ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ὀνήσεσθε ἀκούοντες. μέλλω γὰρ οὖν ἄττα ὑμῖν ἐρεῖν καὶ ἄλλα, ἐφ' οἷς ἴσως βοήσεσθε· ἀλλὰ μηδαμῶς ποιεῖτε τοῦτο. εὖ γὰρ ἴστε, ἐὰν ἐμὲ ἀποκτείνητε τοιοῦτον ὄντα, οἷον ἐγὼ λέγω, οὐκ ἐμὲ μείζω βλάψετε ἢ ὑμᾶς αὐτούς· ἐμὲ μὲν γὰρ οὐδὲν ἂν βλάψειεν οὔτε Μέλητος οὔτε Ἄνυτος· οὐδὲ γὰρ ἂν δύναιτο· οὐ γὰρ οἴομαι θεμιτὸν εἶναι ἀμείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος D βλάπτεσθαι. ἀποκτείνειε μέντ' ἂν ἴσως ἢ ἐξελάσειεν ἢ ἀτιμώσειεν· ἀλλὰ ταῦτα οὗτος μὲν ἴσως οἴεται καὶ ἄλλος τίς που μεγάλα κακά, ἐγὼ δ' οὐκ οἴομαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ποιεῖν ἃ οὗτος νυνὶ ποιεῖ, ἄνδρα ἀδίκως ἐπιχειρεῖν ἀποκτιννύναι. Νῦν οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλοῦ δέω ἐγὼ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ ἀπολογεῖσθαι, ὥς τις ἂν οἴοιτο, ἀλλὰ ὑπὲρ ὑμῶν, μή τι ἐξαμάρτητε περὶ τὴν τοῦ θεοῦ δόσιν

Διὰ τούτου δὲν λέγει τι νέον, ἀλλὰ σαφέστερον ἢ ὅτι εἶπε διὰ τοῦ *πρὸς ταῦτα*. Ἡ μετ. *ποιήσοντος* δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ ὧδε· «Ποιεῖτε ἢ τόδε, ἢ τόδε, ὡς ἂν ποιήσαιτε περὶ ἀνθρώπου οὐ δυναμένου ποιεῖν ἄλλα παρὰ ταῦτα». Ὁμοίως Ξνφ. Κ. Ἀναβ. Α΄, γ΄, 6· «ὡς οὖν ἐμοῦ ἰόντος ὅποι καὶ ὑμεῖς οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε» = ἔχετε τοιάνδε γνώμην περὶ ἐμοῦ, οἵαν ἔχοιτ' ἂν περὶ ἀνθρώπου ἰόντος ὅποι καὶ ὑμεῖς.

1 *Μὴ θορυβεῖτε.* Ἡ ὑπερήφανος αὕτη γλῶσσα τοῦ Σωκ. ἐξήγειρε θύελλαν ἐν τῷ δικαστηρίῳ· διὸ διακόπτων τὸν λόγον τοὺς παρακαλεῖ νὰ μὴ θορυβῶσιν, ἀλλὰ νὰ ἀκούσωσιν ἐπ' ὠφελείᾳ ἑαυτῶν. Ἀντὶ δὲ διὰ προσηνεστέρων λόγων νὰ κατευνάσῃ τὴν θύελλαν, προαγγέλλει αὐτοῖς ὅτι θὰ ἀκούσωσιν ἔτι ἀηθέστερα ῥήματα, ἐφ' οἷς θὰ ἀναβοήσωσι. Ἡ ἀρετὴ εἶνε ἡ κρηπὶς τοῦ ἡρωϊσμοῦ!

9 *οὐ γὰρ οἴομαι θεμιτὸν εἶναι* κ.τ.λ. = κατὰ τοὺς θείους θεσμοὺς δὲν δύναται ὁ χειρότερος νὰ βλάψῃ τὸν καλλίτερον. Ἐπίστησον ἐπὶ τὸ ῥητορικὸν τέχνασμα τοῦ Σωκ. Προεῖπεν ὅτι, ἂν τὸν ἀποκτείνωσιν οἱ δικασταί, μᾶλλον θὰ βλάψωσιν ἑαυτοὺς ἢ αὐτόν. Πᾶσαι αἱ ἑπόμεναι κρίσεις του, ἃς ἐκφέρει κατὰ Ἀνύτου καὶ Μελήτου, ἥρμοζον κατὰ πάντων τῶν δικαστῶν ὅσοι θὰ κατεψήφιζον αὐτοῦ, καὶ ἡ σειρὰ τοῦ λόγου ἀπῄτει νὰ τὰς ἐκφέρῃ καὶ κατ' αὐτῶν ὧδε· «οὐκ ἐμὲ μείζω βλάψετε, ἢ ὑμᾶς αὐτούς· ἐμὲ μὲν γὰρ οὐδὲν ἂν βλάψαιτε· οὐδὲ γὰρ ἂν δύναισθε· οὐ γὰρ οἴομαι θεμιτὸν εἶναι ἀμείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος (ἢ ὑπὸ χειρόνων) βλάπτεσθαι· ἀποκτείναιτε μέντ' ἂν ἴσως ἢ ἐξελάσαιτε ἢ ἀτιμώσαιτε». Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ προσβάλῃ τοὺς δικαστάς, τὰς ἔστρεψε κατὰ τῶν δύο κατηγόρων του.

15 *ἀλλὰ ὑπὲρ ὑμῶν.* Παραλαμβάνεται ἐκ τῶν προηγουμένων τὸ *ἀπολογεῖσθαι*, ὅπερ ὅμως δὲν εὐαρμοστεῖ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὑμῖν ἐμοῦ καταψηφισάμενοι. ἐὰν γὰρ ἐμὲ ἀποκτείνητε, οὐ E ῥᾳδίως ἄλλον τοιοῦτον εὑρήσετε, ἀτεχνῶς, εἰ καὶ γελοιότερον εἰπεῖν, προσκείμενον τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὥςπερ ἵππῳ μεγάλῳ μὲν καὶ γενναίῳ, ὑπὸ μεγέθους δὲ νωθεστέρῳ καὶ δεομένῳ ἐγείρεσθαι ὑπὸ μύωπός τινος· οἷον δή μοι δοκεῖ ὁ θεὸς ἐμὲ τῇ πόλει προστεθεικέναι, τοιοῦτόν τινα, ὃς ὑμᾶς ἐγείρων καὶ πείθων καὶ ὀνειδίζων ἕνα ἕκαστον οὐδὲν παύομαι τὴν ἡμέραν ὅλην πανταχοῦ προσκαθίζων. 31 τοιοῦτος οὖν ἄλλος οὐ ῥᾳδίως ὑμῖν γενήσεται, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἐὰν ἐμοὶ πείθησθε, φείσεσθέ μου· ὑμεῖς δ' ἴσως τάχ' ἂν ἀχθόμενοι, ὥςπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι, κρούσαντες ἄν με, πειθόμενοι Ἀνύτῳ, ῥᾳδίως ἂν ἀποκτείναιτε, εἶτα τὸν λοιπὸν βίον καθεύδοντες διατελοῖτε ἄν, εἰ μή τινα ἄλλον ὁ θεὸς ὑμῖν ἐπιπέμψειε κηδόμενος ὑμῶν. ὅτι δ' ἐγὼ τυγχάνω ὢν τοιοῦτος, οἷος ὑπὸ τοῦ θεοῦ τῇ πόλει δεδόσθαι, ἐνθένδε ἂν κατανοήσαιτε· οὐ γὰρ ἀνθρωπίνῳ B

πλέον· ὡσαύτως δὲν εὐαρμοστεῖ πλέον ἡ ἐκ τοῦ *δέω* ἐξάρτησις. Συμπληρωτέον λοιπὸν ὧδε· «ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν τὸν λόγον ποιοῦμαι». Ὁ λόγος ἀπὸ ἀπολογητικοῦ μεταπίπτει εἰς παραινετικόν.

1 *οὐ ῥᾳδίως ἄλλον τοιοῦτον εὑρήσετε*, κ.τ.λ. Παρομοιάζει ἑαυτὸν πρὸς τὴν μυῖαν τὴν καταδιώκουσαν καὶ νύττουσαν τοὺς ἵππους· «Ὅπως ὁ μύωψ δὲν ἀπολείπει τὸν ἵππον τρέχοντα νὰ ἀπαλλαγῇ αὐτοῦ, ἀλλ' ἀεὶ *πρόσκειται* (εἶνε κοντά του), οὕτω καὶ ἐγὼ πρόσκειμαι ὑμῖν». Τοῦτο χαρακτηρίζει, ὡς γελοιότερον τοῦ πρέποντος, διὰ τὴν εὐτέλειαν τῆς παρομοιώσεως. Τὸ *πρόσκειμαι* παθητ. τοῦ *προστέθεικα*.

4 *ἵππῳ — νωθεστέρῳ*. Προέταξε τὰ φιλόφρονα ὀνόματα *μεγάλῳ καὶ γενναίῳ*, ἵνα μετριάσῃ τὸ ἐπαχθὲς τοῦ *νωθεστέρῳ*, ὅπερ καὶ αὐτὸ ἀποδίδει εἰς τὸ μεγεθος, οὐχὶ εἰς ἄλλην τινὰ κακίαν. Γενναῖος, ὁ εὐγενής, καὶ ὡς τοιοῦτος, ὑπερήφανος, ἀνδρεῖος κ.τ.τ. νωθὴς δέ, ὁ δυσκίνητος.

6 *προστεθεικέναι, τοιοῦτόν τινα*. Τὸ *τοιοῦτόν τινα* ἐπανάληψις τῆς ἐννοίας τοῦ οἷον, ἵνα διὰ τῶν ἑπομένων καταστήσῃ αὐτὸ σαφέστερον. Γοργ. 483 a· «ὃ δὴ καὶ σύ, τοῦτο τὸ σοφόν, κατανενοηκώς».

10 *ὑμεῖς δ' ἴσως — ῥᾳδίως ἂν ἀποκτείναιτε*. Τῶν ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ τριῶν *ἂν* ὁ α' καὶ ὁ τελευταῖός εἰσι τοῦ *ἀποκτείναιτε*· ὁ δὲ μέσος τοῦ *κρούσαντες* διότι τοῦτο εἶνε ἅμα μὲν ἀπόδοσις τοῦ *ἐγειρόμενοι*, ἅμα δὲ ὑπόθ. τοῦ *ἀποκτείναιτε ἄν*. Πολλάκις, ὅπου θὰ ἐξήρκει ἅπαξ τιθέμενος ὁ *ἄν*, τίθεται δὶς καὶ τρὶς κατὰ διαφόρους θέσεις τῆς προτάσεως. Γοργ. 475 e «οὔτ' ἂν ἐγώ, οὔτ' ἂν σύ, οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς δέξαιτ' ἂν μᾶλλον ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι».

13 *τὸν λοιπὸν βίον καθεύδοντες*. Τὸ καθεύδειν = κοιμᾶσθαι, ὑπνώσσειν· τὸ καταδαρθάνειν = κατακλίνεσθαι εἰς ὕπνον. Φαίδ. 71 c «λέγω δὲ τὸ μὲν καθεύδειν, τὸ δὲ ἐγρηγορέναι — καὶ τὰς γενέσεις αὐτοῖν, τὴν μὲν καταδαρ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἔοικε τὸ ἐμὲ τῶν μὲν ἐμαυτοῦ ἁπάντων ἠμεληκέναι καὶ ἀνέχεσθαι τῶν οἰκείων ἀμελουμένων τοσαῦτα ἤδη ἔτη, τὸ δὲ ὑμέτερον πράττειν ἀεί, ἰδίᾳ ἑκάστῳ προσιόντα ὥςπερ πατέρα ἢ ἀδελφὸν πρεσβύτερον, πείθοντα ἐπιμελεῖσθαι ἀρετῆς. καὶ εἰ μέν τι ἀπὸ τούτων ἀπέλαυον, καὶ μισθὸν λαμβάνων ταῦτα παρεκελευόμην, εἶχον ἄν τινα λόγον· νῦν δὲ ὁρᾶτε δὴ καὶ αὐτοί, ὅτι οἱ κατήγοροι, τἆλλα πάντα ἀναισχύντως οὕτω κατηγοροῦντες, τοῦτό γε οὐχ οἷοί τε ἐγένοντο ἀπαναισχυντῆσαι παρασχόμενοι μάρτυρα, ὡς ἐγώ C ποτέ τινα ἢ ἐπραξάμην μισθὸν ἢ ᾔτησα. ἱκανὸν γάρ, οἶμαι, ἐγὼ παρέχομαι τὸν μάρτυρα, ὡς ἀληθῆ λέγω, τὴν πενίαν.

ΙΘ΄. Ἴσως ἂν οὖν δόξειεν ἄτοπον εἶναι, ὅτι δὴ ἐγὼ ἰδίᾳ μὲν ταῦτα ξυμβουλεύω περιιὼν καὶ πολυπραγμονῶ, δημοσίᾳ δὲ οὐ τολμῶ ἀναβαίνων εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον ξυμβουλεύειν τῇ πόλει. τούτου δὲ αἴτιόν ἐστιν ὃ ὑμεῖς ἐμοῦ πολλάκις ἀκηκόατε πολλαχοῦ λέγοντος, ὅτι μοι D θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον γίγνεται [φωνή], ὃ δὴ καὶ ἐν τῇ γραφῇ ἐπικωμῳδῶν Μέλητος ἐγράψατο· ἐμοὶ δὲ τοῦτ' ἔστιν ἐκ παιδὸς ἀρξάμενον φωνή τις γιγνομένη, ἣ ὅταν γένηται, ἀεὶ ἀποτρέπει με τοῦτο ὃ ἂν μέλλω πράττειν, προτρέπει δὲ οὔποτε· τοῦτ' ἔστιν ὅ μοι ἐναντιοῦται τὰ πολιτικὰ πράττειν. καὶ παγκάλως γέ μοι δοκεῖ ἐναντιοῦσθαι·

θάνειν εἶναι, τὴν δὲ ἀνεγείρεσθαι». Πολλάκις δ' ὅμως λαμβάνεται τὸ καταδαρθάνειν ἀντὶ τοῦ καθεύδειν.

2 *τὸ δὲ ὑμέτερον πράττειν*· ἐπιδιώκω τὸ ὑμέτερον συμφέρον. Ὅμοιον τὸ Γοργ. 455 c «καὶ ἐμὲ νῦν νόμισον καὶ τὸ σὸν σπεύδειν».

10 *ἱκανὸν παρέχομαι τὸν μάρτυρα τὴν πενίαν*. Σύμπτυξις δύο προτάσεων· «παρέχομαι μάρτυρα τὴν πενίαν, ἱκανὸν ὄντα (μάρτυρα)»· ὥστε τὸ *μάρτυρα* εἶνε ἅμα κατηγ. τοῦ *πενίαν* καὶ ὑποκ. τοῦ *ἱκανὸν ὄντα*.

15 ***τούτου δὲ αἴτιον*** κ.τ.λ. Ἐρχόμενος νὰ δηλώσῃ τὸ αἴτιον δι' ὃ δὲν ἐπολιτεύετο, ἐπιλαμβάνεται τῆς εὐκαιρίας νὰ εἴπῃ τὰ δέοντα περὶ τοῦ δαιμονίου του, ἐφ' οὗ καὶ μόνου κυρίως εἰπεῖν ἐστηρίχθη ἅπασα ἡ σκευωρηθεῖσα κατηγορία. Πρβλ. Εὐθύφρ. 3 b.

17 ***θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον***. Ἐν παντὶ τῷ περὶ τοῦ δαιμονίου λόγῳ ὁ Σωκ. ἐπιμελεῖται νὰ μεταχειρίζηται τὴν λέξιν ὡς ἐπίθετον (Ἐπιθ εἰσαγ. σελ. 27),

18 *ἐπικωμῳδῶν* = διαστρέφων ὅπως οἱ κωμῳδιοποιοί· διότι ὁ Μ. ἔγραψε περὶ πολλῶν δαιμονίων (οὐσιαστ. πληθυντ. ἀριθ).

22 ***καὶ παγκάλως***. Τὰ θεόπνευστα τοῦ δαιμονίου κελεύσματα, καὶ ὡς τοιαῦτα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

εὖ γὰρ ἴστε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ἐγὼ πάλαι ἐπεχείρησα
πράττειν τὰ πολιτικὰ πράγματα, πάλαι ἂν ἀπολώλη καὶ
οὔτ' ἂν ὑμᾶς ὠφελήκη οὐδὲν οὔτ' ἂν ἐμαυτόν· καί μοι μὴ E
ἄχθεσθε λέγοντι τἀληθῆ· οὐ γάρ ἐστιν ὅςτις ἀνθρώπων
σωθήσεται, οὔτε ὑμῖν οὔτε ἄλλῳ πλήθει οὐδενὶ γνησίως
ἐναντιούμενος καὶ διακωλύων πολλὰ ἄδικα καὶ παράνομα
ἐν τῇ πόλει γίγνεσθαι, ἀλλ' ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν τῷ ὄντι 32
μαχούμενον ὑπὲρ τοῦ δικαίου, καὶ εἰ μέλλει ὀλίγον χρόνον
σωθήσεσθαι, ἰδιωτεύειν ἀλλὰ μὴ δημοσιεύειν.

Κ'. Μεγάλα δ' ἔγωγε ὑμῖν τεκμήρια παρέξομαι τούτων, οὐ λόγους, ἀλλ' ὃ ὑμεῖς τιμᾶτε, ἔργα. ἀκούσατε δή μου τὰ ἐμοὶ ξυμβεβηκότα, ἵνα εἰδῆτε, ὅτι οὐδ' ἂν ἑνὶ ὑπεικάθοιμι παρὰ τὸ δίκαιον δείσας θάνατον, μὴ ὑπείκων δὲ ἅμ' ἂν ἀπολοίμην. ἐρῶ δὲ ὑμῖν φορτικὰ μὲν καὶ δικανικά,
ἀληθῆ δέ. ἐγὼ γάρ, ὦ Ἀθηναῖοι, ἄλλην μὲν ἀρχὴν οὐδε- B
μίαν πώποτε ἦρξα ἐν τῇ πόλει, ἐβούλευσα δέ· καὶ ἔτυχεν

ὑπὲρ τὸν ἀνθρώπινον λόγον ὄντα, ἀποφαίνει καὶ πρὸς τοῦτον συνᾴδοντα.

4 *οὐ γάρ ἐστιν ὅςτις* κ.τ.λ. Ἐκφέρει τὴν καταδίκην τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος ἐν γένει, οὐχὶ μόνον τοῦ Ἀθηναϊκοῦ.

8 *καὶ εἰ μέλλει ὀλίγον χρόνον*. Ὁ καὶ εἰς τὸ *ὀλίγον χρόνον*.

11 *ὃ ὑμεῖς τιμᾶτε, ἔργα*. Τοῦτο ἐλέχθη περιποιητικώτερον ἢ ἀληθέστερον. Ὅτι οἱ Ἀθ. ἐτίμων τὰ ἔργα ἔχει ὀρθῶς· ἀλλ' ὅτι δὲν ἐτίμων τοὺς λόγους μᾶλλον τῶν ἔργων, ἧττον ὀρθῶς. Γοργ. 416 e· «δεινὰ μέντ' ἂν πάθοις, ὦ βέλτιστε, εἰ Ἀθήναζε ἀφικόμενος, οὗ τῆς Ἑλλάδος πλείστη ἐστὶν ἐξουσία τοῦ λέγειν, ἔπειτα σὺ ἐνταῦθα τούτου μόνος ἀτυχήσαις».

12 *οὐδ' ἂν ἑνὶ ὑπεικάθοιμι*. Τὸ διαλελυμένον *οὐδ' ἂν ἑνὶ* ἐντονώτερον τοῦ συνθέτου *οὐδενί*. Ἡ κατάλ. *-άθειν* τὸ μετὰ προσπαθείας καὶ ἐπιμονῆς ποιεῖν τι. Εὐθύφρ. 15 d «ἄνδρα πρεσβύτην πατέρα διωκάθειν φόνου».

24 *φορτικὰ καὶ δικανικά*. Φορτικὰ μὲν τὰ ὀνομάζει ὡς περιαυτολογήματα, ἅτινα πᾶς τις ἐπαχθῶς ἀκούει. Δικανικὰ δέ, κατὰ τὸ ἔθος τῶν δικανικῶν ῥητόρων, ὅπερ ἀκριβῶς μᾶς παρέστησεν ὁ Λυσίας (12,38)· «Ἐν τῇδε τῇ πόλει εἰθισμένον ἐστί, πρὸς μὲν τὰ κατηγορημένα μηδὲν ἀπολογεῖσθαι, περὶ δὲ σφῶν αὐτῶν ἕτερα λέγοντες ἐνίοτε ἐξαπατῶσιν, ὑμῖν ἀποδεικνύντες ὡς στρατιῶται ἀγαθοί εἰσιν, ἢ ὡς πολλὰς τῶν πολεμίων ναῦς ἔλαβον τριηραρχήσαντες, ἢ πόλεις πολεμίας οὔσας φίλας ἐποίησαν».

16 *ἐβούλευσα δὲ* = ἐγενόμην δὲ βουλευτής. Ἡ βουλὴ τῶν Ἀθηναίων συνέκειτο ἐκ 500 κληρουμένων κατ' ἐνιαυτόν, 50 ἐξ ἑκάστης τῶν 10 φυλῶν. Διαιρουμένου τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς 10 ἴσα μέρη (35-38 ἡμέρας), καθ' ἕκαστον τούτων *ἐπρυτάνευεν* ἑκάστη φυλή, δηλ. οἱ 50 ἑκάστης φυλῆς, ἐκ τῶν πρυτάνεων δ' ἐκληροῦτο καθ' ἡμέραν εἷς πρόεδρος ἢ ἐπιστάτης, ὅςτις προήδρευε

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἡμῶν ἡ φυλὴ Ἀντιοχὶς πρυτανεύουσα, ὅτε ὑμεῖς τοὺς δέκα στρατηγοὺς τοὺς οὐκ ἀνελομένους τοὺς ἐκ τῆς ναυμαχίας ἐβούλεσθε ἀθρόους κρίνειν, παρανόμως, ὡς ἐν τῷ ὑστέρῳ χρόνῳ πᾶσιν ὑμῖν ἔδοξε. τότ' ἐγὼ μόνος τῶν πρυτάνεων ἠναντιώθην ὑμῖν μηδὲν ποιεῖν παρὰ τοὺς νόμους καὶ ἐναντία ἐψηφισάμην· καὶ ἑτοίμων ὄντων ἐνδεικνύναι με καὶ ἀπάγειν τῶν ῥητόρων, καὶ ὑμῶν κελευόντων καὶ βοώντων, μετὰ τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου ᾤμην μᾶλλόν με C
δεῖν διακινδυνεύειν ἢ μεθ' ὑμῶν γενέσθαι μὴ δίκαια βουλομένων, φοβηθέντα δεσμὸν ἢ θάνατον. καὶ ταῦτα μὲν ἦν ἔτι δημοκρατουμένης τῆς πόλεως· ἐπειδὴ δὲ ὀλιγαρχία ἐγένετο, οἱ τριάκοντα αὖ μεταπεμψάμενοί με πέμπτον αὐτὸν

τῆς τε βουλῆς συνεδριαζούσης καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ, καὶ παρελάμβανε τὰς κλεῖς τοῦ ἐν τῇ ἀκροπόλει θησαυροῦ, τὰς τῶν ἀρχείων, καὶ τὴν σφραγῖδα τῆς πόλεως.

2 *τοὺς ἐκ τῆς ναυμαχίας*. Βραχυλογία ἐπὶ βραχυλογίας = οὐκ ἀνείλοντο τοὺς ἐν τῇ ναυμαχίᾳ (ἀπολομένους) ἐκ τῆς ναυμαχίας δηλ. ἐκ τῆς θαλάσσης εἰς ἣν ναυμαχοῦντες ἔπεσον.

4 *ἐγὼ μόνος τῶν πρυτάνεων ἠναντιώθην*. Λεπτομερέστερον διηγεῖται τα πράγματα Ξενφ. Ἑλλ. Α', 7. Πρῶτον μὲν ἡ βουλή, προτείναντος Καλλιξένου, εἰσήνεγκε γνώμην εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ ψηφίσωσι πάντες οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ πάντων τῶν κατηγορουμένων ἀθρόων, τουτέστιν ἑκάστη ψῆφος νὰ εἶνε ἢ ἀθῳωτικὴ ἢ καταδικαστικὴ πάντων. Τοῦτο δὲ ἦτο καὶ ἄδικον καὶ παράνομον· ἄδικον μὲν διότι ἦτο ἐνδεχόμενον τινὲς μὲν τῶν στρατηγῶν νὰ ἦσαν πράγματι ἔνοχοι, ἄλλοι δὲ ἀθῷοι, ὅπως καὶ τῷ ὄντι εἷς τῶν κατηγορουμένων στρατηγῶν, καταποντισθέντος τοῦ πλοίου του, ἐσώθη ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, ὥστε αὐτὸς ἐδεῖτο ἀναιρέσεως, καὶ δικαιότερον θὰ ἦτο μετὰ τῶν κατηγορούντων ἢ τῶν κατηγορουμένων· παράνομον δὲ διότι τὸ Καννωνοῦ ψήφισμα ῥητῶς ἐκέλευε νὰ κρίνηται ἕκαστος τῶν κατηγορουμένων δι' ἰδίας ψήφου. Διὰ τοῦτο τῶν πρυτάνεων τινές, οἱ μᾶλλον φιλοδίκαιοι, δὲν ἤθελον νὰ ἐπιψηφίσωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν παρὰ τὸν νόμον. Ἀλλ' ὁ μιαρὸς Καλλίξενος καὶ ὁ ὄπισθεν αὐτοῦ μαινόμενος ὄχλος ἐβόων νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς δίκην οἱ ἀρνούμενοι· φοβηθέντες δ' οἱ πρυτάνεις ἐνέδωκαν, πλὴν τοῦ προεδρεύοντος Σωκράτους, ὅστις μέχρι τέλους ἔλεγεν ὅτι θὰ ἐνεργήσῃ πάντα κατὰ τὸν νόμον.

6 *ἑτοίμων ὄντων ἐνδεικνύναι με καὶ ἀπάγειν τῶν ῥητόρων*. Ῥήτορας νοεῖ τοὺς περὶ τὸν Καλλίξενον καὶ Λυκίσκον. Περὶ ἐνδείξεως καὶ ἀπαγωγῆς ὅρα εἰσαγ. 244.

11 *ἐπειδὴ δὲ ὀλιγαρχία ἐγένετο*. Ἡ ἐν τῇ προηγουμένῃ περιστάσει διαγωγὴ τοῦ Σωκ. ἠδύνατο νὰ ἑρμηνευθῇ ὡς ἀντιδημοκρατική· ἡ ἑπομένη ὡς ἀντιαριστοκρατική. Συνδυαζόμεναι ἀμφότεραι ἀποδεικνύουσιν ἕνα σταθερὸν χαρακτῆρα ἀνδρὸς μὴ βλέποντος εἰς πρόσωπον ἀνθρώπου, ἀλλὰ πειθαρχοῦντος Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις.

12 *με πέμπτον αὐτόν*. Συνήθης τοῖς ἀρχαίοις τρόπος τοῦ δηλοῦν βραχυλογικῶς τὸν ὅλον ἀριθμὸν τῶν αἱρεθέν-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

εἰς τὴν θόλον προσέταξαν ἀγαγεῖν ἐκ Σαλαμῖνος Λέοντα τὸν Σαλαμίνιον, ἵνα ἀποθάνοι· οἷα δὴ καὶ ἄλλοις ἐκεῖνοι πολλοῖς πολλὰ προσέταττον, βουλόμενοι ὡς πλείστους ἀναπλῆσαι αἰτιῶν· τότε μέντοι ἐγὼ οὐ λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ D
αὖ ἐνεδειξάμην, ὅτι ἐμοὶ θανάτου μὲν μέλει, εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν, οὐδ' ὁτιοῦν, τοῦ δὲ μηδὲν ἄδικον μηδ' ἀνόσιον ἐργάζεσθαι, τούτου δὲ τὸ πᾶν μέλει. ἐμὲ γὰρ ἐκείνη ἡ ἀρχὴ οὐκ ἐξέπληξεν οὕτως ἰσχυρὰ οὖσα, ὥςτε ἄδικόν τι ἐργάσασθαι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τῆς θόλου ἐξήλθομεν, οἱ μὲν τέτταρες ᾤχοντο εἰς Σαλαμῖνα καὶ ἤγαγον Λέοντα, ἐγὼ δὲ ᾠχόμην ἀπιὼν οἴκαδε. καὶ ἴσως ἂν διὰ ταῦτα ἀπέθανον, εἰ μὴ ἡ ἀρχὴ διὰ ταχέων κατελύθη· καὶ τούτων ὑμῖν ἔσονται πολλοὶ μάρτυρες. E

ΚΑ'. Ἆρ' οὖν ἄν με οἴεσθε τοσάδε ἔτη διαγενέσθαι, εἰ

των στρατηγῶν, πρέσβεων καὶ ἐν γένει ἐπιτρόπων τινὸς πράξεως. Ὀνομάζουσιν ἕνα μόνον τὸν ἀξιολογώτατον, εἰς τοῦτον δὲ ἐπιθέτουσι τὸ ταχτικὸν ἐπίθετον τὸ δηλοῦν τὸν τελευταῖον ἐν τῇ ἀριθμητικῇ τάξει.

Τῶν πέντε τούτων ἦτο καί τις Μέλητος. Ἀνδοκ. Α', 94· «Μέλητος οὑτοσὶ ἀπήγαγεν ἐπὶ τῶν Τριάκοντα Λέοντα .. καὶ ἀπέθανεν ἄκριτος». Φανερὸν ὅτι εἶνε ἄλλος τις παρὰ τὸν τοῦ Σωκ. κατήγορον.

1 *εἰς τὴν θόλον*. Οἰκοδόμημα θολοειδὲς παρὰ τὸ βουλευτήριον κείμενον, ἐν ᾧ συνήρχοντο καὶ συνεδείπνουν οἱ πρυτάνεις (ἄλλο παρὰ τὸ πρυτανεῖον). Οἱ Τριάκοντα ἐγκατέστησαν ἐν τῇ θόλῳ τὸ ἀρχεῖον καὶ συνηδρίαζον.

Λέοντα τὸν Σαλαμίνιον. Ξενοφ. Ἑλλ. Β', γ', 39.

2 *ἵνα ἀποθάνοι*. Ἐλέγετο ἐνεργ. ἀποκτείνω τινά, καὶ παθ. ἀποθνήσκω ὑπό τινος.

3 *βουλόμενοι ὡς πλείστους ἀναπλῆσαι αἰτιῶν*. Θέλοντες νὰ ἔχωσιν ὡς πλείστους μετόχους καὶ συνενόχους τῶν κακουργιῶν των, ἵνα οὕτως ἑδραιώσωσι τὴν ἀρχήν των. Ἔπιθι παρὰ Ξνφ. Ἑλλ. Β', γ', 39 τὸν λόγον Θηραμένους. Ἀναπίμπλημί τινά τινος, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ῥυπαροῦ ὑλικῶς καὶ ἠθικῶς = ῥυπαίνω, μολύνω τινά.

5 *εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν*. Εὐθυδ. 283 e· «Ξένε Θούριε, εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν, εἶπον ἄν, *σοὶ εἰς κεφαλὴν*» (= νὰ πέσουν κατὰ τῆς κεφαλῆς σου τὰ δύσφημα λόγια ποῦ λέγεις). Ὅπως μεταχειριζόμεθα σήμερον τὸ *μὲ συμπάθιο*, ὅταν προτιθέμεθα νὰ εἴπωμέν τι ἀπρεπές. Ἐνταῦθα τὸ ἀπρεπὲς καὶ τῶν ἀγροίκων ἴδιον κεῖται ἐν τῷ *ἐμοὶ θανάτου μέλει οὐδ' ὁτιοῦν*· διότι εἶνε ὑπερβολή, πρὸς ἃς οἱ ἄγροικοι ῥέπουσι (μ' ἐσκότωσε, μὲ ἀφάνισε, μὲ κατέστρεψε, τρελλαίνομαι κ.τ.τ. δι' ὅλως παραμικρὰ πράγματα!)

6 *οὐδ' ὁτιοῦν — τὸ πᾶν μέλει*. Περὶ τῶν αἰτιατ. τούτων ὅρα ἔμπροσθεν 24c.

11 *καὶ ἴσως ἂν διὰ ταῦτα ἀπέθανον*. Περὶ τῶν σχέσεων τοῦ Σωκ. πρὸς τοὺς Τριάκοντα ἔπιθι Ξνφ. Ἀπομν. Α', 6', 29-38.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἔπραττον τὰ δημόσια, καὶ πράττων ἀξίως ἀνδρὸς ἀγαθοῦ
ἐβοήθουν τοῖς δικαίοις καί, ὥςπερ χρή, τοῦτο περὶ πλεί-
στου ἐποιούμην; πολλοῦ γε δεῖ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· οὐδὲ
γὰρ ἂν ἄλλος ἀνθρώπων οὐδείς. ἀλλ' ἐγὼ διὰ παντὸς τοῦ 33
βίου δημοσίᾳ τε, εἴ πού τι ἔπραξα, τοιοῦτος φανοῦμαι,
καὶ ἰδίᾳ ὁ αὐτὸς οὗτος, οὐδενὶ πώποτε ξυγχωρήσας οὐδὲν
παρὰ τὸ δίκαιον οὔτε ἄλλῳ οὔτε τούτων οὐδενί, οὓς οἱ
διαβάλλοντες ἐμέ φασιν ἐμοὺς μαθητὰς εἶναι. ἐγὼ δὲ διδά-
σκαλος μὲν οὐδενὸς πώποτ' ἐγενόμην· εἰ δέ τίς μου λέγον-
τος καὶ τὰ ἐμαυτοῦ πράττοντος ἐπιθυμεῖ ἀκούειν, εἴτε
νεώτερος εἴτε πρεσβύτερος, οὐδενὶ πώποτε ἐφθόνησα, οὐδὲ
χρήματα μὲν λαμβάνων διαλέγομαι, μὴ λαμβάνων δὲ οὔ, B
ἀλλ' ὁμοίως καὶ πλουσίῳ καὶ πένητι παρέχω ἐμαυτὸν
ἐρωτᾶν, ἐάν τις βούληται, καὶ ἀποκρινόμενος ἀκούειν ὧν
ἂν λέγω. καὶ τούτων ἐγὼ εἴτε τις χρηστὸς γίγνεται εἴτε
μή, οὐκ ἂν δικαίως τὴν αἰτίαν ὑπέχοιμι, ὧν μήτε ὑπε-
σχόμην μηδενὶ μηδὲν πώποτε μάθημα μήτε ἐδίδαξα. εἰ δέ
τίς φησι παρ' ἐμοῦ πώποτέ τι μαθεῖν ἢ ἀκοῦσαι ἰδίᾳ ὅ τι
μὴ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, εὖ ἴστε, ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγει.

ΚΒ'. Ἀλλὰ διὰ τί δή ποτε μετ' ἐμοῦ χαίρουσί τινες

3 *οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλος ἀνθρώπων.* Συμπλήρου *διεγένετο.*

7 *οὔτε τούτων οὐδενὶ* κ.τ.λ. Κριτίᾳ τε καὶ Ἀλκιβιάδῃ, καὶ τοῖς τοιούτοις, ὧν τῆς κακουργίας ᾐτιῶντο τὸν Σωκ. ὡς δῆθεν διδάσκαλον αὐτῶν.

8 *ἐγὼ δὲ διδάσκαλος* κ.τ.λ. Οὐδενὸς ἐγενόμην ἐξ ἐπαγγέλματος διδάσκαλος, ἀλλ' *ἔπραττον τὰ ἐμαυτοῦ*, δηλ. ἐξετέλουν τὴν ἐντολήν, ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ θεοῦ.

13 *ἀλλ' ὁμοίως — ὧν ἂν λέγω.* Σύμπλεκε καὶ συμπλήρου ὧδε· «Ἀλλὰ παρέχω ἐμαυτὸν ὁμοίως καὶ πλουσίῳ καὶ πένητι, ἐάν τις βούληται ἐρωτᾶν, καὶ ἀποκρινόμενος, ἀκούειν ὧν ἂν λέγω». Ὁ Σωκ. δὲν ἀπήγγελλε λόγους μακροὺς ἀκροαματικούς, ἀλλὰ διελέγετο· κατὰ δύο λοιπὸν τρόπους ἠδύνατο ὁ βουλόμενος νὰ μανθάνῃ παρ' αὐτοῦ· ἢ ἐρωτῶν, ὅτε ὁ Σωκ. ἀπεκρίνετο πρὸς πάντα ἀδιακρίτως, ἢ ἐρωτώμενος ὑπὸ Σωκρ. καὶ ἀποκρινόμενος.

15 *καὶ τούτων ἐγὼ* = τούτων τῶν ἀνδρῶν· γενικὴ τοῦ *τὴν αἰτίαν ὑπέχοιμι.* Ὡσαύτως τὸ κατωτέρω *ὧν μηδενὶ* = ὧν ἀνδρῶν.

18 *μαθεῖν ἢ ἀκοῦσαι ἰδίᾳ.* Ἰδιαιτέρως, ἐν μυστικῇ διδασκαλίᾳ· διότι, ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι πράγματι διέφθειρεν ὁ Σωκ. τοὺς ἐπιφανεῖς νέους, ὥςτε νὰ ἀποβῶσιν ἀντιδημοτικοί, πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν καὶ ὅτι ἡ τούτων διδασκαλία δὲν ἐγίνετο δημοσίᾳ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐπὶ τῶν τραπεζῶν, ἀλλ' ἰδιαιτέρως.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πολὺν χρόνον διατρίβοντες; ἀκηκόατε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, C πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐγὼ εἶπον, ὅτι ἀκούοντες χαίρουσιν ἐξεταζομένοις τοῖς οἰομένοις μὲν εἶναι σοφοῖς, οὖσι δ' οὔ· ἔστι γὰρ οὐκ ἀηδές. ἐμοὶ δὲ τοῦτο, ὡς ἐγώ φημι, προστέτακται ὑπὸ τοῦ θεοῦ πράττειν καὶ ἐκ μαντείων καὶ ἐξ ἐνυπνίων καὶ παντὶ τρόπῳ, ᾧπέρ τῷ ποτε καὶ ἄλλῳ θεία μοῖρα ἀνθρώπῳ καὶ ὁτιοῦν προσέταξε πράττειν. Ταῦτα, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ ἀληθῆ ἐστι καὶ εὐέλεγκτα. εἰ γὰρ δὴ ἔγωγε τῶν νέων τοὺς μὲν διαφθείρω, τοὺς δὲ διέ- D φθαρκα, χρῆν δήπου, εἴτε τινὲς αὐτῶν πρεσβύτεροι γενόμενοι ἔγνωσαν, ὅτι νέοις οὖσιν αὐτοῖς ἐγὼ κακὸν πώποτέ τι ξυνεβούλευσα, νυνὶ αὐτοὺς ἀναβαίνοντας ἐμοῦ κατηγορεῖν καὶ τιμωρεῖσθαι· εἰ δὲ μὴ αὐτοὶ ἤθελον, τῶν οἰκείων τινὰς τῶν ἐκείνων, πατέρας καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἄλλους τοὺς προσήκοντας, εἴπερ ὑπ' ἐμοῦ τι κακὸν ἐπεπόνθεσαν αὐτῶν οἱ οἰκεῖοι, νῦν μεμνῆσθαι [καὶ τιμωρεῖσθαι]. πάντως δὲ

8 *εὐέλεγκτα*· εὐκόλως ἐξελέγχεται ἡ ἀλήθεια αὐτῶν.

εἰ γὰρ δὴ κ. τ. λ. Ἐκφέρει τοὺς λόγους τοὺς ἀποδεικνύοντας τὴν ἀλήθειαν τῶν ἰσχυρισμῶν του.

9 *τοὺς μὲν διαφθείρω, τοὺς δὲ διέφθαρκα*· τοὺς *μὲν* = τοὺς νεωτέρους καὶ νῦν ἔτι συνόντας αὐτῷ· τοὺς *δὲ* = τοὺς παλαιοτέρους καὶ ἤδη πρεσβυτέρους γενομένους.

10 *εἴτε τινὲς αὐτῶν — εἰ δὲ μὴ αὐτοὶ ἤθελον* κ.τ.λ. Κατὰ τὴν α' ὁρμὴν τοῦ λόγου (*εἴτε τινὲς*) διενοεῖτο νὰ κατατάξῃ τοὺς ὑφ' ἑαυτοῦ διεφθαρμένους νέους εἰς δύο κατηγορίας· τὴν τῶν παλαιοτέρων, οἵτινες πρεσβύτεροι γενόμενοι ἐγνώρισαν τὴν διαφθοράν, καὶ τὴν τῶν νεωτέρων, οἵτινες αὐτοὶ μὲν ὡς τοιοῦτοι ἦσαν ἀνίκανοι νὰ γνωρίσωσι τὴν βλάβην των, ἀλλ' ἠδύναντο νὰ γνωρίσωσιν αὐτὴν οἱ οἰκεῖοι αὐτῶν, πατέρες ἢ ἀδελφοὶ πρεσβύτεροι. Προϊὼν δέ, ἐνενόησεν ὅτι καὶ αὐτῶν τῶν παλαιοτέρων τινὲς ἠδύναντο, ἐμμένοντες τῇ διαφθορᾷ, νὰ μὴ θέλωσι νὰ κατηγορήσωσι τοῦ ἀρεστοῦ αὐτοῖς διαφθορέως· ὤφειλε λοιπὸν νὰ ἐξαιρέσῃ τινὰς τούτων ἐκ τῆς α' κατηγορίας καὶ νὰ ὑπαγάγῃ ὑπὸ τὴν β' κατηγορίαν, ἐκείνων ὧν οἱ οἰκεῖοι θὰ ἐγνώριζον τὴν διαφθοράν. Οὕτω κατεσκεύασε τὸν λόγον ἀνακόλουθον· ἀντὶ μετὰ τὸ α' *εἴτε* νὰ ἐπιφέρῃ β' *εἴτε*, ἐπήνεγκεν *εἰ δὲ μή*· ὥστε ἡ β' αὕτη κατηγορία ἡ διὰ τοῦ *εἰ δὲ μὴ* περιλαμβάνει παλαιοτέρους διεφθαρμένους μὴ θέλοντας, καὶ νεωτέρους ἀνικάνους ὄντας, νὰ προσέλθωσι κατήγοροι τοῦ Σωκ. Κατ' ἀμφοτέρων τούτων ἀποφαίνεται τοῦτο κοινόν, ὅτι ἠδύναντο οἱ οἰκεῖοι αὐτῶν νὰ προσέλθωσι κατήγοροι.

15 *εἴπερ ὑπ' ἐμοῦ* κ.τ.λ. Δι' ἀναδρομῆς, ἐπανέρχεται εἰς τὴν α' ὑπόθεσιν ἐξ ἧς ὡρμήθη *εἰ γὰρ δὴ ἔγωγε*. Τοιαῦται ἀναδρομαί εἰσι συνήθεις παρὰ Πλάτ.

16 *νῦν μεμνῆσθαι*· τοῦ κακοῦ· μνησικακεῖν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πάρεισιν αὐτῶν πολλοὶ ἐνταυθοῖ, οὓς ἐγὼ ὁρῶ, πρῶτον
μὲν Κρίτων οὑτοσί, ἐμὸς ἡλικιώτης καὶ δημότης, Κριτο- E
βούλου τοῦδε πατήρ, ἔπειτα Λυσανίας ὁ Σφήττιος, Αἰσχίνου τοῦδε πατήρ, ἔτι Ἀντιφῶν ὁ Κηφισιεὺς οὑτοσί, Ἐπιγένους πατήρ· ἄλλοι τοίνυν οὗτοι, ὧν οἱ ἀδελφοὶ ἐν ταύτῃ τῇ διατριβῇ γεγόνασι, Νικόστρατος ὁ Θεοζοτίδου, ἀδελφὸς Θεοδότου — καὶ ὁ μὲν Θεόδοτος τετελεύτηκεν, ὥςτε οὐκ ἂν ἐκεῖνός γε αὐτοῦ καταδεηθείη —, καὶ Πάραλος ὅδε ὁ Δημοδόκου, οὗ ἦν Θεάγης ἀδελφός· ὅδε δὲ
Ἀδείμαντος ὁ Ἀρίστωνος, οὗ ἀδελφὸς οὑτοσὶ Πλάτων, 34
καὶ Αἰαντόδωρος, οὗ Ἀπολλόδωρος ὅδε ἀδελφός. καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐγὼ ἔχω ὑμῖν εἰπεῖν, ὧν τινα ἐχρῆν μάλιστα μὲν ἐν τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ παρασχέσθαι Μέλητον μάρ-

2 *Κρίτων*. Ὁ οἰκειότατα τῷ Σωκ. διακείμενος καί, ὡς εὔπορος, λίαν πιθανῶς καὶ διὰ χρημάτων βοηθῶν αὐτῷ ἐν ἀνάγκῃ. Κατωτέρω παρέχει ἑαυτὸν συνεγγυητὴν διὰ 30 μνᾶς. Ἐν τῷ φερωνύμῳ διαλόγῳ προτείνει τῷ Σωκ. νὰ φύγῃ ἀναδεχόμενος αὐτὸς τὴν φροντίδα καὶ τὰς δαπάνας. Ἐν τῷ Φαίδωνι παρίσταται περιέπων τὸν Σωκ. καὶ δεχόμενος τὰς τελευταίας του παραγγελίας, καὶ μετὰ τὴν ἐκπνοὴν συγκλείει αὐτοῦ τὸ στόμα καὶ τοὺς ὀφθαλμούς.

Ὁ υἱός του Κριτόβουλος ἦτο ὁ οἰκειότατος τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκ Πολλοὺς διαλόγους πρὸς αὐτὸν ἀναγράφει ὁ Ξεν. ἔν τε τοῖς Ἀπ. καὶ ἐν τῷ Οἰκ.

Αἰσχίνης· ὀνομαστὸς μαθητὴς τοῦ Σωκ. γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα ὁ Σωκρατικός, πρὸς διαστολὴν ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου ῥήτορος.

Τῶν λοιπῶν ὀνομαστὸς ἦν ὁ Θεάγης, οὗ μνημονεύει Πλ. ἐν τῇ Πολιτείᾳ (496 b.). Τούτου τὸ ὄνομα φέρει ὁ νόθος Πλατωνικὸς διάλογος. Ἔπειτα ὁ Ἀπολλόδωρος, ὁ ἐνθουσιωδέστατος τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκ. καὶ διὰ τοῦτο μανικὸς ἐπικαλούμενος· ὁ τὸ Συμπόσιον διηγούμενος ἑταίροις τισίν, ὁ κατὰ τὸν θάνατον κλαίων καὶ ἀγανακτῶν ἐλεεινότατα. Τέλος δὲ ὁ Πλάτων καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀδείμαντος, περὶ ὧν ἔπιθι Γεν. Εἰσαγωγήν.

2 *ἐμὸς ἡλικιώτης καὶ δημότης*· οὐχὶ συνηλ. καὶ συνδημ. Ὁμοίως ἐμὸς πολίτης, ἐμὸς πατριώτης, ἐμὸς κωμήτης, ἐμὸς φυλέτης.

5 *ἄλλοι τοίνυν*. Ἀφ' οὗ κατέλεξε μαθητάς, ὧν οἱ πατέρες ἦσαν παρόντες, μεταβαίνει εἰς ἄλλους, ὧν παρῆσαν οἱ ἀδελφοὶ οἱ πρεσβύτεροι. Ὁ *τοίνυν* μεταβατικός.

8 *ὥστε οὐκ ἂν ἐκεῖνος* κ.τ.λ. Ἐνεδέχετο δηλ. κατὰ τοῦ ἐπιχειρήματος τοῦ Σωκ. νὰ ἐπιφέρῃ τις τὴν ἔνστασιν, ὅτι δὲν προσέρχονται κατήγοροι οἱ πρεσβύτεροι ἀδελφοί, ἱκετευόμενοι ὑπὸ τῶν νεωτέρων τῶν διεφθαρμένων ὑπὸ Σωκ. Ἀλλ' ὁ Θεόδοτος, λέγει, ἀπέθανεν, ὥςτε δὲν ἱκέτευσε τὸν ἀδελφόν του νὰ μὴ τὸν κατηγορήσῃ.

13 *ἐν τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ*. Τὸ αὐτὸ ὅπερ ἄλλοι ῥήτορες ἔλεγον *ἐν τῷ ἑαυτοῦ ὕδατι*· διότι ὁ χρόνος τῆς διαρκείας ἑκάστου λόγου ἐμετρεῖτο διὰ κλεψύδρας. Ὅρ. εἰσαγ. σελ. 242.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τυρα· εἰ δὲ τότε ἐπελάθετο, νῦν παρασχέσθω, ἐγὼ παραχωρῶ, καὶ λεγέτω, εἴ τι ἔχει τοιοῦτον. ἀλλὰ τούτου πᾶν τοὐναντίον εὑρήσετε, ὦ ἄνδρες, πάντας ἐμοὶ βοηθεῖν ἑτοίμους τῷ διαφθείροντι, τῷ κακὰ ἐργαζομένῳ τοὺς οἰκείους αὐτῶν, ὥς φασι Μέλητος καὶ Ἄνυτος. αὐτοὶ μὲν γὰρ οἱ διεφθαρμένοι B τάχ' ἂν λόγον ἔχοιεν βοηθοῦντες· οἱ δὲ ἀδιάφθαρτοι, πρεσβύτεροι ἤδη ἄνδρες, οἱ τούτων προσήκοντες, τίνα ἄλλον ἔχουσι λόγον βοηθοῦντες ἐμοὶ ἀλλ' ἢ τὸν ὀρθόν τε καὶ δίκαιον, ὅτι ξυνίσασι Μελήτῳ μὲν ψευδομένῳ, ἐμοὶ δὲ ἀληθεύοντι;

ΚΓ'. Εἶεν δή, ὦ ἄνδρες· ἃ μὲν ἐγὼ ἔχοιμ' ἂν ἀπολογεῖσθαι, σχεδόν ἐστι ταῦτα καὶ ἄλλα ἴσως τοιαῦτα. τάχα δ' ἄν τις ὑμῶν ἀγανακτήσειεν ἀναμνησθεὶς ἑαυτοῦ, εἰ ὁ C μὲν καὶ ἐλάττω τουτουὶ [τοῦ ἀγῶνος] ἀγῶνα ἀγωνιζόμενος ἐδεήθη τε καὶ ἱκέτευσε τοὺς δικαστὰς μετὰ πολλῶν δακρύων, παιδία τε αὑτοῦ ἀναβιβασάμενος, ἵνα ὅτι μάλιστα ἐλεηθείη, καὶ ἄλλους τῶν οἰκείων καὶ φίλων πολλούς, ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἄρα τούτων ποιήσω; καὶ ταῦτα κινδυνεύων, ὡς ἂν δόξαιμι, τὸν ἔσχατον κίνδυνον; τάχ' οὖν τις ταῦτα ἐννοήσας αὐθαδέστερον ἂν πρός με σχοίη, καὶ ὀργισθεὶς

1 *ἐγὼ παραχωρῶ*· δηλ. νὰ καλέσῃ μάρτυρας ἐν τῷ ἐμῷ ὕδατι.

3 *ἐμοὶ βοηθεῖν ἑτοίμους* = ὑπεραμύνεσθαι ἐμοῦ, μαρτυρεῖν ὑπὲρ ἐμοῦ.

12 *καὶ ἄλλα ἴσως τοιαῦτα* = καὶ ἄλλα τοῦ αὐτοῦ εἴδους· λόγους ἀποδεικνύοντας τὴν ἀλήθειαν, οὐχὶ δεήσεις καὶ ἱκεσίας καὶ ἐλεεινὰ δράματα.

15 *ἐδεήθη τε καὶ ἱκέτευσε*. Ἐδεήθη μὲν διὰ λόγων· ἱκέτευσε δὲ ὡς ἱκέτης δι' ὁρατῶν σχημάτων κινούντων τὸν ἔλεον. Συμπ. 183 a· «ἱκετείας τε καὶ ἀντιβολήσεις ἐν ταῖς δεήσεσι ποιούμενοι». Νόμ. 994 b· «μήτε ἱκετείαις χρώμενον ἀσχήμοσι».

16 *παιδία τε αὑτοῦ ἀναβιβασάμενος*. Περὶ τοῦ ἔθους ὅρα εἰσαγ. σ. 241. Περὶ τοῦ μέσου ἀναβιβάζεσθαι ὅρ. 18 d. Παιδία· δηλ. ἀνήλικα, ἅτινα ἦσαν ἐλεεινότερα, ἂν ἔχανον τὸν πατέρα των.

20 *ἐννοήσας* = ἐν νῷ θέμενος ὅπως καὶ τὸ ἐνθυμηθείς. Γοργ. 458 b· «ἴσως μέντοι χρῆν ἐννοεῖν καὶ τὸ τῶν παρόντων». 481 d· «λέγω δ' ἐννοήσας ὅτι» κ. τ. λ..

αὐθαδέστερον· ἢ δικαιότερον. Αὐθαδῶς ἔχω πρός τινα = διάκειμαι πρός τινα δυσμενῶς μεθ' ὑπερηφανίας, ὡς προσβεβλημένος ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ φιλότιμον.

ὀργισθεὶς αὐτοῖς τούτοις· = ἐπὶ τῇ ἐννοήσει τούτων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

αὐτοῖς τούτοις θεῖτο ἂν μετ᾽ ὀργῆς τὴν ψῆφον. εἰ δή τις ὑμῶν οὕτως ἔχει, — οὐκ ἀξιῶ μὲν γὰρ ἔγωγε — εἰ δ' οὖν, D ἐπιεικῆ ἄν μοι δοκῶ πρὸς τοῦτον λέγειν, λέγων ὅτι ἐμοί, ὦ ἄριστε, εἰσὶν μέν πού τινες καὶ οἰκεῖοι· καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ τὸ τοῦ Ὁμήρου, οὐδ' ἐγὼ ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης πέφυκα, ἀλλ' ἐξ ἀνθρώπων, ὥςτε καὶ οἰκεῖοί μοί εἰσι καὶ υἱεῖς γε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τρεῖς, εἷς μὲν μειράκιον ἤδη, δύο δὲ παιδία· ἀλλ' ὅμως οὐδένα αὐτῶν δεῦρο ἀναβιβασάμενος δεήσομαι ὑμῶν ἀποψηφίσασθαι. τί δὴ οὖν οὐδὲν τούτων ποιήσω; οὐκ αὐθαδιζόμενος, ὦ Ἀθηναῖοι, οὐδ' ὑμᾶς ἀτιμάζων, ἀλλ' εἰ μὲν θαρραλέως ἐγὼ ἔχω πρὸς θά- E νατον ἢ μή, ἄλλος λόγος, πρὸς δ' οὖν δόξαν καὶ ἐμοὶ καὶ ὑμῖν καὶ ὅλῃ τῇ πόλει οὔ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι ἐμὲ τούτων οὐδὲν ποιεῖν καὶ τηλικόνδε ὄντα καὶ τοῦτο τοὔνομα ἔχοντα, εἴτ' οὖν ἀληθὲς εἴτ' οὖν ψεῦδος· ἀλλ' οὖν δεδογμένον γέ ἐστί τῳ Σωκράτη διαφέρειν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. εἰ οὖν 35 ὑμῶν οἱ δοκοῦντες διαφέρειν εἴτε σοφίᾳ εἴτε ἀνδρείᾳ εἴτε ἄλλῃ ἡτινιοῦν ἀρετῇ τοιοῦτοι ἔσονται, αἰσχρὸν ἂν εἴη·

1 *μετ' ὀργῆς* = παραφόρως καὶ ἀλογίστως τοῦ δικαίου.

2 *οὐκ ἀξιῶ μὲν γὰρ ἔγωγε*· οὐκ ἀξιῶ εἶναι τινὰ τοιοῦτον· οὐδένα ὑμῶν κρίνω ἄξιον τοιαύτης διαθέσεως, δὲν πιστεύω ὅτι εἶνέ τις τοιοῦτος.

εἰ δ᾽ οὖν. Περὶ τοῦ *οὖν* τούτου ὅρα ἔμπροσθεν σελ. 17 a.

4 *τινὲς καὶ οἰκεῖοι*. Ὑπερβατόν· ἡ προσήκουσα θέσις τοῦ *καὶ* εἶνε πρὸ τοῦ ἐμοί· *καὶ ἐμοί*.

5 *τὸ τοῦ Ὁμήρου*. Προσνοητέον «συμβαίνει μοι» Ὀδυσ. Τ. 163 «οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσι παλαιφάτου οὐδ' ἀπὸ πέτρης».

6 *καὶ υἱεῖς γε — τρεῖς*. Ὁ *γε* ἐξαίρει τὸ υἱεῖς. Οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ Σωκ. ἦσαν Λαμπροκλῆς (περὶ οὗ ἔπιθι Ξνφ. Ἀπομν. Β', β' 1), Σωφρονίσκος καὶ Μενέξενος. (Ἔπιθι καὶ Φαίδ. 65).

10 *οὐκ αὐθαδιζόμενος* κ.τ.λ. Αἴτιον τοῦ αὐθαδίζεσθαι καὶ ἀτιμάζειν τοὺς δικαστὰς δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε ἄλλο κατὰ τὴν κοινὴν κρίσιν, ἢ ἡ ἀφοβία τοῦ θανάτου· ὅςτις ἐπῆρε τὴν ἀπόφασίν του, δὲν τὸν μέλει πλέον ἂν θὰ εὐαρεστήσῃ ἢ θὰ δυσαρεστήσῃ τοὺς δικαστὰς δι' ὧν λέγει. Καὶ ἐπειδὴ ἀνωτέρω (32 d) εἶπεν ὅτι δὲν λογαριάζει τὸν θάνατον, εὐλόγως οἱ δικασταὶ θὰ ὑπενόουν ὅτι διὰ τοῦτο αὐθαδίζεται καὶ ἀτιμάζει αὐτούς. Ταύτην λοιπὸν τὴν ὑπόνοιαν ζητεῖ νὰ ἐκβάλῃ, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιφέρει τὸ «ἂν φοβοῦμαι ἢ ὄχι τὸν θάνατον, τοῦτο δὲν ἔχει τίποτε νὰ κάμῃ ἐδῶ, τοῦτο δὲν κανονίζει τὴν διαγωγήν μου, ἀλλὰ φέρομαι οὕτω χάριν τῆς ἐμῆς καὶ τῆς τῆς πόλεως δόξης.

14 *τοῦτο τοὔνομα ἔχοντα*· σοφὸς δηλ.

15 *εἴτ' οὖν ἀληθές, εἴτ' οὖν ψεῦδος*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οἵουςπερ ἐγὼ πολλάκις ἑώρακά τινας, ὅταν κρίνωνται, δοκοῦντας μέν τι εἶναι, θαυμάσια δὲ ἐργαζομένους, ὡς δεινόν τι οἰομένους πείσεσθαι, εἰ ἀποθανοῦνται, ὥςπερ ἀθανάτων ἐσομένων, ἂν ὑμεῖς αὐτοὺς μὴ ἀποκτείνητε· οἳ ἐμοὶ δοκοῦσιν αἰσχύνην τῇ πόλει περιάπτειν, ὥςτ' ἄν τινα καὶ τῶν ξένων ὑπολαβεῖν, ὅτι οἱ διαφέροντες Ἀθηναίων εἰς ἀρετήν, οὓς αὐτοὶ ἑαυτῶν ἔν τε ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις B τιμαῖς προκρίνουσιν, οὗτοι γυναικῶν οὐδὲν διαφέρουσι. ταῦτα γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὔτε ἡμᾶς χρὴ ποιεῖν τοὺς δοκοῦντας καὶ ὁπῃτιοῦν εἶναι, οὔτ', ἂν ἡμεῖς ποιῶμεν, ὑμᾶς ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ ἐνδείκνυσθαι, ὅτι πολὺ

ἀλλ' οὖν κ.τ.λ. Περὶ τοῦ *οὖν* ὅρα ἔμπροσθεν σ. 17 a.

1 *οἵουςπερ*. Ἀναφέρεται εἰς τὸ τοιοῦτοι, ἂν καὶ παρενεβλήθη ἡ κυρία πρότασις *αἰσχρὸν ἂν εἴη*. Κατ' ἀρχὰς διενοεῖτο νὰ καταπαύσῃ τὸν λόγον μετὰ τὸ *αἰσχρὸν ἂν εἴη*, νομίζων τὸ *τοιοῦτον* ἱκανῶς σαφές· ἔπειτα δὲ ἐνεθυμήθη νὰ τὸ καταστήσῃ σαφέστερον διὰ παραδειγμάτων, καὶ ἐπήνεγκε τὸ *οἵουςπερ*.

ὅταν κρίνωνται. Προσδιορίζει χρονικῶς μόνον τὸ *θαυμάσια ἐργαζομένους*, οὐχὶ καὶ τὸ *δοκοῦντάς τι εἶναι*.

4 *οἳ ἐμοὶ δοκοῦσιν*. Πολλάκις ἐν ἀρχῇ νέας κυρίας προτάσεως τίθεται ἡ ἀναφ. ἀντων. ἀντὶ δεικτ. ὡς καταλ. συνδέσμου· (οὗτοι δέ). Θουκ Α' 42· «Ὧν ἐνθυμηθέντες» (= Τούτων ουν ἐνθυμηθέντες). Ἐπιθ. πρκβλ. εἰς σελ. 17 c.

5 *ὥςτ' ἄν τινα καὶ τῶν ξένων ὑπολαβεῖν*. Τὸ ἀπαρέμφ. ἵνα δηλώσῃ τὸν βαθμὸν τῆς αἰσχύνης.

6 *οἱ διαφέροντες Ἀθηναίων εἰς ἀρετὴν — οὗτοι γυναικῶν οὐδὲν διαφέρουσι*. Πῶς εἶνε ὀρθὴ ἡ ἀπόφανσις αὕτη «ὁ διαφέρων εἰς ἀρετήν, οὗτος οὐδὲν διαφέρει γυναικός;» Καθ' ἑαυτὴν μὲν βεβαίως δὲν εἶνε ὀρθή, λαμβάνει δὲ ὀρθότητα προστιθεμένου τοῦ «οὓς αὐτοὶ ἑαυτῶν — προκρίνουσι». Τὸ προκρίνειν αὐτοὺς εἶνε τεκμήριον τοῦ ὑπολαμβάνειν αὐτοὺς ἀγαθούς. Οἱ ξένοι λοιπὸν θὰ ἀποφανθῶσιν ὅτι, οἱ κατὰ τὴν κρίσιν καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν Ἀθηναίων διαφέροντες εἰς ἀρετὴν Ἀθηναῖοι, οὗτοι *κατ' ἀλήθειαν* καὶ ἀμερόληπτον κρίσιν δὲν διαφέρουσι γυναικῶν. Πρβλ. Μέν. 90 b· «ἔπειτα τοῦτον (τὸν Ἄνυτον) εὖ ἔθρεψε καὶ ἐπαίδευσεν, ὡς δοκεῖ Ἀθηναίων τῷ πλήθει· αἱροῦνται γοῦν αὐτὸν ἐπὶ τὰς μεγίστας ἀρχάς». Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ταῦτα λέγων εἶχεν ἐν νῷ μετ' ἄλλων καὶ τὸν μέγαν Περικλέα, ὅςτις «Ἀσπασίαν (φεύγουσαν δίκην ἀσεβείας) ἐξῃτήσατο, πολλὰ πάνυ παρὰ τὴν δίκην ἀφεὶς ὑπὲρ αὐτῆς δάκρυα καὶ δεηθεὶς τῶν δικαστῶν» Πλούτρχ. Β. Περικ. ΛΒ'.

11 *ἐπιτρέπειν*. Ἐνταῦθα μὲν ὡς καὶ ἡμεῖς = συγχωρεῖν, ἀνέχεσθαι. Συχνότερον δὲ ἐπιτρέπειν τινί τι = ἀνατιθέναι, παραδιδόναι, ἐμπιστεύεσθαί τινί τι. Λάχ. 200 d· «κἂν ἐγὼ τὸν Νικήρατον τούτῳ (Σωκράτει) ἥδιστ' ἐπιτρέποιμι». Ὡς σύνδεσμος τῶν δύο ἐννοιῶν ἔστω τὸ χωρίον τόδε Λύσ. 208 a· «μισθωτῷ μᾶλλον ἐπιτρέπουσιν ἢ σοὶ ποιεῖν ὅ τι ἂν βούληται περὶ τοὺς ἵππους»· ἐνταῦθα καὶ *συγχωροῦσι* καὶ *ἐμπιστεύονται* ἔχει ὀρθῶς λαβανόμενον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μᾶλλον καταψηφιεῖσθε τοῦ τὰ ἐλεεινὰ ταῦτα δράματα εἰσάγοντος καὶ καταγέλαστον τὴν πόλιν ποιοῦντος. [ἢ τοῦ ἡσυχίαν ἄγοντος.]

ΚΔ΄. Χωρὶς δὲ τῆς δόξης, ὦ ἄνδρες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖ εἶναι δεῖσθαι τοῦ δικαστοῦ οὐδὲ δεόμενον ἀποφεύγειν, C
ἀλλὰ διδάσκειν καὶ πείθειν. οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ κάθηται ὁ δικαστής, ἐπὶ τῷ καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια, ἀλλ' ἐπὶ τῷ κρίνειν ταῦτα· καὶ ὀμώμοκεν οὐ χαριεῖσθαι οἷς ἂν δοκῇ αὐτῷ, ἀλλὰ δικάσειν κατὰ τοὺς νόμους. οὔκουν χρὴ οὔτε ἡμᾶς ἐθίζειν ὑμᾶς ἐπιορκεῖν οὔθ' ὑμᾶς ἐθίζεσθαι· οὐδέτεροι γὰρ ἂν ἡμῶν εὐσεβοῖεν. Μὴ οὖν ἀξιοῦτέ με, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοιαῦτα δεῖν πρὸς ὑμᾶς πράττειν, ἃ μήτε ἡγοῦμαι καλὰ εἶναι μήτε δίκαια μήτε ὅσια, ἄλλως τε D
πάντως νὴ Δία, καὶ ἀσεβείας φεύγοντα ὑπὸ Μελήτου τουτουί. σαφῶς γὰρ ἄν, εἰ πείθοιμι ὑμᾶς καὶ τῷ δεῖσθαι βιαζοίμην ὀμωμοκότας, θεοὺς ἂν διδάσκοιμι μὴ ἡγεῖσθαι ὑμᾶς εἶναι, καὶ ἀτεχνῶς ἀπολογούμενος κατηγοροίην ἂν ἐμαυτοῦ, ὡς θεοὺς οὐ νομίζω. ἀλλὰ πολλοῦ δεῖ οὕτως ἔχειν· νομίζω τε γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς οὐδεὶς τῶν

6 *οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ κάθηται ὁ δικαστής*. Τὸ κάθηται περὶ τοῦ ἐν τῇ ἕδρᾳ του καθημένου καὶ δικάζοντος = χρηματίζει, ἐπιτελεῖ τὰ καθήκοντά του.

7 *ἐπὶ τῷ καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια* = πρὸς χάριν ἀπονέμειν τὰ δίκαια· καταπατεῖν τὰ δίκαια.

12 *ἃ μήτε ἡγοῦμαι καλὰ εἶναι, μήτε δίκαια μήτε ὅσια*. Τὸ ἱκετεύειν καὶ εἰσάγειν ἐλεεινὰ δράματα ἀπέδειξε, πρῶτον μὲν ὅτι δὲν εἶνε καλὸν (πρὸς δ' οὖν δόξαν... ἢ τοῦ ἡσυχίαν ἄγοντος)· δεύτερον δέ, ὅτι δὲν εἶνε δίκαιον (χωρὶς δὲ τῆς δόξης.. ἐπὶ τῷ κρίνειν ταῦτα)· τρίτον δέ, ὅτι οὐδ' ὅσιον εἶνε (καὶ ὀμώμοκεν... εὐσεβοῖεν). Ἐνταῦθα συνάγει εἰς σύνοψιν τὰ τρία αἴτια δι' ἃ δὲν θὰ καταφύγῃ εἰς τοιαῦτα μέσα.

13 *ἄλλως τε καὶ ἀσεβείας φεύγοντα*. Τῶν τριῶν αἰτίων ἐξαίρει τὸ ὅσιον, ἀφοῦ καὶ ἡ δίκη περὶ θρησκευτικῶν γίνεται.

15 *σαφῶς γὰρ ἂν — ὡς θεοὺς οὐ νομίζω*. Εἶνε τὸ ἰσχυρότατον τῶν ἐπιχειρημάτων του. Πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ κριθῇ ἀσεβὴς ἐκεῖνος ὅστις οὔτε αὐτὸς στέργει νὰ εἴπῃ ἢ νὰ πράξῃ τι ἀνόητον, οὔτε τοὺς δικαστάς του νὰ ἐμβάλῃ εἰς πειρασμὸν ἀνοσιουργίας, καὶ ταῦτα κινδυνεύων περὶ τῆς ζωῆς; Καὶ εἰκότως ἐπεφύλαξεν αὐτῷ ὁ Σωκ. εἰς τὸ τέλος τῆς ἀπολογίας του.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐμῶν κατηγόρων, καὶ ὑμῖν ἐπιτρέπω καὶ τῷ θεῷ κρῖναι περὶ ἐμοῦ ὅπῃ μέλλει ἐμοί τε ἄριστα εἶναι καὶ ὑμῖν.

ΚΕ΄. Τὸ μὲν μὴ ἀγανακτεῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπὶ E
τούτῳ τῷ γεγονότι, ὅτι μου κατεψηφίσασθε, ἄλλα τέ μοι 36
πολλὰ ξυμβάλλεται, καὶ οὐκ ἀνέλπιστόν μοι γέγονε τὸ γεγονὸς τοῦτο, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον θαυμάζω ἑκατέρων τῶν ψήφων τὸν γεγονότα ἀριθμόν. οὐ γὰρ ᾤόμην ἔγωγε οὕτω παρ᾽ ὀλίγον ἔσεσθαι, ἀλλὰ παρὰ πολύ· νῦν δέ, ὡς ἔοικεν, εἰ τριάκοντα μόναι μετέπεσον τῶν ψήφων, ἀποπεφεύγη ἄν. Μέλητον μὲν οὖν, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, καὶ νῦν ἀποπέφευγα, καὶ οὐ μόνον ἀποπέφευγα, ἀλλὰ παντὶ δῆλον τοῦτό γε, ὅτι, εἰ μὴ ἀνέβη Ἄνυτος καὶ Λύκων κατηγορήσοντες ἐμοῦ, κἂν ὦφλε χιλίας δραχμάς, οὐ μεταλαβὼν τὸ πέμπτον μέ- B
ρος τῶν ψήφων.

1 *καὶ ὑμῖν ἐπιτρέπω καὶ τῷ θεῷ κρῖναι περὶ ἐμοῦ κ.τ.λ.* Τὸ ἐπιτρέπω ἐνταῦθα = ἀναθέτω. Διὰ τοῦ *ὑμῖν* ὁμολογεῖ τὴν ὑποταγήν του ὑπὸ τοὺς νόμους τῆς πόλεως καὶ ὑπὸ τὴν ἀπόφασιν τῶν νομίμων αὐτῆς δικαστῶν· διὰ τοῦ *τῷ θεῷ*, οὐ μόνον τὴν ὑποταγήν του ἀλλὰ καὶ τὴν πεποίθησίν του ὅτι ὁ θεὸς θὰ κρίνῃ περὶ αὐτοῦ ὅ τι μέλλει ἔσεσθαι ἄριστον καὶ αὐτῷ καὶ τῇ πόλει. Ἐπιρρίπτει ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνάν του, πεποιθὼς ὅτι οὐ δώσει εἰς τὸν αἰῶνα σάλον τῷ δικαίῳ, κατὰ τὴν Ἁγ. Γραφήν.

Μετὰ τὴν καταψήφισιν.

3 *Τὸ μὲν μὴ ἀγανακτεῖν.* Τὸ μὴ ἀγ. εἶνε ἀσύντακτον (Πρβλ. τὰ ἔμπροσθεν σ. 27 e σεσημειωμένα).

5 *οὐκ ἀνέλπιστον.* Τὸ ἐλπίζειν οὐ μόνον ἐπὶ προσδοκίας ἀγαθοῦ, ὡς παρ᾽ ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ κακοῦ καὶ ἐν γένει παντὸς ἀξίου φροντίδος. Θουκ. Α΄, 1· «ἐλπίσας μέγαν τε ἔσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον» (τὸν πόλεμον).

7 *τὸν γεγονότα ἀριθμὸν* = τὸ ἄθροισμα,

οὐ γὰρ ᾤόμην — ἔσεσθαι. Νόει ὑποκ. *τὴν καταψήφισιν· οὐ παρ᾽ ὀλίγον ἀλλὰ παρὰ πολύ·* ἡ *παρὰ* παραβολὴν καὶ διαφοράν· «αἱ καταδικάζουσαι ψῆφοι, παραβαλλόμεναι παρὰ τὰς ἀπολυούσας, δὲν θὰ ἦσαν ὀλίγαι, ἀλλὰ πολλαί». Θουκ. Α΄, 29· «καὶ ἐνίκησαν οἱ Κερκυραῖοι παρὰ πολύ» = οὕτως ὥστε ἡ ἐπικράτησις, ἡ ὑπεροχὴ τῶν νικητῶν νὰ εἶνε μεγάλη καὶ ἀναμφίλεκτος. Ἡμεῖς διεσώσαμεν τὸ *παρ᾽ ὀλίγον* σχεδὸν μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ *παρὰ πολύ·* διότι τὸ ἡμέτερον *πάρα πολὺ* δὲν εἶνε τὸ αὐτὸ καὶ τὸ τῶν ἀρχαίων.

9 *μετέπεσον·* ἀπὸ καταδικαστικῶν ἐδίδοντο ἀθῳωτικαί. Τὸ ῥῆμα ἥρμοζε μᾶλλον εἰς τοὺς χρόνους, καθ᾽ οὓς ἦσαν ἐν χρήσει δύο κάδοι, ὁ μὲν ἀθῳωτικὸς ὁ δὲ καταδικαστικός, αἱ δὲ ψῆφοι πᾶσαι ἦσαν ἀπαράλλακτοι. Παρέμεινε δὲ καὶ ὅτε ὁ μὲν δεχόμενος τὰς ψήφους κύριος κάδος ἦτο εἷς, διέφερον δὲ αἱ ψῆφοι. (Ὅρ. εἰσαγ. σ. 244).

13 *κἂν ὦφλε χιλίας δραχμάς.* Περὶ τῆς ποινῆς ταύτης ὅρ. εἰσαγ. σελ. 244.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚϚʹ. Τιμᾶται δ' οὖν μοι ὁ ἀνὴρ θανάτου. εἶεν· ἐγὼ δὲ δὴ τίνος ὑμῖν ἀντιτιμήσομαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι; ἢ δῆλον ὅτι τῆς ἀξίας; τί οὖν; τί ἄξιός εἰμι παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι, ὅ τι μαθὼν ἐν τῷ βίῳ οὐχ ἡσυχίαν ἦγον, ἀλλ' ἀμελήσας ὧνπερ οἱ πολλοί, χρηματισμοῦ τε καὶ οἰκονομίας καὶ στρατηγιῶν καὶ δημηγοριῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν καὶ ξυνωμοσιῶν καὶ στάσεων τῶν ἐν τῇ πόλει γιγνομένων, ἡγησάμενος ἐμαυτὸν τῷ ὄντι ἐπιεικέστερον εἶναι ἢ ὥςτε εἰς ταῦτ' ἰόντα σώζεσθαι, ἐνταῦθα μὲν οὐκ ᾖα, οἷ ἐλθὼν C μήτε ὑμῖν μήτε ἐμαυτῷ ἔμελλον μηδὲν ὄφελος εἶναι, ἐπὶ δὲ τὸ ἰδίᾳ ἕκαστον [ἰὼν] εὐεργετεῖν τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν, ὡς ἐγώ φημι, ἐνταῦθα ᾖα, ἐπιχειρῶν ἕκαστον ὑμῶν

Ὁ Σωκ. ἀποφαίνεται ταῦτα λογιζόμενος ὧδε· Πᾶσαι αἱ καταδικ. ψῆφοι ἦσαν 280· ἕκαστος τῶν τριῶν κατηγόρων του ἔλαβεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ, (ἤ, πρὸς χάριν ἑκάστου ἐδόθη), τὸ τριτημόριον τῶν ψήφων τούτων, δηλ. 93 ψῆφοι περίπου· αὗται δέ εἰσιν ἔλαττον τοῦ πεμπτημορίου τῶν (500) δικαστῶν. Ἄρα ὁ Μέλητος, ἂν ἦτο μόνος κατήγορος, μὴ λαμβάνων τὸ πεμπτημόριον τῶν ψήφων θὰ κατεδικάζετο κατὰ τὸν νόμον εἰς πρόστιμον 1000 δραχ. Δῆλον ὅτι δὲν σπουδαιολογεῖ, ἀλλὰ κατειρωνεύεται τοῦ Μελήτου.

1 *ὁ ἀνήρ*· μετ' εἰρωνείας· τὸ παλληκάρι. Πρβλ. σ. 24 b· «Μέλητον τὸν ἀγαθόν τε καὶ φιλόπολιν».

4 *ὅ τι μαθών*. Τὸ πλῆρες θὰ ἦτο «ὅτι τί μαθὼν» ὥςτε τὸ *ὅτι* νὰ εἶνε ὁ αἰτιολ. σύνδεσμος τῶν δύο προτ. τὸ δὲ *τί* τὸ ἀντικ. τοῦ *μαθών*. Ἀλλ' ὁ Πλ. ἐν τοιαύταις συμπλοκαῖς συνήθως παραλείπει τὸ *τί*. Εὐθύδ. 283 e· «εἶπον ἄν, σοὶ εἰς κεφαλήν, ὅ τι μαθὼν ἐμοῦ καταψεύδει». Αὐτ. 299 a· «πολὺ δικαιότερον τὸν ὑμέτερον πατέρα τύπτοιμι, ὅ τι μαθὼν σοφοὺς οὕτως υἱεῖς ἔφυσε».

7 *καὶ ξυνωμοσιῶν*. Λέγει τὰς πολιτ. ἑταιρείας, τὰ κόμματα.

8 *ἐπιεικέστερον* = χρηστότερον, βελτίονα ἢ ὥςτε νὰ ζητῶ σωτηρίαν ἐν τοιούτοις ἐπιτηδεύμασιν (ἐν οἰκονομίαις, στρατηγίαις, δημηγορίαις κ.τ.λ.). Ἐνταῦθα φαίνεται ὡς νὰ ἀντιφάσκῃ ἑαυτῷ ὁ Σωκ. πρὸς ὅσα ἔμπροσθεν εἶπεν (σ. 31 b), ὅτι τὸ ἀναβαίνειν εἰς τὸ πλῆθος καὶ συμβουλεύειν τῇ πόλει, ἐν γένει, τὸ πράττειν τὰ πολιτικά, πρὸ πολλοῦ ἤδη θὰ τὸν εἶχεν ἀγάγει εἰς τὴν ἀπώλειαν· ἐνταῦθα δὲ λέγει ὅτι ἐν τοῖς τοιούτοις ἐπιτηδεύμασιν ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ σωτηρίαν, ὅπως οἱ πολλοί. Ἡ ἀντίφασις κεῖται μόνον ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ· οὐχὶ ἐν τῷ βάθει· ἐκεῖ μὲν λέγει, ὅτι τοιοῦτος ὤν, ὁποῖος εἶμαι, οὐδενὶ ὑπείκων παρὰ τὸ δίκαιον, ἐναντιούμενος τῷ πλήθει ὑμῶν, ἐν γένει πράττων ἀξίως ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ σωθῶ καὶ νὰ διαζήσω τοσαῦτα ἔτη»· ἐνταῦθα δέ, ὅτι ἐπιτηδεύων ταῦτα ἅπερ οἱ πολλοί, καὶ γινόμενος ἄρα τὸ ἦθος καὶ τὴν διάνοιαν τοιοῦτος, ὁποῖοι οἱ πολλοί, θὰ ἠδυνάμην μὲν νὰ εὕρω σωτηρίαν καὶ ἀποφυγὴν τοῦ ἐπικρεμαμένου κινδύνου, ἀλλὰ θὰ ἤμην ἀνωφελὴς καὶ εἰς ὑμᾶς καὶ εἰς ἐμαυτόν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πείθειν μὴ πρότερον μήτε τῶν ἑαυτοῦ μηδενὸς ἐπιμελεῖσθαι, πρὶν ἑαυτοῦ ἐπιμεληθείη, ὅπως ὡς βέλτιστος καὶ φρονιμώτατος ἔσοιτο, μήτε τῶν τῆς πόλεως, πρὶν αὐτῆς τῆς πόλεως, τῶν τε ἄλλων οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιμελεῖσθαι; τί οὖν εἰμι ἄξιος παθεῖν τοιοῦτος ὤν; ἀγαθόν [D] τι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ δεῖ γε κατὰ τὴν ἀξίαν τῇ ἀληθείᾳ τιμᾶσθαι· καὶ ταῦτά γε ἀγαθὸν τοιοῦτον, ὅ τι ἂν πρέπῃ ἐμοί· τί οὖν πρέπει ἀνδρὶ πένητι εὐεργέτῃ, δεομένῳ ἄγειν σχολὴν ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ παρακελεύσει; οὐκ ἔσθ᾽ ὅ τι μᾶλλον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρέπει οὕτως, ὡς τὸν τοιοῦτον ἄνδρα ἐν πρυτανείῳ σιτεῖσθαι, πολύ γε μᾶλλον ἢ εἴ τις ὑμῶν ἵππῳ ἢ ξυνωρίδι ἢ ζεύγει νενίκηκεν Ὀλυμπίασιν. ὁ μὲν γὰρ ὑμᾶς ποιεῖ εὐδαίμονας δοκεῖν εἶναι, ἐγὼ δὲ εἶναι· καὶ ὁ μὲν τροφῆς οὐδὲν δεῖται, ἐγὼ δὲ δέομαι. εἰ οὖν δεῖ [E] με κατὰ τὸ δίκαιον τῆς ἀξίας τιμᾶσθαι, τούτου τιμῶμαι, [37] ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως.

1 *μὴ πρότερον — ἐπιμελεῖσθαι.* Ὁ κτήτωρ εἶνε τιμιώτερος τοῦ κτήματος, καὶ αὐτὸς ἕκαστος τιμιώτερος τῶν ἑαυτοῦ (κτημάτων). Πρέπει ἄρα νὰ ἐπιμελῆταί τις πρότερον ἑαυτοῦ ἢ τῶν ἑαυτοῦ.

9 *ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ παρακελεύσει* = ἵνα οἷός τ᾽ ὦ παρακελεύεσθαι ὑμῖν, προτρέπειν ὑμᾶς ἐπ᾽ ἀρετήν.

οὐκ ἔσθ᾽ ὅ τι μᾶλλον πρέπει οὕτως, ὡς. Ἢ ἔπρεπε νὰ εἴπῃ «*οὐκ ἔσθ᾽ ὅ τι μᾶλλον πρέπει, ἤ*», ἢ νὰ εἴπῃ «οὐκ ἔσθ᾽ ὅ τι πρέπει οὕτως, ὡς.» Ἀλλ᾽ ἡ προφορικὴ γλῶσσα ἐπιδέχεται τοιαύτας ἀνωμαλίας καὶ ἀνακολουθίας (Πρβλ. σ 30 b).

11 *ἐν πρυτανείῳ σιτεῖσθαι.* Τὸ πρυτανεῖον ἦν ἡ κοινὴ ἑστία τῆς πόλεως, ὅπως καὶ ἑκάστη οἰκία εἶχε τὴν ἑστίαν της, ὡς τὸ κέντρον τὸ συνδέον καὶ συνάγον τὴν οἰκογένειαν. Ἐν αὐτῷ ἐσιτοῦντο δημοσίᾳ δαπάνῃ οἱ πρέσβεις ξένων πόλεων καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ξένοι ὑπὸ τῆς πόλεως ξενιζόμενοι, ἔτι δὲ οἱ τιμήσαντες καὶ εὐεργετήσαντες τὴν πόλιν. Ἀρχαιότερον συνεσίτουν ἐν τῷ πρυτανείῳ καὶ οἱ πρυτάνεις, ἀλλ᾽ ὕστερον μετηνέχθη τὸ συσσίτιον αὐτῶν ἐν τῇ θόλῳ, ἔνθα καὶ συνεδρίαζον.

12 *ἵππῳ, ἢ ξυνωρίδι, ἢ ζεύγει·* ἵππῳ μὲν = ἑνὶ ἵππῳ, ξυνωρίδι δὲ = ἅρματι συρομένῳ ὑπὸ δύο ἵππων. Αἰσχύλ. ἀποσπ. «ζεῦγος τεθρίππων». Ἄξιον σημειώσεως ὅτι καὶ τὰ τρία παραδείγματά εἰσι νικητῶν, ὧν ἡ νίκη ὀφείλεται εἰς τὴν ἀρετὴν τῶν ἵππων μᾶλλον ἢ ἑαυτῶν, καὶ οἵτινες εὔποροι ὄντες οὐδὲν δέονται σιτήσεως· ἀποφεύγει δὲ νὰ ὑποτιμήσῃ τοὺς ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι νικῶντας, ὧν καὶ ἡ ἀρετὴ ἦτο γνησία καὶ ἡ σίτησις, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπόρων ὄντων, δικαία.

13 *ὁ μὲν γὰρ ὑμᾶς κ.τ.λ.* Ἰσοκρ. Περὶ τοῦ ζεύγους 32· «τούς τε ἀθλητὰς ζηλουμένους καὶ τὰς πόλεις ὀνομαστὰς γιγνομένας τὰς τῶν νικώντων».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΕ'. Ἴσως οὖν ὑμῖν καὶ ταυτὶ λέγων παραπλησίως δοκῶ λέγειν ὥςπερ περὶ τοῦ οἴκτου καὶ τῆς ἀντιβολήσεως, ἀπαυθαδιζόμενος· τὸ δὲ οὐκ ἔστιν, ὦ Ἀθηναῖοι, τοιοῦτον, ἀλλὰ τοιόνδε μᾶλλον. πέπεισμαι ἐγὼ ἑκὼν εἶναι μηδένα ἀδικεῖν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ὑμᾶς τοῦτο οὐ πείθω· ὀλίγον γὰρ χρόνον ἀλλήλοις διειλέγμεθα· ἐπεί, ὡς ἐγῷμαι, εἰ ἦν ὑμῖν νόμος, ὥςπερ καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις, περὶ θανάτου μὴ μίαν ἡμέραν μόνον κρίνειν, ἀλλὰ πολλάς, ἐπείσθητε ἄν· νῦν δ' B
οὐ ῥᾴδιον ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ μεγάλας διαβολὰς ἀπολύεσθαι. πεπεισμένος δὴ ἐγὼ μηδένα ἀδικεῖν πολλοῦ δέω ἐμαυτόν γε ἀδικήσειν καὶ κατ' ἐμαυτοῦ ἐρεῖν αὐτός, ὡς ἄξιός εἰμί του κακοῦ καὶ τιμήσεσθαι τοιούτου τινὸς ἐμαυτῷ. τί δείσας; ἢ μὴ πάθω τοῦτο, οὗ Μέλητός μοι τιμᾶται, ὅ φημι οὐκ εἰδέναι οὔτ' εἰ ἀγαθὸν οὔτ' εἰ κακόν ἐστιν; ἀντὶ τούτου δὴ ἕλωμαι ὧν εὖ οἶδ' ὅτι κακῶν ὄντων, τούτου τιμη-

4 *πέπεισμαι ἐγὼ* κ.τ.λ. Φιλοσοφ. δόγμα τοῦ Σωκ. ὅτι οὐδεὶς ἑκὼν ἄδικος καὶ κακός, ἀλλὰ δι' ἄγνοιαν τοῦ ἀγαθοῦ καί, ὅτι ἄρα ἡ ἀρετὴ εἶνε ἐπιστήμη.

μηδένα ἀδικεῖν· ὑποκ. ἐγὼ ἀδικεῖν μηδένα.

3 *ὑμᾶς τοῦτο οὐ πείθω*. Τὸ πείθω ἀπαιτεῖ αἰτ. καὶ ἀπαρέμφ. Ἀλλὰ πολλάκις ἀντὶ τοῦ ἀπαρεμφ. τίθεται αἰτ. δεικτ. ἢ ἐπαναληπτ. ἢ ἐρωτημ. ἀντων. οὐδετ. γένους, ἀναπληροῦσα τὸ ἀπαρέμφ. οὐχὶ δὲ αἰτιατ. ὀνόματος.

7 *ὥςπερ καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις*· οἷον ἐν Σπάρτῃ. Πλουτάρχ. Ἀποφθ. Λακ. «Ἐρωτῶντός τινος Ἀναξανδρίδαν, διατί τὰς περὶ θανάτου δίκας πλείοσιν ἡμέραις οἱ γέροντες κρίνουσιν, ὅτι, ἔφη, περὶ θανάτου τοῖς διαμαρτάνουσιν οὐκ ἔστι μεταβουλεύσασθαι».

10 *πολλοῦ δέω ἐμαυτὸν ἀδικήσειν καὶ κατ' ἐμαυτοῦ ἐρεῖν*. Ἂν καὶ εἶνε τῶν λεγομένων τελ. ἀπαρεμφ. (τῶν διὰ τοῦ *νὰ* ἀναλυομένων) ὅμως ἐτέθησαν εἰς μέλλοντα χρόνον ἀντὶ ἀορίστου, κατὰ τὸ μέλλω πρὸς ὃ (οὐ μέλλω) συγγενεύει τὸ *πολλοῦ δέω* κατὰ τὴν ἔννοιαν.

12 *τί δείσας; — τούτου τιμησάμενος;* Σύμπλεκε καὶ συμπλήρου ὧδε· «Τί δείσας (ποιήσω ταῦτα;) ἢ δείσας μὴ πάθω τοῦτο, οὗ Μέλητός μοι τιμᾶται, ὅ φημι οὐκ εἰδέναι οὔτ' εἰ ἀγαθὸν οὔτ' εἰ κακόν ἐστιν; ἀντὶ τούτου δὴ ἕλωμαί (τι) ὧν εὖ οἶδα ὅτι κακῶν ὄντων, τούτου τιμησάμενος;» Μόνον τὸ *ὅτι* (εὖ οἶδ' ὅτι) καθιστᾷ ἀνώμαλον τὸν λόγον· διότι παρέλκει· τὸ παρέλαβε δὲ ὁ Σωκ. τρόπον τινὰ ἄκων διὰ τὴν τῆς γλώσσης ἕξιν, διότι συχνότατα καὶ οἷον στερεοτύπως ἐλέγετο τὸ *εὖ οἶδ' ὅτι* παρενθετικῶς. Παραβλεπομένου τοῦ *ὅτι* ὁ λόγος ἔχει ὁμαλῶς. Τὸ ὧν γεν. διαιρετ. τοῦ παραλειπομένου ἀντικ. τοῦ *ἕλωμαι* καθ' ἕλξιν· κανονικῶς θὰ εἶχεν· ἕλωμαί τι τούτων, ἃ εὖ οἶδα κακὰ ὄντα; Τεθέντος τοῦ ὑποκ. *ὧν* κατὰ γεν. συνεφώνησε πρὸς τοῦτο καὶ ἡ μετοχ. καὶ τὸ κατηγορ. *κακῶν ὄντων*· *τούτου τιμησάμενος;* τροπ. μετοχ. τοῦ *ἕλωμαι*· τὸ δὲ *τούτου* εἰς τὸ παραλειπόμενον ἀντικ. τοῦ *ἕλωμαι*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σάμενος; πότερον δεσμοῦ; καὶ τί με δεῖ ζῆν ἐν δεσμωτη- C ρίῳ, δουλεύοντα τῇ ἀεὶ καθισταμένῃ ἀρχῇ; [τοῖς ἕνδεκα]. ἀλλὰ χρημάτων; καὶ δεδέσθαι, ἕως ἂν ἐκτίσω; ἀλλὰ ταὐτόν μοί ἐστιν, ὅπερ νῦν δὴ ἔλεγον· οὐ γάρ ἔστι μοι χρήματα, ὁπόθεν ἐκτίσω. ἀλλὰ δὴ φυγῆς τιμήσωμαι; ἴσως γὰρ ἄν μοι τούτου τιμήσαιτε. πολλὴ μέντ' ἄν με φιλοψυχία ἔχοι, εἰ οὕτως ἀλόγιστός εἰμι, ὥςτε μὴ δύνασθαι λογίζεσθαι, ὅτι ὑμεῖς μὲν ὄντες πολῖταί μου οὐχ οἷοί τε ἐγένεσθε ἐνεγκεῖν τὰς ἐμὰς διατριβὰς καὶ τοὺς λόγους, ἀλλ' D ὑμῖν βαρύτεραι γεγόνασι καὶ ἐπιφθονώτεραι, ὥςτε ζητεῖτε αὐτῶν νυνὶ ἀπαλλαγῆναι· ἄλλοι δὲ ἄρα αὐτὰς οἴσουσι ῥᾳδίως; πολλοῦ γε δεῖ, ὦ Ἀθηναῖοι. καλὸς οὖν ἄν μοι ὁ βίος εἴη ἐξελθόντι τηλικῷδε ἀνθρώπῳ ἄλλην ἐξ ἄλλης πόλεως ἀμειβομένῳ καὶ ἐξελαυνομένῳ ζῆν. εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι, ὅποι ἂν ἔλθω, λέγοντος ἐμοῦ ἀκροάσονται οἱ νέοι ὥςπερ ἐνθάδε. [κἂν μὲν τούτους ἀπελαύνω, οὗτοι ἐμὲ αὐτοὶ ἐξελῶσι, πείθοντες τοὺς πρεσβυτέρους· ἐὰν δὲ μὴ ἀπελαύνω, οἱ E τούτων πατέρες τε καὶ οἰκεῖοι δι' αὐτοὺς τούτους].

ΚΗ'. Ἴσως οὖν ἄν τις εἴποι· «σιγῶν δὲ καὶ ἡσυχίαν ἄγων, ὦ Σώκρατες, οὐχ οἷός τ' ἔσει ἡμῖν ἐξελθὼν ζῆν;»

1 *πότερον δεσμοῦ;* Ὅτε ἔλεγε τὸ *πότερον*, ἐνενόει δύο μόνον ἄλλα παρὰ τὸν θάνατον αἱρετά, ἅτινα ἀμφότερα τῷ ἐφαντάζοντο δεινότερα τοῦ θανάτου. Προβαίνων ἐν τῇ ἀπαριθμήσει, εὗρε τρία τοιαῦτα, δεσμόν, χρηματικὴν ποινήν, φυγήν. Ἐν τούτοις τὸ β', τὸ τῶν χρημάτων, ἀνήγαγεν εἰς τὸ α' τὸ τοῦ δεσμοῦ· διότι μὴ ἔχων νὰ ἐκτίσῃ τὴν χρηματ. ποινὴν θὰ ἐδεσμεύετο κατὰ τὸν νόμον ἰσοβίως, ὥςτε ἦτο τὸ αὐτὸ ὡς νὰ κατεδικάζετο εἰς δεσμόν.

5 *ἴσως γὰρ ἂν μοι τούτου τιμήσαιτε*· εἰ τιμησαίμην (ἐμαυτῷ φυγῆς). Τὸ ἐνεργ. *τιμῶ τινί τινος* ἐλέγετο ὑπὸ τῶν δικαστῶν τῶν ὁριζόντων τὴν ποινήν. Τὸ μέσον *τιμῶμαί τινί τινος*, ὑπὸ τοῦ ἑτέρου τῶν ἀντιδίκων τοῦ ὁρίζοντος τῷ ἑτέρῳ τὴν ποινήν. Ὁσάκις προέτεινέ τις ἑαυτοῦ ποινὴν ἔλεγε· *τιμῶμαί τινος*, συνήθως ἄνευ δοτ., ἐνίοτε ὅμως ἐτίθετο καὶ ἡ δοτ. ἐμαυτῷ. Οὕτως ἀνωτέρω (37 b) *καὶ τιμήσεσθαι τοιούτου τινὸς ἐμαυτῷ.*

10 *ἐπιφθονώτεραι.* Τὸ *ἐπίφθονος* παθητ. = ὁ φθονούμενος, ὁ ἐφελκύων τὸν φθόνον τῶν ἀνθρώπων. Θουκ. Α', 75· «Ἄξιοί ἐσμεν — τοῖς Ἕλλησι μὴ οὕτως ἄγαν ἐπιφθόνως διακεῖσθαι» = νὰ μὴ φθονώμεθα εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὑπὸ τῶν Ἑλλ. Τὸ *φθονερὸς* ἐνεργ.

12 *καλὸς οὖν ἄν μοι ὁ βίος εἴη*· μετ' εἰρωνείας συνηθεστάτης καὶ παρ' ἡμῖν· «καλὴν ἀνατροφὴν ἔδωκες στὰ τέκνα σου!»

20 *ἡμῖν ἐξελθὼν ζῆν;* Τὸ *ἡμῖν*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τουτὶ δή ἐστι πάντων χαλεπώτατον πεῖσαί τινας ὑμῶν.
ἐάν τε γὰρ λέγω, ὅτι τῷ θεῷ ἀπειθεῖν τοῦτ' ἔστι καὶ διὰ
τοῦτο ἀδύνατον ἡσυχίαν ἄγειν, οὐ πείσεσθέ μοι ὡς εἰρω-
νευομένῳ· ἐάν τ' αὖ λέγω, ὅτι καὶ τυγχάνει μέγιστον ἀγα- 38
θὸν ὂν ἀνθρώπῳ τοῦτο, ἑκάστης ἡμέρας περὶ ἀρετῆς τοὺς
λόγους ποιεῖσθαι καὶ τῶν ἄλλων, περὶ ὧν ὑμεῖς ἐμοῦ
ἀκούετε διαλεγομένου καὶ ἐμαυτὸν καὶ ἄλλους ἐξετάζοντος,
ὁ δὲ ἀνεξέταστος βίος οὐ βιωτὸς ἀνθρώπῳ, ταῦτα δ' ἔτι
ἧττον πείσεσθέ μοι λέγοντι. τὰ δὲ ἔχει μὲν οὕτως, ὡς ἐγώ
φημι, ὦ ἄνδρες, πείθειν δὲ οὐ ῥᾴδια. καὶ ἐγὼ ἅμα οὐκ εἴ-
θισμαι ἐμαυτὸν ἀξιοῦν κακοῦ οὐδενός. εἰ μὲν γὰρ ἦν μοι
χρήματα, ἐτιμησάμην ἂν χρημάτων, ὅσα ἔμελλον ἐκτίσειν· B
οὐδὲν γὰρ ἂν ἐβλάβην· νῦν δέ, οὐ γὰρ ἔστιν, εἰ μὴ ἄρα
ὅσον ἂν ἐγὼ δυναίμην ἐκτῖσαι τοσούτου βούλεσθέ μοι τι-
μῆσαι. ἴσως δ' ἂν δυναίμην ἐκτῖσαι ὑμῖν μνᾶν ἀργυρίου·
τοσούτου οὖν τιμῶμαι. Πλάτων δὲ ὅδε, ὦ ἄνδρες Ἀθη-

δοτ. περιποιητ. = δὲν ἠμπορεῖς νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃς τῆς παρουσίας σου κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον; Προϋποθέτει τοὺς δικαστὰς διατεθειμένους νὰ τὸν καταδικάσωσιν εἰς φυγήν, ἂν ἐδέχετο.

1 *τουτὶ δή ἐστι* κ. τ. λ. Διὰ δύο λόγους δὲν στέργει νὰ ἡσυχάζῃ καὶ ἀπραγμονῇ οὐδ' ἐν τῇ ξένῃ· πρῶτον μέν, διότι τοῦτο θὰ ἦτο ἀπείθεια εἰς τὸν θεόν· δεύτερον δέ, διότι τὸ διαλέγεσθαι περὶ ἀρετῆς καὶ ἐξετάζειν καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους εἶνε τὸ μέγιστον ἀγαθὸν ἀνθρώπῳ (νόει, οὐ μόνον τῷ ἐξετάζοντι, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐξεταζομένῳ)· ὁ δὲ ἀνεξέταστος βίος τὸ μέγιστον κακόν, καὶ ἀβίωτος. Ἀνεξέταστος βίος εἶνε νὰ ζῇ τις καθ' ἕξιν μόνον καὶ τριβήν, ἄνευ λόγου, ἀνίκανος νὰ στρέψῃ τὸ ὄμμα τῆς διανοίας του πρὸς ἑαυτὸν καὶ νὰ κρίνῃ τὰ πάθη του, τὰς ὀρέξεις του, τοὺς διαλογισμούς του, ἂν εἶνε ἀγαθὰ ἢ πονηρά, ὑγιηρὰ ἢ νοσηρά.

10 *καὶ ἐγὼ ἅμα οὐκ εἴθισμαι*. Διὰ τοῦ *καὶ ἅμα* συνδέουσι συνήθως νέον τι νόημα, ὅπερ δὲν ἔχει μεγάλην λογικὴν συγγένειαν πρὸς τὸ προηγούμενον, ὥστε τρόπον τινὰ μόνον διὰ τὸ σύγχρονον αὐτῶν συνδέονται μετ' ἀλλήλων. Πρβλ. τὰ τοῦ Θουκ. Α', 70 «καὶ ἅμα — νομίζομεν ἄξιοι εἶναι τοῖς πέλας ψόγον ἐπενεγκεῖν». Α' 76 «ἄξιοί τε ἅμα νομίζοντες εἶναι». Α', 82» καὶ τὰ ἑαυτῶν ἅμα ἐκποριζώμεθα». Α', 84 «καὶ ἅμα ἐλευθέραν καὶ ἐνδοξοτάτην πόλιν διὰ παντὸς νεμόμεθα». Ἡμεῖς λέγομεν *καὶ κοντὰ σαυτά*. Ἐνταῦθα προφανῶς ἡ διὰ τοῦ *καὶ ἅμα* πρότασις ἐλαχίστην ἔχει πρὸς τὰ προηγούμενα λογ. συγγένειαν· εἶνε μετάβασις εἴς τι νέον, ὅπερ ἀνέφερε μὲν ἔμπροσθεν, ἀλλ' ἐνταῦθα τὸ ἐπαναφέρει ἵνα καταλήξῃ εἰς ὅλως νέα καὶ ἀντίθετα ἐκείνων συμπεράσματα. (Ἰδὲ παρεκβ.)

13 *νῦν δέ, οὐ γὰρ ἔστιν* = νῦν δὲ οὐ τιμῶμαι χρημάτων, οὐ γὰρ ἔστι.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ναῖοι, καὶ Κρίτων καὶ Κριτόβουλος καὶ Ἀπολλόδωρος κελεύουσί με τριάκοντα μνῶν τιμήσασθαι, αὐτοὶ δ' ἐγγυᾶσθαι· τιμῶμαι οὖν τοσούτου, ἐγγυηταὶ δὲ ὑμῖν ἔσονται τοῦ ἀργυρίου οὗτοι ἀξιόχρεῳ. C

ΚΘ'. Οὐ πολλοῦ γ' ἕνεκα χρόνου, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὄνομα ἕξετε καὶ αἰτίαν ὑπὸ τῶν βουλομένων τὴν πόλιν λοιδορεῖν, ὡς Σωκράτη ἀπεκτόνατε, ἄνδρα σοφόν· φήσουσι γὰρ δή με σοφὸν εἶναι, εἰ καὶ μή εἰμι, οἱ βουλόμενοι ὑμῖν ὀνειδίζειν. εἰ οὖν περιεμείνατε ὀλίγον χρόνον, ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ἂν ὑμῖν τοῦτο ἐγένετο· ὁρᾶτε γὰρ εἰς τὴν ἡλικίαν, ὅτι πόρρω ἤδη εἰμὶ τοῦ βίου, θανάτου δὲ ἐγγύς. λέγω δὲ τοῦτο οὐ πρὸς πάντας ὑμᾶς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐμοῦ κατα- D
ψηφισαμένους θάνατον. λέγω δὲ καὶ τόδε πρὸς τοὺς αὐτοὺς τούτους· ἴσως με οἴεσθε, ὦ ἄνδρες, ἀπορίᾳ λόγων ἑαλωκέναι τοιούτων, οἷς ἂν ὑμᾶς ἔπεισα, [εἰ ᾤμην δεῖν ἅπαντα ποιεῖν καὶ λέγειν], ὥστε ἀποφυγεῖν τὴν δίκην· πολλοῦ γε δεῖ· ἀλλ' ἀπορίᾳ μὲν ἑάλωκα, οὐ μέντοι λόγων, ἀλλὰ

Μετὰ τὴν θανατικὴν ἀπόφασιν.

5 *Οὐ πολλοῦ γε ἕνεκα χρόνου.* Ὁ Σωκ. ἦτο ἑβδομηκοντούτης ὅτε ἐδικάζετο· ἦτο πιθανὸν νὰ ἔζῃ καὶ 20 καὶ 30 ἔτη ἀκόμη, ἀφοῦ ἦτο ὑγιέστατος καὶ διῆγε θέρος καὶ χειμῶνα ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων. Ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι συμφέρει αὐτῷ νὰ ὑποθέτῃ τὸ σύνηθες μέτρον τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, 70-75 ἔτη. Ἕνεκα λοιπόν, λέγει, τούτου τοῦ ὀλίγου χρόνου ἐφ' ὃν θὰ ἐπέζων, δηλ. ἵνα ἀπαλλαγῆτε ὀλιγοχρονίου ἐλέγχου καὶ ἐνοχλήσεως παρ' ἐμοῦ, ἕξετε (μακροχρόνιον) ὄνομα καὶ αἰτίαν. Κριτ. 53 d· «ὅτι δὲ γέρων ἀνήρ, σμικροῦ χρόνου τῷ βίῳ λοιποῦ ὄντος, ὡς τὸ εἰκός».

6 *ὄνομα ἕξετε καὶ αἰτίαν* κ. τ. λ. Ὄνομα μὲν λέγει τὴν προσηγορίαν, ἣν ἔκ τινος ἕξεως ἢ πράξεως οἱ ἄνθρωποι συνηθίζουσι νὰ ἀπονέμωσιν εἰς τὸν ἔχοντα ἢ τὸν δρῶντα, ὡς μόνιμον, τρόπον τινὰ σύμφυτον ἰδιότητα αὐτοῦ· αἰτίαν δὲ τὴν παράστασιν τῆς ἕξεως ἢ πράξεως διὰ λόγου. Ἡ Μήδεια αἰτίαν μὲν ἔσχεν ὅτι ἀπέκτεινε τὰ τέκνα της, ὄνομα δὲ ἡ *παιδολέτειρα*. Τὴν μὲν αἰτίαν, ποία ἔσται, λέγε: κατωτέρω, τὸ δὲ ὄνομα δὲν λέγει, διότι τὰ ὀνόματα εἶνε συνήθως θυμοδακέστερα τῆς διὰ λόγου παραστάσεως τοῦ πράγματος.

ὑπὸ τῶν βουλομένων· ποιητ. αἴτιον· διότι το *ὄνομα καὶ αἰτίαν ἕξετε* εἶνε παθ. ῥήματα. Ἐνεργ. αἰτιῶμαί τινά τινος· παθ. ἐν αἰτίᾳ εἰμὶ ἢ αἰτίαν ἔχω τινὸς ὑπό τινος.

10 *ὁρᾶτε γὰρ εἰς τὴν ἡλικίαν* κ.τ.λ. Τὸ *ὁρᾶν εἴς τι* = τῷ βλέπειν ἢ ἀποβλέπειν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τόλμης καὶ ἀναισχυντίας καὶ τοῦ ἐθέλειν λέγειν πρὸς ὑμᾶς
τοιαῦτα, οἷ' ἂν ὑμῖν ἥδιστα ἦν ἀκούειν θρηνοῦντός τέ μου
καὶ ὀδυρομένου καὶ ἄλλα ποιοῦντος καὶ λέγοντος πολλὰ E
καὶ ἀνάξια ἐμοῦ, ὡς ἐγώ φημι· οἷα δὴ καὶ εἴθισθε ὑμεῖς
τῶν ἄλλων ἀκούειν. ἀλλ' οὔτε τότε ᾠήθην δεῖν ἕνεκα τοῦ
κινδύνου πρᾶξαι οὐδὲν ἀνελεύθερον, οὔτε νῦν μοι μεταμέλει οὕτως ἀπολογησαμένῳ, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αἱροῦμαι
ὧδε ἀπολογησάμενος τεθνάναι ἢ ἐκείνως ζῆν. οὔτε γὰρ ἐν
δίκῃ οὔτ' ἐν πολέμῳ οὔτ' ἐμὲ οὔτ' ἄλλον οὐδένα δεῖ τοῦτο
μηχανᾶσθαι, ὅπως ἀποφεύξεται πᾶν ποιῶν θάνατον. καὶ 39
γὰρ ἐν ταῖς μάχαις πολλάκις δῆλον γίγνεται, ὅτι τό γε
ἀποθανεῖν ἄν τις ἐκφύγοι καὶ ὅπλα ἀφεὶς καὶ ἐφ' ἱκετείαν
τραπόμενος τῶν διωκόντων· καὶ ἄλλαι μηχαναὶ πολλαί εἰσιν ἐν ἑκάστοις τοῖς κινδύνοις, ὥςτε διαφεύγειν θάνατον,
ἐάν τις τολμᾷ πᾶν ποιεῖν καὶ λέγειν. ἀλλὰ μὴ οὐ τοῦτ'
ᾖ χαλεπόν, ὦ ἄνδρες, θάνατον ἐκφυγεῖν, ἀλλὰ πολὺ χαλεπώτερον πονηρίαν· θᾶττον γὰρ θανάτου θεῖ. καὶ νῦν ἐγὼ B
μὲν ἅτε βραδὺς ὢν καὶ πρεσβύτης ὑπὸ τοῦ βραδυτέρου
ἑάλων, οἱ δ' ἐμοὶ κατήγοροι ἅτε δεινοὶ καὶ ὀξεῖς ὄντες ὑπὸ
τοῦ θάττονος, τῆς κακίας. καὶ νῦν ἐγὼ μὲν ἄπειμι ὑφ'
ὑμῶν θανάτου δίκην ὀφλών, οὗτοι δ' ὑπὸ τῆς ἀληθείας
ὠφληκότες μοχθηρίαν καὶ ἀδικίαν. καὶ ἔγωγε τῷ τιμήματι

2 *θρηνοῦντός τέ μου καὶ ὀδυρομένου.* Αἱ γεν. συνεφώνησαν πρός τὸ ὑποκείμενόν των *μου*, ὅπερ εἶνε γεν. τοῦ ***ἀκούειν οὔτε τότε***· δηλ. ὅτε ἀπελογούμην· διότι οἱ νῦν λόγοι δὲν εἶνε πλέον ἀπολογία.

15 *ἀλλὰ μὴ οὐ.* Κυρία πρότ. ὑπὸ τύπον ἐξηρτημένης, παραλειπομένου τοῦ *ὁρᾶτε, σκοπεῖσθε.*

17 *θᾶττον γὰρ θανάτου θεῖ* (*ἡ πονηρία*). Ἡ πονηρία τρέχει ταχύτερον τοῦ θανάτου, καὶ εὐκολώτερον ἄρα καταλαμβάνει καὶ καταχυριεύει τὸν ἄνθρωπον ἢ ὁ θάνατος· ὥςτε πρέπει νὰ φοβῆταί τις καὶ νὰ φυλάττηται μᾶλλον τὴν πονηρίαν ἢ τὸν θάνατον.

21 *θανάτου δίκην ὀφλών.* 1) ὀφλισκάνω δίκην φόνου, τραύματος = καταδικάζομαι ἐπὶ φόνῳ, τραύματι κ.τ.τ. 2) ὀφλισκάνω δίκην θανάτου = καταδικάζομαι εἰς θάνατον. 3) ὀφλισκάνω χιλίας δραχμὰς (σ. 36 a.) = καταδικάζομαι εἰς πρόστιμον χιλίων δρ. 4) ὀφλισκάνω μοχθηρίαν, ἀδικίαν, ὁμοίως μωρίαν, γέλωτα = κρίνομαι ἔνοχος μοχθηρίας, ἀδικίας, μωρίας, καταγέλωτος.

22 *καὶ ἔγωγε τῷ τιμήματι ἐμμένω*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐμμένω καὶ οὗτοι. ταῦτα μέν που ἴσως οὕτω καὶ ἔδει σχεῖν, καὶ οἶμαι αὐτὰ μετρίως ἔχειν.

Λ΄. Τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἐπιθυμῶ ὑμῖν χρησμῳδῆσαι, C ὦ καταψηφισάμενοί μου· καὶ γάρ εἰμι ἤδη ἐνταῦθα, ἐν ᾧ μάλιστα ἄνθρωποι χρησμῳδοῦσιν, ὅταν μέλλωσιν ἀποθανεῖσθαι. φημὶ γάρ, ὦ ἄνδρες, οἳ ἐμὲ ἀπεκτόνατε, τιμωρίαν ὑμῖν ἥξειν εὐθὺς μετὰ τὸν ἐμὸν θάνατον πολὺ χαλεπωτέραν νὴ Δία ἢ οἵαν ἐμὲ ἀπεκτόνατε· νῦν γὰρ τοῦτο εἴργασθε οἰόμενοι ἀπαλλάξεσθαι τοῦ διδόναι ἔλεγχον τοῦ βίου. τὸ δὲ ὑμῖν πολὺ ἐναντίον ἀποβήσεται, ὡς ἐγώ φημι· πλείους ἔσονται ὑμᾶς οἱ ἐλέγχοντες, οὓς νῦν ἐγὼ κατεῖχον, ὑμεῖς δὲ οὐκ ᾐσθάνεσθε· καὶ χαλεπώτεροι ἔσονται D ὅσῳ νεώτεροί εἰσιν, καὶ ὑμεῖς μᾶλλον ἀγανακτήσετε. εἰ γὰρ οἴεσθε ἀποκτείνοντες ἀνθρώπους ἐπισχήσειν τοῦ ὀνειδίζειν τινὰ ὑμῖν ὅτι οὐκ ὀρθῶς ζῆτε, οὐκ ὀρθῶς διανοεῖσθε· οὐ γὰρ ἔσθ' αὕτη ἡ ἀπαλλαγὴ οὔτε πάνυ δυνατὴ οὔτε

καὶ οὗτοι. Τίμημα ἐνταῦθα εἶνε ἡ ποινὴ εἰς ἣν ὁ Σωκ. κατεδικάσθη ὑπὸ τῶν δικαστῶν, καὶ ἐκείνη εἰς ἣν οἱ κατήγοροι κατεδίκασαν ἑαυτούς. Ἀμφότεροι λοιπὸν, λέγει, στέργομεν τὴν ποινήν μας, εἴμεθα εὐχαριστημένοι ἐξ αὐτῆς.

1 *ταῦτα μέν που — μετρίως ἔχειν.* Ἀποφαίνεται αἰνιγματωδῶς, ἀποφεύγων νὰ ἐκφράσῃ σαφῶς τὰ διανοήματά του, ὡς λίαν πικρὰ καὶ ὀνειδιστικά. Μοὶ φαίνεται ὅτι πλῆρες τὸ διανόημά του θὰ ἦτο τοιόνδε· «Ἄνθρωπος, οἷος ἐγώ, ζῶν καὶ ὁμιλῶν ἐν ἀνθρώποις οἷοι ὑμεῖς, τοῦτο ἔμελλε νὰ πάθῃ, καὶ ἀναγκαῖον δὲ ἴσως ἦτο, ἵνα ἐκ τῆς κορυφώσεως τοῦ δεινοῦ προέλθῃ ἡ μετάστασις ἐπὶ τὰ βελτίω καὶ ἡ σωτηρία· καὶ νομίζω ὅτι τὰ γενόμενα ὀρθῶς (μετρίως) ἐγένοντο».

3 *Τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο.* Δύναται νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἀντικ. τοῦ *χρησμῳδῆσαι*· = «ἐπιθυμῶ ὑμῖν χρησμῳδῆσαι τὸ μετὰ τοῦτο». Δύναται δέ, καὶ ἴσως ὀρθότερον, νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἐπιρρ. φράσις, ὅπως καὶ τὸ *λοιπόν*. Γοργ. 458 d «αἰσχρὸν δὴ τὸ λοιπὸν γίγνεται, ἐμέ γε μὴ ἐθέλειν»· ὁμοίως δὲ καὶ σήμερον. «Τὸ λοιπόν, τί ἀποφασίζεις;»

4 *καὶ γάρ εἰμι ἤδη ἐνταῦθα κ.τ.λ.* Ἡ πίστις ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐγγὺς ὢν τοῦ θανάτου λαμβάνει προφητικὸν χάρισμα ἐπεκράτει καὶ τότε καὶ σήμερον παρὰ τῷ Ἑλλ. λαῷ. Πρβλ. Ἰλ. Π. 852 καὶ Χ. 359.

6 *οἳ ἐμὲ ἀπεκτόνατε* = οἵτινές με ἔχετε καταδικάσει εἰς θάνατον. Μὴ ὑπαρχούσης ἐν Ἀθήναις μήτε ἀναιρέσεως μήτε βασιλικῆς χάριτος, τὸ καταγιγνώσκειν τινὸς θάνατον καὶ τὸ ἀποκτείνειν ἦσαν ἰσοδύναμα.

8 *ἢ οἵαν ἐμὲ ἀπεκτόνατε.* Ἀξιοσημείωτος βραχυλογία = ἢ οἵα ἐστὶν ἡ τιμωρία, ἣν ἐμὲ ἐτιμωρήσασθε, καταγνόντες μου θάνατον.

13 *εἰ γὰρ οἴεσθε — ὅπως ἔσται ὡς βέλτιστος.* Παραπλησίαν γνώμην ἐκφέρει ὁ Θουκ. ἐν τῷ λόγῳ Διοδότου κατὰ Κλέωνος Α΄, 45.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καλή, ἀλλ' ἐκείνη καὶ καλλίστη καὶ ῥᾴστη, μὴ τοὺς ἄλλους κολούειν, ἀλλ' ἑαυτὸν παρασκευάζειν, ὅπως ἔσται ὡς βέλτιστος. ταῦτα μὲν οὖν ὑμῖν τοῖς καταψηφισαμένοις μαντευσάμενος ἀπαλλάττομαι. Ε

ΛΑ'. Τοῖς δὲ ἀποψηφισαμένοις ἡδέως ἂν διαλεχθείην
ὑπὲρ τοῦ γεγονότος τουτουὶ πράγματος, ἐν ᾧ οἱ ἄρχοντες
ἀσχολίαν ἄγουσι καὶ οὔπω ἔρχομαι οἷ ἐλθόντα με δεῖ τε-
θνάναι. ἀλλά μοι, ὦ ἄνδρες, παραμείνατε τοσοῦτον χρό-
νον· οὐδὲν γὰρ κωλύει διαμυθολογῆσαι πρὸς ἀλλήλους,
ἕως ἔξεστιν. ὑμῖν γὰρ ὡς φίλοις ἐπιδεῖξαι ἐθέλω τὸ νυνί 40
μοι ξυμβεβηκὸς τί ποτε νοεῖ. ἐμοὶ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ
— ὑμᾶς γὰρ δικαστὰς καλῶν ὀρθῶς ἂν καλοίην — θαυ-
μάσιόν τι γέγονεν. ἡ γὰρ εἰωθυῖά μοι μαντικὴ [ἡ τοῦ δαι-
μονίου] ἐν μὲν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παντὶ πάνυ πυκνὴ ἀεὶ
ἦν καὶ πάνυ ἐπὶ σμικροῖς ἐναντιουμένη, εἴ τι μέλλοιμι μὴ
ὀρθῶς πράξειν, νυνὶ δὲ ξυμβέβηκέ μοι, ἅπερ ὁρᾶτε καὶ αὐ-
τοί, ταυτὶ ἅ γε δὴ οἰηθείη ἄν τις καὶ νομίζεται ἔσχατα
κακῶν εἶναι. ἐμοὶ δὲ οὔτε ἐξιόντι ἕωθεν οἴκοθεν ἠναντιώθη Β
τὸ τοῦ θεοῦ σημεῖον, οὔτε ἡνίκα ἀνέβαινον ἐνταυθοῖ ἐπὶ
τὸ δικαστήριον, οὔτε ἐν τῷ λόγῳ οὐδαμοῦ μέλλοντί τι

6 *ἐν ᾧ οἱ ἄρχοντες ἀσχολίαν ἄγουσι κτλ.* Νοεῖ τὸν χρόνον καθ' ὃν οἱ προεδρεύοντες τοῦ δικαστηρίου θὰ συνέταττον ἐγγράφως τὴν καταδίκην καὶ θὰ παρεδίδετο ὁ Σωκ. τοῖς Ἔνδ:κα.

9 *διαμυθολογῆσαι.* Διὰ τοῦ ῥήματος τούτου χαρακτηρίζει αὐτὸς τοὺς ἑαυτοῦ λόγους, ὡς οὐχὶ μεγάλης σπουδαιότητος, ὡς διὰ νὰ περάσῃ ἡ ὥρα. Ὁμοίως ἐν Φαίδ. 61 e «πρέπει, μέλλοντα ἐκεῖσε ἀποδημεῖν, διασκοπεῖν τε καὶ μυθολογεῖν περὶ τῆς ἀποδημίας τῆς ἐκεῖ — τί γὰρ ἄν τις καὶ ποιοῖ ἄλλο ἐν τῷ μέχρι ἡλίου δυσμῶν χρόνῳ;»

διαμυθολογῆσαι πρὸς ἀλλήλους. Τὸ πρὸς ἀλλήλους δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ἀκριβῶς = ἐμὲ πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑμᾶς πρὸς ἐμὲ διαμυθολογῆσαι· ἀλλὰ μᾶλλον = ἐμὲ λέγοντα καὶ ὑμᾶς ἀκούοντας. Ὁμοία ἀνακρίβεια Ἰσοκρ. Ἀρχιδ. 47 «ἀπείποιμεν δ' ἂν ἀκούοντές τε καὶ λέγοντες» ἀντὶ «ἐγὼ μὲν λέγων, ὑμεῖς δ' ἀκούοντες». Κριτ. 48 d «καὶ αὐτοὶ (Κ:ιτ. καὶ Σωκ.) ἐξάγοντές τε καὶ ἐξαγόμενοι» ἀντὶ «σὺ μὲν ἐξάγων, ἐγὼ δ' ἐξαγόμενος».

10 *τὸ νυνί μοι ξυμβεβηκὸς τί ποτε νοεῖ* = τί σημασίαν ἔχει. Εὐθύδ. 287 c «τί σοι ἄλλο νοεῖ τ. ῥῆμα τοῦτο;»

11 *ὦ ἄνδρες δικασταί.* Πρώτην φορὰν ἐνταῦθα μεταχειρίζεται τὴν προσφώνησιν ταύτην, καὶ μόνον τοὺς ἀποψηφίσαντας αὐτοῦ κρίνει ἀξίους τῆς προσηγορίας ταύτης, ἐν συνειδήσει τῆς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐρεῖν· καίτοι ἐν ἄλλοις λόγοις πολλαχοῦ δή με ἐπέσχε λέγοντα μεταξύ· νῦν δὲ οὐδαμοῦ περὶ αὐτὴν τὴν πρᾶξιν οὔτ' ἐν ἔργῳ οὐδενὶ οὔτ' ἐν λόγῳ ἠναντίωταί μοι. τί οὖν αἴτιον εἶναι ὑπολαμβάνω; ἐγὼ ὑμῖν ἐρῶ· κινδυνεύει γάρ μοι τὸ ξυμβεβηκὸς τοῦτο ἀγαθὸν γεγονέναι, καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως ἡμεῖς ὀρθῶς ὑπολαμβάνομεν, ὅσοι οἰόμεθα κακὸν εἶ- C ναι τὸ τεθνάναι. μέγα μοι τεκμήριον τούτου γέγονεν· οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἠναντιώθη ἄν μοι τὸ εἰωθὸς σημεῖον, εἰ μή τι ἔμελλον ἐγὼ ἀγαθὸν πράξειν.

ΛΒ'. Ἐννοήσωμεν δὲ καὶ τῇδε, ὡς πολλὴ ἐλπίς ἐστιν ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι. δυοῖν γὰρ θάτερόν ἐστι τὸ τεθνάναι· ἢ γὰρ οἷον μηδὲν εἶναι μηδὲ αἴσθησιν μηδεμίαν μηδενὸς ἔχειν τὸν τεθνεῶτα, ἢ κατὰ τὰ λεγόμενα μεταβολή τις τυγχάνει οὖσα καὶ μετοίκησις τῇ ψυχῇ τοῦ τόπου τοῦ ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον. καὶ εἴτε μηδεμία αἴσθησίς ἐστιν, ἀλλ' οἷον ὕπνος, ἐπειδάν τις καθεύδων μηδ' ὄναρ μηδὲν D

ἀθῳότητός του καὶ τῆς δικαιοσύνης ἄρα, ἧς ἔτυχε παρ' αὐτῶν.

1 *λέγοντα μεταξύ*· ὁμοίως καὶ *μεταξὺ λόγων*· εν τῷ μεσῳ τοῦ λέγειν ἢ τοῦ λογου. Φαῖδρ. 230 a· «Ἀτάρ, ὦ ἑταῖρε, μεταξὺ τῶν λόγων, ἆρ' οὐ τόδε ἦν τὸ δένδρον...;» 234 d «μεταξὺ ἀναγιγνώσκων». Νόμ. 859 b «μεταξὺ νομοθετοῦντες».

2 *περὶ αὐτὴν τὴν πρᾶξιν*. Πρᾶξιν λέγει τα κατα τὴν δίκην. Ἡμεῖς σήμερον, *ὑπόθεσιν*.

5 *καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως — ὑπολαμβάνομεν* = δὲν εἶνε τρόπος, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπολαμβάνωμεν ὀρθῶς. Ὁμοίως τὸ κατωτέρω· «οὐκ ἔσθ ὅπως οὐκ ἠναντιώθη ἄν» κ.τ.λ.

10 *ἐννοήσωμεν δὲ καὶ τῇδε* = ἂς θεωρήσωμεν τὸ πρᾶγμα καὶ ἐκ ταύτης τῆς ὄψεως. Διὰ τούτων προβαίνει καταδεικνύων τὴν καὶ κατὰ τὸν ἀνθρώπινον λογισμὸν ὀρθότητα τοῦ ὑπὲρ λόγον σημείου.

12 *ἢ γὰρ οἷον μηδὲν εἶναι*. Συμπλήρου· «ἢ γάρ ἐστι τὸ τεθνάναι τοιοῦτον, οἷον μηδὲν εἶναι» = ἢ εἶνε τοιοῦτόν τι ὁ θάνατος, ὥστε μετ' αὐτὸν νὰ μὴ εἶνε τίποτε. Ἐλάμβανε τὸ *εἶναι* ὑπαρκτ. καὶ το *μηδὲν* ὑποκ. Τὰ ἑπόμενα «μηδὲ αἴσθησιν κ.τ.λ.» ἀναπτύσσουσι καὶ διασαφοῦσι τὸ *μηδὲν εἶναι*.

15 *καὶ εἴ τε μηδεμία αἴσθησίς ἐστιν*· Ὁ *εἰ* ἐνταῦθα κυρίως ὑποθ. σύνδ. Διὰ τοῦ *τε* προεξαγγέλλει β' ὑποθετ. λόγον συνδεθησόμενον μετὰ τοῦ α' ὡσαύτως διὰ τοῦ *τε*· ἀλλὰ τὸν β' τοῦτον ἐξήνεγκε διὰ τοῦ *εἰ δ' αὖ*, ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν παρεμπεσόντων, λησμονήσας τὴν ἀρχικὴν ὑφὴν τοῦ λόγου καὶ συνδέσας τὸ *εἰ δ' αὖ* μετὰ τοῦ προηγηθέντος *εἰ οὖν*, ὅπερ πάλιν εἶνε ἀνακεφαλαίωσις τοῦ α' ὑποθ. λόγου εἴτε *μηδεμία* κ.τ.λ.

16 *ἀλλ' οἷον ὕπνος, ἐπειδὰν* κ.τ.λ. Ἡ ἀπὸ τοῦ *ἐπειδὰν* χρον. πρότασις, πρὸς σαφέστερον ὁρισμὸν τῆς ἐννοίας τοῦ ὕπνου. Ὁμαλώτερος θὰ ἦτο ἐκφερόμενος ὡς ἀναφορ. πρότασις· «οἷον

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὁρᾷ, θαυμάσιον κέρδος ἂν εἴη ὁ θάνατος. ἐγὼ γὰρ ἂν οἶμαι, εἴ τινα ἐκλεξάμενον δέοι ταύτην τὴν νύκτα, ἐν ᾗ οὕτω κατέδαρθεν, ὥςτε μηδὲ ὄναρ ἰδεῖν, καὶ τὰς ἄλλας νύκτας τε καὶ ἡμέρας τὰς τοῦ βίου τοῦ ἑαυτοῦ ἀντιπαραθέντα ταύτῃ τῇ νυκτὶ δέοι σκεψάμενον εἰπεῖν, πόσας ἄμεινον καὶ ἥδιον ἡμέρας καὶ νύκτας ταύτης τῆς νυκτὸς βεβίωκεν ἐν τῷ ἑαυτοῦ βίῳ, οἶμαι ἂν μὴ ὅτι ἰδιώτην τινά, ἀλλὰ τὸν μέγαν βασιλέα εὐαριθμήτους ἂν εὑρεῖν αὐτὸν E ταύτας πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ νύκτας. εἰ οὖν τοιοῦτον ὁ θάνατός ἐστι, κέρδος ἔγωγε λέγω· καὶ γὰρ οὐδὲν πλείων ὁ πᾶς χρόνος φαίνεται οὕτω δὴ εἶναι ἢ μία νύξ. ε δ' αὖ οἷον ἀποδημῆσαί ἐστιν ὁ θάνατος ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον, καὶ ἀληθῆ ἐστι τὰ λεγόμενα, ὡς ἄρα ἐκεῖ εἰσιν ἅπαντες οἱ τεθνεῶτες, τί μεῖζον ἀγαθὸν τούτου εἴη ἄν, ὦ

ὕπνος, ἐν ᾧ τις μηδ' ὄναρ ὁρᾷ». Καὶ ἡμεῖς ὁμοίως μεταχειριζόμεθα τὴν χρονικὴν πρότασιν. «Ὡσὰν ὕπνος, ὅταν τις κοιμᾶται καὶ δὲν βλέπῃ οὐδ' ὄνειρον». «Ὡσὰν βροχή, ὅταν πίπτῃ ψιλὴ ψιλὴ βροχὴ κ.τ.τ.».

1 *ἐγὼ γὰρ ἂν οἶμαι — ἡμέρας καὶ νύκτας*. Πολύπλοκος ἡ πρότ. καὶ δυσσύνοπτος· ἐν τούτοις δὲν ἔχει μεγάλας ἀνωμαλίας. Ἀρχόμενος δὲ τοῦ *οἶμαι ἄν*, προτίθεται νὰ ἐπιφέρῃ ἀπαρέμφ. ὡς ἀπόδοσιν ὑποθ. λόγου· τὸ ἀπαρέμφ. τοῦτο εἶνε τὸ *εὐαριθμήτους ἂν εὑρεῖν*· ἀλλὰ διὰ τὸ πλῆθος τῶν παρεμπεσόντων ἐπανέλαβε τὸ *οἶμαι ἄν*. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἔθεσε δὶς τὸ *δέοι*. Σύμπλεχε λοιπὸν ὧδε· εἰ δέοι τινά, ἐκλεξάμενον ταύτην τὴν νύκτα, ἐν ᾗ οὕτω κατέδαρθεν, ὥςτε μηδ' ὄναρ ἰδεῖν, καὶ ἀντιπαραθέντα τὰς ἄλλας νύκτας τε καὶ ἡμέρας τὰς τοῦ βίου τοῦ ἑαυτοῦ, δέοι σκεψάμενον εἰπεῖν, πόσας ἡμέρας τε καὶ νύκτας βεβίωκεν ἐν τῷ ἑαυτοῦ βίῳ ἄμεινον καὶ ἥδιον ταύτης τῆς νυκτός, οἶμαι ἄν, μὴ ὅτι ἰδιώτην τινά, ἀλλὰ τὸν μέγαν βασιλέα αὐτὸν εὑρεῖν ἂν ταύτας εὐαριθμήτους πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ νύκτας». Δηλ. ὁ Σωκ. ὑποθέτει ὅτι πᾶς ἄνθρωπος θὰ διῆλθε μίαν νύκτα ἐν τῷ βίῳ ἐντελῶς ἀτάραχον καὶ ἀνενυπνίαστον, οἷον ἐν παντελεῖ ἀναισθησίᾳ. Ταύτην θέτει ἐν τῷ μέσῳ ὡς κανόνα καὶ μέτρον καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι πασῶν τῶν ἄλλων ἡμερῶν τε καὶ νυκτῶν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ὀλίγισται μὲν εὑρίσκονται πράγματι ἡδεῖαι, ὥστε νὰ προτιμᾷ τις αὐτὰς τῆς ἀναισθήτου ἐκείνης νυκτός, αἱ δὲ πλεῖσται πλήρεις θλίψεως καὶ ἀηδίας, ὥςτε προτιμοτέρα τούτων εἶνε ἐκείνη ἡ ἀναίσθητος. Ἀλλὰ τοιοῦτος εἶνε ὁ θάνατος (κατὰ τὴν μίαν ὑπόθεσιν!)· ἄρα προτιμότερος ὁ θάνατος τοῦ ἐκ τοιούτων ἡμερῶν καὶ νυκτῶν συγκειμένου βίου.

10 *καὶ γὰρ οὐδὲν πλείων* κ.τ.λ. Ὁ νοῦς τοιόςδε. Ἠδύνατό τις νὰ ἀντείπῃ πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Σωκ. ὅτι ὁ τοιοῦτος θάνατος εἶνε κέρδος τάδε, ὅτι πᾶς μὲν θὰ ἔστεργε καὶ θὰ ὑπελάμβανε κέρδος τὸ νὰ διέλθῃ μίαν μόνην νύκτα ἐν παντελεῖ ἀναισθησίᾳ, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν αἰῶνα ἅπαντα. Πρὸς ταύτην λοιπὸν τὴν ἀντίρρησιν ἐπιφέρει ὁ Σωκ. ὅτι ἐν τῇ παντελεῖ ἀναισθησίᾳ ὁ αἰὼν ἅπας δὲν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἄνδρες δικασταί; εἰ γάρ τις ἀφικόμενος εἰς Ἅιδου, ἀπαλλαγεὶς τούτων τῶν φασκόντων δικαστῶν εἶναι, εὑρήσει 41
τοὺς ἀληθῶς δικαστάς, οἵπερ καὶ λέγονται ἐκεῖ δικάζειν, Μίνως τε καὶ Ῥαδάμανθυς καὶ Αἰακὸς καὶ Τριπτόλεμος καὶ ἄλλοι ὅσοι τῶν ἡμιθέων δίκαιοι ἐγένοντο ἐν τῷ ἑαυτῶν βίῳ, ἆρα φαύλη ἂν εἴη ἡ ἀποδημία; ἢ αὖ Ὀρφεῖ ξυγγενέσθαι καὶ Μουσαίῳ καὶ Ἡσιόδῳ καὶ Ὁμήρῳ ἐπὶ πόσῳ ἄν τις δέξαιτ' ἂν ὑμῶν; ἐγὼ μὲν γὰρ πολλάκις θέλω τεθνάναι, εἰ ταῦτ' ἔστιν ἀληθῆ· ἐπεὶ ἔμοιγε καὶ

θὰ εἶνε αἰσθητὸς ὡς χρόνος μακρότερος τῆς μιᾶς νυκτός.

1 *ἀπαλλαγεὶς τούτων τῶν φασκόντων δικαστῶν εἶναι.* Το *τούτων* μετὰ καταφρονήσεως. Κριτ. 45 a· «οὐχ ὁρᾷς τούτους τοὺς συκοφάντας, ὡς εὐτελεῖς;» Αὐτόθι 48 c «τούτων τῶν πολλῶν».

4 *Μίνως τε* κ.τ.λ. Ὀνομαστικαὶ συμφωνήσασαι πρὸς τὸ ἀναφορ. *οἵπερ* ἐν ᾧ κυρίως ἀνήκουσιν εἰς τὴν κυρίαν πρότ. «εὑρήσει τοὺς ὡς ἀληθῶς δικαστάς», καὶ ἔπρεπεν ἄρα νὰ εἶνε αἰτιατικαί. Θουκ. Α', 82 «ἀνεπίφθονον δέ, ὅσοι, ὥςπερ καὶ ἡμεῖς ὑπ' Ἀθηναίων ἐπιβουλευόμεθα»· ἀντὶ ὅσοι — ἐπιβουλεύονται.

Μίνως, υἱὸς Διὸς καὶ Εὐρώπης, βασιλεὺς τῆς Κρήτης, καὶ νομοθέτης τοῦ Κ ητ. λαοῦ· διὰ τὴν δικαιοσύνην του ἐτάχθη μετὰ θάνατον κριτὴς τῶν εἰς τὸν Ἅιδην κατερχομένων.

Ῥαδάμανθυς, ὡσαύτως υἱὸς Διὸς καὶ Εὐρώπης, ἀδελφὸς Μίνωος, ἐκδιωχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ κατέφυγεν εἰς Βοιωτίαν, συνεζεύχθη τὴν Ἀλκμήνην, καὶ ἐπαίδευσε τὸν υἱόν της Ἡρακλέα. Μετα θάνατον ἐτάχθη καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ κριτὴς τοῦ Ἅιδου.

Αἰακός, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Αἰγίνης, βασιλεὺς τοῦ ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης λαοῦ τῶν Μυρμιδόνων, πατὴρ τοῦ Τελαμῶνος καὶ τοῦ Πηλέως. Δίκαιος καὶ θεοφ λής, καὶ ζῶν ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ μετὰ θάνατον ἐτάχθη κριτὴς τοῦ Ἅιδου.

Τριπτόλεμος, μυθικὸς ἥρως τῆς Ἀττικῆς, πεφιλημένος τῇ Δήμητρι, καταστάτης τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων, ἐφευρέτης τοῦ ἀρότρου καὶ διδάσκαλος τῆς γεωργίας εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ ἰδίως τῆς σπορᾶς δημητριακῶς καρπῶν καὶ εἰσηγητὴς σοφῶν νόμων τοῖς Ἀθηναίοις· διόπερ καὶ θεσμοθέτην ἐπεκαλεῖτο.

Οἱ κοινῶς πεπιστευμένοι δικασταὶ τοῦ Ἅιδου ἦσαν οἱ τρεῖς πρῶτοι (Πρβλ. Γοργ. 524). Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἐφιλοτιμοῦντο νὰ ἔχωσι καὶ ἐξ ἑαυτῶν ἀντιπρόσωπον ἐν τῷ δικαστηρίῳ τοῦ Ἅιδου· ὡς τοιοῦτον δὲ συνείθιζεν ὁ λαὸς νὰ ὀνομάζῃ τὸν Τριπτόλεμον. Ὁ Σωκ. χαριζόμενος μὲν τῇ φιλοτιμίᾳ τῶν Ἀθηναίων, μὴ δυνάμενος δ' αὐθαιρέτως νὰ αὐξήσῃ τοὺς τρεῖς εἰς τέσσαρας, ηὔρυνε τὸ δικαστήριον τοῦ Ἅιδου οὕτως ὥςτε νὰ περιλαμβάνῃ ὡς δικαστὰς πάντας τοὺς ἡμιθέους, *ὅσοι δίκαιοι ἐγένοντο ἐν τῷ ἑαυτῶν βίῳ*· οὕτω δὲ παρεσκεύασε θέσιν καὶ διὰ τὸν Τριπτόλεμον.

6 *Ὀρφεῖ καὶ Μουσαίῳ.* Ἐπιστεύοντο οἱ ἀρχαιότατοι τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν, πρότεροι Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου.

ἐπὶ πόσῳ = ἀντὶ πόσων χρημάτων ἢ ἄλλου τιμίου ἀνταλλάγματος.

9 *ἐπεὶ ἔμοι γε καὶ αὐτῷ.* Διὰ τοῦ *ἐπὶ πόσῳ ἂν τις δέξαιτο* ἀπεφάνθη ὅτι πᾶς τις καὶ ἄλλος θὰ ἐδέχετο ἀντὶ μεγάλης θυσίας νὰ συναναστρέφηται μετὰ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

αὐτῷ θαυμαστὴ ἂν εἴη ἡ διατριβὴ αὐτόθι, ὁπότε ἐντύ- B
χοιμι Παλαμήδει καὶ Αἴαντι τῷ Τελαμῶνος καὶ εἴ τις
ἄλλος τῶν παλαιῶν διὰ κρίσιν ἄδικον τέθνηκεν· ἀντιπαρα-
βάλλειν τε τὰ ἐμαυτοῦ πάθη πρὸς τὰ ἐκείνων, ὡς ἐγὼ
οἶμαι, οὐκ ἂν ἀηδὲς εἴη, καὶ δὴ τὸ μέγιστον, τοὺς ἐκεῖ
ἐξετάζοντα καὶ ἐρευνῶντα ὥςπερ τοὺς ἐνταῦθα διάγειν, τίς
αὐτῶν σοφός ἐστι καὶ τίς οἴεται μέν, ἔστι δ' οὔ. ἐπὶ πόσῳ
δ' ἄν τις, ὦ ἄνδρες δικασταί, δέξαιτο ἐξετάσαι τὸν ἐπὶ
Τροίαν ἀγαγόντα τὴν πολλὴν στρατιὰν ἢ Ὀδυσσέα ἢ Σί- C
συφον, ἤ; — ἄλλους μυρίους ἄν τις εἴποι καὶ ἄνδρας καὶ

Ὀρφέως καὶ Ὁμήρου κ.τ.λ. Διὰ τοῦ *ἔμοιγε καὶ αὐτῷ* δηλοῖ ὅτι ἐξαιρέτως αὐτῷ ὑπὲρ πάντα ἄλλον θὰ εἶνε θαυμαστὴ τὴν ἡδονὴν ἡ ἐν Ἅιδου μετὰ Παλαμήδους καὶ Αἴαντος συνδιατριβή, ὡς ὁμοιοπαθῶν ἑαυτῷ. Εἶνε καὶ τοῦτο εὐσχήμων μὲν ἀλλ' ἱκανῶς' θυμαλγὴς μομφὴ τῶν ἀδίκων δικαστῶν.

2 *Παλαμήδει καὶ Αἴαντι τῷ Τελαμῶνος*. Προσέθηκε τὸ *Τελαμῶνος* πρὸς διαστολὴν ἀπὸ τοῦ ἑτέρου Αἴαντος τοῦ Ὀϊλέως.

Παλαμήδης, υἱὸς τοῦ Ναυπλίου, Εὐβοεὺς ἢ Ἀργεῖος, ὁ σοφώτατος, ἀγχινούστατος καὶ ἐφευρετικώτατος τῶν εἰς Τροίαν ἐκστρατευσάντων Ἑλλήνων. Ἐφθονεῖτο καὶ ἐμισεῖτο ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως, διότι ἀπεκάλυψεν αὐτὸν προσποιούμενον τὸν παράφρονα, ἵνα μὴ συστρατεύσῃ εἰς Τροίαν. Συκοφαντηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ Διομήδους, ὅτι ἐδωροδόκει παρὰ Πριάμου, ἵνα προδώσῃ τοὺς Ἕλληνας, ἐλιθοβολήθη ὑπὸ τοῦ στρατεύματος. Σώζεται Ἀπολογία Παλαμήδους, ἀποδιδομένη εἰς τὸν Γοργίαν, ἀλλ' ἀμφισβητουμένης τῆς γνησιότητος, μεστὴ δὲ γοργιείων ῥημάτων καὶ σχημάτων.

Αἴας υἱὸς τοῦ Τελαμῶνος ἐξάδελφος τοῦ Ἀχιλλέως, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ κραταιότατος καὶ ἀνδρειότατος ἐν τῷ πρὸ τῆς Τροίας στρατεύματι. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως, τελουμένων ἀγώνων πρὸς τιμὴν αὐτοῦ, ἡ Θέτις προέθηκεν ἆθλα τὰ ἠριστοτευκτα ὅπλα τοῦ υἱοῦ της. Ἡ νίκη ἦτο τοῦ Αἴαντος, ἀλλ' οἱ Ἀτρεῖδαι κακοδικοῦντες ἀπένειμαν τὰ ὅπλα εἰς τὸν Ὀδυσσέα. Ὁ Αἴας βαρέως φέρων τὴν ἀδικίαν ἐξεμάνη καὶ ἐπέπεσε κατὰ τῶν ποιμνίων τοῦ στρατεύματος σφάζων, νομίζων ὅτι ἦτο αὐτὸ τὸ στράτευμα. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν καὶ συνιδὼν ἅμα μὲν τὸ κακὸν ὅπερ προὐτίθετο, ἅμα δὲ τὸ αἰσχρὸν ὅπερ διέπραξε, μὴ φέρων τὸ ἄχθος τῆς συμφορᾶς ηὐτοκτόνησεν.

Σίσυφος υἱὸς τοῦ Αἰόλου, βασιλεὺς τῆς Κορίνθου. Διὰ τὴν εἰς τοὺς θεοὺς ὕβριν καὶ τὴν πονηρίαν του κατεδικάσθη ἐν Ἅιδου νὰ κυλίῃ ἄνω λόφου μέγαν λίθον· ὅτε δὲ ἔφθανεν εἰς τὴν κορυφήν, ἐξέφευγε τῶν χειρῶν του ὁ λίθος καὶ κατεκυλίετο· ὁ δὲ Σίσυφος ὤφειλε πάλιν νὰ τὸν ἀναβιβάσῃ, καὶ οὕτως ἀτελευτήτως.

10 *ἤ; — ἄλλους μυρίους ἄν τις εἴποι.* Συνήθης ἀνακολουθία ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ. Διὰ τοῦ *ἢ* ὡρμήθη νὰ εἴπῃ νέον πρόσωπον ἄξιον ἐξετάσεως· ἀλλὰ τῷ προεφάνησαν ἐν τῇ διανοίᾳ τόσα πολλά, ὥστε δὲν ἦτο εὔκολον οὐδ' εὔκαιρον νὰ τὰ κατονομάσῃ πάντα· καταπαύει λοιπὸν τὴν ἀπαρίθμησιν αὐτῶν, μετὰ τὸ *ἢ* στρέφων τὸν λόγον καὶ δηλῶν διὰ κυρίας προτάσεως αὐτὸ τοῦτο, τὴν ἀπειρίαν τῶν ἐξεταστέων

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

γυναῖκας· οἷς ἐκεῖ διαλέγεσθαι καὶ ξυνεῖναι καὶ ἐξετάζειν ἀμήχανον ἂν εἴη εὐδαιμονίας. πάντως οὐ δήπου τούτου γε ἕνεκα οἱ ἐκεῖ ἀποκτείνουσι· τά τε γὰρ ἄλλα εὐδαιμονέστεροί εἰσιν οἱ ἐκεῖ τῶν ἐνθάδε, καὶ ἤδη τὸν λοιπὸν χρόνον ἀθάνατοί εἰσιν, εἴπερ γε τὰ λεγόμενα ἀληθῆ ἐστιν.

ΛΓ'. Ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς χρή, ὦ ἄνδρες δικασταί, εὐέλπιδας εἶναι πρὸς τὸν θάνατον, καὶ ἕν τι τοῦτο διανοεῖσθαι ἀληθές, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὐδὲν οὔτε D
ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι, οὐδὲ ἀμελεῖται ὑπὸ θεῶν τὰ τούτου πράγματα· οὐδὲ τὰ ἐμὰ νῦν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γέγονεν, ἀλλά μοι δῆλόν ἐστι τοῦτο, ὅτι ἤδη τεθνάναι καὶ ἀπηλλάχθαι πραγμάτων βέλτιον ἦν μοι. διὰ τοῦτο καὶ ἐμὲ οὐδαμοῦ ἀπέτρεψε τὸ σημεῖον. καὶ ἔγωγε τοῖς καταψηφισαμένοις μου καὶ τοῖς κατηγόροις οὐ πάνυ χαλεπαίνω· καίτοι οὐ ταύτῃ τῇ διανοίᾳ κατεψηφίζοντό μου καὶ κατηγόρουν, ἀλλ' οἰόμενοι βλάπτειν· τοῦτο αὐτοῖς ἄξιον E
μέμφεσθαι. Τοσόνδε μέντοι αὐτῶν δέομαι· τοὺς υἱεῖς μου, ἐπειδὰν ἡβήσωσι, τιμωρήσασθε, ὦ ἄνδρες, ταὐτὰ ταῦτα λυποῦντες, ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς ἐλύπουν, ἐὰν ὑμῖν δοκῶσιν ἢ

προσώπων. Οὕτω Γοργ. 483 d· «ἐπεὶ ποίῳ δικαίῳ χρώμενος Ξέρξης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐστράτευσεν; ἢ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπὶ Σκύθας; ἤ; — ἄλλα μυρία ἂν τις ἔχοι τοιαῦτα λέγειν». Καὶ σήμερον ἐν τῷ προφορ. λόγῳ συχνάκις ὑποπίπτομεν εἰς τὴν ἀνακολουθίαν ταύτην· οἷον «Ποιός δὲν θέλει νὰ γείνῃ Δεσπότης; ὁ Ἀκάκιος δὲν θέλει; ἢ ὁ Παρθένιος; ἢ ὁ Φιλάρετος; ἤ; — τόσοι ἄλλοι ζητοῦν τὴν χηρεύουσαν ἀρχιεπισκοπήν». Διὰ ταῦτα νομίζω ὅτι ἡ ὀρθὴ στίξις εἶνε αὕτη· μετὰ τὸ τελευταῖον ἤ. ἐρωτηματ. καὶ παῦλα, ἤ; —.

2 *ἀμήχανον ἂν εἴη εὐδαιμονίας*. Κατ' ἔλλειψιν τῆς λέξεως *χρῆμα*. Ὁμοίως τὸ Θεαίτ. 175 a· «ἄτοπα καταφαίνεται αὐτῷ τῆς σμικρολογίας» = ἄτοπον τὸ χρῆμα τῆς σμικρολογίας. Πολιτ. 567 e· «ἢ μακάριον λέγεις τυράννου χρῆμα». Ἀριστφ. Νεφ. «Ὦ Ζεῦ βασιλεῦ, τὸ χρῆμα τῶν νυκτῶν ὅσον!» Ἀντὶ τῶν λέξεων, ἀμήχανον, ἄτοπον, μακάριον καὶ τῶν τοιούτων τῶν δηλουσῶν τὴν θαυμάσιον ἰδιότητα τοῦ διὰ τῆς γενικῆς δηλουμένου, τίθεται πολλάκις μόνον τὸ θαυμαστικὸν ἐπιφώνημα ὢ καὶ ἡ γενική· οὕτω τὰ προειρημένα θὰ ἠδύναντο νὰ ἐκφρασθῶσιν ὧδε· ὢ τῆς εὐδαιμονίας! ὢ τῆς μικρολογίας! ὢ τοῦ τυράννου! ὢ τῶν νυκτῶν! Αἱ ἐν τοῖς τοιούτοις γενικαὶ δὲν διαφέρουσι τῶν προειρημένων κατὰ τὴν συντακτικὴν σημασίαν.

7 *καὶ ἕν τι τοῦτο διανοεῖσθαι ἀληθὲς* = ἕν τι τῶν ἀληθῶν διανοεῖσθαι τοῦτο.

15 *οὐ ταύτῃ τῇ διανοίᾳ* = οὐ κατε-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

χρημάτων ἢ ἄλλου του πρότερον ἐπιμελεῖσθαι ἢ ἀρετῆς, καὶ ἐὰν δοκῶσί τι εἶναι μηδὲν ὄντες, ὀνειδίζετε αὐτοῖς, ὥςπερ ἐγὼ ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἐπιμελοῦνται ὧν δεῖ, καὶ οἴονταί τι εἶναι ὄντες οὐδενὸς ἄξιοι. καὶ ἐὰν ταῦτα ποιῆτε, δίκαια πεπονθὼς ἐγὼ ἔσομαι ὑφ' ὑμῶν αὐτός τε καὶ οἱ υἱεῖς. 42

Ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι, ἐμοὶ μὲν ἀποθανουμένῳ, ὑμῖν δὲ βιωσομένοις· ὁπότεροι δὲ ἡμῶν ἔρχονται ἐπὶ ἄμεινον πρᾶγμα, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ θεῷ.

ψηφίζοντό μου καὶ κατηγόρουν, γιγνώσκοντες ὅτι μοι βέλτιον ἦν ἤδη τεθνάναι καὶ ἀπηλλάχθαι πραγμάτων, καὶ βουλόμενοί με εὖ ποιεῖν, ἀλλὰ βουλόμενοι καὶ οἰόμενοι βλάπτειν με.

6 ***Ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι.*** = **Ἀλλὰ παύομαι· ὥρα γὰρ ἤδη ἀπιέναι.**

ΠΑΡΕΚΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΛΟΓΙΑΝ

Σελ.

17

ὡς χρὴ ὑμᾶς εὐλαβεῖσθαι. Τὰ πλεῖστα χγρ. *χρῆν.* Ἀλλὰ τοῦ Πλάτωνος ἐν ἀρχῇ ὄντος τοῦ λόγου, ὁ κίνδυνος τοῦ ἐξαπατηθῆναι τοὺς δικαστὰς δὲν παρῆλθεν, ἀλλ' ἐπίκειται. Ἔτι δέ, ἂν δεχθῶμεν τὸ *χρῆν,* ἀνάγκη νὰ τραπῇ καὶ τὸ *ἐξαπατηθῆτε* εἰς εὐκτικήν, ὅπερ καὶ συνιστῶσί τινες. a

ῥήμασί τε καὶ ὀνόμασιν. Ἐν ταῖς ὑποσημ. ἐδήλωσα τί σημαίνει ῥῆμα καὶ τί ὄνομα παρὰ Πλ. Ἀλλ' ἐν τῷ Σοφιστῇ (σ. 262) αἱ λέξεις ἔχουσιν ἣν καὶ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις ἀπὸ Ἀριστοτ. σημασίαν. Τὰ μὲν *βαδίζει, τρέχει, καθεύδει,* κατὰ τὸν Σοφιστ. εἶνε ῥήματα, τὰ δὲ *λέων, ἔλαφος, ἵππος,* ὀνόματα. Ἔστω καὶ τοῦτο τεκμήριον τῆς μὴ γνησιότητος τοῦ Σοφ. b

πιστεύω γὰρ δίκαια εἶναι ἃ λέγω. Ὁ Σχάντιος μεταγράφει: *ἂν λέγω* (= ἃ ἂν λέγω), ἵνα δηλοῖ τὸ μέλλον. Ὁ Σχάν. δηλ. ὑπολαμβάνει ὅτι τὸ *ἃ ἂν λέγω,* θὰ ἦτο ἰσοδύναμον τῷ *ἃ ἐρῶ,* νομίζει δὲ ὅτι διὰ τούτου ὁ Σωκρ. προαγγέλλει τὸν μέλλοντα νὰ ῥηθῇ λόγον του, ὅτι ἔσται δίκαιος. Διὰ τούτων ὁ Σχ. πρῶτον μὲν παρανοεῖ τὴν σημασίαν τοῦ *δίκαια* ἐνταῦθα, ἔπειτα δὲ φαίνεται ὡς νὰ ἀγνοῇ τὴν διαφορὰν τοῦ *ἃ ἂν λέγω,* καὶ τοῦ *ἐρῶ·* τέλος δὲ ποιεῖ τὸν Σωκ. λέγοντα παράλογα. Διότι ἡ προκειμένη πρότασις εἶνε αἰτιολ. τῆς προηγουμένης· ἀλλὰ ποία λογικὴ αἰτία ἐνδέχεται νὰ εἶνε τὸ ὅτι ἐρεῖ δίκαια, τοῦ ὅτι ἀκούσονται λεγόμενα τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ὀνόμασιν; μήπως οἱ ῥήτορες οἱ χρώμενοι κεκαλλιεπημένοις ὀνόμασι δὲν ἔλεγον καὶ ἐκεῖνοι δίκαια; Ἔπειτα δὲ τίνα νοῦν θὰ εἶχε τὸ *μηδεὶς προσδοκησάτω ἄλλως,* ἐπιφερόμενον μετὰ τὸ *δίκαια ἐρῶ;* c

Τό: *δίκαια εἶναι ἃ λέγω,* καὶ τὸ κατωτέρω: *τοῦτο δέομαι δίκαιον,* καὶ τὸ ἔτι κατωτέρω: *δικαστοῦ ἀρετὴ τὸ προσέχειν εἰ δίκαια λέγει ὁ ῥήτωρ, ῥήτορος δέ, τἀληθῆ λέγειν·* καὶ ἐν τοῖς τρισὶ τούτοις τὸ *δίκαιον* σημαίνει τὸ ἔννομον, τὸ μὴ ἐκβαῖνον τῶν ὁρίων ἅτινα ὁ νόμος, τὸ καθεστὼς δίκαιον, ἢ ἔθιμον, ἐχάραξε τοῖς διαδικαζομένοις. Τούτου πρέπει νὰ στοχάζηται ὁ ἀγαθὸς δικαστής, καὶ καθ' ὅσον ὁ λόγος τοῦ ῥήτορος εἶνε κατὰ τοῦτο δίκαιος ἢ ἄδικος, καὶ ὁ δικαστὴς συγχωρεῖ αὐτῷ νὰ λέγῃ ἢ τὸν διακόπτει καὶ ἀφαιρεῖ τὸν λόγον. Τοὐναντίον τοῦ ἀγαθοῦ ῥήτορός ἐστι νὰ λέγῃ τἀληθῆ· ὅπερ σημαίνει ὅτι καὶ ἄν τις κακὸς ῥήτωρ λέγῃ ψευδῆ μὲν ἀλλὰ δίκαια (ὅπως νοοῦμεν τὸ δίκαιον!), ὁ δικαστὴς ὀφείλει νὰ τὸν ἀκούσῃ καὶ ἐν τῷ τέλει νὰ ἐξενέγκῃ τὴν ἀπόφασίν του καθ' ἣν ἐσχημάτισε γνώμην ἐκ τῶν ψευδῶν τοῦ ῥήτορος, περὶ τῆς ἀληθοῦς ἕξεως τοῦ πράγματος. Λέγει λοιπὸν ὁ Σωκ. ἐν τῷ προκειμένῳ. «Πιστεύω ὅτι ταῦτα ἃ λέγω, δηλ. ἡ ἀξίωσίς μου νὰ ἀπολογηθῶ τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ὀνόμασιν, ἐστὶ δικαία, δηλ. συγχωρεῖται ὑπὸ τοῦ νόμου, καὶ μηδεὶς προσδοκησάτω ἄλλως». Τὸ αὐτὸ δίκαιον ἐνισχύει καὶ διὰ τοῦ κατωτέρου ἐπιχειρήματος. «Ἄν, λέγει, ἤμην ξένος (οὐχὶ βέ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

17 βαια ἀλλόγλωσσος, ἀλλὰ Βοιωτὸς ἢ Λακεδαιμόνιος), δὲν θά μοι συνεχωρεῖτε νὰ ἀπολογηθῶ ἐν ἐκείνῃ τῇ φωνῇ καὶ τῷ τρόπῳ, ἐν οἷς ἐτεθράμμην; — Ναί. — Καὶ ἐμὲ λοιπὸν ὑπολάβετε ὡς ξένον, καὶ εἶμαι τῷ ὄντι κατὰ τοῦτο ξένος, καθότι πρώτην φορὰν ἀναβαίνω εἰς δικαστήριον». Πρβλ. σελ. 20 d· «Ταυτί μοι δοκεῖ δίκαια λέγειν ὁ λέγων». Τὸ δίκαια ἐνταῦθα εἶνε τὸ Γερμ. billig. Ὁμοίως καὶ παρ' Ἀριστφ. Βατρ. . . . «Δίκαιος ὁ λόγος».

Περὶ δὲ τῆς διαφορᾶς τοῦ *ἃ ἂν λέγω* καὶ *ἃ ἐρῶ*, ἐπειδὴ τὴν σύγχυσιν ταύτην θὰ ἀπαντήσωμεν πλεονάκις γινομένην ἐν τῷ Πλ. οὐ μόνον ὑπὸ Σχ. ἀλλὰ καὶ ὑπ' ἄλλων ἑρμηνευτῶν, ἀναγκαζόμεθα νὰ πραγματευθῶμεν ἐνταῦθα κεφαλαιωδῶς περὶ τῶν ἀναφορικῶν λόγων, ἵνα δείξωμεν τὸν νόμον τὸν διέποντα τὰ κατ' αὐτούς.

Πρῶτον μὲν διακρίνομεν δύο ἀνώτατα εἴδη· ἓν μὲν καθ' ὃ ἡ ἀναφορ. πρότασις εἶνε κατὰ τύπον ἀναφορική, ὡς ἀρχομένη ἀπὸ ἀναφορικῆς λέξεως, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀναγκαῖον συμπλήρωμα τῆς κυρίας, ἥτις καὶ ἄνευ αὐτῆς θὰ ἦτο τελεία. Αἱ τοιαῦται ἀναφορικαὶ δὲν διαφέρουσι τῶν κυρίων, οὔτε κατὰ τὸ νόημα οὔτε κατὰ τὴν σύνταξιν· ἐνδέχεται δὲ σχεδὸν πάντοτε τὸ ἀναφορικὸν νὰ τραπῇ εἰς ἰσοδύναμον δεικτικὸν μετὰ καταλλήλου συνδέσμου Ἀπολ. 18, b· «οὓς ἐγὼ μᾶλλον φοβοῦμαι» = τούτους δ' ἐγὼ κ.τ.λ. 19 c· «ὧν ἐγὼ οὐδὲν» κ.τ.λ. = τούτων δ' ἐγὼ οὐδὲν κ.τ.λ. 35 a· «οἳ ἐμο δοκοῦσι» κ.τ.λ. = οὗτοι δ' ἐμοὶ δοκοῦσι κ.τ.λ. Θουκ. Α', 42· «Ὧν ἐνθυμηθέντες» = Τούτων οὖν ἐνθυμηθέντες. Αἰσχ. Ἑπτ. Θήβ. 426 «πύργοις δ' ἀπειλεῖ δείν', ἃ μοι κραίνοι τύχη» = ταῦτα δὲ εἴθε κ.τ.λ.

Δεύτερον ἀνώτατον εἶδος ἔστω ἐκεῖνο, καθ' ὃ ἡ ἀναφορ. πρότασις εἶνε ἀναγκαῖον συμπλήρωμα τῆς κυρίας. Τούτου πάλιν διακρίνομεν τρία ὑποκείμενα εἴδη.

Α'. Καθ' ὃ τό τε διὰ τῆς ἀναφορ. λέξεως σημαινόμενον καὶ τὸ διὰ τοῦ ῥήματος λεγόμενον ἐκφέρονται ὡς ὡρισμένα καὶ θετικά. Κατὰ τοῦτο τίθενται τὰ ἁπλᾶ ἀναφορικά, ὅς, ὅ, ὅπου, οἷος, τὸ δὲ ῥῆμα ὡς καὶ ἐν κυρίᾳ ἀνεξαρτήτῳ προτάσει· οἷον: «Πιστεύω δίκαια εἶναι ἃ λέγω»: Ἐὰν ἀκούητέ μου ἀπολογουμένου διὰ τῶν αὐτῶν λόγων, δι' ὧν περ εἴωθα» κ.τ λ. 30 d· «ἐὰν ἐμὲ ἀποκτείνητε ὄντα οἷον ἐγὼ λέγω». 34 d· «ταῦτά ἐστιν ἃ ἐγὼ ἔχοιμ' ἂν ἀπολογεῖσθαι». Κριτ. 52 c· «πράττεις ἅπερ ἂν δοῦλος πράξειεν». Γοργ. 473 e· «ὅταν τοιαῦτα λέγῃς, ἃ οὐδεὶς ἂν φήσειεν».

Β'. Καθ' ὃ τὸ μὲν διὰ τοῦ ἀναφορικοῦ σημαινομένου εἶνε ἀόριστον, τὸ δὲ διὰ τοῦ ῥήματος λεγόμενον παρίσταται ὡς ὁριστικὸν καὶ θετικόν. Κατὰ τοῦτο τίθενται τὰ σύνθετα ἀναφορικά, ὅστις, ὅ τι, τὸ δὲ ῥῆμα ὡσαύτως ὡς καὶ ἐν κυρίᾳ ἀνεξαρτήτῳ προτάσει. Ἀπολ. 20, c· «ὅστις φησί, ψεύδεται» (φησὶ μέν τις, ἀλλὰ τίς; τοῦτο ἀόριστον). 23 b· «οὗτος σοφώτατός ἐστιν, ὅστις ἔγνωκεν» (ἔγνωκε μέν τις, ἀλλὰ τίς; ἀόριστον). Κρίτ. 53 c· «ὅστις τῶν νόμων διαφθορεύς ἐστι, δόξειεν ἄν.»

Γ'. Καθ' ὃ τό τε ὑπὸ τοῦ ἀναφορικοῦ σημαινόμενον παρίσταται ὡς ἀόριστον, καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ ῥήματος λεγόμενον, ὡς ἀβέβαιον, ὡς ἐνδεχόμενον μόνον. Κατὰ τοῦτο τὸ εἶδος μόνον ἡ ἀναφορ. πρότασις ὑπόκειται ὑπὸ τοὺς νόμους τῆς ἐξαρτήσεως. Εἶνε δὲ οὗτοι· Ἀρχικοῦ μὲν χρόνου ἐν τῇ κυρίᾳ προτάσει ὄντος, ἡ ἀναφορικὴ ἐκφέρεται διὰ τῶν ὅςτις ἄν, ὅ τι ἄν, ὃς ἄν, ὃ ἂν καθ' ὑποτακτικήν· Ἀπολ. 31, d· «ἀποτρέπει με τοῦτο ὃ ἂν μέλλω πράττειν». 35 c· «ὀμώμοκεν οὐ χαριεῖσθαι οἷς ἂν δοκῇ αὐτῷ». 28, d· «οὗ ἄν τις ἑαυτὸν τάξῃ, ἢ ὑπ' ἄρχοντος ταχθῇ». Κριτ. 45, c· «ὅποι ἂν ἀφίκῃ, ἀγαπήσουσί σε». 47 b· «ᾧ ἂν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

17

τυγχάνῃ ἰατρὸς ὤν». 51 d· «ὅποι ἂν βούληται». Γοργ. 447 e· «ὅ τι ἄν τίς σε ἐρωτᾷ». 457 b· «περὶ ὅτου ἂν βούληται» κ.τ.λ. Πάντα τὰ τοιαῦτα ἰσοδυναμοῦσι πρὸς ὑποθετ. λόγον· *ἐὰν μέλλω τι πράττειν*· ἐάν τισι δοκῇ αὐτῷ· ἐάν τίς που τάξῃ ἑαυτὸν ἢ ταχθῇ κ.τ.λ. Παρῳχημένου δ' ἐν τῇ κυρίᾳ ὄντος, ἡ ἀναφορικὴ ἐκφέρεται διὰ τοῦ ὅςτις (σπανιώτερον διὰ τοῦ ὅς) καὶ εὐκτικῆς· Ἀπολ. 21 a· «ὁ Χαιρεφῶν σφοδρὸς ἦν ἐφ' ὅ τι ὁρμήσειε». Ἰλ. Β.188· «ὅντινα μὲν βασιλῆα κιχείη, τὸν δ' ἐρητύσασκεν . . . ὃν δ' αὖ δήμου ἄνδρα ἴδοι, τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν». Καὶ ταῦτα ἰσοδυναμοῦσι πρὸς ὑποθ. λόγον: «σφοδρὸν ἦν, εἰ *ἐπί* τι ὁρμήσειε. Εἴ τινα κιχείη, ἐρητύσασκεν».

Πολλάκις μὲν τὸ λεγόμενόν ἐστι φύσει οὕτως ὡρισμένον ἢ ἀόριστον, ὥςτε νὰ μὴ δύναται ὁ λέγων νὰ τὸ παραστήσῃ ἄλλως οἷον «ὅςτις χθὲς ἀπώλεσε βαλάντιον, προσελθέτω κ.τ.λ. Τὸ ὅτι ἀπώλεσέ τις βαλάντιον εἶνε γεγονός· τὸ δὲ *τίς* εἶνε ἄγνωστον. Δὲν ὑπάρχει ἄρα ἄλλος τρόπος δυνατὸς ἐκφράσεως τοῦ αὐτοῦ πράγματος. Ὁμοίως περὶ τοῦ μέλλοντος θὰ ἠδυνάμην μόνον νὰ εἴπω: *ὅς ἂν ἀπολέσῃ βαλάντιον*, οὐχὶ δὲ καί: *ὅςτις ἀπολεῖ βαλάντιον*· διότι δὲν δύναμαι νὰ παραστήσω ὡς θετικὸν τὸ ὅτι θὰ ἀπολέσῃ τις βαλάντιον. Τοὐναντίον θὰ ἠδυνάμην ὀρθῶς νὰ εἴπω: ὅςτις *παρέσται* αὔριον *ἐν τῷ ναῷ ἀκούσεται* κ.τ.λ. καὶ ὃς ἂν παρῇ αὔριον ἐν τῷ ναῷ, ἀκούσεται κ.τ.λ.» «*Ὅστις βούλεται ἀκοῦσαι* καὶ *Ὅς ἂν βούληται ἀκοῦσαι*» μετὰ τῆς εἰρημένης διαφορᾶς. Καὶ ὁ Πλ. συχνάκις ποικίλλει τα τοιαῦτα. Γοργ. 466 c· *ὃν ἂν βούλωνται*· κατωτέρω *ὧν ἂν δοκῇ*· κατωτέρω *ὧν βούλονται* . . . ὅ τι ἂν αὐτοῖς δόξῃ . . . ἃ δοκεῖ αὐτοῖς . . . ἃ βούλονται. Τὸ τοῦ Ὁμήρου Ὀδ. Α 47

Ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, ὅ τις τοιαῦτά γε *ῥέζοι*

οὕτω μὲν γραφόμενον *ῥέζοι* καθιστᾷ ὑποθετικὸν καὶ τὸ ἂν ὑπάρχει τις ῥέζων τοιαῦτα (=εἴ τις ῥέζοι). Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ θὰ ἠδύνατο ὀρθῶς νὰ ἐξενεχθῇ καθ' ὁριστικὴν *ῥέζει*, ὅτε ὁ λέγων θὰ ἐσήμαινεν ὅτι εἶναι πεπεισμένος ὅτι εἰσὶν οἱ τοιαῦτα ῥέζοντες, ἀγνοοῦνται δὲ τίνες.

Τοσαῦτα μὲν κεφαλαιωδῶς· εἰς δὲ τὰ καθ' ἕκαστον νὰ εἰσέλθω δὲν εἶνε εὔθετον ἐν τῷ παρόντι· ἀλλ' ὁσάκις ἀπαντῶμεν λόγου ἄξια φαινόμενα ἐν ἀναφορικοῖς λόγοις, θὰ ὑπάγωμεν αὐτὰ ὑπὸ ταῦτα τὰ καθόλου εἰρημένα καὶ θὰ ἐπιπροσθέτωμεν ὅ τι ἴδιον.

ἔτη γεγονὼς ἑβδομήκοντα. Τινὰ χγρ. *πλείω ἑβδομήκοντα*. Εἶνε μὲν πιθανὸν ὅτι ὁ Σωκ. εἶχεν ὑπερβῆ τὸ 70ὸν κατά τινας μῆνας· ἀλλὰ τὴν ὑπέρβασιν ταύτην ἱκανῶς δηλοῖ τὸ *γεγονώς*, ὅπερ σημαίνει ὅτι ἔκλεισε τὰ 70· τὸ δὲ πλείω ἦτο περιττόν. Ὁμοίως ἐν Κριτ. 52 e· «ἐν ἔτεσιν ἑβδομήκοντα». d 18

πρὸς τὰ πρῶτά μου (ψευδῆ) κατηγορημένα. Ὑπολαμβάνω τὸ *ψευδῆ* παρέμβλημα· οὐχὶ διότι «κεῖται ἤδη ἐν τῷ ἀπολογήσασθαι», ὡς διδάσκει ὁ Σχ. (πῶς δὲ κεῖται, ἐγὼ γοῦν δὲν καταλαμβάνω! πᾶσα ἀπολογία δὲν στοχάζεται τοῦ ἀποδεῖξαι ψευδῆ τὴν κατηγορίαν!)· ἀλλὰ διότι μοι φαίνεται ἄτοπον νὰ ἀποκαλῇ τὴν κατηγορίαν ψευδῆ πρὶν εἴπῃ τι περὶ αὐτῆς ἐλεγκτικόν, καὶ ἄνευ τῆς προθέσεως τοῦ νὰ ἐπιληφθῇ εὐθὺς τοῦ ἐλεγκτικοῦ λόγου. Διαφέρει τὸ κατωτέρω «*οὐδὲν ἀληθὲς λέγοντες*. Ἐκεῖνο εἶνε *φάσις*, ἐξενηνεγμένη διὰ πλήρους προτάσεως, ἣν ἀναδέχεται νὰ ἀποδείξῃ. a

ἐμοῦ γὰρ . . . (καὶ) οὐδὲν ἀληθὲς λέγοντες. Ὁ Σχ. διδάσκει ὅτι ὁ Σωκ. δύο b

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

18 κατηγορεῖ τῶν κατηγόρων του τάδε: ὅτι ἦσαν πολλοὶ καὶ ὅτι ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐνεργοί· διὰ τοῦτο κρίνει ἐκβλητέον τὸν πρὸ τοῦ *οὐδέν, καί*. Μέχρι τοῦδε ἔχει καλῶς. Προβαίνων δὲ διδάσκει ὅτι ὁ ὑπολειπόμενος *καὶ* (ὁ πρὸ τοῦ πάλαι) συνδέει τὸ *πολλοὶ* καὶ τὸ *λέγοντες*. Ἀλλ' οὔτε λογικὴ εἶνε τοιαύτη σύγκλωσις ἀσυγκλώστων (πολλοὶ καὶ λέγοντες!), οὔτε προέρχεται ἐκ τῆς τοιαύτης συνδέσεως τὸ νόημα ὅπερ αὐτὸς ἐν ἀρχῇ παρέστησεν ὡς ὀρθόν. Τὸ νόημα τοῦτο προέρχεται ἐκ τοιᾶσδε συνδέσεως. «Ἐμοῦ γὰρ πολλοὶ κατήγοροι γεγόνασι καὶ πάλαι πολλὰ ἤδη ἔτη (γεγόνασι), οὐδὲν ἀληθὲς λέγοντες»· ὥστε τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶνε κοινὸν ἀμφοτέρων τῶν συνδεομένων.

b *κατηγόρουν ἐμοῦ (οὐδὲν ἀληθές)*. Πάλιν τὸ *οὐδὲν ἀληθὲς* μετὰ τὸ πρὸ μικροῦ! Εἶνε παλιλλογία δυσφόρητος, καὶ ὀρθῶς τὸ ἐκβάλλει ὁ Ἕρμαννος.

b *τά τε μετέωρα φροντιστής*. Ὁ Σχ. ἐκβάλλει τὸ *φροντιστής*, ὡς ἀτόπως κείμενον (anstössig)· διότι χωρίζει δύο στενῶς μετ' ἀλλήλων συνδεομένας ἐννοίας «τά τε μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς». Ἀφορμήν, λέγει, πρὸς παρεμβολὴν ἔδωκαν αἱ Νεφέλαι τοῦ Ἀριστοφ. ὅστις πρῶτος ὠνόμασε τὸν Σωκ. φροντιστήν. Ἔκτοτε δέ, λέγει, ἀπεδίδετο τὸ ὄνομα φροντιστὴς εἰς τὸν Σωκ. καὶ παραθέτει τὸ τοῦ Ἀξιόχου 366 d, καὶ τὸ τοῦ Συμποσίου τοῦ Ξνφ. 66 «ἆρα σύ, ὦ Σώκρατες, ὁ φροντιστὴς ἐπικαλούμενος;»

Τὴν μὲν ἀτοπίαν τῆς λέξεως καὶ τὸν χωρισμὸν τῶν στενῶς συνδεδεμένων ἐγὼ γοῦν δὲν αἰσθάνομαι. Τοὐναντίον δὲ δι' ὧν λέγει περὶ τοῦ *φροντιστοῦ* ὡς ἐπωνύμου διδομένου ἔκτοτε εἰς τὸν Σωκ. καὶ δι' ὧν παραθέτει παραδειγμάτων, ὑπερμαχεῖ τόσον ἐπιτυχῶς ὑπὲρ τῆς παραδεδομένης γραφῆς, ὥστε ἐγώ, ἂν ἔλειπεν ἡ λέξις, θὰ ἐνέπιπτον εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ τὴν παρεμβάλω.

c *οἱ γὰρ ἀκούοντες ἡγοῦνται κ.τ.λ.* Τινὰ γγρ. *ἀκούσαντες*, ὅπερ ἀποδέχεται ὁ Σχ. λέγων ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ὁλομελείας ἀκουόντων, ὁποία θὰ ἦτο ἡ ἐκκλησία τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ περὶ τυχαίων ἀκροατῶν. Ἀλλ' ὁ λόγος οὗτος εἶνε ἴσα ἴσα ὑπὲρ τοῦ *ἀκούοντες*· διότι ἡ μὲν ἐκκλησία θὰ εἶχεν ἀκούσει ἅπαξ, οἱ δὲ τυχαῖοι οὗτοι ἤκουον ἑκάστοτε, ὁσάκις ἐγίνετο λόγος περὶ Σωκρ. ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν. Καὶ ἐν τοῖς παραδείγμασιν, ἅτινα παραθέτει, σαφῶς πρόκειται περὶ ἀνθρώπων ἅπαξ ἀκουσάντων. Τὸ δὲ προηγηθὲν *κατασκεδάσαντες* οὐδὲν ἀποδεικνύει· διότι ἡ κατασκέδασις ἐγένετο ἅπαξ ἐν τῇ ἀρχῇ, ἐπαναλαμβανομένη δὲ ἡ φήμη ἠκούετο, οὐχὶ ἠκούσθη.

Ἀλλὰ τὸ φυσικώτατον ἐν τῷ προκειμένῳ διέλαθε τὸν σοφὸν καθηγητήν· τοῦτο δὲ εἶνε ὅτι ὁ Σωκ. ὁμιλεῖ καθόλου καὶ τρόπον τινὰ γνωμικῶς. Πᾶς ὅστις ἀκούει τοιαῦτα περὶ παντὸς (περὶ Ἀναξαγόρου, Πρωταγόρου, Διαγόρου κ.τ.λ.) ἡγεῖται ὅτι οἱ ταῦτα ζητοῦντες οὐδὲ θεοὺς νομίζουσιν.

c *ἐν ᾗ ἂν μάλιστα ἐπιστεύσατε*. Ὁ Σχ. νομίζει ὅτι ὁ *ἂν* ἐνταῦθα οὐδὲν νόημα ὑγιὲς παρέχει. Ἐπειδὴ δὲ ἠξεύρει, ὡς χειρογραφοδίφης, ὅτι ΑΝ καὶ ΔΗ ὁμοιάζουσι, τὸν τρέπει εἰς *δή*. Τί νόημα παρέχει ὁ *ἂν* εἴπον ἐν ταῖς ὑποσημ. Ἐνταῦθα ἂς ἴδωμεν τί νόημα παρέχει ὁ *δή*. Ποιεῖ λοιπὸν τὸν Σωκ. ἀποφαινόμενον *ὁριστικῶς* ὅτι οἱ δικασταὶ ἐπίστευσαν τὴν κατηγορίαν, παρὰ τὸ συμφέρον του καὶ παρὰ τὴν συνείδησίν του. Διότι πόθεν ἤξευρεν ἂν ἐπίστευσαν ἢ ὄχι; καὶ ἂν πάντες ἢ τινὲς μόνον; Ἡ πίστις δὲν ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς ἡλικίας μόνον, ἀλλ' ἐκ μυρίων ἄλλων περιστατικῶν. Ἔπειτα δὲ αὐτὸς κατωτέρω (19 d) ἐπικαλεῖται αὐτῶν τούτων τὴν μαρτυρίαν, ἂν τὸν ἤκουσάν ποτε διαλεγόμενον περὶ μετεώρων,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

18

Ἂν ὑπελάμβανεν αὐτοὺς ἤδη πεπεισμένους περὶ τῆς ἐνοχῆς του, πῶς θὰ τοὺς παρελάμβανε μάρτυρας;

Ἂν ὁ Σωκ. ἐξέφερε τὴν γνώμην καθόλου, ἀπηλλαγμένην τοῦ ἱστορικοῦ γεγονότος, θὰ ἔλεγεν ὧδε· «Αἱ κατηγορίαι ἐγίγνοντο (ἢ γίγνονται) πρὸς παῖδας, ἐν ᾗ ἡλικίᾳ μάλιστ' ἂν τις πιστεύσειεν» (= ἐν ταύτῃ δὲ τῇ ἡλικίᾳ μάλιστ' ἂν τις πιστεύσειε). Ἀλλ' ἐπειδὴ συνέπλεξε τὴν καθόλου γνώμην μετὰ τοῦ ἱστορικοῦ γεγονότος, ἐξήνεγκε τὴν πρότασιν κατὰ μικτὸν τρόπον διὰ τοῦ ἱστορικοῦ ἀορίστου καὶ τοῦ *ἄν*. Ὅμοιον τὸ Γοργ. 517 c· «καὶ ταῦτα εἰς ἑαυτόν, ὃ ἥκιστα ἂν ἐβούλετο» (ὁ Περικλῆς). Τοῦτο καθόλου λεγόμενον θὰ ἐλέγετο: «ὃ ἥκιστ' ἂν τις βούλοιτο».

κωμῳδιοποιός. Οὕτω τὰ πλεῖστα καὶ κράτιστα χγρ. ἅτινα ἐνόμισα μᾶλλον σεβαστὰ ἢ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Μοίριδος «κωμῳδοποιὸς Ἀττικοί, κωμῳδιοποιὸς Ἕλληνες». d

ἀνάγκη ἀτεχνῶς ὥσπερ σκιαμαχεῖν ἀπολογούμενόν τε καὶ ἐλέγχοντα μηδενὸς ἀποκρινομένου. Πάντα τὰ χγρ. *ἐλέγχειν*, ἓν δὲ μόνον *ἐλέγχοντα*. Ἀλλὰ τὸ *ἐλέγχειν* εἶνε ἄτοπον. Πρῶτον μὲν ἡ σύνδεσις *σκιαμαχεῖν καὶ ἐλέγχειν* εἶνε παράλογος· ἔλλογος εἶνε ἡ τοῦ *ἀπολογεῖσθαι καὶ ἐλέγχειν*· ὥςτε ἢ πρέπει νὰ γραφῇ «ἀνάγκη, ὥςπερ σκιαμαχοῦντα ἀπολογεῖσθαί τε καὶ ἐλέγχειν», ἤ: ἀνάγκη ὥςπερ σκιαμαχεῖν ἀπολογούμενόν τε καὶ ἐλέγχοντα. d

Ἀλλὰ καὶ ἂν ἠθέλομεν συγχωρήσει τῷ Σχ. εὑρίσκοντι ἔλλογον τὴν σύνδεσιν τοῦ σκιαμαχεῖν καὶ ἐλέγχειν, μένει μέγα πρόσκομμα ὁ *τε* ὅπου κεῖται· ἡ διὰ τοῦ *τε*·*καὶ* σύνδεσις εἶνε οὕτω στενή, ὥςτε ἐκεῖνος δὲν δύναται νὰ ἀπομακρυνθῇ τῆς λέξεως ἣν συνδέει. Εἶνε λοιπὸν ἀδύνατον νὰ ἔγραψεν ὁ Πλ. *σκιαμαχεῖν ἀπολογούμενόν τε καὶ ἐλέγχειν*· θὰ ἔγραφεν ἀναγκαίως *σκιαμαχεῖν τε ἀπολογούμενον καὶ ἐλέγχειν*. 19

ὅμως δέ. Τινὰ χγρ. παραλείπουσι τὸν *δέ*. Σταλ6. Ἑρμαν. Σχάντ. ὡσαύτως τὸν παραλείπουσιν. Ὁ Σταλ6. ἐλπίζει ὅτι οὐδεὶς θὰ ποθήσῃ αὐτόν. Ἰδοὺ ἐγὼ ποθῶν τὸν *δέ*! διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ *ὅμως* οὐδέποτε τίθεται ὡς κύριος σύνδεσμος δύο προτάσεων παρατεταγμένων, ἀλλ' ἀείποτε μετ' ἄλλου: ὅμως δέ, καὶ ὅμως, ἀλλ' ὅμως, ὅμως γε μὴν κ.τ.λ. Ὅταν δευτερεύουσα πρότασις προσδιορίζῃ τὴν κυρίαν ἐναντιωματικῶς, τότε τίθεται ἐν τῇ κυρίᾳ ὁ *ὅμως* μόνον διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον ὅτι ἡ δευτερεύουσα δὲν συνδέεταί ποτε μετὰ τῆς κυρίας διὰ συνδέσμου παρατακτικοῦ. Πρωταγ. 353 c· «γιγνώσκοντες ὅτι πονηρά ἐστιν, ὅμως πράττομεν αὐτά». Φαῖδρ. 240 b· «κόλακι δεινῷ θηρίῳ καὶ βλάβῃ μεγάλῃ, ὅμως ἐπέμιξεν ἡ φύσις ἡδονήν τινα». a

Σωκράτης ἀδικεῖ κ.τ.λ. Ἀπὸ Ἀναξαγόρου χρονολογεῖται ἡ ἐγκατάστασις τῆς φιλοσοφίας ἐν Ἀθήναις. Ἔκτοτε, παρὰ τὰς πατροπαραδότους μυθολογικὰς δόξας τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ περὶ κοσμογονίας καὶ οὐρανίων φαινομένων, ἤρχισαν νὰ διαδίδωνται καὶ φυσικαὶ ἰδέαι ἐξ ἐπιστημονικῆς ζητήσεως ἢ φιλοσοφικῆς θεωρίας, ὅτι ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη εἰσὶν ὑλικὰ σώματα, ὁποία καὶ ἡ γῆ καὶ τὰ ἐπίγεια, καὶ ὅτι τὰ οὐράνια φαινόμενά εἰσιν ἀποτελέσματα φυσικῶν νόμων ἀϊδίων, οὐχὶ διαφόρων τῶν ἐπὶ γῆς ἐνεργούντων. a

Πρὸς τὰς νεωτεριστικὰς ταύτας ἰδέας ἐγίνετο ἰσχυρὸς ἀνταγωνισμὸς παρὰ τῶν ἀρχαιοτρόπων, οἵτινες ἢ σπουδάζοντες κατεδίωκον αὐτοὺς ὡς ἀθέους ἢ παίζοντες διέσυρον αὐτούς, ὡς Ἀριστοφάνης καὶ ἄλλοι κωμικοί, ἐπονομάζοντες

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μεταρσιολέσχας, μετεωροφένακας κ.τ.τ. Πλούτρχ. Β. Νικ. 23· «Οὐ γὰρ 19
ἠνείχοιτο τοὺς φυσικοὺς καὶ μετεωρολέσχας τότε καλουμένους, ὡς εἰς αἰτίας ἀλόγους καὶ δυνάμεις ἀπρονοήτους καὶ κατηναγκασμένα πάθη διατρίβοντας τὸ θεῖον». Ὅτι καὶ ὁ Σωκ. ητο φροντιστὴς ὁμολογεῖται, ἀλλ' οὐχὶ τὰ μετέωρα ἀλλὰ τὰ ἐπίγεια, οὐδὲ τὰ τῆς ἀλόγου φύσεως, ἀλλὰ τὰ τῆς λογικῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ὅτι ἐποίει τὸν ἥττω λόγον κρείττω (ὅπερ μεμαρτυρημένως ἦτο δόγμα τοῦ Πρωταγόρου) ἦτο κατὰ τοῦτο ἀληθές, καθότι διὰ τῆς διαλεκτικῆς του ἀνέτρεπε παλαιὰς δόξας βαθέως ἐρριζωμένας ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ λαοῦ ὡς ἄρθρα πίστεως. Καὶ σήμερον εἶνε χαλεπώτατον νὰ πείσῃς τινὰ ὅτι π. χ. συμφέρει αὐτῷ νὰ ἀδικῆται μᾶλλον ἢ νὰ ἀδικῇ, καὶ ἀδικήσας νὰ τιμωρῆται μᾶλλον ἢ νὰ διαμένῃ ἀτιμώρητος, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ κακοποιῇ μηδένα, μηδὲ τὸν ἐχθρόν του. Θὰ δυνηθῇς ἴσως διὰ τῆς διαλεκτικῆς νὰ ἐξαναγκάσῃς αὐτὸν νὰ ὁμολογήσῃ ταῦτα, ἀλλὰ μεταξὺ ὁμολογίας ἐπιβαλλομένης ὑπὸ λογικῆς ἀνάγκης καὶ μεταρρυθμίσεως τῆς ψυχῆς καὶ τῆς βουλήσεως πρὸς τὰ ὁμολογούμενα, ὑφίσταται πάντοτε χάσμα μέγα· ἡ δὲ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου κατεχομένη ὑπὸ τῶν παλαιῶν μακροχρονίων ἕξεων καὶ παθῶν ὑποβάλλει εἰς τὴν διάνοιαν προφάσεις ὅτι διὰ σοφισμάτων σκολιῶν περιεπλέχθη ὥστε νὰ ὁμολογήσῃ τὸ φευκτὸν ὡς διωκτόν, τὸ παρὰ φύσιν ὡς τὸ κατὰ φύσιν, ὅτι ἄρα ἐποίησας παρ' αὐτῷ τὸν ἥττω λόγον κρείττω.

Ἡ χριστ. θρησκεία κηρύξασα αὐτὰ ταῦτα τὰ δόγματα τοῦ Σωκ. ὡς θείας ἀληθείας, ἀφεῖλε τὴν πρόφασιν διαλεκτικῶν σοφισμάτων παρὰ τοῖς πιστεύουσιν. Καὶ ὅμως πόσοι τῶν πιστῶν Χριστιανῶν ἐρρύθμισαν καὶ ῥυθμίζουσι τὴν ψυχήν των πρὸς τὰς θείας ταύτας ἀληθείας;

καὶ οὐχ ὡς ἀτιμάζων . . . μήπως ἐγὼ ὑπὸ Μελήτου τοσαύτας δίκας φύ- c
γοιμι. Εἰς μεγάλην ἀπορίαν ἐνέβαλε τοὺς ἑρμηνευτὰς τὸ χωρίον τοῦτο. Ὡς τελ. πρότασιν δὲν ἐνόμιζον δυνατὸν νὰ τὴν ἐκλάβωσι, διότι εὐκτικὴ ἐξ ἐνεστῶτος ἐν τῇ κυρίᾳ προτάσει δὲν τίθεται. Συνεφώνησαν λοιπὸν πάντες ὅτι εἶνε κυρίως εὐκτικὴ πρότασις (εἴθε νὰ μὴ φύγω ἐγὼ τοσαύτας δίκας ὑπὸ Μελήτου!) Ἀλλὰ τί νόημα ἔχει καὶ παρέχει τοιαύτη εὐχή; Ἔπειτα ποῖαι εἶνε αἱ τοσαῦται δίκαι ἃς εὔχεται νὰ μὴ ὑποστῇ ὑπὸ Μελήτου; Ὁ Ἐϊνδ. ἀποκρίνεται: «τόσας ὅσοι εἰσὶν οἱ περὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καταγινόμενοι, οἵτινες θὰ ὠργίζοντο ἂν ὁ Σωκ. ἠτίμαζε τὰς ἐπιστήμας των καὶ θὰ τὸν εἰσῆγον εἰς δίκην». Ἀλλὰ τὸ κείμενον λέγει ὑπὸ Μελήτου! Ἐνταῦθα ἔρχεται ἐπίκουρος ὁ Σχ. καὶ δι' ἐλαφρᾶς στρεβλώσεως γράφει *Μελήτων*, νοῶν ἀνθρώπους ὡσὰν τὸν Μέλητον. Εἶεν! Ἀλλὰ θεραπείαν ἀκόμη δὲν εἴδομεν. Οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι οἱ περὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καταγινόμενοι θὰ ἦσαν ἔνοχοι τοῦ αὐτοῦ καὶ ὁ Σωκ. ἐγκλήματος, τῆς ἀθεΐας· ἐκεῖνοι λοιπὸν θὰ εἶχον νὰ φοβῶνται μὴ φύγωσι τοσαύτας δίκας ὑπὸ Μελήτου. Ὅτι αἴφνης οὗτοι μεταβάλλονται εἰς κατηγόρους τοῦ Σωκράτους ἀτιμάζοντος τὴν ἐπιστήμην των, καὶ θὰ ὑπεδύοντο τὸ πρόσωπον τοῦ Μελήτου, γινόμενοι Μέλητοι, τοῦτό μοι φαίνεται πάντων σολοικότατον. Οὕτω θὰ ἠδύνατο καὶ ὁ Σωκ. νὰ ἐπαγάγῃ δίκην κατὰ Μελήτου ὡς ἀτιμάζοντος τὴν ἐπιστήμην του!

Ὁ λόγος εἶνε τελικὸς ἐκ φόβου σημαντικοῦ ῥήματος παραλειπομένου. Τοῦτο δὲ τὸ ῥῆμα ἐνόει ὁ Σωκ. κατὰ χρόνον παρῳχημένον. Ὑποθέτω πάντοτε ὅτι ὁ Σωκ. προεμελέτησε τὴν ἀπολογίαν του καὶ δὲν ἠγόρευεν ἐξ ὑπογυίου. Λέγει λοιπὸν τοιάδε· «Δὲν λέγω ταῦτα διότι προσκεφθεὶς εὗρον ὅτι δὲν θὰ συνέφερε νὰ ἐπαινέσω τὰς ἐπιστήμας ταύτας, διότι θὰ ἐκινδύνευον νὰ ὑποστῶ νέας δίκας ὑπὸ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

 19

Μελήτου. Οὐκ ἀτιμάζω τὴν ἐπιστήμην ταύτην φοβηθεὶς (διότι ἐφοβήθην) μήπως φύγοιμι τοσαύτας δίκας ὑπὸ Μελήτου». Τοιοῦτον καὶ τὸ Ὁμ. Ὀδ. Κ. 341 «Κέλεαί με σῆς ἐπιβήμεναι εὐνῆς, ὄφρα με γυμνωθέντα κακὸν καὶ ἀνήνορα θείης». Τὸ *θείης* γραμματικῶς μὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος *κέλεαι*· ἐν τούτοις ἡ εὐκτ. *θείης* ἐτέθη ἕνεκα τῆς πρὸ τῆς κελεύσεως προηγηθείσης σκέψεως καὶ προθέσεως τῆς Δίρκης νὰ καταστήσῃ τὸν Ὀδυσσέα ἄνανδρον.

Μάρτυρας δ' αὐτοὺς ὑμῶν τοὺς πολλοὺς παρέχομαι. Οὕτω τὰ κράτιστα χγρ. τινὰ δὲ ἀντὶ τοῦ *αὐτοὺς αὖ*, ὅπερ ἀνάξιον προσοχῆς· ἓν δέ, *αὐτῶν*. Τὸ νόημα εἶνε διαυγές, καὶ ἡ σύνταξις ἀπρόσκοπτος. Ὁ Σωκ. ὡρμήθη νὰ εἴπῃ ὅτι παρέχει μάρτυρας αὐτοὺς τοὺς δικαστάς· ἔπειτα ἐσκέφθη ὅτι ἀδύνατον νὰ ἐπικληθῶσι πάντες μάρτυρες· τινὲς θὰ ἦσαν σφόδρα νέοι, ὅτε ἐλέγοντο αἱ διαβολαὶ αὗται, ἄλλοι δὲν θὰ ἔτυχε νὰ ἀκούσωσι. Διορθῶν λοιπὸν ἑαυτὸν ἐπιφέρει: *ὑμῶν τοὺς πολλούς*.

Ὁ Σχάντ. δυσχεραίνει τὸ *αὐτούς*, διότι εἰσάγει εἰς τὸν λόγον πλημμελῆ ἀντίθεσιν, ὡς αὐτὸς λέγει. Μεταγράφει λοιπὸν *αὐτῶν* καὶ συνάπτει *ὑμῶν αὐτῶν*. Ἔπειτα δὲ ἐκβάλλει τὸ πρὸ τοῦ *πολλοὺς* ἄρθρον *τούς*· διότι, λέγει, καὶ κατωτέρω κεῖται ἀνάρθρως: *πολλοὶ δέ*. Οἱ δαήμονες τῆς Ἑλληνικῆς ἂς κρίνωσιν ἂν δύναται νὰ λείψῃ τὸ ἄρθρον, καὶ ἂν τὸ ἄναρθρον τοῦ *πολλοὶ* εἶνε λόγος νὰ δεχθῶμεν ἄναρθρον καὶ τὸ *τοὺς πολλούς*.

πολλοὶ δ' ὑμῶν οἱ τοιοῦτοί εἰσιν. Ὁ Σχ. διδάσκει: *πολλοὶ* τὸ ὑποκ. *οἱ τοιοῦτοι* τὸ κατηγορ. διότι, λέγει, τό: *πολλοί εἰσιν οἱ ἀκηκοότες* = *πολλοὶ ἀκηκόασιν*. Φέρει δὲ παράδειγμα πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς γνώμης του τὸ τοῦ Ξνφ. ΚΠ. Ζ', ε', 65 «πάντας τοὺς περὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα θεραπευτῆρας ἐποιήσατο εὐνούχους», ἔνθα, λέγει, τὸ μὲν θεραπευτῆρας κατηγορ. τὸ δὲ εὐνούχους ὑποκ. Ἔχομεν λοιπὸν πρωτάκουστον φάσιν παρὰ Σχ. ὅτι ἐνδέχεται τὸ ὑποκ. νὰ εἶνε ἄναρθρον καὶ τὸ κατηγορ. ἔναρθρον. d

Νομίζω ὅτι ἀπατᾶται ὁ σοφὸς ἀνήρ· καὶ ἵνα ἐλέγξωμεν τὴν ἀπάτην, ἂς ἀντικαταστήσωμεν ἀντὶ τοῦ *πολλοὶ* ἐπίθετα ποιότητος σημαντικά, οἷον σοφοί, πονηροί, τυφλοὶ κ.τ.τ. Λέγομεν λοιπόν: *τυφλοὶ ἀκηκόασιν*· δῆλον ὅτι τὸ *τυφλοὶ* εἶνε ὑποκ. Πάλιν λέγομεν: *οἱ ἀκηκοότες εἰσὶ τυφλοί*· καὶ ἐρωτῶμεν ἂν καὶ ἐν ταύτῃ τῇ προτάσει τὸ *τυφλοὶ* εἶνε ὑποκείμενον! Ἐρχόμεθα εἰς τὸ τοῦ Ξνφ. καὶ πρῶτον μὲν διασαφοῦμεν τί θέλει νὰ εἴπῃ ὁ Ξνφ. διότι, ὅπως παρατίθεται τὸ χωρίον ἀπεσπασμένον, θὰ ἠδύνατό τις νὰ ὑπολάβῃ ὅτι ὁ Κῦρος ἔκαμε τοὺς ὑπηρέτας του εὐνούχους δηλ. ὅτι ἐξέτεμεν αὐτούς, ὅτε πάλιν τὸ εὐνούχους θὰ ἦτο κατηγορούμενον, ἀλλὰ δὲν θὰ ἦτο ἐκεῖνο ὅπερ νοεῖ ὁ Ξνφ., ἀλλ' ὅτι ὁ Κῦρος ἔκαμε τοὺς θεράποντάς του ἐξ εὐνούχων (προϋπαρχόντων δηλ. τοιούτων). Ἂς δοκιμάσωμεν λοιπὸν ποῖον τὸ ἀντικ. καὶ ποῖον τὸ κατηγορούμενον. Εἶνε γνωστὸν ὅτι προτάσεως ἐχούσης ῥῆμα ἐνεργητικὸν δεχόμενον ἀντικείμενον καὶ κατηγορούμενον, τρεπομένου τοῦ ῥήματος εἰς παθητικόν, τὸ μὲν ἀντικείμενον γίνεται ὑποκείμενον, τὸ δὲ κατηγορούμενον μένει τοιοῦτον· οἷον: «Ὁ Δαρεῖος ἀπέδειξε τὸν Κῦρον στρατηγὸν = Ὁ Κῦρος ἀπεδείχθη ὑπὸ Δαρείου στρατηγός». «Ἀναβιβάζομαι τὸν Μέλητον μάρτυρα = Ποιῶ ὅπως ἀναβῇ ὁ Μέλητος μάρτυς». «Ὁ Κῦρος ἐποιεῖτο τοὺς θεραπευτῆρας εὐνούχους. = Ὁ Κῦρος ἐποίει ὅπως οἱ θεραπευτῆρες εἶεν εὐνοῦχοι».

οὔτε τούτων οὐδέν ἐστιν, οὐδέ γε κ.τ.λ. Συνηθεστάτη ἀνακολουθία. Ἀρ- e

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

19 χεται ὁ λέγων διὰ τοῦ *οὔτε* διανοούμενος νὰ ἐπιφέρῃ καὶ δεύτερον *οὔτε*· προϊὼν δὲ ἐννοεῖ ὅτι τὸ δεύτερον εἶνε σπουδαιότερον καὶ δεῖται ἐπισημάνσεως· τότε ἀντὶ τοῦ προσδοκωμένου *οὔτε* ἐπιφέρει *οὐδέ*. Καὶ ἡ προσθήκη τοῦ *γε* συμβάλλεται εἰς τὴν ἐπισήμανσιν τοῦ δευτέρου. Εἶνε ἄρα ἀπόβλητος ἡ διόρθωσις τοῦ Βεκκέρου *οὔτε γε*.

e *ἐπεὶ καὶ τοῦτό γέ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι* κ.τ.λ. Ὁ Σταλβ. νομίζει ὅτι διὰ τούτων ὁ Σωκ. στιγματίζει καὶ καθιστᾷ καταγέλαστον τὴν φιλαργυρίαν τῶν σοφιστῶν. Ἐγὼ δὲ εὑρίσκω τὸν Σωκ. σπουδαιολογοῦντα καὶ πιστεύοντα ὅ τι λέγει, ὅτι δηλ. εἶνε καλὸν τὸ δύνασθαι παιδεύειν ἀνθρώπους. Κατωτέρω δὲ ἀναφέρων διὰ τοῦ *ὥςπερ* τὰ ὀνόματα τῶν σοφιστῶν τῶν νομιζομένων παιδευτῶν, προσποιεῖται εἰρωνικῶς ὅτι πιστεύει τὴν κοινὴν περὶ αὐτῶν δόξαν. Ποία δὲ εἶνε ἡ ἰδική του γνώμη, τοῦτο ὑπεσήμανε διὰ τῆς συνήθους αὐτῷ λεπτότητος, παρεμβαλὼν τὴν ὑποθετ. πρότασιν *εἴ τις οἷός τ' εἴη*. Ὁμοίως κατωτέρω: «Καὶ ἐγὼ τὸν Εὔηνον ἐμακάρισα, εἰ ὡς ἀληθῶς ἔχει κ.τ.λ.» Πρβλ. καὶ Πρωταγ. 319 a, Ἱππ. Ἐλ. 376 b.

e *τούτων ἕκαστος . . . τούτους πείθουσι*. Περὶ τῆς ἀνακολουθίας εἴπομεν τὰ δέοντα ἐν ταῖς ὑποσημ. Ἐνταῦθα θὰ δείξωμεν πῶς ὁ Σχάντ. ἑρμηνεύει τὸ χωρίον καὶ θεραπεύει τὴν ἀνακολουθίαν. Μετὰ τὸ *οἷός τ' ἐστίν*, στίζει ἄνω στιγμήν, ὡς ἐξυπακουομένου τοῦ *παιδεύειν ἀνθρώπους*· τὰ δὲ ἑπόμενα ἐκλαμβάνει ὡς ἐπεξηγηματικὰ τοῦ *οἷός τ' ἐστι*. Ποιεῖ λοιπὸν τὸν Σωκ. βεβαιοῦντα μὲ τὰ σωστά του ὅτι οἱ σοφισταί εἰσιν οἷοί τε παιδεύειν ἀνθρώπους! Εἶεν· ἀλλ' οὕτω ἀπορεῖται διατί νὰ εἴπῃ *τούτων ἕκαστος*, καὶ οὐχὶ ἁπλῶς *οὗτοι*; ἐν ᾧ ὅταν λέγῃ ὅπως ἡμεῖς ἐκδεχόμεθα, ὅτι τούτων ἕκαστος πορεύεται εἰς ἑκάστην τῶν πόλεων, ἔχει ὀρθῶς τὸ *ἕκαστος* δηλοῦν τὴν ἰδιοπραγμοσύνην ἑκάστου τούτων. Ἔπειτα δὲ τὸ *ἰὼν πείθουσιν* εἶνε σύνταξις ἀφόρητος· ἐν ᾧ *ἕκαστος ἰὼν πείθουσιν* εἶνέ τι σύνηθες.

20

a *ἐπεὶ καὶ ἄλλος ἀνήρ ἐστι Πάριος ἐνθάδε σοφός*. Ὁ Σχ. ἐκβάλλει τὸ *Πάριος*, διότι, λέγει, εἶνε πρόληψις τῆς κατωτέρω ἐρωτήσεως τοῦ Σωκ. περὶ τῆς πατρίδος τοῦ ἀνδρός. Νομίζει δηλ. ὁ Σχ. ὅτι δὲν ἠδύνατο ὁ Σωκ. νὰ τὸν ἀποκαλέσῃ Πάριον, πρὶν ἐρωτήσῃ καὶ μάθῃ ὅτι ἦτο Πάριος. Τοῦτό με ἀναμιμνήσκει ἄλλου τινὸς ἐπίσης μεγαλωνύμου σοφοῦ, ὅςτις διδάσκων ἐκ τῶν Εὐριπ. Φοινισσῶν τοὺς στίχους (59, 60).

> Μαθὼν δὲ τἀμὰ λέκτρα μητρῴων γάμων
> Ὁ πάντας ἀνατλὰς Οἰδίπους παθήματα

ἐνόμιζεν ὅτι ἡ Ἰοκάστη δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ *παθήματα*, διότι ἕως ἐκεῖ δὲν εἶχεν εἰσέλθει ἀκόμη εἰς τὴν διήγησιν τῶν παθημάτων τοῦ Οἰδίποδος· καὶ προέτεινε διόρθωσιν, *μαθήματα*, ὅτι ὁ Οἰδ. ἀνέτλη πάντα τὰ μαθήματα, τὰ τῆς Σφιγγὸς δηλονότι!

Ἀλλὰ τὸ *Πάριος* εἶνε τῶν ὧν οὐκ ἄνευ ἐνταῦθα· διότι εὐθὺς κατωτέρω λέγει· «ὃν ἐγὼ ᾐσθόμην ἐπιδημοῦντα». Τὸ *ἐπιδημοῦντα* θὰ ἦτο ἄτοπον καὶ ἀνόητον, ἂν δὲν εἶχε προηγηθῆ δήλωσις ὅτι ὁ ἀνὴρ ἦτο ἀλλοδαπός.

a *ἐστὸν γὰρ αὐτῷ δύο υἱέε*. Ὁ Σχ. εἰσήγαγεν εἰς τὸν Πλ. πανταχοῦ τὴν γραφὴν *ὑός*, ἑπόμενος τῇ διδασκαλίᾳ ἀρχαίων τινῶν γραμματικῶν, καθ' ἧς ἀντεπεξῆλθεν ἤδη ὁ Lobeck ἐν Φρυν. σελ. 40.

c *εἰ ἔχει . . . καὶ διδάσκει*. Τὰ πλεῖστα τῶν χγρ. *ἔχοι*, *διδάσκει*· τινά, *ἔχοι*,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

διδάσκοι, *καί τινα*, *ἔχει . . . διδάσκει*. Μόνος ὁ Κρον. ἀπεδέχθη τὴν γραφὴν *ἔχοι, διδάσκει*, προσπαθῶν καὶ νὰ δικαιολογήσῃ ἑαυτόν ἐν τῷ μέτρῳ τῶν δυνάμεών του. Ἀλλ' οὐδένα κατώρθωσε νὰ πείσῃ ὅτι ὑπάρχει λόγος ἐναλλαγῆς τῶν ἐγκλίσεων. Οἱ λοιποὶ ἐκδόται πάντες *ἔχει, διδάσκει*, πλὴν Σχαντίου, ὅςτις προτιμᾷ τὰς δύο εὐχτικάς, νομίζων ὅτι δὲν εἶνε ὑποθετ. προτάσεις νῦν πρῶτον γινόμεναι ὑπὸ Σωκρ. ἐνώπιον τῶν δικαστῶν, ἀλλ' ἀναδιήγησις τῶν τότε πρὸς τὸν Καλλίαν γενομένων· ὅτι ἄρα αἱ εὐχτ. ἐτέθησαν διὰ τὴν ἐξάρτησιν ἐκ παρῳχημένου χρόνου *ἐμακάρισα*. Νομίζω ὅτι ἀπατᾶται. Τοῦτο θὰ ἦτο ὀρθόν, ἂν ὁ Εὔηνος εἶχε παύσει τοῦ παιδεύειν, ἀποθανὼν ἢ ἀποδημήσας. Ἀλλ' ὁ Εὔηνος ἦτο ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν δίκην καὶ διετέλει διδάσκων (Πρβλ. Φαίδ. 60 d). Δεχόμενοι ὡς βέβαιον ὅτι εἶνε εὐθεῖαι ὑποθέσεις, εὑρίσκομεν ὅτι μόνον αἱ ὁριστικαὶ ἁρμόζουσιν ἐνταῦθα, σημαίνουσαι ὅτι αὐτὸς μὲν ὁ Σωκράτης ἐπέχει τὴν ἑαυτοῦ, πιστεύει δὲ τὴν τοῦ Καλλίου διαβεβαίωσιν· ἐν ᾧ αἱ εὐχτικαὶ θὰ ἐσήμαινον δισταγμὸν παρὰ Σωκ. ἂν ἀληθῆ λέγει ὁ Καλλίας περὶ Εὐήνου. Θὰ ἤρχετο δὲ ὁ Σωκ. καὶ εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὰ ἐπιφερόμενα ὑφ' ἑαυτοῦ· «ἐγὼ γοῦν . . . εἰ ἠπιστάμην ταῦτα». Διὰ τούτων δηλοῖ ὅτι πιστεύει ὅτι ὁ Εὔηνος ἐπίσταται ταῦτα· ἂν εἰρωνικῶς, τοῦτο ἀδιάφορον· πρὸς ταύτην δὲ τὴν βεβαίωσιν δὲν θὰ συνῇδον αἱ εὐχτικαί.

Ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπίσταμαι. Περὶ τοῦ συνδεσμικοῦ συμπλέγματος *ἀλλὰ γὰρ* πραγματεύεται ὁ ἡμέτερος Δ. Βερναρδάκης ἐν Εὐρ. Φοιν. 374. Τὸ συμπέρασμα τοῦ Βερν. εἶνε ὅτι «τὸ *ἀλλὰ γὰρ* ἐπὶ τέλους καταντᾷ ἀμετάφραστον καὶ ἀνεξήγητον».

Περὶ μὲν τοῦ μεταφραστοῦ ἢ ἀμεταφράστου ὀλίγον μᾶς μέλει· τὸ δ' ἀνεξήγητον αὐτοῦ θὰ πειραθῶμεν νὰ καταστήσωμεν ἐξηγητόν· διότι τοῦτο καὶ ἐπαγγελλόμεθα ἐν τῇ παρούσῃ ἐργασίᾳ ἡμῶν.

Ὅτι προῆλθεν ἐκ συνθλίψεως δύο προτάσεων καὶ ἐκκρούσεως τῆς ἑτέρας, τοῦτο ὑποκείσθω βέβαιον, καὶ ἀπαλλαττόμεθα παντὸς λόγου ἀποδεικτικοῦ. Τῶν δύο τούτων προτάσεων ἡ μὲν τοῦ *ἀλλὰ* εἶνε ἡ ἐναντιωματικὴ τοῦ προηγηθέντος λόγου, ἡ δὲ τοῦ *γὰρ* ἡ αἰτιολογικὴ τῆς ἐναντιωματικῆς. Ποτέρα τῶν δύο τούτων προτάσεων ἐκκρούεται ἐν τῇ συνθλίψει ταύτῃ; ἡ τοῦ *ἀλλά*, ἢ ἡ τοῦ *γάρ*; περὶ τούτου οἱ γραμματικοὶ διαφωνοῦσιν, διότι δὲν ἐνεβάθυναν εἰς τὴν γένεσιν τοῦ συμπλέγματος. Ὁ Βερν. ἀναφέρει τὸ δόγμα τοῦ Ματθαίου Δεβάρη ὅτι τὸ *ἀλλὰ γὰρ* ἐν γένει μὲν κεῖται ἀντὶ τοῦ *ἀλλ' ὅμως*, ἀλλ' ὅτι ὑπάρχουσι χωρία, ἐν οἷς ὁ *γὰρ* τηρεῖ τὴν αἰτιολογικήν του σημασίαν, ἀναφερόμενος εἴς τι ἐλλεῖπον καὶ ἔξωθεν συνυπακουόμενον. Τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ δόγματος τούτου, ὅτι τὸ *ἀλλὰ γὰρ* ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ *ἀλλ' ὅμως*, ὁ Βερν. ἀποκρούει *ἐντόνως* καὶ μετὰ τοιαύτης ἀγανακτήσεως, ὡς νὰ ἦτο πλημμέλημα περὶ τὸ ὁμοούσιον. Τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ, ὅτι ὁ *γὰρ* τηρεῖ τὴν αἰτιολογ. σημασίαν, ὁ Βερν. ἐπιδοκιμάζει, καὶ ἡμεῖς ἐπικροτοῦμεν μετά τινος ἐπιφυλάξεως ὑπερτιθεμένης εἰς τὸ τέλος τῆς παρούσης διατριβῆς. Ἀλλὰ ποῦ ἀναφέρεται ὁ *γάρ*; εἰς τὸ ὑπάρχον ῥῆμα, ἢ εἰς τὸ παραλειπόμενον; Ὁ Βερν. φαίνεται νὰ νομίζῃ ὅτι εἰς τὸ παραλειπόμενον· τοῦτο δηλοῖ διὰ τῶν λέξεων (σελ. 396 στίχ. 6) «ἢ συνυπακούεται ἔξωθεν τὸ ἕτερον τῶν ῥημάτων τοῦ λόγου, τὸ *ἀνακτέον εἰς τὸν γὰρ*»· καὶ κατωτέρω (σελ. 398 στ. 9) «Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ λέγων *ἀποσιωπᾷ μὲν τὸ διατί*, τὸ ὑποδεικνύει ὅμως». Νομίζει δὲ ὅτι καὶ ὁ Δεβάρης τὸ αὐτὸ δογματίζει. Ἀλλὰ τὰ δύο παραδείγματα ἅπερ παραθέτει ὁ Δεβάρης Ἀριστφ. Πλ. 423·

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Βλ. Ἴσως Ἐρινύς ἐστιν ἐκ τραγῳδίας·
    Βλέπει γέ τοι μανικόν τι καὶ τραγῳδικόν·
Χρ. Ἀλλ' οὐκ ἔχει γὰρ δᾷδας.

ὁ Δεβάρης συμπληροῖ ὧδε . . . ἀλλ' οὐκ ἔχει γὰρ δᾷδας»· quod (γάρ) minime otiosum est. reddit enim causam, quare non Ἐρινύς arbitranda sit, quae negatio in ἀλλὰ adversativa implicite continetur, ut sit integra locutio: ἀλλ' οὐκ ἔστιν Ἐρινύς· οὐ γὰρ ἔχει δᾷδας. Καὶ Ἀριστφ. Νεφ. 797.

Ἀλλ' ἔστ' ἔμοι γ' υἱός καλός τε κἀγαθός,
ἀλλ' οὐκ ἐθέλει μανθάνειν

συμπληροῖ ὁ Δεβάρης· «Ἀλλ' οὐδὲν ὄφελος τοῦ καλὸν κἀγαθὸν εἶναι· οὐ γὰρ ἐθέλει μανθάνειν». Ἐξ ἀμφοτέρων τούτων καταφαίνεται, ὅτι κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Δεβάρη τὸ μὲν κείμενον ῥῆμα εἶνε τὸ τοῦ *γάρ*, τὸ δὲ παραλειπόμενον καὶ ἐξυπακουόμενον τὸ τοῦ *ἀλλά*.

Καὶ τοῦτο ἀποδείκνυται τὸ μόνον ὀρθόν, ὅταν ἐμβαθύνωμεν εἰς τὴν γένεσιν τοῦ *ἀλλὰ γάρ*.

Ἀφορμώμεθα ἀπὸ τῆς περιπτώσεως ἐκείνης καθ' ἣν ὁ λέγων πρῶτον μὲν λέγει τι *ἔνδοξον*, τουτέστι τοιοῦτον ὁποῖον οἱ ἀκούοντες ὑπολαμβάνουσιν ὀρθῶ; ἔχον καὶ οὐδεμίαν καταλείπει αὐτοῖς ἀπορίαν. Εἰς τὸ ἔνδοξον δὲ τοῦτο ἐπιφέρει τι *παράδοξον*, ὁποῖον ἐμβάλλει τοὺς ἀκούοντας εἰς θαυμασμὸν καὶ ἀπορίαν. Ὁ θαυμασμὸς καὶ ἡ ἀπορία αἴρεται, καὶ τὸ παράδοξον καθίσταται καὶ αὐτὸ ἔνδοξον, εὐθὺς ὡς δηλωθῇ καὶ *ἡ αἰτία* αὐτοῦ. (Πρβλ. Ἀριστοτ. Ἀναλ. Ὑστ. Α', 2. Μεταφ. Α', 2.). Διὰ τοῦτο ὁ λέγων αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην, πρὶν ἀποπερατώσῃ ὅλον τὸν παράδοξον λόγον του, νὰ ἄρῃ τὴν ἀπορίαν τῶν ἀκουόντων· ὅθεν μετά τινας λέξεις τοῦ παραδόξου λόγου, διακόπτων αὐτόν, παρεμβάλλει τὴν αἰτιολογ. πρότασιν, καὶ ἔπειτα ἀναλαμβάνει τὸν διακοπέντα λόγον, ὅστις τοῦ λοιποῦ εἶνε σαφής. Οὕτως ὁ Θουκ. Α', 72· «Τοιαῦτα μὲν οἱ Κορίνθιοι εἶπον· τῶν δὲ Ἀθηναίων — ἔτυχε γὰρ πρεσβεία κ.τ.λ.» Μόλις προέφερε τὸ «τῶν δὲ Ἀθηναίων», ᾐσθάνθη ὅτι ὁ ἀκροατὴς ἀπορεῖ, τί θέλουσιν οἱ Ἀθηναῖοι ἐνταῦθα, διότι οὐδαμοῦ ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐδήλωσεν ὅτι ἦσαν καὶ Ἀθηναῖοι παρόντες ἐν Σπάρτῃ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον. Πρωταγ. 312 a· «Καὶ ὃς εἶπεν ἐρυθριάσας· ἤδη γὰρ ὑπέφαινέ τι ἡμέρας, ὥστε καταφανῆ αὐτὸν γενέσθαι». Ἀνωτέρω ὁ Σωκ. εἶπεν ὅτι ὁ Ἱπποκράτης προσῆλθε πρὸς αὐτὸν ἐν ὄρθρῳ βαθεῖ. Εἰπὼν τὸ *ἐρυθριάσας* ᾐσθάνθη ὅτι ὁ ἀκροατὴς θὰ ἠπόρησε πῶς τὸν εἶδεν ἐρυθριάσαντα ἀφ' οὗ διελέγοντο ἐν τῷ σκότει· σπεύδει λοιπὸν νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἀκροατὴν τῆς ἀπορίας, διὰ τῆς παρεντεθείσης αἰτιολ. προτάσεως.

Τῆς αὐτῆς ἰδέας εἰσὶ καὶ τάδε· Πρωταγ. 335 c· «Νῦν δὲ — ἐλθεῖν γάρ ποί με δεῖ — εἶμι». Εὐθφρ. 14 c· «Νῦν δὲ — ἀνάγκη γὰρ τὸν ἐρῶντα τῷ ἐρωμένῳ ἀκολουθεῖν, ὅπῃ ἂν ἐκεῖνος ὑπάγῃ — τί δὴ αὖ λέγεις τὸ ὅσιον εἶναι;» κ.τ.λ. Εὐριπ. Φοινίσ. 1320· «Ἀλλὰ γὰρ Κρέοντα λεύσσω τόνδε . . ., παύσω τοὺς παρεστῶτας γόους». Ἀπολ. 38 b· «νῦν δὲ — οὐ γὰρ ἔστι (χρήματα)».

Πολλάκις ἡ ἐπιφερομένη παράδοξος πρότασις εἶνε αὐτὴ ἡ ἀντίθετος τῆς προηγουμένης· καὶ τότε ἀρκεῖ μόνος ὁ ἀλλὰ νὰ σημάνῃ ταύτην· ἡ αἰτιολογικὴ δ' ὅμως αὐτῆς δὲν δύναται νὰ νοηθῇ, ἂν δὲν ῥηθῇ. Τοιαῦτά εἰσι τὰ δύο παραδείγματα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τοῦ Δεδάρη. Καί μοι φαίνεται ὅτι ἐν ἀρχῇ τῆς γενέσεως τῆς πλοκῆς, τὰ τοιαῦτα θὰ εἶχόν τινα παῦλαν μετὰ τὸ *ἀλλά*, ὧδε· «ἀλλὰ — οὐ γὰρ ἔχει δᾷδας», καὶ «ἀλλὰ — οὐχ ἐθέλει γὰρ μανθάνειν», καὶ τὸ προκείμενον «ἀλλὰ — οὐ γὰρ ἐπίσταμαι». Ἴχνη τοιαύτης προφορᾶς διαφαίνονται καὶ ἐν τῇ σημερινῇ· μόνον ὅτι ἐπειδὴ ἀπωλέσαμεν τὸν *γάρ*, ἐκφέρομεν τὴν αἰτιολογικὴν ἀσυνδέτως, οἷον· Ἠξεύρω ἐγὼ πῶς νὰ τὸν διορθώσω τοῦτον τὸν ἀχρεῖον· ἀλλὰ — δέν μ' ἀφίνεις σύ· = ἀλλὰ δὲν τὸν διορθώνω, διότι δέν μ' ἀφίνεις σύ.

Ὑπὸ τῆς συχνῆς χρήσεως συνεπάγησαν τὰ δύο μόρια, ὥςτε νὰ μὴ χωρῇ παῦλα μεταξὺ αὐτῶν. Τοῦτο γίνεται κατάδηλον, ὅπου κεῖνται παρ' ἄλληλα ἄνευ ἄλλης μεταξὺ λέξεως· οἷον Γοργ. 448 d «ἀλλὰ γὰρ ὃ ὑπέσχετο Χαιρεφῶντι οὐ ποιεῖ». Ἐνταῦθα δὲν δυνάμεθα νὰ νοήσωμεν παῦλαν μεταξὺ τοῦ *ἀλλά* καὶ τοῦ *γάρ*· διότι ὁ *γάρ* θὰ ἤρχετο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς προτάσεώς του, ὅπερ εἶνε παρὰ τὴν φύσιν τῆς Ἑλλ. γλώσσης.

Ὅπως ἡ ἐναντιωματικὴ πρότασις σημαίνει τι ἐναντίον πρὸς τὸν προηγούμενον λόγον, οὕτω καὶ ἡ αἰτιολογοῦσα αὐτήν. Ἔστω ὁ προηγούμενος λόγος Α, ἡ τούτου ἐναντία πρότασις Β, ἡ αἰτιολογικὴ αὐτῆς Γ· τὸ τὴν ἐναντιότητα δηλοῦν σημεῖον —, τὸ τὴν συμφωνίαν αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ +. Ἰσχύει λοιπὸν καὶ ἐνταῦθα ἡ ἀριθμητικὴ ἰσότης $Α - (Β + Γ) = Α - Β - Γ$. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ λέγων πολλάκις παρορῶν αὐτὴν τὴν ἐναντιωματικὴν πρότασιν, ἐπιφέρει ἐναντιωματικῶς διὰ τοῦ ἁπλοῦ *ἀλλά* τὴν αἰτιολογικὴν αὐτῆς· δηλαδὴ λέγει ἁπλῶς *ἀλλά* ἐκεῖ ὅπου ἀκριβολογῶν ἔπρεπε νὰ εἴπῃ *ἀλλὰ γάρ*. Πλάττομεν ἓν πρόσφορον παράδειγμα. «Ἡ πατρὶς ἀεὶ καὶ ἐτίμησε καὶ τιμᾷ τοὺς γνησίους αὐτῆς εὐεργέτας· ἀλλὰ σὺ οὐδέν πω γνήσιον ἀγαθὸν ἐποίησας τὴν πατρίδα». Ἐνταῦθα ἐξηνέχθη ὡς ἐναντιωματικὴ πρότασις διὰ τοῦ ἁπλοῦ *ἀλλά* ἡ αἰτιολογικὴ τῆς παραλειφθείσης κυρίως ἐναντιωματικῆς· «ἀλλὰ σὲ εἰκότως οὐκ ἐτίμησεν· οὐδὲν γάρ πω ἀγαθὸν κ.τ.λ.» Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁ *ἀλλά* κεῖται ἀντὶ τοῦ *ἀλλὰ γάρ*.

Τέλος, ἡ συχνὴ χρῆσις τῶν οὕτω συμπεπλεγμένων μορίων συνεκόλλησεν αὐτὰ οὕτως, ὥςτε νὰ ἐξαφανισθῇ ἡ αἰτιολογικὴ δύναμις τοῦ *γάρ*, καὶ νὰ γίνηται ἄρα χρῆσις τοῦ *ἀλλὰ γάρ* ἐκεῖ ὅπου μόνος ὁ *ἀλλά* ἥρμοζεν. Πρβλ. Ἀπολ. 25 c, 26 a, 28 a, Χαρμ. 165 b, 166 c. Καταφανεστάτη γίνεται ἡ παρέλκυσις τοῦ *γάρ* ἐν τῷ Εὐριπ. Φοιν. 1765·

Νῦν ἄτιμος αὐτὸς οἰκτρὸς ἐξελαύνομαι χθονός.
Ἀλλὰ *γάρ* τί ταῦτα θρηνῶ καὶ μάτην ὀδύρομαι;
Τὰς γὰρ ἐκ θεῶν ἀνάγκας θνητὸν ὄντα δεῖ φέρειν.

Ὁ *γάρ* ἐτέθη μόνον χάριν τοῦ μέτρου· ἐν ὁμοίαις τοῦ λόγου περιπτώσεσιν οὐδεὶς μεταχειρίζεται τὸν *γάρ*· οἷον τὸ παρ' Ὁμήρῳ σύνηθες·

Ἀλλὰ τίη μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;
Καὶ Σοφ. Φιλοκτ. 11. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τί δεῖ λέγειν;

Οὕτω νομίζομεν ὅτι ἡ ἔντονος παρὰ Βερν. ἀπόκρουσις τῆς γνώμης τοῦ Δεδάρη, ὅτι τὸ *ἀλλὰ γάρ* ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ *ἀλλ' ὅμως*, ἀποβάλλει μέγα μέρος τοῦ τόνου της, καὶ τὸ μυστηριῶδες καὶ ἀνεξήγητον *ἀλλὰ γάρ* ἀποβάλλει τὸν μυστηριώδη πέπλον του καὶ καθίσταται εὐεξήγητον καὶ εὐσύνετον παντὶ συνετῷ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

20
c *εἰ μή τι ἔπραττες ἀλλοῖον ἢ οἱ πολλοί.* Ὀρθῶς ὁ Κόβητος ἀθετεῖ τὴν πρότα-
21 σιν ταύτην, οὖσαν οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἀηδῆ ταυτολογίαν τοῖς πρὸ μικροῦ εἰρημένοις. Ἔτι δὲ καθιστᾷ καὶ τὸν λόγον ὑποσόλοικον· διότι ἡ μὲν μετοχὴ *πραγματευομένου* εἶνε ἐναντιωματικὴ τῆς κυρίας προτάσεως οὔσης ὁριστικῆς καὶ θετικῆς «τοσαύτη φήμη καὶ λόγος γέγονε»· ἐν ᾧ ἡ παρεμβληθεῖσα ὑποθετ. πρότασις καθιστᾷ αὐτὴν ἀπόδοσιν ὑποθετ. λόγου, ὅτε δὲν ἠδύνατο νὰ λείψῃ ὁ *ἄν*.

a *καὶ ὑμῶν τῷ πλήθει (ἑταῖρός τε) καὶ ξυνέφυγεν.* Ἀθετῶ μετὰ Κοβήτου τὸ β' τοῦτο *ἑταῖρός τε*, παραλειπόμενον καὶ ἔν τινι χγρ. Ὁ Σχ. συναθετεῖ καὶ τὸν *καί*, τὸν πρὸ τοῦ *ξυνέφυγεν*· οὕτω δὲ διαστρέφεται δεινῶς τὸ νόημα, διότι δὲν συμπλέκονται πλέον: *ἑταῖρος ὑμῶν τῷ πλήθει*· ἀλλά: *ξυνέφυγεν ὑμῶν τῷ πλήθει*. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἡ διὰ τοῦ τε-καὶ στενὴ σύνδεσις ἀπαιτεῖ νὰ εἶνε τὰ συνδεόμενα λογικῶς συγγενῆ· ἐνταῦθα λοιπὸν εἶνε πολὺ συγγενέστερα: *ἐμός τε ἑταῖρος καὶ ὑμῶν τῷ πλήθει*· ἤ: *ἐμός τε ἑταῖρος καὶ ξυνέφυγε τῷ πλήθει ὑμῶν.* Ἔπειτα δὲ συνέφερεν εἰς τὸν Σωκρ. τὸν διαβεβλημένον ὡς μισόδημον, νὰ τονίσῃ ὅτι ὁ Χαιρεφῶν ὁ ἑταιρότατος αὐτῷ ἦν ἅμα καὶ φιλοδημότατος.

Ὁ Σχ. δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν ἐκβολὴν τοῦ *καί*, ἀλλὰ μεταθέτει καὶ τὸν *τε* ὧδε: ἐμὸς ἑταῖρός τε ἦν καὶ ὑμῶν τῷ πλήθει ξυνέφυγεν». Ἀπομακρύνων τὸν *τε* ἀπὸ τοῦ *ἐμός*, ἀπαλλάσσεται τῆς ἀνάγκης νὰ εἴπῃ ὅτι ἦτο καὶ ἄλλου τινὸς *ἑταῖρος*. Ἀλλὰ περιπίπτει εἰς νέαν ἀνάγκην ἰσοστάσιον τῆς πρώτης, νὰ εἴπῃ, καὶ τί ἄλλο ἦτο τοῦ Σωκράτους (οἷον ἐμὸς (κοινόν!) ἑταῖρός τε ἦν καὶ σύνοικος). Οὕτως ἑνὸς ἀτόπου δοθέντος, μυρία ἕπεται!

a *Ἀνεῖλεν οὖν ἡ Πυθία.* Ὁ Σχάντ. ὑπολαμβάνει τὰ περὶ τοῦ χρησμοῦ, καὶ ὅτι ἐντεῦθεν ὡρμήθη ὁ Σωκ. εἰς ἐξέτασιν τῶν ἀνθρώπων, μύθους γραῶν τοῦ νεαροῦ Πλάτωνος! Ἄν, λέγει, δὲν ἦτο ἤδη ὁ Σωκ. περίφημος ὡς ἐξεταστὴς ἀνθρώπων, δὲν θὰ εἶχεν ἀφορμὴν ὁ Χαιρεφῶν νὰ ἐρωτήσῃ τὸ μαντεῖον. Πρὸς ταῦτα ἀποκρινέσθω, πρῶτον μὲν ἡ καθημερινὴ πεῖρα, ὅτι ἐνδέχεταί τις ἐν στενῷ κύκλῳ ἑταίρων ἢ μαθητῶν νὰ εἶνε θαυμαστὸς ὡς μέγας, ὑπερφυής, θεῖος ἀνήρ, πρὶν λάβῃ περὶ τούτου εἴδησιν ὁ ἔξω κόσμος· ἔπειτα δὲ ἡ ἱστορία, λέγουσα ὅτι ὁ Σωκ. εἴκοσι σχεδὸν ἔτη πρότερον ὑπ' Ἀριστοφάνους δὲν διεκωμῳδήθη ὡς ἀφανές τι πρόσωπον. Ἦτο λοιπὸν ἔκτοτε περίφημος ὁ Σωκ. ἀλλ' ὡς φιλόσοφος καταχεκλεισμένος ἐν φροντιστηρίῳ, οὐχὶ ὡς περιερχόμενος καὶ ἐξετάζων καὶ ἐλέγχων τοὺς ἀνθρώπους ἐν ἀγορᾷ καὶ ἐπὶ ταῖς τραπέζαις. Οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει ἀντιβαίνων εἰς τὴν πίστιν ὅτι τὸ ἀποστολικὸν τοῦτο ἔργον ἀνέλαβεν ὁ Σωκ. ἀπὸ τοῦ χρησμοῦ τῆς Πυθίας.

c *διασκοπῶν οὖν τοῦτον... ἔδοξέ μοι.* Ἐν ταῖς ὑποσημ. ἐξέθηκα πῶς οἰκονομῶ τὸ δυσοικονόμητον τοῦτο χωρίον. Ὁ Σχ. ἐκβάλλει τὰ *καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ*. Ὁ *καὶ* ἀναγκαίως πρέπει νὰ ἐκβληθῇ, τὰ λοιπὰ δύνανται νὰ μένωσιν. Ἔπειτα ὁ Σχ. κλείει τὴν παρένθεσιν μετὰ τό: *ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι*· θαυμαστὰ ποιῶν, καὶ αὐτὸς καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ Οὐόλφιος. Μοὶ φαίνεται ἀκατανόητον πῶς δύναται ὁ ῥήτωρ ἐν παρενθετικῷ λόγῳ νὰ προσαγορεύῃ τοὺς δικαστάς; Καὶ ὁ μὲν Οὐόλφιος μηδὲν ἐκβάλλων, κατορθοῖ διὰ μικροτέρου ἀτόπου νὰ θεραπεύσῃ μεῖζον, τὴν περὶ τὴν σύνταξιν καχεξίαν τοῦ χωρίου· διότι συνδέει ἤδη ὁμαλῶς τὸ ἐπάνω· *διασκοπῶν τοῦτον*, μετὰ τοῦ κάτω: καὶ *διαλεγόμενος αὐτῷ*. Ἀλλ' ὁ Σχ. ἐκβάλλων τὰ τελευταῖα ταῦτα δὲν εἶχε πλέον τὴν ἀνάγκην τοῦ Οὐολφίου. Ἔπειτα δὲ τό, *τοιοῦτόν τι ἔπαθον*, προφανῶς ἀναφέρεται εἰς τὰ ἑπόμενα· τὸ *τοιοῦτον* =

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

 21

τοιόνδε. Ἂν λοιπὸν τοῦτο ἐρρήθη ἐν παρενθέσει, ἀνάγκη καὶ τὰ εἰς ἃ ἀναφέρεται νὰ περιληφθῶσιν ἐν τῇ παρενθέσει.

αἰσθανόμενος μὲν καὶ λυπούμενος καὶ δεδιώς. Παρὰ τὴν συμφωνίαν τῶν e
χγρ. ὁ Σχ. ἐκβάλλει τὸν *καί*, τὸν πρὸ τοῦ *λυπούμενος*. Ἐν τούτῳ ἀκολουθεῖ τὸν Κόβητον, ἂν καὶ δὲν ἔκρινεν ἄξιον μνείας τὸ πρᾶγμα. Ὁ λόγος τῆς ἐκβολῆς εἶνε ἄξιος λόγου. Τά, *λυπούμενος καὶ δεδιώς*, ἔχουσι, λέγει πρὸς τὸ *αἰσθανόμενος*, σχέσιν μετοχικῶν προσδιορισμῶν πρὸς κυρίαν πρότασιν, δὲν δύνανται ἄρα νὰ συνδέωνται μετ' αὐτῆς διὰ παρατακτικοῦ συνδέσμου. Ἂν δηλ. ἀπολύσωμεν τὸ *αἰσθανόμενος* ἀπὸ τοῦ *ᾖα*, ὁ Σωκ. θὰ ἔλεγεν: «αἰσθάνομαι, λυπούμενος καὶ δεδιώς, ὅτι»· οὐχὶ δέ: «αἰσθάνομαι καὶ λυποῦμαι καὶ δέδοικα, ὅτι». Ἐγὼ δ' ὅμως εὑρίσκω τὸ ἀντίστροφον τούτου κατά τινα βαθμὸν λογικώτερον, τόδε· «*λυποῦμαι καὶ δέδοικα αἰσθανόμενος ὅτι*». Ἐδικαιούμην, ἄρα, κατὰ τὴν τοῦ Κοβ. ὑφήγησιν, νὰ μεταθέσω τὰς λέξεις ὧδε· «ἐφεξῆς ᾖα, λυπούμενος μὲν καὶ δεδιώς, αἰσθανόμενος ὅτι κ.τ.λ.». Ὡσαύτως ἐκ τοῦ Θουκ. Β', 88· «Ὁ δὲ Φορμίων δεδιώς... καὶ αἰσθανόμενος... ἐβούλετο», κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Κοβ. ἔπρεπε νὰ ἀφαιρεθῇ ὁ *καί*. Ἀλλά μοι φαίνεται νεανικὴ ἀνευλάβεια νὰ χαλᾷ τις τὰ κείμενα διὰ τοιούτους λογικοὺς σχινδαλμούς. Τίς ποτε ῥήτωρ ἀγορεύει κρατῶν τὸν διαβήτην τῆς λογικῆς ἀναλύσεως εἰς τὰς χεῖρας; Κατὰ ταῦτα τὸ τοῦ Λύσιδος 205 a *ληρεῖ τε καὶ μαίνεται* δὲν θὰ ἦτο ὀρθόν· ἀλλὰ «*μαινόμενος ληρεῖ*»· καὶ τὸ κατωτέρω «ἀκριβῶς ἐπίσταται καὶ μέμνηται» ἔπρεπε νὰ διορθωθῇ εἰς «ἀκριβῶς ἐπιστάμενος μέμνηται» ἢ καὶ ἀντιστρόφως «ἀκριβῶς μεμνημένος ἐπίσταται»· καὶ τὸ τοῦ Εὐαγγελίου «Ἔρχου καὶ ἴδε» εἰς «Ἐλθὼν ἴδε» κατὰ τὸ τοῦ Λεωνίδου «Μολὼν λάβε». 22

ἵνα μή μοι καὶ ἀνέλεγκτος ἡ μαντεία γένοιτο. Τὰ πλεῖστα χγρ. *ἵνα μοι* ἄνευ a
τοῦ *μή*· δύο δὲ *ἵνα μή*, ἄνευ τοῦ *μοι*. Ὁ Βέκκερος δεχόμενος τὴν γρ. *ἵνα μοι*, ἑρμηνεύει· *ἵνα μοι* ἡ μαντεία ἐξακριβωθῇ οὕτως ὥστε τοῦ λοιποῦ νὰ μὴ δύναται νὰ ἐλεγχθῇ. Ὁμοίως καὶ ὁ Οὐόλφιος. Ὁ Σταλβ. ἀντιπαρέρχεται ἐν σιγῇ. Ἀξιοσημείωτος ἡ γνώμη τοῦ Σχλεϊερμαχέρου, ἣν ἀποδέχεται καὶ ὁ Κρόνιος. «Ὁ σκοπὸς τοῦ Σωκ. ἦτο νὰ ἐλέγξῃ τὸ μαντεῖον ψευδόμενον· τὸ ἀποτέλεσμα δ' ὅμως ἦτο τοιοῦτον, ὡς νὰ εἶχε τὴν ἐναντίαν πρόθεσιν». Ἵνα καταστήσω σαφέστερον τί θέλει νὰ εἴπῃ ὁ Σχλ. πλάττω ἓν προσφορώτερον παράδειγμα. Ἦλθον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἵνα πλουτήσω· ἀπέβη δὲ τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ νὰ χάσω καὶ ὅ τι εἶχον. Τότε λέγω· «Ἦλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα ἀπολέσω ὅ τι εἶχον»! Παράλογον μὲν δὲν θὰ ἦτο· μόνον μοι φαίνεται ἀπίθανον ὅτι ὁ Σωκ. χαριεντίζεται οὕτως ἐνταῦθα. Ὁ Σχάντιος εὐχερῶς μὲν παρεμβάλλει τὸ *μή*, δυσχερῶς δὲ ἀντιλαμβάνεται τοῦ προσήκοντος. Ἑρμηνεύει δηλ. «κατέβαλον πάντα κόπον ἵνα ἐλέγξω ψευδόμενον τὸ μαντεῖον (um das Orakel zu widerlegen) καὶ τοῦτο ἀποκαλεῖ τὸ μόνον φυσικὸν νόημα (den einzig natürlichen Gedanken!). Ἀλλὰ πῶς εἶνε φυσικόν, ὁ θεοσεβέστατος Σωκ. νὰ ἀποπειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ τὸν θεὸν ψευδόμενον; καὶ πῶς εἶνε λογικὸν τὸ τοιοῦτον, ἀφ' οὗ ὀλίγον ἀνωτέρω εἶπε: «Τί ποτε λέγει ὁ θεός, καὶ τί ποτ' αἰνίττεται;... οὐ γὰρ δήπου ψεύδεταί γε· οὐ γὰρ θέμις αὐτῷ».

Πάντα τὰ παράχορδα ταῦτα προῆλθον ἐκ τῆς παρανοήσεως τοῦ *ἐλέγχειν* καὶ *ἀνέλεγκτος*. Δὲν σημαίνει πάντοτε: *ἀποδεικνύναι τινὰ ψευδόμενον*, ἤ τι ψευδές· ἀλλ' ἀποκαλύπτειν τὸ ὑποκρυπτόμενον ἀληθὲς νόημα τοῦ θεοῦ ἢ τοῦ χρησμοῦ,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

22 οἵτινες ὡς γνωστὸν ἐδίδοντο σκοτεινοὶ καὶ λοξοί. Καὶ ἀνωτέρω (21 c) ὅπου λέγει «ὡς ἐνταῦθα, εἴπερ που, ἐλέγξων τὸ μαντεῖον καὶ ἀποφανῶν τῷ χρησμῷ, ὅτι οὑτοσὶ ἐμοῦ σοφώτερός ἐστι, σὺ δ' ἐμὲ ἔφησθα», καὶ ἐκεῖ δὲν διενοήθη ὁ Σωκ. νὰ ἀποδείξῃ ψευδόμενον τὸ μαντεῖον, ἀλλὰ καταδεικνύων τὴν μὴ συμφωνίαν τῶν λόγων τοῦ μαντείου πρὸς τὰ πράγματα νὰ ζητήσῃ περαιτέρω διασάφησιν αὐτοῦ, ἔστω καὶ διὰ νέας ἐρωτήσεως, ὃν τρόπον περίπου καὶ ὁ Κροῖσος ἤλεγξε δὶς τὸ μαντεῖον, ἔν τε τῷ περὶ ἡμιόνου βασιλέως τῶν Περσῶν χρησμῷ καὶ ἐν τῷ περὶ διαβάσεως τοῦ Ἅλυος, καὶ ἔλαβε τὴν πρέπουσαν διασάφησιν. Τοιοῦτόν τινα ἔλεγχον νοεῖ καὶ ὁ Σωκ. ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀκραδάντου πίστεως, ἣν δὲν εἶχεν ὁ Κροῖσος, ὅτι ὁ θεὸς δὲν ψεύδεται. Καὶ τῷ ὄντι κατωτέρω μᾶς διηγεῖται ὅτι ἠλέγχθη ἡ μαντεία καὶ ἀπεκαλύφθη τὸ ἀληθὲς νόημα τοῦ θεοῦ, εἰς τί βλέπων τὸν ἀπεκάλεσε σοφώτατον πάντων. «Ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ἐστὶν ὀλίγου καὶ οὐδενὸς ἀξία· ὅςτις τῶν ἀνθρώπων γινώσκει τοῦτο, οὗτός ἐστι σοφός. Ἀλλ' ἐγὼ γινώσκω τοῦτο παντὸς μάλιστα· εἶμαι ἄρα σοφώτατος πάντων κατὰ τοῦτο».

b *Ἀναλαμβάνων οὖν αὐτῶν τὰ ποιήματα*. Πάντες οἱ ἑρμηνευταὶ νοοῦσι τὸ *ἀναλαμβάνων* = λαμβάνων εἰς τὰς χεῖρας καὶ διεξερχόμενος. Μόνος ὁ Σχάντιος νοεῖ αὐτὸ = ἀναπολῶν ἐν τῇ μνήμῃ· (vornehmend; natürlich aus dem gedächtniss). Ὁ Σχάντιος εὑρίσκει φυσικὸν τὸ νὰ ἔχῃ ὁ Σωκρ. οὕτω τεραστίαν μνήμην. Ἡμεῖς δὲ οὔτε εἰς τοιαύτην μνήμην πιστεύομεν, οὔτε γινώσκομεν ἂν τὸ *ἀναλαμβάνω* ἄνευ προσθήκης τοῦ, *τῇ μνήμῃ*, ἤ, *εἰς μνήμην* (Νόμ. 864 b), δύναται νὰ σημαίνῃ τὸ *ἀναπολῶ, ἀναμιμνήσκομαι*. Ἔχει ἄρα τὴν κυρίαν σημασίαν του: λαμβάνω τι, κατακείμενον, εἰς τὰς χεῖρας. Συμπ. 185 e· «ἀναλαβὼν τι τοιοῦτον, οἵῳ κινήσαις ἂν τὴν ῥῖνα». Φαίδ. 98 b· «λαβὼν τὰς βίβλους ὡς τάχιστα οἷός τ' ἦ ἀνεγίγνωσκον». Πολύβ. 30, 4, 11· «ἀναλαβὼν βίβλον εἰς τὰς χεῖρας».

b *ἅπαντες οἱ παρόντες ἂν βέλτιον ἔλεγον*. Ἀξιοσημείωτος ἡ πλάνη τοῦ Οὐολφίου μεταφράσαντος: Nam prope dixerim, omnes paene *qui hic adsunt*, istis melius dicerent de iis quae isti composuerant. Ὁ σοφὸς ἀνὴρ ὑπέλαβεν ὅτι ὁ Σωκ. λέγων *οἱ παρόντες*, νοεῖ τοὺς παρόντας *δικαστάς*· τὸ δὲ *ἔλεγον ἄν*, ὡς ἀπόδοσιν ὑποθετ. λόγου (θὰ ἔλεγον ἂν ἠρωτῶντο). Κατὰ παράδοξον συγκυρίαν, αἱ λέξεις οὐδὲν κώλυμα παρεμβάλλουσιν εἰς τοιαύτην ἐκδοχήν. Ἀλλ' εἶνε ἀπίθανον τὸ νὰ διενοήθη ὁ Σωκ. νὰ ἐξευτελίσῃ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τοὺς ποιητάς, ὥστε νὰ εἴπῃ ὅτι πᾶς τις τῶν τοῦ σύγκλυδος ὄχλου τοῦ ἀποτελοῦντος τὸ δικαστήριον θὰ ἡρμήνευε τὰ ποιήματα κάλλιον τῶν ποιητῶν. Ὁ Σωκ. νοεῖ τοὺς κατὰ τὴν μετὰ τῶν ποιητῶν συζήτησιν παρόντας, οἵτινες βε-
23 βαίως δὲν ἦσαν σύγκλυδες, ἀλλ' οἱ συνήθεις τοῦ Σωκ. ἀκόλουθοι.

a *καὶ φαίνεται τοῦτ' οὐ λέγειν τὸν Σωκράτη*. Τῶν χγρ. τὰ μὲν *τοῦτον* τὰ δὲ τοῦτο, πάντα δὲ ἄνευ τοῦ *οὐ*. Ἀπεδέχθην τὴν διόρθωσιν τοῦ Οὐολφίου, ὡς μόνην παρέχουσαν ὀρθὸν νόημα. (Ἔπιθι ὑποσημ.)

b *ὥςπερ ἂν εἰ εἴποι*. Πάντα τὰ χγρ. παραλείπουσι τὸν *εἰ*· ἀλλ' ὀρθῶς ἀναγνωρίζεται ὑπὸ πάντων ἡ ἀνάγκη τῆς παρεμβολῆς του.

c *ἀλλ' οὐχ αὐτοῖς*. Οὕτω τὰ πλεῖστα καὶ κράτιστα χγρ. δύο δὲ *οὐκ αὐτοῖς*. Ταύτην μὲν ἀπεδέχθησαν Στέφ. Οὐόλφ. Ἕρμαν. Οὐολράβ., ἐκείνην δὲ Βέκκερος, Σταλβ. Κρόν. Σχάντ.

Ἂν ὁ Σωκ. ἔλεγεν *οὐκ αὐτοῖς*, θὰ ἐφαίνετο ὡς νὰ ἤθελε νὰ ἐπιρρίψῃ μομφὴν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

εἰς τοὺς νέους· (τί πταίω ἐγώ; ἂς κάμουν καλὰ μ' αὐτούς!». Ἀλλὰ πρῶτον 23
μὲν οἱ νέοι δὲν ἔκαμον ἄλλο τι ἢ ὅ τι καὶ αὐτός, καὶ αὐτὸς ἄρα ἔφερε τὴν αἰτίαν
τῆς τῶν νέων θρασύτητος· ἔπειτα δὲ δι' ὧν λέγει κατωτέρω «τὰ γὰρ ἀληθῆ οὐκ
ἂν ἐθέλοιεν λέγειν, ὅτι κατάδηλοι γίγνονται προσποιούμενοι μὲν εἰδέναι, εἰδότες
δὲ οὐδέν· ἅτε οὖν φιλότιμοι ὄντες κ.τ.λ.» διὰ τούτων σαφῶς δηλοῖ ὁ Σωκ.
τὴν γνώμην του, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ὀργίζωνται οὔτε κατ' αὐτοῦ οὔτε κατὰ τῶν
νέων, ἀλλὰ καθ' ἑαυτῶν οὕτω διακειμένων.

ἀλλ' ἀγνοοῦσιν. Ὁ Σχ. μεταγράφει *ἀμφιγνοοῦσι*. Τὸ *ἀγνοοῦσι*, λέγει, δὲν d
εἶνε ἀνεκτόν, διότι σημαίνει ὅ τι καὶ τό, *ἔχουσιν οὐδὲν εἰπεῖν*. Θὰ τὸ εὕρισκε δὲ
καλῶς ἔχον, ἂν ἀντὶ τοῦ *ἀλλά*, συνεδέετο διὰ τοῦ *καί*· «οὐκ ἔχουσιν εἰπεῖν καὶ
ἀγνοοῦσιν». Ἐπιτρέπω τὴν κρίσιν τοῖς ἐπαΐουσιν.

προσποιούμενοι μὲν εἰδέναι. Ὁ Σχ. μετὰ τὸ *εἰδέναι* παρεμβάλλει *τι*, ὡς d
ἀναγκαῖον· οὕτω δὲ σχεδὸν παντοῦ ἐν τῷ Πλάτωνι, ὅπου εὑρίσκει τὸ *εἰδέναι*
ἄνευ ἀντικειμένου. Ἀνάξιον ἐλέγχου!

ξυντεταγμένως. Οὕτω τὰ πλεῖστα καὶ κράτιστα χγρ. τινὰ δὲ *ξυντεταμένως*, e
ὅπερ ἀπεδέχθη μόνος ὁ Σχ. λέγων ὅτι ἡ ἄλλη γρ. εἶνε ἀνυπόστατος. Ἡμεῖς δὲ
λέγομεν ὅτι τὸ μὲν *συντεταμένως* εἶνε ἀνυπόστατον, διότι δὲν ἔχει διάφορον σημασίαν
τοῦ *σφοδρῶς*, ὅπερ δὶς ἐξέφρασεν ἐν τῇ αὐτῇ περιόδῳ· τὸ δὲ *ξυντεταγμένως*
λέγει τι νέον καὶ πολλοῦ ἄξιον, ὅτι οἱ ἐχθροί του οὐχὶ εἰκῇ καὶ αὐτοσχεδίως,
ἀλλ' ἀπὸ συντάξεως ἢ συστάσεως διέβαλλον. (Ἔπιθι καὶ τὰς κατωτέρω εἰς
24 a πρκδλ!)

καὶ πάλαι καὶ νῦν σφοδρῶς διαβάλλοντες. Οὕτω τὸ Πάτμιον μετά τινων ἄλλων. e
Τὰ πλεῖστα παραλείπουσι τὸ *νῦν*, οὕτω δὲ καὶ πάντες σχεδὸν οἱ ἐκδόται.
Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἡ διὰ τοῦ καὶ-καὶ στενὴ σύνδεσις δύο ἑτερογενῶν, οἷα τὸ
χρονικὸν *πάλαι* καὶ τὸ τροπικὸν *σφοδρῶς*, δέν μοι φαίνεται πάνυ ἐμμελής.
Ἔπειτα δὲ τὸ *νῦν* εἶνε λίαν ἐπίκαιρον ἐνταῦθα, συνάπτον τὴν παλαιὰν μετὰ τῆς
νέας κατηγορίας, εἰς ἣν καὶ μεταβαίνει ἤδη. (Ἔπιθι καὶ τὰ εἰς σελ. 24 a).

Ἄνυτος δὲ ὑπὲρ τῶν δημιουργῶν (καὶ τῶν πολιτικῶν). Ὁ Σωκ. διέστειλεν e
ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τρεῖς τάξεις ἀνθρώπων ἐλεγχομένων, πολιτικούς, ποιητάς,
χειροτέχνας ἢ δημιουργούς. Τῶν μὲν ποιητῶν ἐκδικητὴς ἀνέβη ὁ Μέλητος,
τῶν δὲ ῥητόρων, λέγει, ὁ Λύκων. Ἀλλὰ ῥήτορες δὲ εἶνε ἄλλοι ἢ οἱ πολιτικοί·
αἱ δύο λέξεις αὗται ἦσαν συνώνυμοι (Πρβλ. σελ. 32 b)· ὥστε ὁ Λύκων ἀνέβη
ὑπὲρ τῶν πολιτικῶν. Ὑπολείπονται οἱ δημιουργοί, ὑπὲρ ὧν ἀνέβη ὁ Ἄνυτος,
δημιουργὸς ὢν καὶ αὐτὸς (βυρσοδέψης). Τὸ *ὑπὲρ τῶν πολιτικῶν* ἄρα εἶνε ἄτοπον,
ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Ἄνυτον. Ἡ πλάνη προῆλθεν ἐκ δύο αἰτίων, ἔκ τε τοῦ
ὅτι ὁ πρῶτος παρεμβαλὼν ἠγνόει τὸ ταυτόσημον τῶν δύο λέξεων *πολιτικοῦ καὶ
ῥήτορος* καὶ δὲν εὕρισκεν ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Σωκ. δηλούμενον καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν
πολιτικῶν ἀναβάντα, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Ἄνυτος ἦτο καὶ πολιτικός.

Ὁ Διογένης Β', 39 λέγει τάδε: «Ἀντισθένης δ' ἐν ταῖς τῶν φιλοσόφων διαδοχαῖς
καὶ Πλάτων ἐν Ἀπολογίᾳ τρεῖς αὐτοῦ κατηγορῆσαί φασιν, Ἄνυτον καὶ
Λύκωνα καὶ Μέλητον· τὸν μὲν Ἄνυτον ὡς ὑπὲρ τῶν δημιουργῶν καὶ τῶν πολιτικῶν
ὀργιζόμενον κ.τ.λ.» Ἐκ τούτου εἰκάζεται ὅτι ἡ παρεμβολὴ εἶνε ἀρχαιοτέρα
τοῦ Διογένους. 24

οἶδα σχεδὸν ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἀπεχθάνομαι. Πλὴν τοῦ Φικίνου πάντες οἱ κατόπιν a
ἐκλαμβάνουσι τὸ *τοῖς αὐτοῖς* ὡς δοτικὴν τῆς αἰτίας (ἀπεχθάνομαι ταῦτα λέ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

24 γων ἢ παρρησιαζόμενος). Οὐδὲν ἧττον αἰσθάνονται ὅτι τὸ *τοῖς αὐτοῖς* δὲν ἀποδίδει καλῶς τὸ νόημα τοῦτο, διὸ καὶ διορθοῦσιν οἱ μὲν μᾶλλον δεξιῶς, *τούτοις αὐτοῖς*, ὡς ὁ Ἕινδ. οἱ δὲ ἧττον, *τοῖς αὐτοῖς τούτοις*, ὡς ὁ Σχάντιος (διότι πᾶσα διόρθωσις ἔπρεπε νὰ τείνῃ εἰς ἐξάλειψιν τοῦ ἄρθρου). Ἀλλ' ἡ τοιαύτη δοτικὴ μετὰ ἢ ἄνευ διορθώσεων δὲν μᾶς ἀπαλλάττει μεγάλης δυσχερείας. Τὸ *ἀπεχθάνομαι* ἀπαιτεῖ δοτικὴν δηλοῦσαν τὸ πρόσωπον εἰς ὃ γίνομαι μισητός, ἢ ὑφ' οὗ μισοῦμαι. Ἂν ὁ Σωκ. τὸ ἐξήνεγκεν ἐνταῦθα ἄνευ τοιαύτης δοτικῆς, τότε ἐνόει ὅτι ἀπηχθάνετο, οὐχί τισιν, ἀλλὰ παντὶ τῷ δικαστηρίῳ. Ἀλλὰ διατί θὰ ἀπηχθάνετο τοῖς δικασταῖς ταῦτα λέγων; οὔτε ἔκνομόν τι οὔτε ὑβριστικὸν εἶπεν. Καὶ ἂν ᾐσθάνετο ὅτι ταῦτα λέγων ἀπηχθάνετο τοῖς δικασταῖς, τί θὰ τὸν ὠφέλει τὸ μῆκος τοῦ χρόνου, περὶ οὗ ἀνωτέρω λέγει, ἢ εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ αὐτὸν ἔτι μισητότερον; Καὶ πῶς τὸ ἀπεχθάνεσθαι τοῖς δικασταῖς εἶνε τεκμήριον ὅτι λέγει τἀληθῆ; ἆρά γε ὑποθέτει πάντας τοὺς δικαστὰς μισοῦντας τὴν ἀλήθειαν, καὶ λέγει αὐτοῖς κατὰ πρόσωπον: «Βλέπετε, σᾶς κακοφαίνεται δι' ὅσα λέγω· ἀπόδειξις ὅτι λέγω τὴν ἀλήθειαν!»

Μοὶ φαίνεται ὅτι μόνος ὁ Φικῖνος ἀντελήφθη τοῦ ὀρθοῦ νοήματος, μεταφράσας: Quamvis fere norim, in his dicendis me *eisdem* fore molestum.

Ὁ Σωκ. λέγει ὅτι ἀπεχθάνεται τοῖς αὐτοῖς ἀνδράσιν, οἷς καὶ πρότερον· νοεῖ δὲ τοὺς ἀσπόνδους ἐχθρούς του, οἵτινες βεβαίως θὰ ἦσαν παρόντες ἐν τῷ δικαστηρίῳ, οἱ μὲν ὡς δικασταί, οἱ δὲ ὡς ἀκροαταί, καὶ ὑποθέτω αὐτοὺς ὁμοῦ πάντας *συντεταγμένους* ἔν τινι τόπῳ τοῦ δικαστηρίου, καὶ ὅτι διὰ σχημάτων θὰ ἐξεδήλουν τὴν ἀπέχθειάν των καὶ τὴν ὀργήν των ἐφ' οἷς προεῖπε περὶ αὐτῶν θυμαλγέσιν (23 c, d, e). Εἰς τὴν τότε δ' ἐν τῷ δικαστηρίῳ στάσιν αὐτῶν ἀποβλέπων μᾶλλον ἢ εἰς τὴν ἐν τῷ παρελθόντι, τοὺς ἐχαρακτήρισεν ἀνωτέρω μὲ τὰ ζωηρὰ ἐκεῖνα χρώματα (σφοδροὶ καὶ πολλοί, καὶ ξυντεταγμένως, καὶ πάλαι καὶ νῦν σφοδρῶς διαβάλλοντες). Τοῦτο δέ, τὸ νὰ ἀπεχθάνηται τοῖς αὐτοῖς ἀνδράσι καὶ νῦν οἷς καὶ πρότερον, εὐλόγως ποιεῖται τεκμήριον τῆς ἀληθείας τῶν λόγων του, ὅτι τὸν εἰσήγαγον εἰς δίκην διὰ προσωπικὴν ἔχθραν, διότι ἤλεγχε τὴν ἀμάθειάν των καὶ δοκησισοφίαν των, οὐχὶ διότι τοὺς ἔμελε περὶ τῆς θρησκείας καὶ περὶ τῆς ἠθικῆς τῶν νέων. Περὶ τῆς συστάσεως τῶν ὁμοφρόνων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρβλ. Θουκ. Ϛ', 13, Δημοσθ. π. Στφ. 143 «οἱ μὲν ἐκ παρακλήσεως συγκαθήμενοι οὐκ εἴων με λέγειν».

c *ὧν οὐδὲν τούτῳ (Μελήτῳ) ἐμέλησεν.* Καὶ κατωτέρω (d)· *σοὶ οὐδὲν μεμέληκε.* 25 c· *τὴν σαυτοῦ ἀμέλειαν, ὅτι οὐδέν σοι μεμέληκε.* 26 b· *οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν πώποτε ἐμέλησεν.* Καὶ ἐν τῷ Εὐθύφ. 3 d· τρὶς ἐπαλλήλως μεταχειρίζεται περὶ Μελήτου τὸ *ἐπιμεληθῆναι*. Νομίζω ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε τυχαῖον, ἀλλ' ὅτι ὁ Πλ. ἐν τούτοις ἐπιτηδεύει παρωνυμίαν οἵα ἡ παρὰ Σοφοκλεῖ Αἴαντ. 427 καὶ 888, καθ' ἣν ὁ Αἴας αἰάζει· καὶ ἡ *παρ'* Αἰσχύλ. Ἑπτ. Θ. ἔνθα λέγεται περὶ Ἐτεοκλέους καὶ Πολυνείκους·

οἳ δῆτ' ὀρθῶς κατ' ἐπωνυμίαν
ἐτεὸν κλεινοί (:) καὶ πολυνεικεῖς
ὤλοντ' ἀσεβεῖ διανοίᾳ.

Ὁ Πλ. πολλαχοῦ ἐπιτηδεύει παρωνυμίας. Συμπ. 185, c· «Παυσανίου δὲ παυσαμένου — διδάσκουσι γάρ με ἴσα λέγειν οὑτωσὶ οἱ σοφοί». 174 b· «Ἀγά-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

 25

θωνι ἐπὶ δαῖτας ἴασιν αὐτόματοι οἱ ἀγαθοί.» Γοργ. 481 d· «τοῦ τῶν Ἀθηναίων δήμου καὶ τοῦ Πυριλάμπους (Δήμου).» Εὐθύδ. 291 d· «Σὺ κρινεῖς, ὦ Κρίτων.» Πολιτ. 580 c· «ὁ Ἀρίστωνος υἱὸς τὸν ἄριστόν τε καὶ δικαιότατον.» 614 b· «οὐ μέν τοι σοι Ἀλκίνου γε ἀπόλογον ἐρῶ, ἀλλ' ἀλκίμου μὲν ἀνδρός» κ.τ.λ.

Ἡ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ ἀνεύρεσις τῆς παρωνυμίας γίνεται τρανὴ ἔνδειξις τῆς ὀρθῆς γραφῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ Μελήτου. Τὰ πλεῖστα τῶν χγρ. παραδίδουσιν ἡμῖν *Μέλιτον*, καὶ οὕτως ἔγραφον τὸ ὄνομα πάντες οἱ παλαιότεροι ἐκδόται καὶ αὐτὸς ὁ Βέκκερος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλ., ἐν δὲ τῇ συναγωγῇ τῶν διαφόρων Πλατων. γραφῶν γνωσιμαχήσας ἀποδέχεται *Μέλητος* κατὰ τὸ Πάτμιον καὶ τρία ἄλλα χγρ.

Καί μοι δεῦρο εἰπὲ κ.τ.λ. Ἀπὸ τοῦδε μέχρι σελ. 26 a ὁ Σωκ. ἐπιχειρεῖ νὰ ἐλέγξῃ τὸν Μέλητον διαλογικῶς, ὅτι οὐδέποτε ἐμέλησεν αὐτῷ περὶ τῶν νέων· οὐχὶ δὲ νὰ ἀπολογηθῇ πρὸς τὸ τῆς διαφθορᾶς τῶν νέων ἔγκλημα, ὡς διδάσκει ὁ Σχάντιος (Ἐπιθ. εἰσαγ. σελ. 224).'Ο Μέλητος ἀμελετήτως ἔχων τοιούτων ζητημάτων, πρῶτον μὲν σιγᾷ· εἶτα ἀναγκαζόμενος ὀνομάζει τοὺς νόμους παιδευτὰς τῶν νέων· ἀλλ' οἱ νόμοι καθ' ἑαυτοὺς εἰσι γράμμα νεκρὸν μὴ ὑπαρχόντων τῶν ἐκτελεσόντων αὐτούς. Τότε λοιπὸν ὀνομάζει τοὺς δικαστάς· ἀλλὰ καὶ οὗτοι δὲν ἐπαγγέλλονται τὸ παιδεύειν, εἶνε δὲ καὶ πολλοὶ καὶ πολυμιγεῖς. Ἐν τούτοις ἀμφότεραι αἱ ἀποκρίσεις αὗται δὲν εἶνε ὅλως ἄστοχοι. Ἐν Μενεξ. 238 c λέγει ὁ Πλάτων: «Πολιτεία γὰρ τροφὴ ἀνθρώπων ἐστί, καλὴ μὲν ἀγαθῶν, ἡ δ' ἐναντία κακῶν». Ἐν δὲ τῷ Κρίτωνι παρίστανται αὐτοὶ οἱ Νόμοι διαλεγόμενοι ὡς γεννήτορες καὶ παιδευταὶ τῶν πολιτῶν. c

Νόμοι ἐκτελούμενοι καὶ δικασταὶ ἐκτελοῦντες εὐόρκως τὰ καθήκοντά των, εἶνε ἔμμεσος μέν, σύντονος δὲ παιδεία τῶν νέων. Τὸ ἐλάττωμα τῶν ἀποκρίσεων τοῦ Μελήτου εἶνε τοῦτο, ὅτι εἰσὶν αὐτοσχέδιοι διδόμεναι ὑπ' ἀνθρώπου τεθορυβημένου ὑπ' αὐτῆς τῆς συνειδήσεώς του, καὶ παρέχουσι λαβὰς εἰς ἀθορύβητον καὶ δεινὸν ἐν τῇ διαλεκτικῇ παλαιστήν. Τῷ ὄντι ἀφ' οὗ ἅπαξ ὠλίσθησε νὰ ὀνομάσῃ 500 φύρδην μίγδην ἀνθρώπους παιδευτὰς τῶν νέων, ἐρωτᾶται ὑπὸ Σωκ. ἂν καὶ οἱ ἀκροαταὶ παιδεύουσι τοὺς νέους, μετὰ τούτους ἂν καὶ οἱ βουλευταί, μετὰ τούτους ἂν καὶ οἱ ἐκκλησιασταί, καὶ τέλος ἂν πάντες οἱ Ἀθηναῖοι. Ὁ μέλεος Μέλητος εὑρέθη ἐνώπιον δυσχεροῦς διλήμματος: ἀποκρινόμενος ἑκάστοτε ναί, ἐγίνετο καταγέλαστος, διότι οὐδεὶς ἐπίστευεν ὅτι δὲν ὑπῆρχον ἐν τοσούτῳ πλήθει καὶ φαῦλοι, διαφθορεῖς τῶν νέων· ἂν δ' ἔλεγεν ὄχι, θὰ ἠναγκάζετο ὑπὸ Σωκ. νὰ εἴπῃ καὶ τὸν λόγον δι' ὧν οἱ μὲν παιδεύουσιν οἱ δὲ διαφθείρουσι τοὺς νέους. 25

Ἔτι δὲ ἡμῖν εἰπέ. Μεταβαίνει εἰς νέα ἐπιχειρήματα, δι' ὧν ἀποδεικνύει, ἢ ὅτι δὲν διαφθείρει τοὺς νέους, ἢ ὅτι ἄκων διαφθείρει αὐτούς, ὅτε δὲν ἦτο ἄξιος κολάσεως, ἀλλὰ διδασκαλίας καὶ νουθετήσεως. Ἡ πορεία τῶν συλλογισμῶν τοῦ Σωκ. εἶνε τοιάδε· Οὐδεὶς βούλεται πάσχειν τι κακόν· συνὼν δὲ κακοῖς βλαφθήσεται· οὐδεὶς ἄρα βούλεται συνοικεῖν κακοῖς. Διαφθείρων δὲ τοὺς νέους συνοικήσει κακοῖς καὶ βλαφθήσεται ὑπ' αὐτῶν· οὐδεὶς ἄρα διαφθείρει τοὺς νέους ἑκών. Τοῦτο ἦτο τὸ προσφιλέστατον δόγμα τοῦ Σωκ. ὅτι οὐδεὶς ἑκὼν κακουργεῖ, ἀλλὰ δι' ἄγνοιαν, ὑπολαμβάνων τὸ κακὸν ὡς ἀγαθόν. Ὁ Ἀριστ. (Ἠθ. Νικ. Γ', ε') ἐντόνως καταπολεμεῖ τὸ τῆς κακίας ἀκούσιον. Ἀλλὰ καὶ ὁ Σωκ. δὲν ἐστήριξεν ἐπὶ τούτου τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀθῳότητός του· τὸ ἀπὸ τῶν συλλογισμῶν τούτων συμπέρασμα δὲν εἶνε· «Εἰμὶ ἄρα ἀθῷος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι»· ἀλλὰ «Δῆλον, c

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

26 ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι Μελήτῳ τούτων οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν πώποτε μεμέληκεν».

e *κινδυνεύω τι κακὸν λαβεῖν ἀπ' αὐτοῦ*. Τῶν χγρ. τὰ μὲν ἀπό, τὰ δὲ ὑπό. Τὴν ἀπὸ ἀπεδέχθησαν Βεκκ. Σταλб. Ἑρμ. Κρόν., τὴν ὑπὸ Οὐόλφ. καὶ Σχάντ. Ἡ ὑπὸ δὲν θὰ ἦτο ἁμάρτημα· τὸ κακὸν λαβεῖν = κακὸν παθεῖν, καὶ ὡς παθητικὸν θὰ ἠδύνατο νὰ δεχθῇ τὸ ποιητ. αἴτιον. Ἀλλά μοι φαίνεται ὅτι ὁ Σωκ. ἤθελε μᾶλλον νὰ παραστήσῃ τὸν διεφθαρμένον ὡς ἑστίαν ἀφ' ἧς (καὶ ἄκοντος αὐτοῦ) διαδίδεται νοσηρὸν πνεῦμα, ἢ ὡς ἐν γνώσει καὶ ἐξεπίτηδες κακουργοῦντα.

26 b *Πρὸς αὐτῶν τοίνυν, ὦ Μέλητε, τῶν θεῶν*. Περὶ τῆς παραδόξου τροπῆς, ἣν λαμβάνει ἐνταῦθα ἥ τε κατηγορία καὶ ἡ ἀπολογία, ἔπιθι εἰσαγ. σελ. 225.

b *οὐ ταῦτα λέγεις; ὅτι διδάσκων διαφθείρω;* Πάντε; ἑρμηνευταὶ καὶ μεταφρά-σται ἐξέλαβον τὸ *ταῦτα* ὡς ἀντικ. τοῦ *διδάσκων*, καθ' ὑπερβατόν, καὶ ποιοῦσιν ἄρα τὸν Σωκ. λέγοντα: «Οὐ λέγεις ὅτι, διδάσκων ταῦτα, διαφθείρω τοὺς νέους;» Ἂν τοῦτο ἠρώτησεν ὁ Σωκ. καὶ τοῦτο κατέφησεν ὁ Μέλητος, ἐγὼ γοῦν δὲν δύναμαι νὰ ὑποθέσω ἄλλο τι ἐπιεικέστερον ἢ ὅτι προσῆλθον ἀμφότεροι εἰς τὸ δικαστήριον οἰνοβαροῦντες τὴν κεφαλήν! ὥστε εὐθὺς μετὰ τοῦτο, ὁ μὲν Σωκ. νὰ ζητῇ νὰ τῷ εἴπῃ ὁ Μέλητος *σαφέστερον*, ἂν τοῦ κατηγορεῖ ὅτι διδάσκει νομίζειν ἄλλους θεοὺς παρὰ τοὺς τῆς πόλεως, ἢ μὴ εἶναι παντάπασι θεούς. Ἀλλὰ *σαφέστατα* ἤδη εἶπεν ὁ Μέλητος διὰ τοῦ: «Πάνυ μὲν οὖν σφόδρα ταῦτα λέγω», ὅτι τοῦ κατηγορεῖ ὅτι διδάσκει ταῦτα, τὰ ἐν τῇ γραφῇ του δηλονότι, ἅτινα παρέθηκεν ἀνωτέρω ὁ Σωκ. «θεοὺς μὴ νομίζειν, οὓς ἡ πόλις νομίζει, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά;» πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ τῷ εἴπῃ σαφέστερον τὸ σαφέστατον; Καὶ πάλιν ὁ Μέλητος, λησμονῶν ὅ τι ἀρτίως διὰ τῶν *πάνυ σφόδρα* ἐβεβαίωσε, νὰ λέγῃ τώρα: «ταῦτα λέγω, ὡς τὸ παράπαν οὐ νομίζεις θεούς», δὲν εἶνε καρηβαρούντων ἀνθρώπων;

Ἡ παρανόησις τοῦ χωρίου τούτου ἐγένετο αἰτία νὰ καταναλωθῇ τόσος χάρτης καὶ μελάνη καὶ τόσαι φροντίδες, ἂν ἦτο δυνατὸν ἡ πραγματικὴ ἀπολογία τοῦ Σωκ. νὰ περιλαμβάνῃ τοιαύτας τερατολογίας, καὶ νὰ συνέβησαν οὕτω τὰ πράγματα ἐν τῷ δικαστηρίῳ· καὶ νὰ καταλήξωσιν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ λεγομένη Ἀπολογία Σωκράτους εἶνε καθαρῶς ἀνεμιαῖον ἀποκύημα τῆς διανοίας τοῦ Πλάτωνος. Μόνον εἰς ἓν δὲν προσέχουσιν οἱ ταῦτα συμπεραίνοντες ὅτι *ἧλον ἥλῳ ἐκκρούουσιν*· ὅ τι δὲν δύνανται νὰ πιστεύωσιν ὡς γενόμενον ἐν τῷ δικαστηρίῳ καὶ ῥηθὲν ὑπὸ Σωκ. καὶ Μελ. τοῦτο πιστεύουσιν ὅτι ἦτο ἱκανὸς νὰ διανοηθῇ καὶ νὰ γράψῃ ὁ Πλάτων! Καίτοι ἐγὼ ἐκ δύο τερατωδῶν φαινομένων θὰ εὕρισκον ἧττον τερατῶδες τὸ νὰ ἐρρήθησαν τοιαῦτα ὑπὸ τεθορυβημένων διαδίκων, ἢ τὸ νὰ τὰ διενοήθη ὁ Πλάτων καθ' ἡσυχίαν γράφων ἐν τῷ φροντιστηρίῳ του.

Ἰδοὺ πῶς ἔχει τὸ πρᾶγμα ἐξ ἀρχῆς. Ὁ Σωκ. ἐρωτᾷ *πῶς* νοεῖ τὴν διαφθορὰν τῶν νέων (πῶς με φῂς διαφθείρειν τοὺς νέους). Πρὶν λάβῃ ἀπόκρισιν παρὰ Μελήτου, ἐνεθυμήθη ὅτι ἐν τῇ γραφῇ δηλοῦται τὸ *πῶς*· ἀναφέρει λοιπὸν διὰ τοῦ, «*δῆλον δὴ ὅτι*», τὸ κείμενον τῆς γραφῆς· μεθ' ὃ ζητεῖ τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ Μελήτου ὅτι ὀρθῶς ἀπεμνημόνευσε τὸ κείμενον τῆς γραφῆς του· «οὐ ταῦτα λέγεις; ὅτι διδάσκων διαφθείρω;» Ἡ ἐρώτησις αὐτὴ εἶνε ἐπανάληψις τῆς ἐν ἀρχῇ «*πῶς με φῂς διαφθείρειν τοὺς νέους;*» Ὅπως ἐκεῖ τὸ οὐσιῶδες τῆς ἐρωτήσεως εἶνε τὸ *πῶς*, καὶ ἐνταῦθα τὸ οὐσιῶδες τῆς ἐπαναληπτικῆς ἐρωτήσεως εἶνε τὸ *διδάσκων*, ὅπερ μόνον ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ *πῶς* (διδάσκοντας). Ὁ Μέλητος ἐπιβεβαιοῖ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

 26

αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ Σωκ. *διδάσκοντας* διαφθείρει τοὺς νέους καὶ οὐχὶ κατ' ἄλλον τρόπον (μυρίοι δὲ ἐνδέχεται νὰ ὑπάρχωσι τρόποι διαφθορᾶς τῶν νέων!). Περὶ τοῦ *τί* διδάσκων, οὔτε ὁ Σωκ. ἠρώτησεν ἀκόμη, οὔτε ὁ Μέλ. ἀπεκρίθη. Περιεῖχε μὲν ἡ γραφή, ἣν ἀνέφερεν ὁ Σωκ. καὶ τό, *τί* διδάσκων, ἀλλ' ὁ Σωκ. δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποχωρίσῃ ἐκ τῆς γραφῆς τὰ πρὸς τὸν σκοπόν του πάρεργα· τὰ συμπεριέλαβε λοιπὸν καὶ ἐκεῖνα. Ἀλλ' ἐπαναλέγω, ἡ ἐρώτησις τοῦ Σωκ. καὶ ἡ ἀπόκρισις τοῦ Μελήτου γίνονται μόνον περὶ τοῦ ὅτι *διδάσκων* διαφθείρει, οὐχὶ δὲ καὶ περὶ τοῦ *τί* διδάσκων. Τὸ *ταῦτα* λοιπὸν εἶνε ἀντικείμενον τοῦ *λέγεις*, τὸ δέ, *ὅτι διδάσκων διαφθείρω*, ἐπεξήγησις τοῦ *ταῦτα*, ἀντικείμενον ἄρα τοῦ *λέγεις*· τοῦτο δὲ τεκμηριοῖ καὶ ἡ θέσις τῶν λέξεων. Τὸ δὲ *διδάσκων* κεῖται ἄνευ ἀντικειμένου, ὡς καὶ ἐν Εὐθύφρ. 5 b· «ὡς τοὺς πρεσβυτέρους *διαφθείροντι*· ἐμὲ μὲν διδάσκοντα, ἐκεῖνον δὲ νουθετοῦντα καὶ κολάζοντα».

Τώρα οἱ ἀντιδοξοῦντες, (ἄν τις ὑπολείπηται μεθ' ὅσα κατέδειξα) θά μοι προβάλωσι πρὸς λύσιν τὴν ἀπορίαν, πόθεν ἀφωρμήθη ὁ Σωκ. νὰ ζητῇ παρὰ Μελήτου σαφεστέραν δήλωσιν, ἂν καταγινώσκει αὐτοῦ μόνον καινοτομίαν περὶ τὰ θεῖα, ἢ παντάπασιν ἀθεΐαν, ἀφ' οὗ ἐν τῇ γραφῇ δὲν ἐγίνετο λόγος περὶ ἀθεΐας; Καὶ ἐγὼ ἀντιπροβάλλω αὐτοῖς πρὸς λύσιν τὴν ἀπορίαν μου, πῶς δύνανται νὰ λησμονῶσιν, ὅτι πρὸ τῆς ἀπολογίας τοῦ Σωκρ. προηγήθησαν τρεῖς κατηγορητήριοι λόγοι τῶν κατηγόρων, ἐν οἷς βεβαίως δὲν περιωρίζοντο οἱ κατήγοροι εἰς τὸ νὰ ἐπαναλαμβάνωσι τὰ ἐν τῇ γραφῇ περὶ καινοτομίας περὶ τὰ θεῖα λεγόμενα, ἀλλ' ἐξέπιπτον καὶ εἰς τὸ λίαν γειτνιάζον καὶ δι' ἀσαφῶν ὅρων ἀφοριζόμενον ἔδαφος τῆς ἀθεΐας. (Ἔπιθι τὰ ἐν τῇ εἰσαγ. σελ. 225-6 λεγόμενα.)

Λέγω λοιπὸν ὅτι ἡ ἀφορμὴ ἀφ' ἧς ἀφωρμήθη ὁ Σωκ. εἰς τοιαύτην ἐρώτησιν, ἦτο ἡ σύγχυσις ἣν ἔκαμνεν ὁ Μέλητος ἐν τῷ κατηγορητηρίῳ λόγῳ του τῆς περὶ τὰ θεῖα καινοτομίας καὶ τῆς παντελοῦς ἀθεΐας. Τοῦτο συμπεραίνεται ἀσφαλέστατα ἐκ τῆς νέας ταύτης πορείας τῆς δίκης· οὔτε ὁ Σωκ. θὰ ἠδύνατο νὰ προβάλῃ τοιαύτην ἐρώτησιν, οὔτε ὁ Μέλητος νῦν τὸ πρῶτον νὰ εἴπῃ οὕτω ξηρῶς ὅτι κατηγορεῖ αὐτὸν ὡς παντάπασιν ἄθεον, ἂν δὲν προεῖπε τοῦτο μετά τινων εὐλογοφανῶν πίστεων, οὔτε ὁ Σωκ. ἐλέγχει τὸν Μέλητον ὡς ἀντιφάσκοντα πρὸς ἑαυτὸν δι' ὧν ἀρτίως ἐρωτηθεὶς ἀπεκρίθη, ἀλλὰ δι' ὧν προδιεξῆλθεν ἐν τῷ κατηγορητηρίῳ λόγῳ.

Ἀναξαγόρου οἴει κατηγορεῖν; Οὐδεὶς προσέκοψεν ἐνταῦθα, πλὴν γε Σχαντίου. d
Οὗτος δὲ δὲν ἠξεύρω πῶς ἔπεισεν ἑαυτὸν καὶ διδάσκει καὶ τοὺς ἀναγνώστας του, ὅτι ἀντὶ *Ἀναξαγόρου* ἔπρεπε νὰ κεῖται, *Σωκράτους οἴει κατηγορεῖν*. Μὴ δυνάμενος δὲ νὰ ἐξηγήσῃ τοιοῦτον ἁμάρτημα τῶν βιβλιογράφων, εὑρίσκει ἁπλούστερον νὰ ἐκβάλῃ τὸ *Ἀναξαγόρου*, ὡς γλώσσημα· καὶ ποιεῖ τὸν Σωκ. λέγοντα· «Οἴει κατηγορεῖν, ὦ φίλε Μέλητε;» ἔνθα, λέγει, εὐκόλως ἐκ τῶν προηγουμένων νοεῖται καὶ τὸ *ἐμοῦ*. Ταῦτα μὲν ὁ Σχ., ἡμεῖς δὲ ἐπιτρέπομεν εἰς κριτικωτέρους μὲν ἡμῶν νὰ κρίνωσιν, ἂν τὸ νόημα ἀπαιτεῖ ἐνταῦθα *Σωκράτους* ἢ *Ἀναξαγόρου* εἰς δαημονεστέρους δὲ τῆς Ἑλληνικῆς νὰ ἀποφανθῶσιν ἂν θὰ ἠδύνατο νὰ παραλειφθῇ καὶ νὰ ἐξυπακούηται τὸ *ἐμοῦ*.

δραχμῆς ἐκ τῆς ὀρχήστρας πριαμένους. Πολλὰ πράγματα παρέσχε τοῖς d
ἑρμηνευταῖς τὸ χωρίον τοῦτο· πῶς ἠδύνατό τις νὰ ἀγοράσῃ τὰ βιβλία τοῦ Ἀναξαγόρου ἐκ τῆς *ὀρχήστρας;* Ὁ πολὺς Βοίκχιος συνέλαβε τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ἡ ὀρχήστρα τοῦ θεάτρου, καθ' ὃν χρόνον δὲν παρίσταντο δράματα, θὰ ἐχρησί-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

26 μευεν εἰς ἔκθεσιν καὶ πώλησιν βιβλίων. Ὁ Βοίχχιος λοιπὸν ἐπίστευεν ὅτι πρόκειται περὶ πραγματικῆς πραγματικῶν βιβλίων ἀγορᾶς. Ἐπῆλθεν ὁ Ἔχζερος καὶ ἔδωκεν εἰς τὴν ῥῆσιν ἑρμηνείαν παράδοξον, ἣν ἔτι παραδοξότερον ἀπεδέχθησαν μονονοὺ πάντες οἱ Γερμανοὶ ἑρμηνευταί. «Ἄλλοι τε ποιηταί, λέγει, καὶ πρὸ πάντων ὁ Εὐριπίδης ἐγκατεμίγνυον εἰς τὰς τραγῳδίας των καὶ δόγματα τοῦ Ἀναξαγόρου. Ἡ ἀνωτάτη τιμὴ εἰσόδου εἰς τὸ θέατρον ἦτο μία δραχμή. Ὁ Σωκ. λοιπὸν λέγων ὅτι δύναταί τις νὰ ἀγοράσῃ τὰ βιβλία τοῦ Ἀναξαγόρου ἐκ τῆς ὀρχήστρας τὸ πολὺ ἀντὶ μιᾶς δραχμῆς, νοεῖ ὅτι δύναταί τις ἀντὶ μιᾶς δραχμῆς νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ θέατρον καὶ νὰ ἀκούσῃ τὰ δόγματα τοῦ Ἀναξαγόρου». Ἀλλ' ἀπὸ ποῦ καὶ ἕως ποῦ! ἡ ἐν τῷ θεάτρῳ ἀκρόασις τῶν τραγῳδιῶν, περιεχουσῶν ποῦ καὶ ποῦ δόγματα τοῦ Ἀναξαγόρου συγκεκαλυμμένα καὶ μετημφιεσμένα, νὰ ὀνομάζηται ἀγορὰ βιβλίων Ἀναξαγόρου! τὸ δὲ θεατρικὸν τέλος, τιμὴ τῶν βιβλίων! Ἔπειτα, διατί ἔφερε τὴν αἰτίαν τοῦ κακοῦ, τῆς διαδόσεως δογμάτων ἀθεΐας, ὁ ἀλλοδαπὸς καὶ πρὸ πολλοῦ ἤδη ἀποθανὼν Ἀναξαγόρας μᾶλλον ἢ οἱ ἐγχώριοι ποιηταὶ οἱ διδάσκοντες τὰ τοιαῦτα ἀπὸ σκηνῆς; Ἔπειτα, διατί νὰ εἴπῃ *ἐκ τῆς ὀρχήστρας* μᾶλλον ἢ *ἀπὸ τῆς σκηνῆς πριαμένους*, ὅπως δὰ καὶ ὁ Εὐριπ. ὠνομάσθη ὁ ἀπὸ σκηνῆς οὐχὶ ὁ ἀπ' ὀρχήστρας φιλόσοφος;

Μία σημείωσις τοῦ λεξικογράφου Τιμαίου διαλύει τὰς ἀπορίας ταύτας καὶ ἀποκαλύπτει τὸ μυστήριον. «Ὀρχήστρα· τὸ τοῦ θεάτρου μέσον χωρίον· καὶ τόπος ἐπιφανὴς εἰς πανήγυριν, ἔνθα Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος εἰκόνες». Ἦτο λοιπόν, κατὰ τὸν Τίμαιον, ἡ ὀρχήστρα, πλὴν τῆς γνωστῆς τοῦ θεάτρου, καὶ τόπος τις, ἐν ᾧ συνερχόμενοι οἱ φιλέορτοι καὶ φιλοχορευταὶ Ἀθηναῖοι ὠρχοῦντο. Καὶ ἐπειδὴ ἡ λέξις δὲν ἀπαντᾷ ἀλλαχοῦ ἐν τῷ Πλάτωνι, ὁ δὲ Τίμαιος πλατωνικὰς λέξεις συνέλεξεν, εἶνε ἀναμφίβολον ὅτι τοῦτο τὸ χωρίον τοῦ Πλ. εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτε ἔγραφεν. Ὅτι τοιοῦτος τόπος θὰ ὑπῆρχεν ἐν Ἀθήναις, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ καὶ σήμερον ἐν Ἑλλάδι συμβαίνοντα. Ἑκάστη πόλις μὴ ἐξευρωπαϊσθεῖσα ἔχει καὶ σήμερον τόπον τινὰ ἢ τόπους, ἐν οἷς συνέρχεται πανδημεὶ ὁ λαὸς κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτάς, οἷον τοῦ Πάσχα καὶ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, οἱ μὲν ἵνα χορεύσωσιν, οἱ δὲ ὡς θεαταί.

Ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ ταύτῃ τῶν Ἀθηνῶν ἵσταντο, κατὰ τὸν Τίμαιον, αἱ εἰκόνες τοῦ Ἁρμοδίου καὶ τοῦ Ἀριστογείτονος. Ἀλλαχόθεν ἠξεύρομεν ὅτι οἱ ἀνδριάντες τῶν τυραννοκτόνων ἵσταντο ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ἡ ὀρχήστρα ἄρα, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἦτο μέρος τῆς ἀγορᾶς· καὶ εὐλόγως, ὅπου συνηθροίζετο πολὺ πλῆθος πανηγυρίζον, ἐκεῖ ἐξετίθεντο καὶ βιβλία πρὸς πώλησιν.

Ὁ Βοίχχιος λοιπὸν ἀντελήφθη ὀρθῶς, νοῶν κυριολεκτικῶς ἀγορὰν βιβλίων δραχμῆς. Μόνον μένει ἄπορον, πῶς διέλαθε τὴν ἀνιχνευτικὴν ῥῖνα τοῦ ἀρχαιομαθεστάτου ἀνδρὸς ἡ σημείωσις τοῦ Τιμαίου (Πρβλ. Fleckeisen's Jahrbücher 1870, σελ. 802).

e ***Ὡς οὐ τοῦ αὐτοῦ ἐστιν . . . οὐδεμία μηχανή ἐστι.*** Ὁ Σωκ. συνάγει ἐνταῦθα εἰς σύνοψιν τὰ συμπεράσματα τῶν προηγηθέντων διαλεκτικῶν συλλογισμῶν του. Ταῦτα δὲ εἶνε ἐν ὅλῳ ὀκτὼ τάδε. Τοῦ αὐτοῦ ἐστιν·

27 1) δαιμόνια καὶ θεῖα ἡγεῖσθαι.

2) μήτε δαιμόνια μήτε θεῖα ἡγεῖσθαι.

3) δαίμονας καὶ θεοὺς ἡγεῖσθαι.

4) μήτε δαίμονας μήτε θεοὺς ἡγεῖσθαι.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

 27

5) δαιμόνια καὶ δαίμονας ἡγεῖσθαι.
6) μήτε δαιμόνια μήτε δαίμονας ἡγεῖσθαι.
7) θεῖα καὶ θεοὺς ἡγεῖσθαι.
8) μήτε θεῖα μήτε θεοὺς ἡγεῖσθαι.

Ἐν διαλόγῳ γινομένῳ τρόπον τινὰ διὰ νὰ περάσῃ ἡ ὥρα, δὲν θὰ εἶχεν οὐδὲν κώλυμα νὰ τὰ ἀπαριθμήσῃ καὶ τὰ ὀκτὼ (πρβλ. Θεαίτ. 192 a-c· καὶ 200 b)· ἀλλ' ἐν ἐπισήμῳ ἀπολογίᾳ ἐνώπιον δικαστηρίου, οἱ ἔμφυτοι αὐτῷ ῥητορικοὶ νόμοι δὲν τῷ ἐπέτρεπον τοιαύτην ἀκριβολογίαν, ἄλλως τε καὶ ἀφ' οὗ δὲν ἠξίωσε τὸ πρᾶγμα κυρίου λόγου, ἀλλ' ὁδοῦ πάρεργον ἐκφέρει τὰ συμπεράσματα ταῦτα, ὡς κυρίου δὲ λόγου ἄξιον ἔκρινε τὸ ὅτι οὐδένα πείθει ὁ Μέλητος δι' ὧν ἰσχυρίζεται.

Ὁ Σωκ. ἔκρινε καλὸν ἐκ τῶν ὀκτὼ τούτων συμπερασμάτων νὰ θέσῃ πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν δικαστῶν του μόνον δύο, τὰ μάλιστα συμβαλλόμενα εἰς τὴν ἀνασκευὴν τῶν ἰσχυρισμῶν τοῦ Μελήτου. Ταῦτα δὲ ἔλαβεν ἐκ τῶν τεσσάρων πρώτων, ἐν οἷς συμπίπτει ἡ πίστις ἢ ἡ ἀπιστία δαιμονίων ἅμα καὶ θείων, καὶ δαιμόνων ἅμα καὶ θεῶν· διότι ὁ Μέλητος τὴν μὲν εἰς δαιμόνια καὶ δαίμονας πίστιν τοῦ Σωκ. ὡμολόγει, ἠρνεῖτο δὲ τὴν εἰς θεῖα καὶ θεούς. Τὰ τέσσαρα ταῦτα ἀποτελοῦσι δύο *συζυγίας*, λεγομένου ἐν ἑκατέρᾳ τοῦ αὐτοῦ καταφατικῶς τε καὶ ἀποφατικῶς. Ὁ Σωκ. ἠναγκασμένος ὑπὸ ῥητορικῶν λόγων νὰ προσενέγκῃ δύο μόνον, ἐξέλεξε τὸ καταφατικὸν τῆς α' συζυγίας (1) καὶ τὸ ἀποφατικὸν τῆς β' (4). Τὰ ἀντίστροφα τῶν δύο τούτων ἠδύνατο νὰ τὰ παραλίπῃ ὡς εὐκόλως νοούμενα. Καὶ οὕτω κατεσκεύασε τὸν λόγον του.

Ὁ Σχάντιος ἀνεκάλυψεν ὅτι τὰ δύο προφερόμενα συμπεράσματα δὲν εἶνε τῆς αὐτῆς συζυγίας καταφατικὸν καὶ ἀποφατικόν· εἶνε, ὡς λέγει, disparate. Κρίνει δὲ ὅτι ὁ Σωκ. δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ οὕτω παράλογα, ὅτι ἄρα ὑπάρχει τι χάσμα ἐν τῷ κειμένῳ, ὅπερ ὅμως, τύχῃ ἀγαθῇ! δύναται νὰ συμπληρώσῃ μὲ μαθηματικὴν ἀσφάλειαν (mit mathematischer Sicherheit). Καὶ προβαίνει λοιπὸν εἰς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ χάσματος ὧδε· «ὡς οὐ τοῦ αὐτοῦ ἐστι καὶ δαιμόνια καὶ θεῖα ἡγεῖσθαι, καὶ αὖ μήτε δαιμόνια μήτε θεῖα, καὶ δαίμονας καὶ θεούς, καὶ αὖ μήτε δαίμονας μήτε θεούς».

Ἐν τῇ διορθωτικῇ του ῥύμῃ συνεπάτησε καὶ ἐξηφάνισε τὸ β' *τοῦ αὐτοῦ*, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ· (οὐδένα γοῦν λόγον ποιεῖται περὶ τοῦ πράγματος)· ὥστε ἡ συμπλήρωσις δὲν φαίνεται νὰ ἔγεινε μὲ πολὺ ζηλευτὴν μαθηματικὴν ἀσφάλειαν! Ἀλλὰ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι καὶ τὰ ἄλλα τέσσαρα συμπεράσματα κατεχώσθησαν ἐν τῷ σχηματισθέντι χάσματι, καὶ μὲ ἴσην μαθηματικὴν ἀσφάλειαν θὰ ἠδύνατό τις νὰ συμπληρώσῃ καὶ ἐκεῖνα, ὧδέ πως: «καὶ δαιμόνια καὶ δαίμονας, καὶ αὖ μήτε δαιμόνια μήτε δαίμονας, καὶ θεῖα καὶ θεούς, καὶ αὖ μήτε θεῖα μήτε θεούς». Ἀπορῶ μάλιστα πῶς ἐσταμάτησεν ἐν μέσῃ τῇ ὁδῷ ὁ σοφὸς ἀνήρ!

μήτε ἥρωας. Μοὶ φαίνεται ὅτι ἀτόπως ἐπέρχεται μετὰ τὸ *θεοὺς* καὶ πρέπει e
νὰ ἐκβληθῇ. 28

ἃ δὴ πολλοὺς καὶ ἄλλους καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας ᾕρηκεν. Ὁ Σχάντ. ἐκβάλλει a
τὸν πρὸ τοῦ *ἀγαθοὺς* συνδ. *καί*, διότι διαστρέφει τὸ νόημα τοῦ Σωκ. ποιῶν αὐτὸν λέγοντα: «καὶ ἄλλους πολλοὺς (κοινοὺς ἄνδρας) καὶ ἀγαθούς». Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι τὸ διεστραμμένον τοῦτο νόημα εἶνε τὸ γνήσιον τοῦ Σωκ. Ἄνευ τοῦ *καὶ* ὁ Σωκ. θὰ ἔλεγεν: «ἃ δὴ πολλοὺς καὶ ἄλλους ἀγαθοὺς ἄνδρας (ὡσὰν ἐμὲ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

28 δηλ.) ἥρηκεν». Ἀλλὰ τοῦτο, νομίζω, θὰ ἦτο νεμεσητὴ αὐθαδοστομία τοῦ Σωκ. νὰ ἀποκαλῇ αὐτὸς ἑαυτὸν ἀγαθὸν ἄνδρα.

οἶμαι δέ, καὶ αἱρήσει. Τῶν χγρ. τὰ μὲν οὕτω, τὰ δὲ *αἱρήσειν*. Προετίμησα ἐκεῖνο, ὡς μᾶλλον ἁρμόζον εἰς τὴν ὑφὴν τοῦ Σωκρ. λόγου, καὶ διότι τὸ *οἶμαι* συνηθέστερον τίθεται παρενθετικῶς.

c *Ὦ παῖ, εἰ τιμωρήσεις* κ.τ.λ. Ὁ Σχάντ. ἐκβάλλει τὸ *ὦ παῖ*, διότι πάντα τὰ χγρ. ἔχουσιν αὐτό, μόνον ὅτι τὸ Πάτμ. τὸ ἔχει ἐν τῇ ᾤᾳ καὶ τὸ Ἑνετ. Π ἐγγεγραμμένον διὰ νεωτέρας χειρός.

c *αὐτίκα γάρ τοι, φησί, μεθ' Ἕκτορα πότμος ἑτοῖμος*. Οἱ στίχοι οὓς ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Σωκ. κεῖνται ἐν Ἰλ. Σ. 95 ἔχοντες ὧδε:

> Ὠκύμορος δή μοι, τέκος, ἔσσεαι, οἷ' ἀγορεύεις·
> αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' Ἕκτορα πότμος ἑτοῖμος.
> Τὴν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
> Αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρῳ
> κτεινομένῳ ἐπαμῦναι.

Ὁ Σωκ. ἀντικαταστήσας ἀντὶ τοῦ *ἔπειτα* τὸ *φησί*, ἀπετέλεσε πάλιν ἔμμετρον τὸν στίχον.

Ὁ Σχάντιος μᾶς παραπέμπει εἰς Ἰλ. Ι. 410-416, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μᾶς παραθέτει αὐτὸς τοὺς στίχους ἐν τῷ βιβλίῳ του, ἵνα μὴ κοπιάσωμεν νὰ τοὺς ἀναζητήσωμεν. Οἱ στίχοι οὗτοι ἔχουσιν ὧδε:

> Μήτηρ γάρ τέ μέ φησι, θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα,
> διχθαδίας κῆρας φερέμεν θανάτοιο τέλοσδε·
> εἰ μέν κ' αὖθι μένων Τρώων πόλιν ἀμφιμάχωμαι,
> ὤλετο μέν μοι νόστος, ἀτὰρ κλέος ἄφθιτον ἔσται·
> εἰ δέκεν οἴκαδ' ἵκωμι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
> ὤλετό μοι κλέος ἐσθλόν, ἐπὶ δηρὸν δέ μοι αἰών,
> ἔσσεται, οὐδέ κέ μ' ὦκα τέλος θανάτοιο κιχείη.

Ὑποθέτων συνετοὺς τοὺς ἀναγνώστας μου, νομίζω περιττὸν νὰ ἐπιδείξω αὐτοῖς τὸ μέγεθος τοῦ παρακρούματος.

d *(ἢ) ἡγησάμενος βέλτιον εἶναι, ἢ ὑπ' ἄρχοντος ταχθῇ* Ὁ πρῶτος ἢ δὲν εἶνε ἀνεκτὸς ὅπου κεῖται· ἢ πρέπει νὰ λείψῃ ἢ νὰ μετατεθῇ πρὸ τοῦ *ἑαυτόν*. Ὁ Σταλβ. ὑπερμαχῶν αὐτοῦ παραθέτει τὸ τοῦ Δημοσθ. ὑπὲρ Ῥοδ. σελ. 197· «εἰ γάρ τί που καὶ κεκράτηκε τῆς πόλεως βασιλεύς, ἢ τοὺς πονηροτάτους τῶν Ἑλλήνων πείσας, ἢ οὐδαμῶς ἄλλως κεκράτηκεν». Ἀλλ' εἶνε ὅμοιον τοῦτο καὶ ἐκεῖνο; Ἐν τούτῳ ὑπάρχει *ἓν κοινὸν ῥῆμα* ἀμφοτέρων τῶν διεζευγμένων κώλων, τὸ *κεκράτηκεν*· διαζευγνύονται δὲ τὸ *ἢ πείσας ἢ οὐδαμῶς ἄλλως*, ἅτινά εἰσι συντακτικῶς ὁμογενῆ, καίπερ γραμματικῶς διάφορα· ἀμφότερα σημαίνουσι τὸν τρόπον καθ' ὃν κεκράτηκεν ὁ βασιλεύς. Ἐν δὲ τῷ τοῦ Πλ. συνδέονται διαζευκτικῶς ἡ μετοχὴ *ἡγησάμενος* μετὰ τοῦ ῥήματος *ταχθῇ*, τὸ δὲ *ἑαυτὸν τάξῃ* μένει ἐκτὸς τῆς διαζεύξεως. Τοιαύτη δὲ σύνδεσις εἶνε παράλογος. Ὅμοιον θὰ ἦτο τὸ Πλατωνικὸν μεταβαλλόμενον ὧδέ πως «οὗ ἄν τις ἑαυτὸν τάξῃ, ἢ ἡγησάμενος βέλτιον εἶναι, ἢ καθ' ὀντιναδήποτε ἄλλον λόγον», ὅτε θὰ ἐξυπηκούετο καὶ ἐν τῷ β' κώλῳ τὸ *ἑαυτὸν τάξῃ*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐν Ποτιδαίᾳ. Ὁ Σχάντ. γράφει Ποτειδαίᾳ· διότι εὑρίσκεται οὕτω γεγραμμένη ἡ λέξις, οὐχὶ ἐν τοῖς χγρ. τοῦ Πλάτωνος, ἀλλ' ἐν λιθίναις ἐπιγραφαῖς. 28 e 29

δεινὸν μέντ' ἂν εἴη. Τινὰ χγρ. *δεινόν τ' ἂν εἴη*, ὅπερ προετίμησαν ὁ Ἕρμ. καὶ ὁ Σχάντ. Ἀλλ' ὁ Σωκρ. δὲν προσθέτει τι νέον, ὥςτε νὰ τὸ συνδέσῃ διὰ τοῦ τε, ἀλλ' ἐπαναλαμβάνει τὸ προηγούμενον, τονῶν αὐτὸ διὰ τοῦ *μέντοι* (δεινὸν βέβαια θὰ ἦτο!). Φιχῖνος «Pergrave, inquam, id esset delictum». Οὐόλφ. «Indignum profecto sit». a

τούτῳ καὶ ἐνταῦθα. Ὁ Σχ. ἐκβάλλει τὸ *τούτῳ*, ὡς σημαῖνον τὸ αὐτὸ ὅπερ καὶ τὸ *ἐνταῦθα*. Ἀλλὰ τὸ *ἐνταῦθα* = *ἐν τῇ περὶ θανάτου ὑπολήψει*, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Σχ. ἑρμηνεύει· τὸ δὲ *τούτῳ* σημαίνει, *τῷ μὴ οἴεσθαι εἰδέναι ἃ οὐκ οἶδα*. Εἶνε τὸ αὐτό; Ἔπειτα ἂν τὸ προκείμενον *τούτῳ* εἶνε ἐκβλητέον, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον πρέπει νὰ ἐκβληθῇ καὶ τὸ κατωτέρω *τούτῳ ἄν*, ὅπερ εἶνε ἐπανάληψις τοῦ προκειμένου, ἐξυπακούεται δὲ καὶ ἐκεῖ τὸ *ἐνταῦθα*. b

καὶ θεῷ καὶ ἀνθρώπῳ. Ὁ Σχάντιος διδάσκει ὅτι διὰ τῆς συνάψεως τῶν δύο τούτων ὀνομάτων δηλοῦται τὸ σύνολον τῶν ὄντων (die Gesammtheit aller Wesen. Ὑποτοπάζω ὅτι ὁ σοφὸς ἀνὴρ ἤθελε νὰ εἴπῃ: τὸ σύνολον τῶν *λογικῶν* ὄντων) Ἐντεῦθεν δ' ὁρμώμενος λύει καὶ τὸ δυσχερὲς Ἡρακλείτειον πρόβλημα, ὅπερ πολλῶν ἑρμηνέων ἐτάραξε τὰς φρένας καὶ νῦν ἔτι ταράσσει, πῶς δηλ. ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὁ Ἡράκλειτος «κόσμον τὸν αὐτὸν ἁπάντων οὔτε τις θεῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν· ἀλλ' ἦν ἀεί, καὶ ἔστιν»· καὶ καταγινώσκει τῶν ἑρμηνευτῶν τοῦ Ἡρακλείτου ἄγνοιαν τῆς σημασίας τῆς συμπλοκῆς ταύτης *θεὸς καὶ ἄνθρωπος*. Παραθέτει δὲ καὶ τρία ἄλλα παραδείγματα πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ του. b

Πρὸς ταῦτα ἡμεῖς: Πᾶς τις καταλαμβάνει τὸν Σωκ ὁμιλοῦντα περὶ ἀπειθείας εἰς θεούς τε καὶ ἀνθρώπους· διότι πᾶς τις γινώσκει ὅτι εἶνε ἐνδεχομένη ἀπείθεια εἰς ἀμφοτέρους. Ὡσαύτως πᾶς τις καταλαμβάνει τὸν Ἀλκιβιάδην ὁμιλοῦντα ἐν τῷ Συμπ. 214 d περὶ ἐπαίνου θεοῦ ἢ ἀνθρώπου· διότι ἐγχωρεῖ ἀμφοτέρων ἔπαινος, καὶ ἴσα ἴσα ἐκεῖ πρόκειται περὶ ἐπαίνου τοῦ Ἔρωτος, θεοῦ ὄντος. Ὡσαύτως πᾶς τις καταλαμβάνει τὸν Σωκ. λέγοντα ἐν Φαίδρ. 241 c, ὅτι «τῆς τῆς ψυχῆς παιδεύσεως δὲν ὑπάρχει τι τιμιώτερον οὔτε ἀνθρώποις οὔτε θεοῖς»· διότι πᾶς τις πιστεύει ὅτι καὶ οἱ θεοὶ τιμῶσι τὴν παίδευσιν. Ὡσαύτως πᾶς τις καταλαμβάνει τὸν Ξανθίαν λέγοντα παρ' Ἀριστοφ. Βατρ. 486 πρὸς τὸν Διόνυσον, θεὸν ὄντα: «Ὦ δειλότατε θεῶν σὺ καὶ ἀνθρώπων». Ἐν ᾧ δὲ πᾶς τις καταλαμβάνει ταῦτα, οὐδεὶς τῶν πάντων τούτων καταλαμβάνει πῶς ὁ Ἡράκλειτος ἠδύνατο νὰ μᾶς διδάσκῃ ὅτι τὸν κόσμον δὲν ἐποίησεν οὔτε θεὸς οὔτε ἄνθρωπος· διότι οὐδείς ποτε, οὔτε αὐτὸς διενοήθη, οὔτε παρ' ἄλλου ἤκουσεν, ὅτι εἶνε πιθανὸν ἢ δυνατὸν νὰ ἐποιήθη ὁ κόσμος καὶ ὑπ' ἀνθρώπου τινός.

Εἶνε μὲν πιθανὸν ὅτι ὁ Ἡράκλειτος μετεχειρίσθη ὑπερβολικὴν ἔκφρασιν, ἵνα δηλώσῃ τό: *ἀπολύτως οὐδείς*, ἐξ ἐκείνων ἃς μεταχειρίζονται συνήθως οἱ κωμικοί, οἷον ὅταν ὁ Ἀριστοφ. λέγῃ «αὐτότατος»· ἢ ὁ παρ' αὐτῷ Διόνυσος ὅτι θὰ κατέλθῃ καὶ κατωτέρω τοῦ Ἅδου, ἵνα εὕρῃ δεξιὸν ποιητὴν κ. τ. τ. Ἀλλὰ τὰ παραδείγματα τοῦ Σχαντίου φαίνονται ἀπροσδιόνυσα.

Ἀνύτῳ ἀπιστήσαντες, ὃς ἔφη κ. τ. λ. Παραθέτει περικοπὴν ἐκ τοῦ κατηγοτητηρίου λόγου τοῦ Ἀνύτου, αὐταῖς μὲν λέξεσιν, ὡς φαίνεται, ἀλλὰ πλαγιάσας τὸν λόγον καὶ τρέψας τὸ γ' πρόσωπον εἰς α'. Ὁ λόγος λοιπὸν τοῦ Ἀνύτου c

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

29 φαίνεται ὅτι εἶχεν ὧδε· «Ἢ τὴν ἀρχὴν οὐκ ἔδει δεῦρο εἰσελθεῖν Σωκράτη, ἤ, ἐπειδὴ εἰσῆλθεν, οὐχ οἷόν τ' ἔτι ἐστὶ τὸ μὴ ἀποκτεῖναι αὐτόν· εἰ γὰρ διαφευξεῖται, ἤδη ὑμῶν οἱ υἱεῖς ἐπιτηδεύοντες ἃ Σωκράτης διδάσκει πάντες παντάπασι διαφθαρήσονται».

Ὁ Σχάντιος μεταφράζει τὸν λόγον τοῦ Ἀνύτου ὧδε: «Am besten wärre es, wenn Socrates *sein Verbrechen nicht begangen hätte;* nachdem er es aber einmal begangen, muss ihn die Strafe treffen»· ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον: «Τὸ ἄριστον θὰ ἦτο νὰ μὴ διέπραττεν ὁ Σωκ. τὸ κακούργημά του· ἀφ' οὗ ὅμως τὸ διέπραξε, πρέπει νὰ τιμωρηθῇ» Θαυμαστὰ πράγματα! Οὔτε αἱ λέξεις τοῦ κειμένου λέγουσί τι περὶ τοῦ ἂν ἔπρεπεν ἢ δὲν ἔπρεπε νὰ κακουργήσῃ ὁ Σωκρ. οὔτε ὁ Ἄνυτος ἦτο τόσον μωρὸς ὥςτε νὰ εἴπῃ τόσον μάταιον λόγον, οὔτε ὁ Σωκ. μωρότερος ἐκείνου ὥςτε νὰ τὸν ἐπαναλαμβάνῃ ὥς τι βαρυσήμαντον! Δὲν πιστεύω νὰ εἶπέ ποτε δικηγόρος ἐν δικαστηρίῳ τοιοῦτον ἐπιχείρημα. Τὸ πολὺ ἐνδέχεται οἱ γονεῖς νὰ λέγωσι πρὸς ἔτι ἀπειρόκακον παιδίον, μὴ γνωρίζον ποῖαι πράξεις εἰσὶν ἀξιόποινοι· «Δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ κάμῃς αὐτό, ἀφ' οὗ ὅμως τὸ ἔκαμες, θὰ τιμωρηθῇς, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι εἶνε κακόν».

Περίεργον ὅτι ὁ Σχάντ. παραθέτει, πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς ἑρμηνείας του, καὶ τὸ Αἰσχ. κ. Τιμ. § 192 ἔχον ὧδε· «Εἰ μὲν δώσει τῶν ἐπιτηδευμάτων δίκην Τίμαρχος, ἀρχὴν εὐκοσμίας ἐν τῇ πόλει κατασκευάσετε· εἰ δ' ἀποφεύξεται, κρεῖττον ἦν ὁ ἀγὼν μὴ γεγενημένος... Πρὶν μὲν γὰρ εἰς κρίσιν Τίμαρχον καταστῆναι, φόβον τισὶ παρεῖχεν ὁ νόμος καὶ τὸ τῶν δικαστηρίων ὄνομα· εἰ δ' ὁ πρωτεύων βδελυρίᾳ καὶ γνωριμώτατος εἰσελθὼν περιγενήσεται, πολλοὺς ἁμαρτάνειν ἐπαρεῖ κ.τ.λ.» Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ τοῦ Ἀνύτου νόημα, ἔτι σαφέστερον ἐξενηνεγμένον· οὐδεὶς δὲ λόγος περὶ τοῦ ἂν ἔπρεπεν ἢ δὲν ἔπρεπε νὰ βδελυρεύηται ὁ Τίμαρχος!

Τὸ ἐνθύμημα τοῦ Ἀνύτου, ὡς καὶ τὸ τοῦ Αἰσχίνου, εἰσὶ τῷ ὄντι ἐμβριθέστατα. «Συμφέρει μᾶλλον νὰ μένῃ ὁ κακοῦργος ἀκαταδίωκτος, ἢ δικασθεὶς νὰ ἀπολύηται. Ἐκείνως μέν, θὰ ἔχῃ πάντοτε τὸν περισταλτικὸν φόβον, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ διατεθειμένοι νὰ μιμηθῶσιν αὐτόν, ὅτι ἐνδέχεται μίαν ἡμέραν νὰ ἐπιπέσῃ ἐπ' αὐτοὺς βαρεῖα ἡ χεὶρ τῆς δικαιοσύνης, οὕτως δέ, θὰ ἔχῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἐπίσημον δικαστικὴν ἀπόφασιν ἐπιδοκιμάζουσαν τὴν κακουργίαν του». Ἀξιόμεμπτος δὲ εἶνε ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἐμβριθοῦς τούτου ἐνθυμήματος ἐπὶ τὸν Σωκράτην.

Νομίζω ἄξιον ζητήσεως διατί ὁ Σωκρ. ἐκ τῶν πολλῶν ἅτινα περιεῖχεν ὁ λόγος τοῦ Ἀνύτου, τοῦτο μάλιστα ἔκρινεν ἄξιον ὑπομνήσεως πρὸς τοὺς δικαστάς.

Πρῶτον μὲν λοιπὸν νομίζω ὅτι ἤθελε νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ὑποκρισίαν τοῦ Ἀνύτου, νιπτομένου τὰς χεῖρας, ὡς ὁ Πιλᾶτος, ὅτι δῆθεν αὐτὸς δὲν συνήργησεν εἰς τὴν καταδίωξιν τοῦ Σωκ. καὶ ὅτι ἀπαιτῶν τὸν θάνατόν του δὲν κινεῖται ὑπὸ προσωπικῆς ἔχθρας, ἀλλ' ἀποβλέπων εἰς τὸ κοινὸν συμφέρον, κατὰ τὸν Καϊάφαν εἰπόντα ὅτι συμφέρει ἕνα ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. Ἔπειτα δὲ ἤθελε νὰ ἀποσπάσῃ ἀπ' αὐτοῦ τὸ προσωπεῖον τῆς χρηστότητος καὶ κηδεμονίας τῶν νέων, καταδεικνύων τὴν τερατώδη δυσαναλογίαν τῆς προτεινομένης ποινῆς πρὸς τὸ ἐπιδιωκόμενον ἀποτέλεσμα· διότι καὶ ἄνευ θανάτου ἦτο δυνατὸν νὰ σωθῇ ἡ νεολαία ἀπὸ τῆς μολυσματικῆς πνοῆς τοῦ Σωκ. οἷον δι' ἀειφυγίας, ἢ διὰ δεσμῶν, ἢ διὰ χρηματ. ποινῆς καὶ αὐστηρᾶς ἀπαγορεύσεως νὰ μὴ ἀναστρέφηται τοῦ λοιποῦ μετὰ τῶν νέων κ.τ.τ. Ταῦτα θὰ ἦσαν ἐπιεικῆ ἐπιεικοῦς ἀνδρὸς διανοήματα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

 29

καὶ βουλήματα· καὶ τὴν διαφορὰν ταύτην δὲν ὤφειλον νὰ παρίδωσιν οἱ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς αἰῶνι ἀνακύψαντες ὑμνηταὶ τοῦ Ἀνύτου. Ἂν ὁ Ἄνυτος προέτεινε καὶ ἐπέσπευδε ποινὴν ἐπιτηδείαν μόνον νὰ παύσῃ τὴν ὑπ' αὐτοῦ νομιζομένην διαφθορὰν τῶν νέων, δὲν θὰ ὑπῆρχε δευτέρα γνώμη περὶ τῆς φιλοπατρίας του καὶ τῆς εὐθύτητος τῶν προθέσεών του, καὶ μόνον ζήτημα θὰ ὑφίστατο, ἂν ὀρθῶς ἢ ἐσφαλμένως ὑπελάμβανε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωκ. βλαβεράν.

Ὅτι τοιοῦτοι διαλογισμοί, ὁποίους προεξέθηκα, κατεῖχον τὴν ψυχὴν τοῦ Σωκ. δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τῶν ἑπομένων, ἐν οἷς ποιεῖ τοὺς δικαστὰς λέγοντας: «Νῦν μὲν Ἀνύτῳ οὐ πεισόμεθα, ἀλλ' ἀφίεμέν σε, ἐφ' ᾧ μηκέτι ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσει διατρίβειν κ.τ.λ.». Δηλ. τώρα μὲν δὲν θὰ ἀκούσωμεν τί λέγει ὁ Ἄνυτος, δὲν θὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν ἐμπάθειάν του καὶ τὴν ἀπανθρωπίαν του· ἀποδεχόμεθα δ' ὅμως τὴν γνώμην του ὅτι ἡ διδασκαλία σου εἶνε βλαβερά, καὶ ὅτι πρέπει νὰ παύσῃς τοῦ διδάσκειν. Εἶνε βέβαιον ὅτι τοιάδε τις λύσις θὰ ἦτο κατὰ γνώμην τῶν πλείστων δικαστῶν, ἂν καὶ ὁ Σωκ. ὑπεβοήθει αὐτοὺς συντείνων πρὸς τοιαύτην λύσιν. Ἀλλ' ὁ Σωκ. οὐκ ἐμπάζεται τοιούτων μύθων. «Πρὸς ταῦτα, φαίην ἄν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἢ πείθεσθε Ἀνύτῳ ἢ μή, καὶ ἢ ἀφίετε, ἢ μή, ὡς ἐμοῦ οὐκ ἂν ποιήσοντος ἄλλα, οὐδ' εἰ μέλλω πολλάκις τεθνάναι». Ἡ ἀρετὴ συνάπτει ἐν τῷ αὐτῷ προσώπῳ δύο κατὰ τὸ φαινόμενον ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτους ἰδιότητας· ὁ ἀγαθὸς εἶνε ἅμα μὲν φιλαυτότατος, ἅμα δὲ προετικώτατος ἑαυτοῦ· προετικώτατος μὲν παντὸς ὅ τι νομίζεται μὲν ὑπὸ τῶν πολλῶν ὅτι εἶνε *αὐτός*, κατ' ἀλήθειαν δὲ εἶνε *ἑαυτοῦ*, οἷον χρημάτων καὶ ζωῆς· φειδωλότατος δὲ παντὸς ὅ τι ἀποτελεῖ τὸ ἐγώ του· τοῦτο δὲ εἶνε ἡ *προσωπικὴ* του ἀξία, ἡ ἐσωτερική· (ἐσωτερικὴν δὲ λέγω οὐχὶ τὴν ὑπὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων ὑπολήψεως ἔξωθεν περιαπτομένην, ἀλλὰ τὴν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ συνείδησιν).

ἤδη (ἄν) . . . διαφθαρήσοιντο Πάντα τὰ χγρ. ἔχουσι τὸν *ἄν*, τὰ κρείττονα c
δὲ μετὰ τοῦ *ἂν* ὁριστικὴν *διαφθαρήσονται*. Καὶ πρῶτον μὲν περὶ τοῦ *ἄν*, οἱ νόμοι τῆς γλώσσης δὲν συγχωροῦσι τὴν σύνταξιν αὐτοῦ μετὰ μέλλοντος, πλὴν ἐν σπανιωτάταις ἐξαιρέσεσιν. (Ἔπιθι τὰ κατωτέρω εἰς σελ. 30 b). Ἀλλὰ καὶ ἂν συνεχωρεῖτο, τὸ νόημα δὲν τὸν δέχεται. Ὁ Ἄνυτος, καθ' ἃ προέδειξα, μετεχειρίσθη ἐν τῷ λόγῳ του τὰς ὁριστικὰς μέλλ. χρόνου: «εἰ διαφευξεῖται . . . διαφθαρήσονται». Τοῦτο ὑποδεικνύουσι καὶ τὰ βεβαιωτικὰ τοῦ Ἀνύτου *πάντες παντάπασιν*. Ὁ Σωκ ἐπαναλαμβάνων αὐτολεξεὶ τὰ τοῦ Ἀνύτου, πλαγιάζει μόνον τὸν λόγον· «Εἶπεν ὡς, εἰ διαφευξοίμην, διαφθαρήσοιντο». Αἱ εὐχτικαὶ λοιπὸν ἐτέθησαν οὐχὶ κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ὑποθ. λόγου, ἀλλὰ τὰς τῆς ἐξαρτήσεως εἰδικοῦ λόγου ἐκ παρῳχημένου χρόνου. Ὁ *ἂν* ἄρα οὐδεμίαν ἔχει θέσιν ἐνταῦθα.

Ὁ Σταλб ὑπερμαχῶν αὐτοῦ, λέγει ὅτι δὲν συνετάχθη μετὰ τῆς ὁριστ. μέλλ. *διαφθαρήσονται* (διότι ταύτην τὴν γρ. δέχεται ὁ Σταλб.), ἀλλ' ὧδε· «εἰ διαφευξοίμην, οἱ υἱεῖς ἐπιτηδεύοιεν ἂν καὶ διαφθαρήσονται». Ἀλλ' οὐδὲν θεραπεύεται· διὰ τοῦ *καὶ* θὰ συνεδέοντο ὀρθῶς: *ἐπιτηδεύοιεν ἂν καὶ ἐπιτηδεύοντες διαφθαρεῖεν ἄν*.

νῦν μὲν Ἀνύτῳ οὐ πεισόμεθα. Ὁ Σχ. μεταγράφει *πειθόμεθα* διὰ τὸ κατω- c
τέρω *ἀφίεμεν*.

πείσομαι δὲ μᾶλλον τῷ θεῷ. Ἐν τῷ λέγειν ταῦτα κατεῖχε καὶ ἐπλήρου τὴν d
ψυχὴν τοῦ ἐπ' ἀθεΐᾳ κατηγορουμένου τὸ χρυσοῦν ἰαμβεῖον τοῦ Σοφοκλ.

Κρεῖσσον θεοῖς γὰρ ἢ βροτοῖς χάριν φέρειν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

29 Ἀφ' ὅτου προήνεγκε τὴν ἀπόφανσιν ταύτην, ὁ Σωκ. παρίσταται ὡς θεοφόρητος ἀνήρ· δὲν ἀπαγγέλλει πλέον ἀπολογίαν κατηγορουμένου, ἀλλὰ κήρυγμα ἀποστόλου τοῦ θεοῦ. Ἡ ἐνθουσίασις αὐτοῦ ἐπιτείνεται βαθμηδόν· μέχρι μὲν τῶν «ὅσῳ μου ἐγγυτέρω ἐστὲ γένει» (30 a), κηρύττει ἔτι κατ' ἄνθρωπον μεγαλόψυχον καὶ φιλόπατριν· ἀπὸ δὲ τοῦ *ταῦτα γὰρ κελεύει ὁ θεός*, μέχρι τοῦ *πολλάκις τεθνάναι*, λέγει λόγια ἀνθρώπου ἀπαρνησαμένου ἑαυτὸν καὶ αἴροντος τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθοῦντος τῷ Κυρίῳ αὐτοῦ· ἀπὸ δὲ τοῦ *Μὴ θορυβεῖτε* μέχρι τέλους τῆς παραγράφου ὁ Σωκ. παρίσταται ὡς ὁ ἀγαθὸς δαίμων τῆς πόλεως, ἀπηλλαγμένος μὲν αὐτὸς γηΐνων πραγμάτων καὶ φροντίδων, ἕνα δὲ μόνον αἰσθανόμενος μετὰ τῆς γῆς δεσμόν, τὸν αὐτὸν ὃν αἰσθάνεται καὶ ὁ Θεὸς τῶν χριστιανῶν, τὴν ἄπειρον φιλανθρωπίαν.

d *Ἀθηναῖος ὤν, πόλεως τῆς μεγίστης*. Πρὸς διαφώτισιν τῆς ῥήσεως ταύτης τοῦ Σωκ. ὁ Σχάντιος παραθέτει ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ Βελοχίου (Beloch, Die Bevölkerung der gr. römischen Welt) τάδε· Διὰ τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ προκύπτει κατὰ τὸ 432 π. Χ. πληθυσμὸς 110-115 χιλ. κατοίκων, ὅπερ φυσικὰ εἶνε παχυλή τις ἐκτίμησις, ἀλλ' ἥτις θὰ ἀφίσταται τῆς ἀληθείας κατὰ 20-30 χιλ. κατοίκων».

Πρὸς ταῦτα ἔχομεν νὰ ἀντιτάξωμεν τάδε·

Α'. Αἱ 100-115 χιλ. κάτοικοι Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς κατὰ Βελόχ. προκύπτουσιν ἐκ τῶν ἑξῆς ἀριθμῶν (σελ. 101)· Ἀθηναῖοι 30000· μέτοικοι 20-25000· δοῦλοι 60000. Εἶνε φανερὸν ὅτι ὁ Σωκ. ἀποκαλῶν τὰς Ἀθήνας *πόλιν μεγίστην καὶ εὐδοκιμωτάτην εἰς σοφίαν καὶ ἰσχύν*, δὲν ἀπέβλεπεν οὔτε εἰς τῶν μετοίκων οὔτε εἰς τῶν δούλων τὸ πλῆθος καὶ τὴν σοφίαν, ἀλλ' εἰς τῶν Ἀθηναίων. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐρωτῶμεν τὸν Σχ. ἂν ὁ Σωκ. διὰ τοὺς τρισμυρίους Ἀθηναίους κατοίκους τῆς πόλεως ἔκρινεν αὐτὴν ἀξίαν νὰ ὀνομάσῃ μεγίστην πόλιν;

Β'. Πόλιν λέγων ὁ Σωκ. δὲν νοεῖ τὸ ἄστυ τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ σύμπασαν τὴν συμπολιτείαν τῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ κατὰ δήμους συνῳκισμένων Ἀθηναίων· οὐχὶ die Stadt Athen, ἀλλὰ den Staat.

Τοῦτ' αὐτὸ λέγει καὶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σχαν. παρατιθέμενον χωρίον τοῦ Ἰσοκρ. Ἑλ. Ἐγκ. 35· «(Θησεὺς) πρῶτον μὲν τὴν πόλιν σποράδην καὶ κατὰ κώμας οἰκοῦσαν εἰς ταὐτὸ συναγαγὼν τηλικαύτην ἐποίησεν, ὥστ' ἔτι καὶ νῦν ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου μεγίστην τῶν Ἑλληνίδων εἶναι». Μὴ τυχὸν ὑπολαμβάνει ὁ σοφὸς καθηγητὴς ὅτι τὸ *εἰς ταὐτὸ συναγαγὼν* σημαίνει ὅτι συνῴκισε πάντας ἐντὸς τῶν τειχῶν τοῦ ἄστεως;

Γ'. Καὶ ἂν δὲ συνέβαινεν ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος πόλις καὶ ἄστυ νὰ εἶνε ἰσοδύναμα, περὶ τῶν Ἀθηνῶν ὅμως ἀπὸ Κλεισθένους κατέστη ἀδύνατον λέγων τις πόλιν νὰ νοῇ μόνον τὸ ἄστυ· διότι ὑπ' αὐτοῦ διῃρέθη ἡ ὅλη Ἀττικὴ εἰς τριάκοντα τριττύας, τούτων δὲ δέκα μὲν ἦσαν περὶ τὸ ἄστυ, δέκα δὲ κατὰ τὴν μεσόγαιαν, δέκα δὲ κατὰ τὴν παραλίαν· *ἑκάστη δὲ τῶν δέκα φυλῶν συνίστατο ἐκ τριῶν τριττύων, οὕτως ὥστε μία μὲν τούτων νὰ κεῖται ἐν τῷ ἄστει, μία δὲ ἐν τῇ μεσογαίᾳ καὶ μία ἐν τῇ παραλίᾳ*. Πρβλ. Ἀριστοτ. Πολιτ. Ἀθ. κεφ. 21 καὶ Schoemann-Lipsius Griech. Alterthümer 4 Aufl. S. 353. Τὸ ἄστυ λοιπὸν δὲν ἦτο πλέον πόλις, ἀλλὰ τόπος ἐφ' οὗ ἵστατο ἀριθμός τις δήμων, ὧν
30 ἄλλοι μετ' ἄλλων κατὰ τὴν ἔξω χώραν συνεδέοντο εἰς ἀποτέλεσιν τῶν φυλῶν.
b *Πρὸς ταῦτα, φαίην ἄν, ὦ ἄνδ. Ἀθ. ἢ πείθεσθε Ἀνύτῳ, ἢ μή*. Ἐν ταῖς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὑποσημ. ἐξέθηκα πῶς συντακτέον τὸ *πρὸς ταῦτα*, καὶ τί σημαίνει. Παραδόξως διέλαθε τὸν ἑλληνομαθέστατον Ἑϊνδ. ἡ τοιαύτη χρῆσις τοῦ *πρὸς ταῦτα*. Γινώσκει μέν, παρὰ Οὐαλκεναρίου μαθών, ὅτι ἐνίοτε παρὰ τραγικοῖς σημαίνει *διὰ ταῦτα* (quapropter, proinde), ἀλλὰ παρὰ πεζοῖς καὶ Πλάτωνι δὲν γινώσκει τοιαύτην χρῆσιν. Ὅθεν συντάσσων αὐτὸ μετὰ τοῦ *φαίην ἄν*, μεταφράζει: ad haec dixerim. Ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ἐπαναπαύεται, μὴ εὑρίσκων ποῦ νὰ ἀναφέρῃ τὸ *ταῦτα*, τὴν δὲ μετάβασιν λίαν ἀπότομον οὖσαν καὶ ποθοῦσαν τὸν *οὖν*· καὶ καταλήγει εἰκάζων ὅτι τὸ χωρίον ὑπέστη φθοράν. 30

Πρὸς ταῦτα τοῦ Ἑϊνδ. παραθέτω ἐκ τοῦ Πλ. τόδε· Χαρμ. 176 c· «Βιάσει ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, καὶ οὐδ' ἀνάκρισίν μοι δώσεις; — Ὡς βιασομένου, ἔφη, ἐπειδήπερ ὅδε γ' ἐπιτάττει· *πρὸς ταῦτα* σὺ αὖ βουλεύου ὅ τι ποιήσεις». = Ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν ταῦτα τὰ παρ' ἐμοῦ λεγόμενα, ὅτι ἐν ἀνάγκῃ καὶ θὰ βιασθῇς, βουλεύου κ.τ.λ. Ξνφ. Ἀναβ. Α', γ', 19· «Ὅ τι δ' ἂν πρὸς ταῦτα λέγῃ, ἀναγγεῖλαι δεῦρο· ἡμᾶς δ' ἀκούσαντας πρὸς ταῦτα βουλεύεσθαι». Τὰ παρὰ τραγικοῖς εἰσὶ συχνότερα, καὶ σαφέστερον δηλοῦσι τὴν σημασίαν ταύτην τοῦ *πρὸς ταῦτα*, ἥτις ὅμως δὲν εἶνε οὔτε ἡ τοῦ quapropter οὔτε ἡ τοῦ proinde, ἀλλὰ τρόπον τινὰ συνεπτυγμένη πρότασις. Αἰσχ. Προμθ. 1024· «Πρὸς ταῦτα ῥιπτέσθω μὲν αἰθαλοῦσα φλὸξ κ.τ.λ.» Πρβλ. καὶ στίχ. 947 καὶ 1075. Εὐρ. Φοίνισ. 524· «Πρὸς ταῦτα ἴτω μὲν πῦρ, ἴτω δὲ φάσγανα». Πρβλ. καὶ Μήδ. 1358, καὶ Σοφοκ. Ἀντιγ. 658.

ὡς ἐμοῦ οὐκ ἂν ποιήσοντος. Ἂν καὶ κατὰ κανόνα ὁ μέλλων χρόνος δὲν δέχεται τὸν *ἄν*, ἐνταῦθα εὑρισκόμεθα πρὸ ἐκτάκτου περιστάσεως, καθ' ἣν δὲν δυνάμεθα νὰ τὸν θέσωμεν ἐκποδών. Ἂν ἠθέλομεν νὰ ἀπαλλαγῶμεν τῆς ἐκτάκτου ταύτης περιστάσεως, ἔπρεπε νὰ μεταγράψωμεν, ἤ: *ὡς ἐμοῦ οὐ ποιήσοντος*· ἤ: *ὡς ἐμοῦ οὐκ ἂν ποιήσαντος*. Τὸ α' θὰ ἠδύνατο ὀρθῶς νὰ εἴπῃ μόνον μετ' ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου ἀπολύουσαν αὐτόν· πρὸ δὲ τῆς ἀποφάσεως θὰ ἦτο ἄτοπον νὰ εἴπῃ οὕτω θετικῶς, ἀφ' οὗ ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον ἢ δεσμά, ὅτε δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ κάμῃ ὅ τι λέγει. Ἔπρεπε λοιπὸν νὰ ἐξαρτήσῃ τὴν ἀπόφανσίν του ἐκ τῶν ἐνδεχομένων περιστάσεων, καὶ τοῦτο σημαίνει ὁ *ἄν*. Μήπως δὲ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ: *οὐκ ἂν ποιήσαντος;* Οὐδὲ τοῦτο νομίζω· διότι ἦτο ἀνάγκη νὰ δηλωθῇ σαφῶς τὸ μέλλον τῆς πράξεως, τὸ τί θὰ κάμῃ μετὰ τὴν ἐνδεχομένην ἄφεσίν του· τοῦτο δὲ δὲν θὰ ἐδήλου σαφῶς ἡ μετοχὴ τοῦ ἀορ. Καὶ ἂν ἤθελε νὰ ἀποφύγῃ τὴν μετοχικὴν ἔκφρασιν, πάλιν θὰ μετεχειρίζετο ὁριστ. μέλλ. μετὰ τοῦ *ἄν*. «Καὶ ἢ ἀφίετε, ἢ μή· ἐγὼ γὰρ οὐκ ἂν ἄλλα ποιήσω, οὐδ' εἰ μέλλω πολλάκις τεθνάναι». Ὅμοιον τὸ ἐν Πολιτ. 615 d· «Ἔφη οὖν τὸν ἐρωτώμενον εἰπεῖν· οὐχ ἥκει, οὐδ' ἂν ἥξει δεῦρο». Τὸ *οὐδ' ἂν ἥξει*, δὲν εἶνε ἁπλῶς *οὐδὲ θὰ ἔλθῃ*, ἀλλὰ *οὐδ' εἶνε ἐνδεχόμενον νὰ ἔλθῃ*. b

τοιοῦτον ὄντα οἷον ἐγὼ λέγω. Οὐεχλεῖνος ὁ σοφὸς ἑρμηνευτὴς τοῦ Εὐριπίδου καὶ ἡμέτερος συνεργάτης ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Αἰσχύλου, δὲν ἔχει ὀλιγώρως οὐδὲ τοῦ Πλάτωνος. Ἐν Rhein. Mus. ἀριθ. 33 (1878) κατεχώρισε διόρθωσιν τοῦ προκειμένου χωρίου. «Ἐπειδή, λέγει, ὁ Σωκ. διὰ τοῦ *οἷον ἐγὼ λέγω, προφανῶς* (offenbar) νυεῖ τὴν κατωτέρω παρομοίωσιν ἑαυτοῦ πρὸς μύωπα προσκείμενον τῇ πόλει, ὥσπερ ἵππῳ μεγάλῳ, τοῦτο τὸ μέλλον νὰ ῥηθῇ δὲν ἠδύνατο ὀρθῶς νὰ σημάνῃ διὰ τοῦ *οἷον ἐγὼ λέγω*· τὸ χωρίον ἄρα εἶνε ἐφθαρμένον, καὶ διορθωτέον: *οἷον ἐγὼ ἐρῶ*· ἤ: *οἷον ἂν ἐγὼ λέγω*». c

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

30 Παρακαλῶ τὸν σοφὸν συνεργάτην νὰ ἀνασκοπήσῃ τὸ πρᾶγμα. «Αἱ δεύτεραί πως φροντίδες σοφώτεραι», κατὰ τὸν γνώριμον αὐτῷ Εὐριπίδην. Ὑποβάλλω δ' αὐτῷ τὰ κεφάλαια τῆς σκέψεως.

Α'. Εἶνε τόσον προφανές, ἢ μᾶλλον, εἶνε δυνατόν, διὰ τοῦ *οἷον ἐγὼ λέγω*, νὰ νοῇ τὰ κατωτέρω ἐκεῖνα; Ἐν πάσῃ γλώσσῃ, ὅστις λέγει: *οἷον ἐγὼ ἐρῶ*, σπεύδει ἀποπνιγόμενος νὰ διαπεράνῃ τὴν ἐν τῷ στόματι περίοδον τοῦ λόγου, ἵνα μεταβῇ εἰς τὴν ῥῆσιν τοῦ προεξαγγελλομένου· ἐνταῦθα δὲ ὁ Σωκ. οὐ μόνον δὲν φαίνεται σπεύδων, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἐν τῷ στόματι περιόδου μεταβαίνει εἰς ἄλλον λόγον, διὰ τοῦ *Ἀλλὰ ταῦτα*, καὶ ἔπειτα εἰς τρίτον διὰ τοῦ *Νῦν οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι*.

Β'. Εἶνε δὲ τόσον δύσκολον νὰ εὑρεθῇ τί νοεῖ λέγων *οἷον ἐγὼ λέγω;* Ὅλον τὸ προηγούμενον κεφάλαιον εἶνε περιαυτολογία τοῦ Σωκ. δι' ἧς χαρακτηρίζει ἑαυτὸν *οἷός ἐστιν*· ὅτι οἷος πειθαρχεῖν θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις, ὅτι οἷος μὴ παύσασθαι φιλοσοφῶν καὶ ἐξετάζων καὶ ὀνειδίζων καὶ προτρέπων ἐπ' ἀρετήν, καὶ ὅτι οἷος μὴ ποιῆσαι ἄλλα, μηδ' ἂν μέλλῃ πολλάκις τεθνάναι.

Γ'. Εἶνε ἆρά γε οὕτως ἰσοδύναμα τὸ *οἷον ἐγὼ ἐρῶ*, καὶ τὸ *οἷον ἂν ἐγὼ λέγω*, ὥστε ἂν εἶχεν ὀρθῶς ἐκεῖνο θὰ ἠδύνατο ἐπίσης ὀρθῶς ἀντ' ἐκείνου νὰ μεταχειρισθῇ τοῦτο; Περὶ τούτου εἶπον τὰ δέοντα ἐν προλ. εἰς σελ. 17 c.

e ὑπὸ *μύωπός τινος*. Μύωψ ὅ τε πτερνιστὴρ (τὸ σπιρούνι) τῶν ἵππων καὶ ἡ μυῖα ἡ ἄλλως καὶ οἶστρος καλουμένη, ἡ κεντοῦσα τοὺς ἵππους. Πότερον τούτων νοεῖ ἐνταῦθα; Οἱ μὲν Φιχ. Στεφ. Σχλεϊερ. Οὐολφ. Κρόν. Σχάντ. ἐκλαμβάνουσιν ὡς πτερνιστῆρα, ὁ δὲ Σταλб. ὡς μυῖαν. Κατὰ τὴν α' ἐκδοχὴν ὁ Σωκ. παριστᾷ ἑαυτὸν ὡς ἱππέα, τὴν δὲ πόλιν ὡς ἵππον. Τοῦτο δὲν εἶνε διόλου γελοῖον, ὡς λέγει ὁ Σωκ., θὰ ἦτο δ' ὅμως λίαν ἀλαζονικὸν παρ' αὐτοῦ λεγόμενον· γελοῖον ἀποβαίνει τὸ πρᾶγμα ὅταν ἀπεικάζῃ ἑαυτὸν πρὸς μυῖαν. Ἔπειτα τὸ *τινος* δὲν εὐαρμοστεῖ ἐπὶ τοῦ χαλινοῦ· οὐδεὶς λέγει: ὁ ἵππος ἐλαύνεται ὑπὸ χαλινοῦ τινος, ἐγείρεται ὑπὸ πτερνιστῆρός τινος, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ χαλινοῦ, ὑπὸ τοῦ πτερνιστῆρος, ἢ τὸ πολὺ ἀνάρθρως, ἀλλ' ἄνευ τοῦ *τινος*. Ἔπειτα τὸ *ἐγείρεσθαι* φαίνεται ἐκ τοῦ κατωτέρω: *ὥσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι*, ὅτι τὸ λαμβάνει κυριολεκτικῶς ἐπὶ ἐξεγέρσεως καὶ ἐξαναστάσεως νυστάζοντος ἢ καθεύδοντος, καὶ κατακειμένου ἄρα· τὸν δ' οὕτω κατακείμενον ἵππον οὐδεὶς ἐξεγείρει διὰ πτερνιστῆρος, ἀλλ' ἢ διὰ μάστιγος, ἢ ἐξεγείρεται κεντούμενος ὑπὸ τοῦ μύωπος. Ἔπειτα τό: *πανταχοῦ προσκαθίζων*, κυριολεκτικῶς μὲν θὰ ἦτο λίαν ἄτοπον λεγόμενον ὅτι ὁ Σωκ. προσκαθίζει πανταχοῦ· μεταφορικῶς δὲ ἁρμόζει μέν, ἀλλ' ἀπὸ μυίας οὐχὶ ἀπὸ πτερνιστῆρος μετενηνεγμένον. Τέλος δὲ τά: *τάχ' ἂν ἀχθόμενοι . . . κρούσαντές με . . . ἀποκτείναιτ' ἄν*, εἶνε ὅλως ἄτοπα περὶ πτερνιστῆρος λεγόμενα, προσφορώτατα δὲ περὶ μυίας καὶ ἄλλων ὀχληρῶν ζωϋφίων νυττόντων τὸν νυστάζοντα, ὅστις ἐγειρόμενος, κρούων αὐτὰ ἀποκτείνει. Πάντα ταῦτα μὲ πείθουσιν

31 ὅτι μύωπα νοεῖ ἐνταῦθα τὸ ἔντομον.

b *εἶχον ἄν τινα λόγον*. Οὕτω τὰ κράτιστα χγρ. τὰ δὲ χείρονα *εἶχεν*. Ταύτην δὲ καὶ ἔγραφον οἱ ἀρχαιότεροι ἐκδόται καὶ κατὰ ταύτην μετέφρασε Σχλεϊερμ. Ὁ Κόβητος, καὶ κατὰ τοῦτον ὁ Σχάντ. ἀποδεχόμενοι τὸ *εἶχον*, ἐκλαμβάνουσιν αὐτὸ ὡς α' ἑνικ. πρόσωπον = εὔλογον ἄν τι ἐποίουν (ἐγὼ) κατὰ Κόβ. Ἀλλ' εἰς ἐμέ γε φαίνεται ἥκιστα εὔλογον νὰ λέγῃ ὁ Σωκ. περὶ ἑαυτοῦ, ὅτι ἂν ἐλάμβανε μισθὸν θὰ εἶχε λόγον νὰ πράττῃ οὕτως· ἀφίνων νὰ ὑπονοῆται ὅτι ὅ τι πράτ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τει τὰ νῦν ἄνευ μισθοῦ, τὸ πράττει παρὰ λόγον. Νομίζω λοιπὸν ὅτι ὁ Σωκ. 31
ἐπειδὴ εἶχεν ἐν νῷ εὐθὺς κατωτέρω νὰ ἀναφέρῃ τοὺς κατηγόρους του, κατά τινα πρόληψιν, (ὡς νὰ τοὺς προωνόμασεν ἤδη) ἔθεσεν αὐτοὺς ὑποκ. «Ἂν μὲν ἐλάμβανον μισθόν τινα, θὰ εἶχάν τινα λόγον νά με κατηγορῶσιν ὅτι ὑπὸ τοῦ κέρδους κινούμενος ἔπραττον· τώρα δὲ βλέπετε ὅτι οἱ κατήγοροί μου, ἐν ᾧ πᾶν ἄλλο ἀναισχύντως μου κατηγόρησαν, τοῦτο δὲν ἐτόλμησαν» κ.τ.λ.

καὶ πολυπραγμονῶ. Οὕτω τὸ Πάτμ. μετὰ πολλῶν ἄλλων· τινὰ δὲ *πολυπραγμονῶν*, ὅπερ ἀπεδέχθη ὁ Σχ. Εἶνε πολὺ λογικώτερον τό: *συμβουλεύω καὶ πολυπραγμονῶ*, ἢ τό: *συμβουλεύω πολυπραγμονῶν*. c

32

τὸν τῷ ὄντι μαχούμενον. Δύο χγρ. *μαχόμενον*. Πάντες οἱ ἐκδόται ἔγραψαν *μαχούμενον*, πλὴν Σχαντίου, ὅστις ἀποσιωπῶν τὰ δύο χγρ. εὑρίσκει οἴκοθεν ὅτι τὸ νόημα ἀπαιτεῖ ἐνταῦθα τὸν ἐνεστ. *μαχόμενον* = *ὅς ἂν μάχηται*. Ἐγὼ δὲ τοὐναντίον νομίζω ὅτι τὸ νόημα ἀπαιτεῖ τὸν μέλλ. *ὅστις μαχεῖται* τοῦτο δὲ μᾶς δεικνύει καὶ τὸ κατωτέρω *εἰ μέλλει*. a

Ἀλλὰ τὸ παραδοξότατον εἶνε ὅτι ὁ Σχ. ἐν μὲν σελ. 17 c, τὸ *ἃ λέγω* μετεποίησεν εἰς *ἂν λέγω*, *ἵνα σημάνῃ τὸ μέλλον*· ἐνταῦθα δὲ θέλει τό: *ὅς ἂν μάχηται* νὰ σημαίνῃ τὸ ἐνεστώς. Ζητεῖται λοιπὸν τί σημαίνει τὸ *ὅς ἂν* μεθ' ὑποτακτ. κατὰ Σχ. τὸ ἐνεστὼς ἢ τὸ μέλλον;

ἅμ' ἂν ἀπολοίμην. Οὕτω τὸ Πάτμ., ἄλλα δὲ *ἅμα καί· καὶ ἅμ' ἄν· ἀλλὰ καὶ ἅμ' ἄν· ἅμα καὶ ἅμ' ἄν*. a

καὶ ἔτυχεν ἡμῶν ἡ φυλὴ Ἀντιοχὶς πρυτανεύουσα. Ὁ Σχ. ἐκβάλλει τὸ *Ἀντιοχίς*, διὰ δύο λόγους· Α'. διότι εἶνε περιττόν, ὡς εὐκόλως νοούμενον ἐκ τοῦ *ἡμῶν* ὅτι περὶ τῆς τοῦ Σωκ. φυλῆς εἶνε ὁ λόγος. Ὁ σοφὸς ἀνὴρ φαίνεται αὐστηρότερος λογοκρίτης καὶ τῶν Λακεδαιμονίων Ἐφόρων, οἵτινες ἔψεξαν τὸν Λύσανδρον ἐπιστείλαντα: *Ἑαλώκαντι ταὶ Ἀσᾶναι*. Τῷ ὄντι ἐκεῖ μὲν πᾶς τις προεγίνωσκεν ὅτι αἱ Ἀθῆναι ἐπολιορκοῦντο ὑπὸ Λυσάνδρου, καὶ *ταὶ Ἀσᾶναι* ἠδύνατο νὰ λείψῃ· ἐνταῦθα δὲ ἦτο ἐνδεχόμενον, πολλοὶ τῶν παρόντων νὰ ἠγνόουν ὅτι ὁ Σωκ. ἦτο τῆς Ἀντιοχίδος φυλῆς. b

Ὁ Β' λόγος τοῦ Σχ. εἶνε γλωσσικός· νομίζει ὅτι δὲν λέγεται ὀρθῶς *ἡ φυλὴ Ἀντιοχίς*, ἀλλ' *ἡ Ἀντιοχὶς φυλή*, καὶ παραθέτει παραδείγματα, ἐν οἷς λέγεται *ἡ Ἐρεχθηὶς φυλή*. Ἀντιπαραθέτομεν καὶ ἡμεῖς τάδε· Δημοσθ. περὶ Στεφ. 181 «φυλῆς πρυτανευούσης Αἰαντίδος». Αὐτόθι 164 «φυλῆς πρυτανευούσης Ἐρεχθηΐδος». Πλ. Φαιδ. 57 a «οὔτε τῶν πολιτῶν Φλιασίων οὐδείς».

Τὰ ἐκ πόλεων καὶ χωρῶν ὀνόματα λαμβάνονται καὶ ὡς οὐσιαστ. καὶ ὡς ἐπίθετα· λέγεται ὀρθῶς: *οἱ Κορίνθιοι σύμμαχοι*, ὅπου τὸ Κορίνθιοι εἶνε ἐπίθ. καί: *οἱ γενναῖοι Κορίνθιοι*, ὅπου οὐσιαστικόν. Οὕτω καὶ τὰ ὀνόματα τῶν φυλῶν. *Ἡ Ἀντιοχὶς φυλή*, τὸ Ἀντιοχὶς θὰ ἦτο ἐπίθετον. *Ἡ φυλὴ Ἀντιοχίς*, τὸ *Ἀντιοχὶς* εἶνε οὐσιαστικόν, καὶ δὴ κύριον, καὶ ἐτέθη ὡς ὁρισμὸς ἢ ἐπεξήγ. τοῦ *φυλή*, ὃν τρόπον λέγομεν: *ἡ ἐφημερὶς Ἀκρόπολις*. Καὶ ἂν δὲ ἦτο συνηθέστερον νὰ προτάσσηται τὸ ὄνομα τῆς φυλῆς, ἐξαιρέτως ἐνταῦθα δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ προταχθῇ ἕνεκα τοῦ *ἡμῶν*· δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ: *ἡ Ἀντιοχὶς φυλὴ ἡμῶν*!

ἐβούλεσθε ἀθρόους κρίνειν. Οὕτω τὸ Πάτμ. μετὰ πολλῶν ἄλλων· τινὰ δὲ *ἐβουλεύσασθε*. Οἱ πλεῖστοι ἐκδόται ὀρθῶς μὲν ἐνταῦθα ἀπεδέχθησαν τὸ *ἐβούλεσθε*, ἀνακολούθως δὲ κατωτέρω (c) ἐτήρησαν τὸ τῶν χγρ. *βουλευομένων*. Ἐγὼ νομίζω ὅτι καὶ ἐνταῦθα τὸ ὀρθὸν εἶνε *ἐβούλεσθε*, καὶ κατωτέρω τὸ *βουλομένων*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

32
Περὶ ἐκκλησιαστῶν ἁρμόζει μᾶλλον λεγόμενον ὅτι βούλονται ἢ ὅτι βουλεύονται. Οὕτω καὶ Ξνφ. Ἑλλ. Α', ζ', 12 «τὸ δὲ πλῆθος ἐβόα δεινὸν εἶναι, εἰ μή τις ἐάσει τὸν δῆμον πράττειν ὃ ἂν βούληται». Ἔπειτα εἶνε φανερὸν ὅτι ὁ Σωκ. διὰ τοῦ *μὴ δίκαια βουλομένων* δὲν θέλει νὰ εἴπῃ τι νέον, ἀλλὰ νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ προκείμενον, χαρακτηρίζον αὐτὸ ὡς ἄδικον βούλημα.

καὶ ἐναντία ἐψηφισάμην. Ὁ Σχ. τὰ ἐκβάλλει ὡς ἀντιβαίνοντα εἰς τὴν ἱστορίαν, ἥτις λέγει ὅτι ὁ Σωκ. ἐπιστάτης ὢν τὴν ἡμέραν τῆς δίκης, δὲν εἶχε νὰ ψηφίσῃ αὐτὸς ὑπὲρ ἢ κατά, ἀλλὰ νὰ προθέσῃ εἰς τὸν δῆμον τὴν διαψήφισιν. Πρὸ τοῦ Σχ. ἠθέτησε τὰ αὐτὰ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὁ Ἕρμαννος, ὅπερ παραδόξως ἐλησμόνησεν ὁ Σχ. νὰ μνημονεύσῃ. Ἀποκρινόμεθα λοιπὸν πρὸς τὸν Ἕρμ. ὅτι ὁ ἐπιστάτης δὲν ἦτο κύριος νὰ κάμνῃ ὅ,τι ἤθελεν αὐτός, ἀλλ' ὅ τι ἀπεφάσιζον οἱ πρυτάνεις. Οὗτοι δὲ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν ὄντες συνδιεσκέπτοντο καὶ ἐψήφιζον. Ἐν ταύτῃ λοιπὸν τῇ συνδιασκέψει καὶ τῇ ψηφοφορίᾳ τῶν πρυτάνεων λέγει ὁ Σωκ. ὅτι ἐψηφίσατο ἐναντία τοῖς λοιποῖς πρυτάνεσιν, οὐχὶ δὲ ἐν τῇ ψηφοφορίᾳ τοῦ λαοῦ, ὡς ὑπέλαβεν ὁ Ἕρμ.

c *καὶ τούτων ὑμῖν ἔσονται πολλοὶ μάρτυρες*. Ὁ Ἕρμαννος ἔτρεψε τὸ *ὑμῖν* εἰς *ὑμῶν*, ἵνα λέγῃ ὅτι ἐξ ὑμῶν τῶν ἰδίων ἔσονται πολλοὶ μάρτυρες, ὡς καὶ ἐν σ. 19 d. Ὁ δὲ Σχ. ἀποδεχόμενος τὴν διόρθωσιν, δικαιολογεῖ καὶ διὰ νέου λόγου· «Θὰ ἦτο, λέγει, βεβιασμένον καὶ παρὰ φύσιν νὰ λέγῃ ὁ Σωκρ. ὅτι «ὑμῖν εἰσι πολλοὶ μάρτυρες τούτου μεταξὺ ὑμῶν» (euch sind viele Zeugen dieses Vorgangs unter euch). Ὁμολογῶ καὶ ἐγὼ ὅτι θὰ ἦτο καὶ μάλα παρὰ φύσιν, ἂν ὁ Σωκ. ἔλεγεν οὕτω. Ἀλλὰ ποῦ εὗρεν ὁ Σχ. πρὸς τῷ *ὑμῖν* τῶν χγρ. καὶ τὸ *ὑμῶν;* ἓν μόνον ὑπάρχει, ἢ *ὑμῖν* τὸ τῶν χγρ. ἢ *ὑμῶν* τὸ τοῦ Ἑρμ. οὐχὶ δὲ ἅμα καὶ *ὑμῖν* καὶ *ὑμῶν*. Ἐκλείποντος λοιπὸν τοῦ *ὑμῶν* ὁ Σωκ λέγει, λίαν κατὰ φύσιν, ὅτι θὰ ὑπάρξωσιν ἢ θὰ εὑρεθῶσι πολλοὶ μάρτυρες, ἵνα μαρτυρήσωσιν ὑμῖν τοῦτο. Ἔπειτα δὲν λέγει «εἰσίν» (sind), ἀλλ' «ἔσονται».

Πρὸς τὸν Ἕρμ. παρομοιοῦντα τὸ προκείμενον πρὸς τὸ ἐν σελ. 19 d, ἀντιλέγομεν τάδε· Ἐκεῖ μὲν ποιεῖται πολλοὺς τῶν δικαστῶν μάρτυρας *τῆς διδασκαλίας του*, γινομένης καθ' ἡμέραν δημοσίᾳ ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν, ὅπου ὑποτίθεται ὅτι πολλοὶ τῶν δικαστῶν θὰ τὸν ἤκουσαν· ἐνταῦθα δὲ πρόκειται περὶ μιᾶς πράξεως τελεσθείσης ἐν τῇ θόλῳ ἐν μιᾷ ὥρᾳ μεταξὺ αὐτοῦ καί τινων τῶν Τριάκοντα, ἐχόντων συμφέρον νὰ ἐκτελεσθῇ ἐν κρυπτῷ καὶ παραβύστῳ. Ἠδύνατο λοιπὸν νὰ ὑποθέτῃ ὅτι ἦσαν παρόντες καὶ ἔλαβον γνῶσιν τοῦ πράγματος καὶ πολλοὶ τῶν δικαστῶν του, ἵνα ἐπικαλεσθῇ τὴν μαρτυρίαν των; Οἱ μάρτυρες οὓς νοεῖ ἐνταῦθα θὰ ἦσαν ἐκ τῶν συνήθων ὁμιλητῶν τοῦ Σωκ. οἵτινες, ὅτε προσεκλήθη ὁ Σωκ. εἰς τὴν θόλον, θὰ παρηκολούθησαν αὐτὸν καὶ θὰ ἀνέμενον ἔξωθεν, ἵνα ἴδωσι καὶ μάθωσι τὸ ἀποβησόμενον. Ἔπειτα ἂν ἐνόει μάρτυρας ἐκ τῶν δι-
33 καστῶν, τί θέλει ὁ μέλλων *ἔσονται;*

a *εἰ δέ τις ἐπιθυμεῖ . . . οὐδενὶ ἐφθόνησα*. Οὕτω τὸ Πάτμ. καὶ πολλὰ ἄλλα· τινὰ δὲ *ἐπιθυμοῖ*, ἣν γρ. ἀπεδέχθησαν οἱ πλεῖστοι τῶν ἐκδοτῶν, ὡς φαίνεται διὰ τὸν ἐν τῇ ἀποδόσει ἀόριστον χρόνον ἐφθόνησα. Ὑπολαμβάνουσι δηλ. ὅτι ὁ Σωκρ. διηγεῖται ἱστορικήν του πρᾶξιν, ὅτε θὰ ἥρμοζεν ἡ εὐκτ. ὡς πλάγιος λόγος ἐξαρτώμενος ἐκ παρῳχημένου χρόνου, καὶ θὰ ἦτο ἡ εὐκτικὴ τῆς ἐπαναλήψεως ὡς τὴν ὀνομάζει ὁ Σχ. (ἄν τις ἑκάστοτε συνέβαινε νὰ ἐπιθυμῇ, . . . οὐδενὶ ἐφθόνουν). Ἡ ἐκδοχὴ αὕτη εἶνε ἡμαρτημένη. Ἂν ὁ Σωκ. διηγεῖτο ἱστορικὰ γεγονότα τοῦ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

33

βίου του, πρῶτον μὲν θὰ ἔθετε παρατατικὸν ἐν τῇ ἀποδόσει *ἐφθόνουν*, ἔπειτα δὲ θὰ προέβαινεν ὧδε: οὐδὲ χρήματα λαμβάνων *διελεγόμην*, *ἀλλὰ παρεῖχον ἐμαυτὸν* κ.τ λ. Ἀλλ' ὁ Σωκ. προφανῶς ἐκθέτει τὰς ἀρχάς του, καθ' ἃς ἔπραττε καὶ πράττει καὶ θὰ πράττῃ. Ταύτας δὲ ἐκφέρει τις κατ' ἐνεστῶτα χρόνον· μόνον δὲ κατὰ σχῆμα ῥητορικὸν μετεχειρίσθη τὸν ἀόρ. *ἐφθόνησα* ἀντὶ τοῦ ἐνεστῶτος.

ἐάν τις βούληται, καὶ ἀποκρινόμενος ἀκούειν. Τὰ χγρ. φέρουσι τὸν *καὶ* πρὸ τοῦ *ἐάν* οὕτω δὲ καὶ πάντες οἱ ἐκδόται. Πλὴν τούτου τὸ Πάτμ. καὶ πολλὰ ἄλλα *ἀκούειν*· τινὰ δὲ *ἀκούει*.

Πάντες ἑρμηνευταὶ καὶ μεταφρασταὶ λαμβάνουσι τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον τοῦ *βούληται*, τοῦ *ἀποκρινόμενος*, καὶ τοῦ *ἀκούειν*, τὸ *τις*. Καὶ ὁ μὲν Οὐόλφ. ἀποδεχθεὶς τὴν γρ. *ἀκούει*, κατέστησεν ὁμαλήν πως τὴν σύνταξιν, οἱ δὲ τηροῦντες τὸ *ἀκούειν* ἔχουσιν ἔμπροσθέν των σχολιωτέραν σύνταξιν, καὶ ἔτι σχολιώτερον νόημα.

Ἄς ἐξετάσωμεν τὸ νόημα. Α'. Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην ὁ Σωκ. ἐκθέτει τὰ δύο ἐνδεχόμενα: ἢ ὁ ἕτερος ἐρωτᾷ καὶ ὁ Σωκ. ἀποκρίνεται, ἢ ὁ Σωκ. ἐρωτᾷ καὶ ὁ ἕτερος ἀποκρίνεται. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἀμφότερα ἐγίνοντο, καὶ ὁ Σωκ. ἐξετάζων τοὺς ἀνθρώπους, αὐτὸς ἠρώτα καὶ ἐξεβίαζεν αὐτοὺς εἰς ἀπόκρισιν, ἐξ ἧς κατεφαίνετο ἡ ἀμάθειά των. Ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ τούτου· ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Σωκ. ἐν τῷ παρόντι εἶνε, ὅτι οὐδενί ποτε ἐφθόνησε βουλομένῳ νὰ ἀκούῃ αὐτοῦ λέγοντος καὶ τὰ ἑαυτοῦ πράττοντος· ἐκ δὲ τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου νομίζω ὅτι ἀποκλείεται τὸ αὐτὸν ἐρωτᾶν καὶ ἐξετάζειν τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐξαναγκάζειν εἰς ἀποκρίσεις. Τὰ ἑπόμενα δὲν εἶνε ἄλλο τι ἢ ἐνίσχυσις τῆς ἐν ἀρχῇ θέσεως. Δὲν νομίζω λοιπὸν ὅτι ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὁ Σωκ «Δυοῖν θάτερον, ἢ παρέχω ἐμαυτὸν ἐρωτᾶν, ἢ ἐάν τις βούληται, ἀποκρινόμενος (ἐμοὶ ἐρωτῶντι) ἀκούειν ὧν ἂν λέγω, παρέχω ἐμαυτὸν τούτῳ ἀκούειν».

Β'. Μοὶ φαίνεται πολὺ ἄτοπον νὰ λέγῃ ὁ Σωκ. ὅτι ὁ βουλόμενος νὰ ἀκούῃ αὐτοῦ λέγοντος, τυγχάνει τούτου *ἀποκρινόμενος*! Τοὐναντίον συμβαίνει· ἐρωτῶν τις καὶ λαμβάνων ἀπόκρισιν ἀκούει τί λέγει ὁ ἀποκρινόμενος.

Γ'. Διατί τὸ *ἐάν τις βούληται* νὰ τεθῇ μετὰ τὸν *καί*, ὡς ὑποθετ. πρότασις μόνον τοῦ ἀποκρίνεσθαι, οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ ἐρωτᾶν; Τοῦτο εἶνε τὸ εὔλογον καὶ τὸ προσδόκιμον. Οὕτω καὶ ἐν Μέν. 70 c· «παρέχων ἑαυτὸν ἐρωτᾶν τῶν Ἑλλήνων *τῷ βουλομένῳ*, καὶ οὐδενὶ ὅτῳ οὐκ ἀποκρινόμενος». Πρβλ. καὶ Γοργ. 448 c, d, καὶ 458 e.

Πασῶν τῶν δυσχερειῶν καὶ τῶν ἀλογιῶν τούτων ἀπαλλαττόμεθα μεταθέτοντες τὸν *καὶ* μετὰ τὸ *βούληται*. Οὕτω λέγει ὁ Σωκ. ὁμαλώτατα καὶ λογικώτατα τάδε· Παρέχω ἐμαυτὸν παντὶ ἐρωτᾶν, ἐάν τις βούληται (ἐρωτᾶν)· καὶ ἀποκρινόμενος (ἐγώ), παρέχω ἐμαυτὸν (τῷ ἐρωτῶντι) ἀκούειν ὧν ἂν λέγω». Λαμβάνω λοιπόν, ὡς ὑποκ. τοῦ *ἀποκρινόμενος*, τὸ *ἐγώ*, οὐχὶ τὸ *τίς*, ὡς πάντες οἱ ἄλλοι. Δι' ἁπλουστέρας λέξεως, λέγει ὁ Σωκ. τόδε: «Ὁ βουλόμενος ἐρωτᾷ με, ἐμοῦ δὲ προθύμως ἀποκρινομένου, ἀκούει ὧν ἂν λέγω»

Καὶ τούτων ἐγώ, εἴτε τις χρηστὸς κ.τ.λ. Πάντες συντάττουσι τὸ *τούτων* μετὰ τοῦ *τὴν αἰτίαν*, διεκόπη δὲ ἡ πρότασις, παρεντεθείσης τῆς ὑποθετ. εἴτε τις χρηστὸς κ.τ.λ. Μόνος ὁ Σχ. θέλει τὸ *τούτων* γεν. διαιρετικὴν τοῦ *τις* (εἴτε τις τούτων κ.τ.λ.). Οὕτω δὲ τὸ *ἐγώ*, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὴν κυρίαν πρότασιν, εὑρίσκεται ἐσφηνωμένον ἐν τῇ ὑποθετ. προτάσει μεταξὺ *τούτων* καὶ τοῦ *εἴ τις*. b

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

33 Οὔτε δυνατὸν εἶνε τοῦτο, τοὐλάχιστον ἐν πεζῷ λόγῳ, οὔτε ἀνάγκη οὐδεμία παρίσταται τοιαύτης ἐκδοχῆς.

Δι' ὧν λέγει ἐνταῦθα ὁ Σωκ. προφανῶς αἰνίττεται Ἀλκιβιάδην καὶ Κριτίαν, οὓς οἱ κατήγοροί του χαρακτηρίσαντες ὡς μαθητάς του, ἀπέδωκαν αὐτῷ τὴν αἰτίαν τῆς πονηρίας των. Ὁ Σχ. ὅςτις δὲν πείθεται εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ξνφ. ὅτι κατὰ τὴν δίκην οἱ κατήγοροί του ἀπέφαινον αὐτὸν ὑπαίτιον τῆς ἐκείνων πονηρίας, ἀναζητεῖ ἐν τῷ ἀέρι ἄλλα πρόσωπα, καὶ εὑρίσκει τὸν Χαρμίδην καὶ τὸν Ξενοφῶντα!

c *ᾧπερ τῷ ποτε καὶ ἄλλῳ θεία μοῖρα ἀνθρώπῳ*. Τὰ μὲν πλεῖστα χγρ. *ᾧπερ τίς ποτε καὶ ἄλλη*, ἣν γρ. ἀπεδέχθησαν πάντες οἱ ἐκδόται. Τινὰ δὲ χγρ ἀντὶ *ᾧπερ*, *εἴπερ*, ἄλλα δὲ ἀντὶ *ποτέ*, *πώποτε*. Ἀλλὰ *τὶς καὶ ἄλλη θεία μοῖρα* μοὶ φαίνεται ἀδύνατον νὰ εἶπεν ὁ Σωκ. διαστέλλων θείαν μοῖραν ἀπὸ θείας μοίρας· ἐν ᾧ ἔχει ὀρθῶς καὶ σωκρατικῶς νὰ διαστέλλῃ ἑαυτὸν ἀπὸ ἄλλων ἀνθρώπων ἀξιωθέντων *ὑπὸ τῆς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς* θείας μοίρας νὰ προσταχθῶσιν ὁτιοῦν. Τὸ νόημα τοῦτο ἀποκαθιστῶμεν δι' ἐλαφρᾶς μεταβολῆς τοῦ παραδεδομένου ὑπὸ τῶν πλείστων χγρ. ὁδηγούμενοι καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων γρ. Εἰκάζω δηλ. ὅτι τὸ *τίς ποτε* καὶ τὸ *πώποτε* τῶν ἄλλων χγρ. θὰ ἦτο ἀρχικῶς τῷ ποτε· τὸ δὲ *ἄλλη* καὶ τὸ *ἄλλῃ*, ὅπερ φέρουσι τινὰ χγρ. θὰ ἦτο *ἄλλῳ*, καὶ οὐδὲν πλέον.

Ἤδη ὁ Νίτσιος ἔκ τινος Ἀρμενικῆς μεταφράσεως τῆς Ἀπολογίας εἴκαζεν ὅτι ὁ μεταφράστης θὰ ἀνεγίνωσκεν ἐν τῷ πρωτοτύπῳ «ᾧπερ τινί ποτε καὶ ἄλλῳ θεία μοῖρα ἀνθρώπῳ»· τοῦθ' ὅπερ διαφέρει τοῦ ἐμοῦ κατὰ τὸ *τινι*, *τῷ*. Ὁ Σχ. ἀντεπεξερχόμενος κατὰ τῆς εἰκασίας τοῦ Νιτσίου, λέγει ὅτι διὰ ταύτης ἐγκαθίσταται πλημμελὴς ἀντίθεσις· διότι δὲν πρόκειται περὶ θείας μοίρας παραγιγνομένης ἄλλῳ τινὶ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ περὶ θείας μοίρας παραγιγνομένης τῷ ἀνθρώπῳ ἐν γένει (dem Menschen überhaupt). Νομίζω ἀνάξιον ἐλέγχου τὸ πρᾶγμα.

e *Θεοζοτίδου*. Τὸ Πάτμ. γράφει Θεοζωτίδου· ἄλλα δὲ Θεοδοτίδου. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι τὸ ὄνομα προῆλθεν ἐκ τοῦ θεόσδοτος, ὅπως καὶ τὸ τοῦ ἑτέρου υἱοῦ Θεοδότου· καὶ ἐν τούτῳ μὲν ἢ ἀπεβλήθη τὸ σ, ἢ συνετέθη μετὰ τοῦ ῥιζικοῦ τοῦ θεός, θεο· ἐν ἐκείνῳ δὲ τὸ *σδ* ἀπετέλεσε τὸ *ζ*.

e *Νικόστρατος ὁ Θεοζοτίδου*. Ἡ δίκη τοῦ Σωκ. ἐγένετο 399 π. Χ. Ἔκ τινος ἐπιγραφῆς εἰκάζεται ὅτι ὁ Νικόστρατος οὗτος ἦν τῶν ἐν Κορίνθῳ πεσόντων τὸ 394 π. Χ. δηλ. 5 ἔτη μετὰ τὴν δίκην. «Ἐν τούτῳ τῷ γεγονότι, λέγει ὁ Σχ., ἔχομεν σπουδαῖον χρονικὸν ὅρον, μεθ' ὃν δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐγράφη ἡ Ἀπολογία ὑπὸ Πλ. διότι, λέγει, *δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ Πλ. ἀνέγραψεν ἐν αὐτῇ ὡς μάρτυρα ἄνδρα ἤδη ἀποθανόντα*. Καὶ ἐπειδὴ δυσπιστῶ ἂν ἐνόησα ὀρθῶς τὰ γερμανικὰ τοῦ Σχ. τὰ παραθέτω αὐτολεξεί· «So ergäbe sich, da Nikostratos in der Apologie als lebend vorausgesetzt wird, ein wichtiger Terminus *ante quam* für die Abfassung der Apologie, nähmlich das Jahr 394, *da nicht wohl anzunehmen ist, dass Plato in seiner Rechtfertigungsschrift einen Verstorbenen als Zeugen an-*
34 *führt*». Θαυμαστὰ πράγματα!

b *καὶ ἄλλα ἴσως τοιαῦτα*. Διέσωσα τὸ ἴσως φερόμενον ἐν πᾶσι τοῖς χγρ. ἀπὸ τοῦ ψαλιδίσματος τοῦ Σχ. Ὁ σοφὸς ἀνὴρ νομίζει ὅτι παρὰ τὸ *σχεδὸν* καὶ τὸ *ἄλλα τοιαῦτα*, τὸ *ἴσως* πλεονάζει, καὶ ὅτι εἶνε γλώσσημα εἰς τὸ κατωτέρω *τάχα*. Ἀλλ' οὕτω; ἔπρεπε νὰ γράφηται *τάχα δ' ἴσως*· πῶς μετεπήδησε πρὸ τοῦ τοιαῦτα; Ἐγὼ δὲν εὑρίσκω τι πλεονάζον. Ὁ Σωκ. ἐκφράζεται βραχυλογικῶς· πλήρης ὁ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λόγος θὰ εἶχεν ὧδε· «Ἃ μὲν ἐγὼ *εἶχον* ἀπολογεῖσθαι σχεδόν ἐστι ταῦτα, καὶ ἄλλα ἴσως τοιαῦτα ἔχοιμ' ἂν (ἀπολογεῖσθαι). Ἵνα μὴ εἴπῃ δὶς τὸ *ἔχειν*, τὸ ἔθεσεν ἅπαξ ἀλλὰ κατ' εὐκτ. ὅπως ἀπῄτει ἡ δευτέρα πρότασις, εἰς ἣν ἀνήκει τὸ *ἴσως*. Ἡμεῖς θὰ ἐλέγομεν· «Αὐτὰ περίπου εἶχα νὰ εἴπω καὶ ἄλλα ἴσως τοιαῦτα θὰ εἶχα». 34

Τάχα δ' ἄν τις ὑμῶν ἀγανακτήσειεν, ἀναμνησθεὶς ἑαυτοῦ. Ἑρμηνευταὶ καὶ μεταφράσται νοοῦσι τὸ χωρίον ὧδε· Ἴσως ἤθελέ τις ὑμῶν ἀγανακτήσει ἐνθυμηθεὶς τὸν ἑαυτόν του, ὅτι αὐτὸς μὲν (ὁ δικαστὴς) ἀγωνιζόμενος (ἄλλοτέ ποτε) καὶ ἐλαφρότερον (τοῦ ἐμοῦ τούτου) ἀγῶνα, ἐδεήθη τε καὶ ἱκέτευσε κ τ.λ.» Καὶ ὁ μὲν Κρόνιος πρὸς διασάφησιν τούτων ἐπιφέρει· «Θὰ εὑρίσκοντο βέβαια μεταξὺ τῶν δικαστῶν καὶ τοιοῦτοι, οἵτινες θὰ εἶχον ἀναβῇ εἰς τὸ δικαστήριον ὡς κατηγορούμενοι». Ὁ δὲ Σχάντιος σπουδαιολογεῖ τάδε· «Ὁ Πλ. δὲν θὰ ἔγραψεν, *ὁ μέν*, ἀλλ', ἵ μὲν» (δηλ. τὴν γ' πρόσωπ. αὐτοπαθῆ ἀντωνυμίαν κατὰ πτῶσιν ὀνομαστ. τρόπον τινά· *ἑαυτὸς μέν*!), ἥτις μόνον παρὰ τοῖς γραμματικοῖς εὑρίσκεται, ἐν οὐδενὶ δὲ των περισωθέντων συγγραμμάτων οὔτε ποιητικῷ οὔτε πεζῷ. Ταῦτα δὲ ἐξοικονομῶν τὴν δυσχέρειαν ἣν παρέχει τὸ *ὁ μὲν* νοοῦν αὐτὸν τὸν ἀναμιμνησκόμενον δικαστήν. Τῷ ὄντι ἀφ' οὗ δέχονται ὅτι τὸ *ὁ μὲν* = ὁ δικαστής, τὸ πρᾶγμα καταντᾷ ἀνοικονόμητον· μόνον τὸ *αὐτὸς μὲν* θὰ εἶχεν ὀρθῶς. c

Ἀλλ' ὑπάρχει κόκκος πιθανότητος ὅτι ὁ Σωκ. ταῦτα λέγων νοεῖ αὐτῶν τῶν δικαστῶν του τινὰς εἰσαχθέντας ἤδη εἰς δίκην ὡς κακούργους καὶ ἱκετεύσαντας; Πόσοι εἶνε πιθανὸν νὰ ὑπῆρχον τοιοῦτοι; δύο; τρεῖς; τέσσαρες; Χάριν τούτων λοιπὸν κάμνει τόσον λόγον; Ὁ δὲ λόγος οὗτος γίνεται οὕτως, ὡς νὰ ὑπέθετε πάντας τοὺς δικαστὰς ἀγανακτοῦντας ἐπὶ τῇ ἀκαίρῳ μεγαλοφροσύνῃ του. Προσποιεῖται μὲν ἐν ἀρχῇ ὅτι δὲν πιστεύει νὰ εἶνε πολλοὶ τοιοῦτοι, ἀλλὰ προβαίνων σαφῶς δηλοῖ ὅτι πάντας ὑποπτεύει ἀγανακτοῦντας (οὐκ αὐθαδιζόμενος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδ' *ὑμᾶς* ἀτιμάζων). Ἔπειτα κατωτέρω λέγει ὅτι οἱ τὰ ἐλεεινὰ ταῦτα δράματα εἰσάγοντες περιάπτουσιν αἰσχύνην τῇ πόλει, καὶ ὅτι οἱ δικασταὶ ὀφείλουσι νὰ καταψηφίζωσι τῶν τοιούτων μᾶλλον ἢ τῶν ἀπαξιούντων. Θὰ ἐτόλμα νὰ εἴπῃ τοιαῦτα, ἂν ἐνόει δικαστὰς του τοὺς τούτων ἐργάτας;

Πᾶσαι αἱ ἀτοπίαι αὗται προέκυψαν ἐκ τῆς παρανοήσεως τοῦ *ἀναμνησθεὶς* = *ἑαυτοῦ*, ὅπερ ἐξέλαβον ὡς νοοῦν: *ἀναμνησθεὶς οἷος αὐτὸς ἐν ὁμοίῳ ἀγῶνι ἐγένετο*». Ἐνταῦθα κεῖται ὁ κόμβος. Τὸ ἀναμιμνήσκεσθαι ἑαυτοῦ ἀντίκειται τῷ ἐπιλανθάνεσθαι ἑαυτοῦ. Τοῦτο δὲ εὕρομεν ἀνωτέρω (σ. 17 a), κεῖται δὲ καὶ ἐν τῷ Φαίδρῳ (228 a, 236 c)· «Εἰ ἐγὼ Φαῖδρον ἀγνοῶ καὶ ἐμαυτοῦ ἐπιλέλησμαι». Σημαίνει δέ: «ἐλησμόνησα τὸν ἑαυτόν μου, τὸ παλαιόν ἐγώ μου». Οὕτω καὶ τὸ ἀναμιμνήσκεσθαι ἑαυτοῦ κεῖται ἐν Μενεξ. 235 c· «ὥστε μόγις τετάρτῃ ἢ πέμπτῃ ἡμέρᾳ ἀναμιμνήσκομαι ἐμαυτοῦ» = συνέρχομαι εἰς τὸν ἑαυτόν μου, αἰσθάνομαι πάλιν ποῖος πράγματι εἶμαι.

Κατὰ ταῦτα ὁ Σωκ λέγει τοιάδε· Ἴσως μέν τινες ὑμῶν παραχθέντες ὑπὸ τῶν λόγων μου (ὑπὸ τῆς ἀληθείας), πρὸς στιγμὴν ἐπελάθοντο ἑαυτῶν (ἐλησμόνησαν τὴν παλαιὰν ἕξιν των) καὶ διετέθησαν ὑπὲρ τῆς ἀπολύσεώς μου, ἔπειτα δὲ ἀναμνησθέντες ἑαυτῶν (συνελθόντες εἰς ἑαυτούς, ἐνθυμηθέντες πῶς εἶνε μαθημένοι), ἴσως θὰ ἀγανακτήσωσι καὶ θὰ εἴπωσι: «Πῶς! ἄλλοι μὲν κινδυνεύοντες μικρότερον κίνδυνον, δέονται καὶ ἱκετεύουσι νὰ τοὺς ἐλεήσωμεν, οὗτος δὲ κινδυνεύων τὸν ἔσχατον κίνδυνον, δὲν θὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν εὐσπλαγχνίαν μας;» Τοιαῦτα λοι-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

34 πὸν ἐννοήσας θὰ διατεθῇ αὐθαδέστερον (τοῦ δικαίου) πρὸς ἐμὲ (θὰ θεωρήσῃ τὸν ἑαυτόν του προσβεβλημένον ὅτι δὲν αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην του) καὶ ὀργισθεὶς διὰ τοῦτο θὰ δώσῃ μετ' ὀργῆς τὴν ψῆφόν του (τρόπον τινὰ λέγων καθ' ἑαυτόν: «Στάσου λοιπὸν νά σου δείξω ἐγὼ ἂν ἔχεις ἢ δὲν ἔχεις τὴν ἀνάγκην μου!»).

Ὁ Ἰσοκ. π. Ἀντιδ. 321 φαίνεται ὅτι εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ προκείμενον, ὅτε ἔγραφεν· «Τοὺς μὲν οὖν ἄλλους ὁρῶ τοὺς κινδυνεύοντας, ἐπειδὰν περὶ τὴν τελευτὴν ὦσι τῆς ἀπολογίας, ἱκετεύοντας, δεομένους, τοὺς παῖδας, τοὺς φίλους ἀναβιβαζομένους· ἐγὼ δὲ οὔτε πρέπειν οὐδὲν ἡγοῦμαι τῶν τοιούτων τοῖς τηλικούτοις, πρός τε τῷ ταῦτα γιγνώσκειν, αἰσχυνθείην ἂν εἰ δι' ἄλλο σωζοίμην, ἢ διὰ τοὺς λόγους τοὺς εἰρημένους». Καὶ ἐν τῷ Ἰσοκρατείῳ οὐδεὶς λόγος περὶ δικαστῶν κινδυνευσάντων.

c *τουτουΐ (τοῦ ἀγῶνος) ἀγῶνα ἀγωνιζόμενος*. Ἡ τριπλῆ ἐπανάληψις τῆς λέξεως καὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἀγῶνός μοι φαίνεται λίαν ἀπειρόκαλος καὶ ἥκιστα Πλατωνική. Κρίνω λοιπὸν ἐκβλητέον τὸ *τοῦ ἀγῶνος*.

c *ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἄρα τούτων ποιήσω;* Τὴν ἐκφέρω ἐρωτηματικῶς, εἰσάγων μικρὰν ἀνακολουθίαν εἰς τὸν λόγον, ὅτι δὲν τὴν ἐξαρτῶ ἐκ τοῦ *εἰ* ὡς πλαγίαν, ἀλλ' ὡς εὐθεῖαν πρότασιν, ὅπως θὰ τὴν ἐξέφερον οἱ ἀγανακτοῦντες δικασταί. Πλὴν τῆς ἄλλης πιθανότητος ὅτι ὁ Σωκ. οὕτως ἐρωτηματικῶς προήνεγκε τὴν πρότασιν ταύτην, τὸ *οὐδὲν* καθιστᾷ τὸ πρᾶγμα βέβαιον· διότι ἂν τὴν ἐξήρτα ἐκ τοῦ *εἰ*, θὰ ἔλεγε *μηδέν*. Ἔπιθι καὶ τὰ εἰς σελ. 37 d.

d *λέγειν, λέγων*. Τινὰ γγρ. *λέγειν λόγον*.

d *καὶ οἰκεῖοί μοί εἰσι καὶ υἱεῖς γε*. Πολλὰ καὶ καλὰ γγρ. παραλείπουσι τὸν *γε*, τῶν δ' ἐκδοτῶν ἄλλοι ἄλλως. Νομίζω ὅτι δὲν εἶνε περιττός· τῶν μὲν ἄλλων οἰκείων ἡ συμφορὰ ἡ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ οἰκείου των δὲν ἦτο μεγάλη, ἢ δὲν ἔμελε πολὺ τοὺς δικαστάς· ἡ δὲ ὀρφανία μικρῶν παιδίων (πρὸς δὲ καὶ ἡ ἀτιμία) ἦτο ἐλεεινότατον. Ὁ Σωκ. ἂν καὶ δὲν κατεδέχθη νὰ κλαύσῃ καὶ νὰ ἱκετεύσῃ, ὅμως ἐπειδὴ δὲν ἦτο οὔτ' ἀπὸ δρυὸς οὔτ' ἀπὸ πέτρης, δὲν παρέλιπε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδείξῃ τοῖς δικασταῖς τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς τῶν τέκνων του· διὰ τοῦτο ἐξῆρε τὸ *υἱεῖς* διὰ τοῦ *γε*, διὰ τοῦτο παρενέβαλε καὶ τὸ *ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι*, ἐφέλκων τὴν προσοχήν των.

e *ἀλλ' οὖν δεδογμένον γέ ἐστί τῳ Σωκράτη διαφέρειν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων*. Τῶν γγρ. τέσσαρα μέν, *τῷ Σωκράτει*, ἐν δὲ τούτοις τὸ Πάτμιον φέρει ὑπεργεγραμμένον ὑπεράνω τοῦ *ει*, τὸ *η*· τῶν δὲ λοιπῶν ἄλλα μὲν *τὸν Σωκράτη*, ἄλλα δέ, *τὸ Σωκράτη*, ἄλλα δὲ *Σωκράτη*, ἢ *Σωκράτει*, ἓν δέ, *Σωκράτης*, καὶ κατωτέρω, *διαφέρει*· πάντα δὲ μετὰ τὸ *διαφέρειν* ἔχουσι *τινι*. Τῶν ἐκδοτῶν Ἕρμαννος μὲν καὶ Κρόν. καὶ Σχάντ. τὸ *Σωκράτη*, ἐκδεχόμενοι ὧδε: «*δεδογμένον ἐστὶ τὸ διαφέρειν Σωκράτη* τινὶ κ.τ.λ.» πάντες δὲ οἱ λοιποὶ «*τὸν Σωκράτη*». Οὐδετέρα τῶν ἐκδοχῶν τούτων μοὶ φαίνεται ὑγιαίνουσα. Τὴν ὀρθὴν γραφὴν ὑποσημαίνει ἡμῖν τὸ Πάτμιον ἀκριβῶς διὰ τῆς ἀτόπου γραφῆς *τῷ Σωκράτη*. Ὁ Πλάτων ἔγραψεν· «ἀλλ' οὖν δεδογμένον γέ ἐστί τῳ (=κατά τι) Σωκράτη διαφέρειν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων». Πρβλ. σελ. 29 b· «Ἐγὼ δ', ὦ ἄνδρες, τούτῳ καὶ ἐνταῦθα ἴσως διαφέρω τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰ δή τῳ σοφώτερός του φαίην εἶναι, τούτῳ ἂν . . .» Ὁμοίως καὶ Εὐθύφ. 4 e· «*οὐδέ τῳ ἂν διαφέροι Εὐθύφρων τῶν πολλῶν ἀνθρώπων*». Οἱ δὲ βιβλιογράφοι μὴ κατανοήσαντες τὸ τῳ, οἱ μὲν τὸ ἐξέβαλον ὅλως, οἱ δὲ τὸ ἔτρεψαν εἰς *τό*, *τόν*, *τῷ*. Ἐπειδὴ δὲ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

34

οὕτως ἐξέλιπεν ἡ δοτικὴ (τῳ ἤ τινι) ἣν ἀπαιτεῖ ὁ λόγος διὰ τὰ ἑπόμενα *εἴτε σοφίᾳ, εἴτε ἀνδρείᾳ, εἴτε ἄλλῃ ἡτινιοῦν ἀρετῇ*, παρενέβαλον τὸ *τινι* μετὰ τὸ *διαφέρειν* παραχθέντες καὶ ὑπὸ τῆς ὁμοιότητος πρὸς τὸ *τῶν*. 35

οὔτε ἡμᾶς. Τὰ πλεῖστα χγρ. *ὑμᾶς*. Τὸ σφάλμα καταφανές. b

ὁπῃτιοῦν. Οὕτω πάντα τὰ χγρ. πλὴν δύο ἐχόντων *ὁτιοῦν*. Τῶν ἐκδοτῶν μόνος ὁ Οὐόλφιος ἐνέκρινε τὸ *ὁπῃτιοῦν*, τῶν δ' ἄλλων ἄλλος ἄλλο ἐπενόησεν.

Τὸ *ὁπῃτιοῦν*, ἂν καὶ δὲν ἀνευρίσκεται οὐδαμοῦ τῶν Ἑλλ. συγγραμμάτων, νομίζω ὅτι δυνάμεθα νὰ τὸ διατηρήσωμεν. Κεῖται ἀντὶ τοῦ ὁπῃοῦν τι, συνετέθη δὲ κατά τινα τρόπον, οὗ παράδειγμα μᾶς παρέχει ὁ Ἀριστφ. λέγων *τουτουμενί*, ἀντὶ *τουτουΐ μέν*.

ἢ τοῦ ἡσυχίαν ἄγοντος. Ὁ Κόβητος προτείνει τὴν διαγραφὴν τῶν λέξεων τούτων. Πείθομαι. Πρῶτον μέν μοι φαίνεται πλημμελὲς νὰ λέγηται περὶ τοῦ κατηγορουμένου τοῦ μὴ στέργοντος νὰ εἰσάγῃ ἐλεεινὰ δράματα, ὅτι *ἄγει ἡσυχίαν*. Πῶς ἄγει ἡσυχίαν ἀφ' οὗ ἀγωνίζεται, κινδυνεύει καὶ ἐντείνει πάσας τὰς δυνάμεις του πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀθῳότητός του; Ἔπειτα δέ, αἱ λέξεις αὗται ἀναγκάζουσι νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Σωκ. κάμνει σύγκρισιν δύο διαφόρων προσώπων ἀγωνιζομένων. Ἀλλὰ τότε εἶνε πλημμελὴς ἡ γνώμη τοῦ Σωκ. ὅτι πρέπει νὰ καταψηφίζωσι μᾶλλον τοῦ ἐλεεινῶς ἱκετεύοντος ἢ τοῦ ἡσυχίαν ἄγοντος· τοῦτο, τὸ ἱκετεύειν ἢ μή, δὲν δύναται νὰ εἶνε ὁ ὅρος τῆς καταψηφίσεως ἢ ἀποψηφίσεως, ὁ ὅρος εἶνε ἡ ἀπόδειξις τῆς ἐνοχῆς ἢ ἀθῳότητος τοῦ κατηγορουμένου· ἔχει δὲ ὀρθῶς λεγόμενον περὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου ὅτι, ceteris paribus, ἂν μὲν ἀναξιοπρεπῶς φέρηται, πρέπει νὰ κρίνηται δυσμενέστερον παρ' ὑμῶν, ἢ ἂν ἀξιοπρεπῶς. b

ἐπὶ τῷ καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια. Ὁ Σχ. ἑρμηνεύει ἑλληνιστί: «*κατὰ χάριν λέγειν τὰ δίκαια*. Ὅτε ἔγραφε τὰ ἑλληνικὰ ταῦτα εἶχε βέβαια ἐν νῷ τὸ λατινικὸν jus dicere· ἀλλ' ἑλληνιστὶ δὲν δύναταί τις νὰ εἴπῃ περὶ δικαστοῦ ὅτι λέγει τὰ δίκαια σημαίνων ὅτι κρίνει, ἀπονέμει τὸ δίκαιον. c

Ἔπειτα δὲ τὸ καταχαρίζεσθαι ἑρμηνεύων γενετικῶς = *κατὰ χάριν λέγειν*, νομίζει ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν ἐκείνην τῶν λέξεων, αἵτινες ἐκ τῆς συχνῆς καὶ τρόπον τινὰ στερεοτύπου χρήσεως συνεπάγησαν εἰς μίαν· οἷον *τὸ ἀνάλογον, τοῦ ἀναλόγου*· ἀντὶ *τὸ ἀνὰ λόγον, τοῦ ἀνὰ λόγον· ὁ προσήλιος τόπος*, ἀντὶ *ὁ πρὸς ἥλιον* κ.τ.τ. Κατὰ τὴν ἀναλογίαν ταύτην ἐγένετο τὸ προσχαρίζεσθαι = πρὸς χάριν λέγειν ἢ ποιεῖν τι· διότι καὶ οὕτως ἐλέγετο συνήθως *πρὸς χάριν*, σπανιώτερον δὲ *κατὰ χάριν*.

Ἡ *κατὰ* ἐν τῷ καταχαρίζεσθαι δύναται ὅτι καὶ ἐν τοῖς καθιπποτροφεῖν τὴν οὐσίαν· καταφροντίζειν τι (οἷον τὰς ἐμβάδας παρ' Ἀριστφ.)· καταστρατηγεῖν τοὺς δικαστάς, καταστασιάζειν, καταγωνίζεσθαί τινα κ.τ.λ. δηλ. χαριζόμενον προδιδόναι, προΐεσθαι τὰ δίκαια. Δημοσθ. κατ' Ἀριστγ. Β', 20 «καταχαρίσασθαι καὶ προέσθαι τι τούτων».

ἀλλὰ πολλοῦ δεῖ οὕτως ἔχειν. Ὁ Σχ. εἰσάγει γραφὴν *δέω* ἀντὶ *δεῖ*· ὑποσημειῶν ὅτι τὰ τῆς Α' οἰκογενείας χγρ. φέρουσι *δεῖ*, καὶ ἀφίνων τὸν ἀναγνώστην νὰ ὑπολαμβάνῃ ὅτι τὰ τῆς Β' φέρουσι τὸ ὑπ' αὐτοῦ παραδεδεγμένον *δέω*. Ἀλλ' ὁ Βέκκ. ἐν τῇ Συναγωγῇ τῶν διαφόρων Πλατ. γραφῶν σημειοῖ τάδε· «δεῖ (ἡ παραδεδεγμένη ὑπ' αὐτοῦ γρ.)· δεῖν ΓΛΥΕΗ u et pr. (= prima manu) Β.» d

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

35
Κατὰ τὸν Βέκκ. ἄρα τὰ μὲν πλεῖστα φέρουσι *δεῖ*, τινὰ δὲ *δεῖν*. Περὶ δὲ τοῦ *δέω* οὐδεὶς λόγος ἐν τοῖς χγρ.

Μετὰ τοῦτο προβαίνει ὁ Σχ. ὑποσημειῶν τάδε· «Ἀλλὰ τῆς ἀπροσώπου συντάξεως τοῦ *δέω* δὲν γνωρίζω ἐγὼ κανὲν παράδειγμα παρὰ Πλ.» Παραθέτω αὐτὰς τὰς λέξεις τοῦ σοφοῦ ἀνδρός, μήπως εὑρεθῇ τις Θωμᾶς ἐν τοῖς ἀναγνώσταις μου. «Δέω. B. hat δεῖ. Allein für die unpersönliche Konstruction kenne ich kein Beispiel bei Plato». Ὄναιτο τῆς ἑαυτοῦ ἀγνοίας ὁ σοφὸς Καθη-
36 γητής!

a *εἰ τριάκοντα μόναι*. Οὕτω τὸ Πάτμ. καὶ πολλὰ ἄλλα· τινὰ δέ, *εἰ τρεῖς μόναι*. Οἱ νεώτεροι ἑρμηνευταὶ διχογνωμοῦσιν· ἡ δὲ πλάστιγξ ῥέπει ὑπὲρ τῶν *τριάκοντα*. Προσθέτομεν καὶ ἡμεῖς τὸ ὁσονδήποτε παρ' ἡμῶν βάρος.

Α'. Ἡ καταδίκη τοῦ Σωκ. διὰ πλειονοψηφίας μόνον 5 ἢ 6 ψηφῶν (ὥστε 3 μεταπιπτουσῶν νὰ συμβαίνῃ ἰσοψηφία ἢ πλειονοψηφία ἀθωωτική), ἐν ἀριθμῷ 500 δικαστῶν, θὰ ἦτο τόσον ἐξαίσιον φαινόμενον, ὥστε δὲν θὰ ἔμενεν ἀμνημόνευτον καὶ ἀνεκμετάλλευτον ὑπὸ συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων Σωκρατικῶν. Ἐν τούτοις πάντες σιγῶσιν.

Β'. Ὁ Διογ. Β', 41 γράφει: «Ὅτ' οὖν καὶ κατεδικάσθη διακοσίαις ὀγδοήκοντα μιᾷ πλείοσι τῶν ἀπολυουσῶν». Καὶ ἐνταῦθα δυστυχῶς φαίνεται ὅτι ἐξέπεσε λέξις τις ἢ ἀριθμὸς (γράμμα ἀριθμητικὸν) πρὸ τοῦ *μιᾷ*· διότι δὲν εἶνε νοητὸν ὅτι ὁ ἀριθμὸς 281 δηλοῖ τὴν διαφορὰν τῶν ψήφων. Ἀναβάλλομεν ἐν τῷ παρόντι τὴν ζήτησιν τῆς ἀληθοῦς γραφῆς τοῦ Διογ., τὰ δ' ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ γρ. *τριάκοντα*· διότι ἀλλαχόθεν γινώσκομεν ὅτι τὸ δικαστήριον ἀπετελεῖτο ἐκ 501 δικαστῶν (Ἐπιθ. εἰσαγ. σελ. 240). Τούτων οἱ 280 ἢ 281 ἦσαν καταδικαστικοί· ὑπολείπονται 220 ἢ 221 οἱ ἀθωωτικοί· ἡ διαφορὰ εἶνε 60. Τούτων ἂν μετέπιπτον 30 (περίπου) θὰ ἐπήρχετο ἰσοψηφία καὶ θὰ ἀπελύετο.

b *τίνος ὑμῖν ἀντιτιμήσομαι*. Οὕτω πάντα τὰ χγρ. Ὁ Κόβ. προτείνει, ὁ δὲ Σχ. εἰσάγει *ἀντιτιμήσωμαι*.

Ἡ διαφορὰ ἐννοίας μεταξὺ ὁριστ. μέλλ. καὶ ὑποτ. ἀορ. ἐν τῷ προκειμένῳ εἶνε τόσον μικρά, ὥστε διαφεύγει καὶ τὰς ὀξυδερκεστέρας διανοίας. Ἐν τούτοις ὑφίσταται, καὶ θὰ προσπαθήσω νὰ τὴν διατυπώσω. Ἀφορμῶμαι δὲ ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ἀντιστοίχων φράσεων. Λέγομεν: *Τί θὰ κάμω ἐγὼ τώρα; Τί θὰ εἴπω εἰς τὸν πατέρα μου; Μὲ τί μάτια θὰ τὸν ἴδω;* κ.τ.τ. καὶ πάλιν. Τί νὰ κάμω ἐγὼ τώρα; Τί νὰ εἴπω εἰς τὸν πατέρα μου; (Τὸ γ' παράδειγμα δὲν λέγεται καλῶς διὰ τοῦ *νά!*) Κατὰ ταῦτα διὰ μὲν τῆς ὁριστ. μέλλ. ἀπορῶν ἐρωτᾷ μόνον ἑαυτὸν περὶ τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου ἐνδεχομένου ἐν ταῖς παρούσαις περιστάσεσι, τί εἶνε ἐκεῖνο ὅπερ μόνον συγχωροῦσιν αἱ ἀνάγκαι, τὸ καθῆκον, ὁ χαρακτήρ, ἡ τιμὴ κ.τ.τ. Καὶ ἐπειδὴ τὸ ἓν καὶ μόνον τοῦτο ἐνδέχεται μὲν νὰ συγχωρῆται ὑπὸ τῶν ἔξωθεν ἀναγκῶν οὐχὶ δὲ καὶ ὑπὸ τῆς ἠθικῆς ἀξίας τοῦ ἀποροῦντος, ἢ τἀνάπαλιν, ἡ τοιαύτη διὰ τῆς ὁριστ. μέλλ. ἐρώτησις ἰσοδυναμεῖ πολλάκις μὲ ἰσχυρὰν ἀρνητ. ἀπόκρισιν. Τὸ *μὲ τί μάτια θὰ τὸν ἴδω;* = ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ τὸν ἴδω· καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ τὸ: *τίνος ὑμῖν ἀντιτιμήσομαι* = τῷ: *οὐδενὸς ἄλλου ὑμῖν ἀντιτιμήσομαι*. Ὅτι κατωτέρω τιμᾶται ἑαυτῷ σιτήσεως ἐν πρυτανείῳ, δὲν εἶνε ἄλλο τι ἢ ἄρνησις πάσης τιμήσεως, εἰρωνικῶς ἐξενηνεγμένη.

Διὰ δὲ τῆς ὑποτ. ἀορ. ὁ ἀπορῶν ἐρωτᾷ περὶ πολλῶν ἐνδεχομένων συμπαρα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

36

λαμβάνων καὶ τοὺς παρόντας συμβούλους (τί λέτε καὶ σεῖς; τί με συμβουλεύετε καὶ σεῖς νὰ κάμω;). Τοιοῦτον εἶνε τὸ κατωτέρω (37 b) *ἀντὶ τούτου δὴ ἕλωμαι*. Ἐκεῖ ὑποθέτει ὅτι οἱ δικασταὶ ὑποβάλλουσιν αὐτῷ τίμησιν δεσμοῦ ἢ φυγῆς, καὶ τρόπον τινὰ συζητεῖ μετ' αὐτῶν τὴν ὀρθότητα (μὲ συμβουλεύετε νὰ προτιμήσω ἐκεῖνο ποῦ ἠξεύρω ὅτι εἶνε κακόν;).

Ἐκ τούτων πείθομαι ὅτι ὁ Πλ. ἐν τῷ προκειμένῳ ἔγραψεν: *ἀντιτιμήσομαι*.

ἀποτῖσαι Ὁ Σχ. *ἀποτεῖσαι* ὡς καὶ *Ποτείδαια*· διότι εὑρίσκονται οὕτως ἐν λιθίναις ἐπιγραφαῖς. b

ὅ τι μαθών. Οὕτω πάντα τὰ χγρ. Ὁ πολὺς Γοδ. Ἕρμαννος εἶχεν ἀμφισβητήσει τὴν ὕπαρξιν τοῦ *τί μαθὼν* ἐν τῇ Ἑλλ. γλώσσῃ, εἰκάζων ὅτι εἶνε τῶν βιβλιογράφων παραγραμματισμὸς τοῦ *τί παθών*. Ἡ γνώμη τοῦ ἐλλογίμου ἀνδρὸς δὲν ἐπεκράτησεν. Ἀλλ' ὁ Σχ. τὴν ἐκθάπτει ἐν τῷ προκειμένῳ καὶ συνιστᾷ νὰ μεταγράψωμεν *ὅ τι παθών*. Οὕτω θὰ εἴχομεν νὰ ἀναγινώσκωμεν τὰ κεκαλλιεπημένα ταῦτα· «Τί ἄξιος εἰμὶ *παθεῖν* ἢ ἀποτῖσαι, *ὅ τι παθὼν* ἐν τῷ βίῳ οὐχ ἡσυχίαν ἦγον». b

ἀμελήσας ὧνπερ οἱ πολλοί· ἐπιμελοῦνται, δηλονότι. Ὁ Εϋνδ. ὁμολογεῖ ὅτι δὲν ἀπήντησεν ὅμοιον παράδειγμα, νὰ ἐξυπακούηται τὸ ῥῆμα οὐχὶ ὅπως κεῖται ἀλλ' ἀπεκδεδυμένον τοῦ στερητ. α. Ἀπεδέχθη δ' ὅμως τὸ χωρίον ὡς ὀρθῶς ἔχον. Ὁ δὲ Σχ. ἰσχυριζόμενος ὅτι οὐ μόνον ὁ Εϋνδ. δὲν εὗρεν, ἀλλ' οὐδὲ θὰ εὑρεθῇ ποτε, νομίζει ἀναγκαίαν τὴν παρεμβολὴν τοῦ *οὔ*, ἵνα λέγῃ ὁ Σωκ. ὧδε· «ἀμελήσας ὧνπερ οἱ πολλοὶ οὔ, χρηματισμοῦ τε καὶ οἰκονομίας κ.τ.λ.» Ἐμοὶ γοῦν δὲν φαίνονται ταῦτα ἑλληνικὰ οὔτε τοῦ Πλ. οὔτε ἄλλου Ἕλληνος συγγραφέως. Εἰκάζω δ' ὅμως ὅτι τοιαῦτα θὰ ἦσαν τὰ ἑλληνικὰ τοῦ Δάτιδος. Ὁ σοφὸς ἀνὴρ ὤφειλε νὰ παραθέσῃ καὶ β' παράδειγμα (τούτου λογιζομένου ὡς πρώτου!) καθ' ὃ ἐν ἀναφορικῇ προτάσει τίθεται μὲν τὸ *οὔ*, παραλείπεται δ' ἐπ' αὐτῷ τὸ ῥῆμα ἐξυπακουόμενον ἐκ τῆς κυρίας προτάσεως. b 37

τί δείσας; τούτου τιμησάμενος; Ἐν ταῖς ὑποσημ. ἐξέθηκα πῶς συντάσσω καὶ νοῶ τὸ προκείμενον. Ὁ Βέκ. παρέλαβεν ἔκ τινων χγρ. *ἕλωμαί τι*. Ὁ λόγος γίνεται μέν πως σαφέστερος, ἀλλ' ἀφ' οὗ λείπει ἐκ τῶν πλείστων καὶ ἀρίστων δὲν δικαιολογεῖται ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ *τι* οὐδ' ἀναγκαία οὖσα. Οὕτω καὶ Σταλβ. Οὐόλφ. Κρόν. οὐδὲν ἐκίνησαν. Ὁ Σχ. μᾶς παρέχει τοιόνδε κείμενον «ἀντὶ τούτου δὴ ἕλωμαι ὧν εὖ οἶδά τι κακῶν ὄντων, τοῦ τιμησάμενος;» Οὔτε τὸ *τί* καταλαμβάνω τί ζητεῖ ἐκεῖ (τόσον μόνον ἠξεύρω, ὅτι ὁ Σχ. δὲν ἀνέχεται τὸ *οἶδα* ἄνευ ἀντικ. Πρβλ. πρχβλ. εἰς σελ. 23 d), οὔτε τὸ *τοῦ*· ἐκτὸς ἂν διενοεῖτο νὰ θέσῃ ἐρωτηματικὸν πρὸ τοῦ *τοῦ* ἢ τελείαν στιγμήν, ὡς ὁ Ἕρμαννος· διότι οὕτω μόνον τὸ *τοῦ* δύναται νὰ ἔχῃ νοῦν τινα, ἐρχόμενον ἐν ἀρχῇ λόγου. b

(*τοῖς ἕνδεκα*). Ὑποπτεύω τὴν λέξιν μετὰ Εϋνδ. Σχλεϊερμ. καὶ Βεκ. ὡς γλώσσημα. Ὅπως ἐπιφέρεται, ὡς ἐπεξήγησις, εἶνε ἄκαιρος· θά μοι ἦτο ἀνεκτοτέρα ὡς γεν. «δουλεύοντα τῇ ἀεὶ καθισταμένῃ ἀρχῇ τῶν ἕνδεκα».

καὶ δεδέσθαι ἕως ἂν ἐκτίσω. Ὁ Σχ. διδάσκει ὅτι τὸ *δεδέσθαι* εἶνε ῥητορικὴ ὑπερβολή· διότι εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ παράσχῃ ἐγγυητάς, ὅτε ἀπηλλάσσετο τοῦ δεσμοῦ. Ῥητορικὴ ὑπερβολὴ δὲν χωρεῖ ἐνταῦθα· ἢ δεσμεύεται, ἢ δὲν δεσμεύεται· εἶπεν ἄρα ἢ ἀλήθειαν ἢ ψεῦδος. Ἀλλ' ὁ σοφὸς ἀνὴρ ἐλησμόνησεν ὅτι οἱ ἐγγυηταὶ εἶνε καὶ πληρωταί· ὥστε δὲν ἐξαρκεῖ νὰ παράσχῃ τις ἐγγυητάς, ἀλλ' ἀνάγκη πᾶσα νὰ παράσχωσι καὶ αὐτοὶ ἑαυτούς. Καὶ προκειμένου μὲν περὶ ποι-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

37 νῆς τριάκοντα μνῶν μᾶς λέγει κατωτέρω ὅτι ἦσαν ἕτοιμοι τρεῖς φίλοι νὰ παράσχωσιν ἑαυτούς· τί δέ, ἂν ἐπρόκειτο περὶ τριῶν ταλάντων; Αἱ χρηματικαὶ ποιναὶ ἀνθ' ὧν ἀπηλλάσσοντο οἱ καταδικαζόμενοι δὲν ἦσαν ἐλαφραί· πολλάκις ὑπερέβαινον τὴν περιουσίαν ὅλην τοῦ καταδικαζομένου. (Ἐνθυμητέον Μιλτιάδην! Πρβλ. καὶ Δημοσθ. κ. Νεαίρας, 6 κ. ἑξ.)

d *κἂν μὲν τούτους ἀπελαύνω . . . δι' αὐτοὺς τούτους.* Ἐνθυμήματα ἀλλόκοτα, ἐντελῶς ἀνάξια καὶ τοῦ Σωκ. νὰ τὰ εἶπε, καὶ τοῦ Πλ. νὰ τὰ ἔγραφεν· μᾶλλον δὲ στενοκεφάλου τινὸς ἀναγνώστου ἐνθυμήματα, παραγεγραμμένα πιθανῶς ἐν τῇ ᾤᾳ καὶ κατὰ λάθος παρεισφρήσαντα εἰς τὸ ἔδαφος. Ἵνα κατανοήσωμεν τὴν μωρολογίαν, ἂς θεωρήσωμεν τὰ πράγματα γιγνόμενα ὅπως αἱ λέξεις αὗται ὑφηγοῦνται. Ὁ Σωκ. φυγὰς διατρίβει ἐν Φεραῖς τῆς Θεσσαλίας· διαλέγεται δημοσίᾳ· συνέρχεται περὶ αὐτὸν ἀκροατήριον πρεσβυτέρων τε καὶ νεωτέρων. Ὁ Σωκ. λέγει καθ' ἑαυτόν· «οἱ μὲν πρεσβύτεροι δύνανται ἀβλαβῶς νὰ ἀκροῶνται τῆς διδασκαλίας μου, οἱ δὲ νεώτεροι ὄχι· ἀνάγκη νὰ τοὺς ἀπελάσω». Ἀπελαύνει λοιπὸν αὐτοὺς (ὃν τρόπον τοὺς κύνας· διότι τοιοῦτό τι σημαίνει τὸ ἀπελαύνειν). Οἱ νέοι ἀπελαθέντες οὕτως ὑπὸ Σωκ. πείθουσι τοὺς πρεσβυτέρους (διὰ τίνων ἆρά γε πειστηρίων ἐπιχειρημάτων;) ὅτι πρέπει νὰ ἐξελάσωσι τὸν Σωκ. οἱ δὲ πεισθέντες ἐξελαύνουσιν αὐτόν! Συνέβη ποτὲ παρόμοιον πρᾶγμα ἐν τῷ κόσμῳ; Καὶ σήμερον ἐνδέχεται σοφός τις ἐπιδημήσας ἔν τινι πόλει νὰ θέλῃ νὰ ἐπιδείξῃ τὴν σοφίαν του. Τὸ θέμα τοῦ λόγου του εἶνε τοιοῦτον ὥστε νὰ μὴ δύναται εὐπρεπῶς νὰ ἐκτυλιχθῇ ἐνώπιον γυναικῶν καὶ παίδων· προκηρύττει λοιπὸν ὅτι ἡ εἴσοδος δὲν συγχωρεῖται εἰς γυναῖκας καὶ παῖδας. Δύναταί τις νὰ φαντασθῇ τοιαύτην μοχθηρίαν τῶν γυναικῶν καὶ τῶν νέων ὥστε νὰ θέλωσι νὰ ἐξελάσωσι τὸν ξένον τῆς πόλεως μόνον καὶ μόνον διότι δὲν ἐπέτρεψε καὶ εἰς αὐτοὺς τὴν ἀκρόασιν; καὶ τοιαύτην παλιμπαιδίαν τῶν ἀνδρῶν ὥστε νὰ πεισθῶσιν;

Προβαίνομεν εἰς τὴν θεωρίαν. Ὁ Σωκ. ἐξελαθεὶς οὕτως ὑπὸ τῶν Φεραίων καταφεύγει εἰς Λάρισαν. Τὸ πάθημα τῶν Φερῶν τῷ γίνεται μάθημα. «Δὲν πρέπει, λέγει, νὰ ἀπελαύνω τοὺς νέους». Οἱ νέοι λοιπὸν ἀκροῶνται τοῦ Σωκ. ἀλλ' οἱ πατέρες καὶ οἰκεῖοι ἐξελαύνουσιν ἤδη τὸν Σωκ. ὡς διαφθορέα τῶν νέων! Πρὸς τῇ ἄλλῃ ἀτοπίᾳ, διὰ τούτων ὁμολογεῖ ὁ Σωκ. ὅτι πράγματι ἡ διδασκαλία του ἦτο φθοροποιὸς τοῖς νέοις καὶ ὅτι οἱ κατήγοροί του πράγματι ἐπείσθησαν περὶ τούτου, καὶ διὰ τοῦτο, οὐχὶ διὰ προσωπικὴν ἔχθραν, τὸν εἰσήγαγον εἰς δίκην· ὥστε ὅ τι ἔπαθεν ἐν Ἀθήναις, τὸ αὐτὸ ἀφεύκτως θὰ πάθῃ καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ ὅπου δὲν θὰ ὑφίσταται προσωπικὴ ἔχθρα πρὸς τοὺς ἐκεῖ δυναμένους, ὅπως ἐν Ἀθήναις πρὸς τὸν Ἄνυτον! Εἶνε πράγματα νὰ λέγωνται;

Ὁμοίαν νοθείαν ἁμιλλωμένην πρὸς τὴν παροῦσαν γνωρίζω τοὺς ἐν τῇ Σοφοκ. Ἀντιγ. παρεμβεβλημένους στίχους 905-912, οἵτινες παριστῶσι τὴν Ἀντιγόνην ἐπιλανθανομένην ἑαυτῆς, ἀτιμάζουσαν τὸ εὐγενὲς ἔργον της, προβάλλουσαν καταγέλαστα ἐλατήρια.

Πρῶτος ὁ Νίτσιος ὑπώπτευσε τὴν γνησιότητα τῶν προκειμένων· συνεκβάλλε δὲ καὶ τὰ πρὸ αὐτῶν: «Εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι . . . ὥςπερ ἐνθάδε»· ὧν ἐγὼ δὲν εὑρίσκω λόγον ἀθετήσεως. Ὁ Σταλβ. ἀντιπαρέρχεται ἐν σιγῇ. Ὁ Σχάντιος δ' ὅμως τὰ λαμβάνει ὑπὸ τὴν σκέπην του. «Ὁ Σωκ. λέγει, προσπαθεῖ παντὶ τρόπῳ νὰ πείσῃ τοὺς δικαστὰς ὅτι, ὅπου καὶ ἂν ὑπάγῃ, θὰ ἐκδιώκηται. Ἂν δὲ αἱ ὑποθέσεις, ἐξ ὧν συμπεραίνει τοῦτο, εἶνε ὀρθαὶ ἢ ἐσφαλμέναι, τοῦτο δὲν λαμβάνεται

38
ὅλως διόλου ὑπ' ὄψιν (Ob die Annahmen, die zu der Schlussfolgerung führen, richtig oder unrichtig sind, kommt gar nicht in Betracht). Ἀξιάγαστον, μὰ τὸν κύνα, λογικὸν ἅμα καὶ ἠθικὸν δόγμα καὶ δίδαγμα εἴτε τοῦ Σωκ. εἴτε τοῦ Σχαντίου! 38

καὶ ἐγὼ ἅμ' οὐκ εἴθισμαι . . . ἀξιόχρεῳ. Ἐν τῇ εἰσαγωγῇ (σελ. 232-3) a
ἐξέθηκα τὴν ὑποψίαν μου ὅτι ταῦτα δὲν εἶπεν ὁ Σωκ. παρενέβαλε δὲ ὁ Πλ. δι' ἰδίαν φιλοτιμίαν. Πλὴν τοῦ ὅτι ὅλη ἡ προκειμένη περικοπὴ ἀπᾴδει πρὸς τὸ δι ὅλης τῆς Ἀπολογίας ἐκδηλούμενον φρόνημα τοῦ Σωκ. ἀντιβαίνει κατὰ μέτωπον πρὸς τὰ ἀνωτέρω (37 b) ἀξιώματα τοῦ Σωκ. Καὶ ἡ σύναψις αὐτῶν μετὰ τῶν προηγουμένων δὲν εἶνε διόλου εὐαφής. Τό: *καὶ ἐγὼ ἅμα . . . κακοῦ οὐδενὸς προρρηθὲν* (37 b) δὲν εἶχε πλέον λόγον νὰ ἐπαναληφθῇ ἐνταῦθα, εἰμὴ ὡς ἀφετηρία μεταβάσεως εἰς τοὺς νέους συλλογισμοὺς καὶ τὸ νέον συμπέρασμα· «Ναὶ μέν, ἐμμένω εἰς τὸ προρρηθὲν ἀξίωμά μου ὅτι οὐδείς, οὐδ' ἐγώ, δύναμαι νὰ ἀξιώσω ἐμαυτὸν κακοῦ τινος, ἀλλ' ἡ χρηματικὴ ποινὴ δὲν εἶνέ τι κακόν».

Ὁρᾶτε γὰρ εἰς τὴν ἡλικίαν, ὅτι πόρρω ἤδη εἰμὶ τοῦ βίου. Τῶν χγρ. τὰ c
μὲν *εἰς*, τὰ δὲ *δή*· πάντα δέ, ἀντὶ *εἰμί*, *ἐστί*. Οὕτω καὶ πάντες οἱ ἐκδόται. Ἀλλ' ἀδυνατῶ νὰ πιστεύσω ὅτι εἶπέ τίς ποτε ἑλληνιστὶ «ἡ ἡλικία ἐστὶ πόρρω τοῦ βίου, θανάτου δ' ἐγγύς». Τοὐναντίον συνηθέστατα λέγεται: «εἰμὶ πόρρω τῆς ἡλικίας». Ἐνόμισα λοιπὸν ἀναγκαῖον νὰ μεταγράψω, ἀντὶ *ἐστί*, *εἰμί*· εἰς τοιαύτην δὲ γραφὴν ἁρμόζει μᾶλλον τὸ ἐμπρόθετον *εἰς τὴν ἡλικίαν*.

Ὁ Σχάντιος διδάσκει ὅτι τὸ *τοῦ βίου* εἶνε genitivus partitivus, καὶ μᾶς προσκαλεῖ νὰ παραβάλωμεν τά: *πόρρω σοφίας ἐλαύνειν· πόρρω τῶν νυκτῶν*· καὶ τὸ *προὔργου*. Τὰ αὐτὰ καὶ ἐν Εὐθύφ. 4 b. Δυστυχῶς δὲν ἀναφέρει ὁ Σχ. ποῦ καὶ πῶς ἀνέγνωσε τὰ περὶ τοῦ *προὔργου*, ἵνα δυνηθῶ νὰ κρίνω ἀσφαλῶς τίς φέρει τὴν αἰτίαν τῆς παραχόρδου ταύτης φάσεως, ἂν αὐτὸς οὗτος παρανοήσας τὸν ὑφηγητήν του, ἢ ἐκεῖνος. Τὸ *προὔργου* οὐδὲν ἔχει κοινὸν μετὰ τοῦ *πόρρω* καὶ γενικῆς, οὔτε κατὰ τὴν σύνθεσιν οὔτε κατὰ τὴν ἔννοιαν. Τὸ προὔργου = πρὸ τοῦ ἔργου, τὸ προηγούμενον τοῦ ἔργου καὶ διὰ τοῦτο τὸ σπουδαιότατον τοῦ ἔργου· οἷον τὰ χρήματά εἰσι τὰ *προὔργου* εἴς τινα οἰκοδομήν· ἢ κατὰ Πίνδαρον «ἀρχομένου δ' ἔργου πρόσωπον χρὴ θέμεν τηλαυγές», τὸ προὔργου εἶνε τὸ τηλαυγὲς πρόσωπον τοῦ ἔργου.

Τὸ *φροῦδος* θὰ ἠδύνατο νὰ καταλεχθῇ εἰς τὰ τοῦ πόρρω· διότι τῷ ὄντι τὸ *φροῦδος* προῆλθεν ἐκ τοῦ *πρὸ ὁδοῦ* = *πόρρω τῆς ὁδοῦ*. Ἰλ. Δ. 383 «Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ᾤχοντο ἰδὲ πρὸ ὁδοῦ ἐγένοντο». Εἰκάζω ὅτι ὁ σοφὸς καθηγητὴς θὰ ἤθελε νὰ παραθέσῃ τὸ *φροῦδος*, καὶ κατὰ λάθος ἔγραψε *προὔργου*.

τοιούτων οἷς ἂν ὑμᾶς ἔπεισα . . . ὥστε ἀποφυγεῖν τὴν δίκην. Ὁ Νίτσιος d
ἀθετεῖ ταῦτα ὡς μὴ γνήσια τοῦ Πλ. Ὀρθότατα! διότι τί λέγει ὁ Σωκ. διὰ τούτων; «Νομίζετε ὅτι ἔχασα τὴν δίκην δι' ἀπορίαν λόγων τοιούτων, δι' ὧν θὰ σᾶς ἔπειθον, ἂν δηλ. ἐνόμιζα ὅτι ἔπρεπε νὰ κάμνω καὶ νὰ λέγω πᾶν, ὥστε νὰ σωθῶ». Ἀλλὰ τὸ τοιαῦτα ποιεῖν καὶ λέγειν εἶνε τὸ αὐτό, ὅπερ κατωτέρω ἀποκαλεῖ τόλμην καὶ ἀναισχυντίαν καὶ τὸ ἐθέλειν λέγειν τοιαῦτα ἃ ἦν τοῖς δικασταῖς ἥδιστα ἀκούειν κ.τ.λ. Τούτων οὕτως ἐχόντων ἂν ἐκεῖνα ἦσαν γνήσια, τότε ὁ Σωκ. θὰ ἔλεγε περίπου τοιάδε· «Νομίζετε ὅτι ἔχασα τὴν δίκην δι' ἀπορίαν λόγων καὶ πράξεων ἀναισχύντων, δι' ὧν θὰ ἠδυνάμην νὰ σωθῶ; πολλοῦ γε δεῖ· δι' ἀπορίαν μὲν ἔχασα, ἀλλ' οὐχὶ λόγων καὶ πράξεων ἀναισχύντων, ἀλλὰ δι'

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

39 ἀπορίαν τόλμης καὶ ἀναισχυντίας καὶ ἀναξίων ἐμοῦ λόγων καὶ πράξεων». Ἀθετουμένων τούτων, τότε ἀντιτίθενται οἱ λόγοι, σημαίνοντες τὴν λεκτικὴν δεινότητα, τὰ ῥητορικὰ ἐπιχειρήματα, πρὸς τὴν τόλμην καὶ ἀναισχυντίαν τοῦ λέγειν καὶ ποιεῖν ἀνάξια ἑαυτοῦ.

Ὁ Σχ. λαμβάνει καὶ τοῦτο τὸ χωρίον ὑπὸ τὴν σκέπην του· ἀλλ' οἱ λόγοι οὓς ἀντιτάσσει κατὰ Νιτσίου μαρτυροῦσιν ὅτι δὲν κατενόησε ποῦ κεῖται τὸ πρόσκομμα πρὸς ὃ προσέκοψεν ὁ Ν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ν. νομίζω ὅτι βαίνει πέραν τοῦ ἀναγκαίου ἐν τῇ ἀθετήσει. Τὰ πράγματι παράχορδα καὶ ἀνοικονόμητα εἶνε ἡ ὑποθετ. πρότασις «εἰ ᾤμην δεῖν ἅπαντα ποιεῖν καὶ λέγειν». Τούτων ἐξοβελιζομένων, τὰ λοιπὰ ἀναλαμβάνουσι
39 τὴν ὀρθὴν καὶ ἀπρόσκοπτον σημασίαν των.

c *Φημὶ γάρ, ὦ ἄνδρες* κ.τ.λ. Περὶ τῆς προφητείας ταύτης ἔπιθι εἰσαγ. σ. 234 *πλείους ἔσονται οἱ ἐλέγχοντες.* Παρὰ τὴν ὁμοφωνίαν τῶν χγρ. ὁ Σχ. διορθοῖ «οἱ ἐλέγξοντες»· διότι, λέγει, «ἐφ' ὅσον ἐκτείνονται αἱ παρατηρήσεις του, ὅταν ἐν τῇ κυρίᾳ προτάσει ὑπάρχῃ μέλλων, τίθεται καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ συνδεομένη μετοχὴ ἢ ἀναφορ. πρότασις κατὰ μέλλοντα χρόνον». Ἰδοὺ καὶ αὐτολεξεί· denn so weit meine Beobachtung reicht, setzt der Grieche, wenn das Hauptwerbum im Futurum steht, auch das mit demselben in Verbindung stehende Partizip (oder den Relativsatz) ins Futurum».

Πολὺ λυποῦμαι βλέπων ὅτι αἱ γλωσσ. παρατηρήσεις τοῦ σοφοῦ κριτικοῦ καὶ ἑρμηνευτοῦ τοῦ Πλ. δὲν ἐκτείνονται ἐπὶ πολὺ ἔδαφος τῆς Ἑλλ. γλώσσης, καὶ παρέχω ἐμαυτὸν πρόθυμον αὐτῷ ὅπως εὐρύνῃ τὰς παρατηρήσεις του. Παραθέτω τὸν ὅρκον ὃν ὤμοσαν ἐν Πλαταιαῖς οἱ Ἕλληνες (Λυκ. κ. Λεωκ. 81) καὶ τὸν παρακαλῶ νὰ ἀριθμήσῃ πόσαι μετοχαὶ ἐξαρτώμεναι ἐκ κυρίου ῥήματος μέλλοντος χρόνου κεῖνται καὶ αὐταὶ κατὰ μέλλοντα, κατὰ τὰς παρατηρήσεις του.

«Οὐ καταλείψω τοὺς ἡγεμόνας οὔτε *ζῶντας* οὔτε *ἀποθανόντας*, ἀλλὰ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ *τελευτήσαντας* θάψω· καὶ *κρατήσας* τοὺς βαρβάρους, τῶν μὲν *μαχεσαμένων* ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος πόλεων οὐδεμίαν ἀνάστατον ποιήσω, τὰς δὲ τὰ τοῦ βαρβάρου *προελομένας* πάσας δεκατεύσω· καὶ τῶν ἱερῶν τῶν *ἐμπρησθέντων* καὶ *καταβληθέντων* ὑπὸ τῶν βαρβάρων οὐδὲν ἀνοικοδομήσω, ἀλλ' ὑπόμνημα τοῖς *ἐπιγιγνομένοις* ἐάσω καταλείπεσθαι τῆς τῶν βαρβάρων ἀσεβείας».

Τὸν παρακαλῶ νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ τάδε· Λυκ. κ. Λεωκ. 145 «ἐξουσίαν δώσετε τῷ *βουλομένῳ* κακῶς ποιεῖν ὑμᾶς» (=ὅστις θὰ θέλῃ). Αὐτόθι 54 «ἐλαχίστους ἕξετε τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν *κινδυνεύοντας*» (=οἵτινες θὰ κινδυνεύωσι). Αὐτόθι 4 «οὔθ' ὁ νόμος ἰσχύει ἄνευ τοῦ παραδώσοντος αὐτοῖς τοὺς *ἀδικοῦντας*» (=ὅστις θὰ παραδώσῃ ἐκείνους οἵτινες θὰ ἀδικῶσι). Αὐτ. (ὅρκος) «καὶ εὐηκοήσω τῶν ἀεὶ *κρινόντων*» (=οἵτινες θὰ εἶνε ἑκάστοτε κριταί). Αὐτ. 13 «οὕτω γὰρ ἔσται τοῖς τε *κρινομένοις* . . . τοῖς τε *διώκουσιν*» (=οἵτινες θὰ κρίνωνται . . . θὰ διώκωσιν). Θουκ. Α΄, 40 «εἰ γὰρ τοὺς κακόν τι *δρῶντας δεχόμενοι* τιμωρήσετε (=θὰ δέχησθε καὶ θὰ βοηθῆτε ἐκείνους οἵτινες θὰ δρῶσί τι κακόν). Ἀπολ. 29 b «ἃ μὴ οἶδα εἰ ἀγαθὰ ὄντα τυγχάνει οὐδέποτε φοβήσομαι οὐδὲ φεύξομαι»· c «ἤδη ἡμῶν οἱ υἱεῖς *ἐπιτηδεύοντες* ἃ Σωκράτης διδάσκει πάντες παντάπασι διαφθαρήσονται» (κατὰ τὴν γρ. τοῦ Σχαντ.). Καὶ τέλος πάντων ἕν, ὅπερ παρέθηκε μὲν αὐτὸ ὁ Σχ. ἐν Ἀπολ. 35 c, δὲν ἐξέτεινε δὲ ἐπ' αὐτοῦ τὰς παρατηρήσεις του· «καὶ ἀκροάσομαι τῶν τε *κατηγορούντων* καὶ τῶν *ἀπολογουμένων* ὁμοίως».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἐν τοῖς παραδείγμασιν, ἅτινα παραθέτει ὁ Σχ., κεῖται ὀρθῶς ὁ μέλλων, οὐχὶ 40
διότι αἱ μετοχαὶ αὗται ἐξαρτῶνται ἐκ ῥήματος χρόνου μέλλ. ἀλλὰ διότι σημαίνουσι τὴν πρᾶξιν ἄνευ παρατάσεως· διότι κατὰ τοῦτο διαφέρει ὁ ἐνεστὼς τοῦ μέλλοντος ἐν ταῖς μετοχαῖς ταύταις. Τὸ τοῦ Λιβανίου: «ὁ τὸ γράμμα ἐξαλείφων οὐκ ἔσται» ὀρθῶς διορθοῖ ὁ Κόβ. *ἐξαλείψων*· διότι ἡ ἐξάλειψις δὲν θὰ γίνηται παρατεταμένως ἢ κατ' ἐπανάληψιν. Ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῶν: *τῶν ἐθελησόντων ὁ ἐπικωλύσων δεησομένους*. Τὸ δὲ *ὅ τι λέξουσι* δὲν ἀνήκει ἐνταῦθα. Κατὰ ταῦτα τὸ προκείμενον ἑρμηνευτέον «θὰ εἶνε πλείονες οἵτινες θὰ σᾶς ἐλέγχωσιν» οὐχὶ δὲ «θὰ σᾶς ἐλέγξωσιν». 40

ἢ τοῦ δαιμονίου. Εὐλόγως ὑποπτεύει τὴν λέξιν ὁ Σχλεϊερμ. ὡς γλώσσημα. a
Ὁ Σωκ. ἐπιμελῶς μεταχειρίζεται αὐτὴν ὡς ἐπίθ. (δαιμόνιον σημεῖον)· ἐνταῦθα δὲ κεῖται οὐσιαστικῶς.

ἐγὼ γὰρ ἂν οἶμαι . . . ἢ μία νύξ. Κατὰ ταῦτα ὁ Σωκ. δέχεται ὅτι ὑπάρ- d
χουσι καὶ ἡμέραι ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀνθρώπου ἡδύτεραι τῆς παντελοῦς ἀναισθησίας. Ἂν δὲ αὗται εἰσὶν εὐάριθμοι, τοῦτο δὲν ἐπέκλωσεν ἡ Ἄτροπος τοῖς βροτοῖς! Τοὐναντίον εἶνε γνωστὸν καὶ ὁμολογούμενον ὅτι ὁ ἄνθρωπος δι' ὀρθῆς ἐπιμελείας σώματος καὶ ψυχῆς, διὰ μαθήσεως ὑγιοῦς, δι' ἐπιτελέσεως ἀγαθῶν ἔργων, συνευπορούσης καὶ τῆς τύχης, δύναται νὰ πολλαπλασιάσῃ τὰς ἡδυτέρας ἡμέρας, ὥστε αὗται νὰ ἀποτελῶσι τὸ μέγιστον μέρος τοῦ βίου του· οὕτω δὲ ὁ μετ' αἰσθήσεως καὶ φρονήσεως βίος εἶνε καὶ κατὰ Σωκ. αἱρετώτερος τοῦ ἀναισθήτου, δηλ. τοῦ θανάτου. Οὕτω καὶ Ἀριστ. Ἠθ. Νικ. Θ', 9· «Αἱρετὸν δὲ τὸ ζῆν καὶ μάλιστα τοῖς ἀγαθοῖς· ὅτι τὸ εἶναι ἀγαθόν ἐστιν αὐτοῖς καὶ ἡδύ· συναισθανόμενοι γὰρ τοῦ καθ' ἑαυτὸ ἀγαθοῦ, ἥδονται». Τὸ συμπέρασμα λοιπὸν τοῦ Σωκ. «Εἰ οὖν τοιοῦτον ὁ θάνατός ἐστι, κέρδος ἐγὼ λέγω» δὲν εἶνε *ἁπλῶς* ὀρθόν, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ποτὲ δ' οὔ, καὶ τισὶ μέν, τισὶ δ' οὔ· τοῖς μὲν κακοπραγοῦσι διὰ κακὸν ἢ δυστυχίαν εἶνε κέρδος ἡ ἐκ τοῦ θανάτου παντελὴς ἀναισθησία, τοῖς δὲ εὐπραγοῦσι δι' ἀρετὴν καὶ εὐτυχίαν εἶνε κέρδος τὸ ζῆν τε καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ φρονεῖν. Ἀλλ' ὁ Σωκ. δὲν ἀντλεῖ τὸ πρὸς τὸν θάνατον θάρρος ἐκ τοῦ συλλογισμοῦ τούτου, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ τῆς πίστεως εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς· ἐπιλαμβάνεται δὲ αὐτοῦ συγκαταβαίνων πρὸς τὴν τῶν πολλῶν δυσπιστίαν ἂν ὑπάρχει μέλλουσα ζωή, καὶ δεικνύων ὅτι καὶ κατὰ ταύτην τὴν ὑπόληψιν πάλιν κέρδος εἶνε ὁ θάνατος ἐπάγων ἀναισθησίαν τῶν δεινῶν τοῦ βίου. Τὴν περὶ τοῦ ἀναισθήτου ὕπνου ἰδέαν ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Σωκ. ὁ Ὅμ. Ὀδ. Ν. 80.

Καὶ τῷ νήδυμος ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτεν,
Νήγρετος, ἥδιστος, θανάτῳ ἄγχιστα ἐοικώς».

Ἐγὼ γὰρ ἂν κ.τ.λ. Ὁ Σχ. κατὰ τὸ σύνηθες μετατρέπει τὸν *ἂν* εἰς *δή*, διὰ τὴν ἐν τοῖς χγρ. ὁμοιότητα. Φέρει καὶ δύο λόγους διορθώσεως, τούσδε· «Ἂν ἐπάνω ἔγραφεν ὁ Πλ. *ἂν οἶμαι*, ἔπρεπε καὶ κατωτέρω νὰ γράψῃ ὡσαύτως, οὐχὶ δὲ *οἶμαι ἄν*. Ὁ ἄλλος λόγος εἶνε ὅτι τρὶς ἐπαναλαμβάνεται ἐν τῇ αὐτῇ προτάσει ὁ *ἄν*. Εἰς τοῦτο σφάλλεται· διότι τὸ *οἶμαι ἂν* εἶνε ἐπανάληψις τοῦ ἐπάνω *ἂν οἶμαι*, διὰ τὸ πλῆθος τῶν παρεμπεσόντων· δὲν πρέπει ἄρα νὰ λογίζηται ὡς 6' *ἄν*. Παραδόξως ὁ σοφὸς καθηγητὴς εὑρίσκει ὀρθὴν καὶ δικαιολογεῖ αὐτὸς τὴν ἐν σελ. 31 a τριπλῆν θέσιν τοῦ *ἄν*. 41

ἀπαλλαγεὶς τούτων τῶν φασκόντων δικαστῶν εἶναι. Ταῦτα λέγει πρὸς τοὺς a

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

41 ἀποψηφίσαντας περὶ τῶν καταψηφισάντων, καὶ ἔτι παρόντων καὶ ἀκουόντων, τρόπον τινὰ δακτυλοδεικτῶν αὐτοὺς διὰ τοῦ *τούτων* καταφρονητικῶς Τοῦτό μοι φαίνεται τόσον βαρεῖα ὕβρις παρὰ τοῦ μέχρι τέλους ἀπαθοῦς ὡς ἐν αἰθερίῳ γαλήνῃ διατελέσαντος Σωκ. ὥςτε δυσκολεύομαι νὰ πιστεύσω ὅτι πράγματι ἐξέφυγον τοῦ ἕρκους τῶν ὀδόντων του. Μᾶλλον πιστεύω ὅτι τὰ παρενέβαλεν αὐτὸς ὁ Πλ. ἐν τῷ συγγράφειν μὴ δυνηθεὶς νὰ καταχυριεύσῃ τῆς κατακλυζούσης τὴν καρδίαν του ὀδύνης καὶ ἀγανακτήσεως. (Ἐπιθ. εἰσαγ. σ. 236 παράρτ.).

Μίνως τε καὶ Ῥαδάμανθυς καὶ Αἰακὸς καὶ Τριπτόλεμος. Ὁ Σχάντιος διδάσκει τάδε· «Ὁ Ἅδης, λέγει, ἦτο μίμησις τοῦ ἐπιγείου κόσμου· διὰ τοῦτο εἶχε νόμους καὶ δικαστάς, ὡς ὁ ἐπάνω κόσμος. Ἀλλὰ περὶ κρίσεως τῶν ψυχῶν ἐφ' οἷς ἔπραξαν ἐν τῷ βίῳ δὲν εἶνε λόγος οὔτε ἐνταῦθα οὔτε ἐν τῷ Κρίτωνι, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τῶν ἐν τῷ Ἅδῃ νόμων».

Πρὸς ταῦτα ἡμεῖς· Πρὸς τίνα σκοπὸν λοιπὸν ἐλπίζει ὅτι, ἀπαλλαγεὶς τούτων τῶν φασκόντων εἶναι δικαστῶν, εὑρήσει ἐν τῷ Ἅδῃ τοὺς ἀληθῶς δικαστάς; Μήπως διὰ νὰ πεττεύῃ μετ' αὐτῶν καὶ περνᾷ τὴν ὥραν του; Ἐν δὲ τῷ Κρίτωνι (54 b) λέγουσι σαφῶς οἱ ἐνθάδε Νόμοι «Ἵνα εἰς Ἅδου ἐλθὼν ἔχῃς πάντα ταῦτα ἀπολογήσασθαι τοῖς ἐκεῖ ἄρχουσι» καὶ κατωτέρω «καὶ ἐκεῖ οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοί, οἱ ἐν Ἅδου Νόμοι, οὐκ εὐμενῶς σε ὑποδέξονται». Πῶς δὲ ἁρμόζει νὰ ἀποφαίνηται τοιαῦτα ἐκεῖνος ὅςτις πιστεύει ὅτι ὁ Γοργίας ἐγράφη πρὸ τῆς Ἀπολογίας; Διότι ἐν τῷ Γοργίᾳ, ἐν τῷ μύθῳ, γίνεται λεπτομερὴς διήγησις τῆς ἐν Ἅδου δίκης.

b *ὁπότε ἐντύχοιμι Παλαμήδει*. Ὁ Σχ. μετὰ τὸ *ὁπότε* παρεμβάλλει τὸν τε, ἵνα ἀποφύγῃ τὸ δυσφόρητον ἀσύνδετον. Ἐν τούτοις ὁμολογεῖ κατωτέρω ὅτι ἡ σχέσις τῶν δύο ἀσυνδέτων προτάσεων, ὧν νομίζει ἀναγκαίαν τὴν σύνδεσιν, εἶνε σχέσις καθολικῆς ἀποφάνσεως πρὸς ἓν μερικὸν παράδειγμα αὐτῆς, ὅτε κατὰ κανόνα αἱ δύο προτάσεις δὲν συνδέονται παρατακτικῶς, ἀλλὰ κατ' ἐξαίρεσιν ἐνδέχεται καὶ νὰ συνδέωνται. Ἀφ' οὗ λοιπὸν τὸ ἀσύνδετον εἶνε ὁ κανών, ὑπάρχει δὲ τὸ ἀσύνδετον, πῶς τὸ εὑρίσκει δυσφόρητον;

Ἀλλὰ τὸ δεινότατον εἶνε τοῦτο· ἐκεῖ ὅπου παρεμβάλλει τὸν *τε*, διασπᾷ τὴν πρότασιν, *ὁπότε ἐντύχοιμι*, ἀπὸ τῆς προηγουμένης κυρίας της «θαυμαστὴ ἂν εἴη ἡ διατριβή», καὶ τὴν ἀποδίδει εἰς τὴν κατωτέραν, «οὐκ ἂν ἀειδὴς εἴη». Ποιεῖ λοιπὸν τὸν Σωκ. λέγοντα τοιάδε· «Ἐγὼ μὲν γὰρ πολλάκις ἐθέλω τεθνάναι, εἰ ταῦτ' ἐστιν ἀληθῆ, ἐπεὶ ἔμοιγε καὶ αὐτῷ θαυμαστὴ ἂν εἴη ἡ διατριβὴ αὐτόθι», καὶ ἐνταῦθα καταπαύει τὴν περίοδον, ὡς τελείου ὄντος τοῦ νοήματος! Ἀλλ' ὑπάρχει ἀηδεστέρα ταυτολογία; τί προσθέτει ἡ αἰτιολογική, «ἐπεὶ ἔμοιγε», εἰς τὴν αἰτιολογουμένην «ἐγὼ πολλάκις ἐθέλω τεθνάναι;»

Τὸ αἴτιον τῆς πλάνης τοῦ Σχ. εἶνε τόδε· Ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ ἠθέλησαν νὰ θεραπεύσωσι τὸ ἀσύνδετον, παρεμβάλλοντες τὸν *καὶ* πρὸ τοῦ *ἀντιπαραβάλλοντι*, ὅπου πᾶς τις εὕρισκεν ὅτι περατοῦται ἡ προηγουμένη πρότασις καὶ ἄρχεται νέα. Ὁ Σχ. γνωρίζει ἐκ τῆς περὶ τὰ χγρ. τριβῆς του ὅτι μία δαψιλὴς πηγὴ ἁμαρτημάτων εἶνε ἡ καλουμένη διττογραφία, καθ' ἣν λέξις τις (ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μονοσύλλαβος) ἔχουσα τὰ αὐτὰ γράμματα ἅτινα καὶ ἡ λήγουσα τῆς προηγουμένης, ἢ ὑπάρχουσα ἐν τῷ κειμένῳ παροραται ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων, ἢ μὴ ὑπάρχουσα παρεμβάλλεται· οἷον μάχῃ ἦ, θαυμασίως ὡς κ.τ.τ. Ὁ Σχ. λοιπὸν διεῖδεν εὐθὺς ὅτι μετὰ τὸ *ὁπότε* θὰ ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ παρελείφθῃ ὁ *τε*, καὶ τὸν παρεμ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

41

βάλλει, ὀλίγον φροντίζων ἂν τὸν δέχεται ἡ θέσις ἐκείνη, καὶ ὅτι ὁ *καὶ* θὰ ἦτο πολὺ προσφορώτερος τοῦ *τε* ἐν συνδέσει ὅλων προτάσεων.

οὐκ ἂν ἀηδὲς εἴη. Οὕτω τὰ κρείσσονα χγρ. τὰ δὲ χείρονα *ἀηδής*, ἣν ἀπε- b
δέχθη ὁ Ἕρμ. καὶ ὁ Σχ.

καὶ δὴ τὸ μέγιστον . . . δέξαιτο ἐξετάσαι κ.τ.λ. Πάντες οἱ ἑρμηνευταὶ καὶ b
μεταφράσται ἐκλαμβάνουσι τὸ *ἐξετάζοντα . . . διάγειν*, ὡς ἀνῆκον εἰς τὸ *οὐκ ἂν ἀηδὲς εἴη*, ὡς ὑποκείμενον αὐτοῦ· μόνον ὅτι παραδόξως στίζουσι μετὰ τὸ *εἴη* τελείαν στιγμὴν ἀντὶ κόμματος.

Πάντες, πλήν γε Σχαντίου! Οὗτος δὲ μετατρέπων τὸ *δ' ἂν* (=δὲ ἄν) εἰς *δᾶν* (=δὴ ἄν), καὶ ἀπαλλασσόμενος τοῦτον τὸν τρόπον τοῦ *δέ*, ἀναφέρει τὸ *ἐξετάζοντα . . . διάγειν*, εἰς τὸ ἑπόμενον *δέξαιτο*. Ποιεῖ δηλ. τὸν Σωκ. λέγοντα: «Καὶ δὴ τὸ μέγιστον, τοὺς ἐκεῖ ἐξετάζοντα . . . διάγειν . . . ἐπὶ πόσῳ δὴ ἄν τις δέξαιτο ἐξετάσαι τὸν ἐπὶ Τροίαν ἀγαγόντα κ.τ.λ.» Εἰς τὴν γλῶσσάν μας: Νὰ περνᾷ τις τὸν καιρόν του ἐξετάζων τοὺς ἐκεῖ κάτω, πόσα τέλος πάντων θὰ ἐπλήρωνε κανεὶς νὰ ἐξετάζῃ τὸν Ἀγ. καὶ τὸν Ὀδ. κ.τ.λ;»

Τί πρῶτον; τί δ' ἔπειτα; τί δ' ὑστάτιον κατελέγξω;

τὴν φθορὰν τοῦ ὑγιαίνοντος κειμένου πρὸς γένεσιν μιᾶς τερατώδους ἐν πεζῷ λόγῳ κράσεως; ἢ τὴν ἀπουσίαν παντὸς νοήματος ἐκ τοῦ τοιούτου λόγου; ἢ τὸν σολοικισμόν, καθ' ὃν αἱ μετοχαί, *ἐξετάζοντα καὶ ἐρευνῶντα*, κεῖνται κατ' αἰτιατ. καίπερ ταυτοπροσωποῦσαι μετὰ τοῦ ὑποκειμένου τοῦ ῥήματός των «*δέξαιτό τις;*» Δὲν τῷ ἤρκεσαν δὲ τὰ δύο *δὴ* (καὶ δὴ τὸ μέγιστον· ἐπὶ πόσῳ δὴ ἄν), ἀλλὰ παρεμβάλλει καὶ τρίτον «τίς δὴ αὐτῶν».

Πᾶσαι αἱ δυσχέρειαι αἴρονται ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ καὶ ἀποκαθίσταται ὁμαλώτατος ὁ λόγος δι' ἐλαφροτάτης τροπῆς τοῦ *ἀντιπαραβάλλοντι* εἰς *ἀντιπαραβάλλειν τε*.

ἢ Σίσυφον. Ὁ Σχ. ὑποσημειοῖ· «Παράξενον! ὁ Σίσυφος ἐνταῦθα δὲν θεω- e
ρεῖται ὡς κατακεκριμένος!» (als ein Verworfener). Καὶ ἡμεῖς· «Παράξενον! ὁ Σχ. νομίζει ὅτι ὁ Σωκ. καταλέγει ἐνταῦθα χρηστοὺς ἀνθρώπους! Ἀλλ' οἱ χρηστοὶ δὲν θὰ εἶχον καὶ πολλὴν χρείαν ἐξετάσεως. Θύματα τοῦ ἐξεταστικοῦ ζήλου τοῦ Σωκ. θὰ ἦσαν ἄνδρες ἐπιφανεῖς μὲν καὶ ἔνδοξοι, ἡ δὲ ἠθική των ἀξία προβληματική· ἄνθρωποι δοκοῦντες καὶ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις εἶναί τι, ὄντες δ' οὐδένες.»

τοῦτο αὐτοῖς ἄξιον μέμφεσθαι. Ὁ Σχ. παρεμβάλλει *δέ, τοῦτο δ' αὐτοῖς*. Ἀνάξιον ἐλέγχου!

δίκαια ἐγὼ πεπονθὼς ἔσομαι ὑφ' ὑμῶν. Ῥῆσις αἰνιγματώδης, καὶ ἐπειδὴ κεῖται ἐν τῷ ἐπιλόγῳ, δὲν φαίνεται νὰ εἶνε τῶν εἰκῇ καὶ ἀβασανίστως εἰρημένων, ἀλλὰ τῶν μάλιστα ἐκπεφροντισμένων. Πῶς θὰ ἔχῃ πάθει δίκαια ὑπὸ τῶν καταψηφισάντων αὐτοῦ, ἂν οὗτοι τὸ κακὸν ὅπερ ἔπασχον ὑπὸ Σωκ. ἐλεγχόμενοι καὶ ὀνειδιζόμενοι, ἀνταποδώσωσιν εἰς τοὺς υἱούς του, ἐλέγχοντες ἐν τῷ μέρει καὶ ὀνειδίζοντες αὐτούς; Ἡ προχειροτάτη ἀπόκρισις εἶνε ὅτι, ἵνα προσενεχθῶσιν οὕτω πρὸς τοὺς υἱούς του, θὰ ἔχωσι μετανοήσει καὶ ἀναγνωρίσει τὸ ἄδικον τὸ γενόμενον εἰς τὸν Σωκ. Οὕτω περίπου ὁ Σχάντιος. Ἀλλ' ὁ ἄδικος θάνατος εἶνε ἀδίκημα ἀνεπανόρθωτον, καὶ τὸ νὰ ἀναγνωρίζῃ τις ὅτι ἀδίκως ἐθανάτωσέ τινα διὰ τούτου δὲν μετατρέπεται εἰς δίκαιον. Ὥστε ἀκόμη δὲν ἐμάθομεν πῶς ὁ Σωκ. λέγει ὅτι δίκαια πεπονθὼς ἔσται ὑπ' αὐτῶν αὐτός τε καὶ οἱ υἱεῖς.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τοῦτο θὰ κατανοήσωμεν, ὅταν πρῶτον εὕρωμεν, τί κυρίως ἦτο τὸ ἄδικον ὅπερ οἱ καταψηφίσαντες ἐποίουν εἰς τὸν Σωκ. Λέγω λοιπὸν ὅτι τοῦτο δὲν ἦτο ἡ θανάτωσις αὐτοῦ· ὁ θάνατος, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Σωκ., δὲν ἦτό τι κακὸν δι' αὐτόν· τὸ μέν, διότι τὸν θάνατον ἐνόμιζεν ἐν γένει κέρδος εἰς τὸν ἄνθρωπον, τὸ δέ, διότι τὸν παρόντα θάνατον ἤθελεν ὁ θεός, διόπερ καὶ δὲν ἠναντιώθη αὐτῷ τὸ δαιμόνιον, καθὰ προεῖπεν· καὶ ὡς μηδὲν ἀδικηθεὶς ὑπὸ τῶν κατηγόρων καὶ τῶν καταψηφισάντων, λέγει ὅτι δὲν χαλεπαίνει αὐτοῖς. Τὸ ἄδικον ὅπερ ἐποίουν εἰς τὸν Σωκ. ἦτο ὅτι παρεγνώριζον τὸ θεάρεστον καὶ θεοκέλευστον ἔργον του. Ἐφ' ὅσον θὰ ἐνέμενον ἐν τῇ πλάνῃ ταύτῃ, θὰ διετέλει καὶ αὐτὸς ἠδικημένος ὑπ' αὐτῶν· ὅταν δὲ ἀναγνωρίσωσι τὴν θείαν ἀποστολήν του καὶ βαδίσωσιν ἐν τῇ ὁδῷ, ἣν ὑπέδειξεν αὐτοῖς, τότε θὰ ἀποδοθῇ αὐτῷ καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ δικαιοσύνη· αὐτῷ μέν, ἐπιτυγχανομένου τοῦ σκοποῦ ὑπὲρ οὗ ἠγωνίσθη καὶ ἀπέθανεν, τοῖς δ' υἱοῖς αὐτοῦ, γιγνομένοις ἀξίοις τοῦ πατρός των.

Θαρρύνων τοὺς φίλους νὰ εἶνε εὐέλπιδες πρὸς τὸν θάνατον, ὡς μὴ ἀμελούμενοι ὑπὸ τῶν θεῶν οὔτε ἐν τῇ παρούσῃ οὔτε ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ, συγγιγνώσκων τοῖς ἐχθροῖς, ὡς οὐκ εἰδόσι τί ἐποίουν, διηλλαγμένος πρὸς τὸν κόσμον, ὁ δι' ἀθεΐαν κατηγορημένος καὶ καταδεδικασμένος Σωκράτης ἀποχωρίζεται αὐτοῦ ὡς χριστιανὸς φιλόσοφος, ἐπικυρῶν διὰ τοῦ θανάτου τὸ κοσμοσωτήριον κήρυγμά του.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΚΡΙΤΩΝ

«Μητρός τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἁπάντων τιμιώτερόν ἐστιν ἡ πατρὶς καὶ σεμνότερον καὶ ἁγιώτερον».
(Πλ. Κρίτ. 51 a).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΟΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΚΡΙΤΩΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἱστορικὴ βάσις τοῦ διαλόγου.

Τὴν προτεραίαν τῆς δίκης τοῦ Σωκράτους ἔτυχε νὰ εἶνε ἕτοιμον πρὸς ἀπόπλουν τὸ πλοῖον, ὅπερ ἔπεμπον κατ' ἔτος εἰς Δῆλον οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν γενεθλίων τοῦ Ἀπόλλωνος, τελουμένων τῇ ζ' Θαργηλιῶνος (κατὰ μῆνα Μάϊον) ἐπὶ θεωρίαν, καὶ ὁ ἱερεὺς κατὰ τὸ σύνηθες εἶχεν ἤδη ἐστεμμένην τὴν πρύμναν τοῦ πλοίου. Ἦν δὲ νόμος τοῖς Ἀθηναίοις, ἐφ' ὅσον χρόνον διήρκει ἡ θεωρία αὕτη, νὰ μὴ ἐκτελῆται ἐν τῇ πόλει μηδεμία θανατικὴ ποινή (1).

Ὅθεν ὁ Σωκράτης μετὰ τὴν καταδίκην ἀπήχθη εἰς τὸ δεσμωτήριον καὶ ἐφυλάσσετο ἐκεῖ μέχρι τοῦ κατάπλου τοῦ πλοίου εἰς Πειραιᾶ.

Τὸ πλοῖον διέτριψε περὶ τὰς 30 ἡμέρας ἐν τῷ ταξειδίῳ τούτῳ (2)· κατὰ ταύτας δὲ συνήρχοντο καθ' ἑκάστην πρὸς τὸν Σωκράτην οἱ συνήθεις συνομιληταί του καὶ διημέρευον μετ' αὐτοῦ διαλεγόμενοι (3).

Τὸ ἀπαίσιον γεγονὸς τῆς εἰς θάνατον καταδίκης τοῦ γνησιωτάτου Ἀθηναίου πολίτου καὶ τοῦ χρηστοτάτου τῶν ἀνθρώπων παρίστατο πολὺ ἀπαισιώτερον εἰς τὰ ὄμματα τῶν ὁμιλητῶν του, οἵτινες καὶ πρότερον ἐγνώρισαν ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ἀρετήν του, καὶ νῦν μετὰ τὴν καταδίκην ἔβλεπον τοῦ ἀνδρὸς τὸ ἄχολον καὶ

(1) Φαίδ. 58 b.
(2) Ξεν. Ἀπομν. Δ', η', 2.
(3) Φαίδ. 59 d.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀμνησίκακον. Ὁ θάνατος τοιούτου θεοφιλοῦς ἀνδρὸς ἐφαντάζετο αὐτοῖς ὡς θεοστυγὴς πρᾶξις, ὡς ἄγος ὅλης τῆς πόλεως, καὶ ἡ διαφυγὴ τοῦ θανάτου ὡς ἀπαλλαγὴ αὐτῆς τῆς πόλεως ἀπὸ βαρυτάτου ἀνοσιουργήματος.

Ὑπὸ τοιούτων διαλογισμῶν καὶ διαλόγων ὑπ' ἀλλήλων θερμαινόμενοι προήχθησαν εἰς ἀπόφασιν νὰ προλάβωσι τὸ δεινὸν ἐκκλέπτοντες τὸν Σωκράτην. Ὅτι τοιοῦτόν τι ἀπεφασίσθη, εἶνε ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας· διότι μαρτυρεῖ τοῦτο καὶ ἡ εἰς τὸν Ξενοφῶντα ἀποδιδομένη Ἀπολογία κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥςτε νὰ μὴ φαίνηται ὅτι εἶνε ἀντιγραφὴ ἐκ τοῦ Κρίτωνος (1)· διηγεῖται δὲ τὸ αὐτὸ ὁ Πλάτων καὶ ἐν τῷ Φαίδωνι κατὰ τρόπον ὅςτις δὲν συγχωρεῖ ἀμφιβολίαν (2). Ἀλλ' ὁ ἄκριτος Διογένης ὁ Λαέρτιος διά τινος ῥήσεως ἔδωκεν ἀφορμὴν ἀκριτωτέρων κρίσεων εἴς τινας τῶν νεωτέρων. Ὁ Διογένης (Β', 60) λέγει ὅτι ὁ Ἐπικούρειος Ἰδομενεὺς διηγεῖται ὅτι ὁ Αἰσχίνης συνεβούλευσε τὸν Σωκράτην νὰ δραπετεύσῃ, καὶ οὐχὶ ὁ Κρίτων· ὁ δὲ Πλάτων δυσμενῶς καὶ φθονερῶς διακείμενος πρὸς τὸν Αἰσχίνην ἀφεῖλεν ἀπ' αὐτοῦ τὴν δόξαν καὶ τὴν ἀπένειμεν εἰς τὸν Κρίτωνα. Τούτου ἐπιληφθέντες νεώτεροι κριταί, εὗρον ὅτι ἡ συμβουλὴ αὕτη δὲν ἦτο δὰ καὶ πολὺ ἔντιμος εἰς τὸν συμβουλεύοντα, καὶ ὅτι ὁ Πλάτων τοὐναντίον ἔσωσε τὴν φιλοσοφικὴν ὑπόληψιν τοῦ Αἰσχίνου, καὶ ἐπέρριψε τὸ εἰδεχθὲς τοῦ πράγματος εἰς τὸν Κρίτωνα (3). Ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι, ἀφ' οὗ οἱ φίλοι τοῦ Σωκράτους ἐν κοινῷ ἀπεφάσισαν νὰ ἐκκλέψωσιν αὐτόν, (τοῦτο δὲ μαρτυρεῖ τό τε προειρημένον χωρίον τῆς Ξενοφ. Ἀπολογίας καὶ τὸ τοῦ Κρίτωνος, ὅτι οἱ δύο εὐγενεῖς Θηβαῖοι Σιμμίας τε καὶ Κέβης ἦλθον ἐπὶ τοῦτο εἰς Ἀθήνας μετὰ πολλῶν χρημάτων καὶ ὅτι ἦσαν ἕτοιμοι καὶ ἄλλοι πολλοὶ πάνυ) (4), ὁ δὲ προσελθὼν εἰς τὸ δεσμωτήριον καὶ συμβουλεύσας προσῆλθεν ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς ὁμάδος, οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε ὁ πένης καὶ ἄσημος Αἰσχίνης, οὐδὲ ἄλλος

(1) Ξενοφ. Ἀπολ. § 23· «ἔπειτα τῶν ἑταίρων ἐκκλέψαι βουλομένων αὐτόν, οὐκ ἐφείπετο, ἀλλὰ καὶ ἐπισκῶψαι ἐδόκει ἐρόμενος, εἴ που εἰδεῖέν τι χωρίον ἔξω τῆς Ἀττικῆς, ἔνθα οὐ προσβατὸν θανάτῳ».

(2) Φαίδ. 99 a.

(3) Οὕτως ὁ Σχάντιος Krito Einleitung S. 10.

(4) Κρίτ. 45 b.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἴσως οὐδεὶς πλὴν τοῦ Κρίτωνος. Ὁ Κρίτων ἦτο ὁμῆλιξ καὶ συνδημότης τοῦ Σωκράτους, καὶ κατὰ τὰ φαινόμενα αὐτὸς κατὰ τὸ πλεῖστον ἐχορήγει τὸ ἔλαιον, ἵνα διασώζηται ἡ λαμπὰς τῆς Σωκρατικῆς διανοίας ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἄσβεστος ἀπὸ τῶν ὑλικῶν ἀπαιτήσεων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἔτι δὲ ὁ Κρίτων ἦτο πλούσιος καὶ πρὸς τῷ πλούτῳ εἶχε καὶ δύναμιν κινητήριον πολλῶν ἀνθρώπων ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ὑπηρετικῶν πρὸς τὸν μελετώμενον σκοπόν (1).

Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ θεωρῶμεν ὡς βέβαιον ὅτι ὁ Κρίτων προσῆλθεν εἰς τὸ δεσμωτήριον καὶ ὅτι ὁ διάλογος πράγματι ἐγένετο μεταξὺ Σωκράτους καὶ Κρίτωνος.

Ὁ Κρίτων ἐξελθὼν τοῦ δεσμωτηρίου ἄπρακτος, διηγήθη τὰ ἐκεῖ λεχθέντα πρὸς τοὺς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνηγμένους φίλους καὶ ἀναμένοντας τὸ ἀποτέλεσμα. Τὴν διήγησιν ταύτην τοῦ Κρίτωνος λαβὼν ὡς ὑπόθεσιν ὁ Πλάτων συνέθεσε τὸν μικρὸν τοῦτον διάλογον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περίληψις τοῦ διαλόγου.

Ἐν τῷ προοιμίῳ (κεφ. Α' καὶ Β').

Ὁ Κρίτων προσελθὼν ἐν ὄρθρῳ βαθεῖ εἰς τὸ δεσμωτήριον περίλυπος ἀγγέλλει τῷ Σωκράτει ὅτι τὸ ἐκ Δήλου πλοῖον ἐντὸς τῆς ἡμέρας καταπλέει εἰς Πειραιᾶ καὶ ὅτι τὴν ἐπιοῦσαν ὀφείλει νὰ ἀποθάνῃ. Ὁ Σωκράτης πρὸς ταῦτα λέγει ὅτι ἐπιτρέπει ἑαυτὸν τῷ θεῷ, ἀλλ' ἔκ τινος ἐνυπνίου εἰκάζει ὅτι δὲν θὰ ἀποθάνῃ αὔριον, ἀλλὰ τὴν μετὰ τὴν αὔριον.

Ἐν τῷ θέματι.

ΚΕΦ. Γ'. Ὁ Κρίτων συμβουλεύει τὸν Σωκράτην νὰ σωθῇ φεύγων. Καὶ πρῶτον μὲν πειστήριον λόγον προβάλλει τὴν ἰδίαν

(1) Παράβαλε Ξνφ. Ἀπομν. Β', θ'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἑαυτοῦ συμφοράν, ὅτι θὰ στερηθῇ τοιούτου φίλου καὶ ὅτι θὰ κακηγορῆται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὅτι φειδόμενος χρημάτων δὲν προεθυμήθη νὰ σώσῃ τὸν φίλον του. Ὁ Σωκράτης ἀποκρίνεται πρὸς ταῦτα ὅτι δὲν πρέπει νὰ μᾶς μέλῃ πολὺ περὶ τῆς δόξης τῶν πολλῶν, οἵτινες εἶνε ἀνίκανοι νὰ πράξωσί τι λόγου ἄξιον εἴτε κακὸν εἴτε ἀγαθόν.

ΚΕΦ. Δ΄. Δεύτερον λόγον φέρει ὁ Κρίτων ὅτι ἡ φυγὴ εἶνε κατορθωτὴ ἀντὶ μικρᾶς δαπάνης, καὶ ἄλλως δὲ εἶνε ἕτοιμος καὶ αὐτὸς νὰ δαπανήσῃ ὅλην του τὴν περιουσίαν καὶ νὰ ὑποστῇ πάντα κίνδυνον ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ φίλου του, καὶ οἱ Θηβαῖοι δὲ Σιμμίας καὶ Κέβης καὶ ἄλλοι πολλοὶ εἶνε ἕτοιμοι νὰ δαπανήσωσι πολλὰ χρήματα, ἵνα τὸν σώσωσι.

ΚΕΦ. Ε΄. Τρίτον πειστήριον λόγον προβάλλει ὁ Κρίτων τὴν ἀδικίαν ἣν διαπράττει εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὰ τέκνα του, μὴ σπεύδων νὰ σωθῇ ἀπὸ ἀδίκου θανάτου.

ΚΕΦ. ϛ΄. Πρὸς ταῦτα ὁ Σωκράτης ἐπαινεῖ μὲν τὴν προθυμίαν τοῦ Κρίτωνος, ἀλλὰ συνείθισε, λέγει, ἐν τῷ βίῳ του νὰ ἀκολουθῇ πάντοτε τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ὀρθοῦ λόγου· ὅ,τι δὲ ἄλλοτε εὕρισκεν ὀρθόν, τοῦτο δὲν δύναται νῦν νὰ ἀνατρέψῃ διότι τῷ συνέβη τοιαύτη τύχη. Προσκαλεῖ λοιπὸν τὸν Κρίτωνα νὰ ἀναθεωρήσωσι τὰ πρότερον ὡμολογημένα μεταξύ των, καὶ πρῶτον τὸ περὶ τῆς δόξης, ἂν ὀρθῶς εὕρισκον ἄλλοτε ὅτι δὲν πρέπει τις νὰ σέβηται πάσας τὰς δόξας, οὐδὲ πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνον τας χρηστὰς τῶν φρονίμων, τὰς δὲ πονηρὰς τῶν ἀνοήτων νὰ καταφρονῇ.

ΚΕΦ. Ζ΄. Ὁμολογήσαντος τοῦ Κρίτωνος τὴν καθόλου ταύτην γνώμην, ὁ Σωκράτης ἀποδεικνύει αὐτὴν ἰσχύουσαν περὶ πάντων τῶν τοῦ ἀνθρώπου, τῶν τε σωματικῶν καὶ τῶν ψυχικῶν συμφερόντων, ἄρα καὶ περὶ δικαίων καὶ ἀδίκων καὶ καλῶν καὶ αἰσχρῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν.

ΚΕΦ. Η΄. Ἂν, λέγει, μετὰ νοσηροῦ καὶ διεφθαρμένου σώματος ὁ βίος εἶνε ἀβίωτος, πολλῷ μᾶλλον μετὰ νοσηρᾶς καὶ διεφθαρμένης ψυχῆς. Ὥςτε δὲν πρέπει νὰ φροντίζωμεν περὶ τῆς τῶν πολλῶν δόξης, ἀλλὰ τῆς τοῦ ἐπαΐοντος περὶ δικαίων καὶ ἀδίκων. Ὅτι δὲ οἱ πολλοὶ ἔχουσι τὴν δύναμιν νὰ μᾶς θανα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τώσωσι, τοῦτο δὲν εἶνε ἰσχυρὸς λόγος νὰ μεταβάλωμεν γνώμην· διότι δὲν εἶνε τὸ ζῆν τὸ ἄριστον τῷ ἀνθρώπῳ ἀλλὰ τὸ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν.

ΚΕΦ. Θ'. Τοῦτο ἄρα σκεπτέον, ἂν τὸ νὰ δραπετεύσω παρὰ τὴν θέλησιν τῆς πόλεως εἶνε δίκαιον ἢ ἄδικον, πάντα δὲ τὰ ἄλλα, ἀνάλωσις χρημάτων καὶ κακοδοξία παρὰ τῷ λαῷ καὶ παίδων τροφή, εἶνε ἀνάξια σκέψεως πρὸ τοῦ δικαίου.

ΚΕΦ. Ι'. Καθ' ἃ προωμολογήθη, δὲν πρέπει κατ' οὐδένα τρόπον οὔτε νὰ ἀδικῇ τις οὔτε νὰ κακοποιῇ τινα· οὐδ' ἄρα νὰ ἀνταδικῇ ἀδικούμενος, οὐδὲ νὰ ἀντικακοποιῇ κακῶς πάσχων ὑπό τινος.

ΚΕΦ. ΙΑ'. Ἐὰν λοιπὸν ἐν τῷ δραπετεύειν ἀκούσωμεν τὴν φωνὴν τῆς Πατρίδος καὶ τῶν Νόμων βοώντων· «ὦ Σώκρατες, ἐπιχειρεῖς νὰ μᾶς ὀλοθρεύσῃς· οὐδεμία πόλις ἵσταται ὀρθία, ἐν ᾗ οἱ νόμοι δὲν ἰσχύουσι καὶ αἱ δίκαι αὐθαιρέτως ἀκυροῦνται», ἡμεῖς θὰ ἀποκριθῶμεν ἴσως ὅτι οἱ συμπολῖταί μου μὲ ἠδίκησαν.

ΚΕΦ. ΙΒ'. Ἔστω, θὰ εἴπωσιν οἱ Νόμοι καὶ ἡ Πατρίς, ἀλλ' ἡμεῖς μέχρι τέλους σε εὐηργετήσαμεν· δι' ἡμῶν ἐγεννήθης Ἀθηναῖος πολίτης γνήσιος, καὶ ἀνετράφης καὶ ἐξεπαιδεύθης· εἶσαι ἄρα ἡμέτερον δημιούργημα· καὶ ἂν πάσχῃς τι ἄδικον καὶ κακὸν ἐν ὀνόματι τῆς πατρίδος, δὲν εἶνε δίκαιον νὰ θέλῃς νὰ ἀνταδικῇς καὶ νὰ ἀντικακουργῇς εἰς αὐτήν. Ἡ Πατρὶς εἶνε τιμιώτερον καὶ σεμνότερον καὶ ἁγιώτερον καὶ μητρὸς καὶ πατρὸς καὶ προγόνων· καὶ ὅ τι προστάττει, ὀφείλεις ἢ νὰ ἐκτελῇς ἀπροφασίστως, ἢ νὰ τὴν μεταπείσῃς νὰ μεταβάλῃ γνώμην.

ΚΕΦ. ΙΓ'. Καὶ παρὰ πάντα δὲ τὰ ἀγαθὰ ἅτινα ἐπιδαψιλεύομεν εἰς τοὺς πολίτας, ὅμως παρέχομεν τὴν ἄδειαν εἰς πάντα, ἂν δὲν τῷ ἀρέσκωμεν, νὰ ἀπέλθῃ εἰς ἄλλην πόλιν. Μὴ ἀπερχόμενος δέ, ὁμολογεῖ ἔργῳ ὅτι στέργει ἡμᾶς καὶ ὅτι θὰ ἐκτελῇ τὰ προστασσόμενα· μὴ πειθόμενος δέ, ἐκτελεῖ τριπλοῦν ἀδίκημα, ὅτι ἀπειθεῖ εἰς γεννήτορας καὶ εἰς τροφέας καὶ ὅτι δὲν τηρεῖ τὴν ὁμολογίαν του.

ΚΕΦ. ΙΔ'. Τούτων δὲ τῶν ἀδικημάτων θὰ εἶσαι σὺ ἔνοχος μᾶλλον παντὸς ἄλλου Ἀθηναίου· διότι καὶ μᾶλλον παντὸς ἄλλου σὺ ἔστερξας ἡμᾶς, οὔτε ἀποδημήσας ποτὲ σχεδὸν ἐκ τῆς πόλεως,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ τεκνοποιήσας ἐν αὐτῇ. Ἔτι δέ, ἐν ᾧ ἠδύνασο κατὰ τὴν δίκην νὰ τιμήσῃς σεαυτὸν φυγῆς, τότε μὲν προσεποιεῖσο ὅτι δὲν ἐφοβεῖσο τὸν θάνατον καὶ ὅτι τὸν προετίμας τῆς φυγῆς, νῦν δὲ πράττεις ὅ τι ὁ φαυλότατος τῶν δούλων, ἐπιχειρῶν νὰ δραπετεύσῃς παρὰ τὰς συνθήκας καὶ τὰς ὁμολογίας.

ΚΕΦ. ΙΕ΄. Ἔπειτα οἱ μὲν φίλοι σου θὰ κινδυνεύσωσι καὶ αὐτοὶ νὰ στερηθῶσι καὶ τῆς πατρίδος καὶ τῆς περιουσίας των· σὺ δὲ φεύγων θὰ ἀποφεύγῃς τὰς εὐνομουμένας πόλεις καὶ τοὺς κοσμιωτάτους τῶν πολιτῶν, ἐν συνειδήσει τῆς πονηρίας σου, θὰ ἀναγκάζησαι δὲ νὰ ζῇς ἐν μέσῳ ἀπαιδεύτων καὶ ἀνόμων ἀνθρώπων συνασχημονῶν μετ' αὐτῶν· τὰ δὲ τέκνα σου ἢ θὰ συμπαραλάβῃς μετὰ σαυτοῦ νὰ ἀνατρέφωνται καὶ παιδεύωνται ἐν μέσῳ τοιούτων ἀνθρώπων, ἢ ἂν τὰ ἀφήσῃς ἐνταῦθα, οἱ φίλοι σου θὰ φροντίσωσι περὶ αὐτῶν ἐπίσης καλῶς, ἂν ζῇς φεύγων, ἢ ἂν ἀποδημήσῃς εἰς Ἅιδου.

ΚΕΦ. ΙϚ΄. Μὴ προτιμήσῃς λοιπὸν μήτε τὸ ζῆν μήτε παῖδας πρὸ τοῦ δικαίου, ἵνα ἔχῃς καὶ ἐν τῷ Ἅιδῃ ἐνώπιον τῶν ἐκεῖ δικαστῶν καλὴν ἀπολογίαν.

Ἐν τῷ ἐπιλόγῳ.

ΚΕΦ. ΙΖ΄. Ταῦτα, λέγει ὁ Σωκράτης, μοὶ φαίνεται ὅτι ἀκούω τῆς Πατρίδος καὶ τῶν Νόμων βοώντων, καὶ ο ἦχος τῶν λόγων τούτων βομβῶν εἰς τὰ ὦτά μου δέν με ἀφίνει νὰ ἀκούσω ἄλλο τι παρὰ ταῦτα. Ἂς πράξωμεν λοιπὸν κατὰ ταῦτα, ἀφοῦ τοῦτο εἶνε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Σκοπὸς τοῦ διαλόγου καὶ πρόθεσις τοῦ συγγραφέως.

Πᾶν φυτὸν φύεται, αὐξάνει, φυλλοφορεῖ, ἀνθεῖ καὶ τέλος γεννᾷ καὶ πεπαίνει τὸν καρπόν. Εἶνε εὔκολον νὰ κατανοήσῃ τις ὅτι τὸ ἐν τέλει γινόμενον, ὁ καρπός, εἶνε τὸ τέλος καὶ ὁ σκοπὸς τῆς γενέσεως πάντων τῶν ἄλλων. Διὰ μέσου κλάδων καὶ φύλλων θαλερῶν καὶ εὐωδῶν πολλάκις ἀνθέων τοῦ μικροῦ φυτοῦ, ὅπερ ἐφύτευσε καὶ ἐκληροδότησεν ἡμῖν ἡ νεαρὰ διάνοια τοῦ Πλάτωνος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Κρίτωνος, θαυμάζομεν καθορῶντες τὸν ἀγλαότατον τῶν καρπῶν, οἷον ὀλίγοι ἄλλοι διάλογοι ἔχουσι νὰ ἐπιδείξωσιν. Ὁ καρπὸς οὗτος περιέχεται ἐν τοῖς ἑξῆς χρυσοῖς ἔπεσι· «Μητρὸς καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἁπάντων τιμιώτερόν ἐστιν ἡ πατρὶς καὶ σεμνότερον καὶ ἁγιώτερον καὶ ἐν μείζονι μοίρᾳ καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι, καὶ σέβεσθαι δεῖ καὶ μᾶλλον ὑπείκειν καὶ θωπεύειν πατρίδα χαλεπαίνουσαν ἢ πατέρα».

Ὁ σκοπὸς τοῦ Κρίτωνος δὲν εἶνε ἄλλος, ἢ νὰ ἐμποιήσῃ εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἔννοιαν τῆς σπουδαιότητος τῆς πατρίδος πρὸς τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν εὐημερίαν λαῶν καὶ ἀτόμων, καὶ τῆς ὀφειλομένης εἰς αὐτὴν παρὰ τῶν τέκνων εὐγνωμοσύνης καὶ ὑποτάξεως τῶν ἰδίων συμφερόντων ὑπὸ τὰ τῆς πατρίδος. Δὲν ἦτο ἡ ἰδέα τοῦ δικαίου, ἀλλ' ἡ τῆς φιλανθρωπίας ἐν γένει καὶ τῆς φιλοπατρίας ἰδίᾳ, ἥτις ὡς μύωψ ἤλαυνε τὸν Σωκράτην εἰς τὸ νὰ ἀλλοτριοπραγμονῇ, παρὰ τὸ καθεστὼς δίκαιον, ἐπιλαμβανόμενος τοῦ τυχόντος παροδίτου καὶ ἐπιτιμῶν· «Ἀθηναῖος ὤν, πόλεως τῆς μεγίστης καὶ εὐδοκιμωτάτης εἰς σοφίαν καὶ ἰσχύν, χρημάτων μὲν οὐκ αἰσχύνει ἐπιμελούμενος» κ.τ.λ. (Ἀπολ. 29 e). Ὁμοίως καὶ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ δεσμωτηρίου, δὲν ἦτο ὁ σεβασμὸς τοῦ ἀκροτάτου δικαίου, τοῦ μὴ δεῖν ἀνταδικεῖν ἀδικούμενον, ὅςτις ἐκώλυσε τὸν Σωκράτην τοῦ ἀποδρᾶναι, ἀλλ' ἡ συνείδησις ὅτι θὰ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἔβλαπτε τὴν πατρίδα. Διότι ἂν κατεδικάζετο εἰς θάνατον ὑπὸ τῶν Τριάκοντα ἐκείνων ἀλαστόρων τῆς πατρίδος διὰ τὴν παρακοήν του (Ἀπολ. 32 d), ἦτο δὲ δυνατὸν αὐτῷ νὰ σωθῇ ἀποδιδράσκων, τότε νομίζω ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν θὰ προέβαλλε τὴν περὶ τοῦ δικαίου θεωρίαν, ὁποία ἐκτίθεται ἐν τῷ Κρίτωνι, ὅπως μὴ ἐπιδιώξῃ τὴν σωτηρίαν του· διότι τότε ἡ σωτηρία τῶν τέκνων τῆς πατρίδος ἐκ τῶν ὀνύχων τῶν τυράννων θὰ ἐκρίνετο ὑπὸ πάντων καὶ ὑπ' αὐτοῦ ὠφέλιμος εἰς τὴν πατρίδα.

Πρὸς δὲ τούτοις οὐδὲ ἦτο ἀνάγκη νὰ ὑπαχθῇ ἡ πρᾶξις τοῦ Σωκράτους ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ ἀκροτάτου δικαίου, τοῦ μὴ δεῖν ἀνταδικεῖν· ἐξήρκει τὸ κοινὸν δόγμα νὰ δικαιολογήσῃ ἀποχρώντως τὴν πρᾶξίν του, τὸ δεῖν τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιεῖν τοὺς δὲ ἐχθροὺς κακῶς. Διότι ἡ πατρὶς δὲν ἠδίκησε τὸν Σωκράτην, τοὐναντίον συνηδικήθη μετ' αὐτοῦ ὑπό τινων μοχθηρῶν ἢ πεπλανημένων τέκνων της. Ὥστε καὶ μετὰ τὴν ἀδικίαν ταύτην ἔπρεπε νὰ διαμένῃ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Σωκράτους, ὅπως καὶ διέμενεν ἡ ἰδέα τῆς πατρίδος τιμία καὶ σεμνὴ καὶ ἁγία.

Ἔτι δὲ ἐνδέχεται καὶ νὰ συγκρουσθῶσί ποτε πρὸς ἀλλήλας αἱ δύο ἰδέαι, ἡ τοῦ μὴ δεῖν κακῶς ποιεῖν μηδένα ἀνθρώπων, καὶ ἡ τῆς ἀπροφασίστου ὑπακοῆς εἰς τὰ προστάγματα τῆς πατρίδος· διότι ἐνδέχεται ἡ πατρὶς νὰ προστάττῃ εἰς τὰ τέκνα καὶ πράξεις μὴ συνᾳδούσας πρὸς τὸ δόγμα τοῦ ἀκροτάτου δικαίου π. χ. ἄδικον πόλεμον. Τότε ποτέρα τῶν ἰδεῶν πρέπει νὰ ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ πολίτου; Δῆλον ὅτι ἡ τῆς ὑπακοῆς εἰς τὴν πατρίδα κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ τοῦ Σωκράτους.

Μοὶ φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ Πλάτων πλημμελῶς ὑπήγαγε τὴν πρᾶξιν τοῦ Σωκράτους ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀκροτάτου δικαίου· καὶ ποιοῦμαι καὶ τοῦτο τεκμήριον τῆς διαλεκτικῆς ἀωρίας του. Ὁ οὔπω τριακοντούτης Πλάτων εἶχεν ἤδη συνηθροισμένον μέγαν πλοῦτον ἰδεῶν, ἀλλὰ δὲν ἠπίστατο ἀκόμη νὰ κρίνῃ αὐστηρῶς καὶ νὰ τάσσῃ ἑκάστην εἰς τὴν προσήκουσαν θέσιν καὶ σχέσιν πρὸς ἀλλήλας. Ἴσως ἤλαυνεν αὐτὸν καί τις φιλοτιμία πρὸς ἐπίδειξιν τῶν τιμιωτάτων κειμηλίων τοῦ θησαυροῦ του, ὅπερ πάσχουσι πάντες οἱ ἐν τῷ συγγράφειν πρωτόπλοοι, οἵτινες ἀγνοοῦντες τὸ μέλλον των, ἂν θὰ τύχωσιν εὐκαιρίας διὰ νέων καταλλή-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λων συγγραφῶν νὰ ἐκθέσωσιν ἑκάστην τῶν ἰδεῶν των ἐν οἰκείῳ τόπῳ, ἐπιλαμβάνονται τῆς πρώτης παρατυχούσης εὐκαιρίας ἵνα ἐπιδείξωσι πᾶν ὅ,τι ἐπίστανται τῶν τιμιωτάτων.

Ὡσαύτως δὲν φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως λίαν ἐμμελὲς ἡ εἰσαγωγὴ τῶν νόμων ὡς κυρίου προσώπου, τῆς δὲ πατρίδος (τοῦ κοινοῦ τῆς πόλεως) ὡς δευτερεύοντος. Ἐν τῇ παρούσῃ περιστάσει συνέβαινεν οἱ νόμοι τῶν Ἀθηνῶν νὰ δύνανται εὐπροσώπως νὰ παρρησιάζωνται πρὸς τὸν Σωκράτην τὰ ἐν τῷ Κρίτωνι, ἀλλὰ τοῦτο ἦτο συμβεβηκός. Ἂν ἦσαν νόμοι τῶν Τριάκοντα ἤ τινος Φαλάριδος, δὲν θὰ ἦτο κυνικὴ ἀναίδεια παρ' αὐτῶν νὰ ἰσχυρίζωνται ὅτι αὐτοὶ τὸν ἐξέθρεψαν καὶ τὸν ἐξεπαίδευσαν, ὅτι ἐπιτρέπουσι παντὶ ᾧ τινι δὲν ἀρέσκουσι, νὰ ἀποξενῶται τῆς πατρίδος του, καὶ ὅτι ἄρα οἱ παραμένοντες ὁμολογοῦσιν ἔργῳ ὅτι στέργουσιν αὐτούς; καὶ ὀφείλουσιν αὐτοῖς ὑποταγήν; (1) Ἐν ᾧ ἡ ἰδέα τῆς Πατρίδος καὶ κακονομουμένης διαμένει προσφιλής, καὶ ἴσως τοσοῦτον προσφιλεστέρα ὅσον μᾶλλον κακοπραγεῖ.

Ἐν τούτοις ἡ εἰσαγωγὴ τῶν νόμων ὡς κυρίου προσώπου δέν μοι φαίνεται ὅτι προῆλθεν ἐξ ἀδυναμίας τοῦ Πλάτωνος νὰ διαγνώσῃ τὸ ὀρθότερον, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ λογισμοῦ τοῦ συμφέροντος εἰς τὴν πρόθεσίν του.

Ἡ πρόθεσις τοῦ Πλάτωνος, συγγράφοντος τὸν Κρίτωνα, ἦτο νὰ παραστήσῃ τὸν Σωκράτην τά τε ἄλλα ἀγαθόν, καὶ δὴ καὶ φιλονομώτατον. Τοῦτο δὲ διότι πάντων τῶν ἐγκλημάτων ἅτινα ἐνεκάλεσαν αὐτῷ οἱ κατήγοροι, τοῦτο φαίνεται ὅτι ἐβάρυνε μεῖζον ἐν τῇ πλάστιγγι τῆς κρίσεως τῶν δικαστῶν, ὅτι κατεφρόνει τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, καὶ τὸ ἔγκλημα τοῦτο δὲν φαίνετ α ὅλως ἀνυπόστατον. Παραθέτω ἐνταῦθα τὸν περὶ τοῦ ἐγκλήματος τούτου λόγον τοῦ Ξενοφῶντος. «Ἀλλὰ νὴ Δία, ὁ κατήγορος ἔφη, ὑπερορᾶν ἐποίει τῶν καθεστώτων νόμων τοὺς συνόντας, λέγων ὡς μῶρον εἴη τοὺς μὲν τῆς πόλεως ἄρχοντας ἀπὸ κυάμου καθιστάναι, κυβερνήτῃ δὲ μηδένα ἐθέλειν χρῆσθαι κυαμευτῷ, μηδὲ τέκτονι, μηδὲ αὐλητῇ, μηδ' ἐπ' ἄλλα τοιαῦτα, ἃ πολλῷ ἐλάττονας βλάβας ἁμαρτανόμενα ποιεῖ τῶν περὶ τὴν πόλιν ἡμαρ-

(1) Ἀνάγνωθι παρὰ Ξνφ. Ἀπομν. Α', 6', 40-47 τὸν μεταξὺ Περικλέους καὶ Ἀλκιβιάδου περὶ νόμων διάλογον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τημένων· τοὺς δὲ τοιούτους λόγους ἐπαίρειν ἔφη τοὺς νέους καταφρονεῖν τῆς καθεστώσης πολιτείας καὶ ποιεῖν βιαίους». Πᾶσα ἡ ἑπομένη ὑπεραπολογία τοῦ Ξενοφῶντος εἶνε ἀνασκευὴ μόνον τῆς τελευταίας λέξεως, ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν καθίστα τοὺς νέους βιαίους· περὶ αὐτῆς δ' ὅμως τῆς οὐσίας δὲν ἔχει λέξιν νὰ ἀντείπῃ.

Παραπλησίως ὁρίζουσι τὸν σκοπὸν τοῦ διαλόγου καὶ τὴν πρόθεσιν τοῦ συγγραφέως οἱ σοφοὶ Πλατωνισταὶ Ἕρμαννος, Σταλβώμιος, Στείγχαρτος· μόνον ὅτι οἱ ἄνδρες οὗτοι εὑρίσκουσιν ὀρθῶς ἔχον ὅτι ἡ ἰδέα τῆς φιλοπατρίας ὑπάγεται ὑπὸ τὴν τοῦ ἀκροτάτου δικαίου.

Διάφορον γνώμην ἐκφέρει ὁ Σχάντιος, ἅτε καὶ αὐτὸς διαφέρων ἐν πᾶσι τῶν ἄλλων σοφῶν Πλατωνιστῶν· εὑρίσκει ὅτι ἡ δύναμις τοῦ διαλόγου ἐν τῇ ἀσθενείᾳ του τελειοῦται! Πάντες ᾐσθάνθησαν ὡς ἀδυναμίαν αὐτοῦ, ὅτι τὰ ὕψιστα ἠθικὰ δόγματα δὲν συζητοῦνται ἐν αὐτῷ, ἀλλ' ἀναγράφονται μόνον ὡς προωμολογημένα καὶ νῦν ἐπιβεβαιούμενα. Καὶ διὰ τὴν ἀδυναμίαν ταύτην ὁ μὲν Σχλεϊερμάχερος κατατάσσει αὐτὸν εἰς τὰ πάρεργα τοῦ Πλάτωνος· ὁ δὲ Ἄστιος ἀποκηρύττει αὐτὸν ὅλως, ὡς μὴ γνήσιον ἔργον τοῦ Πλάτωνος. Τοὐναντίον, λέγει ὁ Σχάντιος, ἡ παράλειψις αὕτη εἶνε τέχνασμα (Kunstmittel) τοῦ Πλάτωνος· δι' ὧν παραλείπει, μᾶς διδάσκει ὅτι «Ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ διατελεῖ ἀείποτε, καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ στενοχωρίᾳ, πιστὸς εἰς τὸν πρότερόν ποτε μετ' ἐπιμελῆ ζήτησιν εὑρεθέντα γνώμονα τοῦ πράττειν, ὅςτις εἶνε τὸ ἠθικὸν ἀγαθόν». Κατὰ ταῦτα δικαιούμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὅπου ὁ Πλ. δὲν ἀναφέρει εἰς πρότερον ὁμολογηθέντα, ἀλλὰ νῦν τὸ πρῶτον ἐν αὐτῷ τῷ διαλόγῳ ἐκφέρει νέα δόγματα καὶ ἅμα συζητεῖ καὶ ἀποδεικνύει τὴν ὀρθότητα αὐτῶν, ὅπως π. χ. ἐν τῷ Γοργίᾳ, τὰ οὕτω πρόσφατα δόγματα δὲν δεσμεύουσι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα, ὥςτε νὰ ἐμμένῃ πιστὸς εἰς αὐτά!

Ἀλλ' ἂν τὸ συμπέρασμα τοῦ Σχαντίου εἶνε ἀσυλλόγιστον, εἶνε τοὐλάχιστον τὰ λήμματά του ἀληθῆ; Οὐδαμῶς. Ποῦ εἶπεν ὁ Σωκράτης· «Ἐπειδὴ ὡμολογήθη πρότερόν ποτε μεταξὺ ἡμῶν τὸ καὶ τό, ὀφείλομεν νὰ ἐμμένωμεν πιστοὶ εἰς τὰ ἅπαξ ὁμολο-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

γηθέντα;» Τοὐναντίον λέγει (46 b)· «Ἐγὼ εἰμὶ ἀεὶ τοιοῦτος, οἷος πείθεσθαι τῷ λόγῳ, ὃς ἄν μοι λογιζομένῳ (ἑκάστοτε δηλονότι) βέλτιστος φαίνηται» καὶ προσκαλεῖ τὸν Κρίτωνα νὰ ἀναθεωρήσωσι τὰ πρότερον ὁμολογηθέντα, καὶ ἂν φανῶσι νῦν ἀλλοῖα, νὰ τὰ ἀφήσωσι νὰ κουρεύωνται, ἐὰν δὲ φανῶσι τὰ αὐτά, τότε νὰ πεισθῶσιν εἰς αὐτὰ (46 d). Καὶ κατωτέρω (47 d)· «Σκοπῶμεν, ὦ ᾽γαθέ, κοινῇ, καὶ εἴ πῃ ἔχεις ἀντιλέγειν, ἐμοῦ λέγοντος, ἀντίλεγε καί σοι πείσομαι». Εἶνε λοιπὸν ἕτοιμος ὁ Σωκ. νὰ μεταβάλῃ γνώμην καὶ νὰ ἀφήσῃ τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα νὰ κουρεύωνται, ἂν κατὰ τὴν νέαν σκέψιν καὶ συζήτησιν ἀποδειχθῶσιν ἢ ὅλως πλημμελῶς ἔχοντα, ἢ τότε μὲν ἴσως ὀρθῶς, νῦν δὲ πλημμελῶς. Ὁμολογοῦντος δὲ τοῦ Κρίτωνος ὅτι καὶ νῦν εὑρίσκει ὀρθῶς ἔχοντα τὰ πρότερον ὁμολογηθέντα, συμπεραίνεται ὅτι πρέπει νὰ πράξωσι κατὰ ταῦτα, οὐχὶ διότι ὡμολογήθησαν πρότερόν ποτε, ἀλλὰ διότι ἀνωμολογήθησαν νῦν. Ὅμοιον θὰ ἦτο καὶ ἂν συνθήκην τινὰ ὁμολογηθεῖσαν πρὸ δεκαετίας μεταξὺ δύο πόλεων καὶ ἤδη ἐκπνεύσασαν, συνελθοῦσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν πόλεων καὶ σκεψάμεναι εὕρισκον συμφέρουσαν καὶ εἰς τὸ μέλλον, καὶ ἀνενέουν αὐτὴν διὰ νέας ἐπικυρώσεως· αἱ πόλεις ὤφειλον νὰ ἐμμένωσι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι εἰς αὐτήν, οὐχὶ διότι ὡμολογήθη πρὸ δεκαετίας, ἀλλὰ διότι ἀνωμολογήθη νῦν, καὶ τῷ ἀκριβεῖ λόγῳ δὲν ἔπρεπε νὰ ὀνομάζηται τοῦ λοιποῦ ἡ συνθήκη τοῦ 1894, ἀλλ' ἡ συνθήκη τοῦ 1904.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Κρίσεις περὶ τῶν ἐν τῷ Κρίτωνι ἐκτιθεμένων νοημάτων καὶ πραγμάτων.

Ζητεῖται ποῖα τῶν ἐν τῷ Κρίτωνι ἐκτιθεμένων νοημάτων καὶ πραγμάτων ἐξηνέχθησαν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Σωκράτους καὶ ποῖά εἰσι καθαρὰ εὕρεσις τοῦ Πλάτωνος.

Ὁ μὲν Σχλεϊερμάχερος δοξάζει περὶ τοῦ Κρίτωνος τὰ αὐτὰ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ περὶ τῆς Ἀπολογίας, ὅτι ὁ διάλογος πράγματι ἔλαβε χώραν ὅπως παριστᾷ αὐτὸν ὁ Πλάτων, πλὴν τῶν ἀναγκαίων διορθώσεων καὶ διακοσμήσεων, ἃς ἀπαιτεῖ ἡ γραπτὴ γλῶσσα πρὸ τῆς προφορικῆς, τὸν ἔγραψε δὲ ἐξ ἀναδιηγήσεως τοῦ Κρίτωνος.

Πρὸς τὴν γνώμην ταύτην ἔχω τάδε νὰ ἀντιτάξω.

Α΄. Ἡ μὲν Ἀπολογία ἦτο ἐπίσημος λόγος, δημοσίᾳ ἀπαγγελθεὶς ὑπὸ Σωκράτους καὶ βεβαίως οὐχὶ ὅλως ἀπρομελέτητος ὑπ' αὐτοῦ· λόγος ἀποκαλύπτων ὁλοκλήρως τὸν ἔσω ἄνθρωπον, καὶ σκοπῶν ἢ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν Σωκράτην τῶν ἀποδιδομένων αὐτῷ ἐγκλημάτων, ἢ νὰ διαμένῃ εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς μνημεῖον τῆς ἀρετῆς τοῦ φιλοσόφου καὶ τῆς εἰς αὐτὸν γενομένης ἀδικίας. Παρίστατο δὲ αὐτὸς ὁ Πλάτων ἐν τῷ δικαστηρίῳ καὶ ἠκροᾶτο αὐτοῦ κεχηνώς, καὶ πιστεύομεν ὅτι οὐδεμία λέξις διέφυγε τὴν ἀντίληψίν του. Λόγον τοιαύτης σημασίας θὰ ἦτο ἀνευλαβὲς νὰ μεταποιήσῃ ὁ Πλάτων κατὰ τὸ δοκοῦν ἑαυτῷ· ἡ δὲ ἰσχυρὰ καὶ ἠσκημένη μνήμη του τὸν ἐβοήθησεν ὥστε νὰ καταγράψῃ αὐτὸν ὡς οἷόν τε πιστῶς. Ἐν δὲ τῷ Κρίτωνι οὐδὲν τοιοῦτον· ὁ διάλογος ἐγένετο αὐτοσχεδίως ἐν τῷ σκότει τοῦ δεσμωτηρίου πρὸς τὸν ἁπλοϊκὸν γέροντα Κρίτωνα.

Β΄. Καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Πλάτων ἐφιλοτιμεῖτο νὰ καταγράψῃ αὐτολεξεὶ τοὺς λόγους τοῦ σεβαστοῦ καὶ ἀγαπητοῦ διδασκάλου του, πάλιν ζητεῖται κατὰ ποσον μὲν ἡ διάνοια τοῦ γέροντος Κρίτωνος ἦτο ἰσχυρὰ ὥςτε νὰ κατανοῇ καὶ νὰ παρακολουθῇ τοὺς ἀποδεικτικοὺς συλλογισμοὺς τοῦ Σωκράτους, κατὰ πόσον δὲ καὶ ἡ μνήμη του, ὥστε νὰ ἀναδιηγηθῇ αὐτὰ ὅπως τὰ ἤκουσεν. Ἐγὼ νομίζω ὅτι δὲν ἀδικῶ τὸν χρηστὸν γέροντα, πιστεύων ὅτι τινὰς τῶν ῥήσεων τοῦ Σωκράτους θὰ κατελάμβανεν, ὅπως καὶ ὁ παρ' Ἀριστοφάνει γέρων Στρεψιάδης κατελάμβανε τοῦ αὐτοῦ Σωκράτους τὰς ῥήσεις, ὡς λέγοντος περὶ Δίνου βασιλεύοντος ἐν τῷ οὐρανῷ, ἐκβαλόντος τὸν Δία. Ἀριστφ. Νεφέλ.

Ἀντίπους τῆς τοῦ Σχλεϊερμαχέρου ἵσταται (ἂν ἵσταται) ἡ γνώμη τοῦ Σχαντίου. Καθόλου ἀποφαίνεται ὁ Σχάντιος ὅτι ὁ Κρίτων εἶνε καθαρῶς πλάσμα τῆς διανοίας τοῦ Πλάτωνος. Δὲν δέχεται κἂν ὅτι ὁ Κρίτων ἦτο ὁ προσελθὼν εἰς τὸ δεσμωτήριον καὶ διαλεχθείς, ἀλλ' ὁ Αἰσχίνης· ὁ δὲ Πλάτων προετίμησε τὸν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Κρίτωνα ὡς προσφορώτερον πρόσωπον πρὸς τοιοῦτον διάλογον. Ὁ Σχάντιος φέρει καὶ δύο ἀποδείξεις, ὅτι τὰ ἐν τῷ Κρίτωνι ἐκτιθέμενα δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἦσαν δόγματα τοῦ Σωκράτους.

Α΄. Ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐνυπνιάσθη τὸ πολυθρύλητον ἐκεῖνο ἐνύπνιον·

Ἤματί κεν τριτάτῳ Τροίην ἐρίβωλον ἵκοιο·

διότι, λέγει, «ἡ ἰδέα τοῦ ἐνυπνίου τούτου δὲν εἶνε ἄλλη, παρὰ ὅτι ἡ ψυχὴ διὰ τοῦ θανάτου ἐπιστρέφει εἰς τὴν πατρίδα της· εἰς δὲ τὸν Σωκράτην δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν τοιοῦτον φρόνημα, ἀφοῦ οὐδὲ τὸ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς φαίνεται ὅτι ἦτο παρ' αὐτῷ ἔμπεδον ἀξίωμα» (1). Πρὸς ἐνίσχυσιν δὲ τῆς γνώμης του ταύτης ὁ Σχάντιος ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἐπιφανοῦς συγγραφέως τῆς Ἑλλ. φιλοσοφίας Ζελλέρου.

Ὁ Σχάντιος ἀδικεῖ καὶ τὸν Ζέλλερον ὅπως καὶ τὸν Πλάτωνα. Πολυάσχολος ὢν δὲν ἔχει καιρὸν νὰ ἐπιστήσῃ δεόντως ἐπὶ τὰς περιεσκεμμένας καὶ διηκριβωμένας λέξεις τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν. Ἀλλ' ὁ Ζέλλερος δὲν ἐξήνεγκε τοιοῦτον ἀνόσιον λόγον περὶ Σωκράτους, ἀποφαίνων αὐτὸν θνητόψυχον. Ἰδοὺ αἱ λέξεις του· «Ebenso wenig finden wir bei ihm eine philosophische Beweisführung für die Unsterblichkeit der Seele, so geneigt ihn einerseits seine hohe Meinung von Wert des Menschen, andererseits seine moralische Nützlichkeitslehre diesem Glauben machen konnte... Es war für ihn ein *Glaubensartikel*, dessen wissenschaftliche Erforschung er ohne Zweifel zu den Aufgaben rechnete, welche die Kräfte des Menschen übersteigen». Ἂν καταλαμβάνω τὰ Γερμανικά, εὑρίσκω ὅτι ὁ Ζέλλερος λέγει τὰ ἐκ διαμέτρου ἐναντία ἐκείνων, ἃ λέγει ὁ Σχάντιος· ὅτι ἡ ἀθανασία τῆς ψυ-

(1) Schanz, Einleitung zu Kriton p. 12. «Die Idee des Traumes ist keine andere als die, dass die Seele durch den Tod in ihre Heimat zurückkehrt. Einen solchen Gedanken können wir Socrates nicht zuschreiben, da *nicht einmal* die Thatsache der Unsterblichkeit der Seele für ihn ein festes Axiom zu sein scheint». Τί θέλει ἐκεῖνο τὸ nicht einmal δὲν καταλαμβάνω· ἦσαν ἄρα τόσον διάφοροι βαθμοὶ πίστεως ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν πατρίδα της;

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

χῆς ἦτο ἔμπεδον ἀξίωμα παρὰ τῷ Σωκράτει (Glaubensartikel), ἀλλ' ἀξίωμα, ὅπερ δὲν ἐπεχείρησε νὰ ἀποδείξῃ φιλοσοφικῶς (ὅπως ὁ Πλάτων ἐν τῷ Φαίδωνι). Ὁ Σωκράτης διέκειτο πρὸς τὸ δόγμα τῆς ἀθανασίας, ὅπως καὶ πᾶς γνήσιος Χριστιανὸς διάκειται πρός τε τὰ ἄλλα δόγματα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ πρὸς αὐτὸ τοῦτο τὸ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς· πιστεύει κατὰ τὸν Παῦλον ὅτι «οὐκ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν». Διότι δὲν ἔχει ἐπιστημονικὰς ἀποδείξεις τῆς πίστεώς του, δὲν δύναται ἆρά γε νὰ ὀνειρευθῇ ὁ πιστεύων Χριστιανός, ὅτι ἀπέρχεται εἰς τὴν μέλλουσαν πατρίδα του ἢ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραὰμ καὶ ἐκ τούτου νὰ προοιωνίζηται τὸν ἐπικείμενον θάνατόν του;

Β΄. Δευτέραν ἀπόδειξιν ὅτι ὁ Κρίτων εἶνε πλάσμα τοῦ Πλάτωνος φέρει ὁ Σχάντιος τὸ ἐν αὐτῷ περίφημον δόγμα, ὅτι οὔτε ἀδικούμενον δεῖ ἀνταδικεῖν, οὔτε κακῶς πάσχοντα ἀντικακοποιεῖν. Τοῦτο, λέγει, διαφωνεῖ πρὸς τὸ ἐκ τοῦ Ξενοφῶντος γνωστὸν ἡμῖν δόγμα τοῦ Σωκράτους, καθ' ὃ ἐπαινεῖ τὸν ἄνδρα ὅστις εὐεργετεῖ τοὺς φίλους καὶ κακοποιεῖ τοὺς ἐχθρούς (1). Τῆς ὑπολήψεως ταύτης εἶνε ὁμολογουμένως ἄθῳος ὁ Σχάντιος· τὴν αἰτίαν φέρει αὐτὸς ὁ Ζέλλερος, ὅςτις, ἂν καὶ δὲν διέφυγε τὴν ὀξυδέρκειάν του τὸ ἐν τῷ α΄ χωρίῳ τοῦ Ξενοφῶντος «δοκεῖ», ὅμως καταλήγει συμπεραίνων ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν δύο συγγραφέων διαφωνία εἶνε ἀσυμβίβαστος.

Παρὰ πάντα τὸν σεβασμὸν ὃν ἔχω πρὸς τὴν γνώμην τοῦ ἐπιφανοῦς φιλοσόφου, δὲν δύναμαι ἀκόμη νὰ πεισθῶ ὅτι ὁ Σωκράτης ἦτο ἄμοιρος τοῦ δόγματος τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον, διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους·

Α΄. Ὅλος ὁ βίος του μαρτυρεῖ τελείαν ἀνεξικακίαν πρὸς φίλους τε καὶ ἐχθρούς. Τοῦτο δὲ εἶνε μέγα τεκμήριον παρ' ἀνδρὶ ῥυθμίζοντι τὰς πράξεις του πρὸς τὰ φρονήματά του.

(1) Ξνφ. Ἀπομν. Β΄, γ΄, 14· «καὶ μὴν πλείστου γε δοκεῖ ἀνὴρ ἐπαίνου ἄξιος εἶναι, ὃς ἂν φθάνῃ τοὺς μὲν πολεμίους κακῶς ποιῶν, τοὺς δὲ φίλους εὐεργετῶν». Αὐτόθι Β΄, Ϛ΄, 35· «καὶ ὅτι ἔγνωκας ἀνδρὸς ἀρετὴν εἶναι νικᾶν τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιοῦντα, τοὺς δ' ἐχθροὺς κακῶς».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Β'. Ὁ Πλάτων πλεονάκις ἐν τῷ Κρίτωνι ἀναφέρει τὸ δόγμα τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον εἰς προηγουμένας διαλεκτικὰς συζητήσεις τοῦ Σωκράτους μετὰ τῶν ὁμιλητῶν του (1). Ἂν τοῦτο δὲν ἦτο ἀληθές, δὲν βλέπω ποίαν ἀνάγκην εἶχεν ὁ Πλάτων νὰ ψεύδηται ταῦτα. Ἠδύνατο νὰ παραστήσῃ τὸ πρᾶγμα, ὡς τότε πρῶτον ἐν τῷ μετὰ τοῦ Κρίτωνος διαλόγῳ προκῦπτον ἐκ τῆς συζητήσεως.

Γ'. Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους γράψας τὸν Κρίτωνα ὁ Πλάτων, εἶχεν ἆρά γε καιρὸν καὶ ἡλικίαν, ὥστε νὰ φυτρώσῃ καὶ ὡριμάσῃ παρ' αὐτῷ τοιοῦτος ἀμβρόσιος καρπός;

Δ'. Οἱ ὑπερφυεῖς, οἱ θεόπνευστοι ἄνδρες κατὰ τοῦτο κυρίως διαφέρουσι τῶν κοινῶν, ὅτι ἀξιοῦνται ἀμέσου ἀποκαλύψεως ἀληθειῶν τινων, ἃς ἡ σύγχρονος γενεά, ἄωρος ἔτι οὖσα, δὲν δύναται νὰ καταλάβῃ. Τὰς ἀληθείας ταύτας δὲν ἀνακοινοῦσιν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ πρὸς τοὺς παρατυχόντας, ἀλλὰ πρὸς ὀλίγους ἐκλεκτούς, τρόπον τινὰ ἐσωτερικοὺς μαθητάς, ἐν διατριβῇ ἐπὶ τούτῳ γινομένῃ· πρὸς δὲ τοὺς πολλοὺς ὁμιλοῦντες συνήθως συγκαταβαίνουσι πρὸς τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι τῶν πολλῶν. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου, οὔτε ὁ Ξενοφῶν μοι φαίνεται ὅτι ἠξιώθη ποτὲ νὰ θεωρῆται ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ὡς ἐσωτερικὸς μαθητὴς αὐτοῦ, (προαπεφοίτησε δὲ καὶ δύο περίπου ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου), οὔτε ὁ Χαιρεκράτης οὔτε ὁ Κριτόβουλος, πρὸς οὓς διαλεγόμενος, κατὰ Ξενοφῶντα, ἐκφέρει τὸ δόγμα τοῦ κακῶς ποιεῖν τοὺς ἐχθρούς, ἦσαν πρόσωπα ἐπιτήδεια νὰ ἀνακοινώσῃ αὐτοῖς τὰς βαθυτέρας ταύτας ἀληθείας. Ἐν ἀμφοτέροις δὲ τοῖς χωρίοις ἐκφέρεται τὸ δόγμα τοῦτο, ἐν μὲν τῷ α' ὡς δόξα τῶν ἀνθρώπων, ἐν δὲ τῷ β' ὡς γνώμη τοῦ Κριτοβούλου (ἔγνωκας). Ὁμοίως καὶ ὁ Πλάτων ποιεῖ τὸν Μένωνα (2) λέγοντα ὅτι ἀρετὴ ἀνδρός ἐστιν «ἱκανὸν εἶναι τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δὲ ἐχθροὺς κακῶς», τὸν δὲ Σωκράτην μὴ ἀντιλέγοντα εἰς τὸ δόγμα τοῦτο. Ὁμοίως καὶ

(1) Κρίτ. 49 a· «ἢ οὐδαμῶς τό γε ἀδικεῖν οὔτε ἀγαθὸν οὔτε καλόν, ὡς πολλάκις ἡμῖν καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ὡμολόγηται, ἢ πᾶσαι ἐκεῖναι αἱ πρόσθεν ὁμολογίαι ἐν ταῖςδε ταῖς ὀλίγαις ἡμέραις ἐκκεχυμέναι εἰσὶ κ.τ.λ.». Ἐπιθ. καὶ κατωτέρω 49 e.

(2) Μέν. 71 e.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ Πρωταγόρου ὁ Σωκράτης δὲν ἀντικρούει τὴν ἐπονείδιστον πρόθεσιν, ἣν ἀποδίδει αὐτῷ ὁ ἑταῖρος περὶ Ἀλκιβιάδου, ἀλλὰ παρεκκλίνει αὐτὴν ἐπιδεξίως (1).

Ε΄. Τέλος, τὸ ἐν τῷ Κρίτωνι δόγμα τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον δὲν ἀντιφάσκει ὁλοσχερῶς πρὸς τὸ δημῶδες τοῦ κακῶς ποιεῖν τοὺς ἐχθρούς. Ἡ ἔννοια τοῦ κακῶς ποιεῖν εἶνε οὕτως ἀόριστος καὶ διαφόρων ἐκδοχῶν ἐπιδεκτική, ὥστε ἐνδέχεται καὶ ἐν καταφάσει καὶ ἐν ἀποφάσει νὰ ἐλεγχθῇ καὶ ὡς ὀρθὴ καὶ ὡς πλημμελής. Πᾶς ἄνθρωπος συνειθίζει νὰ ὑπολαμβάνῃ τοὺς μὲν φίλους του ἀγαθούς, τοὺς δὲ ἐχθρούς του κακούς. Τὸ δημῶδες ἄρα ἐκεῖνο δόγμα ἐνδέχεται νὰ ἐκληφθῇ οὕτως, ὅτι δεῖ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς εὖ ποιεῖν, τοὺς δὲ κακοὺς κακῶς. Αὕτη δὲ πάλιν ἡ ἔννοια περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῇ τὴν τοῦ ἀμύνεσθαι καὶ τὴν τοῦ τιμωρεῖσθαι τοὺς κακούς. Ταῦτα δὲ οὔτε ὁ Σωκράτης οὔτε ὁ Πλάτων ἤλεγξαν ὡς μὴ δίκαια ὄντα. Ὁ μὲν Σωκράτης ἔργῳ στρατευόμενος καὶ βάλλων κατὰ τῶν πολεμίων καὶ ἀποκτείνων ἀπέδειξεν ὅτι τὸ ἀμύνεσθαι τοὺς ἐχθρούς ἐστι δίκαιον· ὁ δὲ Πλάτων καθιστῶν ἐν τῇ Πολιτείᾳ τὸ σῶμα τῶν φυλάκων καὶ προμάχων ἀπέδειξεν ὡσαύτως δίκαιον τὸ ἀμύνεσθαι. Ἐν δὲ τοῖς Νόμοις γράφει τάδε (730 d)· «Τίμιος μὲν δὴ καὶ ὁ μηδὲν ἀδικῶν· ὁ δὲ μηδ' ἐπιτρέπων τοῖς ἀδικοῦσιν ἀδικεῖν, πλέον ἢ διπλασίας τιμῆς ἄξιος ἐκείνου... ὁ δὲ καὶ ξυγκολάζων εἰς δύναμιν τοῖς ἄρχουσιν, ὁ μέγας ἀνὴρ ἐν πόλει καὶ τέλειος οὗτος ἀναγορευέσθω, νικηφόρος ἀρετῇ». Τὸ κοινὸν λοιπὸν ἐκεῖνο δόγμα ἐν τῇ ἀοριστίᾳ του δὲν ἦτο ὁλοσχερῶς ἀπόβλητον. Δὲν ἦτο ἄρα τόσον μέγα τὸ χάσμα τὸ διαχωρίζον τὸν παρὰ Ξενοφῶντι Σωκράτην τοῦ παρὰ Πλάτωνι. Ὁ αὐτὸς Σωκράτης ἠδύνατο νὰ λέγῃ καὶ ἐκεῖνα καὶ ταῦτα μετὰ καλῆς συνειδήσεως, ἀλλὰ κατὰ διάφορον ἐκδοχήν. Τὸ χάσμα φαίνεται μέγα ἕνεκα τῆς ἀοριστίας τοῦ κακῶς ποιεῖν, τῶν μὲν λαμβανόντων αὐτὸ ὑπὸ ταύτην, τῶν δὲ ὑπ' ἐκείνην τὴν ἔννοιαν. Φαίνεται δὲ ὅτι οὔτε ὁ Σωκράτης οὔτε ὁ Πλάτων, ἐν ᾧ ἔγραφε τὸν Κρίτωνα, εἶχον ἀκόμη διακρίνει σαφῶς τὰ διάφορα εἴδη τοῦ κακῶς ποιεῖν. Ἐν τῇ Πολιτείᾳ τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ

(1) Πρωταγ. 309 a· «Εἶτα τί τοῦτο; οὐ σὺ μέντοι Ὁμήρου ἐπαινέτης εἶ, ὃς ἔφη χαριεστάτην ἥβην εἶναι τοῦ ὑπηνήτου, ἣν νῦν Ἀλκιβιάδης ἔχει;»

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σαφὴς ἡ διάκρισις αὕτη. Ἐκεῖ πρῶτον μὲν ἀναγράφεται τὸ κοινὸν δόγμα «Δίκαιον τὸν μὲν φίλον εὖ ποιεῖν, τὸν δὲ ἐχθρὸν κακῶς»· ἔπειτα ἐλεγχόμενον πλημμελὲς διορθοῦται ὧδε· «Δίκαιον τὸν μὲν φίλον, ἀγαθὸν ὄντα, εὖ ποιεῖν, τὸν δ' ἐχθρόν, κακὸν ὄντα, βλάπτειν». Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀποδεικνύεται πλημμελές· διότι βλαπτόμενος ὁ ἄνθρωπος γίνεται χείρων· ὁ δὲ δίκαιός ἐστιν ἀγαθός· τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἴδιόν ἐστι τὸ ποιεῖν ἀγαθοὺς καὶ βελτίους, οὐχὶ κακοὺς καὶ χείρους. Ἄρα δὲν εἶνε ἴδιον τοῦ δικαίου τὸ βλάπτειν οὔτε φίλον οὔτε ἐχθρόν, ἀλλὰ τοῦ ἀδίκου.

Ἂν ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων ἐξ ἀρχῆς μετεχειρίζοντο, ἀντὶ τοῦ ἀορίστου καὶ παρανοουμένου κακῶς ποιεῖν τὸ ἀκριβὲς βλάπτειν, «ὅτι οὐ δεῖ οὔτε ἀδικεῖν οὔτ' ἀνταδικεῖν, οὔτε βλάπτειν οὔτε ἀντιβλάπτειν», τότε, νομίζω, δὲν θὰ ἦσαν τόσον ὀλίγοι, οἷς ταῦτα καὶ δοκεῖ καὶ δόξει, ὡς λέγει ἐν τῷ Κρίτωνι, καὶ δὲν θὰ ἦτο τοιαύτη διάστασις μεταξὺ τῶν διαφωνούντων, ὥςτε νὰ καταφρονῶσιν ἀλλήλων (1).

Μεταξὺ τῶν ἀντιπόδων γνωμῶν τοῦ Σχλεϊερμαχέρου καὶ τοῦ Σχαντίου κεῖται ἀναμφιβόλως τὸ ὀρθόν. Ὁ Κρίτων ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Σωκράτους συνεντεύξεως διεβίβασεν εἰς τοὺς φίλους τὰ κατὰ τὸν ἡδὺν ὕπνον τοῦ Σωκράτους, τὰ τοῦ ἐνυπνίου, τὰς ἑαυτοῦ προτάσεις καὶ τὰ ἐπιχειρήματα, ὅπως τὸν πείσῃ· μετὰ ταῦτα τὴν ἄρνησιν τοῦ Σωκράτους καὶ τὴν ὑπόμνησιν τοῦ δόγματος, ὅτι οὐ δεῖ οὔτε ἀδικεῖν οὔτε ἀνταδικεῖν, καὶ ὅτι ἡ πρᾶξις ἣν συμβουλεύει αὐτῷ θὰ ἦτο κατάλυσις τῶν νόμων καὶ ἀδικία τῆς πατρίδος· καὶ τέλος τὴν προσωποποίησιν τῶν νόμων καὶ τῆς πατρίδος, παραπονουμένων, ὅπερ δέν μοι φαίνεται διόλου ἀπίθανον νὰ ἐπενόησεν αὐτὸς ὁ Σωκράτης. Ἄνθρωπος διὰ παντὸς τοῦ βίου εἰθισμένος νὰ σκέπτηται διαλεγόμενος οὐ μόνον πρὸς ἄλλους ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑαυτόν (2), θὰ εἶχε τὴν ἕξιν νὰ πλάττῃ προσδιαλεγόμενα πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρόσωπα καὶ πράγματα προσωποποιούμενα.

Αἱ δὲ διαλεκτικαὶ διέξοδοι τοῦ Σωκράτους πρὸς ἀπόδειξιν

(1) Ἔπιθι τὴν ἀξιόλογον πραγματείαν τοῦ L. Schmidt «Die Ethik der alten Griechen, Band II, S. 309-324.

(2) Πλάτ. Συμπ. 174 d κ. ἑξ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τῶν θέσεών του, τὰ ἐπιχειρήματα τῶν Νόμων ὅπως ἀποτρέψωσι τὸν Σωκράτην ἀπὸ τῆς φυγῆς, καί τις συμπλήρωσις καὶ λογικωτέρα διάταξις τῶν τοῦ Κρίτωνος ἐπιχειρημάτων, ταῦτά μοι φαίνονται εὑρήματα τῆς διανοίας τοῦ Πλάτωνος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Συγγραφικὴ ἀξία τοῦ Κρίτωνος.

Ἐν μὲν τῇ Ἀπολογίᾳ ὁ νεαρὸς συγγραφεὺς εἶχεν εὐρεῖαν καὶ ἀκλόνητον ὑπόβασιν αὐτὸν τὸν πραγματικὸν λόγον τοῦ Σωκράτους, καὶ κατὰ τὴν συγγραφὴν ταύτης διέκειτο ὡς ἀετιδεὺς τὸ πρῶτον δοκιμάζων τὴν δύναμιν τῶν πτερύγων του, ἀλλὰ πατῶν ἐπὶ σταθεροῦ ἐδάφους καὶ μόλις μεταρσιούμενος ὑπεράνω αὐτοῦ.

Ἐν δὲ τῷ Κρίτωνι ἐπιχειρεῖ τὸ πρῶτον ἐλευθέραν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνυποστήρικτον πτῆσιν. Ἡ πτῆσίς του αὕτη εἶνε φανερῶς Πλατωνική, ὅπως ἡ τοῦ ἀετιδέως εἶνε ἀέτειος, ἀλλὰ βραχεῖα, ὑποτρέμουσα, μεστὴ ἑλιγμῶν καὶ παλινδρομιῶν, οὐδένα λόγον ἄλλον ἐχουσῶν ἢ τὴν ἔτι ἀπειρίαν καὶ ἀδυναμίαν ἐν τῷ πέτεσθαι. Τοιοῦτός μοι φαίνεται ὁ Πλάτων ἐν τῷ μικρῷ μὲν ἀλλὰ τιμίῳ τούτῳ προϊόντι τῆς νεαρᾶς διανοίας του.

Ὁ Κρίτων εἶνε ἱερὸν βιβλίον· ἡ ἐν αὐτῷ ἐκφερομένη ἠθικὴ εἶνε ἡ ὑψίστη τῷ ἀνθρώπῳ καὶ θεαρεστοτάτη. Πρώτην φορὰν ἐγράφη Ἑλληνικοῖς γράμμασιν, ὅτι ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν τῷ συμφέροντι τοῦ ἀνθρώπου κεῖται νὰ μὴ ἀνταδικῇ ἀδικούμενος, μηδὲ νὰ ἀντικακοποιῇ κακῶς πάσχων. Τούτου ἰσοστάσιον εἶνε τὸ ἕτερον ἐκεῖνο δόγμα, ὅτι ἡ πατρίς ἐστι τὸ τιμιώτατον καὶ σεμνότατον καὶ ἁγιώτατον κτῆμα τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Κρίτων εἶνε ναΐδιον, οὗ τὰ μὲν ἄλλα νοήματα ἀποτελοῦσι τὴν ζωοφόρον, τὰ δὲ εἰρημένα δύο δόγματα τὰ δύο ἀετώματα αὐτοῦ τὰ ἐπιστέφοντα τὸ ὅλον.

Ἀλλ' ἐν τῇ ἠθογραφίᾳ καὶ ἐν τῇ διαλεκτικῇ διεξόδῳ καταφαίνεται τὸ ἔτι ἄωρον τῆς φιλοσοφικῆς διανοίας καὶ ἡ συγγραφικὴ πρωτοπειρία τοῦ Πλάτωνος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὁ χρηστὸς γέρων Κρίτων, ὁ θαυμάζων καὶ ἀγαπῶν τὸν ὁμήλικά του καὶ συνδημότην του Σωκράτην, χωρὶς καὶ νὰ δύναται νὰ καταλάβῃ τὸ ἀληθὲς μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς του καὶ τῆς διανοίας του, ἦτο καταλληλότατον πρόσωπον πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ προκειμένου διαλόγου, καὶ ἡ ἀπόπειρα νὰ πείσῃ τὸν Σωκράτην νὰ δραπετεύσῃ, καὶ τὰ ἐπιχειρήματα ἅτινα φέρει ὅπως τὸν πείσῃ, δικαιολογοῦνται ἀρκούντως, θεωρούμενα ἀπὸ τῆς στάσεως ἣν ὁ Κρίτων κατεῖχεν καὶ ἀφ' ἧς ἐκεῖνος ἔβλεπε τὰ ἀνθρώπινα πράγματα.

Κατὰ τὴν διέξοδον τοῦ διαλόγου, ὁ Κρίτων ἐνεδέχετο νὰ παρασταθῇ κατὰ τρεῖς ἰδέας· ἢ ὡς ἀγνοῶν τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς τοῦ Σωκράτους τὰς ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει ἐφαρμοζομένας, καὶ διδασκόμενος ὑπ' αὐτοῦ ταύτας· ἢ ὡς γινώσκων μὲν αὐτὰς ἐν τῇ καθολικότητι καὶ ἀφαιρέσει αὐτῶν, μὴ συλλογισθεὶς δὲ ὅτι ἡ παροῦσα περίστασις ὑπάγεται ὑπὸ τὰς γνωστὰς ἐκείνας καθολικὰς ἀρχάς· ἢ τρίτον, ὡς γινώσκων μὲν καὶ ἐκείνας, συλλογισθεὶς δὲ καὶ τὴν ἐν τῷ παρόντι ἐφαρμογὴν αὐτῶν, ἀλλὰ μὴ πεπεισμένος ὅτι πᾶν ὅ τι ἐν σχολῇ θεωρῶν ὁ ἄνθρωπος εὑρίσκει ὀρθόν, τοῦτο ὀφείλει νὰ τηρῇ καὶ ἐν τῷ ἀγῶνι καὶ τῷ συνωστισμῷ τῷ γινομένῳ ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ τοῦ ἀνθρώπου.

Κατὰ τὴν πρώτην ἰδέαν παριστάμενος ὁ Κρίτων, θὰ ἦτο μὲν ἀρκούντως πιθανός, ἀφοῦ, πολυμέριμνος ὢν περὶ τὰ τοῦ ἐφημέρου βίου, δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποτεθῇ τακτικὸς καὶ ἐνδελεχὴς ἀκροατὴς τῶν φιλοσοφικῶν λόγων τοῦ Σωκράτους· ἀλλὰ δὲν θὰ ἦτο ἐν τῷ παρόντι ἡ προσφορωτάτη ἰδέα. Ὁ διάλογος οὕτως ὤφειλε νὰ λάβῃ μεγάλας διαστάσεις, ὤφειλε νὰ περιλάβῃ πάμπολλα κεφάλαια τῶν ἐν τῷ Γοργίᾳ διαλεκτικῶν διεξόδων αὐτόπρεμνα· ἀλλ' οὔτε ὁ Κρίτων ἦτο ἱκανὸς νὰ βαστάσῃ τοιαύτας διαλεκτικὰς ἀναπτύξεις, οὔτε ὁ καιρὸς ἦτο ἐπιτήδειος. Ὀρθῶς ἄρα ὁ Πλάτων ἐγκατέλιπε τὴν ἰδέαν ταύτην. Ἴσως δὲν ᾐσθάνετο οὐδ' ἑαυτὸν ἀρκούντως ὥριμον καὶ παρεσκευασμένον πρὸς διαλεκτικὴν ἀπόδειξιν τῶν ὑψίστων ἐκείνων δογμάτων· ἔπασχεν ἄρα ὅ τι καὶ σήμερον πολλοὶ νεαροὶ ἐπιστήμονες, οἵτινες προθύμως μὲν ἐπιδεικνύουσι τὰ σοφὰ δόγματα, ἅτινα ἔμαθον παρὰ τῶν διδασκάλων των ἢ ἀνέγνωσαν· ἂν δέ ποτε ζητηθῇ παρ' αὐ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τῶν καὶ ὁ λόγος τῆς ὀρθότητος αὐτῶν, τότε αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ ἀναδράμωσιν εἰς τὰ βιβλία, ἐν οἷς ἀνέγνωσαν ταῦτα, ἢ νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὸ κῦρος τοῦ ὀνόματος τοῦ καθηγητοῦ παρ' οὗ ἤκουσαν αὐτά.

Ὁ Πλάτων προφανῶς παρέστησε τὸν Κρίτωνα κατὰ τὴν δευτέραν ἰδέαν. Ὁ Κρίτων γινώσκει ἤδη καὶ πέπεισται ὅτι δὲν ὀφείλομεν νὰ σεβώμεθα πάσας τὰς δόξας τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνον τὰς χρηστὰς τῶν φρονίμων· ὁ Κρίτων γινώσκει ἤδη καὶ πέπεισται ὅτι τὸ εὖ ζῆν εἶνε ταὐτὸν καὶ τὸ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν, καὶ ὅτι ὁ θάνατος εἶνε προτιμότερος τοῦ αἰσχρῶς καὶ ἀδίκως ζῆν· ὁ Κρίτων γινώσκει ἤδη καὶ πέπεισται ὅτι οὔτε ἀνταδικεῖν δεῖ οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα, οὐδ' ἂν ὁτιοῦν πάσχῃ. Ἐν ᾧ λοιπὸν γινώσκει πάντα ταῦτα, παρίσταται παραδόξως, καί πως ἠλιθίως, ὡς ἀγνοῶν ποίαν σχέσιν ἔχουσιν αἱ ἀρχαὶ αὗται πρὸς τὸ προκείμενον! (Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι· οὐ γὰρ ἐννοῶ). Καὶ τοῦτο ἄρα καὶ μόνον διδάσκει αὐτὸν ὁ Σωκράτης, εἰσάγων τοὺς Νόμους παραπονουμένους κατὰ τοῦ μελετωμένου δρασμοῦ καὶ καταδεικνύοντας ὅτι μέλλει νὰ πράξῃ ἔργον ἄδικον μὲν εἰς τὴν πατρίδα, ἀσύμφορον δὲ εἰς ἑαυτὸν καὶ τοὺς οἰκείους. Τοιαύτη ὅμως ἀδυσχέραντος καὶ ἀπροφάσιστος ὁμολογία παρὰ τοῦ Κρίτωνος δογμάτων, ἅτινα ὡς αὐτὸς ὁ Σωκράτης βεβαιοῖ, ὀλίγοις τισὶ καὶ δοκεῖ καὶ δόξει, δέν μοι φαίνεται πάνυ συνᾴδουσα οὔτε πρὸς τὸν ἐν γένει ἀφιλόσοφον χαρακτῆρα τοῦ Κρίτωνος, οὔτε πρὸς τὴν κατέχουσαν αὐτὸν κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ψυχικὴν διάθεσιν, ἥτις τὸν κατέσχεν ἄγρυπνον δι' ὅλης τῆς νυκτὸς καὶ ἤγαγεν ἐν ὄρθρῳ βαθεῖ εἰς τὸ δεσμωτήριον. Ἐμποιεῖ δέ τινα ἄτοπον ἐντύπωσιν τὸ ὅτι, ἐν ᾧ ὁ Κρίτων ἐγίνωσκε πάσας ἐκείνας τὰς ἀρχὰς καὶ ἦτο πεπεισμένος ὅτι καὶ ἀληθεῖς καὶ τηρητέαι ἦσαν ἐν παντὶ καιρῷ ὑπὸ παντὸς ἀνθρώπου, ἔπειτα ἔρχεται προτείνων τῷ Σωκράτει δρασμὸν καὶ ἐπιφέρων τὰ ἐπιχειρήματα ἐκεῖνα. Εὐλογώτερον θὰ ἐφαίνετο ἂν ὁ Κρίτων παρίστατο κατὰ τὴν γ′ ἰδέαν, ἐνιστάμενος καὶ ἀντιτείνων, ὅτι τὰ θεωρητικῶς εὑρισκόμενα ἀληθῆ καὶ ὀρθὰ δὲν ἔχουσι πέρασιν ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ· ὁποῖον ποιεῖ τὸν Καλλικλέα ἐν τῷ Γοργίᾳ, προλέγοντα τῷ Σωκράτει ὅτι τοιοῦτος ὢν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ τοιαῦτα πρεσβεύων κενοῖσιν ἐγκατοικήσει δόμοις, καὶ κατηγόρου τυχὼν πάνυ φαύλου καὶ μοχθηροῦ ἀποθανεῖται, καὶ παραινοῦντα αὐτὸν νὰ ἀφήσῃ ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτα εἴτε ληρήματα εἴτε φλυαρίας. Οὕτω παρισταμένου τοῦ Κρίτωνος, θὰ συνέβαινε περὶ αὐτὸν τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους (Ἠθ. Νικ. Ζ', 5)· «Αἱ μὲν γὰρ ἀρχαὶ τῶν πρακτῶν τὸ οὗ ἕνεκα τὰ πρακτά, τῷ δὲ διεφθαρμένῳ δι' ἡδονὴν ἢ λύπην εὐθὺς οὐ φαίνεται ἡ ἀρχή, οὐδὲ δεῖν τούτου ἕνεκεν οὐδὲ διὰ τοῦθ' αἱρεῖσθαι πάντα καὶ πράττειν· ἔστι γὰρ ἡ κακία φθαρτικὴ ἀρχῆς». Ἀλλ' ὁ Πλάτων δὲν θὰ ἔστεργε νὰ παραστήσῃ τὸν Κρίτωνα ὡς κακὸν ἄνθρωπον, οὐδ' ὡς ἀνάξιον τοῦ Σωκράτους ὁμιλητήν· καὶ τοῦτο προὐξένησε τὴν ἠθογραφικὴν ἀσθένειαν τοῦ διαλόγου.

Καὶ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον ἡ πορεία τοῦ διαλόγου παρουσιάζει τοιούτους ἑλιγμοὺς καὶ παλινδρομίας, αἵτινες μόνον εἰς τὴν πρωτοπειρίαν τοῦ συγγραφέως δύνανται εὐλόγως νὰ ἀποδοθῶσι.

Α'. Ὁ Κρίτων περὶ πολλοῦ ποιεῖται καὶ φοβεῖται τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων (44 b, c. 45 e). Ὁ Σωκράτης ἀναμιμνήσκει αὐτὸν τὸ ἄλλοτε ὡμολογημένον, ὅτι μόνον τὰς τῶν φρονίμων δόξας ὀφείλομεν νὰ σεβώμεθα, τὰς δὲ τῶν πολλῶν νὰ καταφρονῶμεν (46 d, e. 47 a). Ὁ Κρίτων βεβαιοῖ ὅτι ἐμμένει ἐν τῇ γνώμῃ ταύτῃ. Οὕτως ἡ Μείζων τοῦ συλλογισμοῦ ὑπάρχει ὡμολογημένη· «Οὐ χρὴ πάσας τὰς δόξας τιμᾶν, ἀλλὰ μόνον τὰς τῶν φρονίμων, τῶν δὲ τῶν πολλῶν καὶ ἀφρόνων καταφρονεῖν». Ἡ Ἐλάσσων ὑπῆρχε πρόχειρος· «Ἡ δόξα ἣν ὁ Κρίτων περὶ πολλοῦ ποιεῖται, ἐστὶ δόξα τῶν πολλῶν καὶ ἀνοήτων». Δὲν εἶχεν ἄρα ἄλλο τι νὰ πράξῃ, ἢ νὰ προβῇ εὐθὺς εἰς τὸ συμπέρασμα· «Οὐκ ἄρα πάνυ ἡμῖν οὕτω φροντιστέον τί ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἐν τῷ παρόντι» (48 a). Ἀντὶ τούτου παρεμβάλλει παραδείγματα περὶ γυμναστικῆς καὶ περὶ ἄλλων ὁμοίων τῷ τῆς γυμναστικῆς καὶ διὰ τοῦτο παραλειπομένων, καὶ τέλος περὶ δικαίων καὶ ἀδίκων, ἐξ ὧν δι' ἐπαγωγῆς οὐδὲν ἄλλο συνάγεται ἢ αὐτὸ τὸ ἤδη ὡμολογημένον, ὅτι οὐ χρὴ πάσας τὰς δόξας τιμᾶν, ἀλλὰ τὰς τῶν φρονίμων.

Β'. Ἐν σελ. 48 b ἀναφέρει ὡς ὡμολογημένον δόγμα ὅτι «οὐ τὸ ζῆν περὶ πλείστου ποιητέον, ἀλλὰ τὸ εὖ ζῆν· τὸ δὲ εὖ ζῆν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

έστι ταὐτὸν τῷ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν». Αὕτη πάλιν λαμβάνεται ὡς Μείζων πρότασις συλλογισμοῦ· μεθ' ὃ προβαίνει εἰς εὕρεσιν καὶ ὁμολογίαν τῆς Ἐλάσσονος· «Τὸ ἀποδρᾶναί με ἐντεῦθέν ἐστι δίκαιον καὶ καλὸν ἢ οὔ;» Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς ζητήσεως (49 a) παλινδρομῶν, προβάλλει σκέψιν περὶ αὐτοῦ τοῦ ἤδη ὡμολογημένου καὶ ἀποτελοῦντος τὴν Μ. πρότασιν, ἂν δηλ. πρέπει ἢ δὲν πρέπει νὰ ἀνταδικῶμεν καὶ ἀντικακοποιῶμεν κακῶς πάσχοντες (49 a-e), καὶ μετὰ τοῦτο ἀναλαμβάνει πάλιν τὴν ζήτησιν τῆς Ἐλάσσονος (50 μέχρι τοῦ ἐπιλόγου)· καὶ ἐν τῷ ἐπιλόγῳ ἐκφέρει τὸ συμπέρασμα· «Ἆρα οὐ δεῖ ἀποδρᾶναι, ἐπειδὴ τὸ ἀποδρᾶναι ἐφάνη καὶ ἄδικον καὶ αἰσχρὸν ὄν».

Γ'. Τὸν προσεκτικὸν καὶ ὀξέως αἰσθανόμενον ἀναγνώστην δὲν θὰ διαλάθῃ κατὰ τὰς μεταβάσεις ἀπὸ λόγου εἰς λόγον δυσχέρειά τις καὶ ἀδεξιότης περὶ τὴν διάρθρωσιν τοῦ ἑπομένου μετὰ τοῦ προηγουμένου, οἷον ἐν σελ. 48 b· «Ἀλλ' ὦ θαυμάσιε, οὗτός τε ὁ λόγος ὃν διεληλύθαμεν, ἔμοιγε δοκεῖ ὅμοιος εἶναι καὶ πρότερον, καὶ τόνδε αὖ σκόπει κ.τ.λ.».

Δ'. Τὸ μέγιστον μέρος τοῦ διαλόγου εἶνε μονόλογος, ὡς ἠθικὸν κήρυγμα γινόμενον παρὰ ἱερέως πρὸς τὸ ποίμνιόν του ἢ παρὰ διδασκάλου πρὸς τοὺς μαθητάς του. Καὶ ὅπου δὲ ἐρωτᾷ, διασκευάζει οὕτω τὴν ἐρώτησιν, ὥστε νὰ περιέχῃ ἤδη ἐκπεφρασμένην τὴν γνώμην τοῦ ἐρωτῶντος, καὶ νὰ προσημαίνῃ τῷ ἀποκρινομένῳ, ποία πρέπει νὰ εἶνε ἡ ἀπόκρισίς του (1). Οὕτω δὲ ἐνέχεται εἰς τὸ αὐτὸ ἔγκλημα, ὅπερ ἐν τῷ Γοργίᾳ πλεονάκις ἐγκαλεῖ τῷ Πώλῳ· οἷον (28 b) «Ἐρώτημα τοῦτο ἐρωτᾷς ἢ λόγου τινὸς ἀρχὴν λέγεις;» καὶ ὀλίγον κατωτέρω (28 c) «Νὴ τὸν κύνα, ἀμφιγνοῶ μέντοι, ὦ Πῶλε, ἐφ' ἑκάστου ὧν λέγεις, πότερον αὐτὸς ταῦτα λέγεις καὶ γνώμην σαυτοῦ ἀποφαίνει, ἢ ἐμὲ ἐρωτᾷς». Παρὰ πᾶσαν σχεδὸν ἐρώτησιν τοῦ Σωκράτους θὰ εἶχεν ὁ Κρίτων νὰ φέρῃ αὐτῷ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πρὸς τὸν Πῶλον ἔνστασιν, ἂν δὲν ἦτο ὁ Κρίτων, ἢ μᾶλλον ἂν δὲν ἐποίει ὁ Πλάτων τοιοῦτον τὸν Κρίτωνα. Πολλαχοῦ μὲν ἐν τοῖς διαλόγοις

(1) Ἐπίσκεψαι τάδε Σ. 46 d «ἢ πρὶν μὲν ἐμὲ δεῖν ἀποθνήσκειν κ.τ.λ.», Σ. 47 d «ὃν δεῖ καὶ αἰσχύνεσθαι κ.τ.λ.», Σ. 49 a «ἢ πᾶσαι ἡμῖν ἐκεῖναι αἱ πρόσθεν ὁμολογίαι κ.τ.λ.», Σελ. 49 e «ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ πάλαι κ.τ.λ.».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐλέγχεται ὁ Πλάτων παριστῶν τὰ διαλεγόμενα πρόσωπα, ἀπιθάνως, λέγοντα, ἢ καταφάσκοντα ἢ ἀποφάσκοντα τοιαῦτα, ὁποῖα αὐτὰ τὰ ἱστορικὰ πρόσωπα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἴπωσιν. Ἀλλὰ πολλάκις τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶνε ὑπερβολὴ ἐν συνειδήσει γινομένη ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐπὶ τὸ ἀστειότερον, καὶ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἠθογραφικὴ ἀνικανότης αὐτοῦ· οἷον ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ ἐμβάλλει εἰς τὸ στόμα τοῦ Προδίκου, πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς τάσεως αὐτοῦ εἰς τὸ διαστέλλειν τὰ συνώνυμα, τοιαύτας ὑπερβολάς, ὥςτε καθιστᾷ αὐτὸν καταγέλαστον, ὁποῖος δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπῆρξεν ὁ ἱστορικὸς Πρόδικος (1). Καὶ ἐν τῷ Γοργίᾳ δὲ ἐν συνειδήσει καθιστᾷ αὐτὸν τὸν Γοργίαν πέρα τοῦ πιθανοῦ καταγέλαστον, ὅπου ποιεῖ αὐτὸν ἐγκωμιάζοντα τὴν τέχνην του, καὶ ὡς παράδειγμα τῆς ὑψίστης σπουδαιότητός της φέροντα τὸ ὅτι ἔπεισε δι' αὐτῆς ἀσθενῆ τινα νὰ λάβῃ τὰ φάρμακα. Ἐν τοῖς τοιούτοις ἀναγνωρίζει εὐκόλως ὁ ἀναγνώστης τὸν σατυρικὸν Πλάτωνα, τὸν θαυμαστὴν καὶ μιμητὴν τοῦ Ἀριστοφάνους. Ἀλλ' ἐν τῷ Κρίτωνι καὶ πολλαχοῦ ἐν τῷ μετ' αὐτὸν γραφέντι Γοργίᾳ πολλὰ τοιαῦτα ἐγὼ τοὐλάχιστον αἰσθάνομαι ὡς σπαδονισμοὺς προερχομένους ἐκ τῆς νεανικῆς ἀπειρίας τοῦ Πλάτωνος.

Τὰς ἀτελείας ταύτας τοῦ Κρίτωνος διεῖδεν ὁ Σχλεϊερμάχερος διὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν ὀξυδερκείας. Ἀλλ' ἠπατημένος ὢν τὴν μοιραίαν ἐκείνην ἀπάτην ὅτι πρωτότοκον ἔργον τῆς διανοίας τοῦ Πλάτωνος ἦτο τὸ ἐκ τῶν ὡριμωτάτων του, ὁ Φαῖδρος, καὶ ὅτι πρὸ τοῦ Κρίτωνος συνέγραψε πολλὰ καὶ ἄλλα, ἐν οἷς καὶ τὸν Πρωταγόραν, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποδώσῃ τὰς ἐν τῷ Κρίτωνι ἀτελείας εἰς ἀτέλειαν αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως· ἐπενόησε λοιπὸν ὅτι ὁ Πλάτων ἠθέλησε νὰ καταγράψῃ ὡς οἷόν τε πιστῶς αὐτὸν τὸν πραγματικὸν διάλογον Σωκράτους καὶ Κρίτωνος, καὶ συμπαρέλαβεν ἐν αὐτῷ τὰς ἀτελείας τοῦ προφορικοῦ διαλόγου. Κατὰ τῆς γνώμης ταύτης εἶπον ἔμπροσθεν τὰ δέοντα.

Ὁμοίως διεῖδε τὰς ἀτελείας τοῦ ἔργου ὁ Ἄστιος. Ἀλλ' ἐκεῖνος φανταζόμενος τὸν Πλάτωνα, ὡς τὴν Ἀθηνᾶν προελθοῦσαν παντέλειον ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διός, οὕτω καὶ αὐτὸν μόνον ἀριστουργήματα καὶ καλλιουργήματα ἱκανὸν νὰ συγγράφῃ, ἀποκη-

(1) Ἔπιθι Πρωταγ. 337 a, b, c.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ρύττει τὸ σύγγραμμα μετὰ παμπόλλων ἄλλων, ὡς μὴ γνήσιον ἔργον τοῦ Πλάτωνος. Τοὐναντίον ὁ Στείγχαρτος καὶ ὁ Σχάντιος κρίνουσιν αὐτὸ κατὰ πάντα ἄμωμον καὶ ἄξιον νὰ παραβληθῇ πρὸς τοὺς τελειοτάτους διαλόγους τοῦ Πλάτωνος!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ϛ'.

Περὶ τοῦ χρόνου τῆς συγγραφῆς τοῦ Κρίτωνος.

Ἡ συγγένεια τῶν νοημάτων, ἡ ὁμοιότης τῆς λέξεως, ἡ βραχύτης τοῦ συγγράμματος καὶ ἡ διαφαινομένη ἐν τῷ συγγράφειν πρωτοπλοΐα τοῦ συγγραφέως, πάντα ταῦτα πείθουσιν ἡμᾶς ὅτι ὁ Κρίτων ἐγράφη εὐθὺς μετὰ τὴν Ἀπολογίαν καὶ ὀλίγον χρόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους, ἐν ᾧ ἔτι διέτριβεν ὁ Πλάτων ἐν Μεγάροις. Ὅτι ὁ Κρίτων ἐπακολουθεῖ τῇ Ἀπολογίᾳ, αὕτη εἶνε ἡ γνώμη μονονοὺ πάντων τῶν περὶ τὸν Πλάτωνα πραγματευθέντων, πάντων ὅσοι δὲν ἀπηρνήθησαν τὸ κριτήριον τῆς διανοίας των, ἵνα συμβουλεύωνται οἰωνούς.

Ὁ Σχάντιος, ἀφ' οὗ πρῶτον μᾶς ἀπέδειξεν ὅτι ὁ Κρίτων ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, ἔτι ζῶντος (1), ἔπειτα ὁδηγούμενος ὑπὸ τῆς χρήσεως τοῦ ὡς ἀληθῶς, εὑρίσκει ὅτι ἐγράφη κατὰ τὰ νεανικὰ ἔτη τοῦ Πλάτωνος. Μετὰ τὴν εὕρεσιν ταύτην, ζητεῖται, λέγει, ἂν ἐγράφη πρὸ ἢ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σω-

(1) Schanz, Kriton Einleit. S. 14· «Für die Bestimmung der Abfassungszeit der Dialogs stellf sich zunächst die Thatsache ein, dass der Dialog nach der Apologie und *vor dem wahrcheinlich in das Jahr 392 oder 351 fallenden Aristotelischen Dialog Eudemos verfasst ist*». Ὡς γνωστὸν ὁ Πλ. ἀπέθανε τῷ 347 π.Χ. δηλ. 4 ἢ 5 ἔτη μετὰ τὴν κατὰ Σχάντιον πιθανῶς συγγραφὴν τοῦ Εὐδήμου ὑπ' Ἀριστοτέλους. Ἀντὶ λοιπὸν νὰ ληφθῇ ὡς βέβαιον ὅριον ante quam τῆς συγγραφῆς τοῦ Κρίτ. τὸ πιθανὸν μόνον ἔτος 351, δὲν θὰ ἦτο εὐλογοφανέστερον νὰ ἐλαμβάνετο τὸ μικρὸν ἀφιστάμενον βέβαιον δὲ ἔτος τοῦ θανάτου, τὸ 347;

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

κράτους· «es kann gefragt werden, ob derselbe vor dem Tode des Sokrates oder nach *demselben abgefasst ist*»· καὶ μετὰ ἐμβριθῆ σκέψιν ἀποφαίνεται ὅτι ἐγράφη μετὰ τὸν θάνατον, «διότι ὁ πάρεργος σκοπὸς τοῦ διαλόγου, νὰ ἐγκωμιάσῃ τὸν Σωκράτην, τότε μόνον πληροῦται τελείως, ὅταν ὁ Σωκράτης ἐπισφραγίσῃ τὸν λόγον του καὶ δι' ἔργου, διὰ τοῦ θανάτου του».

Δὲν ἀνέγνωσα οὐδαμοῦ ὅτι καὶ ἄλλος τις τῶν περὶ τὸν Πλάτωνα πραγματευθέντων προέβαλε ζήτημα, ἂν ὁ Κρίτων ἐγράφη πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους· ὥςτε ὅλη ἡ τιμὴ τῆς ἐπινοίας ταύτης ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν Σχάντιον.

Ἂν ὑφίστατο τοιοῦτον ζήτημα, θὰ προέκυπτεν ἐκ τούτου νέον ζήτημα, πότε νὰ ἐγράφη πρὸ τοῦ θανάτου; ἆρά γε κατὰ τὰς δύο ἡμέρας τὰς μεταξὺ τῆς ὑποτιθεμένης συνεντεύξεως τοῦ Κρίτωνος καὶ τοῦ Σωκράτους, ἢ πρότερον ἔτι, κατὰ τὸν τριακονθήμερον χρόνον τὸν ἀπὸ τῆς καταδίκης μέχρι τοῦ θανάτου; Κατὰ τὰς δύο ἡμέρας δὲν ἠδύνατο νὰ γράψῃ ὁ Πλάτων ἕνα ὁλόκληρον διάλογον, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ, ὡς γνωστόν, διημέρευε παρὰ τῷ Σωκράτει, ἢ ἴσως καὶ ἠσθένει ἔκτοτε. Λείπεται λοιπὸν ὁ χρόνος ὁ πρὸ τῆς συνεντεύξεως. Ἀλλὰ δύναται ἄνθρωπος ἐχέφρων νὰ διανοηθῇ ὅτι ὁ Πλάτων, πρὶν ἔτι γείνῃ πρότασις φυγῆς εἰς τὸν Σωκράτην καὶ πρὶν ἔτι μάθῃ ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν ἔστερξε νὰ φύγῃ, (διότι ἦτο ἐνδεχόμενον καὶ νὰ ἔστεργε! τοὐλάχιστον ὡς ἐνδεχόμενον ἐθεώρουν αὐτὸ οἱ φίλοι του καὶ ἐν αὐτοῖς πιθανῶς καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων), νὰ πλάσῃ καὶ νὰ δημοσιεύσῃ τὸν Κρίτωνα; Καὶ πρὸς ποῖον ἆρά γε σκοπόν; ἢ διὰ νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῶν Ἕνδεκα εἰς τὰ τεκταινόμενα; Οὐδεὶς βέβαια ἐχέφρων δύναται νὰ διανοηθῇ τοιοῦτόν τι· οὐδ' αὐτὸς ὁ Σχάντιος τὸ διενοήθη, ἀφοῦ ἀνωτέρω γράφει ὅτι ὁ Αἰσχίνης ἦτο ὁ προσελθὼν εἰς τὸ δεσμωτήριον καὶ προτείνας τῷ Σωκράτει φυγήν, ὁ δὲ Πλάτων, διὰ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν λόγον, ὑποκατέστησε τὸ πρόσωπον τοῦ Κρίτωνος ὑπὸ τὸ τοῦ Αἰσχίνου. Διὰ τούτων ὁ Σχάντιος ἀνομολογεῖ ὅτι ὁ Κρίτων ἐγράφη μετὰ τὴν συνέντευξιν, διότι πρὸ τοῦ ἱστορικοῦ τούτου γεγονότος γράφων, πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποκαταστήσῃ ἄλλο πρόσωπον ὑπ' ἄλλο, ὧν οὐδέτερον εἶχεν ἀκόμη προτείνει τὴν φυγήν; Ὥςτε αὐτὸς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀποδεικνύει ἀδύνατον τὴν πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους συγγραφὴν τοῦ Κρίτωνος.

Ἀλλὰ διατί προβάλλει εἰς τοὺς ἀναγνώστας του ὁ Σχάντιος ζητήματα, ἅτινα οὐδεὶς ποτε, οὐδ' αὐτὸς οὗτος, ἐζήτησε; Δῆλον ὅτι ἵνα καταπλήττῃ τοὺς ἀναγνώστας του διὰ τῆς καινολογίας «λέγων τοιαῦτα ἃ οὐδεὶς ἂν φήσειεν ἀνθρώπων» (Πλ. Γοργ. 473 e).

Ὁ Σχάντιος δοξάζει ὅτι ὁ Κρίτων, ὡς καὶ ἡ Ἀπολογία, ἐγράφη πολὺν χρόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους, καὶ ὅτι ὁ Γοργίας ἐγράφη πολὺ πρότερον αὐτῶν. Συμπεραίνει δὲ τοῦτο ἐκ δύο ἐννοημάτων· Α΄) ἐκ τοῦ ὅτι, ἐν μὲν τῷ Γοργίᾳ ὁ τόνος εἶνε σφοδρὸς καὶ δριμύς, προδίδων τὴν ζέουσαν ἀγανάκτησιν τοῦ Πλάτωνος· ἐν δὲ τῷ Κρίτωνι ἤρεμος καὶ γαλήνιος, μαρτυρῶν ὅτι παρῆλθε τὸ πένθος καὶ ὁ βρασμὸς ἄρα τοῦ Πλάτωνος. Β΄) ἐκ τοῦ ὅτι, ἐν μὲν τῷ Γοργίᾳ ψέγει δριμέως τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας τῶν Ἀθηνῶν, ἐν δὲ τῷ Κρίτωνι συνιστᾷ ὡς καθῆκον παντὸς πολίτου νὰ ὑποτάσσηται εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος. Ταῦτα συμπεραίνων ὁ Σχάντιος ὁρμᾶται προδήλως ἀπὸ τῶν ἑξῆς Μειζόνων προτάσεων τῶν συλλογισμῶν του· α΄) ὅτι ὁ Πλάτων, ἐνόσῳ τὸ τραγικὸν τέλος τοῦ Σωκράτους ἦτο πρόσφατον, ἔπρεπεν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ πᾶν ὅ,τι ἔλεγεν ἢ ἔγραφε, νὰ ἐκφέρῃ μετὰ τόνου σχετλιαστικοῦ, μετὰ δριμύτητος καὶ πικρίας! Ὁ Σχάντιος δὲν ἐνεθυμήθη ἐν ποίῳ καιρῷ ὑποτίθεται γινόμενος ὁ διάλογος, καὶ ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν διελέγετο πρὸς Πῶλον καὶ Καλλικλέα, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἁπλοῦν καὶ ἄκακον ὁμήλικά του καὶ συνδημότην του Κρίτωνα. Ποῖον ἄλλον τόνον ἠδύνατο νὰ τῷ δώσῃ ὁ Πλάτων χωρὶς νὰ τὸν παραμορφώσῃ καὶ καταστήσῃ ἀγνώριστον; Διὰ τοῦ στόματος ὅμως τοῦ Κρίτωνος, νομίζω, ἱκανῶς ἐξεδήλωσεν ὁ Πλάτων καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀγανάκτησιν· β΄) ὅτι δριμὺς ψόγος τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ σύστασις ὑπακοῆς εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος, εἶνε κατὰ τὸν Σχάντιον, δύο φρονήματα ἀσυμβίβαστα, καὶ εἶνε ἄρα ἀδύνατον ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ νὰ ἐφρόνει ἀμφότερα! (1)

(1) Παραθέτω αὐτολεξεὶ τὴν ἀξιοσημείωτον ταύτην ῥῆσιν τοῦ Σχαντίου· «Wie der unmittelbar nach dem Tode des Socrates geschriebene Gor-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Μὰ τὸν κύνα, ἀμφιγνοῶ ἑκάστοτε ἂν ὁ Σχάντιος σπουδάζων ἢ παίζων σχολάζει περὶ τὸν Πλάτωνα. Ἀλλ' ὦ 'γαθέ, ἐν τῷ αὐτῷ Γοργίᾳ, ἐν ᾧ κακηγορεῖ δριμέως τοὺς πολιτικοὺς τῶν Ἀθηνῶν, ἀποδεικνύει, ἐλέγχων τὸν Καλλικλέα, ὅτι φύσις καὶ νόμος πόλεως δὲν εἶνε ἐναντία (483-484, 488 e, 489), καὶ ὅτι συμφέρει τῷ ἀδικήσαντι νὰ προσέλθῃ πρὸς τοὺς δικαστάς, καὶ νὰ κατηγορῇ ἑαυτοῦ, ἵνα κολασθεὶς ἀπαλλαγῇ τοῦ μεγίστου κακοῦ, τῆς ἀδικίας «ἐὰν μέν γε πληγῶν ἄξια ἠδικηκὼς ᾖ, τύπτειν παρέχοντα, ἐὰν δὲ δεσμοῦ, δεῖν, ἐὰν δὲ ζημίας, ἀποτίνοντα, ἐὰν δὲ φυγῆς, φεύγοντα, ἐὰν δὲ θανάτου, ἀποθνήσκοντα». Ταῦτα δὲν διδάσκουσιν ὅτι τὸ καθῆκον παντὸς πολίτου εἶνε νὰ ὑποτάσσηται εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος;

Τιθεμένου τοῦ Κρίτωνος κατὰ χρόνον ἐγγὺς τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους, ἐγεννήθη τὸ ζήτημα πῶς δὲν ἐφοβήθη ὁ Πλάτων μὴ ἐκθέσῃ τὸν Κρίτωνα εἰς ποινικὸν διωγμὸν διὰ ταύτην τὴν ἀπόπειράν του νὰ ἐκκλέψῃ τὸν Σωκράτην ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου. Ὁ Σχλεϊερμάχερος παρετήρησεν ὅτι ὁ Πλάτων οὐδένα ἄλλον Ἀθηναῖον ὀνομάζει, ἀλλὰ ξένους συμπράκτορας· τοῦτο δὲ ἑρμηνεύει ὡς εὐλάβειαν τοῦ Πλάτωνος, μὴ ἐκθέσῃ ζῶντα πρόσωπα εἰς τοιοῦτον διωγμόν, καὶ εἰκάζει ὅτι ὁ γέρων Κρίτων θὰ εἶχεν ἀποθάνει ὅτε ὁ Πλάτων ἐδημοσίευσε τὸν διάλογον. Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Σχλεϊερμαχέρου ἐπαναλαμβάνεται ἔκτοτε ὑπὸ πάντων τῶν περὶ τὸν Πλάτωνα πραγματευομένων ὡς ἄρθρον πίστεως.

Ἐγὼ νομίζω ὅτι δὲν λύεται τὸ ζήτημα διὰ τῆς ὑποθέσεως τοῦ θανάτου τοῦ Κρίτωνος· διότι εἰς τὸν αὐτὸν ἢ καὶ μείζονα κίνδυνον θὰ ἐξετίθετο αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς τοῦ διαλόγου· θὰ ἐξέθετε δὲ πάντως καὶ τὸν φύλακα τοῦ δεσμωτηρίου, ὅστις εὐεργετηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κρίτωνος ἤνοιξεν αὐτῷ ἐν ὄρθρῳ βαθεῖ, ἐν ᾧ κατὰ τὸν κανονισμὸν «ἀνεῴγετο οὐ πρῴ» (Φαίδ. 59 d), καὶ ἄνευ τῆς συνενοχῆς αὐτοῦ ἦτο προφανῶς ἀδύνατος ἡ φυγὴ

gias zeigt, erfüllte das tragische Ereigniss, der Tod seines Lehrers, Plato mit der grössten Erbitterung gegen die athenischen Staatsmänner. *Es ist unmöglich,* dass Plato zu derselben Zeit einen Dialog verfasste, welcher die Unterwerfung unter die Gesetze als ein Gebot der Pflicht darthut».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τοῦ Σωκράτους. Τὸ ζήτημα λύεται, ἂν ἀπαλλαχθῶμεν τῆς πλάνης, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν μετενόησαν τάχιστα διὰ τὸ διαπραχθὲν ἀνοσιούργημα. Εἶπον καὶ ἐν τῇ καθολικῇ εἰσαγωγῇ ὅτι, ἀφοῦ ἡ καταδίκη τοῦ Σωκράτους ἐγένετο δι' ὀλίγων ψήφων καὶ ὀφείλεται πρὸ πάντων εἰς τὴν δυσμενῆ ἐντύπωσιν, ἣν ἐνεποίησεν εἰς τοὺς παρόντας δικαστὰς τὸ ἀδάμαστον φρόνημα καὶ ἡ μεγαληγορία του, δικαιούμεθα ἀσφαλῶς νὰ εἰκάσωμεν ὅτι καὶ κατ' αὐτὴν τὴν καταδίκην του ἡ μείζων μερὶς τῆς πόλεως διέκειτο εὐμενῶς ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ θὰ κατεπλάγη μαθοῦσα τὸ ἀπαίσιον γεγονός· μετὰ δὲ τὸν θάνατόν του, ἀφ' οὗ μάλιστα διεδόθη εἰς τὴν πόλιν ἡ κατ' αὐτὸν μεγαλοψυχία καὶ ἀνεξικακία τοῦ ἀνδρός, θὰ ἐσχηματίσθη τάχιστα ἰσχυρὸν ρεῦμα ὑπὲρ αὐτοῦ· «τὸ γὰρ μὴ ἐμποδὼν ἀνανταγωνίστῳ εὐνοίᾳ τετίμηται.» (Θουκ. Β', 45).

Ὁ Πλάτων γράψας τὸν Κρίτωνα ἐν Μεγάροις, θὰ διέδωκεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἐκεῖ ἑταίρους πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ ἀντιγραφήν. Ὅτε δέ, μεταπεσούσης τῆς κοινῆς γνώμης, ἀπεφάσισε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰς Ἀθήνας, τότε θὰ ἠδύνατο νὰ διαδώσῃ καὶ τὸν Κρίτωνά του ἀφόβως, ζῶντος καὶ ἀναγνόντος καὶ σεμνυνομένου τοῦ ἀγαθοῦ γέροντος, οὗ φέρει τὸ ὄνομα (1).

---

(1) Ἂν ὀρθῶς ὑποτοπάζω, τὰ ἐν σελ. 48 c «μὴ ὡς ἀληθῶς ταῦτα, ὦ Κρίτων, σκέμματα ᾖ τῶν ῥᾳδίως ἀποκτιννύντων καὶ ἀναβιωσκομένων γ' ἄν, εἰ οἷοί τ' ἦσαν, οὐδενὶ ξὺν νῷ, τούτων τῶν πολλῶν» εἶνε ὑπαινιγμὸς εἰς τὴν τότε παλιρροοῦσαν κοινὴν γνώμην τοῦ πλήθους, σχετλιάζοντος τὸ κακουργηθέν, ποθοῦντος τὸν Σωκράτη, ἐπιρρίπτοντος τὴν αἰτίαν ἐπί τινα πρόσωπα, μεμφομένου δὲ λίαν πιθανῶς καὶ τὸν Κρίτωνα, ὅτι δὲν ἔπραξε πᾶν ὅ τι ἠδύνατο, ἵνα ἀποτρέψῃ τὸ κακόν, εἰς ὅπερ πάλιν αἰνίττονται τὰ ὑπὸ Κρίτωνος ἐν σελ. 45 c, d, e λεγόμενα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

Κ Ρ Ι Τ Ω Ν

[ἢ περὶ πρακτέου, ἠθικός.] (p. 43)

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΚΡΙΤΩΝ

Α'. ΣΩ. Τί τηνικάδε ἀφῖξαι, ὦ Κρίτων; ἢ οὐ πρῲ ἔτι A
ἐστίν;

ΚΡ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Πηνίκα μάλιστα;

ΚΡ. Ὄρθρος βαθύς.

ΣΩ. Θαυμάζω, ὅπως ἠθέλησέ σοι ὁ τοῦ δεσμωτηρίου φύλαξ ὑπακοῦσαι.

ΚΡ. Ξυνήθης ἤδη μοί ἐστιν, ὦ Σώκρατες, διὰ τὸ πολ-

1 *τηνικάδε* = ἐν τῇδε, ἢ ἐν τοιᾷδε, ἐν ὧδε πρωϊνῇ ὥρᾳ. Τα πηνίκα, τηνικαῦτα, ἡνίκα, ἐπὶ ὥρας καὶ καιροῦ Ἔπιθι πρκ6λ.

ἢ οὐ πρῲ ἔτι ἐστίν; Ἡ 6' αὕτη ἀπὸ τοῦ ἢ ἐρώτησις ἐπιφέρεται δι' ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ὀρθότητος τοῦ *τηνικάδε*. Ὁμοίως καὶ ἡμεῖς· «Πῶς ἦλθες τόσον νύχτα; ἢ δὲν εἶνε νύχτα πλέον;» ἢ «Τί θέλεις, Πέτρε; ἢ δὲν εἶσαι ὁ Πέτρος;»

4 *Πηνίκα μάλιστα;* = τὸ ἡμέτερον «Τί ὥρα ἐπάνω κάτω;»

5 *Ὄρθρος βαθύς.* Ὅλος ὁ μετὰ τὸ μεσονύκτιον μέχρι τῆς αὐγῆς χρόνος ἐκαλεῖτο ὄρθρος. Διὰ τοῦ *βαθὺς* δηλοῦται τὸ ἔτι σκοτεινὸν τοῦ ὄρθρου. Οἱ ἀρχαῖοι ὥριζον τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας ἀπὸ φυσικῶν κατ' αὐτὴν φαινομένων ἢ καὶ ἀνθρωπίνων ἕξεων σταθερῶν· οἷον ὄρθρος βαθύς, ὄρθρος, ἕως ἢ ἕωθεν, ἡλίου ἀνατέλλοντος ἢ ἀνίσχοντος, περὶ πλήθουσαν ἀγοράν, μεσούσης τῆς ἡμέρας ἢ ἐν μεσημβρίᾳ, περὶ δείλην, περὶ δείλην ὀψίαν, ἡλίου δυομένου (ἢ δύνοντος), βουλυτόνδε, ἑσπέρας ἢ πρὸς ἑσπέραν, νυκτός, πόρρω τῶν νυκτῶν, ἀμφὶ μέσας νύκτας. Μετὰ τὴν ἐπινόησιν ἡλιακοῦ ὡρολογίου διῃρεῖτο τὸ νυχθήμερον εἰς ιβ' ὥρας ἡμέρας, καὶ ιβ' νυκτός. Πρῶτος ὁ ἀστρονόμος Ἵππαρχος περὶ τὸ 140 π. Χ. εἰσήγαγε τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἡμερησίου χρόνου καθ' ὥρας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λάκις δεῦρο φοιτᾶν, καί τι καὶ εὐεργέτηται ὑπ' ἐμοῦ.

ΣΩ. Ἄρτι δὲ ἥκεις ἢ πάλαι;

ΚΡ. Ἐπιεικῶς πάλαι.

B ΣΩ. Εἶτα πῶς οὐκ εὐθὺς ἐπήγειράς με, ἀλλὰ σιγῇ παρακάθησαι;

ΚΡ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐδ' ἂν αὐτὸς ἤθελον ἐν τοσαύτῃ τε ἀγρυπνίᾳ καὶ λύπῃ εἶναι· ἀλλὰ καὶ σοῦ πάλαι θαυμάζω αἰσθανόμενος, ὡς ἡδέως καθεύδεις· καὶ ἐπίτηδές σε οὐκ ἤγειρον, ἵνα ὡς ἥδιστα διάγοις· καὶ πολλάκις μὲν δή σε καὶ πρότερον ἐν παντὶ τῷ βίῳ εὐδαιμόνισα τοῦ τρόπου, πολὺ δὲ μάλιστα ἐν τῇ νυνὶ παρεστώσῃ ξυμφορᾷ, ὡς ῥᾳδίως αὐτὴν καὶ πράως φέρεις.

ΣΩ. Καὶ γὰρ ἄν, ὦ Κρίτων, πλημμελὲς εἴη ἀγανα-
C κτεῖν τηλικοῦτον ὄντα, εἰ δεῖ ἤδη τελευτᾶν.

3 *ἐπιεικῶς πάλαι.* Τὸ *ἐπιεικῶς* ἐπιτατ. τοῦ *πάλαι*. Ἡμεῖς θὰ ἐλέγομεν «Εἶνε χάμποση ὥρα ἀφ' ὅτου».

4 *Εἶτα πῶς;* Τὸ *εἶτα* καὶ ἔπειτα ἐν ἐρωτήσει ἢ καὶ ἄνευ, ἐκφραστικὰ ἀπορίας διὰ τὸ ἀσυμβίβαστον δύο πράξεων. Μέν. 79 a «Εἶτα, ὦ Μένων, παίζεις πρός με;» Ἀπολ. 20 c «οὐ γὰρ δήπου σοῦ γε οὐδὲν τῶν ἄλλων περιττότερον πραγματευομένου, ἔπειτα τοσαύτη φήμη τε καὶ λόγος γέγονεν». Ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὰ ἀσυμβίβαστα ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ Σωκράτους εἶνε τὸ πάλαι ἐλθεῖν καὶ τὸ μὴ εὐθὺς ἐπεγεῖραι.

6 *οὐδ' ἂν αὐτὸς* = ἐγὼ αὐτός. Τὸ *αὐτὸς* ἐπὶ ἀντιθέσεων λαμβάνει τὴν θέσιν τῶν προσωπ. ἀντων. τὸ δὲ πρόσωπον δηλοῦται ὑπὸ τῆς καταλήξεως τοῦ ῥήματος. Φαίδων (ἐν ἀρχῇ) «Αὐτός, ὦ Φαίδων, παρεγένου Σωκράτει;»

Οὐ μὰ τὸν Δία — διάγοις. Ὅρα παρεκβολάς!

8 *ὡς ἡδέως καθεύδεις.* Εἰδικὸς λόγος· «θαυμάζω αἰσθανόμενος ὅτι ἡδέως καθεύδεις». Ὅρ. πρκβλ.

10 *εὐδαιμόνισα τοῦ τρόπου.* Εὐδαιμονίζω ἢ μακαρίζω = κρίνω ἢ λέγω τινὰ εὐδαίμονα ἢ μακάριον. Ἡ γεν. *τοῦ τρόπου* τὸ αἴτιον.

12 *ξυμφορᾷ.* Εἶνε κυρίως μέση λέξις σημαίνουσα συρροήν, σύμπτωσιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ πολλῶν, ἀγαθῶν ὁμοίως καὶ κακῶν. Οὕτω λέγεται *συμφοραὶ ἐσθλαί, εὐδαίμονες, ἀγαθαὶ* κ.τ.τ. Θουκ. Α', 140 «πρὸς τὰς ξυμφορὰς καὶ τὰς γνώμας τρέπεσθαι». Ἀλλ' ἐπειδὴ σπανίως ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ συμβαίνει συμφορὰ ἀγαθῶν, συχνότατα δὲ κακῶν, διὰ τοῦτο ἐπεκράτησεν ἡ λέξις συμφορὰ καὶ ἄνευ τοῦ *κακῶν* νὰ σημαίνῃ ὅ,τι καὶ παρ' ἡμῖν τὴν σήμερον.

ὡς ῥᾳδίως κ.τ.λ. Ἡ πρότασις εἶνε ἐπεξηγηματικὴ τῆς γενικῆς *τοῦ τρόπου*· τὸ ὡς = ὅτι.

13 *πλημμελὲς* = παρὰ μέλος, παράχορδον· τὸ ἐναντ. ἐμμελές. Νόμ. 816 a· «ὁ μὲν οὖν ἐμμελῶς ἡμῶν, ὁ δὲ πλημμελῶς ἐν τούτοις πᾶσι κινεῖται». Κριτί. 106 b «τὸν πλημμελοῦντα ἐμμελῆ ποιεῖν».

πλημμελὲς ἂν εἴη ἀγανακτεῖν. Νόει ὑποθετ. πρότασιν τοῦ *πλημμελὲς ἂν εἴη*, τὸ *εἰ ἀγανακτοίην*· τούτου δὲ πάλιν ὑποθ. πρότ. τὸ *εἰ δεῖ ἤδη τελευτᾶν*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΡ. Καὶ ἄλλοι, ὦ Σώκρατες, τηλικοῦτοι ἐν τοιαύταις ξυμφοραῖς ἁλίσκονται, ἀλλ' οὐδὲν αὐτοὺς ἐπιλύεται ἡ ἡλικία τὸ μὴ οὐχὶ ἀγανακτεῖν τῇ παρούσῃ τύχῃ.

ΣΩ. Ἔστι ταῦτα· ἀλλὰ τί δὴ οὕτω πρῴ ἀφῖξαι;

ΚΡ. Ἀγγελίαν, ὦ Σώκρατες, φέρων χαλεπήν, οὐ σοί, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, ἀλλ' ἐμοὶ καὶ τοῖς σοῖς ἐπιτηδείοις πᾶσι καὶ χαλεπὴν καὶ βαρεῖαν, ἣν ἐγώ, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, ἐν τοῖς βαρύτατ' ἂν ἐνέγκαιμι.

ΣΩ. Τίνα ταύτην; ἢ τὸ πλοῖον ἀφῖκται ἐκ Δήλου, οὗ δεῖ ἀφικομένου τεθνάναι με; D

ΚΡ. Οὔτοι δὴ ἀφῖκται, ἀλλὰ δοκεῖ μέν μοι ἥξειν τήμερον ἐξ ὧν ἀπαγγέλλουσιν ἥκοντές τινες ἀπὸ Σουνίου καὶ

2 *ἀλλ' οὐδὲν — τὸ μὴ οὐχὶ ἀγανακτεῖν.* *Τὸ μὴ οὐχὶ* δὲν εἶνε αἰτιατ. συντακτικὴ τοῦ ῥήματος — τὸ ἐπιλύεται δὲν δύναται νὰ δεχθῇ δύο αἰτιατικὰς — ἀλλ' εἶνε συμπέρασμα τοῦ ἐπιλύεται. Πολιτ. 354 b «οὐκ ἀπεσχόμην τὸ μὴ οὐκ ἐπὶ τοῦτο ἐλθεῖν». Αἰσχ. Προμ. 243 «ἐξελυσάμην βροτοὺς τὸ μὴ διαρραισθέντας εἰς Ἅδου μολεῖν». Εὐριπ. Ἱππόλ. 48 «τὸ τῆσδ' οὐ προτιμήσω κακόν, τὸ μὴ οὐ παρασχεῖν τοὺς ἐμοὺς ἐχθροὺς ἐμοὶ δίκην τοσαύτην».

Τὸ νόημα εἶνε τοιόνδε· τοῦ μὲν Σωκράτους, ὅτι ἡ μὲν νεότης εὐλόγως δεσμεύει τοὺς ἀνθρώπους ἐν τῇ ζωῇ, τὸ δὲ γῆρας πρέπει νὰ ἐπιλύῃ αὐτούς· τὸ ἐναντίον τούτου θὰ ἦτο πλημμελές. Πρὸς ταῦτα ὁ Κρίτων ἀντιλέγει τοιάδε· «Καὶ ὅμως τοῦτο δὲν συμβαίνει· καὶ ἄλλοι γέροντες περιπίπτουσιν εἰς ὁμοίας συμφοράς, ἀλλὰ τὸ γῆρας δὲν ἐπιλύει αὐτοὺς ὥστε νὰ μὴ ἀγανακτῶσι». Πρβ. Εὐριπ. Ἀλκήστ. τὰ κατὰ τὸν Φέρητα στίχ. 593 καὶ ἑξ.

6 *ἀλλ' ἐμοί.* Ὀρθῶς θὰ εἶχεν *ἀλλ' ἐμαυτῷ*, διὰ δὲ τὰ παρεμπεσόντα ἐλησμονήθη ἡ ταυτοπροσωπία, ἔτι δὲ καὶ ἡ πρὸς τὸ *σοὶ* ἀντίθεσις γίνεται ζωηροτέρα διὰ τοῦ *ἐμοὶ* ἢ διὰ τοῦ *ἐμαυτῷ*.

7 *ὡς ἐμοὶ δοκῶ·* ἀντὶ *ὡς ἐμαυτῷ δοκῶ·* συνηθεστάτη παράβασις τοῦ κανόνος τοῦ περὶ τῆς ταυτοπροσωπίας ἐν τῇ φράσει ταύτῃ. Ἐν τούτοις ἀπαντᾷ καὶ τὸ κανονικόν. Ἀριστφ. Βάτρ. 918 «Ἠλίθιος γὰρ ἦσθα. — Κἀμαυτῷ δοκῶ».

ἐν τοῖς. Προῆλθεν ἐκ παραλείψεως τοῦ θετικοῦ τῆς αὐτῆς λέξεως ἧς πρόκειται, καὶ κατήντησεν ἐπίρρημα ἐπιτατικὸν καὶ ὡς τοιοῦτον, ἄκλιτον, καὶ ὅπου τὸ παραλειπόμενον εἶνε γένους θηλυκοῦ, καὶ ἔπρεπε νὰ τεθῇ *ἐν ταῖς*.

8 *βαρύτατ' ἂν ἐνέγκαιμι.* Νόει ὑποθ. πρότασιν «εἰ γένοιτο, ἢ συμβαίη τὸ ἀγγελλόμενον. Δὲν μετεχειρίσθη τὸν μέλλοντα τῆς ὁριστικῆς *οἴσω*· διότι ὁ Κρίτων ἐλπίζει ὅτι δὲν θὰ συμβῇ τὸ κακόν, πειθομένου τοῦ Σωκράτους νὰ δραπετεύσῃ.

Τὸ *ἐνέγκαιμι* ῥίζα β' ἀορ. μετὰ καταλήξεως α' ἀορ. Τὸ ῥῆμα τοῦτο καὶ τὸ *εἰπεῖν* παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ἐναλλάσσουσι καταλήξεις α' καὶ β' ἀορ. κατὰ τὰ διάφορα πρόσωπα καὶ ἐγκλίσεις.

9 *Τίνα ταύτην;* Συμπλήρου *φέρεις;* Τὸ *ταύτην* ἀντικ. τὸ *τίνα* κατηγορ.

12 *ἀπὸ Σουνίου.* Ἡ ἔνδοθεν τῆς ἄκρας τοῦ Σουνίου παραλία εἶνε εὐλίμενος· ἐκεῖ εἶχε κατάρει τὸ ἐκ Δήλου πλοῖον

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καταλιπόντες ἐκεῖ αὐτό. δῆλον οὖν ἐκ τούτων τῶν ἀγγελιῶν ὅτι ἥξει τήμερον, καὶ ἀνάγκη δὴ εἰς αὔριον ἔσται, ὦ Σώκρατες, τὸν βίον σε τελευτᾶν.

Β'. ΣΩ. Ἀλλ' ὦ Κρίτων, τύχῃ ἀγαθῇ· εἰ ταύτῃ τοῖς
44 θεοῖς φίλον, ταύτῃ ἔστω· οὐ μέντοι οἶμαι ἥξειν αὐτὸ τήμερον.

ΚΡ. Πόθεν τοῦτο τεκμαίρει;

ΣΩ. Ἐγώ σοι ἐρῶ· τῇ γάρ που ὑστεραίᾳ δεῖ με ἀποθνήσκειν ἢ ᾗ ἂν ἔλθῃ τὸ πλοῖον.

ΚΡ. Φασί γέ τοι δὴ οἱ τούτων κύριοι.

ΣΩ. Οὐ τοίνυν τῆς ἐπιούσης ἡμέρας οἶμαι αὐτὸ ἥξειν, ἀλλὰ τῆς ἑτέρας, τεκμαίρομαι δὲ ἔκ τινος ἐνυπνίου, ὃ ἑώρακα ὀλίγον πρότερον ταύτης τῆς νυκτός· καὶ κινδυνεύεις ἐν καιρῷ τινι οὐκ ἐγεῖραί με.

ΚΡ. Ἦν δὲ δὴ τί τὸ ἐνύπνιον;

ΣΩ. Ἐδόκει τίς μοι γυνὴ προσελθοῦσα καλὴ καὶ εὐει-
Β δής, λευκὰ ἱμάτια ἔχουσα, καλέσαι με καὶ εἰπεῖν· ὦ Σώκρατες,

κωλυόμενον, ὡς φαίνεται, ὑπὸ ἐναντίων ἀνέμων.

2 *εἰς αὔριον*. Συνειθίζει ὁ Πλ. νὰ θέτῃ τὴν *εἰς* πρὸ ἐπιρρ. χρον. χωρὶς νὰ φαίνηται διαφορά τις ἐννοίας ἀπὸ τοῦ ἁπλοῦ· *εἰς νῦν· εἰς τότε· εἰς τήμερον· εἰσαῦθις*.

4 *τύχῃ ἀγαθῇ*. Ἐλλειπτικὴ πρότασις· εὐθὺς δὲ ἐπιφέρει ταυτόσημον ταύτῃ, ἀλλὰ πλήρη· «εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ ἔστω».

9 *οἱ τούτων κύριοι* = οἱ περὶ ταῦτα ἁρμόδιοι· οἱ Ἕνδεκα δηλ.

10 *τῆς ἐπιούσης ἡμέρας*. Δὲν νοεῖ ἄλλην παρὰ τὴν αὐτὴν ἣν ἀνωτέρω εἶπεν ὁ Κρίτων δὶς *τήμερον*. Ἐπειδὴ ἡ ὥρα καθ' ἣν διελέγοντο ἦτο ὄρθρος βαθύς, καὶ ἡ ἡμέρα δὲν εἶχε φανῆ ἀκόμη, ὁ Σωκράτης οὐχὶ πλημμελῶς τὴν ὠνόμασεν ἐπιοῦσαν ἡμέραν. Εἶχεν ὅμως καί τινα λόγον νὰ εἴπῃ οὕτω· κατὰ τὸ ὄνειρόν του ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ τὴν τρίτην ἡμέραν. Ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ἦσαν ἐν τῷ ὄρθρῳ τῆς Παρασκευῆς, θεωρουμένης μὲν τῆς Παρασκευῆς ὡς *τήμερον*, ἡ τρίτη ἡμέρα θὰ ἦτο ἡ Δευτέρα, θεωρουμένης δὲ ὡς *ἐπιούσης*, ἡ γ' ἡμέρα θὰ ἦτο ἡ Κυριακή, καὶ ταύτην ἐνόει ὁ Σωκράτης.

12 *ταύτης τῆς νυκτός*. Οὐχὶ γεν. συντακτ. τοῦ *πρότερον*, ἀλλὰ γεν. τοῦ χρόνου προσδιορίζουσα τὸ ῥῆμα.

καὶ κινδυνεύεις δηλ. ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ μὴ ἐξεγεῖραί με καὶ διακόψαι τὸ ὄνειρον ἐγένετο πρὸς καλόν. Περὶ τοῦ κινδυνεύειν ὅρα Ἀπολογ. ὑποσημ. εἰς σελ. 20 d.

16 *λευκὰ ἱμάτια ἔχουσα*. Ἡ λευχειμονία σύμβολον τῆς καθαρότητος καὶ ἁγιότητος. Ματθ. ΚΗ'· «Ἦν δὲ ἰδέα αὐτοῦ (τοῦ ἀγγέλου) ὡς ἀστραπή, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών». Νόμ. 956 a «χρώματα δὲ λευκὰ πρέποντ' ἂν θεοῖς εἴη καὶ ἄλλοθι καὶ ἐν ὑφῇ».

καλέσαι με καὶ εἰπεῖν. Ἡ μὲν κλῆσις ἦτο τὸ *ὦ Σώκρατες*, ὁ δὲ λόγος, ὁ παρατιθέμενος Ὁμηρ. στίχος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἵκοιο.

ΚΡ. Ὡς ἄτοπον τὸ ἐνύπνιον, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἐναργὲς μὲν οὖν, ὥς γέ μοι δοκεῖ, ὦ Κρίτων.

Γ'. ΚΡ. Λίαν γε, ὡς ἔοικεν· ἀλλ' ὦ δαιμόνιε Σώκρατες, ἔτι καὶ νῦν ἐμοὶ πείθου καὶ σώθητι· ὡς ἐμοί, ἐὰν σὺ ἀποθάνῃς, οὐ μία ξυμφορά ἐστιν, ἀλλὰ χωρὶς μέν, σοῦ ἐστερῆσθαι τοιούτου ἐπιτηδείου, οἷον ἐγὼ οὐδένα μή ποτε εὑρήσω, ἔτι δὲ καὶ πολλοῖς δόξω, οἳ ἐμὲ καὶ σὲ μὴ σαφῶς ἴσασιν, ὡς οἷός τ' ὢν σε σώζειν εἰ ἤθελον ἀναλίσκειν χρή- C μata, ἀμελῆσαι· καίτοι τίς ἂν αἰσχίων εἴη ταύτης δόξα ἢ δοκεῖν χρήματα περὶ πλείονος ποιεῖσθαι ἢ φίλους; οὐ γὰρ πείσονται οἱ πολλοί, ὡς σὺ αὐτὸς οὐκ ἠθέλησας ἀπιέναι ἐνθένδε ἡμῶν προθυμουμένων.

ΣΩ. Ἀλλὰ τί ἡμῖν, ὦ μακάριε Κρίτων, οὕτω τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλλει; οἱ γὰρ ἐπιεικέστατοι, ὧν μᾶλλον

Κεῖται Ἰλ. Ι. 363· λέγεται δὲ ὑπ' Ἀχιλλέως ὧδε·
Ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἱκοίμην.

3 *Ἐναργὲς μὲν οὖν* = Ἐναργῶς δηλοῦν τὸ γενησόμενον· ὅτι δηλ. ὁ Σωκ. τὴν τρίτην ἡμέραν θὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του· πατρὶς δὲ εἶνε ἡ μετὰ τὸν θάνατον διαμονὴ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου· ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ὁ ἄνθρωπος εἶνε πάροικος. Δόγμα χριστιανικώτατον εἰρημένον 4 αἰῶνας π. Χ.! Παράβαλε τὸ τοῦ Παύλου «Οὐχ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν».

5 *ἔτι καὶ νῦν ἐμοὶ πείθου* = ἔτι καὶ νῦν ἔστι καιρὸς σωθῆναι· ὥστε πείθου. Ταῦτα, διότι πλεονάκις τὸν προέτρεψε· 48 e «εἰ δὲ μή, παῦσαι, ὦ μακάριε, πολλάκις μοι λέγων τὸν αὐτὸν λόγον κ.τ.λ.».

6 *χωρὶς μέν, σοῦ ἐστερῆσθαι — ἔτι δὲ καὶ πολλοῖς δόξω.* Ἐκδέχου ταῦτα ὧδε· «Ὡς ἐμοὶ οὐ μία ξυμφορά ἐστιν, ἀλλὰ χωρὶς μὲν (ἡ συμφορὰ) σοῦ ἐστερῆσθαι, ἔτι δὲ καὶ πολλοῖς δόξω».

7 *οὐδένα μή ποτε εὑρήσω.* Τὸ οὐ μὴ ὡς ἐκ τῆς γενέσεώς του (οὐ φόβος μή) ἔπρεπε νὰ συντάσσηται μεθ' ὑποτακτικῆς, καὶ τοῦτο καὶ συμβαίνει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. (Πρβλ. τὸ κατωτέρω σελ. 37 c «οὐ μή σοι ξυγχωρήσω»). Ἀλλ' ἐκ τῆς συχνῆς χρήσεως ἐξηλείφθη ἡ ἀρχέγονος σημασία καὶ κατήντησαν τὰ δύο μόρια ἰσοδύναμα πρὸς μίαν ἰσχυρὰν ἄρνησιν, ἓν ἰσχυρὸν *οὐ*.

8 *πολλοῖς δόξω — ἀμελῆσαι.* Δόξω ἀμελῆσαι, ὡς οἷός τε ὢν σε σώζειν· ὡς ἂν δόξειεν ἄνθρωπος οἷός τε ὢν ποιῆσαί τι. Ἀνάφερε λοιπὸν τὸ ὡς εἰς τὴν μετοχήν.

13 *ἡμῶν προθυμουμένων.* Νοητέον *ἐξάγειν*, ἐκ τοῦ προηγηθέντος ἀμεταβάτου *ἀπιέναι*.

15 *οἱ ἐπιεικέστατοι* = οἱ χρηστότατοι, οἱ τὸ ἀνθρώπινον ἐν ἑαυτοῖς τελειότατον ἔχοντες.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἄξιον φροντίζειν, ἡγήσονται αὐτὰ οὕτω πεπρᾶχθαι, ὥςπερ ἂν πραχθῇ.

D ΚΡ. Ἀλλ' ὁρᾷς δή, ὅτι ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, καὶ τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλειν· αὐτὰ δὲ δῆλα τὰ παρόντα νυνί, ὅτι οἷοί τ' εἰσὶν οἱ πολλοὶ οὐ τὰ σμικρότατα τῶν κακῶν ἐξεργάζεσθαι, ἀλλὰ τὰ μέγιστα σχεδόν, ἐάν τις ἐν αὐτοῖς διαβεβλημένος ᾖ.

ΣΩ. Εἰ γὰρ ὤφελον, ὦ Κρίτων, οἷοί τ' εἶναι οἱ πολλοὶ τὰ μέγιστα κακὰ ἐργάζεσθαι, ἵνα οἷοί τ' ἦσαν καὶ τὰ μέγιστα ἀγαθά, καὶ καλῶς ἂν εἶχεν· νῦν δὲ οὐδέτερα οἷοί τε· οὔτε γὰρ φρόνιμον οὔτε ἄφρονα δυνατοὶ ποιῆσαι, ποιοῦσι δὲ τοῦτο ὅ τι ἂν τύχωσι.

E Δ'. ΚΡ. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐχέτω· τάδε δέ, ὦ Σώκρατες, εἰπέ μοι· ἆρά γε μὴ ἐμοῦ προμηθεῖ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων, μή, ἐὰν σὺ ἐνθένδε ἐξέλθῃς, οἱ συκοφάνται ἡμῖν πράγματα παρέχωσιν ὡς σὲ ἐνθένδε ἐκκλέψασι, καὶ

1 *οὕτω πεπρᾶχθαι, ὥςπερ ἂν πραχθῇ*: Τὰ *οὕτως, ὥςπερ*, ἐπὶ τῆς ταυτοτητος οὐχὶ τοῦ τρόπου τῆς πράξεως, ἀλλὰ τῆς ἠθικῆς ποιότητος αὐτῆς· οὐχὶ «καθ' ὃν τινα τρόπον πραχθῶσι, κατὰ τοιοῦτον θὰ νομίσωσιν οἱ ἐπιεικεῖς ὅτι ἐπράχθησαν»· τοῦτο θὰ ἦτο κενολογία· ἀλλὰ «ἂν μὲν καλῶς πραχθῶσιν ὑφ' ἡμῶν, θὰ κρίνωσι καὶ οἱ ἐπιεικεῖς ὅτι καλῶς ἐπράχθησαν, ἂν δὲ αἰσχρῶς, αἰσχρῶς· ἡ γνώμη τῶν ἐπιεικῶν ἔσται συνᾴδουσα πρὸς τὴν ἀληθῆ ποιότητα τῆς πράξεως».

9 *ἵνα οἷοί τ' ἦσαν*. Τελ. λόγος ἐκφερόμενος δι' ὁριστικῆς παρατ. ἢ καὶ ἀορ. ὅταν τὸ τέλος παρίσταται ὡς ἀνεπίτευκτον. Ἀνάλογος σύνταξις τῇ τῶν ὑποθετ. λόγων ὅταν δηλῶσι τὸ ὑποτιθέμενον ἀνεπίτευκτον, ὅπως τὸ ἀμέσως ἑπόμενον «καὶ καλῶς ἂν εἶχεν».

11 *οὔτε γὰρ φρόνιμον* κ.τ.λ. Τὸ μέγιστον τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν, κατὰ Σωκ. ἦτο ἡ φρόνησις, τῶν δὲ κακῶν ἡ ἀφροσύνη· τούτων δὲ οὐδέτερον δύνανται οἱ πολλοί· τὸ δ' ἀποκτείνειν, ὅπερ δύνανται, κατὰ Σωκ. δὲν εἶνε μέγα κακόν.

15 *οἱ συκοφάνται ἡμῖν πράγματα παρέχωσιν*. Πᾶς πολίτης Ἀθηναῖος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ κατηγορήσῃ καὶ εἰσαγάγῃ εἰς δίκην πάντα ἄλλον ἐπὶ δημοσίῳ ἐγκλήματι· ἐπειδὴ δὲ τὰ πολυπληθῆ λαϊκὰ δικαστήρια δὲν ἦτο εὔκολον νὰ φωτισθῶσι περὶ τῆς ἀθῳότητος ἢ ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου καὶ τὸ πλεῖστον ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς ῥητορικῆς δεινότητος τοῦ κατηγόρου, οὐδεὶς ἦτο ἀσφαλής, οὐδ' ὁ ἀθῳότατος, ὅτι θὰ διέφευγε τὴν καταδίκην. Ἐντεῦθεν εἶχε προκύψει τάγμα ὁλόκληρον συκοφαντῶν, ὡς ἰοβόλα ἔντομα, οἵτινες ἐξεβίαζον τοὺς εὐπορωτέρους καὶ ἡσυχιωτέρους πολίτας, ἀπειλοῦντες ὅτι θὰ τοὺς εἰσαγάγωσιν εἰς δίκην ἐπὶ ἀνυπάρκτῳ ἐγκλήματι· καὶ οἱ πολῖται ἐξηγόραζον τὴν ἡσυχίαν των καὶ ἀσφάλειαν ἀντὶ χρημάτων παρὰ τῶν συκοφαντῶν (Πρβλ. Ξνφ. Ἀπομν. Β', θ',

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀναγκασθῶμεν ἢ καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἀποβαλεῖν ἢ συ-
χνὰ χρήματα, ἢ καὶ ἄλλο τι πρὸς τούτοις παθεῖν; εἰ γάρ
τι τοιοῦτον φοβεῖ, ἔασον αὐτὸ χαίρειν· ἡμεῖς γάρ που δί- 45
καιοί ἐσμεν σώσαντές σε κινδυνεύειν τοῦτον τὸν κίνδυνον
καί, ἐὰν δέῃ, ἔτι τούτου μείζω· ἀλλ' ἐμοὶ πείθου καὶ μὴ
ἄλλως ποίει.

ΣΩ. Καὶ ταῦτα προμηθοῦμαι, ὦ Κρίτων, καὶ ἄλλα πολλά.

ΚΡ. Μήτε τοίνυν ταῦτα φοβοῦ· καὶ γὰρ οὐδὲ πολὺ τἀρ-
γύριόν ἐστιν, ὃ θέλουσι λαβόντες τινὲς σῶσαί σε καὶ ἐξα-
γαγεῖν ἐνθένδε. ἔπειτα οὐχ ὁρᾷς τούτους τοὺς συκοφάντας
ὡς εὐτελεῖς, καὶ οὐδὲν ἂν δέοι ἐπ' αὐτοὺς πολλοῦ ἀργυ-
ρίου; σοὶ δὲ ὑπάρχει μὲν τὰ ἐμὰ χρήματα, ὡς ἐγὼ οἶμαι, B

ἔνθα ὁ αὐτὸς Κρίτων τῇ συμβουλῇ τοῦ Σωκράτους ἐπινοεῖ μέθοδον ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν συκοφαντῶν, ὅπως οἱ ποιμένες ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τῶν λύκων τρέφοντες κύνας). Ἐπειδὴ δὲ οἱ συκοφάνται ὀλίγον ἐφρόντιζον τοῦ δημοσίου συμφέροντος, μᾶλλον δὲ τοῦ ἰδίου, οὕτως ἠδύνατό τις καὶ πράγματι κακουργῶν εἰς τὰ δημόσια συμφέροντα, νὰ διαφεύγῃ τὸν κίνδυνον ἀποφράττων ἐπιτηδείως τὸ στόμα τῶν συκοφαντῶν. Ταῦτα ἐννοῶν ὁ Κρίτων λέγει κατωτέρω «οὐχ ὁρᾷς τούτους τοὺς συκοφάντας, ὡς εὐτελεῖς, καὶ οὐδὲν ἂν δέοι ἐπ' αὐτοὺς πολλοῦ ἀργυρίου;

3 *ἔασον αὐτὸ χαίρειν* = Ἄφησέ το νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ καλόν· ἄφησέ το νὰ χορεύεται.

ἡμεῖς γάρ που δίκαιοί ἐσμεν. Ἡ γνωστὴ προσωπ. σύνταξις τοῦ *δίκαιος* ἀντὶ τῆς ἀπροσώπου «δίκαιόν ἐστιν ἡμᾶς κ. τ. λ.»

9 *μήτε τοίνυν ταῦτα φοβοῦ.* Ὁ Κρ. ὡρμήθη νὰ εἴπῃ «μήτε ταῦτα, μήτε τὰ ἄλλα» διὰ τοῦτο μετεχειρίσθη τὸ *μήτε*, ὅπερ ἀπαιτεῖ ἕτερον *μήτε*. Ἀλλ' ἐπειδὴ παρενέβαλε πολλὰ πρὸς αἰτιολογίαν τῆς α' διὰ τοῦ *μήτε* προτάσεώς του, κατωτέρω ἠναγκάσθη, ὡς ἀπομακρυνθεῖσαν λίαν, νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν α' πρότασιν (ὥστε, ὅπερ λέγω, μήτε ταῦτα φοβούμενος κ.τ.λ.) καὶ ταύτην συνέδεσε μετὰ τῆς προσδοκωμένης β' διὰ τοῦ *μήτε* προτάσεως (μήτε, ὃ ἔλεγες ἐν τῷ δικαστηρίῳ).

καὶ γὰρ οὐδέ. Ὁ καὶ ἐνταῦθα δὲν προσθέτει τίποτε, ἐτέθη δὲ μόνον ἵνα ὁ *γάρ*, ὅστις δὲν δύναταί ποτε νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς προτάσεως, λάβῃ β' θέσιν. Γοργ. 465 c «καὶ γὰρ ἂν κ.τ.λ.». 449 c «καὶ γὰρ αὖ καὶ τοῦτο ἕν ἐστι». Πρωταγ. 317 c «καὶ γὰρ καὶ τὰ ξύμπαντα (ἔτη) πολλά μοί ἐστιν».

10 *ὃ θέλουσι λαβόντες* κ.τ.λ. Τὸ ὃ ἀντικ. μόνον τοῦ λαβόντες, ἀλλὰ τὴν ἀναφορικήν του ἰδιότητα μεταδίδει καὶ εἰς τὴν κυρίαν πρότασιν· Θουκ. Β', 39 «ὃ μὴ κρυφθὲν ἄν τις τῶν πολεμίων ἰδὼν ὠφεληθείη».

12 *ἐπ' αὐτούς.* Ἡ *ἐπὶ* σημαίνει τὸν σκοπὸν βραχυλογικῶς· εἶνε ἀντὶ πλήρους τελ. προτάσεως «οὐδὲν ἂν δέοι πολλοῦ ἀργυρίου ἵνα φιμώσαιμεν αὐτούς».

13 *σοὶ δὲ ὑπάρχει.* Οὐχὶ ἐντελῶς ἰσοδύναμον τῷ *ἔστιν*, ἀλλὰ «ἔστι τὰ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἱκανά· ἔπειτα καὶ εἴ τι ἐμοῦ κηδόμενος οὐκ οἴει δεῖν ἀναλίσκειν τἀμά, ξένοι οὗτοι ἐνθάδε ἕτοιμοι ἀναλίσκειν· εἷς δὲ καὶ κεκόμικεν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἀργύριον ἱκανόν, Σιμμίας ὁ Θηβαῖος· ἕτοιμος δὲ καὶ Κέβης καὶ ἄλλοι πολλοὶ πάνυ· ὥςτε, ὅπερ λέγω, μήτε ταῦτα φοβούμενος ἀποκάμῃς σαυτὸν σῶσαι, μήτε, ὃ ἔλεγες ἐν τῷ δικαστηρίῳ, δυσχερές σοι γενέσθω, ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ἐξελθὼν ὅ τι χρῷο σαυτῷ·
C πολλαχοῦ μὲν γὰρ καὶ ἄλλοσε ὅποι ἂν ἀφίκῃ ἀγαπήσουσί σε· ἐὰν δὲ βούλῃ εἰς Θετταλίαν ἰέναι, εἰσὶν ἐμοὶ ἐκεῖ ξένοι, οἵ σε περὶ πολλοῦ ποιήσονται καὶ ἀσφάλειάν σοι παρέξονται, ὥςτε σε μηδένα λυπεῖν τῶν κατὰ Θετταλίαν.

Ε'. Ἔτι δέ, ὦ Σώκρατες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖς ἐπιχειρεῖν πρᾶγμα, σαυτὸν προδοῦναι, ἐξὸν σωθῆναι· καὶ τοι-

ἱμὰ ὡς ὑπόβασις, ὡς ἀφορμὴ ἢ ἀφετηρία τῶν σωστικῶν ἐπιχειρήσεών μας.

1 *ἱκανά*· κατηγ. τοῦ χρήματα· νοεῖται συνδετικὸν τὸ *ὄντα*.

ἔπειτα καί. Ἀντὶ τοῦ προσδοκωμένου *δέ*, ἐτέθη τὸ *ἔπειτα*.

2 *ξένοι οὗτοι ἐνθάδε*. Ὡς παρόντας δεικνύων αὐτούς. Ὁ λόγος μετὰ ζωηρότητος· διὰ τοῦτο καὶ παραλείπεται τὸ ῥῆμα καὶ καταντᾷ οἷον ἐλλειπτικὴ πρότασις. Καὶ ἡμεῖς· «Νά, τόσοι ξένοι ἐδῶ, ἕτοιμοι νὰ ἐξοδεύσουν ὅ τι χρειάζεται!» Πρβλ. Θουκ. Α', 51 «νῆες ἐκεῖναι».

3 *ἐπ' αὐτὸ τοῦτο* = ἵνα ἐξαγάγῃ σε ἐνθένδε. Ὅρα ἀνωτέρω «ἐπ' αὐτούς».

6 *ὃ ἔλεγες ἐν τῷ δικαστηρίῳ*. Πρβλ. Ἀπολ. 37 c, d.

7 *οὐκ ἂν ἔχοις — ὅ τι χρῷο σαυτῷ* = «Δὲν θὰ ἤξευρες τί νὰ κάμῃς, πῶς νὰ φερθῇς». Γοργ. 486 a, b «εἴ τις σου λαβόμενος εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπαγάγοι, φάσκων ἀδικεῖν μηδὲν ἀδικοῦντα, οἶσθ' ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ὅ τι χρήσαιο σαυτῷ, ἀλλ' ἰλιγγιῴης ἂν καὶ χασμῷο, οὐκ ἔχων ὅ τι εἴποις;»

8 *ἀγαπήσουσί σε*. Τὸ *ἀγαπῶ* ἐκ τῆς αὐτῆς καὶ τὸ *ἄγαμαι* ῥίζης, σημαίνει κυρίως τὴν συγγενικὴν ἐκείνην στοργὴν ἣν αἰσθάνονται οἱ γονεῖς πρὸς τὰ τέκνα, ἔπειτα δὲ πᾶσαν ὁμοίως ἁγνὴν ἀγάπην· διὸ οὐδέποτε μεταχειρίζονται αὐτό, ὡς τὸ φιλῶ, ἐπὶ ἐρωτικῆς κλίσεως.

9 *εἰσὶν ἐμοὶ ἐκεῖ ξένοι*. Ξένοι = φίλοι ἀλλοδαποί, ὧν καθῆκον ἦν νὰ ξενίζωσι τὸν ἑαυτῶν ξένον ἐπιδημοῦντα εἰς τὴν ἑαυτῶν, νὰ παραστατῶσιν εἰς τὰς ὑποθέσεις του, νὰ προστατεύωσιν αὐτὸν ἀπὸ ἀδικίας ἢ ὕβρεως ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ κ.τ.τ. Ἐντεῦθεν προέκυψεν ὁ θεσμὸς τῶν προξένων, οἵτινες προεξένουν ὅλης πόλεως, ὑποδεχόμενοι τοὺς πρέσβεις αὐτῆς καὶ παραστατοῦντες εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ὑποθέσεών των. Νόμ. 642 b «ὦ ξένε Ἀθηναῖε, οὐκ οἶσθα ἴσως ὅτι τυγχάνει ἡμῶν ἡ ἑστία τῆς πόλεως οὖσα ὑμῶν πρόξενος».

12 *οὐδὲ δίκαιον — σαυτὸν προδοῦναι*. Σύμπλεκε ὧδε· Δοκεῖς μοι οὐδὲ δίκαιον πρᾶγμα ἐπιχειρεῖν (ποιῆσαι), σαυτὸν προδοῦναι. Τὸ *σαυτὸν προδοῦναι* ἐπεξηγ. τοῦ *ἄδικον πρᾶγμα ποιῆσαι*. *Προδιδόναι τινὰ* = ἐγκαταλείπειν εἰς κίνδυνον, εἰς ἀπώλειαν.

13 *καὶ τοιαῦτα σπεύδεις*. Συνδέεται παρατακτικῶς μετὰ τοῦ οὐκ ἐπιχειρεῖς, (διότι πρὸς τοῦτο ἰσοδυναμεῖ τὸ οὐ δοκεῖς ἐπιχειρεῖν). Ὅρ. πρβλ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

αὗτα σπεύδεις περὶ σαυτὸν γενέσθαι, ἅπερ ἂν καὶ οἱ ἐχθροί σου σπεύσαιέν τε καὶ ἔσπευσάν σε διαφθεῖραι βουλόμενοι. πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοὺς υἱεῖς τοὺς σαυτοῦ ἔμοιγε δοκεῖς προδιδόναι, οὓς σοι ἐξὸν καὶ ἐκθρέψαι καὶ ἐκπαιδεῦσαι οἰ- D
χήσει καταλιπών, καὶ τὸ σὸν μέρος, ὅ τι ἂν τύχωσι, τοῦτο πράξουσιν· τεύξονται δέ, ὡς τὸ εἰκός, τοιούτων οἷάπερ εἴωθε γίγνεσθαι ἐν ταῖς ὀρφανίαις περὶ τοὺς ὀρφανούς. ἢ γὰρ οὐ χρὴ ποιεῖσθαι παῖδας ἢ ξυνδιαταλαιπωρεῖν καὶ τρέφοντα καὶ παιδεύοντα· σὺ δέ μοι δοκεῖς τὰ ῥαθυμότατα αἱρεῖσθαι· χρὴ δέ, ἅπερ ἂν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἀνδρεῖος ἕλοιτο, ταῦτα αἱρεῖσθαι, φάσκοντά γε δὴ ἀρετῆς διὰ παντὸς τοῦ βίου ἐπιμελεῖσθαι· ὡς ἔγωγε καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν E
τῶν σῶν ἐπιτηδείων αἰσχύνομαι, μὴ δόξῃ ἅπαν τὸ πρᾶγμα τὸ περὶ σὲ ἀνανδρίᾳ τινὶ τῇ ἡμετέρᾳ πεπρᾶχθαι, καὶ ἡ εἴσ-

5 *τὸ σὸν μέρος*. Αἰτιατ. τοῦ κατά τι = καθ' ὅσον κεῖται ἐπὶ σοί, ἐξαρτᾶται ἀπὸ σοῦ.

ὅ τι ἂν τύχωσι. Νοεῖ μέν τι κακόν, εὐφημῶν δὲ τὸ ἀποσιωπᾷ.

τοῦτο πράξουσιν. Τὸ *πράττω* εἶνε μὲν μεταβατ. ἐνταῦθα, ἐνέχει δὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ εὐπραγεῖν ἢ δυσπραγεῖν, ἣν λαμβάνει συντασσόμενον μετὰ τῶν ἐπιρρ. *εὖ, κακῶς*· διότι ὁ πράττων ἀγαθὰς ἢ κακὰς πράξεις, οὗτος καὶ πράττει εὖ ἢ κακῶς. Πολιτ. 603 c· «Πράττοντας ἀνθρώπους μιμεῖται ἡ μιμητικὴ βιαίους ἢ ἑκουσίας πράξεις, καὶ ἐκ τοῦ πράττειν ἢ εὖ οἰομένους ἢ κακῶς πεπραγέναι». Ἀγαθὰς δὲ πράξεις κατὰ τὸν Σωκ. πράττει ὁ ἐπιστήμων· ἄρα «ἐπιστημόνως ἂν πράττοντες, εὖ ἂν πράττοιμεν καὶ εὐδαιμονοῖμεν» Χαρμ. 173 d.

11 *αἱρεῖσθαι, φάσκοντα*. Ὑποκ. τινὰ ἢ πάντα ἄνθρωπον.

14 *ἀνανδρίᾳ τινὶ τῇ ἡμετέρᾳ*. Τὸ μὲν *τινὶ* καθιστᾷ ἀόριστον τὸ *ἀνανδρίᾳ*, τὸ δὲ *τῇ ἡμετέρᾳ* ὁρίζει αὐτὸ ἀκριβῶς. Ταῦτα φαίνονται ἀσυμβίβαστα. Ἀλλ' εἶνε βραχυλογικὴ σύμπτυξις δύο προσδιορισμῶν. Ὁ Πλ. ἀγαπᾷ πολὺ τοὺς προσδιορισμοὺς τῶν ῥημάτων δι' ἀφῃρημένου ὀνόματος ἀνάρθρου, ἔχοντος συνήθως τὸ *τις* καὶ ἐκφερομένου κατὰ δοτ. πτῶσιν: οἷον σοφίᾳ τινί, ἐπιστήμῃ τινί, κακίᾳ τινί, δόξῃ τινί. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὡρμήθη καθ' ἕξιν νὰ εἴπῃ *ἀνανδρίᾳ τινί*, ἔπειτα δὲ εἶδεν ὅτι ἔπρεπε νὰ δηλωθῇ ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἀνανδρία αὕτη ἐστὶν ἡμετέρα· ἀντὶ δὲ νέας προτάσεως παρέταξεν ἁπλῶς τὸ *τῇ ἡμετέρᾳ*. Ἀπολ. 20 d· «Ἐγὼ διὰ σοφίαν τινὰ τοῦτο τὸ ὄνομα ἔσχηκα. Ποίαν δὴ σοφίαν ταύτην; Ἥπερ ἐστὶν ἴσως ἀνθρωπίνη σοφία». Ἠδύνατο καὶ ἐνταῦθα βραχυλογικῶς νὰ εἴπῃ· «Ἐγὼ δὲ διὰ σοφίαν τινὰ τὴν ἀνθρωπίνην τοῦτο τὸ ὄνομα ἔσχηκα». Γοργ. 506 e· «Κόσμος τις ἄρα ἐγγενόμενος ἐν ἑκάστῳ, ὁ ἑκάστου οἰκεῖος». 486 a· «Καί μοι μηδὲν ἀχθεσθῇς· εὐνοίᾳ γὰρ ἐρῶ τῇ σῇ». Γοργ. 483 e· «Ἀλλ' οἶμαι, οὗτοι κατὰ φύσιν τὴν τοῦ δικαίου ταῦτα πράττουσι, καὶ ναὶ μὰ Δία κατὰ νόμον γε τὸν τῆς φύσεως». 488, a· «οὐχ ἑκὼν ἐξαμαρτάνω, ἀλλ' ἀμαθίᾳ τῇ ἐμῇ».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οδος τῆς δίκης εἰς τὸ δικαστήριον, ὡς εἰσῆλθεν ἐξὸν μὴ εἰσελθεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ ἀγὼν τῆς δίκης, ὡς ἐγένετο· καὶ τὸ
46 τελευταῖον δὴ τουτί, ὥςπερ κατάγελως τῆς πράξεως, κακίᾳ τινὶ καὶ ἀνανδρίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ διαπεφευγέναι ἡμᾶς δοκεῖν, οἵτινές σε οὐχὶ ἐσώσαμεν οὐδὲ σὺ σαυτόν, οἷόν τε ὂν καὶ δυνατόν, εἴ τι καὶ μικρὸν ἡμῶν ὄφελος ἦν! ταῦτα οὖν, ὦ Σώκρατες, ὅρα μὴ ἅμα τῷ κακῷ καὶ αἰσχρὰ ᾖ σοί τε καὶ ἡμῖν. ἀλλὰ βουλεύου, μᾶλλον δὲ οὐδὲ βουλεύεσθαι ἔτι ὥρα, ἀλλὰ βεβουλεῦσθαι. μία δὲ βουλή· τῆς γὰρ ἐπιούσης νυκτὸς πάντα ταῦτα δεῖ πεπρᾶχθαι· εἰ δέ τι περιμενοῦμεν, ἀδύνατον καὶ οὐκέτι οἷόν τε· ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ, ὦ Σώκρατες, πείθου μοι καὶ μηδαμῶς ἄλλως ποίει.

B Ϛʹ. ΣΩ. Ὦ φίλε Κρίτων, ἡ προθυμία σου πολλοῦ ἀξία, εἰ μετά τινος ὀρθότητος εἴη· εἰ δὲ μή, ὅσῳ μείζων, τοσούτῳ χαλεπωτέρα· σκοπεῖσθαι οὖν χρὴ ἡμᾶς, εἴτε

1 *ὡς εἰσῆλθεν — ὡς ἐγένετο.* Ἐν μὲν τῷ αʹ ὁ *ὡς* εἰδ. σύνδεσμος = τὸ ὅτι εἰσῆλθεν ἡ δίκη ἐξὸν μὴ εἰσελθεῖν· ἐν δὲ τῷ βʹ τὸ ὡς = ὅπως.

2 ***καὶ τὸ τελευταῖον — ἡμᾶς δοκεῖν.*** Ὅρα παρεκβολάς.

5 ***οἷόν τε ὂν καὶ δυνατόν.*** Καὶ κατωτέρω ***ἀδύνατον καὶ οὐκέτι οἷόν τε.*** Ἐκ παραλλήλου δύο συνώνυμα. Σύνηθες τοῖς μετὰ σφοδρότητος καὶ πάθους λαλοῦσι. Καὶ ἡμεῖς ὁμοίως ἐν ὁμοίᾳ ψυχ. διαθέσει οἷον «τὸ θέλω καὶ τὸ ἐπιθυμῶ», ἢ τὰ τοιαῦτα «θέλω καὶ παραθέλω· μπορεῖς καὶ παραμπορεῖς».

6 *εἴ τι καὶ μικρὸν ἡμῶν ὄφελος ἦν* = ἂν ἐφελούσαμε τίποτε.

7 *μὴ ἅμα τῷ κακῷ καὶ αἰσχρὰ ᾖ.* Συντομία ἀντὶ «*μή, πρὸς τῷ εἶναι κακά, καὶ αἰσχρὰ ᾖ.* Θεαίτ. 185 e· «*Καλὸς γὰρ εἶ, ὦ Θεαίτητε, πρὸς δὲ τῷ καλῷ, εὖ ἐποίησας*» κτλ. Ὁμοία συντομία συμβαίνει ἐπὶ τοῦ *πλήν*. Πολιτ. 469 c· «***Σκυλεύειν τοὺς τελευτήσαντας, πλὴν ὅπλων, ἢ καλῶς ἔχει;***» ***ἀντὶ «πλὴν τοῦ τὰ ὅπλα σκυλεύειν».***

9 *μία δὲ βουλή* = μία βουλὴ ἔστω, ποιεῖν ἃ ἐγὼ λέγω. Πρότασις ἐλλειπτική, οἷον ἐπιφώνημα, δηλουμένου τοῦ καταλλήλου ῥήματος διὰ τοῦ τόνου τῆς προφορᾶς. Τοιοῦτον καὶ τὸ Εὐριπίδειον «*Τοῦτ' ἐκεῖνο! κτᾶσθαι φίλους, μὴ τὸ συγγενὲς μόνον*». = Τοῦτ' ἐκεῖνο συμβαίνει, ἢ *τοῦτ' ἔστιν ἐκεῖνο*. Τοιοῦτο καὶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας: «*Εἷς ἅγιος, εἷς κύριος, Ἰησοῦς Χριστός*» = ἔστω ἢ ὁμολογείσθω.

τῆς γὰρ ἐπιούσης νυκτὸς κ. τ. λ. Αἰτιολ. πρότασις τοῦ «οὐχ ὥρα βουλεύεσθαι, ἀλλὰ βεβουλεῦσθαι.»

13 *ἡ προθυμία σου πολλοῦ ἀξία.* Συμπλήρου *ἐστίν*, οὐχὶ *εἴη ἄν*, ὅπως θὰ ὑπελάμβανέ τις ἕνεκα τῆς ἑπομένης κατ' εὐκτικὴν ὑποθετ. προτάσεως. Ὁ ἔπαινος τῆς προθυμίας τοῦ Κρ. εἶνε ἀπόλυτος καὶ ἀνυπόθετος. Ἡ ἑπομένη ὑποθετ. πρότασις ἐκληπτέα μᾶλλον ὡς εὐχὴ = εἴθε νὰ ἦτο καὶ ὀρθή. ἤ· «ἡ προθυμία σου εἶνε πολὺ ἀξιέπαινος· νὰ ἦτο μόνον ὀρθή!

15 ***τοσούτῳ χαλεπωτέρα*** = τοσούτῳ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ταῦτα πρακτέον εἴτε μή· ὡς ἐγὼ οὐ μόνον νῦν ἀλλὰ καὶ ἀεὶ τοιοῦτος, οἷος τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ, ὃς ἄν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνηται. τοὺς δὲ λόγους, οὓς ἐν τῷ ἔμπροσθεν ἔλεγον, οὐ δύναμαι νῦν ἐκβαλεῖν, ἐπειδή μοι ἥδε ἡ τύχη γέγονεν, ἀλλὰ σχεδόν τι ὅμοιοι φαίνονταί μοι, καὶ τοὺς αὐτοὺς πρεσβεύω καὶ τιμῶ c
οὕςπερ καὶ πρότερον· ὧν ἐὰν μὴ βελτίω ἔχωμεν λέγειν ἐν τῷ παρόντι, εὖ ἴσθι ὅτι οὐ μή σοι ξυγχωρήσω, οὐδ' ἂν πλείω τῶν νῦν παρόντων ἡ τῶν πολλῶν δύναμις ὥςπερ παῖδας ἡμᾶς μορμολύττηται, δεσμοὺς καὶ θανάτους ἐπι-

μᾶλλον δυσχερής, ἄπορος, δυσοικονόμητος· οὐχὶ τοσούτῳ ἀναξιωτέρα ἐπαίνου.

2 *τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλῳ ἢ τῷ λόγῳ*. Τα *ἐμὰ* ἐνταῦθα εἰσὶ τὰ ἐξ ὧν σύγκειται τὸ ἐγώ μου· δὲν περιλαμβάνει δὲ τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὰ τρία μόρια εἰς ἃ συνήθως διῃρεῖτο ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, τὸ λογιστικόν, τὸ θυμοειδὲς καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν. Λέγει λοιπὸν ὅτι πείθεται εἰς τὸ λογιστικὸν μόνον τῶν ἑαυτοῦ.

4 *ἐκβαλεῖν* = ἀνατρέψαι, ἀκυρῶσαι. Μεταφορὰ ἀπὸ τῆς ἐν θαλασσίῳ σάλῳ ἐκβολῆς τοῦ φορτίου καὶ ἀνακουφίσεως τοῦ πλοίου. Πολιτικ. 293 b «καὶ σφάλματα ποιοῦντες ἐν τοῖς πελάγεσιν ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν θάλατταν». Πολ. 503 a «καὶ τὸ δόγμα τοῦτο μήτ' ἐν πόνοις μήτ' ἐν φόβοις μήτ' ἐν ἄλλῃ μηδεμιᾷ μεταβολῇ φαίνεσθαι ἐκβάλλοντας».

5 *ἥδε ἡ τύχη* = ἡ παρεστῶσα ξυμφορά.

8 *οὐ μή σοι ξυγχωρήσω*. Ὑποτακτικὴ ἀορ. Ἡ ὁριστ. τοῦ μέλλ. θὰ ἦτο *ξυγχωρήσομαι*. Δὲν θὰ ἐνδώσω, δὲν θὰ πεισθῶ.

οὐδ' ἂν πλείω — μορμολύττηται. Τὸ *ἡμᾶς* ἀντικ. τὸ δὲ *πλείω* σύστοιχος αἰτιατ. Τὸ μορμολύττεσθαι (παῖδας) = ἐκφοβεῖν παῖδας δι' ἐπιφωνήσεως Μορμώ! Ἡ Μορμώ, ἡ Λάμια καὶ ἡ Ἔμπουσα ἦσαν τρία μυθικὰ τέρατα (ὡς λέγομεν σήμερον, στοιχεῖα), δι' ὧν αἱ γραῖαι καὶ αἱ μητέρες ἐτρόμαζον τὰ παιδία, ἵνα τὰ ἡμερώσωσι. Θεόκρ. ἐν Ἀδωνιαζούσαις «*Μορμώ! δάκνει ἵππος!*» Ὁ Σωκ. φρονῶν ὅτι οἱ πολλοὶ ἐλάχιστα τῶν κακῶν δύνανται, εἰκότως λέγει ὅτι οἱ πολλοὶ μορμολύττονται ἡμᾶς.

10 *δεσμοὺς καὶ θανάτους* κ.τ.λ. Τῷ ἀκριβεῖ λόγῳ, μεῖζον τοῦ θανάτου κακὸν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιπέμψῃ τὸ πλῆθος· ἀλλὰ λέγει ταῦτα κατά τινα ῥητορ. ὑπερβολὴν συνήθη εἰς ὁμοίας περιστάσεις, καθ' ἃς ὁ ἄνθρωπος ὁμιλεῖ μετά τινος πάθους. Ἂς ἀκούσωμεν καὶ τοῦ Ἀχιλλέως Ἰλ. Ι. 397.

Οὐδ' εἴ μοι δεκάκις καὶ ἐεικοσάκις τόσα [δοίη·
Οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη ὅσα ψάμαθός τε [κόνις τε·
Οὐδέ κεν ὥς ἔτι θυμὸν ἐμὸν πείσει' [Ἀγαμέμνων.

Ἵνα μὴ φανῇ ἡ ὑπερβολὴ τοῦ Σωκ. παντελὴς κενολογία, συνήθροισε τὰ τρία μέγιστα εἴδη τῶν ποινῶν καὶ τὰ ἐπολλαπλασίασεν ἐξενεγκὼν εἰς πληθυντικὸν ἀριθμόν.

ἐπιπέμπουσα = ἐπικρεμῶσα ἢ ἐπαπειλοῦσα. Ἡ *ἐπὶ* τὸ ἄνωθεν πρὸς τὰ κάτω. Ὁ κυρίαρχος λαὸς ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ἀξιώματός του ἐπιπέμπει τὰ δεινὰ ταῦτα ἐπὶ τοὺς μὴ ἀρεστοὺς αὐτῷ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πέμπουσα καὶ χρημάτων ἀφαιρέσεις. Πῶς οὖν ἂν μετριώ-
τατα σκοποίμεθα αὐτά; εἰ πρῶτον μὲν τοῦτον τὸν λόγον
ἀναλάβοιμεν, ὃν σὺ λέγεις περὶ τῶν δοξῶν, πότερον κα-
λῶς ἐλέγετο ἑκάστοτε ἢ οὔ, ὅτι ταῖς μὲν δεῖ τῶν δοξῶν
D προσέχειν τὸν νοῦν, ταῖς δὲ οὔ; ἢ πρὶν ἐμὲ δεῖν ἀποθνή-
σκειν καλῶς ἐλέγετο, νῦν δὲ κατάδηλος ἄρα ἐγένετο, ὅτι
ἄλλως ἕνεκα λόγου ἐλέγετο, ἦν δὲ παιδιὰ καὶ φλυαρία ὡς
ἀληθῶς; ἐπιθυμῶ δ' ἔγωγ' ἐπισκέψασθαι, ὦ Κρίτων, κοινῇ
μετὰ σοῦ, εἴ τί μοι ἀλλοιότερος φανεῖται, ἐπειδὴ ὧδε ἔχω,
ἢ ὁ αὐτός, καὶ ἐάσομεν χαίρειν ἢ πεισόμεθα αὐτῷ. ἐλέ-
γετο δέ πως, ὡς ἐγῷμαι, ἑκάστοτε ὧδε ὑπὸ τῶν οἰομένων
τι λέγειν, ὥσπερ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι τῶν δοξῶν, ἃς οἱ
E ἄνθρωποι δοξάζουσι, δέοι τὰς μὲν περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι,
τὰς δὲ μή· τοῦτο πρὸς θεῶν, ὦ Κρίτων, οὐ δοκεῖ καλῶς
σοι λέγεσθαι; σὺ γάρ, ὅσα γε τἀνθρώπεια, ἐκτὸς εἶ τοῦ
47 μέλλειν ἀποθνήσκειν αὔριον, καὶ οὐκ ἄν σε παρακρούοι ἡ

καὶ τρόπον τινὰ ἀναξίους ἑαυτοῦ. Φαῖδρ. 245 «ὡς οὐκ ἐπ' ὠφελείᾳ ὁ ἔρως τῷ ἐρῶντι καὶ τῷ ἐρωμένῳ ἐκ θεῶν ἐπιπέμπεται». Ἀπολ. 31 a «εἰ μή τινα ἄλλον ὁ θεὸς ὑμῖν ἐπιπέμψειεν».

1 *μετριώτατα* = ἄριστα, ὀρθότατα. Οἱ ἀρχαῖοι εὕρισκον ἐν τῷ μετρίῳ τὸ ἄριστον· καὶ ἀνὴρ μέτριος = ἐπιεικής, ἀγαθός, ὁ παρὰ τοῖς Γάλλοις homme comme il faut.

3 *ἀναλάβοιμεν*. Ἀναλαμβάνω τι καταλειφθέν. Τὸ καταλειφθὲν ἐνταῦθα εἶνε ὁ λόγος ὃν ἔλεγον καὶ ὡμολόγουν, πρὸ τῶν συμφορῶν τούτων, περὶ τῶν δοξῶν. Ἡ ἐν τῷ παρόντι ἀνάληψις εἶνε ἀνασκόπησις αὐτοῦ ἂν καλῶς ἐλέγετο τότε ἢ οὔ.

6 *ὅτι ἄλλως ἕνεκα λόγου*. Τὸ ἄλλως = μάτην, τοῦ κακοῦ· τὸ δὲ *ἕνεκα λόγου* ἐπεξήγησις τοῦ *ἄλλως*. Ὁ λόγος ἐλέγετο ἕνεκα λόγου εἶνε λογοπαίγνιον γινόμενον ἐκ τῆς διττῆς σημασίας τοῦ λόγου. Ὁ λόγος ὁ αἱρῶν καὶ ἀναγκάζων ἡμᾶς νὰ μὴ σεβώμεθα πάσας τὰς δόξας, ἐλέγετο ἕνεκα λόγου, διὰ νὰ γίνηται κουβέντα νὰ περνᾷ ἡ ὥρα.

11 *ὑπὸ τῶν οἰομένων τι λέγειν* = Οὐχὶ ὑπὸ τῶν ἄλλως λεγόντων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν σπουδαζόντων καὶ νομιζόντων ὅτι λέγουσί τι λόγου ἄξιον.

15 *ὅσα γε τἀνθρώπεια* = κατὰ τὰ συνήθως ἐν ἀνθρώποις συμβαίνοντα, καθ' ἃ ἀνὴρ ὑγιὴς καὶ εὖ ἔχων τὴν προτεραίαν δὲν ἀποθνήσκει τὴν ὑστεραίαν.

16 *οὐκ ἂν σε παρακρούοι* = δέν σε παραπλανᾷ, δέν σε κάμνει νὰ παραλογίζησαι ἢ νὰ λέγῃς παράχορδα. Τὸ *παρακρούω* καὶ *παρακρούομαί τινα* ἐλέγετο ἐπὶ τριῶν πραγμάτων· α') ἐν τῷ σταθμῷ, ὅταν ὁ πωλητὴς κρούῃ τὴν πλάστιγγα ἵνα ῥέψῃ πρὸς τὸ ἕτερον μέρος παρὰ τὸ σωστόν, ὅπως οἱ ἡμέτεροι ἀνθρακοπῶλαι· καὶ σημαίνει τὸ παρ' ἡμῖν «τὸν τρώγω στὸ ζύγι»· β') ἐν τῇ πάλῃ ὡς τέχνασμά τι τῶν παλαιόντων· γ') ἐν τῷ κιθαρίζειν ἐση-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

παροῦσα ξυμφορά· σκόπει δή· οὐχ ἱκανῶς δοκεῖ σοι λέγεσθαι, ὅτι οὐ πάσας χρὴ τὰς δόξας τῶν ἀνθρώπων τιμᾶν, ἀλλὰ τὰς μέν, τὰς δ' οὔ; οὐδὲ πάντων, ἀλλὰ τῶν μέν, τῶν δ' οὔ; τί φῄς; ταῦτα οὐχὶ καλῶς λέγεται;

ΚΡ. Καλῶς.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὰς μὲν χρηστὰς τιμᾶν, τὰς δὲ πονηρὰς μή;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Χρησταὶ δὲ οὐχ αἱ τῶν φρονίμων, πονηραὶ δὲ αἱ τῶν ἀφρόνων;

ΚΡ. Πῶς δ' οὔ;

Ζ'. ΣΩ. Φέρε δή, πῶς αὖ τὰ τοιαῦτα ἐλέγετο; γυμνα- B
ζόμενος ἀνὴρ καὶ τοῦτο πράττων πότερον παντὸς ἀνδρὸς ἐπαίνῳ καὶ ψόγῳ καὶ δόξῃ τὸν νοῦν προσέχει, ἢ ἑνὸς μόνου, ἐκείνου, ὃς τυγχάνῃ ἰατρὸς ἢ παιδοτρίβης ὤν;

ΚΡ. Ἑνὸς μόνου.

ΣΩ. Οὐκοῦν φοβεῖσθαι χρὴ τοὺς ψόγους καὶ ἀσπάζεσθαι τοὺς ἐπαίνους τοὺς τοῦ ἑνὸς ἐκείνου, ἀλλὰ μὴ τοὺς τῶν πολλῶν.

ΚΡ. Δῆλα δή.

ΣΩ. Ταύτῃ ἄρα αὐτῷ πρακτέον καὶ γυμναστέον καὶ ἐδεστέον γε καὶ ποτέον, ᾗ ἂν τῷ ἑνὶ δοκῇ τῷ ἐπιστάτῃ καὶ ἐπαΐοντι, μᾶλλον ἢ ᾗ ξύμπασι τοῖς ἄλλοις.

ΚΡ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Εἶεν. ἀπειθήσας δὲ τῷ ἑνὶ καὶ ἀτιμάσας αὐτοῦ τὴν C

μαινε κρούειν ἄλλην ἀντ' ἄλλης χορδῆς, ἄρα πλημμελῶς κιθαρίζειν. Μοὶ φαίνεται ὅτι ἡ μεταφορὰ ἐγένετο μᾶλλον ἀπὸ τοῦ τελευταίου· ὥςτε *ἡ συμφορὰ παρακρούει σε*=παρακρούει τὰς φρένας σου καὶ ποιεῖ φθέγγεσθαι πλημμελῆ.

12 *καὶ τοῦτο πράττων*. Δηλ. οὐχὶ παρέργως, ποτε καὶ πότε γυμναζόμενος, ἀλλ' ἔχων τοῦτο κύριον ἔργον.

20 ***πρακτέον καὶ γυμναστέον καὶ ἐδεστέον γε καὶ ποτέον***. Περὶ τῆς συντάξεως τῶν εἰς *τέον* ἔπιθι ὑποσημ. εἰς Γοργ. σελ. 480 e.

21 *τῷ ἐπιστάτῃ*. Ἐπιστάτης, ὁ ἐπί τινι ἔργῳ ἱστάμενος καὶ διοικῶν καὶ κατευθύνων αὐτό. Δῆλον ὅτι ὁ ἐπιστάτης πρέπει νὰ εἶνε καὶ ἐπιστήμων τοῦ ἔργου. Διὰ τοῦτο ἐτέθησαν ἐνταῦθα ἐκ παραλλήλου ὡς συνώνυμα *τῷ ἐπιστάτῃ καὶ ἐπαΐοντι*.

24 *ἀτιμάσας — τιμήσας*. Τὸ μὲν *τιμῶ*=ὑπολαμβάνω τι τίμιον, ἄρα σέβομαι καὶ προσέχω τὸν νοῦν εἰς αὐτό·

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δόξαν καὶ τοὺς ἐπαίνους, τιμήσας δὲ τοὺς τῶν πολλῶν λόγους καὶ μηδὲν ἐπαϊόντων, ἆρα οὐδὲν κακὸν πείσεται;

ΚΡ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Τί δ' ἐστὶ τὸ κακὸν τοῦτο, καὶ ποῖ τείνει, καὶ εἰς τί τῶν τοῦ ἀπειθοῦντος;

ΚΡ. Δῆλον ὅτι εἰς τὸ σῶμα· τοῦτο γὰρ διόλλυσιν.

ΣΩ. Καλῶς λέγεις. οὐκοῦν καὶ τἄλλα, ὦ Κρίτων, οὕτως, ἵνα μὴ πάντα διίωμεν, καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχρῶν καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, περὶ ὧν νῦν ἡ βουλὴ ἡμῖν ἐστιν, πότερον τῇ τῶν
D πολλῶν δόξῃ δεῖ ἡμᾶς ἕπεσθαι καὶ φοβεῖσθαι αὐτὴν ἢ τῇ τοῦ ἑνός, εἴ τίς ἐστιν ἐπαΐων, ὃν δεῖ καὶ αἰσχύνεσθαι καὶ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ ξύμπαντας τοὺς ἄλλους; ᾧ εἰ μὴ ἀκολουθήσομεν, διαφθεροῦμεν ἐκεῖνο καὶ λωβησόμεθα, ὃ τῷ μὲν δικαίῳ βέλτιον ἐγίγνετο, τῷ δὲ ἀδίκῳ ἀπώλλυτο. ἢ οὐδέν ἐστι τοῦτο;

ΚΡ. Οἶμαι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες.

Η'. ΣΩ. Φέρε δή, ἐὰν τὸ ὑπὸ τοῦ ὑγιεινοῦ μὲν βέλτιον γιγνόμενον, ὑπὸ τοῦ νοσώδους δὲ διαφθειρόμενον διολέσωμεν πειθόμενοι μὴ τῇ τῶν ἐπαϊόντων δόξῃ, ἆρα βιω-
E τὸν ἡμῖν ἐστιν διεφθαρμένου αὐτοῦ; ἔστι δέ που τοῦτο σῶμα· ἢ οὐχί;

ΚΡ. Ναί.

τὸ δὲ ἀτιμάζω = καταφρονῶ τι, νομίζω ἀνάξιον προσοχῆς.

4 *Τί δ' ἐστὶ τὸ κακὸν τοῦτο; κ.τ.λ.* Τρισύνθετος ἐρώτησις. Α') περὶ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ κακοῦ. Ἡ ἀπόκρισις θὰ ἦτο *νόσος*. Β') περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ κακοῦ (ποῖ τείνει;) Ἡ ἀπόκρισις θὰ ἦτο «εἰς φθοράν, εἰς ὄλεθρον». Γ') ἐρωτᾷ «εἰς φθορὰν ἢ ὄλεθρον τίνος τῶν τοῦ ἀνθρώπου;» (συνθέτου ὄντος ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς). Εἰς τοῦτο ἀποκρίνεται ὁ Κρ. ὅτι εἶνε τὸ σῶμα τὸ ἐπιφερόμενον «*τοῦτο γὰρ διόλλυσιν*» εἶνε οἷον ἀπόκρισις εἰς τὸ β' ἐρώτημα· εἰς δὲ τὸ α' εὔδηλον ὄν, δὲν ἀπεκρίθη.

15 *ἐγίγνετο — ἀπώλλυτο* = εὑρίσκετο ἐν ταῖς προτέραις ἡμῶν ζητήσεσι τῷ μὲν δικαίῳ βέλτιον γιγνόμενον, τῷ δὲ ἀδίκῳ ἀπολλύμενον. Οὕτως ἐκληπτέοι οἱ παρατατικοί.

21 *διεφθαρμένου αὐτοῦ;* Παλινδρομία τοῦ λόγου· τὸ ἐπιφερόμενον τοῦτο λέγει τὸ αὐτὸ καὶ τὸ προηγούμενον «ἐὰν διολέσωμεν».

ΣΩ. Ἆρ' οὖν βιωτὸν ἡμῖν ἐστι μετὰ μοχθηροῦ καὶ διεφθαρμένου σώματος;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Ἀλλὰ μετ' ἐκείνου ἄρ' ἡμῖν βιωτὸν διεφθαρμένου, ὃ τὸ ἄδικον μὲν λωβᾶται, τὸ δὲ δίκαιον ὀνίνησιν; ἢ φαυλότερον ἡγούμεθα εἶναι τοῦ σώματος ἐκεῖνο, ὅ τι ποτ' ἐστὶ τῶν ἡμετέρων, περὶ ὃ ἥ τε ἀδικία καὶ δικαιοσύνη ἐστίν; 48

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Ἀλλὰ τιμιώτερον;

ΚΡ. Πολύ γε.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα, ὦ βέλτιστε, πάνυ ἡμῖν οὕτω φροντιστέον, τί ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅ τι ὁ ἐπαΐων περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, ὁ εἷς καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. ὥστε πρῶτον μὲν ταύτῃ οὐκ ὀρθῶς εἰσηγεῖ, εἰσηγούμενος τῆς τῶν πολλῶν δόξης δεῖν ἡμᾶς φροντίζειν περὶ τῶν δικαίων καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐναντίων. Ἀλλὰ μὲν δή, φαίη γ' ἄν τις, οἷοί τέ εἰσιν ἡμᾶς οἱ πολλοὶ ἀποκτιννύναι B

ΚΡ. Δῆλα δὴ καὶ ταῦτα· φαίη γὰρ ἄν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλ', ὦ θαυμάσιε, οὗτός τε ὁ λόγος, ὃν διεληλύθαμεν, ἔμοιγε δοκεῖ ὅμοιος εἶναι τῷ καὶ πρότερον· καὶ τόνδε αὖ σκόπει, εἰ ἔτι μένει ἡμῖν ἢ οὔ, ὅτι οὐ τὸ ζῆν περὶ πλείστου ποιητέον, ἀλλὰ τὸ εὖ ζῆν.

ΚΡ. Ἀλλὰ μένει.

ΣΩ. Τὸ δὲ εὖ καὶ καλῶς καὶ δικαίως ὅτι ταὐτόν ἐστι, μένει ἢ οὐ μένει;

ΚΡ. Μένει.

Θ'. ΣΩ. Οὐκοῦν ἐκ τῶν ὁμολογουμένων τοῦτο σκεπτέον, πότερον δίκαιον ἐμὲ ἐνθένδε πειρᾶσθαι ἐξιέναι μὴ ἀφιέν- C
των Ἀθηναίων ἢ οὐ δίκαιον· καὶ ἐὰν μὲν φαίνηται δίκαιον,

22 *οὐ τὸ ζῆν* κ. τ. λ. Νόμ. 707 d «οὐ τὸ σώζεσθαί τε καὶ εἶναι μόνον ἀνθρώποις τιμιώτατον ἡγούμενοι, καθάπερ οἱ πολλοί, τὸ δ' ὡς βελτίστους γίγνεσθαί τε καὶ εἶναι τοσοῦτον χρόνον ὅσον ἂν ὦσιν». Γοργ. 512 d. Σοφοκλ. Αἴ. «ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν ἢ καλῶς τεθνηκέναι τὸν εὐγενῆ χρή».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πειρώμεθα, εἰ δὲ μή, ἐῶμεν. ἃς δὲ σὺ λέγεις τὰς σκέψεις
C περί τε ἀναλώσεως χρημάτων καὶ δόξης καὶ παίδων τροφῆς, μὴ ὡς ἀληθῶς ταῦτα, ὦ Κρίτων, σκέμματα ᾖ τῶν ῥᾳδίως ἀποκτιννύντων καὶ ἀναβιωσκομένων γ' ἄν, εἰ οἷοί τ' ἦσαν, οὐδενὶ ξὺν νῷ, τούτων τῶν πολλῶν. ἡμῖν δ', ἐπειδὴ ὁ λόγος οὕτως αἱρεῖ, μὴ οὐδὲν ἄλλο σκεπτέον ᾖ ἢ ὅπερ νῦν δὴ ἐλέγομεν, πότερον δίκαια πράξομεν καὶ χρή-
D ματα τελοῦντες τούτοις τοῖς ἐμὲ ἐνθένδε ἐξάξουσι καὶ χάριτας, καὶ αὐτοὶ ἐξάγοντές τε καὶ ἐξαγόμενοι, ἢ τῇ ἀληθείᾳ ἀδικήσομεν πάντα ταῦτα ποιοῦντες· κἂν φαινώμεθα ἄδικα αὐτὰ ἐργαζόμενοι, μὴ οὐ δέῃ ὑπολογίζεσθαι οὔτ' εἰ ἀποθνήσκειν δεῖ παραμένοντας καὶ ἡσυχίαν ἄγοντας, οὔτε ἄλλο ὁτιοῦν πάσχειν πρὸ τοῦ ἀδικεῖν.

ΚΡ. Καλῶς μέν μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες· ὅρα δέ, τί δρῶμεν.

ΣΩ. Σκοπῶμεν, ὦ 'γαθέ, κοινῇ, καὶ εἴ πῃ ἔχεις ἀντι-

1 *ἃς δὲ σὺ λέγεις τὰς σκέψεις*. Καθ' ἕλξιν, ἀντὶ «αἱ σκέψεις ἃς σὺ λέγεις. Τριῶν πραγμάτων σκέψιν προέθηκεν ὁ Κρ. α') τῆς τῶν πολλῶν δόξης (44 c καὶ 45 e)· β') τῆς ἀναλώσεως χρημάτων (45 a, b, c)· γ') τῆς τῶν τέκνων παιδείας (45 c, d).

3 «*μὴ ὡς ἀληθῶς ταῦτα σκέμματα ᾖ*», καὶ κατωτέρω «μὴ οὐδὲν ἄλλο σκεπτέον ᾖ», καὶ κατωτέρω «μὴ οὐ δέῃ ὑπολογίζεσθαι». Τρεῖς κύριαι προτάσεις ἀπὸ τοῦ *μὴ* ἀρχόμεναι κατὰ παράλειψιν τοῦ «*ὅρα*». Θεαίτ. 145 c· «Εὖ ἂν ἔχοι· ἀλλ' ὅρα μὴ παίζων ἔλεγεν». Ὁ λόγος οὕτω συγκείμενος ἔχει τινὰ μονοτονίαν δυσφόρητον, καὶ δὲν εἶνε ἀξιοσύστατος.

τῶν ῥᾳδίως ἀποκτιννύντων καὶ ἀναβιωσκομένων ἄν. Τὸ ἀναβιώσκομαι συνήθως οὐδέτερον = ἀναζῶ. Ἐνταῦθα μεταβατικὸν = ἐπαναφέρω εἰς τὴν ζωήν. Ὁ *ἂν* καὶ ἡ ἑπομένη ὑποθ. πρότ. μόνον εἰς τὸ *ἀναβιωσκομένων*. Νοεῖ τοὺς ἀνοήτους ἀνθρώπους ἐν γένει, οἵτινες φέρονται ὡς πνεῦμα ἀκατάστατον, ὡς ἀνεμόμυλος.

6 *ὁ λόγος οὕτως αἱρεῖ*. Ὅτι δηλ. τὸ εὖ ζῆν περὶ πλείστου ποιητέον, τοῦτο δὲ ὅτι ταὐτὸν τῷ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν.

9 *ἐξάγοντές τε καὶ ἐξαγόμενοι*. Βραχυλογῶν ἐκφράζεται ἀνακριβῶς· διότι δὲν ἦσαν ἀμφότεροι καὶ ἐξάγοντες καὶ ἐξαγόμενοι, ἀλλ' ὁ μὲν ἐξάγων, ὁ δὲ ἐξαγόμενος.

11 *μὴ οὐ δέῃ ὑπολογίζεσθαι*. Ἡ γνώμη τοῦ Σωκ. εἶνε τοιάδε· «Οὐ δεῖ ὑπολογίζεσθαι οὔτε θάνατον οὔτε ἄλλο κακὸν οὐδὲν πρὸ τοῦ ἀδικεῖν»· τουτέστιν· «Ἔμπροσθεν τῆς ἀνάγκης τοῦ ἀδικεῖν ἱστάμενος ὁ ἄνθρωπος, ὅπως ἀποφύγῃ τὴν ἀνάγκην ταύτην, ὀφείλει ἀλογίστως νὰ ἐμπίπτῃ καὶ εἰς θάνατον καὶ εἰς πᾶν ἄλλο κακόν, ὡς μικρότερον ὂν τοῦ ἐκ τοῦ ἀδικεῖν προσγιγνομένου. Ὁμοίως Ἀπολογ. 28 d· «Οὗ ἄν τις ἑαυτὸν τάξῃ, ἐνταῦθα δεῖ μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον μήτε

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λέγειν ἐμοῦ λέγοντος, ἀντίλεγε, καί σοι πείσομαι· εἰ δὲ
μή, παῦσαι ἤδη, ὦ μακάριε, πολλάκις μοι λέγων τὸν E
αὐτὸν λόγον, ὡς χρὴ ἐνθένδε ἀκόντων Ἀθηναίων ἐμὲ
ἀπιέναι· ὡς ἐγὼ περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι πεῖσαί σε ταῦτα
πράττειν, ἀλλὰ μὴ ἄκοντος· ὅρα δὲ δὴ τῆς σκέψεως τὴν
ἀρχήν, ἐάν σοι ἱκανῶς λέγηται, καὶ πειρῶ ἀποκρίνεσθαι τὸ
ἐρωτώμενον, ᾗ ἂν μάλιστα οἴῃ. 49

ΚΡ. Ἀλλὰ πειράσομαι.

Ι. ΣΩ. Οὐδενὶ τρόπῳ φαμὲν ἑκόντας ἀδικητέον εἶναι,
ἢ τινὶ μὲν ἀδικητέον τρόπῳ, τινὶ δὲ οὔ; ἢ οὐδαμῶς τό γε
ἀδικεῖν οὔτε ἀγαθὸν οὔτε καλόν, ὡς πολλάκις ἡμῖν καὶ ἐν
τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ὡμολογήθη; [ὅπερ καὶ ἄρτι ἐλέγετο·]
ἢ πᾶσαι ἡμῖν ἐκεῖναι αἱ πρόσθεν ὁμολογίαι ἐν ταῖσδε ταῖς
ὀλίγαις ἡμέραις ἐκκεχυμέναι εἰσί, καὶ πάλαι, ὦ Κρίτων,
ἄρα τηλικοίδε γέροντες ἄνδρες πρὸς ἀλλήλους σπουδῇ
διαλεγόμενοι ἐλάθομεν ἡμᾶς αὐτοὺς παίδων οὐδὲν διαφέρον- B
τες; ἢ παντὸς μᾶλλον οὕτως ἔχει, ὥσπερ τότε ἐλέγετο ἡμῖν;
εἴτε φασὶν οἱ πολλοὶ εἴτε μή, καὶ εἴτε δεῖ ἡμᾶς ἔτι τῶνδε
χαλεπώτερα πάσχειν εἴτε καὶ πρᾳότερα, ὅμως τό γε ἀδι-
κεῖν τῷ ἀδικοῦντι καὶ κακὸν καὶ αἰσχρὸν τυγχάνει ὂν παντὶ
τρόπῳ; φαμὲν ἢ οὔ;

ΚΡ. Φαμέν.

ΣΩ. Οὐδαμῶς ἄρα δεῖ ἀδικεῖν. C

ΚΡ. Οὐ δῆτα.

θάνατον μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ». Πρβλ. καὶ Ἀπολ. 32 a καὶ d.

6 *ἐάν σοι ἱκανῶς λέγηται*. Δὲν εἶνε ὑποθ. λόγος, ἀλλ' ἐξηρτημένη ἐρώτησις ἐκ τοῦ *ὅρα*· (τὸ *ἐὰν* εἶνε τῶν Γερμανῶν τὸ ob, οὐχὶ τὸ wenn!). Συνηθέστατα τίθεται ὁ *εἰ* μεθ' ὁριστ. σπανιώτερον καὶ ὁ *ἐὰν* μεθ' ὑποτ. Γοργ. 452 c· «*Σκόπει δῆτα, ἐάν σοι πλοῦτου φανῇ μεῖζον ἀγαθὸν ὄν.*» Νόμ. 929 e «*ξυμβουλευόντων* (προστακ.) *ἐάν τε δέῃ γράφεσθαι καὶ ἐὰν μὴ τὴν γραφήν*». Εὐκόλως δυνάμεθα να διαγνώσωμεν πότε ἡ τοιαύτη πρότασις εἶνε ἐξηρτ. ἐρώτησις, ὅταν ἐνδέχηται νὰ μεταβληθῇ εἰς εὐθεῖαν· οἷον τὸ τῶν Νόμων «Ξυμβουλευόντων, πότερα, δεῖ γράφεσθαι τὴν γραφὴν ἢ οὔ;» καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ «Ὅρα δή, λέγεταί σοι ἱκανῶς ἢ οὔ;» Ἡ ὑποθετ. πρότασις δὲν ἐπιδέχεται τοιαύτην τροπήν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Οὐδὲ ἀδικούμενον ἄρα ἀνταδικεῖν, ὡς οἱ πολλοὶ
C οἴονται, ἐπειδή γε οὐδαμῶς δεῖ ἀδικεῖν.

ΚΡ. Οὐ φαίνεται.

ΣΩ. Τί δὲ δή; κακουργεῖν δεῖ, ὦ Κρίτων, ἢ οὔ;

ΚΡ. Οὐ δεῖ δήπου, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Τί δέ; ἀντικακουργεῖν κακῶς πάσχοντα, ὡς οἱ πολλοί φασιν, δίκαιον ἢ οὐ δίκαιον;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Τὸ γάρ που κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπους τοῦ ἀδικεῖν οὐδὲν διαφέρει.

ΚΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Οὔτε ἄρα ἀνταδικεῖν δεῖ οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα ἀνθρώπων, οὐδ' ἂν ὁτιοῦν πάσχῃ ὑπ' αὐτῶν. καὶ ὅρα, ὦ Κρίτων, ταῦτα καθομολογῶν, ὅπως μὴ παρὰ δόξαν ὁμολο-
D γῇς. οἶδα γάρ, ὅτι ὀλίγοις τισὶ ταῦτα καὶ δοκεῖ καὶ δόξει. οἷς οὖν οὕτω δέδοκται καὶ οἷς μή, τούτοις οὐκ ἔστι κοινὴ βουλή, ἀλλὰ ἀνάγκη τούτους ἀλλήλων καταφρονεῖν, ὁρῶντας τὰ ἀλλήλων βουλεύματα. σκόπει δὴ οὖν καὶ σὺ εὖ μάλα, πότερον κοινωνεῖς καὶ ξυνδοκεῖ σοι καὶ ἀρχώμεθα ἐντεῦθεν βουλευόμενοι, ὡς οὐδέποτε ὀρθῶς ἔχοντος οὔτε τοῦ ἀδικεῖν οὔτε τοῦ ἀνταδικεῖν οὔτε κακῶς πάσχοντα ἀμύνεσθαι ἀντιδρῶντα κακῶς, ἢ ἀφίστασαι καὶ οὐ κοινωνεῖς τῆς ἀρχῆς; ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ πάλαι οὕτω καὶ νῦν ἔτι
E δοκεῖ, σοὶ δὲ εἴ πῃ ἄλλῃ δέδοκται, λέγε καὶ δίδασκε· εἰ δ' ἐμμένεις τοῖς πρόσθεν, τὸ μετὰ τοῦτο ἄκουε.

ΚΡ. Ἀλλ' ἐμμένω τε καὶ ξυνδοκεῖ μοι· ἀλλὰ λέγε.

ΣΩ. Λέγω δὴ αὖ τὸ μετὰ τοῦτο, μᾶλλον δ' ἐρωτῶ· πό-

16 *οἷς οὖν οὕτω δέδοκται καὶ οἷς μή*. Μεταξὺ τῶν πρεσβευόντων τὸ καινὸν τοῦτο δόγμα (τὴν καινὴν ἐντολὴν τοῦ Εὐαγγελίου!) τὸ μὴ δεῖν μηδενὶ τρόπῳ μηδένα κακῶς ποιεῖν, καὶ τῶν πρεσβευόντων τὸ ἀρχαῖον δόγμα (τὸ Μωσαϊκὸν ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος!). τὸ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν τοὺς δὲ ἐχθροὺς κακῶς, δὲν ὑπάρχει ὁμοφροσύνη, οὐδ' ἀμοιβαία ἀνοχὴ ἢ ἀνοκωχή. Ὁ Πλάτων λαλεῖ ἐνταῦθα μὲ ζῆλον νεοφωτίστου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τερον ἃ ἄν τις ὁμολογήσῃ τῳ, δίκαια ὄντα, ποιητέον ἢ ἐξαπατητέον;

ΚΡ. Ποιητέον.

ΙΑ΄. ΣΩ. Ἐκ τούτων δὴ ἄθρει· ἀπιόντες ἐνθένδε ἡμεῖς μὴ πείσαντες τὴν πόλιν, πότερον κακῶς τινας ποιοῦμεν, 50 καὶ ταῦτα οὓς ἥκιστα δεῖ, ἢ οὔ; καὶ ἐμμένομεν οἷς ὡμολογήσαμεν δικαίοις οὖσιν ἢ οὔ;

ΚΡ. Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι πρὸς ὃ ἐρωτᾷς· οὐ γὰρ ἐννοῶ.

ΣΩ. Ἀλλ' ὧδε σκόπει. εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθένδε εἴτε ἀποδιδράσκειν, εἴθ' ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο, ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἐπιστάντες ἔροιντο· «Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, τί ἐν νῷ ἔχεις ποιεῖν; ἄλλο τι ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ, ᾧ ἐπιχειρεῖς, διανοεῖ τούς τε νόμους ἡμᾶς ἀπο- B λέσαι καὶ ξύμπασαν τὴν πόλιν τὸ σὸν μέρος; ἢ δοκεῖ σοι

1 *ἅ ἄν τις ὁμολογήσῃ τω, δίκαια ὄντα.* Προσεκτέον μὴ ἐκλάβῃς τὸ *δίκαια ὄντα* ὡς ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ *ὁμολογήσῃ*. Λέγεται *ὁμολογῶ τινί τι*, ἢ *ὁμολογῶ ποιήσειν τι*· οὐδέποτε πρὸς μετοχήν! Τὸ *δίκαια ὄντα* δευτερεύουσα μετοχ. πρότασις προσδιοριστικὴ τοῦ ἃ ὁμολογήσῃ· «ὅσα ὁμολογήσῃ τις, καὶ εἶνε δίκαια τὰ ὡμολογημένα· διότι ἐνδέχεται νὰ ὁμολογήσῃ τις καὶ ἄδικα ἐξαπατώμενος ἢ βιαζόμενος. Ταῦτα λοιπὸν ἐξαιρεῖ τοῦ λόγου.

5 *μὴ πείσαντες* κ.τ.λ. Τροπ. μετοχ. τοῦ ἀπιόντες, διὸ καὶ δὲν συνδέονται διὰ συνδέσμου μετ' ἀλλήλων.

6 ***καὶ ταῦτα***. Προῆλθεν ἐκ παραλείψεως τοῦ προηγουμένου ῥήματος (καὶ ταῦτα ποιοῦμεν), καὶ κατήντησε σύνδεσμος ἐναντιωματικὸς τιθέμενος συνήθως ἐπὶ μετοχῆς· Γοργ. 508 a «καὶ ταῦτα σοφὸς ὤν», ἀλλὰ καὶ ἐπὶ οἵας δήποτε ἄλλης λέξεως, ἣν θέλει νὰ ἐξάρῃ ὡς ἐναντίως ἔχουσαν πρὸς ἄλλην προηγουμένην, οἷον «καὶ ταῦτα εἰς ἑαυτόν· καὶ ταῦτα περὶ τῶν μεγίστων κ.τ.λ.». Ἐνταῦθα νοεῖ «τὴν πατρίδα καὶ τοὺς νόμους αὐτῆς».

10 *εἴτε ἀποδιδράσκειν, εἴθ' ὅπως δεῖ* κ.τ.λ. Τὸ εἴτε, εἴτε δὲν συνδέει διαζευκτικῶς ἐννοίας διαφόρους, ἀλλ' ὀνόματα διάφορα τῆς αὐτῆς ἐννοίας· τούτων τὸ μὲν τίθεται, τὸ δὲ ζητεῖται· ἐντεῦθεν ἡ ἀνώμαλος σύνδεσις ὅρων συντακτικῶς ἑτερογενῶν (ἀποδιδράσκειν· ὅπως δεῖ). Ὁ λόγος δύναται νὰ γείνῃ ὁμαλὸς ὧδέ πως· «Εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ποιεῖν ἐκεῖνο ὅπερ εἴτε ἀποδιδράσκειν δεῖ ὀνομάζειν ἢ ἄλλο τι ὄνομα». Πρωταγ. 358 a «εἴτε ἡδύ, εἴτε τερπνὸν λέγεις, εἴτε χαρτόν, εἴτε ὁπόθεν καὶ ὅπως χαίρεις τὰ τοιαῦτα ὀνομάζων».

εἰ μέλλουσιν ἡμῖν — τί ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων; Σχοινοτενὴς καὶ πολυσύνθετος ἡ περίοδος, ἀλλ' ἄνευ συντακτ. ἀνωμαλιῶν. Πρῶτον ἀνευρίσκομεν τὰς δύο κυρίας ἀρθρώσεις· «εἰ οἱ νόμοι ἔροιντο τὰ καὶ τά, τί ἐροῦμεν;» Τὸ ***ἔροιντο*** προσδιορίζεται ὑπὸ τοῦ *ἐπιστάντες*, τοῦτο δὲ ὑπὸ τοῦ *ἐλθόντες*, τοῦτο δὲ ὑπὸ τοῦ *μέλλουσιν ἡμῖν*, ὅπερ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οἷόν τε ἔτι ἐκείνην τὴν πόλιν εἶναι καὶ μὴ ἀνατετράφθαι, ἐν ᾗ αἱ γενόμεναι δίκαι μηδὲν ἰσχύουσιν, ἀλλὰ ὑπὸ ἰδιωτῶν ἄκυροί τε γίγνονται καὶ διαφθείρονται;» τί ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα; πολλὰ γὰρ ἄν τις ἔχοι, ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ, εἰπεῖν ὑπὲρ τούτου τοῦ νόμου ἀπολλυμένου, ὃς τὰς δίκας τὰς δικασθείσας προστάττει
C κυρίας εἶναι. ἢ ἐροῦμεν πρὸς αὐτούς, ὅτι ἠδίκει γὰρ ἡμᾶς ἡ πόλις καὶ οὐκ ὀρθῶς τὴν δίκην ἔκρινεν; ταῦτα ἢ τί ἐροῦμεν;

ΚΡ. Ταῦτα νὴ Δία, ὦ Σώκρατες.

ΙΒ΄. ΣΩ. Τί οὖν, ἂν εἴπωσιν οἱ νόμοι· «Ὦ Σώκρατες, ἦ καὶ ταῦτα ὡμολόγητο ἡμῖν τε καὶ σοί, ἢ ἐμμένειν ταῖς δίκαις αἷς ἂν ἡ πόλις δικάζῃ;» εἰ οὖν αὐτῶν θαυμάζοιμεν λεγόντων, ἴσως ἂν εἴποιεν, ὅτι «Ὦ Σώκρατες, μὴ θαύμαζε τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἀποκρίνου, ἐπειδὴ καὶ εἴωθας χρῆσθαι
D τῷ ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι· φέρε γάρ, τί ἐγκαλῶν ἡμῖν καὶ τῇ πόλει ἐπιχειρεῖς ἡμᾶς ἀπολλύναι; οὐ πρῶτον μέν σε ἐγεννήσαμεν ἡμεῖς, καὶ δι' ἡμῶν ἐλάμβανε τὴν μητέρα

ἐτέθη κατὰ δοτ. ὡς ἀπαιτεῖ τὸ *ἐπιστάντες*. Τὰ «εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες— καὶ διαφθείρονται» ἀντικ. τοῦ *ἔροιντο*.

1 *εἶναι καὶ μὴ ἀνατετράφθαι*. Τοῦ *εἶναι* ἀσθενῶς δηλοῦντος τὸ προτιθέμενον, ἐπηνέχθη τὸ *μὴ ἀνατετράφθαι*. Ὥστε τὸ *εἶναι* σημαίνει σώζεσθαι, ἵστασθαι ὀρθίαν.

5 *ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ*. Τὸ *ἄλλως τε καὶ* προῆλθεν ἐκ τοιᾶσδε ἀρχικῆς χρήσεως «καὶ ἄλλως μέν, μάλιστα δὲ ὧδε». Ἀφοῦ δὲ κατήντησε σύνδεσμος ἐπιτατικός, τίθεται οὐ μόνον ἐπὶ τροπικῶν μετοχῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ χρονικῶν (ὅτε τὸ ἄλλως = ἄλλοτε) καὶ ἐπὶ αἰτιολογικῶν (ὅτε τὸ ἄλλως = καὶ δι' ἄλλο τι) καὶ ἐπὶ ὑποθετικῶν (ὅτε τὸ ἄλλως = καὶ ἂν ἄλλο τι συμβῇ), ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ ὀνομάτων, ὅπως ἐνταῦθα (ὅτε τὸ ἄλλως τε = καὶ ἄλλος τις καὶ μάλιστα ῥήτωρ).

7 *ὅτι ἠδίκει γὰρ ἡμᾶς*. Παραλείπεται ἡ προσήκουσα ἀπόκρισις καὶ τίθεται ἡ αἰτιολογικὴ αὐτῆς. Πλήρης ὁ λόγος θὰ εἶχεν ὧδε· «Ἐροῦμεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι ταῦτα ποιοῦμεν εἰκότως· ἠδίκει γὰρ ἡμᾶς ἡ πόλις κ.τ.λ.».

12 *ἦ καὶ ταῦτα ὡμολόγητο;* Τὸ ταῦτα ἀνάφερε οὐχὶ εἰς τὰς λέξεις αὐτάς, ἀλλ' εἰς τὸ φρόνημα τὸ ἀποκαλυπτόμενον διὰ τῶν λέξεων «ἠδίκει γὰρ ἡμᾶς κ.τ.λ» Τὸ δὲ φρόνημα τοῦτο εἶνε τοιόνδε. Ἔξεστι τῶν πολιτῶν τῷ βουλομένῳ κρίνειν, ἐὰν δίκη τις ᾖ ὀρθῶς δεδικασμένη ἢ μή, καὶ ἂν μὲν δοκῇ αὐτῷ ὀρθῶς δεδικάσθαι, κυρίαν εἶναι, εἰ δὲ μή, ἄκυρον.

18 *σε ἐγεννήσαμεν — καὶ δι' ἡμῶν* κ.τ.λ. Ἡ διὰ τοῦ *καὶ* πρότασις εἶνε κυρίως ἐπεξηγημ. τῆς προηγουμένης. Ἀλλ' ἐν ἐλεγκτικαῖς ἐρωτήσεσι δὲν τηρεῖται ἀκριβῶς ἡ ἐσωτερ σχέσις τῶν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σου ὁ πατὴρ καὶ ἐφύτευσέ σε; φράσον οὖν, τούτοις ἡμῶν τοῖς νόμοις τοῖς περὶ τοὺς γάμους μέμφει τι, ὡς οὐ καλῶς ἔχουσιν;» «Οὐ μέμφομαι», φαίην ἄν. «Ἀλλὰ τοῖς περὶ τὴν τοῦ γενομένου τροφήν τε καὶ παιδείαν, ἐν ᾗ καὶ σὺ ἐπαιδεύθης; ἢ οὐ καλῶς προσέταττον ἡμῶν οἱ ἐπὶ τούτοις τεταγμένοι νόμοι, παραγγέλλοντες τῷ πατρὶ τῷ σῷ σε ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ παιδεύειν;» «Καλῶς», φαίην ἄν. E
«Εἶεν· ἐπειδὴ δὲ ἐγένου τε καὶ ἐξετράφης καὶ ἐπαιδεύθης, ἔχοις ἂν εἰπεῖν πρῶτον μὲν ὡς οὐχὶ ἡμέτερος ἦσθα καὶ ἔκγονος καὶ δοῦλος, αὐτός τε καὶ οἱ σοὶ πρόγονοι; καὶ εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, ἆρ' ἐξ ἴσου οἴει εἶναι σοὶ τὸ δίκαιον καὶ ἡμῖν, καὶ ἅττ' ἂν ἡμεῖς σε ἐπιχειρῶμεν ποιεῖν, καὶ σοὶ

προτάσεων, ἀλλὰ συνείρονται παρατακτικῶς διὰ τοῦ *καί*. Πρβλ. Ἀπολ. 26 d.

1 *ἐφύτευσέ σε*. Ποιητικὴ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν φυτῶν συνήθης τῷ Πλάτωνι. Φαῖδρ. 276 e «ὅταν τις φυτεύῃ τε καὶ σπείρῃ μετ' ἐπιστήμης λόγους». Νόμ 691 d «δίδυμον ὑμῖν φυτεύσας τὴν τῶν βασιλέων γένεσιν ἐκ μονογενοῦς».

4 *τροφήν τε καὶ παιδείαν*. Τροφὴ κυρίως ἡ σωματικὴ θεραπεία τῶν μικρῶν παιδίων, ἣν καὶ ἡμεῖς λέγομεν ἀνατροφήν· παιδεία δὲ μᾶλλον ἡ διανοητική. Ἀλλὰ πολλάκις μεταχειρίζονται τὰς λέξεις συνωνύμως, ἄλλοτε δὲ πάλιν ἀμφοτέρας συμπεπλεγμένας, ὡς καὶ ἐνταῦθα, ἵνα δηλώσωσι τὸ σύνολον τῆς παιδεύσεως τοῦ ἀνθρώπου.

6 *ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ*. Διὰ τῆς λέξεως *μουσικὴ* ἐδήλουν οἱ ἀρχαῖοι σύμπασαν τὴν διανοητικὴν παιδείαν· διὰ δὲ τῆς *γυμναστικὴ* τὴν σωματικήν. Ἀλλὰ καθ' ὅσον προέκοπτον αἱ ἐπιστῆμαι, ᾐσθάνοντο ὅτι ἡ λέξις μουσικὴ καὶ ἡ ἔννοια αὐτῆς δὲν ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ καὶ αὐτάς. Καὶ ἠδύνατο μὲν ὁ Σωκ. νὰ ἀποφαίνηται μεταφορικῶς ὅτι ἡ φιλοσοφία εἶνε μεγίστη μουσικὴ (Φαίδ. 61 a), ἀλλὰ κυριολεκτικῶς οὔτε ἡ φιλοσοφία, οὔτε τὰ μαθηματικά, οὔτε ἡ ἀστρονομία ἠδύναντο νὰ ὑπαχθῶσιν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς δημώδους μουσικῆς. Διὸ αὐτὸς ἤδη ὁ Πλ τὰ ἀποχωρίζει ὡς ἴδια παρὰ τὴν μουσικὴν παιδεύματα. Πολιτ 522 καὶ ἑξ.

Περὶ τῶν δύο τούτων νόμων, τῶν τε γαμικῶν καὶ τῶν παιδευτικῶν, σημειωτέον ὅτι οἱ μὲν γαμικοὶ δὲν ἦσαν ἀναγκαστικοί, ἀλλὰ κανονιστικοὶ τῶν κατὰ τοὺς γάμους, ὅπως ὦσιν ἔγκυροι καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ ἀπ' αὐτῶν συμβαίνοντα· οἱ δὲ παιδευτικοὶ ἦσαν μὲν ἀναγκαστικοί, ἀλλὰ δὲν θὰ ὑπῆρξεν ἴσως παράδειγμα ἐλευθέρου πολίτου Ἀθηναίου, ὅστις νὰ μὴ ἐξετέλει ἑκουσίως τὰ περὶ τὰ τέκνα του καθήκοντα.

9 *ἡμέτερος ἦσθα καὶ ἔκγονος καὶ δοῦλος*. Ὁ Σωκ. ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν τοὺς οἰκογενεῖς καλουμένους δούλους, τοὺς γεννωμένους ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ δεσπότου ὑπὸ δούλων τοῦ οἴκου, συζευχθέντων ἀδείᾳ καὶ κανονισμῷ τοῦ δεσπότου, ὥστε νὰ μὴ εἶνε ὁ γάμος βοσχηματώδης. Οἱ οὕτω γεννώμενοι παῖδες ἦσαν καὶ αὐτοὶ δοῦλοι τοῦ οἴκου, καὶ ὠνομάζοντο οἰκογενεῖς· προέφερον δὲ τῶν ἄλλων καθ' ὅτι ἡλλήνιζον ἀμέμπτως κατά τε τὴν γλῶσσαν καὶ τοὺς τρόπους. Μέν. 82 b· «Ἕλλην μέν ἐστι

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ταῦτα ἀντιποιεῖν οἴει δίκαιον εἶναι; ἢ πρὸς μὲν ἄρα σοι τὸν πατέρα οὐκ ἐξ ἴσου ἦν τὸ δίκαιον καὶ πρὸς τὸν δεσπότην, εἴ σοι ὢν ἐτύγχανεν, ὥςτε, ἅπερ πάσχοις, ταῦτα καὶ
51 ἀντιποιεῖν, οὔτε κακῶς ἀκούοντα ἀντιλέγειν οὔτε τυπτόμενον ἀντιτύπτειν οὔτε ἄλλα τοιαῦτα πολλά· πρὸς δὲ τὴν πατρίδα ἄρα καὶ τοὺς νόμους ἐξέσται σοι, ὥςτε, ἐάν σε ἐπιχειρῶμεν ἡμεῖς ἀπολλύναι δίκαιον ἡγούμενοι εἶναι, καὶ σὺ αὖ ἡμᾶς τοὺς νόμους καὶ τὴν πατρίδα, καθ' ὅσον δύνασαι, ἐπιχειρήσεις ἀνταπολλύναι, καὶ φήσεις ταῦτα ποιῶν δίκαια πράττειν, ὁ τῇ ἀληθείᾳ τῆς ἀρετῆς ἐπιμελόμενος; ἢ οὕτως εἶ σοφός, ὥστε λέληθέ σε, ὅτι μητρός τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἁπάντων τιμιώτερόν ἐστιν ἡ πα-
B τρὶς καὶ σεμνότερον καὶ ἁγιώτερον καὶ ἐν μείζονι μοίρᾳ καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι, καὶ σέβεσθαι δεῖ καὶ μᾶλλον ὑπείκειν καὶ θωπεύειν πατρίδα χαλεπαίνουσαν ἢ πατέρα, καὶ ἢ πείθειν ἢ ποιεῖν ἃ ἂν κελεύῃ, καὶ πάσχειν, ἐάν τι προστάττῃ παθεῖν, ἡσυχίαν ἄγοντα, ἐάν τε τύπτεσθαι, ἐάν τε δεῖσθαι, ἐάν τε εἰς πόλεμον ἄγῃ τρωθησόμενον ἢ ἀποθανούμενον, ποιητέον ταῦτα, καὶ τὸ δίκαιον οὕτως ἔχει, καὶ οὐχὶ ὑπεικτέον οὐδὲ ἀναχωρητέον οὐδὲ λειπτέον τὴν τάξιν, ἀλλὰ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν δικα-
C στηρίῳ καὶ πανταχοῦ ποιητέον ἃ ἂν κελεύῃ ἡ πόλις καὶ ἡ

καὶ ἑλληνίζει; — Πάνυ γε σφόδρα, οἰκογενής».

12 *τιμιώτερον*. Τίμιον τὸ πολύτιμον καὶ τὸ τιμῆς ἄξιον.

13 *σεμνότερον*. Ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης ἐξ ἧς καὶ τὸ σέβας· τὸ σεβαστὸν καὶ θαυμαστὸν διὰ τὸ κάλλος, τὸ μέγεθος, τὸ ἦθος κ.τ.τ. Ἐπὶ ἀνθρώπων συχνότερον μετὰ ψόγου, ὁ ὑπερήφανος, ὁ ὀγκώδης, ὁ ἀλαζών· ἀκριβῶς τοὐναντίον ἐκείνου ὅπερ ἡμεῖς σήμερον λέγομεν σεμνόν. Ἀριστφ. Βάτρ. 178 «Ὡς σεμνὸς ὁ κατάρατος! οὐκ οἰμώξεται;»

ἁγιώτερον. Ἐκ τοῦ ἅγος· τὸ καθαρὸν καὶ ἄβατον, οὗ ἡ βεβήλωσις θὰ ἦτο ἄγος, θὰ ἐπήγετο τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν.

16 *καὶ ἢ πείθειν — ἢ πείθειν αὐτήν*. Πρῶτον μὲν συνδέει διαζευκτικῶς ἢ *πείθειν*, ἢ *ποιεῖν καὶ πάσχειν*· ἔπειτα προβαίνει καταλέγων τὰ ποιητέα καὶ παθητέα τῇ κελεύσει τῆς πατρίδος, μέχρι τοῦ *ἡ πόλις καὶ ἡ πατρίς*. Τί πείθειν δ' ὅμως δὲν εἶπεν ἀνωτέρω· διὰ τοῦτο τὸ ἐπαναλαμβάνει κατωτέρω, κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὡς νὰ ἐλησμόνησεν ὅτι τὸ ἔθεσεν ἤδη ἀνωτέρω.

18 Τὰ *ἐάν τε τύπτεσθαι ἐάν τε δεῖσθαι*, ἐκδέχου ὡς ἐπεξήγησιν τοῦ *παθεῖν*, καὶ ἐξάρτα ἐκ τοῦ *προστάττῃ*· τὰ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πατρίς, ἢ πείθειν αὐτὴν ἢ τὸ δίκαιον πέφυκε· βιάζεσθαι δὲ οὐχ ὅσιον οὔτε μητέρα οὔτε πατέρα, πολὺ δὲ τούτων ἔτι ἧττον τὴν πατρίδα;» τί φήσομεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων; ἀληθῆ λέγειν τοὺς νόμους ἢ οὔ;

ΚΡ. Ἔμοιγε δοκεῖ.

ΙΓ'. ΣΩ. «Σκόπει τοίνυν, ὦ Σώκρατες, φαῖεν ἂν ἴσως
οἱ νόμοι, εἰ ἡμεῖς ταῦτα ἀληθῆ λέγομεν, ὅτι οὐ δίκαια
ἡμᾶς ἐπιχειρεῖς δρᾶν ἃ νῦν ἐπιχειρεῖς. ἡμεῖς γάρ σε γεν-
νήσαντες, ἐκθρέψαντες, παιδεύσαντες, μεταδόντες ἁπάν-
των ὧν οἷοί τ' ἦμεν καλῶν σοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι πολί- D
ταις, ὅμως προαγορεύομεν τῷ ἐξουσίαν πεποιηκέναι Ἀθη-
ναίων τῷ βουλομένῳ, ἐπειδὰν δοκιμασθῇ καὶ ἴδῃ τὰ ἐν τῇ
πόλει πράγματα καὶ ἡμᾶς τοὺς νόμους, ᾧ ἂν μὴ ἀρέσκω-
μεν ἡμεῖς, ἐξεῖναι λαβόντα τὰ αὑτοῦ ἀπιέναι ὅποι ἂν βού-
ληται· καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων ἐμποδών ἐστιν οὐδ'
ἀπαγορεύει, ἐάν τέ τις βούληται ὑμῶν εἰς ἀποικίαν ἰέναι,
εἰ μὴ ἀρέσκοιμεν ἡμεῖς τε καὶ ἡ πόλις, ἐάν τε μετοικεῖν
ἄλλοσέ ποι ἐλθών, ἰέναι ἐκεῖσε ὅποι ἂν βούληται, ἔχοντα
τὰ αὑτοῦ· ὃς δ' ἂν ὑμῶν παραμείνῃ, ὁρῶν ὃν τρόπον ἡμεῖς E
τάς τε δίκας δικάζομεν καὶ τἆλλα τὴν πόλιν διοικοῦμεν,
ἤδη φαμὲν τοῦτον ὡμολογηκέναι ἔργῳ ἡμῖν, ἃ ἂν ἡμεῖς

δὲ *ἐάν τε εἰς πόλεμον* ἀνάφερε εἰς τὸ ἑπόμενον *ποιητέον ταῦτα*

7 *οὐ δίκαια — ἃ νῦν ἐπιχειρεῖς*. Δρῶ τινά τι (ἀγαθὸν ἢ κακόν, δίκαιον ἢ ἄδικον)· τὰ *τινά τι* ἀμφότερα ἀντικείμενα. Δρῶ σε ἃ δρῶ δίκαια· τὸ *σὲ* καὶ τὸ *ἃ δρῶ* τὰ ἀντικ. τὸ δὲ *δίκαια* κατηγορ. Ἐκδέχου λοιπὸν ὧδε· «ἐπιχειρεῖς δρᾶν ἡμᾶς, ἃ νῦν ἐπιχειρεῖς, οὐ δίκαια».

11 *ὅμως προαγορεύομεν — ὅποι ἂν βούληται*. Ἀνάφερε, τὸ μὲν *Ἀθ. τῷ βουλομένῳ* εἰς τὸ *ἐξουσίαν πεποιηκέναι*, τὸ δὲ *ᾧ ἂν μὴ ἀρέσκωμεν* εἰς τὸ *ἐξεῖναι ἀπιέναι*.

15 *καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων* κτλ. Ταῦτα ἐπηνέχθησαν πρὸς διασάφησιν τοῦ παρανοήσεως ἐπιδεκτικοῦ *προαγορεύομεν ἐξεῖναι*. Πράγματι οὐδεὶς νόμος ἔκειτο *προαγορεύων* ταῦτα· ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδ' ἀπηγόρευεν οὐδεὶς νόμος, οὐδ ἦτο ἐμποδών, τοῦτο ἰσοδυνάμει πρὸς σιωπηρὰν (ὡς λέγουσι σήμερον οἱ νομικοὶ) ἄδειαν τοῦ ἀπιέναι.

16 *εἰς ἀποικίαν — μετοικεῖν*. Ἐκεῖνο μὲν = ἰέναι εἰς Ἀθηναϊκὴν ἀποικίαν ὁμοφύλων, τοῦτο δὲ = ἰέναι εἰς ξένην πόλιν Ἑλληνίδα ἢ καὶ βάρβαρον, ὡς μέτοικον.

21 *ὡμολογηκέναι ἔργῳ*. Προσέθηκε τὸ *ἔργῳ*, διότι αἱ ὁμολογίαι συνήθως διὰ λόγου γίνονται· ἐνταῦθα δὲ κατ'

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

κελεύωμεν, ποιήσειν ταῦτα, καὶ τὸν μὴ πειθόμενον τριχῇ φαμεν ἀδικεῖν, ὅτι τε γεννηταῖς οὖσιν ἡμῖν οὐ πείθεται, καὶ ὅτι τροφεῦσι, καὶ ὅτι ὁμολογήσας ἦ μὴν πείθεσθαι οὔτε
52 πείθεται οὔτε πείθει ἡμᾶς, εἰ μὴ καλῶς τι ποιοῦμεν, προτιθέντων ἡμῶν καὶ οὐκ ἀγρίως ἐπιταττόντων ποιεῖν ἃ ἂν κελεύωμεν, ἀλλὰ ἀφιέντων δυοῖν θάτερα, ἢ πείθειν ἡμᾶς ἢ ποιεῖν, τούτων οὐδέτερα ποιεῖ.

ΙΔ'. Ταύταις δή φαμεν καὶ σέ, ὦ Σώκρατες, ταῖς αἰτίαις ἐνέξεσθαι, εἴπερ ποιήσεις ἃ ἐπινοεῖς, καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀθηναίων σέ, ἀλλ' ἐν τοῖς μάλιστα». Εἰ οὖν ἐγὼ εἴποιμι, διὰ τί δή; ἴσως ἄν μου δικαίως καθάπτοιντο λέγοντες, ὅτι ἐν τοῖς μάλιστα Ἀθηναίων ἐγὼ αὐτοῖς ὡμολογηκὼς τυγχάνω ταύτην τὴν ὁμολογίαν. φαῖεν γὰρ ἂν ὅτι «Ὦ Σώ-
B κρατες, μεγάλα ἡμῖν τούτων τεκμήριά ἐστιν, ὅτι σοι καὶ ἡμεῖς ἠρέσκομεν καὶ ἡ πόλις· οὐ γὰρ ἄν ποτε τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἁπάντων διαφερόντως ἐν αὐτῇ ἐπεδήμεις, εἰ μή σοι διαφερόντως ἤρεσκεν, καὶ οὔτ' ἐπὶ θεωρίαν πώποτ' ἐκ τῆς πόλεως ἐξῆλθες, ὅτι μὴ ἅπαξ εἰς Ἰσθμόν, οὔτε ἄλλοσε

ἐξαίρεσιν δι' ἔργου, διὰ τῆς μὴ μετοικήσεως ἀλλὰ παραμονῆς ἐν τῇ πόλει.

2 *γεννηταῖς*. Γεννηταὶ = οἱ γεννήτορες· γεννῆται = ἡ τῆς αὐτῆς γενεᾶς, ἐξ ὧν συνίσταντο αἱ φρατρίαι ἐν Ἀθήναις.

3 *ἦ μήν*. Πλοκὴ συνδέσμων τιθεμένων συνήθως ἐπὶ ὁρκωμοσίας πρὸ τοῦ ἀπαρεμφ. τοῦ δηλοῦντος τὸ ὀμνυόμενον. Φαῖδρ. 236 e· «Ὄμνυμί σοι ἦ μὴν μηδέποτέ σοι ἕτερον λόγον μήτ' ἐπιδείξειν, μήτ' ἐξαγγελεῖν».

4 *προτιθέντων ἡμῶν*. Προτιθέντων αἵρεσιν τοῦ πείθειν ἢ τοῦ ποιεῖν. Τὸ αὐτὸ κατωτέρω σαφέστερον· ἀλλ' ἐφιέντων δυοῖν θάτερα.

7 *τούτων οὐδέτερα ποιεῖ*. Ταῦτα παρέλκουσι· διότι προεῖπεν ἀνωτέρω *οὔτε πείθεται οὔτε πείθει ἡμᾶς*, καὶ πᾶσαι αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις ἀναφέρονται ἀβιάστως εἰς ταῦτα. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα φαίνεται ὡς νὰ ἐλησμόνησεν ὅτι προεῖπε τὰ οὔτε *πείθεται οὔτε πείθει*. Ὁ προφορικὸς λόγος δὲν δύναται νὰ ἀποφύγῃ τοιαύτας παλινδρομίας, καὶ ἀνακόλουθα καὶ ἀνανταπόδοτα καὶ συντάξεις κατὰ τὸ νοούμενον μᾶλλον ἢ τὸ λεγόμενον. Ὁ δὲ γραπτὸς τῶν ἀρχαίων ἔχει ἐν γένει πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸν προφορικόν.

11 *διατί δή;* Συμπλήρου «ἐν τοῖς μάλιστα ἐμέ;»

17 *ἐπὶ θεωρίαν* = ἐπὶ θέαν τῶν πανελληνίων τελετῶν καὶ ἀγώνων, ὧν τέσσαρες ἦσαν οἱ δημοτελέστατοι· τὰ Ὀλύμπια, τὰ Πύθια, τὰ Ἴσθμια, τα Νέμεα, εἰς οὓς συνέρρεον πανταχόθεν τῆς Ἑλλ. οἰκουμένης.

18 *ὅτι μή*. Σχεδὸν ὅπου καὶ ὅπως τὸ *εἰμή*, καὶ τὸ *πλήν*· ἀλλὰ τὸ *ὅτι μὴ* παριστᾷ τὸ ἐξαιρούμενον ὡς ἐπουσιῶδες, ὡς ἀνάξιον σχεδὸν τοῦ λόγου. Τὸ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οὐδαμόσε, εἰ μή ποι στρατευόμενος, οὔτε ἄλλην ἀποδημίαν ἐποιήσω πώποτε, ὥςπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, οὐδ' ἐπιθυμία σε ἄλλης πόλεως οὐδὲ ἄλλων νόμων ἔλαβεν εἰδέναι, ἀλλὰ ἡμεῖς σοι ἱκανοὶ ἦμεν καὶ ἡ ἡμετέρα πόλις· οὕτω σφόδρα ἡμᾶς ᾑροῦ, καὶ ὡμολόγεις καθ' ἡμᾶς πολι- C
τεύσεσθαι τά τε ἄλλα καὶ παῖδας ἐν αὐτῇ ἐποιήσω, ὡς ἀρεσκούσης σοι τῆς πόλεως. ἔτι τοίνυν ἐν αὐτῇ τῇ δίκῃ ἐξῆν σοι φυγῆς τιμήσασθαι, εἰ ἐβούλου, καὶ ὅπερ νῦν ἀκούσης τῆς πόλεως ἐπιχειρεῖς, τότε ἑκούσης ποιῆσαι. σὺ δὲ τότε μὲν ἐκαλλωπίζου ὡς οὐκ ἀγανακτῶν, εἰ δέοι τεθνάναι σε, ἀλλὰ ᾑροῦ, ὡς ἔφησθα, πρὸ τῆς φυγῆς θάνατον· νῦν δὲ οὔτ' ἐκείνους τοὺς λόγους αἰσχύνει, οὔτε ἡμῶν τῶν νόμων ἐντρέπει, ἐπιχειρῶν διαφθεῖραι, πράττεις τε ἅπερ ἂν δοῦλος φαυλότατος πράξειεν, ἀποδιδράσκειν D
ἐπιχειρῶν παρὰ τὰς ξυνθήκας τε καὶ τὰς ὁμολογίας, καθ' ἃς ἡμῖν ξυνέθου πολιτεύεσθαι. πρῶτον μὲν οὖν ἡμῖν τοῦτ' αὐτὸ ἀπόκριναι, εἰ ἀληθῆ λέγομεν φάσκοντές σε ὡμολογηκέναι πολιτεύεσθαι καθ' ἡμᾶς ἔργῳ, ἀλλ' οὐ λόγῳ, ἢ οὐκ ἀληθῆ.» τί φῶμεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων; ἄλλο τι ἢ ὁμολογῶμεν;

ἀνάξιον λόγου ἐνταῦθα δὲν εἶνε ἡ εἰς τὸν Ἰσθμὸν ἀποδημία τοῦ Σωκ., ἀλλὰ τὸ ὅτι ἅπαξ ἀπεδήμησε διὰ παντὸς τοῦ βίου.

2 *οὐδ' ἐπιθυμία — εἰδέναι.* Ἀξιοσημείωτος σύνταξις· οὐχὶ ἐπιθυμία τοῦ εἰδέναι ἄλλας πόλεις καὶ ἄλλους νόμους, ἀλλ' ἐπιθυμία ἄλλων πόλεων καὶ ἄλλων νόμων, εἰδέναι αὐτά. Ἔπιθι πρχβλ εἰς Γοργ. 513 e.

6 *τά τε ἄλλα καὶ παῖδας ἐν αὐτῇ ἐποιήσω.* Τὰ *ἄλλα* οὐχὶ εἰς τὸ *ὡμολόγεις* ἀλλ' εἰς τὸ *πολιτεύεσθαι.* Ἡ συνδεσις ἄρα ἐγένετο ἀνακολούθως ἀπαρεμφάτου μετὰ κυρίας προτάσεως. Ἀλλὰ λέγων ὁ Πλ. *ὡμολόγεις πολιτεύσεσθαι* προσενόει τὸ «*καὶ ἐπολιτεύου* καθ' ἡμᾶς τά τε ἄλλα καὶ παῖδας ἐποιήσω». Τὸ πολιτεύεσθαι ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ πολιτεύειν = ζῆν ὡς πολίτην, οὐχὶ πράττειν τὰ πολιτικά.

7 *ἔτι τοίνυν.* Μετάβασις εἰς ἄλλο ἐπιχείρημα. Πρβλ. Ἀπολ. 33 e «ἄλλοι τοίνυν οὗτοι κ.τ.λ.»

10 *ἐκαλλωπίζου ὡς οὐκ ἀγανακτῶν* = προσποιούμενος ὅτι δὲν φοβεῖσαι τὸν θάνατον, ἐπεδεικνύεσο διὰ νά σε θαυμάσουν. Ἐννοεῖ τὰ ἐν Ἀπολ. 37 c.

12 *οὔτε ἡμῶν τῶν νόμων ἐντρέπει.* Ἐντρέπομαί τινος καί τινα = σεβόμενος ἢ αἰδούμενός τινα, τρέπομαι ἐπ' ἄλλην ὁδὸν ἢ ἐπ' ἄλλην γνώμην· ὑπὸ ἐντροπῆς παραλείπω τι.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΡ. Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. «Ἄλλο τι οὖν, ἂν φαῖεν, ἢ ξυνθήκας τὰς πρὸς ἡμᾶς
E αὐτοὺς καὶ ὁμολογίας παραβαίνεις, οὐχ ὑπὸ ἀνάγκης ὁμολογήσας οὐδὲ ἀπατηθεὶς οὐδὲ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἀναγκασθεὶς βουλεύσασθαι, ἀλλ᾽ ἐν ἔτεσιν ἑβδομήκοντα, ἐν οἷς ἐξῆν σοι ἀπιέναι, εἰ μὴ ἠρέσκομεν ἡμεῖς μηδὲ δίκαιαι ἐφαίνοντό σοι αἱ ὁμολογίαι εἶναι. σὺ δὲ οὔτε Λακεδαίμονα προῃροῦ οὔτε Κρήτην, ἃς δὴ ἑκάστοτε φῄς εὐνομεῖσθαι, οὔτε ἄλλην οὐ-
53 δεμίαν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων οὐδὲ τῶν βαρβαρικῶν, ἀλλὰ ἐλάττω ἐξ αὐτῆς ἀπεδήμησας ἢ οἱ χωλοί τε καὶ τυφλοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀνάπηροι· οὕτω σοι διαφερόντως τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἤρεσκεν ἡ πόλις τε καὶ ἡμεῖς οἱ νόμοι δῆλον ὅτι· τίνι γὰρ ἂν πόλις ἀρέσκοι ἄνευ νόμων; νῦν δὲ δὴ οὐκ ἐμμενεῖς τοῖς ὡμολογημένοις; ἐὰν ἡμῖν γε πείθῃ, ὦ Σώκρατες· καὶ οὐ καταγέλαστός γε ἔσει ἐκ τῆς πόλεως ἐξελθών.

ΙΕ΄. Σκόπει γὰρ δή, ταῦτα παραβὰς καὶ ἐξαμαρτάνων τι τούτων τί ἀγαθὸν ἐργάσει σαυτὸν ἢ τοὺς ἐπιτηδείους
B τοὺς σαυτοῦ. ὅτι μὲν γὰρ κινδυνεύσουσί γέ σου οἱ ἐπιτήδειοι καὶ αὐτοὶ φεύγειν καὶ στερηθῆναι τῆς πόλεως ἢ τὴν οὐσίαν ἀπολέσαι, σχεδόν τι δῆλον· αὐτὸς δὲ πρῶτον μὲν ἐὰν εἰς τῶν ἐγγύτατά τινα πόλεων ἔλθῃς, ἢ Θήβαζε ἢ Μεγαράδε — εὐνομοῦνται γὰρ ἀμφότεραι — πολέμιος ἥξεις, ὦ Σώκρατες, τῇ τούτων πολιτείᾳ, καὶ ὅσοιπερ κήδονται τῶν

7 *οὔτε Λακεδαίμονα — οὔτε Κρήτην.* Ἀμφότεραι Δωρικαὶ χῶραι ἔχουσαι ὅμοιον πολίτευμα καὶ ἤθη. Κατ᾽ Ἀριστοτ. Πολ. Β΄, 10, ὁ Μίνως ἐνομοθέτησεν ἐν Κρήτῃ, ὁ δὲ Λυκοῦργος ἐπιδημήσας μακρὸν χρόνον ἐν αὐτῇ κατέμαθε τὸ πολίτευμα καὶ τοὺς νόμους καὶ εἰσήγαγεν εἰς Λακεδαίμονα.

10 *ἐξ αὐτῆς ἀπεδήμησας* = ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως. Ἂν καὶ δὲν κεῖται ἡ λέξις ἀνωτέρω, ὅμως τὴν εἶχε κατὰ νοῦν ὁ λέγων ἐν τῷ *ἐξῆν σοι ἀπιέναι* καὶ ἐν τῷ *προῃροῦ*.

14 *ἐὰν ἡμῖν γε πείθῃ.* Ἐκ τῆς προηγουμ. ἐρωτ. *οὐκ ἐμμενεῖς;* νόει ὡς αὐτοαπόκρισιν «Ναί, ἐὰν ἡμῖν γε πείθῃ, ἐμμενεῖς». Ἡ ἑπομ. πρότ. συνδέεται διὰ τοῦ *καὶ* μετὰ τούτου τοῦ ἐξυπακουομένου *ἐμμενεῖς*.

19 *οἱ ἐπιτήδειοι·* εἰσὶν οἱ φίλοι τοῦ Σωκ. οἱ βουλευσάμενοι νὰ ἐκκλέψωσιν αὐτὸν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

αὐτῶν πόλεων, ὑποβλέψονταί σε διαφθορέα ἡγούμενοι τῶν
νόμων, καὶ βεβαιώσεις τοῖς δικασταῖς τὴν δόξαν, ὥςτε δο-
κεῖν ὀρθῶς τὴν δίκην δικάσαι· ὅςτις γὰρ νόμων διαφθορεύς C
ἐστιν, σφόδρα που δόξειεν ἂν νέων γε καὶ ἀνοήτων ἀνθρώ-
πων διαφθορεὺς εἶναι· πότερον οὖν φεύξει τάς τε εὐνομου-
μένας πόλεις καὶ τῶν ἀνδρῶν τοὺς κοσμιωτάτους; καὶ
τοῦτο ποιοῦντι ἆρα ἄξιόν σοι ζῆν ἔσται; ἢ πλησιάσεις
τούτοις καὶ ἀναισχυντήσεις διαλεγόμενος; τίνας λόγους,
ὦ Σώκρατες; ἢ οὕςπερ ἐνθάδε, ὡς ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιο-
σύνη πλείστου ἄξιον τοῖς ἀνθρώποις καὶ τὰ νόμιμα καὶ οἱ
νόμοι; καὶ οὐκ οἴει ἄσχημον ἂν φανεῖσθαι τὸ τοῦ Σωκρά-
τους πρᾶγμα; οἴεσθαί γε χρή. ἀλλ' ἐκ μὲν τούτων τῶν D
τόπων ἀπαρεῖς, ἥξεις δὲ εἰς Θετταλίαν παρὰ τοὺς ξένους
τοὺς Κρίτωνος· ἐκεῖ γὰρ δὴ πλείστη ἀταξία καὶ ἀκολασία,
καὶ ἴσως ἂν ἡδέως σου ἀκούοιεν, ὡς γελοίως ἐκ τοῦ δε-
σμωτηρίου ἀπεδίδρασκες σκευήν τέ τινα περιθέμενος ἢ
διφθέραν λαβὼν ἢ ἄλλα οἷα δὴ εἰώθασιν ἐνσκευάζεσθαι οἱ

2 ***καὶ βεβαιώσεις — ὥςτε δοκεῖν.*** Ὅτι εν οἱαδήποτε ἐκδοχῇ, ὑποκ. τοῦ *δοκεῖν* εἶνε ***τοὺς δικαστὰς*** δῆλον. Ζητεῖται μόνον τὸ ***τίνι δοκεῖν;*** ἑαυτοῖς ἢ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις; ἂν μὲν *ἑαυτοῖς*, τότε οἱ Νόμοι λέγουσι τοιόνδε· «Θὰ βεβαιώσῃς ἐν τῇ ψυχῇ τῶν δικαστῶν τὴν δόξαν των (ἂν τυχὸν ἔχωσι δισταγμούς τινας) ὅτι ὀρθῶς ἐδίκασαν»· ἐὰν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, τότε λέγουσιν, «θὰ βεβαιώσῃς ὑπὲρ τῶν δικαστῶν τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, ὥςτε νὰ πιστεύωνται ὡς ὀρθῶς δικάσαντες· ὥςτε νὰ λέγωσιν οἱ ἄνθρωποι «καλὰ τὸν ἔκαμαν, τοιαύτης ποινῆς ἦτο ἄξιος!» Τὸ β' εἶνε ὀρθόν.

8 *διαλεγόμενος; τίνας λόγους, ὦ Σώκ;* Ὡς νὰ ἔδωκεν ὁ Σωκ. καταφατικὴν ἀπόκρισιν (ναί, πλησιάσω καὶ διαλεχθήσομαι), ἐρωτῶσι πάλιν οἱ Νόμοι τίνας λόγους; ἢ οὕςπερ ἐνθάδε κ.τ.λ.».

11 *τὸ τοῦ Σωκράτους πρᾶγμα.* Ἀντὶ νὰ χαρακτηρισθῇ αὐτὸ τὸ πρόσωπον, χαρακτηρίζεται ἡ πρᾶξις ἢ τὸ ἦθός του· οὕτω γίνεται ὁ ψόγος ἧττον τραχὺς καὶ ἀπάνθρωπος. Ὁμοίως καὶ ἡμεῖς· «αὐτὰ τὰ καμώματά σου εἶνε ἄσχημα» ἀντὶ «σὺ ἀσχημονεῖς».

ἄσχημον. Οὐδ. τοῦ ἀσχήμων -νος.

16 *ἀπεδίδρασκες — μεταλλάξας.* Σύντασσε ὧδε· ***σκευήν τε περιθέμενος, καὶ τὸ σχῆμα μεταλλάξας***, μετοχ. τροπ. τοῦ *ἀπεδίδρασκες*· ***ἢ διφθέραν λαβὼν ἢ ἄλλα*** κ.τ.λ. ἐπεξηγημ. τοῦ ***σκευὴν περιθέμενος.***

Σκευὴν περιτίθεμαι καὶ ἐνσκευάζομαι = ἀλλάζω φορέματα ὥςτε νὰ εἶμαι ἀγνώριστος· ἐνδύομαι ἢ ὡς ποιμὴν (διφθέραν λαβών) ἢ ὡς ἐπαίτης, ἢ γυνὴ κ.τ.τ. Ἀριστφ. Βατρ. 494 «Σὺ μὲν γενοῦ 'γώ, τὸ ῥόπαλον λαβὼν καὶ τὴν λεοντῆν»· 523 «ὅτιή σε παίζων Ἡρακλέα 'νεσκεύασα». Ἀχαρν. 384 «ἐά-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀποδιδράσκοντες, καὶ τὸ σχῆμα τὸ σαυτοῦ μεταλλάξας·
ὅτι δὲ γέρων ἀνὴρ σμικροῦ χρόνου τῷ βίῳ λοιποῦ ὄντος,
E ὡς τὸ εἰκός, ἐτόλμησας οὕτως αἰσχρῶς ἐπιθυμεῖν ζῆν, νόμους τοὺς μεγίστους παραβάς, οὐδεὶς ὃς ἐρεῖ; ἴσως, ἂν μή τινα λυπῇς· εἰ δὲ μή, ἀκούσει, ὦ Σώκρατες, πολλὰ καὶ ἀνάξια σαυτοῦ. ὑπερχόμενος δὴ βιώσει πάντας ἀνθρώπους καὶ δουλεύων — τί ποιῶν; ἢ εὐωχούμενος (ἐν Θετταλίᾳ) ὥσπερ ἐπὶ δεῖπνον ἀποδεδημηκὼς εἰς Θετταλίαν; λόγοι δὲ ἐκεῖνοι οἱ περὶ δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ποῦ
54 ἡμῖν ἔσονται; ἀλλὰ δὴ τῶν παίδων ἕνεκα βούλει ζῆν, ἵνα αὐτοὺς ἐκθρέψῃς καὶ παιδεύσῃς· τί δέ; εἰς Θετταλίαν αὐτοὺς ἀγαγὼν θρέψεις τε καὶ παιδεύσεις, ξένους ποιήσας, ἵνα καὶ τοῦτο σου ἀπολαύσωσιν; ἢ τοῦτο μὲν οὔ, αὐτοῦ δὲ τρεφόμενοι σοῦ ζῶντος βέλτιον θρέψονται καὶ παιδεύσονται, μὴ ξυνόντος σου αὐτοῖς· οἱ γὰρ ἐπιτήδειοι οἱ σοὶ ἐπιμελήσονται αὐτῶν. πότερον ἐὰν εἰς Θετταλίαν ἀποδημήσῃς, ἐπιμελήσονται, ἐὰν δὲ εἰς Ἅιδου ἀποδημήσῃς, οὐχὶ ἐπιμελήσονται, εἴπερ γέ τι ὄφελος αὐτῶν ἐστιν τῶν
B σοι φασκόντων ἐπιτηδείων εἶναι; οἴεσθαί γε χρή.

σατε ἐνσκευάσασθαί μ' οἷον ἀθλιώτατον ».

5 *εἰ δὲ μή*. Ἡ γένεσις τοῦ *εἰ δὲ μὴ* εἶνε τοιάδε· Προηγεῖτο ὑποθ. καταφατικὴ πρότασις διὰ τοῦ *εἰ μέν*, καὶ ἐλάμβανε τὴν προσήκουσαν ἀπόδοσιν· ἔπειτα δ' ἐπεφέρετο ἡ αὐτὴ πρότασις, ἀλλ' ἀποφατικῶς, καὶ ἐπειδὴ ἦτο ἡ αὐτή, παρελείποντο αἱ αὐταὶ λέξεις καὶ ἐδηλοῦτο ἡ πρότασις μόνον διὰ τοῦ *εἰ δὲ μή*. Διὰ τὴν συχνὴν στερεότυπον χρῆσιν συνεπάγησαν τὰ τρία μόρια εἰς ἓν δηλωτικὸν τῆς ἐναντίας ὑποθέσεως· οὕτω δὲ συμπαγέντα τίθενται ἤδη, α') καὶ ἂν ἡ προηγουμένη ὑποθετ. πρότασις ἄρχηται ἀπὸ τοῦ *ἐὰν* καὶ ἔπρεπε νὰ ἀκολουθῇ *ἐὰν δὲ μή*· β') καὶ ἂν ἡ προηγουμένη εἶνε ἀποφατική, ὅτε τὸ *μὴ* τοῦ *εἰ δὲ μὴ* δὲν ἔχει λόγον ὑπάρξεως· ὅπως ἐνταῦθα, ὅπου τὸ *εἰ δὲ μὴ* = *ἐὰν δέ* (τινα λυπῇς).

6 *ὑπερχόμενος καὶ δουλεύων*. Τὸ μὲν ὑπερχόμενος = θωπεύων, περισαίνων, πάντα ποιῶν καὶ λέγων καθ' ἡδονὴν τοῖς ἀνεχομένοις σε ἐν μέσῳ αὐτῶν· τὸ δὲ δουλεύων = φερόμενος ὡς δοῦλος, κατὰ Θέογνιν.

Οὔ ποτε δουλείη κεφαλὴ ἰθεῖα πέφυκεν,
ἀλλ' αἰεὶ σκολιή, καὐχένα λοξὸν ἔχει.

7 *ἢ εὐωχούμενος* κ.τ.λ. Οἱ Θεσσαλοὶ ἐφημίζοντο ὡς εὐτράπεζοι καὶ πολυφάγ·ι. Καὶ ὁ Σωκ. ἄρα ἵνα μὴ λυπῇ τινα καὶ εἶνε ἀνεκτός, ὤφειλε νὰ μιμηθῇ τοὺς κατοίκους, διαλεγόμενος περὶ δείπνων καὶ ὄψων μᾶλλον ἢ περὶ ἐπιστήμης καὶ ἀρετῆς.

13 *αὐτοῦ δὲ* = ἐνταῦθα, ἐν Ἀθήναις.

18 *εἴπερ γέ τι ὄφελος*. Ὅρα ἄνωτ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΙϚʹ. Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, πειθόμενος ἡμῖν τοῖς σοῖς τροφεῦσι μήτε παῖδας περὶ πλείονος ποιοῦ μήτε τὸ ζῆν μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ δικαίου, ἵνα εἰς Ἅιδου ἐλθὼν ἔχῃς πάντα ταῦτα ἀπολογήσασθαι τοῖς ἐκεῖ ἄρχουσιν· οὔτε γὰρ ἐνθάδε σοι φαίνεται ταῦτα πράττοντι ἄμεινον εἶναι οὐδὲ δικαιότερον οὐδὲ ὁσιώτερον, οὐδὲ ἄλλῳ τῶν σῶν οὐδενί, οὔτε ἐκεῖσε ἀφικομένῳ ἄμεινον ἔσται. ἀλλὰ νῦν μὲν ἠδικημένος ἄπει, ἐὰν ἀπίῃς, οὐχ ὑφ' ἡμῶν τῶν νόμων ἀλλ' C ὑπ' ἀνθρώπων· ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς οὕτως αἰσχρῶς ἀνταδικήσας τε καὶ ἀντικακουργήσας, τὰς σαυτοῦ ὁμολογίας τε καὶ ξυνθήκας τὰς πρὸς ἡμᾶς παραβὰς καὶ κακὰ ἐργασάμενος τούτους οὓς ἥκιστα ἔδει, σαυτόν τε καὶ φίλους καὶ πατρίδα καὶ ἡμᾶς, ἡμεῖς τέ σοι χαλεπανοῦμεν ζῶντι, καὶ ἐκεῖ οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοί, οἱ ἐν Ἅιδου νόμοι, οὐκ εὐμενῶς σε ὑποδέξονται, εἰδότες ὅτι καὶ ἡμᾶς ἐπεχείρησας ἀπολέσαι τὸ σὸν μέρος. ἀλλὰ μή σε πείσῃ Κρίτων ποιεῖν ἃ λέγει μᾶλλον ἢ ἡμεῖς.» D

ΙΖʹ. Ταῦτα, ὦ φίλε ἑταῖρε Κρίτων, εὖ ἴσθι ὅτι ἐγὼ δοκῶ ἀκούειν, ὥσπερ οἱ κορυβαντιῶντες τῶν αὐλῶν δοκοῦσιν ἀκούειν, καὶ ἐν ἐμοὶ αὕτη ἡ ἠχὴ τούτων τῶν

46 a. Ἐκ τούτων ἔστιν εἰκάσαι ὅτι οἱ φίλοι τοῦ Σωκ., ἐν τοῖς δὲ πρῶτος ὁ Πλ. θὰ ἀνέλαβον μετὰ τὸν θάνατον τὴν φροντίδα τῶν τέκνων του.

3 *ἵνα εἰς Ἅδου ἐλθὼν* κ.τ λ. Ὅ τι ἐνθάδε ἐφάνη δίκαιον ὂν καὶ καλ ν καὶ συμφέρον, τοῦτ' αὐτὸ ἔσται κα: ἐν Ἅδου δίκαιον καὶ καλὸν καὶ συμφέρον· τὸ ἀνταδικεῖν καὶ ἀντικακουργεῖν κρίνεται καὶ ἐνθάδε ἄδικον καὶ αἰσχρὸν καὶ ἐν Ἅδου οὕτω κριθήσεται. Παραβλητέον τὸ τῆς Ἀπολ. 41 c· «Οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὐδὲν οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι».

εἰς Ἅδου καὶ ἐν Ἅδου. Οὕτω σταθερῶς ἀντὶ εἰς Ἅδην καὶ ἐν Ἅδῃ. Παραλείπεται *δόμους* ἢ *δόμοις.* Ἰλ. Ψ. 19.

Χαῖρέ μοι, ὦ Πάτροκλε, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι.

4 *ἔχῃς πάντα ταῦτα ἀπολογήσασθαι.* Πράττων ὅπως ἡμεῖς σε συμβουλεύομεν, θὰ ἔχῃ; τὰς πράξεις ταύτας ὡς ἀπολογίαν πρὸς τοὺς δικαστὰς τοῦ Ἅδου.

οὔτε γὰρ ἐνθάδε σοι φαίνεται κ.τ.λ. Λαμβανε τὸ *σοι* ὡς δοτ. τοῦ *ἄμεινον, δικαιότερον, ὁσιώτερον·* οὐχὶ τοῦ *φαίνεται.*

8 *ἐὰν ἀπίῃς.* Προσετέθη τοῦτο, ἐπειδὴ ὑποτίθεται ὅτι οἱ Νόμοι ἀγνοοῦσι τί θὰ ἀποφασίσῃ ὁ Σωκ. νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἅδου ἢ νὰ δραπετεύσῃ.

19 *οἱ κορυβαντιῶντες.* Οἱ Κορύβαντες ἦσαν οἱ ἱερεῖς τῆς Φρυγίας μητρὸς τῶν θεῶν Κυβέλης· ἐτέλουν δὲ τὴν λα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λόγων βομβεῖ καὶ ποιεῖ μὴ δύνασθαι τῶν ἄλλων ἀκούειν· ἀλλὰ ἴσθι, ὅσα γε τὰ νῦν ἐμοὶ δοκοῦντα, ἐὰν λέγῃς παρὰ ταῦτα, μάτην ἐρεῖς. ὅμως μέντοι εἴ τι οἴει πλέον ποιήσειν, λέγε.

ΚΡ. Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔχω λέγειν.

E ΣΩ. Ἔα τοίνυν, ὦ Κρίτων, καὶ πράττωμεν ταύτῃ, ἐπειδὴ ταύτῃ ὁ θεὸς ὑφηγεῖται.

τρείαν αὐτῆς χορεύοντες ἔνοπλοι μετὰ σφοδρῶν κινήσεων καὶ ἁλμάτων ὡς μαινόμενοι ὑπὸ τοὺς ἰσχυροὺς καὶ ἐκκωφωτικοὺς ἤχους αὐλῶν, κροτάλων, κυμβάλων, τυμπάνων, ἐπιβοήσεων, εὐασμῶν. Οἱ ἦχοι οὗτοι καὶ μετὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἐπίδρασιν παρέμενον καὶ ἐβόμβουν ἐπὶ πολὺ ἐν τοῖς ὠσὶν αὐτῶν, ὥςτε νὰ μὴ δύνανται πλέον νὰ ἀκούσωσιν ἄλλο τι λεγόμενον. Ἡ τοιαύτη διάθεσις ἐλέγετο κορυβαντιᾶν.

6 *καὶ πράττωμεν ταύτῃ*. Δὲν πρόκειται περὶ πράξεως, ἀλλὰ περὶ παραλείψεως πράξεως, τῆς ὑπὸ τοῦ Κρ. συμβουλευομένης. Τὸ *πράττωμεν ταύτῃ* εἶνε ἄρα ὅ,τι ἡμεῖς λέγομεν· ἂς *φερθῶμεν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον*.

7 *ἐπειδὴ ταύτῃ ὁ θεὸς ὑφηγεῖται*. Καὶ ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ ὁ Σωκ. καταπαύει τὸν λόγον ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ἐπιτρέπων ἑαυτὸν τῷ Θεῷ, ὡς ἀγαθῷ καὶ δοτῆρι παντὸς ἀγαθοῦ, νὰ κηδεμονεύσῃ τῆς ψυχῆς του μετὰ τὸν θάνατον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΑΡΕΚΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΡΙΤΩΝΑ

Σελ.
43

Πηνίκα μάλιστα. Ὁ Κόβητος διορίζει τὸ *πηνίκα* τοῦ *πότε* ὧδε· Qui quem a rogat πηνίκα, de eo tempore rogat, quod definitum et constitutum et certum est; ut si quis ex astronomo quaerat: πηνίκα ἐκλείψει ὁ ἥλιος; id quaerit quo *certo tempore* sol defecturus sit. Qui respondet ad haec: μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, nihil dicit. Eodem modo dicitur *πηνίκα ἐστὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ;* et *πηνίκα ἐστὶ τῆς ἡμέρας;* quae ita rogantur ut ipsa pars anni et diei accurate definienda sit, si recte respondere velis. Contra, πότε, ita dicitur, ut id tempus incertum esse intelligatur et fortasse numquam futurum; ut si pater ad dissolutum filium dicit: «quando ad meliorem frugem redibis? dicendum est: *πότε σωφρονήσεις;* si *πηνίκα* dixisset, ridiculus fuisset».

Ταῦτα παραθέτει ὁ Σχάντιός πρὸς ἑρμηνείαν τῆς προκειμένης λέξεως Ὁ σοφὸς καθηγητὴς δὲν εἶνε λίαν τυχηρός, οὔτ' ἐν οἷς αὐτὸς ἐκφροντίζει, οὔτ' ἐν οἷς παρ' ἄλλων δανείζεται. Ὡς πρὸς τὸ definitum et certum διαφέρει τὸ *πηνίκα* τοῦ *πότε*, ὅσον τὸ ἓν ᾠὸν τοῦ ἄλλου ᾠοῦ. Τὸ certum tempus τῆς ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου δὲν τὸ σημαίνει τὸ *πηνίκα*, ἀλλὰ τὸ ὅτι ὁ ἐρωτώμενος εἶνε ἀστρονόμος, καὶ ὡς τοιοῦτος ὀφείλει νὰ γινώσκῃ ἀκριβῶς τὴν ὥραν καὶ τὰ πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα λεπτὰ τῆς ἐκλείψεως. Ἂν δὲν ἦτο ἀστρονόμος, δὲν θὰ τὸν ἐκώλυε τὸ *πηνίκα* νὰ ἀποκριθῇ περὶ μεσημβρίαν ἢ μετὰ μεσημβρίαν. Ὡσαύτως τὸ fortasse numquam futurum δὲν τὸ σημαίνει τὸ *πότε*, ἀλλὰ τὸ ὅτι ἐρωτᾷ πατὴρ ἀπελπίσας τὴν σωφροσύνην τοῦ υἱοῦ. Ἂν δὲ ἀντὶ τούτου ἠρώτα τις τὸν ἐπαΐοντα: πότε γενήσονται οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, ὁ ἐρωτῶν δὲν δηλοῖ διὰ τοῦ *πότε* ὅτι δὲν ἀξιοῖ νὰ μάθῃ ἀκριβῶς μετὰ πόσα ἔτη καὶ μῆνας καὶ ἡμέρας, οὐδὲ θὰ ἠδύνατο νὰ ἐρωτήσῃ διὰ τοῦ *πηνίκα*, ἂν ἐπόθει τοιαύτην ἀκρίβειαν.

Ἡ διαφορὰ τοῦ *πότε* καὶ τοῦ *πηνίκα* δὲν εἶνε κατὰ βαθμὸν βεβαιότητος καὶ ἀκριβείας, ἀλλὰ κατὰ γένος καὶ εἶδος· διὰ μὲν τοῦ *πότε* ἐρωτᾷ τις ἐν γένει περὶ παντὸς χρόνου, διὰ δὲ τοῦ *πηνίκα* περὶ τοῦ εἴδους ἐκείνου τοῦ χρόνου ὅπερ καλεῖται ὥρα ἢ καιρός. Ὅσας δὲ μερικωτέρας σημασίας ἔχουσιν αἱ λέξεις αὗται, κατὰ πάσας ταύτας ἐνδέχεται νὰ γείνῃ χρῆσις τοῦ *πηνίκα* καὶ τῶν συστοίχων *τηνικαῦτα*, *ἡνίκα* κ.τ.λ.

Α'. Ἐπὶ ὥρας τῆς ἡμέρας· Νόμ. 685 b· «ἡνίκα ἠρχόμεθα πορεύεσθαι». Γοργ. 509 e «ἡνίκα ὡμολογήσαμεν»· καὶ τὸ προκείμενον.

Β'. Ἐπὶ ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ· Ἀριστφ. Εἰρ. 1137· «τηνικαῦτα τοῦ θέρους».

Γ'. Ἐπὶ ὥρας τοῦ σύμπαντος αἰῶνος, θεωρουμένου ὡς ἐξ ὡρῶν συγκειμένου, ὡς καὶ ὁ ἐνιαυτός· Τίμ. 68 e· «Ἡνίκα (ὁ τοῦ καλλίστου τε καὶ ἀρίστου κόσμου δημιουργὸς) τὸν αὐτάρκη τε καὶ τὸν τελεώτατον θεὸν ἐγέννα».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

43

Δ΄. Ἐπὶ ὥρας τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου. Πολιτ. 537 b· «Ἐν τίνι, ἔφη, ἡλικίᾳ; — Ἡνίκα, ἦν δ' ἐγώ, τῶν ἀναγκαίων γυμνασίων μεθίενται». Νόμ. 792 b· «Εἴ τις τὰ τρία (πρῶτα) ἔτη πειρῷτο ὅπως τὸ τρεφόμενον ἡμῖν ὡς ὀλιγίστῃ προσχρήσεται ἀλγηδόνι... ἆρ' οὐκ οἰόμεθα εὔθυμον μᾶλλόν τε καὶ ἵλεων ἀπεργάζεσθαι ***τηνικαῦτα*** τὴν ψυχὴν τοῦ τρεφομένου;»

Ε΄. Ἐπὶ τοιούτου μέρους χρόνου ὅπερ οἱ ἀρχαῖοι ἐχαρακτήριζον ὡς καιρόν. Δημ. π. παραπρ. 103 «νῦν δὲ διὰ τὴν ὑμετέραν εὐήθειαν καὶ πρᾳότητα εὐθύνας δίδωσι, καὶ ταύτας ***ὁπηνίκα*** βούλεται». Αὐτ. 126 «ἐπειδή... τοιοῦτος θόρυβος περιειστήκει τὴν πόλιν, ***τηνικαῦτα*** (Αἰσχίνης) ᾤχετο πρεσβεύων». Αὐτόθ. 127. Αὐτόθ. 142 «τοῦτο δ' ἦν τὸ δεινότατον τοῦ πρὸς Φίλιππον πολέμου· οὐκ ἐδύνασθε κακῶς, ***ἡνίκα ἐβούλεσθε***, ποιεῖν ἐκεῖνον». Γοργ. 515 e· «Τὸ μὲν πρῶτον ηὐδοκίμει Περικλῆς, ***ἡνίκα*** Ἀθηναῖοι χείρους ἦσαν· ἐπειδὴ δὲ καλοὶ κἀγαθοὶ γεγόνασιν ὑπ' αὐτοῦ κ.τ.λ.».

Ὅτε δύναμαι ὀρθῶς, ἤγουν Πλατωνικῶς, νὰ εἴπω «***ἡνίκα χείρων ἦσθα***», δύναμαι νὰ εἴπω καὶ «***ἡνίκα βελτίων ἦσθα***», καὶ «***Πηνίκα βελτίων ἔσει;***» καὶ ὅπερ τὸ αὐτὸ «***Πηνίκα σωφρονήσεις;***» καὶ νομίζω ὅτι ἔσται καταγέλαστος ὁ καταγελῶν ἐμοῦ οὕτω φθεγγομένου.

καί τι καὶ εὐεργέτηται. Τινὰ γγρ. ***εὐεργετεῖται.*** Εἶνε εὐπρεπέστερον καὶ διὰ τοῦτο πιθανώτερον τὸ εὐεργέτηται· τοῦτο μὲν σημαίνει ὅτι εὐεργετηθεὶς ποτε ὑπ' ἐμοῦ εὐγνωμονῶν μοι ἀνοίγει· ἐκεῖνο δὲ θὰ ἐσήμαινεν ὅτι λαμβάνει καθ' ἑκάστην εὐεργεσίαν τινά, ὅπερ θὰ ἦτο εὔφημος δεκασμοῦ ὑπαινιγμός.

b ***Εἶτα πῶς οὐκ εὐθὺς ἐπήγειράς με, ἀλλὰ σιγῇ παρακάθησαι;*** Παρὰ γγρ. καὶ ἑρμηνευταῖς παντελὴς εὐδία. Μόνος ὁ Σχάντιος αἰσθάνεται σάλον καὶ εὐθὺς ποιεῖται ἐκβολὴν τοῦ ***εὐθύς.*** «Ὁ Σωκ. λέγει, ἀπορεῖ καὶ ἐρωτᾷ, οὐχὶ διατί δὲν τὸν ἀφύπνισεν εὐθὺς ὡς ἦλθεν, ἀλλὰ διατί δὲν τὸν ἀφύπνισε ***μετὰ μακρὰν παραμονήν***. Πρὸς ταῦτα ἀποκρινέσθω ὁ ὑγιὴς νοῦς παντὸς κοινοῦ ἀνθρώπου.

Α΄. Ὅταν τις μεταβαίνῃ ἐν ὄρθρῳ βαθεῖ εἰς δεσμωτήριον, καὶ εἰσέρχηται παρανόμως, διὰ τὴν ἰδιαιτέραν τοῦ δεσμοφύλακος εὔνοιαν, τοῦτο σημαίνει ὅτι ἔχει τι τόσον κατεπεῖγον νὰ εἴπῃ ἢ νὰ πράξῃ περὶ τὸν δεσμώτην, ὥστε ὁ ὕπνος αὐτοῦ, ἂν τυχὸν κοιμᾶται, δὲν θὰ ἀνακόψῃ τὴν ἐνέργειάν του. Ἐὰν π. χ. ἐν στρατοπέδῳ ἔλθῃ ἄγγελος λέγων ὅτι ἐπελαύνουσιν οἱ πολέμιοι, τὸ ὅτι κοιμᾶται ὁ στρατηγὸς ἢ ὁ βασιλεὺς (καὶ ἂν ἦτο ὁ μέγας) δὲν θὰ γείνῃ ἐμπόδιον ὥστε νὰ μὴ τὸν ἐξεγείρωσι καὶ ἀνακοινώσωσιν αὐτῷ τὸ πρᾶγμα. Οὕτω πράττει καὶ οὕτω κρίνει ὅλος ὁ κόσμος, οὕτως ἄρα καὶ ὁ Σωκ. ἰδὼν τὸν Κρίτωνα ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ, ἔκρινεν ὅτι θὰ εἶχέ τι σπουδαῖον νὰ τῷ ἀνακοινώσῃ καὶ ὅτι θὰ τὸν ἐξήγειρεν ***εὐθὺς*** ἅμα ἀφικόμενος. Ἀλλ' ὁ Σωκ. δὲν ᾐσθάνθη ἐξέγερσιν παρὰ Κρίτωνος, ἀλλ' αὐτομάτως ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμούς, εἶδεν αὐτὸν παρακαθήμενον· διὰ τοῦτο ἐρωτᾷ «Ἄρτι ἥκεις ἢ πάλαι;» Μαθὼν δὲ ὅτι ἦλθεν ἐπιεικῶς πάλαι, θαυμάζει πῶς δὲν τὸν ἐξήγειρεν ***εὐθὺς*** ἅμα τῇ ἀφίξει του, ὅπως ἦτο τὸ σωστόν, ὅπως θὰ ἔκαμνεν ὅλος ὁ κόσμος ἐν τοιούτοις καιροῖς.

Β΄. Ὁ Σωκ. προφέρει μετὰ θαυμασμοῦ καὶ τὸ ὅτι ***σιγῇ παρακάθηται*** ὁ Κρ. ὡς τὸ ἐναντίον τοῦ ***ἐπεγείρειν***. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ σιγῇ παρακαθῆσθαι ἤρξατο εὐθὺς ἅμα τῇ ἀφίξει τοῦ Κρίτ. οὐχὶ δὲ ***μετὰ μακρὰν παραμονήν***. Τὸ σιγῇ ἄρα παρακαθῆσθαί τινι σημαίνει, ***μὴ εὐθὺς ἅμα τῇ ἀφίξει ἐπεγεῖραί τινα.***

Γ΄. Οὐδ' εἶνε λογικόν, οὐδ' ἐρωτᾷ τίς ποτε: ***διατί δὲν με ἀφύπνισας μετὰ***

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

43

μακρὰν παραμονήν, ὅταν ὁ χρόνος τῆς παραμονῆς εἶνε ἀόριστος. Θὰ εἶχε λόγον τοιαύτη ἀπορία, ἂν ἦτο ὡρισμένη ἡ ὥρα πρὸ τῆς ὁποίας δὲν ἦτο συγκεχωρημένον νὰ τὸν ἀφυπνίσῃ. Ἔστω ἡ 6η ὥρα. Ὁ Σωκ. ἐξεγείρεται οἴκοθεν περὶ τὴν 7ην, μανθάνει δὲ ὅτι ὁ Κρ. παρῆν ἀπὸ τῆς 5ης. Τότε μόνον θὰ εἶχε λόγον νὰ ἀπορῇ ὁ Σωκ. πῶς ἀφ' οὗ εὑρίσκεται ἐκεῖ ἀπὸ τῆς 5ης δὲν τὸν ἀφύπνισεν οὐδὲ τὴν 6ην. Μὴ ὑπαρχούσης ὡρισμένης ὥρας, πῶς δύναται νὰ ἀπορῇ ὁ Σωκ. ὅτι *μετὰ μακρὰν παραμονὴν* δὲν τὸν ἀφύπνισε; ποῖον εἶνε τὸ μέτρον τοῦ μήκους τῆς παραμονῆς, μεθ' ὃ δικαιολογεῖται ὁ θαυμασμὸς τοῦ Σωκ.;

οὐ μὰ τὸν Δία ... ὡς ἡδέως καθεύδεις. Ἡ κατέχουσα τὸν Κρ. λύπη b τὸν κάμνει νὰ ἐκφέρῃ τὰ διανοήματά του ὑποσυγκεχυμένα. Πρῶτον μὲν ζητεῖται, ἂν τὸ *οὐ μὰ τὸν Δία* εἶνε καθ' ἑαυτὸ ἀπόκρισις εἰς τὴν τοῦ Σωκ. ἐρώτησιν, καὶ συμπληρωτέον ἄρα «Οὐ μὰ τὸν Δία ἐπήγειρά σε», ἢ εἶνε τὸ αὐτὸ καὶ τὸ κατωτέρω πάλιν ἐπαναλαμβανόμενον «*οὐδ' ἂν αὐτὸς ἤθελον*»· συμβαίνει δηλ. ἡ καλουμένη ἀναδίπλωσις. Ἔπειτα δὲ ἀπορεῖται, μετὰ τίνος τῶν π οηγουμένων συνδέεται ὁ *ἀλλὰ καί*, καὶ τί ἐξαίρει.

Τὸ μὲν α' ἄλλοι ἄλλως λύουσιν· ἐμοὶ δὲ φαίνεται ὅτι εἶνε ἀναδίπλωσις κ.τ.λ. Λάχ. 190 e «Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν».Ἱππ. Μ. 292 b «Οὔ μοι δοκεῖ, ὦ Ἱππία, οὐχ κ.τ.λ.» Ἐν τούτοις τὸ νόημα δὲν ἀλλοιοῦται οὐσιωδῶς ἐκ τῆς διαφόρου ἐκδοχῆς, εἶνε δὲ τοιόνδε· «Οὐδ' ἐγὼ αὐτὸς θὰ ἤθελα νὰ εὑρίσκωμαι εἰς τόσην ἀγρυπνίαν καὶ λύπην (εἰς ἣν εὑρίσκομαι), διὰ τοῦτο δὲν ἠθέλησα νά σε καταστήσω προώρως κοινωνὸν τῆς ἐμῆς ἀγρυπνίας καὶ λύπης».

Σπουδαιοτέρα εἶνε ἡ β' ἀπορία. Ὁ μὲν Σταλβ. ἐκδέχεται ὧδε· «Οὐ μόνον ἐγὼ κατέχομαι ὑπὸ μεγάλης λύπης, ἀλλὰ καὶ σὲ θαυμάζω κ.τ.λ.». Ἀλλ' ἡ τοιαύτη σύνδεσις δέν μοι φαίνεται πολὺ λογική· τὸ ἐναντίον τούτου θὰ εἶχεν ὀρθῶς· «οὐ μόνον ἐγὼ κατέχομαι, ἀλλὰ καὶ σὲ ὁρῶ κατεχόμενον». Ὁ δὲ Σχ. ὧδε· «Οὐ μόνον δέν σε ἀφύπνισα, ἀλλά καί σε θαυμάζω διὰ τὸν γλυκύν σου ὕπνον». Τοῦτο ὀνομάζει ὁ Σχ. ἁπλοῦν καὶ διαυγὲς νόημα. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν βλέπω τόσον διαυγῶς οὔτε πῶς ἁρμόζει τοιαύτη ἀπόκρισις εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Σωκ. οὔτε τίνα σχέσιν ἔχει πρὸς τὰ προηγούμενα «*οὐδ' ἂν αὐτὸς ἤθελον*». Οἱ λατῖνοι μεταφράσται, Φικῖνος καὶ Οὑόλφιος, παρενόησαν ὅπως καὶ ὁ Σχ. τὸ *θαυμάζω σοῦ*, μεταφράσαντες, te admiror· τοῦτο θὰ ἐσήμαινε τὸ *θαυμάζω σέ τινος* ἢ *ἐπί τινι*. Συμπ. 206 b «οὐ μέντ' ἄν σε ἐθαύμαζον ἐπὶ σοφίᾳ». Καὶ παθητ. Μέν. 70 a· «οἱ Θεσσαλοὶ ἐθαυμάζοντο ἐφ' ἱππικῇ τε καὶ πλούτῳ», ὅπερ ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἐνεργ. «οἱ ἄνθρωποι ἐθαύμαζον τοὺς Θετταλούς». Τὸ *θαυμάζω σοῦ*, σημαίνει θαυμάζω μὲ σέ, ἀπορῶ μὲ σέ, νὰ βλέπω ὅτι κοιμᾶσαι ἥσυχος καὶ ξέννοιαστος. Δὲν εἶνε ἄρα τὸ admirari aliquem (γαλλ. admirer quelqu'un), ἀλλὰ τὸ admirari (demirari) de aliquo, quod etc. (γαλλ. s'étonner). Ὀρθῶς ἀπέδωκε τὸ ῥῆμα ὁ Σχλεϊερμ. «Ich habe dir verwundert zugesehen etc.».

Ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ ζήτημα τοῦ *ἀλλὰ καί*. Ἡ θέσις τοῦ *καὶ* εἶνε πρὸ τοῦ *ἡδέως*· οὐχὶ δὲ ἀλόγως ἀπεσπάσθη καὶ ἐτέθη ὅπου κεῖται. Τὸ οὐσιῶδες νόημα τοῦ Κρίτ. εἶνε τόδε· «Ἀλλὰ σύ, ὦ Σώκ., οὐ μόνον δὲν ἀγρυπνεῖς οὐδὲ λυπεῖσαι, ὡς ἐγώ, ἀλλὰ καὶ ἡδέως καθεύδεις». Τοῦτο θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξενέγκῃ ὧδέ πως· «Ἀλλὰ σὺ καί, (ὡς πάλαι θαυμάζων αἰσθάνομαι), ἡδέως καθεύδεις ὦ Σώκ.». Ἀντὶ δὲ νὰ ἐξενέγκῃ παραθετικῶς τὰ *θαυμάζων αἰσθάνομαι*, τὰ συνέταξεν ἐν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

43 τῷ λόγῳ· τοῦτο δ' ὅμως δὲν τὸν ἐμπόδισε νὰ θέσῃ τὸν *καὶ* ἐν τῇ ἀρχῇ. Τὸ νόημα λοιπὸν ὅλης τῆς περιόδου εἶνε τόδε· «Ὄχι, μὰ τὸν Δία, οὐδ' ἐγὼ θὰ ἤθελα νὰ εἶμαι εἰς τόσην ἀγρυπνίαν καὶ λύπην (πολὺ δὲ ὀλιγώτερον νὰ ἐμβάλω καὶ σέ). Ἀλλὰ θαυμάζω καὶ ἀπορῶ μὲ σέ, βλέπων ὅτι ὄχι μόνον δὲν λυπεῖσαι καὶ δὲν ἀγρυπνεῖς, ἀλλὰ καὶ γλυκοκοιμᾶσαι· καὶ ἐπίτηδες δέν σε ἀφύπνισα, διὰ νά σε ἀφήσω νὰ ἀπολαύῃς τοῦ γλυκέος ὕπνου».

b ***καὶ ἐπίτηδες . . . διάγοις.*** Ὁ Σχ. τὰ θεωρεῖ ὡς παρασημείωσιν ἀλλοτρίαν παρεισφρήσασαν εἰς τὸ ἔδαφος· διότι εἶνε, λέγει, ὅλως περιττά, καὶ ἀντὶ τοῦ *ἵνα ὡς ἥδιστα διάγῃς*, ἐπερίμενέ τις, *διὰ τοῦτο*». Θαυμαστὰ πράγματα! Ἔτι δὲ θαυμαστότερα ἀποβαίνουσιν, ὅτι κατωτέρω πραγματευόμενος περὶ τῆς ἐγκλίσεως, εὑρίσκει (ὀρθῶς) ὅτι μόνον ἡ εὐκτικὴ ἁρμόζει ἐνταῦθα· «καὶ ἂν εἶνε γνήσιον, λέγει, τὸ τῶν χγρ. *διάγῃς*, τοῦτο θὰ εἶνε μοναδικὸν παράδειγμα παρὰ Πλάτωνι!» Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἀθετεῖ τὸ ὅλον;

Ὀρθῶς ἀποφαίνεται ὁ Σχ. ὅτι ἡ ὑποτακτικὴ τῶν χγρ. εἶνε ὅλως ἄτοπος ἐνταῦθα. Θὰ ἦτο ἀνατροπὴ οὐχὶ πλέον γραμματικοῦ, ἀλλὰ λογικοῦ νόμου ἡ ὑποτακτική· διότι ἡ πρόθεσις τοῦ Κρ. τοῦ νὰ διάγῃ ὡς ἥδιστα ὁ Σωκ. κοιμώμενος, μετὰ τὴν ἐξέγερσιν τούτου δὲν εἶνε πλέον δυνατὸν νὰ ἐκτελεσθῇ.

b ***ἀγανακτεῖν τηλικοῦτον ὄντα.*** Ὁ μὲν Σχ. τὸ *τηλικοῦτον* ἀναφέρει εἰς τὸ *ἀόριστον* ὑποκ. τοῦ *ἀγανακτεῖν, τινά*· ἐγὼ δὲ εἰς τὸ *ὡρισμένον*, τὸ *ἐμέ*, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ ἑπομένου «εἰ δεῖ ἤδη τελευτᾶν» (ἐμέ, οὐχὶ τινά!)

c ***ἐν τοῖς βαρύτατ' ἄν.*** Ὁ Σχ. διδάσκει ὅτι τὰ ὑπερθετικὰ τὰ ἔχοντα πρὸ ἑαυτῶν τὸ *ἐν τοῖς*, οἷον· *ἐν τοῖς πρεσβύτατος, μέγιστος, πρῶτος* κ.τ.τ. κεῖνται ἀντὶ δοτ. πληθυντικῆς συμφωνούσης μετὰ τοῦ *ἐν τοῖς*, καὶ κατὰ τὸ νόημα δὲ οὐδὲν διαφέρουσι ταύτης· προῆλθον δὲ ἐκ τῆς τάσεως τῆς Ἑλλ. γλώσσης εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ αὐτὰ κλιτά, ὅπως τὸ *ἀνάλογον, τοῦ ἀναλόγου*, ἀντί, τὸ *ἀνὰ λόγον τοῦ ἀνὰ λόγον*, καὶ ὅπως τὸ proconsul ἀντὶ pro consule. Ὥστε τὸ *ἐν τοῖς βαρύτατα* δὲν σημαίνει κατὰ Σχ. βαρύτατα παντὸς ἄλλου, ἀλλὰ (αὐτολεξεί): «ἀνήκω εἰς ἐκείνους οἵτινες πολὺ βαρέως φέρουσιν» (ich gehöre zu denen, welche es recht schwer tragen)· καὶ ἐν γένει, τὸ *ἐν τοῖς* σημαίνει ὅτι καὶ ἄλλοι μετέχουσι τῆς ἐν τῷ ὑπερθετικῷ ἰδιότητος».

Ὅσαι αἱ λέξεις τοῦ σοφοῦ ἀνδρός, τόσα καὶ τὰ ἁμαρτήματά του.

Α΄. Ἂν τὸ *ἐν τοῖς πρεσβύτατος* = ἐν τοῖς πρεσβυτάτοις, τότε καὶ τὸ *ἐν τοῖς βαρύτατα* = *ἐν τοῖς βαρυτάτοις*, καὶ τὸ *ἐν τοῖς μάλιστα* = *ἐν τοῖς μαλίστοις*! ἢ πῶς ἄλλως;

Β΄. Ἐν Συμπ. 178 c κεῖται τὸ «Ὁμολογεῖται ὁ Ἔρως ἐν τοῖς πρεσβύτατος εἶναι» ὅπερ ὁ Σχ. ἑρμηνεύει = εἷς τῶν πρεσβυτάτων (er gehört zu den Aeltesten· er ist mit der Aelteste). Ἂν ὁ σοφὸς καθηγητὴς ἀνεγίνωσκε τὰ συμφραζόμενα, θὰ ἔβλεπε πῶς ἐκλαμβάνει καὶ ἑρμηνεύει αὐτὸς ὁ Πλ. τὸ *ἐν τοῖς πρεσβύτατος*. «Γονεῖς γὰρ Ἔρωτος οὔτ' εἰσὶν οὔτε λέγονται ὑπ' οὐδενὸς οὔτε ἰδιώτου οὔτε ποιητοῦ· ἀλλ' Ἡσίοδος πρῶτον μὲν χάος φησὶ γενέσθαι, αὐτὰρ ἔπειτά φησι μετὰ τὸ χάος δύο τούτω γενέσθαι Γῆν τε καὶ Ἔρωτα. Παρμενίδης δὲ τὴν Γένεσιν λέγει· Πρώτιστον μὲν Ἔρωτα θεῶν μητίσατο πάντων». Ταῦτα, νομίζω· πολλοῦ δέουσι τοῦ λέγειν κατὰ Σχ. ὅτι ὁ Ἔρως ἦτο εἷς τῶν πρεσβυτάτων, ἀλλ' αὐτὸς μόνος ὁ πάντων πρεσβύτατος.

Γ΄. Αἱ ὁμαλαὶ φράσεις, *ἐν τοῖς*, μετὰ δοτ. πληθ. εἰσὶ συνηθέσταται, ἀλλὰ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

43

δὲν σημαίνουσι τὸ αὐτὸ καὶ αἱ ἀνώμαλοι ἐκεῖναι, ἀλλ' ἐκεῖνο ὅπερ νομίζει ὁ Σχ. ὅτι σημαίνουσιν ἐκεῖναι. Μενέξ. 240 b· «Ὁ δὲ πλεύσας εἰς Ἐρέτριαν ἐπὶ ἄνδρας, οἳ τῶν τότε Ἑλλήνων *ἐν τοῖς εὐδοκιμωτάτοις* ἦσαν τὰ πρὸς τὸν πόλεμον». Κατὰ τὸν Σχ. θὰ ἠδύνατο ταυτοσήμως νὰ εἴπῃ ὅτι οἱ Ἐρετριεῖς ἦσαν *ἐν τοῖς εὐδοκιμώτατοι* τῶν Ἑλλήνων! Οὕτω καὶ Λάχ. 181 b· *ἐν τοῖς εὐνουστάτοις*. Εὐθύδ. 305 a· *ἐν τοῖς κρατίστοις*. 44

ὀλίγον πρότερον ταύτης τῆς νυκτός. Ὁ Σχ. ἀποφαίνεται ὅτι τὸ *ταύτης* a
τῆς νυκτὸς δὲν ἦτο ἀναγκαῖον. Ἡμεῖς δὲ ἀποκρινόμεθα ὅτι παντὸς συγγραφέως τοὐλάχιστον τὸ ἥμισυ τῶν λέξεων δύναται νὰ κριθῇ μὴ ἀναγκαῖον. Εὐτυχῶς δὲν τὸ ἐκβάλλει ὡς γλώσσημα, ἀλλὰ τὸ ἀνέχεται ὡς ἐκ παραλλήλου, κατὰ τὰ *νῦν ἐν τῷ παρόντι*, κττ. Οὔτε ποῖα εἶνε τὰ παράλληλα διακρίνω, οὔτε τὴν πρὸς τὸ *νῦν ἐν τῷ παρόντι* ὁμοιότητα.

Ὡς ἄτοπον τὸ ἐνύπνιον. Τινὰ χγρ. παραλείπουσι τὸ *ὡς*, καὶ κατὰ ταῦτα b
καὶ ὁ Ἕρμ. ἐπικροτοῦντος καὶ Σχαντίου. Ἀλλά, *Ἄτοπον τὸ ἐνύπνιον*, ἄνευ θαυμασμοῦ, μοὶ φαίνεται ἐπιεικῶς ἄτοπον.

ἐμοὶ πείθου. Ὁ Σχ. κατὰ Κόβητον, παρὰ τὰ χγρ. ***πιθοῦ***. b

οὐ μία ξυμφορά ἐστι Ὁ Σχ. ***ἔσται*** παρὰ τὰ χγρ. καὶ ἀναιτιολογήτως. b

ἀλλὰ χωρὶς μέν, σοῦ ἐστερῆσθαι . . . ἔτι δὲ καὶ πολλοῖς δόξω. Οὕτω b
πάντα τὰ χγρ. Οἱ ἑρμηνευταὶ ἐκδεχόμενοι τὸ *χωρὶς* ὡς πρόθεσιν προσκόπτουσιν εἰς δύο τάδε· εἴς τε τὸ ἄηθες τῆς συντάξεως προθέσεως μετ' ἀπαρεμφάτου ἀνάρθρου (χωρὶς ἐστερῆσθαι, ἀντί, χωρὶς τοῦ ἐστερῆσθαι)· καὶ εἰς τὸ ὅτι διὰ τοῦ *μὲν-δὲ* συνδέονται παρὰ λόγον ἐμπρόθετός τις προσδιορισμὸς μετὰ τοῦ προσδιοριζομένου ῥήματος. Καὶ τὸ μὲν α' πρόσκομμα ἐξεπόδισαν, τρέψαντες τὸ ***σοῦ*** εἰς *τοῦ*, ἐξάρχοντος Οὐολφίου, τὸ δὲ β' ἀνέχονται, ὡς ἀνακόλουθον σύνδεσιν, πάντες πλὴν Σχ. ὅστις ἐκβάλλει τὸν δὲ καὶ αἰτιολογεῖ, ὅπως ὅπως, τὸν ***μέν***.

Νομίζω ὅτι ἄνευ ἐγχειρήσεων καὶ ἡ σύνταξις ἔχει ὀρθῶς καὶ τὸ νόημα. Τὸ *χωρὶς* δὲν εἶνε πρόθ. ἀλλ' ἐπίρρ. Ἱππ. Ἐλ. 368 c· «Ὅπου ἐστὶν ὁ μὲν ἀληθής, ὁ δὲ ψευδής, χωρὶς καὶ οὐχ ὁ αὐτός». Παρμ. 131 b «ἐν πολλοῖς χωρὶς οὖσιν». Εὐθύδ. 289 c· «χωρὶς μὲν ἡ ποιοῦσα τέχνη, χωρὶς δὲ ἡ χρωμένη». Κατὰ ταῦτα ἡ σύνταξις ἔχει ὧδε· «Ἀλλὰ χωρὶς μὲν (ἐστί μοι ἡ συμφορὰ) σοῦ ἐστερῆσθαι, ἔτι δὲ καὶ πολλοῖς δόξω»· καὶ μόνην ἀνωμαλίαν εὑρίσκω ὅτι, ἀντὶ νὰ ἐπενέγκῃ *χωρὶς δέ*, ἐπήνεγκεν *ἔτι δέ*. Ἡμεῖς θὰ ἐλέγομεν «Χώρια ἡ συμφορὰ νὰ σὲ στερηθῶ, κοντὰ 'ς αὐτὴν θὰ δυσφημηθῶ καὶ ὡς φιλάργυρος.»

πολλοῖς δόξω . . . ὡς οἷός τε ὢν σε σῴζειν . . . ἀμελῆσαι τούτου. b
Τὸ ὡς ἐγένετο μέγα πρόσκομμα τοῖς ἑρμηνευταῖς. Ὁ μὲν Στέφανος ἐκλαμβάνων αὐτὸ ὡς κεφαλὴν εἰδικοῦ λόγου ἐκ τοῦ *δόξω*, διώρθωσεν *ἀμελήσαιμι*. Οὕτω καὶ οἱ ἀρχαιότεροι ἐκδόται καὶ Οὐόλφιος. Ὁ δὲ Βούτμανος γινώσκων ὅτι μετὰ τὰ δοξαστικὰ οὐδέποτε ἕπεται εἰδ λόγος, ἀλλὰ μόνον ἀπαρέμφ. «καί φησι κἀπόφησι, κοὐκ ἔχει τί φῇ»· ἐμμένει λοιπὸν ἐν τῇ γραφῇ τῶν χγρ.

Ἀξιοθαύμαστος ὁ Σχάντιος. Ἐκ τῆς περὶ τὰ χγρ. τριβῆς του, κατέμαθεν ὅτι τὸ *ὅμως* παραφθείρεται ἐνίοτε εἰς *ὅπως*, τοῦτο δὲ πάλιν εἰς *ὡς*. Τὸ δὲ νόημα, λέγει, ἀπαιτεῖ ἐνταῦθα τὸ ἐναντιωματικὸν *ὅμως*, οὐχὶ δὲ τὸ *ὡς*· «διότι δὲν ἦτο βέβαια ἡ πρόθεσις τοῦ συγγραφέως, τὴν δύναμιν τοῦ Κρίτ. νὰ σώσῃ τὸν Σωκ., νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν δόξαν τῶν πολλῶν».

Τί πρῶτον; τί δ' ἔπειτα; τί δ' ὑστάτιον κατελέγξω;

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

44

Α'. Αὐτὸ τοῦτο ἦτο ἡ πρόθεσις τοῦ συγγραφέως, νὰ δηλώσῃ ὅτι μόνον κατὰ τὴν τῶν πολλῶν δόξαν ὁ Κρίτ. ἠδύνατο νὰ σώσῃ τὸν Σωκ.! διότι οἱ πολλοὶ δὲν θὰ ἐπίστευον ὅτι ὁ Κρίτ. προσηνέχθη νὰ τὸν σώσῃ καὶ ὁ Σωκ. δὲν ἐδέχθη· θὰ ἐπίστευον ἄρα ὅτι διὰ τὴν φιλαργυρίαν τοῦ Κρίτ. ἀπώλετο ὁ Σωκ. Λέγονται τόσον καθαρὰ εὐθὺς κατωτέρω· «Οὐ γὰρ πείσονται οἱ πολλοί», ὥστε εἶνε ἄπορον πῶς ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ διάφορος γνώμη!

Α'. Ἂν τὸ ὡς ἦτο *ὅμως*, θὰ εἴχομεν αὐτὸ πρὸ τῆς ἐναντιωματικῆς μετοχῆς. Εἶνε δυνατὸν τοῦτο; Μάλιστα, ἀποκρίνεται ὁ Σχ. καὶ μᾶς παραδεικνύει δύο παραδείγματα ἐκ τοῦ Ξνφ. ἐν οἷς κατὰ τὴν δόξαν του τὸ *ὅμως* κεῖται πρὸ τῆς ἐναντ. μετοχῆς. Ἔκρινα καὶ ἐγὼ αὐτὰ ἄξια παραθέσεως, συμπληρῶν μόνον αὐτά, ἵνα γείνῃ καταφανεστέρα ἡ ἀληθὴς ἕξις τοῦ πράγματος. Ξεφ. Κ.Π.Ϛ', δ', 6' «Ἀλλ' ὅτι μέν, ὦ Ἀβραδάτα, εἰ καὶ ἄλλη πώποτε γυνὴ τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα μεῖζον τῆς ἑαυτῆς ψυχῆς ἐτίμησεν, οἶμαί σε γιγνώσκειν ὅτι καὶ ἐγὼ μία τούτων εἰμί...ὅμως δέ, οὕτως ἔχουσα πρὸς σέ, ἐπομνύω σοι τὴν ἐμὴν καὶ σὴν φιλίαν κ.τ.λ.» Αὐτ. Η', 6', 21· «Οἱ μὲν ἐπειδὰν τῶν ἀρκούντων περιττὰ κτήσωνται, τὰ μὲν αὖ κατορύττουσι, τὰ δὲ κατασήπουσι...καὶ ὅμως, ἔνδον ἔχοντες τοσαῦτα, οὔτε ἐσθίουσι πλείω ἢ δύνανται φέρειν κ.τ.λ.» Ὁ Σχ. λοιπὸν νομίζει ὅτι τὸ *ὅμως δὲ* καὶ τὸ *καὶ ὅμως* προηγοῦνται τῶν ἐναντιωματικῶν προτάσεων, διότι ἐκλαμβάνει ὡς τοιαύτας τὰς δύο μετοχ. προτάσεις, *οὕτως ἔχουσα*, καὶ *ἔνδον ἔχοντες*. Ἡ πλάνη εἶνε οὕτως ὀφθαλμοφανής, ὥστε ἀποβαίνει ὑπὲρ λόγον καὶ ἔννοιαν πῶς ἐπιστήμων τῆς Ἑλλ γλώσσης, ἐπιχειρῶν μάλιστα τῷ Πλάτωνι, ἠδύνατο νὰ πλανηθῇ ἐπὶ τοσοῦτον. Ἤδη οἱ τῷ *ὅμως* προσκείμενοι σύνδεσμοι, *δὲ* καὶ *καί*, θὰ ἐξήρκουν νὰ τῷ ὑποδείξωσι τὴν ὀρθὴν ἕξιν, ὅτι ὁ *ὅμως* δηλοῖ τὴν ἐναντίωσιν δύο κυρίων προτάσεων συνδεομένων παρατακτικῶς διὰ τοῦ *μὲν* ἢ διὰ τοῦ *καί*, ἐν ᾧ ἡ μετοχὴ μετὰ τῆς κυρίας της οὐδέποτε συνδέεται διὰ παρατακτικοῦ συνδέσμου. Αἱ προτάσεις λοιπόν, ὧν τὸ *ὅμως* δηλοῖ τὴν ἐναντίωσιν εἰσὶν αἱ προηγούμεναι κύριαι (οἶμαί σε γιγνώσκειν κ.τ.λ. καὶ κατορύττουσι κ.τ.λ.), αἱ δὲ μετοχικαὶ εἰσιν οἷον ἀνακεφαλαίωσις ἐκείνων, ἠδύναντο δὲ καὶ νὰ λείπωσι, χωρὶς νὰ ἀλλοιωθῇ τὸ παράπαν οὔτε τὸ νόημα, οὔτε ἡ σύνταξις. Ὅμοιον θὰ ἦτο, ἂν ἔλεγον· «Δὲν ἔφαγον ἀπὸ χθὲς τίποτε· καὶ ὅμως, ἂν καὶ πολὺ πεινῶ, θὰ μείνω καὶ σήμερον νηστικός.» Πρβλ. καὶ Λύσ. 213 a, Πολιτ. 495 d, Φαίδ. 91 c.

Ἐπανερχόμενος εἰς τὸ προκείμενον, λέγω ὅτι Σταλβ. ὀρθῶς ἀναφέρει τὸ *ὡς* εἰς τὴν μετοχ. *οἷός τε ὤν*, καὶ ὀρθῶς ἑρμηνεύει «te neglexisse videbor, quasi, si quid pecuniae impendere vellem, possem te conservare.

οὕτω πεπρᾶχθαι, ὥσπερ ἂν πραχθῇ. Ἐν ταῖς ὑποσημ. ἐδήλωσα τὸ νόημα τῆς ῥήσεως ταύτης. Ἀναλαμβάνω ἐνταῦθα τὸν περὶ τούτου λόγον, ἵνα δείξω σαφέστερον τὸ φιλοσοφικὸν βάθος τοῦ Πλατωνικοῦ νοήματος καὶ τὴν φιλοσοφικὴν ἀβάθειαν τῶν ὑπολαμβανόντων αὐτὸ ἐφθαρμένον. Ὁ Σωκ. νοεῖ τάδε· «Τὸ σωθῆναί με ἐνθένδε διὰ χρημάτων ἀναλώσεως ἔσται, κατὰ μὲν τὴν δόξαν τῶν πολλῶν, τὸ καλῶς πραχθησόμενον, κατὰ δὲ τὴν γνώμην τῶν ἐπιεικεστάτων, *καὶ κατὰ τὸ ὂν καὶ τὴν ἀλήθειαν*, τὸ αἰσχρῶς πραχθησόμενον· καὶ ἀντιστρόφως, τὸ μεῖναί με ἐνθάδε καὶ ἀποθανεῖν (καί περ δυνάμενον σωθῆναι ἀντὶ χρημάτων), ἔσται, κατὰ μὲν τὴν δόξαν τῶν πολλῶν, τὸ αἰσχρῶς πραχθησόμενον, κατὰ δὲ τὴν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

44

γνώμην τῶν ἐπιεικεστάτων *καὶ κατὰ τὸ ὄν*, τὸ καλῶς πραχθησόμενον. Ἡ μὲν ἄρα δόξα τῶν πολλῶν διαφωνεῖ πρὸς τὸ ὂν καὶ τὴν ἀλήθειαν, *ἡ δὲ γνώμη τῶν ἐπιεικεστάτων συμφωνεῖ πρὸς τὸ ὂν καὶ τὴν ἀλήθειαν*. Τὸ μὲν ἄρα τῷ ὄντι καλῶς πραχθησόμενον ἡγήσονται οἱ ἐπιεικέστατοι καλῶς πεπραγμένον, τὸ δὲ τῷ ὄντι αἰσχρῶς πραχθησόμενον ἡγήσονται αἰσχρῶς πεπραγμένον». Τοῦτο διετύπωσεν ὁ Σωκ. ὧδε· «Οἱ ἐπιεικέστατοι ἡγήσονται αὐτὰ οὕτω (καλῶς ἢ αἰσχρῶς) πεπρᾶχθαι, ὥςπερ ἂν (τῷ ὄντι) πραχθῇ».

Ὁ Κόβητος διδάσκει, ὅτι ὁ Σωκ. ταῦτα λέγων εἶχεν ἐν νῷ τὴν δημώδη φράσιν, «ἐπράχθη ὥςπερ ἐπράχθη», ἣν μεταχειρίζονται συνήθως οἱ τραγικοί, ὁσάκις θέλουσι νὰ ἀποσιωπήσωσι τὴν διήγησιν ἀνιαρῶν πραγμάτων· διορθωτέον ἄρα «πεπρᾶχθαι ὥςπερ ἐπράχθη». Ὁ δὲ Σχ. ἐπικροτῶν εἰς ταῦτα προβαίνει περαιτέρω· τρέπει κατὰ τὴν συνήθειάν του τὸν *ἂν* εἰς *δή*, καί, ὅπως μὴ παρεμβληθῇ γράμμα ἔξωθεν, προτείνει νὰ γραφῇ *ὥςπερ δὴ 'πράχθη*, τουτέστι μετ' ἀφαιρέσεως τῆς αὐξήσεως.

Ταῦτα μὲν Κόβητος καὶ Σχάντιος. Ὁ δὲ κοινὸς νοῦς ἐρωτᾷ: Α΄. πῶς περὶ πράγματος μέλλοντος νὰ πραχθῇ ἠδύνατο ὁ Σωκ νὰ εἴπῃ «*ὥςπερ δὴ 'πράχθη*;» Τὸ *πεπρᾶχθαι*, ἐξαρτώμενον ἐκ ῥήματος χρόνου μέλλοντος, ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν λεγόμενον τετελεσμένον μέλλοντα Καὶ ἡ διὰ τοῦ *ὥςπερ* πρότασις ὤφειλεν ἄρα, τῷ γε ἀκριβεῖ λόγῳ, νὰ ἔχῃ τὸ ῥῆμα ἐν τετελ. μέλλοντι, δηλ. ἤ, *ὥςπερ πεπραγμένα ἔσται*, ἤ, *ὥςπερ ἂν πεπραγμένα ᾖ*. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες, ὡς γνωστόν, δὲν εἶνε λίαν εὐπειθεῖς εἰ, τοὺς νόμους τῆς ἐξαρτήσεως· δὲν μένει ἄρα ἄλλο ἐνδεχόμενον ἢ τὸ τῶν χγρ.

Β΄. Ὁ Κόβ. δῆλον ὅτι ἐννοεῖ τὰ τοιάδε τῶν τραγικῶν, οἷον Σοφ. Οἰδ. Κ. 273 «ἱκόμην ἵν' ἱκόμην» δηλ. ἐφόνευσα τὸν πατέρα καὶ ἔγημα τὴν μητέρα, καὶ 336 «εἴσ' οὗπερ εἰσίν» δηλ ἐν ἀνοσίῳ ἀδελφικῷ πολέμῳ. Ἀλλ' ἐν τῷ προκειμένῳ ποία εἶνε ἡ ἀνιαρὰ διήγησις, ἣν ὁ Σωκ. εὐφημῶν ἀποφεύγει νὰ διηγηθῇ, καὶ μεταχειρίζεται τὴν δημώδη φράσιν, «ἔγειναν ὅπως ἔγειναν;». Νὰ εἶνε τάχα τοιαύτη ἡ *τῶν ἐπιεικεστάτων γνώμη*, ἣν ὁ Σωκ. εὐφήμως ἀποσιωπᾷ; Τοιαύτη κριτικὴ δεινότης εἶνε ὄντως δεινή!

αὐτὰ δὲ δῆλα τὰ παρόντα. Ὁ Στέφ. μὴ δυνάμενος νὰ συμβιβάσῃ τὸ παθητ. δῆλα (=δεδηλωμένα) πρὸς τὸ νόημα, ἀπαιτοῦν ἐνεργ. ῥῆμα, ἔτρεψε τὸ *δῆλα* εἰς *δηλοῖ*. Οὐδεὶς τῶν νεωτέρων ἐπηκολούθησεν, πλὴν Σχ. ὅςτις εἰσάγει τὸ *δηλοῖ* ὡς ἐξ ἑαυτοῦ. Ὁ Βούτμ. καὶ ὁ Στάλβ. ὑπερμαχοῦσι τῆς παραδεδομένης γρ. ὑπενθυμίζοντες ὅτι τὸ νόημα θὰ εἶχεν ἀπταίστως, ἂν ὁ Πλ. ἤθελεν ἐξενέγκει τὴν ἑπομένην εἰδ. πρότασιν παθητικῶς: «αὐτὰ δὲ τὰ παρόντα δῆλα, ὅτι ὑπὸ τῶν πολλῶν ἐξειργασμένα ἐστί». d

Ἐπέρχομαι ἐπίκουρος τῶν σοφῶν ἀνδρῶν, ὑπομιμνήσκων τὸ Θουκυδ. Α΄, 93· «Καὶ δήλη ἡ οἰκοδομία ἔτι καὶ νῦν ἐστιν, ὅτι κατὰ σπουδὴν ἐγένετο». Ἂν ἐπήρχετο τῷ Θουκ. νὰ εἴπῃ ἐνεργητικῶς «ὅτι σπεύδοντες καὶ ἐπειγόμενοι ἐτείχιζον», τὸ *δήλη ἡ οἰκοδομία* δὲν θὰ ἐλάμβανεν ἕνεκά γε τούτου ἀλλοίαν σημασίαν.

Ἐν τούτοις ἡ λύσις αὕτη, καίπερ ὀρθὴ οὖσα, δὲν εἶνε ἡ ἀκριβὴς ἐν τῷ προκειμένῳ. Διότι δὲν συμβαίνει μόνον τροπὴ τῆς παθητ. συντάξεως, ἀλλὰ καὶ ἔφοδος ἀπὸ τοῦ καθ' ἕκαστον, ἀπὸ τοῦ παραδείγματος, ἐπὶ τὸ καθόλου, ὅπερ καθιστᾷ τὴν τοιαύτην χρῆσιν τοῦ *δῆλα* κάπως παρακεκινδυνευμένην. Θὰ κατα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

44 στήσω σαφῆ τὸν λόγον μου δι' ἑνὸς παραδείγματος ἐκ τῆς σημερινῆς γλώσσης. Λέγομεν· Α'. «Φαίνεται ἡ ἐργασία σου, ὅτι εἶνε ἐπιμελῶς γεγραμμένη». Β'. «Φαίνεται ἡ ἐργασία σου, ὅτι τὴν ἔγραψες μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας». Γ'. «Φαίνεται ἡ ἐργασία σου, ὅτι ὅταν ἐπιμελῆταί τις, κατορθώνει θαύματα». Τοῦτο τὸ Γ' ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ προκείμενον τοῦ Κρίτωνος· καὶ βεβαίως θὰ ἦτο ὁμαλώτερος ὁ λόγος, ἂν ἀντὶ τῶν παθητ. *φαίνεται* καὶ *δῆλα*, μετεχειριζόμεθα καὶ ἡμεῖς τὸ *φανερώνει*, ἢ *μαρτυρεῖ*, καὶ ὁ Πλ. τὸ *δηλοῖ*.

d ***Εἰ γὰρ ὤφελον . . . καὶ ἀγαθὰ τὰ μέγιστα.*** Ἐμβριθεστάτη φιλοσοφικὴ γνώμη· ἀλλ' ἐκ πρώτης ὄψεως παράδοξος, καὶ διὰ τὴν ἀποσιώπησιν τῶν καθολικῶν ἀρχῶν, ὑφ' ἃς ὑπάγεται, δυσκατανόητος. Οἱ ἑρμηνευταὶ πάντες τὴν παρῆλθον ἐν σιγῇ. Ὀρθῶς δὲ ποιῶν ὁ Σχ. ἐπέστησεν ἐπ' αὐτήν, ὑποσημειῶν τάδε, κατὰ τὸν Wildauer «Psychologie des Willens». «Ἡ γνῶσις τοῦ ἀληθοῦς ἐγκλείει καὶ τὴν τοῦ ψευδοῦς γνῶσιν, καὶ ἡ δύναμις τοῦ πράττειν τὸ ἀγαθόν, τὴν τοῦ πράττειν τὸ κακόν. Ἀλλ' ἐν τῇ πράξει ἡ δύναμις ἡμῶν αὕτη θὰ κλίνῃ πρὸς τὸ ἀγαθόν, καὶ τοῦτο δηλοῖ ὁ Σωκ. διὰ τοῦ «καὶ καλῶς ἂν εἶχεν». Πρὸς τῷ Wildauer, θὰ ἠδύνατο ὁ Σχ. νὰ παραπέμψῃ τοὺς ἀναγνώστας του ἔτι οἰκειότερον καὶ εἰς τὸν Ἐλ. Ἱππ. τοῦ Πλ. ὅστις τοῦτο ἔχει ὑπόθεσιν. Νομίζω ὅτι οἰκειότερον ἑρμηνεύεται ὁ Πλάτων διὰ τοῦ Πλάτωνος.

Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ὁ Πλ. γράφων τὸ προκείμενον ἀπὸ τοιαύτης ἀρχῆς ὡρμᾶτο. Εἰκάζω μάλιστα ὅτι ἀπὸ τοῦδε θὰ συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ πραγματευθῇ περὶ τοῦ ἐμβριθοῦς τούτου φιλοσοφ. προβλήματος (ὅπερ θὰ ἦτο ἓν τῶν συζητουμένων περὶ τὸν Σωκ.), ἐν ἰδιαιτέρῳ διαλόγῳ. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν νοεῖ μόνον τὴν ἐκ τῆς γνώσεως καὶ ἕξεως, τουτέστι, τὴν ἐπίκτητον δύναμιν τοῦ πράττειν τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔμφυτον, περὶ ἧς πραγματεύεται ἐν Πολιτ. 495 b· «Οὗτος δὴ ὄλεθρός τε καὶ διαφθορὰ τοσαύτη τε καὶ τοιαύτη τῆς βελτίστης φύσεως εἰς τὸ ἄριστον ἐπιτήδευμα . . . καὶ ἐκ τούτων δὴ τῶν ἀνδρῶν καὶ οἱ τὰ μέγιστα κακὰ ἐργαζόμενοι τὰς πόλεις γίγνονται καὶ τοὺς ἰδιώτας καὶ οἱ τἀγαθά, ἢ ἂν τύχωσι ῥυέντες· σμικρὰ δὲ φύσις οὐδὲν μέγα οὐδέποτε οὐδένα οὔτε ἰδιώτην οὔτε πόλιν δρᾷ».

d ***ποιοῦσι δὲ τοῦτο ὅ τι ἂν τύχωσι.*** Ὁ Σχ. διδάσκει· «Τὸ *ὅ τι ἂν τύχω*, πρέπει νὰ συμπληρῶται διὰ τοῦ ῥήματος τῆς κυρίας προτάσεως, λαμβανομένου κατὰ μετοχὴν κατηγορηματικήν· ἐνταῦθα ἄρα «*ὅ τι ἂν τύχωσι ποιοῦντες*». Κατωτέρω δὲ προσδιδάσκει ὅτι «ἐν τῇ φράσει ταύτῃ ἀείποτε μεταχειρίζονται τὸ ***τυχεῖν*** προσωπικῶς»· ὡς νὰ ἦτο δυνατὴ καὶ ἡ ἀπρόσωπος σύνταξις, ἀφ' οὗ κατ' αὐτὸν ἐξυπακούεται μετοχὴ κατηγορηματική.

Ἀλλὰ δὲν εἶνε ἐπιεικῶς ἀνόητοι τοιαίδε φράσεις «Πείσομαι ὅ τι ἂν τύχω πάσχων· ἐρῶ ὅ τι ἂν τύχω λέγων;» Τί παραλείπεται ἐπὶ τῆς τοιαύτης χρήσεως τοῦ ***τυχεῖν***, τὸ διδάσκει αὐτὸς ὁ Πλάτ. ἐν αὐτῷ τῷ Κρίτ. μίαν σελίδα κατωτέρω (45 d)· «καὶ τὸ σὸν μέρος, ὅ τι ἂν τύχωσι, τοῦτο πράξουσι· *τεύξονται δέ, ὡς τὸ εἰκός, τοιούτων*, οἷά περ εἴωθε γίγνεσθαι ἐν ταῖς ὀρφανίαις περὶ τοὺς ὀρφανούς». Ἐν τῇ φράσει λοιπόν, *ὅ τι ἂν τύχω*, δὲν εἶνε τὸ μετὰ κατηγορ. μετοχῆς συντασσόμενον, ἀλλὰ τὸ μετὰ γενικῆς· τοιαύτη δὲ γεν. ἔπρεπε νὰ εἶνε τὸ ***οὗ τινος***, ὅπερ καθ' ἕλξιν λαμβάνει τὴν πτῶσιν τοῦ ἀντικειμένου τοῦ κυρίου ῥήματος. Ὥστε τὸ ***ποιοῦσι τοῦτο, ὅ τι ἂν τύχωσιν*** = ποιοῦσι τὸ τυχόν, τὸ ἐπιτυχόν, ὅ,τι ἡ τύχη φέρει. Ἐντεῦθεν δῆλον καὶ διατί ἀείποτε μετὰ τοῦ ***ὅ τι***, ἢ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὅ τι ἄν, τὸ τυγχάνειν δέχεται προσωπ. σύνταξιν· διότι τὸ *ὅ τι* ἐκεῖνο κεῖται ἀντὶ γεν. συντακτικῆς, τοιαύτην δὲ δὲν ἐπιδέχεται τὸ ἀπρόσωπον, δὲν λέγεται, *τυγχάνει, ἔτυχέ τινος*, ὡς λέγεται *δεῖ, ἐδέησέ τινος* Τοὐναντίον, ἄνευ συντακτ. πτώσεως λέγεται συνηθέστερον μὲν ἀπροσώπως, *ἐὰν τύχῃ*, εἰ ἔτυχεν, ὁπότε τύχοι, ὅπῃ ἔτυχεν κ.τ.λ. ἐνίοτε δὲ καὶ προσωπικῶς, *ἐὰν τύχω*, εἰ ἔτυχον, ὅπῃ τύχοιμι κ.τ.λ. 44

ἢ καὶ ἄλλο τι πρὸς τούτοις παθεῖν. Ὁ Σχ. ὑπολαμβάνει ἀσυμβίβαστα τὸ *ἢ* καὶ τὸ *πρὸς τούτοις*. Διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ Σχλεϊερμ. μεταφράζων δὲν περιέλαβε καὶ τὸν *ἢ* εἰς τὴν μετάφρασιν, ἐκ τούτου ὑποπτεύει ὅτι ὁ *ἢ* δὲν εἶνε γνήσιος. Ὡσαύτως νομίζει ὅτι ἡ τάξις τῶν λέξεων συνεχύθη, καὶ ἀποκαθιστᾷ αὐτὴν ἐξ ἑαυτοῦ ὧδε· «καὶ ἀναγκασθῶμεν ἢ συχνὰ χρήματα ἢ καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἀποβαλεῖν καὶ ἄλλο τι πρὸς τούτοις παθεῖν». Νομίζω ὅτι τὰ τοιαῦτα τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς ἅπερ οὐδ' αὐτὸς τολμᾷ νὰ τὰ ἐφαρμόσῃ, εἰς οὐδὲν ἄλλο συμβάλλονται ἢ εἰς παραπλήρωσιν τῆς συγγραφῆς του. e 45

ἔπειτα οὐχ ὁρᾷς τούτους τοὺς συκοφάντας. Ἐπιθι τὰς κατωτέρω πρκδλ. εἰς σ. 45 e· «ὡς ἔγωγε κ.τ.λ.». a

ξένοι οὗτοι ἐνθάδε. Τινὰ χγρ. ἀντὶ *οὗτοι, ἔτι*. Ὁ δὲ Σχ. μεταγράφει *τοι*. «Δὲν ἠδύνατο, λέγει, νὰ εἴπῃ *οὗτοι*, ἀφ' οὗ δὲν ἦσαν παρόντες ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ!». Πρὸς τὸν ἐν τῷ Κρίτ. Σχάντιον ἀποκρινέσθω ὁ ἐν τῷ Εὐθύφρονι Σχάντιος. Σελ. 5 c· «καὶ ὁ Μέλητος οὗτος». Ὑποσημ. Σχ. «Οὗτος ὁ γνωστὸς ἡμῖν (περὶ τοῦ ἀπόντος).» Ἱππ. Μ. 282 c «ὁ ἡμέτερος ἑταῖρος Πρόδικος οὗτος». Ἂς προσθέσωμεν καί τινα παρ' ἡμῶν αὐτῶν. Ἱππ. Μ. 282 b· «Γοργίας τε οὗτος ὁ Λεοντῖνος σοφιστής». Γοργ. 472 a· «οὗ ἔστιν ἐν Πυθίου τοῦτο τὸ καλὸν ἀνάθημα» Πολιτ. 492 d· «οὗτοι οἱ παιδευταί τε καὶ σοφισταί». b

Σιμμίας Ὁ Σχ. *Σιμίας*, ὡς παρὰ τὸ *σιμός*, κατὰ τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ Κοβήτου. Ἡ ἐτυμολογία ἐνδέχεται νὰ εἶνε ὀρθή· ἀλλὰ τῶν κυρίων ὀνομάτων δὲν κανονίζεται ἡ γραφὴ πάντοτε ὑπὸ τῆς ἐτυμολογίας· ὁ κάτοχος τοῦ ὀνόματος σὺν τῷ χρόνῳ ἀποβάλλει τὴν ἐτυμολογικὴν σημασίαν τοῦ ὀνόματος ἢ καὶ ἑκὼν παραχαράττει αὐτό, ἵνα μὴ ἀναμιμνήσκηται ὁ ἀκούων τῆς ἀρχικῆς του σημασίας, ἂν τύχῃ μάλιστα νὰ εἶνε τὸ ὄνομα κακέμφατον. Οὕτω παρὰ Γερμανοῖς ὁ bäcker ἔγεινε Bekker, καὶ ὁ schmied Schmith, καὶ λίαν πιθανῶς ὁ Taugenichts, Tauchnitz. Νομίζω λοιπὸν σεβαστοτέραν τὴν παλαιὰν παράδοσιν τῶν νωπῶν θεωριῶν τοῦ Κοβ. καὶ Σχ. b

καὶ τοιαῦτα σπεύδεις. Οὕτω τὰ πλεῖστα καὶ κράτιστα χγρ τινὰ δὲ *σπεύδειν*, ἣν γρ. εἶχεν εἰσαγάγει ὁ Στέφ., οὐδεὶς δ' ἐπηκολούθησεν αὐτῷ, πλὴν Σχ. Οὗτος δὲ θέλει τὸ *σπεύδειν* παρατακτικῶς συνδεδεμένον μετὰ τοῦ ***προδοῦναι***, ἀμφότερα δ' ἐξαρτώμενα ἐκ τοῦ ***δοκεῖς***. Τὸ κατωτέρω ***δοκεῖς προδιδόναι*** ἀπεπλάνησε τὸν σοφὸν ἄνδρα, ὥστε νὰ ὑπολάβῃ ὅτι καὶ ἐνταῦθα ὁ Πλ. λέγει: ***δοκεῖς προδοῦναι καὶ σπεύδειν***. Ὁ Σχ. ἀδικεῖ ἑαυτὸν μὴ μαθὼν βραδέως σπεύδειν! Καί κ' ἀλαός τοι διακρίνειεν ἐνταῦθα ὅτι τὸ ***προδοῦναι*** ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ***ἐπιχειρεῖν***, τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ *δοκεῖς*. Οὐδ' ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ *δοκεῖς* τὸ *προδοῦναι*· διότι θὰ ἐσήμαινε *δοκεῖς μοι ὅτι προέδωκας*. c

Ἀφ' οὗ λοιπὸν τὸ *προδοῦναι* ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ***ἐπιχειρεῖν***, τὸ δὲ ***σπεύδειν*** θέλει ὁ Σχ. παρατακτικῶς συνδεδεμένον μετὰ τοῦ ***προδοῦναι***, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὸ *σπεύδειν* νὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ***ἐπιχειρεῖν***. Οὕτω δὲ ἔχομεν τὴν πλοκήν; «Ἐπι-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

45 χειρῶ σπεύδειν», δηλ. νόημα ἐπιεικῶς ἀνόητον. Πάντα καθιστᾷ εὐνόητα καὶ ἄρτια ἡ παραδεδομένη γραφή. Τὴν μικρὰν ἀνωμαλίαν ἐπήνεγκεν ἡ ἔννοια τοῦ *δοκεῖν,* ἣν ὁ Σωκ. ἐξήνεγκε διὰ κυρίας προτάσεως ἀντὶ παρενθετικῆς. Ἂν ἐξέφερε τὸ αὐτὸ ὧδέ πως: «Ἔτι δὲ οὐδὲ δίκαιον, ὥς μοι δοκεῖς, ἐπιχειρεῖς πρᾶγμα, σαυτὸν προδοῦναι, ἐξὸν σωθῆναι· καὶ τοιαῦτα σπεύδεις κ.τ.λ.» θὰ ἦτο ἡ φράσις κατὰ πάντα ἀνεπίληπτος.

d ***τὰ ῥᾳθυμότατα αἱρεῖσθαι.*** Ὁ Σχ. ὑπολαμβάνει τοῦτο ῥητορικὴν ὑπερβολήν· διότι τί ἄλλο δεινότερον τοῦ θανάτου! Ἂν οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα, δὲν θὰ ἦτο ῥητορ. ὑπερβολή, ἀλλὰ κωμικὴ γελωτοποίησις τοῦ Κρ. ἥτις θὰ ἥρμοζεν ἔν τινι κωμῳδίᾳ τοῦ Ἀριστφ. Ὑπερβολὴ εἶνε τὸ μετρίως ῥᾴθυμον νὰ παριστᾷ ὡς τὸ ῥαθυμότατον. Ἀλλὰ τὸ (κατὰ Σχ.) δεινότατον ὡς τὸ ῥᾳθυμότατον! Ἀλλ' ὁ σοφὸς ἀνὴρ δῆλός ἐστι μετρῶν τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ καὶ κακὰ πρὸς τὸ κοινὸν τῶν κοινῶν ἀνθρώπων μέτρον Θὰ ὑπομνήσω αὐτῷ ποῖόν τι ὑπελάμβανεν ὁ Σωκ. τὸν θάνατον, παραπέμπων εἰς Ἀπολ. 28 b, 29 a, 35 a, 37 c, 39 a, 40 b κ. ἑξ. Φαίδ. 62-64. Ξνφ. Ἀπομν. Δ', ζ', 6-9.

Οὐ μόνον ὁ Σωκ. ἀλλὰ καὶ πᾶς ἄλλος συμβαίνει πολλάκις νὰ αἱρῆται τὸν θάνατον διὰ ῥαθυμίαν, ἀποκαμὼν νὰ φέρῃ τὸ φορτίον τοῦ βίου. Ἡρόδ. ζ', 46· «Ἐν οὕτω βραχέϊ βίῳ οὐδεὶς οὕτω ἄνθρωπος ἐὼν εὐδαίμων πέφυκε, οὔτε τούτων οὔτε τῶν ἄλλων, τῷ οὐ παραστήσεται πολλάκις καὶ οὐχὶ ἅπαξ τεθνάναι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ ζώειν... Οὕτω ὁ μὲν θάνατος, μοχθηρῆς ἐούσης τῆς ζόης, καταφυγὴ *αἱρετωτάτη* τῷ ἀνθρώπῳ γέγονε».

e ***καὶ ἡ εἴσοδος τῆς δικης, ὡς εἰσῆλθεν.*** Οὕτω τὸ Πάτμ. καί τινα ἄλλα· τὰ δὲ πλεῖστα χγρ. ***ὡς εἰσῆλθες.*** Οἱ ἐκδόται διέστησαν. Οὐόλφ. καὶ Ἕρμ. καὶ Σχ. ὡς καὶ ἐγὼ· οἱ λοιποὶ πάντες, ***ὡς εἰσῆλθες.*** Ὁ μὲν Σταλβ. νομίζει ὅτι τό, ***ἐξὸν μὴ εἰσελθεῖν,*** δὲν συμβιβάζεται καλῶς μετὰ τοῦ, ***ὡς εἰσῆλθεν.*** Ἐγὼ δὲ ταῦτα μὲν εὑρίσκω ἐπιεικῶς συμβιβαστά, δυσσυμβίβαστα δὲ τὰ ***ἡ εἴσοδος τῆς δίκης, ὡς εἰσῆλθες.***

e ***καὶ τὸ τελευταῖον δήπου τουτί... ἡμᾶς δοκεῖν κ.τ.λ.*** Πᾶσαι αἱ μέχρι τοῦδε ἀπόπειραι συντάξεως, διορθώσεως καὶ ἑρμηνείας τοῦ χωρίου τούτου ἀπέβησαν φροῦδαι. Πρὸ παντὸς ἀπορεῖται πόθεν ἐξαρτᾶται τὸ *δοκεῖν.* Φαίνεται μὲν ὡς νὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου ἐν τῇ περιόδῳ κυρίου ῥήματος, τοῦ ἐπάνω ***δόξῃ, ἀλλὰ μὴ δόξῃ δοκεῖν*** συγκλώθεται; Ὁ Σχ. μετά τινων ἄλλων τὰ συγκλώθει, φέρων καί τινα παραδείγματα, κατά γε τὴν ἐμήν, ἀπρόσφορα. Ὁ Σταλβ. θέλει τὸ μὲν ***διαπεφευγέναι ἡμᾶς δοκεῖν,*** ἐπεξ. τοῦ ***τὸ τελευταῖον τουτί,*** τοῦτο δὲ ὡς τρίτον κῶλον συνδεδεμένον μετὰ τῶν δύο προηγουμένων (καὶ ἡ εἴσοδος τῆς δίκης, καὶ αὐτὸς ὁ ἀγών, καὶ τὸ τελευταῖον τουτί, τὸ δοκεῖν δηλ. κ.τ.λ.)· καὶ τὰ τρία δὲ ταῦτα ὡς ἐπεξ. τοῦ ***ἅπαν τὸ πρᾶγμα,*** ὡς ὑποκείμενα ἄρα τοῦ ***μὴ δόξῃ.*** Ἀλλὰ καὶ οὕτω δὲν ἀπαλλαττόμεθα τῆς ἐξαρτήσεως τοῦ ***δοκεῖν*** ἐκ τοῦ ***δόξῃ*** (μὴ δόξῃ ἅπαν τὸ πρᾶγμα, δηλ. τὸ καὶ τὸ καὶ τό, δοκεῖν διαπεφευγέναι). Ὁ Φίσχερος ἐπεθύμει νὰ ἦτο ***δοκῇ,*** ἀντὶ ***δοκεῖν.*** Ὁ Βούτμ. πρότερον μὲν μετέγραψε ***δοκεῖ,*** ἔπειτα δὲ εἶδεν ὅτι οὐδὲ τοῦτο εὐοδοῦται, θὰ ἥρμοζε δὲ μᾶλλον τὸ ***δόξει,*** ἀλλ' εὐλαβούμενος νὰ ἐπενέγκῃ τοσαύτην ἀλλοίωσιν, τὸ καταλείπει ὅπως ἔχει.

Ἔπειτα δὲ ἀπορεῖται ἂν τὸ *ἡμᾶς* εἶνε ὑποκ. ἢ ἀντικ. τοῦ ***διαπεφευγέναι*** (νὰ δοκῶμεν ἡμεῖς ὅτι διεφύγομεν, ἢ νὰ δοκῇ τὸ πρᾶγμα ὅτι διέφυγεν ἡμᾶς;)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

45
Ὁ Σταλβ. τὸ λαμβάνει ὡς ὑποκ. Ἡ ἀτοπία φανερά! Οἱ λοιποὶ ὡς ἀντικ. ἐν οἷς καὶ Οὐόλφ. μεταφράζων ὧδε· «denique hoc extremum, velut jocularis rei exitus, socordia quadam et segnitia nostra elapsam *nobis* occasionem videri».

Τοιαῦτα μὲν τὰ ἄπορα ἐν τῷ χωρίῳ, ὅπερ ἐν τούτοις δὲν φαίνεται νὰ εἶνε ἐφθαρμένον διά τε τὴν ὁμοφωνίαν τῶν χγρ. καὶ διότι οὐδεμίαν παρέχει λαβὴν ὑποψίας φθορᾶς καὶ διορθώσεως· πλὴν τοῦ *δήπου*, ὅπερ φέρουσι τὰ ἄριστα τῶν χγρ. τὰ δὲ χείρονα *δή*, ὅπερ ὅμως ἀπεδέχθησαν πάντες οἱ ἐκδόται ὡς μᾶλλον πρόσφορον εἰς τὴν ἐκδοχήν των.

Ἐν τοιαύταις ἀπορίαις συνεχόμενοι, ἀνάγκη νὰ ζητήσωμεν πόρον τινὰ ὁπωςδήποτε βατόν. Πρῶτον λοιπὸν ἀποκαθιστῶ τὸ *δήπου* τῶν ἀρίστων χγρ. ἔπειτα δὲ λαμβάνω τὰ μὲν δύο συνδεδεμένα κῶλα, *ἡ εἴσοδος τῆς δίκης. καὶ ὁ ἀγὼν τῆς δίκης* ὡς ἐπεξ. τοῦ, *ἅπαν τὸ πρᾶγμα*. καὶ ὑποκ. τοῦ *δόξῃ*. ὅπως καὶ πάντες οἱ ἄλλοι· οὐχὶ δὲ καὶ τὸ γ' «*καὶ τὸ τελευταῖον δήπου τουτί*», ὡς γ' κῶλον ὁμοταγὲς τοῖς δυσὶ προηγουμένοις, ἀλλ' ὡς ἀρχὴν νέου λογου, συνδεομένου παρατακτικῶς διὰ τοῦ *καὶ* μετὰ τοῦ προηγουμένου λόγου, *αἰσχύνομαι μὴ δόξῃ*. Ὅτι τὸ γ' τοῦτο δὲν εἶνε συντακτικῶς ὁμοταγὲς τοῖς ἀμέσως προηγουμένοις (ἡ εἴσοδος τῆς δ. καὶ ὁ ἀγὼν τῆς δ.), δὲν εἶνε μόνον κώλυμα τὸ *δοκεῖν*, ἀσύγκλωστον ὂν μετὰ τοῦ *δόξῃ*, ἀλλὰ καὶ τὰ *κακίᾳ τινὶ καὶ ἀνανδρίᾳ*· διότι πῶς δύναται νὰ ῥηθῇ ἀνεκτῶς· «μὴ δόξῃ *ἀνανδρίᾳ* τινὶ πεπρᾶχθαι τὸ δοκεῖν διαπεφευγέναι ἡμᾶς *κακίᾳ τινὶ καὶ ἀνανδρίᾳ;*» Ἔπειτα δὲ καὶ καθ' ἑαυτὸ θεωρούμενον τὸ τρίτον τοῦτο, εὑρίσκεται πολὺ ἐμβριθέστερον τῶν δύο ἄλλων, καὶ εἰς τὸν Κρίτ. τὸ πάντων ἀφορητότατον· καὶ ἐκεῖνα μὲν ἐπράχθησαν ἤδη ὅπως ἐπράχθησαν, τοῦτο δὲ μέλλει, καὶ εἶνε καιρὸς ἔτι νὰ πραχθῇ ὀρθότερον καὶ ἀνεπαισχυντότερον. Τέλος δὲ ἡ παρεμβολὴ τοῦ *δήπου* χαρακτηρίζει αὐτὸ ὡς ἀρχὴν νέου λόγου. Πάντα ταῦτα πείθουσί με ὅτι ὁ Πλ. δὲν εἶχεν ἐν τῷ νῷ νὰ συνείρῃ τὸ γ' τοῦτο πρὸς τὰ δύο ἄλλα, ὡς ὁμοταγές, ἀλλὰ νὰ κάμῃ ἴδιον λόγον περὶ αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἔστιξα ἄνω στιγμὴν μετὰ τὸ *ἐγένετο*.

Ἀλλὰ ζητεῖται πάραυτα, ποία λοιπὸν εἶνε ἡ ῥηματικὴ βάσις τοῦ νέου τούτου λόγου; ἂν τὸ δοκεῖν διαπεφευγέναι δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ *δόξῃ*, πόθεν λοιπὸν ἐξαρτᾶται; Ἀποκρίνομαι. Κατὰ τὴν γνώμην μου, πρόκειται μία τῶν σπανίων ἐκείνων λεκτικῶν περιστάσεων, καθ' ἃς ὁ λόγος μένει ἀναπόδοτος, δηλουμένης τῆς ἀποδόσεως διὰ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς καὶ σχημάτων ἐκφραζόντων ἀγανάκτησιν, ἀπορίαν, σχετλιασμὸν κ.τ.τ. Σπανίαν λέγω αὐτὴν ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ· ἐν τῷ προφορικῷ καὶ πως δημώδει λόγῳ φαίνεται ὅτι ἦτο συχνοτάτη καὶ τότε, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον. Ἐκ τῆς ἀρχαίας ἔχω τάδε πρόχειρα· Ἀριστφ. Νεφ. 268· «Τὸ δὲ μηδὲ κυνῆν οἴκοθεν ἐλθεῖν ἐμὲ τὸν κακοδαίμον' ἔχοντα!» Βάτρ. 741· «Τὸ δὲ μὴ πατάξαι σ' ἐξελεγχθέντ' ἄντικρυ; ὅτι δοῦλος ὢν ἔφασκες εἶναι δεσπότης!» Αἰσχ. Εὐμ. 837· «ἐμὲ παθεῖν τάδε· φεῦ!» Σοφοκ. Αἴ. 410· «Ὦ δυστάλαινα, τοιάδ' ἄνδρα χρήσιμον φωνεῖν!» Παρ' ἡμῖν συνηθέστατα· «Νὰ περάσῃ μέσα ἀπὸ τὰ χέρια μου καὶ νὰ μὴ τὸν πιάσω!» Καὶ τὸ προκείμενον. «Ἐντρέπομαι μήπως φανῇ στὸν κόσμον, πῶς ὅλα αὐτὰ ἔγειναν ὅπως ἔγειναν διὰ τὴν ἰδικήν μας προστυχιά, καὶ ἡ δίκη ποῦ εἰσήχθη εἰς τὸ δικαστήριον, ἐν ᾧ ἠμποροῦσε νὰ μὴ εἰσαχθῇ, καὶ αὐτὴ ἡ διαδικασία ὅπως ἔγεινε· καὶ κοντὰ στὰ ἄλλα, τοῦτο δὰ τὸ ὑστερινόν, ὡσὰν ῥεζίλευμα τῶν προσπαθειῶν μας, *νὰ νομίζῃ ὁ κό-*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

45

σμος ὅτι μᾶς διέφυγε διὰ τὴν οὐτιδανότητά μας καὶ τὴν προστυχιά μας, ποῦ δὲν σε ἐσώσαμεν, οὐδὲ σὺ τὸν ἑαυτόν σου, ἐν ᾧ ἦτο δυνατὸν καὶ κατορθωτόν, ἂν ἐφελούσαμε κἄτι τί!

e ***ὡς ἔγωγε . . . αἰσχύνομαι . . . εἴ τι καὶ σμικρὸν ἡμῶν ὄφελος ἦν.*** Ἀφ' οὗ διὰ τῶν προεκτεθέντων ἐνοήσαμεν ὁπωσοῦν τὴν ὑφὴν τοῦ λόγου, εἶνε καιρὸς νὰ ἐπιδιώξωμεν καὶ τῶν καθ' ἕκαστον τὴν κατανόησιν. Πῶς λέγει ὅτι ἡ εἴσοδος τῆς δίκης ἐγένετο «ἀνανδρίᾳ τινὶ τῇ ἡμετέρᾳ, ἐξὸν μὴ εἰσελθεῖν;» καὶ πῶς ὅτι ὁ ἀγὼν τῆς δίκης ἐγένετο οὐχὶ ὡς ἔπρεπε; Τοῦ τελευταίου τούτου δυνάμεθα, νομίζω, εὐχερῶς νὰ ἀπαλλαγῶμεν. Ὁ Κρίτ μέμφεται τὸν Σωκ. ὅτι δὲν ἐδέχθη ἀπολογίαν συντεταγμένην κατὰ τοὺς κανόνας τῆς δικανικῆς τέχνης, οἵαν συνέθεσεν αὐτῷ ὁ Λυσίας (Ὅρα εἰσαγ. Ἀπολ. σελ. 211), ὅτι μετεχειρίσθη λίαν ὑπερήφανον γλῶσσαν ἀπολογούμενος, ὅτι δὲν ἔστερξε νὰ τιμήσῃ ἑαυτὸν φυγῆς κ.τ.τ. Πολὺ δυσχερέστερον εἶνε τὸ πρῶτον. Ὁ Λιβάνιος διηγεῖται ὅτι μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς γραφῆς ὁ Ἄνυτος διεμήνυσε τῷ Σωκ. ὅτι θὰ παρῃτεῖτο τῆς κατηγορίας ὑπό τινας ὅρους, οὓς δὲν ἔστερξεν ὁ Σωκ. Ἀλλ' ὀρθῶς ἀντεπεξέρχεται ὁ Σταλβ. λέγων ὅτι γενομένης καὶ ἐπιδοθείσης τῆς γραφῆς δὲν ἦτο πλέον ἐπὶ τῷ κατηγόρῳ νὰ ἀποσύρῃ αὐτήν. Ἄλλοι πάλιν ἐξετρύπωσαν νόμον τινὰ παρὰ Λυσίᾳ κείμενον κατὰ Θεομν. ἔχοντα ὧδε· «Δεδιότα δίκης ἕνεκεν δρασκάζειν»· τουτέστι, «τῷ μὴ θαρροῦντι περὶ τῆς ἀποδάσεως τῆς δίκης ἐξέστω ἀποδιδράσκειν». Ἀλλ' ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὁ Κρ. ὅτι «κακίᾳ καὶ ἀνανδρίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ» δὲν ἐδραπέτευσεν ὁ Σωκ. πρὸ τῆς δίκης; Ὁ Σχ. τηρεῖ σώφρονα σιγήν.

Ὑποκειμένου ὅτι ὁ Πολυκράτης συνέθεσε τὴν ἐπὶ δικαστηρίου κατηγορίαν τοῦ Σωκ. ἀντὶ γενναίας ἀμοιβῆς παρ' Ἀνύτου, ὡς ἐδείξαμεν ἐν τῇ εἰς τὴν Ἀπολογίαν εἰσαγωγῇ, λέγομεν τὰ μετὰ ταῦτα, ὅτι ὁ Πολυκράτης ἦτο μὲν δεινὸς λογογράφος, ἀλλὰ πένης καί, ὡς λέγομεν σήμερον, βιοπαλαιστής, καπηλευόμενος τὸ τάλαντόν του πρὸς πορισμὸν βίου. Λαβὼν ἐντολὴν παρὰ τοῦ Ἀνύτου νὰ συνθέσῃ τὴν κατηγορίαν τοῦ Σωκ. ἔχων μὲν συνείδησιν τῆς δυνάμεώς του νὰ βλάψῃ τὸν Σωκ. μὴ ἔχων δ' ἴσως προσωπικὴν πρὸς αὐτὸν ἔχθραν, φαίνεται ὅτι διεμήνυσε τοῖς περὶ τὸν Σωκ. ὅτι θὰ ἀπεποιεῖτο τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἀνύτου, ἂν ἠμείβετο προσηκόντως ὑπ' αὐτῶν.

Ἐπιμνηστέον ἐνταῦθα καὶ τοῦ γ' κατηγόρου, τοῦ Λύκωνος, ὅστις κατὰ τὸν σχολιαστὴν τῆς Ἀπολογίας ἦτο ὡσαύτως πένης, τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ κυλινδουμένων ῥητόρων καὶ εἰς πᾶσαν ῥυπαρὰν ὑπόθεσιν ἀναμιγνυομένων χάριν χρηματισμοῦ. Διεσύρετο ὑπὸ τῶν κωμικῶν ὡς προδώσας τὴν Ναύπακτον ἀντὶ χρημάτων. Δὲν θὰ εἶχε βέβαια ἰσχυρὰς τύψεις τῆς συνειδήσεως, ἂν ἀντὶ χρημάτων προέδιδε καὶ τὸν Σωκ. «Ὁ γὰρ θάνατός σου ζωή μου!» αὕτη εἶνε ἡ πρακτικὴ ἀρχὴ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων καὶ τότε καὶ σήμερον. Θὰ διεμήνυσε λοιπὸν καὶ αὐτὸς ὅτι ἦτο πρόθυμος ἀντὶ ἀμοιβῆς νὰ ἀπόσχῃ τῆς κατηγορίας.

Ὁ Κρίτων ὅστις ἦτο ἔμπειρος τῶν ἰοβόλων τούτων ἑρπετῶν, ἅτινά σοι δίδουσι νὰ ἐννοήσῃς ὅτι, ἂν δὲν ἐπλάσθησαν πρὸς οὐδὲν καλὸν χρήσιμα, δύνανται ὅμως νά σε βλάψωσι, καὶ ἀπαιτοῦσιν ἀμοιβὴν τῆς ἀβλαβείας (Πρβλ. Ξνφ. Ἀπομν. Β', θ', 1-8), θὰ συνεβούλευσεν ἀντὶ χρημάτων νὰ ἀπαλλαγῶσι τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων· ὁ δὲ Σωκ. δὲν ἔστερξε συνθηκολογίαν μετὰ τῆς πονηρίας. Καί μοι φαίνεται ὅτι ὁ Πλ. εἶχε πρὸ ὀμμάτων καὶ τοὺς δύο τούτους, ὅτε ἔγραφεν ἀνωτέρω (45 a)· «Ἔπειτα οὐχ ὁρᾷς τούτους τοὺς συκοφάντας, ὡς εὐτελεῖς,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

 46

καὶ οὐδὲν ἂν δέοι πολλοῦ ἀργυρίου ἐπ' αὐτούς;» Διότι ποίους ἄλλους συκοφάντας ἐνδέχεται νὰ νοῇ ἐκεῖ, ἢ ἀνθρώπους, ὡς τὸν Πολυκράτην καὶ τὸν Λύκωνα, οἵτινες θὰ ἠπείλουν νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς δίκην τὸν Κρ. ὡς ὑπεξαγαγόντα τὸν Σωκ.;

Ἐν τούτοις ἡ περίστασις ἦτο ἐξ ἐκείνων, καθ' ἃς οἱ φίλοι ὑπολαμβάνουσι καθῆκον ἑαυτῶν νὰ ἐργασθῶσιν ὑπὲρ τοῦ φίλου καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ, ἐξαπατῶντες αὐτὸν σωτήριον ἀπάτην· καὶ τοῦτο αἰνίττεται ὁ Κρ. λέγων ὅτι ἡ εἴσοδος τῆς δίκης ἐγένετο κακίᾳ καὶ ἀνανδρίᾳ ἡμῶν τῶν φίλων, ὅτι δὲν ἐξηγοράσαμεν ἀντὶ χρημάτων τὴν ἀκαταδιωξίαν σου καὶ ἄκοντος καὶ ἀγνοοῦντος. 46

εἰ δ' ἔτι περιμενοῦμεν. Τινὰ τῶν χγρ. ***εἰ δέ τι, ἄλλα δὲ εἰ δὲ περιμ.*** a

οὐ μόνον νῦν, ἀλλὰ καὶ ἀεί. Ἐπί τινος Ἑρμοῦ (Corp. inscrip. gr. III 6115) φέρεται ἐγκεχαραγμένη ἡ ῥῆσις αὕτη ὧδε· *ἐγὼ οὐ νῦν πρῶτον, ἀλλὰ καὶ ἀεί*. Ὁ Σχ. ἔσπευσε νὰ τὴν εἰσαγάγῃ εἰς τὸ κείμενον, λέγων ὅτι ὁ λίθος εἶνε ἀξιοπιστότερος τῶν χγρ. Δέν μοι φαίνεται τόσον βέβαιον καὶ ἀναμφισβήτητον τὸ ἀξίωμα τοῦτο. Ἀληθὲς εἶνε ὅτι, ὅπως ἐγράφη τι ἅπαξ ἐν τῷ λίθῳ, δὲν μεταβάλλεται ὑπὸ μεταγενεστέρων ἀντιγραφέων. Ἀλλ' ὁ χαράττων ἐπὶ λίθου ῥῆσίν τινος συγγραφέως χαράττει αὐτὴν πολλάκις ἀπὸ μνήμης, ἐν ᾧ οἱ βιβλιογράφοι ἔχουσιν ἀείποτε πρὸ ὀμμάτων ἄλλο χειρόγραφον ἀντιγραφὲν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξ ἄλλου, μέχρι τοῦ πρωτογράφου. Ἂς ἐξετάσωμεν τὰς δύο γραφὰς ἀντιπαραβάλλοντες. Ὁ Πλ. οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ εἶπεν, *οὐ πρῶτον, ἀλλὰ καί*· πολλαχοῦ δέ, *οὐ μόνον ἀλλὰ καί*. Ἔπειτα δέ μοι φαίνεται καὶ λογικῶς πλημμελὲς τὸ *οὐ νῦν πρῶτον ἀλλὰ καὶ ἀεί*· θὰ ἦτο δὲ ἐμμελέστερον ἂν ἔλειπεν ὁ *καί*. Καὶ ὁ Γερμανὸς λέγει «Nicht jetzt erst, sondern immer», πλημμελὲς δὲ θὰ ἦτο «sondern auch immer». Οὕτως ἔχουσι καὶ τὰ Εὐριπ. Μηδ. 292 «οὐ νῦν πρῶτον, ἀλλὰ πολλάκις»· Ἑλέν. 367 «ἐγὼ μὲν οὐ νῦν πρῶτον, ἀλλὰ πολλάκις ἄθλιος ἂν εἴην». Διαφέρει τούτων τὸ τοῦ Σοφοκ. Φιλοκτ. 966 «οὐ νῦν πρῶτον, ἀλλὰ καὶ πάλαι (nicht jetzt erst, sondern auch früher). Τὸ μὲν *πάλαι* καὶ τὸ *νῦν* κεῖνται ἐκτὸς ἀλλήλων, ὥςτε ὀρθῶς δύνανται καὶ νὰ προστεθῶσιν εἰς ἄλληλα διὰ τοῦ *καί*· τὸ δὲ *νῦν* περιέχεται ἐν τῷ *ἀεί*, ὥςτε δὲν δύναται ὀρθῶς νὰ προστεθῇ διὰ τοῦ *καί*. b

μορμολύττηται. Μόνον τὸ μέσον μεταχειρίζονται οἱ συγγραφεῖς. Τὸ ἐνεργ. ἀπαντᾷ μόνον παρὰ τοῖς γραμματικοῖς καὶ ἐν ταῖς ὑποσημ. τοῦ Σχαντίου! c

ἐκτὸς εἶ τοῦ μέλλειν ἀποθνήσκειν αὔριον. Ὁ Σχ. σπουδαιολογεῖ τάδε· «Ἡ λέξις *αὔριον* εἶνε ἄτοπος ἐνταῦθα, διότι ἀντιφάσκει πρὸς τὸ ὄνειρον τοῦ Σωκ. (αἰνιττόμενον ὅτι οὐχὶ αὔριον, ἀλλὰ τὴν τρίτην ἡμέραν θὰ ἀποθάνῃ). Πιθανῶς εἶνε παρέμβλημα, καὶ ἀρκεῖ τὸ *μέλλειν μόνον*». Ταῦτα μὲν ὁ Σχ. ὁ δὲ κοινὸς νοῦς τάδε· Ὁ Κρίτ. ἦλθε πιστεύων ὅτι ὁ Σωκ. θὰ ἀπέθνησκεν αὔριον, ἂν δὲν ἐπείθετο νὰ δραπετεύσῃ (43 e). Ἂν δὲ ὁ Σωκ. τῷ ἔδιδε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ὑπολαμβάνει τὸ ὄνειρόν του ἀψευδές, ὅτι ἐξ ἅπαντος θὰ ἀποθάνῃ τὴν τρίτην ἡμέραν, θὰ ἦτο μάταιος ὅλος ὁ διάλογος· θὰ ἦτο μάλιστα ἐμπαιγμὸς τοῦ Κριτ. νὰ προσκαλῇ αὐτὸν ὁ Σωκ. νὰ συσκεφθῶσιν ἂν εἶνε δίκαιον νὰ δραπετεύσῃ ἢ ὄχι, «καὶ ἐὰν μὲν φαίνηται δίκαιον, πειρώμεθα, εἰ δὲ μή, ἐῶμεν». Ἀλλ' ὁ Σωκ. συγκαταβαίνων εἰς τοιαύτην σκέψιν, συγχωρεῖ καὶ ὅτι τὸ ἐνύπνιον ἐνδέχεται νὰ εἰσῆλθε διὰ τῆς ἐλεφαντίνης πύλης· τοῦτο δὲ συγχωρῶν ὤφειλε νὰ προσαρμόσῃ τὸν λόγον του πρὸς τὴν πίστιν τοῦ Κρ. e

Ἔπειτα δὲ πῶς δύναταί τις νοῦν ἐχόντως νὰ εἴπῃ «Σὺ ἐκτὸς εἶ τοῦ μέλ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

47 λειν ἀποθνήσκειν;» μόνον οἱ ἀθάνατοί εἰσιν ἐκτὸς τοῦ μέλλειν ἀποθνήσκειν.

a ***οὐχ ἱκανῶς δοκεῖ σοι.*** Οὕτω τὰ χγρ. Ἐπειδὴ δ' ὅμως ἐν τοῖς χγρ. ὁμοιάζουσι πολὺ ΙΚΑΝΩΣ καὶ ΚΑΛΩΣ, ὁ Σχ. εὗρεν ἀφορμὴν ἐγχειρήσεως, καὶ τρέπει τὸ *ἱκανῶς* εἰς *καλῶς*· διότι, λέγει, καὶ ἀνωτέρω ἔθεσε *καλῶς* (οὐ δοκεῖ καλῶς σοι λέγεσθαι;) καὶ κατωτέρω πάλιν *καλῶς* (ταῦτα οὐχὶ καλῶς κ.τ.λ.). Ἀλλ' ἴσα ἴσα διότι δὶς ἔθεσε τὸ καλῶς, ἀποφεύγων τὴν τριπλῆν ἐπανάληψιν τῆς αὐτῆς λέξεως, ἔθεσεν ἐν τῷ μέσῳ *ἱκανῶς*.

a ***οὐδὲ πάντων, ἀλλὰ τῶν μέν, τῶν δ' οὔ;*** Τινὰ χγρ. παραλείπουσι τὰς λέξεις ταύτας· τὸ δὲ Πάτμ. ἔχει ἐν τῇ ᾤᾳ. Προφανῶς ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ βιβλιογράφου ἐπήδησεν ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρω *τὰς δ' οὔ;* εἰς τὸ κατωτέρω *τῶν δ' οὔ;* ὅπερ πάσχει πᾶς τις ῥᾳδίως ἀντιγράφων. Πάντες οἱ ἐκδόται τὰ συμπαρέλαβον, πλὴν Σχ. ὅστις τὰ παραλείπει, διότι λέγουσί τι πλεῖον ἢ ὅ τι προερρήθη περὶ τῶν ἀνθρωπίνων δοξῶν. Πλεῖον μὲν δὲν λέγουσιν, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ σαφέστερον, καὶ τούτου χάριν ἐπαναλαμβάνει τὸν περὶ τούτου λόγον· ἄνευ τούτων θὰ ἦτο ἀηδὴς παλιλλογία.

c ***διόλλυσιν.*** Οὕτω τὰ πλεῖστα καὶ ἄριστα χγρ. τινὰ δὲ *διολλύει*.

e ***ὃ τὸ ἄδικον μὲν λωβᾶται, τὸ δὲ δίκαιον ὀνίνησιν.*** Πάντα τὰ χγρ. ᾧ. Ὁ Εὐσέβιος ἀναφέρων τὸ αὐτό, γράφει ὅ. Ὁ Φρύνιχ. διδάσκει ὅτι τὸ *λωβᾶσθαι* συντάσσεται καὶ δοτ. καὶ αἰτ. Παρὰ Πλ. δὲν εὑρίσκεται ἄλλο μετὰ δοτ. πολλὰ δὲ μετὰ αἰτιατ. Πρωταγ. 318 d, Πολιτ. 605 a, Νόμ. 870 b. Ὡσαύτως εὑρίσκονται τὰ παθητ. *ἐλωβήθην, λελώβημαι*, ἅτινα ἀνήκουσιν εἰς ἐνεργητ. μετὰ αἰτιατ. συντασσόμενον. Τὸ δὲ *ὀνίνησι* συντάσσεται μόνον αἰτιατικῇ. Γράφοντες λοιπὸν ᾧ χάριν τοῦ *λωβᾶται*, πρῶτον μὲν γράφομέν τι ξένον τοῦ Πλ. ἔπειτα δὲ θὰ νοήσωμεν τὸ αὐτὸ κατὰ αἰτιατ. χάριν τοῦ *ὀνίνησιν*. Τί εὐλογώτερον λοιπὸν ἢ νὰ γράψωμεν ὃ δι' ἀμφότερα; Ὁμοίως καὶ ἀνωτέρω εἶπε· «διαφθεροῦμεν ἐκεῖνο καὶ λωβησόμεθα».

Τῶν ἐκδοτῶν οἱ μὲν Στέφ. Φίσχ. Οὐόλφ. Βούτμ. Ἄστιος ἔγραψαν ὅ, τοῦ δὲ Βεκκέρου ἀποκαταστήσαντος τὸ τῶν χγρ. ᾧ, ἐπηκολούθησαν Σταλβ. Ἕρμ.

48 καὶ Σχ.

b ***Δῆλα δὴ καὶ ταῦτα . . . Ἀληθῆ λέγεις.*** Μεγάλη δυσχέρεια περὶ τὴν κατανομὴν τῶν λέξεων εἰς τὰ διαλεγόμενα πρόσωπα. Οἱ μὲν ἀπονέμουσι τὸ ***Δῆλα δὴ καὶ ταῦτα*** εἰς τὸν προηγούμενον τοῦ Σωκ. λόγον· τὰ δὲ ***Φαίη γὰρ ἄν, ὦ Σώκ.*** εἰς τὸν Κρίτωνα· τὰ δὲ ***Ἀληθῆ λέγεις*** εἰς τὸν ἑπόμενον τοῦ Σωκ. λόγον. Οὕτως ἡ τοῦ Ἄλδου, ἡ τῆς Βασιλείας, Οὐόλφ. Βούτμ. Ἕρμαν. Οἱ δέ, τὰ μὲν ***Δῆλα δὴ . . . ὦ Σώκ.*** ἀπονέμουσιν εἰς τὸν Κρίτ., τὰ δὲ ***Ἀληθῆ λέγεις*** εἰς τὸν Σωκ. Οὕτω Στέφ. καὶ Φίσχ. (οἵτινες ὅμως ἀντὶ *γὰρ* γράφουσι *γε*), Βέκκ. Ἄστ. Σταλβ. Τούτοις ἐπηκολούθησα καὶ ἐγώ.

Ὁ Σχ. ἐπιφέρει καὶ ἐνταῦθα ἐγχείρησιν· ἀποτέμνει ὅλον τὸ *φαίη γὰρ ἂν* καὶ συγκολλῶν τὸ ***Δῆλα δὴ καὶ ταῦτα*** μετὰ τοῦ *ἀληθῆ λέγεις*, ἀπονέμει τὸ ὅλον εἰς τὸν Κρίτ. Οὕτω δὲ γεννᾷ ἓν περίεργον γραμματ. πρόβλημα, ἂν τὸ *ταῦτα* εἶνε ὀνομαστ. ἢ αἰτιατ. ἢ μᾶλλον ἀμφότερα (ἂν εἶνε δυνατόν!) Τὸ *φαίη γὰρ ἂν* ἐκβάλλει ὁ Σχ. διότι, λέγει, τίθεται μὲν ὁ γὰρ συχνάκις ἐν ἀποκρίσεσιν, ἀλλ' οὐχὶ μετὰ προηγηθεῖσαν ἤδη ἀπόκρισιν (τήν, ***Δῆλα δὴ καὶ ταῦτα***). Πρὸς ταῦτα παραθέτω προχείρως ἐξ ἑνὸς τῶν βραχυτέρων διαλόγων, τοῦ Ἱππ. Μ. τάδε· 297 b· «***Πάνυ*** μὲν οὖν· καλῶς γὰρ λέγεις». 287 d· «Ὄντι γέ τινι; —

"Οντι· ἀλλὰ τί γὰρ μέλλει;» 296 b· «Οὐδαμῶς· πῶς γὰρ ἂν ὅ γε μὴ δύναιτο;» 48
295 a· «Πάντως δήπου· οὐ δὲ γὰρ χαλεπόν.»

ὅμοιος εἶναι τῷ καὶ πρότερον. Οὕτω τὰ κράτιστα γγρ. ἄλλα δὲ ἄλλως· b
τῷ πρότερον· τῷ προτέρῳ· καὶ πρότερος· καὶ ὁ πρότερον. Οὐάλφ. Βούτμ. Ἄστ. Ἕρμ. Σχάντ. *καὶ πρότερον·* οἱ λοιποὶ ὡς καὶ ἐγώ. Τὸ αἴτιον δι' ὃ οἱ ὀνομασθέντες ἄνδρες δυσχεραίνουσι τὸ *τῷ καὶ πρότερον* εἶνε ὅτι διὰ ταύτης φαίνονται ὡς δύο λόγοι, εἷς μὲν ὃν νῦν διεληλύθαμεν, ἄλλος δὲ ὁ πρότερον (ὁ κατὰ τὰς διατριβὰς τοῦ Σωκ. μετὰ τῶν μαθητῶν του) ἐν ᾧ, λέγουσιν, εἶνε εἷς καὶ ὁ αὐτός. Τοῦτό μοι φαίνεται λίαν θαυμάσιον! ἀφ' οὗ εὑρίσκει ὁμοιότητα, εἶνε δυνατὸν νὰ μὴ εἶνε τοὐλάχιστον δύο τὰ ὅμοια; πῶς εἶνε δυνατὸν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ νὰ εἶνε ὅμοιον; Καὶ εἶνε τῷ ὄντι δύο οἱ προφορικοὶ λόγοι, ἄλλος μὲν ὁ νῦν, ἄλλος δὲ ὁ τότε· καὶ ἂν τὸ νόημα ἀμφοτέρων εἶνε ἀκριβῶς τὸ αὐτό, τοῦτο δὲν κωλύει νὰ θεωρῶνται ὡς δύο οἱ λόγοι. Τὸ ζήτημα τοῦτο (ἂν δύναται νὰ ὀνομασθῇ ζήτημα!) ἔλυσεν ἤδη ὁ Πλ. πρότερον. Ἐν σελ. 46 c λέγει περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος· «ἀλλὰ σχεδὸν ὅμοιοί μοι φαίνονται (οἱ λόγοι) καὶ τοὺς αὐτοὺς πρεσβεύω καὶ τιμῶ *οὕσπερ* καὶ πρότερον». Σαφέστατα δ' Εὐριπ. Ἑκάβ. 119 (125)·

> Τὼ Θησείδα δ' ὄζω Ἀθηνῶν,
> Δισσῶν μύθων ῥήτορες ἦσαν,
> Γνώμῃ δὲ μιᾷ ξυνεχωρείτην.

Ἄξιος ἰδίου λόγου καὶ ἐνταῦθα ὁ Σχ. Ἀποδέχεται μὲν τὴν γραφὴν ***καὶ πρότερον,*** αἰτιολογεῖ δ' αὐτὴν διὰ τῆς περὶ ἑνὸς καὶ οὐχὶ δύο λόγων θεωρίας τοῦ Βουτμ. χωρὶς νὰ μνημονεύῃ αὐτοῦ· φέρει δὲ καὶ ἐξ ἑαυτοῦ παραδείγματα πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς γνώμης του, *ἅτινα ἀνατρέπουσιν αὐτήν!* Θουκ. Ε'. 112 «ἔδοξεν αὐτοῖς παραπλήσια καὶ ἀντέλεγον». Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἐντελῶς ἰσοδύναμον τῷ ***οἷς ἀντέλεγον·*** τὰ νῦν δόξαντα καὶ τὰ πρότερον ἀντιλεχθέντα ὁ Θουκ. θεωρεῖ ὡς δύο πράξεις, ἃς παραβάλλων εὑρίσκει παραπλησίους. Διὰ τοῦτο περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος λέγει εὐθὺς κατωτέρω· «Οὔτε ἄλλα δοκεῖ ἡμῖν ἢ *ἅπερ* καὶ τὸ πρῶτον». Ζ'. 71· «Παραπλήσιά τ' ἐπεπόνθεσαν καὶ ἔδρασαν αὐτοὶ ἐν Πύλῳ». Ἀλλὰ νομίζω ὅτι τὰ πεπαθημένα καὶ τὰ δεδραμένα εἰσὶν $1+1=2$, ἅτινα παραβαλλόμενα εὑρίσκονται παραπλήσια· θὰ ἠδύνατο ἄρα ἐπίσης ὀρθῶς νὰ εἴπῃ· «παραπλήσια ἐπεπόνθεσαν οἷς καὶ ἔδρασαν». Ὁ Σχ. ὁδοῦ πάρεργον διορθοῖ καὶ τὸ τοῦ Σοφιστοῦ 217 b ἔχον ὧδε· «λόγων ἐπελάβου παραπλησίων ὧν καὶ πρὶν ἡμᾶς δεῦρο ἐλθεῖν διερωτῶντες αὐτὸν ἐτυγχάνομεν»· διορθοῖ δὲ αὐτὸ ἐκβάλλων τὸ ***ὧν*** ὡς παρεμβληθὲν ὑπὸ τῆς ***ἀμαθείας*** τῶν βιβλιογράφων. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ!

πεῖσαί σε ταῦτα πράττειν, ἀλλὰ μὴ ἄκοντος. Οὕτω πάντα τὰ γγρ. πλὴν e
ἑνὸς φέροντος *ἄκοντα*. Ἀλλὰ ποία ἡ σύνταξις καὶ τὸ νόημα; Ὅσοι ἑρμηνευταί, τόσαι καὶ γνῶμαι! Αἱ ἀπορίαι κυρίως περιστρέφονται περὶ τὰ ὑποκ. τοῦ *πεῖσαι*, τοῦ *πρᾶξαι* καὶ τοῦ *ἄκοντος*. Ὁ μὲν λοιπὸν Φικῖνος μεταφράζων «Ecquidem ego multi facio, persuaso te qaec agere, non autem invito», δῆλός ἐστι λαμβάνων τὸ *ἐγὼ* ὑποκ. τοῦ *πεῖσαι,* τοῦ δὲ *ἄκοντος* τὸ *σοῦ*. Ὁ Βούτμ. εἰκάζει ὅτι ὁ Φικ. ἀνεγίνωσκεν ἢ διώρθου *πείσας* διατηρεῖ δ' ὅμως τὸ *πεῖσαι*, καὶ ἑρμηνεύει τὸ *πράττειν* «παύεσθαι (σε) λέγοντα ὡς χρή με κ.τ.λ.» (νά σε πείσω

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

49 νὰ παύσῃς κ.τ.λ.), Ἑϊνδ. (ὅςτις γράφει *πείσαντα)*, Οὐόλφ. Ἀστ. Σταλδ. ἐκλαμβάνουσι τὸ σὲ (τὸν Κρίτ.) ὑποκ. τοῦ πεῖσαι, τὸ δὲ ἐμοῦ (τοῦ Σωκ.) ὑποκ. τοῦ *ἄκοντος*· ἑρμηνεύουσι δὲ «ἐγὼ περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι νά με πείσῃς νὰ πράξω ταῦτα (ἃ με συμβουλεύεις) καὶ οὐχὶ παρὰ τὴν θέλησίν μου». Ἀλλὰ τοῦτο ὑποθέτει ὅτι θὰ ἦτο δυνατὸν καὶ ἄκοντος τοῦ Σωκ. νὰ πράξῃ ὁ Κρίτ. ὅ,τι συμβουλεύει! Πλὴν τούτου ἀνάγκη νὰ γραφῇ *ἄκοντα*. Ὁ Σχ. ἑρμηνεύει κατὰ Φικῖνον, γράφει δὲ *πείσας*, ὡς ὑπώπτευσεν ὁ Βούτμ. ὅτι θὰ ἀνεγίνωσκεν ὁ Φικ. ἂν καὶ δὲν μνημονεύει οὐδέτερον.

Τὸ χωρίον μοι φαίνεται ὑγιαῖνον καὶ τὴν λέξιν καὶ τὸ νόημα. Αἱ δυσχέρειαι τῶν ἑρμηνευτῶν προέρχονται ἐκ τούτου κυρίως, ὅτι οὐδεὶς κατώρθωσε νὰ διαγνώσῃ τὸ ὑποκείμενον τοῦ πρᾶξαι καὶ τὴν σημασίαν αὐτοῦ. Ἐπίστευον δηλ. ὅτι δὲν εἶνε ἄλλο τι ἐνδεχόμενον ἢ τὸ ἀντικείμενον τοῦ πεῖσαι νὰ εἶνε τὸ ὑποκ. τοῦ πρᾶξαι· δηλ. ἢ νὰ σε πείσω (ἐγὼ) νὰ πράξῃς (σὺ) ταῦτα, ἢ νά με πείσῃς (σὺ) νὰ πράξω (ἐγὼ) ταῦτα. Τρίτον τι ἐνδεχόμενον, ταυτοπροσωπίαν τοῦ πεῖσαι καὶ πράττειν κατορθοῦσι μόνον διὰ τροπῆς τοῦ *πεῖσαι* ἢ εἰς *πείσαντα*, ἢ εἰς *πείσας*.

Ἀλλ' ἐνδέχεται καὶ τέταρτόν τι· «νὰ σε πείσω νὰ πράξωμεν ταῦτα» καὶ τοῦτο συμβαίνει ἐν τῷ προκειμένῳ. Ποῖα δὲ ταῦτα; Δῆλον ὅτι, «ἃ ὁ λόγος αἱρεῖ, ὃς ἂν ἡμῖν λογιζομένοις βέλτιστος φαίνηται», δηλ. τὸ μὴ ἀποδρᾶναι, ἀλλὰ μεῖναι καὶ ὑποστῆναι τὸν θάνατον. Εἰς τοὺς ἑρμηνευτὰς δὲν ἐπῆλθεν ὅτι τὸ πράττειν ἐνδέχεται νὰ σημαίνῃ καὶ ἀπρακτεῖν, ἐᾶν. Ὅτι δὲ τοῦτο σημαίνει τὸ πράττειν ἐνταῦθα, γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τῶν ἐν τέλει τοῦ διαλόγου λεγομένων· «Ἔα
49 τοίνυν, ὦ Κρίτων, καὶ *πράττωμεν* ταύτῃ, ἐπειδὴ ταύτῃ ὁ θεὸς ὑφηγεῖται».

a ***ᾗ ἂν μάλιστα οἴῃ***. Ὁ Σχ. νοεῖ συμπληρωτέον *ἀποκρινεῖσθαι*. Ἀλλὰ τίνα νουν ἐνδέχεται νὰ ἔχῃ τὸ «Πειρῶ ἀποκρίνασθαι ᾗ ἂν μάλιστα οἴῃ ἀποκρινεῖσθαι;» Ἀναγινώσκω τὴν μετάφρασίν του· «wie du am meisten (am ersten) das Gefragte zu beantworten glaubst»· ἀλλὰ καταλαμβάνω καὶ τὰ γερμανικὰ τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ, ὅσον καὶ τὰ ἑλληνικά του· ἰδίως δέ, πῶς τὸ am meisten καὶ τὸ am ersten σημαίνουσι τὸ αὐτό; καὶ τί τέλος σημαίνουσιν ἀμφότερα;

Τὸ *ᾗ ἂν μάλιστα οἴῃ*, σημαίνει, ***ὅπως σοι φαίνεται ὅτι ἔχει τὸ ὀρθόν· ὅπως θὰ ἦτο συμφωνότατα μὲ τὴν γνώμην σου, μὲ τὴν πεποίθησίν σου***. Ὡς τοιοῦτον τὸ *οἴῃ* δὲν ἀπαιτεῖ συμπλήρωμα, ἢ θὰ ἠδυνάμεθα νὰ συμπληρώσωμεν «***ὀρθῶς ἔχειν***».

b ***εἴτε φασὶν οἱ πολλοί, εἴτε μή, καὶ εἴτε δεῖ*** κ.τ.λ. Ζητεῖται Α' ἂν ἀμφότεραι αἱ ὑποθετ. προτάσεις ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἑπομένην κυρίαν, «ὅμως τό γε ἀδικεῖν κ.τ.λ.», τότε ὅλη ἡ ῥῆσις ἐκληπτέα ὡς ἐπεξ. τοῦ «παντὸς μᾶλλον οὕτως ἔχει, ὥςπερ τότε ἐλέγετο ἡμῖν» καὶ μετὰ τὸ *ἡμῖν* στικτέον ἄνω στιγμήν. Β' ἂν ἡ μὲν α' ἀνήκει εἰς τὴν προηγουμένην κυρίαν, ἡ δὲ β' εἰς τὴν ἑπομένην· τότε ὁ ***καὶ*** συνδέει τὰς δύο κυρίας προτάσεις. Κατὰ τὴν Α' ἐκδοχὴν ἔστιξαν Βέκκ. Σταλβ., κατὰ τὴν Β' Φίσχ. Βούτμ. καὶ Οὐόλφ. Ὁ Ἕρμαννος οὐδὲν διασαφεῖ.

Ὁ Σχ. ὑποσημειοῖ· «Γεννᾶται τὸ ζήτημα ἂν ἡ ἀπὸ τοῦ ***καὶ εἴτε*** ἀρχομένη πρότασις ἀνήκει εἰς τὰ προηγούμενα, ὅτε θὰ εἴχομεν διπλῆν ἀπόδοσιν». Ἀλλὰ τοῦτο οὐδεὶς ἄλλος ζητεῖ πλὴν αὐτοῦ· διότι ἂν ἀμφότεραι αἱ ὑποθετ. ἀνῆκον εἰς τὴν προηγουμένην κυρίαν πρότασιν, τότε ἡ κατωτέρα κυρία θὰ ἔμενεν ἀσύνδετος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

50

(ἐκτὸς ἂν ὁ Σχ. ὑπολαμβάνει τὸ *ὅμως* ὡς σύνδεσμον δύο παρατεταγμένων προτάσεων!)

Μοὶ φαίνεται ὅτι αἱ δύο ὑποθ. προτάσεις εἰσὶ τόσον στενῶς μετ' ἀλλήλων συνδεδεμέναι κατά τε τὴν λέξιν καὶ τὸ νόημα, ὥςτε δὲν δύνανται ἀδιάστως νὰ ἀποσπασθῶσιν. Ἀναφέρω λοιπὸν ἀμφοτέρας εἰς τὴν ἑπομένην κυρίαν. Ὅμοιον τὸ Σοφ. Οἰδ. Κ. 347 κ. ἑξ. «ἀεὶ μεθ' ἡμῶν δύσμορος πλανωμένη | γεροντἀγωγεῖ, πολλὰ μὲν κατ' ἀγρίαν | ὕλην ἄσιτος νηλίπους τ' ἀλωμένη, | πολλοῖσι δ' ὄμβροις ἡλίου τε καύμασι | μοχθοῦσα τλήμων δεύτερ' ἡγεῖται τὰ τῆς | οἴκοι διαίτης.» 50

ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ. Τί θέλει ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ; Ἰστέον ὅτι, ὁσάκις ἐγίνετο ὑφ' οἱουδήποτε πολίτου πρότασις ἀκυρώσεως κειμένου νόμου καὶ ἀντικαταστάσεως ἄλλου ἀντ' αὐτοῦ, ὡρίζοντο ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ ἓν ἢ δύο δικαστικὰ τμήματα (501 ἢ 1001 δικασταί), οἵτινες ἐκαλοῦντο νομοθέται. Ἐνώπιον τούτων ἐνεφανίζετο ὁ εἰσηγητὴς τοῦ νέου νόμου ὡς κατήγορος τοῦ παλαιοῦ. Πέντε ἄλλοι ἄνδρες ἐξελέγοντο ὡσαύτως ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ *συνήγοροι* τοῦ καθεστῶτος νόμου· καὶ πᾶς δὲ ἄλλος πολίτης ἐδικαιοῦτο νὰ παραστῇ ὡς συνήγορος. Ὥστε ὁ καθεστὼς νόμος ἐδικάζετο, καὶ δῆλον ὅτι πολλὴ ῥητορεία θὰ ἀνεπτύσσετο ὑπὲρ καὶ κατ' αὐτοῦ. (Πρβλ. Schoemann: Gr. Alterthümer I Band. S. 415, 4 Auflage). Ἐνταῦθα ὁ Σωκ. παριστᾷ τοὺς νόμους ὡς δικαζομένους, αὐτοῦ μὲν κατηγοροῦντος καὶ ζητοῦντος τὴν ἀκύρωσιν, τῶν δὲ συνηγόρων ὑπεραπολογουμένων. b

καὶ δι' ἡμῶν ἐλάμβανεν. Οὕτω τὰ κράτιστα χγρ. τὰ δὲ πλείονα *ἔλαβεν*, ἣν γραφὴν ἀπεδέχθησαν πάντες πλὴν Βουτμ. καὶ Ἑρμάν. Ὀρθῶς σημειοῖ ὁ Βουτμ. ὅτι διὰ τοῦ παρατατ. ὑποσημαίνονται αἱ πολλαὶ νόμιμοι διατυπώσεις περὶ τὴν σύναψιν τοῦ γάμου, καὶ παριστῶνται τὰ πράγματα ὡς γινόμενα. d

καὶ σοὶ ταῦτα ἀντιποιεῖν οἴει δίκαιον εἶναι; Τὰ μὲν πλεῖστα καὶ κράτιστα χγρ. *σοί*, τινὰ δὲ *σύ*. Ἐκείνην ἀπεδέχθη ὁ Βέκκ. ἐπηκολούθησαν δὲ Ἄστ καὶ Ἕρμαν. Ὡσαύτως Σταλβ. πρότερον, ὕστερον δὲ μετεπείσθη ὑπὸ Βουτμ. ἀγνοοῦντος ἂν λέγεται ἑλληνιστὶ «δίκαιόν μοί ἐστι ταῦτα ποιεῖν». Ὁ Σχ. ὀρθῶς παραθέτει τὸ τῆς Πολιτ. 334 c «δίκαιον τότε τούτοις τοὺς μὲν πονηροὺς ὠφελεῖν, τοὺς δ' ἀγαθοὺς βλάπτειν», ὅπερ λέγει ὅτι παραθέτει αὐτὸς ὁ Βουτμ. ἀλλὰ ποῦ τὸ παραθέτει δὲν λέγει, οὐδὲ πῶς συμβιβάζεται πρὸς τὴν ἐναντίαν γνώμην τοῦ Βουτμ. Ἄλλο παράδειγμα ἔστω ἐξ αὐτοῦ τοῦ Κρίτ. 54 b· «Οὔτε γὰρ ἐνταῦθά σοι φαίνεται ταῦτα πράττοντι ἄμεινον εἶναι οὐδὲ δικαιότερον, οὐδ' ὁσιώτερον, οὐδὲ ἄλλῳ τῶν σῶν οὐδενί, οὔτε ἐκεῖσε ἀφικομένῳ ἄμεινον ἔσται». Εὐλαβητέον μὴ ἐκλάβῃς τὸ *σοι* ὡς δοτ. τοῦ φαίνεται! e 51

καὶ σὺ αὖ. Τὰ χγρ. *καὶ σὺ δέ*. Ἀλλ' ὁ *δὲ* ἐνταῦθα ὅλως ἄτοπος. Ὁ Σχ. μετέγραψε *γε*· ἀλλὰ δὲν βλέπω πρὸς τί ὁ *γε*. Ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ τὸ **αὖ**, συνήθως τιθέμενον ἐπὶ ἀνταποδόσεως τῶν αὐτῶν παρ' ἑτέρου προσώπου. a

καὶ ἢ πείθειν ἢ ποιεῖν ἃ ἂν κελεύῃ. Οἱ νόμοι ἀποφαίνονται ὅτι ὁ ἀγαθὸς πολίτης ἔχει νὰ ἐκλέξῃ δυοῖν θάτερον, ἢ νὰ πείσῃ τὴν πατρίδα ὅτι νόμος τις κεῖται κακῶς, ὅπως διορθωθῇ, ἢ νὰ ὑπακούῃ εἰς τοὺς κειμένους νόμους. Τοῦτο ἐξέφρασαν διὰ τοῦ ἢ πείθειν ἢ ποιεῖν ἃ ἂν κελεύῃ (ἡ πατρίς). Ἐπειδὴ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ προὐργιαίτατον τῶν δύο εἶνε τὸ β', διὰ τοῦτο προβαίνουσιν οἱ νόμοι ἀναπτύσσοντες τὸ ***ποιεῖν ἃ ἂν κελεύῃ ἡ πατρίς***, μέχρι τοῦ ***καὶ ἡ πατρίς***· περὶ δὲ τοῦ ***πείθειν*** οὐδὲν εἶπον πρὸς ἀνάπτυξιν. Ὅτε λοιπὸν ἔφθασαν ἐκεῖ, b

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

51 ἐπαναλαμβάνουσι τὸ *ἢ πείθειν*, ἵνα εἴπωσι καὶ περὶ αὐτοῦ τὰ δέοντα· τὸ ἐπαναλαμβάνουσι δὲ οὕτως, ὥστε νὰ μὴ φαίνηται ὅτι εἶνε ἐπανάληψις, ἀλλ' ὡς νὰ γίνηται τώρα πρώτην φορὰν λόγος περὶ τούτου. Ἡ ἀνωμαλία αὕτη εἶνε φυσικωτάτη καὶ συχνοτάτη παρὰ Πλ. πρὸ πάντων ὅπου ὁ λόγος γίνεται μετά τινος ψυχικῆς περιπαθείας ὡς ἐνταῦθα.

Ἀλλ' ὁ Σχ. δὲν ἀνέχεται τοιαύτας ἀνωμαλίας, καταστρεφούσας τὴν μαθηματικὴν ἀκρίβειαν· διὸ ἐκβάλλει τὸ ἐπάνω *ἢ πείθειν* καὶ ποιεῖ τὸν Πλ. γράψαντα: «καὶ ἢ ποιεῖν ἃ ἂν κελεύῃ κ.τ.λ. (ἐπὶ 7 στίχους!) ἢ πείθειν αὐτήν». Τολμῶ νὰ ὁρκισθῶ ὅτι ὁ Σχ. δὲν διορθώνει τὰ χγρ. τοῦ Πλ. ἀλλ' αὐτὸν τὸν Πλάτωνα, καὶ ὅτι τοιαῦταί εἰσιν αἱ πλεῖσται τῶν διορθώσεών του.

d **ἐπειδὰν δοκιμασθῇ**. Οὕτω πάντα τὰ χγρ. πλὴν τοῦ Ἐνετ. Ξ. φέροντος *δοκιμάσῃ*. Τὸ *δοκιμάσῃ* εἶχον ἀποδεχθῆ πάντες οἱ παλαιότεροι ἐκδόται, ἐν οἷς καὶ Ἑϊνδ. καὶ Ἄστιος· οὕτω δὲ μετέφρασε καὶ Σχλεϊερμ. Ὁ Βέκκ. ἀποκατέστησε τὸ τῶν χγρ. δοκιμασθῇ· ὁ δὲ Σταλβ. ἀποχρώντως δικαιολογεῖ αὐτό, λέγων ὅτι πρόκειται περὶ τῆς εἰς ἄνδρας δοκιμασίας, ἣν ὑφίσταντο οἱ ἔφηβοι, μεθ' ἣν ἐνεγράφοντο εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον καὶ ἔκτοτε ἐθεωροῦντο ὡς πολῖται αὐτεξούσιοι καὶ ἱκανοὶ νὰ κρίνωσι περὶ τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων. Παραθέτει δὲ ὁ Σταλβ. τὸ Αἰσχ. κ. Τιμάρχ. οὕτω διατετυπωμένον, ὡς νὰ εἶχεν ὁ ῥήτωρ πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ προκείμενον· «Ἐπειδὰν δὲ ἐγγραφῇ τις εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον, καὶ τοὺς νόμους εἰδῇ τοὺς τῆς πόλεως, καὶ ἤδη δύνηται διαλογίζεσθαι τὰ καλὰ καὶ τὰ μή, οὐκέτι ἑτέρῳ διαλέγεται ὁ νομοθέτης». Ἡ ἑρμηνεία τοῦ Σταλβ. ἐπεκράτησεν.

e **ἢ μὴν πείθεσθαι**. Τινὰ χγρ. *ἡμῖν πείθεσθαι*, ὅπερ εἰσήγαγεν ὁ Ἕρμ.

52 **ὅτι μὴ ἅπαξ εἰς τὸν Ἰσθμόν**. Αἱ λέξεις αὗται λείπουσιν ἐν 5 χγρ. ἐν δὲ
b τῷ Πατμ. φέρονται προσγεγραμμέναι ἐν τῇ ὤᾳ. Ἐν τούτοις ἀνεγίνωσκεν ἤδη αὐτὰς ὁ Ἀθήναιος Ε', 55· «Ἐν δὲ τῷ Κρίτωνι ὁ τῇ Μνημοσύνῃ φίλος Πλάτων οὐδὲ ποιήσασθαι ἀποδημίαν τὸν Σωκ. ἔξω τῆς εἰς Ἰσθμὸν εἴρηκεν». Ὁ δὲ Διογ. γράφει τάδε «καὶ Πυθῶδε ἐλθεῖν (Σωκ.) ὡς Ἀριστοτέλης φησίν· ἀλλὰ καὶ εἰς Ἰσθμόν, ὡς Φαβωρῖνος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ἀπομνημονευμάτων.»

Τῶν νεωτέρων οὐδεὶς ἠμφισβήτησε τὴν γνησιότητα, πλὴν Οὐολραβίου, ὅστις τὰ ἐγκλείει ὡς ὑποβολιμαῖα, καὶ Σχαντίου, ὅστις τὰ ἐκβάλλει ὅλως, λέγων τοιάδε· «Κατὰ τὸν Διογ. ὁ μὲν Φαβωρῖνος ἱστορεῖ ὅτι ὁ Σωκ. ἀπεδήμησεν εἰς τὸν Ἰσθμόν· ὁ δὲ Ἀριστοτέλης Πυθῶδε. Αἱ δύο αὗται παραδόσεις ἀναιροῦσιν ἀλλήλας. Εἶνε ἄρα πιθανώτερος ὁ Ἀριστοτέλης τοῦ Φαβωρίνου. (Τὸ τοῦ Πλάτωνος ἐλησμόνησε νὰ τὸ θέσῃ εἰς τὴν πλάστιγγα!)

Μετὰ τὸ συμπέρασμα τοῦτο προσεδοκῶμεν νὰ ἴδωμεν τὸν Σχ. διορθοῦντα τὸν Πλάτωνα κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην τοῦ Διογένους (διότι τὸ σύγγραμμα ἐν ᾧ ἱστορεῖ τοῦτο ὁ Ἀριστ. δὲν περιεσώθη). Ἀντὶ τούτου, ἐκβάλλει ὅλως τὸ χωρίον τοῦ Πλ. καὶ ποιεῖ αὐτὸν γράψαντα ὧδε· «οὔτ' ἐπὶ θεωρίαν πώποτ' ἐκ τῆς πόλεως ἐξῆλθες, οὔτε ἄλλοσε οὐδαμόσε, εἰ μή ποι στρατευόμενος, *οὔτε ἄλλην ἀποδημίαν ἐποιήσω πώποτε*». Οὕτω νομίζει ὁ σοφὸς καθηγητὴς ὅτι συμβιβάζει τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλην. Μέγα θαῦμα! ἀλλ' οὕτως ἀνάγκη πᾶσα ὁ ἕτερος τούτων νὰ ψεύδηται· διότι ὁ μὲν Ἀριστ. παραδίδει ὅτι ἀπεδήμησε Πυθῶδε, ὁ δὲ Πλ. λέγει δὶς καὶ τρὶς ὅτι *οὐδαμόσε οὐδέποτε οὐδεμίαν* ἀποδημίαν ἐποιήσατο, εἰ μή ποι στρατευόμενος. Ἂν ἐρωτήσωμεν τὸν σοφὸν καθηγητήν, τί λοιπὸν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

 52

πιστεύει περὶ Σωκράτους; ὅτι ἀπεδήμησεν εἰς Δελφοὺς κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, ἢ ὅτι οὐδαμόσε ἀπεδήμησεν ἐκ τῆς πόλεως, κατὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ διωρθωμένον Πλάτωνα; τί θὰ ἔχῃ τάχα νὰ ἀποκριθῇ;

Τώρα ἃς ἐξετάσωμεν τὴν διάθεσιν αὐτὴν τοῦ Πλατων. λόγου, ἵνα ἴδωμεν ἂν ἀποσπώμεναι αἱ λέξεις ἐκεῖναι δὲν καταλείπουσιν ἴχνη βιαίου ἀποσπασμοῦ. Α'. Δὲν εὑρίσκω λόγον, διατί ἔκρινεν ἀξίαν ἰδίου λόγου τὴν μὴ *ἐπὶ θεωρίαν* ἀποδημίαν τοῦ Σωκ. Δὲν ἤρκει τὸ *οὐδέποτε οὐδαμόσε ἐξῆλθες ἐκ τῆς πόλεως;* Εὑρίσκω δ' ἀποχρῶντα λόγον νὰ εἴπῃ περὶ θεωρίας, ὅτε εἶχε κατὰ νοῦν νὰ ἐπενέγκῃ μίαν ἐξαίρεσιν τῆς ἀπολύτου ἀρνήσεως, τὴν εἰς τὸν Ἰσθμὸν ἀποδημίαν· διότι αὕτη ἐγένετο ἐπὶ θεωρίαν. Ἂν τυχὸν ἐγίνετο κατ' ἐμπορίαν, τότε ὁ Πλ. θὰ ἔλεγε: «καὶ οὔτε κατ' ἐμπορίαν πώποτ' ἐξῆλθες, ὅτι μὴ ἅπαξ εἰς τὸν Ἰσθμὸν κ.τ.λ.»

Β'. Τὸ *οὔτε ἄλλοσε οὐδαμόσε* ἔχει ἐμμελῶς ἐπιφερόμενον μετὰ τόπον προονομασθέντα· ἐπιφερόμενον δὲ μετὰ τὸ *ἐπὶ θεωρίαν* κεῖται πλημμελῶς, διότι ἡ θεωρία δὲν ἦτο τόπος, οὐδὲ μία τις, ἀλλὰ πολλαὶ ἐν πολλοῖς τόποις τελούμεναι. Νομίζω λοιπὸν ὅτι αἱ λέξεις δὲν δύνανται νὰ ἀποσπασθῶσιν, ἄνευ πηρώσεως τοῦ λόγου.

εἰ μή ποι στρατευόμενος. Ἐξ ἐμῆς διορθώσεως, ἀντὶ τοῦ τῶν χγρ. καὶ b
τῶν ἐκδοτῶν *στρατευσόμενος*. Μοὶ φαίνεται ὅτι δὲν λέγεται καλῶς: «*ἐξέρχομαι ἵνα στρατεύσωμαι*». Αὐτὴ ἡ ἔξοδος εἶνε ἤδη στράτευσις. Ἐν ᾧ τό: *ἐξέρχομαι στρατευόμενος*=*ἐξέρχομαι ὡς στρατιώτης*. Θουκ. Β', 11· «καὶ ἐπὶ πόλιν δυνατωτάτην νῦν ἐρχόμεθα, καὶ αὐτοὶ πλεῖστοι καὶ ἄριστοι (ἐρχόμεθα) στρατεύοντες». 53

***ἡ πόλις τε καὶ ἡμεῖς οἱ νόμοι δηλονότι· τίνι γὰρ ἂν πόλις ἀρέσκοι** a
ἄνευ νόμων;* Ὁ Στέφ. ὑπώπτευσε τά, *οἱ νόμοι δηλονότι*, ὡς παρέμβλητα, διότι τὰ ἐξελάμβανεν ὡς ἐπεξηγ. τοῦ *ἡμεῖς*. Ὁ Φίσχ. ἀντεπεξῆλθεν, ὅτι χάριν τῶν ἑπομένων δὲν δύνανται νὰ λείπωσιν. Ὁ Heusde λοιπὸν ἐξέβαλε καὶ ταῦτα καὶ ἐκεῖνα (οἱ νόμοι ... ἄνευ νόμων). Ἐπελθὼν ὁ Βούτμ. κατέδειξεν ὅτι τά, *οἱ νόμοι δηλονότι*, δὲν εἶνε ἐπεξηγ. τοῦ *ἡμεῖς*, ἀλλὰ μετ' αὐτοῦ προσδιορισμὸς ὅλης τῆς προτάσεως (ἤρεσκέ σοι ἡ πόλις, καὶ ἠρέσκομέν σοι, δηλονότι, καὶ ἡμεῖς οἱ νόμοι· διότι τίνι ἀρέσκει πόλις ἄνευ νόμων;) Ὁ Σταλβ. προστίθεται τῇ τοῦ Βουτμ. ἀλλὰ θέλει τὸ *δηλονότι* προσδιοριστικὸν τῶν *πόλις τε καὶ νόμοι*, οὐχὶ ὀρθῶς κατά γε τὴν ἐμήν. Ὁ Σχ., καθ' ἕξιν, ἐκβάλλει τὰ *δηλονότι... ἄνευ νόμων*. Ὡς προσδιορίζοντα τὸ *οἱ νόμοι* εὑρίσκει αὐτὰ *γλωσσικῶς* οὐχὶ ὀρθά. Διατί οὐχὶ ὀρθά; Διότι εἶνε εὐμαρέστερον τὸ τέμνειν ἢ τὸ λύειν δεσμούς!

Πόλις καὶ νόμοι εἰσίν, ἓν καὶ ἕν, δύο· ἐνδέχεται νὰ νοηθῇ ἢ καὶ νὰ ὑπάρξῃ τὸ ἕτερον ἄνευ τοῦ ἑτέρου· ἐνδέχεται νὰ ὑπάρξῃ πόλις ἄνομος ἢ παράνομος, κατὰ τὸ τοῦ Ἀναξανδρίδου (Ἀριστοτ. Ἠθ. Νικ. Η', 11)

Ἡ πόλις ἐβούλεθ', ᾗ νόμων οὐδὲν μέλει.

Ἐξ ὧν προεῖπον οἱ Νόμοι, ὅτι ὁ Σωκ. ἀπεδήμησεν ὀλιγώτερον ἢ οἱ χωλοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀνάπηροι, συμπεραίνεται, ἀκριβῶς εἰπεῖν, μόνον ὅτι ἤρεσκεν αὐτῷ ἡ πόλις. Ἤρεσκον ἆρά γε αὐτῷ καὶ οἱ νόμοι; «Δῆλον ὅτι!» ἀποκρίνονται οἱ νόμοι· «τίνι γὰρ ἂν πόλις ἀρέσκοι ἄνευ νόμων;»

νῦν δὲ δὴ οὐκ ἐμμενεῖς τοῖς ὡμολογημένοις; Ὁ Φικῖνος μετέφρασεν· a

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

53 Nunc vero non permanes in his, in quibus jam diu nobis tibique convenit. Permanebis certe, si nobis credideris etc. Ἐντεῦθεν παραχθεὶς ὁ Στέφ. ἔγραψε· «Νῦν δὲ δὴ οὐκ ἐμμένεις τοῖς ὡμολογημένοις· ἐμμενεῖς δὲ ἐὰν κ.τ.λ.» Πρῶτος ὁ Σχλεϊερμ. ἐξέβαλε τὰ παρεμβληθέντα ὑπὸ Στεφ. καὶ ἐτόνισεν *ἐμμενεῖς*. Ἐπηκολούθησαν δὲ πάντες, πλὴν Ἑρμάννου.

Ἡ ἐρώτησις εἶνε οὕτω διατετυπωμένη, ὥστε γίνεται κατάδηλον, ποίαν ἀπόκρισιν ἀπεκδέχονται οἱ νόμοι. Πρὸς ταύτην λοιπὸν τὴν ἀπόκρισιν, ὡς ἀπόδοσιν, προσάπτουσι τὴν ὑποθετ. πρότασιν, *ἐὰν ἡμῖν γε πείθῃ*, καὶ πρὸς ταύτην συνδέουσι διὰ τοῦ *καὶ* τὴν κατωτέρω, *καὶ οὐ καταγέλαστος ἔσει*.

b ***ἢ Θήβαζε ἢ Μέγαράδε***. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι οἱ Θηβαῖοι Σιμμίας καὶ Κέβης, καὶ ὁ Μεγαρεὺς Εὐκλείδης ὑπισχνοῦντο αὐτῷ ἀσφαλῆ καὶ ἔντιμον καταδοχὴν ἐν ταῖς οἰκείαις πόλεσιν. Ἡ εὔφημος μνεία τῶν Μεγάρων εἶνε πιθανῶς καὶ φόρος εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν φιλοξενήσασαν τὸν Πλ. πόλιν.

b ***εὐνομοῦνται γὰρ ἀμφότεραι***. Ὁ Σχ. ὑποσημειοῖ ὅτι ἀμφότεραι αἱ πόλεις εἶχον *τότε* (damals) ὀλιγαρχικὰς κυβερνήσεις. Καὶ ἐνταῦθα ἀτυχὴς ὁ ἀνήρ! Ἴσα ἴσα *τότε* δὲν εἶχον αἱ Θῆβαι ὀλιγαρχικὴν κυβέρνησιν. Δὲν ἦσαν βέβαια αἱ ὀλιγαρχούμεναι Θῆβαι, αἵτινες κατεδέχοντο τοὺς Ἀθηναίους φεύγοντας τὴν τυραννίαν τῶν Τριάκοντα, οὐδ' αἵτινες ἠρνοῦντο νὰ συστρατεύσωσι μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων, οὐδ' αἵτινες ἐξύβρισαν τὸν Ἀγησίλαον ἐν Αὐλίδι. Καὶ οἱ Σπαρτιᾶται καταλαβόντες τὴν Καδμείαν διὰ τοῦ Φοιβίδα δὲν κατέλυσαν βέβαια τὴν ὀλιγαρχικὴν κυβέρνησιν. Τί κατέλυσαν, τὸ λέγει ὁ Πλούτρχ ἐν Β. Πελοπίδ. ϛ'· «Τοῖς δὲ Θηβαίοις τὴν πάτριον ἀποβεβληκόσι πολιτείαν καὶ καταδεδουλωμένοις ὑπὸ τῶν περὶ Ἀρχίαν καὶ Λεοντίδαν κ.τ.λ.» Μὴ δυνάμενος νὰ ἐκτείνω ἐνταῦθα μακρὸν λόγον περὶ τοῦ πολιτεύματος τῶν Θηβῶν, παραπέμπω εἰς τὸν Κούρτιον Gr. Gesch. III, 256 (5 Aufl.), ἐξ οὗ παραθέτω ἐνταῦθα τόσα μόνον· «So wie Athen gedemüthigt war, gingen Sparta und Theben auseinander, und die demokratische Partei, welche schon länger bestanden hatte, und sogar vorübergehend (μετὰ τὴν ἐν Οἰνοφύτοις μάχην) an das Ruder gekommen war, gewann dauernden Einfluss». Πρβλ. καὶ Θουκ. Γ', 62. Τὰ τοῦ Θουκ. ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν γράφει ὁ Παυσ. Θ', 6, 2· «Τῆς δὲ αἰτίας ταύτης (τοῦ μηδίσαι) δημοσίᾳ σφίσι (τοῖς Θηβαίοις) οὐ μέτεστιν, ὅτι ἐν ταῖς Θήβαις ὀλιγαρχία καὶ οὐχὶ ἡ πάτριος πολιτεία *τηνικαῦτα* ἴσχυεν».

c ***καὶ οὐκ οἴει ἄσχημον ὂν φανεῖσθαι***. Τὸ ὂν ἐξ ἐμῆς διορθώσεως. Τῶν γγρ. τα μὲν *ἄν*, τὰ δὲ παραλείπουσι καὶ τοῦτον. Κατὰ ταῦτα καὶ οἱ ἐκδόται οἱ μὲν παραλαμβάνουσι τὸν *ἄν*, οἱ δὲ παραλείπουσιν.

Πρῶτον μὲν ἔστω ἀξίωμα ὅτι ὁ ἂν δὲν συντάσσεται μετὰ μέλλ. χρόνου, πλὴν σπανιωτάτων ἐξαιρέσεων. Ἐνταῦθα δὲ οὐδὲ τὸ νόημα ἀνέχεται τὸν *ἄν*, διότι διὰ παντὸς τοῦ προηγουμένου λόγου (ἀπὸ τοῦ *οὐκ ἐμμενεῖς;*) οἱ Νόμοι λαλοῦσι διὰ μέλλοντος ὁριστικοῦ καὶ ἀνυποθέτου· ὥστε ἂν ἀπέφευγον τὸ *οἴει*, θὰ εἶχεν ὁ λόγος ὧδε· «ἢ πλησιάσεις τούτοις καὶ ἀναισχυντήσεις διαλεγόμενος; . . . καὶ οὐκ ἄσχημον ὂν φανεῖται τὸ τοῦ Σωκράτους πρᾶγμα;» Οὐδένα λόγον εἶχε νὰ εἴπῃ, *φανήσεται ἄν*, ἢ *φανείη ἄν*. Μοὶ φαίνεται πιθανὸν ὅτι τὸ ὂν παρεφθάρη εἰς *ἄν*. Πολλάκις μὲν παραλείπεται παρὰ Πλάτ. ἡ μετοχ. τοῦ *φαίνεται*, πολλάκις δὲ καὶ τίθεται Πρωταγ. 333 b· «ἐφάνη ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ὁσιότης ταὐτὸν ὄν», Πολιτ. 335 e· «οὐδαμοῦ δίκαιον οὐδένα ἡμῖν ἐφάνη ὂν βλάπτειν». Νόμ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

896 c· «ἡ ψυχὴ φανείη πρεσβυτέρα σώματος οὖσα»· Γοργ. 452 c· «ἐάν σοι πλού- 53
του φανῇ τι μεῖζον ἀγαθὸν ὄν».

τῶν τόπων. Τινὰ χγρ. *τῶν πόλεων*. d

παρὰ τοὺς ξένους τοῦ Κρίτωνος. Οὕτω πάντα τὰ χγρ. πλὴν δύο φε- d
ρόντων *τοὺς Κρίτωνος*. Οἱ ἐκδόται διέστησαν κατὰ τὸ δοκοῦν ἑκάστῳ. Ἀξι-
ανάγνωστος καὶ ἐνταῦθα ὁ Σχ., ὅστις ἀποδεχόμενος τὴν γρ. *τοὺς Κρίτωνος*,
ὑποσημειοῖ τάδε· «Οὐχὶ *τοῦ Κρίτωνος*· διότι ἀνάγκη νὰ διακρίνωνται οἱ ξένοι
τοῦ Κρίτωνος ἀπὸ ἄλλων». Πῶς διὰ μὲν τῆς ἑτέρας γρ. γίνεται ἡ διάκρισις
αὕτη, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας δὲν γίνεται, ἐγὼ γοῦν δὲν διακρίνω.

ὑπερχόμενος δὴ βιώσει . . . εἰς Θετταλίαν. Τὰ χγρ. πάντα οὕτω, πλὴν c
ἑνὸς Βιενναίου, παραλείποντος τὸ τελευταῖον, *εἰς Θετταλίαν*, καὶ ἀντὶ *ἐν Θετ-
ταλίᾳ, εἰς Θετταλίαν*. Παρὰ πᾶσαν τὴν ἄκαιρον εὐλάβειαν ἣν δεικνύει ἐν τῷ πα-
ρόντι ὁ Σχ. τοῦ κινῆσαι τὰ κείμενα, ἐγὼ εὑρίσκω ἀφόρητον τὴν παλιλλογίαν ἐν
Θετταλίᾳ, εἰς Θετταλίαν, καὶ ἐκβλητέον τὸ α'. Ἔθεσα δὲ ἐρωτηματικὸν μετὰ
τὸ *τί ποιῶν;* κατὰ Οὐόλφ. καὶ Ἕρμαν. Οὕτως ἔχομεν τὸ αὐτὸ σχῆμα λόγου,
ὅπερ καὶ ἀνωτέρω· *τίνας* λόγους. ὦ Σώκ ; ἢ οὕσπερ καὶ ἐνθάδε κ.τ.λ.;

Ὁ Σχλεϊερ. δὲν ἀνέχεται τὸ ***δουλεύων***. Ὁ δὲ Σχ. ὑπολαμβάνων αὐτὸ συν-
ώνυμον καὶ ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ ***ὑπερχόμενος***, εὑρίσκει ἄτοπον τὴν ἀπόστα-
σιν ἐκείνου ἀπὸ τούτου. Ἐγὼ κρίνω ὀρθῶς κείμενον τὸ ***δουλεύων*** δι' οὓς λόγους
εἶπον ἐν ταῖς ὑποσημ. 54

Ἀλλὰ δή . . . καὶ παιδεύσῃς. Ἀφεῖλον τὸ ἐρωτηματικόν, ὅπερ φέρουσι a
πᾶσαι αἱ ἐκδόσεις. Οἱ νόμοι δὲν ἐρωτῶσιν, ἀλλὰ παρεισάγουσι τὸ ἐν τοῖς ἔμ-
προσθεν (45 c) ἐπιχείρημα τοῦ Κρίτ. ἵνα τὸ ἀνασκευάσωσιν, ὃν τρόπον καὶ ἔμ-
προσθεν (48 a)· «Ἀλλὰ μὲν δή, φαίη γ' ἄν τις, *οἷοί τέ* εἰσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς
ἀποκτιννύναι». (Ἔπιθι καὶ κατωτέρω 54 a).

ἵνα καὶ τοῦτο σοῦ ἀπολαύσωσιν; Ὁ μὲν Βέκχ. σημειοῖ ὅτι πάντα τὰ a
χγρ. ἔχουσιν οὕτω· μόνον τὸ Πάτμ. φέρει τὸ *σοῦ* ἐν τῇ ᾤᾳ. Ὁ δὲ Σχ. ἰσχυ-
ριζόμενος ὅτι τὸ *σοῦ* δὲν ἔχει τὸ κῦρος ἀξιοπίστων χγρ. τὸ ἐκβάλλει, ὡς εὐκό-
λως νοούμενον ἐκ τῶν ἀνωτέρω! Ἐγὼ δὲ ἀντισχυρίζομαι ὅτι ἂν δὲν τεθῇ, οὔτε
εὐκόλως οὔτε δυσκόλως νοεῖται, ἀλλ' οὐδαμῶς. Ἔπειτα δὲ τὸ ***ἀπολαύω***, τοὐλά-
χιστον παρὰ Πλ., οὐδαμοῦ κεῖται ἄνευ τῆς γενικῆς του· ***ἀπολαύω*** *σχολῆς*, ***ἀπο-
λαύω*** *τῶν ἀγαθῶν*. Πολλάκις εὑρίσκεται μετὰ γεν. καὶ αἰτιατ. καὶ τότε ἡ μὲν
αἰτιατ. σημαίνει τὸ ἀπολαυόμενον ἀγαθόν, ἡ δὲ γεν. τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα
ἀφ' οὗ, ὡς ἀπὸ πηγῆς, προέρχεται τὸ ἀγαθόν. Πολιτ. 419 e· «οἱ δὲ μηδὲν ἀπο-
λαύουσιν ἀγαθὸν τῆς πόλεως» (ἔνθα τό, ***τῆς πόλεως***, ἐκληπτέον ὡς γεν. τοῦ ἀπο-
λαύουσιν, οὐχὶ ὡς κτητικὴν τοῦ ἀγαθόν!) Ἐνίοτε ἡ γεν. ἔχει τὴν πρόθεσιν ***ἀπὸ***
ἵνα σαφέστερον δηλωθῇ ἡ πηγὴ ἀφ' ἧς τὸ ἀγαθόν. Εὐθύδ. 229 a· «πολλὰ
ἀγαθὰ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας σοφίας ἀπολέλαυκεν ὁ ἀνήρ». Ἀπολογ. 31 b· «εἴ τι
ἀπὸ τούτων ἀπέλαυον».

ἢ τοῦτο μὲν οὔ. Ὁ Σχ. νομίζει ὅτι ἐξυπακούεται τὸ ***ἀπολαύσονται***. Ὀρ- a
θῶς οἱ μεταφράσται, καίπερ διαφόρως. Ὁ μὲν Φιχ. id non facies = τοῦτο
μὲν οὐ ποιήσεις· οἱ δὲ Οὐόλφ. καὶ Ἄστ. hoc non fiet = τοῦτο μὲν οὐκ ἔσται.
Κατ' ἐκεῖνον, τὸ τοῦτο εἶνε αἰτ., κατὰ τούτους δὲ ὀνομ. Ἀμφότερα θὰ ἦσαν
ὀρθά, πιθανώτερον δὲ ἐνταῦθα τὸ τελευταῖον, διὰ τὰ ἐπιφερόμενα ***θρέψονται
καὶ παιδεύσονται***, ἐξενεχθέντα παθητικῶς,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

54

a **ἢ τοῦτο μὲν οὔ . . . μὴ ξυνόντος σοῦ αὐτοῖς.** Πάντες οἱ ἐκδόται ἐκφέρουσι τὴν περίοδον ταύτην ἐρωτηματικῶς. Λίαν πλημμελῶς, κατά γε τὴν ἐμὴν (Ἔπιθι καὶ ἀνωτέρω εἰς σελ. 54 a). Καὶ ἐνταῦθα οἱ Νόμοι παρεισάγουσιν ἐνδεχομένην ἀπόκρισιν τοῦ Σωκ. ἵνα τὴν ἀνασκευάσωσιν· ἡ δὲ ἀνασκευὴ ἄρχεται ἀπὸ τοῦ, *Πότερον*. Οὕτως ἀναγινώσκοντες τὸ χωρίον ἀπαλλάσσομεν ἐν ταὐτῷ καὶ τὸν Σχ. τῆς ἀνάγκης τοῦ ψαλιδίσματος τοῦ «*ἐπιμελήσονται αὐτῶν*».

a **ἐὰν εἰς Θετταλίαν . . . ἐὰν δ' εἰς Ἅιδου.** Τινὰ χγρ. *ἐὰν μέν*. Ὁ Σχ. ὀρθῶς παραλείπων τὸν *μέν*, παραθέτει δωδεκάδα τινὰ παραδειγμάτων, ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι ἐνδέχεται ἐπὶ ἀντιθέσεων νὰ παραλείπηται ἐν τῷ α' κώλῳ ὁ *μέν*, νὰ ἕπηται δὲ ἐν τῷ β' μόνος ὁ *δέ*. Τοῦτ' ἔστι λύχνον μεθ' ἡμέραν ἅπτειν.

a **ἐὰν εἰς Θετταλίαν . . . οἴεσθαί γε χρή.** Οἱ Βέκκ. Οὐόλφ. Ἀστ. Σταλб. θέτουσι τὸ ἐρωτημ. μετὰ τὸ *ἐπιτηδείων εἶναι*; ὡς καὶ ἐγώ. Οἱ δὲ Φίσχ. Βούτμ. Ἕρμαν. καὶ Σχἰντ. θέτουσιν αὐτὸ μετὰ τὸ *ἐπιμελήσονται*; Τοῦτον τὸν τρόπον ἡ κατόπιν ὑποθ. πρότασις λαμβάνει ἀπόδοσιν τὸ *οἴεσθαί γε χρή*, ἥκιστα πιθανῶς.

c **μήτε παῖδας περὶ πλείονος ποιοῦ μήτε τὸ ζῆν.** Ὁ Σχ. ὑποσημειοῖ ὅτι τὸ *παῖδας* ἐξηνέχθη ἀνάρθρως, διότι ἐπὶ ὀνομάτων συγγενείας συνήθως παραλείπεται τὸ ἄρθρον. Ἡμεῖς δὲ ἀντιλέγομεν ὅτι ἐπὶ ὀνομάτων συγγενείας παραλείπεται μὲν κατὰ κανόνα ἡ κτητ. ἀντωνυμία ἀναπληρουμένη ὑπὸ τοῦ ἄρθρου, οἷον *ὁ πατὴρ* ἀντὶ ὁ ἐμὸς πατήρ. Τὸ δὲ ἄρθρον παραλείπεται συχνάκις μὲν παρὰ τοῖς ποιηταῖς διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ μέτρου, σπανιώτατα δὲ παρὰ τοῖς πεζοῖς, καὶ μόνον ὅπου ὁ λόγος ἔχει γνωμικὸν χαρακτῆρα. Οὐδεὶς θὰ ἔλεγε: *Πατὴρ ἀπέθανεν· μήτηρ διέταξε τὸ καὶ τό· υἱὸς στρατεύεται· τοῦτο ἐστὶ θυγατρὸς ἱμάτιον*». Ἀλλ' ὀρθῶς ἔχει τὸ τοῦ Ξνφ. Κ.Π. Γ', α', 10· «Καλὸν γάρ μοι ἐδόκει εἶναι καὶ αὐτὸν ἐλεύθερον εἶναι καὶ παισὶν ἐλευθερίαν καταλιπεῖν», ὅπερ παραθέτει ὁ Σχ., διότι ὁ Ἀρμένιος ἐκεῖ λαλεῖ *γνωμικῶς* (καλὸν παντὶ καὶ ἀεί), ὡς γίνεται κατάδηλον καὶ ἐκ τῆς ἐπιφερομένης ἀποκρίσεως τοῦ Κύρου. Οὕτω καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ οἱ νόμοι λαλοῦσι γνωμικῶς· ὥστε καὶ ἂν δὲν ἦσαν παῖδες, ἀλλὰ πρόβατα ἢ ἀγροί, πάλιν ἀνάρθρως θὰ τὰ ἐξέφερον.

d **ὦ φίλε ἑταῖρε Κρίτων.** Ὁ Σχ. ἐκβάλλει τὸ *Κρίτων*, διότι ὁ Πλ. πανταχοῦ ὅπου λέγει *ὦ φίλε ἑταῖρε* (ὀκτὼ φορὰς ἀριθμεῖ ὁ Σχ.) δὲν ἐπιφέρει καὶ τὸ ὄνομα τοῦ προσαγορευομένου. Ἐπί τινα χρόνον ἐνόμιζον καὶ ἐγὼ αὐτὸ ἐκβλητέον· διότι ἐν προσφωνήσει δύο ἐπίθετα προτασσόμενα τοῦ ὀνόματος, καὶ ταῦτα σχεδὸν συνώνυμα, δέν μοι ἐφαίνοντο ἐμμελῶς ἔχοντα. Ἔπειτα δὲ ἐνεθυμήθην ὅτι ταῦτα λέγει ὁ Σωκ. μετὰ τὸ πέρας μακροῦ λόγου τῶν νόμων, ἀπαγγελθέντος ὑπ' αὐτοῦ. Ἦτο λοιπὸν ἀνάγκη νὰ δηλώσῃ σαφῶς ὁ Σωκ. ὅτι τὰ ἀπὸ τοῦδε δὲν εἶνε πλέον συνέχεια τοῦ λόγου τῶν νόμων, ἀλλὰ νέος λόγος ὑφ' ἑαυτοῦ πρὸς τὸν Κρ. λεγόμενος. Διὰ τῆς παρεμβολῆς τοῦ **Κρίτων** ἀφεῖλε πᾶσαν περὶ τούτου ἀσάφειαν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΓΟΡΓΙΑΣ

«Ὥσπερ ἡγεμόνι τῷ λόγῳ χρησώμεθα, τῷ νῦν παραφανέντι, ὃς ἡμῖν σημαίνει ὅτι οὗτος ὁ τρόπος ἄριστος τοῦ βίου, καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἀσκοῦντας καὶ ζῆν καὶ τεθνάναι».

(Πλ. Γοργ. 527 ε).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ καὶ διορθώσει τοῦ Γοργίου εἶχον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὰ ἑξῆς ἔργα·

Heindorf: Platonis dialogi duo, Gorgias et Theaetetus. Accedit auctarium animadversionum Buttmanni, 1805.

Ἀδαμαντίου Κοραῆ. Πλάτωνος Γοργίας, ἐκδιδόντος καὶ διορθοῦντος Α. Κ. Ἐν Παρισίοις 1825.

Schleiermacher: Platon's Werke übersetzt.

Bekker: Platonis opera (κείμενον καὶ μετάφρ. Φικίνου) καὶ

Bekker Commentaria critica. 1823.

Stallbaum: Platonis opera omnia.

Ast: Platonis opera Tom. I. contin. Protag. Phaedr. Gorg. et Phaedon· (κείμενον καὶ λατιν. μετάφρ.) καὶ

Ast: Platonis opera. Τόμ. XI, contin. adnotationes.

Schneider.

Müller: Platon's Werke übersetzt, καὶ

Steinhart: Einleitungen zu der Müllerschen Uebersetzung.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΟΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΓΟΡΓΙΑΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἱστορικὴ βάσις τοῦ διαλόγου.

Τὰ διαλεγόμενα πρόσωπα εἶνε, ἔνθεν μὲν ὁ Σωκράτης μετὰ τοῦ οἰκειοτάτου ὀπαδοῦ Χαιρεφῶντος, ἔνθεν δὲ ὁ Γοργίας, ὁ Πῶλος καὶ ὁ Καλλικλῆς.

Ἀνάγκη νὰ γνωρίσωμεν πρότερον ἱστορικῶς τὰ διαλεγόμενα πρόσωπα, πρὶν προβῶμεν εἰς ἔκθεσιν τῶν περιεχομένων ἐν τῷ διαλόγῳ, καὶ εἰς εὕρεσιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ καὶ τῆς προθέσεως ἣν εἶχεν ὁ Πλάτων συγγράφων τὸν προκείμενον διάλογον.

Καὶ περὶ μὲν Σωκράτους καὶ Χαιρεφῶντος ἐλέχθησαν τὰ δέοντα ἔν τε τῇ καθολικῇ εἰσαγωγῇ καὶ ἐν ταῖς τῶν προηγηθέντων συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος, ἐν τῇ τῆς Ἀπολογίας καὶ ἐν τῇ τοῦ Κρίτωνος· περὶ δὲ τῶν τριῶν ἄλλων ἐκθέτομεν ἐνταῦθα τὰ ἀναγκαιότατα.

Γοργίας ὁ Χαρμαντίδου ἦτο γέννημα τῆς ἐν Σικελίᾳ πόλεως τῶν Λεοντίνων, Ἰωνικῆς ἀποικίας Χαλκιδέων ἐκ Νάξου τῆς Σικελίας.

Κατὰ τοὺς πιθανωτάτους ὑπολογισμοὺς τοῦ Φοσσίου, (1) ἐγεννήθη περὶ τὸ 492 π. Χ., ἀπέθανε δὲ περὶ τὸ 384 π. Χ. γενόμενος περίπου 108 ἐτῶν. Ἡ παιδεία τοῦ ἀνδρὸς ἦτο φιλοσοφικὴ καὶ ῥητορική· καὶ ἐν μὲν τῇ φιλοσοφίᾳ λέγεται ὅτι ἐγένετο μαθητὴς Ἐμπεδοκλέους τοῦ Ἀκραγαντίνου· φαίνεται δὲ ὅτι ἦτο ἐγκρατὴς καὶ τῆς Ἐλεατικῆς φιλοσοφίας καὶ διαλεκτικῆς, ὁποίαν

(1) Foss: De Gorgia.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

διεμόρφωσε Ζήνων ὁ Ἐλεάτης· ἐν δὲ τῇ ῥητορικῇ ἔσχε διδάσκαλον τὸν Συρακόσιον Τισίαν, τὸν τοῦ Κόρακος μαθητήν.

Τὰ φιλοσοφικά του δόγματα ἐξέθηκεν ὁ Γοργίας ἐν συγγράμματι ἐπιγραφομένῳ «Περὶ τοῦ μὴ ὄντος ἢ περὶ τῆς φύσεως». Τὰ τρία αὐτοῦ κυριώτατα δόγματα διέσωσε καὶ παρέδωκεν ἡμῖν ὁ Ἀριστοτέλης (1)· «Οὐκ εἶναι, φησίν, οὐδέν· εἰ δ' ἔστιν, ἄγνωστον εἶναι· εἰ δὲ καὶ ἔστι καὶ γνωστόν, ἀλλ' οὐ δηλωτὸν ἄλλοις». Ταῦτα πρεσβεύων ἠξίου ἀκόλουθα τούτοις, ὅτι ὁ σοφὸς δὲν πρέπει νὰ σπεύδῃ νὰ γνωρίσῃ ἢ νὰ διδάξῃ τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, πρᾶγμα ἀδύνατον! ἀλλὰ νὰ ἐμποιῇ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοιαύτας δόξας, ὁποῖαι συμφέρουσιν αὐτῷ. Καὶ ἡ ῥητορικὴ ἄρα ἣν ἐμελέτησεν ἦτο αὐτῷ ὄργανον ἐπιτήδειον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου.

Τὸ 427 π. Χ. ἀπεστάλη ὁ Γοργίας μετ' ἄλλων ὑπὸ τῆς πόλεώς του πρεσβευτὴς εἰς τὰς Ἀθήνας, ἵνα δεηθῇ ἐπικουρίας παρὰ τῆς ὁμοφύλου πόλεως κατὰ τῆς κραταιᾶς γείτονος, τῆς Δωρικῆς πόλεως τῶν Συρακουσῶν. Ἐν δὲ τῇ δημηγορίᾳ του ὁ Γοργίας ἐπέδειξε τὰ θέλγητρα τῆς ῥητορικῆς του τέχνης, δι' ἧς κατέθελξε τοὺς Ἀθηναίους. Καὶ ἡ μὲν δέησίς του ἐγένετο δεκτή· αὐτὸς δὲ ἀπελθὼν τότε εἰς τὴν πατρίδα του, μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐδίδασκε τὴν τέχνην του, λαμβάνων δίδακτρα 100 μνᾶς (10000 δραχμὰς Ἀττικάς). Ἀφ' οὗ δὲ ἐξεμεταλλεύθη τοὺς πλουσιωτάτους καὶ φιλοτιμοτάτους τῶν νέων Ἀθηναίων, περιώδευε κατὰ τὰς πλουσιωτέρας πόλεις τῆς Ἑλλάδος, πρὸ πάντων κατὰ τὰς Θεσσαλικάς, καὶ φαίνεται ὅτι μέχρι τέλους τοῦ βίου του διέμεινεν ἐν Ἑλλάδι περιοδεύων καὶ διδάσκων.

Ἡ εὐδοκίμησις αὕτη τοῦ Γοργίου ἐν Ἀθήναις εἶνε ἐκ πρώτης ὄψεως ἀκατάληπτος. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἦσαν ὅπως οἱ Θεσσαλοί, ἢ οἱ Βοιωτοί, λαὸς ἀρρητόρευτος. Πρὸ τοῦ Γοργίου οἱ ἔξοχοι πολιτικοὶ ἄνδρες τῶν Ἀθηνῶν ἦσαν καὶ ἔξοχοι ῥήτορες, Θεμιστοκλῆς, Ἀριστείδης, Κίμων, Περικλῆς, Θουκυδίδης, Νικίας. Τί νέον εἰσῆγεν ἡ ῥητορικὴ τοῦ Γοργίου τέως ἄγνωστον; Λέγομεν λοιπὸν ὅτι ἡ μὲν ῥητορικὴ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἔβριθε

(1) Ἀριστοτ. Περὶ Ξενοφ. Ζήν. Γοργ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

νοημάτων γενναίων, καὶ ὁ λόγος ἦτο συγκεκροτημένος, ἀλλ' ἦτο ὡς δένδρον φύσει ἀγλαόκαρπον ἄνευ τεχνικῆς καλλιεργείας. Τὸ δὲ νέον τῆς ῥητορικῆς τοῦ Γοργίου ἦτο ἡ τέχνη τοῦ λόγου. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ λόγου ἦτο πάρεργον αὐτῷ, ἂν σπουδαία ἢ παιδιώδης, εὐγενὴς ἢ ἀγεννής, ἀληθὴς ἢ ψευδής· τὸ πᾶν ἦτο ἡ μορφὴ τοῦ λόγου. Μετεχειρίζετο λοιπὸν λέξεις ποιητικὰς καὶ τροπικὰς ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερον, οἷον· «Ξέρξης ὁ τῶν Περσῶν Ζεύς. Γῦπες ἔμψυχοι τάφοι. Χλωρὰ καὶ ἔναιμα τὰ πράγματα. Σὺ δὲ ταῦτα αἰσχρῶς μὲν ἔσπειρας, κακῶς δ' ἐθέρισας». Ἔπειτα, ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ ποιήσει ῥυθμοῦ ἐπετήδευε τὴν λεγομένην ἐναρμόνιον σύνθεσιν, τὰ λεγόμενα ἰσόκωλα, καὶ τὰ πάρισα καὶ τὰ ὁμοιοτέλευτα, οἷον· «Μαρτύρια δὲ τούτων τρόπαια ἐστήσαντο τῶν πολεμίων, Διὸς μὲν ἀγάλματα, αὐτῶν δ' ἀναθήματα, οὐκ ἄπειροι οὔτε ἐμφύτου ἄρεως, οὔτε νομίμων ἐρώτων, οὔτε ἐνοπλίου ἔριδος, οὔτε φιλοκάλου εἰρήνης, σεμνοὶ μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς τῷ δικαίῳ, ὅσιοι δὲ πρὸς τοὺς τοκέας τῇ θεραπείᾳ, δίκαιοι μὲν πρὸς τοὺς ἀστοὺς τῷ ἴσῳ, εὐσεβεῖς δὲ πρὸς τοὺς φίλους τῇ πίστει. Τοιγαροῦν αὐτῶν ἀποθανόντων ὁ πόθος οὐ συναπέθανεν, ἀλλ' ἀθάνατος ἐν ἀσωμάτοις σώμασι ζῇ οὐ ζώντων» Ὡσαύτως γοργίειον ἦτο ἡ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς λέξεως κατὰ διαφόρους τύπους, καὶ ἡ καλουμένη παρωνυμία τουτέστιν ἡ παράθεσις λέξεων ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης παραγομένων οἷον «τὸ δέον ἐν τῷ δέοντι καὶ λέγειν καὶ σιγᾶν»· «τῷ φρονίμῳ τῆς γνώμης παύοντες τὸ ἄφρον τῆς ῥώμης, ὑβρισταὶ εἰς τοὺς ὑβριστάς, κόσμιοι εἰς τοὺς κοσμίους, ἄφοβοι εἰς τοὺς ἀφόβους, δεινοὶ ἐν τοῖς δεινοῖς». «Χρὴ τὸ μὲν ἄξιον ἐπαίνου ἐπαίνῳ τιμᾶν, τῷ δὲ ἀναξίῳ μῶμον ἐπιθεῖναι· ἴση γὰρ ἁμαρτία καὶ ἀμαθία, μέμφεσθαί τε τὰ ἐπαινετὰ καὶ ἐπαινεῖν τὰ μωμητά· τοῦ δ' αὐτοῦ ἀνδρὸς λέξαι τε τὸ δέον ὀρθῶς καὶ ἐλέγξαι τοὺς μεμφομένους Ἑλένην». Ὅμοιον καὶ τὸ τοῦ Γοργίου ἐν Γοργ. 452 e· «Τὸ πείθειν οἷόν τ' εἶναι τοῖς λόγοις καὶ ἐν δικαστηρίῳ δικαστὰς καὶ ἐν βουλευτηρίῳ βουλευτὰς καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ ἐκκλησιαστάς, καὶ ἐν ἄλλῳ ξυλλόγῳ παντί, ὅςτις ἂν πολιτικὸς ξύλλογος γίγνηται· καί τοι ἐν ταύτῃ τῇ δυνάμει δοῦλον μὲν ἕξεις τὸν ἰατρόν, δοῦλον δὲ τὸν παιδοτρίβην κ.τ.λ.» Ὁμοίως τὸ τοῦ Πώλου (Γοργ. 448 c)· «Πολ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λαὶ τέχναι ἐν ἀνθρώποις εἰσὶν ἐκ τῶν ἐμπειριῶν ἐμπείρως εὑρημέναι· ἐμπειρία μὲν γὰρ ποιεῖ τὸν αἰῶνα ἡμῶν πορεύεσθαι κατὰ τέχνην, ἀπειρία δὲ κατὰ τύχην· ἑκάστων δὲ τούτων μεταλαμβάνουσιν ἄλλοι ἄλλων ἄλλως, τῶν δὲ ἀρίστων οἱ ἄριστοι κ.τ.λ.»

Λαὸς φιλόμουσος καὶ φιλομαθὴς μέχρι καινοσπουδίας, οἷος ὁ Ἀθηναϊκός, ἔχων τὰ ὦτα πεπληρωμένα σεμνῶν λέξεων καὶ ῥυθμῶν ἐκ τῆς τραγῳδίας ἐκηλεῖτο ἀκούων τὰ αὐτὰ προσφερόμενα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ πεζοῦ λόγου, καὶ ἐπεκρότει μᾶλλον εἰς τὴν οὕτω κεκαλλιεπημένην γλῶσσαν, ἢ εἰς τὴν ἁπλῶς καὶ ἀπερίττως τὴν ἀλήθειαν ἐκφράζουσαν.

Μαθηταὶ τοῦ Γοργίου ὀνομαστοὶ ἐγένοντο ὁ Πῶλος, ὁ Ἰσοκράτης, ὁ Ἀντισθένης, ὁ Ἀλκιδάμας, ὁ Λικύμνιος· μιμηταὶ δὲ αὐτοῦ, γοργιάζοντες, ὁ Κριτίας, ὁ ποιητὴς Ἀγάθων (1) καὶ Αἰσχίνης ὁ Σωκρατικός.

Λόγοι ἐπιδεικτικοὶ ἀναφέρονται αὐτοῦ ὁ Ἐπιτάφιος, τὸ Ἠλείων Ἐγκώμιον, ὁ Ὀλυμπιακὸς καὶ ὁ Πυθικός, ὅστις περιεποίησεν αὐτῷ τὴν τιμὴν νὰ στήσῃ ἑαυτῷ χρυσῆν εἰκόνα ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ὁ βίος τοῦ Γοργίου τἆλλα ὑπῆρξεν ἄμωμος καὶ ἀξιοπρεπής. Ἐνεδύετο δὲ πολυτελῶς καὶ ἐπεδίωκε τόσον τὴν ἐπίδειξιν τῆς μορφῆς ὅσον καὶ τὴν τοῦ λόγου.

Τοσαῦτα μὲν περὶ τοῦ Γοργίου.

Ὁ δὲ Πῶλος ἦτο νεανίας Ἀκραγαντῖνος, μαθητὴς καὶ ὀπαδὸς τοῦ Γοργίου, παρακολουθῶν αὐτὸν ἐν ταῖς πορείαις πρὸς πρακτικὴν ἄσκησιν, ὅπερ ἦν ἔθιμον τοῖς μαθηταῖς διδασκάλων

(1) Γοργίεια τοῦ Ἀγάθωνος ἐπιδεικνύει ἡμῖν ὁ Πλάτων ἐπὶ χλεύῃ ἐν Συμπ. 197 d τάδε· «Οὗτος (ὁ Ἔρως) ἡμᾶς ἀλλοτριότητος μὲν κενοῖ, οἰκειότητος δὲ πληροῖ, τὰς τοιάσδε ξυνόδους μετ' ἀλλήλων πάσας τιθεὶς ξυνιέναι, ἐν ἑορταῖς, ἐν χοροῖς, ἐν θυσίαις γιγνόμενος ἡγεμών· πρᾳότητα μὲν πορίζων, ἀγριότητα δ' ἐξορίζων· φιλόδωρος εὐμενείας, ἄδωρος δυσμενείας· ἵλεως ἀγαθοῖς, θεατὸς σοφοῖς, ἀγαστὸς θεοῖς· ζηλωτὸς ἀμοίροις, κτητὸς εὐμοίροις· τρυφῆς, ἁβρότητος, χλιδῆς, χαρίτων, ἱμέρου, πόθου πατήρ· ἐπιμελὴς ἀγαθῶν, ἀμελὴς κακῶν· ἐν πόνῳ, ἐν φόβῳ, ἐν πόθῳ, ἐν λόγῳ κυβερνήτης, ἐπιβάτης, παραστάτης τε καὶ σωτὴρ ἄριστος, ξυμπάντων τε θεῶν καὶ ἀνθρώπων κόσμος, ἡγεμὼν κάλλιστος καὶ ἄριστος, ᾧ χρὴ ἕπεσθαι πάντα ἄνδρα ἐφυμνοῦντα καλῶς καλῆς ᾠδῆς μετέχοντα, ἣν ᾄδει θέλγων πάντων θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων νόημα».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μὴ ἐχόντων σταθερὰν διαμονὴν μηδὲ τακτικὴν θεωρητικὴν διδασκαλίαν (1).

Μεταβαίνομεν εἰς τὸ τρίτον πρόσωπον, τὸν Καλλικλέα. Τίς ἦτο ὁ Καλλικλῆς οὗτος; Ἐν τῇ ἱστορίᾳ εἶνε πρόσωπον ἐντελῶς ἄγνωστον· ὁποῖος δὲ χαρακτηρίζεται ὑπὸ Πλάτωνος, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἦτο τυχαῖόν τι πρόσωπον.

Πρὸς λύσιν τῆς ἀπορίας ταύτης, ὁ μὲν Κάρολος Ἕρμαννος ἐπενόησεν ὑπόθεσιν, ὅτι ὁ Καλλικλῆς εἶνε ἰδανικὸν πρόσωπον, παριστῶν τὸν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους Ἀθηναῖον πολιτικόν· ὁ δὲ Κρόνιος (2), ὅτι ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Καλλικλέους καλύπτεται αὐτὸς ὁ Κριτίας.

Ὁ πολὺς Βονίτιος (3) ἀντεπεξέρχεται κατὰ πάσης γνώμης, ἀμφισβητούσης τὴν ταυτότητα ὀνόματος καὶ προσώπου. Εἶνέ τι παράξενον, λέγει, νὰ εἰσάγηται πρόσωπον ὑπὸ ψευδὲς ὄνομα συνδιαλεγόμενον μετὰ προσώπων εἰσαγομένων ὑπὸ τὸ γνήσιον αὐτῶν ὄνομα· ἐν τῇ σπάνει τῶν παραδόσεων τῶν εἰς ἡμᾶς περιελθουσῶν περὶ τῶν προσώπων τῶν χρόνων ἐκείνων, δὲν εἶνε, λέγει, παράδοξον νὰ γνωρίζωμεν ἓν πρόσωπον ἐκ μιᾶς καὶ μόνης παραδόσεως. Ἡ κρίσις τοῦ Βονιτίου, κατὰ μὲν τὸ δεύτερον μέρος εἶνε ἀναμφισβήτητος, κατὰ δὲ τὸ πρῶτον, εἶνε ὡσαύτως ἀναμφισβήτητον ὅτι ὁ Πλάτων δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσαγάγῃ ὅλως ἰδανικὸν πρόσωπον, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Ἕρμαννος· ἂν ὅμως εἶχε λόγους ἰσχυροὺς νὰ εὐλαβῆται, εἰσάγων ἱστορικὸν πρόσωπον πρεσβεῦον ὀλεθρίας ἀρχάς, νὰ ὀνομάσῃ αὐτὸ διὰ τοῦ ἰδίου ὀνόματος, νομίζω ὅτι δὲν θὰ ἐκώλυέ τι αὐτὸν νὰ μεταβάλῃ ἢ μᾶλλον νὰ παραχαράξῃ τὸ ὄνομά του οὕτως, ὥστε πᾶς σύγχρονος ἀναγινώσκων τὸν διάλογον νὰ καταλαμβάνῃ περὶ τίνος προσώπου πρόκειται.

Ὁ Κρόνιος λοιπὸν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τῆς ἐπινοίας του δέν μοι φαίνεται λίαν ἀτυχής· ἀτυχέστατός μοι φαίνεται κατὰ τὸ ἕτερον μέρος, ὅτι ὁ Πλάτων ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Καλλικλέους εἰσάγει αὐτὸν τὸν Κριτίαν. Ὁ Κρόνιος εἶχεν ἐν τῇ ψυχῇ του τὴν

(1) Πρβλ. Πρωταγ. 315 a.
(2) Cron. «Beiträge zur Erklärung des Gorgias».
(3) Bonitz «Platonische Studien» II Aul. S. 19.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

εἰκόνα τοῦ Κριτίου, ἣν ὁ Ξενοφῶν ἐχάραξεν αὐτοῦ, καὶ ἀβασανίστως τὸν ἐταύτισε μετὰ τοῦ Καλλικλέους. Ἀλλ' ὁ Ξενοφῶν οὔτε βαθυγνώμων οὔτε ἀμερόληπτος κριτὴς εἶνε τῆς ἠθικῆς ἀξίας ἢ ἀναξιότητος τῶν ἱστορικῶν προσώπων. Καὶ πρότερον (ἐν τῇ καθολικῇ εἰσαγωγῇ) μοὶ ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ εἴπω περὶ τοῦ Μένωνος ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ ὑπῆρξε τοιοῦτος, ὁποῖον ὁ Ξενοφῶν τὸν ἐκηλίδωσε καὶ τὸν παρέδωκεν ἡμῖν.

Ὁ ἀνὴρ ὁ ὑπὸ Ξενοφῶντος ἐγκαλούμενος ἐπὶ ὑϊκῇ ἀκολασίᾳ (Ἀπομν. Α', β', 29-30) εἶνε ὁ ποιητὴς τοῦ ἐγκωμίου τῆς Σπαρτιατικῆς σωφροσύνης, ὅπερ διέσωσεν ἡμῖν ὁ Ἀθήναιος (Ι', 432-433) τοῦδε·

Καὶ τόδ' ἔθος Σπάρτῃ μελέτημά τε κείμενόν ἐστιν,
Πίνειν τὴν αὐτὴν οἰνοφόρον κύλικα,
Μηδ' ἀποδωρεῖσθαι προπόσεις ὀνομαστὶ λέγοντα,
. . . .
Ἄγγε' ἃ Λυδὴ χεὶρ εὗρ' ἀσιατογενής,
Καὶ προπόσεις ὀρέγειν ἐπιδέξια καὶ προκαλεῖσθαι
Ἐξονομακλήδην, ᾧ προπιεῖν ἐθέλει.
Εἶτ' ἀπὸ τοιούτων πόσεων γλώσσας τε λύουσιν
Εἰς αἰσχροὺς μύθους, σῶμά τ' ἀμαυρότερον
Τεύχουσιν πρὸς δ' ὄμματ' ἀχλὺς ἀμβλωπὸς ἐφίζει·
Λῆστις δ' ἐκτήκει μνημοσύνην πραπίδων·
Νοῦς δὲ παρέσφαλται· δμῶες δ' ἀκόλαστον ἔχουσιν
Ἦθος· ἐπεισπίπτει δ' οἰκοτριβὴς δαπάνη.
Οἱ Λακεδαιμονίων δὲ κόροι πίνουσι τοσοῦτον,
Ὥστε φρέν' εἰς ἱλαρὰν ἐλπίδα πάντας ἄγειν,
Εἴς τε φιλοφροσύνην γλῶσσαν, μέτριόν τε γέλωτα.
Τοιαύτη δὲ πόσις σώματί τ' ὠφέλιμος,
Γνώμῃ τε κτήσει τε· καλῶς δ' εἰς ἔργ' Ἀφροδίτης
Πρός θ' ὕπνον ἥρμοσται, τὸν καμάτων λιμένα,
Πρὸς τὴν τερπνοτάτην τε θεῶν θνητοῖς Ὑγίειαν,
Καὶ τὴν Εὐσεβίης γείτονα Σωφροσύνην.

Ὁ Ξενοφῶν λοιδορῶν τὸν Κριτίαν ὡς γενόμενον «τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ πάντων κλεπτίστατόν τε καὶ βιαιότατον καὶ φονικώτατον» δὲν ἔχει τὰ πράγματα συμμαρτυροῦντα τοῖς λόγοις. Ὁ Λυσίας ἐν τῷ κατὰ Ἐρατοσθένους κατονομάζει τοὺς κλεπτιστάτους καὶ βιαιοτάτους καὶ φονικωτάτους τῶν Τριάκοντα, αὐτὸν τὸν Ἐρατοσθένην, τὸν Πείσωνα, τὸν Μηλόβιον, τὸν Μνησιθείδην, τὸν Θέογνιν. Πῶς ἐλησμόνησε τὸν Κριτίαν; οὐχὶ βέ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

βαια ὑπ' εὐνοίας πρὸς αὐτόν· διότι κατωτέρω μνημονεύει αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Χαρικλέους, ὡς τῶν ἀδιαλλάκτων ὀλιγαρχικῶν. Ὁ Ἀνδοκίδης ἐν τῷ περὶ τῶν μυστηρίων ἀπολογούμενος πρὸς τοὺς δικαστάς, λαμβάνει ὡς τύπον τοῦ βιαιοτάτου καὶ φονικωτάτου τῶν Τριάκοντα, οὐχὶ τὸν Κριτίαν, ἀλλὰ τὸν Χαρικλέα· «Ἀνέκρινε δ' ἄν με τίς ἄλλος ἢ Χαρικλῆς. ἐρωτῶν, Εἰπέ μοι, ὦ Ἀνδοκίδη, ἦλθες εἰς Δεκέλειαν καὶ ἐπετείχισας τῇ πατρίδι τῇ σεαυτοῦ; — Οὐκ ἔγωγε. — Τί δαί; ἔτεμες τὴν χώραν καὶ ἐλῄσω ἢ κατὰ γῆν ἢ κατὰ θάλατταν τοὺς πολίτας τοὺς σεαυτοῦ; — Οὐ δῆτα. — Οὐδ' ἐναυμάχησας ἐναντία τῇ πόλει, οὐδὲ συγκατέσκαψας τὰ τείχη, οὐδὲ συγκατέλυσας τὸν δῆμον, οὐδὲ βίᾳ κατῆλθες εἰς τὴν πόλιν; — Οὐδὲν τούτων πεποίηκα. — Οὐδέν; δοκεῖς οὖν χαιρήσειν, ἢ οὐκ ἀποθανεῖσθαι, ὡς ἕτεροι πολλοί;» Αὐτὸς ὁ Ξενοφῶν δὲν ἐπεμελήθη νὰ παραμορφώσῃ τὴν ἀλήθειαν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ μὴ διαφαίνηται ἡ διαφωνία τῶν λοιδοριῶν του πρὸς τὰ πράγματα. Ὅτε προσεκλήθη ὁ Σωκράτης ὑπὸ Κριτίου καὶ Χαρικλέους, καὶ ἔδειξαν αὐτῷ τὸν νόμον τὸν ἀπαγορεύοντα «λόγων τέχνην μὴ διδάσκειν», ὁ μὲν Κριτίας ὀλίγα τινὰ διαλέγεται πρὸς αὐτόν, καὶ ταῦτα φιλανθρώπως, ὁ δὲ Χαρικλῆς δὲν ἀποκρύπτει τὸ βίαιον καὶ φονικὸν τῆς ψυχῆς του. «Καὶ ὁ Χαρικλῆς ὀργισθεὶς αὐτῷ, Ἐπειδή, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀγνοεῖς, τάδε σοι εὐμαθέστερα ὄντα προαγορεύομεν, τοῖς νέοις ὅλως μὴ διαλέγεσθαι»· καὶ ἐν τέλει «Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Χαρικλῆς, καὶ τῶν βουκόλων γε (δεῖ σε ἀπέχεσθαι)· εἰ δὲ μή, φυλάττου, ὅπως μὴ καὶ σὺ ἐλάττους τὰς βοῦς ποιήσεις». Ταῦτα δὲ εἶπε, διότι εἶχεν ἔλθει εἰς τὰ ὦτα τῶν τυράννων, ὅτι ὁ Σωκράτης εἶπεν «ὅτι θαυμαστόν οἱ δοκοίη εἶναι, εἴ τις γενόμενος βοῶν ἀγέλης νομεὺς καὶ τὰς βοῦς ἐλάττους τε καὶ χείρους ποιῶν μὴ ὁμολογοίη κακὸς βουκόλος εἶναι» (Ἀπομν. Α', β', 33-38).

Ὁ Κριτίας παραδίδεται ἡμῖν ὡς ποιητὴς τραγῳδιῶν ἀξίων λόγου, ὡς συγγραφεὺς πολιτειῶν, βίων, ἀφορισμῶν καὶ ὁμιλιῶν καὶ «Περὶ φύσεως ἔρωτος». Ταῦτα νομίζω ὅτι μηνύουσιν ἄνδρα φιλόμουσον καὶ φιλόκαλον καὶ φιλόσοφον, ἥκιστα δὲ τοιοῦτον οἷον ὁ Ξενοφῶν λοιδορεῖ τὸν Κριτίαν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποθέσωμεν τὸν Κριτίαν γενόμενον ἀληθῶς τοιοῦτον, ὁποῖον ἀπεικόνισεν ἡμῖν ὁ Ξενοφῶν, ἡ ὑπόθεσις τοῦ Κρονίου οὐδὲ κατὰ κεραίαν καθίσταται πιθανωτέρα. Οὐχὶ τὸ ποῖος ἦτο, ἀλλὰ τὸ ποῖος ἐφαίνετο εἰς τὰ ὄμματα τοῦ Πλάτωνος ὁ Κριτίας, τοῦτο λύει τὸ ζήτημα, ἂν ὁ Πλάτων ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Καλλικλέους εἰσάγει τὸν Κριτίαν. Πρέπει ἄρα νὰ γνωρίσωμεν τὸν Πλατωνικὸν Κριτίαν, ἂν ἔχει ὁμοιότητα πρὸς τὸν Καλλικλέα. Ὁ Πλάτων εἰσάγει τὸν Κριτίαν ὡς διαλεγόμενον πρόσωπον ἐν τῷ Χαρμίδῃ, ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ, ἐν τῷ Τιμαίῳ, ἐν τῷ Κριτίᾳ· ὡς ἀκροατὴν δὲ τοῦ Σωκράτους ἐν τῇ ἀναδιηγήσει τῆς Πολιτείας. Ὁ Κρόνιος εὑρίσκει καὶ ἐνταῦθα θαυμαστὰς ὁμοιότητας! «Δὲν βλέπετε; ἀναφωνεῖ, ἐν τῷ Γοργίᾳ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἐμφανίζεται ὁ Καλλικλῆς, καὶ ἐν τῷ Χαρμίδῃ ὁ Κριτίας, (ὅπερ δὲν εἶνε ἀκριβές!)· ἔπειτα ὁ Χαιρεφῶν παρὼν καὶ ἐκεῖ καὶ ἐνταῦθα! ἔπειτα ὁ Κριτίας ἐκεῖ, ὁ Καλλικλῆς ἐδῶ, ἐξάρχουσι τοῦ διαλόγου, καὶ ὕστερον ἀναλαμβάνουσιν αὐτοὶ τὴν διεξαγωγήν του, μεμφόμενοι τὴν ἀνικανότητα τῶν προδιαλεχθέντων προσώπων». Ὁ ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ καὶ τῷ Τιμαίῳ καὶ τῷ Κριτίᾳ Κριτίας δὲν εἰσφέρουσιν οὐδὲν εἰς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης τοῦ Κρονίου, διὸ καὶ τοὺς παρέρχεται.

Αἱ ὁμοιότητες ἃς ἀνευρίσκει ὁ Κρόνιος μεταξὺ τοῦ ἐν τῷ Χαρμίδῃ Κριτίου καὶ τοῦ ἐν τῷ Γοργίᾳ Καλλικλέους, καὶ ἂν ἦσαν πραγματικαί, τὸ πολὺ θα ἐμαρτύρουν ἀνικανότητα τοῦ Πλάτωνος εἰς τὸ ἐξευρίσκειν ἑκάστοτε νέους τρόπους καὶ σχήματα εἰσαγωγῆς καὶ παραστάσεως τῶν προσώπων τῶν διαλόγων του. Δὲν γνωρίζω τεχνικὸν κανόνα, ὅςτις νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὸν δραματουργὸν νὰ εἰσάγῃ ἐν διαφόροις δράμασι τὰ αὐτὰ πρόσωπα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον· νομίζω μάλιστα ὅτι τοὐναντίον ἰσχύει. Καὶ οὐδεμίαν τῶν ὁμοιοτήτων τοῦ Κρονίου ἀνευρίσκομεν ἐν τοῖς αὐτοῖς προσώποις, ἅτινα εἰσάγει ὁ Πλάτων ἐν διαφόροις διαλόγοις.

Ὁ Κρόνιος ἔπαθεν ὅ τι ἄνθρωπος ἰδὼν δύο ἀνθρώπους ἐν ἄλλῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ φοροῦντας τὸ αὐτὸ ἱμάτιον καί, χωρὶς νὰ ἐμβλέψῃ εἰς τὸ πρόσωπον, ἀποφαινόμενος ὅτι εἶνε εἷς καὶ ὁ αὐτός. Ἂν ἐνέβλεπεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἐν τῷ Χαρμίδῃ Κρι-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τίου, θὰ ἐνεθυμεῖτο ὅτι ὁ Κριτίας εἶνε ἐπίτροπος τοῦ νεαροῦ ἐξαδέλφου του Χαρμίδου, ὅτι συνιστᾷ αὐτὸν τῷ Σωκράτει ὡς τὸν σωφρονέστατον πάντων τῶν ὁμηλίκων (Χαρμ. 157 d), ὅτι ὁ Σωκράτης ἐκ τούτου ἀφορμώμενος ἐγκωμιάζει τὸν οἶκον τοῦ Κριτίου, ὡς διαφέροντα ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς καὶ ἐν τῇ σωφροσύνῃ· ὅτι ὁ Κριτίας ὑποτίθεται διδάσκων τὸν Χαρμίδην καὶ δίδων αὐτῷ τὸν ὁρισμὸν τῆς σωφροσύνης (Χαρμ. 161 b καὶ ἑξ.), ὅτι ὅλος ὁ διάλογος, ὃν μετ' ὀλίγον ἀναδέχεται αὐτὸς ὁ Κριτίας, εἶνε ζήτησις τῆς σωφροσύνης, καὶ ὅτι ὁ Κριτίας παρίσταται ἐντρεχὴς τῶν ὑψίστων καὶ δυσθεωρητοτάτων φιλοσοφικῶν προβλημάτων, οἷον τὸ ἐπιστήμη ἐπιστήμης, καὶ διεξάγει αὐτὰ μετὰ σπανίας διαλεκτικῆς ὀξύτητος· καὶ εἶνε ὁ μόνος διάλογος οὗτος, ὁ πρὸς τὸν Κριτίαν, ἐν ᾧ ὁ Σωκράτης παρίσταται οὐχὶ εἰρωνικῶς προσποιούμενος ἄγνοιαν, ἀλλὰ πράγματι συναγνοῶν καὶ συναπορῶν μετὰ Κριτίου. Περὶ τὸ τέλος τοῦ διαλόγου τούτου λέγονται τάδε· «Ἀλλ', ἔφη ὁ Κριτίας, ὦ Χαρμίδη, ἔμοιγ' ἔσται τοῦτο τεκμήριον ὅτι σωφρονεῖς, ἢν ἐπᾴδειν παρέχῃς Σωκράτει καὶ μὴ ἀπολείπῃ τούτου μήτε μέγα μήτε σμικρόν.— Ὡς ἀκολουθήσοντος, ἔφη, καὶ μὴ ἀπολειψομένου· δεινὰ γὰρ ἂν ποιοίην, εἰ μὴ πειθοίμην σοι τῷ ἐπιτρόπῳ καὶ μὴ ποιοίην ἃ κελεύεις.— Ἀλλὰ μήν, ἔφη, κελεύω ἔγωγε».

Πρὸς τὸν τοιοῦτον Κριτίαν ἄς παραβάλωμεν τὸν Καλλικλέα, ἵνα ἴδωμεν τὰς θαυμαστὰς ὁμοιότητας τοῦ Κρονίου!

Σωκ. Τί δὲ ἑαυτῶν, ὦ ἑταῖρε, τί ἡγεῖ; ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους;

Καλλ. Πῶς λέγεις;

Σωκ. Ἕνα ἕκαστον λέγω αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄρχοντα· ἢ τοῦτο μὲν οὐδὲν δεῖ, αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄρχειν, τῶν δὲ ἄλλων;

Καλλ. Πῶς ἑαυτοῦ ἄρχοντα λέγεις;

Σωκ. Οὐδὲν ποικίλον, ἀλλ' ὥσπερ οἱ πολλοί, σώφρονα ὄντα καὶ ἐγκρατῆ αὐτὸν ἑαυτοῦ, τῶν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ἄρχοντα τῶν ἐν ἑαυτῷ.

Καλλ. Ὡς ἡδὺς εἶ! τοὺς ἠλιθίους λέγεις τοὺς σώφρονας.

Σωκ. Πῶς γὰρ οὔ; Οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν γνοίη ὅτι τοῦτο λέγω!

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Καλλ. Πάνυ γε σφόδρα, ὦ Σώκρατες· ἐπεὶ πῶς ἂν εὐδαίμων γένοιτο ἄνθρωπος δουλεύων ὁτῳοῦν; ἀλλὰ τοῦτ' ἐστὶ τὸ κατὰ φύσιν δίκαιον καὶ καλόν, ὃ ἐγώ σοι νῦν παρρησιαζόμενος λέγω, ὅτι δεῖ τὸν ὀρθῶς βιωσόμενον τὰς μὲν ἐπιθυμίας τὰς ἑαυτοῦ ἐᾶν ὡς μεγίστας εἶναι καὶ μὴ κολάζειν, ταύταις δὲ ὡς μεγίσταις οὔσαις ἱκανὸν εἶναι ὑπηρετεῖν δι' ἀνδρείαν καὶ φρόνησιν καὶ ἀποπιμπλάναι ὧν ἂν ἀεὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ γίγνηται . . . ἐπεί γε οἷς ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρξεν ἢ βασιλέων υἱέσιν εἶναι ἢ αὐτοὺς τῇ φύσει ἱκανοὺς ἐκπορίσασθαι ἀρχήν τινα ἢ τυραννίδα ἢ δυναστείαν, τί τῇ ἀληθείᾳ αἴσχιον καὶ κάκιον ἂν εἴη σωφροσύνης τούτοις τοῖς ἀνθρώποις; . . . Ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ, ὦ Σώκρατες, ἣν φῂς σὺ διώκειν, ὧδ' ἔχει· τρυφὴ καὶ ἀκολασία καὶ ἐλευθερία, ἐὰν ἐπικουρίαν ἔχῃ, τοῦτ' ἐστὶν ἀρετή τε καὶ εὐδαιμονία· τὰ δ' ἄλλα ταῦτ' ἐστί, τὰ καλλωπίσματα, τὰ παρὰ φύσιν συνθήματα ἀνθρώπων, φλυαρία καὶ οὐδενὸς ἄξια». (1)

Μετὰ τὴν ἀντιπαραβολὴν ταύτην ἐρωτῶ ἂν ἀναγνωρίζει τις ἔτι ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Καλλικλέους τὸ τοῦ Κριτίου πρόσωπον.

Ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ ἡ βραχεῖα ἐμφάνισις τοῦ Κριτίου ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀποκαλύπτει ἡμῖν ἄνδρα φρόνιμόν τε καὶ σώφρονα ἐν τοῖς λόγοις, ἐπιτιμῶντα τὸν Ἀλκιβιάδην, ὅστις εἶχεν εἴπει ἀληθῆ μὲν ἀλλὰ φορτικώτερα καὶ ἀνευλαβέστερα πρὸς τὸ σεβάσμιον τοῦ Πρωταγόρου πρόσωπον.

Μεταβαίνομεν εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς μέγαρον τῆς Πλατωνικῆς διανοίας, τὴν περιώνυμον τριλογίαν του, ἵνα καὶ ἐκεῖ γνωρίσωμεν τὸν Κριτίαν.

Ἐν μὲν τῇ Πολιτείᾳ ὁ Κριτίας εἶνε εἷς τῶν τεσσάρων ἀκροατῶν, πρὸς οὓς ὁ Σωκράτης ἀναδιηγεῖται τὸν περὶ πολιτείας διάλογόν του, ὃν διελέχθη τὴν προτεραίαν ἐν Πειραιεῖ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Κεφάλου, πατρὸς τοῦ Λυσίου. Οἱ λοιποὶ συνακροαταὶ εἶνε ὁ Τίμαιος, ὁ Ἑρμοκράτης καί τις τέταρτος μὴ ὀνομαζόμενος. Οἱ ἄνδρες οὗτοι, ξένοι ὄντες, ξενίζονται παρὰ τῷ Κριτίᾳ. Ἀναμιμνήσκοντος τοῦ Σωκράτους ὅτι ὁ χθεσινὸς λόγος του ἦτο περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας, ὁ Τίμαιος ἀποκρίνεται ἐν ὀνόματι πάντων τῶν συνακροατῶν· «Καὶ μάλα γε ἡμῖν, ὦ Σώκρατες, ῥηθεῖσα

(1) Γοργ. 491 d καὶ ἑξ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πᾶσι κατὰ νοῦν». (1) Ὁ Κριτίας λοιπὸν εἶνε τῶν ἀκαμάτως ἀκροωμένων καὶ ἐπιδοκιμαζόντων μακρότατον λόγον τοῦ Σωκράτους, ἐν ᾧ πόσα μὲν καὶ ποῖα λέγονται περὶ σωφροσύνης! πόσα δὲ καὶ ποῖα κατὰ τῆς τυραννίας! πόσα δὲ καὶ ποῖα ὑπὲρ τῆς φιλοσοφίας, καὶ ἰδίως ὡς ἁρμοζούσης μᾶλλον τοῖς πρεσβυτέροις!

Ἐν δὲ τῷ Τιμαίῳ καὶ ἐν τῷ δυστυχῶς ἡμιτελεῖ καταλειφθέντι Κριτίᾳ, ὁ Κριτίας διηγεῖται μακροὺς λόγους ἐν γλώσσῃ σεμνοτάτῃ περὶ τῆς προϊστορικῆς οὕτως εἰπεῖν ἐποχῆς τῶν Ἀθηνῶν, οἵτινες ἀποδεικνύουσιν ἄνδρα φιλοσοφώτατον καὶ μελετηρότατον.

Πρὸς τὸν τοιοῦτον Κριτίαν θὰ ἀντιπαραβάλω πάλιν τὸν ἐν τῷ Γοργίᾳ Καλλικλέα, ἵνα γείνῃ κατάδηλον πόσον ἀφίσταται ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου κατά τε τὸ ἦθος καὶ τὰς ἀρχάς.

Καλλ... Φιλοσοφία γάρ τοί ἐστιν, ὦ Σώκρατες, χαρίεν, ἄν τις αὐτοῦ μετρίως ἅψηται ἐν τῇ ἡλικίᾳ· ἐὰν δὲ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἐνδιατρίψῃ, διαφθορὰ τῶν ἀνθρώπων ... ὅταν δὲ δὴ πρεσβύτερον ἴδω ἔτι φιλοσοφοῦντα καὶ μὴ ἀπαλλαττόμενον, πληγῶν μοι δοκεῖ ἤδη δεῖσθαι, ὦ Σώκρατες, οὗτος ὁ ἀνήρ ... Καί τοι, ὦ φίλε Σώκρατες — καί μοι μηδὲν ἀχθεσθῇς· εὐνοίᾳ γὰρ ἐρῶ τῇ σῇ — οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ σοι εἶναι οὕτως ἔχειν, ὡς ἐγώ σε οἶμαι ἔχειν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς πόρρω ἀεὶ φιλοσοφίας ἐλαύνοντας; ... τὸν δὲ τοιοῦτον, εἴ τι καὶ ἀγροικότερον εἰρῆσθαι, ἔξεστιν ἐπὶ κόρρης τύπτοντα μὴ διδόναι δίκην κ.τ λ.» (2)

Πιστεύομεν τὸν Κρόνιον βεβαιοῦντα ἡμᾶς (3) ὅτι εὐθύς, ὡς προέθηκεν ἑαυτῷ τὸ ζήτημα περὶ τοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Καλλικλέους κρυπτομένου ἱστορικοῦ προσώπου, τῷ ἐπῆλθεν ὁ Κριτίας. Ἀλλὰ δὲν ἔχει δίκαιον νὰ θαυμάζῃ ὅτι δὲν ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν καὶ ἄλλων ἀναγνωστῶν. Οὐχὶ πλημμελῶς ὁρίζει ὁ νεαρὸς Χαρμίδης (4) τὴν σωφροσύνην ἡσυχιότητά τινα καὶ βραδύτητα καὶ περίσκεψιν.

(1) Τίμ. 17.
(2) Γοργ. 484 c καὶ ἑξ.
(3) Cron: Beiträge S. 6.
(4) Χαρμ. 159 b.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὁ Πλάτων εἶνε φανερὸς ἀποπειρώμενος διὰ τῶν συγγραμμάτων του νὰ ἀναστηλώσῃ τὴν ὑπόληψιν τοῦ ἐπιφανοῦς συγγενοῦς του δεινῶς καταπατηθεῖσαν εἴτε ὑπὸ φατριαστῶν, εἴτε ὑπὸ ἱστορικῶν εἰλικρινῶν μὲν ἴσως, λίαν δὲ μικροκεφάλων καὶ μικροψύχων, ἢ ὥςτε νὰ κατανοήσωσι τὸ μέγεθος τῆς ψυχῆς καὶ τῆς διανοίας τοῦ ἀνδρός. Οὐδὲν ἄλλο πρόσωπον εἰσάγει ἐν τοῖς διαλόγοις του τοσάκις ὁσάκις τὸν Κριτίαν (1), πλὴν γε Σωκράτους, καὶ οὐδένα ἄλλον παριστᾷ οὕτω τέλειον ἄνδρα ἐν πᾶσιν, ὡς τὸν Κριτίαν.

Ὁ Κριτίας βεβαίως δὲν ὑπῆρξεν ἀνὴρ ἀναμάρτητος· καὶ ὁμολογητέον ὅτι τὸ συγγενικὸν φίλτρον παράγει κατά τι τὸν Πλάτωνα εἰς τὸ νὰ τὸν ἀπεικονίζῃ εὐπροσωπότερον τοῦ ἀληθοῦς. Ἀλλὰ τὰ ἁμαρτήματα τοῦ Κριτίου κατ' ἐκείνους τοὺς θυελλώδεις καιροὺς γενόμενα πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς δυστυχήματα μᾶλλον ἢ κακουργήματα, καὶ εἶνε ἄξια ἐλέου καὶ συγγνώμης μᾶλλον ἢ μίσους καὶ καταλογισμοῦ· καὶ τοιαῦτα βεβαίως τὰ ἔβλεπεν ὁ Πλάτων.

Ἀλλὰ τίς εἶνε πιθανὸν νὰ καλύπτηται διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Καλλικλέους, ἂν δεχθῶμεν ὅτι οὗτος δὲν ὑπῆρξεν ἱστορικὸν πρόσωπον;

Εἷς τῶν Τριάκοντα μνημονεύεται καὶ ὁ Χαρικλῆς. Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον μετὰ τὴν ἐπιτείχισιν τῆς Δεκελείας εἶχεν αἱρεθῆ στρατηγὸς καὶ ἀπεστάλη περὶ τὴν Πελοπόννησον μετὰ τριάκοντα νηῶν (2). Ἐν τῇ ὑποθέσει τῆς τῶν Ἑρμῶν περικοπῆς εἶχε διορισθῆ ἀνακριτής, καὶ ἐπέδειξε ζῆλον δημοκρατικώτατον (3). Ὁ κωμικὸς Τηλεκλείδης διασύρων τινὰ συκοφάντην ἐποίησε τάδε

(1) Τὸν Φαῖδρον δίς· ἐν Φαίδρῳ καὶ Συμποσίῳ· τὸν Ἀλκιβιάδην δίς· ἐν Πρωταγόρᾳ καὶ ἐν Συμποσίῳ (τῶν δύο Ἀλκιβιαδῶν ὄντων ὑποβολιμαίων)· τὸν Ἱππίαν τρίς· ἐν Μ. καὶ Ἐλ. Ἱππίᾳ καὶ ἐν Πρωταγόρᾳ, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς διακωμῴδησιν ἢ ἔπαινον αὐτοῦ.

(2) Θουκ. Ζ', 20 καὶ 26.

(3) Ἀνδοκ. π. μυστ. 36· «Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα ἐγένετο, Πείσανδρος καὶ Χαρικλῆς, ὄντες μὲν τῶν ζητητῶν, δοκοῦντες δ' ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ εὐνούστατοι εἶναι τῷ δήμῳ, ἔλεγον ὡς εἴη τὰ ἔργα τὰ γεγενημένα οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῇ τοῦ δήμου καταλύσει, καὶ χρῆναι ἔτι ζητεῖν καὶ μὴ παύσασθαι».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Χαρικλέης μὲν οὖν ἔδωκε μνᾶν, ἵν' αὐτὸν μὴ λέγῃ
Ὡς ἔφυ τῇ μητρὶ παίδων πρῶτος ἐκ βαλαντίου.

Ἐκ τούτων τεκμαιρόμεθα ὅτι ἦτο ἐπιφανὲς πρόσωπον ἐν Ἀθήναις, καὶ ἐξ ἐπιφανοῦς οἴκου προελθὼν καὶ παιδείας τυχὼν τῆς κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους νομιζομένης πρεπωδεστάτης εἰς νέους ἐπιφανῶν οἴκων. Ἐν τοῖς Τριάκοντα ἀναφέρεται ὡς τὸ δεύτερον μετὰ τὸν Κριτίαν πρόσωπον καὶ ὡς ἐγγύτατα τούτου ἱστάμενος. Ὁ Λυσίας κάμνει λόγον περὶ ἑταιρείας Κριτίου καὶ Χαρικλέους καὶ ἄλλων ἐκ τῶν Τριάκοντα (1). Μίαν βαρυσήμαντον μαρτυρίαν περὶ Χαρικλέους ἔχομεν παρ' Ἀριστοτέλους (2), ὡς δημαγωγήσαντος αὐτοὺς τοὺς Τριάκοντα καὶ ἐκ τούτου ἰσχύσαντος. Ἡ μαρτυρία αὕτη ἐν τῇ βραχυλογίᾳ ἀποβαίνει ἀσαφής, μετὰ τίνων καὶ κατὰ τίνων καὶ περὶ τί ἐγίνετο ἡ δημαγωγία τοῦ Χαρικλέους· ὅμως δὲ ἱκανῶς μαρτυρεῖ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνδρός.

Μετὰ τὴν καθαίρεσιν τῶν Τριάκοντα καὶ τὴν ἀναστήλωσιν τῆς δημοκρατίας, ὁ Χαρικλῆς πεποιθὼς ἐπὶ τὴν δοθεῖσαν ἀμνηστίαν κατῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας (3), καὶ θὰ διῆγε τὸν βίον δηλονότι μισούμενος καὶ καταφρονούμενος.

Ὅτε ὁ Πλάτων συνέγραφε τὸν Γοργίαν του, ὁ Χαρικλῆς ἔζη καὶ ἔμελλε νὰ τὸν ἀναγνώσῃ καὶ αὐτός. Ἂν λοιπὸν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Πλάτων ἤθελε νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὸν τὸν Χαρικλέα διαλεγόμενον καὶ προφέροντα μετὰ τοιαύτης παρρησίας, τοῦτ' ἔστιν ἀναισχυντίας, τὰς ἀθέους καὶ ἀρρήτους ἐκείνας ἠθικὰς καὶ πολιτικὰς ἀρχάς, ἠδύνατο εὐπρεπῶς νὰ τὸν ὀνομάσῃ; Μοὶ φαίνεται ὄχι. Παρεχάραξε λοιπὸν τὸ ὄνομά του κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον τῆς

(1) Λυσ. κ. Ἐρατοσθ. § 55.

(2) Ἀριστ. Πολιτ. Ε', 6· «Ἡ δημαγωγία δὲ διττή· ἡ μὲν ἐν αὐτοῖς τοῖς ὀλίγοις· ἐγγίγνεται γὰρ δημαγωγός, κἂν πάνυ ὀλίγοι ὦσιν, οἷον ἐν τοῖς τριάκοντα Ἀθήνησιν οἱ περὶ Χαρικλέα ἴσχυσαν τοὺς τριάκοντα δημαγωγοῦντες, καὶ ἐν τοῖς τετρακοσίοις οἱ περὶ Φρύνιχον τὸν αὐτὸν τρόπον».

(3) Ἰσοκρ. περὶ τοῦ ζεύγους 42· «ἀνόμοιος πολίτης Χαρικλεῖ τῷ τούτου κηδεστῇ γεγενημένος, ὃς τοῖς μὲν πολεμίοις δουλεύειν ἐπεθύμει, τῶν δὲ πολιτῶν ἄρχειν ἠξίου, καὶ φεύγων μὲν ἡσυχίαν εἶχε, κατελθὼν δὲ κακῶς ἐποίει τὴν πόλιν». Τίνι τρόπῳ ὁ Χαρικλῆς κατελθὼν κακῶς ἐποίει τὴν πόλιν, ἐκ τῆς Ἰσοκρατείου κομψῆς κενολογίας οὐδὲν δυνάμεθα νὰ μαντεύσωμεν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λέξεως, κατὰ δὲ τὴν ἔννοιαν οὐδὲ τοσοῦτον, διότι κάλλος καὶ χάρις δὲν ἀφίστανται ἀλλήλων.

Συμπεραίνω λοιπὸν ὅτι ὁ ἐν τῷ Γοργίᾳ Καλλικλῆς δὲν εἶνε ἄλλος τις ἢ ὁ Χαρικλῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περίληψις τοῦ διαλόγου.

Κεφ Α'. Σ. 447 a-e. Προσερχομένου τοῦ Σωκράτους μετὰ τοῦ Χαιρεφῶντος εἰς τὸν τόπον ἐν ᾧ ὁ Γοργίας ἐτέλει ἐπίδειξιν τῶν λόγων του, ὁ Καλλικλῆς προϋπαντᾷ αὐτοῖς λέγων ὅτι ἔρχονται ὀψέ· διότι ὁ Γοργίας ἀρτίως ἐπέρανε τὴν ἐπίδειξίν του. Προσκαλεῖ δὲ αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκόν του, ἔνθα ξενίζεται ὁ Γοργίας, ὅταν θέλωσι νὰ ἀκροασθῶσιν αὐτοῦ. Ὁ Σωκράτης ἀναβάλλει εἰς ἄλλοτε τὴν τῆς ἐπιδείξεως ἀκρόασιν· ἐν τῷ παρόντι ἐπιθυμεῖ νὰ διαλεχθῇ πρὸς τὸν Γοργίαν, ἵνα μάθῃ τί ἐπαγγέλλεται. Τοῦ Καλλικλέους βεβαιώσαντος ὅτι ὁ Γοργίας ἑτοίμως ἀποκρίνεται πᾶν τὸ ἐρωτώμενον, ὁ Σωκράτης ἀναθέτει εἰς τὸν Χαιρεφῶντα (ὡς γνώριμον ἤδη τοῦ Γοργίου) νὰ ἐρωτήσῃ.

Κεφ. Β'. Σ. 447 e-448 c. Ὁ Χαιρεφῶν ἐρωτᾷ τὸν Γοργίαν ἂν ἀληθῶς ἀποκρίνεται ἑτοίμως πᾶν τὸ ἐρωτώμενον. Ὁ Γοργίας ἀποκρίνεται ὅτι δύναται νὰ λάβῃ τούτου πεῖραν. Ὁ προπετὴς Πῶλος παρεμπίπτων προσκαλεῖ τὸν Χαιρεφῶντα νὰ λάβῃ αὐτοῦ πεῖραν· διότι ὁ Γοργίας τῷ φαίνεται ὅτι ἀπέκαμεν ἐκ τῆς προτέρας ἐπιδείξεως. Ὁ Χαιρεφῶν ἐρωτᾷ τίνος τέχνης εἶνε ἐπιστήμων ὁ Γοργίας καὶ τί ὄνομα διὰ ταύτην πρέπει νὰ τὸν ὀνομάζωσιν. Ὁ Πῶλος ἀστοχήσας τῆς ἐρωτήσεως, ἀποκρίνεται ἐγκωμιάζων τόν τε Γοργίαν, ὅτι εἶνε ἄριστος, καὶ τὴν τέχνην του, ὅτι εἶνε ἡ καλλίστη τῶν τεχνῶν.

Κεφ. Γ'. Σ. 448 d-449 c. Ὁ Σωκράτης καταδεικνύει τὸ ἄτοπον τῆς ἀποκρίσεως τοῦ Πώλου, καὶ ἐρωτᾷ αὐτὸς αὐτὸν τὸν Γοργίαν. Οὗτος ἀποκρίνεται ὅτι εἶνε ἐπιστήμων τῆς ῥητορικῆς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τέχνης καὶ ἀξιοῖ νὰ ὀνομάζηται ῥήτωρ ἀγαθός, καὶ ὅτι εἶνε δυνατὸς νὰ ἀποδεικνύῃ καὶ ἄλλους ῥήτορας.

Κεφ. Δ'.-Ζ'. Σελ. 449 d - 453 a 'Ο Σωκράτης ἀπαιτεῖ παρὰ Γοργίου τὸν ὁρισμὸν τῆς ῥητορικῆς. Περὶ τί περιστρέφεται ἡ ῥητορική; — Περὶ λόγους. 'Αλλ' ὁ ὁρισμὸς εἶνε λίαν εὐρὺς καὶ ἀόριστος, διότι καὶ ἄλλαι τέχναι εἰσὶ περὶ λόγους οἷον ἡ ἰατρικὴ καὶ ἡ γυμναστική. 'Ο Γοργίας προςδιορίζει ἀκριβέστερον ὅτι ἡ ῥητορικὴ τὸ πᾶν περαίνει διὰ λόγων, ἐν ᾧ αἱ τέχναι ἐκεῖναι προσαπαιτοῦσι καὶ χειρουργίας. 'Αλλὰ καὶ οὗτος εἶνε λίαν εὐρύς, διότι ἡ ἀριθμητικὴ καὶ ἡ γεωμετρία ὡσαύτως περαίνουσι τὸ πᾶν διὰ λόγων· ὁ Σωκράτης λοιπὸν ἀπαιτεῖ νὰ ὁρίσῃ τὰ πράγματα περὶ ἃ οἱ λόγοι τῆς ῥητορικῆς 'Αλλ' ὁ Γοργίας περιπίπτων εἰς τὸ αὐτὸ καὶ ὁ Πῶλος πρότερον πλημμέλημα, ἀντὶ νὰ ὀνομάσῃ τὰ πράγματα, λέγει τὸ ποιὸν αὐτῶν, ὅτι εἶνε τὰ μέγιστα καὶ ἄριστα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Τοῦτο δὲ εὑρίσκει ὁ Σωκράτης οὐ μόνον ἀσαφὲς ἀλλὰ καὶ ἀμφισβητήσιμον· διότι ὁ ἰατρὸς καὶ ὁ παιδοτρίβης ἀπεργαζόμενοι ὑγίειαν καὶ κάλλος δικαιοῦνται νὰ ἰσχυρισθῶσιν ὅτι ἡ τέχνη των ἀπεργάζεται τὰ μέγιστα καὶ ἄριστα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· καὶ ὁ χρηματιστὴς κερδαίνων χρήματα δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ τὰ αὐτὰ περὶ τῆς τέχνης του. Οὕτω προάγεται ὁ Γοργίας νὰ ὁρίσῃ, ὡς νομίζει, ἀκριβῶς ἤδη, ὅτι τὸ ἔργον τῆς τέχνης του ἐστὶ τὸ πείθειν πάντας ἀνθρώπους, καὶ ἡ δύναμις αὐτῆς τὸ καθιστᾶν ὑποχειρίους ὡς πάντα ἄλλον, οὕτω καὶ τὸν ἰατρὸν καὶ τὸν παιδοτρίβην καὶ ἰδιοποιεῖσθαι τὰ χρήματα τοῦ χρηματιστοῦ.

Κεφ. Η'.-Θ'. Σελ. 453 b - 455 a. 'Αλλ' ὁ Σωκράτης εὑρίσκει καὶ τοῦτον τὸν ὁρισμὸν οὐχὶ ἀκριβῆ. Ἂν καὶ ὑποπτεύει τί θέλει νὰ εἴπῃ ὁ Γοργίας, ὅμως πάλιν ἐρωτᾷ, ἵνα προβαίνῃ ὁ λόγος ὁμαλῶς ἄνευ ἁλμάτων· διότι εὑρίσκει ὅτι καὶ πᾶς ἄλλος τεχνίτης διδάσκων τὴν τέχνην του πείθει τοὺς μανθάνοντας, ἄρα καὶ πᾶσα ἄλλη τέχνη ἐστὶ πειθοῦς δημιουργός. 'Απαιτεῖ λοιπὸν ἤδη παρὰ Γοργίου, πρῶτον μὲν νὰ ὁρίσῃ ποίους ἀνθρώπους καὶ περὶ ποίων πραγμάτων πείθει· ὁ δὲ Γοργίας ὁρίζει ὅτι δικαστὰς καὶ τοὺς ἄλλους ὄχλους περὶ δικαίων καὶ ἀδίκων· δεύτερον δὲ ποῖον εἶδος πειθοῦς ἀπεργάζεται ἡ ῥητορική, ἂν πειθὼ διδασκα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λικὴν τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, ἢ μόνον πιστευτικήν· ὁ δὲ Γοργίας ὁρίζει ὅτι ἀπεργάζεται πειθὼ πιστευτικήν.

Κεφ. Ι'.-ΙΑ'. Σελ. 455 b-457 c. Ὁ Σωκράτης ὑπάγει ὑπούλως τὸν Γοργίαν, προσποιούμενος ὅτι θαυμάζει τὴν δύναμιν τῆς ῥητορικῆς, νὰ ἐξενεχθῇ εἰς ἐγκώμια τῆς τέχνης του, μὴ διορῶν ὅτι ἀνατρέπει τὸν ἀρτίως ὑφ' ἑαυτοῦ δοθέντα ὁρισμόν. Ἀποφαίνεται λοιπὸν ὅτι οὐ μόνον περὶ δικαίου καὶ ἀδίκου ἀλλὰ καὶ περὶ ἰατρικῶν πραγμάτων καὶ περὶ οἰκοδομικῶν καὶ περὶ ναυπηγικῶν καὶ περὶ στρατηγικῶν καὶ περὶ πάσης ἐν γένει τέχνης καὶ δημιουργίας ὁ ῥήτωρ ἀγορεύων πρὸς τὰ πλήθη γίνεται πειστικώτερος τῶν εἰδικῶν τεχνιτῶν. Ἐπιφέρει δ' ὅμως ὅτι ὁ παραλαμβάνων παρ' αὐτοῦ οὕτω δαιμονίαν δύναμιν δὲν πρέπει νὰ κάμνῃ ἄδικον χρῆσιν αὐτῆς· ἐὰν δὲ κάμνῃ, δὲν πρέπει νὰ αἰτιᾶταί τις τὸν διδάσκαλον, τὸν παραδώσαντα, ἀλλὰ τὸν παραλαβόντα μαθητήν, τὸν κάμνοντα ἄδικον χρῆσιν τῆς ῥητορικῆς.

Κεφ. ΙΒ'.-ΙΓ'. Σελ. 457 c-458 d. Ὁ Σωκράτης κατέχει ἤδη τὸν Γοργίαν περιπεπλεγμένον ἐν ἀντιφάσεσιν. (Ἡ ἀξιολογωτάτη τῶν μέχρι τοῦδε εἶνε ὅτι, ἐν ᾧ εἶπε πρότερον ὅτι ὁ ῥήτωρ πείθει δικαστὰς περὶ δικαίων καὶ ἀδίκων, ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι γινώσκει τὰ δίκαια καὶ εἶνε ἄρα καὶ αὐτὸς δίκαιος, κατωτέρω εἶπεν ὅτι ἐνδέχεται ὁ μαθὼν τὴν ῥητορικὴν νὰ κάμνῃ καὶ ἄδικον χρῆσιν αὐτῆς) Ἀλλὰ προσποιεῖται ὅτι φοβεῖται νὰ τὸν ἐλέγξῃ, μήπως παρεξηγηθῇ ὅτι ἐλέγχει αὐτὸν φιλονικῶν, οὐχὶ χάριν τῆς ἀληθείας. Βεβαιοῖ ὅτι αὐτός, χάριν τῆς ἀληθείας, ἡδέως μὲν ἐλέγχει ἄλλους, ἔτι δὲ ἡδύτερον ἀποδέχεται τὸν τῶν ἄλλων ἔλεγχον· καὶ προβάλλει τῷ Γοργίᾳ, ἂν μὲν καὶ αὐτὸς ὁμοφρονῇ, νὰ προβῶσιν ἐν τῷ λόγῳ, εἰ δὲ μή, νὰ διαλύσωσι τὴν ὁμιλίαν. Ὁ Γοργίας ὁμολογεῖ μὲν ὅτι ὁμοφρονεῖ πρὸς τὸν Σωκράτην, ἐν τούτοις ἐπιθυμῶν νὰ ἀπαλλαγῇ τοιούτου ὀχληροῦ συζητητοῦ, προφασίζεται ὅτι οἱ παρόντες ἐνδέχεται νὰ ἀπηύδησαν καὶ νὰ θέλωσι νὰ ἀπέλθωσιν Ἀλλὰ κατὰ κακήν του τύχην οἱ παρόντες θορυβοῦσι δηλοῦντες τὴν ἐπιθυμίαν των νὰ ἐξακολουθήσῃ ὁ διάλογος· τὸ αὐτὸ λέγει ὁ Χαιρεφῶν καὶ ὁ Καλλικλῆς. Οὕτως αἰσχυνθεὶς ὁ Γοργίας προσκαλεῖ τὸν Σωκράτην νὰ ἐρωτᾷ ὅ τι θέλει.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Κεφ. ΙΓ'. Σελ. 458 e-ΙΕ'. Σελ. 461 b. Ὁ Σωκράτης συνάγει τὰ μέχρι τοῦδε ῥηθέντα ὑπὸ Γοργίου περὶ ῥητορικῆς καὶ διατυποῖ ὧδε· «Ὁ ῥήτωρ ἀγνοῶν τὰ πράγματα περὶ ὧν λέγει, πῶς ἔχουσιν, ἀγορεύων ἐν ἀνθρώποις ὡσαύτως ἀγνοοῦσιν, γίνεται πειστικώτερος τοῦ γινώσκοντος αὐτὰ (τοῦ περὶ ἕκαστον εἰδικοῦ, οἷον τοῦ ἰατροῦ, τοῦ ναυπηγοῦ κ.τ.λ.)». Ὁ Γοργίας ἐπιβεβαιῶν τὴν διατύπωσιν ταύτην. πειρᾶται νὰ παραστήσῃ τὸ πρᾶγμα ὡς πλεονέκτημα τῆς ῥητορικῆς, ὅτι ἀπαλλάσσει τὸν κάτοχον αὐτῆς τοῦ κόπου τῆς μαθήσεως τῶν ἄλλων τεχνῶν. Ὁ δὲ Σωκράτης περὶ μὲν τοῦ πλεονεκτήματος τούτου ἀναβάλλει νὰ ἀποφανθῇ, προσερωτᾷ δὲ τὸν Γοργίαν, ἂν ὁ ῥήτωρ, ὅπως ἔχει περὶ τὰ τῶν ἄλλων τεχνῶν, οὕτω καὶ περὶ τὸ δίκαιον καὶ ἄδικον, καὶ τὸ καλὸν καὶ αἰσχρόν, καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ κακόν· αὐτὰ μὲν ἀγνοεῖ, κατορθοῖ δὲ διὰ τῆς ῥητορικῆς νὰ φαίνηται ἐν τοῖς ἀγνοοῦσι γινώσκων αὐτὰ μᾶλλον τῶν γινωσκόντων· ἢ εἶνε ἀνάγκη νὰ γινώσκῃ αὐτά, καὶ ἄν τις προσέλθῃ πρὸς τὸν Γοργίαν ἵνα μάθῃ τὴν ῥητορικήν, ἀγνοῇ δὲ αὐτά, ἡ μάθησις ἀποβαίνει ἀδύνατος. Ὁ Γοργίας αἰσχυνθεὶς νὰ εἴπῃ διαρρήδην ὅ τι ἐφρόνει, ἀπεκρίθη ὅτι ὁ ἀγνοῶν αὐτὰ θὰ ἠδύνατο νὰ τὰ μάθῃ παρ' αὐτοῦ. Διὰ τούτων ὅμως ὁ Γοργίας ἀποφαίνεται ὅτι ὁ ῥήτωρ πάντως ὀφείλει νὰ γινώσκῃ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον, καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρόν, καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν· ἐκ δὲ τούτου συνάγει ὁ Σωκράτης ὅτι ὁ γινώσκων τὰ δίκαια εἶνε δίκαιος καὶ δικαιοπραγεῖ πάντοτε καὶ οὐδέποτε θὰ θελήσῃ νὰ ἀδικήσῃ. Τοῦτο δὲ ἀντιφάσκει πρὸς τὰ προειρημένα ὑπὸ Γοργίου (Σ. 456 d), ὅτι ἐνδέχεται ὁ ῥήτωρ νὰ κάμῃ καὶ ἄδικον χρῆσιν τῆς ῥητορικῆς. Καταδείξας τὴν ἀντίφασιν ταύτην ὁ Σωκράτης, φιλοφρόνως φερόμενος πρὸς τὸν Γοργίαν, προσποιεῖται ὅτι καὶ αὐτὸς ἀγνοεῖ πῶς ἔχει τὸ ἀληθὲς περὶ τούτων, καὶ ὅτι εἶνε ἔργον μακρᾶς συνομιλίας καὶ συζητήσεως ἡ εὕρεσις τοῦ ἀληθοῦς περὶ αὐτῶν.

Κεφ. ΙϚ'.-Κ'. Σελ. 461 b-466 a. Καταπαυσάντων τὸν λόγον τῶν δύο διαλεγομένων, ὁ Πῶλος παρεμπίπτων μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν προπετείας, μέμφεται τοῦ Σωκράτους ὅτι ἐξ ἐπιβουλῆς περιήγαγε τὸν Γοργίαν διὰ σκολιῶν ἐρωτήσεων

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

εἰς ἀντίφασιν, αἰσχυνθέντα νὰ ὁμολογήσῃ, ὅ τι ἐφρόνει, ὅτι, ὅπως τὰ ἄλλα πράγματα, οὕτω καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ δὲν εἶνε ἀνάγκη να γινώσκῃ ὁ ῥήτωρ. Ὁ Σωκράτης ἀποκρινόμενος προσκαλεῖ τὸν Πῶλον νὰ ἀναθεωρήσῃ καὶ νὰ ἐπανορθώσῃ τῶν μεταξὺ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ Γοργίου ὁμολογηθέντων ὅ τι νομίζει πλημμελῶς ἔχον. Ὁ Πῶλος ἀντὶ ἐπανορθώσεως, ἐρωτᾷ τὸν Σωκράτην νὰ εἴπῃ αὐτὸς τί νομίζει ὅτι εἶνε ἡ ῥητορική. Ὁ Σωκράτης ἀποκρίνεται ὅτι δὲν εἶνε τέχνη, ἀλλ' ἐμπειρία τις ἀπεργαζομένη χάριν καὶ ἡδονήν. Ὁ ὁρισμὸς οὗτος δὲν εἶνε πλήρης, διότι προφανῶς ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἐμπειρίαι ἀπεργαζόμεναι χάριν καὶ ἡδονήν· ἀλλ' ὁ τῆς διαλεκτικῆς ἀκριβολογίας ἀδαὴς Πῶλος σπεύδει νὰ μάθῃ ἂν δὲν εἶνε καλὸν τὸ νὰ δύναταί τις νὰ χαρίζηται τοῖς ἀνθρώποις. Ὁ Σωκράτης, ἐλέγχων τὴν ἀδαημοσύνην τοῦ Πώλου, ὁρίζει καὶ τὴν ὀψοποιϊκήν, ἐμπειρίαν ἀπεργαζομένην χάριν καὶ ἡδονήν. Τότε ἐννοήσας ὁ Πῶλος τὴν ἀοριστίαν ἀπαιτεῖ ἀκριβέστερον ὁρισμόν. Ὁ Σωκράτης προβαίνων ὁρίζει αὐτὴν εἴδωλον μορίου πολιτικῆς. Ὁ Πῶλος πάλιν σπεύδει νὰ μάθῃ ἂν θεωρεῖ αὐτὴν ὡς καλὸν ἢ αἰσχρόν. Ὁ Σωκράτης ἀποκρίνεται ὅτι τὴν θεωρεῖ ὡς αἰσχρὸν ἀφ' οὗ εἶνέ τι κακὸν (βλαβερόν), ἀλλὰ συγχρόνως ἐπιπλήττει τὸν Πῶλον ὅτι σπεύδει νὰ μάθῃ τὸ ποιὸν πρὶν μάθῃ ἀκριβῶς τὸ τί. Ἐν τούτῳ λαμβάνει ὁ Γοργίας τὸν λόγον καὶ αἰτεῖ παρὰ Σωκράτους νὰ εἴπῃ σαφῶς τί νοεῖ λέγων ὅτι ἡ ῥητορικὴ εἶνε εἴδωλον μορίου πολιτικῆς. Οὕτω προβαίνει ὁ Σωκράτης εἰς τὰς λογικὰς διαιρέσεις τῶν ἐχόντων σχέσιν πρὸς τὴν ῥητορικήν, ἵνα εὕρῃ καὶ δείξῃ τὴν θέσιν αὐτῆς καὶ τὴν σχέσιν πρὸς τὰ ἄλλα. Αἱ διαιρέσεις αὗται ἔχουσιν ὡς δεικνύει τὸ ἑπόμενον σχῆμα·

Ἄνθρωπος

- *Σῶμα*
  - Ἀληθὴς εὐεξία σώματος
    - Γυμναστική
    - Ἰατρική
  - Δοκοῦσα εὐεξία σώματος
    - Κομμωτική
    - Ὀψοποιϊκή
- *Ψυχή*
  - Ἀληθὴς εὐεξία ψυχῆς
    - Νομοθετική
    - Δικαστική
  - Δοκοῦσα εὐεξία ψυχῆς.
    - Σοφιστική
    - Ῥητορική

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Εἰς τὴν ῥητορικὴν λοιπὸν ἀπονέμει τὴν θέσιν καὶ τὸ ἀξίωμα κολακευτικῆς ἐμπειρίας στοχαζομένης δῆθεν τῆς θεραπείας τῆς ψυχῆς, πράγματι δὲ ἐξαπατώσης καὶ διαφθειρούσης αὐτήν.

Κεφ. ΚΑ΄.-ΚΔ΄. Σελ. 466 a-468 e. Ὁ Πῶλος ἐνίσταται λέγων ὅτι, οἱ μὲν κόλακες πανταχοῦ νομίζονται φαῦλοι καὶ καταφρονοῦνται, οἱ δὲ ῥήτορές εἰσι παντοδύναμοι ἐν ταῖς πόλεσι· πῶς λοιπὸν λέγει ὅτι οἱ ῥήτορες εἶνε κόλακες; Ὁ Σωκράτης ἀποκρινόμενος ἀποφαίνεται ὅτι πᾶς ἄνθρωπος βούλεται τὸ ἀγαθὸν καὶ πάντα πράττει ἕνεκα τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἡ δύναμις, ὡς ποριστικὴ τῶν ἀγαθῶν, εἶνε καὶ αὐτὴ ἀγαθόν· ἀλλ' ὁ ἀγνοῶν τὸ ἀγαθὸν δὲν πράττει ὅ τι βούλεται, ἀλλ' ὅ τι τῷ φαίνεται μὲν ὡς ἀγαθὸν εἶνε δὲ πράγματι κακόν, καὶ ἡ δύναμις ἄρα τοῦ πράττειν οὕτως εἶνε κακόν· ἡ δὲ τοιαύτη δύναμις εἶνε χείρων τῆς ἀδυναμίας. Οἱ ῥήτορες λοιπὸν ἀγνοοῦντες τὸ ἀγαθὸν πράττουσιν ὅ τι τοῖς φαίνεται, ἄρα οὐδὲν δύνανται, ἀφ' οὗ τὸ δύνασθαι εἶνε ἀγαθὸν τῷ κεκτημένῳ τὴν δύναμιν.

Κεφ. ΚΔ΄.-ΚΖ΄. Σελ. 468 e-471 e. Ὁ ἐπιπόλαιος Πῶλος τεθαμβωμένος ὑπὸ τῆς λάμψεως τῶν ἐξωτερικῶν ἀγαθῶν, πλούτου καὶ δυναστείας, ὑπολαμβάνει καὶ τὸν Σωκράτην ἀποφαινόμενον τοιαῦτα δι' ἀδυναμίαν κτήσεως αὐτῶν· καὶ ἐνίσταται αὐτῷ εἰρωνευόμενος. «Τάχα σὺ δὲν θὰ ἐδέχεσο νὰ ἔχῃς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀποκτείνειν καὶ λαμβάνειν τὰ χρήματα τῶν ἄλλων, καὶ δὲν ζηλεύεις ὅταν βλέπῃς ἄλλους πράττοντας τὰ τοιαῦτα ἀτιμωρητί!» Καὶ προϊὼν ἀναφέρει παραδείγματα εὐδαιμόνων καὶ ζηλωτῶν ἀνθρώπων τὸν μέγαν βασιλέα καὶ τὸν Ἀρχέλαον τῆς Μακεδονίας, ὅστις κατέλαβε τὸν θρόνον δι' ἀδικίας καὶ κακουργίας. Πρὸς ταῦτα ὁ Σωκράτης ἀποφαίνεται, ὅτι ζηλωτὸς μὲν δὲν εἶνε οὔτε ὁ δικαίως οὔτε ὁ ἀδίκως ἀποκτείνων καὶ ἀφαιρῶν τὰ χρήματα τῶν ἄλλων, ἀλλ' ὁ ἀδίκως ταῦτα πράττων πρὸς τῷ ἀζηλώτῳ εἶνε καὶ ἄθλιος καὶ ἐλεεινός· ὅτι τὸ μέγιστον κακὸν εἶνε τὸ ἀδικεῖν καὶ μεῖζον τοῦ ἀδικεῖσθαι· δεύτερον δὲ κακὸν εἶνε τὸ τιμωρεῖσθαι τὸν ἀδικοῦντα.

Κεφ. ΚΖ΄-ΛΑ΄. Σελ. 471 d-475 e. Τοῦ Πώλου ἐπιμένοντος ὅτι ὁ ἀδικῶν καὶ πλεονεκτῶν τῶν ἄλλων, ἐὰν μένῃ ἀτιμώρητος, εἶνε εὐδαίμων, ὁ Σωκράτης προσκαλεῖ αὐτὸν εἰς συ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ζήτησιν περὶ τῆς ἀληθοῦς ἕξεως τοῦ πράγματος, διότι τὸ νῦν ζητούμενον εἶνε τὸ ὕψιστον τῶν ἀνθρωπίνων ζητημάτων, τὸ νὰ γινώσκῃ τις ὁποῖος ὢν ὁ ἄνθρωπος εἶνε εὐδαίμων, καὶ ὁποῖος ὤν, ἄθλιος. Ἐρωτᾷ λοιπὸν τὸν Πῶλον ποῖον τῷ φαίνεται αἰσχρότερον, τὸ ἀδικεῖν ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι· ὁ δὲ ἀποκρίνεται ὅτι τὸ ἀδικεῖν. Ὁ Σωκράτης σπεύδει πρὸς τὸ συμπέρασμα. «Ἀφ' οὗ τὸ ἀδικεῖν εἶνε αἰσχρότερον, δὲν εἶνε ἄρα καὶ χειρότερον (βλαβερώτερον τῷ ἀδικοῦντι);» Ἀλλ' ὁ Πῶλος δὲν ταυτίζει, ὡς ὁ Σωκράτης καλὸν καὶ ἀγαθόν, καὶ αἰσχρὸν καὶ κακόν, ἀλλὰ νομίζει ὅτι ἐνδέχεταί τι νὰ εἶνε ἅμα αἰσχρὸν καὶ ἀγαθόν, καὶ ἅμα καλὸν καὶ κακόν. Ἐντεῦθεν προβαίνει ὁ Σωκράτης εἰς τὸν ὁρισμὸν τοῦ καλοῦ. Καλόν ἐστι πᾶν ὅ τι εἶνε ὠφέλιμον (ἀγαθὸν) ἅμα καὶ ἡδύ· αἰσχρὸν δὲ πᾶν ὅ τι βλαβερὸν (κακὸν) ἅμα καὶ ἀνιαρόν. Δύο καλῶν τὸ κάλλιον ὑπερβάλλει τὸ ἕτερον ἢ κατὰ τὴν ὠφέλειαν ἢ κατὰ τὴν ἡδύτητα ἢ κατ' ἀμφότερα· καὶ δύο αἰσχρῶν τὸ αἴσχιον ὑπερβάλλει τὸ ἕτερον ἢ κατὰ τὴν βλάβην ἢ κατὰ τὴν ἀνιαρότητα ἢ κατ' ἀμφότερα. Τὸ ἀδικεῖν ὁμολογηθὲν αἴσχιον τοῦ ἀδικεῖσθαι, ἀνάγκη νὰ ὑπερβάλλῃ τοῦτο ἢ κατὰ τὴν βλάβην ἢ κατὰ τὴν ἀνιαρότητα ἢ κατ' ἀμφότερα. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνιαρότητα ἀναντιρρήτως δὲν ὑπερβάλλει, τοὐναντίον εἶνε ἡδύτερον τοῦ ἀδικεῖσθαι. Ἄρα τὸ ἀδικεῖν ὑπερβάλλει τὸ ἀδικεῖσθαι κατὰ τὴν βλάβην, τουτέστι τὸ ἀδικεῖν ἐστι κάκιον τοῦ ἀδικεῖσθαι· οὐδεὶς δὲ βούλεται τὸ κακὸν οὐδὲ προαιρεῖται ἐκ δύο κακῶν τὸ κάκιον. Πάντα ταῦτα καταφάσκει καὶ ὁ Πῶλος ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἀναγκαζόμενος.

Κεφ. ΛΑ'.-ΛΕ'. Σελ. 476 a-479 e. Ὁ Σωκράτης μεταβαίνει εἰς ἐξέλεγξιν καὶ τοῦ δευτέρου ἰσχυρισμοῦ τοῦ Πώλου ὅτι τὸ τιμωρεῖσθαι τὸν ἀδικοῦντά ἐστι τὸ μέγιστον τῶν κακῶν, καὶ εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ ἰσχυρισμοῦ ὅτι μεῖζον κακόν ἐστι τὸ ἀδικοῦντα διατελεῖν ἀτιμώρητον. Πάντα τὰ δίκαιά εἰσι καλά. Ὅπου εἶνέ τι ποιοῦν, κατ' ἀνάγκην εἶνε καί τι πάσχον· καὶ ὁποῖον ποιεῖ τὸ ποιοῦν, τοιοῦτον πάσχει καὶ τὸ πάσχον. Ὁ κολάζων ποιεῖ, ὁ δὲ κολαζόμενος πάσχει. Ὁ κολάζων δικαίως ποιεῖ δίκαια, καὶ ὁ κολαζόμενος δικαίως πάσχει δίκαια, εἰ δὲ δίκαια, καὶ καλά, εἰ δὲ καλά, καὶ ὠφέλιμα, διότι οὐχὶ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τερπνά. Ὁ κολαζόμενος ἄρα ὠφελεῖται. Ταῦτα ὁμολογοῦντος τοῦ Πώλου, ὁ Σωκράτης προβαίνει εἰς ἐξακρίβωσιν τοῦ εἴδους τῆς ὠφελείας. Περὶ τὰ χρήματα (τὰ χρήσιμα εἰς τὸν ἄνθρωπον) κακία εἶνε ἡ πενία. Σώματος δὲ κακία εἶνε νόσος καὶ αἶσχος (ἀσχημία)· ψυχῆς δὲ κακία εἶνε ἡ ἀδικία καὶ ἡ ἀμάθεια κ.τ.τ. ἡ αἰσχίστη τῶν κακιῶν εἶνε ἡ τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ μεγίστη ἄρα. Τῆς μὲν πενίας ἀπαλλάσσει τὸν ἄνθρωπον ἡ χρηματιστική, τῆς δὲ σωματικῆς νόσου ἡ ἰατρική, τῆς δὲ ψυχικῆς νόσου, τῆς ἀδικίας, ἡ δικαιοσύνη τῶν δικαστῶν. Ἡ δίκη ἄρα εἶνε ἰατρεία νοσούσης ψυχῆς. Τῆς χρηματιστικῆς, τῆς ἰατρικῆς καὶ τῆς δίκης τὸ κάλλιστον εἶνε ἡ δίκη, εἰ δὲ τὸ κάλλιστον, καὶ τὸ ὠφελιμώτατον, διότι οὐχὶ τὸ τερπνότατον. Καὶ εὐδαιμονέστατος μὲν εἶνε ὁ μὴ νοσῶν ἐξ ἀρχῆς μήτε τὸ σῶμα μήτε τὴν ψυχήν, δεύτερος δὲ ἔρχεται ὁ νοσήσας καὶ ἰατρευθείς, κακοδαιμονέστατος δὲ ὁ ἐμμένων ἐν τῇ νόσῳ, οὗτος δὲ εἶνε ὁ διαπράξας τὰ μέγιστα τῶν ἀδικημάτων καὶ κατορθώσας νὰ διαφύγῃ τὴν δίκην, ὅπως ὁ Ἀρχέλαος καὶ οἱ ἄλλοι τύραννοι καὶ δυνάσται.

Κεφ. ΛϚʹ. Σελ. 480 a-481 b. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ ῥητορικὴ εἶνε ἄχρηστος πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἀδικίας καὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν οἰκείων καὶ φίλων, χρήσιμος δὲ ἴσως εἰς κατηγορίαν, ἂν ἤθελον ὑποπέσει εἰς ἀδίκημα, τουτέστιν εἰς κατάδειξιν τοῦ ἀδικήματος, πρὸς τιμωρίαν τουτέστι θεραπείαν καὶ ἀπαλλαγὴν ἀπ' αὐτοῦ· ἢ ἂν τυχὸν ἤθελέ τις νὰ βλάψῃ τὸν ἐχθρόν του ἀδικοῦντα, ἡ ῥητορικὴ θὰ ἦτο χρήσιμος εἰς τὸ νὰ κατορθώσῃ ὥστε ὁ ἐχθρὸς νὰ μὴ εἰσαχθῇ εἰς δίκην ἢ εἰσαχθεὶς νὰ μὴ τιμωρηθῇ, ἀλλὰ νὰ συζῇ ὡς πλεῖστον χρόνον μετὰ τῆς κακίας.

Κεφ. ΛΖʹ. Σελ. 481 b-482 c. Σιγήσαντος τοῦ Πώλου, καὶ κατὰ τὰ φαινόμενα περατωθείσης τῆς συζητήσεως, ὁ Καλλικλῆς ἀναζωπυρῶν τὸν λόγον ἐρωτᾷ, ἂν σπουδάζων λέγει ταῦτα ὁ Σωκράτης ἢ παίζων. Ὁ Σωκράτης, ἤδη σπουδάζων ἅμα καὶ παίζων, ἀποκρίνεται ὅτι ἀμφότεροί εἰσιν ἐρασταί, αὐτὸς μὲν τῆς φιλοσοφίας, ὁ δὲ Καλλικλῆς τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων· καὶ ὅπως ἐκεῖνος ἀναγκάζεται νὰ φρονῇ καὶ νὰ λέγῃ ὅ τι ἀρέσκει εἰς τὸν ἐρώμενόν του, οὕτω καὶ αὐτὸς λέγει καὶ φρονεῖ ὅ τι ἀρέσκει εἰς τὴν ἐρωμένην του τὴν φιλοσοφίαν. Ἐν ὅσῳ λοιπὸν δὲν παύσῃ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τις τὴν φιλοσοφίαν ᾄδουσαν τοιαῦτα, οὐδ' αὐτὸς θὰ παύσῃ συνᾴδων μετ' αὐτῆς.

Κεφ. ΛΗ'.-ΛΘ'. Σελ. 482 c-484 c. Ὁ Καλλικλῆς ἰσχυρίζεται ὅτι τὸ προκῦψαν ἐκ τῆς συζητήσεως συμπέρασμα δὲν εἶνε ἀληθές, διά τε τὴν αἰσχύνην τοῦ Πώλου νὰ εἴπῃ σαφῶς ὅ τι ἐνενόει, καὶ διὰ τὴν ἐν τοῖς λόγοις κακουργίαν τοῦ Σωκράτους. Ὁ μὲν Πῶλος ἀποφαινόμενος ὅτι τὸ ἀδικεῖν ἐστιν αἴσχιον τοῦ ἀδικεῖσθαι, ἐνενόει κατὰ νόμον ὅτι εἶνε αἴσχιον, ὁ δὲ Σωκράτης ἐκ τούτου συνελογίζετο ὅτι, ἀφοῦ εἶνε αἴσχιον, εἶνε καὶ κάκιον κατὰ φύσιν (κατὰ τὸ ὄν, κατ' ἀλήθειαν)· νόμος (1) δὲ καὶ φύσις εἰσὶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀντίθετα· κατὰ φύσιν εἶνε τὸ ἀδικεῖσθαι καὶ αἴσχιον καὶ κάκιον, οὐδ' εἶνε ἀνδρικὸν τὸ πάθημα ἀλλ' ἀνδραποδῶδες· οὐδὲ κἂν ἁρμόζει κατὰ φύσιν νὰ ὀνομάζηται ἄδικον τὸ πλεονεκτεῖν τῶν ἄλλων, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο εἶνε τὸ κατὰ φύσιν δίκαιον, νὰ πλεονεκτῇ ὁ ἀμείνων τοῦ χείρονος καὶ ὁ ἰσχυρότερος τοῦ ἀσθενεστέρου.

Κεφ. Μ'.-ΜΑ'. Σελ. 484 c-486 d. Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ δόγματος τούτου ὁ Καλλικλῆς παραινεῖ τὸν Σωκράτην νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν μικρολόγον φιλοσοφίαν καὶ νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τὰ μεγάλα. Ἡ φιλοσοφία, λέγει, εἶνέ τι καλὸν καὶ χρήσιμον, ὡς παίδευμα τῶν νέων, πέραν δὲ τῆς νεανικῆς ἡλικίας διαφθορὰ τοῦ ἀνθρώπου· διότι καὶ ὁ εὐφυέστατος διαμένει ἄπειρος τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἀναγκαζόμενος ὑπ' αὐτῆς νὰ ἀποφεύγῃ τὰ μέσα τῆς πόλεως καὶ τὰς ἀγορὰς ἔνθα ἀναδεικνύονται οἱ ἀριπρεπεῖς ἄνδρες, καὶ νὰ καταδύηται ἔν τινι γωνίᾳ, ψιθυρίζων μετά τινων μειρακίων, μέγα δὲ καὶ ἐλεύθερον καὶ ἀνδρικόν τι φθέγμα μὴ δυνάμενος νὰ προφέρῃ. Τελευτῶν παραλαμβάνει καὶ τοῦ Εὐριπίδου τὸν Ζῆθον συνήγορον λέγοντα πρὸς τὸν ἀδελφόν του Ἀμφίονα, ὁποῖα αὐτὸς πρὸς τὸν Σωκράτην.

Κεφ. ΜΒ'.-ΜΓ'. Σελ. 486 d-489 b. Ὁ Σωκράτης ἀποκρίνεται ὅτι θεωρεῖ εὕρημα πολύτιμον τὸν Καλλικλέα πρὸς βάσανον τῶν δοξῶν τῆς ψυχῆς του ἂν εἶνε ὀρθαὶ ἢ ἐσφαλμέναι· διότι ἔχει τὰ τρία ἀναγκαῖα τῷ βασανιστῇ προσόντα, ἐπιστή-

(1) Νόμον νοεῖ ὁ Καλλικλῆς ἐν γένει τὰ ἔν τινι πολιτείᾳ νόμιμα εἴτε γεγραμμένα εἴτε ἄγραφα, τὰ ἔθιμα, τὴν κοινὴν γνώμην κ.τ.τ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μην καὶ εὔνοιαν καὶ παρρησίαν· ἐν ᾧ ὁ Γοργίας καὶ ὁ Πῶλος εἶνε μὲν καὶ οὗτοι σοφοὶ καὶ φίλοι, ἀλλ' ἐνδεέστεροι παρρησίας, ὥςτε ὑπ' αἰσχύνης νὰ μὴ εἴπωσιν ἅτινα ἐνενόουν. Ἡ παρὰ τοῦ Καλλικλέους ἄρα βάσανος θὰ εἶνε ἀκριβὴς καὶ ὁριστική. Εἶνε δὲ καλλίστη ἡ προκειμένη σκέψις περὶ τοῦ ποῖος πρέπει νὰ εἶνε ὁ ἀνὴρ καὶ τί νὰ ἐπιτηδεύῃ καὶ μέχρι τίνος καὶ πρεσβύτερος καὶ νεώτερος. Μετὰ τὸ προοίμιον τοῦτο μεταβαίνει εἰς τὸ θέμα, καὶ πρῶτον μὲν προσκαλεῖ τὸν Καλλικλέα νὰ διασαφήσῃ τὰς ἐννοίας τοῦ βελτίονος καὶ τοῦ κρείττονος καὶ τοῦ ἰσχυροτέρου, διότι ἐν τῷ λόγῳ του μετεχειρίσθη τὰς λέξεις ταύτας ὡς συνωνύμους. Ὁ Καλλικλῆς ἀποκρίνεται ὅτι τὸ αὐτὸ σημαίνουσιν, οὕτω δὲ ἐνέπεσεν εἰς ἀντίφασιν πρὸς ἑαυτόν· διότι οἱ πολλοὶ οἱ θέτοντες τοὺς νόμους προφανῶς εἰσιν ἰσχυρότεροι τῶν ὀλίγων (τῶν μὴ στεργόντων τοὺς νόμους), εἰ δὲ ἰσχυρότεροι, καὶ κρείττονες καὶ βελτίονες κατὰ τὸν λόγον τοῦ Καλλικλέους, τὸ κατὰ νόμον ἄρα δίκαιον καὶ καλὸν δὲν εἶνε διάφορον τοῦ κατὰ φύσιν.

Κεφ. ΜΔ'. Σελ 489 b. Ὁ Καλλικλῆς πληγεὶς οὕτω κατὰ τὴν πρώτην ἀψιμαχίαν ἐκφέρεται εἰς λοιδορίας κατὰ Σωκράτους, ὅτι ἐπιλαμβάνεται τοῦ παραμικροῦ λεξειδίου ἵνα περιπλέξῃ τὸν ἀντίπαλον· δὲν ἐνοεῖ ὅτι συρφετὸς δούλων καὶ παντοδαπῶν ἀνθρώπων, διότι ἰσχυρότεροι, εἶνε διὰ τοῦτο καὶ βελτίονες. Προκαλούμενος ὑπὸ Σωκράτους νὰ ὁρίσῃ ἤδη σαφέστερον, ἀποδεικνύεται ὅλως ἀνίκανος, ἀνταλλάσσων λέξιν ἀντὶ λέξεως καὶ ἐπιπροσθέτων νέας, οὐδὲν δὲ διασαφῶν, καὶ τέλος, ὑποβάλλοντος τοῦ Σωκράτους, ἁρπάζει τὴν λέξιν φρόνιμος, ὥςτε ἡ νέα θέσις τοῦ Καλλικλέους ἔχει ὧδε· «Τὸ φύσει δίκαιόν ἐστι τὸ ἄρχειν καὶ πλέον ἔχειν τοὺς βελτίους καὶ φρονιμωτέρους τῶν φαυλοτέρων». Ἀλλ' ὁ Σωκράτης ἀπαιτεῖ νὰ μάθῃ, οἱ περὶ τί φρονιμώτεροι, ἄρχοντες τῶν φαυλοτέρων, περὶ τί πρᾶγμα πρέπει καὶ νὰ πλεονεκτῶσιν αὐτῶν· διότι οὔτε οἱ ἰατροί, φρονιμώτεροι ὄντες τῶν ἰδιωτῶν, πρέπει νὰ πλεονεκτῶσιν αὐτῶν ἐσθίοντες πλείω, οὔτε οἱ ὑφαντικοί, φοροῦντες μεγαλείτερα ἱμάτια, οὔτε οἱ σκυτοτόμοι μεγαλείτερα ὑποδήματα. Ἀναγκάζει λοιπὸν τὸν Καλλικλέα νὰ ὁρίσῃ, ὅτι οἱ περὶ τὰ τῆς πόλεως πράγματα φρόνιμοι,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ ἀνδρεῖοι δὲ προσέτι, οὗτοι πρέπει νὰ ἄρχωσι καὶ νὰ πλεονεκτῶσι τῶν ἀρχομένων.

Κεφ. ΜϚʹ.-ΜΗʹ. Σελ. 491 d.-494 c. Ὁ Σωκράτης προσερωτᾷ, ἂν οἱ τοιοῦτοι ἄρχοντες τῶν ἄλλων πρέπει νὰ ἄρχωσι καὶ ἑαυτῶν, ἐγκρατεῖς ὄντες καὶ σώφρονες. Ὁ δὲ Καλλικλῆς ἀποφαίνεται ὅτι ἡ σωφροσύνη εἶνε ἠλιθιότης, τὸ φύσει δίκαιον καὶ καλὸν εἶνε νὰ ἔχῃ τις ὡς πλείστας καὶ μεγίστας ἐπιθυμίας καὶ νὰ δύναται νὰ πληροῖ αὐτὰς διὰ φρόνησιν καὶ ἀνδρείαν, καὶ ὡς ἐν τύπῳ ἀποφαίνεται ὅτι τρυφὴ καὶ ἀκολασία καὶ ἐλευθερία, ἔχουσα ἐπικουρίαν, τοῦτο εἶνε ἀρετὴ καὶ εὐδαιμονία. Ὁ Σωκράτης συγχαίρει τὸν Καλλικλέα διὰ τὴν παρρησίαν, λέγοντα σαφῶς ὅ τι ἄλλοι διανοοῦνται μέν, αἰσχύνονται δὲ νὰ εἴπωσι, καὶ τὸν προτρέπει νὰ ἐμμένῃ ἐν τῇ παρρησίᾳ ταύτῃ. ἵνα γείνῃ κατάδηλον πῶς πρέπει νὰ ζῇ ὁ ἄνθρωπος. Ἔπειτα πειρᾶται δι' ἀλληγοριῶν καὶ μύθων καὶ εἰκόνων νὰ μεταπείσῃ αὐτὸν ὅτι ὁ κόσμιος καὶ αὐτάρκης βίος εἶνε εὐδαιμονέστερος τοῦ ἀπλήστου καὶ ἀκολάστου. Ἀλλ' ὁ Καλλικλῆς μένει ἀκλόνητος ἐν τῇ θέσει του, ὅτι ὁ ἔχων ὡς πλείστας καὶ μεγίστας ἐπιθυμίας καὶ δυνάμενος πληροῦν αὐτάς, χαίρων (ἡδόμενος) ἐν τῇ πληρώσει, οὗτος ζῇ εὐδαιμόνως.

Κεφ. ΜΘʹ.-ΝΓʹ. Σελ. 494 c-499 b. Ὁ Σωκράτης προβαίνων εἰς ἔλεγχον, πρῶτον μὲν φέρει παραδείγματα ὑπαγόμενα ὑπὸ τὸν καθολικὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Καλλικλέους. ἵνα καταδείξῃ τὸ ἄτοπον αὐτοῦ. Κατὰ τοῦτον, λέγει, οὐ μόνον ὁ πεινῶν καὶ ἔχων νὰ ἐσθίῃ, καὶ ὁ διψῶν καὶ ἔχων νὰ πίνῃ, ἀλλὰ καὶ ὁ ψωριῶν καὶ ἔχων νὰ ξύηται, καὶ ὁ κιναιδιζόμενος καὶ εὑρίσκων πλήρωσιν τῆς κιναιδώδους ὁρμῆς του πρέπει νὰ εἶνε εὐδαίμονες. Ὁ Καλλικλῆς καθορᾷ ἤδη τὸ ἄτοπον τοῦ ἰσχυρισμοῦ του, ἀλλ' ἵνα μὴ φανῇ ἡττώμενος, ἐμμένει ὅτι καὶ οἱ τοιοῦτοί εἰσιν εὐδαίμονες! Μετὰ ταῦτα ἐπιχειρεῖ ὁ Σωκράτης διαλεκτικῶς νὰ ἀνασκευάσῃ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Καλλικλέους. Ὁ Σωκράτης ἄγει τὸν Καλλικλέα νὰ διατυπώσῃ τὸν ἰσχυρισμόν του ὧδε· Ἡδονὴ μὲν καὶ ἀγαθὸν εἶνε τὸ αὐτό· ἐπιστήμη δὲ (φρόνησις) καὶ ἀνδρεία διάφορα καὶ ἀλλήλων καὶ τοῦ ἡδέος. Μετὰ τοῦτο συλλογίζεται ὁ Σωκράτης ὧδε·

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Α΄ συλλογισμός. Εὐπραγία καὶ δυσπραγία (ἀγαθὸν καὶ κακὸν) εἰσὶν ἐναντία ἀλλήλων, ὅπως ὑγίεια καὶ νόσος· ἐναντία δὲ ὄντα δὲν δύνανται οὔτε νὰ συνυπάρχωσιν, οὔτε νὰ συναπέρχωνται, ἀλλὰ καθ' ὅσον τὸ ἕτερον ἐπέρχεται κατὰ τοσοῦτον τὸ ἕτερον ἀπέρχεται.

Ἀλλ' ἡ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας λύπη καὶ ἡ ἐκ τῆς πληρώσεως αὐτῆς ἡδονὴ καὶ συνυπάρχουσι καὶ συναποπαύονται· οἷον ὅταν τις πεινῶν ἐσθίῃ, τότε λυπούμενος ἥδεται, χορτασθεὶς δέ, ἅμα ἀποπαύεται καὶ τῆς ἐκ τοῦ πεινῆν λύπης καὶ τῆς ἐκ τοῦ ἐσθίειν ἡδονῆς.

Ἡδονὴ ἄρα καὶ λύπη δὲν ἔχουσι πρὸς ἄλληλα ὡς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν· δὲν συμπίπτει ἄρα ἡ ἡδονὴ μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ, οὐδ' ἡ λύπη μετὰ τοῦ κακοῦ.

Β΄ συλλογισμός. Οἱ ἀγαθοὶ εἰσιν ἀγαθῶν παρουσίᾳ ἀγαθοί, καὶ οἱ κακοὶ κακῶν παρουσίᾳ κακοί. Ἂν λοιπὸν ἡδονὴ καὶ ἀγαθὸν εἶνε τὸ αὐτό, τότε εἰσὶν ἀγαθοὶ οἱ ἡδόμενοι (οἱ χαίροντες) καὶ κακοὶ οἱ λυπούμενοι. Χαίρουσι δὲ ὁμοίως καὶ λυποῦνται καὶ οἱ φρόνιμοι καὶ οἱ ἀνόητοι, καὶ ἴσως ἔτι μᾶλλον οἱ ἀνόητοι τῶν φρονίμων· ὡσαύτως χαίρουσιν ὁμοίως καὶ λυποῦνται ἐν πολέμῳ καὶ οἱ ἀνδρεῖοι καὶ οἱ δειλοί, καὶ ἴσως ἔτι μᾶλλον οἱ δειλοὶ τῶν ἀνδρείων λυποῦνται, ἐπιόντων τῶν πολεμίων, καὶ χαίρουσιν ἀπιόντων. Ὡμολογήθησαν δὲ ὑπὸ Καλλικλέους οἱ μὲν φρόνιμοι καὶ ἀνδρεῖοι ἀγαθοί, οἱ δὲ ἀνόητοι καὶ δειλοὶ κακοί. Ὁμοίως ἄρα εἰσὶν ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ κακοί, ἢ καὶ ἔτι μᾶλλον ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ εἰσιν οἱ κακοί.

Κεφ. ΝΔ'.-ΝΕ'. Σελ. 499 b-500 d. Ἐνώπιον τοιούτου συμπεράσματος ὁ Καλλικλῆς θέλων νὰ διασώσῃ ἤδη οὐχὶ τὴν ἀρχήν του, ἀλλὰ τὴν διαλεκτικὴν ὑπόληψίν του, προσποιεῖται ὅτι παίζων πρὸς τὸν Σωκράτην ἐταύτιζε τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ἀγαθόν· τῇ ἀληθείᾳ δὲ δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος ὅστις νὰ μὴ διαστέλλῃ ἡδονὰς ἀγαθὰς καὶ ἡδονὰς κακάς. Ὁ Σωκράτης φιλοσόφως μᾶλλον ἢ φιλονίκως διακείμενος, προσποιεῖται καὶ αὐτὸς ὅτι πιστεύει ὅτι ὁ Καλλικλῆς πανούργως μᾶλλον ἢ ἀμαθῶς ἔλεγεν ἃ ἔλεγε, καὶ ἀπὸ τῆς ὁμολογίας ταύτης τοῦ Καλλικλέους ὁρμώμενος προβαίνει μετ' αὐτοῦ εἰς εὕρεσιν τῶν ἀπ' αὐτῆς συμβαινόν-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

των· ὅτι ἀγαθαὶ ἡδοναί εἰσιν αἱ ἀπεργαζόμεναί τι ἀγαθόν, κακαὶ δὲ αἱ κακόν· ὅτι αἱ ἀγαθαί εἰσιν αἱρεταί, αἱ δὲ κακαὶ φευκταί, ἀφοῦ, ὡς προωμολογήθη καὶ μετὰ τοῦ Πώλου, τέλος τῶν πράξεων τοῦ ἀνθρώπου εἶνε τὸ ἀγαθόν· ὅτι ἡ διάγνωσις ποῖα τῶν ἡδέων εἰσὶν ἀγαθὰ καὶ ποῖα κακὰ δὲν εἶνε ἔργον τοῦ τυχόντος (ἐμπειρικοῦ τινος), ἀλλὰ τεχνικοῦ· ὅτι τινὲς ἐπιτηδεύσεις παρασκευάζουσιν ἐμπειρικῶς μόνον ἡδονήν, ἀγνοοῦσι δὲ τὸ ἀγαθόν, ἄλλαι δὲ γινώσκουσι τὸ ἀγαθὸν καὶ τούτου στοχάζονται καὶ αὗταί εἰσιν ἄξιαι νὰ ὀνομάζωνται τέχναι. Ἐνταῦθα γενόμενος τοῦ λόγου παρακαλεῖ τὸν Καλλικλέα νὰ μὴ παίζῃ πλέον πρὸς αὐτὸν ἀλλὰ σπουδάζων νὰ ἐπιλαμβάνηται καὶ νὰ ἀντιτείνῃ ὅπου τῷ φαίνεται ὅτι λέγεταί τι παρὰ τὴν δόξαν του. Διότι πρόκειται περὶ τοῦ μεγίστου σπουδάσματος τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ τίνα τρόπον πρέπει νὰ ζῇ ὁ ἄνθρωπος, ἆρα δημηγορῶν καὶ πολιτευόμενος ὃν τρόπον ὁ Καλλικλῆς καὶ οἱ ἄλλοι τότε ἐπολιτεύοντο, ἢ φιλοσοφῶν ὃν τρόπον ὁ Σωκράτης.

Κεφ. ΝϚ'.-ΝΖ'. Σελ. 500 d-502 d. Μετὰ ταῦτα προβαίνει καταλέγων τὰς ἐμπειρικὰς ἐπιτηδεύσεις, αἵτινες στοχάζονται μόνον τῆς ἡδονῆς, ἀγνοοῦσι δὲ τὸ ἀγαθόν. Εἶνε αἱ αὐταὶ ἃς καὶ ἔμπροσθεν κατέλεξε διαλεγόμενος πρὸς Γοργίαν καὶ Πῶλον· ἀλλ' ἐνταῦθα προσθέτει καὶ ἄλλας τοιαύτας κολακευτικὰς ἐπιτηδεύσεις, στοχαζομένας μόνον τῆς ἡδονῆς, τὴν αὐλητικὴν καὶ κιθαριστικήν, τὴν τῶν διθυράμβων ποίησιν καὶ τὴν τραγῳδίαν, ἥτις, ἂν ἀφαιρέσῃ τις τὸ μέλος καὶ τὸν ῥυθμὸν καὶ τὸ μέτρον, ἀποβαίνει ῥητορική τις δημηγορία πρὸς ὄχλον ἀνίκανον νὰ κρίνῃ τί ἀγαθὸν καὶ τί κακὸν καὶ ὑπολαμβάνοντα τὸ ἡδὺ ὡς ἀγαθόν.

Κεφ. ΝΗ'.-Ξ'. Σελ. 502 e-505 d. Πρὸς τὴν τραγῳδίαν, τοιαύτην οὖσαν κατ' οὐσίαν, ὁ Σωκράτης εὑρίσκει ὁμοίαν τὴν πρὸς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν ἄλλων πόλεων ῥητορικήν· οἱ ῥήτορες ἀγορεύουσι στοχαζόμενοι οὐχὶ πῶς οἱ πολῖται θὰ γείνωσι βελτίονες, ἀλλὰ πῶς θὰ εὐχαριστήσωσιν αὐτούς, καὶ χάριν τοῦ ἰδίου συμφέροντος ὀλιγωροῦντες τοῦ κοινοῦ. Ἀλλ' ἐνταῦθα ὁ Καλλικλῆς ἐνίσταται ὅτι τοῦτο δὲν εἶνε ἁπλοῦν· διότι εἰσὶ μὲν καὶ τοιοῦτοι ῥήτορες, εἰσὶ δὲ καὶ οἱ κηδόμενοι τῶν πο-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λιτῶν καὶ ἐν τῷ λέγειν καὶ πράττειν στοχαζόμενοι τοῦ συμφέροντος αὐτῶν. Ὁ Σωκράτης ἀποδεχόμενος τὴν διαστολὴν ταύτην, ἀποφαίνεται ὅτι τὸ μὲν ἕτερον μέρος αὐτῆς εἶνε κολακεία καὶ αἰσχρὰ δημηγορία, τὸ δὲ ἕτερον καλόν, τὸ νὰ διαμάχηταί τις λέγων τὰ βέλτιστα, εἴτε ἡδύτερά εἰσιν εἴτε ἀηδέστερα τοῖς ἀκούουσιν· ἀλλ' ἡ τοιαύτη ῥητορικὴ δὲν ἀνεφάνη ἀκόμη· καὶ προκαλεῖ τὸν Καλλικλέα νὰ κατονομάσῃ τοιούτους ῥήτορας, ἂν γινώσκῃ. Ὁ Καλλικλῆς ἐκ μὲν τῶν συγχρόνων δὲν ἔχει νὰ ὀνομάσῃ οὐδένα, ἐκ δὲ τῶν παλαιῶν ὀνομάζει τὸν Θεμιστοκλέα, τὸν Κίμωνα, τὸν Μιλτιάδην καὶ τὸν Περικλέα. Ἀλλ' ὁ Σωκράτης πρὶν δηλώσῃ τὴν περὶ αὐτῶν γνώμην του, ἐπιχειρεῖ νὰ καταστήσῃ τὸ μέτρον πρὸς ὃ πρέπει νὰ μετρηθῇ ἡ ποιότης τῶν ῥητόρων. Ὅπως πᾶς δημιουργὸς ἀποβλέπων πρός τινα σκοπὸν συντάττει καὶ διακοσμεῖ τὸ ὅλον καὶ τὰ μέρη τοῦ ἔργου του, οὕτω καὶ ὁ ῥήτωρ ὁ ἀγαθὸς καὶ τεχνικὸς ὀφείλει νὰ ἀγορεύῃ στοχαζόμενος τῆς συντάξεως καὶ διακοσμήσεως τῶν ψυχῶν τῶν πολιτῶν, καὶ ἂν γινώσκῃ αὐτὰς νοσούσας ὑπὸ φαύλων ἐπιθυμιῶν, κολάζων καὶ περιστέλλων αὐτάς· διότι τὸ κολάζεσθαι συμφέρει μᾶλλον εἰς τὴν ψυχὴν ἢ ἡ ἀκολασία, ὡς ἐνόμιζεν ὁ Καλλικλῆς. Ἀλλ' ὁ Καλλικλῆς δὲν εἶνε διατεθειμένος νὰ ὁμολογήσῃ καὶ τοῦτο, ἐκ διαμέτρου ὂν ἀντίθετον πρὸς τὸν ἐν ἀρχῇ ἰσχυρισμόν του· ὅθεν προφασιζόμενος ὅτι δὲν καταλαμβάνει τί λέγει, παρακαλεῖ τὸν Σωκράτην νὰ ἐρωτᾷ ἄλλον.

Κεφ. ΞΑ'.-ΞΔ'. Σελ. 505 d-509 c. Οὐδενὸς ἄλλου προθυμουμένου νὰ ἀναλάβῃ τὸν λόγον, ὁ Σωκράτης, ἐρωτῶν τε καὶ ἀποκρινόμενος αὐτός, ἀνακεφαλαιοῖ τὰ μέχρι τοῦδε ὡμολογημένα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Καλλικλέους, ὅτι τὸ ἡδύ ἐστι διάφορον τοῦ ἀγαθοῦ· ὅτι πάντα, καὶ τὰ ἡδέα, εἰσὶ πρακτέα ἕνεκα τοῦ ἀγαθοῦ· ὅτι ἀγαθοὶ ἐσμὲν ἀρετῆς παραγιγνομένης ἡ δὲ ἀρετή ἐστι κόσμος τῆς ψυχῆς· ἡ δὲ κοσμία ψυχή ἐστι σώφρων· ὁ δὲ σώφρων ἄνθρωπος πράττει τὰ προσήκοντα καὶ περὶ θεοὺς καὶ περὶ ἀνθρώπους, εἶνε ἄρα ὅσιος καὶ δίκαιος· ἔτι δὲ καὶ ἀνδρεῖος, διότι οὔτε διώκει οὔτε φεύγει τὰ μὴ προσήκοντα· ἔχων δὲ πάσας τὰς ἀρετὰς εἶνε τελείως ἀγαθὸς ἀνήρ, ὁ δὲ ἀγαθὸς εὖ καὶ καλῶς πράττει ὅ τι πράττει, ὁ δὲ εὖ πράττων εἶνε μακά-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ριος καὶ εὐδαίμων, ὁ δὲ ἀκόλαστος καὶ πονηρός, ἄθλιος. Ὁ θέλων λοιπὸν νὰ εἶνε εὐδαίμων πρέπει νὰ διώκῃ τὴν σωφροσύνην καὶ νὰ φεύγῃ τὴν ἀκολασίαν· ὁ ἀκόλαστος εἶνε μισητὸς καὶ θεῷ καὶ ἀνθρώποις· διότι εἶνε ἀδύνατος ἡ πρὸς τὸν ἀκόλαστον κοινωνία, καὶ ἡ φιλία ἄρα· ταῦτα δὲ συνέχουσι καὶ οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους, ὅθεν καὶ τὸ σύμπαν κόσμος ἐκλήθη. Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, ἀληθῆ ἦσαν καὶ τὰ μετὰ τοῦ Πώλου ὁμολογηθέντα, ὅτι τὸ ἀδικεῖν ἔστι καὶ αἴσχιον καὶ κάκιον τοῦ ἀδικεῖσθαι, καὶ τὰ μετὰ Γοργίου ἔτι πρότερον, ὅτι ὁ ἀληθὴς ῥήτωρ πρέπει νὰ εἶνε ἐπιστήμων τῶν δικαίων καὶ δίκαιος, καὶ τὰ ἐκ τῆς μετὰ Καλλικλέους συζητήσεως συμβαίνοντα, ὅτι τὸ νὰ τύπτηταί τις κατὰ πρόσωπον καὶ νὰ ἀφαιρῆται τὰ χρήματα καὶ νὰ φονεύηται ἀδίκως δὲν εἶνε τὸ αἴσχιστον καὶ κάκιστον, ἀλλὰ τὸ νὰ πράττῃ τις τὰ τοιαῦτα· καὶ ἡ καλλίστη βοήθεια ἣν πρέπει νὰ παρασκευάζῃ ἑαυτῷ ὁ ἄνθρωπος, εἶνε πῶς νὰ μὴ ἀδικῇ, δευτέρα δέ, πῶς νὰ μὴ ἀδικῆται.

Κεφ. ΞΕ'.-ΞϚ'. Σελ. 509 c-511 a. Ἵνα σώζηται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῶν δύο τούτων κακῶν, δὲν ἀπαιτεῖται βούλησις, ἀλλὰ δύναμις· καὶ ὅτι μὲν δὲν ἀπαιτεῖται βούλησις ἵνα μὴ ἀδικῆται, εἶνε φανερόν, ἀλλὰ καὶ ἵνα μὴ ἀδικῇ, ὡσαύτως· διότι οὐδεὶς βούλεται τὸ ἀδικεῖν κακὸν ὄν, ἀλλὰ πάντες ἄκοντες (ἀγνοοῦντες) ἀδικοῦσιν. Ἡ δύναμις ἡ σώζουσα ἀπὸ τοῦ ἀδικεῖσθαι εἶνε ἡ πολιτικὴ δύναμις, τὸ νὰ εἶνέ τις ἢ αὐτὸς ἄρχων καὶ τύραννος ἐν τῇ πόλει, ἢ ὁμοήθης καὶ φίλος τοῦ ἄρχοντος, εἴτε τύραννος εἶνε ὁ ἄρχων εἴτε ὁ δῆμος. Ἀλλ' ὁ γενόμενος ἐν τοιαύτῃ δυνάμει σώζεται μὲν ἀπὸ τοῦ ἀδικεῖσθαι, περιπίπτει δὲ εἰς τὸ μεῖζον κακόν, τὸ ἀδικεῖν· ἡ δύναμις ἄρα ἔσται αὐτῷ ὀλεθριωτέρα τῆς ἀδυναμίας.

Κεφ. ΞϚ'.-ΟΑ'. Σελ. 511 a-515 c. Ἐνταῦθα ὁ Καλλικλῆς ἐνίσταται λέγων ὅτι ὁ μιμούμενος τὸν ἄρχοντα καὶ ἔχων τὴν δύναμιν θὰ κακοποιῇ τὸν μὴ μιμούμενον καὶ ἀδύνατον. Ὁ δὲ Σωκράτης ἀποκρίνεται ὅτι δὲν εἶνε ἄξιον μέλημα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῆν ὡς πλεῖστον χρόνον, οὐδὲ πρέπει νὰ μελετᾷ τὰς τέχνας αἵτινες σώζουσιν ἐκ τῶν κινδύνων· διότι καὶ ἡ κολυμβητικὴ σώζει ἐκ κινδύνων, καὶ ἡ κυβερνητικὴ καὶ ἡ μηχανοποιϊκὴ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οὐχ ἧττον ἢ ἡ ῥητορική, καὶ ὅμως αἱ τέχναι αὗται δὲν σεμνύνονται ὡς κατορθοῦσαί τι μέγα καὶ λόγου ἄξιον· ἄξιον μελέτημα τοῦ ἀνθρώπου εἶνε τὸ πῶς θὰ διαβιώσῃ ἄριστα τὸν εἱμαρμένον χρόνον τοῦ βίου, ἂν ἐξομοιῶν ἑαυτὸν πρὸς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων καὶ πάντα λέγων καὶ πράττων ὡς ἀρέσκει αὐτῷ, ἵνα λάβῃ δύναμιν ἐν τῇ πόλει, ἢ ἀντιτείνων πρὸς τὸ βέλτιστον αὐτοῦ. Ὁμολογήσαντος τοῦ Καλλικλέους ὅτι πρὸς τὸ βέλτιστον, μετὰ τοῦτο ἀποφθέγγεται ὁ Σωκράτης ὅτι πρὶν ἐπιχειρήσῃ τις οὕτω μέγα ἔργον νὰ βελτιώσῃ τοὺς πολίτας, ὀφείλει νὰ διδαχθῇ καὶ νὰ ἀσκηθῇ εἰς τοῦτο καὶ νὰ ἔχῃ νὰ ἐπιδείξῃ ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ ὅμοια κατορθώματα, ὅτι ὁ δεῖνα πρότερον πονηρὸς ὤν, ἄδικός τε καὶ ἀκόλαστος καὶ ἄφρων, διὰ Καλλικλέα ἐγένετο καλὸς κἀγαθός.

Κεφ. ΟΑ'.-ΟΔ'. Σελ. 515 c-519 b. Ἀφ' οὗ κατέστησε τὸ μέτρον δι' οὗ πρέπει νὰ μετρῆται ὁ ἀγαθὸς πολιτικός, προβαίνει εἰς κρίσιν τῶν προονομασθέντων ἐπιφανῶν πολιτικῶν. Ἂν ἦσαν ἀγαθοὶ πολιτικοὶ καὶ ῥήτορες, ἀνάγκη νὰ ἐβελτίωσαν τοὺς πολίτας· ἀλλ' ὅμως πάντες βοῶσιν ὅτι ὁ Περικλῆς ἐποίησε τοὺς Ἀθηναίους ἀργοὺς καὶ δειλοὺς καὶ λάλους καὶ φιλαργύρους καταστήσας αὐτοὺς ἐμμίσθους· καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦ σταδίου του ηὐδοκίμει, περὶ δὲ τὸ τέλος οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ γενόμενοι ὑπ' αὐτοῦ πολῖται τὸν κατεδίκασαν ὡς κλέπτην καὶ ἐκινδύνευσε καὶ περὶ τῆς ζωῆς. Ὡσαύτως ἐξώρισαν τὸν Κίμωνα καὶ τὸν Θεμιστοκλέα, ὁ δὲ Μιλτιάδης ἐκινδύνευσε νὰ ἐμβληθῇ εἰς τὸ βάραθρον. Τοῦ Καλλικλέους ἐνισταμένου ὅτι οὐδεὶς τῶν νῦν πολιτευομένων ἐπετέλεσεν, οὐδὲ θὰ ἠδύνατο, τοιαῦτα ἔργα, ὁποῖα ἐκείνων ἕκαστος, ὁ Σωκράτης ἀναγνωρίζει ὅτι ἐκεῖνοι ἦσαν κρείττονες διάκονοι τῆς πολεως, ὥστε νὰ πορίζωσιν αὐτῇ ὅ τι ἐπεθύμει, ἀλλ' οὐχὶ ἐπιτηδειότεροι νὰ περιστέλλωσι τὰς φαύλας ἐπιθυμίας τῶν πολιτῶν καὶ νὰ τρέπωσιν ἐπὶ τὸ βέλτιον· τὸ ἐγκωμιάζειν αὐτοὺς ὡς ἀγαθοὺς πολιτικοὺς καὶ ἀγαθῶν πολιτῶν παιδευτὰς εἶνε ὅμοιον καὶ ἄν, προκειμένου ζητήματος περὶ ἀγαθῶν θεραπευτῶν σώματος, οἷον ἰατρῶν καὶ γυμναστικῶν, ἐνεκωμιάζοντο ἔξοχοι ἀρτοποιοὶ καὶ ὀψοποιοὶ καὶ κάπηλοι, ὡς παρασκευάζοντες θαυμαστοὺς ἄρτους καὶ ὄψα καὶ οἶνον. Ὅπως πλησμονὴ τροφῆς καὶ

σωματικῶν ἀπολαύσεων ἄνευ γυμναστικῆς καὶ ἰατρικῆς ἐπιμελείας ἐμποιεῖ νόσους καὶ κινδύνους, οὕτω καὶ οἱ παλαιοὶ ἐκεῖνοι πολιτικοὶ ἐνέπλησαν τὴν πόλιν λιμένων καὶ νεωρίων καὶ τειχῶν καὶ φόρων καὶ ἄλλων τοιούτων ἀπολαύσεων ἄνευ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης· ἐπελθούσης δὲ τῆς καταβολῆς τῆς νόσου δὲν αἰτιῶνται τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους τοὺς αἰτίους τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ τοὺς παρόντας πολιτικούς, συναιτίους ὄντας.

Κεφ. ΟΔ΄.-ΟϚ΄. Σελ. 519 b-520 e. Ὁ Σωκράτης ἐφιστᾷ ἐπὶ τὸ συμβαῖνον ἄτοπον· οἱ πολιτικοὶ καὶ ῥήτορες οἱ καυχώμενοι ὅτι εὐηργέτησαν τὴν πόλιν, κακῶς πάσχοντες ὑπ' αὐτῆς, ἀγανακτοῦσι καὶ κατηγοροῦσιν αὐτῆς, ὡς πονηροτάτης καὶ ἀδικούσης αὐτούς· ἂν ἡ εὐεργεσία ἦτο ἀληθής, ἂν ἦτο ἐμποίησις ἀρετῆς τουτέστι σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πολιτῶν, πῶς τοιοῦτοι πολῖται ἠδύναντο νὰ δειχθῶσιν ἄδικοι καὶ πονηροὶ εἰς τοὺς εὐεργέτας των; Ὁμοίως καὶ οἱ σοφισταὶ οἱ ἐπαγγελλόμενοι καὶ καυχώμενοι ὅτι διδάσκουσι τὴν ἀρετὴν καὶ ἀποδεικνύουσι δικαίους καὶ σώφρονας τοὺς μαθητάς των, ἀδικούμενοι ὑπ' αὐτῶν, ἀποστερούμενοι τὸν συμπεφωνημένον μισθόν, βοῶσι καὶ κατηγοροῦσιν αὐτῶν ὡς ἀδίκων καὶ πονηρῶν εἰς τοὺς εὐεργέτας των· ἀλλ' εἶνε δυνατὸν ὁ πράγματι γενόμενος ὑπ' αὐτῶν ἀγαθὸς καὶ δίκαιος νὰ δειχθῇ ἄδικος καὶ πονηρὸς εἰς τοὺς εὐεργέτας του;

Κεφ. ΟϚ΄.-ΟΗ΄. Σελ. 521 a-522 e. Ὁ Σωκράτης ἀναλαμβάνων τὴν ἐν ἀρχῇ τοῦ μετὰ Καλλικλέους διαλόγου παραίνεσιν τούτου νὰ ἀφήσῃ τὴν μικρολογίαν τῆς φιλοσοφίας καὶ νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τὰ μεγάλα καὶ ὑπερήφανα, ἐπὶ τὰ πολιτικά, μετὰ τὰ προεκτεθέντα περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ γνησίου ῥήτορος καὶ πολιτικοῦ, ἐρωτᾷ νῦν τὸν Καλλικλέα ἐπὶ ποίαν θεραπείαν τῆς πόλεως παρακαλεῖ αὐτόν, ἐπὶ τὴν διακονικὴν καὶ κολακευτικήν, ἢ ἐπὶ τὴν τοῦ διαμάχεσθαι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὅπως γείνωσι βέλτιστοι. Ὁ Καλλικλῆς ἀποκρίνεται ἐπὶ τὴν διακονικήν, διότι ἄλλως κινδυνεύει νὰ πάθῃ πᾶν κακὸν ὑπὸ τῶν μοχθηρῶν ἀνθρώπων, ὧν τὰ συμφέροντα θὰ βλάπτωνται ὑπὸ τῆς πολιτικῆς του. Ὁ Σωκράτης ἀποκρίνεται ὅτι ἔχει πλήρη συνείδησιν τοῦ παρὰ τῶν μοχθηρῶν ἀνθρώπων κινδύνου· διότι ὡς μόνος ἢ μετ' ὀλιγί-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

στων πολιτευόμενος ὀρθῶς, λέγων ὅ τι λέγει πρὸς τὸ βέλτιστον ἀποβλέπων, οὐχὶ πρὸς τὸ ἥδιστον, ἂν εἰσαχθῇ εἰς δικαστήριον, θὰ πάθῃ ὅτι θὰ ἔπασχεν ἰατρὸς δικαζόμενος ὑπὸ παιδίων, κατηγορούμενος ὅτι κακοποιεῖ τὰ παιδία ποτίζων πικρὰ φάρμακα, ἐπιβάλλων νηστείας κ.τ.τ. Οὔτε ὁ ἰατρὸς οὔτε αὐτὸς θὰ εἶχον τί νὰ ἀπολογηθῶσι πρὸς τοιούτους δικαστὰς καὶ τοιαύτας κατηγορίας. Πάλιν ἐρωτᾷ ὁ Καλλικλῆς, ἂν καλῶς ἔχει νὰ διάκηται οὕτως ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ μὴ δύναται νὰ βοηθῇ ἑαυτῷ· καὶ πάλιν ὁ Σωκράτης τῷ ἀποκρίνεται, ὅτι κάλλιστα ἔχει, ἂν δύναται νὰ βοηθῇ ἑαυτῷ ἔχων συνείδησιν ὅτι οὐδὲν ἄδικον εἶπεν ἢ ἔπραξεν οὔτε περὶ θεοὺς οὔτε περὶ ἀνθρώπους· καὶ ἂν ἠλέγχετο ὅτι δὲν ἔχει ταύτην τὴν βοήθειαν ὑπὲρ ἑαυτοῦ, θὰ ἠσχύνετο καὶ θὰ ἠγανάκτει· ἂν δὲ τοὐναντίον κατεδικάζετο εἰς θάνατον δι' ἔνδειαν κολακευτικῆς ῥητορικῆς, ῥᾳδίως θὰ ὑφίστατο τὸν θάνατον· διότι ὁ φρόνιμος καὶ ἀνδρεῖος δὲν φοβεῖται τὸν θάνατον, ἀλλὰ τὸ ἀδικεῖν, τὸ νὰ ἔλθῃ εἰς Ἅδου γέμων τὴν ψυχὴν πολλῶν ἀδικημάτων.

Κεφ. ΟΘ'.-ΠΒ'. Σελ. 523 a-527. Ἐπὶ τῇ μνείᾳ τοῦ Ἅδου ὁ Σωκράτης συνάπτει τοῖς προηγουμένοις λόγον, μέρος μὲν παραδεδομένον ὑπὸ τῆς μυθολογίας, μέρος δὲ πεπλασμένον ὑφ' ἑαυτοῦ, περὶ τῆς μετὰ θάνατον δίκης καὶ ἀνταποδόσεως. Ἐπὶ Κρόνου, διηγεῖται, ἐδικάζοντο οἱ ἄνθρωποι περὶ τὴν τελευτὴν τοῦ βίου, ζῶντες ὑπὸ ζώντων δικαστῶν· οὕτω δὲ αἱ δίκαι ἐκρίνοντο κακῶς· διότι οἱ μὲν δικαζόμενοι ἦσαν περιβεβλημένοι ἀλλότρια πρὸς τὴν κρίσιν, σῶμα καλὸν καὶ γένος καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν, ἢ τὰ ἐναντία τούτων, καὶ ἡ ἀληθὴς ποιότης τῆς ψυχῆς δὲν κατεφαίνετο· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ δικασταὶ καθεώρων τὴν ψυχὴν διὰ τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος. Ὁ Ζεὺς λοιπὸν παραλαβὼν τὴν ἀρχήν, διέταξε τοῦ λοιποῦ νὰ δικάζωνται αἱ ψυχαὶ μετὰ τὸν θάνατον ἀπεκδεδυμέναι παντὸς προσθέτου κόσμου ἢ ἀκοσμίας, καὶ ὑπὸ δικαστῶν ὁμοίως ἀπεκδεδυμένων τοῦ σώματος, θεωρούντων αὐτὴν τὴν δικαζομένην ψυχὴν δι' αὐτῆς τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς· καὶ κατέστησε δικαστάς, τῶν μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας τὸν Ῥαδάμανθυν, τῶν δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης τὸν Αἰακόν, ἐπιδιαιτητὴν δὲ αὐτῶν ἐν ἀπορίᾳ τὸν Μίνωα. Διαλυομένων ἀπ' ἀλλήλων διὰ τοῦ θανάτου τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, ἑκάτερον δια-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σώζει, καὶ μετ' αὐτόν, τὸν τύπον καὶ τὰ παθήματα, ἃ ἔσχεν ἐν τῇ ζωῇ διὰ τὴν τοιάνδε ἢ τοιάνδε ἐπιτήδευσιν· τὰ τραύματα, αἱ μαστιγώσεις, αἱ στρεβλώσεις, ἃς ὑπέστη σῶμά τι ἐν τῇ ζωῇ, παραμένουσιν ἐπ' αὐτοῦ καὶ νεκροῦ ὄντος· ὁμοίως τὰ στίγματα καὶ τὰ αἴσχη, ἃ ὑπέστη ψυχή τις ἐν τῷ βίῳ ὑπὸ τῆς ἀδικίας καὶ τῆς ἀκολασίας, παραμένουσιν ἐπ' αὐτῆς καὶ μετὰ τὸν θάνατον. Πρὸς ταῦτα λοιπὸν ἀποβλέποντες οἱ κριταὶ τοῦ Ἅδου κρίνουσιν αὐτάς· καὶ ὅσαι μὲν ἥμαρτον ἰάσιμα ἁμαρτήματα, αὗται τιμωρούμεναι δι' ἀλγηδόνων ὠφελοῦνται ἀπαλλασσόμεναι τῆς ἀδικίας· ὅσαι δὲ ἥμαρτον τὰ ἔσχατα καὶ ἀνίατα, αὗται πάσχουσαι τὰ ἔσχατα καὶ ὀδυνηρότατα πάθη αἰωνίως, γίνονται τοῖς ἄλλοις παραδείγματα καὶ νουθετήματα. Τούτων εἷς ἔσται καὶ ὁ Ἀρχέλαος, ὃν ὁ Πῶλος εὕρισκε θαυμαστὸν καὶ ζηλωτόν· καὶ οἱ πλεῖστοι δὲ τῶν οὕτω τιμωρουμένων εἰσὶν ἐκ βασιλέων καὶ δυναστῶν καὶ πολιτικῶν· διότι οὗτοι διὰ τὴν ἐξουσίαν ἁμαρτάνουσι μέγιστα καὶ ἀνοσιώτατα ἁμαρτήματα. Ἐγγίνονται δ' ὅμως ἐν τούτοις καί τινες ἀγαθοί, οἷος ὁ Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου καὶ ἄλλοι· τούτους λοιπὸν τοὺς ὁσίως καὶ μετ' ἀληθείας βιώσαντας ὁ δικαστὴς ἀποπέμπει εἰς τὰς νήσους τῶν μακάρων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Κεφ. ΠΓ'. Σελ. 527 a-e. Προβαίνων ὁ Σωκράτης ἐπιλέγει ὅτι ταῦτα εἶνε πίστεως ἄξια, καθότι συνᾴδουσι πρὸς τὰ συζητηθέντα καὶ ὁμολογηθέντα ἐν ἡμῖν, ὅτι πρέπει νὰ εὐλαβώμεθα μᾶλλον τὸ ἀδικεῖν ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι, καὶ νὰ μελετῶμεν πῶς νὰ εἴμεθα, οὐχὶ πῶς νὰ φαινώμεθα ἀγαθοί, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, καὶ ὅτι δεύτερον ἀγαθόν, μετὰ τὸ εἶναι δίκαιον, ἐστὶ τὸ νὰ γίνηται δίκαιος ὁ ἄδικος τιμωρούμενος· καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν πᾶσαν κολακείαν καὶ νὰ μεταχειριζώμεθα τὴν ῥητορικὴν καὶ πᾶσαν ἄλλην πρᾶξιν πρὸς τὸ δίκαιον. Τελευτῶν παρακαλεῖ τὸν Καλλικλέα νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς τὸ στάδιον τοῦ βίου ὅπερ ὁ Σωκράτης ἐξέλεξεν, ἀδιαφορῶν περὶ τῆς τῶν πολλῶν δόξης

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ καταφρονήσεως· καὶ ἀφ' οὗ ἀσκηθῶσιν ἀπὸ κοινοῦ ἐν τῇ ἀρετῇ, τότε νὰ ἐπιχειρήσωσι τὰ πολιτικὰ ἢ ὅ τι ἄλλο τότε τοῖς φανῇ καλόν, παραλαμβάνοντες τὸν διεξαχθέντα λόγον ἡγεμόνα, ὅςτις σημαίνει ὅτι οὗτος εἶνε ὁ ἄριστος τρόπος τοῦ βίου, νὰ ζῇ καὶ νὰ ἀποθνήσκῃ τις ἀσκῶν τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἄλλην ἀρετήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Σύνοψις καὶ διάρθρωσις τοῦ διαλόγου.

Α'. (Κεφ Γ'.-ΚΔ'.) ***Γοργ.*** πρὸς ***Σωκ.*** Ἡ ῥητορικὴ εἶνε τέχνη δημιουργὸς πειθοῦς οὐχὶ διδασκαλικῆς, ἀλλὰ πιστευτικῆς περὶ παντὸς μὲν καὶ ἄλλου, μάλιστα δὲ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων. Τοιαύτη δὲ οὖσα δύναται τὰ μέγιστα ἐν τῷ βίῳ, εἶνε ἄρα μέγιστον ἀγαθὸν τῷ κεκτημένῳ.

Σωκ. πρὸς ***Γοργ.*** καὶ ***Πῶλ.*** Ἡ ῥητορικὴ στοχάζεται τῆς ἡδονῆς τῶν ἀκροατῶν, οὐχὶ τοῦ ἀγαθοῦ. Πᾶς δὲ ἄνθρωπος βούλεται τὸ ἀγαθόν, καὶ ἡ δύναμις ἡ πορίζουσα τὸ ἀγαθὸν εἶνε ὡσαύτως ἀγαθόν. Ἀλλ' οἱ ῥήτορες ἀγνοοῦντες τὸ ἀγαθὸν δὲν πράττουσιν ὅ τι βούλονται, ἀλλ' ὅ τι ἐπέλθῃ αὐτοῖς. Ἡ ῥητορικὴ ἄρα δὲν εἶνε τέχνη ἀλλ' ἐμπειρία κολακευτική, ὡς τοιαύτη δὲ οὐδεμίαν ἔχει δύναμιν οὐδ' ἀξίαν τῷ κεκτημένῳ.

Β'. (Κεφ. ΚΔ'.-ΛϚ'.) ***Πῶλ.*** πρὸς ***Σωκ.*** Τὸ ἀδικεῖν καὶ πλεονεκτεῖν τῶν ἄλλων ἀτιμωρητὶ εἶνε μέγα ἀγαθόν. Ἡ ῥητορικὴ ἄρα ἐμποιοῦσα τὴν δύναμιν τούτου εἶνε μέγα ἀγαθὸν τῷ κεκτημένῳ.

Σωκ. πρὸς ***Πῶλ.*** Τὸ ἀδικεῖν καὶ πλεονεκτεῖν ἀτιμωρητὶ εἶνε τὸ μέγιστον τῶν κακῶν, δεύτερον δὲ τὸ νὰ θεραπεύηται ὁ ἀδικῶν τιμωρούμενος, τρίτον δὲ τὸ νὰ ἀδικῆταί τις· διότι ἐκεῖνο εἶνε τὸ πάντων αἴσχιστον, ἧττον δὲ αἰσχρὸν τὸ νὰ τιμωρῆται ὁ ἀδικῶν, τὸ δὲ νὰ ἀδικῆταί τις δὲν εἶνε αἰσχρόν. Ἡ ῥητορικὴ ἄρα εἶνε κτῆμα ἀνωφελές.

Γ'. (Κεφ. ΛΖ'.-ΜϚ'.) ***Καλλικ.*** πρὸς ***Σωκ.*** Τὸ ἄρχειν καὶ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πλεονεκτεῖν τὸν κρείττονα τοῦ ἥττονος νομίζεται καὶ νομοθετεῖται ὑπὸ τῶν πολλῶν καὶ ἀσθενῶν, ἄδικον καὶ αἰσχρόν, ὡς μὴ δυναμένων αὐτῶν νὰ πλεονεκτῶσι καὶ διὰ τοῦτο ἀγαπώντων νὰ ἔχωσι τὸ ἴσον· ἀλλὰ κατὰ φύσιν τοῦτο εἶνε δίκαιον καὶ καλὸν καὶ ἀγαθόν, νὰ πλεονεκτῇ ὁ κρείττων τοῦ ἥττονος καὶ ὁ ἰσχυρότερος τοῦ ἀσθενεστέρου· νόμος δὲ καὶ φύσις εἰσὶν ἐναντία ἀλλήλοις.

Σωκ. πρὸς ***Καλλ.*** Νόμος καὶ φύσις δὲν εἶνε ἐναντία ἀλλήλοις· διότι τοὺς νόμους θέτουσιν οἱ φύσει κρείττονες, τοιοῦτοι δέ εἰσιν οἱ φρονιμώτεροι καὶ οἱ ἀνδρειότεροι καὶ οἱ σωφρονέστεροι· τούτων δὲ οἱ νόμοι λέγουσιν ὅτι τὸ ἀδικεῖν καὶ πλεονεκτεῖν ἐστιν αἰσχρὸν καὶ κακόν.

Δ'. (Κεφ. ΜϚ'.-ΝΓ'.) ***Καλλ.*** πρὸς ***Σωκ.*** Ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου κεῖται ἐν τῷ ἔχειν ὡς πλείστας καὶ μεγίστας ἐπιθυμίας καὶ ταύτας δύνασθαι πληροῦν· τουτέστιν ἡδονὴ καὶ ἀγαθὸν εἶνε τὸ αὐτό.

Σωκ. πρὸς ***Καλλ.*** Ἡ ἡδονὴ εἶνε διάφορον τοῦ ἀγαθοῦ· διότι ὁ ἄνθρωπος ἐνδέχεται ἅμα νὰ ἥδηται καὶ νὰ λυπῆται, ἐν ᾧ δὲν ἐνδέχεται νὰ εἶνε ἅμα ἀγαθὸς καὶ κακός· καὶ διότι καὶ ὁ ἀγαθὸς καὶ ὁ κακὸς χαίρει, καὶ πάλιν καὶ ὁ ἀγαθὸς καὶ ὁ κακὸς λυπεῖται.

Ε'. (Κεφ. ΝΔ'.-ΞϚ'.) ***Σωκ.*** καὶ ***Καλλ.*** Εἰσὶν ἡδοναὶ ἀγαθαὶ καὶ ἡδοναὶ κακαί. Τούτου ὁμολογηθέντος ἀποδεικνύονται ἀληθῆ πάντα τὰ προσωμολογηθέντα μεταξὺ Σωκράτους καὶ Πώλου, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ πράττῃ πᾶν, καὶ τὰ ἡδέα ἄρα χάριν τοῦ ἀγαθοῦ· ὅτι τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀπεργάζονται αἱ ἀρεταὶ τῆς ψυχῆς, ἡ ὁσιότης, ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀνδρεία, ἡ σωφροσύνη, ἐξ ὧν ἐγκαθίσταται κόσμος ἐν τῇ ψυχῇ· ὅτι ἡ πονηρὰ καὶ ἀκόλαστος ψυχὴ συμφέρει νὰ κολάζηται καὶ ἀπαλλάσσηται τῆς πονηρίας· ὅτι τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιτηδεύσεων αἱ μὲν στοχάζονται μόνον τοῦ ἡδέος καὶ εἶνε ἄρα ἀνωφελεῖς ἢ καὶ βλαβεραί, αἱ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ· ὅτι ἡ ῥητορικὴ ὁποία ἀσκεῖται ἐν ταῖς πόλεσιν εἶνε τῶν ἀνωφελῶν καὶ βλαβερῶν ἐπιτηδεύσεων· ὁ δὲ ἀληθὴς ῥήτωρ πρέπει νὰ εἶνε ἐπιστήμων τῶν δικαίων καὶ αὐτὸς δίκαιος, καὶ νὰ διαμάχηται λέγων καὶ πράττων, ὅπως ἀποβῶσιν οἱ πολῖται βέλτιστοι.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ϛ΄. (Κεφ. ΞϚ΄.-ΟΗ΄.) **Καλλ.** πρὸς **Σωκ.** Ὁ μὴ μιμούμενος τὰ ἤθη τῶν πολιτῶν ἐν οἷς ζῇ, κινδυνεύει νὰ πάθῃ πᾶν κακὸν ὑπὸ τῶν μοχθηρῶν καὶ νὰ ἀπολέσῃ καὶ τὴν ζωήν του, χωρὶς νὰ δύναται νὰ ἀμύνηται.

Σωκ. πρὸς **Καλλ.** Δὲν εἶνε τὸ ὁπωςδήποτε ζῆν τὸ ἄριστον τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ τὸ νὰ διανύσῃ τὸν εἱμαρμένον χρόνον τοῦ βίου του ὡς ἄριστα, τουτέστιν ὁσιώτατα καὶ δικαιότατα. Ὁ ἀγαθὸς ἄρα ῥήτωρ καὶ πολιτικὸς πρέπει νὰ ὀλιγωρῇ τῶν ἐνδεχομένων κινδύνων, λέγων καὶ πράττων πρὸς τὸ βέλτιστον τῶν πολιτῶν.

Ζ΄. (Κεφ. ΟΘ΄.-ΠΒ΄.) **Σωκ.** πρὸς **Καλλ.** Ὁ οὕτω ζῶν καὶ πολιτευόμενος, καὶ ἂν κακοπαθήσῃ ἐν τῇ ζωῇ, μετὰ θάνατον ἐμφανιζόμενος ἐνώπιον τῶν ἀναμαρτήτων καὶ ἀδεκάστων κριτῶν τοῦ Ἅιδου, θὰ τύχῃ τῆς προσηκούσης δικαιοσύνης καὶ ἀμοιβῆς· ὁ δὲ ἐναντίως ζῶν καὶ πολιτευόμενος, καὶ ἂν εὐπαθῇ ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, ἀλλ' ἐν τῇ μελλούσῃ θὰ τύχῃ τῆς πρεπούσης αὐτῷ τιμωρίας καὶ ἀθλιότητος.

Περὶ τῶν κυρίων ἀρθρώσεων τοῦ προκειμένου διαλόγου ἄλλοι ἄλλην ἐξήνεγκον γνώμην τῶν σοφῶν ἑρμηνευτῶν αὐτοῦ. Ἡ ἀτυχεστάτη ὁμολογουμένως εἶνε ἡ τοῦ Στεϊγχάρτου (1), ὅςτις κατεχόμενος ὑπὸ τῆς δόξης ὅτι ὁ Πλάτων συγγράφων τοὺς διαλόγους του εἶχε τύπον καὶ ὑπογραμμὸν τὰ δράματα τῆς τραγῳδίας, ἀνευρίσκει ἐν τῷ διαλόγῳ πέντε κύρια ἄρθρα ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰ πέντε μέρη, εἰς ἃ διῃρεῖτο συνήθως ἡ ἀρχαία τραγῳδία.

Ὁ Βονίτιος (2) ἀναγράφων τὴν ἀρχὴν ὅτι δὲν δικαιούμεθα νὰ ἐπάγωμεν ἐπὶ τοὺς διαλόγους τοῦ Πλάτωνος ἔξωθεν τὰ ἀρέσκοντα ἡμῖν σχήματα, ἀλλὰ νὰ ἀναζητῶμεν ποῖον σχῆμα αὐτὸς ὁ Πλάτων ἠθέλησε νὰ δώσῃ εἰς ἕκαστον τῶν διαλόγων του, προβαίνει εἰς ἐξεύρεσιν τῶν κυρίων ἀρθρώσεων τοῦ παρόντος διαλόγου. Νομίζει λοιπὸν ὅτι εἶνε ἱκανῶς ἐνδεδειγμένον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος ὅτι σύγκειται ἐκ τριῶν κυρίων ἄρθρων (πλὴν προλόγου καὶ ἐπιλόγου) κατὰ τὰ τρία κύρια πρόσωπα τὰ διαδοχικῶς

(1) Steinhart: Einleitung zu Gorgias S. 361 ff.
(2) Bonitz: Platonische Studien, II Auflage, S. 35.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πρὸς τὸν Σωκράτην προσδιαλεγόμενα, τοῦ μὲν Α΄ περατουμένου ἐν τῷ ΙΕ΄ κεφαλαίῳ, τοῦ δὲ Β΄ ἐν τῷ ΛϚ΄, τοῦ δὲ Γ΄ ἐν τῷ τέλει τοῦ διαλόγου.

Ὅτι κατὰ τὸ πέρας τοῦ ΛϚ΄ κεφαλαίου καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ΛΖ΄ ὑπάρχει βαθεῖά τις ἐντομή, ἀνέκαθεν ἀνεγνωρίσθη καὶ ὑπ' οὐδενὸς σχεδὸν ἠμφισβητήθη. Ἐκεῖ ἠδύνατο καὶ νὰ καταπαύσῃ ὁ διάλογος, τοῦ Πώλου ἀναγκασθέντος ὑπὸ τῶν διαλεκτικῶν ἀποδείξεων τοῦ Σωκράτους νὰ ἀποδεχθῇ τὰ περὶ ἀγαθοῦ καὶ καλοῦ καὶ ἡδέος δόγματα αὐτοῦ, ὅτι τὸ ἀγαθὸν εἶνε μὲν διάφορον τοῦ ἡδέος οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ καλοῦ· ὅτι ἄρα ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου (ὅπερ εἶνε τὸ κύριον πρόβλημα τοῦ τε πρὸς τὸν Πῶλον καὶ τοῦ ὅλου διαλόγου) κεῖται ἐν τῇ διώξει καὶ κτήσει καὶ ἀπολαύσει τοῦ καλοῦ, ὡς τούτου ὄντος τοῦ ἀγαθοῦ, οὐχὶ τοῦ ἡδέος.

Ἀλλ' ἐπέρχεται ὁ Καλλικλῆς, καὶ διὰ τῶν δογμάτων του καθιστᾷ προβληματικὰ τὰ μέχρι τοῦδε ὁμολογηθέντα καὶ βεβαιωθέντα. Ὁ Καλλικλῆς δὲν ἀρνεῖται μὲν ὅτι καλὸν καὶ ἀγαθὸν εἶνε τὸ αὐτό, ἀλλ' ἰσχυρίζεται ὅτι γνώρισμα ἀμφοτέρων τούτων εἶνε τὸ ἡδύ· ὅτι ἄρα ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου κεῖται ἐν τῇ διώξει καὶ κτήσει καὶ ἀπολαύσει τοῦ ἡδέος, ὡς τούτου ὄντος καὶ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ

Ἀλλ' ἀνασκευασθέντος τοῦ δόγματος τοῦ Καλλικλέους καὶ ἀναγκασθέντος τούτου νὰ ἀποδεχθῇ τὴν διαστολὴν ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἡδονῶν, πάντα τὰ μεταξὺ Σωκράτους καὶ Πώλου ὁμολογηθέντα, ὁμολογοῦνται ἤδη καὶ ἐπικυροῦνται καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Καλλικλέους, ἰδίως ὅτι τὸ ἀδικεῖν εἶνε αἰσχρὸν καὶ κακόν, καὶ ὅτι συμφέρει νὰ κολάζηται ὁ ἀδικῶν· μόνον δυσκολεύεται νὰ ἀποδεχθῇ ὅτι τὸ ἀδικεῖσθαί ἐστι κάλλιον καὶ ἄμεινον τοῦ ἀδικεῖν, καὶ ἐν τούτῳ ἐνίσταται πρὸς τὸν Σωκράτην πάσῃ δυνάμει, μέχρις οὗ, τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ λόγου αἱροῦντος ὅτι τὸ μὲν ἀδικεῖσθαι εἶνε ἐξωτερικὸν κακὸν μὴ παραβλάπτον τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ δὲ ἀδικεῖν νόσος καὶ λώβη αὐτῆς τῆς ψυχῆς, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ περὶ μελλούσης ζωῆς καὶ κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως μύθου, ὑποχωρεῖ ὁ Καλλικλῆς ἐν πᾶσι καὶ ἀποδέχεται τελείως τὰ δόγματα τοῦ Σωκράτους.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ πρὸ τοῦ Καλλικλέους τμῆμα τοῦ διαλόγου, ἵνα διασκοπήσωμεν ἂν ὑπάρχει καὶ ἐν αὐτῷ ἀξία λόγου ἐντομὴ καὶ ἐσωτερικὴ διάρθρωσις, τουτέστι μετάβασις εἰς νέους ἰσχυρισμοὺς καὶ νέας διαλεκτικὰς ἀποδείξεις, ἐνισχυούσας τὰ ἐν ἀρχῇ τεθέντα, ὅπως εὕρομεν ἐν τῷ πρὸς Καλλικλέα τμήματι τοῦ διαλόγου.

Ὁ Βονίτιος ἀπονέμει μεγάλην ἀξίαν εἰς τὸ τέχνασμα τοῦ Πλάτωνος, δι' οὗ ἀφαιρεῖ τὸν λόγον ἀπὸ τοῦ Γοργίου καὶ παραδίδει αὐτὸν εἰς τὸν Πῶλον. Αἱ τελευταῖαι λέξεις τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν Γοργίαν «Ταῦτα οὖν ὅπῃ ποτὲ ἔχει, μὰ τὸν κύνα, ὦ Γοργία, οὐκ ὀλίγης συνουσίας ἐστίν, ὥστε ἱκανῶς διασκέψασθαι» φαίνονται εἰς τὸν σοφὸν ἄνδρα ὡς ἔνδειξις τέλους τοῦ λόγου, καὶ ἀποφυγῆς περαιτέρω ἐρεύνης. Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ τέχνασμα μεταχειρίζεται ὁ Πλάτων πλεονάκις καὶ μάλιστα ἐν τῇ κορυφώσει τῆς συζητήσεως· οἷον περὶ τὸ τέλος τοῦ ΙΒ' κεφαλαίου, ὅπου ἀμφότεροι οἱ διαλεγόμενοι Γοργίας καὶ Σωκράτης φαίνονται διατεθειμένοι νὰ διακόψωσι τὴν συζήτησιν, καὶ μόνον ἡ παρέμβασις τῶν ἀκροωμένων ἀναγκάζει αὐτοὺς νὰ ἐξακολουθήσωσιν· ἐν τούτοις οὐδεὶς εὑρίσκει ἐκεῖ τομήν τινα ἐν τῇ ἐσωτερικῇ πορείᾳ τοῦ διαλόγου. Ὡσαύτως ἐν τῷ ΞΑ' κεφαλαίῳ ὁ Καλλικλῆς ἀρνεῖται νὰ παρέχῃ περαιτέρω ἀπόκρισιν εἰς τὸν Σωκράτην, οὐδ' ὑπὸ Γοργίου παρακαλούμενος μεταπείθεται· καὶ ὁ Σωκράτης λέγει περὶ αὐτοῦ, ὡς ἀποχωρήσαντος τοῦ διαλόγου, τάδε· «Ἀλλὰ μὲν δή, ὦ Γοργία, καὶ αὐτὸς ἡδέως ἂν Καλλικλεῖ τούτῳ ἔτι διελεγόμην, ἕως αὐτῷ τὴν τοῦ Ἀμφίονος ἀπέδωκα ῥῆσιν ἀντὶ τῆς τοῦ Ζήθου κ.τ.λ.» Καὶ ἐν τούτοις αὐτὸς ὁ Βονίτιος ὀρθῶς ἐλέγχει τὸν Στεϊγχαρτον θέτοντα ἐκεῖ κυρίαν τομήν, ἐν ᾧ δὲν ὑπάρχει οὔτε κυρία οὔτε δευτερεύουσα.

Ἡ ἀντίφασις τοῦ Γοργίου, ἣν ἐλέγχει ὁ Σωκράτης ἐν τῷ εἰρημένῳ κεφαλαίῳ, δὲν ἐπιδρᾷ οὐσιωδῶς ἐν τῇ πορείᾳ τοῦ διαλόγου· καὶ ἔμπροσθεν περιέπεσεν εἰς ὁμοίας ἀντιφάσεις, ἃς οὐδ' ἠξίωσεν ἐλέγχου ὁ Σωκράτης· οἷον ἐν κεφαλαίῳ Θ' ὁρίζει τὴν ῥητορικὴν δημιουργὸν πειθοῦς περὶ τὸ δίκαιον καὶ ἄδικον, ὀλίγον δὲ κατωτέρω ἀντιφάσκων βεβαιοῖ ὅτι περὶ παντὸς καὶ ἄλλου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ δὴ, καὶ περὶ λήψεως φαρμάκων ὑπὸ τοῦ ἀσθενοῦς ὁ ῥήτωρ δύναται νὰ κατορθώσῃ πειθὼ μᾶλλον τοῦ ἰατροῦ καὶ τῶν ἄλλων εἰδικῶν.

Ἂν ὁ Πλάτων δὲν εἶχεν ἰσχυρὸν λόγον τοῦ πρέποντος νὰ ἀποπαύσῃ τὸν Γοργίαν καὶ νὰ παραδώσῃ τὸν λόγον εἰς τὸν Πῶλον, ἂν δηλ. ἠδύνατο νὰ παραστήσῃ τὸν Γοργίαν ὁμοίως θρασὺν καὶ ἀναίσχυντον ὡς τὸν Πῶλον, ὁ διάλογος ἠδύνατο νὰ προβῇ ὁμαλῶς ὧδε· (Μετὰ τὸν ἐν σελ. 461 a λόγον τοῦ Σωκράτους περατούμενον ἐν τοῖς «ἀδύνατον εἶναι ἀδίκως χρῆσθαι τῇ ῥητορικῇ καὶ ἐθέλειν ἀδικεῖν»).

«*Γοργ*. Οὐκοῦν ἐπειδὴ ἐγώ σοι δοκῶ ἀπορεῖν περὶ τῆς ῥητορικῆς, σύ, ὦ Σώκρατες, τίνα φῂς αὐτὴν εἶναι; κ.τ.λ.»

Ἂν οὕτω προέβαινεν ὁ διάλογος καὶ πάντα ὅσα διεξέρχεται ὁ Σωκράτης μέχρι τέλους διαλεγόμενος πρὸς τὸν Πῶλον, διεξήρχετο πρὸς τὸν Γοργίαν, νομίζω ὅτι ὁ Βονίτιος δὲν θὰ εὕρισκε τὴν τοιαύτην μετάβασιν οὕτω σπουδαίαν, ὥστε νὰ θέτῃ κυρίαν τομὴν μεταξὺ τοῦ εἰρημένου τέλους τοῦ λόγου τοῦ Σωκράτους καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Γοργίου.

Ἀλλ' ὁ Πλάτων δὲν ἠδύνατο νὰ ποιήσῃ τὸν Σωκράτην φερόμενον ὑβριστικῶς καὶ καταφρονητικῶς πρὸς ἄνδρα γηραιόν, ὃν πᾶσα ἡ Ἑλλὰς ἐθαύμαζεν ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ, οὐδ' ἐπιρρίπτοντα κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ ὅτι τὸ ἐπάγγελμά του δὲν ἦτο ἔντιμός τις τέχνη πολλοῦ ἀξία, ἀλλὰ κολακευτική τις ἐμπειρία οὐδενὸς ἀξία. Διὰ τοῦτο ὑπεισήγαγε τὸν Πῶλον, ἵνα εἴπῃ πρὸς αὐτὸν ὅσα εἶχε κατὰ τῆς ῥητορικῆς ἀγυρτίας τοῦ Γοργίου, καὶ πάλιν μετὰ πολλῆς εὐλαβείας πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Γοργίου (1). Διὰ τῆς συχνῆς δὲ παρεμβολῆς τοῦ Γοργίου εἰς τὸν μεταξὺ Σωκράτους καὶ Πώλου διάλογον ὁ Πλάτων θέλει νὰ σημάνῃ ὅτι ὅσα λέγονται πρὸς τὸν Πῶλον ἀναφέρονται κυρίως εἰς τὸν Γοργίαν. Καὶ τὰ δόγματα δέ, ὅσα ὁ Πῶλος προϊόντος τοῦ

(1) Γοργ. 462 e· «Μὴ ἀγροικότερον ᾖ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν· ὀκνῶ γὰρ Γοργίου ἕνεκα λέγειν, μὴ οἴηταί με διακωμῳδεῖν τὸ ἑαυτοῦ ἐπιτήδευμα· ἐγὼ δέ, εἰ μὲν τοῦτό ἐστιν ἡ ῥητορικὴ ἣν Γοργίας ἐπιτηδεύει οὐκ οἶδα· καὶ γὰρ ἄρτι ἐκ τοῦ λόγου οὐδὲν ἡμῖν καταφανὲς ἐγένετο τί ποτε οὗτος ἡγεῖται· ὃ δ' ἐγὼ καλῶ τὴν ῥητορικήν, πράγματός τινός ἐστι μόριον οὐδενὸς τῶν καλῶν».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

διαλόγου ἐκφέρει περὶ τοῦ ἀδικεῖν ἀτιμωρητί, εἰσὶ βεβαίως κατὰ γνώμην τοῦ Γοργίου, ἅτινα ὅμως αὐτὸς θὰ ἠσχύνετο νὰ ἀποστοματίσῃ. Καὶ ὀρθῶς ὁ Κρόνιος «Ἂς μὴ πιστεύῃ τις ὅτι ὁ Πλάτων ἀναγνωρίζει ὑγιεστέρας ἠθικὰς ἀρχὰς παρὰ τῷ Γοργίᾳ ἢ τῷ Πώλῳ, διότι ἐκεῖνος φαίνεται ὅτι σέβεταί πως τὸ δίκαιον, ἐν ᾧ οὗτος ἀναφανδὸν ἀποπτύει αὐτό».

Ἀλλ' ὁ πολὺς Βονίτιος νομίζει ὅτι ὁ Πῶλος παρίσταται ὡς αὐτοτελὲς πρόσωπον ἔχον ἰδίας ἀρχὰς διαφόρους τοῦ Γοργίου, καθότι, λέγει, ὁ μὲν Γοργίας ἀποκρούει τὴν ἄδικον χρῆσιν τῆς ῥητορικῆς, ὁ δὲ Πῶλος ἐγκωμιάζει τὴν ἀδικίαν. Ὁ πολυτίμητος ἀνὴρ εἶχε τὴν ἀγαστὴν ἰδιότητα νὰ ἀποδέχηται εὐμενῶς καὶ διαφόρους γνώμας, καὶ νὰ μεταπείθηται ὅταν δοκιμάσας αὐτὰς εὕρισκεν ὀρθάς, ὅπως ἐμπρέπει εἰς ἄνδρα φιλόσοφον μᾶλλον ἢ φιλόδοξον. Ἂν ἐπέζη σήμερον, θὰ τὸν παρεκάλουν νὰ ἀναθεωρήσῃ τὸ χωρίον, ἐν ᾧ ὁ Πλάτων ποιεῖ τὸν Γοργίαν κατακρίνοντα τὴν ἄδικον χρῆσιν τῆς ῥητορικῆς· εἶνε τὸ ΙΑ΄ κεφάλαιον. Ἐν τῇ ἀρχῇ ποιεῖ τὸν Γοργίαν καταγέλαστον, διηγούμενον σοβαρῶς τὴν παντοδυναμίαν τῆς τέχνης του καὶ ὡς μέγιστον αὐτῆς τεκμήριον ἀναφέροντα ὅτι διὰ τῆς ῥητορικῆς καὶ μόνης ἔπεισε πολλάκις ἀσθενεῖς νὰ λάβωσι τὰ φάρμακα! ἐν ᾧ οἱ ἰατροὶ δὲν ἠδύναντο νὰ τοὺς πείσωσι. Μετὰ τὴν κατάδειξιν τῆς οὕτω δαιμονίας δυνάμεως τῆς ῥητορικῆς, ἐπιφέρει ὁ Γοργίας ὅτι δὲν πρέπει ὁ μαθὼν τὴν δαιμονίαν ταύτην τέχνην νὰ ἀφαιρῇ τοὺς ἰατροὺς καὶ τοὺς ἄλλους τεχνίτας τὴν δόξαν των· ἐὰν δέ τις ποιῇ ταῦτα, δὲν πρέπει νὰ μισῆται καὶ ἐκβάλληται ἐκ τῶν πόλεων, ὡς πονηρός, ὁ διδάξας τὴν τέχνην, ἀλλ' ὁ μαθὼν καὶ ποιούμενος κακὴν αὐτῆς χρῆσιν. Ἀλλ' εἶνε ταῦτα ἐμβριθεῖς λόγοι μαρτυροῦντες ἠθικὰς ἀρχὰς τοῦ λέγοντος; ἢ λέγονται μᾶλλον, τὸ δὴ λεγόμενον, διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων; Εἶνε γνωστὸν ὅτι δὲν ἦσαν παντοῦ καὶ πάντοτε ἀσφαλεῖς οἱ σοφισταὶ ἀπὸ διωγμῶν καὶ κινδύνων (1)· ἐκ δὲ τοῦ μίσους ὅπερ ὁ Ἄνυτος ἐν τῷ Μένωνι (σελ. 91 c, κ. ἑξ.) πνέει κατὰ τῶν σοφιστῶν, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι καὶ ἐν Ἀθήναις πολλοὶ ἦσαν οἵτινες δὲν ἔβλεπον τοὺς σοφιστὰς μὲ ὄμμα προσηνές. Τοιαύτας λοιπὸν ἀπονίψεις τῶν χειρῶν

(1) Πρβλ. καὶ Πρωταγ. 316 c, d καὶ ἑξ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

κατὰ Πιλᾶτον θὰ εἶχον πάντοτε ἀνὰ στόμα καὶ διὰ γλώσσης οἱ σοφισταί. Ἔπειτα εἶνε γνωστὸν ὅτι πᾶσα ἑταίρα, καὶ ἡ ἀσελγεστάτη, ἔχει πάντοτε ἐν τῷ στόματι πρόχειρα παραγγέλματα ἐγκρατείας καὶ κοσμιότητος.

Ἐν ᾧ ὁ Καλλικλῆς εἶνε γέννημα καὶ παίδευμα τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ὡς τοιοῦτος, καίπερ μαθητεύσας παρὰ τῷ Γοργίᾳ χάριν τῆς τέχνης, ἔχει ὅμως τὰς ἀρχάς, ἃς ἐποτίσθη ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ κοινωνίᾳ, ὁ Πῶλος τοὐναντίον εἶνε ξένος, πατριώτης τοῦ Γοργίου, καὶ παρακολουθεῖ αὐτὸν παντοῦ ὡς ὑποτακτικός του, ἵνα μάθῃ τὴν τέχνην καὶ ἀποβῇ καὶ αὐτὸς διδάσκαλος καὶ διάδοχος τοῦ Γοργίου· εἶνε οὕτως εἰπεῖν αὐτέκμαγμα τοῦ Γοργίου, διαφέρων ἐκείνου κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὰ ἐκ ταύτης συμβαίνοντα, εἶνε δηλαδὴ παρρησιαστικώτερος, ἢ μᾶλλον, θρασύτερος, καὶ ἀπειρότερος ἔν τε τῷ διαλέγεσθαι καὶ ἐν τῷ διασώζειν τήν τε ἑαυτοῦ καὶ τὴν τοῦ διδασκάλου του ἀξιοπρέπειαν.

Ὁ Σωκράτης ἄγει μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Χαιρεφῶντα. Ὁ Χαιρεφῶν ἔχει πρὸς τὸν Σωκράτην ἣν ὁ Πῶλος πρὸς τὸν Γοργίαν σχέσιν· εἶνε καὶ αὐτὸς μαθητὴς τοῦ Σωκράτους καὶ τρόπον τινὰ αὐτέκμαγμα αὐτοῦ, διαφέρων καὶ αὐτὸς ἐκείνου κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὰ ἐκ ταύτης συμβαίνοντα, εἶνε δηλαδὴ ἐνθουσιώδης ζηλωτὴς τοῦ Σωκράτους καὶ ἀνεπιεικὴς ἐπιτιμητὴς παντὸς ὅστις ἐν τῇ κοινωνίᾳ πορεύεται ὁδὸν μὴ κεχαραγμένην ὑπὸ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν, ἃς πρεσβεύει ὁ Σωκράτης, οὐχὶ διάφορος τοῦ Ἀπολλοδώρου, οἷον παριστᾷ αὐτὸν ὁ Πλάτων ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Συμποσίου (173 c καὶ ἑξ.).

Κατὰ τὸν διδάσκαλον καὶ ὁ μαθητής! Ὁ μὲν Χαιρεφῶν παρίσταται κόσμιος, μετριόφρων καὶ πειθαρχικὸς πρὸς τὸν διδάσκαλον· ὁ δὲ Πῶλος προπετής, ἀλαζονικὸς καὶ ἀσεβὴς πρὸς τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον. Ὁ μὲν Χαιρεφῶν ἐπὶ βραχὺ μόνον μετέχει τοῦ διαλόγου· διότι παρόντος τοῦ διδασκάλου θὰ ἦτο ἀσεβὲς νὰ παρεμπίπτῃ εἰς τὸν λόγον, καὶ διότι ὁ διδάσκαλος ἐξήρκει αὐτὸς ἐπὶ πᾶν καὶ οὐδεμίαν εἶχε χρείαν παραστάτου καὶ ἀντιλήπτορος· ὅτι δ' ὅμως πάντα ὅσα διεξέρχεται ὁ Σωκράτης λέγονται ἐντελῶς κατὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, ἐδήλωσε διὰ τῆς βραχείας πρὸς τὸν Καλλικλέα ἀποκρίσεως· «Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ (ὁ Σωκράτης) ὑπερ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

φυῶς σπουδάζειν· οὐδὲν μέντοι οἷον τὸ αὐτὸν ἐρωτᾶν» (1). Ὁ δὲ Πῶλος διεξάγει μακρὸν διάλογον πρὸς τὸν Σωκράτην, τὸ μὲν βοηθῶν τῷ διδασκάλῳ δεομένῳ τῆς παρὰ τοῦ μαθητοῦ βοηθείας, ἵνα ἐξαναστῇ ἐκ τῆς πτώσεως, τὸ δὲ καὶ χάριν ἐπιδείξεως τῆς ἑαυτοῦ περὶ τὸ λέγειν δεινότητος.

Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Πῶλος παρίσταται ὑπὸ Πλάτωνος ὡς ἀντίστοιχος πρὸς τὸν Χαιρεφῶντα, δικαιούμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι, ὅπως εἰς τὸν Χαιρεφῶντα οὕτω καὶ εἰς τὸν Πῶλον, ὁ Πλάτων δὲν διενοήθη νὰ ἀπονείμῃ αὐτοτέλειαν προσώπου, ἀλλὰ μόνον ἀντιπροσωπείαν τῶν ἀρχῶν καὶ δογμάτων τοῦ διδασκάλου του.

Αἱ λοιπαὶ διαρθρώσεις τοῦ διαλόγου. καὶ οἱ λόγοι καθ' οὓς οὕτως ὑπέλαβον αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος διηρθρωμένον, γίνονται συμφανεῖς ἐν τῇ προεκτεθείσῃ συνόψει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Τὸ κύριον θέμα τοῦ διαλόγου, ὁ σκοπὸς αὐτοῦ καὶ ἡ πρόθεσις τοῦ συγγραφέως.

Τὸ εἶδος τῆς συγγραφῆς τοῦ Πλάτωνος, πλάττοντος πρόσωπα κατὰ τύχην συναντώμενα καὶ ἐκ τυχαίας ἀφορμῆς ἐπιλαμβανόμενα ἄλλοτε ἄλλου θέματος πρὸς συνδιάλεξιν, δὲν συγχωρεῖ ὅπως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δηλωθῇ σαφῶς τὸ κύριον θέμα τοῦ διαλόγου καὶ ὁ σκοπὸς αὐτοῦ· καὶ μετὰ ἐμβριθῆ δὲ καὶ ἐπίπονον ζήτησιν αὐτοῦ πάλιν συμβαίνει πολλάκις νὰ διιστῶνται ἀδιαλλάκτως αἱ γνῶμαι τῶν σοφῶν ζητητῶν.

Τοῦτο συνέβη μάλιστα ἐπὶ τοῦ προκειμένου διαλόγου· οἱ μὲν ὑπέλαβον ὅτι θέμα καὶ σκοπὸς αὐτοῦ εἶνε νὰ καταδείξῃ τὴν οὐτιδανότητα τῆς σοφιστικῆς ῥητορικῆς καὶ πολιτικῆς· οἱ δὲ νὰ ἀνασκευάσῃ τὴν περὶ τοῦ δικαίου τοῦ ἰσχυροτέρου θεωρίαν, ἣν ἐκφέρει ὁ Καλλικλῆς· οἱ δὲ νὰ καταρρίψῃ τὴν ὑπόληψιν τῆς

(1) Γοργ. 481 b. Πρβλ. καὶ 458 c.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ποιήσεως ἀποφαίνων αὐτὴν βλαβεράν· ὁ Σταλβώμιος, νὰ ἀντιτάξῃ, πρὸς τὴν ψευδῆ πολιτικὴν καὶ ῥητορικὴν τέχνην, τὴν τοῦ ἡδέος μόνον στοχαζομένην, τὴν ἀληθῆ πολιτικήν, τὴν τοῦ φιλοσόφου ἀξίαν, τὴν στοχαζομένην τοῦ ἀγαθοῦ τῶν πολιτῶν· ὁ Στείγχαρτος, νὰ ἐπιδείξῃ τὸ ἰδανικὸν ὑψίστης, τελειοτάτης, πᾶσαν ἀληθῆ ἐπιστήμην καὶ πᾶσαν γνησίαν τέχνην περιλαμβανούσης ἠθικοπολιτικῆς τέχνης τοῦ βίου· ὁ Σχλεϊερμάχερος, νὰ ἐξερευνήσῃ τὴν φύσιν τῆς ἡδονῆς καὶ νὰ ἀποδείξῃ αὐτὴν διάφορον τοῦ ἀγαθοῦ· τέλος ὁ Βονίτιος ὑπολαμβάνει θέμα καὶ σκοπὸν τοῦ διαλόγου τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος, ἂν ἡ φιλοσοφία, ὁποίαν νοεῖ αὐτὴν ὁ Πλάτων, ἢ ἡ πολιτικὴ ῥητορική, ὁποία ἠσκεῖτο τότε, εἶνε τὸ πρεπωδέστερον στάδιον τοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου.

Οὕτω διαφόρων οὐσῶν τῶν γνωμῶν περὶ τοῦ κυρίου θέματος καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ διαλόγου, παραδόξως πάντες κατορθοῦσι νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι πάντα τὰ ἐπὶ μέρους διεξαγόμενα καὶ λυόμενα ζητήματα συντείνουσιν εἰς ἀπόδειξιν καὶ ἐνίσχυσιν τοῦ κυρίου θέματος.

Ἄλλο ἀξιοσημείωτον φαινόμενον εἶνε τὸ ὅτι πάντες σχεδὸν εὑρίσκουσι τὸ μέρος τοῦ διαλόγου ὅπερ διεξάγει ὁ Σωκράτης πρὸς τὸν Καλλικλέα, ὡς τὸ κύριον τοῦ ὅλου διαλόγου, ἐκεῖνο ἐν ᾧ ἐκτίθεται καὶ ἀποδεικνύεται τὸ κύριον αὐτοῦ θέμα.

Ὅτι αἱ γνῶμαι αὗται δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἁμαρτάνωσι τοῦ παντός, τούτου ἱκανὴ ἐγγύησις εἶνε τὰ ὀνόματα τῶν σοφῶν ἀνδρῶν τῶν ἐξενεγκόντων αὐτάς· ὅτι δὲ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνε καὶ ὅλως ἀναμάρτητοι, τοῦτο δύναται νὰ εἰκάσῃ τις καὶ ἐκ μόνης τῆς διαφωνίας τῶν γνωμῶν καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐξελέγξεως.

Τὸ κύριον αἴτιον τῆς ἁμαρτίας πάντων εἶνε ἡ παραγνώρισις τοῦ κέντρου τῆς βαρύτητος τοῦ διαλόγου. Ἂν τοῦτο ἔκειτο ἐν τῷ μετὰ τοῦ Καλλικλέους διαλόγῳ, ἔπρεπε πάντα τὰ πρὸ αὐτοῦ νὰ συντελῶσιν εἰς τὰ ἐν τῷ τμήματι τούτῳ ἀποδεικνύμενα καὶ βεβαιούμενα. Καὶ τοῦτο μὲν πειρῶνται νὰ δείξωσι πάντες συμβαῖνον, ἀλλὰ πού καὶ πού μοι φαίνεται ὅτι μετέρχονται τοῦ Προκρούστου τὴν μέθοδον. Θὰ ὑπερέβαινε τὰ ὅρια τῆς παρούσης πραγματείας, ἂν ἀπεπειρώμεθα νὰ διεξέλθωμεν πάσας τὰς γνώμας ἐλέγχοντες αὐτάς· ἀρκούμεθα εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς ἐπι-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

κρατούσης σήμερον γνώμης τοῦ ἐλλογιμωτάτου τῶν σοφῶν Βονιτίου, καὶ εἰς τὴν ἔκθεσιν τῆς ἡμετέρας γνώμης, ἐξ οὗ γενήσεται δῆλον καὶ ποῦ κεῖται τὸ ἁμάρτημα τῶν ἄλλων ὁρισμῶν.

Ὁ Βονίτιος, καθ' ἃ προεῖπον, ὑπολαμβάνει σκοπὸν τοῦ διαλόγου τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος, ἂν ἡ φιλοσοφία, ὁποίαν νοεῖ αὐτὴν ὁ Πλάτων, ἢ ἡ πολιτικὴ ῥητορική, ὁποία ἠσκεῖτο τότε, εἶνε τὸ πρεπωδέστερον στάδιον τοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου. Τοῦτο συνήγαγεν ὁ Βονίτιος ἐκ τῶν ἐν κεφ. Μ'- ΜΑ' λογων τοῦ Καλλικλέους, καὶ ἐκ τῆς κατωτέρω ἐν κεφ. ΝΕ' γινομένης ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σωκράτους διατυπώσεως τοῦ προβλήματος· «Ὁρᾷς γὰρ ὅτι περὶ τούτου εἰσὶν ἡμῖν οἱ λόγοι, οὗ τί ἂν μᾶλλον σπουδάσειε καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχων ἄνθρωπος, ἢ τοῦτο ὅντινα χρὴ τρόπον ζῆν, πότερον ἐπὶ ὃν σὺ παρακαλεῖς ἐμέ, τὰ τοῦ ἀνδρὸς δὴ ταῦτα πράττοντα, λέγοντά τε ἐν τῷ δήμῳ καὶ ῥητορικὴν ἀσκοῦντα καὶ πολιτευόμενον τοῦτον τὸν τρόπον, ὃν ὑμεῖς νῦν πολιτεύεσθε, ἢ ἐπὶ τόνδε τὸν βίον τὸν ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ τί ποτ' ἐστὶν οὗτος ἐκείνου διαφέρων».

Ζητεῖται νῦν ἂν ὀρθῶς ὁ Βονίτιος θέτει ταῦτα ὡς τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος τοῦ ὅλου διαλόγου, και τὰ πρὸ αὐτῶν ὡς συντελοῦντα εἰς τοῦτο τὸ κέντρον.

Καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ἀπίθανον ἢ μᾶλλον ἀδύνατον νὰ εἶνε τοῦτο τὸ θέμα καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ διαλόγου, ὅπως ὁρίζει αὐτὸν ὁ Βονίτιος. Ἂν οἱ διαλεγόμενοι ἐζήτουν ποίαν ὁδὸν τοῦ βίου αὐτοὶ νὰ τραπῶσιν, ὁ ὁρισμὸς δὲν θὰ ἐνεῖχεν οὐδεμίαν ἀτοπίαν, καὶ θὰ ἐξητάζετο μόνον ἂν εἶνε σύμφωνος πρὸς τὸν ἐξ αὐτοῦ τοῦ διαλόγου προκύπτοντα. Ἀλλ' ἀφοῦ ζητεῖται, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Βονίτιος δέχεται, ὁ ἄριστος τρόπος τοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου ἐν γένει, καθ' ὃ ἄνθρωπος, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ προτίθενται εἰς σκέψιν μόνον οἱ δύο οὗτοι βίοι, ὁ φιλοσοφικός, καὶ ὁ πολιτικός; εἶνε δυνατὸν πάντες οἱ ἄνθρωποι νὰ γείνωσι, δυοῖν θάτερον, ἢ πολιτικοί, ἢ φιλόσοφοι;

Ἔπειτα ὁ Βονίτιος γράφει τάδε· «Εἰς τὴν ἀπόκρισιν τοῦ ἐρωτήματος τούτου συντελοῦσιν ἐμμέσως καὶ τὰ δύο προηγούμενα τμήματα τοῦ διαλόγου. Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ (τῷ πρὸς τὸν Γοργίαν) ὁ Πλάτων παριστᾷ τὴν ῥητορικὴν διὰ τοῦ στόματος τοῦ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐπιφανεστάτου ἀντιπροσώπου αὐτῆς ὡς ἐπιτήδευσιν (οὐχὶ περὶ τὸ ὂν ἀλλὰ) περὶ τὸ φαινόμενον· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ (τῷ πρὸς τὸν Πῶλον) κηρύττει ὡσαύτως δι᾽ ἑνὸς ἀντιπροσώπου αὐτῆς ὅτι ἡ δύναμις αὐτῆς κεῖται ἐν τῇ ἐπιτεύξει τῆς ἡδονῆς (;), τῆς πληρώσεως τοῦ ἑκάστοτε ἀρέσκοντος. Ἀφοῦ δὲ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐχαράχθη τὸ ἔδαφος τῆς ἐπιτηδεύσεως (οὐχὶ τοῦ ὄντος ἀλλὰ) τοῦ φαινομένου καὶ τῆς ἀνηθικότητος, ἐπέρχεται τὸ τρίτον τμῆμα (τὸ πρὸς Καλλικλέα) καὶ ἀντιτάσσει πρὸς τὸ σφαλερὸν τῆς δόξης τὸ βέβαιον τῆς ἐπιστήμης καὶ πρὸς τὴν γυμνὴν ἡδονὴν τὸ καθ' αὑτὸ ἀγαθόν».

Ὁ Βονίτιος ὅςτις ὀρθῶς κατέκρινε τὸν Στείγχαρτον ἐκβιάζοντα τὸν φιλοσοφικὸν διάλογον νὰ ἐνδυθῇ τὸ σχῆμα τῆς τραγῳδίας, ὑποπίπτει ἐνταῦθα εἰς τὸ αὐτὸ σφάλμα ἐκβιάζων τὸν αὐτὸν διάλογον, ὅπως ὑπαγάγῃ τὰ τρία κατ' αὐτὸν κύρια τμήματα αὐτοῦ ὑπὸ τὰς τρεῖς φιλοσοφικὰς συστοιχίας, τοῦ φαινομένου καὶ τοῦ ὄντος, τῆς δόξης καὶ τῆς ἐπιστήμης, τοῦ ἡδέος καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ταῦτα δέ, ἀκολουθῶν τὸν Σχλεϊερμάχερον, ὅςτις ὑπήγαγε τὸν Γοργίαν ὑπὸ τὰς συστοιχίας ταύτας, ἵνα οὕτως ὑποδείξῃ αὐτῷ τὴν θέσιν ἣν νομίζει ὅτι πρέπει νὰ καταλάβῃ ἐν τῷ κατ' αὐτὸν προδιαγεγραμμένῳ φιλοσοφικῷ συστήματι τοῦ Πλάτωνος. Ἀλλ' ὁ Βονίτιος ἵνα ἀποδείξῃ τὸν ἰσχυρισμόν του, παρέλειψεν ἐν τῷ χαρακτηρισμῷ τοῦ Β΄ τμήματος τὸ κυριώτατον χαρακτηριστικὸν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ὅλου διαλόγου. Ἐν ἐκείνῳ ὁ Πλάτων δὲν κηρύττει μόνον διὰ τοῦ στόματος τοῦ Πώλου ὅτι ἡ δύναμις τῆς ῥητορικῆς κεῖται ἐν τῇ ἐπιτεύξει τῆς πληρώσεως τοῦ ἑκάστοτε ἀρέσκοντος (ἣν πλήρωσιν δὲν ἠξεύρω διατί ὁ Βονίτιος συγχέει μετὰ τῆς ἡδονῆς Genuss!), ἀλλὰ καὶ ἀνασκευάζει τὸ κήρυγμα τοῦτο διὰ τοῦ στόματος τοῦ Σωκράτους, καὶ ἐπὶ τέλους ποιεῖ τὸν Πῶλον ὁμολογοῦντα, ὅτι ἡ ἀδικία καὶ ἡ ἀκολασία τῆς ψυχῆς ἐστι τὸ μέγιστον τῶν κακῶν (σελ. 477 e)· ὅτι εὐδαιμονέστατός ἐστιν ὁ μὴ ἔχων τὴν κακίαν ταύτην ἐν τῇ ψυχῇ, δεύτερος δὲ ὁ ἀπαλλαττόμενος αὐτῆς διὰ τῆς τιμωρίας (σελ. 478 e)· ὅτι οὔτε αὐτὸς οὔτε ἄλλος τις ἀνθρώπων θὰ ἐδέχετο τὸ κάκιον καὶ τὸ αἴσχιον ἀντὶ τοῦ ἧττον, τουτέστι τὸ ἀδικεῖν ἀντὶ τοῦ ἀδικεῖσθαι. Τούτων δὲ οὕτως ὁρι-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

στικῶς καὶ παγίως ὁμολογουμένων ὑπὸ τοῦ Πώλου μέχρι τέλους τοῦ δευτέρου τούτου τμήματος, νομίζω ὅτι δὲν δικαιοῦταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδὲν ἄλλο περιέχεται ἢ τὸ κήρυγμα τῆς ἀνηθικότητος διὰ στόματος τοῦ Πώλου. Τοὐναντίον δικαιούμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι οὐδὲ κἂν ὑφίσταται πλέον τοιοῦτον κήρυγμα, ἀφ' οὗ ἀνῃρέθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κηρύξαντος· ἀλλ' ὅτι ὅλον τὸ τμῆμα τοῦτο εἶνε ζήτησις τοῦ, τίς ἐστιν εὐδαίμων καὶ τίς ἄθλιος (σελ. 472 c), καὶ ἀπόδειξις ὅτι εὐδαιμονέστατος μὲν εἶνε ὁ δίκαιος, δεύτερος δὲ ὁ ἀδικήσας καὶ τιμωρηθείς, κακοδαιμονέστατος δὲ ὁ ἐμμένων ἐν τῇ ἀδικίᾳ.

Τὰ μετὰ τὴν ἀπόδειξιν καὶ ὁμολογίαν τούτων ἐπιφερόμενα περὶ τῆς ἀχρηστίας τῆς ῥητορικῆς εἶνε πάρεργα· ἔπρεπε νὰ γείνῃ λόγος καὶ περὶ αὐτῆς, διότι ἐκ τοῦ περὶ τῆς ἀξίας τῆς ῥητορικῆς ζητήματος ἀφωρμήθησαν καὶ ἀνῆλθον εἰς τὸ ὕψιστον ἀνθρώπινον ζήτημα τὸ τῆς εὐδαιμονίας καὶ κακοδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐπέρχεται ὁ Καλλικλῆς καὶ κατηγορῶν τοῦ Σωκράτους ὅτι σοφιστικῶς κατέληξεν εἰς τοῦτο τὸ συμπέρασμα, ἰσχυρίζεται πάλιν ταὐτὰ ἅπερ ἐν ἀρχῇ καὶ ὁ Πῶλος, ὅτι τὸ πλεονεκτεῖν τῶν ἄλλων εἶνε ἀγαθόν, ἐπιπροσθέτει δὲ καὶ νέον προσὸν τοῦ εὐδαίμονος, τὸ ζῆν ἡδονικῶς καὶ ἀκολάστως. Ἀλλ' ὁ Σωκράτης ἀποδεικνύων, πρῶτον μὲν ὅτι τὸ νόμῳ δίκαιον καὶ καλόν ἐστι καὶ φύσει τοιοῦτον, ἔπειτα δὲ ὅτι ἡ ἡδονὴ δὲν εἶνε διάφορος τοῦ ἀγαθοῦ, ἀναγκάζει τὸν Καλλικλέα νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι εἰσὶν ἡδοναὶ ἀγαθαὶ καὶ ἡδοναὶ κακαὶ (κεφ. ΝΔ'). Τούτων δὲ ὁμολογηθέντων, τὸ ἠθικὸν οἰκοδόμημα ὅπερ ἵδρυσεν ὁ Σωκράτης περὶ τὰ τελευταῖα τοῦ πρὸς τὸν Πῶλον διαλόγου (σ. 475 c - 481 b) ἔχων συνοικοδόμον καὶ αὐτὸν τὸν Πῶλον, ὅπερ ἐπειράθη ὁ Καλλικλῆς νὰ ἀνατρέψῃ διὰ τῶν βιαίων καὶ σφοδρῶν προσβολῶν του, λαμβάνει ἤδη νέον στήριγμα, αὐτὴν τὴν ὁμολογίαν τοῦ Καλλικλέους, καίπερ μὴ ἔχοντος ἀκόμη σαφῆ ἔννοιαν πάντων τῶν ἐκ τῆς ὁμολογίας του ταύτης συμβαινοντων· καὶ ἅπας ὁ ἑπόμενος λόγος κυρίως εἰπεῖν δὲν εἶνε πλέον διαλεκτικὴ συζήτησις, ἀλλ' ἔκθεσις τῶν ἐκ τῆς ὁμολογίας ταύτης συμβαινόντων, τὰ ὁποῖα εἶνε αὐτὰ ταῦτα ἅτινα συνωμολογήθησαν πρότερον

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μεταξὺ Σωκράτους καὶ Πώλου· τὴν δὲ ταυτότητα ἐπιμελεῖται ὁ Σωκράτης νὰ καταδεικνύῃ ἑκάστοτε (σελ. 499 e, 500 b, 505 b, 508 b, 509 e), μάλιστα δὲ ἐν τῷ ἐπιλόγῳ· «Νῦν δὲ ὁρᾷς ὅτι τρεῖς ὄντες ὑμεῖς, οἵ περ σοφώτατοί ἐστε τῶν νῦν Ἑλλήνων, σύ τε καὶ Πῶλος καὶ Γοργίας, οὐκ ἔχετε ἀποδεῖξαι, ὡς δεῖ ἄλλον τινὰ βίον ζῆν ἢ τοῦτον, ὅςπερ καὶ ἐκεῖσε φαίνεται συμφέρων· ἀλλ' ἐν τοσούτοις λόγοις, τῶν ἄλλων ἐλεγχομένων, μόνος οὗτος ἠρεμεῖ ὁ λόγος, ὡς εὐλαβητέον ἐστὶ τὸ ἀδικεῖν μᾶλλον ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι καὶ παντὸς μᾶλλον ἀνδρὶ μελετητέον οὐ τὸ δοκεῖν εἶναι ἀγαθόν, ἀλλὰ τὸ εἶναι, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ· ἐὰν δέ τις κατά τι κακὸς γίγνηται, κολαστέος ἐστί, καὶ τοῦτο δεύτερον ἀγαθὸν μετὰ τὸ εἶναι δίκαιον· καὶ πᾶσαν κολακείαν καὶ τὴν περὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν περὶ τοὺς ἄλλους καὶ περὶ ὀλίγους καὶ περὶ πολλοὺς φευκτέον· καὶ τῇ ῥητορικῇ οὕτω χρηστέον ἐπὶ τὸ δίκαιον ἀεί, καὶ τῇ ἄλλῃ πράξει. Ἐμοὶ οὖν πειθόμενος ἀκολούθησον ἐνταῦθα, οἷ ἀφικόμενος εὐδαιμονήσεις καὶ ζῶν καὶ τελευτήσας, ὡς ὁ νῦν λόγος σημαίνει . . . κἄπειτα οὕτω κοινῇ ἀσκήσαντες (ἀρετήν), τότε ἤδη, ἐὰν δοκῇ χρῆναι, ἐπιθησόμεθα τοῖς πολιτικοῖς, ἢ ὁποῖον ἄν τι ἡμῖν δοκῇ, τότε βουλευσόμεθα, βελτίους ὄντες βουλεύεσθαι ἢ νῦν κ.τ.λ.».

Κατὰ τὴν θεωρίαν τῆς ῥητορικῆς, ὁ ἐπίλογος εἶνε ἀνακεφαλαίωσις τῶν κυρίων νοημάτων τῆς πραγματείας, τουτέστιν ἐκείνων ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸ θέμα καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῆς. Ἐὰν λοιπὸν ὁ ῥήτωρ προτίθεται νὰ διδάξῃ τι, ἐν τῷ ἐπιλόγῳ παρέχει σύνοψίν τινα τῶν ἐν τῇ πραγματείᾳ ἀποδειχθέντων· ἢ ἐὰν θέλῃ νὰ συστήσῃ τι ἢ νὰ ἀποτρέψῃ ἀπό τινος, ἐν τῷ ἐπιλόγῳ ἐξαίρει τὴν σπουδαιότητα τοῦ πράγματος ὅπερ συνιστᾷ ἢ ἀφ' οὗ ἀποτρέπει.

Ἐν τῷ ἐπιλόγῳ τοῦ Γοργίου ἀνευρίσκομεν πάσας τὰς προτάσεις τὰς ἀποδειχθείσας ὀρθὰς ἐν τῷ πρὸς τὸν Πῶλον διαλόγῳ καὶ ὕστερον ἐπικυρωθείσας καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Καλλικλέους, οὐδὲν δὲ περὶ ταυτότητος ἢ ἑτερότητος ἡδονῆς καὶ ἀγαθοῦ, καὶ οὐδὲν περὶ ἀντιθέσεως φιλοσοφικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου· τοὐναντίον ὁ νικῶν βίος, ὅστις εἶνε ὁ κατ' ἀρετήν, συνάπτει ὑφ' ἑαυτόν, ὡς τὸ γένος τὰ ἑαυτοῦ εἴδη, τόν τε φιλοσοφικὸν καὶ τὸν πολιτικὸν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

βίον· διότι τοῦτο σημαίνει τὸ ἐν τέλει λεγόμενον «γενόμενοι καλοὶ κἀγαθοὶ καὶ ἀσκήσαντες ἀρετήν, τότε ἤ ἐπιθησόμεθα τοῖς πολιτικοῖς, ἤ ὁποῖον ἄν τι ἡμῖν δοκῇ, τότε βουλευσόμεθα»· καὶ ὅπως δὲν δύναται ὀρθῶς νὰ ἀντιταχθῇ τὸ γένος πρὸς τὸ εἶδός του, οὕτω καὶ ἐνταῦθα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τεθῇ ὡς θέμα τοῦ διαλόγου τὸ ζήτημα, πότερον ἀσκήσομεν; ἀρετὴν ἢ ῥητορικὴν καὶ πολιτικήν;

Πάντα ταῦτα πείθουσιν ἡμᾶς ὅτι ὁ πυρὴν τοῦ διαλόγου εἶνε τὰ ἐν τῷ πρὸς τὸν Πῶλον τμήματι (σ. 475 d-479 e) ἀποδεικνυόμενα, καὶ πάλιν μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Καλλικλέους ἐκ νέου ἐπικυρούμενα καὶ ὑπ' οὐδενὸς τοῦ λοιποῦ ἀμφισβητούμενα δόγματα. Ἐκ τούτων καὶ τῶν περὶ ταῦτα συνάγομεν ὅτι τὸ μὲν κύριον θέμα τοῦ προκειμένου διαλόγου εἶνε ἡ ζήτησις τοῦ ἀνθρωπίνου ἀγαθοῦ, οὗ ἡ κτῆσις ἀπεργάζεται τὴν τοῖς πᾶσι ποθητὴν εὐδαιμονίαν, ἢ σαφέστερον εἰπεῖν, πῶς διακείμενος ὁ ἄνθρωπος καὶ τί ποιῶν καθίσταται εὐδαίμων καὶ ἐν τῇ παρούσῃ καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ· τὸ δὲ τέλος καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ διαλόγου (1) εἶνε ὁ ἔλεγχος τῶν περὶ τοῦ θέματος τούτου διαφόρων δοξῶν, τῶν ἐπιπολαζουσῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἰδίως ἐν Ἀθήναις κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, καὶ διὰ τοῦ ἐλέγχου τούτων ἡ ἀπόδειξις ὅτι τὸ ἀνθρώπινον ἀγαθὸν εἶνε ὑγίεια τῆς ψυχῆς καὶ τάξις καὶ κοσμιότης αὐτῆς, τουτέστιν ἡ ἀρετὴ αὐτῆς· ὅτι ἄρα ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου κεῖται ἐν τῇ διαγωγῇ βίου ὁσίου, δικαίου καὶ σώφρονος.

---

(1) Οὔτε ὁ Βονίτιος οὔτε οἱ ἄλλοι σοφοὶ ἄνδρες διαστέλλουσι τὸ θέμα τοῦ διαλόγου τοῦ τέλους αὐτοῦ. Ἀλλὰ ὁ ὁρισμὸς τοῦ Βονιτίου δύναται νὰ εἶνε μόνον τοῦ θέματος, οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ τέλους ὁρισμός· πρῶτον μὲν διότι τὸ τέλος δὲν δύναταί ποτε νὰ ἐξενεχθῇ ὑπὸ ἐρωτηματικὸν τύπον· διότι τότε τέλος θὰ εἶνε ἡ ἀπόκρισις· ὁ δὲ ὁρισμὸς τοῦ Βονιτίου ἔχει ἐρωτηματικὸν τύπον. Ἔπειτα δὲ διότι, ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Πῶλος ἢ ὁ Καλλικλῆς συνέγραφον καὶ αὐτοὶ Γοργίαν, ὁ Γοργίας των οὗτος ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ θέμα, ὅπερ ὁ Βονίτιος ἀποφαίνεται ὅτι ἔχει ὁ Πλατωνικὸς Γοργίας, τὸ τέλος δὲ ὅμως τῶν διαλόγων τούτων θὰ ἦτο ἀντίθετον τοῦ τέλους τοῦ Πλατωνικοῦ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ὁ ὑποκείμενος τόπος τοῦ διαλόγου.

Ὅτι ὁ διάλογος ὑπόκειται γενόμενος ἐν Ἀθήναις, τοῦτο σημαίνεται πολλαχοῦ ἐν τῷ διαλόγῳ (1), καὶ οὐδεὶς πω ἠμφισβήτησε. Μεγάλη δὲ ὅμως ὑφίσταται διαφωνία ἐν τοῖς ἑρμηνευταῖς ἐν τίνι τόπῳ τῶν Ἀθηνῶν ὑποτίθεται γενόμενος. Τὴν αἰτίαν τῆς ἀσαφείας ὑπέχει ἡ μορφὴ τοῦ διαλόγου, δραματικὴ οὖσα, καὶ διὰ τοῦτο μὴ συγχωροῦσα διαρρήδην περιγραφὴν τῆς σκηνῆς, ὅπως ἡ διηγηματικὴ μορφή. Ἐν τούτοις ὁ Πλάτων ἐν τῷ προλόγῳ ἐπενόησε πᾶν ὅ τι ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ ῥηθῇ οὕτως ὥστε ὁ τόπος τοῦ διαλόγου νὰ γίνηται εὔδηλος, τοὐλάχιστον εἰς τοὺς συγχρόνους ἀναγνώστας του, χωρὶς τὰ διαλεγόμενα πρόσωπα νὰ λέγωσι περιττὰ ἢ καὶ ἄτοπα, μόνον καὶ μόνον ὅπως ὁ συγγραφεὺς κατορθώσῃ οὕτω νὰ δηλώσῃ τὸν τόπον.

Ἤδη ὁ σχολιαστὴς τοῦ Γοργίου ὑπελάμβανεν ὅτι ὁ διάλογος ἐγένετο ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Καλλικλέους· καὶ οἱ νεώτεροι ἑρμηνευταὶ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας οὐδέποτε ἀμφέβαλον ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Ἐφαντάζοντο τὸν Καλλικλέα ἐξερχόμενον τοῦ οἴκου του, συναντῶντα τὸν Σωκράτην μετὰ τοῦ Χαιρεφῶντος προσερχομένους καὶ μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πρώτων φιλοφρόνων λέξεων προσκαλοῦντα αὐτοὺς νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν οἶκόν του ἵνα ἀκούσωσι τὸν Γοργίαν.

Ἐν τούτοις αἱ λέξεις τοῦ προλόγου παρεμβάλλουσι σοβαρὰ προσκόμματα εἰς τὴν τοιαύτην ἐκδοχήν. Πρῶτον μὲν πῶς ἐξῆλθεν ὁ Καλλικλῆς ἐκ τῆς οἰκίας του καταλείπων ἐν αὐτῇ οὐ μόνον τοὺς ξενιζομένους ὑφ' ἑαυτοῦ Γοργίαν καὶ Πῶλον, ἀλλὰ καὶ πλῆθος ἄλλο ἀκροατῶν, ὡς μηνύουσιν αἱ ἐν σελ. 458 c λέξεις τοῦ Χαιρεφῶντος; Ὁ Στείγχαρτος ἀποκρίνεται ὅτι ἐξῆλθε

(1) Γοργ. 461 e· «Δεινὰ μέντ' ἂν πάθοις, ὦ βέλτιστε, εἰ Ἀθήναζε ἀφικόμενος, οὗ τῆς Ἑλλάδος πλείστη ἐστὶν ἐξουσία τοῦ λέγειν, ἔπειτα σὺ ἐνταῦθα τούτου μόνος ἀτυχήσαις».

πρὸς στιγμὴν διὰ νὰ πάρῃ τὸν ἀέρα του! Ἔστω. Ἀλλὰ πῶς τοὺς προσκαλεῖ, ὅταν θέλωσι, νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ πῶς τοὺς πληροφορεῖ ὅτι ὁ Γοργίας καταλύει παρ' ἑαυτῷ, ἀφοῦ ἵστανται ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας του, καὶ ἀφοῦ ὁ Χαιρεφῶν προεδήλωσεν ὅτι «ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πάρεσμεν» ἐπὶ τὸ ἀκοῦσαι Γοργίου; ὁ ταῦτα λέγων ἱστάμενος πρὸ τῆς θύρας τοῦ Καλλικλέους δύναται νὰ ὑποτεθῇ ἀγνοῶν ποῦ καταλύει ὁ Γοργίας; καὶ πρὸς τὸν λέγοντα ὅτι ἐπὶ τοῦτο ἤλθομεν ἐνθάδε εἰς τὸν οἶκόν σου, δύναταί τις εὐλόγως νὰ ἀποκριθῇ «ὅταν θέλητε, ἔλθετε εἰς τὸν οἶκόν μου;» Τὸ ὅταν ἐκεῖνο προφανῶς σημαίνει «ἐν ἄλλῳ τινὶ χρόνῳ καὶ καιρῷ πλὴν τοῦ παρόντος», καὶ δὲν κεῖται ὡς ἰσοδύναμον τοῦ «ἐπειδὴ βούλεσθε», ὡς τὸ ἐκβιάζουσί τινες ἑρμηνευταί· πρῶτον μὲν διότι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ ὅταν τοῦτο σημαίνει· ἔπειτα δέ, ὁ Καλλικλῆς προεδήλωσε τὴν γνώμην του, ὅτι ἐπειδὴ ἦλθον ὀψέ, δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν τηνικαῦτα νὰ ἀκούσωσι τοῦ Γοργίου ἐπιδεικνυμένου· πῶς λοιπὸν θὰ ἠδύνατο ὁ αὐτὸς Καλλικλῆς, αἴφνης μεταπίπτων, νὰ εἴπῃ «εἰσέλθετε, καὶ ἐπιδείξεται ὑμῖν εὐθὺς νῦν»· τέλος δὲ κατωτέρω ὁ Σωκράτης ἀποδεχόμενος τὴν γνώμην τοῦ Καλλικλέους (Εὖ λέγεις, ὦ Καλλίκλεις), ἐπιφέρει νέαν ἐρώτησιν διὰ τοῦ ἀλλά, δι' ἧς δηλοῖ τὴν ἐν τῷ παρόντι κατέχουσαν αὐτὸν ἐπιθυμίαν διάφορον τῆς τοῦ ἀκοῦσαι Γοργίου ἐπιδεικνυμένου, ἐπιθυμίαν τοῦ διαλεχθῆναι πρὸς αὐτόν· καὶ ἐπιφέρει τάδε· «τὴν δὲ ἄλλην ἐπίδειξιν εἰσαῦθις, ὥςπερ σὺ λέγεις, ποιησάσθω». Ἐπὶ τῶν λέξεων τούτων δὲν ἐπέστησαν δεόντως οἱ ἑρμηνευταὶ οἱ ὁποτέραν τῶν δύο γνωμῶν ἀσπαζόμενοι. Ποῦ εἶπεν ὁ Καλλικλῆς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὅτι ὁ Γοργίας ἐπιδείξεται ὑμῖν εἰσαῦθις, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἀποκριθῇ πρὸς αὐτὸν ὁ Σωκράτης ὡς ἐντελῶς σύμφωνος «ἔστω, ποιησάσθω ἡμῖν τὴν ἄλλην ἐπίδειξιν εἰσαῦθις, ὥςπερ σὺ λέγεις;» Ἂν μὲν παραδεχθῶμεν ὅτι ἵστανται ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας τοῦ Καλλικλέους, καὶ οὗτος τοὺς καλεῖ νὰ εἰσέλθωσιν ἵνα ἀκούσωσι τοῦ Γοργίου ἀναλαμβάνοντος χάριν αὐτῶν τὴν ἐπίδειξιν, τὰ «εἰσαῦθις, ὥςπερ σὺ λέγεις» εἰσὶν ἄτοπα και ὅλως ἀκατανόητα (1). Τοὐναντίον εἶνε λίαν σαφῆ

(1) Θαυμαστὰ λέγει ὁ Ἄστιος ἐν ταῖς εἰς τὸν Γοργίαν σημειώσεσιν· «Verba

καὶ εὔλογα ἀναφερόμενα εἰς τὰ προηγούμενα τοῦ Καλλικλέους «ὅταν βούλησθε». Ὁ μὲν λοιπὸν Καλλικλῆς λέγει «Τώρα μὲν εἶνε πολὺ ἀργά, ὥςτε δὲν δύνασθε νὰ ἀκούσητε τὴν ἐπίδειξιν τοῦ Γοργίου· ἀλλ' ἐν οἱῳδήποτε ἄλλῳ καιρῷ θέλετε, ἔλθετε εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἐν ᾗ καταλύει ὁ Γοργίας, καὶ θὰ τελέσῃ χάριν ὑμῶν νέαν ἐπίδειξιν». Ὁ δὲ Σωκράτης ἀποκρίνεται· «Καλῶς λέγεις, ἀλλ' ἆρα θὰ ἤθελε τώρα νὰ εἰσέλθῃ εἰς βραχὺν διάλογον πρὸς ἡμᾶς; θέλω δηλαδὴ νὰ τὸν ἐρωτήσω καὶ νὰ μάθω τί ἐπαγγέλλεται καὶ διδάσκει (τόσον μόνον ἐν τῷ παρόντι)· τὴν δὲ ἄλλην ἐπίδειξιν (τῆς ῥητορικῆς χάριτος καὶ δεινότητος) ἂς τὴν κάμῃ ἄλλοτε, ὅπως σὺ λέγεις (δηλ. ὅταν ἔλθωμεν εἰς τὴν οἰκίαν σου)».

Πρῶτος ὁ Σχλεϊερμάχερος κατεῖδεν ὅτι αἱ λέξεις τοῦ κειμένου δὲν συγχωροῦσι νὰ ἐκλάβωμεν ὅτι ὁ διάλογος γίνεται ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Καλλικλέους, καὶ ὑπέθεσεν ὅτι γίνεται ἔν τινι δημοσίῳ τόπῳ, οἷον ἐν τῷ Λυκείῳ, ὅπου τόσοι καὶ ἄλλοι διάλογοι τοῦ Πλάτωνος ὑποτίθενται γινόμενοι.

Παραδόξως ἡ τόσον καλῶς τεθεμελιωμένη γνώμη τοῦ Σχλεϊερμαχέρου δὲν ἐπεκράτησεν· οὔτε ὁ Ἄστιος οὔτε ὁ Σταλβώμιος ἀπεδέχθησαν αὐτήν. Ὁ δὲ Στείγχαρτος ἐλέγχει αὐτὴν ὡς παράξενον (seltsam) διὰ λίαν παραξένων ἰσχυρισμῶν. «Τὸ πρᾶγμα, λέγει, πῶς ἔχει, εἶνε δὰ τῶν ἁπλουστάτων· ὁ Καλλικλῆς προῆλθεν ἐπὶ μίαν στιγμὴν πρὸς τὴν ἔξω θύραν τῆς οἰκίας του, ἵνα ἀναπαυθῇ ὀλίγον ἐκ τῆς ἀκροάσεως τῆς μακρᾶς ἐπιδείξεως τοῦ Γοργίου· ἐκεῖ βλέπει τὸν Σωκράτην μετὰ τοῦ Χαιρεφῶντος ἐν τῇ ὁδῷ προσερχόμενον, καὶ πρὶν ἀκόμη μάθῃ βεβαίως ὅτι ἤρχοντο πρὸς αὐτόν, φωνάζει πρὸς αὐτοὺς (μακρόθεν δηλαδή, ruft er ihnen zu), ἂν τυχὸν ἐπιθυμῶσι νὰ ἀκούσωσι τὸν Γοργίαν, νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν οἰκίαν του». Ἐν τούτοις πρὶν φωνάξῃ πρὸς αὐτοὺς ὁ Καλλικλῆς νὰ εἰσέλθωσιν, ὁ Χαιρεφῶν

autem haec (εἰσαῦθις, ὥςπερ σὺ λέγεις) spectant ad praegressa illa ἐὰν δὲ βούλῃ, εἰσαῦθις». Ἀλλὰ τὰ προηγούμενα ἐκεῖνα εἶπεν ὁ Χαιρεφῶν, οὐχὶ ὁ Καλλικλῆς, ὁ δὲ Σωκράτης λέγει ταῦτα (εἰσαῦθις, ὥςπερ σὺ λέγεις) πρὸς τὸν Καλλικλέα. Καὶ πάντες δὲ οἱ ἄλλοι μεταφράσται καὶ αὐτὸς ὁ Ἄστιος μεταφράζει αὐτὰ ὡς πρὸς τὸν Καλλικλέα, οὐχὶ τὸν Χαιρεφῶντα, λεγόμενα «alterum illud alias, ut tu dicis, ostentato».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

εἶχε δηλώσῃ ἤδη ὅτι «ἐπ' αὐτό γέ τοι τοῦτο πάρεσμεν»· πῶς λοιπὸν δύναται νὰ ἰσχυρίζηται ὁ Στείγχαρτος ὅτι ὁ Καλλικλῆς τοὺς προσεκάλεσε, πρὶν ἀκόμη μάθῃ βεβαίως ὅτι πρὸς τὸν οἶκόν του ἤρχοντο; κωφὸς βέβαια δὲν ὑποτίθεται ὅτι ἦτο ὁ Καλλικλῆς! Καὶ πῶς ἐφώναξε πρὸς αὐτοὺς μακρόθεν, ἀφ' οὗ προηγήθη τόσος διάλογος μεταξὺ Καλλικλέους, Σωκράτους καὶ Χαιρεφῶντος, ὅςτις δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γίνηται ἐκ μακρᾶς ἀποστάσεως; Ἀλλὰ κατὰ ταύτην τὴν μέθοδον τοῦ ἀναγινώσκειν καὶ ἑρμηνεύειν, τὰ δυσχερέστατα τῶν πραγμάτων καθίστανται εὐχερέστατα καὶ ἁπλούστατα!

Ὁ Βονίτιος ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει τῶν Πλατωνικῶν μελετῶν του ἠσπάσθη τὴν ἐπιπολάζουσαν γνώμην, ὅτι ὁ διάλογος ἐγένετο ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Καλλικλέους. Ἐπῆλθεν ἡ πραγματεία τοῦ Κρονίου, ἥτις καταδεικνύει ἀκριβέστερον τῆς τοῦ Σχλεϊερμαχέρου τὰ ἐπιπροσθοῦντα ἐμπόδια εἰς παραδοχὴν τοῦ οἴκου τοῦ Καλλικλέους ὡς τόπου τοῦ διαλόγου. Ἐν τούτοις παρεῖδε τὸ κατὰ τὴν ἐμὴν κρίσιν ἐμβριθέστατον πάντων τῶν ἄλλων τεκμήριον τοῦ ἀνυποστάτου τῆς γνώμης ταύτης, τὴν πρὸς τὸν Καλλικλέα ἀπόκρισιν τοῦ Σωκράτους, ἐν ᾗ ἐκφράζων τὴν πρὸς αὐτὸν συμφωνίαν του λέγει ὁ Σωκράτης «τὴν δὲ ἄλλην ἐπίδειξιν εἰσαῦθις, ὥςπερ σὺ λέγεις, ποιησάσθω». Λέγω τοῦτο τὸ ἐμβριθέστατον πάντων τῶν ἄλλων τεκμήριον, διότι αἴρει πᾶσαν ἀμφισβήτησιν περὶ τοῦ ὅταν, ὡς ἐνδεχόμενον νὰ σημαίνῃ τὸν παρόντα χρόνον καὶ νὰ κῆται ἀντὶ τοῦ ἐπειδή.

Τῇ οὕτω διηκριβωμένῃ γνώμῃ τοῦ Κρονίου ἐπηκολούθησε τέλος καὶ ὁ Βονίτιος ἐν τῇ β' ἐκδόσει τῶν Πλατωνικῶν μελετῶν. Ἐπιπροσθέτω παρ' ἐμαυτοῦ νέον πειστήριον ὅτι ὁ διάλογος δὲν ἐγένετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Καλλικλέους, τόδε. Ἐν σελ. 506 a λέγει ὁ Σωκράτης· «Λέγω μέντοι ταῦτα, εἰ δοκεῖ χρῆναι διαπερανθῆναι τὸν λόγον· εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, ἐῶμεν δὴ χαίρειν καὶ ἀπίωμεν». Πρὸς ταῦτα ὁ Γοργίας· «Ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὐ δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, χρῆναί πω ἀπιέναι, ἀλλὰ διεξελθεῖν σε τὸν λόγον». Ὑποθέτω πάντα ἑρμηνευτὴν συμφωνοῦντα ὅτι ὑποκείμενον τοῦ ἀπιέναι εἶνε τὸ ἡμᾶς. Τούτου ὑποκειμένου, ἂν ὁ διάλογος ἐγίνετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Καλλ. πρῶτον μὲν θὰ ἦτο

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἄτοπον νὰ προσκαλῇ ὁ Σωκράτης πάντας, καὶ δὴ καὶ τοὺς πρὸς οὓς διαλέγεται, τὸν Γοργίαν καὶ τὸν Πῶλον (οἵτινες κατέλυον ἐν αὐτῇ τῇ οἰκίᾳ), νὰ συναπέλθωσιν· ἔπειτα δὲ ὁ Γοργίας δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ· «Ἐγὼ νομίζω ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀπέλθωμεν ἀκόμη».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Ὁ ὑποκείμενος χρόνος τοῦ διαλόγου.

Ἡ δραματικὴ μορφὴ τοῦ προκειμένου διαλόγου, ἥτις δὲν συνεχώρει εἰς τὸν συγγραφέα νὰ ὁρίσῃ σαφῶς τὸν τόπον αὐτοῦ, ἡ αὐτὴ μορφὴ ἐκώλυεν αὐτόν, καὶ ἂν ἤθελε, νὰ δηλώσῃ διαρρήδην τὸν χρόνον αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐν τῷ προκειμένῳ διαλόγῳ φαίνεται ὅτι οὐδ' αὐτὸς ὁ Πλάτων εἶχεν ἐν νῷ ἀκριβῶς ὡρισμένον χρόνον τοῦ διαλόγου· ἡ ἀοριστία συνέφερεν αὐτῷ παρέχουσα ἄδειαν νὰ λαμβάνῃ τὰ ἀποδεικτικὰ ἐπιχειρήματά του καὶ τὰ ἐνθυμήματά του ἀπὸ γεγονότων παρισταμένων μὲν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ὡς συγχρόνων ἢ προσφάτων, πράγματι δὲ ἐπεχόντων μακρὸν χρονικὸν διάστημα· ὥςτε εἶνε μάταιον νὰ ζητῶμεν ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ ὅ τι αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς δὲν ἠθέλησε νὰ καταθέσῃ ἐν αὐτῷ.

Ἐν τούτοις ὅλως ἄχρονον δὲν ἠδύνατο νὰ πλάσῃ τὸν διάλογόν του ὁ Πλάτων· διότι τὰ διαλεγόμενα πρόσωπά εἰσιν ἱστορικά, ζήσαντα καὶ δράσαντα ἐν ὡρισμένῳ χρόνῳ, καὶ ἀπὸ ἱστορικῶν γεγονότων ἀρύεται τὰ ἐπιχειρήματά του.

Τὸ χρονικὸν διάστημα ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐνδέχεται νὰ ἔλαβε χώραν ὁ διάλογος ἐκτείνεται ἐπὶ 23 ἔτη, ἀπὸ τοῦ 427 μέχρι τοῦ 404 π. Χ. Τὸ μὲν ἄνω πέρας ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ ἔτους καθ' ὃ ὁ Γοργίας τὸ πρῶτον ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, τοῦτο δὲ εἶνε τὸ 427 π.Χ., τὸ δὲ κάτω πέρας συνάγεται ἐκ τῶν ἐν σελ. 473 e λεγομένων ὑπὸ Σωκράτους· «Πέρυσι βουλεύειν λαχών, ἐπειδὴ ἡ φυλὴ ἐπρυτάνευε καὶ ἔδει με ἐπιψηφίζειν, γέλωτα παρεῖχον καὶ οὐκ ἠπιστάμην ἐπιψηφίζειν». Δῆλον ὅτι ταῦτα ἀναφέρονται εἰς τὴν δίκην

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τῶν ἐν Ἀργινούσαις στρατηγησάντων, γενομένην τὸ 405 π. Χ.

Ὑπὲρ τοῦ 404 π. Χ. ὡς ἔτους τοῦ διαλόγου συνηγοροῦσιν ἢ τοὐλάχιστον δὲν ἀντιβαίνουσι, πρῶτον μὲν αἱ ἐν σελ. 485 e παρατιθέμεναι ῥήσεις ἐκ τῆς Ἀντιόπης τοῦ Εὐριπίδου, παρασταθείσης τὸ πρῶτον τὸ 410 π. Χ. ἔπειτα δὲ ἡ ἐν σελ. 470 καὶ ἑξ. μνεία τοῦ Ἀρχελάου τῆς Μακεδονίας, ἀνελθόντος εἰς τὸν θρόνον τὸ 413 π. Χ. Καὶ λέγεται μὲν ἐκεῖ ὅτι ἐχθὲς καὶ πρώην ἐγένετο ἡ δι' ἀδικίας καὶ ἀνοσιουργίας ἀνάβασις τοῦ Ἀρχελάου εἰς τὸν θρόνον, ἀλλ' οὐδὲν κωλύει νὰ εἶχε παρέλθει ἔκτοτε καὶ δεκάς τις ἐτῶν, τοὐναντίον ἦτο καὶ ἀναγκαῖον, ἵνα γνωσθῇ ὁ Ἀρχέλαος ἐν Ἑλλάδι οὐ μόνον ὡς ἄδικος καὶ ἀνόσιος σφετεριστὴς τοῦ θρόνου, ἀλλὰ καὶ ὡς φιλόκαλος καὶ φιλόμουσος βασιλεύς, καὶ ὡς τοιοῦτος, εὐδαίμων καὶ ζηλωτός (1).

Ἀλλ' ἐν σελ. 472 a γίνεται μνεία Ἀριστοκράτους τοῦ Σκελλίου, ἑνὸς τῶν ἐν Ἀργινούσαις στρατηγησάντων καὶ θανατωθέντων, καὶ Νικίου τοῦ Νικηράτου τοῦ ἐν Συρακούσαις στρατηγήσαντος καὶ θανατωθέντος τὸ 413 π. Χ. ὡς ζώντων προσώπων ἐν ᾧ χρόνῳ ἐγίνετο ὁ διάλογος. Τοῦτο μᾶς ἀναγκάζει νὰ θέσωμεν τὸν χρόνον τοῦ διαλόγου πρὸ τοῦ 413 π. Χ.

Ἐν δὲ σελ. 503 c γίνεται μνεία τοῦ Περικλέους ὡς νεωστὶ τετελευτηκότος. Τοῦτο ἄγει ἡμᾶς ἀνωτέρω ἐγγὺς τοῦ 427 π. Χ. ὅτε τὸ πρῶτον ἐπεδήμησεν ὁ Γοργίας ἐν Ἀθήναις.

Ἔχομεν λοιπὸν ἐν αὐτῷ τῷ διαλόγῳ ἐνδείξεις χρόνου οὕτως ἀντιφατικάς, ὥςτε νὰ μὴ συγχωρῶσι μηδὲ μέσον τινὰ χρόνον ὡς πιθανόν.

Ἐρευνῶντες βαθύτερον ἐν τῷ διαλόγῳ καὶ ἐν τῇ ἐν αὐτῷ ἐκδηλουμένῃ διανοίᾳ τοῦ Πλάτωνος, εὑρίσκομεν ἐν σελ. 481 d ὅτι ὁ Σωκράτης ἀποκαλεῖ ἑαυτὸν ἐραστὴν τοῦ Ἀλκιβιάδου. καὶ κατωτέρω ἐν σελ. 519 κάμνει λόγον περὶ Ἀλκιβιάδου ὡς ἐπιχειροῦντος ἤδη τοῖς πολιτικοῖς καὶ ὡς ὁμήλικος περίπου τοῦ Καλλικλέους (2). Ὁ ἐρώμενος ὑπὸ Σωκράτους δὲν εἶνε ἀνάγκη

(1) Ὁμοίως καὶ Ὅμηρος Ἰλ. Β. 304 μεταχειρίζεται τὸ «χθιζά τε καὶ πρωΐζα» πρὸς διορισμὸν πράγματος γενομένου πρὸ δεκαετίας περίπου.

(2) Ὅταν οὖν ἔλθῃ ἡ καταβολὴ αὕτη τῆς ἀσθενείας, τοὺς τότε παρόντας αἰτιάσονται συμβούλους, Θεμιστοκλέα δὲ καὶ Κίμωνα καὶ Περικλέα ἐγκωμιάσουσι

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

νὰ ἐκληφθῇ ὡς μειράκιον 18 ἢ 20 ἐτῶν· ὁ ἔρως τοῦ Σωκράτους ἠδύνατο νὰ ἀκμάζῃ καὶ ἐν μᾶλλον προβεβηκυίᾳ τοῦ ἐρωμένου ἡλικίᾳ (1), ἀλλὰ μέχρι τινὸς ὁρίου, πέραν τοῦ ὁποίου θὰ ἦτο καταγέλαστος ἀποκαλῶν ἑαυτὸν ἐραστὴν ἀνδρὸς 45-50 ἐτῶν.

Ὁ Ἀλκιβιάδης ἐγεννήθη περὶ τὸ 450 π. Χ. Ἂν ὁ διάλογος ὑπετίθετο ὑπὸ Πλάτωνος γενόμενος τὸ 404 π. Χ. ὁ Ἀλκιβιάδης εἶχεν ἡλικίαν 46 ἐτῶν, καὶ δὲν ἦτο ἐν τῇ ἀρχῇ, ἀλλ' ἐν τῷ τέλει τοῦ πολιτικοῦ σταδίου του καὶ αὐτοῦ τοῦ βίου του· ἔτι δὲ ἦτο ἐξόριστος ἐξ Ἀθηνῶν, ἐν ᾧ ἐν τῷ διαλόγῳ λέγεται παρὼν καὶ διακείμενος πρὸς τὸν Σωκράτην, ὡς παιδικὰ πρὸς ἐραστήν (2). Εἶνε ἄρα ἀδύνατον ὁ Πλάτων νὰ ἐφαντάζετο τὸν διάλογον γενόμενον περὶ τὸ 404 π. Χ.

Περὶ τοὺς χρόνους τῆς καλουμένης εἰρήνης τοῦ Νικίου (421 π. Χ.) ὁ Ἀλκιβιάδης ἦν περίπου τριακονταετής, καὶ τότε ἀναφαίνεται τὸ πρῶτον ἐπιχειρῶν τοῖς πολιτικοῖς πράγμασιν. Καὶ ὁ Καλλικλῆς δὲ ἐν τῷ διαλόγῳ παρίσταται ὡς ἀνὴρ περίπου τριακονταετὴς ἢ ὀλίγον τι πρεσβύτερος. Ἐκ τούτων δικαιούμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ὁ Πλάτων ἐν τῇ διανοίᾳ του ὑπέθετε τὸν διάλογον γενόμενον περὶ τοὺς χρόνους τῆς εἰρήνης τοῦ Νικίου.

Πρὸς τὴν εἰκασίαν ἡμῶν ταύτην δὲν ἀντιβαίνει τὸ περὶ Περικλέους λεγόμενον ὡς νεωστὶ τετελευτηκότος. Οἱ ἀρχαῖοι ἦσαν ὁμοίως ἀνακριβεῖς περὶ τοὺς χρονικοὺς ὁρισμούς, ὡς καὶ ἡμεῖς τὴν σήμερον ὅταν λέγωμεν προχθὲς καὶ νοῶμεν πρᾶγμα γενόμενον πρὸ ἑβδομάδων ἢ καὶ μηνῶν. Ἐκτὸς τούτου εἶχε καὶ λόγον ὁ Πλάτων νὰ εἴπῃ περὶ τοῦ Περικλέους ὅτι νεωστὶ ἐτελεύτησεν, ἵνα τὸν διαστείλῃ ἀπὸ τῶν παλαιοτέρων ἐκείνων ἀνδρῶν, τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τοῦ Μιλτιάδου, μεθ' ὧν συγκαταλέγει αὐτόν· διὰ τοῦτο ἐπιφέρει «οὗ καὶ σὺ ἀκήκοας», τρόπον τινὰ

τοὺς αἰτίους τῶν κακῶν, σοῦ δὲ ἴσως ἐπιλήψονται, ἐὰν μὴ εὐλαβῇ, καὶ τοῦ ἐμοῦ ἑταίρου Ἀλκιβιάδου, ὅταν καὶ τὰ ἀρχαῖα προσαπολλύωσι πρὸς οἷς ἐκτ.σαντο οὐκ αἰτίων ὄντων τῶν κακῶν, ἀλλ' ἴσως συναιτ ων.

(1) Πρβλ. Π:ωταγόρου τὸ :ροοίμιον.

(2) Γοργ. 482 a.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὡς ἀκριβέστερον ὁρισμὸν τοῦ νεωστί· «οὕτω νεωστὶ ὥςτε καὶ σὺ ὁ ἴδιος τὸν ἔφθασας καὶ ἤκουσας τοὺς λόγους του».

Παραδεχόμενοι τὸν περὶ τὴν Νικίειον εἰρήνην χρόνον ὡς καὶ τοῦ προκειμένου διαλόγου χρόνον, ἔχομεν νὰ ἐξοικονομήσωμεν τρεῖς ἀναχρονισμούς, τὸν τοῦ Ἀρχελάου, τὸν τῆς Ἀντιόπης τοῦ Εὐριπίδου καὶ τὸν τῆς δίκης τῶν στρατηγῶν. Λέγω λοιπὸν ὅτι, πότε μὲν ἀνέβη ὁ Ἀρχέλαος εἰς τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας, καὶ πότε παρεστάθη ἡ Ἀντιόπη τοῦ Εὐριπίδου, ὀλίγοι Ἀθηναῖοι θὰ ἐκράτησαν ἀκριβῆ σημείωσιν ἐν τῇ μνήμῃ των. Σπουδαιότερος εἶνε ὁ ἀναχρονισμὸς τῆς δίκης τῶν στρατηγῶν, διότι καὶ καθ' ἑαυτὸ τὸ γεγονὸς ἔκαμε βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ θὰ παρέμενε δυσεξάλειπτον ἐκ τῆς μνήμης των, καὶ διὰ τὸν ἀκριβῆ προσδιορισμὸν τοῦ χρόνου τὸν διὰ τοῦ πέρυσι δηλούμενον. Ὅθεν τινὲς τῶν ἑρμηνευτῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ Βονίτιος, ὑποθέτουσιν ὅτι διὰ τῶν ἐκεῖ λεγομένων ὁ Πλάτων αἰνίττεται οὐχὶ εἰς τὴν κατὰ τὴν δίκην τῶν στρατηγῶν πρυτανείαν τοῦ Σωκράτους, ἀλλ' εἰς ἄλλην τινὰ προηγουμένην πρυτανείαν, ἀλλαχόθεν μὴ μεμαρτυρημένην. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ὑπόθεσις εἶνε ὅλως ἀπίθανος. Ὑπὸ τὸ εἰρωνικὸν καὶ ἐξευτελιστικὸν ἑαυτοῦ πρόσχημα, ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν ἤξευρε νὰ θέσῃ τὸ ζήτημα εἰς ψηφοφορίαν καὶ παρεῖχε γέλωτα, διαλάμπει ἡ μεγαλοψυχία τοῦ Σωκράτους, μόνου ἀτρεμοῦντος καὶ ἀνθισταμένου πρὸς τὴν βοὴν καὶ τὰς λοιδορίας καὶ τὰς ἀπειλὰς τοῦ μαινομένου ὄχλου. Εἶνε λοιπὸν ἀναχρονισμὸς γενόμενος ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν συνειδήσει ὅτι δὲν θὰ λάθῃ τοὺς ἀναγνώστας του. Ἀλλ' ὁ Πλάτων μᾶς ἔχει συνειθίσει εἰς πολὺ δεινοτέρους ἀναχρονισμούς. Ὁ ἐν τῷ Συμποσίῳ (1) περὶ διοικισμοῦ τῶν Ἀρκάδων ἀναχρονισμὸς εἶνε πολὺ δεινότερος τοῦ προκειμένου, οὐχί, ὡς φρονεῖ ὁ Κρόνιος, διὰ τὸ μεῖζον μῆκος τοῦ ὑπερπηδωμένου χρόνου, ἀλλὰ μᾶλλον, διότι λέγεται καὶ ἀκούεται, ὡς γεγονός, ὑπὸ προσώπων, ὧν τὰ πλεῖστα εἶχον ἀποθάνει πρότερον καὶ δὲν ἐπεῖδον τὸν διοικισμὸν τοῦτον. Ὅμοιος τούτου εἶνε καὶ ὁ ἐν τῷ Μένωνι περὶ Ἰσμηνίου (2) ἀναχρονισμὸς ὑπὸ Σωκράτους λεγόμενος προαποθανόντος.

(1) Συμπ. 193 a.
(2) Μέν. 90 a.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τὸν ἐν τῷ Συμποσίῳ ἀναχρονισμὸν ἠδύνατο εὐκόλως νὰ ἀποφύγῃ ὁ Πλάτων· ἀλλ' ᾐσθάνετο ἰσχυρὰν τὴν ἀνάγκην νὰ κοσμήσῃ τὸν λόγον τοῦ Ἀριστοφάνους διὰ χαριεστάτης εἰκόνος. Πολὺ ἰσχυροτέραν θὰ ᾐσθάνετο ὁρμὴν ἐν τῷ παρόντι διαλόγῳ, δι' οὗ προτίθεται νὰ μεγαλύνῃ καὶ νὰ λαμπρύνῃ τὸν Σωκράτην καὶ νὰ δυσωπήσῃ τοὺς Ἀθηναίους ὅτι ἐθανάτωσαν αὐτόν, νὰ μὴ παρέλθῃ τὸ ὑπερηφανώτατον ἔργον τοῦ βίου αὐτοῦ, ἀμνημόνευτον, (ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης ἠξίωσε μνείας ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ του), ἀφροντιστῶν τοῦ ἀναχρονισμοῦ.

Καὶ τῷ ὄντι τί ἐκώλυε τὸν Πλάτωνα νὰ εἰσάγῃ ἀναχρονισμούς, ὁσάκις τὸ πρᾶγμα συνέφερεν εἰς τὸν σκοπόν του; ἆρά γε ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια; ἀλλὰ δὲν συνέγραφεν ἱστορίαν, ἀλλ' ἐποίει δράματα ἄνευ μέτρου καὶ μέλους (1)· ὅπως δὲ οἱ δραματικοὶ ποιηταὶ οὕτω καὶ αὐτὸς οὐδένα τῶν ἀναγνωστῶν του προὐτίθετο νὰ ἐξαπατήσῃ, ὥστε νὰ ἐκλάβωσι τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα ὡς ἱστορικὰς ἀληθείας, οὐδ' ἐφρόντισε πάνυ μήπως ἐν χρόνοις ἀμουσίας καὶ ἀπειροκαλίας ἀνακύψῃ τις Ἀθηναῖος ἐλέγχων αὐτὸν ὡς ψευδόμενον ἕνεκα τῶν πλαστῶν διαλόγων του καὶ τῶν ἀναχρονισμῶν του. Ὁ νόμος ὃν ὤφειλε νὰ σεβασθῇ ἦτο ὁ τῆς σπουδαίας δραματουργίας, τουτέστι τῆς τραγῳδίας, ὁ ἀπαιτῶν νὰ εἶνε πιθανὰ τὰ λεγόμενα καὶ πραττόμενα, δηλαδὴ νὰ μὴ περιέχωσιν ἐν ἑαυτοῖς ἀντίφασιν ἢ προφανὲς τὸ ἀδύνατον, ὡς παρὰ φύσιν ὄντα, οὗτινος νόμου ἦτο ἀπηλλαγμένη ἡ κωμῳδία (2).

Ἀδυνάτου οὔσης τῆς παραδοχῆς χρόνου τινὸς τοῦ διαλόγου ἄνευ παραδοχῆς καὶ ἀναχρονισμῶν, εὑρισκόμεθα ἐνώπιον τοῦ διλήμματος, ἂν πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ Πλάτων ἐποίησε τὸν ἑκκαιτεσσαρακονταετῆ Ἀλκιβιάδην, τὸν ἐν τῷ τέρματι τοῦ πολιτικοῦ σταδίου του καὶ τοῦ βίου του ἱστάμενον παιδικὰ τοῦ πεντεκαιεξηκονταετοῦς Σωκράτους, ἵνα ἀποφύγωμεν τοὺς ἄλλους ἀναχρονισμούς, ἢ τοὐναντίον νὰ δεχθῶμεν τὰ περὶ Ἀλκι-

(1) Γοργ. 502 c· «Φέρε δή, εἴ τις περιέλοιτο τῆς ποιήσεως πάσης τό τε μέλος καὶ τὸν ῥυθμὸν καὶ τὸ μέτρον, ἄλλο τι ἢ λόγοι γίγνονται τὸ λειπόμενον;».

(2) Οἷον παρ' Ἀριστφ. ἐν τοῖς Ἀχαρνεῦσιν ὁ Δικαιόπολις ἀποστέλλει τὸν Ἀμφίθεον εἰς Σπάρτην συνομολογήσοντα εἰρήνην, καὶ μετ' ὀλίγην ὥραν καταφθάνει εἰς Ἀθήνας ἐκ Σπάρτης ὁ Ἀμφίθεος, φέρων καὶ τὰς συνθήκας!

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

βιάδου ὡς πιθανῶς λεγόμενα κατ' ἀνάγκην· διότι γνωστῶν ὄντων παντὶ Ἀθηναίῳ τῶν κατ' αὐτόν, καὶ τῆς ἡλικίας του καὶ τῶν ἔργων του καὶ τῶν παθημάτων του, μάλιστα δὲ τοῦ τραγικοῦ θανάτου του, ἀναχρονισμὸς περὶ αὐτὸν δὲν ἐχώρει. Εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον τὸ δεύτερον φαίνεται οὐ μόνον πιθανόν, ἀλλὰ καὶ ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως. Ὁ ὑποκείμενος ἄρα τοῦ διαλόγου χρόνος εἶναι ὁ περὶ τὸ 320 π. Χ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τοῦ χρόνου τῆς συγγραφῆς καὶ περὶ τῆς ἐν τῇ σειρᾷ τῶν συγγραμμάτων θέσεως τοῦ Γοργίου.

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀξίων λόγου ἑρμηνευτῶν τοῦ Πλάτωνος δέχονται ὅτι ὁ Γοργίας ἐγράφη ὀλίγον χρόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους, συνάγοντες τοῦτο ἔκ τε τοῦ αὐστηρῶς ἐλεγκτικοῦ τόνου τοῦ διαλόγου καὶ ἐκ τῶν συχνῶν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους ὑπαινιγμῶν (1)· πλὴν τοῦ Σχλεϊερμαχέρου, ὅστις ὑποθέσας ὅτι ὁ Πλάτων εἶχεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοῦ συγγραφικοῦ σταδίου του τὸ φιλοσοφικόν του σύστημα τελείως κατηρτισμένον ἐν τῇ κεφαλῇ του, εὑρίσκει σύμφωνον πρὸς τὴν ὑπόθεσίν του ταύτην νὰ κατατάξῃ τὸν Γοργίαν ἐν τῷ χρόνῳ τῷ μετὰ τὴν ἐκ τῆς πρώτης μεγάλης ἀποδημίας του ἐπάνοδον· καὶ πλὴν τοῦ Ἀστίου, οὗ τὴν κρίσιν κρίνομεν ἐνταῦθα ἀξίαν λόγου διὰ τὴν ἀπίστευτον ἀτοπίαν.

Ὁ Ἄστιος εὑρίσκει ὅτι ὁ τόνος τοῦ διαλόγου προδίδει τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ Πλάτωνος κατὰ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ καὶ τῶν δημαγωγῶν αὐτοῦ. Ἔστω! Ἀλλ' ἐκ τούτου συμπεραίνει ὁ Ἄστιος ὅτι ὁ διάλογος ἐγράφη πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους, κατὰ τὸ μεταξὺ κατηγορίας καὶ θανάτου, ἢ δίκης καὶ θανάτου, χρονικὸν διάστημα· διότι μετὰ τὸν θάνατον, λέγει, δὲν ἠδύνατο νὰ γράφῃ ὁ Πλάτων μετὰ τοσαύτης πικρίας·

(1) Πρβλ. Γοργ. 486 b, 511 a, 521 b-522 e.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὡσαύτως μετὰ τὸν θάνατον δὲν ἠδύνατο νὰ ὁμιλῇ οὕτω διεξοδικῶς περὶ τῆς κατηγορίας καὶ τῆς καταδίκης, ὡς ἐν τοῖς προμνησθεῖσι χωρίοις, οὐδὲ νὰ παριστᾷ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους ὡς πιθανὸν μόνον! (seinen Tod aber als bloss wahrscheinlich angeben).

Αἱ κρίσεις λοιπὸν τοῦ Ἀστίου ἐν συνόψει ἔχουσιν ὧδε·

Α'. Ὁ Σωκράτης παριστάμενος ἐν τῷ Γοργίᾳ ὡς ζῶν καὶ διαλεγόμενος, ἔπρεπε νὰ ὁμιλῇ περὶ τοῦ θανάτου του ὡς τετελεσμένου καὶ βεβαίου γεγονότος.

Β'. Πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους εἶχε λόγον ὁ Πλάτων νὰ ὀργίζηται καὶ νὰ γράφῃ μετὰ πικρίας· μετὰ δὲ τὸν θάνατον δὲν εἶχε πλέον λόγον.

Γ'. Ὁ Γοργίας εἶνε ἔργον τὸ ὁποῖον γράφεται ἐντός τινων ἡμερῶν, τρόπον τινὰ ἐπὶ ποδός· καὶ ἐντός τινων ἡμερῶν ἀντιγράφεται καὶ δημοσιεύεται.

Ποῖον κριτήριον μετεχειρίζετο ὁ σοφὸς ἀνήρ, ὥστε νὰ ἐκφέρῃ τοιαύτας κρίσεις; Δυσκόλως δύναταί τις νὰ μαντεύσῃ.

Ἐν ᾧ λοιπὸν οἱ ἀξιολογώτατοι τῶν ἑρμηνευτῶν συμφωνοῦσι περίπου ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς συγγραφῆς, διαφωνοῦσιν ὅμως μεγάλως ὡς πρὸς τὴν θέσιν ἣν κατέχει ὁ Γοργίας ἐν τῇ σειρᾷ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος· καθ' ὅσον οἱ μὲν δέχονται πρὸ αὐτοῦ μακρὰν σειρὰν ἄλλων διαλόγων, ὧν τινας ἐξαιρέτου δυνάμεως καὶ χάριτος, οἷον τὸν Φαῖδρον καὶ τὸν Πρωταγόραν· οἱ δὲ οὐδένα ἄλλον πλὴν τῆς Ἀπολογίας καὶ τοῦ Κρίτωνος.

Οἱ δεχόμενοι πρὸ τοῦ Γοργίου τὴν σειρὰν ἐκείνην τῶν διαλόγων, ἔνθεν μὲν ὑποτιμῶσι τὴν ἀξίαν ἐκείνων, ἔνθεν δὲ ὑπερτιμῶσι τὴν τοῦ Γοργίου· τὸ δὲ δεινότατον, ὁ Πλάτων ἐκφέρει περὶ τῶν αὐτῶν φιλοσοφικῶν προβλημάτων διαφόρους λύσεις ἐν τῷ Γοργίᾳ καὶ ἔν τισι τῶν διαλόγων ἐκείνων, καὶ περὶ τῶν αὐτῶν προσώπων διαφόρους κρίσεις· οἱ δεχόμενοι λοιπὸν τὸν Γοργίαν γεγραμμένον μετ' ἐκείνους, δέχονται καὶ ὅτι αἱ ἐν αὐτῷ λύσεις τῶν προβλημάτων καὶ κρίσεις τῶν προσώπων εἰσὶ διωρθωμέναι, τουτέστιν ὀρθότεραι ἐκείνων· ὅπερ μοι φαίνεται δεινὴ παρανόησις τῶν δογμάτων τοῦ Πλάτωνος.

Ἐν μὲν ταῖς εἰς τὸν προκείμενον διάλογον παρεκβολαῖς προ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τίθεμαι νὰ ἐπιδεικνύω ἑκάστοτε ἐν τῇ οἰκίᾳ θέσει ὅ τι μοι φαίνεται ἐλλιπῶς ἢ ἡμαρτημένως ἔχον καὶ ἀωροτέρας φιλοσοφικῆς διανοίας προϊόν· ἐν δὲ τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ὡριμωτέρων διαλόγων, ἐν οἷς ὁ Πλάτων ἐπιλαμβάνεται τῶν αὐτῶν ζητημάτων, θὰ ἐπιδεικνύω, ἀντιπαραβάλλων τὰ ἐν ἐκείνοις πρὸς τὰ ἐν τῷ Γοργίᾳ, ποῦ κεῖται ἡ πρόοδος καὶ ἡ διόρθωσις.

Ὁ Γοργίας ἐγράφη κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους, ὅτε ὁ Πλάτων ἦτο τριακοντούτης καὶ λίαν πιθανῶς εἶχεν ἐπανέλθει ἐκ Μεγάρων εἰς τὴν πατρίδα του, αἰσθανόμενος ἤδη τὴν κοινὴν γνώμην παλιρροοῦσαν καὶ εὐμενῶς ἀποδεχομένην τοὺς δριμεῖς ἐλέγχους του ἐπὶ τῷ διαπραχθέντι ἀνοσιουργήματι, ἄλλως τε καὶ ἀφ' οὗ ὁ Πλάτων ἐπεμελήθη ἐν αὐτῷ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν λαὸν τῆς αἰτίας καὶ νὰ ἐπιρρίψῃ αὐτὴν ἅπασαν εἰς τοὺς πολιτικούς του παλαιοτέρους τε καὶ νεωτέρους.

Ἡ πρόθεσις τοῦ Πλάτωνος γράφοντος τὸν Γοργίαν δὲν ἦτο νὰ πραγματευθῇ φιλοσοφικὰ ζητήματα, ὡς τὸ περὶ ἡδονῆς καὶ ἀγαθοῦ, ὡς ἐνόμισεν ὁ Σχλεϊερμάχερος, καὶ πολλοὶ μετ' ἐκεῖνον ἐπαναλαμβάνουσιν, ὥςπερ ἠχώ, τοὺς λόγους του. Τὴν περὶ ἡδονῆς καὶ ἀγαθοῦ πραγματείαν εἰσάγει ὁ Πλάτων πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ θέματός του, ποῦ κεῖται ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου. Θὰ δείξῃ δὲ προϊὼν ἡμῖν ὁ λόγος, ὅτι αἱ ἀποδείξεις αὗται εἰσιν ἐλλιπεῖς καὶ οὐδ' ἀπηλλαγμέναι παραλογισμῶν, ὡς προϊόντα ἔτι ἀώρου φιλοσοφικῆς διανοίας.

Ἡ πρόθεσις τοῦ Πλάτωνος δὲ ἦτο οὐδὲ νὰ ἀπολογηθῇ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ψεγόμενος ὑπ' ἀδήλων ψεκτῶν, ὅτι ἀπέφυγε τὸ πολιτικὸν στάδιον καὶ ἠσπάσθη τὴν φιλοσοφίαν, ὡς ἰσχυρίσθη ὁ αὐτὸς Σχλεϊερμάχερος καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ. Ὅτε ἔγραφε τὸν Γοργίαν ὁ Πλάτων δεν ἦτο ἀκόμη ἐξ ἐπαγγέλματος φιλόσοφος, οὐδ' εἶχεν ἀποθέσει ἀκόμη τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἐπεχείρει τοῖς πολιτικοῖς πράγμασιν (1). Ὡς φιλόσοφος ἐξ ἐπαγγέλματος ἐμφανίζεται ὁ Πλάτων ἐν τοῖς ἑπομένοις διαλόγοις, ἰδίᾳ ἐν τῷ Εὐθύφρονι, ἐν τῷ Λάχητι, ἐν τῷ Μείζονι

(1) Τοῦτό μοι φαίνεται ἱκανῶς ὑποδηλούμενον ἐξ ὧν λέγει ἐν σελ. 521 a, καὶ ἑξ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἱππίᾳ, ἐν τῷ Λύσιδι, ἐν τῷ Χαρμίδῃ, καὶ ἐν μέρει ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ καὶ τῷ Εὐθυδήμῳ. Τὸ πρῶτον δὲ ἐν τῷ Θεαιτήτῳ (1) ἀποκαλύπτει ἡμῖν τὴν ἀποχήν του ἀπὸ τῶν πολιτικῶν καὶ τὴν ἐπίδοσιν εἰς τὴν φιλοσοφίαν· ἐν δὲ τῇ Πολιτείᾳ ἐκφέρει καὶ τὴν ἀπολογίαν του (2).

Ὁ Γοργίας δὲν εἶνε φιλοσοφικόν, ἀλλὰ πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν σύγγραμμα, καὶ μᾶλλον κοινωνικὸν ἢ πολιτικόν, ὡς καθαπτόμενον τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς πόλεως μόνον ἵνα καταδείξῃ τὴν ὀλεθρίαν αὐτῶν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἠθῶν τοῦ λαοῦ. Ὁ Γοργίας εἶνε ἠθικὸν κήρυγμα πολίτου ὅστις, ἐν συνειδήσει τῆς ὑπὲρ τοὺς ἄλλους συμπολίτας ὑπεροχῆς του κατά τε τὸ γένος καὶ τὴν παιδείαν καὶ τὴν ἀρετήν· ἐν συνειδήσει ὅτι, ἵνα καθ' Ὅμηρον εἴπω·

Οἶος πέπνυται· τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν,

αἰσθάνεται ἑαυτὸν κεκλημένον νὰ κηδεμονεύῃ τοῦ λαοῦ του, νὰ ἀποτρέπῃ αὐτὸν ἀπὸ ὀλεθρίων ἐκτροχιασμῶν καὶ νὰ προδεικνύῃ αὐτῷ τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας καὶ εὐημερίας.

Ὁ Γοργίας εἶνε ἡ πλήρωσις τῆς ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ ἐξενεχθείσης ὑπὸ Πλάτωνος προφητείας, τῆσδε· «Φημὶ γάρ, ὦ ἄνδρες, οἳ ἐμὲ ἀπεκτόνατε, τιμωρίαν ἥξειν εὐθὺς μετὰ τὸν ἐμὸν θάνατον πολὺ χαλεπωτέραν, νὴ Δία, ἢ οἵαν ἐμὲ ἀπεκτόνατε· νῦν γὰρ τοῦτο εἴργασθε οἰόμενοι ἀπαλλάξεσθαι τοῦ διδόναι ἔλεγχον τοῦ βίου, τὸ δ' ὑμῖν πολὺ ἐναντίον ἀποβήσεται, ὡς ἐγώ φημι· πλείους ἔσονται ὑμᾶς οἱ ἐλέγχοντες, οὓς νῦν ἐγὼ κατεῖχον, ὑμεῖς δὲ οὐκ ᾐσθάνεσθε, καὶ χαλεπώτεροι ἔσονται, ὅσῳ νεώτεροί εἰσι, καὶ ὑμεῖς μᾶλλον ἀγανακτήσετε. Εἰ γὰρ οἴεσθε, ἀποκτείνοντες ἀνθρώπους, ἐπισχήσειν τοῦ ὀνειδίζειν τινὰ ὑμῖν ὅτι οὐκ ὀρθῶς ζῆτε, οὐκ ὀρθῶς διανοεῖσθε· οὐ γὰρ ἔσθ' αὕτη ἡ ἀπαλλαγὴ οὔτε πάνυ δυνατή, οὔτε καλή, ἀλλ' ἐκείνη καὶ καλλίστη καὶ ῥᾴστη, μὴ τοὺς ἄλλους κολούειν, ἀλλ' ἑαυτὸν παρασκευάζειν, ὅπως ἔσται ὡς βέλτιστος».

---

(1) Θεαίτ. 173 c καὶ ἑξ.
(2) Πολιτ. 496-497.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

Γ Ο Ρ Γ Ι Α Σ

[ἢ περὶ ῥητορικῆς· ἀνατρεπτικός.]

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ St.I.

ΚΑΛΛΙΚΛΗΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΧΑΙΡΕΦΩΝ, p.447

ΓΟΡΓΙΑΣ, ΠΩΛΟΣ.

Α΄. Πολέμου καὶ μάχης φασὶ χρῆναι, ὦ Σώκρατες, 447
οὕτω μεταλαγχάνειν.

ΣΩ. Ἀλλ' ἦ, τὸ λεγόμενον, κατόπιν ἑορτῆς ἥκομεν καὶ ὑστεροῦμεν;

ΚΑΛ. Καὶ μάλα γε ἀστείας ἑορτῆς· πολλὰ γὰρ καὶ καλὰ Γοργίας ἡμῖν ὀλίγον πρότερον ἐπεδείξατο.

ΣΩ. Τούτων μέντοι, ὦ Καλλίκλεις, αἴτιος Χαιρεφῶν
ὅδε, ἐν ἀγορᾷ ἀναγκάσας ἡμᾶς διατρῖψαι. B

1 *Πολέμου καὶ μάχης* κ.τ.λ. Σύμπλεκε καὶ συμπλήρου ὧδε: «Ὦ Σώκ. φασὶ χρῆναι μεταλαγχάνειν πολέμου καὶ μάχης οὕτω, ὡς ὑμεῖς μεταλαγχάνετε τῆς τοῦ Γοργίου ἐπιδείξεως». Ὡς δῆλον καὶ ἐκ τοῦ *φασίν*, ἡ ῥῆσις ἦτο παροιμιώδης, λεγομένη ἐπὶ τῶν ὀψὲ προσερχομένων πρὸς μετάληψιν καλοῦ τινος καὶ ὠφελίμου.

3 *Ἀλλ' ἦ τὸ λεγόμενον* κ.τ.λ. Ὁ Σωκ. ἀντερωτᾷ δι' ἑτέρας παροιμίας «κατόπιν ἑορτῆς ἥκειν», ἵνα βεβαιωθῇ ἂν ὀρθῶς κατενόησε τὸν λόγον τοῦ Καλλ. Διὰ τῆς λέξεως ἑορτῆς γίνεται ὑπαινιγμὸς εἰς τὸ ἔθος τῶν Ἀθηναίων νὰ συρρέωσιν εἰς τὰς ἐπιδείξεις τοῦ Γοργίου ὡς εἰς ἑορτάς.

5 *Καὶ μάλα γε ἀστείας ἑορτῆς*. Ἀστεῖα, τὰ ἐν τῷ ἄστει ἐθιζόμενα· οἱ τρόποι, οἱ λόγοι τοῦ ἄστεως, κομψὰ ἄρα, χαρίεντα, εὐτράπελα· ὅπως ἄγροικα, οἱ τρόποι καὶ λόγοι τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς οἰκούντων.

6 *ἐπεδείξατο*. Ἐπιδείκνυσθαι καὶ ἐπίδειξιν ποιεῖσθαι συνειθίζετο περὶ τῶν σοφιστῶν στοχαζομένων τοῦ θαυμασμοῦ τῶν ἀκροατῶν ἐπὶ καλλιεπείᾳ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΧΑΙ. Οὐδὲν πρᾶγμα, ὦ Σώκρατες· ἐγὼ γὰρ καὶ ἰάσομαι. φίλος γάρ μοι Γοργίας, ὥςτ' ἐπιδείξεται ἡμῖν, εἰ μὲν δοκεῖ, νῦν, ἐὰν δὲ βούλῃ, εἰςαῦθις.

ΚΑΛ. Τί δέ, ὦ Χαιρεφῶν; ἐπιθυμεῖ Σωκράτης ἀκοῦσαι Γοργίου;

ΧΑΙ. Ἐπ' αὐτό γέ τοι τοῦτο πάρεσμεν.

ΚΑΛ. Οὐκοῦν ὅταν βούλησθε, παρ' ἐμὲ ἥκειν οἴκαδε· παρ' ἐμοὶ γὰρ Γοργίας καταλύει καὶ ἐπιδείξεται ὑμῖν.

ΣΩ. Εὖ λέγεις, ὦ Καλλίκλεις· ἀλλ' ἆρα ἐθελήσειεν ἂν
C ἡμῖν διαλεχθῆναι; βούλομαι γὰρ πυθέσθαι παρ' αὐτοῦ, τίς ἡ δύναμις τῆς τέχνης τοῦ ἀνδρὸς καὶ τί ἐστιν ὃ ἐπαγγέλλεταί τε καὶ διδάσκει· τὴν δὲ ἄλλην ἐπίδειξιν εἰςαῦθις, ὥςπερ σὺ λέγεις, ποιησάσθω.

ΚΑΛ. Οὐδὲν οἷον τὸ αὐτὸν ἐρωτᾶν, ὦ Σώκρατες. καὶ

1 *Οὐδὲν πρᾶγμα* = τὸ ἡμέτερον: δὲν πειράζει, δὲν εἶνε τίποτε. Ὁ Χαιρεφῶν κοινωνῶν καὶ αὐτὸς τοῦ διαλόγου, ἄρχεται διὰ τρίτης παροιμίας, ἥτις εἶχεν ὧδε: *Ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται*. Λέγεται ὅτι τὸ χρηστήριον ἀνεῖλε ταῦτα πρὸς τὸν Τήλεφον, τρωθέντα ὑπ' Ἀχιλλέως.

2 *ὥςτε ἐπιδείξεται ἡμῖν* = ἐπίδειξιν ποιήσεται. Ἐνταῦθα ἄνευ ἀντικ. ὡς καὶ Λαχ. 179 e «ὃν ὑμεῖς ἐθεάσασθε ἐπιδεικνύμενον», καὶ Ἀριστοφ. Βατρ. 772 «ὅτε δὴ κατῆλθ' Εὐριπίδης, ἐπεδείκνυτο τοῖς λωποδύταις κ. τ. λ.»

εἰ μὲν δοκεῖ — ἐὰν δὲ βούλῃ. Μὴ ζήτει διαφορὰν ἐνταῦθα μεταξὺ τοῦ *εἰ* καὶ ὁριστ. καὶ τοῦ *ἐὰν* καὶ ὑποτ. Εἶνε μόνον ἀποφυγὴ μονοτόνου ἐπαναλήψεως τοῦ αὐτοῦ· ὅπως καὶ τὰ *δοκεῖ* καὶ *βούλῃ* ἐνταῦθα εἶνε περίπου ἰσοδύναμα.

7 *Οὐκοῦν — παρ' ἐμὲ ἥκειν οἴκαδε*. Ἐλάμβανε τὸ *ἥκειν* ἀντὶ προστ. καὶ ὡς τὴν κυρίαν πρότασιν. Πολιτ. 508 b· «Τοῦτον τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, φάναι με λέγειν τὸν τοῦ ἀγαθοῦ ἔκγονον κ.τ.λ.» Ἱππ. Μ. 291 d «πρὸς τοῦτο φάναι ἐμὲ μηδ' ὁτιοῦν ἐπαΐειν». Θουκ. Ε', 9 «Σὺ δέ, Κλεαρίδα, . . . ἐπεχθεῖν καὶ ἐπείγεσθαι».

10 *διαλεχθῆναι*. Ἀντίκειται πρὸς τὸ ἐπιδείξασθαι. «Καλῶς λέγεις, ὦ Καλλ. περὶ τῆς *ἐπιδείξεως* ἀλλὰ τί φρονεῖς περὶ *διαλέξεως*; θὰ ἦτο ἆρά γε ὁ Γορ. διατεθειμένος (ἐν τῷ παρόντι) νὰ διαλεχθῇ πρὸς ἡμᾶς (νὰ τὸν ἐρωτήσωμεν καὶ να μᾶς ἀποκριθῇ βραχέα τινά); Ὁ Σωκρ. ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ ἐρωτήσῃ ἰδίᾳ περὶ διαλέξεως, διότι συνήθως οἱ σοφισταὶ ἀπεστρέφοντο τὸν διάλογον τὸν διὰ τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων λέξεων γινόμενον, ὡς μὴ παρέχοντα στάδιον ἐπιδείξεως εὐρυμαθείας καὶ καλλιεπείας. Πρβλ. Γορ. 448 d, 449 b, 462 d. Πρωταγ 334 a-338 a.

14 *Οὐδὲν οἷον τὸ αὐτὸν ἐρωτᾶν*. = Οὐδεν ἐστι τοιοῦτον, οἷον τὸ ἐρωτᾶν αὐτόν· τίποτε καλλίτερον παρα νὰ τὸν ἐρωτᾷ τις· τὸ δέχεται, εὐχαριστεῖται νὰ τὸν ἐρωτᾷ τις. Δια τούτων ὁ Καλλ. βεβαιοῖ τὸν Σωκ. ὅτι προθύμως ὁ Γοργ. θὰ διαλεχθῇ πρὸς αὐτούς. (Πρβλ. σημ. εἰς σελ. 481 b).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

γὰρ αὐτῷ ἐν τοῦτ' ἦν τῆς ἐπιδείξεως· ἐκέλευε γοῦν νῦν δὴ ἐρωτᾶν ὅ τι τις βούλοιτο τῶν ἔνδον ὄντων, καὶ πρὸς ἅπαντα ἔφη ἀποκρινεῖσθαι.

ΣΩ. Ἦ καλῶς λέγεις. ὦ Χαιρεφῶν, ἐροῦ αὐτόν.

ΧΑΙ. Τί ἔρωμαι;

ΣΩ. Ὅςτις ἐστίν.

ΧΑΙ. Πῶς λέγεις;

ΣΩ. Ὥςπερ ἂν εἰ ἐτύγχανεν ὢν ὑποδημάτων δημιουρ- D
γός, ἀπεκρίνατο ἂν δή πού σοι ὅτι σκυτοτόμος· ἢ οὐ μανθάνεις ὡς λέγω;

Β'. ΧΑΙ. Μανθάνω καὶ ἐρήσομαι. — Εἰπέ μοι, ὦ Γορ-

1 *ἐκέλευε γοῦν*. Μετά τινα ἀπόφανσιν τοῦ λέγοντος, ὅταν οὗτος ὑποπτεύῃ ὅτι οἱ ἀκούοντες δὲν τὴν ἀποδέχονται ἀναμφισβητήτως, ἐπιφέρει πρότασιν διὰ τοῦ *γοῦν* δηλοῦσαν τὸ ἀναμφισβήτητον γεγονός, ἐξ οὗ ὡρμήθη νὰ ἐκφέρῃ τὸν ἰσχυρισμὸν ἐκεῖνον· ἀλλ' οὕτως ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ λέγων δὲν ἀποδίδει πλήρη ἀποδεικτικὴν δύναμιν εἰς τὴν διὰ τοῦ *γοῦν* πρότασιν. Θουκ. Α',74, 3. Ὁ Ἀθηναῖος ἰσχυρίζεται τάδε· «Ἐπειδὴ ἐδείσατε ὑπὲρ ὑμῶν καὶ οὐχ ἡμῶν τὸ πλέον, ἐβοηθήσατε». Οἱ Σπαρτιᾶται θὰ εἶχον νὰ ἀντείπωσι: Πόθεν ἠξεύρεις τοῦτο; Ὁ Ἀθ. ἀποκρίνεται: Ἰδοὺ πόθεν τὸ συμπεραίνω· «ὅτε γοῦν ἦμεν ἔτι σῶοι οὐ παρεγένεσθε»· (ἐκ τούτου μοι φαίνεται ὅτι δικαιοῦμαι νὰ ἰσχυρίζωμαι ὅ τι προεῖπον). Ὅταν ὁ λέγων εἰς τὴν ἐπιφερομένην ἀποδεικτικὴν πρότασιν ἀποδίδῃ πλήρη ἀποδεικτ. δύναμιν, τότε μεταχειρίζεται τὸ *γάρ*· καὶ αὕτη εἶνε ἡ διαφορὰ μεταξὺ *γοῦν* καὶ *γάρ*. Ἂς λάβωμεν ἓν παράδειγμα ἐκ τῆς σημερινῆς: «Δὲν ἐσήμανεν ὁ κώδων· ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν τὸν ἤκουσα» καὶ «Δὲν ἐσήμανεν ὁ κώδων· διότι ἐγὼ δὲν τὸν ἤκουσα».

νῦν δή = τώρα δά, δηλ. μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἐπιδεικτ. λόγου, ὡς ἄλλον τρόπον ἐπιδείξεως, γινομένης δι' ἑτοίμου ἀποκρίσεως πάσης δήποτε ἐρωτήσεως.

4 *ἐροῦ αὐτόν*. Προστακτ. ἀορ. β' τοῦ *ἐρωτῶ*. Παρὰ Πλ. ἐρωτῶ, ἠρώτηκα, ἐρωτήσω καὶ ἐρήσομαι, ἠρώτησα καὶ ἠρόμην.

6 *ὅςτις ἐστίν*. Δηλ. τίς ἐστι. Ὁ Σωκ. ἐνταῦθα καὶ ἐν τοῖς ἑπομένοις διαστέλλει ὀξέως τὸ *τίς* τοῦ *ποῖος*. Κατὰ κανόνα διὰ μὲν τοῦ *τίς* ἐρωτᾶται περὶ τῆς οὐσίας, διὰ δὲ τοῦ *ποῖος* περὶ τοῦ ποιοῦ. Ἡ οὐσία προχείρως μὲν δηλοῦται διὰ τοῦ οὐσιαστικοῦ ἢ τοῦ κυρίου ὀνόματος τοῦ προσώπου ἢ τοῦ πράγματος, ἐπιστημονικῶς δὲ διὰ τοῦ ὁρισμοῦ, οὗτινος εἶνε ὅ ὡς ἀνεπίδεκτα τὰ πρόσωπα καὶ ἐν γένει τὰ καθ' ἕκαστον ἢ τὰ ἄτομα· διότι ὁ ὁρισμὸς εἶνε πάντοτε τινὸς τῶν καθόλου, οἷον τοῦ ἵππου ὁρισμός, οὐχὶ δὲ τοῦδε τοῦ ἵππου τοῦ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν. Ἐν τούτοις οὐσία καὶ ποιότης δὲν εἶνε πάντοτε εὐδιάσταλτα· διὰ τοῦτο καὶ πολλὰ ὀνόματα δυσκόλως δύναταί τις νὰ εἴπῃ ἂν εἶνε οὐσιαστικὰ ἢ ἐπίθετα, ἰδίως τὰ τῶν ἐπαγγελμάτων: ἰατρός, παιδοτρίβης, χαλκεύς, ῥήτωρ· διὰ τοῦτο καὶ ὅπου δὲν ἐπιδιώκει τις φιλοσοφικὴν ἀκριβολογίαν, ἐνδέχεται πολλαχοῦ νὰ μεταχειρίζηται ἀδιαφόρως τὸ *τίς* ἢ τὸ *ποῖος*. Ἐντεῦθεν τὸ ποιός; παρ' ἡμῖν κατέλαβε τὴν θέσιν τοῦ τίς;

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

γία, ἀληθῆ λέγει Καλλικλῆς ὅδε, ὅτι ἐπαγγέλλει ἀποκρίνεσθαι ὅ τι ἄν τίς σε ἐρωτᾷ;

448 ΓΟΡ. Ἀληθῆ, ὦ Χαιρεφῶν· καὶ γὰρ νῦν δὴ αὐτὰ ταῦτα ἐπηγγελλόμην, καὶ λέγω ὅτι οὐδείς μέ πω ἠρώτηκε καινὸν οὐδὲν πολλῶν ἐτῶν.

ΧΑΙ. Ἦ που ἄρα ῥᾳδίως ἀποκρίνει, ὦ Γοργία.

ΓΟΡ. Πάρεστι τούτου πεῖραν, ὦ Χαιρεφῶν, λαμβάνειν.

ΠΩΛ. Νὴ Δία, ἂν δέ γε βούλῃ, ὦ Χαιρεφῶν, ἐμοῦ — Γοργίας μὲν γὰρ καὶ ἀπειρηκέναι μοι δοκεῖ· πολλὰ γὰρ ἄρτι διελήλυθεν.

ΧΑΙ. Τί δέ, ὦ Πῶλε; οἴει σὺ κάλλιον ἂν Γοργίου ἀποκρίνασθαι;

B ΠΩΛ. Τί δὲ τοῦτο, ἐὰν σοί γε ἱκανῶς;

ΧΑΙ. Οὐδέν· ἀλλ' ἐπειδὴ σὺ βούλει, ἀποκρίνου.

ΠΩΛ. Ἐρώτα.

ΧΑΙ. Ἐρωτῶ δή. εἰ ἐτύγχανε Γοργίας ἐπιστήμων ὢν τῆς τέχνης ἧσπερ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἡρόδικος, τίνα ἂν αὐτὸν ὠνομάζομεν δικαίως; οὐχ ὅπερ ἐκεῖνον;

4 *οὐδείς με — πολλῶν ἐτῶν* = οὐδεὶς ἀκόμη μέχρι τοῦδε ἀπὸ πολλῶν, ἢ ἐν διαστήματι πολλῶν ἐτῶν. Φαῖδρ. 248 c «οὐχ ἀφικνεῖται ἐτῶν μυρίων». Ἀλκ. Α΄, 103 a «ἐγὼ δὲ τοσούτων ἐτῶν οὐδὲ προσεῖπον».

καινόν· δηλ. τοιοῦτον ὅπερ ἐγὼ νὰ ἀγνοῶ.

8 *ἐμοῦ*. Συμπλήρου ὧδε· ἐὰν δέ γε βούλῃ πεῖραν ἐμοῦ λαμβάνειν . . . καὶ νόει ἀποσιώπησιν τῆς ἀποδόσεως.

9 *καὶ ἀπειρηκέναι*. Ἀπαγορεύω, ἀπείρηκα, ἀπερῶ, ἀπεῖπον. Ὁ *καὶ* ὑποσημαίνει ὅτι καὶ ἄλλοι λόγοι πρὸς τῷ ἀπειρηκέναι ὑπάρχουσι, μὴ δηλούμενοι. Ὁμοίως καὶ ἡμεῖς· «Μοῦ φαίνεται πῶς καὶ νὰ ἐκουράσθηκες ὀλίγον».

16 *ἐπιστήμων τῆς τέχνης* = ἂν ἤξευρε τὴν τέχνην. Κατωτέρω ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας «ἔμπειρος τέχνης». Δὲν πρόκειται περὶ τῆς *ἐπιστήμης* ἐνταῦθα, ἥτις συνήθως ἀντιτίθεται εἰς τὴν τέχνην καὶ εἰς τὴν ἐμπειρίαν.

Τὰ παραδείγματα τοῦ ἰατροῦ καὶ τοῦ ζωγράφου χρησιμεύουσιν ὡς ὑφήγησις εἰς τὸν Π. ποίαν πρέπει νὰ δώσῃ ἀπόκρισιν, δηλ. δηλωτικὴν τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ Γοργίου, ὅπερ τρόπον τινὰ ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, οὐχὶ δὲ τῆς ποιότητος αὐτοῦ, ἂν ἀγαθὸς ἢ κακός, ἔξοχος ἢ κοινός. Καὶ ταῦτα δι' ἣν προεῖπον ἀσάφειαν τῆς διὰ τοῦ *τίς* ἐρωτήσεως.

17 *Ἡρόδικος*. Ὅτι ὁ Γοργ. εἶχεν ἀδελφὸν ἰατρὸν Ἡρόδικον, μόνον ἐνθένδε γινώσκομεν. Διασταλτέος τοῦ Σηλυμβριανοῦ Ἡροδίκου, ὡς ἤδη παραινεῖ καὶ ὁ Σχολιαστής.

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΧΑΙ. Ἰατρὸν ἄρα φάσκοντες αὐτὸν εἶναι καλῶς ἂν ἐλέγομεν;

ΠΩΛ. Ναί.

ΧΑΙ. Εἰ δέ γε ἧςπερ Ἀριστοφῶν ὁ Ἀγλαοφῶντος ἢ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔμπειρος ἦν τέχνης, τίνα ἂν αὐτὸν ὀρθῶς ἐκαλοῦμεν;

ΠΩΛ. Δῆλον ὅτι ζωγράφον. C

ΧΑΙ. Νῦν δ' ἐπειδὴ τίνος τέχνης ἐπιστήμων ἐστί, τίνα ἂν καλοῦντες αὐτὸν ὀρθῶς καλοῖμεν;

ΠΩΛ. Ὦ Χαιρεφῶν, πολλαὶ τέχναι ἐν ἀνθρώποις εἰσὶν ἐκ τῶν ἐμπειριῶν ἐμπείρως εὑρημέναι· ἐμπειρία μὲν γὰρ ποιεῖ τὸν αἰῶνα ἡμῶν πορεύεσθαι κατὰ τέχνην, ἀπειρία δὲ κατὰ τύχην· ἑκάστων δὲ τούτων μεταλαμβάνουσιν ἄλλοι ἄλλων ἄλλως, τῶν δὲ ἀρίστων οἱ ἄριστοι· ὧν καὶ Γοργίας ἐστὶν ὅδε, καὶ μετέχει τῆς καλλίστης τῶν τεχνῶν.

11 *Ὦ Χαιρεφῶν* κ. τ. λ. Ὁ λόγος οὗτος τοῦ Πώλου εἶνε δεῖγμα τῆς τῶν σοφιστῶν ἐν οὐ δέοντι μακρολογίας μετὰ πάντων τῶν ῥητορικῶν σχημάτων «*τῶν ἀντιθέσεων καὶ τῶν παρισώσεων καὶ τῶν ἄλλων ἰδεῶν τῶν ἐν ταῖς ῥητορείαις διαλαμπουσῶν καὶ τοὺς ἀκούοντας ἐπισημαίνεσθαι καὶ θορυβεῖν ἀναγκαζουσῶν*» ὡς λέγει ὁ οὐχ ἧττον σοφιστὴς Ἰσοκράτης Παναθ. ἐν ἀρχῇ. Ὁ Ἀριστ. Μτφσ. Α', 1 μνημονεύει τοὺς λόγους τούτους τοῦ Πώλου. «Ἡ μὲν γὰρ ἐμπειρία τέχνην ἐποίησεν, ὥς φησι Πῶλος, ὀρθῶς λέγων, ἡ δ' ἀπειρία τύχην». Φαίνεται ὅτι ταῦτα ἢ τοιαῦτα ἔγραφεν ὁ Πῶλος ἐν τῷ συγγράμματι τῷ μνημονευομένῳ κατωτέρω 462 b, ἐξ οὗ ἔλαβον ταῦτα ὅ τε Πλάτων κα ὁ Ἀριστοτέλης.

Ἡ γνώμη τοῦ Πώλου, ἣν καὶ ὁ Ἀριστ. ἐπαινεῖ, εἶνε τῷ ὄντι ἐμβριθεστάτη. Ἡ ἐμπειρία γεννᾷ τὴν τέχνην, δηλ. ἄγει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ νὰ συλλάβῃ καὶ κατανοήσῃ τοὺς ἀϊδίους νόμους τοὺς διέποντας τά τε φυσικὰ καὶ τὰ ἀνθρώπινα φαινόμενα, καὶ ὑπὸ τούτων ὁδηγούμενος νὰ προορᾷ τὰ μέλλοντα νὰ προκύψωσιν ἐκ τοιᾶςδε προϋπαρχούσης καταστάσεως ἢ ἐνεργείας, προορῶν δὲ νὰ τεχνάζηται ὥστε νὰ ἀποτρέπωνται μὲν τὰ ἀσύμφορα καὶ βλαβερά, συμβαίνωσι δὲ τὰ συμφέροντα. Ἡ τοιαύτη δὲ μετὰ λόγου πρακτικὴ ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου εἶνε κατὰ Πλ. καὶ Ἀριστοτ. ἡ τέχνη. Ἀριστ. Ἀναλυτ. Ὑστ. Β', 19. «Ἐκ δ' ἐμπειρίας ἢ ἐκ παντὸς ἠρεμήσαντος τοῦ καθόλου ἐν τῇ ψυχῇ, τοῦ ἑνὸς παρὰ τὰ πολλά, ὃ ἂν ἐν ἅπασιν ἓν ἐνῇ ἐκείνοις τὸ αὐτό, (οὓς εἶπον ἐγὼ ἀϊδίους νόμους) τέχνης ἀρχὴ καὶ ἐπιστήμης, ἐὰν μὲν περὶ γένεσιν, τέχνης, ἐὰν δὲ περὶ τὸ ὄν, ἐπιστήμης».

13 *ἀπειρία δὲ κατὰ τύχην*. Τῷ ἀπείρῳ καὶ μὴ ἐπισταμένῳ να προορᾷ τὰ ἐπισυμβησόμενα μηδὲ νὰ ῥυθμίζῃ τὸν ῥοῦν τῶν πραγμάτων πρὸς τὸ συμφέρον του, ἐπέρχονται καὶ τὰ ἀγαθὰ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

D Γ΄. ΣΩ. Καλῶς γε, ὦ Γοργία, φαίνεται Πῶλος παρεσκευάσθαι εἰς λόγους· ἀλλὰ γὰρ ὃ ὑπέσχετο Χαιρεφῶντι οὐ ποιεῖ.

ΓΟΡ. Τί μάλιστα, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Τὸ ἐρωτώμενον οὐ πάνυ μοι φαίνεται ἀποκρίνεσθαι.

ΓΟΡ. Ἀλλὰ σύ, εἰ βούλει, ἐροῦ αὐτόν.

ΣΩ. Οὔκ, εἰ αὐτῷ γε σοὶ βουλομένῳ ἐστὶν ἀποκρίνεσθαι, ἀλλὰ πολὺ ἂν ἥδιον σέ. δῆλος γάρ μοι Πῶλος καὶ E ἐξ ὧν εἴρηκεν, ὅτι τὴν καλουμένην ῥητορικὴν μᾶλλον μεμελέτηκεν ἢ διαλέγεσθαι.

ΠΩΛ. Τί δή, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ὅτι, ὦ Πῶλε, ἐρομένου Χαιρεφῶντος τίνος Γοργίας ἐπιστήμων τέχνης, ἐγκωμιάζεις μὲν αὐτοῦ τὴν τέχνην, ὥςπερ τινὸς ψέγοντος, ἥτις δέ ἐστιν οὐκ ἀπεκρίνω.

ΠΩΛ. Οὐ γὰρ ἀπεκρινάμην ὅτι εἴη ἡ καλλίστη;

ΣΩ. Καὶ μάλα γε· ἀλλ' οὐδεὶς ἐρωτᾷ ποία τις εἴη ἡ

καὶ τὰ κακὰ ὅπως τὰ φέρει ἡ τύχη.

2 *ἀλλὰ γάρ*. Καλῶς μέν, ἀλλ' οὐκ ὀρθῶς λέγει· οὐ γὰρ ποιεῖ ὃ ὑπέσχετο Χαιρεφῶντι. Ἐπιθι πρκβλ. εἰς Ἀπολ. 20 c.

4 *Τί μάλιστα, ὦ Σώκ.;* Τὸ μάλιστα ἐπὶ ἐρωτ. ὅταν δὲν ἐπιζητῇ τις τὸ ἀκριβές, ἀλλ' ἀρχῆται νὰ μάθῃ τὸ περίπου, ἐπάνω κάτω. Κρίτ. 43 a· «Πηνίκα μάλιστα;».

5 *οὐ πάνυ μοι φαίνεται ἀποκρίνεσθαι*. Τὸ φαίνεται μετ' ἀπαρεμφ. σημαίνει ὅ τι περίπου καὶ τὸ *δοκεῖ*· ὁ λέγων δηλοῖ τὴν δοξασίαν του, χωρὶς νὰ ἐπιβεβαιοῖ καὶ τὸ ἀληθὲς αὐτῆς· μετὰ μετοχῆς δὲ τὸ ἀναμφισβητήτως φανερὸν καὶ ἀποδεδειγμένον. Ἱππ. Ἐλ. 372 b· «φαίνομαι οὐδὲν εἰδώς» = ἐλέγχομαι, ἀποδεικνύομαι ὅτι δὲν γνωρίζω τίποτε. Καὶ ἡ ἡμετέρα γλῶσσα διαστέλλει ἀμυδρῶς τὰς δύο συντάξεις, τὸ μὲν ἀπαρέμφ. ἀποδίδουσα διὰ τοῦ *νά*, «*φαίνεται νὰ εἶνε νηστικός*», τὴν δὲ μετοχὴν διὰ τοῦ *ὅτι* ἢ διὰ τοῦ: *εἶνε φανερὸν ὅτι*. Ἐν τῷ προκειμένῳ ἥρμοζε μᾶλλον ἡ μετοχή· ἀλλ' ὁ Σωκ. ἐπίτηδες ἀποφεύγει νὰ παραστήσῃ τὴν γνώμην του ὡς ἀναμφισβήτητον, μετριοφρονῶν.

7 *Οὐκ, εἰ αὐτῷ γε σοι* κ.τ.λ. Οὐ βούλομαι ἐρωτᾶν Πῶλον, εἰ αὐτῷ γε σοὶ βουλομένῳ ἐστὶν ἀποκρίνεσθαι· ἀλλὰ πολὺ ἂν ἥδιον σὲ ἐρωτῴην. Ἔστι μοι βουλομένῳ = βούλομαι· ἔστι μοι ἡδομένῳ = ἥδομαι κ.τ.τ.

9 *ὅτι τὴν καλουμένην ῥητορικὴν* κ.τ.λ. Καὶ ἐνταῦθα ἐπιμελεῖται ὁ Πλ. νὰ διαστέλλῃ τὴν ῥητορικὴν τῆς διαλεκτικῆς, ὡς ἀντίθετα.

11 *Τί δή, ὦ Σώκ.* Ἐρώτησις δηλωτικὴ παντελοῦς ἀπορίας. = Τί βούλει εἰπεῖν ταῦτα λέγων; οὐ γὰρ ἐννοῶ.

12 *Ὅτι, ὦ Πῶλε*. = Τοῦτο βούλομαι εἰπεῖν, ὅτι κ.τ.λ.

15 *Οὐ γὰρ ἀπεκρινάμην* κ.τ.λ. = Θαυμάζω, ὦ Σώκ., οἷα λέγεις· ἀπε-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Γοργίου τέχνη, ἀλλὰ τίς καὶ ὅντινα δέοι καλεῖν τὸν Γορ-
γίαν. ὥςπερ τὰ ἔμπροσθέν σοι ὑπετείνατο Χαιρεφῶν καὶ
αὐτῷ καλῶς καὶ διὰ βραχέων ἀπεκρίνω, καὶ νῦν οὕτως 449
εἰπέ, τίς ἡ τέχνη καὶ τίνα Γοργίαν καλεῖν χρὴ ἡμᾶς. μᾶλλον δέ, ὦ Γοργία, αὐτὸς ἡμῖν εἰπέ, τίνα σε χρὴ καλεῖν ὡς τίνος ἐπιστήμονα τέχνης.

ΓΟΡ. Τῆς ῥητορικῆς, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ῥήτορα ἄρα χρή σε καλεῖν;

ΓΟΡ. Ἀγαθόν γε, ὦ Σώκρατες, εἰ δὴ ὅ γε εὔχομαι εἶναι, ὡς ἔφη Ὅμηρος, βούλει με καλεῖν.

ΣΩ. Ἀλλὰ βούλομαι.

ΓΟΡ. Κάλει δή.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἄλλους σε φῶμεν δυνατὸν εἶναι ποιεῖν; B

ΓΟΡ. Ἐπαγγέλλομαί γε δὴ ταῦτα οὐ μόνον ἐνθάδε ἀλλὰ καὶ ἄλλοθι.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἐθελήσαις ἄν, ὦ Γοργία, ὥςπερ νῦν διαλεγόμεθα, διατελέσαι τὸ μὲν ἐρωτῶν, τὸ δ' ἀποκρινόμενος, τὸ δὲ μῆκος τῶν λόγων τοῦτο, οἷον καὶ Πῶλος ἤρξατο, εἰςαῦθις ἀποθέσθαι; ἀλλ' ὅπερ ὑπισχνεῖ, μὴ ψεύσῃ,

κρινάμην γὰρ κ.τ.λ. Διὰ τούτων γίνεται φανερὸς ὁ Π. ὅτι δὲν ἐννοεῖ τὴν διαφορὰν τοῦ *τίς* καὶ *ποῖος*.

2 *σοι ὑπετείνατο*. Ὑποτείνομαί τινί τι = ὑποβάλλω, ὑφηγοῦμαι. Ἐννοεῖ τὰ παραδείγματα τοῦ ἰατροῦ καὶ τοῦ ζωγράφου, δι' ὧν ὁ Χαιρεφῶν ὑφηγεῖτο αὐτῷ, ποίαν προσδοκᾷ καὶ τὴν περὶ Γοργίου ἀπόκρισιν.

9 *Ἀγαθόν γε*. Ἀγαθὸν ῥήτορα δηλ. Ὁ Γοργ. δὲν ηὐχαριστήθη ὅτι ὁ Σωκ. τὸν ὠνόμασε ξηρῶς *ῥήτορα*, καὶ διορθοῖ τὸν Σωκ. ἁμαρτάνοντα περὶ τὴν ἐθιμοτυπίαν, ὅπως αἱ μητέρες διδάσκουσι τὰ παιδία νὰ μὴ λέγωσιν ἁπλῶς: διδάσκαλε, γραμματεῦ, ἀλλά: κύριε διδάσκαλε, κύριε γραμματεῦ.

εἰ δή, ὅ γε εὔχομαι εἶναι. Σύμπλεκε καὶ συμπλήρου ὧδε: εἰ δὴ βούλει με καλεῖν τοῦτο (δηλ. ἀγαθόν), ὃ εὔχομαι εἶναι, ὡς ἔφη Ὅμηρος. Τὸν Ὅμηρον παρεισάγει δι' οὐδὲν ἄλλο, ἢ διότι μετεχειρίσθη τὸ εὔχεσθαι καθ' Ὅμηρον = καυχᾶσθαι, Ἰλ. Ζ. 211· «Ταύτης τοι γενεῆς τε καὶ αἵματος εὔχομαι εἶναι» καὶ ἀλλαχοῦ πλεονάκις. Ὁ Πλ. θεατρίζει ἐνταῦθα τὴν μικροφιλοτιμίαν τοῦ Γοργ.

16 *Ἆρ' οὖν ἐθελήσαις ἄν*. Εὐχὴ ὑπὸ ἐρωτηματ. μορφήν. Καὶ ἡμεῖς: Δὲν μπορεῖς νὰ μοῦ κάμῃς τὴν χάριν κ.τ.λ.; ἢ Θὰ μοῦ ἔκαμνες τὴν χάριν;

18 *τὸ δὲ μῆκος τῶν λόγων τοῦτο*. Δηλ. τοῦτο ὃ συνειθίζουσιν οἱ ἐπιδεικτιῶντες ῥήτορες.

οἷον καὶ Πῶλος ἤρξατο. Ἐξυπάκουε: ἀποτείνειν, ἢ ἐπιδείκνυσθαι.

19 *ἀλλ' ὅπερ ὑπισχνεῖ, μὴ ψεύσῃ*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀλλὰ ἐθέλησον κατὰ βραχὺ τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι.

ΓΟΡ. Εἰσὶ μέν, ὦ Σώκρατες, ἔνιαι τῶν ἀποκρίσεων ἀναγκαῖαι διὰ μακρῶν τοὺς λόγους ποιεῖσθαι· οὐ μὴν
C ἀλλὰ πειράσομαί γε ὡς διὰ βραχυτάτων. καὶ γὰρ αὖ καὶ τοῦτο ἕν ἐστιν ὧν φημι, μηδένα ἂν ἐν βραχυτέροις ἐμοῦ τὰ αὐτὰ εἰπεῖν.

ΣΩ. Τούτου μὴν δεῖ, ὦ Γοργία· καί μοι ἐπίδειξιν αὐτοῦ τούτου ποίησαι, τῆς βραχυλογίας, μακρολογίας δὲ εἰςαῦθις.

ΓΟΡ. Ἀλλὰ ποιήσω, καὶ οὐδενὸς φήσεις βραχυλογωτέρου ἀκοῦσαι.

Δ΄. ΣΩ. Φέρε δή· ῥητορικῆς γὰρ φῄς ἐπιστήμων τέχνης
D εἶναι καὶ ποιῆσαι ἂν καὶ ἄλλον ῥήτορα· ἡ ῥητορικὴ περί τι τῶν ὄντων τυγχάνει οὖσα, ὥςπερ ἡ ὑφαντικὴ περὶ τὴν τῶν ἱματίων ἐργασίαν· ἦ γάρ;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἡ μουσικὴ περὶ τὴν τῶν μελῶν ποίησιν.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Νὴ τὴν Ἥραν, ὦ Γοργία, ἄγαμαί σου τὰς ἀποκρίσεις, ὅτι ἀποκρίνει ὡς οἷόν τε διὰ βραχυτάτων.

ΓΟΡ. Πάνυ γὰρ οἶμαι, ὦ Σώκρατες, ἐπιεικῶς τοῦτο ποιεῖν.

Δηλ. τήρησον τὴν ὑπόσχεσίν σου ὅτι θὰ ἀποκρίνησαι τὸ ἐρωτώμενον. Ἔπιθι πρχ6λ.

3 *ἀναγκαῖαι.* = «Ἔνιαι τῶν ἀποκρίσεών εἰσι τοιαῦται, οἷαι ἀναγκάζειν τὸν ἀποκρινόμενον διὰ μακρῶν ποιεῖσθαι τοὺς λόγους». Δὲν συμβαίνει ἄρα ἐνταῦθα ἡ συνήθης τροπὴ τῆς ἀπροσώπου εἰς προσωπ. σύνταξιν. Ἂν ἀντὶ τοῦ: εἰσὶν ἀναγκαῖαι, ἐλέγετο: ἐστὶν ἀναγκαῖον, δὲν θὰ εἴχομεν ποῦ νὰ ἀναφέρωμεν τὴν αἰτιατ. *τοὺς λόγους*. Μᾶλλον συγγενεύει τὸ προκείμενον πρὸς τὸ τοῦ Κρίτ. 44 d· «Αὐτὰ δὲ δῆλα τὰ παρόντα νυνί, ὅτι οἷοί τ' εἰσὶν οἱ πολλοὶ» κ.τ.λ.

4 ***Καὶ γὰρ αὖ καὶ τοῦτο.*** Ὁ πρῶτος ***καὶ*** ἐτέθη μόνον ὅπως λάβῃ ὁ *γὰρ* 6′ θέσιν, μὴ δυνάμενος νὰ προταχθῇ. Τὸ ἑπόμενον ***αὖ καὶ*** σημαίνει ὅτι προηγήθησαν τῆς παρούσης ἄλλαι ὅμοιαι ἐπαγγελίαι τοῦ Γοργ., ἰδίως δὲ ἡ τοῦ ἀποκρίνεσθαι ὅ τι ἄν τις ἐρωτᾷ.

9 ***Ἀλλὰ ποιήσω.*** Προσυπάκουε: ταῦτα, δηλ. ἀποκρινοῦμαί σοι ὡς διὰ βραχυτάτων.

11 ***Φέρε δή.*** Ὁ Σωκ. ἄρχεται τῶν ἐρωτήσεών του δι' ὧν ζητεῖ νὰ λάβῃ παρὰ Γοργ. τὸν ὁρισμὸν τῆς ῥητορικῆς. Ἡ ἑπομένη διὰ τοῦ *γὰρ* πρότασις παρενετέθη ὡς αἰτιολογία τῶν τοιούτων ἐρωτήσεων, ὑπονοουμένου ὅτι ὁ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Εὖ λέγεις. ἴθι δή μοι ἀπόκριναι οὕτω καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς, περὶ τί τῶν ὄντων ἐστὶν ἐπιστήμη;

ΓΟΡ. Περὶ λόγους.

ΣΩ. Ποίους τούτους, ὦ Γοργία; ἆρα οἳ δηλοῦσι τοὺς E κάμνοντας, ὡς ἂν διαιτώμενοι ὑγιαίνοιεν;

ΓΟΡ. Οὔ.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα περὶ πάντας γε τοὺς λόγους ἡ ῥητορική ἐστιν.

ΓΟΡ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν λέγειν γε ποιεῖ δυνατούς.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν περὶ ὧνπερ λέγειν, καὶ φρονεῖν;

ΓΟΡ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Ἆρ' οὖν, καὶ ἣν νῦν δὴ ἐλέγομεν, ἡ ἰατρικὴ περὶ 450 τῶν καμνόντων δυνατοὺς εἶναι φρονεῖν καὶ λέγειν;

ΓΟΡ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Καὶ ἡ ἰατρικὴ ἄρα, ὡς ἔοικε, περὶ λόγους ἐστίν.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Τούς γε περὶ τὰ νοσήματα.

ΓΟΡ. Μάλιστα.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ ἡ γυμναστικὴ περὶ λόγους ἐστὶ τοὺς περὶ εὐεξίαν τε τῶν σωμάτων καὶ καχεξίαν.

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Καὶ μὴν καὶ ἄλλαι τέχναι, ὦ Γοργία, οὕτως ἔχου-

ἐπιστήμων τῆς ῥητορικῆς τέχνης εἶνε, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, ἱκανὸς νὰ δώσῃ καὶ τὸν ὁρισμὸν αὐτῆς.

4 *Ποίους τούτους;* = Περὶ ποίους ὄντας τούτους τοὺς λόγους. Τὸ *λόγους* ὑποκ., τὸ ποίους κατηγ.

ἆρα οἳ δηλοῦσι τοὺς κάμνοντας κ.τ.λ. Ἡ συνήθης πρόληψις, ἀντί: οἳ δηλοῦσιν ὡς ἂν διαιτώμενοι οἱ κάμνοντες ὑγιαίνοιεν;

Διὰ τῶν παραδειγμάτων τῆς ἰατρικῆς, τῆς γυμναστικῆς καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν δεικνύει ὁ Σωκ. ἐπαγωγικῶς ὅτι *πᾶσα* τέχνη περὶ λόγους ἐστίν, ὅτι ἄρα ὁ ὑπὸ Γοργ. δοθεὶς ὁρισμὸς τῆς ῥητορικῆς εἶνε ἀόριστος.

12 *Οὐκοῦν περὶ ὧνπερ λέγειν καὶ φρονεῖν;* Συμπλήρου ὧδε· Οὐκοῦν ἡ ῥητορικὴ ποιεῖ δυνατοὺς καὶ φρονεῖν περὶ ἐκείνων, περὶ ὧν ποιεῖ δυνατοὺς λέγειν;

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

B σιν· ἑκάστη αὐτῶν περὶ λόγους ἐστὶ τούτους, οἳ τυγχάνουσιν ὄντες περὶ τὸ πρᾶγμα, οὗ ἑκάστη ἐστὶν ἡ τέχνη.

ΓΟΡ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τί οὖν δή ποτε τὰς ἄλλας τέχνας οὐ ῥητορικὰς καλεῖς, οὔσας περὶ λόγους, εἴπερ ταύτην ῥητορικὴν καλεῖς, ἢ ἂν ᾖ περὶ λόγους;

ΓΟΡ. Ὅτι, ὦ Σώκρατες, τῶν μὲν ἄλλων τεχνῶν περὶ χειρουργίας τε καὶ τοιαύτας πράξεις, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πᾶσά ἐστιν ἡ ἐπιστήμη, τῆς δὲ ῥητορικῆς οὐδέν ἐστι τοιοῦτον χειρούργημα, ἀλλὰ πᾶσα ἡ πρᾶξις καὶ ἡ κύρωσις διὰ λό-
C γων ἐστί. διὰ ταῦτ' ἐγὼ τὴν ῥητορικὴν τέχνην ἀξιῶ εἶναι περὶ λόγους, ὀρθῶς λέγων, ὡς ἐγώ φημι.

Ε'. ΣΩ. Ἆρ' οὖν μανθάνω οἵαν αὐτὴν βούλει καλεῖν; τάχα δὲ εἴσομαι σαφέστερον, ἀλλ' ἀπόκριναι· εἰσὶν ἡμῖν τέχναι. ἢ γάρ;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Πασῶν δέ, οἶμαι, τῶν τεχνῶν τῶν μὲν ἐργασία τὸ πολύ ἐστι καὶ λόγου βραχέος δέονται, ἔνιαι δὲ οὐδενός, ἀλλὰ τὸ τῆς τέχνης περαίνοιτο ἂν καὶ διὰ σιγῆς, οἷον γρα-
D φικὴ καὶ ἀνδριαντοποιία καὶ ἄλλαι πολλαί. τὰς τοιαύτας μοι δοκεῖς λέγειν, περὶ ἃς οὐ φῂς τὴν ῥητορικὴν εἶναι· ἢ οὔ;

ΓΟΡ. Πάνυ μὲν οὖν καλῶς ὑπολαμβάνεις, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἕτεραι δέ γέ εἰσι τῶν τεχνῶν αἳ διὰ λόγου πᾶν περαίνουσι, καὶ ἔργου, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἢ οὐδενὸς προσδέονται ἢ βραχέος πάνυ, οἷον ἀριθμητικὴ καὶ λογιστικὴ καὶ γεωμετρικὴ καὶ πεττευτική γε καὶ ἄλλαι πολλαὶ τέχναι, ὧν ἔνιαι σχεδόν τι ἴσους τοὺς λόγους ἔχουσι ταῖς πράξεσιν, αἱ δὲ πολλαὶ πλείους, καὶ τὸ παράπαν πᾶσα ἡ πρᾶξις καὶ

12 *ὀρθῶς λέγων, ὡς ἐγώ φημι.* Ταῦτα ὁ Γοργ. ἐπιφέρει φιλοτιμούμενος μὴ φανῇ παρὰ τοῖς ἀκροαταῖς ὅτι ἐσφάλη περί τι.

17 *Πασῶν δέ, οἶμαι, τῶν τεχνῶν* κ.τ.λ. Ὁ Σωκ. διαιρεῖ πάσας τὰς τέχνας εἰς δύο εἴδη· εἰς τὰς τὸ πᾶν δι' ἐργασίας περαινούσας, λόγου δὲ βραχέος ἢ καὶ οὐδενὸς προσδεομένας, καὶ εἰς τὰς τὸ πᾶν διὰ λόγου περαινούσας, ἔργου δὲ βραχέος ἢ καὶ οὐδενὸς προσδεομένας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τὸ κῦρος αὐταῖς διὰ λόγων ἐστί. τῶν τοιούτων τινά μοι E δοκεῖς λέγειν τὴν ῥητορικήν.

ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Ἀλλ' οὔτοι τούτων γε οὐδεμίαν οἶμαί σε βούλεσθαι ῥητορικὴν καλεῖν, οὐχ ὅτι τῷ ῥήματι οὕτως εἶπες, ὅτι ἡ διὰ λόγου τὸ κῦρος ἔχουσα ῥητορική ἐστι, καὶ ὑπολάβοι ἄν τις, εἰ βούλοιτο δυσχεραίνειν ἐν τοῖς λόγοις, τὴν ἀριθμητικὴν ἄρα ῥητορικήν, ὦ Γοργία, λέγεις; ἀλλ' οὐκ οἶμαί σε οὔτε τὴν ἀριθμητικὴν οὔτε τὴν γεωμετρίαν ῥητορικὴν λέγειν.

ΓΟΡ. Ὀρθῶς γὰρ οἴει, ὦ Σώκρατες, καὶ δικαίως ὑπο- 451 λαμβάνεις.

Ϛ'. ΣΩ. Ἴθι νῦν καὶ σὺ τὴν ἀπόκρισιν ἣν ἠρόμην διαπέρανον. ἐπεὶ γὰρ ἡ ῥητορικὴ τυγχάνει μὲν οὖσα τούτων τις τῶν τεχνῶν τῶν τὸ πολὺ λόγῳ χρωμένων, τυγχάνουσι δὲ καὶ ἄλλαι τοιαῦται οὖσαι, πειρῶ εἰπεῖν, ἡ περὶ τί ἐν λόγοις τὸ κῦρος ἔχουσα ῥητορική ἐστιν. ὥςπερ ἂν εἴ τίς με ἔροιτο ὧν νῦν δὴ ἔλεγον περὶ ἡςτινοςοῦν τῶν τεχνῶν· ὦ Σώκρατες, τίς ἐστιν ἡ ἀριθμητικὴ τέχνη; εἴποιμ' ἂν αὐτῷ, ὥςπερ σὺ ἄρτι, ὅτι τῶν διὰ λόγου τις τὸ κῦρος ἐ- B χουσῶν· καὶ εἴ με ἐπανέροιτο· τῶν περὶ τί; εἴποιμ' ἂν ὅτι τῶν περὶ τὸ ἄρτιόν τε καὶ περιττὸν [γνῶσις], ὅσα αὐτῶν ἑκάτερα τυγχάνει ὄντα. εἰ δ' αὖ ἔροιτο· τὴν δὲ λογιστικὴν τίνα καλεῖς τέχνην; εἴποιμ' ἂν ὅτι καὶ αὕτη ἐστὶ τῶν λόγων τὸ πᾶν κυρουμένων· καὶ εἰ ἐπανέροιτο· ἡ περὶ τί;

5 *οὐχ ὅτι τῷ ῥήματι οὕτως εἶπες.* Ὅρα πρχβλ. Ῥῆμα σημαίνει τὴν λέξιν κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ νόημα. Θεαίτ. 166 d· «Τὸν δὲ λόγον μὴ τῷ ῥήματί μου δίωκε, ἀλλ' ὧδε ἔτι σαφέστερον μάθε τί λέγω».

7 *εἰ βούλοιτο δυσχεραίνειν* = εἰ βούλοιτο ἐριστικῶς διαλέγεσθαι, στοχαζόμενος μᾶλλον τοῦ πῶς νὰ καταβάλῃ τὸν ἀντίπαλον, ἢ πῶς νὰ εὕρῃ τὴν ἀλήθειαν.

17 *ὥςπερ ἂν εἴ τις* κ.τ.λ. Σύμπλεκε ὧδε: ὥςπερ ἄν, εἴ τίς με ἔροιτο περὶ ἡςτινοσοῦν τῶν τεχνῶν, ὧν (ἃ;) νῦν δὴ ἔλεγον . . . εἴποιμ' ἂν αὐτῷ.

21 *τῶν περὶ τί;* Συμπλήρου ὧδε: τῶν διὰ λόγου περὶ τί τὸ κῦρος ἐχουσῶν;

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

εἴποιμ᾽ ἂν ὥςπερ οἱ ἐν τῷ δήμῳ συγγραφόμενοι, ὅτι τὰ μὲν
C ἄλλα καθάπερ ἡ ἀριθμητικὴ ἡ λογιστικὴ ἔχει· περὶ τὸ αὐτὸ γάρ ἐστι, τό τε ἄρτιον καὶ τὸ περιττόν· διαφέρει δὲ τοσοῦτον, ὅτι καὶ πρὸς αὑτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα πῶς ἔχει πλήθους ἐπισκοπεῖ τὸ περιττὸν καὶ τὸ ἄρτιον ἡ λογιστική. καὶ εἴ τις τὴν ἀστρονομίαν ἀνέροιτο, ἐμοῦ λέγοντος ὅτι καὶ αὕτη λόγῳ κυροῦται τὰ πάντα, οἱ δὲ λόγοι οἱ τῆς ἀστρονομίας, εἰ φαίη, περὶ τί εἰσιν, ὦ Σώκρατες; εἴποιμ᾽ ἂν ὅτι περὶ τὴν τῶν ἄστρων φορὰν καὶ ἡλίου καὶ σελήνης, πῶς πρὸς ἄλληλα τάχους ἔχει.

ΓΟΡ. Ὀρθῶς γε λέγων σύ, ὦ Σώκρατες.

D ΣΩ. Ἴθι δὴ καὶ σύ, ὦ Γοργία. τυγχάνει μὲν γὰρ δὴ ἡ ῥητορικὴ οὖσα τῶν λόγῳ τὰ πάντα διαπραττομένων τε καὶ κυρουμένων [τις]· ἦ γάρ;

ΓΟΡ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Λέγε δὴ τῶν περὶ τί; *τί* ἐστι τοῦτο τῶν ὄντων, περὶ οὗ οὗτοι οἱ λόγοι εἰσίν, οἷς ῥητορικὴ χρῆται;

ΓΟΡ. Τὰ μέγιστα τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων, ὦ Σώκρατες, καὶ ἄριστα.

1 *ὥςπερ οἱ ἐν τῷ δήμῳ συγγραφόμενοι*. Δηλ. συντόμως ἄνευ ἐπαναλήψεως τῶν κοινῶν. Περὶ τῶν ἐν τῷ δήμῳ συγγραφομένων ὅρα πρκδλ.

3 *διαφέρει δὲ τοσοῦτον* κ.τ.λ. Λογιστικὴ μὲν ἦτο ἡ σήμερον καλουμένη πρακτικὴ ἀριθμητική, δι᾽ ἧς ἐκ δεδομένων ποσῶν εὑρίσκομεν ἄλλο ποσόν, ἢ τὸ ἄθροισμα αὐτῶν, ἢ τὴν διαφοράν, ἢ τὸ γινόμενον, ἢ τὸ πηλίκον, ἢ τὸν τέταρτον ὅρον ἀναλογίας τινός· ἀριθμητικὴ δὲ ἡ σήμερον καλουμένη θεωρητικὴ ἀριθμητικὴ ἡ διδάσκουσα τὴν σχέσιν τῶν ἀριθμῶν πρὸς ἀλλήλους τῶν κατ᾽ εἶδος οὐχὶ κατὰ ποσὸν διαφερόντων, οἷον ἀρτίου πρὸς περιττόν, πολλαπλασιαστέου πρὸς πολλαπλασιαστήν, διαιρετέου πρὸς διαιρέτην κ.τ.τ.

4 *πῶς ἔχει πλήθους*. Ἡ γεν. *πλήθους* καὶ κατωτέρω *τάχους*, τὸ κατά τι· τὸ κακόζηλον «ὅσον ἀφορᾷ»· 470 e: «οὐ γὰρ οἶδα παιδείας ὅπως ἔχει καὶ δικαιοσύνης».

7 *οἱ λόγοι οἱ τῆς ἀστρονομίας*. Βραχυλογικῶς = οἱ λόγοι περὶ οὓς ἐστιν, ἢ οἷς χρῆται ἡ ἀστρονομία.

8 *εἰ φαίη*. Ἐπανάληψις τοῦ εἴ τις ἀνέροιτο.

10 *πῶς πρὸς ἄλληλα τάχους ἔχει*. Ὑποκ. τὰ ἄστρα = ποία ἡ σχέσις τῆς ταχύτητος αὐτῶν πρὸς ἄλληλα

11 *Ὀρθῶς γε λέγων σύ*. Συμπλ.: εἴποις ἂν ταῦτα.

16 *τί ἐστι τοῦτο τῶν ὄντων*. Ἐπεξήγ. τοῦ προηγουμένου: περὶ τί; Εἶνε ἡ ἀκριβὴς τοῦ ζητήματος διατύπωσις. Τὸ *τοῦτο* ὑποκ., τὸ *τί* κατηγορ.

18 *Τὰ μέγιστα* κ.τ.λ. Ἀπόκρ. εἰς τὸ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ζ'. ΣΩ. Ἀλλ', ὦ Γοργία, ἀμφισβητήσιμον καὶ τοῦτο λέγεις καὶ οὐδέν πω σαφές. οἶμαι γάρ σε ἀκηκοέναι ἐν τοῖς συμποσίοις ᾀδόντων ἀνθρώπων τοῦτο τὸ σκολιόν, ἐν ᾧ καταριθμοῦνται ᾄδοντες, ὅτι ὑγιαίνειν μὲν ἄριστόν ἐστι, τὸ δὲ δεύτερον καλὸν γενέσθαι, τρίτον δέ, ὥς φησιν ὁ ποιητὴς τοῦ σκολιοῦ, τὸ πλουτεῖν ἀδόλως.

ΓΟΡ. Ἀκήκοα γάρ· ἀλλὰ πρὸς τί τοῦτο λέγεις;

ΣΩ. Ὅτι σοι αὐτίκ' ἂν παρασταῖεν οἱ δημιουργοὶ τού- 452
των ὧν ἐπῄνεσεν ὁ τὸ σκολιὸν ποιήσας, ἰατρός τε καὶ παιδοτρίβης καὶ χρηματιστής, καὶ εἴποι πρῶτον μὲν ὁ ἰατρὸς ὅτι, ὦ Σώκρατες, ἐξαπατᾷ σε Γοργίας· οὐ γάρ ἐστιν ἡ τούτου τέχνη περὶ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλ' ἡ ἐμή. εἰ οὖν αὐτὸν ἐγὼ ἐροίμην· σὺ δὲ τίς ὢν ταῦτα λέγεις; εἴποι ἂν ἴσως ὅτι ἰατρός.— τί οὖν λέγεις; ἢ τὸ τῆς σῆς τέχνης ἔργον μέγιστόν ἐστιν ἀγαθόν;— πῶς γὰρ οὔ, φαίη ἂν ἴσως, ὦ Σώκρατες, ὑγίεια; τί δ' ἐστὶ μεῖζον
ἀγαθὸν ἀνθρώποις ὑγιείας; εἰ δ' αὖ μετὰ τοῦτον ὁ παιδο- B
τρίβης εἴποι ὅτι θαυμάζοιμί τἄν, ὦ Σώκρατες, καὶ αὐτός,

τί; κατηγορούμενον ἄρ. τῆς προτ. Ὁ Γοργ. ὑποπίπτει εἰς τὸ αὐτὸ ἁμάρτημα εἰς ὃ ἔμπροσθεν καὶ ὁ Πῶλος· ἐρωτώμενος, τί ἐστιν, ἀποκρίνεται, ποῖόν ἐστιν. Ἀλλ' ὁ Σωκ. φειδόμενος τοῦ Γοργ. δὲν ἐλέγχει τὴν ἀπόκρισιν αὐτοῦ ὡς ἄτοπον, ἀλλ' ὡς ἀμφισβητήσιμον, καὶ φέρει παραδείγματα ἀνθρώπων ἄλλα ἐπαγγελλομένων, οἵτινες θὰ ἠμφισβήτουν τὴν ἀξίωσιν τοῦ Γοργ.

3 *τὸ σκολιόν*. Σχολ. «Τὸ σκολιὸν τοῦτο οἱ μὲν Σιμωνίδου φασίν, οἱ δὲ Ἐπιχάρμου. Ἔστι δὲ τοιοῦτον·

Ὑγιαίνειν μὲν ἄριστον ἀνδρὶ θνατῷ·
Δεύτερον δέ, φυὰν καλὸν γενέσθαι·
Τὸ δὲ τρίτον, πλουτεῖν ἀδόλως·
Τέταρτον δέ, ἡβᾶν μετὰ τῶν φίλων».

Κατὰ τοὺς σχολιαστάς, ἐν συμποσίῳ καὶ παρὰ πότον ὁ πρῶτος ᾄσας προέτεινε κλάδον δάφνης ἢ μυρσίνης πρὸς ἄλλον συμπότην, ὅντινα αὐτὸς ἐξέλεγεν· οὗτος δὲ ὤφειλε νὰ ᾄσῃ ᾆσμά τι, εἰ δὲ μή, ἐσκώπτετο ὡς ἄμουσος. Διότι λοιπὸν ἡ διαδοχὴ τῶν ᾀδόντων ἐγίνετο οὐχὶ κατὰ τὴν τάξιν τῆς κατακλίσεως αὐτῶν, ἀλλ' ἀτάκτως καὶ τρόπον τινὰ σκολιῶς, ἐντεῦθεν τὰ τοιαῦτα ᾄσματα ὠνομάσθησαν σκολιά. Καὶ αὕτη φαίνεται ἡ πιθανωτάτη γνώμη περὶ τῆς ὀνομασίας ταύτης.

5 *ὥς φησιν ὁ ποιητὴς τοῦ σκολιοῦ*. Εἶνε οἱονεὶ διαμαρτύρησις τοῦ Πλ. ὅτι δὲν ἀσπάζεται τὴν γνώμην του ὡς πρὸς τὸ γ'.

7 *Πρὸς τί τοῦτο λέγεις; — Ὅτι σοι αὐτίκα* κ. τ. λ. Βραχυλογικῶς παραλείπεται ἡ ἀρχὴ τῆς ἀποκρίσεως τοῦ Σωκρ. οὖσα τοιάδε: Λέγω ταῦτα, ἵνα ἐπενέγκω τάδε· ὅτι κ. τ. λ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

εἴ σοι ἔχοι Γοργίας μεῖζον ἀγαθὸν ἐπιδεῖξαι τῆς αὑτοῦ τέχνης ἢ ἐγὼ τῆς ἐμῆς· εἴποιμ' ἂν αὖ καὶ πρὸς τοῦτον· σὺ δὲ δὴ τίς εἶ, ὦ ἄνθρωπε, καὶ τί τὸ σὸν ἔργον; — παιδοτρίβης, φαίη ἄν, τὸ δ' ἔργον μού ἐστι καλούς τε καὶ ἰσχυροὺς ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ σώματα. μετὰ δὲ τὸν παιδοτρίβην εἴποι ἂν ὁ χρηματιστής, ὡς ἐγῷμαι, πάνυ κατα-
C φρονῶν ἁπάντων· σκόπει δῆτα, ὦ Σώκρατες, ἐάν σοι πλούτου φανῇ τι μεῖζον ἀγαθὸν ὂν ἢ παρὰ Γοργίᾳ ἢ παρ' ἄλλῳ ὁτῳοῦν. — φαῖμεν ἂν οὖν πρὸς αὐτόν· τί δὲ δή; ἦ σὺ τούτου δημιουργός; - φαίη ἄν. - τίς ὤν; - χρηματιστής. - τί οὖν; κρίνεις σὺ μέγιστον ἀνθρώποις ἀγαθὸν εἶναι πλοῦτον; φήσομεν. - πῶς γὰρ οὔκ; ἐρεῖ. - καὶ μὴν ἀμφισβητεῖ γε Γοργίας ὅδε τὴν παρ' αὐτῷ τέχνην μείζονος ἀγαθοῦ αἰτίαν εἶναι ἢ τὴν σήν, φαῖμεν ἂν ἡμεῖς. δῆλον οὖν ὅτι τὸ μετὰ
D τοῦτο ἔροιτ' ἄν· καὶ τί ἐστι τοῦτο τὸ ἀγαθόν; ἀποκρινάσθω Γοργίας. ἴθι οὖν νομίσας, ὦ Γοργία, ἐρωτᾶσθαι καὶ ὑπ' ἐκείνων καὶ ὑπ' ἐμοῦ, ἀπόκριναι τί ἐστι τοῦτο ὃ φῂς σὺ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις καὶ σὲ δημιουργὸν εἶναι αὐτοῦ.

ΓΟΡ. Ὅπερ ἐστίν, ὦ Σώκρατες, τῇ ἀληθείᾳ μέγιστον

6 *πάνυ καταφρονῶν ἁπάντων*. Καὶ τότε καὶ νῦν οἱ χρηματισταὶ φαντάζονται ὅτι κατέχουσι τὸ μέγιστον ἐν ἀνθρώποις ἀγαθόν.

σκόπει ἐάν σοι πλούτου φανῇ κ.τ.λ. Δὲν εἶνε ὑποθ. πρότασις, ἀλλὰ πλαγία ἐρώτησις ἐκ τοῦ *σκόπει*. Πρβλ. ὑποσημ. εἰς Κρίτ. 48 e.

12 *ἀμφισβητεῖ γε Γοργίας*. Ἀμφισβητῶ τι, ἢ περί τινος, ἢ μὴ οὕτως ἔχειν τι ἢ ὡς οὐχ οὕτως ἔχει τι. Σημαίνει λοιπὸν ἀποφάσκω τι, ὅπερ ἄλλος τις καταφάσκει. Ἐνίοτε δέ, ἀντὶ νὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τοῦ *ἀμφισβητεῖν* πρότασις δηλοῦσα ἐκεῖνο ὅπερ ἀποφάσκω, ἐξαρτᾶται πρότασις δηλοῦσα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον καταφάσκω. Οὕτως ἐνταῦθα· ἀντί· «ἀμφισβητεῖ Γοργίας μὴ εἶναι τὴν σὴν τέχνην μείζονος ἀγαθοῦ αἰτίαν ἢ τὴν παρ' ἑαυτῷ», εἶπεν: «ἀμφισβητεῖ Γοργίας εἶναι τὴν παρ' αὐτῷ τέχνην κ. τ. λ.» Ἡ τοιαύτη σύνταξις λίαν ἀήθης· διὰ τοῦτο ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ 29 e θέλων νὰ ἐκφρασθῇ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, δὲν ἠρκέσθη εἰς τὸ *ἀμφισβητῇ* ἀλλὰ προσέθηκε τὸ *φῇ*. «Ἐάν δέ τις ὑμῶν ἀμφισβητῇ καὶ φῇ ἐπιμελεῖσθαι»=ἀμφισβητῇ πρός με λέγοντα ὡς οὐκ ἐπιμελεῖται, καὶ φῇ ἐπιμελεῖσθαι.

18 *καὶ σὲ δημιουργὸν εἶναι αὐτοῦ*. Ὡσαύτως ἀναφορ. πρότ. Ὅρα πρκβλ.

20 *Ὅπερ ἐστὶ* κ.τ.λ. Σύμπλεκε καὶ συμπλήρου ὧδε· «Ὅ φημι ἐγὼ μέγι-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀγαθὸν καὶ αἴτιον ἅμα μὲν ἐλευθερίας αὐτοῖς τοῖς ἀνθρώποις, ἅμα δὲ τοῦ ἄλλων ἄρχειν ἐν τῇ αὑτοῦ πόλει ἑκάστῳ.

ΣΩ. Τί οὖν δὴ τοῦτο λέγεις;

ΓΟΡ. Τὸ πείθειν ἔγωγ' οἷόν τ' εἶναι τοῖς λόγοις καὶ ἐν E
δικαστηρίῳ δικαστὰς καὶ ἐν βουλευτηρίῳ βουλευτὰς καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ ἐκκλησιαστὰς καὶ ἐν ἄλλῳ ξυλλόγῳ παντί, ὅστις ἂν πολιτικὸς ξύλλογος γίγνηται. καίτοι ἐν ταύτῃ τῇ δυνάμει δοῦλον μὲν ἕξεις τὸν ἰατρόν, δοῦλον δὲ τὸν παιδοτρίβην· ὁ δὲ χρηματιστὴς οὗτος ἄλλῳ ἀναφανήσεται χρηματιζόμενος καὶ οὐχ αὑτῷ, ἀλλὰ σοὶ τῷ δυναμένῳ λέγειν καὶ πείθειν τὰ πλήθη.

Η΄. ΣΩ. Νῦν μοι δοκεῖς δηλῶσαι, ὦ Γοργία, ἐγγύτατα τὴν ῥητορικὴν ἥντινα τέχνην ἡγεῖ εἶναι, καὶ εἴ τι 453
ἐγὼ συνίημι, λέγεις ὅτι πειθοῦς δημιουργός ἐστιν ἡ ῥητορική, καὶ ἡ πραγματεία αὐτῆς ἅπασα καὶ τὸ κεφάλαιον εἰς τοῦτο τελευτᾷ· ἢ ἔχεις τι λέγειν ἐπὶ πλέον τὴν ῥητορικὴν δύνασθαι ἢ πειθὼ τοῖς ἀκούουσιν ἐν τῇ ψυχῇ ποιεῖν;

ΓΟΡ. Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες, ἀλλά μοι δοκεῖς ἱκανῶς ὁρίζεσθαι· ἔστι γὰρ τοῦτο τὸ κεφάλαιον αὐτῆς.

ΣΩ. Ἄκουσον δή, ὦ Γοργία· ἐγὼ γάρ, εὖ ἴσθ' ὅτι, ὡς

στον ἀγαθὸν εἶναι», ἐστὶ τοῦτο ὅπερ *τῇ ἀληθείᾳ* ἐστὶ μέγιστον ἀγαθόν. Καὶ αἴτιον ἅμα μὲν — ἅμα δέ». Ὁ Γοργ. ἀποφαίνει τὸ ἐπάγγελμά του αἴτιον δύο ἀγαθῶν ἀναιρούντων ἄλληλα. Ἐὰν δύναται νὰ καθιστᾷ ἕκαστον τῶν μανθανόντων αὐτὸ ἄρχοντα τῶν ἄλλων, δι' αὐτῆς ταύτης τῆς πράξεως καθιστᾷ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους δούλους τούτων· πόθεν λοιπὸν ἡ ἐλευθερία τῶν ἀνθρώπων; Ὅτι δὲν νοεῖ νόμιμον ἀρχήν, ἀλλὰ δεσποτικήν, φαίνεται ἐκ τῶν ἑπομένων: «δοῦλον μὲν ἕξεις τὸν ἰατρὸν κ. τ. λ.»

4 *Τὸ πείθειν ἔγωγε* κ.τ.λ. Ἔγωγε λέγω τοῦτο εἶναι τὸ οἷόν τ' εἶναι πείθειν κ.τ.λ. Ἀληθῶς Γοργίεια ῥήματα· ἐπίστησον ἐπὶ τὰ πάρισα καὶ τὰ ὁμόηχα καὶ ὁμοιοτέλευτα καὶ ἐπὶ τὰς ἐπαναφορὰς (δοῦλον μέν, δοῦλον δέ).

15 *ἡ πραγματεία αὐτῆς ἅπασα καὶ τὸ κεφάλαιον*. Πραγματείαν μὲν ὀνομάζει τὴν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον ἐνέργειαν, κεφάλαιον δὲ τὸ σύνολον τῶν ἐπὶ μέρους ἐνεργειῶν, τρόπον τινὰ τὴν *συνισταμένην* τῶν ἐπὶ μέρους δυνάμεων, ὡς θὰ ἔλεγον οἱ φυσικοὶ σήμερον.

16 *ἢ ἔχεις τι λέγειν*. Σύμπλ. ὧδε· «Ἢ ἔχεις λέγειν τὴν ῥητορικὴν δύνασθαί τι ἐπὶ πλέον ἢ ποιεῖν πειθὼ τοῖς ἀκούουσιν ἐν τῇ ψυχῇ;»

20 *ἐγὼ γὰρ — καὶ ἐμὲ εἶναι τούτων ἕνα* Σύμπλεκε ὧδε· «Εὖ ἴσθι ὅτι, ὡς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

B ἐμαυτὸν πείθω, εἴπερ τις ἄλλος ἄλλῳ διαλέγεται βουλόμενος εἰδέναι αὐτὸ τοῦτο περὶ ὅτου ὁ λόγος ἐστί, καὶ ἐμὲ εἶναι τούτων ἕνα· ἀξιῶ δὲ καὶ σέ.

ΓΟΡ. Τί οὖν δή, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ἐγὼ ἐρῶ νῦν. ἐγὼ τὴν ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς πειθώ, ἥτις ποτ' ἐστὶν ἣν σὺ λέγεις καὶ περὶ ὥντινων πραγμάτων ἐστὶ πειθώ, σαφῶς μὲν εὖ ἴσθ' ὅτι οὐκ οἶδα, οὐ μὴν ἀλλ' ὑποπτεύω γε ἣν οἶμαί σε λέγειν καὶ περὶ ὧν· οὐδὲν μέντοι ἧττον ἐρήσομαί σε, τίνα ποτὲ λέγεις τὴν πειθὼ τὴν
C ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς καὶ περὶ τίνων αὐτὴν εἶναι. τοῦ οὖν ἕνεκα δὴ αὐτὸς ὑποπτεύων σὲ ἐρήσομαι, ἀλλ' οὐκ αὐτὸς λέγω; οὐ σοῦ ἕνεκα, ἀλλὰ τοῦ λόγου, ἵνα οὕτω προΐῃ, ὡς μάλιστ' ἂν ἡμῖν καταφανὲς ποιοῖ περὶ ὅτου λέγεται.

ἐγὼ πείθω ἐμαυτόν, εἴπερ τις ἄλλος ἄλλῳ διαλέγεται βουλόμενος εἰδέναι αὐτὸ τοῦτο περὶ ὅτου ὁ λόγος ἐστί, καὶ ἐμὲ εἶναι τοῦτον ἕνα». Σημειῶσαι τὴν διπλῆν ἀνακολουθίαν· ἐν ᾧ ὡρμήθη νὰ ἐπενέγκῃ ἐπὶ τὸ *εὖ ἴσθι* εἰδ. λόγον ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ ὅτι (εὖ ἴσθι ὅτι καὶ ἐγώ εἰμι τούτων εἷς), ἐπήνεγκεν ἀπαρέμφατον, καὶ τοῦτο πάλιν ἀντὶ κατηγορημ. μετοχῆς (εὖ ἴσθι καὶ ἐμὲ ὄντα ἕνα τούτων). Ἀμφότεραι αἱ ἀνωμαλίαι αὗται δὲν εἶνε ἀσυνήθεις ἐν τῷ Ἑλλ. λόγῳ. Ξνφ. Ἑλλ. Β', β', 2· «Λύσανδρος τοὺς φρουροὺς ἀπέπεμπεν εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰδὼς ὅτι, ὅσῳ ἂν πλείους συλλεγῶσιν εἰς τὸ ἄστυ, θᾶττον τῶν ἐπιτηδείων ἔνδειαν ἔσεσθαι». Ἐν τῷ προκειμένῳ φαίνεται ὅτι ἐπέδρασε καὶ τὸ παρεμβληθέν· πείθω ἐμαυτόν, ἀπαιτοῦν ἀπαρέμφ.

1 *βουλόμενος εἰδέναι αὐτὸ τοῦτο* κ.τ.λ. Διότι ὑπῆρχον καὶ οἱ ἐριστικῶς διαλεγόμενοι, οἱ ἀδιαφοροῦντες πῶς ἔχει τἀληθές, τούτου δὲ μόνον στοχαζόμενοι, πῶς νὰ καταβάλωσι τὸν ἀντίπαλον διὰ σοφιστικῶν παλαισμάτων. Ἐν τῷ Εὐθυδήμῳ ὁ Πλ. θεατρίζει τὰ τοιαῦτα σοφίσματα καὶ τοὺς τοιούτους σοφιστάς. Πρβλ. καὶ Ἱππ. Μ. 298 b.

5 *Ἐγὼ τὴν ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς* κ.τ.λ. Ἐγὼ εὖ ἴσθ' ὅτι, οὐκ οἶδα μὲν σαφῶς, ἥτις ποτ' ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς πειθώ, ἣν σὺ λέγεις, καὶ περὶ ὧν τινων πραγμάτων ἐστὶ πειθώ· οὐ μὴν ἀλλὰ κ.τ.λ. Ἡ αἰτ. τὴν πειθὼ κατὰ πρόληψιν ἐτέθη ἀντικ. τοῦ οὐκ οἶδα, ἐν ᾧ πράγματι εἶνε ὑποκ. τῆς πλαγίας ἐρωτημ. προτάσεως. Τὰ ἑπόμενα *ἣν* καὶ *περὶ ὧν*, δὲν εἶνε ἀναφορικά, ἀλλ' ἀντὶ τῶν συνθέτων ἐρωτημ. *ἥντινα* καὶ περὶ *ὥντινων*, ταῦτα δὲ ἀντὶ τῶν *τίνα* καὶ *περὶ τίνων* τῶν εὐθειῶν ἐρωτήσεων.

12 *οὐ σοῦ ἕνεκα, ἀλλὰ τοῦ λόγου.* Τελ. αἴτια συνεπτυγμένως ἐκπεφρασμένα καὶ διὰ τοῦτο οὐχὶ ἱκανῶς σαφῆ. Καὶ τὸ μέν, *τοῦ λόγου ἕνεκα,* ἔρχεται εὐθὺς νὰ διασαφήσῃ (ἵνα οὕτω προΐῃ). Κατωτέρω δὲ σ. 457 d, διασαφεῖ ἀμφότερα· «Φοβοῦμαι οὖν διελέγχειν σε, μή με ὑπολάβῃς οὐ πρὸς τὸ πρᾶγμα φιλονικοῦντα λέγειν, τοῦ καταφανὲς γενέσθαι, ἀλλὰ πρὸς σέ». Κατὰ ταῦτα τὸ *οὐ σοῦ ἕνεκα,* σημαίνει, οὐχὶ βουλόμενός σε ἐλέγξαι καὶ ἀποδεῖξαι ἀγνοοῦντα τὸν ὁρισμὸν τῆς τέχνης σου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σκόπει γὰρ εἴ σοι δοκῶ δικαίως ἀνερωτᾶν σε, ὥςπερ ἂν εἰ ἐτύγχανόν σε ἐρωτῶν τίς ἐστι τῶν ζωγράφων Ζεῦξις, εἴ μοι εἶπες ὅτι ὁ τὰ ζῷα γράφων, ἆρ' οὐκ ἂν δικαίως σε ἠρόμην ὁ τὰ ποῖα τῶν ζώων γράφων καὶ ποίως;

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἆρα διὰ τοῦτο, ὅτι καὶ ἄλλοι εἰσὶ ζωγράφοι γρά- D φοντες ἄλλα πολλὰ ζῷα;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Εἰ δέ γε μηδεὶς ἄλλος ἢ Ζεῦξις ἔγραφε, καλῶς ἄν σοι ἀπεκέκριτο;

ΓΟΡ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Ἴθι δὴ καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς εἰπέ· πότερόν σοι δοκεῖ πειθὼ ποιεῖν ἡ ῥητορικὴ μόνη ἢ καὶ ἄλλαι τέχναι; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε ὅστις διδάσκει ὁτιοῦν πρᾶγμα, πότερον ὃ διδάσκει πείθει ἢ οὔ;

ΓΟΡ. Οὐ δῆτα, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ πάντων μάλιστα πείθει.

1 *ὥςπερ ἂν εἰ ἐτύγχανον*. Ὅλος ὁ ἑξῆς λόγος μέχρι τοῦ Γορ. Πῶς γὰρ οὔ; εἶνε παρομοίωσις. Τὸ παρομοιούμενον εἶνε τὸ ἀπὸ τοῦ Ἴθι δὴ καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς. Αὐτὴ ἡ παρομοίωσις σύγκειται ἐξ ὑποθέσεως καὶ ἀποδόσεως. Τὸ *ὥςπερ ἂν* ἀνήκει εἰς τὴν ἀπόδοσιν: *δικαίως σε ἠρόμην*.

εἰ ἐτύγχανόν σε ἐρωτῶν ... εἴ μοι εἶπες. Ὑπόθεσις ὑποθέσεως, καὶ διὰ τοῦτο ἀσύνδετοι μετ' ἀλλήλων. Συμπληρούμενος ὁ λόγος θὰ εἶχεν ὧδε· «Εἰ ἐτύγχανόν σε ἐρωτῶν τίς ἐστι τῶν ζωγράφων ὁ Ζεῦξις, εἶπες ἄν μοι ἴσως ὅτι ὁ τὰ ζῷα γράφων· εἰ οὖν μοι ταῦτα εἶπες, ἆρ' οὐκ ἂν δικαίως σε ἠρόμην κ. τ. λ.»; Τοιαῦται διπλαῖ ὑποθέσεις εἰσὶ συνηθέσταται παρὰ Πλ., ἐνίοτε δὲ εὕρηνται καὶ τριπλαῖ· οἷον ἐν Μέν. 74 b· «εἴ τίς σε ἀνέροιτο, τί ἐστι σχῆμα ... εἰ αὐτῷ εἶπες ὅτι στρογγυλότης, εἴ σοι εἶπεν ἅπερ ἐγὼ ... εἶπες δήπου ἄν, ὅτι κ. τ. λ.»

2 *Ζεῦξις*. Περίφημος ζωγράφος σύγχρονος Σωκράτους ἐξ Ἡρακλείας τῆς ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ.

3 *ὁ τὰ ζῷα γράφων*. Εἶνε τρόπον τινὰ γενετικὸς ὁρισμὸς τοῦ ζωγράφος. Οἱ πρῶτοι τεχνῖται ἔγραφον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ζῷα, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβον ὕστερον, ζωγράφοι. Ἐπὶ μακρὸν δὲ χρόνον ἐλέγετο διαλελυμένως, *ζῷα γράφειν ἢ γράφεσθαι*, ἀντὶ *ζωγραφεῖν*, καὶ δὴ καὶ μετ' ἄλλου ἀντικειμένου σημαίνοντος τὸ ζωγραφούμενον, ὅπερ ἐνδέχεται ἤδη νὰ εἶνε πᾶν ἄλλο ἢ ζῷον. Ἡροδ. Δ', 88· «Ἀπ' ὧν δὴ Μανδροκλέης ἀπαρχὴν ζώια γραψάμενος πᾶσαν τὴν ζεῦξιν τοῦ Βοσπόρου καὶ βασιλέα τε Δαρεῖον κ. τ. λ.» Οὕτω καὶ ἡ ζωοφόρος τῶν ἀρχαίων ναῶν ὠνομάσθη καίπερ μὴ φέρουσα πάντοτε ζῷα.

9 *καλῶς ἂν σοι ἀπεκέκριτο*. Τὸ *ἀπεκέκριτο* ἐνταῦθα παθητ. καὶ ἀπρόσωπον· = καλῶς ἂν εἶχεν ἡ ἀπόκρισις ἡ γενομένη ὑπὸ σοῦ.

16 *Οὐ δῆτα, ὦ Σ. ἀλλὰ πάντων μά-*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

E ΣΩ. Πάλιν δὴ ἐπὶ τῶν αὐτῶν τεχνῶν λέγωμεν ὧνπερ νῦν δή· ἡ ἀριθμητικὴ οὐ διδάσκει ἡμᾶς, ὅσα ἐστὶ τὰ τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ ὁ ἀριθμητικὸς ἄνθρωπος;

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ πείθει;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Πειθοῦς ἄρα δημιουργός ἐστι καὶ ἡ ἀριθμητική.

ΓΟΡ. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐάν τις ἐρωτᾷ ἡμᾶς, ποίας πειθοῦς καὶ περὶ τί, ἀποκρινούμεθά που αὐτῷ ὅτι τῆς διδασκαλικῆς τῆς περὶ
454 τὸ ἄρτιόν τε καὶ τὸ περιττὸν ὅσον ἐστί· καὶ τὰς ἄλλας ἃς νῦν δὴ ἐλέγομεν τέχνας ἁπάσας ἕξομεν ἀποδεῖξαι πειθοῦς δημιουργοὺς οὔσας καὶ ἥςτινος καὶ περὶ ὅ τι· ἢ οὔ;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα ῥητορικὴ μόνη πειθοῦς ἐστι δημιουργός.

ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

Θ΄. ΣΩ. Ἐπειδὴ τοίνυν οὐ μόνη ἀπεργάζεται τοῦτο τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι, δικαίως ὥσπερ περὶ τοῦ ζωγράφου μετὰ τοῦτο ἐπανεροίμεθ' ἂν τὸν λέγοντα, ποίας δὴ πειθοῦς
B καὶ τῆς περὶ τί πειθοῦς ἡ ῥητορικὴ ἐστὶ τέχνη; ἢ οὐ δοκεῖ σοι δίκαιον εἶναι ἐπανερέσθαι;

ΓΟΡ. Ἔμοιγε

ΣΩ. Ἀπόκριναι δή, ὦ Γοργία, ἐπειδή γε καὶ σοὶ δοκεῖ οὕτως.

ΓΟΡ. Ταύτης τοίνυν τῆς πειθοῦς λέγω, ὦ Σώκρατες,

λιστα πείθει. Ἡ σειρὰ τοῦ λόγου ὑποδεικνύει ὡς ἐξυπακουστέον: οὐ δῆτα πείθει. Τοῦτο δὲ τό: οὐ πείθει, δὲν σημαίνει ὅτι δὲν πείθει. Ἡμεῖς θὰ ἐλέγομεν ὧδέ πως: Ὄχι πείθει, ἀλλὰ καὶ παραπείθει· ὅπως λέγομεν: Ὄχι θέλει, ἀλλὰ καὶ παραθέλει. Ὁ Γορ. λέγει πρὸς τὸν Σωκ. «Τὸ ἁπλοῦν *πείθει* δὲν ἀρκεῖ πρὸς δήλωσιν τοῦ πράγματος· πρέπει νὰ ἐπιτείνῃς αὐτό».

3 ***καὶ ὁ ἀριθμητικὸς ἄνθρωπος;*** Οἱονεὶ λησμονηθὲν ἐπηνέχθη κατόπιν ὡς προσθήκη.

8 ***Φαίνεται.*** Συμπλήρου: πειθοῦς δημιουργὸς οὖσα καὶ ἡ ἀριθμητική.

24 ***Ταύτης τοίνυν τῆς πειθοῦς*** κ.τ.λ. Τὸ ***τοίνυν*** ἐμποιεῖ ἔννοιαν ὅτι ὁ Γοργ. ἀπροθύμως καὶ τρόπον τινὰ συρόμενος ὑπὸ Σωκ. δίδει τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἀπαιτουμένους δύο προσδιορισμοὺς τῆς πειθοῦς.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τῆς ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὄχλοις, ὥςπερ καὶ ἄρτι ἔλεγον, καὶ περὶ τούτων ἅ ἐστι δίκαιά τε καὶ ἄδικα.

ΣΩ. Καὶ ἐγώ τοι ὑπώπτευον ταύτην σε λέγειν τὴν πειθὼ καὶ περὶ τούτων, ὦ Γοργία· ἀλλ' ἵνα μὴ θαυμάζῃς, ἐὰν καὶ ὀλίγον ὕστερον τοιοῦτόν τί σε ἀνέρωμαι, ὃ δοκεῖ μὲν δῆλον εἶναι, ἐγὼ δ' ἐπανερωτῶ· ὅπερ γὰρ λέγω, τοῦ ἑξῆς C ἕνεκα περαίνεσθαι τὸν λόγον ἐρωτῶ, οὐ σοῦ ἕνεκα, ἀλλ' ἵνα μὴ ἐθιζώμεθα ὑπονοοῦντες προαρπάζειν ἀλλήλων τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ σὺ τὰ σαυτοῦ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ὅπως ἂν βούλῃ περαίνῃς.

ΓΟΡ. Καὶ ὀρθῶς γέ μοι δοκεῖς ποιεῖν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἴθι δὴ καὶ τόδε ἐπισκεψώμεθα· καλεῖς τι μεμαθηκέναι;

ΓΟΡ. Καλῶ.

ΣΩ. Τί δέ; πεπιστευκέναι;

ΓΟΡ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Πότερον οὖν ταὐτὸν δοκεῖ σοι εἶναι μεμαθηκέναι D καὶ πεπιστευκέναι, καὶ μάθησις καὶ πίστις, ἢ ἄλλο τι;

ΓΟΡ. Οἴομαι μὲν ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ἄλλο.

ΣΩ. Καλῶς γὰρ οἴει· γνώσει δὲ ἐνθένδε. εἰ γάρ τίς σε

1 *ὥςπερ καὶ ἄρτι ἔλεγον*. Ἐν σελ. 452 e. Καὶ διὰ τούτων πειρᾶται νὰ σώσῃ τὴν ὑπόληψίν του, ὅτι δὲν ἀντιφάσκει οὐδὲ διαφωνεῖ πρὸς ἑαυτόν.

5 *ἀλλ' ἵνα μὴ θαυμάζῃς*. Ὅρα πρκδλ.

7 *τοῦ ἑξῆς ἕνεκα*. Σύμπλεκε ὧδε· «Ἐρωτῶ ἕνεκα τοῦ περαίνεσθαι τὸν λόγον ἑξῆς (ἐν λογικῇ συνεχείᾳ), οὐ σοῦ ἕνεκα (ἵνα σε ἐλέγξω), ἀλλ' ἵνα μὴ κ.τ.λ.» Διὰ τοῦ *ἵνα μὴ* παλινδρομεῖ πρὸς τὸ αὐτὸ νόημα, ὅπερ ἐξήνεγκε διὰ τοῦ: *τοῦ ἑξῆς ἕνεκα* κ.τ.λ. ἀλλὰ τὸ ἐκφέρει νῦν σαφέστερον.

9 *ὑπονοοῦντες* = μαντεύοντες ὅ,τι ὁ ἕτερος ἔχει ἐν τῷ νῷ.

προαρπάζειν. = Πρὶν ἐκστομίσῃ ὁ ἕτερος τὰ διανοήματά του, νὰ τὰ ἁρπάζῃ καὶ νὰ τὰ λέγῃ ὁ ἕτερος.

13 *Καλεῖς τι μεμαθηκέναι*. Τὸ τί ἀντικ., τὸ *μεμαθηκέναι* κατηγορ. τοῦ *καλεῖς*.

13-6 *μεμαθηκέναι — πεπιστευκέναι*. Ὀνοματικὰ ἀπαρέμφ. Ὁ Σωκ. ἄρχεται διὰ τούτων ὡς σαφέστερον δηλούντων τὸ νόημά του, ἵνα καταλήξῃ εἰς τὰ τούτοις ἰσοδύναμα, *μάθησις* καὶ *πίστις*, διότι ἐκεῖνα μὲν δηλοῦσι καὶ τὴν διάθεσιν, ταῦτα δὲ οὐχὶ πάντοτε· ἰδίως τὸ *πίστις* ἐνδέχεται νὰ εἶνε ἐνεργ. ἢ παθητ. ἔτι δὲ ἀφῃρημένον τοῦ πείθειν ἢ τοῦ πιστεύειν.

21 *Καλῶς γὰρ οἴει· γνώσει δ' ἐνθένδε*. Ὁ μὲν Γοργ. ἔχει *δόξαν* ὀρθὴν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἔροιτο· ἆρ' ἔστι τις, ὦ Γοργία, πίστις ψευδὴς καὶ ἀληθής; φαίης ἄν, ὡς ἐγὼ οἶμαι.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Τί δέ; ἐπιστήμη ἔστι ψευδὴς καὶ ἀληθής;

ΓΟΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Δῆλον γὰρ αὖ ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστιν.

ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

E ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν οἵ τέ γε μεμαθηκότες πεπεισμένοι εἰσὶ καὶ οἱ πεπιστευκότες.

ΓΟΡ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Βούλει οὖν δύο εἴδη θῶμεν πειθοῦς, τὸ μὲν πίστιν παρεχόμενον ἄνευ τοῦ εἰδέναι, τὸ δ' ἐπιστήμην;

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ποτέραν οὖν ἡ ῥητορικὴ πειθὼ ποιεῖ ἐν δικαστηρίοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις ὄχλοις περὶ τῶν δικαίων τε καὶ ἀδίκων; ἐξ ἧς τὸ πιστεύειν γίγνεται ἄνευ τοῦ εἰδέναι ἢ ἐξ ἧς τὸ εἰδέναι;

ΓΟΡ. Δῆλον δήπου, ὦ Σώκρατες, ὅτι ἐξ ἧς τὸ πιστεύειν.

455 ΣΩ. Ἡ ῥητορικὴ ἄρα, ὡς ἔοικε, πειθοῦς δημιουργός ἐστι πιστικῆς, ἀλλ' οὐ διδασκαλικῆς περὶ τὸ δίκαιόν τε καὶ ἄδικον.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐδ' ἄρα διδασκαλικὸς ὁ ῥήτωρ ἐστὶ δικαστηρίων τε καὶ τῶν ἄλλων ὄχλων δικαίων τε πέρι καὶ ἀδίκων, ἀλλὰ

τοῦ πράγματος· ὁ δὲ Σωκ. *ἀποδεικνύων* ὅτι πίστις καὶ μάθησις ἢ ἐπιστήμη εἰσὶ διάφορα ἀλλήλων, προάγει τὴν δόξαν εἰς *ἐπιστήμην*. Ὅπως ἔμπροσθεν ἀπὸ τοῦ μεμαθηκέναι μετέβη εἰς τὴν μάθησιν, οὕτω πάλιν ἐνταῦθα ἀντὶ τῆς μαθήσεως μεταλαμβάνει τὴν ἐπιστήμην, ὥςτε μεμαθηκέναι, μάθησις, ἐπιστήμη λαμβάνονται ἐνταῦθα ὡς συνώνυμα. Ἐπειδὴ ἡ ἔννοια τῆς μαθήσεως εἶνε λίαν εὐρεῖα, διότι λέγεται μάθησις καὶ ἡ τῶν καθ' ἕκαστον γνώρισις, τῶν ἐφημέρων, τῶν ῥεόντων καὶ μεταβαλλομένων, καὶ θὰ ἠδύνατό τις ἄρα νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἔστι καὶ ψευδὴς μάθησις, διὰ τοῦτο μετέλαβε τὴν λέξιν ἐπιστήμην, ἥτις ἐστὶ τῶν καθόλου, τῶν αἰδίων, τῶν ἀμεταβλήτων, καὶ δὲν δύναταί ποτε νὰ εἶνε ψευδής, ἀλλ' ἢ ὑπάρχει ἐπιστήμη, ἢ δὲν ὑπάρχει τὸ παράπαν. Περὶ ἐπιστήμης ἔπιθι Ἀριστοτ. Ἀναλυτ. Ὑστ. Α', 2 καὶ Ἠθικ. Νικομ. Ζ', 3 καὶ 6.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πιστικὸς μόνον. οὐ γὰρ δήπου ὄχλον γ' ἂν δύναιτο τοσοῦτον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ διδάξαι οὕτω μεγάλα πράγματα.

ΓΟΡ. Οὐ δῆτα.

Ι'. ΣΩ. Φέρε δὴ ἴδωμεν τί ποτε καὶ λέγομεν περὶ τῆς ῥητορικῆς· ἐγὼ μὲν γάρ τοι οὐδ' αὐτός πω δύναμαι κατανοῆσαι B ὅτι λέγω. ὅταν περὶ ἰατρῶν αἱρέσεως ᾖ τῇ πόλει σύλλογος ἢ περὶ ναυπηγῶν ἢ περὶ ἄλλου τινὸς δημιουργικοῦ ἔθνους, ἄλλο τι ἢ τότε ὁ ῥητορικὸς οὐ συμβουλεύσει; δῆλον γὰρ ὅτι ἐν ἑκάστῃ αἱρέσει τὸν τεχνικώτατον δεῖ αἱρεῖσθαι. οὐδ' ὅταν τειχῶν περὶ οἰκοδομήσεως ἢ λιμένων κατασκευῆς ἢ νεωρίων, ἀλλ' οἱ ἀρχιτέκτονες; οὐδ' αὖ ὅταν στρατηγῶν αἱρέσεως πέρι ἢ τάξεώς τινος πρὸς πολεμίους ἢ χωρίων καταλήψεως συμβουλὴ ᾖ, ἀλλ' οἱ στρατηγικοὶ C τότε συμβουλεύσουσιν, οἱ ῥητορικοὶ δὲ οὔ; ἢ πῶς

4 *Φέρε δὴ ἴδωμεν* κ.τ.λ. Ὁ Γορ ὥρισε τὴν ῥητορικὴν δημιουργὸν πειθοῦς πιστικῆς περὶ δικαίων καὶ ἀδίκων. Ὁ ὁρισμός οὗτος ἀποκλείει τὴν περὶ παντός ἄλλου πράγματος πειθώ. Τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦτον καταδεικνύει ὁ Σωκ. ἐν τοῖς ἑπομένοις· περὶ μὲν ἰατρικῆς θὰ συμβουλεύσωσιν οἱ ἰατροί, περὶ δὲ στρατηγικῆς οἱ στρατηγοί, περὶ ναυπηγικῆς δὲ οἱ ναυπηγοί· λείπεται ἄρα στάδιον τῶν ῥητόρων μόνον τὸ δικαστικόν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε κατὰ γνώμην τοῦ Γοργίου, ὅτι ἡ τέχνη του ἐκτείνεται ἐπὶ τόσον στενὸν ἐνεργείας στάδιον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Σωκ. δὲν φέρεται ἐλεγκτικῶς, ἀλλὰ προσποιεῖται ὅτι καὶ αὐτός ἀγνοεῖ τὸ ἀληθὲς περὶ αὐτῶν, παράγει τὸν Γορ. εἰς τὸ νὰ ἐγκωμιάσῃ τὴν τέχνην του, ἀποδίδων αὐτῇ παντοδυναμίαν, χωρὶς νὰ συνορᾷ τὴν πρὸς τὸν δοθέντα ὁρισμὸν ἀντίφασιν.

τί ποτε καὶ λέγομεν. Ὁ *καὶ* ἐπιτείνει τὴν ἀπορίαν. Φαίδ. 61 e· «Τί γὰρ ἄν τις καὶ ποιοῖ;» Εὐθύφ. 6 b· «Τί γὰρ καὶ φήσομεν;» Καὶ ἡμεῖς σήμερον: Τί ἠμποροῦσα καὶ νὰ κάμω;

6 *Περὶ ἰατρῶν αἱρέσεως*. Αἱ πόλεις ἐμίσθουν δημοσίους ἰατροὺς ἐκλεγομένους ἐκ τῶν ὀνομαστοτάτων· καὶ ἀλλοδαποὶ δὲν ἀπεκλείοντο.

6 *ᾖ τῇ πόλει σύλλογος*. Ἐπειδὴ ὁ λόγος δὲν εἶνε περὶ τῶν Ἀθηνῶν μόνον ἀλλὰ περὶ πάσης Ἑλλ. πόλεως, δὲν εἶπεν ἐκκλησία, διότι τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν ἦτο κοινὸν πάσης Ἑλλ. πόλεως, ἀλλὰ μετεχειρίσθη τὸ *σύλλογος* ὡς γενικόν. Πολιτ. 492 b· «Ὅταν ξυγκαθεζόμενοι ἀθρόοι οἱ πολλοὶ εἰς ἐκκλησίας ἢ εἰς δικαστήρια, ἢ θέατρα ἢ στρατόπεδα, ἤ τινα ἄλλον κοινὸν πλήθους ξύλλογον». Πρβλ. καὶ τὰ ἔμπροσθεν σελ. 452 e.

7 *δημιουργικοῦ ἔθνους*. Ἔθνος ἐνταῦθα ὅ τι λέγομεν σήμερον σῶμα ἢ συντεχνία.

8 *ἄλλο τι ἢ τότε ὁ ῥητορικὸς οὐ συμβουλεύσει;* = ἄλλο τι συμβήσεται, ἢ τοῦτο, ὅτι τότε ὁ ῥητορικὸς οὐ συμβουλεύσει; Ἡ ἐνδεικνυμένη ἀπόκρισις εἶνε: Οὐκ ἄλλο τι ἢ τοῦτο, ὁ ῥητορικὸς δηλ. οὐ συμβουλεύσει. Δῆλον γὰρ κ.τ.λ.

12 *ἢ τάξεώς τινος* = ἢ περὶ τάξεώς τινος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λέγεις, ὦ Γοργία, τὰ τοιαῦτα; ἐπειδὴ γὰρ αὐτός τε φῂς ῥήτωρ εἶναι καὶ ἄλλους ποιεῖν ῥητορικούς, εὖ ἔχει τὰ τῆς σῆς τέχνης παρὰ σοῦ πυνθάνεσθαι· καὶ ἐμὲ νῦν νόμισον καὶ τὸ σὸν σπεύδειν· ἴσως γὰρ καὶ τυγχάνει τις τῶν ἔνδον ὄντων μαθητής σου βουλόμενος γενέσθαι, ὡς ἐγώ τινας σχεδὸν καὶ συχνοὺς αἰσθάνομαι, οἳ ἴσως αἰσχύνοιντ'
D ἄν σε ἀνερέσθαι· ὑπ' ἐμοῦ οὖν ἀνερωτώμενος νόμισον καὶ ὑπ' ἐκείνων ἀνερωτᾶσθαι· «τί ἡμῖν, ὦ Γοργία, ἔσται, ἐάν σοι συνῶμεν; περὶ τίνων τῇ πόλει συμβουλεύειν οἷοί τε ἐσόμεθα; πότερον περὶ δικαίου μόνον καὶ ἀδίκου ἢ καὶ περὶ ὧν νῦν δὴ Σωκράτης ἔλεγε;» πειρῶ οὖν αὐτοῖς ἀποκρίνεσθαι.

ΓΟΡ. Ἀλλ' ἐγώ σοι πειράσομαι, ὦ Σώκρατες, σαφῶς ἀποκαλύψαι τὴν τῆς ῥητορικῆς δύναμιν ἅπασαν· αὐτὸς γὰρ καλῶς ὑφηγήσω. οἶσθα γὰρ δήπου ὅτι τὰ νεώρια ταῦτα
E καὶ τὰ τείχη τὰ Ἀθηναίων καὶ ἡ τῶν λιμένων κατασκευὴ

3 *Καὶ ἐμὲ νῦν νόμισον καὶ τὸ σὸν σπεύδειν.* Σωκρατικὴ πανουργία! ὑποβάλλει τῷ Γορ. τὸ δέλεαρ τοῦ χρηματικοῦ συμφέροντος, ἵνα παραγάγῃ αὐτὸν εἰς τὴν ἀντίφασιν. Σπεύδω τὸ σόν = ἐπιδιώκω τὸ συμφέρον σου.

5 *ὡς ἐγώ τινας σχεδὸν καὶ συχνοὺς αἰσθάνομαι.* Συμπλήρου: βουλομένους γενέσθαι σου μαθητάς. Τὸ *ὡς* αἰτιολ. Τὸ σχεδὸν καὶ συχνούς, ὡς ἀκριβέστερος προσδ. τοῦ *τινάς*· «οὐ μόνον τινές, ἀλλὰ καὶ κἄμποσοι εἶνε οὗτοι»· ἢ «δὲν εἶνε δὲ καὶ ὀλίγοι οὗτοι». Φαίδ. 58 d· «Παρῆσάν τινες, καὶ πολλοί γε». Τὸ *συχνὸς* διαφέρει τι τοῦ *πολύς*, καθ' ὅτι τοῦτο μὲν σημαίνει τὸ πλῆθος ἀθρόον, ἐκεῖνο δὲ κατ' ὀλίγον μέν, πολλάκις δὲ προστιθέμενον, ἢ ἐπαναλαμβανόμενον. Οὕτω λέγεται συχνὸς λόγος, χρόνος, συχνὰ χρήματα (κατὰ συχνὰς δόσεις), συχνὰ παραδείγματα· πολιτεία γέμουσα συχνῶν κακῶν κ.τ.λ.

14 *Αὐτὸς γὰρ καλῶς ὑφηγήσω.* Ηὐχαριστήθη ὁ Γορ. ἐξ ὧν εἶπεν ὁ Σωκ. περὶ τειχῶν καὶ λιμένων κ.τ.λ. Τὸ νὰ εἶνέ τις ἱκανὸς νὰ δημηγορῇ ἐν τῇ πόλει περὶ τοιούτων ἦτο τὸ λαμπρότατον καὶ ζηλωτότατον τοῖς νέοις στάδιον· καὶ ὁ Γορ. δράττεται τῆς εὐκαιρίας νὰ ἐπιδείξῃ τὴν δύναμιν τῆς τέχνης του ὡς περὶ τὰ τοιαῦτα κυρίως οὖσαν, λησμονῶν ὅτι προεῖπε περὶ δίκαια καὶ ἄδικα.

15 *τὰ νεώρια ταῦτα.* Τὰ περὶ τοὺς λιμένας τοῦ Πειραιῶς πολυτελῆ κτίσματα, ἐν οἷς αἱ νῆες ἐν ἀργίᾳ ἀνελκόμεναι ἐκ τῆς θαλάσσης διεφυλάττοντο ἀπὸ σήψεως, ἐκαθαρίζοντο, ἐπεσκευάζοντο κ.τ.τ. Ἕκαστον οἴκημα ἐν ᾧ ἐφυλάσσετο ἑκάστη ναῦς καὶ τὰ σκεύη αὐτῆς ἐκαλεῖτο νεώσοικος (= νεὼς οἶκος).

16 *τὰ τείχη τὰ τῶν Ἀθηναίων.* Τὰ τείχη ταῦτα ἦσαν Α', ὁ περίβολος τῆς πόλεως. Β', ὁ περίβολος τοῦ Πειραιῶς μετὰ τῶν τριῶν λιμένων αὐτοῦ, τοῦ Μεγάλου λιμένος, τοῦ τῆς Ζέας καὶ τοῦ τῆς Μουνιχίας, τῆς ὅλης ἀρχ Πει-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐκ τῆς Θεμιστοκλέους συμβουλῆς γέγονε, τὰ δ' ἐκ τῆς Περικλέους, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν δημιουργῶν.

ΣΩ. Λέγεται ταῦτα, ὦ Γοργία, περὶ Θεμιστοκλέους· Περικλέους δὲ καὶ αὐτὸς ἤκουον, ὅτε συνεβούλευεν ἡμῖν περὶ τοῦ διὰ μέσου τείχους.

ΓΟΡ. Καὶ ὅταν γέ τις αἵρεσις ᾖ ὧν δὴ σὺ ἔλεγες, ὦ 456 Σώκρατες, ὁρᾷς ὅτι οἱ ῥήτορές εἰσιν οἱ συμβουλεύοντες καὶ οἱ νικῶντες τὰς γνώμας περὶ τούτων.

ΣΩ. Ταῦτα καὶ θαυμάζων, ὦ Γοργία, πάλαι ἐρωτῶ, ἥτις ποτὲ ἡ δύναμίς ἐστι τῆς ῥητορικῆς. δαιμονία γάρ τις ἔμοιγε καταφαίνεται τὸ μέγεθος οὕτω σκοποῦντι.

Ι΄. ΓΟΡ. Εἰ πάντα γε εἰδείης, ὦ Σώκρατες, ὅτι ὡς ἔπος εἰπεῖν ἁπάσας τὰς δυνάμεις συλλαβοῦσα ὑφ' αὑτῇ

ραϊκῆς χερσονήσου. Γ', τὰ σκέλη ἢ μακρὰ τείχη, τὰ συνάπτοντα τὴν πόλιν μετὰ τῆς θαλάσσης. Ἦσαν δὲ ταῦτα τρία· ὧν τὸ μὲν ἔτεινε πρὸς τὸ (σήμερον καλούμενον παλαιὸν) Φάληρον, καὶ ἐκαλεῖτο τὸ Φαληρικόν· τὸ δὲ πρὸς τὴν βόρειον πλευρὰν τοῦ Μεγάλου λιμένος Πειραιῶς, τὴν καλουμένην Ἠετιώνειαν ἄκραν, καὶ ἐκαλεῖτο τὸ βόρειον· τὸ δὲ τρίτον ἦτο τὸ παραλλήλως πρὸς τὸ βόρειον περὶ τοὺς 600 πόδας (180 μέτρ.) ἀπ' αὐτοῦ ἀφιστάμενον νότιον τεῖχος. Τοῦτο εἶνε τὸ *διὰ μέσου τεῖχος*, περὶ οὗ κατωτέρω λέγει. Αἱ δύο πόλεις περιετειχίσθησαν ἤδη ἐπὶ Θεμιστοκλέους· τὰ δὲ μακρὰ ἠγέρθησαν ἐπὶ Κίμωνος καὶ Περικλέους.

1 *ἐκ τῆς Θεμιστοκλέους συμβουλῆς γέγονε*. Ἀνακριβὴς ἔκφρασις· ἀντὶ τὰ μὲν ἐκ τῆς Θεμ... τὰ δ' ἐκ τῆς Περ.

7 *καὶ οἱ νικῶντες τὰς γνώμας*. Νικᾶν γνώμην, βραχυλογικὴ φράσις, ἀντὶ ἀποφαίνεσθαι γνώμην καὶ νικᾶν τὰς τῶν ἐναντίων. Ἀριστφ. Νεφ. 452· «Ἐν τῷ δήμῳ γνώμας οὐδεὶς νικήσει ἢ σύ». Σφῆκ. 594· «Κἂν τῷ δήμῳ γνώμην οὐδεὶς πώποτε ἐνίκησεν».

9 *Ταῦτα καὶ θαυμάζων*. Εἶνε ἡ κορύφωσις τῆς χλεύης τοῦ Σωκρ. καὶ ὁ ἐπακολουθῶν λόγος τοῦ Γοργ. ἡ κορύφωσις τῆς γελοιοποιήσεως αὐτοῦ.

10 *δαιμονία* = ὑπερφυής, ὑπερβάλλουσα τὰ συνήθη μέτρα τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων.

11 *οὕτω σκοποῦντι*· ὡς σὺ παριστᾷς τὸ πρᾶγμα. Εἶνε καὶ τοῦτο πανοῦργος ἐπιφύλαξις τοῦ Σωκ. ἵνα δυνηθῇ κατόπιν ἄνευ ἀντιφάσεως νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν Πῶλον, ὅτι οὔτε τέχνη τῷ φαίνεται ἡ ῥητορικὴ οὖσα ἀλλ' ἐμπειρία τις κολακευτική, οὔτε δύναμίν τινα ἔχουσα.

12 *Εἰ πάντα γε εἰδείης*. Ἡ ἀπόδοσις παραλείπεται ὡς εὔδηλος. Ὁμοίως καὶ ἡμεῖς: Ἂν τὰ ἤξευρες ὅλα! ἢ Νὰ τὰ ἤξευρες ὅλα! ἢ Ποῦ νὰ τὰ ἤξευρες ὅλα! Ἐν τούτοις νοεῖται ἀπόδοσις: τί θὰ ἔλεγες! ἢ πόσῳ μᾶλλον θὰ ἐθαύμαζες!

13 *ἁπάσας τὰς δυνάμεις*. Λέγει τὰς τέχνας ἢ ἐπιτηδεύσεις, δι' ὧν κατορθοῖ τι ὁ ἄνθρωπος.

συλλαβοῦσα ἔχει. Δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς περίφρασις τοῦ μονολεκτικοῦ παρακ. συνείληφεν. Τὸ ἡμέτερον: ἔχει συλλάβει.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

B ἔχει· μέγα δέ σοι τεκμήριον ἐρῶ· πολλάκις γὰρ ἤδη ἔγωγε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἰατρῶν εἰσελθὼν παρά τινα τῶν καμνόντων οὐχὶ ἐθέλοντα ἢ φάρμακον πιεῖν ἢ τεμεῖν ἢ καῦσαι παρασχεῖν τῷ ἰατρῷ, οὐ δυναμένου τοῦ ἰατροῦ πεῖσαι, ἐγὼ ἔπεισα, οὐκ ἄλλῃ τέχνῃ ἢ τῇ ῥητορικῇ. φημὶ δὲ καὶ εἰς πόλιν ὅποι βούλει ἐλθόντα ῥητορικὸν ἄνδρα καὶ ἰατρόν, εἰ δέοι λόγῳ διαγωνίζεσθαι ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ συλλόγῳ, ὁπότερον δεῖ αἱρεθῆναι
C ἰατρόν, οὐδαμοῦ ἂν φανῆναι τὸν ἰατρόν, ἀλλ' αἱρεθῆναι ἂν τὸν εἰπεῖν δυνατόν, εἰ βούλοιτο. καὶ εἰ πρὸς ἄλλον γε δημιουργὸν ὁντιναοῦν ἀγωνίζοιτο, πείσειεν ἂν αὑτὸν ἑλέσθαι ὁ ῥητορικὸς μᾶλλον ἢ ἄλλος ὁστισοῦν· οὐ γὰρ ἔστι περὶ ὅτου οὐκ ἂν πιθανώτερον εἴποι ὁ ῥητορικὸς ἢ ἄλλος ὁστισοῦν τῶν δημιουργῶν ἐν πλήθει. ἡ μὲν οὖν δύναμις τοσαύτη ἐστὶ καὶ τοιαύτη τῆς τέχνης· δεῖ μέντοι, ὦ Σώ-

1 *μέγα δέ σοι τεκμήριον ἐρῶ.* Τὸ μέγα τοῦτο τεκμήριον ὅπερ ὁ Γορ ἐκθέτει διὰ μακροῦ λόγου ἐγκαυχώμενος, εἶνέ τι πάνσμικρον καὶ ὅλως ἀνάξιον λόγου, ὅτι δηλ. διὰ τῆς ῥητορικῆς τέχνης ἔπεισε τὸν ἀσθενῆ νὰ στέρξῃ τὴν ἰατρικὴν θεραπείαν. Πρὸς μὲν ἐνήλικας νοσοῦντας τὸ σῶμα, ὑγιαίνοντας δὲ τὸν νοῦν, δὲν παρίσταται χρεία ῥητορικῆς πειθοῦς· πρὸς δὲ τὰ παιδία πολλάκις μέν, ἀλλὰ συνήθως ἐξαρκεῖ ἡ ῥητορικὴ τῶν γυναικῶν.

3 *παρά τινα τῶν καμνόντων.* Ἡ *παρὰ* μετὰ δοτ. παραμονὴν πλησίον τινός· μετ' αἰτιατ. δὲ κίνησιν πρός τι πρόσωπον μετὰ σκοποῦ παραμονῆς παρ' αὐτῷ

οὐκ ἐθέλοντα — παρασχεῖν τῷ ἰατρῷ. Σύμπλεκε ὧδε: οὐκ ἐθέλοντα ἢ φάρμακον πιεῖν, ἢ παρασχεῖν τῷ ἰατρῷ τεμεῖν ἢ καῦσαι.

6 *φημὶ δὲ*=ἰσχυρίζομαι, βάζω στοίχημα.

ὅποι βούλει = εἰς ἥν ινα βούλει ἐλθεῖν αὐτόν. Ὅρα πρκδλ.

9 *οὐδαμοῦ ἂν φανῆναι τὸν ἰατρὸν*= θὰ γείνῃ ἄφαντος ὁ ἰατρός· κανεὶς δὲν θὰ τὸν λογαριάσῃ. Φαίδ. 72 C· «οἶσθ' ὅτι τελευτῶντα πάντα λῆρον τὸν Ἐνδυμίωνα ἀποδείξειε, καὶ οὐδαμοῦ ἂν φαίνοιτο (ὁ Ἐνδυμίων) διὰ τὸ καὶ τἄλλα πάντα ταὐτὸν ἐκείνῳ πεπονθέναι, καθεύδειν.

10 *εἰ βούλοιτο.* Προεπιφύλαξις· διότι κατωτέρω ἀποδοκιμάζει τὴν τοιαύτην βούλησιν τοῦ ῥήτορος, νὰ ἀφαιρῇ τὴν δόξαν τῶν ἄλλων.

12 *οὐ γὰρ ἔστι.* Τὸ ὑποκ. πρᾶγμά τι.

15 *δεῖ μέντοι.* Μετὰ τὸ ἐγκώμιον τῆς παντοδυναμίας τῆς ῥητορικῆς, ὁ Γοργ. ἐπιλέγει τὰ ἑπόμενα, πρὸς μὲν τὴν ὑπόθεσιν ἀλλότρια, συνήθη δὲ εἰς τὸ στόμα τῶν σοφιστῶν, καὶ ἀναγκαῖα δέ, ὡς ἀπολογίαν καὶ ἄμυναν κατ' ἐχθρῶν πραγματικῶν ἢ φανταστικῶν· διότι ὅςτις νομίζει ὅτι ἔχει ἔν τινι κοινωνίᾳ μεγάλην τινὰ δύναμιν κινητικὴν τῶν καλῶς ἢ κακῶς καθεστώτων, οὗτος ὑποθέτει καὶ τὴν ὕπαρξιν πολλῶν δυσμενῶν ἀντιπραττόντων. Σκόπει καὶ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

κρατες, τῇ ῥητορικῇ χρῆσθαι ὥςπερ τῇ ἄλλῃ πάσῃ ἀγω-
νίᾳ. καὶ γὰρ τῇ ἄλλῃ ἀγωνίᾳ οὐ τούτου ἕνεκα δεῖ πρὸς D
ἅπαντας χρῆσθαι ἀνθρώπους· ὅτι ἔμαθε πυκτεύειν τε καὶ
παγκρατιάζειν καὶ ἐν ὅπλοις μάχεσθαι, ὥςτε κρείττων εἶ-
ναι καὶ φίλων καὶ ἐχθρῶν, οὐ τούτου ἕνεκα τοὺς φίλους
δεῖ τύπτειν οὐδὲ κεντεῖν τε καὶ ἀποκτιννύναι. οὐδέ γε μὰ
Δία ἐάν τις εἰς παλαίστραν φοιτήσας, εὖ ἔχων τὸ σῶμα καὶ
πυκτικὸς γενόμενος, ἔπειτα τὸν πατέρα τύπτῃ καὶ τὴν μη-
τέρα ἤ ἄλλον τινὰ τῶν οἰκείων ἢ τῶν φίλων, οὐ τούτου
ἕνεκα δεῖ τοὺς παιδοτρίβας καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὅπλοις διδά- E
σκοντας μάχεσθαι μισεῖν τε καὶ ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων.
ἐκεῖνοι μὲν γὰρ παρέδοσαν ἐπὶ τῷ δικαίως χρῆσθαι τού-
τοις πρὸς τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς ἀδικοῦντας, ἀμυνομέ-
νους, μὴ ὑπάρχοντας· οἱ δὲ μεταστρέψαντες χρῶνται τῇ 457
ἰσχύϊ καὶ τῇ τέχνῃ οὐκ ὀρθῶς. οὔκουν οἱ διδάξαντες πονη-
ροί, οὐδὲ ἡ τέχνη οὔτε αἰτία οὔτε πονηρὰ τούτου ἕνεκά

παράβαλλε τὴν πολυτέλειαν καὶ μεγαλοπρέπειαν τῆς φράσεως τοῦ Γοργ. πρὸς τὴν πενιχρότητα τῶν νοημάτων του. Ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ διὰ μιᾶς περιληπτικῆς προτάσεως, τοῦτο λέγει δι' ἀπαριθμήσεως τῶν καθ' ἕκαστον, καὶ ὅ τι ἤρκει νὰ ἐξενέγκῃ μόνον καταφατικῶς, τοῦτο ἐκφέρει καταφατικῶς τε καὶ ἀποφατικῶς· οἷον πυκτεύειν, παγκρατιάζειν, ἐν ὅπλοις μάχεσθαι· εὖ ἔχων τὸ σῶμα καὶ πυκτικὸς γενόμενος· τοὺς φίλους τύπτειν, κεντεῖν, ἀποκτιννύναι· τὸν πατέρα τύπτῃ, ἢ τὴν μητέρα, ἢ ἄλλον τινὰ τῶν οἰκείων καὶ φίλων. Ὁμοίως καὶ τὰ λοιπά. Ὡσαύτως ἐπίστησον ἐπὶ τὰς παλιλλογίας.

1 *τῇ ἄλλῃ ἀγωνίᾳ*=τῇ ἀγωνιστικῇ.

2 *οὐ τούτου ἕνεκα*. Ἀναγκαστ. αἴτιον οὐχὶ τελικόν. Τὸ *τούτου* ἀνάφερε εἰς τὴν ἐκ τῆς λέξεως *ἀγωνίᾳ* προκύπτουσαν ἔννοιαν τοῦ ἀγωνιστικὸν εἶναι.

3 *ὅτι ἔμαθε*=διότι δηλ. ἔμαθε. Ἡ αἰτιολ. αὕτη πρότασις διορίζει τὴν ἑπομένην: οὐ δεῖ τύπτειν τοὺς φίλους· ἀνακεφαλαιοῦται δὲ διὰ τοῦ δευτέρου: *τούτου ἕνεκα*.

πυκτεύειν καὶ παγκρατιάζειν. Τὸ μὲν πυκτεύειν=πὺξ (διὰ τῆς πυγμῆς) ἀγωνίζεσθαι, τὸ δὲ παγκρατιάζειν= διὰ πάλης ἅμα καὶ πυγμῆς. Τὸ παγκράτιον ἦτο ἀποκεκλεισμένον ἐκ τῆς Ἀθηναϊκῆς παλαίστρας· ἤσκουν δ' αὐτὸ οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ἀθληταί.

4 *ἐν ὅπλοις μάχεσθαι*=ἐν ἀληθινοῖς ὅπλοις· διότι ἐν τῇ γυμναστικῇ μετεχειρίζοντο τὰ καλούμενα ἐσφαιρωμένα ἀκόντια, ὡς ἀκίνδυνα.

12 *παρέδοσαν*· δηλ. τὸ μάθημα.

13 *ἀμυνομένους, μὴ ὑπάρχοντας*. Τροπ. μετοχαί, ἐπεξηγ. τοῦ δικαίως. Ὑποκ. αὐτῶν τὸ αὐτὸ καὶ τοῦ *χρῆσθαι*, ἐκείνους δηλ. οἷς παρεδόθη τὸ μάθημα. Τό: *μὴ ὑπάρχοντας* =μὴ ἄρχοντας πρῶτους τῆς ἀδικίας.

14 *μεταστρέψαντες*· δηλ. τὸ πρᾶγμα, ἢ τὴν χρῆσιν τῆς κτηθείσης δυνάμεως καὶ ἐμπειρίας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐστιν, ἀλλ' οἱ μὴ χρώμενοι, οἶμαι, ὀρθῶς. ὁ αὐτὸς δὴ λόγος καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς. δυνατὸς μὲν γὰρ πρὸς ἅπαντάς ἐστιν ὁ ῥήτωρ καὶ περὶ παντὸς λέγειν, ὥςτε πιθανώτερος εἶναι ἐν τοῖς πλήθεσιν ἔμβραχυ περὶ ὅτου ἂν B βούληται· ἀλλ' οὐδέν τι μᾶλλον τούτου ἕνεκα δεῖ οὔτε τοὺς ἰατροὺς τὴν δόξαν ἀφαιρεῖσθαι — ὅτι δύναιτο ἂν τοῦτο ποιῆσαι — οὔτε τοὺς ἄλλους δημιουργούς, ἀλλὰ δικαίως καὶ τῇ ῥητορικῇ χρῆσθαι, ὥςπερ καὶ τῇ ἀγωνίᾳ. ἐὰν δέ, οἶμαι, ῥητορικὸς γενόμενός τις κᾆτα ταύτῃ τῇ δυνάμει καὶ τῇ τέχνῃ ἀδικῇ, οὐ τὸν διδάξαντα δεῖ μισεῖν τε καὶ C ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐπὶ δικαίᾳ χρείᾳ παρέδωκεν, ὁ δ' ἐναντίως χρῆται. τὸν οὖν οὐκ ὀρθῶς χρώμενον μισεῖν δίκαιον καὶ ἐκβάλλειν καὶ ἀποκτιννύναι, ἀλλ' οὐ τὸν διδάξαντα.

ΙΒ'. ΣΩ. Οἶμαι, ὦ Γοργία, καὶ σὲ ἔμπειρον εἶναι πολλῶν λόγων καὶ καθεωρακέναι ἐν αὐτοῖς τὸ τοιόνδε, ὅτι οὐ ῥᾳδίως δύνανται περὶ ὧν ἂν ἐπιχειρήσωσι διαλέγεσθαι διορισάμενοι πρὸς ἀλλήλους καὶ μαθόντες καὶ διδάξαντες D ἑαυτοὺς οὕτω διαλύεσθαι τὰς συνουσίας, ἀλλ' ἐὰν περί του ἀμφισβητήσωσι καὶ μὴ φῇ ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον ὀρθῶς λέ-

4 *ἔμβραχυ*· ἐπιρρημ. προσδιορισμὸς τοῦ *περὶ ὅτου ἂν βούληται* = διὰ βραχέων εἰπεῖν· μὲ ὀλίγας ἢ μὲ μίαν λέξιν.

9 *κᾆτα* = *καὶ εἶτα*. Περὶ τοῦ εἶτα καὶ ἔπειτα εἴπομεν ἐν Ἀπολ. σελ. 20 c. Ὁ *καὶ* ἐνταῦθα πλεονάζει. Ὁμοίως Ξνφ. Ἀπομν. Α', α', 5· «ἐδόκει δ' ἂν ἀμφότερα ταῦτα, εἰ προαγορεύων ὡς ὑπὸ θεοῦ φαινόμενα, κᾆτα ψευδόμενος ἐφαίνετο».

15 *πολλῶν λόγων* = διαλόγων, συζητήσεων.

16 *ὅτι οὐ ῥᾳδίως*. Σύμπλεκε ὧδε: ὅτι οὐ δύνανται ῥᾳδίως διαλύεσθαι τὰς συνουσίας, διορισάμενοι πρὸς ἀλλήλους (ἐκεῖνα) περὶ ὧν ἂν ἐπιχειρήσωσι διαλέγεσθαι, καὶ μαθόντες καὶ διδάξαντες ἑαυτούς. Διορισάμενοι = ὁρίσαντες ἀκριβῶς καὶ ἐκ συμφώνου τὸ θέμα τῆς συζητήσεως. Τὸ *οὕτω* μετὰ μετοχάς, ἢ δευτερευούσας προτάσεις, εἶνε ἀνακεφαλαιωτικὸν αὐτῶν. Ἂν καὶ σημαίνει κυρίως: *τοῦτον τὸν τρόπον*, ὅμως ἀνακεφαλαιοῖ οὐ μόνον τροπικάς, ἀλλὰ καὶ ὑποθετ. καὶ χρον. καὶ αἰτιολογ. προτάσεις. Πρωταγ. 310 d· «εὐθὺς ἀναστάς, οὕτω δεῦρο ἐπορευόμην». Ἀλκιβ. Α', 103 b· «Νῦν δ' ἐπειδὴ οὐκέτι ἐναντιοῦται, οὕτω προσελήλυθα» Ὁ Θουκ. μετεχειρίσθη τὸ *ἐκείνως* πρὸς ἀνακεφαλαίωσιν ὑποθ. λόγου. Α', 77.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

γειν ἢ μὴ σαφῶς, χαλεπαίνουσί τε καὶ κατὰ φθόνον οἴον-
ται τὸν ἑαυτῶν λέγειν, φιλονικοῦντας ἀλλ' οὐ ζητοῦντας
τὸ προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ· καὶ ἔνιοί γε τελευτῶντες αἴ-
σχιστα ἀπαλλάττονται, λοιδορηθέντες τε καὶ εἰπόντες καὶ
ἀκούσαντες περὶ σφῶν αὐτῶν τοιαῦτα, οἷα καὶ τοὺς παρόν-
τας ἄχθεσθαι ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν, ὅτι τοιούτων ἀνθρώπων
ἠξίωσαν ἀκροαταὶ γενέσθαι. τοῦ δὴ ἕνεκα λέγω ταῦτα; E
ὅτι νῦν ἐμοὶ δοκεῖς σὺ οὐ πάνυ ἀκόλουθα λέγειν οὐδὲ σύμ-
φωνα οἷς τὸ πρῶτον ἔλεγες περὶ τῆς ῥητορικῆς. φοβοῦμαι
οὖν διελέγχειν σε, μή με ὑπολάβῃς οὐ πρὸς τὸ πρᾶγμα
φιλονικοῦντα λέγειν, τοῦ καταφανὲς γενέσθαι, ἀλλὰ πρὸς
σέ. ἐγὼ οὖν, εἰ μὲν καὶ σὺ εἶ τῶν ἀνθρώπων ὧνπερ καὶ
ἐγώ, ἡδέως ἄν σε διερωτῴην· εἰ δὲ μή, ἐῴην ἄν. ἐγὼ δὲ 458
τίνων εἰμί; τῶν ἡδέως μὲν ἂν ἐλεγχθέντων, εἴ τι μὴ ἀλη-
θὲς λέγω, ἡδέως δ' ἂν ἐλεγξάντων, εἴ τίς τι μὴ ἀληθὲς

1 *ἢ μὴ σαφῶς* = ἢ μὴ φῇ λέγειν σαφῶς. Τὸ μὲν *ὀρθῶς* περὶ τῆς διανοίας, τὸ δὲ *σαφῶς* περὶ τῆς φράσεως.

καὶ κατὰ φθόνον οἴονται τὸν ἑαυτῶν λέγειν. = Καὶ οἴονται ἑκάτεροι λέγειν τοὺς ἑτέρους κατὰ φθόνον τὸν ἑαυτῶν, δηλ. ὡς φθονοῦντας σφᾶς (τοὺς οἰομένους).

2 *φιλονικοῦντας* = προθυμουμένους νὰ φανῶσι νικηταὶ ὁπωσδήποτε μᾶλλον ἢ νὰ εὕρωσι τὸ ζητούμενον.

3 *τελευτῶντες* = τελευταῖον· ἐν τῷ τελευτᾶν τὴν συζήτησιν.

4 *ἀπαλλάττονται*· δηλ. ἀλλήλων· ἀποχωρίζονται.

λοιδορηθέντες τε καί . . . Μετοχ. ἐπεξηγ. τοῦ αἴσχιστα.

5 *οἷα καὶ τοὺς παρόντας ἄχθεσθαι.* Τὸ μὲν ἀπαρέμφ. δυνάμει τοῦ *οἷα*· ἡ δὲ αἰτιατ. *οἷα*, ἀντικείμενον τοῦ ἐκ τῶν προειρημένων ὑπονοουμένου *ἀκούσαντας*. Ὅρ. παραβλ. εἰς σελ. 501 e.

8 *ὅτι νῦν ἐμοὶ δοκεῖς.* Ἡ ἀντίφασις ἣν διορᾷ ὁ Σωκ. κεῖται ἐν τούτῳ, ὅτι ὁ Γοργ. ἐν μὲν σελ. 454 b, εἶπεν ὅτι ἡ ῥητορικὴ πραγματεύεται περὶ δικαίων καὶ ἀδίκων, ἀρτίως δὲ εἶπεν ὅτι ὁ ῥητορικὸς ἐνδέχεται νὰ κάμῃ καὶ ἄδικον χρῆσιν τῆς ῥητορικῆς. Ὅρα κατωτέρω 460 e.

10 *διελέγχειν σε.* Ἡ *διὰ* σημαίνει τὴν διέξοδον τοῦ ἐλέγχου διὰ τῶν καθ' ἕκαστον.

μή με ὑπολάβῃς. Σύμπλεκε ὧδε· μή με ὑπολάβῃς λέγειν (διελέγχειν) οὐ φιλονικοῦντα πρὸς τὸ πρᾶγμα, τοῦ γενέσθαι (αὐτὸ) καταφανές, ἀλλὰ πρὸς σέ. *Τοῦ καταφανὲς γενέσθαι*· διασάφησις τοῦ πρὸς τὸ πρᾶγμα. Τοιαύτας τελ. προτάσεις διὰ γενικῆς τελικοῦ ἀπαρεμφ. μεταχειρίζεται συχνότερον ὁ Θουκ. Α', 23· «Δι' ὅτι δ' ἔλυσαν (τὰς σπονδάς), τὰς αἰτίας προὔγραψα πρῶτον καὶ τὰς διαφοράς, τοῦ μή τινα ζητῆσαί ποτε ἐξ ὅτου τοσοῦτος πόλεμος τοῖς Ἕλλησι κατέστη».

11 *ἀλλὰ πρὸς σέ.* Ὅρα ἀνωτέρω 454 c.

14 *εἴ τι μὴ ἀληθὲς λέγω — εἴ τι μὴ ἀληθὲς λέγοι.* Ἐπίστησον ἐπὶ τὴν με-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λέγοι, οὐκ ἀηδέστερον μέντ' ἂν ἐλεγχθέντων ἢ ἐλεγξάντων· μεῖζον γὰρ αὐτὸ ἀγαθὸν ἡγοῦμαι, ὅσῳπερ μεῖζον ἀγαθόν ἐστιν αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι κακοῦ τοῦ μεγίστου ἢ ἄλλον ἀπαλλάξαι. οὐδὲν γὰρ οἶμαι τοσοῦτον κακὸν εἶναι ἀνθρώπῳ, ὅσον δόξα ψευδὴς περὶ ὧν τυγχάνει νῦν ἡμῖν ὁ
B λόγος ὤν. εἰ μὲν οὖν καὶ σὺ φῂς τοιοῦτος εἶναι, διαλεγώμεθα. εἰ δὲ καὶ δοκεῖ χρῆναι ἐᾶν, ἐῶμεν ἤδη χαίρειν καὶ διαλύωμεν τὸν λόγον.

ΓΟΡ. Ἀλλὰ φημὶ μὲν ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, καὶ αὐτὸς τοιοῦτος εἶναι οἷον σὺ ὑφηγεῖ· ἴσως μέντοι χρῆν ἐννοεῖν καὶ τὸ τῶν παρόντων. πάλαι γάρ τοι, πρὶν καὶ ὑμᾶς ἐλθεῖν, ἐγὼ τοῖς παροῦσι πολλὰ ἐπεδειξάμην, καὶ νῦν ἴσως
C πόρρω ἀποτενοῦμεν, ἢν διαλεγώμεθα. σκοπεῖν οὖν χρὴ καὶ τὸ τούτων, μή τινας αὐτῶν κατέχομεν βουλομένους τι καὶ ἄλλο πράττειν.

ΙΓ'. ΧΑΙ. Τοῦ μὲν θορύβου, ὦ Γοργία τε καὶ Σώκρατες, αὐτοὶ ἀκούετε τούτων τῶν ἀνδρῶν, βουλομένων ἀκούειν, ἐάν τι λέγητε· ἐμοὶ δ' οὖν καὶ αὐτῷ μὴ γένοιτο το-

ταβολὴν τῶν ἐγκλίσεων. Εἶνε ἀβροφροσύνη τοῦ Σωκ. περὶ μὲν ἑαυτοῦ μεταχειριζομένου τὴν ὁριστ. ἥτις σημαίνει καθαρὰν ὑπόθεσιν ἄνευ προσδηλώσεως τοῦ πιθανοῦ ἢ ἀπιθάνου· περὶ δὲ ἄλλου τινὸς (ὅςτις ἐν τῷ παρόντι εἶνε αὐτὸς ὁ Γοργ.) τὴν εὐκτικήν, ἥτις προσσημαίνει τὸ ἀπίθανον καὶ προβληματῶδες τοῦ ὑποτιθεμένου.

7 *εἰ δὲ καὶ δοκεῖ χρῆναι ἐᾶν*. Χάριν ἀβροφροσύνης ἀντὶ νὰ εἴπῃ: *εἰ δὲ μὴ φῂς τοιοῦτος εἶναι*.

ἐῶμεν ἤδη χαίρειν = τὸν ἀφίνομεν να ὑπάγῃ στὸ καλόν. Χαίρω, χαιρήσω, ἐχάρην· οὐχὶ χαίρομαι. Τοῦτο μετεχειρίσθη ποτὲ ὁ Πέρσης στρατηγὸς Δᾶτις, καὶ διακωμῳδεῖται ὑπ' Ἀριστοφ. Εἰρ. 291.
Ὡς ἥδομαι καὶ χαίρομαι κεὐφραίνομαι.

10 *οἷον σὺ ὑφηγεῖ*. Συμπλήρου: δεῖν εἶναι τὸν διαλεγόμενον.

χρῆν ἐννοεῖν = ἐν νῷ ἔχειν, ἐπιστροφὴν ποιεῖσθαι τῶν παρόντων.

13 *πόρρω ἀποτενοῦμεν*. Τὸ *ἀποτείνειν* συχνάκις μεταβατικῶς: μακρὸν ἢ συχνὸν λόγον. Ἐνταῦθα ἀμεταβάτως: θὰ προβῶμεν πολὺ μακρὰν ἐν τῷ λόγῳ. Ἡ κυρία σημασία τοῦ ῥήματος ἀναφαίνεται ἐν Πρωταγ. 329 a.

14 *μὴ κατέχομεν*. Τὸ μὴ μεθ' ὁριστ. Ὅρα πρκβλ.

16 *Τοῦ μὲν θορύβου*. Ἐπειδὴ ὁ Γοργ. ἤθελε νὰ διακόψῃ τὸν διάλογον δῆθεν χάριν τῶν παρόντων, ὑποτίθεται ἐνταῦθα ὅτι οὗτοι ἀνεθορύβησαν σημαίνοντες ὅτι ἐπεθύμουν νὰ ἐξακολουθήσῃ. Τοῦτο διαγγέλλει ὁ Χαιρεφῶν, ἐκφράζων ἅμα καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἐπιθυμίαν κατὰ τὸν ἰδιάζοντα αὐτῷ τρόπον.

18 *ἐμοὶ δ' οὖν*. Περὶ τοῦ *δ' οὖν* ὅρα Ἀπολογ. σελ. 17 a. Σύμπλεκε ὧδε:

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σαύτη ἀσχολία, ὥςτε τοιούτων λόγων καὶ οὕτω λεγομένων ἀφεμένῳ προὐργιαίτερόν τι γενέσθαι ἄλλο πράττειν.

ΚΑΛ. Νὴ τοὺς θεούς, ὦ Χαιρεφῶν, καὶ μὲν δὴ καὶ αὐ- D
τὸς πολλοῖς ἤδη λόγοις παραγενόμενος οὐκ οἶδ' εἰ πώποτε ἥσθην οὕτως ὥςπερ νυνί· ὥςτ' ἔμοιγε, κἂν τὴν ἡμέραν ὅλην ἐθέλητε διαλέγεσθαι, χαριεῖσθε.

ΣΩ. Ἀλλὰ μήν, ὦ Καλλίκλεις, τό γ' ἐμὸν οὐδὲν κωλύει, εἴπερ ἐθέλει Γοργίας.

ΓΟΡ. Αἰσχρὸν δὴ τὸ λοιπόν, ὦ Σώκρατες, γίγνεται ἐμέ γε μὴ ἐθέλειν, αὐτὸν ἐπαγγειλάμενον ἐρωτᾶν ὅ τι τις βού-
λεται· ἀλλ' εἰ δοκεῖ τουτοισί, διαλέγου τε καὶ ἐρώτα ὅ τι E
βούλει.

ἐμοὶ δ' οὖν καὶ αὐτῷ μὴ γένοιτο τοσαύτη ἀσχολία, ὥςτε γενέσθαι (μοι) προὐργιαίτερον πράττειν ἄλλο τι, ἀφεμένῳ τοιούτων λόγων καὶ οὕτω λεγομένων. Φαῖδρ. 227 b· «Οὐκ ἂν οἴει με κατὰ Πίνδαρον καὶ ἀσχολίας ὑπέρτερον πρᾶγμα ποιήσασθαι τὴν σήν τε καὶ Λυσίου διατριβὴν ἀκοῦσαι;» Σχολὴ μὲν ἦτο ἡ ἀργία, ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ βιωτικῶν φροντίδων καὶ ἐνασχόλησις περὶ λόγους καὶ ἐν γένει διανοητικὰ ἔργα· ἀσχολία δὲ ἡ ἕνεκα βιωτικῶν φροντίδων στέρησις τοιαύτης σχολῆς.

2 *προὐργιαίτερον.* Συγκριτικ. τοῦ προὔργου (=πρὸ ἔργου), ὅπερ μὴ προσλαβὸν ὀνοματ. καταλήξεις διέμεινεν ἄκλιτον. Προὔργου μὲν τὸ πρὸ παντὸς ἄλλου ἔργου, τὸ σπουδαιότατον· πάρεργον δέ, τὸ παρὰ τὸ (κύριον) ἔργον· περίεργον δὲ τὸ περὶ τὸ (κύριον) ἔργον· πάρεργον ἄρα καὶ αὐτό, ἀλλὰ μετὰ πλείονος τοῦ δέοντος ἐπιμελείας πραττόμενον, καὶ διὰ τοῦτο τὸ περιεργάζεσθαι καὶ ἡ περιεργία ψεκτόν.

3 *καὶ μὲν δὴ καὶ αὐτός.* Ὁ β' *καὶ* δὲν ἀνήκει εἰς τὸ σύμπλεγμα, εἶνε προσθετικὸς εἰς τὸ αὐτός. Τὸ σύμπλεγμα εἶνε *καὶ μὲν δή,* σημαῖνον ἰσχυρὰν βεβαίωσιν: ἀλήθεια, ἢ μὰ τὴν ἀλήθειαν, τῷ ὄντι.

καὶ αὐτὸς = καὶ ἐγώ, ὅπως καὶ σὺ λέγεις.

7 *τό γ' ἐμὸν οὐδὲν κωλύει* = ἀπὸ μέρους μου δὲν κωλύει τίποτε.

8 *εἴπερ ἐθέλει Γοργίας* = φθάνει μόνον νὰ θέλῃ ὁ Γορ. Τὸ μὲν ἐθέλω συνήθως σημαίνει τὴν ἀλόγιστον θέλησιν οἵαν καὶ τὰ ζῷα ἔχουσιν· τὸ δὲ βούλομαι τὴν κατόπιν λογισμοῦ καὶ κρίσεως ὅτι ἀγαθὸν βούλησίν τινος, ἧς μετέχει μόνος ὁ ἄνθρωπος.

9 ***Αἰσχρὸν δὴ τὸ λοιπόν. Τὸ λοιπὸν*** ἐνταῦθα ἐγγίζει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ἡμετέρου. = Ὕστερον ἀπὸ ὅλα αὐτὰ καταντᾷ αἰσχρὸν νὰ μὴ θέλω ἐγώ.

10 ***αὐτὸν ἐπαγγειλάμενον ἐρωτᾶν ὅ τι τις βούλεται.*** Τὸ ἐπαγγέλλομαι ἐνταῦθα μετὰ τελ. ἀπαρεμφ. = παρέχω ἐμαυτόν, συγχωρῶ, προκαλῶ τινα ποιεῖν τι. Πρβλ. Λάχ. 189 b.

11 *διαλέγου τε καὶ ἐρώτα ὅ τι βούλει.* Ὁ Γοργ. ἔχεται ἔτι ἀπρὶξ τοῦ ἀξιώματός του, ὡς διδασκάλου παντεπιστήμονος λύοντος ἀπορίας μαθητῶν· ἐν ᾧ κατ' ἀλήθειαν οἱ ὅροι μετεστράφησαν ἤδη καὶ κατέλαβεν αὐτὸς τὴν θέσιν μαθητοῦ ἐλεγχομένου ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, ὡς κακῶς μαθόντος τὸ μά-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Ἄκουε δή, ὦ Γοργία, ἃ θαυμάζω ἐν τοῖς λεγομένοις ὑπὸ σοῦ· ἴσως γάρ τοι σοῦ ὀρθῶς λέγοντος ἐγὼ οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω. ῥητορικὸν φῂς ποιεῖν οἷός τ' εἶναι, ἐάν τις βούληται παρὰ σοῦ μανθάνειν.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν περὶ πάντων, ὥςτ' ἐν ὄχλῳ πιθανὸν εἶναι, οὐ διδάσκοντα ἀλλὰ πείθοντα.

459 ΓΟΡ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἔλεγές τοι νῦν δὴ ὅτι καὶ περὶ τοῦ ὑγιεινοῦ τοῦ ἰατροῦ πιθανώτερος ἔσται ὁ ῥήτωρ.

ΓΟΡ. Καὶ γὰρ ἔλεγον, ἔν γε ὄχλῳ.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ ἐν ὄχλῳ τοῦτό ἐστιν, ἐν τοῖς μὴ εἰδόσιν· οὐ γὰρ δήπου ἔν γε τοῖς εἰδόσι τοῦ ἰατροῦ πιθανώτερος ἔσται.

ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ τοῦ ἰατροῦ πιθανώτερος ἔσται, τοῦ εἰδότος πιθανώτερος γίγνεται.

θημά του. Προϊόντος τοῦ λόγου ἀποθέτει τὰ προσχήματα καὶ ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ μάθῃ παρὰ Σωκ. πῶς νοεῖ τὴν ῥητορικὴν ἄνευ διαθέσεως ἐλεγκτικῆς (Σελ. 463 καὶ ἑξ. Ἔπιθι καὶ σελ. 506 a, b.)

2 *Ἴσως γάρ τοι*. Ὁ Σωκ. μετριοπαθῶς προσποιεῖται ὅτι καὶ αὐτὸς δὲν εἶνε σοφώτερος τοῦ Γοργ., ἀλλὰ τοὐναντίον διὰ δυσμάθειαν ἴσως διαφωνεῖ πρὸς τὸν ὀρθὰ λέγοντα Γοργίαν.

3 *ῥητορικὸν φῄς*. Σύμπλ. ὧδε· Φῂς οἷός τ' εἶναι ποιεῖν ῥητορικόν, ἐάν τις κ.τ.λ. Ἡ ὑποθ. πρότασι, εἶνε τὸ ἀντικ. τοῦ ποιεῖν, τὸ δέ: ῥητορικόν, τὸ κατηγορ.

6 *Οὐκοῦν περὶ πάντων*. Σύμπλ. ῥητορικὸν φῂς ποιεῖν = ἐπιτήδειον νὰ ῥητορεύῃ περὶ πάντων.

7 *οὐ διδάσκοντα ἀλλὰ πείθοντα*. Ὅπως ὥρισεν ἀνωτέρω (453 d) τὴν ἔννοιαν τοῦ διδάσκειν ὅτι καὶ αὐτό ἐστι πείθειν, ἐνταῦθα δὲν ἔχει λογικὴν ὀρθότητα ἡ ἀντίθεσις τοῦ διδάσκειν καὶ πείθειν· διότι εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ἔλεγεν: οὐ πείθοντα, ἀλλὰ πείθοντα. Ἀλλ' ὁ Πλ. μετεχειρίσθη ἐνταῦθα τὸ *πείθοντα* = ποιοῦντα πιστεύειν· ὥςτε τὸ οὐ διδάσκοντα, ἀλλὰ πείθοντα = οὐχ ἐμποιοῦντα πειθὼ διδασκαλικήν, ἀλλὰ πειθὼ πιστικήν. Τοῦτο δὲ διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς γλώσσης μὴ ἐχούσης ἓν ῥῆμα ἐκ τοῦ *πίστις* σημαῖνον *πίστιν ποιοῦντα*.

11 *ἔν γε ὄχλῳ*. Εὐλαβούμενος ὁ Γορ. μὴ ἐξελεγχθῇ, ἐπιφέρει μετ' ἐμφάσεως τὸ *ἔν γε ὄχλῳ*, ἀποκλείων τοὺς φρονίμους καὶ ἐπιστήμονας.

12 *Οὐκοῦν τὸ ἐν ὄχλῳ τοῦτό ἐστιν* Σύμπλεκε οὐχί: *τὸ ἐν ὄχλῳ τοῦτο*, ἀλλά: *τὸ ἐν ὄχλῳ ἐστὶ τοῦτο*, (σημαίνει τοῦτο), *ἐν τοῖς μὴ εἰδόσι*.

16 *τοῦ εἰδότος πιθανώτερος γίγνεται*. Τὸ γίγνεται ἐνταῦθα σημαίνει τὸ προκῦπτον ἢ ἀποβαῖνον ἔκ τινος ὑποθέσεως ἢ συλλογισμοῦ· ὅπως καὶ ἐν τῇ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΓΟΓ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκ ἰατρός γε ὤν· ἦ γάρ;

ΓΟΡ. Ναί. B

ΣΩ. Ὁ δὲ μὴ ἰατρός γε δήπου ἀνεπιστήμων ὧν ὁ ἰατρὸς ἐπιστήμων.

ΓΟΡ. Δῆλον ὅτι.

ΣΩ. Ὁ οὐκ εἰδὼς ἄρα τοῦ εἰδότος ἐν οὐκ εἰδόσι πιθανώτερος ἔσται, ὅταν ὁ ῥήτωρ τοῦ ἰατροῦ πιθανώτερος ᾖ. τοῦτο συμβαίνει ἢ ἄλλο τι;

ΓΟΡ. Τοῦτο ἐνταῦθά γε συμβαίνει.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας τέχνας ὡςαύτως ἔχει ὁ ῥήτωρ καὶ ἡ ῥητορική· αὐτὰ μὲν τὰ πράγματα οὐδὲν δεῖ αὐτὴν εἰδέναι ὅπως ἔχει, μηχανὴν δέ τινα C πειθοῦς εὑρηκέναι, ὥςτε φαίνεσθαι τοῖς οὐκ εἰδόσι μᾶλλον εἰδέναι τῶν εἰδότων.

ΙΔ΄. ΓΟΡ. Οὔκουν πολλὴ ῥᾳστώνη, ὦ Σώκρατες, γίγνεται, μὴ μαθόντα τὰς ἄλλας τέχνας, ἀλλὰ μίαν ταύτην, μηδὲν ἐλαττοῦσθαι τῶν δημιουργῶν;

ΣΩ. Εἰ μὲν ἐλαττοῦται ἢ μὴ ἐλαττοῦται ὁ ῥήτωρ τῶν ἄλλων διὰ τὸ οὕτως ἔχειν, αὐτίκα ἐπισκεψόμεθα, ἐάν τι ἡμῖν πρὸς λόγον ᾖ· νῦν δὲ τόδε πρότερον σκεψώμεθα, ἆρα τυγχάνει περὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον καὶ τὸ αἰσχρὸν καὶ D τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν οὕτως ἔχων ὁ ῥητορικὸς ὡς περὶ τὸ ὑγιεινὸν καὶ περὶ τὰ ἄλλα ὧν αἱ ἄλλαι τέχναι, αὐτὰ μὲν οὐκ εἰδώς, τί ἀγαθὸν ἢ τί κακόν ἐστιν ἢ τί κα-

ἀριθμητικῇ λέγεται ὅτι γίγνεται ὁ δεῖνα ἀριθμὸς ὁ ἐκ τῆς προσθέσεως ἢ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ ἄλλων προκύπτων. Γορ. 512 d· «Τὸ δὲ βέλτιον, εἰ μή ἐστιν ὃ ἐγὼ λέγω, καταγέλαστός σοι ὁ ψόγος γίγνεται». Πολ. 354 c· «ὥςτε μοι νυνὶ γέγονεν ἐκ τοῦ διαλόγου μηδὲν εἰδέναι».

16 *ῥᾳστώνη*: *ἐκ τοῦ ῥᾷστον*=εὐκολία, κέρδος, πλεονέκτημα. Ὁ Γοργ. δὲν συζητεῖ πλέον, ἀλλ' ἀμύνεται τὸν Σωκ. δύσνουν ἀποδειχθέντα πρὸς τὴν τέχνην του.

20 *ἐάν τι ἡμῖν πρὸς λόγον ᾖ*=ἐὰν τὸ ἐπισκέψασθαι, ἢ τὸ σκέμμα, ᾖ ἡμῖν πρὸς λόγον· ἐὰν τὸ ἀπαιτῇ ἡ σειρὰ τοῦ λόγου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λὸν ἢ τί αἰσχρὸν ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον, πειθὼ δὲ περὶ αὐτῶν μεμηχανημένος, ὥςτε δοκεῖν εἰδέναι οὐκ εἰδὼς ἐν οὐκ εἰδόσι μᾶλλον τοῦ εἰδότος; ἢ ἀνάγκη εἰδέναι καὶ δεῖ προ-
E επιστάμενον ταῦτα ἀφικέσθαι παρὰ σὲ τὸν μέλλοντα μαθήσεσθαι τὴν ῥητορικήν; εἰ δὲ μή, σὺ ὁ τῆς ῥητορικῆς διδάσκαλος τούτων μὲν οὐδὲν διδάξεις τὸν ἀφικνούμενον, οὐ γὰρ σὸν ἔργον, ποιήσεις δ' ἐν τοῖς πολλοῖς δοκεῖν εἰδέναι αὐτὸν τὰ τοιαῦτα οὐκ εἰδότα καὶ δοκεῖν ἀγαθὸν εἶναι οὐκ ὄντα; ἢ τὸ παράπαν οὐχ οἷός τε ἔσει διδάξαι αὐτὸν τὴν ῥητορικήν, ἐὰν μὴ προειδῇ περὶ τούτων τὴν ἀλήθειαν; ἢ
460 πῶς τὰ τοιαῦτα ἔχει, ὦ Γοργία; καὶ πρὸς Διός, ὥςπερ ἄρτι εἶπες, ἀποκαλύψας τῆς ῥητορικῆς εἰπὲ τίς ποθ' ἡ δύναμίς ἐστιν.

3 ***ἢ ἀνάγκη εἰδέναι.*** Τὸ β' κῶλον τῆς διαζευκτικῆς ἐρωτήσεως, τοῦ α' ὄντος ***ἆρα τυγχάνει περὶ τὸ δίκαιον*** κ.τ.λ.; Ἐνταῦθα ὁ Σωκ. περιάγει τὸν Γορ. εἰς δίλημμα. Ἐὰν μὲν καταφήσῃ τὸ α' κῶλον τῆς διαζεύξεως, λέγει μὲν ὁμόλογα πρὸς τὰ προειρημένα, ἀλλὰ καταβιβάζει τὴν τέχνην του εἰς πανουργίαν τινά, δι' ἧς ἐξαπατᾷ τὸν ἀμαθῆ ὄχλον· ἐὰν δὲ καταφήσῃ τὸ β' κῶλον, περιπίπτει εἰς ἀντίφασιν, ὅπερ καὶ ἔπαθεν, ὡς δειχθήσεται κατωτέρω. Ἡ ὑπὸ Γοργ. κατάφασις τοῦ β' κώλου γεννᾷ νέας ἀπορίας καὶ δυσχερείας εἰς τὸν Γοργ. Ὁ μαθητὴς ἀφικνεῖται πρὸς τὸν Γοργ. ἢ προεπιστάμενος, ἢ μὴ προεπιστάμενος τὰ δίκαια· ἐν τῇ β' ταύτῃ περιπτώσει ἀπορεῖται, ἂν θὰ διδαχθῇ τὴν ῥητορικὴν ὑπὸ Γοργ. καίπερ ἀγνοῶν αὐτά· ἢ εἶνε ἀδύνατος ἡ διδασκαλία τῆς ῥητορικῆς ἄνευ προμαθήσεως τῶν δικαίων. Ὁ Γοργ. οὐδέτερον τούτων καταφάσκει, ἀλλὰ καταφεύγει εἴς τι τρίτον, ὡς σωστικὴν σανίδα. Δύναται, λέγει, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ διδάξῃ τὸν μαθητὴν ἅμα τήν τε ῥητορικὴν καὶ τὰ δίκαια. Διὰ πασῶν τούτων τῶν καταφάσεων ὁ Γορ. βεβαιοῖ ὅτι ὁ ῥητορικὸς ὁπωςδήποτε ὀφείλει νὰ γινώσκῃ τὰ δίκαια· ἐν ᾧ τὰς ἄλλας τέχνας, κατὰ τὰ προειρημένα, δὲν ὀφείλει νὰ γινώσκῃ. Ταῦτα ἤδη ἀποτελοῦσιν ἀντίφασιν καὶ μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ Γοργ. οὐδεμίαν εἶχεν ἐπιστημονικὴν ἔννοιαν τῆς τέχνης του. Ἀλλ' ὁ Σωκ. δὲν ἐλέγχει ταύτην τὴν ἀντίφασιν, οὐδὲν πρὸς τὸ κύριον θέμα τοῦ διαλόγου συμβαλλομένην, ἀλλὰ τήνδε, ὅτι ὁ τὰ δίκαια γινώσκων ἀνάγκη νὰ εἶνε δίκαιος, ὁ δὲ δίκαιος ῥήτωρ δὲν δύναται νὰ κάμῃ ποτὲ ἄδικον χρῆσιν τῆς ῥητορικῆς. Ὁ Γοργ. δ' ὅμως εἶπε πρότερον, ὅτι ὁ ῥήτωρ δύναται, ἂν θέλῃ, νὰ ἀδικήσῃ πάντα ἄνθρωπον διὰ τῆς ῥητορικῆς του δυνάμεως. Ταύτην τὴν ἀντίφασιν ἐλέγχει ὁ Σωκ.

12 *ἀποκαλύψας τῆς ῥητορικῆς* κ.τ.λ. Ὀλίγον ἀνώμαλος ἡ φράσις διὰ βραχυλογίαν. Ὁμαλῶς θὰ εἶχεν ὧδε: ἀποκαλύψας τῆς ῥητορικῆς τὴν δύναμιν, εἰπὲ τίς ποτ' ἐστὶν αὕτη. Διὰ τούτων αἰνίττεται εἰς τὴν 455 d καὶ 456 a κομπορρημοσύνην τοῦ Γορ. Ἡ εἰρωνεία εἶνε τόσον κατάδηλος, ὥςτε ἀδύνατον νὰ μὴ ᾐσθάνθη αὐτὴν ὁ Γορ., διὰ τοῦτο ἀποκρίνεται ἤδη λίαν συν-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΓΟΡ. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὦ Σώκρατες, ἐὰν τύχῃ μὴ εἰδώς, καὶ ταῦτα παρ' ἐμοῦ μαθήσεται.

ΣΩ. Ἔχε δή· καλῶς γὰρ λέγεις. ἐάνπερ ῥητορικὸν σύ τινα ποιήσῃς, ἀνάγκη αὐτὸν εἰδέναι τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα ἤτοι πρότερόν γε ἢ ὕστερον μαθόντα παρὰ σοῦ.

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τί οὖν; ὁ τὰ τεκτονικὰ μεμαθηκὼς τεκτονικός, B ἢ οὔ;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ὁ τὰ μουσικὰ μουσικός;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ ὁ τὰ ἰατρικὰ ἰατρικός, καὶ τἆλλα οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὁ μεμαθηκὼς ἕκαστα τοιοῦτός ἐστιν οἷον ἡ ἐπιστήμη ἕκαστον ἀπεργάζεται;

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ ὁ τὰ δίκαια μεμαθηκὼς δίκαιος.

ΓΟΡ. Πάντως δήπου.

ΣΩ. Ὁ δὲ δίκαιος δίκαιά που πράττει.

ΓΟΡ. Ναί.

[ΣΩ. Οὐκοῦν ἀνάγκη τὸν ῥητορικὸν δίκαιον εἶναι· τὸν C δὲ δίκαιον βούλεσθαι δίκαια πράττειν;]

εσταλμένως, μεταχειριζόμενος τὸ οἶμαι.

3 *Ἔχε δή*. Ὁμοίως σελ. 490 b· «Ἔχε δὴ αὐτοῦ»=στάσου ἐδῶ. Πολλὰ ῥήματα ἐνεργητικά, κατὰ τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις δεχόμενα συνήθως τὸ οἰκεῖον ἀντικείμενον, ἐν τῇ προστακτικῇ παραλείπουσιν αὐτὸ καὶ καταντῶσιν ἀμετάβατα. Τοῦτο δὲ διότι ἡ προσταγὴ ἀπαιτεῖ συντομίαν. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ εἰς ἐπιρρήματα μεταπεσόντα ἄγε, φέρε, ἔα, ἄφες, παῦε. Ἐνταῦθα τὸ *ἔχε* νομίζω ὅτι προῆλθεν ἐκ τῆς πρὸς ἱππεῖς ἢ ἡνιόχους παρακελεύσεως νὰ ἐπίσχωσι τοὺς ἵππους, δηλ. νὰ σταματήσωσιν. Ὁμοίως καὶ ἡμεῖς: Βάστ', ἀμαξᾶ! δηλ. τοὺς ἵππους, ὅθεν=στάσου ἢ σταμάτα! Ὅτι δὲ καὶ τῶν λόγων ὁ δρόμος ἀπεικάζετο πρὸς τὸν τῶν ἵππων φαίνεται ἐκ Πρωταγ. 338 a «μήτε σὲ τὸ ἀκριβὲς τοῦτο εἶδος τῶ διαλόγων ζητεῖν τὸ κατὰ βραχὺ λίαν, εἰ μὴ ἡδὺ Πρωταγόρᾳ, ἀλλ' ἐφεῖναι καὶ χαλάσαι τὰς ἡνίας τοῖς λόγοις».

καλῶς γὰρ λέγεις. Ταῦτα λέγει ὁ Σωκ. ἄνευ εἰρωνείας· τῷ ἐφάνη τῷ ὄντι καλὸν ὅτι ὁ ῥητορικὸς πρέπει να γινώσκῃ καὶ τὰ δίκαια. Ἂν ταῦτα λέγων ὁ Γορ. ἀντιφάσκει πρὸς ἑαυτόν, αὐτὸς ὄψεται.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

[ΓΟΡ. Φαίνεταί γε.]

ΣΩ. Οὐδέποτε ἄρα βουλήσεται ὅ γε δίκαιος ἀδικεῖν.

ΓΟΡ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Τὸν δὲ ῥητορικὸν ἀνάγκη ἐκ τοῦ λόγου δίκαιον εἶναι.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐδέποτε ἄρα βουλήσεται ὁ ῥητορικὸς ἀδικεῖν.

ΓΟΡ. Οὐ φαίνεταί γε.

ΙΕ'. ΣΩ. Μέμνησαι οὖν λέγων ὀλίγῳ πρότερον, ὅτι οὐ
D δεῖ τοῖς παιδοτρίβαις ἐγκαλεῖν οὐδ' ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων, ἐὰν ὁ πύκτης τῇ πυκτικῇ μὴ καλῶς χρῆταί τε καὶ ἀδικῇ; ὡςαύτως δ' οὕτω καὶ ἐὰν ὁ ῥήτωρ τῇ ῥητορικῇ ἀδίκως χρῆται, μὴ τῷ διδάξαντι ἐγκαλεῖν μηδὲ ἐξελαύνειν ἐκ τῆς πόλεως, ἀλλὰ τῷ ἀδικοῦντι καὶ οὐκ ὀρθῶς χρωμένῳ τῇ ῥητορικῇ; ἐρρήθη ταῦτα ἢ οὔ;

ΓΟΡ. Ἐρρήθη.

E ΣΩ. Νῦν δέ γε ὁ αὐτὸς οὗτος φαίνεται, ὁ ῥητορικός, οὐκ ἄν ποτε ἀδικήσας· ἢ οὔ;

ΓΟΡ. Φαίνεται.

ΣΩ. Καὶ ἐν τοῖς πρώτοις γε, ὦ Γοργία, λόγοις ἐλέγετο, ὅτι ἡ ῥητορικὴ περὶ λόγους εἴη οὐ τοὺς τοῦ ἀρτίου καὶ περιττοῦ, ἀλλὰ τοὺς τοῦ δικαίου καὶ ἀδίκου· ἦ γάρ;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἐγὼ τοίνυν, σοῦ τότε ταῦτα λέγοντος, ὑπέλαβον ὡς οὐδέποτ' ἂν εἴη ἡ ῥητορικὴ ἄδικον πρᾶγμα, ὅ γ' ἀεὶ περὶ δικαιοσύνης τοὺς λόγους ποιεῖται· ἐπειδὴ δὲ ὀλίγον ὕστερον ἔλεγες ὅτι ὁ ῥήτωρ τῇ ῥητορικῇ κἂν ἀδίκως χρῷτο,
461 οὕτω θαυμάσας καὶ ἡγησάμενος οὐ συνᾴδειν τὰ λεγόμενα,

8 *ὀλίγῳ πρότερον*. Σελ. 456 e.

10 *ὡςαύτως δ' οὕτω*. Ὅπως λέγεται: ὁ αὐτὸς οὗτος, τὰ αὐτὰ ταῦτα, οὕτω καί: ὡςαύτως οὕτως.

16 *φαίνεται οὐκ ἄν ποτε ἀδικήσας* = ἀποδείκνυται ἐκ τοῦ λόγου ὅτι οὐκ ἄν ποτε ἀδικήσειε. Ταῦτά εἰσιν ὁ ἔλεγχος τῆς κυρίας ἀντιφάσεως τοῦ Γοργ. τῆς μεταξὺ τῶν ἀρτίως ὑπ' αὐτοῦ ὁμολογηθέντων καὶ τῶν ἐν σελ. 456 e λεχθέντων.

19 *Καὶ ἐν τοῖς πρώτοις γε λόγοις* τοῖς ἐν σελ. 454 b. Διὰ τούτων μεταβαίνει εἰς τὸν β' ἔλεγχον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐκείνους εἶπον τοὺς λόγους ὅτι, εἰ μὲν κέρδος ἡγοῖο εἶναι τὸ ἐλέγχεσθαι ὥσπερ ἐγώ, ἄξιον εἴη διαλέγεσθαι, εἰ δὲ μή, ἐᾶν χαίρειν· ὕστερον δὲ ἡμῶν ἐπισκοπουμένων ὁρᾷς δὴ καὶ αὐτὸς ὅτι αὖ ὁμολογεῖται τὸν ῥητορικὸν ἀδύνατον εἶναι ἀδίκως χρῆσθαι τῇ ῥητορικῇ καὶ ἐθέλειν ἀδικεῖν. ταῦτα οὖν ὅπῃ ποτὲ ἔχει, μὰ τὸν κύνα, ὦ Γοργία, οὐκ ὀλίγης B
συνουσίας ἐστὶν ὥστε ἱκανῶς διασκέψασθαι.

ΙϚ'. ΠΩΛ. Τί δαί, ὦ Σώκρατες; οὕτω καὶ σὺ περὶ τῆς ῥητορικῆς δοξάζεις, ὥσπερ νῦν λέγεις, ἀεί; ἢ ὅτι Γοργίας ᾐσχύνθη σοι μὴ προσομολογῆσαι τὸν ῥητορικὸν ἄνδρα μὴ οὐχὶ καὶ τὰ δίκαια εἰδέναι καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀγαθά, καὶ ἐὰν μὴ ἔλθῃ ταῦτα εἰδὼς παρ' αὐτόν, αὐτὸς διδάξειν, ἔπειτα ἐκ ταύτης ἴσως τῆς ὁμολογίας ἐναντίον τι συνέβη ἐν τοῖς λόγοις, τοῦτο δὴ ἀγαπᾷς, αὐτὸς ἀγαγὼν ἐπὶ τὰ τοι- C

1 *ὅτι, εἰ μὲν κέρδος ἡγοῖο — ἄξιον εἴη διαλέγεσθαι.* Αἱ εὐκτ. οὐχὶ διότι ἀπαιτεῖ αὐτὰς τὸ προκείμενον εἶδος τοῦ ὑποθ. λόγου, ἀλλὰ διότι τὸ ὅλον εἶνε εἰδ. λόγος ἐξαρτώμενος ἐκ παρῳχ. χρόνου (ἐκείνους εἶπον τοὺς λόγους)· διὰ τοῦτο ἄρα δὲν ἐτέθη ὁ *ἂν* ἐν τῇ ἀποδόσει. Ἂν δὲν ἦτο πλάγιος ὁ λόγος, θὰ μετεχειρίζετο ἐν ἀμφοτέροις ὁριστικήν.

5 *Ταῦτα οὖν* κ. τ. λ Καὶ ἐνταῦθα μετριοφροσύνη τοῦ Σωκρ. προσποιουμένου ὅτι δὲν ἤλεγξε τὸν Γοργίαν, ὡς εἰδὼς μὴ εἰδότα, ἀλλ᾽ ὅτι ἀμφότεροι ἐν τῇ αὐτῇ ἀγνοίᾳ διατελοῦσι, καὶ ὅτι δῆθεν ἀπαιτεῖται μακρὰ συζήτησις, ὅπως εὑρεθῇ τὸ ἀληθές, ἣν ὅμως ὁ παρὼν καιρὸς δὲν ἐπιτρέπει, κατὰ τὴν ἐν σελ. 458 ἑξ. ἐκδηλωθεῖσαν γνώμην καὶ διάθεσιν τοῦ Γοργ.

Ἐνταῦθα σιγήσαντος τοῦ Γοργ. ὡς μὴ ἔχοντός τι κρεῖσσον τῆς σιγῆς νὰ εἴπῃ, ἀναδέχεται τὸν λόγον ὁ θρασὺς Πῶλος.

8 *οὕτω καὶ σὺ περὶ τῆς ῥητορικῆς δοξάζεις.* Ὁ *καὶ* οὐχὶ εἰς τὸ σύ, ἀλλ᾽ εἰς τὸ *δοξάζεις*.

9 *ἀεί; ἢ ὅτι Γοργίας* κ.τ.λ. Ὅρα πρκδλ.

10 *ᾐσχύνθη σοι μὴ προσομολογῆσαι ... μὴ οὐχὶ καὶ τὰ δίκαια εἰδέναι.* Τὸ μέν: ᾐσχύνθη προσομολογῆσαι, θὰ ἐσήμαινεν: ὑπ᾽ αἰσχύνης οὐ προσωμολόγησεν· τὸ δὲ προκείμενον: ὑπ' αἰσχύνης προσωμολόγησε. Ὥστε ὁ νοῦς εἶνε οὕτως· ὁ Γορ. ᾐσχύνθη νὰ μὴ ὁμολογήσῃ πῶς ὁ ῥητορικὸς δὲν γνωρίζει τὰ δίκαια κ. τ. λ. καὶ αἰσχυνθεὶς ὡμολόγησε τὰ ἐναντία, ὅτι ὁ ῥητορικὸς γινώσκει (ἢ πρέπει νὰ γινώσκῃ) τὰ δίκαια, καὶ ὅτι, ἂν προέλθῃ τις μαθητὴς ἀγνοῶν αὐτά, αὐτὸς θὰ τὸν διδάξῃ.

11 *καὶ ἐὰν μὴ ἔλθῃ ταῦτα εἰδὼς παρ' αὐτόν.* Τὸ *μή*, οὐχὶ εἰς τὸ *ἔλθῃ*, ἀλλ' εἰς τὸ *εἰδώς*· ὑπὸ τῆς σφοδρότητος μεθ' ἧς λέγει ταῦτα ὁ Πῶλος, παρέλιπε τὸ ὑποκ. τοῦ *ἔλθῃ*, ὅπερ νοεῖται μὲν εὐκόλως, ἀλλ' ἡ τοιαύτη παράλειψις ἐγένετο παρὰ τοὺς κανόνας τῆς γλώσσης.

12 *αὐτὸς διδάξειν*· ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ ὡμολόγησεν, πρὸς ὃ ἰσοδυναμεῖ τὸ ἀνωτέρω προσομολογῆσαι,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

αὖτα ἐρωτήματα; ἐπεὶ τίνα οἴει ἀπαρνήσεσθαι μὴ οὐχὶ καὶ αὐτὸν ἐπίστασθαι τὰ δίκαια καὶ ἄλλους διδάξειν; ἀλλ' εἰς τὰ τοιαῦτα ἄγειν πολλὴ ἀγροικία ἐστὶ τοὺς λόγους.

ΣΩ. Ὦ κάλλιστε Πῶλε, ἀλλά τοι ἐξεπίτηδες κτώμεθα ἑταίρους καὶ υἱεῖς, ἵνα ἐπειδὰν αὐτοὶ πρεσβύτεροι γιγνόμενοι σφαλλώμεθα, παρόντες ὑμεῖς οἱ νεώτεροι ἐπανορθοῖτε ἡμῶν τὸν βίον καὶ ἐν ἔργοις καὶ ἐν λόγοις· καὶ νῦν εἴ τι
D ἐγὼ καὶ Γοργίας ἐν τοῖς λόγοις σφαλλόμεθα, σὺ παρὼν ἐπανόρθου· δίκαιος δ' εἶ· καὶ ἐγὼ ἐθέλω τῶν ὡμολογημένων εἴ τί σοι δοκεῖ μὴ καλῶς ὡμολογῆσθαι, ἀναθέσθαι ὅ τι ἂν σὺ βούλῃ, ἐάν μοι ἓν μόνον φυλάττῃς.

ΠΩΛ. Τί τοῦτο λέγεις;

ΣΩ. Τὴν μακρολογίαν, ὦ Πῶλε, ἣν καθείρξῃς, ᾗ τὸ πρῶτον ἐπεχείρησας χρῆσθαι.

ἀποκαθαιρόμενον ἀπὸ τῶν ἀρνήσεων καὶ τῶν ἄλλων σχημάτων τοῦ λόγου.

1 *μὴ οὐχί.* Διπλῆ ἄρνησις πρὸ ἀπαρεμφ. τιθεμένη συνήθως ὅταν ἐκ ῥήματος ἐνέχοντος ἀρνητ. ἔννοιαν καὶ ἔξωθεν ἄλλην ἄρνησιν, ἐξαρτᾶται ἀπαρέμφ. Ἀπαρνοῦμαι μὴ ἐπίστασθαι = Φημὶ οὐκ ἐπίστασθαι. Οὐκ ἀπαρνοῦμαι μὴ οὐχὶ ἐπίστασθαι = Φημὶ ἐπίστασθαι. Ὁ γνωστὸς στίχος τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους
Καὶ φημὶ δρᾶσαι κοὐκ ἀπαρνοῦμαι τὸ μὴ·
θὰ συνεπληροῦτο ὀρθῶς διὰ τῶν: τὸ *μὴ οὐ δρᾶσαι.* Ἐν τῷ προκειμένῳ ἡ ἔξωθεν ἄρνησις λανθάνει ἐν τῇ ἐρωτήσει. Τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τοῦ ἀνωτέρω: *μὴ οὐχὶ καὶ τὰ δίκαια.*

6 *σφαλλώμεθα — ἐπανορθοῖτε.* Αἱ λέξεις ἔχουσιν ἐνταῦθα κυρίαν τε καὶ μεταφορ. σημασίαν, κατὰ μὲν τὴν κυρίαν σπουδαστικῶς εἰρημέναι, κατὰ δὲ τὴν μεταφορικὴν χλευαστικῶς. Εἶνε μὲν τῷ ὄντι καλὸν καὶ ἐπαινετόν, οἱ νεώτεροι, υἱοὶ ἢ ἑταῖροι, νὰ ἐπανορθῶσι (νὰ ἀνιστῶσιν ὀρθίους) τοὺς πρεσβυτέρους σφαλλομένους (παραπατοῦντας καὶ πίπτοντας διὰ τὸ γῆρας)· εἶνε δὲ αἰσχρὸν καὶ ἐπονείδιστον νὰ ἐπιχειρῶσι τοιοῦτόν τι πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους οἱ νεώτεροι ἐν τοῖς λόγοις· διότι φύσει, ὅταν παρακμάζῃ τὸ σῶμα, τότε ἀκμάζει ἡ διάνοια. Συμπ. 219 a· «Ἥ τοι τῆς διανοίας ὄψις ἄρχεται ὀξὺ βλέπειν, ὅταν ἡ τῶν ὀμμάτων τῆς ἀκμῆς λήγειν ἐπιχειρῇ». Νόμ. 715 d· «Νέος μὲν γὰρ ὢν πᾶς ἄνθρωπος τὰ τοιαῦτα ἀμβλύτατα αὐτὸς ἑαυτοῦ ὁρᾷ, γέρων δὲ ὀξύτατα».

9 *δίκαιος δ' εἶ* = δίκαιον δ' ἐστί σε ἐπανορθοῦν ἡμᾶς, ἅτε νεώτερον ὄντα. Μετὰ χλεύης εἰρημένον.

ἐθέλω ἀναθέσθαι = εἶμαι πρόθυμος νὰ μετακινήσω ὅ τι σοι φαίνεται ὅτι δὲν ὡμολογήθη καλῶς. Ἡ μεταφορὰ ἐκ τῶν πεσσῶν. Ἐν Ἱππάρχ. 229 e δηλοῦται τοῦτο σαφῶς· «Ἀλλὰ μὴν καὶ ὥσπερ πεττεύων ἐθέλω σοι ἐν τοῖς λόγοις ἀναθέσθαι ὅ τι βούλει τῶν εἰρημένων». Καὶ παρ' αὐτῷ ὁ Σχολ. «Ἀναθέσθαι ἐπὶ τῶν πεσσῶν ἔλεγον οἱ παίζοντες· οὓς γὰρ μὴ κατὰ τὸ δέον ἐκίνησαν, τούτους ἀνετίθεσαν».

13 *Τὴν μακρολογίαν, ᾗ τὸ πρῶτον.* Ἐν σελ. 448 c.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΩΛ. Τί δέ; οὐκ ἐξέσται μοι λέγειν ὁπόσα ἂν βούλωμαι;

ΣΩ. Δεινὰ μέντ' ἂν πάθοις, ὦ βέλτιστε, εἰ Ἀθήναζε ἀφι- E κόμενος, οὗ τῆς Ἑλλάδος πλείστη ἐστὶν ἐξουσία τοῦ λέγειν, ἔπειτα σὺ ἐνταῦθα τούτου μόνος ἀτυχήσαις. ἀλλὰ ἀντίθες τοι· σοῦ μακρὰ λέγοντος καὶ μὴ ἐθέλοντος τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι, οὐ δεινὰ ἂν αὖ ἐγὼ πάθοιμι, εἰ μὴ ἐξέσται μοι ἀπιέναι καὶ μὴ ἀκούειν σου; ἀλλ' εἴ τι κήδει 462 τοῦ λόγου τοῦ εἰρημένου καὶ ἐπανορθώσασθαι αὐτὸν βούλει, ὥςπερ νῦν δὴ ἔλεγον, ἀναθέμενος ὅ τι σοι δοκεῖ, ἐν τῷ μέρει ἐρωτῶν τε καὶ ἐρωτώμενος, ὥςπερ ἐγώ τε καὶ Γοργίας, ἔλεγχέ τε καὶ ἐλέγχου· φῂς γὰρ δήπου καὶ σὺ ἐπίστασθαι ἅπερ Γοργίας· ἢ οὔ;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ σὺ κελεύεις σαυτὸν ἐρωτᾶν ἑκάστοτε ὅ τι ἄν τις βούληται, ὡς ἐπιστάμενος ἀποκρίνεσθαι;

ΠΩΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Καὶ νῦν δὴ τούτων ὁπότερον βούλει ποίει, ἐρώτα B ἢ ἀποκρίνου.

ΙΖ'. ΠΩΛ. Ἀλλὰ ποιήσω ταῦτα. καί μοι ἀπόκριναι, ὦ Σώκρατες· ἐπειδὴ Γοργίας ἀπορεῖν σοι δοκεῖ περὶ τῆς ῥητορικῆς, σὺ αὐτὴν τίνα φῂς εἶναι;

ΣΩ. Ἆρα ἐρωτᾷς ἥντινα τέχνην φημὶ εἶναι;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐδεμία ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Πῶλε, ὥς γε πρὸς σὲ τἀληθῆ εἰρῆσθαι.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ τί σοι δοκεῖ ἡ ῥητορικὴ εἶναι;

4 *οὗ τῆς Ἑλλάδος*=ἐν ᾧ τόπῳ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ γενικὴ κτητικὴ ἅμα καὶ διαιρετική, ὡς τὸ *ποῦ γῆς*.

5 *Ἀλλὰ ἀντίθες τοι*. Πρὸς ταῦτα τὰ δεινά, ἅπερ θὰ ἔπασχες σὺ ἐκ τοῦ περιορισμοῦ τοῦ λόγου σου, θὲς ἀντισήκωμα εἰς τὴν ἑτέραν πλάστιγγα τό: τί δεινὰ θὰ ἔπασχον ἐγώ, ἂν σοῦ μακρολογοῦντος καὶ μὴ ἀποκρινομένου τὸ ἐρωτώμενον δὲν εἶχον τὴν ἐξουσίαν νὰ ἀπέλθω καὶ νὰ μή σε ἀκούω.

10 *ἐν τῷ μέρει*=διαδοχικῶς· ὁσάκις ἔρχεται ἡ σειρά σου. Πρβλ. Πρωταγ. 347 d.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Πρᾶγμα ὃ φῂς σὺ ποιῆσαι τέχνην ἐν τῷ συγγράμ-
C ματι ὃ ἐγὼ ἔναγχος ἀνέγνων.

ΠΩΛ. Τί τοῦτο λέγεις;

ΣΩ. Ἐμπειρίαν ἔγωγέ τινα.

ΠΩΛ. Ἐμπειρία ἄρα σοι δοκεῖ ἡ ῥητορικὴ εἶναι;

ΣΩ. Ἔμοιγε, εἰ μή τι σὺ ἄλλο λέγεις.

ΠΩΛ. Τίνος ἐμπειρία;

ΣΩ. Χάριτός τινος καὶ ἡδονῆς ἀπεργασίας.

ΠΩΛ. Οὔκουν καλόν σοι δοκεῖ ἡ ῥητορικὴ εἶναι, χαρίζεσθαι οἷόν τ' εἶναι ἀνθρώποις;

ΣΩ. Τί δέ, ὦ Πῶλε; ἤδη πέπυσαι παρ' ἐμοῦ, ὅτι φημὶ
D αὐτὴν εἶναι, ὥστε τὸ μετὰ τοῦτο ἐρωτᾷς, εἰ οὐ καλή μοι δοκεῖ εἶναι;

ΠΩΛ. Οὐ γὰρ πέπυσμαι ὅτι ἐμπειρίαν τινὰ αὐτὴν φῂς εἶναι;

ΣΩ. Βούλει οὖν, ἐπειδὴ τιμᾷς τὸ χαρίζεσθαι, σμικρόν τί μοι χαρίσασθαι;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἐροῦ νῦν με, ὀψοποιία ἥτις μοι δοκεῖ τέχνη εἶναι.

ΠΩΛ. Ἐρωτῶ δή· τίς τέχνη ὀψοποιία;

ΣΩ. Οὐδεμία, ὦ Πῶλε.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ τί; φάθι.

ΣΩ. Φημί δή· ἐμπειρία τις.

1 *ὃ φῂς σὺ ποιῆσαι τέχνην*. Κατὰ τὴν προεξενεχθεῖσαν γνώμην τοῦ Πώλου (σελ. 448 c), αἱ τέχναι προῆλθον ἐκ τῶν ἐμπειριῶν. Ταῦτα αἰνιττόμενος ὁ Σωκ. λέγει ὅτι ἡ ῥητορικὴ εἶνε ἐμπειρία τις, ἣν σὺ ὁ Πῶλος ὑπισχνεῖσαι ὅτι θὰ ἀναδείξῃς τέχνην. Τί νοεῖ ὁ Σωκ. λέγων τέχνην καὶ πῶς διαστέλλει αὐτὴν τῆς ἐμπειρίας, ὅρα κατωτέρω εἰς σελ. 465 a.

8 *Χάριτός τινος*. Σύμπλεκε ὧδε: ἐμπειρία ἀπεργασίας χάριτός τινος καὶ ἡδονῆς = ἐμπειρία στοχαζομένη χάριτος καὶ ἡδονῆς καὶ ταῦτα ἀπεργαζομένη.

9 *Χαρίζεσθαι οἷόν τ' εἶναι ἀνθρώποις*. Ἐπεξηγ. τοῦ *ῥητορική*. Ἡ ῥητορική, δηλ. τὸ οἷόν τε εἶναί τινα χαρίζεσθαι ἀνθρώποις, οὐ δοκεῖ σοι καλὸν εἶναι; Ὁ Πῶλος σπεύδει εἰς τὴν περὶ τῆς ποιότητος ἐρώτησιν, πρὶν λάβῃ ὁρισμὸν τῆς οὐσίας τῆς ῥητορικῆς. Διὸ καὶ ἐπιλαμβάνεται αὐτοῦ ὁ Σωκρ.

16 *ἐπειδὴ τιμᾷς τὸ χαρίζεσθαι*. Ταῦτα ἐπειδὴ προεῖπεν ὁ Πῶλος ὅτι καλὸν τὸ χαρίζεσθαι ἀνθρώποις.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΩΛ. Τίνος; φάθι.

ΣΩ. Φημὶ δή· χάριτος καὶ ἡδονῆς ἀπεργασίας, ὦ Πῶλε. E

ΠΩΛ. Ταὐτὸν δ' ἐστὶν ὀψοποιία καὶ ῥητορική;

ΣΩ. Οὐδαμῶς γε, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς μὲν ἐπιτηδεύσεως μόριον.

ΠΩΛ. Τίνος λέγεις ταύτης;

ΣΩ. Μὴ ἀγροικότερον ᾖ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν· ὀκνῶ Γοργίου ἕνεκα λέγειν, μὴ οἴηταί με διακωμῳδεῖν τὸ ἑαυτοῦ ἐπιτήδευμα· ἐγὼ δέ, εἰ μὲν τοῦτό ἐστιν ἡ ῥητορικὴ ἣν Γοργίας ἐπιτηδεύει, οὐκ οἶδα· καὶ γὰρ ἄρτι ἐκ τοῦ λόγου 463 οὐδὲν ἡμῖν καταφανὲς ἐγένετο, τί ποτε οὗτος ἡγεῖται· ὃ δ' ἐγὼ καλῶ τὴν ῥητορικήν, πράγματός τινός ἐστι μόριον οὐδενὸς τῶν καλῶν.

ΓΟΡ. Τίνος, ὦ Σώκρατες; εἰπὲ μηδὲν ἐμὲ αἰσχυνθείς.

ΙΗ'. ΣΩ. Δοκεῖ τοίνυν μοι, ὦ Γοργία, εἶναί τι ἐπιτή-

3 *Ταὐτὸν δ' ἐστὶν ὀψοποιΐα καὶ ῥητορική;* Διὰ τὴν εὐρύτητ καὶ ἀοριστίαν τοῦ ὁρισμοῦ τῆς ῥητορικῆς, ὡς ἐμπειρίας χάριτος καὶ ἡδονῆς ἀπεργασίας, εὑρέθη καὶ ἡ ὀψοποιΐα χωροῦσα ἐν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι δὲ πολλαὶ ἐμπειρίαι. Ἀλλ' εἰς τοῦτο πταίει ὁ Πῶλος ὅςτις δὲν ἤξευρε νὰ ἀπαιτήσῃ ἀκριβῆ τὸν ὁρισμόν.

4 *τῆς αὐτῆς ἐπιτηδεύσεως μόριον.* Ὥςτε ὀψοποιΐα καὶ ῥητορικὴ εἰσι μέρη ἢ εἴδη τοῦ αὐτοῦ γένους (τῆς αὐτῆς ἐπιτηδεύσεως). Ἡ ἐπιτήδευσις αὕτη εἶνε ἡ κολακεία.

6 *Τίνος λέγεις ταύτης;* = Λέγεις μόρια τῆς αὐτῆς ἐπιτηδεύσεως, οὔσης ταύτης τίνος; Τὸ *ταύτης* ὑποκ., τὸ *τίνος* κατηγ.

7 *Μὴ ἀγροικότερον ᾖ.* Φοβοῦμαι μήπως εἶνε ἀγροικότερον τοῦ πρέποντος τὸ εἰπεῖν τὸ ἀληθές. Τρόπον τινὰ ὁ Σωκ. αἰτεῖ συγγνώμην ὅτι ἀναγκάζεται νὰ εἴπῃ ἐνώπιον τοῦ Γοργίου τὴν περὶ τῆς ῥητορικῆς γνώμης του ὡς λίαν εὐτελοῦς ἐπιτηδεύματος.

9 *εἰ μὲν τοῦτό ἐστιν ἡ ῥητορική.* Πλαγ. ἐρωτ. ἐκ τοῦ *οὐκ οἶδα*, εἰ ἡ ῥητορική, ἣν Γοργίας ἐπιτηδεύει, ἐστὶ τοῦτο (ὃ ἐγὼ ὑπολαμβάνω εἶναι τὴν ῥητορικήν). *Ἡ ῥητορικὴ* ὑποκ., *τοῦτο* κατηγορ.

11 *οὐδὲν ἡμῖν καταφανὲς ἐγένετο, τί ποτε* κ.τ.λ. Ἡ ἐρωτ. πρότ. *τί ποτε* ὑποκ. τοῦ: οὐκ ἐγένετο καταφανές. Τὸ *οὐδὲν* ἰσοδυναμεῖ σχεδὸν ἐνταῦθα πρὸς τὸ ἁπλοῦν *οὐ*, καὶ τὸ ἡμέτερον *δέν*.

ὃ δ' ἐγὼ καλῶ τὴν ῥητορικήν. Τὴν ῥητορ. ἀντικ. τὸ *ὃ* κατηγορ.

12 *πράγματός τινος οὐδενὸς τῶν καλῶν* = πράγματός τινος ὄντος οὐδενὸς τῶν καλῶν· ὅπερ ἐστὶν οὐδὲν τῶν καλῶν, ὅπερ οὐκ ἔστι τῶν καλῶν.

15 *Δοκεῖ τοίνυν μοι* κ.τ.λ. Ἐκλάμβανε τὸ *δοκεῖ* ὡς ἀπρόσωπον· τὸ *εἶναι* ὡς ὑπαρκτικόν· τὸ *ἐπιτήδευμα* ὑποκ. τοῦ εἶναι. = Μοὶ φαίνεται ὅτι ἔστι τι ἐπιτήδευμα· οὐχὶ δέ· «Ἡ ῥητορικὴ δοκεῖ μοι εἶναί τι ἐπιτήδευμα». Ὁ λόγος περὶ τῆς κολακείας ἐν γένει, οὐχὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς μόνης.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δευμα τεχνικὸν μὲν οὔ, ψυχῆς δὲ στοχαστικῆς καὶ ἀνδρείας καὶ φύσει δεινῆς προσομιλεῖν τοῖς ἀνθρώποις· καλῶ
B δὲ αὐτοῦ ἐγὼ τὸ κεφάλαιον κολακείαν. ταύτης μοι δοκεῖ τῆς ἐπιτηδεύσεως πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα μόρια εἶναι, ἓν δὲ καὶ ὀψοποιική· ὃ δοκεῖ μὲν εἶναι τέχνη, ὡς δὲ ὁ ἐμὸς λόγος, οὐκ ἔστι τέχνη, ἀλλ' ἐμπειρία καὶ τριβή. ταύτης μόριον καὶ τὴν ῥητορικὴν ἐγὼ καλῶ καὶ τήν γε κομμωτικὴν καὶ τὴν σοφιστικήν, τέτταρα ταῦτα μόρια ἐπὶ τέτταρσι πράγμασιν. εἰ οὖν βούλεται Πῶλος πυνθάνεσθαι, πυνθα-
C νέσθω· οὐ γάρ πω πέπυσται, ὁποῖόν φημι ἐγὼ τῆς κολακείας μόριον εἶναι τὴν ῥητορικήν, ἀλλ' αὐτὸν λέληθα οὔπω ἀποκεκριμένος. ὁ δὲ ἐπανερωτᾷ, εἰ οὐ καλὸν ἡγοῦμαι εἶναι. ἐγὼ δὲ αὐτῷ οὐκ ἀποκρινοῦμαι πρότερον, εἴτε καλὸν εἴτε αἰσχρὸν ἡγοῦμαι εἶναι τὴν ῥητορικήν, πρὶν ἂν πρῶτον ἀποκρίνωμαι ὅ τι ἐστίν. οὐ γὰρ δίκαιον, ὦ

1 *ψυχῆς δὲ στοχαστικῆς*. Τρεῖς ἀγαθὰς ἰδιότητας ἀποδίδει εἰς τὸν κόλακα. Α', ὅτι εἶνε στοχαστικὸς τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν καὶ ὀρέξεων, οἷα τὸ φιλοκερδές, τὸ φιλότιμον, ὁ ἔλεος, ἡ ὀργή, ἡ ἐκδίκησις κ.τ.τ. Β', ἀνδρείαν, τουτέστι θάρρος καὶ τόλμην, ἅτινα κατὰ τὰς περιστάσεις μεταπίπτουσιν εἰς θράσος καὶ ἀναισχυντίαν. Γ', φυσικὴν δεινότητα νὰ μεταχειρίζηται τοὺς ἀνθρώπους οὕτως ὥςτε νὰ γίνηται αὐτοῖς εὐάρεστος, νὰ τοὺς ὑποχρεώνῃ. Ἂν καὶ ὑπὸ τὴν γενικὴν ἔννοιαν τῆς κολακείας ὑπάγει καὶ τὴν ὀψοποιϊκὴν καὶ τὴν κομμωτικήν, ὅμως ἐκθέτων τὰς ἀνωτέρω ἰδιότητας τοῦ κόλακος ἀπέβλεπε μᾶλλον εἰς τὸν ῥήτορα καὶ τὸν σοφιστὴν ἢ εἰς τὸν ὀψοποιὸν καὶ κομμωτήν.

3 *Ταύτης μοι δοκεῖ*. Ἀσυνδέτως· ὅπερ συμβαίνει συχνάκις, ὁσάκις ἐπὶ κεφαλῆς τῆς προτάσεως ὑπάρχει δεικτ. ἀντωνυμία ἢ ἐπίρρημα.

5 *ὡς δὲ ὁ ἐμὸς λόγος*. Συμπλ: φησίν, μηνύει, σημαίνει κ.τ.τ. Σ,φιστ. 238 b «ὡς φησιν ὁ λόγος». Φαίδ. 87 a «Τί οὖν ἂν φαίη ὁ λόγος; ἔτι ἀπιστεῖς;» Πολιτ. 366 b «ὡς ὁ τῶν πολλῶν τε καὶ ἄκρων λεγόμενος λόγος». Θεαίτ. 204 b «ὡς ὁ νῦν λόγος».

6 *ἐμπειρία καὶ τριβή*. Ἐκ παραλλήλου, ἀλλὰ καὶ μετά τινος διαφορᾶς· ἡ τριβὴ εἶνέ τι ἀλογώτερον καὶ χυδαιότερον τῆς ἐμπειρίας· σημαίνει τὴν ἕξιν ἣν προσκτᾶται ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῆς συχνῆς ἐπαναλήψεως τοῦ αὐτοῦ πράγματος, καθ' ἣν τὰ ὄργανα τοῦ σώματος, χεῖρες, πόδες, γλῶσσα κ.τ.λ. δοθείσης ἀφορμῆς κινοῦνται τρόπον τινὰ αὐτομάτως καὶ ἄνευ συνειδήσεως πρὸς ἐπιτέλεσίν τινος ἔργου.

8 *ἐπὶ τέτταρσι πράγμασιν*. Τέσσαρα πράγματα λέγει τὰς τέσσ,ρας κεφαλαιώδεις χρείας τοῦ ἀνθρώπου, ὧν τὴν πλήρωσιν ἐπαγγέλλονται αἱ ἐμπειρίαι ἐκεῖναι. Κατωτέρω σαφέστερον.

9 *Εἰ οὖν βούλεται Πῶλος*. Ἀφίνει τὸν Γοργ. καὶ ἀπευθύνει τὰς ἑπομένας νουθεσίας πρὸς τὸν Πῶλον.

15 *ὅ τι ἐστίν*. Ιlρὶν δώσω πλήρη τὸν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Πῶλε· ἀλλ' εἴπερ βούλει πυθέσθαι, ἐρώτα, ὁποῖον μόριον τῆς κολακείας φημὶ εἶναι τὴν ῥητορικήν.

ΠΩΛ. Ἐρωτῶ δή, καὶ ἀπόκριναι, ὁποῖον μόριον.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἂν μάθοις ἀποκριναμένου; ἔστι γὰρ ἡ ῥητορικὴ κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον πολιτικῆς μορίου εἴδωλον. D

ΠΩΛ. Τί οὖν; καλὸν ἢ αἰσχρὸν λέγεις αὐτὴν εἶναι;

ΣΩ. Αἰσχρὸν ἔγωγε· τὰ γὰρ κακὰ αἰσχρὰ καλῶ· ἐπειδὴ δεῖ σοι ἀποκρίνασθαι ὡς ἤδη εἰδότι ἃ ἐγὼ λέγω.

ΓΟΡ. Μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἐγὼ οὐδὲ αὐτὸς συνίημι ὅ τι λέγεις. E

ΣΩ. Εἰκότως γε, ὦ Γοργία· οὐδὲν γάρ πω σαφὲς λέγω, Πῶλος δὲ ὅδε νέος ἐστὶ καὶ ὀξύς.

ΓΟΡ. Ἀλλὰ τοῦτον μὲν ἔα, ἐμοὶ δ' εἰπέ, πῶς λέγεις πολιτικῆς μορίου εἴδωλον εἶναι τὴν ῥητορικήν.

ΣΩ. Ἀλλ' ἐγὼ πειράσομαι φράσαι, ὅ γέ μοι φαίνεται

ὁρισμὸν τῆς οὐσίας τῆς ῥητορικῆς (τί ἐστιν ἡ ῥ.) δὲν εἶνε ὀρθὸν νὰ εἴπω περὶ τοῦ ποιοῦ αὐτῆς (ποῖόν ἐστιν, ἂν καλὸν ἢ αἰσχρόν). Πρβλ. Μέν. 71 b.

4 *Ἆρ' οὖν ἂν μάθοις ἀποκριναμένου.* Τινὰ ῥήματα συντασσόμενα μετὰ αἰτιατικῆς, ἐὰν ἡ αἰτ. εἶνε *λόγος, φωνή, ᾆσμα, φθέγμα* κ. τ. τ. παραλείπουσι τὴν αἰτιατ. καὶ δέχονται τὴν γεν. τοῦ λέγοντος προσώπου, συνεπιφέρουσαν συνήθως καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ λεκτικοῦ ῥήματος. Τοιαῦτα ῥήματά εἰσι τὰ ἀκούειν, μανθάνειν, ἀγνοεῖν, συνιέναι, ἀνέχεσθαι, ἀποδέχεσθαι. Πρβλ. Ἀπολ. 27 a, Λάχ. 189 e, Πρωτγ. 323 a, Πολ. 564 d Φαίδ. 92 e, Γοργ. 517 d.

ἔστι γὰρ ἡ ῥητορικὴ — πολιτικῆς μορίου εἴδωλον. Ἡ ἀπόκρισις εἶνε ὀρθὴ ἀλλ' ἔτι ἀσαφής, μὴ δηλωθέντων τῶν κατὰ τὴν πολιτικὴν καὶ τὰ μόρια ἢ εἴδη αὐτῆς, ἵνα κατανοηθῇ ἡ σχέσις ταύτης πρὸς ἐκείνην. Ὁ δὲ Πῶλος ἀντὶ νὰ ζητήσῃ τὴν τούτων διασάφησιν, ὡς θὰ ἔκαμνε πᾶς φιλεπιστήμων, περὶ μὲν τούτου ἀδιαφορεῖ, ζητεῖ δὲ καὶ πάλιν νὰ μάθῃ περὶ τοῦ ποιοῦ αὐτῆς.

7 *Αἰσχρὸν ἔγωγε· τὰ γὰρ κακὰ* κ. τ. λ. Ὁ Σωκ. ἀναγκαζόμενος ὑπὸ τοῦ ἀμεθόδου Πώλου, καταλείπει καὶ αὐτὸς τὴν ὀρθὴν μέθοδον καὶ ἀποκρίνεται εἰς τὴν περὶ τοῦ ποιοῦ ἐρώτησιν τοῦ Πώλου. Νομίζει δὲ ἀναγκαῖον νὰ ἐπενέγκῃ καὶ αἰτιολογίαν τῆς ἀποκρίσεώς του διὰ τὸ παράδοξον. Ἡ αἰτιολογία στηρίζεται ἐπὶ τῆς δόξης τοῦ Σωκ. ὅτι ἀγαθὸν καὶ καλόν, καὶ κακὸν καὶ αἰσχρὸν ταυτίζονται. Περὶ τούτου γίνεται κατωτέρω, 474 c ἑξ. ἐκτενὴς λόγος.

12 *Πῶλος δὲ ὅδε νέος ἐστὶ καὶ ὀξύς.* Προφορικῶς λεγόμενα ταῦτα ἐμποιοῦσι τοιάνδε ἔννοιαν τοῖς ἀκούουσιν: ὅδε ἐστὶ πῶλος νέος καὶ ὀξύς· ὅπερ θὰ ἐκίνησε τὸν γέλωτα τῶν ἀκροατῶν (ἂν ὁ διάλογος εἶχε πράγματι λάβει χώραν). Ὡς σπουδαίως δὲ εἰρημένα σημαίνουσιν ὅτι ὁ Πῶλος ὡς νέος εἶνε ἄπειρος καὶ προπετὴς ἢ βιαστικός.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

εἶναι ἡ ῥητορική· εἰ δὲ μὴ τυγχάνει ὂν τοῦτο, Πῶλος ὅδε ἐλέγξει· σῶμά που καλεῖς τι καὶ ψυχήν ;

464 ΓΟΡ. Πῶς γὰρ οὔ ;

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τούτων οἴει τινὰ εἶναι ἑκατέρου εὐεξίαν ;

ΓΟΡ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τί δέ ; δοκοῦσαν μὲν εὐεξίαν, οὖσαν δ' οὔ ; οἷον τοιόνδε λέγω· πολλοὶ δοκοῦσιν εὖ ἔχειν τὰ σώματα, οὓς οὐκ ἂν ῥᾳδίως αἴσθοιτό τις, ὅτι οὐκ εὖ ἔχουσιν, ἄλλος ἢ ἰατρός τε καὶ τῶν γυμναστικῶν τις.

ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Τὸ τοιοῦτον λέγω καὶ ἐν σώματι εἶναι καὶ ἐν ψυχῇ, ὅτι ποιεῖ μὲν δοκεῖν εὖ ἔχειν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν, ἔχει δὲ οὐδὲν μᾶλλον.

B ΓΟΡ. Ἔστι ταῦτα.

ΙΘ'. ΣΩ. Φέρε δή σοι, ἐὰν δύνωμαι, σαφέστερον ἐπιδείξω ὃ λέγω. δυοῖν ὄντοιν τοῖν πραγμάτοιν δύο λέγω τέχνας· τὴν μὲν ἐπὶ τῇ ψυχῇ πολιτικὴν καλῶ, τὴν δὲ ἐπὶ σώματι μίαν μὲν οὕτως ὀνομάσαι οὐκ ἔχω σοι, μιᾶς δὲ οὔσης τῆς τοῦ σώματος θεραπείας δύο μόρια λέγω, τὴν μὲν γυμναστικήν, τὴν δὲ ἰατρικήν· τῆς δὲ πολιτικῆς ἀντίστροφον μὲν τῇ γυμναστικῇ τὴν νομοθετικήν, ἀντίστροφον δὲ τῇ
C ἰατρικῇ τὴν δικαιοσύνην. ἐπικοινωνοῦσι μὲν δὴ ἀλλήλαις,

6 *Τί δέ; δοκοῦσαν μὲν εὐεξίαν* κ.τ.λ. Παραλάμβανε τό: *οἴει εἶναι* ἐκ τῶν προηγουμένων.

12 *ὅτι ποιεῖ δοκεῖν* κ.τ.λ. Συμπλήρου ὧδε: ὅτι ποιεῖ (τινα) δοκεῖν μὲν εὖ ἔχειν (κατὰ) τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν, ἔχει δὲ (ὁ τὶς) οὐδὲν μᾶλλον (εὖ).

17 *τὴν δ' ἐπὶ σώματι*, οὐκ ἔχω σοι ὀνομάσαι μίαν (ἑνὶ ὀνόματι) οὕτως (ὡς τὴν ἐπὶ τῇ ψυχῇ).

20 *ἀντίστροφον μὲν τῇ γυμναστικῇ τὴν νομοθετικήν*. Τὰ δύο μόρια τῆς τοῦ σώματος θεραπείας δὲν εἶνε ἄσχετα πρὸς τὰ δύο τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἔχουσιν ἀναλογίαν πρὸς ἄλληλα· ἐπὶ τῇ ψυχῇ ἡ νομοθετικὴ ἀπεργάζεται ὅ τι ἡ γυμναστικὴ ἐπὶ τῷ σώματι, καὶ πάλιν ἡ δικαιοσύνη ἐπὶ τῇ ψυχῇ ὅ τι ἡ ἰατρικὴ ἐπὶ τῷ σώματι. Τροπικῶς θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι, ἡ μὲν νομοθετικὴ εἶνε ἡ γυμναστικὴ τῆς ψυχῆς, ἡ δὲ δικαιοσύνη ἡ ἰατρικὴ αὐτῆς.

22 *ἐπικοινωνοῦσι μὲν δὴ ἀλλήλαις*. Ὁ κύκλος τῶν ἐνεργειῶν τῆς ἰατρικῆς δὲν κεῖται ὅλος ἐκτὸς τοῦ τῆς γυμναστικῆς, οὐδ' ὁ τῆς δικαιοσύνης ἐκτὸς τοῦ τῆς νομοθετικῆς, ἀλλ' ἐν πολλοῖς συμπίπτουσι.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἅτε περὶ τὸ αὐτὸ οὖσαι, ἑκάτεραι τούτων, ἥ τε ἰατρικὴ τῇ γυμναστικῇ καὶ ἡ δικαιοσύνη τῇ νομοθετικῇ· ὅμως δὲ διαφέρουσί τι ἀλλήλων. τεττάρων δὴ τούτων οὐσῶν, καὶ ἀεὶ πρὸς τὸ βέλτιστον θεραπευουσῶν τῶν μὲν τὸ σῶμα τῶν δὲ τὴν ψυχήν, ἡ κολακευτικὴ αἰσθομένη, οὐ γνοῦσα λέγω, ἀλλὰ στοχασαμένη, τέτραχα ἑαυτὴν διανείμασα, ὑποδῦσα ὑπὸ ἕκαστον τῶν μορίων, προσποιεῖται εἶναι τοῦτο ὅπερ ὑπέδυ, καὶ τοῦ μὲν βελτίστου οὐδὲν φροντίζει, τῷ δὲ ἀεὶ D ἡδίστῳ θηρεύεται τὴν ἄνοιαν καὶ ἐξαπατᾷ, ὥστε δοκεῖ πλείστου ἀξία εἶναι· ὑπὸ μὲν οὖν τὴν ἰατρικὴν ἡ ὀψοποιικὴ ὑποδέδυκε, καὶ προσποιεῖται τὰ βέλτιστα σιτία τῷ σώματι εἰδέναι, ὥστ' εἰ δέοι ἐν παισὶ διαγωνίζεσθαι ὀψοποιόν τε καὶ ἰατρὸν ἢ ἐν ἀνδράσιν οὕτως ἀνοήτοις ὥσπερ οἱ παῖδες, πότερος ἐπαΐει περὶ τῶν χρηστῶν σιτίων καὶ πονηρῶν, ὁ ἰατρὸς ἢ ὁ ὀψοποιός, λιμῷ ἂν ἀποθανεῖν τὸν ἰατρόν. κολα- E

4 *πρὸς τὸ βέλτιστον θεραπευουσῶν*. Δέχεται ὁ Σωκ. περὶ τῶν τεσσάρων τούτων τεχνῶν ὅτι γινώσκουσι τὸ ἀγαθὸν καὶ τοῦτο ἐπιδιώκουσιν, ἀδιαφοροῦσαι ἂν ἡ πρὸς τοῦτο ὁδὸς ἄγει διὰ ῥᾳστώνης καὶ ἡδονῆς, ἢ διὰ μόχθων καὶ ἀλγηδόνων.

5 *ἡ κολακευτικὴ αἰσθομένη*, κ.τ.λ. Ὁ Σωκ. μὴ εὑρίσκων ἐν τῇ γλώσσῃ μίαν κατάλληλον λέξιν ἀκριβῶς ἐκφράζουσαν τὸ νόημά του, πειρᾶται νὰ δηλώσῃ αὐτὸ διὰ συνδυασμοῦ πλειόνων. Τὸ οὐσιῶδες τῆς κολακευτικῆς εἶνε ὅτι δὲν ἔχει γνῶσιν ἢ ἐπιστήμην τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλ' αἴσθησιν οἵαν καὶ τὰ ἄλογα ζῶα καὶ οἱ ἄλογοι τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων ἐλαυνόμενοι· καὶ στοχασμόν, οἷον ἔχουσί τινα τῶν τελειοτέρων ζώων καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ἐκμεταλλευόμενοι τὰς παρατυγχανούσας περιστάσεις πρὸς τὸ ἴδιον αὐτῶν (ὑλικὸν συμφέρον) ἄνευ εὐγενεστέρων ἢ ἐλατηρίων ἢ χαλινῶν, ὁποῖά εἰσιν ἡ φιλανθρωπία, ἡ δικαιοσύνη, ἡ σωφροσύνη.

οὐ γνοῦσα λέγω, ἀλλὰ στοχασαμένη: Τὸ *λέγω* παρενθετικῶς. Αἱ μετοχαὶ *οὐ γνοῦσα, στοχασαμένη* ἐπεξηγ. τοῦ αἰσθομένη. *Αἰσθομένη, διανείμασα, ὑποδῦσα, προσποιεῖται*. Ἑκάστη προηγουμένη προσδιορίζει τὴν ἑπομένην ὡς κυρίαν της· ἐντεῦθεν τὸ ἀσύνδετον αὐτῶν.

7 *προσποιεῖται*· οὐχὶ *ὑποκρίνεται*, ἀλλὰ ἔχει τὴν ἀξίωσιν, ἰσχυρίζεται.

ὅπερ ὑπέδυ. Λέγεται ὑποδύομαι ὑπό τι, καὶ ὑποδύομαί τι. Οἱ συστοιχοῦντες χρόνοι (οἱ τῆς αὐτῆς διαθέσεως) εἰσίν· Ὑποδύομαι, ὑποδύσομαι, ὑπέδυν, ὑποδέδυκα.

8 *τῷ δὲ ἀεὶ ἡδίστῳ* = τῷ ἑκάστοτε ἡδίστῳ. Τὸ μὲν ἀγαθὸν διατελεῖ ὂν ἀεὶ τὸ αὐτό, ἀμετάστατον· τὸ δὲ ἡδὺ ἄλλοτε ἄλλο.

9 *θηρεύεται τὴν ἄνοιαν* = τοὺς ἀνοήτους.

15 *λιμῷ ἂν ἀποθανεῖν τὸν ἰατρόν*· ὡς μὴ εὑρίσκοντα ἐργασίαν καὶ πόρον ζωῆς. Πρβλ. σ. 521 e. Λέγεται: ἀποθνήσκω, ἀποθανοῦμαι, ἀπέθανον, τέ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

465 κείαν μὲν οὖν αὐτὸ καλῶ, καὶ αἰσχρόν φημι εἶναι τὸ τοιοῦτον, ὦ Πῶλε,—τοῦτο γὰρ πρὸς σὲ λέγω,—ὅτι τοῦ ἡδέος στοχάζεται ἄνευ τοῦ βελτίστου· τέχνην δὲ αὐτὴν οὔ φημι εἶναι ἀλλ' ἐμπειρίαν, ὅτι οὐκ ἔχει λόγον οὐδένα ὧν προσφέρει, ὁποῖ' ἄττα τὴν φύσιν ἐστίν, ὥςτε τὴν αἰτίαν ἑκάστου μὴ ἔχειν εἰπεῖν. ἐγὼ δὲ τέχνην οὐ καλῶ, ὃ ἂν ᾖ ἄλογον πρᾶγμα· τούτων δὲ πέρι εἰ ἀμφισβητεῖς, ἐθέλω ὑποσχεῖν λόγον.

B Κ΄. Τῇ μὲν οὖν ἰατρικῇ, ὥςπερ λέγω, ἡ ὀψοποιικὴ κολακεία ὑπόκειται· τῇ δὲ γυμναστικῇ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον ἡ κομμωτική, κακοῦργός τε οὖσα καὶ ἀπατηλὴ καὶ ἀγεννὴς καὶ ἀνελεύθερος, σχήμασι καὶ χρώμασι καὶ λειότητι καὶ ἐσθήσει ἀπατῶσα, ὥςτε ποιεῖν ἀλλότριον κάλλος ἐφελκομένους τοῦ οἰκείου τοῦ διὰ τῆς γυμναστικῆς ἀμελεῖν. ἵνα οὖν μὴ μακρολογῶ, ἐθέλω σοι εἰπεῖν ὥςπερ οἱ γεωμέτραι· ἤδη γὰρ ἂν ἴσως ἀκολουθήσαις· ὅτι ὃ κομμωτικὴ πρὸς γυμναστικήν, τοῦτο ὀψοποιικὴ πρὸς ἰατρικήν·

θνηκα, τεθνήξω. Τὸ ἁπλοῦν θνήσκω, ἔθανον εἶνε ποιητικὸν καὶ σπανιώτατα ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς Ἀττ. λογογράφοις.

1 *καὶ αἰσχρόν φημι — ὦ Πῶλε.* Ἐν ᾧ τὰ μέχρι τοῦδε ἔλεγε πρὸς τὸν Γοργ. αἴφνης ἀποστρέφεται πρὸς τὸν Πῶλον, ἵνα μὴ ἀπευθύνῃ πρὸς τὸν Γοργ. αὐτὸν οὕτω τραχείας καὶ πικρὰς λέξεις. Ἔχει δὲ εὐπρόσωπον ἀφορμὴν πρὸς τοιαύτην ἀποστροφήν, διότι ὁ Πῶλος ἐγλίχετο νὰ μάθῃ ἂν ἡ ῥητορικὴ εἶνε καλὸν ἢ αἰσχρόν.

4 *ὅτι οὐκ ἔχει λόγον — εἰπεῖν.* Σύμπλεκε ὧδε· ὅτι οὐκ ἔχει λόγον οὐδένα, ὁποῖα ἄττα ἐστὶ τὴν φύσιν ἃ προσφέρει, ὥςτε μὴ ἔχειν εἰπεῖν τὴν αἰτίαν ἑκάστου.

6 *τέχνην οὐ καλῶ, ὃ ἂν ᾖ ἄλογον πρᾶγμα.* Κατὰ Πλ. ἡ ἐμπειρία εἶνε ἄλογον πρᾶγμα, ἡ δὲ τέχνη ἔλλογον. Ὁ μὲν ἐμπειρικὸς ἰατρὸς γινώσκει μόνον τὸ *τί*, ὅτι τὴν δεῖνα νόσον θεραπεύει τὸ δεῖνα φάρμακον· ὁ δὲ τεχνικὸς (ὁ ἐπιστήμων) πρὸς τῷ *τί* γινώσκει καὶ τὸ *διατί*· διότι ἡ νόσος εἶνε τοιάδε πάθησις τοῦ δεῖνος ὀργάνου τοῦ σώματος· ἡ δὲ πάθησις αὕτη προῆλθεν ἐκ τοιᾶςδε αἰτίας· τὸ δὲ φάρμακον τόδε ἔχει τοιάδε συστατικά, ἅτινα ἐπιδρῶσιν ὧδε ἐπὶ τοῦ νοσοῦντος ὀργάνου καὶ ἐπιφέρουσι τὴν ἴασιν.

13 *καὶ ἐσθήσει.* Ἔσθησις ὁ ἱματισμός. Ὅρα πρχδλ.

16 *ὃ κομμωτικὴ πρὸς γυμναστικήν.* Αἱ θεραπεῖαι αὗται ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας ὧδε·

Θεραπεῖαι σώματος

ψευδεῖς	ἀληθεῖς
κομμωτική:	γυμναστική
ὀψοποιΐα:	ἰατρική

Θεραπεῖαι ψυχῆς

ψευδεῖς	ἀληθεῖς
σοφιστική:	νομοθετική
ῥητορική:	δικαιοσύνη

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μᾶλλον δὲ ὧδε, ὅτι ὁ κομμωτικὴ πρὸς γυμναστικήν, τοῦτο
σοφιστικὴ πρὸς νομοθετικήν, καὶ ὅτι ὁ ὀψοποιικὴ πρὸς ἰα-
τρικήν, τοῦτο ῥητορικὴ πρὸς δικαιοσύνην. ὅπερ μέντοι C
λέγω, διέστηκε μὲν οὕτω φύσει· ἅτε δ' ἐγγὺς ὄντων φύ-
ρονται ἐν τῷ αὐτῷ καὶ περὶ ταὐτὰ σοφισταὶ καὶ ῥήτορες,
καὶ οὐκ ἔχουσιν ὅ τι χρήσονται οὔτε αὐτοὶ ἑαυτοῖς οὔτε
οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τούτοις. καὶ γὰρ ἄν, εἰ μὴ ἡ ψυχὴ τῷ
σώματι ἐπεστάτει, ἀλλ' αὐτὸ αὑτῷ, καὶ μὴ ὑπὸ ταύτης
κατεθεωρεῖτο καὶ διεκρίνετο ἥ τε ὀψοποιικὴ καὶ ἡ ἰατρική, D
ἀλλ' αὐτὸ τὸ σῶμα ἔκρινε σταθμώμενον ταῖς χάρισι ταῖς
πρὸς αὑτό, τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου ἂν πολὺ ἦν, ὦ φίλε Πῶλε·
— σὺ γὰρ τούτων ἔμπειρος· — ὁμοῦ ἂν πάντα χρήματα
ἐφύρετο ἐν τῷ αὐτῷ, ἀκρίτων ὄντων τῶν τε ἰατρικῶν καὶ
ὑγιεινῶν καὶ ὀψοποιικῶν. ὃ μὲν οὖν ἐγώ φημι τὴν ῥητο-
ρικὴν εἶναι, ἀκήκοας· ἀντίστροφον ὀψοποιίας ἐν ψυχῇ, ὡς
ἐκεῖνο ἐν σώματι. ἴσως μὲν οὖν ἄτοπον πεποίηκα, ὅτι σε
οὐκ ἐῶν μακροὺς λόγους λέγειν αὐτὸς συχνὸν λόγον ἀπο- E
τέτακα· ἄξιον μὲν οὖν ἐμοὶ συγγνώμην ἔχειν ἐστί· λέγον-
τος γάρ μου βραχέα οὐκ ἐμάνθανες, οὐδὲ χρῆσθαι τῇ ἀπο-
κρίσει, ἥν σοι ἀπεκρινάμην, οὐδὲν οἷός τ' ἦσθα, ἀλλ' ἐδέου
διηγήσεως. ἐὰν μὲν οὖν καὶ ἐγώ, σοῦ ἀποκρινομένου, μὴ
ἔχω ὅ τι χρήσωμαι, ἀπότεινε καὶ σὺ λόγον, ἐὰν δὲ ἔχω,
ἔα με χρῆσθαι· δίκαιον γάρ. καὶ νῦν ταύτῃ τῇ ἀποκρίσει 466
εἴ τι ἔχεις χρῆσθαι, χρῶ.

6 *καὶ οὐκ ἔχουσιν ὅ τι χρήσονται κ.τ.λ.* Δὲν ἠξεύρουν οὔτε αὐτοὶ τί κυρίως εἶνε, ἢ ποῦ νὰ κατατάξωσιν ἑαυτούς, οὔτε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι. Διότι καὶ οἱ ἐπαγγελλόμενοι τὸν σοφιστήν, ὡς ὁ Πρωταγόρας (Πρωταγ. 319 a) καὶ ὁ Ἱππίας, ἤσχουν τὴν ῥητορικήν, καὶ πάλιν ὁ Γοργίας, ὅστις κατεγέλα τῶν σοφιστῶν (Μέν. 95 c), ἦτο οὐδὲν ἧττον σοφιστής.

11 *τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου ἂν πολὺ ἦν* = θὰ ἦτο πολὺ διαδεδομένον καὶ πραγματοποιούμενον ἐν τῷ κόσμῳ. Νόμ. 633 b· «Καὶ τὸ τέταρτον ἔγωγε πειρῴμην ἂν λέγειν τὸ περὶ τὰς καρτερήσεις τῶν ἀλγηδόνων πολὺ παρ' ἡμῖν γιγνόμενον». Τὸ Ἀναξαγόρειον ῥῆμα, ὃ αἰνίττεται, εἶχεν ὧδε· «Πάντα χρήματα ἦν ὁμοῦ· εἶτα νοῦς ἐλθὼν αὐτὰ διεκόσμησε».

12 *σὺ γὰρ τούτων ἔμπειρος.* Ὅρα πρχδλ.

20 *ἐδέου διηγήσεως* = μακρᾶς ἀναπτύξεως.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΑ΄. ΠΩΛ. Τί οὖν φῄς; κολακεία δοκεῖ σοι εἶναι ἡ ῥητορική;

ΣΩ. Κολακείας μὲν οὖν ἔγωγε εἶπον μόριον. ἀλλ᾽ οὐ μνημονεύεις τηλικοῦτος ὤν, ὦ Πῶλε, τί τάχα δράσεις;

ΠΩΛ. Ἆρ᾽ οὖν δοκοῦσί σοι ὡς κόλακες ἐν ταῖς πόλεσι φαῦλοι νομίζεσθαι οἱ ἀγαθοὶ ῥήτορες;

B ΣΩ. Ἐρώτημα τοῦτ᾽ ἐρωτᾷς ἢ λόγου τινὸς ἀρχὴν λέγεις;

ΠΩΛ. Ἐρωτῶ ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐδὲ νομίζεσθαι ἔμοιγε δοκοῦσιν.

ΠΩΛ. Πῶς οὐ νομίζεσθαι; οὐ μέγιστον δύνανται ἐν ταῖς πόλεσιν;

ΣΩ. Οὔκ, εἰ τὸ δύνασθαί γε λέγεις ἀγαθόν τι εἶναι τῷ δυναμένῳ.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ μὲν δὴ λέγω γε.

ΣΩ. Ἐλάχιστον τοίνυν μοι δοκοῦσι τῶν ἐν τῇ πόλει δύνασθαι οἱ ῥήτορες.

ΠΩΛ. Τί δέ; οὐχ, ὥςπερ οἱ τύραννοι, ἀποκτιννύασί τε
C ὃν ἂν βούλωνται, καὶ ἀφαιροῦνται χρήματα καὶ ἐκβάλλουσιν ἐκ τῶν πόλεων ὃν ἂν δοκῇ αὐτοῖς;

3 *Κολακείας — μόριον*. Διὰ τούτων διορθοῖ τὸν Πῶλον, καὶ προϊὼν ὀνειδίζει αὐτὸν ὡς ἐπιλήσμονα ὄντα κατ᾽ αὐτὴν τὴν πωλικὴν ἡλικίαν του. Διότι τοιοῦτον, μοὶ φαίνεται, ὑπαινιγμὸν ἔχει ἡ μετὰ τό: *τηλικοῦτος ὤν*, ἐπιφορὰ τοῦ: *ὦ Πῶλε*.

4 *τί τάχα δράσεις*. Τὸ *τάχα* ἐνταῦθα εἶνε τὸ ἡμέτερον ταχιά, σημαῖνον τὸ αὔριον, καὶ ἀορίστως τὸ ἐν μέλλοντι χρόνῳ γενησόμενον. Φαῖδρ. 228 c· «Σὺ οὖν αὐτοῦ δεήθητι, ὅπερ τάχα πάντως ποιήσει, νῦν ἤδη ποιεῖν.» Γοργ. 450 c· «τάχα δ᾽ εἴσομαι σαφέστερον». Κρατ. 410 e· «τάχα μᾶλλον φήσεις».

7 *Ἐρώτημα τοῦτ᾽ ἐρωτᾷς*. Τὸ ἐπιλήψιμον τῆς ἐρωτήσεως τοῦ Πώλου κεῖται ἐν τούτῳ, ὅτι διατυποῖ οὕτως αὐτήν, ὥςτε ἐν ταὐτῷ νὰ δηλοῖ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γνώμην, ὅπερ κατ᾽ οὐσίαν δὲν εἶνε ἐρώτησις ἀλλὰ γνώμης ἀπόφανσις.

10 *Οὐδὲ νομίζεσθαι* κ.τ.λ. Οὐδὲ λογαριάζονται διόλου οὔτε ὡς ἀγαθοὶ οὔτε ὡς φαῦλοι. Ἀριστφ. Νεφ. 962· «ὅτε ἐγὼ τὰ δίκαια λέγων ἤνθουν, καὶ σωφροσύνη νενόμιστο».

11 *Πῶς οὐ νομίζεσθαι;* Πῶς φῄς, ἢ πῶς οὐ δοκοῦσί σοι νομίζεσθαι;

18 *Τί δέ; οὐχ, ὥςπερ οἱ τύραννοι*. Πάλιν τὸ αὐτὸ πταῖσμα τοῦ Πώλου, καὶ πάλιν ἐπιλαμβάνεται αὐτοῦ ὁ Σωκ, διὰ τῶν: Ἀμφιγνοῶ κ.τ.λ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Νὴ τὸν κύνα, ἀμφιγνοῶ μέντοι, ὦ Πῶλε, ἐφ' ἑκάστου ὧν λέγεις, πότερον αὐτὸς ταῦτα λέγεις καὶ γνώμην σαυτοῦ ἀποφαίνει, ἢ ἐμὲ ἐρωτᾷς;

ΠΩΛ. Ἀλλ' ἔγωγε σὲ ἐρωτῶ.

ΣΩ. Εἶεν, ὦ φίλε· ἔπειτα δύο ἅμα με ἐρωτᾷς.

ΠΩΛ. Πῶς δύο;

ΣΩ. Οὐκ ἄρτι οὕτω πως ἔλεγες, εἰ οὐχὶ ἀποκτιννύασιν οἱ ῥήτορες οὓς ἂν βούλωνται, ὥςπερ οἱ τύραννοι, καὶ χρή- D
ματα ἀφαιροῦνται καὶ ἐξελαύνουσιν ἐκ τῶν πόλεων ὃν ἂν δοκῇ αὐτοῖς;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΚΒ'. ΣΩ. Λέγω τοίνυν σοι, ὅτι δύο ταῦτ' ἔστι τὰ ἐρωτήματα, καὶ ἀποκρινοῦμαί γέ σοι πρὸς ἀμφότερα. φημὶ γάρ, ὦ Πῶλε, ἐγὼ καὶ τοὺς ῥήτορας καὶ τοὺς τυράννους δύνασθαι μὲν ἐν ταῖς πόλεσι σμικρότατον, ὥςπερ νῦν δὴ ἔλεγον· οὐδὲν γὰρ ποιεῖν ὧν βούλονται, ὡς ἔπος εἰπεῖν· E
ποιεῖν μέντοι ὅ τι ἂν αὐτοῖς δόξῃ βέλτιστον εἶναι.

ΠΩΛ. Οὔκουν τοῦτο ἔστι τὸ μέγα δύνασθαι;

ΣΩ. Οὔχ, ὥς γέ φησι Πῶλος.

ΠΩΛ. Ἐγὼ οὔ φημι; φημὶ μὲν οὖν ἔγωγε.

ΣΩ. Μὰ τόν, οὐ σύ γε, ἐπεὶ τὸ μέγα δύνασθαι ἔφης ἀγαθὸν εἶναι τῷ δυναμένῳ.

ΠΩΛ. Φημὶ γὰρ οὖν.

ΣΩ. Ἀγαθὸν οὖν οἴει εἶναι, ἐάν τις ποιῇ ταῦτα, ἃ ἂν

12 *Λέγω τοίνυν σοι, ὅτι δύο.* Ὁ Πῶλος ὅςτις ἠγνόει ὅτι πρὶν εἰσέλθῃ εἰς διαλεκτικὴν συζήτησιν ὤφειλε πρῶτον νὰ μάθῃ, κατὰ Πρόδικον, περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος, λαμβάνει ἀδιαφόρως, ὡς συνώνυμα, τὸ βούλεσθαι καὶ τὸ δοκεῖν. Ἀλλ' ὁ Σωκ. τὰ ἐκλαμβάνει ὡς δύο διάφορα πράγματα. Ἐντεῦθεν ἡ ἀπορία τοῦ Πώλου.

16 *οὐδὲν γὰρ ποιεῖν ὧν βούλονται.* Πρότασις αἰτιολ. ἔχουσα βάσιν ἀπαρέμφατον! Ἐξυπακουστέον τὸ ἐν τῇ κυρίᾳ προτάσει *φημί.*

20 *Ἐγὼ οὔ φημι;* κ. τ. λ. Δηλωτικὰ ἐκπλήξεως καὶ θαυμασμοῦ.

21 *Μὰ τόν.* Παρέλιπε τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ. Σχολ. «Ἐλλιπῶς ὄμνυσι πρός τε εὐλαβείας καὶ πρᾳότητος ἔνδειξιν». Ὁμοίως σχολ. εἰς Ἀριστφ. Βατρ. 1421· «Ἐλλειπτικῶς ὀμνύει· καὶ οὕτως ἔθος ἐστὶν ἀρχαίοις ἐνίοτε μὴ προστιθέναι τὸν θεὸν εὐλαβείας χάριν».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δοκῇ αὐτῷ βέλτιστα εἶναι, νοῦν μὴ ἔχων, καὶ τοῦτο καλεῖς μέγα δύνασθαι;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀποδείξεις τοὺς ῥήτορας νοῦν ἔχοντας καὶ
467 τέχνην τὴν ῥητορικὴν ἀλλὰ μὴ κολακείαν, ἐμὲ ἐξελέγξας· εἰ δέ με ἐάσεις ἀνέλεγκτον, οἱ ῥήτορες οἱ ποιοῦντες ἐν ταῖς πόλεσιν ἃ δοκεῖ αὐτοῖς καὶ οἱ τύραννοι οὐδὲν ἀγαθὸν τοῦτο κεκτήσονται, εἰ δὴ δύναμίς ἐστιν, ὡς σὺ φῄς, ἀγαθόν, τὸ δὲ ποιεῖν ἄνευ νοῦ ἃ δοκεῖ καὶ σὺ ὁμολογεῖς κακὸν εἶναι· ἢ οὔ;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Πῶς ἂν οὖν οἱ ῥήτορες μέγα δύναιντο ἢ οἱ τύραννοι ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐὰν μὴ Σωκράτης ἐξελεγχθῇ ὑπὸ Πώλου ὅτι ποιοῦσιν ἃ βούλονται;

B ΠΩΛ. Οὗτος ἀνήρ!

ΣΩ. Οὔ φημι ποιεῖν αὐτοὺς ἃ βούλονται· ἀλλά μ' ἔλεγχε.

ΠΩΛ. Οὐκ ἄρτι ὡμολόγεις ποιεῖν ἃ δοκεῖ αὐτοῖς βέλτιστα εἶναι, τούτου πρόσθεν;

ΣΩ. Καὶ γὰρ νῦν ὁμολογῶ.

ΠΩΛ. Οὐκ οὖν ποιοῦσιν ἃ βούλονται;

ΣΩ. Οὔ φημι.

ΠΩΛ. Ποιοῦντες δὲ ἃ δοκεῖ αὐτοῖς;

ΣΩ. Φημί.

ΠΩΛ. Σχέτλια λέγεις καὶ ὑπερφυῆ, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Μὴ κατηγόρει, ὦ λῷστε Πῶλε, ἵνα προσείπω σε

15 *Οὗτος ἀνήρ!..* Μετ' ἀποσιωπήσεως. Ὁμοίως καὶ ἡμεῖς: Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος! ἢ Τί ἄνθρωπος! Κατωτέρω ἄνευ ἀποσιωπήσεως (489 b)· «Οὑτοσὶ ἀνήρ! οὐ παύσεται φλυαρῶν;» καὶ 505 c· «Οὗτος ἀνήρ! οὐχ ὑπομένει ὠφελούμενος».

26 *Μὴ κατηγόρει.* Κατηγορίαν ὀνομάζει τὰς ὀνειδιστικὰς λέξεις: *σχέτλια καὶ ὑπερφυῆ.*

ἵνα προσείπω σε κατὰ σέ. Ἵνα σε προσαγορεύσω διὰ παρίσων λέξεων, (λῷστε Πῶλε) ὡς σὺ συνειθίζεις.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

κατὰ σέ· ἀλλ' εἰ μὲν ἔχεις ἐμὲ ἐρωτᾶν, ἐπίδειξον ὅτι ψεύδομαι, εἰ δὲ μή, αὐτὸς ἀποκρίνου. C

ΠΩΛ. Ἀλλ' ἐθέλω ἀποκρίνεσθαι, ἵνα καὶ εἰδῶ ὅτι λέγεις.

ΚΓ'. ΣΩ. Πότερον οὖν σοι δοκοῦσιν οἱ ἄνθρωποι τοῦτο βούλεσθαι, ὃ ἂν πράττωσιν ἑκάστοτε, ἢ ἐκεῖνο, οὗ ἕνεκα πράττουσι τοῦθ' ὃ πράττουσιν; οἷον οἱ τὰ φάρμακα πίνοντες παρὰ τῶν ἰατρῶν πότερόν σοι δοκοῦσι τοῦτο βούλεσθαι, ὅπερ ποιοῦσι, πίνειν τὸ φάρμακον καὶ ἀλγεῖν, ἢ ἐκεῖνο, τὸ ὑγιαίνειν, οὗ ἕνεκα πίνουσιν; D

ΠΩΛ. Δῆλον ὅτι τὸ ὑγιαίνειν [οὗ ἕνεκα πίνουσιν].

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ οἱ πλέοντές τε καὶ τὸν ἄλλον χρηματισμὸν χρηματιζόμενοι οὐ τοῦτό ἐστιν ὃ βούλονται, ὃ ποιοῦσιν ἑκάστοτε· τίς γὰρ βούλεται πλεῖν τε καὶ κινδυνεύειν καὶ πράγματ' ἔχειν; ἀλλ' ἐκεῖνο, οἶμαι, οὗ ἕνεκα πλέουσι, πλουτεῖν· πλούτου γὰρ ἕνεκα πλέουσιν.

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἄλλο τι οὖν οὕτω καὶ περὶ πάντων, ἐάν τίς τι πράττῃ ἕνεκά του, οὐ τοῦτο βούλεται, ὃ πράττει, ἀλλ' ἐκεῖνο, οὗ ἕνεκα πράττει;

ΠΩΛ. Ναί. E

ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἔστι τι τῶν ὄντων, ὃ οὐχὶ ἤτοι ἀγαθόν γ' ἐστὶν ἢ κακὸν ἢ μεταξὺ τούτων οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακόν;

ΠΩΛ. Πολλὴ ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες.

3 *ἵνα καὶ εἰδῶ*. Ὁ *καὶ* χαρακτηρίζει τὸ πεῖσμα τοῦ Πώλου. Ὁμοίως καὶ ἡμεῖς· Γιὰ νὰ ἰδῶ καὶ τί θὰ πῆς.

5 *τοῦτο βούλεσθαι*. Διαστέλλει τὴν πρᾶξιν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ τέλους, οὗ στοχαζόμενος ὁ ἄνθρωπος πράττει πᾶν ὅ τι πράττει· καὶ δεικνύει ὅτι βούλεταί τις οὐχὶ αὐτὸ ὃ πράττει ἑκάστοτε, ἀλλὰ τὸ τέλος τῶν πράξεων· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἀγαθόν. Ἡ βούλησις λοιπὸν εἶνε οὐχὶ παντὸς πραττομένου, ἀλλὰ μόνον τοῦ ἀγαθοῦ. Ἂν τὸ πραττόμενον εἶνε ἀγαθόν, τότε ὁ ἄνθρωπος πράττει ὃ βούλεται, ἂν δὲ εἶνε κακόν, τότε πράττει ὃ δοκεῖ αὐτῷ (ἀγαθὸν εἶναι), οὐχὶ δὲ ὃ βούλεται.

22 *Ἆρ' οὖν ἔστι τι τῶν ὄντων*. Πάντα τὰ ὄντα, κατὰ τὴν πρὸς τὸν ἄνθρωπον σχέσιν αὐτῶν, ὑπάγει ὑπὸ τρεῖς κατηγορίας· ἢ εἶνε ἀγαθά, ἢ κακά, ἢ οὐδέτερα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Οὐκοῦν λέγεις εἶναι ἀγαθὸν μὲν σοφίαν τε καὶ ὑγίειαν καὶ πλοῦτον καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα, κακὰ δὲ τἀναντία τούτων;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τὰ δὲ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακὰ ἆρα τοιάδε λέγεις,
468 ἃ ἐνίοτε μὲν μετέχει τοῦ ἀγαθοῦ, ἐνίοτε δὲ τοῦ κακοῦ, ἐνίοτε δὲ οὐδετέρου, οἷον καθῆσθαι καὶ βαδίζειν καὶ τρέχειν καὶ πλεῖν, καὶ οἷον αὖ λίθους καὶ ξύλα καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα; οὐ ταῦτα λέγεις; ἢ ἄλλ' ἄττα καλεῖς τὰ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακά;

ΠΩΛ. Οὔκ, ἀλλὰ ταῦτα.

ΣΩ. Πότερον οὖν τὰ μεταξὺ ταῦτα ἕνεκεν τῶν ἀγαθῶν πράττουσιν, ὅταν πράττωσιν, ἢ τἀγαθὰ τῶν μεταξύ;

ΠΩΛ. Τὰ μεταξὺ δήπου τῶν ἀγαθῶν.

B ΣΩ. Τὸ ἀγαθὸν ἄρα διώκοντες καὶ βαδίζομεν, ὅταν βαδίζωμεν, οἰόμενοι βέλτιον εἶναι, καὶ τὸ ἐναντίον ἕσταμεν, ὅταν ἑστῶμεν, τοῦ αὐτοῦ ἕνεκα, τοῦ ἀγαθοῦ· ἢ οὔ;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἀποκτίννυμεν, εἴ τινα ἀποκτίννυμεν, καὶ ἐκβάλλομεν καὶ ἀφαιρούμεθα χρήματα, οἰόμενοι ἄμεινον εἶναι ἡμῖν ταῦτα ποιεῖν ἢ μή.

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἕνεκ' ἄρα τοῦ ἀγαθοῦ ἅπαντα ταῦτα ποιοῦσιν οἱ ποιοῦντες.

ΠΩΛ. Φημί.

ΚΔ'. ΣΩ. Οὐκοῦν ὡμολογήσαμεν, ἃ ἕνεκά του ποιοῦμεν, μὴ ἐκεῖνα βούλεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνο, οὗ ἕνεκα ταῦτα
C ποιοῦμεν.

1 *Οὐκοῦν λέγεις* κ. τ. λ. Ὁ Σωκ. δὲν προτίθεται νὰ ἀπαριθμήσῃ πάντα τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθά· ἀλλ' ἐξ ἑκάστης τῶν τριῶν ταξεων εἰς ἃς συνήθως διήρουν αὐτὰ (ἀγαθὰ τῆς ψυχῆς, ἀγαθὰ τοῦ σώματος καὶ ἐξωτερικὰ ἀγαθά, πρβλ. Νόμ. 697 b. Ἐπιστολ. Η', 355 b) ἐκφέρει ἓν ὡς δεῖγμα, ὁμολογούμενον καὶ ὑπὸ τοῦ Πώλου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα σφάττειν βουλόμεθα οὐδ' ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων οὐδὲ χρήματα ἀφαιρεῖσθαι ἁπλῶς οὕτως, ἀλλ' ἐὰν μὲν ὠφέλιμα ᾖ ταῦτα, βουλόμεθα πράττειν αὐτά, βλαβερὰ δὲ ὄντα οὐ βουλόμεθα. τὰ γὰρ ἀγαθὰ βουλόμεθα, ὡς φῂς σύ, τὰ δὲ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακὰ οὐ βουλόμεθα, οὐδὲ τὰ κακά. ἦ γάρ; — ἀληθῆ σοι δοκῶ λέγειν, ὦ Πῶλε, ἢ οὔ; — τί οὐκ ἀποκρίνει;

ΠΩΛ. 'Αληθῆ.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ ταῦτα ὁμολογοῦμεν, εἴ τις ἀποκτεί- D
νει τινὰ ἢ ἐκβάλλει ἐκ πόλεως ἢ ἀφαιρεῖται χρήματα, εἴτε τύραννος ὢν εἴτε ῥήτωρ, οἰόμενος ἄμεινον εἶναι αὐτῷ, τυγχάνει δὲ ὂν κάκιον, οὗτος δήπου ποιεῖ ἃ δοκεῖ αὐτῷ· ἦ γάρ;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν καὶ ἃ βούλεται, εἴπερ τυγχάνει ταῦτα κακὰ ὄντα; — τί οὐκ ἀποκρίνει;

ΠΩΛ. 'Αλλ' οὔ μοι δοκεῖ ποιεῖν ἃ βούλεται.

ΣΩ. Ἔστιν οὖν ὅπως ὁ τοιοῦτος μέγα δύναται ἐν τῇ E
πόλει ταύτῃ, εἴπερ ἐστὶ τὸ μέγα δύνασθαι ἀγαθόν τι κατὰ τὴν σὴν ὁμολογίαν;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔστιν.

ΣΩ. 'Αληθῆ ἄρα ἐγὼ ἔλεγον, λέγων ὅτι ἔστιν ἄνθρωπον ποιοῦντα ἐν πόλει ἃ δοκεῖ αὐτῷ μὴ μέγα δύνασθαι μηδὲ ποιεῖν ἃ βούλεται.

ΠΩΛ. Ὡς δὴ σύ, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἂν δέξαιο ἐξεῖναί

3 *ἁπλῶς οὕτως*=ἔτσι μοναχά, χωρὶς τίποτε ἄλλο. Τὸ ἁπλῶς ἐν τῇ φιλοσοφ. γλώσσῃ τοῦ Πλ. καὶ 'Αριστοτ. σημαίνει τὸ ἄνευ ὅρου ἢ περιορισμοῦ τινος· τὸ τῶν Γερμανῶν unbedingt. Παρ' ἡμῖν σήμερον εἰσήχθη τὸ *ἀπολύτως* ἐκ τοῦ Γαλλ. absolument.

8 *Τί οὐκ ἀποκρίνει;* 'Ομοίως καὶ κατωτέρω (d) πάλιν. 'Υποτίθεται ὅτι ὁ Πῶλος διορῶν ἤδη τὸ σφάλμα του δὲν εἶνε πολὺ πρόθυμος εἰς τὸ ἀποκρίνεσθαι.

23 *ὅτι ἔστιν ἄνθρωπον* κ. τ. λ.= ὅτι ἐνδέχεται.

26 *'Ως δὴ σύ, ὦ Σώκ.*=Λέγεις ταῦτα, ὡσὰν νὰ μὴ ἐδέχεσο σύ... καὶ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σοι ποιεῖν ὅ τι δοκεῖ σοι ἐν τῇ πόλει μᾶλλον ἢ μή, οὐδὲ ζηλοῖς ὅταν ἴδῃς τινὰ ἢ ἀποκτείναντα ὃν ἔδοξεν αὐτῷ ἢ ἀφελόμενον χρήματα ἢ δήσαντα.

ΣΩ. Δικαίως λέγεις ἢ ἀδίκως;

469 ΠΩΛ. Ὁπότερ' ἂν ποιῇ, οὐκ ἀμφοτέρως ζηλωτόν ἐστιν;

ΣΩ. Εὐφήμει, ὦ Πῶλε.

ΠΩΛ. Τί δή;

ΣΩ. Ὅτι οὐ χρὴ οὔτε τοὺς ἀζηλώτους ζηλοῦν οὔτε τοὺς ἀθλίους, ἀλλ' ἐλεεῖν.

ΠΩΛ. Τί δέ; οὕτω σοι δοκεῖ ἔχειν περὶ ὧν ἐγὼ λέγω τῶν ἀνθρώπων;

ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΠΩΛ. Ὅστις οὖν ἀποκτίννυσιν ὃν ἂν δόξῃ αὐτῷ δικαίως, ἀποκτιννύς, ἄθλιος δοκεῖ σοι εἶναι καὶ ἐλεεινός;

ΣΩ. Οὐκ ἔμοιγε, οὐδὲ μέντοι ζηλωτός.

ΠΩΛ. Οὐκ ἄρτι ἄθλιον ἔφησθα εἶναι;

B ΣΩ. Τὸν ἀδίκως γε, ὦ ἑταῖρε, ἀποκτείναντα, καὶ ἐλεεινόν γε πρός· τὸν δὲ δικαίως ἀζήλωτον.

ΠΩΛ. Οὔ που ὅ γε ἀποθνήσκων ἀδίκως ἐλεεινός τε καὶ ἄθλιός ἐστιν;

ὡσὰν νὰ μὴ ζηλεύῃς, ὅταν κ.τ.λ. Ὁ Πῶλος μὴ ἔχων νὰ ἀντείπῃ διὰ διαλεκτικῶν ἐπιχειρημάτων κατὰ τῆς διαπερανθείσης ἀποδείξεως ὅτι οἱ ῥήτορες καὶ οἱ τύραννοι οὐδὲν μέγα δύνανται, ἐνίσταται ὑποφέρων τὴν τῶν πολλῶν δόξαν, θαυμαζόντων καὶ ζηλούντων τοὺς τοιούτους, κατειρωνευόμενος τοῦ Σωκράτους.

1 *οὐδὲ ζηλοῖς* = ὡς δὴ σὺ οὐ ζηλοῖς. Τὸ ζηλοῖς ὁριστ.

4 *Δικαίως λέγεις ἢ ἀδίκως;* Σύμπλεκε: ποιήσαντα ταῦτα.

5 *Ὁπότερ' ἂν ποιῇ.* Ἀντὶ ἐπιρρ. ὁποτέρως. Συχνάκις τὰ οὐδέτερα τῶν ἀντωνυμιῶν, ἀμφότερα, ἑκάτερα, οὐδέτερα λαμβάνονται ἐπιρρηματικῶς.

6 *Εὐφήμει, ὦ Πῶλε.* = Εὔφημα λέγε· ἔνθα ὑπονοεῖται πολλάκις τό: ἢ σιώπα· ὥςτε τὸ *εὐφήμει* καταντᾷ = σιώπα.

8 *οὔτε τοὺς ἀζηλώτους ζηλοῦν οὔτε τοὺς ἀθλίους.* Ἀζηλώτους μὲν ὀνομάζει τοὺς δικαίως ἀποκτείνοντας ἢ ἄλλην τιμωρίαν ἐπιβάλλοντας, ἐκτελοῦντας καθῆκον ἐπιβεβλημένον, οἷοι οἱ δικασταὶ καὶ οἱ δήμιοι· ἀθλίους δὲ τοὺς παντοδαποὺς φονεῖς καὶ λῃστάς. Ὁ Πῶλος μὴ κατανοήσας τὴν διαφορὰν ταύτην, πειρᾶται κατωτέρω νὰ ἐλέγξῃ τὸν Σωκ. ἀντιφάσκοντα.

17 *καὶ ἐλεεινόν γε πρός.* Ἡ *πρὸς* ἐπιρρηματικῶς. 513 b «καὶ τῷ Πυριλάμπους γε πρός». Μέν. 90 e «καὶ ἀμαθίᾳ γε πρός».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Ἧττον ἢ ὁ ἀποκτιννύς, ὦ Πῶλε, καὶ ἧττον ἢ ὁ δικαίως ἀποθνήσκων.

ΠΩΛ. Πῶς δῆτα, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Οὕτως, ὡς μέγιστον τῶν κακῶν τυγχάνει ὂν τὸ ἀδικεῖν.

ΠΩΛ. Ἦ γὰρ τοῦτο μέγιστον; οὐ τὸ ἀδικεῖσθαι μεῖζον;

ΣΩ. Ἥκιστά γε.

ΠΩΛ. Σὺ ἄρα βούλοιο ἂν ἀδικεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν.

ΣΩ. Βουλοίμην μὲν ἂν ἔγωγε οὐδέτερα· εἰ δ' ἀναγκαῖον C
εἴη ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι, ἑλοίμην ἂν μᾶλλον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν.

ΠΩΛ. Σὺ ἄρα τυραννεῖν οὐκ ἂν δέξαιο.

ΣΩ. Οὔκ, εἰ τὸ τυραννεῖν γε λέγεις ὅπερ ἐγώ.

ΠΩΛ. Ἀλλ' ἔγωγε τοῦτο λέγω ὅπερ ἄρτι, ἐξεῖναι ἐν τῇ πόλει, ὃ ἂν δοκεῖ αὐτῷ, ποιεῖν τοῦτο, καὶ ἀποκτιννύντι καὶ ἐκβάλλοντι καὶ πάντα πράττοντι κατὰ τὴν αὑτοῦ δόξαν.

ΚΕ'. ΣΩ. Ὦ μακάριε, ἐμοῦ δὴ λέγοντος τῷ λόγῳ ἐπιλαβοῦ. εἰ γὰρ ἐγὼ ἐν ἀγορᾷ πληθούσῃ λαβὼν ὑπὸ μάλης D

1 *Ἧττον ἢ ὁ ἀποκτιννύς*. Τρεῖς βαθμοὺς ἀθλιότητος καθιστᾷ ὁ Σωκ. πάντων μὲν ἀθλιώτατον ἀποφαίνει τὸν ἀδίκως ἀποκτείνοντα· δευτέρως δὲ τὸν δικαίως ἀποθνήσκοντα, καὶ τρίτως, τὸν ἀδίκως ἀποθνήσκοντα.

3 *Πῶς δῆτα, ὦ Σώκ.;* Δὲν ἐρωτᾷ ὡρισμένον τι, διότι πάντα τὰ ὑπὸ Σωκ. λεγόμενα τῷ εἶνε ἄπορα. Συμπληρωτέον: «Πῶς λέγεις ταῦτα, ὦ Σώκ.; οὐ γὰρ ἐννοῶ». — Σωκ. «Οὕτω λέγω ταῦτα, ὡς ἔχων τὴν γνώμην ὅτι τὸ ἀδικεῖν τυγχάνει τὸ μέγιστον τῶν κακῶν».

15 *καὶ ἀποκτιννύντι* κ.τ.λ. Ἐτέθησαν αἱ τρεῖς μετοχαὶ ὡς τροπικαὶ τοῦ ποιεῖν.

17 *ἐμοῦ δὴ λέγοντος τῷ λόγῳ ἐπιλαβοῦ*. Ὁ Σωκ. προαγγέλλει ὅτι θὰ εἴπῃ μακρὸν λόγον ἢ διήγησιν, καὶ προσκαλεῖ τὸν Πῶλον, νὰ τὸν διακόψῃ ὅπου δὲν τῷ φαίνεται ὅτι λέγει ἀκόλουθα πρὸς τὰ προαποφανθέντα. Ὁ λόγος τοῦ Σωκ. εἶνε διὰ παραδειγμάτων ἔλεγχος τῶν ἰσχυρισμῶν τοῦ Πώλου.

τῷ λόγῳ ἐπιλαβοῦ. Δοτ. ὀργαν. *Κράτησέ με διὰ τοῦ λόγου*.

18 *Εἰ γὰρ ἐγώ . . . οὕτω μέγα ἐγὼ δύναμαι ἐν τῇδε τῇ πόλει* Ὅλος ὁ λόγος οὗτος εἶνε τὸ ἡγούμενον ὑποθετ. λόγου. Διττῶς δὲ δυνάμεθα νὰ τὸν συντάξωμεν μετὰ τῶν ἑπομένων· ἢ νὰ τὸν θεωρήσωμεν ὡς ἀναπόδοτον, λίαν δεδικαιολογημένον διὰ τὸ μῆκος, καὶ τότε πρέπει νὰ στίξωμεν τελείαν στιγμὴν μετὰ τό: *τῇ πόλει*, ἢ νὰ ἐκλάβωμεν τὴν ἑπομένην ὑπόθεσιν ὡς ἀπόδοσιν τοῦ πρώτου ἐκείνου ὑποθετ. λόγου, ὅτε θὰ συμβαίνῃ ἡ γνωστὴ ἤδη ὑπόθεσις ὑποθέσεως. Ἐγὼ προτιμῶ τὴν α' ἐκδοχήν. Σημαίνει δὲ καὶ τὸ *οὖν* (εἰ οὖν) ὅτι γίνεται μετάβασις εἰς νέον λόγον.

ἐν ἀγορᾷ πληθούσῃ. Τὸ ἐν ἀγορᾷ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐγχειρίδιον λέγοιμι πρὸς σὲ ὅτι, Ὦ Πῶλε, ἐμοὶ δύναμίς τις καὶ τυραννὶς θαυμασία ἄρτι προσγέγονεν· ἐὰν γὰρ ἄρα ἐμοὶ δόξῃ τινὰ τουτωνὶ τῶν ἀνθρώπων ὧν σὺ ὁρᾷς αὐτίκα μάλα δεῖν τεθνάναι, τεθνήξει οὗτος, ὃν ἂν δόξῃ· κἄν τινα δόξῃ μοι τῆς κεφαλῆς αὐτῶν κατεαγέναι δεῖν, κατεαγὼς ἔσται αὐτίκα μάλα, κἂν θοἰμάτιον διεσχίσθαι, διεσχισμένον ἔσται·
E οὕτω μέγα ἐγὼ δύναμαι ἐν τῇδε τῇ πόλει. εἰ οὖν ἀπιστοῦντί σοι δείξαιμι τὸ ἐγχειρίδιον, ἴσως ἂν εἴποις ἰδὼν ὅτι, ὦ Σώκρατες, οὕτω μὲν πάντες ἂν μέγα δύναιντο, ἐπεὶ κἂν ἐμπρησθείη οἰκία τούτῳ τῷ τρόπῳ ἥντινά σοι δοκοῖ, καὶ τά γε Ἀθηναίων νεώρια καὶ τριήρεις, καὶ τὰ πλοῖα πάντα καὶ τὰ δημόσια καὶ τὰ ἴδια· ἀλλ᾽ οὐκ ἄρα τοῦτ᾽ ἐστὶ τὸ μέγα δύνασθαι, τὸ ποιεῖν ἃ δοκεῖ αὐτῷ· ἢ δοκεῖ σοι;

ΠΩΛ. Οὐ δῆτα οὕτω γε.

470 ΣΩ. Ἔχεις οὖν εἰπεῖν δι᾽ ὅ τι μέμφει τὴν τοιαύτην δύναμιν;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τί δή; λέγε.

ΠΩΛ. Ὅτι ἀναγκαῖον τὸν οὕτω πράττοντα ζημιοῦσθαί ἐστιν.

μὲν δηλοῖ τὸν τόπον, τὸ δὲ *πληθούσῃ* τὴν ὥραν τε καὶ τὸ πῶς ἐχούσης τῆς ἀγορᾶς. Ἡ ἀγορὰ ἔπληθε περὶ τὴν 10ην ὥραν· ἐλλείψει δὲ ὡρολογίων μετεχειρίζοντο τὴν φράσιν «περὶ ἢ ἀμφὶ πλήθουσαν ἀγορὰν» πρὸς δήλωσιν τῆς ὥρας. Ξνφ. Κ. Ἀν. Α΄, 8, 1· «Καὶ ἤδη τε ἦν ἀμφὶ ἀγορὰν πλήθουσαν».

4 *τεθνήξει*. Ὁ λεγόμενος τετελεσμένος μέλλων ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ: *ἀποθανεῖται*· ἐτέθη κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καθ᾽ ὃν καὶ τό: *τεθνάναι*, ἀντὶ τοῦ *ἀποθανεῖν*· καὶ κατωτέρω *κατεαγέναι* καὶ κατεαγὼς ἔσται. Παριστᾷ δηλ. ἐναργέστερον τὴν ταχύτητα καὶ βεβαιότητα τῆς ἐκτελέσεως. Ὁμοίως καὶ ἡμεῖς: Ὅταν διατάξῃς νὰ τὸν σκοτώσωμεν, θὰ εἶνε σκοτωμένος. Ἐὰν θέλῃς νὰ τοῦ σπάσω τὸ κεφάλι, θὰ εἶνε σπασμένο.

5 *κατεαγέναι τῆς κεφαλῆς*. Ὑποκ. τοῦ *κατεαγέναι*, *τινά*· τὸ *αὐτῶν* γεν. διαιρ.· *τῆς κεφαλῆς* γεν. σημαίνουσα τὸ *κατά τι*. Οὕτω καὶ Ἀριστφ. Σφῆκ. 1428·

Ἀνὴρ Συβαρίτης ἐξέπεσεν ἐξ ἅρμα-
[τος,
καί πως κατεάγη τῆς κεφαλῆς μέγα
[σφόδρα· καὶ Ἀχαρν. 1180.

10 *ἥν τινά σοι δοκοῖ*. Σύμπλ. δεῖν ἐμπρησθῆναι.

11 *καὶ τριήρεις καὶ τὰ πλοῖα*. Νῆες, καὶ τούτων τὸ κυριώτατον εἶδος, τριήρεις, ἦσαν τὰ πολεμικὰ πλοῖα· πλοῖα δὲ ὠνομάζοντο τὰ ἐμπορικὰ ἢ φορτηγά.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Τὸ δὲ ζημιοῦσθαι οὐ κακόν;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν, ὦ θαυμάσιε, τὸ μέγα δύνασθαι πάλιν αὖ σοι φαίνεται, ἐὰν μὲν πράττοντι ἃ δοκεῖ ἕπηται τὸ ὠφελίμως πράττειν, ἀγαθόν [τε] εἶναι, καὶ τοῦτο, ὡς ἔοικεν, ἐστὶ τὸ μέγα δύνασθαι· εἰ δὲ μή, κακόν, καὶ σμικρὸν δύνασθαι; σκεψώμεθα δὲ καὶ τόδε· ἄλλο τι [ἢ] ὁμολογοῦμεν B
ἐνίοτε μὲν ἄμεινον εἶναι ταῦτα ποιεῖν ἃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, ἀποκτιννύναι τε καὶ ἐξελαύνειν ἀνθρώπους καὶ ἀφαιρεῖσθαι χρήματα, ἐνίοτε δὲ οὔ;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τοῦτο μὲν δή, ὡς ἔοικε, καὶ παρὰ σοῦ καὶ παρ' ἐμοῦ ὁμολογεῖται.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Πότε οὖν σὺ φῂς ἄμεινον εἶναι ταῦτα ποιεῖν; εἰπέ, τίνα ὅρον ὁρίζει;

ΠΩΛ. Σὺ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες, ἀπόκριναι αὐτὸς τοῦτο.

ΣΩ. Ἐγὼ μὲν τοίνυν φημί, ὦ Πῶλε, εἴ σοι παρ' ἐμοῦ C
ἥδιόν ἐστιν ἀκούειν, ὅταν μὲν δικαίως τις ταῦτα ποιῇ, ἄμεινον εἶναι, ὅταν δὲ ἀδίκως, κάκιον.

ΚϚ'. ΠΩΛ. Χαλεπόν γέ σε ἐλέγξαι, ὦ Σώκρατες! ἀλλ' οὐχὶ κἂν παῖς σε ἐλέγξειεν, ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγεις;

ΣΩ. Πολλὴν ἄρα ἐγὼ τῷ παιδὶ χάριν ἕξω, ἴσην δὲ καὶ

1 *ζημιοῦσθαι*. Ζημία ἐλέγετο ἡ ποινὴ (συνήθως ἡ χρηματική), ἣν κατεδικάζοντο νὰ ἀποτίσωσιν οἱ κακουργοῦντες.

3 *Οὐκοῦν, ὦ θαυμάσιε* κ.τ.λ. Σύμπλεκε καὶ συμπλήρου ὧδε· Τὸ μέγα δύνασθαι πάλιν αὖ σοι φαίνεται, ἐὰν μὲν πράττοντι ἃ δοκεῖ ἕπηται τὸ ὠφελίμως πράττειν, ἀγαθὸν εἶναι, καὶ τοῦτο (τὸ δύνασθαι ὠφελίμως πράττειν) ἐστίν, ὡς ἔοικε, τὸ μέγα δύνασθαι· εἰ δὲ μὴ (ἐὰν δὲ μὴ ἕπηται τὸ ὠφελίμως πράττειν), τὸ μέγα δύνασθαί σοι φαίνεται κακὸν εἶναι καὶ (ἄρα) μικρὸν δύνασθαι.

8 *ἐνίοτε μὲν ἄμεινον*. Τὸ ἄμεινον οὐχὶ = μᾶλλον ἀγαθόν, ἀλλὰ = ἧττον κακόν. Διότι καθ' ἃ προεῖπε, καὶ ὁ δικαίως ἀποκτιννύς ἐστιν ἀζήλωτος.

15 *Πότε οὖν;* Ἡ ἐρώτησις εἶνε ἀσαφής· δια τοῦτο ἐπιφέρει: τίνα ὅρον ὁρίζει;

21 *Χαλεπόν γέ σε ἐλέγξαι*! Εἰρωνικὸς θαυμασμός.

23 *ἴσην δὲ καὶ σοί*. Εἰρωνικὴ ἀνταπόδοσις τῆς χυδαιότητος τοῦ Πώλου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σοί, ἐάν με ἐλέγξῃς καὶ ἀπαλλάξῃς φλυαρίας. ἀλλὰ μὴ κάμῃς φίλον ἄνδρα εὐεργετῶν, ἀλλ' ἔλεγχε.

D ΠΩΛ. Ἀλλὰ μήν, ὦ Σώκρατες, οὐδέν γέ σε δεῖ παλαιοῖς πράγμασιν ἐλέγχειν· τὰ γὰρ ἐχθὲς καὶ πρώην γεγονότα ταῦτα ἱκανά σε ἐξελέγξαι ἐστὶ καὶ ἀποδεῖξαι, ὡς πολλοὶ ἀδικοῦντες ἄνθρωποι εὐδαίμονές εἰσιν.

ΣΩ. Τὰ ποῖα ταῦτα;

ΠΩΛ. Ἀρχέλαον δήπου τοῦτον τὸν Περδίκκου ὁρᾷς ἄρχοντα Μακεδονίας;

ΣΩ. Εἰ δὲ μή, ἀλλ' ἀκούω γε.

ΠΩΛ. Εὐδαίμων οὖν σοι δοκεῖ εἶναι ἢ ἄθλιος;

ΣΩ. Οὐκ οἶδα, ὦ Πῶλε· οὐ γάρ πω συγγέγονα τῷ ἀνδρί.

E ΠΩΛ. Τί δέ; συγγενόμενος ἂν γνοίης, ἄλλως δὲ αὐτόθεν οὐ γιγνώσκεις ὅτι εὐδαιμονεῖ;

ΣΩ. Μὰ Δί' οὐ δῆτα.

Ἀφ' οὗ λέγω τόσον μωρά, ὥςτε καὶ παῖς νὰ δύναται νά με ἐλέγξῃ, καὶ σὺ ἄρα, ὦ Πῶλε, ἐλέγχων με θὰ εἶσαι ἄξιος ἴσης καὶ ὁ παῖς χάριτος.

1 *μὴ κάμῃς = μὴ βαρυνθῇς καὶ παύσῃς νά με εὐεργετῇς*. Ἡ διάθεσις αὕτη τοῦ Σωκ. συνᾴδει πρὸς τὴν ἐν σελ. 458 a ἐξενεχθεῖσαν γνώμην του.

8 *Ἀρχέλαον δήπου τοῦτον τὸν Περδίκκου*. Περδίκκας εἶνε ὁ ἐκ τοῦ Θουκ. λίαν γνωστὸς παλίμβουλος καὶ παλίντροπος βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας. Ἀποθανὼν (περὶ τὸ 414 π. Χ.) κατέλιπεν ἐκ μὲν τῆς γυναικός του Κλεοπάτρας υἱὸν ἑπταετῆ, μὴ ὀνομαζόμενον ἐνταῦθα· ἐκ δὲ παλλακῆς, δούλης τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀλκέτου, νόθον υἱὸν τοῦτον δὰ τὸν Ἀρχέλαον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περδίκκου ὁ Ἀρχέλαος οὗτος ἐξεπόδισε τόν τε γνήσιον υἱὸν τοῦ Περδίκκου, τόν τε ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ δεσπότην τῆς μητρός του Ἀλκέταν, καὶ τὸν τούτου υἱὸν Ἀλέξανδρον, δηλ. πάντας ὅσοι εἶχον νομίμους ἀξιώσεις νὰ καταλάβωσι τὸν θρόνον, καὶ οὕτω τὸν κατέλαβεν αὐτός. Ὡς βασιλεὺς ἀπεδείχθη φιλοπρόοδος, καὶ ὡς τοιοῦτος ἐπαινεῖται ὑπὸ Θουκ. Β', 100· ἦτο δὲ καὶ φιλόμουσος καὶ φιλόκαλος, καὶ ἐκάλεσε παρ' ἑαυτῷ πολλοὺς τῶν ἐλλογίμων Ἀθηναίων, ἐν οἷς ἦν Εὐριπίδης καὶ Ἀγάθων οἱ ποιηταί. Ἐκάλεσε δὲ καὶ τὸν Σωκράτην· ἀλλ' οὗτος δὲν ἀπεδέχθη τὴν πρόσκλησιν.

τοῦτον τὸν Περδίκκου ὁρᾷς κ.τ.λ.; Ῥητορικὸς χρωματισμὸς τοῦ λόγου, ὡς νὰ ἦτο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του. Ὁμοίως καὶ ὁ Γοργ. ἀνωτέρω (456 a) «ὁρᾷς ὅτι οἱ ῥήτορές εἰσι».

10 *Εἰ δὲ μή, ἀλλ' ἀκούω γε*. Ὁ Σωκ. ἀποκρίνεται κυριολεκτῶν καὶ δίδει πλαγίαν νύξιν εἰς τον Πῶλον, ὅτι ἐν ἐπιστημονικῇ ζητήσει δὲν ἁρμόζουσι τὰ καλλωπίσματα τοῦ λόγου καὶ αἱ ὑπερβολαί.

13 *ἄλλως δὲ αὐτόθεν* = ἔτσι ὅπως εὑρίσκεσθε σὺ μὲν ἐδῶ ἐκεῖνος δ' ἐκεῖ, ἄνευ τοῦ συγγενέσθαι. Ἔπιθι παρεκβολάς.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΩΛ. Δῆλον δή, ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐδὲ τὸν μέγαν βασιλέα γιγνώσκειν φήσεις εὐδαίμονα ὄντα.

ΣΩ. Καὶ ἀληθῆ γε ἐρῶ· οὐ γὰρ οἶδα παιδείας ὅπως ἔχει καὶ δικαιοσύνης.

ΠΩΛ. Τί δέ; ἐν τούτῳ ἡ πᾶσα εὐδαιμονία ἐστίν;

ΣΩ. Ὥς γε ἐγὼ λέγω, ὦ Πῶλε· τὸν μὲν γὰρ καλὸν κἀγαθὸν ἄνδρα καὶ γυναῖκα εὐδαίμονα εἶναί φημι, τὸν δὲ ἄδικον καὶ πονηρὸν ἄθλιον.

ΠΩΛ. Ἄθλιος ἄρα οὗτός ἐστιν ὁ Ἀρχέλαος κατὰ τὸν 471 σὸν λόγον;

ΣΩ. Εἴπερ γε, ὦ φίλε, ἄδικος.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ μὲν δὴ πῶς οὐκ ἄδικος; ᾧ γε προσῆκε μὲν τῆς ἀρχῆς οὐδὲν ἣν νῦν ἔχει, ὄντι ἐκ γυναικὸς ἣ ἦν δούλη Ἀλκέτου τοῦ Περδίκκου ἀδελφοῦ, καὶ κατὰ μὲν τὸ δίκαιον δοῦλος ἦν Ἀλκέτου, καὶ εἰ ἐβούλετο τὰ δίκαια ποιεῖν, ἐδούλευεν ἂν Ἀλκέτῃ καὶ ἦν εὐδαίμων κατὰ τὸν σὸν λόγον· νῦν δὲ θαυμασίως ὡς ἄθλιος γέγονεν, ἐπεὶ τὰ μέγιστα ἠδίκηκεν· ὅς γε πρῶτον μὲν τοῦτον αὐτὸν τὸν δεσπότην καὶ B θεῖον μεταπεμψάμενος ὡς ἀποδώσων τὴν ἀρχὴν ἣν Περδίκκας αὐτὸν ἀφείλετο, ξενίσας καὶ καταμεθύσας αὐτόν τε καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀλέξανδρον, ἀνεψιὸν αὐτοῦ, σχεδὸν

3 *παιδείας ὅπως ἔχει καὶ δικαιοσύνης*. Αἱ γενικαὶ τὸ κατά τι· πρβλ. σελ. 451 c.

12 *Ἀλλὰ μὲν δὴ πῶς οὐκ ἄδικος;* Ὁ Πῶλος ἐκθέτει τὰ κατὰ τὸν Ἀρχέλαον, χαρακτηρίζων διὰ ζωηρῶν χρωμάτων τὸ μέγεθος τῆς ἀδικίας αὐτοῦ καὶ εἰρωνικῶς ἀποφαίνων αὐτόν, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Σωκράτους, κακοδαιμονέστατον, ἐν ᾧ πράγματι ἦτο ὑπὸ πάντων ζηλωτός, ἄλλως τε καὶ ἀφ' οὗ ἀπεδείχθη διὰ τῶν ἔργων του ἄξιος τοῦ θρόνου τοῦ δι' ἀνοσιουργημάτων καταληφθέντος. Τὸ εἶδος τῆς εἰρωνείας εἶνε ἀντίφρασις, τοῦ Πώλου λέγοντος τἀναντία τῶν δοξαζομένων ὑπ' αὐτοῦ, οὐχὶ ψευδομένου, ἀλλὰ σαφῶς εἰρωνευομένου.

ᾧ γε προσῆκε. Προσήκει τί τινι προσωπικῶς· καὶ Προσήκει τινί τινος (πράγματος) ἀπροσώπως. Ἐνταῦθα εἶνε ἡ ἀπρόσωπος χρῆσις, τὸ δὲ *οὐδὲν* αἰτιατ. τοῦ κατά τι = Δὲν εἶχε τίποτε νὰ κάμῃ μὲ τὴν ἀρχήν.

17 *θαυμασίως ὡς ἄθλιος*. Προσνοητέον: *κατὰ τὸν σὸν λόγον*, κατὰ τὴν σὴν κρίσιν. Τὸ αὐτὸ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἑπομένοις χαρακτηρισμοῖς τοῦ Ἀρχελάου.

21 *ἀνεψιόν*· ὅ τι σήμερον λέγομεν ἐξάδελφον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἡλικιώτην, ἐμβαλὼν εἰς ἅμαξαν, νύκτωρ ἐξαγαγὼν ἀπέσφαξέ τε καὶ ἠφάνισεν ἀμφοτέρους, καὶ ταῦτα ἀδικήσας ἔλαθεν ἑαυτὸν ἀθλιώτατος γενόμενος· καὶ οὐ μετεμέλησεν
C αὐτῷ, ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον τὸν ἀδελφόν, τὸν γνήσιον τοῦ Περδίκκου υἱόν, παῖδα ὡς ἑπταετῆ, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγίγνετο κατὰ τὸ δίκαιον, οὐκ ἐβουλήθη εὐδαίμων γενέσθαι δικαίως ἐκθρέψας καὶ ἀποδοὺς τὴν ἀρχὴν ἐκείνῳ, ἀλλ' εἰς φρέαρ ἐμβαλὼν καὶ ἀποπνίξας, πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν χῆνα ἔφη διώκοντα ἐμπεσεῖν καὶ ἀποθανεῖν. τοιγάρτοι νῦν, ἅτε μέγιστα ἠδικηκὼς τῶν ἐν Μακεδονίᾳ, ἀθλιώτατός ἐστι πάντων Μακεδόνων, ἀλλ' οὐκ εὐδαιμονέστατος, καὶ ἴσως ἔστιν ὅστις Ἀθηναίων ἀπὸ σοῦ ἀρξάμενος δέξαιτ'
D ἂν ἄλλος ὁστισοῦν Μακεδόνων γενέσθαι μᾶλλον ἢ Ἀρχέλαος.

ΚΖ'. ΣΩ. Καὶ κατ' ἀρχὰς τῶν λόγων, ὦ Πῶλε, ἔγωγέ σε ἐπῄνεσα ὅτι μοι δοκεῖς εὖ πρὸς τὴν ῥητορικὴν πεπαιδεῦσθαι, τοῦ δὲ διαλέγεσθαι ἠμεληκέναι· καὶ νῦν ἄλλο τι οὗτός ἐστιν ὁ λόγος, ᾧ με κἂν παῖς ἐξελέγξειε, καὶ ἐγὼ ὑπὸ σοῦ νῦν, ὡς σὺ οἴει, ἐξελήλεγμαι τούτῳ τῷ λόγῳ, φάσκων τὸν ἀδικοῦντα οὐκ εὐδαίμονα εἶναι; πόθεν, ὦ 'γαθέ; καὶ μὴν οὐδέν γέ σοι τούτων ὁμολογῶ ὧν σὺ φῄς.

7 *ἐκθρέψας*· ὡς ἀνήλικα, ὡς ὤφειλεν ὁ κηδεμών. Ἐπιμνηστέον ἐνταῦθα τῶν κατὰ Λυκοῦργον καὶ Χαρίλαον.

καὶ ἀποδοὺς τὴν ἀρχὴν ἐκείνῳ. Δηλ. ἐν τῷ καθήκοντι χρόνῳ. Ὑποτίθεται ὅτι μέχρις ἡλικιώσεως τοῦ νομίμου διαδόχου δικαίως καὶ ἀνεπιλήπτως θὰ κατεῖχε τὴν ἀρχὴν ὁ Ἀρχέλαος. Ἐν τοῖς ῥήμασιν: ἀποδίδωμι, ἀπολαμβάνω, ἀπαιτῶ, ἡ ἀπὸ σημαίνει κυρίως μὲν ἐπιστροφὴν πράγματος δεδανεισμένου· ἀποδίδωμι, ἀπολαμβάνω, ἀπαιτῶ τὸ ἀργύριον· ἔπειτα δὲ καὶ περὶ παντὸς ὁπωσδήποτε ὀφειλομένου πράγματος, καίπερ μὴ προδεδανεισμένου. Ἀπαιτῶ τὸν μισθόν· ἀπολαμβάνω τὰ διδασκάλια· ἀποδίδωμι τὰ τροφεῖα τῇ πατρίδι.

9 *χῆνα.* Ὁ χήν, τοῦ χηνός.

10 *ἅτε μέγιστα ἠδικηκώς.* Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Σωκ. ὁ βαθμὸς τῆς ἀθλιότητος εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς ἀδικίας. «Ἀφ' οὗ λοιπὸν ὁ Ἀρχ. ἠδίκησε πάντων τῶν Μακεδόνων μεγίστας ἀδικίας, εἶνε καὶ πάντων ἀθλιώτατος», συμπεραίνει εἰρωνικῶς ὁ Πῶλος.

12 *ἀπὸ σοῦ ἀρξάμενος* = σοῦ πρώτου ἄρξαντος καὶ γενομένου τοῖς ἄλλοις παράδειγμα. Θεαίτ. 171 b· «Ἐξ ἁπάντων ἄρα ἀπὸ Πρωταγόρου ἀρξαμένων ἀμφισβητήσεται». Ἡ σύνταξις ἔχει τοῦτο τὸ παράδοξον, ὅτι τὸ γραμματικὸν ὑποκείμενον δὲν εἶνε καὶ τὸ λογικὸν ὑποκ. τοῦ *ἀρξάμενος*

20 ***οὐδέν γέ σοι τούτων ὁμολογῶ.*** Δὲν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΩΛ. Οὐ γάρ ἐθέλεις, ἐπεὶ δοκεῖ γέ σοι ὡς ἐγὼ λέγω. E

ΣΩ. Ὦ μακάριε, ῥητορικῶς γάρ με ἐπιχειρεῖς ἐλέγχειν, ὥςπερ οἱ ἐν τοῖς δικαστηρίοις [ἡγούμενοι ἐλέγχειν]· καὶ γὰρ ἐκεῖ οἱ ἕτεροι τοὺς ἑτέρους δοκοῦσιν ἐλέγχειν, ἐπειδὰν τῶν λόγων ὧν ἂν λέγωσι μάρτυρας πολλοὺς παρέχωνται καὶ εὐδοκίμους, ὁ δὲ τἀναντία λέγων ἕνα τινὰ παρέχηται ἢ μηδένα. οὗτος δὲ ὁ ἔλεγχος οὐδενὸς ἄξιός ἐστι πρὸς τὴν ἀλήθειαν· ἐνίοτε γὰρ ἂν καὶ καταψευδομαρτυρηθείη τις ὑπὸ 472 πολλῶν καὶ δοκούντων εἶναί τι. καὶ νῦν περὶ ὧν σὺ λέγεις ὀλίγου σοι πάντες συμφήσουσι ταῦτα Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξένοι, ἐὰν βούλῃ κατ' ἐμοῦ μάρτυρας παρασχέσθαι, ὡς οὐκ ἀληθῆ λέγω· μαρτυρήσουσί σοι, ἐὰν μὲν βούλῃ, Νικίας ὁ Νικηράτου καὶ οἱ ἀδελφοὶ μετ' αὐτοῦ, ὧν οἱ τρίποδες οἱ ἐφεξῆς ἑστῶτές εἰσιν ἐν τῷ Διονυσίῳ, ἐὰν δὲ βούλῃ, Ἀρι-

ἀμφισβητεῖ τὴν ἀλήθειαν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, ἀλλὰ τὴν ὀρθότητα τῶν περὶ Ἀρχελάου κρίσεων τοῦ Πώλου, ὅτι καίπερ τοιαῦτα ἀδικήσας εἶνε ἅμα εὐδαίμων καὶ μακαριστός.

6 *καὶ εὐδοκίμους*· τοὺς ὑφ' ἡμῶν σήμερον, ἥκιστα εὐδοκίμως, καλουμένους *εὐϋπολήπτους*.

12 *Νικίας ὁ Νικηράτου*. Ὁ ἔνδοξος στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν εἰς Σικελίαν πολύδακρυν ἐκστρατείαν. Ἀριστοκράτης δὲ ὁ Σκελλίου εἷς τῶν δέκα ἐν Ἀργινούσαις στρατηγῶν τῶν θανατωθέντων ὑπὸ τοῦ δήμου. Ἀναφέρει ἐπίτηδες ὀνόματα εὐδοκίμων ἀνδρῶν καὶ ἀγαθῶν, ἵνα δηλώσῃ ὅτι καὶ οἱ τοιοῦτοι τιμῶσι τὴν εἰς τὰς αἰσθήσεις προσπίπτουσαν δύναμιν πλούτου καὶ ἀρχῶν, μετὰ τῶν παρεπομένων τούτοις ἀγαθῶν, καὶ ὅτι θαυμάζουσι καὶ ζηλοῦσι μᾶλλον τοὺς δι' ἀδικίας κεκτημένους τοιαύτην δύναμιν, ἢ τοὺς διὰ δικαιοσύνην μὴ δυναμένους μήτε τοὺς ἐχθροὺς νὰ βλάψωσι, μήτε τοὺς φίλους νὰ ὠφελήσωσι, πάντων δ' ἥκιστα ἑαυτούς· καὶ ὅτι μόνον τῷ φιλοσοφοῦντι δέδοται νὰ ἐξευρίσκῃ τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀλήθειαν, καὶ νὰ ῥυθμίζῃ ἑαυτὸν πρὸς ταύτην, ὅτι ἄρα τελείως ἀγαθὸς ἀνὴρ δύναται νὰ ἀποβῇ μόνος ὁ φιλόσοφος.

13 *ὧν οἱ τρίποδες*. Οἱ τρίποδες ἦσαν ἀναθήματα εἰς τὸν Διόνυσον, ἀνατιθέμενα ὑπὸ τῶν χορηγῶν, ὧν ὁ χορὸς ἐνίκα ἐν τοῖς θεατρικοῖς ἀγῶσιν. Αὐτοὶ μὲν οἱ τρίποδες ἦσαν χρυσοῖ· τινὲς δὲ τούτων ἵσταντο ἐπὶ μεγαλοπρεπῶν κιόνων μαρμάρου, ὧντινες σώζονται μέχρι σήμερον ἐν Ἀθήναις, ὑπερκείμενοι τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου. Καὶ τὸ μνημεῖον δὲ τοῦ Λυσικράτους ἦτο χορηγικόν. Περὶ τῶν ἀναθημάτων τοῦ Νικίου λέγει ὁ Πλούταρχ. Β. Νικ. Γ'· «Εἱστήκει δὲ καὶ τῶν ἀναθημάτων αὐτοῦ καθ' ἡμᾶς τό τε Παλλάδιον ἐν ἀκροπόλει, τὴν χρύσωσιν ἀποβεβληκός, καὶ ὁ τοῖς χορηγικοῖς τρίποσιν ὑποκείμενος ἐν Διονύσου (γραπτ. ἴσως: ἐν Διονυσίῳ) νεώς. Ἐνίκησε γὰρ πολλάκις χορηγήσας, ἐλείφθη δ' οὐδέποτε».

14 *ἐν τῷ Διονυσίῳ*· οὐχὶ ἐν τῷ ναῷ, ἀλλ' ἐν τῷ χώρῳ τῷ καθιερωμένῳ εἰς τὸν Διόνυσον· οὗτος δ' ἦν ὁ περὶ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

στοκράτης ὁ Σκελλίου, οὗ αὖ ἐστιν ἐν Πυθίου τοῦτο τὸ B καλὸν ἀνάθημα, ἐὰν δὲ βούλῃ, ἡ Περικλέους ὅλη οἰκία ἢ ἄλλη συγγένεια, ἥντινα ἂν βούλῃ τῶν ἐνθάδε ἐκλέξασθαι. ἀλλ' ἐγώ σοι εἷς ὢν οὐχ ὁμολογῶ· οὐ γάρ με σὺ ἀναγκάζεις, ἀλλὰ ψευδομάρτυρας πολλοὺς κατ' ἐμοῦ παρασχόμενος ἐπιχειρεῖς ἐκβάλλειν με ἐκ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ ἀληθοῦς. ἐγὼ δὲ ἂν μὴ σὲ αὐτὸν ἕνα ὄντα μάρτυρα παράσχω- C μαι ὁμολογοῦντα περὶ ὧν λέγω, οὐδὲν οἶμαι ἄξιον λόγου μοι πεπεράνθαι περὶ ὧν ἂν ἡμῖν ὁ λόγος ᾖ· οἶμαι δὲ οὐδὲ σοί, ἐὰν μὴ ἐγώ σοι μαρτυρῶ εἷς ὢν μόνος, τοὺς δὲ ἄλλους πάντας τούτους χαίρειν ἐᾷς. ἔστι μὲν οὖν οὗτός τις τρόπος ἐλέγχου, ὡς σύ τε οἴει καὶ ἄλλοι πολλοί· ἔστι δὲ καὶ ἄλλος, ὃν ἐγὼ αὖ οἶμαι. παραβαλόντες οὖν παρ' ἀλλήλους σκεψώμεθα, εἴ τι διοίσουσιν ἀλλήλων. καὶ γὰρ τυγχάνει περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν οὐ πάνυ σμικρὰ ὄντα, ἀλλὰ σχεδόν τι ταῦτα, περὶ ὧν εἰδέναι τε κάλλιστον μὴ εἰδέναι τε αἴσχιστον· τὸ γὰρ κεφάλαιον αὐτῶν ἐστιν ἢ γιγνώσκειν ἢ ἀγνοεῖν, ὅστις τε εὐδαίμων ἐστὶ καὶ ὅστις D μή· αὐτίκα πρῶτον, περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος ἐστί, σὺ ἡγεῖ

1 *ἐν Πυθίου*. Ἐξυπάκουε: τεμένει. Ἔπιθι πρκβλ.

τοῦτο τὸ καλὸν ἀνάθημα. Ὡς τοῖς πᾶσι γνωστόν δὲν τὸ περιγράφει ἀκριβέστερον.

4 *οὐ γάρ με σὺ ἀναγκάζεις*. Νοεῖ τὴν λογικὴν ἀνάγκην, οὐχὶ τὴν ὑλικὴν ἢ ἠθικὴν βίαν. Θεαίτ. 162 e «ἀπόδειξιν δὲ καὶ ἀνάγκην οὐδ' ἡντινοῦν λέγετε». Ἀριστοτ. Μεταφ. Δ', 5· «Ἔτι ἡ ἀπόδειξις τῶν ἀναγκαίων, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν, εἰ ἀποδέδεικται ἁπλῶς». Τοιαύτην ἀνάγκην ἀναγκάζει κατωτέρω (475 c ἑξ.) ὁ Σωκ. τὸν Πῶλον, νὰ ὁμολογήσῃ πάντα, ὅσα νῦν γελῶν καὶ εἰρωνευόμενος ἀκούει τοῦ Σωκρ.

6 *ἐκβάλλειν με ἐκ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ ἀληθοῦς*. Τὸ μὲν *ἐκ τῆς οὐσίας* λέγων, αἰνίττεται εἰς τὰς δίκας, ἐν αἷς διὰ ψευδομαρτύρων ἐξέβαλλεν ἕτερος ἕτερον ἐκ τῆς οὐσίας του, ἐκ τῆς ἰδιοκτησίας του· ἡ δὲ προ϶θήκη: *καὶ τοῦ ἀληθοῦς* δηλοῖ ὅτι ἡ οὐσία τοῦ Σωκ. εἶνε ἡ κτῆσις τῆς ἀληθείας.

9 *οἶμαι δὲ οὐδὲ σοί*. Συμπλήρου: οὐδὲν ἄξιον λόγου πεπεράνθαι.

11 *ἔστι μὲν οὖν οὗτός τις τρόπος ἐλέγχου*. Δηλ. ὁ ῥητορικὸς καὶ ὁ ἐμμάρτυρος.

12 *ἔστι δὲ καὶ ἄλλος*. Δηλ. ὁ δι' ἀποδείξεως καὶ λογικῆς ἀνάγκης.

17 *τὸ κεφάλαιον αὐτῶν* = τὸ οὐσιῶδες αὐτῶν, τὸ ἐπὶ πᾶσι τοῖς καθ' ἕκαστον οἷον κεφαλὴ ἐπικείμενον.

9 *αὐτίκα πρῶτον*. Διὰ τοῦ *αὐτίκα* ἐπιλαμβάνεται τοῦ προχειροτάτου παραδείγματος πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οἷόν τε εἶναι μακάριον ἄνδρα ἀδικοῦντά τε καὶ ἄδικον ὄντα, εἴπερ Ἀρχέλαον ἄδικον μὲν ἡγεῖ εἶναι, εὐδαίμονα δέ· ἄλλο τι ὡς οὕτω σου νομίζοντος διανοώμεθα;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΚΗ'. ΣΩ. Ἐγὼ δέ φημι ἀδύνατον· ἓν μὲν τουτὶ ἀμφισβητοῦμεν· εἶεν· ἀδικῶν δὲ δὴ εὐδαίμων ἔσται ἆρ' ἂν τυγχάνῃ δίκης τε καὶ τιμωρίας;

ΠΩΛ. Ἥκιστά γε, ἐπεὶ οὕτω γ' ἂν ἀθλιώτατος εἴη.

ΣΩ. Ἀλλ' ἐὰν ἄρα μὴ τυγχάνῃ δίκης ὁ ἀδικῶν, κατὰ E
τὸν σὸν λόγον εὐδαίμων ἔσται;

ΠΩΛ. Φημί.

ΣΩ. Κατὰ δέ γε τὴν ἐμὴν δόξαν, ὦ Πῶλε, ὁ ἀδικῶν τε καὶ ὁ ἄδικος πάντως μὲν ἄθλιος, ἀθλιώτερος μέντοι, ἐὰν μὴ διδῷ δίκην μηδὲ τυγχάνῃ τιμωρίας ἀδικῶν, ἧττον δὲ ἄθλιος, ἐὰν διδῷ δίκην καὶ τυγχάνῃ δίκης ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων.

ΠΩΛ. Ἄτοπά γε, ὦ Σώκρατες, ἐπιχειρεῖς λέγειν. 473

ΣΩ. Πειράσομαι δέ γε καὶ σὲ ποιῆσαι, ὦ ἑταῖρε, ταὐτὰ ἐμοὶ λέγειν· φίλον γάρ σε ἡγοῦμαι. νῦν μὲν οὖν ἃ διαφερόμεθα ταῦτ' ἐστι· σκόπει δὲ καὶ σύ· εἶπον ἐγώ που ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι κάκιον εἶναι.

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Σὺ δὲ τὸ ἀδικεῖσθαι.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τοὺς ἀδικοῦντας ἀθλίους ἔφην εἶναι ἐγώ, καὶ ἐξηλέγχθην ὑπὸ σοῦ.

ἰσχυρισμοῦ του. Ἡμεῖς λέγομεν: «Νά! μὴ πᾶς μακρυά!» ἢ «ἔξαφνα».

6 *εἶεν*. Διὰ τοῦ *εἶεν* καταλείπει τὸ διατυπωθὲν ζήτημα ἐκκρεμές, ἵνα μεταβῇ εἰς διατύπωσιν ἄλλου, καὶ ἔπειτα ἀναλάβῃ τὸν περὶ ἑκάστου λόγον.

19 *Φίλον γάρ σε ἡγοῦμαι*. Προσνόει τοιάδε· ὥςτε βούλομαί σε εὐεργετεῖν.

ἃ διαφερόμεθα· ἀντὶ περὶ ὧν διαφερόμεθα. Εἶνε βραχυλογικὴ σύμπτυξις δύο προτάσεων = ἃ λέγοντες, ἢ δοξάζοντες, διαφερόμεθα. Ὅρα πρχβλ. εἰς 501 e.

20 *εἶπον ἐγώ που ἐν τοῖς ἔμπροσθεν*. Σελ. 469 ἑξ.

25 *καὶ ἐξηλέγχθην ὑπὸ σοῦ*. Ἐν-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΩΛ. Ναὶ μὰ Δία.

B ΣΩ. Ὡς σύ γε οἴει, ὦ Πῶλε.

ΠΩΛ. Ἀληθῆ γε οἰόμενος ἴσως.

ΣΩ. Σὺ δέ γε εὐδαίμονας αὖ τοὺς ἀδικοῦντας, ἐὰν μὴ διδῶσι δίκην.

ΠΩΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἐγὼ δὲ αὐτοὺς ἀθλιωτάτους φημί, τοὺς δὲ διδόντας δίκην ἧττον. βούλει καὶ τοῦτο ἐλέγχειν;

ΠΩΛ. Ἀλλ' ἔτι τοῦτ' ἐκείνου χαλεπώτερόν ἐστιν, ὦ Σώκρατες, ἐξελέγξαι.

ΣΩ. Οὐ δῆτα, ὦ Πῶλε, ἀλλ' ἀδύνατον· τὸ γὰρ ἀληθὲς οὐδέποτε ἐλέγχεται.

ΠΩΛ. Πῶς λέγεις; ἐὰν ἀδικῶν ἄνθρωπος ληφθῇ τυραννίδι
C ἐπιβουλεύων, καὶ ληφθεὶς στρεβλῶται καὶ ἐκτέμνηται καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκάηται, καὶ ἄλλας πολλὰς καὶ μεγάλας καὶ παντοδαπὰς λώβας αὐτός τε λωβηθεὶς καὶ τοὺς αὑτοῦ ἐπιδὼν παῖδάς τε καὶ γυναῖκα, τὸ ἔσχατον ἀνασταυ-

νοεῖ τὸν ῥητορ. ἔλεγχον τοῦ Πώλου, σελ. 471 a, ὃν ὁ Σωκ. ἀπέφηνε οὐδενὸς ἄξιον.

1 *Ναὶ μὰ Δία*. Ὁ Πῶλος γλιχόμενος νὰ ἐλέγξῃ τὸν Σωκρ. ἁρπάζει τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ τούτου, ὅτι ἐξηλέγχθη, καὶ ἐπιβεβαιοῖ διὰ τοῦ *Ναὶ μὰ Δία*.

9 *Ἀλλ' ἔτι τοῦτ' ἐκείνου*. Τοῦτο (τὸ τοὺς ἀδικοῦντας καὶ μὴ τυγχάνοντας δίκης εἶναι ἀθλιωτέρους τῶν τυγχανόντων) ἐστὶ χαλεπώτερον ἐξελέγξαι ἐκείνου (τοῦ τὸν ἀδικοῦντα εἶναι ἄθλιον). Δῆλον ὅτι τὸ *χαλεπώτερον* λέγεται εἰρωνικῶς, ἀντὶ τοῦ: πάντων εὐελεγκτότατον.

11 *Οὐ δῆτα — ἀλλ' ἀδύνατον*. Ὁ Σωκ. προσποιούμενος ὅτι δὲν καταλαμβάνει τὴν εἰρωνείαν, ἀποκρίνεται: «δὲν εἶνε χαλεπόν, ὡς σὺ λέγεις, ἀλλ' ἀδύνατον». Ὅρα κατωτέρω d.

13 *Πῶς λέγεις;* Ἐκπλήττεται ὁ Πῶλος ἀκούων τοῦ Σωκ. ἀποφαίνοντος ἀνεπίδεκτον ἐλέγχου, ὅτι αὐτὸς κατὰ τὴν κοινὴν δόξαν ὑπολαμβάνει ὅλως ἀβάσιμον· καὶ διηγεῖται ἐπὶ τὸ φρικωδέστερον τὰ δεινὰ ὅσα ἐνδέχεται νὰ πάθῃ ὁ ἀδικῶν λαμβανόμενος καὶ τιμωρούμενος.

ἀδικῶν . . . τυραννίδι ἐπιβουλεύων. Ἡ β' μετοχ. ὡς ἀκριβέστερος ὁρισμὸς τῆς α' *ἀδικῶν*, ὅθεν τὸ ἀσύνδετον.

16 *καὶ τοὺς αὑτοῦ ἐπιδών*. Σύμπλ. λωβηθέντας τὰς αὐτὰς λώβας. Ὁ ἀόρ. ἐπεῖδον καὶ αἱ λοιπαὶ ἐγκλίσεις αὐτοῦ σημαίνουσιν: ἐπέζησα ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ ἴδω τι μέγα γεγονὸς (συνήθως κακὸν) ἐπισυμβάν. Ἰσοκρ. περὶ Εἰρήνης· «Ἀντὶ τοῦ φρουρεῖν τὰς τῶν ἄλλων ἀκροπόλεις, τῆς ἑαυτῶν ἐπεῖδον τοὺς πολεμίους κυρίους γενομένους». Πλουτρχ. Β. Τιμολ. ΙΕ'· «Πλάτων μὲν οὖν οὐκ ἐπεῖδεν ἐν Κορίνθῳ Διο-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ρωθῇ ἢ καταπιττωθῇ, οὗτος εὐδαιμονέστερος ἔσται, ἢ ἐὰν διαφυγὼν τύραννος καταστῇ καὶ ἄρχων ἐν τῇ πόλει διαβιῷ ποιῶν ὅ τι ἂν βούληται, ζηλωτὸς ὢν καὶ εὐδαιμονιζόμενος ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ἄλλων ξένων; ταῦτα λέγεις ἀδύ- D
νατον εἶναι ἐξελέγχειν;

ΚΘ΄. ΣΩ. Μορμολύττει αὖ, ὦ γενναῖε Πῶλε, καὶ οὐκ ἐλέγχεις· ἄρτι δὲ ἐμαρτύρου. ὅμως δὲ ὑπόμνησόν με σμικρόν· ἐὰν ἀδίκως ἐπιβουλεύων τυραννίδι, εἶπες;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Εὐδαιμονέστερος μὲν τοίνυν οὐδέποτε ἔσται οὐδέτερος αὐτῶν, οὔτε ὁ κατειργασμένος τὴν τυραννίδα ἀδίκως οὔτε ὁ ἁλούς· δυοῖν γὰρ ἀθλίοιν εὐδαιμονέστερος μὲν οὐκ ἂν εἴη, ἀθλιώτερος μέντοι ὁ διαφεύγων καὶ τυραννεύσας —τί τοῦτο, ὦ Πῶλε; γελᾷς; ἄλλο αὖ τοῦτο εἶδος ἐλέγ-

νύσιον, ἀλλ' ἔτυχεν ἤδη τεθνηκώς ὤν.

1 *καταπιττωθῇ*. Καταπίσσωσις ἦν ἡ διὰ πίσσης ἐπάλειψις τοῦ σώματος καὶ ἀνάφλεξις. Δὲν ἦτο νόμιμος τιμωρία, ἀλλὰ τυράννων ἀπανθρώπων. Ὁ Νέρων λέγεται ὅτι μετὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ τούτου διαταχθέντα ἐμπρησμὸν τῆς Ρώμης, ἐπενεγκὼν τὴν αἰτίαν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς κατεπίσσου αὐτοὺς καὶ ἀνέφλεγεν ὡς πυρσοὺς παρὰ τὰς ὁδούς.

6 *Μορμολύττει*. Προβ. Κρτ. σ. 46 c.

7 *Ἄρτι δὲ ἐμαρτύρου*. Ὁ μὲν Πῶλος δὲν ἐπεκαλέσθη μάρτυρας τῶν λόγων του, ἀλλ' αἱ περὶ Ἀρχελάου κρίσεις του ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῆς κοινῆς πάντων ὑπολήψεως. Ὁ δὲ Σωκ. κατωτέρω λέγει ὅτι ὁ Πῶλος ἠδύνατο νὰ παράσχῃ μάρτυρας τῶν λόγων του τοὺς εὐδοκιμωτάτους ἄνδρας τῶν Ἀθηνῶν.

8 *ἐὰν ἀδίκως ἐπιβουλεύων τυραννίδι, εἶπες*. Συμπλήρου ὧδε· «Εἶπες ἃ εἶπες περὶ τοῦ ἀδικοῦντος, ἐὰν ληφθῇ ἀδίκως ἐπιβουλεύων τυραννίδι;»

10 *Εὐδαιμονέστερος* κ.τ.λ. Φιλοσοφικὴ ἀκριβολογία τοῦ Πλάτωνος, ὅτι ἐκ δύο ἀθλίων δὲν δύναται νὰ εἶνε ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου εὐδαιμονέστερος, ἀλλ' ἧττον ἄθλιος. Ἐν τούτοις ἡ γλῶσσα μὴ ἔχουσα συγκριτικὰ τοῦ ἥττονος βαθμοῦ, συγχωρεῖ νὰ δηλῶται οὗτος διὰ τοῦ συγκριτικοῦ τῆς ἐναντίας λέξεως· οἷον ἐκ δύο πενήτων δύναται ὁ ἧττον πένης νὰ ὀνομασθῇ πλουσιώτερος, καὶ ἐκ δύο πονηρῶν ὁ ἧττον πονηρὸς χρηστότερος κ. τ. τ. Αὐτὸς ὁ Πλ. παραγόμενος ὑπὸ τῆς κοινῆς χρήσεως δὲν τηρεῖ πάντοτε τὸν κανόνα του. Ἐν σελ. 525 e ὀνομάζει τὸν Θερσίτην εὐδαιμονέστερον ἀντὶ ἧττον ἄθλιον ἄλλων ἀθλιωτέρων· καὶ ἐν σελ. 505 b λέγει ὅτι «*τὸ κολάζεσθαι τῇ ψυχῇ ἄμεινόν ἐστιν ἢ ἡ ἀκολασία*», ὡς νὰ ἦσαν ἀμφότερα μὲν ἀγαθά, ἐκεῖνο δὲ τούτου ἄμεινον.

14 *Τί τοῦτο, ὦ Πῶλε; γελᾷς;* Ἐπὶ τοῖς λόγοις τοῦ Σωκ. ἰδίως τοῖς τελευταίοις, ὁ *διαφυγὼν καὶ τυραννεύσας*, ὑποτίθεται ὁ Πῶλος ἐκρηγνύμενος εἰς γέλωτα· ὅθεν ὁ Σωκ. διακόπτων τὸν λόγον του ἐκφράζει τὴν κατάπληξίν του ἐπὶ τούτῳ. Προφανῶς ὁ Πλάτων ἠθέλησε διὰ τούτων νὰ σατυρίσῃ τὰ τεχνάσματα τοῦ Γοργίου, ἐν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

χου ἐστίν, ἐπειδάν τίς τι εἴπῃ, καταγελᾶν, ἐλέγχειν δὲ μή;

ΠΩΛ. Οὐκ οἴει ἐξεληλέγχθαι, ὦ Σώκρατες, ὅταν τοιαῦτα λέγῃς, ἃ οὐδεὶς ἂν φήσειεν ἀνθρώπων; ἐπεὶ ἐροῦ τινὰ τουτωνί.

ΣΩ. Ὦ Πῶλε, οὐκ εἰμὶ τῶν πολιτικῶν, καὶ πέρυσι βουλεύειν λαχών, ἐπειδὴ ἡ φυλὴ ἐπρυτάνευε καὶ ἔδει με ἐπι-
474 ψηφίζειν, γέλωτα παρεῖχον καὶ οὐκ ἠπιστάμην [ἐπιψηφίζειν]. μὴ οὖν μηδὲ νῦν με κέλευε ἐπιψηφίζειν τοὺς παρόντας, ἀλλ' εἰ μὴ ἔχεις τούτων βελτίω ἔλεγχον, ὅπερ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, ἐμοὶ ἐν τῷ μέρει παράδος, καὶ πείρασαι τοῦ ἐλέγχου, οἷον ἐγὼ οἶμαι δεῖν εἶναι. ἐγὼ γὰρ ὧν ἂν λέγω ἕνα μὲν παρασχέσθαι μάρτυρα ἐπίσταμαι, αὐτὸν πρὸς ὃν ἄν μοι ὁ λόγος ᾖ, τοὺς δὲ πολλοὺς ἐῶ χαίρειν, καὶ ἕνα ἐπι-
B ψηφίζειν ἐπίσταμαι, τοῖς δὲ πολλοῖς οὐδὲ διαλέγομαι. ὅρα

οἷς κατήρτιζε τοὺς μαθητάς του, ἵνα εὐδοκιμῶσιν. Τούτων ἓν ἦτο καὶ τὸ ὑπ' Ἀριστ. Ρητορ. Γ', 18 ἀναφερόμενον· «Δεῖν ἔφη ὁ Γοργίας τὴν μὲν σπουδὴν διαφθείρειν τῶν ἐναντίων γέλωτι, τὸν δὲ γέλωτα σπουδῇ». Τὸ 6' τοῦτο ἐφήρμοσεν ἤδη ὁ Σωκ. κατὰ τοῦ Πώλου (σ. 473 b· Οὐ δῆτα (χαλεπὸν) ἀλλ' ἀδύνατον), διαφθείρας σπουδῇ τὴν εἰρωνείαν τοῦ Πώλου.

1 *Ἄλλο αὖ τοῦτο εἶδος ἐλέγχου — ἐλέγχειν δὲ μή*. Ὀξυμώρως μὲν ἀλλ' ὀρθῶς ἔχον. Τὸ μὴ ἐλέγχειν = μὴ χρῆσθαι τῇ νομίμῳ ἐλεγκτικῇ μεθόδῳ.

3 *ἐπεὶ ἐροῦ τινὰ τουτωνί*· τῶν παρόντων δηλ. καὶ ἀκροωμένων.

5 *καὶ πέρυσι βουλεύειν λαχών*. Τὸ μὲν *βουλεύειν* = βουλευτὴς εἶναι· τὸ δὲ *λαχών*, διότι διὰ κληρώσεως ἐξελέγοντο οἱ βουλευταί. Ὁ Πλάτων ἐκθέτει ἐνταῦθα τὸ κάλλιστον ἔργον τοῦ Σωκράτους, τὸ παντὸς μάλιστα χαρακτηρίζον τὸ ψυχικὸν σθένος τοῦ ἀνδρός, τὴν κατὰ τὴν δίκην τῶν ἐν Ἀργινούσαις στρατηγησάντων διαγωγήν του. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὑποτίθεται αὐτὸς ὁ Σωκ. διηγούμενος, ἡ δὲ περιαυτολογία εἶνε ἐπαχθὴς τοῖς ἀκούουσι, διὰ τοῦτο ὁ Σωκ. προσποιεῖται ὅτι καταμέμφεται ἑαυτοῦ ἀνικανότητα καὶ ἀδεξιότητα, δι' ἃ καὶ καταγέλαστος ἐγένετο.

6 *ἐπειδὴ ἡ φυλὴ ἐπρυτάνευε*. Ὅρα Ἀπολ. σελ. 32 b.

ἐπιψηφίζειν. Τὰ μὲν μέσα: *ψηφίζομαι, καταψηφίζομαι, ἀποψηφίζομαι*, ἐπὶ τῶν δικαστῶν τῶν διδόντων ψῆφον· τὸ δὲ ἐνεργητικὸν *ἐπιψηφίζω*, ἐπὶ τοῦ προέδρου τοῦ θέτοντος τὸ ζήτημα εἰς ψηφοφορίαν: Θουκ. Α', 87· «Ταῦτα λέξας ἐπεψήφιζεν αὐτὸς (ὁ Σθενελαΐδας) ἔφορος ὢν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Λακεδαιμονίων». Τὸ ἐνεργ. *ψηφίζω* ἀντὶ τοῦ μέσου *ψηφίζομαι* μετεχειρίσθη ὁ Σοφ. Αἴ. 449. Ὁ Σωκράτης προήδρευε κατὰ τὴν δίκην ἐκείνην.

7 *γέλωτα παρεῖχον*. Πράγματι οὐχὶ γέλωτα, ἀλλ' ἀγανάκτησιν τοῦ ὄχλου ἀπειλοῦντος αὐτόν. Ξενοφ. Ἑλλ. Α', ζ', 15.

8 *ἐπιψηφίζειν τοὺς παρόντας* = διερωτᾶν τοὺς παρόντας· ζητεῖν τὴν ψῆφόν των ἢ τὴν γνώμην των.

14 *τοῖς δὲ πολλοῖς οὐδὲ διαλέγομαι*,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οὖν, εἰ ἐθελήσεις ἐν τῷ μέρει διδόναι ἔλεγχον ἀποκρινόμενος τὰ ἐρωτώμενα. ἐγὼ γὰρ δὴ οἶμαι καὶ ἐμὲ καὶ σὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι κάκιον ἡγεῖσθαι καὶ τὸ μὴ διδόναι δίκην τοῦ διδόναι.

ΠΩΛ. Ἐγὼ δέ γε οὔτ' ἐμὲ οὔτ' ἄλλον ἀνθρώπων οὐδένα. ἐπεὶ σὺ δέξαι' ἂν μᾶλλον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν.

ΣΩ. Καὶ σύ γ' ἂν καὶ οἱ ἄλλοι πάντες.

ΠΩΛ. Πολλοῦ γε δεῖ, ἀλλ' οὔτ' ἐγὼ οὔτε σὺ οὔτ' ἄλλος οὐδείς.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀποκρινεῖ; C

ΠΩΛ. Πάνυ μὲν οὖν· καὶ γὰρ ἐπιθυμῶ εἰδέναι ὅ τί ποτ' ἐρεῖς.

ΣΩ. Λέγε δή μοι, ἵν' εἰδῇς, ὥςπερ ἂν εἰ ἐξ ἀρχῆς σε ἠρώτων· πότερον δοκεῖ σοι, ὦ Πῶλε, κάκιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι;

ΠΩΛ. Τὸ ἀδικεῖσθαι ἔμοιγε.

ΣΩ. Τί δὲ δὴ αἴσχιον; πότερον τὸ ἀδικεῖν ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι; ἀποκρίνου.

ΠΩΛ. Τὸ ἀδικεῖν.

Λ'. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ κάκιον, εἴπερ αἴσχιον.

ΠΩΛ. Ἥκιστά γε.

Πρβλ. τὰ Εὐριπίδεια (Ἱππολ. 969)· «Ἐγὼ δ' ἄκομψος εἰς ὄχλον δοῦναι λόγον· εἰς σώφρονας δὲ κὠλίγους σοφώτερος».

17 *Σωκ. Τί δὲ δὴ αἴσχιον; — Π. Τὸ ἀδικεῖν.* Εἶνε ἡ κρισιμωτάτη τοῦ ὅλου μεταξὺ Σωκ. καὶ Πώλου διαλόγου ἀπόφανσις, ἡ ἐπενεγκοῦσα τὴν ἧτταν τοῦ Πώλου. Ὁ Πῶλος, παρὰ πᾶσαν τὴν ἐπιδειχθεῖσαν νεανικὴν θρασύτητα καὶ ἀσέβειαν, δὲν ἦτο ὅμως εἰς τοιοῦτον βαθμὸν διεφθαρμένος, ὥςτε νὰ ἀποφαίνηται παρρησίᾳ καὶ διαρρήδην ὡς ὕστερον ὁ Καλλικλῆς, ὅτι τὸ ἀδικεῖν εἶνέ τι καλὸν καὶ ἐπαινετόν. Ὁ Πῶλος, ἡμιμόχθηρος ὤν, ὑπελάμβανε τὸ ἀδικεῖν τῶν ὠφελίμων ἐκείνων ἐπιτηδεύσεων, ἃς πάντες οἱ τοιοῦτοι ἐπιτηδεύουσιν ἐν κρυπτῷ καὶ παραβύστῳ· οἷον τὸ ψεύδεσθαι, τὸ συκοφαντεῖν, τὸ κλέπτειν, τὸ μοιχεύειν κ.τ.τ. Εἶνε δὲ ἡ τελείωσις τῆς μοχθηρίας οὐ μόνον τὸ πράττειν ταῦτα ἀλλὰ καὶ σεμνύνεσθαι καὶ ἐγκαυχᾶσθαι ἐπὶ τοιαύταις πράξεσιν. Καὶ ὁ Πλάτων περιαλγὴς ἔβλεπε καὶ ἔλεγεν, ὅτι «ἐν Ἀθήναις ἐπιδέδωκε τὸ ὁμολογεῖν πονηροὺς εἶναι». Πρβλ. καὶ παρ' Ἀριστφ. ἐν Νεφέλαις τὰ τοῦ Ἀδίκου λόγου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Μανθάνω· οὐ ταὐτὸν ἡγεῖ σύ, ὡς ἔοικας, καλόν
D τε καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ αἰσχρόν.

ΠΩΛ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Τί δὲ τόδε; τὰ καλὰ πάντα, οἷον καὶ σώματα καὶ χρώματα καὶ σχήματα καὶ φωνὰς καὶ ἐπιτηδεύματα, εἰς οὐδὲν ἀποβλέπων καλεῖς ἑκάστοτε καλά; οἷον πρῶτον τὰ σώματα τὰ καλὰ οὐχὶ ἤτοι κατὰ τὴν χρείαν λέγεις καλὰ εἶναι, πρὸς ὃ ἂν ἕκαστον χρήσιμον ᾖ, πρὸς τοῦτο, ἢ κατὰ ἡδονήν τινα, ἐὰν ἐν τῷ θεωρεῖσθαι χαίρειν ποιῇ τοὺς θεωροῦντας; ἔχεις τι ἐκτὸς τούτων λέγειν περὶ σώματος
E κάλλους;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔχω.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τἆλλα πάντα οὕτω καὶ σχήματα καὶ χρώματα ἢ διὰ ἡδονήν τινα ἢ διὰ ὠφέλειαν ἢ δι' ἀμφότερα καλὰ προσαγορεύεις;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐ καὶ τὰς φωνὰς καὶ τὰ κατὰ τὴν μουσικὴν πάντα ὡσαύτως;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ μὴν τά γε κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα, οὐ δή που ἐκτὸς τούτων ἐστὶ τὰ καλά, ἢ ὠφέλιμα εἶναι ἢ ἡδέα ἢ ἀμφότερα.

ΠΩΛ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

475 ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τὸ τῶν μαθημάτων κάλλος ὡσαύτως;

ΠΩΛ. Πάνυ γε· καὶ καλῶς γε νῦν ὁρίζει, ὦ Σώκρατες, ἡδονῇ τε καὶ ἀγαθῷ ὁριζόμενος τὸ καλόν.

4 *Τί δὲ τόδε;* Τοῦ Πώλου παραδεχθέντος ὡς διάφορα τὸ καλὸν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τὸ αἰσχρὸν τοῦ κακοῦ, ὁ Σωκ. ἐπιχειρεῖ ἤδη νὰ ἀποδείξῃ αὐτὰ ταὐτὰ ὄντα.

τὰ καλὰ πάντα. Παραθέτει δείγματα ἑκάστου εἴδους τοῦ καλοῦ. Α', καλὰ σώματα. Β', καλὰ χρώματα καὶ σχήματα. Γ', καλὰς φωνὰς καὶ τόνους μουσικούς. Δ', καλὰ ἐπιτηδεύματα καὶ νόμους.

20 *τά γε κατὰ τοὺς νόμους.* Αἰτ. τοῦ κατά τι = ὅσον ἀφορᾷ τὰ κατὰ τοὺς νόμους κ. τ. λ.

21 *ἢ ὠφέλιμα εἶναι* κ.τ.λ. ἐπεξήγησις τοῦ *τούτων.*

26 *ἡδονῇ τε καὶ ἀγαθῷ.* 'Αγαθόν, ὅ τι προεῖπεν ὠφέλιμον, χρήσιμον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ αἰσχρὸν τῷ ἐναντίῳ, λύπῃ τε καὶ κακῷ;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ὅταν ἄρα δυοῖν καλοῖν θάτερον κάλλιον ᾖ, ἢ τῷ ἑτέρῳ τούτοιν ἢ ἀμφοτέροις ὑπερβάλλον κάλλιόν ἐστιν, [ἤτοι ἡδονῇ ἢ ὠφελείᾳ ἢ ἀμφοτέροις].

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Καὶ ὅταν δὲ δὴ δυοῖν αἰσχροῖν τὸ ἕτερον αἴσχιον ᾖ, ἤτοι λύπῃ ἢ κακῷ ὑπερβάλλον αἴσχιον ἔσται· ἢ οὐκ ἀνάγκη; B

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Φέρε δή, πῶς ἐλέγετο νῦν δὴ περὶ τοῦ ἀδικεῖν καὶ ἀδικεῖσθαι; οὐκ ἔλεγες τὸ μὲν ἀδικεῖσθαι κάκιον εἶναι, τὸ δὲ ἀδικεῖν αἴσχιον;

ΠΩΛ. Ἔλεγον.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, ἤτοι λυπηρότερόν ἐστι καὶ λύπῃ ὑπερβάλλον αἴσχιον[1] ἂν εἴη ἢ κακῷ ἢ ἀμφοτέροις· οὐ καὶ τοῦτο ἀνάγκη;

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΛΑ΄. ΣΩ. Πρῶτον μὲν δὴ σκεψώμεθα, ἆρα λύπῃ ὑπερβάλλει τὸ ἀδικεῖν [τοῦ ἀδικεῖσθαι], καὶ ἀλγοῦσι μᾶλλον οἱ ἀδικοῦντες ἢ οἱ ἀδικούμενοι; C

ΠΩΛ. Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες, τοῦτό γε.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα λύπῃ γε ὑπερέχει.

ΠΩΛ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ μὴ λύπῃ, ἀμφοτέροις μὲν οὐκ ἂν ἔτι ὑπερβάλλοι.

ΠΩΛ. Οὐ φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν τῷ ἑτέρῳ λείπεται.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Τῷ κακῷ.

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

1 *τὸ αἰσχρὸν τῷ ἐναντίῳ.* Ἐξυπάκουε: *ὁριστέον.*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Οὐκοῦν κακῷ ὑπερβάλλον τὸ ἀδικεῖν κάκιον ἂν εἴη τοῦ ἀδικεῖσθαι.

ΠΩΛ. Δῆλον δὴ ὅτι.

D ΣΩ. Ἄλλο τι οὖν ὑπὸ μὲν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων καὶ ὑπὸ σοῦ ὡμολογεῖτο ἡμῖν ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ αἴσχιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Νῦν δέ γε κάκιον ἐφάνη.

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Δέξαιο ἂν οὖν σὺ μᾶλλον τὸ κάκιον καὶ τὸ αἴσχιον ἀντὶ τοῦ ἧττον; — μὴ ὄκνει ἀποκρίνασθαι, ὦ Πῶλε· οὐδὲν γὰρ βλαβήσει· ἀλλὰ γενναίως τῷ λόγῳ ὥσπερ ἰατρῷ παρέχων ἀποκρίνου, καὶ ἢ φάθι ἢ μὴ ἃ ἐρωτῶ.

E ΠΩΛ. Ἀλλ' οὐκ ἂν δεξαίμην, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἄλλος δέ τις ἀνθρώπων;

ΠΩΛ. Οὔ μοι δοκεῖ κατά γε τοῦτον τὸν λόγον.

ΣΩ. Ἀληθῆ ἄρα ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι οὔτ' ἂν ἐγὼ οὔτ' ἂν σὺ οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς ἀνθρώπων δέξαιτ' ἂν μᾶλλον ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι· κάκιον γὰρ τυγχάνει ὄν.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Ὁρᾷς οὖν, ὦ Πῶλε, ὁ ἔλεγχος παρὰ τὸν ἔλεγχον παραβαλλόμενος ὅτι οὐδὲν ἔοικεν, ἀλλὰ σοὶ μὲν οἱ ἄλλοι πάντες ὁμολογοῦσι πλὴν ἐμοῦ, ἐμοὶ δὲ σὺ ἐξαρκεῖς εἷς ὢν
476 μόνος καὶ ὁμολογῶν καὶ μαρτυρῶν, καὶ ἐγὼ σὲ μόνον ἐπιψηφίζων τοὺς ἄλλους ἐῶ χαίρειν. καὶ τοῦτο μὲν ἡμῖν οὕτως ἐχέτω· μετὰ τοῦτο δὲ περὶ οὗ τὸ δεύτερον ἠμφισβητήσαμεν σκεψώμεθα, τὸ ἀδικοῦντα διδόναι δίκην ἆρα μέγιστον τῶν κακῶν ἐστιν, ὡς σὺ ᾤου, ἢ μεῖζον τὸ μὴ διδό-

8 *Νῦν δέ γε κάκιον ἐφάνη.* Ἐνταῦθα λαμβάνει πέρας ἡ ἀπόδειξις ὅτι τὸ κατὰ τὸν Πῶλον αἴσχιον (τὸ ἀδικεῖν), ἐστὶ δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ κάκιον. Ἐκ τῆς ὁμολογίας ταύτης ἀναγκάζεται ὁ Πῶλος νὰ προσομολογήσῃ ἤδη, ἓν πρὸς ἕν, καὶ πάντα ἐκεῖνα ἅτινα ἔμπροσθεν ἰσχυρίζετο μὲν ὁ Σωκ. κατεγέλα δὲ ὁ Πῶλος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ναι, ὡς αὖ ἐγὼ ᾤμην; σκοπώμεθα δὲ τῇδε· τὸ διδόναι δίκην καὶ τὸ κολάζεσθαι δικαίως ἀδικοῦντα ἆρα τὸ αὐτὸ καλεῖς;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἔχεις οὖν λέγειν, ὡς οὐχὶ τά γε δίκαια πάντα B
καλά ἐστι, καθ᾽ ὅσον δίκαια; καὶ διασκεψάμενος εἰπέ.

ΠΩΛ. Ἀλλά μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

ΛΒʹ. ΣΩ. Σκόπει δὴ καὶ τόδε· ἆρα εἴ τίς τι ποιεῖ, ἀνάγκη τι εἶναι καὶ πάσχον ὑπὸ τούτου τοῦ ποιοῦντος;

ΠΩΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Ἆρα τοῦτο πάσχον, ὃ τὸ ποιοῦν ποιεῖ, καὶ τοιοῦτον, οἷον ποιεῖ τὸ ποιοῦν; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· εἴ τις τύπτει, ἀνάγκη τι τύπτεσθαι; C

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Καὶ εἰ σφόδρα τύπτει ἢ ταχὺ ὁ τύπτων, οὕτω καὶ τὸ τυπτόμενον τύπτεσθαι;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Τοιοῦτον ἄρα πάθος τῷ τυπτομένῳ ἐστίν, οἷον ἂν τὸ τύπτον ποιῇ.

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ εἰ κάει τις, ἀνάγκη τι κάεσθαι;

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Καὶ εἰ σφόδρα γε κάει ἢ ἀλγεινῶς, οὕτω κάεσθαι τὸ καόμενον ὡς ἂν τὸ κᾶον κάῃ;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ εἰ τέμνει τις, ὁ αὐτὸς λόγος· τέμνεται γάρ τι.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ εἰ μέγα γε ἢ βαθὺ τὸ τμῆμα ἢ ἀλγεινόν, τοιοῦτον τμῆμα τέμνεται τὸ τεμνόμενον, οἷον τὸ τέμνον τέμνει. D

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Συλλήβδην δὴ ὅρα εἰ ὁμολογεῖς, ὃ ἄρτι ἔλεγον,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

περὶ πάντων, οἷον ἂν ποιῇ τὸ ποιοῦν, τοιοῦτον τὸ πάσχον πάσχειν.

ΠΩΛ. Ἀλλ' ὁμολογῶ.

ΣΩ. Τούτων δὴ ὁμολογουμένων, τὸ δίκην διδόναι πότερον πάσχειν τί ἐστιν ἢ ποιεῖν;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, πάσχειν.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὑπό τινος ποιοῦντος;

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ὑπό γε τοῦ κολάζοντος.

E ΣΩ. Ὁ δὲ ὀρθῶς κολάζων δικαίως κολάζει;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Δίκαια ποιῶν ἢ οὔ;

ΠΩΛ. Δίκαια.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ κολαζόμενος δίκην διδοὺς δίκαια πάσχει.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τὰ δὲ δίκαιά που καλὰ ὡμολόγηται.

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τούτων ἄρα ὁ μὲν ποιεῖ καλά, ὁ δὲ πάσχει, ὁ κολαζόμενος.

ΠΩΛ. Ναί.

477 ΛΓ'. ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ καλά, ἀγαθά· ἢ γὰρ ἡδέα ἢ ὠφέλιμα.

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ἀγαθὰ ἄρα πάσχει ὁ δίκην διδούς.

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Ὠφελεῖται ἄρα.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἆρα ἥνπερ ἐγὼ ὑπολαμβάνω τὴν ὠφέλειαν; βελτίων τὴν ψυχὴν γίγνεται, εἴπερ δικαίως κολάζεται;

ΠΩΛ. Εἰκός γε.

ΣΩ. Κακίας ἄρα ψυχῆς ἀπαλλάττεται ὁ δίκην διδούς.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν τοῦ μεγίστου ἀπαλλάττεται κακοῦ; ὧδε

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δὲ σκόπει· ἐν χρημάτων κατασκευῇ ἀνθρώπου κακίαν ἄλ- B λην τινὰ ἐνορᾷς ἢ πενίαν;

ΠΩΛ. Οὔκ, ἀλλὰ πενίαν.

ΣΩ. Τί δ' ἐν σώματος κατασκευῇ; κακίαν ἂν φήσαις ἀσθένειαν εἶναι καὶ νόσον καὶ αἶσχος καὶ τὰ τοιαῦτα;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἐν ψυχῇ πονηρίαν ἡγεῖ τινα εἶναι;

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Ταύτην οὖν οὐκ ἀδικίαν καλεῖς καὶ ἀμαθίαν καὶ δειλίαν καὶ τὰ τοιαῦτα;

ΠΩΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Οὐκοῦν χρημάτων καὶ σώματος καὶ ψυχῆς, τριῶν ὄντων, τριττὰς εἴρηκας πονηρίας, πενίαν, νόσον, ἀδικίαν. C

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Τίς οὖν τούτων τῶν πονηριῶν αἰσχίστη; οὐχ ἡ ἀδικία καὶ συλλήβδην ἡ τῆς ψυχῆς πονηρία;

ΠΩΛ. Πολύ γε.

ΣΩ. Εἰ δὲ αἰσχίστη, καὶ κακίστη;

ΠΩΛ. Πῶς, ὦ Σώκρατες, λέγεις;

ΣΩ. Ὡδί· ἀεὶ τὸ αἴσχιστον ἤτοι λύπην μεγίστην παρέχον ἢ βλάβην ἢ ἀμφότερα αἴσχιστόν ἐστιν ἐκ τῶν ὡμολογημένων ἐν τῷ ἔμπροσθεν.

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩ. Αἴσχιστον δὲ ἀδικία καὶ σύμπασα ψυχῆς πονηρία νῦν δὴ ὡμολόγηται ἡμῖν. D

ΠΩΛ. Ὡμολόγηται γάρ.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἢ ἀνιαρότατόν ἐστι καὶ ἀνίᾳ ὑπερβάλλον αἴσχιστον τούτων ἐστὶν ἢ βλάβῃ [ἢ λύπῃ] ἢ ἀμφότερα.

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἀλγεινότερόν ἐστι τοῦ πένεσθαι καὶ κάμνειν τὸ ἄδικον εἶναι καὶ ἀκόλαστον καὶ δειλὸν καὶ ἀμαθῆ;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἀπό τούτων γε.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Ὑπερφυεῖ τινὶ ἄρα ὡς μεγάλῃ βλάβῃ καὶ κακῷ
θαυμασίῳ ὑπερβάλλουσα τἆλλα ἡ τῆς ψυχῆς πονηρία αἴ-
E σχιστόν ἐστι πάντων, ἐπειδὴ οὐκ ἀλγηδόνι γε, ὡς ὁ σὸς
λόγος.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Ἀλλὰ μήν που τό γε μεγίστῃ βλάβῃ ὑπερβάλλον μέγιστον ἂν κακὸν εἴη τῶν ὄντων.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἡ ἀδικία ἄρα καὶ ἡ ἀκολασία καὶ ἡ ἄλλη ψυχῆς πονηρία μέγιστον τῶν ὄντων κακόν ἐστιν.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΛΔ'. ΣΩ. Τίς οὖν τέχνη πενίας ἀπαλλάττει; οὐ χρηματιστική;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Τίς δὲ νόσου; οὐκ ἰατρική;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

478 ΣΩ. Τίς δὲ πονηρίας καὶ ἀδικίας; εἰ μὴ οὕτως εὐπο-
ρεῖς, ὧδε σκόπει· ποῖ ἄγομεν καὶ παρὰ τίνας τοὺς κάμνον-
τας τὰ σώματα;

ΠΩΛ. Παρὰ τοὺς ἰατρούς, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ποῖ δὲ τοὺς ἀδικοῦντας καὶ τοὺς ἀκολασταίνοντας;

ΠΩΛ. Παρὰ τοὺς δικαστὰς λέγεις.

ΣΩ. Οὐκοῦν δίκην δώσοντας;

ΠΩΛ. Φημί.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὐ δικαιοσύνῃ τινὶ χρώμενοι κολάζουσιν οἱ ὀρθῶς κολάζοντες;

ΠΩΛ. Δῆλον δή.

ΣΩ. Χρηματιστικὴ μὲν ἄρα πενίας ἀπαλλάττει, ἰα-
B τρικὴ δὲ νόσου, δίκη δὲ ἀκολασίας καὶ ἀδικίας.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τί οὖν τούτων κάλλιστόν ἐστιν [ὧν λέγεις];

ΠΩΛ. Τίνων λέγεις;

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Χρηματιστικῆς, ἰατρικῆς, δίκης.

ΠΩΛ. Πολὺ διαφέρει, ὦ Σώκρατες, ἡ δίκη.

ΣΩ. Οὐκοῦν αὖ ἤτοι ἡδονὴν πλείστην ποιεῖ ἢ ὠφέλειαν ἢ ἀμφότερα, εἴπερ κάλλιστόν ἐστιν.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν τὸ ἰατρεύεσθαι ἡδύ ἐστι, καὶ χαίρουσιν οἱ ἰατρευόμενοι;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Ἀλλ' ὠφέλιμόν γε. ἢ γάρ;

ΠΩΛ. Ναί. C

ΣΩ. Μεγάλου γὰρ κακοῦ ἀπαλλάττεται, ὥςτε λυσιτελεῖ ὑπομεῖναι τὴν ἀλγηδόνα καὶ ὑγιεῖ εἶναι.

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὕτως ἂν περὶ σῶμα εὐδαιμονέστατος ἄνθρωπος εἴη, ἰατρευόμενος, ἢ μηδὲ κάμνων ἀρχήν;

ΠΩΛ. Δῆλον ὅτι μηδὲ κάμνων.

ΣΩ. Οὐ γὰρ τοῦτ' ἦν εὐδαιμονία, ὡς ἔοικε, κακοῦ ἀπαλλαγή, ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν μηδὲ κτῆσις.

ΠΩΛ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Τί δέ; ἀθλιώτερος πότερος δυοῖν ἐχόντοιν κακὸν εἴτ' ἐν σώματι εἴτ' ἐν ψυχῇ, ὁ ἰατρευόμενος καὶ ἀπαλλαττόμενος τοῦ κακοῦ, ἢ ὁ μὴ ἰατρευόμενος, ἔχων δέ;

ΠΩΛ. Φαίνεταί μοι ὁ μὴ ἰατρευόμενος.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ δίκην διδόναι μεγίστου κακοῦ ἀπαλλαγὴ ἦν, πονηρίας.

ΠΩΛ. Ἦν γάρ.

14 *Ἆρ' οὖν οὕτως—ἰατρευόμενος;* Τὸ *ἰατρευόμενος* τροπ. μετοχ. ἐπεξήγ. τοῦ *οὕτω*.

17 *Οὐ γὰρ τοῦτ' ἦν εὐδαιμονία.* Κατὰ τὴν ἔμπροσθεν γενομένην σκέψιν ἡ εὐδαιμονία δὲν εὑρίσκετο οὖσα κακοῦ ἀπαλλαγή, ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν μηδὲ κτῆσις.

18 *τὴν ἀρχὴν*=ἐξ ἀρχῆς· τὸ παράπαν· ὅλως διόλου. Ἀνωτέρω εἶπε τὸ αὐτὸ ἀνάρθρως: ἢ μηδὲ κάμνων ἀρχήν· ὅπου φανερὸν ὅτι τὸ *ἀρχὴν* κατήντησεν ἐπίρρημα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Σωφρονίζει γάρ που καὶ δικαιοτέρους ποιεῖ καὶ ἰατρικὴ γίγνεται πονηρίας ἡ δίκη.

ΠΩΛ. Ναί.

E ΣΩ. Εὐδαιμονέστατος μὲν ἄρα ὁ μὴ ἔχων κακίαν ἐν ψυχῇ, ἐπειδὴ τοῦτο μέγιστον τῶν κακῶν ἐφάνη.

ΠΩΛ. Δῆλον δή.

ΣΩ. Δεύτερος δέ που ὁ ἀπαλλαττόμενος.

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Οὗτος δ' ἦν ὁ νουθετούμενός τε καὶ ἐπιπληττόμενος καὶ δίκην διδούς.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Κάκιστα ἄρα ζῇ ὁ ἔχων ἀδικίαν καὶ μὴ ἀπαλλαττόμενος.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν οὗτος τυγχάνει ὢν ὃς ἂν τὰ μέγιστα ἀδικῶν καὶ χρώμενος μεγίστῃ ἀδικίᾳ διαπράξηται ὥστε μήτε
479 νουθετεῖσθαι μήτε κολάζεσθαι μήτε δίκην διδόναι, ὥσπερ σὺ φῂς Ἀρχέλαον παρεσκευάσθαι καὶ τοὺς ἄλλους τυράννους καὶ ῥήτορας καὶ δυνάστας.

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

ΛΕ'. ΣΩ. Σχεδὸν γάρ που οὗτοι, ὦ ἄριστε, τὸ αὐτὸ διαπεπραγμένοι εἰσί, ὥσπερ ἂν εἴ τις τοῖς μεγίστοις νοσή-

7 *Δεύτερος δέ που*. Τῇ εὐδαιμονίᾳ δηλ.

9 *Οὗτος δ' ἦν* κ.τ.λ. Λάμβανε: *ὁ νουθ. καὶ ἐπιπλ. καὶ δ. διδούς*, ὑποκ. τοῦ ἦν· οὗτος κατηγορ. Τὸ οὗτος = ὁ ἀπαλλαττόμενος κακίας ψυχῆς.

22 *ὥςπερ ἂν εἴ τις* κ.τ.λ. Λέγεται: ὥςπερ, ὥςπερ ἄν, ὥςπερ εἰ, ὥςπερ ἂν εἰ (ὡςπερανεί). Διὰ μὲν τοῦ *ὥςπερ* ἐκφέρεταί τι θετικόν, ἔχον ὁμοίως ὡς καὶ τὸ ἐν τῇ κυρίᾳ προτάσει ἐκφερόμενον· διὰ τοῦτο συνήθως ἡ πρότασις εἶνε ἐλλειπτικὴ ἐξυπακουομένων τῶν ἐν τῇ κυρίᾳ προτάσει. Λύσ. 218 c· «ἔχαιρον ὥςπερ θηρευτής τις» (χαίρει). Φαίδων 86 a· «εἴ τις διϊσχυρίζοιτο τῷ αὐτῷ λόγῳ, ὥςπερ σύ» (διϊσχυρίζει). Διὰ δὲ τῶν λοιπῶν (ὥςπερ ἄν, ὥςπερ εἰ, ὥςπερ ἂν εἰ) ἐκφέρεταί τι ὑποθετικόν, ἔχον ὁμοίως πρὸς τὸ τῆς κυρίας προτάσεως. Ἐπειδὴ δὲ πᾶς ὑποθ. λόγος ἔχει ὑπόθεσιν καὶ ἀπόδοσιν, ἢ ἐκφέρονται ἀμφότεραι αἱ προτάσεις πλήρεις, (Ἀπολ. 17 e· «ὥςπερ ἄν, εἰ τῷ ὄντι ξένος ἐτύγχανον ὤν, ξυνεγινώσκετε δήπου ἄν μοι . . . καὶ δὴ καὶ νῦν» κ. τ. λ.), ἢ παραλείπεται συνήθως ἡ ἀπόδοσις, οὖσα ἡ αὐτὴ καὶ ἡ κυρία

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μασι συνισχόμενος διαπράξαιτο μὴ διδόναι δίκην τῶν περὶ τὸ σῶμα ἁμαρτημάτων τοῖς ἰατροῖς μηδὲ ἰατρεύεσθαι, φοβούμενος, ὡςπερανεὶ παῖς, τὸ κάεσθαι καὶ τὸ τέμνεσθαι, ὅτι ἀλγεινόν. ἢ οὐ δοκεῖ καὶ σοὶ οὕτως; B

ΠΩΛ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Ἀγνοῶν γε, ὡς ἔοικεν, οἷόν ἐστιν ἡ ὑγίεια καὶ ἀρετὴ σώματος. κινδυνεύουσι γὰρ ἐκ τῶν νῦν ἡμῖν ὡμολογημένων τοιοῦτόν τι ποιεῖν καὶ οἱ τὴν δίκην φεύγοντες, ὦ Πῶλε, τὸ ἀλγεινὸν αὐτοῦ καθορᾶν, πρὸς δὲ τὸ ὠφέλιμον τυφλῶς ἔχειν καὶ ἀγνοεῖν, ὅσῳ ἀθλιώτερόν ἐστι μὴ ὑγιοῦς σώματος μὴ ὑγιεῖ ψυχῇ συνοικεῖν, ἀλλὰ σαθρᾷ καὶ ἀδίκῳ καὶ ἀνοσίῳ. ὅθεν καὶ πᾶν ποιοῦσιν ὥςτε δίκην μὴ C διδόναι μηδ' ἀπαλλάττεσθαι τοῦ μεγίστου κακοῦ, καὶ χρήματα παρασκευαζόμενοι καὶ φίλους καὶ ὅπως ἂν ὦσιν ὡς πιθανώτατοι λέγειν. εἰ δὲ ἡμεῖς ἀληθῆ ὡμολογήκαμεν, ὦ Πῶλε, ἆρ' αἰσθάνει τὰ συμβαίνοντα ἐκ τοῦ λόγου; ἢ βούλει συλλογισώμεθα αὐτά;

πρότασις, παραμένει δὲ ὡς λείψανον τῆς ἀποδόσεως ὁ *ἂν* παρὰ τῷ *ὥςπερ*. Οὕτω προῆλθε τὸ *ὥςπερ ἂν* (Φαῖδρ. 268 d «ἀλλ' οὐκ ἂν ἀγροίκως λοιδορήσειαν, ἀλλ' ὥςπερ ἂν (λοιδορήσειεν, ἢ ποιήσειε) μουσικὸς ἐντυχὼν» κ.τ.λ.) καὶ τὸ *ὥςπερ ἂν εἰ* (Πρωταγ. 335 e· «Νῦν δ' ἔστιν, ὥςπερ ἂν εἰ δέοιό μου» =ὥςπερ ἂν εἴη, εἰ δέοιό μου). Ἀλλ' ἐκ τῆς πολλῆς χρήσεως ἠμβλύνθησαν αἱ διακρίσεις αὗται· ὅθεν Α', τίθεται ἐν τῇ ὑποθέσει αὐτὸ τὸ τῆς κυρίας προτάσεως ῥῆμα, ὡς ἐνταῦθα, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ τεθῇ ἢ νὰ ἐξυπακούηται ἐν τῇ ἀποδόσει. Β', τίθεται τὸ *ὡςπερανεὶ* ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ *ὥςπερ* (διὸ καὶ γράφεται ὡς μία λέξις, οἷον τὸ ἀμέσως κατωτέρω: ὡςπερανεὶ παῖς = ὥςπερ παῖς). Τὸ προκείμενον θὰ εἶχεν ὁμαλῶς ὧδε· «οὗτοι τὸ αὐτὸ διαπεπραγμένοι εἰσίν, ὥςπερ (ὅπερ) ἂν εἴη διαπεπραγμένος εἴ τις μὴ διδοίη δίκην κ.τ.λ.»

10 *μὴ ὑγιοῦς σώματος*. Εἶνε μὲν ὁ β' ὅρος τῆς συγκρίσεως, ἀλλὰ βραχυλογικῶς ἐξενηνεγμένος ἀντὶ τοῦ πλήρους· «μὴ ὑγιεῖ ψυχῇ συνοικεῖν ἢ μὴ ὑγιεῖ σώματι». Τοιαῦται βραχυλογικαὶ ἐκφράσεις γίνονται συχνάκις ἐπὶ τῶν συγκριτικῶν, ἐπὶ τῶν ὁμοιωματικῶν. (Ἡ θεράπαινα φορεῖ ὁμοίαν ἐσθῆτα τῇ δεσποίνῃ· ἀντί: τῇ τῆς δεσποίνης), ἐπὶ τοῦ *πλήν*, ἐπὶ τῆς *ἀντὶ* προθέσεως καὶ ἄλλων προθέσεων. ΘεαΊτ. 185 e· «Καλὸς γὰρ εἶ, ὦ Θεαίτητε . . . πρὸς δὲ τῷ καλῷ, εὖ ἐποίησάς με κ. τ. λ.» Ἀντί: «πρὸς δὲ τῷ εἶναι καλός, εὖ ἐποίησας κ. τ. λ.»

14 *καὶ ὅπως ἂν ὦσιν* κ.τ.λ. Ὁ *καὶ* κατὰ τὰ φαινόμενα συνδέει τὸν τελικὸν λόγον μετὰ τῶν δύο προηγηθέντων ἀντικειμένων τοῦ *παρασκευαζόμενοι* (καὶ χρήματα καὶ φίλους). Ἀλλα συντακτικῶς ἑτερογενῆ δὲν δύνανται λογικῶς νὰ συνδεθῶσι. Νοητέον λοιπὸν ὡς γ'

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΩΛ. Εἰ μή σοί γε ἄλλως δοκεῖ.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν συμβαίνει μέγιστον κακὸν ἡ ἀδικία καὶ τὸ ἀδικεῖν;

ΠΩΛ. Φαίνεταί γε.

D ΣΩ. Καὶ μὴν ἀπαλλαγή γε ἐφάνη τούτου τοῦ κακοῦ τὸ δίκην διδόναι.

ΠΩΛ. Κινδυνεύει.

ΣΩ. Τὸ δέ γε μὴ διδόναι ἐμμονὴ τοῦ κακοῦ.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Δεύτερον ἄρα ἐστὶ τῶν κακῶν μεγέθει τὸ ἀποδικεῖν· τὸ δὲ ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην πάντων μέγιστόν τε καὶ πρῶτον κακῶν πέφυκεν.

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν περὶ τούτου, ὦ φίλε, ἠμφισβητήσαμεν, σὺ μὲν τὸν ' ρχέλαον εὐδαιμονίζων τὸν τὰ μέγιστα ἀδι-
E κοῦντα δίκην οὐδεμίαν διδόντα, ἐγὼ δὲ τοὐναντίον οἰόμενος, εἴτ' Ἀρχέλαος εἴτ' ἄλλος ἀνθρώπων ὁςτισοῦν μὴ δίδωσι δίκην ἀδικῶν, τούτῳ προσήκειν ἀθλίῳ εἶναι διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ ἀεὶ τὸν ἀδικοῦντα τοῦ ἀδικουμένου ἀθλιώτερον εἶναι καὶ τὸν μὴ διδόντα δίκην τοῦ διδόντος; οὐ ταῦτ' ἦν τὰ ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενα;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀποδέδεικται ὅτι ἀληθῆ ἐλέγετο;

ΠΩΛ. Φαίνεται.

480 ΛϚ'. ΣΩ. Εἶεν· εἰ οὖν δὴ ταῦτα ἀληθῆ, ὦ Πῶλε, τίς ἡ μεγάλη χρεία ἐστὶ τῆς ῥητορικῆς; δεῖ μὲν γὰρ δὴ ἐκ τῶν νῦν ὡμολογημένων αὐτὸν ἑαυτὸν μάλιστα φυλάττειν ὅπως μὴ ἀδικήσει, ὡς ἱκανὸν κακὸν ἕξοντα. οὐ γάρ;

ἀντικείμενον *καὶ ἑαυτούς*· «καὶ χρήματα παρασκευαζόμενοι καὶ φίλους καὶ ἑαυτούς, ὅπως ἂν ὦσι κ. τ. λ.»

15 ***τὸν τὰ μέγιστα ἀδικοῦντα δίκην οὐδεμίαν διδόντα.*** Σύμπλεκε ὧδε· «τον δίκην οὐδεμίαν διδόντα, τὰ μέγιστα ἀδικοῦντα»· ὥςτε τὸ ***ἀδικοῦντα*** νὰ εἶνε μετοχὴ προσδιορίζουσα ἐναντιωματικῶς τὸ ***οὐ διδόντα δίκην*** = ὅς τὰ μέγιστα ἀδικῶν δίκην οὐδεμίαν δίδωσιν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἐὰν δέ γε ἀδικήσῃ ἢ αὐτὸς ἢ ἄλλος τις ὧν ἂν κήδηται, αὐτὸν ἑκόντα ἰέναι ἐκεῖσε, ὅπου ὡς τάχιστα δώσει δίκην, παρὰ τὸν δικαστήν, ὥςπερ παρὰ τὸν ἰατρόν, σπεύδοντα, ὅπως μὴ ἐγχρονισθὲν τὸ νόσημα τῆς ἀδικίας ὕπουλον B τὴν ψυχὴν ποιήσῃ καὶ ἀνίατον· ἢ πῶς λέγωμεν, ὦ Πῶλε; εἴπερ τὰ πρότερον μένει ἡμῖν ὁμολογήματα, οὐκ ἀνάγκη ταῦτα ἐκείνοις οὕτω μὲν συμφωνεῖν, ἄλλως δὲ μή;

ΠΩΛ. Τί γὰρ δὴ φῶμεν, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ἐπὶ μὲν ἄρα τὸ ἀπολογεῖσθαι ὑπὲρ τῆς ἀδικίας τῆς αὑτοῦ ἢ γονέων ἢ ἑταίρων ἢ παίδων ἢ πατρίδος ἀδικούσης οὐ χρήσιμος οὐδὲν ἡ ῥητορικὴ ἡμῖν, ὦ Πῶλε, εἰ μὴ εἴ τις ὑπολάβοι ἐπὶ τοὐναντίον, κατηγορεῖν δεῖν μάλιστα μὲν ἑ- C αυτοῦ, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἄλλων, ὃς ἂν ἀεὶ τῶν φίλων τυγχάνῃ ἀδικῶν, καὶ μὴ ἀποκρύπτεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ φανερὸν ἄγειν τὸ ἀδίκημα, ἵνα δῷ δίκην καὶ ὑγιὴς γένηται, ἀναγκάζειν δὲ καὶ αὑτὸν καὶ τοὺς ἄλλους μὴ ἀποδειλιᾶν, ἀλλὰ παρέχειν μύσαντα καὶ ἀνδρείως, ὥςπερ τέμνειν καὶ κάειν ἰατρῷ, τὸ ἀγαθὸν καὶ καλὸν διώκοντα, μὴ ὑπολογιζόμενον τὸ ἀλγεινόν, ἐὰν μέν γε πληγῶν ἄξια ἠδικηκὼς ᾖ, τύπτειν παρέχοντα, ἐὰν δὲ δεσμοῦ, D

4 *σπεύδοντα*. Τροπ. προσδιορ. τοῦ ἰέναι = τρέχοντας.

13 ***ἐπὶ τοὐναντίον, κατηγορεῖν δεῖν*** κ. τ. λ. Συμπλήρου: ἐπὶ τοὐναντίον δεῖν χρῆσθαι τῇ ῥητορ.· τὸ δὲ κατηγορεῖν δεῖν κ.τ.λ. ἐπεξηγ. τούτου.

14 ***ὃς ἂν ἀεὶ*** = ἑκάστοτε, κάθε φορά.

18 ***ἀλλὰ παρέχειν μύσαντα καὶ ἀνδρείως***. Συμπλήρου: τῷ δικαστῇ κολάζειν. Τὸ ***μύσαντα*** μεταφορικῶς ἀπὸ τῶν ὑφισταμένων ἰατρικὴν ἐγχείρησιν, ὧν οἱ γενναιότεροι κλείουσι μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἵνα μὴ βλέπωσι τὸ γινόμενον, ἄλλως δὲ ἵστανται ἀκίνητοι ὑπὸ τοῦ φόβου καὶ τοῦ ἄλγους.

ὥςπερ τέμνειν καὶ κάειν τῷ ἰατρῷ. Ὥςπερ παρέχει τις τῷ ἰατρῷ τέμνειν καὶ κάειν, οὕτω παρέχειν καὶ τῷ δικαστῇ κολάζειν καὶ ἰατρεύειν τὴν νόσον τῆς ψυχῆς. Αἱ μετοχαί: διώκοντα . . . μὴ ὑπολογιζόμενον . . . τύπτειν παρέχοντα . . . δεῖν (παρέχοντα) . . . ἀποτίνοντα . . . φεύγοντα . . . ἀποθνήσκοντα . . . ὄντα κατήγορον . . . χρώμενον τῇ ῥητορικῇ, προσδιορίζουσι τροπικῶς τὸ ἐν ἀρχῇ: παρέχειν τῷ δικαστῇ ὥςπερ τέμνειν καὶ κάειν τῷ ἰατρῷ. Ἡ συσσώρευσις τοσούτων μετοχῶν εἶνε ἔνδειξις τῆς περιπαθείας μεθ' ἧς ὁ Σωκρ. ἐκφέρει τὰ ἀνθρωποσωτήρια ταῦτα δόγματα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δεῖν, ἐὰν δὲ ζημίας, ἀποτίνοντα, ἐὰν δὲ φυγῆς, φεύγοντα, ἐὰν δὲ θανάτου, ἀποθνήσκοντα, αὐτὸν πρῶτον ὄντα κατήγορον καὶ αὑτοῦ καὶ τῶν ἄλλων οἰκείων καὶ ἐπὶ τοῦτο χρώμενον τῇ ῥητορικῇ, ὅπως ἂν καταδήλων τῶν ἀδικημάτων γιγνομένων ἀπαλλάττωνται τοῦ μεγίστου κακοῦ, ἀδικίας. φῶμεν οὕτως ἢ μὴ φῶμεν, ὦ Πῶλε;

E ΠΩΛ. Ἄτοπα μέν, ὦ Σώκρατες, ἔμοιγε δοκεῖ, τοῖς μέντοι ἔμπροσθεν ἴσως σοι ὁμολογεῖται.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἢ κἀκεῖνα λυτέον ἢ τάδε ἀνάγκη συμβαίνειν.

ΠΩΛ. Ναί, τοῦτό γε οὕτως ἔχει.

ΣΩ. Τοὐναντίον δέ γε αὖ μεταβαλόντα, εἰ ἄρα δεῖ τινα

7 *Ἄτοπα μὲν* κ.τ.λ. Ὁ Πῶλος τὰ εὑρίσκει ἄτοπα παραβάλλων αὐτὰ πρὸς τὰ ἐν τῷ πραγματικῷ βίῳ δοξαζόμενα καὶ πραττόμενα· ὁμόλογα δὲ τοῖς ἔμπροσθεν, καθ' ὅσον εἶνε ὀρθὰ συμπεράσματα τῶν ληφθεισῶν καὶ ὁμολογηθεισῶν προτάσεων.

τοῖς μέντοι ἔμπροσθεν ἴσως σοι ὁμολογεῖται. Τὸ μέν: *ὁμολογεῖται τοῖς ἔμπροσθεν* = ὁμόλογά ἐστι τοῖς ἔμπροσθεν· καὶ ἡ τοιαύτη σύνταξις εἶνε συχνοτάτη παρὰ Πλ. Κρατύλ. 416 b, Πρωταγ. 339 c. Τὸ δέ: *ὁμολογεῖταί σοι*, τὸ σοὶ ἐτέθη ὡς δοτ. χαριστ. Φαίδ. 72 a, Πολιτ. 478 a καὶ 434 d, Γοργ. 497 d καὶ 477 d. Ἐν τοῖς παρατεθεῖσι χωρίοις εὑρίσκεται μόνον ἡ ἑτέρα τῶν δύο δοτικῶν· ἐν τῷ προκειμένῳ δὲ ἀμφότεραι. Τοῦτο εἶνε τὸ μόνον ἀξιοσημείωτον· ἄλλως τὸ χωρίον ἔχει καλῶς.

12 *Τοὐναντίον δέ γε αὖ μεταβαλόντα*. Τὸ *τοὐναντίον* ἐπιρρηματικῶς, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν. Τὸ *μεταβαλόντα* ἐτέθη οἷον σαφεστέρα ἔκφρασις τοῦ *τοὐναντίον* = ἐὰν μεταβάλῃ τις, δηλ. ἐὰν θελήσῃ τις νὰ κακοποιήσῃ τινά· διότι μέχρι τοῦδε ἦτο ὁ λόγος περὶ εὐεργεσίας καὶ ὠφελείας ἑαυτοῦ διὰ τῆς ῥητορικῆς.

Πάντα τὰ ἐφεξῆς λεγόμενα εἶνε συμπεράσματα ἑνὸς συλλογισμοῦ, οὗ ἡ μὲν Μείζων πρότασις εἶνε αὕτη: Ὁ ἀδικῶν, μὴ διδοὺς δίκην, τυγχάνει πάντων ἀθλιώτατος· ἡ δὲ Ἐλάσσων αὕτη· «Ἀλλὰ βούλομαι τὸν ἐχθρὸν ὅτι ἀθλιώτατον εἶναι». Ἐντεῦθεν τὸ συμπέρασμα· «Ποίει ὅπως ὁ ἐχθρός σου ἔσται ἄδικος καὶ ὅπως μηδέποτε δώσει δίκην τῶν ἀδικημάτων». Ἡ Μείζων εἶνε βεβαίως κατὰ γνώμην τοῦ Σωκράτους· οὐχὶ δὲ καὶ ἡ Ἐλάσσων. Ἤδη ἐν τῷ Κρίτωνι σελ. 49 ἀνεκήρυξεν ὁ Πλάτων τὴν καινὴν ἐντολὴν τῆς τοῦ πλησίον ἀγάπης καὶ φίλου καὶ ἐχθροῦ. Ἐν δὲ τῇ Πολιτείᾳ 335 b ἐκθέτει τὸ αὐτὸ δόγμα ἐκτενέστερον καὶ ἀποδεικτικώτερον. Ἐνταῦθα βεβαίως δὲν ἔχει διάφορον γνώμην· ἀλλὰ προήνεγκε τὴν Ἐλάσσονα δι' ὑποθετ. προτάσεως (καθ' ὁριστ. ἔγκλισιν: *εἰ ἄρα δεῖ*, ἥτις ἴσα ἴσα σημαίνει ὅτι ὁ λέγων ἐπέχει τὴν ἑαυτοῦ γνώμην)· μόνον καὶ μόνον ἵνα ἐκ τῶν δύο τούτων προτάσεων, ὧν ἡ μὲν εἶνε ἀληθὴς κατὰ τὸν Σωκ., ὡμολογήθη δὲ ἤδη καὶ ὑπὸ τοῦ Πώλου, ἡ δέ, ἀληθὴς κατὰ τοὺς σοφιστὰς καὶ τὸν κοινὸν λαόν, ἐκ τούτων συλλογιζόμενος ὀρθῶς ἐξαγάγῃ τὰ παραδοξότατα συμπεράσματα, ἅτινα ἐμποιοῦσι κατά-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

κακῶς ποιεῖν, εἴτ' ἐχθρὸν εἴτε ὁντινοῦν, — ἐὰν μόνον μὴ αὐτὸς ἀδικῆται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, τοῦτο μὲν γὰρ εὐλαβητέον· ἐὰν δὲ ἄλλον ἀδικῇ ὁ ἐχθρός, παντὶ τρόπῳ παρασκευαστέον καὶ πράττοντα καὶ λέγοντα, ὅπως μὴ δῷ δί- 481
κην μηδὲ ἔλθῃ παρὰ τὸν δικαστήν· ἐὰν δὲ ἔλθῃ, μηχανητέον, ὅπως ἂν διαφύγῃ καὶ μὴ δῷ δίκην ὁ ἐχθρός, ἀλλ'

πληξιν εἰς τὸν Καλλικλέα καὶ ἀφορμὴν ἵνα ἐμπέσῃ οὕτω δραματικῶς εἰς τὸν λόγον.

1 *ἐὰν μόνον μὴ αὐτὸς — ἐὰν δὲ ἄλλον ἀδικῇ ὁ ἐχθρός*. 'Ανακολουθία οὐχὶ σπανία ἐν τῷ 'Ελλ. λόγῳ. Τά: *ἐὰν μόνον μὴ αὐτὸς* κ.τ.λ. λέγονται παρενθετικῶς· προϊόντος δὲ τοῦ λόγου ἐλησμονήθη ἡ παρενθετικὴ ῥῆσις, καὶ συνεδέθη μετ' αὐτῆς τό: *ἐὰν δὲ ἄλλον* κ.τ.λ. ὅπερ δὲν εἶνε πλέον παρενθετ. λόγος. Θουκ. Α', 72· «τῶν δὲ 'Αθηναίων — ἔτυχε γὰρ πρεσβεία πρότερον ἐν τῇ Λακεδαίμονι περὶ ἄλλων παροῦσα· καὶ ὡς ᾔσθοντο τῶν λόγων» κ.τ.λ.

2 *τοῦτο μὲν γὰρ εὐλαβητέον*. Δηλ. τὸ ἀδικεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, κακὸν ἀποδειχθέν, καὶ τὸ χρῆσθαι ἄρα τῇ ῥητορικῇ ὅπως μὴ δῷ δίκην ὁ ἐχθρός, αὐτὸν ἀδικήσας.

3 *παρασκευαστέον*. 'Υποκ. τὸ αὐτὸ καὶ τὸ τοῦ: *κακῶς ποιεῖν*· τὸν ῥητορικὸν δηλ.

Τὰ εἰς *τέος* ῥηματικὰ τίθενται εἰς τὸν λόγον ἢ ὡς ἐπίθετα συμφωνοῦντα πρὸς τὸ οὐσιαστικόν των κατὰ γένος, ἀριθ. καὶ πτῶσιν, ἢ ὡς ἄκλιτα λήγοντα εἰς *τέον* (ἐνίοτε εἰς *τέα*). Τὰ μὲν ὡς ἐπίθετα ἔχουσι παθητ. διάθεσιν, δηλ. ἰσοδυναμοῦσι πρὸς τὸ δεῖ καὶ τὸ παθητ. ἀπαρέμφ. τοῦ ῥήματος ἐξ οὗ παράγονται· συντάσσονται δὲ δοτικῇ σημαινούσῃ τὸ ποιητ. αἴτιον τοῦ παθ. ῥήματος· Γραπτέα μοι ἡ ἐπιστολή. = Δεῖ γραφῆναι ὑπ' ἐμοῦ τὴν ἐπιστολήν. Τιμητέος μοι ὁ ἀνήρ. = Δεῖ τιμᾶσθαι ὑπ' ἐμοῦ τὸν ἄνδρα. Τὰ δὲ ἀκλίτως εἰς *τέον* τιθέμενα ἔχουσιν ἐνεργ. διάθεσιν, ἰσοδυναμοῦντα πρὸς τὸ *δεῖ* καὶ τὸ ἐνεργ. ἀπαρέμφ. τοῦ ῥήματος. Τὰ οὕτω κείμενα ῥηματικὰ δέχονται δοτικὴν ἢ αἰτιατικὴν δηλοῦσαν τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἐνεργ. ῥήματος, καὶ ἄλλην πτῶσιν ἥντινα καὶ αὐτὸ τὸ ἐνεργ. ῥῆμα ἀπαιτεῖ ὡς ἀντικείμενον· δηλ. τὰ τοιαῦτα συντάσσονται ὡς καὶ τὰ ἰσοδύναμά των ῥήματα. Χρηστέον (ἡμῖν ἢ ἡμᾶς) τῇ ῥητορικῇ ἐπὶ τὸ κατηγορεῖν ἡμῶν αὐτῶν. Μηχανητέον (ἡμῖν ἢ ἡμᾶς) ὅπως μὴ δῷ δίκην ὁ ἐχθρός. Μεταδοτέον (ἡμῖν ἢ ἡμᾶς) τῶν ἀγαθῶν τοῖς δεομένοις κ.τ.τ. Πρβλ. Γοργ. 507 d, 512 e. 'Επιθετικῶς μὲν δύνανται νὰ τεθῶσι μόνον ἐκεῖνα τὰ ῥηματικά, ὧν τὸ ῥῆμα εἶνε ἐπιδεκτικὸν παθητικῆς διαθέσεως· ἀκλίτως δὲ εἰς *τέον* πᾶν ῥηματικόνν Οὕτω δύναμαι μὲν νὰ εἴπω: βιωτέον μοί ἐστι· οὐχὶ δέ: βιωτέος εἰμί· διότι δὲν ὑπάρχει παθητ. διάθεσις τοῦ βιῶ· ἰτέον καὶ ἰτητέον· οὐχὶ ἰτέος. 'Ομοίως θὰ ἠδύνατο νὰ ῥηθῇ: βουλητέον, οὐχὶ βουλητέος· οἰητέον, οὐχὶ οἰητέος κ.τ.τ.

6 *ὅπως μὴ δῷ δίκην . . . ὅπως μὴ ἀποδιδῷ, ἀλλ' ἀναλίσκηται . . . ὅπως μὴ ἀποθανεῖται, ἀλλ' ἀθάνατος ἔσται* κ.τ.λ. 'Αξιοσημείωτος ἡ ἐναλλαγὴ τῆς ὑποτ. ἀορ. καὶ ὁριστ. μέλλ. ἐν τῇ αὐτῇ περιόδῳ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥήματος (μηχανητέον) ἐξαρτωμένων. 'Εναργεστάτη ἔνδειξις ὅτι οἱ λεγόμενοι τελ. λόγοι μετὰ τοῦ ὅπως ἢ ὅπως ἂν καὶ ὑποτ. καὶ οἱ λεγόμενοι πλάγιοι ἐρωτ. λόγοι μετὰ τοῦ ὅπως καὶ ὁριστ. μέλλ. εἰσὶ συγγενέστατοι κατὰ τὸ νόημα, ὥστε νὰ δύνανται σχεδὸν ἀδιαφόρως νὰ ἐναλλάσσωνται. Καὶ ἡμεῖς σήμερον ἄνευ σπουδαίας διαφορᾶς ἐν τοῖς τοιούτοις ἐναλλάσσομεν τὸ *νὰ*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐάν τε χρυσίον ἡρπακὼς ᾖ πολύ, μὴ ἀποδιδῷ τοῦτο ἀλλ' ἔχων ἀναλίσκηται καὶ εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τοὺς ἑαυτοῦ ἀδίκως καὶ ἀθέως, ἐάν τε θανάτου ἄξια ἠδικηκὼς ᾖ, ὅπως μὴ ἀποθανεῖται, μάλιστα μὲν μηδέποτε, ἀλλ' ἀθάνατος ἔσται πονηρὸς ὤν, εἰ δὲ μή, ὅπως ὡς πλεῖστον χρόνον βιώσεται
B τοιοῦτος ὤν. ἐπὶ τὰ τοιαῦτα ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Πῶλε, ἡ ῥητορικὴ χρήσιμος εἶναι· ἐπεὶ τῷ γε μὴ μέλλοντι ἀδικεῖν οὐ μεγάλη τίς μοι δοκεῖ ἡ χρεία αὐτῆς εἶναι, εἰ δὴ καὶ ἔστι τις χρεία, ὡς ἔν γε τοῖς πρόσθεν οὐδαμῇ ἐφάνη οὖσα.

ΛΖ'. ΚΑΛ. Εἰπέ μοι, ὦ Χαιρεφῶν, σπουδάζει ταῦτα Σωκράτης ἢ παίζει;

ΧΑΙ. Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ὦ Καλλίκλεις, ὑπερφυῶς σπουδάζειν· οὐδὲν μέντοι οἷον τὸ αὐτὸν ἐρωτᾶν —.

τῆς ὑποτακτικῆς καὶ τὸ θὰ τῆς ὁριστ. μέλλ.: «Πρέπει νὰ προσπαθήσωμεν μὲ κάθε τρόπον νὰ μὴ ἔλθῃ ὁ ἐχθρὸς ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ, καὶ ἂν ἔλθῃ νὰ εὕρωμεν μηχανὴν πῶς θὰ διαφύγῃ τὰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης, καὶ νὰ σκεφθῶμεν πῶς θὰ γλυτώσῃ τὸν θάνατον». Ὁμοίως «Ἔλα νὰ σκεφθῶμεν πῶς νὰ ἐξέλθωμεν ἐκ τῆς δυσχερείας ταύτης· καί· Ἔλα νὰ σκεφθῶμεν πῶς θὰ ἐξέλθωμεν κ.τ.λ.», οἵτινες ἀμφότεροι εἶνε πλάγιοι ἐρωτηματ. λόγοι, ὁ μὲν καθ' ὑποτ. ἀορ. ὁ δὲ καθ' ὁριστ. μέλλ. Οὕτω συχνότατα καὶ παρὰ Πλ. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰ χειρόγρ. διαφωνοῦσι, καὶ ἡμεῖς δυσκόλως δυνάμεθα νὰ μαντεύσωμεν τὸ γνήσιον τοῦ Πλ.

8 *εἰ δὴ καὶ ἔστι τις χρεία* = ἂν δὰ ὑπάρχει καί τις χρεία αὐτῆς. Καθόλου μὲν ἀρνεῖταί ὁ Σωκ. ὅτι ἔστι τις χρεία τῆς ῥητορ. τῷ μὴ μέλλοντι ἀδικεῖν, ἀλλὰ συγκαταβαίνων πρὸς τὴν κοινὴν ὑπόληψιν δέχεται ὅτι, καὶ ἂν εἶνέ τις χρεία αὐτῆς, δὲν εἶνε τόσον μεγάλη ὅσον ὑπολαμβάνεται.

10 *Εἰπέ μοι, ὦ Χαιρεφῶν*. Σιγήσαντος τοῦ Πώλου, καί, κατὰ τὰ φαινόμενα, ληξάσης τῆς συζητήσεως, ἀφ' οὗ εὑρέθη καὶ ὡμολογήθη τὸ ζητούμενον, ὁ Καλλικλῆς παρεμπίπτων ἀναζωπυρεῖ τὸν διάλογον. Ὅτι πρὸς τὸν Χαιρεφῶντα ἀποτείνει τὴν θαυμαστικὴν ἐρώτησιν καὶ οὐχὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Σωκ. τοῦτο εἶνε δραματικὴ ἐπιδείνωσις τῆς κατεχούσης τὸν Καλλ. καταπλήξεως. Καὶ ἡμεῖς σήμερον ὁσάκις ἀκούομέν τινος ἄτοπα καὶ παράδοξα λέγοντος, οἷον ἀμφιβάλλοντες περὶ τῆς διανοητικῆς του ὑγιείας, ἐρωτῶμεν τὸν παρακαθήμενον: Εἰπέ μου, στὸ Θεό σου! μὲ τὰ σωστά του λέγει αὐτὰ ὁ Σωκράτης, ἢ μήπως τὰ ἔχασε;

σπουδάζει ταῦτα. Τὸ σπουδάζω εἶνε κυρίως ἀμετάβατον καὶ συντάσσεται ὧδε· σπουδάζω περί τινος, ἢ περί τι, ἢ ἔν τινι, ἢ ἐπί τινι· ἐπὶ δὲ προσώπου: πρός τινα. Ἐνίοτε δ' ὅμως λέγεται βραχυλογικῶς: σπουδάζω τι = σπουδάζων ἐπιδιώκω τι· ἢ ὅπως; ἐνταῦθα = σπουδάζων λέγω τι. Ὁμοίως καὶ τὸ «παίζει ταῦτα»· ἔνθα τὸ *ταῦτα* νοητέον ἀπὸ κοινοῦ.

12 *ὑπερφυῶς*. Ὑπερβολὴ ἐκφράσεως τοῦ Χαιρεφῶντος χαρακτηριστικὴ τῆς πρὸς τὸν διδάσκαλον πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως. Ἄλλως αἱ τοιαῦται ὑπερβολαὶ χαρακτηρίζουσι τοὺς ἀπαιδεύτους· οἷον: *Μοῦ ἀρέσει τρομερὰ τὸ θέατρον. Τρελλαίνομαι διὰ τὴν μουσικήν.*

13 *Οὐδὲν μέντοι οἷον τὸ αὐτὸν ἐρω-*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΑΛ. Νὴ τοὺς θεούς, ἀλλ' ἐπιθυμῶ. εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, C πότερόν σε φῶμεν νυνὶ σπουδάζοντα ἢ παίζοντα; εἰ μὲν γὰρ σπουδάζεις τε καὶ τυγχάνει ταῦτα ἀληθῆ ὄντα ἃ λέγεις, ἄλλο τι ἢ ἡμῶν ὁ βίος ἀνατετραμμένος ἂν εἴη τῶν ἀνθρώπων καὶ πάντα τὰ ἐναντία πράττομεν, ὡς ἔοικεν, ἢ ἃ δεῖ;

ΣΩ. Ὦ Καλλίκλεις, εἰ μή τι ἦν τοῖς ἀνθρώποις πάθος, τοῖς μὲν ἄλλο τι, τοῖς δὲ ἄλλο τι τὸ αὐτό, ἀλλά τις ἡμῶν ἴδιόν τι ἔπασχε πάθος ἢ οἱ ἄλλοι, οὐκ ἂν ἦν ῥᾴδιον ἐνδείξασθαι D τῷ ἑτέρῳ τὸ ἑαυτοῦ πάθημα. λέγω δ' ἐννοήσας, ὅτι ἐγώ τε καὶ σὺ νῦν τυγχάνομεν ταὐτόν τι πεπονθότε, ἐρῶντε δύο ὄντε δυοῖν ἑκάτερος, ἐγὼ μὲν Ἀλκιβιάδου τε τοῦ Κλεινίου καὶ φιλοσοφίας, σὺ δὲ τοῦ τε Ἀθηναίων δήμου καὶ τοῦ Πυριλάμπους. αἰσθάνομαι οὖν σου ἑκάστοτε, καίπερ ὄντος δεινοῦ, ὅτι ὁπόσ' ἂν φῇ σου τὰ παιδικὰ καὶ ὅπως ἂν φῇ ἔχειν, οὐ δυναμένου ἀντιλέγειν, ἀλλ' ἄνω καὶ κάτω μεταβαλλομένου· ἔν τε τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐάν τι σοῦ λέγοντος ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων μὴ φῇ οὕτως ἔχειν, μεταβαλλόμενος λέγεις ἃ ἐκεῖνος βούλεται, καὶ πρὸς τὸν Πυριλάμπους νεανίαν τὸν καλὸν τοῦτον τοιαῦτα ἕτερα πέπονθας· τοῖς γὰρ τῶν παιδικῶν βουλεύμασί τε καὶ λόγοις οὐχ οἷός τ' εἶ ἐναντιοῦσθαι, ὥστε, εἴ τίς σου λέγοντος ἑκάστοτε, ἃ

τᾶν. Εἶνε αὐτολεξεὶ ἀνταπόδοσις τῆς αὐτῆς φράσεως ἣν ἐν ἀρχῇ (447 c) εἶπεν ὁ Καλλ. πρὸς Σωκ. καὶ Χαιρεφ. ἀλλὰ μετά τινος διαφόρου νοήματος· ἐκεῖ μὲν ὁ Καλλ. βεβαιοῖ αὐτοὺς ὅτι προθύμως θὰ διαλεχθῇ πρὸς αὐτοὺς ὁ Γοργ., ἐνταῦθα δὲ ὁ Χαιρεφῶν λέγει πρὸς τὸν Καλλ. νὰ ἐρωτήσῃ αὐτὸν τὸν Σωκρ. ἂν σπουδάζει ἢ παίζει· ἐκεῖ μὲν τὸ *αὐτὸν* εἶνε ἁπλῶς τριτοπρόσωπος ἀντων., ἐνταῦθα δὲ κεῖται μετ' ἐμφάσεως καὶ ἀντιδιαστολῆς = αὐτὸν τὸν ἴδιον ἀντ' ἐμοῦ.

7 *εἰ μή τι ἦν* κ. τ. λ. Ὅρα παρεκβολάς.

10 *Λέγω δ' ἐννοήσας*. = Λέγω δὲ ταῦτα ἐνθυμηθεὶς ἢ θέσας ἐν τῷ νῷ κ. τ. λ.

14 *καὶ τοῦ Πυριλάμπους*. Συμπλήρου: καὶ τοῦ Δήμου τοῦ υἱοῦ Πυριλάμπους.

αἰσθάνομαι ὅτι — οὐ δυναμένου. Ἡ συνήθης ἀνακολουθία. Ἔθεσε τὸ *ὅτι* ὡς κεφαλὴν εἰδικοῦ λόγου, προϊὼν δέ, οἷον λησμονήσας, ἔθεσε μετοχ. κατηγορ.

17 *ἔν τε τῇ ἐκκλησίᾳ* κ.τ.λ. Ὁ λόγος ἀσύνδετος πρὸς τὰ προηγούμενα, ὡς ἀνάπτυξις ἐκείνων. Ὅ τε μετὰ τοῦ ἑπομένου *καὶ πρὸς τὸν Πυριλάμπους*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

διὰ τούτους λέγεις, θαυμάζοι ὡς ἄτοπά ἐστιν, ἴσως εἴποις ἂν αὐτῷ, εἰ βούλοιο τἀληθῆ λέγειν, ὅτι, εἰ μή τις παύσει
482 τὰ σὰ παιδικὰ τούτων τῶν λόγων, οὐδὲ σὺ παύσει ποτὲ ταῦτα λέγων· νόμιζε τοίνυν καὶ παρ' ἐμοῦ χρῆναι ἕτερα τοιαῦτα ἀκούειν, καὶ μὴ θαύμαζε ὅτι ἐγὼ ταῦτα λέγω, ἀλλὰ τὴν φιλοσοφίαν, τὰ ἐμὰ παιδικά, παῦσον ταῦτα λέγουσαν· λέγει γάρ, ὦ φίλε ἑταῖρε, ἀεὶ ἃ νῦν ἐμοῦ ἀκούεις, καί μοί ἐστι τῶν ἑταίρων παιδικῶν πολὺ ἧττον ἔμπληκτος· ὁ μὲν γὰρ Κλεινίειος οὗτος ἄλλοτε ἄλλων ἐστὶ λόγων, ἡ δὲ φιλο-
B σοφία ἀεὶ τῶν αὐτῶν· λέγει δὲ ἃ σὺ νῦν θαυμάζεις, παρῆσθα δὲ καὶ αὐτὸς λεγομένοις· ἢ οὖν ἐκείνην ἐξέλεγξον, ὅπερ ἄρτι ἔλεγον, ὡς οὐ τὸ ἀδικεῖν ἐστὶ καὶ ἀδικοῦντα δίκην μὴ διδόναι ἁπάντων ἔσχατον κακῶν· ἢ εἰ τοῦτο ἐάσεις ἀνέλεγκτον, μὰ τὸν κύνα τὸν Αἰγυπτίων θεόν, οὔ σοι ὁμολογήσει Καλλικλῆς, ὦ Καλλίκλεις, ἀλλὰ διαφωνήσει ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ.

1 *θαυμάζοι ὡς ἄτοπά ἐστι.* Εἰδ. λόγος — θαυμάζων λέγοι ὡς κ. τ. λ.

5 *μὴ θαύμαζε, ὅτι ἐγὼ κ.τ.λ.* Ἐνταῦθα τὸ αἴτιον τοῦ θαυμασμοῦ = μὴ θαύμαζε ἐφ' οἷς λέγω.

7 *ὦ φίλε ἑταῖρε.* Τὸ *φίλε* ἐπιθ. τοῦ *ἑταῖρε* ὡς οὐσιαστικοῦ. Τὸν ἀποκαλεῖ ἑταῖρον ὡς ὁμοιοπαθῆ ἐν τῷ ἔρωτι, μετὰ λεπτῆς εἰρωνείας.

8 *ἔμπληκτος* = ὁ ἀλλοπρόσαλλος, ὁ μεταπίπτων τὰς γνώμας ἢ δι' ἐπιλησμοσύνην ἢ δι' ἀστάθειαν χαρακτῆρος.

9 *ἄλλοτε ἄλλων ἐστὶ λόγων.* Ὀλυμπιόδ. «ἄλλοτε ἄλλοις χαίρει λόγοις».

10 *παρῆσθα δὲ καὶ αὐτὸς λεγομένοις*· ὥστε οὐκ ἔδει σε θαυμάζειν, ἀκούσαντα καὶ γνόντα τὴν ὀρθότητα τῶν συλλογισμῶν. Διὰ τούτων ἀναγκάζει τὸν Καλλ. νὰ ἐπιδείξῃ ποῦ κεῖται τὸ λάθος, ὥστε νὰ συμπερανθῶσι τοιαῦτα κατ' αὐτὸν ἄτοπα.

11 *ἐκείνην ἐξέλεγξον — ὡς οὐ τὸ ἀδικεῖν κ.τ.λ.* Ἐξέλεγξον ἐκείνην σφαλλομένην καὶ δεῖξον ὡς οὐ τὸ ἀδικεῖν κ. τ. λ.

14 *μὰ τὸν κύνα τὸν Αἰγυπτίων θεόν* Πρβλ. Ἀπολογ. ὑποσημ. σελ. 22 a. Εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἐλάτρευον ὡς θεοὺς παντοδαπὰ ζῶα.

οὔ σοι ὁμολογήσει Καλλικλῆς, ὦ Καλλ. Τὴν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου διχογνωμίαν παριστᾷ ὁ Σωκ. ὡς διαφωνίαν δύο προσώπων ὁμωνύμων. Ἂν ὁ Καλλ. δὲν παρίστατο κατὰ τὴν συζήτησιν καὶ ἠγνόει πῶς ἔχει τὸ ἀληθὲς περὶ τούτων, θὰ διεφώνει πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ὅπως οἱ ἀμαθεῖς, οὐχὶ πρὸς ἑαυτόν· διότι θὰ ὑπελάμβανε τὰς περὶ τούτων δόξας ὡς ἀληθεῖς καὶ θὰ ἔπραττεν ἀκολούθως. Νῦν δὲ παρίστατο κατὰ τοὺς λόγους· ἢ λοιπὸν πρέπει νὰ ἀποδείξῃ αὐτοὺς ἡμαρτημένους, εἰ δὲ μή, θὰ διαφωνῇ ὁ ἐν τῷ Καλλικλεῖ λόγος, ὃν κηρύσσει ἡ ἀλήθεια, πρὸς τὸν ἐν τῷ Καλλικλεῖ λογισμόν, ὃν ὑπαγορεύουσι τὰ πάθη καὶ αἱ ὀρέξεις. Τὴν δὲ τοιαύτην διαφωνίαν ἀποφαίνει τὴν χειρίστην καὶ δυσφορωτάτην πάσης ἄλλης διαφωνίας. Πρβλ. καὶ τὰ κατωτέρω, σελ. 513 c.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καίτοι ἔγωγε οἶμαι, ὦ βέλτιστε, καὶ τὴν λύραν μοι κρεῖττον
εἶναι ἀνάρμοστόν τε καὶ διαφωνεῖν, καὶ χορὸν ᾧ χορηγοίην,
καὶ πλείστους ἀνθρώπους μὴ ὁμολογεῖν μοι ἀλλ' ἐναντία λέ- C
γειν μᾶλλον, ἢ ἕνα ὄντα ἐμὲ ἐμαυτῷ ἀσύμφωνον εἶναι καὶ
ἐναντία λέγειν.

ΛΗ΄. ΚΑΛ. Ὦ Σώκρατες, δοκεῖς νεανιεύεσθαι ἐν τοῖς λό-
γοις ὡς ἀληθῶς δημηγόρος ὤν· καὶ νῦν ταῦτα δημηγορεῖς
ταὐτὸν παθόντος Πώλου πάθος, ὅπερ Γοργίου κατηγόρει
πρὸς σὲ παθεῖν. ἔφη γάρ που Γοργίαν ἐρωτώμενον ὑπὸ σοῦ,
ἐὰν ἀφίκηται παρ' αὐτὸν μὴ ἐπιστάμενος τὰ δίκαια ὁ τὴν
ῥητορικὴν βουλόμενος μαθεῖν, εἰ διδάξει αὐτὸν ὁ Γοργίας, D
αἰσχυνθῆναι αὐτὸν καὶ φάναι διδάξειν διὰ τὸ ἔθος τῶν ἀν-
θρώπων, ὅτι ἀγανακτοῖεν ἂν εἴ τις μὴ φαίη· διὰ δὴ ταύ-
την τὴν ὁμολογίαν ἀναγκασθῆναι ἐναντία αὐτὸν αὑτῷ εἰ-
πεῖν, σὲ δὲ αὐτὸ τοῦτο ἀγαπᾶν. καί σου κατεγέλα, ὥς γέ
μοι δοκεῖν, ὀρθῶς τότε· νῦν δὲ πάλιν αὐτὸς ταὐτὸν τοῦτο
ἔπαθε, καὶ ἔγωγε κατ' αὐτὸ τοῦτο οὐκ ἄγαμαι Πῶλον, ὅτι
σοι συνεχώρησε τὸ ἀδικεῖν αἴσχιον εἶναι τοῦ ἀδικεῖσθαι· ἐκ E
ταύτης γὰρ αὖ τῆς ὁμολογίας αὐτὸς ὑπὸ σοῦ συμποδισθεὶς

2 *καὶ χορὸν ᾧ χορηγοίην*. Ἡ ἀναφορ. πρότασις εἶνε κατὰ τὴν ἔννοιαν ἐγγὺς τῆς ὑποθ. (εἰ χορηγοίην)· ἐντεῦθεν ἡ εὐκτ. ἄνευ τοῦ *ἄν*.

4 *μᾶλλον*. Μετὰ τὸ *κρεῖττον* πλεονάζει· ἀλλὰ διὰ τὴν μεγάλην ἀπόστασιν εὐλόγως ἐπαναλαμβάνει τὴν ἔννοιαν τῆς συγκρίσεως πρὸ τοῦ 6' ὅρου αὐτῆς.

6 *δοκεῖς νεανιεύεσθαι* = δοκεῖς ἡμῖν, φαίνεσαι, νομίζεσαι. Ἄλλοτε παραλείπεται ἡ δοτ. αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας, καὶ τότε τὸ δοκεῖς εἶνε ἐνεργητ. διαθέσεως = νομίζεις. Τὸ δοκεῖς τι λέγειν ἐνδέχεται νὰ σημαίνῃ «δοκεῖς σαυτῷ, νομίζεις» καὶ «δοκεῖς τοῖς ἄλλοις, νομίζεσαι». Τὸ νεανιεύεσθαι = νεανικῶς λέγειν, δηλ. μετὰ νεανικῆς ὕβρεως καὶ ἰταμότητος. Αἰνίσσεται τὰ περὶ τῶν παιδικῶν ῥήματα τοῦ Σωκ.

7 *ὡς ἀληθῶς δημηγόρος ὤν*. Ἀποκαλεῖ τὸν Σωκ. δημηγόρον, τὸ μὲν ἀποβλέπων εἰς τὸν μακρὸν λόγον, τὸ δὲ εἰς τό, ὡς νομίζει ὁ Καλλ., ἀλαζονικὸν φρύαγμα αὐτοῦ ἐπὶ τῇ νίκῃ, ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ κατωτέρω «καὶ νῦν ταῦτα δημηγορεῖς, ταὐτὸν παθόντος Πώλου πάθος κ. τ. λ.» Κατωτέρω σελ. 519 d ὀνομάζει αὐτὸς ὁ Σωκ. τὸν μακρὸν λόγον του δημηγορίαν.

8 *ὅπερ Γοργίου κατηγόρει*. Ἔμπροσθεν σελ. 461 b.

19 *συμποδισθεὶς ἐπεστομίσθη*. Τὸ *συμποδισθεὶς* μεταφορ. ἀπὸ τῶν ζώων ὧν συνδέοντες τοὺς πόδας καταβάλλουσι. Τὸ δὲ *ἐπεστομίσθη* = τὸ ἡμέτερον *ἀπεστομώθη*, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ τί νὰ εἴπῃ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐν τοῖς λόγοις ἐπεστομίσθη, αἰσχυνθεὶς ἃ ἐνόει εἰπεῖν. σὺ γὰρ τῷ ὄντι, ὦ Σώκρατες, εἰς τοιαῦτα ἄγεις φορτικὰ καὶ δημηγορικά, φάσκων τὴν ἀλήθειαν διώκειν, ἃ φύσει μὲν οὐκ ἔστι καλά, νόμῳ δέ. ὡς τὰ πολλὰ δὲ ταῦτα ἐναντία ἀλλήλοις ἐστίν, ἥ τε φύσις καὶ ὁ νόμος· ἐὰν οὖν τις αἰ-
483 σχύνηται καὶ μὴ τολμᾷ λέγειν ἅπερ νοεῖ, ἀναγκάζεται ἐναντία λέγειν. ὃ δὴ καὶ σύ, τοῦτο τὸ σοφόν, κατανενοηκὼς κακουργεῖς ἐν τοῖς λόγοις, ἐὰν μέν τις κατὰ νόμον λέγῃ, κατὰ φύσιν ὑπερωτῶν, ἐὰν δὲ τὰ τῆς φύσεως, τὰ τοῦ νόμου. ὥςπερ αὐτίκα ἐν τούτοις, τῷ ἀδικεῖν τε καὶ τῷ ἀδικεῖσθαι, Πώλου τὸ κατὰ νόμον αἴσχιον λέγοντος, σὺ τὸν νόμον ἐδιώκαθες κατὰ φύσιν. φύσει μὲν γάρ που αἴσχιόν ἐστιν ὅπερ καὶ κάκιον, τὸ ἀδικεῖσθαι, νόμῳ δὲ τὸ
B ἀδικεῖν. οὐδὲ γὰρ ἀνδρὸς τοῦτό γ' ἐστὶ τὸ πάθημα, τὸ

1 ***αἰσχυνθεὶς ἃ ἐνόει εἰπεῖν.*** Κατὰ τὸν Καλλ. ὁ Πῶλος, εἰπὼν ὅτι τὸ ἀδικεῖν ἐστιν αἴσχιον τοῦ ἀδικεῖσθαι, δὲν ἐξεδήλωσε τὸ ἀληθὲς φρόνημα ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τῶν πολλῶν γνώμην.

σὺ γὰρ τῷ ὄντι. Τὸ τῷ ὄντι ὡς ἐπιβεβαίωσις τῶν ὑπὸ Πώλου πρότερον (σελ. 461 c) ὀνειδισθέντων Σωκράτει· «ἀλλ' εἰς τὰ τοιαῦτα ἄγειν πολλὴ ἀγροικία ἐστὶ τοὺς λόγους».

2 ***φορτικὰ καὶ δημηγορικά.*** Φορτικὰ μὲν τὰ ὀχληρά, πρὸς ἃ αἰσχύνεταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι φρονεῖ· δημηγορικὰ δὲ τὰ στοχαζόμενα τῆς ἐπιδοκιμασίας τοῦ ὄχλου.

7 ***ὃ δὴ καὶ σύ, τοῦτο τὸ σοφόν.*** *Τοῦτο τὸ σοφὸν* παρενεβλήθη ὡς εἰρωνικὴ ἐπεξήγησις τοῦ ὃ δή.

8 ***κακουργεῖς ἐν τοῖς λόγοις.*** Τί σημαίνει ἐνταῦθα τὸ *κακουργεῖς* τὸ ἑρμηνεύει διὰ τῶν ἐπιφερομένων. Ἱππ. Ἐλ. 373 b· «ἔοικε (Σωκ.) ὥςπερ κακουργοῦντι». Πολιτ. 314 a· «οὐ γὰρ ἄν με λάθοις κακουργῶν».

9 ***ὑπερωτῶν*** = λεληθότως καὶ δολίως ἐρωτῶν.

12 ***σὺ τὸν νόμον ἐδιώκαθες κατὰ φύσιν*** = σὺ τὸ κατὰ νόμον αἴσχιον ἐλάμβανες ὡς κατὰ φύσιν αἴσχιον καὶ ἀπεδείκνυες τὰ ἐκ τοῦ κατὰ νόμον αἰσχίονος συμβαίνοντα ὡς ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν αἰσχίονος συμβαίνοντα. Ἐδιώκαθες = μετεδίωκες ἀνενδότως.

φύσει μὲν γάρ που. Ὁ Καλλ. ἐπανορθοῖ ἐνταῦθα τὰ ὑπὸ τοῦ Πώλου πλημμελῶς τεθέντα, ὡς νομίζει αὐτὸς ὅτι ἔχει τὸ ὀρθόν. Ἐν ᾧ ὁ Πῶλος ἠρνήθη ὅτι τὸ αἴσχιον εἶνε καὶ κάκιον, ὁ Καλλ. ἀποφαίνεται ὅτι ναὶ μὲν ὀρθῶς λέγει ὁ Σωκ. ὅτι συμπίπτουσι κακὸν καὶ αἰσχρόν, ἀλλ' ὅτι τοιοῦτον εἶνε φύσει μὲν τὸ ἀδικεῖσθαι, νόμῳ δὲ τὸ ἀδικεῖν, οὐχὶ δὲ τἀνάπαλιν, ὡς θέλει ὁ Σωκ.

14 ***οὐδὲ γὰρ ἀνδρὸς — ἀλλ' ἀνδραπόδου.*** Ἡ ἀντίθεσις τῶν δύο ἐννοιῶν γίνεται ζωηροτέρα διὰ τὴν παρωνυμίαν *ἀνδρός, ἀνδραπόδου*. Συμπ. 189 b· «ὡς ἐγὼ φοβοῦμαι περὶ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι οὔ τοι μὴ γελοῖα εἴπω — ἀλλὰ μὴ καταγέλαστα». Ἄνδρα λέγει ἐνταῦθα τὸν ἔχοντα ἀνδρικὸν χαρακτῆρα, τὸν μεγαλόφρονα, ἐλευθέριον κ.τ.τ. Ὁ Ἡρόδ. Ζ', 210

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀδικεῖσθαι, ἀλλ᾽ ἀνδραπόδου τινός, ᾧ κρεῖττόν ἐστι τεθνάναι ἢ ζῆν, ὅςτις ἀδικούμενος καὶ προπηλακιζόμενος μὴ οἷός τε ἐστὶν αὐτὸς αὑτῷ βοηθεῖν μηδὲ ἄλλῳ οὗ ἂν κήδηται. ἀλλ᾽, οἶμαι, οἱ τιθέμενοι τοὺς νόμους οἱ ἀσθενεῖς ἄνθρωποί εἰσι καὶ οἱ πολλοί. πρὸς αὑτοὺς οὖν καὶ τὸ αὑτοῖς συμφέρον τούς τε νόμους τίθενται καὶ τοὺς ἐπαίνους ἐπαινοῦσι καὶ τοὺς ψόγους ψέγουσιν· ἐκφοβοῦντες τοὺς ἐρρωμενεστέρους C τῶν ἀνθρώπων καὶ δυνατοὺς ὄντας πλέον ἔχειν, ἵνα μὴ αὐτῶν πλέον ἔχωσι, λέγουσιν ὡς αἰσχρὸν καὶ ἄδικον τὸ πλεονεκτεῖν, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἀδικεῖν, τὸ πλέον τῶν ἄλλων ζητεῖν ἔχειν· ἀγαπῶσι γάρ, οἶμαι, αὐτοὶ ἂν τὸ ἴσον ἔχωσι φαυλότεροι ὄντες.

ΛΘ΄. Διὰ ταῦτα δὴ νόμῳ μὲν τοῦτο ἄδικον καὶ αἰσχρὸν λέγεται, τὸ πλέον ζητεῖν ἔχειν τῶν πολλῶν, καὶ ἀδικεῖν αὐτὸ καλοῦσιν· ἡ δέ γε, οἶμαι, φύσις αὐτὴ ἀποφαίνει αὐτό, D ὅτι δίκαιόν ἐστι τὸν ἀμείνω τοῦ χείρονος πλέον ἔχειν καὶ τὸν δυνατώτερον τοῦ ἀδυνατωτέρου. δῆλα δὲ ταῦτα πολλαχοῦ ὅτι οὕτως ἔχει, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ὅλαις ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς γένεσιν, ὅτι οὕτω τὸ δίκαιον κέκριται, τὸν κρείττω τοῦ ἥττονος ἄρχειν καὶ πλέον ἔχειν. ἐπεὶ ποίῳ δικαίῳ χρώμενος Ξέρξης ἐπὶ τὴν E

ἀντιθέτει τοὺς ἄνδρας πρὸς τοὺς ἀνθρώπους· «Δῆλον δ᾽ ἐποίευν παντί τεῳ, καὶ οὐχ ἥκιστα αὐτῷ βασιλέϊ, ὅτι πολλοὶ μὲν ἄνθρωποι εἶεν, ὀλίγοι δὲ ἄνδρες».

2 *ὅςτις ἀδικούμενος*. Προτ. ἐπεξηγημ. τοῦ: *τὸ ἀδικεῖσθαι*, ὅπερ καὶ αὐτὸ ἐπεξ. τοῦ: *τοῦτο τὸ πάθημα*.

4 *οἱ τιθέμενοι τοὺς νόμους* κ. τ. λ. Οἱ τιθέμενοι τ. ν. ὑποκ., οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ πολλοὶ κατηγ. Ὅρα παρεκβλ. εἰς Ἀπολ. σελ. 19 d. Περὶ τοῦ τιθέναι καὶ τίθεσθαι νόμους, ἔπιθι πρκβλ. εἰς σελ. 489 c.

11 *ἀγαπῶσι*=στέργουσιν, ἀρκοῦνται. Συνήθως μετὰ κατηγορ. μετ. ἀγαπῶ ἔχων τι. Ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα ἐκεῖνο δ ἀγαπῶσι δὲν τὸ κατέχουσι βεβαίως, διὰ τοῦτο ἐξηνέχθη δι᾽ ὑποθ. προτ.

15 *ἡ δέ γε, οἶμαι, φύσις* κ.τ.λ. Μέχρι τοῦδε ὁ Καλλ. τὸ ἀδικεῖν ὠνόμαζεν ἀδικεῖν, ἀπέφαινε δ᾽ αὐτὸ φύσει κάλλιον τοῦ ἀδικεῖσθαι· νῦν προβαίνει εἰς ἀναίρεσιν καὶ αὐτοῦ τοῦ ὅρου, ἰσχυριζόμενος ὅτι τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀδικεῖν, φύσει εἶνε δικαιοπραγεῖν.

18 ***καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ὅλαις ταῖς πόλεσιν*** = ἐν ὁλοκλήροις, ἐν ταῖς σχέσεσιν ὅλης πόλεως πρὸς ὅλην πόλιν,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἑλλάδα ἐστράτευσεν ἢ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπὶ Σκύθας ἤ; — ἄλλα μυρία ἄν τις ἔχοι τοιαῦτα λέγειν· ἀλλ', οἶμαι, οὗτοι κατὰ φύσιν [τὴν τοῦ δικαίου] ταῦτα πράττουσι, καὶ ναὶ μὰ Δία κατὰ νόμον γε τὸν τῆς φύσεως, οὐ μέντοι ἴσως κατὰ τοῦτον, ὃν ἡμεῖς τιθέμεθα· πλάττοντες τοὺς βελτίστους καὶ ἐρρωμενεστάτους ἡμῶν αὐτῶν, ἐκ νέων λαμβά-
484 νοντες, ὥσπερ λέοντας, κατεπᾴδοντές τε καὶ γοητεύοντες καταδουλούμεθα λέγοντες, ὡς τὸ ἴσον χρὴ ἔχειν καὶ τοῦτό ἐστι τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον. ἐὰν δέ γε, οἶμαι, φύσιν ἱκανὴν γένηται ἔχων ἀνήρ, πάντα ταῦτα ἀποσεισάμενος καὶ διαρρήξας καὶ διαφυγών, καταπατήσας τὰ ἡμέτερα γράμματα καὶ μαγγανεύματα καὶ ἐπῳδὰς καὶ νόμους τοὺς παρὰ

ὅπου δὲν ὑφίσταται θετὸς νόμος, ἀλλὰ μόνον ὁ φυσικός.

1 *ἢ ἄλλα μυρία* κ. τ. λ. Πρβλ. Ἀπολ. 41 c.

3 *καὶ ναὶ μὰ Δία* κ. τ. λ. Διὰ τούτων ἐπανορθοῖ τρόπον τινὰ ἑαυτόν. Ἐν ᾧ μέχρι τοῦδε ἀντέθετε φύσιν καὶ νόμον, ἤδη λαμβάνει τὸν νόμον ὡς γένος, εἴδη δὲ αὐτοῦ τὸν φυσικὸν καὶ τὸν θετὸν νόμον. Εἶχεν ἀνάγκην νὰ τροποποιήσῃ οὕτω τοὺς ὅρους· διότι κατωτέρω ἐπιμαρτύρεται τὸν Πίνδαρον· ὁ δὲ Πίνδ. ὁμιλεῖ περὶ νόμου, νοῶν τὸν τῆς φύσεως.

5 *πλάττοντες τοὺς βελτίστους* κ.τ.λ. Ἀπὸ τοῦ *πλάττοντες* ἄρχεται νέος λόγος ὡς ἐπεξηγ. καὶ ἀνάπτυξις τοῦ: *ὃν νόμον ἡμεῖς τιθέμεθα.* Ἡ σύνταξις ἔχει ὧδε· Λαμβάνοντες τοὺς βελτίστους καὶ ἐρρωμενεστάτους ἡμῶν αὐτῶν ἐκ νέων, ὥςπερ λέοντας, πλάττομεν αὐτοὺς κατεπᾴδοντες καὶ γοητεύοντες, οὕτω δὲ (πλάσαντες) καταδουλούμεθα αὐτούς». Τὰ ἑπόμενα: *λέγοντες ὡς τὸ ἴσον* κ.τ λ. ἐπιφέρονται ὡς ἀνάπτυξις τοῦ: κατεπᾴδοντες καὶ γοητεύοντες. Τὸ λαμβάνειν ἢ παραλαμβάνειν τινὰ ἐκ νέων ἢ ἐκ παίδων (Πρβλ. Ἀπολ. 18 b) σημαίνει τρόπον τινὰ παραλαβὴν ὡς τακτικῶν μαθητῶν καὶ τροφίμων πρὸς διδασκαλίαν καὶ παιδαγώγησιν. Τό: ὥςπερ λέοντας = ὅπως παραλαμβάνει τις τοὺς λέοντας, σκύμνους ἔτι ὄντας, ὅτε ἡ ἐξημέρωσις εἶνε εὐκατόρθωτος. Τὸ «*κατεπᾴδω τινὰ* = δι' ἐπῳδῶν ἐξημερώνω, ἢ δαμάζω, ἢ κατευνάζω τινά»· *ἐπῳδαὶ* δὲ = τὰ ᾄσματα, αἱ εὐχαί, οἱ λόγοι, οὓς ᾖδον ἢ ἀπήγγελλον ἐπὶ ἀσθενοῦς τὸ σῶμα ἢ τὴν ψυχὴν ἰδίως αἱ γυναῖκες αἱ ἐπαγγελλόμεναι ὅτι εἶχον μυστικήν τινα καὶ ὑπερφυσικὴν ἰατρείας δύναμιν. (Πρβλ. Χαρμ. 155 e καὶ ἑξ.) Τὸ γοητεύω = δι' ὑπερφυσικῶν τρόπων θέλγω τινὰ καὶ ὑποτάσσω ὑπὸ τὴν θέλησίν μου.

10 *ἀποσεισάμενος* κ.τ.λ. Λέξεις κυριολεκτούμεναι ἐπὶ δεσμίων.

11 *τὰ ἡμέτερα γράμματα* κ. τ. λ. Γράμματα λέγει πᾶν ὅ τι διὰ τῆς γραφῆς δουλαγωγεῖ τὰς γενναίας φύσεις· καὶ τὰ συγγράμματα ἄρα ποιητῶν τὰ διδασκόμενα τοῖς νέοις καὶ πᾶν ἄλλο τοιοῦτον. Μαγγανεύματα ἐλέγοντο τὰ τῶν θαυματοποιῶν (τῶν ταχυδακτυλουργῶν, ὡς λέγομεν σήμερον) τεχνάσματα. Ἐπῳδαὶ εἶνε αὐτὰ τὰ διδάγματα τῶν νέων τὰ περὶ ἰσότητος καὶ δικαιοσύνης.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

φύσιν ἅπαντας, ἐπαναστὰς ἀνεφάνη δεσπότης ἡμέτερος ὁ δοῦλος, καὶ ἐνταῦθα ἐξέλαμψε τὸ τῆς φύσεως δίκαιον. δο- B
κεῖ δέ μοι καὶ Πίνδαρος ἅπερ ἐγὼ λέγω ἐνδείκνυσθαι ἐν τῷ ᾄσματι ἐν ᾧ λέγει ὅτι

νόμος ὁ πάντων βασιλεὺς
θνατῶν τε καὶ ἀθανάτων·

οὗτος δὲ δή, φησίν,

ἄγει δικαιῶν τὸ βιαιότατον
ὑπερτάτᾳ χειρί· τεκμαίρομαι
ἔργοισιν Ἡρακλέος, ἐπεὶ ἀπριάτας —

λέγει οὕτω πως· τὸ γὰρ ᾆσμα οὐκ ἐπίσταμαι· λέγει δ' ὅτι

1 *ἐπαναστάς*. Ἡ μὲν *ἀνὰ* τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ κατακειμένου δεσμίου, ἡ δὲ *ἐπὶ* τὴν ἐπίθεσιν αὐτοῦ κατὰ τῶν καθεστώτων.

ἀνεφάνη — ἐξέλαμψεν. Ὅπως ἐπὶ ἱστορικῶν γεγονότων (ἅτινά εἰσι τῶν καθ' ἕκαστον), ἀντὶ τοῦ ἀορ. τιθέμενος ὁ ἐνεστὼς παριστᾷ τὴν παρελθοῦσαν πρᾶξιν πρὸ ὀμμάτων ὡς νῦν γινομένην, οὕτως ἀνάπαλιν καθολικαὶ γνῶμαι, αἷς κατὰ κανόνα ἁρμόζει ὁ ἐνεστώς, ἐκφέρονται δι' ἀορίστου, δι' οὗ παρίσταται τὸ συνήθως γινόμενον ὡς γεγονὸς ἤδη, ὡς βέβαιον ἄρα καὶ ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως. Ἰσοκρ. πρὸς Δημ. § 1· «τὰς μὲν τῶν φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυσε». § 6 «ῥώμη δὲ μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης πλείω τοὺς ἔχοντας ἐλυμήνατο· καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησε, ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν». Δημοσθ. Ὀλυνθ. Β', § 9· «ὅταν δ' ἐκ πλεονεξίας καὶ πονηρίας τις ὥςπερ οὗτος ἰσχύσῃ, ἡ πρώτη πρόφασις καὶ μικρὸν πταῖσμα ἅπαντα ἀνεχαίτισε καὶ διέλυσεν».

2 *ἐξέλαμψε*. Μεταφ. ἀπὸ πυρὸς μακρὸν χρόνον ὑποκαίοντος, αἴφνης δέ ποτε ἀναδίδοντος λαμπρὰν φλόγα.

3 *ἐν τῷ ᾄσματι*. Τὸ ᾆσμα τοῦτο τοῦ Πινδ. ἀπωλέσθη. Ὁ Βοίκχιος, ὁδηγούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Πινδάρου, συνέλεξε τὰ περισωθέντα καὶ συνεπλήρωσεν ὧδε·

Νόμος ὁ πάντων βασιλεὺς
θνατῶν τε καὶ ἀθανάτων
. . . .
ἄγει δικαιῶν τὸ βιαιότατον
ὑπερτάτᾳ χειρί· τεκμαίρομαι
ἔργοισιν Ἡρακλέος, ἐπεὶ Γηρυόνα βόας
Κυκλωπίων ἐπὶ προθύρων Εὐρυσθέος
ἀναιτήτας τε καὶ ἀπριάτας ἤλασεν.

Ἐν ποίῳ καιρῷ ἐποίησε ταῦτα Πίνδαρος καὶ ποία ἡ ἀληθὴς γνώμη τοῦ ποιητοῦ μένει ἄδηλον. Εἰκάζεται ὅτι λέγει ταῦτα περὶ τῆς μοίρας ἢ τῆς εἱμαρμένης, εἰς ἣν ὑπετάσσοντο καὶ οἱ θεοί. Τοὺς αὐτοὺς στίχους τοῦ Πινδ. αἰνίττεται ὁ Πλ. ἐν Νόμ. 690 b, καὶ 715 a.

Ὁ Γηρυόνης ἐμυθολογεῖτο υἱὸς τοῦ Χρυσάορος καὶ τῆς Ὠκεανίνης Καλλιρρόης, γίγας τρισώματος καὶ τρικέφαλος. Κατῴκει ἐπὶ τῆς νήσου Ἐρυθείας ἔνθα ἐβουκόλει. Τούτου τὰς βοῦς ἤλασεν ὁ Ἡρακλῆς κατ' ἐντολὴν τοῦ Εὐρυσθέως.

10 *ἐπεὶ ἀπριάτας*. Ὑποτίθεται ὁ Καλλ. διακόψας τὸν λόγον καὶ σκεπτόμενος. Μὴ εὑρίσκων δὲ τὴν συνέχειαν τοῦ ᾄσματος, λέγει τὸ νόημα αὐτοῦ.

11 *τὸ γὰρ ᾆσμα οὐκ ἐπίσταμαι*. Τό: *οὐκ ἐπίσταμαι* ἐνταῦθα = *οὐ μνημο-*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οὔτε πριάμενος οὔτε δόντος τοῦ Γηρυόνου ἠλάσατο τὰς C βοῦς, ὡς τούτου ὄντος τοῦ δικαίου φύσει, καὶ βοῦς καὶ τἆλλα κτήματα εἶναι πάντα τοῦ βελτίονός τε καὶ κρείττονος τὰ τῶν χειρόνων τε καὶ ἡττόνων.

Μ΄. Τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς οὕτως ἔχει, γνώσει δέ, ἂν ἐπὶ τὰ μείζω ἔλθῃς ἐάσας ἤδη φιλοσοφίαν. φιλοσοφία γάρ τοί ἐστιν, ὦ Σώκρατες, χαρίεν, ἄν τις αὐτοῦ μετρίως ἅψηται ἐν τῇ ἡλικίᾳ· ἐὰν δὲ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἐνδιατρίψῃ, διαφθορὰ τῶν ἀνθρώπων. ἐὰν γὰρ καὶ πάνυ εὐφυὴς ᾖ καὶ πόρρω τῆς ἡλικίας φιλοσοφῇ, ἀνάγκη πάντων ἄπειρον D γεγονέναι ἐστίν, ὧν χρὴ ἔμπειρον εἶναι τὸν μέλλοντα καλὸν κἀγαθὸν καὶ εὐδόκιμον ἔσεσθαι ἄνδρα. καὶ γὰρ τῶν νόμων ἄπειροι γίγνονται τῶν κατὰ τὴν πόλιν, καὶ τῶν λόγων, οἷς δεῖ χρώμενον ὁμιλεῖν ἐν τοῖς συμβολαίοις τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, καὶ τῶν ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν τῶν ἀνθρωπείων, καὶ συλλήβδην τῶν ἠθῶν παντάπασιν ἄπειροι γίγνονται. ἐπειδὰν οὖν ἔλθωσιν εἴς τινα ἰδίαν ἢ πολιτικὴν πρᾶξιν, καταγέλαστοι γίγνονται,

νεύω ἀκριβῶς τὰς λέξεις αὐτοῦ· διότι τὸ νόημα ἠπίστατο.

5 *Τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς* κ. τ. λ. Ὁ Καλλ. φρονεῖ ὅτι ὁ Σωκ. διὰ τὴν μικρολόγον φιλοσοφίαν δὲν δύναται νὰ μεταρσιωθῇ, ὥστε νὰ ἴδῃ πῶς κατ᾿ ἀλήθειαν ἔχουσι τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου.

6 *φιλοσοφία γὰρ—χαρίεν*. Ὡς Ἀθηναῖος πεπαιδευμένος ὁ Καλλ. δὲν εἶνε ἀναίσθητος τῆς ἐκ τῆς φιλοσοφίας χάριτος καὶ ὠφελείας τοῦ ἀνθρώπου· ἀλλὰ νομίζει αὐτὴν χρήσιμον μόνον ὡς παίδευμα, ὡς γύμνασμα τῶν νέων, οὐχὶ ὡς κύριον ἀσχόλημα διὰ παντὸς τοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου.

8 *ἐν τῇ ἡλικίᾳ*· τῇ προσηκούσῃ δηλ. πρὸς τοιαύτας μελέτας, τῇ μαθητικῇ.

9 *διαφθορὰ τῶν ἀνθρώπων*. Πῶς νοεῖ τὴν διαφθοράν, διασαφεῖ αὐτὸς διὰ τῶν ἐπιφερομένων· ὅτι καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους μικρολόγους καὶ μικροπρεπεῖς, ἀδυνατοῦντας νὰ λάβωσι πεῖραν τοῦ κόσμου.

10 *πόρρω τῆς ἡλικίας*. Ἡ γεν. τοῦ *πόρρω* δηλοῖ τὸ τοπικὸν ἢ χρον. διάστημα ἐφ᾿ οὗ βαίνει τις πόρρω· τροπικῶς δὲ καὶ πᾶν ὅ τι θεωρεῖται ὡς διάστημα, ὡς μῆκος ἔχον, οἷον ἡ νύξ, ἡ ἡλικία, ἡ μάθησις, ἡ σοφία.

14 *ὁμιλεῖν τοῖς ἀνθρώποις*. Τὸ ὁμιλεῖν (ὁμοῦ - ἴλη) κυρίως = συναναστρέφεσθαι. Ἐπειδὴ δὲ ἡ συναναστροφὴ τῶν ἀνθρώπων γίνεται κυρίως διὰ λόγου, ἐντεῦθεν τὸ ὁμιλεῖν ἔλαβε τὴν ἔννοιαν τοῦ διαλέγεσθαι.

ἐν τοῖς συμβολαίοις = κατὰ τὰς συναλλαγάς.

18 *καταγέλαστοι γίγνονται*. Τοῦτο ὡμολόγησε καὶ ὁ Σωκ. περὶ ἑαυτοῦ πρὸς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὥςπερ γε, οἶμαι, οἱ πολιτικοί, ἐπειδὰν αὖ εἰς τὰς ὑμετέρας E διατριβὰς ἔλθωσι καὶ τοὺς λόγους, καταγέλαστοί εἰσι. συμβαίνει γὰρ τὸ τοῦ Εὐριπίδου· λαμπρός τ' ἐστὶν ἕκαστος ἐν τούτῳ, κἀπὶ τοῦτ' ἐπείγεται,

νέμων τὸ πλεῖστον ἡμέρας τούτῳ μέρος,
ἵν' αὐτὸς αὑτοῦ τυγχάνει βέλτιστος ὤν·

ὅπου δ' ἂν φαῦλος ᾖ, ἐντεῦθεν φεύγει καὶ λοιδορεῖ τοῦτο, 485
τὸ δ' ἕτερον ἐπαινεῖ εὐνοίᾳ τῇ ἑαυτοῦ, ἡγούμενος οὕτως αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπαινεῖν. ἀλλ', οἶμαι, τὸ ὀρθότατόν ἐστιν ἀμφοτέρων μετασχεῖν· φιλοσοφίας μὲν ὅσον παιδείας χάριν

τὸν Πῶλον, σελ. 474 a. Εἶνε γνωστὸν καὶ βέβαιον ὅτι καὶ οἱ μωροὶ καὶ οἱ ἀπαίδευτοι καταγελῶσι τῶν φρονίμων καὶ πεπαιδευμένων καὶ οὗτοι πάλιν ἐκείνων. Τὸ ζήτημα εἶνε, πότεροι ποτέρων ἀληθέστερον καταγελῶσι. Πρβλ. Θεαίτ. 173 c ἑξ.

1 *ὥςπερ γε οἱ πολιτικοὶ* κ. τ. λ. Λίαν ἐπικαίρως παρεμβάλλει ταῦτα ὁ Καλλ. Πρῶτον μὲν ἐπιδεικνύει Ἀττικὴν ἁβροφροσύνην συγκαταβιβάζων καὶ ἑαυτὸν εἰς τὴν τάξιν τῶν κατὰ τὰς περιστάσεις καταγελάστων γινομένων· ἔπειτα δικαιολογεῖ πως τὸν Γοργίαν καὶ τὸν Πῶλον, γενομένους καταγελάστους ὑπὸ τῆς φιλοσοφικῆς λεπτολογίας τοῦ Σωκ., τέλος δέ, προοδοποιεῖ εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Εὐριπίδου, ὅςτις δὲν ἀποφαίνεται μονομερῶς ὑπὲρ τῶν πολιτικῶν ἢ κατὰ τῶν φιλοσόφων, ἀλλ' ὅτι ἕκαστος τιμᾷ τὸ ἑαυτοῦ ἐπιτήδευμα καὶ καταφρονεῖ τὸ ἀλλότριον.

2 *Συμβαίνει γὰρ τὸ τοῦ Εὐριπίδου*. Οἱ παρατιθέμενοι στίχοι εἰσὶν ἐκ τῆς ἀπολεσθείσης Ἀντιόπης. Ὁ Οὐαλκενάριος συνέταξεν αὐτοὺς ὧδε·

. . . . ἐν τούτῳ γέ τοι
λαμπρὸς θ' ἕκαστος, κἀπὶ τοῦτ' ἐπείγεται,
νέμων τὸ πλεῖστον ἡμέρας τούτῳ μέρος,
ἵν' αὐτὸς αὑτοῦ τυγχάνει κράτιστος ὤν.

6 *αὐτὸς αὑτοῦ κράτιστος*. Συνηθέστερον τὸ συγκρ. κρείττων ἢ ἥττων αὐτὸς ἑαυτοῦ. Ἡ φράσις φαίνεται παράλογος, πῶς ἐνδέχεται νὰ εἶνέ τις κρείττων ἑαυτοῦ; διότι ὁ κρείττων ἑαυτοῦ ἀναγκαίως ἔσται ἅμα καὶ ἥττων ἑαυτοῦ, ὅπερ ἄτοπον. Τὸ πρᾶγμα ἔχει ὧδε· Α', ἐνδέχεται νὰ γίνηται ἡ σύγκρισις πρὸς ἑαυτὸν κατὰ διάφορον ἡλικίαν. Οὕτω δύναμαι νὰ εἴπω περὶ νεανίου προκόπτοντος ἐν ἡλικίᾳ καὶ παιδείᾳ ὅτι καθίσταται ὁσημέραι κρείττων ἑαυτοῦ, καὶ τἀνάπαλιν. Ξνφ. Ἀπομν. Α', 6', 46· « Εἴθε σοι, ὦ Περίκλεις, τότε συνεγενόμην, ὅτε δεινότατος σαυτοῦ ταῦτα ἦσθα ». Β', ἐνδέχεται νὰ γίνηται ἡ σύγκρισις πρὸς ἑαυτὸν διάφορα ἔργα ἐπιτηδεύοντα· καὶ τοῦτο λέγει ἐνταῦθα ὁ Εὐριπίδης. Γ', ὑπολαμβανομένης συνθέτου τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐφ' ἑκάστου μορίου αὐτῆς ἐπιφερομένου τοῦ *ἐγώ*· (ἐγὼ εἰμὶ ὁ ἐπιθυμῶν, ἐγὼ ὁ θυμούμενος, ἐγὼ ὁ φρονῶν), λέγεται κρείττων ἑαυτοῦ ὁ φρονῶν καὶ διὰ τῆς φρονήσεως κρατῶν τοῦ θυμοῦ καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν, ἥττων δὲ ἑαυτοῦ ἐκεῖνος οὗ ἡ κυρία ὑπόστασις, ὁ νοῦς καὶ ἡ φρόνησις, ἡττᾶται τῶν ἄλλων μορίων τῆς ψυχῆς. Πρβλ. Πολ. 430 e, Νόμ. 627 a, b, 645 b.

7 *ὅπου δ' ἂν φαῦλος ᾖ*. Δὲν νοεῖ ἠθικὴν φαυλότητα, ἀλλ' ἀπειρίαν, ἀδαημοσύνην.

10 *ὅσον παιδείας χάριν*. Νοεῖ τὴν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καλὸν μετέχειν, καὶ οὐκ αἰσχρὸν μειρακίῳ ὄντι φιλοσοφεῖν· ἐπειδὰν δὲ ἤδη πρεσβύτερος ὢν ἄνθρωπος ἔτι φιλοσοφῇ, καταγέλαστον, ὦ Σώκρατες, τὸ χρῆμα γίγνεται, B καὶ ἔγωγε ὁμοιότατον πάσχω πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας ὥσπερ πρὸς τοὺς ψελλιζομένους καὶ παίζοντας. ὅταν μὲν γὰρ παιδίον ἴδω, ᾧ ἔτι προσήκει διαλέγεσθαι οὕτω, ψελλιζόμενον καὶ παῖζον, χαίρω τε καὶ χαρίεν μοι φαίνεται καὶ ἐλευθέριον καὶ πρέπον τῇ τοῦ παιδίου ἡλικίᾳ, ὅταν δὲ σαφῶς διαλεγομένου παιδαρίου ἀκούσω, πικρόν τί μοι δοκεῖ χρῆμα εἶναι καὶ ἀνιᾷ μου τὰ ὦτα καί μοι δοκεῖ δουλοπρεπές τι εἶναι· ὅταν δὲ ἀνδρὸς ἀκούσῃ τις ψελλιζομένου ἢ παίζοντα C ὁρᾷ, καταγέλαστον φαίνεται καὶ ἄνανδρον καὶ πληγῶν ἄξιον. ταὐτὸν οὖν ἔγωγε τοῦτο πάσχω καὶ πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας. παρὰ νέῳ μὲν γὰρ μειρακίῳ ὁρῶν φιλοσοφίαν ἄγαμαι, καὶ πρέπειν μοι δοκεῖ, καὶ ἡγοῦμαι ἐλεύθερόν τινα εἶναι τοῦτον τὸν ἄνθρωπον, τὸν δὲ μὴ φιλοσοφοῦντα ἀνελεύθερον καὶ οὐδέποτε οὐδενὸς ἀξιώσοντα ἑαυτὸν οὔτε καλοῦ οὔτε γενναίου πράγματος· ὅταν δὲ δὴ πρεσβύτερον ἴδω ἔτι φιλοσοφοῦντα καὶ μὴ ἀπαλλαττόμενον, πληγῶν μοι

ἐγκύκλιον παιδείαν, ἧς ὤφειλε νὰ μεταλάβῃ πᾶς νέος τῶν εὐγενεστέρων καὶ εὐπορωτέρων. (Πρωταγ. 312 b).

3 *καταγέλαστον, ὦ Σώκ.* Ἡ ἄμεσος ἐπιφορὰ τοῦ ὦ Σώκρατες, μετὰ τὸ καταγέλαστον, εἶνε ὡς νὰ λέγῃ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Σωκ. ὅτι εἶσαι καταγέλαστος. Ὁμοίως κατωτέρω· «πληγῶν μοι δοκεῖ ἤδη δεῖσθαι, ὦ Σώκ., οὗτος ὁ ἀνήρ».

6 *ψελλιζόμενον καὶ παῖζον·* παῖζον ἐν τῷ λέγειν, δηλ. παιδαριευόμενον.

8 *ὅταν δὲ σαφῶς διαλεγομένου* κ. τ. λ. Ὁ Καλλ. φαίνεται ὅτι εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν παιδία προώρως ἐθισθέντα ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν τοῦ βίου νὰ διαλέγωνται καὶ νὰ φέρωνται ὡς πρεσβύτεροι. Τοιαῦτα δὲ θὰ ἦσαν μάλιστα τὰ παιδία τῶν δούλων· διὰ τοῦτο ὀνομάζει τὸ φαινόμενον τοῦτο δουλοπρεπές.

Τὰς φιλοσοφικὰς ὁμιλίας τῶν πρεσβυτέρων παρομοιάζει πρὸς ψελλίσματα καὶ παίγνια ἀνδρῶν· πρὸς παίγνια μέν, διότι αἱ ὑποθέσεις τῶν φιλοσοφ. λόγων φαίνονται ὡς νὰ μὴ ἔχωσι χρησιμότητά τινα εἰς τὸν πρακτικὸν βίον· πρὸς ψελλίσματα δὲ διὰ τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς γλώσσης εἰς ἔκφρασιν τῶν φιλοσοφ. διανοημάτων, δι' ἣν ἀναγκάζονται οἱ φιλοσοφοῦντες νὰ πλάττωσι λέξεις ἀήθεις καὶ ἀνιώσας τὰ ὦτα. Ὁ Πλάτων κατὰ τὸν Διογ. Λαέρτ. ἔλεγε «τραπεζότητα καὶ κυαθότητα»· καὶ κατὰ τὸν Ἀριστοτ. Τοπ. Ζ', 2 ὥριζε τὸν ὀφθαλμὸν ὀφρυόσκιον, καὶ τὸ φαλάγγιον σηψιδακές.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δοκεῖ ἤδη δεῖσθαι, ὦ Σώκρατες, οὗτος ὁ ἀνήρ. ὃ γὰρ νῦν δὴ ἔλεγον, ὑπάρχει τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ, κἂν πάνυ εὐφυὴς ᾖ, ἀνάνδρῳ γενέσθαι φεύγοντι τὰ μέσα τῆς πόλεως καὶ τὰς ἀγοράς, ἐν αἷς ἔφη ὁ ποιητὴς τοὺς ἄνδρας ἀριπρεπεῖς γίγνεσθαι, καταδεδυκότι δὲ τὸν λοιπὸν βίον βιῶναι μετὰ μειρακίων ἐν γωνίᾳ τριῶν ἢ τεττάρων ψιθυρίζοντα, ἐλεύθερον δὲ καὶ μέγα καὶ νεανικὸν μηδέποτε φθέγξασθαι. E

ΜΑ'. Ἐγὼ δέ, ὦ Σώκρατες, πρὸς σὲ ἐπιεικῶς ἔχω φιλικῶς· κινδυνεύω οὖν πεπονθέναι νῦν ὅπερ ὁ Ζῆθος πρὸς τὸν Ἀμφίονα ὁ Εὐριπίδου, οὗπερ ἐμνήσθην. καὶ γὰρ ἐμοὶ τοιαῦτ' ἄττα ἐπέρχεται πρὸς σὲ λέγειν, οἷάπερ ἐκεῖνος πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὅτι ἀμελεῖς, ὦ Σώκρατες, ὧν δεῖ σε ἐπιμελεῖσθαι, καὶ φύσις ψυχῆς ὧδε γενναία μειρακιώδει τινὶ 486
διαπρέπεις μορφώματι, καὶ οὔτ' ἐν δίκης βουλαῖσι προθεῖ'

3 *καὶ τὰς ἀγοράς*. Ἐπὶ τῆς Ὁμηρ. σημασίας = τὰς συνόδους τοῦ λαοῦ, τὰς ἐκκλησίας.

4 *ἐν αἷς ἔφη ὁ ποιητής*. Ὁ Ὅμηρος Ἰλ. I. 440·
νήπιον, οὔπω εἰδόθ' ὁμοίιο πτολέμοιο,
οὐδ' ἀγορέων, ἵνα τ' ἄνδρες ἀριπρεπέες [τελέθουσιν.

6 *ἐν γωνίᾳ*. Ἡ φιλοσοφικὴ συζήτησις ἐγίνετο ἄριστα μεταξὺ ὀλίγων διαλεγομένων καὶ ὀλίγων ἀκροατῶν. Ἐγίνετο δὲ ὅπου ἔτυχεν, ἀλλὰ προετιμᾶτο ἀπομεμονωμένος τόπος, γωνία τις, ἵνα μὴ ταράσσηται ὁ διάλογος ὑπὸ τοῦ ὄχλου τῶν καινοσπούδων ἀνθρώπων. Τὸ δὲ ψιθυρίζειν, διὰ τὸ ταπεινὸν τῆς φωνῆς, δι' ἧς ἐγίνετο ἡ συζήτησις τῶν εἰλικρινῶς φιλοσοφούντων καὶ ζητούντων τὸ ἀληθές. (Πρβλ. Χαρμ. 169 c ἑξ.), ὅπερ τοῖς παριοῦσι καὶ μὴ παρακολουθοῦσι μηδὲ κατανοοῦσι τὰ ζητούμενα, ἐφαίνετο ὡς ψιθυρισμός. Ταῦτα ἀντιτίθενται πρὸς τὴν ἐπισημότητα τοῦ τόπου, τὸ πλῆθος τῶν ἀκροατῶν, τὴν λαμπρότητα τῆς φωνῆς, τὴν μεγαλειότητα τῶν ῥημάτων καὶ τὴν ἐπιβλητικότητα τῆς ὅλης παραστάσεως τοῦ ῥήτορος τοῦ ἀγορεύοντος πρὸς τὸν λαόν.

8 *ἐπιεικῶς ἔχω φιλικῶς* = πάνυ φιλικῶς.

9 *ὅπερ ὁ Ζῆθος* κ.τ.λ. Ἐν τῇ Ἀντιόπῃ τοῦ Εὐριπίδου παρίστατο ὁ φιλοχρήματος Ζῆθος νουθετῶν τὸν φιλόμουσον ἀδελφὸν Ἀμφίονα τοιαῦτα ὁποῖα καὶ ἐνταῦθα ὁ Καλλ. νουθετεῖ τὸν Σωκ.

12 *ὅτι ἀμελεῖς, ὦ Σώκ.* κ.τ.λ. Ἐχόμενος τῶν νοημάτων τοῦ Εὐριπιδείου Ζήθου, ὅπου δ' ἐγχωρεῖ, καὶ τῶν Εὐριπιδείων λέξεων, ὁ Καλλ συνθέτει λόγον ἁρμόζοντα, ὡς νομίζει, εἰς τὸν Σωκ. ἐν τῷ παρόντι.

14 *μορφώματι*. Μόρφωμα, τὸ ἔξωθεν, τὸ ἐκ τῆς ἀνατροφῆς ἐπισφραγιζόμενον ἐπὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ἦθος.

ἐν δίκης βουλαῖσι = ἐν συλλόγῳ βουλευομένῳ περὶ δικαίου· ἐν δικαστηρίῳ.

οὔτ' ἐν . . . προθεῖ' ἂν ὀρθῶς λόγον, οὔτ' εἰκὸς ἂν καὶ πιθανὸν λάκοις. Ὑπονοεῖ αὐτὸν τὸν Σωκ. δικαζόμενον καὶ ἀνίκανον ὄντα νὰ ὑπερ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἂν ὀρθῶς λόγον, οὔτ' εἰκὸς ἂν καὶ πιθανὸν λάκοις, οὔθ' ὑπὲρ ἄλλου νεανικὸν βούλευμα βουλεύσαιο. καίτοι, ὦ φίλε Σώκρατες, — καί μοι μηδὲν ἀχθεσθῇς· εὐνοίᾳ γὰρ ἐρῶ τῇ σῇ· — οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ σοι εἶναι οὕτως ἔχειν, ὡς ἐγὼ σὲ οἶμαι ἔχειν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς πόρρω ἀεὶ φιλοσοφίας ἐλαύνοντας; νῦν γὰρ εἴ τις σοῦ λαβόμενος ἢ ἄλλου ὁτουοῦν τῶν τοιούτων εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπαγάγοι, φάσκων B ἀδικεῖν μηδὲν ἀδικοῦντα, οἶσθ' ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ὅ τι χρήσαιο σαυτῷ, ἀλλ' ἰλιγγιῴης ἂν καὶ χασμῷο οὐκ ἔχων ὅ τι εἴποις, καὶ εἰς τὸ δικαστήριον ἀναβάς, κατηγόρου τυχὼν πάνυ φαύλου καὶ μοχθηροῦ, ἀποθάνοις ἄν, εἰ βούλοιτο θανάτου σοι τιμᾶσθαι; καίτοι πῶς σοφὸν τοῦτό ἐστιν, ὦ Σώκρατες, εἴ τις εὐφυῆ λαβοῦσα τέχνη φῶτα ἔθηκε χείρονα, μήτε αὐτὸν αὑτῷ δυνάμενον βοηθεῖν μηδ' ἐκσῶσαι ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων μήτε ἑαυτὸν μήτε ἄλλον μηδένα, ὑπὸ δὲ τῶν ἐχθρῶν περισυλᾶσθαι πᾶσαν τὴν οὐσίαν, C ἀτεχνῶς δὲ ἄτιμον ζῆν ἐν τῇ πόλει; τὸν δὲ τοιοῦτον, εἴ τι

απολογηθῇ ἑαυτοῦ λυσιτελῶς, προτιθέμενος ὀρθῶς λόγον (=θέτων ὀρθῶς τὸ ζήτημα) καὶ λέγων τι εἰκός καὶ πιθανόν. Ὅτι ὁ Καλλ. λέγει ταῦτα περὶ αὐτοῦ τοῦ Σωκ. ἱκανῶς ἐνδείκνυται ἐκ τοῦ ἑπομένου «*οὔθ' ὑπὲρ ἄλλου*», ὡς νὰ προηγήθη: «*οὔθ' ὑπὲρ σαυτοῦ*»· πείθομαι δὲ καὶ ἐκ τούτου ὅτι αἱ λέξεις αὗται δὲν εἶνε τοῦ Εὐριπίδου· ὁ Εὐριπ. εἶπεν, ἀντὶ τούτων, κατὰ τὸν Ὀλυμπιόδωρον «Οὐκ ἂν ἀσπίδος κύτει προσομιλήσειςν», ὅπερ εἶνε μὲν ἐφθαρμένον ἔν τισι τύποις τῶν λέξεων, ἀλλ' αἱ λέξεις αὐταὶ εἶνε γνήσιαι. Αἱ λέξεις λοιπὸν τοῦ κειμένου εἶνε αὐτοῦ τοῦ Καλλ. μιμουμένου τὴν δραματικὴν τοῦ Εὐριπίδ. γλῶσσαν.

10 *κατηγόρου τυχὼν πάνυ φαύλου καὶ μοχθηροῦ*. Δῆλον ὅτι αἰνίττεται τον Ἄνυτον καὶ Μέλητον· καὶ ὅτι ὁ Πλ. τοιούτους ὑπελάμβανε τοὺς τοῦ Σωκ. κατηγόρους, πρβλ. καὶ κατωτέρω, σελ. 521 c.

12 *καίτοι πῶς σοφόν*. Πάλιν ἐγκαταμιγνύει Εὐριπιδείους λέξεις· *φῶτα*. Ποιητ. ἀντὶ ἄνδρα. *Ἔθηκεν*, ἀντὶ ἐποίησεν, ἀπέδειξεν· *ἄτιμον* = ἀφανῆ, ἀλογάριαστον.

14 *μήτε αὐτὸν αὑτῷ* κ. τ. λ. Ἐκλάμβανε τό: *μὴ δυνάμενον*, ὡς ἐπεξ. τοῦ *χείρονα*. Το α' *μήτε αὐτὸν αὑτῷ*, ἐπαναλαμβάνεται διὰ τοῦ β' *μήτε ἑαυτόν*· ἀμφότερα δέ, ὡς ἓν καὶ τὸ αὐτό, συμπλέκονται μετὰ τοῦ: *μήτε ἄλλον μηδένα*. Τὰ ἀπαρέμφ. *περισυλᾶσθαι*, καὶ *ζῆν*, ἐκ τοῦ *δυνάμενον* γραμματικῶς, κατὰ ζεῦγμα δὲ θὰ νοήσωμεν ἐκ τούτου κατάλληλόν τινα μετοχήν, οἷον ἐῶντα, ἐπιτρέποντα, ἀνεχόμενον.

17 *εἴ τι καὶ ἀγροικότερον εἰρῆσθαι* = εἰ καὶ ἔστιν ἀγροικότερον εἰρῆσθαι. Διὰ τοῦ *εἰ καὶ* ἀναγνωρίζει καὶ αὐτὸς ὁ λέγων ὅτι εἶνε ἀγροικότερον τοῦ πρέποντος. Τὸ αὐτὸ λέγει κατωτέρω, σελ. 509 «καὶ εἰ ἀγροικότερόν τι εἰπεῖν ἐστι»· ἀλλὰ διὰ τοῦ *καὶ εἰ* δὲν ὁμολογεῖ ὁ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ ἀγροικότερον εἰρῆσθαι, ἔξεστιν ἐπὶ κόρρης τύπτοντα μὴ διδόναι δίκην· ἀλλ' ὦ 'γαθέ, ἐμοὶ πείθου, παῦσαι δ' ἐλέγχων, πραγμάτων δ' εὐμουσίαν ἄσκει, καὶ ἄειδε ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν, ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτ' ἀφείς, εἴτε ληρήματα χρὴ φάναι εἶναι εἴτε φλυαρίας, ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις, ζηλῶν οὐκ ἐλέγχοντας ἄνδρας τὰ μικρὰ ταῦτα, ἀλλ' οἷς ἔστι καὶ βίος καὶ δόξα καὶ ἄλλα πολλὰ D ἀγαθά.

ΜΒ'. ΣΩ. Εἰ χρυσῆν ἔχων ἐτύγχανον τὴν ψυχήν, ὦ Καλλίκλεις, οὐκ ἂν οἴει με ἄσμενον εὑρεῖν τούτων τινὰ τῶν λίθων, ᾗ βασανίζουσι τὸν χρυσόν, τὴν ἀρίστην, πρὸς ἥντινα ἔμελλον προσαγαγὼν αὐτήν, εἴ μοι ὁμολογήσειεν ἐκείνη καλῶς τεθεραπεῦσθαι τὴν ψυχήν, εὖ εἴσεσθαι ὅτι ἱκανῶς ἔχω καὶ οὐδέν μοι δεῖ ἄλλης βασάνου; E

ΚΑΛ. Πρὸς τί δὴ τοῦτ' ἐρωτᾷς, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ἐγώ σοι ἐρῶ· νῦν οἶμαι ἐγὼ σοὶ ἐντετυχηκὼς τοιούτῳ ἑρμαίῳ ἐντετυχηκέναι.

ΚΑΛ. Τί δή;

λέγων ὅτι καὶ αὐτὸς τὸ θεωρεῖ ὡς ἀγροικότερον, ἀλλ' ὅτι ἄλλος τις ἴσως ἤθελεν ὑπολάβει αὐτὸ τοιοῦτον.

1 *ἐπὶ κόρρης*. Ὁ Εὐστάθιος ἐν Ἰλ. Ν. 923 σημειοῖ τάδε· «Κατὰ κόρρης καὶ Ἐπὶ κόρρης δέ, κατὰ Αἴλιον Διονύσιον, πληγὴ τυχὸν ἢ ῥάπισμα λέγεται τὸ εἰς σιαγόνα καὶ κρόταφον. Κόρρην δέ, φησί, καὶ κόρσην Ἀττικοὶ τὴν ὅλην κεφαλὴν σὺν τῷ αὐχένι λέγουσι. Διὸ καὶ προπηλακισμὸς ἰσχυρός, φασί, τὸ Ἐπὶ κόρρης, καὶ μείζων τοῦ κονδύλου».

2 *παῦσαι δ' ἐλέγχων*. Ἐκλάμβανε τὸ *ἐλέγχων* ὡς μετοχ. κατηγορ. ἂν καὶ ὡς γεν. πληθ. τοῦ ἐλέγχου λαμβανόμενον θὰ εἶχεν ὀρθῶς.

7 *ἀλλ' οἷς ἔστι καὶ βίος* κ. τ. λ. Σχολ. «Βίος, ὁ πλοῦτος (τὸ βιό)· δόξα δὲ ἡ παρὰ τοῖς πολλοῖς εὐδοκίμησις».

10 *οὐκ ἂν οἴει με ἄσμενον εὑρεῖν* = οὐκ οἴει ὅτι ἄσμενος ἂν εὗρον; Ἀλλὰ τὸ *οἴομαι* δὲν δέχεται εἰδ. λόγον ἀπὸ τοῦ ὅτι.

τούτων τινὰ τῶν λίθων, ᾗ. Σχολ. «Ἰστέον ὅτι τὴν λίθον, δι' ἧς δοκιμάζουσι τὸν χρυσόν, οἱ μὲν ἰδίως βάσανον, οἱ δὲ Λυδίαν καλοῦσι».

11 *τὴν ἀρίστην*. Ἐπήνεγκε τοῦτο, διότι αἱ δύο ἄλλαι, ἃς εὗρε πρότερον, ὁ Γοργίας καὶ ὁ Πῶλος, δὲν ἦσαν τῶν ἀρίστων βασάνων, ὡς δηλώσει κατωτέρω.

12 *εἴ μοι ὁμολογήσειεν*. Τὸ *ὁμολογήσειε* καταχρηστικῶς ἐπὶ τῆς λίθου, ἀναγκαίως δέ, ἵνα ἁρμόζῃ ἐπ' ἀμφότερα τὰ ἀπεικαζόμενα πρὸς ἄλληλα.

16 *τοιούτῳ ἑρμαίῳ*. Οἷον ἕρμαιον θὰ ἦτο ἡ Λυδία λίθος πρὸς τὸν χρυσόν, τοιοῦτον ἕρμαιον εἶσαι καὶ σὺ πρὸς τὴν ψυχήν μου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Εὖ οἶδ' ὅτι, ἄν μοι σὺ ὁμολογήσῃς περὶ ὧν ἡ ἐμὴ
ψυχὴ δοξάζει, ταῦτ' ἤδη ἐστὶν αὐτὰ τἀληθῆ. ἐννοῶ γὰρ
487 ὅτι τὸν μέλλοντα βασανιεῖν ἱκανῶς ψυχῆς πέρι ὀρθῶς τε
ζώσης καὶ μὴ τρία ἄρα δεῖ ἔχειν, ἃ σὺ πάντα ἔχεις, ἐπιστήμην τε καὶ εὔνοιαν καὶ παρρησίαν. ἐγὼ γὰρ πολλοῖς
ἐντυγχάνω, οἳ ἐμὲ οὐχ οἷοί τέ εἰσι βασανίζειν, διὰ τὸ
μὴ σοφοὶ εἶναι ὥςπερ σύ· ἕτεροι δὲ σοφοὶ μέν εἰσιν, οὐκ
ἐθέλουσι δέ μοι λέγειν τὴν ἀλήθειαν, διὰ τὸ μὴ κήδεσθαί μου ὥςπερ σύ· τὼ δὲ ξένω τώδε, Γοργίας τε καὶ
Πῶλος, σοφὼ μὲν καὶ φίλω ἐστὸν ἐμώ, ἐνδεεστέρω δὲ
B παρρησίας καὶ αἰσχυντηροτέρω μᾶλλον τοῦ δέοντος· πῶς
γὰρ οὔ; ὥ γε εἰς τοσοῦτον αἰσχύνης ἐληλύθατον, ὥστε διὰ
τὸ αἰσχύνεσθαι τολμᾷ ἑκάτερος αὐτῶν αὐτὸς αὑτῷ ἐναντία λέγειν ἐναντίον πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ ταῦτα περὶ τῶν
μεγίστων. σὺ δὲ ταῦτα πάντα ἔχεις, ἃ οἱ ἄλλοι οὐκ ἔχουσι·

1 *περὶ ὧν ἡ ἐμὴ ψυχὴ δοξάζει.* Τὰς γνώμας τῆς ψυχῆς του ὀνομάζει δόξας, ὡς ἀγνοῶν ἔτι καὶ αὐτὸς ἂν ἦσαν ἀληθεῖς. Βασανιζόμεναι δὲ καὶ ὁμολογούμεναι ὑπὸ τοῦ Καλλ. θὰ ἀπέβαινον ἀλήθειαι ἐγνωσμέναι, ἢ ἐπιστῆμαι. Πρβλ. Μέν. 97 ἑξ.

2 *'Εννοῶ γάρ*· ὅπως καὶ τὸ *ἐνθυμοῦμαι*=ἐν νῷ ἔχω τι· σκοπῶν εὑρίσκω.

4 *τρία ἄρα.* Τὸ *ἄρα*, διότι παριστᾷ τὸ λεγόμενον ὡς συμπέρασμα προηγηθείσης σκέψεως. Τὰ τρία προσόντα τοῦ βασανίσοντος ψυχήν, ἂν ἔχει ὑγιῶς ἢ φαύλως, εἰσὶν Α', ἐπιστήμη· τὸ δύνασθαι διαγιγνώσκειν καὶ θεραπεύειν. Β', εὔνοια· τὸ βούλεσθαι εὐεργετεῖν. Γ', παρρησία· τὸ θαρρεῖν καὶ τολμᾶν ἀποστοματίζειν ἃ γινώσκει, ἄνευ ὑποστολῆς.

11 *καὶ αἰσχυντηροτέρω.* Τὸ ἐνδεεστέρω παρρησίας ἐξήρκει. 'Αλλ' ἀποκαλεῖ τὸν Γορ. καὶ τὸν Πῶλ. ὡς ἐν ψόγῳ δῆθεν αἰσχυντηροτέρους τοῦ δέοντος, ἵνα ἀποδώσῃ τῷ Καλλ. τὴν ἐναντίαν ἰδιότητα, ἀναισχυντίαν, ὡς ἐν ἐπαίνῳ. 'Η εἰρωνεία διαλάμπει ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

μᾶλλον τοῦ δέοντος. Μετὰ τὸ *αἰσχυντηροτέρω*, τὸ *μᾶλλον* πλεονάζει. 'Αλλὰ συμβάλλεται εἰς τὴν εἰρωνικὴν τοῦ Σωκ. προσποίησιν.

12 *εἰς τοσοῦτον αἰσχύνης ἐληλύθατον, ὥςτε διὰ τὸ αἰσχύνεσθαι τολμᾷ.* 'Επίστησον πρῶτον μέν, ἐπὶ τὴν κατακορῆ χρῆσιν τοῦ αἰσχύνεσθαι, ἔπειτα δὲ ἐπὶ τὸ ὀξύμωρον: *διὰ τὸ αἰσχύνεσθαι τολμᾷ.* 'Η αἰσχύνη φέρει συνήθως ἀτολμίαν, ἐνταῦθα δὲ τόλμην εἰς τὸ λέγειν ἄλλα ἢ ἃ διανοεῖταί τις. Διὰ μέσου τοῦ εἰρωνικοῦ περικαλύμματος διαφαίνεται ἡ ἀληθὴς γνώμη τοῦ Σωκ. ὅτι ὀφείλει τις νὰ αἰσχύνηται ἐπὶ τοῖς αἰσχροῖς, τοιοῦτον δέ ἐστι καὶ τὸ ψεύδεσθαι, τὸ λέγειν ἐναντία ἑαυτῷ ἐναντίον πολλῶν ἀνθρώπων.

15 *Σὺ δὲ ταῦτα πάντα ἔχεις*· δηλ. ἐπιστήμην, εὔνοιαν, παρρησίαν. Τῆς μὲν ἐπιστήμης ἢ παιδείας τοῦ Καλλ. παρέχει ὁ Σωκ. μάρτυρας *πολλοὺς*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πεπαίδευσαί τε γὰρ ἱκανῶς, ὡς πολλοὶ ἂν φήσαιεν Ἀθη-
ναίων, καὶ ἐμοὶ εἶ εὔνους. τίνι τεκμηρίῳ χρῶμαι; ἐγώ σοι
ἐρῶ. οἶδα ὑμᾶς ἐγώ, ὦ Καλλίκλεις, τέτταρας ὄντας κοι- C
νωνοὺς γεγονότας σοφίας, σέ τε καὶ Τίσανδρον τὸν Ἀφι-
δναῖον καὶ Ἄνδρωνα τὸν Ἀνδροτίωνος καὶ Ναυσικύδην τὸν
Χολαργέα· καί ποτε ὑμῶν ἐγὼ ἐπήκουσα βουλευομένων,
μέχρι ὅποι τὴν σοφίαν ἀσκητέον εἴη, καὶ οἶδα ὅτι ἐνίκα ἐν
ὑμῖν τοιάδε τις δόξα, μὴ προθυμεῖσθαι εἰς τὴν ἀκρίβειαν
φιλοσοφεῖν, ἀλλὰ εὐλαβεῖσθαι παρεκελεύεσθε ἀλλήλοις, D
ὅπως μὴ πέρα τοῦ δέοντος σοφώτεροι γενόμενοι λήσετε δια-
φθαρέντες. ἐπειδὴ οὖν του ἀκούω ταὐτὰ ἐμοὶ συμβουλεύ-
οντος, ἅπερ τοῖς σεαυτοῦ ἑταιροτάτοις, ἱκανόν μοι τεκμή-
ριόν ἐστιν, ὅτι ὡς ἀληθῶς μοι εὔνους εἶ. καὶ μὴν ὅτι γε
οἷος παρρησιάζεσθαι καὶ μὴ αἰσχύνεσθαι, αὐτός τε φῄς

Ἀθηναίων. Οὕτω καὶ ἐν Μέν. 90 b· τῆς ὀρθῆς τροφῆς καὶ παιδείας τοῦ Ἀνύτου ποιεῖται μάρτυρα τὸ πλῆθος τῶν Ἀθηναίων, ὅπερ αἱρεῖται αὐτὸν ἐπὶ τὰς μεγίστας ἀρχάς. Τῆς δὲ εὐνοίας τεκμήριον ποιεῖται τὸ ὅτι συμβουλεύει αὐτῷ ταὐτὰ ἅπερ καὶ τοῖς φιλτάτοις. Τῆς δὲ παρρησίας τεκμήριον τὸν προηγηθέντα ἀναίσχυντον λόγον τοῦ Καλλ. Ὑπὸ τὰ φιλόφρονα προσχήματα διαφαίνεται ὁ ἐκμυκτηρισμὸς τοῦ Καλλ.

4 *Τίσανδρον* κ. τ. λ. Τοῦ Ἄνδρωνος γίνεται μνεία καὶ ἐν Πρωταγ. 315 c, ὡς ὀπαδοῦ τοῦ Ἱππίου· ἄλλως δὲ τυγχάνουσι καὶ οἱ τρεῖς ἄγνωστα πρόσωπα. Ὁ Ξενφ. ἐν Ἀπομν. Β', ζ', 6, μνημονεύει τινὸς Ναυσικύδου ἀλφιτοποιοῦ. Ἂν εἶνε τὸ αὐτὸ πρόσωπον, γίνεται καὶ ἐντεῦθεν δῆλον ὅτι ὁ Σωκ. ἀναφέρει ἐνταῦθα κοινούς τινας ἀνθρώπους ὡς ἑταιροτάτους τῷ Καλλ. συσκεπτομένους περὶ τῆς ἀξίας καὶ χρησιμότητος τῆς φιλοσοφίας, ἵνα καταστήσῃ τὸν Καλλ. καταγέλαστον πρὸς τοὺς ἀκροατὰς γινώσκοντας τὴν ποιότητα τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων.

Ἄφιδναι, δῆμος τῆς Αἰαντίδος· Χολαργεῖς δέ, τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς.

6 *ἐπήκουσα* = ἤκουσα ἐφιστάμενος καὶ ἀκροώμενος.

10 *λήσετε διαφθαρέντες.* Λανθάνω ἐμαυτόν, σέ, τὸν πατέρα, τοὺς ἀνθρώπους, ποιῶν τι = ποιῶ τι χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω ἐγώ, σύ, ὁ πατήρ, οἱ ἄνθρωποι. Ἀλλὰ τὸ *ἐμαυτὸν* καὶ τὸ *τοὺς ἀνθρώπους* συχνάκις παραλείπεται· καὶ τότε τὸ *λανθάνω ποιῶν τι* κατανοεῖται ἐκ τῶν συμφραζομένων, ἂν σημαίνει: ποιῶ τι χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω ἐγώ, ἢ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωσιν οἱ ἄνθρωποι. Ἐνταῦθα προφανῶς παραλείπεται τό: *ἡμᾶς αὐτούς.* Ἐν δὲ Πολιτ. 365 c «οὐ ῥᾴδιον ἀεὶ λανθάνειν κακὸν ὄντα», καὶ ἐν Μέν 91 e «ἐλάνθανε διαφθείρων τοὺς συγγιγνομένους», παραλείπεται τό: *τοὺς ἀνθρώπους.*

14 *οἷος παρρησιάζεσθαι καὶ μὴ αἰσχύνεσθαι.* Παρὰ τὸ ἐν ἐπαίνῳ λεγόμενον *παρρησιάζεσθαι* ἐπήνεγκεν ἐκ παραλλήλου, ὡς ἐν ἐπαίνῳ δῆθεν καὶ αὐτό, τὸ *μὴ αἰσχύνεσθαι*· ὥστε ἐπαινῶν ἀποκαλεῖ αὐτὸν ἀναίσχυντον.

αὐτός τε φῄς· δι' ὧν ἐπῄνει τὸν Πῶλον ψέγοντα τὸν Γοργίαν, καὶ δι'

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ ὁ λόγος ὃν ὀλίγον πρότερον ἔλεγες ὁμολογεῖ σοι. ἔχει
E δὴ οὑτωσὶ δῆλον ὅτι τούτων πέρι νυνί· ἐάν τι σὺ ἐν τοῖς
λόγοις ὁμολογήσῃς μοι, βεβασανισμένον τοῦτ' ἤδη ἔσται
ἱκανῶς ὑπ' ἐμοῦ τε καὶ σοῦ, καὶ οὐκέτι αὐτὸ δεήσει ἐπ'
ἄλλην βάσανον ἀναφέρειν. οὐ γὰρ ἄν ποτε αὐτὸ συνεχώρησας σὺ οὔτε σοφίας ἐνδείᾳ οὔτ' αἰσχύνης παρουσίᾳ, οὐδ'
αὖ ἀπατῶν ἐμὲ συγχωρήσαις ἄν· φίλος γάρ μοι εἶ, ὡς καὶ
αὐτὸς φῄς. τῷ ὄντι οὖν ἡ ἐμὴ καὶ σὴ ὁμολογία τέλος ἤδη
ἕξει τῆς ἀληθείας. πάντων δὲ καλλίστη ἐστὶν ἡ σκέψις,
ὦ Καλλίκλεις, περὶ τούτων ὧν σὺ δή μοι ἐπετίμησας,
488 ποῖόν τινα χρὴ εἶναι τὸν ἄνδρα καὶ τί ἐπιτηδεύειν καὶ μέχρι τοῦ, καὶ πρεσβύτερον καὶ νεώτερον ὄντα. ἐγὼ γὰρ εἴ
τι μὴ ὀρθῶς πράττω κατὰ τὸν βίον τὸν ἐμαυτοῦ, εὖ ἴσθι
τοῦτο ὅτι οὐχ ἑκὼν ἐξαμαρτάνω ἀλλ' ἀμαθίᾳ τῇ ἐμῇ·

ὧν ἔψεγεν αὐτὸν τὸν Πῶλον, ὅτι ὑπ' αἰσχύνης εἶπον ἐναντία ὧν ἐπρέσβευον.

1 *καὶ ὁ λόγος — ὁμολογεῖ σοι* = ἐπιμαρτυρεῖ τὴν ἀναισχυντίαν σου. Ἐννοεῖ α' μὲν τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι τὸ ἀδικεῖν ἐστι κάλλιον τοῦ ἀδικεῖσθαι, καὶ ὅτι τοῦτο εἶνε οὐχὶ ἀνδρὸς ἀλλ' ἀνδραπόδου· ἔπειτα δὲ τὰ εἰς αὐτὸν τὸν Σωκ. ἀναισχυντηθέντα, ὡς φλυαροῦντα, ὡς καταγέλαστον, ὡς ἄξιον ἐπὶ κόρρης τύπτεσθαι κ. τ. τ.

ἔχει δὴ οὑτωσί. Ὁ Σωκρ. προβαίνει εἰς τὸ συμπέρασμα τῶν πεπροοιμιασμένων αὐτῷ.

2 *δηλονότι.* Ἐνταῦθα ἐπίρρ., ὅθεν γραπτέον ὡς μίαν λέξιν.

5 *οὐ γὰρ ἄν ποτε συνεχώρησας.* Ἂν καὶ πρόκειται περὶ μελλούσης πράξεως, ὅμως μετεχειρίσθη τὸν ἀόρ. μετὰ τοῦ ἄν· διότι ὁ Σωκ. θεωρεῖ τὸ πρᾶγμα ἀπὸ τοῦ χρον. σημείου τοῦ μετὰ τὸ πέρας τῆς συζητήσεως, ὅτε ἡ συγχώρησις ἢ μὴ θὰ εἶνε προγεγενημένα πράγματα.

8 *ἡ — ὁμολογία τέλος ἕξει τῆς ἀληθείας* = ἡ ἐμὴ καὶ σὴ ὁμολογία ἔσται τελεία ὡς πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἡ γεν. *τῆς ἀληθείας* εἶνε γεν. τοῦ *πρός τι* ἢ *κατά τι*· ὡς καὶ τά: ὡς ἔχει τάχους, ὡς ἔχει παιδείας καὶ δικαιοσύνης κ.τ.τ. Φαίδ. 77 c· «εἰ μέλλει τέλος ἡ ἀπόδειξις ἔχειν» = τελεία εἶναι.

9 *πάντων δὲ καλλίστη — ὦ Καλλίκλεις.* Μετὰ τὴν κατακορῆ χρῆσιν τῆς ἐννοίας τοῦ αἰσχροῦ καὶ τῆς ἀναισχυντίας, οὐχὶ εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν ἐπιφέρει τὰς λέξεις «καλλίστη, ὦ Καλλίκλεις».

11 *καὶ μέχρι τοῦ* = μέχρι τίνος βαθμοῦ, μέχρι τίνος διαστήματος πρέπει νὰ χωρήσῃ τις ἐν τῇ ἐπιτηδεύσει ἑκάστου. Ταῦτα, αἰνιττόμενος εἰς τὰ τοῦ Καλλ. «μὴ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἐνδιατρίβειν ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ· μὴ προθυμεῖσθαι εἰς τὴν ἀκρίβειαν φιλοσοφεῖν κ. τ. τ.»

14 *οὐχ ἑκὼν ἐξαμαρτάνω ἀλλ' ἀμαθίᾳ.* Τὸ ἑκὼν ἐξαμαρτάνειν θὰ ἦτο κακία. Οὐκ ἄρα κακίᾳ ἐξαμαρτάνω ἀλλ' ἀμαθίᾳ. Ἡ ἀμάθεια εἶνε ἀξία ἐλέου καὶ συγγνώμης· ἡ δὲ κακία ἀξία μίσους καὶ κολάσεως. Ἀπολ. 26 a· «εἰ δ' ἄκων διαφθείρω, τῶν τοιούτων ἀκουσίων ἁμαρτημάτων οὐ δεῦρο νόμος εἰσάγειν ἐστίν, ἀλλ' ἰδίᾳ λαβόντα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σὺ οὖν, ὥςπερ ἤρξω νουθετεῖν με, μὴ ἀποστῇς, ἀλλ' ἱκανῶς μοι ἔνδειξαι, τί ἐστι τοῦτο ὃ ἐπιτηδευτέον μοι, καὶ τίνα τρόπον κτησαίμην ἂν αὐτό· καὶ ἐάν με λάβῃς νῦν μέν σοι ὁμολογήσαντα, ἐν δὲ τῷ ὑστέρῳ χρόνῳ μὴ ταῦτα πράττοντα ἅπερ ὡμολόγησα, πάνυ με ἡγοῦ βλᾶκα εἶναι καὶ B
μηκέτι ποτέ με νουθετήσῃς ὕστερον, ὡς μηδενὸς ἄξιον ὄντα. ἐξ ἀρχῆς δέ μοι ἐπανάλαβε, πῶς φῂς τὸ δίκαιον ἔχειν καὶ σὺ καὶ Πίνδαρος τὸ κατὰ φύσιν; ἄγειν βίᾳ τὸν κρείττω τὰ τῶν ἡττόνων καὶ ἄρχειν τὸν βελτίω τῶν χειρόνων καὶ πλέον ἔχειν τὸν ἀμείνω τοῦ φαυλοτέρου; μή τι ἄλλο λέγεις τὸ δίκαιον εἶναι, ἢ ὀρθῶς μέμνημαι;

ΜΓ΄. ΚΑΛ. Ἀλλὰ ταῦτα ἔλεγον καὶ τότε καὶ νῦν λέγω.

ΣΩ. Πότερον δὲ τὸν αὐτὸν βελτίω καλεῖς σὺ καὶ κρείττω; οὐδὲ γάρ τοι τότε οἷός τ' ἦ μαθεῖν σου τί ποτε λέ- C
γεις. πότερον τοὺς ἰσχυροτέρους κρείττους καλεῖς καὶ δεῖ ἀκροᾶσθαι τοῦ ἰσχυροτέρου τοὺς ἀσθενεστέρους, οἷόν μοι δοκεῖς καὶ τότε ἐνδείκνυσθαι, ὡς αἱ μεγάλαι πόλεις ἐπὶ τὰς σμικρὰς κατὰ τὸ φύσει δίκαιον ἔρχονται, ὅτι κρείττους εἰσὶ καὶ ἰσχυρότεραι, ὡς τὸ κρεῖττον καὶ ἰσχυρότερον καὶ βέλτιον ταὐτὸν ὄν, ἢ ἔστι βελτίω μὲν εἶναι, ἥττω δὲ καὶ

διδάσκειν καὶ νουθετεῖν». Οὕτω καὶ οἱ Κερκυραῖοι παρὰ Θουκ. Α΄, 32 δικαιολογοῦνται· «Καὶ ξυγγνώμη, εἰ μὴ μετὰ κακίας, δόξης δὲ μᾶλλον ἁμαρτίᾳ (=ἀμαθίᾳ) τῇ πρότερον ἀπραγμοσύνῃ ἐναντία τολμῶμεν». Περὶ τοῦ ἀμαθίᾳ τῇ ἐμῇ ὅρα ὑποσημ. εἰς Κρίτ. 45 e.

5 *βλᾶκα.* Σχολ. «Βλάξ, ὁ χαῦνος τῇ προαιρέσει. Εἴρηται δὲ ἢ ἀπὸ τοῦ βεβλάφθαι τὰς φρένας, ἢ ἀπὸ τοῦ μαλακοῦ, οἷον μαλαξ τις ὤν· ἐπειδὴ δὲ τὸ μ τῷ λ ἀσύμπλοκον, ἀντὶ τοῦ μλὰξ γέγονε βλάξ». Τὸ τελευταῖον τοῦτο φαίνεται τὸ ὀρθόν. Παρβλ. τὰ μολὼν βλώσκω, μέμβλωκα· βροτὸς ἄμβροτος (Λατ. mort)· μεσημερία, μεσημβρία.

13 *Πότερον δὲ τὸν αὐτὸν βελτίω* κ. τ. λ. Ὁ Σωκ. πρὶν προβῇ εἰς ἀνασκευὴν τῶν ἰσχυρισμῶν τοῦ Καλλ. ἐπιλαμβάνεται τῆς διευκρινήσεως τῶν ὅρων *βελτίων, κρείττων, ἰσχυρότερος*, καὶ τῶν ἐναντίων, οὓς συνέφυρεν ὁ Καλλ. κατὰ τὸ παράγγελμα τοῦ Προδίκου· «Πρῶτον περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος μαθεῖν δεῖ». Ὅτι βελτίων καὶ ἰσχυρότερος δὲν εἶνε τὸ αὐτό, τοῦτο θὰ διέβλεπε καὶ παχυλώτερος νοῦς· ἀλλὰ μεταξὺ ἑκατέρων κεῖται ὁ ὅρος *κρείττων*, ὅςτις σημαίνει *ἐπικρατέστερος* ἢ κατὰ τὴν ὑλικὴν δύναμιν καὶ τότε ἐγγίζει εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ *ἰσχυρότερος*, ἢ κατὰ τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικήν, καὶ τότε προσεγγίζει εἰς τὴν τοῦ *βελτίων*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀσθενέστερον, καὶ κρείττω μὲν εἶναι, μοχθηρότερον δέ· ἢ D ὁ αὐτὸς ὅρος ἐστὶ τοῦ βελτίονος καὶ τοῦ κρείττονος; τοῦτό μοι αὐτὸ σαφῶς διόρισον, ταὐτὸν ἢ ἕτερόν ἐστι τὸ κρεῖττον καὶ τὸ βέλτιον καὶ τὸ ἰσχυρότερον;

ΚΑΛ. Ἀλλ' ἐγώ σοι σαφῶς λέγω, ὅτι ταὐτόν ἐστιν.

ΣΩ. Οὐκοῦν οἱ πολλοὶ τοῦ ἑνὸς κρείττους εἰσὶ κατὰ φύσιν, οἳ δὴ καὶ τοὺς νόμους τίθενται ἐπὶ τῷ ἑνί, ὥςπερ καὶ σὺ ἄρτι ἔλεγες.

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Τὰ τῶν πολλῶν ἄρα νόμιμα τὰ τῶν κρειττόνων ἐστίν.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

E ΣΩ. Οὐκοῦν τὰ τῶν βελτιόνων· οἱ γὰρ κρείττους βελτίους που κατὰ τὸν σὸν λόγον.

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὰ τούτων νόμιμα κατὰ φύσιν καλά, κρειττόνων γε ὄντων.

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν οἱ πολλοὶ νομίζουσιν οὕτως, ὡς ἄρτι αὖ σὺ ἔλεγες, δίκαιον εἶναι τὸ ἴσον ἔχειν καὶ αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν 489 τοῦ ἀδικεῖσθαι; ἔστι ταῦτα ἢ οὔ; καὶ ὅπως μὴ ἁλώσει ἐνταῦθα σὺ αἰσχυνόμενος· νομίζουσιν, ἢ οὔ, οἱ πολλοὶ τὸ ἴσον ἔχειν ἀλλ' οὐ τὸ πλέον δίκαιον εἶναι, καὶ αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι; — μὴ φθόνει μοι ἀποκρίνασθαι

6 *Οὐκοῦν οἱ πολλοὶ τοῦ ἑνὸς κρείττους.* Οἱ πολλοί εἰσιν ὁμολογουμένως ἰσχυρότεροι τοῦ ἑνός, ἢ τῶν ὀλίγων, διὰ τό πλῆθός των. Τοῦ Καλλικλέους ταυτίσαντος τὸ κρεῖττον καὶ τὸ βέλτιον καὶ τὸ ἰσχυρότερον, ὁ Σωκ. ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι οἱ πολλοί, ἰσχυρότεροι ὄντες, εἰσὶ καὶ κρείττους καὶ βελτίους· τὰ τῶν πολλῶν ἄρα νόμιμα εἰσι τὰ τῶν κρειττόνων, τὰ τῶν βελτιόνων ἄρα· τῶν τοιούτων δὲ ὄντα, εἰσὶ κατὰ φύσιν δίκαια καὶ καλά, κατὰ τὴν ὁμολ. αὐτοῦ τοῦ Καλλ.· ὥςτε φύσις καὶ νόμος δὲν εἶνε ἐναντία ἀλλήλων.

20 *καὶ ὅπως μὴ ἁλώσει — αἰσχυνόμενος.* = «Καὶ πρόσεξε μήπως φανῇς ἐντροπαλός, ὅπως ὁ Γορ. καὶ ὁ Πῶλος, οὓς ἐμέμφεσο ὅτι δι' αἰσχύνην δὲν εἶπον ὅ τι ἐνόουν». Ταῦτα καὶ τὰ ἑπόμενα «μὴ φθόνει μοι κ. τ. λ.» ἀποτελοῦσιν ἀνελεήμονα σαρκασμὸν κατὰ Καλλ. Ἡ πλεονάκις ἐπαναλαμβανομένη ἐρώτησις καὶ παρακέλευσις πρὸς ἀπόκρισιν ὑποθέτουσι τὸν Καλλ. διορῶντα ἤδη τὴν ἅλωσίν του καὶ ὀκνοῦντα νὰ ἀποκριθῇ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τοῦτο, Καλλίκλεις, ἵν', ἐάν μοι ὁμολογήσῃς, βεβαιώσωμαι ἤδη παρὰ σοῦ, ἅτε ἱκανοῦ ἀνδρὸς διαγνῶναι ὡμολογηκότος.

ΚΑΛ. Ἀλλ' οἵ γε πολλοὶ νομίζουσιν οὕτως.

ΣΩ. Οὐ νόμῳ ἄρα μόνον ἐστὶν αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, οὐδὲ δίκαιον τὸ ἴσον ἔχειν, ἀλλὰ καὶ φύσει· ὥςτε κινδυνεύεις οὐκ ἀληθῆ λέγειν ἐν τοῖς πρόσθεν οὐδὲ B ὀρθῶς ἐμοῦ κατηγορεῖν λέγων, ὅτι ἐναντίον ἐστὶν ὁ νόμος καὶ ἡ φύσις, ἃ δὴ καὶ ἐγὼ γνοὺς κακουργῶ ἐν τοῖς λόγοις, ἐὰν μέν τις κατὰ φύσιν λέγῃ, ἐπὶ τὸν νόμον ἄγων, ἐὰν δέ τις κατὰ τὸν νόμον, ἐπὶ τὴν φύσιν.

ΜΔ'. ΚΑΛ. Οὑτοσὶ ἀνὴρ οὐ παύσεται φλυαρῶν; εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, οὐκ αἰσχύνει, τηλικοῦτος ὤν, ὀνόματα θηρεύων, καὶ ἐάν τις ῥήματι ἁμάρτῃ, ἕρμαιον τοῦτο ποιού- C μενος; ἐμὲ γὰρ οἴει ἄλλο τι λέγειν τὸ κρείττους εἶναι ἢ τὸ βελτίους; οὐ πάλαι σοι λέγω, ὅτι ταὐτόν φημι εἶναι τὸ βέλτιον καὶ τὸ κρεῖττον; ἢ οἴει με λέγειν, ἐὰν συρφετὸς συλλεγῇ δούλων καὶ παντοδαπῶν ἀνθρώπων μηδενὸς

1 *βεβαιώσωμαι παρὰ σοῦ*=λάβω παρὰ σοῦ τὴν βεβαίωσιν.

2 *ἅτε ἱκανοῦ ἀνδρὸς διαγνῶναι ὡμολογηκότος*. Σύμπλ. ὧδε· «ἅτε ὡμολογηκότος (ταῦτα) ἀνδρὸς ἱκανοῦ διαγνῶναι».

11 *Οὑτοσὶ ἀνήρ*. Ὅρ. σελ. 467 b. *οὐ παύσεται φλυαρῶν!* Φλυαρίαν προωνόμασεν ὁ Καλλ. τὴν φιλοσοφ. μικρολογίαν. Ὁμοίως καὶ ἐνταῦθα φλυαρίαν ὀνομάζει τὸ θηρεύειν ὀνόματα, τὸ ἔχεσθαι τῶν λέξεων καὶ μὴ ἀποβλέπειν εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ λέγοντος.

12 *οὐκ αἰσχύνει* κ.τ.λ. Τὰ *θηρεύων* καὶ *ποιούμενος* κατηγορ. μετοχαὶ τοῦ *αἰσχύνει*· τὸ *τηλικοῦτος ὤν*, ἐναντ. μετοχ. τῶν μετοχῶν=ἐν ᾧ εἶσαι τηλικοῦτος· ὡς ἀπρεπὲς ὂν τοῖς πρεσβυτέροις τὸ ὀνόματα θηρεύειν. Πρβλ. Ἀπολ. 17 c.

13 *ἐάν τις ῥήματι ἁμάρτῃ*. Ῥῆμα, ὅ τι λέγομεν σήμερον λέξις=«καὶ ἂν ὑποπέσῃ τις εἰς λεκτικόν τι ἁμάρτημα».

14 *ἐμὲ γὰρ οἴει* κ. τ. λ. Ὁ Καλλ. πειρᾶται νὰ σώσῃ τὴν ὑπόληψίν του, τονίζων τὸ ὅτι ὀρθῶς μὲν εἶπε κρείττους τοὺς βελτίους, κατὰ λεκτικὸν δ' ἁμάρτημα συμπεριέλαβε καὶ τοὺς ἰσχυροτέρους. «Ἀλλὰ τοῦτο, τρόπον τινὰ λέγει πρὸς τὸν Σωκ., ἔπρεπε καὶ σὺ νὰ τὸ καταλάβῃς, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ νοῶ τὸν συρφετὸν παντοδαπῶν ἀνθρώπων, ὅτι εἶνε κρείττονες, διότι εἶνε ἰσχυρότεροι· ἦτο ὀνόματι ἁμάρτημα».

16 *ἢ οἴει με λέγειν* κ.τ.λ. Σύμπλεκε ὧδε· «ἢ οἴει με λέγειν ταῦτα εἶναι νόμιμα, ἐὰν συλλεγῇ συρφετὸς δούλων καὶ παντοδαπῶν ἀνθρώπων καὶ θῶσιν ἄττα».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀξίων πλὴν ἴσως τῷ σώματι ἰσχυρίσασθαι, καὶ οὗτοι θῶσιν ἄττα, ταῦτα εἶναι νόμιμα;

ΣΩ. Εἶεν, ὦ σοφώτατε Καλλίκλεις· οὕτω λέγεις;

D ΚΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἀλλ' ἐγὼ μέν, ὦ δαιμόνιε, καὶ αὐτὸς πάλαι τοπάζω τοιοῦτόν τί σε λέγειν τὸ κρεῖττον, καὶ ἀνερωτῶ γλιχόμενος σαφῶς εἰδέναι ὅ τι λέγεις. οὐ γὰρ δήπου σύ γε τοὺς δύο βελτίους ἡγεῖ τοῦ ἑνός, οὐδὲ τοὺς σοὺς δούλους βελτίους σοῦ, ὅτι ἰσχυρότεροί εἰσιν ἢ σύ. ἀλλὰ πάλιν ἐξ ἀρχῆς εἰπέ, τί ποτε λέγεις τοὺς βελτίους, ἐπειδὴ οὐ τοὺς ἰσχυροτέρους; καί, ὦ θαυμάσιε, πρᾳότερόν με προδίδασκε, ἵνα μὴ ἀποφοιτήσω παρὰ σοῦ.

E ΚΑΛ. Εἰρωνεύει, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Μὰ τὸν Ζῆθον, ὦ Καλλίκλεις, ᾧ σὺ χρώμενος πολλὰ νῦν δὴ εἰρωνεύου πρός με· ἀλλ' ἴθι εἰπέ, τίνας λέγεις τοὺς βελτίους εἶναι;

ΚΑΛ. Τοὺς ἀμείνους ἔγωγε.

ΣΩ. Ὁρᾷς ἄρα, ὅτι σὺ αὐτὸς ὀνόματα λέγεις, δηλοῖς δὲ οὐδέν; οὐκ ἐρεῖς, τοὺς βελτίους καὶ κρείττους πότερον τοὺς φρονιμωτέρους λέγεις ἢ ἄλλους τινάς;

ΚΑΛ. Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία τούτους λέγω, καὶ σφόδρα γε.

490 ΣΩ. Πολλάκις ἄρα εἷς φρονῶν μυρίων μὴ φρονούντων κρείττων ἐστὶ κατὰ τὸν σὸν λόγον, καὶ τοῦτον ἄρχειν δεῖ, τοὺς δ' ἄρχεσθαι, καὶ πλέον ἔχειν τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχομένων· τοῦτο γάρ μοι δοκεῖς βούλεσθαι λέγειν —

1 *πλὴν ἰσχυρίσασθαι* = πλὴν ἀξίων ἰσχυρίσασθαι τῷ σώματι. Τὸ ἰσχυρίσασθαι = κατορθῶσαί τι λόγου ἄξιον τῷ σώματι, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐγκαυχᾶσθαι.

11 *πρᾳότερόν με προδίδασκε.* Διδάσκω τινὰ σημαίνει φωτίζω τὴν διάνοιάν του. Ἡ διδασκαλικὴ ὁδὸς εἶνε πολλάκις μακρά, ὁ δὲ φωτισμὸς τῆς διανοίας ἐπέρχεται κατὰ τὸ τέλος τῆς διδασκαλίας. Ἡ πρὸ τοῦ τέλους ἄρα διδασκαλικὴ διέξοδος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς προδιδασκαλία. Διὰ τοῦτο εἶπε *προδίδασκε*. Εὐθύδ. 302 c· «εὐφήμει τε καὶ μὴ χαλεπῶς με προδίδασκε». Ἱππ. Μ. 291 b· «ἐμὲ οὖν προδίδασκε καὶ ἐμὴν χάριν ἀποκρίνου».

14 *Μὰ τὸν Ζῆθον* = Οὐ μὰ τὸν Ζῆθον. Ὅρ. πρκδλ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ οὐ ῥήματα θηρεύω — εἰ ὁ εἷς τῶν μυρίων κρείττων.

ΚΑΛ. Ἀλλὰ ταῦτ' ἐστιν ἃ λέγω. τοῦτο γὰρ οἶμαι ἐγὼ τὸ δίκαιον εἶναι φύσει, τὸ βελτίω ὄντα καὶ φρονιμώτερον καὶ ἄρχειν καὶ πλέον ἔχειν τῶν φαυλοτέρων.

ΜΕ'. ΣΩ. Ἔχε δὴ αὐτοῦ. τί ποτε αὖ νῦν λέγεις; ἐὰν B ἐν τῷ αὐτῷ ὦμεν, ὥσπερ νῦν, πολλοὶ [ἀθρόοι] ἄνθρωποι, καὶ ἡμῖν ᾖ ἐν κοινῷ πολλὰ σιτία καὶ ποτά, ὦμεν δὲ παντοδαποί, οἱ μὲν ἰσχυροί, οἱ δὲ ἀσθενεῖς, εἷς δὲ ἡμῶν ᾖ φρονιμώτερος περὶ ταῦτα, ἰατρὸς ὤν, ᾖ δέ, οἷον εἰκός, τῶν μὲν ἰσχυρότερος, τῶν δὲ ἀσθενέστερος, ἄλλο τι ἢ οὗτος, φρονιμώτερος ἡμῶν ὤν, βελτίων καὶ κρείττων ἔσται εἰς ταῦτα;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἦ οὖν τούτων τῶν σιτίων πλέον ἡμῶν ἑκτέον αὐτῷ, C ὅτι βελτίων ἐστίν, ἢ τῷ μὲν ἄρχειν πάντα ἐκεῖνον δεῖ νέμειν, ἐν δὲ τῷ ἀναλίσκειν τε αὐτὰ καὶ καταχρῆσθαι εἰς τὸ ἑαυτοῦ σῶμα οὐ πλεονεκτητέον, εἰ μὴ μέλλει ζημιοῦσθαι, ἀλλὰ τῶν μὲν πλέον, τῶν δ' ἔλαττον ἑκτέον· ἐὰν δὲ τύχῃ

1 *καὶ οὐ ῥήματα θηρεύω.* Ἀφ' οὗ ὁ Σωκ. ὑποβοηθῶν τὸν Καλλ. ὑπέβαλεν αὐτῷ καὶ τὴν προσήκουσαν λέξιν (τοὺς φρονιμωτέρους) καὶ τὴν προσήκουσαν διατύπωσιν τοῦ διανοήματός του, ἐπιφέρει «τοῦτο γάρ μοι δοκεῖς λέγειν, καὶ οὐ ῥήματα θηρεύω»· δηλ. «τοῦτό μοι φαίνεται ὅτι εἶνε τὸ νόημά σου, ἂν καὶ εἶσαι ἀνίκανος νὰ τὸ ἐκφράσῃς διὰ καταλλήλων λέξεων, καὶ δὲν ζητῶ νά σε πιάσω ἀπὸ τὰς λέξεις σου». Ταῦτα, ἀποκρούων τὴν μομφὴν τοῦ Καλλ. ὅτι ὁ Σωκ. θηρεύει ὀνόματα.

5 *Ἔχε δὴ αὐτοῦ.* Πρβλ. σελ. 460 a. Κατὰ τῆς οὕτω διατυπωθείσης γνώμης τοῦ Καλλ. ὁ Σωκ. δὲν ἔχει τινὰ ἀντίρρησιν· εἶνε καὶ αὐτὸς σύμφωνος ὅτι ὁ βελτίων καὶ ὁ φρονιμώτερος πρέπει νὰ ἄρχῃ καὶ νὰ πλεονεκτῇ τῶν φαυλοτέρων. Ἀλλ' ἐπέχει τὸν Καλλ. ἵνα διασαφήσῃ πῶς νοεῖ τὴν πλεονεξίαν.

6 *πολλοὶ ἀθρόοι*=πολλοὶ συνηθροισμένοι ὁμοῦ. Πολ. 492 b «ὅταν ξυγκαθεζόμενοι ἀθρόοι οἱ πολλοί».

7 *καὶ ἡμῖν ᾖ ἐν κοινῷ* = κοινά, πᾶσι τοῖς ἠθροισμένοις ἐξ ἴσου ἀνήκοντα· διότι ἂν ἦσαν ἴδια, θὰ ἐλάμβανεν ἕκαστος τὸ ἴδιον, καὶ τὸ παράδειγμα δὲν θὰ ἥρμοζεν.

παντοδαποί· κυρίως μὲν οἱ ἐκ παντὸς τόπου· καταχρηστικῶς δέ, ὅπως ἐνταῦθα, πάσης σωματικῆς ἕξεως καὶ ποιότητος ἄνθρωποι.

15 τῷ *μὲν ἄρχειν* = καθ' ὃ μὲν ἄρχων· δυνάμει τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἄρχοντος.

16 *καὶ καταχρῆσθαι.* Ἡ *κατὰ* ἐπιτατική = πολλὴν ἢ συχνὴν χρῆσιν ποιεῖσθαι. Συντάσσεται δοτικῇ, ὡς καὶ τὸ ἁπλοῦν: καταχρῆσθαι αὐτοῖς. Ἐν-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πάντων ἀσθενέστατος ὤν, πάντων ἐλάχιστον τῷ βελτίστῳ, ὦ Καλλίκλεις; οὐχ οὕτως ὦ 'γαθέ;

ΚΑΛ. Περὶ σιτία λέγεις καὶ ποτὰ καὶ ἰατροὺς καὶ φλυ-
D αρίας· ἐγὼ δὲ οὐ ταῦτα λέγω.

ΣΩ. Πότερον, οὐ τὸν φρονιμώτερον βελτίω λέγεις; φάθι ἢ μή.

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἀλλ' οὐ τὸν βελτίω πλέον δεῖν ἔχειν;

ΚΑΛ. Οὐ σιτίων γε οὐδὲ ποτῶν.

ΣΩ. Μανθάνω, ἀλλ' ἴσως ἱματίων, καὶ δεῖ τὸν ὑφαντικώτατον μέγιστον ἱμάτιον ἔχειν καὶ πλεῖστα καὶ κάλλιστα ἀμπεχόμενον περιιέναι.

ΚΑΛ. Ποίων ἱματίων;

ΣΩ. Ἀλλ' εἰς ὑποδήματα δῆλον ὅτι δεῖ πλεονεκτεῖν
E τὸν φρονιμώτατον εἰς ταῦτα καὶ βέλτιστον. τὸν σκυτοτόμον ἴσως μέγιστα δεῖ ὑποδήματα καὶ πλεῖστα ὑποδεδεμένον περιπατεῖν.

ΚΑΛ. Ποῖα ὑποδήματα; φλυαρεῖς ἔχων.

ΣΩ. Ἀλλ' εἰ μὴ τὰ τοιαῦτα λέγεις, ἴσως τὰ τοιάδε· οἷον γεωργικὸν ἄνδρα, περὶ γῆν φρόνιμόν τε καὶ καλὸν καὶ ἀγαθόν, τοῦτον δὴ ἴσως δεῖ πλεονεκτεῖν τῶν σπερμάτων καὶ ὡς πλείστῳ σπέρματι χρῆσθαι εἰς τὴν αὑτοῦ γῆν.

ταῦθα κεῖται ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ ἀναλίσκειν.

1 *πάντων ἐλάχιστον τῷ βελτίστῳ.* Παραλάμβανε ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἐκτέον = πάντων ἐλάχιστον δεῖ ἔχειν τὸν βέλτιστον.

3 *Περὶ σιτία λέγεις καὶ ποτὰ κ.τ.λ.* = Περὶ σιτία καὶ ποτὰ στρέφεις τοὺς λόγους.

9 *Οὐ σιτίων γε οὐδὲ ποτῶν.* Συμπλήρου ὧδε· «οὐ λέγω τὸν φρονιμώτερον δεῖν πλέον ἔχειν (τῶν ἄλλων) σιτίων οὐδὲ ποτῶν». Ἡ μὲν γεν. τῶν ἄλλων εἶνε ὁ β' ὅρος τῆς συγκρίσεως, αἱ δὲ γεν. σιτίων, ποτῶν, εἶνε μεριστικαί, ὁποῖαι καὶ αἱ γεν. τῶν μετέχειν, μεταλαμβάνειν, κοινωνεῖν κ.τ.τ.

10 *Μανθάνω.* Τὸ ἡμέτερον: Ἆ, κατάλαβα· μετ' εἰρωνικῆς προσποιήσεως.

18 *φλυαρεῖς ἔχων.* Καὶ κατωτέρω 497 a· «ὅτι ἔχων ληρεῖς». Φαῖδρ. «τί δῆτ' ἔχων στρέφει;» Ἡ τοιαύτη χρῆσις τῆς μετοχῆς *ἔχων* φαίνεται ὅτι ἦτο δημώδης, διὸ καὶ ὁ Ἀριστοφ. τὴν μεταχειρίζεται συχνάκις. «τί κυπτάζεις ἔχων περὶ τὴν θύραν; τί ἔχων στραγγεύομαι; τί γὰρ ἕστηκ' ἔχων;»

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΑΛ. Ὡς ἀεὶ ταὐτὰ λέγεις, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Οὐ μόνον γε, ὦ Καλλίκλεις, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν.

ΚΑΛ. Νὴ τοὺς θεούς, ἀτεχνῶς γε ἀεὶ σκυτέας τε καὶ 491
κναφέας καὶ μαγείρους λέγων καὶ ἰατροὺς οὐδὲν παύει, ὡς περὶ τούτων ἡμῖν ὄντα τὸν λόγον.

ΣΩ. Οὐκοῦν σὺ ἐρεῖς περὶ τίνων ὁ κρείττων τε καὶ φρονιμώτερος πλέον ἔχων δικαίως πλεονεκτεῖ. ἢ οὔτε ἐμοῦ ὑποβάλλοντος ἀνέξει οὔτ' αὐτὸς ἐρεῖς;

ΚΑΛ. Ἀλλ' ἔγωγε καὶ πάλαι λέγω· πρῶτον μὲν τοὺς κρείττους, οἵ εἰσιν, οὐ σκυτοτόμους λέγω οὐδὲ μαγείρους, B
ἀλλ' οἳ ἂν εἰς τὰ τῆς πόλεως πράγματα φρόνιμοι ὦσιν, ὅντινα ἂν τρόπον εὖ οἰκοῖτο, καὶ μὴ μόνον φρόνιμοι, ἀλλὰ καὶ ἀνδρεῖοι, ἱκανοὶ ὄντες ἃ ἂν νοήσωσιν ἐπιτελεῖν, καὶ μὴ ἀποκάμνωσι διὰ μαλακίαν τῆς ψυχῆς.

ΜϚʹ. ΣΩ. Ὁρᾷς, ὦ βέλτιστε Καλλίκλεις, ὡς οὐ ταὐτὰ σύ τ' ἐμοῦ κατηγορεῖς καὶ ἐγὼ σοῦ; σὺ μὲν γὰρ ἐμὲ φῂς ἀεὶ ταῦτα λέγειν, καὶ μέμφει μοι· ἐγὼ δὲ σοῦ τοὐναντίον, ὅτι οὐδέποτε ταὐτὰ λέγεις περὶ τῶν αὐτῶν, ἀλλὰ τότε μὲν τοὺς βελτίους τε καὶ κρείττους τοὺς ἰσχυροτέρους ὡ- C
ρίζου, αὖθις δὲ τοὺς φρονιμωτέρους, νῦν δ' αὖ ἕτερόν τι ἥκεις ἔχων, ἀνδρειότεροί τινες ὑπὸ σοῦ λέγονται οἱ κρείττους καὶ οἱ βελτίους. ἀλλ', ὦ 'γαθέ, εἰπὼν ἀπαλλάγηθι, τίνας ποτὲ λέγεις τοὺς βελτίους τε καὶ κρείττους καὶ εἰς ὅ τι.

1 *Ὡς ἀεὶ ταὐτὰ λέγεις, ὦ Σώκ.* Τὸ ὡς ἐπιφων. = Πῶς πάντοτε τὰ ἴδια λέγεις! ἢ Δὲν βαριέσαι νὰ λέγῃς πάντοτε τὰ ἴδια;

2 *Οὐ μόνον γε,* κ.τ.λ. Ὅρα πρχβλ.

9 *Ἀλλ' ἔγωγε καὶ πάλαι λέγω.* Πάλιν καταφαίνεται ἡ ψευδοφιλοτιμία τοῦ Καλλ. ὅτι δῆθεν ἐμμένει σταθερὸς ἐν τῇ ἀρχικῇ γνώμῃ του, ἐν ᾧ πράγματι ἀποφαίνει καταγέλαστον μετάπτωσιν, καὶ νῦν δὲ ἐπιπροσθέτει ἐπὶ τῇ φρονήσει καὶ τὴν ἀνδρείαν ὡς προσὸν τοῦ κρείττονος.

τοὺς κρείττους, οἵ εἰσιν. Δὲν εἶνε ἀναφορ. πρότ. το *οἵ εἰσιν*, ἀλλὰ πλαγία ἐρωτ. Τὸ οἳ = οἵτινες = τίνες.

13 *καὶ μὴ ἀποκάμνωσι.* Ἀνακόλ. ἀντὶ «καὶ μὴ ἀποκάμνοντες».

21 *ἥκεις ἔχων·* καὶ ἡμεῖς· «μᾶς ἔρχεσαι, μᾶς παρουσιάζεσαι μὲ κἄτι καινούργιον». Σελ. 518 a· «ἥκεις δὲ ὀλίγον ὕστερον λέγων κ.τ.λ.»

23 *τίνας ποτὲ λέγεις τοὺς βελτίους τε καὶ κρείττους καὶ εἰς ὅ τι.* Ζητεῖται καὶ πάλιν ὁ ὁρισμὸς τοῦ βελτίονος καὶ κρείττονος. Ὁ πρότερον δοθείς,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΑΛ. Ἀλλ' εἴρηκά γε ἔγωγε τοὺς φρονίμους εἰς τὰ τῆς
D πόλεως πράγματα καὶ ἀνδρείους. τούτους γὰρ προσήκει
τῶν πόλεων ἄρχειν, καὶ τὸ δίκαιον τοῦτ' ἐστι, πλέον ἔχειν
τούτους τῶν ἄλλων, τοὺς ἄρχοντας τῶν ἀρχομένων.

ΣΩ. Τί δὲ αὐτῶν, ὦ ἑταῖρε; τί ἡγεῖ; ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους;

ΚΑΛ. Πῶς λέγεις;

ΣΩ. Ἕνα ἕκαστον λέγω αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄρχοντα· ἢ τοῦτο μὲν οὐδὲν δεῖ, αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄρχειν, τῶν δὲ ἄλλων;

ΚΑΛ. Πῶς ἑαυτοῦ ἄρχοντα λέγεις;

ΣΩ. Οὐδὲν ποικίλον, ἀλλ' ὥςπερ οἱ πολλοί, σώφρονα
ὄντα καὶ ἐγκρατῆ αὐτὸν ἑαυτοῦ, τῶν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυ-
E μιῶν ἄρχοντα τῶν ἐν ἑαυτῷ.

ΚΑΛ. Ὡς ἡδὺς εἶ· τοὺς ἠλιθίους λέγεις τοὺς σώφρονας.

ὅτι βελτίους εἰσὶν οἱ φρονιμώτεροι, ἀπεδείχθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Καλλ. διττῶς ἀνακριβής· πρῶτον μὲν δὲν τῷ ἐξήρκεσεν ὁ ὅρος «*τῆς φρονήσεως*», ἀλλ' ἐπιπροσέθηκε καὶ τὸν τῆς ἀνδρείας· ἔπειτα δὲ ἐξήρεσε τόσον πολλοὺς ἐκ τῶν ὑπαγομένων ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς φρονήσεως, ὥςτε παρέστη ἀνάγκη νὰ ὁρισθῇ ὅτι οὐχὶ ὁ περὶ πᾶν φρόνιμος, ἀλλ' ὁ περὶ τί;

1 ***Ἀλλ' εἴρηκά γε*** κ. τ. λ. Διὰ τοῦ ***εἴρηκα*** προσποιεῖται καὶ ἐνταῦθα ὁ Καλλ. ἐμμονὴν ἐπὶ τοῖς ἐν ἀρχῇ δεδογμένοις καὶ δεδηλωμένοις.

5 ***Τί δὲ αὐτῶν;*** κ. τ. λ. Τί δὲ ἡγεῖ ἑαυτῶν δεῖν εἶναι; ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους;

8 ***ἢ τοῦτο μὲν οὐδὲν δεῖ.*** Τὸ *τοῦτο* εἶνε προεξαγγελία τοῦ ἀπαρεμφ. *αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄρχειν*. Πολλὰ ῥήματα συντασσόμενα ἀπαρεμφάτῳ δέχονται ὡς προεξαγγελίαν ἢ ἀνακεφαλαίωσιν αὐτοῦ αἰτιατικὴν ἀντωνυμίας δεικτικῆς, ἢ ἀναφορικῆς ἢ ἐρωτηματικῆς οὐδετέρου γένους, ἐν ᾧ δὲν δύνανται νὰ δεχθῶσιν αἰτιατ. ἄλλου ὀνόματος· οἷον, ἀντὶ «ἔπεισαν αὐτοὺς πολεμεῖν» δύναται νὰ ῥηθῇ: ἔπεισαν αὐτοὺς ταῦτα· οὐχὶ δὲ καί: ἔπεισαν αὐτοὺς τὸν πόλεμον. Ἀπολ. 17 c· «τοῦτο ὑμῶν δέομαι καὶ παρίεμαι» καὶ κατωτέρω «τοῦτο ὑμῶν δέομαι δίκαιον». Τοιοῦτον καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ τοῦτο.

10 *Πῶς ἑαυτοῦ ἄρχοντα λέγεις;* = Τί νοεῖς λέγων ἑαυτοῦ ἄρχοντα; Ἡ ἐπανειλημμένη αὕτη τοῦ Καλλ. ἀκαταληψία τῶν λόγων τοῦ Σωκ. σημαίνει ὅτι ὁ Καλλ. οὐδέποτε ἐν τῷ βίῳ ἤκουσεν ἢ ἐνενόησεν ὅτι ἐνδέχεταί τις νὰ ἄρχῃ καὶ ἑαυτοῦ.

11 ***Οὐδὲν ποικίλον.*** Συμπλήρου ὧδε· «Οὐδὲν ποικίλον λέγω (ἢ νοῶ), λέγων ἑαυτοῦ ἄρχοντα, ἀλλ' ὥςπερ οἱ πολλοὶ νοοῦσι τὸν ἑαυτοῦ ἄρχοντα, σώφρονα ὄντα κ. τ. λ.» *Ποικίλον* ἐνταῦθα τὸ σύνθετον καὶ περίπλοκον καὶ τοῖς πολλοῖς δυσκατάληπτον. Τὸ ἐναντίον εἶνε τὸ *ἁπλοῦν*. Μέν. 75 e. Συμπ. 182 b.

14 *Ὡς ἡδὺς εἶ!* Εἰρωνεία μετ' Ἀττ. ἀβροεπείας, ἀντὶ Ὡς μωρὸς εἶ! Καὶ ἡμεῖς: Τί νόστιμος ποῦ εἶσαι;

τοὺς ἠλιθίους λέγεις τοὺς σώφρονας = λέγων (τοὺς) σώφρονας νο-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ; οὐδεὶς ὅςτις οὐκ ἂν γνοίη, ὅτι [οὐ]
τοῦτο λέγω.

ΚΑΛ. Πάνυ γε σφόδρα, ὦ Σώκρατες. ἐπεὶ πῶς ἂν εὐ-
δαίμων γένοιτο ἄνθρωπος δουλεύων ὁτῳοῦν; ἀλλὰ τοῦτ'
ἔστι τὸ κατὰ φύσιν καλὸν καὶ δίκαιον, ὃ ἐγώ σοι νῦν παρ-
ρησιαζόμενος λέγω, ὅτι δεῖ τὸν ὀρθῶς βιωσόμενον τὰς μὲν
ἐπιθυμίας τὰς ἑαυτοῦ ἐᾶν ὡς μεγίστας εἶναι καὶ μὴ κολά-
ζειν, ταύταις δὲ ὡς μεγίσταις οὔσαις ἱκανὸν εἶναι ὑπηρε- 492
τεῖν δι' ἀνδρείαν καὶ φρόνησιν, καὶ ἀποπιμπλάναι ὧν ἂν
ἀεὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ γίγνηται. ἀλλὰ τοῦτ', οἶμαι, τοῖς πολλοῖς
οὐ δυνατόν· ὅθεν ψέγουσι τοὺς τοιούτους δι' αἰσχύνην,

εἴς τοὺς ἠλιθίους· ὥςτε τὸ μὲν *ἠλιθίους* εἶνε τὸ ἀντικ., τὸ δὲ *σώφρονας* τὸ κατηγορ.

1 ***Πῶς γὰρ οὔ; οὐδεὶς ὅστις*** κ.τ.λ. =Πῶς ὄχι; ἀκοῦς ἐκεῖ; καθεὶς τὸ καταλαμβάνει ὅτι ἔτσι λέγω (ὅτι τοῦτο νοῶ). Εἰρωνικὴ ἀντίφρασις, καθ' ἣν ἐπιβεβαιοῖ διὰ τοῦ λόγου τὸ ἐναντίον ἐκείνου ὅπερ νοεῖ, οὐχὶ ψευδόμενος, ἀλλὰ σαφῶς δηλῶν διὰ τοῦ εἰρωνικοῦ τόνου, ὅτι τὸ ἐναντίον τοῦ λεγομένου νοεῖ ὡς τὸ ἀληθές. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Καλλ. ὡς ἀρνηθέντος τοῦ Σωκ. ἐπιφέρει νέαν ἐπιβεβαίωσιν τοῦ προειρημένου ἰσχυρισμοῦ του διὰ τοῦ « ***Πάνυ γε σφόδρα***, καὶ ἀπόδειξιν αὐτοῦ διὰ τῶν: ***ἐπεὶ πῶς ἂν*** κ. τ. λ.

ἐπεὶ πῶς ἂν γένοιτο κ. τ. λ. Ὁ λόγος ἐνθυμηματικός· ἔστι δὲ ἐνθύμημα κατ' Ἀριστοτ. συλλογισμὸς συνεπτυγμένος. Ἀναπτυσσόμενος ὁ συλλογισμὸς τοῦ Καλλ. θὰ εἶχεν ὧδε·

Α'. Συλλογισμός.

Α'. Πᾶς ἄνθρωπος ὑγιὴς τὸν νοῦν ἐφίεται εὐδαιμονίας. Καὶ ἀντιστρόφως, πᾶς τις ἐφιέμενος κακοδαιμονίας οὐχ ὑγιαίνει τὸν νοῦν (ἐστὶν ἠλίθιος).

Β'. Ὁ ἑκὼν δουλεύων, ἑκὼν γίνεται κακοδαίμων.

Γ'. Ὁ ἑκὼν ἄρα δουλεύων ἐστὶν ἠλίθιος.

Β'. Συλλογισμός.

Α'. Ὁ ἑκὼν δουλεύων ὁτῳοῦν ἐστιν ἠλίθιος.

Β'. Ὁ σώφρων ἑκὼν δουλεύει τῷ νόμῳ καὶ τῇ γνώμῃ τῶν πολλῶν.

Γ'. Ὁ σώφρων ἄρα ἐστὶν ἠλίθιος.

Τούτων ὁ μὲν Α' Συλλογισμὸς εἶνε ἀνεπίληπτος· τοῦ δὲ Β' εἶνε ἐπιλήψιμος ἡ Ἐλάσσων· διότι τὴν σωφροσύνην ὑπολαμβάνει δουλείαν, ἐν ᾧ κατ' ἀλήθειαν εἶνε ἐλευθερία τοῦ κυριωτάτου τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ νοῦ καὶ τῆς φρονήσεως ἀπὸ τοῦ ζῳώδους καὶ ἀλόγου μορίου αὐτῆς, τοῦ ἐπιθυμητικοῦ.

5 ***ὃ ἐγώ σοι νῦν παρρησιαζόμενος λέγω.*** Λέγει τὸ πάντων ἀναισχυντότατον καὶ ἀνατρεπτικώτατον τῶν βάσεων πάσης κοινωνίας ἀνθρώπων, οὐ μόνον τῶν ἡμέρων καὶ εὐνομουμένων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀγρίων τῶν ἄνευ νόμων καὶ δίκης ἐν κοινωνίᾳ ζώντων. Ταύτην δὲ τὴν ἀναισχυντίαν ὀνομάζει εὐπροσώπως παρρησίαν, ἥτις ὄντως ἐστὶν ἀρετὴ καὶ ἐπαινετόν, ὅταν δι' αὐτῆς δηλῶται πᾶν ὅ τι ῥητὸν καὶ θεμιτόν, οὐχὶ δὲ τὰ ἄρρητα καὶ ἀθέμιτα. Τὸ νὰ ὁμολογῇ τις παρρησιαζόμενος ὅτι εἶνε ἐπίορκος, ἱερόσυλος, λῃστής, ἀσελγὴς κ.τ.τ. δὲν εἶνε βέβαια διὰ τὴν παρρησίαν ταύτην ἀξιάγαστος. Προσ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀποκρυπτόμενοι τὴν αὑτῶν ἀδυναμίαν, καὶ αἰσχρὸν δή φασιν εἶναι τὴν ἀκολασίαν, ὅπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐγὼ ἔλεγον, δουλούμενοι τοὺς βελτίους τὴν φύσιν ἀνθρώπους· καὶ αὐ-
B τοὶ οὐ δυνάμενοι ἐκπορίζεσθαι ταῖς ἡδοναῖς πλήρωσιν ἐπαινοῦσι τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν δικαιοσύνην διὰ τὴν αὑτῶν ἀνανδρίαν. ἐπεί γε οἷς ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρξεν ἢ βασιλέων υἱέσιν εἶναι ἢ αὐτοὺς τῇ φύσει ἱκανοὺς ἐκπορίσασθαι ἀρχήν τινα ἢ τυραννίδα ἢ δυναστείαν, τί τῇ ἀληθείᾳ αἴσχιον καὶ κάκιον ἂν εἴη σωφροσύνης τούτοις τοῖς ἀνθρώποις, οἷς ἐξὸν ἀπολαύειν τῶν ἀγαθῶν καὶ μηδενὸς ἐμποδὼν ὄντος, αὐτοὶ ἑαυτοῖς δεσπότην ἐπαγάγοιντο τὸν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων νόμον τε καὶ λόγον καὶ ψόγον; ἢ πῶς οὐκ ἂν ἄθλιοι γεγο-
C νότες εἴησαν ὑπὸ τοῦ καλοῦ τοῦ τῆς δικαιοσύνης [καὶ τῆς σωφροσύνης], μηδὲν πλέον νέμοντες τοῖς φίλοις τοῖς αὑτῶν ἢ τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ταῦτα ἄρχοντες ἐν τῇ ἑαυτῶν πόλει; ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ, ὦ Σώκρατες, ἣν φῂς σὺ διώκειν, ὧδ' ἔχει· τρυφὴ καὶ ἀκολασία καὶ ἐλευθερία, ἐὰν ἐπικουρίαν

έθηκε τὸ *νῦν*, ἵνα δηλώση ὅτι τώρα πρώτην φοράν λέγει καθαρὰ καὶ ξάστερα τὴν πλήρη καὶ ἀληθινὴν γνώμην του.

6 *οἷς ἐξ ἀρχῆς* κ.τ.λ. Παραλαμβανομένων καὶ τῶν παραλειπομένων, ὁ λόγος θὰ εἶχεν ὧδε· «οἷς ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρξε βασιλέων υἱέσιν εἶναι, ἢ οἷς ὑπῆρξε τῇ φύσει ἱκανοὺς εἶναι αὐτοὺς ἐκπορίσασθαι ἀρχήν τινα κ.τ.λ.» Ἐντεῦθεν γίνεται καταφανὴς ἡ ἀνάγκη ἣν εἶχε νὰ μεταβάλη τὴν πτῶσιν ἐν τῷ β' διαζευκτικῷ κώλῳ ἀπὸ δοτ. προσωπ. τοῦ *ὑπῆρξεν* εἰς αἰτιατ. ὑποκείμενον τοῦ *ἐκπορίσασθαι*· ἡ αἰτιατ. δηλοῖ σαφέστερον τὸ ἐνεργοῦν ὑποκείμενον ἢ ἡ δοτική.

8 *τί τῇ ἀληθείᾳ αἴσχιον καὶ κάκιον ἂν εἴη σωφροσύνης*. Τὰ ῥήματα ταῦτα ἀποτελοῦσι τὴν κορυφὴν τῆς ἀναισχυντίας τοῦ Καλλ. Τὸ *κάκιον* συμπαρέλαβεν ὡς στήριγμα τοῦ *αἴσχιον*. Ὅτι ἀποφαίνει τὴν σωφροσύνην κακὸν δὲν εἶνε τόσον παράδοξον, καὶ πολλοὺς εἶχε καὶ ἔχει συνομολογητάς· ἀλλὰ δυσκόλως θὰ εὕρισκε τὸν τολμῶντα νὰ συνομολογήση αὐτῷ ὅτι εἶνε καὶ αἰσχρόν. Ἐπειδὴ δ' ὅμως ἐν τοῖς ἔμπροσθεν καὶ ὁ Σωκ. ἐταύτισε τὸ κακὸν καὶ τὸ αἰσχρόν, καὶ ὁ Καλλ. συνεφώνησε κατὰ τοῦτο, παραθέτει ἐνταῦθα τὸ *κάκιον*, τὸ πολλοῖς καὶ ἄλλοις δοκοῦν, παρὰ τὸ *αἴσχιον* ἵνα καταστήση αὐτὸ εὐαποδεκτότερον τοῖς ἀκούουσι.

13 *ὑπὸ τοῦ καλοῦ τοῦ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς σωφροσύνης*. Εἰς τὴν σπουδάζουσαν ἀναισχυντολογίαν ἐπιπροστίθεται ἡ χαριεντιζομένη, ὡς ἐπίμετρον τῆς ἀναισχυντίας. Τὸ εἶδος τῆς εἰρωνείας ἀντίφρασις. Λέγων τὸ καλὸν νοεῖ τὸ αἰσχρόν.

17 *ἀκολασία καὶ ἐλευθερία*. Τὴν ἱερὰν λέξιν *ἐλευθερία* ἔθεσεν ἐκ παραλ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἔχῃ, τοῦτ᾽ ἐστιν ἀρετή τε καὶ εὐδαιμονία· τὰ δὲ ἄλλα ταῦτ᾽ ἐστι, τὰ καλλωπίσματα, τὰ παρὰ φύσιν συνθήματα ἀνθρώπων, φλυαρία καὶ οὐδενὸς ἄξια.

ΜΖ΄. ΣΩ. Οὐκ ἀγεννῶς γε, ὦ Καλλίκλεις, ἐπεξέρχει D τῷ λόγῳ παρρησιαζόμενος· σαφῶς γὰρ σὺ νῦν λέγεις, ἃ οἱ ἄλλοι διανοοῦνται μέν, λέγειν δὲ οὐκ ἐθέλουσι. δέομαι οὖν ἐγώ σου μηδενὶ τρόπῳ ἀνεῖναι, ἵνα τῷ ὄντι κατάδηλον γένηται πῶς βιωτέον. καί μοι λέγε· τὰς μὲν ἐπιθυμίας φῄς οὐ κολαστέον, εἰ μέλλει τις οἷον δεῖ εἶναι, ἐῶντα δὲ αὐτὰς ὡς μεγίστας πλήρωσιν αὐταῖς ἁμόθεν γέ ποθεν ἑτοιμάζειν, καὶ τοῦτο εἶναι τὴν ἀρετήν.

ΚΑΛ. Φημὶ ταῦτα ἐγώ. E

ΣΩ. Οὐκ ἄρα ὀρθῶς λέγονται οἱ μηδενὸς δεόμενοι εὐδαίμονες εἶναι.

ΚΑΛ. Οἱ λίθοι γὰρ ἂν οὕτω γε καὶ οἱ νεκροὶ εὐδαιμονέστατοι ἦσαν.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὲν δὴ καὶ ὥς γε σὺ λέγεις δεινὸς ὁ βίος.

λήλου παρὰ τὴν *ἀκολασίαν,* ἵνα κολάσῃ ταύτης τὸ ἀποτρόπαιον. Δῆλον ὅτι ἐλευθερίαν νοεῖ ἐνταῦθα ἐκεῖνο ὅπερ οἱ ἀρχαῖοι ἐδήλουν διὰ τοῦ ἰαμβείου. Ἐλευθέρα Κέρκυρα . . .

1 *τὰ δὲ ἄλλα ταῦτα* κ.τ.λ. Σύμπλεκε ὧδε· «τὰ δ᾽ ἄλλα ταῦτα, τὰ καλλωπίσματα, τὰ παρὰ φύσιν συνθήματα ἀνθρώπων, ἐστὶ φλυαρία καὶ οὐδενὸς ἄξια».

4 *Οὐκ ἀγεννῶς—παρρησιαζόμενος.* Τὸ *ἐπεξέρχει* = διηγεῖσαι ἢ ἐκθέτεις τὰ διανοήματά σου. *Τῷ λόγῳ* δοτ. ὀργαν. τοῦ *ἐπεξέρχει· παρρησιαζόμενος* τροπ. μετ. τοῦ *ἐπεξέρχει· ἀγεννῶς,* εἴς τε τὸ *ἐπεξέρχει* καὶ εἰς τὸ *παρρησιαζόμενος.* Εἰρωνικὸς ἔπαινος τῆς παρρησίας τοῦ Καλλ.

7 *ἀνεῖναι.* Χαλαρώνω, ἐνδίδω. Ἐκ τούτου τὸ *ἀνέδην.*

9 *φῂς οὐ κολαστέον εἶναι — ἑτοιμάζειν δέ.* Ἐπειδὴ τὸ *οὐ κολαστέον εἶναι* = οὐ δεῖν κολάζειν, ἐπήνεγκε τὸ *ἑτοιμάζειν* ὡς νὰ προεῖπε *δεῖν.*

11 *καὶ τοῦτο εἶναι τὴν ἀρετὴν* = καὶ τοῦτο φῂς εἶναι τὴν ἀρ.

13 *Οὐκ ἄρα ὀρθῶς λέγονται* κ.τ.λ. Ἦτο τὸ θεμελιῶδες δόγμα τῶν κυνικῶν φιλοσόφων, ὑπὸ Ἀντισθένους ἀνακηρυχθέν, οὐδ᾽ ὑπὸ Σωκ. καταφρονούμενον. Πρβλ. Ξνφ. Ἀπομν. Α΄, ϛ΄, 10· «Ἐγὼ δὲ νομίζω τὸ μὲν μηδενὸς δεῖσθαι θεῖον εἶναι, τὸ δὲ ὡς ἐλαχίστων, ἐγγυτάτω τοῦ θείου, καὶ τὸ μὲν θεῖον κράτιστον, τὸ δ᾽ ἐγγυτάτω τοῦ θείου ἐγγυτάτω τοῦ κρατίστου».

17 *Ἀλλὰ μὲν δὴ καὶ ὥς γε σὺ λέγεις δεινὸς ὁ βίος.* Ὁ ἐφεξῆς λόγος τοῦ Σωκ. εἶνε οὕτω κεχρωσμένος ὥστε νὰ ἀντίχηται πρὸς τὸν τοῦ Καλλ. ὡς ὁ μονόχρους μέλας ἱματισμὸς τῆς κοσμίως καὶ σεμνοπρεπῶς ἐνδεδυμένης γυναικὸς πρὸς τὰ κοκκινοπάρδαλα ἐνδύματα καὶ ἐξαρτήματα τῶν ἑταιρῶν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οὐ γάρ τοι θαυμάζοιμ᾽ ἄν, εἰ Εὐριπίδης ἀληθῆ ἐν τοῖςδε λέγει, λέγων·

τίς δ᾽ οἶδεν, εἰ τὸ ζῆν μέν ἐστι κατθανεῖν,
τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν;

493 καὶ ἡμεῖς τῷ ὄντι ἴσως τέθναμεν· ὃ δή του ἔγωγε καὶ ἤκουσα τῶν σοφῶν, ὡς νῦν ἡμεῖς τέθναμεν, καὶ τὸ μὲν σῶμά ἐστιν ἡμῖν σῆμα, τῆς δὲ ψυχῆς τοῦτο, ἐν ᾧ αἱ ἐπιθυμίαι εἰσί, τυγχάνει ὂν οἷον ἀναπείθεσθαι καὶ μεταπίπτειν ἄνω κάτω. καὶ τοῦτο ἄρα τις μυθολογῶν κομψὸς ἀνήρ, ἴσως Σικελός τις ἢ Ἰταλικός, παράγων τῷ ὀνόματι, διὰ τὸ πι-

Καὶ λίαν ἐπικαίρως ὁ Σωκ. πρὶν ἐλέγξῃ διαλεκτικῶς τὴν οὐτιδανότητα τοῦ ἀκολάστου βίου, ἐπιχειρεῖ διὰ σεμνοῦ καί πως μελαγχολικοῦ λόγου νὰ ἐπιδείξῃ ὅτι ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶνε παιδιὰ ἐπιπόλαιος καὶ βέβηλος, ἀλλὰ σπουδὴ ἱεροπρεπής. Εὐαρμοστεῖ δὲ ὁ μελαγχολικὸς οὗτος τόνος πρὸς τὴν κατέχουσαν τότε τὸν Πλ. ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Σωκ. ψυχικὴν διάθεσιν.

Τὸ κύριον νόημα τοῦ Σωκ. εἶνε τόδε· «Εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι τὸ μηδενὸς δεῖσθαι εἶνε νεκροῦ εὐδαιμονία, ἀλλὰ καὶ οἵαν σὺ λέγεις τὴν εὐδαιμονίαν, τὸ διάγειν τὸν βίον ἀκολάστως, εἶνε εὐδαιμονία ἄλλου εἴδους νεκρῶν· διότι δὲν εἶνε παράδοξον, καθὼς λέγει ὁ Εὐριπ. καὶ ἄλλοι σοφοί, ὅτι ἡμεῖς νομίζομεν ζωήν, νὰ εἶνε θάνατος καὶ τἀνάπαλιν, καὶ τὸ σῶμα ἡμῶν νὰ εἶνε τάφος.

6 *ὃ δή* κ. τ. λ. Οἱ σοφοὶ οἱ δοξάζοντες ὅτι ἡ παροῦσα ζωὴ εἶνε θάνατος καὶ τὸ σῶμα σῆμα (=τάφος), ἦσαν οἱ Πυθαγόρειοι. Κρατ. 400 b· «καὶ γὰρ σῆμά τινές φασιν αὐτὸ εἶναι τῆς ψυχῆς, ὡς τεθαμμένης ἐν τῷ νῦν παρόντι». Εἰς ταῦτα σημειοῖ ὁ Θεοδώρητος τάδε· «Σύμφωνα δὲ τούτων καὶ Φιλόλαος ὁ Πυθαγόρειος ἔφη· λέγει δὲ ὧδε· μαρτυρέονται δὲ καὶ οἱ παλαιοὶ θεολόγοι τε καὶ μάντεις, ὡς διά τινας τιμωρίας ἡ ψυχὴ τῷ σώματι συνέζευκται καὶ καθάπερ ἐν σήματι τούτῳ τέθαπται». Οἱ Θηβαῖοι Σιμμίας καὶ Κέβης ἐγένοντο πρότερον μαθηταὶ τοῦ Φιλολάου καταφυγόντος εἰς Θήβας, ὕστερον δὲ συνεμαθήτευον μετὰ Πλ. παρὰ Σωκ. καὶ ἦσαν, ὡς πολλαχόθεν ἔστιν εἰκάσαι, ἑταιρότατοι. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ἐγένοντο τοῦ Πλ. διδάσκαλοι τῶν Πυθαγορείων δογμάτων, ὡς ὁ Κρατύλος τῶν Ἡρακλειτείων, πρὸ τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς ἀποδημίας του.

8 *οἷον ἀναπείθεσθαι καὶ μεταπίπτειν*. Ἐξέλεξε τὰς λέξεις ταύτας ἵνα ἐξ αὐτῶν κατωτέρω παραγάγῃ παρωνύμως τὸ *πιθανὸν* καὶ *πιστικόν*, καὶ ἐκ τούτων *τὸν πίθον*. Οἱ ἀρχαῖοι ἐνηπίαζον οὕτω περὶ τὴν ἐτυμολογίαν τῶν λέξεων, ὥστε διὰ μικρὰν τῶν φθόγγων ὁμοιότητα κατέτασσον εἰς τὴν αὐτὴν ὁμογένειαν λέξεις οὐδὲν κοινὸν πρὸς ἀλλήλας ἐχούσας· οἷον ἐν Κρατ. 411 d, ἡ φρόνησις ἐτυμολογεῖται: *φορᾶς νόησις ἢ ὄνησις*· ἡ γνώμη, *γονῆς νώμησις*, ἡ νόησις, τοῦ *νέου ἔσις*, οἱονεὶ νεόεσις κ. τ. τ.

9 *κομψὸς ἀνήρ*. Τὸ *κομψὸς* συχνάκις ἐπὶ τῶν ἐνδόξων σοφῶν, μετὰ ἐλαφρᾶς εἰρωνείας.

10 *Σικελός τις ἢ Ἰταλικός*. Φαίνεται ὅτι νοεῖ τὸν Ἐμπεδοκλέα, Σικελὸν μὲν ὄντα, Ἀκραγαντῖνον, ἀλλ᾽ ἐξ Ἰταλίας καταγόμενον.

παράγων τῷ ὀνόματι. Παράγω τι ὄνομα = δι᾽ ἐλαφρᾶς παραποιήσεως τῶν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

θανόν τε καὶ πιστικὸν ὠνόμασε πίθον, τοὺς δὲ ἀνοήτους ἀμυήτους· τῶν δ' ἀμυήτων τοῦτο τῆς ψυχῆς, οὗ αἱ ἐπι- B θυμίαι εἰσί, τὸ ἀκόλαστον αὐτοῦ καὶ οὐ στεγανόν, ὡς τετρημένος εἴη πίθος, διὰ τὴν ἀπληστίαν ἀπεικάσας. τοὐναντίον δὴ οὗτος σοί, ὦ Καλλίκλεις, ἐνδείκνυται ὡς τῶν ἐν Ἅιδου — τὸ ἀειδὲς δὴ λέγων — οὗτοι ἀθλιώτατοι ἂν

φθόγγων καθιστῶ ὅμοιον ἢ ἀποφαίνω συγγενὲς ὄνομά τι πρός ἄλλο τι. Ἐνταῦθα μετὰ δοτ. *παράγων τῷ ὀνόματι* = διὰ τὴν τῶν ὀνομάτων ὁμοιότητα ἀποφαίνων συγγενῆ αὐτὰ τὰ νοούμενα πράγματα, οἷον τὸ ἐπιθυμητικόν, τὸ πιθανὸν καὶ τὸν πίθον.

διὰ τὸ πιθανόν τε καὶ πιστικόν. Ἀμφότερα παθητικῶς = διὰ τὸ εὔπιστον. Ξνφ. Κ. Π. Β', ϛ', 10. Πιθανοὶ δ' οὕτως εἰσί τινες, ὥστε πρὶν εἰδέναι τὸ προστασσόμενον, πρότερον πείθονται.

1 *τοὺς δὲ ἀνοήτους ἀμυήτους.* Τὰ μὲν ὀνόματα οὐδὲν ἄλλο κοινὸν ἔχουσι, πλὴν ὅτι εἶνε πάρισα· τὸ δὲ σημαινόμενον διὰ τῆς λέξεως *ἀμύητος* ἐνταῦθα εἶνε λίαν ἐμβριθές. Ἐτυμολογικῶς μὲν (ἐκ τοῦ μύειν = κλείειν) ἀμύητοί εἰσιν οἱ μὴ στέγοντες, οἱ τετρημένοι ὡς ὁ τῶν Δαναΐδων πίθος· μεταφορικῶς δὲ οἱ μὴ μεμυημένοι τὰ μύχια τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς μυστήρια, ἰδίως δὲ ποίαν ἄρρητον ἡδονὴν αἰσθάνεται ἡ ψυχὴ τοῦ σοφοῦ ἐν τῷ καταμανθάνειν τοὺς ἀϊδίους φυσικοὺς καὶ ἠθικοὺς νόμους τοὺς διέποντας τὸν κόσμον τοῦτον καὶ τὰ ἀνθρώπινα, καὶ ἐν τῷ ῥυθμίζειν ἑαυτὸν καί, ἐφ' ὅσον ἔνεστι, καὶ τὸν πλησίον πρὸς τοὺς νόμους τούτους.

2 *τοῦτο τῆς ψυχῆς — τὸ ἀκόλαστον αὐτοῦ καὶ οὐ στεγανόν.* Τά: *τὸ ἀκόλαστον* κ. τ. λ. ἐπηνέχθησαν ὡς ἀκριβέστερος ἢ εἰδικώτερος προσδιορισμὸς τοῦ: *τοῦτο τῆς ψυχῆς.* = Τῶν δ' ἀμυήτων τοῦτο τῆς ψυχῆς, οὗ αἱ ἐπιθυμίαι εἰσί, τὸ ἀκόλαστον δηλ. αὐτοῦ καὶ οὐ στεγανὸν (ἤ: εἰς τὸ ἀκόλαστον δηλ. αὐτοῦ καὶ οὐ στεγανὸν ἀποβλέπων) εἶπεν ὡς τετρημένος κ. τ. λ.

3 *ὡς τετρημένος εἴη πίθος.* Ἐκ τοῦ προηγηθέντος *ὠνόμασε* νόει κατὰ ζεῦγμα τὸ *ἔφη*, ἐξ οὗ ἐξάρτα τὸ προκείμενον.

4 *διὰ τὴν ἀπληστίαν ἀπεικάσας* = ἀπεικάσας αὐτὸ πίθῳ τετρημένῳ διὰ τὸ μηδέποτε πίμπλασθαι.

5 *ὡς τῶν ἐν Ἅιδου, — τὸ ἀειδὲς δὴ λέγων* κ.τ.λ. Ἡ προαίρεσις τοῦ κομψοῦ ἐκείνου φιλοσόφου ἦτο νὰ δώσῃ ἀλληγορικὴν ἑρμηνείαν εἰς τὸν περὶ τῶν Δαναΐδων μῦθον, ἀποφαίνων ὅτι καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ οἱ ἀνόητοι καὶ ἀκόλαστοι πάσχουσι τοιαῦτα, οἷα καὶ αἱ Δαναΐδες ἐν Ἅιδου. Παρωμοίωσε λοιπὸν τὸ μὲν ἐπιθυμητικὸν τῶν ἀκολάστων πρὸς τὸν τετρημένον ἐκείνων πίθον, τὴν δὲ ὅλην ψυχὴν αὐτοῦ (ὑποατόπως!) πρὸς τὸ τετρημένον ἐκείνων κόσκινον, τὴν δὲ ἀέναον σπουδὴν καὶ τὸ ἐγκόνημα τῶν ἀκολάστων ὅπως πορίζωνται πλήρωσιν τῶν ἀεὶ ἀναγεννωμένων ἐπιθυμιῶν, πρὸς τὴν σπουδὴν καὶ τὸ ἐγκόνημα ἐκείνων. Ὑπελείπετο ἡ ἀλληγορικὴ ἑρμηνεία τοῦ Ἅιδου, ἐν ᾧ αἱ Δαναΐδες μοχθοῦσι ταῦτα. Τοῦτον ἡρμήνευσεν ὁ σοφὸς ὡς τὸ ἀειδές. Τί σημαίνει τὸ ἀειδὲς παρὰ Πλ. γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ἑξῆς χωρίων: Φαίδ. 97 b· «ὁρατὸν ἢ ἀειδὲς ἡ ψυχή;» 80 d· «ἡ δὲ ψυχὴ ἄρα, τὸ ἀειδές, τὸ εἰς τοιοῦτον τόπον ἕτερον οἰχόμενον γενναῖον καὶ καθαρὸν καὶ ἀειδῆ, εἰς Ἅιδου ὡς ἀληθῶς, παρὰ τὸν ἀγαθὸν καὶ φρόνιμον θεόν». 81 d· «οὐκοῦν οὕτω μὲν ἔχουσα εἰς τὸ ὅμοιον αὐτῇ τὸ ἀειδὲς ἀπέρχεται, τὸ θεῖόν τε καὶ ἀθάνατον καὶ φρόνιμον...

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

εἶεν, οἱ ἀμύητοι, καὶ φοροῖεν εἰς τὸν τετρημένον πίθον ὕδωρ ἑτέρῳ τοιούτῳ τετρημένῳ κοσκίνῳ. τὸ δὲ κόσκινον ἄρα λέγει, ὡς ἔφη ὁ πρὸς ἐμὲ λέγων, τὴν ψυχὴν εἶναι· τὴν δὲ
C ψυχὴν κοσκίνῳ ἀπείκασε τὴν τῶν ἀνοήτων ὡς τετρημένην, ἅτε οὐ δυναμένην στέγειν δι' ἀπιστίαν τε καὶ λήθην. ταῦτ' ἐπιεικῶς μέν ἐστιν ὑπό τι ἄτοπα, δηλοῖ μὴν ὃ ἐγὼ βούλομαί σοι ἐνδειξάμενος, ἐάν πως οἷός τε ὦ, πεῖσαι μεταθέσθαι, ἀντὶ τοῦ ἀπλήστως καὶ ἀκολάστως ἔχοντος βίου τὸν κοσμίως καὶ τοῖς ἀεὶ παροῦσιν ἱκανῶς καὶ ἐξαρκούντως ἔχοντα βίον ἑλέσθαι. ἀλλὰ πότερον πείθω τί σε
D μετατίθεσθαι εὐδαιμονεστέρους εἶναι τοὺς κοσμίους τῶν ἀκολάστων, ἢ οὐδ' ἂν ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα μυθολογῶ, οὐδέν τι μᾶλλον μεταθήσει;

ΚΑΛ. Τοῦτ' ἀληθέστερον εἴρηκας, ὦ Σώκρατες.

ὥςπερ δὲ λέγεται κατὰ τῶν μεμυημένων, ὡς ἀληθῶς τὸν λοιπὸν χρόνον μετὰ τῶν θεῶν διάγουσα». Εἶνε ἄρα κατὰ Πλ. τὸ ἀειδές, ὁ νοητὸς τόπος, ἐν ᾧ ἐνδιαιτῶνται τὰ νοητὰ ὄντα, τὰ ἀπηλλαγμένα σώματος. Ἡ ψυχὴ τοῦ φιλοσόφου ἡ κεκαθαρμένη καὶ ἀπηλλαγμένη τῶν τοῦ σώματος ἐπιθυμιῶν καὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ ταραχῆς καὶ ἐπισκοτίσεως (Φαίδ. 69 b) δύναται καὶ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ νὰ ἀναπτερωθῇ, ἐπειγομένη νὰ διατρίβῃ ἄνω ἐν τῷ νοητῷ ἐκείνῳ τόπῳ (Πολιτ. 517 c). Οἱ δὲ ἀκάθαρτοι καὶ ἀμύητοι ἐν τῷ ἀειδεῖ τούτῳ τόπῳ πάσχουσι τὸ τῶν Δαναΐδων.

5 *δι' ἀπιστίαν τε καὶ λήθην*. Οἱ ἀμύητοι, μὴ δυνάμενοι νὰ ἀντιληφθῶσι διὰ τοῦ ὄμματος τῆς διανοίας τὰ νοητὰ καὶ ἀΐδια, εἰθισμένοι δὲ νὰ στρέφωσι καὶ προσηλῶσιν αὐτὸ πρὸς τὰ ἐφήμερα καὶ γεώδη, δὲν πιστεύουσιν εἰς τὴν ὕπαρξιν τῶν νοητῶν ὄντων· πᾶς λοιπὸν περὶ τούτων λόγος διαρρέει εὐθὺς δι' ἀπιστίαν ἢ καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον διὰ λήθην.

6 *ὑπό τι ἄτοπα*. Ἡ *ὑπὸ* δὲν εἶνε πρόθεσις τοῦ τι, ἀλλ' ὡς ἐπιρρημ. προσδιορισμὸς τοῦ *ἄτοπα* = ὀλίγον τι ἄτοπα. Φαῖδρ. 242 d «ὑπό τι ἀσεβῆ». Ὁμοίαν σημασίαν ἔχει ἡ *ὑπὸ* ἐν τοῖς ὑποάμουσος, ὑπόχρυσος, ὑπόχαλκος, ὑπόκωφος, ὑποσκάζω, ὑπομαντεύομαι, ὑποβαρβαρίζω. Ἡ πρόθεσις ἐν τοῖς τοιούτοις διασώζει τὴν ἀρχικὴν ἐπιρρηματικὴν σημασίαν της, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐπῆλθε σύμφυσις μετὰ τοῦ ὀνόματος εἰς ἀποτέλεσιν ἑνὸς συνθέτου, ἀλλὰ καὶ τὸ τελ. φωνῆέν της φυλάττει πρὸ φωνήεντος καὶ εὐκόλως ἀποχωρίζεται. (Πρβλ. ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τὴν *παρὰ* ἐν ταῖς λέξεσι: τὸ παραεξήλωσες, παραέφαγα, παραεχόρτασα κ. τ. τ.)

ὃ ἐγὼ βούλομαι — πεῖσαι κ.τ.λ. = ὃ ἐγὼ βούλομαί σοι ἐνδείξασθαι, καὶ ἐνδειξάμενος πεῖσαί σε μεταθέσθαι. Τὸ ἑπόμενον ἀπαρέμφ. *ἑλέσθαι* ἐξάρτα οὐχὶ ἐκ τοῦ *μεταθέσθαι*, ἀλλ' ἐκ τοῦ *πεῖσαι*, καὶ ἐκλάμβανε ὡς ἐπεξήγησιν ἢ ἀνάπτυξιν τοῦ *μεταθέσθαι*.

10 *πείθω τί σε μετατίθεσθαι εὐδαιμονεστέρους εἶναι*. Τὸ *εἶναι* ἐνταῦθα ἐκ τοῦ μετατίθεσθαι, ὅπερ = *μετατιθέμενον ὁμολογεῖν εἶναι*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΜΗ΄. ΣΩ. Φέρε δή, ἄλλην σοι εἰκόνα λέγω ἐκ τοῦ αὐτοῦ γυμνασίου τῇ νῦν. σκόπει γὰρ εἰ τοιόνδε λέγεις περὶ τοῦ βίου ἑκατέρου, τοῦ τε σώφρονος καὶ τοῦ ἀκολάστου, οἷον εἰ δυοῖν ἀνδροῖν ἑκατέρῳ πίθοι πολλοὶ εἶεν, καὶ τῷ μὲν ἑτέρῳ ὑγιεῖς καὶ πλήρεις, ὁ μὲν οἴνου, ὁ δὲ μέλιτος, E ὁ δὲ γάλακτος, καὶ ἄλλοι ἄλλων πολλῶν, νάματα δὲ σπάνια καὶ χαλεπὰ ἑκάστου τούτων εἴη καὶ μετὰ πολλῶν πόνων καὶ χαλεπῶν ἐκποριζόμενα· ὁ μὲν οὖν ἕτερος πληρωσάμενος μήτ' ἐποχετεύοι μήτε τι φροντίζοι, ἀλλ' ἕνεκα τούτων ἡσυχίαν ἔχοι· τῷ δ' ἑτέρῳ τὰ μὲν νάματα, ὥςπερ καὶ ἐκείνῳ, δυνατὰ μὲν πορίζεσθαι, χαλεπὰ δέ, τὰ δ' ἀγγεῖα τετρημένα καὶ σαθρά, ἀναγκάζοιτο δ' ἀεὶ καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν πιμπλάναι αὐτά, ἢ τὰς ἐσχάτας λυποῖτο λύ- 494 πας· ἆρα τοιούτου ἑκατέρῳ ὄντος τοῦ βίου, λέγεις τὸν τοῦ ἀκολάστου εὐδαιμονέστερον εἶναι ἢ τὸν τοῦ κοσμίου; πείθω τί σε ταῦτα λέγων συγχωρῆσαι τὸν κόσμιον βίον τοῦ ἀκολάστου ἀμείνω εἶναι, ἢ οὐ πείθω;

ΚΑΛ. Οὐ πείθεις, ὦ Σώκρατες. τῷ μὲν γὰρ πληρωσαμένῳ ἐκείνῳ οὐκέτ' ἔστιν ἡδονὴ οὐδεμία, ἀλλὰ τοῦτ' ἐστιν, ὃ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, τὸ ὥςπερ λίθον ζῆν, [ἐπειδὰν πληρώσῃ], μήτε χαίροντα ἔτι μήτε λυπούμενον. ἀλλ' ἐν B τούτῳ ἐστὶ τὸ ἡδέως ζῆν, ἐν τῷ ὡς πλεῖστον ἐπιρρεῖν.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀνάγκη γ', ἂν πολὺ ἐπιρρέῃ, πολὺ καὶ τὸ ἀπιὸν εἶναι, καὶ μεγάλ' ἄττα τὰ τρήματα εἶναι ταῖς ἐκροαῖς.

ΚΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Χαραδριοῦ τινα αὖ σὺ βίον λέγεις, ἀλλ' οὐ νεκροῦ

1 *ἐκ τοῦ αὐτοῦ γυμνασίου*. Δηλ. τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως· διότι καὶ ἐν ταύτῃ περὶ πίθων πληρουμένων πρόκειται· ἀλλ' ἡ μὲν προηγουμένη ἦτο μυθικὴ καὶ ἀλληγορικὴ εἰκών, ἡ δὲ προκειμένη παραδειγματικὴ πεπλασμένη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σωκ.

6 *νάματα δὲ ἑκάστου τούτων*· τῶν εἰδῶν δηλ.

8 *πληρωσάμενος* = πληρώσας τοὺς ἑαυτοῦ πίθους.

13 *ἢ τὰς ἐσχάτας*. Τὸ ἢ = εἰ δὲ μή.

27 *Χαραδριοῦ*. Σχολ. «Χαραδριός ὄρνις τις, ὃς ἅμα τῷ ἐσθίειν ἐκκρίνει».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οὐδὲ λίθου. καί μοι λέγε· τὸ τοιόνδε λέγεις, οἷον πεινῆν καὶ πεινῶντα ἐσθίειν;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

C ΣΩ. Καὶ διψῆν γε καὶ διψῶντα πίνειν;

ΚΑΛ. Λέγω, καὶ τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας ἁπάσας ἔχοντα καὶ δυνάμενον πληροῦν, χαίροντα εὐδαιμόνως ζῆν.

ΜΘ΄. ΣΩ. Εὖγε, ὦ βέλτιστε· διατέλει γὰρ ὥςπερ ἤρξω, καὶ ὅπως μὴ ἀπαισχυνεῖ. δεῖ δέ, ὡς ἔοικε, μηδ' ἐμὲ ἀπαισχυνθῆναι, καὶ πρῶτον μὲν εἰπέ, εἰ καὶ ψωρῶντα καὶ κνησιῶντα, ἀφθόνως ἔχοντα τοῦ κνῆσθαι, κνώμενον διατελοῦντα τὸν βίον εὐδαιμόνως ἔστι ζῆν.

D ΚΑΛ. Ὡς ἄτοπος εἶ, ὦ Σώκρατες, καὶ ἀτεχνῶς δημηγόρος.

ΣΩ. Τοιγάρτοι, ὦ Καλλίκλεις, Πῶλον μὲν καὶ Γοργίαν καὶ ἐξέπληξα καὶ αἰσχύνεσθαι ἐποίησα, σὺ δὲ οὐ μὴ ἐκπλαγῇς οὐδὲ μὴ αἰσχυνθῇς· ἀνδρεῖος γὰρ εἶ. ἀλλ' ἀποκρίνου μόνον.

ΚΑΛ. Φημὶ τοίνυν καὶ τὸν κνώμενον ἡδέως ἂν βιῶναι.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ ἡδέως, καὶ εὐδαιμόνως;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

E ΣΩ. Πότερον εἰ τὴν κεφαλὴν μόνον κνησιῷ, ἢ ἔτι τί σε ἐρωτῶ; ὅρα, ὦ Καλλίκλεις, τί ἀποκρινεῖ, ἐάν τίς σε τὰ

8 *Δεῖ δέ, ὡς ἔοικε* κ. τ. λ. Ταῦτα προτάσσει, οἱονεὶ παραιτούμενος τοὺς ἀκροατὰς δι' ἃ μέλλει νὰ φέρῃ ἀπρεπῆ παραδείγματα.

9 *εἰ καὶ ψωρῶντα* κ.τ.λ. Σύμπλεκε ὧδε· «εἰ ἔστιν εὐδαιμόνως ζῆν καὶ ψωρῶντα καὶ κνησιῶντα, ἔχοντα ἀφθόνως τοῦ κνῆσθαι, διατελοῦντα τὸν βίον κνώμενον». Τὸ *διατελοῦντα* μετοχ. ὑποθ. ἢ αἰτιολογ. τοῦ εὐδαιμόνως ζῆν· τὸ δὲ *ἔχοντα* μετοχ. ὑποθ. ἢ αἰτιολ. τοῦ *διατελοῦντα*.

15 *ἐξέπληξα* κ.τ.λ. = τοὺς ἔκαμα νὰ τὰ χάσουν καὶ νὰ ἐντραποῦν.

16 *ἀνδρεῖος γὰρ εἶ*. Ὁ Καλλ. εἶχε προσθέσει καὶ τὴν ἀνδρείαν ὡς ἀναγκαῖον προσὸν τῶν κρειττόνων, ἵνα ἐπιτελῶσιν ἃ ἂν νοήσωσιν (σελ. 491 b). Ὁ Σωκ. ἐνταῦθα προσνέμει αὐτῷ ἀνδρείαν ὡς λέγοντι παρρησίᾳ ὅσα διανοεῖται καὶ μὴ αἰσχυνομένῳ.

21 *ἢ ἔτι τί σε ἐρωτῶ;* = ἢ νά σε ἐρωτήσω καί τι ἄλλο (μέλος τοῦ σώματος); Τὸ *τὶ* ἀόρ. ἀντ., οὐχὶ ἐρωτημ.

22 *τὰ ἐχόμενα τούτοις ἐφεξῆς*. Τὸ μὲν *ἔχομαι* μετὰ γεν., τὸ δὲ *ἐφεξῆς* μετὰ δοτ. Τὸ *τούτοις* συνταχθὲν πρὸς τὸ ἐφεξῆς νοητέον κατὰ γεν. καὶ εἰς τὸ *ἐχόμενα*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐχόμενα τούτοις ἐφεξῆς ἅπαντα ἐρωτᾷ· καὶ τούτων τοιούτων ὄντων κεφάλαιον, ὁ τῶν κιναίδων βίος, οὗτος οὐ δεινὸς καὶ αἰσχρὸς καὶ ἄθλιος; ἢ καὶ τούτους τολμήσεις λέγειν εὐδαίμονας εἶναι, ἐὰν ἀφθόνως ἔχωσιν ὧν δέονται;

ΚΑΛ. Οὐκ αἰσχύνει εἰς τοιαῦτα ἄγων, ὦ Σώκρατες, τοὺς λόγους;

ΣΩ. Ἦ γὰρ ἐγὼ ἄγω ἐνταῦθα, ὦ γενναῖε, ἢ ἐκεῖνος, ὃς
ἂν φῇ ἀνέδην οὕτω τοὺς χαίροντας, ὅπως ἂν χαίρωσιν, εὐ-
δαίμονας εἶναι, καὶ μὴ διορίζηται τῶν ἡδονῶν ὁποῖαι ἀγα- 495
θαὶ καὶ κακαί; ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν λέγε, πότερον φῂς εἶναι τὸ αὐτὸ ἡδὺ καὶ ἀγαθόν, ἢ εἶναί τι τῶν ἡδέων, ὃ οὐκ ἔστιν ἀγαθόν;

ΚΑΛ. Ἵνα δή μοι μὴ ἀνομολογούμενος ᾖ ὁ λόγος, ἐὰν ἕτερον φήσω εἶναι, τὸ αὐτό φημι εἶναι.

ΣΩ. Διαφθείρεις, ὦ Καλλίκλεις, τοὺς πρώτους λόγους, καὶ οὐκ ἂν ἔτι μετ' ἐμοῦ ἱκανῶς τὰ ὄντα ἐξετάζοις, εἴπερ παρὰ τὰ δοκοῦντα σαυτῷ ἐρεῖς.

ΚΑΛ. Καὶ γὰρ σύ, ὦ Σώκρατες. B

ΣΩ. Οὐ τοίνυν ὀρθῶς ποιῶ οὔτ' ἐγώ, εἴπερ ποιῶ τοῦτο,

8 *ἀνέδην οὕτω.* Ἐκ τοῦ *ἀνίημι* = χαλαρῶς, ἄνευ περισκέψεως.

13 *Ἵνα δή μοι* κ.τ.λ. Ἐκ τῶν παραδειγμάτων τούτων διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Καλλ. καὶ εἶδεν εἰς ποῖα ἄτοπα ἀπάγει αὐτὸν ὁ ἀνέδην ἰσχυρισμὸς ὅτι ἡδονὴ καὶ εὐδαιμονία εἶνε τὸ αὐτό· ἀλλὰ ἀναισχύντως ὁμολογεῖ ὅτι ἐμμένει εἰς τὰ ἐν ἀρχῇ εἰρημένα, οὐχὶ διότι πιστεύει εἰς τὴν ὀρθότητα τούτων, ἀλλ' ἵνα μὴ φανῇ ἀντιφάσκων.

ἀνομολογούμενος. Παθητικόν. Ἡ *ἀνὰ* ὅπως καὶ ἐν τῷ *ἀνατίθεμαι,* ὥστε = ἀνατιθέμενος, ἄλλως λεγόμενος ὁ λόγος ἢ πρότερον. Ὅ.. πρκδλ.

15 *Διαφθείρεις τοὺς πρώτους λόγους.* Ἐν οἷς ἐμέμφετο τὸν Γοργ. καὶ τὸν Πῶλ. ὅτι αἰσχυνθέντες εἶπον παρὰ τὰ δοκοῦντα αὐτοῖς, καὶ αὐτὸς ὑπέσχετο ὅτι θὰ λέγῃ παρρησίᾳ τὰ δοκοῦντα αὐτῷ.

18 *Καὶ γὰρ σύ, ὦ Σώκ.* Ἡ συνήθης τῶν ἀναισχύντων ἀπολογία· δὲν ἀρνοῦνται μὲν τὴν ἀποδιδομένην αὐτοῖς κακίαν, ἀλλὰ πειρῶνται νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι δὲν εἶνε μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ὁμοήθεις αὐτοῖς. Ὡς βάσιν τῆς κατὰ Σωκ. μομφῆς ταύτης λαμβάνει ὁ Καλλ. αὐτὰ ἐκεῖνα, ἅτινα καὶ ὁ Πῶλ. ἐμέμφθη αὐτὸν ὅτι δὲν δοξάζει ὄντως ὅσα λέγει, ἀλλ' ἀγαπᾷ νὰ ὑποσκελίζῃ τοὺς ἄλλους (σελ. 461 b).

19 *Οὐ τοίνυν ὀρθῶς ποιῶ.* Ὁ Σωκ. ἀποφεύγων τὴν φιλονικίαν, δὲν ἐπιχειρεῖ νὰ ἀπαλλάξῃ ἑαυτὸν τῆς μομφῆς, ἀλλ' ἀποφαίνεται ὅτι τοῦτο εἶνε κακὸν καὶ φευκτόν, εἴτε ἐγὼ τὸ κάμνω, εἴτε ἄλλος τις.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οὔτε σύ. ἀλλ', ὦ μακάριε, ἄθρει, μὴ οὐ τοῦτο ᾖ τὸ ἀγαθόν, τὸ πάντως χαίρειν· ταῦτά τε γὰρ τὰ νῦν δὴ αἰνιχθέντα πολλὰ καὶ αἰσχρὰ φαίνεται συμβαίνοντα, εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, καὶ ἄλλα πολλά.

ΚΑΛ. Ὡς σύ γε οἴει, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Σὺ δὲ τῷ ὄντι, ὦ Καλλίκλεις, ταῦτα ἰσχυρίζει;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

C Ν'. ΣΩ. Ἐπιχειρῶμεν ἄρα τῷ λόγῳ ὡς σοῦ σπουδάζοντος.

ΚΑΛ. Πάνυ γε σφόδρα.

ΣΩ. Ἴθι δή μοι, ἐπειδὴ οὕτω δοκεῖ, διελοῦ τάδε· ἐπιστήμην που καλεῖς τι;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐ καὶ ἀνδρείαν νῦν δὴ ἔλεγές τινα εἶναι μετὰ ἐπιστήμης;

ΚΑΛ. Ἔλεγον γάρ.

ΣΩ. Ἄλλο τι οὖν ὡς ἕτερον τὴν ἀνδρείαν τῆς ἐπιστήμης δύο ταῦτα ἔλεγες;

ΚΑΛ. Σφόδρα γε.

D ΣΩ. Τί δέ; ἡδονὴν καὶ ἐπιστήμην ταὐτὸν ἢ ἕτερον;

ΚΑΛ. Ἕτερον δήπου, ὦ σοφώτατε σύ.

ΣΩ. Ἦ καὶ ἀνδρείαν ἑτέραν ἡδονῆς;

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

8 *Ἐπιχειρῶμεν ἄρα τῷ λόγῳ*. Τὰ ἀρτίως καταλεχθέντα παραδείγματα *κατεδείκνυον* μὲν τὸ ἄτοπον τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ Καλλ. ἀλλὰ δὲν *ἀπεδείκνυον* τὸ ψευδὲς αὐτοῦ, οὕτως ὥστε νὰ ἀναγκασθῇ καὶ αὐτὸς νὰ ὁμολογήσῃ τοῦτο. Ἤδη προβαίνει εἰς διαλεκτικὴν ἀπόδειξιν.

11 *διελοῦ τάδε* = διόρισον ταῦτα, τί κοινὸν καὶ τί διάφορον ἔχουσι.

16 *Ἔλεγον γὰρ* = Ἔλεγόν γε ἄρα. Ὁ *γὰρ* ἐκ τῶν δύο τούτων μορίων προελθὼν πολλάκις ἰσοδυναμεῖ τούτοις καὶ δὲν εἶνε αἰτιολογικός.

21 *ἕτερον δήπου, ὦ σοφώτατε σύ*. Τὸ *ὦ σοφώτατε σύ*· λέγει θαρρῶν ὅτι δὲν θὰ ἐλεγχθῇ καὶ χλευάζων τὸν Σωκ. ὅτι ἐρωτᾷ οὕτω καταφανῆ πράγματα, μὴ ὑποπτεύων ὅτι ἀκριβῶς ἐνταῦθα, διαστέλλων τὴν ἡδονὴν τῆς ἐπιστήμης, συμποδίζεται· διότι διὰ παντὸς μέχρι τοῦδε ταυτίζει τὸ ἀγαθὸν μετὰ τῆς ἡδονῆς, ἀπέφηνε δὲ καὶ τὴν ἐπιστήμην ἢ τὴν φρόνησιν ἀγαθόν· ἀ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Φέρε δὴ ὅπως μεμνησόμεθα ταῦτα, ὅτι Καλλικλῆς ἔφη Ἀχαρνεὺς ἡδὺ μὲν καὶ ἀγαθὸν ταὐτὸν εἶναι, ἐπιστήμην δὲ καὶ ἀνδρείαν καὶ ἀλλήλων καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἕτερον.

ΚΑΛ. Σωκράτης δέ γε ἡμῖν ὁ Ἀλωπεκῆθεν οὐχ ὁμολογεῖ ταῦτα. ἢ ὁμολογεῖ;

ΣΩ. Οὐχ ὁμολογεῖ. οἶμαι δέ γε οὐδὲ Καλλικλῆς, ὅταν E
αὐτὸς αὐτὸν θεάσηται ὀρθῶς. εἰπὲ γάρ μοι, τοὺς εὖ πράττοντας τοῖς κακῶς πράττουσιν οὐ τοὐναντίον ἡγεῖ πάθος πεπονθέναι;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν, εἴπερ ἐναντία ἐστὶ ταῦτα ἀλλήλοις, ἀνάγκη περὶ αὐτῶν ἔχειν ὥσπερ περὶ ὑγιείας ἔχει καὶ νόσου; οὐ γὰρ ἅμα δήπου ὑγιαίνει τε καὶ νοσεῖ ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲ ἅμα ἀπαλλάττεται ὑγιείας τε καὶ νόσου.

ΚΑΛ. Πῶς λέγεις;

ΣΩ. Οἷον περὶ ὅτου βούλει τοῦ σώματος ἀπολαβὼν σκό-
πει. νοσεῖ που ἄνθρωπος ὀφθαλμούς, ᾧ ὄνομα ὀφθαλμία. 496

νάγκη ἄρα καὶ ἡ ἐπιστήμη, ἀγαθὸν ουσα, νὰ εἶναι καὶ ἡδονή.

1 *Φέρε δὴ ὅπως μεμνησόμεθα ταῦτα.* Ἐξυπακουστέον ῥῆμα ὑποτακτ. ἐγκλ. ἐκ τοῦ *φέρε*, ἐξ οὗ ἐξαρτητέον τὸ *ὅπως μεμν.*, οἷον· «ποιῶμεν ὅπως μεμνησόμεθα». Ἡρόδ. Α', 8· «ποίει ὅκως ἐκείνην θηήσεαι γυμνήν».

ὅτι Καλλικλῆς ἔφη Ἀχαρνεύς. Διατυποῖ τὸν λόγον ἐν εἴδει ἐπισήμου συμβολαίου· διὰ τοῦτο προσθέτει καὶ τὰ ὀνόματα τῶν δήμων.

3 *ἐπιστήμην δὲ καὶ ἀνδρείαν . . . καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἕτερον.* Ὁ Καλλ. εἶπε μόνον τῆς ἡδονῆς ἕτερον, ἀλλὰ τεθείσης ἀμέσως ἀνωτέρω τῆς ταυτότητος ἡδονῆς καὶ ἀγαθοῦ, ἠδύνατο ἀνεπιλήπτως νὰ μεταλάβῃ τοῦτο ἀντ' ἐκείνης.

7 *ὅταν αὐτὸς ἑαυτὸν θεάσηται κ.τ.λ.* = ὅταν σκεψάμενος ἴδῃ τὴν ἐν τοῖς λόγοις του ἀντίφασιν.

13 *ἀνάγκη περὶ αὐτῶν ἔχειν ὥςπερ κ.τ.λ.* Ἡ τοιαύτη σύνταξις τοῦ *ἔχειν* εἶνε ἀπρόσωπος. Φαῖδρ. 236 d· «Οἶσθ' ὡς ἔχει; παῦσαι» κ. τ. λ. Ἐνίοτε τὸ ἀπρόσωπον τοῦτο *ἔχει* παραλε!πεται εὐκόλως νοούμενον. Γοργ. 467 d· «Ἄλλο τι οὖν οὕτω καὶ περὶ πάντων;» Μέν. 72 c· «οὕτω δὴ καὶ περὶ τῶν ἀρετῶν».

17 *οἷον περὶ ὅτου βούλει.* Σύντασσε ὧδε· «σκόπει περὶ ὅτου βούλει τοῦ σώματος, ἀπολαβὼν αὐτό». Τὸ *ἀπολαμβάνω τι* = ἀποχωρίζω τι ἀπὸ ἄλλων καὶ τὸ λαμβάνω ἵνα τὸ ἐξετάσω καθ' ἑαυτό. Ἔπιθι πρχβλ. εἰς σελ. 455 b.

18 *ᾧ ὄνομα* = ᾧ νοσήματι. Σχῆμα κατὰ τὸ νοούμενον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Οὐ δήπου καὶ ὑγιαίνει γε ἅμα τοὺς αὐτούς.

ΚΑΛ. Οὐδ' ὁπωςτιοῦν.

ΣΩ. Τί δέ; ὅταν τῆς ὀφθαλμίας ἀπαλλάττηται, ἆρα τότε καὶ τῆς ὑγιείας ἀπαλλάττεται τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τελευτῶν ἅμα ἀμφοτέρων ἀπήλλακται;

B ΚΑΛ. Ἥκιστά γε.

ΣΩ. Θαυμάσιον γάρ, οἶμαι, καὶ ἄλογον γίγνεται. ἦ γάρ;

ΚΑΛ. Σφόδρα γε.

ΣΩ. Ἀλλ' ἐν μέρει, οἶμαι, ἑκάτερον καὶ λαμβάνει καὶ ἀπολλύει.

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἰσχὺν καὶ ἀσθένειαν ὡσαύτως;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τάχος καὶ βραδυτῆτα;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἦ καὶ τἀγαθὰ καὶ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τἀναντία τούτων, κακά τε καὶ ἀθλιότητα, ἐν μέρει λαμβάνει καὶ ἐν μέρει ἀπαλλάττεται ἑκατέρου;

ΚΑΛ. Πάντως δήπου.

C ΣΩ. Ἐὰν εὕρωμεν ἄρα ἄττα, ὧν ἅμα τε ἀπαλλάττεται ἄνθρωπος καὶ ἅμα ἔχει, δῆλον ὅτι ταῦτά γε οὐκ ἂν εἴη τό τε ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ὁμολογοῦμεν ταῦτα; καὶ εὖ μάλα σκεψάμενος ἀποκρίνου.

8 *Θαυμάσιον γὰρ καὶ ἄλογον γίγνεται.* Νόει ὑποκ. τὸ *οἴεσθαι καὶ ἰσχυρίζεσθαι τὸ τοιοῦτον.*

10 *Ἀλλ' ἐν μέρει ἑκάτερον* = διαδοχικῶς· ἕνα βαθμὸν ὑγιείας λαμβάνει, ἕνα βαθμὸν νόσου ἀπολλύει.

21 *Ἐὰν εὕρωμεν ἄρα ἄττα* κ.τ.λ Μέχρι τοῦδε ὁ Σωκ. μετήρχετο τὴν καλουμένην ἐπαγωγικὴν μέθοδον· ἀπὸ παραδειγμάτων ἐμπειρικῶν καὶ ὁμολογουμένων ὁρμώμενος ἀνῆλθεν εἰς τὴν καθόλου πρότασιν, ὅτι τὰ ἀγαθὰ καὶ τὴν εὐδαιμονίαν, καὶ τὰ ἐναντία τούτων, τὰ κακὰ καὶ τὴν ἀθλιότητα, ὁ ἄνθρωπος οὐχὶ ἅμα, ἀλλ' ἐν μέρει ἑκάτερον λαμβάνει καὶ ἀπολλύει. Ἡ πρότασις αὕτη τίθεται ὡς ἡ Μείζων τοῦ ἐπιφερομένου συλλογισμοῦ. Ἡ Ἐλάσσων ἔσται, ὅτι ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ λύπη ἅμα παραγίνονται καὶ ἅμα ἀπέρχονται. Τὸ δ' ἐκ τούτων συμπέρασμα, ὅτι ἡδονὴ καὶ λύπη δὲν εἶνε τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν.

ΚΑΛ. Ἀλλ' ὑπερφυῶς ὡς ὁμολογῶ.

ΝΑ'. ΣΩ. Ἴθι δὴ ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν ὡμολογημένα. τὸ πεινῆν ἔλεγες πότερον ἡδὺ ἢ ἀνιαρὸν εἶναι; αὐτὸ λέγω τὸ πεινῆν.

ΚΑΛ. Ἀνιαρὸν ἔγωγε· τὸ μέντοι πεινῶντα ἐσθίειν ἡδύ.

ΣΩ. Καὶ ἐγώ· μανθάνω· ἀλλ' οὖν τό γε πεινῆν αὐτὸ ἀ- D
νιαρόν. ἢ οὐχί;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τὸ διψῆν;

ΚΑΛ. Σφόδρα γε.

ΣΩ. Πότερον οὖν ἔτι πλείω ἐρωτῶ, ἢ ὁμολογεῖς ἅπασαν ἔνδειαν καὶ ἐπιθυμίαν ἀνιαρὸν εἶναι;

ΚΑΛ. Ὁμολογῶ, ἀλλὰ μὴ ἐρώτα.

ΣΩ. Εἶεν· διψῶντα δὲ δὴ πίνειν ἄλλο τι ἢ ἡδὺ φῇς εἶναι;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν τούτου οὗ λέγεις τὸ μὲν διψῶντα λυπούμενον δήπου ἐστίν.

ΚΑΛ. Ναί. E

ΣΩ. Τὸ δὲ πίνειν πλήρωσίς τε τῆς ἐνδείας καὶ ἡδονή.

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν κατὰ τὸ πίνειν χαίρειν λέγεις.

ΚΑΛ. Μάλιστα.

ΣΩ. Διψῶντά γε.

3 *αὐτὸ λέγω τὸ πεινῆν* = αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἄνευ τοῦ ἐσθίειν.

11 *ἢ ὁμολογεῖς ἅπασαν ἔνδειαν* κ. τ. λ. Ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστον ἀνιαρῶν, *τοῦ πεινῆν, τοῦ διψῆν* κ. τ. τ. ἐπήγαγε καθόλου, ὅτι ἅπασα ἔνδεια καὶ ἐπιθυμία ἀνιαρόν. Πρόσφορον παράδειγμα ἐπαγωγῆς κατὰ τὸν Ἀριστοτ. ὁρισμόν. Τοπ. Α', 12· «Ἐπαγωγὴ ἡ ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα ἐπὶ τὰ καθόλου ἔφοδος». Ἀναλ. Ὑστ. Α', 13· «Ἔστι δ' ἡ μὲν ἀπόδειξις ἐκ τῶν καθόλου, ἡ δ' ἐπαγωγὴ ἐκ τῶν κατὰ μέρος».

16 *Οὐκοῦν τούτου οὗ λέγεις* κ.τ.λ. = τούτου, τοῦ διψῶντα πίνειν, ὃ λέγεις, τὸ μὲν *διψῶντα* = λυπούμενον, τὸ δὲ πίνειν = χαίρειν. Ὥςτε τὸ *τούτου* εἶνε γεν. διαιρετ. Ἀντὶ δὲ τοῦ *διψῶντα πίνειν* μεταλαμβάνει τοὺς (κατὰ Καλλ.) ἰσοδυνάμους ὅρους: *λυπούμενον χαίρειν*. Ἐκ τούτου συμβαίνει ἐν τῷ λυπεῖσθαι νὰ χαίρῃ τις, λύπη καὶ χαρὰ συμβαίνουσιν ἅμα· ἐν ᾧ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Λυπούμενον.

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Αἰσθάνει οὖν τὸ συμβαῖνον, ὅτι λυπούμενον χαίρειν λέγεις ἅμα, ὅταν διψῶντα πίνειν λέγῃς; ἢ οὐχ ἅμα τοῦτο γίγνεται κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον καὶ χρόνον εἴτε ψυχῆς εἴτε σώματος βούλει; οὐδὲν γάρ, οἶμαι, διαφέρει. ἔστι ταῦτα ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Ἔστιν.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν εὖ γε πράττοντα κακῶς πράττειν ἅμα ἀδύνατον ἔφης εἶναι.

ΚΑΛ. Φημὶ γάρ.

497 ΣΩ. Ἀνιώμενον δέ γε χαίρειν δυνατὸν ὡμολόγηκας.

ΚΑΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα τὸ χαίρειν ἐστὶν εὖ πράττειν οὐδὲ τὸ ἀνιᾶσθαι κακῶς, ὥστε ἕτερον γίγνεται τὸ ἡδὺ τοῦ ἀγαθοῦ.

ΚΑΛ. Οὐκ οἶδ' ἅττα σοφίζει, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Οἶσθα, ἀλλ' ἀκκίζει, ὦ Καλλίκλεις· καὶ πρόϊθί γε ἔτι εἰς τοὔμπροσθεν —

ΚΑΛ. Ὅτι ἔχων ληρεῖς, ἵν' εἰδῇς.

B ΣΩ. Ὡς σοφὸς ὤν με νουθετεῖς. οὐχ ἅμα διψῶν τε ἕκαστος ἡμῶν πέπαυται καὶ ἅμα ἡδόμενος διὰ τοῦ πίνειν;

ΚΑΛ. Οὐκ οἶδα ὅ τι λέγεις.

ΓΟΡ. Μηδαμῶς, ὦ Καλλίκλεις, ἀλλ' ἀποκρίνου καὶ ἡμῶν ἕνεκα, ἵνα περανθῶσιν οἱ λόγοι.

τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν προωμολογήθη ὅτι ἀδύνατον νὰ συμβαίνωσιν ἅμα.

5 *ἢ οὐχ ἅμα τοῦτο* κ. τ. λ. Τά: *κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον καὶ χρόνον*, σαφέστερος ὁρισμὸς τοῦ *ἅμα*. Αἱ γεν. *εἴτε ψυχῆς εἴτε σώματος*, ἐτέθησαν ὡς γενικαὶ τοῦ *τόπου καὶ χρόνου*, ἀντὶ νὰ εἴπῃ *ἐν τῇ ψυχῇ, ἐν τῷ σώματι*, ἢ *κατὰ τὴν ψυχήν, κατὰ τὸ σῶμα.*

16 *ὥστε ἕτερον γίγνεται τὸ ἡδὺ τοῦ ἀγαθοῦ.* Τὸ *γίγνεται* ὡς καὶ ἔμπροσθεν (σελ. 459 a) = φαίνεται ὄν, ἀποδεικνύεται ὂν ἕτερον.

18 *Οἶσθα, ἀλλ' ἀκκίζει* = κάμώνεσαι. Ὅρα πρκβλ.

24 *Μηδαμῶς, ὦ Καλλ.* Ἐξυπάκουε: *ποίει ταῦτα*. Ὁ Γοργ. παρεμβάλλει τὸ ἀξίωμά του, ἵνα πραΰνῃ τὸν ὑπὸ τῆς ἥττης παραπαίοντα Καλλικλέα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΑΛ. Ἀλλ' ἀεὶ τοιοῦτός ἐστι Σωκράτης, ὦ Γοργία· σμικρὰ καὶ ὀλίγου ἄξια ἀνερωτᾷ καὶ ἐξελέγχει.

ΓΟΡ. Ἀλλὰ τί σοὶ διαφέρει; πάντως οὐ σὴ αὕτη ἡ τιμή, ὦ Καλλίκλεις· ἀλλ' ὑπόσχες Σωκράτει ἐξελέγξαι ὅπως ἂν βούληται.

ΚΑΛ. Ἐρώτα δὴ σὺ τὰ σμικρά τε καὶ στενὰ ταῦτα, C ἐπείπερ Γοργίᾳ δοκεῖ οὕτως.

ΝΒ'. ΣΩ. Εὐδαίμων εἶ, ὦ Καλλίκλεις, ὅτι τὰ μεγάλα μεμύησαι πρὶν τὰ σμικρά· ἐγὼ δ' οὐκ ᾤμην θεμιτὸν εἶναι. ὅθεν οὖν ἀπέλιπες, ἀποκρίνου, εἰ οὐχ ἅμα παύεται διψῶν ἕκαστος ἡμῶν καὶ ἡδόμενος.

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ πεινῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῶν ἅμα παύεται.

ΚΑΛ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τῶν λυπῶν καὶ τῶν ἡδονῶν ἅμα παύεται. D

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν οὐχ ἅμα παύεται, ὡς σὺ ὡμολόγεις· νῦν δὲ οὐχ ὁμολογεῖς;

ΚΑΛ. Ἔγωγε· τί οὖν δή;

ΣΩ. Ὅτι οὐ ταὐτὰ γίγνεται, ὦ φίλε, τἀγαθὰ τοῖς ἡδέσιν οὐδὲ τὰ κακὰ τοῖς ἀνιαροῖς. τῶν μὲν γὰρ ἅμα παύεται, τῶν δὲ οὔ, ὡς ἑτέρων ὄντων· πῶς οὖν ταὐτὰ ἂν εἴη

1 *σμικρὰ — ἀνερωτᾷ καὶ ἐξελέγχει.* Διὰ τούτων ὁμολογεῖ ὁ Καλλ. ὅτι ἐξηλέγχθη, ἀλλὰ παρηγορεῖται ὅτι ἡττήθη περὶ μικρὰ καὶ ὀλίγου ἄξια.

3 *οὐ σὴ αὕτη ἡ τιμή.* Κατ' εὐφημισμὸν ἀντί: τοῦτο τὸ ὄνειδος τὸ τῆς μικρολογίας δὲν εἶνε σόν.

4 *ὑπόσχες Σωκράτει ἐξελέγξαι.* Ὑπέχω τινί, ἄνευ ἀντικ. = παρέχω τινὶ ἔδαφος, βάσιν λαβὴν ἤ τι τοιοῦτον, ἵνα πράξῃ τι.

8 *ὅτι τὰ μεγάλα μεμύησαι πρὶν τὰ σμικρά.* Συμπλ. *μυηθῆναι.* Τὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρὰ μυστήρια. Σχολ. «Διττὰ ἦν τὰ μυστήρια παρ' Ἀθηναίοις, καὶ τὰ μὲν μικρὰ ἐκαλεῖτο, ἅπερ ἐτέλουν ἐν ἄστει, τὰ δὲ μεγάλα, ἅπερ Ἐλευσῖνι ἤγετο, καὶ πρότερον ἔδει τὰ μικρὰ μυηθῆναι, εἶτα τὰ μεγάλα»

22 *οὐ ταὐτὰ γίγνεται.* Πρβλ. τὰ ἀνωτέρω 497 a.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τὰ ἡδέα τοῖς ἀγαθοῖς ἢ τὰ ἀνιαρὰ τοῖς κακοῖς; ἐὰν δὲ βού-
λῃ, καὶ τῇδ' ἐπίσκεψαι· οἶμαι γάρ σοι οὐδὲ ταύτῃ ὁμολο-
E γεῖσθαι. ἄθρει δέ· τοὺς ἀγαθοὺς οὐχὶ ἀγαθῶν παρουσίᾳ
ἀγαθοὺς καλεῖς, ὥςπερ τοὺς καλοὺς οἷς ἂν κάλλος παρῇ;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τί δέ; ἀγαθοὺς ἄνδρας καλεῖς τοὺς ἄφρονας καὶ δειλούς; οὐ γὰρ ἄρτι γε, ἀλλὰ τοὺς ἀνδρείους καὶ φρονίμους ἔλεγες· ἢ οὐ τούτους ἀγαθοὺς καλεῖς;

ΚΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Τί δέ; παῖδα ἀνόητον χαίροντα ἤδη εἶδες;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἄνδρα δὲ οὔπω εἶδες ἀνόητον χαίροντα;

ΚΑΛ. Οἶμαι ἔγωγε· ἀλλὰ τί τοῦτο;

ΣΩ. Οὐδέν· ἀλλ' ἀποκρίνου.

ΚΑΛ. Εἶδον.

498 ΣΩ. Τί δέ; νοῦν ἔχοντα λυπούμενον καὶ χαίροντα;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Πότεροι δὲ μᾶλλον χαίρουσι καὶ λυποῦνται, οἱ φρόνιμοι ἢ οἱ ἄφρονες;

ΚΑΛ. Οἶμαι ἔγωγε οὐ πολύ τι διαφέρειν.

ΣΩ. Ἀλλ' ἀρκεῖ καὶ τοῦτο. ἐν πολέμῳ δὲ ἤδη εἶδες ἄνδρα δειλόν;

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

1 *Ἐὰν δὲ βούλῃ, καὶ τῇδ' ἐπίσκεψαι.* Β' ἀποδεικτ. συλλογισμὸς ὅτι ἡ ἡδονὴ καὶ τὸ ἀγαθὸν δὲν εἶνε τὸ αὐτό. Ἀγαθός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἀγαθῶν παρουσίᾳ, ὅπως καλὸς κάλλους παρόντος. Οἱ φρόνιμοι καὶ οἱ ἀνδρεῖοι ὁμολογοῦνται καὶ ὑπὸ Καλλ. ἀγαθοί, τοὐναντίον οἱ ἄφρονες καὶ οἱ δειλοὶ κακοί. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ κακοὶ ὁμοίως χαίρουσιν ἐπὶ τοῖς χαρτοῖς καὶ ὁμοίως λυποῦνται ἐπὶ τοῖς λυπηροῖς, καί τι μᾶλλον οἱ κακοὶ τῶν ἀγαθῶν. Ἂν λοιπὸν ἡ ἡδονὴ καὶ τὸ ἀγαθὸν ἦτο τὸ αὐτό, θὰ συνέβαινεν ὥςτε οἱ χαίροντες νὰ εἶνε ἀγαθοὶ διὰ τὸ χαίρειν, καὶ οἱ λυπούμενοι κακοὶ διὰ τὸ λυπεῖσθαι. Ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ κακοί εἰσιν ὁμοίως χαίροντες καὶ ὁμοίως λυπούμενοι, καί τι μᾶλλον οἱ κακοὶ τῶν ἀγαθῶν, εἰσὶν ἄρα οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ κακοὶ ὁμοίως ἀγαθοὶ καὶ ὁμοίως κακοί, καί τι μᾶλλον οἱ κακοί εἰσιν ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ τῶν ἀγαθῶν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Τί οὖν; ἀπιόντων τῶν πολεμίων πότεροί σοι ἐδόκουν μᾶλλον χαίρειν, οἱ δειλοὶ ἢ οἱ ἀνδρεῖοι;

ΚΑΛ. Οἱ πρότεροι ἔμοιγε μᾶλλον· εἰ δὲ μή, παραπλησίως γε. B

ΣΩ. Οὐδὲν διαφέρει. χαίρουσι δ' οὖν καὶ οἱ δειλοί.

ΚΑΛ. Σφόδρα γε.

ΣΩ. Καὶ οἱ ἄφρονες, ὡς ἔοικεν.

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Προσιόντων δὲ οἱ δειλοὶ μόνον λυποῦνται ἢ καὶ οἱ ἀνδρεῖοι;

ΚΑΛ. Ἀμφότεροι.

ΣΩ. Ἆρα ὁμοίως;

ΚΑΛ. Μᾶλλον ἴσως οἱ δειλοί.

ΣΩ. Ἀπιόντων δ' οὐ μᾶλλον χαίρουσιν;

ΚΑΛ. Ἴσως.

ΣΩ. Οὐκοῦν λυποῦνται μὲν καὶ χαίρουσι καὶ οἱ ἄφρονες καὶ οἱ φρόνιμοι καὶ οἱ δειλοὶ καὶ οἱ ἀνδρεῖοι παραπλησίως, ὡς σὺ φής, μᾶλλον δὲ οἱ δειλοὶ τῶν ἀνδρείων. C

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν οἵ γε φρόνιμοι καὶ οἱ ἀνδρεῖοι ἀγαθοί, οἱ δὲ δειλοὶ καὶ ἄφρονες κακοί.

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Παραπλησίως ἄρα χαίρουσι καὶ λυποῦνται οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ κακοί.

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν παραπλησίως εἰσὶν ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ οἱ ἀγαθοί τε καὶ οἱ κακοί· ἢ καὶ ἔτι μᾶλλον ἀγαθοὶ [οἱ ἀγαθοὶ] καὶ κακοί εἰσιν οἱ κακοί.

ΝΓ'. ΚΑΛ. Ἀλλὰ μὰ Δί' οὐκ οἶδ' ὅ τι λέγεις. D

ΣΩ. Οὐκ οἶσθ' ὅτι τοὺς ἀγαθοὺς ἀγαθῶν φῂς παρουσίᾳ εἶναι ἀγαθούς, κακοὺς δὲ κακῶν, τὰ δὲ ἀγαθὰ εἶναι τὰς ἡδονάς, κακὰ δὲ τὰς ἀνίας;

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν τοῖς χαίρουσι πάρεστι τἀγαθά, αἱ ἡδοναί, εἴπερ χαίρουσιν.

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀγαθῶν παρόντων ἀγαθοί εἰσιν οἱ χαίροντες.

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Τί δέ; τοῖς ἀνιωμένοις οὐ πάρεστι τὰ κακά, αἱ λῦπαι;

ΚΑΛ. Πάρεστιν.

E ΣΩ. Κακῶν δέ γε παρουσίᾳ φῂς σὺ εἶναι κακοὺς τοὺς κακούς· ἢ οὐκέτι φῄς;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἀγαθοὶ ἄρα οἳ ἂν χαίρωσι, κακοὶ δὲ οἳ ἂν ἀνιῶνται.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οἱ μέν γε μᾶλλον μᾶλλον, οἱ δ' ἧττον ἧττον, οἱ δὲ παραπλησίως παραπλησίως.

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν φῂς παραπλησίως χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι τοὺς φρονίμους καὶ τοὺς ἄφρονας καὶ τοὺς δειλοὺς καὶ τοὺς ἀνδρείους, ἢ καὶ μᾶλλον ἔτι τοὺς δειλούς.

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Συλλόγισαι δὴ κοινῇ μετ' ἐμοῦ, τί ἡμῖν συμβαίνει ἐκ τῶν ὡμολογημένων· καὶ δὶς γάρ τοι καὶ τρίς φασι
499 καλὸν εἶναι τὰ καλὰ λέγειν τε καὶ ἐπισκοπεῖσθαι. ἀγαθὸν μὲν εἶναι τὸν φρόνιμον καὶ ἀνδρεῖόν φαμεν. ἢ γάρ;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Κακὸν δὲ τὸν ἄφρονα καὶ δειλόν.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἀγαθὸν δὲ αὖ τὸν χαίροντα.

15 *οἱ μέν γε μᾶλλον, μᾶλλον* κ.τ.λ. Συμπλήρου ὧδε· «οἱ μέν γε μᾶλλον χαίροντες καὶ ἀνιώμενοι, μᾶλλον ἀγαθοὶ καὶ κακοί εἰσιν, οἱ δ' ἧττον (χ. κ. ἀν.) ἧττον ἀγαθοὶ καὶ κακοί εἰσιν, οἱ δὲ παραπλησίως (χ. κ. ἀν.) παραπλησίως ἀγαθοὶ καὶ κακοί εἰσι.

23 *καὶ δὶς γάρ τοι καὶ τρίς φασι.*

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Κακὸν δὲ τὸν ἀνιώμενον.

ΚΑΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ἀνιᾶσθαι δὲ καὶ χαίρειν τὸν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ὁμοίως, ἴσως δὲ καὶ μᾶλλον τὸν κακόν.

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὁμοίως γίγνεται κακὸς καὶ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ ἢ καὶ μᾶλλον *κακὸς καὶ* ἀγαθὸς ὁ κακός. οὐ ταῦτα B
συμβαίνει καὶ τὰ πρότερα ἐκεῖνα, ἐάν τις ταὐτὰ φῇ ἡδέα τε καὶ ἀγαθὰ εἶναι; οὐ ταῦτα ἀνάγκη, ὦ Καλλίκλεις;

ΝΔʹ. ΚΑΛ. Πάλαι τοί σου ἀκροῶμαι, ὦ Σώκρατες, καθομολογῶν, ἐνθυμούμενος ὅτι, κἂν παίζων τίς σοι ἐνδῷ ὁτιοῦν, τούτου ἄσμενος ἔχει ὥςπερ τὰ μειράκια. ὡς δε σὺ οἴει ἐμὲ ἢ καὶ ἄλλον ὁντινοῦν ἀνθρώπων οὐχ ἡγεῖσθαι τὰς μὲν βελτίους ἡδονάς, τὰς δὲ χείρους!

ΣΩ. Ἰοὺ ἰού, ὦ Καλλίκλεις, ὡς πανοῦργος εἶ, καί μοι

Τὸ *φασὶ* δηλοῖ ὅτι ἡ φράσις ἦτο παροιμιώδης. Πρβλ. Φίληβ. 59 e, Νόμ. 957 a, Φαῖδρ. 235 a.

7 ***Οὐκοῦν ὁμοίως γίγνεται κακός.*** Τὸ γίγνεται = ἀποφαίνεται. Πρβλ. σελ. 497 d, a.

9 ***καὶ τὰ πρότερα ἐκεῖνα.*** Τὰ προκαταδειχθέντα ἄτοπα, τὰ περὶ τῶν κνησιώντων, καὶ τὰ περὶ συμπτώσεως ἡδονῆς καὶ λύπης.

11 *Πάλαι τοί σου ἀκροῶμαι* κ.τ.λ. Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 495 a) ὁ Σωκ. διὰ παραδειγμάτων κατέδειξε τὸ ἄτοπον τῆς ταυτίσεως τῆς ἡδονῆς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ὑπεδήλωσε τῷ Καλλ. τὴν ἀνάγκην τῆς διακρίσεως ἡδονῶν ἀγαθῶν καὶ ἡδονῶν κακῶν. Ἀλλὰ τὰ παραδείγματα δὲν ἔχουσιν ἀναγκαστικὴν δύναμιν· καὶ ὁ Καλλ. ἠδυνήθη τότε νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι καὶ οἱ ψωριῶντες, ξυόμενοι, εἰσὶν εὐδαίμονες, καίπερ μὴ πιστεύων εἰς τοῦτο, ἵνα μὴ ὁ λόγος εἴη αὐτῷ ἀνομολογούμενος. Νῦν ἐπειγόμενος ὑπὸ τῶν διαλεκτικῶν ἀποδείξεων τοῦ Σωκ. ἠναγκάσθη νὰ ἀποδεχθῇ τὰ ἐναντία ἐκείνων· ἀλλ' ἵνα μὴ φανῇ ἀντιφάσκων, προσποιεῖται ὅτι ἔκτοτε (πάλαι) εἶχε ταύτην τὴν γνώμην, καὶ ὅτι παίζων ἰσχυρίζετο ὅτι ἡδονὴ καὶ ἀγαθὸν εἶνε τὸ αὐτό. Ἔπιθι πρκβλ.

12 *ἐνθυμούμενος*· ὅπως καὶ τὸ *ἐννοῶν* = ἐν νῷ ἔχων, συλλογιζόμενος.

κἂν παίζων τίς σοι ἐνδῷ ὁτιοῦν = σοὶ δώσῃ ἀφορμὴν λόγων δι' ἀντιρρήσεων.

13 *ὡς δὴ σὺ οἴει* = τὸ νὰ πιστεύῃς δὲ ὅτι ἐγὼ ἢ καὶ ἄλλος ὁστιςδήποτε ἄνθρωπος δὲν κάμνει διάκρισιν ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἡδονῶν! παράξενόν μοι φαίνεται. Ἔπιθι πρκβλ.

16 *Ἰοὺ ἰού.* Ἐπιφώνημα ἐνταῦθα, οὐχὶ σχετλιασμοῦ, ἀλλὰ καταπλήξεως. Ἱππ. Μ. 291 e· «Ἰού, ἰού, ὦ Ἱππία, ἦ θαυμασίως τε καὶ μεγάλως καὶ ἀξίως σαυτοῦ εἴρηκας»· καὶ Πολ. 432 d.

Ὁ Σωκ. προσποιεῖται ὅτι πιστεύει

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

C ὥςπερ παιδὶ χρῇ, τοτὲ μὲν ταῦτα φάσκων οὕτως ἔχειν, τοτὲ δὲ ἑτέρως, ἐξαπατῶν με. καίτοι οὐκ ᾤμην γε κατ' ἀρχὰς ὑπὸ σοῦ ἑκόντος εἶναι ἐξαπατηθήσεσθαι, ὡς ὄντος φίλου· νῦν δὲ ἐψεύσθην, καὶ ὡς ἔοικεν ἀνάγκη μοι κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ. ἔστι δὲ δή, ὡς ἔοικεν, ὃ νῦν λέγεις, ὅτι ἡδοναί τινές εἰσιν αἱ μὲν ἀγαθαί, αἱ δὲ κακαί. ἢ γάρ;

ΚΑΛ. Ναί.

D ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἀγαθαὶ μὲν αἱ ὠφέλιμοι, κακαὶ δὲ αἱ βλαβεραί;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ὠφέλιμοι δέ γε αἱ ἀγαθόν τι ποιοῦσαι, κακαὶ δὲ αἱ κακόν τι;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν τὰς τοιάσδε λέγεις; οἷον κατὰ τὸ σῶμα ἃς νῦν δὴ ἐλέγομεν ἐν τῷ ἐσθίειν καὶ πίνειν ἡδονάς, εἰ ἄρα τούτων αἱ μὲν ὑγίειαν ποιοῦσιν ἐν τῷ σώματι ἢ ἰσχὺν ἢ ἄλλην τινὰ ἀρετὴν τοῦ σώματος, αὗται μὲν ἀγαθαί, αἱ δὲ τἀναντία τούτων, κακαί;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

E ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ λῦπαι ὡσαύτως αἱ μὲν χρησταί εἰσιν, αἱ δὲ πονηραί;

τὸν Καλλ. ταῦτα λέγοντα. Ὁ κύριος σκοπός του εἶνε ἡ εὕρεσις τῆς ἀληθείας· τὸ ἂν θὰ φανῇ ὁ Καλλ. ἐπιστήμων ἢ ἀμαθής, ἐμβριθὴς ἢ ἐπιπόλαιος, τοῦτο εἶνε τῷ Σωκ. πάρεργον.

4 *νῦν δὲ ἐψεύσθην*. Τὸ μὲν μέσον: ψεύδομαι, ψεύσομαι, ἐψευσάμην, ἔψευσμαι = λέγω ψευδῆ. Τὸ δὲ παθ. ψεύδομαι, ψευσθήσομαι, ἐψεύσθην, ἔψευσμαι = ἀπατῶμαι περί τινα γνώμην, ἐλπίδα, προσδοκίαν, ὅταν ταῦτα ἔχωσιν ἢ ἀποβαίνωσιν ἄλλως ἢ ὡς ὑπελάμβανον. Τὸ πρᾶγμα οὗ ἐψεύσθην ἐκφέρεται ὧδε· τινός, περί τινος, περί τι. Θεαίτ. 194 c· «τὸ μὲν γὰρ ἀληθὲς δοξάζειν καλόν, τὸ δὲ ψεύδεσθαι (τοῦ ἀληθοῦς) αἰσχρόν». Εὐθύδ. 286 d. «τοῦτ' ἂν εἴη ἀμαθία, τὸ ψεύδεσθαι τῶν πραγμάτων». Πολ. 413 a· «ἐψεῦσθαι τῆς ἀληθείας»· καὶ 382 b· «περὶ τὰ ὄντα ψεύδεσθαι». Πρωταγ. 358 c· «ἐψεῦσθαι περὶ τῶν πραγμάτων».

ἀνάγκη — τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν = νὰ στεργω τὸ παρόν, τὸ νῦν διδόμενον. Ἦτο παροιμιώδης φράσις: τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, ἢ εὖ τίθεσθαι. Πρβλ. Θουκ. Α', 75.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Οὐκοῦν τὰς μὲν χρηστὰς καὶ ἡδονὰς καὶ λύπας καὶ αἱρετέον ἐστὶ καὶ πρακτέον;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τὰς δὲ πονηρὰς οὔ;

ΚΑΛ. Δῆλον δή.

ΣΩ. Ἕνεκα γάρ που τῶν ἀγαθῶν ἅπαντα ἡμῖν ἔδοξε πρακτέον εἶναι, εἰ μνημονεύεις, ἐμοί τε καὶ Πώλῳ. ἆρα καὶ σοὶ συνδοκεῖ οὕτω, τέλος εἶναι ἁπασῶν τῶν πράξεων τὸ ἀγαθόν, καὶ ἐκείνου ἕνεκεν δεῖν πάντα τἆλλα πράττεσθαι, ἀλλ' οὐχ ἐκεῖνο τῶν ἄλλων; σύμψηφος ἡμῖν εἶ καὶ 500
σὺ ἐκ τρίτων;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τῶν ἀγαθῶν ἄρα ἕνεκα δεῖ καὶ τἆλλα καὶ τὰ ἡδέα πράττειν, ἀλλ' οὐ τἀγαθὰ τῶν ἡδέων.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν παντὸς ἀνδρός ἐστιν ἐκλέξασθαι, ποῖα ἀγαθὰ τῶν ἡδέων ἐστὶ καὶ ποῖα κακά, ἢ τεχνικοῦ δεῖ εἰς ἕκαστον;

ΚΑΛ. Τεχνικοῦ.—

ΝΕ'. ΣΩ. Ἀναμνησθῶμεν δὴ ὧν αὖ ἐγὼ πρὸς Πῶλον καὶ Γοργίαν ἐτύγχανον λέγων. ἔλεγον γάρ, εἰ μνημονεύεις, ὅτι εἶεν παρασκευαί, αἱ μὲν μέχρι ἡδονῆς, αὐτὸ τοῦτο μό- B
νον παρασκευάζουσαι, ἀγνοοῦσαι δὲ τὸ βέλτιον καὶ τὸ χεῖρον, αἱ δὲ γιγνώσκουσαι ὅ τι τε ἀγαθὸν καὶ ὅ τι κακόν· καὶ ἐτίθην τῶν μὲν περὶ τὰς ἡδονὰς τὴν μαγειρικὴν ἐμπειρίαν, ἀλλ' οὐ τέχνην, τῶν δὲ περὶ τὸ ἀγαθὸν τὴν ἰατρικὴν τέ-

7 *ἔδοξε—ἐμοί τε καὶ Πώλῳ·* ἐν σελ. 467 c, 468 b.

11 *σύμψηφος ἐκ τρίτων;*=ὡς τρίτος μεθ' ἡμῶν τῶν ἄλλων δύο ὄντων. Συμπ. 213 b· «Ὑπολύετε, ὦ παῖδες, τὸν Ἀλκιβιάδην, ἵνα ἐκ τρίτων κατακέηται.— Πάνυ γε, εἰπεῖν τὸν Ἀλκ. ἀλλὰ τίς ἡμῖν τρίτος ὧδε ξυμπότης;»

23 *αὐτὸ τοῦτο μόνον παρασκευάζουσαι·* δηλ. τὴν ἡδονήν. Ἡ μετοχ. πρότασις εἶνε ἀνάπτυξις τοῦ συνεπτυγμένως ἐξενεχθέντος: *μέχρι ἡδονῆς.*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

χνην. καὶ πρὸς φιλίου, ὦ Καλλίκλεις, μήτε αὐτὸς οἴου
δεῖν πρὸς ἐμὲ παίζειν μηδ' ὅ τι ἂν τύχῃς παρὰ τὰ δοκοῦντα
ἀποκρίνου, μήτ' αὖ τὰ παρ' ἐμοῦ οὕτως ἀποδέχου ὡς παί-
C ζοντος· ὁρᾷς γάρ, ὅτι περὶ τούτου εἰσὶν ἡμῖν οἱ λόγοι, οὗ
τί ἂν μᾶλλον σπουδάσειέ τις καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχων ἄν-
θρωπος, ἢ τοῦτο, ὅντινα χρὴ τρόπον ζῆν, πότερον ἐπὶ ὃν
σὺ παρακαλεῖς ἐμέ, τὰ τοῦ ἀνδρὸς δὴ ταῦτα πράττοντα,
λέγοντά τε ἐν τῷ δήμῳ καὶ ῥητορικὴν ἀσκοῦντα καὶ πο-
λιτευόμενον τοῦτον τὸν τρόπον, ὃν ὑμεῖς νῦν πολιτεύεσθε,
ἢ ἐπὶ τόνδε τὸν βίον τὸν ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ τί ποτ' ἐστὶν οὗ-
D τος ἐκείνου διαφέρων. ἴσως οὖν βέλτιστόν ἐστιν, ὡς ἄρτι
ἐγὼ ἐπεχείρησα, διαιρεῖσθαι, διελομένους δὲ καὶ ὁμολογή-

1 *Καὶ πρὸς φιλίου.* Ἐξυπάκουε: *Διός.* Διακόπτει τὸν μίτον τοῦ λόγου, ἵνα παραινέσῃ τὸν Καλλ. νὰ μὴ παίζῃ πλέον, ὡς προκειμένου περὶ τῶν ὑψίστων σπουδασμάτων τοῦ ἀνθρώπου.

μήτε αὐτὸς οἴου — μήτε αὖ τὰ παρ' ἐμοῦ κ. τ. λ. Αἱ δύο αὗται διὰ του *μήτε* προτάσεις συμπλέκονται μετ' ἀλλήλων· ἡ δὲ ἐν τῷ μέσῳ διὰ τοῦ *μηδέ,* συμπλέκεται μετὰ μόνης τῆς πρώτης, ὡς συμπλήρωσις ἐκείνης. Ἡ σύνταξις εἶνε ὁμαλωτάτη.

4 *οὗ τί ἂν μᾶλλον — ἢ τοῦτο.* Ἀξιοσημείωτος σύνταξις· τὸ *οὗ* εἶνε προφανῶς ὁ 6' ὅρος τῆς συγκρ. καὶ ὅμως ἐπήνεγκε τὸ *ἢ τοῦτο* ὅπερ καὶ αὐτὸ εἶνε ὁ 6' ὅρος τῆς συγκρίσεως, σημαίνει δὲ τὸ αὐτὸ ὅπερ καὶ τὸ *οὗ,* ἀλλὰ διὰ τῶν ἐπιφερομένων ἀναπτύσσει αὐτά. Νόμ. 738 d' «καὶ φιλοφρονῶνται ἀλλήλους καὶ γνωρίζωσιν· οὗ μεῖζον οὐδὲν πόλει ἀγαθόν, ἢ γνωρίμους αὐτοὺς ἑαυτοῖς εἶναι».

6 *πότερον, ἐπὶ ὃν σὺ παρακαλεῖς ἐμὲ* κ.τ.λ. Ἀξιοσημείωτος ἀνακολουθία καὶ σύνταξις κατὰ τὸ νοούμενον. Τὸ *ἐπὶ ὃν* δὲν δύναται κατὰ τὴν λέξιν νὰ ἔχῃ ἄλλο συμπλήρωμα ἤ: *ἐπὶ ὃν τρόπον τοῦ ζῆν·* ἐν τούτοις ὁ Σωκ. ἐνόει: *ἐπὶ ὃν βίον.* Τοῦτο μαρτυρεῖ ἤδη τὸ ὀλίγον κατωτέρω: *πολιτευόμενον τοῦτον τὸν τρόπον,* ὅπερ θὰ ἦτο ἄτοπον, ἂν ἐκεῖ ἐπάνω ἐνόει *τρόπον·* προϊὼν δὲ τὸ λέγει σαφῶς: ἢ *ἐπὶ τόνδε τὸν βίον.* Ἐνταῦθα δὲ πάλιν παρέχει πράγματα ἡ *ἐπί,* ἥτις ἐτέθη κατά τινα ἐξομοίωσιν πρὸς τὸ *ἐπὶ ὄν,* ἀλλ' ἐκεῖ κεῖται ὀρθῶς ἡ *ἐπὶ* ὡς ἀπαιτεῖ τὸ *παρακαλεῖς,* ἐνταῦθα δὲ δὲν ὑπάρχει τι ἀπαιτοῦν τὴν *ἐπί.*

7 *τὰ τοῦ ἀνδρὸς δή.* Τὸ *δὴ* εἰρωνικῶς = αὐτὰ δὰ τὰ ἀνδρικά, ὅπως σὺ τὰ ὀνομάζεις.

8 *λέγοντά τε* κ.τ.λ. Αἱ τρεῖς ἐπιφερόμεναι μετοχαὶ εἰσιν ἀναπτύξεις τῆς: τὰ τοῦ ἀνδρὸς πράττοντα.

9 *τοῦτον τὸν τρόπον, ὃν ὑμεῖς νῦν πολιτεύεσθε.* Δῆλον ὅτι ὁ Σωκ. δὲν ἀποδοκιμάζει ἁπλῶς τὸ πολιτεύεσθαι, ἀλλὰ τὸν τρόπον ὃν ἐπολιτεύοντο οἱ περὶ τὸν Καλλ. καὶ μονονοὺ πάντες οἱ σύγχρονοι πολιτικοί.

10 *καὶ τί ποτ' ἐστὶν οὗτος ἐκείνου διαφέρων.* Συνδέεται μετὰ τῶν ἐπάνω: «*ὅν τινα χρὴ τρόπον ζῆν*», καὶ ἐξαρτᾶται ὡσαύτως ἐκ τοῦ: «*τί ἂν τις σπουδάσειεν, ἢ τοῦτο*».

12 *διαιρεῖσθαι·* δηλ. δύο τρόπους βίων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σαντας ἀλλήλοις, εἰ ἔστι τούτω διττὼ τὼ βίω, σκέψασθαι, τί τε διαφέρετον ἀλλήλοιν καὶ ὁπότερον βιωτέον αὐτοῖν. ἴσως οὖν οὔπω οἶσθα τί λέγω.

ΚΑΛ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Ἀλλ' ἐγώ σοι σαφέστερον ἐρῶ. ἐπειδὴ ὡμολογήκαμεν ἐγώ τε καὶ σὺ εἶναι μέν τι ἀγαθόν, εἶναι δέ τι ἡδύ, ἕτερον δὲ τὸ ἡδὺ τοῦ ἀγαθοῦ, ἑκατέρου δὲ αὐτοῖν μελέτην τινὰ εἶναι καὶ παρασκευὴν τῆς κτήσεως, τὴν μὲν τοῦ ἡδέος θήραν, τὴν δὲ τοῦ ἀγαθοῦ — αὐτὸ δέ μοι τοῦτο πρῶτον ἢ σύμφαθι ἢ μή· σύμφῃς; E

ΚΑΛ. Οὕτω φημί.

ΝϚʹ. ΣΩ. Ἴθι δή, ἃ καὶ πρὸς τούσδε ἐγὼ ἔλεγον, διομολόγησαί μοι, εἰ ἄρα σοι ἔδοξα τότε ἀληθῆ λέγειν. ἔλεγον δέ που, ὅτι ἡ μὲν ὀψοποιικὴ οὔ μοι δοκεῖ τέχνη εἶναι ἀλλ' ἐμπειρία, ἡ δ' ἰατρική, λέγων ὅτι ἡ μὲν τούτου οὗ 501 θεραπεύει καὶ τὴν φύσιν ἔσκεπται καὶ τὴν αἰτίαν ὧν πράττει, καὶ λόγον ἔχει τούτων ἑκάστου δοῦναι, ἡ ἰατρική· ἡ δ' ἑτέρα τῆς ἡδονῆς, πρὸς ἣν ἡ θεραπεία αὐτῇ

1 *εἰ ἔστι τούτω*. Ὑποθετ. πρότ. οὐχὶ πλαγία ἐρωτ. Ἐνταῦθα συμβαίνει τὸ καλούμενον σχῆμα Πινδαρικὸν ἢ Βοιώτιον (τὼ βίω ἐστίν, ἀντὶ *ἐστόν)*· περὶ οὗ ἔπιθι τὰ ὑπὸ Βερναρδάκη ἐν παρεκβλ. εἰς Φοινίσ. στίχ. 351 πεπραγματευμένα.

2 *καὶ ὁπότερον*. Συμπλ. βίον. Σύστοιχ. ἀντιχ.

3 *ἴσως οὖν οὔπω οἶσθα*. Πρόφασις τοῦ Πλ. πρὸς ἀνακεφαλαίωσιν, χάριν τοῦ ἀναγνώστου γινομένην.

7 *ἑκατέρου δὲ αὐτοῖν* κ.τ.λ. Σύμπλεκε ὧδε· «μελέτην δέ τινα εἶναι καὶ παρασκευὴν τῆς κτήσεως ἑκατέρου αὐτῶν, τὴν μὲν (=ἄλλην μὲν) τοῦ ἡδέος θήραν, τὴν δὲ (=ἄλλην δὲ) τοῦ ἀγαθοῦ».

9 *αὐτὸ δέ μοι τοῦτο*. Πρὸ τούτων διέκοψε τὸν μίτον τοῦ λόγου, καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἀναπόδοτον, ἵνα λάβῃ παρὰ Καλλ. ἐπιβεβαίωσιν τῶν μέχρι τοῦδε. Κατωτέρω δὲν ἀναλαμβάνει πάλιν αὐτόν, ἀλλὰ κάμνει νέαν ἀρχήν.

13 *εἰ ἄρα σοι ἔδοξα*. Ὑποθ. πρότ., οὐχὶ πλαγ. ἐρωτ.

15 *ἡ δ' ἰατρική*. Συμπλήρου: *δοκεῖ μοι τέχνη εἶναι*. Μετὰ ἀρνητ. πρότασιν ἐπήνεγκε τὴν ἐναντίαν ἐκείνης διὰ τοῦ *δὲ* ἀντὶ τοῦ *ἀλλά*· ὁ *δὲ* εἶνε θετικός. Φαῖδρ. 230 d· «τὰ μὲν οὖν χωρία καὶ τὰ δένδρα οὐδέν μ' ἐθέλει διδάσκειν, οἱ δ' ἐν τῷ ἄστει ἄνθρωποι». Νόμ. 707 d· «οὐ τὸ σώζεσθαί τε καὶ εἶναι μόνον ἀνθρώποις τιμιώτατον ἡγούμενοι, — τὸ δ' ὡς βελτίστους γίγνεσθαί τε καὶ εἶναι (δηλ. τιμιώτατον ἡγούμενοι)».

17 *ἡ ἰατρική*. Παρετέθη πρὸς διασάφησιν τοῦ ἀορίστου: *ἡ μέν*.

18 *ἡ δ' ἑτέρα τῆς ἡδονῆς*. Διενοεῖτο νὰ προβῇ κατὰ τὸν αὐτὸν ῥυθμὸν καθ'

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐστὶν ἅπασα, κομιδῇ ἀτέχνως ἐπ' αὐτὴν ἔρχεται, οὔτε τι τὴν φύσιν σκεψαμένη τῆς ἡδονῆς οὔτε τὴν αἰτίαν, ἀλόγως τε παντάπασιν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν διαριθμησαμένη, τριβῇ καὶ ἐμπειρίᾳ μνήμην μόνον σωζομένη τοῦ εἰωθότος γίγνεσθαι, ᾧ δὴ καὶ πορίζεται τὰς ἡδονάς. ταῦτ'
B οὖν πρῶτον σκόπει εἰ δοκεῖ σοι ἱκανῶς λέγεσθαι, καὶ εἶναί τινες καὶ περὶ ψυχὴν τοιαῦται ἄλλαι πραγματεῖαι, αἱ μὲν τεχνικαί, προμήθειάν τινα ἔχουσαι τοῦ βελτίστου περὶ τὴν ψυχήν, αἱ δὲ τούτου μὲν ὀλιγωροῦσαι, ἐσκεμμέναι δ' αὖ, ὥςπερ ἐκεῖ, τὴν ἡδονὴν μόνον τῆς ψυχῆς, τίνα ἂν αὐτῇ τρόπον γίγνοιτο, ἥτις δὲ ἢ βελτίων ἢ χείρων τῶν ἡδονῶν, οὔτε σκοπούμεναι οὔτε μέλον αὐταῖς ἄλλο ἢ χα-

ὂν καὶ ἐν τῷ α' κώλῳ: «*ἡ μὲν τούτου, οὗ θεραπεύει, καὶ τὴν φύσιν ἔσκεπται*»· οὕτω καὶ ἐνταῦθα: «*ἡ δὲ ἑτέρα τῆς ἡδονῆς οὔτε τὴν φύσιν ἔσκεπται*» κ.τ.λ. ἀλλὰ προβαίνων ἐλησμόνησε τὴν γεν. ἡδονῆς, καὶ κατέλιπεν αὐτὴν ἐκκρεμῆ καὶ ἀσύντακτον.

1 *κομιδῇ ἀτέχνως — ἀλόγως τε.* Σύνδει τά: *ἀτέχνως, ἀλόγως τε,* ὡς τροπ. προσδ. τοῦ *ἔρχεται*· τά: *οὔτε τὴν φύσιν διασκεψαμένη οὔτε τὴν αἰτίαν*, λάμβανε ὡς ἀνάπτυξιν τοῦ *ἀτέχνως*· τό: *οὐδὲν διαριθμησαμένη* ὡς ἀνάπτυξιν τοῦ: *ἀλόγως*. Διαριθμοῦμαί τι = ἀπαριθμῶν ἕκαστα κατατάσσω εἰς τὰς οἰκείας κατηγορίας, ἄλλα εἰς ἄλλας. Νόμ. 728 a· «ἅπερ ἂν νομοθέτης αἰσχρὰ εἶναι καὶ κακὰ διαριθμούμενος τάττῃ καὶ τοὐναντίον ἀγαθὰ καὶ καλά»· ἔνθα δῆλον ὅτι τὸ διαριθμούμενος = καταλέγων ἓν πρὸς ἕν.

4 *τριβῇ καὶ ἐμπειρίᾳ μνήμην μόνον σωζομένη* = μόνον μνήμην τοῦ συνήθως γινομένου διασώζουσα, ἀγνοοῦσα δὲ καὶ οὐδέποτε φροντίσασα νὰ μάθῃ τὸ *διατί*, καὶ ἂν εὖ καὶ καλῶς ἢ κακῶς καὶ αἰσχρῶς γίνεται ὡς γίνεται· τοῦτο θὰ ἦτο τὸ λόγον ἔχειν καὶ διαριθμεῖσθαι.

5 *ᾧ δὴ* = ᾧ τρόπῳ, ἢ μεθόδῳ.

ταῦτ' οὖν σκόπει εἰ δοκεῖ σοι κ.τ.λ. Ἐκλάμβανε τὸ *δοκεῖ* προσωπ. τὸ *ταῦτα* ὡς αἰτιατ. ἀντικ. τοῦ *σκόπει*, νόει δὲ αὐτὸ καὶ ὡς ὑποκ. τοῦ *δοκεῖ* κατ' ὀνομαστ. κατὰ πρόληψιν = *σκόπει οὖν εἰ ταῦτα δοκεῖ σοι.*

6 *καὶ εἶναί τινες.* Συμπλήρου «καὶ εἰ δοκοῦσί σοι εἶναί τινες».

10 *ὥςπερ ἐκεῖ* = ἐν τῷ σώματι ἡ ὀψοποιϊκὴ καὶ ἡ κομμωτική.

12 *οὔτε σκοπούμεναι οὔτε μέλον αὐταῖς.* Τὸ *μέλον* διὰ τὴν ἰδιοφυΐαν του δὲν ἠδύνατο νὰ ταυτοπροσωπήσῃ μετὰ τοῦ *σκοπούμεναι*. Λέγεται σκοποῦμαί (ἐγὼ) τι· ἀλλὰ μέλει μοί τι ἤ τινος. Διὰ τοῦτο ἐτέθη κατ' αἰτιατ. ἀπόλυτον.

Παρὰ Πλάτ. τὸ *μέλειν* εὕρηται κείμενον ἢ ἀπροσώπως ἢ προσωπ. συντεταγμένον. Ἀπροσώπως μὲν μετὰ γεν. τοῦ μελήματος καὶ δοτ. τοῦ προσώπου τοῦ ἔχοντος τὸ μέλημα· οἷον: *μέλει μοί τινος*, ἐνίοτε δὲ καὶ *περί τινος*. Ἐνίοτε προστίθεται εἰς τὴν ἀπρόσωπον ταύτην σύνταξιν καί τις αἰτιατ. τοῦ κατά τι, οἷον *τι, οὐδέν, πολύ, ὀλίγον* κ.τ.τ. Προσωπικῶς δὲ μετὰ ὀνομαστ. ὡς ὑποκειμένου, δηλούσης τὸ μέλημα, καὶ μετὰ δοτ. τοῦ προσώπου τοῦ ἔχοντος τὸ μέλημα. Τὸ ὑποκ,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ρίζεσθαι μόνον, εἴτε βέλτιον εἴτε χεῖρον. ἐμοὶ μὲν γάρ, ὦ C Καλλίκλεις, δοκοῦσί τε εἶναι, καὶ ἔγωγέ φημι τὸ τοιοῦτον κολακείαν εἶναι καὶ περὶ σῶμα καὶ περὶ ψυχὴν καὶ περὶ ἄλλο ὅτου ἄν τις τὴν ἡδονὴν θεραπεύῃ, ἀσκέπτως ἔχων τοῦ ἀμείνονός τε καὶ τοῦ χείρονος· σὺ δὲ δὴ πότερον συγκατατίθεσαι ἡμῖν περὶ τούτων τὴν αὐτὴν δόξαν ἢ ἀντίφῃς;

ΚΑΛ. Οὐκ ἔγωγε, ἀλλὰ συγχωρῶ, ἵνα σοι καὶ περανθῇ ὁ λόγος καὶ Γοργίᾳ τῷδε χαρίσωμαι.

ΣΩ. Πότερον δὲ περὶ μὲν μίαν ψυχήν ἔστι τοῦτο, περὶ D δὲ δύο καὶ πολλὰς οὐκ ἔστιν;

ΚΑΛ. Οὔκ, ἀλλὰ καὶ περὶ δύο καὶ περὶ πολλάς.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἀθρόαις ἅμα χαρίζεσθαι ἔστι, μηδὲ σκοπούμενον τὸ βέλτιστον;

ΚΑΛ. Οἶμαι ἔγωγε.

ΝΖ΄. ΣΩ. Ἔχεις οὖν εἰπεῖν, αἵτινές εἰσιν αἱ ἐπιτηδεύσεις αἱ τοῦτο ποιοῦσαι; μᾶλλον δέ, εἰ βούλει, ἐμοῦ ἐρωτῶντος, ἣ μὲν ἄν σοι δοκῇ τούτων εἶναι, φάθι, ἣ δ' ἂν μή, μὴ φάθι. πρῶτον δὲ σκεψώμεθ:: τὴν αὐλητικήν. οὐ δοκεῖ E

ἐν τῇ προσωπ. συντάξει εἶνε ἀείποτε γ΄ προσώπου, ὅθεν καὶ τὸ ῥῆμα οὐδαμοῦ εὑρίσκεται κατὰ α΄ ἢ β΄ πρόσωπον παρὰ Πλάτωνι. Φαῖδρ 238 d· «ταῦτα θεῷ μελήσει». Νόμ. 835 d· «ἐν ᾗ (πόλει) θυσίαι τε καὶ ἑορταὶ καὶ χοροὶ πᾶσι μέλουσι διὰ βίου». Ἡ ἀπρόσωπ. διακρίνεται τῆς προσωπ. ἀπὸ τῆς γεν. συντακτικῆς μέλει μοί τινος· ὑπαρχούσης τοιαύτης γεν. ἡ σύνταξις εἶνε ἀπρόσωπος. Ἐν δὲ τῷ προκειμένῳ προσωπική· τὸ *ἄλλο* ὑποκ.

1 *εἴτε βέλτιον εἴτε χεῖρον.* Συμπλήρου: ἔστι τοῦτο, δηλ. τὸ χαρίζεσθαι.

2 *δοκοῦσί τε εἶναι.* Ἀπόκρισις εἰς τὴν ἐρώτησιν: *εἰ δοκοῦσί σοι εἶναί τινες καὶ περὶ ψυχὴν* κ. τ. λ.

τὸ τοιοῦτον = τὰς τοιαύτας πραγματείας.

5 *συγκατατίθεσαι ἡμῖν — τὴν αὐτὴν δόξαν.* Τὸ *συγκατατίθεμαι* κυριολεκτικῶς ἐπὶ ψηφοφορίας = κατατίθεμαι σύν τινι ἄλλῳ τὴν αὐτὴν ψῆφον ἐνταῦθα δὲ μεταφορ. ἐπὶ γνώμης ἢ δόξης. Ὁμοίως ἀνωτέρω (500 a) «σύμψηφος ἡμῖν εἶ καὶ σὺ ἐκ τρίτων». Ἐνταῦθα τὸ *ἡμῖν* περιλαμβάνει καὶ τὸν Γοργίαν.

7 *Οὐκ ἔγωγε, ἀλλὰ συγχωρῶ.* Τὸ *οὐκ* ἀποφάσκει τὸ ἀντίφῃς, οὐχὶ τὸ συγκατατίθεσαι = οὐκ ἀντίφημι ἀλλὰ συγχωρῶ.

17 *ἣ μὲν ἄν σοι δοκῇ τούτων εἶναι.* Τὸ *τούτων* γεν. διαιρ. τοῦ *εἶναι* μία *τούτων*, ὅπως λέγεται εἰμὶ τῶν πολιτικῶν, τῶν ἡδέως ἐλεγχομένων κ.τ.τ.

φάθι, ἣ δ' ἂν μή, μὴ φάθι. Φάθι = *εἰπὲ ναί· μὴ φάθι* = οὐχὶ *μὴ εἴπῃς*, ἀλλ' *εἰπὲ ὄχι*.

18 *πρῶτον — τὴν αὐλητικήν.* Ἡ ἔμφυτος φιλοκαλία τῶν Ἀθηναίων ἐνεποίει αὐτοῖς ἀποστροφὴν πρὸς τὴν αὐ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σοι τοιαύτη τις εἶναι, ὦ Καλλίκλεις, τὴν ἡδονὴν ἡμῶν μόνον διώκειν, ἄλλο δ' οὐδὲν φροντίζειν;

ΚΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ αἱ τοιαίδε ἅπασαι, οἷον ἡ κιθαριστικὴ ἡ ἐν τοῖς ἀγῶσιν;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Τί δὲ ἡ τῶν χορῶν διδασκαλία καὶ ἡ τῶν διθυράμβων ποίησις; οὐ τοιαύτη τίς σοι καταφαίνεται; ἢ ἡγεῖ τι
502 φροντίζειν Κινησίαν τὸν Μέλητος, ὅπως ἐρεῖ τι τοιοῦτον ὅθεν ἂν οἱ ἀκούοντες βελτίους γίγνοιντο *μᾶλλον*, ἢ ὅ τι μέλλει χαριεῖσθαι τῷ ὄχλῳ τῶν θεατῶν;

λητικήν. Διηγεῖται ὁ Πλούτ. ἐν Βίῳ Ἀλκιβ. § Β΄, τάδε· «Τὸ αὐλεῖν ἔφευγεν, ὡς ἀγεννὲς καὶ ἀνελεύθερον· πλήκτρου μὲν γὰρ καὶ λύρας χρῆσιν οὐδὲν οὔτε σχήματος οὔτε μορφῆς, ἐλευθέρῳ πρεπούσης, διαφθείρειν, αὐλοὺς δὲ φυσῶντος ἀνθρώπου στόματι καὶ τοὺς συνήθεις ἂν πάνυ μόλις διαγνῶναι τὸ πρόσωπον· ἔτι δὲ τὴν μὲν λύραν τῷ χρωμένῳ συμφθέγγεσθαι καὶ συνᾴδειν, τὸν δ' αὐλὸν ἐπιστομίζειν καὶ ἀποφράττειν, ἑκάστου τήν τε φωνὴν καὶ τὸν λόγον ἀφαιρούμενον. Αὐλείτωσαν οὖν, ἔφη, Θηβαίων παῖδες· οὐ γὰρ ἴσασι διαλέγεσθαι· ἡμῖν δὲ τοῖς Ἀθηναίοις, ὡς οἱ πατέρες λέγουσιν, ἀρχηγέτις Ἀθηνᾶ καὶ πατρῷος Ἀπόλλων ἐστίν, ὧν ἡ μὲν ἔρριψε τὸν αὐλόν, ὁ δὲ καὶ τὸν αὐλητὴν (τὸν Μαρσύαν) ἐξέδειρε». Πρβλ. καὶ Πολιτ. 399 d, e.

4 *ἡ κιθαριστικὴ ἡ ἐν τοῖς ἀγῶσιν*. Οὐχὶ πᾶσαν τὴν κιθαριστικὴν κατακρίνει, ἀλλὰ τὴν ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ἣν οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος κιθαρισταὶ ἤσκουν ὡς βιοποριστικὸν ἔργον καὶ διηγωνίζοντο πρὸς ἐπίδειξιν. Ἐν τῇ Πολιτείᾳ διαρρήδην συνιστᾷ τὴν λύραν καὶ τὴν κιθάραν ὡς χρήσιμα κατὰ τὴν πόλιν, δηλονότι πρὸς ἰδιωτικὴν χρῆσιν καὶ τέρψιν ἑκάστου πολίτου σχολάζοντος,

7 *ἡ τῶν χορῶν διδασκαλία*. Χορούς νοεῖ ἐνταῦθα τοὺς διθυραμβικούς. Ἡρόδ. Α΄, 23· «Ἀρίονα τὸν Μυθημναῖον — ἐόντα κιθαρῳδὸν τῶν τότε οὐδενὸς δεύτερον, καὶ διθύραμβον πρῶτον ἀνθρώπων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ποιήσαντά τε καὶ ὀνομάσαντα καὶ διδάξαντα ἐν Κορίνθῳ. Οἱ χοροὶ οὗτοι ἐτελοῦντο κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Διονύσου· ἦσαν δὲ κύκλιοι, οἷοι καὶ οἱ τοῦ ἡμετέρου λαοῦ τὴν σήμερον. Ὁ κορυφαῖος τοῦ χοροῦ ἐξῆρχεν ᾄδων κατὰ στίχον ἢ στροφὴν τὸ διθυραμβικὸν ᾆσμα, οἱ δὲ συγχορευταὶ ἐπανελάμβανον ἑκάστοτε τὸ προᾳδόμενον. Ὁ χορὸς συνέκειτο ἔστιν ὅτε καὶ ἐκ πεντήκοντα προσώπων, ἅτινα προεγυμνάζοντο εἰς τὸ ᾄδειν καὶ εἰς τὰς τοῦ χοροῦ ἐρρύθμους κινήσεις. Ἐκ τοῦ διθυραμβικοῦ χοροῦ προῆλθεν ὁ τραγικὸς χορὸς καὶ ἡ τραγῳδία.

10 *ἢ ὅ τι μέλλει χαριεῖσθαι*. Ὅρα πρκβλ.

Ὁ Κινησίας ἦτο νεωτεριστὴς περὶ τὴν διθυραμβοποιίαν ἐπὶ τὰ χείρω· ἔτερπε μὲν τὸν ὄχλον, ἀλλ' οἱ σπουδαιότεροι τῶν πολιτῶν εὕρισκον τὴν ποίησίν του καὶ τὰς ὀρχηστικὰς κινήσεις λίαν ἀνειμένας. Διασύρεται ὑπὸ τῶν κωμικῶν,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΑΛ. Δῆλον δὴ 'τοῦτό γε, ὦ Σώκρατες, Κινησίου γε πέρι.

ΣΩ. Τί δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Μέλης; ἦ πρὸς τὸ βέλτιστον βλέπων ἐδόκει σοι κιθαρῳδεῖν; ἢ ἐκεῖνος μὲν οὐδὲ πρὸς τὸ ἥδιστον· ἠνία γὰρ ᾄδων τοὺς θεατάς· ἀλλὰ δὴ σκόπει· οὐχὶ ἥ τε κιθαρῳδικὴ δοκεῖ σοι πᾶσα καὶ ἡ τῶν διθυράμβων ποίησις ἡδονῆς χάριν εὑρῆσθαι;

ΚΑΛ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Τί δὲ δὴ ἡ σεμνὴ αὕτη καὶ θαυμαστή, ἡ τῆς τρα- B γῳδίας ποίησις; [ἐφ' ᾧ ἐσπούδακε;] πότερόν ἐστιν αὐτῆς τὸ ἐπιχείρημα καὶ ἡ σπουδή, ὡς σοὶ δοκεῖ, χαρίζεσθαι τοῖς θεαταῖς μόνον, ἢ καὶ διαμάχεσθαι, ἐάν τι αὐτοῖς ἡδὺ μὲν ᾖ καὶ κεχαρισμένον, πονηρὸν δέ, ὅπως τοῦτο μὲν μὴ ἐρεῖ, εἰ δέ τι τυγχάνει ἀηδὲς καὶ ὠφέλιμον, τοῦτο δὲ καὶ λέξει καὶ ᾄσεται, ἐάν τε χαίρωσιν ἐάν τε μή; ποτέρως σοι δοκεῖ παρεσκευάσθαι ἡ τῶν τραγῳδιῶν ποίησις;

ΚΑΛ. Δῆλον δὴ τοῦτό γε, ὦ Σώκρατες, ὅτι πρὸς τὴν ἡδονὴν μᾶλλον ὥρμηται καὶ τὸ χαρίζεσθαι τοῖς θεαταῖς. C

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ τοιοῦτον, ὦ Καλλίκλεις, ἔφαμεν νῦν δὴ κολακείαν εἶναι;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Φέρε δή, εἴ τις περιέλοιτο τῆς ποιήσεως πάσης

11 *ὡς σοὶ δοκεῖ*. Προσδιορίζει οὐχὶ τὸ *χαρίζεσθαι*, ἀλλὰ τό: *πότερόν ἐστιν αὐτῆς* κ.τ.λ. Ὁμαλώτερον θὰ ἔλεγε τὸ αὐτὸ ὧδε· «Πότερόν σοι δοκεῖ τὸ ἐπιχείρημα αὐτῆς καὶ ἡ σπουδὴ εἶναι;»

13 *καὶ κεχαρισμένον* = κατὰ γνώμην αὐτῶν εἰρημένον, εὐχάριστον.

14 *ἀηδὲς καὶ ὠφέλιμον*. Ἀηδὲς = τὸ οὐχ ἡδύ· οὐχὶ δὲ καὶ τὸ σιχαντόν, ὡς παρ' ἡμῖν. 503 a· «εἴτε ἡδίω εἴτε ἀηδέστερα ἔσται τοῖς ἀκούουσι». Πολ. 398 a· «αὐτοὶ δ' ἂν τῷ ἀηδεστέρῳ ποιητῇ χρῴμεθα». Τοιοῦτος ἀηδὴς λόγος τοῖς δικασταῖς ἐγένετο ἡ Ἀπολογία τοῦ Σωκ. Καὶ οἱ Φιλιππικοὶ δὲ τοῦ Δημοσθένους ἦσαν τοῦτον τὸν τρόπον ἀηδεῖς τοῖς Ἀθηναίοις.

15 *ποτέρως σοι δοκεῖ παρεσκευάσθαι*. Τὸ ποτέρως = ἐπὶ πότερα, ἢ πρὸς πότερα.

22 *εἴ τις περιέλοιτο*. Ἡ οὐσία, ὁ πυρὴν τῆς ποιήσεώς εἰσιν οἱ λόγοι, δηλ. τὰ νοήματα τοῦ ποιητοῦ τὰ διὰ λόγων ἐκδηλούμενα. Μέλος δὲ καὶ ῥυθμὸς καὶ μέτρον εἰσὶ περιβλήματα πρὸς στολισμὸν καὶ ἡδονήν. Διὰ τοῦτο μετεχειρίσθη ἐπ' αὐτῶν τὸ *περιέλοιτο*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

τό τε μέλος καὶ τὸν ῥυθμὸν καὶ τὸ μέτρον, ἄλλο τι ἢ λόγοι γίγνονται τὸ λειπόμενον;

ΚΑΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Οὐκοῦν πρὸς πολὺν ὄχλον καὶ δῆμον οὗτοι λέγονται οἱ λόγοι;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Δημηγορία ἄρα τίς ἐστιν ἡ ποιητική.

D ΚΑΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν ῥητορικὴ δημηγορία ἂν εἴη· ἢ οὐ ῥητορεύειν δοκοῦσί σοι οἱ ποιηταὶ ἐν τοῖς θεάτροις;

ΚΑΛ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Νῦν ἄρα ἡμεῖς εὑρήκαμεν ῥητορικήν τινα πρὸς δῆμον τοιοῦτον οἷον παίδων τε ὁμοῦ καὶ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, καὶ δούλων καὶ ἐλευθέρων, ἣν οὐ πάνυ ἀγάμεθα· κολακικὴν γὰρ αὐτήν φαμεν εἶναι.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΝΗ΄. ΣΩ. Εἶεν· τί δὲ ἡ πρὸς τὸν Ἀθηναίων δῆμον ῥη-
E τορικὴ καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι δήμους τοὺς τῶν ἐλευθέρων ἀνδρῶν, τί ποτε ἡμῖν αὕτη ἐστί; πότερόν σοι δοκοῦσι πρὸς τὸ βέλτιστον ἀεὶ λέγειν οἱ ῥήτορες, τούτου στοχαζόμενοι, ὅπως οἱ πολῖται ὡς βέλτιστοι ἔσονται διὰ τοὺς αὐτῶν λόγους, ἢ καὶ οὗτοι, πρὸς τὸ χαρίζεσθαι

7 *Δημηγορία ἄρα.* Ἐπειδὴ τὸ οὐσιῶδες τῆς τραγῳδίας, οἱ λόγοι, γίνονται πρὸς τὸ πλῆθος (οὐχὶ πρὸς λογάδας ἐπιστήμονας), ἐκ τούτου συνάγει ὅτι ἡ τραγῳδία ἐστὶ δημηγορία, καὶ ἀκριβέστερον, ῥητορικὴ δημηγορία· διότι καὶ ὁ ποιητής, ὅπως καὶ ὁ ῥήτωρ, ἐμποιεῖ πειθὼ πιστικὴν οὐχὶ διδασκαλικήν.

13 ***οἷον παίδων τε ὁμοῦ καὶ γυναικῶν.*** Ἐξαίρει ἐνταῦθα το σύμμικτον διαφόρων φύσεων, ἠθῶν καὶ ἀντιληπτικῶν δυνάμεων, ἵνα δείξῃ ὅτι οὐ μόνον ἑκόντες ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀνάγκης οἵ τε ποιηταὶ καὶ οἱ ῥήτορες ῥυθμίζουσι τοὺς λόγους των πρὸς τὴν ἀντιληπτικότητα καὶ τὴν εὐαρέστησιν τοιούτου φυράματος ἀκροατῶν. Νόμ. 817 c· «Μὴ δὴ δόξητε ἡμᾶς ῥᾳδίως γε οὕτως ὑμᾶς ποτε παρ᾽ ἡμῖν ἐάσειν σκηνάς τε πήξαντας κατ᾽ ἀγορὰν καὶ καλλιφώνους ὑποκριτὰς εἰσαγαγομένους, μεῖζον φθεγγομένους ἡμῶν, ἐπιτρέψειν ὑμῖν δημηγορεῖν πρός παῖδάς τε καὶ γυναῖκας καὶ τὸν πάντα ὄχλον, τῶν αὐτῶν λέγοντας ἐπιτηδευμάτων πέρι μὴ τὰ αὐτα, ἅπερ ἡμεῖς, ἀλλ᾽ ὡς τὸ πολὺ καὶ ἐναντία τὰ πλεῖστα».

22 ***ἢ καὶ οὗτοι — προσομιλοῦσι.*** Τὸ δ΄ τοῦτο κῶλον τῆς διαζεύξεως δὲν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τοῖς πολίταις ὡρμημένοι καὶ ἕνεκα τοῦ ἰδίου τοῦ αὑτῶν ὀλιγωροῦντες τοῦ κοινοῦ, ὥσπερ παισὶ προσομιλοῦσι τοῖς δήμοις, χαρίζεσθαι αὐτοῖς πειρώμενοι μόνον, εἰ δέ γε βελτίους ἔσονται ἢ χείρους διὰ ταῦτα, οὐδὲν φροντίζουσιν;

ΚΑΛ. Οὐχ ἁπλοῦν ἔτι τοῦτο ἐρωτᾷς· εἰσὶ μὲν γὰρ οἳ 503
κηδόμενοι τῶν πολιτῶν λέγουσιν ἃ λέγουσιν, εἰσὶ δὲ καὶ οἵους σὺ λέγεις.

ΣΩ. Ἐξαρκεῖ. εἰ γὰρ καὶ τοῦτό ἐστι διπλοῦν, τὸ μὲν ἕτερόν που τούτου κολακεία ἂν εἴη καὶ αἰσχρὰ δημηγορία, τὸ δ' ἕτερον καλόν, τὸ παρασκευάζειν ὅπως ὡς βέλτισται ἔσονται τῶν πολιτῶν αἱ ψυχαί, καὶ διαμάχεσθαι λέγοντα τὰ βέλτιστα, εἴτε ἡδίω εἴτε ἀηδέστερα ἔσται τοῖς ἀκούουσιν. ἀλλ' οὐ πώποτε σὺ ταύτην εἶδες τὴν ῥητορικήν· ἢ εἴ B
τινα ἔχεις τῶν ῥητόρων τοιοῦτον εἰπεῖν, τί οὐχὶ καὶ ἐμοὶ αὐτὸν ἔφρασας τίς ἐστιν;

ΚΑΛ. Ἀλλὰ μὰ Δί' οὐκ ἔχω ἔγωγέ σοι εἰπεῖν τῶν γε νῦν ῥητόρων οὐδένα.

ΣΩ. Τί δέ; τῶν παλαιῶν ἔχεις τινὰ εἰπεῖν, δι' ὅντινα αἰτίαν ἔχουσιν Ἀθηναῖοι βελτίους γεγονέναι, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἤρξατο δημηγορεῖν, ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ χείρους ὄντες; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶδα τίς ἐστιν οὗτος.

ἐξήρτησεν ἐκ τοῦ *δοκοῦσιν*· ἐντεῦθεν ἐλαφρὰ ἀνακολουθία.

5 *Οὐχ ἁπλοῦν ἔτι τοῦτο ἐρωτᾷς* = Οὐκέτι ἁπλοῦν ἔστι τοῦτο ὃ ἐρωτᾷς. Ἁπλοῦν, τὸ ἄνευ περιορισμῶν, διακρίσεων, ἐξαιρέσεων κ. τ. τ.

8 *εἰ γὰρ καὶ τοῦτο.* Σύμπλεκε· «εἰ καὶ ἔστι τοῦτο διπλοῦν».

10 *τὸ δ' ἕτερον καλόν.* Καὶ ἐντεῦθεν δῆλον, ὅτι ὁ Πλ. δὲν καταχρίνει ἁπλῶς τὴν ῥητορικήν, ἀλλὰ τὴν κολακεύουσαν.

18 *δι' ὅντινα αἰτίαν ἔχουσιν* κ.τ.λ. *Οἱ Ἀθηναῖοι ἔχουσιν αἰτίαν γεγονέναι βελτίους διὰ τὸν δεῖνα ῥήτορα.* Ἡ φράσις ἐνέχει τινὰ λογικὴν ἀτοπίαν· διότι ὀρθῶς ἔχει μόνον τὸ αἰτίαν ἔχω ποιῆσαί τι, οὐχί, παθεῖν τι. Ἀπολ. 38 c· «ὄνομα ἕξετε καὶ αἰτίαν ὡς Σωκράτην ἀπεκτόνατε». Ἀλλὰ τὸ *αἰτίαν ἔχω* ἐνταῦθα ἰσοδυναμεῖ τῷ: *λέγομαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων*, ὅπως κατωτέρω σελ. 515 e· «λέγονται Ἀθηναῖοι διὰ Περικλέα βελτίους γεγονέναι» Οὕτως οὐδὲν κωλύει πλέον νὰ λέγηται ἐνεργ. «ὁ Περικλῆς λέγεται ἢ αἰτίαν ἔχει Ἀθηναίους βελτίους πεποιηκέναι», καὶ παθητ. «οἱ Ἀθηναῖοι λέγονται ἢ αἰτίαν ἔχουσιν διὰ Περικλέα βελτίους γεγονέναι».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

C ΚΑΛ. Τί δέ; Θεμιστοκλέα οὐκ ἀκούεις ἄνδρα ἀγαθὸν γεγονότα καὶ Κίμωνα καὶ Μιλτιάδην καὶ Περικλέα τουτονὶ τὸν νεωστὶ τετελευτηκότα, οὗ καὶ σὺ ἀκήκοας;

ΣΩ. Εἰ ἔστι γε, ὦ Καλλίκλεις, ἣν πρότερον σὺ ἔλεγες ἀρετήν, ἀληθής, τὸ τὰς ἐπιθυμίας ἀποπιμπλάναι καὶ τὰς αὑτοῦ καὶ τὰς τῶν ἄλλων· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἀλλ' ὅπερ ἐν τῷ ὑστέρῳ λόγῳ ἠναγκάσθημεν ἡμεῖς ὁμολογεῖν, ὅτι,
D αἳ μὲν τῶν ἐπιθυμιῶν πληρούμεναι βελτίω ποιοῦσι τὸν ἄνθρωπον, ταύτας μὲν ἀποτελεῖν, αἳ δὲ χείρω, μή, τοῦτο δὲ τέχνη τις εἶναι, τοιοῦτον ἄνδρα τούτων τινὰ γεγονέναι ἔχεις εἰπεῖν;

1 *οὐκ ἀκούεις ἄνδρα ἀγαθὸν γεγονότα.* Ἡ κανονικὴ σύνταξις τοῦ *ἀκούω* εἶνε μετὰ γεν. τοῦ φθεγγομένου ἢ ἠχοῦντος καὶ αἰτιατ. τοῦ φθέγματος ἢ ἤχου. Ἀκούω σοῦ ταῦτα· ἀκούω τοῦ λέοντος τὸν βρυχηθμόν, τῆς θαλάσσης τὸν κτύπον κ.τ.τ. Συνηθέστερον ἀντὶ τῆς αἰτιατ. τίθεται κατηγορηματ. μετοχὴ κατὰ γεν. πτῶσιν, ἵνα συμφωνῇ πρὸς τὸ ὑποκείμενόν της. Ἀκήκοα Προδίκου διαιροῦντος, ἀκούω τινὸς ληροῦντος κ.τ.τ. Πολλάκις συντάσσεται μετ' ἀπαρεμφ., ἀλλὰ τότε συμβαίνει βραχυλογία τις. Τό: *ἤκουσα Περικλέους συμβουλεύοντος*, καὶ τό: *ἤκουσα Περικλέα συμβουλεύειν*, ὃ αφέρουσι πολὺ ἀλλήλων. Ἐκεῖνο μὲν σημαίνει, ὅτι αὐτὸς παρὼν ἤκουσα αὐτοῦ Περικλέους λέγοντος· τοῦτο δέ, ὅτι ἤκουσα ἄλλων ἀνθρώπων λεγόντων ὅτι ὁ Περικλῆς συνεβούλευε. Τὸ ἀπαρέμφατον λοιπὸν δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ *ἀκούω*, ἀλλ' ἐκ τῆς παραλειπομένης κατηγορηματικῆς μετοχῆς τοῦ *ἀκούω*, ἥτις εἶνε τὸ *λέγοντος* ἢ *λεγόντων* ἤ τι συγγενὲς τούτων.

Ἐν τῷ προκειμένῳ συμβαίνει ἡ περίστασις ἡ ἀπαιτοῦσα τὸ ἀπαρέμφατον· ἀντ' αὐτοῦ ἔχομεν μετοχὴν κατὰ πτῶσιν αἰτιατικήν. Ζητεῖται τίνα λόγον ἔχει ἡ μετοχή. Νομίζω ὅτι οὐδένα ἄλλον δύναται νὰ ἔχῃ, ἢ ὅτι τὸ *ἀκούεις* ἔθεσεν ἐνταῦθα ὁ Πλ. = τῷ *ἀκούων οἶσθα*· συνέταξεν ἄρα αὐτὸ κατὰ τὸ *οἶσθα*. Οὕτω καὶ Σοφ. Φιλ. 614 «τὸν μάντιν εἰπόντ' ἤκουσεν». Ὁμ. Ἰλ. Η. 129 «εἰ πτώσσοντας ὑφ' Ἕκτορι πάντας ἀκούσαι». Ὥστε τὸ μέν, *ἀκούω τινὰ γεγονότα* = *ἀκούων οἶδά τινα γεγονότα*· τὸ δὲ *ἀκούω τινὰ γεγονέναι* = ἀκούω λεγόντων ὅτι γέγονέ τις, χωρὶς νὰ ἐπιβεβαιῶ τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων.

4 *Εἴ ἔστι γε καὶ τὰς τῶν ἄλλων.* Παραλάμβανε ἐκ τῶν προηγουμένων τὴν ἀπόδοσιν τοιάνδε: «Ὀρθῶς δοκοῦσί σοι οἱ ἄνδρες οὗτοι γεγονέναι ἀγαθοί».

ἣν πρότερον σὺ ἔλεγες ἀρετήν. Καθ' ἕλξιν, ἀντί: «ἡ ἀρετὴ ἣν σὺ πρότερον ἔλεγες».

6 *εἰ δὲ μὴ τοῦτο.* Συμπλήρου: τὸ τὰς ἐπιθυμίας ἀποπιμπλάναι ἐστὶν ἡ ἀληθὴς ἀρετή.

7 *ἐν τῷ ὑστέρῳ λόγῳ.* Ἐν σελ. 499 d.

ὅτι, αἳ μὲν — ταύτας μὲν ἀποτελεῖν. Ὅρ. πρχβλ.

9 *τοῦτο δὲ τέχνη τις εἶναι.* Ἀνακόλουθος ἡ σύνταξις, ὡς νὰ εἶχεν ἐν νῷ ὁ Πλ. ἐκ τοῦ προειρημένου, *ἠναγκάσθημεν ὁμολογεῖν*, τὸ *ὡμολογήθη ἢ ἔδοξεν ἡμῖν*. Ἀναφέρει εἰς τὰ ἐν σελ. 500 a· «ἢ τεχνικοῦ δεῖ εἰς ἕκαστον; — Τεχνικοῦ».

10 *τοιοῦτον ἄνδρα.* Σύμπλ. ὧδε·

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΑΛ. Οὐκ ἔχω ἔγωγε πῶς εἴπω.

ΝΘ΄. ΣΩ. Ἀλλ᾽ ἐὰν ζητῇς καλῶς, εὑρήσεις· ἴδωμεν δὴ οὑτωσὶ ἀτρέμα σκοπούμενοι, εἴ τις τούτων τοιοῦτος γέγονε. φέρε γάρ, ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιστον λέγων, ἃ ἂν λέγῃ, ἄλλο τι οὐκ εἰκῇ ἐρεῖ, ἀλλ᾽ ἀποβλέπων πρός τι; ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες δημιουργοὶ βλέποντες E πρὸς τὸ αὑτῶν ἔργον ἕκαστος οὐκ εἰκῇ ἐκλεγόμενος προσφέρει ἃ προσφέρει πρὸς τὸ ἔργον τὸ αὑτοῦ, ἀλλ᾽ ὅπως ἂν εἶδός τι αὐτῷ σχῇ τοῦτο ὃ ἐργάζεται. οἷον εἰ βούλει ἰδεῖν τοὺς ζωγράφους, τοὺς οἰκοδόμους, τοὺς ναυπηγούς, τοὺς ἄλλους πάντας δημιουργούς, ὅντινα βούλει αὐτῶν, ὡς εἰς τάξιν τινὰ ἕκαστος ἕκαστον τίθησιν ὃ ἂν τιθῇ, καὶ προσαναγκάζει τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ πρέπον τε εἶναι καὶ ἁρμόττειν, ἕως ἂν τὸ ἅπαν συστήσηται τεταγμένον τε καὶ κε- 504 κοσμημένον πρᾶγμα· καὶ οἵ τε δὴ ἄλλοι δημιουργοὶ καὶ

«ἔχεις εἰπεῖν τούτων τινὰ γεγονέναι τοιοῦτον ἄνδρα;» Τὸ δὲ *τοιοῦτον ἄνδρα* νόει = ἀγαθὸν ἄνδρα ταύτην τὴν ἀρετήν;

1 *Οὐκ ἔχω ἔγωγε πῶς εἴπω*. Δὲν εἶνε ἀποφατικὴ ἀπόκρισις εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Σωκ. Τοιαύτη θὰ ἦτο: *οὐκ ἔχω ἔγωγε εἰπεῖν*. (Ὅρα τὸ ἀνωτέρω b). Ἀλλ᾽ εἶνε ἀπορηματικὴ = δὲν ἠξεύρω πῶς νὰ ἀποκριθῶ.

2 *εὑρήσεις* = θὰ εὕρῃς ἂν ὑπῆρξαν τοιοῦτοι ἄνδρες.

3 *οὑτωσὶ ἀτρέμα* = ἔτσι ἥσυχα, μὲ ἀπάθειαν, μὲ νηφαλιότητα.

6 *βλέποντες πρὸς τὸ αὑτῶν ἔργον ἕκαστος — προσφέρει ἃ προσφέρει πρὸς τὸ ἔργον τὸ αὑτοῦ*. Ἡ λέξις *ἔργον* κεῖται δὶς ἀλλὰ μὲ διάφορον ἔννοιαν. Τὸ α΄ ἔργον σημαίνει τὴν ἰδέαν τοῦ ἔργου, ἣν ὁ τεχνίτης ἔχει ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ, πρὸς ἣν ἀποβλέπων προσφέρει ἃ προσφέρει πρὸς τὸ (ἐν χερσίν, ὃ ἐργάζεται) ἔργον του.

8 *ἀλλ᾽ ὅπως ἂν εἶδός τι σχῇ* = ἀλλ᾽ ὅπως τὸ ἐν χερσὶν ἔργον λάβῃ τὸ εἶδος τῆς ἐν τῇ ψυχῇ ἰδέας τοῦ ἔργου.

9 *οἷον εἰ βούλει ἰδεῖν*. Ὑπόθεσις ἀναπόδοτος. Τὸ ἐπιφερόμενον: *ὡς εἰς τάξιν τινὰ* κ. τ. λ. ἐνδέχεται νὰ ἐκληφθῇ ὡς πλαγία ἐρώτ. ἐκ τοῦ ἰδεῖν (= νὰ ἴδῃς, πῶς θέτουν κάθε πρᾶγμα εἰς τάξιν)· καὶ τότε ἐκλείπει πᾶν ἴχνος ἀποδόσεως;· ἢ νὰ ἐκληφθῇ ὡς εἰδικὸς λόγος, ἐξαρτώμενος ἐκ νοουμένου ῥήματος: *ὄψει ἢ εὑρήσεις*, ὡς εἰς τάξιν κ.τ.λ. ὅπερ ῥῆμα θὰ ἦτο ἡ ἀπόδοσις.

14 τὸ *ἅπαν συστήσηται τεταγμένον* κ.τ.λ. Ἐκλάμβανε τὸ *ἅπαν* ἀντικ. τοῦ *συστήσηται*· τὸ *τεταγμ. καὶ κεκοσμ. πρ.* κατηγορούμενον. Τεταγμένον μὲν τὸ ὀνομάζει κατὰ τὰ συστατικά του μέρη, κεκοσμημένον δὲ κατὰ τὴν χάριν τὴν ἐπικεχυμένην ἐπὶ τοῦ ὅλου. Καὶ τὸ νοσοῦν καὶ τὸ νεκρὸν σῶμα διατελεῖ ὂν τεταγμένον, ἀλλ᾽ ἐλλείπει ἀπ᾽ αὐτοῦ ὁ κόσμος ὃν ἐπιχέει ἡ ὑγίεια καὶ ἡ ζωή.

15 *καὶ οἵ τε δὴ ἄλλοι δημιουργοί*. Σύμπλ. ποιοῦσιν οὕτω.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οὓς νῦν δὴ ἐλέγομεν, οἱ περὶ τὸ σῶμα, παιδοτρίβαι τε καὶ ἰατροί, κοσμοῦσί που τὸ σῶμα καὶ συντάττουσιν. ὁμολογοῦμεν οὕτω τοῦτ᾽ ἔχειν ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Ἔστω τοῦτο οὕτως.

ΣΩ. Τάξεως ἄρα καὶ κόσμου τυχοῦσα οἰκία χρηστὴ ἂν εἴη, ἀταξίας δὲ μοχθηρά.

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ πλοῖον ὡσαύτως.

B ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ μὴν καὶ τὰ σώματά φαμεν τὰ ἡμέτερα.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τί δ᾽ ἡ ψυχή; ἀταξίας τυχοῦσα ἔσται χρηστή, ἢ τάξεώς τε καὶ κόσμου τινός;

ΚΑΛ. Ἀνάγκη ἐκ τῶν πρόσθεν καὶ τοῦτο συνομολογεῖν.

ΣΩ. Τί οὖν ὄνομά ἐστιν ἐν τῷ σώματι τῷ ἐκ τῆς τάξεώς τε καὶ τοῦ κόσμου γιγνομένῳ;

ΚΑΛ. Ὑγίειαν καὶ ἰσχὺν ἴσως λέγεις.

C ΣΩ. Ἔγωγε. τί δὲ αὖ τῷ ἐν τῇ ψυχῇ ἐγγιγνομένῳ ἐκ τῆς τάξεως καὶ τοῦ κόσμου; πειρῶ εὑρεῖν καὶ εἰπεῖν ὥσπερ ἐκείνῳ τὸ ὄνομα.

ΚΑΛ. Τί δὲ οὐκ αὐτὸς λέγεις, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ἀλλ᾽ εἴ σοι ἥδιόν ἐστιν, ἐγὼ ἐρῶ· σὺ δέ, ἂν μέν σοι δοκῶ ἐγὼ καλῶς λέγειν, φάθι· εἰ δὲ μή, ἔλεγχε καὶ μὴ ἐπίτρεπε. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ ταῖς μὲν τοῦ σώματος τάξεσιν ὄνομα εἶναι ὑγιεινόν, ἐξ οὗ ἐν αὐτῷ ἡ ὑγίεια γίγνεται καὶ ἡ ἄλλη ἀρετὴ τοῦ σώματος. ἔστι ταῦτα ἢ οὐκ ἔστιν;

ΚΑΛ. Ἔστιν.

21 *Τί δὲ οὐκ αὐτὸς λέγεις;* Ὁ Καλλ. ἀποφεύγει τὴν ἀπόκρισιν μαντευόμενος ὅτι, ὅ τι δήποτε καὶ ἂν εἴπῃ ὄνομα, τοῦτο θὰ εἶνε ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον πρὸς τὴν ἀκολασίαν καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἅτινα ἐπρέσβευεν ὡς τὰ προσόντα τῶν κρειττόνων.

22 *σὺ δὲ — φάθι· εἰ δὲ μή, ἔλεγχε καὶ μὴ ἐπίτρεπε* = Ἐὰν μέν σοι φαίνωμαι ὅτι λέγω σωστά, λέγε ναί, ἐπιβεβαίου αὐτὰ (φάθι)· εἰ δὲ μή, ἀποδείκνυε αὐτὰ ἐσφαλμένα καὶ μὴ ἀφίνῃς νὰ περάσουν (μὴ ἐπίτρεπε αὐτὰ κύρια εἶναι).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς τάξεσι καὶ κοσμήσεσι νόμιμόν D τε καὶ νόμος, ὅθεν καὶ νόμιμοι γίγνονται καὶ κόσμιοι· ταῦτα δ' ἐστὶ δικαιοσύνη τε καὶ σωφροσύνη. φῂς ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Ἔστω.

Ξ'. ΣΩ. Οὐκοῦν πρὸς ταῦτα βλέπων ὁ ῥήτωρ ἐκεῖνος, ὁ τεχνικός τε καὶ ἀγαθός, καὶ τοὺς λόγους προσοίσει ταῖς ψυχαῖς, οὓς ἂν λέγῃ, καὶ τὰς πράξεις ἁπάσας, καὶ δῶρον ἐάν τι διδῷ, δώσει, καὶ ἐάν τι ἀφαιρῆται, ἀφαιρήσεται, πρὸς τοῦτο ἀεὶ τὸν νοῦν ἔχων, ὅπως ἂν αὐτοῦ τοῖς πολίταις δικαιοσύνη μὲν ἐν ταῖς ψυχαῖς γίγνηται, ἀδικία δὲ E ἀπαλλάττηται, καὶ σωφροσύνη μὲν ἐγγίγνηται, ἀκολασία δὲ ἀπαλλάττηται, καὶ ἡ ἄλλη ἀρετὴ ἐγγίγνηται, κακία δὲ ἀπίῃ. συγχωρεῖς ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Συγχωρῶ.

ΣΩ. Τί γὰρ ὄφελος, ὦ Καλλίκλεις, σώματί γε κάμνοντι καὶ μοχθηρῶς διακειμένῳ σιτία πολλὰ διδόναι καὶ τὰ ἥδιστα ἢ ποτὰ ἢ ἄλλ' ὁτιοῦν, ὃ μὴ ὀνήσει αὐτὸ ἔσθ' ὅτι πλέον,

1 *νόμιμόν τε καὶ νόμος.* Δὲν νοεῖ τὰ θετὰ τῶν ἀνθρώπων νόμιμα, ἀλλὰ τοὺς θεοδμήτους ἠθικοὺς νόμους, καθ' οὓς διέπλασεν ὁ Θεὸς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν, πρὸς οὓς ῥυθμίζων ἑαυτὸν ὁ ἄνθρωπος καθίσταται εὐδαίμων, οὓς παραβαίνων, ἄθλιος. Εἶνε οἱ νόμοι οἱ ἐπιβάλλοντες εἰς τὴν ἀπειρίαν καὶ ἀμετρίαν καὶ ἀταξίαν πέρας καὶ μέτρον καὶ τάξιν. Περὶ τῶν νόμων τούτων πραγματεύεται ἐκτενέστερον καὶ σαφέστερον ἐν τῷ Φιλήβῳ 26 b· «Ὕβριν γάρ που καὶ ξύμπασαν πάντων πονηρίαν αὕτη κατιδοῦσα ἡ θεός, πέρας οὔτε ἡδονῶν οὐδὲν οὔτε πλησμονῶν ἐνὸν ἐν αὐτοῖς, νόμον καὶ τάξιν πέρας ἐχόντων ἔθετο». Ἡ ἀρετὴ ἡ ἐμποιοῦσα νόμον καὶ τάξιν εἶνε ἡ δικαιοσύνη, ἡ δὲ κοσμιότητα, ἡ σωφροσύνη.

5 *Οὐκοῦν πρὸς ταῦτα βλέπων.* Ἀφ' οὗ προϋπετύπωσε τὴν ἀρίστην καὶ θεαρεστοτάτην ἕξιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἔρχεται νὰ δείξῃ ὅτι τὸ ἔργον τοῦ τεχνικοῦ καὶ ἀγαθοῦ ῥήτορος εἶνε νὰ διαπλάττῃ τοιαύτας τὰς ψυχὰς τῶν πολιτῶν. Ἐπειδὴ παρομοιοῖ τὸν ῥήτορα πρὸς τοὺς ἄλλους δημιουργούς, μεταχειρίζεται καὶ ἀντιστοίχους λέξεις, οἷον τὸ *προσοίσει* ἀντίστοιχον τῷ περὶ τοῦ δημιουργοῦ *προσφέρει*· τό: *πρὸς τοῦτο τὸν νοῦν ἔχων,* τῷ *βλέποντες πρὸς τὸ ἑαυτῶν ἔργον ἕκαστος*· τό: *ὅπως ἂν δικαιοσύνη γίγνηται,* πρὸς τό: *ὅπως ἂν εἶδός τι σχῇ αὐτῷ* κ.τ.λ.

7 *καὶ δῶρον ἐάν τι διδῷ* κ. τ. λ. Ἀφορμὴν πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην εἶχεν ὁ Πλ. ἀπὸ τῶν δώρων ἃ ἐδωροῦντο οἱ πολιτικοὶ εἰς τὸν δῆμον ἵνα θηρεύσωσι τὴν εὔνοιάν του, οἷα ὁ Κίμων, μάλιστα δὲ ὁ Περικλῆς. Ἀφαιρέσεις δὲ νοεῖ τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον φόρων, λειτουργιῶν κ. τ. τ. ἀπαιτούμενα παρὰ τῶν πολιτῶν.

17 *ὃ μὴ ὀνήσει.* Τὸ *μὴ* διὰ τὸ ἐνυπόθετον τοῦ ἀναφορ. λόγου.

ἔσθ' ὅτι πλέον = κατά τινα τρό-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἢ τοὐναντίον κατά γε τὸν δίκαιον λόγον καὶ ἔλαττον; ἔστι ταῦτα;

505 ΚΑΛ. Ἔστω.

ΣΩ. Οὐ γάρ, οἶμαι, λυσιτελεῖ μετὰ μοχθηρίας σώματος ζῆν ἀνθρώπῳ· ἀνάγκη γὰρ οὕτω καὶ ζῆν μοχθηρῶς· ἢ οὐχ οὕτως;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἀποπιμπλάναι, οἷον πεινῶντα φαγεῖν ὅσον βούλεται, ἢ διψῶντα πιεῖν, ὑγιαίνοντα μὲν ἐῶσιν οἱ ἰατροὶ ὡς τὰ πολλά, κάμνοντα δέ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδέποτ' ἐῶσιν ἐμπίπλασθαι ὧν ἐπιθυμεῖ. συγχωρεῖς τοῦτό γε καὶ σύ;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

B ΣΩ. Περὶ δὲ ψυχήν, ὦ ἄριστε, οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος; ἕως μὲν ἂν πονηρὰ ᾖ, ἀνόητός τε οὖσα καὶ ἀκόλαστος καὶ ἄδικος καὶ ἀνόσιος, εἴργειν αὐτὴν δεῖ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ μὴ ἐπιτρέπειν ἄλλ' ἄττα ποιεῖν ἢ ἀφ' ὧν βελτίων ἔσται· φῂς ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Οὕτω γάρ που αὐτῇ ἄμεινον τῇ ψυχῇ.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ εἴργειν ἐστὶν ἀφ' ὧν ἐπιθυμεῖ κολάζειν;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Τὸ κολάζεσθαι ἄρα τῇ ψυχῇ ἄμεινόν ἐστιν ἢ ἡ ἀκολασία, ὥςπερ σὺ νῦν δὴ ᾤου.

C ΚΑΛ. Οὐκ οἶδ' ἄττα λέγεις, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἄλλον τινὰ ἐρώτα.

πον. Πολιτ. 507 C· «ἔστιν ὅτι προσδεῖ ἀκοῇ καὶ φωνῇ γένους ἄλλου εἰς τὸ τὴν μὲν ἀκούειν, τὴν δὲ ἀκούεσθαι κ. τ. λ.»

1 *ἢ τοὐναντίον — καὶ ἔλαττον*· ὀνήσει δηλ. = βλάψει. Λάμβανε τὸν *ἢ* διαζευκτικόν, τὸ *τοὐναντίον* ἐπίρρημα.

5 *ἀνάγκη γὰρ οὕτω* = τῷ οὕτως ἔχοντι, τῷ μετὰ μοχθηροῦ σώματος ζῶντι, καὶ ζῆν μοχθηρῶς· καθότι καὶ αὐτὸς (ἡ αἰσθανομένη ψυχὴ) ἀνιᾶται ὑπὸ τοῦ μοχθηροῦ σώματος.

21 *Οὐκοῦν τὸ εἴργειν* κ.τ.λ. Σύμπλεκε ὧδε· «Οὐκοῦν τὸ εἴργειν ἀφ' ὧν ἐπιθυμεῖ, ἐστὶ κολάζειν;»

25 *Οὐκ οἶδα ἄττα λέγεις* κ.τ.λ. Ὁ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Οὗτος ἀνὴρ οὐχ ὑπομένει ὠφελούμενος καὶ αὐτὸ τοῦτο πάσχων, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐστί, κολαζόμενος!

ΚΑΛ. Οὐδέ γέ μοι μέλει οὐδὲν ὧν σὺ λέγεις, καὶ ταῦτά σοι Γοργίου χάριν ἀπεκρινάμην.

ΣΩ. Εἶεν· τί οὖν δὴ ποιήσομεν; μεταξὺ τὸν λόγον καταλείψομεν;

ΚΑΛ. Αὐτὸς γνώσει.

ΣΩ. Ἀλλ' οὐδὲ τοὺς μύθους φασὶ μεταξὺ θέμις εἶναι D καταλείπειν, ἀλλ' ἐπιθέντας κεφαλήν, ἵνα μὴ ἄνευ κεφαλῆς περιίῃ. ἀπόκριναι οὖν καὶ τὰ λοιπά, ἵνα ἡμῖν ὁ λόγος κεφαλὴν λάβῃ.

ΞΑ΄. ΚΑΛ. Ὡς βίαιος εἶ, ὦ Σώκρατες. ἐὰν δὲ ἐμοὶ πείθῃ,

Σωκ. ἔλαθε τὸν Καλλ. ὑπαγαγὼν εἰς τὸ ὁμολογῆσαι τὰ ἐναντία τῶν ἔμπροσθεν ὑπ᾽ αὐτοῦ διακηρυχθέντων. Συνιδὼν τέλος τὴν ἀντίφασιν, μὴ ἔχων ἄλλο τέχνασμα ὅπως ἐξέλθῃ τῆς δυσχεροῦς θέσεως οἷον τὸ ἐν σελ. 499 b, προσποιεῖται ὅτι δὲν προσέχει εἰς τὴν συζήτησιν, ὅτι ἀμελῶς καὶ ἀσκέπτως ἀποκρίνεται χάριν τοῦ Γοργίου, ὥςτε δὲν θεωρεῖ ἑαυτὸν δεσμευόμενον ὑπὸ τῶν συμπερασμάτων τοῦ Σωκ.

1 *Οὗτος ἀνὴρ οὐχ ὑπομένει ὠφελούμενος*. Ἀνταπόδοσις κατὰ τὸν αὐτὸν τύπον φιλόφρονος παραινέσεως ἀντὶ ὀνειδισμοῦ! Ὁ Καλλ. σ. 489 b ὠνείδισε τὸν Σωκ. κατὰ τὸν αὐτὸν τύπον ὡς φλυαροῦντα καὶ ἀναισχυντοῦντα.

καὶ — κολαζόμενος. Τιμωρίαν καὶ κόλασιν διορίζει ὁ Ἀριστοτ. Ῥητορ. Α΄, 10 ὧδε· «Διαφέρει τιμωρία καὶ κόλασις· ἡ μὲν γὰρ τοῦ πάσχοντος ἕνεκά ἐστιν, ἡ δὲ τιμωρία τοῦ ποιοῦντος ἵνα ἀποπληρωθῇ». Ὁ Καλλ. κολάζεται ὑπὸ τοῦ Σωκ. ἐλέγχοντος τὰς ἡμαρτημένας δόξας του, καὶ δεικνύοντος τὰς ὀρθάς, οὕτω δὲ ὠφελοῦντος αὐτόν.

3 *Οὐδέ γέ μοι μέλει οὐδὲν ὧν σὺ λέγεις*. Ἐκλάμβανε τὸ *μέλει* ἀπρόσωπον· τὸ *ὧν σὺ λέγεις* γεν. συντακτ. τοῦ *μέλει*· τὸ *οὐδὲν*=κατ' οὐδέν. Ἡ σύνταξις εἶνε· «οὐμέλει μοί τινος, οὐχὶ οὐ μέλει μοί τι!»

5 *μεταξὺ τὸν λόγον καταλείψομεν;* =θὰ ἀφήσωμεν τὸν λόγον μέσ' τὴ μέση;

7 *Αὐτὸς γνώσει*. =Κάμε καλὰ μὲ τὸν ἑαυτόν σου. Πρβλ. τὸ τοῦ Εὐαγγελίου· Ὑμεῖς ὄψεσθε.

8 *Οὐδὲ τοὺς μύθους* κ. τ. λ. Καταλείπειν τὸν μῦθον ἀκέφαλον ἐλέγετο παροιμιωδῶς περὶ τῆς μὴ ἀποτελεσθείσης διηγήσεως. Νόμ. 752 a· «Οὔκουν δήπου λέγων γε ἂν μῦθον ἀκέφαλον ἑκὼν καταλείποιμι».

θέμις εἶναι. Γραμματικῶς θὰ εἶχεν ὀρθῶς τὸ *θέμιν εἶναι* διὰ τὴν ἑτεροπροσωπίαν. Ἀλλ' ἡ συχνὴ καὶ οἱονεὶ στερεότυπος χρῆσις τοῦ θέμις ἐστί, κατέστησεν αὐτὸ ἄκλιτον. Σοφ. Οἰδ. Κ. 1190·

«θέμις σέ γ' εἶναι κεῖνον ἀντιδρᾶν [κακῶς.

ὃν τρόπον καὶ ἡμεῖς ἐκ τῆς στερεοτύπου προσφωνήσεως τῶν μοναχῶν «Πάτερ Γρηγόριε!» συμπαγεισῶν τῶν δύο λέξεων, λέγομεν ἔπειτα καὶ «Ὁ Πάτερ-Γρηγόριος».

9 *ἀλλ' ἐπιθέντας κεφαλήν*. Συμπλήρου· «*οὕτω καταλείπειν*». Τὸ τέλος τοῦ λόγου ὁμοιοῦται πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ σώματος· διότι συνήθως

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐάσεις χαίρειν τοῦτον τὸν λόγον, ἢ καὶ ἄλλῳ τῳ διαλέξει.

ΣΩ. Τίς οὖν ἄλλος ἐθέλει; μὴ γάρ τοι ἀτελῆ γε τὸν λόγον καταλίπωμεν.

ΚΑΛ. Αὐτὸς δὲ οὐκ ἂν δύναιο διελθεῖν τὸν λόγον, ἢ λέγων κατὰ σαυτὸν ἢ ἀποκρινόμενος σαυτῷ;

E ΣΩ. Ἵνα μοι τὸ τοῦ Ἐπιχάρμου γένηται, ἃ πρὸ τοῦ
δύο ἄνδρες ἔλεγον, εἷς ὢν ἱκανὸς γένωμαι; ἀτὰρ κινδυνεύει
ἀναγκαιότατον εἶναι. οὑτωσὶ μέντοι ποιήσωμεν· οἶμαι
ἔγωγε χρῆναι πάντας ἡμᾶς φιλονίκως ἔχειν πρὸς τὸ εἰδέ-
ναι τὸ ἀληθὲς τί ἐστι περὶ ὧν λέγομεν καὶ τί ψεῦδος· κοι-
506 νὸν γὰρ ἀγαθὸν ἅπασι φανερὸν γενέσθαι αὐτό. δίειμι μὲν
οὖν τῷ λόγῳ ἐγὼ ὡς ἂν μοι δοκῇ ἔχειν· ἐὰν δέ τῳ ὑμῶν

περὶ τὸ τέλος γίνεται δῆλον τί σημαίνει καὶ τί σκοπεῖ ὅλος ὁ μῦθος. Πρβλ. Φαῖδρ. 264 c καὶ Φίληβ. 66 d.

2 *Τίς οὖν ἄλλος ἐθέλει;* Ὑποτίθεται ὁ μὲν Σωκ. ἐρωτῶν τοὺς ἀκροατάς, τούτων δὲ οὐδεὶς ὢν πρόθυμος. Εἶνε συγγραφικὸν τέχνασμα τοῦ Πλάτ. ἵνα ἀνακεφαλαιώσῃ τὰ μέχρι τοῦδε διαπερανθέντα, ὅπερ διαλογικῶς δὲν θὰ κατωρθοῦτο εὐχερῶς.

4 *ἢ λέγων κατὰ σαυτὸν ἢ ἀποκρινόμενος σαυτῷ;* Τὸ μέν, λέγων συνεχῆ λόγον ἐκ σεαυτοῦ, τὸ δέ, ἐρωτῶν τε καὶ ἀποκρινόμενος αὐτὸς σεαυτῷ.

6 *Ἵνα μοι τὸ τοῦ Ἐπιχάρμου γένηται;* Δηλ. μὲ συμβουλεύεις νὰ πράξω οὕτως, ἵνα μοι συμβῇ τὸ τοῦ Ἐπιχάρμου; Παίζων λέγει ταῦτα, ὡς καὶ ἐν Λύσ. 211 b· «Σ. Ἀλλ' ὅρα ὅπως ἐπικουρήσεις μοι, ἐάν με ἐλέγχειν ἐπιχειρῇ Μενέξενος· ἢ οὐκ οἶσθα ὅτι ἐριστικός ἐστιν... —Λ. Διὰ ταῦτά τοι καὶ βούλομαί σε αὐτῷ διαλέγεσθαι. — Σ. Ἵνα, ἦν δ' ἐγώ, καταγέλαστος γένωμαι;» Οὕτω καὶ Λουκ. ἐν Νεκρ. διαλ. «Χαρίεν λέγεις, ἵνα καὶ πληγὰς ἐπὶ τούτῳ παρὰ τοῦ Αἰακοῦ λάβω».

Ἐπίχαρμος κωμῳδιοποιὸς Συρακόσιος, λίαν τιμώμενος ὑπὸ Πλάτωνος διὰ τὴν εὐπρέπειαν τῶν ἠθογραφιῶν του καὶ τὴν πυκνότητα τῶν γνωμῶν του. Ὁ στίχος τοῦ Ἐπιχ. κατὰ τὸν Ἀθήναιον εἶχεν ὧδε·

Τὰ πρὸ τοῦ δύ' ἄνδρες ἔλεγον, εἷς ἐγὼν ἀποχρέω.

7 *κινδυνεύει.* Πρβλ. Ὑποσημ. Ἀπολογ. σελ 20 d.

9 *φιλονίκως ἔχειν. Φιλόνικος καὶ φιλότιμος* εὕρηνται συχνάκις παρὰ Πλ. ἐκ παραλλήλου = ὁ ποθῶν καὶ σπουδάζων νὰ ἐκνικήσῃ ἡ γνώμη του, νὰ ἀναδειχθῇ νικητὴς ἐν τῇ συζητήσει, ὡς τοῦτο περιποιοῦν αὐτῷ τιμήν. Ἦθος φιλόνικον εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπίψογον, καὶ ὡς τοιοῦτον ἔψεξεν αὐτὸ ἔμπροσθεν σ. 457 d. Ἀλλ' ὁ Πλ. εὗρεν ὅτι ἐνδέχεται τοιοῦτον ἦθος νὰ κατευθυνθῇ πρὸς τὸ ἀγαθόν, ὅταν φιλονικῇ τις πρὸς τὸ εἰδέναι τἀληθές, ὅταν δηλ. σπουδάζῃ νὰ ἀναδειχθῇ νικητὴς ἐν τῇ εὑρέσει τῆς ἀληθείας καὶ ἐπὶ τούτῳ φιλοτιμῆται. Ἀγαπᾷ ὁ Πλ. καὶ ἐν γένει πᾶς φιλόσοφος νὰ ἀνευρίσκωσι τῶν κοινῇ ψεγομένων ἰδιοτήτων καὶ διαθέσεων ἐπαινετὰς ἐκδηλώσεις. Ἔπιθι τὰ Εὐθυδ. 283 d καὶ 285 a-d περὶ ἐξωλείας. Πολιτ. 400 e περὶ τῆς εὐηθείας. Ἀριστ. Ἠθ. Νικομ. I. 8 περὶ τῆς φιλαυτίας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μὴ τὰ ὄντα δοκῶ ὁμολογεῖν ἐμαυτῷ, χρὴ ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ ἐλέγχειν. οὐδὲ γάρ τοι ἔγωγε εἰδὼς λέγω ἃ λέγω, ἀλλὰ ζητῶ κοινῇ μεθ' ὑμῶν, ὥστε, ἄν τι φαίνηται λέγων ὁ ἀμφισβητῶν ἐμοί, ἐγὼ πρῶτος συγχωρήσομαι. λέγω μέντοι ταῦτα, εἰ δοκεῖ χρῆναι διαπερανθῆναι τὸν λόγον· εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, ἐῶμεν δὴ χαίρειν καὶ ἀπίωμεν.

ΓΟΡ. Ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὐ δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, χρῆναί πω ἀπιέναι, ἀλλὰ διεξελθεῖν σε τὸν λόγον· φαίνεται δέ μοι B καὶ τοῖς ἄλλοις δοκεῖν. βούλομαι γὰρ ἔγωγε καὶ αὐτὸς ἀκοῦσαί σου αὐτοῦ διιόντος τὰ ἐπίλοιπα.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὲν δή, ὦ Γοργία, καὶ αὐτὸς ἡδέως μὲν ἂν Καλλικλεῖ τούτῳ ἔτι διελεγόμην, ἕως αὐτῷ τὴν τοῦ Ἀμφίονος ἀπέδωκα ῥῆσιν ἀντὶ τῆς τοῦ Ζήθου· ἐπειδὴ δὲ σύ, ὦ Καλλίκλεις, οὐκ ἐθέλεις συνδιαπερᾶναι τὸν λόγον, ἀλλ' οὖν ἐμοῦ γε ἀκούων ἐπιλαμβάνου, ἐάν τί σοι δοκῶ μὴ καλῶς λέγειν. καί με ἐὰν ἐξελέγχῃς, οὐκ ἀχθεσθήσομαί σοι C ὥσπερ σὺ ἐμοί, ἀλλὰ μέγιστος εὐεργέτης παρ' ἐμοὶ ἀναγεγράψει.

ΚΑΛ. Λέγε, ὦ 'γαθέ, αὐτὸς καὶ πέραινε.

ΞΒ'. ΣΩ. Ἄκουε δὴ ἐξ ἀρχῆς ἐμοῦ ἀναλαβόντος τὸν λόγον. Ἆρα τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ἀγαθὸν τὸ αὐτό ἐστιν; – Οὐ ταὐ-

1 *χρὴ ἀντιλαμβάνεσθαι.* Συμπλήρου: ἐμοῦ ἢ τοῦ λόγου = νά με κρατῆτε, νά με σταματᾶτε.

3 *ἄν τι φαίνηται λέγων* = ἂν ὁ ἀμφισβητῶν ἐμοὶ (ὁ ἀντιλαμβανόμενος καὶ ἐλέγχων) φαίνηται λέγων τι (ὀρθόν, εὔλογον), ἐγὼ πρῶτος συγχωρήσομαι.

7 *Ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὐ δοκεῖ* κ. τ. λ. Ὁ Γορ. παρίσταται ἐνταῦθα γνησίως φιλομαθῶν, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν εἶχεν ἐκφέρει γνώμην ἐπὶ τῶν μετὰ Καλλ. διαπερανθέντων, ἡ ἧττα ἄρα τοῦ Καλλ. δὲν θὰ ἔτεινε καὶ εἰς αὐτόν.

12 *ἕως ἀπέδωκα.* Χρόνος ἀόριστος, ἂν καὶ πρόκειται περὶ μελλούσης πράξεως! Ἀλλ' ἐτέθη διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δι' ὃν καὶ ἐν τῇ κυρίᾳ προτ. ἐτέθη παρατατ. *διελεγόμην.* Ὡσαύτως θὰ ἐτίθετο ἀόριστος ὁριστ. ἐγκλ. καὶ ἂν ἀντὶ χρονικοῦ ἤθελεν ἐπενέγκει τελ. λόγον «*ἵνα ἀπέδωκα*». Ὁσάκις ὑποθέτομέν τι ἀδύνατον, μεταχειριζόμεθα τοὺς παρῳχημένους χρόνους, καὶ ἂν τὸ ὑποτιθέμενον ἀδύνατον θὰ ἔμελλε νὰ συμβῇ· οἷον· «Εἴ ποτε (ἐν τῷ μέλλοντι) ἐσβέννυτο ὁ ἥλιος, ἦν ἂν ἡ γῆ ἀκατοίκητος».

17 *ὥσπερ σὺ ἐμοί.* Συμπλ. ἠχθέσθης. Αἰνίττεται εἰς τὰ σ. 489 b καὶ 497 a.

19 *Λέγε, ὦ 'γαθέ.* Μετ' ἐλαφρᾶς κα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τόν, ὡς ἐγὼ καὶ Καλλικλῆς ὡμολογήσαμεν. - Πότερον δὲ τὸ ἡδὺ ἕνεκα τοῦ ἀγαθοῦ πρακτέον, ἢ τὸ ἀγαθὸν ἕνεκα τοῦ ἡδέος; - Τὸ ἡδὺ ἕνεκα τοῦ ἀγαθοῦ. - Ἡδὺ δέ ἐστι
D τοῦτο, οὗ παραγενομένου ἡδόμεθα, ἀγαθὸν δὲ οὗ παρόντος ἀγαθοί ἐσμεν; - Πάνυ γε. - Ἀλλὰ μὴν ἀγαθοί γέ ἐσμεν καὶ ἡμεῖς καὶ τἆλλα πάντα, ὅσα ἀγαθά ἐστιν, ἀρετῆς τινὸς παραγενομένης. - Ἔμοιγε δοκεῖ ἀναγκαῖον εἶναι, ὦ Καλλίκλεις. - Ἀλλὰ μὲν δὴ ἥ γε ἀρετὴ ἑκάστου, καὶ σκεύους καὶ σώματος καὶ ψυχῆς αὖ καὶ ζώου παντός, οὐχ οὕτω εἰκῇ [κάλλιστα] παραγίγνεται, ἀλλὰ τάξει καὶ ὀρθότητι καὶ τέχνῃ, ἥτις ἑκάστῳ ἀποδέδοται αὐτῶν· ἆρα
E ἔστι ταῦτα; Ἐγὼ μὲν γὰρ φημί. - Τάξει ἄρα τεταγμένον καὶ κεκοσμημένον ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ἑκάστου. - Φαίην ἂν ἔγωγε. - Κόσμος τις ἄρα ἐγγενόμενος ἐν ἑκάστῳ ὁ ἑκάστου οἰκεῖος ἀγαθὸν παρέχει ἕκαστον τῶν ὄντων. - Ἔμοιγε δοκεῖ. - Καὶ ψυχὴ ἄρα κόσμον ἔχουσα τὸν ἑαυτῆς ἀμείνων τῆς ἀκοσμήτου. - Ἀνάγκη. - Ἀλλὰ μὴν ἥ γε κόσμον
507 ἔχουσα κοσμία. - Πῶς γὰρ οὐ μέλλει; - Ἡ δέ γε κοσμία σώφρων. - Πολλὴ ἀνάγκη. - Ἡ ἄρα σώφρων ψυχὴ ἀγαθή. Ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω παρὰ ταῦτα ἄλλα φάναι, ὦ φίλε Καλλίκλεις· σὺ δ' εἰ ἔχεις, δίδασκε.

ΚΑΛ. Λέγ', ὦ 'γαθέ.

ΣΩ. Λέγω δὴ ὅτι, εἰ ἡ σώφρων ἀγαθή ἐστιν, ἡ τοὐναν-

ταφρονήσεως, ὡς παρὰ π.οὔχοντος πρὸς ὑποδεέστερον. Τὸ ἡμέτερον: Λέγε, βρὲ ἀδελφέ, καὶ ξεμπέρδευε.

9 *οὐχ οὕτω εἰκῇ*=ὄχι ἔτσι ὅπως ἔτυχε. Συχνάκις μεταχειρίζεται ὁ Πλ. τὸ *οὕτω* καὶ *οὑτωσί*, ὅπως καὶ ἡμεῖς τὸ *ἔτσι*, οἷον ἔτσι στὰ καλὰ καθούμενα· ἔτσι χωρὶς ἀφορμήν· ἔτσι γιὰ διασκέδασιν. Ὁμοίως Δημοσθ. Ὀλυνθ. Γ', § 11· «Λέγω τοὺς περὶ τῶν θεωρικῶν (νόμους) σαφῶς οὑτωσὶ=ἔτσι καθαρά».

11 *ἥτις ἑκάστῳ ἀποδέδοται αὐτῶν*= ἥτις τάξις καὶ ὀρθότης καὶ τέχνη ἔχει ἀπονεμηθῆ ἑκάστῳ αὐτῶν ὑπὸ τῆς φύσεως ἢ τοῦ δημιουργοῦ του.

12 *Τάξει ἄρα τεταγμένον* κ.τ.λ. Ὅρ. πρκδλ.

21 *Σὺ δ' εἰ ἔχεις, δίδασκε.* Ἐπειδὴ τὰ μέχρι τοῦδε εἶχον προομολογηθῆ καὶ ὑπὸ Καλλ., ὁ Σωκ. ἀποπειρᾶται νὰ συμπαραλάβῃ αὐτὸν εἰς τὸν διάλογον, ἵνα ὁμοῦ διαπεράνωσι καὶ τὰ λοιπά. Ὁ Καλλ. διὰ τοῦ: *λέγε, ὦ 'γαθέ*, ἐξολισθαίνει.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τίον τῇ σώφρονι πεπονθυῖα κακή ἐστιν· ἦν δὲ αὕτη ἡ ἄφρων
τε καὶ ἀκόλαστος. - Πάνυ γε. - Καὶ μὴν ὅ γε σώφρων τὰ
προσήκοντα πράττοι ἂν καὶ περὶ θεοὺς καὶ περὶ ἀνθρώπους·
οὐ γὰρ ἂν σωφρονοῖ τὰ μὴ προσήκοντα πράττων.-Ἀνάγκη
ταῦτ' εἶνε οὕτως. - Καὶ μὴν περὶ μὲν ἀνθρώπους τὰ προσή- B
κοντα πράττων δίκαι' ἂν πράττοι, περὶ δὲ θεοὺς ὅσια· τὸν
δὲ τὰ δίκαια καὶ ὅσια πράττοντα ἀνάγκη δίκαιον καὶ ὅσιον
εἶναι. - Ἔστι ταῦτα. - Καὶ μὲν δὴ καὶ ἀνδρεῖόν γε ἀνάγκη·
οὐ γὰρ δὴ σώφρονος ἀνδρός ἐστιν οὔτε διώκειν οὔτε φεύ-
γειν ἃ μὴ προσήκει, ἀλλ' ἃ δεῖ καὶ πράγματα καὶ ἀνθρώ-
πους καὶ ἡδονὰς καὶ λύπας φεύγειν καὶ διώκειν, καὶ ὑπο-
μένοντα καρτερεῖν ὅπου δεῖ. ὥςτε πολλὴ ἀνάγκη, ὦ Καλ- C
λίκλεις, τὸν σώφρονα, ὥςπερ διήλθομεν, δίκαιον ὄντα καὶ
ἀνδρεῖον καὶ ὅσιον, ἀγαθὸν ἄνδρα εἶναι τελέως. τὸν δὲ
ἀγαθὸν εὖ τε καὶ καλῶς πράττειν ἃ ἂν πράττῃ, τὸν δ'
εὖ πράττοντα μακάριόν τε καὶ εὐδαίμονα εἶναι, τὸν δὲ πο-
νηρὸν καὶ κακῶς πράττοντα ἄθλιον· οὗτος δ' ἂν εἴη ὁ ἐναν-
τίως ἔχων τῷ σώφρονι, ὁ ἀκόλαστος, ὃν σὺ ἐπῄνεις.

ΞΓ'. Ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα οὕτω τίθεμαι καὶ φημὶ ταῦτα
ἀληθῆ εἶναι. εἰ δὲ ἔστιν ἀληθῆ, τὸν βουλόμενον, ὡς ἔοι-
κεν, εὐδαίμονα εἶναι σωφροσύνην μὲν διωκτέον καὶ ἀσκη- D
τέον, ἀκολασίαν δὲ φευκτέον ὡς ἔχει ποδῶν ἕκαστος ἡμῶν.

1 *ἦν δὲ αὕτη* = ἐφαίνετο ἐν τοῖς ἔμπροσθεν οὖσα.

10 *ἀλλ' ἃ δεῖ*. Συμπλήρου ὧδε· «ἀλλὰ φεύγειν καὶ διώκειν καὶ πράγματα καὶ ἀνθρώπους καὶ ἡδονὰς καὶ λύπας, ἃ δεῖ (φεύγειν καὶ διώκειν), καὶ ὑπομένοντα καρτερεῖν ὅπου δεῖ (ὑπομένοντα καρτερεῖν)».

15 *εὖ τε καὶ καλῶς πράττειν ἃ ἂν πράττῃ*. Ἀπὸ τοῦ μεταβατικοῦ τούτου *εὖ πράττειν* μεταβαίνει εἰς τὸ ἀμετάβατον *τὸν δὲ εὖ πράττοντα μακάριόν τε* κ.τ.λ. Εὐλόγως· διότι ὁ πράττων εὖ, δηλ. ὀρθῶς καὶ καλῶς, ὅ τι ἐπιχειρεῖ, οὗτος καὶ εὖ πράττει δηλ. εὐδαιμονεῖ. Ἐν τῇ εὐπραξίᾳ ἡ εὐπραγία! Αὕτη εἶνε ἡ γνώμη καὶ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους. Χαρμίδ. 171-172, Ἀριστ. Ἠθ. Νικ. Α', 8-9.

19 *οὕτω τίθεμαι* = ἀποφαίνομαι οὕτως ἔχοντα.

20 *τὸν βουλόμενον—διωκτέον*. Ἀντὶ τοῦ συνηθεστέρου, δοτικῆς προσωπικῆς ἔθηκε τὸ σπανιώτερον, αἰτιατ. ὡς τὸ ὑποκ. τοῦ ἐν τῷ διωκτέον κειμένου ἀπαρεμφ. *διώκειν*. Ἔπιθι ὑποσημ. εἰς σελ. 480 e.

22 *ὡς ἔχει ποδῶν* = ὡς ἔχει κατὰ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ παρασκευαστέον μάλιστα μὲν μηδὲν δεῖσθαι τοῦ κολάζεσθαι, ἐὰν δὲ δεηθῇ ἢ αὐτὸς ἢ ἄλλος τις τῶν οἰκείων, ἢ ἰδιώτης ἢ πόλις, ἐπιθετέον δίκην καὶ κολαστέον, εἰ μέλλει εὐδαίμων εἶναι. οὗτος ἔμοιγε δοκεῖ ὁ σκοπὸς εἶναι, πρὸς ὃν βλέποντα δεῖ ζῆν, καὶ πάντα εἰς τοῦτο καὶ τὰ αὑτοῦ συντείνοντα καὶ τὰ τῆς πόλεως, ὅπως δικαιοσύνη παρέσται
E καὶ σωφροσύνη τῷ μακαρίῳ μέλλοντι ἔσεσθαι, οὕτω πράττειν, οὐκ ἐπιθυμίας ἐῶντα ἀκολάστους εἶναι καὶ ταύτας ἐπιχειροῦντα πληροῦν, ἀνήνυτον κακόν, λῃστοῦ βίον ζῶντα. οὔτε γὰρ ἂν ἄλλῳ ἀνθρώπῳ προσφιλὴς ἂν εἴη ὁ τοιοῦτος οὔτε θεῷ· κοινωνεῖν γὰρ ἀδύνατος· ὅτῳ δὲ μὴ ἔνι κοινωνία, φιλία οὐκ ἂν εἴη. φασὶ δ' οἱ σοφοί, ὦ Καλλίκλεις, καὶ οὐ-
508 ρανὸν καὶ γῆν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους τὴν κοινωνίαν συν-

τούς πόδας δηλ. κατά τὴν δύναμιν καὶ ταχύτητα τῶν ποδῶν· ὅπως ἢ ὅσον βαστοῦν τὰ πόδια του. Περὶ τῆς γεν. τοῦ κατά τι πρβλ. σελ. 470 e, καὶ 451 c. Ἐνταῦθα τὸ *ὡς ἔχει ποδῶν* κεῖται μεταφορικῶς· κυριολεκτικῶς δὲ παρ' Ἡροδ. Ϛ', 116· «Ἀθηναῖοι δέ, ὡς ποδῶν εἶχον, τάχιστα ἐβοήθεον ἐς τὸ ἄστυ καὶ ἔφθασαν ἀπικόμενοι πρὶν ἢ τοὺς βαρβάρους ἥκειν».

3 ***ἐπιθετέον δίκην καὶ κολαστέον.*** Ὑποκείμενον μὲν εἶνε τὸ τινὰ ἢ τὸν δικαστήν, ἀντικείμενον δὲ τὸ τέως ὑποκ. δηλ. τῷ βουλομένῳ ἢ τὸν βουλόμενον εὐδαίμονα εἶναι.

4 *Οὗτος ἔμοι γε.* Ὅρα πρβλ.

5 *συντείνοντα.* Ὑποκ. *τὸν βουλόμενον εὐδαίμονα εἶναι.* Συντείνω πάντα εἴς τι = συνάγων ἢ συγκεντρῶν ὁμοῦ πάντα κατατείνω ἢ κατευθύνω αὐτὰ πρὸς ἕνα σκοπόν. Τὸ *συντείνειν εἴς τι* διαφέρει τοῦ *βλέπειν πρός τι*, καθότι τοῦτο μὲν σημαίνει τρέπειν τὴν ὄψιν (εἴτε τὴν τοῦ σώματος εἴτε τὴν τῆς διανοίας) πρός τι ὡς πρὸς σκοπὸν ἢ παράδειγμα· ἐκεῖνο δέ, τρέπω αὐτὴν τὴν ἐνέργειάν μου ἢ τὴν πρᾶξίν μου πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ ἢ ἐκτέλεσιν τοῦ παραδείγματος. Διὰ τοῦτο καὶ τίθενται ἐκ παραλλήλου ὡς συμπληροῦντα ἄλληλα, ὅπως ἐνταῦθα, καὶ Νόμ. 903 c· «ὧν ἓν καὶ τὸ σὸν μόριον εἰς τὸ πᾶν ξυντείνει βλέπον ἀεί».

9 ***ἀνήνυτον κακόν.*** Ἐπεξηγ. τοῦ πληροῦν, ἀντικείμενον ἄρα τοῦ ἐπιχειροῦντα.

λῃστοῦ βίον ζῶντα. Ἐπεξηγ. τοῦ ***ἐῶντα καὶ ἐπιχειροῦντα.*** Τί θέλει ὁ λῃστὴς ἐνταῦθα; Λέγομεν· ὅπως ὁ λῃστὴς δὲν γνωρίζει νόμον καὶ τάξιν, οὕτω καὶ ὁ ἀκόλαστος· καὶ ὅπως τὸν λῃστὴν πάντες ἀποτροπιάζονται καὶ οὐδεὶς ἔρχεται εἰς κοινωνίαν μετ' αὐτοῦ, οὕτω καὶ τὸν ἀκόλαστον πᾶς τις καχυπόπτως βλέπει καὶ ἀποφεύγει τὴν μετ' αὐτοῦ κοινωνίαν.

11 *ὅτῳ δὲ μὴ ἔνι κοινωνία.* Εἶχεν ἐν νῷ τὸ Πυθαγόρειον «τὰ τῶν φίλων κοινά» καὶ τὴν παροιμίαν «ἐν κοινωνίᾳ ἡ φιλία». Ἀριστ. Ἠθ. Νικ Θ', 11 καὶ 14.

12 *φασὶ δ' οἱ σοφοί.* Σχολ. «Σοφοὺς ἐνταῦθα τοὺς Πυθαγορείους φησί, καὶ διαφερόντως τὸν Ἐμπεδοκλέα, φάσκοντα τὴν φιλίαν ἑνοῦν τὸν σφαῖρον (καὶ) ἑνοποιὸν εἶναι».

ἔχειν καὶ φιλίαν καὶ κοσμιότητα καὶ σωφροσύνην καὶ δικαιότητα, καὶ τὸ ὅλον τοῦτο διὰ ταῦτα κόσμον καλοῦσιν, ὦ ἑταῖρε, οὐκ ἀκοσμίαν οὐδὲ ἀκολασίαν. σὺ δέ μοι δοκεῖς οὐ προσέχειν τὸν νοῦν τούτοις, καὶ ταῦτα σοφὸς ὤν, ἀλλὰ λέληθέ σε ὅτι ἡ ἰσότης ἡ γεωμετρικὴ καὶ ἐν θεοῖς καὶ ἐν ἀνθρώποις μέγα δύναται· σὺ δὲ πλεονεξίαν οἴει δεῖν ἀσκεῖν·

1 *δικαιότητα.* Ἀηθεστέρα ἡ λέξις ἀντὶ *δικαιοσύνην.* Φαίνεται ὅτι ἡ αὐτὴ λέξις ἔκειτο ἐν τῇ διατυπώσει τοῦ δόγματος ὑπὸ τοῦ σοφοῦ, περὶ οὗ ὁ λόγος. Τὴν μετεχειρίσθη τὸ δεύτερον ἐν Πρωταγ. 331 b «ὅτι ἤτοι ταὐτόν γέ ἐστι δικαιότης ὁσιότητι ἢ ὅ τι ὁμοιότατον», ἵνα, ὅπως ἀποφαίνει τὰς δύο ἐννοίας συγγενεστάτας, οὕτω καταστήσῃ καὶ τὰ ὀνόματα πάρισα.

2 *Τὸ ὅλον τοῦτο διὰ ταῦτα κόσμον καλοῦσιν.* Πρῶτος ὁ Πυθαγόρας λέγεται ὅτι ὠνόμασε τὸ σύμπαν κόσμον, ἀποβλέψας εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὴν τάξιν ἐν τῇ κινήσει τῶν οὐρανίων σωμάτων. Ἐδόξαζε δὲ καὶ ὅτι τὰ οὐράνια σώματα περιφερόμενα μετὰ τεραστίας ταχύτητος ἀπετέλουν τόνους, ὡς ἐγίνωσκεν ἐκ πείρας ὅτι πᾶν σῶμα κινούμενον ἐν τῷ ἀέρι μετὰ μεγάλης ταχύτητος ἐκπέμπει ἦχον. Τοὺς δὲ τόνους τῶν οὐρανίων σωμάτων ἐπίστευεν ἀποτελοῦντας ἁρμονίαν· ὁ δὲ ἄνθρωπος δὲν ἀντιλαμβάνεται αὐτῆς, διότι ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ καὶ οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ πλήττῃ τὰ ὦτά του.

5 *ἡ ἰσότης ἡ γεωμετρικὴ* κ. τ. λ. Σχολ. «τουτέστιν ἡ δικαιοσύνη· ταύτην δὲ τὴν γεωμετρικὴν ἀναλογίαν Διὸς κρίσιν ἐν Νόμοις ἐκάλεσεν, ὡς δι' αὐτῆς τῶν πάντων κεκριμένων τε καὶ ὡρισμένων». Τὸ χωρίον τῶν Νόμων εἶνε τὸ ἐν σελ. 757 b, ἔχον ὧδε· «Δυοῖν γὰρ ἰσοτήτοιν οὔσαιν, ὁμωνύμοιν μέν, ἔργῳ δὲ εἰς πολλὰ σχεδὸν ἐναντίαιν, τὴν μὲν ἑτέραν εἰς τὰς τιμὰς πᾶσα πόλις ἱκανὴ παραγαγεῖν καὶ πᾶς νομοθέτης, τὴν μέτρῳ ἴσην καὶ σταθμῷ καὶ ἀριθμῷ, κλήρῳ ἀπευθύνων εἰς τὰς διανομὰς αὐτήν. Τὴν δὲ ἀληθεστάτην καὶ ἀρίστην ἰσότητα οὐκέτι ῥᾴδιον παντὶ ἰδεῖν. Διὸς γὰρ δὴ κρίσις ἐστί, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀεὶ σμικρὰ μὲν ἐπαρκεῖ, πᾶν δέ, ὅσον ἂν ἐπαρκέσῃ πόλεσιν ἢ καὶ ἰδιώταις, πάντ' ἀγαθὰ ἀπεργάζεται· τῷ μὲν γὰρ μείζονι πλείω, τῷ δ' ἐλάττονι σμικρότερα νέμει, μέτρια διδοῦσα καὶ πρὸς τὴν αὐτῶν φύσιν ἑκατέρῳ, καὶ δὴ καὶ τιμὰς μείζοσι μὲν πρὸς ἀρετὴν ἀεὶ μείζους, τοῖς δὲ τοὐναντίον ἔχουσιν ἀρετῆς τε καὶ παιδείας τὸ πρέπον ἑκατέροις ἀπονέμει κατὰ λόγον». Περὶ τούτου πραγματεύεται ἐκτενῶς καὶ Ἀριστ. Ἠθ. Νικ. Ε', 6, ὅστις καὶ ὀνομάζει τὴν γεωμετρικὴν ταύτην ἰσότητα διανεμητικὸν δίκαιον. Πρόκειται περὶ τῆς ἰσότητος ταύτης·

$$A : B :: \alpha : \beta$$

Ὅθεν $$\frac{A}{B} = \frac{\alpha}{\beta}$$

Δηλ. ὃν λόγον ἔχει ὁ A πρὸς τὸν B, τὸν αὐτὸν πρέπει νὰ ἔχῃ τὸ τῷ A ἀπονεμητέον α πρὸς τὸ τῷ B ἀπονεμητέον β. Ἂν ἡ ἀξία τοῦ A εἶνε τριπλασία τῆς τοῦ B, καὶ τὸ ποσὸν ἢ ἡ ἀξία τοῦ α πρέπει νὰ εἶνε τριπλασία τῆς τοῦ β.

6 *Σὺ δὲ πλεονεξίαν οἴει δεῖν ἀσκεῖν.* Ἀσκῶ τινα, καὶ ἀσκῶ τι. Τὸ μὲν *ἀσκῶ τινα* = γυμνάζω τινά. Νόμ. 804 d· «ἴσα καὶ θηλείας ἀσκεῖν δεῖν». Συνηθέστερον τὸ *ἀσκῶ τι* = ἔργῳ ἐπιτελῶ τι, θέτω εἰς ἐνέργειαν· ἀσκῶ τέχνην, ἀρετήν, δικαιοσύνην, σοφίαν, πλεονεξίαν, τὰ ἐρωτικὰ κ. τ. τ. Τὰ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

γεωμετρίας γὰρ ἀμελεῖς. εἶεν· ἢ ἐξελεγκτέος δὴ οὗτος ὁ B λόγος ἡμῖν ἐστιν, ὡς οὐ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης κτήσει εὐδαίμονες οἱ εὐδαίμονες, κακίας δὲ οἱ ἄθλιοι, ἢ εἰ οὗτος ἀληθής ἐστι, σκεπτέον τί τὰ συμβαίνοντα. τὰ πρόσθεν ἐκεῖνα, ὦ Καλλίκλεις, συμβαίνει πάντα, ἐφ' οἷς σύ με ἤρου, εἰ σπουδάζων λέγοιμι, λέγοντα ὅτι κατηγορητέον εἴη καὶ αὑτοῦ καὶ υἱέος καὶ ἑταίρου, ἐάν τι ἀδικῇ, καὶ τῇ ῥητορικῇ ἐπὶ τοῦτο χρηστέον· καὶ ἃ Πῶλον αἰσχύ- C νῃ ᾤου συγχωρεῖν, ἀληθῆ ἄρα ἦν, τὸ εἶναι τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, ὅσῳπερ αἴσχιον, τοσούτῳ κάκιον· καὶ τὸν μέλλοντα ὀρθῶς ῥητορικὸν ἔσεσθαι δίκαιον ἄρα δεῖ εἶναι καὶ ἐπιστήμονα τῶν δικαίων, ὃ αὖ Γοργίαν ἔφη Πῶλος δι' αἰσχύνην ὁμολογῆσαι.

ΞΔ'. Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, σκεψώμεθα τί ποτ' ἐστὶν ἃ σὺ ἐμοὶ ὀνειδίζεις· ἆρα καλῶς λέγεται ἢ οὔ, ὡς ἄρα ἐγὼ οὐχ οἷός τ' εἰμὶ βοηθῆσαι οὔτε ἐμαυτῷ οὔτε τῶν φίλων οὐδενὶ οὐδὲ τῶν οἰκείων, οὐδ' ἐκσῶσαι ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων, εἰμὶ δὲ ἐπὶ τῷ βουλομένῳ, ὥσπερ οἱ ἄ-

αὐτὰ καὶ παθητικῶς: *ἀσκεῖται ἀρετή*. Πολιτ. 551 a· *ἀσκεῖται δὲ τὸ ἀεὶ τιμώμενον*. Ὡς μέσης διαθέσεως ἀσκοῦμαι = ἀσκῶ ἐμαυτόν, δὲν τὸ μεταχειρίζεται ὁ Πλ., ἀντὶ τούτου δὲ τὸ *γυμνάζομαι*.

1 *γεωμετρίας γὰρ ἀμελεῖς* — καταφρονεῖς τῆς γεωμετρικῆς παιδεύσεως, τῆς ἐκ ταύτης διατάξεως καὶ διακοσμήσεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Οἱ ἀρχαῖοι πᾶν μάθημα ἐλευθέριον ἐθεώρουν ὡς παίδευμα, καὶ ἡ μάθησις ἦτο παιδεία καὶ οἱ ἐπιστήμονες καὶ σοφοὶ ὠνομάζοντο οἱ πεπαιδευμένοι. Καὶ ἡ γεωμετρία ἄρα ἐμανθάνετο οὔτε πρὸς βιοποριστικὸν σκοπόν, οὔτε ὡς ψιλὴ γυμνασία τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς διαπλαστικὴ τοῦ ἤθους. Πρβλ. καὶ Πρωταγ. 312 b.

3 ***κακίας δέ***. Νόει ἀπὸ κοινοῦ τὸ ***κτήσει***. Πρὸς τὴν δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην, ὡς τὴν ὅλην ἀρετήν, ἀντιθέτει τὴν κακίαν.

4 ***τὰ πρόσθεν ἐκεῖνα***. Τὰ μετὰ Πώλου διαπερανθέντα σ. 480 ἑξ.

9 ***τὸ εἶναι τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι*** κ. τ. λ. Ἐπεξηγ. τοῦ ἅ.

15 *ἃ σὺ ἐμοὶ ὀνειδίζεις*· ἐν σ. 486.

18 *εἰμὶ δὲ ἐπὶ τῷ βουλομένῳ* κ.τ.λ. = εἶμαι εἰς τὸ χέρι παντὸς ὅστις θέλει νά με κακοποιήσῃ. Τὴν ὑπόταξιν καὶ ἐξάρτησιν πράγματός τινος ἢ ἀνθρώπου ἀσθενεστέρου ἐξ ἄλλου δυνατωτέρου ἐκφράζουσι συνήθως πᾶσαι αἱ γλῶσσαι καὶ ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ διὰ τῆς *ὑπὸ* προθέσεως, ὡς δηλοῖ καὶ ἡ λέξις: *ὑποχείριος*. Παραδόξως δ' ἐκφράζουσιν αὐτὴν οἱ ἀρχαῖοι καὶ διὰ τῆς *ἐπὶ* προθ. εἰμὶ ἐπί τινι = εἰς τὴν διάθεσίν τινος, νά με κάμῃ ὅ τι θέλει. Ξνφ. Ἀναβ. Α'· «Βουλεύεται Κῦρος ὅπως μήποτε ἔτι ἔσται ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τιμοι τοῦ ἐθέλοντος, ἄν τε τύπτειν βούληται, τὸ νεανικὸν D δὴ τοῦτο τοῦ σοῦ λόγου, ἐπὶ κόρρης, ἐάν τε χρήματα ἀφαιρεῖσθαι, ἐάν τε ἐκβάλλειν ἐκ τῆς πόλεως, ἐάν τε, τὸ ἔσχατον, ἀποκτεῖναι; καὶ οὕτω διακεῖσθαι πάντων δὴ αἴσχιστόν ἐστιν, ὡς ὁ σὸς λόγος. ὁ δὲ δὴ ἐμὸς ὅςτις πολλάκις μὲν ἤδη εἴρηται, οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ ἔτι λέγεσθαι· οὔ φημι, ὦ Καλλίκλεις, τὸ τύπτεσθαι ἐπὶ κόρρης ἀδίκως αἴσχιστον E εἶναι, οὐδέ γε τὸ τέμνεσθαι οὔτε τὸ σῶμα τὸ ἐμὸν οὔτε τὸ βαλάντιον, ἀλλὰ τὸ τύπτειν καὶ ἐμὲ καὶ τὰ ἐμὰ ἀδίκως καὶ τέμνειν καὶ αἴσχιον καὶ κάκιον, καὶ κλέπτειν γε ἅμα καὶ ἀνδραποδίζεσθαι καὶ τοιχωρυχεῖν καὶ συλλήβδην ὁτιοῦν ἀδικεῖν καὶ ἐμὲ καὶ τὰ ἐμὰ τῷ ἀδικοῦντι καὶ κάκιον καὶ αἴσχιον εἶναι ἢ ἐμοὶ τῷ ἀδικουμένῳ. ταῦτα ἡμῖν ἄνω ἐκεῖ ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις οὕτω φανέντα, ὡς ἐγὼ λέγω, κα- 509 τέχεται καὶ δέδεται, καὶ εἰ ἀγροικότερόν τι εἰπεῖν ἐστι, σι-

κ. τ. λ.» Ἐφαντάζοντο τὸ ἀσθενέστερον ἐπικείμενον καὶ φερόμενον ὑπὸ τοῦ ἰσχυροτέρου, ὡς ἐπίκεινται καὶ φέρονται τὰ μικρὰ παιδία ὑπὸ τῶν ἐνηλίκων καὶ διατίθενται κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ φέροντι.

1 *Ὥςπερ οἱ ἄτιμοι τοῦ ἐθέλοντος.* Συμπλ. *εἰσί*. *Εἰμί τινος*, ὅ τι καὶ τὸ *εἰμὶ ἐπί τινι* = εἶμαι κτῆμα ἢ ἕρμαιον ἢ ἄθυρμά τινος. Πολιτικ. 307 e· «ὄντες τε ἀεὶ τῶν ἐπιτιθεμένων». Σοφ Οἰδ. Κ 751 «τηλικοῦτος (οὖσα), οὐ γάμων ἔγκληρος, ἀλλὰ τοὐπιόντος ἁρπάσαι». Οἱ ἄτιμοι ἐνταῦθά εἰσιν οἱ ἀποκεκηρυγμένοι ἔκ τινος κοινωνίας, οἱ ἐκτὸς τῶν νόμων τεθειμένοι, οὓς ἠδύνατο πᾶς τις ἀδεῶς νὰ ὑβρίζῃ καὶ προπηλακίζῃ, μὴ δυναμένους νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰ δικαστήρια ἵνα λάβωσι δίκην.

τὸ νεανικὸν δὴ τοῦτο τοῦ σοῦ λόγου. Ἐξυπάκουε: ποιεῖν δηλαδὴ τὸ νεανικὸν κ.τ.λ. Τὸ ***νεανικὸν*** ἄρα πτώσεως αἰτιατ. Τὸ νεανικὸν ἐνταῦθα κεῖται ἀμφιρρόπως πρός τε τὸ ἐπαινετὸν = τὸ γενναῖον, τὸ μεγαλοπρεπές, καὶ πρὸς τὸ ψεκτὸν = τὸ ὑβριστικόν, τὸ ὑπερφίαλον.

3 *τὸ ἔσχατον.* Ὡς καὶ τὸ ***νεανικὸν*** πτώσ. αἰτιατ.

5 *ὡς ὁ σὸς λόγος.* Ἐξυπάκουε· *λέγει ἢ σημαίνει.*

ὁ δὲ δὴ ἐμὸς κ.τ.λ. Συμπλήρου: *ἔστιν ὅδε ἢ λέγει τάδε.*

ὅςτις. Καταχρηστικῶς ἀντὶ τοῦ *ὅς*. Θουκ. ΣΤ΄, 3· «Ἀπόλλωνος Ἀρχηγέτου βωμόν, ὅςτις νῦν ἔξω τῆς πόλεώς ἐστιν, ἱδρύσαντο, *ἐφ᾽ ᾧ* . . . πρῶτον θύουσι».

6 ***οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ ἔτι λέγεσθαι*** — νὰ λέγηται καὶ πάλιν καὶ πολλάκις. Πρβλ. τὴν ἐν τοῖς ναοῖς εὐχήν: «*Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ κ.τ.λ.*»

13 ***Ἄνω ἐκεῖ ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις.*** Τρεῖς τοπικοὶ προσδιορισμοὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου, τεκμηριοῦντες τὴν περιπάθειαν μεθ᾽ ἧς λέγει ταῦτα ὁ Σωκ.

15 ***καὶ εἰ ἀγροικότερόν τι εἰπεῖν ἐστι.*** Τὸ ὑπάγροικον ὅπερ φοβεῖται ὁ Σωκ. κεῖται ἐν τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἐκφράσεων

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δηροῖς καὶ ἀδαμαντίνοις λόγοις, ὡς γοῦν ἂν δόξειεν οὑτωσί, οὓς σὺ εἰ μὴ λύσεις ἢ σοῦ τις νεανικώτερος, οὐχ οἷόν τε ἄλλως λέγοντα ἢ ὡς ἐγὼ νῦν λέγω καλῶς λέγειν· ἐπεὶ ἔμοιγε ὁ αὐτὸς λόγος ἐστὶν ἀεί, ὅτι ἐγὼ ταῦτα οὐκ οἶδα ὅπως ἔχει, ὅτι μέντοι ὧν ἐγὼ ἐντετύχηκα, ὥςπερ νῦν, οὐδεὶς οἷός τ' ἐστὶν ἄλλως λέγων μὴ οὐ καταγέλαστος εἶ-
B ναι. ἐγὼ μὲν οὖν αὖ τίθημι ταῦτα οὕτως ἔχειν· εἰ δὲ οὕτως ἔχει καὶ μέγιστον τῶν κακῶν ἐστιν ἡ ἀδικία τῷ ἀδικοῦντι καὶ ἔτι τούτου μεῖζον μεγίστου ὄντος, εἰ οἷόν τε, τὸ ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην, τίνα ἂν βοήθειαν μὴ δυνάμενος ἄνθρωπος βοηθεῖν ἑαυτῷ καταγέλαστος ἂν τῇ ἀληθείᾳ εἴη; ἆρ' οὐ ταύτην, ἥτις ἀποτρέψει τὴν μεγίστην ἡμῶν βλάβην; ἀλλὰ πολλὴ ἀνάγκη ταύτην εἶναι τὴν αἰσχίστην βοήθειαν, μὴ δύνασθαι βοηθεῖν μήτε αὑτῷ μήτε
C τοῖς αὑτοῦ φίλοις τε καὶ οἰκείοις, δευτέραν δὲ τὴν τοῦ δευτέρου κακοῦ καὶ τρίτην τὴν τοῦ τρίτου καὶ τἆλλα οὕτως, ὡς ἑκάστου κακοῦ μέγεθος πέφυκεν, οὕτω καὶ κάλλος τοῦ δυνατὸν εἶναι ἐφ' ἕκαστα βοηθεῖν καὶ αἰσχύνη τοῦ μή. ἆρα ἄλλως ἢ οὕτως ἔχει, ὦ Καλλίκλεις;

σιδηροῖς καὶ ἀδαμαντίνοις λόγοις· διότι οἱ ἄγροικοι συνήθως ἐνασμενίζουσιν εἰς τὰς ὑπερβολάς. Πρβλ. Ἀπολ. 32 d. Οἱ λόγοι δηλ. τὰ συμπερανθέντα καὶ ὁμολογηθέντα ὁμοιοῦνται πρὸς δεσμοὺς ἀρρήκτους. Ἀδαμάντινον ἐνταῦθα τὸ ἐκ χάλυβος βεβαμμένου, ἡ σκληροτάτη καὶ στερροτάτη τοῦ σιδήρου ἕξις. Διὰ τῶν ὑπερβολῶν τούτων ἀντεπεξέρχεται κατὰ τῶν ἐναντίων ὑπερβολῶν τοῦ Καλλ. ὅςτις ὑπελάμβανε τὰ τοιαῦτα εὐαπόσειστα καὶ εὐδιάρρηκτα καὶ εὐκαταπάτητα (σελ. 484 a)

1 *ὡς γοῦν ἂν δόξειεν οὑτωσὶ* = ὅπως τοὐλάχιστον θὰ τὰ ἔβλεπέ τις ἔτσι ἐκ πρώτης ὄψεως, ἄνευ ἀκριβεστέρας βασάνου. (Περὶ τοῦ *οὕτω* καὶ *οὑτωσὶ* πρβλ. σ. 456 a καὶ 506 d). Διὰ τούτων ὁ Σωκ. κολάζων τὴν ὑπερβολήν, ὑποσημαίνει ὅτι εἶνε ἐνδεχόμενον καὶ νὰ σφάλληται, καὶ νὰ λυθῶσιν ἢ νὰ ἀνασκευασθῶσι ταῦτα

2 *ἢ σοῦ τις νεανικώτερος*. Τὸ *νεανικώτερος* ἐνταῦθα εὐαρμοστεῖ πρὸς τὴν μεταφορικὴν χρῆσιν τῶν λέξεων *σιδηρῶν καὶ ἀδαμαντίνων λόγων* = ῥωμαλεώτερος σοῦ εἰς τὸ διαρρηγνύναι σιδηροῦς καὶ ἀδαμαντίνους δεσμούς.

5 *ὥςπερ νῦν*. Συμπλήρου: ἐντετύχηκα ὑμῖν.

13 *ἀλλὰ πολλὴ ἀνάγκη ταύτην εἶναι τὴν αἰσχίστην βοήθειαν*. Ὀξυμώρως, ἀντὶ *αἰσχίστην ἀβοηθησίαν*, λέγει τὸ μὴ δύνασθαι βοηθεῖν ἑαυτῷ καὶ τοῖς οἰκείοις ταύτην τὴν βοήθειαν ἥτις ἀποτρέψει τὸ μέγιστον κακόν· δευτέραν δὲ τῷ αἴσχει, τὸ μὴ δύνασθαι ἀποτρέπειν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΑΛ. Οὐκ ἄλλως.

ΞΕ΄. ΣΩ. Δυοῖν οὖν ὄντοιν, τοῦ ἀδικεῖν τε καὶ ἀδικεῖσθαι, μεῖζον μέν φαμεν κακὸν τὸ ἀδικεῖν, ἔλαττον δὲ τὸ ἀδικεῖσθαι. τί. οὖν ἂν παρασκευασάμενος ἄνθρωπος βοηθήσειεν αὑτῷ, ὥςτε ἀμφοτέρας τὰς ὠφελείας ταύτας ἔχειν, τήν τε ἀπὸ τοῦ μὴ ἀδικεῖν καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι; D πότερα δύναμιν ἢ βούλησιν; ὧδε δὲ λέγω· πότερον ἐὰν μὴ βούληται ἀδικεῖσθαι, οὐκ ἀδικήσεται, ἢ ἐὰν δύναμιν παρασκευάσηται τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι; [οὐκ ἀδικήσεται;]

ΚΑΛ. Δῆλον δὴ τοῦτό γε, ὅτι ἐὰν δύναμιν.

ΣΩ. Τί δὲ δὴ τοῦ ἀδικεῖν; πότερον ἐὰν μὴ βούληται ἀδικεῖν, ἱκανὸν τοῦτ᾽ ἐστίν· — οὐ γὰρ ἀδικήσει· — ἢ καὶ ἐπὶ τοῦτο δεῖ δύναμίν τινα καὶ τέχνην παρασκευάσασθαι, ὡς, E ἐὰν μὴ μάθῃ αὐτὰ καὶ ἀσκήσῃ, ἀδικήσει; τί οὐκ αὐτό γέ μοι τοῦτο ἀπεκρίνω, ὦ Καλλίκλεις, πότερόν σοι δοκοῦμεν ὀρθῶς ἀναγκασθῆναι ὁμολογεῖν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις ἐγώ τε καὶ Πῶλος ἢ οὔ, ἡνίκα ὡμολογήσαμεν μηδένα βουλόμενον ἀδικεῖν, ἀλλ᾽ ἄκοντας τοὺς ἀδικοῦντας πάντας ἀδικεῖν;

ΚΑΛ. Ἔστω σοι τοῦτο, ὦ Σώκρατες, οὕτως, ἵνα δια- 510 περάνῃς τὸν λόγον.

ΣΩ. Καὶ ἐπὶ τοῦτο ἄρα, ὡς ἔοικε, παρασκευαστέον ἐστὶ δύναμίν τινα καὶ τέχνην, ὅπως μὴ ἀδικήσομεν.

τὸ δεύτερον τῷ μεγέθει κακόν· τρίτην δὲ τῷ αἴσχει, ἣν ὁ Καλλ. νομίζει πρωτίστην, τὸ μὴ δύνασθαι βοηθεῖν ἑαυτῷ ἀδικούμενον.

1 *Οὐκ ἄλλως.* Νῦν τὸ πρῶτον ὁ Καλλ. ὁμολογεῖ σαφῶς καὶ εἰλικρινῶς ὅτι προστίθεται τῇ γνώμῃ τοῦ Σωκ. ἀναιρῶν τὰ ἑαυτοῦ δόγματα.

11 *Τί δὲ δὴ τοῦ ἀδικεῖν;* Ἡ γεν. ἐτέθη καθ᾽ ὁμοίωσιν πρὸς τὸ προηγηθὲν *τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι*, ὡς νὰ εἶχε κατὰ νοῦν νὰ εἴπῃ: «ἐαν δὲ τί παρασκευάσηται τοῦ μὴ ἀδικεῖν, οὐκ ἀδικήσει; (ἐὰν δύναμιν, ἢ ἐὰν βούλησιν;)»

14 *ἐὰν μὴ μάθῃ αὐτὰ* = τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα, πῶς ἔχουσι, καὶ ἀσκήσῃ μὲν τὰ δίκαια, φύγῃ δὲ τὰ ἄδικα. Ὅρα πρκδλ.

τί οὐκ αὐτό γέ μοι τοῦτο ἀπεκρίνω κ. τ. λ. Ὁ τρόπος τῆς ἐρωτήσεως προδίδει τὸν διακαῆ πόθον τοῦ Σωκ. νὰ ἀκούσῃ καὶ τοῦ Καλλ. ὁμολογοῦντός τι ὅπερ ὑπολαμβάνει πάντων περισπουδαστότατον, ὅτι οὐδεὶς βουλόμενος, τουτέστιν ἑκών, κακουργεῖ, ἀλλὰ δι᾽ ἄγνοιαν τοῦ ἀγαθοῦ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τίς οὖν ποτ' ἐστὶ τέχνη τῆς παρασκευῆς τοῦ μηδὲν ἀδικεῖσθαι ἢ ὡς ὀλίγιστα; σκέψαι εἴ σοι δοκεῖ ἧπερ ἐμοί. ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ τῇδε· ἢ αὐτὸν ἄρχειν δεῖν ἐν τῇ πόλει ἢ καὶ τυραννεῖν, ἢ τῆς ὑπαρχούσης πολιτείας ἑταῖρον εἶναι.

B ΚΑΛ. Ὁρᾷς, ὦ Σώκρατες, ὡς ἐγὼ ἕτοιμός εἰμι ἐπαινεῖν, ἄν τι καλῶς λέγῃς; τοῦτό μοι δοκεῖς πάνυ καλῶς εἰρηκέναι.

ΞϚ'. ΣΩ. Σκόπει δὴ καὶ τόδε ἐάν σοι δοκῶ εὖ λέγειν. φίλος μοι δοκεῖ ἕκαστος ἑκάστῳ εἶναι ὡς οἷόν τε μάλιστα, ὅπερ οἱ παλαιοί τε καὶ σοφοὶ λέγουσιν, ὁ ὅμοιος τῷ ὁμοίῳ. οὐ καὶ σοί;

ΚΑΛ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὅπου τύραννός ἐστιν ἄρχων ἄγριος καὶ ἀπαίδευτος, εἴ τις τούτου ἐν τῇ πόλει πολὺ βελτίων εἴη, φοβοῖτο δήπου ἂν αὐτὸν ὁ τύραννος καὶ τούτῳ ἐξ ἅπαντος τοῦ νοῦ
C οὐκ ἄν ποτε δύναιτο φίλος γενέσθαι;

ΚΑΛ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Οὐδέ γε εἴ τις πολὺ φαυλότερος εἴη, οὐδ' ἂν οὔ-

4 *ἢ αὐτὸν ἄρχειν — ἢ καὶ τυραννεῖν*. Τὸ μὲν ἄρχειν, κατὰ τοὺς κειμένους νόμους, τρόπον τινὰ συνταγματικῶς, ὁποῖοι ἄρχοντες ἦσαν οἱ βασιλεῖς τῆς Σπάρτης· τὸ δὲ τυραννεῖν, αὐτεξουσίως καθ' οὓς νόμους αὐτός ὁ τύραννος ἐπιβάλλει τοῖς ἀρχομένοις.

5 *ἑταῖρον εἶναι* = ὁμόφρονα, τοῦ αὐτοῦ κόμματος.

6 *Ὁρᾷς, ὦ Σώκ.* κ.τ.λ. Τὰ ἀνωτέρω ἐλέχθησαν θαυμασίως κατὰ γνώμην τοῦ Καλλ., διὸ ἐκρήγνυται εἰς ἐπαίνους.

10 *Φίλος μοι δοκεῖ* κ. τ. λ. Σύμπλεκε ὧδε· Ἕκαστος (ὅμοιος) ἑκάστῳ (ὁμοίῳ) δοκεῖ μοι φίλος εἶναι ὡς οἷόν τε μάλιστα, ὅπερ οἱ παλαιοί τε καὶ σοφοὶ λέγουσιν «ὁ ὅμοιος τῷ ὁμοίῳ». Ὁμοίως ἐν Συμπ. 195 b. Λύσ. 214 b. Ὅμ. Ὀδ. Ρ. 218.
Νῦν πάγχυ κακὸς κακὸν ἡγηλάζει·
Ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τὸν [ὁμοῖον!

16 *καὶ τούτῳ — οὐκ ἄν ποτε δύναιτο φίλος γενέσθαι*. *Τούτῳ* δηλ. τῷ τυράννῳ· *δύναιτο*, δηλ. ὁ βελτίων. Λάμβανε τὸ φίλος παθητικὸν = πεφιλημένος τούτῳ (τῷ τυράννῳ)· οὐκ ἄν ποτε φιληθείη ὑπὸ τοῦ τυράννου ἐξ ἅπαντος τοῦ νοῦ (τοῦ τυράννου).

ἐξ ἅπαντος τοῦ νοῦ. Δηλ. ἄνευ ἐνδοιασμοῦ ἢ ὑποψίας· μὲ τὰ σωστά του. Πρβλ. τὸ τῆς Γραφῆς· «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου... ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τος· καταφρονοῖ γὰρ ἂν αὐτοῦ ὁ τύραννος καὶ οὐκ ἄν ποτε ὡς πρὸς φίλον σπουδάσειεν.

ΚΑΛ. Καὶ ταῦτ' ἀληθῆ.

ΣΩ. Λείπεται δὴ ἐκεῖνος μόνος ἄξιος λόγου φίλος τῷ τοιούτῳ, ὃς ἂν ὁμοήθης ὤν, ταὐτὰ ψέγων καὶ ἐπαινῶν, ἐθέλῃ ἄρχεσθαι καὶ ὑποκεῖσθαι τῷ ἄρχοντι. οὗτος μέγα ἐν ταύτῃ τῇ πόλει δυνήσεται, τοῦτον οὐδεὶς χαίρων ἀδική- D σει. οὐχ οὕτως ἔχει;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Εἰ ἄρα τις ἐννοήσειεν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει τῶν νέων, τίνα ἂν τρόπον ἐγὼ μέγα δυναίμην καὶ μηδείς με ἀδικοίη, αὕτη, ὡς ἔοικεν, αὐτῷ ὁδός ἐστιν, εὐθὺς ἐκ νέου ἐθίζειν αὐτὸν τοῖς αὐτοῖς χαίρειν καὶ ἄχθεσθαι τῷ δεσπότῃ, καὶ παρασκευάζειν ὅπως ὅ τι μάλιστα ὅμοιος ἔσται ἐκείνῳ. οὐχ οὕτως;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν τούτῳ τὸ μὲν μὴ ἀδικεῖσθαι καὶ μέγα δύ- E νασθαι, ὡς ὁ ἡμέτερος λόγος, ἐν τῇ πόλει διαπεπράξεται.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν καὶ τὸ μὴ ἀδικεῖν; ἢ πολλοῦ δεῖ, εἴπερ ὅμοιος ἔσται τῷ ἄρχοντι ὄντι ἀδίκῳ, καὶ παρὰ τούτῳ μέγα δυνήσεται; ἀλλ' οἶμαι ἔγωγε, πᾶν τοὐναντίον οὑτωσὶ ἡ παρασκευὴ ἔσται αὐτῷ ἐπὶ τὸ οἵῳ τε εἶναι ὡς πλεῖστα ἀδικεῖν καὶ ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην· ἢ γάρ;

ΚΑΛ. Φαίνεται.

10 *Εἰ ἄρα τις ἐννοήσειε τῶν νέων.* Τὸ *ἐννοῶ* = σκέπτομαι, συλλογίζομαι 481 d *λέγω δ' ἐννοήσας*. Λουκ. Ἐνύπν. *τὴν νύχθ' ὅλην ἐννοῶν.*

11 *Τίνα ἂν τρόπον* κ. τ. λ. Εὐθεῖα ἐρώτησις ἀντὶ πλαγίας· ὅπως θὰ τὰ ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν ὁ νέος.

12 *αὕτη, ὡς ἔοικεν, αὐτῷ ὁδός ἐστι.* Εἶνε ἡ ἀπόδοσις τῆς ὑποθέσεως κατὰ τύπον, ἐν ᾧ κατ' οὐσίαν εἶνε εἰδικὸς λόγος ἐξαρτώμενος ἐκ τοῦ παραλειπομένου ῥήματος τῆς ἀποδόσεως: «*εὕροι ἄν, γνοίη ἂν*» κ. τ. τ. Τὸ *αὕτη* (ἀντὶ *τοῦτο* καθ' ἕλξιν συνηθεστάτην) ὑποκ. τοῦ ἐστίν, ὁδὸς κατηγ. Συμπλήρου: ὁδὸς ἐπὶ τὸ μέγα δύνασθαι καὶ μὴ ἀδικεῖσθαι. Τά: *εὐθὺς ἐκ νέου ἐθίζειν* ἐπεξηγ. τοῦ *αὕτη*, ὁμοίως ἄρα ὑποκείμ. τῆς προτ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

511 ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ μέγιστον αὐτῷ κακὸν ὑπάρξει μοχθηρῷ ὄντι τὴν ψυχὴν καὶ λελωβημένῳ διὰ τὴν μίμησιν τοῦ δεσπότου καὶ δύναμιν.

ΚΑΛ. Οὐκ οἶδ' ὅπῃ στρέφεις ἑκάστοτε τοὺς λόγους ἄνω καὶ κάτω, ὦ Σώκρατες· ἢ οὐκ οἶσθα ὅτι οὗτος ὁ μιμούμενος τὸν μὴ μιμούμενον ἐκεῖνον ἀποκτενεῖ, ἐὰν βούληται, καὶ ἀφαιρήσεται τὰ ὄντα;

B ΣΩ Οἶδα, ὦ 'γαθὲ Καλλίκλεις, εἰ μὴ κωφός γ' εἰμί, καὶ σοῦ ἀκούων καὶ Πώλου ἄρτι πολλάκις καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγου πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει· ἀλλὰ καὶ σὺ ἐμοῦ ἄκουε, ὅτι ἀποκτενεῖ μέν, ἂν βούληται, ἀλλὰ πονηρὸς ὢν καλὸν κἀγαθὸν ὄντα.

ΚΑΛ. Οὐκοῦν τοῦτο δὴ καὶ τὸ ἀγανακτητόν!

ΣΩ. Οὐ νοῦν γε ἔχοντι, ὡς ὁ λόγος σημαίνει. ἢ οἴει δεῖν τοῦτο παρασκευάζεσθαι ἄνθρωπον, ὡς πλεῖστον χρόνον ζῆν, καὶ μελετᾶν τὰς τέχνας ταύτας, αἳ ἡμᾶς ἀεὶ ἐκ
C τῶν κινδύνων σῴζουσιν, ὥσπερ καὶ ἣν σὺ κελεύεις ἐμὲ μελετᾶν τὴν ῥητορικὴν τὴν ἐν τοῖς δικαστηρίοις διασῴζουσαν;

ΚΑΛ. Ναὶ μὰ Δί' ὀρθῶς γέ σοι κελεύων.

1 *Οὐκοῦν τὸ μέγιστον αὐτῷ κακόν.* Εἶνε τὸ συμπέρασμα τὸ προκῦψαν ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Σωκ. τοῦ εἶναί τινα ἑταῖρον τῆς ὑπαρχούσης πολιτείας, ἥτις ἤρεσε τῷ Καλλ. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο δὲν εἶνε λίαν ζηλωτόν· σῴζεται μὲν ὁ τοιοῦτος ὑπὸ τοῦ ἀδικεῖσθαι, λαμβάνει δὲ τὸ μέγιστον κακόν, τὴν δύναμιν τοῦ ἀδικεῖν καὶ μὴ διδόναι δίκην.

4 *Οὐκ οἶδ' ὅπῃ στρέφεις* κ. τ. λ. Ὁ Καλλ. ἵσταται μετέωρος μεταξὺ ἐναντίων ἕλξεων. Ὁ μὲν λόγος αἱρεῖ ὅτι οὕτως ἔχουσι τὰ τῆς εὐδαιμονίας καὶ ἀθλιότητος τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἀπέδειξεν αὐτῷ ὁ Σωκ., αἱ δὲ πρακτικαὶ ἀρχαὶ ἃς ἐδιδάχθη καὶ ἠσπάζετο καὶ ἡ πεῖρα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἕλκουσιν αὐτὸν πρὸς τὴν ἐναντίαν δόξαν. Δὲν ἐπανέρχεται μὲν εἰς τὸ παλαιὸν δόγμα του, ὅτι ἡ πλεονεξία καὶ ἡ ἀκολασία εἶνε ἀρετὴ καὶ εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου· ἀλλὰ τὴν ἐν τῇ πόλει δύναμιν θεωρεῖ ὡς ἀναγκαίαν, ἵνα σῴζηται ἀπὸ τῶν κινδύνων οὓς κινδυνεύει ὁ ἀκέραιος καὶ ἀνεξάρτητος καὶ πρὸς ἠθικὰς ἀρχὰς ῥυθμίζων τὸν βίον του ἀνὴρ παρὰ τῶν φαύλων, τῶν δουλοπρεπῶν, τῶν θεραπευόντων τὴν ἀεὶ καθεστῶσαν ἀρχήν, ἄν τε ἀγαθὴ ἄν τε φαύλη τυγχάνῃ οὖσα.

14 *ὡς ὁ λόγος σημαίνει·* ὁ ἄρτι διαπερανθείς, ὁ ἀποφαίνων τὸ ἀδικεῖσθαι ἐλάχιστον, τὸ δὲ ἀδικεῖν μέγιστον κακόν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΞΖ'. ΣΩ. Τί δέ, ὦ βέλτιστε; ἦ καὶ ἡ τοῦ νεῖν ἐπιστήμη σεμνή τίς σοι δοκεῖ εἶναι;

ΚΑΛ. Μὰ Δί' οὐκ ἔμοιγε.

ΣΩ. Καὶ μὴν σώζει γε καὶ αὕτη ἐκ θανάτου τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν εἰς τοιοῦτον ἐμπέσωσιν, οὗ δεῖ ταύτης τῆς ἐπιστήμης. εἰ δ' αὕτη σοι δοκεῖ σμικρὰ εἶναι, ἐγώ σοι μείζονα ταύτης ἐρῶ, τὴν κυβερνητικήν, ἣ οὐ μόνον τὰς ψυχὰς D σώζει, ἀλλὰ καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ χρήματα ἐκ τῶν ἐσχάτων κινδύνων, ὥςπερ ἡ ῥητορική· καὶ αὕτη μὲν προσεσταλμένη ἐστὶ καὶ κοσμία, καὶ οὐ σεμνύνεται ἐσχηματισμένη ὡς ὑπερήφανόν τι διαπραττομένη, ἀλλὰ ταὐτὰ διαπραξαμένη τῇ δικανικῇ, ἐὰν μὲν ἐξ Αἰγίνης δεῦρο σώσῃ, οἶμαι, δύ' ὀβολοὺς ἐπράξατο, ἐὰν δὲ ἐξ Αἰγύπτου ἢ ἐκ τοῦ Πόντου, ἐὰν πάμπολυ, ταύτης τῆς μεγάλης εὐεργεσίας, σώσασ' ἃ νῦν δὴ ἔλεγον, καὶ αὐτὸν καὶ παῖδας καὶ χρήματα E καὶ γυναῖκας, ἀποβιβάσασ' εἰς τὸν λιμένα, δύο δραχ-

5 *ὅταν εἰς τοιοῦτον ἐμπέσωσιν* = εἰς τοιοῦτον θάνατον. Ὅρ. πρχβλ.

8 *ἀλλὰ καὶ τὰ σώματα*. Σώματα νοεῖ ἐνταῦθα τὰ δουλικά, τὰ ἀνδράποδα. Ὅρ. πρχβλ.

9 *Καὶ αὕτη μέν*. Προσωποποίησις τῆς κυβερνητικῆς.

προσεσταλμένη ἐστὶ καὶ κοσμία. Τὸ μὲν *προσεσταλμένη* κυρίως περὶ τοῦ ἱματισμοῦ = συμμαζευμένη, περιτετυλιγμένη, ἰδίως τὰς χεῖρας ἐντὸς τοῦ ἱματίου κατέχουσα καὶ μὴ ἐξωμίζουσα (= ξαμώνουσα)· τὸ δὲ *κοσμία* περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ προσώπου καὶ τῆς στάσεως ἢ βαδίσεως.

10 *οὐ σεμνύνεται ἐσχηματισμένη* = δὲν λαμβάνει σεμνὸν (ὑπερήφανον) σχῆμα, ὡς νὰ κατορθώνῃ κἄτι τι μέγα καὶ λαμπρόν. Ἡ λέξις *ὑπερήφανος*, ἰδίως ὡς προσδιορισμὸς πράγματος, (ὑπερήφανον ἔργον), λέγεται ἐν ἐπαίνῳ συχνότερον. Συμπ. 217 e· «Ἔπειτα ἀφανίσαι (= ἀφανὲς ποιῆσαι, ἀποσιωπῆσαι) Σωκράτους ἔργον ὑπερήφανον, εἰς ἔπαινον ἐλθόντα, ἄδικόν μοι φαίνεται».

12 *τῇ δικανικῇ* = τῇ περὶ τὰς δίκας ῥητορικῇ.

13 *οἶμαι, δύ' ὀβολοὺς ἐπράξατο*. Τὸ *πράττομαι* = εἰσπράττω ἢ λαμβάνω χρήματα, ὡς τίμημα, μισθόν, ὀφειλὴν κ.τ.τ. Ἀπολ. 31 c· «ὡς ἐγώ τινα ἢ ἐπραξάμην μισθὸν ἢ ᾔτησα». Πρωταγ. 328 b· «ἐπειδὰν γάρ τις παρ' ἐμοῦ μάθῃ, ἐὰν μὲν βούληται, ἀπέδωκεν ὃ ἐγὼ πράττομαι ἀργύριον». Περὶ τοῦ ἀορ. *ἐπράξατο* ἔπιθι τὰ ἐν σελ. 484 b σεσημειωμένα. Οἱ δύο ὀβολοὶ ἦσαν τὸ τρίτον τῆς δραχμῆς, συγκειμένης ἐξ ὀβολῶν ἕξ. Ἡ Ἀττ. δραχμὴ κατὰ μὲν τὸ ποσὸν τοῦ ἀργύρου ἦτο περίπου ἴση τῇ σημερινῇ, κατὰ δὲ τὴν ἀξίαν τετραπλασία.

14 *ἐὰν πάμπολυ* κ.τ.λ. Συμπλήρου: ἐὰν πάμπολυ πράττηται (ἀντὶ) ταύτης τῆς μεγάλης εὐεργεσίας. Πάμπολυ =

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μας ἐπράξατο, καὶ αὐτὸς ὁ ἔχων τὴν τέχνην καὶ ταῦτα διαπραξάμενος ἐκβὰς παρὰ τὴν θάλατταν καὶ τὴν ναῦν περιπατεῖ ἐν μετρίῳ σχήματι. λογίζεσθαι γάρ, οἶμαι, ἐπίσταται ὅτι ἄδηλόν ἐστιν οὕστινάς τε ὠφέληκε τῶν συμπλεόντων οὐκ ἐάσας καταποντωθῆναι καὶ οὕστινας ἔβλαψεν, εἰδὼς ὅτι οὐδὲν αὐτοὺς βελτίους ἐξεβίβασεν ἢ οἷοι ἐνέβησαν,
512 οὔτε τὰ σώματα οὔτε τὰς ψυχάς. λογίζεται οὖν ὅτι οὐκ, εἰ μέν τις μεγάλοις καὶ ἀνιάτοις νοσήμασι κατὰ τὸ σῶμα συνεχόμενος μὴ ἀπεπνίγη, οὗτος μὲν ἄθλιός ἐστιν ὅτι οὐκ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲν ὑπ᾽ αὐτοῦ ὠφέληται· εἰ δέ τις ἄρα ἐν τῷ τοῦ σώματος τιμιωτέρῳ, τῇ ψυχῇ, πολλὰ νοσήματα ἔχει καὶ ἀνίατα, τούτῳ δὲ βιωτέον ἐστὶ καὶ τοῦτον ὀνήσειεν, ἄν τε ἐκ θαλάττης ἄν τε ἐκ δικαστηρίου ἄν τε ἄλλοθεν ὁποθενοῦν σώσῃ, ἀλλ᾽ οἶδεν ὅτι οὐκ ἄμεινόν ἐστι ζῆν
B τῷ μοχθηρῷ ἀνθρώπῳ· κακῶς γὰρ ἀνάγκη ἐστὶ ζῆν.

ΞΗ΄. Διὰ ταῦτα οὐ νόμος ἐστὶ σεμνύνεσθαι τὸν κυβερ-

τὸ πολὺ πολύ, τὸν ἀνώτατον ὅρον τοῦ ναύλου. Πρβλ. Ἀπολ. 26 d· «εἰ πάνυ πολλοῦ, δραχμῆς».

1 *ὁ ἔχων τὴν τέχνην* = τὴν σωστικὴν ταύτην τέχνην, ὁ κυβερνήτης. Ὁρίζει αὐτὸν οὐχὶ διὰ τοῦ οἰκείου ὀνόματος, ἀλλὰ διὰ τῆς τέχνης του, τῆς κατορθούσης τοιοῦτον ἀγαθόν, ἵνα αὐξήσῃ τὴν ἀντίθεσιν τοῦ μεγέθους τοῦ κατορθώματός του πρὸς τὴν μετριοφροσύνην τοῦ κυβερνήτου.

3 *λογίζεσθαι γάρ, οἶμαι, ἐπίσταται.* Βεβαίως ὁ κυβερνήτης οὔτε ἐπίσταται οὔτε ὄρεξιν ἔχει νὰ κάμῃ τοιούτους φιλοσοφικοὺς λογισμούς· ἀλλ᾽ ὁ Σωκ. ἐμβάλλει τοὺς ἑαυτοῦ εἰς τὴν τοῦ κυβερνήτου κεφαλήν, καὶ οὐδὲ κἂν λόγον ἔχει τοῦ πιθανοῦ· διότι προϊὼν λέγει περὶ αὐτοῦ τοῦ κυβερνήτου: «καὶ τοῦτον ὀνήσειεν, ἐάν τε ἐκ θαλάττης ἐάν τε ἐκ δικαστηρίου, ἐάν τε ἄλλοθεν ὁποθενοῦν σώσῃ». Ἀλλὰ ποῦ ἠκούσθη ὅτι ὁ κυβερνήτης σώζει καὶ ἐκ δικαστηρίου; Ἐνταῦθα ὁ λόγος τοῦ Σωκ. ἀποβαίνει σφοδρός, τρόπον τινὰ χειμαρρώδης· καὶ ὡς ὁ χείμαρρος ὑπερπηδᾷ τὰ φυσικὰ ὅρια τῆς κοίτης του, οὕτω καὶ ὁ λόγος τοῦ Σωκ. ὑπερπηδᾷ τὰ ὅρια τοῦ πιθανοῦ καὶ ἐκπίπτει ἀπὸ τῆς εἰκόνος ἐπὶ τὸ εἰκονιζόμενον.

5 *οὐκ ἐάσας καταποντωθῆναι.* Ἡ αὐτὴ ἀπιθανότης· ὁ κυβερνήτης οὔτε θέλει οὔτε δύναται τινὰς μὲν νὰ σώσῃ, τινὰς δὲ νὰ ἀφήσῃ νὰ καταποντωθῶσιν.

7 *λογίζεται οὖν ὅτι οὐκ, εἰ μέν... οὗτος μὲν ἄθλιός ἐστιν· εἰ δέ... τούτῳ δὲ βιωτέον ἐστί.* Περὶ τῆς συντάξεως καὶ τοῦ νοήματος ἔπιθι ὑποσημ. εἰς Ἀπολ. 28 e.

12 *καὶ τοῦτον ὀνήσειεν.* Περὶ τῆς εὐκτ. ὅρα πρκβλ.

16 *Διὰ ταῦτα οὐ νόμος ἐστὶν* = οὐ νομίζεται· δὲν εἶνε καθεστώς, δὲν συνειθίζεται νὰ ὑπερηφανεύηται ὁ κυβερνήτης.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

νήτην, καίπερ σώζοντα ἡμᾶς· οὐδέ γε, ὦ θαυμάσιε, τὸν
μηχανοποιόν, ὃς οὔτε στρατηγοῦ, μὴ ὅτι κυβερνήτου, οὔτε
ἄλλου οὐδενὸς ἐλάττω ἐνίοτε δύναται σώζειν· πόλεις γὰρ
ἔστιν ὅτε ὅλας σώζει. μή σοι δοκεῖ κατὰ τὸν δικανικὸν εἶ-
ναι; καίτοι εἰ βούλοιτο λέγειν, ὦ Καλλίκλεις, ἅπερ ὑμεῖς,
σεμνύνων τὸ πρᾶγμα, καταχώσειεν ἂν ὑμᾶς τοῖς λόγοις,
λέγων καὶ παρακαλῶν ἐπὶ τὸ δεῖν γίγνεσθαι μηχανοποι- C
ούς, ὡς οὐδὲν τἆλλά ἐστιν· ἱκανὸς γὰρ αὐτῷ ὁ λόγος· ἀλλὰ
σὺ οὐδὲν ἧττον αὐτοῦ καταφρονεῖς καὶ τῆς τέχνης τῆς ἐκεί-
νου, καὶ ὡς ἐν ὀνείδει ἀποκαλέσαις ἂν μηχανοποιόν, καὶ
τῷ υἱεῖ αὐτοῦ οὔτ' ἂν δοῦναι θυγατέρα ἐθέλοις, οὔτ' ἂν
αὐτὸς τῷ σαυτοῦ λαβεῖν τὴν ἐκείνου. καίτοι ἐξ ὧν τὰ σαυ-

1 *σὺ δέ γε τὸν μηχανοποιόν*. Συμπλήρου· *νόμος ἐστὶ σεμνύνεσθαι*. Ὁ Σωκ. προβαίνει ἀπὸ τῶν μικροτέρων ἐπὶ τὰ σπουδαιότερα, ἀπὸ τῆς κολυμβητικῆς ἐπὶ τὴν κυβερνητικήν, ἀπὸ ταύτης ἐπὶ τὴν μηχανοποιϊκήν.

2 *μὴ ὅτι κυβερνήτου*. Συνήθης ἐλλειπτ. φράσις = μὴ εἴπω ὅτι οὐκ ἐλαττοῦται κυβερνήτου (ὅπερ αὐτόδηλον), οὐδὲ στρατηγοῦ ἐλαττοῦται (ὅπερ ἄν τις ἴσως ἀμφισβητήσειεν).

4 *Μή σοι δοκεῖ κατὰ τὸν δικανικὸν εἶναι;* Κατὰ τὸν δικανικὸν = ἰσότιμος ἢ ἰσοστάσιος τῷ δικανικῷ.

6 *σεμνύνων τὸ πρᾶγμα* = καλλωπίζων μεγαλοποιῶν τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἔργου του, ὅπως ὑμεῖς τὴν ῥητορικήν.

καταχώσειεν ἄν. Χαριέστατα μετεχειρίσθη περὶ μηχανοποιοῦ ῥῆμα ἐκ τῆς τέχνης του μετενεχθέν.

7 *παρακαλῶν ἐπὶ τὸ δεῖν γίγνεσθαι μηχανοποιούς*. Τὸ παρακαλῶ οὐχὶ = δέομαι, ἀλλὰ καλῶ παρ' ἐμαυτόν, προσκαλῶ· ἀλλὰ καὶ ἄνευ τῆς ἐννοίας τοῦ *παρ' ἐμαυτόν*, παρακινῶ, παρορμῶ, προτρέπω. Ἀξιοσημείωτος ἐνταῦθα ἡ σύνταξίς του, *ἐπὶ τὸ δεῖν* κ. τ. λ. Ἂν ἔθετε μόνον τὸ *παρακαλῶν*, ἔπρεπε νὰ ἐπακολουθήσῃ: *ἐπὶ τὸ γενέσθαι μηχανοποιούς*. Ἀλλ' ὁ Πλ. προσέθηκε καὶ τὸ *λέγων*, ἐφ' ᾧ ἁρμόζει τὸ *δεῖν*. Ὡς δὲ συνέδεσε τὰ δύο ῥήματα εἰς ἀποτέλεσιν μιᾶς συνθέτου ἐννοίας, οὕτω συνέπτυξε καὶ τὰ δύο ἐπακολουθήματα τῶν ῥημάτων εἰς μίαν πρότασιν. Ἀνεπτυγμένως καὶ ὁμαλῶς θὰ ἔλεγε· «λέγων δεῖν γίγνεσθαι μηχανοποιοὺς καὶ παρακαλῶν ἐπὶ τοῦτο (τὸ γίγνεσθαι μηχ.)»

8 *ὡς οὐδὲν τἆλλά ἐστιν*. Συμπλήρου: πρὸς τὴν μηχανοποιϊκήν. Ὁ λόγος ἀπέβη εὐθύς, ἀντὶ πλαγίου: *ὡς οὐδὲν τἆλλα ὄντα*. Οὕτω παριστᾷ πρὸ τῶν ὀμμάτων ἡμῶν τὸν μηχανοποιὸν λέγοντα· «Γίγνεσθε μηχανοποιοί, ὡς οὐδὲν τἆλλα ἐστί!»

10 *ὡς ἐν ὀνείδει ἀποκαλέσαις ἂν μηχανοποιόν* = θὰ τῷ προέφερες τὸ ὄνομα *μηχανοποιός!* μετὰ καταφρονήσεως. Ἀριστ. Ἠθ. Νικ. I, 8· «Ἐπιτιμῶσι γὰρ τοῖς ἑαυτοὺς μάλιστα ἀγαπῶσι καὶ ὡς ἐν αἰσχρῷ φιλαύτους ἀποκαλοῦσι». Περὶ προσηγορίας ἥτις καθ' ἑαυτὴν μὲν δὲν εἶνε καταφρονητή, κατὰ συμβεβηκὸς δέ, ὅπως π. χ. σήμερον *ὡς ἐν ὀνείδει* ἀποκαλοῦμέν τινα δάσκαλον.

12 *ἐξ ὧν τὰ σαυτοῦ ἐπαινεῖς*. Ἀνάλυσον τὸ ἐξ ὧν εἰς *ἐκ τούτων ἅ*, καὶ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τοῦ ἐπαινεῖς, τίνι δικαίῳ λόγῳ τοῦ μηχανοποιοῦ καταφρο-
D νεῖς καὶ τῶν ἄλλων ὧν νῦν δὴ ἔλεγον; οἶδ' ὅτι φαίης ἂν
βελτίων εἶναι καὶ ἐκ βελτιόνων. τὸ δὲ βέλτιον εἰ μή ἐστιν
ὃ ἐγὼ λέγω, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτ' ἐστιν ἀρετή, τὸ σώζειν αὐ-
τὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ ὄντα ὁποῖός τις ἔτυχε, καταγέλαστός
σοι ὁ ψόγος γίγνεται καὶ μηχανοποιοῦ καὶ ἰατροῦ καὶ τῶν
ἄλλων τεχνῶν, ὅσαι τοῦ σώζειν ἕνεκα πεποίηνται. ἀλλ',
ὦ μακάριε, ὅρα μὴ ἄλλο τι τὸ γενναῖον καὶ τὸ ἀγαθὸν ᾖ
τοῦ σώζειν τε καὶ σώζεσθαι. μὴ γὰρ τοῦτο μὲν τὸ ζῆν, ὁπό-
E σον δεῖ χρόνον, τόν γε ὡς ἀληθῶς ἄνδρα ἐατέον ἐστὶ καὶ οὐ
φιλοψυχητέον, ἀλλὰ ἐπιτρέψαντα περὶ τούτων τῷ θεῷ καὶ

λάμβανε, τὸ μὲν ἃ ὡς σύστοιχον ἀντικ. τοῦ *ἐπαινεῖς*, τὸ δὲ *ἐκ τούτων* ὡς ἐμπρόθ. προσδιορ. παραλειπομένου ῥήματος *σκοπῶν*, ἢ *κρίνων ἐρωτῶ σε*, τίνι δικαίῳ κ. τ. λ. Οἱ ῥητορικοὶ ἐσέμνυνον καὶ ἐπῄνουν τὰ ἑαυτῶν, δηλ. τὸ ἐπάγγελμά των, ὡς σωστικὸν ἀνθρώπων ἐκ καταδίκης καὶ ἀπωλείας ζωῆς ἢ χρημάτων. Λέγει λοιπὸν ὁ Σωκ. «Ἐκ τούτων τῶν ἐπαίνων κρίνων, οὓς ἐπαινεῖς τὸ ἐπάγγελμά σου, δὲν εὑρίσκω τίνα δίκαιον λόγον ἔχεις νὰ καταφρονῇς τοῦ μηχανοποιοῦ καὶ τῶν ἄλλων (κυβερνήτου, στρατηγοῦ). οἵτινες καὶ αὐτοὶ σώζουσιν ἀνθρώπους ἐκ κινδύνων, καὶ ἔτι μᾶλλον ἢ ὁ ῥητορικός».

3 *βελτίων εἶναι καὶ ἐκ βελτιόνων.* Τρόπος ἐπιτάσεως τοῦ ἐπαίνου. Οὕτω τὰ *εὐγενὴς κἀξ εὐγενῶν.*

5 *καταγέλαστός σοι ὁ ψόγος γίγνεται.* Ἡ φράσις εἶνε ὀξύμωρος· ἂν ἀντὶ τοῦ ψόγος ἔθετε τὸ ἰσοδύναμον *κατάγελως*, θὰ ἔλεγε: καταγέλαστός σοι ὁ κατάγελως γίγνεται. Ἐν τῷ Συμποσίῳ 189 b, διαστέλλει τὸ γελοῖος τοῦ καταγέλαστος: «ὡς ἐγὼ φοβοῦμαι (λέγει ὁ κωμικὸς Ἀριστοφάνης) οὔ τι μὴ γελοῖα εἴπω, τοῦτο μὲν γὰρ κέρδος ἂν εἴη καὶ τῆς ἡμετέρας μούσης ἐπιχώριον, ἀλλὰ μὴ καταγέλαστα». Κατὰ ταῦτα, γελοῖα λέγει ἢ ποιεῖ ὁ εὐφυῶς καὶ χαριέντως ποιῶν τοὺς ἄλλους γελᾶν, ἐφ' οἷς λέγει ἢ ποιεῖ, καταγέλαστα δέ, ὁ ποιῶν τοὺς ἄλλους γελᾶν ἐφ' ἑαυτῷ μωρολογοῦντι ἢ ἀσχημονοῦντι.

10 *τόν γε ὡς ἀληθῶς ἄνδρα ἐατέον ἐστί.* Ἐκλάμβανε τὸ *ἄνδρα* ὡς ὑποκ. τοῦ ἐατέον ἐστὶ (= δεῖ ἐᾶν). Τὸ ἐατέον = ἀφροντιστέον, περὶ οὐδενὸς ποιητέον. Ἀπολ. 18 a «ὑμῶν δέομαι... τὸν μὲν τρόπον τῆς λέξεως ἐᾶν... αὐτὸ δὲ τοῦτο σκοπεῖν καὶ τούτῳ τὸν νοῦν προσέχειν, εἰ δίκαια λέγω εἰ μή».

καὶ οὐ φιλοψυχητέον. Τῆς ψυχῆς οὔσης αἰτίας τοῦ ζῆν, τὰ φιλόψυχος, φιλοψυχία, φιλοψυχεῖν σημαίνουσιν ὅ τι καὶ τὰ φιλόζωος, φιλοζωΐα, φιλοζωεῖν. Ἐκ τῆς συνωνυμίας ταύτης ζωῆς καὶ ψυχῆς ἐν τῇ Ἑλλ. γλώσσῃ, καὶ τῆς ἀντιθέσεως ἣν ὁ Ἰησοῦς ἔβλεπεν ὑπάρχουσαν μεταξὺ ζωῆς καὶ ψυχῆς, προῆλθεν ἡ ὀξύμωρος ἐκείνη ῥῆσις Ἰωάν. ΙΒ', 25· «Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν».

11 *ἀλλὰ ἐπιτρέψαντα περὶ τούτων τῷ θεῷ.* *Ἐπιτρέπω τινί τι*, καί: *ἐπιτρέπω τινὶ περί τινος*· ἔνθα ἐξυπακου-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πιστεύσαντα ταῖς γυναιξίν, ὅτι τὴν εἱμαρμένην οὐδ' ἂν εἷς
ἐκφύγοι, τὸ ἐπὶ τούτῳ σκεπτέον, τίν' ἂν τρόπον τοῦτον
ὃν μέλλει χρόνον βιῶναι ὡς ἄριστα βιῴη· ἆρα ἐξομοιῶν
αὑτὸν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ ἐν ᾗ ἂν οἰκῇ; καὶ νῦν δὲ ἄρα δεῖ 513
σε ὡς ὁμοιότατον γίγνεσθαι τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, εἰ
μέλλεις τούτῳ προσφιλὴς εἶναι καὶ μέγα δύνασθαι ἐν τῇ
πόλει. τοῦθ' ὅρα εἰ σοὶ λυσιτελεῖ καὶ ἐμοί, ὅπως μή, ὦ
δαιμόνιε, πεισόμεθα ὅπερ φασὶ τὰς τὴν σελήνην καθαιρούσας, τὰς Θετταλίδας, σὺν τοῖς φιλτάτοις ἡ αἵρεσις ἡμῖν

στέον ἀντικ. *τὴν φροντίδα ἢ τὴν μέριμναν περί τινος*. (Πρβλ. Ἀπολ. 35 d).

2 *τίν' ἂν τρόπον*. Σύντασσε ὧδε· «τίν' ἂν τρόπον βιῴη ὡς ἄριστα (κατὰ) τοῦτον τὸν χρόνον (καθ') ὃν μέλλει βιῶναι. Σημείωσαι τὸ *μέλλει* μετ' ἀπαρεμφάτου ἀορ. β'. Κατὰ κανόνα τὸ *μέλλω* μετ' ἀπαρεμφ. ἐνεστ. ἢ μέλλ.

4 *καὶ νῦν δὲ ἆρα*. Ὑπὸ τὴν καθόλου πρότασιν «ἆρα ἐξομοιῶν ἑαυτὸν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ ἐν ᾗ ἂν οἰκῇ» ὑπάγει τὴν ἀτομικήν, τὴν περὶ αὐτοῦ τοῦ Καλλ. καὶ περὶ τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας. Ἐν σελ. 510 a ἐλέχθη καθόλου ὅτι «ἵνα μὴ ἀδικῆταί τις, δεῖ ἑταῖρον εἶναι τῆς ὑπαρχούσης πολιτείας»· ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἦτο ὁ λόγος περὶ τυράννου καὶ τυραννικῆς πολιτείας. Ἐνταῦθα δηλοῖ σαφῶς ὅτι τὰ αὐτὰ ἰσχύουσι καὶ περὶ δημοκρατικῆς πολιτείας, ὅπου δεσπότης εἶνε ὁ δῆμος.

7 *εἰ σοὶ λυσιτελεῖ καὶ ἐμοί*. Ὁ μὲν Καλλ. ἀρτίως ἤρχισε νὰ πολιτεύηται (Ὅρ. κατωτέρω σελ. 515 a), παρεκάλει δὲ καὶ τὸν Σωκ. νὰ ἀφήσῃ τὰ μικρὰ καὶ ταπεινὰ τῆς φιλοσοφίας προβλήματα καὶ νὰ ἐπιχειρήσῃ τοῖς μεγάλοις καὶ σεμνοῖς, οἷα τὰ πολιτικά. Ὡς ἀμφοτέρων λοιπὸν ἱσταμένων ἔτι ἐπὶ τῆς σχιστῆς ὁδοῦ, τῆς τε ἐπὶ τὴν πολιτικὴν κονίστραν, καὶ τῆς ἐπὶ τὸ φροντιστήριον τῆς φιλοσοφίας, ὁ Σωκ. ἐνταῦθα περιλαμβάνει καὶ ἑαυτὸν ἐν τῷ λόγῳ.

8 *τὰς τὴν σελήνην καθαιρούσας, τὰς Θετταλίδας*. Αἱ Θεσσαλίδες ἦσαν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους διαβεβοημέναι ὡς μάγισσαι καὶ φαρμακεύτριαι. (Ἐπιθι Λουκ. Λούκιος ἢ ὄνος). Πρὸς ἄλλαις μαγείαις ἐπιστεύοντο ὅτι εἶχον τὴν δύναμιν νὰ καταβιβάζωσι τὴν σελήνην εἰς τὴν γῆν. Ὅθεν καὶ ὁ Στρεψιάδης παρ' Ἀριστφ. Νεφ. 749, ζητῶν μηχανὴν νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ἀποτίσεως τόκων καὶ δανείων, ἔρχεται ἐπὶ τοιάνδε ἐπίνοιαν· «Γυναῖκα φαρμακίδ' εἰ πριάμενος Θετταλὴν καθέλοιμι νύκτωρ τὴν σελήνην», ὡς ταύτην ὁρίζουσαν τοὺς μῆνας καὶ τὰς λήξεις ἄρα τῶν προθεσμιῶν. Καὶ σήμερον εἶνε ἰσχυρῶς διαδεδομένη ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ κατὰ τὰς παρακειμένας νήσους ἡ πίστις ὅτι τινὲς γυναῖκες μαγικὴν ἔχουσαι δύναμιν καταβιβάζουσι τὴν σελήνην.

9 *σὺν τοῖς φιλτάτοις ἡ αἵρεσις ἡμῖν ἔσται*. Ἀπὸ κοινοῦ τὸ *ὅπως μή*, ταῦτα δὲ ἐπεξήγ. τοῦ *πεισόμεθα*. Ἡ *σὺν* ἐνταῦθα = σὺν ἀπωλείᾳ τῶν φιλτάτων. Οὕτω καὶ παρ' Ὁμ. Ἰλ. Δ. 161· «σύν τε μεγάλῳ ἀπέτισαν· σὺν σφῇσιν κεφαλῇσιν γυναιξί τε καὶ τεκέεσσιν». Καὶ ἡμεῖς· «Θὰ πληρώσῃς τὴν ζημίαν μὲ τὸ κεφάλι σου». Ἐπιστεύετο ὅτι αἱ τὴν σελήνην καθαιροῦσαι ἔχανον τοὺς ὀφθαλμούς των καὶ τοὺς πόδας των (ἢ τοὺς παῖδάς των) κατὰ τὸν Σουΐδαν. Ἐλέγετο λοιπὸν παροιμιωδῶς «Ἐπὶ σαυτῷ τὴν σελήνην καθέλκεις».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἔσται ταύτης τῆς δυνάμεως τῆς ἐν τῇ πόλει. εἰ δέ σοι οἴει
ὁντινοῦν ἀνθρώπων παραδώσειν τέχνην τινὰ τοιαύτην, ἥτις
B σε ποιήσει μέγα δύνασθαι ἐν τῇ πόλει τῇδε ἀνόμοιον ὄντα
τῇ πολιτείᾳ εἴτ' ἐπὶ τὸ βέλτιον εἴτ' ἐπὶ τὸ χεῖρον, ὡς ἐμοὶ
δοκεῖ, οὐκ ὀρθῶς βουλεύει, ὦ Καλλίκλεις· οὐ γὰρ μιμη-
τὴν δεῖ εἶναι ἀλλ' αὐτοφυῶς ὅμοιον τούτοις, εἰ μέλλεις τι
γνήσιον ἀπεργάζεσθαι εἰς φιλίαν τῷ Ἀθηναίων δήμῳ καὶ
ναὶ μὰ Δία τῷ Πυριλάμπους γε πρός. ὅςτις οὖν σε τούτοις
ὁμοιότατον ἀπεργάσεται, οὗτός σε ποιήσει, ὡς ἐπιθυμεῖς
πολιτικὸς εἶναι, πολιτικὸν καὶ ῥητορικόν· τῷ αὐτῶν γὰρ
C ἤθει λεγομένων τῶν λόγων ἕκαστοι χαίρουσι, τῷ δὲ ἀλλο-

1 *εἰ δέ σοι οἴει ὁντινοῦν ἀνθρώπων παραδώσειν* κ.τ.λ. Πλάγιον ῥάπισμα κατὰ Γοργ. καὶ τῶν κομπωδῶν ἐπαγγελιῶν του.

3 *ἀνόμοιον ὄντα—εἴτ' ἐπὶ τὸ βέλτιον εἴτ' ἐπὶ τὸ χεῖρον*· τουτέστιν, ὄντα εἴτε βελτίω εἴτε χείρω ἢ κατὰ ταύτην τὴν πολιτείαν, εἴτε ἀριστοκρατικώτερον εἴτε ὀχλοκρατικώτερον. Διά του: *εἴτ' ἐπὶ τὸ χεῖρον* ὁ Πλάτ. διασκεδάζει πᾶσαν ὑπόνοιαν ὅτι προτίθεται νὰ ἐπενέγκῃ ψόγον κατὰ τῆς τότε καθεστώσης Ἀθην. πολιτείας. Ἐπιχειρεῖ νὰ ἀποδείξῃ τὸν ἰσχυρισμόν του, ὅτι ἐν πάσῃ πολιτείᾳ ὁ πολιτευόμενος, ἵνα εὐδοκιμήσῃ, ἀνάγκη νὰ ἐξομοιῶται πρὸς αὐτήν, ἐν ἀγαθῇ μὲν γινόμενος βελτίων, ἐν κακῇ δὲ χείρων ἑαυτοῦ.

5 *οὐ γὰρ μιμητὴν δεῖ εἶναι, ἀλλ' αὐτοφυῶς ὅμοιον τούτοις*. Ἡ λέξις μιμεῖσθαι καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἐνέχουσί τινα ἀσάφειαν, ἣν ὁ Πλ. αἰσθάνεται ἐνταῦθα τὴν ἀνάγκην νὰ ἄρῃ. Μιμοῦμαί τινα ὃν τρόπον ὁ ὑποκριτὴς μιμεῖται ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἤθη παντοδαπῶν ἀνθρώπων, χωρὶς νὰ ἐξομοιῶται ἡ ψυχή του πρὸς τούτους. Ἀλλὰ καὶ μιμοῦμαί τινα ζηλῶν αὐτὸν καὶ προθυμούμενος νὰ ἐξομοιωθῶ πρὸς αὐτόν, πρὸς τὰ ἤθη του καὶ τὰ φρονήματά του. Τοιαύτην μίμησιν ἐννοεῖ ὁ Παῦλος γράφων· «Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίγνεσθε». Ταύτην τὴν μίμησιν νοεῖ καὶ ὁ Πλ. καὶ πρὸς διαστολὴν τὴν ὀνομάζει ἐνταῦθα ἐξομοίωσιν, ἂν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν πλεονάκις τὴν ὠνόμασεν ἁπλῶς μίμησιν (σελ. 511 a). Προσέθηκε δὲ τὸ *αὐτοφυῶς* πάλιν διὰ τὴν ἀσάφειαν τοῦ *ὁμοιοῦσθαι*. Ἡ ὁμοίωσις πρέπει νὰ εἶνε μετάπλασις τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, μετουσίωσις.

6 *ὅμοιον τούτοις*· *τοῖς πολίταις* δηλ. νοούμενον ἐκ τοῦ προηγηθέντος τῇ πόλει.

τι γνήσιον εἰς φιλίαν τῷ δήμῳ = τι γνησίως φιλικόν, τι τοιοῦτον ὅπερ ἀποδείξει γνησίαν τὴν παρὰ σοῦ φιλίαν τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων.

8 *τῷ Πυριλάμπους γε πρός*. Προσυπάκουε τῷ Δήμῳ Πυριλάμπους. Λογοπαίγνιον ἐκ τῆς ὁμωνυμίας προκύπτον τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, ὄντος προσηγορ. ὀνόματος, καὶ τοῦ Δήμου τοῦ Πυριλάμπους, ὄντος κυρίου.

ὅςτις οὖν σε κ.τ.λ. Διὰ τούτων αἰνίττεται πρῶτον μὲν εἰς τὰ ὀλιγαρχικὰ φρονήματα τοῦ Καλλ. ἀνομοιότατα ὄντα τοῖς τοῦ δήμου, ἔπειτα δέ, ὅτι μάτην κοπιᾷ μανθάνων τὴν ῥητορικήν· τοιοῦτος ὢν οὐδέποτε θὰ ἰσχύσῃ ἐν τοιούτῳ ὄντι τῷ δήμῳ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τρίῳ ἄχθονται· εἰ μή τι σὺ ἄλλο λέγεις, ὦ φίλη κεφαλή. λέγομέν τι πρὸς ταῦτα, ὦ Καλλίκλεις;

ΞΘ΄. ΚΑΛ. Οὐκ οἶδ' ὅντινά μοι τρόπον δοκεῖς εὖ λέγειν, ὦ Σώκρατες· πέπονθα δὲ τὸ τῶν πολλῶν πάθος, οὐ πάνυ σοι πείθομαι.

ΣΩ. Ὁ δήμου γὰρ ἔρως, ὦ Καλλίκλεις, ἐνὼν ἐν τῇ ψυχῇ τῇ σῇ ἀντιστατεῖ μοι· ἀλλ' ἐὰν πολλάκις ἴσως καὶ βέλτιον ταὐτὰ ταῦτα διασκοπώμεθα, πεισθήσει. ἀνα- D μνήσθητι δ' οὖν, ὅτι δύο ἔφαμεν εἶναι τὰς παρασκευὰς ἐπὶ τὸ ἕκαστον θεραπεύειν καὶ σῶμα καὶ ψυχήν, μίαν μὲν πρὸς

1 *εἰ μή τι σὺ ἄλλο λέγεις*. Συνήθης μετριόφρων ἔκφρασις τοῦ Σωκ. μετὰ λεπτῆς εἰρωνείας μεμιγμένη. Τὴν μεταχειρίζεται ἀκριβῶς ἐκεῖ, ὅπου εἶνε βεβαιότατος ὅτι οἱ λόγοι του οὐδεμίαν ἐπιδέχονται σπουδαίαν ἀμφισβήτησιν. Πρβλ. σελ. 462 c, Πολ. 430 b, Ἱππ. Μ. 291 a.

ὦ φίλη κεφαλή. Φιλόστοργος ἔκφρασις, ἵνα ἐμποιήσῃ τῷ Καλλ. ἔννοιαν, παρὰ πᾶσαν τὴν σφοδρότητα καὶ πικρίαν τῶν εἰρημένων, ὅτι δὲν εἶπεν αὐτὰ ἐλέγχων καὶ διαπομπεύων, ἀλλὰ διδάσκων καὶ παραινῶν

4 *πέπονθα δὲ τὸ τῶν πολλῶν πάθος*. Τὸ τῶν πολλῶν πάθος, εἶνε ἡ διαφωνία τοῦ αἱροῦντος λόγου, ὃν ὑπαγορεύει ὁ καθαρὸς νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς τοὺς λόγους, οὓς ὑποβάλλουσιν αἱ ἐκ τῆς ἀνατροφῆς καὶ ἀναστροφῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ κεκτημέναι ἕξεις καὶ πάθη.

6 *Ὁ δήμου γὰρ ἔρως* κ. τ. λ. Ὁ ἔρως τῆς δημαγωγίας ἐνὼν ἐν τῇ ψυχῇ σου ἀντιστατεῖ τοῖς λόγοις μου. Ἀλλὰ τίνες εἰσὶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου οἱ λόγοι τοῦ Σωκ.; ἐπὶ τί παρακαλεῖ τὸν Καλλ.; Ἆρα νὰ γείνωσιν αὐτοφυῶς ὅμοιοι τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων; Οὐχὶ βέβαια· οὔτε ὁ Σωκ. οὔτε ὁ Καλλ. ἠδύνατο, οὐδὲ θὰ ἐλυσιτέλει αὐτοῖς, ὡς προεῖπεν· ὁ μὲν ἦτο ἀριστοκρατικὸς κατὰ τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως, ὁ δὲ ὀλιγαρχικὸς ἢ μᾶλλον δεσποτικός. Λείπεται λοιπὸν δυοῖν θάτερον, ἢ νὰ ἐπιχειρήσωσι τοῖς πολιτικοῖς πράγμασι, βελτίους αὐτοὶ πρότερον γενόμενοι, καὶ πρὸς τὸ βέλτιστον τῶν πολιτῶν ἀποβλέποντες, ὅτε τὸ ὄνειρον τοῦ Καλλ. διαλύεται, καὶ ἀντὶ δυνάμεως καὶ δόξης ἔχουσι νὰ ἀπεκδέχωνται διωγμοὺς καὶ τὸ κώνειον, ἢ νὰ ἀποστῶσι τῶν πολιτικῶν καὶ νὰ τραπῶσιν ἐπὶ τὸν θεωρητικὸν φιλοσοφικὸν βίον. Ἐκ τῶν ἑπομένων φαίνεται ὅτι τὸ πρῶτον συνιστᾷ ὁ Σωκ. Καὶ εἶνε εὔλογον νὰ πιστεύσωμεν ὅτι αὕτη ἦτο ἡ γνώμη αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος, ὅτε συνέγραφε τὸν Γοργίαν.

7 *πολλάκις — καὶ βέλτιον*. Ἐκ μὲν τῆς βελτίονος διασκέψεως προσδοκᾷ νὰ φανῶσι καθαρώτερα τὰ αἴτια καὶ τὰ αἰτιατά, καὶ πειστικώτερα ἄρα· ἐκ δὲ τῆς ἐπαναλήψεως ἐθισμὸν καὶ ἐξοικείωσιν πρὸς τὰ καινὰ ταῦτα δόγματα.

8 *ἀναμνήσθητι δ' οὖν*. Ὅρ. σελ. 464 b ἑξ.

9 *ἐπὶ τὸ ἕκαστον* κ. τ. λ. = ἐπὶ τὸ θεραπεύειν ἕκαστον σῶμα καὶ ἑκάστην ψυχήν.

10 *πρὸς ἡδονὴν ὁμιλεῖν*. Ὁμιλεῖν, ἐκ τοῦ ὁμοῦ ἴλλεσθαι, κυρίως μὲν σημαίνει ἀναστρέφεσθαι, συνδιάγειν μετά τινος· ἐπειδὴ δὲ ἐν συνδιαγωγῇ ἀνθρώπων δὲν δύναται νὰ λείπῃ ὁ λόγος, οὕτω τὸ ὁμιλεῖν ἔλαβε τὴν σημασίαν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἡδονὴν ὁμιλεῖν, τὴν ἑτέραν δὲ πρὸς τὸ βέλτιστον, μὴ καταχαριζόμενον ἀλλὰ διαμαχόμενον. οὐ ταῦτα ἦν ἃ τότε ὡριζόμεθα;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἡ μὲν ἑτέρα, ἡ πρὸς ἡδονήν, ἀγεννὴς καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ κολακεία τυγχάνει οὖσα· ἢ γάρ;

E ΚΑΛ. Ἔστω, εἰ βούλει, σοι οὕτως.

ΣΩ. Ἡ δέ γε ἑτέρα, ὅπως ὡς βέλτιστον ἔσται τοῦτο, εἴτε σῶμα τυγχάνει ὂν εἴτε ψυχή, ὃ θεραπεύομεν.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὕτως ἐπιχειρητέον ἡμῖν ἐστι τῇ πόλει καὶ τοῖς πολίταις θεραπεύειν, ὡς βελτίστους αὐτοὺς τοὺς πολίτας ποιοῦντας; ἄνευ γὰρ δὴ τούτου, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εὑρίσκομεν, οὐδὲν ὄφελος ἄλλην εὐεργεσίαν οὐδεμίαν
514 προσφέρειν, ἐὰν μὴ καλὴ κἀγαθὴ ἡ διάνοια ᾖ τῶν μελλόντων ἢ χρήματα πολλὰ λαμβάνειν ἢ ἀρχήν τινων ἢ ἄλλην δύναμιν ἡντινοῦν. θῶμεν οὕτως ἔχειν;

ΚΑΛ. Πάνυ γε, εἴ σοι ἥδιον.

ΣΩ. Εἰ οὖν παρεκαλοῦμεν ἀλλήλους, ὦ Καλλίκλεις, δημοσίᾳ πράξοντες τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἐπὶ τὰ οἰ-

τοῦ λέγειν, καὶ τοιαύτην ἔχει καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ, χωρὶς νὰ ἀποσβεσθῇ ἐντελῶς καὶ ἡ τοῦ ἀναστρέφεσθαι.

1 *μὴ καταχαριζόμενον.* Πρβλ. Ἀπολ. 35 c.

8 *Ἡ δέ γε ἑτέρα, ὅπως ὡς βέλτιστον ἔσται.* Παρέλιπε τὸ ῥῆμα, ὡς παραλαμβανόμενον ἐκ τῶν προηγουμένων. Ἐν τούτοις τὸ *τυγχάνει οὖσα* τῆς προηγουμένης προτάσεως δὲν ἁρμόζει ἐνταῦθα. Ὀρθῶς ἔχει τό: *ὁμιλεῖ οὕτως, ὅπως* κ. τ. λ. Τὸ δὲ *ὁμιλεῖ* ληπτέον ἐκ τοῦ *πρὸς ἡδονὴν ὁμιλοῦσα*, ὅπερ πάλιν λαμβάνεται ἐκ τοῦ ἔτι ἀνωτέρω *πρὸς ἡδονὴν ὁμιλεῖν.*

11 *ἐπιχειρητέον τῇ πόλει καὶ τοῖς πολίταις θεραπεύειν.* Ὅρα παρεκβολ.

12 *ὡς βελτίστους—ποιοῦντας.* Ἐπεξ. τοῦ οὕτω. Ἂν καὶ τὸ ὑποκ. τῆς μετοχῆς εἶνε τὸ *ἡμῖν*, αὕτη ἐτέθη κατ' αἰτιατ. καθ' ἣν πτῶσιν νοεῖται τὸ ὑποκ. τοῦ θεραπεύειν. Λυσίας κατὰ Θεομν. Α', 31: «Δέομαι ὑμῶν καταψηφίσασθαι Θεομνήστου, ἐνθυμουμένους κ. τ. λ.»

15 *ἐὰν μὴ καλὴ κἀγαθὴ* κ.τ.λ. Ἐπεξηγ. τοῦ *ἄνευ τούτου.*

19 *Εἰ οὖν παρεκαλοῦμεν* κ.τ.λ. = Ἂν λοιπὸν παρωρμῶμεν ἀλλήλους νὰ ἀναμιχθῶμεν εἰς τὰ πολιτικά, καὶ ὡρισμένως, ἐπὶ τὰ οἰκοδομικὰ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

χοδομικά, ἢ τειχῶν ἢ νεωρίων ἢ ἱερῶν ἐπὶ τὰ μέγιστα οἰκοδομήματα, πότερον ἔδει ἂν ἡμᾶς σκέψασθαι ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ἐξετάσαι, πρῶτον μὲν εἰ ἐπιστάμεθα τὴν τέχνην B ἢ οὐκ ἐπιστάμεθα, τὴν οἰκοδομικήν, καὶ παρὰ τοῦ ἐμάθομεν; ἔδει ἂν ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν δεύτερον αὖ τόδε, εἴ τι πώποτε οἰκοδόμημα ᾠκοδομήκαμεν ἰδίᾳ ἢ τῶν φίλων τινὶ ἢ ἡμέτερον αὐτῶν, καὶ τοῦτο τὸ οἰκοδόμημα καλὸν ἢ αἰσχρόν ἐστι· καὶ εἰ μὲν εὑρίσκομεν σκοπούμενοι διδασκάλους τε ἡμῶν ἀγαθοὺς καὶ ἐλλογίμους γεγονότας καὶ οἰκοδομήματα πολλὰ C μὲν καὶ καλὰ μετὰ τῶν διδασκάλων ᾠκοδομημένα ἡμῖν, πολλὰ δὲ καὶ ἴδια ἡμῶν, ἐπειδὴ τῶν διδασκάλων ἀπηλλάγημεν, οὕτω μὲν διακειμένων, νοῦν ἐχόντων ἦν ἂν ἰέναι ἐπὶ τὰ δημόσια ἔργα· εἰ δὲ μήτε διδάσκαλον εἴχομεν ἡμῶν αὐ-

1 *ἢ τειχῶν — ἐπὶ τὰ μέγιστα οἰκοδομήματα.* Ἀνάπτυξις τοῦ: ἐπὶ τὰ οἰκοδομικά. Αἱ γεν. *τειχῶν, νεωρίων, ἱερῶν*, γεν. ἐξ ἀντικειμένου τοῦ *οἰκοδομήματα*, ὅπερ = *οἰκοδομίας* ἐνταῦθα.

7 *δεύτερον αὖ τόδε*· δηλ. ἔδει σκέψασθαι καὶ ἐξετάσαι.

8 *ἰδίᾳ, ἢ τῶν φίλων τινὶ* κ.τ.λ. Τὸ *ἰδίᾳ* ἀντίκειται τῷ *δημοσίᾳ*, ὅπερ νοεῖται ὡς ἰδιότης τῶν προειρημένων οἰκοδομημάτων. Τὰ δὲ *ἢ τῶν φίλων τινί, ἢ ἡμέτερον αὐτῶν*, διασάφησις τοῦ *ἰδίᾳ* διὰ παραδειγμάτων.

9 *καὶ τοῦτο τὸ οἰκοδόμημα.* Συμπλήρου ὧδε· «Καὶ ἔδει σκέψασθαι καὶ ἐξετάσαι εἰ τοῦτο τὸ οἰκοδόμημα κ. τ. λ.»

καὶ εἰ μὲν εὑρίσκομεν κ. τ. λ. Τὴν αὐτὴν γνώμην ἀποφαίνει καὶ ἐν Λάχητι 186 a, b. Ἡ ἀπόδοσις τῆς ὑποθέσεως εἶνε «νοῦν ἐχόντων ἦν ἂν κ. τ. λ.»

11 *ἐλλογίμους* = ἐν λόγῳ ὄντας, ὀνομαστοὺς ἐπιφανεῖς· οὐχὶ *λογίους!* Σελ. 526 b· «εἷς δὲ καὶ πάνυ ἐλλόγιμος γέγονε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου». Συμπ. 197 a· «Ἀλλὰ τὴν τῶν τεχνῶν δημιουργίαν οὐκ ἴσμεν ὅτι, οὗ μὲν ἂν ὁ θεὸς οὗτος διδάσκαλος γένηται, ἐλλόγιμος καὶ φανὸς ἀπέβη, οὗ δ᾽ ἂν Ἔρως μὴ ἐφάψηται, σκοτεινός;»

14 *οὕτω μὲν διακειμένων.* Ἀνακεφαλαίωσις τῆς προηγουμένης ὑποθετ. προτάσεως, διὰ μετοχ. κατὰ γεν. ἀπόλυτον.

νοῦν ἐχόντων ἦν ἄν. Προσφιλὴς τῷ Πλ. λέξις. Νόμ. 919 c· «ἐν νοῦν ἐχούσῃ πόλει». Καὶ ἐπίρρημα δὲ *νοῦν ἐχόντως* ἔπλασεν. Νόμ. 686 e. Ἐν δὲ Φιλήβ. 64 a μετὰ χαριεντισμοῦ λέγει· «Ἆρ᾽ οὐκ ἐμφρόνως ταῦτα καὶ ἐχόντως ἑαυτὸν τὸν νοῦν φήσομεν ἀποκρίνασθαι τὰ νῦν ῥηθέντα;» Δηλ. ὁ νοῦς ἀπεκρίνατο τὰ νῦν ῥηθέντα *νοῦν ἐχόντως.*

15 *εἰ δὲ μήτε διδάσκαλον — οἰκοδομήματά τε.* Ἐπίστησον ἐπὶ τὴν σύνδεσιν μήτε-τε. Δὲν εἶνε ἀήθης ἐν τῷ Ἑλλ. λόγῳ, ἀλλὰ κανονική, ὅταν τὸ

τῶν ἐπιδεῖξαι, οἰκοδομήματά τε ἢ μηδὲν ἢ πολλὰ καὶ μηδενὸς ἄξια, οὕτω δ' ἂν ἀνόητον ἦν δήπου ἐπιχειρεῖν τοῖς δημοσίοις ἔργοις καὶ παρακαλεῖν ἀλλήλους ἐπ' αὐτά. φῶ-
D μεν ταῦτα ὀρθῶς λέγεσθαι ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

Ο'. ΣΩ. Οὐκοῦν οὕτω πάντα, τά τε ἄλλα, κἂν εἰ ἐπιχειρήσοντες δημοσιεύειν παρεκαλοῦμεν ἀλλήλους ὡς ἱκανοὶ ἰατροὶ ὄντες, ἐπεσκεψάμεθα δήπου ἂν ἐγώ τε σὲ καὶ σὺ ἐμέ, φέρε πρὸς θεῶν, αὐτὸς δὲ ὁ Σωκράτης πῶς ἔχει τὸ σῶμα πρὸς ὑγίειαν; ἢ εἰ δή τις ἄλλος διὰ Σωκράτην ἀπηλλάγη νόσου, ἢ δοῦλος ἢ ἐλεύθερος· κἂν ἐγώ, οἶμαι, περὶ σοῦ ἕτερα τοιαῦτα ἐσκόπουν· καὶ εἰ μὴ εὑρίσκομεν
E δι' ἡμᾶς μηδένα βελτίω γεγονότα τὸ σῶμα, μήτε τῶν ξένων μήτε τῶν ἀστῶν, μήτε ἄνδρα μήτε γυναῖκα, πρὸς Διός, ὦ Καλλίκλεις, οὐ καταγέλαστον ἂν ἦν τῇ ἀληθείᾳ, εἰς τοσοῦτον ἀνοίας ἐλθεῖν ἀνθρώπους, ὥςτε, πρὶν ἰδιω-

δ' τῶν συμπλεκομένων κώλων εἶνε καταφατικόν. Θουκ. Α', 71, 8· «*μήτε* ἑορτὴν ἄλλο τι ἡγεῖσθαι ἢ τὸ τὰ δέοντα πρᾶξαι, ξυμφοράν τε οὐχ ἧσσον ἡσυχίαν ἀπράγμονα ἢ ἀσχολίαν ἐπίπονον». 73, 1· «δηλῶσαι ὡς οὔτε ἀπεικότως ἔχομεν ἃ κεκτήμεθα, ἥ τε πόλις ἡμῶν ἀξία λόγου ἐστίν».

1 *ἢ πολλὰ καὶ μηδενὸς ἄξια.* Σύνδεσις διὰ τοῦ *καὶ* χαλαρωτέρα, ἀντὶ τῆς ἀκριβεστέρας ἀντιθετικῆς «πολλὰ μέν, μηδενὸς δ' ἄξια». Ἐν τῷ ἀφελεῖ λόγῳ πολλάκις συνείρονται ἐξωτερικῶς αἱ προτάσεις διὰ τοῦ *καὶ* μὴ δηλουμένης τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῶν πρὸς ἀλλήλας σχέσεως. Συνηθέστατα παρ' ἡμῖν: Τὸν εἶδα καὶ ἔτρεχεν· ἀντὶ τὸν εἶδον τρέχοντα. Τὸν εἶδε καὶ ὥρμησεν ἐπάνω του· ἀντὶ ἰδὼν ὥρμησε. Ἐγὼ σε συμβουλεύω τὸ καλόν σου, καὶ σὺ δὲν ἀκούεις· ἀντὶ ἐγὼ μὲν — σὺ δέ.

2 *οὕτω δέ·* διακειμένων δηλ.

ἀνόητον ἦν. Τὸ ἀνόητον = ἔργον, ἢ ἴδιον ἀνοήτου· τοῦτο δὲ — νοῦν οὐκ ἔχοντος.

6 *Οὐκοῦν οὕτω πάντα, τά τε ἄλλα, καί.* Συμπλήρου ὧδε· «Οὐκοῦν οὕτω πάντα τά τε ἄλλα ἔχει καὶ τόδε. εἰ ἐπιχειρήσαντες κ. τ. λ.»

κἂν = καὶ ἄν. Ὁ δυνητ. *ἂν* ἀνήκει εἰς τὴν ἀπόδοσιν *ἐπεσκεψάμεθα,* ἂν καὶ ἐπαναλαμβάνεται ἐκεῖ κάτω, κατὰ τὸ σύνηθες.

7 *δημοσιεύειν·* ἐν γένει μὲν = δημόσιον λειτουργὸν εἶναι, ἰδίως δὲ ἐλέγετο περὶ ἰατρῶν μισθουμένων ὑπὸ τῆς πόλεως ὡς δημοσίων.

9 *αὐτὸς δὲ ὁ Σωκράτης.* Τὸ *αὐτὸς* κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ἄλλους οὓς ἐπαγγέλλεται νὰ ἰατρεύῃ.

16 *εἰς τοσοῦτον ἀνοίας ἐλθεῖν ἀνθρώπους.* Εἶπεν *ἀνθρώπους* ἀντὶ *ἡμᾶς,* ἵνα ἐπιτείνῃ τὸ καταγέλαστον τοῦ πράγματος. «Δὲν εἶνε καταγέλαστον, ἄνθρωποι (νοῦν ἔχοντες, λογικὰ δημιουργήματα), νὰ καταντήσωσιν εἰς τοι-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τεύοντας πολλὰ μὲν ὅπως ἐτύχομεν ποιῆσαι, πολλὰ δὲ κατορθῶσαι καὶ γυμνάσασθαι ἱκανῶς τὴν τέχνην, τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο ἐν τῷ πίθῳ τὴν κεραμείαν ἐπιχειρεῖν μανθάνειν, καὶ αὐτούς τε δημοσιεύειν ἐπιχειρεῖν καὶ ἄλλους τοιούτους παρακαλεῖν; οὐκ ἀνόητόν σοι δοκεῖ ἂν εἶναι οὕτω πράττειν;

ΚΑΛ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Νῦν δέ, ὦ βέλτιστε ἀνδρῶν, ἐπειδὴ σὺ μὲν αὐτὸς 515
ἄρτι ἄρχει πράττειν τὰ τῆς πόλεως πράγματα, ἐμὲ δὲ παρακαλεῖς καὶ ὀνειδίζεις ὅτι οὐ πράττω, οὐκ ἐπισκεψόμεθα ἀλλήλους, φέρε, Καλλικλῆς ἤδη τινὰ βελτίω πεποίηκε τῶν πολιτῶν; ἔστιν ὅστις πρότερον πονηρὸς ὤν, ἄδικός τε καὶ ἀκόλαστος καὶ ἄφρων, διὰ Καλλικλέα καλός τε κἀγαθὸς γέγονεν, ἢ ξένος ἢ ἀστός, ἢ δοῦλος ἢ ἐλεύθερος; λέγε μοι, B
ἐάν τίς σε ταῦτα ἐξετάζῃ, ὦ Καλλίκλεις, τί ἐρεῖς; τίνα φήσεις βελτίω πεποιηκέναι ἄνθρωπον τῇ συνουσίᾳ τῇ σῇ;-

οὗτον βαθμὸν ἀνοίας;» Καὶ ἡμεῖς μεταχειριζόμεθα ὁμοίως τὸ *ἄνθρωπος* ἀντὶ ὡρισμένου προσώπου ἐν ὁμοίαις περιστάσεσιν. Ἄνθρωπε, ποῦ κατήντησες! Ποῦ ἠκούσθη ἄνθρωπος νὰ δέρνῃ τὸν πατέρα του;

1 *ὥστε, πρὶν ἰδιωτεύοντας* κ. τ. λ. Σύμπλεκε ὧδε· «ὥστε, πρίν, ἰδιωτεύοντας, πολλὰ μὲν ποιῆσαι ὅπως ἐτύχομεν, πολλὰ δὲ κατορθῶσαι, καὶ γυμνάσασθαι ἱκανῶς τὴν τέχνην, ἐπιχειρεῖν μανθάνειν τὴν κεραμείαν ἐν τῷ πίθῳ, τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο». Ἀνάφερε λοιπὸν τὸ μὲν *ὥστε* εἰς τὸ ἐπιχειρεῖν, τὸ δὲ *πρὶν* εἰς τὸ ποιῆσαι κ. τ. λ. Ὑποκείμενον τῶν ἀπαρεμφάτων εἶνε τὸ *ἡμᾶς*, διότι καὶ τὸ *ἀνθρώπους* ἀντὶ τοῦ *ἡμᾶς* ἐτέθη. Τὸ *ἰδιωτεύοντας* χρον. μετ. ἐν ᾧ ἰδιωτεύομεν, πρὶν ἐπιχειρήσωμεν δημοσιεύειν. Τὸ *ὅπως ἐτύχομεν* προσωπ. ἀντὶ *ὅπως ἔτυχεν*, ὅπως ἡ τύχη τὰ ἔφερε. Τὸ *κατορθῶσαι* = ὀρθῶς ποιῆσαι. Τὸ *γυμνάσασθαι τὴν τέχνην* = γυμνάσαι ἑαυτὸν ἐν τῇ τέχνῃ· μαθεῖν τὴν τέχνην διὰ γυμνασίας. Τὸ «*ἐν τῷ πίθῳ τὴν κεραμείαν μανθάνειν*» ἦτο παροιμιῶδες περὶ τῶν ἐπιχειρούντων εὐθὺς ἐπὶ τὰ μεγάλα καὶ τίμια πρὶν γυμνασθῶσιν ἱκανῶς ἐν μικροῖς καὶ εὐτελέσιν. Ὁ πίθος ἦτο σκεῦος ὀγκῶδες καὶ δυσμεταχείριστον· ἡ ἀποτυχία λοιπὸν τοῦ ἔτι ἀπείρου κεραμέως ἦτο βεβαία, καὶ ἡ ἐκ τῆς θραύσεως ζημία σχετικῶς μεγάλη.

5 *οὐκ ἀνόητόν* σοι *δοκεῖ ἂν εἶναι οὕτω πράττειν;* Τὸ *οὕτω πράττειν*, ὅπερ ἐτέθη ὡς ὑποκ. τοῦ *δοκεῖ εἶναι*, εἶνε ἅμα ἡ προβληματώδης ὑπόθεσις, ἧς ἀπόδοσις τὸ *δοκεῖ ἂν εἶναι ἀνόητον*· «εἴ τις οὕτω πράττοι, οὐκ ἂν εἴη ἀνόητον πρᾶγμα;»

8 *σὺ μὲν αὐτός*. Τὸ *αὐτὸς* διὰ τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἑπόμενον *ἐμέ*· *ἐμὲ δὲ παρακαλεῖς*. Ἐξυπάκουε: *πράξοντα*, ἢ *ἐπὶ τὸ πράττειν*.

12 *πονηρὸς ὤν*. Τὰ ἐπιφερόμενα: *ἄδικός τε καὶ ἀκόλαστος καὶ ἄφρων*,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὀκνεῖς ἀποκρίνασθαι, εἴπερ ἔστι τι ἔργον σὸν ἔτι ἰδιωτεύοντος, πρὶν δημοσιεύειν ἐπιχειρεῖν;

ΚΑΛ. Φιλόνικος εἶ, ὦ Σώκρατες.

ΟΑ΄. ΣΩ. Ἀλλ' οὐ φιλονικίᾳ γε ἐρωτῶ, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς βουλόμενος εἰδέναι, ὅντινά ποτε τρόπον οἴει δεῖν πολιτεύεσθαι ἐν ἡμῖν, εἰ ἄλλου του ἄρα ἐπιμελήσει ἡμῖν ἐλ-
C θὼν ἐπὶ τὰ τῆς πόλεως πράγματα, ἢ ὅπως ὅ τι βέλτιστοι πολῖται ὦμεν· ἢ οὐ πολλάκις ἤδη ὡμολογήκαμεν τοῦτο δεῖν πράττειν τὸν πολιτικὸν ἄνδρα; ὡμολογήκαμεν ἢ οὔ; ἀποκρίνου.—ὡμολογήκαμεν· ἐγὼ ὑπὲρ σοῦ ἀποκρινοῦμαι. εἰ τοίνυν τοῦτο δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα παρασκευάζειν τῇ ἑαυτοῦ πόλει, νῦν μοι ἀναμνησθεὶς εἰπὲ περὶ ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν ὧν ὀλίγῳ πρότερον ἔλεγες, εἰ ἔτι σοι δοκοῦ-
D σιν ἀγαθοὶ πολῖται γεγονέναι, Περικλῆς καὶ Κίμων καὶ Μιλτιάδης καὶ Θεμιστοκλῆς.

ΚΑΛ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ ἀγαθοί, δῆλον ὅτι ἕκαστος αὐτῶν βελτίους ἐποίει τοὺς πολίτας ἀντὶ χειρόνων. ἐποίει ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Ναί.

ἀνάπτυξις τοῦ *πονηρός*· καταλέγει τὰ τρία κυριώτατα τῆς πονηρίας εἴδη, τὰ ἐναντία τῆς δικαιοσύνης, τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς φρονήσεως, ἅτινα ἦσαν τὰ τρία κυριώτατα εἴδη τῆς ἀρετῆς.

1 *Ὀκνεῖς ἀποκρίνασθαι.* Ὑποτίθεται παῦσις προηγηθεῖσα. Τῷ ὄντι ὁ Σωκ. ἐσκλήρυνε τοῦ αἰτήσασθαι, ἀπαιτῶν νὰ ὁμολογήσῃ αὐτὸς ὁ Καλλ. ὅτι οὐδένα πώποτε ὠφέλησεν ἠθικὴν ὠφέλειαν.

3 *Φιλόνικος εἶ, ὦ Σώκ.* Φιλεῖς δηλ. νὰ ἐπιδεικνύῃς νὰ ᾄδῃς τὴν νίκην σου, ὁμολογοῦντος ἐμοῦ τὴν ἧττάν μου.

12 *νῦν μοι ἀναμνησθεὶς εἰπέ.* Ἀναλαμβάνει τον λόγον τὸν περὶ τῶν ἐξόχων πολιτικῶν, τὸν διακοπέντα ἐν σελ. 503 d, ὅπου ἐπεχείρησε νὰ διατυπώσῃ τὸν γνώμονα τῆς κρίσεως αὐτῶν, καὶ νῦν μόλις κατώρθωσε τοῦτο μετὰ πολλὰς ἀντιστάσεις, διακοπὰς καὶ ἄλλα δυσχεράσματα τοῦ Καλλ.

περὶ των ἀνδρῶν — Περικλῆς καὶ Κίμων κ.τ.λ. Ἀντί: *περὶ Περικλέους καὶ Κίμωνος* κ. τ. λ. Συνεφώνησαν πρὸς τὴν πτῶσιν ἣν ἀπαιτεῖ ἡ πλαγία ἐρώτησις, ἂν καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν κυρίαν πρότασιν. Πρβλ. Ἀπολ. 41 a.

17 *βελτίους ἐποίει τοὺς πολίτας ἀντὶ χειρόνων.* Ἡ συνήθης βραχυλογία = ἀντὶ τοῦ ποιεῖν αὐτοὺς χείρονας. Δὲν κεῖται ἡ *ἀντὶ* ἀντὶ τῆς *ἐκ*· δὲν λέγει ὅτι τοὺς πολίτας, χείρους ὄντας πρότερον, ἐποίουν βελτίους, ἀλλὰ λέγει· τοὺς πολίτας, ὄντας οἷοι ἔτυχον, ἐποίουν βελτίους, οὐχὶ χείρους. Ὅρα πρκβλ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΩ. Οὐκοῦν ὅτε Περικλῆς ἤρχετο λέγειν ἐν τῷ δήμῳ, χείρους ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι ἢ ὅτε τὰ τελευταῖα ἔλεγεν.

ΚΑΛ. Ἴσως.

ΣΩ. Οὐκ ἴσως [δή], ὦ βέλτιστε, ἀλλ' ἀνάγκη ἐκ τῶν ὡμολογημένων, εἴπερ ἀγαθός γ' ἦν ἐκεῖνος πολίτης. E

ΚΑΛ. Τί οὖν δή;

ΣΩ. Οὐδέν· ἀλλὰ τόδε μοι εἰπὲ ἐπὶ τούτῳ, εἰ λέγονται Ἀθηναῖοι διὰ Περικλέα βελτίους γεγονέναι, ἢ πᾶν τοὐναντίον, διαφθαρῆναι ὑπ' ἐκείνου. ταυτὶ γὰρ ἔγωγε ἀκούω, Περικλέα πεποιηκέναι Ἀθηναίους ἀργοὺς καὶ δειλοὺς καὶ λάλους καὶ φιλαργύρους, εἰς μισθοφορίαν πρῶτον καταστήσαντα.

ΚΑΛ. Τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων ἀκούεις ταῦτα, ὦ Σώκρατες.

1 *ὅτε Περ. ἤρχετο λέγειν*. Παρατατ. τοῦ *ἄρχομαι*, οὐχὶ τοῦ *ἔρχομαι!*

2 *ἢ ὅτε τὰ τελευταῖα ἔλεγεν*. Τὰ *τελευταῖα* χρον. προσδ. = κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τοῦ πολιτικοῦ του σταδίου. Ἱππ. Μ. 282 c: «Πρόδικος πολλάκις μὲν καὶ ἄλλοτε δημοσίᾳ ἀφίκετο, ἀτὰρ τὰ τελευταῖα ἔναγχος ἀφικόμενος κ. τ. λ.»

4 *Οὐκ ἴσως — ἀλλ' ἀνάγκη*. Συμπλήρου ὧδε· Οὐκ ἴσως ἦσαν χείρους, ἀλλ' ἀνάγκη εἶναι τότε χείρους.

10 *πεποιηκέναι Ἀθ. ἀργοὺς καὶ δειλοὺς καὶ λάλους καὶ φιλαργύρους*. Ἀργοὺς μέν, καθ' ὅτι μέγα πλῆθος πολιτῶν προετίμων τὸν εὐτελῆ δικαστ. μισθὸν τῶν ἐκ τῆς γεωργίας καὶ τεχνουργίας κερδῶν· διότι ἐκεῖνος ἐπορίζετο ἀνετώτερον καὶ ἀπραγμονέστερον. Δειλοὺς δέ, καθ' ὅτι ὁ Περικ. ἰδίως κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου ἀπέτρεπε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐξέρχωνται τῶν τειχῶν καὶ νὰ συνάπτωσι μάχην ἐκ τοῦ συστάδην πρὸς τοὺς πολεμίους. Λάλους δέ, καθ' ὅτι τὸ λάλον εἶνε φυσικὸν παρακολούθημα λαοῦ καὶ ἄλλως μὲν φιλολόγου, ἤδη δὲ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σχολάζοντος. Φιλαργύρους δέ, καθ' ὅ τι ἐθισθέντων τῶν πολιτῶν νὰ λαμβάνωσι μισθὸν ἐκ τοῦ πλουσίου δημοσίου ταμιείου, διὰ πᾶσαν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἐξέλιπεν ἐκ μὲν τῶν πλουσίων ἡ μεγαλοφροσύνη καὶ ἡ ἐλευθεριότης ἐκείνη, ἥτις πρότερον ἤλαυνε τοὺς Ἀθηναίους εἰς ἅμιλλαν τοῦ τίς νὰ ὑπερβάλῃ τὸν ἕτερον δαπανῶν ὑπὲρ δημοσίων λειτουργιῶν, ἐκ δὲ τοῦ πλήθους τὸ εὐγενὲς αἴσθημα τοῦ ὑπηρετεῖν τὴν πατρίδα ἀφιλοκερδῶς. Δῆλον ὅτι μετά τινος ὑπερβολῆς κατηγοροῦνται πάντα ταῦτα Περικλέους.

11 *εἰς μισθοφορίαν πρῶτον καταστήσαντα*. Ἡ μετοχ. προσδιορίζει τροπικῶς καὶ αἰτιολογικῶς οὐχὶ πάντα ὅσων ἀποφαίνει αἴτιον τὸν Περικλέα, ἀλλὰ μόνον τὸ τελευταῖον, τὴν φιλαργυρίαν. Τὸ *πρῶτον* αἰτιατ. ἀρσεν. γένους· *τὸν Περικλέα πρῶτον*. Μαρτυρεῖ καὶ Ἀριστοτέλης λέγων: «τὰ δὲ δικαστήρια μισθοφόρα κατέστησε Περικλῆς.» Περὶ τοῦ δικαστ. μισθοῦ ὅρα εἰσαγ. εἰς Ἀπολογ. σελ. 39.

13 *Τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων*. Νοεῖ τοὺς λακωνίζοντας, ὧν ὁ θαυμασμὸς

ΣΩ. Ἀλλὰ τάδε οὐκέτι ἀκούω, ἀλλὰ οἶδα σαφῶς καὶ ἐγὼ καὶ σύ, ὅτι τὸ μὲν πρῶτον ηὐδοκίμει Περικλῆς καὶ οὐδεμίαν αἰσχρὰν δίκην κατεψηφίσαντο αὐτοῦ Ἀθηναῖοι, ἡνίκα χείρους ἦσαν· ἐπειδὴ δὲ καλοὶ κἀγαθοὶ ἐγεγόνεσαν
516 ὑπ' αὐτοῦ, ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου τοῦ Περικλέους, κλοπὴν αὐτοῦ κατεψηφίσαντο, ὀλίγου δὲ καὶ θανάτου ἐτίμησαν, δῆλον ὅτι ὡς πονηροῦ ὄντος.

ΟΒ'. ΚΑΛ. Τί οὖν; τούτου ἕνεκα κακὸς ἦν Περικλῆς;

ΣΩ. Ὄνων γοῦν ἂν ἐπιμελητὴς καὶ ἵππων καὶ βοῶν τοιοῦτος ὢν κακὸς ἂν ἐδόκει εἶναι, εἰ παραλαβὼν μὴ λακτίζοντας αὐτοὺς μηδὲ κυρίττοντας μηδὲ δάκνοντας ἀπέδειξε ταῦτα ἅπαντα ποιοῦντας δι' ἀγριότητα. ἢ οὐ δοκεῖ σοι κα-

παντὸς σπαρτιατικοῦ προέβαινε μέχρι τοῦ κόπτεσθαι τὰ ὦτα, ἵνα φαίνωνται ἐσκληραγωγημένοι, ὡς οἱ Σπαρτιᾶται. Πρωταγ. 342 b· «νῦν δὲ ἀποκρυψάμενοι ἐκεῖνο, ἐξηπατήκασι τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι λακωνίζοντας, καὶ οἱ μὲν ὦτά τε κατάγνυνται μιμούμενοι αὐτούς, καὶ ἱμάντας περιειλίττονται καὶ φιλογυμναστοῦσι καὶ βραχείας ἀναβολὰς φοροῦσιν, ὡς δὴ τούτοις κρατοῦντας τῶν Ἑλλήνων τοὺς Λακεδαιμονίους».

1 *Ἀλλὰ τάδε οὐκέτι ἀκούω*. Διὰ τούτων δηλοῖ ὅτι δὲν ἀποδέχεται πάντα τὰ περὶ Περικ. θρυλούμενα, ἀλλὰ βασίζεται ἐφ' οἷς αὐτὸς ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως καὶ κρίσεως γινώσκει περὶ τοῦ ἀνδρός.

4 *ἡνίκα χείρους ἦσαν· ἐπειδὴ δὲ* κ. τ. λ. Δηλ. *κατὰ τὸν σὸν λόγον*. Εἰρωνικὴ ἀντίφρασις οἵα καὶ ἡ τοῦ Πώλου περὶ Ἀρχελάου 471 a· «νῦν δὲ θαυμασίως ὡς ἄθλιος γέγονε ... οὐκ ἠβουλήθη εὐδαίμων γενέσθαι κ. τ. λ.» Περὶ τοῦ *ἡνίκα* ἔπιθι πρχβλ. εἰς Κρίτ. 43 a.

5 *κλοπὴν αὐτοῦ κατεψηφίσαντο*. Καταψηφίζομαί τινος, ἢ τινός τι. Ἡ αἰτιατ. τὶ ἐνδέχεται νὰ σημαίνῃ τὸ ἔγκλημα ὡς ἐνταῦθα, ἄλλοτε δὲ τὴν ποινήν, οἷον θάνατον, φυγὴν κ. τ. τ. Ἀπολ. 38 d. Παθητικῶς εὕρηται: *καταψηφίζεταί τις θανάτου ἢ φυγῆς* (Πολ. 558 a), ἔνθα ἡ γεν. θανάτου ἐτέθη, ὡς ἐγγίζοντος τοῦ παθ. καταψηφίζεσθαι εἰς τὴν σημασίαν τοῦ παθ. τιμᾶσθαι (θανάτου). Μόνον δὲ ἐν τῷ (μὴ γνησίῳ) Πολιτικῷ 299 a, εὕρηται: καταψηφίζεται τινί τι (ἔγκλημα), ὡς ἂν ἤθελεν εἴπει ἐν τῷ προκειμένῳ «κατεψηφίσθη Περικλεῖ κλοπή».

7 *δῆλον ὅτι ὡς πονηροῦ ὄντος*. Τὸ δηλονότι ἐπίρρ.

9 *Ὄνων γοῦν*. Περὶ τοῦ *γοῦν* πρβλ. 447 c.

τοιοῦτος ὤν. Ὑποθετ. μετοχ. ἣν κατόπιν ἀναπτύσσει διὰ τῆς ὑποθετ. προτ. «εἰ παραλαβὼν κ. τ. λ.»

10 *μὴ λακτίζοντας μηδὲ κυρίττοντας μηδὲ δάκνοντας*. Λακτίζοντας καὶ δάκνοντας τοὺς ὄνους μόνον, κυρίττοντας τοὺς βοῦς μόνον.

11 *ἀπέδειξε ταῦτα ποιοῦντας*. Ἀποδείκνυμί τι, ἢ ἀποδείκνυμί τινα ποιοῦντά τι = μετὰ μακρὰν καὶ ἀφανῶς γινομένην ἐργασίαν περαίνω καὶ προάγω τι εἰς τὸ φῶς, ἢ παράγω τι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι· συνώνυμον τῷ *ποιεῖν, ἀπεργάζεσθαι, κατασκευάζειν, καθιστάναι, ἀποφαίνειν* κ. τ. τ. Ξενφ. Οἰκον. Ζ', 6· «εἰ μόνον ἦλθεν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

κὸς εἶναι ἐπιμελητὴς ὁστισοῦν ὁτουοῦν ζώου, ὃς ἂν παραλαϐὼν ἡμερώτερα ἀποδείξῃ ἀγριώτερα ἢ παρέλαϐε; δοκεῖ ἢ οὔ; B

ΚΑΛ. Πάνυ γε, ἵνα σοι χαρίσωμαι.

ΣΩ. Καὶ τόδε τοίνυν μοι χάρισαι ἀποκρινάμενος· πότερον καὶ ὁ ἄνθρωπος ἓν τῶν ζώων ἐστὶν ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀνθρώπων Περικλῆς ἐπεμέλετο;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Τί οὖν; οὐκ ἔδει αὐτούς, ὡς ἄρτι ὡμολογοῦμεν, δικαιοτέρους γεγονέναι ἀντὶ ἀδικωτέρων ὑπ᾽ ἐκείνου, εἴπερ ἐκεῖνος ἐπεμελεῖτο αὐτῶν ἀγαθὸς ὢν τὰ πολιτικά; C

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν οἵ γε δίκαιοι ἥμεροι, ὡς ἔφη Ὅμηρος· σὺ δὲ τί φῄς; οὐχ οὕτως;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν ἀγριωτέρους γε αὐτοὺς ἀπέφηνεν ἢ οἵους παρέλαϐε, καὶ ταῦτ᾽ εἰς αὑτόν, ὃ ἥκιστ᾽ ἂν ἐϐούλετο.

ΚΑΛ. Βούλει σοι ὁμολογήσω;

ΣΩ. Εἰ δοκῶ γέ σοι ἀληθῆ λέγειν.

ΚΑΛ. Ἔστω δὴ ταῦτα. D

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ ἀγριωτέρους, ἀδικωτέρους τε καὶ χείρους;

ΚΑΛ. Ἔστω.

ΣΩ. Οὐκ ἄρ᾽ ἀγαθὸς τὰ πολιτικὰ Περικλῆς ἦν ἐκ τούτου τοῦ λόγου.

ἐπισταμένη, ἔρια παραλαϐοῦσα, ἱμάτιον ἀποδεῖξαι». Κύρ. Ἀνάϐ. Α', 1· «καὶ στρατηγὸν δὲ αὐτὸν ἀπέδειξε». Καὶ μέσως: Νόμ. 783 d· «ὡς ὅτι καλλίστους ἀποδειξομένους παῖδας τῇ πόλει».

2 *ἀγριώτερα ἢ παρέλαβε* = ἀγριώτερα ἢ οἷα παρέλαϐεν· ἢ πληρέστερον: ἢ οἷα ἦν ὅτε παρέλαϐε.

14 *οἵ γε δίκαιοι ἥμεροι, ὡς ἔφη Ὅμηρος.* Αἰνίττεται εἰς τὸ συχνάκις παρ' Ὁμ. ἀπαντῶν (Ὀδ. Ζ. 120)·
Ἦ ῥ' οἵ γ' ὑϐρισταί τε καὶ ἄγριοι οὐδὲ δίκαιοι,
Ἠὲ φιλόξεινοι καί σφι νόος ἐστὶ θεουδής.

25 *Οὐκ ἄρ' ἀγαθὸς — ἦν ἐκ τούτου τοῦ λόγου*· τοῦ λέγοντος ὅτι ὁ ἀγαθὸς

ΚΑΛ. Οὐ σύ γε φῄς.

ΣΩ. Μὰ Δί' οὐδέ γε σὺ ἐξ ὧν ὡμολόγεις. πάλιν δὲ λέγε μοι περὶ Κίμωνος· οὐκ ἐξωστράκισαν αὐτὸν οὗτοι οὓς ἐθεράπευεν, ἵνα αὐτοῦ δέκα ἐτῶν μὴ ἀκούσειαν τῆς φωνῆς; καὶ Θεμιστοκλέα ταὐτὰ ταῦτα ἐποίησαν καὶ φυγῇ προσε- E ζημίωσαν; Μιλτιάδην δὲ τὸν ἐν Μαραθῶνι εἰς τὸ βάραθρον ἐμβαλεῖν ἐψηφίσαντο, καὶ εἰ μὴ διὰ τὸν πρύτανιν, ἐνέπεσεν ἄν; καίτοι οὗτοι, εἰ ἦσαν ἄνδρες ἀγαθοί, ὡς σὺ φῄς, οὐκ ἄν ποτε ταῦτα ἔπασχον. οὔκουν οἵ γε ἀγαθοὶ ἡνίοχοι κατ' ἀρχὰς μὲν οὐκ ἐκπίπτουσιν ἐκ τῶν ζευγῶν, ἐπειδὰν δὲ θεραπεύσωσι τοὺς ἵππους καὶ αὐτοὶ ἀμείνους γένωνται

πολιτικός ἀποδεικνύει βελτίους τοὺς πολίτας. Τὸ *ἐκ τούτου* δύναται ἐνταῦθα συντακτικῶς ὅ τι τό ἐν σελ. 512 c· «ἐξ ὧν τὰ σαυτοῦ ἐπαινεῖς».

3 *Οὐκ ἐξωστράκισαν*. Ὁ ὀστρακισμὸς ἦτο ἐξορία ἐκ τῆς πόλεως ἐπιφανοῦς προσώπου, ὑπόπτου ὄντος ὡς ἐπικινδύνου εἰς τὴν πολιτείαν. Ἡ ἐξορία ἦτο δεκαετής, ἐκτὸς ἂν ἐν τῷ μεταξὺ ἀνεκαλεῖτο. Ὁ ἐξοστρακιζόμενος οὐδὲν ἄλλο κακὸν ἔπασχε, πλὴν τῆς στερήσεως τῆς πατρίδος.

οὓς ἐθεράπευεν. Ἐξαιρέτως φημίζεται ὁ Κίμων ὡς φιλανθρωπότατος, καίπερ ἔχων ἀριστοκρατικὰ φρονήματα.

5 *καὶ Θεμιστοκλέα ταὐτὰ ταῦτα ἐποίησαν*. Ποιῶ τινα ἀγαθόν ἢ κακόν τι. Ἐνταῦθα *ταὐτὰ ταῦτα*, τὰ κακὰ δηλ. Συμπ. 222 b· «καὶ μέντοι οὐκ ἐμὲ μόνον ταῦτα πεποίηκεν»· ταῦτα τὰ ὑβριστικά.

καὶ φυγῇ προσεζημίωσαν· πρὸς τῷ ὀστρακισμῷ. Ἡ φυγὴ ἦτο ποινή, ἐπιβαλλομένη ὑπὸ ποιν. δικαστηρίου. Ὁ καταδικαζόμενος εἰς φυγὴν ἐκηρύσσετο ἄτιμος καὶ ἐδημεύετο ἡ οὐσία του. Εἰς τὸν Θεμιστοκλέα ἐπεβλήθη ἡ ποινὴ αὕτη, μετὰ τὸν ἐξοστρακισμόν, κατηγορηθέντα ὡς συνένοχον τοῦ Παυσανίου ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Πέρσας. Θουκ. Α', 135 ἑξ.

6 *Μιλτιάδην δὲ τὸν ἐν Μαραθῶνι*. Ἐξυπάκουε *στρατηγήσαντα καὶ ἀριστεύσαντα*. Ἡ παράλειψις διὰ τὸ πασίγνωστον καὶ εὐνόητον· ὅπως Ἀριστοτέλης ὁ τῶν Τριάκοντα κ.τ.τ. Ἐνταῦθα ὡς τιμητικὸν ἐπίθετον = τὸν Μαραθώνιον, ὅπως παρὰ Ρωμαίοις τὰ Scipio Africanus κ.τ.τ.

εἰς τὸ βάραθρον. Τίμ. ἐν λεξ. «Βάραθρον, ὄρυγμα φρέατι ὅμοιον, ἔνθα οἱ καταδικασθέντες ἐβάλλοντο».

7 *εἰ μὴ διὰ τὸν πρύτανιν, ἐνέπεσεν ἄν*; Ἐλλειπτικὴ πρότ. ὑποθετική. Ἐξυπακουστέον, ὡς ῥῆμα, τὸ ἐναντίον τοῦ τῆς ἀποδόσεως: εἰ μὴ ἐματαιοῦτο τὸ ψηφισθέν, διὰ τὸν πρύτανιν, ἐνέπεσεν ἄν. Ἰσοκρ. Φίλιπ. § 192· «Φαίνονται γὰρ κἀκεῖνοι (οἱ μύριοι) κρατήσαντες ἂν τῶν βασιλέως πραγμάτων, εἰ μὴ διὰ Κῦρον» = εἰ μὴ διὰ Κῦρον (διὰ τὸν Κύρου θάνατον) ἀπώλεσαν τὸ κράτος. Θουκ. Β', 18· «καὶ ἐδόκουν οἱ Πελοποννήσιοι ἐπελθόντες ἂν διὰ τάχους πάντα ἔτι ἔξω καταλαβεῖν, εἰ μὴ διὰ τὴν ἐκείνου μέλλησιν» = εἰ μὴ ἐματαιοῦτο ἡ κατάληψις διὰ τὴν ἀργοπορίαν τοῦ Ἀρχιδάμου.

9 *οὔκουν οἵ γε ἀγαθοὶ ἡνίοχοι — τότ' ἐκπίπτουσιν*. Πρβλ. σελ. 512 a, καὶ Ἀπολ. 28 e.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἡνίοχοι, τότ᾽ ἐκπίπτουσιν· οὐκ ἔστι ταῦτ᾽ οὔτ᾽ ἐν ἡνιοχείᾳ οὔτ᾽ ἐν ἄλλῳ ἔργῳ οὐδενί· ἢ δοκεῖ σοι;

ΚΑΛ. Οὐκ ἔμοιγε.

ΣΩ. Ἀληθεῖς ἄρα, ὡς ἔοικεν, οἱ ἔμπροσθεν λόγοι ἦσαν, ὅτι οὐδένα ἡμεῖς ἴσμεν ἄνδρα ἀγαθὸν γεγονότα τὰ πολι- 517 τικὰ ἐν τῇδε τῇ πόλει. σὺ δὲ ὡμολόγεις τῶν γε νῦν οὐδένα, τῶν μέντοι ἔμπροσθεν, καὶ προείλου τούτους τοὺς ἄνδρας· οὗτοι δὲ ἀνεφάνησαν ἐξ ἴσου τοῖς νῦν ὄντες, ὥστε, εἰ οὗτοι ῥήτορες ἦσαν, οὔτε τῇ ἀληθινῇ ῥητορικῇ ἐχρῶντο — οὐ γὰρ ἂν ἐξέπεσον — οὔτε τῇ κολακικῇ.

ΟΓʹ. ΚΑΛ. Ἀλλὰ μέντοι πολλοῦ γε δεῖ, ὦ Σώκρατες, μή ποτέ τις τῶν νῦν ἔργα τοιαῦτα ἐργάσηται, οἷα τούτων ὃς βούλει εἴργασται. B

ΣΩ. Ὦ δαιμόνιε, οὐδ᾽ ἐγὼ ψέγω τούτους ὥς γε διακόνους εἶναι πόλεως, ἀλλά μοι δοκοῦσι τῶν γε νῦν διακονικώτεροι γεγονέναι καὶ μᾶλλον οἷοί τε ἐκπορίζειν τῇ πόλει ὧν ἐπεθύμει· ἀλλὰ γὰρ μεταβιβάζειν τὰς ἐπιθυμίας καὶ μὴ ἐπιτρέπειν, πείθοντες καὶ βιαζόμενοι ἐπὶ τοῦτο, ὅθεν ἔμελ-

4 *οἱ ἔμπροσθεν λόγοι*· οἱ ἐν σελ. 503 b-d.

7 *τῶν μέντοι ἔμπροσθεν*. Ἐκ τοῦ *ὡμολόγεις* νόει κατα ζεῦγμα τὸ *ἔφασκες*, καὶ συμπλήρου· *γεγονέναι τινάς, ἢ πολλούς*.

8 *ἀνεφάνησαν ἐξ ἴσου τοῖς νῦν ὄντες* = ὄντες ἴσης ἀξίας.

9 *οὔτε τῇ ἀληθινῇ—οὔτε τῇ κολακικῇ*. Πλῆρες τὸ νόημα τοῦ Σωκ. ἐκφερόμενον θὰ εἶχεν ὧδε· «οὔτε τῇ ἀληθινῇ ῥητορικῇ ἐχρῶντο· ταύτῃ γὰρ ἂν βελτίους τοὺς πολίτας ἐποίουν, καὶ οὐκ ἂν ἐξέπιπτον ὑπ᾽ αὐτῶν· οὔτε τῇ κολακικῇ· ἦσαν γὰρ ἂν προσφιλεῖς τοῖς πολίταις, πρὸς ἡδονὴν ὁμιλοῦντες αὐτοῖς».

11 *πολλοῦ γε δεῖ — μή ποτέ τις*. Ἀξιοσημείωτος ἡ σύνταξις τοῦ *πολλοῦ γε δεῖ* μετὰ προτάσεως ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ *μή*, ὡς φόβου σημαντικοῦ, ὡς εἰ ἔλεγεν, οὐδεὶς φόβος, ἢ οὐδεμία ἐλπίς, ἢ ὡς ἐν τῇ Ἀπολ. 28 b, «οὐδὲν δεινόν, μή ποτέ τις κ. τ. λ.»

12 *οἷα τούτων ὃς βούλει εἴργασται*. Ὅρα πρχδλ. εἰς σελ. 456 b.

14 *ὥς γε διακόνους εἶναι πόλεως* = δὲν ψέγω τούτους, καθὸ διακόνους, κατὰ τὴν ἰδιότητα διακόνων.

17 *ἀλλὰ γάρ*. Ἔπιθι πρχδλ. εἰς σελ. 448 d. Θὰ ἠδυνάμεθα νὰ συμπληρώσωμεν ὧδε· «Ἀλλ᾽ οὐ τούτου ἕνεκέν εἰσιν ἄξιοι ἐπαινεῖσθαι· μεταβιβάζειν γάρ . . . οὐδὲν τούτων διέφερον ἐκεῖνοι».

μεταβιβάζειν τὰς ἐπιθυμίας = τρέπειν τας (ἐμφύτους) ἐπιθυμίας ἐπὶ εὐγενέστερα καὶ ἀληθῶς ὠφέλιμα ἐπιθυμήματα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λον ἀμείνους ἔσεσθαι οἱ πολῖται, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν
C τούτων διέφερον ἐκεῖνοι· ὅπερ μόνον ἔργον ἐστὶν ἀγαθοῦ πολίτου. ναῦς δὲ καὶ τείχη καὶ νεώρια καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα καὶ ἐγώ σοι ὁμολογῶ δεινοτέρους εἶναι ἐκείνους τούτων ἐκπορίζειν. πρᾶγμα οὖν γελοῖον ποιοῦμεν ἐγώ τε καὶ σὺ ἐν τοῖς λόγοις· ἐν παντὶ γὰρ τῷ χρόνῳ, ὃν διαλεγόμεθα, οὐδὲν παυόμεθα εἰς τὸ αὐτὸ ἀεὶ περιφερόμενοι καὶ ἀγνοοῦντες ἀλλήλων ὅτι λέγομεν. ἐγὼ γοῦν σε πολλάκις οἶμαι ὡμολογηκέναι καὶ ἐγνωκέναι, ὡς ἄρα διττὴ
D αὕτη τις ἡ πραγματεία ἐστὶ καὶ περὶ τὸ σῶμα καὶ περὶ τὴν ψυχήν, καὶ ἡ μὲν ἑτέρα διακονική ἐστιν, ᾗ δυνατὸν εἶναι ἐκπορίζειν, ἐὰν μὲν πεινῇ τὰ σώματα ἡμῶν, σιτία, ἐὰν δὲ διψῇ, ποτά, ἐὰν δὲ ῥιγῷ, ἱμάτια, στρώματα, ὑποδήματα, ἄλλ' ὧν ἔρχεται σώματα εἰς ἐπιθυμίαν· καὶ ἐξεπίτηδές σοι

5 *πρᾶγμα οὖν γελοῖον*. Συγγραφικὸν τέχνασμα τοῦ Πλ. ἵνα λάβῃ ἀφορμὴν νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ σαφέστερον καταστήσῃ τὸν γνώμονα, πρὸς ὃν κρίνει τοὺς ἄνδρας.

7 *οὐδὲν παυόμεθα*. Τὸ *οὐδὲν* ἐνταῦθα σχεδὸν ἰσοδύναμον τῷ ἡμετέρῳ *δέν*, προελθὸν ἐκ τοιαύτης ἐκείνου χρήσεως.

8 *ἀγνοοῦντες ἀλλήλων ὅ τι λέγομεν*. Ἐπειδὴ τὸ *ὅ τι λέγομεν* = τοὺς λόγους, οὕτως ἐτέθη ἡ γεν. *ἀλλήλων* ὡς νὰ εἶχε πράγματι θέσει τοὺς λόγους. Πρβλ. 463 d.

11 *ᾗ δυνατὸν εἶναι ἐκπορίζειν*. Ἀξιοσημείωτος ἀνακολουθία. Ὅταν ἐν τῇ κυρίᾳ προτάσει ὑπάρχῃ ῥῆμα λεκτικὸν ἢ δοξαστικόν, ἐξ αὐτοῦ δὲ ἐξαρτᾶται ἀπαρέμφατον, ἐπιφέρηται δὲ πρότασις προσδιοριστικὴ τοῦ διὰ τῆς ἀπαρεμφατικῆς προτάσεως σημαινομένου, ἡ πρότασις ἐκφέρεται ὡσαύτως κατ' ἀπαρέμφατον, ὅταν δὲν τὴν οἰκειοποιῆται ὁ συγγραφεύς, ἀλλὰ τὴν παριστᾷ καὶ αὐτὴν ὡς γνώμην ἢ λόγον τοῦ δοξάζοντος ἢ λέγοντος. Οὕτω συμβαίνει, προτάσεις ἀναφορ. ἢ αἰτιολ. ἢ χρον. νὰ ἐκφέρωνται κατ' ἀπαρέμφ. Ἀρκοῦμαι εἰς ἓν παράδειγμα Ξνφ. Ἑλλ. Β', α' 26· «οἱ δὲ στρατηγοὶ ἀπιέναι αὐτὸν ἐκέλευσαν· αὐτοὶ γὰρ νῦν στρατηγεῖν οὐκ ἐκεῖνον»· δηλ. πρὸς τῇ κελεύσει προσεῖπον καὶ ταῦτα. Ἂν ἔλεγεν: «αὐτοὶ γὰρ ἐστρατήγουν, οὐκ ἐκεῖνος», θὰ ἦτο γνώμη αὐτοῦ τοῦ Ξνφ. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἐτέθη καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ, ἐν ἀναφορ. προτάσει ἀπαρέμφατον, ὡς ἐξηρτημένον ἐκ τοῦ οἶμαί σε ὡμολογηκέναι, ὡς γνώμη τοῦ Καλλ. Τὸ ἀνακόλουθον δὲν κεῖται ἐν τούτῳ, ἀλλ' ἐν τῷδε, ὅτι ἐκ τοῦ *ὡμολογηκέναι* δὲν ἐξήρτησεν ἀπαρεμφατικὴν πρότασιν, ἀλλ' εἰδ. λόγον διὰ τοῦ *ὡς* καὶ ὁριστ., δὲν ἠδύνατο λοιπὸν ἀκολούθως ἐν τῇ προσδιοριστικῇ νὰ θέσῃ ἀπαρέμφ. ἀλλ' ὁριστικήν, παραλαμβανομένου τοῦ *ὡς*· «καὶ ὡς ἡ ἑτέρα διακονική ἐστιν, ᾗ δυνατόν ἐστιν ἐκπορίζειν κ. τ. λ.»

13 *ἐὰν δὲ ῥιγῷ* ἀντὶ τοῦ *ῥιγοῖ* ὅπερ κεῖται ἐν Φαίδ. 85 a. Ἀμφότερα ἐκ θέματος *ῥιγόω*, ἀντὶ τοῦ παρ' Ὁμ. *ῥιγέω*.

14 *ἄλλ' ὧν ἔρχεται σώματα εἰς ἐπι-*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

διὰ τῶν αὐτῶν εἰκόνων λέγω, ἵνα ῥᾷον καταμάθῃς. τούτων γὰρ ποριστικὸν εἶναι ἢ κάπηλον ὄντα ἢ ἔμπορον ἢ δημιουργόν του αὐτῶν τούτων, σιτοποιὸν ἢ ὀψοποιὸν ἢ ὑφάντην ἢ σκυτοτόμον ἢ σκυτοδεψόν, οὐδὲν θαυμαστόν ἐστιν E ὄντα τοιοῦτον δόξαι καὶ αὑτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις θεραπευτὴν εἶναι σώματος, παντὶ τῷ μὴ εἰδότι ὅτι ἔστι τις παρὰ ταύτας ἁπάσας τέχνη γυμναστική τε καὶ ἰατρική, ἣ δὴ τῷ ὄντι ἐστὶ σώματος θεραπεία, ἥνπερ καὶ προσήκει τούτων ἄρχειν πασῶν τῶν τεχνῶν καὶ χρῆσθαι τοῖς τούτων ἔργοις διὰ τὸ εἰδέναι ὅ τι τὸ χρηστὸν καὶ πονηρὸν τῶν σιτίων ἢ ποτῶν ἐστιν εἰς ἀρετὴν σώματος, τὰς δ' ἄλλας πάσας ταύ- 518 τας ἀγνοεῖν· διὸ δὴ καὶ ταύτας μὲν δουλοπρεπεῖς τε καὶ διακονικὰς καὶ ἀνελευθέρους εἶναι περὶ σώματος πραγματείαν, τὰς ἄλλας τέχνας, τὴν δὲ γυμναστικὴν καὶ ἰατρικὴν κατὰ τὸ δίκαιον δεσποίνας εἶναι τούτων. ταὐτὰ οὖν

θυμίαν. Τὸ *ἄλλα* ἐξάρτα ἀμέσως ἐκ τοῦ *ἐκπορίζειν*, χωρὶς νὰ προσυπακούηται καὶ ἡ ὑποθ. πρότασις *ἐὰν δὲ ῥιγῷ*.

1 *τούτων γὰρ ποριστικὸν εἶναι . . . οὐδὲν θαυμαστόν ἐστιν, ὄντα τοιοῦτον δόξαι . . . θεραπευτὴν εἶναι σώματος*. Εἶνε φανερὸν ὅτι τὸ ἀπαρέμφ. τοῦ: *οὐδὲν θαυμαστόν*, εἶνε τὸ *δόξαι* τὸ δὲ *ὄντα τοιοῦτον* ἐναντ. μετοχ. τοῦ *δόξαι*· τὸ δὲ ἐν ἀρχῇ, *τούτων ποριστικὸν εἶναι*, εἶνε τὸ αὐτὸ καὶ τὸ *ὄντα τοιοῦτον*, ὂν ἀνακεφαλαίωσις ἐκείνου. Ἐνταῦθα κεῖται ἡ ἀνακολουθία· διότι ὅπως τὸ *ὄντα τοιοῦτον* ἐξηνέχθη κατὰ μετοχ., οὕτως ἔπρεπε καὶ τὸ *ποριστικὸν εἶναι*. Μοὶ φαίνεται ὅτι ὁ Πλ. ἐν γνώσει παρέβη τοὺς κανόνας τῆς γλώσσης· διότι τὰ ἑπόμενα *ἢ κάπηλον ὄντα* κ. τ. λ. εἰσὶ μετοχ. προσδιορίζουσαι κατὰ τρόπον τὸ *ποριστικὸν εἶναι*· ἡ σχέσις αὕτη προσδιορίζοντος καὶ προσδιοριζομένου δὲν θὰ ἦτο σαφής, ἂν ἔλεγε *ποριστικὸν ὄντα*.

Κάπηλος, ἔμπορος, δημιουργός, εἶνε τὰ τρία γένη βιοποριστικῶν ἐπαγγελμάτων· ἐπειδὴ δὲ τὸ γ' εἶνε πολυειδές, καταλέγει καὶ τὰ κυριώτατα εἴδη αὐτοῦ: *σιτοποιόν, ὀψοποιὸν* κ.τ.λ. Κάπηλος μὲν εἶνε ὁ μεταπράτης, ὁ παρὰ τοῦ ἐμπόρου ἀγοράζων καὶ μεταπωλῶν *λιανικῶς*. Ἔμπορος δὲ ὁ πορευόμενος κατὰ τοὺς τόπους τῆς παραγωγῆς ἢ καταναλώσεως καὶ ἀγοράζων ἢ πωλῶν *χονδρικῶς*. Δημιουργὸς δὲ ὁ τεχνίτης ὁ κατεργαζόμενος τὰς πρώτας ὕλας. Πολιτ. 371 d· «ἢ οὐ καπήλους καλοῦμεν τοὺς πρὸς ὠνήν τε καὶ πρᾶσιν διακονοῦντας, ἱδρυμένους ἐν ἀγορᾷ;» 371 a· «καὶ δὴ καὶ τῶν ἄλλων διακόνων που τῶν τε εἰσαξόντων καὶ ἐξαξόντων ἕκαστα· οὗτοι δέ εἰσιν οἱ ἔμποροι».

10 *διὰ τὸ εἰδέναι ὅ τι τὸ χρηστὸν καὶ πονηρόν . . . εἰς ἀρετὴν σώματος* = διότι γινώσκουσι τί χρήσιμον καὶ τί βλαβερὸν εἰς τὴν ἀρετὴν (τὴν ὑγίειαν καὶ τὴν εὐεξίαν) τοῦ σώματος.

12 *διὸ δή*. Ὅρα πρχδλ.

14 *τὰς ἄλλας τέχνας*. Παράθεσις πρὸς διασάφησιν τοῦ *καὶ ταύτας*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ταῦτα ὅτι ἔστι καὶ περὶ ψυχήν, τοτὲ μέν μοι δοκεῖς μανθάνειν [ὅτι λέγω] καὶ ὁμολογεῖς ὡς εἰδὼς ὅ τι ἐγὼ λέγω· ἥκεις δὲ ὀλίγον ὕστερον λέγων, ὅτι ἄνθρωποι καλοὶ κἀγα-
B θοὶ γεγόνασι πολῖται ἐν τῇ πόλει, καὶ ἐπειδὰν ἐγὼ ἐρωτῶ οἵτινες, δοκεῖς μοι ὁμοιοτάτους προτείνεσθαι ἀνθρώπους περὶ τὰ πολιτικά, ὥςπερ ἂν εἰ περὶ τὰ γυμναστικὰ ἐμοῦ ἐρωτῶντος, οἵτινες ἀγαθοὶ γεγόνασιν ἢ εἰσὶ σωμάτων θεραπευταί, ἔλεγές μοι πάνυ σπουδάζων, Θεαρίων ὁ ἀρτοκόπος καὶ Μίθαικος ὁ τὴν ὀψοποιίαν συγγεγραφὼς τὴν Σικελικὴν καὶ Σάραμβος ὁ κάπηλος, ὅτι οὗτοι θαυμάσιοι γε-
C γόνασι σωμάτων θεραπευταί, ὁ μὲν ἄρτους θαυμαστοὺς παρασκευάζων, ὁ δὲ ὄψον, ὁ δὲ οἶνον.

ΟΔ'. Ἴσως ἂν οὖν ἠγανάκτεις, εἴ σοι ἔλεγον ἐγὼ ὅτι, ἄνθρωπε, ἐπαΐεις οὐδὲν περὶ γυμναστικῆς· διακόνους μοι λέγεις καὶ ἐπιθυμιῶν παρασκευαστὰς ἀνθρώπους, οὐκ ἐπαΐοντας καλὸν κἀγαθὸν οὐδὲν περὶ αὐτῶν, οἵ, ἂν οὕτω τύχωσιν, ἐμπλήσαντες καὶ παχύναντες τὰ σώματα τῶν

3 *ὅτι ἄνθρωποι καλοὶ κἀγαθοί.* Λάμβανε τὸ *γεγόνασιν* ὡς ὑπαρκτ., τὸ *ἄνθρωποι* ὑποκ. τοῦ *γεγόνασι*· τὸ *καλοὶ κἀγαθοὶ πολῖται* κατηγορ. τοῦ *ἄνθρωποι* παραλειπομένου τοῦ συνδετικοῦ *ὄντες*, ἢ *οἵτινες ἦσαν* = ὅτι ὑπῆρξαν ἐν τῇ πόλει ἄνθρωποι, οἵτινες ἦσαν καλοὶ κἀγαθοὶ πολῖται. Ὅρα παρεκβολάς.

4 *ἐρωτῶ, οἵτινες.* Συμπλ. οἵτινές εἰσιν οὗτοι; Τὸ *οἵτινες* ἀντὶ *τίνες*, οὔσης πλαγίας ἐρωτήσεως.

5 *προτείνεσθαι* = φέρειν εἰς τὸ μέσον καὶ ἐπιδεικνύναι, φέρειν τι ὡς παράδειγμα.

8 *Θεαρίων — ὁ κάπηλος.* Ταῦτα ἐξηνέχθησαν οὕτως, ὥ, να μὴ εἶχε κατὰ νοῦν νὰ ἀποκριθῇ διὰ πλήρους προτάσεως ἐξηρτημένης ἐκ τοῦ *ἔλεγες*, ἀλλὰ μόνον ὡς ἄμεσος ἀπόκρισις εἰς τὴν ἐρώτησιν *οἵτινες*· ὥςτε μετὰ τὸ *κάπηλος* ἠδύνατο νὰ τελειώσῃ ἡ ἀπόκρισις συμπληρουμένη ἐκ τῆς προηγουμένης ἐρωτήσεως.

Θεαρίων Ἀθηναῖος ἀρτοποιὸς περιβόητος. Ὡσαύτως ὁ οἰνοπώλης Σάραμβος. Ὁ Μίχαιθος ἦτο Συρακόσιος· καὶ εἰς τοιοῦτον ἥρμοζεν ἡ συγγραφὴ τοῦ «Ὀψαρτυτικοῦ». Παραθέτομεν καὶ ἓν γεῦμα τῆς συγγραφῆς, παραλαβόντες ἐκ τοῦ Ἀθηναίου Ζ', σελ. 326· «Μίχαιθος δ' ἐν Ὀψαρτυτικῷ 'ταινίαν, φησίν, ἐκκοιλιάξας, τὰν κεφαλὰν ἀποταμών, ἀποπλύνας καὶ ταμὼν τεμάχεα, κατάχει τυρὸν καὶ ἔλαιον'».

16 *ἂν οὕτω τύχωσιν.* Ἀντὶ ἀπροσώπου: *ἂν οὕτω τύχῃ.* Ταῦτα παρενέθηκε, διότι ἀποφαίνεταί τι, ὅπερ δὲν συμβαίνει οὔτε ἐξ ἀνάγκης οὔτε ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἀλλ' ἐνίοτε κατὰ τύχην.

17 *ἐμπλήσαντες καὶ παχύναντες*· χρον. ἅμα καὶ αἰτιολ. μετοχαὶ τοῦ τε *ἐπαινούμενοι* καὶ τοῦ *προσαπολοῦσιν*· τούτων δὲ ἡ σχέσις εἶνε ἐναντιωμα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀνθρώπων, ἐπαινούμενοι ὑπ' αὐτῶν, προσαπολοῦσιν αὐτῶν
καὶ τὰς ἀρχαίας σάρκας· οἱ δ' αὖ δι' ἀπειρίαν οὐ τοὺς D
ἑστιῶντας αἰτιάσονται τῶν νόσων αἰτίους εἶναι καὶ τῆς ἀπο-
βολῆς τῶν ἀρχαίων σαρκῶν, ἀλλ' οἳ ἂν αὐτοῖς τύχωσι
τότε παρόντες καὶ συμβουλεύοντές τι, ὅταν δὴ αὐτοῖς ἥκῃ
ἡ τότε πλησμονὴ νόσον φέρουσα συχνῷ ὕστερον χρόνῳ,
ἅτε ἄνευ τοῦ ὑγιεινοῦ γεγονυῖα, τούτους αἰτιάσονται καὶ
ψέξουσι καὶ κακόν τι ποιήσουσιν, ἂν οἷοί τ' ὦσι, τοὺς δὲ
προτέρους ἐκείνους καὶ αἰτίους τῶν κακῶν ἐγκωμιάσουσι.
καὶ σὺ νῦν, ὦ Καλλίκλεις, ὁμοιότατον τούτῳ ἐργάζει· ἐγ- E
κωμιάζεις ἀνθρώπους, οἳ τούτους εἱστιάκασιν εὐωχοῦντες
ὧν ἐπεθύμουν, καί φασι μεγάλην τὴν πόλιν πεποιηκέναι
αὐτούς· ὅτι δὲ οἰδεῖ καὶ ὕπουλός ἐστι δι' ἐκείνους τοὺς πα-
λαιοὺς οὐκ αἰσθάνονται. ἄνευ γὰρ σωφροσύνης καὶ δικαιο- 519
σύνης λιμένων καὶ νεωρίων καὶ τειχῶν καὶ φόρων καὶ τοι-

τικὴ (καίπερ ἐπαινούμενοι)· ὥςτε αἱ αὐταὶ πράξεις εἰσὶν αἴτιαι δύο ἐναντίων πραγμάτων, ἐπαίνου παρὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπωλείας αὐτῶν τούτων τῶν ἐπαινούντων.

1 *προσαπολοῦσιν*. Μέλλων. πρὸς τῇ ἀπωλείᾳ τῆς προσθέτου παχύνσεως, θὰ ἀπολέσωσι καὶ τὰς προϋπαρχούσας σάρκας, ἕνεκα τῆς ἐκ τῆς ἐμπλήσεως καὶ παχύνσεως ἐπερχομένης νοσηρᾶς καταστάσεως.

2 *τοὺς ἑστιῶντας*. Παρατατικὸς = ἐκείνους οἳ εἱστίων αὐτοὺς πάλαι ποτέ.

3 *αἰτιάσονται — αἰτίους εἶναι*. Εἶδος πλεονασμοῦ· τοῦτο δὲ διότι τὸ *αἰτιάσονται* εἶχεν ἐξασθενήσει ὥςτε νὰ εἶνε σχεδὸν ἰσοδύναμον τῷ *φήσουσιν*. Πρβλ. τὰ εἰς σελ. 503 c σεσημειωμένα.

11 *εἱστιάκασιν εὐωχοῦντες*. Τὸ μὲν *ἑστιῶ* = παραθέτω δεῖπνον ἢ τράπεζαν, ἢ πλουσίαν ἢ καὶ λιτήν· τὸ δὲ *εὐωχῶ* = εὐφραίνω τινὰ δι' ἡδέων καὶ ἀφθόνων ἐδεσμάτων καὶ ποτῶν.

12 *καί φασι μεγάλην πεποιηκέναι τὴν πόλιν αὐτούς*. *Φασὶν* οἱ πολῖται· *αὐτούς*, τοὺς πολιτικούς, οὓς ἐγκωμιάζει ὁ Καλλ. Ἂν καὶ ἡ πρότασις αὕτη, συνδεομένη μετὰ τῆς προηγουμένης διὰ τοῦ *καί*, εἶνε ὡσαύτως ἀναφορική, ὅμως ἀντὶ ἀναφορ. ἀντωνυμίας ἐτέθη τὸ *αὐτούς*. Ἐπιθι πρχβλ. εἰς σελ. 452 d.

13 *ὅτι δὲ οἰδεῖ καὶ ὕπουλός ἐστι*. Λέξεις κυριολεκτούμεναι ἐπὶ νοσοῦντος σώματος, μετενηνεγμέναι ἐπὶ τὸ πολιτ. σῶμα. Τὸ μὲν *οἰδεῖν* σημαίνει τὴν νοσηρὰν πάχυνσιν· ἐνταῦθα δὲ αἰνίττεται τὸν ὄγκον, ὃν ἔλαβεν ἡ πόλις ἀπὸ Κίμωνος καὶ Περικλέους διὰ τῆς συστάσεως τῆς μεγάλης Ἀθηναϊκῆς συμμαχίας, τῶν φόρων κ. τ. λ. ἅτινα καταλέγει κατωτέρω. Ὕπουλον νόσημα εἶνε τὸ ὑπὸ τὴν οὐλὴν ὑποβόσκον καὶ λανθάνον. Ὕπουλος πόλις, ἡ νοσοῦσα ὑπούλως καὶ λανθάνουσα.

14 *ἄνευ γὰρ σωφροσύνης* κ.τ.λ. Ἐξήνεγκε ταῦτα ὁμορρύθμως ὡς καὶ περὶ τοῦ σώματος ἀνωτέρω εἶπεν: ἄνευ τοῦ ὑγιεινοῦ, δηλῶν καὶ οὕτως ὅτι

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οὕτων φλυαριῶν ἐμπεπλήκασι τὴν πόλιν· ὅταν οὖν ἔλθῃ ἡ
καταβολὴ αὕτη τῆς ἀσθενείας, τοὺς τότε παρόντας αἰτιά-
σονται συμβούλους, Θεμιστοκλέα δὲ καὶ Κίμωνα καὶ Περι-
κλέα ἐγκωμιάσουσι, τοὺς αἰτίους τῶν κακῶν· σοῦ δὲ ἴσως
ἐπιλήψονται, ἐὰν μὴ εὐλαβῇ, καὶ τοῦ ἐμοῦ ἑταίρου Ἀλ-
B κιβιάδου, ὅταν καὶ τὰ ἀρχαῖα προσαπολλύωσι πρὸς οἷς
ἐκτήσαντο, οὐκ αἰτίων ὄντων τῶν κακῶν ἀλλ' ἴσως συναι-
τίων. καίτοι ἔγωγε ἀνόητον πρᾶγμα καὶ νῦν ὁρῶ γιγνόμε-
νον καὶ ἀκούω τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν πέρι. αἰσθάνομαι γάρ,
ὅταν ἡ πόλις τινὰ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν μεταχειρίζηται
ὡς ἀδικοῦντα, ἀγανακτούντων καὶ σχετλιαζόντων ὡς δεινὰ
πάσχουσι· πολλὰ καὶ ἀγαθὰ τὴν πόλιν πεποιηκότες ἄρα
ἀδίκως ὑπ' αὐτῆς ἀπόλλυνται, ὡς ὁ τούτων λόγος· τὸ δὲ
C ὅλον ψεῦδός ἐστι. προστάτης γὰρ πόλεως οὐδ' ἂν εἷς ποτε
ἀδίκως ἀπόλοιτο ὑπ' αὐτῆς τῆς πόλεως ἧς προστατεῖ· κιν-
δυνεύει γὰρ ταὐτὸν εἶναι, ὅσοι τε πολιτικοὶ προσποιοῦνται
εἶναι καὶ ὅσοι σοφισταί. καὶ γὰρ οἱ σοφισταί, τἆλλα σοφοὶ

σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη εἰσὶν ἐν ψυχῇ ὅ τι ἡ ὑγίεια ἐν σώματι.

1 *καὶ τοιούτων φλυαριῶν*. Ὁσάκις ὁ ῥήτωρ κατέλεγε πράγματα, ἅτινα κατὰ μὲν τὴν κοινὴν ὑπόληψιν ἦσαν πολλοῦ ἄξια, κατὰ δὲ τὴν ἑαυτοῦ, μικροῦ ἢ οὐδενός, συνείθιζε να ἐπιφέρῃ ἐπ' ἐκείνοις τὸ ὄνομα λῆρον ἢ φλυαρίαν. Σελ. 490 c· «Περὶ σιτία λέγεις καὶ ποτὰ καὶ ἰατροὺς καὶ φλυαρίας». Φαίδ. 66 c· «ἐρώτων δὲ καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ φόβων καὶ εἰδώλων παντοδαπῶν καὶ φλυαρίας ἐμπίπλησιν ἡμᾶς πολλῆς». Δημοσθ. Ὀλυνθ. Γ', 29· «Καὶ τί ἂν εἰπεῖν τις ἔχοι; τὰς ἐπάλξεις ἃς κονιῶμεν, καὶ τὰς ὁδοὺς ἃς ἐπισκευάζομεν, καὶ κρήνας καὶ λήρους;»

ἡ καταβολὴ αὕτη τῆς ἀσθενείας. Τίμαιος ἐν Λεξ. «Καταβολή, περιοδικὴ λῆψις πυρετοῦ». Ἐνταῦθα σημαίνει τὴν ἔκρηξιν, τὴν ἐκδήλωσιν τῆς τέως λανθανούσης ἀσθενείας.

12 *πεποιηκότες ἄρα, ἀδίκως*. Τὸ ἄρα εἰς τὸ *πεποιηκότες*.

13 *τὸ δὲ ὅλον ψεῦδός ἐστι*. Τὸ ὅλον ἐνταῦθα = ὡς τὸ ὅλον εἰπεῖν, ἢ καθόλου εἰπεῖν, ἢ ὅλως. Ἱππ. Μ. 288 e· «ἀλλὰ τὸ ὅλον τοῦτο».

15 *κινδυνεύει γὰρ ταὐτὸν εἶναι*. Περὶ τοῦ *κινδυνεύει* ὅρα Ἀπολ. 20 d, ὑποσημ. Ἡ ταυτότης πολιτικῶν καὶ σοφιστῶν κεῖται ἐν τούτῳ, ὅτι ἀμφότεροι ἐπαγγέλλονται νὰ ἀποδείξωσι τοὺς ἐπιτετραμμένους αὐτοῖς βελτίους τὴν ψυχήν. Ἂν μὲν λοιπὸν κατώρθωσαν ὅ τι ἐπαγγέλλονται καὶ ἐγένοντο οἱ τρόφιμοι αὐτῶν τῷ ὄντι ἀγαθοὶ ἄνδρες, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἀδικῶνται ὑπό γε τῶν ἀγαθῶν. Ἂν δὲ δὲν κατώρθωσαν τοῦτο καὶ ἦσαν ψευδεῖς αἱ ἐπαγγελίαι των, τότε ἀδικούμενοι δὲν ἔχουσι δίκαιον νὰ παραπονῶνται ἐπ' ἀχαριστίᾳ.

16 ***προσποιοῦνται***· οὐχὶ ***ὑποκρίνον-***

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὄντες, τοῦτο ἄτοπον ἐργάζονται πρᾶγμα· φάσκοντες γὰρ ἀρετῆς διδάσκαλοι εἶναι πολλάκις κατηγοροῦσι τῶν μαθητῶν, ὡς ἀδικοῦσι σφᾶς αὐτούς, τούς τε μισθοὺς ἀποστεροῦντες καὶ ἄλλην χάριν οὐκ ἀποδιδόντες, εὖ παθόντες ὑπ' αὐτῶν· καὶ τούτου τοῦ λόγου τί ἂν ἀλογώτερον εἴη πρᾶγμα, D ἀνθρώπους ἀγαθοὺς καὶ δικαίους γενομένους, ἐξαιρεθέντας μὲν ἀδικίαν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, σχόντας δὲ δικαιοσύνην, ἀδικεῖν τούτῳ ὃ οὐκ ἔχουσιν; οὐ δοκεῖ σοι τοῦτο ἄτοπον εἶναι, ὦ ἑταῖρε; ὡς ἀληθῶς δημηγορεῖν με ἠνάγκασας, ὦ Καλλίκλεις, οὐκ ἐθέλων ἀποκρίνεσθαι.

ΟΕ'. ΚΑΛ. Σὺ δ' οὐκ ἂν οἷός τ' εἴης λέγειν, εἰ μή τίς σοι ἀποκρίνοιτο;

ΣΩ. Ἔοικά γε· νῦν γοῦν συχνοὺς τείνω τῶν λόγων, E ἐπειδή μοι οὐκ ἐθέλεις ἀποκρίνεσθαι. ἀλλ', ὦ 'γαθέ, εἰπὲ πρὸς φιλίου, οὐ δοκεῖ σοι ἄλογον εἶναι ἀγαθόν, φάσκοντα

ται ψευδῶς, ἀλλ' ἐπαγγέλλονται, ἀξιοῦσιν ὅτι.

1 *τοῦτο ἄτοπον ἐργάζονται πρᾶγμα.* Τὴν αὐτὴν ἀτοπίαν ὀνειδίζει τοῖς σοφισταῖς καὶ ὁ Ἰσοκρ. ἐν τῷ «κατὰ Σοφιστῶν» § 5, σχεδὸν αὐταῖς λέξεσιν, ὥστε εἶνε λίαν πιθανὸν ὅτι παρὰ τοῦ Πλάτωνος παρέλαβε τὸ ἐνθύμημα.

3 *ὡς ἀδικοῦσι σφᾶς αὐτούς.* Τὸ *αὐτοὺς* δὲν ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ *σφᾶς* μίαν αὐτοπαθῆ ἀντωνυμίαν, ἀλλὰ κεῖται ἐφ' ἑαυτοῦ μετ' ἐμφάσεως = αὐτοὺς τοὺς ἰδίους, οὓς ἥκιστα ἥρμοζεν. Τὸ *σφᾶς αὐτοὺς* ὡς μία αὐτοπαθὴς ἀντωνυμία, θὰ ἦτο σόλοικον ἐνταῦθα.

4 *εὖ παθόντες ὑπ' αὐτῶν.* Ἀκριβέστερον θὰ ἔλεγεν ὑπὸ *σφῶν*· ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ κυρίου ρήματος (κατηγοροῦσιν) ἐλησμονήθη ἡ μετὰ τοῦ ὑποκειμένου αὐτοῦ ταυτοπροσωπία.

6 *ἀνθρώπους ἀγαθοὺς* κ. τ. λ. Ἐπεξηγ. τοῦ *τούτου τοῦ λόγου*. Τὸ *ἀνθρώπους* ὑποκ. τοῦ *ἀδικεῖν*.

ἐξαιρεθέντας ἀδικίαν. Ἐνεργητικῶς θὰ ἔλεγεν: «οἱ σοφισταὶ ἐξείλοντο αὐτῶν τὴν ἀδικίαν» ἢ καὶ «ἐξείλοντο αὐτοὺς τὴν ἀδικίαν», καθὼς καὶ τὸ ἀφαιροῦμαί τινά τι. Ἐν τῷ παθητικῷ ἐγένετο ὑποκ. ἡ γεν. ἢ αἰτιατικὴ τοῦ προσώπου ἀντὶ τῆς τοῦ πράγματος. Ὅμοιον τό: οἱ ἐννέα ἄρχοντες ἐπετράπησαν τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως· ἀντί: ἐπετράπη τοῖς ἐννέα ἄρχουσιν ἡ φυλακὴ τῆς πόλεως.

8 *ἀδικεῖν τούτῳ ὃ οὐκ ἔχουσιν* = ἀδικεῖν τῇ ἀδικίᾳ ἣν ἐξαιρεθέντες ὑπὸ τῶν διδασκάλων οὐκ ἔχουσι.

9 *δημηγορεῖν με ἠνάγκασας*· μὴ διαλέγεσθαι, ἀλλὰ μακροὺς λόγους ἀποτείνειν, καὶ ρητορικῶς μᾶλλον ἢ διαλεκτικῶς πραγματεύεσθαι τὰ ζητήματα.

15 *πρὸς φιλίου.* Ὅρα ἔμπροσθεν σελ. 500 b· ὡς νὰ ἔλεγε: *μὰ τὴν φιλίαν μας*, περιποιούμενος αὐτόν.

οὐ δοκεῖ σοι — ἔπειτα πονηρός ἐστιν; Ἡ φράσις εἶνε οὕτω διατετυπωμένη, ὥστε νὰ καταφαίνηται ἡ ἀλογία τοῦ πράγματος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πεποιηκέναι τινά μέμφεσθαι τούτῳ, ὅτι ὑφ' ἑαυτοῦ ἀγαθὸς γεγονώς τε καὶ ὢν ἔπειτα πονηρός ἐστιν;

ΚΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀκούεις τοιαῦτα λεγόντων τῶν φασκόντων παιδεύειν ἀνθρώπους εἰς ἀρετήν;

520 ΚΑΛ. Ἔγωγε· ἀλλὰ τί ἂν λέγοις ἀνθρώπων πέρι οὐδενὸς ἀξίων;

ΣΩ. Τί δ' ἂν περὶ ἐκείνων λέγοις, οἳ φάσκοντες προεστάναι τῆς πόλεως καὶ ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως ὡς βελτίστη ἔσται, πάλιν αὐτῆς κατηγοροῦσιν, ὅταν τύχωσιν, ὡς πονηροτάτης; οἴει τι διαφέρειν τούτους ἐκείνων; ταὐτόν, ὦ μακάρι', ἐστὶ σοφιστὴς καὶ ῥήτωρ, ἢ ἐγγύς τι καὶ παραπλήσιον, ὥςπερ ἐγὼ ἔλεγον πρὸς Πῶλον· σὺ δὲ δι' ἄγνοιαν B τὸ μὲν πάγκαλόν τι οἴει εἶναι, τὴν ῥητορικήν, τοῦ δὲ καταφρονεῖς. τῇ δὲ ἀληθείᾳ κάλλιόν ἐστι σοφιστικὴ ῥητορικῆς, ὅσῳπερ νομοθετικὴ δικαστικῆς καὶ γυμναστικὴ ἰατρικῆς· μόνοις δ' ἔγωγε καὶ ᾤμην τοῖς δημηγόροις τε καὶ σοφισταῖς οὐκ ἐγχωρεῖν μέμφεσθαι τούτῳ τῷ πράγματι, ὃ αὐτοὶ παιδεύουσιν, ὡς πονηρόν ἐστιν εἰς σφᾶς, ἢ τῷ αὐτῷ λόγῳ τούτῳ ἅμα καὶ ἑαυτῶν κατηγορεῖν, ὅτι οὐδὲν ὠφελήκασιν οὕς φασιν ὠφελεῖν. οὐχ οὕτως ἔχει;

6 *ἀλλὰ τί ἂν λέγοις* κ. τ. λ. Ὅπως καὶ ἡμεῖς: τί να εἴπῃς περὶ τοιούτων ἀνθρώπων; πᾶς λόγος περὶ αὐτῶν εἶνε μάταιος, ἢ εἶνε ἀνάξιοι λόγου. Ὁ Καλλ. λίαν εὐπετῶς συγκατατίθεται τὴν αὐτὴν ψῆφον τῷ Σωκ. κατα τῶν σοφιστῶν, νομίζων ὅτι ταῦτα δὲν τείνουσι καὶ εἰς αὐτόν. Ἀλλ' ὁ Σωκ. ἀποφαίνει καὶ τοὺς ῥήτορας ἐνεχομένους ἐν τῇ αὐτῇ ἀλογίᾳ, καί τι χειροτέρους τῶν σοφιστῶν ὄντας.

13 *ὥςπερ ἐγὼ ἔλεγον πρὸς Πῶλον*· ἐν σελ. 465 c.

15 *τῇ δὲ ἀληθείᾳ κάλλιόν ἐστι* κ.τ.λ. Κατὰ τοῦτο ἀποφαίνει κάλλιον τὴν σοφιστικὴν τῆς ῥητορικῆς, καθότι ἐκείνη ὑποδύεται κάλλιον πρόσχημα, τὸ παιδεύειν ἀνθρώπους ὡς ἡ νομοθετική, οὐχὶ τὸ ἰατρεύειν νοσούσας ψυχὰς ὡς ἡ δικαστική, ὑφ' ἣν ὑπέδυ ἡ ῥητορική.

17 *καὶ ᾤμην — οὐκ ἐγχωρεῖν μέμφεσθαι.* Περὶ τοῦ *καὶ* ὅρ. πρκ6λ.

19 *ἢ τῷ αὐτῷ λόγῳ — κατηγορεῖν.* Τὸ ἢ = *εἰ δὲ μή· ἄλλως δέ.* Τὸ *κατηγορεῖν* ἐξάρτα ἐκ τοῦ *ἀνάγκη πᾶσα,* ὅπερ λαμβάνομεν κατὰ ζεῦγμα ἐκ τοῦ *ᾤμην οὐκ ἐγχωρεῖν.* Φαῖδρ. 245 d· «τοῦτο δὲ (τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ κινοῦν) οὔτ' ἀπόλλυσθαι οὔτε γίγνεσθαι δυνατόν, ἢ πάντα τε οὐρανὸν πᾶσάν τε γένεσιν συμπεσοῦσαν στῆναι»· ἢ ἀνάγκη πᾶσα . . . στῆναι.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΑΛ. Πάνυ γε. C

ΣΩ. Καὶ προέσθαι γε δήπου τὴν εὐεργεσίαν ἄνευ μισθοῦ, ὡς τὸ εἰκός, μόνοις τούτοις ἐνεχώρει, εἴπερ ἀληθῆ ἔλεγον. ἄλλην μὲν γὰρ εὐεργεσίαν τις εὐεργετηθείς, οἷον ταχὺς γενόμενος διὰ παιδοτρίβην, ἴσως ἂν ἀποστερήσειε τὴν χάριν, εἰ προεῖτο αὐτῷ ὁ παιδοτρίβης καὶ μὴ συνθέμενος αὐτῷ μισθὸν ὅτι μάλιστα ἅμα μεταδιδοὺς τοῦ τάχους λαμβάνοι τὸ ἀργύριον· οὐ γὰρ τῇ βραδυτῆτι, οἶμαι, ἀδικοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, D ἀλλ' ἀδικίᾳ· ἢ γάρ;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴ τις αὐτὸ τοῦτο ἀφαιρεῖ, τὴν ἀδικίαν, οὐδὲν δεινὸν αὐτῷ μήποτε ἀδικηθῇ, ἀλλὰ μόνῳ ἀσφαλὲς ταύτην τὴν εὐεργεσίαν προέσθαι, εἴπερ τῷ ὄντι δύναιτό τις ἀγαθοὺς ποιεῖν. οὐχ οὕτως;

ΚΑΛ. Φημί.

ΟϚʹ. ΣΩ. Διὰ ταῦτ' ἄρα, ὡς ἔοικε, τὰς μὲν ἄλλας συμβουλὰς συμβουλεύειν λαμβάνοντα ἀργύριον, οἷον οἰκοδομίας πέρι ἢ τῶν ἄλλων τεχνῶν, οὐδὲν αἰσχρόν.

ΚΑΛ. Ἔοικέ γε. E

ΣΩ. Περὶ δέ γε ταύτης τῆς πράξεως, ὅντιν' ἄν τις τρόπον ὡς βέλτιστος εἴη καὶ ἄριστα τὴν αὑτοῦ οἰκίαν διοικοῖ ἢ πόλιν, αἰσχρὸν νενόμισται μὴ φάναι συμβουλεύειν, ἐὰν μή τις αὐτῷ ἀργύριον διδῷ. ἦ γάρ;

2 *Καὶ προέσθαι τὴν εὐεργεσίαν.* Τὸ *προΐεμαι* ἐνταῦθα = παρέχω τινὶ εὐεργεσίαν (ὑπηρεσίαν ὠφέλιμον) ἄνευ συμπεφωνημένης ἀμοιβῆς. Πρβλ. τὸ κατωτέρω «εἰ προοῖτο αὐτῷ ὁ παιδοτρίβης».

7 *ὅ τι μάλιστα ἅμα μεταδιδοὺς — λαμβάνοι.* Τὸ *ὅ τι μάλιστα,* ἐπιτατικὸν τοῦ χρονικοῦ *ἅμα* = ὅσον ἐνδέχεται συγχρόνως νὰ μεταδίδῃ τῆς ταχύτητος καὶ νὰ λαμβάνῃ τὸ συμπεφωνημένον δι' αὐτὴν ἀργύριον· δηλ. οὐχὶ μετὰ μακρὰς προθεσμίας, ἀλλ' εἰ δυνατὸν κάθε ἡμέραν ἢ κάθε ὥραν νὰ λαμβάνῃ τὸν μισθόν.

11 *Οὐδὲν δεινὸν αὐτῷ, μὴ* = οὐδεὶς φόβος αὐτῷ (τῷ ἀφαιροῦντι τὴν ἀδικίαν) μὴ ἀδικηθῇ. Πρβλ. Ἀπολ. 28 b, καὶ Φαίδ. 84 b.

20 *ὅντιν' ἂν τρόπον.* Πλαγία ἐρώτησις, ἀναπτύσσουσα τὸ «περὶ ταύτης τῆς πράξεως».

22 *ἐὰν μή τις αὐτῷ* Τὸ *αὐτῷ* ἐπαναληπτ. ἀντων. τοῦ παραλειφθέντος ὑποκ. τοῦ *φάναι συμβουλεύειν,*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Δῆλον γὰρ ὅτι τοῦτο αἴτιόν ἐστιν, ὅτι μόνη αὕτη τῶν εὐεργεσιῶν τὸν εὖ παθόντα ἐπιθυμεῖν ποιεῖ ἀντ' εὖ ποιεῖν, ὥςτε καλὸν δοκεῖ τὸ σημεῖον εἶναι, εἰ εὖ ποιήσας ταύτην τὴν εὐεργεσίαν ἀντ' εὖ πείσεται· εἰ δὲ μή, οὔ. ἔστι ταῦτα οὕτως ἔχοντα;

521 ΚΑΛ. Ἔστιν.

ΣΩ. Ἐπὶ ποτέραν οὖν με παρακαλεῖς τὴν θεραπείαν τῆς πόλεως, διόρισόν μοι· τὴν τοῦ διαμάχεσθαι Ἀθηναίοις, ὅπως ὡς βέλτιστοι ἔσονται, ὡς ἰατρόν, ἢ ὡς διακονήσοντα καὶ πρὸς χάριν ὁμιλήσοντα; τἀληθῆ μοι εἰπέ, Καλλίκλεις· δίκαιος γὰρ εἶ, ὥςπερ ἤρξω παρρησιάζεσθαι πρὸς ἐμέ, διατελεῖν ἃ νοεῖς λέγων· καὶ νῦν εὖ καὶ γενναίως εἰπέ.

ΚΑΛ. Λέγω τοίνυν ὅτι ὡς διακονήσοντα.

B ΣΩ Κολακεύσοντα ἄρα με, ὦ γενναιότατε, παρακαλεῖς.

ΚΑΛ. Εἴ σοι Μυσῶν γε ἥδιον εἶναι λείαν, ὦ Σώκρατες· ὡς εἰμὴ ταῦτά γε ποιήσεις —

ΣΩ. Μὴ εἴπῃς ὃ πολλάκις εἴρηκας, ὅτι ἀποκτενεῖ με ὁ βουλόμενος, ἵνα μὴ αὖ καὶ ἐγὼ εἴπω, ὅτι πονηρός γε ὢν

3 *ἀντ' εὖ ποιεῖν.* Ὅρα πρκδλ.

4 *εἰ εὖ ποιήσας κ. τ. λ.* Ἡ ὑποθ. πρότ. ἀντὶ ὀνοματικοῦ ἀπαρεμφ., ὅπερ θὰ ἦτο ἀνάπτυξις τοῦ *τὸ σημεῖον*. Ὁ νοῦς τοῦ χωρίου: «Τὸ τὸν εὖ ποιήσαντα ταύτην τὴν εὐεργεσίαν ἀντ' εὖ παθεῖν, τοῦτο τὸ σημεῖον δοκεῖ καλὸν εἶναι, ὅτι ὄντως εὖ ἐποίησεν· τὸ δὲ τὸν εὖ ποιήσαντα μὴ ἀντ' εὖ παθεῖν, τοῦτο οὐ δοκεῖ καλὸν εἶναι σημεῖον ὅτι ὄντως εὖ ἐποίησεν».

9 *διόρισόν μοι.* Διορίζω τι = ὁρίζω τι διακρίνων ἀπ' ἄλλου τινὸς γειτονεύοντος, μεθ' οὗ ἐνδέχεται νὰ συγχυθῇ. Πολιτ. 524 c· «οὐ συγκεχυμένα, ἀλλὰ διωρισμένα». Νόμ. 943 e «ῥᾴδιον οὐδαμῶς διορίσαι τούτων θάτερον».

τὴν τοῦ διαμάχεσθαι — ἢ ὡς διακονήσοντα. Δύο κατὰ τύπους μὲν διάφορα, συντακτικῶς δ' ὁμοειδῆ, ὡς ὄντα ἀμφότερα τελ. αἴτια τοῦ παρακαλεῖς. Συμπλήρου· ἐπὶ τὴν τοῦ διαμάχεσθαι θεραπείαν.

14 *ὅτι ὡς διακονήσοντα* = ὅτι παρακαλῶ σε ὡς διακονήσοντα.

15 *Κολακεύσοντα ἄρα.* Ἀντὶ τοῦ Καλλ. *διακονήσοντα* μεταλαμβάνει τὸ ἰσοδύναμον *κολακεύσοντα*.

16 *Εἴ σοι Μυσῶν γε.* Ὅρ. πρκδλ.

17 *ὡς εἰ μὴ ταῦτα ποιήσεις.* Ἀναπόδοτος ὁ ὑποθ. λόγος, οὐχὶ διότι ὁ Καλλ. τὸν ἤθελε τοιοῦτον, ἀλλὰ διότι ὁ Σωκ. παρεμπεσὼν προήρπασεν ἐκ τοῦ στόματός του τὴν ἀπόδοσιν καὶ τὴν λέγει μὲν αὐτός, ἀλλ' ὥς τι μὴ πρέπον νὰ ῥηθῇ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀγαθὸν ὄντα· μηδ' ὅτι ἀφαιρήσεται ἐάν τι ἔχω, ἵνα μὴ αὖ ἐγὼ εἴπω ὅ,τι, ἀλλ' ἀφελόμενος οὐχ ἕξει ὅτι χρήσεται αὐ- C τοῖς, ἀλλ' ὥςπερ με ἀδίκως ἀφείλετο, οὕτω καὶ λαβὼν ἀδίκως χρήσεται, εἰ δὲ ἀδίκως, αἰσχρῶς, εἰ δὲ αἰσχρῶς, κακῶς.

ΟΖ'. ΚΑΛ. Ὥς μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, πιστεύειν μηδ' ἂν ἓν τούτων παθεῖν, ὡς οἰκῶν ἐκποδὼν καὶ οὐκ ἂν εἰσαχθεὶς εἰς δικαστήριον ὑπὸ πάνυ ἴσως μοχθηροῦ ἀνθρώπου καὶ φαύλου.

ΣΩ. Ἀνόητος ἄρα εἰμί, ὦ Καλλίκλεις, ὡς ἀληθῶς, εἰ μὴ οἴομαι ἐν τῇδε τῇ πόλει ὁντινοῦν ἄν, ὅ τι τύχοι, τοῦτο

1 *ἐάν τι ἔχω·* ἀντὶ ὅ τι ἔχω. Τὸ μὲν *ὅ τι ἔχω* θὰ ἐδήλου ὅτι ὁ Σωκ. ἔχει τι, θὰ ἄφινε δὲ ἀόριστον τὸ τί ἔχει, ἢ πόσον, ἢ ποῖον· τὸ δὲ *ἐάν τι ἔχω* καθιστᾷ ἀμφίβολον καὶ ἂν ἔχῃ τι· τὸ παράπαν· τοῦθ' ὅπερ μᾶλλον ἡρμοζεν εἰς τὴν μυρίαν πενίαν τοῦ Σωκ. Ἰδὲ Ἀπολ. 23 c.

2 *οὐχ ἕξει ὅ τι χρήσεται.* Οὐχὶ ἁπλῶς = δὲν θα ἠξεύρῃ πῶς νὰ τὰ μεταχειρισθῇ· ἀλλὰ δὲν θὰ ἠξεύρῃ νὰ κάμῃ ὀρθὴν καὶ ἐπωφελῆ χρῆσιν αὐτῶν· δὲν θὰ τοῦ ἔβγουν σὲ καλό.

3 *οὕτω καὶ ἀδίκως χρήσεται, εἰ δὲ ἀδίκως, αἰσχρῶς, εἰ δ' αἰσχρῶς, κακῶς.* Αἱ μεταβάσεις γίνονται συμφώνως πρὸς τὰ προαποδειχθέντα, ὅτι πᾶσα ἀδικία ἐστὶν αἰσχρόν, πᾶν δὲ αἰσχρόν ἐστι καὶ κακόν.

6 *Ὥς μοι δοκεῖς* κ.τ.λ. Ἐπιφώνησις. = Πῶς μοι φαίνεσαι, ὦ Σώκ., ὅτι πιστεύεις πῶς δὲν θα ἐπάθαινες κανὲν τοιοῦτον κακόν! Ὁ Καλλ. φρονεῖ ὅτι τὰς ἀρχάς, ἃς πρεσβεύει ὁ Σωκ., οὐδεὶς ἄνθρωπος ἔχει τὴν δύναμιν νὰ πραγματοποιήσῃ, οὐδ' αὐτὸς ἄρα ὁ Σωκ., ἀλλ' ὅτι ἐπιδεικνύονται αὗται εἰς τὸν κόσμον, ὡς σέμνωμα, παρ' ἐκείνων οἵτινες δὲν κινδυνεύουσί ποτε νὰ περιέλθωσιν εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς πραγματοποιήσεως, ὅτι ἄρα καὶ ὁ Σωκ. ὡς αἰσθανόμενος ἑαυτὸν ἐκτὸς κινδύνου λέγει ταῦτα, ἂν δ' ὅμως ὑπώπτευε κίνδυνον, θὰ ὡμίλει ἄλλως. Πρβλ. Κρίτ. 47 a καὶ 46 b, c.

7 *ὡς οἰκῶν ἐκποδὼν καὶ οὐκ ἂν εἰσαχθείς.* Αἱ μετοχαὶ αὗται αἰτιολογικαί· τὸ δὲ πρὸ αὐτῶν *ὡς* σημαίνει ὅτι τὸ δι' αὐτῶν ἐκφερόμενον αἴτιον εἶνε τοιοῦτον μόνον κατὰ τὴν δόξαν τοῦ ὑποκειμένου, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν τοῦ λέγοντος. Ὥστε θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀντικαταστήσωμεν τὸ *ὡς* διὰ τοῦ *πιστεύων*, ὧδέ πως· «Πιστεύων ὅτι οἰκεῖς ἐκποδὼν καὶ ὅτι οὐκ ἂν εἰσαχθείης εἰς δικαστήριον ὑπὸ μοχθηροῦ τινος ἀνθρώπου καὶ φαύλου, οὕτω πιστεύεις ὅτι οὐκ ἂν πάθοις οὐδὲν τούτων». Τὸ *οἰκῶ ἐκποδὼν* = εὑρίσκομαι ἐκτὸς κινδύνου, ἐν ἀσφαλεῖ· ὥστε τὸ *οἰκῶ* μεταφορ.

11 *ὅ τι τύχοι.* Προσωπικῶς· *ὅςτιςοῦν* ὑποκ. τοῦ *τύχοι*. Διὰ τοῦ *ὁντινοῦν* σημαίνει ὅτι ὁ κίνδυνος ἐπικρέμαται ἐξ ἴσου ἐπὶ πάντας τοὺς πολίτας· ὥστε διὰ τῆς ῥήσεως ταύτης χαρακτηρίζει τὴν τότε ἀξιοθρήνητον κατάστασιν, καθ' ἣν πᾶς πολίτης τὰ ἑαυτοῦ πράττων καὶ μὴ πολυπραγμονῶν, πολιτεύων ὡς ἀρνίον μᾶλλον ἢ ὡς λύκος, ἂν συνέβαινε νὰ εἶνε καὶ εὔπορος, ἐγίνετο θῦμα τῆς σπείρας τῶν συκοφαν-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

παθεῖν. τόδε μέντοι εὖ οἶδ' ὅτι, ἐάνπερ εἰσίω εἰς δικαστήριον περὶ τούτων τινὸς κινδυνεύων ὧν σὺ λέγεις, πονηρός
D τίς με ἔσται ὁ εἰσάγων· οὐδεὶς γὰρ ἂν χρηστὸς μὴ ἀδικοῦντ' ἄνθρωπον εἰσαγάγοι· καὶ οὐδέν γε ἄτοπον εἰ ἀποθάνοιμι. βούλει σοι εἴπω δι' ὅ τι ταῦτα προσδοκῶ;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οἶμαι μετ' ὀλίγων Ἀθηναίων, ἵνα μὴ εἴπω μόνος, ἐπιχειρεῖν τῇ ὡς ἀληθῶς πολιτικῇ τέχνῃ καὶ πράττειν τὰ πολιτικὰ μόνος τῶν νῦν· ἅτε οὖν οὐ πρὸς χάριν λέγων τοὺς λόγους οὓς λέγω ἑκάστοτε, ἀλλὰ πρὸς τὸ βέλτιστον, οὐ πρὸς τὸ ἥδιστον, καὶ οὐκ ἐθέλων ποιεῖν ἃ σὺ παραινεῖς, τὰ
E κομψὰ ταῦτα, οὐχ ἕξω ὅ τι λέγω ἐν τῷ δικαστηρίῳ. ὁ αὐτὸς δέ μοι ἥκει λόγος, ὅνπερ πρὸς Πῶλον ἔλεγον· κρινοῦμαι γὰρ ὡς ἐν παιδίοις ἰατρὸς ἂν κρίνοιτο κατηγοροῦντος ὀψοποιοῦ. σκόπει γάρ, τί ἂν ἀπολογοῖτο ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος ἐν τούτοις ληφθείς, εἰ αὐτοῦ κατηγοροῖ τις λέγων ὅτι, «Ὦ παῖδες, πολλὰ ὑμᾶς καὶ κακὰ ὅδε εἴργασται ἀνήρ, καὶ αὐτοὺς

τῶν· διότι ὁ εἰσαγόμενος εἰς δίκην σπανίως διέφευγε τὸν κίνδυνον, καὶ ἂν ἦτο ἀθῷος. Πρβλ. Μένωνος 94 e, Ξνφ. Ἀπομν. Β', 9 καὶ ἐν Ἀριστφ. Πλούτῳ τὰ κατὰ τὸν συκοφάντην.

2 *ὧν σὺ λέγεις.* Νοεῖ τα ἀνωτέρω ἅτινα θὰ ἔλεγε μὲν ὁ Καλλ. προήρπασε δὲ αὐτὰ ὁ Σωκ.

5 *δι' ὅτι* = διατί. Εἶνε πλαγ. ἐρώτ.

8 *καὶ πράττειν τὰ πολιτικά.* Παραλάμβανε ἀπὸ κοινου τὸ ὡς ἀληθῶς. Ὁ Σωκ. οὐδέποτε ἐπολιτεύθη κατὰ τὴν τότε σημασίαν τοῦ πολιτεύεσθαι· οὐδέποτε ἀνέβη εἰς τὸ βῆμα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὡς μαρτυρεῖ αὐτὸς ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ 31 c. Ἀλλ' ὁρίσας ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔργον τοῦ γνησίου πολιτικοῦ τὸ βελτίους ποιεῖν τοὺς πολίτας, οὐχὶ πλημμελῶς λέγει περὶ ἑαυτοῦ ὅτι ἐπιχειρεῖ τῇ ὡς ἀληθῶς πολιτ. τέχνῃ.

9 *οὐ πρὸς χάριν . . . ἀλλὰ πρὸς τὸ βέλτιστον, οὐ πρὸς τὸ ἥδιστον.* Συνήθης παρὰ Πλ. παλινδρομία. Πρβλ. σελ. 452 e καὶ 519 a.

11 *τὰ κομψὰ ταῦτα.* Τὰ ἐν σελ. 486 c.

13 *ὅνπερ πρὸς Πῶλον ἔλεγον.* Σελ. 464 d.

κρινοῦμαι. Μέσ. μέλλ. μετὰ παθητ. διαθ.

16 *ἐν τούτοις ληφθείς.* Ἐν τούτοις τοῖς παισίν· ἀποληφθεὶς ἐν μέσῳ τῶν παίδων ὡς δικαστῶν, καὶ ἀπομονωθεὶς πάσης ἄλλης βοηθείας. Ἴδε καὶ κατωτέρω· «ἐν τούτῳ τῷ κακῷ ἀποληφθέντα».

17 *καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς νεωτάτους ὑμῶν.* Ἐπειδὴ τὸ δικαστήριον θὰ συνίστατο ἐκ πρεσβυτέρων παίδων (ἃς ὑποθέσωμεν ἀπὸ δεκαετοῦς καὶ ἀνωτέρω), διαστέλλει αὐτούς, τοὺς δικαστὰς παῖδας, πρὸς οὓς καὶ ἀπολογεῖται, ἀπὸ τῶν νεωτάτων τῶν μὴ παρακαθημένων ὡς δικαστῶν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ τοὺς νεωτάτους ὑμῶν διαφθείρει τέμνων τε καὶ κάων,
καὶ ἰσχναίνων καὶ πνίγων ἀπορεῖν ποιεῖ, πικρότατα πόματα 522
διδοὺς καὶ πεινῆν καὶ διψῆν ἀναγκάζων, οὐχ ὥςπερ ἐγὼ
πολλὰ καὶ ἡδέα καὶ παντοδαπὰ εὐώχουν ὑμᾶς»· τί ἂν οἴει
ἐν τούτῳ τῷ κακῷ ἀποληφθέντα ἰατρὸν ἔχειν εἰπεῖν; ἢ εἰ
εἴποι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι Ταῦτα πάντα ἐγὼ ἐποίουν, ὦ παῖδες, ὑγιεινῶς, πόσον οἴει ἂν ἀναβοῆσαι τοὺς τοιούτους δικαστάς; οὐ μέγα;

ΚΑΛ. Ἴσως· οἴεσθαί γε χρή.

ΣΩ. Οὐκ οὖν οἴει ἐν πάσῃ ἀπορίᾳ ἂν αὐτὸν ἔχεσθαι, ὅ τι
χρὴ εἰπεῖν; B

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΟΗ΄. ΣΩ. Τοιοῦτον μέντοι καὶ ἐγὼ οἶδα ὅτι πάθος πάθοιμι ἂν εἰσελθὼν εἰς δικαστήριον. οὔτε γὰρ ἡδονὰς ἃς ἐκπεπόρικα ἕξω αὐτοῖς λέγειν, ἃς οὗτοι εὐεργεσίας καὶ ὠφελείας νομίζουσιν, ἐγὼ δὲ οὔτε τοὺς πορίζοντας ζηλῶ οὔτε οἷς πορίζεται· ἐάν τέ τίς με ἢ νεωτέρους φῇ διαφθείρειν ἀπορεῖν ποιοῦντα, ἢ τοὺς πρεσβυτέρους κακηγορεῖν λέγοντα πικροὺς λόγους ἢ ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ, οὔτε τὸ ἀληθὲς

1 *διαφθείρει — καὶ ἀπορεῖν ποιεῖ*. Τὰ ῥήματα ταῦτα δὲν εἶνε λίαν πρόσφορα πρὸς δήλωσιν τοῦ παθήματος τῶν παίδων· ἀλλ' ἐτέθησαν ἐπίτηδες, ἵνα ὡς ἔγγιστα ἐξομοιωθῇ τὸ πάθημα τῶν παίδων πρὸς τὸ τῶν ἀνδρῶν τῶν διαφθειρομένων καὶ εἰς ἀπορίαν ἐμβαλλομένων ὑπὸ τῶν τοῦ Σωκ. λόγων, κατὰ τοὺς κατηγόρους του.

10 *ἐν πάσῃ ἀπορίᾳ ἔχεσθαι*. Τὸ ἔχομαι παθ. ὅπως καὶ τὸ *ἀποληφθείς*, ἄνευ ποιητ. αἰτίου.

13 *καὶ ἐγὼ οἶδα ὅτι πάθος πάθοιμι ἄν*. Λάμβανε τὸ *οἶδ' ὅτι*, παρενθετικῶς.

14 *οὔτε γὰρ ἡδονάς*. Σύμπλεκε μετὰ τοῦ κατωτέρω: *ἐάν τέ τις*.

15 *ἃς οὗτοι*. Λείπει ὁ *μέν*, καὶ ἡ ἔλλειψίς του εἶνε ἐπαισθητὴ ἐνταῦθα, ἵνα δηλωθῇ σαφῶς ὅτι συνδέεται μετὰ τῆς ἐπομένης διὰ τοῦ *δὲ* ἀρχομένης ὡσαύτως ἀναφορ. προτάσεως, ἂν καὶ ἡ ἀναφορ. ἀντωνυμία δὲν ἐτέθη ἐν αὐτῇ. Πρβλ. σελ. 518 e.

16 *οὔτε οἷς πορίζεται* = οὔτε ἐκείνους ζηλῶ οἷς πορίζεται τὰ τοιαῦτα ἀγαθά.

18 *λέγοντα πικροὺς λόγους*. Πρβλ. Μέν. 94 a, 95 a.

19 *οὔτε τὸ ἀληθὲς ἔξω εἰπεῖν*. Δηλαδή· οὐχ ἕξω τὸ ἀληθὲς οὕτως εἰπεῖν ὥστε πιστευθῆναι, ὥστε πλέον τι ποιῆσαι ἀπολογούμενος, ὡς λέγει ἐν Ἀπολ. 19 a.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

C ἔξω εἰπεῖν, ὅτι Δικαίως πάντα ταῦτα ἐγὼ λέγω, καὶ πράττω τὸ ὑμέτερον δὴ τοῦτο, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὔτε ἄλλο οὐδέν· ὥςτε ἴσως, ὅ τι ἂν τύχω, τοῦτο πείσομαι.

ΚΑΛ. Δοκεῖ οὖν σοι, ὦ Σώκρατες, καλῶς ἔχειν, ἄνθρωπος ἐν πόλει οὕτω διακείμενος καὶ ἀδύνατος ὢν ἑαυτῷ βοηθεῖν ;

ΣΩ. Εἰ ἐκεῖνό γε ἓν αὐτῷ ὑπάρχοι, ὦ Καλλίκλεις, ὃ σὺ πολλάκις ὡμολόγησας· εἰ βεβοηθηκὼς εἴη αὐτῷ, μήτε D περὶ ἀνθρώπους μήτε περὶ θεοὺς ἄδικον μηδὲν μήτε εἰρηκὼς μήτε εἰργασμένος. αὕτη γάρ τις βοήθεια ἑαυτῷ πολλάκις ἡμῖν ὡμολόγηται κρατίστη εἶναι. εἰ μὲν οὖν ἐμέ τις ἐξελέγχοι ταύτην τὴν βοήθειαν ἀδύνατον ὄντα ἐμαυτῷ καὶ ἄλλῳ βοηθεῖν, αἰσχυνοίμην ἂν καὶ ἐν πολλοῖς καὶ ἐν ὀλίγοις ἐξελεγχόμενος καὶ μόνος ὑπὸ μόνου, καὶ εἰ διὰ ταύτην τὴν ἀδυναμίαν ἀποθνήσκοιμι, ἀγανακτοίην ἄν· εἰ δὲ κολακικῆς ῥητορικῆς ἐνδείᾳ τελευτῴην ἔγωγε, εὖ οἶδα ὅτι E ῥᾳδίως ἴδοις ἄν με φέροντα τὸν θάνατον. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ

1 *ὅτι Δικαίως πάντα ταῦτα — ὦ ἄνδρες δικασταί*. Μετάπτωσις ἀπὸ τοῦ πλαγίου ἐπὶ τὸν εὐθὺν λόγον, ὡς νὰ εἶχεν ἔμπροσθέν του τοὺς δικαστὰς καὶ ἀπελογεῖτο πρὸς αὐτούς. Κεφαλαιώδης ἔκφρασις τῶν ἐν τῇ Ἀπολ. ἰδίως σελ. 28 b-33 b.

καὶ πράττω τὸ ὑμέτερον δὴ τοῦτο. Ἀπολ. 31 b· *τὸ δ' ὑμέτερον πράττειν ἀεί*. Σημαίνει περίπου ὅ τι καὶ τὸ *σπεύδειν*. Σελ. 455 c.

4 *Δοκεῖ οὖν σοι καλῶς ἔχειν, ἄνθρωπος*. Λάμβανε τὸ ἔχειν ἀπροσώπως, τὸ δέ: *ἄνθρωπος οὕτω διακείμενος,* ἀντὶ *ἄνθρωπον οὕτω διακεῖσθαι*, ὡς ὑποκ. τοῦ *καλῶς ἔχειν*. Ὅρα παρβλ. εἰς σελ. 506 e.

7 *Εἰ ἐκεῖνό γε ἓν αὐτῷ ὑπάρχοι.* Νόει ὡς ἀπόδοσιν· καλῶς ἂν ἔχοι οὕτω διακεῖσθαι. Τό: *εἰ βεβοηθηκὼς εἴη*, ἀνάπτυξις τῆς προτέρας ὑποθέσεως.

12 *ἐμαυτῷ καὶ ἄλλῳ βοηθεῖν·* ἐμαυτῷ μὲν διὰ τοῦ τὰ δίκαια πράττειν, ἄλλῳ δὲ διὰ τοῦ διδάσκειν καὶ παιδεύειν.

13 *αἰσχυνοίμην ἂν* κ.τ.λ. = αἰσχυνοίμην ἄν, καὶ ἐν πολλοῖς ἐξελεγχόμενος, τοὺς πολλούς, καὶ ἐν ὀλίγοις τοὺς ὀλίγους, καὶ μόνος ὑπὸ μόνου, ἐμαυτόν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶνε τὸ ἐμβριθέστατον, τὸ αἰσχύνεσθαι ἑαυτόν, ἄδικα καὶ ἀνόσια πράττοντα, καὶ ἂν μηδεὶς ἄλλος ἀνθρώπων ὑπάρχῃ μάρτυς τῆς κακίας. Πρβλ. Ἱππ. Μ. 298 b.

14 *καὶ εἰ διὰ ταύτην — ἀγανακτοίην ἄν*. Θὰ ἠγανάκτουν οὐχὶ διὰ τὸν θάνατον, ἀλλὰ διὰ τὴν συνείδησιν τῆς κακίας μου. Πρβλ. Ξνφ. Ἀπολ. Σωκ. 28.

15 *εἰ δὲ κολακικῆς ῥητορικῆς* κ.τ.λ. Πρβλ. Ἀπολ. 37 d.

17 *αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ ἀποθνήσκειν.* Πρβλ. Ἀπολ. 38 a.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀποθνήσκειν οὐδεὶς φοβεῖται, ὅςτις μὴ παντάπασιν ἀλόγιστός τε καὶ ἄνανδρός ἐστι, τὸ δὲ ἀδικεῖν φοβεῖται· πολλῶν γὰρ ἀδικημάτων γέμοντα τὴν ψυχὴν εἰς Ἅδου ἀφικέσθαι πάντων ἔσχατον κακῶν ἐστιν. εἰ δὲ βούλει, σοὶ ἐγώ, ὡς τοῦτο οὕτως ἔχει, ἐθέλω λόγον λέξαι.

ΚΑΛ. Ἀλλ' ἐπείπερ γε καὶ τἆλλα ἐπέρανας, καὶ τοῦτο πέρανον.

ΟΘʹ. ΣΩ. Ἄκουε δή, φασί, μάλα καλοῦ λόγου, ὃν 523
σὺ μὲν ἡγήσει μῦθον, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ἐγὼ δὲ λόγον· ὡς
ἀληθῆ γὰρ ὄντα σοι λέξω ἃ μέλλω λέγειν. ὥςπερ γὰρ Ὅμηρος λέγει, διενείμαντο τὴν ἀρχὴν ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Πλούτων, ἐπειδὴ παρὰ τοῦ πατρὸς παρέλαβον. ἦν οὖν νόμος ὅδε περὶ ἀνθρώπων ἐπὶ Κρόνου, καὶ ἀεὶ καὶ νῦν ἔτι ἔστιν ἐν θεοῖς, τῶν ἀνθρώπων τὸν μὲν δικαίως τὸν βίον διελθόντα καὶ ὁσίως, ἐπειδὰν τελευτήσῃ, εἰς μακάρων νήσους ἀπιόντα οἰκεῖν ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ ἐκτὸς κα- B
κῶν, τὸν δὲ ἀδίκως καὶ ἀθέως, εἰς τὸ τῆς τίσεώς τε καὶ δίκης δεσμωτήριον, ὃ δὴ Τάρταρον καλοῦσιν, ἰέναι. τούτων

3 *εἰς Ἅιδου ἀφικέσθαι.* Τὴν περὶ τοῦ Ἅιδου μνείαν ἐπεφύλαξεν εἰς τὸ τέλος, ἵνα ἐντεῦθεν ἀφορμώμενος ἐκθέσῃ τὸν περὶ μελλούσης ζωῆς μῦθον ἢ λόγον.

5 *λόγον λέξαι.* Τὸ λέξω, ἔλεξα μεταχειρίζονται συνήθως περὶ λόγου μακροῦ καὶ συνεχοῦς, περὶ δημηγορίας. Ὅθεν ὁ Θουκ. προαγγέλλων ἑκάστην δημηγορίαν συνήθως μεταχειρίζεται τό: *ἔλεξε τοιάδε.* Τὸ δὲ *ἐρῶ, εἶπον,* περὶ οἱουδήποτε λόγου.

8 *Ἄκουε δή, φασί, μάλα καλοῦ λόγου.* Τὸ *φασὶ* παρενέβαλεν, διότι τὸ *ἄκουε δὴ* ἦτο τρόπον τινὰ στερεότυπον ἐν ἀρχῇ ἑκάστης διηγήσεως μύθου. Τίμ. 20 d· «Ἄκουε δή, ὦ Σώκ., λόγου μάλα μὲν ἀτόπου, παντάπασί γε μὴν ἀληθοῦς». Ἔνθα ὁ Σχολιαστής· «Τοῦτο παροιμιῶδές ἐστιν ἐφ' ὧν ἐκκαλέσασθαι βουλόμεθα τὸν ἀκούοντα· ἴσον τῷ: δέχου δὴ τὰ ἄξια ἀκοῆς». Ὁμοίως καὶ ἡμεῖς σήμερον «*Ἄκουε λοιπόν, νά σου τὰ εἰπῶ*».

9 *ἐγὼ δὲ λόγον.* Ἀντιθέτει ἐνταῦθα τὸν μῦθον πρὸς τὸν λόγον, ὡς ἐκεῖνον μὲν σημαίνοντα πεπλασμένην ἱστορίαν, τοῦτον δὲ ἀληθινήν.

10 *Ὥςπερ γὰρ Ὅμηρος λέγει·* ἐν Ἰλ. Ο. 187 ἑξ.

12 *ἐπειδὴ παρὰ τοῦ πατρὸς παρέλαβον.* Μετεχειρίσθη τὸ εὔφημον *παρέλαβον,* ἀποσιωπῶν τὸν ἀσεβῆ καὶ ἐπονείδιστον τρόπον, καθ' ὃν οἱ υἱοὶ ἐξεθρόνισαν τὸν πατέρα. Πολλαχοῦ καταφέρεται ὁ Πλ. κατὰ τῶν ποιητῶν τῶν πλασάντων περὶ τοὺς θεοὺς πράξεις τιμωρουμένας ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὡς κακὰς καὶ αἰσχράς. Εὐθύφρ. 5 e-6 e. Πολιτ. 377 d-383 c.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δὲ δικασταὶ ἐπὶ Κρόνου καὶ ἔτι νεωστὶ τοῦ Διὸς τὴν ἀρχὴν ἔχοντος ζῶντες ἦσαν ζώντων, ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ δικάζοντες ᾗ μέλλοιεν τελευτᾶν. κακῶς οὖν αἱ δίκαι ἐκρίνοντο. ὅ τε οὖν Πλούτων καὶ οἱ ἐπιμεληταὶ *οἱ* ἐκ μακάρων νήσων ἰόντες ἔλεγον πρὸς τὸν Δία, ὅτι φοιτῷέν σφιν ἄνθρω-
C ποι ἑκατέρωσε ἀνάξιοι. εἶπεν οὖν ὁ Ζεύς· «Ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, παύσω τοῦτο γιγνόμενον. νῦν μὲν γὰρ κακῶς αἱ δίκαι δικάζονται· ἀμπεχόμενοι γάρ, ἔφη, οἱ κρινόμενοι κρίνονται· ζῶντες γὰρ κρίνονται. πολλοὶ οὖν, ἦ δ' ὅς, ψυχὰς πονηρὰς ἔχοντες ἠμφιεσμένοι εἰσὶ σώματά τε καλὰ καὶ γένη καὶ πλούτους, καὶ ἐπειδὰν ἡ κρίσις ᾖ, ἔρχονται αὐτοῖς πολλοὶ μάρτυρες μαρτυρήσοντες ὡς δικαίως βεβιώκασιν. οἱ οὖν δικασταὶ ὑπό τε τούτων ἐκπλήττονται καὶ ἅμα καὶ αὐτοὶ
D ἀμπεχόμενοι δικάζουσι, πρὸ τῆς ψυχῆς τῆς αὐτῶν ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα καὶ ὅλον τὸ σῶμα προκεκαλυμμένοι. ταῦτα

1 ***καὶ ἔτι νεωστὶ τοῦ Διὸς*** κ. τ. λ. = κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον τῆς ἀρχῆς τοῦ Διός· ὅτε ὁ Ζεὺς ἦτο ἔτι νέος ἐν τῇ ἀρχῇ.

2 ***ζῶντες ἦσαν ζώντων*** = ἦσαν ζῶντες δικασταὶ ζώντων ἀνθρώπων, δικάζοντες αὐτοὺς κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ βίου των.

4 ***Ὁ Πλούτων καὶ οἱ ἐπιμεληταί.*** Ὅρα προλ.

οἱ ἐκ μακάρων νήσων. Ἡ συνήθης βραχυλογικὴ σύμπτυξις δύο τοπικῶν σχέσεων οἱ ἐν μακάρων νήσοις ἐκ μακάρων νήσων ἰόντες

5 ***σφιν.*** Ποιητικόν, ἀντὶ τοῦ *σφίσιν*, διότι καὶ ὁ λόγος ἀρχαιοπρεπής.

6 ***ἑκατέρωσε ἀνάξιοι***· δηλ. εἴς τε τὰς μακάρων νήσους πονηροί, καὶ εἰς τὸν τάρταρον χρηστοί.

8 ***ἀμπεχόμενοι.*** Ἐκ τοῦ *ἀμφιεχόμενοι*, ἐκθλίψει τοῦ *ι* καὶ τροπῇ τοῦ δασέος *φ* εἰς ψιλὸν *π*, διὰ τὸ ἑπόμενον δασὺ *χ*.

9 ***ζῶντες γὰρ κρίνονται.*** Ἐπεξηγ. τοῦ ***ἀμπεχόμενοι κρίνονται***· ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ τοῦτο καθ' ἑαυτὸ εἶνε σαφές, ἐπιφέρει διὰ τοῦ ***πολλοὶ οὖν*** λόγον δηλοῦντα τὰ ἄτοπα τὰ συμβαίνοντα ἐκ τοῦ κρίνεσθαι ζῶντας, καὶ πῶς τὸ ζῆν εἶνε οἷον ἀμπεχόνη τις.

Ἐπίστησον ἐπὶ τὴν συχνὴν παρεμβολὴν τοῦ *ἔφη* καὶ τοῦ *ἦ δ' ὅς*· εἶνε σύνηθες εἰς ἁπλοϊκοὺς ἀνθρώπους ἀναδιηγουμένους λόγον ἄλλου. Οὕτω καὶ σήμερον, τὸ ***λέει***.

11 ***ἔρχονται αὐτοῖς μαρτυρήσοντες.*** Οἱ μάρτυρες εἶνε οἱ ὠφεληθέντες ἀπὸ τῶν ἀδικιῶν τοῦ κρινομένου καὶ διὰ τὴν ὠφέλειαν πιστεύοντες αὐτὸν ἀγαθὸν ἄνδρα.

12 ***οἱ δικασταὶ ὑπὸ τούτων ἐκπλήττονται*** = ἐξίστανται τοῦ ὀρθῶς διαγινώσκειν καὶ κρίνειν, παρακρούονται.

14 ***ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα καὶ ὅλον τὸ σῶμα προκεκαλυμμένοι.*** Ἂν καὶ τὸ προκεκαλυμμένοι εἶνε παθητικόν, ἐδέχθη ἐνεργ. σύνταξιν, διότι περιῆλθεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ***ἔχοντες ὡς προκαλύμματα***.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δὴ αὐτοῖς πάντα ἐπίπροσθεν γίγνεται καὶ τὰ αὐτῶν ἀμφιέσματα καὶ τὰ τῶν κρινομένων. πρῶτον μὲν οὖν, ἔφη, παυστέον ἐστὶ προειδότας αὐτοὺς τὸν θάνατον· νῦν γὰρ προΐσασι. τοῦτο μὲν οὖν καὶ διείρηται τῷ Προμηθεῖ ὅπως ἂν E
παύσῃ αὐτῶν. ἔπειτα γυμνοὺς κριτέον ἁπάντων τούτων· τεθνεῶτας γὰρ δεῖ κρίνεσθαι· καὶ τὸν κριτὴν δεῖ γυμνὸν εἶναι, τεθνεῶτα, αὐτῇ τῇ ψυχῇ αὐτὴν τὴν ψυχὴν θεωροῦντα ἐξαίφνης ἀποθανόντος ἑκάστου, ἔρημον πάντων τῶν συγγενῶν καὶ καταλιπόντα ἐπὶ τῆς γῆς πάντα ἐκεῖνον τὸν κόσμον, ἵνα δικαία ἡ κρίσις ᾖ. ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα ἐγνωκὼς πρότερος ἢ ὑμεῖς, ἐποιησάμην δικαστὰς υἱεῖς ἐμαυτοῦ, δύο μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας, Μίνω τε καὶ Ῥαδάμανθυν, ἕνα δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης, Αἰακόν· οὗτοι οὖν ἐπειδὰν τελευτήσωσι, δικά- 524

2 *παυστέον ἐστὶ προειδότας αὐτοὺς* = δεῖ παῦσαι αὐτοὺς τοῦ προειδέναι.

4 *Τοῦτο μὲν οὖν καὶ διείρηται τῷ Προμηθεῖ.* Εἶνε καὶ ταῦτα συνέχεια τοῦ λόγου τοῦ Διός, οὐχὶ λόγος τοῦ Σωκ. Σύμπλεκε ὧδε· «Διείρηται τῷ Προμηθεῖ ὅπως ἂν παύσῃ τοῦτο αὐτῶν (= ταύτην τὴν ἰδιότητα αὐτῶν)». Ταῦτα λέγει ὁ Πλ. κατ' Αἰσχύλον. Προμηθ. 248-251.

Πρ. Θνητοὺς ἔπαυσα μὴ προδέρκεσθαι [μόρον.
Χορ. Τὸ ποῖον εὑρὼν τῆςδε φάρμακον [νόσου;
Πρ. Τυφλὰς ἐν αὐτοῖς ἐλπίδας κατῴ- [κισα.
Χορ. Μέγ' ὠφέλημα τοῦτ' ἐδωρήσω [βροτοῖς.

Ἀλλ' ὁ μὲν ποιητὴς ἐποίησε τὸν Προμηθέα ἀντιστρατευόμενον πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ Διός, ὁ δὲ φιλόσοφος πειθαρχοῦντα καὶ ἐπιτελοῦντα τὰ σοφὰ ἐκείνου προστάγματα. Περὶ τοῦ *διείρηται* ὅρ. πρκβλ.

5 *γυμνοὺς ἁπάντων τούτων* = ἐστερημένους ἁπάντων τούτων. Τὸ *γυμνοὺς* ἐνταῦθα εἶνε κατηγορούμενον τοῦ τε ὑποκ. καὶ τοῦ ἀντικ. τοῦ *κριτέον*· «γυμνοὺς ὄντας τοὺς κριτὰς δεῖ κρίνειν γυμνοὺς ὄντας τοὺς τεθνεῶτας».

6 *τεθνεῶτας γὰρ* κ. τ. λ. Ὁ θάνατος ἐπιφέρει τὴν γύμνωσιν· διότι ὑπολείπεται μόνη ἡ ψυχή, ἵνα ὑποστῇ τὴν κρίσιν.

8 *ἐξαίφνης ἀποθανόντος ἑκάστου* = εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον.

10 *ταῦτα ἐγνωκὼς πρότερος ἢ ὑμεῖς.* Ταῦτα, ὡς καὶ πάντα τὰ μέχρι τοῦδε, λέγει ὁ Ζεὺς πρός τε τὸν Πλούτωνα καὶ τοὺς ἐπιμελητάς. Σώζει δὲ δι' αὐτῶν ὁ Πλάτων τὸ ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Θεοῦ, παριστῶν ὅτι ἐν τῇ πανσοφίᾳ του κατεῖδεν εὐθὺς τὸ περὶ τὰς δίκας ἄτοπον καὶ προὐνόησε περὶ διορθώσεως, πρὶν μάθῃ ταῦτα παρὰ τοῦ Πλούτωνος καὶ τῶν ἐπιμελητῶν.

11 *δύο μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας.* Ὀνομάζονται Ἀσιανοὶ οἱ δύο Κρῆτες ἀδελφοί, διὰ τὴν ἐκ τῆς Ἀσίας καταγωγὴν αὐτῶν, ὄντων υἱῶν τῆς Εὐρώπης τῆς τοῦ ἐκ Φοινίκης Κάδμου θυγατρός. Καὶ ἄλλως ὑπῆρχε διαδεδομένη παράδοσις ὅτι ὁ Μίνως ἦτο ἔπηλυς ἐν Κρήτῃ. Στράβ. Βιβλ. Ι'.

13 *ἐπειδὰν τελευτήσωσι.* Ὑποτί-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σουσιν ἐν τῷ λειμῶνι, ἐν τῇ τριόδῳ, ἐξ ἧς φέρετον τὼ ὁδώ, ἡ μὲν εἰς μακάρων νήσους, ἡ δ' εἰς Τάρταρον. καὶ τοὺς μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας Ῥαδάμανθυς κρινεῖ, τοὺς δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης Αἰακός· Μίνῳ δὲ πρεσβεῖα δώσω ἐπιδιακρίνειν, ἐὰν ἀπορῆτόν τι τὼ ἑτέρω, ἵνα ὡς δικαιοτάτη ἡ κρίσις ᾖ περὶ τῆς πορείας τοῖς ἀνθρώποις».

Π΄. Ταῦτ' ἔστιν, ὦ Καλλίκλεις, ἃ ἐγὼ ἀκηκοὼς πι-
B στεύω ἀληθῆ εἶναι· καὶ ἐκ τούτων τῶν λόγων τοιόνδε τι λογίζομαι συμβαίνειν. ὁ θάνατος τυγχάνει ὤν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐδὲν ἄλλο ἢ δυοῖν πραγμάτοιν διάλυσις, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀπ' ἀλλήλοιν· ἐπειδὰν δὲ διαλυθῆτον ἄρα ἀπ' ἀλλήλοιν, οὐ πολὺ ἧττον ἑκάτερον αὐτοῖν ἔχει τὴν ἕξιν τὴν αὑτοῦ, ἥνπερ καὶ ὅτε ἔζη ὁ ἄνθρωπος, τό τε σῶμα

θενται ζῶντες ἔτι, ἐν ᾧ ὁ Ζεὺς καθίστα αὐτοὺς δικαστὰς μετὰ θάνατον.

1 *δικάσουσιν* = οὐχὶ θὰ δικάσωσιν, ἀλλὰ θὰ δικάζωσιν, ἢ ὅπερ τὸ αὐτό, *ἔσονται δικασταί.*

ἐν τῷ λειμῶνι. Τοῦ αὐτοῦ λειμῶνος μνημονεύει καὶ ἐν Πολ. 614 e. Ὁ Ὅμηρος Ὀδ. Λ. 539, καὶ Ω. 13, γινώσκει τὸν ἀσφοδελὸν λειμῶνα· ἀλλ' οὗτος μὲν φαντάζεται αὐτὸν ὡς μόνιμον τῶν ψυχῶν ἐνδιαίτημα, ὁ δὲ Πλ. ὡς προσωρινὸν τόπον συναγωγῆς τῶν ψυχῶν καὶ διακρίσεως. Ἐν αὐτῷ φαντάζεται μίαν μὲν κοινὴν ὁδὸν ἄγουσαν ἀπὸ τῆς γῆς, ταύτην δὲ σχιζομένην κατὰ τὸ μέσον τοῦ λειμῶνος εἰς δύο, ὧν ἡ μὲν ἄγει εἰς μακάρων νήσους, ἡ δὲ εἰς τὸν τάρταρον. Ἐν τῇ οὕτω σχηματιζομένῃ τριόδῳ ἔμελλον νὰ στήσωσι τὸ δικαστήριον οἱ τρεῖς δικασταί.

4 *Μίνῳ δὲ πρεσβεῖα δώσω ἐπιδιακρίνειν.* Τὰ πρεσβεῖα = εἶνε οἷον ἀξίωμα προεδρίας ἢ ἐφορείας. Τὸ ἐπιδιακρίνειν = ἐπιφέρειν τὴν ὁριστικὴν κρίσιν, ἐν περιπτώσει ἀπορίας τῶν κυρίως δικαστῶν.

5 *περὶ τῆς πορείας* = περὶ τοῦ ἐφ' ὁπότερα δεῖ πορευθῆναι ἕκαστον

8 *τοιόνδε τι λογίζομαι συμβαίνειν.* Ἀπὸ τοῦδε ἐκθέτει ὁ Πλ. μέρος μὲν ἑαυτοῦ σκέψεις, τοῦ μύθου πορίσματα, μέρος δέ, συνέχειαν τοῦ μύθου.

10 *δυοῖν πραγμάτοιν διάλυσις.* Πρβλ Φαίδ. 64 c.

12 *οὐ πολὺ ἧττον.* Ἂν παρέλειπε τὸ *πολὺ* καὶ ἔλεγεν ἁπλῶς *οὐχ ἧττον* τοῦτο θὰ ἐσήμαινεν ὅτι *ὡσαύτως* πρό τε τῆς διαλύσεως καὶ μετ' αὐτὴν ἑκάτερον αὐτῶν διασώζει τὴν ἑαυτοῦ ἕξιν. Προσέθηκε δὲ τὸ *πολὺ* = *σχεδὸν ἐπίσης,* ἵνα ᾖ ἐγγυτάτω τῆς ἀληθείας· διότι τὸ σῶμα ὑφίσταται ἀλλοίωσίν τινα, καὶ μετὰ τὸν θάνατον εὐθύς, καὶ ἔτι μείζονα μετὰ μακρότερον χρόνον.

ἔχει τὴν ἕξιν. *Ἕξις* ἐνταῦθα τὸ ἀφῃρημένον τοῦ ἀμεταβάτου μετὰ τροπ. ἐπιρρ. συντασσομένου *ἔχειν*· *εὖ ἔχειν, κακῶς ἔχειν*· ὅθεν εὐεξία, καχεξία.

13 *τό τε σῶμα . . .* Ἔθηκε τὸν *τε* διανοούμενος νὰ ἐπιφέρῃ *καὶ ἡ ψυχή*· ἀλλὰ διὰ τὰ παρεμπεσόντα πολλὰ περὶ τοῦ σώματος ἀπώλεσε τὸν μίτον τοῦ λόγου, καὶ ἐπιφέρει τὰ περὶ ψυχῆς ἀνακολούθως διὰ τῶν: *Ταὐτὸν δή μοι*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τὴν φύσιν τὴν αὐτοῦ καὶ τὰ θεραπεύματα καὶ τὰ παθήματα ἔνδηλα πάντα· οἷον εἴ τινος μέγα ἦν τὸ σῶμα φύσει ἢ τροφῇ ἢ ἀμφότερα ζῶντος, τούτου καὶ ἐπειδὰν ἀποθάνῃ C ὁ νεκρὸς μέγας, καὶ εἰ παχύς παχὺ καὶ ἀποθανόντος, καὶ τἆλλα οὕτως· καὶ εἰ αὖ ἐπετήδευε κομᾶν, κομήτης τούτου καὶ ὁ νεκρός· μαστιγίας αὖ εἴ τις ἦν καὶ ἴχνη εἶχε τῶν πληγῶν οὐλὰς ἐν τῷ σώματι ἢ ὑπὸ μαστίγων ἢ ἄλλων τραυμάτων ζῶν, καὶ τεθνεῶτος τὸ σῶμα ἔστιν ἰδεῖν ταῦτα ἔχον· κατεαγότα τε εἴ του ἦν μέλη ἢ διεστραμμένα ζῶντος, καὶ τεθνεῶτος ταῦτα ἔνδηλα. ἑνὶ δὲ λόγῳ, οἷος εἶναι D παρεσκεύαστο τὸ σῶμα ζῶν, ἔνδηλα ταῦτα καὶ τελευτήσαντος ἦν πάντα ἢ τὰ πολλὰ ἐπί τινα χρόνον. ταὐτὸν δή μοι δοκεῖ τοῦτ' ἄρα καὶ περὶ τὴν ψυχὴν εἶναι, ὦ Καλλίκλεις· ἔνδηλα πάντα ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ, ἐπειδὰν γυμνωθῇ τοῦ σώματος, τά τε τῆς φύσεως καὶ τὰ παθήματα, ἃ διὰ τὴν ἐπιτήδευσιν ἑκάστου πράγματος ἔσχεν ἐν τῇ ψυχῇ ὁ

δοκεῖ τοῦτο ἄρα καὶ περὶ τὴν ψυχήν. Ὁ λόγος ἀσύνδετος πρὸς τὰ προηγούμενα, ὡς ἐπεξήγησις τοῦ *ἑκάτερον ἔχει*. Συμπλήρου ὧδε· «*τό τε σῶμα ἔχει τὴν φύσιν καὶ τὰ θεραπεύματα καὶ τὰ παθήματα ἔνδηλα πάντα*». Φύσιν μὲν λέγει τὰς ἐμφύτους ἰδιότητας τοῦ σώματος: μέγεθος, μορφήν, χροιὰν κ.τ.τ., θεραπεύματα δὲ τὰς ἐπικτήτους ἰδιότητας τὰς ἐκ τῆς θεραπείας προσγινομένας, οἷον τὸ πολύσαρκον ἢ λιπόσαρκον, τὴν σκληραγωγίαν ἢ σκιατραφίαν, τὸ κομᾶν ἢ κείρεσθαι κ. τ. τ. παθήματα δὲ ἃ ἔπαθεν ἄκων, οἷον μαστιγώσεις, οὐλάς, στίγματα, πήρωσιν κ. τ. τ.

5 *ἐπετήδευε κομᾶν*. Τὸ κομᾶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦτο σεμνοπρεπὲς καὶ ἐλευθέριον. Οἱ Σπαρτιᾶται ἔτρεφον πλήρη κόμην, ἐν ᾧ οἱ Εἵλωτες καὶ ἐν γένει οἱ δοῦλοι ἐκείροντο· διότι ἡ κόμη εἶνε ἐμπόδιον εἰς χειρωνακτικὰ ἐπαγγέλματα. Οἱ Ἀθηναῖοι συνήθως περιέκειρον τὴν κόμην, ἀλλ' οὐχὶ λίαν βραχεῖαν, τινὲς δὲ σεμνότυφοι ἐκόμων, καὶ ὡς *κομῆται* ἐσκώπτοντο ὑπὸ τῶν κωμικῶν. Ὁμοίως καὶ οἱ πενθοῦντες ἔκειρον τὴν κόμην εἰς ἔνδειξιν πένθους. Φαίδ. 89 b.

6 *μαστιγίας*. Κυρίως ὁ ὑπὸ μάστιγος ἐλαυνόμενος· μεταφορικῶς δὲ πᾶς οὐτιδανὸς τὴν ψυχὴν καὶ μάστιγος ἄξιος.

καὶ ἴχνη εἶχε τῶν πληγῶν οὐλάς· Συμπλ. ὧδε· καὶ εἶχεν οὐλὰς (ὡς, ἴχνη τῶν πληγῶν. Τὸ *οὐλὰς* ἀντικ.) τὸ *ἴχνη* κατηγ. Οὐλὴ τὸ παραμένον ἐπὶ τοῦ σώματος σημεῖον ἢ τύπος πληγῆς ἢ τραύματος σὺν τῷ χρόνῳ θεραπευθέντος (ἐπουλωθέντος).

10 *οἷος εἶναι παρεσκεύαστο τὸ σῶμα ζῶν, ἔνδηλα ταῦτα*. Σύνταξις κατὰ τὸ νοούμενον· ἔνδηλα ταῦτα ἃ ἔσχεν ἢ ἔπαθεν κατὰ τὸ σῶμα ἐκ τοῦ παρεσκευάσθαι εἶναι τοιόσδε ἢ τοιόσδε ζῶν.

15 *τά τε τῆς φύσεως καὶ τὰ παθήματα κ. τ. λ.* = ἥ τε φυσικὴ ἕξις τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἐπίκτητος ἡ ἐκ τῆς τοιᾶσδε ἢ τοιᾶσδε ἐπιτηδεύσεως.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἄνθρωπος. ἐπειδὰν οὖν ἀφίκωνται παρὰ τὸν δικαστήν, οἱ
E μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας παρὰ τὸν Ῥαδάμανθυν, οἱ δ' ἐκ τῆς Εὐρώπης παρὰ τὸν Αἰακόν, ὁ Ῥαδάμανθυς ἐκείνους ἐπιστήσας θεᾶται ἑκάστου τὴν ψυχήν, οὐκ εἰδὼς ὅτου ἐστίν, ἀλλὰ πολλάκις τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐπιλαβόμενος ἢ ἄλλου ὁτουοῦν βασιλέως ἢ δυνάστου κατεῖδεν οὐδὲν ὑγιὲς ὂν τῆς ψυχῆς ἀλλὰ διαμεμαστιγωμένην καὶ οὐλῶν με-
525 στὴν ὑπὸ ἐπιορκιῶν καὶ ἀδικίας, ἃ ἑκάστη ἡ πρᾶξις αὐτοῦ ἐξωμόρξατο εἰς τὴν ψυχήν, καὶ πάντα σκολιὰ ὑπὸ ψεύδους καὶ ἀλαζονείας καὶ οὐδὲν εὐθὺ διὰ τὸ ἄνευ ἀληθείας τεθράφθαι· καὶ ὑπὸ ἐξουσίας καὶ τρυφῆς καὶ ὕβρεως καὶ ἀ-

3 *ἐκείνους ἐπιστήσας* = ἐκείνους (τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας) σταματήσας πορευομένους. Ὁ Πλ. φαντάζεται τὰς ψυχὰς οὐχὶ οἴκοθεν προσερχομένας πρὸς τὸν κριτήν, ἀλλὰ πορευομένας τὴν ὁδόν των, μέχρις οὗ ἐπισχεθῶσιν ὑπὸ τῶν παρισταμένων κριτῶν.

5 *τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐπιλαβόμενος*. Ταῦτα οἷον ἀπάντησις εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Πώλου εὐδαιμονισμὸν τοῦ μεγάλου βασιλέως. Κατὰ τὸν Πλάτωνα, οἱ ἐπὶ γῆς εὐδαιμονέστατοί εἰσι καὶ ἐν Ἅιδου οἱ εὐδαιμονέστατοι. (Πρβλ. τὰ ἐν τέλει σελ. 527 b· «οὐκ ἔχετε ἀποδεῖξαι ὡς δεῖ ἄλλον τινὰ βίον ζῆν ἢ τοῦτον, ὅσπερ καὶ ἐκεῖσε φαίνεται συμφέρων»). Ἀλλ' οἱ ἐπὶ γῆς *εὐδαιμονιζόμενοί* εἰσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ ἐν Ἅιδου κακοδαιμονοῦντες, καὶ τοῦτο θέλει νὰ διδάξῃ ὁ Πλ. ἐνταῦθα διὰ τοῦ παραδείγματος τοῦ μεγάλου βασιλέως.

6 *κατεῖδεν*· ἀντὶ *καθορᾷ*. Πρβλ. τὰ ἐν σελ. 484 b σεσημειωμένα.

οὐδὲν ὑγιὲς ὂν τῆς ψυχῆς = οὐδαμῶς ὑγιᾶ οὖσαν τὴν ψυχήν. Νόμ 776 e· «ὡς ὑγιὲς οὐδὲν ψυχῆς δούλης». Πολ. 496 c· «οὐδεὶς οὐδὲν ὑγιὲς περὶ τὰ τῶν πόλεων πράττει». Φαίδ. 90 c· «οὔτε τῶν πραγμάτων οὐδενὸς οὐδὲν ὑγιὲς οὐδὲ βέβαιον, οὔτε τῶν λόγων». Φαίνεται ὅτι ἦτο συνήθης φράσις εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ τὸ *οὐδὲν ὑγιές*. Ἀριστφ. Θεσμοφ. περὶ τῶν γυναικῶν «τὰς οὐδὲν ὑγιές».

7 *διαμεμαστιγωμένην καὶ οὐλῶν μεστήν*. Μεταφέρει τὰς περὶ τοῦ σώματος κυριολεκτουμένας λέξεις ἐπὶ τὴν ψυχήν· τὸ δὲ τολμηρὸν καὶ ἄηθες τῆς μεταφορᾶς μετριάζει διὰ τῶν ἐπιφερομένων «ὑπὸ ἐπιορκιῶν καὶ ἀδικίας», διδάσκων οὕτως ὅτι αἱ πράξεις αὗται εἰσιν ὅμοια παθήματα τῆς ψυχῆς, οἷα αἱ μαστιγώσεις τοῦ σώματος.

8 *ἃ ἑκάστη ἡ πρᾶξις* = ἃς οὐλὰς ἡ πρᾶξις ἑκάστη αὐτοῦ ἐξωμόρξατο (ἀπεστύπωσεν) εἰς τὴν ψυχήν.

Εἰς τὴν πονηρὰν ψυχὴν ἀποδίδει τὰς ἑξῆς κακίας. Α', ἐπιορκίαν τὴν ἐναντίαν τῆς ὁσιότητος. Β', ἀδικίαν τὴν ἐναντίαν τῆς δικαιοσύνης. Αὗται ἀπεργάζονται ἐν τῇ ψυχῇ ὅ τι αἱ μαστιγώσεις ἐπὶ τοῦ σώματος. Γ', τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀμάθειαν, ἐξ ἧς ἡ ἀλαζονεία ταῦτα καθιστῶσι τὴν ψυχὴν σκολιὰν ὡς τὸ διεστραμμένον σῶμα. Δ', τρυφὴν καὶ ἀκράτειαν καὶ ὕβριν, τὰ ἐναντία τῆς σωφροσύνης καὶ κοσμιότητος, ἅτινα καθιστῶσι τὴν ψυχὴν ἀσύμμετρον καὶ αἰσχράν, ὡς τὸ πεπηρωμένον ἢ κατεαγὸς σῶμα.

11 *καὶ ἀκρατείας τῶν πράξεων*. Α-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

κρατείας τῶν πράξεων ἀσυμμετρίας τε καὶ αἰσχρότητος γέμουσαν τὴν ψυχὴν εἶδεν· ἰδὼν δὲ ἀτίμως ταύτην ἀπέπεμψεν εὐθὺ τῆς φρουρᾶς, οἷ μέλλει ἐλθοῦσα ἀνατλῆναι τὰ προσήκοντα πάθη.

ΠΑ΄. Προσήκει δὲ παντὶ τῷ ἐν τιμωρίᾳ ὄντι ὑπ᾽ ἄλλου B ὀρθῶς τιμωρουμένου, ἢ βελτίονι γίγνεσθαι καὶ ὀνίνασθαι ἢ παραδείγματι τοῖς ἄλλοις γίγνεσθαι. [ἵνα ἄλλοι ὁρῶντες πάσχοντα ἃ ἂν πάσχῃ φοβούμενοι βελτίους γίγνωνται]. εἰσὶ δὲ οἱ μὲν ὠφελούμενοί τε καὶ δίκην διδόντες [ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων] οὗτοι, οἳ ἂν ἰάσιμα ἁμαρτήματα ἁμάρτωσιν· [ὅμως δὲ δι᾽ ἀλγηδόνων καὶ ὀδυνῶν γίγνεται αὐτοῖς ἡ ὠφέλεια καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν Ἅιδου· οὐ γὰρ οἷόν τε ἄλλως ἀδικίας ἀπαλλάττεσθαι]. οἳ δ᾽ ἂν τὰ ἔσχατα ἀδικήσωσι καὶ C διὰ τοιαῦτα ἀδικήματα ἀνίατοι γένωνται, ἐκ τούτων τὰ παραδείγματα γίγνεται, καὶ οὗτοι αὐτοὶ μὲν οὐκέτι ὀνίνανται οὐδέν, ἅτε ἀνίατοι ὄντες, ἄλλοι δὲ ὀνίνανται οἱ τούτους ὁρῶντες διὰ τὰς ἁμαρτίας τὰ μέγιστα καὶ ὀδυνηρότατα καὶ φοβερώτατα πάθη πάσχοντας τὸν ἀεὶ χρόνον, ἀτεχνῶς παραδείγματα ἀνηρτημένους ἐκεῖ ἐν Ἅιδου ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, τοῖς ἀεὶ τῶν ἀδίκων ἀφικνουμένοις θεάματα D

κράτεια τῶν πράξεών ἐστι τὸ μὴ εἶναι ἐγκρατῆ ἑαυτοῦ, ἀλλ᾽ ἄλλα μὲν βούλεσθαι, ἄλλα δὲ πράττειν.

2 *ἰδὼν δὲ ἀτίμως ταύτην ἀπέπεμψεν*. Ἀτίμως = καταφρονητικῶς, ἐπονειδίστως. Εἶνε ἀπάντησις εἰς τὰ τοῦ Καλλ. 486 c· «τὸν δὲ τοιοῦτον . . . ἔξεστιν ἐπὶ κόρρης τύπτοντα μὴ διδόναι δίκην».

3 *εὐθὺ τῆς φρουρᾶς*. Λύσιδ. 203 a· «*εὐθὺ Λυκείου*»· καὶ κατωτέρω «*Δεῦρο δὴ εὐθὺ ἡμῶν*»· Φρουρὰν λέγει τὸν τάρταρον, ὡς δεσμωτήριον ὄν.

ἀνατλῆναι. Λέξις ποιητική. Εὐριπ. Φοίν. 60· «ὁ πάντ᾽ ἀνατλὰς Οἰδίπους παθήματα».

9 *οἱ ὠφελούμενοί τε καὶ δίκην διδόντες*. Πρωθύστερον.

12 *οὐ γὰρ οἷόν τε ἄλλως ἀδικίας ἀπαλλάττεσθαι*. Τῆς ἀδικίας οὔσης νόσου τῆς ψυχῆς, ὅπως τῶν σωματ. νοσημάτων ἡ θεραπεία γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δι᾽ ἀλγηδόνων καὶ ὀδυνῶν, οὕτω καὶ τῶν τῆς ψυχῆς.

13 *οἳ δ᾽ ἂν τὰ ἔσχατα ἀδικήσωσι*. Πρβλ. Φαίδ. 113 e. Πολ. 615 e.

19 *ἐκεῖ ἐν Ἅιδου ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ*. Τρεῖς τοπικοὶ προσδιορισμοὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου, ὧν ἕκαστος ἑπόμενος σαφέστερος τοῦ προηγουμένου. Πρβλ. σελ. 508 e· «*ἄνω ἐκεῖ ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις*».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ νουθετήματα. ὧν ἐγώ φημι ἕνα καὶ Ἀρχέλαον ἔσεσθαι, εἰ ἀληθῆ λέγει Πῶλος, καὶ ἄλλον ὅςτις ἂν τοιοῦτος τύραννος ᾖ· οἶμαι δὲ καὶ τοὺς πολλοὺς εἶναι, τοὺς τούτων τῶν παραδειγμάτων, ἐκ τυράννων καὶ βασιλέων καὶ δυναστῶν καὶ τὰ τῶν πόλεων πραξάντων γεγονότας· οὗτοι γὰρ διὰ τὴν ἐξουσίαν μέγιστα καὶ ἀνοσιώτατα ἁμαρτήματα ἁμαρτάνουσι. μαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ Ὅμηρος· βασιλέας
E γὰρ καὶ δυνάστας ἐκεῖνος πεποίηκε τοὺς ἐν Ἅιδου τὸν ἀεὶ χρόνον τιμωρουμένους, Τάνταλον καὶ Σίσυφον καὶ Τιτυόν· Θερσίτην δέ, καὶ εἴ τις ἄλλος πονηρὸς ἦν ἰδιώτης, οὐδεὶς πεποίηκε μεγάλαις τιμωρίαις συνεχόμενον ὡς ἀνίατον· οὐ γάρ, οἶμαι, ἐξῆν αὐτῷ· διὸ καὶ εὐδαιμονέστερος ἦν ἢ οἷς ἐξῆν. ἀλλὰ γάρ, ὦ Καλλίκλεις, ἐκ τῶν δυναμένων εἰσὶ καὶ
526 οἱ σφόδρα πονηροὶ γιγνόμενοι ἄνθρωποι· οὐδὲν μὴν κωλύει καὶ ἐν τούτοις ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγγίγνεσθαι, καὶ σφόδρα γε

2 *εἰ ἀληθῆ λέγει Πῶλος*. Ἡ ὑποθετικὴ πρότασις, οὐχὶ διότι ὁ Σωκρ. διστάζει περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων τοῦ Πώλου, ἀλλὰ διότι προεῖπεν ὅτι αὐτὸς οὐ γιγνώσκει τὸν ἄνδρα. Ἀκριβῶς τοῦτο σημαίνει ἡ ὁριστ. ἐν ὑποθετ. προτάσει· ὁ λέγων ἐπέχει τὴν ἑαυτοῦ γνώμην περὶ τοῦ λεγομένου, ἐπιδεικνύει δὲ μόνον τὸ ἀναγκαῖον ἐκ τούτου ἐπακολούθημα.

3 *οἶμαι δὲ καὶ τοὺς πολλοὺς* κ. τ. λ. Σύμπλεκε καὶ συμπλήρου ὧδε· «Οἶμαι δὲ καὶ τοὺς πολλούς, τοὺς τούτων τῶν παραδειγμάτων ὄντας (τοὺς ὄντας τοιαῦτα παραδείγματα), εἶναι γεγονότας ἐκ τυράννων κ. τ. λ.»

4 *ἐκ τυράννων — καὶ τὰ τῶν πόλεων πραξάντων*. Αἱ πλεῖσται τῶν Ἑλλ. πόλεων δὲν ἐγνώριζον τυράννους καὶ βασιλεῖς· τὴν θέσιν τούτων κατεῖχον οἱ πολιτικοί. Καταλέγει λοιπὸν καὶ τούτους μετ' ἐκείνων ὡς συντιμωρουμένους τὰς αὐτὰς τιμωρίας.

9 *Τάνταλον καὶ Σίσυφον καὶ Τιτυόν*. Τάνταλος ὁ τοῦ Πέλοπος πατήρ, διά τι ἀνόσιον ἔργον, ἐτιμωρεῖτο ἐν Ἅιδου ἱστάμενος μέχρι γονάτων ἐν κρυσταλλώδει ῥύακι καὶ μὴ δυνάμενος νὰ πίῃ. Σίσυφος δὲ ὁ τοῦ Αἰόλου, ὁ κτίστης τῆς Κορίνθου, δι' ὑψηλοφροσύνην καὶ ὕβριν εἰς τοὺς θεοὺς ἐτιμωρεῖτο ἐν Ἅιδου κυλίων ἄνω ὄρους παμμεγέθη λίθον, ὅςτις, ὅτε προσήγγιζε πρὸς τὴν κορυφήν, ἐξωλίσθαινε τῶν χειρῶν του καὶ κατεκυλίετο. Ὁ δὲ Τιτυὸς δι' ἀσέλγειαν ἐτιμωρεῖτο ἐν Ἅιδου δεδεμένος καὶ σπαρασσόμενος ὑπὸ γυπῶν. Τὸν Θερσίτην γινώσκει πᾶς τις ἐξ Ὁμ. Ἰλ. Β. 212-277.

11 *μεγάλαις τιμωρίαις συνεχόμενον*. Συνήθως λέγεται: *συνέχομαι* νοσήματι, ὀνείδει, ἐν γένει κακῷ τινι· ἀλλὰ καὶ *συνέχομαι δεσμοῖς*. Τίμ. 43 a· καὶ ἐνταῦθα: *τιμωρίαις*.

οὐ γάρ, οἶμαι, ἐξῆν αὐτῷ. Ἐκ τοῦ ἀμέσως προηγουμένου, ὡς *ἀνίατον* (= ὡς ἀνίατα ἁμαρτόντα) παραλάμβανε τὸ *ἀνίατα ἁμαρτεῖν*. Ὅρ. πρχβλ.

12 *διὸ καὶ εὐδαιμονέστερος ἦν*· ἀντὶ ἧττον ἄθλιος. Πρβλ. ὑποσ. εἰς σ. 473 d.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἄξιον ἄγασθαι τῶν γιγνομένων· χαλεπὸν γάρ, ὦ Καλλίκλεις, καὶ πολλοῦ ἐπαίνου ἄξιον ἐν μεγάλῃ ἐξουσίᾳ τοῦ ἀδικεῖν γενόμενον δικαίως διαβιῶναι. ὀλίγοι δὲ γίγνονται οἱ τοιοῦτοι· ἐπεὶ καὶ ἐνθάδε καὶ ἄλλοθι γεγόνασιν, οἶμαι δέ, καὶ ἔσονται καλοὶ κἀγαθοὶ ταύτην τὴν ἀρετὴν τὴν τοῦ δικαίως διαχειρίζειν ἃ ἄν τις ἐπιτρέπῃ· εἷς δὲ καὶ πάνυ B ἐλλόγιμος γέγονε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου· οἱ δὲ πολλοί, ὦ ἄριστε, κακοὶ γίγνονται τῶν δυναστῶν.

ΠΒʹ. Ὅπερ οὖν ἔλεγον, ἐπειδὰν ὁ Ῥαδάμανθυς ἐκείνων τοιοῦτόν τινα λάβῃ, ἄλλο μὲν περὶ αὐτοῦ οὐκ οἶδεν οὐδέν, οὔθ' ὅστις οὔθ' ὧντινων, ὅτι δὲ πονηρός τις· καὶ τοῦτο κατιδὼν ἀπέπεμψεν εἰς Τάρταρον, ἐπισημηνάμενος, ἐάν τε ἰάσιμος ἐάν τε ἀνίατος δοκῇ εἶναι· ὁ δὲ ἐκεῖσε ἀφικόμενος τὰ προσήκοντα πάσχει. ἐνίοτε δ' ἄλλην εἰσιδὼν ὁσίως βε- C βιωκυῖαν καὶ μετ' ἀληθείας, ἀνδρὸς ἰδιώτου ἢ ἄλλου τινός, μάλιστα μὲν ἔγωγέ φημι, ὦ Καλλίκλεις, φιλοσόφου

1 *ἄγασθαι τῶν γιγνομένων*. Τὸ ἄγαμαι συντάσσεται ὧδε· ἄγαμαί τινός τι, ἢ τινά τινος (πργ.), ἢ μονοπτώτως *τινά*, ἢ *τί*, ἢ τινὸς (προσ.) = χαίρω ἐπ' αὐτῷ, τὸν ἢ τὸ καμαρώνω.

7 *ἐλλόγιμος γέγονε* = *ἐν λόγῳ γέγονεν*, ὡς τὸ ἐνάριθμος = ἐν ἀριθμῷ. Φιληβ. 17 e· «*οὐκ ἐλλόγιμον οὐδ' ἐνάριθμον*» τουτέστιν, οὔτε ἐν λόγῳ οὔτε ἐν ἀριθμῷ τιθέμενον.

καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. Τυ *ἐλλόγιμος γέγονε* = ἐξῆλθεν ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος, ἡ περὶ αὐτοῦ φήμη· διὰ τοῦτο μετεχειρίσθη τὴν πρόθ. *εἰς*.

12 *οὔθ' ὅστις, οὔθ' ὧντινων* = οὔτε τίς ἐστιν, οἷον Ἆγις, οὔτε τίνων ἐστίν, οἷον ὁ Ἀρχιδάμου, ἢ ὁ Ἡρακλείδης. Τοῦτο τὸ ἔθος τοῦ ὁρίζειν οὕτω τὰ πρόσωπα βεβαίως ἐμιμήθη ὁ Πλ. Ἀλλὰ τὸ *τίς* καὶ *τίνων* ἐνταῦθα σημαίνουσι, πρὸς τῷ ὀνόματι τοῦ κρινομένου, καὶ τὸ ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ ἀξίωμα· καὶ πρὸς τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός, τὸ γένος εἰς ὃ ἀνήκει μετὰ τῶν ἱστορικῶν αὐτοῦ τίτλων.

ὅτι δὲ πονηρός τις. Συμπλήρου· *οἶδεν*. Ὁ δὲ θετικός.

13 *ἐπισημηνάμενος* = ἐπιθεὶς σημεῖον (οἷον σφραγῖδα) δηλωτικὸν ἂν ἥμαρτεν ἰάσιμα ἢ ἀνίατα. Πρβλ. Πολ. 614 c.

15 *ἐνίοτε δ' ἄλλην εἰσιδών*. Τὸ *ἐνίοτε*, διὰ τὸ σπάνιον θέαμα τοιούτων ψυχῶν. Τὸ *εἰσιδών*, λέξις ποιητικὴ καὶ ἄλλως δὲ ἀήθης παρὰ Πλ.

ὁσίως βεβιωκυῖαν καὶ μετ' ἀληθείας. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ ὁσίως ὑπήγαγε τὰς τρεῖς θεμελιώδεις ἠθικὰς ἀρετάς: τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν, τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους δικαιοσύνην καὶ τὴν σωφροσύνην· ὑπὸ δὲ τὴν τῆς ἀληθείας, τὴν διανοητικὴν ἀρετὴν τῆς φρονήσεως καὶ ἐπιστήμης.

17 *ἔγωγέ φημι*. Μετ' ἐμφάσεως διὰ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τὰ αὑτοῦ πράξαντος καὶ οὐ πολυπραγμονήσαντος ἐν τῷ βίῳ, ἠγάσθη τε καὶ ἐς μακάρων νήσους ἀπέπεμψε. ταὐτὰ ταῦτα καὶ ὁ Αἰακός· ἑκάτερος δὲ τούτων ῥάβδον ἔχων δικάζει· ὁ δὲ Μίνως ἐπισκοπῶν κάθηται, μόνος ἔχων χρυσοῦν σκῆ-
D πτρον, ὥς φησιν Ὀδυσσεὺς ὁ Ὁμήρου ἰδεῖν αὐτὸν

χρύσεον σκῆπτρον ἔχοντα, θεμιστεύοντα νέκυσσιν.

Ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Καλλίκλεις, ὑπὸ τούτων τῶν λόγων πέπεισμαι, καὶ σκοπῶ ὅπως ἀποφανοῦμαι τῷ κριτῇ ὡς ὑγιεστάτην τὴν ψυχήν· χαίρειν οὖν ἐάσας τὰς τιμὰς τὰς τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, τὴν ἀλήθειαν σκοπῶν πειράσομαι τῷ ὄντι ὡς ἂν δύνωμαι βέλτιστος ὢν καὶ ζῆν καὶ ἐπειδὰν ἀποθνήσκω
E ἀποθνήσκειν. παρακαλῶ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους πάντας ἀνθρώπους, καθ' ὅσον δύναμαι, καὶ δὴ καὶ σὲ ἀντιπαρακαλῶ ἐπὶ τοῦτον τὸν βίον καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ὃν ἐγώ φημι

τὸ παράδοξον τοῦ ἰσχυρισμοῦ κατὰ τὴν τοῦ Καλλ. δόξαν.

1 *τὰ αὑτοῦ πράξαντος* = μείναντος ἐφ' ᾧ ἐτάχθη ἢ ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἢ αὐτὸς ἔταξεν ἑαυτόν. Πρβλ. Ἀπολ. 28 d, 29 d, 33 a. Ἐν τῷ Χαρμίδῃ 161 b, ἑξ. ὁρίζεται ὑπὸ Κριτίου σωφροσύνη τὸ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν. Ἐν δὲ τῇ Πολιτ. 433 a-434 c, 443 c-e ὁρίζεται ἡ δικαιοσύνη τὸ πράττειν τὰ ἑαυτοῦ ἕκαστον μέλος τῆς κοινωνίας καὶ ἕκαστον μόριον τῆς ψυχῆς.

2 *ταὐτὰ ταῦτα καὶ ὁ Αἰακός*· ποιεῖ δηλ.

3 *ῥάβδον ἔχων*. Ῥάβδος καὶ βακτηρία ἦσαν σύμβολα δημοσίων ἀξιωμάτων, ἰδίως τοῦ δικαστικοῦ. Δημοσθ. περὶ Στεφ. ℅ 210 «καὶ παραλαμβάνειν γε ἅμα τῇ βακτηρίᾳ καὶ τῷ συμβόλῳ τὸ φρόνημα τῆς πόλεως νομίζειν ἕκαστον ὑμῶν δεῖ». Τὸ δὲ σκῆπτρον, ἀπὸ Ὁμήρου ἤδη ἦτο σύμβολον βασιλέων καὶ δυναστῶν καὶ ὑψηλοτέρων ἢ ἱερωτέρων δημοσίων ἀξιωμάτων. Ἐνταῦθα ἀπονέμει τὸ σκῆπτρον μόνον εἰς τὸν Μίνωα, ὡς καὶ Ὅμηρος, εἰς δὲ τοὺς δύο ἄλλους τὴν ῥάβδον, διὰ τὸ κατώτερον ἀξίωμα.

4 *ἐπισκοπῶν κάθηται*. Τὸ κάθηται ἐνταῦθα καὶ κυριολεκτικῶς καὶ μεταφορικῶς περὶ τοῦ χρηματίζοντος δικαστοῦ. Πρβλ. Ἀπολ. 35 c.

6 *χρύσεον σκῆπτρον*. Ὀδ. Λ. 569.

8 *ἀποφανοῦμαι ὡς ὑγιεστάτην τὴν ψυχὴν* = ἀποφανῶ τὴν ἐμαυτοῦ ψυχὴν ὡς ὑγιεστάτην.

10 *πειράσομαι τῷ ὄντι* κ.τ.λ. Σύμπλεκε καὶ συμπλήρου ὧδε· «πειράσομαι, καὶ ζῆν, ὢν τῷ ὄντι ὡς ἂν δύνωμαι βέλτιστος, καὶ ἀποθνήσκειν ὢν τοιοῦτος, ἐπειδὰν ἀποθνήσκω».

13 *ἀντιπαρακαλῶ*. Ἡ *ἀντὶ* σημαίνει ἀντίστροφον παράκλησιν. Σὺ μέν με παρεκάλεις νὰ ἀφήσω τὴν μικρολόγον φιλοσοφίαν καὶ νὰ ἐπιχειρήσω τοῖς μεγάλοις καὶ ἐνδόξοις· ἐγὼ δέ σε ἀντιπαρακαλῶ ἐπὶ τοῦτον τὸν ἀγῶνα κ.τ.λ.

14 *ἐπὶ τοῦτον τὸν βίον*· δηλ. τὸν ἐν ὁσιότητι καὶ τῇ ἄλλῃ ἀρετῇ, συνδεδυασμένῃ μετὰ τῆς ἐπιστήμης, ἤγουν τῆς φιλοσοφίας.

καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦτον. Νοεῖ τὴν ἐν Ἅιδου δίκην. Συνεπτυγμένως, ἀντὶ «ἀντιπαρακαλῶ σε παρασκευάζεσθαι ἐπὶ τὸν ἀγῶνα τοῦτον».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀντὶ πάντων τῶν ἐνθάδε ἀγώνων εἶναι, καὶ ὀνειδίζω σοι,
ὅτι οὐχ οἷός τ' ἔσει σαυτῷ βοηθῆσαι, ὅταν ἡ δίκη σοι ᾖ
καὶ ἡ κρίσις ἣν νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, ἀλλὰ ἐλθὼν παρὰ τὸν
δικαστὴν τὸν τῆς Αἰγίνης υἱόν, ἐπειδάν σου ἐπιλαβόμενος
ἄγῃ, χασμήσει καὶ ἰλιγγιάσεις οὐδὲν ἧττον ἢ ἐγὼ ἐνθάδε 527
σὺ ἐκεῖ, καί σε ἴσως τυπτήσει τις ἐπὶ κόρρης ἀτίμως καὶ
πάντως προπηλακιεῖ.

ΠΓ'. Τάχα δ' οὖν ταῦτα μῦθός σοι δοκεῖ λέγεσθαι ὥς-
περ γραὸς καὶ καταφρονεῖς αὐτῶν, καὶ οὐδέν γ' ἂν ἦν θαυ-
μαστὸν καταφρονεῖν τούτων, εἴ πῃ ζητοῦντες εἴχομεν αὐ-
τῶν βελτίω καὶ ἀληθέστερα εὑρεῖν· νῦν δὲ ὁρᾷς, ὅτι τρεῖς
ὄντες ὑμεῖς, οἵπερ σοφώτατοί ἐστε τῶν νῦν Ἑλλήνων, σύ
τε καὶ Πῶλος καὶ Γοργίας, οὐκ ἔχετε ἀποδεῖξαι, ὡς δεῖ B
ἄλλον τινὰ βίον ζῆν ἢ τοῦτον, ὅςπερ καὶ ἐκεῖσε φαίνεται

1 *ἀντὶ πάντων τῶν ἐνθάδε ἀγώνων εἶναι*. Εἶναί τι ἀντί τινος = εἶναί τι ἀντάξιόν τινος δηλ. ἴσης ἀξίας, ὡς φαίνεται ἐν τοῖς Ὁμηρ. *ἀντιάνειρα, ἀντίθεος* κ. τ. λ. Ἐνταῦθα, κατά τινα λιτότητα, σημαίνει *ὑπέρτερον, περισπουδαστότερον* πάντων τῶν ἐνθάδε ἀγώνων. Ἀγῶνας νοεῖ, ἐν γένει μέν, πᾶσαν σπουδὴν καὶ μόχθον τοῦ ἀνθρώπου πρὸς πορισμὸν βίου καὶ προβιβασμὸν ἑαυτοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἰδίᾳ δὲ τοὺς κατὰ τὰς δίκας κινδύνους, οὓς ὁ Καλλ. ὑπελάμβανε τόσον φοβερούς, ὥςτε, καὶ μόνον ἵνα σώζηταί τις ἀπ' αὐτῶν, ἔκρινεν ἄξιον νὰ γίνηταί τις ῥήτωρ καὶ ἑταῖρος τῆς καθεστώσης ἀρχῆς, κολακεύων καὶ συναδικῶν μετὰ τῶν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ.

καὶ ὀνειδίζω σοι κ. τ. λ. Ἀνταποδίδει τῷ Καλλ. τὰ αὐτὰ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται λέξεων, ἃ οὗτος ἔμπροσθεν, ἰδίως σελ. 486 a, ἑξ.

8 *μῦθος — ὥςπερ γραός*. Γραὸς μύθους καὶ γραὸς ὕθλους ἀπεκάλουν παροιμιωδῶς πᾶσαν μωρὰν καὶ ἀνόητον διήγησιν. Πρβλ. Ἱππ. Μ. 286 a.

9 *καὶ οὐδέν γ' ἂν ἦν θαυμαστὸν καταφρονεῖν*. Ὁ Σωκ. ἀξιοῖ νὰ πιστευθῇ ὁ μῦθος οὗτος, καθ' ὅτι συμφωνεῖ πρὸς τὸν λόγον, δηλ. πρὸς τὰς διαπερανθείσας διαλεκτικὰς ἀποδείξεις. Ἂν τὰ ἐκεῖθεν συμπερανθέντα καὶ ὁμολογηθέντα ἦσαν διάφορα τῶν τοῦ μύθου, θὰ ἦτο εὔλογον νὰ καταφρονῇ τις αὐτοῦ. Οὕτω νοεῖ ὁ Πλ. τὴν χρησιμότητα τῶν μύθων. Ἐπειδὴ δὲ πάντες οἱ παραδεδομένοι ἐκ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν μῦθοι δὲν ἦσαν τοιοῦτοι, ἐπιχειρεῖ ἐν τῇ Πολιτείᾳ διαλογὴν τῶν τε συνᾳδόντων τῷ λόγῳ καὶ τῶν ἀπᾳδόντων.

14 *ὅςπερ καὶ ἐκεῖσε φαίνεται συμφέρων*. Ἐν τῇ διαλεκτικῇ ζητήσει μετὰ Καλλ. Πώλου καὶ Γοργ. δὲν εὗρον ὅτι συμφέρει νὰ ζῶσιν ἐνταῦθα ἄλλον βίον ἢ αὐτὸν τοῦτον, ὅςτις φαίνεται καὶ ἐν τῷ μέλλοντι συμφέρων· ὁ αὐτὸς βίος καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον εὐδαίμονα καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ. Τὸ *ἐκεῖσε* ἀντὶ τοῦ *ἐκεῖ*, διότι εἶχεν ἐν νῷ τὴν ἐκεῖσε πορείαν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

συμφέρων· ἀλλ' ἐν τοσούτοις λόγοις τῶν ἄλλων ἐλεγχο-
μένων μόνος οὗτος ἠρεμεῖ ὁ λόγος, ὡς εὐλαβητέον ἐστὶ τὸ
ἀδικεῖν μᾶλλον ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι, καὶ παντὸς μᾶλλον ἀνδρὶ
μελετητέον οὐ τὸ δοκεῖν εἶναι ἀγαθὸν ἀλλὰ τὸ εἶναι, καὶ
ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ· ἐὰν δέ τις κατά τι κακὸς γίγνηται, κο-
λαστέος ἐστί, καὶ τοῦτο δεύτερον ἀγαθὸν μετὰ τὸ εἶναι δί-
C καιον, τὸ γίγνεσθαι καὶ κολαζόμενον διδόναι δίκην· καὶ
πᾶσαν κολακείαν καὶ τὴν περὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν περὶ τοὺς
ἄλλους, καὶ περὶ ὀλίγους καὶ περὶ πολλούς, φευκτέον· καὶ
τῇ ῥητορικῇ οὕτω χρηστέον, ἐπὶ τὸ δίκαιον ἀεί, καὶ τῇ
ἄλλῃ πάσῃ πράξει. Ἐμοὶ οὖν πειθόμενος ἀκολούθησον ἐν-
ταῦθα, οἷ ἀφικόμενος εὐδαιμονήσεις καὶ ζῶν καὶ τελευτή-
σας, ὡς ὁ νῦν λόγος σημαίνει. καὶ ἔασόν τινά σου κατα-
φρονῆσαι ὡς ἀνοήτου καὶ προπηλακίσαι, ἐὰν βούληται,
D καὶ ναὶ μὰ Δία σ' ἐπὶ κόρρης πατάξαι τὴν ἄτιμον ταύτην
πληγήν· οὐδὲν γὰρ δεινὸν πείσει, ἐὰν τῷ ὄντι ᾖς καλὸς κἀ-
γαθός, ἀσκῶν ἀρετήν. κἄπειτα οὕτω κοινῇ ἀσκήσαντες,
τότε ἤδη, ἐὰν δοκῇ χρῆναι, ἐπιθησόμεθα τοῖς πολιτικοῖς,
ἢ ὁποῖον ἄν τι ἡμῖν δοκῇ, τότε βουλευσόμεθα, βελτίους

1 *ἐν τοσούτοις λόγοις*. Νοεῖ τὸ πλῆθος τῶν προεκτεθέντων παντοδαπῶν λόγων καὶ ἄνω κάτω στρεφομένων καὶ μεταπιπτόντων.

2 *μόνος οὗτος ἠρεμεῖ* = διαμένει ἔμπεδος, ἀμετάπτωτος.

4 *οὐ τὸ δοκεῖν εἶναι ἀγαθόν, ἀλλὰ τὸ εἶναι.* Αἰνίττεται τὰ περιλάλητα χρυσᾶ ἔπη τοῦ Αἰσχύλου περὶ Ἀμφιαράου (Ἑπτ. ἐπὶ Θήβ. 598) «οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει κ. τ. λ.», ἅπερ οἱ θεαταὶ ἀκούσαντες ἀπέβλεψαν εἰς τὸν Ἀριστείδην. Πλουτ. Β. Ἀριστ. Γ'. Πρβλ. καὶ Πολιτ. 361, ἑξ.

6 *δεύτερον ἀγαθὸν μετὰ τὸ εἶναι δίκαιον, τὸ γίγνεσθαι* δηλ. *δίκαιον*.

11 *ἀκολούθησον ἐνταῦθα*. Ἐξυπακουστέον· *ἔνθα ἐγὼ ἵσταμαι*· ταῦτα δὲ μεταφορικῶς, ἀντί· «ἄσπασαι τὸν ἐμὸν τρόπον τοῦ βίου· ἐπιτήδευε ἅπερ καὶ ἐγώ».

15 *τὴν ἄτιμον ταύτην πληγήν*· δηλ. τὴν ἐπὶ κόρρης, ἄτιμον = τὴν ἀτιμωτικήν.

17 *κοινῇ ἀσκήσαντες*· ἀρετὴν δηλ.

18 *ἐπιθησόμεθα τοῖς πολιτικοῖς*. Συνώνυμον τῷ *ἐπιχειρήσομεν*, ἀλλ' ἐμφαντικώτερον· ἐπιχειρῶ τινι = ἐπιβάλλω χεῖρα ἐπί τι· ἐπιτίθεμαί τινι = ἐπιθέτω ὅλον ἐμαυτὸν ἐπί τι.

19 *ἢ ὁποῖον ἄν τι ἡμῖν δοκῇ*. Συμπλ. *χρῆναι ποιεῖν*.

βελτίους ὄντες βουλεύεσθαι = ἱκανώτεροι ὄντες εἰς τὸ βουλεύεσθαι. Ἐκ τῆς τοῦ ἤθους βελτιώσεως, ἐκ τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς, προσδοκᾷ καὶ τὴν διανοητικὴν ἀρετήν, τὴν ὀρθοφροσύνην

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὄντες βουλεύεσθαι ἢ νῦν. αἰσχρὸν γάρ, ἔχοντάς γε ὡς νῦν φαινόμεθα ἔχειν, ἔπειτα νεανιεύεσθαι ὥς τι ὄντας, οἷς οὐδέποτε ταὐτὰ δοκεῖ περὶ τῶν αὐτῶν, καὶ ταῦτα περὶ τῶν μεγίστων· εἰς τοσοῦτον ἥκομεν ἀπαιδευσίας! ὥςπερ οὖν E
ἡγεμόνι τῷ λόγῳ χρησώμεθα τῷ νῦν παραφανέντι, ὃς ἡμῖν σημαίνει, ὅτι οὗτος ὁ τρόπος ἄριστος τοῦ βίου, καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἀσκοῦντας καὶ ζῆν καὶ τεθνάναι. τούτῳ οὖν ἑπώμεθα, καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλῶμεν, μὴ ἐκείνῳ, ᾧ σὺ πιστεύων ἐμὲ παρακαλεῖς· ἔστι γὰρ οὐδενὸς ἄξιος, ὦ Καλλίκλεις.

1 *Αἰσχρὸν γάρ, ἔχοντάς γε κ.τ.λ.* Ἀντιστροφὴ τῶν τοῦ Καλλ. 486 α· «οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ σοι εἶναι οὕτως ἔχειν κ.τ.λ.» Ἀλλ' ὁ Σωκ. ἐν τῇ μετριοφροσύνῃ του περιλαμβάνει καὶ ἑαυτὸν ἐν τῷ ὀνείδει τούτῳ.

2 *νεανιεύεσθαι* = ἀλαζονεύεσθαι ὡς οἱ κουφότεροι τῶν νέων.

ὥς τι ὄντας = ὡς νὰ εἴμεθα κἄτι τι. Τὸ *τὶ* ἐν τοιαύτῃ χρήσει διαμένει ἄκλιτον· οἷον· *τῶν οἰομένων εἶναί τι.*

οἷς οὐδέποτε ταὐτὰ δοκεῖ περὶ τῶν αὐτῶν. Αἰσχίστην ἕξιν καὶ ἀπαιδευσίαν ὑπολαμβάνει ὁ Σωκ. τὴν περὶ τὰ μέγιστα καὶ σπουδαιότατα τοῦ ἀνθρώπου ἀμάθειαν, τὸ μὴ ἔχειν βεβαίας γνώμας ἀλλ' ἄνω καὶ κάτω μεταβάλλεσθαι περὶ αὐτά.

5 *τῷ νῦν παραφανέντι* = τῷ ἐκ τῆς συζητήσεως προκύψαντι.

6 *καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἀσκοῦντας καὶ ζῆν καὶ τεθνάναι.* Ἀνάπτυξις τοῦ οὗτος ὁ τρόπος ἄριστος τοῦ βίου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΑΡΕΚΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΓΟΡΓΙΑΝ

Σελ.
447

παρ' ἐμὲ ἥκειν οἴκαδε. Ἐν ταῖς ὑποσημ. ἐκδέχομαι τὸ ἀπαρέμφ. ἀντὶ προστακτ. καὶ ὡς τὴν ἀπόδοσιν τῆς ὑποθετ. προτάσεως. Οὕτω καὶ Ὀλυμπιόδωρος «Ὁ Καλλικλῆς φησιν· Ὅταν θέλητε, ἔλθετε εἰς τὸν οἶκον, καὶ ποιῶ αὐτὸν ἐπιδείξασθαι». Ἄλλη ἐκδοχὴ εἶνε, ὅτι ἀπεσιωπήθη ἡ ἀπόδοσις, ὡς εὐνόητος, ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον φιλοφρόνως λέγομεν «Ἂν θέλετε νὰ κοπιάσητε στὸ σπίτι μου . . . ἔνθα ἀποσιωπᾶται ἡ ἀπόδοσις: *κοπιάσατε*». Ἀλλὰ τοιαύτη ἀποσιώπησις συμβαίνει ἐπὶ ὑποθετ. λόγων, οὐχὶ δὲ καὶ χρονικῶν. Τρίτη ἐκδοχὴ εἶνε ἡ ἀνακολουθία, καθ' ἣν διενοεῖτο μὲν νὰ ἐπιφέρῃ ὡς ἀπόδοσιν τὸ *ἐπιδείξεται*, παρενέθηκε δὲ πρὸ αὐτοῦ τὴν διὰ τοῦ *γὰρ* πρότασιν, ἔπειτα δὲ τρόπον τινὰ ἀπολέσας τὸν μίτον τοῦ λόγου, συνέδεσε τὴν κυρίαν μετὰ τῆς παρενθετικῆς διὰ τοῦ ***καὶ*** ὧδέ πως· «Οὐκοῦν ὅταν βούλησθε παρ' ἐμὲ ἥκειν οἴκαδε — παρ' ἐμοὶ γὰρ Γοργίας διατρίβει — (καὶ) ἐπιδείξεται ὑμῖν». Ὁ Σχάντιος μετὰ τῆς συνήθους εὐμαρείας ἐκκόπτει τὸν ***καί***. b

Μεγάλην ταραχὴν ἐπήνεγκε καὶ τὸ ἀβέβαιον τῆς γραφῆς τοῦ ***ὅταν βούλησθε***. Τινὰ χειρόγρ. φέρουσιν ***ὅταν βούλεσθε*** ἢ ὅταν βουλήσεσθε, ἢ ὅτε βουλήσεσθε, ὧν τὰ δύο πρῶτα εἶνε σόλοικα· ἀλλὰ παρέχουσιν ὑποψίαν καὶ ἀφορμὴν πρὸς ἀποπείρας διορθώσεων· ὧν περιεργοτάτη εἶνε ἡ τοῦ Ἐμστερουϊσίου: «Οὐκοῦν, ὦ τᾶν, βούλεσθε παρ' ἐμὲ ἥκειν οἴκαδε;»

Τὴν ὀρθὴν κατάληψιν καθιστᾷ δυσχερῆ καὶ ἡ προκατάληψις τῶν πλείστων ἑρμηνευτῶν, ὅτι ὁ διάλογος ἐγένετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Καλλικλέους. Περὶ τούτου ἐπραγματεύθην τὰ δέοντα ἐν τῇ εἰσαγωγῇ κεφ. Ε'. Ὑποκειμένου ὅτι ὁ διάλογος δὲν ἐγένετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Καλλικλέους, ἐννοῶ τὰ ἐν ἀρχῇ γενόμενα ὧδέ πως· Ὁ Γοργίας εἶχε τελέσει μίαν τῶν συνήθων ἐπιδείξεών του ἐν τῷ Λυκείῳ. Ἐκάθητο λοιπὸν παρά τινα πλευρὰν τοῦ οἰκοδομήματος· ἔνθεν καὶ ἔνθεν αὐτοῦ οἱ οἰκειότατα πρὸς αὐτὸν διακείμενοι, ἐν οἷς Πῶλος καὶ Καλλικλῆς· ἔμπροσθεν αὐτῶν, ἐν ἡμικυκλίῳ, πλῆθος ἀκροατῶν. Ὁ Καλλ. ἰδὼν ἀπὸ τῆς ἕδρας του προσερχομένους τὸν Σωκ. καὶ Χαιρ. ἀνέστη, διέσχισε τὸ ἡμικύκλιον τῶν ἀκροατῶν καὶ ὑπαντήσας προσηγόρευσεν αὐτοὺς φιλοφρόνως διὰ τῶν ***Πολέμου καὶ μάχης***· οὕτω δὲ ἱστάμενοι οἱ τρεῖς διελέχθησαν τὰ μέχρι τοῦ ***Μανθάνω καὶ ἐρήσομαι.*** Ἐνταῦθα ὑποτίθεται ὅτι προέβησάν τινα βήματα διὰ μέσου τῶν ἀκροατῶν πρὸς τὴν ἕδραν τοῦ Γοργ. καὶ ὁ Χαιρεφῶν, ὢν καὶ πρότερον γνώριμος τοῦ Γοργ., ἀμέσως ἀποτείνει πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον: Εἰπέ μοι, ὦ Γοργία, κ. τ. λ.

καὶ γὰρ αὐτῷ. Τινὰ χειρόγρ. τῶν ὑποδεεστέρων φέρουσιν ***αὐτό***, ὅπερ ἀπεδέχθη ὁ Εἰνδορφ. συμπλέκων ***αὐτὸ τοῦτο***· ἐπηκολούθησε δὲ καὶ Κορ. Ἀλλ' ἡ δοτ. ἔχει κάλλιστα. c

ἢ οὐ μανθάνεις, ὡς λέγω. Τινὰ χειρόγρ. ***ὃ λέγω.*** d

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ῥαδίως ἀποκρίνει; Τινὰ χειρόγρ. *ἀποκρινεῖ*· οὕτω καὶ πολλοὶ ἐκδόται.
448 'Αλλ' εἰς τὸ *ἀποκρινεῖ* δὲν εὐαρμοστεῖ ἡ ἀπόκρισις τοῦ Γοργ. «Πάρεστι κ. τ. λ.»
a ***ἂν δέ γε βούλῃ, ὦ Χαιρεφῶν, ἐμοῦ.*** Οἱ ἑρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουσι τὸ *ἐμοῦ* ὡς ἀνῆκον εἰς τὴν ἀπόδοσιν, νοοῦντες συμπλήρωσιν: *ἐμοῦ λάβε πεῖραν*. 'Αλλ' οὕτω μοι φαίνεται ὅτι ὁ λόγος τοῦ Πώλου, ὁ καὶ ἄλλως ἤδη ἱκανῶς αὐθάδης, καταντᾷ ἀφόρητος. Διὰ τοῦτο κλίνω μᾶλλον νὰ πιστεύσω, ὅτι ἀποτελεῖ μέρος τῆς ὑποθ. προτάσεως, ἀποσιωπομένης τῆς ἀποδόσεως. «Νὴ Δία· ἂν δέ γε βούλῃ, ὦ Χαιρεφῶν, ἐμοῦ πεῖραν λαβεῖν . . . Γοργίας μὲν γὰρ κ.τ.λ.» Οὕτως ἀποβαίνει ὁ λόγος ἠπιώτερος. Τοιαῦται παραλείψεις τῆς ἀποδόσεως ὑποθετ. λόγων ἦσαν συνηθέσταται καὶ τότε καὶ σήμερον. Εἶνε γνωστότατον τὸ 'Ομηρικὸν 'Ιλ. Α· 135 «εἰ μὲν δώσουσι γέρας μεγάθυμοι 'Αχαιοί . . .» καὶ Γοργ. 456 a «*εἰ πάντα γε εἰδείης*».

e ***ἀλλ' οὐδεὶς ἐρωτᾷ.*** Οὕτω πάντα τὰ χργρ. 'Ο Βέκκερος διώρθωσεν *ἠρώτα*, ὅπερ ἀπεδέχθησαν πολλοὶ μετ' αὐτόν, οἰκονομοῦντες οὕτω τὸ ἄηθες τῆς ἐξαρτήσεως ἐρωτηματ. λόγου κατ' εὐκτ. ἐκ ῥήματος ἐνεστ. χρόνου. 'Εμμένω εἰς τὸν ἐνεστῶτα. Τὸ *οὐδεὶς ἐρωτᾷ* ἐξηνέχθη ὡς καθόλου πρότασις, ὅπου μόνος ὁ ἐνεστὼς ἁρμόζει. Ἂν ἔλεγεν *ἠρώτα*, τὸ *οὐδεὶς* θὰ ἦτο ἄτοπον· ἀναγκαίως θὰ ἔλε-
449 γεν· «'Αλλ' ὁ Χαιρεφῶν οὐκ ἠρώτα». Πρβλ. καὶ τὰ εἰς σελ. 461 d.
b ***'Αλλ' ὅπερ ὑπισχνεῖ, μὴ ψεύσῃ.*** Τινὰ τῶν ὑποδεεστέρων χγρ. μετὰ τὸ *ἀποθέσθαι* παρεμβάλλουσι: *Γορ. Ναί*· ὥστε τό, *'Αλλ' ὅπερ*, νὰ εἶνε ἀρχὴ νέου λόγου τοῦ Σωκ. Καὶ τῷ ὄντι φαίνεται λίαν ἄπορον, πῶς ὁ Σωκ. χωρὶς νὰ λάβῃ καταφατικὴν παρὰ Γορ. ἀπόκρισιν, ἐξακολουθεῖ λέγων· «ἀλλὰ κύτταξε νὰ φυλάξῃς τὴν ὑπόσχεσίν σου». Καὶ ὁ μὲν Σταλβ. πειρᾶται νὰ οἰκονομήσῃ τὸ πρᾶγμα, λέγων ὅτι ὁ Σωκ. βέβαιος ὢν περὶ τῆς καταφατικῆς τοῦ Γορ. ἀποκρίσεως, ἐπιφέρει τὴν παρακέλευσιν νὰ τηρήσῃ τὸν λόγον του. 'Ο δὲ Ἀστ. νομίζει τοῦτο ἀδύνατον, καὶ ὅτι ἢ πρέπει νὰ τραπῇ τὸ *ὅπερ* εἰς *εἴπερ*, ἢ νὰ εἰσαγάγωμεν τὸ «*Γορ. Ναί*», δι' οὗ αἴρονται, ὡς νομίζει, πᾶσαι αἱ δυσχέρειαι. Οἱ λοιποὶ ἑρμηνευταὶ σιγῶσιν.

'Η οἰκονομία τοῦ Σταλβ. φαίνεται καὶ εἰς ἐμὲ ἀνοικονόμητος. 'Αλλὰ καὶ ἡ παραδοχὴ τοῦ *Γορ. Ναὶ* δὲν αἴρει, ἀλλὰ προσθέτει δυσχερείας. 'Η ἀπόκρισις τοῦ Γορ. ἐπέρχεται εἰς τὸ τέλος· εἶνε δὲ τοιαύτη ὥστε δὲν ἐπιβεβαιοῖ τὸ *ἁπλοῦν Ναί*, ἂν προηγήθη τοιοῦτον, ἀλλ' εἶνε *Ναὶ* ὑπὸ ὅρους οἵτινες καθιστῶσιν αὐτὸ λίαν ἀμφίβολον. 'Η ἀπόκρισις ἄρα ἡ ἐν τέλει δὲν συνᾴδει πρὸς τὴν προηγηθεῖσαν διὰ τοῦ *Ναί*. Τὸ πρᾶγμα ἔχει ὧδε· 'Ο ἐρωτηματ. λόγος τοῦ Σωκ. εἶνε κατὰ τύπους ἐρώτησις, πράγματι δὲ παράκλησις. 'Ως τοιοῦτος δὲ ἐνδέχεται κατὰ τὸ ἥμισυ νὰ εἶνε ἐρωτηματικὸς καὶ κατὰ τὸ ἄλλο ἥμισυ νὰ ἀποβάλῃ τὸν τύπον τῆς ἐρωτήσεως. 'Ιππ. 'Ελ. 364 c· «Ἆρ' ἄν τί μοι χαρίσαιο τοιόνδε, μή μου καταγελᾶν, ἐὰν μόγις μανθάνω τὰ λεγόμενα καὶ πολλάκις ἀνερωτῶ; ἀλλά μοι πειρῶ πράως τε καὶ εὐκόλως ἀποκρίνεσθαι». 'Ο λόγος λοιπὸν καὶ ἐνταῦθα εἶνε συνεχὴς μέχρι τέλους λόγος τοῦ Σωκ.

'Αλλὰ τί ὑπισχνεῖται ὁ Γορ. ὅπερ ὁ Σωκ. τὸν παρακαλεῖ νὰ μὴ παραβῇ; 'Ο Γοργ. ὑπισχνεῖται ὅτι θὰ ἀποκρίνηται τὸ *ἐρωτώμενον*· τὸ ἐβεβαίωσεν ἐν ἀρχῇ ὁ Καλλ. πρὸς τὸν Σωκ καὶ ὕστερον αὐτὸς ὁ Γορ. πρὸς τὸν Χαιρεφ. Ἴσως ὁ Γορ. δὲν εἶχε σαφῆ συνείδησιν τῆς ὑποχρεώσεως ἣν ἀνελάμβανεν, ὑπισχνούμενος ὅτι *θὰ ἀποκρίνηται τὸ ἐρωτώμενον*, ὅπως δὲν εἶχεν οὐδ' ὁ Πῶλος, καὶ ἐλέγχεται

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὑπὸ τοῦ Σωκ. ὅτι, «ὃ *ὑπέσχετο* Χαιρεφῶντι οὐ ποιεῖ», ὅτι «οὐκ ἀποκρίνεται 449
τὸ ἐρωτώμενον»· ὁμοίως καὶ κατωτέρω «σοῦ μακρὰ λέγοντος καὶ μὴ ἐθέλοντος τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι». Μεταξὺ ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως διαλεκτικῆς ὑπάρχει τοιαύτη σχέσις, ὥςτε πολλάκις αὐτὴ ἡ ἐρώτησις παρέχει καὶ τὸ μέτρον τῆς ἀποκρίσεως· ἡ ὑπέρβασις τοῦ μέτρου εἶνε τρόπον τινὰ ὑπεκφυγὴ τῆς ἀποκρίσεως. Πρβλ. καὶ Πρωταγ. 336 c.

Ὁ νοῦς λοιπὸν τοῦ χωρίου εἶνε τοιόςδε· Ἆρα, ὦ Γοργία, θὰ εἶχες τὴν καλὴν διάθεσιν νὰ ἐξακολουθήσῃς, ὅπως τώρα διαλεγόμεθα, μὲ τὴν σειρὰν νὰ ἐρωτᾷς, καὶ νὰ ἀποκρίνησαι, τοὺς δὲ μακροὺς λόγους, ὅπως ἤρχισε καὶ ὁ Πῶλος, νὰ ἀναβάλῃς εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν; Ἀλλ' ἀπόδειξον ἀληθῆ τὴν ὑπόσχεσίν σου, (ἣν συνειθίζεις νὰ δίδῃς πρὸς πάντα), καὶ θέλησον νὰ ἀποκρίνησαι τὸ *ἐρωτώμενον* κατὰ βραχὺ (ὅσον ἀπαιτεῖ ἑκάστοτε ἡ ἐρώτησις, μηδὲν προσθέτων ἔξω τοῦ πράγματος).

Ἀλλὰ ποιήσω. Ὁ Κορ. διορθοῖ *ποιήσομαι*, ὡς νὰ ἐπανελάμβανεν ὁ Γορ. c
μίαν λέξιν τῶν τοῦ Σωκ. καὶ νὰ ἄφινε τὰς λοιπὰς νὰ νοῶνται. Ἀλλὰ ποιήσομαι (ἐπίδειξιν τῆς βραχυλογίας δηλ.). Ἡ διόρθωσις δὲν εἶνε ἐπιτυχής. Ὁ Γοργ. δὲν ὑπισχνεῖται ὅτι ποιήσεται ἐπίδειξιν βραχυλογίας· τοῦτο δὲν τῷ εἶνε πάντοτε δυνατόν· ἀλλ' ὅτι ποιήσει ὡς ἐπιθυμεῖ ὁ Σωκ. τουτέστι πειράσεται ἀποκρίνεσθαι ὡς διὰ βραχυτάτων. 462 b «Σωκ. Καὶ νῦν δὴ . . . ἐρώτα ἢ ἀποκρίνου. — Πῶλ. Ἀλλὰ ποιήσω ταῦτα, καί μοι ἀπόκριναι».

Ἡ ῥητορικὴ περί τι τῶν ὄντων τυγχάνει οὖσα. Πᾶσαι αἱ ἐκδόσεις φέ- d
ρουσι *περὶ τί τῶν ὄντων τυγχάνει οὖσα;* Ὅσον καὶ ἂν ἐβασάνισα τὸν νοῦν μου ὅπως εὕρω σωτηρίαν τῆς κοινῆς γραφῆς, δὲν ἠδυνήθην νὰ πείσω ἐμαυτόν, ὅτι ὁ Σωκ. ἐρωτῶν περὶ τοῦ ἔργου τῆς ῥητορικῆς, καὶ ὑποβάλλων τῷ Γορ. παραδείγματα, ἵνα καταστήσῃ σαφέστερον τὸ τί ζητεῖ διὰ τῆς ἐρωτήσεώς του, ὑποβάλλει ταῦτα οὕτως ἀδεξίως, ὥςτε ὁ ἐρωτώμενος νὰ μὴ ἠξεύρῃ πλέον ἂν ἐρωτᾶται περὶ τοῦ ἔργου τῆς ῥητορικῆς, ἢ τοῦ τῆς ὑφαντικῆς.

Ὁ Σωκ. ἄρχεται σειρᾶς συλλογιστικῆς, ἐν ᾗ τὰ ἀναμφισβήτητα τίθησιν αὐτός, καὶ μόνον τυπικὴν ἐπιβεβαίωσιν ζητεῖ παρὰ Γοργ. Τοιοῦτόν τι ἀναμφισβήτητον, τιθέμενον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σωκ. εἶνε ὅτι ἡ ῥητορικὴ τυγχάνει οὖσα *περί τι* τῶν ὄντων, ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη τέχνη, οἷον ἡ ὑφαντικὴ καὶ ἡ μουσική. Δι' ὁμοίων θέσεων ἄρχεται κατωτέρω νέων συλλογιστικῶν σειρῶν· οἷον σελ. 450 c· «ἀλλ' ἀπόκριναι· εἰσὶν ἡμῖν τέχναι· ἦ γάρ; Γορ. Ναί. Σωκ. Πασῶν δέ, οἶμαι, τῶν τεχνῶν κ.τ.λ.»· καὶ ἔτι κατωτέρω 451 d· «Ἴθι δὴ οὖν καὶ σύ, ὦ Γοργία· τυγχάνει μὲν γὰρ ἡ ῥητορικὴ οὖσα τῶν λόγῳ τὰ πάντα διαπραττομένων καὶ κυρουμένων τις· ἦ γάρ; - Γορ. Ἔστι ταῦτα.— Σωκ. Λέγε δὴ τῶν περὶ τί; — Διώρθωσα λοιπὸν *περί τι*» κατά τινα χειρόγραφα καὶ κατὰ τὸν Ῥούθιον.

ἄγαμαί σου τὰς ἀποκρίσεις Πολλὰ χγρ. ἀντὶ σου φέρουσι *γε*. d

Ἆρ' οὖν καὶ ἣν νῦν δὴ ἐλέγομεν, ἡ ἰατρική, περὶ τῶν καμνόντων e
δυνατοὺς εἶναι φρονεῖν καὶ λέγειν; Πολυτρόπως συνεχύθη ἡ ῥῆσις αὕτη ἐν τοῖς χγρ. εὐτυχῶς ἄνευ συγχύσεως καὶ τοῦ νοήματος. Μετὰ τὸ *ἆρ' οὖν* παρεμβάλλεται *οὐ*· παραλείπεται ὁ *καί*· ἀντὶ *ἐλέγομεν, λέγομεν*· ἀντί, *ἡ ἰατρική, ἰατρική,* ἢ *ἰατρικήν*· μετὰ τὸ καμνόντων παρεμβάλλεται *ποιεῖ*. Καὶ οἱ ἐκδόται

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

449 ἄλλοι ἄλλα τούτων ἀποδέχονται. Ὁ Deutschle καὶ ὁ Κρόνιος τρέπουσι τὸ *εἶναι* εἰς *ποιεῖ*.

450 ***Ἀρ' οὖν μανθάνω οἵαν βούλει αὐτὴν καλεῖν;*** Οὐδεμίαν δυσχέρειαν
c παρέχει τὸ νόημα. Ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Σωκ. ἀναβαίνει ἀμυδρά τις ἔννοια τῆς κατὰ Γοργίαν οὐσίας τῆς ῥητορικῆς· διστάζων δ' ἐρωτᾷ τρόπον τινὰ ἑαυτόν. Καὶ ἡμεῖς λέγομεν ὁμοίως· «Νὰ ἐκατάλαβα τί μου εἶπες, ἢ μήπως ἀπατῶμαι; — Ἀλλ' ἄς εἶνε, ὕστερα θὰ καταλάβω καλλίτερα». Ποία εἶνε ἡ ἀμυδρὰ ἔννοια δηλοῦται κατωτέρω, ὅτι εἶνέ τινες τέχναι διὰ λόγου περαίνουσαι τὸ πᾶν, ἄνευ χειρουργίας, καὶ ὅτι τοιαύτην τινὰ νοεῖ ὁ Γορ. καὶ τὴν ῥητορικήν· διὸ λέγει ὁ Σωκ. «τῶν τοιούτων τινά μοι δοκεῖς λέγειν τὴν ῥητορικήν». Τοῦτο συνᾴδει πρὸς τὸ προκείμενον ἐκλαμβανόμενον ὅπως ἡμεῖς τὸ ἐκλαμβάνομεν. Ὁ Ἑἶνδ. γράφει τὸ συμπερασματικὸν *ἄρ' οὖν*, ἄνευ ἐρωτήσεως. Ἀλλὰ τὸ συμπερασματικὸν *ἄρα* δὲν τίθεται ἐν ἀρχῇ προτάσεως. Ὁ Ἀστ. γράφει *ἄρ' οὖν*, ὡσαύτως ἄνευ ἐρωτ. καὶ μεταφράζει: Sane intelligo quam velis ipsam dicere. Ὁ Κορ. διορθοῖ «*ἀλλ' οὐ μανθάνω*», λέγων ὅτι τοῦτο ἀπαιτεῖ τὸ νόημα. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν τοιαύτη ἀπόλυτος ἄρνησις κατανοήσεως τῶν λόγων τοῦ Γοργ. οὔτε ἀληθὴς εἶνε, οὔτε φιλόφρων πρὸς τὸν Γοργ. (Δὲν καταλαβαίνω τί λές!), ἔπειτα δὲ δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὸ ἑπόμενον «τάχα δ' εἴσομαι σαφέστερον». Οὕτως ἀποφαίνεται ἐκεῖνος ὅςτις ἐμισοκατάλαβεν ἤδη.

d ***Τὰς τοιαύτας μοι δοκεῖς λέγειν, περὶ ἃς οὐ φῂς τὴν ῥητορικὴν εἶναι.*** Ἡ φράσις φαίνεται ὑπό τι ἄτοπος, ὅτι ἡ ῥητορικὴ εἶνε ἢ δὲν εἶνε *περὶ* τὰς τοιαύτας τέχνας. Ὁ Σχλεϊέρμ. προσκόπτων διορθοῖ *περὶ ἅ*· ἀλλά: *τὰς τοιαύτας περὶ ἅ*, εἶνε σόλοικον. Ὁ Σταλβ. σιγᾷ. Κατωτέρω, ἀφ' οὗ εἶπεν ὁ Σωκ. περὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν τῶν διὰ λόγου τὸ πᾶν περαινουσῶν, ἐπιφέρει· «*τῶν τοιούτων τινά μοι δοκεῖς λέγειν τὴν ῥητορικήν*»· ἐξ οὗ δικαιούμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ τὸ *περὶ ἃς* κεῖται ἀντὶ τοῦ «*ὧν* οὐ φῂς τὴν ῥητορικὴν εἶναι», τουτέστι «δὲν τὴν συγκαταλέγεις μετὰ τῶν τεχνῶν τούτων».

Ἀλλὰ διατί εἶπε *περὶ ἃς* καὶ οὐχὶ *ὧν;* Εἶνε βραχυλογικὴ σύμπτυξις ἢ μᾶλλον σύνθλιψις δύο προτάσεων. Ἀκριβολογῶν θὰ ἔλεγεν ὧδε· «Τὰς τοιαύτας τέχνας μοι δοκεῖς λέγειν, αἵ εἰσι περὶ τοιαῦτα, περὶ ἃ οὐ φῂς εἶναι τὴν ῥητορικήν».

d ***Ἕτεραι δέ γέ εἰσι τῶν τεχνῶν κ. τ. λ.*** Ἀπορεῖται, πῶς καὶ ἡ πεττευτικὴ καταλέγεται μετὰ τῆς ἀριθμητικῆς καὶ τῆς λογιστικῆς καὶ τῆς γεωμετρίας εἰς τὰς τέχνας τὰς τὸ πᾶν διὰ λόγου περαινούσας, ἔργου δὲ οὐδενὸς ἢ βραχέος πάνυ προσδεομένας. Οἱ παλαιότεροι τῶν ἑρμηνευτῶν δὲν προέβαλον ἑαυτοῖς τὸ πρόβλημα τοῦτο. Πρῶτος ὁ Ῥίχτερος (Fleckeisens Jahrbücher 1868) ἐπέστησεν ἐπ' αὐτοῦ. Ὁ Ῥίχτερος ἰσχυρίζεται ὅτι οὔτε τέχνη ἦτο ἡ πεττευτική, ἀλλὰ παιδιά, οὔτε ἡ λέξις *πεττευτικὴ* ἀνευρίσκεται ἀλλαχοῦ ἐν τοῖς Ἑλλ. συγγραφεῦσιν, ἂν καὶ εὕρηνται πολλαχοῦ πεττεία, πεττεύειν, πεττευτής, πεττευτικός, τὰ πεττευτικά· τὸ δὲ μέγιστον, λέγει, τίς θὰ ἠδύνατο νὰ ἀρνηθῇ ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι δύνανται νὰ πεττεύωσιν; Συμπεραίνει λοιπὸν ὁ Ῥίχτερος, ὅτι ἡ λέξις εἶνε ἐφθαρμένη, καταγελῶν τῶν μέχρι τοῦδε μακαρίως πιστευόντων ὅτι ὁ Πλ. ἔγραψε *πεττευτική*· εἰκάζει δὲ αὐτὸς ὅτι ὁ Πλ. θὰ ἔγραψεν ἢ *πιστευτικὴ* ἢ *παιδευτική*. Πρὸς τὸν Ῥίχτερον ἀντεπεξερχόμενος ὁ Κρόνιος διὰ μακρῶν, λέγει ὅτι τὸ νὰ καταλέξῃ ὁ Πλ. τὴν πιστευτικὴν ὡς τέχνην πάγκοινον (διότι τοιαύτας καταλέ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

γει ἐνταῦθα ὁ Πλ.) εἶνε ὅλως ἀπίστευτον· καὶ ἔχει μέγα δίκαιον. Ἀλλὰ καὶ ἡ 450 παιδευτικὴ δὲν παρέχει μεγάλην πιθανότητα. Ὁ Πλ. οὐδαμοῦ μεταχειρίζεται τὴν λέξιν (πλὴν ἅπαξ ἐν τῷ Σοφιστῇ, ὅςτις κατ' ἐμὲ δὲν εἶνε γνήσιος). Προβαίνων ὁ Κρ. δεικνύει ὅτι ἡ πεττευτικὴ ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ τέχνη, διότι ἦτο περισπούδαστος διατριβὴ τοῖς ἀρχαίοις. Ἐν τῷ Φαίδρῳ 274 c, διηγεῖται περὶ τοῦ Αἰγυπτίου θεοῦ Θεῦθ τάδε· «τοῦτον δὲ πρῶτον ἀριθμόν τε καὶ λογισμὸν εὑρεῖν καὶ γεωμετρίαν καὶ ἀστρονομίαν, ἔτι δὲ πεττείας τε καὶ κυβείας καὶ δὴ καὶ γράμματα»· ἔνθα ἄξιον ἐπιστροφῆς ὅτι συγκαταλέγει πεττείας καὶ κυβείας μετὰ τῶν αὐτῶν τεχνῶν, μεθ' ὧν καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ. Ὁμοίως ἐν τοῖς Νόμ. 820 c· «Ἔοικε γοῦν ἥ τε πεττεία καὶ ταῦτα ἀλλήλων τὰ μαθήματα (ἡ λογιστικὴ καὶ ἡ γεωμετρία) οὐ πάμπολυ κεχωρίσθαι». Ταῦτα μὲν ὁ Κρόνιος. Τούτοις δ' ἐπιπροσθέτω τὰ ἐν Πολ. 374 c, ἔνθα ἡ πεττευτικὴ ὀνομάζεται τέχνη· «ἢ οὕτω ῥᾴδιον, ὥςτε καὶ γεωργῶν τις ἅμα πολεμικὸς ἔσται, καὶ σκυτοτομῶν καὶ ἄλλην *τέχνην* ἡντινοῦν ἐργαζόμενος, πεττευτικὸς δὲ ἢ κυβευτικὸς ἱκανῶς οὐδ' ἂν εἷς γένοιτο, μὴ αὐτὸ τοῦτο ἐκ παιδὸς ἐπιτηδεύων, ἀλλὰ παρέργως χρώμενος;» ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν κοινὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν τοῦ Πλ. ἡ πεττευτικὴ τέχνη ἦτο δύσκολος καὶ ἀπῄτει ἐκ παίδων μελέτην.

Ὁ Κρόνιος ἔλυσεν ἐπιτυχῶς τὸ ἓν ζήτημα, ὅτι ἡ λέξις *πεττευτικὴ* εἶνε ἡ ὑπὸ Πλ. γραφεῖσα. Ἀλλ' ἀνήκει εἰς τὰς διὰ λόγου τὸ πᾶν περαινούσας; Ἐνταῦθα διστάζει ὁ Κρόνιος, καὶ ἐκφέρει τὴν ὑποψίαν ὅτι ἡ λέξις, τεθεῖσα ὑπὸ Πλ. ἐν τῇ σειρᾷ τῆς γραφικῆς καὶ ἀνδριαντοποιΐας, μετετοπίσθη ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων, πιστεύει δηλ. ὅτι ἡ πεττευτικὴ ἀνήκει εἰς τὰς λόγου βραχέος ἢ καὶ οὐδενὸς προσδεομένας. Ἀλλ' οὕτως ἄνθρακες ἡμῖν ὁ θησαυρός! Τί ὠφελεῖ πρὸς κατανόησιν τῆς ὑπὸ Πλ. διαιρέσεως τῶν τεχνῶν, ἂν ἐβεβαιώθημεν ὅτι ὁ Πλ. ἔγραψε μὲν τὴν λέξιν, ἀγνοοῦμεν δὲ ποῦ τὴν ἔθεσεν;

Τὸ χωρίον λοιπὸν μένει μέχρι τοῦδε ἀνερμήνευτον. Ἂς ἀποπειραθῶμεν καὶ ἡμεῖς.

Ἡ Ἑλλ. γλῶσσα πρὸς δήλωσιν τοῦ ἐπιστήμονος καὶ διδασκαλικοῦ τέχνης τινὸς συνειθίζει νὰ προσθέτῃ τὴν κατάληξιν *-ικὸς* εἰς τὸ ἁπλοῦν τῆς τέχνης ἢ τοῦ τεχνίτου ὄνομα· ἰατρός, ἰατρικός· ῥήτωρ, ῥητορικός· τέκτων, τεκτονικός· παιδαγωγός, παιδαγωγικός· πεττευτής, πεττευτικός. Ἡ αὐτὴ διαφορὰ ὑφίσταται μεταξὺ τῶν οὐσιαστικῶν παιδαγωγία, παιδαγωγική· ἰατρεία, ἰατρική· γυμνασία, γυμναστική· γεωμετρία, γεωμετρική· πεττεία, πεττευτική. Ὅτι ὁ κανὼν δὲν εἶνε ἀνεξαίρετος, ὅτι πολλάκις λαμβάνεται τὸ ἕτερον ἀντὶ τοῦ ἑτέρου, ἢ ὅλως ἐλλείποντος, ἢ καὶ ὑπάρχοντος, ἀδιαφόρως, τοῦτο εἶνε ἴδιον πάσης γλώσσης, ἥτις δὲν δημιουργεῖται ὑπὸ Σχολῆς σοφῶν συμβουλευομένων, ἀλλ' ὑπὸ λαοῦ ὁλοκλήρου, ὁδηγουμένου μὲν ὑπὸ τοῦ ἐμφύτου αὐτῷ γλωσσικοῦ δαιμονίου, ἀλλὰ πολλάκις διὰ μικρὰν καὶ λανθάνουσαν ἀφορμὴν ῥέποντος ἐπιτάδε ἢ ἐπέκεινα.

Ὁ Πλ. ἐπὶ τοῦ προκειμένου κατατάσσων τὰς τέχνας εἰς δύο κατηγορίας καὶ ὁρίζων αὐτάς, *ἀπέβλεπε μᾶλλον εἰς τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν ἢ τὴν πρακτικὴν ἄσκησιν, καὶ εἰς τοὺς διδάσκοντας αὐτὰς τεχνικοὺς μᾶλλον ἢ τοὺς ἀσκοῦντας τεχνίτας*. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν εἶπε γεωμετρία ἀλλὰ γεωμετρική, οὐδὲ πεττεία ἀλλὰ πεττευτική. Ὅτι τὴν διδασκαλίαν τῶν τεχνῶν, καὶ οὐχὶ τὴν ἄσκησιν αὐτῶν, ἔχει ἐν νῷ ὁ Πλ. γίνεται πολλαχόθεν δῆλον· οἷον ἔμπροσθεν ἐν σελ. 449 d λέγει περὶ τῆς ἰατρικῆς· «Ποίους λόγους; ἆρα οἳ δηλοῦσι τοὺς κάμνοντας ὡς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

450 ἂν διαιτώμενοι ὑγιαίνοιεν;» Ἀλλὰ τούτους τοὺς λόγους προφανῶς δὲν λέγει ὁ ἰατρὸς πρὸς τοὺς κάμνοντας, ἀλλ' ὁ ἰατρικὸς ὁ διδάσκων ἄλλους τὴν ἰατρικὴν τέχνην. Ὁμοίως κατωτέρω λέγων ὅτι ἡ γυμναστικὴ περὶ λόγους ἐστὶ τοὺς περὶ εὐεξίαν τε τῶν σωμάτων καὶ καχεξίαν, δὲν νοεῖ βεβαίως τὴν ὑπὸ τοῦ *γυμναστοῦ* ἀσκουμένην τέχνην, ἀλλὰ τὴν ὑπὸ τοῦ *γυμναστικοῦ* διδασκομένην θεωρίαν τῆς γυμναστικῆς. Ἄλλως τὴν αὐτὴν ἀτοπίαν ἣν ἔχει ἡ πεττευτική, θὰ εἶχε καὶ ἡ ἰατρικὴ καὶ ἡ γυμναστική, ὁριζόμεναι τέχναι περὶ λόγους· τὴν αὐτὴν ἀτοπίαν καὶ ἡ ἀριθμητικὴ καὶ ἡ γεωμετρική, ὡς περαίνουσαι τὸ πᾶν διὰ λόγου.

Ἔτι σαφέστερον καὶ ἀμεσώτερον λέγει περὶ διδασκαλίας, οὐχὶ ἀσκήσεως τῶν τεχνῶν ἐν σελ. 453 d· «Πότερόν σοι δοκεῖ πειθὼ ποιεῖν ἡ ῥητορικὴ ἢ καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι; Λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· ὅστις διδάσκει ὁτιοῦν πρᾶγμα, πότερον, ὃ διδάσκει, πείθει ἢ οὔ; . . . Πάλιν δή, εἰ ἐπὶ τῶν αὐτῶν τεχνῶν ἐλέγομεν, ὧνπερ νῦν δή, ἡ ἀριθμητικὴ οὐ διδάσκει ἡμᾶς ὅσα ἐστὶ τὰ τοῦ ἀριθμοῦ, *καὶ ὁ ἀριθμητικὸς ἄνθρωπος;* — Γορ. Ναί.— Σωκ. Πειθοῦς ἄρα δημιουργός ἐστι καὶ ἡ ἀριθμητική.— Γορ. Φαίνεται.— Σωκ. Οὐκοῦν ἐάν τις ἐρωτᾷ ἡμᾶς ποίας πειθοῦς καὶ περὶ τί, ἀποκρινούμεθά που αὐτῷ, ὅτι *τῆς διδασκαλικῆς* τῆς περὶ τὸ ἄρτιόν τε καὶ περιττὸν ὅσον ἐστί· καὶ τὰς ἄλλας ἃς νῦν δὴ ἐλέγομεν τέχνας ἁπάσας (καὶ τὴν πεττευτικὴν ἄρα!) ἕξομεν ἀποδεῖξαι πειθοῦς δημιουργοὺς οὔσας, καὶ ἧς τινος (τῆς διδασκαλικῆς δηλονότι) καὶ περὶ ὅ τι».

Τέλος δὲ γίνεται καὶ ἐντεῦθεν δῆλον ὅτι περὶ διδασκαλίας τῶν τεχνῶν ὁ λόγος, ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Γοργίας κυρίως δὲν ἦτο ῥήτωρ, ἀλλὰ ῥητορικός, δηλ. διδασκαλικὸς τῆς ῥητορικῆς· καὶ οὐχὶ ἄνευ λόγου ὁ Σωκ. εἶπε 449 d· «ῥητορικῆς γὰρ φῂς ἐπιστήμων τέχνης εἶναι, *καὶ ποιῆσαι ἂν καὶ ἄλλον ῥήτορα*». Πρὸς τὸν οὕτω ῥητορικὸν ὀρθῶς εἶχε νὰ παραβάλῃ οὐχὶ τὸν ἀριθμοῦντα ἢ γεωμετροῦντα ἢ πεττεύοντα, ἀλλὰ τὸν ἀριθμητικὸν καὶ τὸν γεωμετρικὸν καὶ τὸν πεττευτικόν, τοὺς διδασκαλικοὺς τῶν τεχνῶν τούτων. Οὕτω νοουμένου τοῦ πράγματος, ὁ ἄλαλος τοῦ Ῥιχτέρου ἐνδέχεται μὲν νὰ εἶνε ἔξοχος πεττευτής, οὐχὶ δὲ καὶ πεττευτικός.

Λείπεται ἔτι νὰ διασαφήσωμεν, πῶς, ἀφ' οὗ πρόκειται περὶ διδασκαλίας τῶν τεχνῶν, πᾶσα δὲ διδασκαλία διὰ λόγου γίνεται, ὅμως διαστέλλει τινὰς τέχνας, «ὧν τὸ πολὺ ἐργασία ἐστὶ καὶ λόγου βραχέος ἢ οὐδενὸς προσδέονται, οἷον γραφικὴ καὶ ἀνδριαντοποιία;» Λέγω λοιπὸν ὅτι διαστέλλει ἐκείνας τὰς τέχνας, αἵτινες δὲν διδάσκονται διὰ θεωρίας, ἀλλὰ διὰ πράξεως, καθ' ἃς ὁ μαθητὴς ὁρᾷ καὶ μιμεῖται τὸν διδάσκαλον. Ὁ ἄλαλος τοῦ Ῥιχτέρου ἂν ἦτο ἔξοχος ζωγράφος ἢ ἀνδριαντοποιός, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποδείξῃ μαθητὰς ἐπίσης ἐξόχους, ἐν ᾧ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ διδάξῃ ἕνα πολλαπλασιασμὸν οὐδὲ τὴν πεττείαν.

d ***οἷον ἀριθμητικὴ καὶ λογιστική.*** Ἐκ τῶν ὁρισμῶν οὓς δίδει κατωτέρω (451 c, καὶ 453 e) οὐδὲν σαφὲς προκύπτει οὔτε τί καλεῖ κυρίως ἀριθμητικήν, οὔτε τί διαφέρει τῆς λογιστικῆς. Ἐν τῷ Χαρμ. 166 a πάλιν ὁρίζει τὴν λογιστικὴν διὰ τῶν αὐτῶν λέξεων. Ἐν δὲ τῇ Πολιτείᾳ, 525 a-526 c, περιγράφει τὴν ἀριθμητικὴν ὡς ἀνώτερον μάθημα τῆς λογιστικῆς, ἄξιον τῶν φιλοσοφούντων· διότι δὲν τείνει πρὸς ὠνὴν καὶ πρᾶσιν, ἀλλὰ πρὸς γνῶσιν τῆς ἀληθείας. Ταῦτα πάντα συνδυάζοντες εἰκάζομεν ὅτι λογιστικὴ μὲν ἦτο ἡ ἡμετέρα πρακτικὴ ἀριθμητική, ἀριθμητικὴ δὲ ἡ σήμερον καλουμένη θεωρητικὴ ἀριθμητικὴ καὶ ἡ ἄλγεβρα. Ὅρα ὑποσημ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Οὐχ ὅτι τῷ ῥήματι οὕτως εἶπες. Ὅτι μὲν ἡ πλοκὴ *οὐχ ὅτι* σημαίνει 450
ἐναντίωσιν πρὸς τὰ προηγούμενα (=καίτοι ἢ καίπερ) εἶνε φανερόν. Ζητεῖται e
δὲ ἡ γένεσις αὐτῆς. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἑρμηνευτῶν ὑπολαμβάνουσιν ὅτι εἶνε τῆς αὐτῆς καταγωγῆς καὶ ἡ ἄλλη *οὐχ ὅτι* ἡ σημαίνουσα *οὐ μόνον οὐ*, καὶ προελθοῦσα ἐκ παραλείψεως τοῦ *λέγω* = οὐ λέγω ὅτι· ἔπειτα δὲ δολιχοδρομοῦντες πειρῶνται νὰ ἀποδείξωσιν αὐτὴν εὐαρμοστοῦσαν καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ καὶ τοῖς ὁμοίοις αὐτοῦ.

Τὸ προκείμενον *οὐχ ὅτι* ἔχει ὧδε τήν τε γένεσιν καὶ τὴν σημασίαν. Ἐπιφερόμενον πάντοτε κυρίας προτάσεως ἀποφατικῆς ἢ ἐνεχούσης ἄρνησιν, τὸ μὲν *οὐ* εἶνε ἐπανάληψις τῆς ἐν τῇ κυρίᾳ προτ. ἀρνήσεως, τὸ δὲ *ὅτι* αἰτιολογικὸν τῆς ἐναντίας τῇ κυρίᾳ προτάσει καταφατικῆς προτάσεως, διότι αὕτη ἦτο λογικῶς προσδόκιμος. Ἂς θεωρήσωμεν ταῦτα ἐφαρμοζόμενα ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ τῶν ὁμοίων χωρίων. «Ἀλλ' οὔτοι τούτων γε οὐδεμίαν οἶμαί σε βούλεσθαι ῥητορικὴν καλεῖν, οὐχ ὅτι τῷ ῥήματι οὕτως εἶπες... καὶ ὑπολάβοι ἄν τις κ. τ. λ.» — «Ἀλλ' οὐκ οἶμαί σε βούλεσθαι οὐδεμίαν τούτων ῥητορικὴν καλεῖν· *οὐκ* οἶμαι τοῦτο, καίτοι δίκαιος ἦν οἴεσθαι, *ὅτι* (διότι) τῷ ῥήματι οὕτως εἶπες, καὶ ὑπολάβοι ἄν τις κ.τ.λ.». Πρωταγ. 336 d· «Σωκράτη ἐγγυῶμαι μὴ ἐπιλήσεσθαι, οὐχ ὅτι παίζει καί φησιν ἐπιλήσμων εἶναι».=«Σωκ. οὐκ ἐπιλήσεται· *οὐχ*, ὥσπερ ὑπολάβοι ἄν τις, *ὅτι* (διότι) παίζει καί φησιν ἐπιλήσμων εἶναι». Λύσ. 220 d· «Πᾶσα ἡ τοιαύτη σπουδὴ οὐκ ἐπὶ τούτοις ἐστὶν ἐσπουδασμένη, ἐπὶ τοῖς ἕνεκά του παρασκευαζομένοις, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνῳ, οὗ ἕνεκα πάντα τὰ τοιαῦτα παρασκευάζεται· οὐχ ὅτι πολλάκις λέγομεν ὡς περὶ πολλοῦ ποιούμεθα χρυσίον καὶ ἀργύριον» = *οὐκ* ἐπὶ τούτοις ἐστὶν ἐσπουδασμένη, ὡς ἄν τις οἴοιτο, *ὅτι* (διότι) πολλάκις λέγομεν κ. τ. λ. Θεαίτ. 157 b· «οὐδὲν εἶναι ἓν αὐτὸ καθ' αὑτὸ... οὐχ ὅτι ἡμεῖς πολλὰ καὶ ἄρτι ἠναγκάσμεθα ὑπὸ συνηθείας καὶ ἀνεπιστημοσύνης χρῆσθαι αὐτῷ» = *οὐκ* ἔστιν ἓν αὐτὸ καθ' αὑτό, ὡς ἂν οἴοιτό τις, *ὅτι* (διότι) ἡμεῖς πολλὰ καὶ ἄρτι κ. τ. λ.

Ἡ ἡμετέρα γλῶσσα ἔχει ὁμοίαν φράσιν ἐν ὁμοίᾳ περιστάσει. Τὸ τοῦ Πρωταγόρου θὰ ἐξεφέρομεν ὧδέ πως· «Ἐγὼ σᾶς ἐγγυῶμαι ὅτι ὁ Σωκ. δὲν λησμονεῖ, *ὄχι ποῦ* χωρατεύει καὶ λέγει πῶς εἶνε ξεχασάρης». Καὶ τὸ προκείμενον ὧδε· «Δέν μου φαίνεται νὰ θέλῃς καμμίαν ἀπ' αὐτὰς νὰ ὀνομάσῃς ῥητορικήν, *ὄχι ποῦ* μὲ τὰ λόγια ἔτσι εἶπες πῶς ῥητορικὴ εἶνε κ. τ. λ.» Πρβλ. καὶ Münscher: «Zur Erklärung und Kritik von Plato's Gorgias» (in Freckeisen's Jahrbücher, 1870).
451

τὴν ἀπόκρισιν ἣν ἠρόμην. Οὕτω πάντα τὰ χγρ. Ὁ Χιρσίγιος εὑρίσκει a
ἄτοπον τὴν φράσιν «ἐρωτῶ ἀπόκρισιν» καὶ προτείνει τὴν τροπὴν τοῦ *ἣν* εἰς *ὧν*. Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ διατηρηθῇ τὸ κείμενον· πρῶτον μὲν εἶνε ὅλως ἀπίθανον, πάντες οἱ ἀντιγραφεῖς νὰ ἐγκατέλιπον τὸ ὁμαλὸν καὶ εὔληπτον *ὧν*, ἵνα περιπέσωσιν εἰς τὸ σχολιὸν *ἥν*· ἔπειτα δέ, ἂν καὶ εἶνε ὁμολογουμένως ἄτοπον τὸ *ἐρωτῶ ἀπόκρισιν*, ἐνταῦθα δ' ὅμως διαφέρει τὸ πρᾶγμα διὰ τὴν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν. Αἱ ἀναφορ. ἀντωνυμίαι πρὸς τῇ ἀναφορᾷ ἐμφαίνουσι γένος καὶ ἀριθμόν· ἀλλ' ἐνίοτε ὁ λέγων θέλει νὰ δηλώσῃ μόνον τὴν σχέσιν τῆς ἀναφορᾶς τῶν δύο προτάσεων ἄνευ ἀκριβεστέρου ὁρισμοῦ τοῦ προσώπου ἢ πράγματος εἰς ὃ ἀναφέρεται· ὁποῖον εἶνε τὸ ἡμέτερον *ὁποῦ*. Θουκ. Β', 40· «Διαφερόντως δὲ καὶ τόδε ἔχομεν... ὃ τοῖς ἄλλοις ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δ' ὄκνον φέρει». Τὸ *ὃ*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

451 τοῦτο ἐτέθη μόνον πρὸς δήλωσιν τῆς ἀναφορικῆς σχέσεως τῶν δύο προτάσεων· ὡς ἀντωνυμία δὲ ἐμφαίνουσα γένος καὶ ἀριθμὸν οὐδεμίαν θέσιν ἔχει ἐν τῇ προτάσει· ἰσοδυναμεῖ ἄρα πρὸς τὸ ἡμέτερον *ὁποῦ*. Οὕτω καὶ τὸ προκείμενον θὰ ἐξεφέρομεν ἡμεῖς οὐχὶ ἀτόπως· «Ἔλα λοιπὸν καὶ σύ, ἀποτελείωσε τὴν ἀπόκρισιν, ποῦ σε ἠρώτησα· περὶ ποίους λόγους καταγίνεται ἡ ῥητορική;» Ὅμοιον καὶ τὸ ἐν Εὐθυδ. 271 b· «*Εὐθύδημος οὗτός ἐστιν, ὦ Κρίτων, ὃν ἐρωτᾷς*» ἀντὶ «*περὶ οὗ ἐρωτᾷς (με)*», καὶ καθ' ἡμᾶς «ποῦ μ' ἐρωτᾷς».

b ***ὅσα αὐτῶν ἑκάτερα τυγχάνει ὄντα***. Ὁ Βέκκερος, ἐν μὲν τῇ ἐκδόσει τοῦ κειμένου ἀπεδέχθη τὴν γραφὴν *ἂν τυγχάνῃ*, ἣν φέρουσι τὰ πλεῖστα χγρ. ἀντὶ τοῦ ἐμοῦ «αὐτῶν τυγχάνει»· ἐν δὲ τῇ Συλλογῇ τῶν διαφόρων γραφῶν γνωσιμαχήσας γράφει «Scribe *τυγχάνοι* cum V, W». Ἐπηκολούθησε δὲ καὶ Σταλδ. Ἀλλὰ τὸ *τυγχάνοι ἂν* ἐνταῦθα εἶνε αὐτόχρημα σόλοικον· ὁ *ἂν* ὁ δυνητικὸς ὅλως ἀδικαιολόγητος. Εὐκτικὴ ἄνευ τοῦ *ἂν* θὰ εἶχεν ὀρθῶς, ἂν ὁ Πλ. ἤθελε νὰ τηρήσῃ τὸν κανόνα τῆς ἐξαρτήσεως πλαγίας προτάσεως ἐκ δυνητ. λόγου «εἴποιμ' ἂν ὅτι εἴη τῶν περὶ τὸ ἄρτιόν τε καὶ περιττόν, ὅσα ἑκάτερα τυγχάνοι ὄντα». Ἀλλὰ τοιαύτην κανονικὴν ἐξάρτησιν δὲν καθιστᾷ ἐνταῦθα ὁ Πλ.· τοῦτο καταφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ προηγουμένου: «εἴ τίς με ἔροιτο . . . τίς *ἐστιν* ἡ ἀριθμητικὴ τέχνη;» καὶ ἐκ τοῦ ἑπομένου: «εἴποιμ' ἂν ὅτι καὶ αὕτη ἐστίν», καὶ ἔτι κατωτέρω, «ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἔχει». Ἐντελῶς δ' ὅμοιον τῷ προκειμένῳ εἶνε τὸ κατωτέρω «εἴποιμ' ἂν ὅτι περὶ τὴν τῶν ἄστρων φορὰν . . . πῶς πρὸς ἄλληλα τάχους ἔχει». Ἀποκλειομένης τῆς εὐκτ. μετὰ καὶ ἄνευ τοῦ *ἄν*, ὑπολείπεται ἡ ὁριστ. ἣν φέρουσί τινα χργρ. ὡς ἡ μόνη ὀρθή. Ἡ ὑποτακτ. μετὰ τοῦ *ἄν*, ἣν φέρουσι τὰ πλεῖστα καὶ κράτιστα, δὲν δύναται νὰ σταθῇ, διότι ἡ πρότασις δὲν εἶνε ἀναφορική, ἀλλὰ πλαγία ἐρώτησις· ὁ δὲ *ἂν* ὑποπτεύω ὅτι εἶνε παραφθορὰ τοῦ *αὐτῶν*, ὅπερ ἀπαιτεῖ ὁ λόγος πρὸ τοῦ *ἑκάτερα*.

b ***ὥσπερ οἱ ἐν τῷ δήμῳ συγγραφόμενοι***. Ὁ Σχολιαστής· «Ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐπὶ τῇ ψηφισμάτων ἢ νόμων εἰσηγήσει ὁ κῆρυξ ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου ψηφίσματος ἢ νόμου τό τε ὄνομα τοῦ ψηφιζομένου καὶ τιθέντος τὸν νόμον, καὶ δὴ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ δήμου ἔλεγεν· οἷον *Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεὺς ψηφίζεται τάδε*· εἰ δὲ ἔμελλε πάλιν ὁ αὐτὸς ψηφίζεσθαι, ἔλεγεν ὁ κῆρυξ, ἵνα μὴ περιττολογῇ, *τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τὰ αὐτά*, ψηφίζεται δὲ καὶ *τάδε*· οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ τοῦδε, τα μὲν ἄλλα, καθάπερ ἡ ἀριθμητική, ἡ λογιστικὴ ἔχει». Τὰ αὐτὰ καὶ Ὀλυμπιόδωρος. Ὁ Κοραῆς παραθέτων τὰ τοῦ Σχολ. ἐπισημειοῖ τάδε· «Ἐπέχειν ἐφείσθω μοι περὶ τῆς σημειωθείσης ἐκ τοῦ Σχολ. ἐξηγήσεως· διατελῶ γὰρ οὐδὲν ἧττον ἀγνοῶν τίνες εἰσὶν οἱ ἐν τῷ δήμῳ συγγραφόμενοι. Μῶν λέγει τοὺς ἐργολάβους (entrepreneurs) τουτέστι τοὺς παρὰ τοῦ δήμου ἔργου τινὸς δημοσίου, οἷον τειχῶν, λιμένων, νεωρίων, τριήρων, κατασκευὴν μισθοῦ λαμβάνοντας; τούτους γὰρ εἰκὸς συγγραφὴν πρὸς τοὺς ἐργοδότας ποιεῖσθαι, ὁρίζουσαν πάνθ' ἃ προσεῖναι τῷ ἔργῳ ἔδει, καὶ ὧν μὴ προσόντων, ἐξῆν τοῖς ἐργοδόταις ἀπείπασθαι τὸν μισθὸν κ. τ. λ.» Οὔτε οἱ ἐργολάβοι τοῦ Κορ. ἔχουσι τόπον ἐνταῦθα, οὔτε τὰ τοῦ Σχολιαστοῦ, ἅπερ παραθέτουσιν οἱ ἄλλοι ἑρμηνευταί, αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐδὲν ἐπιφέροντες. Ὁ Σωκ. εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ ἑξῆς ἔθιμον. Πᾶς πολίτης εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦ ὑποβάλλειν ψηφίσματα εἰς τὸν δῆμον· τὸ ὑποβαλλόμενον ὑπεβάλλετο ἐγγράφως, καὶ ὠνομάζετο σύγγραμμα, καὶ ὁ ὑποβάλλων, συγγραφεὺς ἢ ὁ συγγραφόμενος (Φαῖδρ. 257 e).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Πολλάκις δὲν ὑπεβάλλετο πλῆρες ψήφισμα, ἀλλὰ μόνον προσθήκη ἢ τροπολογία 451
τις εἰς ἄλλο ψήφισμα ἢ εἰς τὸ προβούλευμα τῆς βουλῆς, καὶ ἐγράφετο ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ, ὑπηρετοῦντος τοῦ γραμματέως τοῦ δήμου. ('Αριστφ. Θεσμοφ. 432· «τὰ δ' ἄλλα μετὰ τῆς γραμματέως συγγράψομαι»). Αἱ οὕτω συγγραφόμεναι τροπολογίαι ἢ προσθῆκαι διετυποῦντο ὧδε· «Κηφισοφῶν εἶπε· *τὰ μὲν ἄλλα καθάπερ τῇ βουλῇ·* ἐψηφίσθαι δὲ κ. τ. λ.» «Τὰ μὲν ἄλλα καθάπερ Κηφισόδοτος κ. τ. λ.» «Τὰ μὲν ἄλλα πάντα κατὰ τὸ πρότερον ψήφισμα, ὁ Λύανδρος εἶπε». Ὅρα 'Αθήναιον Ϛ', 152, καὶ Hartel «Ueber das attische Staatsrecht und Urkundenwesen» III Theil.

Λέγε δή, τῶν περὶ τί; τί ἐστι τοῦτο τῶν ὄντων κ. τ. λ. Τὸ 6' τῶν δύο d
τί δὲν φέρεται ἐν τοῖς χειρογρ. εἰσήγαγε δὲ αὐτὸ 'Εϊνδ. λίαν εὐστόχως.

Οἶμαι γάρ σε ἀκηκοέναι. Τὰ πλεῖστα τῶν χειρογρ. *οἴομαι·* τινὰ δὲ καὶ οὐκ εὐκαταφρόνητα, *οἶμαι*. Πάντες οἱ ἐκδόται *οἴομαι*. Μεταξὺ *οἴομαι* καὶ *οἶμαι* ὑπάρχει διαφορά τις, ἣν ὁ Σταλ6. ὁρίζει ὧδε· οἴομαι sicuti ambitu et litteris, ita etiam vi et gravitate videtur esse ponderosius. 'Ο Σταλ6. μοὶ φαίνεται ὅτι ἠστόχησε τοῦ ὀρθοῦ· ἡ διαφορὰ κεῖται ἀλλαχοῦ. Τὸ μὲν *οἴομαι* εἶνε οὐσιῶδες συστατικὸν τοῦ λόγου, καὶ δὲν δύναται νὰ λείψῃ ἄνευ ἀλλοιώσεως τοῦ νοήματος· τὸ *οἴομαι σοφὸς εἶναι* διαφέρει οὐσιωδῶς τοῦ *σοφὸς εἰμί*. Τὸ δὲ *οἶμαι* τίθεται παρέργως, ὡς τρόπος τοῦ λέγειν, ἢ καθ' ἕξιν, ἢ πρὸς μετριασμὸν τῆς ἀποτόμου καταφάσεως ἢ ἀποφάσεως. Διὰ τοῦτο παρενθετικῶς μόνον τὸ *οἶμαι* μεταχειρίζονται· οὐδέποτε τὸ *οἴομαι*, πλὴν τινων ἀμφισβητησίμων ἐξαιρέσεων. 'Αλλὰ καὶ συντεταγμένον ὂν ἐν τῷ λόγῳ διασώζει τὴν ἰδιοφυΐαν του. Μέν. 95 a· «*οἶμαι δὲ σὲ καὶ αὐτὸν εἰδέναι*». Πολιτ. 400 b· «*οἶμαι δέ με ἀκηκοέναι*» καὶ ὀλίγον κατωτέρω ἐν τῇ αὐτῇ περιόδῳ παρενθετικῶς· «καί, ὡς ἐγῷμαι, ἴαμβον καί τιν' ἄλλον τροχαῖον ὠνόμαζε».

'Επὶ τοῦ προκειμένου μοι φαίνεται ὅτι τὸ νόημα ἀπαιτεῖ μᾶλλον τὸ *οἶμαι* = ἀκήκοας γάρ, οἶμαι, κ. τ. λ. 452

εἴ σοι ἔχει Γοργίας. Τῶν χγρ. τὰ μὲν *ἔχει*, τὰ δὲ *ἔχοι*.

Τί ἐστι τοῦτο, ὃ φῂς σὺ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις καὶ d
σὲ δημιουργὸν εἶναι αὐτοῦ. Αἱ δύο διὰ τοῦ *καὶ* συνδεόμεναι προτάσεις εἶνε προδήλως ἀναφορικαὶ (= ὃ φῂς σὺ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι, καὶ οὗ φῂς σὲ δημιουργὸν εἶναι). Καὶ ὅμως ἐν τῇ 6' οὔτε κεῖται οὔτε νοεῖται τὸ ἀναφορικόν· διότι τὴν θέσιν του κατέλαβε τὸ *αὐτοῦ*. Τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς 'Ελλην. γλώσσης σημειοῦται ἑκάστοτε ὑπὸ τῶν ἑρμηνευτῶν ὡς ἀνακολουθία τις, ὡς νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκφέρηται ὁ λόγος μᾶλλον ἀκολούθως. 'Αλλ' ἡ ἀνακολουθία αὕτη ὑπόκειται ὑπὸ κανόνας τῆς γλώσσης ἀπαραβάτους, ὧν ἀναβάλλομεν τὴν διατύπωσιν εἰς καιρὸν εὐθετώτερον. 453

'Εγὼ γὰρ εὖ ἴσθι ὅτι — καὶ ἐμὲ εἶναι τούτων ἕνα. 'Η ἐν ταῖς ὑποσημ. a
δοθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ πλοκὴ τῶν λέξεων καὶ ἡ ἑρμηνεία εἶνε ἡ ὁμαλωτέρα καὶ ἡ λογικωτέρα. Ἂν τὸ *ἐγὼ* δὲν λάβωμεν ὡς ὑποκ. τοῦ *ὡς ἐμαυτὸν πείθω,* ἀλλ' ὅτι ἐτέθη ὡς ὑποκ. τοῦ εἰδικοῦ λόγου, ἐξενεχθέντος ἀνακολούθως δι' ἀπαρεμφ. ἀντὶ οριστ. ὡς θέλει ὁ 'Εϊνδ., τότε προστίθεται νέον ἀνακόλουθον (ἐγὼ . . . καὶ ἐμὲ εἶναι τούτων ἕνα). 'Ο Χιρσίγιος νομίζει ὅτι ἐξέπεσε μεταξὺ τοῦ ***ἐμὲ*** καὶ τοῦ ***εἶναι*** τὸ ***οἶμαι·*** λαμβάνει δὲ τὸ ***εὖ ἴσθι ὅτι*** παρενθετικῶς, ὥστε κατὰ τοῦτον ὁ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

453 λόγος ἔχει ὧδε· «ἐγὼ γάρ . . . καὶ ἐμὲ οἶμαι εἶναι τούτων ἕνα». Ὅλως ἀπίθανα!

ὑποπτεύω γε ἣν οἶμαί σε λέγειν καὶ περὶ ὧν. Ὅρα πρβλ. εἰς σελ. 491 a.

b **εἰ ἐτύγχανόν σε ἐρωτῶν, τίς ἐστι τῶν ζωγράφων Ζεῦξις, εἴ μοι εἶπες ὅτι ὁ τὰ ζῷα γράφων κ. τ. λ.** Ὀρθῶς ὁ Σχάντιος εἰσήγαγε τὴν γραφὴν ζῷα μεθ' ὑπογεγραμμένου τοῦ ι, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀνακόλουθον ἔπειτα νὰ γράφῃ *ζωγράφος* ἄνευ ὑπογεγραμμένου; Ἐνταῦθα ὁ Πλ. φαίνεται ὡς νὰ ἐτυμολογῇ τὸ ζωγράφος=ὁ τὰ ζῷα γράφων· δῆλον ἄρα ὅτι ὅπως προέφερεν ἢ ἔγραψε τὸ ζῳ τοῦ *ζῷον*, οὕτω καὶ τὸ τοῦ *ζῳγράφος*.

c **ὁ τὰ ποῖα τῶν ζῴων γράφων καὶ ποίως;** Πάντα τὰ χγρ. **καὶ ποῦ;** Ἀλλ' εἶνε ὅλως ἀκατανόητον, τί ζητεῖ νὰ μάθῃ διὰ τοῦ *ποῦ*. Ὅτι ἦτο ἀναγκαῖον καὶ β' ἐρώτημα μετὰ τὸ *ὁ τὰ ποῖα τῶν ζῴων γράφων*, γίνεται φανερὸν ἐντεῦθεν, ὅτι τὰ περὶ Ζεύξιδος ζωγραφοῦντος εἶνε παρομοίωσις πρὸς τὰ περὶ ῥήτορος πείθοντος· ἀνάγκη ἄρα νὰ ὑπάρχῃ ὁμοιότης καὶ ἀναλογία τῶν παραβαλλομένων μερῶν. Ταύτην λοιπὸν πρέπει νὰ ἀνεύρωμεν. Πρὸς ἀκριβῆ ὁρισμὸν τῆς ῥητορικῆς πειθοῦς δύο πράγματα ἐπιποθεῖ ὁ Σωκ.· ἓν μέν, περὶ ποίων πραγμάτων εἶνε πειθώ, ἕτερον δὲ ποία τίς ἐστιν ἡ πειθὼ αὕτη, δηλ. πῶς ἢ ποίως πείθει ὁ ῥήτωρ (ἂν διδάσκων ἢ ἐμποιῶν πίστιν μόνον). Καὶ ἐν τῇ παρομοιώσει ἄρα πρέπει νὰ ἐρωτῶνται δύο τινὰ ἀντίστοιχα πρὸς τὰ περὶ τῆς ῥητορικῆς δύο ἐρωτήματα· ἓν μὲν τὰ ποῖα τῶν ζῴων γράφει ὁ Ζεῦξις, ἢ ποίων ζῴων ζωγράφος εἶνε ὁ Ζεῦξις, ἀντίστοιχον τῷ περὶ ποίων πραγμάτων πείθει ὁ ῥήτωρ· ἕτερον δέ, ποία τίς ἐστιν ἡ γραφικὴ τοῦ Ζεύξιδος, δηλ. πῶς ἢ ποίως ζωγραφεῖ ὁ Ζεῦξις, ἀντίστοιχον τῷ πῶς ἢ ποίως πείθει ὁ ῥήτωρ. Ὅτι δύο ἐρωτήματα ἐρωτᾷ καὶ περὶ Ζεύξιδος, γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τῶν κατωτέρω λεγομένων, 454 a· «δικαίως, ὥσπερ περὶ τοῦ ζωγράφου, μετὰ τοῦτο ἐπανεροίμεθ' ἂν τὸν λέγοντα, ποίας δὴ πειθοῦς, καὶ τῆς περὶ τί πειθοῦς ἡ ῥητορική ἐστι τέχνη;»

Τῶν ἑρμηνευτῶν οἱ μὲν τηροῦντες τὸ *ποῦ* πειρῶνται νὰ ἐξαγάγωσιν ἐξ αὐτοῦ ἀνεκτόν τι νόημα. Ἐν τῷ Πατμίῳ χγρ. ὑπάρχει παρασεσημειωμένον ἀρχαῖον σχόλιον «*ἐν τῇ Ποικίλῃ στοᾷ*». Ὁ Φοιγελῖνος· «Ἐκ τῶν πολλῶν ζωγράφων ὀνομάζει ἕνα προσορίζων καὶ τὸν τόπον τῆς διατριβῆς του». Ὁ Κρόνιος νομίζει ὅτι εἰς μὲν τὸ ἐρώτημα *ὁ τὰ ποῖα τῶν ζῴων γράφων*, θὰ ἠδύνατο νὰ λάβῃ ἀπόκρισιν «ὁ γράψας τὴν Ἑλένην ἢ τὴν Πηνελόπην»· ἐπειδὴ δὲ καὶ ἄλλοι ἔγραψαν τὰ αὐτά, ἐρωτῶν *ποῦ*, ζητεῖ ὁρισμὸν τοῦ τόπου, οἷον τὴν ἐν Κρότωνι Ἑλένην, δι' οὗ ἀκριβῶς διορίζεται ὁ Ζεῦξις ἀπὸ τῶν ἄλλων ζωγράφων.

Ὁ Ἄστιος ἑρμηνεύει τὸ ποῦ; κατὰ ποίαν στάσιν ἢ παράστασιν ζωγραφεῖ ὁ Ζεῦξις (ἂν δρῶντα τὰ πρόσωπα ἢ ἠρεμοῦντα, ἐν εἰρήνῃ ἢ ἐν πολέμῳ κ.τ.τ.). Ὁ Ὀλλανδὸς van Stegeren ἐν Mnemosyne Vol. III cap. 4 ἐκλαμβάνει τὸ *ποῦ;* ἐπὶ τίνος ὕλης γράφει, ἂν ἐπὶ τοίχων ἢ ἐπὶ κεράμων ἢ ἐπὶ σανίδων.

Πρὸς ταῦτα ἀπαντῶμεν ὅτι ὁ Πλ. ἐνταῦθα δὲν προτίθεται νὰ μᾶς ὁρίσῃ ποῖος ἦτο ὁ Ζεῦξις, ἀλλὰ νὰ μᾶς καταστήσῃ σαφῆ τὰ περὶ τοῦ ῥήτορος, μεταχειριζόμενος τὸν Ζεῦξιν ὡς παράδειγμα. Δῆλον δ' ὅτι τὸ παράδειγμα πρέπει νὰ εἶνέ τι τοῖς πᾶσι γνωστὸν ἐν ὅλῳ καὶ ἐν τοῖς μέρεσιν, ἵνα διὰ γνωστοτέρου διασαφηθῇ ἀγνωστότερον. Ἐν τῷ προκειμένῳ ὁ Σωκ. παριστᾷ τὰς ἐρωτήσεις του ὡς δεδικαιολογημένας, ὧν ἡ ὀρθότης καὶ ἡ καταληπτότης εἶνε ἀναμφισβήτητα·

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ ὁ Γοργ. ἐπιβεβαιοῖ αὐτὰ διὰ τοῦ *Πάνυ γε*. Ἀλλὰ τίς καταλαμβάνει καὶ τῶν 453
νῦν καὶ τῶν τότε τί ἔχει ἐν νῷ ὁ Σωκ. ἐρωτῶν *καὶ ποῦ;* καὶ ποίαν ἀναλογίαν ἔχει τὸ ἐρώτημα *καὶ ποῦ* πρὸς τὸ ἀντίστοιχον αὐτοῦ *καὶ ποίας πειθοῦς;*

Μεταβαίνω εἰς τοὺς διορθωτάς. Ὁ Ἑϊνδ. εἰκάζει ὅτι τὸ γνήσιον θὰ εἶνε ἤ, *καὶ πῇ*, ἤ, *καὶ πόσου*, ἐνθυμούμενος τὸ ἐν Ἀπολ. 206 περὶ Εὐήνου «τίς καὶ ποδαπὸς καὶ πόσου διδάσκει;» Τοῦτο δὲ καὶ προτιμᾷ τοῦ *πῇ*. Ἀλλὰ τί πρὸς Διόνυσον τὸ εἰδέναι ἐνταῦθα τὴν τιμὴν τῶν ἔργων τοῦ Ζεύξιδος; Ὁ Κοραῆς διορθοῖ *καὶ τοῦ;* δηλ. τίνος υἱός; κατὰ τὸ ἔμπροσθεν Ἀριστοφῶν ὁ Ἀγλαοφῶντος. Ἀλλὰ πῶς ἦτο δυνατὸν ὁ Σωκ. μετὰ τὴν οὐσιώδη περὶ τοῦ εἴδους τῶν ζωγραφιῶν τοῦ Ζεύξιδος ἐρώτησιν, νὰ ἐπενέγκῃ τόσον ἐπουσιώδη, τὴν περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρός του; Ἂν ὁ Σωκ. ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ δηλωθῇ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρός, θὰ τὸ ἔλεγεν αὐτὸς σύναμα μετὰ τοῦ κυρίου ὀνόματος, δὲν θὰ τὸ ἔθετεν εἰς ἐρώτησιν, ὥς τι συμβαλλόμενον καὶ αὐτὸ εἰς τὸ θέμα τοῦ λόγου. Ἔπειτα δὲν φαίνεται ποίαν ἀναλογίαν ἔχουσιν ἀμφότεραι αἱ διορθώσεις αὗται πρὸς τὴν ἀντίστοιχον ἐρώτησιν τήν: *ποίας πειθοῦς*. Ὁ van Heusde διορθοῖ *καὶ ποῖ' οὔ;* ἣν διόρθωσιν ἀπεδέχθη ὁ Σταλб. ἐν τῇ τελευταίᾳ του ἐκδόσει. Ἡ διόρθωσις εἶνε λίαν ἐπαγωγός· μόνον ὅτι δι' αὐτῆς δὲν ἐρωτᾶται τι νέον, εἶνε ἡ ἀρνητικὴ ὄψις τοῦ αὐτοῦ πράγματος, ἐν ᾧ περιμένομεν νέον τι ἐρώτημα, ἀνάλογον πρὸς τὸ *ποίας πειθοῦς*. Ἄλλοι τινὲς διορθοῦσιν *ἢ οὔ;* Ὁ Χιρσίγιος *καὶ πῶς;* Ἄλλοι τέλος κόπτουσι τὸν Γόρδιον δεσμόν, ἐξοβελίζοντες τὰ δύο λεξίδια.

Τῶν προεκτεθεισῶν διορθώσεων μόνον ἡ καταφρονηθεῖσα ὑπὸ Ἑϊνδ. *καὶ πῇ* καὶ ἡ τοῦ Χιρσιγίου *καὶ πῶς* ἔχουσί τινα λογικότητα. Ἀλλ' εἶνε ἀπίθανον ὅτι οἱ βιβλιογράφοι παρανέγνωσαν τὸ ἔλλογον καὶ σύνηθες *πῇ* ἢ *πῶς* καὶ ἔγραψαν τὸ ἀνόητον ἐκεῖνο *ποῦ*.

Τὸ χωρίον λοιπὸν καὶ ὅπως ἔχει καὶ ὅπως διορθοῦται μέχρι τοῦδε φαίνεται παντελῶς ἄπορον. Ἐνόμισα ὅτι τὸ καθιστῶ πόριμον μεταγράψας *ποίως;*

Τὸ ἐπιρρ. *ποίως* εἶνε μὲν ἀνεύρετον ἐν τοῖς περισωθεῖσι συγγράμμασιν, οὐχὶ δὲ καὶ ἀνύπαρκτον ἐν τῇ Ἑλλ. γλώσσῃ.

Ὁ Ἡρωδιανὸς τὸ ἀναφέρει οὕτως, ὡς νὰ ἦτο ἐν συνηθείᾳ· «Περὶ μονήρους λέξεως» σελ. 19. «Ἀπαιτεῖ τὰ πύσματα κατὰ τὴν εὐθεῖαν πτῶσιν τὸ πι· ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἐπιρρήμασιν ἡ αὐτὴ ἀρχή· πόσως, ποίως, πηλίκως, πῇ, πόθεν, πόσε, πόθι, πῆμος». Ἔπειτα τὰ συχνότερον ἀπαντῶντα *τοίως* καὶ *τοιῶσδε* προϋποθέτουσι τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἀντιστοίχου των ἐρωτηματικοῦ *ποίως*. Αὐτὸ τὸ ἄηθες τῆς λέξεως παρέχει πιθανότητα ὅτι παραγνωρισθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων παρεφθάρη.

Ἐν ᾧ ἡ λέξις *ποίως* εἶνε ἀήθης, ἡ θέσις ὅμως, ἐν ᾗ κεῖται, ἀπαιτεῖ τὴν λέξιν· καὶ ἂν δὲ ἄλλως ἦτο ἀκατάληπτος, ἡ θέσις θὰ καθίστα αὐτὴν καταληπτήν. Πολλάκις οἱ φιλοσοφώτεροι εἰσάγουσιν εἰς τὸν λόγον νέας λέξεις, ἀλλὰ φροντίζουσι νὰ τὰς τοποθετῶσιν οὕτως, ὥστε ἡ σειρὰ τοῦ λόγου, ἐν ᾗ τίθενται, νὰ διασαφῇ αὐτάς. Οὕτω π. χ. ὁ Ἀριστοτ. Ἀναλ. Ὑστ. Α', 21, εἶπε· «Πεπερασμέναι γάρ εἰσιν αἱ ὁδοί· τὰ δὲ πεπερασμένα *πεπερασμενάκις* ἀνάγκη πεπεράνθαι πάντα»; Πᾶς ἀναγνώστης τοῦ Ἀριστοτ. πρώτην φορὰν θὰ ἀνέγνωσε τὴν λέξιν *πεπερασμενάκις* πλασθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ· οὐδεὶς δὲ θὰ ἠγνόησε τί ἤθελε διὰ ταύτης νὰ σημάνῃ ὁ Ἀριστοτ. ἕνεκα τῆς θέσεως εἰς ἣν ἐτέθη. Τὸ αὐτὸ περὶ τῶν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

453 Ἀριστοτελ. λέξεων *ἐκείνινος, φιλοτοιοῦτος, ψόφησις, ἄκουσις, φίλησις* κ. τ. τ. Ἰδίου λόγου ἀξίαν κρίνω τὴν ὑπὸ Πλ. εἰσαγωγὴν τῆς λέξεως *ποιότης*, διὰ τὴν συγγένειαν. Θεαίτ. 182 a· «Τὸ δὲ ποιοῦν ποιόν τι ἀλλ' οὐ ποιότητα. Ἴσως οὖν ἡ ποιότης ἅμα ἀλλόκοτόν τι φαίνεται ὄνομα, καὶ οὐ μανθάνεις ἀθρόον λεγόμενον». Τὸ ποίως σημαίνει *ποίῳ τρόπῳ, ποίᾳ μεθόδῳ γράφει ὁ Ζεῦξις*, ὅπερ ἀναλογεῖ ἀκριβῶς πρὸς τὸ *ποίας πειθοῦς*. Ἐπιφερόμενον δὲ μετὰ τό, *ὁ τὰ ποῖα* τῶν ζῴων γράφων καὶ *ποίως*, δηλοῖ τόσον σαφῶς τὸ ἐρωτώμενον, ὅσον οὐδεμία ἄλλη λέξις οὕτως ἁπλῶς τιθεμένη, ἄνευ ἄλλων προσδιορισμῶν· καὶ αὕτη μόνη δικαίως, καὶ ὡς δικαία ἐρώτησις ὑπὸ Σωκ. χαρακτηρίζεται, καὶ ὑπὸ Γορ. ἁπλῶς καταφάσκεται διὰ τοῦ *Πάνυ γε*.

e ***Πάλιν δὴ ἐπὶ τῶν αὐτῶν τεχνῶν λέγωμεν***. Τὰ πλεῖστα καὶ κράτιστα τῶν γγρ. φέρουσι *δὴ λέγομεν*· ἄλλα δέ τινα: *δ' εἰ λέγωμεν*. Ὁ Σταλβ. ἐν προτέρᾳ ἐκδόσει ἀποδεχθεὶς τὴν γραφὴν *δ' εἰ — λέγομεν*, ἀποφαίνεται ὅτι τὸ *δὴ* κεῖται *manifesto errore*· ἀλλ' ἐν τῇ τελευταίᾳ του ἐκδόσει κατεῖδε suum ma-
454 nifestum errorem, καὶ ἀπεδέχθη *δὴ — λέγωμεν*.

b ***ἀλλ' ἵνα μὴ θαυμάζῃς***. Τὰ κράτιστα τῶν γγρ. *θαυμάζοις*. Τηρουμένης τῆς ὑποταχ. ἀπορεῖται πόθεν ἐξαρτᾶται ὁ τελ. οὗτος λόγος, καὶ ἐν γένει πῶς ἔχει ἡ σύνταξις τῆς ὅλης περιόδου ταύτης. Ὁ Φινδεϊσένιος θέλει νὰ νοῆται τὸ *ὅρα ἤ τι τοιοῦτον*· ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λέγεται σταθερῶς *ὅπως μή*, οὐχὶ *ἵνα μή*. Ὁ Ἑϊνδ. λαμβάνει τὰ «*τοῦ ἑξῆς ἕνεκα περαίνεσθαι τὸν λόγον ἐρωτῶ*» ὡς τὴν κυρίαν πρότ., διὸ στίζει κόμμα μετὰ τὸ *ἐπανερωτῶ*· ἀλλὰ πλὴν ἄλλων απιθανοτήτων, ὁ *γὰρ* εἶνε ἀνυπέρβλητον πρόσκομμα. Σταλβ. Ἄστ. καὶ Κρόν. κατὰ Ματθίαν ὑπολαμβάνουσιν ὅτι παρελείφθη μὲν ἡ κυρία πρότασις, ἐξ ἧς τὸ *ἵνα μὴ θαυμάζῃς*, ἀλλὰ τὸ νόημα αὐτῆς ἐκφράζουσι τὰ ἑπόμενα «τοῦ ἑξῆς ἕνεκα περαίνεσθαι τὸν λόγον ἐρωτῶ». Ἐγὼ ἀντισχυρίζομαι ὅτι τὸ νόημα τούτων θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐξενεχθῇ ὡς κυρία πρότασις, ἐξ ἧς τὸ *ἵνα μὴ θαυμάζῃς*. Τὸ νόημα ὑγιὲς δύναται νὰ παράσχῃ ἡ ῥῆσις· «Ἐρωτῶ, διὰ νὰ περαίνηται ὁ λόγος ἐν συνεχείᾳ, διὰ νὰ μὴ θαυμάζῃς ἐὰν σε ἀνερωτῶ;» Ὁ Κρόν. θέλει ἐξυπακουομένην ὡς κυρίαν πρότασιν τὸ *εὖ ἴσθι ὅτι*, ἀλλὰ ποῦ; καὶ πῶς γίνεται τὸ θαῦμα τοῦτο τοιαύτης παραλείψεως;

Τὸ πρᾶγμα ἔχει ὧδε· Ὁ Σωκ. εἶπεν ὀλίγον ἀνωτέρω (453 b) ὅτι ὑποπτεύει μὲν ποίαν λέγει ὁ Γοργ. τὴν πειθώ, ἀλλὰ καίπερ ὑποπτεύων, δὲν τὴν λέγει αὐτός, ἀλλ' ἐρωτᾷ. Τοῦτο βέβαια θὰ ἐκίνει τὸν Γοργ. εἰς θαυμασμὸν καὶ ὑποψίαν. Λέγει λοιπὸν ἐκεῖ τὸν λόγον, δι' ὃν νομίζει ὀρθὸν καὶ δίκαιον νὰ μετέρχηται τοιαύτην μέθοδον ἐν τῇ συζητήσει. Ὁ θαυμασμὸς προέρχεται ἐξ ἀγνοίας τοῦ αἰτίου παντὸς φαινομένου τούτου γνωριζομένου λήγει καὶ ὁ θαυμασμός. Λέγει λοιπὸν ἐνταῦθα ὁ Σωκ. ἀναφέρων εἰς τα προηγούμενα ἐκεῖνα· «Καὶ ἐγὼ ὑπώπτευον ὅτι ταύτην λέγεις τὴν πειθὼ καὶ περὶ τούτων ἀλλὰ σοι εἶπον ἤδη τὸν λόγον, δι' ὃν καίπερ ὑποπτεύων ὅμως ἐρωτῶ, ἵνα μὴ θαυμάζῃς, ἐὰν καὶ ὕστερον συμβῇ τοιοῦτόν τι, νὰ ἐπανερωτῶ κἄτι τι ὅπερ θὰ ἐνόμιζες ἴσως ὅτι εἶνε φανερὸν καὶ ἀνάξιον ἄρα ἐρωτήσεως· σοὶ εἶπον δηλ. καὶ τὸ λέγω πάλιν, ὅτι δὲν ἐρωτῶ ἕνεκα σοῦ (ἵνα σε ἐλέγξω), ἀλλ' ἵνα περαίνηται ὁ λόγος ἐν συνεχείᾳ, ἄνευ προαρπαγῆς καὶ ἁλμάτων». Τὸ *ἵνα μὴ θαυμάζῃς* ἄρα ἐξήρτησεν ἐκ τῶν ἐκεῖ ἄνω προειρημένων, ἅτινα εἶχεν ἐν νῷ. Ἔπιθι καὶ πρχβλ. εἰς σελ. 518 a.

Δῆλον ἤδη ὅτι, ἐξαρτωμένου τοῦ τελ. τούτου λόγου ἐκ τῶν πρότερον εἰρημέ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

νων ἐκείνων, ἢ εὐκτ. *ἵνα μὴ θαυμάζοις*, δὲν θὰ ἦτο ἄτοπος. Ὅτι δὲ φέρουσιν 454
αὐτὴν τὸ Πάτμιον καὶ ἄλλα τῶν κρατίστων χγρ., τοῦτο, ἂν δὲν εἶνε μαρτύριον τῆς γνησίας γραφῆς, μαρτυρεῖ δ' ὅμως ἀποχρώντως ὅτι οἱ Πλατωνικοί, οἵτινες μετεχειρίζοντο τὰ χγρ. ἐκεῖνα, τοιαύτην ἐνόουν τὴν ἐξάρτησιν τοῦ τελ. λόγου, οἵαν προεδήλωσα. Ἐν τούτοις προτιμῶ τὴν ὑποτ. ἀγόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ ἑπομένου καθ' ὑποτακτικὴν ὑποθετικοῦ λόγου.

ἐὰν καὶ ὀλίγον ὕστερον κ. τ. λ. Τὰ πλεῖστα χγρ. καὶ οἱ νεώτεροι ἐκδόται παραλείπουσι τὸν *καί*. Νομίζω ὅτι εἶνε ἀναγκαῖος ἐν τῇ εὐηῇ ἑρμηνείᾳ. Τὰ *καὶ ὀλίγον ὕστερον* ἀνερωτώμενα, καίπερ δοκοῦντα δῆλα εἶναι, εἰσὶ τὰ κατωτέρω ἀπὸ τοῦ «Καλῶς γὰρ οἴει, γνώσει δ' ἐνθένδε». Ὁ Σωκ. διὰ τούτων ἐρωτᾷ τι ὅπερ οὐ μόνον γινώσκει ἤδη ἄριστα, ἀλλὰ καὶ διδάσκει τὸν Γοργ. οὕτως ὥστε ἡ οἴησις νὰ μεταβληθῇ εἰς γνῶσιν καὶ ἐπιστήμην. 455

πειθοῦς δημιουργός ἐστι πιστικῆς. Τὰ χγρ. καὶ οἱ ἐκδόται, *πιστευτικῆς*. a
Διώρθωσα *πιστικῆς*, δι' ὅσα ἐκθέτω ἐν τῇ ἑπομένῃ παρεκβολῇ.

πιστικὸς μόνον. Οὕτω τὰ κράτιστα τῶν χγρ. ἄλλα δὲ πολλά, *πειστικός*. a
Τῶν ἐκδοτῶν οἱ μὲν Ἑϊνδ. Βέκκ. Σταλ6. Ἄστ. Χιρσίγιος καὶ Κρόν. ἔγραψαν πιστικός. Κοραῆς δέ, Ἕρμαννος καὶ Σχάντιος, πειστικός. Ὁ Βούτμ. in «Auctario etc.» (ἐν τέλει τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἑϊνδ.) καταφέρεται κατὰ τῆς λέξεως, ἰσχυριζόμενος ὅτι ἐσχηματίσθη παρὰ τοὺς κανόνας τῆς γλώσσης ἐκ τοῦ *πίστις*. Κατὰ τούτου ἀντεπεξέργεται ὁ Ἄστ., ἀποδεικνύων διὰ πλήθους παραδειγμάτων (ἀρχή, ἀρχικός· τέχνη τεχνικός· μάντις μαντικὸς κ. τ. λ.) ὅτι καὶ ἐκ τοῦ *πίστις* θὰ ἠδύνατο ὀρθῶς νὰ παραχθῇ, ἀλλὰ παρήχθη ἐκ τοῦ πιστός. Πιστὸς μὲν παθητ. = ὁ ἄξιος πίστεως· πιστικὸς δὲ ἐνεργ. ὁ ἐπιτήδειος ποιεῖν πίστιν.

Ὑποκειμένης τῆς ὀρθότητος τῆς λέξεως, ζητεῖται ἂν ὁ Πλ. ἔγραψε *πιστικὸς* ἢ *πειστικός*. Ἐν ἄλλῃ περιπτώσει ἔνθα αἱ δύο αὗται λέξεις εἰσὶ περίπου ταυτόσημοι, τὸ ζήτημα θὰ ἦτο καθαρῶς γραμματικόν· ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ ζήτημα εἶνε ἑρμηνευτικόν. Ὁ Πλ. δὲν ἠδύνατο ἐνταῦθα νὰ γράψῃ *πειστικός*, ἀλλὰ μόνον *πιστικός*, καὶ ἂν δὲν προϋπῆρχεν ἡ λέξις ἐν χρήσει, ἠναγκάσθη νὰ τὴν δημιουργήσῃ αὐτός. Τὴν ἔννοιαν τοῦ πείθειν ἔλαβεν ὡς γένος, οὗ διέστειλε δύο εἴδη, τὸ διδάσκειν ἢ ποιεῖν εἰδέναι, καὶ τὸ ποιεῖν πιστεύειν. Ὁ ἐπιτήδειος διδάσκειν εἶνε καὶ λέγεται διδακτικὸς ἢ διδασκαλικός ὁ ἐπιτήδειος ποιεῖν πιστεύειν δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ πιστευτικός, θὰ ἦτο ἐκδιασμὸς τῆς γλώσσης, οὔτε πειστικός, διότι τὸ πείθειν ἔλαβεν ὡς γένος, ὑφ' ὃ τὰ δύο εἴδη. Μόνον *πιστικὸς* θὰ ἠδύνατο ὀρθῶς νὰ εἴπῃ, καὶ οὕτω καὶ εἶπεν, ὡς ἐγὼ πείθομαι. Ὡσαύτως νομίζω ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ *πειθὼ πιστευτική*, ἀλλὰ *πιστική*.

ἢ περὶ ἄλλου τινὸς δημιουργικοῦ. Ὅπως ὁ λόγος ἐνδεικνύει. πρέπει νὰ b
νοήσωμεν ἀπὸ κοινοῦ τά: *σύλλογος ἢ περὶ αἱρέσεως ἄλλου δημιουργικοῦ ἔθνους*. Ἀλλ' ἔχει ὀρθῶς: *αἵρεσις δημιουργικοῦ ἔθνους;* Ἂν δὲν ἐξέπεσεν ἐκ τῶν χργρ. ἡ λέξις *ἄλλων* (ἢ περὶ ἄλλων ἄλλου δημ. ἔθνους), ἀνάγκη νὰ ἐξυπακούηται αὕτη.

ὅποι βούλει. Τὰ πλεῖστα καὶ κράτιστα τῶν χγρ. ὅπῃ· τρία ἄλλα *ὅποι*, ἓν 456
δέ, *ὅπου*. Ἤδη ὁ Ἑϊνδ. ἀγνοῶν τὴν ὕπαρξιν χργρ. ἐχόντων τὸ *ὅποι*, συνίστα b
αὐτὸ ὡς τὸ μόνον ἁρμόζον. Τῶν λοιπῶν ἐκδοτῶν οἱ μὲν Σταλ6. Ἕρμαν. Χιρσίγ. Σχάντ. ἔγραψαν *ὅποι*, Κορ. *ὅπῃ*, Ἄστιος *ὅπῃ*, διὰ μακρῶν ὑπερμαχῶν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

456 Τὴν ὀρθὴν γραφὴν θὰ εὕρωμεν, ὅταν γνωρίσωμεν τὴν ἰδιοτροπίαν τοῦ *βούλει* τούτου. Λέγω λοιπὸν ὅτι τὸ *βούλει* ἐν τοιαύτῃ χρήσει ἂν καὶ εἶνε ῥῆμα ἀναφορ. προτάσεως, ὅμως οὐδεμίαν ἀσκεῖ ἐπὶ τοῦ ἀναφορικοῦ μορίου συντακτικὴν δύναμιν· ὁ κανὼν καθ' ὃν τὸ ἀναφορικὸν συμφωνεῖ πρὸς τὸ εἰς ὃ ἀναφέρεται δεικτικὸν μόνον κατὰ γένος καὶ ἀριθμόν, πτῶσιν δὲ δέχεται τὴν ἀπαιτουμένην ὑπὸ τοῦ ῥήματος τῆς προτάσεως εἰς ἣν ἀνήκει, ὁ κανὼν οὗτος δὲν ἰσχύει ἐπὶ τοῦ μετὰ τοῦ *βούλει* ἀναφορικοῦ, ἀλλὰ συμφωνεῖ τοῦτο καὶ κατὰ πτῶσιν πρὸς τὸ εἰς ὃ ἀναφέρεται δεικτικόν. Ἴων. 533 a· «*ἐπειδὰν δὲ περὶ Πολυγνώτου ἢ ἄλλου ὅτου βούλει τῶν γραφέων*» κ.τ.λ. Γοργ. 495 e· «*οἷον περὶ ὅτου βούλει τοῦ σώματος ἀπολαβὼν σκόπει*». Κρατύλ. 432 a· «*ὥσπερ καὶ αὐτὰ τὰ δέκα (πάσχοι ἂν τοῦτο) ἢ ὅστις βούλει ἄλλος ἀριθμός*». Γοργ. 517 b· «*οἷα τούτων ὃς βούλει εἴργασται*».

Καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ ἄρα τὸ ἀναφορ. ἐπίρρημα δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἄλλον τύπον ἢ τὸν δηλοῦντα τὴν αὐτὴν σχέσιν ἣν καὶ ὁ τύπος τοῦ εἰς ὃ ἀναφέρεται· τοῦτο δὲ εἶνε τὸ *εἰς πόλιν*. Μόνον ἄρα τὸ ὅποι (= εἰς ἣν) ἔχει ὀρθῶς.

b ***ὁπότερον δεῖ αἱρεθῆναι ἰατρόν***. Οὕτω τὸ Πάτμιον καὶ πολλὰ ἄλλα τῶν δοκίμων χγρ. Ἀλλὰ καὶ πολλὰ οὐχὶ εὐκαταφρόνητα φέρουσι πρὸ τοῦ *ἰατρὸν* τὰς δύο λέξεις *ῥήτορα ἤ*. Οἱ ἐκδόται ἐδιχοστάτησαν. Ἑϊνδ. Βέκκ. Κορ. Σταλ6. ἀπεδέχθησαν τὰς δύο λέξεις. Σχλεϊερμ. Ἄστ. Ἕρμαν. Χιρσίγ. Κρόν. Σχάντ. ἀποδοκιμάζουσιν αὐτάς· καὶ ἔχουσι δίκαιον. Ὁ νοῦς τοῦ χωρίου εἶνε σαφής· «Ἐν οἱαδήποτε πόλει, προκειμένης ἐκλογῆς δημοσίου ἰατροῦ, ἐὰν προσέλθωσι καὶ διαγωνισθῶσι διὰ λόγου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου εἷς ῥητορικὸς καὶ εἷς ἰατρὸς περὶ τοῦ τίς τῶν δύο πρέπει νὰ ἐκλεχθῇ ἰατρὸς τῆς πόλεως, θὰ χανδακωθῇ ὁ ἰατρὸς καὶ θὰ ἐκλεχθῇ ὁ δυνατὸς λέγειν (ὁ ῥητορικός)». Ὑποτίθεται δ' ὅμως ὅτι ὁ διαγωνιζόμενος πρὸς τὸν ἰατρὸν ῥητορικὸς προσποιεῖται ὅτι εἶνε καὶ αὐτὸς ἰατρὸς καὶ διὰ τῆς ῥητορ. δεινότητός του πείθει τὸ πλῆθος νὰ τὸν ὑπολάβωσιν ὡς ἰατρικὴν ἐξοχότητα. Θὰ ἦτο δέ, μοὶ φαίνεται, πολὺ εὔηθες, ἂν ἔλεγεν ὁ Γοργ. ὅτι ὁ ῥήτωρ, ὁμολογῶν ὅτι μόνον ῥήτωρ εἶνε καὶ οὐδέποτε ἐπεχείρησεν ἐν τῷ βίῳ του ἰατρικήν τινα πρᾶξιν, ὅμως θὰ ἔπειθε τὸ πλῆθος νὰ ἐκλέξωσιν αὐτὸν ἰατρόν.

Τὸ ὀρθὸν νόημα προκύπτει ἐκ τῆς γραφῆς: «*ὁπότερον δεῖ αἱρεθῆναι ἰατρὸν*» ἔνθα τὸ *ἰατρὸν* εἶνε κατηγορ. Τὸ εὔηθες θὰ προέκυπτεν ἐκ τῆς γραφῆς: «*ὁπότερον δεῖ αἱρεθῆναι, ῥήτορα ἢ ἰατρόν*»· οὕτω τά: *ῥήτορα ἢ ἰατρὸν* γίνονται ὑποκείμενα, ἐξυπακουομένου τοῦ κοινοῦ κατηγορουμένου *ἰατρόν*, καὶ ἐμποιεῖ ἔννοιαν ὡς νὰ σκέπτηται ὁ λαός, «ποῖον νὰ ἐκλέξωμεν ἰατρόν μας; τὸν ῥήτορα ἢ τὸν ἰατρόν;» καὶ ὡς νὰ ἀποφασίζῃ τέλος· «*ἂς ἐκλέξωμεν τὸν ῥήτορα!*» Πρὸς τούτοις ἔχει ἡ δ' αὕτη γραφὴ καὶ τὴν γραμματικὴν ἀτοπίαν, ὅτι ἐν ᾧ τά: *ῥήτορα ἢ ἰατρόν*, ἐπέχουσι θέσιν ὑποκειμένου, ἐξηνέχθησαν ἀνάρθρως, ὅπερ ἀδύνατον ἐν τοιαύτῃ ἐκδοχῇ· διότι θὰ ἐπρόκειτο περὶ ὡρισμένων ἤδη προσώπων. Ἡ ἀτοπία τῶν παρεμβεβλημένων ἐκείνων λέξεων εἶνε τόσον καταφανής, ὥστε ἀπορῶ πῶς ἄνδρες οὕτω μεγαλώνυμοι ἐν τῇ Ἑλλ. σοφίᾳ ἠδυνήθησαν νὰ ἀποπλανηθῶσιν.

d ***Καὶ γὰρ τῇ ἄλλῃ ἀγωνίᾳ οὐ τούτου ἕνεκα δεῖ πρὸς ἅπαντας χρῆσθαι ἀνθρώπους***. Ὀρθῶς ὁ Ἄστ. στίζει ἄνω στιγμὴν μετὰ τὸ *ἀνθρώπους*· ὥστε τὰ ἑπόμενα, *ὅτι ἔμαθε πυκτεύειν* κ.τ.λ. νὰ μὴ εἶνε ἀνάπτυξις τοῦ προηγηθέντος *τούτου ἕνεκα δεῖ*, ἀλλὰ τοῦ ἑπομένου *οὐ τούτου ἕνεκα τοὺς φίλους*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δεῖ τύπτειν. Ἀλλὰ μὴ ἔχων ποῦ νὰ ἀναφέρῃ τὸ α' *τούτου ἕνεκα*, κρίνει αὐτὸ 456
ἐξοβελιστέον. Νομίζω ὅτι δὲν κεῖται ἀτόπως· ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν τῇ λέξει *ἀγωνίᾳ* κειμένην ἔννοιαν τοῦ *ἀγωνιστὴν* εἶναι = «καὶ γὰρ τῇ ἄλλῃ ἀγωνίᾳ (ὅτι ἀγωνιστής τις ἐγένετο), οὐ τούτου ἕνεκα δεῖ πρὸς ἅπαντας χρῆσθαι ἀνθρώπους». Εἶνε σύνταξις κατὰ τὸ νοούμενον, οὐχὶ τῶν παραδοξοτάτων. Οἱ λοιποὶ ἑρμηνευταὶ στίζοντες κόμμα μετὰ τὸ ἀνθρώπους, ἀναφέρουσι τὰ ὅτι ἔμαθε πυκτεύειν κ. τ. λ εἰς τὸ πρῶτον *τούτου ἕνεκα*, καὶ ἐκλαμβάνουσι τὸ ἑπόμενον *οὐ τούτου ἕνεκα* ὡς ῥητορικὴν ἐπαναφοράν.

Υ. Γ. Πολὺν χρόνον μετὰ τὴν καταγραφὴν τῶν ἀνωτέρω, ἀναγινώσκω ἐν τῇ πραγματείᾳ τοῦ Münscher «Zur Erklärung und Kritik von Plato's Gorgias» in Fleckeisens Jahrbücher 1870 ὁμοίαν ἐκδοχὴν καὶ ἑρμηνείαν τοῦ προκειμένου, καὶ ἐχάρην ὅτι εὗρον ὁμογνώμονα.

καὶ ἐν ὅπλοις μάχεσθαι. Τὰ πλεῖστα καὶ ἄριστα χγρ. *ἐν ὄχλοις*, ὅπερ προφανῶς πταῖσμα τῶν βιβλιογράφων. d

φιλονικοῦντας. Εἰσήγαγον παντοῦ τὴν διὰ τοῦ *ει* γραφήν, ἀναγκάζοντος 457
αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος, ὅςτις ἐν Πολ. 580 d, 582 e καὶ 586 e ἐτυμολογεῖ τὴν d
λέξιν ὡς τὸν τῆς νίκης φίλον σημαίνουσαν.

φιλονικοῦντας ἀλλ' οὐ ζητοῦντας. Οὕτω πάντα τὰ χγρ. πλὴν ἑνὸς φέροντος ἀντὶ αἰτιατικῶν ὀνομαστικάς. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἑρμηνευτῶν ἀπεδέχθησαν τὰς αἰτιατ. ἑρμηνεύοντες μᾶλλον ἢ ἧττον ὀρθῶς· ὁ δὲ Χιρσίγιος, καί, μετὰ δευτέρας φροντίδας, ὁ Κράτιος, ἐξώκειλαν εἰς τὰς ὀνομαστικάς. Ἵνα διασαφήσωμεν τὸ χωρίον καὶ δικαιολογήσωμεν τὰς αἰτιατ. λέγομεν, ὅτι ὁ Σωκ. ἐννοεῖ πολλοὺς μὲν ἀνθρώπους ἀνὰ δύο δὲ διαλεγομένους. Ἔστω ὁ ἕτερος ἢ οἱ ἕτεροι τῶν διαλεγομένων A, ὁ δὲ ἕτερος ἢ οἱ ἕτεροι B. Λέγει λοιπὸν ὁ Σωκ. τάδε· «ἐὰν περί του ἀμφισβητήσωσιν (ἀμφότεροι οἱ διαλεγόμενοι πρὸς ἀλλήλους), καὶ μὴ φῇ ὁ ἕτερος (ὁ A) τὸν ἕτερον (τὸν B) ὀρθῶς λέγειν ἢ μὴ σαφῶς, χαλεπαίνουσί τε (οἱ B) καὶ κατὰ φθόνον οἴονται (οἱ αὐτοὶ B) τὸν ἑαυτῶν (τῶν B) λέγειν (τοὺς A), φιλονικοῦντας (τοὺς αὐτοὺς A) ἀλλ' οὐ ζητοῦντας τὸ προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ». Ἐν συνόψει· οἱ B οἴονται τοὺς A ἀντιλέγειν φιλονικοῦντας, ἀλλ' οὐ ζητοῦντας. 458

εἰ δὲ καὶ δοκεῖ χρῆναι ἐὰν, ἐῶμεν. Ὁ *καὶ* λείπει ἐξ ἑνὸς χγρ. Ὁ δὲ b
Ἐϋνδ., καίπερ παραδεχθεὶς αὐτὸν εἰς τὸ κείμενον, ἀποφαίνεται ὅτι οὐχὶ κακῶς θὰ ἔλειπεν· ὁ δὲ Κοραῆς πεισθεὶς αὐτῷ καὶ ἐξέβαλε τοῦ κειμένου Οἱ ἄλλοι ἑρμηνευταὶ καίπερ παραδεχόμενοι αὐτὸν διὰ τὸ κῦρος τῶν χγρ. ὅμως προσκόπτουσιν ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ἄλλος ἄλλως πειρᾶται νὰ ἑρμηνεύσῃ αὐτόν. Ὁ *καὶ* παρέχει ἔμφασιν εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ῥήματος οὗ προτίθεται, καὶ παριστᾷ αὐτὴν ὡς τι ἀπίθανον, ἀνέλπιστον, ὡς νὰ ἔλεγεν ἀποσιωπῶν, «ὅπερ δὲν πιστεύω ἢ ἀπεύχομαι»· «εἰ δὲ καὶ τοῦτο (ὅπερ ἀπίθανον!) δοκεῖ χρῆναι ἐὰν, ἐῶμεν».

μή τινας αὐτῶν κατέχομεν. Οὕτω τὰ κράτιστα τῶν χγρ. τὰ δὲ ὑποδεέστερα *κατέχωμεν*. Τῶν ἐκδοτῶν Βεκκ. Ἐϋνδ. Κορ. Σταλδ. Ἀστ. Χιρσίγ. c
ἔγραψαν *κατέχωμεν*· ὁ δὲ Ἑρμ. ὁ Κρόν. καὶ ὁ Σχάντ. *κατέχομεν*. Τὸν κανόνα τὸν διέποντα τὴν χρῆσιν τῶν χρόνων καὶ τῶν ἐγκλίσεων ἐν ταῖς πλαγίαις προτάσεσι ταῖς ἐξαρτωμέναις ἀπὸ ῥήματος φόβου σημαντικοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ *μὴ* ἀρχομέναις ἐπεχείρησαν νὰ συλλάβωσι καὶ διατυπώσωσιν οἱ ἐξοχώτατοι Ἑλληνισταί, Οὐαλκενάριος, Πόρσων, Ματθίας, Γοδ. Ἕρμαννος, Ἔλμσλεϋς, Ρόστιος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

458 καὶ ἄλλοι. Ὁ ἡμέτερος Δ. Βερναρδάκης ἐν ταῖς τῶν Φοιν. εἰς στίχ. 93 πρκβλ. ἐπεχείρησε νὰ ἐλέγξῃ τοὺς τέως πραγματευθέντας τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ νὰ ἱδρύσῃ τὸν μόνον ἀληθινὸν κανόνα τῆς χρήσεως τοῦ *μὴ* μετὰ φόβου σημαντικῶν ῥημάτων. Ἀλλὰ τὸ ἔδαφο; εἶνε φύσει ἀμμῶδες καὶ τὸ ἵδρυμα τοῦ Βερν. δὲν ἀπέβη παγιώτερον τοῦ τῶν λοιπῶν σοφῶν. Θὰ ἐπιληφθῶμεν τοῦ πράγματος ἐν καιρῷ εὐθετωτέρῳ.

d **τό γ' ἐμὸν οὐδὲν κωλύει.** Οἱ ἑρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουσι τὴν φράσιν ἰσοδύναμον τῇ «ἐγὼ οὐδὲν κωλύω». Πλημμελῶς μοι φαίνεται. Ἡ δὲ πλημμέλεια γίνεται καταφανὴς ἐν τῷ Λάχ. 188 c· «τὸ μὲν ἐμὸν οὐδὲν κωλύει Σωκράτει συνδιατρίβειν». Θὰ ἦτο λοιπὸν στρεβλὸν νόημα τὸ «ἐγὼ οὐδὲν κωλύω συνδιατρίβειν Σωκράτει»· τὸ ἐναντίον εἶνε ἐγγὺς τοῦ ὀρθοῦ «ἐγὼ οὐδὲν κωλύομαι σ. Σ.» Τὸ μὲν «ἐγὼ οὐ κωλύω» = ἐγὼ οὐδὲν *παρέχω* κώλυμα εἰς τὸ γίνεσθαί τι. Ἱππ. Μ. 287 a· «μή τι κωλύω μιμούμενος ἐγὼ ἐκεῖνον;» τὸ δὲ «τὸ ἐμὸν οὐδὲν κωλύει» = ἐγὼ οὐδὲν *ἔχω* κώλυμα εἰς τὸ ποιεῖν τι.

459 **Οὔκουν πολλὴ ῥαστώνη.** Οἱ ἐκδόται πάντες *οὐκοῦν*, ὅπερ μοι φαίνεται
c ἄτοπον.

c **ἐάν τι ἡμῖν πρὸς λόγον ᾖ.** Πάντα τὰ γραφ. ἐνταῦθα μὲν **πρὸς λόγου**, πανταχοῦ δὲ ἀλλαχοῦ, **πρὸς λόγον**· οἷον Πρτγ. 351 e «σκοπώμεθα αὐτό, καὶ ἐὰν μὲν πρὸς λόγον ᾖ τὸ σκέμμα καὶ τὸ αὐτὸ φαίνηται ἡδὺ καὶ ἀγαθόν, συγχωρησόμεθα κ.τ.λ.» Φίληβ. 33 c· «ἀλλὰ δὴ τοῦτο μὲν ἔτι καὶ εἰσαῦθις ἐπισκεψόμεθα, ἐὰν πρὸς λόγον τι ᾖ». Αὐτ. 42 e· «Οὐδὲν πρὸς λόγον ἐστίν, ὃ σὺ νῦν ἤρου τὸ ἐρώτημα». Πρωταγ. 343 d· «τοῦτο γὰρ οὐδὲ πρὸς ἕνα λόγον φαίνεται ἐμβεβλῆσθαι». Μοὶ φαίνεται ἀπίθανον ὅτι ὁ Πλ. ἔλεγε καὶ **πρὸς λόγου** καὶ **πρὸς λόγον**, ἄνευ εὐκρινοῦς διαφορᾶς ἐννοίας.

460 **Οὐκοῦν ἀνάγκη κ.τ.λ.** Ὁ Κοϊντιλιανὸς (Inst. orat. II, 15, 28) λέγει
c περὶ τοῦ προκειμένου μέρους τοῦ διαλόγου τάδε· «Itaque disputatio illa contra Gorgiam ita clauditur: Οὐκοῦν ἀνάγκη τὸν ῥητορικὸν δίκαιον εἶναι, τὸν δὲ δίκαιον βούλεσθαι δίκαια πράττειν» ad quod ille quidem conticescit, sed sermonem suscipit Polus». Ἐκ τούτων συνεπέρανεν ὁ Οὐολράβιος ὅτι τὰ ἐνθένδε μέχρι τοῦ: «Γορ. *Οὐ φαίνεταί γε*», εἰσὶ παρεμβεβλημένα ὑπὸ ξένης χειρός. Ἀλλ' ὀρθῶς ἐνίσταται Κρόνιος ὅτι οὕτως ἐκλαμβάνοντες τὰ τοῦ Κοϊντ. ὀφείλομεν νὰ ἐκβάλωμεν καὶ πάντα τὰ ἑπόμενα τούτοις, μέχρις ἐκεῖ, ὅπου τὸν λόγον λαμβάνει ὁ Πῶλος. Εἶνε φανερὸν ὅτι ὁ Κοϊντ. δὲν προὐτίθετο νὰ δηλώσῃ διὰ τίνων λέξεων περατοῦται ὁ πρὸς τὸν Γοργ. διάλογος, ἀλλὰ διὰ τίνων ὁμολογηθεισῶν προτάσεων λαμβάνει τέλος· αἱ δὲ προτάσεις αὗταί εἰσιν αἱ ἀναγραφόμεναι ὑπὸ Κοϊντ. διὰ τῶν ἑπομένων δὲ δὲν προστίθεταί τι νέον, ἀλλὰ ἐπιδεικνύονται τὰ ἐξ ἐκείνων συμβαίνοντα.

Ἀλλὰ πλὴν τῶν παρὰ Κοϊντ. ἀφορμηθεισῶν ὑποψιῶν, αὐτὸ τὸ κείμενον ὅπως ἔχει δὲν φαίνεται ἀνονθύλευτον. Πρὶν περάνῃ τὸν περὶ τοῦ δικαίου λόγον, παρεμβάλλει λόγον περὶ τοῦ ῥητορικοῦ· ἔτι δὲ συμβαίνουσί τινες παλιλλογίαι ἀφόρητοι· οἷον· «ὁ δὲ δίκαιος δίκαιά που πράττει» καὶ κατωτέρω· «οὐκοῦν ἀνάγκη τὸν δίκαιον βούλεσθαι δίκαια πράττειν»· καὶ πάλιν, ἀφ' οὗ προεῖπε περὶ τοῦ ῥητορικοῦ «οὐκοῦν ἀνάγκη τὸν ῥητορικὸν δίκαιον εἶναι», ἐπιφέρει· «τὸν δὲ ῥητορικὸν ἀνάγκη ἐκ τοῦ λόγου δίκαιον εἶναι». Ταῦτα ὁμολογουμένως δὲν εἶνε Πλατωνικὴ οἰκονομία. Καὶ ὁ μὲν Ἄστ. κρίνει ἐκβλητέα τὰ περὶ τοῦ ῥητορικοῦ· ἀλλ'

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οὕτως ἓν μόνον μέρος τῆς ἀηδοῦς παλιλλογίας ἐκλείπει οὐχὶ τὸ ὅλον. Ἕρμαννος 460
κρίνει ἐκβλητέα τὰ ἀπὸ τοῦ· «Σωκ. Οὐδέποτε ἄρα βουλήσεται ὅ γε δίκαιος ἀδικεῖν» μέχρι «Γοργ. Ναί». Ἀλλὰ καὶ οὕτω καταλείπεται ἡ περὶ τοῦ ῥητορικοῦ ἀηδὴς παλιλλογία.

Ἐγὼ κρίνω ἐκβλητέα τὰ ἀπὸ «*Οὐκοῦν ἀνάγκη τὸν ῥητορικὸν*» μέχρι «Γορ. Φαίνεταί γε». Εἶνε τόσον εὔκολον να κατίδη ὁ ἀναγνώστης τὴν ὁμαλότητα καὶ λογικότητα τὴν ἀποκαθισταμένην εἰς τὸν λόγον μετὰ τὴν τούτων ἐκβολήν, ὥστε νομίζω περιττὸν νὰ ὑποδείξω αὐτήν. Τοῦτο μόνον κρίνω μνείας ἄξιον ὅτι ἐκβάλλω μόνον μίαν ἐρώτησιν τοῦ Σωκ. μετὰ τῆς οἰκείας ἀποκρίσεως, ἐν ᾧ ὁ Ἕρμ. ἐκβάλλει τρεῖς ἀποκρίσεις τοῦ Γορ. καὶ δύο ἐρωτήσεις τοῦ Σωκ. Εἶνε δὲ πιθανώτερον ὅτι παρενεβλήθη μόνον μία ἐρώτησις μετὰ τῆς ἐνδεικνυμένης ἀποκρίσεώς της, ἢ ὅτι ἐπλάσθη ὅλον τμῆμα διαλόγου.

Υ. Γ. Ἐν τῇ κριτ. ἐκδόσει τοῦ Γοργίου τῇ ὑπὸ Σχαντίου ἣν ἔλαβον εἰς τὰς χεῖράς μου κατὰ τὴν τελευταίαν τῆς προκειμένης ἐργασίας ἀναθεώρησιν, βλέπω ὅτι καὶ οὗτος τὰ αὐτὰ κρίνει ἐκβλητέα. Χαίρω ὅτι λαμβάνω ἐνταῦθα ἀφορμὴν νὰ εἴπω τι καὶ πρὸς ἔπαινον τοῦ ἀνδρός.

τὸν δὲ δίκαιον βούλεσθαι. Τινὰ χγρ. παραλείπουσι τὸ *βούλεσθαι.* c

ἐὰν ὁ πύκτης τῇ πυκτικῇ μὴ καλῶς χρῆται καὶ ἀδικῇ. Τινὰ τῶν d
σπουδαιοτέρων χγρ., ἐν οἷς καὶ τὸ Πάτμιον, παραλείπουσι τὸ *μὴ καλῶς*. Τῶν ἐκδοτῶν Ἑϊνδ. Βέκκ. Κορ. Ἄστ. παρεδέχθησαν τὸ *μὴ καλῶς*. Σταλβ. Ἕρμ. Κρόν. Σχάντ. ἐξέβαλον. Ὁ Χιρσίγ. προτιμᾷ *μὴ ὀρθῶς*. Ἐγὼ νομίζω ὅτι τὸ *μὴ καλῶς* κεῖται κάλλιστα. Ἀμφιβάλλω ἂν ἑλληνιστὶ θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ «χρῶμαι τῇ πυκτικῇ καὶ ἀδικῶ», ἀντὶ «χρῶμαι τῇ πυκτικῇ ἀδίκως ἢ πρὸς τὸ ἀδικεῖν». Τὸ δὲ *μὴ ὀρθῶς* τοῦ Χιρσιγίου δὲν εἶνε ὀρθότερον τοῦ *μὴ καλῶς*. Τὸ τύπτειν τῇ πυκτικῇ τὴν μητέρα ἢ τὸν πατέρα, καλῶς λέγεται *μὴ καλῶς χρῆσθαι τῇ πυκτικῇ*.

ὡσαύτως δ' οὕτω. Κοραῆς· «Οὐ πλεονάζει θάτερον τῶν δύο ταυτοσήμων d
ἐπιρρημάτων»· ὥσπερ γὰρ λέγεται *ὁ αὐτὸς οὗτος*, καὶ *ταὐτὸ τοῦτο*, οὕτω καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ἐπιρρήματα διπλοῦται εἰς πλείονα ἔμφασιν· εἶχε γὰρ εἰπεῖν ἀντὶ τούτων· «*ταὐτὸ δὲ τοῦτο (συμβαίνει) καὶ ἐὰν ὁ ῥήτωρ κ. τ. λ.*» Τὴν γνώμην τοῦ Κορ. ἐνισχύει καὶ τὸ ὀλίγον κατωτέρω: «*ὁ αὐτὸς οὗτος*». Τῇ κρίσει τοῦ Κορ. ἀκολουθοῦντες οἱ ἐκδόται ἀφῆκαν τὴν καὶ ὑπὸ πάντων τῶν χγρ. παραδιδομένην λέξιν ἄθικτον. Μόνος ὁ Κόβητος προτείνει «*ὡς δ' αὔτως*». 461

ὅτι αὖ ὁμολογεῖται. Τινὰ χγρ. *πάλιν αὖ.* a

οὕτω καὶ σὺ περὶ τῆς ῥητορικῆς δοξάζεις, ὥσπερ νῦν λέγεις, ἀεί; ἢ b
ὅτι Γοργίας ᾐσχύνθη κ. τ. λ. Πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ χγρ. παραδίδουσιν *ἢ οἴει*, ἓν δέ, *καὶ οἴει*, ἀντὶ τοῦ ὑπ' ἐμοῦ διορθωθέντος *ἀεί; ἢ* οὐδεὶς δὲ τῶν ἑρμηνευτῶν ὑπώπτευσεν ὅτι ἐνδέχεται νὰ εἶνε παρεφθαρμένον. Ὑποκειμένου τοῦ *ἢ οἴει* γνησίου, ἀπορεῖται ποῖον εἶνε τὸ συμπλήρωμά του, καὶ ποῖον ἄρα τὸ νόημά του.

Ὁ μὲν Ἑϊνδ. ἐκλαμβάνει τὸ «ὅτι Γοργίας ᾐσχύνθη κ. τ. λ.» ὡς εἰδ. λόγον, συμπλήρωμα τοῦ *οἴει*, καὶ ἑρμηνεύει «an (quod res est) pudore deterritum Gorgiam putas etc». Ἀλλ' ὅστις ἐρωτᾷ «ἢ νομίζεις πῶς ἐντράπη ὁ Γοργίας;» τὸ νόημά του εἶνε ὅτι δὲν ἐντράπη ὁ Γοργ. ἐν ᾧ ἐν τῷ προκειμένῳ ὁ Πῶλος ὁμολογεῖ ὅτι ἐντράπη ὁ Γοργ. (Παβλ. καὶ 482 d). Πλὴν τούτου τὸ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

461 *οἴομαι* καὶ ἐν γένει τὰ δοξαστικὰ καλούμενα ῥήματα δὲν δέχονται εἰδ. λόγον. Τὸ «ὅτι Γοργίας» ἄρα δὲν δύναται νὰ εἶνε εἰδ. λόγος, ἀλλ' αἰτιολογικός.

Ὁ Σταλϐ. θεωρεῖ τὸ *οἴει* ὡς παρένθετον, καὶ συντάσσει ὧδε· «ἤ, οἴει, συνέβη ἴσως τι ἐναντίον ἐν τοῖς λόγοις ἐκ ταύτης τῆς ὁμολογίας, ὅτι (διότι) Γοργίας ᾐσχύνθη κ. τ. λ.» καὶ φέρει παράδειγμα, ὡς νομίζει, ὅμοιον τὸ Θεαιτ. 147 α· «ἤ, οἴει, τίς τι συνίησί τινος ὄνομα, ὃ μὴ οἶδε τί ἐστιν;» Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα, ὅταν τις οὕτως ἐρωτᾷ, τὸ νόημά του εἶνε ὅτι οὐδεὶς συνίησι τὸ τοιοῦτον ὄνομα· ἐν ᾧ ἐν τῷ προκειμένῳ ὁ Πῶλος ὁμολογεῖ ὅτι πράγματι συνέβη τι ἐναντίον ἐν τοῖς λόγοις.

Ὁ Ἀστ. δογματίζει ὅτι κατὰ δύο τρόπους ἐνδέχεται νὰ συμπληρωθῇ. Α', «ἢ οἴει Γοργίαν οὕτω δοξάζειν, ὅτι (διότι) ᾐσχύνθη κ. τ. λ.» Β', «ἢ οἴει (σὺ) δίκαιος εἶναι οὕτω δοξάζειν». Ἀμφότεροι εἶνε γλωσσικῶς ἀδύνατοι· ὁ δὲ Β', παρέχει καὶ λίαν στρεϐλὸν νόημα.

Ὁ Κέκκιος (Keck) δικαιῶν τὸ ὄνομά του, μᾶς παρέχει λίαν τολμηρὰν ἐκδοχὴν «ἢ οἴει ὅτι Γοργίας; (δηλ. οὕτω δοξάζει;) Ἠισχύνθη σοι μὴ προσομολογῆσαι κ. τ. λ.» Ἡμεῖς θὰ ἐλέγομεν ὧδε περίπου· «ἢ νομίζεις πῶς ὁ Γοργ. ἔχει τέτοια γνώμη, αἴ; Ἐντράπηκε ὁ ἄνθρωπος νὰ εἴπῃ ὄχι! κ. τ. λ. ἂν δὲν τὸ κατάλαβες, σοῦ τὸ λέγω ἐγώ». Οὐδεὶς ἠξίωσε προσοχῆς τινος τὴν τοιαύτην ἐκδοχήν.

Ὁ Κρόν. μᾶς διδάσκει ὅτι ὁ λόγος τοῦ Πώλου εἶνε ἐμπαθὴς καὶ διὰ τοῦτο ἀνακολούθως συμπεπηγμένος. Τόσον μόνον!

Ὁ Χιρσ. ἀρκεῖται παρέχων ἡμῖν κεφαλαιωδῶς τὸ νόημα τῆς περιόδου· εἰς τὰ καθ' ἕκαστον δὲν κατέρχεται.

Πᾶσαι αἱ ἀπόπειραι αὗται πολλῶν καὶ σοφῶν ἀνδρῶν νὰ συλλάβωσί τι ἀνεκτὸν νόημα τοῦ παραδεδομένου χωρίου, ἀποδειχθεῖσαι μάταιαι, ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς νὰ προβῶμεν εἰς ἐλαφρὰν ἐγχείρησιν. Ἔγραψα λοιπὸν *ἀεὶ ἤ*, ἀντὶ *ἢ οἴει*, ἵνα λέγῃ· «Τί δέ, ὦ Σώκρατες; οὕτω καὶ δοξάζεις *ἀεὶ* σὺ περὶ τῆς ῥητορικῆς, ὥςπερ *νῦν* λέγεις; ἢ ὅτι Γοργίας ᾐσχύνθη σοι μὴ προσομολογῆσαι τὸν ῥητορικὸν ἄνδρα . . . αὐτὸς διδάξειν, ἔπειτα ἐκ ταύτης ἴσως τῆς ὁμολογίας ἐναντίον τι συνέβη ἐν τοῖς λόγοις, τοῦτο δὴ ἀγαπᾷς, αὐτὸς ἀγαγὼν ἐπὶ τοιαῦτα ἐρωτήματα;» Ἄλλαις λέξεσιν «Εἶνε, ὦ Σώκ. ταῦτα τὰ ὁποῖα νῦν λέγεις μόνιμος καὶ σταθερὰ δοξασία σου; ἢ διότι ὁ Γοργίας ᾐσχύνθη νὰ μὴ σοι ὁμολογήσῃ ὅτι ὁ ῥητορικὸς ἀναγκαίως γινώσκει καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀγαθά, καὶ ἂν ἔλθῃ χωρὶς νὰ τὰ ἠξεύρῃ, αὐτὸς θὰ τὸν διδάξῃ, καὶ (διότι) ἔπειτα ἐκ ταύτης τῆς ὁμολογίας προῆλθέ τις ἀντίφασις, τοῦτο δά σε εὐχαριστεῖ, ἢ τόσον δὰ μόνον σου ἀρκεῖ, ἀφ' οὗ ἤγαγες ἐπίτηδες ἐπὶ τοιαῦτα ἐρωτήματα;» Δῆλον ὅτι ὁ Πῶλος ὑπολαμϐάνει τὸν Σωκ. σοφιστὴν τοῦ κόμματος τοῦ Εὐθυδήμου καὶ Διονυσοδώρου, οὐδὲν παγίως δοξάζοντα, πάντα δὲ λέγοντα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ὑποσκελίσαι καὶ ἀνατρέψαι τὸν προσδιαλεγόμενον αὐτῷ. Τὰ δὲ πρὸς τοῦτο τεχνάσματα, ἅτινα τῷ ὀνειδίζει ὁ Πῶλ., εἶνε τὰ αὐτὰ ἅτινα καὶ ὁ Καλλ. κατωτέρω, ὅτι εἶνε φορτικὰ καὶ δημηγορικά, ὅτι δηλ. ἐνώπιον πλήθους ἀκροατῶν ἐρωτᾷ τοιαῦτα, πρὸς ἃ ὁ προσδιαλεγόμενος αἰσχύνεται νὰ ἀποκριθῇ πᾶν ὅ τι φρονεῖ καὶ περιπίπτει εἰς ἀντιφάσεις· διὰ τοῦτο ἐπιφέρει πρὸς δικαιολογίαν τοῦ Γοργίου· «ἐπεὶ τίνα οἴει ἀπαρνήσεσθαι μὴ οὐχὶ καὶ αὐτὸν ἐπίστασθαι τὰ δίκαια καὶ ἄλλους διδάξειν;»

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τὸ *ἀεὶ οὕτω δοξάζειν* ἀντιτίθεται πρὸς τὸ κατὰ τοὺς καιροὺς ἄλλοτε ἄλλα 461
λέγειν, νῦν δὲ τοιαῦτα, ἅτινα περιήγαγον τὸν Γοργ. εἰς τὸ νὰ αἰσχυνθῇ καὶ αἰσχυνθεὶς νὰ εἴπῃ τὰ ἐναντία ὧν ἐφρόνει. Τὸ *ἀεὶ* λοιπὸν τὸ ἀπαιτεῖ τὸ νόημα καὶ ἡ πρὸς τὸ *νῦν* ἀντίθεσις· ἄλλως δὲν βλέπω τί θέλει ἐκεῖ τὸ *νῦν*. Κρίτ. 46 b· «ὡς ἐγὼ οὐ μόνον νῦν ἀλλὰ καὶ ἀεὶ τοιοῦτος, οἷος κ.τ.λ. τοὺς δὲ λόγους οὓς ἐν τῷ ἔμπροσθεν ἔλεγον, οὐ δύναμαι νῦν ἐκβαλεῖν». Θεαίτ. 171 d· «ἀνάγκη τὰ δοκοῦντα ἀεὶ ταῦτα λέγειν».

τοῦτο δὴ ἀγαπᾷς. Οὕτω τὸ Πάτμ. καὶ δεκάς τις ἄλλων χγρ. τὰ δὲ λοιπὰ c
«τοῦθ' ὃ δὴ ἀγαπᾷς», ἣν γραφὴν ἀπεδέχθησαν πάντες οἱ ἐκδόται, μὴ δυνάμενοι νὰ συμβιβάσωσι τὴν ἄλλην μετὰ τοῦ *οἴει* καὶ τῆς κατὰ τοῦτο ἑρμηνείας.

αὐτὸς ἀγαγών. Οὕτω πάντα τὰ χγρ. ὅσα καὶ ἀνωτέρω φέρουσι *τοῦτο δή*, ἀντὶ *τοῦθ' ὃ δή*· καὶ πολλὰ δὲ ἄλλα προσέτι. Τὰ δὲ λοιπὰ *ἄγων*, ὅπερ ἀπεδέχθησαν Ἐϊνδ. Κορ. Ἄστ. (ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ κειμένου· ἐν δὲ ταῖς σημειώσεσιν *ἀγαγών!*) Δῆλον ὅτι ἐκδέχονται αὐτὴν ὡς μετοχ. κατηγορ. τοῦ *ἀγαπᾷς*, ὅτε βεβαίως δὲν ἁρμόζει ἡ μετοχ. ἀορίστου, παρ' ὅσα λογομαχεῖ ὑπὲρ αὐτῆς ὁ Σταλβ. Ἀλλὰ τὸ *ἀγαγὼν* ἐνταῦθα εἶνε μετοχ. χρον. καὶ αἰτιολ. = ἐπεὶ ἤγαγες.

ἑταίρους καὶ υἱεῖς. Πολλὰ καὶ δόκιμα χγρ. φέρουσι λίαν ἀδοκίμως *ἑτέρους* c
υἱεῖς, ἄλλα δὲ ἑταίρους υἱεῖς. Ὁ Σχάντ. ἐκβάλλει τὸ *υἱεῖς*.

ἐπανορθοῖτε ἡμῶν τὸν βίον. Οὕτω τὰ πλεῖστα καὶ κράτιστα τῶν χγρ. d
τινὰ δὲ *ἐπανορθῶτε*. Ὁ Ἐϊνδ. χαρακτηρίζει ὡς σόλοικον τὴν εὐκτικήν. Σταλβ. καὶ Ἄστ. πρότερον μὲν ἐνέκριναν τὴν ὑποτ., ὕστερον μετέστησαν εἰς τὴν εὐκτ. Βεκκ. Κορ. Ἕρμαν. Χιρσίγ. Κρόν. Σχάντ. ὑποτακτικήν.

Κατὰ τοὺς γραμματ. κανόνας μόνη ἡ ὑποτακτ. ἔχει ὀρθῶς· ἀλλ' ἡ σύνταξις ἐν τῇ Ἑλλ. γλώσσῃ πολλάκις καταπατεῖ τοὺς γραμματ. κανόνας ὑπείκουσα εἰς λογικωτέρους. Ὁ γνωμολογικὸς ἐνεστὼς δὲν σημαίνει μόνον τὸ παρόν, ἀλλὰ καὶ τὸ παρελθόν. Τὸ *κτώμεθα υἱεῖς* δὲν σημαίνει μόνον ἐν τῷ παρόντι, ἀλλ' ὅτι ἀνέκαθεν οἱ ἄνθρωποι ἐκτῶντο υἱεῖς. Τούτου οὕτως ἔχοντος, ἐνδέχεται ὁ γνωμολογῶν νὰ ἀποβλέπῃ μᾶλλον εἰς τὸ παρελθὸν καὶ οὕτω νὰ ἐξαρτήσῃ εὐκτικὴν ἀπὸ γραμματικῶς ἐνεστῶτος χρόνου. Σαφέστατα φαίνεται τοῦτο ἐν Πολιτ. 410 c· «οἱ καθιστάντες μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ παιδεύειν, οὐχ οὗ ἕνεκά τινες οἴονται καθιστᾶσιν, ἵνα τῇ μὲν τὸ σῶμα *θεραπεύοιντο*, τῇ δὲ τὴν ψυχήν». Οἱ καθιστάντες δὲν καθιστῶσι νῦν τὸ πρῶτον, ἀλλ' ἀπ' αἰώνων καθίστων. Ἐὰν λοιπὸν ἔχωμεν ἐν νῷ μᾶλλον τοὺς πρώτους ἐκείνους καταστάτας τοῦ θεσμοῦ τούτου καὶ θέλωμεν νὰ δηλώσωμεν τὸ τέλος πρὸς ὃ ἔτεινον, ὀρθῶς θὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν εὐκτικήν. Πρβλ. καὶ τὰ εἰς σελ. 448 e.

ἣν καθείρξῃς. Πολλὰ καὶ δόκιμα χγρ. *καθέρξῃς*· τινὰ δὲ *καθέξῃς*, ὅπερ d
βάρβαρον, διότι δὲν ὑπάρχει ἀόρ. τοῦ *ἔχω*, *εἶξα*. 462

Οὔκουν καλόν σοι δοκεῖ ἡ ῥητορικὴ εἶναι; Πάντες οἱ ἐκδόται *Οὐκοῦν*. c
Ἀλλ' αὐτὸς ὁ Πλ. κατωτέρω μαρτυρεῖ ὅτι *οὔκουν* ἔγραφε. «Τί δέ, ὦ Π. ἤδη πέπυσαι παρ' ἐμοῦ, ὅ τι φημὶ αὐτὴν εἶναι, ὥστε τὸ μετὰ τοῦτο ἐρωτᾷς, *εἰ οὐ καλή μοι δοκεῖ εἶναι;*» Ἂν ἔγραφεν *οὐκοῦν* ἐπάνω, θὰ ἔλεγε καὶ κατωτέρω «*ἐρωτᾷς, εἰ καλή μοι δοκεῖ εἶναι*».

Ἐρωτῶ δή, τίς τέχνη ὀψοποιΐα κ.τ.λ. μέχρι ***ἡδονῆς ἀπεργασίας, ὦ Πῶλε.*** Περίεργος ἡ κατανομὴ τῶν ἐρωτήσεων καὶ ἀποκρίσεων, ἣν καθιστᾷ ὁ Χιρσίγιος. d

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

462 Π. Ἐρωτῶ δή, τίς τέχνη ὀψοποιία;

Σ. Οὐδεμία, ὦ Πῶλε.—Ἀλλὰ τί; φάθι.

Π. Φημὶ δή.

Σ. Ἐμπειρία τις.— Τίνος; φάθι.

Π. Φημὶ δή.

Σωκ. Χάριτος καὶ ἡδονῆς ἀπεργασίας, ὦ Πῶλε.

Δηλαδὴ ὁ Σωκ. ὑπαγορεύει τῷ Πώλῳ καὶ τὰς λέξεις αὐτάς, ἃς πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ ὁ Π. ἐρωτῶν! Ὁ Χιρσ. δὲν ἐτόλμησεν αὐτὸς νὰ εἰσαγάγῃ τὴν ἀλλόκοτον ταύτην κατανομήν· εὗρε δ' ὅμως πρόθυμον τὸν Σχάντιον.

e ***ἀλλὰ τῆς αὐτῆς μὲν ἐπιτηδεύσεως μόριον.*** Ὁ *μὲν* παραλείπεται ὑπὸ πολλῶν χγρ. ἀλλά τινα τῶν κρατίστων ἔχουσιν αὐτόν, καὶ καλῶς ποιῶν τὸν εἰσήγαγεν ὁ Σταλδ. Ὁ Σωκ. διενοεῖτο νὰ προβῇ λέγων καὶ τὴν διὰ τοῦ ***δὲ*** πρότασιν, ἀλλὰ διακόπτεται ὑπὸ τοῦ Πώλου.

e ***Ὀκνῶ Γοργίου ἕνεκα.*** Τρία ἢ τέσσαρα χγρ. παρεμβάλλουσι μετὰ τὸ *ὀκνῶ* τὸν *γάρ*, ὃν εἰσήγαγε Βέκκερος, καὶ μετ' αὐτὸν πάντες οἱ ἐκδόται πλὴν

463 Ἀστίου. Νομίζω ὅτι ὁ Ἄστιος εἶδεν ὀρθῶς, προτιμήσας τὸ ἀσύνδετον.

b ***ὀψοποιϊκή*** Οὕτω τὰ κράτιστα χγρ. τινὰ δὲ *ὀψοποιητική*.

464 ***ὅτι ποιεῖ δοκεῖν μὲν εὖ ἔχειν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν, ἔχει δὲ οὐδὲν***

a ***μᾶλλον.*** Πολλοὶ ἐκδόται γράφουσιν *ὅ τι* ἀδικαιολογήτως. Ὁ νοῦς. «Τὸ τοιοῦτον (τὴν τοιαύτην ἕξιν) λέγω εἶναι (συμβαίνειν) καὶ ἐν σώματι καὶ ἐν ψυχῇ, ὅτι (δηλαδὴ) ποιεῖ μὲν δοκεῖν κ. τ. λ.» Ἑϊνδ. Σταλδ. καὶ Ἄστιος, ἐκλαμβάνουσι *τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν* ὡς ὑποκείμενα τοῦ τε *εὖ ἔχειν* καὶ τοῦ *ἔχει*. Οὐδὲν κωλύει να ἐκληφθῇ καὶ οὕτως, ἀλλ' εἶνε ἀπίθανον διότι ὀλίγον πρότερον εἶπε· ***«πολλοὶ δοκοῦσιν εὖ ἔχειν τὰ σώματα»***, ἔνθα τὸ ***τὰ σώματα*** εἶνε αἰτιατ. τοῦ ***κατά τι***. Εἶνε πιθανὸν ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ, περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος λέγων, τὰς αὐτὰς λέξεις μετεχειρίσθη κατὰ διάφορον σημασίαν; Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ θέσις τῶν λέξεων ἐνδεικνύει τὸ ὀρθόν· ἂν εἶχεν ἡ σύνταξις ὡς ὁ Σταλδ. καὶ ὁ Ἄστ. ἔπρεπε νὰ θέσῃ ὧδε· ***«ὅτι ποιεῖ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν δοκεῖν μὲν εὖ ἔχειν, ἔχει δὲ οὐδὲν μᾶλλον»***. Πείθομαι ὅτι ὁ Πλ. λέγει τόδε· «ὅτι ποιεῖ (τινὰ ἢ τὸν ἄνθρωπον) δοκεῖν μὲν εὖ ἔχειν (κατὰ) τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν, ἔχει δὲ οὐδὲν μᾶλλον (ὁ τίς, ὁ ἄνθρ.»).

b ***τῆς δὲ πολιτικῆς, ἀντίστροφον μὲν τῇ γυμναστικῇ.*** Πολλὰ χγρ. «ἀντὶ μὲν τῆς γυμναστικῆς».

c ***τῇ ἰατρικῇ τὴν δικαιοσύνην.*** Τινὰ χγρ. ***τὴν δικαστικήν***.

465 ***καὶ ἐσθήσει ἀπατῶσα.*** Πάντα σχεδὸν τὰ χγρ. ***καὶ αἰσθήσει***, ὅπερ παρὰ

b πᾶσαν τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Ἑϊνδ. εἶνε ὅλως ἄτοπον· διότι τί θὰ εἴπῃ, ***ἀπατᾷ διὰ σχημάτων καὶ χρωμάτων καὶ λειότητος καὶ αἰσθήσεως;*** πῶς δύναται να συνειρθῇ μετ' ἐκείνων ἡ αἴσθησις, ὥς τι ὁμοταγές; Ἓν χγρ. φέρει ὑπεργεγραμμένον ὑπὲρ τὸ *αἰσθήσει*, τὸ *ἐσθῆσιν*, ἓν ἄλλο τἀνάπαλιν ὑπὲρ τὸ *ἐσθῆσιν*, τὸ *αἰσθήσει*. Τῶν ἐκδοτῶν ὁ μὲν Βέκκ. καὶ ὁ Σταλδ. ἔγραψαν *ἐσθῆσιν*· ὁ Ἀστ. *ἀνθήσει*· ὁ Σμίττιος, *ὀσφρήσει*· ὁ Ῥίχτερος *εἰσθέσει*· ὁ Δαίνιος *τὰς αἰσθήσεις*. Ὁ Κορ. φαίνεται ὅτι διέγνω τὴν γνησίαν χεῖρα τοῦ Πλάτωνος· «*ἐσθήσει* = ἐνδύσει, παρὰ τὸ *ἐσθεῖσθαι*». Ἡ λέξις εἶνε τῶν ἠθεστέρων, ἀλλὰ τοῦτο καθιστᾷ πιθανώτερον ὅτι οἱ ἀντιγραφεῖς μὴ ἀναγνωρίσαντες εὐθὺς τὴν λέξιν τὴν παρεποίησαν εἰς τὸ ἐγγύτατα ἱστάμενον *αἰσθήσει*. Ἐν τούτοις ὁ Ἀθήναιος τὴν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μεταχειρίζεται ὡς συνήθη λέξιν. Α΄, σελ. 18 e· ***καὶ ἡ περὶ τὰς ἐσθήσεις καὶ*** 465
ὑποδέσεις ἐπήκμασε πολυτέλεια. Πρβλ. καὶ Διοδ. Δ΄, 4.

Οἱ κατὰ τοῦ *ἐσθῆσι* λόγοι τοῦ Ἑϊνδ. θὰ ἴσχυον καὶ κατὰ τοῦ *ἐσθήσει*· ἀλλ' εἶνε εὔλογοι; Λέγει ὅτι ἐν τοῖς σχήμασι καὶ χρώμασι περιέχεται ἤδη ἡ ἔννοια τοῦ ἱματισμοῦ. Ἐγὼ λέγω ὅτι καὶ ἂν περιείχετο, δὲν θὰ ἐκώλυε τὸν Πλ. νὰ δηλώσῃ σαφέστερον τὸ κυριώτατον μέσον δι' οὗ ἐξαπατᾷ ἡ κομμωτική, τὸν ἱματισμόν. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν περιέχεται. Σχήματα λέγων ἀποβλέπει μᾶλλον εἰς τὴν τῆς κόμης, τοῦ μύστακος, τοῦ πώγωνος διάθεσιν καὶ ἐν γένει εἰς τὸν τρόπον τῆς ἀναβολῆς· χρώματα δὲ εἰς τὰς βαφὰς τῆς κόμης καὶ εἰς τὴν ψιμυθίωσιν. Ὑπελείπετο νὰ δηλωθῇ ἡ λαμπρότης καὶ ἡ πολυτέλεια καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἱματίων, ἀσχέτως πρὸς τὸ χρῶμα καὶ τὸ σχῆμα αὐτῶν.

Τὴν διόρθωσιν τοῦ Κορ. ὁ μὲν Σταλβ. ἀπορρίπτει μετ' *ἐπαίνων*, ***ἀπεδέχθησαν*** δὲ Ἕρμαν. Χιρσίγ. Κρόν. Σχάντ.

ὅπερ μέντοι λέγω — ἀκρίτων ὄντων τῶν τε ἰατρικῶν κ. τ. λ. Ἡ c
περίοδος αὕτη ἐνέχει πολλὰ τὰ ἀσαφῆ καὶ σκοτεινά. Δὲν φαίνεται ὅμως νὰ εἶνε ἐφθαρμένον τὸ κείμενον, ἀλλὰ προῆλθεν ἐκ τῆς σπουδῆς τοῦ Σωκ. νὰ δηλώσῃ συντόμως (ἵνα οὖν μὴ μακρολογῶ) τὸ συμπέρασμα τῶν προαναπτυχθέντων, ἐκλέγων ἐκ τοῦ πλήθους τῶν διαστελλομένων καὶ ὅμως ἐπικοινωνουσῶν ἐννοιῶν τὰς εἰς τὸν σκοπόν του χρησιμωτάτας.

Καὶ πρῶτον, τὸ *ὅπερ μέντοι λέγω*, ὁ μὲν Ἑϊνδ. ἀναφέρει εἰς τὰ ἐν σελ. 464 b, c· ὁ δὲ Βούτμ. εἰς τὰ ἑπόμενα (ὅπερ μέντοι λέγω, τοῦτό ἐστι· διέστηκε μὲν κ. τ. λ.)· ὁ δὲ Σταλβ. εἰς τὰ ἀμέσως προηγούμενα (ἵνα μὴ μακρολογῶ καὶ ἑξῆς). Ὀρθῶς ἔχει ἀναφερόμενον εἴς τε ταῦτα καὶ εἰς τὰ ἔτι προηγούμενα καθ' Ἑϊνδ., διότι ἐν ἀμφοτέροις περὶ *διαστάσεως* τῶν ἐπιτηδεύσεων πρόκειται.

Ἔπειτα ἀπορεῖται, τί τὸ ὑποκ. τοῦ ***διέστηκε;*** Ὁ Ἑϊνδ. ῥέπει πρὸς τὴν γραφὴν διέστηκαν (= διεστήκασιν) ἣν φέρει ἓν χγρ. ἵνα ᾖ ὑποκ. τὸ ἑπόμενον ***σοφισταὶ καὶ ῥήτορες***· ἀλλ' ἐμποδίζεται ὑπὸ τῆς γεν. ***ὄντων***. Οὐδ' ὁ τύπος ***διέστηκαν*** εἶνε δόκιμος. Εὑρίσκεται ἐν Κρητικαῖς ἐπιγραφαῖς (ἀπέσταλκαν) καὶ γίνεται δημωδέστερος ἐν τῇ Ἀλεξανδρινῇ ἐποχῇ· ἐν δὲ τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ εἶνε ἄγνωστος. Τὸ ***διέστηκεν*** ἔχει ὀρθῶς· ὑποκείμενον αὐτοῦ εἶνε ***ταῦτα***, ὅπερ παρελείφθη, σαφῶς σημαινόμενον ὑπὸ τοῦ ***οὕτω*** (δηλ. ὡς ἔφθην εἰπών)· τὸ δὲ ***ταῦτα*** σημαίνει ἐν γένει μὲν πάσας τὰς ὀκτὼ προκαταλεχθείσας ἐπιτηδεύσεις, ἰδίως δὲ ὁ Σωκ. ἀποβλέπει εἰς τὰς ἐπὶ τῇ ψυχῇ, σοφιστικήν, νομοθετικήν, ῥητορικήν, δικαιοσύνην· ὥστε θὰ ἠδυνάμεθα νὰ συμπληρώσωμεν· «***Φύσει*** μὲν οὕτω διέστηκε σοφιστικὴ ῥητορικῆς, ὡς νομοθετικὴ δικαιοσύνης· ***ἅτε δ' ἐγγὺς ὄντων***», δηλ. καὶ τῶν τεσσάρων τούτων ἐπιτηδευμάτων, ἰδίως δὲ τῆς νομοθετικῆς τῇ δικαιοσύνῃ· ὅπως καὶ ἐν σελ. 464 d εἶπεν· «ἐπικοινωνοῦσιν ἀλλήλαις, ἅτε περὶ τὸ αὐτὸ οὖσαι ἑκάτεραι τούτων . . . ἡ δικαιοσύνη τῇ νομοθετικῇ».

σοφισταὶ καὶ ῥήτορες. Λείπουσιν ἐξ ἑνὸς χγρ. ἐφ' οὗ στηριχθεὶς ὁ Βέκκε- c
ρος, παρενεχθεὶς ὑπὸ Σχλεϊερμ. τὰς ἐξέβαλεν. Εἶνε ἴσως τὸ μέγιστον ἁμάρτημα τοῦ ἄλλως περινουστάτου καὶ εὐλαβεστάτου Βεκκέρου· διότι οὐ μόνον τὸ νόημα τὰς ἀπαιτεῖ ἀλλὰ καὶ ἡ σύνταξις· διότι εὐθὺς κατωτέρω λέγεται· «οὐκ ἔχουσιν ὅ τι χρήσονται οὔτε ***αὐτοὶ ἑαυτοῖς***». Τὸ ***αὐτοὶ ἑαυτοῖς*** ποῦ δύναται νὰ ἀνενεχθῇ, εἰ μὴ εἰς τὸ σοφισταὶ καὶ ῥήτορες;

σὺ γὰρ τούτων ἔμπειρος. Ὁ Σχολιαστής· «Ἀναξαγόρειος γὰρ ἦν τῇ d

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

465 προαιρέσει ὁ Πῶλος, καθάπερ ὁ Γοργίας Ἐμπεδόκλειος». Ἄλλο σχόλιον παρασεσημειωμένον εἰς τὸ Πάτμιον λέγει, ὅτι ἴσως αἰνίττεται εἰς τὰ πάρισα· *πολὺ Πῶλε*, καὶ *φίλε Πῶλε*. Ἀναξαγόρειος βεβαίως δὲν ἦτο ὁ Πῶλος, ἀλλὰ θὰ ἀνέγνωσε τὸ σύγγραμμα τοῦ Ἀναξαγόρου καὶ θὰ παρενέβαλεν ἴσως ἐν τῷ ἑαυτοῦ καὶ Ἀναξαγόρεια. Οὕτω μόνον θὰ ἠδύνατο εὐλόγως ὁ Σωκ. νὰ εἴπῃ· «σὺ τούτων ἔμπειρος». Ἀλλὰ διὰ τούτων αἰνίττεται καὶ εἰς τὴν ἐμπειρίαν τοῦ Πώλου περὶ τὸ συμφύρειν ἅπαντα, περὶ τὸ πραγματεύεσθαι περὶ παντὸς ἄνευ νοῦ καὶ
466 τῆς ὑπὸ τοῦ νοῦ καθισταμένης τάξεως καὶ διακοσμήσεως.

a ***τί τάχα δράσεις;*** Τινὰ χγρ. μετὰ τὸ *δράσεις* ἔχουσι· «*πρεσβύτης γενόμενος*». Ἀλλὰ προφανῶς τοῦτο ἦτο παρασημείωσίς τινος συμπληροῦντος τό, ὡς ἐνόμιζεν, ἐλλιπῶς εἰρημένον *τί τάχα δράσεις*. Ἡ συμπλήρωσις αὕτη δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ παραλειφθῇ ὑπὸ Πλ. ἂν τὸ *τάχα* εἶχε τὴν σημασίαν τοῦ *ἴσως*. Ὁ Κορ. οὕτως ἐκδεχόμενος τὸ *τάχα*, κατ' ἀνάγκην παρεδέχθη καὶ τὸ συμπλήρωμα «*πρεσβύτης γενόμενος*». Πάντες δὲ οἱ λοιποὶ ἑρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουσι τὸ *τάχα* χρονικόν, σημαῖνον «*ἐν τῷ μέλλοντι, ὅτε ἔσει πρεσβύτης*»· πλὴν τοῦ Κρονίου, ὅστις νομίζει ὅτι σημαίνει «*προϊόντος τοῦ διαλόγου*». Ἀλλὰ τὸ *τηλικοῦτος* ὤφειλε νὰ γείνῃ ἐνθύμιον τῷ Κρονίῳ· διότι δὲν πιστεύει βέβαια ὅτι προϊόντος τοῦ διαλόγου δὲν θὰ ἦτο πλέον τηλικοῦτος ὁ Πῶλος, ἀλλὰ πρεσβύτερος. Χρονικὸν εἶνε τὸ *τάχα* καὶ ἐν Εὐθ. 9 e· «Τάχ', ὦ 'γαθέ, βέλτιον εἰσόμεθα».

e ***Οὐκοῦν ἀποδείξεις τοὺς ῥήτορας νοῦν ἔχοντας καὶ τέχνην τὴν ῥητορικὴν ἀλλὰ μὴ κολακείαν, ἐμὲ ἐξελέγξας.*** Οὕτω πάντα τὰ χγρ. καὶ πάντες οἱ ἐκδόται πλὴν ὅτι ἐκφέρουσιν αὐτὰ ἐρωτηματικῶς, ἐγὼ δὲ ἄνευ ἐρωτηματικοῦ. Μόνον ὁ Χιρσίγιος ὑπαγορεύει καὶ ὁ Σχάντιος εἰσάγει εἰς τὸ κείμενον τοιάνδε παραχάραξιν. «Οὐκοῦν *ἀποδείξας* τοὺς ῥήτορας νοῦν ἔχοντας καὶ τέχνην τὴν ῥητορικὴν ἀλλὰ μὴ κολακείαν, ***ἐμὲ ἐξελέγξεις;***» Ὅ τι ἐνδέχεται νὰ εἶνε γραμματικῶς ὀρθὸν δὲν εἶνε καὶ Πλατωνικόν· τὸ δὲ προκείμενον οὐδεὶς θὰ
468 ἠδύνατο νὰ εἴπῃ, οὕτω κακόζηλον ὄν!

b ***εἴ τιν' ἀποκτίννυμεν.*** Ἓν χγρ. *ὅταν τιν' ἀποκτιννύωμεν*· ἄλλο δὲ *ὅταν τιν' ἀποκτίννυμεν*, ὅπερ προφανῶς σόλοικον, ἀλλὰ τονιζόμενον ἀποκτιννῦμεν ἐπιδοκιμάζουσιν ὁ Ματθίας καὶ ὁ Βούτμαννος, δεχόμενοι τὴν ὕπαρξιν τοιούτου τύπου ὑποτακτικῆς. Ἐγκρίνει δὲ καὶ ὁ Σταλβ. «Et sane ὅταν τιν' ἀποκτιννῦμεν scribendum videtur, quandoquidem ὅταν in talibus usitatum est, non item εἰ». Ὁ Ἄστιος προβαίνων περαιτέρω ἐγκρίνει καὶ τὸ ***ὅταν ἀποκτίννυμεν,*** νομίζων ὅτι δύναται νὰ εἶνε τοιοῦτος τύπος ὑποτακτικῆς.

Περὶ τοῦ τύπου ἐπέχω, ἀλλ' ὅτι ὁ Σωκρ. ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ***ὅταν ἀποκτιννύωμεν***, περιλαμβάνων καὶ ἑαυτὸν ἐν τοῖς ἀποκτείνουσι, θαυμάζω. Μεταξὺ ***ὅταν*** καὶ ***ἐάν,*** ὑπάρχει τοιαύτη διαφορά, ἥτις ἐνταῦθα δὲν ἠδύνατο νὰ παροραθῇ ὑπὸ Πλ. Ὁ λέγων *ὅταν βαδίζω* δὲν καθιστᾷ ἀμφίβολον τὸ ὅτι βαδίζει, ἀλλὰ τὸ *πότε* βαδίζει· ὡσαύτως ἄρα καὶ ὁ λέγων *ὅταν ἀποκτείνω τινά*, προϋποθέτει ὅτι κάποτε ἀποκτείνει, καταλείπει δὲ διὰ τοῦ *ὅταν* ἀόριστον τὸ *πότε*. Οὕτω θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ τύραννός τις ἢ δήμιος, οὐχὶ δὲ ὁ Σωκ. Τοὐναντίον τὸ *εἰ ἀποκτίννυμεν* παριστᾷ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀποκτείνειν ὡς ὑπόθεσιν, χάριν τοῦ ἀποτελέσματος.

b ***ἄμεινον εἶναι ἡμῖν ταῦτα ποιεῖν, ἢ μή.*** Κατὰ ταύτην τὴν γραφὴν συμπληρωτέον· *ἢ μὴ* ***ποιεῖν***. Τινὰ χγρ. ἀντὶ *ἢ μή;* φέρουσιν *ἢ οὔ;* δηλ. *ἢ οὐχ οὕτως ἔχει;*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ἄνευ οὐδενὸς λόγου προσέκρουσαν οἱ ἑρμηνευταὶ ἐν τῷ 468
ταύτῃ. Ὁ Σωκ. εἶπε πρὸ μικροῦ «*εἴ τις ἀποκτείνει τινὰ ἢ ἐκβάλλει ἐκ πόλεως,* εἴτε τύραννος ὢν εἴτε ῥήτωρ». Ὁ λόγος εἶνε καθόλου περὶ οἱουδήποτε e
τυράννου ἢ ῥήτορος οἱαςδήποτε πόλεως. Κατόπιν λέγει, *ἐν ταύτῃ τῇ πόλει* ἣν δηλ. προϋπεθέσαμεν. Πολλοὶ τῶν ἑρμηνευτῶν ὑπολαμβάνουσιν ὅτι διὰ τοῦ *ἐν ταύτῃ τῇ πόλει* σημαίνει τὰς Ἀθήνας. Ἀλλ' οὔτε ἡ λέξις *ταύτῃ* δύναται νὰ σημαίνῃ τοῦτο, ἀλλ' ἡ *τῇδε* (469 d: οὕτω μέγα ἐγὼ δύναμαι ἐν τῇδε τῇ πόλει), οὔτε τὸ νόημα, τοῦ λόγου ὄντος ἀορίστου καὶ πεπλασμένου χάριν παραδείγματος.

οὐδὲ ζηλοῖς. Πῶς ἐκλαμβάνουσι τὸ *ζηλοῖς*, οἱ μὲν ἄλλοι ἑρμηνευταὶ δὲν e
διεσάφησαν. Ἀλλ' ὁ Ἄστιος μεταφράζων «nec felicem judicaveris» σαφῶς δηλοῖ ὅτι τὸ ἐκλαμβάνει ὡς εὐκτ. ὡς καὶ τὸ προηγούμενον *οὐκ ἂν δέξαιο*. Ἔτι σαφέστερον ὁ Χιρσίγ. βαπτίζει αὐτὸ εὐκτικήν, καὶ τὸ διορθοῖ μάλιστα ἐπὶ τὸ ἀττικώτερον *ζηλοίης*. Ἡ εὐκτ. εἶνε ὅλως ἄτοπος ἐνταῦθα· οὔτε ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ τοιαύτην ἐξομοίωσιν πρὸς τὸ *οὐκ ἂν δέξαιο*, οὔτε ὁ ἂν εὐκόλως παραλείπεται, οὔτε ὁ ἑπόμενος χρον. λόγος διὰ τοῦ *ὅταν* καὶ ὑποτακτ. συγχωρεῖ τὴν εὐκτικήν. Μοὶ φαίνεται αὐτόχρημα σολοικισμὸς τὸ λέγειν· «ὅταν ὁρῶ τινα ἀποκτείνοντα, ζηλοῖμ' ἂν αὐτόν». 469

Ὁπότερ' ἂν ποιῇ, οὐκ ἀμφοτέρως ζηλωτόν ἐστιν; Τὸ *ὁπότερα* προφανῶς εἶνε ἐπίρρ. ἐνταῦθα, ὅπως καὶ τὰ προηγούμενα *δικαίως ἢ ἀδίκως*, ὅπως a
καὶ τὸ ἐπιφερόμενον *ἀμφοτέρως*, μεθ' ὧν συστοιχεῖ. Ἀριστφ. Νεφ. 137· «ἀνήρετ' αὐτὸν Χαιρεφῶν ὁ Σφήττιος, ὁπότερα τὴν γνώμην ἔχοι, τὰς ἐμπίδας κατὰ τὸ στόμ' ᾄδειν, ἢ κατὰ τοὐρροπύγιον;» Ὡσαύτως λαμβάνονται ἐπιρρηματικῶς τὰ *ἀμφότερα, οὐδέτερα, ἑκάτερα*.

καὶ ἐλεεινόν γε πρός. Τὰ πλεῖστα χργρ. *δὲ* ἀντὶ *γε*. b

Οὔ που ὅ γε ἀποθνήσκων ἀδίκως κ. τ. λ. Πάντα τὰ χγρ. φέρουσιν ἀντὶ b
τοῦ *οὔ που*, *ἤ που*, τὰ δὲ ἑπόμενα ὡς καὶ ἡμεῖς· Δύο δέ, καὶ τὸ Πάτμιον διὰ μεταγενεστέρας προσθήκης, παραδίδουσιν ὧδε· Π. «*Ἦ που ὅ γε ἀποθνήσκων ἀδίκως ἐλεεινός τε καὶ ἄθλιός ἐστιν ἧττον ἢ ὁ ἀποκτιννύς; — **Σωκ.** Πάνυ μὲν οὖν ὦ Πῶλε, καὶ ἧττον ἢ ὁ δικαίως ἀποθνήσκων*». Πάντες οἱ ἐκδόται ἀπεδέχθησαν τὴν τῶν πλείστων χγρ. διαφωνοῦσι δὲ κατὰ τοῦτο, καθότι οἱ μὲν λαμβάνουσι τὸν λόγον τοῦ Πώλου ὡς ἐρώτησιν (Κορ. Σταλϐ. Χιρσίγ.), οἱ δὲ ὡς φάσιν τοῦ Πώλου (πάντες οἱ λοιποί). Κατὰ τὴν α' ἐκδοχὴν συμβαίνει νὰ ἐκφέρῃ ὁ Πῶλ. τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἐρωτηματικῶς, ὡς νὰ πιστεύῃ τὸ ἐναντίον τούτου ὡς τὸ ὀρθόν, ὅπερ ἄτοπον. Ὡσαύτως ἄτοπον τὸ ***ἤ που*** ἐν ἐρωτήσει, βεβαιωτικὸν ὄν. Κατὰ τὴν ϐ' ἐκδοχὴν ἡ παρὰ τοῦ Πώλου θετικὴ ἔκφρασις τῆς γνώμης του ἔχει μὲν ὀρθῶς, ἀλλ' ἀκαίρως καὶ ἀπροσδοκήτως ἐμβάλλει εἰς τὸν διάλογον τοιαύτην φάσιν παρ' ἑαυτοῦ, μὴ δικαιολογουμένην ὑπὸ τῆς σειρᾶς τοῦ λόγου. Ἀμφότεραι λοιπὸν αἱ ἐκδοχαί μοι φαίνονται ἀπίθανοι. Διὰ τοῦτο ἔτρεψα τὸ *ἤ* εἰς *οὔ* καὶ ἐδέχθην τὴν ῥῆσιν τοῦ Πώλου ὡς ἐρωτηματικήν. Τοιαύτη ἐρώτησις εἶνε λίαν δεδικαιολογημένη μετὰ τὴν ἀπόφανσιν τοῦ Σωκ. ὅτι ὁ ἀδίκως ἀποκτείνων εἶνε ἄθλιος καὶ ἐλεεινός γε πρός. Τὰ κατηγορούμενα ταῦτα, οὕτως ἀπολύτως ἐκφερόμενα, ἰσοδυναμοῦσι πρὸς ὑπερθετικὰ = ***πάντων ἀθλιώτατος καὶ ἐλεεινότατος.*** Τοῦτο προκαλεῖ ἔνστασιν παρὰ τοῦ Πώλου, μὴ ἀμφισβητοῦντος μὲν ὅτι ἐνδέχεται νὰ εἶνε καὶ ὁ ἀδίκως ἀποκτείνων ἄθλιος καὶ ἐλεεινός, κατὰ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

469 τὸν λόγον τοῦ Σωκ., ἀλλὰ νομίζοντος ὅτι πάντων ἀθλιώτατος καὶ ἐλεεινότατος εἶνε ὁ ἀδίκως ἀποθνήσκων. Τὴν αὐτὴν ἔνστασιν φέρει καὶ κατωτέρω· «Ἦ γὰρ τοῦτο μέγιστον; *οὐ* τὸ ἀδικεῖσθαι μεῖζον;» Τὸ ἐκεῖ *οὐ* μὲ πείθει ὅτι καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ *οὐ* ἔγραψεν ὁ Πλ.

e ***κἂν ἐμπρησθείη οἰκία τούτῳ τῷ τρόπῳ, ἥν τινά σοι δοκοῖ.*** Τὸ Πάτμιον, τὸ Βατικανὸν καί τινα ἄλλα: *ἥν τιν' ἂν σοι δοκοῖ*· ἐν δὲ Φλωρεντ. «*ἥν τινά σοι δοκοῖ*»· τὰ λοιπὰ *ἥν τιν' ἂν σοι δοκῇ*. Ὁ Σταλϐ. πιστεύει ὅτι θὰ εἶχεν ὀρθῶς ἡ εὐκτ. μετὰ τοῦ *ἄν*, ἐν ἀναφορ. προτάσεσιν. Ὁ Ἀστ. καὶ ὁ Ἑρμ. δὲν πιστεύουσιν εἰς τὴν ὀρθότητα· διὸ τηροῦσι τὴν εὐκτ. καὶ ἐκϐάλλουσι τὸν *ἄν*. Οὐδ' ἐγὼ πιστεύω. Ἔπιθι τὰ περὶ ἀναφορ. λόγων ἐν πρκϐλ. εἰς Ἀπολογ. 17 c.

e ***καί τά γε Ἀθηναίων νεώρια καὶ τριήρεις, καὶ τὰ πλοῖα πάντα.*** Ὑπὸ πολλῶν ἑρμηνευτῶν ποθεῖται τὸ ἄρθρον πρὸ τοῦ *τριήρεις*, ὅπερ ὁ Κορ. ἔσπευσε νὰ παρεμϐάλῃ. Ὁμοίως καὶ ὁ Ἀστ. ἀλλ' ὕστερον μετεμελήθη. Τὸ ἄναρθρον ἔχει ὀρθῶς. Αἱ τριήρεις ἐν εἰρήνῃ δὲν ἐϐρέχοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ ἀλλ' ἦσαν ἀνειλκυσμέναι ἐν τοῖς νεωρίοις. Λοιπόν, τὰ *νεώρια καὶ τριήρεις* = τὰ νεώρια μετὰ τῶν ἐν αὐτοῖς τριήρων· ἀμφότερα ἀποτελοῦσι τὴν ἔννοιαν ἑνὸς ἐμπρη-
470 στέου πράγματος· ἄλλο δὲ εἶνε τὰ πλοῖα.

a ***Οὐκοῦν ὦ θαυμάσιε*** κ. τ. λ. μέχρι: ***καὶ σμικρὸν δύνασθαι.*** Ἡ σύνταξις τῆς περιόδου παρέχει μεγάλας δυσχερείας. Τὸ κείμενον δὲν φαίνεται ἐφθαρμένον· μόνον ὁ Ἑινδ. ἀντί, *ἀγαθόν τε*, ἔγραψεν *ἀγαθόν τι*, καὶ ὁ Σχλεϊερμ. μεταθέτει τὸν *καὶ* οὕτως ὥστε νὰ λέγῃ, ***καὶ κακόν, σμικρὸν δύνασθαι.*** Ἀξία λόγου διὰ τὸ παράδοξον ἡ σύνταξις καὶ ἡ ἑρμηνεία τοῦ Σχλεϊερμ. «Τὸ μέγα δύνασθαι πάλιν αὖ σοι φαίνεται (μέγα δύνασθαι), ἐὰν μὲν πράττοντι ἃ δοκῇ ἕπηται τὸ ὠφελίμως πράττειν, ἀγαθόν τε εἶναι· (δηλ. ἕπηται τὸ ὠφελίμως πράττειν καὶ τὸ ἀγαθὸν εἶναι)· καὶ τοῦτο, ὡς ἔοικεν, ἐστὶ τὸ μέγα δύνασθαι· εἰ δὲ μὴ (ἕπεται τὸ ὠφελίμως πράττειν), καὶ κακὸν (δηλ. καὶ ἕπεται τὸ κακὸν εἶναι), (τοῦτό ἐστι) σμικρὸν δύνασθαι». Πλὴν τῶν ἄλλων ἀπιθανοτήτων, ὁ ***μὲν*** δὲν ἐλήφθη πρὸ ὀφθαλμῶν· ἄλλως θὰ ἐγίνετο μέγα ἐμπόδιον. Ἔπειτα πῶς δύναταί τις ἑλληνιστὶ νὰ εἴπῃ· ***εἰ δὲ*** *μή*, καὶ κακόν, ὅπως ἐκδέχεται αὐτὰ ὁ Σχλεϊερμάχερος;

Πολὺ παραδοξότερα ἑστιᾷ ἡμᾶς ὁ Ἄστιος. Τὸ ***ἀγαθόν τε εἶναι***, λέγει, κατηγορούμενον ὄν, συνδέεται διὰ τοῦ *τε* μετ' ἄλλου κατηγορουμένου, ***μέγα δύνασθαι***, παραλειφθέντος, διότι εἶνε τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ὑποκείμενον. Δηλαδὴ «*τὸ μέγα* ***δύνασθαί σοι φαίνεται, ἐὰν μὲν πράττοντι κ. τ. λ.*** *μέγα δύνασθαι ἀγαθόν τε* ***εἶναι . . . εἰ δὲ*** *μή*, ***τὸ μέγα δύνασθαί σοι φαίνεται κακόν, καὶ μικρὸν δύνασθαι***». Πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς γνώμης του ὁ Ἀστ. παραθέτει παραδείγματα, ἐν οἷς τὸ κατηγορούμενον, τὸ αὐτὸ ὂν καὶ τὸ ὑποκ., παραλείπεται· οἷον Πρωταγ. 344 d· «*τῷ* ***δὲ κακῷ οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι***» (κακῷ δηλ.). Μέν. 89 a· «***οὐκ*** *ἂν εἶεν φύσει οἱ ἀγαθοί*» (ἀγαθοὶ δηλ.). Ἀλλὰ τοῦτο οὐδεὶς ἀμφισϐητεῖ· τὸ ζήτημα εἶνε ἂν ἐνδέχεται ἑλληνιστὶ νὰ συνδέσῃ τις διὰ τοῦ *τε* κατηγορούμενον ῥητὸν μετὰ κατηγορουμένου ἀρρήτου ἂν π. χ. ἐν τῷ τοῦ Πρωταγ. θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ· «τῷ δὲ κακῷ οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι, ***οὐδὲ μισητῷ***»· καὶ ἐν τῷ τοῦ Μένωνος· «***οὐκ*** *ἂν εἶεν φύσει οἱ ἀγαθοί*, ***οὐδ' εὐδαίμονες***».

Ὁ Ὁλλανδὸς Χιρσίγιος, πιστὸς εἰς τὴν πάτριον σχολήν, ἀποκαθαίρει τὸ δένδρον ἀπὸ τῶν ὀχληρῶν κλάδων διὰ γενναίας περικλαδεύσεως, καὶ καταλείπει

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τάδε· «Τὸ μέγα δύνασθαι πάλιν αὖ σοι φαίνεται, ἐὰν μὲν (τῷ) πράττοντι ἃ δοκεῖ (αὐτῷ) ἕπηται τὸ ὠφελίμως πράττειν ἀγαθὸν εἶναι, εἰ δὲ μή, κακόν». 470

Ὁ Κρόν. ἐκτρέπεται ἰδίαν ὁδόν. Τὸ «τὸ ***μέγα δύνασθαι*** » δὲν τῷ ἀρέσκει ὡς ὑποκ. τοῦ ***σοὶ φαίνεται***, ἀλλὰ τὸ θεωρεῖ ὡς ἀσύντακτον ὀνομαστικήν, καὶ παραβάλλει τὸ ἐν Θεαιτ. 173 d· «***σπουδαὶ δ' ἑταιρειῶν κ. τ. λ. οὐδὲ ὄναρ πράττειν προσίσταται αὐτοῖς***».

Ὅτι τὸ ***τὸ μέγα δύνασθαι*** εἶνε ὑποκ. τοῦ ***ἀγαθὸν εἶναι***, οὐ μόνον ἡ σύνταξις τῶν λέξεων ὑποδεικνύει, ἀλλὰ καὶ τὸ νόημα ἀπαιτεῖ. Ἐν σελ. 466 e εἶπεν· «***οὐ σύ γε (φῄς ποιεῖν τοὺς τυράννους ἃ βούλονται), ἐπεὶ τὸ μέγα δύνασθαι φῄς ἀγαθὸν εἶναι τῷ δυναμένῳ***». Ἐνταῦθα διὰ τοῦ ***πάλιν αὖ*** σημαίνει ὅτι ἐπαναλαμβάνει τὰ ἐκεῖ προειρημένα. Προβαίνων, ἀντὶ τὰ διὰ τοῦ, ***τε-καί***, συνδεόμενα κατηγορούμενα νὰ ἐξαρτήσῃ ἀμφότερα ἐκ τοῦ ***σοὶ φαίνεται***, ἀντὶ δηλ. νὰ εἴπῃ, ***καὶ τοῦτο εἶναι ὡς ἀληθῶς τὸ μέγα δύνασθαι***, ἐξήνεγκε τὸ μὲν ἀπαρέμφ. καθ' ὁριστ. ὡς νὰ ἦτο κυρία πρότασις καὶ ἔθηκε τὸ ***ὡς ἔοικεν*** (ταυτόσημον τῷ προηγηθέντι «***φαίνεται***») παρενθετικῶς. Τοιαῦται ἀνωμαλίαι συντάξεως ἐν ῥήμασιν ἅτινα ἐνδέχεται νὰ τεθῶσιν ἐν τῷ λόγῳ καὶ συντεταγμένα καὶ ἀσύντακτα, παρενθετικῶς, εἶνε συχνόταται παρὰ Πλ. Σελ. 502 b· «Πότερόν ἐστιν αὐτῆς τὸ ἐπιχείρημα καὶ ἡ σπουδή, ***ὡς σοὶ δοκεῖ***»· ἀντὶ «πότερόν σοι δοκεῖ εἶναι κ. τ. λ.» Σελ. 507 d· «Οὗτος ἔμοιγε δοκεῖ ὁ σκοπὸς εἶναι, πρὸς ὃν βλέποντα δεῖ ζῆν»· ἀντὶ «Πρὸς τοῦτον τὸν σκοπόν, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, δεῖ βλέποντα ζῆν». Κρίτ. 45 c· «οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖς ἐπιχειρεῖν . . . καὶ τοιαῦτα σπεύδεις» ἀντί· «οὐδὲ δίκαιον ἐπιχειρεῖς, ὥς μοι δοκεῖς, πρᾶγμα, καὶ τοιαῦτα σπεύδεις». Πλὴν τῆς ἄλλης συνήθους ταύτης ἀνωμαλίας καὶ ἡ σύνταξις καὶ τὸ νόημα ἔχουσιν ὁμαλῶς. «Ὡς σοι φαίνεται, τὸ μέγα δύνασθαί ἐστιν ἀγαθόν, ἐὰν ἕπηται τὸ ὠφελίμως πράττειν, καὶ τοῦτο, τὸ ὠφελίμως πράττειν, ἐστὶ τὸ μέγα δύνασθαι· ἐὰν δὲ μὴ ἕπηται τὸ ὠφελίμως πράττειν, τὸ μέγα δύνασθαί ἐστι κακὸν καὶ οὐδ' ἔστιν ἔτι μέγα δύνασθαι, ἀλλὰ μικρὸν δύνασθαι». Ἂν ἔλειπεν ὁ ***τε*** τοῦ ***ἀγαθόν τε εἶναι***, ἡ σύνταξις θὰ ἦτο εὔληπτος· διὸ τὸν ἐνέκλεισα ἐν ἀγκύλαις, ἂν καὶ δὲν νομίζω αὐτὸν ἀπόβλητον.

Πότε οὖν σὺ φῄς. Πλὴν τριῶν χγρ. φερόντων τὸ ***πότε***, τὰ λοιπὰ ***πότερον***, ὅπερ ἄτοπον. b

Σὺ μὲν οὖν, ὦ Σ., ἀπόκριναι αὐτὸς τοῦτο. Τὰ χγρ. φέρουσι ταὐτὸ τοῦτο, ὅπερ δὲν φαίνεται ὀρθῶς ἔχον. Ὁ Κορ. διορθοῖ ***σαυτῷ τοῦτο***. Ὁ Ἐϊνδ. «αὐτὸς τοῦτο», καί μοι φαίνεται τὸ ὀρθότατον. b

τὰ γὰρ ἐχθὲς καὶ πρῴην γεγονότα. Περὶ τοῦ ἐνταῦθα συμβαίνοντος ἀναχρονισμοῦ ὅρα εἰσαγ. κεφάλ. ϛ'. d

ἄλλως δὲ αὐτόθεν οὐ γιγνώσκεις. Τὸ ***αὐτόθεν*** ὁ μὲν Ἐϊνδ. ἑρμηνεύει per te ipse ἢ ex te ipse. Ὁμοίως Σχλεϊερμ. vonselbst. Ὁμοίως ὁ Κορ. «ἀφ' ἑαυτοῦ σου», ὅπερ, λέγει, εἶνε τὸ τῆς συνηθείας ***ἀπὸ λόγου σου***. Ὁ Σταλδ. ἐλέγχων τὸν Ἐϊνδ. ἑρμηνεύει ex re ipsa. Ὁ Ἀστ. αὐτόθεν=ἐκ τούτου, ἐκ τοῦ εἶναι αὐτὸν ἄρχοντα Μακεδονίας. Λέγει δηλ. ὁ Πῶλος· «Δὲν ἀρκεῖ νὰ ἠξεύρῃς ὅτι εἶνε ἄρχων Μακεδονίας, ἵνα ἐννοήσῃς ὅτι εἶνε εὐδαίμων;» Ὁ Κρόν. λαμβάνει τὸ ***αὐτόθεν*** = ἐξ Ἀθηνῶν, ὅπερ σόλοικον, διότι μόνον ***ἐνθένδε*** θὰ εἶχεν ὀρθῶς. e

Μοὶ φαίνεται ὅτι πᾶσαι αἱ ἑρμηνεῖαι αὗται ἀστοχοῦσιν, αἱ μὲν μᾶλλον αἱ δὲ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

470 ἧττον. Τὸ *αὐτόθεν* σημαίνει ἀπ' αὐτοῦ ὅπου ἵσταται καὶ ὅπως ἔχει ἑκάτερος ὑμῶν, καὶ ὅπως ἔχουσι τὰ πράγματα, ἄνευ ἄλλης τινὸς παρασκευῆς. Λάχ. 183 c· «*Ἔπειτα, ὦ Λυσίμαχε, οὐ πάνυ ὀλίγοις ἐγὼ τούτων παραγέγονα ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ, καὶ ὁρῶ οἷοί εἰσιν· ἔξεστι δὲ καὶ αὐτόθεν ἡμῖν σκέψασθαι*» = καὶ χωρὶς νὰ παρευρεθῶμεν καὶ νὰ τοὺς ἴδωμεν, ἔτσι ὅπου καὶ ὅπως εἴμεθα. Φίληβ. 53 b· «*οὐ δήπου πολλῶν δεησόμεθα παραδειγμάτων ἐπὶ τὸν τῆς ἡδονῆς πέρι λόγον, ἀλλ' ἀρκεῖ νοεῖν ἡμῖν αὐτόθεν κ τ. λ.*» = καὶ ἄνευ παραδειγμάτων, ὅπως νῦν διακείμεθα. Συμπ. 212 e· (λέγει Ἀλκιβιάδης) «*μεθύοντα ἄνδρα πάνυ σφόδρα δέξεσθε συμπότην, ἢ ἀπίωμεν; . . . ἀλλά μοι λέγετε αὐτόθεν, ἐπὶ ῥητοῖς εἰσίω ἢ μή; συμπίεσθε ἢ οὔ;*» *αὐτόθεν* = ὅπου καὶ ὅπως εἴσθε, καὶ ὅπου καὶ ὅπως εἶμαι, μὲ δέχεσθε ἢ ὄχι; Οὕτω καὶ Θουκ. Α', 141· «Αὐτόθεν δὴ διανοήθητε, ἢ ὑπακούειν πρίν τι βλαβῆναι, ἢ εἰ πολεμήσομεν . . . καὶ ἐπὶ μεγάλῃ καὶ ἐπὶ βραχείᾳ ὁμοίως προφάσει μὴ εἴξοντες κ. τ. λ.» Τὸ *αὐτό-*
471 *θεν* = ἔτσι ὅπως τώρα εὑρίσκονται τὰ πράγματα, πρὶν ἀνάψῃ ὁ πόλεμος.

c ***τὸν ἀδελφόν, τὸν γνήσιον τοῦ Περδίκκου υἱόν.*** Τὰ πλεῖστα καὶ κράτιστα τῶν χγρ. *τὸν Περδίκκου υἱόν*, ὅπερ ἀπεδέχθησαν Βέκ. Σταλβ. Ἄστ., οἱ δὲ Στέφ. Ἐϊνδ. Κορ. Ἑρμ. Κρόν. ἔγραψαν τοῦ. Τὸ *τὸν* ἐντελῶς ἄτοπον· διὰ τούτου πρῶτον μὲν τὸ *γνήσιον* γίνεται προσδιορ. τοῦ *ἀδελφόν*, ἐν ᾧ τὸ νόημα ἀπαιτεῖ αὐτὸ προσδιορ. τοῦ *υἱόν*, ἔπειτα δὲ τὸ *τὸν Περδίκκου υἱὸν* λέγεται οὕτως ὡς νὰ μὴ ἦτο καὶ ὁ Ἀρχ. τοῦ Περδ. υἱός. Ἀμφότερα τὰ ἄτοπα αἴρονται διὰ τῆς παραδοχῆς τοῦ τοῦ. Ὁ Ἄστ. νομίζει ὅτι ὀρθῶς λέγεται *γνήσιος ἀδελφός*. Τὸ πρᾶγμα δεῖται ἐξακριβώσεως. Πρῶτον μὲν δῆλον ὅτι οὐδεὶς λέγεται ἀδελφὸς χωρὶς νὰ εἶνέ τινος ἀδελφός· ἐκ δύο λοιπὸν ἀδελφῶν ὁ ἕτερος, γνήσιος ὤν, δύναται νὰ εἴπῃ περὶ ἑτέρου γνησίου, *ὁ γνήσιος ἀδελφός μου*, καὶ περὶ ἑτέρου νόθου, *ὁ νόθος ἀδελφός μου*· διότι συμπίπτει ὁ νόθος υἱὸς νὰ εἶνε καὶ νόθος ἀδελφός. Ἀλλ' ὁ νόθος ἀδελφὸς δὲν δύναται νὰ ἀποκαλέσῃ τὸν γνήσιον τοῦ οἴκου υἱὸν γνήσιον ἀδελφόν· οὕτω θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποκαλέσῃ μόνον τὸν αὐτάδελφον, τὸν κατὰ ταὐτὰ νόθον, ὡς καὶ αὐτός· διότι τὸ γνήσιον καὶ νόθον ἐπὶ ἀδελφῶν δὲν λέγεται ὡς πρὸς τοὺς τεκόντας, ἀλλ' ὡς πρὸς τοὺς ἀδελφούς. Ὁμοίως λοιπὸν καὶ τρίτος (ἐνταῦθα ὁ Πῶλος) δὲν ἠδύνατο ὀρθῶς νὰ ὀνομάσῃ τὸν γνήσιον υἱὸν τοῦ οἴκου γνήσιον ἀδελφὸν τοῦ Ἀρχ. νόθου ὄντος· διότι μεταξὺ τῶν δύο τούτων δὲν ὑφίστατο ἡ σχέσις τῆς γνησιότητος.

Ὁ Σχάντιος εἰσήγαγε καὶ ἐν τῷ Γοργ. τὴν γραφὴν *ὑός*, ἂν καὶ ἐν τῷ Appendix τῆς ἐκδόσεως τοῦ Γοργ. καὶ Μέν. ὁμολογεῖ ἐν εἰλικρινείᾳ τάδε· «In his dialogis semper υἱός in BT». B κατὰ τὸν Σχ. εἶνε τὸ Πάτμιον, T τὸ Ἐνετικὸν t, ἀμφότερα δὲ ταῦτα ἐκπροσωποῦσι κατ' αὐτὸν πάντα τὰ σωζόμενα, ἅτινα διὰ τοῦτο ὑπολαμβάνει καὶ ἄχρηστα.

c ***παῖδα ὡς ἑπταετῆ.*** Οὕτω τὰ πλεῖστα τῶν χγρ. τινὰ δὲ *ἑπτέτη*.

e ***ὥσπερ οἱ ἐν τοῖς δικαστηρίοις [ἡγούμενοι ἐλέγχειν].*** Νομίζω ἐκβλητέα τὰ *ἡγούμενοι ἐλέγχειν*· πρῶτον μὲν καθ' ἑαυτὸ δὲν ἔχει ὀρθῶς ἐνταῦθα· ὀρθότερον θὰ ἔλεγεν «ὥσπερ οἱ ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἐλέγχοντες»· ἔπειτα δὲ ἡ τρὶς
472 ἐπανάληψις τοῦ *ἐλέγχειν* εἶνε ταυτολογία ἀφόρητος.

b ***ἐν Πυθίου.*** Πάντα τὰ χγρ. *ἐν Πυθοῖ*, πλὴν ἑνὸς *ἐν Πυθίου*· οὕτω δὲ Στέφ. καὶ Κορ. ὁ δὲ Ἐϊνδ. *ἐν Πυθίῳ*, πάντες δ' οἱ λοιποί, *ἐν Πυθοῖ*. Τὸ *ἐν Πυθοῖ* γραμματικῶς μὲν οἰκονομεῖται· εἶνε δοτ. τοῦ ἀπηρχαιωμένου *Πυθώ*,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὅπερ ὁ Ὅμ. ὡς οὐσιαστ. μεταχειρίζεται. Ἰλ. Ι, 405· «Πυθοῖ ἔνι πετρηέσσῃ». 472
Ὀδ. Θ, 80 «Πυθοῖ ἐν ἠγαθέῃ». Ἀλλ' εἶνε πιθανὸν ὅτι τὸ ἀνάθημα τοῦ Ἀριστοκράτους ἀνέκειτο ἐν Δελφοῖς; Ὁ τρόπος καθ' ὃν δηλοῖ τὸ πρᾶγμα ὁ Πλ. ὑποσημαίνει ὅτι εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ἀνάθημα ἐν Ἀθήναις ἀνακείμενον· διότι παρατάσσει αὐτὸ παρὰ τὸ τοῦ Νικίου, καὶ διότι τὸ *τοῦτο τὸ καλὸν ἀνάθημα* σημαίνει τι παρόν, τρόπον τινὰ δεικνύμενον διὰ τοῦ δακτύλου, καὶ ἐπομένως πᾶσι τοῖς ἐν Ἀθήναις γνώριμον, ὅπως δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ περὶ ἀγάλματος ἐν Δελφοῖς ἀνακειμένου.

Ἂς ἐξετάσωμεν τώρα τὴν διόρθωσιν τοῦ Ἑϊνδ. *ἐν Πυθίῳ*. Τοῦτο θὰ ἦτο ὁμοιότερον πρὸς τὸ *ἐν τῷ Διονυσίῳ*· ἀλλὰ φαίνεται ὅτι *ἐν Πυθίου* συνειθίζετο εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ. Θουκ. Ϛ', 54· «καὶ Πεισίστρατος ὁ Ἱππίου τοῦ τυραννεύσαντος υἱός, τοῦ πάππου ἔχων τοὔνομα, ὃς τῶν δώδεκα θεῶν βωμὸν τὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἄρχων ἀνέθηκε καὶ τὸν τοῦ Ἀπόλλωνος *ἐν Πυθίου*... τοῦ δὲ ἐν Πυθίου ἔτι καὶ νῦν δῆλόν ἐστιν ἀμυδροῖς γράμμασι λέγον τάδε·

Μνῆμα τόδ' ἧς ἀρχῆς Πεισίστρατος Ἱππίου υἱὸς
θῆκεν Ἀπόλλωνος Πυθίου ἐν τεμένει.

Καὶ ἡ παράλειψις δὲ τοῦ ἄρθρου καθιστᾷ πιθανὸν ὅτι ὁ Πλ. *ἐν Πυθίου* ἔγραψεν· ἄλλως θὰ ἔγραφεν *ἐν τῷ Πυθίῳ*, ὅπως *ἐν τῷ Διονυσίῳ*. Περὶ τοῦ Πυθίου τούτου παραδίδουσιν ἡμῖν Φώτιος καὶ Σουΐδας τάδε· «Πύθιον ἱερὸν Ἀπόλλωνος Ἀθήνησιν ὑπὸ Πεισιστράτου γεγονός, εἰς ὃ τοὺς τρίποδας ἐτίθεσαν οἱ τῷ κυκλίῳ χορῷ νικήσαντες Θαργήλια».

ἥντιν' ἂν βούλῃ τῶν ἐνθάδε ἐκλέξασθαι. Τῶν χγρ. τὰ μὲν *ἐνθάδε*, τὰ b
δὲ *ἐνθένδε*. Τῶν ἐκδοτῶν οἱ πλεῖστοι παρέλαβον τὸ *ἐνθένδε*, ὁ δὲ Σταλβ. *ἐνθάδε*.

πάντως μὲν ἄθλιος, ἀθλιώτερος μέντοι. Τὰ χγρ. «*ἁπάντων μὲν ἄθλιος,* c
ἀθλιώτερος μὲν τοίνυν», πλημμελέστατα. Τὴν ὀρθὴν γραφὴν περιέσωσεν ἡμῖν ὁ Στοβαῖος. 473

Πειράσομαι δέ γε καὶ σὲ ποιῆσαι, ὦ ἑταῖρε, ταὐτὰ ἐμοὶ λέγειν· φίλον γάρ σε ἡγοῦμαι. a
Ζητεῖται πῶς λέγει ὁ Σωκ. τὴν φιλίαν αἰτίαν τοῦ πειραθῆναι ποιῆσαι καὶ τὸν Πῶλον λέγειν τὰ αὐτά. Ὁ μὲν Ἑϊνδ. ἐκλαμβάνει τὸ πρᾶγμα ὧδε· «Ἐπειδὴ σε νομίζω φίλον μου, ἐλπίζω ὅτι προθύμως θὰ ἀκούσῃς τοὺς λόγους μου, καὶ θὰ συμφωνήσῃς μετ' ἐμοῦ· διότι τῶν φίλων αἱ διαφωνίαι εὐκόλως αἴρονται». Ὁμοίως Σταλβ. Ὁ Μύνσχερος in Fleckeisens Jahrb. 1870 καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ Σμίττιος, ἀντιλέγουσι πρὸς ταῦτα, ὅτι δὲν εἶνε ἴδιον τοῦ Σωκ. νὰ ἀξιοῖ νὰ ἀποδεχθῇ ὁ προσδιαλεγόμενος τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων του, χαριζόμενος, ἀλλ' ἀναγκαζόμενος τὴν λογικὴν ἀνάγκην. Κατὰ τὸν Μύνσχ. ὁ Σωκ. νοεῖ διὰ τούτων ὅτι καθῆκον τοῦ φίλου εἶνε νὰ εὐεργετῇ τὸν φίλον. Τὰ αὐτὰ περίπου καὶ Χιρσίγ. Ὁ δὲ Κρόνιος κατὰ τὴν συνήθειάν του ἐπιμελεῖται πῶς νὰ μὴ εἴπῃ τι σαφές, πρεσβεύων ὡς ἔοικε τό, *Σοφὸν τἀσαφές*.

Ἡ γνώμη τοῦ Ἑϊνδ. καὶ Σταλβ. εἶνε ῥιζικῶς ἐσφαλμένη· ἐγγύτατα δὲ τοῦ ἀληθοῦς ἔρχεται ὁ Μύνσχερος. Κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ὁ Σωκ. ἔχει ἐν τῷ νῷ τὸ πολυθρύλητον τῶν Πυθαγορείων «Τὰ τῶν φίλων κοινά». Ἔχων δὲ συνείδησιν ὅτι κατέχει τὴν ἀλήθειαν, ἣν ὑπολαμβάνει τὸ τιμιώτατον τῶν κτημάτων (472 b) καὶ βλέπων τὸν Πῶλον ψευδῆ δοξάζοντα ἐν οὕτω σπουδαίῳ πράγματι, λέγει πρὸς αὐτὸν τοιάδε· «Ἐπειδὴ σε θεωρῶ φίλον, θὰ προσπαθήσω νά σε κατα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

473 στήσω κοινωνὸν τοῦ παρ' ἐμοὶ πλούτου». Ἐπειδὴ δ' ὅμως ὁ Πῶλος οὔτε πεπεισμένος εἶνε ὅτι ὁ Σωκ. κατέχει τὴν ἀλήθειαν, οὔτε ὑπολαμβάνει τὰς τοιαύτας ἀληθείας ὡς πολύτιμον κτῆμα, διὰ τοῦτο ὁ Σωκ. συγκαταβαίνων μεταχειρίζεται γλῶσσαν καταληπτὴν αὐτῷ «θὰ προσπαθήσω νά σε κάμω νὰ λέγῃς (καὶ νὰ φρονῇς) ταὐτὰ ἅπερ καὶ ἐγώ· τοῦτό μοι ἐπιβάλλει τὸ φιλικὸν καθῆκον». Καὶ τῷ ὄντι μετ' οὐ πολύ, σελ. 478 d, ὁ Πῶλος συνομολογεῖ τῷ Σωκ. πάντα τὰ ἄτοπα ταῦτα!

c ***οὗτος εὐδαιμονέστερος ἔσται.*** Τινὰ χγρ. τῶν δοκιμωτάτων *εὐδαιμονέστατος*, ὅπερ παραδόξως ἐπιδοκιμάζει ὁ Σταλδ., ἄλλα δέ, *εὐδαίμων*. Εἶνε φανερὸν ὅτι κυρίως εἰπεῖν δὲν πρόκειται περὶ μείζονος ἢ ἐλάττονος βαθμοῦ εὐδαιμονίας, ἀλλὰ περὶ μείζονος ἢ ἐλάττονος βαθμοῦ ἀθλιότητος· καὶ τὸ *εὐδαιμονέστερος* κεῖται ἀντὶ τοῦ *ἧττον ἄθλιος*. Τοῦτο δὲ λέγει σαφῶς καὶ ἔμπροσθεν (472 e) «*ὁ ἀδικῶν τε καὶ ὁ ἄδικος πάντως μὲν ἄθλιος, ἀθλιώτερος μέντοι ἐὰν μὴ διδῷ δίκην, ἧττον δὲ ἄθλιος, ἐὰν διδῷ κ.τ.λ.*», καὶ κατωτέρω 473 d «*εὐδαιμονέστερος μὲν τοίνυν οὐδέποτε ἔσται οὐδέτερος κ.τ.λ.*», ἔνθα ὁ Σωκ.
474 προδήλως ἀναλαμβάνει τὴν λέξιν αὐτὴν τοῦ Πώλου.

a ***καὶ οὐκ ἠπιστάμην [ἐπιψηφίζειν].*** Τρὶς τὸ *ἐπιψηφίζειν* δὲν ἀποτελεῖ Πλατωνικὴν καλλιέπειαν.

b ***ἐπεὶ σὺ δέξαι' ἂν μᾶλλον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν.*** Πάντες οἱ ἐκδόται ἐκφέρουσι τὴν πρότασιν ταύτην ἐρωτηματικῶς, πλὴν Ἑρμάννου καὶ Ἀστίου, ὅστις ἐν μὲν τῇ ἐκδόσει τοῦ κειμένου ἐξήνεγκεν ὡσαύτως ἐρωτηματικῶς, ἐν δὲ ταῖς σημειώσεσιν ἐγνωσιμάχησεν. Ὡσαύτως ὁ Σταλδ. σημειοῖ ὅτι ἐνδέχεται νὰ ληφθῶσι καὶ ἄνευ ἐρωτήσεως, ὡς εἰρωνεία τοῦ Πώλου. Καὶ ὁ Σχάντιος δὲ ἄνευ ἐρωτηματικοῦ.

Ἡ ἐρωτημ. ἐκδοχή μοι φαίνεται ὅλως ἄτοπος. Ὀλίγον πρότερον σελ. 469 c, ὁ Πῶλος ἠρώτησε τὸ αὐτὸ σχεδὸν διὰ τῶν αὐτῶν λέξεων· «*Σὺ ἄρα βούλοιο ἂν ἀδικεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν;*» καὶ ἔλαβεν ἐκεῖ τὴν προσήκουσαν παρὰ Σωκ. ἀπόκρισιν. Τὸ νὰ ἐρωτᾷ ἐνταῦθα πάλιν τὸ αὐτό, μὲ τὴν φανερὰν πρόθεσιν νὰ ἐλέγξῃ καὶ νὰ ἐπιστομίσῃ τὸν Σωκ. δὲν εἶνε ἄτοπον; Ὁ Πῶλ. εἰρωνεύεται ἐνταῦθα τὸν Σωκ. προσποιούμενος ὅτι τὸν πιστεύει εἰπόντα ὅτι δέξαιτο ἂν μᾶλλον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν· ἰσχυρίζεται δὲ ὅτι οὐδεὶς ἄλλος ἀνθρώπων, πλὴν Σωκ. θὰ ἐδέχετο τοῦτο. Ὁ Σωκ. εἶπεν· «Ἐγὼ οἶμαι καὶ ἐμὲ καὶ σὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι κάκιον ἡγεῖσθαι κ.τ.λ.» Ὁ Πῶλ. ἀντισχυρίζεται, ὡς μετὰ πείσματος· «Ἐγὼ δέ γε οὔτ' ἐμὲ οὔτ' ἄλλον ἀνθρώπων οὐδένα»· ἔνθα ἄξιον ἐπιστάσεως ὅτι παρέλιπε τὸ *οὔτε σέ*, ἀκριβῶς διότι ἔμελλε νὰ ἐπενέγκῃ τὴν εἰρων. πρότασιν· «ὅσον γιὰ σέ, σὲ ἐξαιρῶ, διότι σὺ θὰ ἐδέχεσο, καθ' ἃ προεῖπες, νὰ ἀδικῆσαι μᾶλλον ἢ νὰ ἀδικῇς!» Πρὸς τὴν τοιαύτην ἐκδοχὴν συνᾴδουσι τὰ ἐπιφερόμενα, τό τε τοῦ Σωκ. «Καὶ σύ γ' ἂν καὶ οἱ ἄλλοι πάντες»· καὶ τὸ τοῦ Πώλου, σπουδαιολογοῦντος ἤδη· «Πολλοῦ γε δεῖ· ἀλλ' οὔτ' ἐγώ, οὔτε σύ, οὔτ' ἄλλος οὐδείς».

c ***Λέγε δή μοι, ἵν' εἰδῇς, ὥσπερ ἂν εἰ ἐξ ἀρχῆς*** κ.τ.λ. μέχρι 475 e. Ἐκτίθεται σειρὰ συλλογισμῶν, δι' ὧν συμπεραίνει ὁ Σωκ. ὁμολογοῦντος καὶ τοῦ Πώλου ὅ τι ἰσχυρίσθη ἐν ἀρχῇ, ὅτι οὐδεὶς ἂν δέξαιτο ἀδικεῖν μᾶλλον ἢ ἀδικεῖσθαι. Ἡ διαφωνία τῶν διαλεγομένων κεῖται ἐν τούτῳ, ὅτι ὁ μὲν Σωκ. ἰσχυρίζεται ὅτι τὸ ἀδικεῖν ἐστι κάκιον (βλαβερώτερον τῷ πράττοντι) τοῦ ἀδικεῖσθαι·

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὁ δὲ Πῶλος τοὐναντίον, ὅτι τὸ ἀδικεῖσθαί ἐστι κάκιον. Ὁ Σωκ. λοιπὸν ἐπιχειρεῖ νὰ ἀποδείξῃ τὸν ἰσχυρισμόν του, λαμβάνων μέσον ὅρον τὴν ἔννοιαν τοῦ αἰσχροῦ, ὧδέ πως· Πᾶν αἰσχρόν ἐστι καὶ κακόν. Τὸ ἀδικεῖν ἐστιν αἰσχρόν· καὶ κακὸν ἄρα. Ἀλλ' ὁ Πῶλ. ὁμολογεῖ μὲν ὅτι τὸ ἀδικεῖν ἐστιν αἴσχιον τοῦ ἀδικεῖσθαι, οὐχὶ δὲ καὶ ὅτι τὸ αἰσχρόν ἐστι καὶ κακόν. Ἐντεῦθεν προβαίνει ὁ Σωκ. εἰς ἀπόδειξιν, ὅτι τὸ καλόν ἐστι καὶ ἀγαθόν, καὶ ὅτι τὸ αἰσχρόν ἐστι καὶ κακόν. Πρῶτον μὲν συνάγει ἐκ παραδειγμάτων τὸν ὁρισμὸν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ αἰσχροῦ. Καλόν ἐστι πᾶν ὅ τι ἢ τέρπει, ἢ ὠφελεῖ, ἢ ἀμφότερα· αἰσχρὸν δὲ πᾶν ὅ τι ἢ ἀνιᾷ, ἢ βλάπτει, ἢ ἀμφότερα. Τούτων ὁμολογηθέντων, ἀναλαμβάνει τὴν ὁμολογίαν τοῦ Π. ὅτι τὸ ἀδικεῖν ἐστιν αἴσχιον τοῦ ἀδικεῖσθαι· καὶ δεικνύει ὅτι, κατὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ αἰσχροῦ, ἀφ' οὗ εἶνε αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, ὑπερβάλλει αὐτὸ ἢ λύπῃ ἢ κακῷ. Ἀλλὰ λυπηρότερον δὲν εἶνε τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι· εἶνε ἄρα κάκιον ἢ βλαβερώτερον τούτου. Τὸ αἴσχιον ἄρα ἐστὶ καὶ κάκιον· καὶ οὐδεὶς θὰ ἐδέχετο μᾶλλον τοῦτο ἀντὶ τοῦ ἧττον κακοῦ, δηλ. τὸ ἀδικεῖν μᾶλλον ἀντὶ τοῦ ἀδικεῖσθαι. 474

Ὅτι τὸ ἀδικεῖν ἐστι καὶ αἴσχιον καὶ κάκιον τοῦ ἀδικεῖσθαι πᾶς πεπαιδευμένος καὶ χρηστὸς ἔχει ἄμεσον τὴν μαρτυρίαν τῆς συνειδήσεώς του καὶ ἄνευ λογικῶν ἀποδείξεων. Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ζητῇ τις πάντοτε τῶν τοιούτων λογικὰς ἀποδείξεις. Ἡ προεκτεθεῖσα ἀπόδειξις τοῦ Σωκράτους δέν μοι φαίνεται λίαν ἐμμελῶς ἔχουσα· τὸ δὲ κύριον ἁμάρτημα κεῖται ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ αἰσχροῦ. Κατὰ τοῦτον καλόν ἐστι τὸ παρέχον ἢ ἡδονὴν ἢ ὠφέλειαν ἢ ἀμφότερα· δηλ. ἢ τὸ ἕτερον τούτων ἢ καὶ ἀμφότερα. Οὕτω θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἀποφήνῃ καὶ τὴν Σικελικὴν ὀψοποιΐαν καὶ τὴν οἰνοποιΐαν, ἔτι δὲ πᾶσαν πορνείαν καὶ μοιχείαν καλά, ὡς παρέχοντα οὐχὶ μὲν ὠφέλειαν, ἀλλ' ἡδονήν. Ὁμοίως θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἀποδείξῃ καὶ τὸ ἀδικεῖν κάλλιον τοῦ ἀδικεῖσθαι ὡς ὑπερβάλλον τοῦτο ἡδονῇ, καθ' ἃ ὁμολογοῦσιν ἀμφότεροι ἐν 475 c. Ὀρθότερος εἶνε ὁ Ἀριστοτελικὸς ὁρισμὸς τοῦ καλοῦ, Ῥητορ. Α', 9· «Καλὸν μὲν οὖν ἐστιν, ὃ ἂν δι' αὑτὸ αἱρετὸν ὂν ἐπαινετὸν ᾖ, ἢ ὃ ἂν ἀγαθὸν ὂν ἡδὺ ᾖ, ὅτι ἀγαθόν». Δηλ. ὁ Ἀριστ. δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν ἑτέραν τῶν δύο ἰδιοτήτων τοῦ καλοῦ, ἀλλὰ συμπαραλαμβάνει ἀμφοτέρας. Ἐν τῷ Μείζ. Ἱππίᾳ πραγματεύεται περὶ τοῦ καλοῦ ὀρθότερον, ὅπερ τεκμήριον, ὅτι ὁ Γοργ. εἶνε πρωϊαίτερον καὶ ἀωρότερον ἐκείνου σύγγραμμα.

Καὶ μὴν τά γε κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα οὐ δήπου e
ἐκτὸς τούτων ἐστὶ τὰ καλὰ κ.τ.λ. Ὁ Φινδεϊσένιος προέτεινε τὴν ἐξάλειψιν τοῦ ἄρθρ. πρὸ τοῦ *καλά*. Ὁ Εϊνδ. τηρεῖ τὰ παραδεδομένα συμπλέκων ὧδε· «*Καὶ μὴν τὰ καλὰ τά γε κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα οὐ δήπου κ.τ.λ.*», λαμβάνει δηλ. το *καλὰ* οὐσιαστικόν, τὰ δὲ *τὰ κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα,* ὡς δύο ἐπιθετ. προσδ. τοῦ *τὰ καλά*. Τὸ νόημα ἔχει καλῶς· μόνον γραμματικῶς δὲν εὐοδοῦται πάνυ· προηγουμένων ἐνάρθρων ἐπιθετ. προσδιορ. τοῦ οὐσιαστικοῦ, ἡ γλῶσσα δὲν συγχωρεῖ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ἄρθρου πρὸ τοῦ οὐσιαστ. (οἷον· οἱ ἐπὶ Θησέως οἱ ἄνθρωποι· τὰ περὶ τοὺς θεοὺς τὰ νόμιμα κ.τ.τ.). Ὁ Σταλβ. συμφωνεῖ μετὰ Ματθίου, ἐκλαμβάνοντος τὸ *τὰ καλὰ* ὡς ἐπίθετον ἐπιφερόμενον τῶν δύο οὐσιαστικῶν του *τὰ κατὰ τοὺς νόμους, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα*· ὅτε ὀρθῶς ἐπαναλαμβάνεται τὸ ἄρθρ. πρὸ τοῦ ἐπιθέτου. Ὁ Μύνσχερος ὁμοίως· μόνον δὲν θέλει τὴν *κατὰ* ὑπακουομένην καὶ εἰς τὸ *τὰ ἐπιτηδεύματα* (τὰ κατὰ τοὺς νόμους τὰ καλά, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα τὰ καλά). Αἱ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

474 ἐκδοχαὶ αὗται ὑποσκάζουσι κατὰ τοῦτο, ὅτι τὸ *τὰ καλὰ* διΐσταται τῶν οὐσιαστικῶν του διὰ χάσματος ἀνυπερβλήτου, παρεμβληθέντος ἤδη τοῦ ῥήματος τῆς προτάσεως.

Ἡ ἐπανειλημμένη καὶ μετ' ἐπιστάσεως ἀνάγνωσις τοῦ χωρίου μὲ πείθει ὅτι τὸ *τὰ καλὰ* κεῖται ὡς οὐσιαστικόν. Ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐλάμβανεν αὐτὸ ὡς ἐπίθετον· *καλὰ σώματα, καλὰ σχήματα, καλὰς φωνάς*· ἔπειτα ἐκ τῆς ἐπιθετ. χρήσεως μετέβη εἰς τὴν οὐσιαστικήν, καὶ πρῶτον μὲν κατὰ πληθυντ. ἀριθμὸν *τὰ καλά*, ὡς ἐγγύτερον ὂν τῆς ἐπιθετ. ἐννοίας, κατόπιν δὲ εἰς τὸν ἑνικόν, *τὸ καλὸν καὶ τὸ κάλλος*. Ἐν πολλοῖς καὶ ἄλλοις φωρᾶται ὁ Πλ. ἀκολουθῶν ἐν τῷ διαλέγεσθαι τὴν μέθοδον, ἣν ἠκολούθησεν ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια ἵνα ἀνέλθῃ ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστον (καλῶν, λευκῶν, δικαίων) δι' ἀφαιρέσεως ἐπὶ τὸ καθόλου (καλόν, λευκόν, δίκαιον).

Τὸ νόημα λοιπὸν τοῦ χωρίου εἶνε ἀκριβῶς ἐκεῖνο ὅπερ ἐνενόησε καὶ ὁ Ἑϊνδ., ἀλλ' ἡ συνθήκη τῶν λέξεων νομίζω ὅτι δὲν δύναται νὰ εἶνε ἡ τοῦ Ἑϊνδ. Κατ' ἐμὲ τὰ *τὰ κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα* εἰσὶν αἰτιατ. ἀπόλυτοι ἢ ἀσύνταχτοι σημαίνουσαι ὅ τι σήμερον ξενίζοντες λέγομεν ὅσον ἀφορᾷ à ce qui regarde; quant à . . . Ὅμοιον τὸ τοῦ Θουκ. Α. 32· «Τὴν μὲν οὖν γενομένην ναυμαχίαν, αὐτοὶ κατὰ μόνας ἀπεωσάμεθα Κορινθίους». Σοφ. Οἰδ. Τ. 216· «Αἰτεῖς· ἃ δ' αἰτεῖς, τἄμ' ἐὰν θέλῃς ἔπη κλύων δέχεσθαι, τῷ θεῷ θ' ὑπηρετεῖν,
475 ἀλκὴν λάβοις ἂν κἀνακούφισιν κακῶν».

a ***[ἤτοι ἡδονῇ ἢ ὠφελείᾳ ἢ ἀμφοτέροις]***. Περιέκλεισα ὡς ὑπόπτου προελεύσεως.

c ***ἄρα λύπῃ ὑπερβάλλει τὸ ἀδικεῖν (τοῦ ἀδικεῖσθαι)***. Παρ' ἅπασι καὶ παρ' αὐτῷ τῷ Πλ. λέγεται *ὑπερβάλλω τινά, ἤ τι, τινὶ* (ὅρα κατωτέρω 477 e «ὑπερβάλλουσα τἆλλα»). Μόνον ἐν τῷ προκειμένῳ κεῖται γενικὴ ἀντὶ αἰτ. Διὰ τοῦτο καὶ διότι καὶ ἄλλως μοι φαίνεται ὅτι δύναται νὰ λείψῃ, ὑποπτεύω τὸ ***τοῦ ἀδικεῖσθαι*** ὡς γλώσσημα, παραληφθὲν ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ***τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖ-
476 σθαι***. Ὁ Κόβητος ἀθετεῖ τὸ ἀνωτέρω ***τοῦ ἀδικεῖσθαι***. Τί τοῦ πταίει ἐκεῖνο;

a ***Μετὰ τοῦτο δέ, περὶ οὗ τὸ δεύτερον ἠμφισβητήσαμεν*** κ.τ.λ. μέχρι 477 a. Δευτέρα συλλογιστικὴ σειρὰ δι' ἧς ὁ Σωκ. ἀποδεικνυει ὅτι τὸ ἀδικοῦντα μένειν ἀτιμώρητόν ἐστι τὸ μέγιστον τῶν ἀνθρωπίνων κακῶν, μεῖζον ἢ τὸ ἀδικοῦντα κολάζεσθαι. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ὁ Σωκ. πρῶτον μὲν λαμβάνει τὴν ὁμολογίαν τοῦ Πώλου, ὅτι πάντα τὰ δίκαιά εἰσι καλά. Μετὰ τοῦτο λαμβάνει δι' ἐπαγωγῆς ἐκ παραδειγμάτων τὴν καθόλου πρότασιν· ***«Οἷον ἂν ποιῇ τὸ ποιοῦν, τοιοῦτον τὸ πάσχον πάσχει»***. Ἐκ δὲ ταύτης συλλογίζεται ὅτι καὶ ὁ κολαζόμενος πάσχει δίκαια ὑπὸ τοῦ δικαίως κολάζοντος· εἰ δὲ δίκαια, καὶ καλά, εἰ δὲ καλά, καὶ ὠφέλιμα, ἐπειδὴ οὐχ ἡδέα. Πρὸς ταῦτα ἔχω νὰ ἀντείπω τάδε·

Α'. Ἡ καθόλου ἐκείνη πρότασις δέν μοι φαίνεται ἀναμάρτητος· διότι οὐδὲ τὰ καθ' ἕκαστον παραδείγματα, ἐξ ὧν ἐλήφθη. Τὸ καῖον δὲν καίει σφόδρα καὶ ἀλγεινῶς, οὐδὲ τὸ τέμνον τέμνει βαθέως καὶ ἀλγεινῶς, ἐὰν μὴ τὸ καιόμενον καὶ τεμνόμενον ὦσιν ἐπιτήδεια νὰ τέμνωνται καὶ νὰ καίωνται οὕτως· οὐδὲ καίει ὅλως τὸ καῖον οὐδὲ τέμνει τὸ τέμνον, ἂν μὴ ὑπάρχῃ τὸ ἐπιτήδειον νὰ καίηται καὶ νὰ τέμνηται. Ἀληθεστέρα θὰ ἦτο ἡ ἀντίστροφος πρότασις· ἤδε· «Οἷον ἂν *πάσχῃ* τὸ πάσχον, τοιοῦτον τὸ ποιοῦν ποιεῖ»· διότι συνήθως εἰς τὴν ποιότητα τοῦ πα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

θήματος ἀποβλέποντες ἀποδίδομεν ταύτην εἰς τὸ ποιοῦν. Ἀλλὰ καθόλου εἰπεῖν, 476
οὐδετέρα τούτων εἶνε οὕτως ἁπλῶς ἀληθής.

Β'. Ὡσαύτως δὲν εἶνε ἀληθές, οὕτως ἁπλῶς λεγόμενον, ὅτι πάντα τὰ δίκαιά εἰσι καλά. Ἐνδέχεται νὰ εἶνε καλὰ μὲν τῷ ποιοῦντι αἰσχρὰ δὲ τῷ πάσχοντι καὶ τἀνάπαλιν· ὅπως ἐνδέχεταί τι νὰ εἶνε ἡδὺ τῷ ποιοῦντι, ἀηδὲς δὲ ἢ ἀνιαρὸν τῷ πάσχοντι. Ἡ νίκη εἶνε καλὸν καὶ ἡδὺ τῷ νικῶντι, οὐχὶ δὲ καὶ τῷ ἡττωμένῳ· καὶ τὸ δικαίως ἄρα κολάζειν εἶνε καλὸν τῷ κολάζοντι, οὐχὶ δὲ καὶ τῷ κολαζομένῳ. Ἂν ἦτο ἀληθὲς ὅτι *ἁπλῶς* πάντα τὰ δίκαιά εἰσι καλά, θὰ ἦτο ἀληθὲς καὶ ὅτι πάντα τὰ ἄδικά εἰσιν αἰσχρά· καὶ θὰ ἠδύνατό τις νὰ συλλογισθῇ κατὰ τὴν ὑφήγησιν τοῦ Πλ. ὧδε· Ὁ ἀδίκως κολαζόμενος ἄδικα πάσχει· εἰ δ' ἄδικα, καὶ αἰσχρά, εἰ δ' αἰσχρὰ καὶ βλαβερά. Βλάπτεται ἄρα ὁ ἀδίκως κολαζόμενος, καὶ βλάπτεται χείρων τὴν ψυχὴν γιγνόμενος! Πῶς συμβιβάζονται ταῦτα πρὸς ὅσα αὐτὸς ὁ Πλ. ἔμπροσθεν εἶπεν, ὅτι ὁ ἀδίκως ἀποθνήσκων εἶνε εὐδαιμονέστερος τοῦ δικαίως ἀποθνήσκοντος; πῶς συμβιβάζονται πρὸς τὸν ἄδικον τοῦ Σωκ. θάνατον; πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θάνατον τοῦ Ἰησοῦ;

Γ'. Ὁ δικαίως κολαζόμενος, λέγει ὁ Πλ., ὠφελεῖται, γιγνόμενος βελτίων τὴν ψυχήν. Εἶεν! Ἀλλ' ὁ δικαίως ἀποθνήσκων, ἐν μὲν τῷ παρόντι βίῳ δὲν ἔχει καιρὸν νὰ βελτιωθῇ· ἐν δὲ τῷ μέλλοντι, ἂν τυχὸν ἠδίκησε τὰ ἔσχατα καὶ ἐγένετο ἀνίατος, «***αὐτὸς μὲν οὐκέτι ὀνίναται οὐδέν, ἅτε ἀνίατος ὤν, ἄλλοι δὲ ὀνίνανται οἱ τούτους ὁρῶντες***»· ὡς διδάσκει κατωτέρω ἐν τῷ μύθῳ (525 c). Πότε λοιπὸν θὰ ἀπολαύσωσιν οἱ τοιοῦτοι τοῦ ἐκ τῆς δικαίας κολάσεως ἀγαθοῦ;

Δ'. Ἡ παρομοίωσις τοῦ κολάζοντος δικαστοῦ πρὸς τὸν ὑγιάζοντα ἰατρόν, (478 a), ὁποίαν καθιστᾷ αὐτὴν ὁ Πλ., δὲν εἶνε εὔστοχος. Δὲν ἔχει ὁ δικαστὴς πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ὅπως ὁ ἰατρὸς πρὸς τὸ σῶμα· ἀλλὰ μᾶλλον ὁ δικαστὴς *πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ κοινωνικοῦ σώματος*, ὅπως ὁ ἰατρὸς *πρὸς τὸ σῶμα ἑκάστου*· δηλαδὴ ὁ δικαστὴς εἶνε ψυχῆς ἰατρὸς οὐχὶ ἀτόμων, ἀλλὰ ὅλης κοινωνίας. Ὅπως λοιπὸν ὁ ἰατρὸς στοχαζόμενος τῆς ὑγιείας τοῦ ὅλου σώματος, ὀλιγωρεῖ ἐν ἀνάγκῃ τῆς εὐεξίας καὶ σωτηρίας μέλους τινὸς αὐτοῦ, καὶ θαρραλέως προβαίνει εἰς τὸ τέμνειν καὶ καίειν, οὕτω καὶ ὁ δικαστὴς στοχαζόμενος τῆς ψυχικῆς ὑγιείας τῆς ὅλης κοινωνίας, ἐν ᾗ λειτουργεῖ, ἐν ἀνάγκῃ ὀλιγωρεῖ τῆς εὐεξίας καὶ σωτηρίας τινῶν μελῶν αὐτῆς, ἀπειλούντων κίνδυνον εἰς τὸ ὅλον κοινωνικὸν σῶμα, καὶ θαρραλέως προβαίνει εἰς τὸ τέμνειν καὶ καίειν, εἰς ἐπιβολὴν φυγῆς, δεσμῶν καὶ θανάτου.

Κατὰ ταῦτα αἱ περὶ ὧν πρόκειται προτάσεις θὰ ἦσαν ὀρθαὶ διατυπούμεναι ὧδε· Ὁ μὲν ἰατρὸς ποιεῖ καλὰ καὶ ὠφέλιμα εἰς τὸ νοσοῦν σῶμα· τὸ δὲ νοσοῦν σῶμα πάσχει καλὰ καὶ ὠφέλιμα ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ· οὐχὶ δὲ τὸ τεμνόμενον ἢ καιόμενον μέλος. Καὶ πάλιν· Ὁ μὲν δικαστὴς κολάζων ποιεῖ καλὰ καὶ ὠφέλιμα εἰς τὸ κοινωνικὸν σῶμα, καὶ τοῦτο πάσχει καλὰ καὶ ὠφέλιμα ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ· οὐχὶ δὲ καὶ τὸ ἀποτεμνόμενον ἢ ἄλλως ἀποχωριζόμενον μέλος τῆς κοινωνίας.

Ε'. Ὀρθῶς μὲν ἔβλεπεν ὁ Πλ. ὅτι ὁ νοσῶν τὴν ψυχὴν ἄνευ κολάσεως δὲν δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς νόσου· ἡμάρτανε δὲ ταυτίζων τὴν δικαστικὴν ποινὴν μετὰ τῆς κολάσεως. Ὁ Ἀριστοτ. εἶδεν ἐν τοῖς τοιούτοις εὐκρινέστερον. Ῥητορ. Α', 10· «***Διαφέρει δὲ τιμωρία καὶ κόλασις· ἡ μὲν γὰρ κόλασις τοῦ πάσχοντος ἕνεκά ἐστιν, ἡ δὲ τιμωρία τοῦ ποιοῦντος, ἵνα ἀποπληρωθῇ.***» Ἡ μέριμνα ἡ περὶ τῆς σωτηρίας καὶ εὐεξίας τῆς ψυχῆς ἑκάστου ἀνθρώπου δὲν ἀνήκει εἰς τὸν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

476 δικαστήν· ἀλλὰ πρωτίστως μὲν εἰς τὸν Οὐράνιον Πατέρα, τὸν γεννήτορα καὶ κύριον τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν· ἔπειτα δὲ εἰς τοὺς ἐπὶ γῆς ἐκτελεστὰς τοῦ θελήματος Αὐτοῦ· κατὰ πρῶτον μὲν λόγον εἰς τοὺς ὑπευθύνους γονεῖς, ἔπειτα δὲ τοὺς λεγομένους πνευματικοὺς πατέρας, ἱερεῖς, διδασκάλους κ. τ. τ. Καὶ ἡ προσήκουσα κόλασις τῶν νοσούντων τὴν ψυχήν, δὲν εἶνε ἡ ἔξωθεν ἐπιβαλλομένη, ἀλλ' ἣν αὐτὸς ὁ κολαζόμενος ἐπιβάλλει ἑαυτῷ· ἡ μετάνοια, ἡ ἐπανόρθωσις, ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται, τῶν διαπεπραγμένων ἀδικημάτων, καὶ ἡ σταθερὰ ἀπόφασις τοῦ ἀποπτύσαι εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον τὰ ἐπιτηδεύματα ἐκεῖνα, ἅτινα ἐμποιοῦσι καὶ τρέφουσι τὴν ψυχικὴν νόσον.

Τὴν τοιαύτην ἰατρικὴν μέθοδον τῶν νοσούντων τὰς ψυχὰς ἐδίδαξεν ἡ χριστιανικὴ σοφία 'Ο δὲ πατὴρ τῶν ἰδεῶν δὲν εἶχε συλλάβει καθαρὰν τὴν ἰδέαν Οὐ-
477 ρανίου πατρὸς καὶ Θείου παιδαγωγοῦ τῶν ἀνθρώπων!

d ***Οὐκοῦν ἢ ἀνιαρότατόν ἐστι καὶ ἀνίᾳ ὑπερβάλλον*** κ. τ. λ. Τὰ κράτιστα τῶν χγρ. παραδίδουσι τὸ χωρίον ὧδε· « Οὐκοῦν ἢ ἀνιαρόταοον ἐστιν, ἀνίᾳ ὑπερβάλλον αἴσχιστον τούτων ἐστίν, ἢ λύπῃ ἢ βλάβῃ ἢ ἀμφότερα ». Ἀλλὰ ἐκ τοῦ ἢ καὶ τῆς τοῦ *καὶ* παραλείψεως οὐδὲν ὑγιὲς νόημα δύναται νὰ προκύψῃ. Τὸ ἢ ἀπε-
478 δέχθησαν πάντες οἱ ἐκδόται.

b ***Τί οὖν τούτων κάλλιστόν ἐστιν (ὧν λέγεις). Π. Τίνων λέγεις*** ; Ὀρθῶς ὁ Βέκκερος διαγράφει τὸ *ὧν λέγεις*, ὅλως ἀτόπως κείμενον, προελθὸν δὲ προφανῶς ἐκ διττογραφίας διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν γραμμάτων. Δύο χγρ. παραλείπουσιν ὅλως τό: *Τίνων λέγεις* τοῦ Πώλου, καὶ συνάπτουσι τὴν προηγουμένην μετὰ τῆς ἐπιφερομένης ῥήσεως τοῦ Σωκ. Καὶ ἡ παράλειψις αὕτη ἐνισχύει τὴν ὑποψίαν ὅτι τὰ *ὧν λέγεις* προῆλθον ἐκ διττογραφίας.

c ***καὶ ὑγιεῖ εἶναι***. Οὕτως ἓν χγρ. Τὰ λοιπὰ *ὑγιῆ*.

c ***Ἀρ' οὖν οὕτως ἂν περὶ τὸ σῶμα εὐδαιμονέστατος ἄνθρωπος εἴη ; ἰατρευόμενος, ἢ μηδὲ κάμνων τὴν ἀρχήν*** ; Τινὰ χγρ. ἀντί, *οὕτως*, *οὗτος*· *καί*, *ὁ ἰατρευόμενος ἢ ὁ μηδὲ κάμνων*, καὶ ἐν τῇ ἀποκρίσει τοῦ Πώλου, *ὁ μηδὲ κάμνων*. Εὐνδ. Κορ. καὶ ἄλλοι προετίμησαν ταύτην. Θὰ τὴν προετίμων καὶ ἐγώ, ἂν πρὸ τοῦ *σῶμα* εἶχεν ἄρθρον· ἄνευ τούτου μοὶ φαίνεται ἀπίθανον νὰ ἔγραψεν ὁ Πλ. Ἆρ' οὖν οὗτος ἂν *περὶ σῶμα* εὐδαιμονέστατος ἄνθρωπος εἴη ;

e ***Δεύτερος δέ που***. Τὰ μὲν κράτιστα χγρ. *δήπου*, ἄλλα δέ, *δὲ δήπου*. Εὐνδ. Ἀστ. Κορ. *δὲ δήπου*, Βέκκ. Σταλβ. Ἑρμ. Κρόν. Σχάντ. *δήπου*. Τὸ *δήπου* ἄνευ τοῦ *δὲ* μοὶ φαίνεται ἀδύνατον νὰ σταθῇ. Ἀλλ' εἰκάζω ὅτι ἡ ἀπουσία τοῦ *δὲ* ἐν τοῖς κρατίστοις δὲν εἶνε παράλειψις, ἀλλὰ παραφθορὰ τοῦ δὲ εἰς *δή*, γνωριμωτέρου ὄντος τοῦ *δήπου*, ἢ τοῦ *δέ που*. Καὶ ὁ Ὀλυμπιόδ. ἀνεγίνωσκε
479 *δέ που*.

d ***Δεύτερον ἄρα ἐστὶ τῶν κακῶν μεγέθει τὸ ἀποδικεῖν***. Τὸ *ἀποδικεῖν* ἐξ ἐμῆς διορθώσεως· τὰ χγρ. καὶ οἱ ἐκδόται *ἀδικεῖν*. Ἀλλ' οὕτως ἡ ἀπόφανσις αὕτη βαίνει ἀντιμέτωπος πρὸς τὴν ἀρτίως προειρημένην· « συμβαίνει μέγιστον κακὸν ἡ ἀδικία καὶ τὸ ἀδικεῖν »· ἧς ἐν τούτοις παρίσταται ὡς συμπέρασμα! Πράγματα ἀδύνατα! Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ἀποφάνσει ἡ ἀντίθεσις, «*τὸ ἀδικεῖν*, καὶ τό, *ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην*, ἔχει πλημμελῶς. Οἱ ἀρχαιότεροι ἐκδόται δὲν ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν δυσχέρειαν ταύτην. Ὁ Σταλβ. ἐν τῇ Γ' ἐκδόσει προέβη εἰς τοιάνδε διόρθωσιν «*τὸ ἀδικεῖν δίκην διδόντα*». Ἀλλὰ *ἀδικῶ διδοὺς δίκην*! εἶνε λογικὸς ἀναποδισμός, ὃν μόνον ἐν σημεριναῖς ἐφημερίσει δύναταί τις νὰ ἀπαντήσῃ (ἀπέθανε

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ταφείς! ἐπληγώθη μετενεχθεὶς εἰς τὸ νοσοκομεῖον! ἐτέλεσαν τοὺς γάμους των 479
(τὴν ἑσπέραν) ἀπελθόντες τὴν (ἐπιοῦσαν)!) Λογικώτερον ὁ Χιρσίγ. «*τὸ ἀδικοῦντα διδόναι δίκην*», ὅπερ ἀπεδέχθη καὶ Σχ. Ἀμφότεραι αἱ διορθώσεις κάμνουσιν ἐν τούτῳ, ὅτι παρεμβάλλουσιν ἔξωθεν πάμπολα καὶ ποιοῦσι τὸν Πλάτ. πολυλογοῦντα καὶ ταυτολογοῦντα ἥκιστα πλατωνικῶς· (τὸ ἀδικοῦντα διδόναι δίκην· τὸ δὲ ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην κ. τ. λ.)

Ἀδύνατον νὰ ἔγραψεν ὁ Πλ. *ἀδικεῖν*! Ἄς ἴδωμεν τί ἐνδέχεται νὰ ἔγραψεν. Λέγει ὁ Ξνφ. Ἑλλ. Α', ζ', 21. «Ἴστε ὅτι τὸ Καννωνοῦ ψήφισμά ἐστιν ἰσχυρότατον, ὃ κελεύει, ἐάν τις τὸν τῶν Ἀθηναίων δῆμον ἀδικῇ, δεδεμένον ἀποδικεῖν ἐν τῷ δήμῳ, καὶ ἐὰν καταγνωσθῇ ἀδικεῖν, ἀποθανεῖν εἰς τὸ βάραθρον ἐμβληθέντα». Ἐσήμαινε λοιπὸν τὸ ἀποδικεῖν, παρίστασθαι ἐν δικαστηρίῳ καὶ διδόναι δίκην, ἢ ἀπαλλασσόμενον ἢ τιμωρούμενον. Τοῦτο θαυμασίως ἁρμόζει πρὸς τὴν περὶ δίκης γνώμην τοῦ Πλ. ἣν ἐν τοῖς ἑπομένοις ἐκφράζει διὰ μακρῶν. Εἰκάζω ὅτι ὁ Πλ. ἔγραψεν *ἀποδικεῖν* ἐνταῦθα, ἠναγκασμένος ὢν νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἀηδῆ ταυτολογίαν ἣν προέδειξα. Οἱ δὲ βιβλιογράφοι παρεγνώρισαν αὐτὸ ὡς ἄηθες.

Ἆρ' οὖν περὶ τούτου ἠμφισβητήσαμεν. Τινὰ χγρ. *οὐ περὶ τούτου-* d
ὅπερ παρεδέχθησαν Ἑϊνδ. Κορ. Βέκκ. Ἄστ. Σταλβ. ὅστις καὶ σημειοῖ ὅτι κακῶς παραλείπεται. Ἐγὼ δὲν βλέπω ποῦ κεῖται τὸ κακόν.

Πέντε χγρ. ἐν οἷς καὶ τὸ Πάτμ. φέρουσιν *ἠμφεσβητήσαμεν*, ὅπερ καὶ παρεδέχθησαν οἱ ἀπὸ Βεκκ. ἐκδόται. Ἐγὼ μέχρι κρειττόνων ἀποδείξεων εὐλαβοῦμαι νὰ εἰσαγάγω τύπον τερατώδη. Τὸ ῥῆμα προφανῶς προῆλθεν ἐκ τοῦ ἀμφις-δαίνω. Τί εἶνε λοιπὸν ἐκεῖνο τὸ *εσ*; αὔξησις δὲν δύναται νὰ εἶνε.

τὸν τὰ μέγιστα ἀδικοῦντα δίκην οὐδεμίαν διδόντα Τινὰ χγρ. *ἀδι-* e
κοῦντα καὶ δίκην. 480

ὅπως μὴ ἀδικήσει . . . ὅπου ὡς τάχιστα δώσει δίκην . . . ὅπως μὴ ποι- a
ήσῃ τὴν ψυχὴν κ. τ. λ. Τὰ κράτιστα χγρ. φέρουσιν *ἀδικήσῃ . . . ποιήσῃ*, τὰ δὲ λοιπὰ ὁριστικάς, ἃς παρεδέχθησαν Ἑϊνδ. Βέκκ. Κρόν. Ἑρμ. Σχάντ. Ὁ Κοραῆς, ***ἀδικήσει . . . ποιήσῃ***. Τὸ μὲν ***ἀδικήσει*** θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξενεχθῇ καὶ καθ' ὑποτ. Ἀλλά μοι φαίνεται πιθανωτέρα ἡ ὁριστ. ἵνα συμφωνῇ μετὰ τοῦ κατωτέρω ***δώσει***. Τὸ δὲ *ποιήσῃ* καθ' ὁριστ. θὰ ἦτο αὐτόχρημα σολοικισμός, διότι εἶνε καθαρὸς τελ. λόγος ἐκ τοῦ ***ἰέναι σπεύδοντα***. Ὁ Σταλβ. ὑπερμαχεῖ τῆς ὑποτ. *ποιήσῃ*, ὡς τεθείσης διότι προηγεῖται τὸ ***ἐὰν ἀδικήσῃ*** καὶ διότι πρόκειται περὶ πράγματος ἅπαξ γινομένου οὐχὶ κατ' ἐπανάληψιν, ὡς νὰ ἐσήμαινε δηλ. τὸ μέν, ***ὅπως μὴ ποιήσῃ, διὰ νὰ μὴ κάμῃ***, τὸ δέ, ***ὅπως μὴ ποιήσει, διὰ νὰ μὴ κάμνῃ***. Ὁ Σταλβ. μοι φαίνεται ὅτι παρεγνώρισε τὸν ἀληθῆ λόγον τῆς ὑποτακτικῆς

ἢ πῶς λέγωμεν, ὦ Πῶλε; Οὕτω τὰ κράτιστα χγρ., ἄλλα δέ, ***λέγομεν***. b
Τοῦτο μὲν Ἑϊνδ. Ἄστ. Σταλβ. Σχάντ. οἱ δὲ λοιποὶ ***λέγωμεν***. Οἱ παλαιότεροι ἐκδόται οὕτω στίζουσιν. Ἀπὸ Ἑϊνδ. ἐπεκράτησε νὰ τίθεται τὸ ἐρωτ. μετὰ τὸ ***ὁμολογήματα***, οὕτως ὥστε ἡ ἀποδ. τῆς ὑποθετ. προτ. νὰ εἶνε τὸ ***πῶς λέγωμεν***. Ὁ Κοραῆς ὀρθῶς θέτει τὸ ἐρωτημ. μετὰ τὸ ***Πῶλε***, ὡς καὶ οἱ παλαιότεροι.

εἰ μή εἴ τις ὑπολάβοι ἐπὶ τοὐναντίον, κατηγορεῖν δεῖν κ. τ. λ. Οἱ ἑρ- c
μηνευταὶ νομίζουσι συμπληρωτέον: ***ἐπὶ τοὐναντίον χρήσιμον εἶναι***. Ἀλλ' οὕτως ἔπρεπε νὰ ἐπενέγκῃ ὡς ἐπεξηγ. μόνον, (***ἐπὶ τὸ***) ***κατηγορεῖν***, οὐχὶ δέ, ***ἐπὶ τὸ κατηγορεῖν δεῖν***. Τὸ ὀρθὸν συμπλήρωμα εἶνε· ***ἐπὶ τοὐναντίον δεῖν χρῆσθαι, ἐπὶ τὸ κατηγορεῖν μάλιστα μὲν ἑαυτοῦ κ. τ. λ.***, τὸ δὲ ***δεῖν*** ἐτέθη πλεοναστικῶς. Διότι

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

480 καὶ τὸ προηγούμενον *οὐδὲν χρήσιμος ἡ ῥητορική*, ἐρρήθη ἀνακριβῶς, ἀντὶ τοῦ ἀκριβοῦς: *οὐ δεῖ χρῆσθαι τῇ ῥητορικῇ*.

c ***ἀναγκάζειν τε.*** Τινὰ χγρ. *ἀναγκάζειν δέ*.

d ***καὶ ἐπὶ τούτῳ χρώμενον.*** Τινὰ χγρ. «*καὶ μὴ φειδόμενον, ἀλλ' ἐπὶ τούτῳ χρώμενον*».

e ***ἐὰν μόνον μὴ αὐτὸς ἀδικῆται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ· τοῦτο μὲν γὰρ εὐλαβητέον.*** Ἀπροσδόκητον τὸ ἐνθύμημα τοῦτο τοῦ Σωκ. ἐνταῦθα, καίπως σκοτεινόν· διὸ ἄλλοι ἄλλως ὑπολαμβάνουσιν. Ἐγὼ τοῦτον εὑρίσκω τὸν λόγον τῆς ἐξαιρέσεως ταύτης. Προεῖπεν ὅτι τὸ ἀδικεῖσθαί ἐστι κακὸν τῷ ἀδικουμένῳ (469 c). Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἐχθρὸς ἀδικῇ αὐτὸν τὸν ῥητορικόν, τότε μόνον ἐξαιρέτως χρηστέον τῇ ῥητορικῇ πρὸς ἄμυναν ἑαυτοῦ· διότι ἄλλως θέλων νὰ βλάψῃ τὸν ἐχθρὸν διὰ τῆς ἀτιμωρησίας, βλάπτει ἑαυτὸν ἀδικούμενον. Τὸ δὲ ἀδικεῖσθαι ἀναγνωρίζει ὁ Σωκράτης ὡς κακόν. Πρβλ. Μέν. 71 e' «*αὕτη ἐστὶν ἀνδρὸς ἀρετή, ἱκανὸν εἶναι τὰ τῆς πόλεως πράττειν, καὶ πράττοντα τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δ' ἐχθροὺς κακῶς, καὶ αὐτὸν εὐλαβεῖσθαι μηδὲν τοιοῦτον παθεῖν*».

481

c ***εἰ μή τι ἦν τοῖς ἀνθρώποις πάθος, τοῖς μὲν ἄλλο τι, τοῖς δὲ ἄλλο τι τὸ αὐτό.*** Τὴν παράξενον ταύτην φράσιν μὴ κατανοήσαντες οἱ βιβλιογράφοι παρενέβαλον πάντες εἰς τὰ χγρ. πρὸ τοῦ *τὸ αὐτὸ* τὸν σύνδ. *ἤ*, δι' οὗ ταῦτα ἀντιφάσκουσι καὶ πρὸς τὸ κεφαλαιῶδες νόημα τοῦ παρόντος λόγου καὶ πρὸς τὰ ἀμέσως ἑπόμενα· *ἀλλά τις ἡμῶν ἴδιον ἔπασχε πάθος ἢ οἱ ἄλλοι*. Ἐκβαλλομένου τοῦ *ἢ* τὸ χωρίον δὲν ἐπιδέχεται μὲν παρανόησιν, διότι ἱκανῶς δηλοῦσι τὰ ἑπόμενα τί θέλει νὰ εἴπῃ, ὅμως δὲ εἶνε ἄξιον ζητήσεως, πῶς προήχθη ὁ Σωκ. εἰς τοιαύτην ὀξύμωρον διατύπωσιν τοῦ νοήματός του. Λέγομεν λοιπὸν ὅτι ἕκαστον τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων καὶ φαινομένων, σύνθετον ὄν, ἔχει τινὰ μὲν τῶν γνωρισμάτων του κοινὰ μετ' ἄλλων, τινὰ δὲ ἴδια ἑαυτοῦ, καί, τινὰ μὲν οὐσιώδη, τινὰ δὲ ἐπουσιώδη. Εἰς μὲν λοιπὸν τὰ κοινὰ καὶ οὐσιώδη ἀποβλέποντες ὀνομάζομεν αὐτὰ δι' ἑνὸς κοινοῦ ὀνόματος, εἰς δὲ τὰ ἴδια, διορίζομεν ἕκαστον αὐτῶν ἀπὸ τῶν ὁμοειδῶν διὰ ἐπιθετικοῦ τινος προσδιορισμοῦ ἢ ἀντωνυμίας ἢ ἄλλως. Ἐὰν π. χ. ἔχωμεν ἐνώπιον ἡμῶν καλάθιον μήλων, ὀνομάζομεν πάντα διὰ τοῦ κοινοῦ ὀνόματος *μῆλα* ἀποβλέποντες εἰς τὰ οὐσιώδη καὶ κοινὰ πάντων γνωρίσματα. Ἐὰν τώρα λαμβάνοντες ἓν ἕκαστον καὶ ἐπιδεικνύοντες ἐρωτῶμεν, τί εἶνε τὸ ἑκάστοτε ἐπιδεικνύμενον, θὰ ἔχωμεν ταύτας τὰς ἀποκρίσεις.

Α'. Τοῦτο εἶνε *μῆλον*
Β'. Τοῦτο εἶνε *ἄλλο μῆλον*
Γ'. Καὶ τοῦτο *ἄλλο μῆλον*
Καὶ οὕτω καθεξῆς.

Λέγων ***μῆλον*** ὁ ἀποκρινόμενος λέγει *τὸ αὐτό*, λέγων ***ἄλλο***, λέγει ***οὐχὶ τὸ αὐτό***. Εἶνε ἄρα ὡς νὰ ἔλεγεν.

Α'. Τοῦτο εἶνε μῆλον
Β'. Τοῦτο εἶνε ἄλλο τι τὸ αὐτὸ
Γ'. Καὶ τοῦτο ἄλλο τι τὸ αὐτό.

Τοῦτο λέγει καὶ ὁ Σωκ. ἐνταῦθα, οὐχὶ περὶ μήλων ἀλλὰ ψυχικῶν παθῶν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὁ ἔρως τοῦ Καλλικλέους εἶνέ τι πάθος. 481
Ὁ ἔρως τοῦ Σωκράτους εἶνε ἄλλο τι τὸ αὐτό.

Παρὰ τὴν ταυτότητα ὑπάρχει ἐν ἑκατέρῳ ἔρωτί τι ἴδιον· ὁ μὲν τοῦ Καλλικλέους εἶνε ἄλλου προσώπου καὶ ἄλλου πράγματος καὶ ἄλλης ποιότητος· ὁ δὲ τοῦ Σωκράτους ἄλλων. Ἡ ταυτότης καθιστᾷ δυνατὴν τὴν ἀνακοίνωσιν ἄλλοις τοῦ ἰδίου ἑκάστου παθήματος. Ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἡ ταυτότης, τοῦτο θὰ ἦτο ἀδύνατον, ὅπως εἰς τὸν ἐκ γενετῆς τυφλὸν εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐμποιήσῃ τις ἔννοιαν τῶν χρωμάτων καὶ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν.

τυγχάνομεν—ἐρῶντε δύο ὄντε δυοῖν ἑκάτερος κ. τ. λ. Αἱ ἀρχαῖαι πόλεις τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶχον παιδευτήρια ἀνώτερα τῶν γραμματοδιδασκαλείων· οἱ αἰσθανόμενοι τὴν ἀνάγκην ἀνωτέρας διανοητικῆς παιδεύσεως ὤφειλον νὰ φροντίσωσιν ἐκ τῶν ἰδίων νὰ εὕρωσιν ἐπιτήδειον διδάσκαλον. Πλὴν τούτου ἡ ἀρετὴ ὅπως ἐνόουν αὐτὴν οἱ ἀρχαῖοι, δηλ. ἡ φιλοπατρία, ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ ἐν τοῖς ὅπλοις ἐμπειρία, ἐτιμῶντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων πολὺ μᾶλλον ἢ τὴν σήμερον. Ἐν Ἀθήναις πλὴν τῆς τοῖς πᾶσι κοινῆς Ἑλληνικῆς ἀρετῆς, εἶχεν ἀναδειχθῆ, ἰδίως ἀπὸ Σωκράτους καὶ ἐντεῦθεν, τιμία καὶ ἡ κατ' ἐξοχὴν ἀνθρωπίνη ἀρετή, ἣν οἱ Σωκρατικοὶ συνήθως ὠνόμαζον δικαιοσύνην, ἦτο δὲ αὐτοκασιγνήτη τῆς χριστιανικῆς ἀρετῆς, τῆς τοῦ πλησίον ἀγάπης. Τοιαύτην μάθησιν καὶ παιδείαν ὁ νεαρὸς Ἕλλην δὲν ἠδύνατο νὰ μάθῃ καὶ νὰ παιδευθῇ ἄλλως ἢ ἐν ὁμιλίᾳ μετὰ πρεσβυτέρων· ἐντεῦθεν λοιπὸν ἐγεννᾶτο ἐν τῇ ψυχῇ τῶν νεωτέρων ὁρμὴ πρὸς ἀκρόασιν τῶν λόγων τῶν πρεσβυτέρων, ὅπως ἐν Σπάρτῃ. (Πλούτρχ. Β. Λυκούργ. ΙΒ'). Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ψυχῇ τῶν πρεσβυτέρων, μάλιστα δὲ τῶν αἰσθανομένων ἐν ἑαυτοῖς περισσείαν πλούτου σοφίας καὶ ἀρετῆς, ἐγεννᾶτο ἔρως μεταδόσεως τῶν ἀγαθῶν τοῖς νεωτέροις. Ἐντεῦθεν προέκυπτε φιλικὸς σύνδεσμος νεωτέρων μετὰ πρεσβυτέρων, ὅστις ὠνομάζετο ἔρως, καὶ ὁ μὲν ἐρῶν ἐραστής, ὁ δ' ἐρώμενος παιδικά. Αἱ πόλεις ηὐνόουν τοὺς τοιούτους συνδέσμους διὰ τὴν προκύπτουσαν ἐντεῦθεν ὠφέλειαν. Καταχρήσεις τοῦ εὐγενοῦς τούτου θεσμοῦ συνέβαινον παρὰ τοῖς ἀγενεστέροις ***τοῖς ἐν ναύταις τεθραμμένοις καὶ οὐδένα ἐλεύθερον ἔρωτα ἑωρακόσιν***. (Φαῖδρ. 243 d). Ἀλλ' ἡ ἀξία ἑκάστου πράγματος ὁρίζεται θεωρουμένης τῆς ὀρθῆς αὐτοῦ χρήσεως οὐχὶ τῆς παραχρήσεως. Πρβλ. Jakobs: Erziehung der Hellenen zur Sittlichkeit. 482

ἀεὶ ἃ νῦν ἐμοῦ ἀκούεις καὶ κατωτέρω· ***ἡ δὲ φιλοσοφία ἀεὶ τῶν αὐτῶν*** a Τινὰ χγρ. παραλείπουσι τὸ ἕτερον τῶν δύο *ἀεί*.

Καίτοι ἔγωγε οἶμαι καὶ τὴν λύραν μοι κρεῖττον εἶναι ἀνάρμοστόν τε καὶ διαφωνεῖν. b Οὕτω πάντα τὰ χγρ. Ἀλλ' ὁ Heusde μετέτρεψε τὸ *ἀνάρμοστον* εἰς *ἀναρμοστεῖν*· τοῦτο δὲ παρεδέχθησαν ἔκτοτε πάντες οἱ ἐκδόται. Διὰ ποίαν ἀνάγκην; Διότι τὸ *ἀνάρμοστον εἶναι*, λαμβάνον αὐτὸ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ *εἶναι*, καταλείπει τὸ *κρεῖττον* ἄνευ τοῦ ἀπαιτουμένου *εἶναι* τοῦ ἐκ τοῦ *οἶμαι* ἐξαρτωμένου. Εἶνε τοῦτο λόγος μετακινήσεως τῶν κειμένων; Τοιαύτη παράλειψις τοῦ ἀπαρεμφάτου *εἶναι* καὶ ἐπὶ τοῦ *ἡγοῦμαι* καὶ ἐπὶ τοῦ *οἶμαι* συνηθεστάτη παρὰ Πλ. Σελ. 472 d «σὺ ἡγεῖ οἷόν τε εἶναι μακάριον ἄνδρα»· ἔνθα τὸ εἶναι προφανῶς ἀνήκει εἰς τὸ *μακάριον ἄνδρα*, τὸ δὲ *οἷόν* τε μένει ἄνευ ἀπαρεμφ. Ἔπειτα δέ, τὸ ***ἀναρμοστεῖν καὶ διαφωνεῖν*** εἶνε σχεδὸν ταυτολογία τις καὶ δὲν βλέπει τις τί προσθέτει τὸ β' εἰς τὸ α', ἐν ᾧ τὸ ***εἶναι ἀνάρμοστον καὶ διαφωνεῖν***

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

482 ἔχουσι πρὸς ἄλληλα ὡς αἴτιον πρὸς αἰτιατόν. Τέλος δὲ ἐξηνέχθησαν ὁμορρύθμως πρὸς τὰ ἑπόμενα *ἀσύμφωνον εἶναι, καὶ ἐναντία λέγειν*, ἡ δὲ ὁμορρυθμία αὕτη καταστρέφεται διὰ τῆς διορθώσεως τοῦ Heusde.

d ***εἰ διδάξει αὐτόν.*** Τινὰ χγρ. *διδάξοι*. Ἡ ὁριστ. κεῖται καλῶς. Ὁ Σωκ. δὲν ἐπλαγίασε τὸν λόγον, καίπερ ἐκ παρῳχημένου ἐξαρτώμενον, ὡς καταφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ *ἐὰν ἀφίκηται*.

d ***καί σου κατεγέλα.*** Τὰ πλεῖστα τῶν χγρ. ***καταγελᾶν,*** ὅπερ ἄτοπον· διότι δὲν ἔχει λόγον νὰ ἐξαρτᾶται καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ *ἔφη*. Ὁ Βεργχάρδυς καὶ ὁ Οὐΐγκελμάνος πειρῶνται νὰ τὸ ἐξαρτήσωσιν ἐκ τοῦ παρενθετικῶς εἰρημένου, ***ὥς γέ μοι***
483 ***δοκεῖν.*** Ἔτι ἀτοπώτερον τοῦτο ἐκείνου, ὥς γέ μοι δοκεῖν!

a ***κατὰ φύσιν ὑπερωτῶν.*** Τινὰ χγρ. *τὰ κατὰ φύσιν*.

a ***Πώλου τὸ κατὰ νόμον αἴσχιον λέγοντος, σὺ τὸν νόμον ἐδιώκαθες κατὰ φύσιν.*** Τὰ χργ. πολυτρόπως παραδίδουσιν ἡμῖν τὸ χωρίον τοῦτο. Τινὰ μὲν παραλείπουσι τά: ***αἴσχιον λέγοντος, σὺ τὸν νόμον***· ἄλλα τό: ***κατὰ φύσιν*** καὶ ἄλλα τά: *Πώλου — ἐδιώκαθες*.

Ὁ Ἀριστ. ἐν Σοφιστ. ἐλέγχ. 12 μνημονεύει τοῦ χωρίου τούτου διὰ τῶνδε· «Πλεῖστος δὲ τόπος ἐστὶ τοῦ ποιεῖν παράδοξα λέγειν, ὥςπερ καὶ ὁ Καλλικλῆς ἐν τῷ Γοργίᾳ γέγραπται λέγων, καὶ οἱ ἀρχαῖοι δὲ πάντες ᾤοντο συμβαίνειν παρὰ τὸ κατὰ φύσιν καὶ κατὰ τὸν νόμον· ἐναντία γὰρ εἶναι φύσιν καὶ νόμον, καὶ τὴν δικαιοσύνην κατὰ νόμον μὲν εἶναι καλόν, κατὰ φύσιν δ' οὐ καλόν· δεῖν οὖν πρὸς μὲν τὸν εἰπόντα κατὰ φύσιν κατὰ νόμον ἀπαντᾶν, πρὸς δὲ τὸν κατὰ νόμον ἐπὶ τὴν φύσιν ἄγειν· ἀμφοτέρως γὰρ εἶναι, λέγειν παράδοξα. Ἦν δὲ τὸ μὲν κατὰ φύσιν αὐτοῖς τὸ ἀληθές, τὸ δὲ κατὰ νόμον τὸ τοῖς πολλοῖς δοκοῦν».

a ***Φύσει μὲν γάρ που αἴσχιόν ἐστιν, ὅπερ καὶ κάκιον, τὸ ἀδικεῖσθαι.*** Πάντα τὰ χγρ. ἀντὶ *που* φέρουσι *πᾶν*. Ἀλλὰ τὸ *πᾶν* ἐκεῖνο εἶνε ἀνοικονόμητον. Ἂν μὲν ἤθελε νὰ ἐξενέγκῃ καθολικὴν ἀπόφανσιν, ὅτι πᾶν κακόν ἐστι καὶ αἰσχρόν, θὰ εἶχεν ὀρθῶς· ἀλλὰ πῶς εἰς τοιαύτην καθολικὴν πρότασιν προστίθεται ***τὸ ἀδικεῖσθαι***, ὃν ἕν τι τῶν καθ' ἕκαστον τῶν ὑπαγομένων ὑπὸ τὴν καθόλου ἐκείνην πρότασιν; Ὁ Ἑϊνδ. καὶ κατ' αὐτὸν ὁ Κορ. ἀγόμενοι ὑπὸ τῆς μεταφράσεως τοῦ Φικίνου «*quale* est injuriam pati» παρενέβαλον, πρὸ τοῦ ***τὸ ἀδικεῖσθαι***, τὸ ***οἷον*** (οἷον τὸ ἀδικεῖσθαι). Τινὲς προτείνουσι τὴν διαγραφὴν τοῦ ***πᾶν***. Ὁ Σταλβ. ὑποπτεύει ὅτι θὰ ἦτο *παντί*. Ἐγὼ εἰκάζω ὅτι ὁ Πλ. ἔγραψε *που*.

e ***Δῆλα δὲ ταῦτα πολλαχοῦ ὅτι οὕτως ἔχει.*** Τὰ χγρ. καὶ οἱ ἐκδόται πάντες ***δηλοῖ***. Ὁ Ἑϊνδ. καὶ ὁ Σχλεϊερμ. ὑπολαμβάνουσιν ὑποκ. τοῦ ***δηλοῖ*** ἡ φύσις. Ἀλλ' ἀφ' οὗ προεῖπεν ὅτι «ἡ φύσις ἀποφαίνει», θὰ ἦτο ἄτοπον πάλιν νὰ εἴπῃ περὶ τῆς φύσεως τὸ αὐτὸ δι' ἄλλης λέξεως, ***δηλοῖ δέ***. Ὁ Σταλβ. «H. e. manifestum est autem hoc, δῆλα δὲ ταῦτά ἐστι πολλαχοῦ». Ἥ τε λατιν. μετάφρασις τοῦ Σταλβ. καὶ ἡ ἰσοδύναμος Ἑλλ. ῥῆσις μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ Σταλβ. λαμβάνει τὸ ταῦτα ὡς ὀνομαστικὴν καὶ ὡς ὑποκ. τοῦ ***δηλοῖ***, λαμβανομένου παθητικῶς. Ἀλλὰ τὸ ***δηλοῖ*** εἶνε ἐνεργ. Συμβαίνει μὲν ἐνίοτε νὰ εἶνε τὸ αὐτὸ δῆλον καὶ δηλοῦν· οἷον τὸ Κρίτ. 44 d· «αὐτὰ δὲ δῆλα τὰ παρόντα ὅτι οἷοί τ' εἰσὶν οἱ πολλοί» κ. τ. λ. = Αὐτὰ δὲ δηλοῖ τὰ παρόντα, ὅτι κ. τ. λ. Ὁμοίως τὸ Θουκ. Α', 93· «καὶ δήλη ἡ οἰκοδομία ἔτι καὶ νῦν ἐστιν, ὅτι κατὰ σπουδὴν ἐγένετο» = καὶ δηλοῖ ἡ οἰκοδομία ὅτι κ. τ. λ. Ἀλλ' ἐνταῦθα ποῖον εἶνε τὸ δῆλον ἅμα καὶ δηλοῦν ὑποκείμενον; Τὸ *ταῦτα* καθ' ἑαυτὸ δὲν δύναται νὰ εἶνε, διότι οὕτως

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὤφειλε νὰ εἶνέ τι διάφορον τὸ *ταῦτα* τοῦ *ὅτι οὕτως ἔχει ταῦτα*, ἐν ᾧ εἶνε τὸ 483
αὐτὸ τὸ *ὅτι οὕτως ἔχει ταῦτα*, ὅτι *οὕτω τὸ δίκαιον κέκριται*, θὰ ἠδύνατο νὰ εἶνε ὑποκ. τοῦ ἀπροσώπου *δῆλον*, οὐχὶ τοῦ *δηλοῖ*.

Ἔπειτα παραθέτει τινὰ παραδείγματα ὁ Σταλβ. κατὰ τὴν δόξαν του ὅμοια τῷ προκειμένῳ. Πολιτ. 497 c· «εἰ δὲ λήψεται τὴν ἀρίστην πολιτείαν (τὸ φιλοσοφικὸν γένος), ὥςπερ καὶ αὐτὸ ἄριστόν ἐστι, τότε δηλώσει, (patebit κατὰ Σταλβ.) ὅτι τοῦτο μὲν τῷ ὄντι θεῖον ἦν». Ἀλλ' ἐνταῦθα ἔχομεν τὸ *τὸ φιλοσοφ. γένος* ὑποκ. τοῦ *δηλώσει*. Ἡροδ. Β', 117· «Κατὰ ταῦτα δὲ τὰ ἔπεα καὶ τόδε οὐκ ἥκιστα ἀλλὰ μάλιστα δηλοῖ (patet) ὅτι οὐκ Ὁμήρου τὰ Κύπρια ἔπεά ἐστι». Καὶ ἐνταῦθα ἔχομεν τὸ *τόδε* (ἐν μὲν γὰρ τοῖσι Κυπρίοισι κ. τ. λ.) ὑποκ. τοῦ *δηλοῖ*. Ἡροδ. Θ', 68· «Δηλοῖ τ' ἐμοί, ὅτι πάντα τὰ πρήγματα κ. τ. λ.» Καὶ ἐνταῦθα ὑποκ. τοῦ *δηλοῖ* εἶνε τὰ γεγονότα ἅτινα ἀνωτέρω διηγήθη.

κατὰ φύσιν (τὴν τοῦ δικαίου). Πρῶτος ὁ Σχλεϊερμ. ὑπώπτευσε τὰς λέ- e
ξεις, *τὴν τοῦ δικαίου*, ὡς γλώσσημα, ὑπολαμβάνων ὅτι *φύσις τοῦ δικαίου* θὰ ἐσήμαινε τὴν οὐσίαν, τὴν ἔννοιαν τοῦ δικαίου, ὅπερ ἐνταῦθα δὲν ἔχει τόπον. Ὁ Σταλβ. νομίζει ὅτι τὸ ἀντίστροφον θὰ εἶχεν ὀρθῶς· «*κατὰ τὸ τῆς φύσεως δίκαιον*». Παρὰ πᾶσαν τὴν ὑπεράσπισιν τῆς παραδόσεως ὑπὸ Ἀστ. ὁ Σχλεϊερμ. φαίνεται ὅτι ἔχει δίκαιον. Ὅταν λέγῃ ὅτι ἡ φύσις αὐτὴ ἀποφαίνει τί ἐστι δίκαιον, τοῦτο τὸ δίκαιον εἶνε προφανῶς τὸ τῆς φύσεως δίκαιον, οὐχὶ ἡ φύσις τοῦ δικαίου. Καὶ ὅταν πάλιν κατωτέρω ἐρωτᾷ «ποίῳ δικαίῳ;» ἡ ἀπόκρισις δὲν δύναται νὰ εἶνε ἄλλη, ἢ δυοῖν θάτερον· ἢ οὐδενὶ δικαίῳ, ἀλλὰ φύσει, ἢ τῷ τῆς φύσεως δικαίῳ. Ἔτι δέ, ἀφ' οὗ εὐθὺς κατωτέρω, οἷον διορθῶν τὸ προκείμενον λέγει «κατὰ νόμον γε τὸν τῆς φύσεως», δῆλον ὅτι ἐν τῷ προκειμένῳ μόνον κατὰ φύσιν εἶπε.

ὃν ἡμεῖς τιθέμεθα πλάττοντες τοὺς βελτίστους . . . καταδουλούμεθα. e
Ἐκ τῆς διαστίξεως τῶν προτάσεων τῆς περιόδου ταύτης ἐξαρτᾶται καὶ ἡ κατανόησις. Μεγάλη δὲ ταραχὴ ἐπικρατεῖ ἐν ταῖς γνώμαις τῶν ἑρμηνευτῶν. Οἱ παλαιότεροι ἐκδόται ἔθετον κόμμα μετὰ τὸ *τιθέμεθα* καὶ μετὰ τὸ *ἡμῶν αὐτῶν*. Ὁ Ἑϊνδ. καὶ Κορ. ἀφαιροῦσι τὸ μετὰ τὸ *τιθέμεθα* κόμμα. Οὕτω δέ, τὸ μὲν *ὃν* λαμβάνουσιν ἀντικ. τοῦ *τιθέμεθα*, τὰ δὲ *τοὺς βελτίστους* κ. τ. λ. ἀντικ. τοῦ *πλάττοντες*· αὐτὸ δὲ τὸ *πλάττοντες* ὡς προσδιορ. τοῦ *τιθέμεθα*. Πρὸς τούτοις νομίζει ὁ Ἑϊνδ. ὅτι ὀρθότερον θὰ ἔλεγεν ὁ Πλ. *ὃν ἡμεῖς τιθέμενοι πλάττομεν τοὺς βελτίστους* κ. τ. λ. Καὶ ταῦτα συνῳδὰ λέγονται τῇ ἐκδοχῇ τοῦ Ἑϊνδ. Ὁ Βέκκ. θέτει κόμμα μετὰ τὸ *πλάττοντες*· οὕτω συμβαίνει τὸ *ὃν* (νόμον) νὰ εἶνε ἀντικ. καὶ τοῦ *τιθέμεθα* καὶ τοῦ *πλάττοντες*. Ἀλλὰ *πλάττειν τὸν νόμον* εἶνε ἀδύνατον νὰ εἶπεν ὁ Πλ., ὡς ὀρθῶς ἀντιλέγει ὁ Ἀστ. Ὁ Σταλβ. θέτει ἄνω στιγμὴν μετὰ τὸ *πλάττοντες* καὶ οὐδεμίαν ἄλλην ἀλλαχοῦ. Καὶ ἐν ᾧ οὕτω στρέφει τὰ νῶτα πρὸς τὴν ἐκδοχὴν τοῦ Ἑϊνδ., παραδόξως ἐπιδοκιμάζει τὴν γνώμην αὐτοῦ ὅτι θὰ ἦτο ὀρθότερον, ἂν ἔλεγεν ὁ Πλ. *τιθέμενοι πλάττομεν*. Ἀλλὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἑϊνδ. λαμβάνων ἀντικ. τοῦ *πλάττοντες τοὺς βελτίστους* κ. τ. λ., ὁ δὲ Σταλβ. διὰ τῆς ἄνω στιγμῆς του λαμβάνει ἀντικ. τοῦ *τιθέμεθα* καὶ τοῦ *πλάττοντες* τὸ *ὃν* (νόμον)· πῶς λοιπὸν θὰ ἦτο ὀρθότερον, ἂν ἔλεγεν: *ὃν ἡμεῖς τιθέμενοι πλάττομεν;* Ὁ Χιρσίγ. στίζει ὡς καὶ ὁ Σταλβ., ψέγει δὲ τοὺς κρίνοντας ὅτι ὀρθότερον θὰ ἔλεγε *τιθέμενοι πλάττομεν*. Ὁ ψόγος ἔχει λόγον κατὰ τῆς αὐτοῦ τούτου καὶ τῆς τοῦ Σταλβ. στίξεως, οὐχὶ δὲ κατὰ τῆς ἐκδοχῆς τοῦ Ἑϊνδ. Ὁ Ἕρ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

483 μαννος καὶ ἀκολουθῶν αὐτῷ ὁ Σχάντιος διαγράφουσι τὸ *τιθέμεθα*, ἐπειδὴ δὲ
μετὰ τὸ *πλάττοντες* δὲν ἔθεσαν κόμμα, εἶνε ὅλως ἀκατανόητον τί βούλονται διὰ
τῆς διαγραφῆς ταύτης· ἐὰν δ' ὅμως θέσωμεν τὸ κόμμα, ὑποθέτοντες ὅτι παρ-
ελείφθη ἐκ παραδρομῆς, τότε ὁ Ἕρμαν. συμπλέκει ὧδε· «ὃν (νόμον) ἡμεῖς
πλάττοντες, ἐκ νέων λαμβάνοντες, ὥςπερ λέοντας, τοὺς βελτίστους καὶ ἐρρωμε-
νεστάτους ἡμῶν αὐτῶν, κατεπᾴδοντές τε καὶ γοητεύοντες καταδουλούμεθα». Τὸ
νόημα θὰ εἶχεν ἐμμελῶς, ἂν δὲν ἦτο παράχορδον τὸ *πλάττειν τὸν νόμον*, καὶ ἂν
δὲν ἀπεκόπτετο αὐθαιρέτως τὸ *τιθέμεθα*. Ὁ Κρόν διδάσκει ὅτι «ἂν τὸ *τιθέ-
μεθα* προέρχεται ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Πλ., τότε πρέπει νὰ τεθῇ ἓν κόμμα *πρὸ ἢ
μετὰ τὸ πλάττοντες*», ὡς νὰ ἦτο ἀδιάφορον ἂν θὰ τεθῇ πρὸ ἢ μετά! Ὁ Κρόν.
ἀναδέχεται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι δύναται νὰ ῥηθῇ *πλάττειν νόμους*. Πρὸς τοῦτο
παραπέμπει εἰς Νόμ. 712 b· «Πειρώμεθα προσαρμόττοντες τῇ πόλει σοι, καθ-
άπερ παῖδες πρεσβῦται, πλάττειν τῷ λόγῳ τοὺς νόμους». Ἀλλ' ἐκεῖ δὲν πρό-
κειται περὶ νομοθεσίας, ὅπως ἐν τῷ προκειμένῳ, περὶ θέσεως νόμων ἰσχυόντων
ἔν τινι πόλει, ἀλλὰ περὶ νομοσχεδίων συλλαμβανομένων ἐν τῇ κεφαλῇ τινος καὶ
ἀνακοινουμένων εἰς φίλους ἐν συνομιλίᾳ. Τοιοῦτοι νόμοι ὀρθῶς δύνανται νὰ ὀνο-
μασθῶσι πλάσματα· τοῦτο δὲ δηλοῦσι καὶ τὰ προσκείμενα, *καθάπερ παῖδες
πρεσβῦται, καί, τῷ λόγῳ*· ὥστε τὸ πλάττειν ἐλήφθη μεταφορικῶς ἀπὸ τῶν παι-
διῶν τῶν παίδων. Τὸ ζήτημα εἶνε ἂν δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ Λυκοῦργος καὶ
ὁ Σόλων ἔπλασαν τοὺς νόμους, ὁ μὲν τῆς Σπάρτης, ὁ δὲ τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ Πλάτων ἀγαπᾷ τὴν τοιαύτην ὑφὴν τοῦ λόγου, πρὸ πάντων ὅταν οὗτος ἐκφέρηται μετὰ σφοδρότητος καὶ ψυχικῆς κινήσεως παρὰ τοῦ λέγοντος· δηλαδή, μετὰ κυρίαν πρότασιν ἐπιφέρει δευτερευούσας, ἃς ὁ ἀναγνώστης ὑπολαμβάνει ὡς προσδιοριστικὰς τῆς προεξενεχθείσης κυρίας· περὶ δὲ τὸ τέλος αἴφνης ἐπιφέρει ἄλλην κυρίαν πρότασιν, οὕτως ὥστε ἀποβαίνει δύσκριτον ἂν αἱ μεταξὺ δευτερεύουσαι προσδιορίζουσι *τὴν πρώτην ἢ τὴν τελευταίαν τῶν κυρίων, ἢ τινὲς μὲν ἐκείνην* τινὲς δὲ ταύτην, καὶ ποῖαι. Ὁμοίως κατωτέρω σελ. 492 a «*ὅπερ ἐν τοῖς πρόσθεν* κ. τ. λ.» Καὶ Κρίτ. 49 b· «*εἴτε φασὶν οἱ πολλοὶ* κ. τ. λ.» καὶ 51 b, c.

Ἡ στίξις ἣν εἰσήγαγον εἰς τὸ κείμενον ἱκανῶς ἐμφανίζει πῶς διαιρῶ τὸν λό-
484 γον καὶ πῶς συντάσσω τὰς προτάσεις. Ὅρα καὶ ὑποσημειώσεις.
a **καταπατήσας**. Τινὰ χγρ. *καὶ καταπατήσας*.
b **ἄγει δικαιῶν τὸ βιαιότατον**. Τινὰ χγρ. φέρουσι *βιαιῶν (ἢ βιαίων) τὸ δικαιότατον*. Ἓν μόνον φέρει ἐν τῇ ὤᾳ παραγεγραμμένον τὸ ὀρθόν, ἐξ οὗ κατὰ παραδρομὴν τῆς χειρὸς φαίνεται ὅτι προῆλθε τὸ ἀνόητον ἐκεῖνο *βιαιῶν*. Τὴν
485 γνώμην ταύτην τοῦ Πινδ. ἀναφέρει ὁ Πλ. καὶ ἐν Νόμ. 715 a καὶ 690 b.
b **ψελλιζόμενον καὶ παῖζον**. Ὁ Σχλεϊέρμ. προσέκρουσεν εἰς τὸ *παῖζον*· διότι κατωτέρω πρὸς μὲν τὸ *ψελλιζόμενον* ἀντιθέτει τὸ *σαφῶς διαλεγομένου*, πρὸς δὲ τὸ *παῖζον* οὐδέν. Ὁ Ἑϊνδ. προέτεινε τὸ *παῖζον* νὰ τραπῇ εἰς *παίζειν*. Οὕτως αἱ μετοχαὶ *ψελλιζόμενον καὶ παῖζον*, αἵτινες κατὰ τὰ κείμενά εἰσι κατηγορηματικαὶ τοῦ *ἴδω*, κατὰ τὴν διόρθωσιν ταύτην, ἡ μὲν *ψελλιζόμενον* γίνεται τροπ. τοῦ διαλέγεσθαι, ἡ δὲ *παῖζον* ἀπαρεμφ. ἐκ τοῦ *προσήκει*, καὶ τότε ἐκ τοῦ *ἴδω* ἐξαρτᾶται ὁ ἀναφορ. λόγος, *ᾧ ἔτι προσήκει*· ἔχομεν δηλ. παρὰ Πλ. σύνταξιν γαλλίζουσαν· quand je vois un enfant, à qui il sied de parler ainsi etc. Ὁ Σταλб. ἐπιδιορθῶν τὴν διόρθωσιν τοῦ Ἑϊνδ. ἔγραφε *ψελλιζομένῳ καὶ*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

παίζειν. Ὁ Μορστάττιος ἐκβάλλει πάντα τὰ ἐκ τοῦ παίζειν παράγωγα· ὁ Χιρσίγιος τά: «*ᾧ ἔτι προσήκει διαλέγεσθαι οὕτω*»· ὁ Κόβητος τά: «*ψελλιζόμενον καὶ παῖζον*»· ὁ Σχάντιος τά τε τοῦ Κοβήτου, καὶ τὸ ὀλίγον ἀνωτέρω, «παίζοντας». Ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσιν ἐδήλωσα πῶς ἐκλαμβάνω τὸ *παῖζον*· εὑρίσκω δὲ πάντα ὑγιῶς ἔχοντα. 485

ἐλεύθερον δὲ καὶ μέγα καὶ νεανικόν. Τὰ χγρ. *ἱκανόν*. Ἀλλὰ τὸ *ἱκανὸν* φαίνεται ἐνταῦθα ἀνίκανον νὰ ἐκφράσῃ τὸ νόημα τοῦ Καλλ. Ὁ Κορ. προέτεινε *καλόν*, ὅπερ ἀπεδέχθη ὁ Χιρσίγιος. Μοὶ φαίνεται πιθανώτερον τὸ τοῦ Ἑϊνδ. *νεανικόν*, ὅπερ ἀπεδέχθη καὶ Ἕρμαννος. Ὁ Καλλ. ἐνταῦθα ἐμπνέεται ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου καὶ ἐγκαταμιγνύει ἐν τῷ λόγῳ του καὶ Εὐριπιδείους λέξεις. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι παρέλαβεν ἐνταῦθα τὴν κατωτέω φερομένην λέξιν *νεανικὸν (βούλευμα)* τοῦ Εὐρ. Παραβλητέον καὶ τὸ τοῦ Δημοσθ. Ὀλυνθ. Γ΄. § 32· «ἔστι δ' οὐδέποτ', οἶμαι, μέγα καὶ νεανικὸν φρόνημα λαβεῖν, μικρὰ καὶ φαῦλα πράττοντας». e

ἐπιεικῶς ἔχω φιλικῶς. Τὸ ἐπιεικῶς = πάνυ φιλικῶς· ὅπερ μὴ νοήσαντές τινες βιβλιογράφοι παρενέβαλον, μετὰ τὸ *ἐπιεικῶς, καί*. e

καὶ φύσις ψυχῆς ὧδε γενναία μειρακιώδει τινὶ διαπρέπεις μορφώματι. Τὰ χγρ. *καὶ φύσιν ψυχῆς ὧδε γενναίαν*. Ἀλλὰ τὸ *διαπρέπεις* εἶνε ἀδύνατον νὰ ληφθῇ μεταβατικόν. Ὅθεν ἐπεχείρησαν πολλοὶ ὡς ἐφθαρμένον νὰ τὸ διορθώσωσιν, οἱ μέν, *διαπρέπεις*, οἱ δέ, *διαστρέφεις*, οἱ δέ, *φθείρεις* ἢ *διαφθείρεις*. Ὁ Κορ. παρεμβάλλει μετὰ τὸ *γενναίαν* τὸ *ἔχων*. Ἐγὼ νομίζω ὅτι εὐοδοῦται τὸ χωρίον τρεπομένων τῶν αἰτιατ. *φύσιν—γενναίαν*, εἰς ὀνομαστ. *φύσις — γενναία*. e 486

καὶ οὔτ' ἐν δίκης βουλαῖσι. Τὸ *ἐν* ἐκ διορθώσεως Οὐαλκεναρίου καὶ Κοραῆ. Τὰ χγρ. καὶ οἱ λοιποὶ ἐκδόται *ἄν*, ὅπερ κεῖται καὶ κατωτέρω. a

προθεῖ' ἂν ὀρθῶς λόγον. Τὰ πλεῖστα τῶν χγρ. *προσθεῖ' ἄν*, τινὰ δὲ *προθεῖ' ἄν*, ὅπερ ἀπεδέχθην μετὰ Κορ. καὶ τῶν πλείστων ἐκδοτῶν. Ὁ Κρόν. καὶ ὁ Σχάντ. *προσθεῖ' ἄν*, ἄνευ τινὸς σημειώσεως πῶς νοοῦσι τοῦτο. a

οὔτ' εἰκὸς ἂν καὶ πιθανὸν λάκοις. Τὰ χγρ. *λάβοις*, ὅπερ ἀπεδέχθησαν πάντες οἱ πρότεροι ἐκδόται μὴ ἔχοντές τι καλλίτερον νὰ πράξωσι, μέχρις οὗ ἐπελθὼν ὁ Βονίτιος προέτεινε τὸ ποιητικὸν καὶ Εὐριπίδειον *λάκοις*. ὅπερ ἔτυχε παρὰ πᾶσιν ἐπιδοκιμασίας. a

εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπαγάγοι κ. τ. λ. Ἐπὶ τοσοῦτον μόνον ἐσεβάσθη ὁ Πλ. τὰς ἀξιώσεις τῆς πλαστῆς δραματουργίας, ὥστε νὰ μεταχειρισθῇ εὐχτικάς, παριστῶν, ὡς προβληματώδη, τετελεσμένα καὶ πρόσφατα γεγονότα. Μεταβαλλομένων τῶν εὐχτικῶν εἰς ὁριστικὰς παρῳχημένου χρόνου ἔχομεν πιστὴν ἀπεικόνισιν τῶν κατὰ τὴν δίκην τοῦ Σωκράτους καὶ τὴν περὶ ταύτης γνώμην τοῦ Πλάτωνος. Ὁ Ἄστιος ἐκ τῶν εὐχτικῶν εἰκάζει ὅτι ὁ διάλογος συνεγράφη πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους. Τὰς ἤθελε, φαίνεται, ὁριστικὰς παρῳχημένου χρόνου, ἵνα πεισθῇ ὅτι ἐγράφη μετὰ τὸν θάνατον! b

ἔθηκε χείρονα, μήτε αὐτὸν αὑτῷ δυνάμενον βοηθεῖν, μηδ' ἐκσῶσαι ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων μήτε ἑαυτόν, μήτε ἄλλον μηδένα, ὑπὸ δὲ τῶν ἐχθρῶν περισυλᾶσθαι κ. τ. λ. Πολλὴν ταραχὴν ἐπροξένησεν εἰς τοὺς ἑρμηνευτὰς ἡ σύνταξις τοῦ χωρίου τούτου. Ἐν τούτοις δὲν φαίνεται νὰ εἶνε καὶ αὐτὸ ἰσχυρῶς τεταραγμένον. Ὁ Ἑϊνδ. νομίζει ὅτι μεταβληθείσης τῆς συντά- b

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

486 ξεως, τὸ *περισυλᾶσθαι* καὶ *ζῆν* ἐτέθησαν ἀνακολούθως ἀντὶ μετοχῶν, ὥςτε νὰ συμπλέκωνται *μήτε δυνάμενον*, *περισυλώμενον δέ*. Ἔστω, ἀλλὰ καὶ ἡ πλοκὴ *μήτε—δὲ* νοσηρῶς ἔχουσα χρήζει θεραπείας. Ὁ Σταλδ. νομίζει ὅτι ἐκ τοῦ *ἔθηκεν* ἐξηρτήθη πρῶτον μὲν ἡ μετοχ. *μὴ δυνάμενον*, ἔπειτα δὲ τὸ ἀπαρέμφ. *περισυλᾶσθαι* «quoniam verbo *ἔθηκεν* per se tum participium tum infininitivus addi recte potuit». Εὐκταῖον θὰ ἦτο νὰ παρέθετεν ὁ σοφὸς ἀνὴρ καί τινα παραδείγματα συντάξεως τοῦ ποιητικοῦ *ἔθηκε* (ἔκαμε, μετεποίησεν) μετ' ἀπαρεμφ. ἢ μετοχῆς· ἐγὼ τοὐλάχιστον οὐδὲν γινώσκω. Τὸ τῶν πεζῶν *τίθημι* (=ὑποτίθημι, ὑπολαμβάνω) συχνάκις δέχεται ἀπαρέμφ. καὶ σπανιώτερον μετοχ. *Τιθεὶς ξυνιέναι ἡμᾶς*. *Εἰ θείημεν αὐτὸν λέγοντα τὸν Πιττακὸν* Ἀπορῶ δὲ τί νόημα δύναται νὰ προέλθῃ ἐκ τοῦ *ἔθηκε δυνάμενον καὶ περισυλᾶσθαι*. Ὁ Κρόν. διδάσκει ὅτι τὰ δύο ἀπαρέμφ. *περισυλᾶσθαι καὶ ζῆν* κεῖνται ἀνακολούθως οὔτε ἐκ τοῦ *ἔθηκεν* οὔτε ἐκ τοῦ *δυνάμενον* ἐξαρτώμενα, ἀλλ' οὕτως ὡς νὰ προηγεῖτο αὐτῶν τὸ *ὥςτε*. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὁ *δὲ* (ὑπὸ δὲ τῶν ἐχθρῶν) σημαίνει ὅτι μετά τινων ἄλλων προηγηθέντων ὁμοειδῶν συνδέεται· ἔπειτα δὲ πόθεν τέλος πάντων ἐξαρτῶνται τὰ συμπερασματικὰ ταῦτα ἀπαρέμφατα; Εἶνε δυνατὸν συμπερασματικὸς λόγος νὰ μὴ εἶνε συμπέρασμα ἄλλου τινός; ἢ διότι εἶπεν ὅτι κεῖνται ἀνακολούθως εἶπε τὸ πᾶν; Ὁ Χιρσίγ. σιωπᾷ, καὶ μόνον ἐπὶ τῆς ἀνωμάλου, ὡς νομίζει, συνδέσεως *μήτε*, *μηδέ*, ἐφιστᾷ.

Ἐγὼ νομίζω ὅτι ἡ σύνταξις τοῦ *χωρίου* ἔχει ὧδε· ἡ μὲν μετοχ. *μὴ δυνάμενον* εἶνε ἐπεξ. τοῦ *χείρονα*, πρᾶγμα συνηθέστατον ἐν τῷ Ἑλλ. λόγῳ. Γοργ. 491 b «ἀλλὰ καὶ ἀνδρεῖοι (ὦσιν), ἱκανοὶ ὄντες» κ. τ. λ. Τὰ *περισυλᾶσθαι καὶ ζῆν* συνδέονται ὁμαλῶς διὰ τοῦ *δὲ* μετὰ τῶν *βοηθεῖν*, *μηδ' ἐκσῶσαι*· ἐξαρτῶνται ἄρα καὶ αὐτὰ γραμματικῶς ἐκ τοῦ *μὴ δυνάμενον*, ἐξ οὗ κατὰ ζεῦγμα θὰ νοήσωμέν τι καταλληλότερον ῥῆμα, οἷον, *ἐῶντα*, *ἐπιτρέποντα*, *ἀνεχόμενον*.

Ὅλη ἡ ἀνωμαλία κεῖται ἐν τῇ ἐπαναλήψει τοῦ *μήτε ἑαυτόν*. Ἂν ἔλειπον αἱ δύο αὗται λέξεις, θὰ ἦτο ἡ σύνδεσις ὁμαλωτάτη· «μήτε αὐτὸν ἑαυτῷ δυνάμενον βοηθεῖν μηδ' ἐκσῶσαι, μήτε ἄλλῳ μηδενὶ (ἂν ἤθελε νὰ τὸ συντάξῃ πρὸς τὸ *βοηθεῖν*), ἢ *μήτε ἄλλον μηδένα* (ὅπως τὸ συνέταξε πρὸς τὸ *ἐκσῶσαι*) δυνάμενον βοηθεῖν μηδ' ἐκσῶσαι». Ἡ παρεμβολὴ τοῦ *μήτε ἑαυτὸν* ἐπήνεγκεν ἐλαφρὰν ἀνακολουθίαν· ἀλλ' ἡ σύνδεσις ἔχει ὅπως ἐξέθηκα, καὶ δὲν ὑπάρχει οὔτε *μήτε — μηδὲ* κατὰ τὸν Χιρσίγ., οὔτε *μήτε — δὲ* κατὰ τοὺς ἄλλους.

c ***παῦσαι δ' ἐλέγχων***. Ἔν τινι χγρ. φέρεται παρασεσημειωμένον· «Ἐν ἄλλῳ πρόσκειται, παῦσαι ματαιάζων»

c ***πραγμάτων δ' εὐμουσίαν ἄσκει καὶ ἄειδε ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν***. Τὰ χγρ. ἀντὶ *ἄειδε*, *ἄσκει*. Οὕτω καὶ πάντες οἱ ἐκδόται, μόνου τοῦ Κοραῆ προτείνοντος διόρθωσιν, ἀντὶ τοῦ *ἄσκει*, *κἀκεῖνα*, καὶ τοῦ Ἀστίου ὑπολαμβάνοντος τὰ *ἄσκει ὁπόθεν*, ὡς γλώσσημα. Οὔτε ἡ ἐπανάληψις τοῦ *ἄσκει* ἔχει ἐμμελῶς, οὔτε *ἄσκει ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν* παρέχει ὑγιὲς νόημα. Ὁ Σχολ. σημειοῖ: «Γράφεται καὶ *δοκεῖ*», ὅπερ ἀνόητον. Ὅτι ὁ Καλλ. ἐγκαταμιγνύει ἐν τῷ λόγῳ του καὶ λέξεις τοῦ Εὐριπίδου εἶνε καταφανές. Οἱ ἐνταῦθα στίχοι τοῦ Εὐριπ. εἶχον κατὰ τὸν Ναύκιον ὧδε·

Ἀλλ' ἐμοὶ πιθοῦ,
Παῦσαι μελῳδῶν, πολεμίων δ' εὐμουσίαν
Ἄσκει· τοιαῦτ' *ἄειδε* καὶ δόξεις *φρονεῖν*,

Σκάπτων, ἀρῶν γῆν, ποιμνίοις ἐπιστατῶν, 486
Ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτ' ἀφεὶς σοφίσματα,
Ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις.

Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ὁ Καλλ. εἶπε κατ' Εὐριπ. «καὶ ἄειδε ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν».

ἄν μοι σὺ ὁμολογήσῃς περὶ ὧν ἡ ἐμὴ ψυχὴ δοξάζει, ταῦτ' ἤδη ἐστὶν αὐτὰ τἀληθῆ. Τὰ χγρ. *ἄν*, ἓν δὲ μόνον *ἃ ἄν*. Τὸ ὀρθὸν φαίνεταί ὅτι εἶνε τὸ ἐκ κράσεως προελθὸν *ἄν*. Τὸ *ἃ* δὲν δύναται νὰ λείψῃ· τὸ ἀπαιτεῖ τὸ ἑπόμενον *ταῦτα*, ὅπερ εἰς τοῦτο τὸ *ἃ* ἀναφέρεται. Ἀφαιρουμένου τοῦ *ἃ* ἡ πρότασις γίνεται ὑποθετ. ἀντὶ ἀναφορ. οὐχὶ λίαν ἐμμελῶς. Πρὸς δὲ τούτοις λέγει τότε· «ἂν ὁμολογήσῃς *πάντα* ἐκεῖνα περὶ ὧν δοξάζει ἡ ψυχή μου», ἐν ᾧ προφανῶς θέλει νὰ εἴπῃ: «ὅσα ὁμολογήσῃς ἐξ ἐκείνων περὶ ὧν δοξάζει ἡ ψυχή μου, ταῦτα θὰ εἶνε καὶ ἀληθῆ». e
487

οὔτε σοφίας ἐνδείᾳ οὔτ' αἰσχύνης παρουσίᾳ. Οὕτω πάντα τὰ χγρ. πλὴν ἑνὸς φέροντος ***περιουσίᾳ***, ὅπερ πλὴν Ἑρμάννου καὶ Σχαντίου ἀπεδέχθησαν πάντες οἱ ἐκδόται πειθόμενοι Ἐϋνδ. ἀποφαινομένῳ ὅτι τὸ ***περιουσίᾳ*** εἶνε εὐθετώτερον ὡς ἀντιστοιχοῦν τῷ *σοφίας ἐνδείᾳ*, καὶ ὅτι ἐνισχύεται καὶ ὑπὸ τοῦ προειρημένου ***αἰσχυντηροτέρῳ*** *μᾶλλον τοῦ δέοντος*. Ἀλλ' ἡ μὲν *μὴ* ***περιουσία αἰσχύνης*** σημαίνει περιουσίαν μετρίου τινὸς βαθμοῦ αἰσχύνης, ἡ δὲ μὴ παρουσία αἰσχύνης σημαίνει παντελῆ ἀπουσίαν αὐτῆς, ὅπερ καὶ προεῖπεν ὁ Σωκ. περὶ Καλλ. ὀλίγον ἀνωτέρω· «*καὶ μὴν ὅτι γε οἷος* ***παρρησιάζεσθαι καὶ μὴ αἰσχύνεσθαι***»· τὸ δὲ *αἰσχυντηροτέρῳ μᾶλλον τοῦ δέοντος*, εἰς ὃ ἀνέδραμεν ὁ Ἐϋνδ., εἶπε περὶ Γοργίου καὶ Πώλου, οὓς προφανῶς δὲν θέλει νὰ χαρακτηρίσῃ τόσον ἀναισχύντους ὅσον τὸν Καλλ. Ἐκ τοῦ *σοφίας* ***ἐνδείᾳ*** δὲν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν τὸ *αἰσχύνης* ***περιουσίᾳ***· σοφία καὶ αἰσχύνη δὲν εἶνε ὁμογενῆ ἀντίθετα, ὥςτε ἡ ἔνδεια τοῦ ἑτέρου νὰ ἐπάγηται τὴν περιουσίαν τοῦ ἑτέρου. Ἔπειτα ἡ λέξις ***παρουσία*** ἔχει ἰδιάζουσαν σπουδαιότητα παρὰ Πλ. Ἐσμὲν καλοί, δίκαιοι, σοφοὶ μεγάλοι, αἰσχυντηροί, παρουσίᾳ κάλλους, δικαιοσύνης, σοφίας, μεγέθους, αἰσχύνης. 488

ἀλλὰ ταῦτα ἔλεγον. Ὁ Σχάντιος ἐκβάλλει τὸ ***ἔλεγον***. Τί τοῦ πταίει; b

οἱ γὰρ κρείττους βελτίους που κατὰ τὸν σὸν λόγον. Τὰ χγρ. ***βελτίους*** *πολὺ κατὰ τὸν σὸν λόγον*. Ἀλλὰ τὸ *πολὺ* κεῖται ὅλως ἀτόπως. Ὁ Κορ. προέτεινε *πάλιν*. Ὁ δὲ Σταλβ. νομίζει περιττὴν τοῦ Κορ τὴν διόρθωσιν· διότι τὸ *πολὺ* ὀρθῶς τίθεται ἐπὶ συγκριτικῶν. Νομίζω ὅτι δὲν ἠγνόει τοῦτο ὁ Κορ., ἀλλὰ ζητεῖται ἂν ἔχει λόγον ὑπάρξεως ἐνταῦθα τὸ *πολύ*. Ὁ Ἕρμαννος διώρθωσε ***που***, καὶ τοῦτό μοι φαίνεται τὸ ὀρθόν. Ἀπεδέχθη δ' αὐτὴν καὶ ὁ Σταλβ. ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἐκδόσει. e

Ἆρ' οὖν οἱ πολλοί. Τινὰ χγρ. *Ἆρ' οὖν οὐχ οἱ πολλοί.* e

μηδενὸς ἀξίων πλὴν ἴσως τῷ σώματι ἰσχυρίσασθαι. Τὸ *πλὴν* τίθεται 489
εἰς τὸν λόγον ἢ ὡς πρόθεσις μετὰ γενικῆς, ἢ ὡς σύνδεσμος ἐξαιρετικός, καὶ τότε c
τὸ δι' αὐτοῦ ἐξαιρούμενον τίθεται ὁμοιοπτώτως καὶ ἐν γένει ὁμοιοσχηματίστως τῷ προειρημένῳ κώλῳ, ἀφ' οὗ ἡ ἐξαίρεσις. Παραδείγματα προθέσεως. Κρατ. 438 d· «*ἄλλα ἄττα ζητητέα πλὴν ὀνομάτων*». Πολ. 469 c· «*σκυλεύειν τοὺς τελευτήσαντας πλὴν ὅπλων*». Παραδείγματα συνδέσμου· Φαῖδρ. 249 a· «*Οὐ*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

489 *γὰρ πτεροῦται (ἡ ψυχὴ) πρὸ τοσούτου χρόνου πλὴν ἡ τοῦ φιλοσοφήσαντος ἀδόλως*». Πρωταγ. 334 b· «καὶ ταῖς θριξὶ πολεμιώτατον ταῖς τῶν ἄλλων ζώων, πλὴν ταῖς τοῦ ἀνθρώπου». Φαίδ. 57 b· «οὔτε . . . σαφές τι ἀγγεῖλαι οἷός τ' ἦν περὶ τούτων, πλήν γε δὴ ὅτι φάρμακον πιὼν ἀποθάνοι». Ἐν τῷ προκειμένῳ εἶνε προφανῶς ὁ σύνδεσμος *πλήν*. Ἐν τούτοις θὰ ἡμαρτάνομεν ἂν ἠθέλομεν νὰ συμπληρώσωμεν ὧδε· «*μηδενὸς ἀξίων, πλὴν ἀξίων τοῦ ἰσχυρίσασθαι τῷ σώματι*». Τὸ ἄξιος συντάσσεται ἢ μετὰ γενικῆς καὶ σημαίνει digne, werth, würdig, ἢ μετ' ἀπαρεμφ. καὶ σημαίνει ἱκανὸς capable, fähig. Ἀλλὰ συμβαίνει ὁ μηδενὸς ἄξιος νὰ μὴ εἶνε ἄξιος (ἱκανὸς) μηδὲ νὰ πράξῃ τι λόγου ἄξιον. Διότι λοιπὸν ἐπὶ τοῦ προκειμένου συμπίπτουσιν αἱ δύο σημασίαι τοῦ *ἄξιος*, διὰ τοῦτο, τὸ μὲν α' συνέταξε μετὰ γεν., τὸ δὲ β' μετ' ἀπαρεμφάτου. Συμπληρωτέον ἄρα: πλὴν ἀξίων (= ἱκανῶν) ἰσχυρίσασθαι τῷ σώματι.

Πολὺ παράξενα διδάσκει ὁ Ἀστ. καὶ κατ' αὐτὸν ὁ Κρόν. Ἀντὶ τῆς γενικῆς, λέγουσι, *τοῦ ἰσχυρίσασθαι*, ἐτέθη ἡ ὀργανικὴ δοτικὴ (der instrumentalis), *τῷ ἰσχυρίσασθαι*, τὸ δὲ *σώματι* κεῖται ἀνάρθρως. Δηλ. συμπλέκουσιν ὧδε· «*μηδενὸς ἀξίων πλὴν τῷ ἰσχυρίσασθαι σώματι*». Εἶνε ἑλληνικὰ αὐτά; Καὶ τί ζητεῖ ἡ instrumentalis δοτικὴ ἐνταῦθα; Καὶ πῶς τίθεται πτῶσις ἀντὶ πτώσεως ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου; Καὶ τί σημαίνει *ἰσχυρίζομαι σώματι;*

c ***καὶ οὗτοι θῶσιν ἅττα, ταῦτα εἶναι νόμιμα;*** Τὰ χγρ. «*φῶσιν, αὐτὰ ταῦτα*». Τὸ χωρίον προφανῶς νοσεῖ κατὰ τὰ χγρ. Τὸ *φημὶ* μεταχειρίζεται μὲν ὁ Πλ. συχνάκις ἄνευ ἀντικ. ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ *καταφάσκω, λέγω ναί*, (πρβλ. 467 b)· ἀλλ' ὅπου τὸ καταφασκόμενον ὑπάρχει προδεδηλωμένον καὶ νοεῖται. Ἐπὶ δὲ τοῦ προκειμένου οὐδὲν προεδηλώθη· εἶνε ἄρα ἀδύνατον νὰ ἐτέθη τὸ *φῶσιν* ἄνευ ἀντικ. Ὅθεν ὁ μὲν Ἑϊνδ καὶ Βούτμ. διώρθωσαν *φῶσιν ἅττα, ταῦτα*· ὁ δὲ Heusde καὶ ὁ Σταλβ. ἐν προηγουμένῃ ἐκδόσει *καὶ ἃ ἂν οὗτοι φῶσιν, αὐτὰ ταῦτα*· ἀλλ' ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἐκδόσει ὁ Σταλβ. ἐγνωσιμάχησε παραπεισθεὶς ὑπὸ Θειρσίου διδάσκοντος ὅτι τινὰ ἐνεργ. ῥήματα ἐκφέρονται ἠμελημένως ἄνευ ἀντικ. ὡς ἀμετάβατα, καὶ παραθέτει τὸ προκείμενον ὡς παράδειγμα. Ὅτι ἐν τῷ λόγῳ δὲν τίθεται πάντοτε τὸ ἀντικ. εἶνε πασίγνωστον· ἔφαγον, ἔπιον, ἔγραψα πρὸς τὸν πατέρα μου· σήμερον ὡμίλησεν ὁ δεῖνα βουλευτὴς κ. τ. τ.· ἀλλὰ τὸ παρὸν χωρίον δὲν ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τούτων, διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον, ὅτι τὸ αὐτὰ ταῦτα ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀντικ. τοῦ *φῶσιν*· πῶς λοιπὸν εἶνε δυνατὸν νὰ εἴπω *αὐτὸ τοῦτο* χωρὶς νὰ τὸ προονομάσω; πῶς δύναμαι νὰ εἴπω· «ἂν ὡμίλησεν ὁ δεῖνα βουλευτής, αὐτὰ εἶνε σοφά;» Ἀλλ' οὐδὲ τὸ *φῶσιν* κεῖται καλῶς. Δὲν ἠδύνατο ὁ Καλλ. νὰ καταγινώσκῃ τοῦ Σωκ. τοιαύτην μωρίαν, ὥστε νὰ νομίζῃ οὗτος ὅτι ἂν συνέλθῃ συρφετὸς ἀνθρώπων καὶ εἴπωσιν ὅ τι τοὺς καταβῇ, τοῦτο θὰ ἦτο νόμος· ἀλλ' ἂν συνέλθῃ συρφετὸς καὶ *νομοθετήσῃ*, τοῦτο εἶνε εὔλογον νὰ συζητῆται ἂν ἔχει ἰσχὺν νόμου ἢ ὄχι. Ταῦτα ἐννοῶν καὶ ὁ Ἑϊνδ. εἶχε προτείνει *θῶσιν* ἀντὶ *φῶσιν*. Παραδόξως δὲ αὐτό; οὗτος ἀπεδοκίμασεν ὕστερον τὴν διόρθωσίν του ταύτην, ὡς λέγει καὶ ἐγκρίνει ὁ Βούτμ. ἐν τέλει τῆς Ἑϊνδορφείου ἐκδόσεως τοῦ Γοργίου· διότι εὗρον ὅτι ὁ Ἀττ. λόγος θὰ ἀπῄτει *θῶνται* καὶ ὄχι *θῶσι*. Καὶ ὁ Σταλβ. ἐν σελ. 483 b ὑποσημειοῖ τάδε· «τίθεσθαι νόμους dicuntur, qui leges ferunt, quibus et ipsi obnoxii sint atque pareant; τιθέναι νόμους autem, qui aliis leges scribunt ita, ut ipsorum libertas illis non circumscribatur aut cohibeatur. Itaque de

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

hominibus in libera republica viventibus, qualis fuit civitas Atheni- 489
ensis, verbum medium usurpatur; secus res se habet, ubi sermo est de tyrannis, qui civibus imperant quae fieri cupiunt, ipsi autem legibus non obstringuntur».

'Ο διορισμὸς οὗτος τοῦ *τιθέναι* καὶ *τίθεσθαι* εἶνε πλημμελέστατος καὶ ἀνάξιος τῆς ἑλληνομαθείας καὶ περινοίας τοῦ Σταλ6. Ἓν πρόχειρον παράδειγμα ἀρκεῖ νὰ ἀνατρέψῃ τὸ πολύκωλόν του οἰκοδόμημα. Ἐν τῷ Περὶ τοῦ στεφ. § 102 λέγει ὁ Δημοσθένης περὶ ἑαυτοῦ «ἔθηκα νόμον, καθ' ὃν τὰ δίκαια ποιεῖν ἠνάγκασα τοὺς πλουσίους». Ὁ Δημοσθ. ἔζη ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἀθην. πολιτείᾳ καὶ ἦτο καὶ αὐτὸς obnoxius τῷ ἑαυτοῦ νόμῳ. Ἰδοὺ καὶ ἓν τοῦ Λυσίου κατὰ Νικομάχου § 17· «Ἐγὼ δὲ εἰ μὲν νόμους ἐτίθην περὶ τῆς ἀναγραφῆς κ. τ. λ.» Τὸ τιθέναι νόμους ἐλέγετο περὶ τῶν νομοθετῶν, τῶν συντασσόντων τοὺς νόμους, τὸ δὲ τίθεσθαι νόμους περὶ τῶν πολιτῶν τῶν *τιθέντων ἑαυτοῖς* νόμους διὰ τοῦ νομοθέτου· εἶνε δηλ. μέσον διάμεσον ἅμα καὶ περιποιητικόν· περὶ δὲ ὑποταγῆς ἢ ἀνυποταξίας τῶν νομοθετούντων ὑπὸ τοὺς νόμους οὐδεὶς λόγος. Πολιτ. 497 d· «ὅνπερ (λόγον) καὶ σὺ ὁ νομοθέτης ἔχων τοὺς νόμους ἐτίθεις». Νόμ. 630 c· «καὶ ὁ τῇδε παρὰ Διὸς νομοθέτης — πρὸς τὴν μεγίστην ἀρετὴν μάλιστα ἀποβλέπων ἀεὶ θήσει τοὺς νόμους». Νόμ. 631 a· «τὸ γὰρ ἀπ' ἀρετῆς ἄρχεσθαι, λέγοντα ὡς ἐτίθει ταύτης ἕνεκα τοὺς νόμους (ὁ Λυκοῦργος) ὀρθόν». Πολιτ. 457 a· «ἄριστον πόλει νόμιμον ἐτίθεμεν». Ἀριστ. Πολ. Β', 8· «ἐτίθει δὲ νόμον (ὁ Ἱππόδαμος) περὶ τῶν εὑρισκόντων τι τῇ πόλει συμφέρον». Πολ. Δ', 12· «δεῖ δ' ἀεὶ τὸν νομοθέτην ἐν τῇ πολιτείᾳ προσλαμβάνειν τοὺς μέσους· ἐάν τε γὰρ ὀλιγαρχικοὺς τοὺς νόμους τιθῇ, στοχάζεσθαι χρὴ τῶν μέσων, ἐάν τε δημοκρατικούς, προσάγεσθαι τοῖς νόμοις τούτοις». Πολλάκις δὲ μεταχειρίζονται ἐπὶ τοῦ νομοθέτου ἀδιαφόρως τό τε ἐνεργ. καὶ τὸ μέσον. Πολιτ. 339 c· «Οὐκοῦν ἐπιχειροῦντες νόμους τιθέναι, τοὺς μὲν ὀρθῶς τιθέασι, τοὺς δέ τινας οὐκ ὀρθῶς; ... Ἃ δ' ἂν θῶνται, ποιητέον τοῖς ἀρχομένοις, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ δίκαιον;»

Ἐν τῷ προκειμένῳ ὁ Καλλ. μετὰ προφανοῦς καταφρονήσεως καὶ χλευασμοῦ παριστᾷ τὸν συρφετὸν συλλεγέντα καὶ νομοθετοῦντα οὐ μόνον ἑαυτῷ ἀλλὰ καὶ τοῖς βελτίοσι τοῖς ἀποστέργουσι τοιούτους νόμους καὶ τοιούτους νομοθέτας· ὥστε ὀρθῶς ἔχει τὸ *θῶσιν ἄττα*, καὶ ὀρθότερον ἢ τὸ *θῶνται*.

Μὰ τὸν Ζῆθον. Οὕτω πάντα τὰ χγρ. πλὴν ἑνὸς φέροντος ἐν τῇ ᾤᾳ «*Οὐ* e
μὰ τὸν Ζῆθον», ἐφ' οὗ στηριχθεὶς ὁ Σταλ6. εἰσήγαγε τὸ *οὔ*, ἰσχυριζόμενος ὅτι τὸ *μὰ* καθ' ἑαυτὸ δὲν ἔχει δύναμιν ἀρνητικήν, ἀλλ' ἀνάγκη, ἢ νὰ προηγῆται ἐρώτησις ἀρνητική, ἧς τὴν ἄρνησιν ἐπιβεβαιοῖ ἡ διὰ τοῦ *μὰ* — ἀπόκρισις, ἢ νὰ ἕπηται πρότασις ἀρνητική, ἢ πρότασις ἐναντιωματική, ἥτις νὰ εἶνε ἡ κατάφασις τῆς ἀποφάσεως· ἐν δὲ τῷ παρόντι οὐδὲν τοιοῦτον συμβαίνει». Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐπὶ μόνου τοῦ *μὰ* — δὲν ἵσταται ὁ λέγων· διότι ἐν γένει ἐπὶ μόνης τῆς ἀρνήσεως *οὐ* ἢ *μή*, σπανίως ἵσταται, χωρὶς νὰ ἐπενέγκῃ καὶ λόγον καταφατικὸν διὰ τοῦ *ἀλλά*. Σελ. 501 c· «Οὐκ ἔγωγε, ἀλλὰ συγχωρῶ»· καὶ κατωτέρω· «Οὔκ, ἀλλὰ καὶ περὶ δύο καὶ περὶ πολλάς». Σελ. 497 b· «Μηδαμῶς, ὦ Καλλίκλεις, ἀλλ' ἀποκρίνου». Πολ. 345 b· «Μὰ Δί', ἦν δ' ἐγώ, μὴ σύ γε· ἀλλὰ πρῶτον μέν». Ὅπως λοιπὸν ἐπὶ τοῦ *οὐ* καὶ *μή*, οὕτε καὶ ἐπὶ τοῦ ἀρνητικοῦ *μὰ* ἕπεται λόγος ἐναντιωματικός. Ἀριστφ. Ἐκκλ.· «μὴ φροντίσῃς· ἄρρεν γὰρ ἔτεκε παιδίον.—

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

489 Ἠκκλησίᾳ; — Μὰ Δί', ἀλλ' ἐφ' ἣν ἐγῳχόμην». Βατραχ. 1053 «Πότερον δ' οὐκ ὄντα λόγον τοῦτον περὶ τῆς Φαίδρας ξυνέθηκα; — Μὰ Δί', ἀλλ' ὄντα». Νομίζω ὅτι ἱκανῶς ἐκ τῶν παραδειγμάτων τούτων καταφαίνεται ἡ ἀρνητικὴ δύναμις τοῦ *μά*. Καὶ ἐνταῦθα ἕπεται πρότασις διὰ τοῦ *ἀλλά*, μόνον ὅτι δὲν εἶνε σαφὴς κατάφασις τοῦ διὰ τοῦ *Μὰ τὸν Ζῆθον* ἀποφασκομένου· εἶνε δ' ὅμως τοιαύτη, καὶ ὅστις ζητήσῃ, θὰ τὴν εὕρῃ τοιαύτην οὖσαν. Ὁμοιότατον τῷ προκειμένῳ τὸ Εὐριπ. Φοιν. 1011· *μὰ τὸν μετ' ἄστρων Ζῆν' Ἄρη τε φοίνιον*...'Ἀλλ' εἶμι καὶ στὰς» κ. τ. λ. Τὸ Μὰ τὸν Ζῆνα = Οὐ μὰ τὸν Ζῆνα, οὐ ποιήσω ταῦτα·
490 ἀλλ' εἶμι κ. τ. λ.

a ***καὶ οὐ ῥήματα θηρεύω.*** Τὰ κράτιστα τῶν χγρ. *ῥήματι*, ὅπερ ἀδικαιολόγητον. Ὁ Σωκ. διὰ τούτων ἀποκρούει τὸν ψόγον τοῦ Καλλ. (489 b)· «*οὐκ αἰσχύνει ὀνόματα θηρεύων*».

c ***Περὶ σιτία καὶ ποτὰ λέγεις.*** Τινὰ χγρ. *Τί δὲ σιτία* κ. τ. λ.

d ***Πότερον οὐ τὸν φρονιμώτερον βελτίω λέγεις;*** Οὕτω τὸ Πάτμιον καὶ τὸ Οὐατικανόν. Τὰ λοιπὰ πάντα ἀντὶ *οὐ*, *οὖν*, ὅπερ παρεδέχθησαν ἀπαξάπαντες οἱ ἐκδόται. Τὸ *οὐ* εἶνε τὸ ὀρθόν. Ἄνευ τοῦ οὐ ἡ ἐνταῦθα ἐρώτησις εἶνε ἐπανάληψις τῆς προηγηθείσης «τοὺς βελτίους καὶ κρείττους πότερον τοὺς φρονιμωτέρους λέγεις ἢ ἄλλους τινάς;» ἣν ἐρώτησιν κατέφησεν ἐκεῖ ὁ Καλλ. μετὰ πολλῆς ἐμφάσεως. Τίνα λόγον εἶχεν ὁ Σωκ. νὰ ἐρωτήσῃ πάλιν τὸ αὐτό; Τοῦτον· ὅτι ἐκ τῶν ἀποκρίσεων τοῦ Καλλ. τῷ ἐγεννήθη δισταγμὸς ἂν ἐμμένει εἰς τὴν ὁμολογίαν ἐκείνην. Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πᾶς ἄνθρωπος ἐν πάσῃ γλώσσῃ ἀνερωτᾷ μετὰ τῆς ἀρνήσεως Ὁ Σχλεϊερμ. θέλων νὰ μείνῃ πιστὸς ἐν τῇ παραδεδεγμένῃ γραφῇ, μεταφράζει οὕτως, ὅπως οὐδεὶς Γερμανὸς θὰ ἔλεγε: Sagst du aber doch, dass der Einsichtsvollere der Bessere ist? Sprich doch ja oder nein. Ὀρθῶς θὰ εἶχε γερμανιστί, ἂν ἐξεφέρετο ἄνευ ἐρωτήσεως, ἢ μετ' ἐρωτήσεως, καὶ ἀρνήσεως. Πρὸς τούτοις καὶ κατωτέρω λέγει μετ' ἀρνήσεως «*ἀλλ' οὐ τὸν βελτίω* κ. τ. λ.»

e ***Οὐ μόνον γε, ὦ Καλλίκλεις, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν.*** Πάντες οἱ ἑρμηνευταὶ παραβάλλουσιν ἐνταῦθα τὴν σχεδὸν αὐτολεξεὶ ὁμοίαν ἀπόφανσιν τοῦ παρὰ Ξενοφ. Σωκράτους, Ἀπομν. Δ', 4, 6· «Καὶ ὁ μὲν Ἱππίας ἀκούσας ταῦτα, ὥςπερ ἐπισκώπτων αὐτόν: Ἔτι γὰρ σὺ ἔφη, ὦ Σώκ., ἐκεῖνα τὰ αὐτὰ λέγεις, ἃ ἐγὼ πάλαι ποτὲ σου ἤκουσα. Καὶ ὁ Σωκράτης: Ὃ δὲ γε τούτων δεινότερον, ἔφη, ὦ Ἱππία, οὐ μόνον ἀεὶ τὰ αὐτὰ λέγω, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν». Ἐξ οὗ γίνεται φανερὸν ὅτι τὸ προκείμενον ἀπόφθεγμα δὲν εἶνε πλάσμα τοῦ Πλάτωνος, ἀλλὰ γνήσιον τοῦ Σωκ. Ἐπὶ τοῦ νοήματος οὐδεὶς ἐσημείωσέ τι, ὡς σαφοῦς ὄντος. Ἐν τούτοις εἰς ἐμὲ δὲν εἶνε λίαν σαφές. Ἡ πλοκὴ *οὐ μόνον — ἀλλὰ καὶ* σημαίνει, ὡς γνωστόν: *καὶ ἐκεῖνο καὶ τοῦτο, καὶ ἔτι μᾶλλον τοῦτο*. Ἐνταῦθα ἄρα: καὶ τὰ αὐτὰ λέγω καὶ ἔτι μᾶλλον (τὸ δεινότερον κατὰ Ξνφ.) περὶ τῶν αὐτῶν. Ἀλλὰ ποῖα εἶνε *τὰ αὐτὰ* καὶ ποῖα *τὰ περὶ τῶν αὐτῶν*; καὶ τί διαφέρουσιν ἀλλήλων; οἱ σκυτεῖς καὶ οἱ μάγειροι καὶ οἱ ἰατροὶ ὑπάγονται ὑπὸ τὸν ὅρον, *τὰ αὐτά*, ἢ ὑπὸ τὸν ὅρον, *περὶ τῶν αὐτῶν*; Κατωτέρω ἐν τῷ Γοργίᾳ λέγει: «Ὁρᾷς, ὦ βέλτιστε Καλλίκλεις, ὅτι οὐ ταὐτὰ σύ τ' ἐμοῦ κατηγορεῖς καὶ ἐγὼ σοῦ· σὺ μὲν γὰρ ἐμὲ φῂς ἀεὶ ταὐτὰ λέγειν, καὶ μέμφει μοι· ἐγὼ δέ σου τοὐναντίον, ὅτι οὐδέποτε ταὐτὰ λέγεις περὶ τῶν αὐτῶν.» Καὶ παρὰ Ξνφ. ὁ Σωκ. ἐπιφέρει· «Σὺ δ' ἴσως, διὰ τὸ πολυμαθὴς εἶναι, περὶ τῶν αὐτῶν οὐδέποτε τὰ αὐτὰ λέ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

γεις. Έκ τούτων δῆλον ὅτι ὁ Σωκ. ἠξίου νὰ ὑπολαμβάνηται ὅτι λέγει, οὐχὶ *ἁπλῶς τὰ αὐτά, ἀλλὰ περὶ τῶν αὐτῶν τὰ αὐτά*. Ὥςτε τό, *οὐ μόνον — ἀλλὰ καί*, δὲν πρέπει νὰ ἐκλάβωμεν ὡς σημαῖνον, καὶ ἐκεῖνο καὶ τοῦτο, ἀλλ' ὅτι τὸ πρῶτον διορθοῦται διὰ τοῦ δευτέρου. Λέγει ὁ Σωκ. τρόπον τινά: *Δὲν εἶνε ἀληθές, οὕτως μόνον λεγόμενον, ὅτι λέγω ἀεὶ τὰ αὐτά, ἀλλὰ ὅτι λέγω περὶ τῶν αὐτῶν τὰ αὐτά, τοῦτο εἶνε ἀληθές*. Ὁμοία εἶνε ἡ χρῆσις τοῦ *οὐ — ἀλλὰ* (δηλ. τὸ β' διορθωτικὸν τοῦ α') ἐν 453 d· «Οὐ δῆτα, ὦ Σώκ., ἀλλὰ πάντων μάλιστα πείθει». 491

Νὴ τοὺς θεοὺς ἀτεχνῶς γε ἀεὶ σκυτέας κ. τ. λ. Καὶ τοῦτο φαίνεται ὅτι εἶνε πραγματικὴ κατηγορία τῶν ἐχθρῶν τοῦ Σωκ. Οὕτω κατὰ Ξνφ. Ἀπομν. Α', β', 37 ὁ Κριτίας: «Ἀλλὰ τῶν δέ τοί σε ἀπέχεσθαι, ἔφη (ὁ Κριτίας), δεήσει, ὦ Σώκρατες, τῶν σκυτέων καὶ τῶν τεκτόνων καὶ τῶν χαλκέων· καὶ γὰρ οἶμαι αὐτοὺς ἤδη κατατετρῖφθαι διαθρυλουμένους ὑπὸ σοῦ». a

τοὺς κρείττους, οἵ εἰσιν, οὐ σκυτοτόμους λέγω κ. τ. λ. Ὁ Εἴνδ. δογματίζων ὅτι τὸ *τοὺς κρείττους, οἵ εἰσιν* = *τούτους οἳ κρείττους εἰσίν*, δῆλός ἐστιν ἐκλαμβάνων τό, *οἵ εἰσιν* ὡς ἀναφορ. πρότ. λίαν πλημμελῶς. Τούτῳ ἠκολούθησεν ὁ Κρόνιος· Σταλβ. δὲ καὶ Ἄστ. ὀρθῶς ὡς πλαγίαν ἐρώτησιν (= οἵτινες, τίνες εἰσίν). Ἱππ. Μ. 298 a· «ἐμοὶ δοκεῖ εὖ λέγεσθαι τὸ καλόν, ὅ ἐστι (= ὅ τι ἐστὶ = τί ἐστι). a

Τί δὲ αὐτῶν, ὦ ἑταῖρε; τί ἡγεῖ; ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους; Τερατωδῶς παραμεμορφωμένον τὸ χωρίον ἐν τοῖς χγρ Τὸ Πάτμιον φέρει ἐν μὲν τῷ ἐδάφει· «*Τί δ' αὐτῶν, ὦ ἑταῖρε, ἢ τί ἀρχομένους*», ἐν δὲ τῇ ὤᾳ, «*ἄρχοντας ἤ*, παρεμβλητέα μεταξὺ τοῦ *τί — ἀρχομένους*. Ἄλλο χγρ *ὦ ἑταῖρε, τί ἢ ἀρχομένους;* ἄλλο: *ὦ ἑταῖρε, τί ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους;* Τὰ δὲ πλεῖστα *ὦ ἑταῖρε, τί ἢ τί ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους;* τούτων δὲ πάλιν ἓν μέν, ἀντὶ τοῦ *τί ἢ τί*, φέρει *τιὴ τί*, ἄλλο δέ, *τί ἢ ἤ*· ἄλλο πάλιν τὸ *τί ἢ τί* ἀποδίδει εἰς τὸν Καλλ. καὶ τέλος ἓν ἵσταται ἐν τῷ *ἑταῖρε τί*, καὶ παραλείπει τὰ *ἢ τί ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους*. Ἐπηύξησαν δὲ τὴν σύγχυσιν ὅ τε Σχολ. σημειῶν τάδε: «Τί ἢ τί; Ὁ Καλλικλῆς συνεὶς τούτων οὐδέν, ὑπολαβὼν δὲ διαίρεσίν τινα περιέχειν τὴν ἐρώτησιν τοῦ Σωκράτους, ἀξιοῖ σαφῶς αὐτῷ εἰπεῖν, τί ποτ' ἐστὶν ἑκάτερον ὧν ἀντιδιαιρεῖν βούλεται· διόπερ φησὶ *τί ἢ τί;*» καὶ ὁ Ὀλυμπιόδωρος ἀποφαινόμενος περίπου τὰ αὐτά. d

Οὕτω νοσοῦν παραδίδεται ἡμῖν τὸ χωρίον. Ἄς ἴδωμεν τοὺς ἰατρούς, πῶς τὸ ὑγιάζουσιν. Ὁ μὲν Εἴνδ. ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ Σχολ. εἴκασεν ὅτι ἡ γνησία γραφὴ θὰ ἦτο τοιάδε· *Τί δέ; αὐτῶν ὦ ἑταῖρε; ἢ τί ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους; — Καλλ. Τί ἢ τί; πῶς λέγεις;* Ἀλλ' ἐν τῷ κειμένῳ δὲν εἰσήγαγε τὸ *τί ἢ τί*, ὥστε ἔγραψεν ἀκριβῶς κατὰ τὸ Πάτμιον. Ὁ Κορ. παραθέτει τὰ τοῦ Σχολ. καὶ τὰ τοῦ Εἴνδ. αὐτὸς δ' ἐξ ἑαυτοῦ οὐδὲν λέγει. Ὁ Ἄστ. προτείνει· «*Τί δὲ αὐτῶν, ὦ ἑταῖρε; ἢ τί ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους;*» Ὁ Σταλβ. ὁδηγούμενος ὑπὸ Ὀλυμπιοδ. εἴκαζε πρότερον: *Σωκ. Τί δέ; αὐτῶν, ὦ ἑταῖρε; Καλλ. Τιή; ἢ Τί δαί; Σωκ. Ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους;* Ἐν δὲ τῇ ὑστέρᾳ ἐκδόσει γνωσιμαχήσας ἐδέχθη τὴν γραφήν: *Τί δέ; αὐτῶν, ὦ ἑταῖρε, τί (ἢ τί) ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους*· ἑρμηνεύει δὲ καὶ συμπληροῖ ὧδε· «Τί δέ; αὐτῶν ὦ ἑταῖρε, (κατὰ) τί ἄρχοντας ἢ (κατὰ τί) ἀρχομένους, προσήκει, ἢ δικαιόν ἐστι, πλέον ἔχειν αὐτούς;» Ὁμοίως περίπου καὶ οἱ ἄλλοι ἑρμηνεύουσι τὸ *τί*· τὸ δὲ ***αὐτῶν*** οἱ μὲν ***ἄρχοντας***

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

491 *ἑαυτῶν*, οἱ δέ, *πλέον ἔχειν αὐτῶν (τῶν ἀρχομένων)*. Τέλος ὁ Βέκκ. καὶ ὁ Χιρσίγ. ἔκοψαν τὸν Γόρδιον, διαγράψαντες τὰ μετὰ τὸ *ὦ ἑταῖρε*, συνῳδὰ ἑνὶ χγρ. Τούτοις ἐπηκολούθησε καὶ Σχάντιος.

Μείζονος ἐπιστροφῆς ἀξίαν κρίνω τὴν διόρθωσιν τοῦ Ἑρμάννου, ἣν καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὸ κείμενον, χωρὶς νὰ εὕρῃ ὀπαδούς. Ὀρθῶς κατεῖδεν ὁ Ἕρμαν. ὅτι τὰ μεταξὺ ἐκεῖνα λεξείδια *τί ἤ τι* δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ παρενεβλήθησαν ἔξωθεν, ἀλλ' ὅτι εἶνε περιλείμματα λέξεώς τινος διαβρωθείσης ὑπὸ τοῦ ὀδόντος τοῦ χρόνου. Εἴκασε λοιπὸν ὅτι ἡ γνησία γραφὴ θὰ ἦτο, *τί οἴει ;* Τὰ μὲν γράμματα μικρὸν ἀφίστανται τῶν φερομένων ὑπὸ τῶν χγρ. τὸ δὲ νόημα εὐοδοῦται.

Ἐπὶ τῶν ἰχνῶν τοῦ Ἑρμ. βαίνων νομίζω ὅτι ἔκαμα ἓν βῆμα ἐγγύτερον τοῦ ἀληθοῦς, διορθῶν : *τί ἡγεῖ;* Τὰ μὲν γράμματα. ΤΙΗΓΓΙ, εἶνε προφανῶς ὁμοιότερα πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν χγρ. παραδιδόμενα ΤΙΗΤΙ, ἢ τὰ τοῦ ΤΙΟΙΕΙ, εἰς δὲ τὸ νόημα νομίζω ὅτι εὐαρμοστεῖ μᾶλλον τό, *τί ἡγεῖ;* ἢ τό, *τί οἴει ;* Τὸ *ἡγοῦμαι* μεταχειρίζονται περὶ βεβαίας, ἐμπέδου γνώμης, περὶ πεποιθήσεως, ὡς λέγομεν, σήμερον, τὸ δὲ *οἴομαι* ἐνέχει πάντοτε τὴν ἔννοιαν ἐλαφρᾶς καὶ ἀβασανίστου δοξασίας. Πρωταγ. 312 c' «Τί ἡγεῖ εἶναι τὸν σοφιστήν ;» = ποίαν γνώμην ἔχεις περὶ αὐτοῦ ; τί πρεσβεύεις περὶ αὐτοῦ ; Γοργ. 496 b' « Ὡς δὴ σὺ οἴει ἐμέ . . . οὐχ ἡγεῖσθαι, τὰς μὲν βελτίους ἡδονὰς τὰς δὲ χείρους».

Κατὰ ταῦτα ἀναγινώσκω καὶ ἑρμηνεύω τὸ χωρίον ὧδε· « Τί δὲ αὑτῶν, ὦ ἑταῖρε ; τί ἡγεῖ ; ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους ; » Ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην τοῦ Σωκ. ἔδωκαν αἱ τελευταῖαι λέξεις τοῦ Καλλ ἐξ ὧν καταφαίνεται ὅτι, κατὰ τὴν δόξαν του, μεταξὺ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων ἐστήρικται οὕτω μέγα χάσμα ὑπὸ τῆς φύσεως, ὥστε τὸ αὐτὸ δίκαιον νὰ ἀπαιτῇ τῶν μὲν τὴν ὠφέλειαν, τῶν δὲ τὴν βλάβην. Διὰ τῆς ἐρωτήσεως, ὁ Σωκ. ἂν πρέπει νὰ ἄρχωσι καὶ ἑαυτῶν οἱ ἄρχοντες, ἐπιχειρεῖ νὰ πληρώσῃ τὸ χάσμα τοῦτο. Ἡ ἐρώτησις τοῦ Σωκ. ἐξηνέχθη ἐπίτηδες μετά τινος ἀσαφείας, καὶ τρόπον τινὰ αἰνιγματωδῶς, ἵνα δικαιολογηθῇ ἡ ἀπορία τοῦ Καλλ. καὶ ἡ ἐπανειλημμένη ἐρώτησις τοῦ *τί λέγεις ; δὲν καταλαμβάνω*. Πλῆρες καὶ σαφὲς τὸ νόημα τοῦ Σωκ. εἶνε τόδε· «Λέγεις τοὺς φρονίμους καὶ ἀνδρείους προσήκειν τῶν πόλεων ἄρχειν, καὶ πλέον ἔχειν τοὺς ἄρχοντας τῶν ἀρχομένων. Εἶεν. Τί δὲ ἑαυτῶν, ὦ ἑταῖρε ; τί ἡγεῖ προσήκειν ; ἄρχειν ἢ ἄρχεσθαι (ὑφ' ἑαυτῶν) ;» Ἀλλ' ἀντὶ τοῦ *ἄρχειν* ἢ *ἄρχεσθαι* ὁ Σωκ. παρέλαβεν αὐτὰς τὰς λέξεις τοῦ Καλλ. ἐφ' ὧν κυρίως πίπτει τὸ βάρος, καὶ εἶπε· Τί δὲ ἑαυτῶν, ὦ ἑταῖρε ; τί ἡγεῖ (αὐτούς) ; ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους (*προσήκειν εἶναι*) ;

e ***Πῶς γὰρ οὔ; οὐδεὶς ὅςτις οὐκ ἂν γνοίη, ὅτι οὕτω λέγω!*** Ἓν χγρ. ἀπονέμει το *πῶς γὰρ οὔ;* εἰς τον προηγηθέντα λόγον τοῦ Καλλ. Καὶ ὁ Βέκκ. μόνος ἠκολούθησεν αὐτῷ, οὐδεὶς δὲ ἄλλος τῶν ἐκδοτῶν Τὸ ἁμάρτημα τοῦ Βεκκ. συνέχεται μετὰ ἡμαρτημένης ἐκδοχῆς τῆς ὅλης ταύτης ῥήσεως τοῦ Σωκ. Τὰ πλεῖστα δηλ. τῶν χγρ. φέρουσιν ἐν τέλει *«ὅτι οὐ τοῦτο λέγω»*· δύο δὲ μόνον τὰ κράτιστα, τὸ Πάτμιον καὶ τὸ Οὐατικανὸν *«ὅτι οὕτω λέγω»*· ἓν δὲ ἄλλο *«ὅτι τοῦτο λέγω»*. Οἱ ἀποδεχόμενοι τὸ ἀρνητικὸν *οὐ* ὑπολαμβάνουσιν ὅτι ὁ Σωκ. σπουδάζων ἀποκρούει τὴν εἰρωνείαν τοῦ Καλλ. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν πρὸς οὕτω παχυλὴν εἰρωνείαν εἶνε ἀπίθανον ὅτι ὁ Σωκρ. διέμεινεν ἀναίσθητος καὶ δὲν ἀνταπέδωκε τὰ ἴσα· ἔπειτα δὲ ὁ τρόπος καθ' ὃν ἀμύνεται εἶνε λίαν ἀσθενής. Ἄλλο σθένος λαμβάνει ὁ λόγος, ὅταν ἀπαγγελθῇ ὡς εἰρωνικὴ συμφωνία· «Πῶς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

γὰρ οὔ; οὐδεὶς ὅςτις οὐκ ἂν γνοίη, ὅτι οὕτω λέγω!» Ἀκοῦς ἐκεῖ! τί λόγος! 491
καθένας τὸ καταλαμβάνει ὅτι τοῦτο λέγω! δηλ. τοὺς ἠλιθίους σώφρονας. Ἔπειτα πῶς ἠδύνατο ὁ Σωκ. νὰ ἰσχυρισθῇ σπουδάζων ὅτι δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποῦ νὰ μὴ καταλάβῃ ὅτι δὲν λέγει τοὺς ἠλιθίους σώφρονας; Δὲν ἦσαν ἆρά γε καὶ ἄλλοι δοξάζοντες τὰ τοῦ Καλλικλέους; Πρὸς τὴν εἰρωνικὴν ἐκδοχήν, ἄνευ τοῦ *οὐ*, συνᾴδουσι τὰ ἐπιφερόμενα ὑπὸ Καλλ. «*Πάνυ γε σφόδρα*». «*Μάλιστα αὐτὸ εἶνε ποῦ λέγω ἐγώ· οἱ ἠλίθιοι εἶνε οἱ κατὰ σὲ σώφρονες*».

Τὸ *οὐ τοῦτο λέγω* παρεδέχθησαν Ἑϊνδ. Κορ. Βέκκ. Ἀστ. Ἕρμαν., τὸ δὲ *οὕτω λέγω* Σταλβ. Κρόν. Σχάντ., ὁ δὲ Χιρσίγ. *τοῦτο λέγω*. 492

ὧν ἂν ἀεὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ γίγνηται. Τὰ γγρ. *ἡ ἐπιθυμία*, ἀντὶ *ἐν ἐπιθυμίᾳ*. a
Οὕτω δὲ πάντες οἱ ἐκδόται, πλὴν Χιρσιγ. ὀβελίζοντος τὸ ὅλον *(καὶ ἀποπιμπλάναι — γίγνηται)*, καὶ πλὴν Κοραῆ, διορθοῦντος *ὧν ἂν ἀεί οἱ ἐπιθυμία γίγνηται*.

Τὸ ἄρθρον *ἡ* πρὸ τοῦ *ἐπιθυμία* δὲν κεῖται ἐμμελῶς καὶ παρέχει ὑποψίας παραφθορᾶς. Ἡ διόρθωσις τοῦ Κορ. εἶνε μὲν γραμματικῶς ὀρθή, ἀλλὰ δὲν εἶνε πιθανὸν ὅτι ἔγραψεν οὕτως ὁ Πλ. Τὸ *οἱ* σπανίως μεταχειρίζεται ὁ Πλ. καὶ ἐν ἀνάγκῃ σαφηνείας τοῦ λόγου ἐνταῦθα ἠδύνατο νὰ λείψῃ χωρὶς νὰ γεννηθῇ ἀσάφεια. Ἐγὼ πείθομαι ὅτι ὁ Πλ. ἔγραψεν· *ὧν ἂν ἀεὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ γίγνηται* (ὁ ὀρθῶς βιωσόμενος). Τὸ *ἐν ἐπιθυμίᾳ τινὸς εἶναι* ἢ *γίγνεσθαι* ἀπαντᾷ συχνάκις παρὰ Πλ. Πρωταγ. 318 a· «Ἱπποκράτης τυγχάνει ἐν ἐπιθυμίᾳ ὢν τῆς σῆς συνουσίας». Θεαίτ. 143 e· «ἐφοβούμην ἂν μὴ καί τῳ δόξω ἐν ἐπιθυμίᾳ αὐτοῦ εἶναι». Νόμ. 841 c· «Τό τε θεοσεβὲς ἅμα καὶ τὸ φιλότιμον καὶ τὸ μὴ τῶν σωμάτων ἀλλὰ τῶν τρόπων τῆς ψυχῆς ὄντων καλῶν γεγονὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ». Γοργ. 517 d· «ἀλλ' ὧν ἔρχεται σώματα εἰς ἐπιθυμίαν». Φίληβ. 35 e· «Ἐν τῷ πληροῦσθαι καὶ κενοῦσθαι καὶ πᾶσιν ὅσα περὶ σωτηρίαν τ' ἐστὶ τῶν ζώων καὶ τὴν φθοράν, καὶ εἴ τις τούτων *ἐν ἑκατέρῳ γιγνόμενος* ἡμῶν ἀλγεῖ, τοτὲ δὲ χαίρει κατὰ τὰς μεταβολάς». Τὸ *ἐν τῷ κενοῦσθαι γίγνεσθαι* (ἴσον τῷ *ἐν κενώσει γίγνεσθαι)* οὐδὲν διαφέρει τοῦ *ἐν ἐπιθυμίᾳ γίγνεσθαι*· διότι τοῦτο εἶνε ἐπιθυμία, ὄρεξις πληρώσεως διὰ κένωσιν καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἄλγος.

Ὅθεν ψέγουσι τοὺς τοιούτους — διὰ τὴν αὑτῶν ἀνανδρίαν. Ὁμοία a
ὑφὴ τοῦ λόγου οἵα καὶ σελ. 483 e, καὶ ὁμοία τις δυσκρισία εἰς ποτέραν τῶν κυρίων προτάσεων νὰ ἀναφέρῃ τις τὰς μεταξὺ δευτερευούσας. Οἱ παλαιότεροι ἐκδόται ἔστιζον ἄνω στιγμὴν μετὰ τὸ *ἔλεγον*, ὥςτε ἡ ἀναφορικὴ αὕτη πρότασις νὰ εἶνε προσδιοριστικὴ τῶν προηγουμένων· οὐχὶ ὀρθῶς. Ὁ Σταλβ. στίζει τελείαν στιγμὴν πρὸ τοῦ *ὅπερ*, ὥςτε ἡ ἀναφορ. πρότασις νὰ εἶνε προσδιοριστικὴ τῶν ἑπομένων· καὶ τοῦτο μὲν ὀρθῶς, ἀλλ' ἡ τελεία ἐτέθη πλημμελῶς, διότι ἀπωθεῖ τήν τε ἀναφορικὴν καὶ τὴν ὑπὸ ταύτης προσδιοριζομένην *δουλούμενοι* πρὸς τὴν κατωτέρω κυρίαν πρότασιν, ἐν ᾧ κατὰ τὴν ἐμὴν ἐκδοχὴν ἡ σύνταξις ἔχει ὧδε· ἡ μὲν ἀναφορικὴ πρότασις προσδιορίζει τὴν ἑπομένην *δουλούμενοι τοὺς βελτίους τὴν φύσιν*· αὕτη δὲ πάλιν προσδιορίζει τὰς προηγουμένας *ψέγουσι, καὶ αἰσχρόν φασιν*. Ὥστε ἡ ἀναφορικὴ κείσθω μεταξὺ δύο κομμάτων! Τὰ ἑπόμενα *καὶ αὐτοὶ οὐ δυνάμενοι* κ. τ. λ. ἀποτελοῦσιν ἴδιον σύστημα συνδεόμενον μετὰ τοῦ προηγουμένου διὰ τοῦ *καὶ* (ψέγουσι τοὺς τοιούτους . . . καὶ ἐπαινοῦσι τὴν σωφροσύνην)· διὰ τοῦτο ἔθεσα ἄνω στιγμὴν μετὰ τὸ *ἀνθρώπους*· ἵνα σαφῶς διακρίνωνται τὰ δύο συστήματα προτάσεων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

492 ***τί τῇ ἀληθείᾳ αἴσχιον καὶ κάκιον ἂν εἴη σωφροσύνης.*** Ὁ ἂν λείπει
b ἐκ τῶν χγρ., τὸν συνιστᾷ δὲ ὁ Κοραῆς, χωρὶς νὰ τὸν εἰσαγάγῃ εἰς τὸ κείμενον, εὐλαβέστερος τοῦ δέοντος γενόμενος. Ὁ Σταλβ. παραπέμπει τοὺς τυχὸν ποθοῦντας τὸν ἂν εἰς ἃ ἐπραγματεύθησαν περὶ τῆς παραλείψεως αὐτοῦ ὁ Ἕρμαννος καὶ ὁ Βερνάρδυς. Ἐγὼ νομίζω ὅτι ἡ παράλειψις τοῦ ἂν ἐν τῷ προκειμένῳ εἶνε ἀνατροπὴ ἑνὸς τῶν ἐμπεδωτάτων κανόνων τῆς Ἑλλ. γλώσσης. Ἀλλὰ καὶ ἂν πρὸς στιγμὴν παραδεχθῶμεν ὅτι ἐνεχώρει νὰ παραλειφθῇ ὁ *ἄν*, ὅμως αὐτὸς ὁ Πλ. μαρτυρεῖ ὅτι δὲν τὸν παρέλιπε διὰ τῆς ἑπομένης ἐρωτήσεως· ***ἢ πῶς οὐκ ἂν ἄθλιοι γεγονότες εἴησαν*** κ. τ. λ. Ἡ ἐρώτησις αὕτη εἶνε κατὰ πάντα ὁμόρρυθμος τῇ προκειμένῃ, αὐτέκμαγμα ἐκείνης κατὰ τὸν τύπον, διαφέρουσα μόνον κατὰ τὰς λέξεις. Εἶνε δυνατὸν νὰ παρέλιπε τὸν ἂν ἐν τῇ α΄, καὶ νὰ ἔθεσεν αὐτὸν ἐν τῇ β΄; Ὁ Κρόν. καὶ ὁ Σχάντ. ἀποδεχθέντες τὴν σύστασιν τοῦ Κοραῆ, τὸν εἰσήγαγον

Μετὰ τὸ ***σωφροσύνης*** ἔν χγρ τῆς Φλωρεντ. φέρει ***καὶ δικαιοσύνης***, ὅπερ ἀπεδέχθησαν Ἑϊνδ. καὶ Κορ., διότι καὶ ἀνωτέρω εἶπεν· ***ἐπαινοῦσι τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν δικαιοσύνην***, καὶ κατωτέρω (κατὰ πάντα τὰ χγρ.) ***ὑπὸ τοῦ καλοῦ τοῦ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς σωφροσύνης.*** Ταῦτα ἂν εἶχον οὕτως, οὐδένα λόγον θὰ εἶχεν ὁ Πλ. νὰ παραλίπῃ ἐν τῷ προκειμένῳ τὴν δικαιοσύνην, καὶ ἡ εἰσαγωγὴ τῆς λέξεως ὑπὸ Ἑϊνδ. καὶ Κοραῆ θὰ ἦτο εὐλογωτάτη· οἱ δὲ παραλείποντες αὐτὴν πράττουσιν ἀνακολούθως.

Ἀλλά μοι φαίνεται ὅτι τὸ πρᾶγμα ἔχει ἄλλως πως. Ἐπάνω μὲν προφανῶς ἔπρεπε νὰ μνημονεύσῃ ἀμφοτέρας τὰς ἀρετὰς «***ἐπαινοῦσι τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν δικαιοσύνην***»· προβαίνων δὲ ὁ Καλλ. ἐκφέρει δύο ἐρωτηματικὰς προτάσεις, δι' ὧν ἐξαίρει καὶ κατειρωνεύεται τὴν ἀτοπίαν τῆς τε τῶν πολλῶν καὶ τῆς τοῦ Σωκ. δόξης, ὅτι ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ σωφροσύνη εἰνέ τι καλὸν καὶ ἀγαθόν. Ἀλλ' ἐν ἑκατέρᾳ τῶν προτάσεων τούτων δὲν ἀποφαίνεται ὁ Καλλ. ***περὶ ἀμφοτέρων τῶν ἀρετῶν***, ἀλλ' ἐν μὲν τῇ α΄ ***μόνον*** περὶ τῆς σωφροσύνης, ἐν δὲ τῇ β΄ ***μόνον*** περὶ τῆς δικαιοσύνης. Τοῦτο δὲ καὶ αὐτόθεν φαίνεται εὐλογώτερον τῆς κοινῇ παραδεδεγμένης γραφῆς, ἥτις ποιεῖ τὸν Καλλικλέα λέγοντα διὰ δύο προτάσεων περὶ τῶν αὐτῶν περίπου τὰ αὐτά, καὶ σαφῶς καταφαίνεται καὶ βεβαιοῦται, ὅταν ἐπισκοπήσωμεν τοὺς ἐφ' ἑκατέρᾳ ἐρωτηματ. προτάσει ἐπιφερομένους λόγους. Θὰ εὕρωμεν δηλ. ὅτι ὁ μὲν τῇ α΄ ἐπιφερόμενος λόγος «οἷς ἐξὸν ἀπολαύειν κ. τ. λ.» ἁρμόζει ***μόνον περὶ τῆς σωφροσύνης*** λεγόμενος, ὁ δὲ τῇ β΄ ἐπιφερόμενος «***ἢ πῶς οὐκ ἂν ἄθλιοι γεγονότες εἴησαν*** κ. τ. λ.» ἁρμόζει ***μόνον περὶ τῆς δικαιοσύνης*** λεγόμενος.

Ἐκ τούτων πείθομαι ὅτι ὁ Πλ. ἔγραψεν ἐν μὲν τῇ α΄, ***σωφροσύνης*** μόνον, ἄνευ τοῦ ***καὶ δικαιοσύνης***· ἐν δὲ τῇ β΄, ὑπὸ ***τοῦ καλοῦ τῆς δικαιοσύνης*** μόνον, ἄνευ τοῦ, ***καὶ τῆς σωφροσύνης.***

c ***Τρυφὴ καὶ ἀκολασία καὶ ἐλευθερία, ἐὰν ἐπικουρίαν ἔχῃ, τοῦτ' ἐστὶν ἀρετή τε καὶ εὐδαιμονία.*** Ὁ Καλλ. ἀκολούθως πρὸς τὰς ἀρχάς, ἃς πρεσβεύει, ὀνομάζει τὴν τρυφὴν καὶ τὴν ἀκολασίαν εὐδαιμονίαν· ἀκολούθως δὲ καὶ τὴν δύναμιν τοῦ πορίζεσθαι τὰ ἀγαθὰ ταῦτα προωνόμασεν ἀρετὴν (492 b, c). Ἐνταῦθα παραδόξως ὀνομάζεται ἡ τρυφὴ καὶ ἡ ἀκολασία, οὐ μόνον εὐδαιμονία, ἀλλὰ καὶ ἀρετή· οὕτω δὲ ταυτίζει τὸ ἀγαθὸν καὶ τὴν ἀρετήν. Τοῦτο ἔχει μεγά-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λην ῥοπὴν εἰς τὰς ἑπομένας ἀποδείξεις τοῦ Σωκ. ὅτι ἡ ἡδονὴ δὲν εἶνε ἀγαθόν. (Πρβλ. σ. 497 καὶ τὰς ἐκεῖ πρκβλ.) 492

τὰ δ' ἄλλα ταῦτά ἐστι, τὰ καλλωπίσματα, τὰ παρὰ φύσιν συνθήματα ἀνθρώπων, φλυαρία καὶ οὐδενὸς ἄξια. c 'Ο μὲν 'Εϊνδ. κρίνει ἐκβλητέον τὸ πρὸ τοῦ *παρὰ φύσιν* ἄρθρον, ὁ δὲ Σταλβ. τὸ πρὸ τοῦ ***καλλωπίσματα***, ἐκλαμβάνοντες ἑκάτερος ἑκάτερον ὡς κατηγορούμενον. 'Εγὼ δὲ ἐκλαμβάνω ἀμφότερα ὡς ὑποκείμενα ἐπεξηγοῦντα τὸ *τὰ ἄλλα*, κατηγορούμενα δὲ τὰ ***φλυαρία καὶ οὐδενὸς ἄξια***. Τὸ *ἀνθρώπων* ὁ μὲν Σταλβ. συνάπτει μετὰ τοῦ *φλυαρία*, ἐγὼ δὲ μετὰ τοῦ *συνθήματα*. 'Ο Σχάντ. ἀντὶ τοῦ *ἐστι* διώρθωσεν *ἄρα*. Διατί;

ἀμόθεν γέ ποθεν. 'Εκ διορθώσεως τοῦ Κοραῆ. Τὰ γγρ. ***ἄλλοθέν γέ ποθεν***. d

Οἱ λίθοι γὰρ ἂν οὕτω καὶ οἱ νεκροὶ εὐδαιμονέστατοι ἦσαν. Τὰ πλεῖστα e τῶν χγρ. ***εἰσιν***, τινὰ δὲ ***εἶεν***, ὅπερ καὶ παρεδέχθησαν πάντες, τοῦ *ἂν* — ***εἰσι*** σολοίκου ὄντος. Πάντες, λέγω, πλὴν Σχαντίου· οὗτος δὲ διότι τὸ *ἂν* καὶ τὸ ***δὴ*** ὁμοιάζουσιν ἐν τοῖς χγρ. κατὰ τὸ εἰωθὸς τρέπει τὸ *ἂν* εἰς ***δή***, καὶ ποιεῖ τὸν Καλλ. λέγοντα· «Οἱ λίθοι γὰρ δὴ οὕτω γε... εἰσίν». 'Ανάξιον ἐλέγχου!

'Αλλ' οὐδὲ τὸ ***εἶεν*** ἔχει ὀρθῶς. 'Η ὑπόθεσις προφανῶς εἶνε τῶν ἀδυνάτων. Εἰ οἱ μηδενὸς δεόμενοι εὐδαίμονες ἦσαν, οἱ λίθοι οὕτω γε καὶ οἱ νεκροὶ εὐδαιμονέστατοι ἂν ἦσαν». Διώρθωσα ***ἦσαν***.

Τίς δ' οἶδεν εἰ τὸ ζῆν κ. τ. λ. Τοὺς στίχους τούτους τοῦ Εὐριπ. διακωμῳδεῖ ὁ 'Αριστφ. ἐν Βατρ. 1526 ὧδε· e

Τίς δ' οἶδεν εἰ τὸ ζῆν μέν ἐστι κατθανεῖν,
Τὸ πνεῖν δὲ δειπνεῖν καὶ τὸ καθεύδειν κῴδιον;

Καὶ ὁ μὲν Σχολ. τοῦ Πλ. σημειοῖ ὅτι τὰ ἰαμβεῖα ταῦτά εἰσιν ἐκ τοῦ Φρίξου τοῦ Εὐριπ., ὁ δὲ Σχολ. τοῦ 'Ιππολύτου τοῦ Εὐριπ. ὅτι εἰσὶν ἐκ τοῦ Πολυΐδου. 493

ὃ δή του ἔγωγε. Τὰ πλεῖστα τῶν χγρ. ***ἤδη του***· ἀλλ' οὕτως ὁ λόγος ἀποβαίνει ἀσύνδετος, λίαν ἀτόπως. Τινὰ χγρ. ***ὅπερ ἤδη***· οὕτω δὲ καὶ πάντες οἱ ἐκδόται, πλὴν 'Ερμ. γράφοντος ***ᾗ δή***. Διώρθωσα ***ὃ δή του***. Οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος σοφοὶ εἶνε ὁ Πυθαγόρας καὶ ὁ 'Ηράκλειτος. Κλήμ. 'Αλεξ. ἐν Στρωμ. σ. 434· «Τί δέ; οὐχὶ καὶ ὁ 'Ηράκλειτος θάνατον μὲν γένεσιν καλεῖ; Πυθαγόρας δὲ καὶ τῷ ἐν Γοργίᾳ Σωκράτει ἐμφερῶς, ἐν οἷς φησιν· θάνατός ἐστιν ὁκόσα ἐγερθέντες ὁρέωμεν· ὁκόσα δὲ εὕδοντες ὕπνος». a

Σικελός. Τινὰ χγρ. ***Σικελικός***. a

τοῦτο τῆς ψυχῆς, οὗ αἱ ἐπιθυμίαι εἰσί, τὸ ἀκόλαστον αὐτοῦ καὶ οὐ στεγανόν, ὡς τετρημένος εἴη πίθος. b Πῶς ἔχει ἡ σύνταξις τοῦ χωρίου, ἐδήλωσα ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσιν. Πολλοὶ τῶν ἑρμηνευτῶν μὴ κατανοήσαντες προέτειναν διορθώσεις. 'Ο μὲν 'Εϊνδ. διὰ τὸ *ἀκόλαστον αὐτοῦ*. Τούτῳ προστίθεται καὶ ὁ Σταλβ. 'Ο δ' 'Αστ. ῥέπει πρὸς τὴν διαγραφὴν τῶν λέξεων ***τὸ ἀκόλαστον αὐτοῦ καὶ οὐ στεγανόν***.

βούλομαι... πεῖσαι μεταθέσθαι... ἑλέσθαι. 'Εν χγρ. φέρει ***καὶ ἑλέσθαι***, ὅπερ ἀπεδέχθη ὁ Βέκκερος. c

πείθω τί σε μετατίθεσθαι. Οὕτω τὰ πλεῖστα καὶ κράτιστα τῶν χγρ. τινὰ δέ: «***καὶ μετατίθεσαι***», ἣν γραφὴν ἀπεδέχθησαν πάντες οἱ ἐκδόται πλὴν Σχαντίου, ὅστις γράφει «***πείθω τί σε καὶ μετατίθεσθαι***», ἀλλὰ τί θέλει νὰ εἴπῃ δὲν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

493 καταλαμβάνω. Καὶ ἀνωτέρω ἐξήρτησε τὸ *μεταθέσθαι* ἐκ τοῦ *πείθω*, καὶ κατωτέρω λέγει ὁμοίως: *πείθω τί σε, ταῦτα λέγων, συγχωρῆσαι* κ. τ. λ.

e ***καὶ ἄλλοι ἄλλων πολλῶν***. Προετίμησα τὴν γραφὴν ταύτην, φερομένην ἐν
494 δυσὶ χγρ. ἀντὶ τῆς τῶν πλείστων *καὶ ἄλλοι πολλοὶ πολλῶν*.

a ***Ἆρα τοιούτου ἑκατέρῳ*** Εἶνε ἡ γραφὴ τριῶν χγρ., τὰ δὲ πλεῖστα «ἑκατέρου».

a ***τῷ μὲν γὰρ πληρωσαμένῳ ἐκείνῳ*** . . . ***ἐπειδὰν πληρώσῃ***. Οὕτω τὰ πλεῖστα καὶ κράτιστα χγρ., τινὰ δὲ *πληρώσηται*. Ἀλλὰ τὸ *πληρωσαμένῳ* καὶ τὸ *ἐπειδὰν πληρώσηται* λέγουσιν ἓν καὶ τὸ αὐτό· πρὸς τί ἡ παλιλλογία αὕτη; Ὑποπτεύω μετὰ Χιρσιγ. ὅτι παρενεβλήθη ἔξωθεν.

c ***καὶ τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας ἁπάσας ἔχοντα καὶ δυνάμενον πληροῦν, χαίροντα εὐδαιμόνως ζῆν***. Πάντα τὰ χγρ. *πληροῦντα* ἀντὶ *πληροῦν*, οὗ ὑπερμαχεῖ Σταλβ. καὶ Ἀστ. Ἡ συσσώρευσις μετοχῶν ἀσυνδέτων, ὧν ἑτέρα ἑτέραν προσδιορίζει, δὲν εἶνέ τι ἀσύνηθες παρὰ Πλ. ἀλλ' ἐν τῷ προκειμένῳ ὑπερβαίνει πᾶν μέτρον καὶ καθίσταται ἀπειρόκαλος. Τὸ δὲ μέγιστον, ἀνάγκη ἐκ τοῦ ἑπομένου *πληροῦντα* νὰ νοήσωμεν ἐπὶ τοῦ *δυνάμενον* τὸ ἀπαρέμφ. *πληροῦν*, ὅπερ οὔτε Πλατωνικὸν ἀλλ' οὐδ' ἑλληνικόν μοι φαίνεται νὰ εἶνε· (ἔχων καὶ δυνάμενος (πληροῦν) πληρῶν χαίρων εὐδαιμόνως ζῶ!) Τὰ ὑπὸ Ἀστ. παρατιθέμενα παραδείγματα δεικνύουσιν, ὅ τι πᾶς γινώσκει, ὅτι ἐνδέχεται ἔκ τινος ἐπιφερομένης λέξεως νὰ νοῆταί τι συμπλήρωμα λέξεως προηγηθείσης. Ἀλλὰ τοιαύτης συμπληρώσεως προηγουμένης μετοχῆς ἐξ ἑπομένης μετοχῆς δὲν θὰ εἶχε νὰ παραθέσῃ παράδειγμα.

Ἐν τούτοις ἡ εἰκασία τοῦ Εἴνδ. δὲν εἶνε ἀπίθανος, ὅτι ἐξέπεσεν ἡ λέξις *πληροῦν* πρὸ τοῦ *πληροῦντα*· (καὶ δυνάμενον πληροῦν, πληροῦντα χαίροντα κ. τ. λ.) Οὕτω θὰ ἦτο ἡ ὑφὴ τοῦ λόγου ὁμοιοτάτη τῇ κατωτέρω «εἰ καὶ ψωρῶντα καὶ κνησιῶντα, ἀφθόνως ἔχοντα τοῦ *κνῆσθαι*, κνώμενον διατελοῦντα τὸν βίον εὐδαιμόνως ἔστι ζῆν».

Ὁ ὅλος λόγος οὗτος τοῦ Καλλ. ἐξυφάνθη κατὰ τὴν ὑφήγησιν τοῦ Σωκ. «Λέγεις πεινῶντα ἐσθίειν; — Ἔγωγε. — Λέγεις διψῶντα πίνειν; — Λέγω, καὶ (συλλήβδην λέγω) τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας ἁπάσας ἔχοντα καὶ δυνάμενον πληροῦν, πληροῦντα χαίροντα εὐδαιμόνως ζῆν».

c ***εἰ καὶ ψωρῶντα***. Οὕτω τὰ κράτιστα τῶν χγρ., ἄλλα δὲ *ψωριῶντα*.

Συνεχόμενός τις διὰ βίου σωματικοῖς νοσήμασιν, ὁσάκις ἔκ τινος θεραπείας ἀνακουφίζεταί πως ἢ καὶ ἀπαλλάσσεται προσκαίρως τοῦ κακοῦ, τὴν ἀνακούφισιν ἢ ἀπαλλαγὴν ταύτην αἰσθάνεται ἡδεῖαν. Εἶνε ὁ ἄνθρωπος διὰ τὰς τοιαύτας ἡδονὰς εὐδαίμων; Δὲν θὰ ἐπόθει μᾶλλον νὰ εἶνε ὅλως ἀπηλλαγμένος καὶ τοῦ νοσήματος καὶ τῆς διὰ τοῦτο ἐνίοτε προσγινομένης αὐτῷ ἡδονῆς; Εἰς τοιαύτην ἀτοπίαν ἄγει ἡ ἀξίωσις τοῦ Καλλ. ὅτι ἐν τῇ ἡδονῇ κεῖται ἡ εὐδαιμονία, καὶ ταῦτα, οὐχὶ ἐν ταῖς εὐγενεστέραις ἡδοναῖς, ταῖς ἀπὸ τῆς θέας καὶ ἀπολαύσεως τοῦ καλοῦ, ὅτε ὁ ἰσχυρισμός του θὰ εἶχε πολλοὺς ὀπαδούς, ἀλλ' ἐν ταῖς σωματικαῖς ἡδοναῖς, καὶ δὴ ἐν ἐκείναις τῶν σωματικῶν, αἵτινες, ὡς κατωτέρω δεικνύει ὁ Σωκ., δὲν εἶνε θετικαὶ ἡδοναί, ἀλλ' ἀπαλλαγαὶ λυπῶν, ἰατρεῖαι, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην.

Ἐν τούτοις δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι καὶ πᾶσα τοιαύτη ἀνακούφισις ἢ πρόσκαιρος ἀπαλλαγὴ τοῦ κακοῦ εἶνε ἀγαθόν, καὶ ὅτι ἐν γένει πᾶσα ἡδονή ἐστιν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀγαθόν, ὡς συνᾴδουσα πρὸς τὴν φυσικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἕξιν. Ἀλλὰ τὸ κακὸν τὸ 494
ἢ προϋπάρχον, ὡς παρὰ τῷ νοσοῦντι, ἢ παρεπόμενον τῇ ἡδονῇ, ὡς πάντοτε συμβαίνει ἐν τῇ κατακορεῖ χρήσει τῶν σωματικῶν ἡδονῶν, ἢ ἐν τῇ ἀπολαύσει αἰσχρῶν, ἀθεμίτων, ἀνοσίων ἡδονῶν, τὸ κακόν, λέγω, πλεονάζει καὶ ὑπερβάλλει πολὺ τὴν ἡδονήν, ὥςτε αὕτη νὰ ἀφανίζηται ὅλως ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἀνθρώπου, καὶ νὰ ἐπικρατῇ ἡ λύπη. Συμβαίνει δηλ. ὅμοιόν τι, ὁποῖον πάσχει καὶ ἔμπορος ἢ ἄλλος κερδοσκόπος, ὅςτις ἔν τινι ἐπιχειρήσει ὠφελήθη δέκα καὶ ἀπώλεσεν ἑκατόν· ἡ ἐκ τοῦ κέρδους τῶν δέκα χαρὰ καταπνίγεται καὶ ἀποσβέννυται ἐν τῇ πληθώρᾳ τῆς ζημίας· ὥςτε μόνον ταύτην αἰσθάνεται καὶ ταύτην διανοεῖται καὶ λέγει.

Ἐν τῷ Γοργίᾳ ὁ Πλ. καταδικάζει ἁπλῶς τὴν ἡδονήν, ὅτι δὲν εἶνε ἀγαθόν, ἂν καὶ διακρίνει κατωτέρω ἡδονὰς ἀγαθὰς καὶ ἡδονὰς κακάς· ἀλλ' ἀγαθὰς ἡδονὰς δὲν τὰς ὀνομάζει ὡς καθ' ἑαυτὰς ἀγαθόν τι οὔσας, ἀλλ' ὡς ἀγαθόν τι ποιούσας (499 d). Ἐν δὲ τῷ Πρωταγόρᾳ σαφῶς ἀποφαίνεται ὅτι πᾶσα ἡδονή, καθ' ἑαυτὴν θεωρουμένη, ἀσχέτως πρὸς τὰ ἐξ αὐτῆς ἀποβαίνοντα ἀγαθὰ ἢ κακά, εἶνέ τι ἀγαθόν. (Πρβλ. καὶ τὰ κατωτέρω εἰς σελ. 496, e).

καὶ τούτων τοιούτων ὄντων κεφάλαιον. Τὰ κράτιστα τῶν χγρ. ***κεφαλαίων***· ἡμαρτημένως. Ἑϊνδ. καὶ Βούτμ. θέλουσιν ἐνάρθρως, ***καὶ τὸ τούτων*** κ. τ. λ. e

ἢ καὶ τούτους τολμήσεις. Τὰ κράτιστα τῶν χγρ. παραλείπουσι τὸν ***καί***· e
οὕτω καὶ οἱ ἐκδόται. Ἐγὼ τὸν παρέλαβον ὡς ἀναγκαῖον. 495

Ἵνα δή μοι μὴ ἀνομολογούμενος ᾖ ὁ λόγος. Ὁ Σχολ. «Τοῦτό φησιν· a
ἐγὼ μὲν ἕτερον εἶναι τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἡδέος διανοοῦμαι· ἀλλ' ἵνα μὴ ἀσύμφωνος ὦ ἑαυτῷ, ταῦτα εἶναι φημὶ ταὐτά». Ὁ νοῦς τοῦ χωρίου εἶνε ἱκανῶς σαφής. Ὁ Καλλ. θέλει νὰ εἴπῃ: ἵνα μὴ ὁ πρότερός μου λόγος, ὁ λέγων ὅτι τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ἀγαθὸν εἶνε τὸ αὐτό, διαφωνῇ πρὸς τὸν νῦν λεχθησόμενον, διὰ τοῦτο λέγω καὶ νῦν, ὡς καὶ πρότερον, ὅτι εἶνε τὸ αὐτὸ ἡδὺ καὶ ἀγαθόν».

Ἀλλὰ τί εἶνε γραμματικῶς ἐκεῖνο τὸ *ἀνομολογούμενος*; Ὁ Ἑϊνδ. τὸ θέλει παθητικὸν τοῦ ὑπάρχοντος καὶ γνωστοῦ μέσου *ἀνομολογεῖσθαι*, τοῦ σημαίνοντος ἀνασκοπεῖν τὰ προομολογηθέντα πρὸς ἐπιβεβαίωσιν. Ἐν τῷ παθητικῷ ὁ Ἑϊνδ. ἀποδίδει εἰς τὴν *ἀνὰ* τὴν σημασίαν, ἣν ἔχει ἐν τῷ *ἀναδιδάσκειν* = ἄλλως διδάσκειν· ἀνεύχεσθαι καὶ ἀναρᾶσθαι = ἀνακαλεῖν εὐχὴν ἢ ἀράν τινα, τὰ ἐναντία εὔχεσθαι ἢ ἀρᾶσθαι νῦν ἢ πρότερον. Ἐπιπροσθέτω παρ' ἐμαυτοῦ καὶ τάδε· ἀνυφαίνω = ξεφτῶ τὸ ὑφασμένον· ἀνασκευάζω = ἄλλως σκευάζω· ἀναμάχομαι τὸν λόγον (Ἱππ. Μ. 28 b)· μάλιστα δὲ τὸ ἀνατίθεμαι = θέτω τι νῦν ἄλλως ἢ πρότερον (σελ. 461 d, 462 a). Ἀλλ' ἀφ' οὗ τοῦτο σημαίνει ἡ *ἀνά*, τὸ παθ. ἀνομολογεῖσθαι εἶνε ἕτερον ῥῆμα τοῦ μέσου ἐκείνου.

Ἐπελθὼν ὁ Βούτμ. ἐδίδαξεν ὅτι τοῦ μὲν γνωστοῦ μέσου *ἀνομολογεῖσθαί τι* ὄντος καταφατικοῦ, τοῦ δὲ προκειμένου ἀποφατικοῦ = ἀναιρεῖσθαι τὰ προωμολογημένα, δὲν δύναται νὰ εἶνε ἡ πρόθ. *ἀνά*, ἀλλὰ τὸ στερητ. *α*, ὅπερ συντεθὲν μετὰ τοῦ *ὁμόλογος* ἐγένετο *ἀνομόλογος*, ἐντεῦθεν δὲ τὸ *ἀνομολογούμενος*.

Εἰς τὴν διδασκαλίαν ταύτην τοῦ Βουτμ. ἐπεκρότησαν πάντες οἱ μεταγενέστεροι ἑρμηνευταί, καὶ ἡ γνώμη αὕτη ἐπικρατεῖ μέχρι σήμερον.

Ἐν τούτοις ἡ διδασκαλία αὕτη μοι φαίνεται ὑποσκάζουσα. Τὸ *ἀνομόλογος* ἀγνοεῖ ὁ Πλ. καὶ πάντες οἱ δόκιμοι συγγραφεῖς· ἀπαντᾷ δὲ τὸ πρῶτον παρὰ Πορφυρίῳ· ὡσαύτως οὐδὲν ἴχνος ὑπάρχει ῥήματος *ἀνομολογεῖν* ὡς παραχθέντος ἐκ τοῦ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

495 *ἀνομόλογος*, κατὰ τὰ ἀμελεῖν, ἀφροντιστεῖν, ἀναισχυντεῖν, ἀτυχεῖν, ἀμνημονεῖν κ. τ. λ. ὅπερ ἀνομολογεῖ καὶ ὁ Βούτμ. Εἶνε δὲ τὰ τοιαῦτα ῥήματα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀμετάβατα καὶ σπανιώτατα λαμβάνονται παθητικῶς.

Μὴ ὑπάρχοντος οὔτε ἐπιθέτου *ἀνομόλογος*, οὔτε ῥήματος παραχθέντος ἐκ τοῦ ἐπιθέτου τούτου, ἀπορῶ πῶς θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ μετοχὴ παθητικὴ ἐνεστῶτος χρόνου; Αἱ μετοχαὶ αὗται ὑποθέτουσι τὴν ὕπαρξιν τῆς ὁριστικῆς, καὶ σπανίως θὰ εὕρῃ τις ἐν τῇ Ἑλληνικῇ μετοχὰς ἐνεστῶτος, ὧν νὰ μὴ ὑπάρχῃ καὶ ἡ ὁριστικὴ εὔχρηστος.

Ὑπολείπεται ἡ ἄμεσος σύνθεσις τοῦ στερ. *α* μετὰ τοῦ ***ὁμολογούμενος***. Ἀλλὰ τοιαύτη σύνθεσις θὰ ἦτό τι τερατῶδες ἐν τῇ Ἑλλ. γλώσσῃ οὐχὶ εὐπροσωποτέρα τῶν τοιῶνδε συνθέσεων ἀλεγόμενος, ἀναδόμενος, ἀνεχόμενος (= μὴ ἐχόμενος), ἀναγγελλόμενος (= μὴ ἀγγελλόμενος). Ὁ Ἀστ. δικαιολογεῖ τὴν τοιαύτην σύνθεσιν, λέγων ὅτι τὸ *ὁμολογούμενος* ἔχει ἐπιθετ. σημασίαν, καὶ ὡς ἀπόδειξιν φέρων τὴν ὕπαρξιν ἐπιρρήματος *ὁμολογουμένως*. Ἀλλ' ἡ ὕπαρξις τοῦ ἐπιρρήματος οὔτε τὴν ἐπιθετικὴν σημασίαν τῆς λέξεως ἀποδεικνύει, οὐδ' ὅτι ἕνεκα τούτου εἶνε δυνατὴ τοιαύτη σύνθεσις. Ἐπιρρήματα ἔχει ἡ γλῶσσα πολλὰ ἐκ μετοχῶν, ***δεόντως, θαρρούντως, λεληθότως, ἀρκούντως, ἐρρωμένως, νοῦν ἐχόντως*** καὶ παρ' Ἀριστοτ. *πεπερασμενάκις*· ἀλλ' οὐδεμία τῶν μετοχῶν τούτων δύναται νὰ συντεθῇ ἀμέσως μετὰ τοῦ στερητ. α.

Μοὶ φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ἄλλως δὲν δύναται ἐνταῦθα τὸ ***ἀνομολογούμενος*** νὰ εἶνε ἰσοδύναμον τῷ ***ἀνομόλογος***. Ἀνομόλογον ἢ ἀνακόλουθον ἢ ἀσύμφωνον λέγεται τὸ νῦν λεγόμενον πρὸς τὰ πρότερον εἰρημένα. Οὕτω σελ. 457 e «***νῦν ἐμοὶ δοκεῖς σὺ οὐ πάνυ ἀκόλουθα λέγειν οὐδὲ σύμφωνα οἷς τὸ πρῶτον ἔλεγες***»· ἐνταῦθα δὲ λέγει ἀντιστρόφως· «ἵνα μοι μὴ ἀνομολογούμενος ᾖ ὁ λόγος (ὁ προειρημένος), ἐὰν ἕτερον φήσω (νῦν) εἶναι, τὸ αὐτό φημι εἶναι».

Ἐκ πάντων τούτων ἐγὼ πείθομαι ὅτι τὸ *ἀνομολογούμενος* εἶνε τὸ παθητ. τοῦ *ὁμολογεῖν* συντεθειμένου μετὰ τῆς προθ. *ἀνὰ* ἐν τῇ σημασίᾳ ἣν ἔχει καὶ ἐν τοῖς προκαταλεχθεῖσι ῥήμασι, μάλιστα δὲ ἐν τῷ *ἀνατίθεσθαι*· «ἵνα μοι μὴ ᾖ ὁ λόγος ἀνατιθέμενος, ἀναιρούμενος, ὑφ' ὧν λέγω νῦν, τὸ αὐτό φημὶ εἶναι». Πρβλ. καὶ τὰ ἐν σελ. 499 b.

c ***ὡς ἕτερον τὴν ἀνδρείαν τῆς ἐπιστήμης, δύο ταῦτα λέγεις;*** Εἰνδ. Βέκκ. καὶ Ἀστ. παρεμβάλλουσιν ***ὂν*** (ὡς ἕτερον ὂν) παρὰ τὰ χγρ. καὶ οὐδεμιᾶς ἀνάγκης ὑπαρχούσης, ὡς δεικνύουσι τὰ ἑξῆς χωρία παρατιθέμενα ὑπὸ Σταλβ. Πολιτ. 358 c· ***Πάντες αὐτὸ οἱ ἐπιτηδεύοντες ἄκοντες ἐπιτηδεύουσιν, ὡς ἀναγκαῖον***. Πρωταγ. 323 b· *ὡς ἀναγκαῖον οὐδένα ὅντιν' οὐχὶ ἁμῶς γέ πως μετέχειν αὐτῆς*. Φίληβ. 57 c· *εἰς δόξαν καταστήσας ὡς μιᾶς (τέχνης) πάλιν ὡς δυοῖν ἐπανερωτᾷ τούτοιν*. Τοιοῦτο καὶ τὸ Λύσ. 212 a· «*Ἀλλὰ ταῦτα δὴ αὐτά*
496 *σε βούλομαι ἐρέσθαι, ἅτε ἔμπειρον*».

b ***καὶ ἀπολλύει***. Οὕτω τὰ κράτιστα τῶν χγρ., ἄλλα δέ, ***ἀπολύει***, πλημμελῶς· οὐδὲν δέ, ***ἀπόλλυσι***, ὅπερ παρεδέχθησαν ὅλως ἀβασίμως ὁ Χιρσίγ. καὶ ὁ Σχάντιος, καὶ τὸ δεινότατον, οὐδὲ γρῦ λέγων περὶ τοῦ πράγματος ἐν ταῖς κριτικαῖς ὑποσημειώσεσιν· ὥστε νὰ νομίζῃ ὁ ἀναγνώστης ὅτι πάντα τὰ χγρ. φέρουσιν ***ἀπόλλυσι!***

c ***Ἴθι δὴ ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν ὡμολογημένα***. Τὸ ἐπιχείρημα τοῦ Σωκ. δι' οὗ ἀποδεικνύει ὅτι ἡδονὴ καὶ ἀγαθὸν δὲν εἶνε τὸ αὐτό, εἶνε τοῦτο, ὅτι ὁ ἄνθρωπος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐνδέχεται μὲν νὰ χαίρῃ ἅμα καὶ νὰ λυπῆται, δὲν ἐνδέχεται δὲ νὰ εἶνε ἅμα εὐδαίμων καὶ ἄθλιος. Ἐν τούτοις τὰ παραδείγματα λαμβάνει καὶ ὁ Σωκρ. ὅπως καὶ ὁ Καλλ. μόνον ἐκ τῶν σωματικῶν ἡδονῶν ἐκείνων, αἵτινες δὲν εἶνε θετικαὶ ἡδοναί, ἀλλὰ ἀπαλλαγαὶ λύπης, ἰατρεῖαι, ἀποκαταστάσεις εἰς τὴν φυσικὴν ἕξιν. Ἀλλ' αἱ τοιαῦται ἡδοναὶ δὲν ἀποτελοῦσι τὸ ὅλον τῶν ἀνθρωπίνων ἡδονῶν. Ἔτι δὲ οὐδ' αὐταὶ αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἃς αἰσθάνεται διὰ τῶν ζωϊκωτέρων αἰσθητηρίων, εἶνε πᾶσαι ἀπαλλαγαὶ λυπῶν. Μόνον περὶ τῶν ἡδονῶν τῶν ζῴων λεγόμενον τοῦτο εἶνε ἀληθές, οὐχὶ καὶ περὶ τῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ πεινῶν καὶ ὁ διψῶν ἥδονται καταπαύοντες τὴν πεῖνάν των δι' ἄρτου μόνον καὶ σβύνοντες τὴν δίψαν των δι' ὕδατος, καὶ σὺν τῇ πληρώσει τελευτᾷ καὶ ἡ ἡδονή, ὅπως καὶ παρὰ τοῖς ζῴοις· ἀλλ' εὔγευστόν τι καὶ εὔοσμον ἔδεσμα καὶ ποτὸν ἥδεται ἐσθίων καὶ πίνων καὶ μὴ προϋπαρχούσης πείνης καὶ δίψης· ἡ ἀπὸ τῆς γεύσεως ἄρα καὶ τῆς ὀσφρήσεως ἡδονὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε θετικὴ ἡδονή, οὐχὶ παῦσις λύπης, ὡς ἡ ἀπὸ τῆς πείνης καὶ δίψης. Τὰ ζῷα ἔχουσιν ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα, καὶ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ ἵππος βλέπει τὰ ἐκτὸς πράγματα καὶ ἀκούει τοὺς τόνους μουσικῆς ἄλλως ἢ ὁ ἄνθρωπος. Ἐν τούτοις ἡ ἀπὸ τῶν καλῶν θεαμάτων καὶ ἀκουσμάτων ἡδονὴ ἰδιάζει μόνον τῷ ἀνθρώπῳ· αἱ δὲ τοιαῦται ἡδοναὶ δὲν εἶνε παύσεις προϋπαρχουσῶν λυπῶν. Ἐὰν ἀνέλθωμεν ἐπὶ τὰς ἡδονὰς τοῦ ἀνθρώπου τὰς ἀπὸ τοῦ μανθάνειν καὶ θεωρεῖν τῇ διανοίᾳ καὶ ἐπὶ τὰς ἐκ τῆς πληρώσεως τοῦ ψυχικοῦ ἔρωτος, τουτέστι τῆς ἀγάπης καὶ εὐεργεσίας τοῦ πλησίον, θὰ ἴδωμεν ἐναργέστερον τὸ ἁμάρτημα τοῦ Πλάτωνος, ὅτι περὶ ἡδονῆς ἁπλῶς τὸν λόγον ποιούμενος εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν μόριον ἀνθρωπίνης ἡδονῆς καὶ ταῦτα τὸ ἀγενέστερον καὶ ζῳοπρεπέστερον. 496

Τὸ ἁμάρτημα τοῦτο διώρθωσεν ὁ Πλ. ἐν τοῖς ὕστερον γραφεῖσιν ὑπὸ ὡριμωτέρας φιλοσοφικῆς διανοίας διαλόγοις. Ἐν μὲν τῷ Μ. Ἱππ. διακρίνει τὰς δι' ὄψεως καὶ ἀκοῆς ἡδονὰς τῶν ζῳωδεστέρων. Ἐν Πρωταγ. 351 b-358 e διαρρήδην ἀποφαίνεται ὅτι ἡ ἡδονὴ εἶνε ἀγαθόν. Ἐν δὲ τῷ Φιλήβῳ 44-52, διαστέλλων τὰ διάφορα εἴδη τῶν ἡδονῶν, ἀπονέμει ἑκάστῳ τὴν καθήκουσαν αὐτῷ μέθεξιν τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ (σελ. 40 c) ἀποφαίνει εὐδαιμονέστατον βίον τὸν μεμιγμένον μετὰ φρονήσεως καὶ ἡδονῆς, καὶ ὅτι οἱ πονηροὶ χαίρουσι ψευδέσιν ἡδοναῖς, οἱ δ' ἀγαθοὶ ἀληθέσιν. Ἐν δὲ Πολ. 580 ἑξ. ἀποφαίνει τὴν ἀπὸ τοῦ φρονεῖν ἡδονὴν τὴν ἡδίστην πασῶν, καὶ τὸν φρόνιμον ἄρα τὸν εὐδαιμονέστατον. Σαφέστατα δὲ ἐν τῷ ὑστάτῳ συγγράμματί του τοῖς Νόμοις (662) ἀπονέμει τὸ δίκαιον εἰς τὴν ἡδονήν. 497

Οἶσθα, ἀλλ' ἀκκίζει, ὦ Καλλίκλεις· καὶ πρόϊθί γε ἔτι εἰς τοὔμπροσθεν, ὅτι ἔχων ληρεῖς, ἵνα εἰδῇς, ὡς σοφὸς ὤν με νουθετεῖς. a Οὕτω παραδίδουσιν ἡμῖν τὸ χωρίον πάντα τὰ χγρ. Οἱ ἀρχαιότεροι ἐκδόται ἀπένεμον ταῦτα πάντα εἰς τὸν Σωκ. ὡς ἀποτελοῦντα μετὰ τῶν ἑπομένων ἕνα συνεχῆ λόγον. Ἀλλὰ πῶς ἦτο δυνατὸν ὁ ἤπιος καὶ ἄκακος καὶ ἀείποτε ἁβροεπὴς Σωκ. νὰ λοιδορήσῃ τὸν Καλλ οὕτω βαναύσως (ὅτι ἔχων ληρεῖς!) καὶ ταῦτα μηδεμιᾶς εὐλόγου ἀφορμῆς πρὸς τοῦτο ὑπαρχούσης; Ὁ Κορ. κρίνει τὰς τρεῖς ταύτας λέξεις ὀβελιστέας· ὁμοίως καὶ Ἄστ. Ὁ Ἕρμ. τὰς μετατοπίζει αὐθαιρέτως κατωτέρω (Οὐκ οἶδα ὅ τι λέγεις, ὅτι ἔχων ληρεῖς). Τὸ αὐτὸ πρότερον ἐποίησεν ὁ Εἴνδόρ. ἐκβάλλων τὰ *ὅ τι λέγεις*. Ὁ Οὐϊγκελμάννος ἀπονέμει ὅλον τὸν προκείμενον λόγον εἰς τὸν Καλλ., τὴν δὲ γνώμην του ἀπεδέχθησαν Σταλβ. καὶ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

497 Χιρσίγ. Ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶ τὸ λεγόμενον, «ἧλον ἥλῳ ἐκκρούειν!» Οὕτω, ἀπορεῖται πάλιν, πῶς ἁρμόζει εἰς τὸν ἡττηθέντα καὶ τῆς ἥττης συνείδησιν ἔχοντα καὶ ὑπεκφυγὴν ζητοῦντα Καλλικλέα νὰ προκαλῇ τὸν Σωκ. νὰ προχωρήσῃ, διὰ νὰ μάθῃ, πόσον σοφὸς ὢν (τουτ. μωρὸς) τὸν νουθετεῖ· καὶ μετὰ τὴν τοιαύτην πρόκλησιν προχωροῦντος τοῦ Σωκ. πῶς ἁρμόζει νὰ ἀποκρίνηται ὁ Καλλ. *«Οὐκ οἶδα, τί λέγεις»*, ὡς ἄνθρωπος ἀποφεύγων τὴν συζήτησιν, καὶ πῶς παραινεῖται ὑπὸ Γοργ. νὰ ἐμμείνῃ διαλεγόμενος, ἵνα περανθῶσιν οἱ λόγοι; Ἔπειτα ὁ Σωκ. οὐδαμοῦ ἐνουθέτησε τὸν Καλλ.· τοὐναντίον ὁ Καλλ. ἐνουθέτει τὸν Σωκ. μακρὰς νουθεσίας (σελ. 484 c-486 d)· καὶ ὁ Σωκ. παρακαλεῖ αὐτὸν «Σὺ οὖν, ὥςπερ ἤρξω νουθετεῖν με, μὴ ἀποστῇς». Ὁ Κέκκιος προτείνει τοιάνδε κατανομήν. «Σωκ. Οἶσθα, ἀλλ' ἀκκίζει, ὦ Καλλίκλεις· καὶ πρόϊθί γε εἰς τοὔμπροσθεν — Καλλ. Ὅτι ἔχων ληρεῖς; — Σωκ. Ἵν' ἰδῇς, ὡς σοφὸς ὤν με νουθετεῖς». Κατὰ τὸν Κέκκ. ὁ Καλλικλῆς διακόπτων τὸν Σωκ. ἐπὶ τοῦ *εἰς τοὔμπροσθεν*, ἐρωτᾷ· «Πρὸς τί νὰ προχωρήσω; διὰ νὰ ἀκούω τὰς φλυαρίας σου;» ὁ δὲ Σωκ. ἀποκρίνεται· «Ὄχι, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθῃς πόσον σοφὸς ὢν με νουθετεῖς». Τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Κεκκ. ἀπεδέχθη καὶ ὁ Κρόν. Τέλος ὁ Σχάντιος ἀποδέχεται τὴν διόρθωσιν τοῦ Badham, «Καλλ. Τί ἔχων ληρεῖς;» Ἂς εἴπω καὶ ἐγὼ ἐν τῷ μέρει τὴν γνώμην μου.

Ὁ Πλάτων δραματουργεῖ ἐνταῦθα. Ὁ Καλλικλῆς λέγων «Οὐκ οἶδ' ἅττα σοφίζει, ὦ Σώκρατες», μετὰ σφοδρότητος ἀποστρέφει τὴν κεφαλὴν ἢ καὶ ἐξανίσταται τῆς ἕδρας του καὶ βηματίζει, τεθυμωμένος διὰ τὰ σοφίσματα τοῦ Σωκ. καὶ ἐννοῶν νὰ διακόψῃ τὸν διάλογον. Τὰ ἐπιφερόμενα ὑπὸ Σωκ. (Ἠξεύρεις, ἀλλὰ χαμώνεσαι· καὶ ἔλα παρακάτω —) δὲν ἦσαν ἐπιτήδεια νὰ καταπραΰνωσι τὸν Καλλ., τοὐναντίον ἐξῆψαν αὐτὸν νὰ ἀποκριθῇ μετά τινος σκαιότητος *«Ὅτι ἔχων ληρεῖς, ἵν' εἰδῇς.* = Τοῦτο ἠξεύρω, ὅτι φλυαρεῖς, ὅτι μωρολογεῖς, νὰ τὸ ξεύρῃς, ἢ νά σου τὸ πῶ, ἀφ' οὗ με ἀναγκάζεις». Μεθ' ὃ ὁ Σωκ. προσποιούμενος ὅτι ὑπολαμβάνει τὴν λοιδορίαν τοῦ Καλλ. (ὅτι ἔχων ληρεῖς) ὡς νουθεσίαν, λέγει εἰρωνικῶς· «Ὡς σοφὸς ἄνθρωπος ποῦ εἶσαί με νουθετεῖς»· καὶ εὐθὺς συνάπτει τούτοις τὸ ἤδη ἀποδειχθέν, (ὅτι ἅμα παύεταί τις ἀλγῶν καὶ ἡδόμενος διὰ τοῦ πίνειν) ἐρωτηματικῶς, ἐπιδεικνύων οὕτω τὴν νίκην του καὶ προκαλῶν τὸν Καλλ. νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἧττάν του. Ἀλλ' ὁ Καλλ. διὰ τοῦ *Οὐκ οἶδα ὅ τι λέγεις,* ἀποφεύγει νὰ προβῇ διαλεγόμενος, μέχρις οὗ παρεμβὰς ὁ Γοργ. τὸν μετέπεισεν. Τὸ *ἵν' εἰδῇς,* ὡς γνωστόν, ἐπέλεγέ τις προκαλούμενος καὶ ἐρεθιζόμενος μετά τινος πείσματος, Σοφ. Φιλοκτ. 989 «Ζεὺς ἔσθ', ἵν' εἰδῇς, Ζεὺς ὁ τῆσδε γῆς κρατῶν κ. τ. λ.» Ὁμοίως Εὐριπ. Τρῳ. 885 «τῶν σῶν δ' οὕνεχ', *ὡς μάθῃ,* λόγων δώσω τόδ' αὐτῇ, τῆσδε δ' οὐ δώσω χάριν». Αἰσχ. Χοηφ. 439 «ἐμασχαλίσθη δ', *ὡς τόδ' εἰδῇς*». Πρὸς τὸ εἰρωνικὸν «ὡς σοφὸς ὢν με νουθετεῖς» παραβλητέον τὸ ἐν Μ. Ἱππ. 301 c· «ἀλλὰ σὺ ἡμᾶς ὀνίνης ἀεὶ νουθετῶν».

d **Ἐὰν δὲ βούλῃ, καὶ τῇδε ἐπίσκεψαι.** Ὁ Σωκ. ἐπιχειρεῖ δευτέραν συλλογιστικὴν διέξοδον, ὅπως ἀποδείξῃ ὅτι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἡδὺ δὲν εἶνε τὸ αὐτό. Τοῦτο κατορθοῖ διὰ τῆς ἀπαγωγῆς εἰς τὸ ἑξῆς ἄτοπον, ὅτι, ἂν ἡδονὴ καὶ ἀγαθὸν εἶνε τὸ αὐτό, τότε οἱ χαίροντες (οἱ ἡδόμενοι) εἰσὶν ἀγαθοί, οἱ δὲ λυπούμενοι κακοί· καὶ ἐπειδὴ συμβαίνει ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος κατὰ τὰς περιστάσεις νὰ χαίρῃ ἢ νὰ λυπῆται ἄνευ ἀλλοιώσεως τοῦ ἤθους τῆς ψυχῆς, συμβαίνει τὸ ἄτοπον, ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος νὰ εἶνε ἀγαθὸς ἢ κακός, ὅπερ εἶνε ἀδύνατον ἄνευ ἀλλοιώσεως

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τοῦ ἤθους. Ἐν τούτοις τὸ ἄτοπον τοῦτο δὲν προκύπτει ἐκ τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ 497
Καλλ. ὅτι ἡδονὴ καὶ ἀγαθὸν εἶνε τὸ αὐτό, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς ὑπὸ Πλάτωνος ταυτίσεως τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς. Ὁ Πλ. ποιεῖ τὸν Σωκ. ἐρωτῶντα καὶ τὸν Καλλ. καταφάσκοντα, ὅτι οἱ ἀγαθοὶ ἀγαθῶν παρουσίᾳ εἰσὶν ἀγαθοί, ὥςπερ οἱ καλοὶ κάλλους παρουσίᾳ (497 e). Τοῦτο εἶνε ὀρθὸν μόνον κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Σωκρ. καὶ τοῦ Πλάτ., οἵτινες ἀληθινὰ ἀγαθὰ ὀνομάζουσι μόνον τὰ τῆς ψυχῆς, τουτέστιν αὐτὰς τὰς ἀρετάς, τὴν φρόνησιν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν σωφροσύνην κ. τ. λ., οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὴν κοινὴν ὑπόληψιν οὐδ᾽ ἄρα τὴν τοῦ Καλλ., οἵτινες ἀγαθὸν ὑπολαμβάνουσι πᾶν ὅ τι εἶνε πρόσφορον καὶ εὐάρεστον εἴς τε τὸν ζωϊκὸν καὶ εἰς τὸν πνευματικὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου. (Πρβλ. τὴν παραβολὴν τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου· «ψυχή μου, ἔχεις πολλὰ ἀγαθά, κείμενά σοι εἰς ἔτη πολλά, ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου». Τὸ ἀφῃρημένον τοῦ ἀγαθὸς δὲν εἶνε τὸ ἀγαθόν, ἀλλ᾽ ἡ ἀρετή· οὐδὲ τὸ ἀφῃρημένον τοῦ κακὸς τὸ κακόν, ἀλλ᾽ ἡ κακία. Συμβαίνει ἄρα ἐνταῦθα τὸ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν σόφισμα· διότι ὁ ἀγαθὸς καὶ τὸ ἀγαθὸν εἶνε ὁμώνυμα, οὐχὶ δὲ ταυτόσημα. Κατωτέρω (506 d) ἐν τῇ ἀνακεφαλαιώσει τῶν ἐνταῦθα, ὡς νὰ εἶχέ τινα συνείδησιν τῆς ἀτοπίας, μεταλαμβάνει ἀντὶ τοῦ ἀγαθοῦ τὴν ἀρετήν. Πρβλ. καὶ τὰ σεσημειωμένα ἐν πρχβλ. εἰς 492 c. 498

Οἱ πρότεροι ἔμοιγε μᾶλλον· εἰ δὲ μή, παραπλησίως. Τὰ χγρ. πάντα b
καὶ πάντες οἱ ἐκδόται, «*Ἀμφότεροι ἔμοιγε μᾶλλον*». Ἀλλὰ πῶς νοητέον τό, «*ἀμφότεροι μᾶλλον;*» Τίνος *μᾶλλον;* Ὁ Ῥούθιος ἑρμηνεύει: «Utrique mihi videbantur alteros gaudeo anteire, sive hos sive illos cogitarem»· κα διηγεῖται πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς γνώμης του, ὅτι καὶ οἱ Ἄγγλοι, ἂν ἐπιδείξῃ τίς τινι δύο πράγματα καὶ ἐρωτήσῃ πότερον τῶν δύο προτιμᾷ, ἀποκρίνονται φιλοφρόνως «*Ἀμφότερα εἶνε ἄριστα*». Ἀλλὰ τὸ ὑπερθ. *ἄριστα* ἔχει ἄριστα καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἁπανταχοῦ. Ζητεῖται ἂν λέγει τίς ποτε· «Ἀμφότεροί εἰσι καλλίτεροι (ἀλλήλων)»· δύναμαι ὀρθῶς νὰ ἀνακηρύξω δύο μαθητὰς ἀμφοτέρους *ἀρίστους,* δὲν δύναμαι *καλλιτέρους.* Ἔπειτα ἡ τοιαύτη ἐκδοχὴ δὲν συνᾴδει πρὸς τὰ κατωτέρω, ἅτινά εἰσιν ἐπανάληψις τῶν ἐνθάδε· «Ἀπιόντων δ᾽ οὐ μᾶλλον χαίρουσιν (οἱ δειλοί;)—Καλλ. Ἴσως.—Σωκ. Οὐκοῦν λυποῦνται μὲν καὶ χαίρουσι καὶ οἱ ἄφρονες καὶ οἱ φρόνιμοι, καὶ οἱ δειλοὶ καὶ οἱ ἀνδρεῖοι παραπλησίως, ὡς σὺ φῄς, *μᾶλλον δὲ οἱ δειλοὶ τῶν ἀνδρείων.*— Καλλ. *Φημί*». Καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ λοιπὸν ὁ Καλλ. δὲν δύναται νὰ εἶπεν ἄλλο τι ἢ ὅτι οἱ δειλοὶ χαίρουσι μᾶλλον τῶν ἀνδρείων. Ὁ Κορ. λέγει τὰ αὐτὰ περίπου καὶ ὁ Ῥούθιος, ἐπιπροσθέτων ὅτι παίζων ὁ Καλλ. ἐκφράζεται οὕτως. Ἀλλ᾽ οὔτε πρὸς παιδιὰν φαίνεται διατεθειμένος ὁ Καλλ., καὶ τὸ μέγιστον, τὸ ἐπιφερόμενον *εἰ δὲ μή, παραπλησίως γε,* ἀποδεικνύει ὅτι σπουδάζων λέγει, ἐφ᾽ ὃ ἐπέστησεν ἤδη ὁ Σχλεϊερμ. Σπουδάζων δὲ νὰ λέγῃ τις «*ἂν δὲ δὲν χαίρωσιν ἀμφότεροι μᾶλλον, χαίρουσι παραπλησίως*» εἶνε τοῦτο ἀνδρὸς νοῦν ἔχοντος; Ὁ Ἑϊνδ. ἀπεδέχθη τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ῥουθίου, ὁ Σταλβ. τὴν τοῦ Κοραῆ, ὁ Ἕρμ. κρίνει ἢ διαγραπτέον τὸ *μᾶλλον* ἢ προσθετέα «*μᾶλλον δ᾽ ἴσως οἱ δειλοί*». Ὁ Ἄστ. λέγει συγκεχυμένα καὶ ἀνάξια μνείας ἐνταῦθα. Τέλος ὁ Σχάντιος ἀποδεχόμενος τὴν εἰκασίαν τοῦ Ἑρμ. εἰσάγει εἰς τὸ κείμενον τὰ *μᾶλλον δ᾽ ἴσως οἱ δειλοί,* ὅπερ δὲν ἐτόλμησεν αὐτὸς ὁ Ἕρμαννος.

Ὁ Σχλεϊερμ. πιστεύει ὅτι εἶνέ τι τοῦ χωρίου ἐφθαρμένον. Τοῦτο πιστεύω

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

498 καὶ ἐγώ. Τούτου δὲ ὑποκειμένου, ἡ φθορὰ πίπτει ἀναγκαίως ἐπὶ τοῦ *ἀμφότεροι*, ὅπερ δὲν ἔχει θέσιν ἐνταῦθα, ἀφ' οὗ ὁ Καλλ. οὐδὲν κοινὸν ἐκφέρει κατὰ δειλῶν τε καὶ ἀνδρείων κατηγόρημα. Εἰκάζω λοιπὸν ὅτι ὁ Πλ. ἔγραφεν ΟΙΠΡΟΤΕΡΟΙ, διὰ δὲ τὴν τῶν γραμμάτων ὁμοιότητα (τὸ Α ἐν τοῖς χγρ. γράφεται ὡς Ο ἔχον προσκεκολλημένον τὸ Ι) οἱ βιβλιογράφοι ἔγραψαν ΑΜΦΟΤΕΡΟΙ. Τὸ *οἱ πρότεροι* σημαίνει *οἱ πρότερον ὠνομασμένοι*, ἀκριβῶς ὅπως τὸ γερμανικὸν die ersteren. Οὕτω κατωτέρω 499 b· «*Οὐ ταῦτα συμβαίνει καὶ τὰ πρότερα ἐκεῖνα;*» (= τὰ πρότερον εἰρημένα). Πολ. 361 c· «*Γυμνωτέος δὴ (ὁ δίκαιος) πάντων πλὴν δικαιοσύνης, καὶ ποιητέος ἐναντίως διακείμενος τῷ προτέρῳ*» (= τῷ πρότερον ὑποτυπωθέντι, τῷ ἀδίκῳ). Πολ. 409 d· «*Οὐ τοίνυν τοιοῦτον χρὴ τὸν δικαστὴν ζητεῖν τὸν ἀγαθόν τε καὶ σοφόν, ἀλλὰ τὸν πρότερον*» (= τὸν πρότερον ὑποτυπωθέντα). Συμπόσ. 202 e· «Ὥςπερ τὰ πρότερα, ἔφη, μεταξὺ θνητοῦ καὶ ἀθανάτου» (= ὥςπερ τὰ προειρημένα).

c ***ἢ καὶ ἔτι μᾶλλον ἀγαθοὶ καὶ κακοί εἰσιν οἱ κακοί.*** Τὰ χγρ. παραδίδουσιν ὧδε· «ἢ καὶ ἔτι μᾶλλον ἀγαθοὶ *οἱ ἀγαθοὶ* καὶ κακοί εἰσιν οἱ κακοί». Ἓν δὲ μόνον φέρει· «*ἢ καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοί εἰσιν οἱ κακοί*», ἐξ οὗ, ἀφαιροῦντες μόνον τὸ πρὸ τοῦ *ἀγαθοὶ* ἄρθρον, ἔχομεν τὸ μόνον ὀρθὸν κείμενον. Ὡμολογήθη ἀνωτέρω ὅτι παραπλησίως χαίρουσι καὶ λυποῦνται οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ κακοὶ ἢ καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ κακοὶ τῶν ἀγαθῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ *χαίρειν* ἐτέθη ἰσοδύναμον τῷ *ἀγαθὸν εἶναι*, τὸ δὲ *λυπεῖσθαι* τῷ *κακὸν εἶναι*, ὑποκαθισταμένων τούτων ὑπ' ἐκεῖνα, προκύπτει ὅτι παραπλησίως εἰσὶν ἀγαθοὶ (ὡς χαίροντες) καὶ κακοὶ (ὡς λυπούμενοι) οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ κακοί, ἢ καὶ ἔτι μᾶλλον ἀγαθοὶ (ὡς μᾶλλον χαίροντες) καὶ κακοὶ (ὡς μᾶλλον λυπούμενοι) εἰσὶν οἱ κακοί.

e ***Οἱ μέν γε μᾶλλον μᾶλλον*** κ. τ. λ. Ὁ Ἑϊνδ. συνιστᾷ ἀντὶ τοῦ ἄρθρου *οἱ* τὸ ἀναφορικὸν *οἵ*, ὡς νοουμένου ἀπὸ κοινοῦ τοῦ προειρημένου *ἂν χαίρωσι*. Τὴν σύστασιν τοῦ Ἑϊνδ. ἀπεδέχθησαν οἱ πλεῖστοι τῶν ἐκδοτῶν. Ὁ Σταλϐ. ἀντιλέγει ὅτι δὲν παρίσταται ἀνάγκη μεταβολῆς· διότι ἐξυπακούεται τὸ χαίρειν καὶ ἀνιᾶσθαι κατὰ μετοχήν· καὶ ἐγὼ πείθομαι· διότι νομίζω ὅτι ὁ Πλ., ἂν ἔθετε τὸ ἀναφορικὸν *οἵ*, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ παραλείψῃ τὸν *ἄν*· θὰ ἔλεγεν· «Οἳ μὲν ἂν μᾶλλον μᾶλλον, οἳ δ' ἂν ἧττον ἧττον, οἳ δ' ἂν παραπλησίως παραπλησίως». Πολιτ. 376 a· «Ὃν μὲν ἂν ἴδῃ ἀγνῶτα, χαλεπαίνει, οὐδὲν κακὸν προπεπονθώς· *ὃν δ' ἂν* γνώριμον, ἀσπάζεται». Φαίδ. 105 c· «ᾧ ἂν θερμότης· ᾧ ἂν πῦρ· ᾧ ἂν νό-

499 σος· ᾧ ἂν ψυχὴ» κ. τ. λ

a ***Οὐκοῦν ὁμοίως γίγνεται κακὸς καὶ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ, ἢ καὶ μᾶλλον ἀγαθὸς ὁ κακός;*** Τὸ νόημα ἀπαιτεῖ· «*ἢ καὶ μᾶλλον κακὸς καὶ ἀγαθὸς ὁ κακός*», καὶ εἰκάζω ὅτι ἐξέπεσον αἱ λέξεις «*κακὸς καί*».

b ***Πάλαι τοί σου ἀκροῶμαι, ὦ Σώκρατες, καθομολογῶν.*** Πλὴν τοῦ Κορ. ἀποροῦντος καὶ διορθοῦντος «*καὶ ὁμολογῶ*», οὐδεὶς τῶν ἑρμηνευτῶν ἐπέστησεν ἐπὶ τοῦ χωρίου τούτου, ὡς πάντῃ σαφοῦς καὶ καταληπτοῦ ὄντος! Καὶ ὅμως τόσον σαφὲς δέν μοι φαίνεται νὰ εἶνε, οὔτε τί ἀκροᾶται τοῦ Σωκράτους οὔτε τί καθομολογεῖ. Τὸ ausculto te εἶνε κατὰ λέξιν μετάφρασις καὶ δὲν μᾶς φωτίζει μᾶλλον τοῦ *ἀκροῶμαι*· τὸ δὲ concedo tibi, δι' οὗ μεταφράζουσι τὸ *καθομολογῶν*, μοὶ φαίνεται ὅτι δηλοῖ τὸ ἐναντίον ἐκείνου ὅπερ τὸ νόημα ἐνταῦθα ἀπαιτεῖ. Οὐχὶ ἐνδίδων, ἀλλ' ἀντιτείνων πρὸς τὰς γνώμας τοῦ Σωκ. ὁ Καλλ. προσποιεῖται ὅτι ἔπαιζε πρὸς αὐτόν, ἐν ᾧ ἐνδομύχως δῆθεν ἦτο σύμφωνος. Σελ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

495 c· «Σὺ δὲ τῷ ὄντι, ὦ Καλλίκλεις, ταῦτα ἰσχυρίζει; — Καλλ. Ἔγωγε — 499 Σωκ. Ἐπιχειρῶμεν ἄρα τῷ λόγῳ, ὡς σοῦ σπουδάζοντος». Εἶνε τοῦτο concedere?

Ἐγὼ ἄλλως γινώσκω. Τὸ *πάλαι* σημαίνει ἐκεῖνον τὸν καιρόν, καθ' ὃν ὁ Καλλ. εἶπεν· «Ἵνα δή μοι μὴ ἀνομολογούμενος ᾖ ὁ λόγος, ἐὰν ἕτερον φήσω εἶναι (τὸ ἡδὺ τοῦ ἀγαθοῦ), τὸ αὐτό φημι εἶναι» (σ. 495 a). Τῷ ὄντι, ἀφ' οὗ περιῆλθεν ὁ Καλλ. εἰς τοιαύτην δυσχωρίαν, ὥςτε νὰ ἀνακρούσῃ πρύμναν, ἄσμενος δράττεται τῆς τότε περιστάσεως, ὅπως καταστήσῃ πιθανὸν ὅτι ἔκτοτε εἶχεν ἐναντίαν γνώμην, καὶ ὅτι παίζων εἶπεν ὅσα εἶπεν ἔκτοτε παρὰ τὴν ἀληθινήν του δόξαν. Ταῦτα τὰ ἔκτοτε ῥηθέντα παρ' αὐτοῦ τὰ ὀνομάζει *καθομολογήματα*. Τί νὰ σημαίνῃ ἡ λέξις αὕτη; Ὁ Πλ. τὴν μετεχειρίσθη καὶ ἐν τῷ Κρίτ. 49 c. Ἐκεῖ ὁ Σωκ. ἀναλαμβάνει πρὸς ἀνασκοπὴν τὴν ἄλλοτε προωμολογημένην γνώμην ὅτι «οὔτε ἀνταδικεῖν δεῖ, οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα ἀνθρώπων», καὶ ἐπιφέρει· «καὶ ὅρα, ὦ Κρ., ταῦτα καθομολογῶν, ὅπως μὴ παρὰ δόξαν ὁμολογῇς». Τὸ «ταῦτα καθομολογῶν» δὲν σημαίνει, ταῦτα ὁμολογῶν νῦν τὸ πρῶτον, ἀλλὰ νῦν ἐπιβεβαιῶν τὰ πρότερον ὡμολογημένα. Ἡ καθομολόγησις αὕτη ἐνδέχεται νὰ γίνηται καὶ παρὰ δόξαν, διά τινα αἰτίαν, οἷον δι' αἰσχύνην τοῦ παλινῳδῆσαι· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σωκ. παραινεῖ τὸν Κρίτ. «καὶ ὅρα, ὦ Κρίτων, ταῦτα καθομολογῶν, ὅπως μὴ παρὰ δόξαν ὁμολογῇς».

Τοῦ *καθομολογῶ* τούτου τὸ ἐναντίον θὰ ἦτο τὸ *ἀνομολογῶ*, ἂν ἐλάμβανεν ἀνάγκην νὰ τὸ μεταχειρισθῇ ὁ Πλ., ὅπερ θὰ ἐσήμαινε «δι' ὧν λέγω νῦν ἀναιρῶ τὰ προειρημένα». Τὰ παθητικὰ τούτων θὰ ἦσαν «καθομολογεῖταί τι καὶ ἀνομολογεῖταί τι». Καὶ τὸ ἐν σελ. 495 a «Ἵνα μοι μὴ ἀνομολογούμενος ᾖ ὁ λόγος», θὰ ἠδύνατο ταυτοσήμως νὰ ἐκφράσῃ ὧδε· «Ἵνα μοι καθομολογούμενος ᾖ ὁ λόγος»· ἔνθα ὑπονοεῖται ὅτι ἡ καθομολόγησις αὕτη γίνεται παρὰ τὰ ἐν τῷ παρόντι δοκοῦντα· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σωκ. παραπονεῖται ὅτι ὁ Καλλ. λέγει, τουτέστι καθομολογεῖ, παρὰ τὰ δοκοῦντα αὐτῷ.

Ὁ νοῦς λοιπὸν τοῦ προκειμένου χωρίου εἶνε τοιόςδε. «Ἐπιμένων ἐπὶ τοῖς πρώτοις ἰσχυρισμοῖς μου (οἷς ἐν σ. 492 κ. ἑξ.) καίπερ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη (ἀπὸ σ. 495 a) ἐναντία δοξάζων, ἀκροῶμαί σου προσέχων τί θὰ εἴπῃς πρὸς ταῦτα, ἵνα γελάσω ἐπὶ τῇ σπουδῇ σου, συλλογιζόμενος ὅτι δὲν καταλαμβάνεις ἀστεϊσμούς, ἀλλὰ πάντα ἀδιακρίτως ἐκλαμβάνεις ὡς σπουδαῖα». Πρβλ. καὶ τὰ ἐν σελ. 495 a.

κἂν παίζων τίς σοι ἐνδῷ ὁτιοῦν, τούτου ἄσμενος ἔχει, ὥςπερ τὰ μειράκια. Οἱ ἑρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουσι τὸ *ἐνδῷ* = *ὁμολογήσῃ σοι, ὑποχωρήσῃ σοι*· τὸ δὲ *ὥςπερ τὰ μειράκια* = ὥςπερ τὰ μικρὰ παιδία. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη σημασία τοῦ *ἐνδῷ* δὲν συνᾴδει πρὸς τὸ νόημα, ὁποῖον ἐξηγάγομεν ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ *καθομολογῶν*· μειράκια δὲ οὐδέποτε παρ' οὐδενὸς ὠνομάσθησαν τὰ νήπια, ἀλλὰ νεανίαι 16-20 ἐτῶν. Πολιτ. 497 e· «μειράκια ὄντα ἄρτι ἐκ παίδων». Θεαίτ. 173 b· «ὥςτε εἰς ἄνδρας ἐκ μειρακίων τελευτῶσι». b

Ἐγὼ ἄλλως γιγνώσκω καὶ ἐνταῦθα. Τὸ μὲν *ἐνδῷ* (ὅθεν τὸ ἐν τῇ μουσικῇ *ἐνδόσιμον*) σημαίνει· *ἐάν τίς σοι δώσῃ ἀφορμήν*, ἐαν τίς σε κινήσῃ ἢ σὲ κεντήσῃ (ἀντιλέγων σοι δηλονότι). Μειράκια δὲ νοεῖ τοὺς φιλομαθεῖς, φιλολόγους, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ φιλονίκους νεανίας τῶν Ἀθηνῶν, νεανίας τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Μενεξένου καὶ τοῦ Λύσιδος καὶ τοῦ Χαρμίδου καὶ τοῦ Κλεινίου τοῦ ἐν τῷ Εὐθυδήμῳ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

499 Τοὺς νεανίας τούτους, μάλιστα δὲ τοὺς ὀξυτέρους αὐτῶν, ὡς τὸν Μενέξενον, ἐκίνουν οἱ πρεσβύτεροι εἰς λόγους, ἐνδιδόντες αὐτοῖς ἐπιτήδειον πρὸς τοῦτο ἀφορμήν, καὶ παρὰ τὴν ἑαυτῶν δόξαν, ἵνα γελάσωσιν ἐπὶ τῇ σπουδῇ, ἣν ἐπεδείκνυον τὰ μειράκια, ὑπερμαχοῦντα τῆς ἀμφισβητουμένης γνώμης των. Ὅτι μειράκια νοεῖ ὁ Καλλ. καὶ τοιαύτην ἔνδοσιν, γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τοῦ ἐπιφερομένου λόγου τοῦ Σωκ. «*καί μοι ὥςπερ παιδὶ χρῇ, τοτὲ μὲν ταῦτα φάσκων οὕτως ἔχειν, τοτὲ δὲ ἑτέρως*»· δηλαδὴ ὅπως μεταχειρίζεται αὐτὸς ὁ Σωκ. τὸν Λύσιν καὶ τὸν Μενέξενον ἐν τῷ Λύσιδι.

b ***ὡς δὲ σὺ οἴει*** κ. τ. λ. Τὰ χγρ. καὶ οἱ ἐκδόται πάντες «*ὡς δὴ σὺ οἴει*». Τί πρότασις εἶνε αὕτη; καὶ τί νοεῖ διὰ ταύτης ὁ Καλλ.; Οἱ ἑρμηνευταὶ ῥᾳδίως ἀπαλλάσσονται σημειοῦντες ὅτι εἶνε ὁμοία τῇ σ. 468 e «Ὡς δὴ σύ, ὦ Σ., οὐκ ἂν δέξαιο κ. τ. λ.» Ἀλλ' ἐκεῖ σαφῶς κατειρωνεύεται ὁ Πῶλ. τοῦ Σωκ «Ὡσὰν νὰ μὴ ἐδέχεσο *σὺ τάχα*», πιστεύων ὅτι ἄλλα μὲν λέγει, ἄλλα δὲ φρονεῖ· ἐνταῦθα δὲ τοιαύτη εἰρωνεία εἶνε παντάπασιν ἄτοπος, «ὡσὰν νὰ νομίζῃς σὺ τάχα πῶς ἐγώ, ἢ ὁποιος ἄλλος, δὲν κάμνομεν διάκρισιν ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἡδονῶν!» Ἴσα ἴσα διὰ τὸ ἐναντίον τούτου μέμφεται τὸν Σωκ. διὰ τὴν εὐήθειάν του, νὰ νομίζῃ ὅτι ὑπάρχει ἄνθρωπος ὅστις νὰ μὴ κάμνῃ τὴν διάκρισιν ταύτην! Ὁ Καλλ. ἐξαίρει ἐνταῦθα τὴν μωρίαν τῆς τοιαύτης ὑπολήψεως, ἵνα πιστευθῇ ὅτι παίζων καὶ οὐχὶ σπουδάζων ἰσχυρίζετο ταῦτα.

Ἂς πειραθῶμεν νὰ συλλάβωμεν τὸν πολύμορφον τοῦτον Πρωτέα τῆς Ἑλλ. γλώσσης, τὸ *ὡς*. Μοὶ φαίνεται λοιπὸν ὅτι πρόκειται ἡμῖν ὁ εἰδ. σύνδεσμος *ὡς*, ἀποσιωπᾶται δὲ τὸ ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται ῥῆμα *θαυμάζω* ἢ *ἀπορῶ*, ἐπὶ τούτῳ. Λέγει λοιπὸν τοιόνδε· «Ὅτι δὲ σὺ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἢ καὶ ἄλλος ὁςτιςδήποτε ἄνθρωπος δὲν νομίζομεν ἄλλας μὲν ἡδονὰς καλλιτέρας, ἄλλας δὲ χειροτέρας!... παράξενον πρᾶγμα». Ὅμοιον τὸ Ἀρστφ. Ὄρν. 1119· «ἀλλ' ὡς ἀπὸ τοῦ τείχους πάρεστιν ἄγγελος οὐδείς!» Τῆς αὐτῆς ἰδέας εἰσὶ καὶ τὰ δι' ἐνάρθρου ἀπαρεμφ. ἐκφερόμενα Ἀρστφ. Βατρ. 741. Νεφέλ. 268. Αἰσχ. Εὐμ. 837. Σοφ. Αἴ. 410, περὶ ὧν ἔπιθι τὰ ἐν πρκβλ. εἰς Κρίτ. σ. 45 e εἰρημένα.

Οὕτως ἐκδεχόμενος ὑπολαμβάνω ἀπαραίτητον τὸν *δὲ* ἀντὶ *δή*.

c ***Τοτὲ μὲν ταῦτα φάσκων οὕτως ἔχειν.*** Τὰ πλεῖστα καὶ κράτιστα τῶν χγρ. φέρουσιν ἀντὶ τοῦ *ταῦτα*, *αὖ*, ὅπερ ἐγκρίνει ὁ Σταλβ νομίζων ὅτι ὁ Σωκ. αἰνίττεται τὰ ἐν σελ. 491 b, ἐν οἷς ἐμέμφθη τὸν Καλλ. ὅτι οὐδέποτε λέγει τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν· ὥστε τὸ *αὖ* κατὰ Σταλβ. = «ὅπως τότε ἔλεγες περὶ τῶν αὐτῶν ἄλλοτε ἄλλα, οὕτως *αὖ* καὶ νῦν». Ὁ Σταλβ. μεγάλως ἁμαρτάνει· ἐκεῖ μὲν ἄκων ὁ Καλλ. ἔλεγε περὶ τῶν αὐτῶν ἄλλοτε ἄλλα δι' ἀμάθειαν· ἐνταῦθα τοὐναντίον παραπονεῖται ὁ Σωκ. ὅτι ἐξαπατᾶται ὑπὸ τοῦ Καλλ. ἑκόντος. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα ἂν ἠνίττετο, πάλιν δὲν βλέπω πῶς θὰ εἶχεν ὀρθῶς τὸ *αὖ* ἐνταῦθα. Ἄλλα χγρ. *ταὐτά*· ἄλλα δέ, *ταῦτα*. Τοῦτο καὶ προετίμησα μετὰ Ἐϊνδ. καὶ Ἀστίου. Ὁ Σχάντιος γράφων *αὖ* οὐδὲν λέγει ἐν ταῖς κριτικαῖς σημειώσεσιν, ὅτι ὑπάρχουσι χγρφ. φέροντα *ταῦτα* καὶ *ταὐτά*.

d ***εἰ ἄρα τούτων αἳ μὲν ὑγίειαν ποιοῦσι.*** Τὰ χγρ. *εἰ — ποιοῦσαι*, πλὴν ἑνός, φέροντος *ποιοῦσι*. Πλάγιος ἐρωτηματικὸς λόγος, ὁποῖον τὸν θέλουσί τινες ἑρμηνευταί, δὲν δύναται νὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ *τὰς τοιάςδε λέγεις*. Εἶνε ἄρα ὑποθετ. λόγος, καὶ ὡς τοιοῦτος ἀπαιτεῖ τὴν ὁριστ. *ποιοῦσιν*. «Εἰ αἱ μὲν ὑγίειαν ποιοῦσι κ. τ. λ. αὗται μὲν εἰσιν ἀγαθαί, αἱ δὲ τἀναντία τούτων (ποιοῦσι), (αὗται

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δ' εἰσὶ) κακαί». Οὐδεμίαν ἀνακολουθίαν βλέπω ἐν τῷ λόγῳ· μόνον ἀήθη τρόπον 499
ἐκφράσεως· τὸ δὲ ἄηθες κεῖται ἐν τούτῳ, ὅτι ἡ ὑπόθεσις σύγκειται ἐκ δύο ἀντικειμένων προτάσεων, ὧν ἑκατέρα λαμβάνει εὐθὺς τὴν ἰδίαν της ἀπόδοσιν, ἀντὶ τοῦ συνήθους τρόπου, καθ' ὃν περατοῦται ὁ ὑποθετικὸς λόγος ὅλος καὶ ἐπιφέρεται ἡ ἀπόδοσις.

Ἵνα καταστήσω τὸ λεγόμενον σαφέστερον, θὰ πλάσω ἐπίτηδες ἓν παράδειγμα. «Ἐὰν τῶν μισθοφόρων οἱ μὲν βούλωνται ἀπιέναι, τούτους μὲν ἐάσω, οἱ δὲ παραμένειν, τούτοις δὲ διπλάσιον μισθὸν τελῶ». Οὕτω μὲν λεγόμενον ἔχει τὸ ἄηθες, οὐδὲν δὲ τὸ γραμματικῶς ἢ λογικῶς πλημμελές· ἀρκεῖ δὲ μόνη μετάθεσις τῶν προτάσεων ἵνα εἰσέλθῃ ὁ λόγος εἰς τὴν κανονικὴν τροχιάν του. «Ἐὰν τῶν μισθοφόρων οἱ μὲν βούλωνται ἀπιέναι, οἱ δὲ παραμένειν, ἐκείνους μὲν ἐάσω, τούτοις δὲ διπλάσιον μισθὸν τελῶ». Οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ *προκειμένου* θὰ εἴχομεν ὁμαλώτατον λόγον, ἂν ἠθέλομεν μεταθέσει ὧδε· «Εἰ ἄρα τούτων αἱ μὲν ὑγίειαν ποιοῦσιν, αἱ δὲ τἀναντία τούτων, ἐκεῖναι μὲν (εἰσιν) ἀγαθαί, αὗται δὲ κακαί». Ὁ Ἐϋνδ. ἐτήρησε μὲν τὸ *ποιοῦσιν*, ἀλλὰ ῥέπει πρὸς τοιάνδε διόρθωσιν «*ἄρα τούτων αἱ μὲν ὑγίειαν ποιοῦσαι* κ. τ. λ.», ἣν διόρθωσιν εἰσήγαγεν ὁ Ἑρμ. εἰς τὴν ἔκδοσίν του, ἐπηκολούθησε δὲ Σχάντιος. 500

αὐτὸ δέ μοι τοῦτο. Τινὰ χγρ. *αὐτὸ δή*· πλημμελῶς. Τὸ *δὴ* θὰ εἶχεν ὀρθῶς, ἂν ὁ προηγούμενος λόγος εἶχε λάβει πέρας· ἀλλ' ἐνταῦθα διακόπτεται ἀποτόμως ὑπὸ τοῦ παρεμβαλλομένου *αὐτὸ δέ μοι τοῦτο*. Τοιαύτη διακοπὴ μόνον διὰ τοῦ *δὲ* δύναται νὰ γείνῃ. d 501

κομιδῇ ἀτέχνως ἐπ' αὐτὴν ἔρχεται — ἀλόγως τε παντάπασιν. Οὕτω τὰ χγρ. a Ἀλλ' ἡ σύνταξις τῶν λέξεων παρέχει μεγάλας δυσχερείας. Ἀνωτέρω περὶ τῆς ἰατρικῆς τέχνης λέγων ἀπέδωκεν εἰς αὐτὴν καὶ εἰς πᾶσαν τέχνην ἐν γένει τρεῖς ἰδιότητας. Α', σκέψιν τῆς φύσεως τοῦ πράγματος, περὶ ὃ ἡ τέχνη. Β', σκέψιν τῶν αἰτίων δι' ἃ ὁ τεχνίτης πράττει ἕκαστα. Γ', δύναμιν τοῦ διδόναι λόγον περὶ τῶν πραττομένων. Ἐνταῦθα δὲ περὶ τῆς ὀψοποιϊκῆς ἐμπειρίας καὶ οὐχὶ τέχνης πραγματευόμενος προτίθεται νὰ ἀποφήσῃ ἀπ' αὐτῆς τὰς τρεῖς ἐκείνας τῆς τέχνης ἰδιότητας. Προειπὼν λοιπὸν ὅτι ἡ ὀψοποιϊκὴ ἔρχεται ἀτέχνως ἐπὶ τὴν ἡδονήν, προβαίνει διὰ τῶν ἀρνητικῶν *οὔτε — οὔτε* καὶ αἰτιολογ. μετοχῶν εἰς δήλωσιν τῶν λόγων δι' οὓς δὲν εἶνε ἀξία νὰ ὀνομάζηται τέχνη, δηλ. εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν τριῶν ἐκείνων ἰδιοτήτων τῆς τέχνης· καὶ τοὺς μὲν δύο λόγους ἐξήνεγκεν ὁμαλῶς, «*οὔτε τι τὴν φύσιν σκεψαμένη τῆς ἡδονῆς, οὔτε τὴν αἰτίαν*»· ἦτο δὲ προσδόκιμος ἡ τρίτη ἀπόφασις ὧδέ πως ἐξενηνεγμένη· «*οὔτε λόγον ἑκάστου τούτων ἔχουσα δοῦναι ὧν πράττει*». Ἀντὶ τούτου παραδόξως ἔχομεν τὸ *ἀλόγως τε παντάπασιν*. Μετὰ τίνος ἢ τίνων συστοιχεῖ τοῦτο τὸ *ἀλόγως τε;* Ὁ Σταλβ. τὸ συνδέει μετὰ τῶν *οὔτε τὴν φύσιν σκεψαμένη, οὔτε τὴν αἰτίαν, ἀλόγως τε,* καὶ διατρίβει περὶ τὴν ἀπόδειξιν ὅτι ὀρθῶς ἔχει ἡ σύνδεσις *οὔτε-τε*. Τοῦτο οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ· ἀλλὰ ζητεῖται ἂν δύναται ὀρθῶς νὰ συνδεθῇ αἰτιολ. μετοχὴ μετὰ τροπικοῦ ἐπιρρήματος. Ὁ Ἐϋνδ. διορθοῖ *ἄλογός τε παντάπασιν*, ἀλλὰ συγχρόνως μετατρέπει καὶ τὰ ἑπόμενα *τριβῇ καὶ ἐμπειρίᾳ* εἰς *τριβὴ καὶ ἐμπειρία,* μεθ' ὧν συντάσσει τὸ *ἄλογος* ὡς ἐπιθετ. προσδιορισμόν. Τὴν διόρθωσιν τοῦ Ἐϋνδ. ἀπεδέχθησαν Κορ. καὶ Ἀστ., ὁ δὲ Βεκκ. διατηρήσας τὸ *ἀλόγως* ἀπεδέχθη τὰς ὀνομαστικὰς *τριβὴ καὶ ἐμπειρία.*

Νομίζω ὅτι ἡ ὀρθὴ συμπλοκὴ εἶνε αὐτὴ ἐκείνη ἣν καὶ ἡ θέσις τῶν λέξεων

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

501 καὶ ὁ τρόπος τῆς συνδέσεως ὑποδηλοῦσιν· «*ἔρχεται ἐπ' αὐτὴν ἀτέχνως, ἀλόγως τε*».

a ***τριβῇ καὶ ἐμπειρίᾳ μνήμην μόνον σωζομένη.*** Τὰ κράτιστα τῶν χγρ. *τριβῇ-ἐμπειρίᾳ-μνήμην*· καὶ οὕτως ἔγραψαν, μετὰ τοῦ *ἀλόγως*, οἱ πλεῖστοι τῶν ἐκδοτῶν. Ὁ Ἑϊνδ. μετὰ τοῦ *ἄλογος*, ἔγραψεν ἀναγκαίως ὀνομαστικὰς *τριβή, ἐμπειρία*, ἄνευ δ' ἀνάγκης *μνήμη*, ὥςτε τὸ *μνήμη σωζομένη*, ἐκλαμβάνει ὡς ἐπεξηγ. τοῦ *τριβὴ καὶ ἐμπειρία*, τὸ δὲ *σωζομένη* ὡς παθ. Ὁ Βέκκ. *ἀλόγως-τριβὴ-ἐμπειρία-μνήμη σωζομένη*. Ὁ Κορ. *ἄλογος-τριβὴ-ἐμπειρία-μνήμη σωζομένη*.

Τριβῇ καὶ ἐμπειρίᾳ μνήμην σωζομένη δὲν δύναται νὰ ἔγραψεν ὁ Πλ. διότι δὲν εἶνε ὀρθὸν ὅτι ἐκ τῆς τριβῆς καὶ τῆς ἐμπειρίας γεννᾶται ἢ σώζεται ἡ μνήμη, ἀλλὰ τἀνάπαλιν, ἐκ τῆς μνήμης προκύπτει ἡ ἐμπειρία. Τοῦτο διδάσκει σαφῶς ὁ Ἀριστ. (Ἀναλυτ. Ὕστ. Β. περὶ τὸ τέλος)· «Ἐκ μὲν οὖν αἰσθήσεως γίνεται μνήμη, ἐκ δὲ μνήμης πολλάκις τοῦ αὐτοῦ γινομένης, ἐμπειρία· αἱ γὰρ πολλαὶ μνῆμαι τῷ ἀριθμῷ ἐμπειρία μία ἐστί». Ἐκτὸς δὲ τούτου, ὀλίγον ἔμπροσθεν ὠνόμασε τὴν ὀψοποιϊκὴν αὐτὸ τοῦτο, ἐμπειρίαν, καὶ πρότερον δὲ πλεονάκις ἀπεκάλεσε τὰς πρὸς ἡδονὴν ἐπιτηδεύσεις ἐμπειρίας. Ἦτο λοιπὸν δυνατὸν νὰ εἴπῃ περὶ τῆς ὀψοποιϊκῆς, αὐτῆς οὔσης ἐμπειρίας, ὅτι ἀπεργάζεταί τ *ἐμπειρίᾳ;* Ἐγγυτέρω τοῦ ὀρθοῦ ἵσταται ἡ τοῦ Κορ. γραφὴ *μνήμη σωζομένη*, ὅτι δηλ. ἡ τριβὴ καὶ ἡ ἐμπειρία σώζονται διὰ τῆς μνήμης. Ἀλλὰ τὸ ῥῆμα σώζεσθαι δὲν εὐαρμοστεῖ ἐν τοιαύτῃ ἐκδοχῇ· μᾶλλον θὰ ἥρμοζε *παραγιγνομένη, ἐγκαθισταμένη* ἤ τι τοιοῦτον.

Ἡ ἐμὴ ἐκδοχὴ εἶνε, ὁποίαν εἰσήγαγον εἰς τὸ κείμενον· ὁ Σωκ. ἀφ' οὗ προεῖπε τί ποιεῖ καὶ τί δὲν ποιεῖ ἡ ὀψοποιϊκή, ἐπιφέρει ὀνοματικὸν χαρακτηρισμὸν αὐτῆς· «εἶνε τριβὴ καὶ ἐμπειρία, σωζομένη μόνον μνήμην τοῦ εἰωθότος γίγνεσθαι, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ ἔχουσα ἢ εὑρίσκουσα». Τὸ μέσον *σώζεσθαι μνήμην* κεῖται καὶ ἐν Θεαιτ. 163 d· «ἔτι ἔχοντα μνήμην αὐτοῦ τούτου καὶ σωζόμενον» (μνήμην δηλ.)

θ ***ὅπως ἐρεῖ τι τοιοῦτον, ὅθεν ἂν οἱ ἀκούσαντες βελτίους γίγνοιντο "μᾶλλον," ἢ ὅ τι μέλλει χαριεῖσθαι τῷ ὄχλῳ τῶν θεατῶν;*** Οὐδεὶς τῶν ἑρμηνευτῶν ἐπέστησεν ἐπὶ τῶν δυσχερειῶν ἃς ἔχει τὸ χωρίον τοῦτο. Καὶ πρῶτον μὲν τί εἶνε τὸ *ἢ* ἐκεῖνο; εἶνε ὁ διαζευκτικὸς aut, ἢ ὁ συγκριτικὸς quam; Ὡς διαζευκτικὸς δὲν ἔχει τόπον ἐνταῦθα, ἀφ' οὗ προηγήθη τὸ *ἢ ἡγεῖ*=an putas...; Εἶνε λοιπὸν συγκριτικός, ἀλλὰ ποία εἶνε ἡ λέξις ἡ σημαίνουσα τὴν σύγκρισιν; τὸ *βελτίους* δὲν εἶνε· διότι ταύτης ὁ β' ὅρος ἐξυπακούεται *ἢ οἷοί εἰσιν*. Ἄλλην δὲν εὑρίσκω οἰκονομίαν ἢ ὑποθέτων ὅτι ἐξέπεσε τὸ *μᾶλλον* μετὰ τὸ *τοιοῦτον* ἢ μετὰ τὸ *γίγνοιντο*.

Ἔπειτα δέ, τί εἶνε συντακτικῶς ἐκεῖνο τὸ *ὅ τι;* Ὁ Φικῖνος μεταφράζει καὶ τοῦτο, ὡς καὶ τὸ προηγούμενον *ὅθεν*, διὰ τοῦ unde καὶ ὁ Ἄστιος ἀμφότερα διὰ τοῦ quibus. Ἀλλὰ πῶς ἡ ὀνομαστ. ἢ αἰτιατ. *ὅ τι* δύναται νὰ μεταφρασθῇ διὰ τοῦ unde καὶ quibus ἐγὼ δὲν βλέπω. Μήπως εἶνε ὑποκείμενον τοῦ *μέλλει χαριεῖσθαι;* Ἀδύνατον! τὸ *χαριεῖσθαι* θὰ ἔκειτο ὡς παθητικὸν (=κεχαρισμένον ἔσεσθαι)· ἀλλὰ τὸ *χαριοῦμαι* δὲν δύναται νὰ εἶνε παθητικόν. Μήπως εἶνε ἀντικ. τοῦ *χαριεῖσθαι*, ὑποκειμένου ὄντος *ὁ Κινησίας;* Ἀλλὰ τὸ *χαρίζομαι* μετ' αἰτ. =*δίδωμι, δωροῦμαί τι*, ἐνταῦθα δὲν εὐοδοῦται. Μήπως εἶνε ἀντικεί-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μενον τοῦ *χαριεῖσθαι* (ὑποκειμένου ὄντος *ὁ Κινησίας*); Τί θέλει νὰ εἴπῃ ὁ Πλ. 501
εἶνε σαφές, κατὰ δύο δὲ τρόπους θὰ ἠδύνατο νὰ ἐκφράσῃ τοῦτο· ἢ «*ὅπως ἐρεῖ τοιοῦτον, ὅ τι μέλλει κεχαριομένον ἔσεσθαι τῷ ὄχλῳ τῶν θεατῶν*»· ἢ «*ὅπως ἐρεῖ τοιοῦτον, ᾧ τινι μέλλει (ὁ Κιν.) χαριεῖσθαι τῷ ὄχλῳ τῶν θεατῶν*».

Ὑπολαμβάνω ὅτι τὸ *ὅ τι* ἐτέθη ὡς ἀντικείμενον τῆς ἐξυπακουομένης μετοχῆς λέγων «*ἢ ὅ τι λέγων μέλλει χαριεῖσθαι τῷ ὄχλῳ τῶν θεατῶν*». Ὅμοιόν μοι φαίνεται τὸ σελ. 457 d· «οἷα καὶ τοὺς παρόντας ἄχθεσθαι»· ἡ αἰτιατ. *οἷα* ἐτέθη ὡς ἀντιχ. τοῦ ἐκ τῶν προειρημένων ἐξυπακοουμένου *ἀκούσαντας*· καὶ τὸ σελ. 473 a «*ἃ διαφερόμεθα*» = «ἃ δοξάζοντες καὶ λέγοντες διαφερόμεθα» Σοφ. Οἰδ. Τ. 340 «ἔπη κλύων, ἃ νῦν σὺ τήνδ' ἀτιμάζεις πόλιν»· = «ἃ νῦν σὺ λέγων τήνδ' ἀτιμάζεις πόλιν». Αἴ. 1096 «τοιαῦθ' ἁμαρτάνουσιν ἐν λόγοις ἔπη» = «τοιαῦτα ἔπη λέγοντες ἁμαρτάνουσιν». 1107 «ἀλλ' ὧνπερ ἄρχεις ἄρχε, καὶ τὰ σέμν' ἔπη κόλαζ' ἐκείνους» = «καὶ τὰ σέμν' ἔπη λέγων κόλαζε». 502

Τί δὲ δὴ ἡ σεμνὴ αὕτη καὶ θαυμαστὴ ἡ τῆς τραγῳδίας ποίησις; b
[ἐφ' ᾧ ἐσπούδακε]. Οἱ ἀρχαιότεροι ἐκδόται ἔθετον ἐρωτηματικὸν πρὸ καὶ μετὰ τὸ *ἐφ' ᾧ ἐσπούδακε*· ὥστε τοῦτο ἐλαμβάνετο ὡς εὐθεῖα ἐρώτησις, καὶ τὸ *ἐφ' ᾧ* ἀντὶ *ἐπὶ τίνι*. Ὁ Ἐϊνδ. πρῶτος ὑπολαμβάνων ὅτι τὸ *ἐφ' ᾧ* δὲν δύναται νὰ εἶνε ἐρωτηματ. ἀντωνυμία, ἀφήρεσε τὸ πρὸ αὐτοῦ ἐρωτηματικόν, καὶ ἀπέδειξεν αὐτὴν ἀναφορ. πρότασιν, συμπλέκων καὶ συμπληρῶν ὧδε· «Τί δ' ἐστιν ἐκεῖνο ἐφ' ᾧ ἐσπούδακεν ἡ σεμνὴ αὕτη κ. τ. λ.» Τὴν ἐκδοχὴν ταύτην τοῦ Ἐϊνδ. ἀπεδέχθησαν οἱ πλεῖστοι τῶν μεταγενεστέρων. Ἂν ἡ ἐκδοχὴ αὕτη ἦτο ὀρθή, τότε θὰ ἦσαν καὶ τὰ τοιάδε ὀρθά· «Τί οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ὃ ποιοῦσιν; (ἀντὶ τί ἐστιν ὃ ποιοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι). Τί ὁ ἄγγελος ὃ ἀγγέλλει; Τί ὁ ἀδελφὸς ἐφ' ᾧ γελᾷ; Τίνες οἱ Τριάκοντα οὓς ἀπέκτειναν; (ἀντὶ τίνες εἰσὶν οὓς οἱ Τριάκοντα ἀπέκτειναν) κ. τ. τ.» Δύναταί τις νὰ εἴπῃ ἑλληνιστὶ οὕτω; Ἐγὼ δὲν νομίζω. Τὰ παραδείγματα ἅτινα παραθέτει ὁ Ἐϊνδ. «Τί δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Μέλης; Τί δὲ ἡ τῶν χορῶν διδασκαλία; Τί δὲ κυβερνήτης; Τί δὲ ὁ Διόνυσός τε καὶ ἡ Ἀφροδίτη; κ. τ. λ» εἰσὶν ἀπροσδιόνυσα. Ἐν πᾶσι τούτοις τὸ *τί* εἶνε κατηγορ. τοῦ ἐπιφερομένου ὀνόματος, ἐξυπακουομένου τοῦ *ἐστιν* ἢ *δοκεῖ σοι εἶναι*· πρᾶγμα συνηθέστατον! ἐν ᾧ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, τὸ *τί* δὲν λαμβάνει ὁ Ἐϊνδ. ὡς κατηγορ. τοῦ ἐπιφερομένου, *ἡ τραγῳδία*, ἀλλ' ὡς κατηγορ. τοῦ *ἐκεῖνο ἐφ' ᾧ ἐσπούδακεν ἡ τραγῳδία*.

Ὁ Κέκχιος νοεῖ τὸ χωρίον ὧδε· «Τί δὲ δὴ ἡ σεμνὴ κ. τ. λ. ἐπὶ τούτῳ ὃ ἐσπούδακεν», δηλ. ὅσον ἀφορᾷ τοῦτο ὃ ἐπιδιώκει, θεωρουμένη ἢ κρινομένη κατὰ τὸν σκοπόν της. Οὔτε νόημα οὔτε λέξις Πλατωνική. Ὅμοια καὶ ὁ Κρόν. Ὁ Κόβητος ἐκκόπτει τὸ «*ἐφ' ᾧ ἐσπούδακεν*». Ὁ Σχάντ. ἐκκόπτων καὶ αὐτὸς στίζει τὰ περιλειπομενα ὧδε· «Τί δὲ δή; ἡ σεμνὴ αὕτη καὶ θαυμαστή, ἡ τῆς τραγῳδίας ποίησις, πότερόν ἐστιν αὐτῆς τὸ ἐπιχείρημα καὶ ἡ σπουδή; κ. τ. λ.» Οὕτω δὲ εἰσάγει εἰς τὸν Πλάτωνα σολοικισμὸν στοιχειώδη.

Ὁ Ἕρμ. διορθοῖ ὧδε. «Τί δὲ δή; ἡ σεμνὴ αὕτη καὶ θαυμαστή, ἡ τῆς τραγῳδίας ποίησις ἐφ' ᾧ ἐσπούδακε πότερόν ἐστιν [αὐτῆς τὸ ἐπιχείρημα καὶ ἡ σπουδή], ὥς σοι δοκεῖ, χαρίζεσθαι κ. τ. λ.» Συμπλέκει δηλ. ὧδε· Πότερόν ἐστιν ἐφ' ᾧ ἐσπούδακεν ἡ σεμνὴ κ. τ. λ.». Ἡ θέσις τῶν λέξεών μοι φαίνεται βεβιασμένη καὶ ἀπίθανος ἡ διόρθωσις.

Θὰ ἠδύνατό τις, ἀντὶ τῶν ἐκβιασμῶν τούτων καὶ στρεβλώσεων, νὰ τρέψῃ ἄνω-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

502 δυνώτερον τὸ *ἐφ' ᾧ* εἰς *ἐπὶ τῷ*· καὶ τὰ πάντα θὰ εἶχον κάλλιστα. Ἀλλά μοι φαίνεται ὅτι ὁ Κόβητος εἶδεν ὀρθῶς. Τὸ *ἐφ' ᾧ ἐσπούδακε* δὲν δύναται νὰ προέρχηται ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Πλάτωνος. Πλὴν τοῦ ἀδοκίμου *ἐφ' ᾧ*, ὅπερ προφανῶς κεῖται ἀντὶ τοῦ *ἐπὶ τίνι*, ἡ τριπλῆ ἐρώτησις περὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος εἶνε ἀπειρόκαλος· ἔπειτα δὲ πῶς ἠδύνατο, ἀφ' οὗ προεῖπεν, ἐφ' ᾧ ἐσπούδακε, νὰ ἐρωτήσῃ πάλιν *«πότερόν ἐστιν αὐτῆς τὸ ἐπιχείρημα καὶ ἡ σπουδή;»* Τοιαύτη κενολόγος ταυτολογία εἶνε ἰδία τῶν ἀδυνάτων λέγειν.

Τὸ *ἐφ' ᾧ ἐσπούδακε* παρεσημειώθη ὡς ἰσοδύναμον τῆς ἐπιφερομένης προτάσεως, καὶ ἐκ τῆς ᾤας εἰσέφρησεν εἰς τὸ ἔδαφος. Ἐγένετο δὲ ἡ παρεμβολὴ αὕτη καθ' οὓς χρόνους ἡ γλῶσσα μετεχειρίζετο τὸ *ἐφ' ᾧ* ἀντὶ τοῦ *ἐπὶ τίνι* ὡς ἐν Εὐαγγ. Ματθ. ΚϚ', 50· «Ἑταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει;»

b ***ὥς σοι δοκεῖ.*** Πρῶτος ὁ Ἑϊνδ. ἐπέστησεν ἐπὶ τῆς λοξότητος τῆς ἐκφράσεως ταύτης καὶ δικαίως ἐρωτᾷ διατὶ νὰ μὴ εἴπῃ εὐθυωρότερον· «πότερον δοκεῖ σοι αὐτῆς τὸ ἐπιχείρημα καὶ ἡ σπουδὴ εἶναι;» Ἐν τούτοις ὁ Ἑϊνδ. ὀρθῶς νοεῖ αὐτήν, οὐχὶ ὅτι ὁ Σωκρ. τίθησιν, ὅτι τοῦτο δοκεῖ τῷ Καλλ. καὶ ἐλέγχει αὐτόν, ἀλλ' ὅτι ζητεῖ νὰ μάθῃ τί δοκεῖ αὐτῷ. Ἡ παρατήρησις αὕτη τοῦ Ἑϊνδ. ἐνέδωκεν ἀφορμὴν ταραχῆς εἰς πολλοὺς τῶν μεταγενεστέρων. Ὁ μὲν Ἀστ. τὰ διαγράφει, ὁ δὲ Κράτιος διορθοῖ *ὡς σοὶ δοκεῖν*· ὁ δὲ Σχάντιος *ὥς μοι δοκεῖ*! Τί νὰ εἶχεν ἐν νῷ ὁ σοφὸς ἀνὴρ οὕτω διορθῶν οὔτε αὐτὸς ἠξίωσε νὰ δηλώσῃ οὔτε ἐγὼ δύναμαι νὰ μαντεύσω. Ἂν ἔστιζεν ὧδε· «πότερόν ἐστιν αὐτῆς τὸ ἐπιχείρημα καὶ ἡ σπουδή; ὥς μοι (ἐμοί!) δοκεῖ, χαρίζεσθαι τοῖς θεαταῖς μόνον, ἢ καὶ διαμάχεσθαι κ. τ. λ.» θὰ διέβλεπον νοῦν τινα· ἀλλ' ὁ Σχάντιος δὲν θέτει ἐρωτηματικὸν μετὰ τὸ *σπουδή*· ἔπειτα δὲ δὲν ἀρκεῖ νὰ μεταβάλῃ τὸ *σοι* εἰς *μοι*, ἀλλ' ἀναγκαίως εἰς *ἐμοί*.

d ***Οὐκοῦν ῥητορικὴ δημηγορία ἂν εἴη.*** Πάντα τὰ χγρ. *ἡ ῥητορική,* ὅπερ δεινῶς διαστρέφει τὸ νόημα, διότι καθιστᾷ τὴν ῥητορικὴν ὑποκ. τοῦ *δημηγορία ἂν εἴη*· ἐν ᾧ προφανῶς τὸ ὑποκείμενον εἶνε *ἡ ποιητική*. Ὁ Ἑϊνδ. συνέστησε τὴν ἐκβολὴν τοῦ ἄρθρου· ὁ Κορ. τὸ ἐξέβαλεν. Ὁ Σταλβ. στηριζόμενος καὶ ἐπὶ

503 ἑνὸς χγρ. τῆς Φλωρεν. παραλείποντος αὐτό, ἐδικαίωσε τὴν ἐκβολήν.

b ***Ἀλλ' οὐ πώποτε σὺ ταύτην εἶδες τὴν ῥητορικήν.*** Ἐκ τῆς ῥήσεως ταύτης γίνεται φανερὸν ὅτι ὁ Πλ. εἶχεν ὀρθὴν ὑπόληψιν περὶ τῆς ἀξίας τῆς γνησίας ῥητορικῆς, καὶ ὅτι χαρακτηρίζων αὐτὴν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὡς κολακείαν, καὶ ἰσχυριζόμενος ὅτι οἱ ῥήτορες οὔτε μέγα δύνανται, οὐδὲ νομίζονται ἐν ταῖς πόλεσιν, εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τοὺς τότε ῥήτορας καὶ τὴν ῥητορικὴν τὴν τότε ἀσκουμένην ἐν Ἀθήναις καὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν. Καὶ τῷ ὄντι θὰ ἦτο ἀκατανόητος ἀμβλυωπία τοῦ Πλάτωνος, ἂν δὲν διέκρινε τὴν εὐεργετικὴν δύναμιν, ἣν ἔχει ἡ ῥητορικὴ τέχνη εἰς τὰς χεῖρας φιλοσοφικοῦ ῥήτορος, ἢ ῥητορικοῦ φιλοσόφου, οἷος ἦν αὐτὸς ὁ Πλάτων, καὶ οἷος ἀποδεικνύεται πρὸ πάντων ἐν αὐτῷ τῷ Γοργίᾳ περὶ οὗ ἀξιόχρεως κριτής, ὁ Κικέρων, (De oratore I, 2) ἀποφαίνεται τάδε: «quo in libro (τῷ Γοργίᾳ) hoc maxime admirabar, quod mihi in oratoribus irridendis ipse esse orator summus videbatur».

c ***εἰ δὲ μὴ τοῦτο — τοιοῦτον ἄνδρα τούτων τινὰ γεγονέναι ἔχεις εἰπεῖν;*** Ἡ σύνταξις τῆς περιόδου ταύτης ἔχει καὶ παρέχει πολλὰς δυσχερείας. Οἱ ἑρμηνευταὶ μετὰ μακρὰν καὶ πολυπράγμονα ζήτησιν κατέληξαν νὰ δεχθῶσιν ὅτι ἐπὶ τοῦ *ὅτι* ἀντὶ νὰ ἀκολουθήσῃ παρεμφατικὴ ἔγκλισις, ἐπηκολούθησεν ἀπαρέμφατον, κατά τινα συνήθη ἀνακολουθίαν, καὶ ὅτι τὸ τοῦτο *δὲ τέχνη τις εἶναι* συνετάχθη

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

κατὰ τὸ νοούμενον, ὡς νὰ προηγήθη *τοῦτο δ' ἡμῖν ὡμολογήθη, ἢ ἔδοξε τέχνη* 503
τις εἶναι». Περὶ τῆς δευτέρας ταύτης ἀνακολουθίας εἶμαι σύμφωνος, οὐχὶ δὲ καὶ περὶ τῆς πρώτης. Ἡ σύνταξις καὶ ἡ συμπλήρωσις τῆς ὅλης περιόδου μοι φαίνεται τοιάδε· «εἰ δὲ μὴ τοῦτο (ἀληθές ἐστιν), ἀλλ' ὅπερ ἐν τῷ ὑστέρῳ λόγῳ ἠναγκάσθημεν ἡμεῖς ὁμολογεῖν, ὅτι (τοῦτό ἐστιν ἀρετή), αἳ μὲν τῶν ἐπιθυμιῶν πληρούμεναι βελτίω ποιοῦσι τὸν ἄνθρωπον, ταύτας μὲν ἀποτελεῖν, αἳ δὲ χείρω, μή, τοῦτο δὲ (ἡμῖν ὡμολογήθη) τέχνη τις εἶναι, τοιοῦτον ἄνδρα τούτων τινὰ γεγονέναι ἔχεις εἰπεῖν;» Πρβλ. 512 d «ἀλλ' αὐτὸ τοῦτό ἐστιν ἀρετή, τὸ σώζειν ἑαυτόν» κ. τ. λ. Πολλὰ χργρ. παραλείπουσι τὸ *ἔχεις εἰπεῖν;* Τὸ παρέλιπε δὲ καὶ Σχάντιος. Οὕτω δὲ τὸ καὶ ἄλλως δυσνόητον χωρίον ἀποβαίνει ὅλως ἀκατανόητον.

τοῦτο δὲ τέχνη τις εἶναι. Τινὰ χγρ. *τούτου* ἀντὶ *τοῦτο.*

ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιστον λέγων κ. τ. λ. Καὶ ἐκ πολλῶν μὲν d
ἄλλων ἔστιν εἰκάσαι, ὅτι ὁ Πλ., ὅτε ἔγραφε τὸν Γοργίαν, δὲν εἶχεν ἀκόμη συλ- d
λάβει τὴν ἰδέαν τῶν ἰδεῶν, μάλιστα δὲ ἐκ τοῦ προκειμένου. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ λόγου του ἐνταῦθα ἀπαιτεῖ τὰς ἰδέας, καὶ ἐπειδὴ δὲν τὰς ἔχει ὁ Πλ. ἀναγκάζεται διὰ περιστροφῶν, διὰ παραδειγμάτων καὶ ἐπιμόχθως νὰ ἐκφράσῃ τὸ νόημά του. Τὸ *τί,* πρὸς ὃ ἀποβλέπων λέγει ὁ ἀγαθὸς ῥήτωρ, δὲν εἶνε ἄλλο τι ἢ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ· καὶ τὸ *ἑαυτοῦ ἔργον* πρὸς ὃ ἀποβλέπων ἕκαστος τῶν δημιουργῶν προσφέρει ἃ προσφέρει πρὸς τὸ ἔργον τὸ ἑαυτοῦ, εἶνε ἡ ἰδέα τοῦ ἔργου του πρὸς ἣν ἀποβλέπων ἐργάζεται τὸ (χειροποίητον) ἔργον του· καὶ τὸ εἶδος ὅπερ ἐπιθέτει ἐπὶ τὸ ἔργον του εἶνε ἡ αἰσθητὴ μορφὴ ἡ οὖσα τῆς ἰδέας ὁμοίωμα. Πόσον διαφόρως ἐκφράζεται ἐν τῇ Πολιτείᾳ περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος! Σελ. 596 a. «Πολλαί πού εἰσι κλῖναι καὶ τράπεζαι.— Πῶς δ' οὔ; — Ἀλλ' ἰδέαι γέ που περὶ ταῦτα τὰ σκεύη δύο, μία μὲν κλίνης, μία δὲ τραπέζης.— Ναί.— Οὐκοῦν καὶ εἰώθαμεν λέγειν ὅτι ὁ δημιουργὸς ἑκατέρου τοῦ σκεύους, *πρὸς τὴν ἰδέαν βλέπων,* οὕτω ποιεῖ, ὁ μὲν τὰς κλίνας ὁ δὲ τὰς τραπέζας, αἷς ἡμεῖς χρώμεθα, καὶ τἆλλα κατὰ ταὐτά; οὐ γάρ δή που τήν γε ἰδέαν αὐτὴν δημιουργεῖ οὐδεὶς τῶν δημιουργῶν. — Πῶς γάρ; οὐδαμῶς κ. τ. λ.» Ταῦτα εἰς Σχλεϊερμάχερον καὶ τοὺς λοιποὺς τοὺς τάσσοντας τὸν Φαῖδρον ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ συγγραφικοῦ σταδίου τοῦ Πλ.

προσφέρει ἃ προσφέρει. Μόνον ἓν χγρ. ἔχει τὸ *ἃ προσφέρει·* πάντα τὰ e
λοιπὰ τὸ παραλείπουσι. 504

Τί δὲ οὐκ αὐτὸς λέγεις, ὦ Σώκρατες; Ἔπιθι πρχβλ. εἰς σελ. 470 b. c

ὃ μὴ ὀνήσει αὐτὸ ἔσθ' ὅτι πλέον, ἢ τοὐναντίον κατά γε τὸν δίκαιον e
λόγον καὶ ἔλαττον; Πολλῶν ὄντων ἀπόρων ἐπὶ τοῦ προκειμένου χωρίου, πρωτίστως ζητεῖται, τί εἶνε τό, *τοὐναντίον;* εἶνε ἐπίρρημα ἢ ἐπίθετον; Ἂν μὲν ἐπίρρημα, ὁ πρὸ αὐτοῦ *ἢ* εἶνε διαζευκτικός, ὁ δὲ β' ὅρος τῆς συγκρίσεως ἐξυπακούεται· «ὃ μὴ ὀνήσει αὐτὸ πλέον (τοῦ μὴ διδόναι)· ἢ τοὐναντίον, κατά γε τὸν δίκαιον λόγον, ὃ καὶ ἔλαττον ὀνήσει»· ἂν δὲ ἐπίθετον, ὁ *ἢ* εἶνε συγκριτικός· «ὃ μὴ ὀνήσει αὐτὸ πλέον ἢ (παρὰ) τὸ ἐναντίον (τὸ μὴ διδόναι)». Κατὰ τὴν α' ἐκδοχὴν τὸ χωρίον εὐοδοῦται γραμματικῶς, κατὰ τὴν β' δὲν εὐοδοῦται ἄνευ ἐγχειρήσεως· διότι λείπει ὁ σύνδεσμος ὅστις πρέπει νὰ συνδέῃ τὰ *κατά γε τὸν δίκαιον λόγον* πρὸς τὰ προηγούμενα· διόπερ ἀνάγκη κατὰ ταύτην τὴν ἐκδοχὴν νὰ τρέψωμεν τὸν *γε* εἰς *δέ,* ἢ νὰ παρεμβάλωμεν τὸν *δέ.*

Κατὰ τὴν α' ἐκδοχήν, ὅπως εὐοδοῦται γραμματικῶς, οὕτω καὶ κατὰ τὸν νοῦν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

504 μοι φαίνεται τὸ χωρίον ἀνεπίληπτον· θὰ ἠδύνατο μὲν βέβαια ὁ Πλ. νὰ εἴπῃ σαφέστερον ἀντὶ *ἢ τοὐναντίον, τοὐναντίον δέ,* ἀλλ' οὕτως ἔδοξεν αὐτῷ. Κατὰ δὲ τὴν β' ἐκδοχήν, ὅπως ὑποσκάζει γραμματικῶς, οὕτω μοι φαίνεται καὶ μικρολόγος μακρολογία τοῦ Πλ. τὸ νὰ δηλώσῃ καὶ τὸν β' ὅρον τῆς συγκρίσεως, *ἢ τοὐναντίον,* ὡς νὰ μὴ ἦτο τὸ πάντων εὐνοητότατον.

Ἑϊνδ. καὶ Κορ. ἐκδεχόμενοι τὸ χωρίον κατὰ τὴν β' ἐκδοχήν, παρεμβάλλουσιν ἄλλον ἕνα διαζευκτικὸν *ἢ* πρὸ τοῦ *κατά γε τὸ δίκαιον*. Σχλεϊερμ. ἐν μὲν τῇ Α' ἐκδόσει μεταφράζει ὡσαύτως κατὰ τὴν β' ἐκδοχήν· μόνον συνιστᾷ τὴν τροπὴν τοῦ *γε* εἰς *δέ*· ἐν δὲ τῇ Β', ἐκδόσει γνωσιμαχήσας μετέφρασε κατὰ τὴν α' ἐκδοχήν. Ἄστ. καὶ Σταλβ. ὡσαύτως κατὰ τὴν β', νομίζουσι δὲ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ἐγχειρήσεως· διότι ὁ *καὶ* (καὶ ἔλαττον) εἶνε ὁ ποθούμενος σύνδεσμος· τὰ δὲ ***κατά γε τὸν δίκαιον λόγον*** ἀπονέμουσιν εἰς τὸ προηγούμενον ***ὀνήσει πλέον.*** Πρὸς πίστωσιν δὲ ὅτι ὁ ***καὶ*** ὀρθῶς λαμβάνεται ἐνταῦθα ὁ προσήκων σύνδεσμος, παραθέτουσι τὸ τῆς Ἀπολ. 23 a «ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ὀλίγου τινὸς ἀξία ἐστὶ ***καὶ*** οὐδενός». Ταῦτα νομίζω ἀνάξια ἐλέγχου. Ὁ Χιρσίγιος σιγᾷ. Ὁ Κρόνιος ἐκδεχόμενος κατὰ τὴν α' ἐκδοχήν, νομίζει ἀναγκαῖον νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ὑποάτοπον χρῆσιν τοῦ διαζευκ. *ἤ,* καὶ παραθέτει τὸ σελ. 515 c· «εἰ λέγονται Ἀθηναῖοι διὰ Περικλέα βελτίους γεγονέναι, ἢ πᾶν τοὐναντίον». Ἀλλ' ἐκεῖ ἐκφέρεται διὰ τοῦ *ἢ* τὸ β' κῶλον διαζευκτικῆς ἐρωτήσεως (εἶνε τὸ λατιν. an) καὶ δὲν ἠδύνατο ἄλλως νὰ ἐξενεχθῇ, ἐν ᾧ ἐν τῷ προκειμένῳ οὐδεμία παρίστατο ἀνάγκη τῆς χρήσεως τοῦ *ἢ* (τοῦ λατιν. aut), θὰ εἶχε δὲ ὀρθότερον, ὡς προείπομεν, ὁ *δέ.*

Ἔπειτα ἐφιστῶμεν ἐπὶ τὴν παράξενον ἔκφρασιν *ὀνήσει πλέον, ὀνήσει ἔλαττον,* ἀντὶ τῆς λογικωτέρας *ὀνήσει, βλάψει.*

Τέλος εἶνε ἄξιον ἐπιστάσεως τὸ *ἔσθ' ὅτι.* Φέρεται ὑπὸ πάντων τῶν χγρ. πλὴν ἑνὸς ἔχοντος *ἔσθ' ὅτε,* ὅπερ ἀπεδέχθησαν πάντες οἱ ἐκδόται. Ἀλλὰ τὸ *ἔσθ' ὅτε* δὲν βλέπω τί θέλει ἐνταῦθα· ἐν ᾧ τὸ ἔσθ' ὅ τι = τι, κατά τι, ἔχει ὀρθῶς. Ἂν καὶ εἶνε σπανία ἡ χρῆσίς του, εὕρηται ὅμως παρὰ Πλ. Πολιτ. 507 c· «ἔστιν ὅ τι προσδεῖ ἀκοῇ καὶ φωνῇ γένους ἄλλου;» Πολ. 502 b· «ἔσθ' ὅςτις ἀμφισβητήσει;» Γοργ. 471 c· «καὶ ἴσως ἔστιν ὅςτις Ἀθηναίων ἀπὸ σοῦ ἀρξάμενος δέ-
505 ξαιτ' ἂν κ. τ. λ.»

b ***ἕως μὲν ἂν πονηρὰ ᾖ, ἀνόητός τε οὖσα καὶ ἀκόλαστος καὶ ἄδικος καὶ ἀνόσιος.*** Καταλέγει τὰ τέσσαρα κύρια εἴδη τῆς πονηρίας ἢ κακίας, ἅτινα ἀντίκεινται πρὸς τὰ τέσσαρα κύρια εἴδη τῆς ἀρετῆς, τὴν φρόνησιν, τὴν σωφροσύνην, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ὁσιότητα. Τὸ χωρίον τοῦτο ἔχει, κατ' ἐμέ, μεγάλην ῥοπὴν εἰς ὁρισμὸν τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἐγράφη ὁ Γορ. ὑπὸ Πλ. Ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ ἀντικειμένη ταύτῃ κακία δὲν ἔχουσιν ἀκόμη θέσιν μεταξὺ τῶν κυρίων εἰδῶν· ἡ δὲ ὁσιότης καὶ ἀνοσιότης τίθενται παραλλήλως παρὰ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀδικίαν· ἐν ᾧ ἐν τῷ Εὐθύφρονι τάσσει τὴν ὁσιότητα ὑπὸ τὴν δικαιοσύνην, ὡς εἶδος αὐτῆς.

c ***Τί οὖν δὴ ποιήσομεν; μεταξὺ τὸν λόγον καταλείψομεν;*** Τὰ πλεῖστα τῶν χγρ. *ποιήσομεν — καταλύομεν·* τινὰ ἄλλα, *ποιήσωμεν* καὶ *ποιῶμεν, καταλύωμεν* καὶ *καταλείψωμεν.* Ὁ Στέφανος, *ποιήσομεν — καταλύσομεν* Ἑϊνδ. καὶ Βουτμ. *ποιήσομεν — καταλίπωμεν.* Κορ. *ποιήσωμεν — καταλίπωμεν.* Βέκκ. Σταλβ. Χιρσίγ. Κρόν. *ποιήσομεν — καταλύομεν.* Ἄστιος *ποιήσομεν — καταλείψομεν.* Σχάντ. *ποιήσομεν — καταλύσομεν.*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Πρῶτον μὲν περὶ τῆς λέξεως αὐτῆς, πότερον εἶνε πιθανώτερον ὅτι ἔγραψεν ὁ Πλάτων; *καταλύειν*, ἢ *καταλείπειν;* Τὸ *καταλύειν* οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ μετεχειρίσθη ἐν τοιαύτῃ σημασίᾳ. Ἐν σελ. 458 b, ἐν ὁμοίᾳ περιστάσει, εἶπε *διαλύωμεν τὸν λόγον*, οὐχὶ *καταλύωμεν*· τὸ δὲ *καταλείπειν* μεταχειρίζεται δὶς ἀμέσως κατωτέρω καὶ οἷον ἐπαναλαμβάνων τὸ προκείμενον. « *Ἀλλ' οὐδὲ τοὺς μύθους φασὶ μεταξὺ Θέμις εἶναι καταλείπειν* » καὶ « *Μὴ γάρ τοι ἀτελῆ γε τὸν λόγον καταλίπωμεν* ». Ὡσαύτως ἐν Πολιτ. 601 c· « *Μὴ τοίνυν ἡμισέως αὐτὸ καταλίπωμεν ῥηθέν, ἀλλ' ἱκανῶς ἴδωμεν* », καὶ Νόμ. 752 a· « *Οὔκουν δήπου λέγων γε ἂν μῦθον ἀκέφαλον ἑκὼν καταλίποιμι* ». Ὁ Ἰσοκρ. ἐν Παναθ. § 176 λέγει « *ἵνα ἐν ταῖς καλλίοσι καὶ δικαιοτέραις (πράξεσι) καταλύω τὸν λόγον τὸν περὶ τούτων* ». Ἀλλὰ τὸ *καταλύω* ἐκεῖνο δὲν σημαίνει *διακόπτω*, ἀλλὰ *περαίνω* τὸν λόγον. 505

Περὶ δὲ χρόνου καὶ ἐγκλίσεως, ἡ μὲν ὁριστ. ἐνεστ. *καταλύομεν* εἶνε καὶ ἄλλως ἄτοπος, μάλιστα δὲ παρὰ τοῖς δεχομένοις πρὸ τοῦ *καταλύομεν* τὸ *ποιήσομεν*. Μεταξὺ δὲ ὁριστ. μέλλ. καὶ ὑποτακτ. ἀορ. προτιμητέα ἡ ὁριστ. ἐνταῦθα. Ἡ ὑποτ. θὰ ἥρμοζεν ἐν ἐρωτήσει τοῦ δέοντος γενέσθαι (=τί λέτε νὰ κάμωμεν; νὰ τὸν ἀφήσωμεν στὴ μέση τὸν λόγον;)· ἡ δὲ ὁριστ. σημαίνει θαυμασμὸν καὶ ἀγανάκτησιν ἐπὶ τῇ ἀτοπίᾳ τοῦ πράγματος (=τί θὰ κάμωμεν λοιπόν; θὰ ἀφήσωμεν μέσ' τὴ μέση τὸν λόγον;)· διὰ τῆς ὑποτ. δὲν δηλοῖ γνώμην ἑαυτοῦ ὁ λέγων, ἀλλ' ὅτι εἶνε ἕτοιμος νὰ ἀποδεχθῇ τὴν τῶν συμβούλων· διὰ τῆς ὁριστ. μέλλ. ἀποκρούει σφοδρῶς τὴν τῶν ἄλλων ἐμμένων ἐν τῇ ἑαυτοῦ. Πρβλ. καὶ πρχβλ. εἰς Ἀπολ. σελ. 36 b.

οὑτωσὶ μέντοι ποιήσωμεν. Τὰ χγρ. *οὕτως εἰ μέντοι ποιήσωμεν*· τινὰ δὲ e
ποιήσομεν. Καὶ οἱ μὲν παλαιότεροι ἐκδόται ἀνέφερον τὸ οὕτως εἰς τὰ προηγούμενα « *ἀναγκαιότατον εἶναι οὕτως*· *εἰ μέντοι ποιήσομεν* ». Ὡσαύτως Ἕρμαννος καὶ Σχάντιος. Ὁ Εὔνδ. προτείνει διόρθωσιν « *ἀναγκαιότατον εἶναι τοῦτο· εἰ μέντοι οὕτω ποιήσομεν* ». Ὁ Ἀστ. « *ἀναγκαιότατον εἶναι οὕτω ποιεῖν· εἰ μέντοι ποιήσομεν* ». Ὁ Σταλβ. ἄνευ μεταβολῆς τοῦ κειμένου μετήνεγκε τὸ *οὕτω* εἰς τὰ ἑπόμενα· *οὕτως εἰ μέντοι ποιήσομεν*. Ὅτι πάντες προετίμησαν τὴν ὁριστ. *ποιήσομεν* ἀντὶ τῆς ὑποτ. τῶν δοκίμων χγρ. ὁ λόγος εἶνε ὅτι δὲν εἶχον πῶς νὰ συμβιβάσωσι τὴν ὑποτ. μετὰ τοῦ *εἰ*.

Οὔτε ἡ τῶν χγρ. γραφὴ οὔτε αἱ τῶν νεωτέρων ἐκδοτῶν εἰσιν ἀνεκταί. Οἱ ἀναφέροντες τὸ *οὕτως* εἰς τὰ προηγούμενα καταλείπουσι τὸ *ποιήσομεν* ἄνευ συμπληρώματος, πρᾶγμα ἀδύνατον! οἱ ἀναφέροντες αὐτὸ εἰς τὰ ἑπόμενα δημιουργοῦσιν ἄτοπον θέσιν τῶν λέξεων· (οὕτως εἰ μέντοι ποιήσομεν!). Ὁ Εὔνδ. μετακινεῖ ἀπιθάνως πάνυ πολλὰ τῶν κειμένων. Ἡ δὲ ὑποτ. *ποιήσωμεν* τῶν δοκίμων χγρ. ἣν ἀναγκάζονται πάντες νὰ ἐγκαταλίπωσιν, ὤφειλε νὰ γείνῃ αὐτοῖς ἐνθύμιον μήπως ἀστοχοῦσι τοῦ ὀρθοῦ.

Ὁ Κοραῆς δι' ἀνωδυνωτάτης ἐγχειρήσεως προσφέρει ἡμῖν τὴν ὑγιεστάτην καὶ ἀνεπιληπτοτάτην ἀνάγνωσιν, ἀντὶ *οὕτως εἰ*, γράφων *οὑτωσὶ μέντοι ποιήσωμεν*, ἐν ᾗ καὶ ἡ ὑποτ. εὑρίσκει τὸ δίκαιόν της, καὶ ἑκάστη τῶν λέξεων κεῖται ἐν οἰκειοτάτῃ θέσει, καὶ τὸ νόημα εἶνε σαφέστατον καὶ καιριώτατον. Παραιτηθέντος τοῦ Καλλικλέους, ὁ Σωκ. ζητήσας ἄλλον συζητητὴν καὶ μὴ εὑρών, παραινούμενος ὑπὸ Καλλ. νὰ διαπεράνῃ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν τὸν λόγον, μὴ ἔχων τι κάλλιτερον νὰ πράξῃ, συγκατατίθεται· ἀλλὰ παρακαλεῖ πάντας τοὺς παρόντας νὰ πα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

505 ρακολουθῶσι τῇ διανοίᾳ τὴν ὑπ' αὐτοῦ γινομένην διέξοδον τοῦ λόγου, καὶ ἄν που νομίζωσιν ὅτι δὲν τὰ λέγει ὀρθῶς, νὰ ἀντιλαμβάνωνται καὶ νὰ ἐλέγχωσι. Διὰ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν τοῦ λόγου καὶ παρὰ τῶν παρόντων εἶπε πληθυντικῶς· *οὑτωσὶ ποιήσωμεν*.

Μετὰ τὴν ὑπὸ Κορ. γενομένην διόρθωσιν ἀνευρέθη ἐν χγρ. τὸ Φλωρεντ Χ, φέρον αὐτὴν ταύτην τὴν γραφήν. Ὁ Σταλδ. ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει προτιμᾷ τὴν τοῦ χειρογράφου τούτου· ἐν δὲ ταῖς ἑπομέναις δὲν λέγει οὔτε γρῦ οὔτε περὶ τῆς γραφῆς οὔτε περὶ τοῦ χγρ. Ὁ Ἀστ. εὑρίσκει καὶ αὐτὸς κατὰ πάντα καλῶς ἔχουσαν τὴν γραφὴν ταύτην· παραδόξως δὲ ὅμως οὐδέτερος τούτων εἰσάγει τὴν γραφὴν ταύτην εἰς τὸ κείμενον οὐδὲ μνημονεύει τὸ ὄνομα τοῦ Κοραῆ, ἐν ᾧ εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἔκδοσίν του. Ὁ Σχάντιος μνημονεύει μὲν τὴν διόρθωσιν τοῦ
506 Κοραῆ, ἀλλὰ δὲν τὴν ἀποδέχεται.

a ***δίειμι μὲν οὖν τῷ λόγῳ ἐγὼ ὡς ἄν μοι δοκῇ ἔχειν***· = θὰ διεξέλθω διὰ τοῦ λόγου ὅπως μοι φαίνεται ὅτι ἔχει τὸ ἀληθὲς περὶ ὧν συζητοῦμεν. Συμπ. 195, a· «εἷς δὲ τρόπος ὀρθὸς παντὸς ἐπαίνου περὶ παντός, λόγῳ διελθεῖν οἷος οἵων αἴτιος ὢν τυγχάνει περὶ οὗ ἄν ὁ λόγος ᾖ». Πολιτ. 473 e· «ἣν (πολιτείαν) νῦν λόγῳ διεληλύθαμεν». Ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀνάγκης ὁ Ἑϊνδ. προτείνει διόρθωσιν, *τὸν λόγον*, καὶ ὁ Κοραῆς *τὼ λόγω* (= ἀμφοτέρους τοὺς λόγους τῶν διαλεγομένων). Καὶ ἡ αἰτιατ. θὰ εἶχεν ὀρθῶς ὡς καὶ ἡ δοτ. ἔχει ὀρθῶς. Καθ' ὅσον μὲν ὁ λόγος θεωρεῖται ὡς ὄργανον δι' οὗ ἐκφέρονται τὰ διανοήματα, τίθεται κατὰ δοτ., καθ' ὅσον δὲ λόγος καὶ διανόησις θεωροῦνται ὡς τὸ αὐτό, τίθεται κατ' αἰτ. Οὕτω καὶ ***διεξιέναι λόγον*** Πολ. 376 d. Σοφιστ. 237 b, καὶ 217 c· «διεξιέναι λόγῳ». Τιμ. 19 c· «***διεξέρχεσθαι λόγον***». Θεαίτ. 189 e. Νόμ. 702 b. Γοργ. 506 b. Νόμ. 926 a· «***διεξελθεῖν λόγῳ***». Πρωταγ 320 c.

d ***οὐχ οὕτως εἰκῇ***. Τὰ πλεῖστα τῶν χγρ. παραλείπουσι τὸ *οὐχ*· ἄλλα δέ τινα ἔχουσιν, *οὐ τῶν*, ἤ, *οὐ τῷ*. Τοῦτο ἀπεδέχθη ὁ Σταλδ. καὶ εὗρε μιμητὰς Ἕρμαν. καὶ Κρόν. Ἀλλ' οὐδαμοῦ εὕρηται ἀλλαχοῦ ἡ φράσις *τῷ εἰκῇ*. Ὁ Σχάντ. *οὗτοι εἰκῇ*.

d ***κάλλιστα***. Ἠθέτησεν ὁ Κοραῆς καὶ ἐπηκολούθησαν σχεδὸν πάντες.

d ***Τάξει ἄρα τεταγμένον καὶ κεκοσμημένον ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ἑκάστου***. Ἡ σύνταξις τῶν λέξεων φαίνεται ὡς νὰ εἶνε ὁμαλωτάτη· διὸ καὶ οὐδεὶς ἐπέστησεν ἐπὶ τοῦ χωρίου τούτου, πλὴν Κοραῆ, παρεμβάλλοντος τὸ *τι* μετὰ τὸ *τεταγμένον*. Ἐμοὶ δ' ὅμως φαίνεται ἐπιεικῶς λοξὸν τὸ νόημα. «Ἡ ἀρετὴ ἑκάστου ἐστὶ τεταγμένον τάξει κ. τ. λ.», ὅπερ βεβαίως δὲν διαφέρει τοῦ «Ἡ ἀρετὴ ἑκάστου ἐστὶ τεταγμένη».

Μοὶ φαίνεται ὅτι πρόκειται ἡμῖν ἐνταῦθα ἰδιότροπός τις σύνταξις, ἧς σαφὲς παράδειγμα εἶνε τὸ τοῦ Δημοσθ. Φιλίππ. Α', § 10· «Γένοιτο γὰρ ἄν τι καινότερον ἢ Μακεδὼν ἀνὴρ Ἀθηναίους καταπολεμῶν καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων διοικῶν;» Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ δὲν εἶνε τὸ καινὸν ὁ Μακεδὼν ἀνήρ, ἀλλὰ τὸν Μακεδόνα ἄνδρα καταπολεμεῖν τοὺς Ἀθηναίους καὶ διοικεῖν τὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλ' ἀντὶ τῶν ἀφῃρημένων ἐννοιῶν *καταπολεμεῖν* ***καὶ διοικεῖν***, τίθεται ἡμῖν πρὸ ὀμμάτων Μακεδὼν ἀνὴρ ποιῶν τὸ καὶ τό. Καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ ἡ λογικῶς ὀρθὴ σύνταξις θὰ ἦτο «τὸ τετάχθαι τάξει καὶ κεκοσμῆσθαι, τοῦτό ἐστιν ἡ ἀρετὴ ἑκάστου»· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα γίνεται ἐναργέστερον καὶ οἱονεὶ πρὸ ὀμμάτων ἐκφερόμενον ὧδε· «ἕκαστον τεταγμένον τάξει καὶ κεκοσμημένον, τοῦτό ἐστιν ἡ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀρετὴ αὐτοῦ». Ὅμοιον τὸ σελ. 521 c· «Δοκεῖ σοι οὖν καλῶς ἔχειν ἄνθρωπος 506
ἐν πόλει οὕτω διακείμενος καὶ ἀδύνατος ὢν ἑαυτῷ βοηθεῖν;» ἔνθα ἐγὼ τὸ *καλῶς ἔχει* ἐκλαμβάνω ὡς ἀπρόσωπον, τὰ δὲ *ἄνθρωπος οὕτω διακείμενος* κ. τ. λ. ἀντί· *ἄνθρωπον οὕτω διακεῖσθαι* κ. τ. λ. Ὅρα πρχβλ. ἐν οἰκείῳ τόπῳ, καὶ Σοφ. Οἰδ. Κ. 787·

. . . . . ἀλλά σοι τάδ' ἔστ', ἐκεῖ
χώρας ἀλάστωρ οὑμὸς ἐνναίων ἀεί.

507

Καὶ μὴν ὅ γε σώφρων τὰ προσήκοντα πράττοι ἂν καὶ περὶ θεοὺς a
καὶ περὶ ἀνθρώπους κ. τ. λ. Ὁ σώφρων ἀποδείκνυται ἐν τούτοις καὶ ἐν τοῖ ἑπομένοις, διὰ τὴν σωφροσύνην, καὶ ὅσιος ὢν καὶ δίκαιος καὶ ἀνδρεῖος. καὶ ἐν λόγῳ τελείως ἀγαθός. Κατὰ ταῦτα ἄρα ἐν τῇ σωφροσύνῃ συλλήβδην πᾶσα ἀρετὴ ἔνεστιν. Ταῦτα δὲν συνᾴδουσι πρὸς τὰ ἐν τῇ Πολιτείᾳ, ὅπου ἀποφαίνεται ὁ δίκαιος διὰ τὴν δικαιοσύνην καὶ φρόνιμος ὢν καὶ ἀνδρεῖος καὶ σώφρων, καὶ ὅτι ἐν τῇ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσα ἀρετὴ ἔνεστι. Ἔστω καὶ τοῦτο τεκμήριον τῆς ἔτι φιλοσοφικῆς ἀωρίας τοῦ Πλ. ἐν τῷ συγγράφειν τὸν Γοργίαν.

ἀλλ' ἃ δεῖ Ἐκ διορθώσεως Ἑϊνδ. Τὰ χγρ. *ἀλλὰ δεῖ*. b

οὗτος ἔμοιγε δοκεῖ ὁ σκοπὸς εἶναι — οὕτω πράττειν. Πῶς ἔχει ἡ σύν d
ταξις τῆς περιόδου ταύτης; Ὁ Ἑϊνδ. τόσον μόνον λέγει ὅτι τό, *εἰς τοῦτο*, προαγγέλλει τὰ ἑπόμενα «*ὅπως δικαιοσύνη* κ. τ. λ.» καὶ ὅτι τὸ *οὕτω* εἶνε οἷον ἀνακεφαλαίωσις τοῦ *συντείνοντα*. Πῶς δὲ συνδέεται μετὰ τῶν προηγουμένων διὰ τοῦ *καὶ* ἡ πρότασις, *καὶ πάντα συντείνοντα — οὕτω πράττειν;* καὶ πόθεν ἐξαρτᾶται τὸ *πράττειν;* περὶ τούτων σιγᾷ ὁ Ἑϊνδ. Ὁμοίως σιγῶσι Σταλβ. καὶ Ἀστ. Κατ' ἐμὲ ὁμαλὸς θὰ ἦτο ὁ λόγος, ἂν ἐξεφέρετο ὧδέ πως· «Πρὸς τοῦτον τὸν σκοπόν, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, βλέποντα δεῖ ζῆν, καὶ εἰς τοῦτο συντείνοντα πάντα καὶ τὰ ἑαυτοῦ καὶ τὰ τῆς πόλεως (δεῖ) πράττειν, ὅπως δικαιοσύνη παρέσται κ. τ. λ.» Ἡ ἀνακολουθία προῆλθεν ἐκ τούτου ὅτι τό, *ὡς ἐμοὶ δοκεῖ*, ἀντὶ νὰ ἐξενέγκῃ παρενθετικῶς, ὥς τι πάρεργον, τὸ ἔθεσε κύριον ῥῆμα τῆς α' προτάσεως. Ἐπιθι πρχβλ. εἰς σελ. 470 a.

Μετὰ τὴν ἀνασκευὴν τῶν ἰσχυρισμῶν τοῦ Καλλ. ἀναφαίνονται πάλιν ἔμπεδα καὶ ἰσχυρὰ τὰ ὁμολογηθέντα ἔμπροσθεν μεταξὺ Σωκράτους καὶ Πώλου· δι' ὃ καὶ ἐξαίρει καὶ ἐπιδεικνύει αὐτὰ ὁ Σωκ. ἐν τοῖς ἑξῆς, ὡς ἀποτελοῦντα τὸ κύριον θέμα τοῦ διαλόγου. Ὅρα εἰσαγ. κεφ. Δ'. 508

δίκαιον ἄρα δεῖ εἶναι. Οὕτω τὰ χγρ. Ὁ Στέφανος νομίζων ὅτι καὶ ἡ πρό- c
τασις αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ *ἀληθῆ ἄρα ἦν*, ἔτρεψε τὸ *δεῖ* εἰς *δεῖν*, ὅπερ παρ' ἐλπίδα ἀπεδέχθη καὶ ὁ Κοραῆς. Ὁ Ἑϊνδ. ἔτρεψε κατά τι χγρ. τὸ *δεῖ* εἰς *ἔδει*, ἵνα ἔχῃ ὁμολόγως τῷ προηγηθέντι *ἀληθῆ ἦν*. Ἀμφότεραί εἰσι διορθώσεις καταδεέστεραι τῆς ἐπιστημονικῆς ἀξίας τῶν διορθωτῶν. Ἡ πρότασις *καὶ τὸν μέλλοντα* κ. τ. λ. συνδέεται παρατακτικῶς ὡς κυρία μετὰ τῆς προηγουμένης κυρίας *ἀληθῆ ἄρα ἦν*· ὅπως καὶ ἐκείνη πάλιν μετὰ τῆς ἀνωτέρω «τὰ πρόσθεν ἐκεῖνα συμβαίνει». Ἡ δὲ τοῦ Ἑϊνδ. τροπὴ τοῦ *δεῖ* εἰς *ἔδει* εἶνε πλημμελεστάτη. Τὸ μὲν *ἀληθῆ ἦν* = ἀληθῆ ἐλέγομεν, ἡνίκα διελεγόμεθα· ἐντεῦθεν ὁ παρατατικός· ἐκ δὲ τῆς μετὰ Γοργ. συζητήσεως προῆλθεν ὅτι ὁ ῥητορικὸς πρέπει νὰ εἶνε δίκαιος καὶ τότε καὶ νῦν καὶ ἀεί.

οὐχ οἷός τ' εἰμὶ βοηθῆσαι — οὐδ' ἐκσῶσαι. Αἱ διαζεύξεις ἔχουσιν ὧδε· c

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

508 οὐχ οἷός τ' εἰμὶ Α', βοηθῆσαι κ. τ. λ. Β', οὐδ' ἐκσῶσαι. Τὸ Α' κῶλον ὑποδιαζευγνύεται πάλιν εἰς δύο· α' οὔτε ἐμαυτῷ, 6' οὔτε τῶν φίλων οὐδενὶ οὐδὲ τῶν οἰκείων· ὥςτε τὰ *φίλων καὶ οἰκείων* ἀμφότερα ἀποτελοῦσιν ἓν κῶλον διαζεύξεως. Πλημμελῶς ἄρα ὁ 'Εϊνδ. ἔτρεψε τὸ ***οὐδὲ τῶν οἰκείων*** εἰς ***οὔτε τῶν οἰκείων***, ὡς νὰ ἦτο γ' κῶλον τῆς ὑποδιαζεύξεως, ἠκολούθησε δ' αὐτῷ καὶ ὁ Κοραῆς.

c ***εἰμὶ δὲ ἐπὶ τῷ βουλομένῳ, ὥσπερ οἱ ἄτιμοι τοῦ ἐθέλοντος.*** 'Εν ταῖς ὑποσημειώσεσιν ἐξέθηκα πῶς ἑρμηνεύω τὸ χωρίον. 'Ο Morstadt ἐκβάλλει τὸ «***ἐπὶ τῷ βουλομένῳ***», καὶ κατὰ τοῦτον καὶ ὁ Σχάντιος, ὁ δὲ Χιρσίγιος τὸ ***τοῦ ἐθέλοντος***. 'Αξία λόγου ἡ πλάνη τοῦ Routh συμπλέκοντος «***ἐπὶ τῷ βουλομένῳ τοῦ ἐθέλοντος = ἐπὶ τῇ βουλήσει τοῦ ἐθέλοντος***» κατὰ τὰ Θουκυδί-

509 δεια ***τὸ βουλόμενον τοῦ ἀνδρός, τὸ δεδιός, τὸ θαρσοῦν*** κ. τ. λ.

a ***καὶ εἰ ἀγροικότερόν τι εἰπεῖν ἐστι, σιδηροῖς καὶ ἀδαμαντίνοις λόγοις.*** 'Εν ταῖς ὑποσημ. ἐξέθηκα κατὰ τίνα λόγον ὁ Σωκ. τὸ λέγειν ὅτι δέδενται σιδηροῖς καὶ ἀδαμαντίνοις λόγοις ὀνομάζει ἀγροικότερον τοῦ πρέποντος. 'Ο Σχολιαστὴς «Τοῦτο (τὸ ἀγροικότερον) φησὶ διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν σιδηρῶν καὶ ἀδαμαντίνων λόγων». Τὰ τοῦ Σχολιαστοῦ παραθέτει, ψιλὰ μὲν ὁ Κορ., μετ' ἐπαίνου δὲ ὁ 'Εϊνδ., ἀλλ' οὐδέτερος διασαφεῖ ποῦ κεῖται κατὰ τὸν Σχολιαστὴν ἡ ἀγροικία. 'Ο "Αστ. ὑπολαμβάνει ὅτι ὁ Σωκ. ἐχαρακτήρισε τὴν μεταφορὰν ὑπάγροικον διὰ τὴν τραχύτητα τῶν πραγμάτων, σιδηρῶν καὶ ἀδαμαντίνων ὄντων. «Etiam si loquatio videatur aliquanto durior quippe qua res cum fero et chalybe, rebus durissimis, conferatur». 'Αλλὰ διὰ τὴν τραχύτητα τῶν πραγμάτων θὰ ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ ἐμμελῶς καὶ ἡ φράσις τραχεῖα, οὐχὶ ἄγροικος. 'Ο Σταλ6. τὴν χαρακτηρίζει ὡς elegantem metaphoram. 'Ο Κράτιος νομίζει ὅτι ταῦτα λέγει ὁ Σωκ. εἰρωνικῶς, διότι ἡ μεταφορὰ εἶνε καὶ ἐπιτυχὴς καὶ εὐγενής.

'Ο "Ερμαν. καὶ ὁ Σχάντ. γράφουσιν *ἔστι*· οὐδὲν δὲ σημειοῖ ὁ Σχάντιος ἐν τῇ κριτ. ἐκδόσει περὶ τῆς καινοτομίας ταύτης. 'Αλλὰ διὰ τοῦ ***ἔστιν*** ἀνατρέπεται ἄρδην τό τε νόημα καὶ ἡ σύνταξις τοῦ χωρίου.

a ***ὅτι μέντοι ὧν ἐγὼ ἐντετύχηκα, ὥσπερ νῦν, οὐδεὶς οἷός τ' ἐστι*** κ.τ.λ. 'Ο Κορ. νομίζει παρεμβλητέον *ὥσπερ νῦν ὑμῖν*, στηριζόμενος καὶ ἐπὶ τοῦ Φικίνου μεταφράσαντος quemadmodum modo vobiscum. 'Αλλὰ τοῦ Σταλ6ωμίου ἀποκηρύξαντος τὴν παρεμβολὴν τοῦ Κοραῆ, ὡς ματαίαν καὶ περιττήν, δὲν ἐκινήθη πλέον τὸ ζήτημα. 'Εγὼ κρίνω ὅτι ἂν μὲν τὸ ***ὥσπερ νῦν*** προσδιώριζε τὸ ***ἐντετύχηκα***, ὡς ὑπολαμβάνουσι πάντες οἱ ἑρμηνευταί, τὸ ***ὑμῖν*** τοῦ Κοραῆ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ λείψῃ. 'Αλλὰ νομίζω ὅτι τὸ ***ὥςπερ νῦν*** προσδιορίζει τὴν ἑπομένην πρότασιν ***οὐδεὶς οἷός τ' ἐστί***. Τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ ὁ ἐνεστὼς ***ἐστί***, ὅςτις θὰ ἦτο παρὰ λόγον, ἂν τὸ ***ὥςπερ νῦν*** προσδιώριζε τὸ ***ἐντετύχηκα***· κατ' ἀνάγκην θὰ ἔλεγεν ***οὐδεὶς οἷός τ' ἦν***. 'Ο λόγος ἐξηνέχθη βραχυλογικῶς· πλήρης θὰ εἶχεν ὧδε· «ὅτι μέντοι ὧν ἐγὼ ἐντετύχηκα, ὥςπερ νῦν οὐδεὶς οἷός τ' ἐστίν, οὕτω καὶ πρότερον οὐδεὶς οἷός τ' ἦν ἄλλως λέγων μὴ οὐ καταγέλαστος εἶναι». Κατὰ ταῦτα τὸ ***ὧν*** περιλαμβάνει οὐ μόνον τοὺς πρότερον ἀλλὰ καὶ τοὺς νῦν συνομιλητὰς τοῦ Σωκ.

b ***ταύτην εἶναι τὴν αἰσχίστην βοήθειαν*** κ. τ. λ. 'Εν ταῖς ὑποσημ. εἶπον τὰ δέοντα περὶ τῆς ὀξυμώρου φράσεως ***αἰσχίστη βοήθεια***. 'Ο Κόβητος ἐκβάλλει τὰ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀπὸ *βοήθειαν* μέχρι *οἰκείοις*, τὸ δὲ περιλειπόμενον *αἰσχίστην* τρέπει εἰς *μεγί-* 509
στην αἰσχύνην.

ἢ ἐὰν δύναμιν παρασκευάσηται τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι. Ἡ γενικὴ *τοῦ μὴ* d
ἀδικεῖσθαι ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ *δύναμιν*. Ὡς λέγεται δύναμαι ποιεῖν τι, οὕτω καὶ
ἔχω (τὴν) δύναμιν τοῦ ποιεῖν τι ἢ τοῦ μὴ πάσχειν τι. Πολιτ. 328 c «εἰ ἐν δυνά-
μει ᾖ τοῦ πορεύεσθαι» (= εἰ ἐδυνάμην πορεύεσθαι). Ἀξιοσημείωτος ἡ πλάνη τοῦ
Σταλδωμίου, ἐκλαμβάνοντος τὸ «*τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι*» ὡς τελικὸν ἀπαρέμφ.
(= ἵνα μὴ ἀδικῆται) καὶ παραβάλλοντος πρὸς αὐτὸ τὸ ἐν σελ. 457 e «*τοῦ
καταφανὲς γενέσθαι*».

οὐκ ἀδικήσεται — οὐκ ἀδικήσεται. Ὁ Κόβητος ἐκβάλλει τὸ β' *οὐκ ἀδι-* d
κήσεται. Καὶ ἐμοὶ φαίνεται ἄκομψος ἡ ἐπανάληψις αὐτοῦ.

Τί οὐκ αὐτό γέ μοι τοῦτο ἀπεκρίνω. Τὰ χγρ. πάντα *ἀπεκρίνου*, ἡμαρ- e
τημένως· ἓν μόνον *ἀπεκρίνω*.

Ἐνταῦθα φαίνεται ὡς νὰ μετεπήδησεν ὁ Σωκ. εἰς ἄλλο θέμα, οὗ δὲν εἶνε εὔ-
δηλος ἡ σχέσις πρὸς τὸ προκείμενον. Τὸ πρᾶγμα ἔχει ὧδε· Ἡ σειρὰ τοῦ λόγου
ἤγαγε τὸν Σωκ. εἰς τὴν ἐρώτησιν, ἂν ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ τις βούλησιν μόνον τοῦ μὴ
ἀδικεῖν ἢ προσαπαιτεῖται καὶ δύναμις, ὅπως μὴ ἀδικῇ. Ἀλλ' ἐνταῦθα γενόμενος
τοῦ λόγου, ἀνεμνήσθη ὅ τι ἤδη πρότερον ὡμολογήθη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ Πώλου,
(σελ. 468 c), ὅτι οὐδεὶς βούλεται ἀδικεῖν, διότι τὸ ἀδικεῖν ἐστι κακόν, οὐδεὶς δὲ
βούλεται τὸ κακόν. Ἂν τοῦτο ὡμολογεῖτο καὶ ὑπὸ Καλλ., θὰ ἦτο ἤδη ἀποδε-
δειγμένον ὅτι, ὅπως πρὸς τὸ μὴ ἀδικεῖσθαι, οὕτω καὶ πρὸς τὸ μὴ ἀδικεῖν, ἡ μὲν
βούλησις προϋπάρχει καὶ μόνον δυνάμεως εἶνε χρεία. 510

εἴ σοι δοκεῖ ᾗπερ ἐμή· ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ τῇδε. Τὰ χγρ. διαφωνοῦσι, a
τὰ μὲν φέροντα *ἥπερ*, τὰ δὲ *ᾗπερ*, τινὰ δὲ *ἤπερ*, ὅπερ ἀνάξιον λόγου. Καὶ τὸ
κατωτέρω ἓν χγρ. *ἥδε*· τὰ δὲ λοιπὰ *ᾗδε*, ὅπερ φαίνεται ὅτι εἶνε παραφθορὰ τοῦ
τῇδε. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐκδοτῶν, *ἥπερ, ἥδε*. Ὁ Βούτμαννος συνιστᾷ *ᾗπερ, τῇδε*·
ἀποδοκιμάζων τὰ *ἥπερ, ἥδε*, διότι, λέγει, κατωτέρω ὁ Πλ. ποιεῖται λόγον περὶ
δύο τεχνῶν· «ἢ αὐτὸν ἄρχειν, ἢ ἑταῖρον εἶναι τῆς ὑπαρχούσης πολιτείας».
Ἀλλ' εἶνε τούτων ἑκάτερον ἰδία τέχνη, ἢ μία καὶ ἡ αὐτή; Ἐγὼ ἀποστέργω τὰ
ἥπερ, ἥδε δι' ἄλλον λόγον. Μοὶ φαίνεται ἀδύνατον νὰ εἶπεν ὁ Πλ. «ἡ τέχνη
τοῦ *δεῖν* ἄρχειν καὶ τυραννεῖν». Ἔχει δὲ ὀρθῶς τὸ *δεῖν* μετὰ τῶν *ᾗδε, τῇδε*.

ἄρχειν δεῖν. Οὕτω τὰ πλεῖστα χργρ., τινὰ δὲ *ἄρχειν δεῖ*. a

ὅπερ οἱ παλαιοί. Ἐξ ἐμῆς διορθώσεως. Τὰ χγρ. καὶ οἱ ἐκδόται *ὅνπερ*. b

καὶ τούτῳ οὐκ ἂν ποτε δύναιτο φίλος γενέσθαι. Παράδοξος ἐνταῦθα ἡ b
μεταβολὴ τοῦ ὑποκειμένου. Προσεδόκα τις νὰ εἴπῃ ὁμαλῶς· φοβοῖτο ἂν αὐτὸν
(τὸν βελτίω) ὁ τύραννος, καὶ τούτῳ (τῷ βελτίονι) οὐκ ἂν δύναιτο (ὁ τύραννος)
φίλος γενέσθαι. Ἀντὶ τούτου λέγει «καὶ τούτῳ (τῷ τυράννῳ) οὐκ ἂν δύναιτο
(ὁ βελτίων) φίλος γενέσθαι». Πόθεν γινώσκομεν ὅτι τοῦτο λέγει ὁ Πλ. καὶ οὐχὶ
ἐκεῖνο; Ἐκ τοῦ ἑπομένου· Οὐδ' εἴ τις πολὺ φαυλότερος εἴη, οὐδ' ἂν οὗτος (δύ-
ναιτο φίλος γενέσθαι τῷ τυράννῳ). Τὸ *οὗτος* ἐκεῖνο ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ νοήσω-
μεν ὑποκείμενον καὶ τῆς προηγουμένης προτάσεως *ὁ βελτίων*. Ἀλλ' ὁ Σχάντιος
μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ εὐμαρείας τρέπει τὸ ὑπὸ πάντων τῶν χγρ. φερόμενον
οὗτος εἰς *οὕτως*, νομίζων ὅτι διὰ τῆς τροπῆς ταύτης αἴρεται τὸ κωλῦον ἡμᾶς νὰ
νοήσωμεν ὁμαλῶς ὑποκ. τοῦ *οὐκ ἂν δύναιτο φίλος γενέσθαι ὁ τύραννος τῷ
βελτίονι*. Ἀλλ' ὁ Σχάντιος παρεῖδεν ὅτι ὑπάρχει καὶ β' κώλυμα. Κατωτέρω

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

510 λέγει ὁ Πλ. «*Λείπεται δὴ ἐκεῖνος μόνος ἄξιος φίλος τῷ τοιούτῳ (τῷ τυράννῳ δηλονότι)*». Ὁ Πλ. λοιπὸν ζητεῖ ἐν τῷ προκειμένῳ, ποῖος ἰδιώτης γίνεται ἢ δὲν γίνεται φίλος τῷ τυράννῳ, οὐχὶ δὲ ποίῳ ἰδιώτῃ γίνεται ἢ δὲν γίνεται φίλος ὁ τύραννος. Διότι ὁ Πλ. λαμβάνει τὸ *φίλος* παθητικῶς = πεφιλημένος, προσφιλής· ὥςτε καὶ ἂν τὸ *οὗτος* δὲν μᾶς ἠνάγκαζε, πάλιν οὕτως ἔπρεπε νὰ συντάξωμεν τὸν λόγον.

d ***καὶ μηδεὶς με ἀδικοίη, αὕτη*** κ. τ. λ. Τὰ χγρ. πλὴν ἑνὸς «*ἀδικοῖ, ἢ αὐτή*».

e ***ὡς ὁ ἡμέτερος λόγος.*** Τὰ πλεῖστα χγρ. *ὑμέτερος*, δύο μόνον *ἡμέτερος*. Καὶ ὁ Φικῖνος μεταφράσας ut praesens sermo significat, φαίνεται ὅτι ἀνεγίνωσκεν *ἡμέτερος*. Ὁ Ἑϊνδ. ὑπερμαχεῖ τοῦ *ὑμέτερος*, λέγων ὅτι ὁ Σωκ. ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (466 b) ἠρνήθη ὅτι ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος μέγα δύναται. Ἀπὸ Ἑϊνδ. πάντες οἱ ἐκδόται ἀπεδέχθησαν τὸ *ὑμέτερος*, καὶ οὐδὲ λόγου κρίνουσιν ἀξίαν τὴν ἑτέραν γραφήν.

Οἱ ἑρμηνευταὶ βεβαίως παρενόησαν τὸν Πλ. Πρὶν ἀναδράμωμεν εἰς τὰ μακρὰν ἐκεῖνα μετὰ Πώλου διεξαχθέντα, ὀφείλομεν νὰ ἐπισκοπήσωμεν τὰ πρὸ ποδῶν κείμενα. Ὁ Σωκρ. αὐτὸς εἰσήγαγε τὸν περὶ τοιαύτης δυνάμεως λόγον ὡς ἰδίαν ἑαυτοῦ δόξαν (Ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ τῇδε κ. τ. λ.) καὶ ἐπεκρότησεν ὁ Καλλ. Ὀλίγον δ' ἀνωτέρω τοῦ προκειμένου εἶπεν «οὗτος μέγα ἐν ταύτῃ τῇ πόλει δυνήσεται· τοῦτον οὐδεὶς χαίρων ἀδικήσει· οὐχ οὕτως;» Εἶνε δυνατὸν λοιπὸν ἐν τῷ προκειμένῳ νὰ ἀποκλείῃ ἑαυτὸν ὡς μὴ κοινωνὸν τοῦ λόγου τούτου;

Ἀλλ' οὐδὲ πρὸς τὰ μακρὰν ἐκεῖνα τὰ μετὰ Πώλου διεξαχθέντα διαφωνεῖ τὸ προκείμενον. Ὁ Σωκ. ἐκεῖ δὲν ἠρνήθη *ἁπλῶς* ὅτι οἱ θεωρούμενοι ὑπὸ τοῦ Πώλου ὡς μεγαλοδύναμοι ἐν ταῖς πόλεσι δὲν εἶνε πράγματι τοιοῦτοι, ἀλλὰ διέστειλεν «ἐὰν μὲν ἕπηται τὸ ὠφελίμως πράττειν, τὸ μέγα δύνασθαί ἐστιν ἀγαθὸν καὶ τῷ ὄντι μέγα δύνασθαι, εἰ δὲ μή, κακὸν καὶ μικρὸν δύνασθαι». Ἐν τῷ προκειμένῳ τὸ μέγα δύνασθαι σώζει ἀπὸ τοῦ ἀδικεῖσθαι, τὸ δὲ ἀδικεῖσθαι εἶνε κατὰ τὴν γνώμην καὶ τοῦ Σωκ. κακόν· εἶνε ἄρα τῷ ὄντι μέγα δύνασθαι κατὰ τὸν λόγον *καὶ τοῦ Σωκράτους*. Ὅτι τὸ ἀγαθὸν τοῦτο πορίζεταί τις διὰ προσκτήσεως πολλῷ μείζονος κακοῦ, περὶ τούτου εἶνε ὁ λόγος κατωτέρω. Μέχρι τοῦδε ὁμολογοῦσιν ἀμφότεροι, ὅτι «τούτῳ τὸ μὴ ἀδικεῖσθαι καὶ μέγα δύνασθαι ἐν τῇ πό-
511 λει διαπεπράξεται».

a ***Οὐκοῦν τὸ μέγιστον αὐτῷ κακὸν ὑπάρξει*** κ. τ. λ. Ἐν σελ. 510 a, ὁ Σωκ. ἰσχυρίσθη ὅτι ἡ τέχνη τῆς παρασκευῆς τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαί ἐστιν, ἢ αὐτὸν ἄρχειν ἐν τῇ πόλει ἢ καὶ τυραννεῖν, ἢ τῆς ὑπαρχούσης πολιτείας ἑταῖρον εἶναι. Εἰς ταῦτα δ' ἐπεκρότησεν ὁ Καλλ. ὡς πάνυ καλῶς εἰρημένα. Προβαίνων ὁ Σωκ. ἀποφαίνει ὅτι τὸ δεύτερον τούτων, τὸ ἑταῖρον εἶναι τῆς ὑπαρχούσης πολιτείας, πορίζει μικρὸν μὲν ἀγαθόν, τὸ μὴ ἀδικεῖσθαι, πολλῷ δὲ μεῖζον κακόν, τὴν δύναμιν τοῦ ἀδικεῖν καὶ τὴν πρὸς τοῦτο ῥοπὴν διὰ τὴν μοχθηρίαν καὶ λώβην τῆς ψυχῆς τὴν ἀπὸ τῆς μιμήσεως τοῦ δεσπότου. Ὑπελείπετο νὰ εἴπῃ καὶ περὶ τοῦ ἑτέρου τρόπου τῆς παρασκευῆς τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι, περὶ τοῦ ἄρχειν αὐτὸν ἐν τῇ πόλει ἢ καὶ τυραννεῖν. Παραδόξως οὐδὲν λέγει περὶ τούτου οὔτε ἐνταῦθα οὔτε ἐν τῷ λοιπῷ διαλόγῳ· καὶ ὁμολογῶ ὅτι δὲν εὑρίσκω πῶς νὰ δικαιολογήσω τὴν τοιαύτην παράλειψιν. Ἐν ἄλλοις διαλόγοις, μάλιστα δ' ἐν τῇ Πολιτείᾳ καὶ ἐν τοῖς Νόμοις ἐδήλωσεν ἐν ἐκτάσει τὴν περὶ μοναρχίας καὶ μονάρχου γνώμην του.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

διὰ τὴν μίμησιν τοῦ δεσπότου καὶ δύναμιν. Δύναμιν οἱ μὲν νοοῦσι τὴν 511
τοῦ δεσπότου, ἡ δὲ τὴν τοῦ ὁμοήθους αὐτῷ κόλακος. Κατὰ τὸν Κέκκιον θὰ ἦτο a
ἄρτιος ὁ λόγος, ἂν προσεπεφέρετο· «*δύναμιν τοῦ ἀδικεῖν κεκτῆσθαι*». Wir
würden nichts vermissen, wenn nach καὶ δύναμιν etwa noch stände τοῦ
ἀδικεῖν κεκτῆσθαι»· ἐξ οὗ καὶ δῆλον γίνεται πόσον ἐγκρατεῖς τυγχάνουσι τῆς
Ἑλλ. γλώσσης τινὲς τῶν ἐπιβαλλόντων χεῖρα διορθωτικὴν ἐπὶ τὸν Πλάτωνα!
Ἄκρα εὐδία ἐπὶ τοῦ χωρίου βασιλεύει, καὶ οὐδὲν ἔχομεν νὰ ποθήσωμεν. Ἡ
ἀρχικὴ πρόθεσις τοῦ ἐξομοιουμένου τῷ τυράννῳ εἶνε ἄμωμος· προτίθεται νὰ πορισθῇ
οὕτω τὴν δύναμιν τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι· τί τούτου δικαιότερον; Ἀλλ' ἡ ἐξομοίωσις
πρὸς τύραννον ἄγριον καὶ ἀπαίδευτον καθιστᾷ τὸν ἐξομοιούμενον ὁμοήθη
ἐκείνῳ, τουτέστιν ἐπίσης μοχθηρὸν καὶ λελωβημένον τὴν ψυχήν. Τὴν δύναμιν
λοιπὸν ἣν ἐπορίσθη διὰ τῆς ἐξομοιώσεως δὲν θὰ ἀσκήσῃ μόνον πρὸς ἀποτροπὴν
τῆς παρὰ τῶν ἄλλων ἀδικίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀδικοπραγίαν παρ' ἑαυτοῦ.
Ἀφ' οὗ προανέπτυξε ταῦτα μετὰ πάσης σαφηνείας ὁ Πλάτων, τῷ ἦτο συγκεχωρημένον
ἐνταῦθα νὰ ἐκφρασθῇ διὰ βραχέων, ἄνευ τῶν εὐκόλως νοουμένων προσδιορισμῶν,
ὅτι τὸ μέγιστον αὐτῷ κακὸν ὑπάρξει διὰ τὴν μίμησιν τοῦ δεσπότου
(τὴν ῥοπὴν πρὸς τὸ ἀδικεῖν) καὶ δύναμιν (τοῦ καταπράττειν ἐφ' ἃ ῥέπει).
Οὐκοῦν τοῦτο δὴ καὶ τὸ ἀγανακτητόν. Πάνυ ἀτόπως οἱ ἐκδόται γρά- b
φοντες *οὐκοῦν* θέτουσι καὶ ἐρωτηματ. ἐν τέλει. Ἢ γραπτέον *οὔκουν* μετ' ἐρωτήσεως,
ἢ *οὐκοῦν* ἄνευ ἐρωτ.
Ναὶ μὰ Δία ὀρθῶς γέ σοι κελεύων. Τὰ πλεῖστα τῶν χγρ. ἀντὶ *κελεύων* c
συμβουλεύω· ἄλλα δὲ ἄλλως, *συμβουλεύων, βουλεύω, βουλεύων, κελεύω, κελεύων.*
Ὁ μὲν Εἰνδ. *συμβουλεύων*, ὁ δὲ Κοραῆς *κελεύων*, ἀμφότεροι πρὶν
εὑρεθῶσι χγραφα φέροντα τὸν μετοχικὸν τύπον, οὐδὲ τὴν λέξιν *κελεύειν*. Ἡ μετοχὴ
ἐπεκράτησεν ἐν ταῖς ἐκδόσεσι, καὶ ὀρθῶς. Ζητεῖται νῦν ποτέρα τῶν λέξεων
εἶνε ὀρθοτέρα. Ὁ Σταλβ. ἀποδοκιμάζει *τὴν διόρθωσιν*, ὡς τὴν ὀνομάζει, τοῦ
Κοραῆ· διότι, λέγει, νοεῖται σιωπηρῶς, ὡς συμπλήρωμα τοῦ *συμβουλεύων, κελεύω
σε μελετᾶν τὴν ῥητορικήν*. Ἀλλ' ὅ τι ἐνδέχεται νὰ νοῆται, εἶνε τάχα
ἀπηγορευμένον καὶ νὰ ῥηθῇ; Παραδόξως ὁ Σταλβ. ἀποφαίνεται, ὡς ἀγνοῶν τὴν
ὕπαρξιν χγρ. φερόντων τὴν γραφὴν *κελεύω, κελεύων*. Ὡσαύτως καὶ ἡ κριτ.
ἔκδοσις τοῦ Σχαντίου ἀγνοεῖ τὴν ὕπαρξιν τοῦ *κελεύειν* ἐν τοῖς χγράφοις!
Ἡ γραφὴ ἣν ἀπεδέχθη ὁ Κορ. δὲν ἐπεκράτησε. Καὶ ὅμως εἶνε ἡ μόνη ὀρθή.
Ὁσάκις θέλομεν νὰ ἐπιδοκιμάσωμεν ἢ νὰ ἐπιβεβαιώσωμεν γνώμην τινὰ προεξενεχθεῖσαν,
ὡς ἀληθῆ οὖσαν, ἢ ὀρθῶς ἔχουσαν, μεταχειριζόμεθα τὸ αὐτὸ ῥῆμα
δι' οὗ ἐξηνέχθη ἡ γνώμη, ἢ ἄλλο συνώνυμον, καὶ ἐπιφέρομεν προσδιορισμὸν αὐτοῦ
τὰ *ἀληθῶς, ὀρθῶς, δικαίως, εὐλόγως* κ. τ. τ. Τοῦτο δὲ γίνεται ἐν πάσῃ
γλώσσῃ, οὐχὶ μόνον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ· οἷον «Λέγω ἐγώ τι καὶ τό.—
Ἀληθῆ λέγεις, ἢ ὀρθῶς λέγεις. Νομίζω τὸ καὶ τό.— Ὀρθῶς νομίζεις. Ἐπιθυμῶ
τὸ καὶ τό.— Ὀρθῶς ἢ δικαίως ἐπιθυμεῖς. Φοβοῦμαι τὸ καὶ τό.— Εὐλόγως
φοβεῖσαι». Ἴδιον τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς εἶνε τὸ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὸ ῥῆμα
ἐνίοτε κατὰ μετοχὴν μετά τινος τῶν εἰρημένων προσδιορισμῶν καὶ νὰ ἀφίνῃ νὰ
ἐξυπακούηται τὸ αὐτὸ ῥῆμα καθ' ὁριστικὴν ἄνευ τοῦ προσδιορισμοῦ. Γοργ. 451 c·
«εἴποιμι ἂν ὅτι περὶ τὴν τῶν ἄστρων φορὰν κ. τ. λ.— Ὀρθῶς γε λέγων σὺ
(εἴποις ἂν ταῦτα)». Γοργ. 450 c· «διὰ ταῦτα ἐγὼ τὴν ῥητορικὴν τέχνην ἀξιῶ
εἶναι περὶ λόγους, ὀρθῶς λέγων (= ὀρθῶς ἀξιῶν) ὡς ἐγώ φημι». Σελ. 473 b·

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

511 «Ὡς σὺ οἴει, ὦ Πῶλε.—Ἀληθῆ γε οἰόμενος». Ἴων. 539 d· «Ταῦτα φήσω καὶ τὰ τοιαῦτα τῷ μάντει προσήκειν.— Ἀληθῆ γε σὺ λέγων, ὦ Σώκρατες».

Κατὰ ταῦτα τὸ *κελεύων* ἐνδείκνυται ὑπὸ τῆς σειρᾶς τοῦ λόγου ὡς τὸ μόνον ὀρθόν, τὸ δὲ *συμβουλεύων* (μὴ δυνάμενον νὰ ληφθῇ ὡς συνώνυμον τοῦ *κελεύων*) εἶνε ἄτοπον· καὶ ἂν δὲν παρεδίδετο ὑπὸ χγρ. τὸ *κελεύων*, ἔπρεπε νὰ τὸ μαντεύσωμεν, ὡς ἔπραξεν ὁ Κοραῆς. Σώζονται δὲ καὶ εἶνε εὐπαρακολούθητα τὰ ἴχνη τῆς παραφθορᾶς τοῦ *κελεύων* εἰς *συμβουλεύων*. Τὸ *βουλεύων* ἐκεῖνο τινῶν χγρ. δὲν δύναται νὰ προῆλθεν ἐκ τοῦ *συμβουλεύων*, ἀλλ' ἐκ τοῦ *κελεύων*. Μεταγενέστεροι δὲ ἀντιγραφεῖς βλέποντες ὅτι τὸ *βουλεύων* δὲν εὐοδοῦται, τὸ μετέβαλον εἰς *συμβουλεύων*.

c ***ὅταν εἰς τοιοῦτον ἐμπέσωσι.*** Τινὰ χγρ. *εἴς τι τοιοῦτον*. Τὸ *τοιοῦτον* ἀναμφιβόλως εἶνε ἀρσενικόν, καὶ γραμματικῶς ἀναφέρεται εἰς τὸ *θανάτου*, λέγει ἄρα εἰς *τοιοῦτον θάνατον*. Ἀλλὰ δύναται ὀρθῶς νὰ ῥηθῇ «*ἐμπίπτω εἰς τοιοῦτον θάνατον;*» Οἱ ἑρμηνευταὶ δέχονται ὅτι κατὰ σύνεσιν ἐκ τοῦ *θανάτου πρέπει* νὰ νοήσωμεν *κίνδυνον*. Ἀλλὰ δὲν μοι φαίνεται ἄτοπον, ὁ Πλ. νὰ ἐνόει ὅ τι καὶ ἔλεγεν, *εἰς τοιοῦτον θάνατον*. Ὁ θάνατος συνήθως ἐπροσωποποιεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων· ὁ Ἡρακλῆς ἐν τῇ Ἀλκήστιδι παλαίει πρὸς τὸν θάνατον καὶ ἐξαρπάζει ἐκ τῶν χειρῶν του τὴν Ἄλκηστιν· καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον ὁ λαὸς λέγει: «ἔπεσεν εἰς τοῦ Χάρου τὰ νύχια· παλαίει μὲ τὸν Χάρον, ἢ χαροπαλεύει».

d ***τὴν κυβερνητικήν***, ***ἣ οὐ μόνον τὰς ψυχὰς σώζει, ἀλλὰ καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ χρήματα***. Καὶ

e ***σώσασα***, *ἃ* ***νῦν δὴ ἔλεγον, καὶ αὐτὸν καὶ παῖδας καὶ χρήματα καὶ γυναῖκας***. Σχλεϊερμ. «welche nicht nur das Leben, sondern auch Leib und Vermögen zugleich rettet» καὶ «nachdem sie Einen mit Weib und Kind und Habe erhalten». Ἄστιος· «quae non animos modo servat, verum etiam corpora et facultates»· καὶ «quod servavit, quae modo memoravi, et ipsum et liberos et facultates et mulieres». Ὁμοίως καὶ πάντες οἱ λοιποὶ μεταφράζουσι καὶ ἑρμηνεύουσι τὰς λέξεις *σώματα* καὶ *παῖδας* καὶ *γυναῖκας*. Ἀλλ' εἶνε ἀπορώτατον, πῶς λέγει ὅτι ἡ κυβερνητικὴ σώζει οὐ μόνον τὰς ψυχὰς ἀλλὰ καὶ τὰ σώματα, ὡς νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ σώζωνται ὑπ' αὐτῆς αἱ ψυχαὶ ἄνευ τῶν σωμάτων; Παραβάλλει δὲ τὴν κυβερνητικὴν πρὸς τὴν κολυμβητικὴν καὶ εὑρίσκει ἐκείνην ταύτης προέχουσαν κυρίως κατὰ τοῦτο, ὅτι αὕτη μὲν σώζει μόνον τὰς ψυχάς, ἐκείνη δὲ οὐ μόνον τὰς ψυχὰς ἀλλὰ καὶ τὰ σώματα! Εἶνε ταῦτα ῥήματα ὑγιαίνοντος ἀνθρώπου; Παραδόξως τῶν ἑρμηνευτῶν οὐδεὶς ἐπέστησεν ἐπὶ τὸ χωρίον τοῦτο οὐδ' ἐσημείωσεν οὐδὲν περὶ τῆς ἀτοπίας. Μόνος ὁ Κρόνιος ἠξίωσε νὰ διδάξῃ ὅτι ὁ Σωκράτης παίζων λέγει *ψυχὰς καὶ σώματα* ἀντὶ μόνον *ψυχάς*, καὶ παίζων λέγει *οὐ μόνον ἀλλὰ καί*, ἐναντίον τῆς λογικῆς τάξεως. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὁ Σωκ. δὲν φαίνεται ἐνταῦθα λίαν φιλοπαιγμόνως διακείμενος· ἔπειτα δὲ θὰ ἠδύνατο μὲν νὰ παίζῃ παιδιὰν γελοίαν, οὐχὶ καταγέλαστον, προφέρων ἄτοπα καὶ παράλογα.

Τὸ β' χωρίον ἐφείλκυσε μᾶλλον τὴν προσοχὴν τῶν ἑρμηνευτῶν, καὶ ἀποροῦσι, πρῶτον μὲν πῶς λέγει *γυναῖκας* καὶ οὐχὶ *γυναῖκα*, ἀφ' οὗ πᾶς τις γινώσκει ὅτι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐνομίζετο ἡ μονογαμία, καὶ ἔπειτα διατί ἔταξε τὰς γυναῖκας μετὰ τὰ χρήματα. Ὅθεν οἱ μὲν μεταθέτουσι τὸ *γυναῖκας* πρὸ τοῦ *χρήματα*, οἱ δὲ καὶ προβαίνουσιν εἰς τροπὴν τῆς λέξεως εἰς *γυναῖκα*, ἐν οἷς καὶ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Σχάντιος, οἱ δὲ αἰτιολογοῦσιν ὅπως δύνανται τὴν παραδεδομένην γραφὴν καὶ θέσιν. 511

Ἂς ζητήσωμεν ἂν ὑπάρχει πόρος τις ἐν ταῖς ἀπορίαις ταύταις. Συμπαρέταξα ἐπίτηδες τὰ δύο χωρία, διότι ὁ Πλ. διὰ τοῦ «*ἃ νῦν δὴ ἔλεγον*» δηλοῖ ἡμῖν ὅτι τὸ 6ʹ εἶνε τὸ αὐτὸ καὶ τὸ αʹ δι' ἄλλων λέξεων ἐκφερόμενον. Ἂς ἀνεύρωμεν λοιπὸν τὰς ταυτότητας. Ὅ τι εἶπεν ἀνωτέρω *σώζει τὰς ψυχάς*, τὸ αὐτὸ λέγει κατωτέρω *σώσασα αὐτὸν* τουτέστι τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Τίνα αὐτόν; δῆλον ὅτι τὸ πρόσωπον, τὸν ἐλεύθερον ἄνθρωπον, τὸν κύριον, οὗ χάριν γίνεται ὁ λόγος. Ὅ τι εἶπεν ἀνωτέρω *χρήματα*, τὸ αὐτὸ καὶ κατωτέρω διὰ τῆς αὐτῆς λέξεως ἐκφέρει. Ὅ τι εἶπεν ἀνωτέρω *σώματα*, τοῦτο σημαίνει κατωτέρω διὰ τῶν λέξεων *παῖδας καὶ γυναῖκας*. Οἱ παῖδες λοιπὸν καὶ αἱ γυναῖκές εἰσι τὰ σώματα· ταῦτα δὲ μετὰ τῶν χρημάτων ἀντιτίθενται πρὸς τὰς ψυχὰς ἤτοι πρὸς *αὐτόν*. Εἶνε λοιπόν, μοὶ φαίνεται, ἡλίου φαεινότερον ὅτι ὁ Πλ. λέγων *σώματα* νοεῖ τὰ δουλικὰ σώματα, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας τὰ ἀρσενικὰ καὶ τὰ θηλυκὰ σώματα. Οὕτω δὲ πάντα τὰ ἄπορα ἀποβαίνουσι πόριμα. Ἡ μὲν κολυμβητικὴ σώζει μόνον τὴν ψυχήν, τουτέστι τὴν ζωὴν τοῦ ἐπισταμένου τὴν τέχνην καὶ οὐδὲν πλέον· ἡ δὲ κυβερνητικὴ σώζει οὐ μόνον τὴν ζωὴν τοῦ ἐμπόρου, ἢ ὡς λέγομεν σήμερον, τοῦ ἐπιβάτου, ἀλλὰ καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ. Ἡ δὲ οὐσία τῶν ἀρχαίων συνέκειτο ἐκ δύο εἰδῶν ἐκ κτημάτων ἐμψύχων καὶ ἐκ κτημάτων ἀψύχων· τὰ ἔμψυχα κτήματα εἶνε τὰ ἐνταῦθα ὀνομαζόμενα *σώματα*, δηλ. οἱ παῖδες καὶ αἱ γυναῖκες, τὰ δὲ ἄψυχα τὰ ἐνταῦθα ὀνομαζόμενα *χρήματα*.

Οὐδὲ ἠδύνατο νὰ νοῇ ἐνταῦθα ὁ Πλάτων οἰκοδεσπότην συμπλέοντα μετὰ τῆς γυναικός του καὶ τῶν τέκνων του, ὡς ὑπολαμβάνουσιν οἱ σημερινοὶ ἑρμηνευταὶ εἰθισμένοι ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς συμβαινόντων. Αἱ Ἀττικαὶ γυναῖκες δὲν ἐξήρχοντο σχεδὸν οὐδὲ τοῦ οἴκου, πολλῷ δ' ἧττον ἔπλεον εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὸν Πόντον! Ἂν ἐνίοτε συνέβαινεν ἐξαίρεσίς τις, ὁ Πλάτων ὅμως θέτει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀναγνώστου εἰκόνα συνηθεστάτην, οὐχὶ σπανιωτάτην. Συνηθεστάτη δὲ ἦτο ἡ ἐμπόρων ἐκπλεόντων πρὸς ἀγορὰν ἀνδραπόδων καὶ μετὰ τοιούτου ἐμπορεύματος καταπλεόντων εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἢ καὶ ἡ εἰκὼν δεσπότου ἀποδημοῦντος μετὰ τῆς ἀναγκαίας ὑπηρεσίας.

Ὅτι διὰ τῆς λέξεως *σώματα* ἐσήμαινον τοὺς δούλους, ὑποθέτω πασίγνωστον. Πλ. Νόμ. 908 a· «*σωτηρίας ἕνεκα τοῖς πολλοῖς τῶν σωμάτων*». Δημοσθ. πρὸς Λεπτ. § 77· «*τρισχίλια δ' αἰχμάλωτα σώματα δεῦρ' ἤγαγεν*». Ξνφ. Κ. Π. Ζʹ, Εʹ, 73· «*τῶν ἑλόντων εἶναι καὶ τὰ σώματα τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τὰ χρήματα*». Πολύβ. 3, 17, 10 «κύριος γενόμενος χρημάτων πολλῶν καὶ σωμάτων καὶ κατασκευῆς». Ἐν ἐπιγραφαῖς συχνάκις ἀπαντᾷ «σῶμα ἀνδρεῖον, σῶμα γυναικεῖον». Ἐντεῦθεν καὶ ἡ λέξις *σωματεμπορεῖον* καὶ *σωματοτροφεῖον*. Ἔπιθι Lobeck Phrynichus p. 378.

ἐὰν δὲ ἐξ Αἰγύπτου κ. τ. λ. Ἐν χγρ. παραλείπει τὰς λέξεις: *ἐὰν πάμπολυ* d
ταύτης τῆς μεγάλης εὐεργεσίας· ἀντὶ αὐτῶν δὲ φέρει: *ἐὰν τύχῃ*, ὅπερ συνάπτεται συντακτικῶς μετὰ τοῦ ἑπομένου *σώσασα*. Ὡσαύτως παραλείπει αὐτὰς καὶ ὁ Φικῖνος ἐν τῇ μεταφράσει. Ἐκ τούτων ὁρμώμενος ὁ Κορ. ἐνόμισεν ὅτι αἱ ἓξ αὗται λέξεις μετετοπίσθησαν, καὶ ὅτι ἡ γνησία ἕξις τοῦ κειμένου θὰ ἦτο αὕτη· «*ἐὰν δὲ ἐξ Αἰγύπτου ἢ ἐκ τοῦ Πόντου τύχῃ σώσασα ἃ νῦν δὴ ἔλεγον, καὶ αὐτὸν καὶ παῖδας καὶ χρήματα καὶ γυναῖκας, ἀποβιβάσασα εἰς τὸν λιμένα, ἐὰν*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

511 *πάμπολυ, ταύτης τῆς μεγάλης εὐεργεσίας δύο δραχμὰς ἐπράξατο»*. Κατὰ τὴν διάθεσιν ταύτην τῶν λέξεων, τὸ χωρίον λαμβάνει τελείαν εὐόδωσιν. Ὁ Σταλβ. ὀνομάζει τὴν ὑπὸ τοῦ Κοραῆ διάθεσιν τοῦ κειμένου τολμηρὰν καὶ οὐδαμῶς ἀναγκαίαν· τοὐναντίον ὁ Ἄστιος κρίνων τὸ χωρίον, ὡς ἔχει, ἀνοικονόμητον, ἀποδέχεται τὴν μετακίνησιν τοῦ Κοραῆ, μετά τινων παραλλαγῶν ἐπὶ τὸ χεῖρον! Ἐγὼ δὲν αἰσθάνομαι οὐδεμίαν ἀνάγκην μετακινήσεως. Ὁ Σωκ. ὡρμήθη νὰ εἴπῃ ὅτι «ταύτης τῆς μεγάλης εὐεργεσίας δύο δραχμὰς ἐπράξατο»· ἐπὶ δὲ τῷ «*εὐεργεσίας*» τῷ ἐπῆλθε νὰ ἐπιδείξῃ τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας· ὅθεν παρενέ-
512 βαλε τὰ «σώσασα . . . ἀποβιβάσασα εἰς τὸν λιμένα».

a ***ἢ οἷοι ἐνέβησαν***. Τὰ δοκιμώτατα χργρ. *ἢ οἵ*, λίαν ἀδοκίμως· μόνος ὁ Σχάντ. ἀπεδέχθη τὸ *οἵ*.

a ***τούτῳ δὲ βιωτέον ἐστί, καὶ τοῦτον ὀνήσειεν***. Ἐπὶ τῆς εὐκτικῆς ταύτης προσκόπτουσιν οἱ ἑρμηνευταί. Ὁ μὲν Εἴνδ. νομίζει παρεμβλητέον τὸν *ἄν*· ὁ δὲ Deutschle καὶ ἄλλοι διορθοῦσιν *ὀνήσει*, μὴ δυνάμενοι νὰ νοήσωσι πῶς ὁριστικὴ (ἐστὶ) συνδέεται μετ' εὐκτ. Τῷ ὄντι πρόκειται ἡμῖν μία τῶν σπανιωτάτων περιστάσεων, καθ' ἣν καὶ αὐτὸς ὁ Πλ. θὰ ἐταλαντεύετο τίνι τρόπῳ νὰ ἐκφράσῃ τὸ νόημά του· διότι καὶ ὁ λόγος, ὁποῖον τὸν ἐξύφανεν, εἶνέ τι θαυμάσιον κατασκεύασμα. Ὁμιλεῖ περὶ τῆς κυβερνητικῆς ὡς *ἀποβιβαζούσης εἰς τὸν λιμένα*, καὶ περὶ τοῦ κυβερνήτου *ὡς σώζοντος ἐκ δικαστηρίου*· ἐπιχειρεῖ νὰ διηγηθῇ περὶ ἐκείνης καὶ τούτου πλάσμα τι ὡς ἱστορικὸν γεγονὸς (ἐπράξατο, ἐξεβίβασεν, ὠφέληκε), καὶ μεταπίπτει ἀπὸ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ παρελθόντος ἐπὶ τὸ ὑποθετικὸν καὶ μέλλον (ἐάν τε σώσῃ).

Τὸν ὀρθὸν τρόπον τῆς ἐκφράσεως ἐν τῷ προκειμένῳ θὰ συμπεράνωμεν, ἀποδεικνύοντες πάντα ἄλλον τρόπον ἄτοπον ἢ ἀδύνατον. Πάντων ἀτοπωτάτη εἶνε ἡ ὁριστ. μέλλοντος, ἣν εἰσήγαγεν ὁ Σχάντιος· πῶς ἀφ' οὗ παριστᾷ ὡς ἱστορικὸν γεγονὸς τὸ συνήθως γινόμενον; Ὀρθῶς θὰ εἶχεν ἡ ὁριστ. ἀορίστου (καὶ τοῦτον ὤνησεν)· ἀλλ' ἡ ἐπιφερομένη ὑποθετ. πρότασις διὰ τοῦ *ἂν* καὶ ὑποτ. ἀποφαίνει ἀδύνατον τὸ *ὤνησεν*. Ὀρθῶς θὰ εἶχεν ὡσαύτως ἡ ὁριστ. ἐνεστῶτος *ὀνίνησιν*· ἀλλὰ ταλαντευόμενος μεταξὺ πλάσματος ἱστορικοῦ γεγονότος καὶ γνωμολογίας ἰσχυούσης ἐν παντὶ καιρῷ, ἀπέφυγε καὶ ταύτην· ἂν δέ τις ἤθελεν ἐγκρίνει ταύτην, ἀνάγκη πρὸς τῇ τροπῇ τοῦ *ὀνήσειεν* εἰς *ὀνίνησι*, νὰ τρέψῃ καὶ τὸ ἑπόμενον *σώσῃ* εἰς *σώζῃ*. Ὡσαύτως εὐκτ. μετὰ τοῦ *ἂν* δὲν συγχωρεῖ ὁ ἐπιφερόμενος καθ' ὑποτακτικὴν ὑποθ. λόγος· καὶ ἄλλως δὲ θὰ ἦτο ἄτοπος. Λείπεται ἡ εὐκτικὴ ἄνευ τοῦ *ἄν*, τρόπον τινὰ ἐπιβεβλημένη. Δὲν εἶνε δὲ ἀπόδοσις ὑποθετ. λόγου ἀνεξάρτητος, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ εὐκτικὴ εἰδικοῦ λόγου. Σελ. 461 a· «*ἐκείνους εἶπον τοὺς λόγους, ὅτι εἰ μὲν κέρδος ἡγοῖο εἶναι τὸ ἐλέγχεσθαι, ὥσπερ ἐγώ, ἄξιον εἴη διαλέγεσθαι*».

c ***ὡς οὐδὲν τἆλλά ἐστι***. Ὁ Εἴνδ. προσκόπτων προτείνει *ὄντα* ἢ *εἶναι* ἀντὶ τοῦ *ἐστίν*. Ἀλλ' ἔχει ὀρθῶς τὸ *ἐστι*. Ὅρα ὑποσημ.

c ***καὶ τῷ υἱεῖ αὐτοῦ οὔτ' ἂν δοῦναι θυγατέρα ἐθέλοις, οὔτ' ἂν αὐτὸς τῷ σαυτοῦ λαβεῖν τὴν ἐκείνου***. Τοῦθ' ὅπερ ἡμεῖς διὰ βραχυτέρων ἐκφράζομεν, «δὲν θὰ ἤθελες νὰ συμπεθερiάσῃς μὲ αὐτόν». Τὰ πλεῖστα τῶν χγρ. παραλείπουσι τὸ *τῷ σαυτοῦ*· ὀρθῶς δὲ πάντες τὸ εἰσεδέχθησαν, πλὴν Σχαντίου, ὅστις σὺν τῇ παραλείψει ταύτῃ τρέπει καὶ τὸ *αὐτὸς* εἰς *αὖ*. Ὅτι τὸ *αὐτὸς* δὲν δύναται νὰ λείψῃ ἐνταῦθα, τοῦτο θὰ αἰσθανθῇ πᾶς τῆς Ἑλληνικῆς δαήμων. Ἐκ δὲ τῆς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

παραλείψεως τοῦ *τῷ σαυτῷ* ἀλλοιοῦται οὐσιωδῶς τὸ νόημα· οὕτω θὰ ἔλεγεν ὁ Σωκ. «Οὔτε τὴν θυγατέρα σου δίδεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ μηχανοποιοῦ, οὔτε σὺ λαμβάνεις τὴν θυγατέρα ἐκείνου». Ἂν ὁ Καλλικλῆς εἶχεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας δὲν ἠξεύρομεν, ἀφ' οὗ καὶ αὐτὸς οὗτος μᾶς εἶνε ἄγνωστον πρόσωπον. Ἀλλ' ἀφ' οὗ οὕτως ἔδοξε τῷ Πλάτωνι, νὰ παραστήσῃ αὐτὸν ὡς ἔχοντα θυγατέρας ἐν ὥρᾳ γάμου, δὲν θὰ εἶχε βέβαια κατὰ νοῦν νὰ μᾶς τὸν παραστήσῃ ἐν ταὐτῷ καὶ ὡς ἄγαμον ἢ χῆρον καὶ ἔχοντα ὄρεξιν γάμου. Ὁ Σωκ. ἐφαντάσθη τὸν δικανικὸν (διότι περὶ τούτου πρόκειται, οὐχὶ περὶ τοῦ Καλλικλέους, ὡς ἀτόμου) καὶ τὸν μηχανοποιὸν ὡς πατέρας τέκνων ἐνηλίκων, καὶ σκεπτομένους ἂν ἁρμόζει καὶ συμφέρει νὰ λάβῃ ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου τὴν θυγατέρα νύμφην, ἢ ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου τὸν υἱὸν γαμβρόν. 512

ἐξ ὧν τὰ σαυτοῦ ἐπαινεῖς. Ἐν ταῖς ὑποσημ. ἐδήλωσα πῶς ἀναλυτέον τὸ *ἐξ ὧν*, καὶ τίνος ῥήματος προσδιορισμὸς εἶνε τὸ *ἐκ τούτων*. Ὁ Ἑϊνδ. «*Ἐξ ὧν, τουτέστιν ἐκ τούτων ἃ (καθ' ἅ)*», καὶ παραθέτει παραδείγματα δεικνύοντα ὅτι τὸ *ἐπαινεῖν, ἐγκωμιάζειν, ψέγειν* δέχονται πρὸς τῷ κυρίῳ ἀντικειμένῳ καὶ σύστοιχον. Κατὰ Ἑϊνδ. ἀναλύουσι καὶ ἐκδέχονται πάντες οἱ μεταγενέστεροι· ἀλλ' οὐδεὶς ἀποφαίνεται ποῦ ἀνήκει ὁ ἐμπρόθ. προσδιορ. *ἐκ τούτων*. c

μὴ γὰρ τοῦτο μὲν τὸ ζῆν, ὁπόσον δεῖ χρόνον. Τὰ χγρ. τὰ μὲν *ὁπόσον δέ*, τὰ δὲ *ὁπόσον δεῖ*· τούτων δέ τινα ὑπεράνω τοῦ *δεῖ* φέρουσιν ὑπεργεγραμμένον *δή*. Οἱ ἐκδόται οἱ μὴ τολμῶντες ἰσχυρὰς μετακινήσεις ἀπεδέχθησαν τὸ *δή*, ὑπολαμβάνοντες ἀνοικονομήτους τὰς δύο ἄλλας γραφὰς *δὲ* καὶ *δεῖ*. Οὕτως Ἑϊνδ. Κορ. Σταλβ. Ἀστ. Σχάντ. Ἂς ἴδωμεν ἂν τὸ *δὴ* εὐοδοῦται μᾶλλον. Ὁ Σταλβ. μεταφράζων quam diu vivat, καὶ ὁ Ἀστ. quam diutissime, δὲν μεταφράζουσιν ὁμόλογα τῇ παραδεδεγμένῃ ὑπ' αὐτῶν γραφῇ· τὸ *ὁποσονδὴ* δὲν εἶνε ἀναφορικοερωτηματικόν, ἀλλ' ἀναφορικοαόριστον, μεταφραστέον ὅπως ὁ Φικῖνος «vivere quantumcumque tempus». Ἀλλ' εἶνε ὑγιὴς Πλατωνικὴ γνώμη ὅτι ὁ ὡς ἀληθῶς ἀνὴρ πρέπει νὰ ἀδιαφορῇ περὶ τοῦ ζῆν ὁσονδήποτε χρόνον; Αὐτὸ τὸ ζῆν οὐδαμοῦ ἀπέφηνεν ὁ Πλ. ἄξιον καταφρονήσεως καὶ προέσεως (ἐατέον ἐστί!) οὐδ' ἐν αὐτῷ τῷ Φαίδωνι· ἀλλὰ τὸ ὁπόσον χρόνον δεῖ ζῆν, τοῦτο ἀποφαίνει ἀνάξιον πολυωρίας πρὸ τοῦ καλοῦ. Τοῦτο δηλοῖ εὐθὺς κατωτέρω σαφέστερον· «τὸ ἐπὶ τούτῳ σκεπτέον, τίν' ἂν τρόπον τοῦτον, ὃν μέλλει χρόνον βιῶναι, ὡς ἄριστα βιῴη». Καὶ ἀνωτέρω δὲ εἶπε (511 b)· «ἢ οἴει δεῖν τοῦτο παρασκευάζεσθαι ἄνθρωπον, ὡς πλεῖστον χρόνον ζῆν»· καὶ ἐν Νόμ. 707 d· «οὐ τὸ σώζεσθαί τε καὶ εἶναι μόνον ἀνθρώποις τιμιώτατον ἡγούμενοι, καθάπερ οἱ πολλοί, τὸ δ' ὡς βελτίστους γίγνεσθαί τε καὶ εἶναι τοσοῦτον χρόνον, ὅσον ἂν ὦσι». Ὁ Σωκ. ὡρμήθη νὰ εἴπῃ «*ἐατέον ἐστὶ τὸ ζῆν*», τουτέστι τὴν περὶ τοῦ ζῆν φροντίδα· ἔπειτα δὲ ὁρίζων τὸ ἀορίστως ἐξενηνεγμένον καὶ παρανοήσεως ἐπιδεκτικόν, *τὸ ζῆν*, ἐπιφέρει ἐπεξηγηματικῶς *ὁπόσον δεῖ χρόνον*· ὥστε ἄνευ τῆς προλήψεως τοῦ *ζῆν*, θὰ ἔλεγεν ὁμαλῶς· «μὴ γὰρ τοῦτο μὲν τὸ ὁπόσον χρόνον δεῖ ζῆν ἐατέον ἐστὶ» κ. τ. λ. e

Εἰκάζω ὅτι ὁ Πλ, ὅτε ἔγραφε ταῦτα, εἶχεν ἐν νῷ τὴν πολυθρύλητον περὶ τοῦ μήκους τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἔριν δύο ποιητικῶν ἐξοχοτήτων· τοῦ Μιμνέρμου ποιήσαντος τάδε·

Αἲ γὰρ ἄτερ νούσων τε καὶ ἀργαλέων μελεδώνων
Ἑξηκονταέτη μοῖρα κίχοι θανάτου·

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

512 καὶ τοῦ Σόλωνος διορθοῦντος τὸν Μίμνερμον διὰ τῶνδε·

«Ἀλλ' εἴ μοι κἂν νῦν ἔτι πείσεαι, ἔξελε τοῦτο
Μηδὲ μέγαιρ' ὅτι σεῦ λῷον ἐπεφρασάμην·
Καὶ μεταποίησον Λιγυαστάδη, ὧδε δ' ἄειδε
Ὀγδωκονταέτη μοῖρα κίχοι θανάτου»,

καὶ διετύπωσε τὸν λόγον του ἐνταῦθα ὁ Πλ. οἷον ἀναιρετικὴν ἀπάντησιν εἰς ἀμφοτέρους, ὅτι ὁ ὡς ἀληθῶς ἀνὴρ δὲν πρέπει νὰ πολυπραγμονῇ, ὁπόσον δεῖ χρόνον ζῆν, ἀλλὰ τίνα τρόπον θὰ διανύσῃ ὡς ἄριστα τὸν εἱμαρμένον αὐτῷ χρόνον τοῦ βίου.

Διορθώσεις τοῦ χωρίου, ἄξιαι λόγου μᾶλλον διὰ τὸ τολμηρὸν καὶ παράδοξον ἢ διὰ τὸ πιθανόν, εἰσὶν αὗται· Βούτμ. *καὶ γάρ*, ἀντί, *μὴ γάρ*. Ἄστ. καὶ Σχάντ. *ἢ γάρ*. Ἕρμαν. «*Ἡδὺ γὰρ τοῦτο μὲν τὸ ζῆν, ὁπόσον δὲ χρόνον*» κ. τ. λ. Deutschle· «Μὴ γὰρ αὐτὸ μὲν τὸ ζῆν· (ἐξυπακουστέον: *ἢ τὸ ἀγαθόν!*), ὁπόσον δὲ χρόνον» κ. τ. λ. Madwig· «*Εἴη γὰρ τοῦτο μὲν τὸ ζῆν*» κ. τ. λ.

e ***ἐατέον ἐστί.*** Ὁ Φικῖνος μετέφρασεν ὡς νὰ ἀνεγίνωσκεν ***εὐκτέον ἐστί,*** ὅπερ καὶ ἀπεδέχθησαν Ἑϊνδ. καὶ Κορ. Δὲν συμφωνῶ. Τὸ ***ἐατέον ὁπόσον δεῖ χρόνον ζῆν,*** = ***ἐατέον τὴν περὶ τούτου σκέψιν· οὐ σκεπτέον·*** ἀντίκειται δὲ τῷ κατωτέρω ***σκεπτέον.*** Οὕτω καὶ Ἀπολ. 18 a· «Δέομαι ὑμῶν, τὸν μὲν τρόπον τῆς λέξεως ἐᾶν, αὐτὸ δὲ τοῦτο σκοπεῖν». Ἔνθα δῆλον ὅτι τό, ***ἐᾶν*** = ***μὴ σκοπεῖν.***

e ***καὶ πιστεύσαντα ταῖς γυναιξίν.*** Διατί ὁ Σωκ. ἀποδίδει τὴν εἰς τὴν εἱμαρμένην πίστιν εἰς τὰς γυναῖκας; Ἴσως διότι ἡ πίστις αὕτη, δημώδης μᾶλλον οὖσα, ἢ φιλοσοφικὸν δόγμα, καὶ ἐπικρατοῦσα παρὰ τῷ λαῷ ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ὁμήρου καὶ μέχρι σήμερον (Ὅ τι εἶνε γραφτὸ νὰ πάθῃ κανείς, δὲν γλυτώνει!), ἦτο μᾶλλον ἐρριζωμένη ἐν τῇ ψυχῇ τῶν γυναικῶν καὶ αὗται πρὸ πάντων ἀπεφαίνοντο περὶ αὐτοῦ ἀξιωματικῶς. Ἡ δὲ παρακέλευσις ἐνταῦθα γίνεται μετά τινος καταφρονήσεως, ὡς περὶ πράγματος ἀναξίου σπουδῆς παρὰ σπουδαίων.

e ***τοῦτον ὃν μέλλει χρόνον.*** Πολλὰ καὶ δόκιμα χγρ. ***ὃν μέλλοι,*** λίαν ἀδοκίμως! Τὸ ὅτι μέλλει τις νὰ ζήσῃ χρόνον τινὰ δὲν τὸ θέτει ἐν ἀμφιβόλῳ, ἀλλὰ τὸ ἐκφέρει ὡς θετικόν. (Πρβλ. πρκβλ. εἰς Ἀπολ. 17 c). Τὸ ***μέλλοι*** ἀπεδέχθησαν Ἕρμαν. καὶ Κρόν.

e ***ὡς ἄριστα βιῴη*** Ἀπορῶ ποῦ εὗρεν ὁ Σχ. τὸν τύπον ***βιοίη,*** ἀφ' οὗ οὐδὲν χγρ. φέρει αὐτόν, καὶ ἡ γραμματικὴ δὲ ἀγνοεῖ αὐτόν! Καὶ διατί δὲν ἠξίωσε λόγου τηλικαύτην καινοτομίαν ἐν ταῖς κριτικαῖς σημειώσεσιν; Καὶ ἂν τῶν ἄλλων ὁμορρύθμων ῥημάτων ἡ διὰ τοῦ *οι* γραφὴ φαίνεται δοκιμωτέρα, (δοίη, ἁλοίη, γνοίη), τὴν τοῦ βιῴη ὅμως οὐδεὶς ἠμφισβήτησεν. Φαίδ. 87 d· «καὶ εἰ πολλὰ ἔτη βιῴη». Τίμ. 89 c· «οὐκ ἄν ποτε εἰς τὸ πέραν ἔτι βιῴη». Ἀριστφ. Βατρ. . . . Ἀναβιῴην!» (Ἐπιθ. Lobeck Phrynich. p. 345).

e ***ἄρα ἐξομοιῶν αὐτὸν*** κ. τ. λ.; Ἑϊνδ. Κορ. καὶ Ἕρμαν. δὲν θέτουσιν ἐρωτηματ. οὔτε μετὰ τό, ***οἰκῇ,*** οὔτε μετὰ τό, ***ἐν τῇ πόλει.*** Ὁ Ἑϊνδ. λέγει ὅτι φαίνεται ὡς νὰ ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ ***σκεπτέον,*** ὅτε ὀρθῶς ἔχει τὸ ***ἄρα*** (καὶ νῦν δὲ ἄρα), οὐχὶ τὸ ***ἆρα·*** ἀλλὰ ῥέπει μᾶλλον νὰ ἐκλάβῃ αὐτὰ ὡς ἀνεξαρτήτους ἐρωτήσεις, τὸ δὲ ἑπόμενον, ***τοῦθ' ὅρα,*** ὡς σαφεστέραν δήλωσιν τοῦ νοήματος τῶν προηγηθεισῶν ἐρωτήσεων. Ὁ Σταλβ. ἐκλαμβάνει ἀμφότερα (ἆρα ἐξομοιῶν . . ,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ νῦν δὲ ἄρα) ὡς εὐθείας ἐρωτήσεις, ὅθεν θέτει τὸ ἐρωτημ. ἅπαξ ἐν τέλει, 512
μετὰ τό, *ἐν τῇ πόλει.*

Αἱ ἐκδοχαὶ αὗται καὶ αἱ κατὰ ταύτας διαστίξεις εἰσὶ πλημμελεῖς. Πασῶν δὲ πλημμελεστάτη ἐκείνη, καθ' ἣν τό, *καὶ νῦν δὲ ἄρα,* λαμβάνεται ὡς ἐρωτ. πρότασις, εἴτε ἐξηρτημένη εἴτε ἀνεξάρτητος. Πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ ἐρωτᾷ ὁ Σωκ. ἂν πρέπει ἢ δὲν πρέπει νὰ γείνῃ ὁ Καλλ. ὁμοιότατος τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, ἐὰν μέλλῃ νὰ εἶνε προσφιλὴς αὐτῷ; Τοῦτο τὸ ἀπέδειξεν ἤδη ὡς ἀναγκαῖον καὶ ἀναμφισβήτητον (510 d). Καὶ τὰ ἐπιφερόμενα δέ, «*τοῦθ' ὅρα εἰ σοὶ λυσιτελεῖ καὶ ἐμοί*» δηλοῦσιν ὅτι ἐκεῖνο δὲν τὸ ἐρωτᾷ, ἀλλὰ τὸ *θέτει* ὁ Σωκ. Τὸ νόημα λοιπὸν καὶ ἡ στίξις ἔχουσιν ὧδε· «Σκεπτέον τίνα ἂν τρόπον τοῦτον, ὃν μέλλει χρόνον βιῶναι, ὡ; ἄριστα βιῴη· ἆρα ἐξομοιῶν ἑαυτὸν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ ἐν ᾗ ἂν οἰκῇ; Καὶ νῦν δὲ ἄρα δεῖ σε ὡς ὁμοιότατον γίγνεσθαι τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, εἰ μέλλεις τούτῳ προσφιλὴς εἶναι καὶ μέγα δύνασθαι ἐν τῇ πόλει. Τοῦθ' ὅρα» κ. τ. λ. Ἀπὸ τῆς καθόλου γνωμολογίας, τοῦ τί δεῖ ποιεῖν τὸν ὡς ἀληθῶς ἄνδρα, κατέρχεται ὁ Σωκ. διὰ τοῦ, *καὶ νῦν δὲ ἄρα,* εἰς ἐφαρμογὴν τῶν καθόλου εἰρημένων ἐπὶ τὸ ἴδιον σπούδασμα τοῦ Καλλ. ἄρτι ἐπιχειρήσαντος νὰ πολιτεύηται.

Οὐχ ἧττον πλημμελὴς εἶνε καὶ ἡ παράλειψις τοῦ ἐρωτημ. μετὰ τό, *ἐν ᾗ ἂν οἰκῇ.* Ἡ πρότασις δὲν δύναται νὰ εἶνε ἄλλο τι ἢ εὐθεῖα ἐρώτησις, ἀφ' οὗ ἄρχεται ἀπὸ τοῦ *ἆρα*· ἂν ἦτο ἐξηρτημένη ἐκ τοῦ *σκεπτέον,* θὰ ἤρχετο διὰ τοῦ *εἰ.* 513

Τοῦθ' ὅρα εἰ σοὶ λυσιτελεῖ καὶ ἐμοί. Διατί περιλαμβάνει καὶ ἑαυτὸν ὁ a
Σωκ.; Οὐδαμοῦ διαφαίνεται κοινότης τις, οὔτε φρονημάτων, οὔτε ἠθῶν, οὔτε ὑλικωτέρων συμφερόντων μεταξὺ Σωκ. καὶ Καλλ. ὥςτε τὰ τούτῳ συμφέροντα ἢ μὴ νὰ εἶνε καὶ ἐκείνῳ τοιαῦτα. Τῶν ἑρμηνευτῶν οὐδεὶς ἠξίωσε τὸ πρᾶγμα ἐπιστάσεως. Νομίζω ὅτι δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν τὸν λόγον ἐξ ὧν λέγει κατωτέρω (515 a)· «Νῦν δέ, ὦ βέλτιστε ἀνδρῶν, ἐπειδὴ σὺ μὲν αὐτὸς ἄρτι ἄρχει πράττειν τὰ τῆς πόλεως πράγματα, ἐμὲ δὲ παρακαλεῖς, καὶ ὀνειδίζεις ὅτι οὐ πράττω κ. τ. λ.» Κατὰ ταῦτα τὸ κοινὸν συμφέρον τὸ συνδέον ἀμφοτέρους εἶνε τοῦτο, ὅτι ἀμφότεροι τρόπον τινὰ ἵστανται παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ πολιτ. σταδίου, ὁ μὲν ἤδη ἔνδοθεν, ὁ δὲ ἔξωθεν, καὶ βουλεύονται, ἂν ὑπὸ τοιούτους ὅρους συμφέρει αὐτοῖς νὰ προχωρήσωσιν.

σὺν τοῖς φιλτάτοις ἡ αἵρεσις ἡμῖν ἔσται. Ὁ Εἰνδ. Simile illud περὶ a
τοῖς φιλτάτοις κυβεύειν τε καὶ κινδυνεύειν (Πρωταγ. 314 a)· et alibi. Quamquam pro σὺν h. l. expectabam potius ἐπὶ». Ἄγνωστος δέ τις ἀναγνώστης τοῦ Εἰνδ. παρασημειοῖ ἐν τῇ ὤᾳ τοῦ ἐν χερσί μου βιβλίου· Malim *ἐν,* καὶ παραπέμπει εἰς Λάχ. 187 b· «μὴ οὐκ ἐν τῷ Καρὶ ὁ κίνδυνος ὑμῖν κινδυνεύηται».

Ἐπῆλθεν ὁ Κοραῆς καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει του (1825) σημειοῖ τάδε· Δῆλον ὅτι τῷ τελευταίῳ τούτῳ Πλάτων τὸ τοῦ Ποιητοῦ (Ἰλ. Δ. 161) αἰνίττεται, μηδενός, οἶμαι, τοῦτό πω σημειωσαμένου·

σύν τε μεγάλῳ ἀπέτισαν,
σὺν σφῇσι κεφαλῇσι, γυναιξί τε καὶ τεκέεσσιν.

Ὁ Σταλβ. ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Γοργ. τῇ τὸ 1828 καὶ ἐν τῇ Β' τῇ τὸ 1840 γενομένῃ, ὑποσημειοῖ τάδε· Heindorfius ἐπὶ τοῖς φιλτάτοις scriptum malebat,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

513 Sed vide an vulgatum tueatur illud Homeri Il. Δ. v. 161 «σύν τε μεγάλῳ κ. τ. λ.» Τὰ τοῦ Σταλδ. παραθέτει καὶ ὁ Ἄστ. ἐπικροτῶν. Οὐδέτερος δε τῶν σοφῶν ἀνδρῶν ἐπιμέμνηται τοῦ Κοραῆ, προϋποδείξαντος τὸ Ὁμηρικὸν χωρίον. Καίτοι εἶχον ἀμφότεροι ἐν χερσὶ τὸν Κοραῆν καὶ παρελάμβανον σύμβουλον ἐν τῇ συγγραφῇ των, ὡς φαίνεται ἐκ πολλῶν τε ἄλλων ἐπιμνήσεων αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ ἐν ἀρχῇ τῶν ἐκδόσεών των χαρακτηρισμοῦ αὐτοῦ ὡς viri studiosissimi et praestantissimi.

Οἱ μεταγενέστεροι ἑρμηνευταί, καταδεέστεροι ὄντες τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, παραθέτουσι καὶ αὐτοὶ τὸ τοῦ Ὁμήρου παραλαμβάνοντες παρ' ἐκείνων, καὶ ἀγνοοῦντες τὸν Κοραῆν. -

e ***Ἔστω εἰ βούλει, σοὶ οὕτως***. Οὕτω τὰ κράτιστα χγρ., ἄλλα δέ, *εἰ βούλει σύ*.

e ***Ἡ δέ γε ἑτέρα. ὅπως ὡς βέλτιστον ἔσται τοῦτο, εἴτε σῶμα τυγχάνει ὂν εἴτε ψυχή, ὃ θεραπεύομεν***. Ἐν ταῖς ὑποσημ. ἐξέθηκα πῶς συντάσσω τὸ χωρίον τοῦτο. Οὕτω καὶ Σταλδ. Ὁ Εἰνδ. γράφει τάδε. « *Ἡ δέ γε ἑτέρα* **sc.** *οὕτως ἐστί*, ***ut*** *γ 144* (σελ. 510 e) *οὑτωσὶν ἡ παρασκετὴ ἔσται αὐτῷ* ***Nam frustra, opinor, vir doctus post haec verba desiderabat aliquid, quod responderet praegresso*** *ἀγεννής*, ***e g.*** *γενναία* ***vel tale aliquid***».

Τίνα νοεῖ ***virum doctum*** ὁ Εἰνδόρφιος ἐλησμόνησε νὰ ὀνομάσῃ· τοῦτο δ' ὅμως, νομίζω, σαφῶς ἐδήλωσεν, ὅτι ὁ ***vir doctus ille*** ἐπεθύμει τὸ *γενναία* ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον ***post haec verba***, δηλ. μετὰ τὰ παρατεθέντα ὑπὸ Εἰνδ. " *Ἡ δέ γε ἑτέρα* " ὥςτε νὰ λέγῃ ὁ Πλ. « *Ἡ δέ γε ἑτέρα γενναία* ».

Πῶς κατενόησε καὶ τὸν Εἰνδόρφιον καὶ τὸν ***virum doctum*** καὶ τὴν Ἑλλ. γλῶσσαν ὁ Σχάντιος εἶνε θέας ἄξιον. Γράφει λοιπὸν ὁ ἀνὴρ ἐν μὲν τῷ κειμένῳ· «Ἡ δέ γε ἑτέρα, ὅπως ὡς βέλτιστον ἔσται τοῦτο, εἴτε σῶμα τυγχάνει ὂν εἴτε ψυχή, ὃ θεραπεύομεν * * * *»· ἐν δὲ ταῖς κριτικαῖς ὑποσημειώσεσι τάδε· «post θεραπεύομεν lacunam indicavi: θεραπεύομεν BT, ***θεραπεύομεν γενναία*** vel tale quid; anonymus apud Heindorfium, cf. Aristidis verba». Αἱ λέξεις τοῦ Ἀριστείδου εἰς ἃς παραπέμπει ὁ Σχάντ. ἔχουσιν ὧδε· « — τὴν ἑτέραν δὲ πρὸς τὸ βέλτιστον· καὶ τὴν μὲν πρὸς ἡδονὴν ἀγεννῆ καὶ κολακείαν εἶναι, τὴν δὲ ἑτέραν *σπουδαῖον καὶ καλόν*». Ταῦτα τοῦ Ἀριστείδου ἐνισχύουσι τὴν γνώμην τοῦ viri docti ποθοῦντος μετὰ τὸ *ἑτέρα* τὸ *γενναία* ἤ τι τοιοῦτο, οὐχὶ δὲ τὴν τοῦ Σχαντίου τάσσοντος αὐτὸ μετὰ τὸ ***θεραπεύομεν***. Καὶ εἶναι τοῦτο λόγος ἀποχρῶν νὰ σημειωθῇ χάσμα ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Πλ., διότι τις vir doctus, μνημονευόμενος ὑπὸ Εἰνδ. μόνον καὶ μόνον ἵνα ἀποδοκιμασθῇ ὑπ' αὐτοῦ, ἐπόθησε λέξιν τινά: Ἀλλὰ τέλος πάντων τί θὰ εἴπῃ ἑλληνιστὶ «Ἡ δέ γε ἑτέρα, ὅπως ὡς βέλτιστον ἔσται τοῦτο, εἴτε σῶμα τυγχάνει ὂν εἴτε ψυχή, ὃ θεραπεύομεν, γενναία»;

e ***Ἆρ' οὖν οὕτως ἡμῖν ἐπιχειρητέον ἐστὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς πολίταις θεραπεύειν***. Εἶνε σύνηθες φαινόμενον ἐν τῷ Ἑλλ. λόγῳ, πρῶτον μὲν νὰ ἐκφράζῃ ὁ λέγων τὸ νόημά του διὰ βραχέων καὶ συνεπτυγμένως, οἷον διὰ μιᾶς πτώσεως ἁπλῆς ἢ ἐμπροθέτου, ἔπειτα δὲ οἱονεὶ βλέπων τὴν ἀσάφειαν καὶ μεταγινώσκων, νὰ ἐπιφέρῃ λόγον ἐπεξηγηματικόν.

Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται καὶ τὰ τοιάδε. Κρίτ. 52 b· «οὐδ' ἐπιθυμία σε ἄλλης πόλεως οὐδ' ἄλλων νόμων ἔλαβεν εἰδέναι» ἀντὶ «οὐδ' ἐπιθυμία σε ἔλαβεν εἰδέναι ἄλλην πόλιν οὐδ' ἄλλους νόμους». Πολ. 437 b· «τὸ ἐφίεσθαί

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τινος λαβεῖν» ἀντὶ «τὸ ἐφίεσθαι λαβεῖν τι». Αὐτ. 443 b· «ἀρχόμενοι τῆς πό- 513
λεως οἰκίζειν» ἀντὶ «οἰκίζειν τὴν πόλιν». Αὐτ. 556 e «ὥςπερ σῶμα νοσῶδες σμικρᾶς ῥοπῆς ἔξωθεν δεῖται προσλαβέσθαι» ἀντὶ «προσλαβέσθαι μικρὰν ῥοπήν». Νόμ. 626 d «δοκεῖς μοι τῆς θεοῦ ἐπωνυμίας ἄξιος εἶναι ἐπονομάζεσθαι» ἀντὶ «ἐπονομάζεσθαι τὴν τῆς θεοῦ ἐπωνυμίαν». Τίμ. 33 d «οὐδ' αὖ τινος ἐπιδεὲς ἦν ὀργάνου σχεῖν» ἀντὶ «σχεῖν ὄργανόν τι». Θουκ. Ε. 15 «ἐπιθυμία τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐκ τῆς νήσου κομίσασθαι», ἀντὶ «τοῦ κομίσασθαι τοὺς ἐκ τῆς νήσου ἄνδρας». Σοφ. Οἰδ. Τ. 1211 «ὅςτις τοῦ πλέονος μέρους χρῄζει ζώειν» ἀντὶ «ζώειν τὸ πλέον μέρος».

Τοιοῦτο καὶ τὸ προκείμενον, ὅπερ ὁ μὲν Στέφανος ἀγνοήσας διώρθωσεν· «ἐπιχειρητέον θεραπεύειν τὴν πόλιν καὶ τοὺς πολίτας», ὁ δὲ Κορ. ἐσημείωσεν ἐπὶ τούτῳ· «Συνετώτερον ἐποίει τὸ χωρίον ἡ διόρθωσις τοῦ Στεφ. Οὐ μετακινητέον μέντοι τὴν γραφήν, τοῦ Πλατων. χαρακτῆρος προδήλως οὖσαν». Ὁ δὲ Κόβητος ἐκβάλλει τὸ *θεραπεύειν*.

Τὸ ἰδίωμα τοῦτο γίνεται καταφανὲς ὅπου ἄλλην μὲν πτῶσιν ἀπαιτεῖ τὸ ῥῆμα, ἄλλην δὲ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀπαρέμφατον, ὡς ἐν πᾶσι τοῖς προκαταλεχθεῖσιν· ὅπου δὲ κεῖται ἡ αὐτὴ πτῶσις εἶνε δυσδιάκριτον· π. χ. τὸ μὲν «ἐπιθυμία μ' ἔλαβεν οἴνου ποιεῖν» εἶνε προδήλως τῶν τοιούτων· τὸ δὲ «ἐπιθυμία μ' ἔλαβεν οἴνου γεύσασθαι» δὲν διαγινώσκεται ἂν τὸ *οἴνου* ἐτέθη ὡς γεν. τοῦ *ἐπιθυμία* ὑπακουομένη καὶ ὡς τοῦ *γεύσασθαι*, ἢ ἂν τὸ μὲν *γεύσασθαι* μόνον ἐκ τοῦ *ἐπιθυμία* ἐξαρτᾶται, τὸ δὲ *οἴνου* μόνον ἐκ τοῦ *γεύσασθαι*. Ἐν τούτοις συμβαίνει ἐνίοτε ἡ θέσις τῶν λέξεων νὰ ἀναγκάζῃ ἡμᾶς νὰ ἐκδεχώμεθα κατὰ τὴν προειρημένην ἐκδοχήν. Τοιοῦτό μοι φαίνεται ὅτι εἶνε τὸ Ἴων. 537 c· «Οὐκοῦν ἑκάστῃ τῶν τεχνῶν ἀποδέδοταί τι ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἔργον, οἵᾳ τε εἶναι γιγνώσκειν» ὅπερ ὁ μὲν Σταλ6. ἐκδέχεται ὧδε συμπεπλεγμένον «Οὐκοῦν ἀποδέδοται ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἑκάστῃ τῶν τεχνῶν οἵᾳ τε εἶναι γινώσκειν τι ἔργον»· ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι οὔτε ἡ θέσις τῶν λέξεων συγχωρεῖ τοιαύτην ἐκδοχήν, οὔτε τὸ νόημα τῆς ῥήσεως ὀρθῶς ἀποδίδεται· καὶ ἐκδέχομαι ὧδε· «ἑκάστῃ τῶν τεχνῶν ἀποδέδοται ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἔργον τι, γιγνώσκειν δηλ. αὐτό». Κατὰ ταύτην τὸ μὲν κείμενον «ἔργον» εἶνε ὀνομαστική, ὑπακούεται δὲ κατ' αἰτιατ. τοῦ *γιγνώσκειν*. 514

Εἰ οὖν παρεκαλοῦμεν ἀλλήλους κ. τ. λ. Καὶ κατωτέρω (d) a
κἂν εἰ ἐπιχειρήσοντες δημοσιεύειν κ. τ. λ. d

Τὰ πλεῖστα χγρ. *πράξαντες* καὶ ὑπεργεγραμμένον *πράξοντας*· τινὰ δὲ μόνον *πράξαντες*, τινὰ δ' ἄλλα μόνον *πράξοντας*· πάντα δὲ *ἐπιχειρήσαντες*. Οἱ ἀρχαιότεροι ἐκδόται μέχρι Ἐϊνδ. καὶ Κορ. *πράξοντες, ἐπιχειρήσοντες*· ἀλλ' ὁ Σταλ6. εἰσήγαγε *πράξαντες, ἐπιχειρήσαντες*, ἐκλαμβάνων χρον. μετοχάς· τούτῳ δ' ἐπηκολούθησαν Ἄστιος καὶ Κρόν. Ἀλλ' αἱ χρον. μετοχαί μοι φαίνεται ὅτι δίδουσι λίαν λοξὸν νόημα, μάλιστα δὲ ἡ 6' «ἀφ' οὗ ἐπεχειρήσαμεν νὰ δημοσιεύωμεν (νὰ γείνωμεν δημόσιοι ἰατροί), παρεκαλοῦμεν ἀλλήλους κ. τ. λ.» Τὸ παρακαλῶ τινα = προτρέπω, παρορμῶ τινα, δέχεται μετοχὴν χρόν. μέλλ. ὡς κινήσεως σημαντικόν. Τοῦτο γίνεται φανερὸν ἐκ τοῦ κατωτέρω (σελ. 521 a)· «Ἐπὶ ποτέραν με παρακαλεῖς τὴν θεραπείαν; (ἐπὶ) τὴν τοῦ διαμάχεσθαι Ἀθηναίοις, ἢ ὡς διακονήσοντα καὶ πρὸς χάριν ὁμιλήσοντα; — Καλλ. Ὡς διακονήσοντα — Σωκ. Κολακεύσοντα ἄρα με παρακαλεῖς». Ἐκ τούτων γίνεται καὶ τόδε δῆλον ὅτι ὁ Πλ. ὡς ἰσοδύναμα μεταχειρίζεται τὸ *παρακαλῶ τινα ἐπί τι*, καὶ *παρακαλῶ τινα ποιήσοντά τι*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

514 Παραβάλλοντες πρὸς τοῦτο τὸ β' τῶν προκειμένων χωρίων, εὑρίσκομεν ὅτι κατὰ μὲν τὸ νόημα (παρακαλῶ τινα ἐπιχειρήσοντα δημοσιεύειν, ὡς ἱκανὸν ἰατρὸν ὄντα) ἔχει ἄριστα· ὅτι δὲ ἀντὶ αἰτιατ. ἔθεσε τὴν μετοχὴν κατ' ὀνομαστ. πτῶσιν, ὁ λόγος εἶνε φανερός· τὸ ἀντιχ. *ἀλλήλους* σημαίνει τὰ αὐτὰ πρόσωπα καὶ τὸ ὑποκ *ἡμεῖς*· ἀντὶ λοιπὸν νὰ συμφωνήσῃ ἡ μετοχ. πρὸς τὴν πτῶσιν τοῦ ἀντιχ. συνεφώνησε πρὸς τὴν τοῦ ὑποκ. ὃν τρόπον λέγεται ἀδιαφόρως *σύνοιδα ἐμαυτῷ σοφῷ ὄντι, καὶ σύνοιδα ἐμαυτῷ σοφὸς ὤν*. Ἐν τούτοις ἂν ἄλλος τις νομίζει προσφορωτέραν τὴν αἰτιατ., ὀλίγον διαφέρομαι περὶ τούτου, πολλῷ δὲ μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ μέλλ. χρόνου.

Ἐπανέρχομαι εἰς τὸ α' τῶν προκειμένων. Ὅτι ἐκ τοῦ *παρεκαλοῦμεν* γραμματικῶς ἔχει ὀρθῶς καὶ τὸ *δημοσίᾳ πράξοντες* καὶ τὸ *ἐπὶ τὰ οἰκοδομικά*, προεδηλώθη. Τὸ καινοφανὲς ἐνταῦθα εἶνε ὅτι δὲν τὰ συνέδεσεν, ὡς δύο διαφόρους σκοποὺς τῆς παρακλήσεως, διὰ τοῦ *καὶ* ἢ τοῦ *ἤ*, ἀλλὰ τὰ ἐξήνεγκεν οὕτως, ὡς νὰ εἶνε τὸ ἕτερον ἐπεξήγησις ἢ ἀκριβέστερος ὁρισμὸς τοῦ ἑτέρου. Ἀλλὰ καὶ τὸ νόημα τοῦ Σωκ. τοῦτο εἶνε. Τὸ δημοσίᾳ πράττειν τὰ πολιτικὰ ὑπῆρχε *δυνάμει* παντὶ Ἀθηναίῳ πολίτῃ· *ἐνεργείᾳ* δὲ θὰ ἐξεδηλοῦτο, ὁπότε τις ἀπεφάσιζε νὰ ἐπιληφθῇ εἰδικοῦ τινος πολιτικοῦ ζητήματος καὶ νὰ πραγματευθῇ αὐτὸ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· σὺν τῇ ἐπιχειρήσει ταύτῃ ἐλάμβανε καὶ τὸ χρῖσμα τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός. Λέγει λοιπὸν ὁ Σωκ. τὸ τοιόνδε· «Ἂν παρεκινοῦμεν ἀλλήλους νὰ πολιτευθῶμεν, δηλαδὴ (νὰ ταχθῶμεν) ἐπὶ τὰ οἰκοδομικὰ τῆς πόλεως».

Τὸ τῶν *πολιτικῶν πραγμάτων* ὁ Σταλβ. ἐκλαμβάνει ὡς γεν. μεριστικὴν τοῦ *πράξοντες*. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὸ *δημοσίᾳ πράξοντες* ἱκανῶς σημαίνει τὸ *πολιτευσόμενοι* καὶ δὲν ἦτο χρεία ἄλλου προσδιορισμοῦ· ἔπειτα δὲ ἐπὶ τῆς μεριστ. γενικῆς ὡς σημαινούσης τὸ ὅλον παραλείπεται αἰτιατικὴ ἄναρθρος ἢ ἔχουσα τὴν ἀόρ. *τις* δηλοῦσα μέρος τι τοῦ ὅλου· ἐπὶ δὲ τοῦ προκειμένου οὐδέποτε ἐλέγετο «πράττω τινὰ πολιτικὰ πράγματα», ἀλλ' ἀεὶ «*πράττω τὰ πολιτικά*»· ὥστε μοι φαίνεται ἀδύνατον νὰ μετεχειρίσθη γεν. μεριστ. Τὸ τῶν *πολ. πραγμάτων* ἐτέθη ὡς γεν. διαιρετικὴ τοῦ *ἐπὶ τὰ οἰκοδομικά*.

c ***πολλὰ δὲ καὶ ἴδια ἡμῶν***. Τὰ πλεῖστα χγρ. φέρουσιν *ἰδίᾳ*· ἓν δὲ *ἴδια*· ὡσαύτως πάντα *ἡμῶν*, πλὴν ἑνός, *ὑφ' ἡμῶν*. Ἐϊνδ. καὶ Κορ. *ἴδια ἡμῶν*. Βέκκ. Σταλβ. *ἰδίᾳ ὑφ' ἡμῶν*. Ἄστ. *ἰδίᾳ ἡμῶν*. Ἕρμαν. *διὰ ἡμῶν*. Μαδβίγ. *ἰδίᾳ δι' ἡμῶν*. Σχάντιος: *ἰδίᾳ διὰ ἡμῶν*. Οἱ ἀποδεχθέντες τὸ *ἰδίᾳ* νομίζουσιν ὅτι συνηγορεῖ ὑπὲρ τούτου τὸ ἀνωτέρω *ᾠκοδομήκαμεν ἰδίᾳ*. Ἀλλ' ἐκεῖ τὸ *ἰδίᾳ* ἀντιτίθεται πρὸς τὰ κοινὰ τῆς πόλεως οἰκοδομήματα, καὶ σημαίνει ἰδιωτικὰ οἰκοδομήματα· ἐνταῦθα δὲ ὁ λόγος εἶνε ὅλος περὶ ἰδιωτικῶν οἰκοδομημάτων, καὶ ταῦτα διαιροῦνται εἰς ἰδιωτικὰ οἰκοδομήματα *μετὰ* τῶν διδασκάλων καὶ εἰς ἰδιωτικὰ οἰκοδομήματα *ἄνευ* τῶν διδασκάλων. Τοῦτο τὸ *ἄνευ τῶν διδασκάλων* νὰ δηλῶται διὰ τοῦ *ἰδίᾳ ἡμῶν*, ὡς θέλει Ἄστιος, μοὶ φαίνεται ὅλως ἀνελλήνιστον καὶ ἀκατανόητον. Τὰ *διὰ ἡμῶν, ἰδίᾳ δι' ἡμῶν, ἰδίᾳ διὰ ἡμῶν* οὔτε παρεδόθησαν, οὔτε νοῦν τινα ἔχουσι· μαρτυροῦσι δὲ μόνον τὴν περὶ τὰ χγραφα ἐμπειρίαν τῶν διορθωτῶν, τὸ πῶς ἐνδέχεται νὰ ἐσφάλησαν οἱ βιβλιογράφοι (ἰδίᾳ, διά,). Ἀνεκτὸν γραμματικῶς θὰ ἦτο τὸ *ἰδίᾳ ὑφ' ἡμῶν*, ἂν ὁ Πλ. ἤθελε νὰ εἴπῃ ὅτι νομίζουσι πάντες οἱ ἑρμηνευταί· δηλ. *ἄνευ τῶν διδασκάλων*. Ἀλλά μοι φαίνεται ὅτι ὁ Πλ. δὲν θέλει νὰ δηλώσῃ ἀκριβῶς τοῦτο, ἀλλά τι ἄλλο, ἀφίνων νὰ ὑπονοῆται τὸ *ἄνευ τῶν διδασκάλων*· θέλει νὰ εἴπῃ *ἴδια ἡμῶν*, δηλαδὴ *ἰδικά*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μας. Μετὰ τῶν διδασκάλων, ὡς ἀτελεῖς τεχνῖται ἔτι μαθητεύοντες, θὰ εἶχον ἐργασθῇ πρὸς οἰκοδομίαν ἀλλοτρίων οἰκοδομημάτων· ἀπαλλαγέντες δὲ τῶν διδασκάλων, ὡς τέλειοι ἤδη τεχνῖται, θὰ ἐπεχείρησαν νὰ οἰκοδομήσωσιν ἴδια οἰκοδομήματα ἑαυτῶν ἢ τῶν φίλων· τοῦτο δὲ ἀκριβῶς καὶ προεῖπεν ἀνωτέρω· «εἴ τι πώποτε οἰκοδόμημα ᾠκοδομήκαμεν ἰδίᾳ (= ἰδιωτικόν, οὐχὶ δημόσιον) ἢ τῶν φίλων τινὶ ἢ ἡμέτερον αὐτῶν (τουτέστιν ἴδιον ἡμῶν)». 514

οὕτω δ' ἂν ἀνόητον ἦν δήπου. Τὰ χγρ. *δὴ* ἀντὶ *δ' ἄν*, ὅπερ διετήρησαν 'Εϊνδ. καὶ Κορ. καὶ Ἕρμαν. Ὁ δὲ Βέκκ. ἀντὶ τούτων ἔγραψε *δέ*, ἐπηκολούθησαν δὲ Σταλβ. νομίζων ὅτι δὲν ὑπάρχει χρεία τοῦ *ἂν* ἐνθάδε, καὶ Ἄστιος, νομίζων ὅτι ἔστι μὲν χρεία αὐτοῦ, ἀλλὰ παραλαμβάνεται ἐκ τῆς προηγουμένης ἀποδόσεως (*νοῦν ἐχόντων ἦν ἄν*)· ὁ δὲ Σχάντιος *οὕτω δὲ ἀνόητον ἦν ἄν που*, ἐμπείρως ἔχων ὅτι συχνάκις οἱ βιβλιογράφοι ἐναλλάσσουσι ΔΗ καὶ ΑΝ. c

Ἐγὼ ἔχω ταύτην τὴν γνώμην· τὸ μὲν *δὲ* ὀρθῶς ἀποκατεστάθη ἀντὶ τοῦ *δή*· τὸ ἀπαιτεῖ ἡ ἀναλογία πρὸς τὸ προηγούμενον *μέν*, ἐπαναλαμβανόμενον, ὡς σύνηθες, καὶ ἐν τῇ ἀποδόσει (εἰ μὲν ηὑρίσκομεν.... οὕτω *μὲν* νοῦν ἐχόντων ἦν ἄν·-εἰ δὲ μὴ εἴχομεν... οὕτω *δὲ* κ. τ. λ.)· ὁ δὲ *ἂν* οὔτε νὰ παραλειφθῇ ἐνδέχεται ἐνταῦθα, οὔτε νὰ παραληφθῇ ἐκ τῆς προηγουμένης ἀποδόσεως· ἁπλούστατα παρελείφθη ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων σφαλέντων ἕνεκα τῆς ἐπιφερομένης συλλαβῆς *ἂν* τοῦ *ἀνόητον*.

ἢ εἰ δή τις ἄλλος. Οὕτω τὰ χγρ. Ὁ 'Εϊνδ. προσκόψας πρὸς τὴν ἀπότομον μετάπτωσιν ἀπὸ τῆς εὐθείας εἰς τὴν πλαγίαν ἐρώτησιν, προτείνει τοιάνδε διόρθωσιν· *ἢ ἤδη τις ἄλλος* κ. τ. λ; ἣν αὐτὸς μὲν δὲν εἰσήγαγεν εἰς τὸ κείμενον, πάντες δὲ οἱ μετ' αὐτόν. Νομίζω ὅτι ἡ μετάπτωσις αὕτη εἶνε λόγος ὅλως ἀνίσχυρος, ὥςτε νὰ μεταβάλῃ τις τὴν παραδεδομένην γραφήν. Τοιαῦται μεταπτώσεις εἰσὶ συχνόταται παρὰ Πλ. Πρβλ. Εὐθύφρ. 5, b. Γοργ. 522 c. d

εἰς τοσοῦτον ἀνοίας ἐλθεῖν ἀνθρώπους. Ὁ 'Εϊνδ. εὑρίσκει ἀφόρητον τὸ *ἀνθρώπους*, ὁ δὲ Deutschle ἐκβλητέα πάντα τὰ «*εἰς τοσοῦτον ἀνοίας ἐλθεῖν ἀνθρώπους, ὥςτε*»· διότι, λέγει, τὸ ἐν τῷ πίθῳ τὴν κεραμείαν ἐπιχειρεῖν μανθάνειν εἶνε τῷ ὄντι καταγέλαστον· ἀλλὰ δὲν ἠδύνατό ποτε ὁ Πλ. νὰ εἴπῃ ὅτι ἄνθρωποι θὰ ἔφθανόν ποτε εἰς τοιαύτην ἄνοιαν, ὥςτε νὰ ἐπιχειρήσωσι τοιοῦτό τι». Τότε λοιπὸν ζητητέον περὶ ποίων τάχα ὄντων ἐλέγετο ἡ παροιμία αὕτη, εἰ μὴ περὶ ἀνθρώπων; Ἐξ ὧν λέγω ἐν ταῖς ὑποσημ. τὸ *ἀνθρώπους* ἔχει καλῶς. e 515

εἰ ἄλλου του ἄρα. Τὰ χγρ. *ἤ*, ὁ 'Εϊνδ. *ἦ*, ὁ Σχλεϊερμ *εἰ*. Τὸ τῶν χγρ. ἀπεδέχθησαν Ἕρμαν. καὶ Σχάντ., τὸ τοῦ Σχλεϊερμ. Σταλβώμιος καὶ Ἄστιος. b

Τὸ *ἢ* ἐνταῦθα δὲν ἔχει τόπον. Θὰ ἔκειτο ὀρθῶς, ἂν ἡ δι' αὐτοῦ ἐρωτηματ. πρότασις ἐδήλου τὸ ἐναντίον τῆς προηγηθείσης· ἂν π.χ. εἶχε προείπει «βουλόμεδος εἰδέναι, ὅντινα τρόπον βελτίους ποιήσεις τοὺς πολίτας· ἢ ἄλλου του ἄρα ἐπιμελήσει; κ. τ. λ. Ἀλλὰ δὲν προεῖπέ τι τοιοῦτον. Τὸ *ἦ* τοῦ 'Εϊνδ. συντακτικῶς μὲν ἔχει ὀρθῶς· ἀλλά μοι φαίνεται ἄκαιρος ἡ τοιαύτη ἐρώτησις διὰ τοῦ *ἦ*; Τὸ *εἰ* μοὶ φαίνεται τὸ προσφορώτατον· ὁ δι' αὐτοῦ λόγος εἶνε ἐπεξήγησις τοῦ *ὅντινα τρόπον* κ. τ. λ.· εἶνε ἄρα καὶ αὐτὸς πλαγία ἐρωτ. καὶ ἐκφέρεται ἄνευ ἐρωτηματ. τόνου· τοὐναντίον ἡ ἑπομένη διὰ τοῦ *ἢ* (*ἢ οὐ πολλάκις*) ἐκφέρεται ἐρωτηματικῶς.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

515 ***ὅτι βέλτιστοι πολῖται ὦμεν.*** Τὰ χγρ. *οἱ πολῖται.* Πρῶτος ὁ Χιρσίγ. ἐξέ-
c βαλε τὸ ἄρθρον, ὀρθῶς ποιῶν.

d ***βελτίους ἐποίου τοὺς πολίτας ἀντὶ χειρόνων.*** Ἐν ταῖς ὑποσημ. διεσάφησα ὅτι τὸ *ἀντὶ χειρόνων* = ἀντὶ τοῦ ποιεῖν χείρους. Οὕτω καὶ Πολιτ. 539 d· «*καὶ τὸ ἐπιτήδευμα τιμιώτερον ἀντὶ ἀτιμοτέρου ποιήσει*»· = *ποιήσει τιμιώτερον ἀντὶ τοῦ ποιῆσαι ἀτιμότερον.* Θεαίτ. 168 b «καὶ τοὺς συνόντας ἀντὶ φιλοσόφων μισοῦντας τοῦτο τὸ πρᾶγμα ἀποφανεῖς»· (= ἀντὶ τοῦ ἀποφῆναι φιλοσόφους). Κατωτέρω (516 b) διασαφεῖ αὐτὸς ὁ Πλ. τὴν προκειμένην ῥῆσίν του· «*Οὐκ ἔδει αὐτούς, ὡς ἄρτι ὡμολογοῦμεν δικαιοτέρους γεγονέναι ἀντὶ ἀδικωτέρων ὑπ' ἐκείνου;*» Τὸ *ὑπ' ἐκείνου* εἶνε προφανῶς ποιητ. αἴτιον οὐ μόνον τοῦ *δικαιοτέρους γενέσθαι*, ἀλλὰ καὶ τοῦ *ἀντὶ ἀδικωτέρων*· ὥστε τὸ *ἀντὶ ἀδικωτέρων* = ἀντὶ τοῦ γενέσθαι ἀδικωτέρους ὑπ' ἐκείνου.

Ὁ Φικῖνος μεταφράζει ἀμφότερα τὰ ἀδελφὰ ταῦτα χωρία, ὡς νὰ ἔκειτο ἡ *ἀντὶ* ἀντὶ τῆς *ἐκ*. Ἑϊνδ. Κορ. Σταλ6. οὐδὲν διεσάφησαν. Ἄστιος, τὸ μὲν προκείμενον μεταφράζει ὡς νὰ ἦτο ἡ *ἀντὶ* ἀντὶ τῆς *ἐκ* «quisque eorum meliores effecit cives ex deterioribus»· τὸ δὲ κατωτέρω ὀρθῶς· «non debebant illi justiores exsistere, non injustiores, per illum?» Τέλος ὁ Κρόνιος ὑποσημειοῖ «Hier Könnte man *ἐκ* erwarten». Οὔτε ἐνταῦθα οὔτε οὐδαμοῦ τίθεται ἡ *ἀντὶ* ἀντὶ τῆς *ἐκ*. Ἡ *ἐκ* θὰ ἐσήμαινεν ἐξαγωγὴν ἔκ τινος καταστάσεως προϋπαρχούσης· π. χ. τὸ τοῦ Θεαιτ. θὰ ἐσήμαινεν «ἐκ φιλοσόφων ὄντων ἢ προϋπαρχόντων ἀποφανεῖς μισοῦντας». Ὁμοίως καὶ πάντα τὰ λοιπά, καὶ τὸ προκείμενον ἄρα· «ἐκ χειρόνων προϋπαρχόντων ἐποίει βελτίους».

d ***Οὐκ ἴσως (δή).*** Νομίζω ὅτι τὸ *δὴ* δὲν ἔχει θέσιν ἐνταῦθα.

516 ***μὴ λακτίζοντας αὐτούς.*** Τὰ κρείττονα χγρ. *ἑαυτόν*· ἄλλα τινὰ *αὐτοὺς* ἢ
a *αὐτόν*, καὶ ἄλλα παραλείπουσιν ὅλως τὴν λέξιν. Τὸ *ἑαυτὸν* εἶνε ἀτοπώτατον παρὰ πᾶσαν τὴν θερμὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Κεκχίου. Ἑϊνδ. καὶ Κορ. ἔγραψαν *αὐτούς*, ὅπερ φαίνεται μόνον ὀρθόν, καὶ ἐξ αὐτοῦ προῆλθον αἱ διάφοροι γραφαὶ *ἑαυτούς, αὐτόν.* Σταλ6. Ἀστ. Χιρσίγ. Σχάντ. τὸ ἐκβάλλουσιν ὅλως.

c ***καὶ ταῦτ' εἰς αὐτόν, ὃ ἥκιστ' ἂν ἐβούλετο.*** Τὰ χγρ. *εἰς αὐτόν, ὅν*· τινὰ δὲ ἀντὶ τοῦ *ὅν, ὅ.* Ἀλλ' ὁ νοῦς τοῦ χωρίου ἀπαιτεῖ ἐνταῦθα τὸ *εἰς αὐτόν*, καὶ ὀρθῶς ἀπὸ Στεφάνου διορθώσαντος ἀπεδέχθησαν αὐτὸ πάντες οἱ ἐκδόται πλὴν Σταλ6. Διετήρησαν δ' ὅμως τὸ *ὃν* τῶν πλείστων χγράφων, ὅπερ Χιρσίγ. καὶ Κόβητος μεταποιοῦσιν εἰς *εἰς ὅν.* Ἡ φράσις «*ὃν ἥκιστα ἂν ἐβούλετο*», τοῦ *ὃν* ἀναφερομένου εἰς τὸ *ἑαυτόν*, δέν μοι φαίνεται Πλατωνική· τὸ *ὃ* εἶνε τὸ προσφο-
517 ρώτατον.

a ***πολλοῦ γε δεῖ, ὦ Σ., μή ποτε*** κ. τ. λ. Ἐν ταῖς ὑποσημ. ἐδικαιολόγησα τὴν σύνταξιν τοῦ *πολλοῦ δεῖ* μετὰ προτάσεως ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ *μή.* Ὁ Μαδ6ίγιος νομίζει γραπτέον *οὐ μή*, ὅπερ καὶ εἰσάγει ὁ Σχάντιος· ὁ δὲ Κόβητος *καὶ οὐ μή.* Ταῦτά μοι φαίνονται πολὺ παραδοξότερα τοῦ παραδεδομένου *μή ποτε.* Πρβλ. τὸ Σοφοκλ. Αἴ. 553 «δεῖ σε ὅπως δείξεις» καὶ Φιλοκτ. 54.

e ***ἢ δή.*** Τὰ δοκιμώτερα χγρ. *ᾗ δή*, λίαν ἀδοκίμως.

518 ***τὰς δ' ἄλλας πάσας ταῦτα ἀγνοεῖν.*** Τὰ χγρ. *πάσας ταύτας.* Ὁ Κορ.
a διώρθωσε *πάσας ταῦτα*· ἀλλ' οὐδεὶς τῶν ἐκδοτῶν ἔκρινεν ἀξίαν ἐπιστροφῆς καὶ λόγου τὴν διόρθωσιν τοῦ Κορ. πλὴν Σχαντίου, ὅστις καὶ ἀπεδέχθη αὐτὴν εἰς τὸ κείμενον. Καὶ ὅμως εἶνε τόσον ὀρθὴ ἡ διόρθωσις, ὅσον ἄτοπον εἶνε τὸ *ταύτας.*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

διὸ δὴ καὶ ταύτας μὲν . . . εἶναι. Πάντα τὰ χγρ. *δὴ* πλὴν ἑνὸς ***δεῖ,*** ὅπερ 518
ἀνάξιον προσοχῆς. Ἀλλὰ πόθεν ἐξαρτᾶται τὸ ἀπαρέμφ. ***εἶναι*** ἐν τῇ ἀναφορ. a
ταύτῃ προτάσει; Ὁ Ἑϊνδ. ἀρκεῖται σημειῶν ὅτι μετατρέπεται, ***κατὰ τὸ εἰωθός,*** ὁ εὐθὺς λόγος εἰς πλάγιον· ἀλλὰ δὲν εἶνε διόλου εἰωθὸς νὰ τίθεται ἀπαρέμφ. ἀνθ' ὁριστ. μὴ ὑπαρχούσης φανερᾶς ἐξαρτήσεως αὐτοῦ. Ὁ Σταλб. σημειοῖ ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ ῥηθῇ καὶ ὧδε· «***καὶ ὅτι δὴ καὶ διὰ τοῦτο αὗται μὲν . . . εἰσί***». Πολὺ ἀμφιβάλλω ἂν θὰ ἦσαν ταῦτα Ἑλλ. λόγος· ἀλλ' ἔστω! πόθεν λοιπὸν ἐξαρτᾶται τὸ εἰδικὸν ἐκεῖνο *ὅτι;* καὶ τί συνδέει ὁ *καί;* Ὁ Ἄστ. νομίζει ὅτι εἶνε παράλληλος τοῦ ***ὅτι ἔστι τις,*** ὅτι ἄρα ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μὴ ***εἰδότι,*** ὅπερ οὔτε συντακτικῶς ἔχει ὀρθῶς, διότι τὸ *οἶδα* ἀπαιτεῖ μετοχήν, οὔτε κατὰ τὸ νόημα. Οἱ λοιποὶ ἑρμηνευταὶ σιγῶσιν.

Κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ὁ Πλ. διέσωζεν ἐν τῷ νῷ, ταῦτα λέγων, τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐν ἀρχῇ τῆς περιόδου ταύτης *ὡμολογηκέναι* καὶ ἐκ ταύτης ἐξήρτησε τὰς προκειμένας ἀπαρεμφατ. προτάσεις (διὸ δὴ καὶ ταύτας μὲν ὡμολόγηκας δουλοπρεπεῖς τε καὶ διακονικὰς καὶ ἀνελευθέρους εἶναι). Ὅτι τοῦτο ἐνενόει γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τῶν ἀμέσως ἐπιφερομένων. «Ταὐτὰ οὖν ταῦτα ὅτι ἔστι καὶ περὶ ψυχήν, τοτὲ μέν μοι δοκεῖς μανθάνειν κ. τ. λ.» Ἀκολούθως βέβαια δὲν ἐγένετο ἡ τοιαύτη ἐξάρτησις· διότι μεταξὺ τοῦ ἐν ἀρχῇ ***ὡμολογηκέναι*** καὶ τοῦ προκειμένου παρενέβαλε κυρίαν πρότασιν τὸ ***οὐδὲν θαυμαστόν ἐστιν.*** Ἀλλ' ὅμως πάντα ταῦτα ἦσαν ὡμολογημένα καὶ ἐγνωσμένα καὶ ὑπὸ Καλλικλέους. Ἔπιθι καὶ πρκбλ. εἰς σελ. 454 b.

τοτὲ μέν μοι δοκεῖς μανθάνειν (ὅτι λέγω). Ἐν χγρ. Φλωρεντ. παραλείπει τὰ *ὅτι λέγω.* a
Ὁ Μαδδίγιος προέτεινε διόρθωσιν «***τότε μὲν . . . ὅτε λέγω***», ἣν ἀπεδέχθη ὁ Σχάντιος. Οὗτοι ποιοῦσι τὸν Σωκ. καταγινώσκοντα τοῦ Καλλ. ὅτι μανθάνει (καταλαμβάνει) μόνον καθ' ἣν στιγμὴν λέγει (προφέρει τοὺς λόγους), ἔπειτα δὲ λησμονεῖ· ἐν ᾧ οἱ δεχόμενοι ***τοτὲ μὲν . . . ὅτι λέγω,*** νοοῦσιν ὅτι ὁ Σωκ. ἀποφαίνεται ὅτι κἄποτε μὲν τοῦ φαίνεται πῶς ἐκατάλαβεν ὁ Καλλ. ὅτι λέγει (ὁ Σωκ.) ὅτι τὰ αὐτὰ συμβαίνουσι καὶ περὶ τὴν ψυχήν, ἔπειτα δέ, ἐξ ὧν ἀκούει τοῦ Καλλικλέους, βλέπει ὅτι δὲν ἐκατάλαβεν. Οὕτως ἐνόησαν καὶ ἔγραψαν Ἑϊνδ. Σταλб. Ἄστ. Ἀλλά, «***μοὶ δοκεῖς μανθάνειν ὅτι λέγω ὅτι*** κ. τ. λ.» καὶ εὐθὺς κατωτέρω «***καὶ ὁμολογεῖς ὡς εἰδὼς ὅ τι ἐγὼ λέγω***» δὲν ἐμφαίνουσι Πλατωνικὴν καλλιέπειαν. Τινὲς προέτειναν γραπτέον ***ὅ τι λέγω*** (= ***τί λέγω***). Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἔχομεν πάλιν τὸ αὐτὸ ***ὅ τι ἐγὼ λέγω.*** Πείθομαι ὅτι ὁ Πλ. δὲν ἔγραψε τὰς λέξεις ταύτας. Ἂν ἠδυνάμεθα νὰ συγχωρήσωμεν τὴν πλεοναστικὴν προσθήκην τοῦ ***ὅτι λέγω,*** (διότι τὸ ***μανθάνειν*** ἐξήρκει), εἶνε ὅμως ἀσύγγνωστος παλιλλογία· «τοτὲ μέν μοι δοκεῖς μανθάνειν ***ὅ τι λέγω,*** καὶ ὁμολογεῖς ὡς εἰδὼς ὅ τι ἐγὼ λέγω». Ὀρθῶς ἀθετεῖ ὁ Κόβητος ταῦτα.

ὅτι ἄνθρωποι καλοὶ κἀγαθοὶ γεγόνασι πολῖται. Τὸ ἄναρθρον τοῦ τε a
ἄνθρωποι καὶ τοῦ ***πολῖται,*** ἡ ταυτότης τῆς πτώσεως, καὶ ἡ ἐν τῇ Ἑλλ. γλώσσῃ ἐλευθερία τῆς θέσεως τοῦ ἐπιθετ. προσδιορισμοῦ πρὸ ἢ μετὰ τὸ οὐσιαστικόν, πάντα ταῦτα συντρέχουσιν ἐνταῦθα νὰ καταστήσωσιν ἀσαφῆ τὸν λόγον. Ἑϊνδ. καὶ Κορ. δὲν ἐπέστησαν ἐπὶ τὸ χωρίον. Ἄστιος δὲ καὶ Σταλб. ἐκλαμβάνουσι τὸ μὲν *γεγόνασιν* ὡς ὑπαρκτικόν, μὴ ἀπαιτοῦν ἄρα κατηγορούμενον· τὸ δὲ *πολῖται* ὑποκ.· τὸ δὲ ***ἄνθρωποι καλοὶ κἀγαθοί,*** ὡς παράθεσιν εἰς τὸ ***πολῖται*** (= ὑπῆρξαν πολῖται (ὄντες) ἄνθρωποι καλοὶ κἀγαθοί). Ὁ Ἄστ. πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

518 τοιαύτης ἐκδοχῆς ἐπιμαρτύρεται τὸ κατωτέρω 518 c «διακόνους μοι λέγεις καὶ ἐπιθυμιῶν παρασκευαστὰς ἀνθρώπους». Αὐτὸ τοῦτο ἐπιμαρτύρομαι καὶ ἐγὼ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐναντίας τῆς τοῦ Ἀστίου καὶ Σταλϐ. γνώμης. Ἐκεῖ προφανῶς τὸ *διακόνους καὶ παρασκευαστὰς* εἶνε παράθεσις εἰς τὸ *ἀνθρώπους*, οὐχὶ *τἀνάπαλιν* (= λέγεις ἢ ὀνομάζεις ἀνθρώπους, ὄντας ἢ γενομένους διακόνους καὶ παρασκευαστὰς ἐπιθυμιῶν). Καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ, κατὰ τὴν ἐμὴν ἐκδοχήν, τὸ μὲν *γεγόνασιν* εἶνε συνδετικόν· τὸ δὲ *ἄνθρωποι* ὑποκ.· τὸ δὲ *καλοὶ κἀγαθοὶ πολῖται* κατηγορ. (= ὅτι ὑπῆρξαν ἢ εὑρέθησαν ἄνθρωποι οἵτινες ἐγένοντο καλοὶ κἀγαθοὶ πολῖται). Αὕτη δὲ μόνη ἡ ἐκδοχὴ συνᾴδει καὶ πρὸς τὰς ἀλλαχόθεν γνωστὰς δόξας τοῦ Πλάτωνος, ὅςτις δὲν ἀρνεῖται μὲν ὅτι ὑπῆρξαν πολῖται οἵτινες ἐγένοντο καλοὶ κἀγαθοὶ ἄνθρωποι, ἀλλ' ἀμφισϐητεῖ τὸ ἂν ὑπῆρξαν ἄνθρωποι οἵτινες ἐγένοντο καλοὶ κἀγαθοὶ πολῖται. Δῆλον δὲ ὅτι πολίτας λέγων ἐνταῦθα νοεῖ τοὺς πολιτικούς. Ὁμοία ἡ χρῆσις τοῦ *ἀνθρώπους* καὶ κατωτέρω 519 d.

d ***ὅταν δή***. Τὰ πλεῖστα χγρ. *δέ*· πλημμελῶς

519 ***ἄνευ γὰρ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης λιμένων*** κ.τ.λ. ***ἐμπεπλήκασι***
a ***τὴν πόλιν***. Εἶνε ἡ σαφεστάτη διατύπωσις τοῦ μέτρου πρὸς ὃ μετρεῖ ὁ Πλ. τὴν πολιτικὴν ἀξίαν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ προστάτης τῆς πόλεως ὀφείλει πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ φροντίζῃ ὅπως ἐγκαθιστᾶται ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν πολιτῶν σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη, ὡς οὐδὲν ὄφελος ὂν πάντων τῶν ἄλλων νομιζομένων μεγάλων ἀγαθῶν, τοῦ πλούτου καὶ τῆς δυνάμεως, ἄνευ τούτων. Εἶνε ὀρθὸν τὸ μέτρον τοῦτο; Ἂν εἶνε ὀρθόν, ὀρθῶς καὶ ὁ φιλόσοφος εὑρίσκει αὐτοὺς ἐλλείποντας. Ὅσοι τῶν νεωτέρων κριτῶν κατηγοροῦσι τοῦ Πλ. ὅτι ἠδίκησε τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, ἀδικοῦσιν αὐτοὶ τὸν Πλ. παραϐλέποντες πρὸς ποῖον μέτρον κρίνει αὐτούς. Κατὰ τῆς ὀρθότητος τοῦ μέτρου δὲν θὰ εἶχον ἄλλο τι νὰ ἀντείπωσιν ἢ ὅτι ἴσως εἶνε θειότερον, χριστιανικώτερον, ἢ κατ' ἄνθρωπον, καὶ θὰ εἶχον νὰ παραθέσωσι πάμπολλα παραδείγματα προστατῶν πόλεων καὶ λαῶν πάντων τῶν αἰώνων, καὶ οὐχ ἥκιστα τῶν νεωτέρων, γενομένων εὐκλεῶν, οὐχὶ διότι κατέστησαν τὸν ὑπ' αὐτῶν προστατούμενον λαὸν δικαιότερον καὶ σωφρονέστερον, ἀλλὰ διότι

πολλὰς ἰφθίμους ψυχὰς Ἄϊδι προΐαψαν

οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων, καὶ ἀντὶ τοιούτων θυστῶν ἐπόρισαν εἰς τὸν λαόν των δύο κίϐδηλα ἀγαθὰ τὴν καλουμένην gloire, καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἀδικεῖν καὶ
520 πλεονεκτεῖν τῶν πέλας.

b ***Μόνοις δ' ἔγωγε καὶ ᾤμην*** κ. τ. λ. Δύο χγρ. παραλείπουσι τὸν *καί*. Ζητεῖται τί βούλεται καὶ τί δύναται ὁ *καὶ* ἐνταῦθα. Ὁ Ἑϊνδ. σημειοῖ ὅτι ὁ *καὶ* ἔχει δύναμίν τινα ἐπιτατικήν, καὶ παραϐάλλει τὸ Θεαιτ. 166 d «ἀλλ' αὐτὸν τοῦτον καὶ λέγω σοφόν, ὃς ἄν τινι ἡμῶν κ. τ. λ.» Εἶνε ἡ αὐτὴ χρῆσις τοῦ *καὶ* καὶ ἐν τῇ σημερινῇ ἐν τοῖς τοιούτοις: Ἴσα ἴσα καὶ σὲ ἐζητοῦσα. Ἄχ, καὶ νά σ' ἔϐλεπεν ὁ πατέρας! Ποιὸς καὶ νὰ τοῦ τό 'λεγε πῶς θὰ πάγῃ καὶ δὲν θὰ γυρίσῃ;

d ***ἀλλὰ μόνῳ ἀσφαλὲς ταύτην τὴν εὐεργεσίαν προέσθαι***. Ἄλλη γραφὴ *ἀλλ' ᾧ μόνῳ*, καὶ ἄλλη, *ἀλλ' ὃ μόνῳ*. Ἡ τελευταία αὕτη ἀναξία προσοχῆς· ἡ δέ, *ἀλλ' ᾧ μόνῳ*, ἐφέρετο ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐκδόσεων, μέχρις οὗ Ἑϊνδ. εἰσήγαγε τὴν *ἀλλὰ μόνῳ*.

e ***ἀντ' εὖ ποιεῖν***. Ἀπορεῖται ἂν πρέπει νὰ γράφηται οὕτως ἢ τὸ ὅλον ὡς μία σύν-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

θετος λέξις. Ὁ Βούτμ. νομίζει ὅτι εἶνε μία σύνθετος· ἀλλ' ἂν τοῦτο ἦτο ἀληθές, 520
θὰ ἦτο καὶ τὸ *εὖ ποιεῖν* καὶ τὸ *εὖ πάσχειν* σύνθετα, καὶ κατὰ τὸν κανόνα τῆς Ἑλλ. γλώσσης, καθ' ὃν τὰ ἀπὸ ἄλλου τινὸς μέρους λόγου, πλὴν προθέσεως, σύνθετά εἰσι κυρίως παρασύνθετα καὶ σχηματίζονται κατὰ τὴν 6' τῶν περισπωμένων, θὰ ἐλέγετο ἀντευποιεῖν καὶ ἀντευπαθεῖν (ἐνεστώς!) Σύνθετα λοιπὸν δὲν εἶνε· ἡ πρόθεσις *ἀντὶ* ἐκληπτέα ὡς ἐπίρρημα σημαῖνον τὴν ἀντοπόδοσιν (τὸ invicem ἢ vicissim τῶν Ῥωμαίων), ὅπως καὶ παρ' Ὁμήρῳ κεῖνται συχνάκις αἱ προθέσεις, ὅπως καὶ ἡ
πρὸς ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ (καὶ τῷ Πυριλάμπους γε πρός· καὶ ἀμαθία γε πρός). 521

Εἴ σοι Μυσῶν γε ἥδιον εἶναι λείαν. Τὰ χγρ. παραδίδουσιν ἡμῖν σχεδὸν b
ὁμοφώνως «*Εἴ σοι Μυσόν γε ἥδιον καλεῖν*» μετ' ἐπουσιωδῶν διαφωνιῶν (ἀντὶ *Μυσόν, μισῶν*· ἀντὶ *ἥδιον, ἴδιον*· ἀντὶ *καλεῖν, καλῶν* ἢ *παρακαλεῖν*) Ἀλλὰ τί νόημα προέρχεται ἐκ τῆς τῶν χγρ. παραδόσεως; Ὁ Σταλ6. νομίζει ὅτι ἀνεῦρε παρ' Ὀλυμπιοδώρῳ τὴν ὀρθὴν ἑρμηνείαν σημειοῦντι ἐπὶ τοῦ προκειμένου· «Ἡ παροιμία αὕτη ἐκ τοῦ Τηλέφου ἐστὶν Εὐριπίδου· ἐκεῖ γὰρ ἐρωτᾷ τις περὶ τοῦ Τηλέφου, καὶ φησὶ τὸ *Μυσὸν Τήλεφον*· εἴτε δὲ Μυσὸς ἦν, εἴτε ἄλλοθέν ποθεν, πῶς ὅτι ὁ Τήλεφος γνωρίζεται. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα· εἴτε κόλακα θέλεις εἰπεῖν τὸν τοιοῦτον, εἴτε διάκονον, εἴτε ὀντιναοῦν, δεῖ, φησὶν ὁ Καλλικλῆς, τοιοῦτον εἶναι περὶ τὴν πόλιν» Ἐν τῇ ἀσοφείᾳ τῆς φράσεως καὶ τῇ φθορᾷ πιθανῶς τοῦ κειμένου τοῦ Ὀλυμπιοδώρου, τοῦτο φαίνεται ὅτι θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ Εὐριπίδης ἐσκώπτετο, ὑπὸ τῶν κωμικῶν πιθανῶς, διὰ τὴν φράσιν *Μυσὸς Τήλεφος*, ὡς νὰ ὑπῆρχε καὶ Τήλεφος μὴ Μυσός. Ἡ φράσις οὐδεμίαν ἔχει ἀτοπίαν, ἰδίως παρὰ ποιηταῖς· ὁμοίως καὶ Αἰσχύλος λέγει «Φθιῶτ' Ἀχιλλεῦ» καὶ ἄλλα ἄπειρα τοιαῦτα· ἀλλὰ τῶν κωμικῶν ἔργον εἶνε νὰ γελωτοποιῶσιν ὁπόθεν καὶ ὅπως δύνανται. Ὁ Ὀλυμπιόδωρος λοιπόν, ὅστις φαίνεται ὅτι ἀνεγίνωσκε κατὰ τὴν γραφὴν τῶν χγρ. καὶ κατὰ τοῦτον ὁ Σταλ6. νομίζουσιν ὅτι ὁ Καλλ. ἐνθυμούμενος τὸ τοῦ Εὐριπίδου τοῦτο, λέγει πρὸς τὸν Σωκρ. τοιάδε· «Ὅπως θέλεις ὀνόμασε τὸν ἐργάτην· εἴτε διάκονον εἴτε κόλακα εἴτε καὶ Μυσόν· τὸ ὄνομα εἶνε ἀδιάφορον· οὐσιῶδες εἶνε τὸ πρᾶγμα, διότι ἂν δὲν φέρεσαι τοιουτοτρόπως, ἀποκτενεῖ σε ὁ βουλόμενος κ. τ. λ.» Ἡ ἑρμηνεία αὕτη τοῦ Σταλ6. ἐπεκράτησε καὶ μετ' αὐτῆς καὶ τὸ παραδεδομένον ὑπὸ τῶν χγρ. κείμενον. Ὁμοίως ἑρμηνεύει καὶ Ἄστιος, ἀλλ' ἀφορμώμενος οὐχὶ ἀπὸ Ὀλυμπιοδώρου καὶ Εὐριπίδου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς παροιμιώδους φράσεως ***Μυσῶν ὁ ἔσχατος***, ἣν μετεχειρίσθη καὶ Πλάτων ἐν Θεαιτ. 209 b.

Κατὰ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης ἔχω νὰ ἀντιτάξω· Α', τὸ ἀπίθανον τῆς μικρολογίας τοῦ Καλλ. ἀξιώσαντος ἐπιστάσεως καὶ λόγου τὸ ὅτι ὁ Σωκ. ὑπὸ τὸ ***διακονήσοντα*** ὑποκατέστησε τὸ ***κολακεύσοντα*** κατὰ μετάληψιν. Β', τὸ πλημμελὲς τῆς ἐκ παραλλήλου χρήσεως τοῦ ἐπιθέτου ***Μυσὸν*** πρὸς τὰς μετοχὰς ***διακονήσοντα, κολακεύσοντα***. Θὰ εἶχεν ἐμμελῶς, ἂν ὁ μὲν Καλλ. εἶχε προείπει ἀντὶ *διακονήσοντα, διάκονον*, καὶ ὁ Σωκρ. ἀντὶ τοῦ *διάκονον* εἶχε μεταλάβει τὸ *κόλακα*· οὕτως ὁ Καλλ. θὰ ἔλεγεν *εἴτε διάκονον, εἴτε κόλακα, εἴτε Μυσόν σοι ἀρέσκει νὰ ὀνομάζῃς τὸν τοιοῦτον, εἶνε ἀδιάφορον*.

Τώρα ἂς θεωρήσωμεν καὶ τὰς διορθώσεις τοῦ χωρίου. Πρῶτος ὁ Κορνάριος διώρθωσεν· «***Εἰ μή σοι Μυσῶν γίγνεσθαι ἥδιον λείαν***»· σημειῶν ὅτι εὗρεν ἐν χγρ. τὴν γραφὴν ***Μυσῶν***. Μετὰ τοῦτον ὁ Κασσωβῶν: «***Εἰ μή σοι Μυσῶν γε ἥδιον εἶναι λείαν***» Οἱ οὕτω διορθοῦντες ἐστηρίχθησαν ἐπὶ τῆς παραδόσεως τοῦ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

521 Σουΐδα· «Μυσῶν λεία. Παροιμία ἐπὶ τῶν κακῶς διαρπαζομένων· οἱ γὰρ περίοικοι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον (κατὰ τὴν Τηλέφου τοῦ βασιλέως ἀποδημίαν) τοὺς Μυσοὺς ἐληΐζοντο». Τὸ πιθανὸν τῆς γραφῆς ταύτης ἐνισχύει καὶ τὸ ὅτι ὁ Τίμαιος ἐν τῷ Λεξικῷ Πλατων. λέξεων παρέχει καὶ τὴν λέξιν *λεία*. «Λεία· ἁρπαγὴ ἀπὸ τῶν πολεμίων», ἥτις οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ εὕρηται παρὰ Πλ.

Τὴν διόρθωσιν τοῦ Κασσωβῶνος ἐπιδοκιμάζει μὲν ὁ Ἑϊνδ., εἰσήγαγε δ' εἰς τὸ κείμενον ὁ Κοραῆς.

Ἐπῆλθεν ὁ Σχλεϊερμ. ὅςτις ἀντεπεξέρχεται κατὰ τῆς διορθώσεως καὶ κατὰ τῆς τοῦ Σουΐδα παραδόσεως, διὰ λόγου, ὃν ἐγὼ ὁμολογῶ ὅτι δὲν καταλαμβάνω τί λέγει· «Wenn man von Suidas Erklärung ausgeht... so braucht gar nicht λεία nothwendig zum Sprüchwort zu gehören, und ist vielmehr schwerdarin zu erklären». Ὁ δὲ Σταλβ. καὶ ὁ Ἄστ. ἐπικροτοῦντες διασαφοῦσι τὰ τοῦ Σχλεϊερμ. Ὁ Σταλβ. διασαφεῖ ὧδε· «Κατὰ μὲν τὴν παρὰ Σουΐδᾳ παροιμίαν τὸ *Μυσῶν λεία* σημαίνει λεῖαν ληφθεῖσαν παρὰ τῶν Μυσῶν ληστευομένων, (ἡ γεν. Μυσῶν δηλαδὴ εἶνε παθητικὴ ἢ ἐξ ἀντικειμένου)· ἐν δὲ τῷ προκειμένῳ ἂν ὁ Πλ. εἶχε γράψει, κατὰ τοὺς διορθωτάς, «*Ὦ Σώκρατες, εἰ μὴ ποιήσεις ταῦτα, ἔσει Μυσῶν λεία*», τὸ *Μυσῶν* θὰ ἦτο γεν. ἐξ ὑποκειμένου, καὶ θὰ ἐσήμαινε· «*θὰ ληστεύεσαι ὑπὸ τῶν Μυσῶν*»· τὸ ἐναντίον ἄρα τοῦ ὑπὸ τῆς παροιμίας τοῦ Σουΐδα λεγομένου. Ὅμοια ἀποφαίνεται καὶ Ἄστιος.

Ἐγὼ δὲ ἀπορῶ πῶς ἄνδρες οὕτω σοφοὶ ἐξεστόμισαν οὕτως ἄσοφον λόγον. Ὁσάκις ὁ λέγων παρενείρει παροιμίαν τινὰ εἰς τὸν λόγον του, δὲν δύναται πάντοτε νὰ τὴν μεταρρυθμίσῃ οὕτως, ὥστε καὶ συντακτικῶς νὰ συναρμολογῆται κατὰ πάντα μετὰ τοῦ λοιποῦ λόγου, ἀλλὰ τὴν παραλαμβάνει αὐτόπρεμνον, ὁποία φέρεται εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ· ἄλλως κινδυνεύει αὕτη νὰ ἀπολέσῃ τὸν παροιμιώδη χαρακτῆρα. Ὅταν παροιμιαζόμενοι λέγωμεν «ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶνε *μή μου ἅπτου*», οὔτε ὁ λέγων ἐπιχειρεῖ νὰ μεταρρυθμίσῃ τὸ *μή μου ἅπτου* εἰς ἐπίθετον κατηγορούμενον τοῦ *εἶνε*, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ σύνταξις, οὔτε ὁ ἀκούων ζητεῖ, τί βούλεται ἐνταῦθα ἡ προστακτικὴ κατὰ β' πρόσωπον· ἀλλ' ἕκαστος ἐννοεῖ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶνε τοιοῦτος οἷον σημαίνει ἡ παροιμία «*μή μου ἅπτου*». Καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ ἄρα ἀναγινώσκοντες «εἴ σοι ἥδιον εἶναι Μυσῶν λεῖαν» δὲν θὰ ἐννοήσωμεν «ἂν σοι ἀρέσκει καλλίτερα νὰ ληστεύησαι ὑπὸ τῶν Μυσῶν», ἀλλὰ «*νὰ πάσχῃς ὅ τι δηλοῖ ἡ παροιμία Μυσῶν λεία*». Ἀριστοτ. Ῥητορ. Α. 12· «Καὶ (ἀδικοῦσι) τοὺς ὑπὸ πολλῶν ἀδικηθέντας καὶ μὴ ἐπεξελθόντας, ὡς *ὄντας κατὰ τὴν παροιμίαν τούτους Μυσῶν λείαν*». Δῆλον ὅτι ὁ Ἀριστ. δὲν λέγει ὅτι οἱ τοιοῦτοι ληστεύονται ὑπὸ τῶν Μυσῶν, ἀλλ' ὅτι πάσχουσιν, ἢ συμβαίνει περὶ αὐτοὺς τὸ τῆς παροιμίας, νὰ ληστεύωνται ὡς οἱ Μυσοί. Δημοσθ. π. Στεφ. 72· «Εἰ μὲν γὰρ μὴ ἐχρῆν (φανῆναί τινα τῶν Ἑλλήνων τὸν ταῦτα κωλύσοντα), ἀλλὰ τὴν Μυσῶν λείαν καλουμένην τὴν Ἑλλάδα οὖσαν ὀφθῆναι ζώντων καὶ ὄντων Ἀθηναίων κ. τ. λ.»

Ἀπεδέχθην τὴν τοῦ Κασσωβῶνος διόρθωσιν μὴ συμπεριλαβὼν τὸ ὑπ' ἐκείνου παρεμβληθὲν *μή*. Μετὰ μὲν τοῦ *μή* νοεῖται ἀπόδοσις τοιάδε: "*ὀρθῶς παρακαλῶ σε διακονήσοντα εἴτε κολακεύσοντα*", ἄνευ δὲ τοῦ *μή*, τοιάδε: «*ὀρθῶς ἀγανακτεῖς ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ παρακλήσει μου*». Τὸ δεύτερον ἐνέχει λεπτὴν εἰρωνείαν, ἐπίκαιρον οὖσαν ἐν τῷ παρόντι. Καθιστᾷ δὲ καὶ πιθανωτέραν τὴν διόρ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

θωσιν· διότι οὐδὲν πλέον μεταβάλλεται ἢ τὸ ΜΥΣΟΝ εἰς ΜΥΣΩΝ, καὶ τὰ ΗΔΙΟΝΚΑΛΕΙΝ εἰς ΗΔΙΟΝΕΙΝΑΙΛΕΙΑΝ. 521

Μὴ εἴπῃς ὃ πολλάκις εἴρηκας. Τὸ προεῖπεν ὁ Καλλ. ἐν σελ. 511 b, καὶ 486 a. b

Ὥς μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, πιστεύειν κ. τ. λ. Πολλὰ καὶ δόκιμα χγρ. *Ὥς μοι δοκεῖ, Σώκρατες.* Εἶναι φανερὸν ὅτι παρελείφθη ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων τὸ ἕτερον τῶν δύο ἐφεξῆς ΣΩ, ὅπερ ἔπαθον καὶ ἐγὼ αὐτός, θέλων νὰ γράψω ΔΟΚΕΙΣΩΣΩΚΡΑΤΕΣ, καὶ γράψας ΔΟΚΕΙΣΩΚΡΑΤΕΣ. c

Ὁ Σχάντιος εἶνε ἐμπειρότερος ἐμοῦ τῶν τοιούτων παραδρομῶν καὶ πολλάκις τὰς μεταχειρίζεται ὡς ἀφορμὰς διορθώσεως καὶ τῶν ὀρθῶς κειμένων. Ἐνταῦθα παραδόξως ἐνόμισε σεβαστὴν τὴν τοιαύτην γραφὴν καὶ γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει του ὧδε· *Ὥς μοι δοκεῖ Σωκράτης* κ. τ. λ. ὅπερ θὰ ἦτο ἀπότομος ἀποστροφὴ τοῦ Καλλικλέους πρὸς τοὺς παρισταμένους ἀκροατάς, λίαν ἄκαιρος κατά γε τὴν ἐμήν, καὶ ὅλως ἀηδής. Ἓν χγρ. ἀντὶ *πιστεύειν πιστεύεις*, ὅπερ ἀπεδέχθη ὁ Εἵνδ. ἐκλαμβάνων οὕτω τὸ *ὡς* = ὅπως, οὐχὶ δὲ ὡς θαυμαστικόν.

ὀντινοῦν ἄν, ὅ τι τύχοι, τοῦτο παθεῖν. Ὁ Εἵνδ. παρενέβαλε, μετὰ τὸ *ὅ τι*, πάλιν τὸν *ἄν*, «vulgo praeter sermonis usum omissam,» καθ' ἃ ὑποσημειοῖ, καὶ παραβάλλει τὸ κατωτέρω σελ. 522 c· «*ὥστε ἴσως, ὅ τι ἂν τύχω, τοῦτο πείσομαι*». Ἀνάξια τῆς εὐρυμαθείας καὶ ὀρθοκρισίας τοῦ ἀνδρός. c

ὧν σὺ λέγεις. Τὰ χγρ. «ὃ σὺ λέγεις». c

ὅδε εἴργασται ἀνήρ. Τὰ χγρ. ψιλοῦσι τὸ ἀνήρ. Οὕτω καὶ Εἵνδ. καὶ Σταλβ. Ἀλλ' ἀμφιβάλλω ἂν οἱ πεζοὶ ἠδύναντο, ὅπως οἱ τραγικοί, νὰ λέγωσιν ἀνάρθρως «ὅδ' ἀνήρ», ἄλλως τε καὶ ἀφ' οὗ παρενεβλήθη τὸ *εἴργασται*. Ὁ Βέκκερος «ἀνήρ». c

πόσον οἴει ἂν κ. τ. λ. Τὰ χγρ. καὶ οἱ ἐκδόται *ὁπόσον*, πλὴν ἑνὸς χγρ. ἔχοντος τὸ μόνον ὀρθὸν *πόσον*. 522 a

κακηγορεῖν. Τῶν χγρ. τὰ μὲν ὧδε, τὰ δὲ *κατηγορεῖν*. Πρβλ. Μέν. 94 e. b

Δοκεῖ οὖν σοι καλῶς ἔχειν ἄνθρωπος οὕτω διακείμενος κ. τ. λ.; Οἱ ἑρμηνευταὶ παρέρχονται τὸ χωρίον ἀσημείωτον, μὴ ὑποπτεύοντες ὅτι εἶνε ἐνδεχομένη ἄλλη σύνταξις, ἢ ὅτι τὸ μὲν *δοκεῖ καλῶς ἔχειν* κεῖται προσωπικῶς, τὸ δὲ *ἄνθρωπος* ὑποκείμενον αὐτῶν. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι οὔτε ὁ Πλ. οὔτε ἄλλος Ἕλλην συγγραφεὺς λέγει «καλῶς ἢ κακῶς ἔχω ὧδε ἢ ὧδε διακείμενος», ἐκφράζων ἐκεῖνο ὅπερ ὁ Πλ. θέλει νὰ εἴπῃ ἐνταῦθα. Δῆλον ὅτι ὁ Πλ. τοῦτο λέγει· «Σοῦ φαίνεται λοιπὸν καλόν, ἢ σωστὸν πρᾶγμα νὰ διάκηται ὁ ἄνθρωπος κατ' αὐτὸν τρόπον καὶ νὰ μὴ δύναται νὰ βοηθῇ τὸν ἑαυτόν του ἐκ τοῦ κινδύνων;» c

Καθ' ἃ προεξέθηκα ἐν πρχβ. εἰς σελ. 506 d, ἐκλαμβάνω τὸ μὲν *δοκεῖ σοι καλῶς ἔχειν*, ὡς ἀπρόσωπον, τὸ δὲ «*ἄνθρωπος οὕτω διακείμενος* κ. τ. λ.» ὡς εἰρημένα ἀντὶ ἀπαρεμφάτου (ἄνθρωπον οὕτω διακεῖσθαι), ὅπερ θὰ ἦτο τὸ ὑποκ. τοῦ ἀπροσώπου *καλῶς ἔχειν*.

Ὁ Σχλεϊερμ. μετέφρασεν ὀρθῶς τὸ *καλῶς ἔχειν*, ὡς ἀπρόσωπον «glaubst du nun wohl, dass es gut stehe um einen Menschen, der etc.»· ὁ δὲ Ἄστιος προσωπικῶς· «videtur tibi bene habere *homo* in civitate qui ita comparatus est etc.»

Εἰ ἐκεῖνό γε ἓν αὐτῷ ὑπάρχοι. Τὰ χγρ. *ἐν αὐτῷ*. Ὁ Εἵνδ. δὲν νομίζει ἀνεκτὸν τὸ *ἐν αὐτῷ*, καὶ προτείνει ἢ νὰ γραφῇ *ἓν* ἢ νὰ διαγραφῇ ὅλως. Ὁ c

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

522 Κορ. ἐνέκρινε τὸ *ἕν*. Ὁ Σταλβ. ὑπερμαχεῖ τοῦ τῶν χγρ. *ἐν*, ἂν καὶ ὁμολογεῖ ὅτι δὲν γνωρίζει ἄλλην φράσιν τοιάνδε: «*ὑπάρχει τι ἕν τινι ἀνθρώπῳ*». Καὶ ἐγὼ νομίζων τὸ *ἐν* ἀνοικονόμητον, ἔγραψα *ἕν*. Ἡ θέσις τοῦ *ἕν*, ἣν ὁ Ἑϊνδ. ὑπο-
523 λαμβάνει ὡς πρόσκομμα, δέν μοι φαίνεται τοιοῦτον.

b ***Ὅτε οὖν Πλούτων καὶ οἱ ἐπιμεληταὶ οἱ ἐκ μακάρων νήσων ἰόντες ἔλεγον*** κ. τ. λ. Τὰ χγρ. παραλείπουσι τὸ πρὸ τοῦ *ἐκ μακάρων* ἄρθρον *οἱ*, διέσωσε δὲ ὁ Πλούτρχ. Παραλειπομένου τοῦ ἄρθρου, θὰ ἔλεγεν ὅτι καὶ ὁ Πλούτων καὶ οἱ ἐπιμεληταὶ ἤρχοντο ἐκ μακάρων νήσων, ἐν ᾧ τὸ νόημα ἀπαιτεῖ νὰ ἔρχωνται ἀντιπρόσωποι ἐξ ἀμφοτέρων τῶν τόπων, ἔκ τε τοῦ Ταρτάρου καὶ ἐκ τῶν μακάρων νήσων.

d ***ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα***. Τινὰ χγρ. φέρουσι μεταξὺ τῶν *ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα* τὰς λέξεις *καὶ ὀδόντας*. Τί θέλουσιν οἱ ὀδόντες ἐνταῦθα;

d ***νῦν γὰρ προϊόσασι***. Πολλὰ χγρ. καὶ ὁ Πλούτρχ. *νῦν μὲν γάρ*. Ὑπὲρ τοῦ *μὲν* συνηγορεῖ Σταλβ. Ἀλλ' ἡ ἐπάλληλος χρῆσις τριῶν *μέν*, ***ὧν οἱ δύο ἀνανταπόδοτοι***, καθιστᾷ ἀπίθανον τὸν *μὲν* ἐνταῦθα.

d ***Τοῦτο μὲν οὖν καὶ διείρηται τῷ Προμηθεῖ***. Πάντα τὰ χγρ. καὶ οἱ ἐκδόται *καὶ δὴ εἴρηται*. *Διείρηται* διώρθωσεν ὁ Κορ., ὀρθῶς μοι φαίνεται. Ἡ *διὰ* εἶνε εὔθετος ἐνταῦθα, σημαίνουσα ὅ τι ἐν τῷ διαγγέλλειν, διαβιβάζειν, διαπορθμεύειν (Συμπ. 202 e), διακηρύττειν κ. τ. λ. Δὲν ἀποκλείεται δὲ οὐδ' ἡ ἐν τῷ ***διαρρήδην*** κειμένη ἔννοια, ἣν κυρίως εἶχεν ἐν νῷ ὁ Κοραῆς διορθῶν. Ἐφ' ᾧ τὸ *καὶ δὴ* ἐκεῖνο δὲν βλέπω τί θέλει ἐνταῦθα. Νόμ. 932 e «τὰ μὲν θανάσιμα αὐ-
524 τῶν (τῶν φαρμάκων) διείρηται».

a ***ἐὰν ἀπορρητόν τι τὼ ἑτέρω***. Ἓν μόνον χγρ. φέρει τὸ ***ἀπορρῆτον***, τὰ δὲ λοιπὰ *ἀπόρρητον*.

c ***ταῦτα ἔνδηλα***. Τινὰ χγρ. *ταὐτὰ ταῦτα ἔνδηλα*, ὅπερ ἀπεδέχθη Σταλβ.

d ***ἔνδηλα ταῦτα καὶ τελευτήσαντος ἦν πάντα ἢ τὰ πολλὰ ἐπί τινα χρόνον***. Οὕτως ὁμοφώνως πάντα τὰ χγρ. Ἀλλ' ὁ Φινδεϊσένιος καὶ ὁ Ἑϊνδ. προσέκοψαν ἐπὶ τοῦ παρατ. *ἦν* καὶ διώρθωσαν ***ᾖ***, ὅπερ ἀπεδέχθησαν πάντες πλὴν Ἀστίου, ὅστις ὅμως δέν μοι φαίνεται ὀρθῶς αἰτιολογῶν τὸν παρατατικόν.

Νομίζω ὅτι δύναται νὰ διατηρηθῇ ὁ παρατ. *ἦν* διά τε τὸ προηγηθὲν *παρεσκεύαστο*, καὶ διὰ τὸν προσδιορισμὸν *ἐπί τινα χρόνον* Ὁ Πλ. προφανῶς ἐν τῷ κεφαλαιώδει λόγῳ (ἑνὶ δὲ λόγῳ) μετέβαλε τὸν χρόνον· ἐν ᾧ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον παραδείγμασι μετεχειρίζετο σταθερῶς τὸν παρατατικὸν περὶ τῶν ἐν τῇ ζωῇ (εἰ ἦν, εἰ εἶχε, εἰ ἐπετήδευε), τὸν δὲ ἐνεστῶτα περὶ τῶν μετὰ θάνατον (ἔχει, ἔστιν ἰδεῖν, ἔνδηλά ἐστι), ἐν τῇ ἀνακεφαλαιώσει μετεχειρίσθη τὸν ὑπερσυντέλ. περὶ τῶν ἐν τῇ ζωῇ καὶ τὸν παρατ. περὶ τῶν μετὰ θάνατον· καὶ ἔχει ἐνταῦθα ὁ ὑπερσυντ. πρὸς τὸν παρατατ. ὃν λόγον ἐκεῖ ὁ παρατατ. πρὸς τὸν ἐνεστῶτα· ἐκεῖ μὲν ἔλεγεν: *οἷος ἦν ζῶν, τοιοῦτός ἐστι καὶ μετὰ θάνατον*· ἐνταῦθα δέ: «οἷος ἐγεγόνει ζῶν, τοιοῦτον ἦν ἰδεῖν αὐτὸν καὶ μετὰ θάνατον ἐπί τινα χρόνον».

Τώρα ζητεῖται τίνα ἀνάγκην εἶχε νὰ μεταβάλῃ τοὺς χρόνους; διατί νὰ μὴ εἴπῃ *παρεσκευάσατο, ἐστί*; Νομίζω διὰ τὸν προσδιορισμὸν *ἐπί τινα χρόνον*· ἡ χρονικὴ παράτασις ἣν σημαίνει ὁ προσδιορισμὸς οὗτος καὶ ἡ ἐπερχομένη παῦσις τοῦ εἶναι ἔνδηλα (μετὰ τὴν σῆψιν καὶ διάλυσιν τοῦ σώματος), ἥρμοζε μᾶλλον διὰ τοῦ παρατατικοῦ ἢ τοῦ ἐνεστῶτος δηλουμένη.

καὶ εἰ παχύ, παχὺς καὶ ἀποθανόντος. Πάντα τὰ χγρ. καὶ οἱ ἐκδόται «εἰ παχύς», οὐδενὸς διϊδόντος τὸ ἄτοπον. 524 c

Ἐπειδὰν οὖν ἀφίκωνται παρὰ τὸν δικαστήν, οἱ μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας παρὰ τὸν Ῥαδάμανθυν, οἱ δ' ἐκ τῆς Εὐρώπης παρὰ τὸν Αἰακόν, ὁ Ῥαδάμανθυς ἐκείνους ἐπιστήσας κ. τ. λ. Ἓν μόνον χγρ. περιέσωσε τὰς λέξεις «οἱ δ' ἐκ τῆς Εὐρώπης παρὰ τὸν Αἰακόν», καὶ ὁμολογοῦμεν χάριτας. Θαυμάζω δὲ ὅτι οὐδεὶς τῶν ἐκδοτῶν ἐνέκρινεν οὐδ' εἰσήγαγεν αὐτὰς εἰς τὸ κείμενον, πλὴν Χιρσιγίου, ὅςτις ὑπερμαχεῖ μὲν αὐτῶν, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς τὰς εἰσάγει. Καὶ ὅμως παραμένουσιν ἐναργέστατα τεκμήρια τοῦ ἐκ τῆς ἐκπτώσεως αὐτῶν σχηματισθέντος χάσματος. Πρῶτον μὲν ὁ ἀναντapόδοτος *μέν*· ἔπειτα δὲ πῶς ἠδύνατο νὰ εἴπῃ περὶ τῶν ἐκ τῆς Ἀσίας χωρὶς νὰ εἴπῃ καὶ περὶ τῶν ἐκ τῆς Εὐρώπης; ἂν τοῦτο ἦτο περιττόν, ἦτο καὶ ἐκεῖνο ἐπίσης περιττόν· ἔπειτα εἶνε Πλατωνικὴ ὑφὴ λόγου: «*παρὰ τὸν Ῥαδάμανθυν, ὁ Ῥαδάμανθυς;*» δὲν εἶχε κατάλληλον ἀντωνυμίαν πρόχειρον, ὥςτε νὰ μὴ ἐπαναλάβῃ τὸ ὄνομα: ἔπειτα, τί θέλει τὸ *ἐκείνους*, ἂν δὲν εἶχε νὰ διαστείλῃ ἐκείνους τοὺς προειρημένους ἀπὸ τούτων τῶν κατόπιν εἰρημένων; Καὶ τέλος, ὁρμώμενος κατωτέρω νὰ εἴπῃ περὶ τῆς δίκης τῶν ἐξ Εὐρώπης ὑπὸ Αἰακοῦ, δηλοῖ τοῦτο συντομώτατα διὰ τῶνδε· «Ταὐτὰ ταῦτα καὶ ὁ Αἰακός». Νομίζω ὅτι ἂν δὲν εἶχε προείπει ἐν τῷ προκειμένῳ περὶ Αἰακοῦ καὶ τῶν παρ' αὐτὸν ἀφικνουμένων, δὲν θὰ ἠδύνατο ἐκεῖ κάτω οὕτω συντόμως νὰ ἐκφρασθῇ. 525

ἃ ἑκάστη ἡ πρᾶξις αὐτοῦ ἐξωμόρξατο εἰς τὴν ψυχήν. Οὕτω τὰ κρείττονα χγρ. ἄλλα δέ, *ἑκάστῳ*· ἓν δέ, *ἑκάστου*. Τὸ *ἑκάστου* προφανῶς δὲν δύναται νὰ συνυπάρξῃ μετὰ τοῦ *αὐτοῦ*. Ἑϊνδ. Σταλβ. Ἀστ. προέκριναν τὸ *ἑκάστῳ*. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι *ἡ πρᾶξις* ἀπαιτεῖ τὸν προσδιορισμὸν *ἑκάστη*. Ἄνευ τούτου, ὁ λόγος εἶνε περὶ μιᾶς πράξεως ὡρισμένης (ἡ πρᾶξις αὐτοῦ) ἐπενεγκούσης τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο δηλ. τὴν διαμαστίγωσιν καὶ τὴν οὐλῶν μεστότητα, ὅπερ δὲν φαίνεται νὰ εἶνε κατὰ γνώμην τοῦ Πλάτωνος, ὅςτις τοὐναντίον θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι πολλαὶ πράξεις κακαὶ ἀπεργάζονται τὸ σύνολον, ἑκάστη δὲ αὐτῶν ἑκάστοτε διαπραττομένη καταφέρει κατὰ τῆς ψυχῆς καὶ μίαν πληγὴν καὶ καταλείπει καὶ μίαν οὐλήν. a

καὶ ἀκρατείας. Πολλὰ μὲν χγρ. *ἀκρατίας*, πολλὰ δὲ *ἀκρασίας*· ἓν δὲ καὶ Εὐσέβιος *ἀκρατείας*, ὃ καὶ προετίμησα, ὡς συχνότερον ἀπαντῶν παρὰ Πλ. καὶ τοῖς ἀρχαιοτέροις Ἀττ. a

Προσήκει δὲ παντὶ κ. τ. λ. Τὰ ἐνθένδε περὶ τῶν ἐν Ἅιδου κολάσεων δογματιζόμενα ἦσαν ἐγκάρδιον μέλημα καὶ μελέτημα τῶν λογιωτέρων χριστιανῶν, καὶ πολλοὺς ἰδίους στοχασμοὺς θὰ παρεσημείουν εἰς τὰ χειρόγραφα, ὧν τινες φαίνεται εἰσέφρησαν εἰς τὸ κείμενον. Ὁ Χιρσίγιος ἀποκαθαίρει τὸ προκείμενον ὧδε· «Προσήκει δὲ παντὶ τῷ ἐν τιμωρίᾳ ὄντι ἢ ὀνίνασθαι ἢ παραδείγματι ἄλλοις γίγνεσθαι. Εἰσὶ δ' οἱ μὲν ὠφελούμενοι οἳ ἂν ἰάσιμα ἁμάρτωσιν· οἳ δ' ἂν τὰ ἔσχατα ἀδικήσωσι κ. τ. λ.» b

ὑπ' ἄλλου ὀρθῶς τιμωρουμένου. Ἐξ ἐμῆς διορθώσεως ἀντὶ τοῦ τῶν χγρ. καὶ πάντων τῶν ἐκδοτῶν *τιμωρουμένῳ*. Τὸ *τιμωρουμένῳ* θὰ ἦτο παθητικόν, καὶ οὐδὲν πλέον θὰ ἐσήμαινεν ἢ ὅ τι τὸ προειρημένον *ἐν τιμωρίᾳ ὄντι*, οὗ ἐτέθη ὡς ἐπεξήγησις. Ἀλλὰ πρὸς τί ἡ παλιλλογία αὕτη; Ἔπειτα τὸ *ὀρθῶς* λέγεται ὀρθῶς ἐπὶ τῶν ἐνεργητικῶν *τιμωρεῖσθαί* τινα, *κολάζειν* τινὰ *ὀρθῶς*· ἐπὶ τοῦ b

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

525 παθητικοῦ ἁρμόζει μᾶλλον τὸ *δικαίως, ἀξίως* (πρβλ. 476 e). Ἢ δὲν εἶνε τοῦ Πλάτωνος ῥήματα, ἢ ὁ Πλάτων ἔγραψε *τιμωρουμένου* ἐνεργητικῶς, ὅτε τὸ *ὑπ' ἄλλου* εἶνε ποιητ. αἴτιον τοῦ *ἐν τιμωρίᾳ ὄντι*.

b ***ἢ παραδείγματι τοῖς ἄλλοις γίγνεσθαι.*** Τὰ πλεῖστα χγρ. *παράδειγμά τι*· ἄλλα δέ τινα, *παραδείγματα*. Ὁ πληθυντ. *παραδείγματα* εἶνε ἀνοικονόμητος· ἐν τῷ *παράδειγμά τι*, τὸ *τι* εἶνε ἄτοπον. Τὸ *παραδείγματι* εἶνε βεβαίως τὸ ὀρθόν. Ὅπως εἶπε· *προσήκει παντὶ βελτίονι γίγνεσθαι*, οὕτω καὶ *παραδείγματι γίγνεσθαι*.

b ***[ἵνα ἄλλοι ὁρῶντες — γίγνωνται].*** Δυσκολεύομαι νὰ τὰ ἀναγνωρίσω ὡς γνήσια τοῦ Πλάτωνος ῥήματα. Εἶνε ταυτολογία ἀναξία αὐτοῦ.

b ***καὶ δίκην διδόντες [ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων].*** Ὀρθῶς ἀθετεῖ ὁ Χιρσίγιος τὰ *ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων*. Ὁ Χιρσ. ἀπορεῖ τί θέλουσιν ἐνταῦθα οἱ ἄνθρωποι; Πρὸς τοῦτο μὲν θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἀπαντήσῃ ὅτι ὁ λόγος εἶνε ἐνταῦθα οὐ μόνον περὶ τῆς ἐν Ἅιδου δίκης, ἀλλὰ καθόλου περὶ πάσης δίκης, ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ *ὑπ' ἄλλου*· ἂν καὶ προϊὼν περιστέλλει τὸν λόγον περὶ τῶν ἐν Ἅιδου μόνον. Ἀλλ' ὑπάρχει ἕτερος λόγος ἀκυρώσεως, ὅστις διέλαθε τὸν Χιρσ. Οὐδαμοῦ λέγεται *δίδωμι δίκην ὑπό τινος*. Ὁ παρεμβαλὼν ταῦτα εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ σελ. 472 e «ἧττον δὲ ἄθλιος, ἐὰν διδῷ δίκην καὶ τυγχάνῃ δίκης ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων». Ἀλλ' ἴσα ἴσα τὸ *τυγχάνῃ δίκης* διὰ τοῦτο προσέθηκεν ὁ Πλ. ἵνα ἐπενέγκῃ ἐπ' αὐτὸ τὸν προσδιορ. *ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων*, ὃν δὲν ἠδύνατο ἐπὶ τό, *διδῷ δίκην*.

b ***[ὅμως δὲ δι' ἀλγηδόνων — ἀπαλλάττεσθαι].*** Ἀδιστάκτως ἀθετῶ ταῦτα ὡς ἥκιστα Πλατωνικὰ καὶ τὸ νόημα καὶ τὴν λέξιν.

d ***καὶ τοὺς πολλοὺς εἶναι, τοὺς τούτων τῶν παραδειγμάτων, ἐκ τυράννων*** κ. τ. λ. Οὕτω τὰ κράτιστα τῶν χγρ., ἄλλα δὲ ἄλλως· *εἶναι τούτων τοὺς τῶν παραδειγμάτων*· *εἶναι τοὺς τῶν παραδειγμάτων*· *εἶναι τούτων τῶν παραδειγμάτων*.

e ***οὐ γάρ, οἶμαι, ἐξῆν αὐτῷ.*** Ζητεῖται, τί οὐκ ἐξῆν αὐτῷ. Ἡ μὲν σειρὰ τοῦ λόγου ὑποδεικνύει ἡμῖν τὸ ἕτερον τῶν δύο τούτων, ἢ *ἀνιάτῳ γενέσθαι*, ἢ *μεγάλαις τιμωρίαις συνέχεσθαι*. Τὸ πρῶτον ἐξέλαβεν ὁ Σχλεϊερμ., ὑπὲρ τοῦ δευτέρου ὑπερμαχεῖ ὁ Μύνσχερος· ἀλλ' ἀμφότερά εἰσιν ἐπίσης ἄτοπα. *Δὲν τῷ ἦτο συγκεχωρημένον νὰ γείνῃ ἀνίατος!* ἤ, *δὲν τῷ ἦτο συγκεχωρημένον νὰ τιμωρῆται μεγάλας τιμωρίας!* Ὁ Σταλβ. καὶ ὁ Ἀστ. ὑπολαμβάνουσι συμπληρωτέον ἐκ τῶν ἀνωτέρω, *μέγιστα καὶ ἀνοσιώτατα ἁμαρτεῖν*. Τὸ νόημα ἔχει ὀρθῶς, ἀλλ' ὀρθῶς ἀντιλέγει καὶ ὁ Μύνσχερος ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ ληφθῇ ἡ συμπλήρωσις ἐκ τοιαύτης ἀποστάσεως καὶ ἐξ ἄλλης περιόδου. Τῷ ὄντι ἀπὸ τοῦ *μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ὅμηρος* ἄρχεται ἄλλη περίοδος. Ὁ Μορστάτιος καὶ ὁ Σχάντιος τὰ ἀθετοῦσιν·

Εἰς ἐμὲ δὲν φαίνεται τὸ χωρίον τοῦτο δύσβατον. Ὁ Πλάτων ἔγραψε βραχυλογικῶς τὸ *ὡς ἀνίατον*, ἀντὶ τοῦ πλήρους καὶ τελείου *ὡς ἀνίατα ἁμαρτόντα*, ὅπως ἀνωτέρω καὶ περὶ τῶν ἐναντίων εἶπεν, *οἳ ἂν ἰάσιμα ἁμάρτωσιν*. Ἂν οὕτως ἔγραφεν, ὅπως καὶ ἔπρεπεν, οὐδεὶς θὰ ἐζήτει τὸ συμπλήρωμα τοῦ *οὐκ ἐξῆν*· θὰ τὸ εἶχε πρόχειρον *οὐκ ἐξῆν αὐτῷ ἀνίατα ἁμαρτεῖν*. Εἶνε ῥῆσις κατὰ τὸ νοούμενον ἁπλουστάτου εἴδους

e ***διὸ καὶ εὐδαιμονέστερος ἦν ἢ οἷς ἐξῆν.*** Ὁ Κράτιος ἀνεκάλυψεν ἀντίφασιν μεταξὺ τούτων καὶ τῶν ἐν σελ. 473 d, ἔνθα λέγει· «εὐδαιμονέστερος μὲν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τοίνυν οὐδέποτε ἔσται οὐδέτερος αὐτῶν· δυοῖν γὰρ ἀθλίοιν εὐδαιμονέστερος μὲν 525
οὐκ ἂν εἴη». Ὁ Κράτιος ἐπεχείρησε τοῖς μεγάλοις πρὶν μυηθῇ τὰ μικρά. Ὅρ.
ὑποσημ. 473 d. 526

τὴν ἀρετήν, τὴν τοῦ δικαίως διαχειρίζειν. Μόνον ἓν χγρ. φέρει τὸ β' b
τήν, πάντα δὲ τὰ ἄλλα τὸ παραλείπουσιν. Οἱ βιβλιογράφοι ἐσφάλησαν ἐκ τῆς καταλήξεως τοῦ *ἀρετήν*.

Εἷς δὲ καὶ πάνυ ἐλλόγιμος κ. τ. λ. Ἡ δόξα τοῦ Ἀριστείδου δὲν ἐξῆλθε b
μόνον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διὰ πάντων τῶν αἰώνων. Ζῶν ἠξιώθη τοιᾶσδε εὐδαιμονίας· ὅτε ἀπηγγέλλοντο ἐν τῷ θεάτρῳ τὰ ἐν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας περὶ Ἀμφιαράτου ἰαμβεῖα τοῦ Αἰσχύλου τάδε·

Οὐ γὰρ δοκεῖν δίκαιος ἀλλ' εἶναι θέλει,
Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα·

πάντες οἱ θεαταὶ ἀπέβλεψαν πρὸς τὸν παρόντα Ἀριστείδην. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον κατατάσσεται ἐν σκηναῖς δικαίων ὑπὸ φιλοσόφου νηφαλίου, αὐστηροῦ καὶ ἀμεροληπτου κριτοῦ τῆς ἠθικῆς ἀξίας τῶν τε συγχρόνων καὶ τῶν προγενεστέρων. Εἰς τὸν Ἀριστείδην ἁρμόζει ὁμοίως ὡς καὶ εἰς τὸν Πλάτωνα ἡ γνώμη τοῦ Ἀριστοτέλους

«ὡς ἀγαθός τε καὶ εὐδαίμων ἅμα γίγνεται ἀνήρ».

ὁ Ῥαδάμανθυς ἐκείνων τοιοῦτόν τινα λάβῃ. Πάντα τὰ χγρ. καὶ κατὰ b
ταῦτα πάντες οἱ ἐκδόται *ἐκεῖνος,* οὐδενὸς ὑποπτεύσαντος, ὅσον ἐγὼ γνωρίζω, παραφθοράν. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν δὲν καταλαμβάνω πῶς ἠδύνατο ὁ Πλ. νὰ εἴπῃ «*ὁ Ῥαδ. ἐκεῖνος*» εἶπέ τίς ποτε *ὁ Ζεὺς ἐκεῖνος, ὁ Ἀπόλλων ἐκεῖνος, ὁ Ἡρακλῆς ἐκεῖνος;* Ἔπειτα δὲ τὸ *τοιοῦτόν τινα* δὲν ἀναφέρεται εἰς τὰ ἀμέσως προηγούμενα, διότι ταῦτα ἐλέχθησαν περὶ τῶν καλῶν κἀγαθῶν, ἀλλ' εἰς τὰ ἀπωτέρω περὶ τῶν πονηρῶν ῥηθέντα· καὶ ἦτο ἄρα ἀνάγκη νὰ δηλωθῇ τοῦτο. Ἀμφότερα τὰ ἄτοπα αἴρονται τρεπομένου τοῦ *ἐκεῖνος* εἰς *ἐκείνων.*

ἑκάτερος δὲ τούτων — θεμιστεύοντα νέκυσσιν. Ὁ Ἑϊνδ. εὑρίσκων τὴν c
ῥῆσιν ταύτην ὑπόψυχρον, ὑπώπτευσεν ὡς μὴ γνησίαν, καὶ ἔσχεν ὁμόφρονα μόνον τὸν Ἄστιον. Ὑπεραπελογήθησαν δὲ αὐτῆς ὁ Βοίκχιος καὶ ὁ Σταλβώμιος. Ὁ Πλ. ὑπέσχετο ἡμῖν ὅτι θὰ διηγηθῇ μῦθον ἢ λόγον, τουτέστιν ἱστορίαν, πράγματα γεγονότα ἢ καὶ γινόμενα, οὐχὶ δὲ ἐξ ὑποκειμένου ῥητορικὰς γνώμας ἢ φιλοσοφικὰς θεωρίας. Ἐν τούτοις δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποφύγῃ καὶ τὴν παρεμβολὴν τοιούτων. Τὰ κεφάλ. Π' σελ. 524 a-d (*ἔσχεν ἐν τῇ ψυχῇ ἄνθρωπος),* εἶνε τοιαῦται ὑποκειμενικαὶ κρίσεις, μεθ' ἃς ἀναλαμβάνει τὸν μίτον τῆς διηγήσεως. Πάλιν ἀπὸ σελ. 525 d, «*ὧν ἐγώ φημι ἕνα καὶ Ἀρχέλαον ἔσεσθαι*» μέχρι σελ. 526 b «*κακοὶ γίγνονται τῶν δυναστῶν*», παρεμβάλλει τοιαύτας ὑποκειμενικὰς κρίσεις. Διὰ τῶν *ὅπερ οὖν ἔλεγον,* ἀναλαμβάνει πάλιν τὸν μίτον τῆς διηγήσεως· ἀλλὰ καὶ πάλιν παρεμβάλει ἴδιον ἑαυτοῦ στοχασμὸν «ἀνδρὸς ἰδιώτου, μάλιστα μὲν ἔγωγέ φημι, ὦ Καλλ , φιλοσόφου κ. τ. λ » Ἀλλ' ὁ μῦθος ὤφειλε νὰ περατωθῇ ὡς μῦθος, οὐχὶ ὡς φιλοσοφικὴ μελέτη. Τὸ *ταῦτά ταῦτα καὶ ὁ Αἰακός,* θὰ ἦσαν λίαν βραχέα καὶ ἰσχνά, ὡς τέλος καὶ κεφαλὴ τοῦ μύθου· ἐκτὸς δὲ τούτου δὲν ἠδύνατο νὰ παρέλθῃ τὸν Μίνωα, τὸ ἐπισημότατον δικαστ. πρό-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

526 σωπον, ἀμνημόνευτον, ἀφ' οὗ περὶ τῶν δύο ἄλλων εἶπε τὰ προσήκοντα. Καὶ εἶνε ἡ εὐπρεπεστάτη τοῦ μύθου ἐπίστεψις ἡ διὰ παραθέσεως τῶν ὑπὸ τοῦ θεσπεσίου ποιητοῦ λεγομένων περὶ Μίνωος.

c ***Ὁ δὲ Μίνως ἐπισκοπῶν κάθηται μόνος ἔχων χρυσοῦν σκῆπτρον.*** Ζητεῖται ποῦ ἀνήκει τὸ *μόνος;* εἰς τὸ *κάθηται* ἢ εἰς τὸ *ἔχων;* Ὁ μὲν Ἑϊνδ. καὶ ὁ Κορ. οὐδὲν διεσάφησαν διὰ στίξεως. Οἱ παλαιότεροι ἐκδόται καὶ ὁ Σταλβ. ἐν τῇ Α' ἐκδόσει καὶ ὁ Ἄστ. ἔστιξαν μετὰ τὸ *μόνος*, ἀναφέροντες αὐτὸ εἰς τὸ *κάθηται*. Ἀλλ' ἦτο ἄξιον λόγου παρὰ Πλάτωνος νὰ δηλωθῇ καὶ ὅτι μόνος κάθηται ὁ Μίνως, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι ἵστανται ὄρθιοι; Νομίζω ὄχι, τοὐναντίον ἦτο ἄξιον λόγου νὰ δηλώσῃ ὅτι αὐτὸς μόνος εἶχε σκῆπτρον, ἐν ᾧ οἱ δύο ἄλλοι εἶχον ἁπλῆν ῥάβδον· καὶ τὸν Ὁμηρικὸν στίχον διὰ τοῦτο παραθέτει ὡς ἐπικύρωσιν τοῦ λόγου του, ὅτι ὁ Μίνως σκῆπτρον εἶχε. Τὸ *μόνος* ἄρα ἀνοιστέον εἰς τὸ *ἔχων*.

d ***ὡς ὑγιεστάτην***. Τινὰ χγρ. *ὑγιεστάτην ἔχων*.

527 ***ἐπὶ κόρρης***. Πολλὰ χγρ. *καὶ ἐπὶ κόρρης*.

a ***ὡς ὁ νῦν λόγος σημαίνει***. Πάντα τὰ χγρ. «*ὁ σὸς λόγος*»· ἓν δὲ μόνον *ὁ*

c *λόγος*. Ἀλλ' ἤδη ὁ Στέφ. ἀπορεῖ τί θέλει ἐνταῦθα τὸ *σὸς* ἐκεῖνο· καὶ πάντες οἱ ἀρχαιότεροι ἐκδόται καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ Ἄστιος καὶ ὁ Σχάντιος τὸ παραλείπουσι, τοῦ Ἑϊνδορφίου παραβάλλοντος τὸ ἐν σελ. 511 b· «Οὐ νοῦν γε ἔχοντι, ὡς ὁ λόγος σημαίνει». Ὁ Σταλβ. ἐπεχείρησε νὰ αἰτιολογήσῃ τὸ *σός*, λέγων ὅτι ὁ Σωκ. ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ ὁ Καλλ. τὰ χαρακτηρίζει ὡς λόγον αὐτοῦ τοῦ Καλλ. ὅπως καὶ ἐν σελ. 466 e λέγει πρὸς τὸν Πῶλον· «Οὐχ, ὥς γέ φησι Πῶλος.— Πῶλ. Ἐγὼ οὔ φημι; φημὶ μὲν οὖν ἔγωγε.— Σωκ. Μὰ τὸν οὐ σύ γε, ἐπεὶ κ. τ. λ.» Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐκεῖ γίνεταί πως εριστικὸς ὁ διάλογος, καὶ τοιοῦτον παράδοξον παρὰ Σωκράτου, λεγόμενον ἔχει καλῶς. Ἔπειτα δὲ οὐδαμοῦ ὡμολόγησεν ὁ Καλλ. ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι ὁ ἀδικούμενος εἶνε εὐδαιμονέστερος τοῦ ἀδικοῦντος, ἢ ὅτι ὁ ἀδικῶν καὶ κολαζόμενος εἶνε εὐδαιμονέστερος τοῦ μὴ κολαζομένου. Ἡ προτελευταία ῥῆσις τοῦ Καλλ. εἶνε, δι' ἧς παρακαλεῖ τὸν Σωκρ. ἐπὶ τὸ διακονῆσαι, τουτέστι τὸ κολακεῦσαι, ἂν δὲν θέλῃ νὰ εἶνε λεία Μυσῶν· ἡ δὲ τελευταία, δι' ἧς ἐρωτᾷ ἂν ἔχει καλῶς νὰ μὴ δύναταί τις νὰ βοηθῇ ἑαυτῷ ἀδικούμενος καὶ συκοφαντούμενος. Ὅτι οὕτως ἔχει, οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφιβολία, ὅταν παραβάλωμεν τὰ ὀλίγον κατωτέρω λεγόμενα· «Τούτῳ οὖν (τῷ νῦν παραφανέντι λόγῳ) ἑπώμεθα καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλῶμεν, *μὴ ἐκείνῳ ᾧ σὺ πιστεύων* ἐμὲ παρακαλεῖς· ἔστι γὰρ οὐδενὸς ἄξιος». Ὅτι *ὁ **νῦν παραφανεὶς** λόγος* καὶ ὁ κατὰ τὰ χγρ. *ὁ **σὸς λόγος***, εἶνε εἷς καὶ ὁ αὐτὸς λόγος, πιστεύω ὅτι πᾶς τις θά μοι ὁμολογήσῃ. Οὗτος δὲ ὁ λόγος ἀντιτίθεται πρὸς τὸν ἕτερον λόγον, ᾧ ὁ Καλλ. πιστεύων παρακαλεῖ τὸν Σωκ.

Λοιπὸν τὸ σὸς δὲν εἶνε ἀνεκτόν· ἀλλὰ καὶ ὅτι τὸ παρενέβαλον ἔξωθεν οἱ βιβλιογράφοι, μηδεμιᾶς ἀφορμῆς ὑπαρχούσης, εἶνε ἀπίθανον. Πιθανώτατον ὅτι προϋπῆρχέ τι, ὅπερ παραγνωσθὲν παρεφθάρη. Ζητεῖται τί ἐνδέχεται νὰ προϋπῆρχε; Τύχῃ ἀγαθῇ, δὲν εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ ζητήσωμεν οὔτε μακρὰν οὔτ' ἐπὶ μακρόν· ὀλίγους στίχους κατωτέρω ἐπαναλέγει τὸ αὐτὸ ὁ Σωκ. διὰ τῆς γνησίας λέξεως. «Ὥσπερ οὖν ἡγεμόνι τῷ λόγῳ χρησώμεθα τῷ ***νῦν*** παραφανέντι, ὅς ἡμῖν σημαίνει κ. τ. λ.». Δῆλον ἐντεῦθεν ὅτι ὁ Πλ. ἔγραψεν ἐν τῷ προκειμένῳ «***ὡς ὁ νῦν λόγος σημαίνει***». Ὁμοίως εἶπε καὶ ἐν Πολιτ. 518 c· «*Ὁ δέ γε **νῦν λόγος σημαίνει** κ. τ. λ.*» καὶ Σοφιστ. 356 c· «κατὰ τὸν νῦν δὴ λόγον».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἄλλαι διορθώσεις εἰσίν, ἡ τοῦ Μυνσχέρου *ὁ σοφὸς λόγος*, καὶ ἡ τοῦ Γοιδέλου «*ὁ ὅσιος λόγος*». Τρίτη τις διόρθωσις, ἣν δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον ποῦ ἀνέγνωσα, «*ὁ σῶς λόγος*». 527

καὶ ναὶ μὰ Δία σ' ἐπὶ κόρρης πατάξαι τὴν ἄτιμον ταύτην πληγήν. d
Πάντα τὰ χγρ. ἀντί, *σ' ἐπὶ κόρρης*, φέρουσ', *σύ γε θαρρῶν*» πλὴν ὅτι τονίζουσι *πάταξαι* ἀντὶ *πατάξαι*. Ἡ φράσις δὲν φαίνεται ὑγιῶς ἔχουσα. Οἱ συνηγοροῦντες ὑπὲρ αὐτῆς Ἑΐνδ. Σταλ6. Ἄστιος κ. λ. π. παραβάλλουσι πρὸς ταῦτα τὸ τοῦ Ὁμ. Ὀδυσ. Β, 326· «ἤ τινας ἐκ Πύλου ἄξει ἀμύντορας ἠμαθόεντας, ἢ *ὅγε* καὶ Σπάρτηθεν», καί τινα ἄλλα ποιητικά. Ἀλλ' ἡ θέσις ἐν ᾗ κεῖνται τά, *σύ γε θαρρῶν*, δὲν εἶνε ἐπίκαιρος, ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἀσάφεια· διότι, ἐν ᾧ εἶναι προσδιοριστικὰ τοῦ ὑποκειμένου τοῦ *ἔασον*, ἐτέθησαν ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς ἀπαρεμφατικῆς προτάσεως, χωρὶς νὰ ταυτοπροσωπῇ τὸ ἀπαρέμφατον. Ἔπειτα τί ζητεῖ τὸ *θαρρῶν* ἐνταῦθα; τίνα χρείαν τοῦ λόγου πληροῖ; Ἐπῆλθέ ποτε εἰς τὸν νοῦν τινος νὰ εἴπῃ· «*Θαρρῶν ἄφινε νὰ σὲ δέρνουν;*»

Ἐκ τῶν διορθώσεων ἀξία λόγου μοι φαίνεται ἡ τοῦ Κορναρίου, ἀντὶ τοῦ *σύ γε θαρρῶν*, διορθοῦντος *ἐπί γε κόρρης*. Εἶνε φανερὸν ὅτι ὁ Σωκρ. ἐπαναλαμβάνει ἐνταῦθα ὅ τι προεῖπεν ὅτι θὰ πάθῃ ὁ Καλλ. ἐν τῷ ᾅδῃ· καὶ τὰ ἐπαναλαμβάνει αὐταῖς λέξεσι· *προπηλακιεῖ* ἐκεῖ, *προπηλακίσαι* ἐνταῦθα, «*καὶ σέ τις τυπτήσει ἐπὶ κόρρης ἀτίμως*» ἐκεῖ, «ἔασόν σ' ἐπὶ κόρρης πατάξαι τὴν ἄτιμον ταύτην πληγὴν» ἐνταῦθα. Ὁ Ἑΐνδ. κρίνει περὶ τῆς διορθώσεως ταύτης ὧδε· «Sed eidem Cornario, miror, quid acciderit, ut pro his σύ γε θαρρῶν reponere juberet ἄγροικον illud ἐπί γε κόρρης»· ὁ δὲ Σταλ6. ὧδε «Cornarius pro σύ γε θαρρῶν, reponi jubet ἐπί γε κόρρης· satis inficete».

Ὁ Heusde ἐγκρίνων τὴν γρ. *πάταξαι* ἑρμηνεύει sine te verberari; patere ut verbereris· τὸ τῶν Γάλλων laisse te battre. Ἀλλ' ὀρθῶς κατέδειξεν ὁ Βούτμαννος ὅτι οὔτε μέσον *πατάσσομαι* ὑπάρχει, καὶ ἂν ὑπῆρχε θὰ ἐσήμαινεν οὐχὶ ὅ τι νομίζει ὁ Heusde, ἀλλὰ «ποίησον ὅπως παταχθῇς» cura te verberandum. Μέσα ῥήματα σημαίνοντα τὸ κατ' ἀνοχὴν τοῦ ὑποκειμένου γιγνόμενον, ὑπάρχουσι μόνον ἐν ταῖς γραμματικαῖς, οὐχὶ δὲ ἐν Ἑλληνικῷ λόγῳ. Τὸ τοῦ Ἀριστφ. Νεφ. 494 «Σωκ. Τί δρᾷς ἥν τίς σε τύπτῃ; Στρεψ. Τύπτομαι»· τὸ *τύπτομαι* τοῦτο δὲν εἶνε μέσον = je me laisse battre, ἀλλ' ἁπλούστατα παθητικὸν je suis battu. Ἡ ἀδοκιμωτάτη τῶν διορθώσεων εἶνε ἡ τοῦ Κοβήτου «καὶ ναὶ μὰ Δία πάρεχε πατάξαι».

Ἡ τοῦ Κορν. διόρθωσις, ἡ ἄγροικος καὶ inficeta κατὰ Ἑΐνδ. καὶ Σταλ6. μοὶ φαίνεται ἡ μόνη λογικὴ καὶ πιθανή, καὶ μετὰ τῶν μικρῶν παραλλαγῶν ἃς ἐπήνεγκον, πείθομαι ὅτι ἀποκατέστησα τὴν γραφὴν τοῦ Πλ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΙΝΑΞ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΗι ΠΑΡΟΥΣΗι ΒΙΒΛΩι ΑΞΙΟΛΟΓΩΤΕΡΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ

('Ο μὲν α' ἀριθ. δηλοῖ τὴν σελίδα τῆς παρούσης, ὁ δὲ παρ' αὐτῷ τὸν στίχον· τὸ δὲ προσκείμενον σ τὴν ὑποσημείωσιν, τὸ δὲ π τὴν παρεκβολὴν εἰς τὸ διὰ τῶν ἀριθμῶν ὁριζόμενον χωρίον).

'Αγαπῶ = στέργω τι, μοὶ ἀρκεῖ τι 539, 14. 587, 15.
ἄγροικον 290, 5 σ. 505, 5 σ. 543, 7 σ. 651, 15 σ.
"Αιδης = τὸ ἀειδές 613, 6 σ
-άθειν ῥηματ. κατάλ. 288, 12. 588, 12.
αἴνιγμα 275, 1 σ.
αἱρῶ τινα 278, 8 σ. Παθ *ἁλίσκομαι* 304, 17.
αἰσχύνομαι· σύνταξ. αὐτοῦ 278, 12 σ.
αἰτίαν ἔχω 304, 6 σ. 637, 19 σ.
αἰτιατικαὶ ἀντωνυμιῶν ἀντὶ ἀπαρεμ. 249, 5. 608, 9 σ. — αἰτιατ. ἀπόλυτοι ἢ ἀσύντακτοι 265, 14 σ. 298, 3 σ. 570, 20 σ. π.
ἀκέφαλος μῦθος 643, 8 σ.
ἀκκίζομαι 622, 18 σ. π.
ἀκούω· σύντ. αὐτοῦ 638, 1 σ. *ἄκουε δή* 687 8 σ.
ἀκροαταὶ (ἐν τοῖς δικαστηρ.) 270, 2. 241.
ἀκροῶμαί τινος = ὑπακούω 601, 16 σ.
ἀλλὰ γάρ· γένεσις αὐτοῦ 257, 15 σ. π.
ἄλλο τι· ἄλλο τι ἤ 269, 1 σ. — *ἄλλο τι τὸ αὐτὸ* 585, 8 π.
ἄλλως = μάτην 400, 7 σ.
ἄλλως τε καὶ 408, 5 σ.
ἅμα 303, 10 σ. 288, 14 π.
ἀμήχανον· μετὰ γεν. 312, 2 σ.
ἀμπέχομαι 688, 8 σ.
ἀμφισβητεῖν· τρόποι συντ. 283, 9. 518, 12 σ.
ἄν σύνδ. δυνητ. πρὸς ἀπαρεμφ. 547, 15. 597, 10. πρὸς μετοχ. ἀορ. ἢ ἐνεστ. 531, 14. 532, 1. 538, 17. πρὸς μετ. μέλ. 284, 12 σ π.· πρὸς ὁριστ. παρωχ. δηλῶν τὸ πλεονάκις γινόμενον ἐν τῷ παρελθόντι 263, 12 σ. 264, 3 π.· ἰδιωματικὴ χρῆσις τοῦ *ἄν* 251, 11 π. 571, 18.
ἀναβαίνω ἐπὶ δικαστήριον 250, 2. 292, 12.
ἀναβιβάζομαί τινα 253, 3 σ. 294, 16.
ἀναβιώσκομαί τινα 404, 4 σ.
ἀναγκάζω· ἐπὶ λογ. ἀνάγκης 564, 4 σ.
ἀνακόλουθα 252, 1-3 σ. 256, 1-5 σ. π. 261, 9-11 σ. π. 279, 13 σ. 282, 7 σ 292, 10 σ. 413, 6 σ. 519, 20 σ. π. 585, 14 σ. 583, 1 σ. 607, 14 σ. 630, 6 σ. 631, 9 σ. 18 σ. 636, 22 σ. 638, 9 σ. 674, 11 σ. 675, 2-5 σ.
ἀναλαμβάνω τι 263, 11 σ. π.
ἀναμιμνήσκομαι ἐμαυτοῦ 294, 13 π.
ἀναπόδοτα· ἀπαρεμφ. 398, 4 π.· εἰδ. λόγος 627, 13 σ π.· ὑποθ. λόγοι 508, 8 σ. π. 527, 12 σ. 631, 9 σ. 682, 17 σ.
ἀνατίθεμαί τι 540, 10 σ.
ἀναφορ. ἀντωνυμίαι, ἀντὶ συνθ. ἐρωτηματ. 520, 8 σ. 607, 10 π.
ἀναφορ. λόγοι· σύνταξις αὐτῶν 249, 2 π. — ἐν συνθέσει δύο ἢ πλειόνων δὲν ἐπαναλαμβάνεται τὸ ἀναφορ. μόριον 518, 18 π. 677, 12 σ.
ἄνδρες δικασταί 307, 11 σ.
ἀνέλεγκτος 263, 7 π.
ἀνεψιός 561, 21 σ.
ἄνθρωπος 666, 16 σ.
ἀνομολογούμενος λόγος 617, 3 π.
ἀντιγραφή 274, 4. 239.
ἀντιτιμῶμαι 292, 2, 243.
ἀντιπτώσεις· ὀνομ. ἀντὶ αἰτ. 265, 12 σ. 310, 4 σ. 643, 8 σ. — ὀνομ. ἀντὶ γεν. ἐμπροθ. 668, 14 σ. — αἰτιατ. ἀντὶ δοτ. 595, 6. 610, 7 σ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

664, 11 σ. — μετοχ. ἀντὶ ἀπαρεμ. 557, 15 σ. — ἀπαρεμ. ἀντὶ μετ. 675, 2 σ.
ἀντίφρασις· κατ' ἀντίφρ. εἰρημένα 294, 4. 561, 12 σ. 302, 12.
ἀντ' εὖ πάσχειν 682, 5 π.
ἀντ' εὖ ποιεῖν 682, 3 π.
ἀντιβόλησις 301, 2.
ἀντωμοσία 253, 10 268, 6. 239.
ἀόριστος ἀντὶ ἐνεστ. 591, 1 σ.
ἀπαρέμφατον· ἐπὶ προσταγῆς 506, 7 σ. π.
ἀπάγειν 289, 7. 244.
ἀπεχθάνομαί τινι 267, 17 π.
ἁπλῶς οὕτως 555, 3 σ.
ἀποδείκνυμί τι=ἀποφαίνω 670,11 σ.
ἀποδίδωμι 562, 7 σ.
ἀποδικεῖν 580, 10 π.
ἀποθνήσκω· ἀργ. χρόνοι 547, 15 σ. — ὡς παθ. τοῦ *ἀποκτείνειν* 290,2 σ.
ἀποκάμνω 396, 5. 607, 14.
ἀπολαμβάνω τι=ἀποχωρίζω 619, 17 σ. 685, 5.
ἀπολαύω τί τινος, ἢ ἀπό τινος 287, 5 σ 416, 13 π.
ἀποσείομαί τι 590, 10 σ.
ἀποσιωπήσεις· *μὰ τὸν* 521, 21 σ.· *οὗτος ἀνὴρ* 552, 15. (Ὅρα καὶ **ἀναπόδοτα**)
ἀποτείνω λόγον 532,13 σ 549,18,22.
ἄρα 248, 6 σ.
ἀρξάμενος ἀπό τινος 562, 12 σ.
ἀσκῶ τι 649, 6 σ. 698, 17.
ἀστεῖος 505, 5 σ.
ἀτιμάζω 254, 3 σ. 295, 11.
ἄτιμος 596. 17.
αὐθαδίζομαι 295, 10.
αὐθαδῶς ἔχω πρός τινα 294, 20 σ.
αὐλητικὴ 633, 18 σ.
αὐτίκα 564, 19 σ.
αὐτόθεν 560. 13 σ. π.
αὐτοσχεδιάζειν 258, 6 σ.
βέλτιστος ἑαυτοῦ 593, 6 σ.
βίος = τὸ βιὸ 597, 7 σ.
βλὰξ 601, 5 σ.
βούλει· *ὅποι βούλει* 528, 6 π.· *ὃς βούλει* 673, 13.
βουλεύειν 288, 16 σ.
βραχυλογίαι 579, 11 σ. 668, 17 σ. 671, 2 σ. (Ὅρα καὶ **συνεπτυγμέναι προτάσεις**).
γάρ πρὸς ἀπαρεμφ. 551, 16 σ. — ἐν ἀποκρίσεσι 517,7. 534, 11. 552, 20. 577, 26. 618, 16 σ.
γενική· τοῦ χρόνου 508, 5 σ. — τοῦ κατά τι 516, 4, 10 σ. 558, 5 σ. 561, 3 σ. 600, 9 σ. — γενικαὶ οἷον ἀσύντακτοι 653, 11 σ. 631, 18 σ.
γεννηταὶ 412, 2 σ.
γεωμετρία 650, 1 σ.
γεωμετρικὴ ἰσότης 649, 5 σ.
γίγνεταί τι = προκύπτει 534, 17 σ 622, 16 σ. 623, 22. 627, 7.
γνησίως ἐναντιοῦσθαί τινι 288, 5.
Γοργίεια ῥήματα 447. 519, 4 - 9· ῥητορ. παράγγελμα 567, 14 σ.
γοῦν 507, 1 σ.
γραφὴν γράφεσθαί τινα 253, 8. 239.
δαιμόνιον· ἀεὶ ἐπιθετικῶς 287, 17 σ.
δέ· θετικὸς 631. 15 σ. 695, 12 σ.
δεινόν· *οὐδὲν δεινὸν μὴ* 278, 11 σ. 681, 12.
δέω· *πολλοῦ δέω*, μετ' ἀπαρ. χρόν. μέλλ. 301, 11, 12 σ. — *πολλοῦ δεῖ μήποτε* 673, 11 π.— *δεῖν* ἀντὶ *δέον* 263, 3 σ.
δῆλον ὅτι· ὡς ῥῆμα 274, 14, 21 σ. 402, 6 — ὡς ἐπίρρ. (δηλονότι) 414, 13. 600 2. 670, 7.
δημηγόρος 587, 7 σ.
δημοσιεύειν 288, 9. — ἐπὶ ἰατρῶν 666, 7 σ.
διαβολή· διαφ. κατηγορίας 253, 7 σ.
διαριθμοῦμαι 632, 3 σ.
διατριβὴ 293, 6. 302, 9. 593, 2.
διαφεύγω· διαφ. τοῦ *ἀποφεύγω* 282, 10 σ.
διείρηται 689, 4 π.
διθύραμβος 634, 7 σ.
δίκαιον = τὸ ἔννομον 249, 1 π. 250, 7. 10. 315, 5 π.
δίκαιός εἰμι 250, 12. 395, 4. 540, 9.
δικαιότης 649, 2 σ.
δικανικὰ 288, 14 σ.
δίκη· ἡ δικάσιμος ὑπόθεσις 239. — ἡ δικαιοσύνη 576, 29. — *δίκην διδόναι*, καὶ *δίκης τυγχάνειν* 565, 15.
διομοῦμαί τι 277, 14.
Διὸς κρίσις 649, 5 σ.
δοκῶ συντ αὐτοῦ 587, 6 σ. — *δοκῶ μοι* 250,7 σ. 295, 3. — *δοκεῖν* ἀντιτιθ. τῷ *εἶναι* 300, 13. 698, 4 σ.
δόξα· διαφ. ἐπιστήμης 523. 21 κ. ἑξ. σ
δοτικαὶ τῆς παρουσίας 624, 3. 625, 30. 650, 2. 679, 8. 681, 8, 9.
δυνάμεις = τέχναι 527, 13 σ.
δυσχεραίνειν ἐν τοῖς λόγοις 515, 7 σ.
ἐάν· ὡς σύνδ. εἰκαστ. 405, 6 σ, 518, 7 σ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἔγκλημα 268, 9 σ.
ἔθνος — σωματεῖον 527, 7 σ.
ἐθέλω 533, 8 σ.
εἰ· εἰ μὲν . . . ἐὰν δὲ 506, 3 σ. — *εἰ δὲ μὴ* 416, 5 σ. — *εἰ μὴ διά τινα* 672, 7 σ.
εἶεν 252. 12 σ. 253, 8. 565, 6 σ.
εἰμὶ ἐπί τινι 650, 18 σ. — εἰμὶ τινος 651, 1 σ. π.
εἰς· μετὰ χρον. ἐπιρρ. 392, 2 σ.
εἰσιέναι εἰς τοὺς δικαστὰς 249, 4 σ.
εἶτα, καὶ *ἔπειτα* 258, 4 σ. 278, 12 390, 4.
εἴτε...*εἰ δ αὖ* 308, 15 σ. — *εἴτε*... *εἰ δὲ μὴ* 292, 10 σ. ("Ορα καὶ ***ἀνακόλουθα***).
ἐκβάλλω τοὺς λόγους 399, 4 σ.
ἐκκέχυνται αἱ ὁμολογίαι 405, 14.
ἐκκλέπτω τινὰ 394, 16
ἔλεγχος ἐσφαλμένων ἑρμηνειῶν καὶ διορθώσεων· (διὰ πασῶν σχεδὸν τῶν παρεκβολῶν, καταλέγομεν δ' ἐνθάδε τὰς ἐμβριθεστάτας) 254, 5 π. 263, 7 π. 267. 17 π. 273, 1 π. 285, 6 π. 286, 5 π. 287, 6 π. 291, 14 π. 294, 13 π. 393, 6 π. 394. 1 π. 398, 3 π. 405, 4 π. 412, 18 π. 506, 7 π. 508, 8 π. 511, 19 π. 512, 13 π. 514, 26 π. 515, 5 π. 516, 1 π. 521, 4 π. 523, 5 π. 524, 20 π. 528, 9 π. 539, 8-14 π 554, 19 π. 556, 19 π. 580, 10 π. 597, 3 π. 604, 2 π. 607, 2 π. 608, 5 π. 610, 9-15 π. 617, 13 π. 622, 18-21 π. 625, 3 π. 627, 11-13 π. 634, 10 π. 644, 8 π. 657, 8, 15 π. 660, 9 π. 682, 16 π 692, 3 π. 694, 12 π. 698, 13 π. 15 π.
ἐλλείψεις 251, 13 σ. 299, 4 σ. 273, 12 σ. 312, 2 σ. 392, 4 σ. 408, 1 σ. 414, 14 σ. 517, 7 σ. 531, 6 σ. 532, 10 σ. 565, 19 σ. 587, 1 π. 622, 24 σ. 623, 8 σ. 634, 11 π. 672, 7 σ.
ἐλλόγιμος 665, 11 σ 695 7.
ἕλξεις ἀξιοσημείωτοι 301, 15 σ. 394, 12 σ. 404, 1 σ. 407, 7. 638, 4 σ.
ἔμβραχυ 530, 4 σ.
ἐμμελῶς 257, 14 σ.
ἔμπληκτος 586. 8 σ.
ἐνδεικνύναι· ἔνδειξις 289, 6 σ. 244.
ἐνδιδόναι 627, 12 π.
ἐνθυμοῦμαι 260, 11 σ.
ἑνικὸς ἀριθ. ἀντὶ πληθ. 280, 1 σ.
ἐννοῶ 294, 20 σ. 532, 10 σ. 585, 10.
ἐνσκευάζομαι 415, 17 σ.
ἐν τοῖς· πρὸ ὑπερθ. 391, 7 σ. π. 412, 10.
ἐντρέπομαί τινος 413, 13 σ.
ἐξομόργνυμαί τι 692, 9.
ἐξοστρακίζω 672, 3 σ.
ἑορτὴ κατόπιν ἑορτῆς ἥκειν 506, 3 σ.
ἐπαγγέλλομαι· μετὰ τελ. ἀπαρεμφ. 533, 10 σ.
ἐπαγωγαὶ 513, 4 σ. 620, 21 σ. 621, 11 σ.
ἐπακούω 599, 6 σ.
ἐπαναδιπλώσεις τοῦ *ἂν* 286, 10. 309, 1, 7, 8. 310, 8. — τοῦ *δέοι* 309, 2, 5. — τοῦ *οἶμαι* 309, 1, 7. — τοῦ *οὐ* 390, 6.
ἐπαναφοραὶ 519, 8. 655, 6, 8.
ἐπεί, αἰτιολ. ἰδιωματικὴ χρῆσις 255, 1 σ. 256, 6 σ.
ἐπιδείκνυσθαι = *ἐπίδειξιν ποιεῖσθαι* 505, 6 σ. 506, 2 σ. — ἀντιθ. τῷ *διαλέγεσθαι* 506, 10 σ.
ἐπιδεῖν 566, 17 σ.
ἐπιεικής· ὁ τέλειος ἄνθρ. 393, 15 σ.
ἐπιεικῶς· ὡς ἐπιρρ. ἐπιτ. 390, 3. 595, 8.
ἐπικωμῳδῶ 287, 18 σ.
ἐπιλανθάνομαι ἐμαυτοῦ 247, 3 σ.
ἐπίσταμαι = μνημονεύω 591, 11 σ.
ἐπιστάτης καὶ *ἐπιστήμων* 257, 6, 8. — καὶ *ἐπαΐων* 401, 21 σ.
ἐπιστομίζομαι 588, 1.
ἐπιτίθεμαί τινι 267, 8 698, 18 σ.
ἐπιτρέπω συγχωρῶ 296, 11 σ. — *ἀναθέτω* 298, 1 σ.
ἐπίφθονος παθητ. 302, 10.
ἐπιψηφίζω τινὰ 568, 8 σ.
ἔπος· ὡς ἔπος εἰπεῖν 247, 4 σ.
ἐρωτημ. προτάσεις· καθ' ὁριστ. μέλλ. 299, 2 π. 643, 5 π. — ***καθ'*** ὑποτ. ἀορ. 301, 15. — ἀ-χόμεναι ἀπὸ τοῦ *τί οὐ* πρὸς ὁριστ. ἀορ. καὶ σημαίνουσαι δέησιν, εὐχὴν κ.τ.τ. 637, 14. 653, 14 σ.
ἐρωτήσεις πλείονες ἐν ἑνὶ λόγῳ 257, 10. 402, 4 σ. 405, 10. 509, 9. 511, 5. 6. 521, 4 π.
ἐρωτῶ ἀπόκρισιν 515, 13 π.
ἔσθησις 548, 13 π.
ἔσθ' ὅτι 641, 17 σ. π.
ἔστι τι ἀντί τινος = ἀντάξιόν τινος 697, 1 σ.
εὐδόκιμος 283, 5. 563, 6 σ. 592, 12.
εὐθὺ τινος (τόπου) 693, 3 σ.
εὖ ποιεῖν τὸ παρὸν 628, 5 σ
ἔχω συλλαβὼν ἔχω = συνείληφα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

528, 1.— *ληρεῖς ἤ, φλυαρεῖς ἔχων* 606, 18. 622, 20. — *ἔχε δὴ* 537, 3 σ. 605, 5. — *οὐκ ἔχω εἰπεῖν* 637, 16. 407, 8. — *οὐκ ἔχω πῶς εἴπω* 639, 1 σ. — *ἔχει* ἀπροσ. 619, 13 σ. 526, 2. 686, 4 σ.
ζεῦγμα· συντάξεις κατὰ ζ. 270, 1 σ. 285, 15 σ. 304, 2. 596, 16 σ. 673, 7 σ.
ζεῦγος 300, 12 σ. 272, 13.
ζημία 559, 1 σ.
ἤ· μετὰ τὸ ἤ ἀνακολουθία 311, 10 σ. 590, 1 σ.—
ἤ = εἰ δὲ μὴ 615, 13 σ. 680, 19 σ.
ἦ μὴν 412, 3 σ.
ἡδὺς = μωρὸς 608, 14 σ.
ἥκω μετὰ μετ. 607, 21 σ. 676, 3.
ἡλικιώτης = ὁμῆλιξ 562, 1.
ἠχὴ 417, 20.
θάνατος = κίνδυνος θανάτου 657, 5 π.
θόλος (ἡ) 290, 1 σ.
θεωρία 412, 17 σ. 361.
ἰδέαι ἐν τῷ Γοργ. οὐδὲν ἴχνος τῶν Πλατ. ἰδεῶν 639, 4 π.
-ικός· κατάληξις σημαίνουσα τὸν διδασκαλικὸν 514, 26 π.
ἵνα· ἐπίρρ. τόπου 249, 8 σ.— σύνδ. πρὸς ὁριστ. παρῳχ. 394, 9 σ.— *ἵνα τί;* 273, 12 σ.
ἴσον· *ἐξ ἴσου εἶναί τινι* 673, 8 σ.
ἰσχυρίζομαί τινι 604, 1 σ. π. — *τι* 618, 6.
ἰῶμαι ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται 506,1 σ.
κάθηται (ὁ δικαστὴς) 297, 6 σ. 696, 4 σ.
καίτοι 247, 4 σ.
καὶ ταῦτα 407, 6 σ.
καθομολογῶ τι 406, 14. 628, 12 π.
κακουργεῖν ἐν τοῖς λόγοις 588, 8 σ.
κᾆτα· πλεονασμὸς τοῦ *καὶ* 530, 9 σ.
καταβολὴ τῆς ἀσθενείας 678, 2 σ.
καταπιττοῦσθαι 567, 1 σ.
καταχωρίζομαί τι 297, 7 σ. π.
καταχρῶμαί τινι εἴς τι 605, 16 σ.
καταψευδομαρτυροῦμαι· παθ. 563,8.
καταψηφίζομαι· σύντ. αὐτοῦ 670,5 σ.
καταχώννυμί τινα λόγοις 659, 6 σ.
κατεαγέναι τῆς κεφαλῆς 558, 5 σ.— *κατεαγότες τὰ ὦτα* 669, 13 σ.
κατέρχομαι περὶ φυγάδος 260, 2 σ.
κεφάλαιον 519, 15 σ. 617, 2. 564, 17 σ.
κινδυνεύω 258, 14 σ. 308, 4. 603, 6.
κνησιᾶν 616, 9.
κολάζειν διαφ. τοῦ *τιμωρεῖσθαι* 643, 2 σ.
κολούειν 307, 2.
κομψὸς ἀνὴρ 612, 9 σ. — *κομψὰ ληρήματα* 597, 4.
κόρρη *ἐπὶ κ. τύπτειν* 597, 1 σ. 697, 6. 698, 15 π.
κορυβαντιᾶν 417, 19 σ.
κόσμος 649, 2 σ.
κτητ ἀντωνυμίαι μετὰ γενικῆς ὀνόματος 263, 6 σ.
κύριος· ὁ ἁρμόδιος 392, 9 σ.— ἔγκυρος 408, 7.
κύρωσις 514, 10.
λαχεῖν 596, 1 π.
λανθάνω· σύντ. αὐτοῦ 599, 10 σ.
λέξαι· διάφ. τοῦ *εἰπεῖν* 687, 5 σ.
λέξις = τὸ λεκτικὸν ἰδίωμα 250, 3 σ.
λευκὰ ἱμάτια 392, 16 σ.
λόγος *ἐν τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ* 293, 13 σ. 242. — *ἕνεκα λόγου* 400, 7 σ. — *πρὸς λόγον* 535, 20 σ. π. — *ὁ λόγος αἱρεῖ* 404, 6. — *λόγοι σιδηροῖ καὶ ἀδαμάντινοι* 652, 1 σ.
μὰ· ἀντὶ *οὐ μὰ* 273, 13. 604, 14 π.
μάλιστα· *πηνίκα μ;* 389, 4 σ. — *τί μ;* 510, 4 μ. σ.—ὡς ὑπερθ. τοῦ *ναὶ* 269, 15.
μανθάνω = καταλαμβάνω 507, 11. 514, 13. 545, 4. 606, 10.
μέλει· σύντ. αὐτοῦ 268, 14 σ. 290, 5, 7. 632, 12 σ.
μέλλω· μετ' ἀπαρμφ. ἀορ. χρ. 661, 3 σ. — παραχ. χρ. 284, 13.
μέλλων χρόνος· μέσος ἀντὶ παθητ. 684, 13 σ. 653, 8.
μέμνημαι· μετ' ἀπαρμφ. 275, 10 σ. — μετὰ μετ. 538, 8.
μὲν ἀναπόδοτος 391, 11. 543, 4 π. *μέν...μέν, δέ...δέ* 280, 8 σ. 635, 12-14. — *μὲν δὴ* 533, 3 σ.
μέρος· *τὸ ἐμόν, τὸ σὸν μ.* 397, 5. 407, 15. 417, 16. — *ἐν μέρει* 620, 10. — *ἐν τῷ μ.* 541, 11 σ.
μεταλήψεις 523,19. 535, 7-8. 621, 16 σ. 682, 14, 15 σ.
μεταξύ· πρὸς μετχ. 308, 2 σ.
μέτριον· τὸ πρέπον, τὸ ὀρθὸν 306, 2. 400, 1 σ.
μή· πρὸς ὁριστ. ἐνεστ. 532, 14 π. 660, 10.—πρὸς ὑποτ. ἐνεστ. 660,8. 305, 16. 543, 7, 8 618, 1. 404, 3, 6 σ.—*μὴ ὅτι* 659, 2 σ. 309, 7. —*μὴ οὐ*, πρὸς ἀπαρμφ. 391, 3. 539, 11. 540, 1 σ. 618, 1.
μικρὸν ἢ μέγα· *οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν* 254, 2, 10 σ. 261, 1.
μισθοῦσθαι διάφ. τοῦ *μισθοῦν* 257,3 σ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μορμολύττομαι 399, 10 σ.
μόρφωμα 595, 14 σ.
μουσικὴ καὶ γυμναστική· τὰ δύο κεφάλαια τῆς ὅλης παιδείας 409, 6 σ.
μῦθος γραὸς 697, 8 σ.
Μυσῶν λεία 682, 16 π.
μύωψ 286, 5 π.
νεανιεύεσθαι 587, 6 σ. 699, 2.
νεανικὸν 595, 7 π. 596, 2. 651, 1.
νεότης 274, 12 σ.
νεώρια 526, 15 σ.
νὴ τὸν κύνα 262, 15 σ. 586, 14 σ.
νικᾶν γνώμην 527, 8 σ.
νόθος 277, 13 σ.
νομίζω θεοὺς 273, 6. — *νομίζομαι* 550, 10 σ.
νόμος· ἀντιθ. τῇ φύσει 588, 4, 5 κ. ἑξ. — *νόμος* (θεῖος) 641, 1 σ. — *νόμος* ἀναγκάζων τοὺς διαδίκους νὰ ἀποκρίνωνται ἀλλήλοις τὰ ἐρωτώμενα 271, 18 σ. 242.
ξένος 396, 9 σ — *ξένως ἔχω τινὸς* 250, 3 σ
ξυνωρὶς 300, 12 σ.
οἶδα· *εὖ οἶδ' ὅτι* 301, 15 π. — *εὖ ἴσθ' ὅτι* 519, 20 π. 278, 7 σ. — *ἵν' εἰδῇς* 569. 13. 622, 20 π.
οἰδεῖ ἡ πόλις 677, 13 σ.
οἴομαι διάφ. τοῦ *οἶμαι* 517, 2 π. — *οἴομαι ταύτῃ* 405, 7 σ. π.
οἷος πρὸς ὑπερθ. 265, 10 σ. — πρὸς ἀπρμφ. 399, 2. 599, 14. 531, 5 σ. 286, 15. 308, 12 σ.
ὀλίγου· κατ' ἔλλειψιν τοῦ *δεῖν* 247, 3 σ. 264, 3.
ὁμιλεῖν 663, 10 σ.
ὅμοιος· σύντ. αὐτοῦ 403, 20. — *αὐτοφυῶς ὅμοιός τινι*· ἀντιθ. τῷ *μιμητής τινος*· 662, 6 σ.
ὁμωνυμία· σόφισμα παρὰ τὴν ὁμ. 624, 1 π.
ὄνειδος· *ὡς ἐν ὀνείδει ἀποκαλῶ τινά τι* 659, 10 σ.
ὀξύμωρα 268, 12 σ. 660, 5 σ. 568, 1 σ. 598. 12 σ. 652, 13 σ.
ὅμως 253, 4 π. 393, 9 π.
ὄνομα 248, 12 σ. 265, 25. 258, 9 σ. 304, 6 σ.
ὀπηττιοῦν 296, 10 π.
ὅπως· πρὸς ὁριστ. μέλλ. 580, 28. 584, 4, 5. 602, 20. 616, 8. — πρὸς ὑποτ. ἀορ. 583, 6. 584, 1, 2.
ὁρᾷς ὅτι; 269, 3 σ. 394, 3.
ὀρχήστρα 274, 4 σ. π.
ὅστις, ἀντὶ *ὅς* 651, 5 σ.
ὅτι μὴ 412, 8 σ.
ὅτι μαθὼν 299, 4 σ. π.
οὐ ἐν ὑποθ. προτ. 271, 6 σ. — *οὐκ ἔσθ' ὅπως* 308, 6 σ. — *οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ* 277, 18 σ. 308, 8. — *οὐ μή*· πρὸς ὁριστ. μέλλ. 393, 7 σ. — πρὸς ὑποτ. ἀορ. 399, 8. 616, 15. 283, 1 σ. — *οὐχ ὅτι* 515, 5 π.
οὔτε . . . τε 273, 9. 685, 14 σ. — *οὔτε . . . οὐδὲ* 254, 15 π.
οὖν· μετ' ἄλλου συνδ. 247 2 σ. 277, 3. 295, 2, 12, 15.
οὗτος· καταφρον. 248, 8 σ. 310, 2 σ. 395, 11. 404, 5.
οὑτωσί=ἔτσι 250, 1. 274, 7 639, 3 σ.
οὕτως . . . ὥσπερ· ἐπὶ ἠθ. ποιότ. 394, 1 σ. π.
οὐσιαστικὰ ἄναρθρα μετ' ἐπιθ. ἐνάρθ. 397, 14 σ. 596, 3. 600, 14. 281, 15. — οὐσιαστ. μετὰ δοτ. 284, 2 σ. 285, 16.
ὄφελος ὅτου καὶ σμικρὸν ὄφ. 279, 3 σ. 398, 6. 416, 18.
ὀφλισκάνω 305, 21 σ.
παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι 299, 3. 523, 7-9. 244.
παλινδρομία τοῦ λόγου 402, 21 σ. 519, 9-11. 410, 16. 411, 1. 412, 7 σ. 684, 11 σ.
παρά· ἐπὶ συγκρίσεως 279, 8 σ. — ἐπὶ κινήσεως, ἀντὶ τῆς *πρὸς* 528, 3 σ. 581, 4. 587, 10. — *παρ' ὀλίγον*· *παρὰ πολὺ* 298, 8 σ.
παράγω 612, 10 σ.
παρακέλευσις 300, 9 σ.
παρακρούω 400, 16 σ.
παραλαμβάνω τινὰ 251, 2 σ.
παράλληλα· ἢ ἐκ παρ. εἰρημένα 249, 5 σ. 283, 10. 398, 5, 11. 401, 21. 399, 6. 544, 6 σ. 610, 17 σ.
παράταξις, ἀντὶ ὑποτάξεως 253, 10 σ. 262, 11 π.
παρίεμαι 249, 5 σ.
πάρισα 509, 12-13. 519, 5-9. 552, 26 σ. 613, 1-2.
παρωνυμίαι 268, 15 π. 612, 7, 8. 613, 1, 6. 509, 12, 15. 519, 5-9. 589, 1 σ.
παρατατικὸς ἀντὶ ἐνεστ. 402, 15 σ. 577, 17, 25. 578, 9. 647, 1.
πατρὶς 410, 12.
πεττευτικὴ 514, 26 π.
πέμπτος αὐτὸς 289, 12 σ.
περιττὸν 258, 4 σ.
πηνίκα· διάφ. τοῦ *πότε* 389, 3 π.
πίθος 613, 1. — *ἐν τῷ πίθῳ τὴν κεραμείαν μανθάνειν* 667, 3 σ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Πινδαρικὸν σχῆμα 631, 1 σ.
πιστικὸς 524, 20. 525, 1 π. 613, 1.
πλέον τι ποιεῖν 253, 2 σ. 418, 3.
πλεονασμοὶ 254, 2 σ. 272, 5 σ. 598, 12 σ.
πλημμελές· ἐναντ. τοῦ *ἐμμελὲς* 390, 13 σ.
πλὴν 251, 14. 804, 1 π. — *πλὴν ἢ* 313, 8.
ποίως 521, 4 π.
πολύ ἐστί τι 549, 10 σ.
πρᾶγμα· *οὐδὲν πρᾶγμα* 506,1 σ. — *τὸ τοῦ Σωκράτους πρᾶγμα* 415, 11 σ.
πραγματεία 519, 15 σ.
πράττω· *εὖ πράττω τι*, καί, *εὖ πράττω*, ἁπλῶς 647,15,16 σ. — *πράττω τό τινος* 287, 3. 686, 1. — *πράττω τὰ ἐμαυτοῦ* 291, 10. 696, 1 σ. — *πράττομαι χρήματα* 255, 1 σ.
πρό· ἐπὶ συγκρ. 280, 6 σ. 282, 5. 404, 13. 413, 11. 417, 3.
προαρπάζειν 523, 9 σ.
προδιδάσκω 604, 11 σ.
προδίδωμι 396, 13 σ. 397, 4.
προλήψεις 264, 4, 5. 283, 5, 6. 287, 6 π. 513, 4 σ. 632. 5 σ.
πρός· ἐπίρρ. 556, 18 σ. 662, 8.
προσδοκησάτω (μή) 249, 2 σ.
προσήκει τινί τινος, καί, *προσήκει τί τινι* 561, 12 σ.
πρότεροι = οἱ προρρηθέντες 625,3 π.
προτίθημι ἀντιθ. *τῷ ἀγρίως ἐπιτάττειν* 412, 5 σ.
πρυτανεύειν 289, 1. 568, 6.
πρυτανεῖον 300, 11 σ.
πρωθύστερα 251, 2 σ. 257, 3 σ. 395, 10. 693, 9 σ.
Πύθιον ἐν Πυθίου 564, 1 π.
ῥῆμα· σημασία παρὰ Πλ. 248,12 σ.
ῥήματα μετὰ γεν. ἢ δοτ. καὶ μετ' ἀπρμφ. 413, 2 σ. 664, 11 π. — μετὰ γεν. καὶ μετὰ κατηγορ. μετοχ. ἢ εἰδ. λόγου, ἀντὶ αἰτ. 545, 4 σ. 674, 8 σ.
ῥητορεύειν 636, 9.
ῥήτωρ 408, 5.
σκολιὸν 517, 3 σ.
σκοπῶ τό τινος 532, 13.
σπεύδω τό τινος 526, 4 σ.
σπουδῇ χαριεντίζεσθαι 268, 12 σ.
σκευὴν περιτίθεμαι = ἐνσκευάζομαι 415, 16 σ.
συγκριτικὰ τοῦ μᾶλλον, ἀντὶ τοῦ ἧττον 559, 8 σ. 567, 10 σ. 694, 12 σ. π. — 6' ὅρος συγκρ. διὰ γενικῆς ἅμα καὶ τοῦ συγκρ. *ἢ* 393, 10, 11. 630, 4-6 σ.
συγγράφεσθαι· *οἱ ἐν τῷ δήμῳ συγγραφόμενοι* 516, 1 π.
συγκατατίθεμαι τὴν αὐτὴν δόξαν 633, 6 σ.
συκοφάντης 394, 15 σ.
σύλλογος 525, 6 σ.
συμποδίζομαι 587, 19 σ.
σύμψηφος 629. 11.
σὺν τοῖς φιλτάτοις 661, 9 σ. π.
συνεκδοχὴ 547, 9 σ.
συνεπτυγμέναι προτάσεις 258, 1. 287, 11 σ. 306, 8 σ. 411, 8 σ. 514, 21 π. 531. 5 σ. 659, 12 σ 664, 19, 20 π. 565, 19 σ. 584. 10 σ. 634, 10 π.
σύνεσις συντάξεις κατὰ σύνεσιν ἢ τὸ νοούμενον 249, 3 σ. 254,2 σ. 283, 4. 414, 10 σ. 529, 2 σ. 611, 9-11 σ. 619, 18 σ. 681, 23 σ.
συχνός· διάφ. τοῦ *πολὺς* 526, 6 σ.
σῶμα 612, 6 σ. — *σώματα* = οἱ δοῦλοι 657, 8 σ. π.
τὰ αὐτὰ περὶ *τῶν αὐτῶν* 607, 12. — σύνταξις *τῶν ταυτότητος* καὶ ὁμοιότητος 264, 18 σ.
τὰ δὲ (μὴ προηγουμένου *τὰ μὲν*) 527, 1 σ.
τάχα· ὡς χρον. ἐπιρρ. 514, 14. 550, 4 σ.
τείχη (Ἀθηνῶν) 526, 16 σ. 527, 5.
τελικαὶ προτάσεις κατ' εὐκτ. ἐξ ἐνεστ. 254, 5 π. 540, 6 π. — δι' ὀνοματ. ἀπαρεμφ. γεν. πτώσεως 531, 11 σ. — ἄνευ φανερᾶς ἐξαρτήσεως 523, 5 π. — *τέος* ῥηματικά· σύντ αὐτῶν 583, 3 σ.
τέχνη· διάφ. ἐμπειρίας 548, 6 σ.
τιθέναι νόμον, καί, *τίθεσθαι νόμον* 604, 2 π.
τιμῶ (περὶ ὁρισμοῦ ποινῆς) 243. *τιμῶ τινί τινος* 302, 6 σ. — *τιμῶμαι τινί τινος* 299, 1. — *τιμῶμαί τινος*, ἢ *ἐμαυτῷ τινος* 300, 15. 301, 12.
τιμωρῶ τινι 279,11 σ. — *τιμωροῦμαι τινα* 312, 18.
τίς; διάφ. τοῦ *ποῖος;* 507, 6 σ. 510, 16 σ.
τοίνυν· μεταβ. σύνδ. 293, 5 σ. 413, 7. 522, 24 σ.
τὸ λοιπὸν 533, 9 σ.
τράπεζαι 249, 7 σ.
τρίποδες 563, 13 σ.
τρίτος· *ἐκ τρίτων* 629, 12 σ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τροφὴ καὶ παιδεία· τὸ σύνολον τῆς παιδεύσεως 409, 4.
τυγχάνειν· ὅ τι ἂν τύχωσι 394, 12. 397, 5 π.
ὕβρις 274, 11 σ.
ὑγιής· οὐδὲν ὑγιὲς 692, 6 σ.
ὑπάρχειν· ὑπάρχω τινὸς 529, 14 σ. —*ὑπάρχει μοί τι* 395, 13 σ.— ὑπάρχει ἀπροσ. μετ' ἀπρμφ. 610,6.
ὑπερβατὰ 536, 12 σ. 254, 13. 258, 2 σ. 295, 4 σ. 390, 7 π. 539,8 σ.
ὑπερωτῶ 588, 9 σ.
Υποθετικοὶ λόγοι· ἀναπόδοτοι 508, 8 σ. π. 527, 12 σ. 557, 18 σ. 639, 9 σ. 682, 16, 17 σ.—ἀπόδοσις κατ' εὐχτ. ἄνευ τοῦ *ἂν* 282, 12 π. 539, 1 σ.—διπλαῖ καὶ τριπλαῖ ὑποθ. προτάσεις ἐν τῷ αὐτῷ κώλῳ 250, 4, 5 σ. 521, 1, 2 σ.—διπλαῖ ὑποθ. προτάσεις συνδεόμεναι διὰ τοῦ μέν, δέ, ὧν ἡ α' εἶνε θετική, ἡ δὲ β' μόνη ὑποθετικὴ 280, 8 σ. 658,7 σ.—Τὸ αὐτὸ ἐπὶ χρον. προτάσεων 672, 9 σ.
ὑπονοεῖν 523, 9 σ.
ὑποτείνομαί τινι 511, 2 σ.
ὑπό τι ἄτοπον 614, 6 σ.
ὕπουλος (πόλις) 677, 13 σ.
φαίνεται· σύντ. αὐτοῦ 510, 5 σ.— *φαίνεται οὐδαμοῦ* 528, 9 σ.
φαῦλος 593, 7 σ.
φημί· διάφ. τοῦ *λέγω* 283, 9, 12 σ. 528, 6 σ. 633, 17 σ.
φιλόνικος 668, 3 σ. — *φιλονίκως ἔχω* 644, 9 σ. π.
φλυαρία 611, 3. 678, 1 σ.
φορτικὰ 588, 2 σ
φυτεύειν = γεννᾶν 409, 1.
χαίρω = ἥδομαι 616, 6. 621, 21. — *ἐῶ χαίρειν* 395, 3. 645, 6. — *οὐ χαίρων ποιῶ τι* 655, 7.
χαραδριὸς 615, 27 σ.
χειρούργημα 514, 10.
χιαστὰ 402, 8-9. 403, 15-16. 535, 22-23.
χρή, καί, *χρῆν* 248, 2 π.
χρησμῳδεῖν 306, 3, 5 σ.
χωρίς· ἐπίρρ. 393, 6 π.
ψεύδομαι· διαφ. μέσου καὶ παθητικοῦ 628, 4 σ. 248, 1. 264, 16.
ψωρᾶν 616, 9.
ὡς· θαυμαστ. 393, 2 π. 683, 6 σ.— *ὡς δή·* εἰρων. 556, 26 σ.
ὡσπερανεὶ 578, 22 σ. 579, 3.

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ

Α'. ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Πλάτωνος.

Σελ. 300 στίχ. 8 ἀντὶ *ἐμοί* γράφε *ἐμοί.* — Σ. 309 στ. 11 ἀντὶ *ε* γρ. *εἰ.* — Σ. 393 στ. 15 ἀντὶ *μέλλει;* γρ. *μέλει;* — Σ. 401 στ 14 ἀντὶ *ὃς τυγχάνῃ* γρ. *ὅς ἂν τυγχάνῃ* — Σ 513 στ. 21 ἀντὶ *καὶ ἄλλαι* γρ. *καὶ αἱ ἄλλαι* — Σ. 515 στ. 25 ἀντὶ *τῶν λόγων* γρ. *τῶν λόγῳ* — Σ. 516 στ. 17 ἀντὶ *οἷς ῥητορικὴ* γρ. *οἷς ἡ ῥητορικὴ* — Σ. 518 στ. 9 ἀντὶ *ῇ* γρ *ἥ* — Σ. 544 στ. 5 ἀντὶ *καὶ ὀψοποιική·* γρ. *καὶ ἡ ὀψοποιική·* — Σ. 547 στ. 8 ἀντὶ *ὑπέδυ,* γρ. *ὑπέδυ·* — Σ. 547 στ. 10 ἀντὶ *εἶναι·* γρ. *εἶναι* — Σ. 551 στ. 12 ἀντὶ *ταῦτ' ἔστι* γρ. *ταῦτ' ἐστὶ* — Σ. 551, 18 ἀντὶ *τοῦτο ἔστι* γρ. *τοῦτό ἐστι* — Σ. 556, 13 μετάθες τὸ κόμμα ἀπὸ τοῦ *δικαίως,* εἰς τὸ *αὐτῷ,* — Σ. 557 στ. 15 ἀντὶ *ὃ ἂν δοκεῖ* γρ. *ὅ ἂν δοκῇ* — Σ. 559 στ. 7 ἀντὶ *δύνασθαι;* γρ. *δύνασθαι.* — Σ. 579 στ. 9 ἀντὶ *καθορᾷν,* γρ. *καθορᾶν,* — Σ. 586 στ. 12 ἀντὶ *ἐστὶ* γρ. *ἔστι* — Σ 598 στ. 1 ἀντὶ *ἂν* γρ. *ἄν* — Σ. 598 στ. 6 ἀντὶ *οἱοί τε εἰσι* γρ. *οἷοί τέ εἰσι* — Σ. 608 στ. 5 ἀντὶ *αὐτῶν,* γρ. *αὐτῶν,* — Σ. 633 στ. 12 ἀντὶ *ἀθρόαις* γρ. *ἀθρόαις* — Σ. 647 στ 5 ἀντὶ *εἶνε* γρ. *εἶναι.* — Σ. 647 στ. 5 ἀντὶ *εἶνε* γρ. *εἶναι* — Σ. 679 στ. 15 ἀντὶ *εἶναι ἀγαθόν, φάσκοντα* γρ. *εἶναι, ἀγαθὸν φάσκοντα* — Σ. 691 στ. 4 ἀντὶ *καὶ εἰ παχὺς παχύ* γρ. *καὶ εἰ παχύ, παχύς*

Β'. ἐν ταῖς εἰσαγωγαῖς.

Σ. 28 στ. 11 (κάτωθεν) ἀντὶ *γεγευσομένος* γρ. *γεγευμένος* — Σ. 51 στ. 15 (ἄνωθεν) ἄνω στιγμὴν μετὰ τὸ *διδασκάλου* — Σ. 52 στ. (ἄν.) ἀντὶ *προνοή·σαντος,* γρ. *προνοσήσαντος,* — Σ. 131 στ. 3 (ἄν.) ἀντὶ *φιλονείκου* γρ. *φιλονίκου* — Σ. 131 στ. 3 (κ.) ἀντὶ *κατὰ τὴν* γρ. *καὶ τὴν* — Σ. 138 στ. 14 (ἄν.) ἀντὶ *γενικωτέρῳ* γρ. *γεννικωτέρῳ* — Σ. 158 στ. 11 (κ.) ἀντὶ *Ζ'. τετραλ.* γρ. *Η' τετραλ.* καὶ ἀντὶ *Η τετραλ.* γρ. *Θ' τετραλ.* — Σ. 209 ἐν τῇ ὑποσημ. περὶ τὸ τέλος γρ. *ἑαυτοῖς;* ἐρωτηματικῶς. · Σ. 384 στ. 4 τῆς ὑποσημ. ἀντὶ *392* γρ. *352.* — Σ. 489 στ. 13 (κ.) ἀντὶ *ἡ ἡδονὴ δὲν εἶνε* γρ. *ἡ ἡδονὴ εἶνε* — Σ 500 στ. 17 (ἄν.) ἀντὶ *'Αθηναῖος* γρ. *'Αθήναιος.*

Γ'. ἐν ταῖς ὑπὸ τὸ κείμενον σημειώσεσιν.

Σ. 277 διαγραπτέα ἡ 19 ὑποσημείωσις. — Σ. 291 διαγραπτέα τὰ ἀπὸ στ. 6 μέχρι τέλους τῆς 13 ὑποσημειώσεως. — Σ. 297, ὑποσημ. 15, στ. 6 ἀντὶ *ἀνόη-*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τον γρ. *ἀνόσιον*· στίχ. 9 ἀντὶ *αὐτῷ* γρ. *αὐτό*. — Σ. 305, ὑποσημ. 2, στ. 4, μετὰ τὸ *ἀκούειν* τελείαν στιγμήν! Ἀπὸ τοῦ *Οὔτε τότε* νέα ὑποσημ. ὑπὸ στιχ. 5. — Σ. 309, ὑποσ. 1, στ. 4, ἀντὶ *δὲ* γρ. *διά*. — Σ. 627, ὑποσ. 13, στ. 1, ἀντὶ *ὡς δὴ* γρ. *ὡς δέ*. — Σ. 648 ὑποσ. 12 ἀντὶ *διαφερόντος* γρ. *διαφερόντως*.

Δ'. ἐν ταῖς παρεκβολαῖς.

Σ. 316 στ. 15 (κ.) ἀντὶ *σημαινομένου* γρ. *σημαινόμενον* — Σ. 317 στ. 8 (ἄν.) ἀντὶ *σφοδρὸν* γρ. *σφοδρός*. — Σ. 318 στ. 13 (κ.) ἀντὶ *φυσικώτατον* γρ. *σπουδαιότατον*. — Σ. 320 στ. 2 (ἄν.) ἀντὶ *ἠνείχοιτο* γρ. *ἠνείχοντο*. — Σ. 324 στ. 9 (ἄν.) *ἀλλ' οὐκ ἐθέλει γὰρ μανθάνειν*. — Σ. 346 στ 19 (κ.) ἀναγίνωσκε ὧδε· «*καὶ ἐν τούτῳ μὲν ἀπεβλήθη τὸ σ καὶ συνετέθη* κ.τ.λ.» — Σ. 347 στ. 16 (κ.) ἀναγίνωσκε «*ἀναμνησθεὶς ἑαυτοῦ*». — Σ. 428 στ. 7 (κ.) ἐκβλητέον τὸ μετὰ τὸ τὸ κόμμα. — Σ. 725 στ. 23 (ἄν.) ἀντὶ *Πλὴν τῆς ἄλλης* γρ. *Πλὴν τῆς ἄλλως* — Σ. 737 στ. 2 (ἄν.) ἀντὶ *τὸ αὐτὸ τὸ ὅτι* γρ. *τὸ αὐτό. Τὸ ὅτι* — Σ. 739 στ. 20 (ἄν.) ἀντὶ *διοπρέπεις* γρ. *διατρέπεις* — Σ. 766 στ. 7 (κάτ.) ἀντὶ *ἀλλὰ τὸν Μακεδόνα* γρ. *ἀλλὰ τὸ Μακεδόνα* — Σ. 784 στ. 7 (ἄν.) ἀντὶ *εἶνε συνδετικὸν* γρ. *εἶνε ὑπαρκτικὸν ἅμα καὶ συνδετικόν*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ